DÜNDEN BUGÜNE İSTANBUL ANSİKLOPEDİSİ

Cilt 8

KÜLTÜR BAKANLIĞI VE TARİH VAKFI'NIN ORTAK YAYINIDIR

DÜNDEN BUGÜNE
İSTANBUL
ANSİKLOPEDİSİ

Yıldız Sarayı Arabacılar Dairesi Barbaros Bulvarı 80700 Beşiktaş - İstanbul

Baskı: Ana Basım AŞ
İstanbul 1995

Cilt: Numune Mücellithanesi

© 1993, 1994, 1995 Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı
Her hakkı saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler, izin alınmadan tümüyle veya kısmen yayımlanamaz, kullanılamaz.
Süreli yayınlarda kısa alıntılar, kaynak gösterilerek kullanılabilir.

ISBN 975-7306-00-2 (Takım) / ISBN 975-7306-08-8 (VIII. Cilt)

DÜNDEN BUGÜNE
İSTANBUL
ANSİKLOPEDİSİ

Kültür Bakanlığı ve Tarih Vakfı'nın Ortak Yayınıdır.

TARİH VAKFI ADINA SAHİBİ
Prof. Dr. İlhan Tekeli

YAYIN KURULU
Prof. Dr. Semavi Eyice (Başkan)
Prof. Doğan Kuban (Başkan)
Nuri Akbayar, Çağatay Anadol
Ekrem Işın, Necdet Sakaoğlu
Orhan Silier, Özkan Taner
Prof. Dr. Zafer Toprak

YAYIN KOORDİNATÖRÜ
Çağatay Anadol

EDİTÖRLER
Nuri Akbayar, Ekrem Işın
Necdet Sakaoğlu, Oya Baydar
Doç. Dr. M. Baha Tanman, M. Sabri Koz
Dr. Bülent Aksoy, Prof. Dr. Afife Batur
Yalçın Yusufoğlu

YAYIN KOORDİNATÖRÜ YARDIMCISI
Ekrem Çakıroğlu

ARAŞTIRMA
Ayşe Hür

SON OKUMA
Sevil Emili İlemre

YAYIN SEKRETERİ
Canset Aksel

GÖRSEL EDİTÖRLÜK
Ferda Erentürk, Gül Gülbahar
Cengiz Kahraman

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Sevil Emili İlemre

GRAFİK TASARIM
Haluk Tuncay

DÜZELTİ
Nur Arıkan, Nuray Tekin

BİLGİİŞLEM - DİZGİ - UYGULAMA
Nalan Cevizli, Saliha Bilginer
Filiz Bostancı, Esma Savaş

PLAN VE HARİTALAR
Prof. Doğan Kuban
Şebnem Kürşat, Zeynep Öncel
Cenk Sönmez

MALİ İŞLER KOORDİNATÖRÜ
Mustafa Yalçın Atalay

İDARİ MÜDÜR
Sayra Öz

TANITIM - REKLAM
Hülya Üstün, Nesrin Balkan

MUHASEBE - TİCARET - ABONE
Hasan Şenyer, Güngör Tekgümüş
Belgin Uçar, Asım Uçar
Fethi Yılmaz, Erol Uçar

OFİS HİZMETLERİ
Çetin Eşit, Hüseyin Özcan, Satılmış Şener

HARİTA BİLGİSAYAR HİZMETLERİ
Ful Ajans

S U N U Ş

İstanbul Ansiklopedisi'nin 8. cildi ilk yedi ciltte yer alan bilgilere sistematik bir biçimde ulaşabilmeniz için hazırlanmış bir dizin cildidir. Bu dizin cildi aracılığıyla ansiklopedinin ilk yedi cildinde yer alan ve alfabetik yapı dolayısıyla çeşitli maddelere dağılmış bilgi kümeleri arasında bağ kurmanız mümkün olacaktır. Dizin cildindeki tüm girişler alfabetik olarak sıralanmıştır. Alfabetik sıralama sözcükler temel alınarak yapılmıştır (örn. Anadolu Hisarı, Anadolu Kulübü, Anadolu Liseleri, Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi, Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi, Anadolu Pasajı, Anadolu Spor Kulübü, Anadoluhisarı). Bu örneğe dikkat edilirse semt adları bitişik yazıldığından "Anadoluhisarı" başlığının, ilk sözcüğü "Anadolu" olan başlıklar bittikten sonra sıralamaya girdiği görülebilir. Kişiler asıl adlarına, soyadı olanlar da soyadlarına göre alfabetik sıralamada yer almış, ancak daha çok lakapları ile tanınanlar (örn. Karıncaezmez Şevki) için bu kural uygulanmamıştır.

Diyelim ki İstanbul'da çeşitli eserleri bulunan mimar Vedat Tek hakkında bilgi edinmek istiyorsunuz. Önce "Tek, Vedat" maddesini bularak okuyabilirsiniz. Dizin cildinde "Tek, Vedat" başlığını bulduğunuzda ise şu girişle karşılaşacaksınız:

Tek, Vedat *mad. VII:232b*, I:58a, II:116b, III:180c, V:40c, 236b, 521c,546b, V:481a, 487b, VI:475a, VII:66a.

İlgili maddeler:

Elhamra Hanı III:154b

Haydarpaşa İskelesi IV:30c

Hobyar Mescidi IV:80b

Liman Hanı V:213b

Moda İskelesi V:481a

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Tayyare Şehitleri Anıtı VII:299b

Vedat Tek Evi VII:372a

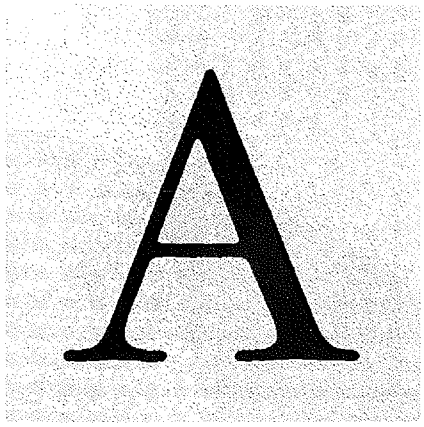
Burada mad. kısaltmasından sonra gelen VII:232b girişi Tek, Vedat maddesinin 7. cildin 232. sayfasında, ikinci sütunda yer aldığını belirtmektedir. Daha sonra gelen girişlerde ise ansiklopedinin çeşitli ciltlerinde Vedat Tek'in adının geçtiği yerler gösterilmektedir. Buna göre 1. cildin 58. sayfasında birinci sütuna, 2. cildin 116. sayfasında ikinci sütuna, 3. cildin 180. sayfasında üçüncü sütuna, 5. cildin 40. sayfasında üçüncü sütuna... bakmak gerekmektedir. Daha alttaki ilgili maddelerde ise *İstanbul Ansiklopedisi*'nde yer alan ve Vedat Tek'in eseri olan yapıların madde başlıkları ve ansiklopedide bulunduğu yerler gösterilmektedir. İlgili maddeler bu örnekte sadece Vedat Tek'in eserleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğer bir semt maddesine dizinden bakarsanız ilgili maddeler olarak o semt sınırları içinde bulunan ve ansiklopedimizde bağımsız bir başlık halinde yer almış olan yapıların belirtildiğini, bazen komşu semtlere de atıfta bulunulduğunu göreceksiniz.

Latin alfabesinin kabulünden önce yaşamış kişiler için eski yazım esas alındığından farklı dönemlerde yaşamış aynı adlı kişiler için iki ayrı yazım kullanılmıştır (örn. Said Paşa; Abasıyanık, Sait Faik). Rum kiliselerinin "Ayia, Ayios, Ayii" ile Ermeni kiliselerinin "Surp" sıfatları asıl adından sonraya alınarak alfabetik sıralama buna göre düzenlenmiştir (örn. Yeoryios [Ayios] Kilisesi). Latin alfabesinden başka bir alfabe kullanılan dillerden gelen özel isimlerin yazımında Türkçe okunuş esas alınmıştır. Bizans adlarının yazımında da Türkçe okunuş temel alınmış (örn. Teodosios II), ancak adı geçen kişi Roma İmparatorluğu'nun bölünme tarihi olan MS 395'ten önce yaşamışsa adı Latince yazıma uygun olarak yazılmıştır (örn. Theodosius I).

İstanbul Ansiklopedisi'nin ilk yedi cildinde bağımsız bir madde haline gelmemiş bazı başlıklar, dizin cildindeki girişlerin alfabetik akışı içinde kısa maddeler veya bir başka deyişle açıklamalı dizin girişleri olarak yer almaktadır. Birçok yapı, olay, biyografi veya İstanbul'a özgü deyim, kurum, makam bu kısa maddelerde açıklanmıştır. Madde metninin hemen ardında yer alan rakamlar ansiklopedide söz konusu girişin geçtiği yerleri göstermektedir.

8. ciltte yer alan mahalle maddeleri İstanbul Büyükşehir Belediyesi sınırları içinde kalan ilçeleri (Adalar İlçesi dışında) kapsamaktadır. Bu maddelerin yazımında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin mahalleleri gösterir 1992 tarihli haritası, aynı kuruluşun Mart 1994 tarihli mahalle listeleri ve Devlet İstatistik Enstitüsü'nün 1990 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarından yararlanılmıştır. Bazı mahalle nüfuslarının bulunmaması ve bazı mahalle adlarının eksikliği veri yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.

Cildin sonunda iki ayrı dizin ve yanlış-doğru cetveli yer almaktadır. Dizinlerden ilki *İstanbul Ansiklopedisi*'nde yer alan görsellerin (fotoğraf, gravür, harita) bulunduğu cilt ve sayfa numaralarını belirtmektedir. Bu dizine bakarak aradığınız konuya ilişkin görselin ansiklopedide yer alıp almadığını ve yerini öğrenebileceksiniz. İkinci dizinimiz *İstanbul Ansiklopedisi* yazarlarının hangi maddeleri yazdıklarını ve bu maddelerin hangi ciltte hangi sayfada bulunduğunu göstermektedir.

A. Kadir (1917, İstanbul - 1985, İstanbul) Şair, yazar. Kara Harp Okulu'nda öğrenciyken Nâzım Hikmet'le tanıştığı ve "muzır neşriyat" (zararlı kitaplar) okuduğu için tutuklandı (*1938 Harb Okulu Olayı ve Nazım Hikmet* [1966] adlı kitabında olayı anlatır); bu nedenle okuldan çıkarıldı. 1943'te *Teblîğ* adlı kitapta topladığı ilk şiirlerinden dolayı, İstanbul dışına sürüldü. Dönüşünde çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Şiirlerini *Hoş Geldin Halil İbrahim* (1959), *Dört Pencere* (1962), *Mutlu Olmak Varken* (1968) adlı kitaplarda topladı. A. Kadir ayrıca Mevlana, Ömer Hayyam, Tevfik Fikret gibi şairlerin şiirlerini bugünkü dile aktarmış, Asım Bezirci ile çeviriler yapmış, 1980'de Hasan Ali Ediz Çeviri Ödülü'nü, 1983'te ise Azra Erhat Üstün Hizmet Ödülü'nü kazanmıştır.

II:446b, V:406a.

A. Nafiz Gürman Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. M. Nezihi Özmen, Tozkoparan mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 32.142'dir.

Âb Âlemi *mad. I:1a*, II:501c, III:142c, 498c, IV:133a, VI:4c, 494c.

Abacı, Panayot V:540b.

Abacılık *mad. I:3a.*

Abadan, Yavuz III:514c.

Abak, İbrahim (1924, Akova) Gümrük komisyoncusu. Ortaokulu bitirdi. 12. (1961-1965) ve 14. (1969-1973) dönemde İstanbul milletvekilli olarak parlamentoda bulundu.

Abalıoğlu, Doğan Nadi III:402a.

Abalıoğlu, Nadir Nadi (1908, Fethiye - 1991, İstanbul) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi; Viyana ve Lozan'da sosyal bilimler dalında yükseköğrenim gördü. Babası Yunus Nadi'nin ölümü üzerine *Cumhuriyet* gazetesinin başyazarlığını ve yöneticiliğini üstlendi. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu. 1964'te cumhurbaşkanınca seçilen üye olarak Cumhuriyet Senatosu'na girdi. Bu görevinden Nisan 1970'te istifa etti. Ölünceye kadar *Cumhuriyet* gazetesinde başyazarlık yapan Nadir Nadi'nin çok sayıda yayımlanmış eseri bulunmaktadır.

III:317c, V:481a.

Abalıoğlu, Yunus Nadi (1880, Fethiye - 1945, İsviçre) Gazeteci. Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) ve Hukuk Mektebi'nde eğitim gördü. 1901'de *Malumat* gazetesinde yazı yazmaya başladı. Bu yazıları nedeniyle II. Abdülhamid aleyhinde bulunmak suçundan 3 yıl hapse mahkûm edilerek Midilli'ye gönderildi. II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine İstanbul'a dönerek *İkdam* ve *Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde çalışmaya başladı. 1910'da İttihad ve Terakki Fırkası'nın Selanik'teki yayın organı *Rumeli* gazetesinin başyazarlığına getirildi. 1918'de *Yeni Gün* gazetesini kurdu. Ankara'ya kaçmak zorunda kaldı. 1920'de TBMM'ye Muğla mebusu seçildi ve TBMM'nin 6. dönemine (1939-1943) kadar milletvekilliğini sürdürdü. 1924'te İstanbul'da *Cumhuriyet* gazetesini kurdu. Ölümünden sonra ailesi tarafından başlatılan "Yunus Nadi Armağanı" çeşitli dallardaki çalışmaları ödüllendirmektedir.

II:127c, 444a, V:201b.

Abalıyan Agop Dokuma Fabrikası III:86c.

Abani *mad. I:3b.*

Abanoz Sokağı *mad. I:4a*, III:343c, IV:270b.

İlgili maddeler:

Fuhuş III:342a

Genelevler III:392a

Abasıyanık, Sait Faik *mad. I:5b*, 73a, 73b, II:217c, 336c, 447b, 515c, III:155c, 509b, V:406a, VI:419b.

İlgili madde:

Sait Faik Müzesi VI:419b

Abaza Hasan Paşa Olayı *mad. I:6b*, V:339c.

Abaza Paşa Modası *mad. I:7a*, V:508a.

Abbas Ağa (ö. 1672'den sonra) I:7b, 10a.

İlgili madde:

Kızlarağası Hamamı V:15c

Abbas Ağa Camii *bak.* Selçuk Sultan Camii

Abbas Ağa Camii *mad. I:7b.*

Abbas Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Ahmediye'de, Hayrettin Mahallesi, Dutlu Kahve mevkiindedir. Ağalarbaşı Çeşmesi olarak da bilinen çeşmenin bânisi Darüssaade Ağası Abbas Ağa'dır. Kesme taştan klasik Osmanlı mimarisi üslubunda inşa edilmiş olan çeşmenin mermer aynataşı lale motifleriyle süslüdür. Suyu kesiktir. 1080/1669 tarihli kitabesi sivri bir kemerin üzerine iki rozet arasına yerleştirilmiştir.

Abbas Ağa Çeşmesi Beşiktaş'ta, Abbas Ağa Camii Sokağı'ndadır. Darüssaade Ağası Abbas Ağa tarafından 1080/1669'da yaptırılmıştır. Kesme taştan klasik tarzda inşa edilmiştir. Mermer aynataşı kabartma motiflerle süslüdür. Teknesi ve iki yanındaki setler küfeki taşındandır. Kitabesi sivri bir kemerin üstüne yerleştirilmiştir. Suyu akmaktadır.

Abbas Ağa Çeşmesi (Çapa) *mad. I:8a.*

Abbas Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, İnadiye Mahallesi, Divitçiler Caddesi, Hünnap Sokağı'nda, Arakiyeci Cafer Çelebi Camii'nin karşısındadır. Darüssaade Ağası Abbas Ağa'nın hayratı olan eser klasik Osmanlı mimarisi üslubundadır. Aynataşı mermerdir. Suyu kesilmiştir. Kitabesi 1080/1669 tarihini taşımaktadır.

Abbas Ağa Hamamı (Bahçekapı) I:542b.

Abbas Ağa Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Türkali, Dikilitaş, Yıldız ve Cihannüma mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.575'tir.

I:7c, II:166a.

Abbas Ağa Mektebi (Bahçekapı) I:542b.

Abbas Ağa Mezarlığı V:442c.

Abbas Halim Paşa (1866, Mısır - 1935, Mısır) Devlet adamı. Mısır prenslerinden Abdülhalim Paşa'nın ikinci oğludur. Şûra-yı Devlet üyeliği, kardeşi Said Halim Paşa'nın sadrazamlığı sırasında Bursa valiliği, 1915'te de nafıa nazırlığı görevlerinde bulundu. Mondros Mütarekesi'nin ardından iki yıl Malta'da sürgün kaldı. Bir süre İstanbul'da oturduktan sonra Mısır'a döndü.

III:194c, IV:56c, 60c, VII:551c.

İlgili maddeler:

Abbas Halim Paşa Köşkleri I:8b

Mısır Apartmanı V:448c

Abbas Halim Paşa Köşkleri *mad. I:8b*, V:448c.

İlgili madde:

Aznavur, Hovsep I:511a

Abbas Hilmi Paşa (ö. 1854) IV:59c.

Abbas Hilmi Paşa (1874, İskenderiye - 1944, Cenevre) Son Mısır hıdivi. İngiliz egemenliğine karşı gelişen milliyetçi hareketi destekledi. İstanbul'da bulunduğu I. Dünya Savaşı'nın başlarında Mısır'ı protektora altına alan İngiliz yönetimince görevden uzaklaştırıldı; ama Osmanlı yönetimince 1922'ye değin hıdiv olarak tanındı. Son yıllarını Türkiye ve İsviçre'de sürgünde geçirdi.

II:534a, IV:12b, 59c, 61c.

Abbas Paşa (1813, Cidde - 1854, Kahire) Mısır valisi. Mehmed Ali Paşa'nın torunudur. Batılılaşma yönündeki yeniliklere karşı politikalar izledi. Avrupa devletlerine tanınmış ticari im-

tiyazları kaldırdı; harcamaları kıstı ve vergi yükünü hafifletti. Kırım Savaşı sırasında yardımcı birlikler göndererek Osmanlı Devleti'ne bağlı kaldı.

Abbas Vesim *mad. I:9c*, III:5a.

Abbasağa Mezarlığı ve Parkı *mad. I:10a*, VI:224b.

Abbasoğlu, Behiç Sadi (1928, Kemah) İşletmeci. Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu'nu bitirdi. Kemah belediye başkanlığı yaptı. 17-18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

ABC Kitabevi IV:268a, VII:203a.

Abdal Yakub Tekkesi *mad. I:10c*, IV:43c, 372c, VII:113b, 130c.

Abdalan-ı Rum

İlgili madde:

Bektaşilik II:131a

Abdallar II:514b.

Abdî (ö. 1647, Derviş) *mad. I:11c*, II:422a.

Abdî (ö. 18. yy) *mad. I:11c*, 361a, 361b, III:40a.

Abdî *bak.* Abdürrezzak Efendi (ö. 1914)

Abdî (Subaşı) II:480c.

Abdî Ağa V:344a.

Abdî Baba Tekkesi Eyüp'te, yeri tespit edilemeyen bir Bayramî tekkesiydi. Ayin günü cuma olan bu tekke yine bilinmeyen bir tarihte tamamen ortadan kalkmış olmalıdır.

II:106c.

Abdî Çelebi Camii *mad. I:12a*, VI:431b.

Abdi Çelebi Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hacı Evhadettin, Hacı Hamza, Ali Fakih, Koca Mustafa Paşa, Hacı Hüseyin Ağa ve İmrahor mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.222'dir.

Abdî Dede (ö. 1631, Sırrî) II:169b, III:362a, IV:483a, V:424c.

İlgili madde:

Kasımpaşa Mevlevihanesi IV:482c

Abdî Efendi (ö. 1591, Şeyh Finikeli) V:149b, 397c.

Abdî Efendi (Basmacı) (1787, İstanbul - 1851, İstanbul) Bestekâr. Çocukluğunda Kapalıçarşı'da bir yemeni basmacısının yanında çalışması nedeniyle "Basmacı" diye anılmıştır. Sesinin güzelliğiyle dikkati çekerek 1805'te III. Selim tarafından Enderun'a alındı. 1808'de padişah müezzini oldu. Muzıka-yı Hümayun'da öğretmenlik yaptı. Başlıca eserleri rast "Senin aşkınla çak oldum", "Sevdim yine bir nevcivan" ve mahur "Gülşen-i ezhar açtı her yana"dır.

V:561b.

Abdî Efendi (ö. 1902) VII:113b.

Abdi İbrahim *bak.* Barut, Abdi İbrahim

Abdi İbrahim İlaç ve Ticaret AŞ

İlgili madde:

Barut, Abdi İbrahim II:67c

Abdi İbrahim Laboratuvarı

İlgili madde:

Barut, Abdi İbrahim II:67c

Abdi İpekçi Spor Salonu *mad. I:12c.*

Abdî Kaptan Çeşmesi Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Caddesi üzerinde, Gedik Abdi Camii'nin önündedir. Bahriye ümerasından Abdi Kaptan (ö. 1039/1629), tarafından yaptırılmıştır. Eski şeklini kaybetmiş olan çeşmenin teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Esas suyu kesilerek, yan tarafına eklenen bir musluk ile şehir suyuna bağlanmıştır. Haşimî tarafından yazıldığı anlaşılan 1032/1622 tarihli kitabesi aynataşının üstünde muhafaza edilmiştir.

Abdî Paşa (Tevkiî) (?, ? - 1692, Sakız) Devlet adamı, tarihçi ve şair. IV. Mehmed döneminde önemli saray görevlerinde bulundu. "Vakanüvis" unvanının verildiği ilk kişidir. Döneminin günlük olaylarını anlatan *Vakayinâme*'sinin yanısıra devlet teşrifat ve teşkilatına ilişkin *Tevkiî Abdurrahman Paşa Kanunnamesi*'yle tanınır.

VI:29a.

Abdi Subaşı Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Küçük Mustafa Paşa, Müftü Ali, Hatip Muslihittin, Tevkii Cafer, Tahta Minare mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.435'tir.

Abdî Subaşı Mescidi Fatih İlçesi'nde, Fener'de, İncebel Sokağı ile Abdi Subaşı Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ileri gelenlerinden Abdi Subaşı tarafından 15. yy'ın ikinci yarısında yaptırılan ve 1539 yangınında harap olan mescit, I. Süleyman (Kanuni) (1520-1566) döneminde Kırkçeşme Bina Emini Mahmud Ağa tarafından Mimar Sinan'a yeniden yaptırılmıştır. "Mahmud Ağa Camii" ve "Kuburbeli Camii" isimleriyle de tanınır. 19. yy'ın sonundaki büyük onarımda Mimar Sinan dönemi özelliklerini yitirmiştir. Ahşap, aşıboyalı ve kare minareli mescit, 1941'deki Fener yangınında yanmıştır. Günümüze kare planlı minare harabesi ile sıvası dökülmüş çeşme kaidesi kalmıştır.

Abdî Tarihi I:18c.

Abdullah (Derviş) II:175b.

Abdullah (ö. 1488, Kastamonî) II:398b.

Abdullah (ö. 1660, Sarı) *mad. I:13a*, 28a, 44b, 191a, II:394c, 422b, 510c, IV:138c, V:179a, 384b.

Abdullah (ö. 1669, Hace) VI:36b.

Abdullah (ö. 1710, Himmetzade) II:107b.

Abdullah (ö. 1731, Yedikuleli) *mad. I:14a*, V:354b, 364c, VI:158c, VII:412c.

Abdullah Ağa (Bostancıbaşı) II:201a, 201c.

İlgili madde:

Kısıklı Camii V:6c

Abdullah Ağa (ö. 1724) VI:96b.

Abdullah Ağa (ö. 1764) IV:431c.

Abdullah Ağa (ö. 1811, Şeyh) IV:74b.

Abdullah Ağa (ö. 1840) I:14b, II:201a.

Abdullah Ağa (Silahdar, Seyyid) III:451a, VI:551a.

Abdullah Ağa Camii *bak.* İstavroz Camii

Abdullah Ağa Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. I:14b.*

Abdullah Ağa Çeşmesi Beylerbeyi'nde, Şahbaz Yiğit Sokağı'ndadır. Kitabesi kaybolmuş olan çeşmenin bânisi Abdullah Ağa'dır. Ayna kısmı çiçek motifleriyle bezeli olan çeşmenin yalağı kaybolmuştur.

Abdullah Ağa Çeşmesi Beyoğlu'nda, Küçükparmakkapı'da, Çukurlu Çeşme Sokağı'ndadır. Bânisi Cebecibaşı Abdullah Ağa'dır. Aslında kesme taştan yapılmış olup üzeri sonradan sıvanmıştır. Cephesindeki yuvarlak kemerin içi boştur. Teknesi kırık durumdadır. 1144/1731 tarihli mermer kitabe taşı orijinal yerinden sökülerek yan cepheye konmuştur.

Abdullah Ağa Çeşmesi (Silivrikapı) *bak.* Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi

Abdullah Ağa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Bânisi Ali Efendizade Abdullah Ağa'dır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Teknesi kırık ve toprağa gömülmüş haldedir, suyu akmamaktadır. Kitabesi 1105/1693 tarihini taşımaktadır.

Abdullah Ağa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Beylerbeyi, Küplüce, Burhaniye, Kuzguncuk mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.248'dir.

Abdullah Ağa Yalısı II:486c.

Abdullah Baba (ö. 1920) VI:243a.

Abdullah Bağdadî (ö. 1854) IV:376a.

Abdullah Bey (ö. 1749) V:94c.

Abdullah Bey (ö. 1899, Muhsinzade) *mad. I:14c*, 504b, III:567c, V:70a, 562a, VII:449c.

Abdullah Beyefendi (ö. 1923, Dürrîzade) III:111b.

Abdullah bin İbrahim (?, Üsküdar - 1694'ten sonra, ?) Mevkufat Kalemi halifeliği yaptı. *Vakiatü'l-Devletü'l-Osmaniye* adlı bir tarih yazdı. Bu eserde 1688-1694 arasında geçen olaylar anlatılmaktadır.

Abdullah bin İsmail (?, İstanbul - 1721, İstanbul) Hattat. Babası, Şeyh Ham-

dullah ekolünün ünlü hattatlarından Ağakapılı İsmail bin Ali'dir. İlk yazı derslerini babasından aldı. Daha sonra Seyyid Abdullah Efendi'den ders alarak Hafız Osman ekolüne döndü. Şeyhülislam Seyyid Feyzullah Efendi'nin kâtiplik hizmetinde bulunduğu için hocalar arasına katıldı. Şairliği vardı. Musikiye düşkündü. Eserleri yaygın değildir.

Abdullah bin Münazil (ö. 940) V:380c.

Abdullah Biraderler *mad. I:14c*, 15b, 40a, 268c, III:329a, IV:445a, VI:436b, 480c, VII:217a.

Abdullah Bosnavî (ö. 1644) V:383b.

Abdullah Cevdet (1869, Arapkir - 1932, İstanbul) Düşün ve siyaset adamı. Kuleli Askeri Tıbbiye İdadisi ve Mekteb-i Tıbbiye'den mezun oldu. 1889'da, daha öğrenciyken İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. Birçok kez tutuklandı ve sürgüne gönderildi. Bu sürgünlerden birine gönderilirken Paris'e kaçtı. *Meşveret* ve bu gazetenin Fransızca ekinde makaleler yazdı. 1897'de Cenevre'deki Jön Türklere katıldı. *Osmanlı* gazetesinin redaktörlüğünü yaptı. Cemiyet ile Osmanlı hükümetinin anlaşması üzerine bir süre Viyana Sefareti tabipliğine getirildi. Ancak sefirle arası açılınca 1903'te Avusturya'dan sınır dışı edildi. Cenevre'de daha sonra da Kahire'de *İçtihat* dergisini yayımladı. Osmanlı hanedanı aleyhindeki yayınları büyük tartışmalara yol açtı. Bu sırada Prens Sabahaddin'in grubuna yakınlık duydu. II. Meşrutiyet'ten sonra, 1911'de İstanbul'a döndü. Shakespeare'in oyunlarını Türkçeye çevirdi. Dine karşı tutumu nedeniyle dergisi sık sık kapatıldı. 60 kadar telif ve çeviri kitabı bulunmaktadır.

IV:189a, VII:449a.

Abdullah Dihlevî (ö. 1824) VI:36b.

Abdullah Efendi (Çelebi, Ruznameci) I:12a, VII:496b.

Abdullah Efendi (ö. 1488, Seyyid) VII:553a.

Abdullah Efendi (ö. 1570, Şeyh) VII:552c.

Abdullah Efendi (ö. 1591, Şeyh) V:465c.

Abdullah Efendi (ö. 1624) VI:301b.

Abdullah Efendi (ö. 1657, Zakirzade) II:395a, VI:519c.

Abdullah Efendi (ö. 1658, Seyyid el-Hac) V:397c.

Abdullah Efendi (ö. 1710) II:414c, VI:533c.

Abdullah Efendi (ö. 1733) VII:125c.

Abdullah Efendi (ö. 1742) VII:109c.

Abdullah Efendi (Yenişehirli) (?, Yenişehir/Mora ? - 1743, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiyenin çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra fıkıhtaki geniş bilgisi nedeniyle fetva eminliğine, ardından Anadolu ve Rumeli kazaskerliklerine atandı. 1718-1730 arasında şeyhülislamlık yaptı. Lale Devri'nin şeyhülislamıdır. Matbaanın kurulmasıyla ilgili fetvayı vermiştir (1727). Fetvaları *Behçetü'l-Fetâvâ* adıyla bir araya getirilmiştir. Ayrıca *Mir'at* haşiyesi vardır.

Abdullah Efendi (İsazade) (?, İstanbul - 1750, Medine) Kazaskerlik rütbesine kadar yükseldi. Medine kadısı iken öldü. 1654-1691 arasında meydana gelen olayları veren bir Osmanlı tarihi yazdığı bilinmektedir.

Abdullah Efendi (ö. 1767, Kazasker, Seyyid) VII:177c.

Abdullah Efendi (ö. 1785, el-Hac) IV:399b, 440c.

Abdullah Efendi (ö. 1794) VI:329b.

Abdullah Efendi (ö. 1828, Dürrîzade) IV:447a.

İlgili madde:

Dürrîzadeler III:110c

Abdullah Efendi (ö. 1858, Seyyid) II:396a, VI:492c.

Abdullah Efendi (ö. 1929, Şeyh) VII:383c.

Abdullah Efendi (Şeyh, Çankırılı) VI:516c.

Abdullah Efendi (Şeyh Seyyid Hacı Hoca) VI:199c.

Abdullah Efendi (Tosunzade) V:185a.

Abdullah Efendi (Yorgancı) IV:449a.

Abdullah Efendi Lokantası *mad. I:16b*, IV:271a, V:222a, VI:4b.

Abdullah Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Nişanca Caddesi'nde, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin karşısında bulunuyordu. Bânisi 1126-27/1714-15'te Anadolu kazaskerliği yapan Abdullah Efendi'dir. Günümüzde, medresenin bulunduğu yerde Ahmet Rasim Ortaokulu bulunmaktadır.

Abdullah Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Rami-Eyüp yolundadır. Muhtemelen 19. yy'm son çeyreğinde Rifaî tarikatından Şumnulu Şeyh Abdullah Efendi tarafından faaliyete geçirilmiştir. Abdullah Efendi'nin Şumnu Medresesi'nde müderrislik yaptığı, İstanbul'a geldikten sonra burada bulunan evini tekke olarak kullanmaya başladığı, kendisinden sonra oğlu Şeyh Mehmed Efendi'nin bu görevi sürdürdüğü, tekkenin mensupları arasında son dönemin ünlü hafızlarından Sami Efendi'nin de (ö. 1943) bulunduğu tespit edilmektedir. İstanbul tekkelerinin dökümünü veren kaynaklarda adı geçmeyen bu ev-tekke üç katlı ahşap bir yapıdır.

Abdullah el-Hudrî Türbesi *mad. I:17a*, VI:405b.

Abdullah Felahî Efendi (ö. 1850, Mudanyalızade) V:149b.

Abdullah Freres *bak.* Abdullah Biraderler

Abdullah Galib Paşa (1828, İstanbul - 1903, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli vilayetlerde valilik, Divan-ı Muhasebat reisliği, maliye, defter-i hakani ve evkaf nazırlıkları ile Şûra-yı Devlet üyeliği görevlerinde bulundu.

İlgili madde:

Galib Paşa Camii III:373b

Abdullah Hamdi Bey (ö. 1899, Muhsinzade) IV:371a.

Abdullah Hindî (ö. 1836, Şeyh el-Hac, Mali Şah) IV:74b.

Abdullah Hulusi Efendi (ö. 1884) V:386b.

Abdullah İlahî *mad. I:17b*, 57b, 120b, II:395a, V:424a, VI:31c, 32c, 519c.

Abdullah İsmet Efendi (ö. 1656, Şeyh) III:390c.

Abdullah Kaşgarî (ö. 1760) I:28b.

Abdullah Mekkî IV:216c.

Abdullah Nailî Paşa (1698, İstanbul - 1758, Mekke) Devlet adamı, tarihçi ve şair. Üç ay süren sadrazamlık (1755) görevinden uzaklaştırılarak Sakız'a sürüldü. Ardından bağışlanarak sırasıyla Girit, Selanik ve Cidde valiliklerine getirildi. Osmanlı protokol kural ve geleneklerini içeren *Defter-i Teşrifat* adlı kitabını daha sonra genişleterek *Mukaddeme-i Kavanin-i Teşrifat*'ı yazdı. Topkapı Sarayı'ndaki Kubbealtı üzerine bir kitapçık hazırladı.

VI:155c.

Abdullah Necib Dede (ö. 1836, Seyyid) V:429a, VII:348b.

Abdullah Nidaî Kaşgarî (ö. 1760) IV:398c, 485c, VI:35c.

Abdullah Paşa (?, ? - 1735, Bogaverd) Serasker. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'nın oğludur. Vezir rütbesiyle Mora, Tebriz, Kandiye, Bender ve Mısır seraskerliklerinde bulundu. Nadir Şah'la Bogaverd yakınında yapılan savaşta öldü.

V:94c.

Abdullah Paşa (Muhsinzade) (?, ? - 1749, Travnik) Vezir. Çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. 1730'daki Patrona Halil Ayaklanması'ndan sonra yeniçeri ağalığına getirildi. Ardından Anadolu'nun şakilerden temizlenmesiyle görevlendirildi. Askeri gücünden çok devlet işlerini ustaca yürütmesiyle ünlüydü.

V:249a.

Abdullah Paşa (ö. 1756) VI:41b.

İlgili madde:

Özbekler Tekkesi VI:199c

Abdullah Paşa (?, ? - 1761, Halep) Sadrazam. Aydın'daki Sarıbeyoğlu çetesini bastırarak üne kavuştu. Ağustos 1747'de atandığı sadrazamlık göre-

vinde iki buçuk yıl kaldı. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı.

V:251a.

Abdullah Paşa Konağı I:542b.

Abdullah Ramiz Paşa VI:14b.

Abdullah Rıfkı Efendi (ö. 1770) II:395b, VII:414c.

Abdullah Rumî (ö. 1469, Eşrefoğlu) IV:372b.

Abdullah Rüşdî Efendi (ö. 1881) VII:25a, 123a.

Abdullah Salaheddin Uşşakî (ö. 1783, Şeyh) II:399b, VII:189b, 330b, 330c.

Abdullah Simavî *bak.* Abdullah İlahî

Abdullah Şükrü I:16b.

Abdullah Vassaf Efendi (1662, Akhisar - 1761, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1755'te 5 ay kadar şeyhülislamlık yaptı. İhtiyarlık nedeniyle azledildikten sonra Bursa'ya sürüldüyse de bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi. Ta'likte usta bir hattattı. Şiirlerinde "Abdî" ve "Vassaf" mahlaslarını kullanmıştır. Fetvalarının toplandığı *Fetâvâ-yi Vassaf*'ın yanısıra *Hayat-ı Behçet-âbâd* ve *Zemzeme* başlıca eserleridir.

Abdullah Vehbi Efendi (ö. 1871, Şeyh) V:81c, VI:327a, 330c.

Abdullah Yetimî (Basralı) VI:407a.

Abdullah Zühdi IV:174b.

Abdullah Zühdü (Hattat) V:562a.

Abdullahoğlu, Hikmet I:16c.

Abdurrahim *bak.* Abdürrahim

Abdurrahman (Çinizade) (?, İstanbul - 1724, İstanbul) Hattat. Yazıyı Şeyh Hamdullah ekolüne mensup Ramazan bin İsmail'den öğrendi. 10 Kuran yazmış olup bunların çoğu Barutlhaneli Abdullah tarafından tezhip edilmiştir. Padişahın mevlit okuyucularındandı. Musikide isim yapmıştı. Sadrazam Ali Paşa Camii'nin büyük kapısı karşısındaki köşede yer alan evinin alt tarafında Üveys Dede Türbesi'nde gömülüdür. Yazılarında Hafız Osman üslubu hâkim olan hattat, gubarî denen çok ince yazıya meraklı idi.

Abdurrahman (ö. 1834, Şeyh el-Hac, el-Seyyid) IV:74b.

Abdurrahman Abdî Çelebi (ö. 1553) II:524c.

Abdurrahman Abdî Paşa *mad. I:17c.*

Abdurrahman Ağa (Silahdar)

İlgili madde:

Paşalimanı Camii VI:230a

Abdurrahman Ağa Camii *bak.* Paşalimanı Camii

Abdurrahman Ağa Türbesi I:438c.

Abdurrahman bin Abdullah (Gubarî) (?, Akşehir - 1566, Mekke) İstanbul'da Nakşibendî tarikatına girdi. II.'Bayezid'in oğlu Orhan'a hocalık etti. Kanuni döneminde (1520-1566) ordu kâtibi olarak seferlere katıldı. İstanbul'a dönünce Surre-i Hümayun emini atandı. Sülüs ve nesih hattatı olan Gubarî'nin *Süleymanname* adlı Farsça eseri Kanuni dönemi olaylarını anlatır.

Abdurrahman Camî (ö. 1492) VI:32b.

Abdurrahman Çelebi (Kızıl) I:19a.

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi *mad. I:18c.*

Abdurrahman Edirnevî (ö. 1749) IV:375a, VI:36b.

Abdurrahman Efendi (Başhoca) VI:13a.

Abdurrahman Efendi (Çinicizade) VI:158c.

Abdurrahman Efendi (Matbaa Nazırı) V:309b.

Abdurrahman Efendi (Müderris) VII:374b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1602, Sarı) V:338a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1629) II:524c.

Abdurrahman Efendi (ö. 1711) IV:373a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1755) VI:392b, VII:223c.

Abdurrahman Efendi (ö. 18. yy, Samipaşazade) VI:433c.

Abdurrahman Efendi (ö. 1808, el-Hac) IV:506b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1810) IV:375a.

Abdurrahman Efendi (ö. 1812, Şerif) IV:375b.

Abdurrahman Efendi (ö. 1953, Şeyh) II:326a.

Abdurrahman Hilmi Efendi (ö. 1800) IV:50a, VI:98a, 534a, VII:547c.

Abdurrahman Hüsnî Efendi (ö. 1861) IV:375c.

Abdurrahman Lütfi Bey VI:161c.

Abdurrahman Nacim Efendi VI:298a.

Abdurrahman Nafiz Paşa Kütüphanesi *bak.* Yenikapı Mevlevihanesi

Abdurrahman Nafiz Paşa Türbesi *bak.* Yenikapı Mevlevihanesi

Abdurrahman Nebil Efendi (ö. 1799) IV:514b.

Abdurrahman Nesib Efendi (1842, Üsküp - 1913, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Halil Fevzi Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Daha sonra İşkodra'da rüştiyeyi bitirdi. İstanbul'da Muallimhane-i Nüvvab'da okudu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Aralık 1911'de 9. Said Paşa hükümetinde şeyhülislam oldu. Temmuz 1912'de kabineyle birlikte istifa etti. *Tercüman-ı Hakikat*'te yayımlanan *Müntehabat*'ı dışında, Muhiddin-i Arabî'nin *Fusûsü'l-Hikem*'inden çevirdiği 62 "hikmet" de yayımlanmıştır.

Abdurrahman Nesib Efendi (ö. 1842) II:395b, 397b.

Abdurrahman Nureddin Paşa (1833, Kütahya - 1912, İstanbul) Sadrazam. Devlet işlerindeki tecrübesizliğine karşın 1882'de getirildiği sadrazamlık görevinde 70 gün kalabildi. Çeşitli valiliklerin ardından 1895'te atandığı adliye nazırlığında 1908'e kadar görev yaptı.

III:545a.

İlgili madde:

Kocataş Yalısı V:39c

Abdurrahman Paşa (ö. 1726) V:94c.

Abdurrahman Paşa (ö. 1729) VI:433c.

Abdurrahman Paşa Türbesi *mad. I:19b.*

Abdurrahman Sami Paşa (ö. 1878, Şeyhülvüzera) VI:98b.

Abdurrahman Sami Paşa (ö. 1881, Samipaşazade) II:403c, 415c, VI:433c, 545c.

Abdurrahman Şamî Tekkesi *mad. I:19c*, VI:329c, 405b, VII:65c, 443b.

Abdurrahman Şemseddin Efendi (ö. 1833) VII:122a.

Abdurrahman Şeref *mad. I:20b*, 102b, 135a, II:77b, III:370c, IV:236b, V:229c, VI:119b, 547c, VII:2b, 235c, 438a.

Abdurrahman Tevfik Efendi (ö. 1898) VI:324c.

Abdülahad Dede (ö. 1766) II:169c, V:428c.

Abdülahad Nuri (ö. 1651) *mad. I:20b*, 52c, II:106b, III:534b, IV:125c, 368b, V:356a, 383c, 426b, 465c, VI:123a, VII:7b, 16a, 122b.

Abdülahad Nuri Tekkesi *bak.* Sivasî Tekkesi

Abdülaziz *mad. I:22a*, 15c, 83c, 169b, 191b, 198a, 263a, 301c, 398c, 539a, II:127a, 171a, 172c, 185c, 198c, 201b, 236a, 360b, 363a, 443c, 488a, 504b, III:267a, 294a, 294b, 329a, 369c, 430c, 454a, 461c, 493c, 542b, IV:381b, 395c, 404c, 503c, 514c, V:88c, 117a, 258c, 264c, 301c, 306b, 344b, 349c, VI:29a, 132c, 141c, 160c, 245a, 386b, 389a, 463b, 531b, VII:73b, 117b, 280a, 405b, 517c, 536c, 538c.

İlgili maddeler:

Alemdağ Kasrı I:184b

Beylerbeyi Sarayı II:206b

Çırağan Sarayı II:503a

Çit Kasrı II:523b

Maçka Silahhanesi V:237a

Abdülaziz (ö. 1914, Şeyh) IV:74b.

Abdülaziz Av Köşkü *mad. I:26b*, 469c, II:41a.

Abdülaziz Bekkine (ö. 1952) VI:37b.

Abdülaziz Efendi (Karaçelebizade) *mad. I:27a,* 128c, 436a, II:42a, III:453a, V:93a, 97c, 507c, VI:29a.

Abdülaziz Efendi (ö. 1760, Şeyh) VI:97c.

Abdülaziz Efendi (ö. 1816) VI:301c.

Abdülaziz Efendi (ö. 1880) IV:378c.

Abdülaziz Zihni Efendi (ö. 1854, Şeyh) IV:432a, VI:97b, 98a, 534a.

Abdülbâki (ö. 1746, La'lizade) *mad. I:28a,* 13c, 44b, 191a, IV:139a, V:384b, 513c, VI:35c.

İlgili madde:

Kalenderhane Tekkesi IV:398c

Abdülbâki (ö. 1768) V:94c.

Abdülbâki Ârif Efendi (Kazasker, Hattat) *mad. I:28c,* III:58a, V:365c.

Abdülbâki Dede (ö. 1935) I:44b, V:386a, 430b, VII:480c.

Abdülbâki Efendi (ö. 1589) VII:121c.

Abdülbâki Efendi (ö. 1710) VII:446b.

Abdülbâki Efendi (ö. 1798) I:22a, VII:446b.

Abdülbâki Efendi (ö. 1808) I:29a, VI:394c.

Abdülbâki Efendi Tekkesi *mad. I:29a.*

Abdülbâki İskilibî (ö. 1588) IV:125a.

Abdülbâki Nasır Dede (1765, İstanbul - 1821, İstanbul) Bestekâr ve müzik bilgini. Babası Yenikapı Mevlevihanesi Şeyhi Kütahyalı Ebubekir Efendi'dir. Mevlevihanede Arapça, Farsça, edebiyat ve müzik eğitimi aldı. 1804'ten ölümüne kadar Yenikapı Mevlevihanesi'nde şeyhlik etti. Asıl ününü kuramsal çalışmalarıyla yapan Nasır Dede, ısfahan ve acembuselik makamlarında birer ayin-i şerif bestelemiştir. Kuramsal ve özgün çalışmalarını *Tahririye* ve *Tedkik ü Tahkik* adlı eserlerinde toplayan Nasır Dede, yeni bir nota yazısı da geliştirmiştir. Ağabeyi besteci ve hattat Ali Nutkî Dede ile kardeşi Abdürrahim Künhi Dede de Mevlevi müziğinin önde gelen bestecileriydi.

I:194b, V:421b, 429c, 529b, VI:161a, 511b, VII:478c.

Abdülbâki Paşa (ö. 1624, Defterdar) V:397a, 399c.

Abdülbâki Sırrî Dede (ö. 1750) I:194b, III:362b, V:427b, VI:161a.

Abdülbâki Sivasî (ö. 1700) VI:533c.

Abdülcelil Çelebi V:211b.

Abdülekber Efendi (ö. 1787, Şeyh Seyyid) VI:199c.

Abdülezel Paşa Caddesi *mad. I:29c,* 438a, II:428a, 429a.

Abdülfettah Efendi (ö. 1744) IV:373c.

Abdülfettah Efendi (ö. 1896) *mad. I:30b,* 43b, 124c, V:117a, 562b, VII:103b.

Abdülfettah Efendi (Sersikkegen) VII:103b.

Abdülganî Efendi (Gülşenî Şeyhi) III:58a.

Abdülganî Efendi (ö. 1787) VII:109c.

Abdülganî Efendi (ö. 1840) VI:568a.

Abdülhak Hayri III:275b.

Abdülhak Molla *mad. I:31a,* II:413c, III:5b, IV:33c, 41a, 460a, V:5c, 375c, 559c, VII:265a.

Abdülhak Sünbatî Efendi IV:42c.

Abdülhak Şinasi *bak.* Hisar, Abdülhak Şinasi

Abdülhakim Efendi (ö. 1888, Buharalı) I:154a.

Abdülhalik Efendi (ö. 1812, Sivasîzade) VII:111a, 446b.

Abdülhalik Gucdüvanî (ö. 1260) VI:32a.

Abdülhalik Nasuhî (ö. 1912) IV:43a.

Abdülhalim (Karayazıcı) V:337c.

Abdülhalim (Seyyid) VI:102b.

Abdülhalim Ağa (1720, ? - 1802, ?) Bestekâr. Dindışı eserler veren Abdülhalim Ağa, döneminin güçlü bestecilerinden biriydi; suzidil ve suzinak makamlarını düzenlediği sanılır. "Sultani Irak Faslı"nı Mehmed Ağa ile birlikte besteleyen Abdülhalim Ağa'nın ondan fazla eseri günümüze ulaşmıştır.

Abdülhalim Bey (ö. 1926) VI:434a.

Abdülhalim Çelebi (ö. 1679) V:420b.

Abdülhalim Çelebi (ö. 1925) V:385c.

Abdülhalim Efendi (ö. 1617) VI:301b.

Abdülhalim Efendi (ö. 1759) II:106b.

Abdülhalim Efendi (ö. 1815) V:408c, 517a.

Abdülhalim Efendi (ö. 1821, Mora Müftüsü) VI:433c.

Abdülhalim Efendi (ö. 1854, Şeyh Seyyid) III:166c, VI:36b.

Abdülhalim Efendi (ö. 1923, Şehzade) VII:10c.

Abdülhalim Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Otlukçu Yokuşu üzerinde, Haliç ve Darüşşafaka caddelerinin kesiştiği yerde, Mislî Ali Efendi Medresesi'nin yanında bulunuyordu. 1914'te harap bir durumda olduğu bilinen bu yapı 1918'deki büyük Fatih yangınında yanmıştır.

Abdülhalim Efendi Tekkesi *bak.* Kozyatağı Tekkesi

Abdülhalim Memduh V:405c, VI:459b.

Abdülhalim Neyyir Dede II:286a.

Abdülhalim Paşa (Mısırlı) (1830, Kahire - 1894, İstanbul) Devlet adamı ve müziksever. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğludur. Osmanlı hizmetinde vezirlik payesine erişti ve nazırlıkta bulundu. Klasik Türk müziği repertuvarını notaya geçirtti. Çocuklarının hepsini müzikçi olarak yetiştirdi. Sadrazam Said Halim Paşa'nın babasıdır.

V:529b, VI:284a.

Abdülhalim Zikrî Efendi (ö. 1903) IV:376c.

Abdülhamid I *mad. I:31c,* 19c, 37c, II:126a, 201b, 359c, 364a, 386c, 442c, III:207b, 207c, 267a, 417b, IV:132c, V:253c, 263a, 367c, 555c, VI:40a, 91a, 359c, 396c, 505b, VII:174a, 230c.

İlgili maddeler:

Beylerbeyi Camii II:203b

Beylerbeyi Hamamı II:205a

Emirgân Camii III:169a

Abdülhamid I Camii *bak.* Beylerbeyi Camii

Abdülhamid I Çeşmesi *bak.* Mahmud II Çeşmesi

Abdülhamid I Çeşmesi (Emirgân) *mad. I:35c,* VI:340b.

Abdülhamid I Külliyesi *mad. I:36a,* 37c, 542b, II:300c, V:368b.

Abdülhamid I Medresesi *mad. I:37c.*

Abdülhamid II *mad. I:38a,* 7c, 16a, 43b, 60a, 81a, 91a, 127b, 132c, 134b, 135c, 202b, 213b, 245c, 296a, 369a, 432b, 437c, II:5c, 6c, 13c, 94a, 164b, 167c, 234c, 265c, 345a, 360b, 363a, 401c, 420c, 431a, 444a, 501c, 526c, 558b, III:124a, 196b, 241c, 255c, 329a, 440a, 493b, 543c, 544c, IV:7a, 8a, 9a, 32a, 63c, 133a, 217a, 313a, 322b, 370a, 421b, 423b, V:71b, 131b, 264c, 306b, 319a, 349c, 407b, 531c, VI:12a, 89a, 97b, 137b, 140c, 188b, 235a, 313b, 365c, 455a, 520a, 536a, VII:14a, 140b, 217b, 241c, 272b, 406a, 517c, 519b, 565b.

İlgili maddeler:

Âmin Alayı I:244b

Ayastefanos Antlaşması I:467a

Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189a

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Etfal Hastanesi III:220b

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221c

Hidayet Camii IV:71a

Otuz Bir Mart Olayı VI:184a

Yıldız Camii VII:514a

Yıldız Mahkemesi VII:517c

Yıldız Sarayı VII:520b

Abdülhamid II

Abdülhamid II Camii *bak.* Sahrayıcedit Camii

Abdülhamid II Çeşmesi (Beşiktaş) *mad. I:42b.*

Abdülhamid II Çeşmesi (Beşiktaş) *bak.* Ertuğrul Tekkesi

Abdülhamid II Çeşmesi (Harbiye) *bak.* Sinan Paşa Çeşmesi

Abdülhamid II Çeşmesi (Kâğıthane) *mad. I:42c.*

Abdülhamid II Çeşmesi (Maçka) *mad. I:43a*, II:491a, 550c, VI:105b.

Abdülhamid II Çeşmesi (Sirkeci) *mad. I:43b.*

Abdülhamid II Evladı Türbesi *bak.* Yahya Efendi Tekkesi

Abdülhamid Bey V:94c.

Abdülhamid Camii *bak.* Meşrutiyet Camii

Abdülhay Efendi (ö. 1705, Şeyh) *mad. I:43c*, II:396b.

Abdülhay Efendi (ö. 1797, Şeyh Seyyid) V:465c, VII:111a.

Abdülhay Efendi (ö. 1884, Şeyh Seyyid) V:466a, VII:111a.

Abdülhay Efendi (Şeyh Abdülhalimzade) III:531a.

Abdülilah Paşa (Mekke Şerifi) VII:163c.

Abdülkadir (Molla) V:331a.

Abdülkadir Belhî (ö. 1923) *mad. I:44a*, 13c, V:385c, 514b, 514c, VI:35c.

Abdülkadir Bey *mad. I:44c.*

Abdülkadir Bey (Melekpaşazade) II:136a, 165b.

Abdülkadir Dede (15. yy) İstanbul'un fethi sırasında şehit düşen sekbanbaşılardan. Fatih Çırçır'da, Sinan Ağa Mahallesi'nde (eski Molla Zeyrek Mahallesi) tahta parmaklıkla çevrili bir mezarda yatmaktadır. Mezar aynı zamanda küçük bir ziyaretgâhtır. Semtte evliya sayılan Abdülkadir Dede'nin mezarının taşı yenilenmiştir. Kitabesinde *Merhum ve mağfûr Cennet-mekân firdevs-âşiyan Ebu'l-feth Sultan Mehmed Hân-ı / Gazi Hazretlerinin Sekbanbaşılarından / Der-Aliyyeyi hîn-i fetihte şehid olan / es-Seyyid Abdülkadir-Dede'nin merkadi şerîfleri / bu makamda medfundur ruh-i şerîflerine / rizâen-lillâhi Teâlâ el-fâtiha / sene H. 856* yazılıdır.

II:170b.

Abdülkadir Efendi (Kadirî) (?, ? - 1645, İstanbul) Topçular kâtipliği, divittarlık ve nişancılık görevlerinde bulundu. Kadirî mahlasını kullanan yazarın *Tarih-i Âl-i Osman* adlı eserinin son bölümü Osmanlı tarihidir. Üslubu kaba olmakla birlikte Osmanlı ülkesinde geçen bazı ilginç olayları anlatması bakımından önemli sayılır.

Abdülkadir Efendi (ö. 1673, Kazasker)

İlgili madde:

Sarmaşık Tekkesi VI:468c

Abdülkadir Efendi (ö. 1750) VII:125c.

Abdülkadir Efendi (ö. 1802) IV:440c.

Abdülkadir Efendi (ö. 1808) I:11a, IV:374c.

Abdülkadir Efendi (ö. 1865) VII:383c.

Abdülkadir Efendi (ö. 1880, Şeyh Seyyid) V:96a, 485a.

Abdülkadir Efendi (Serçavuş) V:360c.

Abdülkadir Emir Hoca (Kemankeş) III:478c.

Abdülkadir Geylanî (ö. 1166) II:340c, IV:372a.

Abdülkadir Kadri Efendi (1875, Rusçuk - 1942, İstanbul) Hattat. 4 yaşındayken ailesiyle birlikte İstanbul'a geldi. Üsküdar'da Ravza-i Terakki Okulu hat hocası Hasan Tal'at Bey'den de nk'a ve divani yazı öğrendi ve bir müddet sonra bu okulda yazı dersleri verdi. Bu arada devam ettiği Sami Efendi'den 1905'te ta'likten; Bakkal Hacı Arif Efendi'den de 1906'da sülüs ve nesihten icazetname aldı. Bir ara Evkaf Matbaası hattatlığında bulundu. Bir süre de Bâbıâli'de bir yazıevi açarak serbest çalıştı. Her sanata meraklı vardı. Üsküdar'da Özbekler Tekkesi Şeyhi Edhem Efendi'den ebru; Okçubaşı Seyfeddin Bey'den de ok yapmayı ve kemankeşliği öğrendi. Üsküdar'daki Harmanlık Mezarlığı'nda gömülüdür. Eserleri azdır. Sülüs ve nesihte Hafız Osman; ta'likte Yesarizade ekolüne bağlı olmakla birlikte fazla tanınmış bir hattat sayılmaz.

Abdülkadir Meragi (ö. 1435) V:523b.

Abdülkadir Şeyhî Efendi (Müeyyedzade) (1514, İstanbul - 1593, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyh Kerim Efendi'nin oğlu olduğu için "Şeyhî" diye anılır. Gençliğinde ders aldığı dayısı Ebussuud Efendi'ye daha sonra damat olmuştur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1587-1589 arasında şeyhülislamlık yaptı. Beylerbeyi Olayı sırasında (Nisan 1589) görevden alındı.

VII:446a.

Abdülkadir Şükrî (?, İstanbul - 1806, İstanbul) Hattat. Hafız Osman ekolünün tanınmış hattatlarından Eğrikapılı Rasim Efendi'nin öğrencilerinden Ayasofyalı Abdurrahman Hilmi Efendi'den ders aldı. Daha sonra Abdülkadir Hamdi Efendi'ye devam etti. Enderun'da ders verdi. III. Selim'e hocalık etti. Hilye ve kıt'aları olan sanatkâr, yazılarının altına "hace-i sultani" "hace-i enderun-i hümayun" ve "kâtibü's-sultani" diye imza atardı. Hafız Osman ekolü mensuplarındandır.

Abdülkerim Dede (ö. 1920) V:421c.

Abdülkerim Efendi (ö. 1634) VII:113a.

Abdülkerim Efendi (ö. 1766, Şeyh) III:475a, VII:177c.

Abdülkerim Efendi (ö. 1778) VII:113a.

Abdülkerim Fethi Efendi (ö. 1694) I:410c, VII:121c, 122b.

Abdülkerim Hilmi Efendi (ö. 1832) VII:446b.

Abdülkerim Kemterî Efendi (ö. 1778) VII:125c.

Abdülkerim Nadir Paşa (1807, Çırpan - 1883, Rodos) Asker ve devlet adamı. Beş yıl Viyana'da öğrenim gördü. Valilik, seraskerlik, mekatib-i askeriye nazırlığı, bahriye nazırlığı ve serdar-ı ekremlik görevlerinde bulundu. Kırım Savaşı sırasında Anadolu ordusu komutanlığı, 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda da Rumeli genel komutanlığı yaptı. Rus saldırısını durduramadığı gerekçesiyle divan-ı harbe verildi. Etkili savunması nedeniyle yargılanmasına devam edilmedi. Midilli'ye ve ardından Rodos'a sürüldü.

Abdülkerim Paşa (Çırpanlı) III:561a.

Abdülkerim Ruhi Efendi (ö. 1908) VI:328b.

Abdüllatif Efendi (ö. 1563) I:120c, VI:33b.

Abdüllatif Efendi (ö. 1792) VI:568a.

Abdüllatif Efendi (ö. 1848) VI:568a.

Abdüllatif Efendi (ö. 1850) IV:328a, VI:392c.

Abdüllatif Kudsî (ö. 1452) VII:552b.

Abdüllatif Subhi Paşa (ö. 1886) IV:155a, VI:434a.

İlgili madde:

Subhi Paşa Konağı VII:51c

Abdülmecid *mad. I:45a*, 14c, 22b, 31b, 38a, 104a, 220a, 289c, 301b, 430a, 450a, 460b, II:97a, 171a, 172c, 363a, 512b, III:37a, 202b, 263b, 329a, 473b, 493c, IV:29a, 40c, 41c, 111b, 217a, 423b, 462c, 503c, 567b, V:32a, 162a, 257a, 265c, 316c, 344b, 349c, 407b, 510a, 554b, VI:73a, 88b, 97b, 143a, 160c, 199c, 287a, 306c, 424b, VII:181c, 182a, 221b, 225a, 243c, 257b, 277a, 278a, 280a, 289a, 291c, 348a, 362a, 363b, 405a, 567c.

İlgili maddeler:

Ayasofya Muvakkithanesi I:461a
Çinili Karakol II:516c
Dolmabahçe Camii III:88a
Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a
Dolmabahçe Sarayı III:89c
Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b
Hırka-i Şerif Camii IV:68b
Ihlamur Kasrı IV:111c
Mecidiye Camii V:314c
Ortaköy Camii VI:143a
Tanzimat'ın İlanı VII:206c
Teşvikiye VII:256b
Tophane Kasrı VII:277a
Valide Çeşmesi VII:362a
Zübeyde Hanım Çeşmesi VII:567c

Abdülmecid Çeşmesi (Beşiktaş Ihlamur) *bak.* Zübeyde Hanım Çeşmesi

Abdülmecid Çeşmesi Taksim'de, Taksim Caddesi'nin Canbazoğlu Sokağı kavşağındadır. Valide Çeşmesi adı da verilen çeşmenin üzeri kiremit kaplıdır ve tonoz haznesi sıva ile örtülmüştür. Haznenin köşelerinde mermer kaplama sütunlar ve iki yüzünde yine mermerden aynataşları ile her

ikisi de 1259/1842 tarihli iki kitabe ve madalyon içinde Abdülmecid tuğrası bulunmaktadır.

Abdülmecid Çeşmesi (Yeşilköy) *mad. I:49a.*

Abdülmecid Efendi (ö. 1717, Şeyh) VII:16c.

Abdülmecid Efendi (ö. 1736) VII:446b.

Abdülmecid Efendi (ö. 1944, Halife) *mad. I:49a,* 51b, 429c, II:55b, 444a, III:91a, 313b, 510c, V:350b, VI:23c, 176b.

Abdülmecid Efendi Korusu *bak.* Korular

Abdülmecid Efendi Köşkü *mad. I:51b,* 430a, 534a, VII:365a.

Abdülmecid Meydan Çeşmesi *mad. I:52c.*

Abdülmecid Sivasî (ö. 1639) *mad. I:52c,* 21b, II:105c, III:534a, IV:367b, V:356a, 426b, VI:152c, VII:446a, 446b, 477b.

İlgili madde:

Sivasî Tekkesi VII:16a

Abdülmecid Türbesi *mad. I:53b,* IV:4a.

İlgili madde:

Sultan Selim Külliyesi VII:63b

Abdülmümin Efendi (ö. 1595, Şeyh Bosnalı) III:49b.

Abdülmümin Efendi (ö. 1694, Şeyh) VII:7b.

Abdülvedud Efendi (ö. 1455, Şeyh)

İlgili madde:

Yavedud Tekkesi VII:444a

Abdülvedud Tekkesi *bak.* Yavedud Tekkesi

Abdülvehhab Efendi (Kadı) V:338a.

Abdülvehhab Efendi (ö. 1717, Şirden) I:56a, VI:393a.

Abdülvehhab Efendi (Yasincizade) (1758, İstanbul - 1833, İstanbul) Şeyhülislam. Dedesi Sinoplu Seyyid Mustafa Efendi Ayasofya Camii'nde Yasin suresi okuduğu için Yasincizade diye anılır. Enderun'da yetişti. III. Selim'in hizmetinde bulundu. 1810'da elçi olarak İran'a gönderildi. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez şeyhülislamlık görevinde bulundu (1821-1822, 1828-1833). *Hülasatü'l-Burhan fi İtaati's-Sultan* adlı sultanlarla ilgili hadisleri şerh eden bir kitabı ve bazı risaleleri vardır.

Abdünnasır Kursavî VII:224a.

Abdünnebi (Gürcü) II:331c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1645, Aksaraylı) II:395a.

Abdürrahim Efendi (ö. 1656, Şeyhülislam) *mad. I:54a,* 418c, IV:123a, 490c, V:339b.

Abdürrahim Efendi (ö. 1727) V:384c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1746) VII:110c, 125c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1767) VII:125c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1777, Cedid)

İlgili madde:

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi II:391a

Abdürrahim Efendi (ö. 1810) VII:109c.

Abdürrahim Efendi (ö. 1952, Şehzade) V:5c.

Abdürrahim Fedai (ö. 1885) V:386b.

Abdürrahim Künhî Dede (ö. 1831) V:421b, 429c, VI:161a.

Abdürrahim Müeyyidi (ö. 1537) V:382c, VII:446a.

Abdürrahim Nesib Efendi (ö. 1812) VI:309c.

Abdürrahim Selamet Efendi II:395c.

Abdürrahim Selamet Efendi (Samipaşazade) VI:433c.

Abdürrahim Selamet Efendi (ö. 1849) II:395c, IV:15c.

Abdürrahim Şeyda Dede (ö. 1800) V:421b.

Abdürrahim-i Tirsî (ö. 1519) IV:378b.

Abdürrauf Efendi (ö. 1921) V:386b.

Abdürreşid İbrahim VI:482b, VII:224a.

Abdürrezzak Efendi (Nevres) (?, Kerkük - 1762, Bursa) Nevres-i Kadim adıyla da bilinir. İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. Müderris oldu. Taşra kadılıklarında bulundu. Bir hiciv ustası olup "Nevres" mahlası ile İstanbul'un önde gelen kişilerini eleştiren şiirler, tarih beyitleri yazdı. Bu nedenle Şair Haşmet'le birlikte Bursa'ya ve oradan da Kütahya'ya sürüldü. Farsça-Türkçe divanı ve İran-Osmanlı Savaşı'nı anlatan bir tarihi vardır.

III:66c.

Abdürrezzak Efendi (ö. 1854) VI:201a.

Abdürrezzak Efendi (ö. 1914) *mad. I:54b,* 41b, 200a, III:60a, 308a, 563b, IV:1c, 420a, VI:147c, 202b.

Abdüssamed Efendi (ö. 1656) VII:16c.

Abdüssamed Efendi (ö. 1737) II:106b.

Abdüssamed Efendi Tekkesi Kâğıthane'de yer alan ve ortadan kalkmış bulunan Bayramî tekkesi. Halk arasında II. Mehmed (Fatih) ile birlikte İstanbul'un fethine katılan velilerden olduğu rivayet edilen Abdüssamed Efendi'ye atfedilen bir kabir günümüzde ziyaret edilmektedir. Diğer taraftan *Hadîka*'da, Kâğıthane'de, Mustafa Efendi adında bir hayır sahibi tarafından, bilinmeyen bir tarihte, yakınındaki hamamla birlikte yaptırılan Tahta Kadı Mescidi'nin zaviye olduğu, eserin kaleme alındığı tarihte (18. yy'ın ortaları) harap durumda bulunduğu, imamet ve meşihat görevlerini, Zeyrek Camii'nde cuma vaizi olan Himmetzade Seyyid Bahaeddin Efendi'nin üstlendiği, kapısının önünde ulu bir çınarın yükseldiği belirtilmektedir. Bahaeddin Efendi'nin, Bayramîliğin Himmetî kolunu kuran Bolulu Şeyh Himmet Efendi'nin (ö. 1683) neslinden gelen Himmetzadelerden olması, *Hadîka*'da zikredilen ulu çınarın halen Abdüssamed Efendi'nin kabrinin yanında yer alması ve diğer birtakım topografik deliller Tahta Kadı Mescidi ile Abdüssamed Efendi Tekkesi'nin aynı tesis olma ihtimalini güçlendirmektedir.

II:106c.

Abdüssamed Reşid Efendi (ö. 1788, Seyyid) VII:7b.

Abdüsselam Bey (ö. 1526) I:55a.

Abdüsselam Camii ve Tekkesi *mad. I:55a.*

Abdüsselam ibn Meşiş (ö. 1228, Şeyh) VII:139c, 141a.

Abdüsselam Külliyesi Küçükçekmece'de, Başdefterdar Abdüsselam Bey (ö. 1526) tarafından 16. yy'ın ilk çeyreğinde yaptırılan cami, zaviye, imaret, medrese, türbe ve çeşmelerden meydana gelen külliye. Mimar Sinan'ın eserlerinin dökümünü içeren tezkirelerde bu yapılardan yalnızca medresenin adı "Abdüsselam Çelebi Medresesi" olarak geçmekte, Evliya Çelebi külliyedeki camiyi "Tekke Camii" adıyla zikretmektedir. Vakfiyesinden Küçükçekmece'deki caminin, zaviye ve imaretle bir bütün teşkil ettiği, erken dönem Osmanlı mimarisindeki tabhaneli (zaviyeli) camiler türünde bir tesis olduğu, külliyeyi kuşatan geniş avlunun içinde ahır, mutfak, erzak ve odun ambarı gibi çeşitli hizmet binalarının yer aldığı, medresenin, üstü açık, ortasında şadırvan bulunan, revaklı bir avlunun çevresinde bir dershane ile on adet hücreden oluştuğu anlaşılmaktadır. Külliye Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmış, günümüze bâninin klasik üslupta altıgen prizma biçimindeki, kubbeli türbesi ile biri 1210/1795-96'da barok üslupta yenilenmiş bulunan iki çeşme intikal edebilmiştir.

Abdüsselam Şeybanî (ö. 1751) I:56a, VI:391c, VII:223c, 397a.

Abdüsselam Tekkesi *mad. I:55c,* II:415b, III:534a, IV:7c, VI:392a, 395c, VII:397a.

Abdüşşekûr Efendi (ö. 1773, Şeyh) VI:97c.

Abdüşşekûr Efendi (ö. 1860) IV:375b, 439a, VI:38c, 60a.

Abed Hanı *mad. I:57a,* IV:455c.

Abercombie, Patric IV:164a.

Âbid Çelebi (ö. 1497) I:57b, V:424a, VI:33a.

Âbid Çelebi Tekkesi *mad. I:57b,*

V:424a, VI:394a.

Âbide Hanım Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Hekimoğlu Ali Paşa Camii civarında, yanan Sormagir Odaları Mescidi'nin avlusunda bulunan çeşme bugün mevcut değildir. Yedi basamak merdivenle inilen bu çukur çeşmenin kitabesi topraktan çıkarılarak tamir edilen Sormagir Odaları Mescidi'nde korumaya alınmıştır. Edirneli şair Behiştî Mustafa Saadeddin Efendi'nin 1145/1732 tarihli üç beyitlik tarih manzumesinden anlaşıldığına göre çeşme Hacı Hüseyin ve kızı Safiye tarafından yaptırılmış ve Âbide Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Âbide Hatun (Mutahhara) V:423a.

Abide-i Hürriyet *mad. I:58a*, II:239a, V:272c, VII:186c.

Abidin Nesimi *bak.* Fatinoğlu, Abidin Nesimi

Abidin Paşa (1843, Preveze - 1906, İstanbul) Vezir. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Islahat çalışmalarına katıldı. İki dereceli seçimlere ilişkin bir tasarı hazırladı. Çok sayıda dil biliyordu. Mevlana'nın *Mesnevi*'sine Türkçe şerh yazdı. Rumca şiirleri İstanbul ve Paris'te yayımlandı. İstanbul borsa işlemlerine ilişkin *Hava Oyunları* adlı bir kitap hazırladı.

III:356c.

Abidin Paşa Türbesi *mad. I:59a.*

Abidinoğlu, Rezzan II:16c, VII:144a.

Abiyatov, Kemal VII:401c.

About, Edmond *mad. I:59b*, VII:136a.

Abraham (Balatlı, Papaz) III:482c.

Abraham Paşa *mad. I:59c*, II:229c, 364a, 409a, III:390a.

Abraham Paşa Korusu *mad.* I:60a

İlgili madde:

Korular V:71b

Abraham Paşa Yalısı *bak.* Kocataş Yalısı

Abrak, Fazıl II:387c.

Abud Efendi Hanı II:241a.

Abud Efendi Yalısı *mad. I:60b*, IV:409b, VII:347c.

Acar, Kuzgun (1928, İstanbul - 1976, İstanbul) Heykeltıraş. Sultanahmet Ticaret Lisesi'ni ve Güzel Sanatlar Akademisi Heykel Bölümü'nü bitirdi. Önceleri yarısaydam hacimler düzenledi. Sonra tahta, kemik, tel kafesler, maden parçaları, çivi ve çubuk demir gibi değişik malzemelerle düzenlemeler yaptı. 1961'de Paris Genç Sanatçılar Bienali'nde birincilik ödülü kazandı. İstanbul Manifaturacılar Çarşısı'nın ön cephesinde "Kuşlar" adlı eseri bulunmakta, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde demir çivilerden kurduğu düzenlemeler ve Paris'te Mehmet Ulusoy'ın 1975'te sahneye koyduğu *Kafkas Tebeşir Dairesi* için yaptığı masklar yer almaktadır.

V:297b.

Acar, Nazmi III:198c.

Acar, Sırrı (1943, Yalova) Güreşçi. Güreşe 1959'da İstanbul Güreş İhtisas Kulübü'nde başladı. Grekoromen stilde 1964'te Balkan üçüncüsü, 1967'de Avrupa ve Dünya şampiyonu oldu. 1968'de bir kez daha Avrupa şampiyonluğunu kazandı.

Acarbay, Doğan (1927, Tekirdağ) Atlet. Spora, 1944'te Haydarpaşa Lisesi'nde öğrenciyken başladı. Fenerbahçe kulübünde yetişip parladı. 200 m, 200 yarda 500 m, 400 m engelli koşularında ikişer, 440 yarda ve 4x100 m bayrak yarışlarında üçer, Balkan Şampiyonası'nda bayrak yarışında da iki kez Türkiye rekoru kırdı. 1946-1955 arasında milli formayı giydi. Akdeniz Oyunları ve Balkan şampiyonalarında altın, gümüş ve bronz madalyalar kazandı. Uzun yıllar Deniz Harp Okulu'nda spor öğretmenliği yaptı, Fenerbahçe kulübü atletizm şubesinde de yönetici ve antrenör olarak hizmet verdi. Deniz albaylığından emeklidir.

Acarlı, Başar

İlgili madde:

Kınalıada Camii IV:562b

Acaroğlu, Türker (1915, Razgrad [Bulgaristan]) Yazar. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü'nün edebiyat bölümünü bitirdi. Çeşitli illerinde öğretmenlik mesleğinden sonra, İstanbul'da Basma Yazı ve Resimleri Derleme Müdürlüğü'nde çalıştı, müdürlük yaptı. Derlemeleriyle ve kitap tanıtma yazılarıyla tanınır. *Çocuk Şiirleri, Bulgar Hikâyeleri* antolojileri ile *Edebi Eserler Sözlüğü, Ozanlar ve Yazarlar, Türk Halkbilgisi ve Halk Edebiyatı Üzerine Seçme Yayınlar Kaynakçası, Türk Halk Ozanları ve Destanları Kaynakçası, Balkan Halk Biliminde Türk Etkileri* gibi kitapları bulunmaktadır.

VII:312c.

Acem Ağa Mescidi *mad. I:60c*, II:255a, V:18c.

Acemi Ağa Sarayın hizmetindeki siyahi haremağalarının bir rütbesi. Saraya alınan haremağalarına önce "en aşağı" adı verilir, bir süre sonra "acemi ağa"lığa terfi ettirilirdi. En aşağılar devamlı kapı nöbeti beklerler, acemi ağalar ise sıraları geldikçe nöbet tutarlardı. Acemi ağalar darüssaade ağalığına kadar yükselebilirlerdi.

Acemi Ocağı *mad. I:61c*, 351c, II:390b, III:138b, 173a, 367b, IV:13a, 130c, 218a, 432c.

İlgili maddeler:

Galata Sarayı Ocağı III:367b

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi VII:130c

Acemilik Sarayın bazı yüksek memuriyetlerine atananlara gereken eşyanın tedariki için verilen belirli para. Örneğin 1760-1761'de yeni atanan çukadar ağa ile silahdar ağaya 11.600 çürük akçe acemilik verilmişti.

Acemin Evi Yaklaşık 1860-1880 arasında İbrahim adlı bir İranlı tarafından işletilen ilk gizli genelevlerden biri. Daha çok zengin ve itibarlı kimselerin devam ettiği bu genelev Aksaray Macuncu'daydı. II. Abdülhamid'in bu tür evlerle ilgili sıkı takip emri sonucu kapanmak zorunda kalmıştır. Evde çalışan Kumru, Pesend, Cihanyandı, Şaşı İfakat, Büyük İnci, Küçük İnci ve Uzunküpe Firdevs gibi yosmalardan birçoğu üzerine şarkılar da bestelenmişti. Ahmed Rasim, *Fuhş-i Atik*'te bu evin son günlerini ayrıntılı biçimde anlatır.

Acemioğlanlar Camii Eminönü İlçesi'nde, Şehzadebaşı ile Vezneciler arasında, Acemi Nefer Sokağı ile Vidinli Tevfik Paşa Caddesi'nin köşesinde, Acemoğlu Hamamı'nın yanında bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından Acemioğlanlar Kışlası'nın içinde yaptırılmıştı. Mimarisi hakkında kesin bilgi yoktur. 1909'da yangın geçirmiş ve 1918'de yıkılmıştır.

Acemioğlanlar Hamamı *bak.* Acemoğlu Hamamı

Acemioğlanlar Kışlası *bak.* Eski Odalar

Acemioğlanlar Mektepleri *bak.* Enderun; Galata Sarayı Ocağı; İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

Acemoğlu Hamamı *mad. I:62b*, 61c, III:538b.

Acı Hamam *mad. I:62c.*

Acıbadem *mad. I:62c*, VI:82c, VII:497b, 500a.

İlgili maddeler:

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c

Çamlıca Kız Lisesi II:466a

Hünkâr İmamı Köşkü IV:98c

Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492a

Acıbadem Anaokulu IV:257a.

Acıbadem İlkokulu IV:257a.

Acıbadem Lisesi IV:257a.

Acıbadem Tekkesi II:395b.

Acıçeşme Fatih İlçesi'nde, Cibali ile Fener arasındaki Küçükmustafapaşa'da, Ayakapı Hamamı'nın önündeki küçük meydan ve oraya açılan iki sokak buradaki çeşmenin adıyla Acıçeşme diye anılırdı.

Acıçeşme Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Edirnekapı'da, Mihrimah Sultan Külliyesi'ne ait hamamın yanındaki benzin istasyonunun yerinde bulunan mescidin içinde faaliyet gösteren bir Nakşibendî tekkesiydi. Söz konusu mescit II. Mehmed'in (Fatih) ekmekçibaşısı Hacı Mehmed Muhyiddin Efendi tarafından yaptırılmış, 1142/1729-30'daki Balat yangınında harap olduktan sonra tekrar inşa ettirilmiş ve 20. yy'ın

ilk çeyreğinde ortadan kalkmıştır. Ekmekçibaşının açık türbesi ise günümüzde varlığını korumaktadır. Bu mescidin kısa bir müddet Nakşibendî tekkesi olarak kullanıldığı C. S. Revnakoğlu tarafından nakledilmektedir.

Acıman, Viktorya VII:568c.

Acımusluk Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Cemal Nadir Sokağı'nda, Acımusluk Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Hamam 18. yy'da Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa (ö. 1730) tarafından yaptırılmıştı. Tepesinde aydınlık feneri olan bir kubbeyle örtülü soyunmalığı ile mermer döşemesi olan sıcaklığı vardı. 1950'lerde sandık imalathanesi olarak kullanıldığı bilinmektedir. Daha sonra yıkılan hamamın bugün kalıntısı dahi yoktur.

III:541c.

Acımusluk Medresesi *bak.* Damat İbrahim Paşa Darülhadisi

Acımusluk Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Cemal Nadir Sokağı'ndadır. *Hadîka*'da Sahhaf Süleyman Efendi tarafından yaptırıldığı ve minberinin Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa (ö. 1730) tarafından vakfedildiği yazılıdır. Kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Kesme taştan, kiremit örtülü ahşap çatılıydı. Uzun süre depo olarak kullanılmış, daha sonra temelinden yıkılıp kaldırılmıştır.

Acımusluk Sokağı Sarnıcı *mad. I:64b,* II:311b, VI:471a.

Aciman, Avram VII:405c.

Acuner, Ergün (1941, İstanbul) Futbolcu. Galatasaray genç takımından yetişti. İzmirspor'da profesyonel olduktan sonra 1966-1972 arasında Galatasaray'da, 1972-1973 sezonunda da Beşiktaş'ta oynadı. Futbolu 1977'de Sultantepe'de bıraktı. 14 kez milli oldu. Daha sonra *Son Havadis* gazetesinde spor yazarlığı yaptı.

Acuner, Semahat (1927, Amasya) Heykeltıraş. 1959'da Güzel Sanatlar Akademisi heykel bölümünü bitirdi. Eğitimi sırasında Prof. Belling, Hadi Bara ve Zühtü Müridoğlu'nun öğrencisi oldu. Soyut çalışmalarıyla tanındı. Beyazıt Meydanı'ndaki Turan Emeksiz Anıtı Semahat Acuner'e aittir.

Açıkgöz, İrfan IV:449a.

Açıkgöz, Nevzat IV:84a, V:114a.

Açıkhava Tiyatrosu *mad. I:65a,* 385c, III:550b, IV:272c, 565a, VII:1a.

Açıköney, Sami VII:376a.

Açıksöz, İsfendiyar (1929, Kastamonu) Futbolcu. Spora Galatasaray Lisesi'nde okuduğu yıllarda başladı. 1946-1958 arasında sırasıyla Galatasaray, Vefa ve tekrar Galatasaray kulüplerinin formasını giydi. Döneminin en iyi sağaçığı olarak tanındı. 18 kez milli oldu.

Ada, İhsan (1921, Rodos - 1992, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1942'de *Vatan*'da başladı. *Halk, Ulus, Tanin, Ekspres, Yeni Ekspres, Yeni Tanin* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü, genel yayın müdürlüğü yaptı. 1957'de CHP'den Hatay milletvekili seçildi. Türkiye Gazeteciler Sendikası başkanlığında bulundu. Neyzen Tevfik'in *Azab-ı Mukaddes*'ini düzenleyip yayımladı.

Adak Yerleri *mad. I:65c,* VII:563b.

İlgili maddeler:

Nime'l-Ceyş VI:78c

Sahabe VI:405a

Yatırlar VII:443a

Ziyaret Yerleri VII:563b

Adakale IV:138a.

Adakan, Enver (1896, Girit - ?, ?) Makine ve elektrik mühendisi. Almanya'da mühendislik eğitimi gördü. Sanayicilik yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Adalar *mad. I:66a,* IV:530c, VII:450c, 492b.

İlgili maddeler:

Adalar İlçesi I:73c

Burgazadası II:335a

Büyükada II:350a

Hayırsız Adalar IV:33b

Heybeliada IV:54c

Kaşıkadası IV:487b

Kınalıada IV:560b

Neandros Adası VI:58a

Sedefadası VI:486b

Sivriada VII:17b

Vordonos Adası VII:391b

Yassıada VII:442a

Adalar İlçesi *mad. I:73c,* IV:137b, 138a, VII:492b.

İlgili maddeler:

Adalar I:66a

Burgazadası II:335a

Büyükada II:350a

Hayırsız Adalar IV:33b

Heybeliada IV:52c

Kaşıkadası IV:487b

Kınalıada IV:560b

Sedefadası VI:486c

Sivriada VII:17b

Yassıada VII:442a

Adalar İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 13 Ocak 1940'ta, İstanbul'un Adalar Kazası'ndaki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Heybeliada, Kınalıada, Burgazadası'nda da şubeleri olan derneğin merkezi Büyükada'da, iskele üstündeydi. 1947'de 250 kadar üyesi bulunan kuruluşun başkanı Esat Muhlis Sırmalı, yönetim kurulu üyeleri Süleyman Nuri Öz, Avni Girgin, Fuat Erkiner, Ahmet Necati Hancıoğlu, Mehmet Ali Kâğıtçı ve Etem Kurteş'ti.

Adalar İskelesi IV:200a.

Adalar Kültür Derneği 15 Mart 1947'de Adalar'da yaşayan gençleri bir araya toplamak, kültürel faaliyetlerde bulunmak ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulan derneğin merkezi Büyükada'da Pervane Sokağı'ndaydı. Adalardaki Rum nüfusa dönük çalışmalar yapan derneğin kurucuları Karanti Karapulop, Aleko Sokopulo, Niko Kridas, Hrisofi Kridas, Yani Yalamoki, Dioyeni Karakides, Lefter Domandopulos'tu.

Adalar Mezarlığı V:445a.

Adalar Su Sporları Kulübü II:339a.

Adaları Güzelleştirme Cemiyeti 5 Temmuz 1933'te adaların doğal güzelliklerini ve değerlerini korumak, tanıtmak ve sevdirmek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Büyükada'da CHP binasındaydı. Dernek yöneticileri arasında Ali Muhiddin Hacıbekir, Emin Ali Durusoy, Bedri Nedim Göknil, Haydar Kaynak, Esat Muhlis Sırmalı, İbrahim Şevket Diler, Şakir Pınar, Sadık Güzelosman gibi adlar vardı.

Adalet Kapısı I:87c.

Adalet Kulesi VII:284c.

Adalet Mensucat Fabrikası I:77c.

Adalet Mensucat Fabrikası Memur ve Müstahdemleri Yardım Sandığı 6 Mayıs 1947'de Adalet Mensucat Fabrikası TAŞ'de çalışan işçi statüsü dışındaki memur ve hizmetlilerin üye olduğu bu yardım sandığının amacı üyelerden topladığı meblağı işleterek üyelere borç para ve sosyal yardım sağlamaktı. Yardım sandığının merkezi fabrikanın bulunduğu bölgeye yakın olan Balat'taydı. 1946 sonrasında sendikalaşma hareketlerinin bir parçası olarak, işyerinde örgütlenen işçilerden alınan ilhamla kurulmuş olan sandık 1950 sonlarında tasfiye oldu.

Adalet Örgütlenmesi *mad. I:74c.*

Adalet Sarayı Arşiv Dairesi IV:130b.

Adalet Spor Kulübü *mad. I:77c.*

Adalı, Erdoğan (1924, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul Vilayeti Umumi Meclisi üyesi oldu. 1964-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Adam Mickiewicz Müzesi *mad. I:77c.*

Adam Müzik Evi Beyoğlu'nda, Hacopulo Pasajı'nın (bugün Danışman Geçidi) Meşrutiyet Caddesi yönündeki kapısının girişinde, sağda bulunan müzik evi. 1870'lerin başında açıldı.

Başta piyano olmak üzere her türlü müzik aletinin satışı ve tamiri ile uğraşıyordu. Daha sonra mağazanın üst katı dinleti salonu olarak düzenlendi. Özellikle oda müziği konserleri için düzenlenen mekanda büyük konserler de verilmişti. Çuhacıyan'ın operetleri burada sunulduğu gibi, 1890'da, Zoli tarafından tiyatroya dönüştürülerek, bir dönem irili ufaklı pek çok tiyatro eserinin burada sahnelenmesi mümkün oldu. Adam'ın ölümünden sonra, yardımcısı ve vekili Pascal Keller'e geçen mağaza onun adını aldı. 1940'ların sonunda muhallebici dükkânına dönüştü.

Adamanti, Petraki

İlgili madde:

Said Halim Paşa Yalısı VI:418c

Adamopoulos, L.

İlgili madde:

Londra Oteli V:226c

Adamopulo Ham *mad. I:78a.*

Adampol VI:278c.

Adanır, Recep (1929, Ankara) Futbolcu. Spora Ankaragücü kulübünde başladı. 1950'de Beşiktaş'a transfer oldu ve 1960'a kadar bu kulübün formasını giydi. "Baba" lakabıyla anıldı. Siyahbeyazlı forma ile oynadığı 291 maçta 143 gol attı. Sağiç, santrfor ve solaçık olarak oynamasına rağmen en çok sağiç mevkiinde başarılı oldu. Frikikleri ile tanındı. 15 kez milli formayı giydi. Beşiktaş dışında Kasımpaşa, Galatasaray ve Karagümrük de de oynadı. 1963'te futbolu bıraktı. Bir süre Kıbrıs'ta, daha sonra da Beşiktaş'ta çalıştırıcılık ve menajerlik görevinde bulundu. Spor yazarlığı yaptı.

Adapazarlı, Cevat III:154c.

Adasoğlu, Vasili

İlgili madde:

Apoyevmatini I:284c

Adasoğlu, Yorgo

İlgili madde:

Apoyevmatini I:284c

Adaş, Orhan III:207a.

Adato, Salamon (1894, Edirne - ?, ?) Avukat. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Paris Hukuk Fakültesi'nde doktora yaptı. 8-9. dönemlerde (1946-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Adelfaton 11. yy'dan beri bilinen dinsel kurum. "Adelfatarios" olan kimse bir bağış karşılığında yaşam boyu bir manastırda ikamet etmeye hak kazanırdı. Adelfaton genellikle dinsel otoriteler tarafından tanınmadı ve hatta manastırların vakıflarında da yasaklandı. Mangana bölgesindeki Georgios Manastırı'nda I. Manuel Komnenos'un (hd 1143-1180) şair Prodromos için yaptırdığı bir başka adelfaton vardı.

Adem Dede (ö. 1652) III:362b.

Adıvar, Adnan (1881, Gelibolu - 1955, İstanbul) Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdi. Siyasal faaliyetinden ötürü yurtdışına çıkmak zorunda kaldı ve Berlin Tıp Fakültesi'ne asistan olarak girdi. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul Tıp Fakültesi'nde profesörlük yaptı. Mütareke yıllarında İstanbul mebusuyken, işgal üzerine Anadolu'ya geçti. Birinci Büyük Millet Meclisi hükümetinde sıhhat vekilliği ve meclis başkan vekilliğinde bulundu. 1926-1938 yıllarını yurtdışında geçirdi. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda yer aldı. *Faust, Tahlil Tecrübesi* (1939), *Osmanlı Türklerinde İlim* (1943), *Tarih Boyunca İlim ve Din* (1944) adlı kitaplarının yanısıra gazete ve dergilerde pek çok yazı da yayımlamış olan Adnan Adıvar, ünlü romancı Halide Edip Adıvar'ın eşidir.

III:271a, IV:454b, VI:380c, VII:205a.

Adıvar, Halide Edip *mad. I:78b,* 73a, 317a, 349b, II:286c, 445c, III:271a, 556a, IV:343b, 355a, V:241b, VI:133a, 400a, VII:67a, 67b, 359a.

İlgili madde:

Sultanahmet Mitingleri VII:66c

Âdil Çelebi (ö. 1460) V:423b.

Âdil Efendi (Dindar) V:76a.

Âdil, Fikret *mad. I:79b,* 355c, 355a, II:446c, V:169c, 405c, 411a, VII:202b, 359b.

Âdil, Selahaddin (General) IV:233b.

Âdile Sultan (ö. 1899) *mad. I:79c,* 198b, 294c, II:6c, 432c, III:208a, 242c, 363b, V:131b, 532a, VI:544b.

İlgili maddeler:

Âdile Sultan Kasrı I:82a

Âdile Sultan Mektebi I:83a

Âdile Sultan Namazgâhı I:83b

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Âdile Sultan Türbesi I:84b

Âdile Sultan Halk Kütüphanesi I:83b, II:429a.

Âdile Sultan İnas Mekteb-i Sultanisi IV:135b, VII:69b.

İlgili madde:

Kandilli Kız Lisesi IV:411a

Âdile Sultan Kasrı *mad. I:82a,* V:75a, 78b, VI:191c.

İlgili madde:

Âdile Sultan I:79a

Âdile Sultan Kasrı Öğretmen Evi ve Kültür Merkezi VI:191b.

Âdile Sultan Mektebi *mad. I:83a,* V:160b.

İlgili madde:

Âdile Sultan I:79c

Âdile Sultan Namazgâhı *mad. I:83b,* VI:44a.

İlgili madde:

Âdile Sultan I:79c

Âdile Sultan Sarayı *mad. I:83c,* II:41a, IV:410a.

İlgili maddeler:

Âdile Sultan I:79c

Kandilli Kız Lisesi IV:411a

Âdile Sultan Türbesi *mad. I:84b,* III:252b.

İlgili madde:

Âdile Sultan I:79c

Âdile Sultan Validebağı Korusu *bak.* Korular

Âdilşah Kadın Camii *mad. I:84b.*

Âdilşah Kadın Efendi (ö. 1803) I:84c, II:190b.

Âdilşah Kadın Efendi (ö. 1848) II:190b.

Âdilşah Kadın Efendi Türbesi *bak.* Laleli Külliyesi

Adl Günlük siyasi gazete. 1912'de yayımlandı. Başyazarı Süleyman Tevfik, müdürü Münib Hikmet'ti.

Adl ü İhsan Haftalık siyasi dergi. 19 Nisan 1911-2 Mayıs 1911 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Zülfi, sorumlu müdürü Rıza idi.

Adlî

İlgili madde:

Mahmud II V:253c

Adlî Altın II. Mahmud (hd 1808-1839) adına basılan altın para. Bir yüzünde "duribe fi Darü'l-Hilafeti'l-Aliyye", diğer yüzünde "Sultan-ı Selatin-i zaman Mahmud Han" yazılı olup "tam", "nısıf" (yarım) ve "rubu" (çeyrek) türleri vardı. Tamı 12 kuruş, nısfı 6 kuruş, rubusu 100 paraydı. İstanbul dışında kalpları basıldığından 1830'da, tuğra çevresinde yine II. Mahmud'un adı, diğer yüzünde ise "duribe fi Konstantiniyyeti'l-Mahruse" ve "dame mülkuhu ve saltanatuhu" yazılı yenileri basıldı. 1836'da Hayriye altınının basımı ile tedavülden kaldırıldı. Günümüze kadar, çocuk nazarlığı, takı olarak kullanılageldi.

Adli Tıp Müessesesi III:51b.

Adliye Camii Üsküdar İlçesi'nde, Şemsipaşa sahilinde, adı sonraları "Şerefâbâd" olan sultan sarayı ve karakolun yanında bulunmaktaydı. II. Mahmud 1232/1816'da Şemsi Paşa Kasrı'nı onartırken bu camiyi de yeniletmiştir. Yapı bundan sonra II. Mahmud'un mahlasıyla anılmıştır. *Hadîka*'da her çeşit levazımatı ile eksiksiz olarak inşa edilmiş tek minareli bir cami olduğu belirtilmiştir. İ. H. Konyalı'nın bildirdiğine göre 1930'larda yıktırılmıştır.

Adliye Dershanesi IV:95a.

Adliye Meslek Mektebi Yargı örgütüne yardımcı eleman yetiştirmek amacıyla 1924'te Çemberlitaş'ta açıldı. Bir yıl süreli okulun müstantik (sorgu yargıcı) ve icra memuru şubeleri var-

dı. 1926'da bunlara [illegible]pliği şubesi eklendi. 192[illegible]ldı.

Adliye Sarayı *mad. I:85a*, [illegible]60c, VII:65c.

Adnan İbrahim (Pirîzadelerden) VI:252c.

Adnan Menderes Bulvarı *bak.* Vatan Caddesi

Aelia Eudoksia III:225c.

Aelia Flavia Flacilla VII:262b.

Aetios Sarnıcı *mad. I:86a*, III:131c, IV:454b, 517c, VI:248c, 343a, 469c, VII:47b, 376a.

İlgili madde:

Karagümrük Sarnıcı IV:453c

Âfâk Aylık aktüalite dergisi. 2 Kasım 1882-1 Nisan 1883 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi A. Kâmil'di.

Afet Yola Camii *bak.* Levent Camii

Affan Bey (ö. 1783) V:94c.

Affan Dede Üsküdar'da, Selimiye'de 19. yy'ın sonlarıyla 20. yy'ın başlarında oyuncakçılık yapan bir Mevlevî dervişi. Ruşen Eşref Ünaydın'ın "Affan Dede" adlı hikâyesiyle Cahit Sıtkı Tarancı'nın "Çocukluk" şiirinde adı anılır. Dükkânında başta Eyüp olmak üzere çeşitli semtlerde yapılan oyuncakları, attar dükkânlarında satılan birçok maddeyi bulundururdu. Ünaydın, Affan Dede'nin dükkânını ayrıntılı bir biçimde betimlemiş; burada satılan düdük, kumbara, salıncak, kaynanazırıltısı, Karagöz tasvirleri gibi çocukların ilgi gösterdiği oyuncaklardan söz etmiş; semt insanlarının küçüklü büyüklü bu dükkâna uğradıklarını, Affan Dede'ye herkesin büyük bir saygı beslediğini kaydetmiştir.

Afganîler Tekkesi *mad. I:86b*, VI:39b.

Afif Paşa Yalısı *mad. I:87a*, V:55c, VII:365a.

Afife Hatun Tekkesi *mad. I:88a*, III:16a, VI:36a.

İlgili madde:

Kalenderhane Tekkesi IV:398c.

Afife Jale *mad. I:88c*, 284b, IV:340a, VI:249c.

Afife Kadın III:40a.

Afiyet Haftalık resimli sağlık, tıp dergisi. 15 Kasım 1913-6 Şubat 1915 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sisak Ferid, yazarı Avanzade M. Süleyman'dı.

Afrika Pasajı *mad. I:89b*, II:216b, VI:226b.

Afrodites Tapınağı II:258c, V:477c.

Afşar, Esin V:534b.

Aftalyon, Simon VII:401c.

Afyoncular Haşhaş kapsülünden elde edilen ve bazı işlemlerden geçtikten sonra birtakım maddeler eklenerek macun haline getirilen afyon, İstanbul'da daha çok Süleymaniye'deki Tiryaki Çarşısı'nda satılırdı. Evliya Çelebi, İstanbul'da macuncu esnafının 300 dükkânda 500 kişi olarak çalıştığını, afyoncuların da esnaf alayına yuttukları afyonun tesiri ile ya uyuklayarak ya da birtakım gülünç hareketler yaparak katıldıklarını kaydeder.

Agache, Alfred *mad. I:89c*, II:279c, 497c, III:153c, IV:162c, 336c, V:194b, VI:266a, 286b.

Agâh Efendi (Ortaoyuncu) VI:147c.

Agâh Efendi (ö. 1885, Gazeteci) *mad. I:90a*, VI:147c, VII:180c, 252a.

Agâh Efendi (Şair) III:510b.

Agâh Efendi (Şeyh) IV:2a.

Agâh Paşa (Basurcu) III:494a.

Agallianos, Teodoros *mad. I:90c*, 247b.

Agamemnon VII:343c.

Agapetus (6. yy) 8 ya da 13 Mayıs 535-22 Nisan 536 arasında papa. Roma kilisesinin Bizans topraklarında (özellikle Afrika'da ve Balkanlar'da) yayılması için büyük çaba gösterdi. Bizans'ın Dalmaçya ve Sicilya'yı fethetmesi üzerine Ostrogotların elçisi sıfatıyla Konstantinopolis'e gönderildi.

Agathe Şenlikleri III:84c.

Agatias (Tarihçi) V:63a.

Agatoniku (Ayia) Kilisesi II:180c.

Agavni Muratyan Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Eklektik art nouveau tarzındadır. 1860-1870 arasında inşa edilmiştir. Altında kayıkhanesi olan üç katlı yalı, ölçüleri ve tüm cephe elemanları muhafaza edilerek restore edilmiştir.

Agehî Mansur Çelebi (?, Vardar - 1577, İstanbul) Tarihçi ve şair. Gelibolu'da müderrislik yaptı. Piyale Paşa'nın yanında deniz seferlerine çıktı. Gemicilik terimlerini divan şiirinin söz oyunlarıyla birleştiren bir kaside yazdı. I. Süleyman bu kaside nedeniyle kendisine İstanbul'da şeref kadılığı verdi. 1566 Zigetvar seferini konu alan eseri *Fetihname-i Kal'a-i Sigetvar* adını taşır.

Agence France Presse III:465b.

Agop (Güllü) *mad. I:90c*, 54b, 123a, 128a, 190b, 512b, II:66c, 470c, 536c, III:60a, 260c, 390b, 542c, IV:213a, 419c, V:238c, 447b, VI:122a, 133a, 133c, 175c, 202b.

İlgili maddeler:

Gedikpaşa Tiyatrosu III:390a

Muzıka-i Hümayun VI:11b

Osmanlı Tiyatrosu VI:178b

Agop (Köçeoğlu) V:86a.

Agop (Surp) Hastanesi III:194a.

Agop (Surp) Mezarlığı I:219a, II:445b, IV:545c.

Agop İskender VI:480c.

Agopyan Hanı Karaköy'den Şişhane'ye çıkan Voyvoda (Bankalar) Caddesi üzerinde, sol kolda bulunuyordu, daha sonra yerine Commerciale Hanı yapılmıştır. 1956 tarihli Bülent Tuvalo'nun hazırladığı Galata haritasında han, bugünkü 51-53 no'lu binaların yerinde görülmektedir. Mimarı ve yapım tarihi hakkında yazılı kaynaklarda bilgiye rastlanmamıştır.

I:542b.

Agopyan Köşkü *bak.* Çankaya Oteli

Agora Constantinus (hd 324-337) öncesi dönemde, ana alışveriş yerleri ve toplanma mekânları için kullanılan ortak ad. Antik Yunan şehirlerine ait bir unsur olan agoranın İstanbul'da tam olarak nerede olduğu, mimarisi ve süslemeleri hakkında kesin bir bilgi yoktur. Constantinus öncesinde, sonraları Augusteion adını alan mekânın kentin agorası olduğu sanılmaktadır. Bizans döneminde, klasik tarihçiler tarafından agora tanımlaması, çeşitli kamu alanları için kullanıldı. Belgelerde, Augusteion, Yerebatan Sarayı Bazilikası, Constantinus Forumu, Tauri Forumu, Arkadios Forumu gibi meydanlar, hattâ Mese gibi büyük caddeler için bile agora adının kullanıldığı görülür. Bir toplanma yeri olarak klasik dönem agoralarının politik işlevi, Bizans'ta Hippodrom tarafından karşılanmaktaydı.

Ağa Bölüğü Yeniçeri teşkilatında önemli mevki sahibi olan İstanbul ağasının odasına verilen ad. Acemi oğlanları için II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından yaptırılan odaların otuz birincisi İstanbul ağasının odasıydı. Ağa bölüğü önceleri bir bölükken daha sonra dokuz bölüğe çıkarılmıştı.

Ağa Camii (Beyoğlu) *mad. I:91b*, III:136a, IV:271a.

Ağa Camii (Mercan) I:199a.

Ağa Camii (Üsküdar) *bak.* Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi

Ağa Hamamı (Beyoğlu) *mad. I:91c.*

Ağa Hamamı (Kocamustafapaşa-Samatya) *mad. I:92c*, VI:431b.

Ağa Hamamı (Üsküdar) *mad. I:93a*, V:279a.

Ağa Hanı *mad. I:93c.*

Ağa Kapısı *mad. I:94b*, 186a, 521b, II:133b, III:220a, IV:433a, V:119a, VI:493a, VII:94c, 96c, 473a.

Ağa Kapısı Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye Camii'nin kuzeydoğusunda, yeniçeri ağasının resmi makamı ve sarayı olan Ağa Kapısı'nın içinde, Tekeli Köşkü ile hamam arasında bulunuyordu. Yeniçeri ağasına imam olanlar bu mescidin başimamı olurdu. *Hadîka*'da fevkani olduğu yazılıdır. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra Ağa Kapısı şeyhülislamların makamı olunca mescit, Fetvahane ile İstanbul Kadılığı arasında kalmıştı. 1923'te şeyhülislam dairesi ile birlikte yanmıştır.

Ağa Kapısı Ziyafetleri Yeniçeri ağalarının ocak gelenek lerinden biri olarak çeşitli zamanlarda sadrazamlara Ağa Kapısı'nda verdiği ziyafetler. Biri Şeker Bayramı'ndan sonra, diğeri de Nevruz'da verilirdi. Fasıl ve raksın da bulunduğu Şeker Bayramı ziyafeti şevvalin onuncu günü akşamı düzenlenir, öğleden sonra Ağa Kapısı'na gelen sadrazama, yeniçeri ağası tarafından çeşitli armağanlar sunulur, bunlar arasında değerli takımlarla donanmış bir at da bulunurdu. Nevruz ziyafeti ise bir öğle yemeğiydi. Sadrazam, yemekten sonra yeniçeri ağasına samur kürk hediye ederdi.

Ağa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Toptaşı Caddesi'nde bulunuyordu. "Yeni Çeşme Mescidi" adı ile de bilinmektedir. Çarşamba'daki Mehmed Ağa Camii'nin de bânisi olan Darüssaade Ağası Hacı Mehmed Ağa (ö. 1590) tarafından yaptırılmıştır. Tek minareli olduğu bilinen mescit 1935'te yol açılırken yıktırılmıştır.

I:195a.

Ağa Şeyh Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Cankurtaran Mahallesi'nde, Ayasofya'nın ve Bâb-ı Hümayun'un karşısında, sonradan yerine Darülfünun binasının inşa ettirildiği Cebehane-i Âmire'ye bitişik olduğu anlaşılan bu tekke, bilinmeyen bir tarihte, muhtemelen "Ağa Şeyh" lakaplı bir Nakşibendî şeyhi tarafından kurulmuş ve 19. yy'ın ortalarında ortadan kalkmıştır. Kaynaklarda "Tazıcıbaşı" ve "Yazıcıbaşı" adlarıyla da anılan tekke Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayin günü perşembe olarak belirtilmektedir.

Ağababa Kapıcıoğlu Yalısı V:131b.

Ağabey Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Altıyol'da, Dilhayat Sokağı'nda bulunuyordu. Küçük bir mahalle hamamı olan Ağabey Hamamı kuşluk hamamı idi. Gündüzleri kadınların, akşamları ise erkeklerin kullandığı bu hamam ve çevresindeki ahşap evlerin hepsi yıkılmış, bunların yerlerini pasaj ve dükkânlar almıştır.

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi *mad. I:95b*, V:38a.

Ağaçkakan Fatih İlçesi'nde, Belgrad Kapısı ile Silivri Kapısı arasında, surun iç kesiminde kalan yöre. Kocamustafapaşa'ya dek uzanan Ağaçkakan Sokağı ve aynı adlı mescit ile Bedevî tekkesinden dolayı Ağaçkakan olarak bilinmektedir.

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi *mad. I:96c*, V:38a.

Ağaçkakan Tekkesi *mad. I:97a*, V:38a.

İlgili madde:

Bedevîlik II:121a

Ağaçlı III:252a.

Ağaçlı Kömürü III:176b.

Ağaçlı Maden Hastanesi I:349c.

Ağahamamı I:224b.

Ağahamamı Hastanesi I:349a.

Ağakapısı Zindanı II:424a.

Ağakay, Hasan Mithat V:186a.

Ağalar Camii *mad. I:97c*, III:173a, VII:286c.

İlgili maddeler:

Topkapı Sarayı VII:280c

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293a

Ağalar Çeşmesi Topkapı Sarayı içinde bulunan bu çeşmenin bugün sadece kitabesi mevcuttur. Kitabede II. Mahmud'un tuğrasının altında 1225/1810 tarihli ve çeşmenin tamirini anlatan beyitlerden sonra 996/1587 tarihli inşa kitabesi bulunmaktadır. Buna göre çeşme Kethüda Osman Ağa ile Sinan Ağa tarafından yaptırılmış ve II. Mahmud'un emri ile Seyyid Mehmed Ağa tarafından tamir ettirilmiştir.

Ağalar Köşkü VII:355b.

Ağaoğlu, Adalet I:73b.

Ağaoğlu, Ahmet (1868, Azerbaycan - 1939, İstanbul) Gazeteci ve fikir adamı. Eğitimini Şuşa, Tiflis ve Paris'te tamamladı. Tiflis'e döndükten sonra Türklerin haklarını savunan yazılar yazdı. 1909'da İstanbul'a gelerek İttihad ve Terakki Cemiyeti'ne girdi. *Hikmet, Sebîlü'r-Reşad* ve *Jeune Turc* gazetelerinde makaleleri yayımlandı. Daha sonra *Tercüman-ı Hakikat* gazetesinin başyazarlığına getirildi. 1812'de Afyonkarahisar milletvekili seçildi ve İttihad ve Terakki Fırkası'nın genel merkez üyesi oldu. 1919'da fırkanın ileri gelenleri ile birlikte Malta'ya sürüldü. 1921'de serbest bırakılınca Ankara'ya gelerek matbuat umum müdürü oldu. TBMM'nin 2-3. dönemlerinde (1923-1931) Kars milletvekilliğine seçildi. Bir süre *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinin başyazarlığını da yaptı. 1930'da Serbest Fırka'nın kurucuları arasında yer aldı. Daha sonra İstanbul Darülfünunu Hukuk Fakültesi'nde müderris oldu. Anılarını ve düşüncelerini içeren eserleri vardır.

VI:482b, VII:252c.

Ağaoğlu, Mustafa Kemal II:388c.

İlgili madde:

Bilsak Bilim Sanat Kültür Kurumu II:232a

Ağaoğlu, Samet *mad. I:98a.*

Ağaoğlu, Settare Ahmet IV:354c.

Ağaoğlu, Süreyya IV:356b, 356c, 358b.

Ağaoğlu, Tektaş (1934, İstanbul) Yazar, çevirmen. Oxford Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öykülerini *Varlık* dergisinde yayımladı. BBC Radyosu'nda redaktör olarak çalıştı. Kardeşi Mustafa Kemal ile Ağaoğlu Yayınevi'ni kurdu. Çevirileri ve yazılarından ötürü çeşitli defalar hapiste kaldı. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, Birleşik Sosyalist Parti'de yöneticilik yaptı. 1980'li yıllarını İsviçre'de geçirdi. *Ölümden Hayata* (1956) adlı öykü, *Karanlıkta Oturma Özgürlüğü* (1978) adlı deneme kitaplarıyla, çok sayıda yazısıyla, Mihail Şolohov'un ünlü *Ve Durgun Akardı Don* adlı uzun romanı, *Komünist Parti Manifestosu* dahil pek çok edebi ya da siyasi çevirisiyle bilinen, resim, heykel ve seramik sergileri de açan sanatçı, Ahmet Ağaoğlu'nun torunu, Demokratik Parti ileri gelenlerinden politikacı ve edebiyatçı Samet Ağaoğlu'nun ise oğludur.

Ağaton, Mıgırdiç III:188c.

Ağavat Ocağı Saray hizmetindeki haremağalarının bağlı olduğu kurum. Yalnız padişah sarayında değil şehzade ve sultan saraylarındaki haremağalarının da bağlı olduğu ocağın merkezi Dolmabahçe'deydi. Ocağın başında önceleri darüssaade ağası bulunurdu. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) bu durum sakıncalı görüldüğü için başına darüssaade ağası vekili getirildi. Bütün haremağalarının kayıtlı olduğu bu ocak bir sığınak gibiydi. Bir saraya haremağası gerekince bu ocaktan seçilir, hizmetinden memnun olunmayan ağa da ocağa geri gönderilirdi.

Ağavni, Isdepanos Zakaryan V:108c.

Ağızlıkçılar *mad. I:98c.*

Ağlamış Baba Tekkesi II:135a.

Ağra, Gülen IV:357a.

Ağralı, Fuad (1878, Midilli - 1957, İzmir) Hukukçu. Mülkiye Mektebi'ni ve Hukuk Mektebi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekili, 4-8. dönem (1931-1950) Elazığ milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bayındırlık (1926-1928) ve maliye bakanlığı (1934-1944) yaptı.

Ağrıman, Hakkı Necip (1884, İstanbul - 1950, İstanbul) Tiyatrocu. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin mimarlık bölümünde okudu. Şehremanetinde çalıştı. Sahne hayatına 1906'da Ahmed Fehim Efendi ile *Şair* piyesinde oynayarak başladı. 1908'den sonra Mınakyan Tiyatrosu'nun ünlü oyuncularından biri oldu. I. Dünya Savaşı sırasında Seyr-i Sefain İdaresi'nde görev aldı. Mütareke döneminde karısı Agavni Necip ile İstanbul Opereti'nde çalıştı. 1930'dan sonra Şehir Tiyatroları'na girdi. Çeşitli filmlerde de oynadı.

Ağva *mad. I:99a.*

Ahabir-i Konstantiniye III:190b.

Ahali Günlük gazete. 1912'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Ohannes Ferit'ti.

Ahali Fırkası (1910) *mad. I:100b*, VII:18b.

Ahali İktisat Fırkası (1918) *mad. I:100c.*

Ahbar-ı Darü'l-Hilafe Haftalık siyasi ve

edebiyat dergisi. 19 Aralık 1876-19 Aralık 1877 tarihleri arasında yayımlandı.

Ahır Kapısı *bak.* Surlar

Ahırkapı *mad. I:101a,* III:25a, IV:82b, VI:191b, VII:282c.

İlgili maddeler:

Ahırkapı Feneri I:104a

Akbıyık Hamamı I:154a

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b

Bukoleon Limanı II:327b

Bukoleon Sarayı II:327b

Çatladıkapı II:479c

Faros III:258a

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi IV:46c

İshak Paşa Hamamı IV:197c

Mahmud Ağa Camii V:265b

Ahırkapı Feneri *mad. I:104a,* 101c, III:23b, VI:154c.

Ahırkapı Feneri Çeşmesi Ahırkapı Feneri ile bugün sadece alt katının kalıntılarının bulunduğu Sinan Paşa Köşkü arasında yer almaktadır. Üç beyitlik kitabesinin ilk mısrai düşmüş olduğundan yaptıranın kim olduğu bilinmemektedir. Kemerinin üst kısmına kadar toprağa gömülü vaziyettedir. Klasik tarzda inşa edilmiş olup tarih beytinden 1006/1587'de yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ahırkapı Gazinosu III:379c.

Ahırkapı Hamamı *bak.* İshak Paşa Hamamı

Ahırkapı Mescidi I:103b.

Ahî (ö. 1517, Benli Hasan) III:64b.

Ahî (Hasanefendizade) V:185a.

Ahî Ahmed VII:128c.

Ahî Çelebi I:104c, III:4c.

Ahî Çelebi Camii *mad. I:104a,* III:159c, VII:561a.

Ahî Durmuş Baba Çeşmesi Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'nde Hacı Memiş Sokağı'nda İmam Hanı'nın (Camili Han) avlusunda yer almaktadır. Ahî Durmuş Baba'nın kabri de çeşmenin yanındadır. Belirli bir üslubu olmayan çeşmenin demirden hazne kapağının yanında iki kitabe vardır. Bunlardan sağdakinden çeşmenin 917/1511'de yaptırıldığı, soldakinden ise çeşmenin 1202/1787'de tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Ahilleus Hamamı *mad. I:105b,* II:258c, 319a.

Ahiretlik Hayır için küçük yaşta alınan ve ailenin aynı yaştaki kızıyla birlikte büyütülen kimsesiz ya da yoksul kızlara verilen ad. "Ahretlik" uygulaması, kızlar aile içine alınmadan da erkekler arasındaki "kardeşlik" geleneğinde olduğu gibi gerçekleştirilebilir. Yakınlığın ölüme, ahirete kadar süreceği kabul edilirdi.

Ahîzade Hüseyin Efendi Mescidi ve Tekkesi *bak.* Şüheda Mescidi

Ahmed *bak.* Nedim

Ahmed I *mad. I:105b,* 168c, 426c, 442a, II:201a, 206c, 236a, 394c, 509a, III:65b, 238a, 526c, IV:5a, 120a, 497a, V:96c, 338b, 504a, 540c, VI:62a, 150b, 399b, 472c, VII:55a, I:108b.

İlgili maddeler:

Ahmed I Çeşmesi 108c

Kavak Sarayı IV:494a

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Ahmed I Çeşmesi *mad. I:108c.*

Ahmed I Kütüphanesi VII:288b.

Ahmed I Sebili *bak.* Sultan Ahmed Külliyesi

Ahmed I Sebili *bak.* Eyüp Sultan Külliyesi

Ahmed I Türbesi VII:312b.

İlgili madde:

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Ahmed II *mad. I:109a,* V:339b, VI:308b, VII:230c.

Ahmed III *mad. I:110c,* 14a, 31c, 171c, 174c, 204b, 350a, II:24c, 61c, 114c, 116b, 154a, 319c, 414b, 501b, 503a, III:156b, 207b, 273a, 388c, 405b, IV:48b, 126c, 381a, 384a, 416c, 494b, V:308c, 344b, 548c, VI:96b, 154c, 231b, 308b, 385c, VII:79c, 288c, 415c, 518c.

İlgili maddeler:

Ahmed III Bentleri I:114c

Ahmed III Çeşmesi I:115a

Ahmed III Kütüphanesi I:115b

Ahmed III Meydan Çeşmesi I:116a

Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116c

Büyük Bent II:344a

Büyük Bent Kasrı II:345b

Çiftehavuzlar Kasrı II:513b

Lale Devri V:182b

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Patrona Halil Ayaklanması VI:231b

Yeni Valide Külliyesi VII:468a

Ahmed III Bentleri *mad. I:114c.*

Ahmed III Çeşmesi Hasköy ile Kasımpaşa arasında, Aynalıkavak mevkiindeki namazgâhın yanındaydı. Klasik üslupta kesme taştan yapılmış olan çeşmenin kitabesi 1116/1704 tarihini taşıyordu. Günümüze ulaşmamıştır.

Ahmed III Çeşmesi (Kâğıthane) *mad. I:115a.*

Ahmed III Çeşmesi (Üsküdar) *bak.* Yeni Valide Külliyesi

Ahmed III Kütüphanesi *mad. I:115b,* III:173a, V:176c, 184c, 355c, VII:163c, 286c, 292a, 293a.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Ahmed III Kütüphanesi Çeşmesi Topkapı Sarayı'nın üçüncü avlusunda, III. Ahmed Kütüphanesi'nin merdiven sahanlığındadır. Rumîlerden meydana getirilmiş bir taçla süslüdür. Aynataşları stalaktitli ve lale motifleri ile süslüdür. Erzurumlu Lebib Mahmud Efendi'ye ait bulunan kitabesi 1132/1719 tarihlidir. Kütüphanenin giriş kapısına bakan yüzündeki Arapça ikinci kitabe ise 1131/1718 tarihlidir.

Ahmed III Meydan Çeşmesi *mad. I:116a,* V:355b.

Ahmed III Sebili ve Çeşmesi *mad. I:116c,* V:355b.

Ahmed (Kazaz) III:453a.

Ahmed (Mutafzade) IV:212a, V:528c.

Ahmed (ö. 1717, Durmuşzade) *mad. I:117c,* 133a, V:365c.

Ahmed (ö. 1869, Şeyh Hacı) IV:74b.

Ahmed (Resmî) bin Abdullah II:175b.

Ahmed (Siyahî) III:58c.

Ahmed (Şeyh Süleymaniyeli) V:118b.

Ahmed (Tanburi) III:4a.

Ahmed (Yağlıkçızade) V:528c.

Ahmed Adimî Efendi (ö. 1661, Şeyh Miftahîzade) VII:110b, 110c, 125c.

Ahmed Afif Paşa (ö. 1920) VI:164a.

İlgili madde:

Afif Paşa Yalısı I:87a

Ahmed Agâh Efendi (ö. 1876) IV:328a, VI:393a.

Ahmed Ağa (Bedestenî) V:85a.

Ahmed Ağa (Hacı, Mimar) V:191a, 367c.

Ahmed Ağa (Hafız, Rodoslu, Rikâbdar) III:298b.

Ahmed Ağa (Hassa Başmimarı) IV:423b.

Ahmed Ağa (Kapanî, Hafız)

İlgili madde:

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi III:491c

Ahmed Ağa (Kapı Ağası) III:200a.

Ahmed Ağa (Kavasbaşı)

İlgili madde:

Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi IV:497c

Ahmed Ağa (Mahzenci Hacı) VII:271b.

Ahmed Ağa (ö. 1550, Tozkoparan) *mad. I:118a,* II:417b, VI:125b.

Ahmed Ağa (ö. 1608, Dalgıç) *mad. I:118a,* III:8c, IV:131c, V:336c, 338c, 354c, VI:169b, 487b.

İlgili maddeler:

Davud Paşa Sarayı III:8b

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

Mehmed III Türbesi V:338b

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Ahmed Ağa (Vardakosta) (1728, Amasya ? - 1794, İstanbul) Bestekâr. I. Abdül-

hamid döneminin (1774-1789) önemli bestecilerindendi. Enderun'da yetişti. Tanbur çalan Vardakosta Ahmed Ağa, Yenikapı ve Galata mevlevihanelerinde bulundu; Şeyh Galib'in dostluğunu kazandı. Dini ve dindışı pek çok eser verdi, ferahfeza makamının ve "darbı hüner" adını verdiği usulün yaratıcısıdır. Beste, semai, saz semaisi, şarkı ve peşrev türünde otuza yakın eseri günümüze ulaşmıştır.

V:421b.

Ahmed Ağa (ö. 1835 ?, Çilingirzade) IV:212c, V:528c.

Ahmed Ağa (Tuğcuzade) VI:490c.

Ahmed Ağa (Vaybelim) VI:11b.

Ahmed Ağa Camii *mad. I:118c,* IV:447a, VI:390b.

Ahmed Ağa Çeşmesi (Çengelköy) II:486c.

Ahmed Ağa Çeşmesi Davutpaşa civarında, Esekapı'da, Manastır Mescidi'nin avlu kapısının bitişiğindedir. Bânisi I. Mahmud'un kapı ağası Ahmed Ağa'dır. Kesme taştan klasik üslupta yapılmıştır. Önceleri kiremitle kaplı olan hazne çatısı çökmüş, teknesi ve setleri yok olmuştur. Sivri kemerinin üzerindeki dört beyitlik kitabesi okunamamıştır. Kitabenin tarih mısralarından anlaşıldığına göre çeşme 1154/1741'de yaptırılmıştır.

Ahmed Ağa Çeşmesi (Kadıköy) *bak.* Ayrılık Çeşmesi

Ahmed Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Ahmed Camii'nin yakınında olduğu bilinen çeşme günümüze ulaşmamıştır. I. Süleyman'ın (Kanuni) hasırcıbaşısı Hacı Ahmed Ağa tarafından 952/1545'te yaptırılmıştır.

Ahmed Ali *bak.* Ahmed Paşa (Şeker)

Ahmed Ali Murtaza Efendi (ö. 1666, Seyyid) VII:7a.

Ahmed Amiş Efendi (ö. 1920) *mad. I:118c,* IV:125a, V:386c, VII:122c.

Ahmed Arif Dede (ö. 1873) V:429b, VII:348b.

Ahmed Arifi Bey (1855, İstanbul - 1908, Kayseri) Bestekâr. Öğrenimini babasının görevli bulunduğu Rusçuk'ta yaptı. Edirne, İstanbul, Selanik, Kosova, Manastır, Yanya, Havran, Akka, Maan ve Kayseri'de uzun yıllar mülkiye müfettişliği ve mutasarrıflık görevlerinde bulundu. Ardından Dahiliye Nezareti ve Maarif Meclisi'nde görev aldı, bir ara *Takvim-i Vekayi* gazetesinin yönetiminde bulundu. Bütün bu görevlerinin yanında müzikle olan uğraşını hiç kesmedi. "Bilse bir kere o şuh hal-i perişanımızı" mısraıyla başlayan şarkısı en tanınmış eseridir.

Ahmed Asım Efendi (Mütercim) (1755, Antep - 1819, İstanbul) 1789'da İstanbul'a geldi. İlk önce sözlük çalışmalarına başladı. Farsça *Burhan-ı Katı*'yı, Arapça *Kamusü'l Muhit*'i Türkçeye çevirdi. Her iki eseri de devlet hesabına basıldı. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. 1807'de üstlendiği vakanüvisliği ölümüne değin sürdürdü. *Asım Tarihi* denen kroniği 1791-1808 olaylarını verir.

Ahmed Ataullah Efendi (Arapzade) (1719, İstanbul - 1785, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Arapzade Abdurrahman Bahir Efendi'nin oğludur. Babasının nüfuzu sayesinde 18 yaşında müderris oldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1785'te şeyhülislamlığa getirildi. İki ay sonra öldü. Mezarı Çarşıkapı'da Sinan Paşa Türbesi'nin haziresindedir.

Ahmed Baba (Ağlamış) II:135a.

Ahmed Baba (ö. 1637, İsfendiyaroğlu Şeyh Balaban) VII:396c, 397b.

Ahmed Baba (ö. 1787) II:135a, VI:242b.

Ahmed Baba (ö. 1849) VII:129c.

Ahmed Baba (ö. 1884) VI:243a.

Ahmed Baba (ö. 1890, Seyyah) V:386b, VI:328b.

Ahmed Baba (ö. 1910) VI:243a.

Ahmed Baba (ö. 1918) VII:130a.

Ahmed Baba (Seyyid Hisarlı) II:135a.

Ahmed Bahaî Efendi (ö. 1923) II:400b.

Ahmed Bedevî (Seyyid) II:121a, IV:209c.

Ahmed Besim Paşa *mad. I:119b.*

Ahmed Bey (Divrikli) IV:325a.

Ahmed Bey (Hacı Doyuran) V:68a, 222a.

Ahmed Bey (Kürkçübaşı)

İlgili madde:

Kürkçübaşı Camii V:172a

Ahmed Bey (16. yy, Müteferrika) V:453c.

Ahmed Bey (ö. 1829, Şeyh Seyyid) VII:16c.

Ahmed Bey (ö. 1916, Şair) V:386b.

Ahmed Bey (ö. 1922) V:386b.

Ahmed Bey (Selanikli) (1870, Selanik - 1928, İstanbul) Besteci. 1909'da Hareket Ordusu'na katılarak İstanbul'a geldi ve burada yerleşti. Hanende ve udi olarak piyasada ün kazandı. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Eserleri günümüze kadar fasıl musikisinin en beğenilen şarkıları arasında yer aldı.

III:260c, IV:421a.

Ahmed Bey (Udi, Selanikli) IV:421a.

Ahmed Bican (ö. 1455'e doğru) IV:255a.

Ahmed Bican Paşa (Sürre Emini Hacı) IV:487b.

Ahmed bin Abdülhalim (Şarihü'l-Menarzade) (?, ? - 1657, İstanbul) Nesefî'nin *Menar* adlı eserini şerh ettiği için Şarihü'l-Menar olarak anılan Kadı Abdülhalim'in oğludur. İstanbul'da Davutpaşa Medresesi müderrisi oldu. *Şamil ve Kâmil* adlı bir dünya tarihi yazdığı ve bunu Naima'nın baş kaynak olarak kullandığı bilinmekteyse de söz konusu eser kayıptır.

VI:28b.

Ahmed bin Hadraveyh (ö. 854) V:380c.

Ahmed bin Hoca Yahya (Sibekzade) III:543c.

Ahmed bin Receb (?, ? - 1726, İstanbul) Atik Ali Paşa Medresesi müderrisliği yapmıştır. *Aynî Tarihi*'nin Türkçeye çevrilmesine yardım etmiş, ayrıca *Nüzhetü'l-Ahbar fi Tercemet Hilyetü'l-Âhyar* adını verdiği bir Osmanlı tarihi yazmıştır.

Ahmed bin Şemsî (Ahdî) (?, Bağdat - 1593, Bağdat) Tezkire yazarı, divan şairi. İstanbul'da uzun bir süre kalarak Türkçe öğrenmiştir. *Gülşen-i Şuara* ya da *Tezkiretü'ş-Şuara* adlı eseri kendisiyle çağdaş 300 dolayında şairi, bilgini ve müderrisi tanıtmaktadır.

Ahmed Buharî (ö. 1516) *mad. I:120b,* 17b, 86c, III:167a, VI:31c, 33a, VII:214c.

İlgili maddeler:

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) III:165c

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a

Ahmed Buharî (ö. 1586) III:167c.

Ahmed Buharî Tekkesi *bak.* Emir Buharî Tekkesi

Ahmed Burhaneddin VII:119c.

Ahmed Carullah Cüryanî (ö. 1707) VI:35a.

Ahmed Cavid Efendi (?, İstanbul - 1803, İstanbul) Bir timar sipahisinin oğludur. Enderun'da yetişti. Hazine koğuşundan dış göreve çıktı. Ölene değin şehreminliği yaptı. Beşiktaş'ta Yahya Efendi Dergâhı'nda gömülüdür. İki cilt halinde yazdığı tarihler, 1636'dan 1774'e ve 1774'ten 1787'ye kadar gelmektedir. Ayrıca 1790-1795 dönemi için, III. Selim'in hatt-ı hümayunlarını, cepheye yazılan emirleri, cepheden gelen cevapları ve raporları toplamıştır. Bu çalışmalarından dolayı Ahmed Cavid Efendi'ye "Vak'anüvis-i Enderun" denilmiştir. *Hadîkatü'l-Vüzera*'ya yazdığı zeylin adı ise *Verd-i Mutarra*'dır.

Ahmed Celaleddin Dede (ö. 1946) I:44b, II:170c, III:363c, V:386a, 429b, VII:348c.

Ahmed Cevad Paşa (1851, Şam - 1900, İstanbul) Asker, devlet adamı ve yazar. Girit'teki karışıklıkları bastırmadaki başarısı nedeniyle 1891'de sadrazamlığa getirildi. Ermeni hareketine karşı izlediği politika Batılı devletlerin eleştirilerine hedef oldu. Sadrazama ve hükümete daha geniş yetkiler verilmesini savunan layihasından dolayı 1895'te görevden alındı. Tarih ve

askerlik alanlarında kitaplar ve çok sayıda makale yazdı. Zengin kitaplığı günümüzde İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ndedir.

III:312c, 561b.

İlgili madde:

Cevad Paşa Türbesi II:419c

Ahmed Cevdet *bak.* Oran, Ahmed Cevdet

Ahmed Cevdet Paşa (ö. 1895) *bak.* Cevdet Paşa

Ahmed Cezbî Efendi (ö. 1874) VI:328c.

Ahmed Çavuş Camii Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Lodos Sokağı'nda bulunmaktadır. 17. yy'da Ahmed Çavuş tarafından yaptırılmış olan bu yapı "Ayniye Hatun Camii" diye de anılmaktadır. Yıkık durumdayken 1984'te yenilenmiş, yıkılan minaresi 1988'de tekrar yapılmıştır. Kâgir bir yapı olan Ahmed Çavuş Camii'nin çatısı kiremit örtülüdür. Tuğla örgülü bodur bir minaresi vardır.

Ahmed Çelebi (Amidî) V:185a.

Ahmed Çelebi (Defterdar)

İlgili madde:

Lütfi Paşa Mescidi V:231b

Ahmed Çelebi (Hezarfen) *mad. I:121a*, III:235b, 360c, V:504a, 510a.

Ahmed Çelebi (ö. 1562) V:396c.

Ahmed Çelebi (ö. 1659, Tıflî) IV:139a, V:384a.

Ahmed Çelebi (Şivcî) II:107b.

Ahmed Çelebi Mescidi *mad. I:121a.*

Ahmed Dede (ö. 1630, Doğanî) V:425a, VII:477a.

Ahmed Dede (ö. 1644, Sabuhî) III:565a, V:425a, VII:477b.

Ahmed Dede (ö. 1667, Camî) IV:114c, V:425a, 426c, VII:477b.

Ahmed Dede (ö. 1674, Neşatî) I:13c, V:384b.

Ahmed Dede (ö. 1679, Kaarî) V:425a, 427a, VII:477c.

Ahmed Dede (ö. 1697, Gavsî) II:169b, III:362b, V:427b, VI:161a.

Ahmed Dede (ö. 1702, Müneccimbaşı) *mad. I:121c.*

Ahmed Dede (ö. 1724, Ârifî) V:385a, 427b, VII:477c.

Ahmed Dede (ö. 1763) II:169b, V:427c.

Ahmed Dede (ö. 1771, Trabluslu) II:169c, III:565a, V:428c.

Ahmed Dede Mescidi ve Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Düğmeciler Mahallesi'nde, Ahmed Dede Sokağı'nda bulunmaktaydı. Tespit edilemeyen bir tarihte Eyüb Sultan türbedarlarından Şeyh Ahmed Efendi tarafından yaptırılmış olan bu mescit-tekke İshak Efendi adında bir hayır sahibinin minber ilavesiyle camiye dönüştürülmüştür. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede burada imam olan Arif Abdullah Efendi ile müezzin olan Seyyid Mehmed Tahir Efendi'nin Nakşibendîliğe bağlı oldukları belirtilmiştir. 19. yy'a ait tekke listelerinin hiçbirinde adı geçmeyen tesisin ne zaman ortadan kalktığı da bilinmemektedir. Günümüze, Ahmed Dede'nin tarihsiz mezarından başka bir şey ulaşmamıştır.

Ahmed Edib (Bektaşî Şair) *bak.* Edib Harabî

Ahmed Edib (Muharrir) IV:346a, 346b.

Ahmed Edirnevî (ö. 1591) V:381c.

Ahmed Efendi (Anadolu Kadısı) V:309a.

Ahmed Efendi (Bostanzade) II:311a.

Ahmed Efendi (Giridî) V:550a.

Ahmed Efendi (Hafız) V:495b.

Ahmed Efendi (Hüsamîzade) II:399b, IV:106a.

Ahmed Efendi (Kaptanzade) V:185a.

Ahmed Efendi (Karamanîzade) VII:468b.

Ahmed Efendi (Mestçizade) V:364c.

Ahmed Efendi (Muhtar, Anadolu Kazaskerî) IV:447a.

Ahmed Efendi (Mutafzade) III:58b.

Ahmed Efendi (Nuruosmaniye Külliyesi Bina Kâtibi) VI:101a, 170a.

Ahmed Efendi (ö. 1484'ten sonra, Âşıkpaşazade) VII:552c.

İlgili madde:

Âşık Paşa Külliyesi I:364a

Ahmed Efendi (Taşköprülüzade) (1495, Bursa - 1561, İstanbul) Bursa'da ve İstanbul'da medrese öğrenimi gördü. Taşrada ve İstanbul'da müderrislik görevinde bulundu. 1551'de İstanbul kadısı oldu. Arapça yazdığı *Şaka'ik el-Nu'maniyye fî Ulemâ ed-Devleti'l-Osmaniyye* adlı büyük eseri 600 dolayında bilginin ve şeyhin biyografilerini içermektedir. Bu eseri oğlu Taşköprülüzade Kemaleddin Mehmed Efendi (ö. 1621) Türkçeye çevirmiştir. Taşköprülüzade Ahmed Efendi Âşıkpaşazade'de Âşık Paşa Tekkesi Mescidi'nin haziresine gömülmüştür. Oğlunun mezarı da aynı yerdedir.

Ahmed Efendi (ö. 1566) VI:568a, VII:108b, 109a.

Ahmed Efendi (ö. 1615, Tire Müftüsü) VI:34a.

Ahmed Efendi (ö. 1623, Dizdarzade) II:395a.

Ahmed Efendi (ö. 1639, Mu'kad) II:394c, 395a, 395c.

Ahmed Efendi (ö. 1644, Şeyh) II:105c, IV:49b, V:382b.

Ahmed Efendi (Mu'id) (?, Turhal - 1647, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini İstanbul'da tamamlayıp ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1646'da atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Fatih'te adıyla anılan medreseyi yaptırmıştır.

İlgili madde:

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496b

Ahmed Efendi (ö. 1664, Kutup) IV:373b.

Ahmed Efendi (ö. 1669, Şeyh Çarhacı) I:154c, VI:568a.

Ahmed Efendi (Beyazîzade) (1638, ? - 1687, ?) İstanbul kadısı. Babası Hasan Beyazî Efendi de İstanbul kadısıydı. Müderrislik, vilayet kadılığı yaptıktan sonra 1675'te İstanbul kadısı oldu. Kadılığı sırasında bir Yahudi ile ilişki kuran Müslüman kadına recm cezası verdi. 1683'te Rumeli kazaskerliğine getirildi. *Sevanihü'l-Ulum* adlı bir yapıtı vardır.

III:42c.

Ahmed Efendi (ö. 1698, Seyyid, Fenarîzadelerden) III:279a.

Ahmed Efendi (ö. 1711, Çalak) II:107b.

Ahmed Efendi (ö. 1716) V:397c.

Ahmed Efendi (ö. 1729, Hacı) VI:251c.

Ahmed Efendi (Hacı) (?, ? - 1730'dan sonra, ?) Atik Ali Paşa Medresesi'nde müderris oldu. *Mecma'ül-Ahbar fî Ta'rifü'l-Ahyâr* adını verdiği ve son bölümü Osmanlıları anlatan genel tarihini I. Mahmud'a sunmuştur.

Ahmed Efendi (ö. 1736) VI:33c.

Ahmed Efendi (Damatzade, Ebu'l-Hayr) (1665, İstanbul - 1741, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Damat Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1732-1733 arasında şeyhülislamlık yaptı. Yaşlılıktan elleri titrediği için fetvaların altında imza yerine mühür kullanmasına I. Mahmud tarafından izin verilmişti. Kâtip Çelebi'nin *Cihannüma*'sı Matbaa-i Âmire'de basılmadan önce kendisine gösterilmiş, o da kimi bölümleri bazılarınca din açısından tartışmalı kabul edilen eserin basımını teşvik etmiştir. Eyüp Nişanca'daki medreseden dönüştürdüğü Murad Buharî Tekkesi'nin haziresinde babasının mezarı yanında gömülüdür.

V:513c, VI:35a.

Ahmed Efendi (ö. 1743) VI:33c.

Ahmed Efendi (ö. 1748, Kazasker Mirzazade Neylî) VII:178a, 279a, 376c.

Ahmed Efendi (ö. 1754, Şeyh) IV:105c.

Ahmed Efendi (ö. 1761) VII:125c.

Ahmed Efendi (ö. 1765, el-Hac, Mur) III:440c.

Ahmed Efendi (Ebubekirzade) (1685, Tire - 1767, İstanbul) Şeyhülislam. Tireli Ebubekir Efendi'nin oğludur. İlk eğitimini memleketinde aldıktan sonra İstanbul'a gelerek öğrenimini tamamladı. Şeyhülislam İmam Mahmud

Efendi'ye damat oldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1761'de atandığı şeyhülislamlık görevinden 8 ay kadar sonra 1762'de yaşlılık gerekçesiyle azledildi.

Ahmed Efendi (ö. 1771, Şeyh) VII:7c.

Ahmed Efendi (ö. 1774, Seyyid) V:564b, 564c, VI:35b.

Ahmed Efendi (ö. 1777, Şeyh Seyyid Yağcızade) VII:396c.

Ahmed Efendi (ö. 1779) IV:373c.

Ahmed Efendi (Müftüzade) (?, ? - 1791, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1786-1787 arasında şeyhülislamlık yaptı. Azledildikten sonra arpalıklarının (Beypazarı ve Nallıhan) bulunduğu Ankara'ya sürüldüyse de bir süre sonra bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Ahmed Efendi (ö. 1797, Şeyh Seyyid Hafız) III:443a.

Ahmed Efendi (ö. 1801, Kadirî Şeyhî) IV:373c.

Ahmed Efendi (ö. 1802, Rifaî Şeyhî) VI:326c.

Ahmed Efendi (ö. 1813) VII:125b, 125c.

Ahmed Efendi (ö. 1826-27, Şeyh Seyyid el-Hac) VII:138c.

Ahmed Efendi (ö. 1831, el-Hac, Şikarîzade) III:473c, VII:113a.

Ahmed Efendi (ö. 1831, Hobcu) IV:441a.

Ahmed Efendi (ö. 1836) VII:111c.

Ahmed Efendi (ö. 1848, Seyyid) V:564c, VI:35b.

Ahmed Efendi (ö. 1853) VI:329a.

Ahmed Efendi (ö. 1855) IV:375b.

Ahmed Efendi (ö. 1862) V:397c.

Ahmed Efendi (ö. 1874, Aktar Hacı) VII:113b.

Ahmed Efendi (1822, Kastamonu - 1876, İstanbul) Şehremini. Karantina İdaresi'nde çalıştı. Burada başkâtip iken Temmuz 1861'de şehreminliğine atandı. İki ay kaldığı bu görevden istifa ederek ayrıldı. Daha sonra çeşitli yargı kurullarında üyelik yaptı.

Ahmed Efendi (ö. 1908, Hopçuzade) IV:441a, VI:39c.

Ahmed Efendi (ö. 1912, Bülbül) II:122b, VI:330c.

Ahmed Efendi (Safî) IV:324c.

Ahmed Efendi (Seyyid Mısrî) VII:264b.

Ahmed Efendi (Şeyh, Kartal Baba)

İlgili madde:

Kartal Baba Tekkesi IV:470c

Ahmed Efendi (Şeyh Kayserili) VI:492b.

Ahmed Efendi (Tozkoparan) II:221c.

Ahmed Efendi (Yenikapılı) VI:225c.

Ahmed Efendi Çeşmesi *mad. I:122a.*

Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Kerime Hatun Camii Sokağı'nın köşesindeki çıkmaz sokağın içinde bulunmaktaydı. Çengelköy'ün zenginlerinden İbrahim Edhem Bey'in kızı Rabia Adeviyye Hanım (ö. 1899) tarafından Bedevî tarikatına bağlı Şeyh Ahmed Rasih Efendi (ö. 1911) için 1283/1866-67'de yaptırılmış, 1869'da Abdülaziz'in cariyelerinden Feleksu Kalfa tekkeye su getirtmiş ve bahçesine bir abdest teknesi vakfetmiş, II. Abdülhamid de (hd 1876-1909) harem dairesini inşa ettirmiş, ayrıca tekkenin onarım ve tefrişini yaptırmıştır. Cumhuriyet döneminde harap olan tekke binaları ortadan kalkmış, geriye harem bölümünün bazı duvar kalıntıları, hazire ve abdest teknesi intikal etmiştir. Ayin günü cumartesi olan tekkenin ikinci postnişini Şeyh Ahmed Rasih Efendi'nin oğlu Şeyh Seyfullah Efendi'dir.

II:121c.

Ahmed Eflakî Dede *mad. I:122b,* VI:380a.

Ahmed el-Ahdar (ö. 1247) VI:326a.

Ahmed el-Kâtib (Şeyh) (?, İstanbul - 1754, İstanbul) Hattat. Babası Mısır Çarşısı aktarlarındandı. Kâtipzade Mehmed Refi Efendi'den ta'lik öğrendi. Tarikat mensubu idi. Şeyh Mehmed Şükrü Uşşakî'nin yerine şeyh oldu. I. Mahmud döneminde vakanüvis kâtibi olarak çalıştı. Ayrıca gümrükte de vazifesi vardı. Ta'likten başka onun küçük şekli "hurde ta'lik" ile "şikeste ta'lik"te usta olduğu bilinmektedir.

Ahmed Emin (Servili) *mad. I:122b,* 160a, III:330c.

Ahmed Ervadî (ö. 1858) VI:37b.

Ahmed Esad Efendi (Salihzade) (1737, İstanbul - 1814, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mehmed Salih Efendi'nin oğludur. 1803'te atandığı şeyhülislamlık görevi sırasında III. Selim'in yenilikçi çabalarını destekledi. 1806'da yeniçerilerin baskısıyla görevden alındı. II. Mahmud tahta çıktıktan sonra 1808'de ikinci kez şeyhülislam oldu. IV. Mustafa'nın katli için fetva verdi. Aralık 1808'de azledildi.

I:186a.

Ahmed Esad Efendi (Üryanîzade) (1813, İstanbul - 1889, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Mehmed Said Efendi'nin oğludur. Kilisli Şeyh Osmanü'l-Üryanî'nin soyundan geldiği için "Üryanîzade" diye anılır. Eyüp, Üsküdar ve Medine kadılıklarında bulundu. 1863'te Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye üyeliğine atandı. İstanbul kadılığından sonra Bursa hükkâm müfettişliğine, ardından Meclis-i İntihab-ı Hükkâm reisliğine atandı. Âyan Meclisi'ne seçildi. 1878'de getirildiği şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Yıldız Mahkemesi'nin Midhat Paşa ve arkadaşları hakkındaki idam kararlarını onaylayan şeyhülislamdır. Üsküdar Kuzguncuk'taki Üryanîzade Mescidi'ni yaptırmıştır.

VI:31c.

İlgili madde:

Üryanîzade Mescidi VII:342c

Ahmed Esad Paşa (1828, Sakız - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Askeri rütbelerde hızla yükselerek seraskerlik, Tophane müşirliği ve bahriye nazırlığı görevlerinde bulundu. 1873'teki birinci sadrazamlığı *Vatan yahut Silistre*'nin sahnelenmesinden sonra Namık Kemal ve arkadaşlarını sürgüne göndermediği için, 1875'teki ikinci sadrazamlığı ise Bosna-Hersek'teki ayaklanmayı bastıramadığı için kısa sürdü.

I:324a, III:561b.

Ahmed Faiz Efendi (ö. 1807) *mad. I:122c,* II:193a, IV:325a, V:556a, VI:508c, 510c, VII:307c.

Ahmed Faris bin Yusuf bin Mansur *bak.* Farisu'ş-Şidyak

Ahmed Fehim *mad. I:123a,* 298c, IV:451b, VI:176a, 198c, 318a, 430b.

Ahmed Fethi Paşa *bak.* Fethi Ahmed Paşa

Ahmed Fevzi Paşa (Müşir) V:372c, VI:290a.

Ahmed Fuad (Avnipaşazade Mir) VI:202a.

Ahmed Gavsî Efendi (ö. 1908, Şeyh) IV:378c.

Ahmed Halid (Muallim) IV:346b.

Ahmed Hamdi Bey *mad. I:123b,* III:128c, 414b, VI:237a, VII:264a.

Ahmed Hasib Efendi (Müminzade) (?, Bursa - 1753, İstanbul) Şeyhülislam Çatalcalı Ali Efendi'nin kütüphanecisi oldu. İstanbul medreselerinde ders okuttu. Taşrada kadılıklarda bulundu. *Silkü'l-Le'al* adlı bir tarihi, manzum olarak I. Mahmud dönemini anlatan bir eseri ve *Dergahname* adında İstanbul tekkeleri ile Hekimoğlu Ali Paşa'yı anlatan manzum eserleri vardır.

III:66b.

Ahmed Hasib Efendi (ö. 1897) III:43a.

Ahmed Hayret Dağıstanî III:40b.

Ahmed Hayri Efendi (ö. 1857) I:29a, VI:394c.

Ahmed Hazım Efendi VII:412c.

Ahmed Hilmi Bey (Hocazade) (?, Eğin - 1914, İstanbul) İstanbul'da okudu. Genç yaşta öldü. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür. İstanbul ve civarındaki türbeler, ziyaret yerleri hakkında yazdığı *Ziyaret-i Evliyâ* adlı eseri önemlidir. Bu eserde ziyaret yerleri yanında buralarda gömülü olan şeyhlerin biyografileri de bulunmaktadır.

Ahmed Hoca VI:14a.

Ahmed Hulusi Bey (ö. 1925, Selamiza-

de) IV:95c.

Ahmed Hulusi Efendi (ö. 1815) VI:392b, VII:223c.

Ahmed Hüdaverdi Efendi (ö. 1810) V:564c, VI:35b.

Ahmed İhsan (Hasköylü) (1864, İstanbul - 1906, İstanbul) Ressam. Babası İhsan İzzet Paşa'dır. 1882'de Mühendishane-i Berri-i Hümayun'u bitirdi. Uzun yıllar askeri okullarda resim öğretmenliği yaptı. 1905'te binbaşı rütbesini aldıktan sonra topçu dairelerinde görev yaptı. Fotoğrafik gerçekçi tavırda eser vermiş asker ressamlar kuşağındandır. Döneminde özellikle karakalem desen çalışmaları ilgi çekmiştir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde, İhsan adıyla kayıtlı bulunan "Nehir Kenarı" ve "Rumelihisarı" adlı tabloların Ahmed İhsan tarafından yapıldığı sanılmaktadır.

Ahmed İhsan Bey (Mısırlı) VII:151b.

Ahmed İhsan Matbaası V:310b.

Ahmed İshak Efendi (ö. 1811) VI:392c.

Ahmed İzzeddin Efendi (ö. 1813) V:367a.

Ahmed İzzet Efendi (ö. 1875) IV:125a, V:223b, VII:123a.

Ahmed İzzet Paşa *bak.* İzzet Paşa (Holo, Arap)

Ahmed İzzet Paşa (1864, Manastır - 1937, İstanbul) Osmanlı asker ve devlet adamı. İttihad ve Terakki'nin iktidarı ele geçirdiği 1913'te başkomutan vekilliğine ve ardından harbiye nazırlığına getirildi. I. Dünya Savaşı'na girilmesine karşı çıkmakla birlikte, 1916'dan sonra Kafkas cephesinde ordu komutanı olarak bulundu. Yenilgiyi izleyen kısa süreli sadrazamlığının ardından çeşitli kabinelerde hariciye ve dahiliye nazırı olarak yer aldı. İstanbul ve Ankara hükümetleri arasında uzlaşma sağlamaya yönelik Bilecik görüşmesine katıldı. Cumhuriyet döneminde "Furgaç" soyadını aldı. Anıları *Feryadım* (2 c., 1992-1993) adıyla yayımlandı.

II:242b, III:561b, V:351a.

Ahmed Kâmil Efendi (Belgradî) II:511a.

Ahmed Kâmil Efendi (ö. 1860) II:161a.

Ahmed Kâmil Efendi (ö. 1894)

İlgili madde:

Şeyh Türlü Tekkesi VII:172c

Ahmed Karahisarî *mad. I:124a,* II:488c, III:291c, 562a, IV:17a, VI:257b, VII:100c, 329b.

Ahmed Kemal Paşa (Kemalpaşazade) VI:418b.

Ahmed Lutfi Efendi (Vakanüvis) *bak.* Lutfi Efendi

Ahmed Mansur Mükerrem Efendi I:154a.

Ahmed Mehdi Baba V:358a.

Ahmed Mesud Efendi (ö. 1815) V:397c.

Ahmed Mesud Efendi (ö. 1914, Şeyh) V:397c, VII:111c.

Ahmed Midhat Efendi *mad. I:124c,* 130b, 168a, II:32a, 69c, 198a, 321a, 515c, III:73a, 123c, 272c, 390b, 455c, 482b, 548a, 556a, IV:236a, 470c, 564c, V:489c, 530a, VI:134a, 178b, 262a, 418c, VII:252b.

İlgili maddeler:

Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a

Tercüman-ı Hakikat VII:252b

Yayıncılık VII:448a

Ahmed Midhat Efendi Yalısı *mad. I:127a,* IV:551a.

İlgili madde:

Ahmed Midhat Efendi I:124a

Ahmed Muhtar Bey (1870, Çanakkale - 1934, ?) Büyükelçi. Mülkiye ve Hukuk mekteplerinden mezun oldu. Washington ve Moskova'da büyükelçilik görevinde bulundu. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında İstanbul mebusu idi. TBMM'de 1-2. dönem (1920-1927) İstanbul milletvekilli olarak yer aldı. 1921'de hariciye vekilliği yaptı. 4. dönemde (1931-1935) ise Kastamonu milletvekili oldu.

Ahmed Muhtar Beyefendi (Molla Bey) (1807, İstanbul - 1882, İstanbul) Şeyhülislam. Sadrazam Gürcü Koca Yusuf Paşa'nın torunu, ulemadan Mahmud Bey'in oğludur. İyi bir öğrenim gördü. 1845-1855 arasında *Takvim-i Vekayi*'de müsahhihlik yaptı. 1869'da Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye üyeliğine getirildi. Abdülaziz ve II. Abdülhamid dönemlerinde iki kez (1871-1872, 1878-1878) şeyhülislamlık yaptı. Paşa torunu olduğundan "Bey" diye anılırdı. *Tuhfetü'l-Muhtar, Tefsir-i Celaleyn Haşiyesi* ve *Mine't-Tasavvuf* basılmış eserleri arasındadır.

V:386b.

Ahmed Muhtar Efendi (Turşucuzade) (1822, İstanbul - 1875, İstanbul) Şeyhülislam. Turşucular Kethüdası İbrahim Ağa'nın oğludur. 1849'da müderris oldu. Mülkiye Mektebi'nde fıkıh okuttu. Veliaht Yusuf İzzeddin Efendi'ye üç yıl boyunca ders verdi. 1868'de Divan-ı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. 1872-1874 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kazasker olmadan şeyhülislam atanması hoşnutsuzluk yaratmıştır.

V:39a, VI:517a.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1881) V:474c, VI:392c.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1887) II:396a, VI:492c.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1901, Şeyh) IV:7a, 7b, 8a, 8c, 9a.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1910) III:197a.

Ahmed Muhtar Efendi (ö. 1933) I:44b, V:386a.

Ahmed Muhtar Paşa (Gazi) (1839, Bursa - 1919, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Komutan ve vali olarak Yemen, Bosna-Hersek ve Girit'teki ayaklanmaları bastırdı. Başta 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı olmak üzere birçok askeri harekâtta üstün yararlıklar gösterdi. Kafkasya cephesinde görevli olduğu bu savaş sırasında, Balkanlar'daki Rus ilerlemesi üzerine İstanbul'u savunmaya çağrıldı. Savunma yöntemi konusunda padişah ve öteki komutanlarla görüş ayrılığına düştüğü için bu görevden ayrıldı. II. Meşrutiyet'in ardından Heyet-i Âyan üyeliğine ve 1911'de de başkanlığına getirildi. Balkanlar'daki karışıklıklar üzerine 1912'de sadrazam olarak kurduğu "Büyük Kabine" ancak üç ay başta kalabildi. Anılarını içeren *Sergüzeşt-i Hayatımın Cild-i Sanisi* dışında askerlik, coğrafya, matematik ve astronomi üzerine çalışmalar kaleme aldı.

I:523b, III:561b, IV:489b, 564a, V:344c, 346a, VI:459b, VII:10c.

Ahmed Muhtar Paşa (ö. 1926, Müzeci) *mad. I:127b,* 232a, V:363c, 372b.

Ahmed Muhtar Paşa Köşkü VII:317c.

Ahmed Muhyieddin Efendi (ö. 1909) IV:375b.

Ahmed Muhyieddin Efendi (ö. 1953) IV:376b.

Ahmed Musliheddin Efendi (ö. 1576, Şeyh) V:397c, VII:109b.

Ahmed Münib (1874, İstanbul - 1909, İstanbul) Ressam. Babası jandarma komutanı Hüseyin Hüsnü Paşa'dır. Resimle ilgili ilk temel bilgileri mezun olduğu Mekteb-i Sultani'deki (Galatasaray Lisesi) hocalarından aldı. Batı anlayışı doğrultusunda çalışmalar yapan ilk sivil ressamlardandır. Halil Paşa'dan özel dersler almıştır. İzlenimci tavırdaki ressamın İstanbul'la ilgili birçok peyzajı vardır.

Ahmed Münib Efendi (Bandırmalızade) IV:470c, V:469b, VI:449a.

Ahmed Müştak Efendi (ö. 1880) IV:376c.

Ahmed Nailî (Galatalı) *mad. I:128a.*

Ahmed Naim (Babanzade) VI:482b.

Ahmed Nasır Efendi (ö. 1795, Afganlı) VI:39b.

Ahmed Nâzım Bey IV:515a, VI:317a.

Ahmed Nazif Efendi (ö. 1837, Şeyh Hafız) II:161a.

Ahmed Nazif Efendi (ö. 1931, İmam) III:58c.

Ahmed Nazif Efendi (Tırnova Posta Müdürü) III:567a.

Ahmed Necib (ö. 1898) *mad. I:128a,* VI:176a.

Ahmed Necib Efendi (ö. 1821)

VI:433c.

Ahmed Necib Paşa (Yesarîzade) (1815, İstanbul - 1883, İstanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti; Donizetti Paşa'dan ders aldı; piyano, keman, flüt ve bestecilik öğrendi. Batı tarzında eserler verdi. Abdülmecid döneminde (1839-1861) getirildiği Muzıka-i Hümayun şefliği görevinden Abdülaziz döneminde (1861-1876) uzaklaştırıldı. Ancak 1876'da II. Abdülhamid'in tahta geçmesiyle bu göreve yeniden getirildi. Eserleri arasında mazurkalar ve polkalar da bulunan Ahmed Necib Paşa'nın, "Hamidiye" adlı marşı döneminde büyük ilgi uyandırmıştı.

V:529b, 530a, 531c, VI:12a.

Ahmed Necib Paşa (Samipaşazade) (1855, İstanbul - 1885, İstanbul) Devlet adamı. Adının Çırağan Olayı'na (1878) karışması nedeniyle İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Daha sonra suçlu olmadığının anlaşılması üzerine Paris'ten geri çağrıldı. II. Abdülhamid'in kız kardeşi Mediha Sultan'la evlendi. Vezir rütbesiyle Şûra-yı Devlet üyeliğine getirildi.

VI:434a.

Ahmed Neşet III:4a.

Ahmed Neylî Efendi (ö. 1748) *bak.* Ahmed Efendi (Neylî)

Ahmed Niyazi Efendi (ö. 1877, Şeyh) I:97b, IV:498c.

Ahmed Niyazi Efendi Tekkesi *bak.* Ağaçkakan Tekkesi

Ahmed Nureddin Efendi (ö. 1769) VI:301c.

Ahmed Nuri II:234b.

Ahmed Paşa (Çürüksulu) IV:326a, V:494a.

Ahmed Paşa (Ferik) V:469c.

Ahmed Paşa (Gureba Hastanesi Başhekimi) V:5c.

Ahmed Paşa (Hacı) II:503b.

Ahmed Paşa (Hacı Doğancı) VII:500c.

Ahmed Paşa (Hafiye) III:494a.

Ahmed Paşa (Kemankeş) VII:84c.

Ahmed Paşa (Kürt, 19. yy) I:204b.

Ahmed Paşa (Mısırlı) V:5c.

Ahmed Paşa (Gedik) (?, ? - 1482, Edirne) Sadrazam. Beylerbeyi olarak Rumeli ve Anadolu'daki fetihlerde önemli rol oynadı. 1474'te sadrazamlığa getirildikten sonra Kırım Hanlığı'nın Osmanlı himayesine girmesini sağladı. Arnavutluk seferine karşı çıktığı için 1477'de görevden alındı. Daha sonra bağışlandı ve kaptan-ı derya olarak İtalya seferine çıktı. Taht mücadelesinde II. Bayezid'e destek vermesine karşın, Cem Sultan yanlısı olmakla suçlanarak idam edildi. Bu olay kendisine bağlı yeniçerilerin ayaklanmasına yol açtı. Sadrazamlığı sırasında bir hamam yaptırdığı İstanbul'daki Gedikpaşa semti onun adını taşır.

III:388a, 405a, IV:435a, 559b, V:330a, VI:79a.

Ahmed Paşa (?, ? - 1497, Bursa) Divan şairi. II. Mehmed'in (Fatih) musahibi ve hocası olarak vezirliğe kadar yükseldi. İstanbul'un kuşatmasında onun yanında bulundu. Genç çocuklara düşkünlüğü nedeniyle görevden alınıp hapsedildi. Padişaha sunduğu "kerem" redifli kasidesi bağışlanmasını sağladı. Sonraki yaşamını müderris ve sancakbeyi olarak İstanbul dışında geçirdi. II. Bayezid'in emriyle derlenen *Dîvan*'ındaki şiirlerinde dindışı söyleyiş tarzını seçti ve genellikle yalın bir dil kullandı.

III:64b.

Ahmed Paşa (ö. 1500 ?, Fenarîzade) III:279a.

Ahmed Paşa (Hersekzade) (1459, Hersek - 1517, Maraş) Devlet adamı. 1480'de Anadolu beylerbeyi oldu, 1484'te II. Bayezid'in kızı Hundî Sultan'la evlendi. II. Bayezid ve I. Selim (Yavuz) dönemlerinde beş kez sadrazamlık yaptı. Mısır ve Akdeniz seferlerinde önemli rol oynadı. II. Bayezid'in oğulları arasındaki taht mücadelesinde önce Şehzade Ahmed'i desteklemesine karşın, daha sonra I. Selim'in güvenini kazandı.

VI:498c.

Ahmed Paşa (Hain) (?, ? - 1524, Kahire) Vezir. Ulaşmak istediği sadrazamlık görevine getirilmeyince, Mısır valiliğine atanmasını istedi. Mısır'da paralı askerlerden bir ordu kurarak kendini sultan ilan etti. Sadrazam olarak atadığı Mehmed Bey'in devlete bağlı kalarak bir baskın düzenlemesi üzerine Kahire'den kaçtı. Sığındığı Arap kabilesinden teslim alınarak idam edildi.

Ahmed Paşa (Kara) (?, ? - 1555, İstanbul) Sadrazam. Macaristan, İran ve Gürcistan seferlerinde önemli yararlıklar gösterdi. 1553'te sadrazamlığa getirildi ve Safevilerle Amasya Antlaşması'na varılmasını sağladı. Bazı kaynaklara göre Şehzade Mustafa yanlısı olduğu için I. Süleyman'ın (Kanuni) emriyle boğduruldu. Topkapı semtinde bugün adıyla anılan külliyenin yapımını başlattı.

VII:85c.

İlgili madde:

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a

Ahmed Paşa (ö. 1576, Hacı) VII:396c.

Ahmed Paşa (Semiz) (?, ? - 1580, İstanbul) Devlet adamı. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Rumeli ve Anadolu beylerbeyi oldu ve vezirlik rütbesine yükseldi. Sokollu Mehmed Paşa'dan sonra getirildiği sadrazamlık görevinde altı ay kaldı.

V:453c.

Ahmed Paşa (ö. 1586, Arap) III:352a, IV:549c.

Ahmed Paşa (ö. 1599, Hıramî) II:399a, VII:330b, 330c.

İlgili madde:

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c

Ahmed Paşa (ö. 1613, Hafız)

İlgili madde:

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a

Ahmed Paşa (Ekmekçizade) (?, ? - 1618, İstanbul) Devlet adamı. Maliyeyle ilgili çeşitli görevlerin ardından 1606'da başdefterdarlığa getirildi ve vezirliğe yükseltildi. Kaynakları daha çok askeri giderlere ayırması, öteki kamu harcamalarını kısması ve büyük bir servet edinmesi tepkiler doğurdu. 1613'te görevden alındıktan sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve İstanbul'da sadaret kaymakamlığı yaptı. İmar işlerine büyük paralar ayırdı ve Şehzadebaşı'nda bir medrese inşa ettirdi.

III:237c, V:31b, 37b.

İlgili madde:

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146b

Ahmed Paşa (Hafız) (1564, Filibe - 1632, İstanbul) Sadrazam. Bağdat'ı geri almak üzere 1625'te sadrazamlığa ve İran serdarlığına atandı. Sekiz ay süren kuşatmanın başarısızlığa uğraması üzerine görevden alındı. İstanbul'a dönüşünde IV. Murad'ın kız kardeşi Ayşe Sultan'la evlendi. 1631'de ikinci kez sadrazamlığa getirildi. Bir sipahi ayaklanması sırasında öldürüldü. Hafız mahlasıyla yazdığı şiirlerinden Bağdat seferi sırasında IV. Murad'a gönderdiği *Şikâyetname*'si ünlüdür.

IV:447a, V:504c, 505c.

Ahmed Paşa (Hezarpare) (?, ? - 1648, İstanbul) Sadrazam. Defterdarlık ve sadaret kaymakamlığının ardından 1648'de sadrazamlığa getirildi ve saraya damat oldu. Sultan İbrahim'in masraflarını karşılamak için ağır vergiler koyması, zenginlerden vergi olarak samur kürk toplaması ve memuriyetleri rüşvetle dağıtması büyük tepki topladı. Padişahın tahttan indirilmesiyle sonuçlanan ayaklanmada öldürüldü. "Hezarpare" lakabı cesedinin parça parça edilmesinden gelir.

I:54b, IV:123a, V:97c.

Ahmed Paşa (Tarhuncu) (?, ? - 1653, İstanbul) Sadrazam. Yanya'da sürgündeyken Valide Turhan Sultan'ın desteğiyle 1652'de sadrazamlığa getirildi. Bozuk devlet maliyesini düzeltmek için kamu harcamalarını ve saray giderlerini kıstı; sert önlemlerle haksız kazanç ve rüşvet yollarını kapattı. "Tarhuncu Layihası" olarak bilinen bir bütçe düzenledi. Muhaliflerinin kışkırtmaları sonunda, IV. Mehmed'i tahttan indirmeyi tasarladığı suçlamasıyla boğduruldu.

V:340c.

Ahmed Paşa (Seydî) (?, ? - 1661, ?) Vezir. İdari ve askeri görevleri sırasında halka karşı acımasızlığının yanısıra üstün askeri yeteneğiyle üne kavuştu. 1656'da getirildiği kaptan-ı deryalık görevinden, Köprülü Mehmed Paşa'nın yerine sadrazam olmak istediği gerekçesiyle alındı. Macaristan serdarının maiyetindeyken, İstanbul'dan gönderilen bir emirle öldürüldü.

V:95a.

Ahmed Paşa (ö. 1662, Melek) *mad. I:128a*, 27c, 193b, 436a, II:302c, III:235a, 310c, IV:187a, 368b, V:98a, 340b.

Ahmed Paşa (Ankebut) (?, ? - 1680, Hanya) Devlet adamı. Sadrazam Köprülü Mehmed Paşa'nın yerine geçmeye çalıştığı iftirasına uğrayarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı. Girit'in alınmasında önemli rol oynadı ve görevden alındığı 1671'e değin Girit valiliği yaptı. Kandiye'deki büyük manastırlardan biri onun adına camiye çevrildi.

V:92b.

Ahmed Paşa (Kalaylıkoz) (1638, Kayseri - 1715, Limni) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Azak Kalesi'ni alamadığı için bir süre gizlendi. III. Ahmed döneminde dostlarının yardımıyla 1704'te sadrazamlığa getirildi. Beceriksizliği nedeniyle görevden alınarak Limni'ye sürüldü. Lakabı süs ve gösteriş tutkusundan gelir.

VI:28a.

Ahmed Paşa (ö. 1742, Humbaracı) *mad. I:129b*, II:42b, IV:97b, 126b, 237a, 268a, V:213b, 249a.

İlgili madde:

Humbarahane IV:97b

Ahmed Paşa (Şehlagöz) (?, ? - 1753, Halep) Sadrazam. Çeşitli saray görevlerinin ardından 1734'te nişancılığa, 1740'ta da sadrazamlığa getirildi. 1742'de görevden alınarak mallarına el kondu. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı. İstanbul'da Bandırmalı Tekkesi ile Ayakapı Mescidi'ni yeniden inşa ettirdi. Abacı Mescidi'nin karşısında bir mektep yaptırdı.

I:437c, V:147a.

İlgili madde:

Ayakapı Mescidi I:438c

Ahmed Paşa (ö. 1769, Köprülüzade Hafız) V:94c.

İlgili madde:

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi III:491c

Ahmed Paşa (Kayserili) (1806, Kayseri - 1878, İstanbul) Denizci. Nefer olarak girdiği donanmada hızla yükseldi. Kırım Savaşı'nda (1853-1856) Karadeniz filosuna komuta etti ve Sivastopol'un alınmasında yararlık gösterdi. Bahriye nazırlığı sırasında Abdülaziz'in (hd 1861-1876) tahttan indirilmesini destekledi. Daha sonra Tuna valiliğine atanarak İstanbul'dan uzaklaştırıldı.

V:511b.

İlgili madde:

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511a

Ahmed Paşa (Şeker) (1841, İstanbul - 1907, İstanbul) Ressam. Resimde Batı anlayışını getiren öncülerden. Mekteb-i Harbiye'de okurken 1864'te resim öğrenimi için Paris'e gönderildi. 1871'de İstanbul'a dönüşünde Sultanahmet Sanat Mektebi'ne öğretmen olarak atandı. 1873'te İstanbul'da ilk resim sergisini düzenledi. Abdülaziz'in yaverliğine getirildi. 1884'te mirliva, 1890'da ferik rütbesine yükseltildi. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin kuruluşunda Osman Hamdi Bey'le birlikte çalıştı. Gerçekçi bir üslupla yaptığı manzara ve ölüdoğa resimlerinde ışık-gölge karşıtlığını ustaca kullandı. Biçimleri ölçülü bir anlayışla hacimlendirdi.

I:59b, III:395a, 430c, VI:162a, 436a, VII:515c, 523c, 545b.

Ahmed Paşa (Yekçeşm) V:250a.

Ahmed Paşa Çeşmeleri *mad. I:130a.*

Ahmed Paşa Çeşmesi Nuhkuyusu'nda, Fenaî Tekkesi karşısında, taş mektebin altındadır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı mermerdendir. Taş koymaya mahsus iki hücrenin arası ve üstleri nakışlarla süslüdür. İki de servi motifi vardır. Teknesi çukurda kalmıştır. Kemeri baştan başa kabartmalarla süslüdür. Kemerin iki yanında daire şeklinde iki motif bulunmaktadır. Kitabesinden çeşmeyi yaptıran Hacı Ahmed Paşa'nın 1128/1716'da Varadin Savaşı'nda öldüğü anlaşılmaktadır. Çeşmenin yapım tarihi olarak 1116/1704 tarihi belirtildiğine göre, kitabe bu tarihten 12 yıl sonra Ahmed Paşa'nın ölümü ile yenilenmiş olmalıdır.

Ahmed Paşa Çeşmesi Şehzadebaşı'nda, Şehzade Külliyesi ile Kadı Hüsameddin Mescidi arasında, üç yol ağzında bulunmaktaydı. 18. yy vezirlerinden Ahmed Paşa'nın yaptırdığı çeşme, kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti ve küçük aynataşı kabartma nakışlı idi. 1954'te Belediye Sarayı'nın inşaatı sırasında yıktırılmıştır. 1152/1739 tarihli kitabesi Şehir Müzesi'nde korunmaktadır.

Ahmed Paşa Mescidi II:256a.

Ahmed Paşa Sarayı I:415a, VII:55b.

Ahmed Paşa Sıbyan Mektebi III:10b.

Ahmed Rakım IV:15b.

Ahmed Rasim *mad. I:130b*, 2a, 64b, 72c, 125c, 131a, 185a, 428a, 476b, 524b, II:32a, 227c, 445c, 481c, 510b, 526b, III:253b, 255c, 308a, 342b, 509a, 515a, IV:340a, 448a, 470c, 555b, 564c, 564a, V:41c, 240c, 242a, 294c, 297c, 305a, 358c, VI:4c, 132a, 149c, 236b, 262a, 380c, 459b, 536b, 547c, VII:201b, 225b, 233a, 252c, 303b, 359a, 507a, 545a.

Ahmed Raşid Efendi (ö. 1816, Şeyh) V:474c, VI:392c.

Ahmed Raşid Efendi (ö. 1828, Fındıkzade Şeyh) V:474c, VI:392c.

Ahmed Ratib Paşa Köşkü *mad. I:131c*, 63c, 332a, II:466a.

İlgili madde:

Kemaleddin Bey IV:521a

Ahmed Raufî Efendi (ö. 1756, Üsküdarlı)

İlgili madde:

Raufî Tekkesi VI:309c

Ahmed Raufî Efendi (ö. 1814) VI:309c.

Ahmed Refik *bak.* Altınay, Ahmed Refik

Ahmed Remzi Dede Efendi (ö. 1944, Akyürek) I:538c, VII:348b.

Ahmed Remzi Efendi (Şeyh, Peyk Dede) III:443a.

Ahmed Resmî Efendi (1700, Girit - 1783, İstanbul) 1733'te İstanbul'a geldi. Bâbıâli'de görev aldıktan sonra "Resmî" mahlası ile tanındı. Elçi olarak gittiği Viyana ve Berlin'de gördüklerini sefaretnamelerde anlattı. Mezarı Üsküdar'da Selimiye'dedir. *Hulasatü'l-İtibâr* adlı bir Osmanlı tarihi yazdı. Tezkire türü eserlerinden *Halifetü'r-Rüesâ'sı*, reisülküttabları, *Hamiletü'l-Kübera*'sı ise darüssaade ağalarını biyografileriyle tanıtmaktadır. *Vefayat-ı Pür İber*'e yazdığı zeylde de 18. yy'ın sonuna kadar yaşamış ünlü kadın ve erkeklerin doğum ölüm tarihlerini vermiştir.

Ahmed Reşad Paşa (1848, İstanbul - 1927, İstanbul) Devlet adamı. 1899'da getirildiği maliye nazırlığında altı yıl kaldı. Ölen kızı Suat Hanım adına damadıyla birlikte Erenköy'de bir cami yaptırdı. Bu cami çevresinde oluşan semt günümüzde Suadiye adını taşır.

İlgili maddeler:

Reşad Paşa Köşkü VI:317b

Suadiye Camii VII:50c

Ahmed Reşid Bey VI:322a.

Ahmed Reşid Efendi (Sıdkızade) (1757, İstanbul - 1834, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Mehmed Sıdkı Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1822-1823 arasında şeyhülislamlık yaptı. Görevi sırasında kendisinden önce sürgüne gönderilen ulemanın bağışlanarak İstanbul'a dönmesini sağladı. Çocuklarının rüşvet aldıkları söylentisi üzerine azledildikten sonra Rumelihisarı'ndaki yalısına çekildi.

Ahmed Reşid Efendi (ö. 1863) VI:41c.

Ahmed Reşid Paşa Çeşmesi III:178c.

Ahmed Rıfat Bey (?, ? - 1876, İstanbul) Topal Rıfat olarak da anılır. *Davhetü'l-Meşayih ma'zeyl* adlı eseri kendi dönemine kadar yazılan şeyhülislam biyografilerine ilişkin eser ve eklentilerinin yeni baştan düzenlenmişidir. Ayrıca *Devhatü'l-Nükabâ* adlı eserinde nakibüleşrafların biyografilerini vermiştir. *Verdü'l-Hadaik*'te ise Yusuf Ziya Paşa'dan Keçecizade Fuad Paşa'ya kadar olan sadrazamların biyografileri yer almaktadır. Mezarı Edirnekapı dışındadır.

Ahmed Rıfat Efendi (Yağlıkçızade) IV:172c, V:319a.

Ahmed Rıza Bey (ö. 1930) II:505b, III:104b, IV:411a, VI:187b.

Ahmed Robenson *mad. I:132b*, II:75b, IV:232a, VII:322c, 532a.

Ahmed Rüşdî Efendi (Kavaf) V:362c.

Ahmed Sabri Efendi (ö. 1839) VI:394b.

Ahmed Sadık (ö. 1586) VI:36b.

Ahmed Sadık Ziver Paşa (1793, İstanbul - 1862, Medine) Vezir. 1840'tan başlayarak çeşitli nazırlık görevlerinde bulundu. 1861'de vezir rütbesiyle Harem-i Şerif meşihatına gönderildi. Şiirleri ölümünden sonra oğlu Baha eddin Bey tarafından *Âsar-ı Ziver Paşa* adıyla yayımlandı.

I:509b, II:226a, 227a, III:170b, 365b, 510b, IV:68c, V:398b, VII:106b, 107a, 481c, 482a.

Ahmed Safî Efendi (ö. 1892) VI:328b.

Ahmed Safî Efendi (ö. 1895) II:396a, IV:15c, 506c.

Ahmed Saib Bey (?, ? - 1918, İstanbul) Çerkezdir. Rus mekteplerinde eğitim gördü. Osmanlı hizmetinde yüzbaşı rütbesiyle Gazi Ahmed Muhtar Paşa'ya yaver oldu. Darülfünun'da Rusça hocalığı yaptı. *Tarih-i Sultan Murad-ı Hamis, Vak'a-i Sultan Abdülaziz, Abdülhamid'in Evail-i Saltanatı* adlı eserleri Kahire'de basılmıştır. *Rehnüma-i İnkılâb* adlı eserinin ise basım yeri bilinmemektedir.

Ahmed Salahaddin Bey III:271b.

Ahmed Samim *mad. I:132c*, III:275b, V:345c.

Ahmed Sarban (ö. 1545) IV:125c, V:382b, VI:383b.

Ahmed Semerkandî (Şeyh) IV:105c.

Ahmed Sıdkı Efendi (ö. 1878, Şeyh el-Hac) V:485a.

Ahmed Sıdkı Efendi (ö. 1883, Şeyh Seyyid Hafız) II:396a, VI:468c, 469a.

Ahmed Sırhindî (ö. 1624) III:165a, VI:32b.

Ahmed Siyahî *mad. I:133a*, 117c.

Ahmed Süreyya Bey (ö. 1932, Şerifzade) IV:312a.

Ahmed Şakir Efendi (ö. 1875, Şeyh Seyyid) VII:516c.

Ahmed Şehabeddin Efendi IV:42c.

Ahmed Şemseddin (Akbıyık) II:105a.

Ahmed Şemseddin (ö. 1504, Şeyh Marmaravî) III:535b.

Ahmed Şemseddin Efendi (Kadızade) (1512, Edirne - 1580, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Edirne Kadısı Bedreddin Mahmud Efendi'dir. Ebussuud Efendi'den icazet aldı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1577-1580 arasında şeyhülislamlık yaptı. *Hidaye* ve *Miftah* şerhleri ünlüdür. Fatih Çırçır'da yaptırdığı ve semtin adıyla anılan mescit bugüne ulaşmamıştır.

Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1905) IV:376c.

Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi *mad. I:133a.*

Ahmed Şemseddin Paşa (ö. 1865, Şeyh) II:415b.

Ahmed Şerafeddin Bey (Şeref Bey) VII:162b.

Ahmed Şevki Efendi (ö. 1910) VII:172c.

Ahmed Şevki Yesarî Efendi (ö. 1875) VI:534a.

Ahmed Şeyda *mad. I:133b.*

Ahmed Şuayib VI:536c.

Ahmed Şükrü Bey (?, İstanbul - 1877, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. 1840'ta posta nazırı, 1847'de Meclis-i Vâlâ üyesi, 1854'te gümrük emini oldu. Eylül 1859-Temmuz 1861 arasında İstanbul şehreminliği, daha sonra posta ve telgraf nazırlığı yaptı.

VII:150a.

Ahmed Taib Efendi (Osmanzade) (?, İstanbul - 1724, Kahire) Süleymaniye Ruznamecisi Osman Efendi'nin oğludur. Müderris oldu. *Hadîkatü'l-Vüzera* adlı eserinde 1703'te görevden alınan Rami Mehmed Paşa'ya değin 92 Osmanlı vezirazamının biyografisi vardır. *İcmal-i Menakib-i Selâtin-i Âl-i Osman, Fihrist-i Şâhan fî Mülûk-i Âl-i Osman* adlı eserlerinde ise Osmanlı padişahlarını anlatmıştır.

Ahmed Talat (Üsküdarlı) I:43a.

Ahmed Tevfik Paşa (1845, İstanbul - 1936, İstanbul) Son Osmanlı sadrazamı. Askerlikten 1865'te ayrıldıktan sonra çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. 1909'da yalnızca 21 gün süren ilk sadrazamlığı sırasında II. Abdülhamid tahttan indirildi. I. Dünya Savaşı'na değin büyükelçi olarak Londra'da kaldı. Kasım 1918'de ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi çeşitli kabine değişiklikleriyle ancak üç ay sürdü. Ekim 1920'de başlayan üçüncü sadrazamlığı sırasında Ankara hükümetiyle uzlaşma girişimlerinden sonuç alamadı. Bununla birlikte Londra Konferansı'nda Ankara heyetinin öne çıkmasını sağlayan bir tutum izledi. 4 Kasım 1922'de istifa etti ve son yıllarını sade bir vatandaş olarak İstanbul'da geçirdi. "Okday" soyadını aldı.

I:465b, V:344c, 351a, 352c, 489a, VI:187a, 222c.

Ahmed Turanî Tekkesi *bak.* Baba Sungur Tekkesi

Ahmed Ulvan Efendi (ö. 1839) VI:328c.

Ahmed Usta (Trampetçi) VI:11b.

Ahmed Ümidî Efendi (ö. 1737) V:149b.

Ahmed Vahdî Efendi (ö. 1702) VII:111a.

Ahmed Vasıf Efendi (?, Bağdat - 1806, ?) 1783'te Enverî'nin yerine vakanüvis oldu. 1787'de Edib Efendi'ye bıraktığı görevi 1798'de ikinci kez üstlendi. Vakanüvisliğinden çok şairliğiyle öne çıkmaya çalıştı. Dört ayrı kronik yazmıştır. Bunlara, *İzzî Tarihi* nin devamı (zeylleri) sayıldığından "Züyûl" denilir. *Mehasinü'l-Asâr ve Hakaikü'l-Ahbar* adıyla basılan eseri ise 1752-1774 olaylarını kapsamaktadır. Züyul denen *Enverî Tarihi* ekleri de 1783-1802 dönemine aittir.

V:309a.

Ahmed Vecdî Efendi (ö. 1702, Şeyh Seyyid) V:465c.

Ahmed Vefik Paşa *mad. I:133c*, 25b, 308b, 467b, III:41c, 171c, 261a, IV:213b, V:5a, 88c, 121c, 319a, VI:75c, 477b, VII:231c, 252a.

Ahmed Vesim Paşa (Hacı) (1824, İstanbul - 1910, İstanbul) Kaptan-ı derya. İki yıl İngiltere'de öğrenim gördü. Kırım Savaşı'nda (1853-1856) başarılı hizmetlerde bulundu. 1865'te müşir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi. Ama tahsisatın azaltılmasına karşı çıktığı için kısa sürede görevden alındı. 1867'de Bahriye Nezareti'nin kurulmasından sonra 1878-1879'da bahriye nazırlığı yaptı.

VII:348b.

Ahmed Yesevî (ö. 1167) VI:32a.

Ahmed Zarifî Efendi (ö. 1913) VI:235c.

Ahmed Zeki Bey V:174c.

Ahmed Zikrî Efendi (ö. 1848) VI:328b.

Ahmed Ziya Bey (Bükreş Elçisi) V:94c.

Ahmed Ziyaeddin Efendi (ö. 1917) VI:324c, 327c.

Ahmed Ziyaeddin Efendi Tekkesi *bak.* Gümüşhanevî Tekkesi

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî (ö. 1893, Şeyh) *mad. I:135a*, 119a, VI:37b.

İlgili madde:

Gümüşhanevî Tekkesi III:448a

Ahmed Zühdî Paşa (1833, İstanbul - 1902, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli idari görevlerin ardından maliye, nafıa ve maarif nazırlıklarında bulundu. İstanbul'da Darülfünun'un yeniden açılması için çaba gösterdi. Din konusunda bir kitap dizisi olan *Mecmuatü'z-Zühdiye* adlı bir yapıtı vardır.

İlgili madde:

Zühdî Paşa Camii VII:567c

Ahmed Zülküfl Paşa (?, ? - ?, Kahire) Devlet adamı. Abdülaziz'in kızı Saliha Sultan'la evlendi. İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. 1922'de Kahire'ye yerleşti.

IV:174b.

Ahmediye Üsküdar'da, Hakimiyetimilliye Caddesi ile Halk, Gündoğumu, Toptaşı caddelerinin birleştiği, uzun zamandır Üsküdar Postanesi'nin, yakın dönemlere değin ise sinemaların, hekim muayenehanelerinin, avukat yazıhanelerinin vb bulunduğu, aynı zamanda Gündoğumu Caddesi'ne kurulan cuma pazarının başladığı ve adını gene oradaki Ahmediye Camii'nden alan semt. Hakimiyetimilliye Caddesi'ndeki dükkân ve binaların yıkılarak, caddenin bugünkü haliyle genişletilmesine kadar, Ahmediye Üsküdar'ın en merkezi ve en hareketli yeriydi.

I:516b.

Ahmediye Camii VI:141a.

Ahmediye Külliyesi *mad. I:136a,* 516b, V:355c, VI:325a, 329c.

Ahmediye Kütüphanesi V:176c.

Ahmet Çelebi Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Rumi Mehmet Paşa, Gülfem Hatun, Kefçe Dede, İmrahor Salacak ve Ayazma mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.266'dır.

Ahmet Halit Kitabevi 1928'de öğretmen Ahmet Halit Yaşaroğlu (1892-1951) tarafından Cağaloğlu'nda Ankara Caddesi'nde kurulan ve birkaç kez yer değiştiren kitabevi. Eşi, öğretmen ve çocuk kitapları yazarı Naime Halit Yaşaroğlu ile (1900-1966) birlikte uzun yıllar kitabevi-yayınevi olarak hizmet veren kuruluş, Ahmet Halit'in ölümünden sonra aile şirketi haline dönüştürülmüş, 1973'te feshedilmiş ve 1975'te etkinliklerine son vermiştir. Çok sayıda yayın yapan kitabevinin son kitabı 816 sıra sayısını taşır.

VII:449a.

Ahmet Haşim *mad. I:137b,* 21a, III:275b, IV:78a, 145a.

Ahmet Kemal III:60c.

Ahmet Muhtar Bey (Hacıbeyzade) VI:9c.

Ahmet Şükrü VI:310c.

Ahrar Fırkası I:41c, VI:184a.

Ahrida Sinagoğu *mad. I:138a,* II:11a.

Ahter Günlük gazete. 1893'te yayımlandı. Yayımlayan Tahir'di.

Ahududu Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, Parmakkapı'da, Ahududu Sokağı (eski adıyla Bursa Sokağı) ile Tel Sokağı (eski adı Telgraf Sokağı) arasında, 1950'lerde yapılmış pasaj.

Ahval Süresi belirsiz dergi. 1920'de yayımlandı. Başyazarı Celal Nuri İleri, sorumlu müdürü Giridî Ahmed Sâki idi.

Ahval-i Hazıra Haftada iki defa çıkan Osmanlı gazetesi. 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Safa, sorumlu müdürü Süleyman Tevfik'ti.

Ahz-ı Asker Fermanı 7 Ağustos 1909'da yürürlüğe giren Ahz-ı Asker Kanun-ı Cedidi (Yeni Asker Alma Yasası) gereği, Müslim ve gayrimüslim bütün Osmanlı gençlerinin kura ile askere alınacakları ülkenin her tarafında düzenlenen törenlerle halka duyuruldu. Bu duyuruya ilişkin padişahlık bildirisi (Ahz-ı Asker Fermanı) ilkin 31 Ekim 1909'da İstanbul'da, Taksim'de, Talimhane Meydanı'nda toplanan gençlere bir top arabasının üstünde okundu.

Aile *mad. I:139a,* IV:359a.

İlgili madde:

Aile Planlaması I:145c

Aile Haftalık aile dergisi. 27 Nisan 1880'de yayımlandı. Sahibi Mihran, yazarı Ş. Sami idi.

IV:344c.

Aile (1947, dergi) IV:346c.

Aile Planlaması *mad. I:145a.*

Aile Planlaması Derneği I:146b.

Aile Tabibi Haftalık sağlık dergisi. 1922'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve başyazarı İvanzade M. Süleyman'dı.

Aimilianos Kapısı II:441a.

Ak Kadın IV:447c.

Ak Sanat Resim Galerisi VI:437b.

Aka Gündüz *mad. I:146b,* II:447a, IV:448a, VI:310c, VII:205a.

Aka Kitabevi IV:175c.

Aka, Tarık V:297a.

Akad, Lütfi Ömer II:148b, VII:303b.

Akağalar Osmanlı sarayında Enderun ve mabeyin dairelerinin kapı bekçiliğini yapan, çoğu Boşnak asıllı hadımlar. Akağaların büyük amiri bâbüssaade ağası ve kapı ağası sanını taşır, daha alt rütbedekilere sırasıyla hasodabaşı, hazinedarbaşı, kilercibaşı, saray ağası, saray kethüdası, köşebaşı, başeski, üzengi ağası denirdi. Akağalar, saray kapısı bekçiliğinin yanısıra Enderun hizmetlerini yürütür, içoğlanlarına zabitlik ve öğretmenlik yaparlardı. Örneğin yemek ve sofra görgüsü derslerini veren akağaya "sofra eskisi" denmekteydi. Padişahların özel hizmetlerine de bakan akağalar, 18. yy'da eski nüfuzlarını yitirdiler.

Akakios *mad. I:146c,* II:549c, V:22a.

Akakios (Ayios) Kilisesi II:439c, IV:52c.

Akaleptos Manastırı III:137c.

Akalın, Ayça IV:358c.

Akalın, Besim Ömer *mad. I:147a,* 266c, III:115a, 548a, IV:72b, V:308b, VII:389a.

Akalın, Hamit VII:146b.

Akan, Mehmet (1939, Birecik) Tiyatrocu. İlk olarak amatör topluluklarda ve Genç Oyuncular'da oynadı. Cep Tiyatrosu'nda *Suçlu* ve *Ayı* oyunlarında sahneye çıktı. 1962'de Gülriz Sururi-Engin Cezzar Topluluğu'nda profesyonel oldu. Dostlar Tiyatrosu'nda çalıştı. Yönetmenlik, dans yönetmenliği yaptı. Filmlerde, televizyon dizilerinde rol aldı. Ayrıca oyunlar da yazdı.

III:100c, 441c.

Akant, Asaf II:288b.

Akant, Sadi II:288a, V:163a.

Akar, Necip *mad. I:147c.*

Akarca Mescidi ve Tekkesi *mad. I:147c,* II:396b.

Akarcalı, Bülent (1943, İzmir) İktisatçı. Brüksel Üniversitesi Ekonomi İlimleri Fakültesi'ni bitirdi. Sigortacılık sektöründe çalıştı. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sağlık bakanlığı ve turizm bakanlığı yaptı.

Akarçeşme III:15c.

İlgili madde:

Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520b

Akarçeşme Hamamı *mad. I:149a,* III:15b.

Akaretler *mad. I:149a,* II:36c, 37a, 164a, V:64c, VII:390a.

Akarsu, Günay (1933, İstanbul - 1982, İstanbul) Tiyatro eleştirmeni ve kuramcısı. İstanbul Teknik Üniversitesi'nde elektrik mühendisliği öğrenimi yaptı. İzlem Yayınevi'ni kurdu. *Oyun* ve *Tiyatro 70* adlı tiyatro dergileri yayımladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde tiyatro yazıları yazdı.

Akarsular *mad. I:150b.*

Akasya Fidanlığı III:314b.

Akata, Ayşe Selen IV:358b.

Akataleptos Manastırı II:132a, III:137c.

Akataleptos Manastırı Kilisesi IV:398b.

Akatlar Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Konaklar, Levent, Nisbetiye, Ortaköy, Kültür, Bebek, Etiler mahalleleri ve Sarıyer İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.190'dır.

II:166a.

Akatlı, Füsun IV:348b.

Akay *mad. I:152c,* III:180a, 417a, VI:542a, VII:142c.

İlgili madde:

Termal Oteli VII:253c

Akay İşletmesi Müdürlüğü III:32c.

Akaydın, Emine Fulya II:559b, IV:249c, VII:137c.

Akaygen, Enis (1881, Filibe - 1956, İstanbul) Hukukçu ve diplomat. Atina

büyükelçiliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akbaba *mad.* I:153a.

Akbaba Köyü I:1c, II:195a, 197a, 198b, VII:493c.

İlgili maddeler:

Akbaba Tekkesi I:153b

Beykoz II:193a

Canfeda Kadın Mescidi II:384a

Akbaba Mescidi *bak.* Canfeda Kadın Mescidi.

Akbaba Tekkesi *mad. I:153b,* II:135a.

Akbağ, Demet III:413c.

Akbal, Oktay (1923, İstanbul) Gazeteci, yazar. Ortaöğrenimi sırasında Fransızca öğrendi. Basında çalışmaya başladı. Dergilerde hikâye yayımladı. Orta katmanlardan kent insanının iç dünyasına, kentli sosyal yaşamın değişik kesitlerine eğilen hikâye ve öyküleriyle edebiyatçı olarak ün kazandı. Günümüz kuşakları tarafından daha çok gazeteci yazar olarak tanınan Oktay Akbal *Suçumuz İnsan Olmak* adlı ünlü romanıyla Türk Dil Kurumu 1958 Roman Ödülü'nü, *Berber Aynası* adlı hikâye kitabıyla Sait Faik 1959 Hikâye Armağanı'nı kazanmıştır. Bellibaşlı edebiyat çalışmaları: *Önce Ekmekler Bozuldu* (1946), *Aşksız İnsanlar* (1949), *Garipler Sokağı* (1950), *Bizans Definesi* (1953), *Bulutun Rengi* (1954), *Şair Dostlarım* (1964), *Yalnızlık Bana Yasak* (1967), *Dost Kitaplar* (1967), *Konumuz Edebiyat* (1968) *Tarzan Öldü* (1969), *Atatürk Yaşadı mı* (1975), *Hiroşimalar Olmasın* (1977), *Temmuz Serçesi* (1978), *Geçmişin Kuşları* (1980), *Atatürkçülük Savaşı* (1981), *Önce Şiir Vardı* (1982), *Vatan Mahzun, Ben Mahzun* (1983), *Geçmişin İçinden* (1985). Oktay Akbal, 1920'de Osmanlı hükümetinin dahiliye nazırı iken kuvayı milliyecilere yardımcı olmaktan dolayı müebbet hapse mahkûm edilen Ebubekir Hazım Tepeyran'ın torunudur.

II:217c, 447b, IV:145a, V:465a.

Akbank III:152c, IV:347c.

Akbaş, Aydemir III:441c, VI:80c.

Akbaş, Erdinç VI:80c.

Akbatu, Şinasi II:418a, IV:219c.

Akbay, Mehmet Ali IV:219b, V:43a.

Akbayram, Edip V:534b.

Akbıyık Dede (Meczub) I:154c, II:394b.

Akbıyık Hamamı *mad. I:154a.*

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi *mad. I:154b.*

Akbil, F. P. IV:412b.

Akbulut, Ahmet Ziya *mad. I:155c,* II:96a.

Akçalı, Cevdet (1925, Kozan) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Planlama Teşkilatı'nda uzmanlık, öğretim üyeliği ve gazetecilik yaptı. 18. dönemde (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akçar, Şengül IV:354a.

Akçatepe, Halit VI:81a.

Akçatepe, Leman VI:538a.

Akçehisar I:251b.

Akçura, Ülken IV:356c.

Akçura, Yusuf (1876, Kazan - 1935, İstanbul) Asker, tarihçi. Harp Okulu'nu bitirdi. Jön Türkler'e katıldı. II. Meşrutiyet'te Türkçülük akımının önderlerinden oldu. Çeşitli okullarda tarih hocalığı yaptı. 2-4. dönem (1923-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:327c, VI:482b, VII:224a.

Akdağ, Fehiman (1924, İstanbul) Yüzücü ve spor yöneticisi. Yüzmeye Moda Spor Kulübü'nde başladı. 1941-1942'de İstanbul Sutopu Karması'nda yer aldı. 1943'te Fenerbahçe kulübünün yüzme şubesini kurdu ve yönetti. 1958'de Moda Spor Kulübü'nün genel kaptanlığına getirildi. 1964-1984 arasında da Yüzme Federasyonu başkanlığı yaptı.

Akdeniz Haber Ajansı III:465c.

Akdeniz Medreseleri *bak.* Fatih Külliyesi

Akdeniz Tüccarı III:30c.

Akdik, Kâmil *mad. I:156a,* 12c, 156c, 491b, V:122c, 326b, VI:204b, 432c.

Akdik, Sara IV:356c.

Akdik, Şeref *mad. I:156c,* II:463c, III:437c.

Akdoğan, Günel V:131c.

Akdoğu, Onur VI:69a.

Akdora, İskender Fikret V:406a.

Akelli, Gül VII:323c.

Aker, Hasan Tahsin V:277a.

Akgiray, Hasan Basri (1918, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Cumhuriyet savcılığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akgöl, Salih VI:296b.

Akgün, Muzaffer VI:265a.

Akgün Otel VI:180a.

Akı, Niyazi I:5a, VII:364b.

Akıl Günlük gazete. 1912'de yayımlandı. Sahibi ve müdürü Mevlanzade Rifat'tı.

Akın, A. II:453a.

Akın, Adnan (1913, İstanbul - 1985, İstanbul) Sporcu, spor yöneticisi ve spor yazarı. Vefa Lisesi'nde okurken futbola başladı. Yüksek Ticaret Mektebi'ni bitirdi. Uzun yıllar futbol hakemliği yaptı. Daha sonra Futbol Federasyonu'nda görev aldı. 1948'de başladığı spor yazarlığını ölümüne kadar sürdürdü. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucusu ve ilk başkanıdır.

Akın Basımevi III:183b.

Akın, Osman Nihat (1905, İstanbul - 1959, İstanbul) Besteci. Ahmet Rasim'in torunudur. Sağlam bir müzik eğitimi gördü. 40 dolayında şarkı besteledi. "Körfezdeki dalgın suya bak göreceksin", "Bir ihtimal daha var", "Yine bu yıl Ada sensiz", "Göze mi geldik sen mi unuttun" sözleriyle başlayan şarkıları günümüzde de çalınıp söylenmektedir.

Akın Sineması *mad. I:157b.*

Akın, Sunay II:448a.

Akıncı, Ahmet Mükerrem V:530c.

Akıncı, Haris II:387c.

Akıncı, Yekta II:418b, V:531a.

Akıncılar Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Mareşal Çakmak, Güngören Merkez, Güven ve Haznedar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.140'tır.

Akıncıoğlu, Niyazi II:448c.

Akıntı Burnu İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasındaki kara çıkıntısı. Arnavutköy ile Bebek arasında yer alır. Boğaz'daki üst akıntının burada saatte yaklaşık 5-6 km olan hızı bazen 9-10 km'ye kadar çıkar.

Akıntılar *mad. I:157c.*

Akide Kolu 17. yy'ın ortalarında ün kazanmış oyuncu kollarından biri. Kolbaşılığını Eyüb adlı bir kişinin yaptığı kol, becerikli, güzel ve seçme oyunculardan oluşuyordu. Evliya Çelebi, bu kol hakkında çeşitli bilgiler vermiş, halkı nasıl etkilediklerini, oyuncuların adlarını ve becerilerini sıralamış, yaptıkları taklitleri tanıtmıştır.

Akide Şekeri *mad. I:159a.*

Akif Bey (ö. 1935) III:436c.

Akif Paşa Konağı II:418a.

Akifoğlu, Ahmet Mazhar (1890, Gebze - 1968, ?) Hukukçu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekiliydi. TBMM Başkanlık Divanı'nda kâtip üyelik yaptı.

Âkil Efendi (Şeyh) IV:399a.

Âkil Mahmud Buharayî IV:399a.

Akindinos, Gregorios *bak.* Palamizm

Akkaya, Fevzi IV:85b.

Akkaya, Nevin (1919, İstanbul) Tiyatrocu. İstanbul Konservatuvarı Şan Bölümü'nde eğitim gördü. 1937'de Şehir Tiyatroları'na girdi. *La Fontaine Baba, Turandot, Erkek ve Hayaletleri* gibi oyunlarda rol aldı. 1951'de *Fareler ve İnsanlar* oyunuyla Küçük Sahne'ye geçti. 1959'da da Karaca Tiyatro'da *Burada Gömülü* adlı oyunda rol aldı. Birkaç filmde göründüğü sinemada daha çok seslendirme

sanatçısı olarak çalıştı.

IV:527a.

Aklâm-ı Erbaa Hocalığı 1833-1834 yıllarında İstanbul, Bursa, Avlonya ve Rodos mukataalıklarının birleştirilmesiyle oluşturulan yeni makam. Tanzimat'tan sonra kaldırılmıştır.

Aklâm-ı Sitte IV:17a.

Aklın Hâkimiyeti Aylık dergi. 1928'de yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Emin Süleyman'dı.

Akman, Fahire IV:358b.

Akman, Medeni II:338c.

Akmerkez II:477a, III:224a, VII:9b.

Akmişe ve Saireye Mahsus Osmanlı Anonim Şirketi III:86c.

Aknoz, Nurettin I:215a.

Akobaşvili, Pol III:453c.

Akoimetoi Manastırı Yüksek rütbeli rahip Aleksandros tarafından 405'te kurulduğu sanılan manastır. Mangana Mahallesi'nde, Ayios Manas Kilisesi'nin yakınlarındaydı. Akoimetoi sözcüğü "uyumayanlar" anlamına gelmektedir ve sürekli olarak Tanrı'ya yakaran din adamlarını tanımlar. 5. yy'ın ortalarında, Eirenon (Çubuklu) civarına sürüldüler. Burada ateşli antimonofizit Markellos Akoimetos'un liderliğinde yaklaşık 40 yıl kaldılar. Manastırın keşişleri Grek, Romalı ve Suriyeli olarak zikredilir. Manastırın kitaplığı ayrıca ünlüdür. Bir grup Akoimetoi sonradan Studios Manastırı'na (İmrahor Camii) göç etmişti. İkonoklazma döneminden sonra bu grubun etkisi görülmedi. 1200'de şehri ziyaret eden Rus gezgin Novgorodlu Anton'dan sonra adına rastlanmaz.

I:147a, II:533c.

Akoni IV:560b, VII:492b.

Akordeoncu Taki ve Arkadaşları VI:296a.

Akosman, İzzet IV:222c, 224a.

Akozan, Feridun III:460b, IV:176b, VII:281a.

Akozan, Sıtkı V:169a.

Akömer, Ekrem Rüştü VII:83a, 244b.

Aközer, Ali Sami *mad. I:160a*, 201a, III:330c.

Akpınar, Metin III:44a, IV:325b.

Akpınar, Suzan IV:356c.

Akritas *mad. I:160b*, VII:306b, 500a.

İlgili madde:

Glikeria Adası III:402c

Akropolis *mad. I:160c*, II:258c, 439c, IV:527c, VI:460c, VII:289a, 418a, 532c.

Akropolites Ailesi *mad. I:161a*, VII:560b.

Akropolites, Georgios III:137c.

Aksa-i Şark Haftada iki defa çıkan "siyasi, ilmi, edebi" resimli gazete. 1910'da yayımlandı. Başyazarı Cevdet Mâşuk'tu.

Aksakal Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet'in güneyinde, Cankurtaran'la Küçükayasofya arasındaki sahil yolu (Kennedy Caddesi) ile ona paralel demiryolunun hemen kuzeyine düşen mevki Aksakal olarak bilinir ve bu adı oradaki Aksakal Sokağı'ndan alır. Kabasakal yangını diye adlandırılan bir yangında harap olduktan sonra derme çatma yapılarla kaplanmış Aksakal'ın kuzeyinde Nahilbent Camii bulunur, onun da doğusunda Kabasakal mevkii vardır.

Aksal, Doğan VII:146b.

Aksal, Sabahattin Kudret (1920, İstanbul - 1993, İstanbul) Şair, hikâyeci ve oyun yazarı. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. İlk şiirleri *Varlık*'ta yayımlandı. Bir dönem için Garip akımından etkilendi. Daha sonra içerik ve biçim bakımından kendine özgü bazı boyutlar geliştirdi. Şiirlerinin yanısıra öykü, deneme ve tiyatro oyunu da yazdı. *Kahvede Şenlik Var* oyunuyla Ankara Sanatsevenler Derneği'nin (1965-1966) ve Avni Dilligil (1981) ödüllerini kazandı. Öykülerinde daha çok büyük kentin kendi halindeki insanını işleyen Aksal'ın başlıca eserleri: *Şarkılı Kahve* (şiir, 1944), *Evin Üstünde Bulut* (oyun, 1948), *Gün Işığı* (şiir, 1953), *Gazoz Ağacı* (hikâye, 1954), *Yaralı Hayvan* (hikâye, 1956, ertesi yılın Türk Dil Kurumu Sanat Armağanı), *Duru Gök* (şiir, 1958), *Bir Sabah Uyanmak* (şiir, 1962), *Kahvede Şenlik Var* (1966), *Kral Üşümesi* (oyun, 1970), *Geçmişle Gelecek* (deneme, 1978), *Bay Hiç/Sonsuzluk Kitabevi*, (oyun, 1981), *Önemli Adam* (oyun, 1983), *Bir Zaman Düşü* (şiir, 1984) adlarını taşır.

II:448c, V:406a.

Aksanat IV:271c.

Aksaray *mad. I:161c*, 34c, III:342c, VII:497a.

İlgili maddeler:

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176a

Atatürk Bulvarı I:382c

Bous Forumu II:314c

Çakır Ağa Mescidi II:461b

Daltaban Mescidi II:544b

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III:120a

Etmeydanı III:224b

Fenarî İsa Camii III:277b

Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468a

Hasan Ağa Medresesi III:561b

Hindîler Tekkesi IV:74a

Kâtip Kasım Camii IV:491a

Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491a

Kuşadalı Tekkesi V:134c

Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:361a

Millet Caddesi V:462b

Murad Paşa Külliyesi V:518a

Oğlanlar Tekkesi VI:123a

Pertevniyal Lisesi VI:244c

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246b

Selçuk Sultan Camii VI:497c

Sofular Camii VII:24a

Şirmerd Çavuş Türbesi VII:184a

Valide Camii VII:360b

Aksaray Geçidi I:383b.

Aksaray Hamamı *bak.* Murad Paşa Külliyesi

Aksaray Karakolu I:163a.

Aksaray Orduevi VI:135c.

Aksaray Uşşakî Tekkesi *bak.* Mehmed Emin Efendi Tekkesi

Aksay, Hasan (1931, Haruniye) Eğitimci, gazeteci. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Eğitim alanında çalıştı, *Milli Gazete*'de başyazarlık yaptı. 15. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Akseki Kemaleddin Mescidi *mad. I:165a.*

Aksel, İhsan Şükrü V:113a.

Aksel, Malik *mad. I:165b*, IV:222a, VI:236b, VII:313a.

Aksel, Melahat (1905, İstanbul - 1983, İstanbul) Binici. General Atıf İlmen'in kızıdır. Binicilik sporuna küçük yaşta Sipahi Ocağı'nda başladı. Kısa zamanda kendini gösterdi ve başarı kazandı. İlk bayan binicilerimizden biri olarak katıldığı binicilik yarışmalarında şampiyonluklar aldı. 1935'te milli binicilik ekibine seçildi. Yurtdışındaki yarışmalarda da başarı gösterdi. Çok uzun yıllar at bindi, yarışmalara katıldı. 65 yaşında iken son yarışmalarını yaptı.

Akses, Necil Kâzım VI:296a.

Aksoley, Mebrure (1902, Selanik - 1984, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Türk Kadınlar Birliği genel başkanlığı yaptı. 1964-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Aksoy, Erol IV:105b.

Aksoy, Fahir IV:145a.

Aksoy, Muammer (1917, İbradı - 1990, Ankara) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Anayasa hukuku profösörü oldu ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucunda yaşamını yitirdi.

Aksoy, Ziya Cemal B. III:305c, IV:223a.

Aksu İşhanı IV:25a.

Aksu, Sezen V:534c, 537a.

Aksu, Ümit II:388b.

Aksuhos Ailesi *mad. I:166b.*

Aksüt, Sadun V:539c.

Akşam *mad. I:167a,* 137a, II:71b, IV:448a.

Akşam Okulları *mad. I:167b,* III:139a, VI:283a.

Akşamcılık *mad. I:168b.*

Akşemseddin *mad. I:171a,* II:105a, 389b, III:4c, 237a, 303a, 307a, 542a, IV:10a, 367b, V:328b, 330a, 331a, 381a, VI:125a, 519c, VII:213c, 445b.

İlgili maddeler:

Akşemseddin Mescidi I:171b

Mehmed II V:327c

Akşemseddin Mescidi *mad. I:171b.*

Akşemseddin Tekkesi *bak.* Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi

Akşemseddin Tekkesi *bak.* Semerci İbrahim Efendi Tekkesi

Akşin, Sina V:118b.

Aktansel, Saim Turgut *mad. I:172a,* VII:375c.

Aktarbaşı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Sultan Mektebi Sokağı'nda bulunmaktadır. Yapının kitabesi olmayıp, kimin tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı bilinmemektedir. Bugün orijinal durumunu tamamen kaybetmiş görünümdedir. Hanın iki katlı olduğu ve ortasında bir avlusunun olduğu anlaşılmaktadır. Yapı hakkında eski kaynaklarda herhangi bir kayda rastlanmamaktadır.

Aktarlar *mad. I:172a.*

İlgili madde:

Mısır Çarşısı V:449a

Aktaş Elektrik Şirketi I:481a.

Aktay, Salih Zeki (1896, Isparta - 1971, İstanbul) Şair ve kütüphaneci. İstanbul liselerinde öğretmenlik yaptı. Kentin kütüphanelerindeki kitapların sınıflandırılmasında uzun yıllar emek harcadı. Şiire Mütareke yıllarında başlayan şair, Yunan mitologyasından esinlenen hece vezniyle yazdığı şiir ya da manzum piyeslerle hatırlanır. Kitapları: *Persafon* (1930), *Asya Şarkıları* (1933), *Pınar* (1936), *Rüzgâr* (1939), *Titan* (Tevfik Fikret için poem, 1966), *Mine Çiçekleri* (hikâye, 1944), *Hallac-ı Mansur*'dur (oyun, 1944).

V:169b.

Aktepe, Münir III:405a, IV:221c, 536a, VI:109b, VII:93b.

Akter, Mehmet II:387c.

Aktuarios, İoannes (1275, ? - 1328'den sonra, ?) II. Andronikos'un başhekimi. Konstantinopolis'te tıp eğitimi gördü. "Aktuarios" (başhekim) unvanını aldı, sonradan bu unvan soyadı oldu. Mihael Gabras ve Georgios Oinaiotes gibi düşünürlerle astronomi üzerine çalıştı, Galen'in öğretilerine dayanarak *Tıbbın Metodu* adlı bir kitap yazdı.

Aktuç, Nizameddin (1897, İstanbul - 1977, İstanbul) Sahaf. Babası maliye mümeyyizlerinden Hafız Şevki Bey, annesi ise Yenişehirli Avni Bey'in kızı Muhsine Hanım'dır. 1918'de başladığı koltukçuluk mesleğine 1929'da Çadırcılar Caddesi'nde açtığı dükkânda devam etmiş, bu arada ek olarak sahaflık da yapmıştır. 1930'dan 1974'e kadar Hakkaklar Çarşısı'nda (bugünkü Sahaflar Çarşısı) kitapçılıkla uğraşmıştır.

Aktulga, Erol III:414b.

Aktulga, Sırrı Rasim III:414b.

Aktuna, Ercan (1940, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Spor Kulübü'nde yetişti. 1965'te Fenerbahçe'ye geçti. 1974'te futbolu bıraktıktan sonra İngiltere'de antrenörlük eğitimi gördü. Fenerbahçe kulübünde menajerlik ve yöneticilik yaptı. Daha sonra spor yazarlığına başladı. 29 kez milli oldu.

Aktuna, Yıldırım (1930, İstanbul) Hekim. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi başhekimliği ve Bakırköy belediye başkanlığı (1989-1991) yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sağlık bakanlığı ve devlet bakanlığı yaptı.

Aktunç, Hulki (1949, İstanbul) Hikâyeci, şair ve roman yazarı. Bir süre İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu. *Soyut, Yeni Edebiyat, Yeni Dergi* ve *Papirüs*'te öyküler yayımladı. *Gidenler Dönmeyenler* adlı ilk kitabıyla Türk Dil Kurumu 1977 Hikâye Ödülü'nü kazandı. Diğer kitapları arasında *Kurtarılmış Haziran* (1977), *Yer ve Gölge* (1985) adlı öykü kitabı, Abdi İpekçi 1980 Roman Ödülü'nü aldığı *Bir Çağ Yangını* ile *Istıraplar Ansiklopedisi* (1994) adlı şiir kitabı bulunmaktadır.

II:448c, IV:340b.

Akturizm AŞ IV:487c.

Akuğuz, Rahmi II:299c.

Akurgal, Ekrem V:170a.

Akün Basımevi III:183b.

Akünal, Ahmed Kemal IV:343c.

Akvâm Günlük, resimli "hür ve müstakil" gazete, 1 Eylül 1919-22 Eylül 1919, tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Yusuf Kenan'dı.

Akverdi, Özdemir V:297a.

Akyamaç, Müge VI:81a.

Akyavaş, Beynun II:437b.

Akyol, Avni (1931, Düzce) Eğitimci. Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi'ni bitirdi. Eğitim yönetimi ve planlama alanında çalıştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Kültür ve milli eğitim bakanlığı yaptı.

Akyol, Taha V:465a.

Akyürek, Bedrettin Doğancan (1931, İstanbul) Liseyi bitirdi. Deniz nakliyat müşavirliği yaptı. Anavatan Partisi kurucu üyesidir. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çevre bakanlığı yaptı.

Akyürek, Şevket (1914, Ünye) Kimyager. İsviçre'de eğitim gördü. Seramik ve toprak sanayii alanında çalıştı. 1961-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Akyüz, Ali Kâmi (1873, Mekke - 1945, Ankara) Eğitimci. Darüşşafaka'yı bitirdi. Uzun yıllar Darüşşafaka Lisesi'nde öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Akyüz, Celalettin III:531c.

Akyüz, Kenan IV:464b.

Akyüz, Ümran IV:358c.

Al Palas *bak.* Mizzi Köşkü

Alaaddin Bey (Mimar)

İlgili madde:

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c

Alaattin Eser Kitabevi ve Yayınevi V:29a.

Alabora, Mustafa IV:527c.

Alaca Hamam *mad. I:174b.*

Alaca Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Tersane Caddesi'nin Üsküfçü Sokağı'yla kesiştiği köşede idi. 16. yy'ın ilk çeyreğinde Şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'nin (ö. 1526) yaptırdığı, minberini Şeyh Hüseyin Efendi'nin koydurduğu mescit 1957'de yol genişlemesi sırasında yıktırılmıştır. Kare planlı, kâgir binanın üzerinde kiremit örtülü çatı bulunmaktaydı. Yuvarlak kemerli pencereleri ve bodur taş bir minaresi vardı.

Alaca Mescit Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Mesih Paşa Mahallesi'nde bulunuyordu. Bânisi Alacacı Hoca Mustafa Efendi olup, minberini bir kadının koydurduğu *Hadîka*'da yazılıdır. Fevkani olarak yapılmış olan mescit büyük Aksaray yangınında yanmış, günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

Alaca Mescit Tekkesi *bak.* Mercimek Tekkesi

Alaca Mescit ve Tekkesi *bak.* Marpuççular Mescidi

Alacacıyan, H. S. III:189a.

Alacalıoğlu, Hamit VII:145a.

Alacaminare Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı'nda, Arakiyeci Mahmut Mahallesi'nde, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. *Hadîka*'da bânisinin Hoca Murad adında bir kaptan olduğu kaydedilmiştir. Zamanla harap olan mescit II. Mahmud döneminde (1808-1839) onarılmış, büyük bir yangın sonucunda tekrar tahrip olmuştur. 20. yy'ın ortalarında mes-

cidin duvar ve minare kaidesine ait olan bazı kalıntıları duruyordu. Bugün yapıdan hiçbir iz kalmamıştır.

Alacaminare Tekkesi *mad. I:174c.*

Alaeddin Ali Çelebi (Arabî) (?, Halep - 1496, İstanbul) Şeyhülislam. Molla Güranî ve Hızır Bey'in öğrencisidir. Halepli olduğu için "Arabî" lakabıyla anılır. Kazaskerlikten sonra 1495-1496 arasında şeyhülislamlık yaptı. Eyüp'te Piyer Loti Mezarlığı'ndaki açık türbesinde gömülüdür.

Alaeddin Ali Çelebi Türbesi *mad. I:175c.*

Alaeddin Ali Efendi (ö. 1498, Fenarîzade) III:277c, 278c.

Alaeddin Ali Efendi (ö. 1562, Kefeli) I:176a, VII:108c, 538a.

Alaeddin Bey *mad. I:175c,* V:70a.

Alaeddin bin Çelebi (Hoca)

İlgili madde:

Marpuççular Mescidi V:304a

Alaeddin Efendi (ö. 1562) VI:383b.

Alaeddin Efendi (ö. 1751) VII:122a.

Alaeddin Efendi (ö. 1757, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Alaeddin Efendi (ö. 1835) II:399b, VII:330b.

Alaeddin Efendi (Şeyh Taşçı) VII:220c.

Alaeddin Halveti (ö. 1462) II:398b.

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi *mad. I:176a,* II:396b, III:534a, VII:25a.

Alaeddin Tusî (ö. 1482) I:17b.

Alafranga Baloz II:32b.

Alagöz, Rana V:534b.

Alagöz, Selçuk V:534b.

Alamanes (Almanı) Sinagoğu IV:10c.

Alangu, Tahir (1916, İstanbul - 1973, İstanbul) Edebiyat tarihçisi ve eleştirmeni. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Anadolu'da ve uzun yıllar İstanbul'da Galatasaray ve İngiliz Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Edebiyat tarihi, folklor, edebiyat kuramı, eleştirisi üzerine çeşitli yazılarıyla, derlemeleriyle, çalışmalarıyla tanındı. Kitapları: *Çalgılı Kahvelerdeki Külhanbey Edebiyatı ve Nümuneleri* (1943), *Sait Faik İçin* (1956), *Ataç'a Saygı* (1959), *Billur Köşk Masalları* (1961), *Cumhuriyetten Sonra Hikâye ve Roman* (3 c., 1959-1965), *Ömer Seyfettin* (1968), *Keloğlan Masalları* (1968), *100 Ünlü Türk Eseri* (1974), *Türkiye Folkloru El Kitabı* (1983).

II:516a.

Alarko Holding III:76a, 152c.

Alasya, Zeki III:44a, IV:325b, VII:323c.

Alaton, İshak IV:85c.

Alay Haftalık mizah gazetesi. 10 Kanunusani 1920-7 Nisan 1922 tarihleri arasında yayımlandı. Kurucuları Ercüment Ekrem ve Aka Gündüz'dü.

Alay Gösterme Askeri geçit töreni. Savaşa gidecek orduya katılmak üzere eyalet askerleriyle İstanbul'a gelen beylerbeyleri ve sancakbeyleri, padişahın otağı önünde alay gösterdikleri gibi, kazanılan zaferlerden sonra İstanbul'a dönen Osmanlı ordusunun muhtelif birlikleri de Davutpaşa Sahrası'nda günlerce süren alay gösterme lerde bulunurlardı. Devletin gücünü göstermek amacıyla da bu tür törenlere İstanbul'daki yabancı elçiler davet edilirlerdi. İstanbul içinde yapılan alay gösterme leri ise padişah ve devlet erkânı Topkapı Sarayı'nın Alay Köşkü'nden izlerlerdi.

Alay Köşkü *mad. I:177a,* 180b, 185a, 248b, 522b, II:500b, VI:176b, VII:282b, 291c.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Alaylar *mad. I:177c,* IV:433b.

İlgili maddeler:

Âmin Alayı I:244b

Baklava Alayı II:5b

Bayram Alayı II:99b

Beşik Alayı II:160a

Cenaze Alayı II:406a

Çeyiz Alayı II:499b

Esnaf Alayı III:216b

Gelin Alayı III:391a

Kadir Alayı IV:369b

Kılıç Alayları IV:555a

Mevlit Alayı V:431a

Nahıl VI:27a

Surre Alayı VII:80b

Albayrak, Abdülbaki (1939, Samsun) Ortaokulu bitirdi. Turizm ve ulaştırma sektöründe çalıştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Albayrak, Yaşar (1950, Of) İnşaat mühendisi. Galatasaray Mühendislik Yüksek Okulu'nu bitirdi. Turizm, nakliyat ve inşaat alanlarında çalıştı. 17. (1983-1987) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Albek, Aziz VII:9b.

Albert, Gottfried II:301b.

Alberti, Stephanus VII:461a.

Alberti, Tommasso *mad. I:181a.*

Alboyacıyan, Arşag *mad. I:181a,* V:87b.

Album Bizantino IV:306a.

Aldoğan, Sadık V:209a.

Aleko (Tahtaperde) *mad. I:181b,* III:290a.

Aleko Paşa (1823, Sisam - 1910, Paris) Bulgar asıllı Osmanlı devlet adamı. Viyana büyükelçiliğinin ardından 1879'da Midhat Paşa'nın himayesinde Doğu Rumeli valiliğine getirildi. İzlediği politikalar Doğu Rumeli'nin 1885'te Bulgaristan'la birleşmesini kolaylaştırdı.

III:290a.

Aleksan (Kemani) VII:563a.

Aleksan Efendi (Tanburi) (1815, İstanbul - 1864, İstanbul) Bestekâr ve tanburi. Ermeni asıllıdır. Tanbur çalmayı Hamparsum'dan öğrendi. Üsküdar'daki Surp Karabet Kilisesi'nde müzik dersleri verdi. 1856'da Mısır Hıdivi Said Paşa'nın davetiyle Kahire'ye sazende olarak gitti. Beş yıl orada kaldıktan sonra İstanbul'a döndü ve yaşamının son yıllarını yokluk içinde geçirdi. Ölümünden sonra kardeşi tarafından matbaacı Ohannes Mühendisyan'a satılan on kadar eserinden yalnızca, "Görmez oldu çeşmimiz hicrinle hâb" mısraıyla başlayan acembuselik şarkısı günümüze ulaşmıştır.

V:218b.

Aleksander (D'jak) *mad. I:181c.*

Aleksandros V:277c.

Aleksiad

İlgili madde:

Komnena, Anna V:47b

Aleksios I Komnenos *mad. I:182a,* 166b, 234a, 271b, II:212b, 263a, 321c, 347b, 542c, III:320c, 397a, 483c, IV:179c, 466c, V:47b, 47c, 56c, 198b, 205a, 295b, VI:346a, VII:77a, 380b.

İlgili maddeler:

Aleksios Sarayı I:183a

Blahernai Sarayı II:263a

Komnenos Hanedanı V:47c

Aleksios II Komnenos V:47c, 198b, 295b, 299a.

Aleksios III Angelos III:322a, 488c, VII:79b.

İlgili madde:

Angelos Hanedanı I:271b

Aleksios IV III:488c, V:197a.

İlgili madde:

Angelos Hanedanı I:271b

Aleksios V Dukas

İlgili madde:

Angelos Hanedanı I:271c

Aleksios V Murtzuflos I:306c, III:488c.

Aleksios Sarayı *mad. I:183a.*

Aleksios'un İmparatorluk Triklinosu II:263a.

Alemdağ *mad. I:183b,* 1c.

Alemdağ Hastanesi I:349c.

Alemdağ Kasrı *mad. I:184b,* II:41a.

Alemdağ Orman Fidanlığı III:313c.

Alemdağı *mad. I:184b,* 152a, 183c, III:76c.

Alemdağı İspinozu *mad. I:184c.*

Alemdağı Suları IV:509a.

Alemdar Eminönü İlçesi'nde, vilayet binasının yer aldığı bahçenin arka duvarı boyunca Cağaloğlu ile Gülhane arasında uzanan Ebussuut Caddesi'nin Sur-ı Sultani'ye kavuştuğu noktadan kıvrılarak Ayasofya Meydanı'na çıkan yol Alemdar Caddesi adını alır. Bu addan dolayı Alay Köşkü ile Ayasofya arasındaki yöre Alemdar diye anılır. Bu yöreyi içeren mahalle de Alemdar Mahallesi'dir. Ad, Zeyneb Sultan Camii'nin haziresinde Alemdar Mustafa Paşa'nın kabrinin bulunmasından gelir. Nüfusu (1990) 684'tür.

VII:323a.

İlgili maddeler:

Ahmed I Çeşmesi I:108c

Alemdar Gençlik Kulübü I:185a

Soğukçeşme Sokağı VII:26a

Şengül Hamamı VII:160a

Alemdar Günlük "özü sözü doğru" siyasi gazete. 1919-1921 arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Refii Cevad (Ulunay), müdürü Ahmed Kadri'ydi. Zaman zaman örfi idare tarafından kapatıldığı için *Takvimli Gazete* ve *Ye'şrib* adlarıyla da yayımlanmıştı. Ayrıca her hafta cumartesi günleri ücretsiz *Nüsha-i Edebiye* veriyordu.

I:200b, II:71b.

Alemdar Gençlik Kulübü *mad. I:185a*, II:294a.

Alemdar, Hilmi (1909, İstanbul - 1941, İstanbul) Atlet. Boğaziçi Lisesi'nde okurken atletizme başladı. Fenerbahçe kulübünde parladı. İlk kez 1932'deki Balkan Oyunları'nda milli oldu. Döneminin en iyi sürat koşucularındandı.

Alemdar Mehmed Dede Tekkesi Zeytinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde bulunan, günümüze intikal etmemiş bir Halvetî-Sünbülî tekkesidir.

Alemdar Olayı *mad. I:185a*, III:40b, 111b, 207c, 220a, IV:325a, V:254c, 558c, VI:491a, VII:357a, 434c.

İlgili maddeler:

Ayaklanmalar I:438c

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Alemdar Sineması *mad. I:186c.*

Alepian, Hovhannes III:177a.

Aletli Jimnastik IV:320a.

Alexi, François I:35b.

Algan, Beklan VII:146b.

Algazi, İzak *mad. I:187a*, VII:401c, 402a.

Algazi, Leon VII:402a.

Algazi, Salamon I:187a.

Algın, Nahide IV:357b.

Alhibiades V:10c, VII:343c.

Alışık, Sadri (1925, İstanbul - 1995, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim eğitimi gördü. Sahneye ilk kez 1939'da Eminönü Halkevi'nde çıktı. 1943'te Raşit Rıza Topluluğu'nda profesyonel oldu. 1950'de Küçük Sahne'de oynamaya başladı. 1956'da İstanbul Oda Tiyatrosu'nda, 1959'da Kent Tiyatrosu'nda, 1960'ta Site Tiyatrosu'nda, 1961'de Oraloğlu Tiyatrosu'nda sahnelenen birçok oyunda rol aldı. 1946'da başladığı sinemada asıl 1960'larda "Turist Ömer" tiplemesi ile ün kazandı. 1970'lerin sonunda sinemayı bıraktı. 1980'lerde televizyon dizilerinde oynadı. 1994'te yeniden döndüğü sinemada Yavuz Özkan'ın *Yengeç Sepeti* filmindeki rolüyle Antalya'da Altın Portakal ödülü kazandı. Eşi Çolpan İlhan da tiyatro ve sinema oyuncusudur.

IV:527a.

Alışveriş Merkezleri *mad. I:187c*, VII:268b.

İlgili maddeler:

Kapalıçarşı IV:422c

Mısır Çarşısı V:449a

Migros V:450c

Ali (Arnavut) IV:325a.

Ali (Hacı, Bedestanî) III:389b.

Ali (ö. 1537, Acem) *mad. I:189a*, III:158b, IV:12c, VII:62b.

İlgili maddeler:

Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV:3c

İbrahim Paşa Sarayı IV:128b

Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b

Ali (ö. 1673, Derviş) *mad. I:189c*, 190b, VI:158b.

Ali (17. yy, Kara) *mad. I:189b*, II:435c, IV:123b.

İlgili madde:

Cellatlar II:393b

Ali (ö. 1716, Derviş, Ambarîzade) *mad. I:190a*, VII:412c.

Ali (Şefkatî) II:502a.

Ali Ağa (18. yy) Mimar. Kaynaklardan Nuruosmaniye Külliyesi ve Laleli Külliyesi'nin inşaatlarında bina emini olarak görev aldığı anlaşılmakta ve daha çok inşaat masraf ve hesaplarının düzgün yapılması ve malzemenin yerinde kullanılması ile ilgili sorumluluk üstlendiği kabul edilmektedir.

Ali Ağa (Bostancıbaşı) II:308c.

İlgili madde:

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii 307c

Ali Ağa (Çatrapatra Topatan) IV:489a.

Ali Ağa (Kazancıbaşı)

İlgili madde:

Kazancı Mescidi IV:512a

Ali Ağa (ö. 1764, Zaim) V:385a.

Ali Ağa (1770 ?, İstanbul - 1830, İstanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti. III. Selim'in (hd 1789-1807) musahipliğini yaptı. Şehirde sarhoş dolaştığı için 1817'de bu görevinden uzaklaştırıldı, ancak kısa bir süre sonra tekrar aynı göreve atandı. II. Mahmud döneminin (1808-1839) beğenilen bestekârlarındandı. 5 peşrev, 2 saz semaisi ve 30'a yakın şarkısı günümüze ulaşan Ali Ağa'nın "Şehnaz Perşev"i, türünün en güzel örneklerinden biridir.

Ali Ağa (Silahdar Bıyıklı) VI:155c.

Ali Ağa (Timurhanoğlu Hacı)

İlgili madde:

Kasap Demirhan Mescidi IV:476c

Ali Ağa (Yapraksız) II:174c.

Ali Ağa Çeşmesi Kocamustafapaşa'da, Meşeli Mescit Sokağı'ndadır. I. Mahmud'un annesi Saliha Sultan'ın başağası Ali Ağa tarafından 1150/1737'de yaptırılmıştır. Başağa Çeşmesi olarak da bilinir. Kesme taştan, klasik üsluptadır. Aynataşı sade nakışlıdır, üzerinde tas koymak için iki küçük gözü vardır. Kemerinin kilit taşı üzerinde kabartma bir gül motifi, bunun üstünde de kitabe taşı bulunmaktadır. Kitabenin üzerinde ince bir pervazdan sonra gelen boş madalyonda, I. Mahmud'un sonradan kazınmış olan tuğrası bulunuyordu.

Ali Ağa Meydan Çeşmesi Davutpaşa ile Kocamustafapaşa arasında, Altımermer Caddesi'nin arkasında, meydanımsı bir açıklıkta bulunuyordu. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiş olan çeşmenin aynataşında bir tas yuvası vardı. Yümnî'nin yazdığı tarih kitabesinden çeşmenin 1150/1737'de yapıldığı, bunun üzerindeki ikinci kitabeden de 1252/1836'da II. Mahmud'un kâhya kadınlarından Şerefnaz Kadın'ın ruhu için tamir edildiği bilinmektedir.

Ali Aksarayî (ö. 1529, Pir) IV:49a, 125c, 214c, V:381c.

Ali Alaeddin III:543c.

Ali Alaeddin Efendi (ö. 1751) VI:41c, 50b.

Ali Alaeddin el-Atvel (ö. 1685) I:410c, IV:125a, VI:50b, VII:121a.

Ali Alaeddin Köstendilî (ö. 1730, Şeyh) II:414a, VI:96b, 309c, 492c, VII:516c.

Ali Âli Efendi III:520c, 547a.

Ali Aşkî Bey (ö. 1892) V:421c, VII:545a.

Ali Baba (15. yy) İstanbul'un fethi sırasında şehit düşenlerdendir. Kabri Nuruosmaniye Camii'nin yakınında Cebeci Kolluğu'nun karşısındaki çıkmaz sokaktadır. Eskiden ziyaret edilirdi. Son dönemlerde bu âdet kalkmış, kabir unutulmuştur.

Ali Baba (Akkirmanlı) III:442c.

Ali Baba (Bedevî Şeyhi) II:122a, III:58b.

Ali Baba (ö. 1761) VII:129c.

Ali Baba (ö. 1771) II:134c.

Ali Baba (ö. 1813) II:135c, VII:129c.

Ali Baba (ö. 1863) VII:130a.

Ali Baba (Perişan Hafız) V:357c.

Ali Baba (Seyyid, Kara, Dimetokalı) IV:15b.

Ali Baba Çayhanesi II:482a.

Ali Baba Tekkesi *bak.* Şehitlik Tekkesi

Ali Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Gümüşsuyu Mahallesi'nde, Selime Hatun Camii Sokağı ile Reis Sokağı'nın kavşağında yer aldığı bilinen bu tekke, Kadirî tarikatından, "Ali Baba" olarak anılan Şeyh Ali Hulusi Efendi'nin 1285/1868-69'da burada bulunan evini bu amaçla vakfetmesiyle kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan tekkenin son şeyhi A. Hulusi Efendi'nin oğlu olması muhtemel Hüseyin Resmi Efendi'dir. Bir ya da iki katlı ahşap bir bina olan tekkenin Cumhuriyet döneminde harap düştüğü ve yıkılarak yerine Park Otel'e ait marangozhanenin inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ali Behçet Efendi (ö. 1823, Şeyh Konyalı) III:37c, 472b, VI:38b, 516c, VII:177c, 189c.

Ali Behçet Efendi (ö. 1878) VI:38b.

Ali Behçet Efendi Tekkesi *bak.* Selimiye Tekkesi

Ali Bey (Hacıbekirzade) IV:8a.

Ali Bey (İbrahim Hanzade) III:210c.

Ali Bey (Kavuklu) (?, İstanbul - 1920, İstanbul) Ortaoyuncu. Harbiye Nezareti'nde kâtip olarak çalıştı. Meddahlık yaparak başladığı sanat hayatını ortaoyuncu olarak sürdürdü. Komik görünmek için çenesi burnuna değsin diye ağzındaki bütün dişleri söktürmüştü. Taklitte çok başarılıydı.

II:418a, VI:147c.

Ali Bey (Moralı) IV:1a, 335a.

Ali Bey (ö. 1860?, Denizoğlu) *mad. I:190a*, II:515b.

Ali Bey (Enderunî) (1830, Tosya - 1899, İstanbul) Hanende ve besteci. Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Sesinin güzelliği dolayısıyla alındığı Enderun'da Dellalzade İsmail Efendi'nin öğrencisi oldu; saray fasıl heyetinde yer aldı. 1869'da saraydan ayrıldı. Sevilen şarkıları dışında, İstanbul'da zamanının en parlak hanendelerinden biri olarak ün kazandı.

V:530b.

Ali Bey (ö. 1899, Direktör) *mad. I:190b*, III:73a, VI:134a, 178b.

Ali Bey (Pertev ya da Pertek) III:536b.

Ali Bey Çeşmesi Beşiktaş'ta, Yenimahalle Fırını Sokağı'nda yer alan dört cepheli bir çeşmedir. Cihannüma Çeşmesi de denilir. Bânisi Ali Bey'in kim olduğu bilinmiyor. Haznesi kesme taştan yapılmıştır ve her cephesinde birer çeşme bulunmaktadır. Birinci cephedeki madalyonun içinde II. Mahmud'un tuğrası, diğer cephelerdeki madalyonlarda ise hadis-i şerifler bulunmaktadır. Dördüncü cephedeki kitabeden 1252/1836'da yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ali Bey Çeşmesi Fatih İlçesi'nde Topkapı Caddesi'nde, Manastır Mescidi'nin yakınındaydı. Kesme taştan klasik tarzda yapılmıştı. Bânisi Kara Kethüda Ali Bey olan çeşmenin, altı beyitlik kitabesinden 1118/1706'da inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ali Bey Hanı Üsküdar İlçesi'nde, Çavuşdere'deydi. Bugün yapıya ait hiçbir iz yoktur. Sadece kaynaklarda ismi tespit edilebilmektedir. Reşad Ekrem Koçu bu yapıdan Üsküdarlı halk şairi Destancı Vasıf Hoca'nın (Hiç) hatıralarına dayanarak söz eder.

Ali bin Abdullah (Mimarbaşı) *mad. I:190b*, II:27a, 88c, VII:79b.

Ali bin Abdurrahman IV:255a.

Ali Cemalî Efendi (Zenbilli) (?, Karaman - 1526, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini memleketinde Karamanlı Hamza'nın, İstanbul'da Molla Hüsrev'in ve Bursa'da Hüsameddin Efendi'nin yanında tamamladıktan sonra II. Bayezid döneminden başlayarak pek çok görevde bulundu. 1503'te atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye dek sürdürdü. Kendisinden fetva isteyenlerin dilekçelerini evinin penceresinden sarkıttığı zenbille yukarı çekip, yazdığı fetvayı yine zenbille aşağı indirdiği için "Zenbilli" lakabıyla anılmıştır. Çeşitli konulardaki risalelerinin yanısıra fıkıhla ilgili *el-Mutahharat* adlı bir eseri vardır. Zeyrek'te yaptırdığı sıbyan mektebinin önünde gömülüdür.

II:93a, 398a, IV:367c, VII:322a.

İlgili madde:

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547b

Ali Çavuş Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Ali Çelebi (Fenarîzade) II:537c.

Ali Çelebi (ö. 1526, Zenbilli) *bak.* Ali Cemalî Efendi (Zenbilli)

Ali Çelebi (ö. 1618) VI:32c.

Ali Çelebi (Rahîkî) (?, ? - 1717, İstanbul) Döneminin usta bir kemankeşi (okçu) idi. Ölümünde de Okmeydanı'na gömülmüştür. Enderun'da yetişti. Arapça *Vak'a-i Sultan Mustafa der Edirne* adlı bir eseri vardır.

Ali Dede (ö. 1712, Paşmakçı) VI:383c.

Ali Dede (ö. 1767, Neyzenbaşı Arapzade) IV:483a, V:428a.

Ali Dede (ö. 1776, Midillili Hekim) IV:483a.

Ali Dede (ö. 1800) V:421b.

Ali Dede (ö. 1822) IV:50b.

Ali Dede (ö. 1827, Seyyid) IV:483a, V:428b.

Ali Dede (ö. 1914) VII:113b.

Ali Dedebaba (Hacı, Turabî) V:357c.

Ali Deniz Ticaret Mektebi VII:539a.

Ali Efendi (Bursalı) VI:102b.

Ali Efendi (Divan Kâtibi)

İlgili madde:

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

Ali Efendi (Hafız, Bestekâr) VII:8b.

Ali Efendi (Hoca) III:313c.

Ali Efendi (İmam) VI:42a.

Ali Efendi (Kolağası) I:549a.

Ali Efendi (ö. 1504-5, Şeyh) VII:175a, 552c.

Ali Efendi (ö. 1526, Zenbilli) *bak.* Ali Cemalî Efendi (Zenbilli)

Ali Efendi (ö. 1688, Sütçüzade Hafız) VII:8a.

Ali Efendi (ö. 1712, Paşmakçızade) *mad. I:190c*, 28a, V:384c, 513c, VI:383c.

Ali Efendi (ö. 1714, Şeyh) III:442c.

Ali Efendi (ö. 1716, Seyyid) VII:7a.

Ali Efendi (ö. 1734, Şeyh Kilisli) V:513c, 514c, VI:35a.

Ali Efendi (ö. 1745, Fenaî) II:395b, VI:492c, VII:414c.

Ali Efendi (ö. 1769, Sabih) II:399c, III:199c.

Ali Efendi (ö. 1773, Şeyh Gürcü) III:443a, VII:25a.

Ali Efendi (ö. 1777) VII:122b.

Ali Efendi (ö. 1789, Şeyh) IV:377a, VI:384a.

Ali Efendi (ö. 1804, Şeyh el-Hac) III:443b, VII:338b.

Ali Efendi (ö. 1808) VI:326c.

Ali Efendi (ö. 1819, Beypazarlı el-Hac) II:161a, IV:124c, VII:122c.

Ali Efendi (ö. 1842, Şalcı) VII:123a.

Ali Efendi (ö. 1855) VII:123a.

Ali Efendi (ö. 1862, Şeyh el-Hac) VI:38b, VII:177c.

Ali Efendi (ö. 1870, Alyanak) VI:329c, VII:559a.

Ali Efendi (ö. 1890, Tanburi) *mad. I:191b*, II:401b.

Ali Efendi (ö. 1906, Çırçırlı) *mad. I:191c.*

Ali Efendi (ö. 1910, Basiretçi) *mad. I:191c.*

Ali Efendi Medresesi İstanbul medreselerinin isimlerini veren yazma bir eserde "Ruznamçeci Ali Efendi Medresesi" olarak kaydedilmiş olan bu yapının Eminönü İlçesi'nde, Irgatpazarı civarında, Hasan Ağa Mahallesi'nde olduğu yazılıdır. *Ders Vekaleti Medrese ve Müderris Defteri*'nde ise

Beyazıt civarında, Tavşantaşı'nda olduğu belirtilmiştir. Bu tanzimin yapıldığı 1914'teki yangında yanmış bulunduğu ve yerinin arsa durumunda olduğu bilinmektedir. Bu yapının, şimdiki Mithat Paşa Caddesi ve Abıhayat Sokağı'nın köşesinde olduğu düşünülmektedir.

Ali Efendi Sineması *mad. I:192b.*

Ali Ekber Dihhoda III:259b, IV:191a.

Ali Emirî Efendi *mad. I:192c,* II:77c, 308b, III:308c, V:463b.

İlgili madde:

Millet Kütüphanesi V:463a

Ali Fakih (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) (hd 1451-1481) çobanbaşısı olarak bilinir. Kocamustafapaşa'da kendi adıyla anılan Ali Fakih Mescidi'nin bahçesinde gömülüdür. Bahçenin yol penceresi üzerindeki sonradan konmuş kitabenin tarih beyti şöyledir: *Fatih Sultan Mehmed Han Hazretlerinin/ Çobanbaşısı Ali Fakih Hazretlerinin ruhiyçün el-Fatiha / 1328. Hadîka*'da "Fatih'in hadimlerinden, çoban dahi olmuştur" diye anılır.

VII:496b.

Ali Fakih Camii *mad. I:193a,* V:38a.

Ali Fakih Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Arabacı Beyazıt, Koca Mustafa Paşa, Abdi Çelebi ve Hacı Hamza mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.357'dir.

Ali Fakri Efendi (ö. 1929, Şeyh) III:531a.

Ali Ferruh (1895, İstanbul - 1904, İstanbul) Şair. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Paris'te siyasal bilimler öğrenimine devam etti. Hariciyeci mesleğine girdi. II. Abdülhamid döneminin muhaliflerindendi. Kitapları *Hüşenk* (1880), *Şayan* (1885) ve *Kerbela*'dır (1887).

Ali Fethi Bey *bak.* Okyar, Ali Fethi

Ali Fethi Rusçukî (ö. 1857) IV:125a.

Ali Fikri Efendi (ö. 1876) IV:125a.

Ali, Filiz II:397c.

Ali Fuad Bey IV:448a.

Ali Fuad Paşa IV:445a.

Ali Fuzulî (Derviş) IV:475c.

Ali Geylanî (Şeyh) II:340c.

Ali Halid Paşa VI:56c.

Ali Harputî (Şeyh) VI:163c.

Ali Haydar Bey (ö. 1870) *mad. I:193b,* 302a, IV:484b, V:366c, 409a, 562b.

Ali Haydar Efendi (ö. 1868) VI:392c.

Ali Haydar Efendi (ö. 1883) VI:394b.

Ali Haydar Efendi (ö. 1887, Şeyh) V:394c, VI:327c.

Ali Haydar Efendi (ö. 1960, Ahıskalı) IV:217b, VI:37a.

Ali Haydar Efendi (Şeyh Afganî) III:478c.

Ali Haydar Paşa (1866, İstanbul - 1935, Beyrut) Mekke şerifi. İstanbul'da şehzadelerin okuduğu mektepte öğrenim gördü. Çeşitli idari görevlerin ardından Şûra-yı Devlet üyeliği ve evkaf nazırlığı yaptı. 1916'da Mekke şerifliğine atandı, ama Şerif Hüseyin'in ayaklanması nedeniyle görevine gidemedi.

VII:210a.

Ali Hilmi Efendi VII:182a.

Ali Hulusi Efendi (ö. 1783) I:56c, VI:392a, 392b.

Ali İzzet Efendi (ö. 1855, Keçecizade) IV:125a, V:223b.

Ali Kemal I:523c, V:272b.

Ali Kemal (Maarif Nazırı) II:563a.

Ali Kemal (ö. 1922, Muhabir) II:71a, IV:145b, VI:380c.

Ali Kemalî Efendi (ö. 1603) V:70b.

Ali Kethüda Camii *mad. I:193c.*

Ali Koç Efendi (ö. 1863) VI:328b, VII:111b.

Ali Kuka (19. yy sonu - 20. yy başı) Ünlü ramazan davulcularmdandı. 20. yy'ın başında Kumkapı-Nişanca semtlerinde davul çalan Ali Kuka, herkesi sahura kaldırıncaya, bunun belirtisi olarak da evlerin ışıkları yanıncaya kadar, kimi sokaklardan üç beş defa geçer, davulunu patlatırcasına çalar, hattâ o semtlerdeki gayrimüslimleri de uyandırırdı. Ali Kuka, semtte kediseverliğiyle de tanınır, her birine birer ad verdiği sokak kedilerini kulübesinde beslerdi. Davul çalarken bir kedi sürüsü ile "hele yesa! heye mola!" diye bağıran çocuklar da kendisini takip ederlerdi.

Ali Kuşçu (ö. 1474) I:460b, II:105b, III:123a, 451a, V:331a, VII:445b.

Ali Kuzu (ö. 1815, Şeyh) V:232b, VI:328c.

Ali Mahbud Şah Devlevî (ö. 1839, Şeyh) IV:74b.

Ali Mısrî V:525b.

Ali Nailî Dede (ö. 1802, el-Hac) V:429a, VII:348b.

Ali Namık Bey Apartmanı II:45c.

Ali Nutkî Baba Efendi II:130c, 137a.

Ali Nutkî Dede (ö. 1804, Şeyh) *mad. I:194b,* III:362c, IV:107c, 211b, V:421b, 429c, VI:161a, VII:166c, 478c.

Ali Ömer Şah (ö. 1832, Şeyh Hacı) IV:74b.

Ali Paşa (Kalaylıkoz) III:210c.

Ali Paşa (Atik, Hadım) (?, ? - 1511, Gökçay) Sadrazam. Vezirliğe yükselen ilk hadım devlet adamı ve savaşta ölen ilk sadrazamdır. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1501'de sadrazamlığa getirildi, ama 1503'te görevden alındı. 1506'da başlayan ikinci sadrazamlığı sırasında 1509'daki depremde büyük hasara uğrayan İstanbul'da geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü. Kendi adıyla anılan külliyenin yanısıra yollar ve çeşmeler yaptırdı; Hora Manastırı'nı Kariye adıyla camiye çevirtti. Anadolu'daki Şahkulu Baba Tekeli Ayaklanması'nı bastırırken yaralanarak öldü.

IV:468a.

İlgili maddeler:

Atik Ali Paşa Camii I:403a

Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c

Ali Paşa (Semiz, Kalın) (?, ? - 1565, İstanbul) Sadrazam. Rumeli ve Mısır beylerbeyliği yaptıktan sonra 1561'de sadrazamlığa getirildi. Avusturya'yla sekiz yıllık bir barış antlaşmasına varılmasını sağladı. Malta'ya bir sefer düzenledi. İstanbul ve başka yerlerde cami, medrese ve çarşılar yaptırdı.

III:237c, 294b, VII:86b, 109c.

İlgili madde:

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Semiz Ali Paşa Camii VI:520a

Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520b

Ali Paşa (Kılıç) (1500, ? - 1578, İstanbul) Denizci. Uluç Ali Reis adıyla uzun yıllar korsanlık yaptıktan sonra 1551'de Turgut Reis'le birlikte Osmanlı hizmetine girdi. Çeşitli seferlere katıldı ve Cezayir beylerbeyliği yaptı. İnebahtı Deniz Savaşı'nda (1571) ustaca manevralarla gemilerini kurtardıktan sonra 1572'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Ölümüne kadar bu görevde kaldı. İstanbul'daki tersaneyi genişletti ve yeni bir donanma yarattı. İtalya ve Tunus'a seferler düzenledi. Beşiktaş'ta bir mescit, Tophane'de bir külliye yaptırdı.

II:162b, V:210a, 498b, VI:503a.

İlgili madde:

Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a

Ali Paşa (Malkoç) (?, ? - 1604, Belgrad) Sadrazam. Mısır beylerbeyiyken 1603'te sadrazamlığa getirildi. Haşin ve sert kişiliğiyle ünlüydü. I. Ahmed'in isteği üzerine Macaristan seferine çıktı. Lala Mehmed Paşa'dan serdarlığı devraldıktan beş gün sonra öldü.

I:106a, V:338b.

Ali Paşa (Güzelce) (1575, ? - 1621, İstanbul) Sadrazam. Yemen ve Tunus'ta beylerbeyliği yaptıktan sonra 1619'da sadrazamlığa getirildi. Hazineye gelir sağlamak için varlıklı devlet adamlarının ve tüccarların mallarına el koydu. II. Osman'ı Lehistan seferine özendirdi, ama kendisi bu sefere katılmadı. Boğaziçi ve Yeniköy'de camiler, Kasımpaşa'da bir çeşme yaptırdı. Sadrazamken öldü.

VI:150c, VII:409a.

İlgili madde:

Kürkçübaşı Mescidi V:172b

Ali Paşa (ö. 1624, Kemankeş) II:310c, V:504b, 543a.

Ali Paşa (Vardar) (?, Varvara/Bosna -

1648, Çerkeş) Vali. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli eyaletlerde görev yaptı. Düzeni sağlama gerekçesiyle başlattığı ayaklanma sırasında üzerine gönderilen kuvvetleri yendi. Hileyle yakalanarak İstanbul'a götürüldü. Yaşamını anlattığı küçük mesnevisi *Varvarî Ali Paşa* adıyla yayımlanmıştır.

IV:187a.

Ali Paşa (Silahdar Çorlulu) (1670, Çorlu - 1711, Midilli) Sadrazam. Görevli olduğu sırada silahdarlığı Enderun'un en büyük memuriyet derecesine çıkardı. Halep ve Trablusşam'da beylerbeyliği yaptıktan sonra 1706'da sadrazamlığa getirildi ve 1708'de saraya damat oldu. Mali ve askeri alanlarda yeni düzenlemeler yaptı. Rusya'ya karşı İsveç'le işbirliğini savunduğu için görevden alındı ve sürgün olarak gönderildiği Midilli'de idam edildi. Döneminde Boğaziçi'nin en güzel yalısı onundu. Tersane'de bir cami, hamam ve üç çeşme, Çarşıkapı'da bir külliye yaptırdı.

I:191a, 191b, 196c, II:431b, 529b, III:273a, IV:68b, V:513c, VI:35c.

İlgili maddeler:

Çorlulu Ali Paşa Camii II:527b

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

Ali Paşa (ö. 1716, Şehit) I:28a, 191a, II:395c, III:119a, 368a, 369a, V:384c, VI:28c.

İlgili maddeler:

Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126c

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

Ali Paşa (Bıyıklı) (?, ? - 1756, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetinde yükselerek devlet işlerinde büyük nüfuz kazandı. 1756'da sadrazamlığa getirildi, ama 63 gün sonra yalancılık ve rüşvetçilik gerekçesiyle idam edildi. Yakışıklılığı ve sesinin güzelliğiyle ünlüydü. "Bıyıklı" lakabı sadrazam oluncaya değin sakal bırakmamasından gelir. Haydarhane Mescidi'ne minber kondurdu, Tophane yangınında yanan Cihangir Camii'nin onarılmasını sağladı.

III:310a.

Ali Paşa (Hekimoğlu) (1689, İstanbul - 1758, Kütahya) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve şark serdarlığı yaptıktan sonra 1732'de sadrazamlığa getirildi. İran savaşlarındaki başarısızlığı nedeniyle 1735'te görevden alındı. Daha sonra Bosna beylerbeyi olarak Avusturya saldırılarına başarıyla karşı koydu. 1742'deki ikinci ve 1753'teki üçüncü sadrazamlığı kısa sürdü. İstanbul'da külliye ve çeşmeler yaptırdı. Şair ve besteci yönüyle de tanınır.

I:10c, 196b, II:503b, III:270b, IV:518b, V:11c, 248c, 250c, 513c, VI:155a, VII:330b.

İlgili maddeler:

Abdal Yakub Tekkesi I:10c

Haşim Efendi Tekkesi IV:15b

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46a

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi IV:46c

Ali Paşa (Moldovancı) (?, ? - 1773, Tekirdağ) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve seraskerlik yaptıktan sonra 1769'da sadrazamlığa getirildi. Aynı yıl Rusya'ya karşı askeri başarısızlıklardan dolayı görevden alınarak Gelibolu'ya sürüldü. Lakabı bostancıbaşı olduğu sırada İstanbul'dan sürülen fahişeleri yolda kendi istekleriyle cariye olarak satmasından gelir.

V:553a.

Ali Paşa (Benderli) (1770, Bender - 1821, Kıbrıs) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerin ardından 1821'de sadrazamlığa getirildi. Sadrazamlığının onuncu gününde görevden alınarak Kıbrıs'a sürüldü. Entrikalarıyla devlet çıkarlarına aykırı davrandığına karar verildi ve İstanbul'dan gönderilen fermanla idam edildi.

III:499a, V:256c.

Ali Paşa (ö. 1822, Tepedelenli) III:499a, IV:186c, V:257a.

Ali Paşa (Seyyid) (?, ? - 1826, Maltepe) Sadrazam. Kapıcıbaşı görevindeyken 1816'da vezir rütbesiyle Mora valisi oldu. 1820'de kısa bir süre sadrazamlık yaptı. 1822'de vezirlik rütbesi alındı.

IV:447a, V:256c, VI:14b.

Ali Paşa (Mehmed Emin) (1815, İstanbul - 1871, İstanbul) Sadrazam. Kişisel çabalarıyla kendini yetiştirdi. Divan-ı Hümayun tercümanlığında ve çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. Üçü Mustafa Reşid Paşa'nın sadrazamlığı sırasında olmak üzere aralıklarla yedi kez hariciye nazırlığını üstlendi. Başka devlet görevlerinin yanısıra beş kez sadrazamlık (1852, 1855-1856, 1858-1859, 1861, 1867-1871) yaptı. Kırım Savaşı'nı sona erdiren Paris Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni temsil etti. Bu konferans sırasında Islahat Fermanı'nın (1856) yürürlüğe konmasını sağladı. Osmanlı Devleti'ni ayakta tutmak için büyük Avrupa devletleri arasındaki çelişkilerden yararlanmaya yönelik bir dış politika izledi. Birçok alandaki reformlarıyla Tanzimat dönemine damgasını vurdu. Bâbıâli'nin güçlenmesini sağlamakla birlikte, temsili kurumların gelişmesine karşı çıktı. Basın ve muhalefet üzerinde baskı uyguladı.

I:198b, 307c, III:172b, 369c, 403c, IV:404b, VI:531b.

İlgili maddeler:

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Ali Paşa Konağı I:198a

Ali Paşa (1829, İstanbul - 1889, Beyrut) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Müsteşarlıklarda ve valiliklerde bulundu. Ağustos 1872-Temmuz 1873 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Paris elçisi, ardından Hersek, İzmir ve Beyrut valisi oldu.

Ali Paşa (Seydi) V:94c.

Ali Paşa Camii (İstinye) Sarıyer İlçesi'nde, İstinye'dedir. Kaptan-ı Derya ve Sadrazam Güzelce Ali Paşa (ö. 1621) tarafından 17. yy'ın başlarında yaptırılmıştır. Cami bir yangın sonucunda tahrip olduktan sonra yenilenmiştir. Duvarları kâgir, minaresi tuğladan, çatısı ahşap ve üzeri alaturka kiremit örtülü bir yapıdır.

Ali Paşa Camii ve Sebili (Beyazıt) *mad. I:195a.*

Ali Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Kulaksız'da, Saçlı Emir Efendi Dergâhı Camii'nin avlu kapısı bitişiğindedir. Çelebi ve Güzelce lakapları ile anılan Sadrazam Ali Paşa tarafından yaptırılmıştır. Oymalı kemeri ve kabartma süsleri olan bir aynataşı vardır. Teknesinin ön tarafı kırılmıştır. Dört kitabesi bugün okunamayacak kadar bozulmuştur. Şair Hükmî'nin yazdığı tarih manzumesinin son beytinden çeşmenin 1029/1619'da yaptırıldığı, diğer kitabelerden ise 1124/1712'de Nezir Ağa ve 1147/1734'te III. Mustafa tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Ali Paşa Çeşmesi Mevlanakapı'dadır. Yeni Çeşme adı da verilir. Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'nın ruhu için yaptırılmıştır. Haznesi kaba taştandır ve harçla örülmüştür. Sivri bir kemeri ve yenilenmiş mermer teknesi vardır. Geniş saçaklı ve üstü kubbelidir. Kemerin içinde besmele ve bunun üstünde de kitabeler bulunmaktadır. Esas kitabeden 1132/1719'da yaptırıldığı, ikinci kitabeden ise 1320/1902'de tamir edildiği anlaşılmaktadır.

Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Çadırcılar Cad.) *mad. I:196b.*

Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Tığcılar Sok.) *mad. I:195c*, IV:426b.

Ali Paşa Hanı (Küçükpazar) *mad. I:196c*, V:160c.

Ali Paşa Kararnamesi VI:455a.

Ali Paşa Kemeri *mad. I:197b*, III:525b, 526a, VII:55a.

Ali Paşa Konağı *mad. I:198a*, II:185c.

Ali Paşa Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'dedir. Bodur Yalısı olarak da tanınır. Bir müştemilatı vardır. Ahşap kaplamaları Avrupa tarzında olup, 20. yy'ın başlarında yapıldığı sanılmaktadır. 1990'da mimar Turhan Giritlioğlu tarafından restore edilmiştir.

Ali Paşazade (Şehit) IV:446c.

Ali Pehlivan (Arnavutoğlu) III:454b.

Ali Pertek Camii *bak.* Hamam Camii

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu *mad. I:199a.*

Ali Raşid IV:344c.

Ali Reis (Seydî) VI:135a.

Ali Reis Mescidi Sarıyer İlçesi'nde, Anadolukavağı'nda, meydanın ortasındadır. *Hadîka*'dan öğrenildiğine göre 1001/1592-93'te Midillili Hacı Ali Reis tarafından yaptırılmıştır. Geç devir Osmanlı mimari üslubunda olan bugünkü yapı kâgirdir. Kiremit örtülü kırma çatısı, tek şerefeli taş bir minaresi, mihrap duvarı önünde küçük bir haziresi bulunmaktadır.

Ali Rıza (Hoca) *mad. I:199b,* 9b, 155c, 232a, II:188c, IV:445a, V:177a, VI:176c, VII:11a, 342b, 516a, 545b.

Ali Rıza (Mısrîzade, Üsküdarî) II:431a.

Ali Rıza (ö. 1829, Mir) VI:202a.

Ali Rıza (Sepetçi) *mad. I:200a.*

Ali Rıza Bey (1830, İstanbul - 1886, Konya) Şehremini. Hariciye Nezareti'nde çeşitli iç ve dış görevlerde bulundu. Eylül 1871-Mayıs 1872 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Zaptiye Nezareti müsteşarlığı, Hariciye teşrifatçılığı, Şûra-yı Devlet üyeliği görevlerinde bulundu. Jön Türklerin önderi Ahmed Rıza Bey'in babasıdır.

VII:150a.

Ali Rıza Bey (Balıkhane Nazırı) *mad. I:200b,* II:510a, 526a, 532a.

Ali Rıza Bey (Kaptanzade) *mad. I:200c,* V:69a, VI:134b, 150a.

Ali Rıza Bey (ö. 1904) VII:319b, 342c.

Ali Rıza Dede (ö. 1906) IV:483b, V:428b.

Ali Rıza Efendi (Kazasker) IV:2a.

Ali Rıza Efendi (Muğlalı) II:564b.

Ali Rıza Efendi (ö. 1813) VI:324c.

Ali Rıza Efendi (ö. 1847) IV:377a.

Ali Rıza Efendi (ö. 1848) VI:329b.

Ali Rıza Efendi (ö. 1886) VI:533b, 534a.

Ali Rıza Efendi (ö. 1887) IV:375b.

Ali Rıza Efendi (ö. 1912, Şeyh) VI:492b.

Ali Rıza Efendi (ö. 1924, Şeyh) IV:378c.

Ali Rıza Efendi (ö. 1930) V:82a, VI:327b, 330c.

Ali Rıza Efendi (Tiyatrocu) III:542c.

Ali Rıza Paşa (?, İstanbul - 1907, İstanbul) Fotoğrafçı. 1866'da, Mekteb-i Harbiye'den kurmay yüzbaşı olarak mezun oldu. Askeri görevlerin yanısıra İstanbul'da açılan hastane, cami, hayır kurumu vb yerlerin fotoğraflarını çekerek belgeledi. Son olarak Bâb-ı Vâlâ-yı Seraskeri fotoğrafhanesinde görevliydi. Üsküdar'da Selamsız'da gömülüdür.

Ali Rıza Vasfi Efendi (ö. 1910) IV:370c.

Ali Rüşdî Efendi IV:174b.

Ali Sabit Efendi (ö. 1863, Şeyh Seyyid) V:232b, VI:328c.

Ali Sabri Efendi (ö. 1837) VI:327c.

Ali Sami (Bahriyeli) *mad. I:200c,* III:330c.

Ali Sami (Üsküdarlı) *bak.* Aközer, Ali Sami

Ali Sami Yen Stadyumu *mad. I:201b,* V:318a.

İlgili madde:

Yen, Ali Sami VII:464a

Ali Satı Efendi (ö. 1843) IV:107a.

Ali Seydi Bey (19. yy, Teşrifatçıbaşı) VII:35b.

Ali Sofî *mad. I:201c,* III:267a, V:332c, VII:413c.

Ali Suavi *mad. I:202a,* 23a, 90b, 192a, II:501c, 505a, 560c, III:370c.

İlgili madde:

Çırağan Olayı II:501c

Ali Süreyya *bak.* Kalemcioğlu, Ali Süreyya

Ali Şah Efendi Çeşmesi Draman'da, Ali Şah Sokağı'ndadır. Geçirdiği tamirlerle ilk şeklini yitirmiştir. Sıvası kısmen dökülmüş olan haznesi önünde mermer bir aynataşı ve üç kitabesi bulunmaktadır. Bu kitabelerden Rumeli kazaskeri Ali Şah Efendi'nin ruhu için 1115/1703'te yaptırıldığı ve 1308/1891'de de Hacı Atiye Hanım tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Ali Şefik Bey (Moralı) IV:2c.

Ali Şehri Efendi (ö. 1702, Bahçevancızade) VII:8b.

Ali Şîr Nevaî VI:135a.

Ali Şîr ü Ganî (?, İstanbul - 1714, İstanbul) Besteci. Gülşenî tarikatına girdi. 1869'da Şehremini'ndeki Gülşenî tekkesine şeyh oldu. Çok iyi bir hanende ve zakirdi. 17. yy'da İstanbul'da dini musikinin en büyük üstadı olarak tanındı. En olgun biçimine İstanbul'da ulaşan Türk dini musikisinin bir üsluba kavuşmasında en çok payı olan bestecilerden biridir. İlahi, tevşih, durak, naat, şuul, savt türlerinde 600'ü aşkın eser besteleyerek dini musiki repertuvarına en çok katkıda bulunan besteci oldu. 30'a yakın eseri günümüze ulaşabilmiştir. Bu eserler dini musikinin en değerli örnekleri arasında yer alır.

II:107c, III:58a, 444c, V:267c, 528a, VII:7c, 8a.

Ali Talat Bey (Mimar) II:167a.

Ali Talib Efendi (ö. 1894) VI:37b.

Ali Talib Efendi (ö. 1913) V:517a.

Ali Tûsî (15. yy) II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) bilginlerindendir. Asıl adı Molla Alaeddin Aliy'üt-Tûsî'dir. Zeyrek Medresesi'ne Molla Zeyrek'ten sonra tayin edilen ilk müderrislerdendir. Metris diye bilinen eski Müderris Köyü Fatih tarafından Ali Tûsî'ye arpalık olarak verilmişti.

Ali Ufkî Bey *mad. I:202b,* 360c, III:173b, V:523b, 525c, VI:56b.

Ali Vahidî (ö. 1764) IV:374c, 377a.

Ali Vasfî Efendi V:366c.

Alibahadır Deresi I:152a.

Alibeyköy Merkez Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Güzeltepe, Emniyettepe, Sakarya, Esentepe, Kara Dolap, Çırçır mahalleleri ve Gazi-osmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir.

Alibeyköy Spor Kulübü 1969'da adını taşıdığı semtte kuruldu. 1971'de Adalet Spor Kulübü ile birleşerek Alibeyköy Adalet adını aldı. 1980'de yapılan kongrede Adalet ismi çıkarılarak Alibeyköy Spor Kulübü adıyla anılmaya devam etti. Futbol takımı uzun süre 2. ligde mücadele etti, 1984-1985 sezonunda 3. lige düştü, 1988-1989 sezonunda ise amatörlüğe döndü. Kulüp renkleri turuncu-mordur.

Alibeyköyü *mad. I:203a,* 34a, 322b, II:260b, III:381c, 385b, 502b, VII:496a.

Alibeyköyü Barajı I:150c, 204a, IV:235a.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Alibeyköyü Deresi I:151b, 203a, II:51c, III:78c, 79c.

Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi *mad. I:204b.*

Alibrantis, Nikolas I:205a, V:129a, VI:366a.

Alibrantis, Yorgo *mad. I:205a,* V:129a, VI:366a.

Âlicenab Kadın (Hace)

İlgili madde:

Mahmud II Sebili V:262c

Aliço (Kel) III:454b.

Âlime Hatun (ö. 1821)

İlgili madde:

Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Âlime Hatun Tekkesi *bak.* Resmî Efendi Tekkesi

Alipaşaoğlu, Fikri VI:468b.

Aliye Cevad IV:365a.

Alkan, Orhan III:413c.

Alkazar Amerikan Gazinosu III:379a.

Alkazar Amerikan Tiyatrosu *mad. I:205a,* III:379a.

Alkazar Sineması *mad. I:205b,* II:217c, IV:270c, VII:9a, 9b.

Alkent Sitesi VII:16a.

Alkış Padişahlara, sadrazam ve vezirlere törenler sırasında görevliler tarafından yüksek sesle söylenilen övücü, uyarıcı ve dua içerikli sözler. Alkış da denir. Padişahlar cuma, bayram ya da kandil sebebiyle düzenlenen alaylar sırasında "selam çavuşu" ya da "alkış çavuşu" adı verilen görevlilerin hep bir ağızdan "Ömr ü devletinle bin yaşa", "Uğurun açık olsun, ikbalin füzun, padişahım devletinle bin yaşa" ve "Maşallah, mağrur olma padişahım senden

büyük Allah var" diye bağırmaları Osmanlı saray teşrifatının ayrıntılarından biriydi. Sadrazam ve diğer yüksek rütbeli vezirler de bunlara benzer sözlerle alkışlanırdı. Tanzimat sonrasında bu görevi hademe-i hassa yerine getirmiştir.

Allahkerim Yeri Kahvehane şirvanlarına verilen bir ad. Şebhane de denirdi. Taşradan İstanbul'a gelen, barınacak yer bulamayan, kimsesiz işsizler, gündüzü dışarıda iş arayarak geçirirler akşam olunca büyük kahvehanelerin bu adla anılan kerevetinde, kahve sahibinin izniyle sabahlamak üzere uzanırlardı. "Yarın Allah kerimdir" dilek sözünden dolayı bu tür kahvehane şirvanlarına Allahkerim yeri denmekteydi.

Allahverdi, Hovhannes Efendi III:193b.

Alleon Ailesi *mad. I:205c*, III:355b, IV:320b, 470a, V:205c.

Alleon, Antoine I:206a, IV:179a.

Alleon, Jacques II:50b, III:355b.

Alliance Israelite Okulları *mad. I:206a*, 503b, II:11a, III:347c, V:211a, VI:119b, VII:399b, 400a, 402a.

İlgili madde:

Yahudi Okulları VII:402c

Allinger, Gustav V:236b.

Allom, Thomas *mad. I:206c*, 92c, 415c, II:25a, 191c, 232c, III:421c, IV:445a, V:12a, 117a.

Alma Roma IV:254a.

Almalı VII:501c.

Alman Arkeoloji Enstitüsü *mad. I:207a*, V:175b, VI:92c.

İlgili maddeler:

İstanbuler Forschungen IV:251c

İstanbuler Mitteilungen IV:252a

Müller-Wiener, Wolfgang VI:18c

Alman Çeşmesi *mad. I:208c*, 40c, III:51a, IV:76c, VII:65b, 67c.

Alman Elçiliği Binası *mad. I:209c*, 465b, II:216a.

Alman Elçiliği Korusu *bak.* Korular

Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri *mad. I:210c*, VI:65c, 521a.

Alman Hastanesi *mad. I:211a*, IV:14b, VI:402a, 521a.

Alman Hayır Cemiyeti I:211a.

Alman Hayırseverler Cemiyeti I:211c.

Alman Koyu IV:55a.

Alman Kültür Merkezi *mad. I:212a*, VI:120c, VII:259c.

Alman Lisesi *mad. I:212b*, II:334c, VII:259c.

Alman Mektebi I:168a.

Alman Pazarı I:511b.

Alman Protestan Kilisesi V:21a.

Alman Sarayı III:150a.

Alman Sinagoğu VI:521a.

Almanca Basın *mad. I:213b.*

Almus Roma IV:254a.

Alnar, Galip IV:222b.

Alnar, Hasan Ferit (Kanuni) (1906, İstanbul - 1978, Ankara) Besteci ve orkestra şefi. Daha 12 yaşındayken kanun çalmakta olağanüstü başarılıydı. Bir yandan Hüseyin Saadettin Arel'den armoni, Edgar Manas'tan kontrpuan ve füg dersleri alırken, bir yandan da Darüttalim-i Musiki Cemiyeti'nin fasıl topluluğunda kanun çaldı. İlk bestesini 16 yaşında yaptı. 1926'da Batı müziği etkisinde bestelediği on saz semaisini yayımladı ve mimarlık öğrenimini bırakarak Viyana'ya gitti. Devlet Müzik ve Görsel Sanatlar Akademisi'nde orkestra şefliği, Viyana Konservatuvarı'nda bestecilik dersleri aldı. 1932'de yurda döndükten sonra İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda müzik tarihi öğretmenliği ve Şehir Tiyatroları'nda orkestra şefliği görevlerine getirildi. Daha sonra Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası'nda şef yardımcılığı ve Ankara Devlet Konservatuvarı'nda bestecilik öğretmenliği yaptı. 1946'da Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası şefi oldu. 1952-1955 arasında Viyana'da kaldı ve konuk şef olarak birçok orkestrayı yönetti. Yurda döndükten sonra Devlet Operası ve Balesi'nin genel müdürlüğüne atandı. 1964'ten sonra Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası'nı ve Devlet Operası'nın orkestrasını yönetti. "Türk Beşleri" diye anılan grup içinde yer alan Alnar, piyano için eserler, kanun ve viyolonsel konçertoları ve oda müziği bestelemiş, pek çok türküyü armonize etmiştir. "İstanbul Süiti", "Türk Süiti", "Prelüd ve İki Dans", "Prelüd ve Füg", "Romantik Üvertür" ve "Kanun Konçertosu" en tanınmış eserleridir.

III:4a, V:530c, VI:134b, 264b, 296a.

Alnıaçık, Raik III:47b.

Alok, Ersin III:331b.

Alonitsion II:180b.

Alp, Hüseyin (1938, Sıvas - 1978, İstanbul) Basketbolcu. Sıvas'ın Kangal İlçesi'ne bağlı Hamal Köyü'nde doğdu. Durmadan uzayan boyunun tedavisi için geldiği İstanbul'da dikkati çekti. 2,15 m'lik boyuyla iyi bir basketbolcu olabileceği düşüncesiyle İstanbul Teknik Üniversitesi Spor Kulübü onu sıkı bir çalışmaya aldı. 27 yaşında basketbola başladı. Türk basketbolunun gelmiş geçmiş en uzun boylu basketbolcusu olarak tanındı ve "Dev Adam" namıyla anıldı. İTÜ ve Altınordu takımlarında başarılı bir basketbol hayatı oldu. 76 kez milli formayı giydi. Basketbolu bıraktıktan kısa bir süre sonra beyin tümöründen öldü. Zincirlikuyu Mezarlığı'nda toprağa verildi.

Alp, M. III:515b.

Alp, Nejat V:537a.

Alp, Zekeriya (1948, İstanbul) Futbolcu. Feriköy kulübünde yetişti. 1969'da geçtiği Beşiktaş'ta 1978'e kadar oynadı ve takım kaptanlığına kadar yükseldi. 22 kez milli oldu. Daha sonra spor yazarlığı ve Beşiktaş kulübünde yöneticilik yaptı.

Alpan, Zeki VI:538a.

Alpar, Mustafa Şükrü VI:150a.

Alparslan, Ali VI:127c, 204c.

Alpay V:534b.

Alpay, Cemil Arif (?, ? - 1951, İstanbul) Siyaset adamı. 1918'de Sosyal Demokrat Fırkası'nın kuruluşuna katıldı. İstanbul'da işçileri ve esnafı örgütlemeye çalıştı. 1946'da Türk Sosyal Demokrat Partisi'ni kurdu ve genel başkanlığını üstlendi.

Alper, Yıldız III:100b.

Alpman, Ayten II:388b, V:534b, VII:204c.

Alpman, Hâfi Kadri (1908, İstanbul - 1976, İstanbul) Gazeteci. 1926'da *Son Saat* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Vakit, Son Telgraf, Yeni Sabah* gazetelerinde muhabir, düzeltmen, yazı işleri müdür yardımcılığı yaptı. Roman, fıkra, tiyatro eserleri yazdı. Son olarak *Güvercin* dergisinde yazıyordu. *Portreler* adlı basın ve tiyatro dünyasını anlattığı bir kitabı vardır.

Alpman, Refik Talat (1894, İstanbul - 1947, İstanbul) Ut virtüözü ve besteci. Kanuni Hacı Arif Bey'den müzik, Nevres Bey'den ut öğrendi. Darülelhan'da ud öğretmenliği yaptı. İstanbul Radyosu'nda ut çaldı. Saz eserleri alanında ürünler verdi. Mahur ve hicaz saz semaileri çok ünlüdür.

VI:69a.

Alpün, Necdet II:387c.

Alsaç, Orhan V:170a.

Altabev, İsak (1900, İstanbul - ?, ?) Tüccar. Berlin Üniversitesi'nde eğitim gördü. Sanayi ve ticaretle uğraştı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altan, Çetin (1926, İstanbul) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'nden sonra Ankara'da hukuk öğrenimi gördü. *Ulus, Milliyet, Akşam, Hürriyet, Güneş, Sabah* gazetelerinde yazdığı fıkralarıyla tanındı. 1965-1969 arasında Türkiye İşçi Partisi İstanbul milletvekilliği yaptı, 12 Mart dönemini hapishanede geçirdi. Fıkralarını topladığı kitaplardan bazıları *Taş, Sömürgeciler Savaşı, Onlar Uyanırken, Geçip Giderken, Suçlanan Yazılar, Kahrolsun Komünizm Diye Diye, Zurnada Peşrev Olmaz* (mizahi yazıları), *Gölgelerin Gölgesi, Şeytan Aynaları, 2027 Yılının Anıları* başlıklarını taşır. İstanbul'la ilgili izlenimlerini *Al İşte İstanbul* (1969) adıyla yayımlamış, *Bir Yu-*

mak İnsan (1977) adlı anı-deneme kitabıyla Türk Dil Kurumu 1978 Deneme Ödülü'nü kazanmıştır. *Atatürk'ün Sosyal Görüşleri* adlı bir de inceleme kitabı vardır. Oyunları arasında; *Tabtravalli* (1959), *Beybaba* (1960), *Mor Defter* (1964), *Suçlular* (1965), *Dilekçe* (1966), *Komisyon* (1969), *Islıkçı* (1977) sayılabilir. Romanları *Büyük Gözaltı* (1972, Orhan Kemal 1973 Roman Ödülü'nü kazandı), *Bir Avuç Gökyüzü* (1974), *Viski* (1975), *Küçük Bahçe* (1978) adlarını taşır. Yazarın ayrıca çeşitli gezi notlarını topladığı *Bir Uçtan Bir Uca* (1965) adlı bir kitabı da bulunmaktadır. Çetin Altan, gazeteci, yazar Ahmet Altan ile öğretim üyesi ve gazeteci Mehmet Altan'ın babasıdır.

V:464c, VI:381a.

Altan, Mehmet VI:381a.

Altay Camii Fatih İlçesi'nde, Altay Caddesi'nin, Fevzi Paşa Caddesi ile kesiştiği yerde idi. 1080/1669'da Şeyhülislam Debbağzade Mehmed Efendi (ö. 1702) tarafından yaptırılmıştır. Ahşap ve çatılı bir yapı olduğu bilinmektedir. 1920'li yıllara harabe halinde, haziresi dağılmış bir vaziyette ulaşmış, bugün yerinde bulunan yeni cami 1984'te yapılmıştır. Bu cami tek kubbeli bir harim ve üç kubbe ile örtülü son cemaat yerine sahip, klasik görünümlü bir yapıdır. İçi Kütahya çinileri ve kalem işleri ile süslüdür.

VII:338b.

Altay Dergâhı *bak.* Ümmü Kenan Tekkesi

Altayçeşme Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. İdeal Tepe, Girne, Bağlarbaşı ve Feyzullah mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.605'tir.

Altı-Yedi Eylül Olayları *mad. I:213c,* 533c, 552a, 556c, II:217b, 220a, 351a, IV:56c, V:471c, VI:120b, 209c, 216c, 368a, 431c, 548a, VII:218b, 246a.

Altıboğça Ahmed Paşa Camii Fatih İlçesi'nde, Müftü Ali Mahallesi'nde, Kadı Çeşme Sokağı'nda idi. *Hadîka*'da fevkani olarak yapılan bu caminin bânisinin Altıboğça Ahmed Paşa olduğu belirtilmiştir. E. H. Ayverdi'nin 887/1482 tarihli vakfiyeye dayanarak verdiği bilgiye göre ise Hızır Bey bin Abdullah tarafından yaptırılmıştır. 1918'deki yangında harap olan caminin tehlike arz eden minaresi 1940-1942'de kaide kısmına kadar yıktırılmıştır. Ahmed Paşa'nın kabri 1951'de yolun genişletilmesi sırasında haziresinin içine alınmıştır. *Hadîka*'nın verdiği bilgiye göre bu mezar caminin hariminin ortasında yer alıyordu. Bugün bu caminin yerinde konutlar yer almakta, haziresi de bakımsız bir durumda bulunmaktadır.

Altımermer *mad. I:216b,* II:441a, III:311b, V:36c, 442c.

İlgili madde:

Mokios Sarnıcı V:482c

Altımermer Bostanları I:216b.

Altın Kapı *mad. I:216b,* 177c, II:437b, IV:166c, 528b, 568c, V:405a, VII:458c, 460b, 497a.

Altın Kitaplar Yayınevi VII:449b.

Altın Makas Terzihanesi I:388b.

Altın Tepsi Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Orta Mahalle, İsmet Paşa, Yeni Doğan, Vatan, Terazidere mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.324'tür.

II:110a.

Altınay, Ahmed Refik *mad. I:218b,* 2a, 72c, 112b, II:295b, 503a, 547c, III:72b, 394c, IV:228a, 538c, V:41c, 43a, 169b, 182b, 327c, VI:2c, VII:468a.

Altınay Gençlik Kulübü Aralık 1946'da, semt gençlerinin kafa ve vücutlarını geliştirmek amacıyla, Fener'de Kasım Günani Mahallesi, Paşa Hamam Caddesi, no. 4'te kurulmuş gençlik ve spor kulübü. Emin Kızıl'ın başkanlığındaydı. 1947'de 150 üyesi vardı.

Altıncan, Sadık (Oramiral) VII:442b.

Altıncı Daire Konağı *bak.* Altıncı Daire-i Belediye Binası

Altıncı Daire-i Belediye *mad. I:220a,* 4b, 46c, 206a, 283b, 298b, II:137c, 215a, 222a, III:353a, IV:34a, VI:162a, 535b, VII:30a, 148b, 196b, 251b, 308c, 309a.

İlgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Blacque, Edouard II:261a

Altıncı Daire-i Belediye Binası *mad. I:223b,* II:54b, 216a.

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi *mad. I:224a,* IV:14a.

Altıncı Daire-i Belediye Mecruhin Hastahanesi I:224b.

Altıncı Daire-i Belediye Nisa Hastahanesi I:4c, 221c, 283b, 298b.

İlgili madde:

Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a

Altıncı Filo'yu Protesto Olayları *mad. I:225a,* IV:415a.

Altınel, İhsan (1916, Sinop) Dokuma işçisi. İlkokulu bitirdi. İstanbul Mensucat Fabrikası'nda çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altıner, Hakan IV:527c.

Altınkum Plajı *mad. I:226c,* VI:360a.

Altınkum Vapuru *mad. I:227a,* 226c.

Altınoğlu, Ziya (1924, Drama) Çiftçi. Liseyi bitirdi. Çatalca belediye başkanlığı yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altınordu İdman Yurdu Spor kulübü. 1910'da "Progress International" adıyla Kadıköy'de kuruldu; 1914'te Raşid Aydınoğlu'nun başkanlığı döneminde yapılan olağanüstü kongrede, üye çoğunluğunun verdiği bir kararla kulübün adı Altınordu İdman Yurdu olarak değiştirildi. Türk olmayan üyeleri tasfiye edildi ve kulüp yeni bir hüviyet kazandı. Kulübün renkleri kan ve çeliği temsilen kırmızı-lacivert olarak kabul edilmişti. Uzun süre Union Club'te, daha sonra Kurbağalı Dere yakınındaki Raşid Paşa Yalısı'nda faaliyet gösterdi. I. Dünya Savaşı sırasında oldukça güçlenerek Fenerbahçe ve Galatasaray'a ciddi bir rakip olmuştur. Futbol takımı 1912-1913 sezonunda Pazar Ligi'nde, sonra da çok kuvvetli bir takımla Cuma Ligi'nde oynamış, 1916-1917, 1917-1918 sezonlarında Cuma Ligi şampiyonu olmuştur. Ayrıca, atletizmde başarılı sonuçlar almış, çim hokeyinde de şiltler kazanmıştır. Boğaziçi'nde kurulan denizcilik şubesiyle birçok başarıya imza atmış, izcilik şubesi de faaliyetlerde bulunmuştur. 1920'de üyelerin bir bölümü İttihat Spor Kulübü'nü kurmak amacıyla ayrılınca zayıflayan kulübün futbol takımı 1924'te Mahalli Küme'ye kadar düşmüştür. 1941'de Beden Terbiyesi Kanunu gereği Fenerbahçe ile birleşen kulüp, 1948'de yeniden kurularak İstanbul Amatör Küme'de mücadele etmeye başlamıştır.

IV:82c.

Altınşehir Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İstasyon, Atatürk mahalleleri, askeri bölgeler, Küçük Çekmece Gölü ve ilçe kırsal alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.698'dir.

Altıntaş, Yusuf VII:400b.

Altıntepe Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başıbüyük, Aydın Evler, Küçük Yalı mahalleleri, Marmara Denizi ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 24.667'dir.

Altınvarakçılık *mad. I:227a.*

Altınyurt Spor Kulübü *mad. I:227c.*

Altıparmak, Ogün (1942, Adapazarı) Futbolcu. İzmir'de Karşıyaka takımında parladıktan sonra 1963'te Fenerbahçe'ye geçti. 1970-1971 sezonunda 16 golle gol kralı oldu. 32 kez de milli formayı giydi. Futbolu bıraktıktan sonra spor yazarlığına başladı.

III:287a.

Altmışdört, Süheyla IV:250a.

Altuğ, Ayhan (1933, İstanbul) Liseyi bitirdi. Serbest ticaret ve kooperatifçilikle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Altuğ, Cevdet VI:530a.

Altuğ, Demirhan II:143a, III:47a, V:532c, VI:295a, 296b, VII:144a.

Altuğ, Şevket III:100c, VI:81a.

Altun, Ara III:149b.

Altun, Selma IV:358a.

Altun, Zeki III:58c.

Altunbezer, İsmail Hakkı *mad. I:228a*, 12c, 486b, 491b, II:304c, III:179a, V:122c, 326b, VI:127b, 432c.

Altuncuzade III:4c.

Altuncuzade Tekkesi *mad. I:228c*, VI:457c.

Altunizade *mad. I:229c*, VII:500b.

İlgili maddeler:

Abdülaziz Av Köşkü I:26b

Âdile Sultan Kasrı I:82a

Altmyurt Spor Kulübü I:227c

Altunizade Köşkü I:230b

Altunizade Külliyesi I:230c

Haydarpaşa Lisesi IV:32a

İsmail Zühdi Paşa (Altunizade) IV:216b

Altunizade Karakolu I:230a.

Altunizade Köşkü *mad. I:230b*, 227c.

Altunizade Külliyesi *mad. I:230c*, IV:216c, VII:347b.

Altunizade Kültür Merkezi I:534a.

Altunizade Suyolu VII:352a.

Alus, Sermet Muhtar *mad. I:232a*, 127c, II:32a, 446b, 465c, III:39a, 342c, IV:339b, 470c, V:43b, 164b, 240c, VI:132a, VII:201c, 303b.

Alyanak Ali Efendi Tekkesi *bak.* Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi

Alyanak Mehmed Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Alyanakoğlu, Cemil Süleyman II:286c, III:275b.

Alyon Sokağı I:206a, 212a.

Âmâ Ali Efendi Zaviyesi I:514c.

Amaç, Ekrem (1914, Manisa) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul İl Genel Meclisi Daimi Encümen üyeliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Amaç, Faik Muzaffer I:215a.

Amalfililer *mad. I:233c*, 553a, II:407c, V:198b, 205a, VI:252c.

Amantiu Teofanos, Kedrenos ve Pseudo-Kodinos'un zikrettiği mahalle. Bu kaynaklara göre mahalle I. Anastasios'un (hd 491-518) parokoimomenosu (yatak odası görevlisi) Amantios tarafından kurulmuştur. Mahallede Ayios Tomas'a adanmış bir kilise vardı. Kilisenin 438'de var olması ve buraya Ayios İoannes Hrisostomos'un röliklerinin yerleştirilmesine bakılırsa asıl kurucusu, 344-345'te konsül olan ve Eudokia'nın cubiculumu (yatak odası memuru) olan bir başka Amantios olmalıdır.

Amar, Licco II:142c.

Amastrianon Forumu *mad. I:234b*, V:187a, 404c, 433a.

Amasyan, Agop Efendi III:527c.

Ambarî Camii *bak.* Yusuf Şücaüddin Camii

Ambarlı *mad. I:235b*, 425c.

İlgili madde:

Ambarlı Termik Santralı I:235c

Ambarlı Doğalgaz Kombine Çevrim Santralı I:236a.

Ambarlı Termik Santralı *mad. I:235c*, III:176a.

İlgili madde:

Aydınlatma I:474c

Ambarlı Vapuru V:99a.

Amber Ağa VII:92b.

Amber Ağa Mescidi *bak.* Süleyman Ağa Mescidi

Amcazade Hüseyin Paşa Korusu *bak.* Korular

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi *mad. I:236b*, 86b, III:263a, V:95a, 173a, 365c.

İlgili madde:

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313b

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı *mad. I:239c*, III:69b, 229a, IV:236b, 416b, 542a, V:53b, 95a, VII:137b, 419c.

Amcazadeler V:91c.

Amedan-ı Laklakan İlkbaharda leyleklerin gelmesine İstanbul'da verilen ad. Bu göçmen kuşlar kutsal topraklardan (Arabistan) geldikleri için "mübarek" sayılırlardı. İlkin Üsküdar'a gelen leyleklerle ilgili haberler İstanbul ve Beyoğlu'nda yayılınca çoluk çocuk herkes hattâ çarşı esnafı sokaklara dökülüp "hacı babaların" kendi semtlerine gelişlerini izlemeye çıkardı. Hattâ bir âdet de leyleklerin gelmesine yakın, baca ve çatılardaki bozulmuş yuvaların onarılıp düzeltilmesiydi. Leyleği havada görmek ise o yaz bir seyahate çıkılacağına yorumlanır ve bundan sevinç duyulurdu.

Amele Fırkası *mad. I:241a.*

Amele Sadası Haftalık gazete. 12 Şubat 1925-16 Nisan 1925 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Edhem Nuri idi.

Amele Siyanet Cemiyeti IV:289c.

Amele Teali Cemiyeti *mad. I:241a*, II:238b, III:215b, IV:226a, 283c, 289c, VI:523c.

Amele Teavün Cemiyeti IV:283c.

Amele-i Osmani Cemiyeti *mad. I:242a.*

Ameleperver Cemiyeti 1871'de kuruldu. Yoksul işçilere ve küçük esnafa yardım etmeyi, kredi açmayı; işsizlere iş bulmayı amaçlayan hayırsever bir dernekti. İlk Osmanlı işçi örgütü diye bilinir.

Ameli Elektrik Aylık resimli dergi. 1924-1934 arasında elektrik ve tramvay şirketleri tarafından yayımlandı. Bazı sayıları Fransızcaydı.

Ameli Hayat Mektepleri *mad. I:242b*, VI:119c.

Ameliyat-ı Tıbbiye Mektebi IV:29b.

Amelya Hanım (Büyük) IV:420a.

Amelya Hanım (Küçük, Matmazel) I:205a, IV:420a, VI:51c.

Amenun Daretzuytzı III:190a.

American College for Girls I:317a.

American Express Company II:48b.

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası *mad. I:243a*, VII:249a.

Amerika Tiyatrosu I:205a.

Amerikan Alkazarı I:205a.

Amerikan Bristol Hastanesi *mad. I:243c*, IV:14b.

Amerikan Lisan ve Sanat Kursu VII:532b.

Amerikan Lisan ve Ticaret Dershanesi *bak.* YMCA

Amerikan Robert Lisesi *mad. I:244a*, VI:335c.

İlgili maddeler:

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Robert Kolej VI:335c

Amerikan Sefarethanesi III:150a.

Amia VII:493b.

Amigoluk *mad. I:244b.*

İlgili maddeler:

Babahindi Süha I:518a

Karmcaezmez Şevki IV:465b

Âmin Alayı *mad. I:244b*, 179c, V:241b, VI:547a.

Amindos Çiftliği I:425c.

Âmine Hatun Camii *bak.* Kartaltepe Camii

Amir Dovlat Amasyatsi (1420, Amasya - 1496, Bursa) Ermeni asıllı biyolog, hekim ve sözlükçü. Tıp öğrenimi gördü. Bunun yanında biyoloji ve tıp literatürüyle yakından ilgilendi. 1459-1460'ta Filibe'ye gitti. Eserlerini yazmaya orada başladı. 1471-1472'de İstanbul'a geldiğinde tıp alanında hayli ilerlemişti. II. Mehmed'in (Fatih) emriyle İstanbul'a çağrıldığı sanılıyor. II. Mehmed tarafından saray hizmetine alınan Amir Dovlat'a "cerrahbaşı ramadan" payesi verildi. Osmanlı sarayında yıllar boyu başcerrahlık görevinde bulundu. Son yıllarında Bursa'da bulunduğundan, orada öldüğü sanılmaktadır. Eserlerinden 7'si günümüzde bilinmektedir. Kendi elyazması bulunmasa da ikinci elden yazıları günümüze dek birçok kütüphanede korunmaktadır.

I:246c, III:191c.

Amiral Bristol Hastanesi *bak.* Amerikan Bristol Hastanesi

Amiral Bristol Hemşirelik Okulu *mad. I:246a*, 244a, VI:404c.

Amiral Bristol Sağlık Meslek Lisesi I:246b.

Amiralık *mad. I:246b.*

Amirayan, Garabet (1857, Bursa - 1927, İstanbul) Ermeni asıllı fotoğrafçı. 6 yaşındayken ailesiyle birlikte Üsküdar'a yerleşti. Andreomenos'un yanında fotoğrafçılık öğrendi. 1900'lerin başında Osmanlı Fotoğrafhanesi adı ile Beyazıt'ta bir stüdyo açtı. 1905'te fotoğrafhanesini Üsküdar'a taşıdı. Ölünceye kadar çalışmalarını burada sürdürdü. 1918'den başlayarak kızı Ardemis de fotoğraf çalışmalarında yardımcı oldu. Ölümünden sonra kızı mesleği birkaç yıl daha sürdürdü.

Âmire Osmanlı döneminde İstanbul'daki büyük kamu kuruluşları için kullanılan sıfattı. Özellikle askeri ve sınai tesisler, örneğin Tersane-i Âmire, Tophane-i Âmire, İplikhane-i Âmire, Darphane-i Âmire, Matbaa-i Âmire vb'deki amire sıfatı, bu kuruluşların birer devlet kurumu olduğunu göstermekteydi.

Amirutzes, Georgios *mad. I:246c*, III:556c, V:329a, 331a.

Ammar Bey (ö. 1759) V:94c.

Amon-Re III:52b.

Amopolos VII:493a.

Amorion Hanedanı *mad. I:247b*, V:451b, VII:248a.

İlgili maddeler:

İkonoklasma IV:153b

Mihael III V:451b

Teodora (Teofilos'ın karısı) VII:245b

Teofilos VII:248a

Amphi Sineması *bak.* Asri Sineması

Ampir Üslubu *mad. I:247c*, 9b, 333c, II:38b, 62a, 341c, 425a, 553a, III:50b, 89a, VI:482a, 531a, VII:24b, 362b.

İlgili maddeler:

Alay Köşkü I:177a

Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Çapa) II:225c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Topkapı) II:226c

Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi II:423a

Dolmabahçe Camii III:88a

Emirgân Camii III:169a

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Nusretiye Camii VI:105a

Ortaköy Camii VI:143a

Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307a

Rasim Paşa Yalısı VI:307c

Valide Çeşmesi VII:362a

Ana-Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Merkezi I:146a.

Ana Mektebi II:567a.

Ana Muallim Mektebi II:567a.

Anabala Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, eski adıyla Alyon şimdiki adıyla Gazeteci Erol Dernek Sokağı'nda, Anadolu Pasajı'nın yanında bir girişi olan, diğer ucu şimdiki adıyla Turnacıbaşı (eski adıyla Suterazisi) Sokağı'nda bulunan, 1960'lı yılların başında inşa edilmiş pasaj.

Anadolu Ajansı III:465b.

Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi Memurları Yardım Cemiyeti 21 Ekim 1940'ta İstanbul'da kuruldu. Merkezi Sirkeci'deki Büyük Kınacıyan Hanı'ndaydı. Üyelerine faizsiz borç para vermeyi ve gerekli acil ve sosyal yardımlarda bulunmayı amaçlayan cemiyetin kuruluşundaki üye sayısı 47 idi.

Anadolu-Bağdat Demiryolu Şirketi III:424c, 498b, IV:32a.

Anadolu Birahanesi *mad. I:249c.*

İlgili madde:

Anadolu Pasajı I:256a

Anadolu Çantası Haftalık siyasi ve iktisadi Osmanlı gazetesi. 1909'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi Markar Markaryan, başyazarı Asador Matyosyan'dı.

Anadolu Çocuk Oyunları Kolu *mad. I:250a*, II:527a.

Anadolu Demiryolları Şirketi IV:317c.

Anadolu Demiryolu IV:334a.

Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi *mad. I:250a*, VII:539a.

Anadolu Feneri *mad. I:250c.*

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi *mad. I:250c.*

Anadolu Hisarı *mad. I:251b*, II:271c, IV:532c, VII:493c.

İlgili maddeler:

Anadoluhisarı Namazgâhı I:259c

Göksu III:411b

Anadolu Kıraathanesi 19. yy'ın sonu ile 20. yy'ın başlarında Galata Köprüsü üzerindeki kahvelerden biri. Yazın serin olduğundan çok müşteri çeken bu kahveler, ad ve yer değiştirerek varlıklarını korumuşlardır. Bir kısmı Marmara'ya, bir kısmı da Haliç'e bakan bu kahvelerde nargile de bulundurulurdu. Son yıllarda sayıları giderek azalmış, yerlerine birahane ve lokantalar açılmıştır.

Anadolu Kilidü'l-Bahir Kalesi I:260c.

Anadolu Kulübü *mad. I:253a*, 70a, II:388a, 454b, V:392b.

Anadolu Liseleri *mad. I:254a*, IV:65c, V:220a.

Anadolu Mecmuası Aylık "ilim ve edebiyat" dergisi. Nisan 1924-Şubat 1925 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Halid, sorumlu müdürü Haydar Necib'di.

Anadolu Medeniyetleri Sergisi Avrupa Konseyi'nin 22 Mayıs-30 Ekim 1983 arasında TC Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla İstanbul'da düzenlediği 18. Avrupa Sanatları Sergisi. Tarih öncesinden Osmanlı dönemi sonuna kadar geçen dönemlere ait eserlerin, "Anadolu Medeniyetleri" adı altında bir bütün halinde sunulduğu ilk sergidir. Bizans dönemi sonuna kadar meydana getirilmiş eserler Aya İrini'de, Selçuklu ve Osmanlı dönemi eserleri ise Topkapı Sarayı'nda sergilenmiştir. Sergilenen eserler İstanbul ve Anadolu'daki çeşitli müzelerle bazı özel koleksiyonlardan ve Batı Berlin Antikenmuseum, British Museum, Londra Victoria and Albert Museum, Musee du Louvre, Musee des Arts Decoratifs, Museum für İslamische Kunst ve Oxford Ashmolean Museum'dan sağlanmıştır.

I:435a.

Anadolu Meslek Liseleri III:174c.

Anadolu Musiki Cemiyeti VII:349c.

Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi *mad. I:254c*, III:424c, IV:288c.

Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi *mad. I:255c.*

Anadolu Otogarı VI:181a.

Anadolu Otoyolu II:499a.

Anadolu Pasajı *mad. I:256a*, 6a, II:216b, IV:270c, V:199b, VI:226a.

İlgili madde:

Anadolu Birahanesi I:249c

Anadolu Spor Kulübü *mad. I:256c*, III:276b.

Anadolu Teknik Liseleri III:174c.

Anadolu Teknik-Endüstri Meslek Lisesi (Sultanahmet) IV:559b.

Anadolu Vapuru Şirket-i Hayriye'nin 11 no'lu yolcu vapuruydu. 1857'de İngiltere'de East Gowes'de yandan çarklı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Teknesi ahşaptı. Uzunluğu 41,1 m, genişliği 6 m, sukesimi 3 m idi. 80 beygirgücünde tek silindirli buhar makinesi vardı. Bir yıl yolcu taşıdıktan sonra hizmet işlerinde kullanıldı. 1865'te de hizmet dışı bırakıldı.

Anadolu'da Temaşa IV:403c.

Anadolufeneri II:272b.

Anadolufeneri Vapuru V:99a.

Anadoluhisarı *mad. I:256c*, II:198b, III:322c, 346b, IV:534b.

İlgili maddeler:

Anadolu Hisarı I:251b

Anadoluhisarı Camii I:258c

Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi I:259b

Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c

Anadoluhisarı Namazgâhı I:259c

Boğaziçi II:266a

Küçüksu Kasrı V:162a

Marki Necib Bey Yalısı V:300b

Rıza Bey Yalısı VI:333c

Yasinci Yalısı VII:441c

Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543c

Anadoluhisarı Camii *mad. I:258c.*

Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi *mad. I:259b,* III:140a.

Anadoluhisarı İdman Yurdu *mad. I:259c,* 413a, IV:519a.

Anadoluhisarı İskelesi IV:203c.

Anadoluhisarı Mezarlığı I:258a.

Anadoluhisarı Namazgâhı *mad. I:259c,* VI:44a.

Anadoluhisarı Öğretmen Evi VI:191b.

Anadoluhisarı Sur Üstü Yalı Köşkü Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda Toplarönü mevkiindeydi. 18. yy'ın sonlarında yapılmış bir yalının müştemilatı olup, 1971'de tümüyle yandı. Üst katında 3 oda, 1 sofa ve mutfak, kale burcunda 2 oda ve 1 sofa vardı. Üst odaların tavanları Batı esintili ahşap kabartmalarla süslüydü. Küçük bahçesinde Elmalı Suyu akardı.

Anadoluhisarı Vapuru *mad. I:260a.*

Anadolukavağı *mad. I:260b,* II:198b, IV:496a, VII:493c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Yoros Kalesi VII:534b

Anadolukavağı Askeri Hastanesi I:349c.

Anadolukavağı Camii V:98b.

Anadolukavağı Hamamı Beykoz İlçesi'nde, Anadolukavağı'nda, Ali Reis Camii'nin karşısında, Mihrişah Hanım Sokağı'nda bulunuyordu. Hamamın bir diğer adı da "Mirşah Hamamı" idi. Evliya Çelebi Anadolukavağı'nı anlatırken bir hamamının olduğundan söz eder. *Hadîka*'da ise yapının Hacı Mehmed Ağa vakfından ve 1694'ten sonra inşa edilmiş olduğu yazılıdır.

Anadolukavağı İskelesi IV:203a.

Anadolukavağı Kalesi *bak.* Yoros Kalesi

Anadolukavağı Köyü I:260c.

Anadolukavağı Mescidi V:98b.

Anadolukavağı Vapuru *mad. I:263c.*

Anahoritis Kilisesi *bak.* Kiryakos (Ayios) Kilisesi

Analipsis Kilisesi *bak.* Hristos Analipsis Kilisesi

Analipsis Kilisesi (Bakırköy) I:555a.

Anaokulları *mad. I:262c,* III:140a.

Anaplus I:313c, VII:493a.

Anaplus Bosporu III:59b.

Anarad Hığutyun Ermeni-Katolik Kilisesi Fatih İlçesi'nde, Samatya'da yer alır. 1839'da ahşap olarak inşa edildi. 1856'da kâgir olarak yenilenmek üzere temeli atılan kilise 25 Kasım 1857'de Piskopos Andon Hasun tarafından ibadete açıldı. Tasarımı, mimarlık öğrenimini Roma'da yapan Andonik Tülbentçiyan'a aittir.

III:184b.

Anarad Hığutyun Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Pangaltı'da yer alır. Kasım 1866'da ahşap olarak yaptırıldı. 1901'deki onarım sırasında genişletildi. 1971'de kâgir olarak yeniden inşa edildi.

III:184b.

Anargiroi Bizans'ta halk hekimlerine verilen ad. Sözlük anlamı "parasız" demektir. Asklepios ve İsis gibi antik çağ hekimlerinin geleneğinin izleyicisi idiler. Genellikle, genç ya da orta yaşlı, ciddi giyimli ve ellerinde hekim çantası ile tasvir edilmişlerdir. Konstantinopolis'in en meşhur halk hekimleri azizler Kosmas ve Damianos, Kiros ve Ioannes, Şampson ve Panteleymon'dur. Terimi, 10. yy'dan itibaren şifa verdiğine inanılan azizler veya onların mezarları için kullanıldı.

Anastasia IV:309c.

Anastasia (Ayia) Kilisesi II:90a.

Anastasia Hamamı 4. yy yapısı olup adını İmparator Valens'in (hd 364-378) kızı Anastasia'dan almıştı. 5. yy'ın ilk çeyreğinde kaleme alınmış *Notitia Urbis Constantinopolitanae* adlı kaynağa göre şehrin IX. bölgesinde, muhtemelen Kumkapı ile Langa Bostanı arasında, Marmara Denizi'ne yakın bir yerdeydi. Hamamın daha sonraki durumuna ilişkin bilgi yoktur.

Anastasios I *mad. I:264b,* II:541c, IV:153c, V:136c, 214b, 311a, 482c, VI:74b, VII:23c, 41a, 262b.

İlgili madde:

Anastasios Suru I:265b

Anastasios II *mad. I:265a,* V:138b, 201b, VII:75c.

Anastasios (Ayios) Kilisesi II:182c.

Anastasios Manastırı V:288c.

Anastasios Suru *mad. I:265b,* 265a, V:136c, VI:557a, VII:74b.

Anastasios Triklinosu II:263a.

Anastasis Kilisesi I:161b.

Anatoli *mad. I:266a,* II:69c, VI:353c.

And Film III:318c.

And, Metin (1927, İstanbul) Tiyatro eleştirmeni ve araştırmacısı. 1946'da Galatasaray Lisesi'ni, 1950'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kurucuları arasında bulunduğu *Forum* dergisinde ve *Ulus* gazetesinde tiyatro eleştirileri yazdı. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 1974'te doçent, 1980'de profesör oldu. Türk halk oyunları, halk tiyatrosu, seyirlik oyunlarla ilgili araştırmalar yaptı. Bale araştırmalarını *Gönlü Yüce Türk* (1958), seyirlik oyunlarla ilgili çalışmalarını *Kırk Gün Kırk Gece* (1959) adlı kitaplarda topladı. 1962'de *Kavuklu Hamdi'den Üç Ortaoyunu, Dionisos ve Anadolu Köylüsü, Bizans Tiyatrosu* adlı üç incelemesi yayımlandı. Bu eserleri *Türk Köylü Dansları* (1965), *Geleneksel Türk Tiyatrosu* (1969), *Meşrutiyet Döneminde Türk Tiyatrosu* (1971), *Tanzimat ve İstibdat Döneminde Türk Tiyatrosu* (1972), ilk kez 1973'te yayımlanan ve 1983'te *Cumhuriyet Dönemi Türk Tiyatrosu* adıyla yeni basımı yapılan *50 Yılın Türk Tiyatrosu, Oyun ve Büğü* (1974), *Osmanlı Tiyatrosu* (1976), *Dünyada ve Bizde Gölge Oyunu* (1977), *Osmanlı Şenliklerinde Türk Sanatları* (1982), *Türkiye'de İtalyan Sahnesi-İtalya'da Türk Sahnesi* (1989) adlı kitaplar izledi. And'ın bu eserleri İstanbul'un temaşa hayatına ışık tutan çok değerli çalışmalardır. Son olarak Batılı kaynaklara dayanan *16. Yüzyılda İstanbul* (1993) adlı kapsamlı bir eser daha yayımladı.

I:281b, III:542c, VII:313a.

Andaç, Münevver VI:54b.

Andak, Selmi V:534c, VII:204c.

Anday, Kadri Raşit *mad. I:266b.*

Anday, Melih Cevdet *mad. I:267a,* II:447a, 516a, IV:339b, 413c.

Andelib *bak.* Faik Esad

Ander, Nâzım Nazif II:167c.

Anderson, Charles VI:338b.

Andon Büyükdere'de, deniz üstünde ahşap kazıklar üzerinde duran, geniş ama zarif bir lokantaydı. Adını sahibinden almaktaydı. Sadece yazları değil, kış mevsimlerinde de müşteriyi kendisine çeken bu içkili lokanta, 1970'lerin sonlarında kapandı.

Andon (Lavtacı) (19. yy, ? - 20. yy, İstanbul) Rum asıllı sazende ve besteci. Sevilen şarkılarıyla tanınan Civan ile Hristo'nun ağabeyi. Usta bir lavtacı ve udi olarak 20. yy'ın başlarında İstanbul'un eğlence piyasasında büyük ün kazandı. Özellikle köçekçe takımlarının icrasında büyük başarı gösterdi. Hüseyni peşrevi ve saz semaisi gibi değerli saz eserleri de bestelemiştir.

III:295c, V:83b, 83b, VI:199a, VII:563a.

Andon (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya'dadır. Padovalı Aziz Antonio'nun (1195-1231) ismini taşıyan kilise, kitabesine göre 1871'de Andon Yaver Bey (sonradan Paşa) Tıngıryan (1812-1908) tarafından inşa ettirilmiştir. Kilisenin üç mihrabı, bir vaftizhanesi, bir minberi ve bir de kilise eşyalarının korunduğu odası vardır. Eskiden etrafında bir bahçesi de mevcuttu. Mimarı M. Razi'dir.

III:184b.

Andonaki Yalıları Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'dedir. 19. yy yapısı oldukları sanılan ikiz yalıların sahibinin Kurtuluş Savaşı sırasında İstanbul'dan ayrılan Andonaki adlı bir Rum olduğu rivayet edilir. Anglo-Sakson ev mimarisinden esinlenmiş, eklektik bir mimarisi vardır.

Andonyan, Aram IV:315a.

Andrea Hanı *mad. I:267c.*

Andreas, Apostolos (Ayios) *mad. I:268a,* 234b.

Andreas (Ayios) en te Krisei Manastırı VII:105c.

Andreas (Ayios) Kilisesi V:19c.

Andreas (Ayios) Manastırı I:160b, V:30c, 37a.

Andreas (Hosios) Kilisesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Andreasyan, Hrand Der IV:221c, VI:208a.

Andreomenos, Nikolai *mad. I:268c,* 15b, III:330c.

Andreomenos, Tanaş I:269a.

Andreossy, Antoine François *mad. I:269a,* VI:469c.

Andresyan, Hırant II:374a.

Andrinopolis VII:496b.

Andronikos I Komnenos (1118/1120, ? - 1185, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1183-1185). II. İoannes'in kardeşi İsaakios'un oğludur. Bir Komnenos olmasına karşı Komnenoslara düşmandı. I. Manuel'in karısı Antakyalı Maria'yı alaşağı ederek Konstantinopolis'te Cenevizlilerin ve Pisalıların katliyle sonuçlanan olaylardan sonra tahtın meşru sahibi II. Aleksios'un naibi; Eylül 1183'te Aleksios'u öldürterek tek başına tahta hâkim oldu. Bürokrasiyi aristokrasiye karşı kullandı, fakat yolsuzlukları ağır biçimde cezalandırdı; dış politikada küçük başarılar elde etti. Konstantinopolis halkının ayaklanması sonucu, işkenceyle öldürüldü.

I:269c, 271b, III:320c, IV:568c, V:195a, 295b, 388b, VI:282c.

İlgili madde:

Komnenos Hanedanı V:47c

Andronikos II Paleologos (1259 ya da 1260, ? - 1332, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1282-1328). 46 yıllık hükümdarlığı ile Bizans tarihindeki üçüncü uzun iktidarın sahibidir. Dönemi dinsel kargaşalar, iç savaşlar, Osmanlı ilerlemeleri ve mali sorunlar içinde geçti. Bilim ve sanata düşkün biriydi. Babası VIII. Mihael'in kiliselerin birleşmesi politikalarını devam ettirdi. Dönemindeki yüksek enflasyon yüzünden doğan huzursuzluğa başkente çağırdığı Katalan birlikleri aracılığıyla bastırma çabaları büyük bir kıtlığa neden oldu. 1285'te donanmayı silahsızlandırdı ve Bizans'ı güçsüz bıraktı. İttifak amacıyla 5 yaşındaki kızını Sırp Kralı Milutin'le evlendirdi. 1321-1328 arasında torunu Andronikos (III) ile savaş halindeydi. 1328'de tahttan indirildi, 4 yıl sonra Keşiş Antonios olarak öldü.

I:68c, 275c, 379c, 439b, II:407a, III:277c, 423b, V:411b, VI:205a, 206a, 207c, 453a, VII:24a, 79b.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

Andronikos III Paleologos IV:180a, 180c, V:57a, 281c, 411c, VI:207c, VII:77a, 128c, 344a.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

Andronikos IV Paleologos II:81b, IV:181a.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

Anemas Ailesi Askeri aristokrasiden gelme Bizans ailesi. Aile adı "rüzgâr" anlamındaki "anemos"tan ya da "makara" anlamındaki "aneme"den gelmektedir. Bazı tarihçiler Girit Emiri Abdülaziz'in soyundan olduklarını ileri sürerler. İlk Anemas 971'de ordu komutanıydı; dört Anemas kardeş ise I. Aleksios'un komutanlarıydılar. 12. yy'ın ortalarında Manuel Anemas II. İoannes'in kızı ile evlendi; diğer üyeler Angeloslar ve Dukaslarla akraba oldular. Aleksios Anemas ise ünlü bir okçu ve binici olarak bilinir. I. Manuel döneminden sonra ailenin imtiyazlı durumu sarsıldı fakat kaynaklarda 15. yy'a kadar Anemaslardan söz edilir.

Anemas Zindanı ve Kulesi *mad. I:269b,* 183a, II:253a, VII:78c, 561c.

Anemodulion *mad. I:271a,* II:182b.

Ang, Tüten Ayla IV:356b.

Angel (Tanburi) IV:311b.

Angelos Hanedanı *mad. I:271b,* V:452c.

Angiolello, delli Angiolelli Giovanni Maria *mad. I:271c,* II:152b, III:204b.

Anglikan Kilisesi *bak.* Kırım Kilisesi

Anglikan Şapeli *mad. I:272a.*

Anhegger, Mualla VII:2b, 281a.

Anhegger, Robert I:212a.

Anıl, Berhayat IV:249c.

Anıl, Hüsnü VII:350a.

Anıt Ağaçlar *mad. I:272b.*

Anicius Ailesi 4. yy'da Roma'nın en etkili ve zengin ailesi. Diğer soylu Roma ailelerinin tersine Hıristiyanlığı seçtiler ve Konstantinopolis imparatorlarını desteklediler. 472'de Roma imparatoru olan Anicius Olybrius'un karısı Placidia ve kızı Anikia İuliana Konstantinopolis'e yerleşerek sanatçıların ve mimarların hâmisi olmuşlardı. Aile 6. yy'da etkisini kaybetti.

Anikia İuliana *mad. I:274b,* II:253b, IV:359a, V:289b, VI:276c, 457a, VII:548a.

İlgili madde:

Akakios I:274c

Animalia II:167a.

Ankara Caddesi *bak.* Bâbıâli Caddesi

Ankara Palas I:327a, 466a.

Ankara Pasta Salonu (Bahariye) I:537a.

Ankara Pastanesi *mad. I:275a.*

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi *mad. I:275a.*

Ankonalılar *mad. I:275c,* V:198b.

Anlı, Hakkı II:540b.

Anna (Ayia) Ayazması VI:214a.

Anna (Savoylu) IV:180a.

Annuaire Orientale IV:10b.

ANSA III:465b.

Ansen, Sabri Süha (Kemani) III:4a, IV:249c.

Antel, Necip Celal *mad. I:276b,* V:534a.

İlgili madde:

Tango VII:203c

Antemios *mad. I:277a,* 305c, IV:529c, VI:291c, VII:247a.

Antemios (Trallesli) *mad. I:277a,* 217a, IV:198b.

İlgili madde:

Ayasofya I:447a

Antigoni I:66b, VII:492b.

Antigoni Oteli II:335c, 338c.

Antikacı, Eşref II:144c, VII:143c.

Antikacılık *mad. I:277b.*

Antiohos Sarayı II:253b, III:226c.

Antiohu Arkadios döneminin (395-408) soylularından Antiohios'un yaptırdığı St. Elie Kilisesi'nin etrafında gelişen ikinci mahalle. Haliç'te Blahernai Sarayı yakınlarında (Petrion'da) olduğu sanılmaktadır.

Antoine, Andre *mad. I:281a,* II:556c, V:203b, VI:122a, 318b, VII:145c.

Anton (Novgorodlu) VII:567a.

Antoniades *mad. I:281b.*

Antonina II:259c.

Antonios IV IV:142a.

Antonios (Ayios) Kilisesi II:441a.

Antonoğlu, İshak VII:264c.

Antranik Kundura I:537a.

Antreasyan, Ağavni IV:452b.

Antusa II:112c.

Anyan, Pol VII:182a.

Apak, İzzet Muhiddin VII:43a.

Apartman *mad. I:281c,* III:234a, IV:546b, V:64c.

İlgili maddeler:

Kapıcılar IV:432a

Tayyare Apartmanları VII:228a

Apaydın, Zekâi V:372b.

Apeğa, Mağakya V:106c.

Apelyan, Hagop III:183b.

Aperghis, N.

İlgili madde:

Londra Oteli V:226c

Apery, Nicolas I:283a.

Apery, Pierre *mad. I:283a.*

Apkar Tıbir (Tokatlı) III:181c.

Apokaukos Ailesi *mad. I:283c.*

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

Apokaukos, Aleksios I:270a, II:257a, IV:180a.

İlgili madde:

Apokaukos Ailesi I:283c

Apollon Sinemaları *mad. I:284a,* VII:8c, 114b.

Apollon Tapınağı II:258c, IV:330b, V:477c.

Apollon Tiyatrosu I:89a, 284c, 536c.

Apologotheton Manastırı I:234a, II:407c.

Apostolidis, Marko V:301c.

Apoyevmatini *mad. I:284c,* VI:354a.

Apraham (Engürülü) *mad. I:284c,* III:191b.

Apraham Abdullah I:14c.

Aprahamyan, Hagop III:183b.

Aptullah (Arap) IV:323a.

Apukurya *mad. I:285a,* IV:470c.

Ara Tiyatro III:54ç.

Araba Kapısı VII:287c.

Araba Vapurları *mad. I:285b,* II:274a, IV:526c, VII:143a, 182b.

İlgili maddeler:

Bağdat Vapuru I:532c

Çardak Araba Vapuru II:471a

Kabataş Araba Vapuru IV:327a

Karamürsel Araba Vapuru IV:458c

Sahilbent Araba Vapuru VII:408c

Suhulet Vapuru VII:53a

Arabacı Bayezid Mescidi *mad. I:287b.*

Arabacı Beyazıt Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Uzun Yusuf, Seyit Ömer, Davut Paşa, Sancaktar Hayrettin, Koca Mustafa Paşa ve Ali Fakih mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.280'dir.

Arabacı Kışlası V:8a.

Arabacıbaşı Tekkesi *bak.* Düğümlü Baba Tekkesi

Arabacılar *mad. I:287c,* IV:524c.

Arabacılar Hamamı *mad. I:288b.*

Arabacılar Mescidi *bak.* Hacı Halil Mescidi

Arabacılar Sinagoğu IV:10c.

Arabacıyan, Mihran Bidar *bak.* Bidarî

Arabalar *mad. I:289a,* IV:524c.

Arabant Kasabası IV:10a.

Arabesk *mad. I:290c,* II:505a, 515c.

Araboğlu, Melidon *mad. I:292a,* 341c, IV:90b.

İlgili madde:

Kevork (Surp) Kilisesi IV:552c

Arabyan Ailesi III:182a.

Arabyan, Boğos *mad. I:292b,* III:182a.

Arabyan, Harutyun I:292b.

Arabyan, Klaust *mad. I:292b.*

Arad, Agop (1913, Eskişehir - 1990, İstanbul) Ressam. Güzel Sanatlar Akademisi'nde Nazmi Ziya, İbrahim Çallı ve Leopold Levy atölyelerinde öğrenim gördü. 1940'ta Yeniler Grubu'na katıldı. *Cumhuriyet* gazetesinde ressamlık yapmaya başladı. 1955'ten sonra çeşitli kişisel sergiler açtı. 1986'da basına yaptığı hizmetler nedeniyle Gazeteciler Cemiyeti'nin Burhan Felek Ödülü'nü kazandı.

Arakel (Rahip, Horvirablı) III:182a.

Arakel Bageşyan IV:255a.

Arakel, Dad II:541a.

Arakel Kitaphanesi *mad. I:292b,* III:182c, VII:448c.

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi *mad. I:292c.*

Arakiyeci Hacı Cafer Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Tabaklar, Valide-i Atik, Arakiyeci Hacı Mehmet, Tembel Hacı Mehmet, Aşçıbaşı ve Tavaşi Hasan Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.087'dir.

Arakiyeci Hacı Mehmet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Murat Reis, Pazarbaşı, Barbaros, Tembel Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Cafer ve Valide-i Atik mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.698'dir.

Arakiyeci İbrahim Ağa Camii *bak.* Takkeci İbrahim Camii

Arakon, İlhan II:148b, III:207a, 331a.

Araks Basımevi III:183a.

Aral, İnci II:448c.

Aral, Oğuz III:396c, VII:468a.

Aralık Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların on birincisi olan zilkadeye verilen ad.

Aramon, Gabriel de Luetz d' *mad. I:293a,* III:395c, VI:70c.

Aramyan, Canik (1820, İzmit - 1879, İstanbul) Matbaacı, harf dökümcüsü. Çocukken İstanbul'a gelip terzilik öğrendi. 1846'da Paris'e gitti. 1850'de terziliği bırakıp matbaacılığa başladı. Harf dökümhanesi kurdu. 1865'te İstanbul'a döndü. Matbaa-i Âmire'ye müdür oldu. Daha sonra bir basımevi açarak çok sayıda Türkçe ve Ermenice kitap yayımladı.

III:182c.

Aramyan Cemiyeti Ermeni canbazlık ve tiyatro topluluğu. 1844'te, Ohannes Kasparyan (1826-1867) tarafından kuruldu. Diğer başlıca kurucular, kardeşi Melkon Kasparyan, Mikayel Pamukciyan ve Ağası Minasyan'dır. Topluluk saray şenliklerine de katılmıştır. Dekor ve afişleri Harutyun Bağdatlıyan ile Harutyun Hekimyan hazırlamışlardır. Kumpanya, temsillerini Beyoğlu'nda, Üsküdar Yenimahalle'de, Langa'da ve Tiflis'te vermiştir. Bunlar, küçük komedilerden, jimnastik gösterilerinden, canbazlık oyunlarından ve danslı şarkılardan oluşuyordu.

Aramyan Ermeni Ortaokulu II:369c, V:479c.

Aramyan, Nerses III:182c.

Arap (Molla) II:228b.

Arap Ahmed Paşa Türbesi *bak.* Keşfî Cafer Efendi Tekkesi

Arap Ahmed Paşa Yalısı III:310c.

Arap Camii *mad. I:294a,* 500c, II:228c, 376b, III:99b, V:19c, VI:417b.

Arap Camii Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Perşembepazarı'ndadır. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiş olan bu çifte hamamın erkekler kısmının camekânı üç katlı şirvanla donatılmış, ılıklık kısmı ise beşik tonoz örtülü, bir kısmı usturalık, hela ve duş olarak tasarlanmıştır. Bir kubbe ile örtülü sıcaklığın ortasında sekizgen göbektaşı, dört duvarda kurnalar yer alır. Bu mekânın dört köşesi duvarlarla kesilerek halvet haline getirilmiştir. Bitişiğindeki kadınlar kısmı daha ufak ölçüdedir ve erkekler kısmına benzediği görülür.

Arap Camii Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Emekyemez, Bereketzade, Müeyyetzade, Kemankeş mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 160'tır.

II:221a.

Arap İskelesi I:113a.

Arap Köşkü VII:74a.

Arapça Basın *mad.* I:295a.

İlgili maddeler:

Cevaib, el- II:420a

Fârisü'ş-Şidyak III:257c

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi *mad. I:296b.*

Arapkuyusu Mescidi ve Tekkesi I:296b.

Arapların Düğünü II:507c.

Arapzade Tekkesi II:121b.

Arar, İsmail (1921, İstanbul - 1993, Ankara) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul Barosu başkan vekilliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili oldu. Adalet, milli eğitim ve devlet bakanlığı yaptı.

IV:40c.

Aras, Ahmed Niyazi (ö. 1945, İmam)

III:58c.

Aras, Tevfik Rüştü IV:223a.

Arasta Hamamı *bak.* Sultan Ahmed Külliyesi

Arasta Tekkesi *bak.* Aziz Efendi Tekkesi

Arastalar *mad. I:296c,* II:475c.

Arat, Necla IV:356b.

Arat, Reşit Rahmeti V:169b.

Aratan, Ara VI:409a.

Arayıcı Esnafı *mad. I:297b,* II:531a, III:206b.

Araz, Nezihe I:89b, IV:223a.

Arboretum *bak.* Atatürk Arboretumu

Arca, Zati III:179c, V:532a, VI:12b, 539b.

Arcan, İsmail Galip *mad. I:298c.*

Arcıman, Muhip (1918, İstanbul) Tiyatrocu. 1932'de Raşit Rıza Topluluğu'nda sahneye çıktı. Bir ara Devlet Konservatuvarı'na devam etti. 1938'de İstanbul Şehir Tiyatroları'nda çalışmaya başladı. 1942'de Ankara Radyosu Temsil Kolu'nda görev aldı. 1950'de İstanbul Şehir Tiyatroları'na döndü ve buradan emekli oldu.

Arçay, Muazzez VI:538a.

Arda, Macid V:169b.

Arditi, H. III:156a.

Arditi, Luigi V:532b, VI:132c.

Arduman, Refik Kemal (1898, İstanbul - 1982, İstanbul) Tiyatrocu. Sahne çalışmalarına Almanya'da eğitim gördüğü sırada başladı. İstanbul'a dönüşünde Hale Opereti'nde sahneye çıktı. Daha sonra Süreyya Opereti'nde ve Şehir Opereti'nde çalıştı. 1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. Emekli olana kadar bu kurumda çalıştı. Çeşitli adaptasyonları ve "İki Karı Alaman" adlı bir opereti vardır. Türkiye'nin emekli maaşına hak kazanan ilk aktörüdür. 1922'de *İstanbul'da Bir Facia-i Aşk* adlı filmle başladığı sinema oyunculuğunu da aralıklarla sürdürdü.

VII:114c, 564b.

Ardziv Vasburagani (Vasburagan Kartalı) III:188c, IV:91b.

Arel, Ayda VI:388b.

Arel, Hüseyin Saadettin *mad. I:299a,* II:143b, 144c, III:4a, 254c, 317c, IV:108a, 249c, V:69a, 410b, 421c, 422a, 529b, 530c, 540b, VI:161a, 264b, 308c, VII:210a.

İlgili madde:

İleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği IV:156b

Arel, Ruhi VI:176c, 436c.

Aren, Sadun (1922, Erzurum) İktisatçı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi ve aynı fakültede profesör oldu. Türkiye İşçi Partisi'nden 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. 1991'de kurucuları arasında yer aldığı Sosyalist Birlik Partisi'nin genel başkanlığına seçildi.

IV:415a.

Arena Tiyatrosu Beyoğlu İlçesi'nde, Sıraselviler Caddesi'nde, Belçika Konsolosluğu'nun yanındaki yapının çatı katında açılan tiyatro. 13 Kasım 1962'den başlayarak, Asaf Çiyiltepe'nin yönetmenliğinde çağdaş oyunlar sergiledi; bir yıl sonra A. Çiyiltepe ve arkadaşları Ankara'ya gidince salonda Arena Tiyatrosu adıyla ya da farklı adlarla başka topluluklar oyunlar sergiledi. Salon daha sonra işyerine, yakın yıllarda da binanın tamamının yenilenmesiyle işhanına dönüştü.

Areobindu 506'da konsül olduğu bilinen Areobindos'un evi. Daha sonra ev sosyal hizmetlere tahsis edildi. 596'da yakınında bir hamam ile Teotokos adına bir kilise yapıldı. Her iki yapıya da 10. yy kaynakları değinir. *Patria*'ya göre Polieuktos Kilisesi ile Havariyun Kilisesi arasında bir yerde idi.

Arestas VII:493c.

Aretae VII:493c.

Aretas Deresi *bak.* Göksu Deresi

Aretas Sarayı *mad. I:299c,* II:253a.

Arev Basımevi III:183b.

Arevdragan Basımevi III:183b.

Arevelk Matbaası III:183a.

Argeşo, Semih VI:296a.

Argirolimne Sarayı Sözcük anlamıyla "gümüş göl" demektir. Anna Komnena'ya göre, I. Haçlı Ordusu 1097'de Anadolu'ya geçerken bu sarayı tahrip etmiş ve yağmalamıştı. Haliç'te surlara yakın bir yerdeydi. Adı sonradan Girolimne oldu.

Argironion *mad. I:300a.*

Argiroprateia Bizans döneminde gümüşçü dükkânlarının bulunduğu bölgeye verilen ad. Konstantinopolis'in en önemli caddesi olan Mese üzerinde, Konstantinos Forumu ile Büyük Saray'ın ana girişi olan Halke Kapısı arasında uzanıyordu. 532'de, Nika Ayaklanması sırasında yandı, sonradan restore edildi. Gümüşçülerin 10. yy'a kadar aynı yerde faaliyet gösterdikleri bilinmektedir.

Argiropulos, İoannes (1393/1394 ya da 1415, Konstantinopolis 1487, Roma) Bizanslı yazar ve öğretmen. Kiliselerin birleştirilmesinin görüşüldüğü Ferrera-Floransa Konsili'ne (1438-1439) katıldı. 1441-1443 arasında İtalya'daki Padua Üniversitesi'nde eğitim gördükten sonra burada Latince ve Grekçe öğretmenliğine başladı; Konstantinopolis'e döndü ve Sırp Kralı Milutin'in adına kurulan hastanede hocalık yaptı (1448); Katolikliği kabul etti; 1453'ten sonra Floransa'ya göç etti.

III:138a.

Argo *mad. I:300a.*

Argonotlar II:283c.

Argun, Mübeccel (1910, İstanbul - 1983, İstanbul) Atlet, jimnastikçi. Spora atletizmle başladı. 300 m bayanlar yarışının ilk şampiyonudur. 1929'da Çapa Eğitim Enstitüsü'nü bitirdikten sonra İsveç'te jimnastik eğitimi gördü. Uzun yıllar İstanbul'da beden eğitimi öğretmenliği yaptı. Ayrıca halkevlerinde jimnastik sporunun yaygınlaşması için çaba harcadı.

Arhai Foisusai II:206b.

Arheion VI:141b, VII:493a.

Arı, Ali Rıza (1895, Serez - ?, ?) Makine ve elektrik teknisyeni. Liseyi bitirdi. İstanbul Elektrik Santralı atölye şefi olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Arıbal, Lütfiye IV:356c.

Arıburnu, Orhon Murat (1918, İstanbul - 1989, İstanbul) Şair ve sinema sanatçısı. Hukuk öğrenimi gördü. Orhan Veli, Oktay Rifat ve Melih Cevdet Anday'ın başlattıkları Garip (Yeni Şiir) akımına katıldı. Şiirlerini, *Kovan* (1940), *Bu Yürek Sizin* (1982), *Buruk Dünya* (1985) adlı kitaplarda topladı. Aktör olduğu için edebiyattan çok sinemada ün yaptı. Çok sayıda filmde rol alan Arıburnu *İstiklal Madalyası* (1947), *Lale Devri* (1951), *Ateşten Damla* (1964) gibi kahramanlık filmleri oynamış, *Yüzbaşı Tahsin* (1950), *Sürgün'de* (1953), *Tütün Zamanı* (1959) filmlerinde yönetmenlik yapmıştır. Yönetmen olarak görev aldığı diğer filmler *Beklenen Şarkı* (1954), *Lejyon Dönüşü*'dür (1957).

II:447c, III:155c, V:169c.

Arıburun, Tekin (1905, İştip - 1993, İzmir) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi. Hava Kuvvetleri komutanlığı yaptı. 1964-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. 1970-1977 arasında da Cumhuriyet Senatosu başkanlığı yaptı.

Arıcan, Fikret *mad. I:301a,* II:67b, III:287a.

Arıkan, Saim *mad. I:301a.*

Arın, Süha II:148c.

Arıtma Tesisleri *bak.* Atıksu

Arif (ö. 1864, Humhum) II:434c.

Arif (Şair) III:510b.

Arif Ağa

İlgili madde:

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Arif Ata Bey VII:545a.

Arif Bey (Çarşambalı) *mad. I:302a,* VII:449c.

Arif Bey (Hacı) *mad. I:301b,* 2a, 190a, 414a, III:254b, 546c, IV:14c, 72b, V:5c, 529a, 560b, VI:11c, VII:124c, 159c, 164c, 545a, 563a.

Arif Bey (Kabadayı) IV:323a.

Arif Bey (Kanuni) (1862, İstanbul - 1911, Yemen) Kanuni ve besteci. Besteci Zeki Arif Ataergin'in (1986-1964) babasıdır. Kanunu mandalsız çalan Arif Bey bu sazın 20. yy'da yaygınlaşmasını sağladı. Türk musikisinde yakın dönemin en büyük kanun sanatçılarından biri olarak kabul edildi. Darü'l-Musiki adlı bir dernek kurarak Tanburi Cemil, Santuri Edhem ve Udi Nevres'le birlikte Tepebaşı Tiyatrosu'nda halka nitelikli konserler verdi. Sultaniyegâh peşrevi ile saz semaisi saz musikisinin en parlak örnekleri arasındadır.

V:69a.

Arif Bey (Kâtip) V:118b.

Arif Cemil VI:380c.

Arif Çelebi (ö. 1320, Ulu) V:423a.

Arif Damar II:449a.

Arif Dede Tekkesi *bak.* Kapıağası Mescidi ve Tekkesi

Arif Efendi (Bakkal) *mad. I:302c,* 303a, 504b, VI:127b, VII:165b.

Arif Efendi (Kethüdazade) *mad. I:302b,* II:165b, VI:517a, VII:476a.

Arif Efendi (ö. 1813, Reisülküttab) II:286a, III:67b.

Arif Efendi (ö. 1864, Yesarîzade) II:434c.

Arif Efendi (Üsküdarlı) VI:39c.

Arif Hikmet (Hersekli) IV:564a.

Arif Hikmet Bey (ö. 1918) *mad. I:303a.*

Arif Hikmet Beyefendi (1786, İstanbul - 1859, İstanbul) Şeyhülislam, şair. Vezir İsmail Raif Paşa'nın torunu, Kazasker İbrahim İsmet Bey'in oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı. 1846-1854 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1851'de Encümen-i Daniş'e üye oldu. *Divan*'ı 1866'da basılmıştır. *Tezkire-i Şuara, Mecmuatü't-Teracim* ve *Tezkire-i Arif Hikmet* adlı eserleri gibi Kâtip Çelebi'nin *Keşfü'z-Zünun*'una yazdığı zeyl de tamamlanamamıştır.

III:508c.

Arif Hikmet Paşa (Amiral) III:28a.

Arif Hikmeti Dede (ö. 1874) V:421c.

Arif Mehmed Efendi (ö. 1816) II:286a, III:67b.

Arif Süleyman (ö. 1769) III:66c.

Arif Yaşar Baba (ö. 1930) VI:325a.

Arife Divanı *mad. I:303a,* VII:385a.

İlgili madde:

Bayram Alayı II:99b

Arife Hanım IV:344c.

Arife Tahtı I:304a.

Arifî (ö. 1551, Şair) III:443b.

Arifî (ö. 1562) *bak.* Fethullah Arif

Arifî Paşa (1830, İstanbul - 1895, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli diplomatik görevlerin ardından hariciye, maarif ve adliye nazırlıklarında bulundu. 1879'da getirildiği sadrazamlık görevinde üç aya yakın bir süre kaldı. Şûra-yı Devlet reisliği yaptı.

I:304c.

Arifî Paşa Korusu *mad. I:304c,* II:116a.

İlgili madde:

Korular V:71b

Arifî Paşa Yalısı (Bebek) III:69b.

Arif'in Hilesi VI:133c.

Arif'in Kıraathanesi *mad. I:305a,* IV:564c.

Arif'in Yeri Beyoğlu'nda, Sıraselviler'de, Billurcu Sokağı'ndadır. Çiçek Bar olarak da tanınır. Sanatçıların, sinemacıların, reklamcıların rağbet ettikleri bir bardır. Yarım yüzyıla yakın zamandır bar sözcüğünün Türkçede bürünmüş olduğu anlamının (konsomatrislerin çalıştığı, dansözlerin program sundukları, İstanbul'a gelmiş kimi taşralı tüccarların para saçtıkları, yasadışı işlerin çevrildiği, kadınların pazarlandığı yer) değişmesinde ve sözcüğün doğduğu ülkelerdeki anlamına dönmesinde rol oynamıştır.

Aristarhis Ailesi *mad. I:305b.*

Aristarhis, Grigorios IV:462b, VI:366a.

İlgili madde:

Aristarhis Ailesi I:305b

Aristarhis, İoannis VI:366a.

İlgili madde:

Aristarhis Ailesi I:305b

Aristarhis, Nikolaos Stavrakis III:155b.

İlgili madde:

Aristarhis Ailesi I:305b

Aristarhis, Stavrakis VI:366a.

İlgili madde:

Aristarhis Ailesi I:305b

Aristoteles I:66c.

Ariusçuluk IV:181c.

Arizona Bar Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'ne açılan sokaklardan, eski Eczacı, yeni Deva Sokağı'nda, adını II. Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de de etkisini gösteren Amerikan kültüründen almış müzikli, içkili, danslı lokal. İçki ve kokteyllerine Amerikan kültürü hâkimdi, müzik ise caz müziği hariç, Avrupa müziği, Paris şansonları, Viyana lied'leri idi. Kısa ömürlü ama ilginç bir lokal olarak Beyoğlu tarihine adını geçirdi.

II:221a.

Arkadaş Haftalık dergi. 27 Eylül 1876-7 Kanunuevvel 1876 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve yazarı Şemsi, müdürü Tevfik idi.

Arkadaş On beş günlük resimli dergi. 18 Ocak 1910-28 Temmuz 1910 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Mithat Sadullah, yazı işleri müdürü Osman Fahri idi.

Arkadaş Haftalık resimli dergi. 27 Haziran 1928-29 Mayıs 1929 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu Müdürü Sedat Simavi idi.

Arkadi Gazinosu III:379a.

Arkadia VI:345a.

Arkadianai *mad. I:305a.*

Arkadios *mad. I:305b,* II:87c, III:225c, IV:181c, 331b, VI:291c, VII:247a, 262b, 294c, 567b.

İlgili maddeler:

Arkadios Forumu I:306a

Arkadios Sütunu I:306b

Eudoksia Sütunu III:225c

Arkadios Forumu *mad. I:306a,* 216b, IV:1a, 529a, V:405a, 433a.

İlgili maddeler:

Arkadios I:305b

Arkadios Sütunu I:306b

Arkadios Hamamı I:305b.

Arkadios Sütunu *mad. I:306b,* 289a, II:325a, III:52c, IV:142a, V:405a, VI:49c.

İlgili maddeler:

Arkadios I:305b

Arkadios Forumu I:306a

Arkan, Sadi II:449c.

Arkan, Seyfi II:449c, III:325a.

Arkeologiki Pinakes tes Hagias Sofias I:281b.

Arkeoloji Müzeleri *mad. I:307c,* 41a, 295a, II:9c, 145a, 327c, 340c, 519b, 552c, III:205b, IV:167a, 222b, V:491b, VI:24a, 64a, 192a, VII:289a, VII:365a.

İlgili maddeler:

Arkeoloji Müzeleri Binası I:310a

Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi I:311c

Çinili Köşk II:517c

Dethier, Philipp Anton III:41b

Eldem, Halil Edhem III:151b

Eski Şark Eserleri Müzesi III:205b

Ogan, Aziz VI:122b

Osman Hamdi Bey VI:161c

Arkeoloji Müzeleri Binası *mad. I:310a,* VI:66a.

Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi *mad. I:311c,* V:174c.

Arkeoloji Müzeleri Yıllığı *mad. I:312b.*

Arkın Kitabevi VII:449b.

Arkın, Ramazan Gökalp (1914, Malatya) Gazeteci, yayıncı. Necatibey Öğretmen Okulu'nu ve Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji Bölümü'nü bitirdi. Bir süre memuriyette bulunduktan sonra İstanbul'a gelerek *Tan* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Daha sonra "Bir" ve "Arkın" yayınevlerini

kurdu. Birçok kitap ve ansiklopedi yayımladı.

VII:449b.

Arkoç, Özcan (1939, Hayrabolu) Futbolcu. Spora Vefa'da başladı. 1958'de Fenerbahçe'ye, 1962'de Beşiktaş'a, 1964'te Avusturya'nın Austria Wien ve 1966'da Almanya'nın Hamburger SV kulübüne transfer oldu. Hamburg'da oynadığı yıllarda Almanya'nın en iyi kalecilerinden biri olarak gösterildi. Hamburg ile birlikte bir kez kupa kazandı, bir kez de Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası finali oynadı (1967-1968). Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük diploması alarak başta Hamburger SV olmak üzere bazı Alman takımlarını ve Kocaelispor'u çalıştırdı. 9 kez milli oldu ve bir kez de kaptanlık yaptı.

Arlı, Rasih Emin III:220c.

Armağan Süresi belirsiz edebiyat, tarih vb dergisi. 1874'te yayımlandı. Yazarı M. Arif'ti.

Armağan Dağarcığı On beş günlük "fenni ve edebi" dergi. 1887'de yayımlandı. Sahibi İhsan Hüseyin, yazarı Ahmed Nureddin idi.

Arman, Cihat *mad. I:312c*, III:287a.

Arman, Enver VII:439b.

Armaş Ruhban Okulu III:483b.

Armutlu *bak.* Küçükarmutlu

Armutlu Yarımadası III:76b.

Arna, Fuat (1909, İstanbul - 1962, ?) Hukukçu, gazeteci. Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, serbest avukatlık yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Arnaudin *mad. I:313a*, II:288c, 497c.

Arnavud Shqiqetari Haftalık Türkçe ve Arnavutça siyasi dergi. 1909-1912 arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve müdürü Derviş Hima idi.

Arnavut Zinciri *mad. I:313b.*

Arnavutköy *mad. I:313c*, II:166a, IV:534b, VII:493a.

İlgili maddeler:

Amerikan Robert Lisesi I:244a

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Arnavutköy Karakolu I:318b

Beyhan Sultan Çeşmesi II:191a

Beyhan Sultan Sahilsarayı II:191c

Boğaziçi II:266a

Taksiarhes Kilisesi VII:195b

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji *mad. I:316c*, II:115a.

Arnavutköy Çileği I:316a.

Arnavutköy Fıkaraperver Cemiyeti 2 Aralık 1946'da, Arnavutköy'deki Rum ilkokul öğrencilerine ve yoksullara yemek ve muhtaçlara para yardımı yapmak üzere kurulmuş dernek. Merkezi Arnavutköy Satış Meydanı, no. 22'deydi. Başkanı Vasil Triyandafilidis'ti. Derneğin diğer yöneticileri de Rumdu.

Arnavutköy İskelesi IV:202b.

Arnavutköy Karakolu *mad. I:318b.*

Arnavutköy Vapur İskelesi Gazinosu III:379c.

Arnavutköyü Ciğeri Hıdrellezde kuzu kesimine izin verildikten sonra bu köydeki aşçı dükkânlarında kuzu ciğerinden yapılan sote ve yanında piyaz, İstanbullularca pek makbuldü. Kırmızı biber ve una bulanıp bol yağda kızartılan, üzerine yine kırmızı biberli kızgın yağ gezdirilen bu tür ciğer akşamcıların da mezelerindendi.

Arolat, Ali Mümtaz (1897, İstanbul - 1967, İstanbul) Şair. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okudu. Öğrenciliği sırasında I. Dünya Savaşı'na katıldı. Banka memuru olarak yaşamını kazandı. İlk şiirlerinde "Seza" mahlasını kullanmış olan hececi şair, *Şair, Nedim, Yeni Mecmua, Dergâh* ve *Milli Mecmua* dergilerinde yayımladığı şiirlerini *Bir Gemi Yelken Açtı* (1926) ve *Hayal İkliminden Dönen Diyor ki* (1960) adlı kitaplarda topladı. Gazeteci Osman Saffet Arolat'ın büyükbabasıdır.

IV:145a.

Aroyo, Yeşua VII:402b.

Arpa Emini Tanzimat'a değin İstanbul'da kara taşımacılığı büyük ölçüde hayvanla yapıldığı gibi, sivil ve asker görevlilerin, devlet erkânının da binek ve arabaya koşulan atları vardı. Bu nedenle arpa, saman ve ot gereksinimi, kentin yiyecek gereksiniminden sonra ikinci sırayı almaktaydı. Çeşitli yerlerden gemilerle yem ve arpa getirtilmesi, dağıtılması işlerini üstlenen arpa emini, kendisiyle eş düzeydeki gümrük emini, tersane emini, koyun emini, şehremini ve matbah emini gibi birun örgütünün başlıca görevlilerindendi.

Arpa Emini Köprüsü *bak.* Bayrampaşa Deresi Köprüsü

Arpa Emini Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Fatma Sultan, Neslişah, Mimar Sinan, Hoca Üveyz, Hasan Halife, Molla Şeref, Ördek Kasap, Deniz Abdal ve Ereğli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.715'tir.

Arpacı Hanı Üsküdar'da çarşı içindeydi. Günümüzde hana ait hiçbir iz yoktur. Yapının varlığına ilişkin bilgi Üsküdarlı Destancı Vasıf Hoca'nın (Hiç) hatıralarına dayanmaktadır.

Arpacıbaşı Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Abdurrahman Şeref Bey Caddesi ile Arpacı Hayrettin Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. Bânisi, İstanbul'un fethinde bulunduğu ve ordunun arpasını sağladığı rivayet edilen Hayreddin Ağa'dır. İnşa tarihi tam olarak tespit edilemeyen mescidin yanında, bânisinin küçük türbesi yer almakta, Arpacı Hayrettin Sokağı'na açılan niyaz penceresinin üzerinde Arpacı Hayreddin Ağa'nın adını ve ölüm tarihini (860/1456) içeren bir kitabe görülmektedir. *Tezkiretü'l-Ebniye*'deki kayıttan Mimar Sinan eliyle yenilendiği anlaşılan mescidin ahşap yapısı 19. yy'da yeni baştan inşa edilmiş olmalıdır. Son olarak 1986'da yenilenen yapı İstanbul'un günümüzde mevcut nadir ahşap mescitlerinden birisidir. Yamuk planlı küçük bir harim ile kavşak noktasında yer alan, bodur bir ahşap minaresi vardır.

III:15b.

Arpacılar Mescidi *bak.* Bursa Tekkesi Mescidi

Arpacıoğlu, Osman III:287a.

Arpad, Burhan *mad. I:318c*, II:447b.

Arsa Spekülasyonu *mad. I:319a*, IV:164c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi Yasası II:290b

Gecekondu III:381a

Göç III:404c

Planlama VI:265b

Arsal, Sadri Maksudi VII:224c.

Arsan, Hüseyin Hüsnü *mad. I:323c.*

Arsan Vamık Efendi IV:519b.

Arsebera (Arsaberu) VI:141b.

Arsel, Hatice Şiyma IV:356b.

Arsenios Autorianos I:379c.

Arsenios Manastırı *bak.* Spiridon (Ayios) Manastırı

Arseven, Celal Esad *mad. I:324a*, 537a, II:407a, III:236b, 529b, IV:25a, 335a, 412b, V:81a, 170a, 174c, 370c.

Arsever, Rıza III:207a.

Arslan Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Sultantepe'de, Elmaşçı Sokağı'nın karşısında bulunmaktadır. Bânisi Arslan Ağa, valide kethüdasıydı. Kesme taştan klasik üslupta 1056/1646'da yaptırılmıştır. Büyük bir haznesi ve mermerden aynataşı bulunmaktadır. Kitabesi sivri kemerinin üzerinde yer almaktadır. Cephesi kenarlarda oyma ve kabartmalarla çerçevelenmiştir.

Arslan, Muhiddin III:207a.

Arslan, Refik I:356a.

Arslanhane *mad. I:325c*, 102c, II:153a, III:51a, IV:130a, VI:49b, VII:13c, 55b, 289a, 297c, 461b.

Arsoy, Yesari Asım *mad. I:326b*, 230c, III:260c, V:534a, VI:250a, 497a, VII:209b.

Arşag, Zareh III:183b.

Arşarunyatz Cemiyeti IV:171c.

Art Deco *mad. I:326c*, II:449c.

İlgili maddeler:

Art Nouveau I:327b

Markiz Pastanesi V:300c

ART Galery (Teşvikiye) VI:437b.

Art Nouveau *mad. I:327b*, 132a, 398a, 540a, II:401a, 403a, 491a, 551a, IV:94a, VI:148b, 241a, VII:390a.

İlgili maddeler:

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c

Aşiyan I:371b

Botter Apartmanı II:312c

D'Aronco, Raimondo Tommaso II:550a

Hıdiv Kasrı IV:61c

Hıdiva Sarayı IV:63c

Huber Köşkü IV:93a

İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301c

Kemaleddin Bey IV:521a

Markiz Pastanesi V:300c

Şale Köşkü VII:132c

Yeniçeri Müzesi VII:471c

Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Artabasdos IV:466c.

Artam, Nurettin (1900, İstanbul - 1958, İstanbul) Gazeteci ve şair. İstanbul Sultanisi'nde okudu. I. Dünya Savaşı sonunda iki yıl kadar esir kaldı. 1940'lı yıllarda Ankara Radyosu'ndaki ünlü "Radyo Gazetesi" adlı günlük konuşmalarıyla tüm yurtta tanındı. Çeşitli gazete ve dergilerde yazılar yayımladı. *Boş Saatlerde* (1933), *Varım Yoğum ve Seccade* (1946) başlıklı kitaplarda şiirlerini topladı.

VII:322a.

Artemel, Talat *mad. I:333a*, VII:36b.

Artemis Tapınağı II:258c, V:477c.

Artemision I:235a.

Artin (Ekmekçi) IV:324c.

Artin (Kazaz) *bak.* Bezciyan, Artin

Artin, Mandoli V:529b.

Artin Usta (Demirci) III:500b.

Artisan Sanat Galerisi VI:437c.

Artistik-Sine (Artistic-Cine) Haftalık Türkçe ve Fransızca "Şark ve Balkan" sinema dergisi. İmtiyaz sahibi ve müdürü Piyer Sarıyan, başyazarı Antuvan Pol, Türkçeye tercüme eden Ragıp Rıfkı idi.

Artopoleia I:271b, II:180c, 475a.

Artun Basımevi III:183b.

Artun, Şevki VI:538a.

Artunkal, Ali Rıza (Korgeneral) IV:147c.

Aru, Kemal Ahmet II:451c, V:79a, 208a, VI:267a.

Aru, Selim VII:455b.

Aruca, Nükhet II:389a.

Aruoba, Güloya III:46a.

Arvasî, Abdülhakim IV:485c, VI:36a, 37b.

Arzodası *mad. I:333b*, 304a, 519c, II:42c, III:69a, 172c, 326c, V:141a, VI:449c, VII:283a, 286c, 292a, 384c.

İlgili maddeler:

Arife Divanı I:303a

Topkapı Sarayı VII:280c

Arz-u Hal Haftalık, resimli dergi. 14 Şubat 1910-11 Mart 1910 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Rauf, sorumlu müdürü Mehmed Hâzım idi.

Arzuhal Taşı Haliç'te, Eyüp'ün karşısında, Karaağaç'a yakın adacıklardan birinin üstüne özel olarak dikilmiş bir taştı. Kaidesi harç ve demirle yapılan, fakat yapılış tarihi ile amacı bilinmeyen bu ilginç taş için halk arasında bazı rivayetler vardı. Olasılıkla III. Ahmed döneminde (1703-1730), Bahariye ve Kâğıthane bayındır iken bu taşa, padişaha sunulmak üzere "arzuhal" (dilekçe) konuluyordu. Dileği ve şikâyeti olanlar, bir kayıkla adacığa gelip arzuhallerini taşa koymakta, daha sonra bir saray görevlisi bunları götürüp padişaha sunmaktaydı. Taş bilinmeyen bir tarihte yerinden söküldü; kaidesi ise 1940'lara değin mevcutken bulunduğu adanın tuğla imal edenlerce tamamen tüketilmesi sonucu tahrip oldu ve belediye tarafından yıktırıldı.

Arzuhalciler *mad. I:335a.*

Arzuman, Onuik III:183a.

Arzumanova, Krassa II:16b.

Asadoryan, Artin V:283a.

Asaduryan, Harutyun III:183a.

Asaf Derviş Paşa (1868, İstanbul - 1928, İstanbul) Türkiye'de modern kadın hekimliğinin kurucusu sayılan cerrah. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Berlin'de öğrenim görerek kadın doğum uzmanı oldu. 1899'dan başlayarak çeşitli okul ve hastanelerde ders verdi, tıpla ilgili çeşitli askeri ve sivil görevlerde bulundu. 1909'da İstanbul'da kurulan Tıp Fakültesi'ndeki görevini ölümüne değin sürdürdü.

VII:389a.

Asaf Muammer IV:345b.

Asaf Paşa Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca'dadır. Yedi-Sekiz Hasan Paşa Yalısı diye de bilinir. 19. yy'ın son çeyreğinde yapıldığı sanılan yalı, merkezi sofalı, taşlıklı, çıkmalı ve çatı odalı bir yapıdır. 1200 m² bahçe içinde kurulu olup 300 m² kullanım alanına sahiptir.

Asafabad I:535c.

Asâkir-i Bahriye-i Nizamiye Tanzimat döneminde İstanbul'da örgütlenen deniz kuvvetleri. Asakir-i Mansure-i Muhammediye'ye (kara ordusu) koşut olarak kurulan bu yeni örgüt eski kalyoncu, levent ve azeb sınıflarının yerini aldı. İstanbullular Bahriye-i Nizamiye birliklerindeki askerlere, "bahriye nizam askeri", daha çok da "bahriyeli" demekteydiler. Örgüte, kura yöntemi ile kıyı halklarından gençler alınmaktaydı.

Asâkir-i Hassa I:31a, III:457c.

Asâkir-i Hassa-i Muhammediye Hastanesi I:345a.

Asâkir-i Hassa-i Şâhâne Hastanesi I:346a.

Asâkir-i Mansure-i Hassa Hastanesi I:345a.

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye *mad. I:337b*, 352b, 416a, 558b, II:364a, 391a, 413c, III:138c, 220b, 296b, 297b, 457c, IV:314c, 440b, V:116c, 257c, 372c, VI:11b, 306c, 491a, VII:264b, 358b.

İlgili madde:

Vak'a-i Hayriye VII:357a

Asâkir-i Muntazama-i Bahriye III:457c.

Asal, Seyfettin II:142b.

Asal, Sezai II:142b.

Âsâr Haftalık dergi. 20 Şubat 1885-21 Ağustos 1886 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sencerzade Mehmed Reşad, başyazarı Menemenlizade Tahir'di.

Âsâr-ı Atika Encümen-i Daimisi IV:222a, VII:73c.

Âsâr-ı Atika Müzesi I:308c, VI:122b.

Âsâr-ı Edebiyye 1888-1889 arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi el-Hac İbrahim'di.

Âsâr-ı Müntehabat On beş günlük edebiyat dergisi. 1910'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi Mehmed Hulusi, sorumlu müdürü Giridî Rahmi, başyazarı Faik'ti.

Asâr-ı Nisvan/Kadın Yazıları IV:346b.

Âsâr-ı Perakende Süresi tespit edilemeyen "edebiyat, fünun, teracim-i ahval, letaif" dergisi. 1874'te yayımlandı.

Asariye Camii *mad. I:339a*, II:164b.

Asayiş Vapuru *mad. I:339c.*

Asbestas, G. IV:141c.

Asdik Ağa (1840, İstanbul - 1913, İstanbul) Ermeni asıllı hanende ve besteci. Asıl adı Asadur Hamamcıyan'dır. 20. yy'ın başarılı hanendelerinden besteci Boğos Hamamcıyan'ın (1872-1945) babasıdır. Binlerce eseri ezbere biliyordu. Abbas Halim Paşa koleksiyonundaki eserlerin büyük bir bölümünü notaya aldı. Sevilen eserler besteledi. Kilise musikisine ait eserleri de vardır.

Asdvadzadur III:182a.

Asdvadzaduryan, Çınçin Hovhannes III:182b.

Asdvadzaduryan, Hovhannes III:182a.

Asdvadzadzin (Surp) Ermeni-Süryani Kilisesi *mad. I:340a.*

Asdvadzadzin (Surp) Katolik Kilisesi Beyoğlu'nda, Sakızağacı'ndadır. Sultan Abdülaziz'in 3 Kasım 1864 tarihli fermanıyla temeli atıldı ve Patrik Andon

Hasun tarafından 6 Kasım 1866'da ibadete açıldı. Mimarı Andon Tülbentçiyan'dır. Korint tarzında inşa edilen kilisenin genişliği 16,50 m, uzunluğu 46,50 m ve yüksekliği 28 m'dir. Dört yüksek sütunla inşa edilmiş olan büyük mihrabının yanlarında iki küçük mihrap daha yer alır. Buradaki resimler Romalı sanatçılara aittir.

III:184b.

Asdvadzadzin (Surp) Katolik Kilisesi Büyükada'da Mehmetçik Sokağı'ndadır. Andon Apelyan'ın inşa ettirdiği kilise 1858'de ibadete açıldı. Yüksekliği 11 m, derinliği 20 m ve genişliği 9 m'dir. Tek açıklıklı dikdörtgen bir hacimden ibarettir. Beşik çatısı kiremit örtülüdür. Giriş bölümünde koronun yer aldığı balkon vardır. Mimarının Andon Tülbentçiyan olduğu tahmin edilmektedir. 1984'te onarım görmüştür.

III:184b.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi Bakırköy İlçesi'nde, Ebüzziya Caddesi, no. 34'tedir. Asıl adı "Dzununt Surp Asdvadzadzin"dir (Azize Tanrınanası'nın Doğuşu). Kilise binası ilk kez Bakırköy ve Azadlı Baruthaneleri ile civardaki fabrikalarda çalışan Ermeni işçilerin ve ailelerinin ruhanî ihtiyacı için Barutçubaşı Hovhannes Bey Dadyan tarafından 1844'te inşa ettirildi. Geçirdiği birkaç küçük onarımdan sonra 1894'teki depremde hasar gördü. Bu olaydan sonra büyük bir onarım geçirdi. Dış görünüş açısından çok sade olan bazilik tipteki kilisenin bir çan kulesi vardır. Kilisenin içi ve dışı son kez 1984'te onarılmıştır. Bitişiğinde Ardzrunyatz (bugün Dadyan) Ortaokulu yer alır.

III:184a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) *mad. I:340c*, III:184a, VI:48a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi Eyüp İlçesi'nde, Kanun Sokağı, no. 5'tedir. 18. yy'ın sonundan beri var olduğu bilinmektedir. 1812'de Ermeni usta ve işçilerin aileleri için yeniden inşa edilmiştir. Önce 1840, daha sonra da 1845'te olmak üzere iki kez Hovhannes Bey Dadyan'ın çabalarıyla onarılmıştır. 1855'te ise yine Hovhannes Bey Dadyan'ın maddi desteğiyle ahşap kilisenin yerine kâgir yeni kilise inşa edilmiştir. Ahşap basık tonozun içerisine gizlenen toprak çömlekler, sunağın altındaki mermer oyma ve absidin üzerindeki melek resimleri kilisenin özelliğidir. Son kez 1994'te onarılan kilisenin nefe girişinde demir bir kapı yer almaktadır.

III:184a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı) *mad. I:341c*, 292a, II:224a, III:182b, 183c, 388b, IV:400c, V:120c, VI:140c, 276a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Ortaköy) II:38b, III:184a, V:21a.

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Yeniköy) *mad. I:342c*, III:184a.

Asena, Duygu IV:352c.

Asesler *mad. I:343b*, III:457c.

Asılyazıcı, Hayati VII:146c.

Asım (Çelebizade) III:66b, 67b, IV:314b, V:183c.

Asım (Mütercim) VI:13a.

Asım (ö. 1712) III:65c.

Asım Baba (1869, İstanbul - 1943, İstanbul) Ortaoyunu ve tuluat oyuncusu. Kambur Mehmet Topluluğu'nda oynamaya başlamış, Abdî, Kavuklu Hamdi, Kel Hasan, İsmail Dümbüllü, Naşit topluluklarında çalışmıştır. "Pişekâr" rolüyle ün kazanmıştır. Ortaoyununun son temsilcilerindendi.

III:542b.

Asım Bey (1851, Yenişehir [bugün Yunanistan'da] - 1929, İstanbul) Giriftzen, besteci. Besteci Musa Süreyya Bey (1884-1932) ile piyanist Nihal Erkutun'un (1909-1989) babasıydı. 18 yaşında İstanbul'a geldi. Türk musikisinde artık kullanılmayan girift sazının son icracısı oldu; besteci olarak da tanındı. "Cana rakibi handan edersin" güfteli uşşak şarkısı ile rast peşrevi en tanınmış eserleridir.

VI:161c.

Asım Efendi (ö. 1902) VI:330c.

Asım Efendi (ö.1760, Küçükçelebizade) *bak.* İsmail Asım Efendi

Asım Mehmed Bey (ö. 1836) V:94c.

Asım Paşa Konağı III:172b.

Asır Haftada beş gün yayımlanan siyasi gazete. 1870'te yayımlandı. Sahibi Tevfik'ti.

V:368c.

Asır Kütübhanesi 19. yy'ın sonlarında Tavukpazarı'nda kurulmuş kitabevi. Yayıncılık ve kitapçılıkla uğraşan Kasbar, Ohannes ve Kirkor Kayseryan kardeşlerden sonuncusu tarafından kurulan Asır Kütübhanesi'nde eski ve yeni dergiler, cüz cüz çıkan kitaplar da bulunurdu. Kirkor Faik adını da kullanan sahibi başta Ahmed Rasim olmak üzere birçok genç yazarın kitaplarını yayımlamıştır.

Asildar Günlük siyasi gazete. 1919'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi Şehsuvarzade Osman, başyazarı Refii Cevad'dı.

ASİS VI:526c.

Âsitane *mad. I:344a*, IV:256a.

Asitane Restaurant VI:9b.

Âsitane-i Nureddin *bak.* Nureddin Cerrahî Tekkesi

Asker On beş günlük dergi. 9 Eylül 1908-14 Eylül 1909 tarihleri arasında yayımlandı. Kurucusu ve başyazarı Osman Senayi, müdürü İbn Sırrı Ahmed Cevdet'ti.

Asker Hocası Haftalık "siyasetten başka her şeyden bahseder" dergi. 1920'de yayımlandı. Başyazarı ve başdüzeltmeni Recep Vahdi'ydi.

Asker Ressamlar Derneği II:189a, 482b, III:82a, V:177b.

Askeri Baytar Mektebi I:354a.

Askeri Baytar Rüşdiyesi I:352c.

Askeri Hastaneler *mad. I:344c*, IV:14a, VI:401c.

İlgili maddeler:

Bahriye Merkez Hastanesi I:548c

Cerrahhane-i Mamure II:413c

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi III:439c

Gümüşsuyu Askeri Hastanesi III:449b

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:29a

Tıbhane-i Âmire VII:264b

Askeri Kuruluşlar *mad. I:349c.*

Askeri Levazım Mektebi I:353c.

Askeri Müze *mad. I:350a*, 307c, III:298c, IV:296a, V:373b, VI:24a, VII:455c, 461b.

İlgili maddeler:

Ahmed Muhtar Paşa I:127b

Aya İrini Kilisesi I:433a

Cebehane II:390c

Fethi Ahmed Paşa III:298b

Maçka Silahhanesi V:237a

Yeniçeri Müzesi VII:471c

Askeri Nekahethane III:180c.

Askeri Okullar *mad. I:351b*, III:138b.

İlgili maddeler:

Acemi Ocağı I:61c

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337b

Bostancı Ocağı II:305b

Canbazhane II:382c

Cerrahhane-i Mamure II:413c

Deniz Astsubay Hazırlama Okulu III:22c

Deniz Harp Okulu III:25b

Harp Akademileri III:561a

Hava Harp Okulu IV:21a

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c

Kuleli Askeri Lisesi V:115c

Mehterhane V:371b

Mekteb-i Harbiye V:372c

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne V:375b

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13b

Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14b

Tıbhane-i Âmire VII:264b

Askeri Sağlık Mektebi IV:29b.

Askeri Sanayi İdadisi I:353a.

Askeri Tahiniye Fabrikası *mad. I:354b.*

Askeri Tıbbiye I:353a.

Askeri Veteriner Tatbikat Okulu I:346b.

Aslan Ağa Suyolu VII:351a.

Aslangil, Feyzi III:4a, VI:496c.

Aslan'ın Gazinosu I:534a.

Aslanyan, Kevork VI:250b.

Aslanyan, M. III:183b.

Aslanyan, Viçen *mad. I:354c.*

Aslı Han Beyoğlu'nda balık pazarının bulunduğu Sahne Sokağı'nda, bugün Beyoğlu yakasının sahaflar çarşısı olan yeni işhanı. Zemin katından Duduodaları Sokağı'na (Sahne Sokağı'nı Hamalbaşı Caddesi'ne bağlayan ve balık pazarının bir parçasını oluşturan sokak) geçilebildiği için aynı zamanda pasaj niteliğindedir. Son zamanlarında meyhanelerin ağırlıkta olduğu Krepen Pasajı'nın yerine yapılmıştır. Sahne Sokağı üzerindeki üç pasajdan birisidir (diğerleri Çiçek Pasajı ve Avrupa Pasajı ya da Aynalı Pasaj'dır).

V:105c.

Aslıer, Mustafa I:212a.

Asma Mescidi *bak.* Asmalı Mescit

Asmaaltı Çarşısı Mısır Çarşısı ile eski Balık Pazarı arasında yer alıyordu. Osmanlı döneminde bu çarşının özelliği Müslüman tüccarların elinde bulunmasıydı. Toptan ve perakende bakkaliye malzemesinin satıldığı bu çarşı giderek önemini yitirdi. II. Mahmud döneminin (1808-1839) başlarında buradaki bekâr odaları ve kahveler nedeniyle yeniçeri ayaklanmalarında bir merkez konumuna geldi.

Asmalı Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Tepebaşı'nda, Asmalı Mescit, Mezarlık ve Minare sokaklarının kavşağında idi. *Hadîka*'da mescidin bânisinin II. Bayezid'in tersane kalafatçıbaşısı Yunus Ağa olduğu kaydedilmiştir. Minberini Ömer Ağa yaptırmıştır. Yine aynı yerde, bânisinin mezarının mescidin haziresinde olduğu belirtilmişse de ne mescit, ne de kabir günümüze ulaşmıştır.

I:212b, 355a.

Asmalı Mescit Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Evliya Çelebi, Yahya Kâhya, Kamer Hatun, Hüseyin Ağa, Kuloğlu, Tomtom ve Şahkulu mahalleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 918'dir.

II:221a.

Asmalımescit Sokağı *mad. I:354c,* IV:265c, VII:317a.

Aspar Su Haznesi *mad. I:356c,* 86a, II:472a, IV:517c, VI:343a, 469c, VII:47b, 62c.

İlgili maddeler:

Aetios Sarnıcı I:86a

Yavuzselim VII:447a

Asrî Hafta Haftalık resimli "Türk Gazetesi", 7 Kanunusani 1926-21 Teşrinievvel 1926 tarihleri arasında yayımlandı. Sahipleri S. Sudi, Ali Haydar, sorumlu müdürleri Kâzım Şakir, Süleyman Tevfik'ti.

Asri Sineması *mad. I:357c,* VI:230c, 260b, 539a, VII:251a.

İlgili madde:

Pathe Sineması VI:230c

Asrî Türkiye Mecmuası Aylık "içtimai, iktisadi, edebi aile ve salon" dergisi. Portre ve nota da yayımlıyordu. Mart 1926-Şubat 1927 tarihleri arasında yayımlandı. Başyazarı Veziroğlu Ömer Aziz, sorumlu müdürü Mehmed Cemil'di.

Asseo, David (Hahambaşı) VI:68a.

Assicurazioni Generali VI:550b.

Associated Press III:465b.

Astarcı Hanı *mad. I:358a,* IV:426b.

Aster, Ernst von IV:248b.

Asteris, Leonidas V:523a.

Aster-İş VI:526b.

Asterius (Amasya Piskoposu) III:226b.

Astir V:128b.

Asude Lokantası VI:9b.

Asutay, Üstün III:413c.

Asya, Arif Nihat (1904, Çatalca - 1975, Ankara) Şair, yazar. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Çeşitli liselerde öğretmen olarak çalıştı. 1960'tan sonra *Yeni İstanbul, Bâbıâli'de Sabah* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. *Ayetler* (1936), *Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor* (1946), *Kubbe-i Hadra* (Mevlana'yı anan uzun şiiri, 1956), *Rubaiyyat-ı Arif* (1956), *Kıbrıslı Rubaileri* (1964), *Dualar ve Aminler* (1967) şairin yayımladığı kitaplar arasındadır.

Asya Bankası Anonim Şirket-i Osmaniyesi II:48a.

Asya Kumpanyası Tiyatro topluluğu. 1867'de Gedikpaşa Tiyatrosu'nda, Kegork Papasyan Efendi'nin oğlu Karabet Papaszade (Papasyan) tarafından Türkçeye çevrilen beş perdelik *Cesar Borjia* dramını oynamışlardır.

I:91a.

Aşağı Dudullu Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Yukarı Dudullu, Çakmak, İnkılap mahalleleri, Beykoz İlçesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 36.951'dir.

III:384c.

Aşan, Yücel VII:350b.

Aşçıyan, Aram III:183a, 189b.

Aşçı Ahmed Dede Türbesi *mad. I:358b,* VII:177c, 481a, 557b.

Aşçıbaşı (Ahçıbaşı) Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Arakiyeci Hacı Cafer, Tembel Hacı Mehmet, Selimiye, İhsaniye ve Tavaşi Hasan Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.167'dir.

Aşçıbaşı Camii *mad. I:359b.*

Aşeni, Ahmed Fetgeri *mad. I:359c,* III:207a, 533a.

İlgili madde:

Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c

Aşeni, Suat Fetgeri (Tarı) III:207a.

Âşık III:40a.

Âşık Bağdadî I:361a.

Âşık, Cemal *mad. I:360a.*

Âşık Edebiyatı *mad. I:360b,* III:40a.

İlgili maddeler:

Abdî I:11c

Ahmed Şeyda I:133b

Âşık, Cemal I:360a

Âşık Musikisi I:363a

Bidarî II:227b

Destancılık III:38c

Destanlar III:39c

Gedaî (Beşiktaşlı) III:385c

Halk Edebiyatı III:515a

Levnî V:211b

Mehmed Kemâlî V:362b

Meydan Şairleri V:431b

Namî VI:45a

Ömer (Âşık) VI:194c

Semai Kahveleri VI:518c

Serverî VI:535c

Âşık Musikisi *mad. I:363a.*

Âşık Ömer *bak.* Ömer (Âşık)

Âşık Paşa (ö. 1333) I:364c, VII:552c.

Âşık Paşa Külliyesi *mad. I:364c,* VII:168c, 552b.

İlgili madde:

Mimar Sinan Tekkesi V:469a

Âşıklar Cemiyeti I:362a, 363a, 364b.

Âşıklar Kahvesi I:361c.

Âşıklar Mezarlığı II:221c.

Âşıkpaşa Fatih İlçesi'nde, Cibali'den Fatih'e çıkan paralel caddelerden Cibali ve Karadeniz caddeleri arasında Esrar Dede Sokağı çevresinde yer alan Âşık Paşa Külliyesi ve Esrar Dede Sokağı'nın Karadeniz Caddesi'ne değin devamı olan Âşık Paşa Sokağı nedeniyle bu mevki Âşıkpaşa adını alır. İsim, kabri Kırşehir'de bulunan sufi ve şair Âşık Paşa'dan gelmektedir.

Âşıkpaşazade Türbesi I:367c.

Âşir Efendi (Hafız) III:58b.

Âşir Efendi (ö. 1804, Şeyhülislam) *bak.* Mustafa Âşir Efendi

Âşir Efendi Kütüphanesi *mad. I:368c,* V:174a.

Aşiret Mektebi *mad. I:369a,* 41a, III:139a, IV:135b, 327b, V:374c.

Âşiyan *mad.* I:370c.

İlgili maddeler:

Âşiyan I:371b

Âşiyan Müzesi I:372a

Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c

Yılanlı Yalı VII:512c

Âşiyan (Tevfik Fikret'in Evi) *mad. I:371b*, II:244c.

İlgili maddeler:

Âşiyan Müzesi I:372a

Tevfik Fikret VII:529c

Âşiyan Haftalık "edebi, ilmi, siyasi, içtimai, fenni, ahlaki" dergi. *Mazi* ve *Ati* adlı ekleri vardı. 10 Eylül 1908-12 Mart 1910 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Salih Sırrı, kurucusu İbni Sırrî Mustafa Namık, müdürü İbni Sırrî Ahmed Cevdet'ti.

Âşiyan Mezarlığı V:444c.

Âşiyan Müzesi *mad. I:372a*, IV:565b, VI:24b, VII:260a.

Aşkenaz Sinagoğu Beyoğlu'nda, Yüksekkaldırım'dadır. Avusturya kökenli zengin Yahudiler tarafından yaptırılmıştır. Mimarı Gabriel Tedeschi'dir. 1900'de ibadete açılan sinagog 400 kişi alır ve 2 kadınlar balkonu vardır.

Aşkenaz Yahudileri VII:401b.

Aşkın, Kemal Aşkî V:106c.

Aşkın, Reşat IV:223b.

Aşkıner, Tolga VI:80c.

Aşkî (Meddah) *mad. I:372b.*

Aşkî Efendi (ö. 1873, Zakir) II:122b.

Aşkî Molla Camii Fatih İlçesi'nde, Balat sırtlarında, adını vermiş olduğu mahallede, Paşa Hamamı Sokağı'ndadır. Bânisi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamış olan divan şairi ve devlet adamı Aşkî Mehmed Efendi'dir. 888/1483 tarihli vakfiyesi bulunmaktadır. *Hadîka*'dan öğrenildiğine göre minberini 1148/1735'te şair Abdüllatif Razi Efendi'nin kız kardeşi Fatma Hatun koydurmuş, minaresini yeniletmiş, son cemaat yerini ekletmiştir. 1238/1822-23'te Fatma adında bir başka hanım tarafından tamir edildiği kitabesinden anlaşılmaktadır. İnşasında kesme taş ve tuğla kullanılmış, kırma çatısının üzeri kiremitle örtülmüştür. Mihrabında çini süsleme görülür. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerle içerisi aydınlanmaktadır. *Hadîka*'da belirtilen Molla Aşkî'nin kabri mihrap dış duvarı önünde yenilenmiş durumda durmaktadır.

Aşod Bey IV:420a.

Aşure *mad.* I:372c.

İlgili madde:

Muharrem Âdetleri V:493c

At Gemileri Eskiden Üsküdar'la İstanbul arasında asker ve at naklinde kullanılan gemilere verilen ad. Kürekçiliğini acemioğlanlarının yaptığı at gemileri, I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) odun gemileriyle birlikte 72 adet iken bu sayı zamanla çok azalmıştır. Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra ad ve işlev değiştirmiş olmalıdır.

At Mezarı II. Osman'ın çok sevdiği Sisli Kır adlı atı öldüğünde Üsküdar'daki Kavak Sarayı'nın bahçesine gömülmüş ve mezara dört dizelik 1028/1619 tarihli bir de kitabe dikilmişti. Saray yıkıldıktan sonra mezar açıkta kalmıştı. Halk, arasında "At Evliyası" olarak da ün yapan bu mezara sancılı atlar getirilir ve etrafında gezdirilirdi. Zamanla mezar evler arasında kalmış, ancak atı hastalananların rahat ziyaret edebilmeleri için kitabesi sokağa konulmuştu. Bu kitabe daha sonra Arkeoloji Müzesi'ne kaldırılmıştır. Üsküdar'da Karacaahmet Mezarlığı'nda altı adet mermer sütun üzerine oturtulmuş bir kubbeden oluşan ve "At Mezarlığı", "Atlar Mezarı" diye anılan bir açık türbe daha vardır. Ancak burada insanların gömülü olduğu kabirler bulunmaktadır.

At Yarışları *mad. I:374a.*

İlgili madde:

Veliefendi Hipodromu VII:377c

Ata Bey (Telgrafçı) VII:349c.

Ata Efendi (ö. 1936) VI:200a.

Ata, Pertev II:559b, III:63a.

Atabay İlaç Fabrikası I:375a.

Atabay, Kemal *mad. I:374c*, VII:264b.

Atabey, Eşref Şefik *mad. I:375a*, II:294a, IV:223a, 232c, VII:202b.

Atabey, Fahri (1913, İstanbul - 1994, İstanbul) Belediye başkanı. 1937'de İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. 1951'de aynı fakültede doçent oldu. Daha sonra uzun yıllar Zeynep Kâmil Hastanesi'nde klinik şefi ve başhekim olarak çalıştı. 2 Haziran 1968'de yapılan seçimde Adalet Partisi adayı olarak belediye başkanlığına seçildi. 9 Aralık 1973'te yenilenen seçimde ikinci kez aday olduysa da seçimi kazanamadı.

VI:425c.

Atabeyoğlu, Cem (1925, İstanbul) Spor yazarı. Selahattin Enis Atabeyoğlu'nun oğludur. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. 1942'de *Son Posta* gazetesinde spor yazarı olarak gazeteciliğe başladı. *Cumhuriyet* ve *Günaydın* gazetelerinde, çeşitli dergilerde spor yazarlığı yaptı. *Hayat Spor* dergisinin genel yayın yönetmenliği görevine getirildi. Altı kez basın başarı ödülü aldı. Spor alanında çeşitli araştırmaları yayımlandı. Türkiye Spor Yazarları Derneği üyesi ve basın şeref kartı sahibidir.

VII:43a.

Atabeyoğlu, Selahattin Enis *mad. I:375b*, II:447a, 516a, III:276a, V:405c.

Atabinen, Reşid Safvet *mad. I:375c*, III:104b, 180c, 317c, 436c, IV:222b, 236b, V:532b, VI:12b.

İlgili madde:

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Atabinen, Safvet (1858, İstanbul - 1939, İstanbul) Flütçü, bando şefi. Küçük yaşta girdiği Muzika-i Hümayun'da Roberti'den flüt, Guatelli Paşa'dan Batı müziği öğrendi. Paris'e gönderildi ve orada bir yıl Theodere Dubois'yle armoni ve kompozisyon çalıştı. Yurda dönünce tekrar Muzika-i Hümayun'a girdi ve saray bandosunda flütçü olarak yer aldı. II. Meşrutiyet'ten sonra bandonun şefliğine getirildi. Onun şefliğinde bir senfoni orkestrası kimliğini kazanan bando, Beethoven'in senfonilerini ve benzeri klasik eserleri seslendirdi. Diplomat ve yazar Reşid Safvet Atabinen'in babasıdır.

Ataç, Galip (1879, İstanbul - 1947, İstanbul) Hekim. Tıbbiye Mektebi'ni bitirdi. İç hastalıkları uzmanıydı. Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde çalıştı. Radyoda sağlık konuşmalarıyla tanındı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:288b.

Ataç, Nazmi (1897, İstanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi ve 1. Ordu müfettişi oldu. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ataç, Nurullah (1898, İstanbul - 1957, Ankara) Denemeci ve edebiyat eleştirmeni. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) ve Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Nişantaşı Lisesi'nde ve İstanbul, Ankara, Adana'nın çeşitli liselerinde Fransızca öğretmenliği yaptı. Cumhurbaşkanlığı mütercimliğinde bulundu. Dilde sadeleşme akımının öncülerindendir. Kendine özgü bir yazı dili geliştirdi. Çağdaşları dahil özellikle genç yazarları ve daha sonraki kuşakları dil bakımından etkilemiştir. Ünlü eserleri *Günlerin Getirdiği* (1946), *Karalama Defteri* (1952), *Sözden Söze* (1952), *Ararken* (1954), *Günce* (1960) ve Shakespeare'in *Fırtına* piyesindeki iki başkişisinin adını taşıyan *Prospero ile Caliban*'dır (1961).

IV:145a, V:169b, VII:457c, 464b.

Ataergin, Zeki Arif (1896, İstanbul - 1964, İstanbul) Bestekâr. Kanuni Hacı Arif Bey'in oğludur. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Hâkimlik, savcılık, avukatlık ve noterlik yaptı. İlk müzik eğitimini babasından alan Zeki Arif Bey, daha sonra Hacı Kiramî Efendi, Ahmed Irsoy, Levon Hancıyan, İsmail Hakkı Bey, Abdülkadir Töre gibi dönemin ileri gelen sanatçılarından yararlandı. Kanun çalardı ve sesinin güzelliği ile tanınırdı. Çoğu şarkı formunda 200'e yakın eser veren Ataer-

gin, aynı zamanda ressam ve hattattı. Dilkeşhaveran "Açıldı bahçede güller"; bayatlaraban "Kalacak sanma bu çağın"; şehnaz "Beni ateşlere salan o kapkara siyah gözler"; kürdilihicazkâr "Söyle neden ağladın" çok sevilen şarkılarından birkaçıdır.

III:546c, IV:214b, V:530c, VII:124c.

Atagül, Nurten IV:357b.

Ataî (Nev'îzade) *mad. I:376c,* II:284b, 286a, 394c, 501c, III:65b, V:527c.

Aklı, Mucip (1919, Erzurum - 1984, Ankara) Asker. Harp Okulu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Hava kurmay albayıyken 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesi sonrası kurulan Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. 1961-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu tabii üyeliği yaptı. Halkçı Parti'nin kurucu üyesiydi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Atakol, Turgut (1915, İstanbul - 1988, İstanbul) Spor adamı. Alman Lisesi'nde okuduğu yıllarda spora başladı. Galatasaray kulübü basketbol takımında oynadı. Kürek branşında da birçok şampiyonluk kazandı. Faal sporculuk yaşamını sona erdirdikten sonra basketbol hakemliği ve idarecilik yaptı. Uluslararası alanda 79 basketbol maçı yönetti. İdareci olarak en büyük özelliği, uluslararası organizasyonlardaki başarısıdır. Bulunduğu bazı görevler şunlardı: Spor oyunları ajanlığı, CİO üyeliği, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi başkanlığı, Basketbol Federasyonu kuruculuğu ve ilk başkanlığı, Türk Spor Vakfı kuruculuğu, FIBA üyeliği, Akdeniz Oyunları direktörlüğü.

Ataköy *mad. I:377b,* II:68c, VII:15c, 492c.

Ataköy 1. Kısım Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Zuhurat Baba, Zeytinlik mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Ataköy 2-5. Kısım (İlhan Biber) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilyurt, Ataköy 7-11. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Ataköy 1. Kısım mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Ataköy 3-4. Kısım Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 7-11. Kısım, Zuhurat Baba ve Zeytinlik mahalleleriyle çevrilidir.

Ataköy 7-11. Kısım (Bahriye Üçok) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilköy, Yeşilyurt, Ataköy 2-5. Kısım, Ataköy 3-4. Kısım, Zuhurat Baba mahalleleri ve Bahçelievler, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir.

Ataköy Vapuru *mad. I:379b.*

Atalay, Ahmet III:177a.

Atalay, Burhan VII:350b.

Atalay, Mefharet VII:204c.

Atalık, Suat IV:234a.

Ataman, Adnan II:144c, VI:296a.

Ataman, Hüseyin (1900, Yanya - 1975, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral oldu. 1961'de Kurucu Meclis döneminde milli savunma bakanlığı yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Ataman, Sadi Yaver (1908, Yanya - 1994, İstanbul) Türk halk müziği uzmanı, derlemeci ve bağlama sanatçısı. 1930'da İstanbul Belediye Konservatuvarı'nı bitirdi ve bir süre müzik öğretmenliği yaptı. 1938-1940 arasında Ankara Radyosu'nda Tanburacı Osman Pehlivan ile ilk kez açıklamalı halk müziği programları sundu. 1948'de Memleket Havaları Ses ve Saz Birliği adıyla bir topluluk kurdu. İstanbul Belediye Konservatuvarı İlmi Kurul üyesi ve Folklor Tatbikat Topluluğu şefi olarak çalıştı. 1963'te İstanbul Belediye Konservatuvarı Folklor İnceleme ve Derleme Kurulu üyeliğine getirildi; Paris Müzikoloji Enstitüsü fahri üyeliğine seçildi. Anadolu'dan ve özellikle Safranbolu yöresinden topladığı ve derlediği halk türküleriyle Türkiye'nin en zengin folklor arşivini oluşturdu. Halk müziği üzerine birçok makalesi ve kitabı yayımlandı.

II:144c, III:515b, VI:294c, 295b, VII:313a.

Atamer, Hayri Celal VII:43a.

Atamert, Özcan VI:150a.

Atamulu, Hakkı I:387c.

Atamyan, Bedros I:512b.

Atanasios I *mad. I:379c.*

Atanasios (Ayios) Kilisesi *mad. I:380b.*

Atanasios (Ayios) Manastırı IV:142a.

Atanasios Suliotes-Nikolaides VI:365a.

Atanur Oğuz Lisesi IV:257a.

Atasoy, Mustafa Cahid III:254c, V:530c, VII:314b.

Atasözleri *mad. I:380c,* III:516c.

Atatürk Arboretumu *mad.* I:381a.

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Atatürk Bulvarı *mad. I:382c,* 161c, 164a, III:180c, IV:145c, 272c, V:64c, VI:218a, 457a, VII:155c, 325c, 353a, 476a, 534b, 554a.

İlgili madde:

Manifaturacılar Çarşısı V:296c

Atatürk Caddesi IV:505b.

Atatürk Fen Lisesi *mad. I:383c.*

Atatürk Havalimanı *mad. I:383c,* IV:22b.

Atatürk Havalimanı Serbest Bölgesi VI:530c.

Atatürk Havalimanı Yolcu Salonu III:447a.

Atatürk Heykeli *mad. I:385a,* III:439b, VI:461b.

Atatürk İnkılabı Müzesi *bak.* Atatürk Müzesi

Atatürk Kız Lisesi II:512c.

Atatürk Kitaplığı *mad. I:385b,* III:152c, IV:170a, V:175a, VII:143c.

Atatürk Kitaplığı Sanat Galerisi (Taksim) VI:437b.

Atatürk Köprüsü *bak.* Unkapanı Köprüleri

Atatürk Kültür Merkezi *mad. I:385c,* 466c, III:45a, 45c, 46c, 47b, VII:198c.

Atatürk Kültür Merkezi Sanat Galerisi (Taksim) VI:437b.

Atatürk Lisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Taksim'de, Kuyu Sokağı'ndadır. Kilise vakfından Milli Eğitim Bakanlığı'na devredilen bina, 1937-1938 öğretim yılında Taksim Ortaokulu adı altında öğretime başladı. 1939'da Taksim Lisesi, 1946'da Beyoğlu Erkek Lisesi, 1954'te Beyoğlu Atatürk Erkek Lisesi, 1984'te de Taksim Atatürk Lisesi adını aldı. 1968'de modern eğitime geçti. 1986'da yeniden klasik eğitime döndü. 1991-1992 öğretim yılından beri de ders geçme ve kredi sistemini uygulamaktadır. 1978-1979 öğretim yılından itibaren karma okul oldu. Bugün 14 dersliği, 28 öğretmeni ve 210 kız ile 430 erkek öğrencisi vardır.

Atatürk Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Kayış Dağı, Küçük Bakkalköy mahalleleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.838'dir.

Atatürk Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Mehmet Akif, Ziya Gökalp, Altınşehir, İstasyon, Halkalı Merkez mahalleleri, askeri bölge ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.151'dir.

Atatürk Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Kazım Karabekir, İnkılap, İstiklal, Namık Kemal mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.391'dir.

Atatürk, Mustafa Kemal I:70a, 253a, II:164a, 288c, III:259a, 287b, 510c, 561b, IV:193b, 454c, V:229b, 303a, 350b, 351b, VI:20c, 129c, 188a, 239c, 286b, 542a, VII:253c, 422a.

İlgili maddeler:

Atatürk Müzesi I:387b

Atatürk ve İstanbul I:388a

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü III:325a

Yalova Atatürk Köşkleri VII:422a

Atatürk Müzesi *mad. I:387b,* III:497a, IV:565b, VI:24b, VII:185a.

Atatürk Tarım İşletmesi Yalova ilçe merkezine 2 km uzaklıktadır. 1929'da Atatürk tarafından satın alınan 3.083 dekarlık bir arazi üzerinde kuruldu.

1938'de Devlet Ziraat İşletmeleri Kurumu'na devredildi. 1950'de Devlet Üretme Çiftlikleri Genel Müdürlüğü'ne (DÜÇ), 1952'de Tarım Bakanlığı'na, 1957'de yeniden DÜÇ'e ve 1983'te de Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne (TİGEM) bağlandı.

Atatürk ve Gençlik Anıtı *mad. I:387c.*

Atatürk ve İstanbul *mad. I:388a,* 70a, 253a, II:164a, 288c.

Ataullah (Hoca) V:331b.

Ataullah Ahmed Bey (Tayyarzade) (1810, İstanbul - 1877, Medine) Atâ Bey olarak da tanınır. Mutasarrıflık, Harem-i Şerif Müdürlüğü görevlerinde bulundu. Mezarı Medine'dedir. *Atâ Tarihi* olarak bilinen 5 ciltlik eseri, saray yaşamı, Enderun gelenekleri, buradan yetişen devlet adamları, 19. yy'ın önde gelen kişilerinin biyografileri bakımından önemlidir.

Ataullah Efendi (ö. 1725, Çivizade) II:524c.

Ataullah Efendi (Şerifzade) (1759, İstanbul - 1811, Güzelhisar) Şeyhülislam. Topal Ata adıyla da anılır. Şeyhülislam Mehmed Şerif Efendi'nin oğludur. Babasının nüfuzu sayesinde 12 yaşında müderris oldu ve hızla yükseldi. 1806'da şeyhülislam oldu. 1807'deki Kabakçı Mustafa Ayaklanması'nın kışkırtıcılarından biriydi. III. Selim'in tahttan indirilmesi için gerekli fetvayı vermiştir. Nizam-ı Cedid'in kurulmasıyla ilgili fetvayı da vermiş olduğu için 13 Temmuz 1807'de azledildiyse de bir gün sonra taraftarlarının baskısıyla tekrar aynı göreve getirildi. 1808'de Alemdar Mustafa Paşa'nın kuvvetleriyle birlikte İstanbul'a girmesi üzerine azledildi. Bundan sonraki hayatını Bebek'teki yalısında, Akçakızanlık kasabasında sürgünde ve arpalığı olan Güzelhisar'da geçirdi. *Divan*'ı ve çeşitli risaleleri vardır.

IV:323a, 323c, V:555c, VI:508b.

Atâullah Efendi (ö. 1826, Şanîzade) *mad. I:396b,* II:136a, 165b, III:5b, V:257b, VI:423c.

Atâullah Efendi (ö. 1910, Şeyh) *bak.* Mehmed Atâullah Dede

Atâullah Efendi Tekkesi *mad. I:397b,* IV:416c.

Atav, Şükriye (1917, İstanbul - 1994, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Genç yaşta ailesiyle birlikte bulunduğu Sovyetler Birliği'nde sahneye çıktı. 1942'de İstanbul Şehir Tiyatroları'nda çalışmaya başladı. 1978'de emekli olana kadar sayısız oyunda rol aldı. İlk oyunlarında Boratap soyadını, bir süre de Barıman soyadını kullandı. 1970'ten sonra birçok filmde yaşlı kadın rolleriyle dikkati çekti. Rol aldığı oyunlardan bazıları şunlardır: *Elektra, Kurbağalar, Vişne Bahçesi, Atinalı Timon, Julius Caesar, Kral Lear, Cyrano de Bergerac, Bir Halk Düşmanı, Çalıkuşu.* Oğlu Yalçın Boratap da aktördür.

Atay, Falih Rıfkı (1894, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci, yazar. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli gazetelerde çalıştı. *Hakimiyet-i Milliye* ve sonraki adıyla *Ulus*'ta başyazarlık yaptı. Mustafa Kemal'e yakınlığı nedeniyle ondan pek çok anılar, anekdotlar naklettiği için Cumhuriyet'te meydana gelmiş birçok siyasal olayın ayrıntıları konusunda kaynak diye gösterilen bir yazardır. 1960'ların ortalarına kadar koyu CHP'li olan ve *Ulus*'ta uzun yıllar süren görevi nedeniyle İsmet İnönü'ye, CHP yöneticilerine yakınlığıyla tanınan Atay, 1960'ların ortasında *Dünya* gazetesini çıkarırken, CHP karşıtı, iktidardaki Adalet Partisi yandaşı eğilimi benimsemiştir. *Atatürk'ün Bana Anlattıkları* (1955), *Mustafa Kemal'in Mütareke Defteri* (1955), *Çankaya* (1961), *Atatürk'ün Hatıraları 1914-1919* (1965), *Atatürkçülük Nedir* (1966) Atay'ın Atatürk'le ilgili anılarını içerir. *Faşist Roma-Kemalist-Tiran-Kaybolmuş Makedonya, Deniz Aşırı: Brezilya Notları, Yeni Rusya, Moskova-Roma, Taymis Kıyıları, Tuna Kıyıları, Hind, Yolcu Defteri* adlarını taşıyan gezi kitapları ise 1930-1946 arasında yazılmış olup, adları geçen ülkelerin o sıralardaki durumlarına tanıklık eder.

IV:144c, 448a, V:481a, VII:205a.

Atay, Oğuz II:447b.

Atena Tapınağı II:258c, V:477c.

Atenais-Eudokia *mad. I:398a,* IV:359a, V:27a, VI:292a, VII:247a.

Ateş Haftalık "içtimai, medeni, ahlaki, edebi" dergi. 15 Mart 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Elif'ydi.

Ateş, Ahmed IV:221b.

Ateş-Güneş Spor Kulübü 1933'te Galatasaray Spor Kulübü'nün iç bünyesinde meydana gelen bir anlaşmazlık sonucu kulüpten ayrılan üyeler tarafından kuruldu. Bu kişiler arasında Yusuf Ziya Öniş, Sedat Rıza İstek, Sadun Galip Savcı, Eşref Şefik Atabey, Kemal Rifat Kalpakçıoğlu ve Nüzhet Öniş gibi Türk sporunun tanınmış adları vardı. Renkleri sarı-kırmızıydı. Önceleri Ateş-Güneş olarak anılan kulüp, sonradan Güneş Spor olarak tanınmıştır. Kulübün lokali, Taksim-Sıraselviler Caddesi'nde halen beden terbiyesi bölge müdürlüğünün bulunduğu binaydı. Kulübün kuruşulundan hemen sonra futbol ve atletizm takımları oluşturuldu. Bunu İstinye'de açılan kürek şubesi takip etti. İlk kez 1935-1936 sezonunda ligde yer alan Güneş, o yıl beşinci olurken ertesi yıl ikinciliği elde etmiş, 1937-1938 sezonunda İstanbul şampiyonu, 1938'de de milli küme şampiyonu olmuştur. 1937-1938 sezonunda futbolun yanısıra atletizm ve kürekte de şampiyonluklar elde edilmiştir. Bunca başarıya rağmen kulüp, 11 Kasım 1938'de dağılmış, sporculardan bir kısmı Galatasaray'a, bir kısmı Fenerbahçe'ye ve başka kulüplere geçmiştir. Kulüp kapandıktan sonra İstinye'deki kürek şubesi bir süre daha faaliyetine devam etmiştir.

Ateş Kayığı Boğaziçi'nde ve Haliç'te iskeleler arasında yük taşıyan 3-4 çifte kürekli tekneler. Bunlara ateş kayığı denmesinin nedeni, yangın çıktığında tulumbacıları, tulumba takımlarını, süratle yangın yerine yakın iskeleye götürmekti. Yemiş Pazarı İskelesi'ndeki ateş kayıklarının birkaçı, nöbetleşe bu iş için bekletilirdi.

Ateş, Necmi (1905, Aksaray - 1959, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'nin yüksek mimarlık bölümünü bitirdi. Müteahhitlik ve İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ateş, Taygun III:413c.

Athanasiades, Vasilios VII:489a.

Athenegoras III:306b.

Atıcılık *mad. I:398c.*

Âtıf Efendi (?, İstanbul - 1742, İstanbul) Hattat ve şair. Ağakapılı İsmail Efendi'den sülüs ve nesih yazı öğrendi. Divani, rika ve siyakat yazılarında başarılı oldu. *Divan*'ı, Arapça ve Farsça şiirleri vardır. Maliye mektupçuluğu ve başdefterdarlık görevlerinde bulundu. Bir ara azledilerek Gelibolu'ya sürüldü. Vefa'daki Âtıf Efendi Kütüphanesi'nin kurucusudur.

İlgili madde:

Âtıf Efendi Kütüphanesi I:399a

Âtıf Efendi Kütüphanesi *mad. I:399a,* II:308a, 308b, V:173b.

Atıksu *mad. I:400a,* IV:236a, VII:48c.

İlgili madde:

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi IV:234b

Atılgan, Yusuf II:447c.

Atışalanı *mad. I:401b.*

İlgili madde:

Avasköy Kemeri 425a

Atik Ali Paşa Camii *mad. I:403a,* 412b, II:395a, VI:49c.

Atik Ali Paşa Külliyesi *mad. I:403c,* III:148c, 534a, VI:49c.

Atik İbrahim Paşa Camii ve Medresesi *bak.* Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi

Atik Mustafa Paşa Camii *mad. I:406a,* 406b, 494a, II:255c, V:19a, VI:405c, VII:273a, 443b.

Atik Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Molla Aşki, Balat Karabaş mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990)

5.139'dur.

Atik Sinan *bak.* Sinan-ı Atik

Atik Valide Bimarhanesi III:5a.

Atik Valide Camii IV:101c, 103b.

Atik Valide Darülkurrası II:566a.

Atik Valide Darüşşifası III:3b.

Atik Valide Külliyesi *mad. I:407c,* III:548c, IV:165c, 534c, V:173a, 468a, VI:95c, VII:121c, 239b, 344b, 347b.

İlgili madde:

Toptaşı Bimarhanesi VII:295a

Atikali *mad. I:412a.*

İlgili maddeler:

Akseki Kemaleddin Mescidi 165a

Akşemseddin Mescidi I:171b

Atik Ali Paşa Camii I:403a

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mimar Sinan Mescidi V:468c

Soter Filantropos Kilisesi VII:39a

Atike Sultan (ö. 1660) V:544c.

Atilla Revüsü 1944-1946 arasında revü tarzında oyunlar sahneleyen topluluk. Toto Karaca, Sıtkı Akçatepe, Rauf Ulukut, Celal Sururi gibi sanatçıların yer aldığı topluluk İstanbul'da çoğunlukla Kristal ve Maksim salonlarında temsiller vermiştir. En çok tutulan oyunları *Vur Patlasın Çal Oynasın, Arşın Mal Alan, Deli Dolu, Yıldızlar*'dır.

Atirus II:355c.

Atiye Sultan (Abdülmecid'in kız kardeşi) III:298b.

Atiye Şükran IV:365a.

Atlamataşı Eskiden sokaklarda ve şehrin çeşitli yerlerindeki derelerde sel suları akarken karşıdan karşıya ıslanmadan geçmek için birer adımlık mesafelerle dizilen yüksekçe taşlara verilen ad. Üsküdar'da bir semt ile Unkapanı'nda bir cadde, adını bu taşlardan almıştır.

Atlamataşı Eminönü İlçesi'nde, Eminönü Meydanı ile Unkapanı arasındaki Küçükpazar semtinin batı kesiminde, Atatürk Bulvarı'nın doğusunda, eğimli bir yöredir. Unkapanı ya da Küçükpazar semti kapsamında kabul edilen Atlamataşı'nda aynı adı taşıyan ve Atatürk Bulvarı'nı Küçükpazar'a bağlayan cadde üzerindeki Hacı Halil Mescidi'nin diğer bir adı da Atlamataşı ya da Arabacılar Mescidi'dir.

Atlamataşı Üsküdar İlçesi'nde Üsküdar'ın merkezi ile Bağlarbaşı arasında batı-doğu doğrultusunda uzanan birbirine paralel iki caddeden güneydekinin Selami Ali Efendi adını alan bölümü üzerinde, Hacı Selim Ağa Kütüphanesi ve Hacı Selim Ağa İlkokulu'nun bulunduğu mevki Atlamataşı diye bilinir. Üsküdar İskelesi ile Ahmediye arasında Üsküdar'ın merkezini oluşturan Hakimiyetimilliye Caddesi'nin ve Selman Ağa Camii'nin hemen doğusuna düşer.

İlgili madde:

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Atlamataşı Mescidi *bak.* Hacı Halil Mescidi

Atlantik Lokanta ve Birahanesi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde, Alkazar Sineması'nın yanında bulunan eski birahane ve lokanta. 1920'de Tepebaşı'nda açılan Petrograd Pastanesi Tepebaşı'ndan buraya taşınmış, daha sonra el değiştirerek Ankara Pastanesi'ne dönüşmüştü. Yeniden el değiştiren işletme, 1940'ların ortalarında yenilenerek, üst katın lokanta alt katın ise ayaküstü bira içilen bir yer olarak düzenlendiği lokanta-birahane haline getirildi. Adı da Atlantik oldu. Çok geçmeden, alt katta sandviç, tabakta sosis, patates tava, midye tava, Rus salatası vb yiyeceklerin yenildiği, bira ya da alkolsüz meşrubatın içildiği gözde bir uğrak yeri haline geldi. Atlantik, lokanta ve birahane olarak verdiği hizmetin yanısıra, İstanbul'un en zengin sandviç çeşidinin sunulduğu yer oldu. 1970'lerin başında kapandı.

I:275a, V:222c.

Atların Çayıra Çıkarılması Her yıl ilkbahar geldiğinde, Hasahır'daki (Istabl-ı Âmire) atların Kâğıthane Çayırı'na çıkarılması ve bu münasebetle tören ve ziyafet düzenlenmesi âdetti. Arpa emini, İmrahor Köşkü'nde padişaha ziyafet verir, imrahor ağa da köşk çevresine saray halkı için çadırlar kurdururdu. Burada yapılan rikab resmine (padişahın kabul töreni) sadrazam, vezirler ve devlet ricali katılırlar, çayıra getirilen saray atları herkesçe hayranlıkla izlenirdi. Çayır mevsimi bitince de imrahor ağa devlet büyüklerine ikinci bir ziyafet verir, bu sırada köçek oyunları izlenir gece de donanma yapılırdı. Saray atları için başlıca çayırlıklar Kâğıthane, Alibeyköy, Veli Efendi, Çırpıcı, Büyükçekmece, Küçükçekmece, Kestane Köyü, Büyükdere, Beykoz, Sultaniye, Çubuklu, Kadıköy (Uzun Çayır), Yoğurtçu çayırlıkları idi. Çayır mevsimi 40 gün hesaplanır ve bu süre boyunca seyisler ve görevliler türlü eğlenceler düzenlerlerdi.

Atlas Film III:318c.

Atlas Freres V:218c.

Atlas Sineması *mad. I:412c,* IV:184c, 270c, V:152b.

Atletizm *mad. I:413a,* VII:42b.

İlgili maddeler:

Anadolu Spor Kulübü I:256c

Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c

Atletizm Federasyonu III:276b.

Atlı Ases Kocasını, ev halkını, hattâ semt sakinlerini korkutan, cadaloz, becerikli, konuşması etkileyici eski İstanbul hanımlarına denirdi. Böyle hanımlar, kentin asayişini sağlayan, eli silahlı ve sopalı aseslere benzetilir, hattâ biraz daha ileri gidilerek yaya dolaşan aseslere göre bunların daha güçlü oldukları "atlı" sıfatı ile vurgulanırdı.

Atlı Köşk Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'dadır. Hacı Ömer Köşkü olarak da bilinir. Günümüzde Sabancı Köşkü adıyla Türk hattat ve ressamlarının eserlerinden oluşan koleksiyonların sergilendiği özel bir müze konumundadır. Emirgân'daki iki katlı köşkün tarihi bir değeri olmamakla birlikte Sakıp Sabancı'nın çabaları ile burada oluşturulan hat koleksiyonunda Mustafa Rakım, Mustafa İzzet, Mahmud Celaleddin, Şefik, Sami, Mehmed Recai, Abdülfettah, Çarşambalı Arif, Nazif, Necmüddin vb ketebeli levha ve hilyeler yer almaktadır. Köşkteki resim koleksiyonunda da Şeker Ahmed Paşa, Feyhaman Duran, Osman Hamdi, Hoca Ali Rıza, Kasımpaşalı Hilmi, Hüseyin Zekai Paşa, Nazmi Ziya, İbrahim Çallı, Mehmed Ali Lağa, Hikmet Onat, Ali Çelebi, Naci Kalmukoğlu gibi Türk ressamlarının imzalarını taşıyan tabloların yanısıra yabancı ressamların eserleri de bulunmaktadır. Ayrıca köşkte, Türk, Avrupa, Uzakdoğu ürünü pek çok değerli eşya, doğal anıt nitelikli bahçede de köşke adını veren at heykelinden başka Türk baroğu çeşmeler, büyüklü küçüklü heykeller bulunmaktadır.

Atlı, Lem'i *mad. I:414a,* 302a, III:255a, 260c, 295c, 308a, 546c, V:267a, VI:99c, 539b, VII:159c.

Atlı Spor Kulübü

İlgili madde:

Binicilik II:234a

Atlığ, Nevzad (1925, Denizli) Koro yöneticisi. Küçük yaşta keman çalmayı öğrendi. İstanbul Üniversitesi'nde tıp öğrenimi gördü ve bu sırada üniversite korosunda keman çaldı; daha sonra bu koroyu yönetti. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda solfej ve üslup dersleri verdi. 1955-1958 arasında İstanbul Radyosu'nda Türk müziği şube müdürlüğü yaptı ve Milli Eğitim Bakanlığı Türk Müziği Araştırma ve Değerlendirme Komisyonu'nda çalıştı. Küçük Koro'yu yönetti. 1963'te Mesud Cemil'in ölümü üzerine Klasik Koro'nun yönetmenliğine getirildi. Türk müziğine hizmetlerinden dolayı kendisine 1985'te "profesör" unvanı verildi. Sayısız konser yöneten Nevzad Atlığ, şimdilerde kurulmasına önayak olduğu İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nun şefliğini yapmaktadır.

II:143c, III:44c, 45a, IV:249c, V:539c, VI:199a, 295a.

Atlıkarınca Mesirelerde ve bayram yerlerinde çocukların bindiği eğlence araçlarından biri. Yere sağlamca çakılmış bir kazığın çevresinde dönen çembere asılı küçük atlardan ve arabalardan oluşan bu düzenek, ortadaki kazığın bir kollu çarkla döndürülmesiyle hareket ederdi. Üzerine erkek çocukların bindirildiği atlar ve kızların bindirildiği arabalar, dümbelek ve zurnayla çalınan bir oyun havası eşliğinde dönerdi. Günümüzde gelişmiş örneklerine lunaparklarda rastlanmaktadır.

Atman, Özdemir VI:284a.

Atmeydanı *mad. I:414b*, 107a, 186a, II:29b, 342c, 500b, III:224c, 299a, IV:142a, 280b, V:334a, 433b, VI:196b, 501a, 531b, VII:55a, 65a, 72a, 160c.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Atmeydanı Olayı I:418b

Ayaklanmalar I:438c

Çınar Olayı II:500a

Çukur Çeşmeler II:537b

Hippodrom IV:75a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Sultanahmet Meydanı VII:67c

Atmeydanı Baruthanesi II:68a.

Atmeydanı Ocağı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

Atmeydanı Olayı (1648) *mad. I:418b*, 27b, 62a, II:331c, III:452c, V:339c.

Atmeydanı Sarayı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı

Atom Melih *bak.* Kotanca, Melih

Atpazarı Sarnıcı *mad. I:419c.*

Atpazarı Tekkesi (Fatih) *mad. I:420a*, II:396a, VII:122c.

Atpazarı Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Hayrettin Çavuş Mahallesi'nde, Osmanlı döneminde "Atpazarı" olarak anılan mevkide bulunmaktaydı. Kaynaklarda "Osman Efendi Tekkesi" olarak da zikredilen ve bir cami-tekke niteliğinde olduğu anlaşılan bu tesis Celvetî tarikatı şeyhlerinden Bilecikli Osman Efendi (ö. 1727) tarafından 1133/1720-21'de kurulmuş, Cumhuriyet döneminin başlarında dört duvardan ibaret olan yapı daha sonra tamamen tarihe karışmıştır. Ayin günü cuma olan tekkenin postuna Bilecikli Osman Efendi'den sonra kimlerin geçtiği tespit edilememektedir. Bilecikli Osman Efendi, Celvetîliğin Selamî kolunu kuran Şeyh Selami Ali Efendi'nin (ö. 1692) halifesi ve aynı zamanda Celvetîliğin âsitanesi olan Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi'nin 13. şeyhidir.

Atpazarî Osman Efendi Tekkesi *bak.* Atpazarı Tekkesi

Atpazarları *mad. I:420c.*

Atriklines Bizans'ta imparatorluk ziyafetlerinden sorumlu görevli. Kelime, Latince "triclinium"dan (yemek salonu) gelmekle birlikte çoğunlukla Grekçe "artos" (ekmek) sözcüğünden bozma olarak "artoklines" şeklinde kullanıldı. 899'da Filoteos'un yazdığı *Kletorologion*'da orta önemde bir mevki olarak zikredilir. 9. yy'ın ortalarında kaleme alınan *Uspenskiy Taktikonu*'nda da söz edilir. 8. ve 11. yy'a ait bazı atriklines mühürleri günümüze ulaşmıştır.

Atsız, Nihal (1905, İstanbul - 1975, İstanbul) Yazar. İstanbul Yüksek Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Sonra, çeşitli kentlerde ve İstanbul'da öğretmenlik yaptı, İstanbul kütüphaneler tasnif komisyonunda çalıştı. Türkçü ve Turancı görüşleriyle tanınan Atsız, Orta Asya'yı ve Göktürk ülkesini konu alan *Bozkurtların Ölümü* (1946), *Bozkurtların Dirilişi* (1949), *Deli Kurt* (1958) ile *Ruh Adam* (1973) adlı romanlar yazdı. Diğer kitapları arasında, *Türk Tarihi Üzerine Toplamalar* (1935), *Türk Ülküsü* (1956), *Osmanlı Tarihine Ait Takvimler* (1960), *Türk Tarihine Ait Meseleler* (1966) bulunmaktadır.

IV:221c.

Attaleiates, Mihael (11. yy) 1034-1079 arasını ele alan tarihi ile tanınan Bizans soylusu. Askeri feodal güçlerin temsilcisiydi. IV. Romanos Diogenes döneminde (1068-1071) kardeşi sayesinde sarayda yükseldi. Konstantinopolis'te pek çok hayır kuruluşunun kuruculuğunu ve hamiliğini yaptı.

III:228b.

Atumano, Simon (14. yy) Bizanslı hümanist ve Katolik yüksek görevli. Grek asıllı Ortodoks bir anne ile Osmanlı babadan doğdu. Soyadı muhtemelen "Osmanlı" anlamına gelir. 1348'de Studios Manastırı'nda (bugün İmrahor Camii) keşiş oldu. Calabria'lı Barlaam tarafından İtalya'daki Gerace piskoposluğuna önerilince Katolikliğe geçti. Avrupa'da çeşitli seyahatler yaptı. 1379'dan sonra emekli olarak Latince, İbranice ve Grekçe öğretmenliği yaptı. Papa VI. Urbanus'a Eski Ahit'in üç dile yapılmış tercümesini sundu. VI. Ioannes Kantakuzenos için bir şiir kaleme aldı.

ATV VII:243c.

Au Camelia Mağazası II:297c.

Au Lion Mağazası II:297c, III:424c.

Au Paon Mağazası II:297c.

Aublet, Albert (ö. 1938) VI:324b.

Auerbach, Erich IV:248b.

Augusta *mad. I:422a.*

Augusta Antonina II:259c, IV:254a.

Augusteion *mad. I:422a*, II:347a, III:72c, IV:528b, V:404b, 432c, 462a, VI:74c, 522c, VII:28b, 120c, 259b, 271a.

Auksentios (420, Suriye - 470, Bitinya [Marmara Bölgesi]) Bizanslı aziz. Konstantinopolis'e II. Teodosios döneminde (408-450) geldi; asker olarak hizmete girdi. 442'de yaşadığı Okseia'yı (Pera Tepesi) terk ederek inzivaya çekildi. Markianos'un (hd 450-457) daveti üzerine 451 tarihli Halkedon Konsili'ne katıldı fakat konsil kararlarına katılmayarak Auksentios Dağı'nın (bugün Kayış Dağı) zirvesinde bir mağaraya yerleşti; ömrünün son 20 yılını burada geçirdi. Auksentios Dağı'nda ayrıca Eleutheria adlı bir kadının yaptırdığı Trihinarea Kadınlar Manastırı (12. yy'a kadar varlığını korudu), 8. yy'da Genç Stefanos adına yapılmış bir erkekler manastırı, 11-13. yy'larda havariler, Başmelek Mikael ve Kutsal Beşler (4. yy'da din şehidi olan 5 Ermeni din adamı) adına yaptırılmış manastırlar vardı.

Aurelianai 400 yılında konsül olan Aurelios'un mülkü. Altımermer'den Belgrad Kapısı'na uzanan eski yolun güney yakasındaydı. Ayios Stefanos adına yapılmış kiliseye 408'de, yakınlardaki Dalmatu Manastırı'nın başrahibi İsaakios gömüldü. Kilise 869'da depremde yıkıldı, sonra daha küçük ölçekte yeniden yapıldı. Son olarak 1152'de değinildi. Kiliseden çıkan su, günümüzde Sulu Manastır'ın bulunduğu yerdeki erken Bizans sarayı Helenianai'deki hamama ulaşırdı.

Aurelianos VI:291c.

Aurelius Anıtı I:307b.

Aurelius, Marcus IV:308b.

Automata İskenderiyeli Heron'un çalışmalarından geliştirilmiş hava ya da su gücü ile çalışan bir çeşit düzenek. 10. yy'da Magnaura Sarayı'nda Cremona'lı Liutprand ve VII. Konstantinos tarafından denendikleri kaydedilir. III. Mihael döneminde (842-867) üzerindeki değerli taş ve metallere el koymak amacıyla tahrip edildi. Magnaura Automata'sı ayrıca Hz Süleyman'ın tahtını da kapsıyordu. Üzerinde altın dallar üzerine konmuş kanat çırpan mekanik kuşlar ve kükreyen aslanları betimleyen süslemeler vardı ve havada asılı olarak duruyordu.

Avam Haftalık "siyasi, fenni, her şeyden bahseder açık Türkçe" dergi. 1910-1911 yıllarında yayımlandı. Başyazarı Namık Ekrem, sorumlu müdürü Cumalı Mehmed Tevfik'ti.

Avannis IV:185a.

Avanoğlu, Adalet IV:357a.

Avar Kuşatması II:182c.

Avarız *mad. I:424a*, 442c, II:85c, V:340a.

Avarlar 6. yy'dan itibaren Konstantinopolis'i çeşitli kereler tehdit eden Asya kökenli göçebe kavim. İlk kez 558'de

Konstantinopolis'i kuşattılar fakat bir anlaşma ile Bizans'ın müttefiki oldular. 626'da Sasanilerle birlikte şehri kuşattılarsa da Herakleios'un (hd 610-641) başarılı politikaları bu ittifakın parçalanmasına neden oldu. 680-780 arasında haklarında bilgi yoktur. Son olarak 950'de kendilerinden söz edilmiştir.

II:182c, 319a, 321c.

İlgili madde:

Kuşatmalar V:135c

Avaroğlu, Ertuğrul Şevket (1910, İstanbul - 1987, Ankara) Gazeteci. Ankara Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. Gazeteciliğe 1925'te *Son Telgraf*'ta muhabir olarak başladı. *Tan, Vatan, Tasvir, Akşam, Yeni Sabah, Her Gün* gazetelerinde çalıştı. *Aydede, Zakkum, Mizah, Akbaba* dergilerinde siyasi fıkralar yazdı. Bazı romanları ve çevirileri vardır.

V:406a.

Avasköy Kemeri *mad. I:425a*, III:526a.

Avcı Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Kasım Günani, Molla Aşki, Atik Mustafa Paşa mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.411'dir.

Avcı, Haşim VI:538a.

Avcı, Sabit Osman (1921, Artvin) Orman yüksek mühendisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdi. Mersin orman başmüdürlüğü yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Köy işleri, orman, enerji ve tabii kaynaklar bakanlığı yaptı. 1970-1973 arasında Millet Meclisi başkanıydı.

Avcı, Zeynep IV:353b.

Avcıbaşı Osmanlı sarayında avcıların başı. Önceleri, saray avcılarının başına "çakırcıbaşı" denirdi. Av görevlileri, çakırcılar, şahinciler, sekbanlar, samsuncular (seksoncular), zağarcılar gibi sınıflara ayrılıyordu. Daha sonra bunlar askeri biçimde örgütlenince zabitlerine avcıbaşı, samsuncubaşı gibi adlar verilmişti. Avcıbaşı Yeniçeri Ocağı'nın 33. ortasının zabitinin adıydı. Teşrifatta yeniçeri erkânının on sekizincisi, yani sonuncusuydu. Avcıbaşının bir görevi de yeniçerilere Etmeydanı'ndaki talimhanede tüfek eğitimi yaptırmaktı. Her hafta yapılan bu talimlerde hedefe isabet ettirene gümüş tas veya bir altın verilirdi. Hedef olarak da testiler kullanılırdı.

Avcılar İlçesi *mad. I:425c*, 235b, III:384c, IV:138b, 247a, VII:492b.

İlgili maddeler:

Ambarlı I:235b

Firuzköy III:321c

Avcılar Merkez Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Ambarlı, Cihangir, M. Kemal Paşa, Üniversite, Gümüş Pala ve Deniz Köşkler mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.256'dır.

Avcılar ve Atıcılar Cemiyeti İlk kuruluşu 1 Ocak 1921'dir. Amacı avcılık ve atıcılığın gelişmesine yardım ve avcılar arasında dayanışma ve yardımlaşma sağlamaktı. Merkezi Gülhane Parkı Alay Köşkü'nde olan derneğin 1950'lerdeki başkanı Atıf Topumgil'di.

Avcılık *mad. I:426c.*

Avedaper III:188c, 189b, 190b.

Avedaranagan Amenasurp Protestan Ermeni Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Aynalıçeşme'dedir. 1846'da ahşap olarak yapılmıştı. Bir yangınla harap olduğundan 1861'den sonra iki katlı, kâgir bir yapı olarak gotik tarzda yeniden inşa edildi.

Avedaranagan Amenasurp Yerrortutyun Kilisesi III:184b, VI:287a.

Avedik (Episkopos) (1657, Tokat - 1711, Paris) İstanbul Ermeni patriği (1702-1703 ve 1704-1706). 1681'de ruhani hayata girdi. Erzincan'daki Surp Hagop Manastırı'nı inşa ettirdi ve Diranaşen Manastırı'nı da tamir ettirdi. 1691'de episkopos takdis olundu. İkinci patrikliğinden istifa ettikten sonra, Fransa Elçisi Ferriol tarafından Sakız Adası'ndan Messina'ya ve oradan da Marsilya'ya kaçırıldı. 7 Aralık 1709'da, Paris'teki Bastille Zindanı'na atılmıştır. Burada otobiyografisini yazdı. Bastille Zindanı'nda bulunan ve "maskeli adam" olarak adlandırılan şahsın, uzun müddet Patrik Avedik olduğu sanılmıştır.

VII:461a.

Avedikyan, Kapriel IV:171c.

Avedis (Mimar) IV:452c.

Avellis, Hugo V:18a.

Avigdor, Leon II:387b.

Avni Dilligil Tiyatrosu III:54b, 54c.

Avni Lifij *mad. I:429b*, 52b, III:452c, VI:176b, 436c.

Avniye Abdülaziz döneminde (1861-1876) Serasker Hüseyin Avni Paşa tarafından subaylara sokak üstlüğü olarak giydirilen kukuletalı yağmurluk. Paşanın adına izafeten avniye denilmiştir. Benzeri daha önce yeniçerilerce de giyilirdi. Siyah ve devetüyü renginde çuhadan dikilen avniyelerin ilik ve düğme tarafları ile etekleri, omuz, yan ve kol dikişleri çuhanın renginde ince bir şeritle çevrilirdi. Soğuğa ve yağmura karşı koruyucu bir üstlüktü. Sivil halk arasında da yaygınlaşmış, 50 yıl kadar giyilmiştir.

Avnizade Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler'de, Aşçıbaşı Mahallesi'nde, Arakiyeci Sokağı'nda bulunmaktaydı. 19. yy'ın ilk çeyreğinde Kadirî tarikatından Avnizade Şeyh Seyyid Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1829) tarafından kurulmuştu. Ayin günü cumartesi olan tekkenin son postnişini Şeyh Eşref Efendi olmuştur. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Avrat Pazarları *mad. I:430a*, 306b, II:342c, IV:1a, 1b.

Avrat Taşı *bak.* Arkadios Sütunu

Avrat Tepesi I:306a.

Avratpazarı I:34c, II:417b.

Avrupa Evleri VII:16a.

Avrupa Otoyolu II:499a.

Avrupa Pasajı *mad. I:431b*, II:216b, VI:226a.

Avşar, Orhan VI:296a, VII:204c.

Avukatlık *bak.* Baro

Avurzavur'un Kahvehanesi Eminönü'nde, Balıkpazarı'nda II. Mahmud döneminin (1808-1839) ünlü yeniçeri kahvehanesi. Balıkpazarı, Asmaaltı ve çevresindeki ayaktakımının devam ettiği bu kahvehanenin son yeniçeri zorbalarından "Avurzavur" lakaplı birine ait olduğu sanılıyor. Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra 1829'da bu kahvehane de önce kapatılmış, ardından da yıktırılmıştır. Aynı yerde yıllar sonra açılan ve yine ayaktakımının devam ettiği bir kahveye de Avurzavur'un Kahvehanesi adının verilmesi, eski kahvehanenin hatırasının halk arasında yaşadığını gösterir. Balıkpazarı İskelesi'ndeki kahve 20. yy'ın başlarına kadar açık kalmıştır.

Avusturya Elçiliği VII:380a.

Avusturya Elçiliği Korusu *bak.* Korular

Avusturya Elçiliği Yazlığı *mad. I:432b*, V:73a, VII:485c.

Avusturya Hastanesi *bak.* Sankt Georg Hastanesi

Avusturya Kültür Ofisi *mad. I:432c.*

Avusturya Macaristan Eczahanesi V:234a.

Ay Haftalık, resimli "siyasi, edebi, fenni" dergi. 5 Teşrinievvel 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Osman Nuri'ydi.

Ay, İsmet (1924, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nı bitirdi. 1947'de Şehir Tiyatroları'na girdi. 1980'de emekli olana kadar birçok oyunda rol aldı ve emekli olduktan sonra da konuk oyuncu olarak devam etti. *Vişne Bahçesi*'ndeki rolüyle 1987'de Avni Dilligil Tiyatro Ödülü'nü, 1988'de Kültür Bakanlığı Ödülü'nü en iyi erkek oyuncu dalında kazandı. Sinirli, huzursuz, hırçın ve ruhsal dengesi bozuk tipleri başarıyla canlandıran İsmet Ay 50'ye yakın filmde ve televizyon dizilerinde de oynadı.

Ay, Nurten II:448b.

Aya Dede II:389c.

Aya Dimitri Kilisesi *bak.* Dimitrios (Ayios) Kilisesi

Aya Dimitri Tepeleri V:127b.

Aya İrini Kilisesi *mad. I:433a,* 307c, II:255b, 347a, 348b, 390c, 439c, 552a, 553c, III:298c, V:18c, 491c, VI:74c, 435a, VII:9a, 28c, 482c.

Aya Kapısı *bak.* Surlar

Aya Kapısı Çarşısı IV:118a.

Aya Yani Kilisesi *bak.* İoannes Prodromos Kilisesi (Burgazadası)

Aya Yorgi Manastırı *bak.* Yeoryios (Ayios) Manastırı ve Kilisesi (Burgazadası)

Aya Yorgi Tepesi (Büyükada) II:350b.

Ayad, Fahri *mad. I:435a.*

Ayak Divanı *mad. I:435a,* 441c, II:85c, 500b, VII:87a.

Ayak Kavafı II:58b.

Ayak Naibi Osmanlı döneminde İstanbul'daki kadılıklara bağlı, küçük davalara bakan hâkimler için kullanılan deyim. Bunlar yetkili oldukları bölgelerde hem davalara bakarlar hem de idari işleri yürütürlerdi. Belediye ile ilgili olarak narh işlerini denetler, terazi denetiminde de falaka ve değnek cezalarını uygularlardı. Bölgelerinde dolaştıkları, esnafın halkı aldatmamasını sağlamaya çalıştıkları için kendilerine "ayak" naibi denirdi.

Ayakapı *mad. I:436b,* II:428b, III:502a, VI:249a, 275a, VII:168b.

İlgili maddeler:

Ayakapı Çeşmesi I:437b
Ayakapı Hamamı I:437b
Ayakapı Karakolu I:437c
Ayakapı Kilisesi I:438a
Ayakapı Mescidi I:438c
Cibali II:428a
Gül Camii III:434a
Küçükmustafapaşa V:160b
Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:76c
Sinan Paşa Mescidi VII:5a
Şeyh Murad Mescidi VII:168b

Ayakapı *bak.* Surlar

Ayakapı Çeşmesi *mad. I:437b.*

Ayakapı Hamamı *mad. I:437b,* 438a.

Ayakapı Karakolu *mad. I:437c.*

Ayakapı Kilisesi *mad. I:438a.*

Ayakapı Mescidi *mad. I:438c,* V:160b.

Ayaklanmalar *mad. I:438c,* III:224c, V:548a.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a
Beylerbeyi Olayı II:205c
Çınar Olayı II:500a
Ermeni Ayaklanması III:181a
Gürcü Abdünnebi Olayı III:452c
İkonoklazma IV:153b
İpşir Mustafa Paşa Olayı IV:187a
Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a
Kuleli Olayı V:118a
Nika Ayaklanması VI:74b
Osmanlı Bankası Olayı VI:166c
Otuz Bir Mart Olayı VI:184a
Patrona Halil Ayaklanması VI:231b
Yeniçeriler VII:472b

Ayamama Çiftliği III:527b.

Ayanoğlu, İsmail Fazıl *mad. I:445b,* IV:445c.

Ayanoğlu, Sami (1913, İstanbul - 1971, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Darüşşafaka'da okudu. 1930'da Darülbedayi'de bir ara açılan Tiyatro Okulu'nun ilk ve son mezunudur. İlk olarak 1931'de Şehir Tiyatroları'nda oyunculuğa başladı. Birçok oyunda başrol oynadı. Bazı çocuk oyunları yazdı. *Köşebaşı* (1947), *İçimizden Biri* (1966), *Ana* (1969) vb oyunları yönetti. 1943'ten başlayarak seslendirme sanatçısı, oyuncu ve yönetmen olarak sinemayla da ilgilendi. Tarihsel filmlerde canlandırdığı kişiliklerle tanındı: *İstanbul'un Fethi (1950), Vatan ve Namık Kemal* (1951), *Battal Gazi Geliyor* (1955).

VII:36b.

Ayas bin Abdullah *mad. I:445c.*

Ayas Mehmed Paşa Türbesi *mad. I:446a.*

Ayas Paşa (1482, Avlonya - 1539, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak İran ve Mısır seferlerinde büyük yararlık gösterdi. Beylerbeyi olarak Anadolu'daki ayaklanmaları bastırdı. 1523'te vezirliğe getirildikten sonra Macaristan seferlerine katıldı. 1536'da sadrazam oldu. Arnavutluk, Korfu ve Boğdan seferlerine komuta etti. Servetini hayır işlerine harcadı. İstanbul'da sonradan adıyla anılan semtte bir cami yaptırdı.

I:465a, 466b, IV:481a, VII:85a.

Ayasköy Kemeri III:526a.

Ayasofya *mad. I:446b,* 171a, 181c, 475c, 498c, II:153a, 333c, 437b, 439c, III:115c, 122b, 137c, 327a, IV:142a, 154c, 198b, 309b, 412b, 528c, V:18c, 18a, 56b, 329b, 491b, VI:24b, 429c, 478c, 504b, VII:55a, 99b, 156c, 189a, 282c, 306a, 354c, 393b, 503a, 508c, 532c.

İlgili maddeler:

Antemios (Trallesli) I:277a
Ayasofya Efsaneleri I:457b
Eudoksia Sütunu III:225c
İsidoros (Miletoslu) IV:198b
Murad III Türbesi V:503c
Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b
Selim II Türbesi VI:504b
Şehzadeler Türbesi VII:157c

Ayasofya Bazilikası VI:74c.

Ayasofya Çarşısı Ayasofya Camii'nin, yanan Adliye Nezareti binası ile Ayasofya Hamamı'nın önünde barakalardan kurulu, bugün var olmayan eski bir çarşı. Kestane ağaçlarının altında ve duvar diplerinde kurulmuş ve 1933'teki yangınla yok olmuştur. Ayasofya Meydanı'nın bir çarşı halinde düzenlendiğine dair en eski kayıt Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sindedir. 18. yy'dan başlayarak sık sık yangınlar geçiren bu meydanda ahşap dükkânların ve dolayısıyla çarşının görünümü de sürekli değişmiş olmalıdır.

Ayasofya Efsaneleri *mad. I:457b.*

Ayasofya Hamamı *bak.* Haseki Hamamı

Ayasofya İmareti *mad. I:458c.*

Ayasofya Kürsü Şeyhi *mad. I:459a,* V:335a.

Ayasofya Kütüphanesi *mad. I:459c,* 116a, V:176a.

Ayasofya Medresesi *mad. I:460b.*

Ayasofya Muvakkithanesi *mad. I:461a,* III:327a, VI:11a.

Ayasofya Müzesi III:61c, VI:24b.

Ayasofya Müzesi Yıllığı *mad.* I:461b.

İlgili madde:

Dirimtekin, Feridun III:61b

Ayasofya Sarayı *bak.* Sokollu Mehmed Paşa Sarayı

Ayasofya Sarnıcı *bak.* Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı

Ayasofya Sebilleri *mad. I:462c.*

Ayasofya Sıbyan Mektebi *mad. I:463a.*

Ayasofya Şadırvanı *mad. I:463c.*

Ayasofya Tamir Madalyası Ayasofya'nın onarılmasına katkıda bulunanlara verilmek üzere "Tamir-i Ayasofya Madalyası" adıyla 1848'de altın, gümüş ve bakırdan bastırılan madalya.

Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi *mad. I:464b,* II:489a.

Ayasofya-i Kebir Medresesi I:460c.

Ayaspaşa *mad. I:464c,* IV:545c, VII:494b.

İlgili maddeler:

Alman Elçiliği Binası I:209c
Ayaspaşa Mezarlığı I:466b
Gümüşsu Palas III:449b
Gümüşsuyu Kışlası III:450b
Japon Elçiliği Binası IV:317a
Kadı Mescidi IV:328c
Park Otel VI:222c

Ayaspaşa Apartmanı I:466a.

Ayaspaşa Hamamı I:465c.

Ayaspaşa Havuzlu Mesiresi I:465a.

Ayaspaşa Mescidi *bak.* Kadı Mescidi

Ayaspaşa Mezarlığı *mad. I:466b,* III:449b, 450b, V:444b.

Ayastefanos VII:510c.

Ayastefanos Antlaşması *mad. I:467a*, 38c, IV:422a, VI:178a, VII:511c.

Ayastefanos Feneri *bak.* Yeşilköy Feneri

Ayastefanos Hastanesi I:348b.

Ayastefanos Rus Anıtı *mad. I:467c*, VII:511c.

Ayaşlı, Münevver *mad. I:468c*, II:445c.

Ayaz, Nevzat (1930, Bayramören/Çankırı) İdareci ve siyaset adamı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Emniyet genel müdür yardımcılığı ve Zonguldak valiliği yaptı. 1979'da İstanbul valiliğine atandı ve bu görevini 1988'e kadar sürdürdü. Ardından İzmir valiliğine getirildi. 19. dönem (1991) Çankırı milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Milli savunma bakanlığı ve milli eğitim bakanlığı yaptı.

VII:364b.

Ayazağa *mad. I:469a*, III:1c, IV:114c, 327c, VII:187b, 200b, 499c, 529a.

İlgili maddeler:

Ayazağa Av Köşkü I:469c

Ayazağa Kasırları I:470b

Harp Akademileri III:561a

Işık Lisesi IV:114b

Maslak Kasırları V:306a

Sadi Gülçelik Spor Tesisi VI:391b

Ayazağa Av Köşkü *mad. I:469c*, V:73b.

Ayazağa Kasırları *mad. I:470b*, II:41a, V:73b.

Ayazağa Korusu *bak.* Korular

Ayazma Camii *mad. I:471b*, III:80c, IV:101a, 101a, 103a, 539b, V:134a, 368a, 548c, 555b, VI:422a, VII:345a, 347b.

İlgili maddeler:

Barok Mimari II:61b

Veliyüddin Efendi VII:378a

Ayazma Kapısı *bak.* Surlar

Ayazma Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Rumi Mehmet, Gülfem Hatun, Ahmet Çelebi, İmrahor Salacak mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Mahallede III. Mustafa (hd 1757-1774) tarafından yaptırılan Ayazma Camii yer almaktadır. Harem-Üsküdar sahil yolunun yapılmasından sonra, Ayazma yamaçları, restoranlar ve daha önceden yıkılmış ahşap konak ya da evler yerine yapılmış apartmanlarla dolmuştur. Nüfusu (1990) 2.163'tür.

VII:501a.

Ayazma Mektebi *bak.* Mustafa III Mektebi

Ayazma Mesiresi II:125b.

Ayazma Sarayı ve Bahçesi I:471b, IV:495c.

Ayazmalar *mad. I:472a.*

İlgili maddeler:

Balıklı Ayazması II:24a

Blahernai Ayazması II:261b

Hasköy Ayazması IV:11b

Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82a

Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46b

Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246c

Aybar, Mehmet Ali (1908, İstanbul) Siyaset adamı ve hukukçu. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede 1942'de devletler hukuku doçenti oldu; 1945'te bu görevine son verildi. 1947'de ancak birkaç sayı çıkabilen *Hür* ve *Zincirli Hürriyet* gazetelerini yayımladı. 1962'de Türkiye İşçi Partisi'nin genel başkanlığına getirildi; 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. 1975'te Sosyalist Parti'nin kuruluşuna öncülük etti ve ilk genel başkanı seçildi. Pek çok basılı eseri bulunan Aybar, gençlik yıllarında sporcu olarak da ün yaptı; 1928-1935 arasında atletizm milli takımında yer alarak Türkiye rekorları kırdı ve 1931'de 200 m'de Balkan ikinciliğini kazandı.

VII:202b.

Aybazari VII:496b.

Aybek, Necdet III:100b.

Ayça, Necmi Rıza (1914, Priştine) Karikatürcü. 1932'de İstanbul Erkek Lisesi'ni ve 1945'te Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. İlk karikatürü 1927'de *Cumhuriyet*'te yayımlandı. *Akbaba*'da karikatür çizmeye başladı. 1939'a kadar Sedat Simavi'nin yayımladığı *Karikatür* dergisinde çalıştı. 1941-1948 arasında çalışmalarını *Şaka*'da yayımladı. Ahmet Koçer'le birlikte *Papağan* dergisini (1966-1971) çıkardı. *Pardon*'da ve Bülent Şeren'in yayımladığı *Amcabey*'de ve sonra tekrar *Akbaba*'da çalışmalarını sürdürdü. Açtığı kişisel karikatür ve resim sergilerinin sayısı 15'i bulmaktadır. 1952'den itibaren 11 karikatür yıllığı çıkardı.

IV:232c.

Ayçıl, Asaf (1911, İstanbul - 1988, İstanbul) Sporcu, spor yazarı. Vefa Lisesi'ni bitirdi. 1928-1930 arasında Kumkapı Spor Kulübü'nde güreşti. 1931-1936 arasında da Karagümrük'te futbol oynadı. 1941'de spor muhabirliğine başladı. *Kırmızı-Beyaz, Türkspor, Gece Postası* ve uzun yıllar da *Cumhuriyet* gazetesinde spor yazarlığı yaptı. *Dünden Bugüne Karagümrük* (1983) adlı bir kitabı vardır.

Aydede *mad. I:474b*, 153a.

İlgili madde:

Karay, Refik Halit IV:462c

Aydın Evler Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başıbüyük, İdealtepe, Çınar, Küçükyalı ve Altıntepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.818'dir.

Aydın, Fahri (1897, İstanbul - 1965, İstanbul) Sporcu. Spora futbolcu olarak Fenerbahçe'de başladı. Boksla ilgilendi ve daha sonra su sporlarında karar kıldı. Yüzme, tramplen, kule atlama ve sutopu dallarında Türkiye şampiyonlukları kazandı. Daha sonra Fenerbahçe, Galatasaray, Beykoz ve Modaspor kulüplerinde yüzme antrenörlüğü yaptı.

Aydın Geylanî Hanım IV:233a.

Aydın, Nurhan (1932, İstanbul) Sporcu, spor hakemi ve spor yazarı. 1947'de Beşiktaş kulübünde atletizme başladı. Daha sonra voleybol ve basketbol oynadı. 1955'te spor yazarlığına başladı. 1960'ta aktif spor yaşamını noktaladıktan sonra spor yazarlığının yanısıra voleybol, basketbol ve yüzme hakemliği yaptı. Federasyonlarda görev aldı.

Aydın Sitesi VII:16a.

Aydın Yüz Mensucat I:538a.

Aydınlatma *mad. I:474a*, III:176a, IV:544c.

İlgili maddeler:

Ambarlı Termik Santralı I:235c

Gazhaneler III:377b

İETT IV:139a

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi *mad. I:481b*, V:6c.

Aydınlı Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Şifa, İçmeler, Aydıntepe mahalleleri, Pendik İlçesi ve Kocaeli İli'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.750'dir.

Aydınlık *mad. I:481c*, 241a, II:238a, IV:226a, 289c, VI:54a.

Aydınlık Basımevi III:183b.

Aydınoğlu Tekkesi *mad. I:482c*, II:415a, III:534a, VII:122c.

Aydıntepe Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydınlı, İçmeler, Postane mahalleleri, Marmara Denizi ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.816'dır.

Ay'Dimitri III:57a.

Aydos Dağı İlin doğu kesiminde dirençli kütle. Bir peneplen olan Kocaeli Yarımadası'nın batı bölümünde yer alır. Çevresindeki öbür dağlar ve Adalar gibi sert kayaçların aşınmaya direnerek yüksekte kalmasıyla oluşmuştur. Doruğu Kartal'ın kuzeydoğusunda 537 m'ye erişir. Yalova İlçesi dışında İstanbul İli'nin en yüksek noktasıdır. Eskiden yüksek kesimleri korularla kaplıydı. Günümüzde yamacındaki Yakacık gelişmiştir ve konut alanları büyük bir bölümünü kaplamış durumdadır.

III:76c, IV:316a.

Ayerdem, Ali Hikmet VI:188a.

Ayetullah Bey (Sami Paşa'nın torunu) VI:434a.

Ayetullah Bey (Şevkipaşazade) *mad. I:484a*, III:286b, IV:564a, VI:459b.

Aygan, Ziya (Kakmacı) III:447c.

Aygün, Ahmet Sabri III:464b.

Aygün, Kemal *mad. I:484a*, IV:138a, VII:144b, 364b.

Ayı Oynatıcıları 17. yy'da Evliya Çelebi ve 18. yy'ın sonlarında Enderunlu Fazıl, şöhretli ayıcılar hakkında bilgi vermişlerdir. Zaman zaman şehre girişleri, sokaklarda tef çalarak ayı oynatmaları engellense de yaygınlıklarını sürdürmüşlerdir. Çingenelerin yaptığı birçok işten biri olan ayı oynatıcılığı 1994'te alınan bir kararla yasaklanmıştır.

Âyine Haftalık "milli mizah" dergisi. 18 Ağustos 1921-4 Ocak 1923 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Eşref Nesib'di.

Âyine-i Vatan *mad. I:484c*, II:70a.

Ayios Fokas IV:530c, VII:493a.

Ayios Mamas II:161c.

Aykaç, Eşfak *mad. I:484c*, IV:561c.

Aykaç, Fazıl Ahmed (1884, İstanbul - 1967, İstanbul) Şair ve yazar. Ortaöğrenimini İstanbul'da Fransız okulunda yaptı. Paris Siyasal Bilimler Okulu'ndan mektupla öğrenim yoluyla diploma aldı. Edebiyat ününü Fecr-i Âti grubu içinde yaptı. Denemeler, mizah tarzı taşlamalar, edebiyat ve edebiyatçı incelemeleri yazdı. Aruz vezniyle şiirlerini içeren *Divançe-i Fazıl* (1913), aynı vezinle ya da hece vezniyle şiirlerini topladığı *Harman Sonu* (1919) bu tür mizahi şiirlerinin yer aldığı kitaplarıdır. Ayrıca *Kırpıntı* (1924), *Şeytan Diyor ki* (1927), *Tarih Dersi* (1928) gibi çeşitli yazılarını, mizahi söyleşilerini topladığı kitapları da bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde 1927-1950 arasında Elazığ ve Diyarbakır milletvekilliği yaptı. Tanınmış spor adamı Eşfak Aykaç'ın babasıdır.

I:72c, III:275b, IV:561c, VII:205a.

Aykurt, Vakkas VII:528c.

Aykut, İmren (1940, Tarsus) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Türkiye Kâğıt Sanayii İşverenler Sendikası genel sekreterliği yaptı. 1981'de Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi üyeliğine atandı. 17., 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı ve devlet bakanlığı yaptı.

Ayla, Safiye *bak.* Targan, Safiye Ayla

Aylakçılar İstanbul'da ateş kayıklarında, mavnalarda hizmet gören taşralılara verilen ad. Daha önceleri de donanmada ve tersanede aylakçı denen bir hizmet sınıfı vardı. Aylakçılar, ramazan gelince kıyafet değiştirip taşradan gelmiş dilencilere karışır, İstanbul sokaklarında fitre, sadaka, zekât, adak toplarlardı. Kimi aylakçılar da ellerinde kalbur, sırtlarında kıldan örme heybede kuru üzümle karışık leblebi satarlardı. Yine kimileri de bozuk bir Türkçe ile kasideler, ilahiler söyleyerek dolaşırlar, bazen de İstanbul'a gelen dilencilerle anlaşıp tenha sokaklarda hırsızlık yapar, teravih zamanı cami kapılarını tutup cemaatten zorla para almaya çalışırlardı.

Aynalı Pasaj *bak.* Avrupa Pasajı

Aynahçeşme Beyoğlu'nda, Aynalı Çeşme Caddesi ve Şerbethane (Ömer Hayyam) Caddesi ile Keramet ve Arslan sokakları arasında kalan semt. Semtin önemli cadde ve sokakları Aynalı Çeşme Caddesi, Samancı Ferhat Caddesi, Emin Camii, İnce Kaş, Çatık Kaş, Tennure ve Tutkalcı sokaklarıdır. Semtin anayolu sayılabilecek Aynalı Çeşme Caddesi Kasımpaşa'ya doğru iner. Semt bir yamaçta kuruludur. Kasımpaşa'dan Haliç'e doğru panoramik bir manzaraya sahiptir. Semte adını vermiş olan Aynalı Çeşme, 1732-1733'te Yeniçeri Ağası Gürcü İsmail Paşa tarafından yaptırılmış, 1942'de Beşir Fuat Caddesi genişletilirken yıktırılmıştır. İngiliz Sarayı diye de bilinen İngiltere Başkonsolosluğu binası ile arkasındaki Kamer Hatun Camii semtin önemli yapılarıdır. 1980 sonrasında Tarlabaşı Bulvarı'nın açılması sırasında semtin görünümü belli kesimlerinde tümüyle değişmiştir. Ancak Şerbethane Caddesi ve Aynalı Çeşme Caddesi ile bunlar arasında kalan sokaklarda harap durumda da olsa hâlâ eski binalara rastlamak mümkündür. Aynalıçeşme'de ve özellikle Emin Camii Sokağı'nda eskiden daha çok Rumlar yerleşmişti.

Aynalıkavak IV:11b.

Aynalıkavak Kasrı *mad. I:485a*, II:37b, 62c, 292c, III:69b, 232c, 507b, IV:10b, 10c, 11a, 497b, V:53c, VI:463b, 507c.

Aynî (Karamanlı) III:64a.

Ayn-î Ali (Müezzinzade) (?, Manisa - 17. yy başları, ?) İstanbul'da Defter-i Hakani eminliği, süvari mukabeleciliği, divan kâtipliği görevlerinde bulundu. 1607'de hazine kethüdası iken Sadrazam Murad Paşa'nın buyruğu üzerine tımar ve zeametlerle ilgili kanunları derledi. *Kavanin-i Âl-i Osman ve Hulasa-i Mezâmîn-i Defter-i Divan* adlı bu eserinden başka 1609'da da ulufelere ilişkin bir risale yazdı. Yaşamı konusunda fazla bir bilgi yoktur.

Aynî Ali Baba Tekkesi *mad. I:486c*, IV:481c, VI:330a.

Ayni, Hasan Tahsin IV:156a.

Ayni, Mehmed Ali (ö. 1945) IV:40c, V:327c, VI:475b.

Ayomak, Mildan Niyazi V:530c.

Aypark Sineması I:540c.

Ayral, Macid *mad. I:488a*, 228c, V:326b, VII:185c, 449c

Ayral (Tözüm), Jeyan Mahfi (1929, İstanbul) Tiyatro sanatçısı. Tiyatro sanatçısı Necdet Mahfi Ayral'ın kızıdır. Çok küçük yaşta sahneye çıktı. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda başlayan meslek yaşamını emekli oluncaya dek (1980) burada sürdürdü. Yerli ve yabancı filmlerin seslendirilmesinde çalıştı. 1950'li yıllarda Adalet Cimcoz'la birlikte en fazla dublaj yapan sanatçıdır.

Ayral, Necdet Mahfi (1908, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. 1932'de Şehir Tiyatroları'nda sahneye çıktı. Özellikle komedilerdeki tiplemeleriyle dikkati çekti. 18 yıl sahne amirliği, 15 yıl Muhsin Ertuğrul'un filmlerinde reji asistanlığı yaptı. Ayrıca birçok filmde rol aldı. Tiyatrodan 1975'te emekli oldu. Daha sonra çeşitli topluluklarda konuk sanatçı olarak sahneye çıktı.

Ayrılık Çeşmesi *mad. I:488b*, 63b, VII:81a.

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı *mad. I:488c*, IV:445a.

Ayrılık Çeşmesi Namazgâhı VI:44a.

Ayrılıkçeşmesi Haydarpaşa'da, Rıhtım Caddesi'nin Çayırbaşı mevkiinden kuzeydoğuya doğru ayrılan Şahap Gürler Caddesi, demiryolu köprüsünün altından geçtikten sonra Sarayardı Caddesi adıyla İbrahimağa istikametinde devam ederken, sağda kalan açıklık alandaki Ayrılık Çeşmesi adlı tarihi eser o yöreye adını vermiştir. Eski dönemlerde geniş bir alan olan Haydarpaşa Çayırı'nda, hacca gidecek hacılar toplanırlar ve kendilerini uğurlamaya gelen yakınlarıyla vedalaşırlardı. İsim buradan gelmektedir. Semt, bugün çevresinde salaş bina ya da depoların, işyeri amacıyla yapılmış baraka benzeri binaların istila ettiği, araçların yoğun trafiği altında, bakımsız bir yerdir.

Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği IV:354a.

Aysu, Fazıl II:451a, VII:43b.

İlgili maddeler:

İnönü Stadyumu IV:176b

Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Ayşe Celile Hanım VI:54a.

Ayşe Dürrüşşehvar (ö. 1826) VI:40b.

Ayşe Fahriye Hanım VI:6a.

Ayşe Hafsa Sultan (ö. 1533) IV:3c, V:396c, VI:83b, VII:109a.

Ayşe Hanım Çeşmesi Kanlıca'da, Mihrabat Caddesi'ndedir. Mescit Çeşmesi de denilir. 1131/1718'de Ayşe Hanım adında bir hayırsever tarafından yaptırılmıştır. Haznesi yontma kara taştandır. Aynataşının yanında iki küçük kabartma servi motifi vardır. Üst kısmı stilize çiçek motifleriyle süslüdür ve çeşmeye bir mihrap görünümü vermektedir. Aynataşının üstünde, dışarıya taşkın olarak yerleştirilmiş ikinci bir mermer levhada yarım daire şeklin-

de tavus kuyruğu süslemesi bulunmaktadır. Bu yarım dairenin merkezi ve dışında kalan satıhlar stilize edilmiş çiçek motifleri ile süslenmiştir. Bunların üstünde de kitabe taşı yer almaktadır. Çeşmenin cephe yüksekliği 2,67 m, eni 1,60 m'dir.

Ayşe Hatun Çeşmesi *mad. I:489b.*

Ayşe Hatun Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Neslişah Mahallesi'nde, Neyzenler Sokağı'nda bulunmaktaydı. Harap durumdaki haziresi dışında bütünüyle ortadan kalkmış bulunan bu tekke, 18. yy'ın son çeyreğinde, Kadirîliğin Resmî kolunu kuran Şeyh Mustafa Ahî Resmî Efendi (ö. 1793) için annesi Ayşe Hatun tarafından kurulmuştur. Ayin gününden dolayı "Cuma Tekkesi" olarak, ayrıca başka adlarla (Resmî, Şeyh Seyyid Resmî Efendi, Şeyh Said Efendi) da anılan tekkenin ilk postnişini, bu tekkenin yakınında 1204/1789-90'da, Âlime Hatun'un kendisi için diğer bir tekke (Resmî Efendi Tekkesi) yaptırdığı Şeyh Mustafa Resmi Ahî Efendi'dir. Aynı zamanda diğer tekkenin de ilk postnişini olan bu zattan sonra Ayşe Hatun Tekkesi'nin postuna kardeşi Şeyh Seyyid Mehmed Said Efendi (ö. 1849), M. Said Efendi'nin oğlu Şeyh Seyyid Abdülkadir Efendi (ö. 1860-1861) ve Berber Şeyh Mehmed Hakî Efendi geçmişlerdir. Cumhuriyet döneminde harap düşen tekkenin iki katlı ve ahşap bir bina olduğu, 1947'den önce yıkılarak yerine alelade bir meskenin inşa edildiği anlaşılmaktadır.

Ayşe Hubbî (Hubbâ) Hatun (ö. 1598) V:483b.

Ayşe Hümaşah Hanım Sultan III:459a, V:453c, 499b.

Ayşe Kadın Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye Külliyesi'nin güney kısmında, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. Küçük ölçüde, bir mahalle hamamı olduğu bilinen yapının inşa tarihi ve mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Ayşe Pervin Hanım VII:151b.

Ayşe Sıdıka Hanım (ö. 1904) VII:397b.

Ayşe Sineperver Valide Sultan (ö. 1828) I:35a, V:555c.

İlgili maddeler:

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi, (Fatih) VII:9c

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi, (Üsküdar) VII:10a

Ayşe Sultan (II. Mustafa'nın kızı, Numan Paşa'nın eşi) V:94c.

Ayşe Sultan (ö. 1604) I:489c, III:293a, V:97a, 500a, 503a, VI:399b.

Ayşe Sultan (ö. 1660, Buy-unaz) V:544c.

Ayşe Sultan (Osmanoğlu) (1886, İstanbul - 1960, İstanbul) II. Abdülhamid'in, Müşfika Kadın Efendi'den doğan kızı. Yıldız Sarayı'nda doğan Ayşe Sultan özel eğitim gördü. İlk evliliğini Ahmed Naim Bey'le, ondan ayrıldıktan sonra ikinci evliliğini Mehmed Ali Bey'le yaptı. 1924'te kocasıyla beraber Fransa'ya gitti. 1938'de İstanbul'a döndü. Beşiktaş'ta Serencebey'de annesi Müşfika Kadın Efendi ile yaşamını sürdürdü. *Babam Sultan Hamid* adlı altında *Hayat* dergisinde tefrika edilen anıları daha sonra kitap olarak da çıktı. Bu eser, saray yaşamı ve 20. yy'a doğru İstanbul tarihi bakımından önemlidir. Bestelediği bir ninni ve marşlar vardır.

I:42a, 490c, VII:519c.

Ayşe Sultan Çeşmesi (Şehzadebaşı) *mad. I:489c.*

Ayşe Sultan Çeşmesi (Üsküdar) *mad. I:490a.*

Ayşe Sultan Korusu *mad. I:490c,* II:116a.

İlgili madde:

Korular V:71b

Ayşe Sultan Sarayı I:162a, V:183a, VII:55a.

Ayşe Sultan Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Ayazma'da, İmrahor Mescidi'nin yakınında yer alan bir Celvetî tekkesiydi. I. Süleyman'ın (Kanuni) kızı Mihrimah Sultan (ö. 1578) ile Sadrazam Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) kızları Ayşe Hümaşah Sultan (ö. 1594) tarafından 16. yy'ın son çeyreğinde inşa ettirilmiş olmalıdır. Ayin günü perşembe olan tekkenin şeyhleri hakkında hemen hiçbir şey bilinmemekte, ancak son dönemin ünlü duahanlarından Nakşibendi tarikatı mensubu "Ebü'l-Kavuk" lakaplı İsmail Hakkı Molla'nın, Celvetî âsitanesi postnişini Şehabeddin Efendi'nin (ö. 1911) onayı ile 1905-1914 arasında bu tekkenin meşihatında bulunduğu tespit edilmektedir. Tekke, yanında yer alan darülkurra ile birlikte tarihe karışmıştır.

Ayşe ve Ümmühan Hatun Çeşmesi Üsküdar'da, Sultantepe'de, Şeyh Yokuşu'ndadır. Son tamirde mimari karakteri bozulmuştur. İlk halinden günümüze, kısmen yol seviyesinden aşağıda kalmış teknesi ile iki yanındaki setleri ve küçük aynataşı ile kitabesi ulaşmıştır. Valide Kethüdası Arslan Ağa tarafından eşi Ayşe Hanım ile kızı Ümmühan Hanım'ın ruhları için 1060/1650'de yaptırılmıştır.

Ayşın, Şadıman (1928, İstanbul - 1981, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Selçuk Kız Sanat Okulu'nu bitirdikten sonra 1940'ta Şehir Tiyatroları'nın çocuk bölümüne girdi. Birçok piyeste rol aldı. 1952'de Şehir Tiyatroları oyuncuları arasına katıldı. Rol aldığı oyunlardan bazıları *Balıkesir Muhasebecisi, Tahteravalli, Fazilet Eczanesi, Hırçın Kız, Tarla Kuşu, Çöpçatan*'dır. *İngiliz Kemal Lavrens'e Karşı, Söz Müdafaanındır, Yıldırım Beyazıt ve Timurlenk* gibi filmlerde de oynadı.

Aytaç, Eflan IV:357b.

Aytaç, Fettah IV:230a.

Aytaç, Hamid *mad. I:491a,* II:307c, VI:204b, VII:185c, 449c.

Aytaç, Müzeyyen IV:357c.

Aytaç, Şule IV:353b.

Aytan, Rıdvan VII:350b.

Aytekin, Enver IV:145a.

Aytekin, Sefer VII:464b.

Aytul, Turan (1930, İstanbul - 1989, İstanbul) Gazeteci. Gazeteciliğe 1945'te *Yeni Sabah* gazetesinde başladı. İzmir ve Ankara'da bazı gazetelerde çalıştıktan sonra İstanbul'da *Cumhuriyet, Gün, Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde muhabir, sayfa sekreteri, yazar, yazı işleri müdürü ve genel yayın yönetmeni olarak görev yaptı. Birçok kez Gazeteciler Cemiyeti'nin ödüllerini kazandı.

Ayuanzarı Capi (Ayvansaray) VII:496b.

Ayvalı Dere I:197b.

Ayvalıdere Suyolu III:527a.

Ayvansaray *mad. I:491c,* II:514a, III:502a, V:492c, VII:496b.

İlgili maddeler:

Abdullah el-Hudrî Türbesi I:17a

Aleksios Sarayı I:183a

Anemas Zindanı ve Kulesi I:269b

Arabacılar Hamamı I:288b

Atik Mustafa Paşa Camii I:406a

Ayvansaray Köprüleri I:494b

Ayvansaray Mescidi I:496a

Blahernai Ayazması II:261b

Blahernai Kilisesi II:262a

Blahernai Sarayı II:263a

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55a

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri III:118b

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi III:119a

Emir Buharî Tekkesi III:165c

İvaz Efendi Camii IV:310a

Muhammed el-Ensarî Türbesi V:492c

Panayia Blahernai Kilisesi VI:209b

Toklu Dede Mescidi VII:272c

Ayvansaray Hamamı *bak.* Arabacılar Hamamı

Ayvansaray Kapısı *bak.* Surlar

Ayvansaray Köprüleri *mad. I:495b,* III:245c, 510a, 510b.

Ayvansaray Mescidi *mad. I:496a,* 493a, 494b.

Ayvat Bendi *mad. I:496b,* II:150a, V:3a, 552c.

Ayvat Deresi I:496b.

Ayvat Köyü II:149a.

Ayvaz, Garo V:119a.

Ayvaz, Hagop V:118c.

Ayvazlar *mad. I:497a.*

Ayvazovski, İvan Konstantinoviç (Ressam) *mad. I:497c,* 25b, II:40c, 435c.

Ayvazovski, K. (Tarihçi) III:191b.

Ayvazyan, Eliz III:395c.

Ayverdi, Ekrem Hakkı *mad. I:498b,* 128a, II:28c, 341a, 375c, 376a, 391a, 518a, III:7a, 61c, 202c, 240a, 551a, 559a, IV:221c, 223a, 422c, 476c, V:187b, 243c, 322c, 394a, 394c, 457c, VI:108c, VII:51c, 160a, 190b, 333a, 549c.

Ayverdi, Samiha *mad. I:499a,* II:288a, 465c, IV:223a, V:241b.

Ayyıldız, Hakkı Raif V:363c.

Âzad Günlük "demokrasi mesleğinin hâdim ve müdafii" gazete. 1910'da yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Demokrat Mustafa'ydı.

Azade Selim Hanım II:143b.

Azadlı Baruthanesi II:68c, 541a.

Azak Sineması (Gedikpaşa) *mad. I:500b,* 540c.

Azapkapı *mad. I:500c,* III:502b.

İlgili maddeler:

Arap Camii I:294a

Saliha Sultan Sebili ve Meydan Çeşmesi VI:428b

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429a

Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30c

Yelkenciler Hanı VII:463c

Yeşildirek Hamamı VII:509c

Azapkapı Camii *bak.* Sokollu Mehmed Paşa Camii

Azapkapı Hamamı *bak.* Yeşildirek Hamamı

Azapkapı Köprüsü III:323a.

Azapkapı Sebili *bak.* Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi

Azaplar Camii Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Yeşil Tulumba Sokağı'nda bulunuyordu. 1884'teki yangında yandıktan sonra onarılmış, 1942'de Atatürk Bulvarı açılırken yıktırılmıştır. Bânisi Hoca Sinan'dır (Elvan Çelebi). "Azaplar Camii" adını, arka taraftaki hazirede mezarı bulunan Azeb Baba'dan almıştır. Yüksek duvarlı bir bahçe içinde yer alan cami kâgir duvarlar üzerine kiremit kaplı bir kırma çatıyla örtülü idi. Tek şerefeli taş minaresi ve önünde şadırvanı bulunuyordu.

I:501a.

Azaplar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Fil Yokuşu'nun anacaddeyle kesiştiği yerde, aynı isimle anılan caminin karşısında bulunuyordu. 1942'de Atatürk Bulvarı'nın açılması sırasında yıktırılmıştır. Evliya Çelebi "Osmanlı eliyle yapılmış ikinci hamamdır ki, kefere tarzı mimarisinden tahvil ve İslam adabı üzre yapılmıştır" demektedir. Fatih Camii vakıfları içinde yer alan bu yapı bir çifte hamamdı.

Azaryan (19. yy - 20. yy) Ermeni asıllı ressam. İzmit ve İstanbul'da yaşadı. Ayvazovski tarzından etkilenen Ermeni ressamlar kuşağındandır. Köy manzaraları ve İstanbul konulu resimler yaptı. Sarayburnu, Kız Kulesi, İstanbul sahilleri resimlerinde en çok işlediği konulardır. Bazı çalışmaları İngiltere'de kartpostal olarak basılmıştır. Dolmabahçe Sarayı'nda ve özel koleksiyonlarda eserleri vardır.

Azaryan Ailesi III:449b.

Azaryan Apartmanı *bak.* Gümüşsu Palas

Azaryan, Aristakes (1821, İstanbul - 1897, İstanbul) Ticaret adamı. Ohannes Azaryan'ın oğludur. 1890'larda İstanbul Ticaret Odası'nın reisiydi ve ula evveli rütbesi ile ikinci sınıf Mecidiye Nişanı'nı haizdi.

Azaryan, Bedros *mad. I:501c.*

Azaryan Köşkü *mad. I:502a.*

Azaryan, Manuk I:502a.

Azaryan Yalısı *mad.* I:502c.

İlgili madde:

Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Azeb Baba (15. yy) Fatih dönemi askerlerinden olduğu ve kabri açıldığında kefenli bulunduğu halk arasında rivayet edilirdi. Kabri Unkapanı'nda Atatürk Bulvarı'nın başladığı yerdeydi. Yol açılması dolayısıyla kaldırılmıştır.

Azebler Kışlası I:500c, IV:481a.

Azeri Türk On beş günlük, resimli "ilmi, edebi, içtimai ve siyasi milliyetperver" dergi. 1 Şubat 1928-Teşrinisani 1929 tarihleri arasında yayımlandı.

Azınlık Okulları *mad. I:503a,* III:138c, VII:395b, 532c.

İlgili maddeler:

Alliance Israelite Okulları I:206a

Ermeni Okulları III:187a

Katolik Okulları IV:491c

Rum Okulları VI:347c

Yahudi Okulları VII:402c

Aziz Ağa (Hacı) IV:438a.

Aziz Baba (ö. 1925, Kantarcı) V:386b, VI:328b.

Aziz Berker Halk Kütüphanesi *mad. I:504a.*

Aziz Bey (ö. 1874) II:529c.

Aziz Bey (Kırımlı) (1840, İstanbul - 1878, İstanbul) Hekim. 1866'da Askeri Tıbbiyeyi bitirdi. Yeni açılan sivil tıbbiyeye müdür olarak atandı. Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye'nin kurucusu ve başkanı oldu. 1873'te arkadaşlarıyla birlikte çevirdiği P. H. Nysten'in sözlüğünü *Lugat-ı Tıbbiye* adıyla yayımladı. *Mecmua-i Fünun*'da tıp kimyası ve genel hastalıklar üzerine yazılar yazdı. Umumi emraz, tıbbi kimya, hikmet-i tabiiye ve dahili emraz derslerini okutarak birçok öğrenci yetiştirdi.

Aziz Bey (ö. 1913) IV:8a.

Aziz Bey (1870, İstanbul - 1929, İstanbul) Bestekâr. Tanburi Ali Efendi'nin oğludur. İlk müzik eğitimini babasından aldı ve tanbur çalmayı ondan öğrendi. Döneminin müzik ustalarından faydalanmış; bilgisini ve tekniğini geliştirmiştir. Devlet memuru olarak çalışan Aziz Bey'in saz eserleri ve şarkı formunda besteleri vardır. Yaşamının son yıllarını yokluk içinde geçirmiş; çıkan bir yangında kendisinin ve babasının eserleri kül olmuştur.

Aziz Dede (Neyzen) (1835, İstanbul - 1905 İstanbul) Neyzen ve besteci. Gelibolu Mevlevihanesi'nde çile çıkardıktan sonra dede olup İstanbul'a geldi; Galata, Üsküdar, Kasımpaşa, Yenikapı, Bahariye mevlevihanelerinde neyzen ve neyzenbaşı olarak uzun yıllar ney üfledi; zamanının en ünlü neyzenlerinden biriydi; bestelediği peşrevler ve saz semaileri de değerli saz eserleridir.

III:295c, VII:159c.

Aziz Efendi (Hatip) II:397a.

Aziz Efendi (Medenî) (1842, Medine - 1895, İstanbul) Bestekâr. 9 yaşında İstanbul'a geldi. Fer'iye Sarayı'nın başharemağası Anber Ağa tarafından evlat edinildi. Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den ve Latif Ağa'dan müzik dersleri aldı. Abdülaziz'in ilgi ve desteğini gördü. İkinci imam sıfatıyla saraya alındı. Kız Sanayi Mektebi'nde başmüfettişlik yaptı ve çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. Tanbur, lavta, piyano ve ud çalan Aziz Efendi, Hamparsum ve Batı notalarını bilirdi. Pek çok müzisyenin yetişmesine katkıda bulundu; Subhi Ezgi ve Leyla Saz öğrencileri arasındaydı. Dini ve dindışı eserler veren Aziz Efendi'nin dinsel yapıtlarından, yalnızca ilahi formunda bestelediği bir "Isfahan Beste"si günümüze ulaşmıştır. Şarkı formundaki eserlerinden ise 40 kadarı bugün repertuvardadır. Hicaz "Ey çerh-i sitemger dil-i nalana dokunma"; şevkefza "Demadem dide giryan oldu sensiz"; evcare "Taliim bir dem bana yar olmadı"; hüzzam "Kerem eyle mestane kıl bir nigâh" en sevilen şarkılarından birkaçıdır.

III:254b, VI:298c, 475b.

Aziz Efendi (ö. 1934, hattat) *mad. I:504b.*

Aziz Efendi Tekkesi *mad. I:504c,* II:348a.

Aziz Haydar Hanım IV:350b, 355c, 365a.

Aziz İdris Efendi (ö. 1878, Kırımlı) IV:564a, V:319a.

Aziz Mahmud Bey (ö. 1929) I:191a.

Aziz Mahmud Efendi (ö. 1880) III:391a.

Aziz Mahmud Efendi (ö. 1888) V:70c.

Aziz Mahmud Hüdaî (ö. 1628) *mad. I:505b*, 13b, II:104c, 331c, 332b, 397c, III:478c, 531a, IV:105c, 125c, 372c, V:5a, 149b, 181a, 383c, 426b, 504b, 528a, 530b, VI:123a, 152b, 163c, 492c, VII:330a, 477b, 501a.

İlgili maddeler:

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi I:507b

Celvetîlik II:394b

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi *mad. I:507b*, III:81a, V:397a, VII:347b.

İlgili madde:

Aziz Mahmud Hüdaî I:505b

Aziz Mahmud Hüdaî Suyolu VII:351a.

Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi I:33b, 507b, III:391c, IV:39a, 103b, VI:60a, 327a, 468c.

Aziz Mahmud Hüdaî Türbesi VII:443b.

Aziz Mahmud Hüdaî Vakfı I:508a.

Aziz Şehitler Kilisesi III:390a.

Azizi Hatun II:511a.

Azizi Mustafa (ö. 1585) III:65a.

Aziziye Camii *mad. I:519c*, 149a, VI:322a.

Aziziye Fes Abdülaziz (hd 1861-1876) tarafından giyilen fesin kalıbı bu adla yaygınlık kazanmıştı. Alt kısmı oldukça geniş olup kulak hizasına kadar inen bu fes, fazla yüksek değildi, basık görünüşlüydü. Püskülü burmalı ve Tanzimat feslerinde kalın, ancak fes kenarını olduğu gibi aşmayacak uzunluktaydı. Her kesimden insanın yaygın olarak giydiği bu fes padişahın tahttan indirilmesiyle terk edildi.

I:22a, 26a.

Aziziye Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Recaizade Sokağı'ndadır. Abdülaziz dönemi (1861-1876) sonlarında inşa edilmiştir. Günümüze değin pek çok onarım geçiren yapı son onarımını 1968'de görmüştür. Aziziye Hamamı bir çifte hamam olup, her iki bölümünün de kapıları aynı sokağa açılmaktadır. Giriş cephesi çift kat halinde, çok sayıda pencere ile zengin ve gösterişlidir. Dikdörtgen çerçeveli pencerelerin kemerleri Türk mimarisine yabancı basık sivri formlarıyla arabesk bir görünüm almıştır. Kare planlı soyunmalık çift katlı olarak düzenlenmiş, dar bir kapıyla dikdörtgen planlı ılıklığa geçiş verilmiştir. Ortasında göbektaşı bulunan sıcaklık, soğuk ve sıcak halvetlidir. Kadınlar kısmı, erkekler kısmının planını tamamen tekrarlamakla birlikte, halvetler, erkekler kısmının tam tersi olarak solda soğuk, sağda sıcak halvet şeklindedir.

Aziziye Karakolu *mad. I:510c*, VII:117b.

Aziziye Tiyatrosu Abdülaziz döneminde (1861-1876), Üsküdar Bağlarbaşı'nda inşa edilmiş tiyatro binası. Dönemin gazetelerine göre burada 1868'de oyunlar sergileniyordu. Bu nedenle İstanbul'un ilk tiyatrolarından sayılır. Önceleri Güllü Agop'un yönetimindeydi, daha sonra Tomas Fasulyeciyan da oyunlarını burada sergilemiştir.

III:260c, V:238c, VI:134c, 178c.

Aznavor, Hovhannes M. III:183a.

Aznavur, Hovsep *mad. I:511a*, VII:45a, 250a.

İlgili maddeler:

Abbas Halim Paşa Köşkleri I:8b

Mısır Apartmanı II:448c

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII:250a

Aznavur İşi Adının nereden geldiği, ne zamandan beri uygulandığı bilinmeyen, ancak Batı'dan alındığı tahmin edilen bir süsleme tekniği. Aznavur işinin nasıl yapıldığı eski ve yeni ustalar tarafından gizli tutulmuş, bir aile sanatı olarak sürdürülmüş, tezgâhları kimseye gösterilmemiştir. Aznavur işi evlerde kurulan atölyelerde yaptırılagelmiştir. Düz, dalgalı, sık, seyrek, yuvarlak ve başka şekillerdeki zeminde çelik kalemlerle oyulan çizgilerin ahengi şeklinde icra edilen bu sanat dalı, özellikle tepsi, fincan zarfı, kaşık sapı, ibrik gibi büyük çaplı evani üzerinde de uygulanmıştır. Bu sanatın son ustası Reşat Gülen'di (1912-1993).

Aznavur, Kevork Viçen *mad. I:511b.*

Aznavur Pasajı *mad. I:511c*, IV:269b, VI:226b, VII:393a.

Aznavuroğlu (17. yy) İstanbul'da yaşamış Türkçe şiirler yazan Ermeni asıllı aşuğ. Hayatı hakkında bilgi yoktur. Ancak, 14 Temmuz 1660'ta başlayan ve yaklaşık iki buçuk gün süren İstanbul yangını hakkında kaleme aldığı, 14 kıtadan ve iki bölümden oluşan destanıyla bilinmektedir.

I:360c, III:40a.

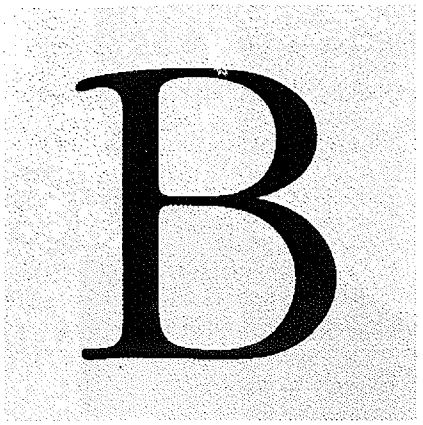
Aznavuryan, Garabed Amira IV:89b.

Aznavuryan, Ohannes (?, Palu - 1900, İstanbul) Hassa mimarı. Yaklaşık 1878'den ölümüne kadar Harbiye Nezareti'nde ve Tophane'de görevde bulunmuştur. 1884 ve 1888'de ise "inşaat-ı askeriye mimarı" olarak zikredilmektedir. Üsküdar'daki Surp Haç Kilisesi'nin 1882'de inşa edilen çan kulesinin de mimarıdır. Patrikhane meclislerine de üye seçilmiştir. 1868-1873 arasında inşa edilen Darüşşafaka'nın mimarı da Ohannes isminde bir kalfadır ki, bu zatın Ohannes Aznavuryan olması muhtemeldir.

III:483a.

Aznif Hanımlar *mad. I:512a.*

Aztarar III:183b.

Bâb Nâibliği *mad. I:513a.*

Baba Ali Şah Tekkesi *mad. I:514a.*

Baba Cafer *mad. I:515a,* II:389c, V:7c, VI:405b.

İlgili maddeler:

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi I:515b

Baba Cafer Zindanı I:516a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi *mad. I:515b,* VI:405c, VII:561a.

İlgili madde:

Baba Cafer I:515a

Baba Cafer Zindanı *mad. I:516a,* II:424a, III:504b, V:258a, VI:405c, VII:429a, 562a.

İlgili madde:

Baba Cafer I:515a

Baba Hakkı *bak.* Yeten, Hakkı

Baba Hasan Âlemi Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kırkçeşme, Sofular, Gureba Hüseyin Ağa mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.240'tır.

Baba Hasan Âlemi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, Horhor Caddesi'ne açılan Baba Hasan Âlemi Sokağı'nda bulunuyordu. 1936'da Vakıflar İdaresi tarafından kadro harici edilmiş, uzun bir süre bakımsız halde kaldıktan sonra mimari özellik taşımadığı gerekçesiyle yıktırılmıştır. II. Mehmed'in (Fatih) alemdarı Hasan Baba tarafından 865/1460'ta inşa ettirilen bu mescidin minberini Mustafa Efendi koydurmuştu. Yarı kâgir olarak inşa edilmiş olan bu yapının üzeri kiremit örtülü bir kırma çatıyla kaplıydı. Tek şerefeli minaresi tuğla örgülüydü. Beş ahşap direğin taşıdığı yine ahşap sundurmalı bir son cemaat yeri vardı.

Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi *mad. I:516c,* II:433a.

Baba Mahmud Bekir Ağa Darülhadisi İstanbul medreseleri ile ilgili eski listelerde Şehzadebaşı'nda olduğu yazılı olan bu yapı, Pervititch haritalarında, Fatih, Kıztaşı-Horhor'u gösteren 44. paftada Kavalalı Sokağı ve Subhi Paşa Konağı'nın üst kısmında görülmektedir. 1918'de çok harap bir durumdaydı. Bugün yerinde İstanbul Üniversitesi muhasebe binası bulunmaktadır.

Baba Nakkaş (?, ? - 1572, İstanbul) Nakkaş. Asıl adı Şeyh Mustafa'dır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) saray nakkaşı olarak çalıştı. Eski Saray'ın kapı saçağındaki ve Topkapı Sarayı'nda Bayezid Divanhanesi'nin kubbelerindeki nakışlar Baba Nakkaş'a aittir.

V:332c, VI:30b, 31c.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518b

Baba, Nüzhet Abbas V:106c.

Baba-Oğul Çeşmesi Kadıköy-Acıbadem yolu üzerinde, Köftüncü Sokağı'nın başındadır. Darüssaade Ağası Tayfur Ağa ile manevi oğlu Besim Ağa tarafından 1260/1844'te yaptırılmıştır. Aynataşı bozulmuş, teknesi ve setleri toprak altında kalmıştır. Üst kısmında ince bir pervaz üzerinde bir alınlık bulunmaktadır. Alınlığın iki yanında birer güneş motifi, ortasında tuğrası kazınarak silinmiş bir madalyon, bunun üzerinde de taç şeklinde açılmış bir tavus kuyruğu bulunmaktadır.

Baba Saltuk Zaviyesi *bak.* Mimar Sinan Tekkesi

Baba Sungur Tekkesi *mad. I:517b.*

Babacan Haftada iki gün yayımlanan resimli, siyasi, mizahi gazetesi. 1928'de yayımlandı. Sorumlu müdürü Müslimzade Emin'di.

Babahimmet Haftalık resimli, "herşeyden bahis" dergi. 14 Eylül 1911-19 Eylül 1927 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve sorumlu müdürü Osman Nail, başyazarı Nazif'ti.

Babahindi Süha

İlgili madde:

Amigoluk I:244b

Baban, Cihat (1911, İstanbul - 1984, Ankara) Gazeteci ve siyaset adamı. Şirket-i Hayriye umum müdürlerinden Hikmet Bey'in oğludur. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe *Vakit* gazetesinde çevirmen olarak başladı. *Son Posta, Cumhuriyet, Yeni Sabah, Tasvir-i Efkâr* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Ziyat Ebüzziya ile birlikte *Son Saat* gazetesini yayımladı. 1957'de *Tercüman* gazetesini kurdu. 1946'da DP'den İstanbul milletvekili seçildi. 1957'den sonra Hürriyet Partisi'nde daha sonra da CHP'de görev aldı. 1980-1981'de kültür bakanı oldu.

VII:220b.

Baban, Rıfat VII:375c.

Baban, Şükrü IV:156a, VII:468a.

Baban, Zeki VII:375c.

Babanakkaşzadeler *mad. I:518a.*

Babaoğlu, Alparslan III:118a.

Bâb-ı Âsâfi İstanbul'da sadrazamların oturdukları ve görev yaptıkları büyük konaklara verilen ad. 19. yy'a değin sadaret mevkiine gelenler, Paşakapısı ya da Bâbıâli denilen resmi binada oturduklarından buraya da Bâb-ı Âsâfi dendiği olurdu. 19. yy'ın ortalarına değin ise sadrazamın kendi konağına devlethane, bâb-ı âsâfi, yalısına sahilhane denmekle birlikte sadaret işleri genellikle Bâbıâli'de yürütülmekteydi. 19. yy'ın ikinci yarısında bâb-ı âsâfi deyimi terk edildi.

Bâb-ı Defterdarî Bâb-ı Defterî de deniyordu, İstanbul'da maliye işlerinin görüldüğü merkezi birim, günümüzdeki anlamıyla Maliye Bakanlığı. Osmanlı Devleti'nin tüm mali işleri burada görülüyordu. 19. yy'a kadar Bâb-ı Defterdarî'de başdefterdar (şıkk-ı evvel defterdarı), Anadolu defterdarı (şıkk-ı sani), şıkk-ı salis, şıkk-ı rabi ve kenar defterdarları, başmuhasebeci, büyük ruznamçeci, Bâb-ı Defterdarî'nin başlıca amirleriydi. Maliye Nezareti kurulduktan sonra Bâb-ı Defterdarî deyimi bırakılmakla birlikte önceki unvanların pek çoğu daha uzun süre birer paye olarak korundu. Örgütün, doğrudan İstanbul'la ilgili bir bürosu "Dersaadet Mukataası Kalemi" adını taşımakta, burada, İstanbul ile Edirne'deki alışveriş merkezleri için konulan vergilerin defterleri, hesapları tutulmaktaydı.

Bâb-ı Defterî Mektebi Osmanlı döneminde devletin mali işlemlerini yürütecek kâtip ve memurların yetiştirildiği okul. Defterdarlık bünyesindeki okulda Arapça, Farsça, aritmetik yanında mali işlemlerde kullanılan siyakat yazısı da öğretilirdi. 1878'de açılan Mekteb-i Fünun-ı Maliye, bu okulun yerini aldı. Okul 1908'den sonra Maliye Memurları Mektebi, Cumhuriyet döneminde de Ankara'ya taşınarak Maliye Meslek Okulu adını aldı.

Bâb-ı Fetva Bâb-ı Meşihat da denilen, şeyhülislamın makamı olan din işleri dairesi. İstanbul halkı, eski Ağa Kapısı'nın yerindeki bu daireye "Şeyislam Kapısı" demekteydi. 1826'da Ağa Kapısı'nın tahsis edilmesinden önceki dönemlerde ise din işleri için ayrı bir daire bulunmadığından, şeyhülislamlığa atananların konakları Bâb-ı Fetva işlevi kazanır, konağı küçük olan şeyhülislamlar ise zorunlu olarak büyük bir konağa taşınırlardı.

II:183c.

Bâb-ı Fetva Mektebi Şeyhülislam ve müftülerin maiyetinde çalışacak memurların yetiştirilmesi için 1826'da açılan okul. Ağa Kapısı'nın bir bölümünde öğretime başlayan okulda daha önce ameli olarak öğrenilen yazı işleri düzenli biçimde öğretiliyordu.

Öğrenciler ayrıca gruplar halinde haftada birkaç gün fetvahaneye gidip uygulamada bulunurlardı. Okulun ne kadar devam ettiği bilinmemektedir.

Bâb-ı Hümayun I:201c, III:71c, VII:74a, 282b.

Bâb-ı Hümayun Çeşmesi II:489b.

Bâb-ı İsa II:441b.

Bâb-ı Kebir I:519c.

Bâb-ı Meşihat I:38b, II:183c.

Bâb-ı Seraskeri Serasker Kapısı, Bâb-ı Askeri, kimi yabancı kaynaklarda da Seraskerat olarak geçen Osmanlı başkomutanlığı. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kapatılmasından sonra örgütlendi. Beyazıt'ta Eski Saray'ın arsasına yapılan seraskerlik binası, sonraki dönemlerde yenilendi. Burası "Daire-i Umur-ı Askeriyye" adı altında Osmanlı Devleti'nin yıkılışına değin savaş bakanlığı ve başkomutanlık makamıydı. II. Meşrutiyet'te ise Harbiye Nezareti denildi.

I:554c.

İlgili madde:

Harbiye Nezareti Binası III:550c

Bâb-ı Seraskeri Askeri Tevkifhanesi II:127a.

Bâb-ı Seraskeri Hastanesi I:345b.

İlgili madde:

Bekirağa Bölüğü II:126c

Bâb-ı Seraskeri Mektebi Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra ordudaki kayıt ve yazı işlerini yürütecek kâtiplerin ve diğer memurların yetiştirildiği okul. Yeniçeri Ocağı'nda bu işleri ocak zabitleri arasından seçilen yeniçeri kâtipleri yapardı. 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılıp Asâkir-i Mansure-i Muhammediye kurulunca yeni ordu için Şehzadebaşı'ndaki Acemi Oğlanlar Kışlası'nda "Talimhane" adıyla bir askeri kâtip okulu açıldı. Daha sonra Beyazıt'taki Eski Saray, Bâb-ı Seraskeri olunca, oraya devam eden kâtipleri dışarıdan getirtilen hocalar okutmaya başladı. Birkaç dershaneli olan bu okul 1876'da Menşe-i Küttab-ı Askeri adını aldı.

Bâb-ı Zaptiye IV:137b.

Bâb-ı Zaptiye Tefrik Cemiyeti İstanbul'da 1875'te oluşturulan bu yargı makamının görevi, suçüstü yakalananları ya da saraya jurnal edilenleri sorguladıktan sonra tutuklatmak veya serbest bıraktırmaktı. Tutuklananlar, Bâb-ı Zabtiye Mahbesi denen tutukevine kapatılmaktaydılar.

Bâbıâli *mad. I:519a*, III:288c, IV:137a, VII:317c, 384c.

İlgili madde:

Hazine-i Evrak Binası IV:37b

Bâbıâli Baskını *mad. I:523b*, V:346c, VI:135a.

İlgili madde:

Balkan Savaşı'nda İstanbul II:29b

Bâbıâli Caddesi *mad. I:524a.*

Bâbıâli Hocası Enderun'un dağılmasından sonra Bâbıâli kalemleri, göreve alınan adaylara, resmi yazışma, imla, dil derslerinin verildiği birer okul işlevini üstlendi. Kalemlerde günün belli saatlerinde memur adaylarına ders verenler ise dışarıdan gelen dönemin aydınları ve yazarları ya da Bâbıâli'deki kıdemli memurlar ve şeflerdi. Bunlar, İstanbul Türkçesini, yazı kurallarını, protokolü çok iyi bilen, kültürlü kişiler olup Bâbıâli hocası sanıyla tanınırlardı.

Bâbıâli Mektebi Osmanlı döneminde merkezde çalışan memurların yetiştirildiği okul. Kethüda Bey Dairesi ile Divan-ı Hümayun Kalemi olarak iki bölümü vardı. Kethüda bey sadrazamın yardımcısı olup askeri ve dahili işlere bakardı. Divan-ı Hümayun Kalemi'nin başında bulunana, reisülküttab denirdi. Bâbıâli'den padişaha arz olunacak yazıların nasıl yazılacağı bu okulda öğretilirdi. Bâbıâli civarında kütüphanesi, 6 dersliği vardı. Divan-ı Hümayun Kalemi'ne de 12 yaşındaki memur çocukları alınır, okuma yazmayı, kitabeti, inşayı ve yazı çeşitlerini bu bölümde öğrenirlerdi. II. Mahmud döneminde (1808-1839) Tercüme Odası bu okul içinde kuruldu. Tanzimat'tan sonra memur yetiştirme amacıyla Mekteb-i Maarif-i Adliye açıldı.

Bâbıâli Mescidi *bak.* Nallı Mescit

Bâbıâli Rık'ası *mad. I:526a.*

Babi (Urfalı) VI:265a.

Babikyan, Nışan III:183a.

Babinger, Franz *mad. I:526b*, II:76b, III:37a.

Bâbüssaade II:455b, III:172c, VII:283a.

Bâbüsselam VII:283a.

Bacanos, Aleko (1888, Silivri - 1950, İstanbul) Rum asıllı bestekâr ve kemençeci. Lavtacı Lambo'nun oğlu, Udi Yorgo Bacanos'un ağabeyidir. Dayısı Anastas'tan kemençe çalmayı öğrendi. 1903'ten başlayarak dönemin en ünlü fasılcılarıyla gazinolarda çalıştı. Konser vermek ve plak doldurmak için Avrupa ve Mısır'a gitti. Acemaşiran "Gel ey denizin nazlı kızı nuş-i şarab et", saba "Öyle bir afet-i yekta-yı emelsin meleğim", hüseyni "Zevkim hevesim hep seninle pür elem olsun" gibi çok sevilen şarkılar besteledi.

I:527a, III:260c, IV:519b.

Bacanos, Yorgo *mad. I:527a*, III:260c, IV:519b.

Bacı *mad. I:527b.*

Bacılar Tekkesi Kuruluş tarihi, bânisi ve niteliği açıklık kazanmayan bu tesisin, Üsküdar'ın Doğancılar semtinde, Celvetiliğin merkezi olan Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi'ne bitişik ve ona bağımlı bir zaviye olduğu anlaşılmaktadır. İstanbul tekkelerinin dökümünü veren bellibaşlı kaynaklar içinde yalnızca Bandırmalızade A. Münib Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ*'sında adı geçen bu tekkenin 19. yy'ın ilk çeyreğinde ortadan kalkmış bulunduğu tespit edilmektedir.

Bacque-Grammont, Jean-Louis III:334a.

Bademli Tekkesi *bak.* Caferâbâd Tekkesi

Badoer, Giacomo *mad. I:527c*, VII:381a.

Bağ-Kur VII:37a.

Bağ Mezarlığı VI:358c.

Bağana, Avni II:234b.

Bağcılar Fevzi Çakmak Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kemal Paşa, Demirkapı, Yavuz Selim, Sancaktepe mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.908'dir.

I:528a.

Bağcılar İlçesi *mad. I:528a*, 401b, IV:138b, VII:492c.

İlgili madde:

Güneşli III:451c

Bağcılar Merkez Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Çınar, Sancaktepe, Yavuz Selim, İnönü, Yıldıztepe, Yenigün mahalleleri ve Güngören İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.775'tir.

Bağçe Haftalık resimli edebiyat dergisi. 22 Ekim 1880-22 Temmuz 1881 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Nihal-Avni'ydi.

Bağçe-i Kandil *bak.* Kandilli Bahçesi

Bağçıvan Haftalık resimli ziraat dergisi. 1918-1919 yıllarında yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve başyazarı Lütfi Arif, sorumlu müdürü Cevad Rüşdü'ydü.

Bağdadlıyan, Karekin III:183a.

Bağdat Caddesi *mad. I:528c*, 488c, II:302a, 513a, IV:337a, 343c, VII:50a, 533c, 534a.

İlgili madde:

Brias Sarayı II:322c

Bağdat Köşkü *mad. I:531c*, III:69b, 173a, V:504a, VI:320a, VII:287a.

İlgili maddeler:

Harem III:551c

Topkapı Sarayı VII:280c

Bağdat Vapuru *mad. I:532c*, 285c, 286b, II:76a, III:498b.

Bağeşyan, A. IV:253c.

Bağ-ı Ferah Köşkü V:183a.

Bağıl Eski İstanbul ev ve konaklarının, ana binadan ayrı hizmet mekânları. Bahçe veya avlunun bir köşesinde yer alan bağıllar, konutun ve ailenin durumuna göre, hizmetçilere, ayvaz, aşçı ve seyislere mahsus oturma odalarını; ahır, otluk, arabalık bölümle-

rini kapsardı.

Bağlar *mad. I:533a*, VII:210c.

Bağlar Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Evren, Hürriyet, Güneşli Merkez mahalleleri ve Küçükçekmece, Bahçelievler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.242'dir.

I:528a.

Bağlarbaşı *mad. I:533b*, VII:345a, 500b, 501a.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Efendi Köşkü I:51b

Burhan Felek Spor Sitesi II:339b

Çinili Karakol II:516c

Karabet (Surp) Kilisesi IV:441b

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Bağlarbaşı Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Gaziosmanpaşa Merkez, Şemsi Paşa, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18. 949' dur.

Bağlarbaşı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Girne, Zümrüt Evler, Gülsuyu, Cevizli, Yalı, Feyzullah ve Altayçeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 29.890'dır.

Bağlarbaşı Mezarlığı

İlgili madde:

Bağlarbaşı I:533b

Bağlarbaşı Spor Kulübü 1948'de adını taşıdığı semtte bordo-beyaz renklerle kuruldu. Önceleri boks, voleybol ve güreş dallarında da faaliyet gösteren kulüp, günümüzde futbol, hentbol ve basketbol ile meşgul olmaktadır. Başkanlığını Yavuz Selim Midilli'nin yaptığı kulübün bugün 100'ün üzerinde lisanslı sporcusu ve 380 civarında da üyesi vardır. Halen birinci amatör kümede oynayan futbol takımı geçen sezon ligi üçüncü sırada tamamlamıştır. Kulüp, güzel bir kulüp lokali ile antrenman tesislerine sahiptir. Uzun yıllar teknik direktörlük yapan "Arap Şadi", camianın en ünlü isimlerindendir.

I:534a.

Bağodaları Mescidi *mad. I:534b.*

Baha Said Bey IV:454b.

Baha Tevfik (1881, İzmir - 1914, İstanbul) Felsefeci. 1908'de Mekteb-i Mülkiye'den mezun oldu. *Hale, Tenkit, Felsefe Mecmuası, Zekâ* adlı felsefe ve sanat dergileri ile *Eşek, el-Malum, Yine O* gibi mizah dergileri yayımladı. Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1910'da *Yeni Ahlak*, 1914'te *Felsefe-i Ferd* ve *Muhtasar Felsefe* adlı eserleri ile L. Büchner'den *Madde ve Kuvvet* (Ahmed Nebil ile birlikte) ve E. Haeckel'den *Vahdet-i Mevcud* adlı çevirileri yayımlandı.

IV:448a.

Bahaeddin Efendi (ö. 1918) IV:485c.

Bahaeddin Efendi (?, ? - 1938, ?) Tezhip sanatçısı, ciltçi. Ciltçiliği babasının dükkânında öğrendi ve bir süre onun yanında çalıştı. Daha sonra Güzel Sanatlar Akademisi'nde tezhip öğretti. Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi'nde ciltçi olarak çalıştı.

Bahaî Efendi (Şeyhülislam) (1596, İstanbul - 1654, İstanbul) Şeyhülislam ve divan şairi. Medrese öğrenimi gördü. Çeşitli yerlerde ve İstanbul'da kadılık yaptı, sonra da kazaskerliğe ve nihayet şeyhülislamlık makamına yükseldi. Daha çok gazelleriyle tanınan Bahaî, 17. yy Divan Edebiyatı'nın tanınmış şairlerindendir ve *Divan*'ı Latin harfleriyle yayımlanmıştır (1933).

Bahai Körfezi IV:415c.

Bahar On beş günlük resimli edebiyat dergisi. 1883'te yayımlandı. Yayımcı ve yazarı Mehmed Tahir'di.

Bahar Efendi VI:14a.

Baharatçılar *mad. I:534c*, VI:1c.

İlgili madde:

Aktarlar I:172a

Bahariye (Eyüp) *mad. I:535b*, III:245c, 502a, VI:554b.

İlgili maddeler:

Bahariye Kasrı I:537a

Bahariye Mevlevîhanesi I:537a

Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b

Esma Sultan Sahilsarayı III:208b

İplikhane-i Âmire IV:184c

Taşlıburun Tekkesi VII:223b

Bahariye (Kadıköy) *mad. I:536a*, IV:332b, V:478c.

İlgili maddeler:

Kadıköy Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Kütüphanesi IV:340c

Süreyya Sineması VII:115a

Bahariye Adaları I:536a.

Bahariye Çocuk Kütüphanesi I:504b.

Bahariye Kasrı *mad. I:537a*, 535b, VI:554b.

Bahariye Mensucat Fabrikası I:536a, III:425c.

Bahariye Mevlevîhanesi *mad. I:537a*, V:81c, 428c, VI:308c, 327b, VII:239c, 544c, 563a.

İlgili maddeler:

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c

Hüseyin Fahreddin Dede IV:107b

Bahçe Kapısı I:541c.

Bahçe Sinemaları *mad. I:540b.*

Bahçe Tipi Vapurlar *mad. I:541c*

İlgili maddeler:

Bahçekapı Vapuru I:542c

Dolmabahçe Vapuru III:97b

Fenerbahçe Vapuru III:287c

Paşabahçe Vapuru VI:229c

Bahçekapı *mad. I:541c*, 373a, II:415a, III:164c, 502a, VII:11c.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Külliyesi I:36a

Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c

Bursa Tekkesi Mescidi II:340c

Dördüncü Vakıf Hanı III:102b

Nimet Abla Gişesi VI:79a

Yıldız Dede Tekkesi VII:516b

Bahçekapı *bak.* Surlar

Bahçekapı Vapuru *mad. I:542c.*

Bahçeköy VII:295b.

İlgili maddeler:

Mahmud II Bendi V:260a

Topuzlu Bent VII:297b

Bahçeköy Askeri Hastanesi Büyükdere-Bahçeköy'de 1917'de I. Dünya Savaşı sırasında cephelerden gönderilen zayıf ve nekahet dönemindeki erlerin bakım, istirahat ve bedensel gelişmelerinin sağlanması amacıyla, Orman Mekteb-i Âlisi'nde açıldı, Mütareke'den önce faaliyetine son verildi.

Bahçeköy Kemeri V:355b, VII:55a, 200b.

Bahçeköy Orman Fidanlığı III:313c.

Bahçeler *mad. I:542c*, II:307a, VII:210c.

İlgili maddeler:

Bağlar I:533a

Bebek Bahçesi II:116a

Beşiktaş Bahçesi II:164c

Bostanlar II:309a

Davutpaşa Bahçesi III:10c

Fener Bahçesi III:281b

Kandilli Bahçesi IV:410b

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Karabali Bahçesi IV:440b

Kavak Sarayı Bahçesi IV:495c

Kuleli Bahçesi V:117c

Mesireler V:407b

Millet Bahçesi V:462a

Parklar VI:223c

Taksim Bahçesi VII:196a

Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a

Bahçeli Evler Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Orta Mahalle ile Doğu, Dumlupınar, Çınardere mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.511'dir.

Bahçeli Evler Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Yavuztürk, Güzeltepe, Havuzbaşı, Kuleli, Kandilli, Küçüksu mahalleleri ve Beykoz, Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.851'dir.

Bahçeli Hamam Beyoğlu İlçesi'nde, İstiklal Caddesi'nde, Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi'nde, adıyla anılan so-

kaktadır. 16. yy'a tarihlenen yapı sonraları pek çok onarım geçirmiştir. Camekân kısmında çift katlı soyunma odaları, ılıklığın sağ kısmında iki usturalık hücresi, solunda iki hela, sıcaklıkta ise iki halvet bulunur. Ortasında kare şeklinde bir göbektaşı, duvar kenarlarında dokuz tane kurna yer alır. Yapı günümüzde Garanti Bankası'nın sanat galerisi olarak kullanılmaktadır.

III:541c.

Bahçeli Han Fatih Külliyesi civarındaydı. Kimin tarafından yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. 16. yy'a ait bir bekâr hanı olan yapı 1894'teki depremde kısmen harap olmuş, daha sonra geri kalan kısmı da yıkılmıştır.

Bahçelievler İlçesi *mad. I:548a*, III:382c, IV:138b, VII:492c.

İlgili madde:

Yenibosna VII:470c

Bahçelievler Merkez Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Soğanlı, Siyavuş Paşa, Şirin Evler mahalleleri ve Bakırköy, Esenler, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 51.548'dir.

I:548b.

Bahçeşehir II:455a.

Bahçevanyan, Huce Kevork VII:182a.

Bahçıvanlar Cemiyeti 26 Temmuz 1939'da İstanbul'da kuruldu. Muhtaç durumdaki üyelerine maddi destek ve manevi yardım amaçlıyordu. Kuruluşu İstanbul'da zengin zümre arasında bahçeli villalarda bahçıvan çalıştırılmasının yaygınlaştığı bir döneme rastlar. Kuruluşunda üye sayısı 53 olarak tespit edilen cemiyetin kısa süre sonra faaliyetine son verdiği sanılıyor.

Bahir Mustafa Paşa (Köse) (?, ? - 1765, Midilli) Devlet adamı. Çeşitli saray görevlerinde bulunduktan sonra I. Mahmud (hd 1730-1754), III. Osman (hd 1754-1757) ve III. Mustafa (1757-1774) dönemlerinde üç kez sadrazamlık yaptı. Gürcistan'daki bir ayaklanmayı bastıramadığı için Midilli'ye sürüldü ve orada idam edildi. Geniş çaplı imar işlerinin yanısıra Eyüp'te bir cami ve bir Nakşibendî tekkesi yaptırdı.

III:389a, V:252a, 552a, VI:155a, 156b, VII:104b, 502b.

İlgili madde:

Mustafa Paşa Tekkesi V:564a

Bahri Tayyare Mektebi III:26a, IV:21b.

Bahriye Azapları Tersane-i Âmire'de reislik, vardiya ve dümencilik yapan, Türk asıllı denizciler. Tersane'de ve donanmada görev alırlar; kendi aralarında "bölük" denilen 7-8 kişilik gruplara ayrılırlardı. İstanbul'daki en büyük sanayi kuruluşu olan Tersane'de, 300-350 bölüklük kadroları ile en kalabalık kesimi oluşturmaktaydılar. Kışlalarının bulunduğu yer, günümüzde de Azapkapı olarak anılmaktadır.

Bahriye İdadisi III:27c.

Bahriye Kışlası I:548c.

Bahriye Mektebi I:548c.

Bahriye Merkez Hastanesi *mad. I:548c*, III:51b, V:257c.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Bahriye Mızıka Mektebi IV:59a.

Bahriye Müzesi Müdürlüğü III:28b.

Bahriye Nezareti Binası *mad. I:549c*, III:23b, VI:66a.

Bahriyeli, Aziz III:58c.

Bahriyeli Sedat Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'ndadır. 19. yy'ın ortalarında inşa edilmiştir. Manolyalı Yalı olarak da bilinen yapı büyüklüğü ve barok dekorasyonuyla dikkati çeker. Harem bölümü neobarok uslupta ahşap/bağdadi olup, arka bahçesinde fetihten beri yaşadığına inanılan bir anıt çınar ile ayazma vardır. Aynı üsluptaki selamlık bölümü ise kornişli ve prontonlu, orta çıkması sütunçeli pencere üstleri, ayatoma etkili cihannümasıyla hacimli bir yapıdır.

Bahtiyar, Galip III:372a, V:169b.

Baker, Chet II:232b.

Baker, George I:551c.

Baker Mağazaları *mad. I:551c*, II:297c.

Bakırcılar *mad. I:552b*, III:212a.

Bakırcılar Caddesi *mad. I:554c.*

Bakırcılar Çarşısı II:94a, 186b, 476a.

Bakırcılar Kapısı VII:74a.

Bakırköy *mad. I:555a*, 45c, III:25a, 35b, V:68a.

İlgili maddeler:

Bakırköy Halk Kütüphanesi I:557b

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1a

Fildamı III:318b

Hebdomon IV:39b

İoannes Prodromos en to Hebdomo IV:182b

Reşadiye Kışlası VI:318b

Bakırköy Baruthanesi II:68b, III:346b.

Bakırköy Belediye Tiyatrosu Tiyatro oyuncusu Zeliha Berksoy'un girişimi ve Bakırköy Belediyesi'nin desteğiyle 1990'da kuruldu. Kısa sürede Bakırköy belediye sınırları içinde üç sahneye ulaştı. 1992'de Uluslararası Gençlik Tiyatroları Festivali'ni düzenledi.

Bakırköy Bez Fabrikası I:558b.

Bakırköy Camii *bak.* Kartaltepe Camii

Bakırköy Çarşı Camii Bakırköy İlçesi'nde, Cevizlik Mahallesi'nde, Hüsreviye Sokağı'ndadır. İlk olarak 1010/1601-02'de Şaban Ağa adında bir hayır sahibi tarafından yaptırılmış, muhtemelen ahşap olan bu ilk yapı zamanla harap olduğundan 1292/1875'te Abdülaziz tarafından kâgir olarak ihya edilmiştir. Fevkani olan caminin altına, Hüsreviye Sokağı üzerinde sıralanan dükkânlar ile bir çeşme yerleştirilmiş, çeşme, aynı zamanda caminin ihya kitabesi olan, ta'lik hatlı, manzum bir kitabe ile donatılmıştır. Avludan merdivenlerle çıkılan harim dikdörtgen planlı, kâgir duvarlı, kırma çatılı olup yuvarlak kemerli büyük pencerelerle ve ahşap bir mahfille donatılmıştır. Çarşı Camii'nin bünyesinde yüzyılımızın ilk çeyreğinde Ahsen Ziya Tekkesi olarak anılan bir Sa'dî tekkesi faaliyet göstermiştir. Tekkenin bânisi ve tek şeyhi, Kasımpaşa'daki Ciğerim Dede Tekkesi'nin postnişini Şeyh Halil Efendi'nin halifesi, Başbakanlık Arşivi memurlarından Ahsen Ziya Bey'dir (ö. 1962).

I:555b.

Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:206c.

Bakırköy Devlet Hastanesi 1970'te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak hizmete girdi. 1985'e kadar Tropikal Hastalıkları Araştırma Enstitüsü ve Bulaşıcı Hastalıklar Hastanesi adıyla çalıştı. 1986'da enfeksiyon hastalıkları alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesi olarak dört enfeksiyon servisinde 100 yatakla hizmet vermekteyken daha sonra bir genel hizmet hastanesi haline getirildi. Günümüzde iç hastalıkları, göğüs hastalıkları, kardiyoloji, genel cerrahi, üroloji, kadın-doğum, çocuk hastalıkları, kulak-burun-boğaz hastalıkları, göz, nöroşirurji, ruh ve sinir hastalıkları, ortopedi ve travmatoloji, plastik cerrahi, anestezi ve reanimasyon, enfeksiyon hastalıkları servisleri ile hizmet vermektedir.

Bakırköy Doğumevi Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından, 1952'de kuruldu. Kadın ve çocuk hastalıkları ile doğum alanlarında uzmanlaşmış bir özel dal eğitim hastanesidir. Kadın-doğum ile çocuk hastalıklarına ait iki ana servisten başka, anestezi, patoloji, göz, kulak-burun-boğaz, iç hastalıkları, hariciye, cildiye, radyoloji ve diş servislerinde toplam 800 yatakla hizmet vermektedir. Bakteriyoloji, biyokimya, endokrinoloji, patoloji ve röntgen laboratuvarları vardır.

Bakırköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Bakırköy Halk Kütüphanesi *mad. I:557b.*

Bakırköy Hamamı Bakırköy'de, İstasyon Caddesi ile Hamam Sokağı'nın kavşağında Çarşı Camii'nin karşısındadır. 17. yy'a ait olan bir kuşluk (tek) hamamıdır. Esas camekân kısmı yola gitmiş, girişi yana, sokak içine alınmıştır. Ilıklık kısmı tek ya da iki kurnalı bölmeler ve usturalıktan oluşmaktadır. Sıcaklık ise büyük bir kubbe altında toplanmış olup ortada ka-

re formlu göbektaşı, duvarların tümünde yan yana mermer kurnalar yer alır. Girişin solundaki küçük mekân ise halvettir.

Bakırköy İlçesi *mad. I:557c*, III:200b, IV:138a, VII:492c.

İlgili maddeler:

Ataköy I:377b

Bakırköy I:555a

Basmköy (Zümrütyuva) II:73c

Florya III:324b

Hebdomon IV:39b

Hebdomon Hipojesi IV:39c

Kartaltepe Camii IV:473b

Veliefendi Hipodromu VII:377c

Yeşilköy VII:510c

Bakırköy Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 29 Ocak 1940'ta, Bakırköy Kazası sınırları içinde bulunan ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Bakırköy CHP binasında bulunan derneğin başkanı Ali Rıza Tuncel'di.

Bakırköy Mezarlığı V:444c.

Bakırköy Pamuklu Sanayi Müessesesi *mad. I:558b*, III:298a, VI:438c.

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastahanesi *mad. II:1a*, I:557a, II:419b, IV:14a, 39c, VI:318b, 404b, VII:328b.

İlgili madde:

Toptaşı Bimarhanesi VII:295a

Bakırköy Spor Kulübü 1949'da Cemal Eğilmez, Harutyan Tülyan, Koço Avniyadis, Mesut Kerimol, Hasan Düzalan, Cemal Uçkan ve Kemal Yeğin tarafından kurulmuştur. 1951'de federe olan kulübün forma renkleri siyah-yeşildir. Futbol takımı 1984-1985 sezonunda 2. lige, 1989-1990 sezonunda ise 1. lige yükseldi. Türkiye 1. liginde üç sezon oynadıktan sonra 1992-1993 sezonunda 2. lige düştü. Halen 2. ligde mücadele etmektedir.

Bakî *mad. II:1c*, I:168c, III:65a, 368c, IV:255a, VI:34a.

Bakî Efendi (Parsazade) V:185a.

Bakî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi *mad. II:2c.*

Bakiçelebioğlu, Zeki Cemal (1902, Kastamonu - 1959, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Yüksek Ticaret Mektebi'ni bitirdi. *Cumhuriyet, Vatan, Vakıt, Tasvir* gazetelerinde özellikle ekonomi konularında yazdı. 1957'de Demokrat Parti Kastamonu milletvekili seçildi. Coğrafya kitapları ile sözlükler yayımlamıştır.

Bakkallar *mad. II:3a*, III:212a.

Bakla Deresi *bak.* Büyük Dere

Baklalı Han V:50b.

Baklatarlası III:346b.

Baklava Alayı *mad. II:5b*, I:111c, 179c.

Bakraç Deresi I:496b.

Baktangios IV:466c.

Bakteriyolojihane-i Osmani *bak.* Bakteriyolojihane-i Şâhâne

Bakteriyolojihane-i Şâhâne *mad. II:5c*, V:46c, 112c, VI:402b, 424c.

Bal Kapanı IV:117c, 430c.

Bal, Mehmet Ali VII:439b.

Bâlâ Külliyesi *mad. II:6b*, V:564c.

Bâlâ Süleyman Ağa Camii III:341c, VI:66a.

Balaban Ağa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde Koska ile Laleli arasında ve fen, edebiyat, kimya fakültelerinin bulunduğu binanın (eski Zeyneb Hanım Konağı) batısında, Ordu Caddesi ile Vezneciler arasında bulunan mahalledir. Kalenderhane, Süleymaniye, Beyazıt, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Adını bugün izi bile kalmamış bir 15. yy mescidinden alır. Nüfusu (1990) 319'dur.

Balaban Ağa Mescidi *mad. II:9b.*

Balaban İskelesi İstanbul'un Anadolu ile denizyolu bağlantısını sağlayan Üsküdar'daki eski iskele. Eski araba vapuru iskelesi ile Şemsipaşa arasındaydı. Cumhuriyet döneminde birbiri ardınca yapılan kıyı ve meydan düzenlemeleri sonucu bütünüyle ortadan kalkmıştır. Balaban İskelesi kahvehaneleri, çayhaneleri, hanları, kayıkhaneleri, deniz kıyısındaki kayıkçı, gemici ve bitirim barakaları ile ünlüydü. İstanbul'dan Anadolu'ya giden ya da Anadolu'dan İstanbul'a gelen her türlü malın boşaltıldığı yer olduğundan canlı bir alışveriş merkeziydi.

Balaban Tekkesi *bak.* Yağcızade Tekkesi

Balat *mad. II:10a*, I:34b, II:514a, III:405a, 443a, 502a, VI:275a, VII:398a, 496c.

İlgili maddeler:

Ahrida Sinagoğu I:138a

Alboyacıyan, Arşag I:181a

Balat Hamamı II:12c

Balat Musevi Hastanesi II:13c

Bulgar Eksarhhanesi II:328a

Çavuş Mescidi II:480a

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55a

Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi III:294b

Hoca Kasım Günanî Mescidi IV:81b

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183c

Molla Aşkî Mescidi V:483a

Panayia Balinu Kilisesi VI:208b

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Tahta Minare Hamamı VII:191a

Taksiarhes Kilisesi VII:195c

Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a

Balat Camii ve Tekkesi *bak.* Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi

Balat Ermeni Kilisesi *bak.* Hreşdagabet (Surp) Kilisesi

Balat Hamamı *mad. II:12c*, III:541b, VII:61b.

Balat İskelesi IV:200b.

Balat Kapısı *bak.* Surlar

Balat Karabaş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Atik Mustafa Paşa, Molla Aşkî, Hızır Çavuş, Tahta Minare mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 929'dur.

Balat Karma İlkokulu Muhtaç Talebesinin İlbası Derneği 27 Şubat 1947'de, yoksul Rum öğrencilerine giyecek sağlamak ve yardımda bulunmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Balat, Ayan Caddesi, no. 25'teydi. Başkan Aleksandros Karakidos, yönetim kurulu üyeleri Toma İmatopulos, Konstantin Samatyadis, İstefan Parisyanos, Niko Ayvanoğlu, İstefan Yanatos, Vasil Arfanidis'ti.

Balat Musevi Hastahanesi *mad. II:13c*, I:349c, II:178c, IV:11b, 14b, VI:402a, VII:405c.

Balat Tekkesi III:294c.

Balat Yangınları II:12a.

İlgili madde:

Yangınlar VII:426c

Balatkapı VI:208b.

Balcan, Vural III:207a.

Balcıkardeşler, Birsen IV:357b.

Balcıoğlu, Semih *mad. II:14a.*

Balcıoğlu, Şahap (1923, İstanbul - 1994, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1942'de *Vakit*'ta başladı. *Tasvir, Hürses, Gerçek, Yeni Türkiye, Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çalıştı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti genel sekreterliği görevinde bulundu. 1958'de, üç arkadaşıyla birlikte haftalık siyasi dergi *Kim*'i çıkardı. Bu dergide 1960'ta çıkan bir yazı dolayısıyla 16 ay hapse mahkûm edildi. 27 Mayıs 1960 ihtilali nedeniyle mahkûmiyetinin 5. ayındayken tahliye edildi. Basın Şeref kartı sahibiydi.

Balçık İskelesi II:192c, 530b.

Balçık Tekkesi *mad. II:14c*, III:15b, VI:325a, VII:93a, 109c, 331a.

Baldwin, James III:441c.

Bale *mad. II:15c*, V:532c.

İlgili madde:

Devlet Opera ve Balesi III:45b

Baler, Gazaros III:395c.

Baler, Mahmut V:481a, 531a.

Balı Çelebi (ö. 1577, Mumcuzade Zihni) III:64c.

Balık Emini Bostancı Ocağı'nın, Balıkhane Ocağı denen sınıfını yöneten ve sarayın günlük balık gereksinimini karşılayan görevli. Boğaziçi'nde ve Marmara'daki dalyanları iltizam yöntemiyle idare eder, Balıkhane Ocağı efradının günlük çalışmalarını ve balık avlamalarını düzenlerdi. Balık emini, bostancı hasekileri arasından atanırdı.

Balık Osman VI:9c.

Balık Pazarları *mad. II:16c*, III:532b, IV:117c.

Balıkçı Kahvehaneleri Marmara Denizi kıyılarında ve İstanbul Boğazı'nda balıkçılık yapılan semtlerde balıkçıların devam ettiği kahvehaneler bulunurdu. Bunların en tanınmışları Anadolukavağı, Rumelikavağı, Garipçe, Beykoz, Rumelifeneri ve Anadolufeneri'nde uzun süre varlıklarını korumuşlardı. Kumkapı, Yenikapı, Samatya, Kartal, Pendik, Üsküdar, Kalamış, Fenerbahçe semtlerinde de son yıllara kadar bulunuyordu. Müdavimleri, iç düzeni ve sağa sola atılmış balıkçılık malzemeleriyle ilginç bir görünüme sahip olan bu kahvehaneler zamanla ya kapanmış ya nitelik değiştirmiş ya da meyhaneye dönüştürülmüştür.

Balıkçı Kayıkları IV:504b.

Balıkçıbaşı Köşkü I:101c.

Balıkçılar Çarşısı II:476a.

Balıkçılık *mad. II:17a*, III:212a.

İlgili maddeler:

Balıklar II:21c

Dalyanlar II:544c

Tarım VII:210c

Voli Yerleri VII:391a

Balıkçılık Enstitüsü II:34c.

Balıkhane Kapısı *bak.* Surlar

Balıkhane Kasrı I:102b, II:173a, VII:289a.

Balıkhane Ocağı II:17c.

Balıklar *mad. II:21c*, IV:34c, VII:88c.

İlgili maddeler:

Balıkçılık II:17a

Kılıçbalığı IV:559a

Lüfer V:230a

Palamut Balığı VI:206c

Uskumru VII:327c

Balıklı VI:544a.

Balıklı Ayazması *mad. II:24a*, V:19b, 293b, VII:557b.

İlgili madde:

Ayazmalar I:472a

Balıklı Ermeni Mezarlığı III:185b.

Balıklı Kilisesi *bak.* Zoodohos Piyi Kilisesi

Balıklı Rum Hastanesi *mad. II:25a*, 354a, IV:13c, 14b, VI:366a, 402a, VII:557b.

Balıklıkemer ve Balıklıhavuz *mad. II:26a.*

Balıkpazarı *mad. II:26c*, 476a.

Balıkpazarı Çarşısı (Beyoğlu) II:476a.

Balıkpazarı Kapısı I:114a, II:26c, III:162a, VII:191c.

İlgili madde:

Surlar VII:74b

Balıkzade Kemeri *bak.* Paşa Kemeri

Balım Sultan II:130b, 133a.

Bâlî (Mimar) *mad. II:27a*, I:190c.

Bâlî Bey IV:367a.

Bâlî Efendi (ö. 1532, Sofyalı) VI:519c.

Bâlî Kalfa (Meremetçi) *bak.* Balyan Ailesi

Bâlî Mahmud (Mimar) VII:79b.

Bali, Önder II:142c, V:534c.

Bâlî Paşa Camii *mad. II:27b*, I:498b.

Balim Ağa Çeşmesi IV:447b.

Balkan, Enver *mad. II:29b*, 168b, III:206c.

Balkan, Fuat (1887, İstanbul - 1970, İstanbul) Eskrimci. Mekteb-i Harbiye'yi bitirdi. Binbaşılığa kadar yükseldi. 1910'da Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nün resmen kuruluşunda görev aldı ve yönetim kurulu üyeliği yaptı. Eskrime askeri okulda başladı. Daha sonra askeri okullarda, Beşiktaş kulübünde eskrim hocalığı yaptı. Kardeşi Enver Balkan'ın da yer aldığı eskrim milli takımı, 1928 Amsterdam Olimpiyatları'nda 4. oldu. Eskrim Federasyonu başkanlığı da yaptı.

II:29b, 168b, III:206c.

Balkan, Nihat III:207a.

Balkan Savaşı'nda İstanbul *mad. II:29b*, 168a, V:346a.

Balkapanı Hanı *mad. II:30c*, 331a, III:161b, V:50c, VII:192a, 380b.

Balkır, Celal (1909, İstanbul - 1988, İstanbul) Tiyatrocu. Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Belediye Konservatuvarı'nda viyolensel öğrenimi yaptı. 1935'te Şehir Tiyatroları'na girdi. 1936'da Berlin'e giderek müzik eğitimini sürdürdü. 1939'dan itibaren Şehir Tiyatroları'nda sahnelenen çeşitli oyunlarda oyuncu, yönetmen ve sahne müdürü olarak görev aldı.

Balkır, İhsan V:318b, VI:538a, VII:204c.

Balladurlar V:205c.

Ballati III:497c.

Ballıkaya, Cengiz VII:529c.

Balmumcu *mad. II:31b*, 166a, 552a.

Balmumcu Çiftlik-i Hümayunu II:31c, III:220b.

Balmumcu Darüleytamı II:31c.

Balmumcu Kasrı II:31c.

Balmumcu Kışlası II:31c.

Balmumcu Tekkesi *bak.* Şazelî Tekkesi

Baloğlu, Mualla IV:357a.

Balozlar *mad. II:32a*, IV:455b, V:435a, 529c.

Balsamon II:514a.

Balta Asmak Yeniçeri Ocağı'nın bozulduğu dönemde yeniçerilerin yeni yapılan binalara ve limandaki gemilere birer balta asarak para istediklerini belli etmeleri. İnşaata gelip bir çiviye ya da geminin baş tarafına balta asarak işçi ve ustaların ya da tayfaların işi durdurmalarını isteyen yeniçeri zorbaları, talepleri yerine getirilinceye kadar etrafa gözdağı vermeye devam ederlerdi. Sonradan balta yerine nişan tahtası asılmaya başlanmıştır.

Baltacı, C. V:321b.

Baltacı Hanı *mad. II:32c*, IV:426b.

Baltacı Hanı (Kapalıçarşı) Eminönü İlçesi'nde, Yeşildirek'te, Kalmazlı Sokağı'nda bulunmaktadır. Kitabesi yoktur. Kimin tarafından ve hangi tarihte yaptırıldığı bilinmemektedir. Yapı taş ve tuğla ile inşa edilmiştir. Büyük bir kısmı değişikliğe uğramış, sadece ön duvarı orijinal halde kalmıştır. İç kısımları hakkında bilgi edinmek mümkün olmamaktadır.

Baltacı Konağı *mad. II:33a*, V:54c.

İlgili madde:

Yerebatan Sarayı VII:503a

Baltacılar Teberdaran-ı Hassa da denilen bu sınıf, Osmanlı sarayının birun halkındandı. Zülüflü ve yakalı olmak üzere ikiye ayrılan baltacıların bir bölümü Eski Saray'da hizmet görmekteydiler. Asıl ocak ise Topkapı Sarayı'ndaydı. Darüssaade ağasına bağlı olan baltacılar, enderun ve haremin dışarıyla olan alışveriş işlerine, sarayın odun gereksinimine, harem halkının Edirne'ye gidip gelmelerinde göç ve nakliye çalışmalarına bakarlar, ayrıca padişahın katıldığı alaylarda özel tören giysileri ve silahlarıyla yer alırlardı. Sarayda ölenlerin cenazelerini taşımak da bunların göreviydi. Acemi Ocağı'ndan, saray aşçılarından seçilen baltacıların amirleri baltacılar kethüdasıydı.

Baltacıoğlu, Hatçe VII:464b.

Baltacıoğlu, Ismayıl Hakkı (1886, İstanbul - 1978, Ankara) Eğitimci ve yazar. 1908'de Darülfünun'un tabiiye bölümünü bitirdi. 1917'de Edebiyat Fakültesi kâtib-i umumisi (dekan), 1920'de Darülfünun emini (rektör) oldu. 1933'teki üniversite reformunda kadro dışı bırakıldı. 1934'te *Yeni Adam* dergisini yayımladı. 1942-1950 arasında Afyon ve Kırşehir milletvekilliği yaptı. Deneme niteliğinde tiyatro oyunları yazdı. Yazılarında geleneksel kültürle batılı bir sentez görüşünü savundu. Roman, öykü türlerinde ve eğitim alanında yüze yakın eseri vardır.

I:227c, II:563a, 567a, III:271a, 550c, IV:17a, VII:67b, 69b.

İlgili maddeler:
İnas Darülfünunu IV:170a
Yeni Adam VII:464a

Baltalimanı *mad. II:33c*, I:46b, II:272a, IV:534b, VI:358b, VII:499b.
İlgili maddeler:
Baltalimanı Camii II:34a
Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi II:34b
Baltalimanı Sahilsarayı II:34c
Baltalimanı Sarnıcı II:35a
Hamam Camii III:536b
Rakım Paşa Çeşmesi VI:299b

Baltalimanı Antlaşması 1848'de Eflâk ve Boğdan'da yaşanan ayaklanmalar, daha çok Rusya'nın bu iki bölgeye müdahalesine karşıydı. Osmanlı ve Rus komiserlerinin Yaş'taki görüşmelerinden sonra, bir Rus ordusu önce Boğdan'ı, ardından da Eflâk'ı işgal etti. Bir Osmanlı ordusu da Bükreş'e girmiş bulunuyordu. Osmanlı Devleti ile Rusya bu iki bölge için aralarında bir antlaşma imzalamayı öngördüler. 1849'da Baltalimanı'nda yapılan görüşmelerden sonra yedi yıl süreli bir antlaşma imzalandı. Bununla, 1831 tarihli Ana Tüzük'ün yürürlüğe konulması, Osmanlı Devleti ile Rusya'nın Eflâk ve Boğdan'da ordu bulundurmaları kabul edildi.
II:34c.

Baltalimanı Camii *mad. II:34a.*

Baltalimanı Deresi II:33c.

Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi *mad. II:34b*, 276b, VI:404b, 468b.

Baltalimanı Sahilsarayı *mad. II:34c*, 34a, 128c, VII:421a.
İlgili madde:
Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi II:34b

Baltalimanı Sarnıcı *mad. II:35a.*

Baltazar, Bedros VI:549b.

Baltazzi, Alexandre II:50a.

Baltazzi, Evangelis II:50a.

Baltazzi Hanı II:50a.

Baltazzi, Manolaki I:206a, II:47c, 50b, 297c, III:355b, VII:182a.

Balyan, Agop I:198a, VII:360c, 521c.
İlgili maddeler:
Balyan Ailesi II:35b
Beylerbeyi Sarayı II:206b
Çağlayan Kasrı II:461a
Sa'dâbâd Camii VI:386b

Balyan Ailesi *mad. II:35b*, III:89a, 90b, 233c, VI:142c, 322a.

Balyan, Garabed Amira I:53b, 60b, 328c, 486b, II:37a, 162c, III:88a, VI:250b, VII:504a, 505b, 521c.
İlgili maddeler:
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) I:340a
Balyan Ailesi II:35b
Beşiktaş Sarayı II:171c
Cemaran Ermeni Okulu II:400c
Dolmabahçe Camii III:88a
Dolmabahçe Sarayı III:89c
İsmail Paşa Yalısı IV:215c
Mecidiye Camii V:314c
Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a
Yerevman Surp Haç Kilisesi VII:504a
Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505a

Balyan, Krikor Amira I:177a, 328c, 342a, II:172c, 206c, 224a, 553c, III:11c, 188c, 298a, 482c, V:217c, VI:105b, 515c, VII:280a.
İlgili maddeler:
Aynalıkavak Kasrı I:485a
Balyan Ailesi II:35b
Darphane-i Âmire Binası II:553c
Davutpaşa Kışlası III:11c
Nusretiye Camii VI:105a
Sa'dâbâd Sarayı VI:389a

Balyan, Levon
İlgili madde:
Balyan Ailesi II:35b

Balyan, Nigoğos I:82a, II:199c, IV:112a.
İlgili maddeler:
Balyan Ailesi II:35b
Ihlamur Kasrı IV:111c
Küçüksu Kasrı V:162a
Ortaköy Camii VI:143a

Balyan, Sarkis I:26b, 34c, 83c, 198a, 550a, II:34c, 164a, 196b, 199c, 431a, 461a, 504c, III:450b, IV:395c, V:131b, VI:322a, VII:132c, 285c, 521c.
İlgili maddeler:
Abdülaziz Av Köşkü I:26b
Âdile Sultan Sarayı I:83c
Akaretler I:149a
Alemdağ Kasrı I:184b
Ayazağa Av Köşkü I:469c
Ayazağa Kasırları I:470b
Balyan Ailesi II:35b
Beylerbeyi Sarayı II:206b
Çadır Köşkü II:457a
Çağlayan Kasrı II:461a
Çırağan Sarayı II:503a
Çit Kasrı II:523b
Kalender Kasrı ve Bahçesi IV:395b
Kocataş Yalısı V:39b
Maçka Silahhanesi V:237a
Makruhyan Ermeni Okulu V:278a
Malta Köşkü V:280a
Mecidiye Köşkü V:316c
Sa'dâbâd Camii VI:386b
Şale Köşkü VII:132c
Valide Camii VII:360c

Balyan, Senekerim
İlgili maddeler:
Balyan Ailesi II:35b
Beyazıt Yangın Kulesi II:190a

Balyan, Simon
İlgili madde:
Balyan Ailesi II:35b

Balyos *mad. II:41a*, 84a, III:149b,
İlgili maddeler:
Venedik Sarayı VII:279a
Venedikliler VII:380a

Balyos Konağı II:42c.

Balyos Olayı II:41c.

Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları *mad. II:43c*, 391a, III:173c, V:552b.

Bamyacılar Ocağı II:43c.

Banarlı, Nihad Sami III:519b, IV:221b, 222a, 223a, VII:413a, 457c.

Banca Commerciale Italiana *mad. II:45c*, 48a.

Banco di Roma *mad. II:45c*, 48a, VI:93a.

Banco di San Giorgio II:408b.

Bandırma Vapuru VI:542a.

Bandırmalı Tekkesi *bak.* Haşim Efendi Tekkesi

Banduri, Anselmo *mad. II:46a.*

Bank Marmarosh Blank ve Şürekâsı II:48b.

Bankacılık *mad. II:26c*, III:147c, VI:165b, 549c.
İlgili maddeler:
Galata Bankerleri III:355a
Sarraflar VI:472b

Bankalar Caddesi *mad. II:49c*, VII:534a.

Bankalar Lokantası VI:9b.

Bank-ı Dersaadet II:47a.

Bank-ı Osmani-i Şâhâne *bak.* Osmanlı Bankası

Bank-İş Sendikası VI:287c, 526a.

Bank-Sen VI:526c.

Banliyö Trenleri *mad. II:50c*, III:22a, IV:526c, VII:294b.

Banoğlu, Niyazi Ahmet (1913, Batum - 1992, İstanbul) Gazeteci, yazar. Eğitimi için 1924'te Türkiye'ye geldi. 1929'da haftalık *Bereket* gazetesinde Bâbıâli'ye adım attı. *Politika*, *İnkılap*, *Halk Dostu*, *Yeni Gün*, *Vakit* (Kurun), *Hergün* gazetelerinde ve *7 Gün* dergisinde muhabir, yazar, sorumlu müdür olarak çalıştı. *İncili Çavuş* adında bir halk gazetesi, *Tarih Dünyası* (1950-1953) ve *Tarih-Coğrafya Dünyası* (1957-1960) dergilerini yayımladı. Popüler nitelikli, 100'den fazla kitap kaleme aldı. *Tarih ve Efsaneleri ile İstanbul* (1966), *Atatürk'ün İstanbul'daki Hayatı* (2 c., 1973-1974),

Taksim Cumhuriyet Abidesi Şeref Defteri (1973) İstanbul'la ilgili diğer eserleridir.

I:200b, IV:219c, V:43b.

Banque Belge Pour l'Etranger II:48b.

Banque de Constantinople I:206a, III:355b, 356b.

Banyol Banyon, Bambul da denen ünlü Tersane zindanı. Buraya Sintine dahi denmekteydi. Banyol deyimi, Avrupalıların, Kuzey Afrika'daki ve İstanbul'daki hapishanelere "banyo" adını vermelerinden geldiği gibi bu tip hapishane modeli ise Rodos ve Malta zindanlarından alınmıştı. Zindana "üsera-yı miri" denen tutsaklar ile, katiller, soyguncular, hırsızlar, yol kesenler atılmaktaydılar. Savaş tutsakları gerektiğinde Banyol'dan çıkarılıp Tersane hizmetlerinde veya donanmada kürek çekme işinde çalıştırılırlardı. Hırsız, soyguncu ve katiller ise bağlı olarak taşocaklarına gönderilirler, iş bitiminde yine Banyol'a kapatılırlardı. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) inşa edilen Banyol, kale kadar sağlam, kaçma olanağı bulunmayan bir yapıydı. 1863'te buradaki mahkûmlar Sultanahmet Hapishanesi'ne taşındıktan sonra kapatıldı.

Bapçum, Kahraman (1925, İstanbul) Sporcu ve spor yazarı. 1947'de İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1938-1944 arasında atletizm yaptı. 1940-1945 arasında da Hilal kulübünde futbol oynadı. 1955'te spor yazarlığına başladı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı ve başkanlığını yaptı.

Bara, Ali Hadi (1906, Tahran - 1971, İstanbul) Heykeltıraş. 1927'de Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Paris'e gönderildi. 1930'da Türkiye'ye döndü. 1933'te akademinin heykel bölümünde öğretmenliğe başladı. 1949'da tekrar Paris'e gitti. Nonfigüratif akıma katıldı. 1950-1971 arasında demir ve sac malzemeyle yapıtlar üretti. İstanbul Harbiye Orduevi önündeki Atatürk Heykeli, Beşiktaş Barbaros Anıtı (Zühtü Müritoğlu ile) İstanbul'daki başlıca eserleridir. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde de yapıtları vardır.

II:52c.

Bara, Kemal Emin V:530c.

Barajlar ve Baraj Gölleri *mad. II:51b*, VII:48b.

İlgili madde:

Su VII:47a

Baran, Reşit *mad. II:52a*, I:527c, VII:564b.

Baraner, Reşat Fuat (1900, Selanik - 1968, İstanbul) Siyaset adamı. Darülfünun'un fen bölümünden mezun oldu. Öğrenciliği sırasında Türk Talebe Birliği başkanlığı yaptı. Dr. Şefik Hüsnü Değmer'le tanışarak *Aydınlık* gazetesinde yazılar yazmaya başladı. Kimya öğrenimi için gittiği Almanya'da Spartakist harekete katıldı. Sovyetler Birliği'ne giderek Moskova'da Lenin Akademisi'nde eğitim gördü. 1924'te Türkiye'ye döndü. Birçok kez tutuklanarak toplam 17 yıl hapiste kaldı. Eşi Suat Derviş ile *Yeni Edebiyat* dergisini yayımladı.

Baraner, Saadet IV:357b.

Baraz, Rebii (1925, İstanbul) Araştırmacı. Vefa Lisesi'ni bitirdi. Süheyl Ünver'in Topkapı Sarayı'nda gerçekleştirdiği tezyinat ve minyatür derslerine katıldı. Grafiker olarak iş hayatına atıldı, reklamcılık yaptı. Lise yıllarında tarih öğretmeni Reşad Ekrem Koçu'nun teşvikiyle doğduğu semt olan Beylerbeyi'nin tarihi üzerinde çalışmaya başladı. Beylerbeyi'ni tarihi, topografyası ve tüm özellikleriyle A'dan Z'ye yansıtan eseri *Teşrifat Meraklısı Beyzade Takımının Oturduğu Bir Kibar Semt Beylerbeyi* (2 c., 1994) adıyla yayımlandı.

Barbara (Ayia) Ayia Barbara adına yapılmış iki kiliseden biri Sarayburnu civarındaydı. Top Kapısı'nın adı öncelerı Azize Barbara Kapısı idi. Anemodulion ve Basilisku'nun yakınındaki ikinci kilisede Ayia Barbara'nın rölikleri saklanıyordu. İkisinin tarihi hakkında da bilgi yoktur.

Barbarigo, Paolo II:41c.

Barbaro, Marcantonio II:41b, VII:382a.

Barbaro, Nicolo *mad. II:52b*, IV:223b, VII:381b, 407a.

Barbaros Anıtı *mad. II:52b*, IV:565c, VI:224b.

Barbaros (Barbaros Hayrettin Paşa) Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Karadeniz, Hürriyet mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 29.999'dur.

Barbaros Bulvarı *mad. II:53b*, V:390c, VII:534a.

İlgili madde:

Yıldız VII:513b

Barbaros Hayreddin Paşa *bak.* Hayreddin Paşa (Barbaros)

Barbaros Hayreddin Paşa Hamamı *bak.* Çinili Hamam

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi *mad. II:54a*, V:283c.

Barbaros Hayrettin İskelesi IV:201c.

Barbaros Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Hürriyet, Fevzi Çakmak, Kâzım Karabekir mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.196'dır.

I:528a.

Barbaros Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Küçük Bakkalköy, İç Erenköy, On Dokuz Mayıs, Sahrayıcedit, Yeni Sahra mahalleleri ve Üsküdar, Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir.

Barbaros Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Tembel Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Mehmet, Pazarbaşı, Altınizade mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.799'dur.

Barbaros Meydanı II:53b.

Barbarossa, Frederik III:487c, IV:88a.

Barbisos III:501c, IV:380a, 382c, VII:498a.

Barbisos Deresi II:260b.

Barbolani, Raffaele (Kont) IV:303a.

Barborini, Giovanni Battista *mad. II:54b*, 216a, 217a, VI:205c, VII:249b, 250a.

İlgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b

Saray Sineması VI:459c

Bardakoğlu, Zühtü (Santuri) II:559b, III:4a.

Bardanes-Filippikos I:265a, IV:310a.

Bardanes, G. V:22b.

Bardas (Kayser) *mad. II:54c*, I:247b, II:74b, IV:154c, V:203c, 277c, 451c, VII:77a, 245b.

Bardez III:190b.

Bardizbanyan III:182c.

Bareilles, Bertrand *mad. II:55a.*

Bargone, Frédéric-Charles-Pierre *bak.* Farrère, Claude

Barın, Emin *mad. II:55c*, IV:17a.

Bari, Nazmi *mad. II:56b*, VII:244c.

Barika-i Hak Haftada iki gün yayımlanan "hür ve bitaraf" gazete. 26 Mart 1909'da yayımlandı. Sahibi ve müdürü Engirili Mehmed Naci, başyazarı Süleyman Tevfik'ti.

Bariori

İlgili madde:

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Barkan, Ömer Lütfi (1905, Edirne - 1979, İstanbul) İktisat tarihçisi. Edirne Muallim Mektebi'ni, Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Strasbourg Üniversitesi'nden ikinci bir lisans aldı. 1940'ta profesör, 1957'de ordinaryüs profesör oldu. Türkiye'de iktisat tarihi disiplininin gelişmesini sağladı. Osmanlı dönemine ilişkin araştırmaları ile özellikle tarımsal ilişkilere büyük aydınlık getirdi. Eserleri arasında E. H. Ayverdi ile ortak çalışmaları olan *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri* ile *Süleymaniye Camii ve İnşaatına Ait Mubasebe Defterleri* İstanbul açısından önem taşımaktadır.

I:499a, II:375c, IV:223a, 536a, V:169b, VI:108c, 170c, VII:97b.

Barkın, Rebii IV:225b.

Barlan, Hikmet II:210c, V:318c,

VII:375c.

Barlar *mad. II:56b,* III:143c.

Barlas, Ali (1869, İstanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Barlas, Cemil Sait (1905, İstanbul - 1964, Hendek) Gazeteci ve siyaset adamı. İstanbul'da hukuk öğrenimi gördü. Doktorasını Heidelberg Üniversitesi'nde yaptı. 1943-1950 arasında CHP milletvekilliği yaptı. Ankara'da *Ulus* gazetesinde yönetici olarak çalıştı. İstanbul'da *Pazar Postası* dergisini ve *Son Havadis* gazetesini yayımladı. 1960-1961 arasında Kurucu Meclis üyeliği yaptı. 1962'de *Sosyalistlik Yolları ve Türkiye Gerçeği* adlı eseri yayımlandı.

Barlas, Mehmet VI:381a.

Barnatan Hanı II:348c.

Barnathan Apartmanları *bak.* Halil-Hamid Apartmanı

Baro *mad. II:58b.*

Barok Mimari *mad. II:61b,* I:52a, II:33b, 38a, 93a, 391a, III:50b, 80a, 89a, VI:339b.

İlgili maddeler:

Ayazma Camii I:471b
Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a
Dolmabahçe Sarayı III:89c
Lale Devri V:182b
Laleli Külliyesi V:190c
Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a
Nusretiye Camii VI:105a
Rokoko VI:339a
Selimiye Camii VI:512c

Barok, Sadi VI:475a.

Barokas, Morreno VII:402b.

Baronyan, Hagop *mad. II:65c,* III:189a, VI:142c.

Baronyan, Harutyun III:183a.

Barry, Charles

İlgili madde:

İngiltere Elçiliği Binası IV:175a

Bartalini, Erio IV:306a.

Bartev, Sahak III:186b.

Barthelmy, Guistiniani

İlgili madde:

Elhamra Hanı III:154a

Bartholomaeus V:22b.

Bartlett, William Henry *mad. II:67a,* I:95b, II:191b, III:162b, 421b, V:12a, VI:221b, 261a.

Bartoletti Efendi (1808, İstanbul - 1894, İstanbul) İtalyan hekim. Napoli'de tıp eğitimi gördü. III. Selim'in saray hekimi olan babasıyla İstanbul'a geldi. Serbest hekimlik yaptı. 1846'da Meclis-i Umur-ı Sıhhiye üyesi ve sıhhiye genel müfettişi oldu. 1851'de Paris'te düzenlenen I. Uluslararası Sağlık Konferansı'nda Osmanlı Devleti'ni temsil etti. Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâne'nin kurucuları arasında yer aldı.

IV:460c.

Bartoli Biraderler II:297c, IV:470a.

Barton, Edward III:149c.

Bartu, Can *mad. II:67a,* III:287a.

Barut, Abdi İbrahim *mad. II:67c,* VII:264b.

Barut, İbrahim Hayri II:67c.

Barutçu, Şinasi (1906, İstanbul - 1985, İstanbul) Fotoğraf sanatçısı. 1928'de İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdi. Almanya'da fotoğrafçılık eğitimi gördü. 1936 Berlin Olimpiyatları nedeniyle düzenlenen fotoğraf yarışmasında ikinci oldu. 1947'de Türkiye'nin ilk fotoğraf dergisi *Foto*'yu yayımladı. 1950'de Türkiye Amatör Fotoğrafçılık Kulübü'nü (TAFK) kurdu. 1964-1967 arasında İFSAK'ın başkanlığını yaptı. Fotoğrafçılık üzerine beş kitabı vardır.

III:331a.

Baruthane Çayırı I:258c.

Baruthaneler *mad. II:68a,* I:378a, 415c, 556a, III:346b, VII:492c.

Basarab, Mircea III:47a.

Basımevleri *bak.* Matbaalar

Basın *mad. II:69a.*

İlgili maddeler:

Akbaba I:153a
Akşam I:167a
Almanca Basın I:213b
Arapça Basın I:295a
Aydede I:474b
Âyine-i Vatan I:484c
Basın Meslek Kuruluşları II:73a
Basın Müzesi II:73b
Boğaziçi II:288a
Bulgarca Basın II:330a
Büyük Doğu II:346a
Cem II:397c
Cevaib, el- II:420a
Cumhuriyet II:444a
Diyojen III:73a
Ermenice Basın III:188c
Farsça Basın III:259a
Fransızca Basın III:336c
Gırgır III:396b
Hanımlara Mahsus Gazete III:547c
Hürriyet IV:105a
İkdam IV:145b
İngilizce Basın IV:174c
Kadınlar Dünyası IV:364c
Karagöz IV:448c
Malumat V:283a
Markopaşa V:302a
Mecmua-i Fünun V:319a
Milliyet V:464c
Rumca Basın VI:353b
Sabah (1876) VI:380c
Sabah (1985) VI:381a
Sansür VI:454c
Sebilü'r-Reşad VI:482b
Servet-i Fünun VI:536a
Spor Basını VII:42c
Takvim-i Vekayi VII:200c
Tan Olayı VII:202a
Tanin VII:205a
Tasvir-i Efkâr VII:219c
Tercüman-ı Ahval VII:252a
Tercüman-ı Hakikat VII:252b
Vakıt VII:359a
Yahudi Basını VII:398b
7 Gün VII:457b
Yeni Adam VII:464a
Yeni Sabah VII:468a

Basın Meslek Kuruluşları *mad. II:73a.*

Basın Müzesi *mad. II:73b,* I:284c, 526a.

Basın Sarayı II:73b.

Basın-İş III:48a, VI:526c.

Basınköy (Zümrütyuva) *mad. II:73c.*

Basileios I *mad. II:74b,* I:305b, 447c, II:24c, 55a, 347b, III:212a, 320c, 328c, IV:71c, 141c, V:21c, 56b, 58c, 202a, 295b, 452a, VI:275a, 293a, 549b, VII:41a, 77a, 245b, 566a.

İlgili maddeler:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c
Nea Ekklesia VI:57c

Basileios II *mad. II:74c,* I:447c, II:261c, 319a, V:59a, 278a, VI:343c, VII:79b.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Basileios (Genç) (?, ? - 944, Konstantinopolis) Bizanslı aziz. Konstantinopolis'e gelirken bir deniz kazası geçirdiği fakat yunuslar tarafından kurtarıldığına ilişkin efsane ile ünlüdür. Başkente 896'da geldiğine değinen kaynaklar vardır. Basileios'un vita'sında (yaşamöyküsü) I. Romanos ve ailesi, 913'te Konstantinos Dukas'ın isyanı, 941'de Rus saldırısı gibi olaylar anlatılır.

Basileios (Kudüslü) IV:153c.

Basileios (Piç) (925, ? - 985'ten sonra, ?) I. Romanos'un İskit bir kadından olma oğludur. 944-947 arasında "megas baiulos" unvanını aldı ve parakoimomenos'luk yaptı. Bu tarihten ölümüne dek tahta geçen beş imparator döneminde darbelere katıldı. II. Basileios tarafından 985'te görevinden alındı ve Boğaziçi kıyılarındaki geniş mülklerine el kondu. 996'da çıkardığı tüm ya-

sa ve emirler iptal edilerek adı silindi.

Basileios (Ayios) Ayazması I:494a, VII:488a.

Basileus Bizans imparatorlarının en önemli unvanı. Erken dönemlerde Roma kökenli augustus unvanı kullanılmaya devam edilmişse de, giderek Helenistik dönemde İran'dan geçen basileus sözcüğü onun yerini almıştır. Belgelerde, edebi yazılarda I. Constantinus'tan başlayarak imparatorlara sıfat olarak kullanılmış, 626'da İran'daki zaferlerinden sonra Herakleios belki de krallar kralını yenmesi nedeniyle, İran hükümdarı ile eşdeşleştirilen bu unvanı, imparatorluğun sonuna kadar sürecek şekilde yerleştirmiştir. Bir yüzyıl sonra imparatorlar bu unvanı paralar üzerine de yazdırmışlardır. Giderek basileus unvanı doğuda ve batıda bütün hükümdarlar için yaygın olarak kullanılmıştır.

Basilika Bizans döneminde en önemli imparatorluk yasalarından biri. Terim 11. yy'dan itibaren 6 cilt ya da 60 kitaptan oluşan geniş bir kolleksiyonu tanımlamak için kullanıldı. I. Basileios (867-886) tarafından başlanan ve oğlu VI. Leon'un (886-912) ilk yıllarında tamamlanan yasa derlemeleri I. Justinianos'un (527-565) yasaları üzerine inşa edilmişti. Tam şeklini ise ancak 13. yy'da kazandı.

Basilika Sarnıcı VI:470a.

İlgili madde:

Yerebatan Sarayı VII:503a

Basilike Stoa V:404b.

İlgili madde:

Bazilikalar II:112b

Basiliskos II:549c.

Basilisku İmparator Basiliskos'un (hd 475-476) evi. Büyük olasılıkla Basiliskos'un tahttan indirilmesi üzerine 476'da müsadere edildi. Civarındaki Dareiu (Dareios'un evi) ile birlikte, hekim azizler Kosmas ve Damianos'un kilisesinin bulunduğu yer olarak zikredildi. Kilise 570'te yapıldı, kaynaklarda son olarak 1200'de değinildi. Basilisku'nun kalıntıları 9. yy'da Büyük Saray'ın inşasında kullanıldı fakat 1196'da yıkıntı halinde olsa bile mevcuttu.

Basiret Basiretçi Ali Efendi tarafından yayımlanan gazete 20 Ocak 1870-21 Mayıs 1878 arasında 2.448 sayı çıktı. Dengeli tutumuna rağmen, yönetimle basit sebeplerden sık sık bozuşmaktan ve arada bir kapatılmaktan kurtulamamıştır. Özellikle İstanbullu okuyucuların şikâyet mektuplarına sık yer vermekle bir İstanbul gazetesi olma özelliğini korumuştur. Boğaziçi'nde işleyen vapurlar, belediye dairelerinin çalışmaları, çöplerin toplanması ya da arsalara atılması, Kasımpaşa'daki kolera salgını gibi sorunlar bolca ele alınmıştır. 1878'de Çırağan Baskını'ndan önce yayımlamış olduğu Ali Suavi'nin bir açık mektubu yüzünden kapatıldı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ali Efendi gazeteyi yeniden yayımladı, ancak fazla ilgi görmediğinden 19. sayısında kapattı.

I:125a, 202b, II:70a.

İlgili madde:

Ali Efendi (Basiretçi) I:191c

Basiret Kulübü II:168a.

BASİSEN VI:526b.

Basketbol *mad. II:75b.*

Baskın Destanı III:41a.

Basmacı, Aziz *mad. II:75c,* VI:52a, 538a.

Basmacı Kârhaneleri Osmanlı döneminde İstanbul'da biri Sultanahmet'te, Fazlı Paşa Sarayı'nda diğeri Langa'da, toplam 42 basmacı tezgâhını kapsayan iki kârhane (imalathane) vardı. Her iki kârhane de iltizam yöntemiyle çalıştırılıyordu.

Basmaciyan, Krikor (1715, İstanbul - 1791, Livorno) İstanbul Ermeni patriği (1764-1773). Patrik Hovhannes Golod'un öğrencilerindendir. Henüz rahip ve Kudüs Ermeni Patrikhanesi'nin İstanbul temsilcisi iken patrik seçildi. 1774'te Kıbrıs Ermenilerine ruhani reis atandı. Bir yıl sonra da Avrupa'ya gitti. Zamanının olayları hakkında yazdığı *Kronoloji* 1908'de Paris'te basıldı.

Basmahane I:558b, III:86b.

Basra Vapuru *mad. II:76a,* I:286b, 532c, III:498b.

Basri Efendi (ö. 1868) II:434c.

Bassano, Luigi *mad. II:76a,* VI:71a.

Bastoncu, Naci (1914, Trabzon) Futbolcu. Trabzon Lisesi'nde okurken futbola başladı. 1934'te Fenerbahçe'ye geçti. "Taka Naci" lakabıyla tanındı. Fenerbahçe'de oynadığı 388 maçta 232 gol attı. Ancak futbolculuğunun en parlak dönemi II. Dünya Savaşı yıllarına rastladığından milli olamadı.

III:287a.

Baş, Hüseyin Hacıbaşoğlu VII:9b.

Baş, Mustafa (1956, Rize) Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Özel sektörde yöneticilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Başağa, Ferruh (1914, İstanbul) Ressam. Güzel Sanatlar Akademisi'ne 1936'da girdi. Nazmi Ziya, Leopold Levy ve Zeki Kocamemi atölyelerinde öğrenim gördü. Yeniler Grubu'nun kurucuları arasında yer aldı. 1949'da Devlet Resim ve Heykel Sergisi birincilik ödülünü kazandı. Soyut sanata yönelen ilk ressamlardan biri oldu. 1985'te Sedat Simavi Vakfı Ödülü'nü aldı.

Başak, Fethi (1916, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık, hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Başar, Ahmed Hamdi *mad. II:76b,* I:100c, IV:223c.

Başar, M. Fuad III:118a.

Başar, Selçuk V:534c.

Başar, Şükûfe Nihal *bak.* Şükûfe Nihal (Başar)

Başar, Zühtü V:129c.

Başbakanlık Arşivi III:177c.

Başbakanlık Devlet Arşivleri IV:37b.

Başbakanlık Osmanlı Arşivi *mad. II:76c,* I:41a, II:101c, 371a.

Başbuğ, Ayşegül Yaraman IV:350a.

Başçetinçelik, Hüseyin II:188a.

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi *mad. II:79a,* III:443a, IV:1b.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

Başçuhadar Seyyid Ömer Ağa Çeşmesi II:488c.

Başeğmez, Mukadder (1953, Zara) Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Ticaretle uğraştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Başeğmez, Selim V:114a.

Başgil, Ali Fuat (1893, Çarşamba - 1967, İstanbul) Anayasa hukukçusu. Grenoble Hukuk Fakültesi, Paris Siyasal İlimler Okulu ve Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Paris Hukuk Fakültesi'nde doktora yaptı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde ordinaryüs profesör oldu. 13. dönem (1965- 1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:156a, 223a.

Başhavuz Köşkü *mad. II:79b.*

Başıbüyük Maltepe İlçesi'nde, Küçükyalı'nın arkasındaki sırtlardan ikisi arasında yer alan vadide bir köyken, bugün kentsel bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir. D-100 (E-5) Otoyolu'nun kuzeydoğusuna, şu anda SSK'ya ait olan Süreyyapaşa Sanatoryumu ve ona bağlı birimlerin yer aldığı arazinin kuzeyine düşmektedir. Çevresinde Aydınevler, Zümrütevler vb yakın dönemlerde kurulmuş yerleşim yerleri bulunmaktadır. Başıbüyük Mahallesi'nin nüfusu (1990) 10.440'tır.

VII:498b.

İlgili madde:

Daver Baba Tekkesi III:5b

Başıbüyük Camii *mad. II:79c.*

Başkadın Padişahların nikâhları altındaki dört kadından en kıdemlisi. Cariye olarak saraya alınan genç kızlar hazinedar usta maiyetindeki birinin yanına verilir ve saraya uygun biçimde eğitilirdi. Bunlardan güzellikleri ve terbiyeleriyle öne çıkanlar gözde ve ikbal olurlar, daha da beğenilenler

kadınlığa terfi ederlerdi.

Başkadın Meydan Çeşmesi *mad. II:80a.*

Başkadın Sebili Beyazıt'ta, Simkeşhane sırasında bulunuyordu. Beyazıt-Aksaray yolunun genişletilmesi sırasında yıkıldı. Üzerleri kemerli üç penceresi bulunan, oymalı dökme demirden şebekeleri ve her penceresinde su verecek beşer deliği olan bir sebildi. Emetullah Gülnuş Valide Sultan'ın başkadınlığı sırasında 1119/1707'de inşa edilmiştir.

Başkalfa Hacı Ömer Efendi Çeşmesi Kızıltoprak'ta, Kurbağalı Dere'ye giden sokağın üzerindeydi. Bânisi Kalyonlar başhalifesi Hacı Ömer Efendi'dir. 1186/1772'de yaptırılmış olan çeşme, mezar taşını andıran mermer bir sütundan ibaretti. Teknesi toprak altında kalmıştı. Yanında sonradan ortadan kalkmış bulunan bir namazgâh bulunuyordu. Boğaziçi Köprüsü çevre yolunun Kızıltoprak'a bağlanması sırasında ortadan kaldırılmıştır.

Başkan, Aziz IV:554c.

Başkım Haftalık Türkçe ve Arnavutça dergi. 1908-1910 yıllarında yayımlandı. İmtiyaz sahibi M. Şinasi idi.

Başkurşunlu Medresesi IV:223a.

Başkut, Cevat Fehmi (1908, Edirne - 1971, İstanbul) Oyun yazarı ve gazeteci. Eyüp Rüştiyesi ve İstanbul Sultanisi'nde okudu. 1928'de gazeteciliğe başlayarak *Vakit, Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde yazı işleri müdürlüğü yaptı. Yirmi üç tiyatro eseri yazdı.

III:377a.

Başlala Kulesi III:173a.

Başmabeyinci Arif Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi İskelesi'nin arkasındadır. Önündeki kayık sığınağından dolayı Havuzlu Yalı olarak adlandırılmıştır. Neoklasik etkilerde ampir üslubuyla, ahşap/bağdadi bir yapıdır. 1840-1850 arasında Sarkis veya Amira Balyan tarafından yapıldığı sanılır. Kuzeydeki selamlık bölümü çıkması ortada olan iki ayrı bina gibi gözükür. Tekne tavanlı sofası, bağdadi duvarlar, dört kademeli ana merdiveni ile bağımsız bir bölümdür. Güneydeki harem bölümü konak tarzındadır. 1977'de yandıktan sonra betonarme olarak yeniden inşa edilmiştir.

Başmabeyinci Konağı VII:188b.

Başman, Avni III:459c, IV:247c, V:169b.

Başoda Paşa odası da denen bu eski mekân, konakların kabul salonuydu. Konutun diğer oda ve bölümlerine göre hem daha geniş ve aydınlık, hem de tezyinat bakımından ev sahibinin saygınlığını ve zenginliğini yansıtıcı özellikler taşırdı.

Başoğlu, Tamer IV:176b.

Baştürk, Abdullah (1929, Yalova - 1991, İstanbul) Sendikacı. DİSK genel başkanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:239a, III:48b.

Batanay, Ercüment (1927, İstanbul) Tanburi. Hattat ve bestekâr Kemal Batanay'ın oğludur. Tanbur çalmayı babasından öğrendi. Mesud Cemil'den ders aldı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde uzun yıllar çalıştı.

II:80c, V:411a.

Batanay, Kemal *mad. II:80c,* III:58b, 254c, V:530c, VI:309b, VII:331c, 449c, 455b.

Bathonea VII:498a.

Batı Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Doğu Mahallesi, Kartal İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.783'tür.

Batikolpos VII:498c.

Batum, Sadık (1928, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediyesi meclis üyeliğine seçildi. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Batumlu, Sabit (1931, İstanbul) Gazeteci ve matbaacı. Sultanahmet Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Matbaacılıkla uğraştı. *Hâkimiyet* gazetesini yayımladı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Batur, Enis II:448b.

Batur, Sabahattin V:406a.

Batur, Suphi *mad. II:80c.*

Baturalp, Mehmet *mad. II:81a,* III:287a.

Baudier, Michel III:205a.

Baudouin I III:137c, V:197b.

Baudouin II V:197b.

Baxter, J. H. II:346c, 348a, V:284c.

Bayar, Andre Vahram (1890, İstanbul - ?, ?) Hekim. Paris'te tıp eğitimi gördü. Serbest hekim olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bayar, Cahit VII:364b.

Bayar, Celal (1884, Gemlik, 1986, İstanbul) Cumhurbaşkanı. İttihad ve Terakki Fırkası İzmir kâtib-i mesulü oldu. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ına Saruhan mebusu seçildi. Cumhuriyet döneminde mübadele, imar ve iskân bakanlığı, iktisat bakanlığı, başbakanlık (Kasım 1937-Ocak 1939) yaptı. 1950-1960 arasında cumhurbaşkanı oldu. 7. dönem (1943-1946), 9. dönem (1950-1954), 10. dönem (1954-1957) ve 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçildi.

V:236a, 480c.

Bayar, İlyas VII:449a.

Bayar, Mediha VII:244b.

Bayburt, Melike IV:358c.

Bayburtlu Mustafa Ağa Çeşmesi Eyüp İlçesi'nde bu isimle bilinen üç çeşme bulunmaktadır. Biri, İslam Çeşmesi Sokağı üzerindedir. Yığma taştan yapılmış basit bir çeşmedir. Kitabesi olmayan çeşmenin aynataşının üstü çiçek ve meyve desenleriyle bezelidir. Çeşme bugün harap durumdadır. Aynı adla anılan bir diğer çeşme de, Bıçakçı Eyüp Sokağı ile Kitapçı Kasım Sokağı'nın birleştiği yerde ve ikinci sokağın sol köşesindedir. Kitabesi yok olmuş çeşme harap durumdadır. Üçüncü çeşmenin İslam Bey Mahallesi'nde olduğu, kitabesinin son mısraının 1169/1755 tarihini verdiği İ. H. Tanışık'ın *İstanbul Çeşmeleri* adlı kitabında belirtilmektedir.

Baydar, Alaeddin *mad. II:81a.*

Baydar, Behzat IV:251a, VII:463b.

Baydar, Nasuhi Esat II:81a, V:106c, VII:42c.

Baydur, Memet II:446c.

Bayezid I *mad. II:81b,* I:251b, 527c, II:271c, 314a, V:138c, VI:476c, VII:179c, 344a, 493c, 534c.

İlgili madde:

Anadolu Hisarı I:251b

Bayezid II *mad. II:83b,* I:17b, 94b, 120c, 124a, 271c, 435b, 440c, II:105a, 133a, 319b, 375a, 455a, III:367b, 525c, 534a, 543a, 543c, IV:42a, 132c, 433c, 496b, V:332a, VI:125b, 498a, 545b, VII:80b, 200a, 214b, 387c, 537c.

İlgili maddeler:

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Bayezid Külliyesi II:87a

Bayezid II Türbesi *bak.* Bayezid Külliyesi

Bayezid Ağa Camii *mad. II:87a,* III:62c, IV:101c, 102c.

Bayezid Camii Avlusu Nakkaş ve Musavvirleri 17. yy'dan başlayarak İstanbul'da resme duyulan ilgi arttı. Kente gelen yabancı ressamlar ile hassa musavvirleri denen saray ressamları dışında, Barok tarzındaki konakların iç süslemelerini yapan, duvarlara ve tavanlara türlü manzaralar resmeden serbest musavvirler de vardı. Ayrıca, Bayezid Camii'nin avlusunda çalışan bir grup ressam da mendil ve havlulara resimler yapmaktaydılar. Bunların sayısı 40'tı. Ancak bunlardan biri bir yağlık (peşkir) üzerine kadın resmi yaptığı ve bir kadını baştan çıkardığı için 1735'te İstanbul Kadısı İlmî Ahmed Efendi'nin ilamı üzerine avlu ressamlarının çalışmaları yasaklandı.

Bayezid Camii Sergisi Bayezid, Eyüb Sultan, Fatih, Ayasofya, Kılıç Ali Paşa camileriyle Yeni Cami'nin avlula-

rında ramazan boyunca sergi açılması eski bir gelenekti. Bunlardan en zengini Bayezid Camii Sergisi'ydi. Avluda kurulan geçici dükkânlarda sergi açan baharatçı, ağızlıkçı, tespihçi, sahaf; peynir ve pastırma gibi yiyecek, porselen ve çini türü eşya, her türlü dericilik ürünü, kâğıt ve yazı malzemesi satanlar; şekerciler, tütüncüler vb bulunurdu. Cami sergilerinden bir kısmı 1920'li yılların ortalarında kurulmaz olmuştu, bir kısmı ise sönük bir biçimde sürüyordu. Cami sergileri halkın ucuz, alışveriş için rağbet ettiği yerlerdi.

Bayezid Hamamı II:187c, 252c, III:540c, VII:225c.

İlgili madde:

Bayezid Külliyesi II:87c

Bayezid İmareti II:186c.

Bayezid Kapısı II:184a.

Bayezid Kethüda Mescidi Kadıköy İlçesi'nde, Cafer Ağa Mahallesi'nde, Serasker Sokağı'ndadır. Günümüzdeki bina yenilenmiştir. İlk inşa tarihi tespit edilememektedir. Kareye yakın dikdörtgen olan harim bölümüne, sonradan eklenen yamuk bir bölümden girilir. Kuzey duvarında, iki yandan mihrap duvarına uzanan ve yerden tavana kadar devam eden yuvarlak sütunlarla desteklenen fevkani bir mahfil bulunur. 1980'li yılların başına kadar alçıdan, mukarnas dolgulu olan mihrabı günümüzde kahverengi fayansla kaplanmıştır. Cami, düzensiz olarak dağıtılmış çok sayıda pencereyle donatılmıştır. Çatının içinden çıkan bodur, soğan külahlı minaresi yıkılmış, yerine çift şerefeli, ince uzun, beton bir minare yapılmıştır.

Bayezid Külliyesi *mad. II:87a*, I:193c, II:86c, 184b, 377a, III:327a, 548b, IV:165b, 533a, V:166c, 172c, VI:49c, 406c, 546c, VII:220b, 225c, 262c, 315c.

İlgili maddeler:

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi VII:315c

Bayezid Medresesi II:187b, 187c, VII:315c.

Bayezid Suyolu III:525c.

Bayezid Umumi Kütüphanesi II:186c.

İlgili madde:

Beyazıt Devlet Kütüphanesi 189a

Bayezid-i Cedid Mescidi *mad. II:96b*, III:9c, 225b, IV:327c.

Bayıldım Köşkü *mad. II:96c*, 172c, III:90a, VII:419a.

Bayındır, Atıf (1883, Rodos - 1977, İstanbul) Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Meclis-i Mebusan'da 3. dönem (1914-1918) Burdur milletvekili olarak yer aldı. Ankara ve Kastamonu valilikleri, Ziraat Vekâleti müsteşarlığı yaptı. 5-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Baykal, Aysel (1938, Ankara) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık, sigortacılık yaptı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı. 1995'te devlet bakanı oldu.

Baykal, Hüseyin III:447c.

Baykal, İ. Hakkı IV:223a.

Baykam, Suphi (1926, Adana) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Serbest hekimlik yaptı. 12. dönem (1961-1965) ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Baykar Basımevi III:183b.

Baykara, Abdülbaki V:410b.

Baykara, Gavsi (1902, İstanbul - 1967, İstanbul) Neyzen ve bestekâr. Yenikapı Mevlevîhanesi'nin son şeyhi Abdülbaki Baykara'nın oğludur. Rauf Yekta Bey ve Ahmet Irsoy'dan ders aldı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde neyzen ve kudümzen olarak çalıştı. 60'a yakın bestesi vardır.

IV:249c.

Baykurt, Cami VII:202b, 203a, 464b.

Baylan Pastaneleri *mad. II:98a*, IV:455c, VI:93a.

Baylav, Naşid *mad. II:98c*, I:174b.

Bayrak Tepesi II:335b.

Bayraklı Vapuru *mad. II:99a.*

Bayraktar Günlük gazete. 19 Mart 1912'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi ve müdürü Ahmed Cevdet'ti.

Bayraktar, Doğan V:236b.

Bayram Alayı *mad. II:99b*, I:179b, IV:369b, VII:322b, 385a.

İlgili maddeler:

Alaylar I:177c

Arife Divanı I:303a

Bayram Ali Çelebi (Şeyh)

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Bayram bin Eyne Bey

İlgili madde:

Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468a

Bayram Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Yokuşbaşı Sokağı'nda bulunuyordu. Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan olduğu bilinen bu mescidin bânisi Bezirgânzade Bayram Çelebi'dir. Harabe halinde iken yol genişletilmesi sırasında kalıntıları temizlenerek tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Bayram Kabayî (ö. 1627, Hacı) IV:125c, V:384b.

Bayram Paşa (?, İstanbul - 1638, Birecik/Urfa) Sadrazam. Yeniçeri Ocağı'ndan yetişerek 1623'te yeniçeri ağası oldu. 1625'te Mısır valiliğine atandı. Dönüşünde vezir oldu. Sadaret kaymakamlığı yaptı. 1637'de sadrazamlığa getirildi. IV. Murad'ın Bağdat seferine katıldı ve sefer sırasında hastalanarak öldü. İstanbul'da birçok cami, okul ve sebil yaptırdı. Bayrampaşa semti onun adını taşır.

I:27a, 176a, II:333a, III:277c, 468a, V:508b, VII:73a, 79b.

Bayram Paşa (Sofu) V:503a.

Bayram Paşa Külliyesi *mad. II:100a*, IV:1b.

Bayram Paşa Tekkesi IV:2a, VII:239b.

İlgili madde:

Bayram Paşa Külliyesi II:100a

Bayram Veli (ö. 1429, Hacı) I:154b, 171a, II:394b, IV:125c, 215a, 372b.

İlgili madde:

Bayramîlik II:104b

Bayram Yerleri *mad. II:103c*, III:142b.

Bayramîlik *mad. II:104b*, I:13b, III:237a, 533c, IV:49a, 215a, 367c, 372b, V:356a, 381a, VI:381b, 383a, 519c, VII:214a, 236b.

İlgili maddeler:

Akşemseddin I:171a

Helvaî Tekkesi IV:49a

Melamîlik V:380c

Tarikatlar VII:213a

Yavsî Baba Tekkesi VII:445b

Bayramlar *mad. II:107c*, III:141b.

İlgili madde:

Arife Divanı I:303a

Bayram Yerleri II:103c

Bayramoğlu, Servet (1924, Borçka - 1977, ?) İnşaat mühendisi. İTÜ İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Karayolları genel müdürlüğü İmar ve İskân Bakanlığı müsteşarlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bayrampaşa *mad. II:108c.*

İlgili madde:

Bayrampaşa İlçesi II:110a

Bayrampaşa Cezaevi II:109a, 425a.

Bayrampaşa Deresi *mad. II:109c*, I:161c, II:309c, V:195a, 214c, VII:371a, 476b.

Bayrampaşa Deresi Köprüsü *mad. II:109c.*

Bayrampaşa Hamamı Evliya Çelebi *Seyahatname*'de bir Bayrampaşa Hamamı'ndan söz etmektedir. Ne Bayrampaşa'da, ne de Bayram Paşa Külliyesi içinde hamam bulunmakta, fakat Bayram Paşa'nın Fatih-Sarıgüzel'de yaptırdığı bir çifte hamamın varlığı bilinmektedir. Sözü edilen yapı Sarıgüzel'deki bu hamam olmalıdır.

Bayrampaşa İlçesi *mad. II:110a*, IV:138b, VII:493a.

İlgili madde:

Bayrampaşa II:108c

Bayrampaşa Tekkesi II:418a.

Bayrı, Mehmet Halit *mad. II:111a*, I:381a, II:232a, 343c, 526b, III:514c, 515b, V:297c, 305b, 399b, VI:10a, VII:233b, 261a, 312c, 313a, 468a.

Bayrı, Oya IV:304a.

Baysal, Faik (1918, İstanbul) Yazar, şair. İstanbul Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı öğrenimi yaptı. Hikâye ve şiirlerini çoğunlukla *Varlık* dergisinde yayımladı. Kitapları: *Sarduvan* (roman, 1944), *Rezil Dünya* (roman, 1955), *Perşembe Adası* (hikâye, 1955), *İlk Defa* (şiir, 1957), *Sancı Meydanı* (hikâye, 1968, bu kitabıyla Sait Faik 1969 Hikâye Armağanı'nı Orhan Kemal'le birlikte kazandı).

Baysal, H. II:453a.

Baysal, Jale IV:348b.

Baytar Mekteb-i Âlisi VII:341c.

Baytar Mektebi Binası *mad. II:112a.*

Baytar Mektepleri *mad. II:111b*, III:139a.

Baytok, Necdet (1915, İstanbul - 1953, İstanbul) Gazeteci. Genç yaşlarda *Vakit* gazetesinde muhabir olarak mesleğine başladı. Daha sonra *Haber*, *Son Dakika*, *Yeni Sabah*, *Tasvir* ve *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. *Son Saat* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı ve yazı işleri müdürlüğünde bulundu. Gazeteciler Cemiyeti'nin kuruluş yıllarında cemiyetin gelişmesinde önemli çalışmaları oldu.

Baytop, Asuman IV:356c.

Baytop, Turhan (1920, İstanbul) Eczacı ve farmakolog. Eczacılık Fakültesi'ni 1945'te bitirdi. 1962'de farmakognozi kürsüsünde profesör oldu. Halk hekimliğinde kullanılan bitkiler üzerinde çalıştı. Türkiye'de yaptığı çalışmalarda bilinmeyen bitki türleri buldu. *Türkiye'nin Tıbbi ve Zehirli Bitkileri* (1963), *Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi* (1984) ve *Türk Eczacılık Tarihi* (1985) adlı kitapları vardır.

III:126a, 127c.

Bayur, Kâmil V:297a.

Bayülkem, Faruk II:1b.

Bayzar Hanım IV:420a.

Bazar Allemand II:297c.

Bazilikalar *mad. II:112b*, VII:259b.

Bebe, Ali Rıza (1881, Sinop - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. 1. dönem (1920-1923) ve 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. TBMM'de idare amirliği yaptı.

Bebek *mad. II:113c*, 166a, 421a, IV:534b, VII:493a.

İlgili maddeler:

Amerikan Robert Lisesi I:244a

Arifî Paşa Korusu I:303c

Âşiyan I:370c

Âşiyan (T. Fikret'in Evi) I:371b

Ayşe Sultan Korusu I:490c

Bebek Bahçesi II:116a

Bebek Camii II:116a

Bebek Kasrı II:117a

Boğaziçi II:266a

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı IV:41a

Hıdiva Sarayı IV:63c

Kavafyan Konağı IV:493b

Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c

Köçeoğlu Yalısı V:85a

Muzurus Paşa Köşkü VI:12c

Nisbetiye Kasrı VI:81a

Yılanlı Yalı VII:512c

Bebek Bahçe Sineması I:540c.

Bebek Bahçesi *mad. II:116a*, 309c, IV:534b.

İlgili maddeler:

Bahçeler I:542c

Bebek II:113c

Bebek Kasrı II:117a

Bebek Belediye Gazinosu Bebek'te, Bebek İskelesi'nin yanında, deniz kenarında bulunan bir açık hava gazinosuydu. 1950'li ve 1960'lı yıllarda alaturka müzik programlarıyla hayli rağbet gören gazino, 1980'lerin ortalarına kadar faaliyetini sürdürdükten sonra, belediye tarafından yıkılarak, arsası yeşil alana dahil edildi.

II:115c, III:379c.

Bebek Camii *mad. II:116a*, 114c.

Bebek Çelebi II:114a.

Bebek İskelesi IV:202c.

Bebek Kasrı *mad. II:117a*, I:35b, II:114b, 116a, III:69b, 232c, IV:538c, V:53b, VII:420a.

Bebek Mescidi I:114c.

Bebek Oteli Bebek'te deniz kenarında, restoranı, barı, kapalı ve açık kafesi olan, sakinliğiyle tanınmış orta büyüklükte otel. Boğaziçi manzarası nedeniyle yaz tatillerini İstanbul'da geçiren yabancı ve yerli müdavimleri tarafından çok tutulmaktadır.

Bebek Ustası İstanbul'daki hasbahçelerden ve biniş mahallerinden olan Bebek Bahçesi ile aynı addaki semtin bakımından ve korunmasından sorumlu, Bostancı Ocağı'na mensup görevli. Maiyetinde bostancı neferleri, bahçıvanlar vardı. Bebek İskelesi'nin, biniş köşkünün muhafızlığını yapar; bahçe çalışmalarını gözetir ve padişah binişe geldiğinde gerekli hazırlıkları yapardı.

Bebek Vapuru *mad. II:118b*, III:412c.

Beberi, Moiz ben Yuda VII:404c.

Becerano, Hayim II:178c.

Becerikli, Nezihe (1917, İstanbul) Tiyatro ve sinema sanatçısı. 1932'de Darülbedayi'de oynanan *Yalova Türküsü* ve *Sarı Zeybek*'te balerin olarak sahneye çıktı. "Lüküs Hayat" operetinde oynadı. 1935'te tiyatro çalışmalarına ara verdiyse de 1939'da Şehir Tiyatroları'nda tekrar sahneye döndü. *Hile ve Sevgi* oyunundaki rolüyle 1956'da Schiller Madalyası'nı aldı. 1941'de başladığı sinemada özellikle 1950'lerde başrol ve karakter rolleri oynadı.

VI:152b, 153c, 154a.

Becidyan Kardeşler III:183b.

Beden Eğitimi ve Spor Yüksek Okulu I:259b.

Beden Terbiyesi İstanbul Bölge Müdürlüğü III:61c.

Bedestan-ı Atik *bak.* Kapalıçarşı

Bedestan-ı Atik ve Cevanib-i Erbaası Esnaf Loncası II:120a.

Bedestan-ı Cedid *bak.* Kapalıçarşı

Bedesten Esnafı *mad. II:118c.*

Bedevî Âsitanesi *bak.* Ebu'r-Rıza Tekkesi

Bedevîlik *mad. II:121a*, III:122b, IV:209c, VII:214a, 236b.

İlgili maddeler:

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b

Tarikatlar VII:213a

Bedford, Francis III:330a.

Bedir Günlük siyasi ve edebi gazete. Pazar ve cuma günleri yayımlanmıyordu. 26 Eylül 1872-13 Ekim 1872 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi vekili Mehmed Cevdet'ti.

I:125a.

Bediz, Bahaeddin *mad. II:122b*, III:330c.

Bedra Osman Hanım IV:350b.

Bedreddin (Kaysunîzade) V:331b.

Bedreddin Bey IV:489c.

Bedreddin Efendi (ö. 1757, Seyyid) VI:393c.

Bedreddin Mescidi *mad. II:122c.*

Bedreddinzadeler Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bir Sa'dî tekkesidir. İlk postnişini olan Şeyh Seyyid Bedreddin Efendi'nin (ö. 1757) tekkenin bânisi olduğu, inşa tarihinin de 18. yy'ın ilk yarısı içinde yer aldığı tahmin edilebilir. Şeyh Bedreddin Efendi'den sonra kendi neslinden gelen ve "Bedreddinzadeler" olarak tanındıkları anlaşılan şeyh ailesi tekkenin meşihatını devam ettirmiş, Bedreddin Efendi'den sonra oğlu Mehmed Sadık Efendi (ö. 1776), diğer oğlu İbrahim Efendi (ö. 1780), M. Sadık Efendi'nin oğlu Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1802), İbrahim Efendi'nin oğulları Mehmed Muhyieddin Efendi ile Mehmed Sa'ded-

din Efendi şeyh olmuşlardır. Tekkenin adı 1256/1840 tarihli *Âsitane*'de, pazartesi günü ayin icra edilen tekkeler arasında geçmekte ve yerinin "arsa" olduğu belirtilmektedir. Bu tarihten sonrasına ait tekke listelerinde adına rastlanmadığına ve izleri ortadan kalkmış bulunduğuna göre bir daha ihya edilmediği hemen hemen kesindir.

Bedrettin Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Cami-i Kebir, Çatma Mescit, Evliya Çelebi, Emekyemez mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.280'dir.

II:221a.

Bedri Bey (1881, İstanbul - ?, Kabil) Şehremini. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde savcılık ve yargıçlık yaptı. 1913'te Emniyet-i Umumiye müdürü oldu. Nisan 1915-Temmuz 1917 arasında İstanbul vali vekilliği ve şehreminliği görevinde bulundu. 1918'de İttihad ve Terakki önderleriyle yurtdışına kaçtıktan sonra Afganistan'a yerleşti. Orada danıştay başkanlığı yaptı.

I:150b.

Bedrifelek Kadın Efendi VI:97b.

Bedros Acemoğlu IV:451c.

Bedrosyan, Istepanos (Eğinli) III:182b.

Behar, Cem I:140c, 145c, 146a.

Behar, David VII:401c.

Behçet (Destancı) III:39a.

Behçet, Hulusi III:431c.

Behçet Mehmed Efendi III:491c.

Behçetî Hüseyin Efendi (?, Hezargrad [Bulgaristan] - 1683, Belgrad) Divan şairi. *Tarih-i Sülale-i Köprülü* adını taşıyan eserinde, Köprülülerin Arnavutluk'tan Anadolu'ya göçlerini ve aile bireylerini anlatmaktadır.

Behire Hakkı Hanım IV:355a.

Behlül Efendi (ö. 1895) VI:39c, VII:124c.

Behram Ağa (Çavuş) II:122a.

Behram Ağa (ö. 1560, Nefirî) V:527c.

Behram Çavuş Camii *mad. II:123a*, III:293b, IV:367a.

Behramoğlu, Ataol (1942, Çankırı) Şair. Ankara Üniversitesi'nde Rus dili ve edebiyatı öğrenimi gördü. İstanbul Şehir Tiyatroları'nda dramaturg olarak çalıştı. Türkiye Yazarlar Sendikası yöneticisi ve genel başkanı oldu. Şiirlerini *Varlık, Ilgaz, Hisar, Ataç, Elif, Gençlik, Yapraklar, Evrim, Dost, Şiir Sanatı, Papirüs, Yeni Dergi, Yelken, Devinim, Soyut, Düşün* vb dergilerinde yayımladı. *Dönüşüm, Halkın Dostları* ve *Militan* dergilerini çıkaranlar arasında yer aldı. Siyasi nedenlerden tutuklandı, hapishanede kaldı, yurtdışında sürgün hayatı yaşadı. Asya-Afrika Yazarlar Birliği'nin 1981 Lotus Edebiyat Ödülü'nü kazandı. Çocukluk, İstanbul özlemi, yaşam sevinci gibi temaları işlediği birinci dönem şiirini, toplumcu şair olarak yazdığı ikinci döneminin umut, sevgi, özgürlük mücadelesi vb temalarıyla yüklü şiirleri izler. Şair Nihat Behram'la kardeştirler. Başlıca eserleri: *Bir Ermeni General* (1965), *Bir Gün Mutlaka* (1970), *Ne Yağmur Ne Şiirler* (1976), *Kuşatmada* (1978), *Mustafa Suphi Destanı* (1979), *Dörtlükler* (1983), *İyi Bir Yurttaş Aranıyor* (oyun, 1981), *Nâzım'a Bir Güz Çelengi* (1990), *Mekanik Gözyaşları* (deneme, 1991).

II:448c.

Behruz Ağa II:194b.

İlgili madde:

Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a

Behruz Ağa Hamamı Beykoz'da, Ahmet Mithat Efendi Caddesi'ndedir. İshak Ağa Meydan Çeşmesi'nin ilk bânisi olan Hasodabaşı Behruz Ağa tarafından 16. yy'da yaptırıldığı ve hamamın gelirinin çeşmeye vakfedildiği *Hadîka*'da yazılıdır. Enlemesine dikdörtgen planlı bir mekân halindeki soyunmalık çift katlı olarak düzenlenmiştir. İki kurnalı küçük, kare planlı ılıklığın bir bölümü çift kabinli hela halinde olup, yine kare planlı, çapraz tonoz örtülü sıcaklığın ortasında göbektaşı yoktur. Bunun sağında birer kubbeli iki halvet, solunda ise çapraz tonoz örtülü küçük halvetler yer almaktadır. Hazne ve külhan sıcaklığa paralel durumda ve dikdörtgen planlıdır. Günümüzde faal durumdadır.

Bekâr Odaları *mad. II:123a*, III:220a, V:49c.

Bekârbey Tekkesi *bak.* Kâmil Efendi Tekkesi

Bekârhane-i Arap Unkapanı'nda 7 koğuşlu bir bekâr hanı. Burada genellikle Araplar kalıyordu. Bu han, odalarının azlığına karşın, sağlıksız koşullarda 200-300 bekâr barındırmaktaydı.

II:123b.

Bekçi Manileri *mad. II:124c*, VI:304b.

İlgili madde:

Bekçiler II:125c

Bekçiler *mad. II:125c*, III:457c.

İlgili madde:

Bekçi Manileri II:124c

Bekdik, Nihat *mad. II:126b.*

Bekir Abdülhalim Efendi V:263c.

Bekir Ağa (Hassa Başmimarı) VII:444b, 469a.

Bekir Efendi (Şeyh) III:37c.

Bekir Efendi Konağı II:414b.

Bekir Hıfzı Bey VI:539c.

Bekir, Kemal VII:323c.

Bekir Paşa (Ferik) IV:237b, VI:15a.

Bekir Paşa (1670, Alanya - 1759, İstanbul) Kaptan-ı derya. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. 1732'de getirildiği kaptan-ı deryalık görevinden 1733'te alındı ve üç yıl sürgünde tutuldu. 1750'de bir kez daha aynı görevde bulundu. İstanbul'da avlusuna gömüldüğü bir mektep ve bir çeşme yaptırdı.

Bekir Paşa Camii III:311c.

Bekir Refet *mad. II:126c*, III:287a.

Bekir Reşad Efendi (ö. 1875) I:44b, V:385b.

Bekirağa Bölüğü *mad. II:126c*, 424b, III:326c, V:351b, VII:67b.

Bekman, Münir Müeyyed IV:490a.

Bekrî Mustafa *mad. II:129a*, III:547a, V:504a.

Bekrî Mustafa Paşa (Tekfurdağlı) (?, ? - 1690, Malkara) Sadrazam. Başarısız Macaristan serdarlığının ardından, II. Süleyman'ın tahta çıkmasıyla 1688'de sadrazamlığa getirildi. Osmanlı tarihinde ilk tütün vergisini koydu; düşük değerli para bastırarak mali sorunları çözmeye çalıştı. Avusturya karşısındaki yenilgiler üzerine görevden alınarak Malkara'ya sürüldü.

VII:91b.

Bektaş Ağa (Koca) III:453a.

Bektaş, Cengiz (1934, Denizli) Mimar ve edebiyatçı. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptıktan sonra Münih'te mimarlık ve şehircilik yükseköğrenimi gördü. Yurda döndükten sonraki çalışmalarıyla İstanbul'un tanınmış mimarları ve şehircilik uzmanları arasına girdi, belediye başkanlarına danışmanlık yaptı. Mesleğinde ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli ödüller kazanmış olan Cengiz Bektaş'ın şiir kitapları (*Kişi, Akdeniz, Dört Kişiydiler Bir de Ben, Yeryüzünün Yüreği, Yerdeli Gökdeli, Zeytinli Fırın Sokağı*) ve *Duvarların Dışı da Senin* (denemeler, 1982), *Yuva mı, Mal mı ?* (1983) adlı diğer kitapları bulunmaktadır. *Mimarlıkta Eleştiri* kitabıyla Türk Dil Kurumu Deneme Ödülü kazanmıştır.

VII:201a.

Bektaş, Hamdi III:45a.

Bektaş Veli (Hacı) *bak.* Bektaşîlik

Bektaşî Musikisi *mad. II:129b.*

Bektaşîlik *mad. II:131a*, I:153c, II:105c, III:5b, 131a, 385c, IV:14c, 15b, 107c, 367c, 390a, 432c, 442c, 454c, 475c, VII:129a, 213a, 331c.

İlgili maddeler:

Bektaşî Musikisi II:129c

Karyağdı Tekkesi IV:475c

Perişan Baba Tekkesi VI:242b

Şahkulu Sultan Tekkesi VII:128c

Tarikatlar VII:213a

Bekter, Mehmet Sadi (1907, Çatalca - 1985, İstanbul) Bankacı. Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Merkez Bankası İstanbul Şubesi müdürü ve genel müdür muavini olarak çalıştı. 8. dönem-

de (1946-1950) ara seçimde İstanbul milletvekilliğine seçildi. Nisan 1949'da milletvekilliğinden istifa etti.

Bel, Yusuf Razi III:180c, IV:40c, VI:475a, VII:317a.

Belde Lisesi IV:257a.

Bele, Refet (1881, İstanbul - 1963, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneral oldu. Kurtuluş Savaşı'nda güney cephesi komutanlığı, içişleri ve milli savunma bakanlığı yaptı. 5. (1935-1939), 6. (1939-1943), 7. (1943-1846) ve 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:353b, VI:23b.

Belediye *mad. II:137c*, 495c, III:29b, 76a, 156a, 171a, IV:70b, 301a, 544c, V:313a, VI:535b, VII:79c, 210b, 299c, 318a, 392b.

İlgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Atatürk Kitaplığı I:385b

Aydınlatma I:474a

Belediye Başkanları II:140b

Belediye Konservatuvarı II:141a

Belediye Sarayı II:144c.

Belediye Zabıtası II:145b

Çöp II:531a

Doğal Gaz III:76a

Hayvanat Bahçesi IV:36a

Islahat-ı Turuk Komisyonu IV:113b

İETT IV:139a

İntizam-ı Şehir Komisyonu IV:179a

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) IV:234b

Mezarlıklar V:442a

Mezbahalar V:446a

Şehir Müzesi VII:143c

Şehir Tiyatroları VII:145c

Şehremaneti VII:147c

Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi VII:210b

Belediye Başkanları *mad. II:140b*

İlgili maddeler:

Aygün, Kemal I:484a

Gökay, Fahrettin Kerim III:410c

İşcan, Haşim IV:280a

Kırdar, Lütfi IV:564c

Şehreminleri VII:149c

Üstündağ, Muhittin VII:352c

Belediye Hastanesi I:349c.

Belediye Konservatuvarı *mad. II:141a*, 459a, 558a, 558b, III:46c, 254b, V:286a, 410c, 533a, VI:150a, 474b, 496c, VII:143c, 144c, 209c, 241b.

Belediye Konservatuvarı Yaylı Çalgılar Grubu III:47a.

Belediye Memurlar Mektebi Belediyenin idari ve sağlık işlerini yürüten görevlilerden müfettiş, başçavuş, çavuşlar, tebhirhane memuru vb memurlar için 1911'de Türbe'deki şehremaneti binasında açılan okul. Belediyeye alınan memurlar zorunlu olarak bu mektepte iki ay kadar eğitilirdi. Her dönemde 30 memur okula alınır, başarısız olanlar bir dönem daha okur, yine başaramazsa memuriyetten çıkarılırdı. Okul 1913'te zabıtanın görevi polise devredilince kapatıldı.

Belediye Müzesi ve Kütüphanesi I:385b, II:187b.

Belediye Sarayı *mad. II:144c*, I:164c, II:452c, III:411a, V:392b, VI:458a, VII:156b.

Belediye Şehir Kütüphanesi II:93b.

Belediye Zabıtası *mad. II:145b*, VII:148a.

Belerman, Zeynep Güzide

İlgili madde:

Feneryolu Camii III:290b

Belge, Burhan Asaf VII:42c.

Belge, Murat (1944, Ankara) Yazar, eleştirmen. İstanbul'da İngiliz Erkek Lisesi'ni bitirdi. İngiliz dili ve edebiyatı doçentiyken üniversiteden ayrıldı. Edebiyat üzerine yazılarını çeşitli dergilerde yayımladı. Bir dönem *Birikim* dergisinin editörlüğünü yaptı. James Joyce, William Faulkner gibi dili zor, üslupçu yazarların bazı yapıtlarını (*Sanatçının Bir Genç Adam Olarak Portresi, Döşeğimde Ölürken* vb) Türkçeye çevirdi. *Tarihten Güncelliğe* (1983), *Sosyalizm, Türkiye ve Gelecek* (1989), *Marksist Gelenek* (1989), *Edebiyat Yazıları* (1994) adlı yayınlar yazılarını topladığı ya da özgün olarak yazdığı kitaplardır. Uzun zamandır İstanbul'da çeşitli kuruluşların düzenlediği gezilerde rehberlik de yapan Murat Belge'nin *İstanbul Gezi Rehberi* (1993) adlı bir kitabı da bulunmaktadır. Tek parti döneminin diplomatlarından, Demokrat Parti döneminin ise basın-yayıncılarından ve milletvekillerinden Burhan Belge'nin oğludur. Ünlü romancı Yakup Kadri Karaosmanoğlu da Murat Belge'nin eniştesi (halasının kocası) ve annesinin dayısıdır.

Belger, Lem'i III:63a.

Belger, Nihat Reşat (1882, İstanbul - 1961, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'de ve Paris'te tıp eğitimi gördü. İç hastalıkları ve hidroklimatoloji profesörü oldu. Kızılay genel başkanı olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ocak 1961-Eylül 1961 arası sağlık ve sosyal yardım bakanlığı yaptı.

IV:223a, V:272b.

Belger, Sadi VI:127c.

Belgeseller *mad. II:148b.*

Belgrad Bendi *bak.* Büyük Bent

Belgrad Kapısı *bak.* Surlar

Belgrad Köyü I:113c, II:149a.

Belgrad Ormanı *mad. II:148c*, 234c, 277a, 492b, III:78a, IV:36a, V:1a, VI:139a, VII:507c.

İlgili maddeler:

Çiftehavuzlar Kasrı II:513b

Karanlık Bent IV:459a

Kirazlı Bent V:25a

Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a

Paşa Kemeri VI:227b

Belgradkapı VII:497a.

İlgili madde:

Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a

Beliğ (Yenişehirli) *mad. II:151a*, III:66c, IV:256a, V:78a.

Belin, François-Alphonse *mad. II:150c.*

Belisarios *mad. II:151c*, IV:309a, VI:74c, 345a.

Belisarios (Kör)

İlgili madde:

Belisarios Kulesi II:152a

Belisarios Kulesi *mad. II:152a.*

Belisarios'un Öyküsü 14. yy'ın sonlarında derlenmiş Bizans romanı. Öykünün kahramanı kıskançlık yüzünden zenginliğini yitiren ve Konstantinopolis sokaklarında yaşayan kör bir dilencidir. Tarihçiler Prokopios (5. yy) ve Teofones (9. yy), her ne kadar I. İustinianos'un (hd 527-565) kahraman komutan Belisarios'un kıskançlık yüzünden kariyerini kaybettiğini anlatırlarsa da öykü kahramanı ile Belisarios arasındaki ilişki çok zayıftır. İlk kez 12. yy'da *Patria* adlı kaynakta anlatılan efsanenin ana teması, Bizans edebiyatında pek rastlanmadık biçimde halk kitleleri ile aristokrasi arasındaki çatışmadır.

Belkıs, Aliye V:186c.

Belkıs Şevket IV:350b.

Belling, Rudolf

İlgili madde:

İnönü Anıtı IV:176a

Bellini, Gentile *mad. II:152b*, 86b, V:331b, VII:262c, 382a.

Bellisan, Hazım III:449c.

Bello, Philippe *mad. II:152b.*

Belon, Pierre *mad. II:152c*, I:293c.

Belül, Solmaz (1930, Adapazarı) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Belvü Bahçesi II:236b.

Belvü Otel ve Gazinosu *mad. II:153a*, III:285a, 379c.

Bembo, Ambrogio III:424a.

Bem-Sen VI:527a.

Benaroya, Albert VII:399b.

Bendegân Daireleri III:23b.

Bendegân-ı Şâhâne 19. yy'da padişahın özel hizmetlerini yapan veya böyle bir görevi olmadığı halde, sütkardeşliği, akrabalık, arkadaşlık gibi bir ilişkiyle saraya serbestçe girip çıkan saygın kişilerle saray mabeynindeki üst görevlilere deniyordu. Bunlardan bazıları kahvecibaşı, tütüncübaşı, esvapçıbaşı, iskemlecibaşı, berberbaşı, seccadecibaşı, hattâ yorgancıbaşı, örümcekçibaşı vb unvanlar taşımaktaydılar. Mabeyin-i hümayun başkâtibi, başmabeyinci, ikinci, üçüncü kâtipler, yaver-i şehriyariler, saray ağalarının önde gelenleri bendegân-ı şâhânedendiler. Bu kesim, 19. yy'da, eski hasodalıların yerini almışlardı.

Benderyan, Mıgırdiç (1835, İstanbul - 1901, İstanbul) Hakkâk. Şair Cüdaî'nin talebesi Rifaî'nin oğludur. 1849'da, Barutçubaşı Arakel Bey Dadyan tarafından evlatlık edinildi. Bir süre Azadlı Baruthanesi'nde çalıştıktan sonra, 1856-1859 arasında Paris'te hakkâklık öğrendi. Kıymetli taşlar üzerine hakkettiği ve ancak büyüteçle görülebilecek yazı ve resimlerle ün kazandı.

Bend-i Cedid *bak.* Mahmud II Bendi

Benek, Beyhan VI:80c.

Bengi, Remzi

İlgili madde:

Remzi Kitabevi VI:314c

Bengü, Elmas IV:358a.

Bengü, Vedat Örfi III:60c.

Benice, Ethem İzzet (1903, İstanbul - 1967, İstanbul). Roman yazarı, gazeteci. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okudu. Çeşitli gazetelerde çalıştı. Romanlarının çoğu önce gazetelerde tefrika edildi. Batı'da "popüler roman" denilen türden yazdıklarıyla ün yaptı: *Çıldıran Kadın* (1927), *Istırap Çocuğu* (1927), *Yakılacak Kitap* (1927), *Aşk Güneşi* (1930), *Gözyaşları* (1932), *Beş Hasta Var* (1932), *On Yılın Romanı* (1933), *Yosma* (1936), *Sen de Seveceksin* (1942), *Ben Hiç Sevmedim* (1947), *Adsız Şehir* (1964). Türk sinemasına çok sayıda film konusu vermiş romancılardandır.

II:447a, V:169c.

Benk, Adnan (1922, Paris) İstanbul Üniversitesi'nde Fransız dili ve edebiyatı öğrenimi yaptı, aynı fakültede doçentken ayrıldı. Edebiyat, tiyatro üzerine denemeler yazdı. Balzac'tan, Sartre'dan, Valery'den çeviriler yaptı. *Meydan-Larousse* ve *Büyük Larousse* ansiklopedilerini yönetti.

VII:9b.

Benker, Mithat (1906, Ankara - 1961, ?) Hukukçu. Serbest avukatlık yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Benliyan, Arşak (1865, İstanbul - 1923, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Haçadur Benliyan'ın oğludur. Şişli Ermeni Mezarlığı'nda gömülüdür. Tomas Fasulyeciyan'ın talebesidir. Uzun yıllar Balkanlar'da ve bilhassa Bulgaristan'da temsiller verdi. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a dönerek, Benliyan Operet Kumpanyası'nı kurdu, bilhassa Çuhacıyan'ın eserlerini sahneledi. Türk Opereti isminde bir topluluğun da kurucusudur. Temsillerinde eşi Bulgar asıllı Rozali Benliyan da (1882-1951) başrolleri oynamıştır.

Benliyan Kumpanyası III:60b.

Benliyan, Serope *mad. II:153c*, 470c, V:238c, 447b, VI:176a.

Benliyan Topluluğu VI:538b.

Benlizade Çeşmesi Rumelihisarı'nda, Hacı Kemaleddin Camii'nin avlusunun batı tarafındadır. Küçük tonoz bir haznenin önüne yerleştirilmiş mermer bir aynataşından ibarettir. 1191/1777'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Çeşmesi Büyükçamlıca'da su başında, musalla setinin sol alt tarafında bulunmaktadır. Taş ve tuğladan yapılmış haznesinin yüzüne bir aynataşı yerleştirilmiştir. 1215/1800'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Çeşmesi Anadoluhisarı'nda, Göksu Camii'nin karşısındaki ilkokulun bitişiğindedir. Yekpare bir aynataşından ibarettir. 1201/1786'da Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Benlizade Sebili Çarşamba'da, Otlukçu Yokuşu'nda, dört pencereli, şebekeleri demirden, söveleri taştan, kiremit örtülü, saçaksız bir köşe sebiliydi. 1215/1800'de Benlizade Ahmed Raşid Efendi tarafından yaptırılmıştır.

Bentler *mad. II:154a*, 51b, IV:234c, VII:48a.

İlgili maddeler:

Ahmed III Bentleri I:114c

Ayvat Bendi I:496b

Belgrad Ormanı II:148c

Büyük Bent II:344a

Karanlık Bent IV:459a

Kirazlı Bent V:25a

Mahmud II Bendi V:260a

Şamlar Bendi VII:135a

Topuzlu Bent VII:295b

Valide Bendi VII:359c

Benvenga, Michele *mad. II:154b.*

Beratlıgil, Ali (1931, İstanbul) Futbolcu. İzmit Kâğıtspor'da yetişti. 1953'te Galatasaray'a geçti. Başarılı bir savunma oyuncusu olarak tanındı. 6 kez milli oldu. Takım arkadaşı Ali Soydan'dan ayırmak için "Büyük Ali" olarak anıldı.

Berber Destanı III:41a.

Berber İşçileri Derneği 28 Ekim 1946'da İstanbul'da kuruldu. Tipik bir esnaf meslek derneği görünümündeydi. Üyeleri arasında dayanışma ve yardım sağlamayı amaçlayan dernek 1946-1947 döneminin, işçi-emekçi örgütlenmesinde görülen kabarışın bir sonucuydu.

Berberler *mad. II:154a.*

Berberyan, Avedis III:34c, VI:456b.

Berberyan, Nışan III:183a, 189c.

Berberyan Okulu I:533c.

Berberyan, Zareh III:183a.

Berchere, Narcisse (Etampes, 1819 - Asnieres, 1891) Fransız ressam. Dönemin ustalarından dersler aldı. Bir süre Güzel Sanatlar Okulu'na devam etti. 19. yy ortalarının güçlü peyzaj sanatçıları olan Theodore Rousseau, Paul Huet, Corot'un etkisinde kaldı. Bu sanatçıların peyzaj anlayışlarını, Doğu gizemi ve rengini katarak yeni bir anlayışla yorumlamayı amaçladı. 1849-1850'de Mısır, Suriye, Anadolu, Yunanistan, Ege adaları ve Venedik'i kapsayan geziler yaptı. Bu dönemden sonra oryantalist ressam olarak tanındı. Eserlerinden bazıları "Boğaziçi'nde Gecenin Etkisi", "Doğu Çarşısı", "Çöl" ve "Kervan"dır.

Bercuhî Hanım VI:549a.

Berdelacuz Kocakarı soğuğu da denir. Halk takvimine göre İstanbul ve çevresinde mart ayının ikinci haftasında görülen ve bir hafta kadar süren fırtınalı soğuk günler. Yalnız İstanbul'a özgü olmayıp Anadolu'da da mart ayının aşağı yukarı aynı günlerinde yaşanan ve halk arasında adıyla ilgili çeşitli hikâyeler de anlatılan bu soğuklar, kışın sonu ile Nevruz'un habercisi olarak bilinir.

Bereç Pil III:382c.

Bereket, Hüseyin II:167c.

Bereketis, Petros V:522c.

Bereketoğlu, Hasan Vecih *mad. II:155c*, III:437c, 513a, 529b.

Bereketzade Çeşmesi *mad. II:156a*, IV:236b, V:355b.

Bereketzade Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Emekyemez, Şahkulu, Hacı Mimi, Müeyyetzade ve Arap Camii mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 983'tür.

II:221a.

Bereketzade Medresesi V:134b.

Berfe, Süreyya (1943, İstanbul) Şair. Asıl adı Süreyya Kanıpak'tır. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. Şiirlerini *Gün Ola* (1969), *Savrulan* (1971), *Hayat ile Şiir* (1980) adlı kitaplarda topladı ve hepsini bir arada *Ufkun Dışında*'da yeniden yayımladı (1985).

Bergen, Karl V:410b.

Berger, Aliye VII:544a.

Berger, J. VII:324b.

Berggren, Guillaume *mad. II:157a,* I:16b, 355c, III:330c, IV:445a.

Berk, İlhan *mad. II:157b,* 448a.

Berk, Mükerrem III:47a, VII:145b.

Berk, Nurullah (1906, İstanbul - 1982, İstanbul) Ressam ve yazar. Galatasaray Lisesi'nde ve Paris Güzel Sanatlar Okulu'nda okudu. Resmin yanısıra eleştiri, deneme, inceleme ve gezi notları da yayımladı. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi müdürlüğünden emekli oldu. *Modern Sanat* (1933), *Türk Heykeltıraşlığı* (1937), *Sanat Konuşmaları* (1943), *Türkiye'de Resim* (1943), *Resim Bilgisi* (1964), *Ustalarla Konuşmalar* (1971), *Türk ve Yabancı Resminde İstanbul* (1977) başlıca kitaplarıdır.

II:540a, V:201b, VI:530a.

Berk, Suat IV:358b.

Berkand, Muazzez Tahsin (1906, Selanik - 1984, İstanbul) Roman yazarı. İstanbul Fevziye Lisesi'ni bitirdi. Uzun süre bir bankada çevirmen olarak çalıştı. Romantik ve melodramatik aşk romanlarından hoşlanan genç kızlara seslenen romanlarının çoğunlukta olduğu 40'tan fazla telif veya bazı Batı romanlarından adaptasyon kitabı bulunan Berkand'ın adları yaygınca duyulmuş romanlarından bazıları şunlardır: *Kezban* (1941), *Bir Genç Kızın Romanı* (1943), *Dağların Esrarı* (1943), *Küçük Hanımefendi* (1945), *Çamlar Altında* (1949), *Gönül Yolu* (1950), *Aşk ve İntikam* (1958), *Bir Rüya Gibi* (1958), *Mağrur Kadın* (1958), *Büyük Yalan* (1958), *Bir Bahar Akşamı* (1968), *İki Kalp Arasında* (1972). Romanlarından çoğu Türk sinemasına konu oluşturmuştur.

II:466c, IV:339c, 356c.

Berkant V:534c.

Berkel, Sabri II:540b, VI:530a.

Berker, Ercüment (1920, İstanbul) Bestekâr, koro şefi ve hukukçu. Bestekâr Nafiz Bey'in torunudur. 1940-1942 arasında Fulya Akaydın'dan piyano ve solfej dersleri aldı. Hukuk öğrenimi gördüğü sırada Belediye Konservatuvarı'na da devam etti ve orada Hüseyin Saadettin Arel'in öğrencisi oldu. İstanbul Üniversitesi Talebe Birliği Müzik Kolu'nu ve üniversite korosunu kurdu. 1954-1959 arasında *Vatan* ve *Tercüman* gazetelerinde musiki konulu makaleleri yayımlandı. 1960-1962 arasında İstanbul Radyosu Türk Musikisi Sanat Kurulu üyesi olarak çalıştı. 1965'te TRT Türk Musikisi Danışma Kurulu'na başkan seçildi. 1967'de İstanbul Radyosu'nda Erkekler Korosu'nu kurdu ve bu korayu yönetti. 1975'te Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nın yönetim kurulu başkanlığına getirildi. 1985'te "profesör" unvanı verildi. Bestelediği "Hüzzam Saz Semaisi" Türk musikisinin seçkin eserleri arasındadır, ayrıca şarkı formunda besteleri de vardır.

III:254c, IV:249c, V:530c, 531a, VII:314b.

Berkok, Mehmet Jeba (1922, İstanbul) Sporcu. General İsmail Berkok'un oğludur. Spora Haydarpaşa Lisesi'nde başladı. Fenerbahçe'de yetişip parladı. 1938'de, yüksek atlama gençler Türkiye rekorunu, 1942'de 1,75 m'lik derecesiyle Türkiye salon yüksek atlama rekorunu, 1946'da 5.215 puanlık derecesiyle Türkiye dekatlon rekorunu kırdı. Fenerbahçe'nin voleybol ve basketbol takımlarında da başarıyla yer aldı. İstanbul Teknik Üniversitesi futbol takımında kalecilik yaptı. Komple bir sporcu olarak ün kazandı. Yüksek mühendis olduktan sonra spordan uzaklaştı.

Berkol, Haluk (1921, Kadıköy) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Haydarpaşa Numune Hastanesi'nde operatör olarak çalıştı. Serbest hekimlik yaptı. 1966-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyesi sıfatıyla parlamentoda bulundu.

Berkol, Nurettin Ali (1882, İstanbul - 1955, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Anatomi ordinaryüs profesörü oldu. 3. dönem (1927-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berkos (Kemerburgaz) IV:137b.

Berksoy, Kemal Cenap (1876, İstanbul - 1949, Ankara) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Fizyoloji ordinaryüs profesörü oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berksoy, Mükerrem VI:120b.

Berksoy, Semiha (1913, İstanbul) Opera ve tiyatro sanatçısı. İstanbul Belediye Konservatuvarı'ndan mezun oldu. 1931'de ilk sesli Türk filmi olan *İstanbul Sokakları*'nda başrol oynadı. İlk Türk operası olan "Özsoy"da da başrollerden birini yorumladı. 1936'da Berlin'e gitti ve dört yıl süreyle Devlet Yüksek Müzik Akademisi'nde şan tekniğini ilerletti. Uzun yıllar Ankara Devlet Operası'nın gösterilerinde rol aldı. 1944'te bir yıl süreyle Ses Opereti'nde çalıştıktan sonra, 1972'de emekli oluncaya kadar Ankara Devlet Operası'ndaki görevine devam etti. Sanat yaşamı boyunca "Lüküs Hayat", "Macun Hokkası", "Saz Caz" gibi operetlerde; "Tosca", "Figaro'nun Düğünü" gibi operalarda ve *Elektra, Keşanlı Ali Destanı, Asiye Nasıl Kurtulur* gibi oyunlarda rol aldı. Aynı zamanda ressam yönü olan Berksoy, eserlerini Berlin, Paris ve İstanbul'da sergiledi.

VI:538a, VII:115a.

Berküren, Neşet (1911, İstanbul - 1963, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yazar. 1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. "Memiş ile Apti İstanbul'da", "Memiş'in Rüyası" vb çocuk operetleri yazdı. *Hamlet, Faust, Macbeth, Keloğlan, Cyrano de Bergerac, Julius Caesar, Don Juan, Kral Lear, Othello* gibi dönemin beğenilen birçok oyununda rol aldı.

Berlinghieri, Francesco V:331a.

Berman, Ahmet (1932, İstanbul - 1984, İstanbul) Futbolcu. Karagümrük'te yetişti. 1954-1959 arasında Beşiktaş'ta oynadıktan sonra Galatasaray'a geçti. Savunma, orta alan ve hücum oyuncusu olarak görev yaptı. 29 kez milli oldu. Beşiktaş'ta iken takım arkadaşı Ahmet Özacar'dan ayırmak için "Büyük Ahmet" olarak anıldı. Bir lakabı da "Kambur"du.

Bernard, Karl Ambros *mad. II:158c,* IV:34a, 462b, V:375c.

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Bernhardt, Sarah *mad. II:159a,* V:201b, 206a.

Berrak Kitabevi VII:203a.

Bertan, Mahmut Rıza (1908, Ayancık - 1964, Ankara) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Berthier Paşa II:550a, III:545a.

Bertrandon de la Broquiere *mad. II:159b,* 334a, VI:540b.

Besa Haftada iki gün yayımlanan Türkçe ve Arnavutça gazete. 1908'de yayımlandı. Yazarı M. Fraşeri, sorumlu müdürü M. Şani'ydi.

Besen, Ümit V:537b.

Besim Ağa Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Çavuşzade Camii'nin yanındadır. Musahip Besim Ağa tarafından 1263/1846'da yaptırılmıştır.

Besim Bey (1827, İstanbul - 1892, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Meclis-i Vâlâ üyesiyken Mayıs 1872-Ağustos 1872 arasında şehreminliği yaptı. Daha sonra Kudüs mutasarrıfı ve Şûra-yı Devlet üyesi oldu.

Besim Ömer Paşa III:545a.

Beskisiz, Hikmet IV:357b.

Bessarion, Kardinal V:172b, VII:381a.

Bestan Mahallesi II:221a.

Beş Emirler Mezarlığı Fatih'te, Karagümrük'teki bu ziyaret yerindeki mezarlarda İstanbul kuşatmasına katılan ve çarpıştıkları Bizanslı askerlerle birlikte öldükleri rivayet edilen Horasanlı dervişlerin gömülü olduğuna inanılır.

Beş Yüz Yıllık Huzurlu Yaşam Müzesi VII:568c.

Beşaret Gürcü IV:295b.

Beşçeşme *mad. II:159c.*

Beşer ve Tabiat Haftalık dergi. 7 Ağus-

tos 1919-4 Eylül 1919 tarihleri arasında yayımlandı. Sahibi ve yazarı Subhi Edhem, müdürü Şevket Mehmed Ali'ydi.

Beşik Alayı *mad. II:160a*, I:179b.

Beşikçizade Çeşmesi Davud Paşa Camii'nin yakınında, Beşikçizade Tekkesi'nin bitişiğindedir. Klasik üslupta, kesme taştan 1104/1692'de inşa edilmiştir.

Beşikçizade Tekkesi *mad. II:161a*, IV:124c, VII:122c.

Beşiktaş *mad. II:161c*, I:14c, III:19b, IV:156c, 530c, VII:493b.

İlgili maddeler:

Abbas Ağa Camii I:7b
Abbasağa Mezarlığı ve Parkı I:10a
Abdülhamid II Çeşmesi I:42b
Akaretler I:149a
Asariye Camii I:339a
Asvadzadzin (Surp) Kilisesi I:340c
Baba Sungur Tekkesi I:517b
Balmumcu II:31b
Barbaros Anıtı II:52b
Barbaros Bulvarı II:53b
Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54a
Beşiktaş Bahçesi II:164c
Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi II:165a
Beşiktaş İlçesi II:166a
Beşiktaş İskelesi II:167a
Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c
Beşiktaş Mevlevîhanesi II:169c
Beşiktaş Pazarı II:171b
Beşiktaş Sarayı II:171c
Beyhan Sultan Sahilsarayı II:191c
Boğaziçi II:266a
Çinili Köşk II:517a
Damianu Manastırı II:549b
Deniz Müzesi III:28a
Diplokionion III:60a
Etiler III:222c
Haseki Tarlası Sarayı IV:6b
Kahvecibaşı Konağı IV:385b
Makruhyan Ermeni Okulu V:278a
Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu V:283b
Neccarzade Tekkesi VI:59c
Resim ve Heykel Müzesi VI:315b
Sinan Paşa Çeşmesi VII:1a
Sinan Paşa Külliyesi VII:2c
Süleyman Ağa Mescidi VII:92b
Şeref Stadyumu VII:162b

Beşiktaş Bahçesi *mad. II:164c*, 163b, 171c, IV:440c.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Beşiktaş Bereket Jimnastik Kulübü II:167c.

Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi *mad. II:165a*, I:302b, II:136a, V:307b, VII:476a.

İlgili madde:

Ataullah Efendi (Şânizade) I:396b

Beşiktaş Çarşısı II:477a.

Beşiktaş Deresi II:164b.

Beşiktaş İlçesi *mad. II:166a*, IV:138a, VII:493b.

İlgili maddeler:

Akaretler I:149a
Arnavutköy I:313c
Âşiyan I:370c
Balmumcu II:31b
Bebek II:113c
Beşiktaş II:161c
Boğaziçi II:266a
Çırağan Sarayı II:503a
Dikilitaş III:51c
Etiler III:222c
Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b
Ihlamur IV:111a
Kadın Efendi Çeşmesi IV:348a
Kuruçeşme V:130a
Levent V:207b
Mecidiye Camii V:314c
Mecidiyeköy V:317a
Muradiye Camii V:519b
Ortaköy VI:141b
Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307a
Süslü Karakol VII:117a
Şeref Stadyumu VII:162b
Valide Çeşmesi VII:362a
Vişnezade Parkı VII:390a
Yahya Efendi Tekkesi VII:409a
Yıldız VII:513b

Beşiktaş İskelesi *mad. II:167a*, IV:202a.

Beşiktaş Jimnastik Kulübü *mad. II:167c*, III:206c, 533a, VII:42a.

İlgili maddeler:

Aşeni, Ahmed Fetgeri I:359c
Balkan, Enver II:29b
Görkey, Şeref III:414b
Gülesin, Şükrü III:438a
Sakarya, Abbas VI:421b
Şeref Stadyumu VII:162b
Yeten, Hakkı VII:512c

Beşiktaş Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklar Yardım Cemiyeti 19 Aralık 1939'da, Beşiktaş'taki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beşiktaş CHP binasındaydı. İstanbul'un bütün kaza ve bölgelerinde CHP desteğinde kurulmuş benzeri derneklerden biriydi.

Beşiktaş Kervansarayı Varlığını Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinden öğrendiğimiz Beşiktaş Kervansarayı, İstanbul'un ender kervansaray örneklerinden olan fakat günümüze ulaşmamış bir yapıdır. Evliya Çelebi kervansarayın Rumeli'den Anadolu yakasına gönderilecek askerin geçtiği Beşiktaş İskelesi'nin başında bulunduğundan söz etmektedir. Sinan Paşa Külliyesi'nin bir parçası olabileceği ve 18. yy'ın ilk yarısı içinde yıktırıldığı kabul edilmektedir.

Beşiktaş Kız Lisesi Beşiktaş'ta, Çırağan Caddesi, no. 22'de bulunan resmi okul. Bugünkü okul binası Fer'iye Sarayları olarak bilinen yapılardan biridir. Okul 1937-1938'de Akaretler'de eski Anafartalar Ortaokulu'nun bulunduğu binada karma okul olarak açıldı. 1940-1941 öğretim yılında bugünkü binasına taşındı ve Beşiktaş Kız Ortaokulu adını aldı. 1959-1960'ta kız lisesi oldu, 1993-1994 öğretim yılından itibaren yine karma liseye dönüştürülerek Beşiktaş Lisesi adını aldı. 1994-1995 öğretim yılında 18 derslikli okulda 49 öğretmen görev yapmakta, 500 erkek, 1.500 kız öğrenci kredi sistemine dayalı olarak öğrenimini sürdürmektedir.

Beşiktaş Mesiresi V:408a.

Beşiktaş Mevlevîhanesi *mad. II:168c*, I:13c, II:164a, III:363a, 565a, IV:107b, V:425b, VI:141c, 395b, VII:479a.

İlgili madde:

Bahariye Mevlevîhanesi I:537b

Beşiktaş Muhafızı Osmanlı hanedanının Beşiktaş semtindeki saraylara taşınmasından sonra Yıldız-Beşiktaş-Ortaköy bölgesi için koruma önlemleri artırıldı ve yeni karakollar yapıldı. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) ise Beşiktaş Merkez Karakolu, Yıldız Sarayı'nın güvenliği bakımından birinci derecede önem kazandı. Bu karakolda görevli zaptiye askerlerinin komutanı ise paşalık (generallik) rütbesini ve Beşiktaş muhafızı unvanını taşımaktaydı. Bu görevi uzun yıllar yapan Yedi-Sekiz Hasan Paşa'dan (ö. 1905) dolayı, Sinan Paşa Camii'nin karşısındaki karakola daha çok Hasan Paşa Karakolu deniyordu. Bu karakolda, şüpheli kişiler, sarhoşlar, özellikle de saraya ve II. Abdülhamid'e karşı olduğu sanılanlar, hattâ oruç tutmayanlar dayağa çekilip işkenceye koşulurdu. Bu ünlü karakol, Cumhuriyet döneminde yıkıldı.

Beşiktaş Musiki Kulübü IV:134a.

Beşiktaş Olayı 1909'daki 31 Mart Olayı'ndan önce yaşanan ve gerginliği artıran olaylardandır. Fatih Camii ya da Kör Ali Olayı'ndan sonra yaşanan Beşiktaş Olayı, Müslüman bir kadının, sevdiği Rum bahçıvana kaçması ile başladı. Kadının babası polise haber verince kadın ve Rum bahçıvan

yakalanıp Beşiktaş Karakolu'na getirildi. Kışkırtılan ayaktakımı sözde İslamiyet adına karakola saldırdı, kadını ve Rumu komaya sokarcasına dövdü. Bu sırada polislerin olaya müdahale etmeyerek seyirci kalmaları ise basının tepkisine yol açmıştı.

Beşiktaş Osmanlı Jimnastik Kulübü II:167c.

Beşiktaş Pazarı *mad. II:171b*, VI:522c.

Beşiktaş Plaza I:149b.

Beşiktaş Sahilsarayı II:163c, V:255c.

Beşiktaş Sarayı *mad. II:171c*, 37b, 162c, 163c, 164c, 503c, 517a, III:232b, IV:536b, V:387c, VI:410a, 463b.

Beşiktaş Saray-ı Hümayunu III:89c.

Beşiktaş Surp Asdvadzadzin Kilisesi Korosu III:184c.

Beşiktaş Vapuru III:171b.

Beşiktaş Zaptiye Karakolu II:164b.

Beşiktaşlıyan, Mığırdıç VI:142c.

Beşinci Daire-i Belediye I:220b.

Beşinci Mezhep Kavgası V:250b.

Beşinci Vakıf Hanı *mad. II:173b.*

Beşir Ağa (ö. 1662, Sütçü) I:13a, 28a, 191a, IV:125c.

Beşir Ağa (ö. 1746, Hacı) *mad. II:174c*, V:11c, 31c, 37b, 248b, 251a, 363b, VII:290c, 461b, 462a.

İlgili maddeler:

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Fındıklı) III:468b

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Kapalıçarşı) III:468b

Hacı Beşir Ağa Darülhadisi III:468c

Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c

Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a

Beşir Ağa (ö. 1752, Hafız Moralı Maktul) *mad. II:174a*, IV:397c, V:50b, 251a.

Beşir Ağa Çeşmesi (Asmalımescit) I:355a.

Beşir Ağa Türbe-Sebili *bak.* Eyüp Sultan Külliyesi

Beşir Fuad (1852, İstanbul - 1887, İstanbul) Yazar. Harbiye'yi bitirerek subay çıktıktan sonra genç yaşında Abdülaziz'in yaverliğine geldi. Savaşlara katıldı. Pozitivist görüşleri benimsemişti. Çeşitli dillerden edebiyat, tiyatro çevirileri, yabancı dil öğretme kitapları yayımladı. Edebiyat akımlarını inceledi. Genç yaşında intihar etti.

Beşir Kemal *bak.* Pelin, Beşir Kemal

Beşir Zafir Efendi (ö. 1909) III:196c, VII:140c.

İlgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Beşpınar, Asaf III:286b.

Beştelsiz Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Seyit Nizam, Telsiz, Gökalp, Yeşiltepe, Veli Efendi ve Çırpıcı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.764'tür.

Beşyol Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Gültepe, Kemal Paşa, Kartaltepe mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.422'dir.

Beşyüzevler Gaziosmanpaşa İlçesi'nde, ilçe merkezinin kuzeybatısında yer alan ve İstanbul-Edirne Asfaltı'nın (eski Edirne yolu) her iki yanına inşa edilmiş ilk 500 konut etrafında yayıldığı için Beşyüzevler ismiyle anılan semt. Barbaros Hayrettin Paşa, Küçüköy, Fevzi Paşa, Şemsi Paşa, Kocatepe ve Cevdet Paşa gibi mahalle ya da semtlerle çevrilmiştir. Bayrampaşa Otogarı'nı TEM Otoyolu'na bağlayan bağlantı yolu, Beşyüzevler'in batısından geçmektedir.

III:382c.

Beth Avraam Sinagoğu Sirkeci'de, Orhaniye Caddesi'ndedir. 1880-1900 arasında Tevrat okumayı öğreten dini okul olarak kuruldu. 1918-1922 arasında sinagoğa dönüştürüldü. Arsayı bağışlayan Avram Geron'un adını taşır.

Beth İsrael Sinagoğu Şişli'de, Efe Sokağı'ndadır. 1920'lerde bir iplik atölyesinin ibadethaneye dönüştürülmesiyle kuruldu. 1952'de yerine bugünkü bina inşa edildi. Mimarları Aram Deragobyan ile Jak Pardo'dur.

Beth Yaakov Sinagoğu Heybeliada'da, Orhan Sokağı'ndadır. Heybeliada'da bir sinagog kurma girişimi 1940'larda başlatıldı. 1947'de satın alınan 698 m²'lik arsa üzerindeki yapı 1956'da tamamlanarak ibadete açıldı.

V:146b.

Beth Yaakov Sinagoğu Kuzguncuk'ta, İcadiye Caddesi'ndedir. Bugünkü yapı 1878'de yapılmıştır. Ancak burada daha önce de bir sinagog vardı. 1983'te büyük bir onarım geçiren sinagoğun bahçesinde iki de midraş (dini okul) vardır.

V:146b, VII:347c.

Betts, R. R. IV:221c.

Bevvabin-i Dergâh-i Âli Saray kapıcıları da denen bu sınıf, Topkapı Sarayı ile diğer sultan saraylarında, birun kapılarını beklerler ve çevre güvenliğini sağlarlardı. Bevvabin sınıfı içinde, pişkeşçi, iskemleci, mataracı, meşaleci, teşrifatçı vb unvanlar taşıyan subaylar, başkapıcıbaşı, ser-bevvabin unvanlı amirler de vardı. 19. yy'da bevvabin sayısı azaltıldı. Buna karşılık, İstanbul'da görev yapmadıkları halde taşra ileri gelenlerine de "ser-bevvabin-i dergâh-ı âli" unvanı verildi.

Bey Kervansarayı Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa civarındaydı. Yapının Han-ı Sultanî adıyla anıldığı bilinmektedir. E. H. Ayverdi, hanın Daye Hatun Mahallesi'nde, Mahmud Paşa Hamamı civarında bulunduğundan söz eder ve Kritobulos'un inşa tarihi olarak 1468 yılını verdiğini belirtir. Yapının altlı üstlü doksan sekiz hücre ve kırk iki dükkâna sahip olduğu bilinmektedir. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de, yapıdan "Karbansaray-ı Ebülfeth Mehmed Han" olarak söz etmiştir. Bu durumda hanın en erken 17. yy'ın sonlarında yıkılmış olduğu sanılmaktadır.

Bey Yolu VII:494a.

Beyan el-Hak Haftalık İslamcı dergi. 5 Ekim 1908-4 Kasım 1912 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Nasuh Efendizade Mustafa Asım, sorumlu müdürü Kilisli Münir, başyazarı Mustafa Sabri'ydi.

Beyatlı, Yahya Kemal *mad. II:175b*, I:9b, 16c, 72c, 258a, 276c, II:137b, 217b, 286b, 288b, 446a, 465b, 501c, III:509a, 515b, IV:144c, 232c, 339b, V:37b, 182b, 201b, VI:380c, VII:205b.

İlgili madde:

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Beyaz Köşk III:171a, 437a.

Beyaz Park Gazino ve Plajı II:361c, III:379c.

Beyaz Ruslar *mad. II:177c*, I:70a, 267c, 275a, 305a, II:352a, 354a, III:143a, IV:133a, V:348c, 353a, VI:21a, VII:531c.

Beyaz Saray II:187b, V:30a.

Beyazcıyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 19. yy'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Barok üsluptan izler taşır. Alt katında kâgir bir kayıkhane, üstte ahşap iki katı vardı. Sahibi Beyazcıyan'dan Milli Emlak'e geçen yalı 1970'lere kadar kaymakamlık ve evlendirme dairesi olarak kullanıldıktan sonra harabeye dönüştü.

Beyazgül Barı II:58a.

Beyazıt *mad. II:180a*, I:3a, 46b, II:552a, III:19a, 346b, IV:528c, V:404c, 434a, VI:561a, VII:262b, 495a.

İlgili maddeler:

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Atatürk ve Gençlik Anıtı I:387c

Bakırcılar Caddesi I:554c

Bayezid Külliyesi II:87c

Bekirağa Bölüğü II:126c

Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189a

Beyazıt Yangın Kulesi II:190a

Biglentias II:228a

Emin Bey Camii III:157c

Eski Saray III:204a

Esnaf Hastanesi III:218c

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Harbiye Nezareti Binası III:550c

Hasan Paşa Hanı III:566b

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

İstanbul Üniversitesi IV:247a
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi IV:250b
Kapalıçarşı IV:422c
Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c
Kaptan Paşa Konağı IV:434c
Koska V:75b
Koska Helvacısı V:76a
Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b
Küllük Kahvesi V:169a
Laleli V:187a
Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c
Sahaflar Çarşısı VI:406c
Sarafim Kıraathanesi VI:459a
Simkeşhane VI:561a
Soğanağa Mescidi VII:25c
Tauri Forumu VII:225c
Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378b

Beyazıt Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Fatma Sultan, Arpa Emini, Ereğli, Melek Hatun mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.973'tür.

Beyazıt, Ali Rıza *mad. II:188c*, III:82b, 513a.

Beyazıt Devlet Kütüphanesi *mad. II:189a*, I:41a, 238a, II:94b, III:567c, IV:165b, V:174b, VI:523a.

Beyazıt Dutluğu 18. yy'ın sonlarına kadar, Beyazıt Meydanı'nda çok sayıda dut ağacı vardı. İstanbullular, konuşamayan ve kekeme çocuklarını, dillerinin açılması için buraya getirir şifa niyetine dut yedirirlerdi. Bir gelenek de dut mevsimi gelince Kapalıçarşı çıraklarından 40 genç, dutçu seçilir, bunlar, Bayezid Hamamı'nda abdest aldıktan sonra ilahilerle meydanı üç kez dolaşırlar, ağaçlara çıkıp dut silkerler, toplanan dutlar "Sultan Bayezid-i Veli ruhu için" halka dağıtılırdı.

Beyazıt Mahallesi II:187a.

Beyazıt Meydanı VII:225c.

İlgili maddeler:

Bayezid Külliyesi II:87c
Küllük Kahvesi V:169a

Beyazıt Tiyatrosu VI:133c.

Beyazıt Umumi Kütüphanesi *bak.* Beyazıt Devlet Kütüphanesi

Beyazıt Yangın Kulesi *mad. II:190a*, 38b.

Beyceğiz Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kâtip Muslihittin, Koca Dede, Muhtesip İskender, Keçeci Karabaş ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.838'dir.

Beyceğiz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Koca Dede Mahallesi'nde, Bilgiçler Sokağı ile Beyceğiz Mescidi Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. *Hadîka*'ya göre bânisi Mehmed Bey'dir. 953/1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'ne göre ise bânisi "Kasım Çelebiyü'ş-şehir bi-ibn Beğcügez"dir. Vakıf tarihi 878/1473'tür. Buna göre mescit bu tarihten önce yapılmıştır. Mehmed Bey'in ikinci bânisi olma ihtimali yüksektir. Aslında kâgir duvarlı, ahşap çatılı basit bir bina olan yapı eski haline sadık kalınmaksızın tamamen yeniden inşa edilmiştir.

Beydeşmen, Haluk Cemal (1907, İstanbul - 1976, İstanbul) Gazeteci. *Vakit* gazetesinde başladığı gazeteciliğe *İkdam, Cumhuriyet, Yeni Sabah, Açık Söz, Son Telgraf* ve *Son Posta*'da devam etti. Tefrika halinde kalmış birçok romanı vardır.

Beygo, Ömer III:395c.

Beyhan Aral Lisesi I:74b, IV:257a.

Beyhan Sultan (ö. 1559) VI:500c.

Beyhan Sultan (ö. 1824) *mad. II:190b*, I:84c, II:170a, III:208c, V:407a, 460b.

İlgili maddeler:

Beyhan Sultan Çeşmesi II:191a
Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) II:191a
Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan) II:191c
Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) II:192b

Beyhan Sultan Çeşmesi *mad. II:191a.*

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) *mad. II:191a*, I:314c, II:114c, V:85a.

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan) *mad. II:191c.*

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) *mad. II:192b*, III:15c, 297c.

Beykoz *mad. II:193a*, I:45c, II:514a, III:25a, 443a, IV:534b, VII:494a.

İlgili maddeler:

Abraham Paşa Korusu I:60a
Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a
Beykoz Camii II:195c
Beykoz Çayırı II:196a
Beykoz Çayırı Tekkesi II:196b
Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası II:196c
Beykoz Gençlik Kulübü II:198a
Beykoz İlçesi II:198b
Beykoz İşi II:199a
Beykoz Kasrı II:199c
Boğaziçi II:266a
Canfeda Kadın Mescidi II:384a
İshak Ağa Çeşmeleri IV:193c
İshak Ağa Çeşmesi IV:194b
İshak Ağa Çeşmesi IV:195a
Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:219c
Polonezköy VI:278b

Beykoz Camii *mad. II:195c*, 194b, IV:194b.

Beykoz Çayırı *mad. II:196a*, V:106b.

İlgili madde:

İshak Ağa Çeşmeleri IV:193c

Beykoz Çayırı Çeşmesi II:196a.

Beykoz Çayırı Tekkesi *mad. II:196b*, VI:330a.

Beykoz Çocuk Göğüs Hastalıkları Hastanesi 1963'te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı tarafından, Beykoz Kasrı'nda faaliyete geçirilen, çocuk göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 6 servisinde toplam 150 yatakla hizmet vermektedir. Hastalar bağlı bulundukları adrese en yakın dispanserden sevkle gelmektedir. II:194b.

İlgili madde:

Beykoz Kasrı II:199c

Beykoz Çuha Fabrikası II:536b.

Beykoz Dalyanları İstanbul Boğazı'nın en eski iki dalyanı Beykoz'daydı. Bunlardan biri Beykoz Kasrı, diğeri Beykoz İskelesi açıklarındaydı. Evliya Çelebi, yalnız iskele önündeki "Büyük Dalyan"dan, "Kılıçbalığı Dalyanı" adıyla söz eder. Boğaziçi dalyanları zamanla balık azalması ve avlanma yöntemlerinin değişmesiyle eski işlevini yitirmiştir. Büyük Dalyan, vaktiyle sarayın içme sularından sorumlu Hüseyin Ağa'ya armağan edilmiş, bir aile malı olarak kuşaklar boyunca başkalarına kiralanmak suretiyle işletilmiş; 1980'li yılların ortalarında bütünüyle kaldırılmıştır.

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası *mad. II:196c*, 541a, III:13c, VI:437c.

Beykoz Devlet Hastanesi 1975'te, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyete geçen bir genel hizmet hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, üroloji olmak üzere 7 servisinde 100 yatağı vardır.

Beykoz Fidanlığı II:195b, III:314a.

Beykoz Gençlik Kulübü *mad. II:198a*, IV:519b.

Beykoz Hamamı II:194b.

Beykoz Hamidiye Kâğıt Fabrikası II:194c.

Beykoz İlçesi *mad. II:198b*, IV:137b, 138a, 138b, VI:228a, VII:494a.

İlgili maddeler:

Abraham Paşa Korusu I:60a
Akbaba Tekkesi I:153b
Anadolu Feneri I:250c
Anadoluhisarı I:256c
Anadolukavağı I:260b
Beykoz II:193a
Boğaziçi II:266a
Çubuklu II:533c
Göksu III:411b

Kanlıca IV:415b
Kavacık IV:493a
Kethüda Çeşmesi IV:551a
Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:360b
Paşabahçe VI:228a
Polonezköy VI:278b
Riva (Çayağzı) VI:335a
Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgâhı VII:69c
Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:558b

Beykoz İskelesi IV:203a.

Beykoz İşi *mad. II:199a*, 194c, 373b, 491b.

Beykoz İttihad ve Teavün Cemiyeti II:198a.

Beykoz Kâğıthanesi II:541a.

Beykoz Kalkanı Beykozlu balıkçılar tarafından Karadeniz'de yakalanıp balıkhanede satılan kalkan balıkları "Beykoz kalkanı" diye tanıtılırdı. Beykoz açıklarında ya da dalyanlarında kalkan balığı çıkmaz, başka yerlerden tutulan kalkanlar, Beykozlu balıkçılar tarafından, halk öteden beri böyle alıştırıldığı için, "Beykoz'un bunları!" diye satılırdı.

Beykoz Kasrı *mad. II:199c*, 194b.

Beykoz Kasrı Korusu *bak.* Korular

Beykoz Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 26 Aralık 1938'de Beykoz Kazası'ndaki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beykoz CHP binasındaydı. 1947'de başkanı Hüseyin Göktürk'tü.

Beykoz Merkez Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yalıköy, Orta Çeşme, Gümüşsuyu mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.021'dir.

Beykoz Paçası İlkbaharda hıdrellezden itibaren kuzu kesimleri başlayınca Beykoz'da paça yemeye gitmek İstanbullıların, özellikle de akşamcıların âdetiydi. Herhalde bu âdet, 18. yy'ın ikinci yarısında Beykoz'un hareketli bir sayfiye olmasıyla başlamış, sonraki dönemlerde de gelenekleşmiştir. İskele civarındaki paçacı dükkânlarında gayet nefis paça tiridi yapılır, üzerine çırpılmış bol yumurta dökülür, lengerlerle servis edilirdi. Paçadan ayrıca, Yedikule'de ve Samatya'da olduğu gibi Beykoz'da da koyun, kuzu başı kebapları yapılır; gidenler Beykoz kaymağı ve yoğurdu da yemeden dönmezlerdi.

Beykoz Prevantoryumu II:200a.

Beykoz Spor Kulübü II:198a.

Beykoz Şark İdman Yurdu II:198a.

Beykoz Teçhizat-ı Askeriye Fabrikası II:197a.

Beykoz Vapuru *mad. II:200a.*

Beykoz Yalıköy Çeşmesi II:196a.

Beykoz Zindeler İdman Yurdu II:198a.

Beyler III:528a.

Beylerbeyi *mad. II:200b*, III:25a, VII:167b, 169c, 500c.

İlgili maddeler:

Abdullah Ağa Çeşmesi I:14b
Beylerbeyi Camii II:203b
Beylerbeyi Hamamı II:205a
Beylerbeyi Sarayı II:206b
Beylerbeyi Spor Kulübü II:210c
Boğaziçi II:266a
Deniz Astsubay Hazırlama Okulu III:22c
Hasib Paşa Yalısı IV:9c
İsmail Paşa Yalısı IV:215b
İstavroz Camii IV:256c
Mahmud II Çeşmesi V:261a
Mahmud II Çeşmesi V:261b
Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262a
Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a
Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b
Şeyh Nevruz Tekkesi VII:169c

Beylerbeyi Camii *mad. II:203b*, I:35a, IV:101b, 103a, 539c, V:263a, 368b, VII:347b.

İlgili madde:

Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262a

Beylerbeyi Hamamı *mad. II:205a.*

Beylerbeyi Hastanesi I:347b, 349c.

Beylerbeyi İskelesi II:200c, IV:204a.

Beylerbeyi Karayolları Fidanlığı III:314a.

Beylerbeyi Korusu II:203a.

Beylerbeyi Mezarlığı V:444c.

Beylerbeyi Olayı *mad. II:205c*, V:500b.

İlgili madde:

Ayaklanmalar I:438c

Beylerbeyi Sabancı Olgunlaşma Enstitüsü VI:127c.

Beylerbeyi Sarayı *mad. II:206b*, I:24a, 26b, 30c, 41c, II:36c, 37b, 41a, 200c, III:23b, 70c, IV:545b, VI:66b, 410b, 463b, 518b, 530c, VII:347c.

İlgili maddeler:

Abdülfettah Efendi I:30b
Mahmud II Çeşmesi V:261a
Mahmud II Çeşmesi V:261b

Beylerbeyi Spor Kulübü *mad. II:210c.*

Beylerbeyi Vapuru *mad. II:210c*, V:98c.

Beylerbeyi Yoksullara Yardım Cemiyeti 11 Mart 1942'de, cins ve mezhep ayırmaksızın yoksullara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beylerbeyi CHP binasındaydı. Başkanı Nüzhet Ayaşlı'ydı. Yönetim kurulu üyeleri Ali Arca, Ramiz Gura, Hasan Mangal'dı.

Beyleroğlu Bahçesi I:534a.

Beylik Gezmeler *mad. II:211a.*

Beylik Suyolu I:197b, III:525b, 526c.

Beylikçi Divan-ı Hümayun kalemlerinin yöneticisi. Resmi adı "beylikçi-i divan-ı hümayun" idi. Reisülküttablığa bağlıydı. Görevi divan sicillerini tutmak, belgeleri gereken yerlere göndermek, ferman ve beratları yazmak, yabancı devletler ve azınlıklarla ilgili sorunları araştırmak, belgeleri arşivlemek ve resim ve harçların toplanmasını sağlamaktı. Emrinde kanuncu, ilamcı ve mümeyyiz adları verilen üç amir bulunurdu. Reisülküttablık Hariciye Nezareti'ne dönüşünce, beylikçi sadaret makamına bağlandı.

Beylikdüzü D-100 (E-5) Karayolu'nun kenarında Haramidere-Büyükçekmece arasındaki düzlüğün, deniz tarafındaki geniş alan. 1980'lerde burası yoğun bir yerleşim alanı olarak iskân edilmeye, çok sayıda kooperatif tarafından yapılan büyük sitelerle dolmaya başlamıştır.

Beymen IV:271b.

Beynelmilel İşçiler İttihadı IV:225c, VI:23a.

Beynelmüttefikin Zabıta Komisyonu II:236c.

Beyoğlu *mad. II:212a*, I:46a, 281a, II:386c, III:343c, 369a, IV:138a, 174b, 536c, VII:495a.

İlgili maddeler:

Abanoz Sokağı I:4a
Afrika Pasajı I:89b
Ağa Camii I:91b
Ağa Hamamı I:91c
Alman Kültür Merkezi I:212a
Altıncı Daire-i Belediye I:220a
Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b
Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a
Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243a
Anadolu Birahanesi I:249c
Anadolu Pasajı I:256a
Asmalımescit Sokağı I:354c
Avrupa Pasajı I:431b
Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c
Beyoğlu Mezarlığı II:221c
Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a
Beyoğlu Sedyesi II:222b
Beyoğlu Spor Kulübü II:223a
BİLSAK Bilim Sanat Kültür Kurumu II:232a
Çiçek Pasajı II:508a
Decugis Evi III:14a
Elinikos Filoloyikos Siloğos

Konstantinopoleos III:155a
Elit Pastanesi III:155c
Emek Sineması III:156a
Fresko Pasajı III:339c
İngiliz Eczahanesi IV:173a
İngiliz Hastanesi IV:173b
İstiklal Caddesi IV:265c
İtalya Evi IV:303a
İtalyan Kültür Merkezi IV:304c
İtalyan Lisesi IV:305a
Kırım Kilisesi IV:565c
Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:59c
Küçük Sahne V:152b
Lazzaro Franco V:199a
Londra Oteli V:226c
Majik Sineması V:276c
Odeon Tiyatrosu VI:121c
Rejans VI:314a
Taksim Maksemi VII:198a
Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi VII:210b
Tepebaşı VII:248c
Tepebaşı Meydanı VII:251a
Teutonia Alman Kulübü VII:259c
Tokatlıyan Oteli VII:272a
Tünel VII:308c
Üçüncü Vakıf Hanı VII:334c
Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505a
Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Beyoğlu Haftalık siyasi ve edebi dergi. 26 Haziran 1911'de yayımlandı. İmtiyaz sahibi Vitali, sorumlu müdürü Ahmed Muhtar'dı.

Beyoğlu (Gazete) *mad. II:220b*, III:337c.

Beyoğlu Anadolu Lisesi IV:65c.

Beyoğlu Belediye Hastanesi *mad. II:220c*, IV:173c, V:115a.

İlgili madde:

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Beyoğlu Belediyesi Sanat Galerisi VI:437b.

Beyoğlu Devlet Hastanesi I:224c, IV:173c.

İlgili madde:

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c

Beyoğlu Ermeni Tiyatrosu I:511b.

Beyoğlu Fıkaraperver Cemiyeti 9 Kasım 1909'da kurulmuş, uzun yıllar faaliyetini sürdürmüş olan yoksul Rumlara yardım amaçlı dernek. Merkezi Beyoğlu, Parmakkapı, Telgraf Sokağı'ndaydı. 1948'de başkanı Eleni Toptas, yönetim kurulu üyeleri Katina Nomismaditi, Evangelia Palasof, Fransuaz Dolos, Maria Dimitriadi, Eleni Laskari, Maria Anasyadi'ydi.

Beyoğlu Fransız Tiyatrosu I:511b.

Beyoğlu Gazhanesi III:378b.

Beyoğlu Halkevi II:16c.

Beyoğlu İlçesi *mad. II:220c*, IV:138a, VII:117c, 324b, 495a.

İlgili maddeler:

Abanoz Sokağı I:4a
Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a
Ayaspaşa I:464c
Azapkapı I:500c
Beyoğlu II:212a
Cihangir II:430a
Çukurcuma II:539a
Dolapdere III:87c
Fındıklı III:309c
Frej Apartmanı III:338b
Galata III:348a
Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi III:477b
Hacıhüsrev III:480c
Hasköy IV:10a
Hilton Oteli IV:73c
İstiklal Caddesi IV:265c
Kabataş IV:325c
Kamer Hatun Camii IV:402b
Karaabalı Tekkesi IV:438b
Karaköy IV:455a
Kasımpaşa IV:480c
Kazancı Mescidi IV:512a
Kuledibi V:112a
Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b
Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93c
Sütlüce VII:117c
Sütlüce Mezbahası VII:119c
Taksim Meydanı VII:198c
Tarlabaşı VII:217b
Tarlabaşı Bulvarı VII:218c
Tepebaşı VII:249c
Tophane VII:274c

Beyoğlu Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 30 Ocak 1940'ta, Beyoğlu'ndaki ilkokullarda okuyan yoksul ve muhtaç çocuklara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu CHP binasındaydı. Diğer ilçelerdeki, aynı adı taşıyan benzeri derneklerden biriydi. 1947'de başkanı Ekrem Tel'di. Yönetim kurulu Nahit Akman, Fehmi Öncel, Mahir Cinsor, Nezih Katman, Galip Kemali Söylemezoğlu'ndan oluşuyordu.

Beyoğlu Kız Lisesi I:212c.

Beyoğlu Kulübü 26 Eylül 1935'te kurulmuş, üyeleri arasında sosyal ilişkileri kurup geliştirmeyi ve üyelerin hoşça vakit geçirmelerini sağlamayı amaçlayan kulüp. Merkezi İstiklal Caddesi'nde, Lüver Apartmanı'ndaydı. Başkan Yusuf Kenan Antel'di. Yönetim kurulu İsmail Hakkı Çevik, Cevat Key, Artin Basmacıyan'dan oluşuyordu.

Beyoğlu Merkez Rum Kız Lisesi VI:349a.

Beyoğlu Mezarlığı *mad. II:221c*, V:444b.

Beyoğlu Musevi Lisesi Mezunları Derneği Ağustos 1946'da kurulmuş, üyeleri arasında sosyal dayanışmayı hedefleyen Musevi derneği. Merkezi Beyoğlu Minare Sokağı'ndaydı. Başkanı Nesim Kazes'ti. Yönetim kurulu İlya Ventura, Salamon Elnekave, Albert Toledo, Moris Benbaneste, Baruh Pinto, İzak Hayon, Viktorin Bensoam'dan oluşuyordu.

Beyoğlu Nisa Hastanesi *mad. II:222a*, III:392b, IV:14a, VI:403a, 425a, VII:540a.

Beyoğlu Öğretmen Evi VI:191a.

Beyoğlu Refia Övüç Kız Teknik Öğretim Olgunlaşma Enstitüsü VI:127c.

Beyoğlu Sedyesi *mad. II:222b*, V:255c.

Beyoğlu Sineması IV:269c.

Beyoğlu Spor Kulübü *mad. II:223a.*

Beyoğlu Tiyatrosu *bak.* Naum Tiyatrosu

Beyoğlu Zükûr Hastahanesi I:224c.

İlgili madde:

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c

Beyti Et Lokantası *mad. II:223b.*

Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi *mad. II:223b*, VII:177c.

Bezcibaşı III:85b.

Bezciyan, Artin *mad. II:223c*, I:14c, II:38a, III:114a, 114c, 187a, 482c, V:218a, VI:250b, VII:541b.

İlgili madde:

Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a

Bezciyan, Harutyun Amira *bak.* Bezciyan, Artin

Bezciyan Ortaokulu II:224a.

Bezcizade Muhyi Efendi Tekkesi *bak.* Salı Tekkesi

Bezirci, Asım (1927, Erzincan - 1993, Sivas) Edebiyat eleştirmeni, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Bir gazetede siyasal fıkralarla ve müstear bir adla yazarlığa başladı. Daha sonra kendi adıyla çeşitli edebiyat eleştirileri, incelemeleri yayımlayarak edebiyat eleştirisi ve kuramı alanında isim yaptı. 1960'lı yıllarda İstanbul'da yayımlanan *Otağ* ve *Yeni Dergi* okurları tarafından en beğenilen eleştirmen seçildi. 1993'te Sivas'ta yakılan Madımak Oteli'nde öldü. Kitaplarından bazıları şunlardır: *Çok Kapılı Oda* (1961), *Edip Cansever* (1961), *Bilimden Yana, Sosyalizme Doğru* (1963), *Okudukça* (1967), *Orhan Veli Kanık* (1967), *İkinci Yeni Olayı* (1974), *Sabahattin Ali* (1974), *Halk, Sosyalizm, Kültür, Edebiyat* (1974). Ayrıca Tevfik Fikret, Ahmet Haşim, Nâzım Hikmet gibi şairlerin

bütün eserlerini yayına hazırladı.

Bezirgân Paşa III:90c.

Bezirgân Tekkesi *bak.* Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi

Bezmen, Nâzım (1884, Selanik - ?, ?) Tüccar. Yüksek Ticaret Okulu'nu bitirdi; ticaretle uğraştı. Buenos Aires fahri konsolosu olarak görev yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bezmiâlem Sultanisi IV:229a, VII:69b.

Bezmiâlem Valide Sultan *mad. II:224b,* I:45a, 533a, II:156a, III:88a, 162c, IV:228c, V:510b, VI:377b, 405b, VII:93a, 182a, 208a, 362a, 520b.

İlgili maddeler:

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Kasımpaşa) II:225b

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Çapa) II:225c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) II:226a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) II:226b

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Topkapı) II:226c

Gureba Hastanesi III:430c

Gureba Hastanesi Camii III:433a

Valide Çeşmesi VII:362a

Valide Mektebi VII:363b

Bezmiâlem Valide Sultan Camii *bak.* Gureba Hastanesi Camii

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Çapa) *mad. II:225c.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Kasımpaşa) *mad. II:225b.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Maçka) *bak.* Valide Çeşmesi

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Maçka) II:489b.

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) *mad. II:226b.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi Tarabya'dadır. Hayat Çeşmesi adıyla da tanınır. Kesme taştan, üstü açık büyük bir haznesi, teknesinin iki tarafında uzun yalakları vardır. Mermer aynataşı kabartma süslerle şekillendirilmiştir. 1269/1852'de inşa edilmiştir.

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Topkapı) *mad. II:226c.*

Bezmiâlem Valide Sultan Çiftliği III:382a.

Bezmiâlem Valide Sultan Gureba-yı Müslimin Hastanesi *bak.* Gureba Hastanesi

Bezmiâlem Valide Sultan Müzesi III:432b.

Bezmiâlem Valide Sultan Namazgâhı VI:43c.

Bezmiâlem Valide Sultan Vakıf Gureba Hastanesi *bak.* Gureba Hastanesi

Bezmiâlem Valide Sultanisi VII:364a.

Bıçakçı Alaeddin Çeşmesi (Zeyrek) VII:554a.

Bıçakçı Mescidi *mad. II:227b,* IV:216c, VII:554a.

Bıjışkyan, Minas IV:496a.

Bıyıklı Hüsrev Camii ve Çeşmesi IV:1c.

Bıyıklı Mustafa Paşa Sarayı III:273a.

Biber, İlhan (1934, İkizdere - 1990, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi, ticaretle uğraştı. İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Biber, Mehmed III:331b.

Biberyan, Garabed III:183a.

Bicerano, Salamon VII:400b.

Biceraro, Rav Haim VII:401c.

Bîdârî *mad. II:227b,* I:361c, III:39b, V:432a, VI:535c, 536a.

Bigados Çiftliği V:95a.

Bigat, Raşit VII:364b.

Bigay, Ufuk VII:204c.

Bigen, A. Fuad IV:460c.

Bigi, Musa Carullah VII:224a.

Bigîentias *mad. II:228a.*

Bil, Hikmet (1918, Kocaeli) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'nde ve İstanbul Hukuk Fakültesi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe öğrencilik yıllarındayken *Cumhuriyet*'te başladı. Anadolu Ajansı'nda, *Tanin, Tasvir, Yeni Gazete* ve *Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. Kendisini Kıbrıs davasına adayan Hikmet Bil Kıbrıs Türktür Cemiyeti'nin genel başkanlığına seçildi. Basın şeref kartı sahibidir.

Bilad-ı Selaşe *mad. II:228a,* I:74c, II:137c, 472c, IV:13b, 13c, 137b, 226b, VII:344a.

Bilal Ağa Çeşmesi *mad. II:229b.*

Bilda, Ertuğrul (1915, Çanakkale - 1993, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Sanat yaşamına 1944'te *Yayla Kartalı* adlı oyunla Şehir Tiyatroları'nda başladı. *İhtiras Tramvayı, Bir Kavuk Devrildi, Lilom, Gizli Oturum, On İki Öfkeli Adam, Kral Lear, Çalıkuşu* oynadığı oyunlardan bazılarıdır. Sinemada az sayıda filmde karakter rolleri canlandırdı.

IV:238a, VI:15c.

Bildik, Cemaleddin (1906, İzmir - 1954, İstanbul) Gazeteci. Gazetecilik mesleğine 1927'de girdi. *Akşam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde vilayet ve belediye muhabiri olarak çalıştı. *Vakit* gazetesinde köşe yazıları yayımlandı ve bu gazetenin genel yayın müdürlüğünü yaptı. *Olay* adında bir dergi yayımladı. *Gezi Notları* adında bir kitabı vardır.

Bildlexion zur Topographie Istanbuls IV:221a.

Bilek, Yakovos V:129a.

Bilen, Mahmut IV:301a.

Bilezikçi Çiftliği *mad. II:229c,* I:274a, II:277a, 364a.

Bilezikçiyan VII:182a.

Bilge, Gazanfer IV:485b.

Bilge Kağan Lisesi IV:257a.

Bilge, Neyir IV:357a.

Bilge, Rıfat (Kilisli) V:169b.

Bilge, Tevhit *mad. II:231a,* VI:538a.

Bilgegil, K. IV:221c.

Bilgen, Hayrettin (Hafız) VII:545b.

Bilgi Mecmuası Aylık dergi. Kasım 1913 Haziran 1914 tarihleri arasında yayımlandı. Resim ve planşlar da yayımlıyordu. Yayımlayan Türk Bilgi Derneği, müdürü Celal Sahir'di.

Bilgi Yurdu Işığı/Bilgi Yurdu Mecmuası IV:346a.

Bilgiç, Emin III:44c.

Bilgiç, Sadettin (1921, Şarkikaraağaç - Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Genel cerrahi dalında ihtisas yaptı. 13-16. dönem (1965-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ulaştırma bakanlığı ve milli savunma bakanlığı yaptı.

Bilgin, Dinç VI:381a.

Bilgin, İbrahim VI:468b.

Bilginer, Mahmut Sadettin (ö. 1983) V:386c.

Bilginer, Recep (1922, Adana) Gazeteci ve oyun yazarı. İlk, orta ve lise eğitimini Adana ve Konya'da yaptı. İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Enstitüsü'nde eğitim gördü. 1945'te *Vatan* gazetesinde çalışmaya başladı. Bir yazısından dolayı 1947'de tutuklandı ve üç ay hapis yattı. Daha sonra yazdığı oyunlar Devlet Tiyatroları'nda ve İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahnelendi ve çeşitli ödüller aldı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliği de yapan Bilginer, Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu üyeliği, ikinci başkanlık ve Tiyatro Yazarları Derneği genel sekreterliği görevlerinde de bulundu.

Bilgişin, Cevdet (Yarbay) II:234a.

Bilgişin, Mihda IV:554b.

Bilhan, Nebil V:268c.

Billur Köşk II:506c.

Bilmeceler *mad. II:231a,* III:516c.

İlgili madde:

Yanıltmacalar VII:438c

BİLSAK Bilim Sanat Kültür Kurumu *mad. II:232a,* 388c.

Bilsel, Cemil IV:248a.

Bina Emini Osmanlı döneminde İstanbul'da yapılan külliye, cami, saray, tersane vb büyük bina ve tesislerin inşa işlerini yürüten görevli. Bina emi

lerinin sorumluluğu inşaat boyunca sürerdi. Maiyetlerindeki yardımcı ve kâtipler, inşaat hesaplarını tutarlar, harcamaları gerçekleştirirlerdi. Bina eminleri, yapı için gerekli usta ve ırgatları, taş, kireç, kereste vb malzemeyi İstanbul dışından da getirtir; görevli mimarların ve ustaların çalışmalarını denetler; işin zamanında ve öngörülen bedelle bitirilmesini gerçekleştirdikten sonra başmuhasebe kalemine hesap verirlerdi.

Binatlı, Nazar VI:409a.

Binbirdirek Bataklıkları *bak.* Tayyarzade Hikâyesi

Binbirdirek Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Alemdar, Molla Fenarî, Emin Sinan, Küçük Ayasofya ve Sultan Ahmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.841'dir.

Binbirdirek Sarnıcı *mad. II:232b,* 254b, VI:470b, VII:47b, 65a, 394a, 495a.

Binek Taşı Yaşlıların ve padişah, sadrazam, şeyhülislam, vezir, nazır gibi önem-li kimselerin ata kolaylıkla binebilmeleri için cümle kapısı önüne konulan taş. Yaklaşık 60 cm eninde, 1 m uzunluğunda, 40 cm yüksekliğinde, dikdörtgen biçiminde mermerden yapılırdı. At, binek taşının önüne çekilir, binici taşa çıkar ve sol ayağını üzengiye koyarak ata kolaylıkla binerdi. Günümüze kalan ender örneklerden biri Beylerbeyi Camii'nin büyük bahçe kapısı yanında bulunmaktadır.

Binemeciyan, Agavni (1865, İstanbul - 1915, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Agavni Zabel olarak da tanınır. Ünlü oyuncu Eliza Binemeciyan'ın annesidir. Uzun yıllar kocası Rupen Binemeciyan'la birlikte Mınakyan Topluluğu'nda sahneye çıktı. Melodramlarda izleyicileri etkileyen oyunculuğuyla parladı. Mınakyan Topluluğu'nun dağılması ve kocasının da ölmesinin ardından Hekimyan ve Kınar Sıvacıyan'la birlikte ancak bir mevsim sürebilen birkaç grup kurdu. Bir süre oyunculuk yapan oğlu Onnik Binemeciyan da Agavni Binemeciyan'ın ölümünden sonra Amerika'ya göçmüştür.

II:233b.

Binemeciyan, Eliza *mad. II:233b,* VI:430c, 549a.

Binemeciyan, Rupen (1857, Edirne - 1912, ?) Tiyatro oyuncusu. *Demirbane Müdürü*'nde Philip, *Kamelyalı Kadın*'da Armand Duval başta olmak üzere Mınakyan Topluluğu'nun bütün jönprömiye rollerinde oynadı. 1912'de kurduğu Binemeciyan Kumpanyası'nın dekor çalışmalarını da Muhsin Ertuğrul ve Behzat Butak gerçekleştirmişlerdi. Döneminin ünlü sanatçılarından Agavni Binemeciyan'ın eşi ve genç tiyatro sanatçıları Onnik Binemeciyan ve Eliza Binemeciyan'ın da babasıdır.

II:233b.

Bingöl, Vecdi IV:507a.

Binicilik *mad. II:234a,* VII:42b.

İlgili madde:

Sipahi Ocağı VII:10c

Biniş *mad. II:234c,* I:537a, II:44c.

Biniş Köşkleri Biniş kasırları da denir. Boğaziçi'nde, İstanbul'a yakın korularda ve av yerlerinde yapılmış olan, binişe çıkan padişahların günübirlik dinlenmelerine mahsus küçük köşkler. Bebek, Baltalimanı, Kâğıthane, Davutpaşa, Çamlıca, Alemdağ, Ayazağa, Göksu, Hazinedar, İskender Çelebi semt ve bahçelerindeki biniş köşkleri bunların başlıcalarıydı. Günümüze kadar korunan biniş köşklerinin en güzelleri Ihlamur ve Göksu kasırlarıdır.

I:314c.

Bir Mayıs Kutlamaları *mad. II:236b,* I:241c, III:48a, IV:282c, 289c, VI:23a.

Bir Zamanlar İstanbul I:200b.

Bircan, Bekir III:372c.

Biret, İdil II:398a.

Birgen, Muhittin (1887, İstanbul - 1951, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Darülfünu'nu Edebiyat Şubesi'ni bitirdi. Bir süre öğretmenlik ve memurluk yaptıktan sonra *Tanin* gazetesi yazı işleri müdürü olarak gazeteciliğe başladı. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında bir dönem için Çorum mebusu oldu. Kurtuluş Savaşı sırasında Ankara'da matbuat umum müdürlüğü yaptı. *Hâkimiyet-i Milliye*'de imzasız başyazılar yazdı. Azerbaycan'da maarif müşavirliği yaptı. Bakû Pedagoji Enstitüsü ile Bakû Üniversitesi'nde ders verdi. Türkiye'ye dönüp *Meslek* dergisini çıkardı. *Son Posta*'da başyazılar yazdı. Milletvekili oldu. Çeviriler ve okul kitapları yayımladı.

Birgen, Şeref IV:251a.

Birgi, Ziya Nuri *mad. II:239a.*

Birgit, Orhan (1927, Kars) Gazeteci ve siyaset adamı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli gazetelerde çalıştı; *Kim* dergisi ile *Hür Vatan* ve *Hareket* gazetelerini kurdu; serbest avukatlık yaptı. 13. dönem (1965-1969) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 15. dönemde (1973-1977) Ankara milletvekili iken 1974'te turizm ve tanıtma bakanlığı yaptı.

Birgit, Recep V:531a.

Birinci Dünya Savaşı I:212a, V:347c.

Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul *mad. II:239c.*

Birinci Heyet-i İlmiye II:565a.

Birinci Ordu Komutanlığı III:305b.

Birinci Türk Kodeksi Komisyonu IV:193a.

Birinci Vakıf Hanı *mad. II:243a.*

Birkiye, Mehmet IV:527c.

Birleşik Metal-İş VI:526c.

Birleşik Taşımacılık Sendikaları (BTS) VI:527a.

Birlik Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Turgut Reis, Havaalanı, Kemer, Fevzi Çakmak ve Kâzım Karabekir mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.506'dır.

Birol, Ali Esat (1901, İstanbul - ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi; Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde yüksek ihtisasını yaptı. Albaylığa yükseldi ve jinekoloji profesörü oldu. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Jinekoloji Kliniği direktörü olarak çalıştı. 13. dönemde (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Birr-i Mâ Ev içinde, mutfakta veya dehlizde yer alan su kuyularına verilen ad. Bunlar, dipten kaynama veya doldurma idi. Doldurma kuyulara, atlı sakaların getirdikleri tulumlar boşaltılır ve evin su gereksinimi buradan karşılanırdı. Ayrıca yılda bir kez kuyu temizlenip, tuzlanırdı.

Birsel, M. II:453a.

Birsel, Özdemir III:319a.

Birsel, Salah *mad. II:243b,* 217c, 288a, 446c, III:155c, V:201a, 405c, 406a.

Birtan, Muzaffer II:144a, VI:295b.

Birun *mad. II:245a,* IV:12c, VII:384c.

Bisiklet *mad. II:246a,* VII:42a.

Bisticcia, Giannotto da VI:417b.

Bithias VII:493c.

Bitki Örtüsü *mad. II:247b,* III:76b, VI:138c.

İlgili maddeler:

Korular V:71b

Ormanlar VI:138c

Yeşil Alanlar VII:507b

Bitpazarları *mad. II:249c,* III:206b.

Bittel, Kurt I:207c, III:316a, IV:248b.

Bizans Alkazarı I:205b.

Bizans Bendi I:496b.

Bizans Oteli II:216c.

Bizans Sanatı *mad. II:251a.*

İlgili maddeler:

İkonalar IV:151c

Mozaik V:491a

Bizans Tiyatrosu III:60b.

Bizans'ın Büyük Alkazarı II:56c.

Bizantion *mad. II:258a,* 271b, 319a, 439c, IV:253c, 330a, 527c, V:135c, 477a, VI:107c, 360c, 460c, 522c, 528c, VII:43c, 45a, 72c, 74b, 74c, 532c, 557b.

İlgili madde:

Bizas II:260a

Bizantios, Petros V:522c.

Bizantios, Skarlatos *mad. II:260a*, 298c, IV:218c, VI:92c, VII:567a.

Bizantium IV:253c.

Bizas *mad. II:260a*, I:105b, III:134c, IV:253c, V:478a, VI:460c, VII:74c.

İlgili madde:

Bizantion II:258a

Bizas Surları VII:74b.

Bizebanlar Sarayda ve Bâbıâli'de hizmet gören dilsizler. Gizli görüşmeler ve oturumlar sırasında, enderun eğitimi almış bulunan bizebanlar hizmet ederdi. Bunlar, bakışla veya işaretle verilen direktifleri derhal anlarlar, hattâ bazen verilen bir işaret üzerine oradaki yüksek bir görevliyi derhal boğarlardı. Enderun koğuşlarında yatıp kalkan bizebanlar, bir başdilsizin buyruğundaydılar. Bayramlarda ve törenlerde bol yenli kaftan ve kontuş kürk, başlarına da düzkaş denen kavuk giyerlerdi. Bizebanlardan taklitçilikle ünlenenler padişahın musahipleri arasında yer alır ve zaman zaman taklitler yaparak hükümdarı eğlendirirlerdi. Sarayda ve Bâbıâli'de dilsiz istihdamı, 1922'ye değin sürmüştür.

Bizim Mecmua Haftalık, resimli çocuk dergisi. 5 Nisan 1922-31 Mayıs 1928 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Hulusi-Mehmed Ali'ydi.

Bizim Tiyatro 1969-1970 sezonunda Haldun Taner ve Münir Özkul'un birlikte kurdukları ve Nişantaşı'ndaki LCC salonunda oyunlar sergileyen topluluk 1981-1982 sezonundan bu yana önce Üsküdar'daki Sunar Sineması'nın üstündeki salonda, yakınlarda da Beyoğlu'nda oyunlar sergileyen, Zafer Diper'in yönettiği tiyatro topluluğunun ortak adıdır.

III:54c.

Black Stockings *mad. II:260c*, III:345c, VII:42a.

Blacque, Alexandre *mad. II:260c*, 222a, III:336c.

Blacque, Edmond II:261b.

Blacque, Edouard *mad. II:261a*, I:4b, 221c, II:216a, 222a, III:342b, 392a, V:205c, VII:249c, 251b.

İlgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Blacque, Richard II:261b.

Blahernai (Semt) I:183a, IV:530a, VI:479c.

İlgili madde:

Ayvansaray I:491c

Blahernai Ayazması *mad. II:261b*, VI:209c.

İlgili madde:

Blahernai Kilisesi II:262a

Blahernai Kilisesi *mad. II:262a*, I:406a, II:437c, IV:142a, V:19a, 56c, VI:209c, 292b, VII:427b.

İlgili madde:

Panayia Blahernai Kilisesi VI:209b

Blahernai Sarayı *mad. II:263a*, I:269c, 271b, 493a, II:10b, 347b, V:137b, VI:226c, 248c, 343c, 462a, VII:78c.

İlgili madde:

Tekfur Sarayı 233b

Blahernai Savaşı II:437b.

Blanc (Baron) VI:222c.

Blasios Erken Bizans döneminde, Altımermer'deki Çukurbostan'ın yakınlarında Sebasteialı (Sıvas) piskopos ve şehit Ayios Blasios'un anısına yapılan bir kilise vardı. Azize ait rölikler sonradan Unkapanı Kapısı civarında başka bir kiliseye, nihayet Pantokrator Manastırı'na nakledildi. Haçlı seferleri sırasında buradan alınan rölikler Fransa ve Belçika'da değişik yerlere kaçırılmıştı.

Blattion III:84b.

Bleda, Midhat Şükrü I:523c, II:127c.

Blois, Etienne de III:486c.

Blumenthal Biraderler VI:263a.

Bobovius, Albertus I:202b.

Bobowski, Albert I:202b.

Bobowski, Wojciech *bak.* Ali Ufkî Bey

Bocage, J. D. Barbie de III:420c, 546b, 558b, IV:493a.

Bodrum Camii *mad. II:263b*, I:498b, II:255c, IV:453a, 530b, V:19c, 187b, 292a, VI:400c, 522c.

Bodrum Camii Sarnıcı *mad. II:264c*, 299a, V:187b, VI:471a.

Bodrum Hanı *mad. II:265a*, I:196c, IV:426b.

Bodrum Kervansarayı Eminönü İlçesi'nde, Nuruosmaniye'de bulunmakta idi. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz bulunmamaktadır. E. H. Ayverdi'ye göre Nuruosmaniye Camii'nin avlusunun yerinde bulunuyordu. Altlı üstlü otuz bir hücre ve on dört dış dükkâna sahipti. Bunların dışında dokuz hücresi daha bulunuyordu. Ayverdi hanın bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) yapısı olduğundan bahsetmektedir. Kervansaray Ayasofya vakfiyesi içinde yer almaktadır. Evliya Çelebi *Seyahatname*'de bu adda bir yapıdan söz etmemektedir.

Bodrum Meyhanesi II:27a.

Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii *mad. II:265b*, 332b.

Bodur, İbrahim IV:86a.

Bogoridi, Stefan

İlgili madde:

Bulgar Eksarhhanesi II:328a

Bogorov, İvan II:330a.

Bogos Efendi IV:136a.

Boğaz Soyguncuları Rumelikavağı ve Anadolukavağı 18. yy'da ıssız yerler olup koylara yerleşen korsanlar, Mesar Burnu'ndaki çıra ile yanan feneri söndürüp kendileri kayıkta ateş yakarak gece Boğaz'a giren gemileri şaşırtır ve karaya vurdurur, sonra da soygun düzenlerlerdi. I. Abdülhamid (hd 1774-1789) artan şikâyetler üzerine Fener Köyü'ne yeni bir fener yaptırdığı gibi, Boğaziçi'nin yukarı kesimini, Kavaklar'a kadar yeni köyler ve mahalleler kurdurtarak iskân ettirdi.

Boğaz Yamakları Boğaziçi'nin Karadeniz'e yakın istihkâmlarında muhafızlık yapan ve sefere gitmedikleri için yamak denilen askerler. Bunların çoğu, Gürcü, Laz ve Boşnak asıllıydılar. Kendi aralarında sık sık kavgalar çıktığı gibi bazen de gruplar halinde Boğaziçi köylerine inerler; esnafı, mahalle halkını rahatsız eden rezaletler çıkarırlardı. Boğaz muhafızının ve kale dizdarlarının buyruklarını çoğu zaman dinlemeyen yamaklar, 1807'de ise Kabakçı Mustafa'nın yönetiminde büyük bir ayaklanma gerçekleştirmişlerdir.

Boğaziçi *mad. II:266a*, III:77c, 77a, IV:313b, 530c, V:39a, 407b, 477c, VII:15b, 160c, 507b.

İlgili maddeler:

Akıntılar I:157c

Anadolu Feneri I:250c

Anadoluhisarı I:256c

Anadolukavağı I:260b

Arnavutköy I:313c

Bebek II:113c

Beşiktaş II:161c

Beykoz II:193a

Beylerbeyi II:200b

Boğaziçi Köprüsü II:288b

Boğaziçi Yasası II:290b

Büyükdere II:359a

Çengelköy II:485b

Emirgân III:168b

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü III:271c

Fındıklı III:309c

Göksu III:411b

İskeleler IV:198a

İstinye IV:275c

Kabataş IV:325c

Kandilli IV:408c

Kavaklar IV:496a

Kireçburnu V:25c

Kuzguncuk V:145c

Ortaköy VI:141b

Paşabahçe VI:228a

Rumeli Feneri VI:354b

Rumelihisarı VI:357b

Rumelikavağı VI:359b

Sarıyer VI:465b

Şirket-i Hayriye VII:181b

Tarabya VII:207c

Tophane VII:274c

Üsküdar VII:343b

Vaniköy VII:367a

Yeniköy VII:485c

Boğaziçi (Dergi) *mad. II:288a.*

Boğaziçi İmar Müdürlüğü *bak.* Boğaziçi Yasası

Boğaziçi, İstinye Havuz ve Destgâhları A.Ş. *bak.* İstinye Tersanesi

Boğaziçi Köprüsü *mad. II:288b,* 275c, 497c, 498a, IV:274a, VII:348a, 534b.

Boğaziçi Müze-Evi ve Boğaziçi Kitaplığı III:171a.

Boğaziçi Nâzım Planı II:280b.

Boğaziçi Sahil Şeridi Koruma Planı II:280b.

Boğaziçi Spor Kulübü Ağustos 1947'de kurulmuş spor kulübü. Merkezi Arnavutköy CHP binasındaydı. 3 Mart 1941'de kurulmuş olan Boğaziçi Gençlik Kulübü'nün devamıydı. 1948'de başkanı Tarık Garan, yönetim kurulu üyeleri Lütfi Abay, Muzaffer Tutum, Şükrü Mete, Yerga İligoyani, Haralambo Bosancıoğlu, Dr. Konstantin Kasantupoğlu'ydu.

Boğaziçi Tüneli I:120a.

Boğaziçi Üniversitesi *mad. II:289c,* 167a, III:140a, 224a, IV:412a, VI:338c, 358b.

Boğaziçi Üniversitesi Dağcılık Kulübü II:542b.

Boğaziçi Üniversitesi Korusu *bak.* Korular

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi *mad. II:290a.*

Boğaziçi Vapuru *mad. II:290b,* VI:461c.

Boğaziçi Yasası *mad. II:290b,* 202a, 276b, 281b, 361a, V:111a, VII:15c, 487a.

İlgili madde:

Arsa Spekülasyonu I:319a

Boğazkesen Zindanı II:424a.

Boğazköy I:151c.

Boğça Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Çeşme Meydanı mevkiinde Buğulu Sokağı'ndaydı. II. Mehmed (Fatih) vakfından olduğu bilinen ve "Buğuluca Hamamı" veya "Bokluca Hamamı" adları ile de anılan bu yapı çift taraflı bir erkekler hamamı idi. 1957'de kiracısı çıkarılmış ve ardından yıktırılmıştır.

Boğdan Sarayı ve Şapeli *mad. II:292b,* V:292b.

Boğos Arabyan Basımevi III:188c.

Boğos (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde Büyükdere'dedir. Boğos Amira Bilezikciyan tarafından 1847'de bir şapel olarak inşa ettirilmişti. Sonradan daha geniş boyutlarda kâgir olarak inşa edildi ve 29 Eylül 1885'te Patrik Azaryan tarafından ibadete açıldı. 1893'te bir onarım geçirdi. Uzunluğu 30 m, genişliği 14 m ve yüksekliği 20 m'dir. Mimar Kirkor Hürmüzyan tarafından gotik tarzda inşa edilmiştir.

II:361c, III:184b.

Boğosyan, Hovhannes IV:172a, 315a.

Bohça Değişik kumaşlardan yapılabilen ve içine eşya konularak çaprazlama bağlanan dört köşe kumaş. Eskiden önemli kişisel eşyalar bohçalar içinde korunurdu. Evlenecek bir genç kızın çeyizi bohçalar içinde güveyin evine taşındığı gibi, gelinin çeyizi içinde hayatı boyunca kullanacağı çok sayıda bohçaya da sahip olmasına özen gösterilirdi. Kadınların önem verdiği eşyalardan biri olan bohça, yapıldığı kumaşa, işlemelerine ve kullanıldığı yerlere göre "şal bohça", "ahmediye bohça", "yazma bohça", "basma bohça", "sandık bohçası", "çarşı bohçası" gibi adlar alırdı. Sokaklarda kadınların bohçasız ve çocuksuz dolaşması bir hafiflik belirtisi sayılır ve ayıplanırdı.

Bohçacılar Ev ev dolaşarak bohça içine koyduğu elbiselik, çamaşırlık kumaş, başörtüsü, yatak çarşafı, yorgan yüzü gibi şeyleri satan kadınlara verilen ad. Bohçacılar "bohçacı kadın" ve "bohçacı madama" adlarıyla iki çeşittiler. Bohçacı kadınlar Rumeli göçmeni ya da Müslüman Çingenelerden; bohçacı madamalar ise Avusturya Yahudileri arasından çıkardı. Günümüzde de tek tük örnekleri görülen bohçacılar, evlere rahatlıkla girip çıktıkları için yakın ya da uzak aileler arasında haber götürüp getirme, evlenecek yaşta kızları haber verme, hanımlarla senli benli olarak bazı aile sırlarına vâkıf olma gibi özelliklere de sahiptirler.

Bohemund III:486b.

Bohor, Angelo I:549a.

Boks *mad. II:293b,* VII:42a.

Bolayır, Ali Ekrem (1867, İstanbul - 1937, İstanbul) Şair. Namık Kemal'in oğludur. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) 18 yıl mabeyin kâtipliği yaptı. 1913'ten sonra Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde metin şerhi müderrisliğine getirildi. Servet-i Fünun şiir akımı içinde yer aldı. Şiirlerini: *Ruh-i Kemal* (1909), *Zilâl-i İlham* (1909), *Çocuk Şiirleri* (1917), *Ordunun Defteri* (1918, nazım ve nesir), *Şiir Demeti* (1925), *Vicdan Alevleri* (1925) adlı kitaplarda topladı.

II:556b, VI:299a, 536b, 536c.

Bologna, Leopold II:364b.

Bomba Olayı *mad. II:294b,* I:40b, III:181c, 193c, V:39a, VI:168c.

Bombacı Bekir (1899, İstanbul - 1977, Karlsruhe) Futbolcu. Spora 1912'de Fenerbahçe genç takımında başladı. 1916'da Altınordu'ya, 1920'de de İttihatspor'a geçti. 1921'de takviyeli Galatasaray takımı ile katıldığı Almanya turnesinde Phönix Karlsruhe takımı tarafından beğenilip kadroya alındı. Almanya şampiyonu olan bu takımda oynarken 1924 ve 1928 olimpiyatlarında Türk milli takımında oynayıp 3 gol attı. 1925-1927 arasında tekrar Fenerbahçe forması giydi, ancak her defasında çeşitli baskılar nedeniyle Almanya'ya dönmek zorunda kaldı. 1931'de futbolu bıraktı. Antrenörlük diploması alarak yurtdışında takım çalıştıran ilk Türk oldu. Fenerbahçe formasıyla oynadığı 30 maçta 33 gol atmıştır. 3 kez A milli olmuş, bir kez kaptanlık yapmıştır. Özellikle, çektiği sert şutlarla kale direklerini kırdığı rivayet edilir, bu nedenle "Bombacı" lakabıyla anılırdı.

Bombar (Madame) III:308c.

Bomonti *mad. II:295b,* I:6a.

İlgili madde:

Bomonti Bira Fabrikası II:296a

Bomonti Bira Bahçesi II:297a.

Bomonti Bira Fabrikası *mad. II:296a,* 57a, 295c, IV:133a, VI:439a, VII:185a.

Bomonti Buz Fabrikası 19. yy'ın sonlarına doğru İstinye'de ünlü biracı Bomonti'nin tesis ettiği buz imalathanesi. Boğazdaki içkili gazinolar, çay bahçeleri, lokantalar ve halk buradan buz temin etmekteydi.

Bomonti Hastanesi I:349c.

Bomonti Kardeşler IV:133a.

Bomonti-Nektar Birleşik Bira Fabrikaları Şirketi II:57b, IV:133a.

İlgili madde:

Bomonti Bira Fabrikası II:296a

Bon Marche Mağazası II:297c, III:424c, IV:470a.

Bon, Ottaviano VII:382a.

Bonatz, Paul II:289a, VII:222a.

Bondini, Guillaume de IV:306a.

Bonfils, Adrien III:330b.

Bonfils, Felix III:330b.

Bongofski Paşa III:545a.

Bonkowski, Charles *mad. II:297a,* III:441a.

Bonmarşeler *mad. II:297b.*

Bonnac III:331c.

Bonneval, Claude Alexandre Comte de *bak.* Ahmed Paşa (Humbaracı)

Bonos

İlgili maddeler:

Bonos Sarayı II:298c

Bonos Sarnıcı II:298c

Bonos Sarayı *mad. II:298c.*

Bonos Sarnıcı *mad. II:298c,* 264a.

Bora, Osman Asaf *mad. II:299b.*

Bora, Rıdvan III:207a.

Borak, Sadi (1911, İstanbul) Gazeteci, yazar. Alaeddin Numune Mektebi'nde ve Kabataş Sultanisi'nde okudu. Birbirini izleyen savaşların neden olduğu ekonomik sıkıntı yüzünden öğrenimini özel olarak sürdürdü. PTT'de görevli olduğu yıllarda Atatürk'ün telgrafçılığını da yapan Borak, bir yandan da zamanın çeşitli dergi ve gazetelerinde yazılar yazdı. 1940'ta *Vakit* gazetesinde düzeltmen olarak ve sırasıyla *Son Posta, Son Saat, Tasvir, Yeni İstanbul, Milliyet, Tan, Dünya, Hürriyet* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çeşitli görevlerde çalıştı. Özellikle tarihsel konularda yazılar yazan Sadi Borak telif ve derleme olarak 30'a yakın eser yayımladı.

VI:475a.

Boralı, Turgut (1923, İstanbul - 1994, İstanbul) Tiyatro ve sinema sanatçısı. Sahneye ilk kez 1940'ta Raşit Rıza Topluluğu'nun oynadığı *Hava Cıva* oyunuyla çıktı. Pek çok özel tiyatroda çalışan Boralı, özellikle bulvar türü oyunlarda ve vodvillerde çok başarılı oldu; birçok sinemada ve televizyon filminde de rol aldı.

III:441c, VI:80c, 538a.

Boran, Behice II:239a, VII:202b, 203a.

Boran, Orhan (1928, İstanbul) Radyo-televizyon ve sahne sunucusu. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra İstanbul Radyosu'nda temsil yayınları rejisörü olarak çalıştı. Türkiye'de sahne sunuculuğunun meslek haline gelmesine büyük katkıları oldu. Sahneye "Yuki" adlı kuklası ve büyük beyaz mendiliyle çıkardı. Son yıllarda televizyonda sohbet programları da sundu.

VI:296b.

Borar, Orhan II:142b, VI:296a, VII:144a.

Boratav, Pertev Naili II:422c, III:519c, 522a, 547a, V:203c, 305a, VII:229c, 438c, 464b.

Boris I II:330b.

Boro, Oda VII:463b.

Boro, Sadun VII:463b.

Borsa Hanı *bak.* Havyar Hanı

Borsa Lokantaları *mad. II:299c,* IV:271b.

Borsalar *mad. II:300a,* I:36c, III:356c.

İlgili madde:

Galata Bankerleri III:355a

Bosch, Clemens IV:248b.

Bosco, Bartolomeo IV:159a, VI:52a.

Bosco Tiyatrosu VI:132b.

Bosfor Apartmanı I:327a.

Bosfor Birahanesi Galata'da, eskiden domuz kasapları bulunduğu için Domuz Sokağı adı verilen sokakta açılmış eski bir birahane. Sahibinden dolayı Niko'nun Birahanesi, Niko, Nikoli adlarıyla da anılırdı. 19. yy'ın sonlarıyla 20. yy'ın başlarında, kalem efendilerinin devam ettiği Bosfor Birahanesi, bira yanında bol ve çeşitli mezelerle hizmet veren; Rum delikanlılarının garson olarak hizmet verdiği seçkin bir eğlence yeriydi.

Bosforus (Bosphorus) II:266a.

Bosna Vilayeti Gazetesi III:123c.

Bosnavî Darülhadisi İstanbul medreselerinin adlarını veren eski listelerde Şehzadebaşı'nda ya da Horhor'da olduğuna dair bilgiler bulunan bu yapının tam yeri, tarihçesi ve mimarisi hakkında herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır.

Bosphorus Railroad Company II:288c.

Bosporus *mad. II:301b.*

Bossert, Helmuth Th. IV:248b.

Bostan Çelebi (ö. 1705) V:420b.

Bostan Dolabı Bostanlarla evlerin ve yalıların bahçelerindeki sulama düzeneği. Bostan kuyusundan veya havuzdan, dolap beygirinin döndürdüğü çarkla (dolap) çekilen su, ince arklardan akıtılarak sebzelikler sulanırdı.

Bostan Efendi (ö. 1630) VII:125c.

Bostan Hamamı *bak.* Üsküplü Camii ve Hamamı

Bostan İskelesi Eyüp İlçesi'nde, Haliç kıyısında iskele. Osmanlı zamanında padişahlar tahta çıktıktan sonra kılıç kuşanmak için alayla denizyoluyla Eyüp'e geldiklerinde Bostan İskelesi'ne inerler, karayoluyla geldiklerinde ise bu iskeleden denizyoluyla dönerlerdi. Bostancıbaşı defterlerinden öğrenildiğine göre yakın geçmişe kadar Bostan İskelesi'nin sağında çok sayıda kahvehane vardı. Bu kahvehanelerde zamanın ünlü musiki üstatları klasik Türk musikisi meşk ederlerdi. İskelenin hemen yanında ise 2,5 m boyunda yekpare bir mermer sütundan ibaret Bostan İskelesi Çeşmesi yer alıyordu. 19. yy'ın ortalarında Hüsrev Mehmed Paşa'nın anısına inşa edilen ve son derece zarif bir taş işçiliğine sahip olan çeşmenin cephesi kabartma bir servi motifiyle tezyin edilmişti.

I:535b, II:192c.

Bostan İskelesi Kahvehaneleri Eyüp'te Bostan İskelesi'nin sağında yer alan Mihrişah Sultan vakfı kahvehanelerdi. İstanbul yaşamında özellikle de müziğin gelişmesinde bu kahvelerin önemli yeri vardır. Dede Efendi başta olmak Zekai Dede, Eyyubî Mehmed Bey, Nuri, Hacı Faik, Hünkâr İmamı Ali, Santuri Edhem, Medeni Aziz efendiler, Latif Ağa vb genellikle bu kahvehanelerde meşk ederlerdi. İstanbul'un önde gelen hanende ve sazendeleri de burada buluşurlardı. Bostan İskelesi kahvehaneleri meşk geleneği 20. yy'ın başına kadar sürmüştür. Cumhuriyet döneminde gündüzleri kahvehane, geceleri gazino olarak çalıştırılan Eyüp İskele Gazinosu da bu kahvehanelerin sırasındaydı ve ramazan geceleri burada Karagöz oynatılırdı.

Bostan Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Sururi, Hacı Ahmet, Bülbül, Çukur ve Kalyoncu Kulluğu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.559'dur.

Bostan Mescidi *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostanali Camii *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostancı *mad. II:301c,* I:45c, III:25a, VII:49a, 497b.

İlgili maddeler:

Bağdat Caddesi I:528c

Bostancı Camii II:304b

Bostancı İskelesi II:305a

Bostancıbaşı Köprüsü II:308c

İbrahim Paşa Mektebi IV:127c

Poleatikon Semti ve Köşkü VI:276a

Vordonos Adası VII:391b

Bostancı Camii *mad. II:304b,* 116b, 303b, VII:334c.

Bostancı Cellatları

İlgili madde:

Cellatlar II:393b

Bostancı Deniz Otobüsü İskelesi IV:205b.

Bostancı Deresi *bak.* Çamaşırcı Deresi

Bostancı İlkokulu II:303c.

Bostancı İskelesi *mad. II:305a,* 303c, IV:205a.

Bostancı Kapısı (Demirkapı) *bak.* Surlar

Bostancı Karakolu I:530a.

Bostancı Kullukları Osmanlı hanedanına ait kasır, sahilsaray, köşk ve bahçelerin, Marmara'da Küçükçekmece'ye, Anadolu yakasında Bostancı'ya ve Adalar'a, Boğaziçi'nde de kavaklara kadar, kıyı semtlerinin ve İstanbul denizlerinin güvenliğinden bostancıbaşı ve başında bulunduğu Bostancı Ocağı sorumluydu. İskelelerde ise Bostancı Kulluğu denen birer karakol vardı. Bu karakolların subay ve erleri Bostancı Ocağı'na mensuptular.

Bostancı Ocağı *mad. II:305b,* I:351c, II:393b, 509c, III:457c, IV:496c.

Bostancı Vapuru *mad. II:307c,* 365b.

Bostancıbaşı Abdullah Ağa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çınaraltı Camii'nin yanındadır. Belli bir mimari tarza sahip değildir. 19. yy'ın başında inşa edilmiştir. İlk sahibi Bostancıbaşı (sonra sadrazam) Abdullah Ağa'dan dolayı Bostancıbaşı Yalısı olarak tanınırdı. Bir ara II. Abdülhamid'in başhafiyelerinden Raif Paşa'nın mülkü oldu. 20. yy'ın başlarında yeni sahibinden dolayı Yordan Yalısı olarak adlandırıldı. 1910'da yapılan eklemelerle gayri muntazam gelişmiş büyük bir binadır. Kuzey bölümünde

Türk rokokosu tarzında kapı korniş-leri, hücre ve dolaplar, enginar biçimli merdiven babası, birinci kat sofasında Lale Devri'ne ait sebil ve İyonik tarzın bozulmuş şeklindeki ahşap merdiven sütunu ile dikkat çeker. Ahşap/bağdadi duvarları 1985-1987 restorasyonu ile betona dönüştürülmüş, üstleri de ahşapla kaplanmıştır. Yanında bir anıt çınar yükselir.

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii *mad. II:307c*, IV:367a.

Bostancıbaşı Defterleri *mad. II:308a*, I:494a, II:114c, 191a, 192b, 194a, 201b, 305c, 359c.

Bostancıbaşı Derbendi Köprüsü *bak.* Bostancıbaşı Köprüsü

Bostancıbaşı Köprüsü *mad. II:308c*, 302c, IV:144b.

Bostancıbaşı Ocağı I:543c.

Bostancıbaşı Sicili *bak.* Bostancıbaşı Defterleri

Bostancılar Mescidi IV:410b.

Bostanî Ali Camii *bak.* Bostancıbaşı Ali Ağa Camii

Bostaniçi Mescidi *bak.* Sefer Kethüda Mescidi

Bostanlar *mad. II:309a*, 279b, VII:210c.

İlgili madde:

Langa V:195a

Bostanzadeler *mad. II:310b.*

Bosut, Nuri VII:43a.

Boşboğaz ile Güllabî Haftada iki gün yayımlanan resimli mizah dergisi. 6 Ağustos 1908-14 Aralık 1908 tarihleri arasında yayımlandı. Başyazarı Hüseyin Rahmi'ydi.

Bota 3 Ocak'ta Konstantinopolis'te düzenlenen şenlikler. Kökü MÖ 44'e kadar gider. Başkentte geleneksel biçimde (kurbanlar kesilerek, halka açık ziyafetlerde dualar ederek) kutlanmaya devam etti. 4. yy'ın sonlarında Hippodrom'da Arkadios ve Honorius'un katıldığı kurban törenleri bilinir. Trullo Konsili'nde (691) yasaklanan Bota şenliklerinin değişik bir biçimi (boton pezodromion) 9-10. yy'larda Konstantinopolis'te tekrar kutlanmaya başlandı. Büyük ölçüde Hıristiyanlaşmış Bota, 10. yy'a kadar imparatorluk törenlerindeki yerini korudu. 12. yy'da kilise babası Balsamon'un bota sözcüğünü yanlış bir biçimde Grekçede "otlayan canavar" anlamına gelen bir kelime ile karıştırması sonucu Tanrı Pan'a hasredilmiş sanılarak şenlikler yasaklandı.

Botaneiates Ailesi Üyeleri 571'den beri bilinen soylu Bizans ailesi. Attaleiates, ailenin soyluluğu ve zenginliğini överken, Psellos orta sınıftan geldiklerini ve VII. Mihael (hd 1071-1078) tarafından yükseltildiklerini kaydeder. Askerlikte sivrilmiş pek çok Botaniates bilinir. Aile adını taşıyan İmparator III. Nikeforos Botaneiates'in (hd 1078-1081) aile ile bağı açıklığa kavuşmamıştır. Nikeforos'un torunu olduğu sanılan Mihael (?) ise, I. Aleksios'un kardeşi Manuel'in kızı ile nişanlanmışsa da 12. yy'ın sonlarında ailenin rolü azalmıştır.

Botaneiates Sarayı *mad. II:311b*, I:64c, II:253b.

Botanik Bahçeleri *mad. II:311c*, IV:412b.

Botanik Garden Fidanlığı III:314b.

BOTAŞ III:176b.

Botter Apartmanı *mad. II:312c*, I:281c, 329b, II:551a, IV:267c.

Botter, Jean

İlgili maddeler:

Botter Apartmanı II:312c

Jean Botter Köşkleri IV:318b

Botter Moda Evi II:313a.

Botton Han III:79c.

Boucicaut, Jean II le Maingre *mad. II:314a*, 408b, IV:181a, V:299b.

Bouillon, Geodefroi de II:359b, 363c, III:485b, IV:331a.

Bouree, M. III:369c.

Bourgeois II:90b, 185c, III:551a, VI:531b.

Bous Forumu *mad. II:314c*, I:161c, IV:528b, V:75c, 187a, 404c, 433a, VII:371a.

Bouvard, Joseph Antoine *mad. II:315a*, 90b, 187a, IV:545c.

Bouvy, Edmond *mad. II:316a*, VII:168c.

Boyacı Han II:331a.

Boyacıköy *mad. II:316b*, I:33c, II:34a, VII:499a.

İlgili madde:

Mahmud II Meydan Çeşmesi V:262b

Boyacıköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Boyacıyan, Arşak Hagop III:182c.

Boyacıyev, Manyo P. II:329c.

Boyar, Ali Sami *mad. II:316c*, 318c, III:28a, V:122c, VI:176c, 447c.

Boyar, Cevat V:277a.

Boyar, Selim Pertev *mad. II:317a.*

Boysan, Mazlum (Yüzbaşı) III:449c.

Boytorun, Nuri *mad. II:317b.*

Boz, Baki VI:538a.

Bozacılar *mad. II:317c.*

İlgili madde:

Vefa Bozacısı VII:373a

Bozbeyli, Ferruh (1927, Kahramanmaraş) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre serbest avukat olarak çalıştı. 12-15. dönem (1961-1977) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. Demokratik Parti genel başkanlığı ve Millet Meclisi başkanlığı yaptı.

Bozcalı, Mehmet Rüştü III:564b.

Bozcalı, Sabiha *mad. II:318c.*

Bozcalı, Sabiha Rüştü IV:171a.

Bozdoğan Kemeri *mad. II:319a*, 253c, 259a, III:261b, 375c, 525a, 525b, IV:398a, 534c, V:57c, VI:341c, 457a, 489c, VII:47a, 53c, 155c, 372b.

Bozfırat, Ayhan (1932, İstanbul - 1981, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hikâyelerini şu kitaplarda topladı: *İstasyon* (1971), *Fırıldak* (1972), *Dört Yol Ağzındaki Ev* (1976), *Sokak Lambaları* (1980). Ayrıca bazı dergilerde çocuk hikâyeleri de bulunan Ayhan Bozfırat, öykü ve kitap tanıtma yazılarıyla bilinen Sırma Köksal'ın annesidir.

Bozkurt Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Halaskâr Gazi, Ergenekon, Eskişehir, Feriköy ve Duatepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.162'dir.

Bozkurt, Mehmet V:468a.

Bozkurt, Turhan VII:449b.

Bozok, Hüsamettin (1916, İstanbul) Yazar, yayımcı. Pertevniyal Lisesi'nden sonra, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde kimya okudu. *Yedi Tepe* dergisini ve yayınevini kurdu. Edebiyat tarihi ve bazı edebiyatçılar üzerine incelemeler yayımladı. Yazılarını *Yeni Adam*, *Serveti Fünun-Uyanış*, *İnsan* dergilerinde ve 1950 sonrasında hep kendi dergisinde yayımladı. Hüsamettin Bozok, kendi yazı ve incelemelerinin yanısıra, uzunca bir dönem ayakta tutabildiği *Yedi Tepe* ile hem düşün ve edebiyat hayatımıza katkıda bulunmuş, hem de bu dergi etrafında birçok şair ve yazarın yetişmesine yardımcı olmuştur. Batı'nın bazı tanınmış şair ve yazarlarını tanıttığı *Portreler* (1941) ile *Emile Zola* (1940) başlıklı bir incelemesi de bulunmaktadır.

V:406a, VII:464b.

Boztepe, Halil Nihat IV:144c.

Bozulgan Kemer II:319c.

Bozyer, Türkân IV:356b.

Böcekbaşı *mad. II:320b.*

Böcekli Cami *bak.* Tüccarbaşı Camii

Böke, Hüsamettin VII:376a.

Bölge Çalışma Müdürlüğü VII:37a.

Bölükbaşı, Rıza Tevfik (1869, Edirne - 1949, İstanbul) Şair, politikacı. Mekteb-i Tıbbiye'yi bitirdi. Siyaset hayatında maarif nazırlığına, Şûra-yı Devlet reisliğine kadar yükseldi. Sevr Antlaşması'nı imzalayan heyette bulundu. Bu yüzden 150'likler arasında yer alarak yurtdışına sürgüne gönderildi. 25 yıla yakın süreyle Ortadoğu'da bazı Arap ülkelerinde kaldı. Kendisini "Feylesof Rıza" olarak tanımlayan şair, Servet-i Fünuncu olmamış, divan, nefes ve koşmalar yazmış, hem tekke

şiirine, hem de halk şiirine ilgi duymuştur. Şiirlerini sağlığında *Serab-ı Ömrüm* (1934 ve 1949) adlı kitapta toplamış olan şairin ölümünden çok sonra, bir kısım makalesi *Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı İle İlgili Makaleleri* (1982) adıyla yayımlanmıştır.

II:563a, III:533a.

Börekçiler *mad. II:321a*, III:313a.

Brahialion *mad. II:321c.*

Branas Ailesi *mad. II:321c.*

Brangadino, Pietro IV:104a.

Brankovanos, Konstantin VII:461a.

İlgili madde:

Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:220a

Branzeau, Theodore VII:14a.

Brasserie l'Orient I:249c.

Braudel, Fernand VI:109a.

Braun, Hugo IV:248b.

Braun, Rudolf VII:14a.

Braun, Wolf III:155c.

Brauner, Leo II:312b.

Breschi, Alexandre

İlgili madde:

İtalya Evi (Casa d'Italia) IV:303a

Bresson, Henri-Cartier III:435c.

Brest, Germain-Fabius (1823, Marsilya - 1900, Marsilya) Fransız ressam. Marsilya'da Emile Lowbon'un, Paris'te Troyon'un öğrencisi oldu. 1855'te İstanbul'a gelerek 4 yıl kalan Brest, İstanbul ve Anadolu'dan, günlük yaşamı ve mimari anıtları konu alan birçok resim yaptı. İstanbul'u konu alan eserlerinden bazıları "Üsküdar", "İstanbul Manzarası", "Cami Önü", "Kapalıçarşı", "Boğaz'dan", "Bebek Kıyıları", "Yelkenliler", "Türk Kahvesi", "At Meydanı", "Boğaziçi'nde Balıkçılar"dır.

Breves, Savary de III:331c.

Brias V:281c.

Brias Limanı V:215c.

Brias Sarayı *mad. II:322c*, I:529a, II:253c, IV:331c, VI:462a, 471b, VII:248b.

Briennios, Nikeforos III:320c, V:47b.

Brindesi, Giovanni *mad. II:322b*, III:361a.

Bristol, Mark L. (Amiral) II:178a.

İlgili madde:

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c

Bristol Oteli *mad. II:324a*, VII:249a.

British Seaman's Hospital *bak.* İngiliz Hastanesi

Brohtoi *mad. II:324c*, IV:530c.

Broquiere, Bertrandon de la *bak.* Bertrandon de la Broquiere

Bruck, Karl von VII:380a.

Brugel, Pieter II:438a.

Brumalia Dionisios adına yapılan pagan şenlikler. 24 Kasım'dan 21 Aralık'a kadar sürerdi. Brumalia kültünün 6. yy'a kadar gayet canlı olduğu sanılmaktadır. 691'deki Trullo Konsili'nde Brumalia şenliklerine katılanların 6 yıl aforoz edilmeleri kararlaştırılmıştı. Konsil ayrıca pandomim, taklit, hiciv, maske gibi diğer Brumalia unsurlarını da yasaklamıştı. VII. Konstantinos (hd 913-959) Brumalia törenlerine bizzat katılırdı. 12. yy'a kadar bu şenliklerin kutlandığı sanılmaktadır.

Brunnig (Dr.) III:440c.

Brunov, N. II:264b.

Brunswick, Bernard IV:404c.

Bruyn, Cornelius de *mad. II:325a*, III:419b, 557b, IV:537b, V:344a, VII:29b.

Budda, Hilmi Ömer V:169c.

Buenaventura, Gabriel VII:404c.

Bugay, Umur III:441c.

Bugün IV:448a.

Bugün Aylık "fenni, içtimai, iktisadi" dergi. Temmuz 1922-Eylül 1922'de yayımlandı. Yayımlayan Mürettibin-i Osmaniye Cemiyeti, sorumlu müdürü Necib'di.

Buğ Gemisi İstanbul'a ilk gelen buharlı gemiye ve daha sonra gelenlere verilen ad. 1828'de Tersane tarafından İngiltere'den satın alınan Swift gemisine buharlı gemi anlamında "buğ gemisi" adı verilmiştir. İç düzenlemesi yapıldıktan sonra II. Mahmud'un hizmetine tahsis edilen bu ilk buharlı gemi, padişahın Adalar'a, Büyükçekmece'ye ve Tekirdağ'a yaptığı gezilerde kullanıldı.

III:31a.

Buğra, Tarık (1918, Akşehir - 1994, İstanbul) Yazar, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk ve Edebiyat fakültelerinde belirli süreler okudu, sonra gazetecilik mesleğine geçti. *Milliyet*, *Yeni İstanbul*, *Haber*, *Tercüman* gazetelerinde fıkra yazarı olarak çalıştı. 1948'de *Cumhuriyet*'in hikâye yarışmasında ödül aldı. Hikâyenin yanısıra, roman ve oyun da yazdı, edebiyat incelemeleri ve tanıtmaları yayımladı. Kitaplarından bazıları şunlardır: *Oğlum* (1949), *İki Uyku Arasında* (1954), *Siyah Kebribar* (roman, 1955), *Küçük Ağa* (roman, 1964, daha sonra TRT tarafından dizileştirildi), *Ayakta Durmak İstiyorum* (oyun, 1966), *İbiş'in Rüyası* (roman, 1970, Ankara Devlet Tiyatrosu tarafından oyunlaştırılarak oynandı), *Firavun İmanı* (1976), *Yalnızlar* (roman, 1981), *Osmancık* (roman, 1983, TRT tarafından "Kuruluş" adıyla dizileştirildi).

Buhara Tekkesi *mad. II:325b.*

Buharlı Değirmen Fabrikası II:541a.

Buhur Merasimi Resmi törenlerde Paşa Kapısı'nda yinelenen gelenekler dendi. Örneğin, padişahtan mühr-i hümayunu alan yeni sadrazam, Paşa Kapısı'nda protokole göre devlet ricalini kabul eder, gelenler yerlerini aldıktan sonra atama hatt-ı hümayunu okunur, bundan sonra davetlilere şerbet, tatlı, kahve, çubuk ikram edilir, salonda buhurdan gezdirilirdi. Aynı şekilde sadrazamın elçi kabulünde de buhur merasimi yapılırdı. Bu gelenek uyarınca buhur tütsüsü, buhurdan içinde konuğun önüne getirilir, o da eliyle dumanı kendisine çekerek koklardı. Ardından gülabdanla gülsuyu serpilirdi. Kaptan-ı deryalığa atananlar için Tersane önünde yapılan karşılama töreninde de Tersane emini tarafından buhur merasimi icra olunurdu.

Buhurîlik VII:215c.

İlgili madde:

Halvetîlik III:533b

Bukağılı, Hüdai III:531c.

Buket Basımevi III:183b.

Bukoleon Limanı *mad. II:327b*, V:215b.

Bukoleon Sarayı *mad. II:327b*, 253a, 346b, 347a, 437b, 480a, III:258b, VI:462b.

Bulak, Ahmet Nurettin (1914, Fındıklı - 1987, İstanbul) İktisatçı. Brüksel'de ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde eğitim gördü. Ticaretle uğraştı; İstanbul Vilayet Daimi Encümen üyeliği yaptı. 12-13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Bulak Mustafa Paşa Türbesi *mad. II:327c.*

Bulard, M. IV:460a.

Bulgar Eksarhhanesi *mad. II:328a*, I:23c, VI:366b.

İlgili madde:

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Bulgar Eksarhhanesi Binası *mad. II:328c.*

Bulgar Hastanesi *mad. II:329b*, IV:14c, VI:402a.

Bulgar Kilisesi *bak.* Stefan (Sveti) Kilisesi

Bulgar Okulları *mad. II:329b.*

Bulgarca Basın *mad. II:330a.*

Bulgarlar *mad. II:330b.*

İlgili madde:

Bulgar Eksarhhanesi II:328a

Bulgar Eksarhhanesi Binası II:328c

Bulgar Hastanesi II:329b

Bulgar Okulları II:329b

Bulgarca Basın II:330b

Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a

Bulgur Palas II:418a.

Bulgurlu *mad. II:331b*, VII:501a.

İlgili maddeler:

Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii II:265b

Bulgurlu Mescidi II:333a

Bulgurlu Çeşmesi Çamlıca-Bulgurlu'da Bulgurlu Camii'nin yanındadır. 1292/1875'te kesme taştan yapılmıştır. İki yuvarlak sütun üzerine bindirilmiş tak şeklinde bir görünüşü vardır. Aynataşı büyük ve oymalıdır.

Bulgurlu Dağı II:331c.

Bulgurlu Hamamı II:332c.

Bulgurlu Mescidi *mad. II:333a*, 332b.

Bulletin de Nouvelles *mad. II:333a.*

Bulut, Hakkı V:537a.

Bulvar Tiyatrosu 1959-1960 sezonunda Fındıkzade'deki Zuhal Düğün Salonu'nun 320 kişilik tiyatroya dönüştürülmesiyle kuruldu. Salonda ilkin, Tevhit Bilge Topluluğu *Seçim Arifesi* adlı oyunu sahnelendi. 1960-1961 sezonunda Münir Özkul ve Arkadaşları Topluluğu yerleşti. İlk sezon, *Sevgili Gölge, Generalin Aşkı, Yağmurcu*; 1961-1962 sezonunda ise *Leyleğin Ömrü* ve *Bana Çiçek Yollama* adlı oyunları sahneledi. 1962-1963 sezonunda Sadettin Erbil, Kenan Büke ve Aziz Basmacı'nın bir araya gelerek oluşturduğu topluluk, *Garsoniyer, Yaz Bekârı, Mihracenin Gerdanlığı, Kırı Horoz* adlı oyunları oynadı. Daha sonra Tevhit Bilge Topluluğu yeniden Bulvar Tiyatrosu'na yerleşti ve *Tımarhanede Af* adlı oyunu sahneledi. Vahi Öz Topluluğu da bir süre bu salonda çalıştı.

V:312a.

Bulwer, Henry I:69b, IV:33b, VII:442b.

Buondelmonti, Cristoforo *mad. II:333c*, 347c, III:60a, 159a, 418b, 556c, IV:24c, 166c, 366a, V:11a, 30c, 287b, VI:49a.

Burak, Cihat *mad. II:334a*, 448b.

Burak, Ratip Tahir (1903, İstanbul - 1977, İstanbul) Ressam, karikatürist, gazeteci, yazar. Üsküdar Lisesi'nde, Yüksek Denizcilik Okulu'nda ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe *Aydede* dergisinde başladı. *Zümrüdü Anka, Karagöz, Akbaba, Vatan, İkdam, Milliyet, Politika, Akşam, Köroğlu, Ulus, Hürriyet, Yeni Sabah* dergi ve gazetelerinde roman, resimli roman, makale, fıkra yazıları ve karikatürler yayımladı. Demokrat Parti iktidarı döneminde başbakana hakaret suçundan 16 ay hapis yattı. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekilliği yaptı.

IV:448b.

Burak Reis V:210a.

Burak, Sevim *mad. II:334c*, 448a, 465c.

Burç Kilisesi *bak.* Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi

Burgaz Sanatoryumu II:338c.

Burgaz Vapuru *mad. II:335a*, IV:344a, 393c, V:482a, VI:542a.

Burgazada Deniz Kulübü II:339a.

Burgazada İskelesi IV:206a.

Burgazadası *mad. II:335a*, I:5b, IV:487b, VII:492b.

İlgili madde:

Sait Faik Müzesi VI:419b

Burgazadası'nı Güzelleştirme Derneği II:339a.

Burhan Arif IV:163a.

Burhan Cahit VI:310c.

Burhan Felek Spor Sitesi *mad. II:339b*, III:276c.

Burhaneddin Kumpanyası I:89b.

Burhaneddin Tiyatrosu III:60b.

Burhaniye Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Küplüce, Emniyet, Kısıklı, Altunizade, İcadiye, Kuzguncuk ve Abdullah Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.251'dir.

Buri, Erdem II:387ç, 388a.

Burian, Orhan (1914, İstanbul - 1953, Ankara) Yazar, çevirmen. Kabataş Lisesi'nden sonra, Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Ankara Üniversitesi'nde İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğretim üyeliği yaptı. *Yücel* adlı dergide yazdı, *Ufuklar*'ı çıkardı. Denemeler, edebiyat yazıları ile tanındı. Ölümünden sonra bazı yazıları *Denemeler Eleştiriler* (1954) adıyla bir kitapta toplandı. Burian'ın günümüz kültür yaşamındaki tanınmışlığı, önemli ölçüde Shakespeare çevirilerinden gelmektedir.

Burla Makine ve Ticaret ve Yatırım AŞ IV:229c.

Burmalı Han *mad. II:339c*, VI:374a, 374b.

Burmalı Mescit *mad. II:340a.*

Burmalı Sütun *mad. II:340b*, III:52c, IV:77a, 142a, VII:65a, 120b, 324a.

Bursa Tekkesi Mescidi *mad. II:340c*, I:542b, III:159c.

Bursalı, Şefik *mad. II:341c*, 463c.

Burton, E. IV:56b.

Busbecq, Augier Ghislain de *mad. II:342a*, 184c, 257a, III:36c, 418c, V:178b, 227c, VII:87b.

Buscaglione, Carlo IV:304b.

Butak, Behzat *mad. II:342c.*

Butler, C. IV:198c.

Buyrukçu, Muzaffer II:447c, IV:145a, V:406a, VI:136c.

Bükey, Metin V:534c.

Bükey, Süreyya (1895, İstanbul - 1974, İstanbul) Fotoğrafçı. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Mekteb-i Mülkiye'de okurken 1915'te askere alındı. 1918'de İtalya'ya gitti. Milano Üniversitesi'nde siyasal bilimler okudu. İstanbul'a dönüşünde fotoğraf malzemeleri ithalatına başladı. 1928'de İstiklal Caddesi no. 509'da Foto Süreyya adıyla bir fotoğrafhane açtı. 1930'da *Foto Magazin* adlı aylık fotoğraf dergisini yayımlamaya başladı. 1940'lı yıllarda da *Holivud Dünyası, Ufuk, Av ve Deniz* dergilerini çıkardı.

Bükey, Zeki III:331b.

Bülbül Eski İstanbul'un sayfiyelerinde ve bahçelik semtlerinde bülbülleriyle ün yapmış yerler vardı. Özellikle Üsküdar'daki Bülbülderesi, Eyüp ve Kanlıca'daki dereler ve yakınlarındaki bahçe ve korular bülbül yatağıydı. Özellikle gül mevsiminde coştuğu ve daha yanık öttüğü kabul edilen bülbülleri dinlemek için bağ, bahçe ve korularda mehtaplı bahar ve yaz gecelerini kollayan seçkin kimseler uzak semtlerde oturan dostlarını da davet ederlerdi. Kanlıca, Göksu, Emirgân, Alemdağ bülbülleri ve mehtaplı gece âlemleriyle ünlüydü. Kentleşmenin getirdiği gürültüler, ağaçlık alanların yerleşime ayrılması bülbülleri uzaklaştırmış, zamanla insanların da özel ilgisi azalmıştır.

Bülbül (Tebrizli) IV:295a.

Bülbül, Hayri III:202c.

Bülbül Köşkü IV:410b.

Bülbül Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Yenişehir, Hacı Ahmet, Bostan, Çukur, Şehit Muhtar, Kocatepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.290'dır.

II:221a.

Bülbülcüzade Tekkesi *bak.* Nişancı Tekkesi

Bülbülderesi Üsküdar'da çarşı içindeki Selman Ağa Camii'nden Bağlarbaşı'na giden yolun ilk bölümü olan Selmanıpak Caddesi'nin Cumhuriyet Caddesi adıyla devam ettiği mahal, Bülbülderesi diye bilinir. Buradaki Bülbülderesi Mescidi, Bülbülderesi Mezarlığı (Selaniklıler Mezarlığı), Yenibülbül Sokağı gibi sözcükler semtin adından gelmektedir. Cumhuriyet Caddesi'nin de adı eskiden Bülbülderesi-Bağlarbaşı yolu idi. Yolun izlediği dereboyu, mezarlığın bulunduğu yamaç, onun üst kısmını oluşturan ve önceleri Değhamamı denilen tepe bir zamanlar bülbüllerle dolu olduğundan Bülbülderesi diye adlandırılmıştır.

II:37a.

İlgili madde:

Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26b

Bülbülderesi Mezarlığı V:445a.

Bülbülderesi Tekkesi *bak.* Selami Ali Efendi Tekkesi

Büngül, Nurettin Rüştü I:280c, VI:262b.

Bünyamin (Tudelalı) *mad. II:343a*, III:397a, IV:10a, 464c, VII:265c, 403c.

Bünyamin Ayaşî (ö. 1519) IV:125c,

214c, V:381c.

Bürün, Vecdi (1920, İstanbul - 1990, İstanbul) Gazeteci, fıkra yazarı. Paris'te Condorcet Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne devam etti. *Varlık* dergisinde şiirleri, tiyatro ve öykü eleştiri yazıları yayımlandı. *Tasvir-i Efkâr*'da çalıştı. Hasan Tanrıkut ile birlikte *Ses* dergisini çıkardı. Daha sonra *Son Saat, Haber, En Son Dakika, Yeni Sabah, Yeni İstanbul* ve *Büyük Doğu, Her Gün, Milliyet* gazetelerinde fıkra ve yazılar yazdı. Yayımlanmış kitapları vardır.

Bütün, Hüsniye IV:358a.

Büyücülük *mad. II:343b*

İlgili madde:

Üfürükçülük-Cincilik VII:335b

Büyük Bataklık II:319c.

Büyük Bent *mad. II:344a*, I:115a, II:150a, V:3a, VII:48a.

Büyük Bent Kasrı *mad. II:345b.*

Büyük Burç III:359c.

Büyük Çıkma Bir padişahın ölmesi veya tahttan indirilmesi, yeni padişahın tahta çıkması üzerine sarayda geniş çapta değişikliklere gidilir; hasoda, hazine, kiler ve seferli koğuşlarından gençler dış görevlere atanır, odalar arasında nakiller gerçekleştirilir; haremden ise önceki padişahın hasekileri, ikballeri, kalfaları, kızları, hayatta ise annesi Eski Saray'a gönderilir, cariyeler durumlarına uygun kimselerle evlendirilirlerdi. Cülus çıkması da denen bu değişikliklere bağlı olarak Enderun'a, Galata Sarayı ve İbrahim Paşa Sarayı ocaklarından gençler, hareme de yeni cariyeler alınırdı. Her padişah değişikliğinde yinelenen bu uygulamaya büyük çıkma, her yıl yapılan sınırlı değişikliklere ise küçük çıkma denirdi.

Büyük Çorapçı Hanı *mad. II:345c.*

Büyük Çukur Han *bak.* Rüstem Paşa Hanı

Büyük Dere II:359a.

Büyük Doğu *mad. II:346a*, I:200b.

Büyük Duygu On beş günlük dergi. 1913'te yayımlandı. Kurucusu Dündar Alp, sorumlu müdürü Süleyman Tevfik'ti.

Büyük Eczane III:256a.

Büyük Emperyal Oteli III:481a.

Büyük Gazete Haftalık, resimli "medeniyet mefhumu içine giren bütün şeylerden bahseder en asri" dergi. 28 Ekim 1926-1 Kasım 1928 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü ve başyazarı Zeki Cemal'di.

Büyük Hamam *bak.* Mimar Sinan Hamamı

Büyük İskele Camii *bak.* Kaptan Paşa Camii

Büyük İskender VII:343c.

Büyük İstanbul Kanalizasyon Projesi IV:235b.

Büyük İstanbul Nâzım Plan Bürosu II:280b, 497c, IV:164b, VI:270c.

İlgili madde:

Planlama II:265b

Büyük İtalyan Operet Heyeti VI:202b.

Büyük Kaçgun V:9a..

Büyük Kulüp II:409a.

Büyük Mabeyin Köşkü (Yıldız Sarayı) II:37a, 41a, III:70c, 233a.

Büyük Mecidiye Camii *bak.* Ortaköy Camii

Büyük Mecmua On beş günlük resimli "edebi, ilmi" dergi. 6 Mart 1919-25 Aralık 1919 tarihleri arasında yayımlandı. İmtiyaz sahibi Sabiha Zekeriya idi.

Büyük Melen Projesi IV:236a.

Büyük Mevlit Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların üçüncüsü olan rebiyülevvele verilen ad. Bu ayda doğan çocuklara Mevlit adı konulması da eski bir gelenekti.

Büyük Postane *bak.* Posta ve Telgraf Nezareti Binası

Büyük Postane Camii *bak.* Hobyar Mescidi

Büyük Safran Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında, Mercan'a açılan Örücüler Kapısı yönünde Yağlıkçılar Caddesi üzerinde yer almaktadır. Çukur Han'ın yanında bulunan bu hanın kitabesi olmayıp, hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Orijinal halinden oldukça uzaklaşmış olan bu yapı iki kat halinde ve tek avlulu hanlar grubundandır. Düzgün bir plana sahiptir. Dış cephe duvarlarında kesme taş ve aralarda tuğla dizileri ile oluşturulan bir inşa tekniği uygulanmıştır. R. E. Koçu'ya göre hanın bir Bizans dönemi yapısı olması ihtimali vardır. 1894'teki depremde büyük hasar görmüş olan yapı daha sonra tamamıyla yeniden inşa edilmiştir. Bu yüzden ilk yapıya ait mimari özelliklerini kaybetmiştir. İki katlı olan bu hanın adından dolayı baharatçılar çarşısı olarak kullanıldığı sanılmaktadır. Hanın zemin katında avluyu çevreleyen on altı dükkân vardır. Yapının ikinci katında ise yine avluya bakan dört dükkân bulunmaktadır. Bugün oldukça harap durumdadır.

IV:426b.

Büyük Saray *mad. II:346b*, I:271b, 325c, II:253a, 424a, 439c, III:115c, 227c, 258a, IV:142a, 528c, V:461c, 491c, VI:74c, 226c, 265b, 462a, 463a, VII:55b, 65a, 294c, 394b, 496c, 561c.

İlgili maddeler:

Bukoleon Sarayı II:327b

Katisma IV:491b

Mozaik Müzesi V:491c

Nea Ekklesia VI:57c

Büyük Sürmeli Oteli VI:180a.

Büyük Şişeci Han *mad. II:348c.*

Büyük Tarabya Oteli VI:180a.

Büyük Tövbe Eski İstanbul kadınları, Arabi ayların bazılarına kendi aralarında özel adlar vermişlerdi. Büyük tövbe, cemaziyülevvelin karşılığı olarak bunlardan biriydi. Bunun gibi, rebiyülevvele "büyük mevlit", rebiyülahıra "küçük mevlit", cemaziyülahıra "küçük tövbe"; "üç aylar" denilen recep, şaban, ramazandan önceki bu dört aya birden ise "tövbe ayları" demekteydiler. Bunun gibi muharrem ayına "aşure", şevvale "bayram ayı", zilkadeye "aralık", zilhicceye ise "Kurban Bayramı" deniyordu.

Büyük Valide Hanı *bak.* Valide Hanı

Büyük Vefa Hanı II:123c.

Büyük Yeni Han *mad. II:349b*, III:161b, V:50c, 274c, 548c.

Büyük Yol Günlük resimli gazete. 4 Mayıs 1925'te yayımlandı. Sorumlu müdürü Ahmed Şerafeddin'di.

Büyükada *mad. II:350a*, I:533a, IV:78a, 546c, V:154c, VII:544a.

İlgili maddeler:

Anadolu Kulübü I:253a

Azaryan Köşkü I:502a

Büyükada İskelesi II:353c

Büyükada Rum Yetimhanesi II:354a

Con Paşa Köşkü II:438b

Çankaya Oteli II:468c

Çavuşoğlu Köşkü II:481b

Hacopulo Köşkü III:481a

Hamidiye Camii III:543c

İlyasko Köşkü IV:160b

Kalvokoresis Köşkü IV:400c

Meziki Köşkü V:446c

Mizzi Köşkü V:478b

Ralli Köşkü VI:300b

Sabuncakis Köşkü VI:382a

Splendid Oteli VII:40b

Büyükada Camii *bak.* Hamidiye Camii

Büyükada Deniz Otobüsü İskelesi IV:206b.

Büyükada Hamamı Büyükada'da, Maden Mahallesi'nde, Firuz Sokağı no. 9'dadır. Kesin yapım tarihi bilinmemektedir. Bir evin özel hamamı iken 1910'da bazı değişiklikler yapılarak çarşı hamamına dönüştürülmüştür. Moloz taş duvar örgülü ve kiremit çatılıdır. Sıcaklık bölümü tek kurnalı iki halvet ile dört kurnalı sofadan oluşmaktadır. Halen yaz aylarında çalışmaktadır.

Büyükada İskelesi *mad. II:353c*, IV:206b.

Büyükada Rum Yetimhanesi *mad. II:354a*, VII:365a.

Büyükada Tenis ve Su Sporları Kulübü I:502a.

Büyükada Vapuru *mad. II:354b,* V:99a.

Büyükada Yat Kulübü I:71a, 253b.

Büyükaksoy, Kâzım III:58c, VI:316c.

Büyükaksoy, Server Hilmi III:62c.

Büyükalkan, Tülin VII:346b.

Büyükataman, Ayla VII:204c.

Büyükbakkalköy *mad. II:354c.*

Büyükbalıklı Han II:25a.

Büyükbebek II:116a.

Büyükburç, Erol V:534b, VI:265a, VII:204c.

Büyükçamlıca Mesiresi V:408a.

Büyükçamlıca Tepesi *bak.* Çamlıca Tepeleri

Büyükçekmece *mad. II:355c,* 228b.

Büyükçekmece Barajı IV:235c.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Büyükçekmece Çardak Plaj Gazinosu III:380a.

Büyükçekmece Gölü *mad. II:356a,* I:150b, II:52a, III:413a.

Büyükçekmece İlçesi *mad. II:356b,* IV:22b, 137b, 138b.

İlgili maddeler:

Büyükçekmece II:355c

Büyükçekmece Gölü II:356a

Büyükçekmece Kervansarayı II:357c

Büyükçekmece Köprüsü II:358a

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34a

Büyükçekmece Kervansarayı *mad. II:357c,* III:550a, VII:34b.

Büyükçekmece Köprüsü *mad. II:358a,* 356b, V:134a, VI:504b, VII:86c.

Büyükdere *mad. II:359a,* I:1c, III:25a, VII:498c.

İlgili maddeler:

Azaryan Yalısı I:502c

Boğaziçi II:266a

Büyükdere Camii II:363b

Büyükdere Çayırı II:363c

Cerrah Mahmud Efendi Camii II:410c

İspanya Elçiliği Yazlığı IV:217c

Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:219c

Rus Elçiliği Yazlığı VI:370a

Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Büyükdere Bahçe Kültürleri İstasyonu II:364a.

Büyükdere Caddesi *mad. II:361c,* III:497a, IV:543b, V:318a, VI:468b, VII:534a.

İlgili madde:

Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560a

Büyükdere Camii *mad. II:363b,* 361b.

Büyükdere Çayırı *mad. II:363c,* I:34a, 273c.

İlgili madde:

Büyükdere II:359a

Büyükdere Ermeni Mezarlığı III:185b.

Büyükdere Fidanlığı III:314a.

Büyükdere İskelesi IV:202c.

Büyükdere Kebabı Büyükdere Çayırı'na, Bentler'e giden İstanbulluların âb âlemlerine mahsus bir kebaptı. O yörenin kuzularından hazırlanan bir tür sebzeli şiş kebabıydı. Etin lezzetinden ve yörenin suyunun ve havasının güzelliğinden dolayı, keyif ve içki düşkünü eski İstanbullular, bu kebapla rakı ve şarap içmek için ilkbaharda kira arabaları ile Büyükdere'ye giderlerdi.

Büyükdere Mesiresi V:407c.

Büyükdere Meyve Islah Enstitüsü II:364b.

Büyükdere Piyasası Eskiden, yaz mevsimini geçirmek için Büyükdere'ye gidenler, akşam ezanından sonra gazinolar çevresinde, Çırçır'da gezmeye çıkarlar, Sular'a kadar yürürler, uzaktan yansıyan kemani Tatyos'un, kanuni Şemsi'nin, Karakaş'ın ve Yuvakim'in müziklerini dinlerler; orman içlerinde dolaşırlardı. Bu gece gezileri erkekler içindi.

Büyükdere Spor Kulübü 9 Eylül 1946'da Büyükdere'de kurulan spor ve gençlik kulübü. Merkezi Büyükdere Muhtarlığı'ndaydı. Başkanı Reşat Pamir, yönetim kurulu üyeleri Naim Özağa, Kenan Acargöz, Mustafa Topsakal, Salahaddin Okumuşoğlu, Yusuf Topçuoğlu, Suphi Özel'di.

Büyükdere Ustası Bostancı Ocağı'na mensup olup Büyükdere'deki hasbahçe ile koru ve çayırlara bakan, ayrıca köyün güvenliğini sağlayan görevli. Büyükdere ustaları, buyruklarındaki bostancı ve bahçıvanları çalıştırarak saray için meyve ve sebze de yetiştirir, fazla ürünü ise İstanbul'da sattırırlardı.

Büyükdere Vapuru *mad. II:364b.*

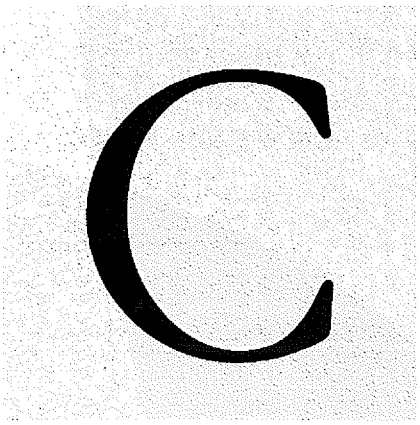
Büyükdoğan Tepesi II:230a.

Büyükotlukçu Yokuşu Sarnıcı *mad. II:364b.*

Büyükşehir Belediye Başkanlığı III:305b.

Büyükşehir Belediyesi *bak.* Belediye

Büyükşehir Belediyesi Mezarlıklar Müdürlüğü VII:560a.

Cabir Camii *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

Cabir Türbesi *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

Cadaloz Resimli mizah gazetesi. 4 Nisan 1911-2 Eylül 1911 arasında haftada iki kez yayımlandı. Sorumlu müdürü Haydar Rüşdi, Hüseyin Nazmi, imtiyaz sahibi ve başyazarı Nureddin Rüşdi'ydi.

Caddebostan *mad. II:365a,* III:25a, VII:49a, 497b.

İlgili maddeler:

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi (KSM) IV:340b

Ragıb Paşa Köşkleri VI:296c

Rufinianai Sarayı VI:345a

Caddebostan Gazinosu III:379c.

Caddebostan Plaj Gazinosu II:388a.

Caddebostan Plajı II:365b.

Caddebostan Vapuru *mad. II:365b,* 307c.

Cadde-i Kebir *bak.* İstiklal Caddesi

Cadı Mizah gazetesi. 1919'da haftada iki kez yayımlanıyordu. İmtiyaz sahibi ve yazarı Mehmed Fethi, yazı işleri müdürü Zeki Halid'di.

Cadı Bostanı VII:497b.

Café Bristol V:113b.

Café Concordia II:216c.

Café de Byzance II:216c.

Café de Commerce I:511c.

Café de la Paix IV:422b.

Café d'Europe III:177a.

Café du Croissant Taksim Meydanı'nda, maksemin yanında yer alan büyük bir kafeydi. 1860'larda açılmıştı. Bugünkü Talimhane semti o zaman adından da anlaşılacağı gibi Taksim'deki Topçu Kışlası'nın atış ve talim alanıydı. Café du Croissant o denli geniş bir alan üzerinde kuruluydu ki, daha sonraları aynı zamanda bir tiyatro salonuna dönüştürüldüğünde 2.000 kişilik izleyici kapasitesi olmuştu. Akustik düzeni bu geniş salona uygun düşecek şekilde kurulamadığından, kafenin tiyatro olarak işlevi fazla uzun olmadı. Bir süre sonra kafe de kapandı.

Café du Luxembourg II:216c.

Cafer Ağa (ö. 1577) II:365c.

Cafer Ağa Camii *mad. II:365c.*

Cafer Ağa Medresesi *mad. II:365c,* I:461a, VII:317c.

Cafer Ağa Medresesi Kültür Merkezi II:366c.

Cafer Ağa Mescidi *mad. II:366c.*

Cafer Bey (Kızılhisarlı) VI:155a.

Cafer Çelebi (ö. 1515, Tacizade) *mad. II:367a,* 85c, III:64a, 508a, IV:255a, V:196c, VI:169b, VII:150c.

Cafer Efendi (ö. 1630) II:105c, V:383b.

Cafer Efendi (ö. 1643, Şeyh Seyyid Keşfî) IV:550a, V:354b, VII:110b.

İlgili madde:

Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549c

Cafer Efendi (*Risale-i Mimariye* yazarı) V:354b.

Cafer Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Kıztaşı'nda bulunduğu bilinen Cafer Efendi Medresesi 1918'deki Fatih yangınında yanmış ve hiçbir izi kalmamıştır.

Cafer Paşa (?, ? - 1587, İstanbul) Vezir. Sarayda silahdarlığa kadar yükseldi. El yazısının benzerliğinden dolayı I. Süleyman'ın (Kanuni) son günlerinde ve hattâ ölümünden (1566) sonra bazı gerekli emirler ona yazdırıldı. Bu hizmetinin karşılığında yeniçeri ağalığına getirildi ve Sokollu Mehmed Paşa'nın damadı oldu. Büyük İstanbul yangınındaki ihmali nedeniyle 1569'da görevden alındı. Daha sonra Sokollu'nun yardımıyla Rumeli beylerbeyi ve kubbe veziri oldu.

İlgili madde:

Cafer Paşa Külliyesi II:367c

Cafer Paşa (?, ? - 1609, İstanbul) Devlet adamı. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği yaptıktan sonra 1593'te kubbealtı vezirliğine getirildi. Fatma Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Mısır beylerbeyliği, Tuna muhafızlığı ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:503a.

Cafer Paşa (?, ? - 1635, Belgrad) Devlet adamı. Vezir rütbesiyle 1632'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz seferi sırasında korsanlarla çarpışırken gemisinin yanması nedeniyle 1634'te görevden alındı. Budin beylerbeyliğine gönderildi, ama ertesi yıl IV. Murad'ın emriyle öldürüldü.

III:452c.

Cafer Paşa Kasrı IV:410b.

Cafer Paşa Külliyesi *mad. II:367c,* VII:239b.

Caferâbâd Tekkesi II:134b, 136c, VII:118c, 214c.

Caferağa *mad. II:369c.*

İlgili madde:

Cafer Ağa Camii II:365c

Caferdem Paşa V:118b.

Caferoğlu, Ahmet V:169c, 209a.

Caffi, Ippolito *mad. II:369c.*

Cağalazade İbrahim Bey Çeşmesi Edirnekapı'da, Fevzi Paşa Caddesi üzerindedir. Edirnekapı Hamamı'nın önünde bir çıkıntı oluşturur. Kitabesinden anlaşıldığına göre, I. Süleyman'ın kızı Mihrimah Sultan burada bir çeşme yaptırmış, daha sonra bir yangın neticesi çeşmenin harap olması üzerine Cağalazade İbrahim Bey 1142/1729'da yeniden yaptırmıştır. Kesme taştan, klasik üslupta bir çeşmedir. Mermer aynataşı kabartma motiflerle süslüdür. Antakyalı şair Şehdi Mustafa Efendi'nin yazdığı kitabesi, çeşmenin sivri kemerinin altındadır. Yine mermerden yapılmış olan teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

V:456a.

Cağalazade Sarayı II:370b.

Cağalazadeler *mad. II:370a.*

Cağaloğlu *mad. II:370c,* 556c, IV:144c, 174b, VII:11c, 495b.

İlgili maddeler:

Acımusluk Sokağı Sarnıcı I:64b

Bâbıâli Caddesi I:524a

Cağaloğlu Hamamı II:371c

Çatalçeşme Mescidi II:479b

Damat İbrahim Paşa Darülhadisi II:546c

Düyun-ı Umumiye Binası III:111c

Fatma Sultan Camii III:273c

Gümüşhanevî Tekkesi III:448a

Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c

Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489a

İnkılap Kitabevi IV:175b

İran Elçiliği Binası IV:189c

İstanbul Kız Lisesi IV:228c

İstanbul Lisesi IV:232a

İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:531c

Mahmud I Çeşmesi V:253b

Mahmud Nedim Paşa Türbesi V:267c

Nafıa Nezareti Binası VI:25c

Nallı Mescit VI:42a

Nuruosmaniye Sarnıcı VI:104b

Remzi Kitabevi VI:314c

Rüstem Paşa Medresesi VI:374c

Şengül Hamamı VII:160a

Valide Mektebi VII:363b

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Cağaloğlu, Ali III:413c.

Cağaloğlu Anadolu Lisesi II:371b, VII:364a.

İlgili madde:

İstanbul Kız Lisesi IV:228c

Cağaloğlu Büro Yönetimi ve Sekreterlik Kız Meslek Lisesi II:371b.

Cağaloğlu (Cığalazade) Yalısı II:163b, 164c, 172a.

Cağaloğlu Fırını II:371a.

Cağaloğlu Hamamı *mad. II:371c,* III:541b, V:249c.

Cağaloğlu İttifakı II:371a.

Cağaloğlu Kız Enstitüsü Lisesi II:371b.

İlgili madde:

Kız Meslek Liseleri V:12a

Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi II:371b.

Cağaloğlu Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, halen İstanbul Erkek Lisesi olarak kullanılan Düyun-ı Umumiye binasının yerindeki Çifte Saraylar'ın (Cağaloğlu/Cağalazade Sarayı) civarındaki Hoca Kasım Camii'nin yakınında yer aldığı anlaşılmaktadır. *Hadîka*'da Sadrazam Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) üstadı Hoca Kasım tarafından yapımına başlanan, ancak bânisinin vefatından sonra Rüstem Paşa tarafından minber eklenerek camiye dönüştürülüp tamamlanan mescidin (Tekke Mescidi) yakınında aynı şahıs tarafından inşa ettirildiği, III. Ahmed döneminde (1703-1730) tekkenin, bitişiğindeki sarayın arazisine katılıp yıktırıldığı, bunun yerine tekkenin karşısındaki bir meskenin verildiği bildirilmektedir. Tekkenin, yakınındaki mescitle ve Rüstem Paşa'nın mescidin karşısında teberrüken inşa ettirdiği medrese ile aşağı yukarı aynı tarihte (965/1557-58) yaptırıldığı ve bu yapılarla birlikte küçük bir külliye oluşturduğu düşünülebilir. Nitekim III. Ahmed döneminden sonra tekke faaliyetini sürdürmüş, 18. yy'ın son çeyreğine ve 19. yy'ın ilk yarısına ait kaynaklarda çeşitli adlarla (Cağaloğlu, Kadirî, Kadirîler) zikredilmiştir. Başlangıçta hangi tarikata bağlı olduğu tespit edilemeyen tekkenin bu dönemlerde Kadirîlik ve Rifaîlik arasında el değiştirdiği, ayin gününün pazartesi olduğu ve 19. yy'ın ikinci çeyreğinde ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Cahitler Tiyatrosu 1962-1963 sezonunun başında Cahide Sonku ile Cahit Irgat'ın İstanbul'da oluşturdukları tiyatro topluluğu. Toplulukta Demir Akkartal, Ayfer Temizsoy, Necdet Selçuk Ar, Avni Arul ve Erdoğan Tuncel yer aldılar. Site Tiyatrosu'nda *Dişi Örümcek* ve *Ocak* adlı oyunları sahnelediler. Kısa bir süre sonra dağıldılar.

Caillol, Jacques V:309c.

Caivano, Vincenzo V:235b.

Caize Yasal ve açık rüşvet olarak kamu görevlerine atananlardan alınan para ve hediyeler. Vezirlik rütbesi verilenler, eyalet valiliklerine atananlar, mansıp ve memuriyet elde edenler, padişaha, sadrazama ve atamada etkisi olan diğerlerine, belirli oran ve miktarlarda, ubudiyet, bohça-baha, pişkeş akçesi, hediye-baha, genel olarak da cevaiz (caizeler) adı altında para ve hediye sunmaktaydılar. III. Selim (hd 1789-1807) caize geleneğini bir düzene sokmaya çalışınca bu kez gizli ve gayri meşru rüşvet yolu açıldı. Tanzimat'a değin, ferman harcı, evamir harcı, tebşiriye, kudumiye vb adlar altında caize geleneği sürdü. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra ise yasal rüşvet yasaklandığından gizli rüşvet geleneği yerleşti. Şairlere ve sanatçılara beğenilen eserlerinden dolayı padişah ve vezirlerce verilen ödellere de caize denirdi.

Calamote VII:497c.

Calan, Cemal (Arap) III:4a, VII:349c.

Calleja, Antoine *mad. II:372b,* 297a.

Cambaziye Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Veled-i Karabaş, Uzun Yusuf, Arabacı Beyazıt, Ali Fakih, Hacı Hamza mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.831'dir.

Camcılık *mad. II:372b,* I:475c, V:482b.

İlgili maddeler:

Modiano Cam Fabrikası V:482b

Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası VI:228c

Camekân 19. yy'da Avrupa'dan İstanbul'a gelen, buradan da Anadolu'ya yayılan cam bölmeli mekân. Sofalara, hamam bölmelerine, misafir odalarına yapılan camekânların renkli veya renksiz camları en çok İtalya'dan ithal ediliyor; bunlar bir tür vitray tekniğiyle işlenerek camlı oda, camekân odası da denen çiçeklikler, küçük soyunma yerleri ve sohbet mekânları yapılıyordu.

Cami Avlusu Sergisi Eski İstanbul'da bazı büyük camilerin avlularında ramazan ayında, satış yapmak üzere sergi açılması bir gelenekti. Halk Bayezid, Eyüb Sultan, Fatih, Ayasofya, Kılıç Ali Paşa camileriyle, Yeni Cami avlularında açılan sergilerden ramazan ihtiyaçlarını ucuz olarak temin ederdi. Cami sergileri 1920'li yılların ortalarından sonra açılmaz olmuştur. Günümüzde ramazan ayında Sultan Ahmed Camii avlusunda kitap fuarı açılmaktadır.

Cami Dersleri *mad. II:374b,* 420a, III:139a, VI:523a.

Cami Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Postane, Yayla, İstasyon mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.818'dir.

Camialtı Rıhtımı VI:333c.

Camialtı Tersanesi *mad. II:375a,* III:426c, IV:10a, VII:223a, 254a.

İlgili madde:

Tersane-i Âmire VII:253c

Camialtı Vapurları *mad. II:375b,* III:500c.

Cami-i Kebir Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kasımpaşa Külhanı Sokağı'ndadır. Güzelce Kasım Paşa tarafından 16. yy'da külliyesinin bir parçası olarak inşa ettirilmiş bir çifte hamamdır. Evliya Çelebi bu hamamdan *Seyahatname*'sinde "eski, havası hoş, güzel yapılmış bir hamamdır ki, suyu tatlıdır" diye söz etmektedir. Moloz taş ve tuğla ile inşa edilmiş olan bu yapı bugün harabe halindedir.

Cami-i Kebir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Keçeci Piri, Kulaksız, Kadı Mehmet, Küçük Piyale, Yahya Kâhya, Çatma Mescit, Bedrettin mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.206'dır.

II:221a, IV:10a.

Camiler *mad. II:375c.*

İlgili maddeler:

Abbas Ağa Camii I:7b

Abdî Çelebi Camii I:12a

Abdülhamid I Külliyesi I:36a

Acem Ağa Mescidi I:60c

Âdilşah Kadın Camii I:84b

Ağa Camii I:91b

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi I:95b

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:96c

Ağalar Camii I:97c

Ahî Çelebi Camii I:104a

Ahmed Ağa Camii I:118c

Ahmed Çelebi Mescidi I:121a

Ahmediye Külliyesi I:136a

Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b

Akseki Kemaleddin Mescidi I:165a

Akşemseddin Mescidi I:171b

Ali Fakih Camii I:193a

Ali Kethüda Camii I:193c

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi I:204b

Altunizade Külliyesi I:230c

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Anadoluhisarı Camii I:258c

Arabacı Bayezid Mescidi I:287b

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Arap Camii I:294a

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi I:296b

Asariye Camii I:339a

Aşçıbaşı Camii I:359b

Âşık Paşa Külliyesi I:364c
Atik Ali Paşa Camii I:403a
Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c
Atik Mustafa Paşa Camii I:406a
Atik Valide Külliyesi I:407c
Ayakapı Mescidi I:438c
Ayasofya I:446b
Ayazma Camii I:471b
Ayvansaray Mescidi I:496a
Aziziye Camii I:510c
Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi I:516c
Bağodaları Mescidi I:534b
Bakî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2c
Bâlâ Külliyesi II:6b
Balaban Ağa Mescidi II:9b
Bâlî Paşa Camii II:27b
Baltalimanı Camii II:34a
Başıbüyük Camii II:79c
Bayezid Ağa Camii II:87a
Bayezid Külliyesi II:87a
Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b
Bayram Paşa Külliyesi II:100a
Bebek Camii II:116a
Bedreddin Mescidi II:122c
Behram Çavuş Camii II:123a
Beykoz Camii II:195c
Beylerbeyi Camii II:203b
Bıçakçı Mescidi II:227b
Bodrum Camii II:263b
Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii II:265b
Bostancı Camii II:304b
Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c
Bulgurlu Mescidi II:333a
Burmalı Mescit II:340a
Bursa Tekkesi Mescidi II:340c
Büyükdere Camii II:363b
Cafer Ağa Camii II:365c
Cafer Ağa Mescidi II:366c
Canfeda Kadın Mescidi II:384a
Cerrah Mahmud Efendi Camii II:410c
Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411a
Cevri Usta Camii II:423c
Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a
Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b
Cihangir Camii II:431a
Çadırcı Mescidi II:458c
Çakır Ağa Mescidi II:461b
Çakırcıbaşı Camii II:461c
Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a
Çatalçeşme Mescidi II:479b
Çavuşbaşı Camii II:480c
Çinili Külliyesi II:519c
Çivizade Kızı Mescidi II:524a
Çorlulu Ali Paşa Camii II:527b
Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c
Çukurcuma Camii II:539a
Daltaban Mescidi II:544b
Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c
Davud Ağa Mescidi III:6c
Davud Paşa Külliyesi III:7a
Dâye Hatun Camii III:12b
Defterdar Camii III:16c
Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22a
Derviş Ali Mescidi III:38a
Dizdariye Camii III:73b
Dolmabahçe Camii III:88a
Duhanizade Mescidi III:104c
Düğmecibaşı Mescidi III:107a
Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c
Emin Bey Camii III:157c
Emin Sinan Mescidi III:158a
Emirgân Camii III:169a
Esekapı Mescidi ve Medresesi III:199c
Eski İmaret Camii III:203b
Evliya Camii III:234b
Eyüb Sultan Külliyesi III:237a
Fatih Külliyesi III:265c
Fatih Mescidi III:270b
Fatma Sultan Camii III:273c
Fenarî İsa Camii III:277b
Feneryolu Camii III:290b
Ferhad Paşa Camii III:291c
Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi III:294b
Fethiye Camii III:300b
Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b
Firuz Ağa Camii (Divanyolu) III:321a
Firuz Ağa Camii (Tophane) III:321b
Fuad Paşa Camii III:341b
Galib Paşa Camii III:373b
Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c
Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a
Göztepe Camii III:415c
Gureba Hastanesi Camii III:433a
Gül Camii III:434a
Gülfem Hatun Camii III:438a
Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c
Hacı Ali Paşa Camii III:467c
Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468a
Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c
Hacı Evhad Külliyesi III:473b
Hacı Halil Mescidi III:475c
Hacı Hasanzade Mescidi III:476c
Hacı Hüsrev Camii III:477a
Hacı Kadın Camii III:477b
Hacı Ömer Mescidi III:478a
Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b
Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a
Hamam Camii III:536b
Hamidiye Camii III:543c
Hasan Çelebi Mescidi III:562c
Haseki Külliyesi IV:4c
Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c
Hıramî Ahmed Paşa Mescidi IV:66c
Hırka-i Şerif Camii IV:68a
Hidayet Camii IV:71a
Hobyar Mescidi IV:80b
Hoca Hamza Mescidi IV:80c
Hoca Kasım Günani Mescidi IV:81b
Hocapaşa Camii IV:81c
Hünkâr Kasırları IV:100b
Hünkâr Mahfilleri IV:102a
Hürrem Çavuş Camii IV:103b
Hüsrev Paşa Külliyesi IV:109a
İbn Meddas Mescidi IV:119b
İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c
İbrahim Paşa Mescidi IV:127c
İmrahor Camii IV:166a
İmrahor Mescidi IV:168b
İranlılar Mescidi IV:192a
İshak Paşa Camii IV:197b
İskender Paşa Camii IV:206c
İskender Paşa Külliyesi IV:207a
İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c
İstavroz Camii IV:256c
İvaz Efendi Camii IV:310a
Kabataş Camii IV:327a
Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b
Kadı Mescidi IV:328c
Kâğıthane Mescidi IV:383c
Kalenderhane Camii IV:396b
Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400a
Kamer Hatun Camii IV:402b
Kandilli Camii IV:410c
Kantarcılar Mescidi IV:417c
Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c
Kaptan Paşa Camii IV:434a
Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a
Kara Davud Paşa Camii IV:438a
Karaköy Mescidi IV:456c
Kariye Camii IV:466a
Kartaltepe Camii IV:473b
Kasap Demirhan Mescidi IV:476c
Kasap İlyas Camii IV:477b
Kasım Ağa Camii IV:479c
Kasım Çavuş Camii IV:480b
Kâtip Kasım Camii IV:491a
Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491a
Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Üsküdar) IV:505c
Kaysunizade Mescidi IV:511c
Kazancı Mescidi IV:512a
Kefeli Mescidi IV:517c
Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522a
Kepenekçi Sinan Mescidi IV:548a
Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a
Kınalıada Camii IV:562b
Kısıklı Camii V:6c
Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c
Koca Ragıb Paşa Külliyesi V:34c
Köprülü Külliyesi V:89a
Kuleli Bahçe Camii V:117b
Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b
Küçük Ayasofya Camii V:146c
Küçük Efendi Külliyesi V:150a
Külliyeler V:165a
Kürkçübaşı Camii V:172a
Kürkçübaşı Mescidi V:172b
Laleli Külliyesi V:190c
Levent Camii V:209a
Lütfi Paşa Mescidi V:231b
Mahmud Ağa Camii V:265b
Mahmud Paşa Külliyesi V:268c
Makbul İbrahim Paşa Camii V:277a
Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279a
Manastır Mescidi V:287b
Marpuççular Mescidi V:304a
Mecidiye Camii (Çırağan) V:314c
Mecidiye Camii (Yeşilköy) V:316a
Mehmed Ağa Külliyesi V:355c
Mehmed Paşa Camii V:363a
Melek Hatun Mescidi V:386c
Mercan Ağa Camii V:393c
Merkez Efendi Külliyesi V:396b
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402a
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b
Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a
Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a
Mihrişah Hatun Camii V:457c
Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b
Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b
Mimar Ağa Mescidi V:467a
Mimar Hayreddin Mescidi V:467c
Mimar Sinan Mescidi V:468c
Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475a
Mismârî Şücâ Mescidi V:476c
Molla Aşkî Mescidi V:483a
Molla Çelebi Camii V:483a
Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) V:485b
Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafapaşa) V:485c
Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a
Murad Paşa Külliyesi V:518a
Muradiye Camii V:519b
Mustafa III Camii V:554a
Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a
Nallı Mescit VI:42a
Neslişah Camii VI:67a
Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) VI:85c
Nişancı Mehmed Paşa Camii (Kumkapı) VI:87a
Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c
Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a
Nusretiye Camii VI:105a
Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a
Odalar Camii VI:120c
Orta Camii VI:140c
Ortaköy Camii VI:143a
Osman Ağa Camii VI:159a
Osman Reis Camii VI:164a
Parmakkapı Mescidi VI:225b
Paşalimanı Camii VI:230a
Pirî Mehmed Paşa Külliyesi VI:251a
Piyale Paşa Külliyesi VI:254c
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a
Revanî Çelebi Mescidi VI:320b
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c
Rüstem Paşa Camii VI:371b
Sa'dâbâd Camii VI:386b
Sahaf Muslihiddin Mescidi VI:406a
Sahrayıcedit Camii VI:410c
Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi VI:448b
Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456c
Sefer Kethüda Mescidi VI:489a
Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi VI:489b
Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi VI:489c
Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490c
Selçuk Sultan Camii VI:497c
Selimiye Camii VI:512c
Semiz Ali Paşa Camii VI:520a
Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c
Seyyid Ömer Camii VI:545b
Silahî Mehmed Bey Mescidi VI:553a
Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII:2c
Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) VII:4a
Sinan Paşa Mescidi VII:5a
Sofular Camii VII:24a
Soğanağa Mescidi VII:25c
Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VII:31c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a
Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34a
Solak Sinan Camii VII:35b
Suadiye Camii VII:50c
Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a
Sultan Selim Külliyesi VII:62a
Süleyman Ağa Mescidi VII:92b
Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a
Süleymaniye Külliyesi VII:96b
Şah Sultan Camii VII:124c
Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b
Şah Sultan Külliyesi VII:127a
Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a
Şehzade Külliyesi VII:152a
Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c
Şeyh Murad Külliyesi VII:168b
Şeyh Süleyman Mescidi VII:172a
Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c
Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII:177a
Şişli Camii VII:185c
Şüheda Mescidi VII:188c
Tahir Efendi Camii VII:190b
Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194b
Tatlıkuyu Mescidi VII:224c
Teşvikiye Camii VII:257b
Tezkireci Osman Efendi Camii VII:261b
Timurtaş Mescidi VII:271a
Toklu Dede Mescidi VII:272c
Tüccarbaşı Camii VII:307a
Üç Mihraplı Camii VII:333a
Üçbaş Mescidi VII:333c
Üçler Mescidi VII:334a
Ümraniye Camii VII:339b
Üryanîzade Mescidi VII:342c
Üskübiye Mescidi VII:343a
Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b
Valide Camii VII:360b
Vaniköy Camii VII:368a
Vefa Kilise Camii VII:373c
Yarhisar Mescidi VII:439c
Yatağan Camii VII:442c
Yavaşça Şahin Mescidi VII:443c
Yavuz Er Sinan Camii VII:446c
Yeni Cami Külliyesi VII:464c
Yeni Valide Külliyesi VII:468c

Yeraltı Camii VII:502a

Yıldız Camii VII:514a

Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a

Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:538b

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Zeyrek Kilise Camii VII:555a

Zihni Paşa Camii VII:559b

Zühdî Paşa Camii VII:567c

Camili Han IV:426b.

Camlı Köşk Kış mevsiminde bahçe keyfi sürmek için düşünülmüş, cephelerı boydan boya camlı, üstü de camdan veya hafif çatılı bahçe odaları. Kürk, hırka giyilerek bazen mangal da götürülerek birkaç saat oturulur, evin sıkıcı havasından kurtulunurdu.

V:5b.

Camp, Maxime du III:329c, 375a.

Campanaki (Mimar) III:498a.

Can, Ayten IV:357b.

Can, Enise V:531a, VII:137c.

Can, Halil II:559b.

Canard, M. IV:221c.

Canaydın, Ahmed Nuri V:530c.

Canbazhane *mad. II:382c*, I:351c, III:138b.

Canberk, Eray (1940, İstanbul) Şair. İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde bir süre okudu. İlk şiirini *Yelken* dergisinde yayımladı. Şiirlerini *Kuytu Sular* (1969), *Sevda Türküleri* (1982), *Yüreğin Burkulduğu Zaman* (1983) adlı kitaplarda topladı.

Canbolat, Nuriye IV:354b.

Candan, Artaki (1885, Selanik - 1948, İstanbul) Ermeni asıllı besteci ve kanuni. Terziyan soyadını bırakıp Candan soyadını aldı. Mekteb-i Tıbbiye'deki öğrenimini yarıda bırakarak piyasada kanun çalmaya başladı. Sazına hâkim, tavrı ve üslubu güzel bir kanuni olarak büyük ün kazandı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde çaldı. Sahibinin Sesi plak şirketinin musiki müdürü olarak sayısız eserin plağa alınmasını sağladı. "Koklasam saçlarını", "Ruhumda bahar açtı", "Son hatıra" güfteli şarkıları dillerden düşmedi; plakları satış rekorları kırdı.

III:260c, IV:519b, VI:496c.

Candan, Hayrunissa IV:356a.

Candemir, Hayri Ragıp VII:376a.

Canegrati, Luigia IV:303c.

Canfeda Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Fındıklı'da, Meclis-i Mebusan Caddesi ile Canfeda Çıkmazı'nın kavşağında yer aldığı anlaşılan bu tekkeden geriye, iki mezarı içeren küçük bir hazire dışında hiçbir şey intikal etmemiştir. İnşa tarihi tespit edilemeyen tekkeye adını vermiş olan Canfeda Baba'nın şahidesinde vefat tarihi 1200/1785-86 olarak geçer. Diğer mezar ise Attar Hacı Süleyman'ın annesi Fatma Hatun'a (ö. 1794) aittir. II. Mahmud'un kızlarından Saliha Sultan'ın 1249/1834' teki düğününe davetli Halvetî şeyhleri arasında "Fındıklı'da Canfeda Tekkesi şeyhi Zakir Hafız Efendi"nin adı verilmekte 1256/1840 tarihli *Âsitane*' de pazar günü ayin icra edilen tekkelerin listesinde "Nakşîbendiyye'den Canfeda Tekkesi der Kabataş-arsadır" kaydı bulunmakta, daha sonraki tekke listelerinde adına rastlanmamaktadır.

Canfeda Kadın *mad. II:383b*, VI:96a.

İlgili maddeler:

Canfeda Kadın Çeşmesi II:383c

Canfeda Kadın Mescidi II:384a

Canfeda Kadın Çeşmesi *mad. II:383c.*

Canfeda Kadın Hamamı Beykoz İlçesi'nde Akbaba Köyü'ndeki Canfeda Kadın Camii'nin bir parçası olarak III. Murad döneminde (1574-1595) sarayda nüfuzlu bir kethüda olan Canfeda Saliha Kadın tarafından yaptırılmıştır. Şimdi sıcaklık kısmının kalıntıları görülebilen bu küçük hamamdan Evliya Çelebi "çift taraflıdır", Akbaba Köyü'nden de "hamamlı mamur bir köydür" diye bahsetmektedir.

Canfeda Kadın Mescidi (Beykoz) *mad. II:384a*, I:154a.

Canfeda Kadın Mescidi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Canfeda Camii Sokağı'nda, Nureddin Cerrahî Tekkesi'nin yanındadır. Kâhya Kadın veya Kethüda Kadın isimleri ile de tanınan caminin banisi Harem Kethüdası Canfeda Saliha Hatun'dur. 992/1584'te yapılmış, pek çok tamirlerle günümüze ulaşmış olan yapı son onarımlarını 1982 ve 1985 yıllarında görmüştür. Bu onarımlarda tek şerefeli, ince gövdeli minaresi yapılarak beden duvarları yükseltilmiş, içi ve dışı yenilenmiş, mihrap duvarı Kütahya çinileri ile bezenmiş, yeni bir ahşap minber koyulmuştur. Duvarlarında kesme taş ve tuğla almaşık olarak kullanılmıştır. Ahşap çatısının üzeri kiremit kaplıdır. Avlusunda şadırvan ve abdest muslukları bulunmaktadır.

II:383c, 414a.

Cange, Charles du I:216c, II:298c, V:60c.

Cankurtaran Eminönü İlçesi'nde, Topkapı Sarayı'nı çevreleyen Sur-ı Sultanî'nin hemen güneyindeki Ahırkapı ile Kumkapı arasındaki semt. Adı, Boğaziçi girişinde kazaya uğrayan teknelerdeki denizcileri ve yolcuları kurtarmak için kurulan cankurtaran (tahlisiye) istasyonlarından birisinin burada yer almasından gelmektedir. Cankurtaran Mahallesi'nin nüfusu (1990) 2.727'dir.

I:101b, 104a, VII:294c.

İlgili maddeler:

Büyük Saray II:346b

Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82a

İshak Paşa Camii IV:197b

İshak Paşa Hamamı IV:197c

Nea Ekklesia VI:57c

Topoi VII:294c

Cankurtaran Gençlik Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. Nevzat Üstünsoy, Safvet İlbayı, Tevfik Gencel ve arkadaşları tarafından 1953'te kuruldu. Forma renkleri lacivert-beyazdır. Kısa sürede gösterdiği başarılarla futbolda 3. lige kadar çıktı. Futbol dışında halter ve boks branşlarında da faaliyet göstermiş ancak pek başarılı olamamıştır.

Cankurtaran Mescidi I:101b.

Cankurtaran Öğretmen Evi VI:191b.

Canlı, Fikret VI:468b.

Canning, Stratford Redcliffe de I:47b, IV:112c, 175a, 565c.

Cano, Atanasios V:41a.

Canonica, Pietro II:217c.

İlgili madde:

Cumhuriyet Anıtı II:444c

Cansever, Edip *mad. II:384c*, 448b, IV:145a, V:406a.

Cansever, Fahrettin (1930, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımından yetişti. 1949-1955 arasında Beşiktaş'ta oynadı. Daha sonra futbolu Ankara'da Şekerhilal ve İstanbul'da Karagümrük takımlarında sürdürdü. 5 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı.

Cansever, Turgut (1921, Antalya) Mimar. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Aynı akademide öğretim üyesi, İstanbul ve Ankara belediyeleri ile İmar ve İskân Bakanlığı'nda danışman olarak çalıştı. Ağa Han mimarlık ödülü büyük jürisinde ve Avrupa Konseyi Türk delagasyonunda üyelik yaptı. 1980'de Ahmet Ertegün'ün evinin yenilenmesi ve Ankara Türk Tarih Kurumu binası ile 1992'de de Demir Konutları ile Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü aldı. Ayrıca Büyükada Anadolu Kulübü, İstanbul Beyazıt Meydanı düzenlemesi ve Diyarbakır Koleji gibi çalışmalarıyla çeşitli uluslararası ödüller kazandı.

II:187c, 453a, V:390a, 494a.

Cantemir, Constantin IV:418a

Cantürk, Hüsnü III:331a.

Canzuch, François IV:173a.

Canzuch, Joseph IV:173a.

Canzuch, Noel III:128b.

İlgili madde:

İngiliz Eczanesi IV:173a

Capitol I:188b, II:439c, 454c, 477a, VII:9b, 347a.

Caprice Lokantası I:249c.

Caracalla II:439c, VI:529a.

Caraffe, Armand Charles *mad. II:385a.*

Carakayt Basımevi III:183b.

Caranza, Ernest de (19. yy) Fransız fotoğrafçı. Société Française de Photographie üyesi olan Caranza, 1852'de İstanbul'a geldi. Anadolu'yu da gezerek, calotype tekniği ile çok sayıda fotoğraf çekti. Bunlardan 55 adedi ile hazırladığı albümü saraya takdim etti. Bu davranışı ve fotoğraflarındaki kalite nedeniyle kendisine "Sultan fotoğrafçısı" unvanı verildi. Konuları arasında Taksim Kışlası, Topkapı Sarayı, köşkler, İstanbul'un değişik görüntüleri vardı.

III:329c, IV:445a.

Caratheodory, Constantine IV:462b.

Carbognano, Cosimo Comidas de *bak.* Kömürciyan, Kosmas Komitas

Carceres IV:76c.

Cariye *mad. II:385a,* III:201a.

Cariyeler Dairesi VII:288a.

Cariyeler Hastanesi IV:13c.

Carlmann et Blumberg II:297c, 298a.

Carreri, Gemelli III:311a.

Cart Beyim Mizah dergisi. 1911'de yayımlandı. Müdürü Ahmed Reşad'dı.

Carter, Alan III:45c.

Caryan, F. III:183b.

Casa d'Italia *bak.* İtalya Evi

Caseneuve, Bernard Marius IV:159b.

Cassas, Louis-François *mad. II:386b,* 427a, 427b, IV:66b.

Cassius, Dion II:258a.

Castagneres, Pierre-Antoine de IV:418c.

Castellan, Antoine-Laurent *mad. II:386c,* III:420b, IV:66b.

Caston, Vicomte Alfred de VI:321c.

Castro, Marcel V:276c.

Castrum Sanctae Crucis II:408a.

Cav, Cavit II:246a.

Cavid Ağa Camii ve Tekkesi Beşiktaş İlçesi'nde, Ortaköy'de, Osmanlı döneminde Küçük Ayazma adıyla tanınan mevkide bulunmaktaydı. Boğaziçi Köprüsü çevre yollarının yapımı sırasında, 1970'li yılların başında yıktırılan bu bina II. Abdülhamid'in musahiblerinden Cavid Ağa tarafından yaptırılmıştır. Kâgir duvarlı, ahşap çatılı bir yapı olduğu, minaresinin pencereli bir şerefe ile donatıldığı bilinmektedir. B. Turnalı ile E. Yücel, İstanbul tekkelerinin dökümünü içeren kaynaklarda adı geçmeyen bu tesisin aynı zamanda bir Nakşibendî tekkesi olarak faaliyet gösterdiğini, Eyüp'teki Baba Haydar Tekkesi postnişini Hafız Mehmed Murad Efendi'nin 1920'lerde bu cami-tekkenin imaret ve meşihat görevlerini üstlendiğini tespit etmişlerdir. Cavid Ağa'nın ayrıca burada bir de mektep yaptırdığı anlaşılmaktadır.

Cavit Bey V:308a, VI:380c, 536b.

Cavkaytar, Yücel (1948, İstanbul - 1967, Stockholm) Okçu. Ok sporuna, semti olan Kulaksız'da (Kasımpaşa) Okspor Kulübü'nde başladı. Kısa zamanda büyük varlık gösterdi. 14 yaşındayken okçuluk milli takımına alındı. 1962'de Avrupa gençler şampiyonluğunu kazandı. Ertesi yıl hastalanıp önemli bir ameliyat geçirdi. Ancak iyileşip spor sahalarına tekrar dönmesi mümkün olamadı. Tedavi için ailesi tarafından İsveç'e götürüldü. Orada kan kanserinden öldü.

Cayol, Henry V:309c.

Caz *mad. II:387a.*

Caz Kulüpleri IV:144a.

Cazım Dede (ö. 1875) V:421c.

Cebe Ali Bey *mad. II:389b,* V:329c, VII:496a.

İlgili madde:

Cibali II:428a

Cebeci Hanı *mad. II:389c.*

Cebeci Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sultan Çiftliği, Malkoçoğlu, Habibler, Gazi, Ellinci Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.660'tır.

Cebeci Ocağı *mad. II:390a,* I:190c, II:389b, IV:432c.

İlgili madde:

Cebehane II:390c

Cebeciköy Kemeri *bak.* Güzelcekemer

Cebehane *mad. II:390c,* I:325c, 345c.

Cebehane Meydanı II:43c, 44c, 390c.

Cebehane Odaları II:123b.

Cebeköy Deresi II:154a.

Cebesoy, Ali Fuat (1882, İstanbul - 1968, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral oldu. Kurtuluş Savaşı'nda batı cephesi komutanlığı ve Moskova büyükelçiliği yaptı. TBMM başkanlığına (1948-1948) seçildi. 10. (1954-1957) ve 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:436c.

Ced, Necib V:234a.

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi *mad. II:391a.*

Cedid Ali Paşa Medresesi *mad. II:391c.*

Cedid Altın İstanbul'da, 1696'da II. Mustafa'nın adına kesilen 300 akçe değerinde altın paraydı. Dinar-ı cedid de denmişti. Bu yeni paranın basılmasındaki başlıca gerekçe, önceki İstanbul altınlarının ayarca yüksek olması nedeniyle tüccarlar tarafından toplanıp Mısır'a götürülmesi, orada daha düşük ayarlı "şerifi" altınları ile değiştirilmesi işlemini önlemekti. Cedid altınının önceki tüm altınlardan farkı tuğralı olmasıydı. II. Mahmud adına 1818'de basılan altınlara da "cedid rumi" ve "cedid altını" denmişti.

Cedid Beşir Ağa Medresesi Bozdoğan Kemeri yakınında bulunuyordu. I. Mahmud'un hazinedarı Beşir Ağa tarafından 18. yy'ın ortasında inşa ettirilmiştir. Küçük ölçüde, ikisi bir kişilik, biri iki kişilik üç hücresi, geniş bir avlusu, çamaşırhane, gusülhane ve helası bulunan, bir medreseydi.

Cedid Hacı Dede Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, İnadiye-Tunusbağı arasında, Tavaşi Hasan Ağa Mahallesi'nde bulunan bu tekke, 16. yy'ın sonlarına ait Bali Çavuş Mescidi'ne, "Cedid Hacı Dede" lakaplı, muhtemelen Kadirî tarikatına bağlı bir şeyhin meşihat koydurması sonucunda tesis edilmiştir. Kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmekte ve burada tekkenin söz konusu mescidin içinde faaliyet gösterdiği belirtilmektedir. 19. yy'a ve 20. yy'ın ilk çeyreğine ait belgelerde burası, ayin günü pazar olan bir Kadirî tekkesi olarak kayıtlıdır. Dahiliye Nezareti'nin R. 1301/1885-86 tarihli istatistik cetvelinde tekkede ikâmet edenlerin adedinin belirtildiği sütun boş bırakılmıştır. İ. H. Konyalı, Cumhuriyet döneminin başlarında harap durumda olduğu tespit edilen mescit-tekkenin 1941'de tamamen ortadan kalkmış bulunduğunu bildirir.

Cedid İslambol İstanbul'un adını taşıyan ve 1715'te III. Ahmed'in adına basılan altın para. Bunun bir yüzünde tuğra, diğer yüzünde ise "duribe fi İslambol" yazısı vardı. Bu paraya "sikke-i cedid-i zer-i İslambol" da denmekteydi.

Cedid Mehmed Efendi Medresesi *mad. II:392c,* III:437a, VII:65c, 317c.

Cedid Zer-i Mahbub III. Mustafa döneminde (1757-1774) İstanbul'da basılan altın para. Halk arasında kısaca "zer-i mahbub", "mahbub altını" da denmekteydi.

Cedulini, Pietro V:205a.

Cedvel-i Sim IV:384b.

Ceht Aylık siyasi, iktisadi, edebi dergi. 1910 ?-1914 ? arasında yayımlandı. Kurucusu Abdullah Cevdet'ti.

Celal (Sakallı) *mad. VI:420c,* III:515b.

Celal Muhtar IV:334b.

Celal Sahir I:72b, IV:345b.

Celaleddin Efendi (ö. 1842) V:70c, VII:111b.

Celaleddin Ergun Çelebi (ö. 1373) V:423a.

Celali İsyanları V:9a.

Celeb Hacı Mehmed Ağa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin yakınında, Tetimmeler Caddesi, Keres-

teciler Sokağı ve Testereciler Sokağı arasında bulunuyordu. Bânisi Kalkandelenli Celeb Hacı Mehmed Ağa'dır. Dört hücresi fevkani olmak üzere on beş hücresi olan bu medrese ve müştemilatından hiçbir iz kalmamıştır.

VI:419b.

Celeb Taifesi Trakya ve Rumeli ile Anadolu'dan küçükbaş ve büyükbaş hayvan toplayıp İstanbul'a getiren toptancılar. Celeb-keşan, koyun tüccarları da denen bu kesimin, kendi aralarında anlaşarak hayvan sevkıyatını durdurmaları veya azaltmaları İstanbul'da et sıkıntısına neden olurdu. İstanbullular, özellikle de saray halkı arasında ise "celeb" sözcüğü "hayvan" anlamında, aşağılayıcı bir söz olarak kullanılırdı.

Celepoğlu, Kosta I:413a.

Cellat Çeşmesi *bak.* Siyaset Çeşmesi

Cellat Mezarlığı II:394b.

Cellatlar *mad. II:393b.*

İlgili madde:

Ali (Kara) I:189b

Celvetîlik *mad. II:394b,* I:13b, 43c, II:104c, III:42c, 531a, 533c, IV:15b, 49a, 367c, 372c, 506b, V:149b, 384b, VI:163c, 394c, 492a, 492c, VII:236b, 330a, 414c, 477b.

İlgili maddeler:

Aziz Mahmud Hüdaî I:505b

Bayramîlik II:104b

Halvetîlik III:533b

Tarikatlar VII:213a

Cem (Mizah dergisi) *mad. II:397c.*

Cem, Cemil (1882, İstanbul - 1950, İstanbul) Karikatürcü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve Paris'te siyasal bilimler eğitimi gördü. Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde dışişleri görevlisi olarak çalıştı. 1910-1912 ve 1927-1928 arasında *Cem* adlı mizah dergisini çıkardı. 1914-1918 arasında Sanayi-i Nefise Mektebi müdürlüğü görevini üstlendi. "Üstat Cem" diye anılan ve karikatürlerinin alt yazılarında gösterdiği mizah ustalığıyla tanınan sanatçının, *Cem* adlı II. Abdülhamid'in 20 karikatüründen oluşan bir albümü vardır.

Cem, Cemil Cahit (1909, İstanbul - 1958, İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen. Freiburg Üniversitesi'nde okudu. Türkiye'ye döndüğünde *Resimli Mecmua*'da çalışmaya başladı (1926). *Resimli Ay, Resimli Hikâye, Büyük Gazete, Tan* ile çeşitli dergi ve gazetelerde çalıştı. Uzun süre Türkiye Yayınevi'nin yazı işleri yönetmenliğini üstlendi. İstanbul Radyosu'nda yaptığı konuşmalarıyla zamanının hoşsohbet ve nüktedan bir kişisi olarak tanındı. Birçok roman ve öykü kitabının yanında, *Pardayanlar* adlı 10 ciltlik çevirisi vardır.

Cem, İsmail (1940, İstanbul) Gazeteci, siyaset adamı. Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. *Cumhuriyet* ve *Milliyet* gazetelerinde çalıştı. TRT genel müdürlüğüne getirildi (1974); Milliyetçi Cephe döneminde görevden alındı. Kurucuları arasında yer aldığı *Politika* gazetesinde başyazarlık yaptı. 1983'ten sonra Sosyal Demokrat Halkçı Parti'de görev aldı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçildi.

III:44c, V:464c.

Cem, Mehmed Cemil II:71a.

İlgili madde:

Cem II:397b

Cem Sultan (Şehzade) II:84a, V:330b.

Cemaat Tanzimat'ın ilanına kadar, İstanbul'daki esnaf sınıflarına "cemaat" denildiği gibi kapıkulu ocaklarında bölüklere "cemaat ortaları", sarayda ise belirli hizmetleri yürüten personele yine "cemaat" denmekteydi. Tanzimat'ı izleyen dönemlerde ise varlıkları, dinsel ve kültürel hukukları tanınıp güvence altına alınan azınlıklara, İstanbul'daki Rum, Ermeni, Bulgar vb topluluklara "Rum cemaati", "Ermeni cemaati" denmeye başlandı.

Cemaat-i Mimaran-ı Hassa IV:12c.

Cemal (Hacı) IV:346a.

Cemal (Tek Kollu) VI:259a.

Cemal Bey (Eyüplü) (1836, İstanbul - 1898, İstanbul) Ressam. 1858'de Mühendishane-i Berr-i Hümayun'u bitirdi. 1883-1888 arasında askeri rüştiyelerde ve Mühendishane'nin resim bölümünde dersler verdi; pek çok genç yeteneğin yetişmesine katkıda bulundu.

Cemal Bey (Tanburi) V:45b, VI:187b.

Cemal Dede (ö. 1899) V:81c.

Cemal Efendi (Şeyh Kasımpaşalı) *bak.* Cemaleddin Efendi (ö. 1937).

Cemal, Hasan VI:381a.

Cemal Nadir Sokağı I:64b.

Cemal Özgen Topluluğu VI:296a.

Cemal Paşa II:513a.

Cemal Paşa (Bahriye Nazırı) II:222a.

Cemal Paşa (1872, Midilli - 1922, Tiflis) Asker ve devlet adamı. İttihad ve Terakki'nin askeri kanadının örgütlenmesinde önemli rol oynadı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra heyet-i merkeziye üyeliğine seçildi. Balkan savaşlarına katıldı. 1913'teki Bâbıâli Baskını'ndan sonra İstanbul muhafızı olarak muhalefeti sindirdi. Askeri görevlerinin yanısıra nafıa ve bahriye nazırlıklarında bulundu. I. Dünya Savaşı sırasında Filistin cephesinde 4. Ordu komutanlığı yaptı. Aldığı sert önlemler Araplar arasında hoşnutsuzluğun gelişmesinde önemli bir etken oldu. Yenilgiden sonra yurtdışına kaçtı ve Enver Paşa'yla birlikte Asya'da yeni bir hareket başlatmaya çalıştı. Kurtuluş Savaşı'na katılmak üzere Anadolu'ya dönmeye hazırlanırken Tiflis'te Ermeni komitacılarca öldürüldü.

II:365a, IV:334c, V:353b.

Cemal Paşa (Mersinli) (1873, Mersin - 1941, İstanbul) Asker ve devlet adamı. I. Dünya Savaşı'nda kolordu ve ordu komutanlığında bulundu. Ali Rıza Paşa hükümetinde harbiye nazırlığı yaptı. Anadolu'daki hareketi destekledi. Son Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nda yer aldı ve Malta'ya sürgün edildi. 1921'de serbest bırakıldıktan sonra Ankara'ya giderek TBMM'ye katıldı.

VI:20b.

Cemal Reşit Rey Konser Salonu *mad. II:397c,* III:46c, 550b.

Cemal Sahir *bak.* Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir

Cemal Süreya (1931, Erzincan - 1990, İstanbul) Şair, yazar. Soyadı Seber'dir. Haydarpaşa Lisesi'ni ve Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği yaptı. Şiirlerini *Mülkiye, Yedi Tepe, Evrim, Pazar Postası, Türk Dili, Düşün* vb dergilerde yayımladı. *Papirüs* dergisini çıkardı. Turgut Uyar ve Edip Cansever'le birlikte şiirde İkinci Yeni akımının başlatıcılarından oldu. Çeşitli gazetelerde Osman Mazlum imzasıyla yazılar yayımladı. Kişinin nesnel ortamını, yaşanılan çağı ironik bir dille şiire yansıtır. Şakayı içeren bir üslubu ve İkinci Yeni'den toplumsal gerçekçiliğe dönük bir şiire sahiptir. Son yıllarında toplumcu politik uğraşlara daha aktif bir şekilde katılmış olan Cemal Süreya, Yedi Tepe 1958 Şiir Armağanı'nı, Türk Dil Kurumu 1965 Şiir Ödülü'nü kazanmıştır. Başlıca eserleri şöyle sıralanabilir: *Üvercinka* (1958), *Göçebe* (1965), *Beni Öp Sonra Doğur Beni* (1973), *Şapkam Dolu Çiçekle* (denemeler, 1976), *Günübirlik* (denemeler, 1982), *Güz Bitiği* (1988), *Sıcak Nal* (1988), *Onüç Günün Mektupları* (anılar, 1990). Cemal Süreya'nın siyasi ya da edebi kitap çevirileri de bulunmaktadır. Son kitabı *Yürek ki Paramparça* (çeviri şiirler, 1995) adını taşımaktadır.

IV:340c.

Cemaleddin Afganî (ö. 1897) II:560a, IV:191a.

Cemaleddin Aksarayî (ö. 1388) II:398a.

Cemaleddin Efendi (Halidzade) (1848 İstanbul - 1917, Kahire) Şeyhülislam Gelenbevî İsmail Efendi'nin torunu Kazasker Halid Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1891 de şeyhülislam oldu. On yedi yıl bu görevi sürdürdükten sonra 1908'de istifa etti. Ağustos 1908-Şubat 1909 arasında Kâmil Paşa kabinesinde, Temmuz 1912-Ekim 1912 arasında Gazi Muhtar Paşa kabinesinde, Ekim 1912-Ocak 1913 arasında gene Kâmil Paşa kabinesinde olmak üzere üç ke

daha bu göreve getirildi. Bâbıâli Baskını'nın (23 Ocak 1913) ardından Mısır'a gitmek zorunda kaldı. Mezarı Edirnekapı Şehitliği'ndedir.

II:364b, 419a, III:390c, VII:296a.

Cemaleddin Efendi (1870, İstanbul - 1937, İstanbul) Bestekâr. Kasımpaşa'daki Küçük Piyale Camii'nin imamı Abdülkadir Efendi'nin oğludur. 1891'de hafız oldu. 1892 başlarında Küçük Piyale Camii imamlığına getirildi. Tekkelerde zakirbaşılık yaptı. Zekâi Dede ve Yeniköylü Hasan Sabri Dede başta olmak üzere döneminin üstatlarından dini müzik dersleri aldı. Saadettin Kaynak, Kemal Batanay, Sadi Hoşses gibi sanatçıların yetişmesine katkıda bulundu.

VII:189c

Cemaleddin Efendi (Tıbbiye-i Şâhâne Nazırı) V:376b.

Cemaleddin Efendi Sahilsarayı III:294b.

Cemaleddin Halvetî (ö. 1494, Şeyh) *mad. II:398a*, III:533c, V:37a, VI:567c, VII:105c, 107c, 121b, 121b, 214c, 537b, 553a.

İlgili madde:

Halvetîlik III:533b

Cemaleddin İshak Karamanî (ö. 1526) II:481a, III:167a, V:70b, VI:33b, VII:111b.

Cemaleddin Mahmud Efendi (ö. 1653, Şeyh) III:442c.

Cemaleddin Mehmed Efendi (Karslızade) (?, ? - 1845, İstanbul) Müderrislik, kadılık yaptı. Sünnetçi esnafı hakkında yazdığı *Maddiyetü'l-Hıtan* adlı eseri ile Osmanlı tarih yazarlarını tanıtan *Âyine-i Zürefâ*'sı ile tanınır. Bu eserde Kemalpaşazade'den başlayarak Vakanüvis Esad Efendi'ye kadar, tarihçiler, şehnameciler ve vakanüvisler yer almaktadır. Eyüp'te gömülüdür.

Cemaleddin Uşşakî *mad. II:399a*

İlgili maddeler:

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c

Uşşakîlik VII:329c

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi *mad. II:399c*, 399a, VII:123a, 239c, 330b, 330c.

Cemalettin Erem Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1971'de Haliç Tersanesi'nde inşa edildi. 1.047 grostonluktur. 67,24 m boyunda, 20,5 m genişliğindedir, sukesimi 4,10 m'dir. 848 beygirgücünde 2 adet Pendik-Sulzer dizel motoru vardır. Güvertesi 62 otomobil alabilmektedir. Önceleri Çanakkale-Eceabat hattında, sonra İstanbul'da çalıştırıldı.

Cemalî (ö. 1512) II:286a, IV:256a.

Cemalî (ö. 1583) *mad. II:400b*, 286a, III:65a, 508a, VII:151a.

Cemalî Efendi VII:322a.

Cemalîlik II:398c, IV:440c, VII:215c.

İlgili maddeler:

Cemaleddin Uşşakî II:399a

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c

Halvetîlik III:533b

Cemalîzade Tekkesi *bak.* Cemaleddin Uşşakî Tekkesi

Cemaran Ermeni Okulu *mad. II:400c*, I:503a, 533c, III:187a, IV:312c.

Cemgil, Adnan (1909, İstanbul) Yazar ve çevirmen. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nin felsefe bölümünü bitirdi. 1935'te başladığı öğretmenlikten 1947'de ayrıldı. Türk Barışseverler Derneği'nin kuruluş çalışmalarına katıldı. Daha sonra genel sekreterliğini üstlendiği bu derneğin faaliyetlerinden dolayı yargılandı ve 15 aya mahkûm oldu. 1934'te yazılarını *Yeni Adam* dergisinde yayımlamaya başladı. 1941-1944 arasında *Yurt ve Dünya* dergisinin, 1947'de *24 Saat* gazetesinin yazı işleri müdürü olarak çalıştı. Diderot, Romain Roland ve Roger Martin du Gard gibi düşün ve sanat adamlarından çeviriler yaparak Türkçe'ye çok sayıda eser kazandırdı.

VII:202b, 203a, 464b.

Cemi Halid Bey VII:42c.

Cemil Bey (Neyzen) II:559b.

Cemil Bey (ö. 1916, Tanburi) *mad. II:401b*, I:191b, II:418b, III:254b, 295c, 308a, V:69a, 83b, 267a, 410b, 529a, 530a, VI:68c, 161c, 199a, 262c, 299a, 474c, VII:137c, 159c, 563a.

Cemil Bey (Şekerci) (1867, İstanbul - 1928, Mısır) Besteci. Şehzadebaşı'nda şekerci dükkânı işletirken müzikle ilgilendi, ut dersleri aldı. Abdülmecid'in kızlarından Mediha Sultan'ın dairesine imam olarak kabul edildi. 1898'de Muzıka-i Hümayun'a girdi. 1911'de emekli oldu. Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın çağrısıyla Mısır'a gitti ve büyük ün kazandı. Hiç bırakmadığı şekerciliği Mısır'da da devam ettirdi. "Bir nigâh et ne olur halime ey gonca dehen" gibi pek çok şarkısı vardır.

III:308a, V:530b, VI:11c.

Cemil Efendi (ö. 1940, Zakir) VI:395b.

Cemil Filmer Korusu *bak.* Korular

Cemil Molla Korusu *bak.* Korular

Cemil Molla Köşkü V:55c.

Cemil Paşa (1828, İstanbul - 1872, İstanbul) Devlet adamı. Üç kez Paris büyükelçiliğinde bulunduktan (1855-1859, 1862-1865, 1866-1872) sonra hariciye nazırlığına getirildi. Kırım'da Rus çarını karşılayıp Bükreş yoluyla dönerken yolda öldü.

III:369c, VI:41b.

Cemil Paşa (Yemen Valisi) V:5c.

Cemil Paşa Amfisi IV:32c.

Cemil Topuzlu Köşkü *mad. II:403c.*

Cemile Sultan (1843, İstanbul - 1915, İstanbul) Abdülmecid'in kızı. Annesi Düzdidil Kadın'ın ölümü üzerine iki yaşından itibaren Perestu Kadın tarafından yetiştirildi. Henüz 15 yaşındayken Damat Ferid Paşa'nın oğlu Mahmud Celaleddin Paşa ile evlendirildi. Kardeşi II. Abdülhamid'in, kocasını Abdülaziz'in öldürülmesine yardım ettiği gerekçesiyle önce Taif'e sürdürmesi ve 1884'te boğdurması üzerine padişahla yıllarca dargın kalmış ancak daha sonra barışmıştır. Öldüğünde babasının Çarşamba'daki Sultan Selim Külliyesi bahçesindeki türbesi yanına gömülmüştür.

II:512b.

Cemile Sultan Sahilsarayı IV:410a.

Cemiyet-i Eczâciyan der Âsitane-i Aliyye I:283b, II:297a, 372b.

Cemiyet-i İlmiye *mad. II:403b.*

Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye *mad. II:404a*, I:167c, III:171c, V:174b.

İlgili madde:

Mecmua-i Fünun V:319a

Cemiyet-i İnkılabiye Eylül 1904'te Mercan İdadisi 2. ve 3. sınıf talebeleri tarafından kurulmuş gizli cemiyet. Kurucuları Hamid (Selim Satı), Safvet Lütfi (Tozan) (Faruk Suavi), Namık Zeki (İbrahim), Ferit Necdet Mübin, Dr. Mahmud beylerdir. Gizli merkezi Çarşamba'da, Kovacı Dede Sokağı'nda, Ferid Necdet Bey'in evindeydi. Cemiyet üyeleri bağlantıyı kuran ve gerçek adını bilmedikleri tek kişi dışında, birbirlerini tanımazlardı. Çoğu 15-16 yaşlarındaki gençlerin amacı 1876 Kanun-Esasisi'nin yeniden yürürlüğe konmasını sağlamaktı. Cemiyet hukuk, harbiye ve tıbbiyedeki gençlerle temasa geçerek genişledi. Mülkiye Mektebi'ne atladı. Daha sonra önde gelenleri Nesl-i Cedid Kulübü'ne katıldı.

VII:17c.

Cemiyet-i Matbuat-ı Osmaniye Ağustos 1908'de kurulmuş, basın dünyasının ilk meslek derneği. Kurucuları *İkdam* gazetesi sahibi Ahmed Cevdet (Oran), *Tanin* gazetesi sahibi İsmail Hakkı Bey, başmuharriri Hüseyin Cahit (Yalçın), *Püzantion* gazetesi sahibi Püzant Efendi, *Sabah* gazetesi muhabiri Tevfik Efendi, *Servet-i Fünun* gazetesi başmuharriri Mahmud Sadık Bey, muharriri Cenab Şehabeddin Bey, *İttifak* gazetesi başmuharriri Samih Bey, *Yeni Gazete* sahibi Abdullah Zühdü Bey, *El Tiempo* gazetesi başmuharriri Fresko Efendi, *Mizan* gazetesi sahibi Murad Bey, *Sabah* gazetesi sahibi Mihran Efendi, *Konstantinopolis* gazetesi sahibi Nikolaidis Efendi'ydi. Cemiyetin amacı basın mensuplarının haklarının çiğnenmesini engellemek ve daha fazla hak sağlamak, onları "Selamet-i Vatan" fikri etrafında birleştirmek, yabancı basın kuruluşlarıyla ilişki kurmak, üyelerine ulaşım araçların-

da ve sanatsal etkinliklere katılmakta kolaylıklar sağlamaktı.

Cemiyet-i Siyasiye-i Osmaniye II. Meşrutiyet'in ilanından sonra, 1908'de kurulduğu sanılan, merkezi İstanbul olan cemiyet. Osmanlı tebaasından 20 yaşını aşmış, okuryazar herkesin üye olabileceği bildirilen bu kuruluş İstanbul, Galata ve Beyoğlu, Üsküdar, Kadıköy, Boğaziçi Rumeli ve Boğaziçi Anadolu sahilleri, Adalar ve Makriköy (Bakırköy) olmak üzere sekiz bölgede sekiz şube olarak örgütlenmişti. Ne zaman kapandığına ve faaliyetine ait bilgi yoktur.

VII:18b.

Cemiyet-i Tedrisiye-i İslamiye III:1a, IV:489c.

Cemiyet-i Tıbbiye-i Mülkiye II:222a.

Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye *mad. II:405b,* VI:26c, 427a.

Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâne *mad. II:405c,* I:123c, II:297a, 405b, VI:26c.

Cemiyet-i Ticariye VII:269a.

Cenab Şahabeddin (1870, Manastır - 1934, İstanbul) Şair ve yazar. Askeri Tıbbiye'yi bitirdikten sonra Paris'te ihtisas yaptı. Servet-i Fünun akımının önde gelen isimlerinden oldu. Tabiplikten emekliye ayrılınca bir süre Edebiyat Fakültesi'nde müderris olarak ders verdi. Şiirlerinin ancak bir bölümü öldüğü yıl kendi adıyla bir kitapta toplandı. Nesir kitapları: *Hac Yolunda* (1909), *Yalan* (oyun, 1911), *Evrak-ı Eyyam* (1915), *Körebe* (1917), *Nesr-i Harb, Nesr-i Sulh ve Tiryaki Sözleri* (1918), *Avrupa Mektupları* (1919).

II:563a, III:508c, IV:460c, VI:536b, 536c.

Cenani, Kadri VI:397c.

Cenaniyar Hanım VII:339b.

Cenaze Alayı *mad. II:406a,* I:179b, V:348c.

Cendeli, Nejat II:388b, 388c.

Ceneviz Kalesi *bak.* Yoros Kalesi

Ceneviz Sarayı *mad. II:407a,* III:349a, V:115a.

İlgili madde:

Cenevizliler II:407c

Cenevizliler *mad. II:407c,* I:500c, II:46c, 271c, III:302c, 348c, 360a, 504a, IV:455a, 485b, 530c, V:114b, 198b, 205a, 299a, 453a, VI:253b, VII:87b, 266c, 380c, 459a, 534c.

İlgili maddeler:

Botaneiates Sarayı II:311b

Ceneviz Sarayı II:407a

Cengiz, Ömer Necati (1922, İstanbul) Öğretmen. Ankara Yüksek Teknik Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Almanya'da mesleki ihtisastan sonra atölye işletmeciliği, Kadıköy Kız Meslek Lisesi makine ressamlığı bölüm şefliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Cenkmen, Emin VI:538a.

Cennet Bahçesi Ayaspaşa'dan Kabataş'a inen bayırın üst kısmında, üç set halinde çay bahçesi ve lokanta. Burasının 16. yy'da yaşamış ve semte adını vermiş olan Ayas Paşa'nın havuzlu bahçesinin yeri olduğu sanılıyor.

I:465a.

Cennet Gazinosu II:336c, 339b.

Cennet Hanım IV:519b.

Cennet Mahallesi *mad. II:408c.*

Cennetâbâd Kasrı IV. Mehmed için 1654'te Küçükçamlıca Tepesi'nde yapılan biniş köşkü. Ava düşkün olan IV. Mehmed, arada bu köşke gelir ve Boğaz korularında avlanırdı.

Cense, A. A. IV:87a.

Cep Tiyatrosu Beyoğlu'nda, Tel Sokağı no. 4'teki Tiyatro Derneği salonunda oyunlar sergileyen topluluk. 1955'te Haldun Dormen tarafından kurulan topluluk 1957'de Dormen Tiyatrosu'na dönüşmüştür.

III:100a.

Cercle d'Orient *mad. II:409a,* I:59c, II:294b, IV:270a, VII:251a, 364c, 509b.

Ceride Edebi, siyasi gazete. 15 Ekim 1908-19 Ağustos 1909 arasında yayımlandı. Yayıncısı Mahmud Celaleddin'di.

Ceridehane V:310a.

Ceride-i Havadis *mad. II:410a,* I:130b, II:69b, III:190b, IV:567a, V:310a, 365c, VII:201a, 252a.

İlgili madde:

Churchill, William II:427c

Ceride-i Sofiye Haftalık siyasi İslami gazete. 1909-1919 arasında yayımlandı. Sahibi ve mesul müdürü Hasan Kazım, başyazarı Mustafa Fevzi'ydi.

Ceride-i Şarkiye III:190b.

Ceride-i Ticaret III:190b.

Ceridetü'l-Hakayık Günlük gazete. 1886-1887 yıllarında 100 sayı yayımlandı. Yayıncısı Tevfik'ti.

Cerrah Mahmud Efendi Camii *mad. II:410c,* 361b.

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi *mad. II:411a,* III:6b, IV:2a.

Cerrah Mehmed Paşa Suyolu III:526b.

Cerrah Paşa Camii *bak.* Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Cerrah Paşa Hamamı II:418a.

Cerrahhane-i Mamure *mad. II:413c,* I:352b, III:138c, V:257c, 560a.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Cerrahî Konağı II:417c.

Cerrahîlik *mad. II:414a,* III:106b, 534a, IV:49a, 431c, VI:96a, 533b, VII:215c, 330b, 516c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Nureddin Cerrahî VI:96a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Tarikatlar VII:213a

Cerrahoğlu, Emine Adla IV:356a.

Cerrahoğlu, Kerim Sadi *bak.* Kerim Sadi

Cerrahpaşa *mad. II:417b,* I:216b, III:9b, 52c, IV:3b, VI:96b, VII:496c.

İlgili maddeler:

Arkadios Sütunu I:306b

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411a

Cerrahpaşa Hastanesi II:417c

Esekapı Mescidi ve Medresesi III:199c

Gülşen-i Musiki Mektebi III:441c

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Murad Paşa Külliyesi V:518a

Cerrahpaşa Avrat Pazarı III:61a.

Cerrahpaşa Hastanesi *mad. II:418c,* 417c, 418b, IV:2a, 14a, 193a, 565a, V:46c.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi II:419b, III:10a, VII:124c.

Cerrahpaşa Zükûr Hastanesi II:418c.

Cerre Çıkmak Medrese talebelerinin üç aylarda (recep, şaban, ramazan) küçük kasaba ve köylere Kuran okumak, vaaz ve nasihat vermek amacıyla gitmeleri. Gördükleri hizmet karşılığında halktan para, yiyecek ve giyecek toplayan mollalar, medreselerine döner ve elde ettikleri gelirle geçinmeye çalışırlardı.

Cestebâli Mektebi I:168a.

Cevad Paşa Kütüphanesi II:77c.

Cevad Paşa Türbesi *mad. II:419c,* V:70a.

Cevahir Bedesteni *bak.* Kapalıçarşı

Cevahîrciyan, Mağakya Çelebi (1665, İstanbul - 1754 ?, İstanbul) Tarihçi ve yazar. Eserleri arasında en önemlisi, basılmamış Ermenice bir kronolojidir. 554-1697 arasını kapsayan bu kronolojide İstanbul tarihi hakkında değerli bilgiler mevcuttur.

III:191a.

Cevaib, el- *mad. II:420a,* III:258a.

İlgili maddeler:

Arapça Basın I:295a

Fârisü'ş-Şidyak III:257c

Cevanşir, Behbut (1926, İstanbul) Tenisçi. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü'nde başladığı tenis sporunu Galatasaray'da sürdürdü. Yedi kez Türkiye şampiyonluğunu kazandı. Milli formayı giydi. Daha sonra Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü başkanlığı ve Tenis

Federasyonu başkanlığı yaptı. Kulak-burun-boğaz hastalıkları profesörüdür.

Cevat Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yıldırım Mahallesi, Esenler ve Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.522'dir.

II:110a.

Cevdet Bey (Kudüs Mutasarrıfı) VII:317a.

Cevdet Paşa *mad. II:420a,* I:1c, 34c, 46a, II:5b, 165b, 225a, 568b, III:150c, 171b, 272b, 289b, IV:95a, 515a, V:229c, 512a, VII:181c, 518a.

Cevdet Paşa Kütüphanesi II:77c.

Cevher Ağa

İlgili madde:

Ümraniye Camii VII:339b

Cevherioğlu, Celil (1904, Malatya) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık ve hâkimlik yaptı. Temyiz Mahkemesi ikinci reisliğinde bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Cevizli *mad. II:421b,* VII:498a.

Cevizli Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Soğanlık Yeni Mahalle ile Esentepe, Rahmanlar, Orhantepe mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir.

VII:498a.

Cevizlik Zeytinburnu İlçesi'nde Topkapı dışında kara surlarının batısında, D-100 (E-5) Otoyolu'nun üzerinde yer alan mevki. Eskiden, Çırpıcı Çayırı'nın kuzey komşusu olduğu ve ceviz ağaçlarıyla kaplı bulunduğu için mesire yerlerinden birisi olarak rağbet gören Cevizlik, bugün hurda depoları ve salaş atölyelerle kaplıdır.

Cevizlik Kadıköy İlçesi'nde, Moda ile Bahariye arasında, Sakızağacı'nın doğusuna düşen mevki. Genellikle Moda kapsamında kabul edilir. Doğusunda Yoğurtçu yer alır.

Cevizlik Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Zeytinlik, Sakızağacı mahalleleri, Yeni Mahalle ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.445'tir.

I:557c.

Cevlanî VII:426c.

Cevrî Çelebi *mad. II:422a,* 435c.

Cevrî Çelebi Hikâyesi *mad. II:422c,* III:515c, 547a, VI:454b, VII:229c, 265a.

Cevrî Kalfa (?, ? - 1818, İstanbul) Çerkez kökenli saray cariyesi. 28 Temmuz 1808'de III. Selim'i öldüren ve Şehzade Mahmud'u öldürmeye gelen IV. Mustafa yandaşlarını gözlerine kül serperek durdurmuş ve şehzadenin kurtulmasını sağlamıştır. Şehzade II. Mahmud adıyla tahta çıkınca Cevri Kalfa'yı hazinedar ustalığa getirmiş, ölümünden sonra da onun anısına Sultanahmet'teki sıbyan mektebini ve çeşmeyi inşa ettirmiştir.

V:254a.

İlgili maddeler:

Cevrî Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a

Cevrî Usta Camii II:423c

Cevrî Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi *mad. II:423a,* I:248b, VI:547b, VII:220c.

Cevrî Kalfa Suyolu VII:352a.

Cevrî Usta Camii *mad. II:423c.*

Ceyhun, Demirtaş II:449a.

Ceyhun, Ekrem (1927, Erzurum) İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Ulaştırma Bakanlığı'nda çalıştı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda müsteşar yardımcılığı, Başbakanlık müsteşarlığı yaptı. Adalet Partisi'nden 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçildi. S. Demirel başkanlığındaki hükümetlerde devlet bakanı oldu (1977-1978, 1979-1980, 1991-1993).

Ceyhun, Hasan Hüsnü (ö. 1952, Şeyh) VI:325a, 328a.

Ceyhûnî (ö. 1886) II:130b, VI:243a.

Ceylan, Osman (1943, İstanbul) Öğretmen. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Beykoz Belediyesi başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Ceylanyar (ö. 1855) VI:40b.

Ceza ve Tutukevleri *mad. II:424a.*

İlgili maddeler:

Bekirağa Bölüğü 126c

Suç VII:52a

Sultanahmet Cezaevi VII:65c

Zindanlar VII:561b

Cezayirli Ahmed Paşa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Demirkapı'daydı. Bugün mevcut değildir. Bânisi, Cezayir Beylerbeyi Ahmed Paşa'dır (ö. 1589). Yapım tarihi bilinmemektedir. Ancak ilk müderrisi 979/1571-72'den önce tayin edildiğine göre buna yakın tarihlerde yapılmış olmalıdır.

Cezayirli Hasan Paşa Camii *mad. II:425a,* IV:481b.

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi (Kasımpaşa, Cami-i Kebir Mahallesi) *mad. II:425b.*

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi (Kasımpaşa, Kadı Mehmed Efendi Mahallesi) *mad. II:425c.*

Cezayirli Hasan Paşa Konağı I:548c.

Cezayirliyan, Mıgırdıç *mad. II:426a,* I:432b, 495c, IV:179a, V:73a, 218b.

Cezayirliyan, Sarkis II:426a.

Cezerî Kasım Paşa Camii Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Nuruosmaniye Caddesi ile Bâbıâli Caddesi'nin kesiştiği köşedeydi. *Hadîka*'da yapı hakkında şu bilgiler verilir: "Bânisi Cezerî Kasım Paşa'dır. Defterdar olup, daha sonra üç tuğlu vezir oldu. 'Mukaddime' sahibi İbn Cezerî'nin evlatlık olarak yetiştirdiği kimselerden biri olduğu için Cezerî Kasım Paşa adıyla tanınmıştır. 'Safî' mahlasıyla şiirleri vardır." Yapının vakfiyesi 940/1533 tarihlidir. Zamanla harap olan yapı 1283/1866'da Abdülaziz tarafından fevkani, kâgir ve ahşap çatılı olarak sade bir şekilde yeniden yaptırılmıştır. Minaresinin şerefe çıkması yaprak biçiminde bir süslemeye sahipti. 1957'de yol açma çalışmaları sırasında belediyece yıktırılan yapı 1987'de yeniden inşa edilmeye başlanmış, 1989'da ibadete açılmıştır.

II:371b.

Cezerî Kasım Paşa Camii (Eyüp) *mad. II:426b,* I:189b, II:371b, III:15b.

Cezerî Kasım Paşa Medresesi Eyüp İlçesi'nde, Zal Mahmut Paşa Caddesi ile Cezerî Kasım Akar Çeşme Sokağı'nın birleştiği köşede yer alan Cezeri Kasım Paşa Camii'nin avlusundaydı. 1918'e kadar mevcut olan, ancak daha sonra ortadan kalkan yapı 921/1515'te camiyle birlikte ahşap olarak yapılmıştı. Bazı kaynaklar cami ve medresenin Mimar Ali'nin eseri olduğunu yazar.

Cezmi (Kâtip) V:338a.

Cezveciyan, Aşhen III:395c.

Cezveciyan, Bedros III:182c.

Cezzar, Engin I:199a, III:441c, VII:146a.

İlgili madde:

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441a

Chabert, Marquis de IV:66b.

Chalkidis VII:492b.

Challae VII:493a.

Chantemesse, Andre II:5c, V:46b, VII:231c.

Chardin, Jean III:423c.

Charlamagne'nın Kudüs'e ve Konstantinopolis'e Seyahati Epik bir şiir. Alman İmparatoru Charlemagne'nın Kudüs'e yaptığı hayali yolculuğu ve Konstantinopolis'te hayali konaklamasını anlatır. Günümüze ulaşan tek nüshası Anglo-Norman lehçesiyle kaleme alınmıştır. 1217-1263 arasında herhangi bir döneme tarihlenir. Şiirin büyük bölümü Konstantinopolis'i anlatır.

Chateaumorand, Jean de II:314b.

Chatel, Arsene de II:151a.

Chedanne, Georges III:332c.

Chénier, André de (1762, İstanbul - 1795, Paris) Şair. Günümüzdeki Saint Pierre Hanı'nın yerinde bulunan ve Fransız Ticaret Temsilciliği olarak kullanılan ahşap binalardan birinde

doğduğu sanılmaktadır. Meslek olarak askerliği seçerek Strasbourg'a gitti. Sağlık nedenleriyle mesleğini bırakarak Paris'e döndü. Londra'da üç yıl elçilik kâtibi olarak çalıştı. *Journal de Paris* gazetesinde Jakobenler aleyhinde yazdığı yazılar nedeniyle 1794'te Saint Lazare Hapishanesi'ne kapatıldı. Buradayken sonradan çok ünlenen şiirler yazdı. Robespierre'in devrilmesinden iki gün önce giyotinle idam edildi.

İlgili madde:

Saint Pierre Hanı VI:416c

Chevalier, Jean Baptiste le II:427a, 427b, III:310c, 557c, IV:66b, V:471c, 486a, VII:566b.

Chilai VII:493a.

Choiseul-Gouffier, Comte de *mad. II:426c*, 117a, 386b, 442c, III:419c, 546b, 557c, IV:66b, 492c, V:300b, 387b, 486a, VI:13c, 505c, VII:2b.

Chousy, August III:224c.

Christea Turris II:408a.

Churchill, Alfred Black II:410c, 428a.

Churchill, William *mad. II:427c*, IV:567a.

İlgili madde:

Ceride-i Havadis II:410a

Cıvaoğlu, Güneri VI:381a.

Cianeti Laboratuvarı IV:173a.

Cibali *mad. II:428a*, I:34b, II:190a, III:502a, VII:496a.

İlgili maddeler:

Âşık Paşa Külliyesi I:364c

Cebe Ali Bey II:389b

Cibali Tütün Fabrikası II:429a

Parmakkapı Mescidi VI:225b

Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b

Cibali Fıkaraperver Cemiyeti 16 Haziran 1939'da, yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Cibali, Gülcanlı Mahallesi, Katar Caddesi, no. 169'daydı. Başkanı Yorgi Nikoli'ydi. Yönetim kurulu Serakim Kiryako, Nikoli Yorgi, Kosti Kosti, Yorgi Anastazi, Pandeli Elmacıoğlu'ndan oluşuyordu.

Cibali Kapısı *bak.* Surlar

Cibali Karakolu II:428c.

Cibali Mescidi *bak.* Sivrikoz Mescidi

Cibali Tütün Fabrikası *mad. II:429a*, I:29c, 41c, III:424c, VI:439a.

İlgili madde:

Aznavur, Hovsep I:511a

Cibavi, Sadeddin IV:8c.

Ciddiyet Haftalık gazete. Rum İrfan-ı Siyasi Kulübü tarafından 1909'da yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Yorgaki Efimiyani, sorumlu müdürü Nikolaki Rujoli'ydi.

Ciğalazadeler *bak.* Cağalazadeler

Ciğerciler *mad. II:429c.*

Ciğerim Dede Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Ayni Ali Baba Sokağı ile Hayratçı Sokağı'nın kuşattığı bir ada üzerinde yer almaktaydı. İnşa tarihi tam olarak tespit edilemeyen tekkenin 19. yy'ın ilk çeyreğinde faaliyete geçtiği anlaşılmaktadır. Karadeniz seferinden sağ salim İstanbul'a dönen gemicilerin bu tekkenin kapısına adak olarak bir takım ciğer astıkları, tekkenin de bu yüzden "Ciğerim Dede" adıyla tanındığı rivayet olunur. Sa'dîliğe bağlı, ayin günü de pazartesi olan tekkenin bânisi olarak, Vakıflar İdaresi nezdindeki *Tekâyâ ve Zevayaya Mahsus Defter*'de Seyyid Mehmed Salih Efendi'nin adı verilmekte, H. Göktürk'ün *İSTA*'daki maddesinde ise, tekkenin Şeyh Cafer Sadık Efendi tarafından yaptırıldığı, ahşap olan ilk binanın bir yangında ortadan kalktığı ve C. Sadık Efendi'nin müritlerinden Deli Hasan Paşa'nın 1270/1853-54'te tekkeyi kâgir olarak yeniden inşa ettirdiği, son postnişin Şeyh Halil Efendi'nin mülkü olduğu kanıtlanan bu yapının 1953'te tadil edilerek atölyeye dönüştürüldüğü, bahçesine üç katlı bir ek binanın inşa ettirildiği, haziredeki kabirlerin de Eyüp'e taşındığı bildirilmektedir. Bandırmalızade A. Münib Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ*'sında adı geçen Şeyh Cafer Efendi'nin bu zatın babası, Saliha Sultan'ın 1834'teki düğününe davetli Sa'dî şeyhleri arasında zikredilen Şeyh Halil Efendi'nin de büyükbabası olduğu tahmin edilebilir.

Cihadiye II. Mahmud'un, giderek artan ordu masraflarını karşılamak için 1811'de bastırttığı gümüş para. 730 ayarında ve 8 dirhem (25,28 gr) ağırlığında olup halk arasında "beşlik" de denmişti. Bir özelliği, itibari (nominal) değerinin gerçek değerinden fazla olması, bu farkın savaş fonuna ayrılmasıydı.

Cihan III:190b.

Cihan Basımevi III:183a.

Cihan Güreş ve Halter Kulübü III:49c.

Cihan Kütüphanesi VII:449a.

Cihan, Numan Çelebi VII:224b.

Cihangir *mad. II:430a*, VII:494c.

İlgili maddeler:

Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c

Cihangir Camii II:431a

Cihangir Tekkesi II:433a

Cihangir (Şehzade) II:430b, 431a.

Cihangir Camii *mad. II:431a.*

Cihangir Gençlik Kulübü 10 Ocak 1938'de Cihangir'de kurulmuş spor ve gençlik derneği. Tüzüğünde derneğin amacı semt gençliğini spor yönünden eğitmek; kafa ve vücut sağlığını kazandırmak; zararlı faaliyetlerin dışında tutmak olarak gösteriliyordu.

Cihangir Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. M. Kemal Paşa, Üniversite, Avcılar Merkez, Ambarlı mahalleleri ve Büyükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.017'dir.

Cihangir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kâtip Mustafa Çelebi, Şehit Muhtar, Gümüşsuyu, Ömer Avni, Pürtelaş, Kılıç Ali Paşa ve Firuz Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.653'tür.

I:235c.

Cihangir Tekkesi *mad. II:433a*, VII:113a.

Cihangirî Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Cihangir Tekkesi

Cihangirîlik I:11a, VII:215c.

İlgili maddeler:

Cihangir Tekkesi II:433a

Halvetîlik III:533b

Cihannüma Kasrı III:69a, VII:524a.

Cihannüma Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Sinan Paşa, Türkali, Abbas Ağa ve Yıldız mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.703'tür.

II:166a.

Cihanoğlu, Said Salahaddin *mad. II:433c*, III:287a, V:106c, VII:244b, 540b.

İlgili madde:

Atıcılık I:398c

Ciltçilik *mad. II:434a.*

Cimcoz, Adalet *mad. II:435a*, I:212a, VI:437a.

Cimcoz, İbrahim VII:244b.

Cimcoz, Salah (1877, İstanbul - 1947, İstanbul) Hukukçu, gazeteci. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Meclis-i Mebusan'da 3. dönem (1914-1918) İstanbul milletvekili olarak yer aldı. 4-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekilliği yaptı. 1908-1911 arasında *Kalem* adlı mizah dergisini yayımladı.

II:127c.

Cin Ali Köşkü Mahzeni IV:454a.

Cinci Hoca *mad. II:435b*, I:417c, III:235a, IV:120c, V:339c, VII:335c.

Cinci Hoca Akçesi Sultan İbrahim döneminde (1640-1648), sarayda üfürükçülük yapan ve padişah üzerindeki nüfuzu ile büyük servet sahibi olan Cinci Hüseyin Efendi, Sultan İbrahim'in tahttan indirilip boğulmasından sonra tutuklandı. Cellat Kara Ali'nin tehditlerine dayanamayarak sakladığı hazinelerinin yerini söyledi. Ortaya çıkarılan serveti 3.000 kese gümüş, 200 kese altın tutarındaydı. Ancak bu paraların bir özelliği, içinde ayarı düşük, kırkık altın bulunmamasıydı. Bu nedenle uzunca bir süre, İstanbul piyasasında halis ve ölçüsü tam paralara "Cinci Hoca Akçesi" denmiştir.

Cinci Meydanı Eminönü İlçesi'nde, Kadırga semtindeki meydan. İstanbul'un önemli bayram yerlerinden olan mey-

dan, Osmanlı döneminde bellibaşlı binicilik ve cirit oyunu alanlarındandı. Cündi Meydanı adıyla da anılıyordu.

II:104b, V:432c.

Cincilik *bak.* Üfürükçülük-Cincilik

Cine 5 TV VII:243c.

Cine Luxembourg *bak.* Saray Sineması

Cine Salon Electra I:205b.

Ciriaco (Ankonalı) V:331a.

Cirit Köşkü II:97a.

Cirque de Pera VII:14a.

Cirque Miniature VII:14a.

Cirque Suhr VII:14a.

Cirque Tourniaire et Giuletti VII:14a.

Cisr-i Cedid I:23a, III:162c.

İlgili madde:

Galata Köprüleri 357b

Cite de Pera *bak.* Çiçek Pasajı

Civan Ağa (Lavtacı) (?, ? - 1910, ?) Rum asıllı besteci. Asıl adı Zivanis'tir; gözleri zayıf olduğu için "Kör" ya da "Âmâ" lakaplarıyla anılmıştır. İstanbul'da dönemin önemli gazinolarının fasıl heyetlerinde yer almış; özellikle köçekçe takımlarının ünlü sazendesi olarak tanınmıştır. Kardeşleri Andon ve Hristo ile Tatyos ve Vasilaki gibi seçkin müzisyenlere dersler vermiştir. Şarkı formunda eserleri olan Civan Ağa'nın 21 bestesi günümüze ulaşmıştır. Hicaz "Mecnun gibi sahra-yı cünun içre yerim var"; nihavend "Dil seni sevmeyeni sevmede lezzet mi olur"; rast "Bir acayip hab-ı gaflete düştüm" en bilinen şarkılarıdır.

V:83b.

Civan Kapucubağı Bahçesi II:163a, 164c.

Civanyan, Mıgırdiç *mad. II:435c.*

Civelek "Yaver" anlamına gelen bu deyim, Yeniçeri Ocağı'ndaki genç askerler için kullanılırdı. Civelekler ocak aşçıbaşısının maiyetinde hizmet görürler; İstanbul sokaklarına çıktıklarında, kimi erkeklerce kendilerine laf atılmaması ya da sarkıntılık edilmemesi için yüzlerini saçak peçeyle örterlerdi. Ancak bu tarz, civeleklere duyulan ilgiyi daha da artırırdı. Başlarına külah giyip bunun üstüne çaprazvari sarık, kırmızı salta, mavi şalvar giyen civelekler için İstanbullu şairler pek çok şiir söylemiştir.

Civelekyan, Dikran (1848, Kayseri - 1907, İstanbul) Ermeni Katolik gazeteci. 1884-1907 arasında İstanbul'da *Ceride-i Şarkiye* adlı Ermeni harfli Türkçe, 1899-1907 arasında ise Ermenice *Surhantak* (Tatar) isminde günlük birer gazete yayımlamıştır.

III:183a.

Civran, Pietro II:154b.

Cizvitler *mad. II:436a,* IV:492a.

Clari, Allaume de II:437b.

Clari, Robert de *mad. II:437a.*

Clavijo, Ruy Gonzalez de *mad. II:437b,* I:260c, 448b, II:261c, 282b, 319a, 408b, IV:491c, V:291a, VI:248c, 359b, 540b, VII:534c.

Cleveland ve Williams H. Dodge VI:338b.

Clifton Yalısı IV:410a.

Clup 12 I:199a.

Coecke van Aelst *mad. II:438a,* VI:49b, VII:87c.

Coğrafi Konum *mad. II:438a,* III:76b.

Coliseo del Spiriti I:235a.

Colyer, Jacob IV:418c.

Comendiger, A. V:538c.

Commercede Constantinople VII:319b.

Compte-Calix, Jules VII:44a.

Con Paşa II:438b, IV:136a.

Con Paşa Köşkü *mad. II:438b,* V:55c.

Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi *mad. II:439a,* 470c, 537a, IV:269b, V:113b, VI:134c, 411c, VII:14a.

Conot, Nikolaus Rodesicas IV:174b.

Conrad Oteli VI:180a.

Constantinople (Ajans) III:465b.

Constantinople Women's College I:317a.

Constantinopoli IV:254b.

Constantinus I (Büyük) *mad. II:439b,* I:105b, 264c, 446c, II:112c, 113b, 232b, 256c, 340b, 346c, 351b, III:51c, 525a, IV:47b, 75a, 116a, 136b, 491b, 528a, V:1a, 18c, 48a, 75b, 461c, VI:62c, 341a, 435a, 522c, VII:45b, 548b, 567a, 567b.

İlgili maddeler:

Aya İrini Kilisesi I:433a

Constantinus Forumu II:440b

Constantinus Suru II:441a

Çemberlitaş II:482c

Havariyun Kilisesi IV:23c

Constantinus Forumu *mad. II:440b,* 439c, 475a, 482c, 483c, III:72c, 312a, IV:528b, V:404b, 433a, 462a, VI:282c, 522c, VII:271a, 532c.

Constantinus, İulius IV:308a.

Constantinus Suru *mad. II:441a,* 472a, V:405a, VI:108a, 249b, VII:74b, 225c, 533a.

Constantinus Sütunu *bak.* Çemberlitaş

Constantius (hd 337-361) II:113b, 439c, IV:23c, 308b, V:57c, VI:341a.

Contarini, Alvise II:41c, VI:109a, VII:382a.

Cooke, W. VII:14a.

Corbusier, Le *mad. II:441c.*

Coronelli, V. M. III:557c.

Corpi, Bernard III:355c.

Corpi Sarayı I:243a.

Corti, Luigi Conte IV:303c.

Cortot, Alfred VI:296a.

Cospoli IV:254b.

Costanzo de Ferrara (15. yy) İtalyan ressam. Yaşamıyla ilgili fazla bilgi yoktur. 1478'de Napoli Kralı I. Ferdinando d'Aragona'nın elçisi ile İstanbul'a geldiği ve 1480'de ülkesine döndüğü tahmin edilmektedir. Sanatçının bir süre II. Mehmed'in (Fatih) yanında kaldığı ve padişahın resmini de bu sırada yaptığı ileri sürülmektedir. 1481'de yaptığı ön yüzünde Fatih'in resmi olan madalya Berlin'de bir para koleksiyonundadır. Ayrıca, Topkapı Sarayı Müzesi'nde bulunan guvaş ile yapılmış 26x39 cm boyutundaki Fatih portresinin de de Costanzo'ya ait olduğu sanılmaktadır.

Coşar, Ömer Sami (1919, İstanbul - 1984, Taşucu) Gazeteci, yazar. Galatasaray Lisesi'ni bitirdikten sonra 1941'de Anadolu Ajansı'nda muhabir olarak çalışmaya başladı. Daha sonra *Son Posta, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni İstanbul* gazetelerinde ve çeşitli dergilerde çalıştı. Kurucu Meclis üyeliğinde bulundu (1961). Yayımlanmış birçok yapıtından bazıları şöyle sıralanabilir: *Milli Mücadele Basını* (1962), *İhtilalin İçyüzü* (Abdi İpekçi ile, 1965), *Troçki İstanbul'da* (1969), *Topal Osman* (1969), *Atatürk Ansiklopedisi* (2 c., 1973).

Coşkun, Abdi IV:250a.

Coşkun, Kadir Ramazan (1957, Ankara) Elektrik mühendisi. Ankara Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. Çeşitli kurumlarda çalıştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Coşkun, Nusret Safa (1915, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci. Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken, gazeteciliğe başladı. *Vakıt, Haber, Açık Söz, Akın, Son Telgraf, Yeni İstanbul* ve *Son Posta* gazetelerinde muhabir, yazar ve yazı işleri müdürü olarak çalıştı. 1950'de *Zaman* gazetesini kurdu. 1957-1960 arasında Erzincan milletvekilliği yaptı.

Courel, M. IV:320a.

Couronne Adını Paris'in bir zamanlar ünlü kafe-restoranından alan "Café et Restaurant de la Couronne" 1867'de Naum Tiyatrosu'nun (şimdiki Çiçek Pasajı'nın yerinde bulunup, 1870'teki büyük Beyoğlu yangınında yanmıştır) bitişiğinde açılmıştı. Gündüzleri kafe ve şarkılı kafe (café chantant), akşamları ise içkili, müzikli restoran olarak çalışmaktaydı ve kısa sürede büyük ilgi toplamıştı. Daha sonra birbirine çok yakın iki yer değiştiren Couronne, 1892'de mutfağından başlayan bir yangınla ve çevresindeki dükkânları da yakarak yandı, bir daha da açılmadı ama Pera tarihine ismini bıraktı.

Courrier de Constantinople VII:319b.

İlgili madde:

Blacque, Edouard II:261a

Courrier d'Orient *mad. II:442a.*

Cozzonis, Michel IV:460c.

Craven, Elisabeth *mad. II:442b,* VI:370a.

Crespin, Joseph II:50a.

Croissant Tiyatrosu 19. yy'ın sonlarında İstanbul'daki iki ayrı tiyatro yapısının adıdır. Taksim'de Talimhane'de olan ve Türk tiyatro topluluklarının da yararlandığı ilkine Smiyafski Tiyatrosu da denirdi. İkincisi ise Büyükdere'deydi ve buradaki topluluğu Vasilaki yönetiyordu.

V:447b.

Croix, M. de la III:192a.

Cuda, Mahmud VII:464b.

Cudidil Sultan Çeşmesi Galata'da, Yüksek Minare Sokağı'nda, Emekyemez Camii'nin yakınındadır. 1110/1698 tarihli çeşme, kesme taştan klasik tarzda yapılmıştır.

Cugeton, el 1908-1931 arasında Raşi harfleriyle (Yahudi İspanyolcasında kullanılan İbrani harfleri) yayımlanan mizah gazetesi. Kurucusu, yayıncısı ve başyazarı Eliya Karmona, *El Tyempo* gazetesinin kurucusu İzak Karmona'nın yeğeniydi. Alt başlığında "Her hafta; yayıncının canı çektiği zaman çıkar" ibaresi yer alırdı. Bir mizah gazetesi olmasına rağmen özellikle ciddi toplumsal konulara da değindi. Haftada bir kez cuma günleri çıkan gazetenin son sayısı 29 Mayıs 1931 tarihlidir.

Culyani Apartmanı I:511b.

Cuma Haftalık gazete. Siyaset, iktisat ve fen konularında makaleler yayımlıyordu. 1908'de iki sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Ahmed Hamdi'ydi.

Cuma Camii *bak.* Hacı Ali Paşa Camii

Cuma Selamlığı *mad. II:443a,* 511a, IV:369b, VII:385a.

Cuma Tatili 1826'dan itibaren önce İstanbul'da, daha sonra da taşrada uygulanmaya başlayan hafta tatili. Daha önce İstanbul'da ve taşrada Müslümanlar için hafta tatili söz konusu değildi. Ancak gayrimüslim topluluklar ibadet amacıyla haftanın bir gününde tatil yapmaktaydılar. İstanbul medreselerinde ise önceleri çarşamba, daha sonra ise perşembe günleri ders yapılmamaktaydı. 1826'da, cuma gününün resmi tatil olması, dairelerde mesai yapılmaması, medreselerde ise salı gününün tatil olması kabul edildi. 1839'da Tanzimat'ın ilanından sonra cuma tatili korunmakla birlikte hafta tatilinin perşembe günü öğleden sonra başlaması kabul edildi ve bu Osmanlı Devleti'nin yıkılışına değin değişmedi.

Cumalı, Necati II:448b.

Cumalıoğlu, İsmail Fehmi (1912, Tekirdağ - ?, ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. İç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Askeri hekim olarak albaylığa kadar yükseldi. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı yaptı.

Cumba Sokağa veya bahçeye bakan oda ve sofaların, 1-1,5 m kadar taşıntılı çıkmaları. Kapalı balkon işlevindeki cumbalarda oturmak keyifliydi. Buradan gelip geçenler seyredilir, sokak yaşamı izlenirdi. Büyük konaklarda ise geniş tutulan cumbalarının önünde de şahnişin denen daha küçük çıkıntılar vardı. İstanbul'daki en eski cumbalar, Tekfur Sarayı ile Sultanahmet'teki İbrahim Paşa Sarayı'nda, Topkapı Sarayı'nın Fatih Köşkü'ndedir.

Cumbadan Rumbaya Cumhuriyet'in ilk yıllarında İstanbul'daki toplum yaşamı, bir süre giderek birbirinden uzaklaşan iki ayrı görüntü vermekteydi. Eski İstanbul, kafesli pencereli, cumbalı mahalleleri ile eski geleneklerini korurken Şişli ve Beyoğlu semtlerinde kafesler kaldırılmış, peçe ve çarşaf atılmıştı. O yıllardaki bir slogan "cumbadan rumbaya" idi. Bununla kapalılığı ifade eden eski (cumba) ile dışa açılmayı ifade eden yeni (rumba dansı) anlatılıyordu. Peyami Safa'nın bir romanı da o günlerin gözlemleriyle dolu olarak *Cumbadan Rumbaya* adını taşır.

Cumhurbaşkanlığı Rezidansı IV:93a.

Cumhuriyet *mad. II:444a,* I:130b, 226b, II:71b, III:402b, V:41b, 78b.

Cumhuriyet Anıtı *mad. II:444c,* 217c, 449b, V:487b, VII:199b.

Cumhuriyet Caddesi *mad. II:445a,* III:496c, 550a.

Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında İstanbul *mad. II:445b.*

Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı *mad. II:449b.*

Cumhuriyet Gazinosu ve Pavyonu Tepebaşı'nda, Kasımpaşa'ya inen yokuşun sağ tarafında eski bir eğlence merkezi. Geçmişi Cumhuriyet'ten önceye uzanan bu gazino sonradan ad ve kimlik değiştirmiş, "Yeni Tepebaşı Gazinosu" adıyla dernek gecelerine, siyasal toplantılara tahsis edilen bir yer olmuştur.

II:217c, III:379c.

Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) III:529a.

Cumhuriyet Kadını IV:346c.

Cumhuriyet Kütüphanesi IV:175c.

Cumhuriyet Lokantası Beyoğlu'nda, Balık Pazarı'nın bulunduğu Sahne Sokağı'nda 1940'ların başlarında açılmış içkili bir Rum lokantasıydı. Uzunca bir dönem yazarların, sanatçıların rağbet gösterdikleri meyhanelerden birisi olarak faaliyet gösteren Cumhuriyet bugün de aynı sokakta iki katlı bir mekânda bulunmaktadır. Sahne Sokağı'nı kesen Nevizade Sokağı'nda da Cumhuriyet-2 adıyla bir şubesi vardır.

Cumhuriyet Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Soğanlı, Kocasinan Merkez mahalleleri ve Bağcılar, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.661'dir.

I:548b.

Cumhuriyet Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Çarşı, Hürriyet, Esentepe mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir.

Cumhuriyet Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İstasyon, Söğütlü Çeşme, Fevzi Çakmak, Sultan Murat, Kanarya mahalleleri ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.467'dir.

Cumhuriyet Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Çayırbaşı, Kireç Burnu, Tarabya, Derbent mahalleleri, Şişli İlçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.156'dır.

Cumhuriyet Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Şişli Merkez, Meşrutiyet, Halaskâr Gazi, Ergenekon, Bozkurt, Duatepe, Paşa ve Halide Edip Adıvar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.592'dir.

Cumhuriyet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bulgurlu, Esat Paşa, Örnek ve Ünalan mahalleleriyle çevrilidir.

Cuno, Helmuth IV:30b, 545c.

Curtis, C. G. II:293a, III:149b, VII:169b, 169c.

Cüberyan, Dikran (1841 veya 1843, İstanbul - ?, İstanbul) Hassa mimarı. Mimar Nerses Cüberyan'ın (1805-1890) oğludur. 1884'te, Halkalı Ziraat Mektebi'nin inşaatına nezaret etmiştir. 1885-1886'da inşa edilen, Yıldız Camii'nin de mimarıdır. Sarkis Balyan'la birlikte Yıldız Sarayı Saat Kulesi'ni de inşa etmiştir.

Cüceler Enderun'un seferli koğuşuna mensup bir sınıftı. Zeki ve yetenekli cüce çocuklar Enderun'da özel eğitime alınırlar; bunların her birine soytarılık ve çeşitli hünerler öğretilirdi. Bunlardan, aynı zamanda hadım ve dilsiz olanlar çok makbul olup sarayın her tarafına serbestçe girip çıkarlardı. Cüceler, gösterileri ve oyunları ile padişahı ve harem halkını eğlendirirlerdi. İçlerinde okuryazar ve kültürlü olanları ise padişaha musahiplik ederlerdi. Amirleri "başcüce" sanını taşırdı.

Cülus *mad. II:455a,* I:179a, II:435c, III:141c, IV:555a, VII:385a.

Cümbüş, Zeynel Abidin (1881, Üsküp - 1947, İstanbul) Çalgı yapımcısı. Askeri lisede okudu. Ordudan ayrılarak ud, tanbur vb çalgıların yapımcılığına başladı. Kendi buluşu olan cümbüş adını

verdiği çalgı ile Kahire ve Prag sergilerinde altın madalya kazandı. Daha sonra cümbüş teknesine tanbur ve bağlama sapı da taktı. Ölümünden sonra aynı işi oğulları Fethi ve Cemal Cümbüş ile torunu Naci Cümbüş sürdürdü.

II:462c, III:436b.

Cündî Hurrem Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer'de, Davut Paşa Mahallesi'nde, yeri tam olarak tespit edilemeyen bu tekke, II. Mehmed'in (Fatih) bendegânından olduğu rivayet edilen Cündî Hurrem Bey tarafından 16. yy'ın ilk çeyreğinde kurulmuş, vakfiyesi 930/1524'te tescil edilmiştir. Ayin günü pazartesi olan ve tamamen ortadan kalkmış bulunan tekkenin Halvetilîğe bağlı iken 1840'lardan itibaren Rıfâîliğe intikal ettiği anlaşılmaktadır.

Cüneyd Efendi (ö. 1604, Seyyid) VII:7a.

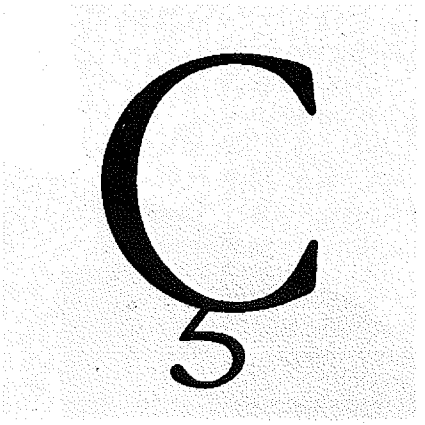
Cüzamhaneler *mad. II:456a*, VI:401c, 425a, VII:238a.

İlgili madde:

Zootikos Cüzamhanesi VII:556c

Cüzamla Savaş Derneği II:456c.

Cüzdan III:123c.

Çadır Köşkü *bak.* Maslak Kasırları

Çadır Köşkü (Kâğıthane) *mad. II:457a*, III:70b, V:306c, VII:206b, 520a, 524b.

Çadır Köşkü (Yıldız Parkı) *mad. II:457b*, III:437a, VII:520a, 524b.

İlgili madde:

Yıldız Mahkemesi VII:517c

Çadır Mehterleri Çadır mehterbaşısının emrinde hizmet veren, görevleri padişahın otağ denen çadırlarını kurup kaldırmak olan bir sınıf asker. Bunlara "mehteran-ı hayme-i hassa" da deniyordu. Kışlaları Atmeydanı'nda İbrahim Paşa Sarayı'na bitişik olup burası Mehterhane-i Hümayun ve Çadır Mehterhaneleri Kasrı olarak da biliniyordu. Kapıkulu sınıflarından olan çadır mehterleri 1826'da kaldırılarak yerine Hıyamiye Nezareti kuruldu.

Çadırcı Mescidi *mad. II:458c.*

Çadırcılar Caddesi Beyazıt'ta Bakırcılar ve Fuat Paşa caddelerinin kavşak yerleriyle Kökçüler Sokağı arasında uzanan dar çarşı. Kapalıçarşı'nın içindeyken 1894 depreminden sonra üstü yeniden örtülmeyerek çarşı dışında bırakılmıştır. Daha önceleri çadırcı esnafının barındığı bu çarşıya Kapalıçarşı'nın üç ayrı kapısı açılır. 1960'lı yıllarda daha çok eskici, antikacı, bakırcı, hurdacı esnafı bulunurken günümüzde bavul ticareti yapan turistlere yönelik giyim kuşam eşyası satanlarca canlandırılmıştır.

Çağan, Ahmet III:254c, IV:249c, V:530c.

Çağan, Nami (1947, Amasya) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Mali hukuk profesörüdür. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Çağatay, Ali Rifat *mad. II:458c*, 556b, 556c, 559b, III:135c, 254c, V:410b, 533a, 539b, VI:68c, 199a, 299a, 308c, 496c, VII:137c, 210a, 349c, 563a.

Çağatay, Cafer (1899, İstanbul - 1991, İstanbul) Futbolcu. Bestekâr Ali Rifat Çağatay'ın oğludur. Futbola, Kadıköy'de başladı. Fenerbahçe kulübünde yetişti. Bir ara Altınordu'ya geçtiyse de tekrar Fenerbahçe'ye döndü. Devrinin en iyi defans oyuncularından biri olarak tanındı. Milli takımın ilk maçında (26 Ekim 1923) Romanya'ya karşı ilk kez milli formayı giydi. 1915-1927 arasında Fenerbahçe birinci takımında 106 maç oynadı. 7 kez milli takımda yer aldı. Sakatlanarak futbolu bıraktı. Uzun yıllar Fenerbahçe yönetim kurullarında görev yaptı. Futbol Federasyonu heyetlerinde çalıştı. Şaşkınbakkal semtindeki eczanesinde asıl mesleği olan eczacılıkla 50 yıla yakın uğraştı.

Çağdaş Tramvay IV:526b.

Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği IV:354a, 356b.

Çağla, Cevdet *mad. II:459b*, III:4a, V:410c, 530c, 531a, VI:294c.

Çağlar, Behçet Kemal (1908, Erzincan - 1969, İstanbul) Şair. Maden mühendisi oldu, Erzincan milletvekilliği yaptı. Bugünkü adıyla Robert Kolej'de edebiyat öğretmenliği yaptı. Atatürk için yazdığı şiirlerle tanınan Behçet Kemal Çağlar, Münir Nurettin Selçuk'un bestelemiş olduğu "Kalamış" şarkısının (*Yok başka yerin, lülfu ne yazdan ne de kıştan / Bir tatlı huzur almaya geldik Kalamış'tan*) güfte yazarıdır. Başlıca şiir kitapları *Erciyaş'tan Kopan Çığ* (1932), *Malazgirt Zaferinden İstanbul Fethine* (1971) ve *Bütün Şiirleri*'dir (1969).

IV:232c, 392b, V:531a.

Çağlar, Mustafa III:4a.

Çağlarman, Mustafa Zeki III:4a, VI:264b, 294c.

Çağlayan *mad. II:459c*, III:382c, VII:498a.

İlgili madde:

Sa'dâbâd Camii VI:386b

Çağlayan İstanbul mesirelerinde, saray ve konakların bahçelerinde, suların yapay setlerden akıtılması ve köpürtülmesi ile yapılan düzenekler. Özellikle Lale Devri'nde Kâğıthane'de, su kaynaklarından ve derelerden yararlanılarak çağlayanlar, bunların yanında da çağlayan köşkleri yapılmıştı.

Çağlayan Camii *bak.* Sa'dâbâd Camii

Çağlayan Kasrı *mad. II:461a*, 41a, 459c, IV:384c, VI:385c, 389a.

Çağlayan Köprülü Kavşağı VI:254b.

Çağlayan Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Kâğıthane Merkez, Yahya Kemal, Harmantepe, Hürriyet ve Gürsel mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.862'dir.

Çağman, İbrahim VI:538a.

Çakaldağı Mezarlığı II:332c, V:445a.

Çakar, Şeref VII:350b.

Çakıl Deresi I:151a, III:79c.

Çakıl Gazinosu III:380a.

Çakır Ağa (ö. 1457) VII:352b.

İlgili maddeler:

Mercimek Tekkesi V:394b

Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b

Çakır Ağa Camii *bak.* Üsküplü Camii ve Hamamı

Çakır Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Keçi Hatun, Murat Paşa, Gureba Hüseyin, İne Bey, Yalı, Kürkçübaşı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.129'dur.

Çakır Ağa Mescidi (Aksaray) *mad. II:461b.*

Çakır Ağa Mescidi İstanbul'da Çakır Ağa'nın yaptırdığı mescitlerden iki tanesi Rumeli yakasında, bir tanesi ise Anadolu yakasındaydı. Anadolu yakasındaki Kadıköy'de bulunuyordu. Eski kaynaklarda bu mescidin yeri ve yapımına dair fazla bir bilgi bulunmamaktadır. *Hadîka*'da "Bânisi ağa-yı mezbûrun merkadi mâlum değildir. Mahallesi dahi yoktur." diye bir kayıt bulunmaktadır.

Çakır, Avedis Ohanyan V:201a.

İlgili madde:

Markiz Pastanesi V:300c

Çakır Dede

İlgili madde:

Karaabalı Tekkesi IV:438c

Çakır Dede Tekkesi *bak.* Karaabalı Tekkesi

Çakırcıbaşı Camii *mad. II:461c*, III:81a, 467b.

Çakırgil, Hüsnü III:287a.

Çakırhan, Nail Vahdeti VII:203a.

Çakıroğlu, Arman VII:460a.

Çakıryan, Serviçen III:183a.

Çakmak Dede Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Vapur İskelesi'nden Yalıköy'e uzanan Ahmet Mithat Caddesi üzerinde, Beykoz Emniyet Başkomiserliği binasının karşısındaki Çakmak Dede Mezarlığı'nın yanında bulunmaktaydı. İstanbul'a ilişkin tekke listelerinde adı geçmeyen bu tesisin varlığı ve geçmişi A. Turnalı ve E. Yücel'in araştırmaları sonucunda açıklığa kavuşmuştur. Her ne kadar halk arasında Çakmak Dede'nin, İstanbul'un fethinden bir yüzyıl kadar önce Beykoz'da yerleşen velilerden olduğu rivayeti yaygınsa da Seyyid Hasib Üsküdarî'nin (ö. 1786) *Vefeyat-ı Ekâbir-i İslamiyye*'sinde bu zatın asıl adının Hacı Mehmed olduğu, Kadirîliğin Rezzakî koluna bağlı iken kendi adına bir kol (Çakmak Dede Kolu) kurduğu ve 1148/1735-36'da vefat ettiği kayıtlıdır. Meşihatının, Kadirîliğin merkezi olan, Tophane'deki Kadirîhane Tekkesi'ne bağlı olduğu bildirilen bu tekkenin 17. yy sonlarında ya da 18. yy'ın ilk çeyreğinde faaliyete geçtiği tahmin edilebilir. Mezarlıkta, Çakmak Dede'nin yanısıra oğlu Şeyh Hüseyin Efendi (ö. 1773), ayrıca yine Beykoz'da bulunan, Halvetîliğe

bağlı Süleyman Efendi Tekkesi'ne ait kabirler, mezarlık duvarında da 1229/1813-14'te Ayşe Hatun tarafından Çakmak Dede kabrinin ihya edildiğini ve kandil yakılmasının sağlandığını belirten bir kitabe ile Nakşîbendi ve Kadirî tarikatlarından, Şeyh Abdülganî en-Nablusî halifesi Şeyh Ali Sami Efendi'nin 1183/1769-70 tarihli mezar kitabesi dikkati çeker.

Çakmak, Fevzi (Mareşal) (1876, İstanbul - 1950, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. TBMM hükümetinin Müdafaa-i Milliye vekili, İcra Vekilleri Heyeti reisi ve Erkanı Harbiye-i Umumiye reisi oldu. Mareşalliğe yükseldi. Cumhuriyet döneminde yirmi yılı aşkın süre (1923-1944) genelkurmay başkanlığı yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:252b, 561b, IV:147a.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Çakmak Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Hatuniye Tekkesi

Çakmak Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Mustafa Kemal, İstiklal, İnkılap, Aşağı Dudullu, Yukarı Dudullu mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.837'dir.

Çakmakçılar I:4a, II:476a.

İlgili maddeler:

Kumrulu Han V:121b

Küçük Yeni Han V:154b

Mahmutpaşa V:273a

Çalak Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Nuruosmaniye'de bulunduğu bilinen bu tekkenin kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememektedir. Bânisi 17. yy'ın tekke musikisi bektekârlarından, Halvetîliğe mensup "Çalak" lakaplı Şeyh Mustafa Efendi'dir. Kendisinden sonra posta, Bayramîliğin Himmetî kolundan Himmetzade Şeyh Abdüssamed Efendi'nin halifesi olan oğlu Çalakzade Şeyh Ahmed Efendi (ö. 1757) geçmiş ve 18. yy'ın en büyük tekke musikisi üstatlarından birisi olarak tanınmıştır. Altıncı postnişin Şeyh Seyyid Ahmed Efendi'nin (ö. 1841) vefatından sonra Halvetîliğin Cerrahî koluna intikal eden tekke "Çaylak, Çaylak Baba, Çaylakzade" gibi adlarla da anılmakta, ayin günü *Âsitâne*'de (1256/1840) cuma, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1307/1889) perşembe olarak verilmektedir. Cumhuriyet döneminde tamamen tarihe karışmıştır.

II:415b.

Çalapala, Nimet V:209a.

Çalapala, Rakım (1909, İstanbul) Gazeteci, yazar, yayımcı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1936'da gazeteciliğe başladı. Türkiye Yayınevi'nin çıkardığı dergilerde yazı işleri müdürlüğü yaptı. *Son Posta, Yarın, Akın, Türkiye, Tasvir, Hürriyet* gazetelerinde, *Yeni Yol, Resimli Mecmua, Resimli Ay, Cumhuriyet Çocuğu, Yıldız, 7 Gün, Akbaba, Karikatür* ve *Amatör* dergilerinde çeşitli görevler üstlendi. *Yavru Türk, Çocuk Haftası, Resimli Hayat* gibi dergiler yayımladı. Atlas Yayınevi'ni kurdu. Yirmiyi aşkın çocuk ve ders kitabı yazdı.

V:209a.

Çalgı Yapımcılığı *mad. II:462b.*

Çalıkman, Berç III:395c.

Çalımlı, Mehmed Ali *mad. II:463a.*

Çalın, Vahit (1933, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çallı, İbrahim *mad. II:463c,* 317a, III:82b, 513a, V:169c, VI:22c, 176c.

Çallıoğlu, Belma IV:358b.

Çalt, Saide IV:356a.

Çaltı, Cemal IV:218c, V:43a.

Çam Limanı

İlgili madde:

Heybeliada Sanatoryumu IV:59a

Çaman, Hadi III:441c, VI:81a.

Çamaşırcı Deresi II:301c, 304b, V:281c.

Çamay, Rüçhan II:388b.

Çambel, Halet III:207a, 316a.

Çamçeşme Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yayalar, Kavakpınar, Esenyalı, Güzelyalı, Kaynarca, Fevzi Çakmak ve Veli Baba mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.633'tür.

Çamçıyan, Mikayel (1738, İstanbul - 1823, Venedik) Mıkhitharist rahibi ve tarihçi. En önemli eseri üç ciltlik *Ermeni Tarihi,* 1784-1786 arasında Venedik'te, bir ciltlik özeti ise 1812, 1850 ve 1862'de yine Venedik'te, *Gülzar-ı Tevarih* adıyla Ermeni harfli Türkçe olarak basılmıştır. Eserde İstanbul tarihine ait bahisler vardır.

Çamiç, Ohannes IV:179a.

Çamları Yetiştirme ve Güzelleştirme Derneği 9 Eylül 1934'te, Çamlıca ve çevresini güzelleştirmek, yeşilliğini, çamlarını korumak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Kısıklı'da CHP binasındaydı. 1947'de başkanı Dr. Lütfi Aksu'ydu. Yönetim kurulu Yusuf Ziya Demirci, Selahaddin Kızıltaş, Fahri Alpas, Hayrettin Tav, Celal Moralı, Osman Karagöz, Mustafa Öğretmen, Hayri Batu'dan oluşuyordu.

Çamlı Bahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yalıköy, Tokatköy ve Orta Çeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.165'tir.

II:198b.

Çamlıbel, Faruk Nafiz (1898, İstanbul - 1973, İstanbul) Şair. Tıp öğrenimini yarıda bırakarak öğretmenliğe başladı. 1946-1960 arasında İstanbul milletvekilliği yaptı. Aruz vezniyle şiire başladıktan sonra, heceye geçti ve en önde gelen hececilerden oldu. 1960'ta Demokrat Parti milletvekilleriyle birlikte tutuklandı; Yassıada'da kaldı. Bir deniz yolculuğu sırasında öldü. Şiir kitapları, *Şarkın Sultanları* (1919), *Gönülden Gönüle* (1919), *Dinle Neyden* (1919), *Çoban Çeşmesi* (1926), *Suda Halkalar* (1928), *Bir Ömür Böyle Geçti* (seçilmiş şiirler, 1933), *Elimle Seçtiklerim* (ünlü "Han Duvarları" şiiri ilk kez bu kitapta yayımlanmıştır, 1934), *Akarsu* (1937), *Zindan Duvarları* (1967); oyunları *Canavar* (1925), *Akın* (1932), *Yayla Kartalı* (1945) şeklinde sıralanabilir. Çamlıbel'in *Yıldız Yağmuru* (1936) adlı bir de romanı vardır.

II:286a, 288b, 448b, 465b, V:169b, 530c.

Çamlıca *mad. II:464a,* IV:78a, VII:500b.

İlgili madde:

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Çamlıca Askeri Göğüs Hastalıkları Hastanesi I:349b.

Çamlıca Askeri Hastanesi ve Sanatoryumu I:349a.

Çamlıca Askeri Sanatoryumu I:64a.

Çamlıca Camii Üsküdar İlçesi'nde, Büyükçamlıca'da Yalnızselvi Sokağı'ndadır. Halk tarafından 1316/1898'de ahşap olarak yaptırılmış, 1960'ta kâgire çevrilmiştir.

Çamlıca İnas Sultanisi I:131c.

Çamlıca Kız Lisesi *mad. II:466a,* I:63c, VII:347c.

İlgili madde:

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c

Çamlıca Özel Sanatoryumu Haziran 1959'da Kısıklı'da bir köşkte, Dr. Nüzhet Ziyal tarafından açıldı. Başlangıçta 40 olan yatak sayısı zamanla 85'e yükseldi. Sosyal Sigortalar Kurumu hastalarına hizmet vermekteyken bu kurumun 1993'te aldığı, özel müesseselere hasta göndermeme kararı üzerine kapatıldı. Ziyal'in girişimiyle, Büyükçamlıca Hastanesi adı ile yeniden düzenlenerek Mart 1995'te hizmete girmesi planlanmaktadır. 65 yataklı bu yeni hastanede Türkiye'nin ilk yataklı akupunktur servisinden başka bir doğum-ameliyat servisi de hasta kabul edecektir.

Çamlıca Spor Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. Vefalı Muhteşem Kural'ın öncülüğüyle 1928'de kuruldu. Forma renkleri yeşil-beyazdır. Futbolun dışında voleybol dalında da faaliyet gösterdi. Kulüpten yetişmiş sporcular arasında İstanbul Spor Kulübü'nün eski kaptanı Saim, Anadolu Spor Kulübü'nden Safi, Fenerbahçeli Yaşar ve Naci, Karagümrüklü Sa-

im, Vefalı Muhteşem Kural ve Galatasaray'ın kalecilerinden Erdoğan sayılabilir.

Çamlıca Suları III:77c, IV:508c.

Çamlıca Tepeleri *mad. II:466a*, III:437a, VII:317c.

Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi *mad. II:467b.*

Çamlık III:223b.

Çamlimanı IV:55a.

Çana Sinagoğu Balat'ta, Vodina Caddesi'ndedir. Bizans döneminde de var olduğu bilinir. 1663'te Romanyot Yahudileri tarafından Sefarad Yahudilerine satılmıştır. 1950'lerde semtteki Yahudi nüfusunun azalması üzerine kapanan sinagog bugün harap durumdadır.

II:11a.

Çanakkaleli, H. İbrahim III:58c.

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi *mad. II:468a*, V:393b.

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı *mad. II:468b*, VI:457c.

Çankaya Oteli *mad. II:468c.*

Çap, Hamdi Emin (1892, İstanbul - 1966, İstanbul) Spor adamı. Altınordu takımında kısa bir süre futbol oynadı. Yükseköğrenimi için İngiltere'de bulunduğu yıllarda futbol üzerinde bilgi ve uzmanlığını artırdı. Yurda dönüşünde, Türk sporunun ilk örgütü olan Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kuruluşunda görev aldı. İlk Futbol Federasyonu'nda asbaşkanlık yaptı. Futbol kurallarını İngilizce aslından çevirerek Türk futbolunun ilk kural kitabını hazırladı. Futbol hakemliği konusunda da ilk ciddi prensipleri koydu. 1924'te Moskova'da, 1925'te Ankara'da oynanan Sovyetler Birliği-Türkiye milli futbol maçlarında Uluslararası Futbol Federasyonu FIFA'nın tayiniyle hakemlik yaptı. Böylece ilk uluslararası Türk futbol hakemi oldu. 1928-1936 arasında Futbol Federasyonu başkanlığı görevinde bulundu.

Çapa *mad. II:469b*, IV:3a.

İlgili maddeler:

Abbas Ağa Çeşmesi I:8a

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:225c

Darülmuallimat Binası II:567a

Dişçi Mektebi III:63b

Gureba Hastanesi III:430c

Gureba Hastanesi Camii III:433a

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi IV:41b

Lütfi Paşa Mescidi V:231b

Yüksek Öğretmen Okulu VII:539b

Çapa, Güneş (1936, Tokat) Voleybolcu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Önce basketbolle başladığı spor yaşamını voleybolla sürdürdü. Fenerbahçe kız voleybol takımında kaptanlığa kadar yükseldi. Bu takımda 1954-1960 arasında 7 yıl üst üste Türkiye şampiyonluğu, 10 yıl da İstanbul şampiyonluğu yaşadı. 1965-1969 arasında kız milli voleybol takımı antrenörlüğü yaptı.

Çapa Tıp Fakültesi

İlgili madde:

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV:241a

Çapa Yalısı II:450c.

Çapan, Cevat (1932, Darıca) Şair, çevirmen, tiyatro kuramcısı. Robert Kolej ve Cambridge Üniversitesi İngiliz Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı dalda İstanbul Üniversitesi'nde öğretim üyeliğinde uzun süre kaldıktan sonra, şimdi Mimar Sinan Üniversitesi Tiyatro Bölümü başkanıdır. Şiirlerini topladığı ilk kitap *Dön Güvercin Dön*'dür (1985). Tiyatro incelemeleri arasında *İrlanda Tiyatrosunda Gerçekçilik* (doktora tezi, 1966), *Değişen Tiyatro* (1972), *John Whiting* (1975), şiir çevirileri ve antolojileri arasında *Sappho* (1966), *Üç Kırmızı Güvercin* (Sappho, 1971), *Umarsız Penelope* (Seferis, 1974), *Alışkanlıklar da Değişir* (Yannis Ritsos, 1982), *Çılgın Nar Ağacı* (Odisseus Elitis, 1982), *Çağdaş Yunan Şiiri Antolojisi* (1982) ve *Çağdaş İngiliz Şiiri Antolojisi* (1985) vardır.

VII:9b.

Çapan, Nerime IV:356c.

Çapanoğlu, Münir Süleyman *mad. II:470b*, V:406a.

Çapcı, Orhan V:170a.

Çaprastçıyan, Mikael *mad. II:470c*, 153c.

Çardak İstanbul'a gelen yağ, bal, un, erzak, kahve, tütün, enfiye, pamuk, mensucat vb her türlü zahire, mal ve emtia çardak denen gümrük yerlerine ve depolarına alınır; mallar türlerine göre ihtisab resmi, bac resmi, kantar ücreti, âmediye, reftiye, mizan resmi, imaliye, ruhsatiye, resm-i munzam vb adlar altında vergilendirilir; bu işlemler için çardak emini, çardak naibi, çardak kâtibi gibi görevliler bulunurdu. Çardak işlevinde olan kapan, mizan, mengenelerde de benzeri işlemler yapılmaktaydı. İstanbul çardak ve kapanlarında 80 dolayında çardak naibi ve kâtibi görevliydi. Haliç kıyısındaki Çardak İskelesi önünde ise olası yangınlara karşı ateş kayıkları hazır bekletilirdi. Esnafın, toptancıların sorunlarının görüşüldüğü, muhtesib, kethüda ve naiplerin oturdukları ehl-i hiref divanhanesi de çardak mahallindeydi. Tartı, muayene ve vergilendirme işlemleri tamamlanan mallar çardaklardan esnafa dağıtılırdı.

Çardak Araba Vapuru *mad. II:471a.*

Çardak İskelesi IV:117b, 144a.

Çardak İskelesi Deniz Hamamı III:24c.

Çardak İskelesi Kahvesi Eminönü'nde, Zindankapı yanındaki Çardak İskelesi'nde bulunan eski yeniçeri kahvehanesi. İskeledeki 56. Yeniçeri Kolluğu çorbacılarının adına ve hesabına işletilirdi. Patrona Halil Ayaklanması (1730) sırasında, asilerin toplanma yerlerinden biri olan kahvehane Vak'a-i Hayriye'den sonra diğer yeniçeri kahvehaneleriyle birlikte yıkılmış ya da kapatılmış olmalıdır.

Çardak Kulluğu V:119a.

Çardaklı Hamam *mad. II:471a*, 418a, III:538a, 540c.

Çardaklı Pavyon II:506c.

Çardaş Lokantası I:356c.

Çarhacı Ahmed Efendi Tekkesi *bak.* Akbıyık Mescidi ve Tekkesi

Çark, Y. G. V:286a.

Çarkçı Mektebi I:353b, 354a, III:26b.

Çarkyan, Hacı Mıgırdiç (1800, Kayseri - 1899, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. II. Mahmud döneminde (1808-1839) İstanbul'a gelerek, Hassa Başmimarı Krikor Amira Balyan'ın yanında çalışmıştı. Eserleri arasında, Sultan Mahmud Türbesi, Beyoğlu'ndaki Üç Horan Ermeni Kilisesi, Santa Maria Latin Kilisesi, Kadıköy'deki Surp Takavor Ermeni Kilisesi ve Tarabya'daki İngiltere Elçiliği'nin yazlık binası bulunmaktadır. Yapımında görev aldığı binalar ise Beyazıt Yangın Kulesi, Selimiye, Kuleli, Taşkışla ve Topçu kışlaları ile, Tophane'deki Nusretiye Camii'dir.

Çarşaf İstanbul'da ve Anadolu'da 19. yy'da yayılan ve giderek ferace ile yaşmağın yerini alan kadın üstlüğü. İlkin İstanbul'da ve büyük şehirlerde moda olan çarşafa kenar semtlerde ilgi gösterilmeyerek yeldirme ve maşlah tercih edilmişti. Çarşafın peçeli kullanılmasına karşılık, yeldirme ve maşlah peçesizdi. Arabistan'a gidip dönen ailelerin getirdiği "dolma" ve "torba" tarzı çarşaflar, İstanbul'da, dö Lyon, saten düşes, lahuraki, vigoni, şayak, alpaka kumaşlardan, fişekli, harmanlı, volanlı, bastalı, arnuvo, kloş biçimlerde ve hazır olarak da Trabzonkâri-milli tarzında dikiliyordu. Renk olarak siyah, lacivert, mor, güvez, nefti, Saksonya mavisi, türkuvaz, tirşe, yeşim, camgöbeği, erguvani, yavruağzı, leylaki, bej yaygındı. Peçeler, vual, ajurlu, nakışlıydı. Çarşaf eteğinin altına, turnür denen yastık, göğse göğüslük, başa da guguruk denen tepe topuzu bağlanırdı.

Çarşamba *mad. II:472a*, III:6b, 264c, VII:496c.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Türbesi I:53b

Büyükotlukçu Yokuşu Sarnıcı II:364b

Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi II:391a

Çarşamba Pazarı II:473b

Fethiye Camii III:300b

Fethiye Medresesi III:301c

Hıramî Ahmed Paşa Mescidi IV:66c

İsmet Efendi Tekkesi IV:216c

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c

Mesnevîhane Tekkesi V:408c

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516c

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85c

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII:176b

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII:177a

Çarşamba Divanı *mad. II:472c*, I:344a, III:72a, IV:143b, 227a, V:43c, VI:389b, VII:385b.

Çarşamba Pazarı *mad. II:473b*, 472a, VI:522c.

Çarşamba Tekkesi *bak.* Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi

Çarşı Hamamı (Balat) II:11a.

Çarşı Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme Caddesi'nin Külhan Sokağı ile kesiştiği yerde, Osman Ağa Camii'nin yanında yer almaktadır. Bânisi Mısırlı Osman Ağa olup, yapı 17. yy'ın ilk çeyreğine aittir. Kare planlı soyunmalık kısmı iki katlı düzenlenmiş, üst kattan bir merdivenle külhana yol verilmiştir. Girişin karşısındaki duvarda çift musluklu, mermerden yivli bir teknesi olan, ampir üslubunda zarif bir çeşme yer alır. Üzeri beşik tonozla örtülü, dikdörtgen planlı bir mekân halindeki ılıklık dört kurnalıdır. Soldaki küçük mekânlar hela ve usturalıktır. Dar bir kapının açıldığı sıcaklık yıldızvari bir plan göstermektedir. Köşelerde dört halvet, ortada dikdörtgen şekilli mermer göbektaşı yer alır. Sivri kemerlerin taşıdığı kubbe orta sofanın üzerini örtmekte, girişin karşısındaki enlemesine dikdörtgen planlı sofa ise beşik tonozla örtülmüş bulunmaktadır. Günümüzde faal durumdadır.

Çarşı Hamamı (Üsküdar) III:541c.

Çarşı Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yakacık Yeni Mahalle, Orta Mahalle ile Gümüşpınar, Cumhuriyet, Hürriyet mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.890'dır.

Çarşı Olayı 1909'daki 31 Mart Olayı'ndan bir buçuk ay önce Kapalıçarşı'da yaşanan olay. 28 Şubat 1909'da çarşının kapıları açılır açılmaz hoca kılığında birkaç kişi sokak ortasına bir masa koyup, çıkarılacak yasaların şeriata uygun olmasını içeren bir dilekçeyi herkese imzalatmaya başladılar. Kendilerine zorla imza attırılanların sorularına da "Şeriat istiyoruz!" diye karşılık vermekteydiler. Dindar kişiler bunun hayırlı bir iş olduğu inancıyla oraya yığılınca polis müdahale etmiş ve kalabalığı dağıtmıştı. Bu olay da İstanbul basınında lehte ve aleyhte geniş tepkilere ve yankılara neden olmuştu.

Çarşı Ressamları *mad. II:473c.*

Çarşıkapı *mad. II:474c.*

İlgili maddeler:

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı III:71a

İstanbul Fetih Cemiyeti IV:222c

Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400a

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402a

Mimar Hayreddin Mescidi V:467c

Praetorium VI:282c

Sinan Paşa Külliyesi VII:4a

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Çarşıkapı Geçidi IV:280a.

Çarşılar *mad. II:475a*, VII:268a.

İlgili maddeler:

Alışveriş Merkezleri I:187c

Arastalar I:296c

Eyüp Çarşısı III:251a

Kapalıçarşı IV:442c

Manifaturacılar Çarşısı V:296c

Mısır Çarşısı V:449a

Sahaflar Çarşısı VI:406c

Tiryaki Çarşısı VII:271c

Çartoriski, Adam VI:278c.

Çaşnigir Osmanlı sarayında sofra hizmetlerini gören kişi. Hasoda, hazine ve kiler odalarında hizmet eden içoğlanlarından bazıları terfi ettirilerek çaşnigir olurlardı. Sayıları bir aralık 117'ye kadar yükselmişti. Bir kısmı padişahın özel yemeklerini verir, bir kısmı da saray mutfağında pişen yemeklerin dağıtılmasında hizmet ederdi. Başlarına "çaşnigirbaşı" denirdi. Divan-ı Hümayun'un toplantı günlerinde çaşnigirler, çaşnigirbaşının denetiminde yemekleri dağıtırlardı. Başlarına mücevveze, üstlerine de çatma elbise giyerek matbah-ı âmire tarafında oturup bekler, yemek zamanı vezirlere yemek verirlerdi. Hasodaya verilecek yemeklerde çaşnigirbaşı önde olmak üzere yemekleri getirirler, sadrazamla vezirlerin sofrasını kurar, hizmetlerini mehterlerle birlikte görürlerdi. Bayramlarda çaşnigirlere yemekten sonra birer kaftan giydirildiği için, o günlerde arkalarındaki çatmaları çıkarıp yalnız orta kuşağıyla hizmet ederlerdi. Çaşnigirbaşının bir görevi de alay günlerinde padişahın koltuğuna girip ata bindirmekti.

Çatal Çeşmeler *mad. II:477a*, 303b.

Çatalburgaz VII:495a.

Çatalca *mad. II:477c*, VI:530c, VII:495a.

İlgili madde:

Çatalca İlçesi II:478b

Çatalca İlçesi *mad. II:478b*, IV:36a, 137b, 138a, 138b, VII:495a.

İlgili maddeler:

Çatalca II:477c

Ferhad Paşa Camii III:291c

Nakkaş Köyü Camii VI:30b

Yalıköy VII:417c

Çatalca Yarımadası III:76b.

Çatalçeşme Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Bâbıâli Caddesi üzerindeki Cağaloğlu Anadolu Lisesi (eski İstanbul Kız Lisesi) karşısındaki Çatalçeşme Sokağı, Bâbıâli Caddesi ile Yerebatan Caddesi'ni (eski adıyla Hilaliahmer, şimdiki adıyla Prof. Kâzım İsmail Gürkan Caddesi'ni) birbirine bağlar. Çatalçeşme Sokağı'nın genişleyerek küçük bir genişlik oluşturduğu Molla Fenari, Hoca Rüstem, Başmusahip, Dr. Emin Paşa, Tahsin Bey ve Osman sokaklarının açıldığı mahal, oradaki çatal çeşmeden dolayı bu adı alır. Aynı adlı bir mescit, kuduz hastanesi ile biçki ve dikiş yurdu da buradadır.

Çatalçeşme Mescidi *mad. II:479b.*

Çatladıkapı *mad. II:479c*, 347a, III:25a.

İlgili maddeler:

Bukoleon Limanı II:327b

Bukoleon Sarayı II:327b

Çatladıkapı *bak.* Surlar

Çatma Mescit Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Çatma Mescit Sokağı ile Çatma Mescit Kuyu Sokağı kavşağındadır. *Hadîka* bânisinin Koca Kasım Paşa olduğunu bildirir. Duvarları kâgirdir, kırma çatısı kiremit kaplıdır. Yapının kuzeydoğusundaki girişten küçük bir hazırlık mekânı kat edilerek kare planlı harim bölümüne geçilir. Sağdaki merdiven kıvrılarak mahfile çıkar. Yapı günümüzde tamamen yenilenmiş, harim bölümüne betondan fevkani bir mahfil yapılmıştır. Mihrap, minber ve duvarlar yeni Kütahya çinileriyle kaplanmıştır. Zamanında ahşap olan minberi ve vaaz kürsüsü bugün yerinde yoktur. Mihrabı dışarıya hafifçe taşkındır. Yapı, güney duvarında dört, doğu ve kuzey duvarlarında üç adet yuvarlak kemerli, ince uzun pencereyle donatılmıştır. Batı duvarı tamamen sağırdır. Kuzeybatı köşesinde sıvayla kaplı, silindir gövdeli, basit minaresi yükselir.

Çatma Mescit Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Çatma Mescit Mahallesi'nde, Hayratçı Sokağı ile Küçük Hamam Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. Çifte hamam olarak tasarlanan yapı "Küçük Hamam" adı ile de tanınır. Bugün beş katlı bir binanın altında kalmıştır. Günümüzde imalathane olmuş, ayrıca kadınlara ait bölümü yıkılmış,

bütün kurnalar kaldırılmıştır. Klasik Türk hamam tasarımından farklı bir plan düzeni olan hamamın faal olduğu dönemde erkekler kısmında oldukça geniş bir soyunma odası ile üç soyunma bölmesi vardı. Ayrıca arka tarafında çamaşır kurutma yeri olarak kullanılan bir taşlık bulunmaktaydı. Beşik tonoz ve kubbe ile örtülü olan soğuklukta iki tane tuvalet yer almaktaydı. Önde tonozun örttüğü iki kurnalı oda, onun solunda yine tonoz örtülü üç kurnalı diğer bir oda ve onun bitiminde tekrar kurnalı iki bölme görülür. Sağdaki geçitten kubbeli bir mekâna ulaşılmakta, buradan da göbektaşının bulunduğu kısma girilmektedir. Gene sağda tonozla örtülü üç kurnalı soğuk halvet ve karşıda sol tarafta kubbe altında üç kurnalı sıcak halvet vardır. Kadınlar kısmında ise soğukluk bölümünden, kubbe ile örtülü olan beş kurnalı bir mekâna girilir. Bunun sağında bir küçük kubbe ile örtülü, üç kurnalı halvet ve tuvalet vardır. Tonozla örtülü mekândan sekiz kurnalı ikinci bir bölüme geçilir. Buranın gerisinde kubbe ile örtülü olan üç kurnalı halvet bulunmaktadır.

Çatma Mescit Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Cami-i Kebir, Yahya Kâhya, Evliya Çelebi ve Bedrettin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.290'dır.

II:221a.

Çavcı, İsmail VI:538a.

Çavlı, Emin Ali III:198c, V:169b.

Çavuş Hamamı Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, Topçu Emin Sokağı'ndaydı. Bâniyesi Sultan İbrahim'in (hd 1640-1648) kadınlarından Şekerpare Hubyar Kadın'dır. Hamam yıkılmış, bugün hiçbir izi kalmamıştır. Eskiden sokak hamamın adını taşırken bu da değiştirilmiştir.

Çavuş Hamamı Tekkesi *bak.* Beşikçizade Tekkesi

Çavuş Mescidi (Balat) *mad. II:480a.*

Çavuş Mescidi Fatih İlçesi'nde, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi'nde bulunuyordu. Mescit 1914'teki yangında harap olmuş, daha sonra minaresi yıkılmıştır. Arsası üzerinde bugün bir kâğıt deposu bulunmaktadır. *Hadîka*'da bânisinin Şüca Çavuş olduğu, minberini Su Nazırı İbrahim Ağa'nın koydurduğu belirtilmektedir.

Çavuş Mescidi İstinye'de, Emirgân Caddesi ile Dr. Hilmi Alantar Sokağı'nın kavşağında yer alır. *Hadîka*'da bânisinin Mahmud Çavuş adında bir hayır sahibi olduğu belirtilmekte fakat ne zaman yaşadığının ve nerede gömülü olduğunun bilinmediği kaydedilmektedir. Fevkani olan mescidin minberini Osman Efendi adında bir şahıs koydurmuştur. 1948-1955 arasında okul, daha sonra da mesken olarak kullanılmış, 1972-1974 arasında kâgir olarak yeni baştan inşa edilmiştir. Düzgün kesme taş duvarların kuşattığı zemin katına müezzin meşrutası, abdest muslukları ve helalar yerleştirilmiştir. Fevkani konumdaki harimin kâgir duvarları, fugalarla ahşap kaplama görünümü kazandırılan bir sıva ile kaplanmıştır. İki sıra halinde düzenlenmiş, dikdörtgen açıklıklı pencerelerin aydınlattığı harim mekânında klasik üslupta kalem işleri bulunmaktadır. Eski mescidin ikinci kat seviyesinden başlayan ahşap minaresi 1963'te kaldırılmış, yerine bugünkü, silindir biçimindeki gövdesi yivlerle süslü, tek şerefeli ve konik ahşap külahlı, kâgir minare inşa edilmiştir.

Çavuş Mescidi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de, İbrahim Çavuş Mahallesi'nde, İbrahim Çavuş Camii, İmam Ferdi Sokağı ve Kaşıkçı Sokağı'nın kuşattığı adada bulunuyordu. I. Dünya Savaşı yıllarında harap bir halde iken onarım gördüğü ve askeri depo olarak kullanıldığı, 1918-1920 arasında bakımsızlıktan yıkıldığı bilinmektedir. Bugün, üzerinde sadece İbrahim Çavuş'un mezarının bulunduğu arsada caminin yerini bir gecekondu işgal etmiş durumdadır. Mescit Sipahi Ocağı'ndan İbrahim Çavuş tarafından yaptırılmıştır. Mimarının Sinan olduğu, kâgir beden duvarları, ahşap çatısı, bodur gövdeli taştan bir minaresinin bulunduğu bilinmektedir. Harime bitişik son cemaat yeri, abdest muslukları ve helası olan bir avlusu ve karşısında imamlara ait meşrutası bulunmaktaydı.

Çavuşbaşı Divan-ı Hümayun'da görevli çavuşların amiri, reisülküttabın yardımcısıydı. Divandan çıkan hükümlerin icrası ve infazını gerçekleştirir; elçilerin huzura kabulünde bulunurdu. Saray ve Divan-ı Hümayun'u ilgilendiren her türlü tören ve protokol işlerini düzenlerdi. Divanın sağlıklı çalışması için önlemler alır, taşradan İstanbul'a gelenlerin kimliklerini yoklardı. Çavuşbaşılık 1836'da kaldırılarak yerine Deavi Nezareti kurulmuştur.

Çavuşbaşı Camii *mad. II:480c,* VII:118c.

Çavuşbaşı Çeşmesi Aksaray'da, Baklalı Mescit yakınındaydı. Dört beyitlik tarih manzumesine göre inşa tarihi 1133/1720'dir.

Çavuşbaşı Süleyman Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli-Koska'da, Mimar Kemalettin Mahallesi'nde, Koca Ragıp Paşa Sokağı'nın sonunda, dört yol ağzında, çeşmesi ile bir külliye şeklinde yapılmıştır. Bânisi Çavuşbaşı Süleyman Ağa olup, 996/1587-88'de inşa edilmiştir. Medresenin ahşap olduğu bilinmektedir. 20. yy'ın başına harap bir vaziyette gelen bu yapılar 1918'de ev olarak kullanılmış, 1937 ve 1942'de yol genişletmesi çalışmaları sırasında yıktırılmış, 1959'da hiçbir iz kalmayacak şekilde kalıntıları ortadan kaldırılmıştır.

Çavuşdere Üsküdar İlçesi'nde Üsküdar-Bağlarbaşı arasındaki Selami Ali Caddesi'nin (Bülbülderesi ve Selamısız semtlerinin) güneyine, İmrahor ve Atlamataşı'nın doğusuna düşen yöre. Toptaşı ve Nuhkuyusu ile güney ve güneydoğudan komşudur. Çavuşderesi adı, oradaki caddede yaşamaktadır.

Çavuşlar III:466b.

Çavuşoğlu, Haralambos (Kaptan) II:481b.

Çavuşoğlu Köşkü *mad. II:481b.*

Çavuşoğlu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ve Kordonboyu, Karlıktepe, Esentepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.592'dir.

Çavuşoğlu, Türkân IV:356a.

Çavuşzade Ahmed Efendi Çeşmesi Kocamustafapaşa'da, Ramazan Efendi Camii'nin avlu kapısının bitişiğindedir. Edirne Kadısı Çavuşzade Ahmed Efendi tarafından 1106/1694'te, kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Küçük bir aynataşı vardır. Zamanla ilk şeklini kaybetmiştir. Teknesi sokak seviyesine kadar aşınmıştır. Sivri kemerinin altında taş koyacak bir yuva, bunun üzerinde de kitabe yer almaktadır.

Çavuşzade Mescidi *bak.* Çivizade Kızı Mescidi

Çay Körfezi IV:415c.

Çayhaneler *mad. II:481c.*

Çayırbaşı Camii *bak.* Cerrah Mahmud Efendi Camii

Çayırbaşı Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Büyükdere, Cumhuriyet mahalleleri, Şişli İlçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.312'dir.

II:514a.

Çayırlı, İnci Atalay VI:295b, VII:350a.

Çayırlı Medrese Fatih İlçesi'nde, Kadıçeşmesi'nde, Sinan Ağa Mahallesi'nde, Karadeniz Caddesi'nde, şimdi mevcut olmayan Sinan Ağa Camii ile Damat Mehmed Efendi Medresesi'nin karşısında, Çeşmizade ve Hanedan sokaklarının arasındaki adada bulunuyordu. 1914'te harap bir durumda olduğu bilinen bu ahşap medrese 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmıştır.

Çaylak (Dergi)

İlgili madde:

Mehmed Tevfik (Çaylak) V:368c

Çaylak Tevfik *bak.* Mehmed Tevfik (Çaylak)

Çaylıgil, Şadan II:387c.

Çeçen, İslam II:434c.

Çekirge Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 1911'de 10 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Hüseyin Nazmi'ydi.

Çekli, Nazmi *mad. II:482a.*

Çekmece Sancağı IV:137b.

Çekmece-i Kebir *bak.* Büyükçekmece

Çekmece-i Sagir *bak.* Küçükçekmece

Çekmeköy III:384c.

Çelebi Şehir terbiyesi almış, kültürlü, nazik kişilere, "efendi" lakabı yerine deniyordu. Osmanlı döneminde, İstanbul'da çelebi sanını alanlar, kültürlerinin ve inceliklerinin yanısıra, eser veren, özgün çalışmaları olan bilgin, yazar ve sanatçılardı. Yine, kimi zengin ve saygın gayrimüslimlere de çelebi dendiği gibi, Hıristiyan ve Yahudi kadınlar da kocalarına çelebi demekteydiler.

Çelebi, Ali (Ressam) II:463c.

Çelebi, Asaf Halet (1907, İstanbul - 1958, İstanbul) Şair. Galatasaray Lisesi'nden sonra bir süre Sanayi-i Nefise Mektebi'nde (Güzel Sanatlar Akademisi) okudu. Adliye Meslek Mektebi'ni bitirerek adliyede ve diğer bazı resmi kurumlarda memuriyette bulundu. Tasavvufun, şark mistisizminin öğeleriyle ve kişileriyle Batı kültürünü birleştiren kendine özgü şiiriyle Garip akımına katıldı. *Mevlana, Molla Cami, Naima, Ömer Hayyam* gibi kitaplar yazdı. Eşrefoğlu Rumi Divanı'nı basıma hazırladı. Kendi şiirlerini *He* (1942), *Lamelif* (1945), *Om Mani Padme Hum* (1953) gibi kitaplarda topladı. Şairin *Divan Şiirinde İstanbul* (1953) adlı bir antolojisi de bulunmaktadır.

II:286b, 400b, 447b, III:64a, IV:223a, V:169c.

Çelebi Mehmed Ağa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, Yeşiltekke Sokağı'ndaydı. Yeniçeri ağalarından Mehmed Ağa'nın yaptırdığı bu hamam 1894 depreminde yıkılmış, çok harap bir durumda iken 1932'de çökmüştür. Şimdi yerinde bir apartman bulunmaktadır.

Çelebi, Said *mad. II:482b.*

Çelebican, Gürhan (1931, Bursa) İnşaat mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Özel sektörde yönetici olarak çalıştı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çelebioğlu, Amil II:125a.

Çelik Gülersoy Vakfı IV:229b.

Çelikel, Aysel IV:356b.

Çeliktepe Şişli İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'nden ayrılan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü bağlantı yolunun kuzeyindeki 4. Levent'in (ve Büyükdere Caddesi'nin) batısında yer alan semt. Kuzeyinde Sanayi Mahallesi, güneyinde Ortabayır, batısında Harmantepe, güneybatısında ise Gültepe yer almaktadır. 1970'lerde oluşmuş semtlerdendir.

III:382c, 410a, VII:498a.

Çeliktepe Halk Kütüphanesi 1964'te, Halıcıoğlu'nda hizmete açıldı. 1972'de Mahmut Şevket Paşa Caddesi, no. 2'deki Osman Faruk Verimel İlkokulu'na nakledilen kütüphane, 1974'te okula ait arsa üzerinde yapılan binasına taşındı. 1992 itibariyle kütüphanenin toplam demirbaşı 9.534'tür. Yılda ortalama 70.000 okuyucunun çocuk kütüphanesi, müracaat, ödünç kitap verme hizmetlerinden yararlanması sağlanmaktadır. Levent Çocuk Kütüphanesi, Gültepe Çocuk Kütüphanesi ve Çağlayan Halk Kütüphanesi, kütüphaneye bağlı birimlerdir.

Çeliktepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Ortabayır, Telsizler, Gültepe, Harmantepe, Sanayi, Emniyet Evleri mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.324'tür.

Çemberlitaş (Anıt) *mad. II:482c,* 54c, 252b, 440c, III:53a, V:404b.

Çemberlitaş (Semt) *mad. II:483c,* VI:49c, VII:120b, 495b.

İlgili maddeler:

Acı Hamam I:62c

Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c

Çemberlitaş II:482c

Çemberlitaş Hamamı II:484c

Elçi Hanı III:148c

Kara Baba Tekkesi IV:437b

Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568c

Köprülü Külliyesi V:90a

Köprülü Kütüphanesi V:89a

Mahmud II Çeşmesi V:261c

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Vezir Hanı VII:382c

Çemberlitaş Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Çemberlitaş Hamamı *mad. II:484c,* 484a, III:540c.

Çemberlitaş Kız Öğrenci Yurdu III:73c.

Çemenzar Kadıköy'de, Yukarı Göztepe'nin batısına düşer. Yörenin iki aksından Bağdat Caddesi'nin kuzeyinde olan, eski adıyla Kayışdağı Caddesi, şimdiki adıyla Fahrettin Kerim Gökay Caddesi üzerinde ve bu caddenin Hasanpaşa'dan gelen Hızır Bey Caddesi ile kesiştiği yöredir. Bu kesişme noktasından güney-güneydoğu istikametinde, demiryoluna doğru uzanan sokak da aynı adı taşımaktadır.

Çemşirlik Havuzu IV:10a.

Çene, İlhami III:207a.

Çengel, Yüksel (1938, İstanbul) İktisatçı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Avcılar belediye başkanlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Çengele Vurmak İstanbul'da biri Parmakkapı'da, diğeri Eminönü'nde bulunan işkence yerlerinde, çengel cezasına çarptırılan mahkûmlar veya tutsaklar, ellerine bağlanan bir iple ve makara vasıtasıyla direğin yukarısına çekilip birden bırakılırdı. Mahkûm düşerken direğin orta yerindeki kıvrık çengellere saplanıp kalır, acılar çekerek ölürdü. Halk çengele vurulanlara bir benzetmeyle "çengel çiçeği" dediği gibi, "çengel çiçeği olası" da bir beddua idi.

Çengelköy *mad. II:485b,* III:25a, IV:9c, 534b, VII:500b, 501b.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Hacı Ömer Mescidi III:478a

Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi IV:497c

Köçeoğlu Köşkü V:84b

Köçeoğlu Yalısı V:86a

Kuleli Askeri Lisesi V:115c

Kuleli Bahçe Camii V:117b

Kuleli Bahçesi V:117c

Sadullah Paşa Yalısı VI:396c

Vahideddin Korusu VII:354c

Vahideddin Köşkü VII:356c

Çengelköy Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengeloğlu ve Mandal sokaklarının kesiştiği yerde bulunuyordu. 1910'lu yıllarda kapanmış, uzun bir süre bakımsız kaldıktan sonra 1948'de ılıklık ve sıcaklığı yıktırılmıştır. Bugün sadece Yusuf Ziya Paşa Çeşmesi'ne komşu olan soğukluk kısmı sağlam durumdadır. Küçük ölçüde bir tek hamam olan bu yapı tek kubbeli soğukluk, buna dik, dar bir mekân halindeki ılıklık, iki kubbeli halvetleri olan sıcaklık ve buna bitişik dar, uzun bir dikdörtgen planlı hazneden oluşmaktaydı.

Çengelköy İskelesi II:486b, IV:204a.

Çengelköy Mescidi *bak.* Hacı Ömer Mescidi

Çengelköy Vapuru *mad. II:487a,* V:99a.

Çengiler *mad. II:487b,* 515a, IV:362c, V:83c, VI:300a.

Çeragî Hamza Mescidi ve Tekkesi II:414c.

Çeraz, Mines III:395b.

Çerçiyan, Vahram III:395c.

Çerkes Hasan Olayı *mad. II:488a,* III:40b, 493c, V:512c, VI:177b.

Çerkeşîlik IV:124c, V:134c.

İlgili madde:

Halvetîlik VII:215c

Çerkezköy III:447a.

Çeşme Meydanı Galata'da, Azapkapı'da Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi'nin bulunduğu meydan. Tulumbacıların, Tersane işçilerinin, gemicilerin ve semt

bıçkınlarının devam ettiği kahvehaneleriyle ünlü olan Çeşme Meydanı, I. Dünya Savaşı yıllarına kadar çok hareketli bir yerdi. İstanbul tulumbacıları arasında Çeşme Meydanlıları Sandığı büyük ün kazanmıştı.

Çeşmeler *mad. II:489c.*

İlgili maddeler:

Çatal Çeşmeler II:477a

Çukur Çeşmeler II:537a

Sebiller VI:481a

Selsebiller VI:518a

Çeşmibülbül *mad. II:491b*, I:475c, VI:229a.

Çetin, Hikmet (1937, Diyarbakır) Siyasetçi. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de Williams College'de master yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda iktisadi planlama dairesi başkanı oldu. CHP'den 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçildi. B. Ecevit başkanlığındaki hükümette (1978-1979) devlet bakanlığı ve başbakan yardımcılığı yaptı. 199'de dışişleri bakanı oldu. 1995'te CHP ile SHP'nin birleşmesinden sonra CHP genel başkanı seçilerek DYP ile koalisyon hükümetinde başbakan yardımcılığı görevini üstlendi.

Çetin, Oğuz III:287a.

Çetiner, Ayten IV:356b.

Çetiner, Şakir (ö. 1985) IV:378c.

Çetintaş, Sedat *mad. II:491c*, III:8c.

Çevre Sorunları *mad. II:492a*, I:204a, II:532b.

Çevre Yolları *mad. II:497b*, VII:534b.

Çeyiz Alayı *mad. II:499b*, III:109b, 391a.

Çeyrekbaşı, Sema III:47b.

Çeyrekoğlu, Hüseyin V:185c.

Çıfıt Kapısı I:541c, III:158c.

Çığır Günlük gazete. 1911'de 85 sayı yayımlandı. Başyazarı Ahmed Kemal, sorumlu müdürü Cemil Mahmud'du.

Çığır Sahne III:54c.

Çığıraçan, İbrahim Hilmi *mad. II:499c*, VII:448c.

Çıksalın Haliç'in Beyoğlu yakasında, Hasköy'ün kuzeyinde, Halıcıoğlu semtinde bir mevkidir. Bugünkü Halıcıoğlu ile Defterdar arasındaki Haliç Köprüsü viyadüğünün altına ve güneyine düşmektedir. Yörenin adı halen oradaki bir sokakta yaşamaktadır.

IV:10b, 11b.

Çıksali IV:10c, 10b.

Çıksali Sinagoğu IV:10c.

Çınar IV:55a.

Çınar Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Sancaktepe, Bağcılar Merkez mahalleleri ve Güngören, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.168'dir.

II:528a.

Çınar Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Küçük Yalı, Aydın Evler, İdealtepe mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.722'dir.

Çınar Olayı *mad. II:500a*, I:273a, IV:368c, V:341c.

Çınar Oteli VI:180a.

Çınaraltı 9 Ağustos 1941-15 Temmuz 1944 arasında yayımlanan haftalık dergi. Sahibi ve başyazarı Orhan Seyfi Orhon'du. Türkçülük akımını savunan dergi çok sayıda şair ve yazarı bu düşünce etrafında toplanmaya çağırdı. Nihal Atsız, Zeki Velidi, Mehmet Emin Yurdakul, Yusuf Ziya Ortaç, Besim Atalay, Emin Ali Çavlı, Şükûfe Nihal, Reşit Safvet Atabinen, Hüseyin Namık Orkun gibi yazarların eserlerini yayımladı. Zamanla turancı bir çizgiye yaklaşan dergi 146. sayısı çıktıktan sonra Temmuz 1944'te kapandı. Daha sonra aynı yıl 4 sayısı daha çıktı. 17 Mart 1948'de yeniden yayımlanmaya başladı ve 3 sayı çıktıktan sonra kapandı.

Çınaraltı Kahvesi Bayezid Camii dış avlusundaki asırlık çınarın altındaki kahve. 16. yy'da burada remilhanesi bulunan şair Zâtî'nin genç şairlere dersler verdiği bilinmektedir. Sonraki dönemlerde de gerek çınar altında gerekse meydanın karşı tarafında bir dizi kahvehane vardı. 20. yy'ın ortalarına doğru burası, üniversite öğretim üyelerinin, gençlerin, ozanların buluştukları, İstanbul'un ferah ve serin açık hava kahvelerindendi.

III:198c, V:30a.

Çınaraltı Kahvesi (Emirgân) III:168c.

Çınarcık *mad. II:500c.*

Çınardere Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Dumlupınar, Orta, Bahçeli Evler mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.593'tür.

Çınardibi Aile Bahçesi VII:50a.

Çınarî (ö. 1899) II:130b.

Çınarlı Çeşme Mescidi I:494b, III:119a, V:355c.

Çınarlı Mescit Çengelköy'de, Çınarlı Mescit Sokağı'ndadır. Bostancıbaşılık yapan, daha sonra kaptan-ı derya olan Abdullah Paşa tarafından 1234/1818'de yaptırılmıştır. Kâgir duvarlı ve ahşap çatılı yapı, doğu yönünde yapılan onarımlar ve ekler sonucu özgün halini kaybetmiştir. Düzgün olmayan dikdörtgen planlı harim bölümüne kuzeydoğudan girilir. Bu mekânda, son onarımların ürünü olan iki beton sütun tavanı desteklemektedir. Son zamanlarda fayansla kaplanmış mihrabın ve basit minberin kayda değer bir özelliği yoktur. Girişin hemen solundaki minareye, kaidesinin içinden ahşap merdivenlerle çıkış sağlanmaktadır. Orijinali ahşap olan minare günümüzde sac ile kaplanmış ve kurşun bir külah ile örtülmüştür.

Çıngıraklı Tatar Haftada iki kez yayımlanan gazete. 1877'de 29 sayı yayımlandı. Sahibi Teodor Kasap'tı.

I:190b.

Çıplak Yeniçeri Ocağı'nda hizmetle görevlendirilenlere "işe soyunma" anlamında çıplak (örneğin ağa çıplağı) deniyordu. Tersane'de ise "Küçük Hüseyin Paşa çıplakları" denen bir asker sınıfı vardı. Çıplak müfrezesindeki askerler, kaptan-ı deryanın yakın maiyetini oluşturduklarından bunlara "kaptan paşa çıplağı" deniyordu. Bu sınıf efradı, başlarına mavi püsküllü fes, arkalarına sırma işli kolsuz salta, bacaklarına harçlı kısa şalvar giyer, kuşaklarına bir çift tabanca ve uzun bıçak yerleştirirlerdi. Baldırları ve omza kadar kolları yaz kış çıplaktı.

Çıplak Tepe I:151b.

Çıracıyan, Tavit (19. yy - 20. yy) Ermeni asıllı ressam. 1894-1908 arasında, Mekteb-i Mülkiye'de resim hocalığı yaptı. Eserleri arasında, "İstanbul" (1895), "Ahırkapı Feneri" (1902), "Boğaziçi" (1905) ve "Fenerbahçe" kayda değer olanlarıdır.

Çırağan

İlgili maddeler:

Yahya Efendi Tekkesi VII:409a

Yalı Köşkü VII:415c

Çırağan Bahçesi I:534a.

Çırağan Eğlenceleri *mad. II:501a*, I:476a, IV:126c, V:179c, 183b, VII:385a, 519a.

Çırağan Fer'iyesi I:250a.

Çırağan Mevlevîhanesi *bak.* Beşiktaş Mevlevîhanesi

Çırağan Olayı *mad. II:501c*, I:39a, 192a, III:493c, V:280b, 513a, VI:178a.

İlgili madde:

Ali Suavi I:202a

Çırağan Sarayı *mad. II:503a*, I:24a, 26a, 202b, 476a, 537b, II:36c, 37a, 38c, 41a, 164a, 168c, 170a, 171a, 457b, 502b, 512c, III:70c, 273c, 323a, IV:545b, V:345c, 388a, VI:65b, 66a, 141c, 149b, 410b, 463b, VII:162b, 419a, 519a, 520c.

İlgili maddeler:

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan) II:191c

Yalı Köşkü VII:415c

Çırağan Vakası *bak.* Çırağan Olayı

Çırağan Yalısı II:163c, 169c.

Çırağan-Kempinski Oteli Çırağan Sarayı ile bahçesinde inşa edilmiş otel binasından oluşur. Ocak 1991'de açıldı. Sarayda 1.000 kişilik balo salonu, 30-400 kişilik 8 toplantı odası, 300 kişilik 2 sergi merkezi, 280 kişilik 2 salon, tiyatro gösterileri için bir alan, 12 vip suit oda, 25 dükkân, 2 restoran, 1 Türk hamamı vardır. Otel binası ise 310 odalı-

dır. Ayrıca 7 vip suit, 9 genç suiti, 2 restoran, 2 bar, 3 toplantı odası, açık ve kapalı yüzme havuzu, sauna, Türk hamamı, solaryum ve jimnastik salonu vardır.

II:171a, VI:9b, 180a, VII:162b.

Çırak Çıkarma III:218b.

Çırak Mektepleri *mad. II:507a*, III:138c, 517b.

Çıraklık Eğitim Merkezleri *mad. II:507a*, III:140a.

Çırçır Eyüp İlçesi'nde, Alibeyköy semtinin batı-kuzeybatısına, Alibeyköy Deresi'nin güney-güneybatısına düşen yerleşim yöresi. Batısında Kâzım Karabekir, güneyinde ise Karadolap bulunan Çırçır, yeni yapılan Fatih Sultan Mehmet Köprüsü'nü Edirne'ye bağlayan otoyolun güneyinde uzanmaktadır.

VII:496a.

İlgili madde:

Haliliye Medresesi III:514a

Çırçır Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin kuzey-kuzeydoğusuna düşen yöre. Halen Sinan Ağa Mahallesi sınırları içindedir. Ancak yaşlı kuşaklar tarafından bilinen Çırçır adı bugün sadece oradaki bir caddede yaşamaktadır. İstanbul'un en büyük yangınlarından olan 1918'deki yangında Çırçır da yanmıştı.

Çırçır Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Alibeyköy Merkez, Kara Dolap, Yeşilpınar mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.450'dir.

Çırçır Mescidi Fatih İlçesi'nde, Çırçır'da, Atpazarı Sokağı'nda idi. Bânisi Şeyhülislam Kadızade Ahmed Şemseddin Efendi'dir (ö. 1580). 1580'de inşa edilmiş olduğu bilinen mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Büyük yangınlardan birinde tamamen yanmış olup, yeri bugün arsadır.

Çırçır Özel Ormanı II:229c.

Çırçır Suyu IV:508a.

Çırpıcı VII:501c.

Çırpıcı Çayırı *mad. II:507b*, VII:557b.

Çırpıcı Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Seyit Nizam, Beştelsiz, Veli Efendi mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.375'tir.

Çırpıcı Mesiresi V:407c.

Çiçek On beş günlük gençlik ve aile mecmuası. 17 Haziran 1926-15 Mart 1927 tarihleri arasında 19 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Ruhi, idare müdürü M. Razi'ydi.

Çiçek Encümen-i Dânişi II:510b.

Çiçek, Mustafa IV:225c.

Çiçek Pasajı *mad. II:508a*, 216b, 508b, III:17c, IV:269c, VI:226a.

Çiçek Sineması I:540c.

Çiçekçi Camii *bak.* Selimiye Tekkesi

Çiçekçi Kahvehanesi Üsküdar Duvardibi'nde, Karacaahmet Mezarlığı yakınında eski ahşap kahvehane. 18. yy'da açık olduğu bilinen bu kahvehane, caddenin biraz gerisinde ve bir bahçe içinde bulunuyordu. Müdavimleri Üsküdar'da oturan şair ve yazarlar, sanatçılar, kalem efendileri, emekli asker ve memurlardı. Üsküdarlı ressam Hoca Ali Rıza Bey de burada oturur ve resim yapardı.

Çiçekçiler Derneği II:511c.

Çiçekçiler Kooperatifi II:511c.

Çiçekçilik *mad. II:508c*, 307b, IV:126c.

İlgili madde:

Sabuncakis VI:381c

Çiçekçilik İstihsal ve Satış Kooperatifi II:508b.

Çiçekoğlu, Osman V:114a.

Çiçekpazarı II:476a.

Çiftçilik Makinist Mektebi III:194c.

Çiftçioğlu, Sadullah V:78a.

Çifte Gelinler Türbesi *mad. II:512a*, III:239c, 252b, VII:443b.

Çifte Havuzlar Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Nene Hatun, Davut Paşa, Namık Kemal, Tozkoparan mahalleleri ve Güngören, Zeytinburnu ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.606'dır.

Çifte Kapılı Eczane VI:237a.

Çifte Saraylar (Arnavutköy) II:191b, III:70c.

Çifte Saraylar (Eyüp) II:39a, III:208c.

Çifte Saraylar (Fındıklı) *mad. II:512b*, 39c, III:461a, VII:420a.

Çifte Sultanlar VII:443b.

Çifte Sultanlar Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Çiftehavuzlar *mad. II:513a*, 409a, IV:334c.

İlgili madde:

Cemil Topuzlu Köşkü II:402c

Çiftehavuzlar Kasrı *mad. II:513b.*

Çiftehavuzlu Köşk II:365a, 513a.

Çiftekumrular V:319c.

Çiftesaraylar Bahçe Sineması I:540c.

Çiğdem Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Paşabahçe, İncirköy, Soğuksu ve Çubuklu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.521'dir.

II:198b.

Çikvaş Vili Mensucat Sanayii I:536a.

Çilehane Bayramı İstanbul saray ve konaklarında sayıları bir hayli olan ve halkın "siyah tenli Araplar" dediği zenci haremağaları ile bacılar, her yıl mayıs ayının birinci cumartesi günü, Çamlıca'da Çilehane'de toplanıp bayram yaparlardı. Saray haremağalarının, konak ve evlerdeki bacıların, siyah halayıkların, susamcı kadınların katıldıkları bu bayramda zenciler kendi dilleriyle şarkılar söyleyip boyunlarında birer sukabağı takılı olduğu halde geleneksel oyunlarını oynarlar; kırlardan çiçekler toplayıp başlarına çelenkler, bellerine ve boyunlarına kordon ve kemerler yaparlardı. Dönüşlerinde bohçalara doldurdukları karabaş çiçeklerini başlarında taşırlardı.

Çilehane Tekkesi *bak.* Musalla Mescidi Tekkesi

Çilingiryan, Levon III:184c.

Çiller, Tansu (1946, İstanbul) Başbakan. Robert Kolej Yüksekokulu İktisat Bölümü'nü bitirdi. ABD'de New Hampshire Üniversitesi'nde master, Connecticut ve Yale üniversitelerinde doktora yaptı. Franklin and Marshall College'de yardımcı profesör olarak çalıştı. 1976'dan itibaren Boğaziçi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğretim üyeliği görevinde bulundu. 1990'da Doğru Yol Partisi'ne girdi. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili seçildi. DYP-SHP hükümetinde devlet bakanı oldu. 1993'te DYP genel başkanı seçildi ve Türkiye'nin ilk kadın başbakanı olarak 50. hükümeti kurdu. İktisat konularında yayımlanmış kitapları vardır.

Çingene Ayazması II:261c.

Çingene Sancağı İstanbul çevresinde ve Rumeli'de oturan Çingeneler, disiplin ve vergilendirme bakımından ayrı bir sancak kabul edildiklerinden bunların yönetimi için, Yeniçeri Ocağı'ndan "Çingene beyi" ya da "mir-i Kıptiyan" unvanı verilen bir subay atanırdı. Çingenelerin Müslüman olanlarından hane başına yılda 20 akçe, Müslüman olmayanlardan 25 akçe vergi, ayrıca arusiye, cürüm ve cinayet vergileri alınırdı. Müslüman olanlarla olmayanların evlenerek yakınlık kurmalarına da izin verilmezdi. Beratlı müsellem Çingeneler ise vergi ödemezlerdi.

Çingene Şalvarı Çingene kadınlarının giydikleri çok bol, içinde cepler, torbalar dikili şalvardı. İstanbullular, bu şalvarlara, devenin hamuduyla sokulabileceğini söylerler; bir hırsızlık vukuunda da ilkin şalvarların aranmasını isterlerdi. Gerçekte ise Çingene kadınları, bu şalvarlarında, sokak aralarında dolaşıp sattıkları lavanta, kantaron çiçeklerini, labada, nanter, vanilyaları taşırlar, hattâ küçük maşalarını dahi deste yapıp şalvarlarının içinde dolaştırırlardı. Doğal olarak ekmek ve katıkları da şalvarın bir cebinde bulunurdu.

Çingeneler *mad. II:514a*, I:534b, II:511b.

İlgili maddeler:

Hacıhüsrev III:480c

Sulukule VII:70b

Çini Fabrika-i Hümayunu *bak.* Yıldız Çini Fabrikası

Çinici, Behruz II:455a.

Çinili Çocuk Kütüphanesi II:522b.

Çinili Hamam Şişli İlçesi'nde, Pangaltı'da, Selbaşı Sokağı'nın Halaskârgazi Caddesi'yle birleştiği köşenin yakınında bulunuyordu. Küçük bir tek hamam olduğu bilinen bu yapı adını soyunmalık kısmının duvarlarının bazı yerlerinde bulunan İtalyan çinilerden almıştır. Hamam 1955-1958 arasında bölgede yapılan yıkımlar sırasında yok edilmiştir.

Çinili Hamam (Zeyrek) *mad. II:516b*, III:541a, VII:553c.

Çinili Karakol *mad. II:516c*, I:534b.

Çinili Köşk (Beşiktaş Sarayı) *mad. II:517a*, I:240a, II:173a, III:69b, V:372c.

Çinili Köşk (Topkapı Sarayı) *mad. II:517c*, I:7a, 307c, 310a, 350b, II:43c, III:69b, 229b, V:52c, 329b, VI:162a, VII:289a, 291c, 306a, 394b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Çinili Köşk Hasbahçesi II:509a.

Çinili Köşk Müzesi IV:5a.

Çinili Külliyesi *mad. II:519c*, IV:536b, V:98b, VII:344c, 347b, 362c.

Çinili Meydanı II:44c.

Çirik, Vera

İlgili madde:

Rejans VI:314a

Çiroz *mad. II:522c.*

İlgili madde:

Uskumru VII:328a

Çit Kasrı *mad. II:523b*, 41a.

İlgili madde:

Yıldız Sarayı VII:520b

Çituri Biraderler II:524a.

Çituri Hanı *mad. II:523c.*

Çituris Basımevi III:183b.

Çivi Efendi II:524c.

Çivizade Efendi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, kendi adıyla anılan sokakta bulunuyordu. Şeyhülislam Çivizade Hacı Mehmed Efendi'nin (ö. 1587) yaptırdığı mescit 1582-1587 arasına tarihlenmekte olup, Mimar Sinan yapısıdır. 1947'de yıkılmış olan mescidin, kesme taştan kaidesi olan, tuğladan yapılma bir gövdeye sahip minaresi şerefe hizasına kadar duruyordu. Bir süre sonra o da yıkılınca harabesi temizlenmiş ve mescitten hiçbir iz kalmamıştır.

Çivizade Kızı Mescidi *mad. II:524a*, III:9c.

Çivizade Mescidi Fatih İlçesi'nde, Zeyrek'te, İtfaiye Caddesi'ndedir. Bânisi Şeyhülislam Çivizade Mehmed Efendi'dir (ö. 1587). Mescidin yanında günümüze ulaşmayan Çivizade Medresesi de bulunmaktaydı. Kare planlı, kâgir duvarlı, kiremit çatılı mescidin minaresi, tuğladan güdük ve tek şerefelidir. 1952'den günümüze kadar yapılan tamir ve ilavelerle tamamen yenilenen yapı özgün görünümünü kaybetmiştir.

Çivizadeler *mad. II:524b.*

Çiyiltepe, Asaf VII:146b.

Çizgen, Abdullah *mad. II:525a.*

Çizgen, Gültekin III:331b.

Çizmeciler Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kabataş İskelesi'nin yerinde, II. Mehmed'in (Fatih) çizmecibaşısı Bedreddin Mahmud Ağa tarafından tesis edilmiştir. Evliya Çelebi'nin Tophane civarındaki mesireler arasında zikrettiği bu tekkenin zaman içinde geçirdiği aşamalar tespit edilememekte, *Mecmua-i Tekâyâ*'da, pazar günü ayin icra edilen tekkeler arasında adı geçmekte ve yerinin arsa halinde olduğu belirtilmektedir. Günümüzde, ulu bir ağacın altındaki çizmecibaşının kabri dışında tekkenin bütün izleri tarihe karışmış bulunmaktadır.

IV:325c, V:336a.

Çoban Ayazması I:473a.

Çoban Çeşmesi Namazgâhı VI:44b.

Çoban, Mehmet (1904, Balıkesir - 1969, İstanbul) Güreşçi. Güreşe küçük yaşta köyünde karakucak ile başladı. 1927'de İstanbul'a gelince Galatasaray kulübünde minder güreşine geçti. 1928'de milli güreş takımına seçildi. Ağırsiklette 20 yıl Türkiye birinciliğini elinde tuttu. Bu süre içinde yapılan bütün milli müsabakalarda yer aldı. 1932'de Balkan ikincisi, 1933, 1934, 1935 ve 1937'de Balkan şampiyonu, 1938'de Avrupa üçüncüsü, 1940'ta Balkan şampiyonu oldu.

Çoban, Sadi (1904, İstanbul - 1953, İstanbul) Futbolcu. Hilal Spor Kulübü'nden yetişti. Futbol sahalarında "Hilalli Sadi" lakabıyla tanındı. 1927'de geçtiği Fenerbahçe'de 1935'e kadar oynadı. Milli formayı 1 kez 1925'te Romanya'ya karşı giydi.

Çobançeşme Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Yenibosna Merkez, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Bakırköy, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.936'dır.

I:548b.

Çobançeşme Orman Fidanlığı III:314a.

Çoban, Cevad (1870, İstanbul - 1938, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale'nin başarıyla savunulmasında önemli rol oynadı. Mütarekeden sonra bir süre Erkân-ı Harbiye-i Umumiye reisliği yaptı. İstanbul'un işgal edilmesinin ardından Malta'ya sürüldü. 1922'de serbest bırakıldıktan sonra el-Cezire cephesi komutanlığına atandı. 1923'te seçildiği Elazığ milletvekilliğini ertesi yıl bırakarak orduya döndü. 1926'da orgeneral oldu, 1935'te Askeri Şûra üyeliğinden emekliye ayrıldı.

V:352a.

Çobanoğlu, Hristo VI:216c.

Çobanyan, Hovannes VI:472a.

Çobanyan, Hovsep VI:472a.

Çobanyan, Kirkor (1861, İstanbul - 1944, Amerika Birleşik Devletleri) Tiyatro oyuncusu. 1878'de, Güllü Agop'un Gedikpaşa'daki kumpanyasına girdi. 1884'te Seropc Benliyan'ın operet topluluğuna katıldı. En son Naşit Özcan'la beraber çalıştı. 1931'de Amerika'daki oğullarının yanına yerleşti. Orada da amatör olarak bazı temsillere katıldı.

Çocuk Ansiklopedisi VI:535a.

Çocuk Dili *mad. II:525b.*

Çocuk Dostu Resimli haftalık dergi. 1914'te 11 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Tevfik Nureddin'di.

Çocuk Duygusu On beş günlük resimli dergi. 1913-1914 yıllarında 50 sayı yayımlandı. Sahibi Leon Lütfü, başyazarı Baha Tevfik'ti.

Çocuk Dünyası Haftalık resimli dergi. 1913-1914 yıllarında 78 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Tevfik Nureddin'di.

Çocuk Dünyası Haftalık resimli dergi. 2 Kanunuevvel 1926-22 Haziran 1927 tarihlerinde 30 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Ahmed Halid'di.

Çocuk Esirgeme Kurumu IV:158a, VII:38c.

Çocuk Folkloru *mad. II:525c.*

Çocuk Oyunları *mad. II:526a.*

Çocuk Sesi Haftalık resimli dergi. 2 Kanunuevvel 1928-9 Şubat 1948 tarihleri arasında yayımlandı. Sahibi M. Faruk Gürtunca'ydı. Derginin bazı sayıları *Çocuk Sesi Afacan* adıyla yayımlanmıştır.

Çocuk Tiyatroları *mad. II:526c.*

Çocuklara Mahsus Gazete Resimli haftalık gazete. 1896-1906 arasında yayımlandı (11 cilt). Sahibi İbnülhak Mehmet Tahir'di.

Çok Programlı Liseler III:175a.

Çokalica Manastırı I:406b.

Çoker, Adnan VII:9b.

Çoktan, Ahmet III:118a.

Çolak, Emine IV:357a.

Çolak Şeyh Hasan Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, İdris Köşkü Caddesi ile Ballı Baba Sokağı'nın kavşağında, Piyer Loti Kahvesi'nin yakınında bulunmaktaydı. III. Mustafa tarafından, Halvetîliğe bağlı Çolak Şeyh Hasan Efendi (ö. 1771) için yaptırılmış, ilk postnişin hayatta iken yangın geçirmiş ve yenilenmiştir. *Hadîka*'da yakında bulunan, Bektaşîliğe bağlı Karyağdı Tekkesi'nin postnişinleri

(Abdi Baba ile Mustafa Baba/Dede) yanlışlıkla Çolak Şeyh Hasan Efendi Tekkesi'nin şeyhleri gibi sunulmaktadır. Zakir Şükrî Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ*'sında ikinci postnişin olarak, Çolak Hasan Efendi'nin oğlu Şeyh Hafız Mehmed Rıza Efendi (ö. 1798) gösterilmekte, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırıldığı sırada (1826) Nakşibendî tarikatından Balmumcu Mustafa Efendi'nin şeyh bulunduğu tespit edilmekte, II. Mahmud'un kızlarından Saliha Sultan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davet edilen Nakşibendî şeyhleri arasında Balmumcuzade Şeyh Raşid Efendi'nin adı geçmektedir. Ayin günü cuma olan tekke *Âsitâne*'de (1840) Halvetîliğe, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayrıca bu ikinci kaynakta yerinin arsa olduğu belirtilmekte ve Şeyh Akif Efendi'nin adı verilmektedir. B. Turnalı ile E. Yüccel, tekkenin son dönemde Kadirîliğe bağlandığını, son şeyhinin de hariciye memurlarından Hasan Efendi olduğunu nakletmektedir. Günümüzde söz konusu kavşakta bulunan kesme küfeki taşı ile inşa edilmiş olan, Sultanahmet'teki Nahilbend Mescidi'nin bânisi Nahilbend Hacı Hasan Ağa'ya ait olduğu ve 1186/1772-73'te onarıldığı anlaşılan ufak türbe ile buna bitişik, çilehane niteliğindeki mihraplı mekânın tekke ile olan ilişkisi tam olarak aydınlatılamamış, *Hadîka*'da, Kaşgarî Tekkesi'nin yukarısında, iki yolun kavşağında gömülü oldukları ifade edilen Çolak Hasan Efendi ile oğlu M. Rıza Efendi'nin kabirleri de bulunamamıştır.

II:134b.

Çorakçı, Nergis IV:527c.

Çorapçı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa Yokuşu ile Fincancılar Yokuşu'nun kesiştiği yerde bulunmaktadır. Kaptan-ı Derya Piyale Paşa (ö. 1578) tarafından yaptırılmıştır. 16. yy'ın ikinci yarısına ait olan yapı taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiştir. Duvar dolgusu ise moloz taştır. Revak kemerleri ve örtü sisteminde tuğla kullanılmıştır. Bugün orijinal özelliklerini yitirmiş olan yapı iki katlıdır. Yol durumundan dolayı düzgün bir plana sahip değildir. Her iki yokuşa da birer cephesi bakan hanın asıl girişi Mahmutpaşa Yokuşu tarafından sade, taş kemerli bir açıklıktır. Pencereler üst katta yer alır. İstanbul'un en eski meyhanelerinden biri, bu hanın içindeydi ve aynı adla anılıyordu. Bu meyhane 1887-1890 arasındaki bir tarihte yanmıştır.

II:331a.

Çorbacı Han V:275a.

Çorbacıoğlu, Fazıl Hayati II:446c.

Çorlulu Ali Paşa Camii *mad. II:527b.*

Çorlulu Ali Paşa Çeşmesi Eyüp'te, Bülbüldere'de, Evlice Baba Camii'nin karşısındaki meydandadır. Bânisi Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'dır. Zamanla ilk şekli kaybolmuştur. Yuvarlak kemerinin altındaki aynataşı bozulmuş, teknesi ise kırılmıştır. Kitabesinden 1119/1707'de yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çorlulu Ali Paşa Darülhadisi V:173a.

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi *mad. II:527c*, V:355c.

Çorlulu Ali Paşa Medresesi II:392c, VI:46b.

Çorlulu Ali Paşa Meydan Çeşmesi Şehremini'nde, Koruk Mehmed Mescidi yakınındaydı. Bânisi Sadrazam Çorlulu Ali Paşa'dır. 1122/1710'da kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti.

Çorlulu Ali Paşa Tekkesi VII:239b.

İlgili madde:

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

Çorluluzadeler *mad. II:529b.*

İlgili madde:

Mahmud Celadeddin Paşa V:267a

Çömlekciyan, Arşak (1880, İstanbul - 1930, İstanbul) Ermeni asıllı besteci, udi. Udi Arşak Efendi olarak tanınır. Kemani Nubar Tekyay ile piyanist Valent'in babasıdır. Kirkor Çulhayan ile Tatyos'tan musiki öğrendi. Uzun yıllar İstanbul'un çalgılı kahvelerinde ve piyasada ud çaldı. Nota basımıyla uğraşarak fasıl musiki eserlerini fasıllar halinde bastırdı. Piyasa tavrıyla yazılmış bu fasıl mecmuaları hatalarına rağmen, notaya alınmış basılı eserlerin az bulunduğu bir dönemde nota ihtiyacını karşıladı ve İstanbul piyasasında uzun süre kullanıldı. 20 dolayında saz ve söz eseri bestelemiştir.

V:539a, VII:225b.

Çömlekciyan, Bedros (Kemani) V:218b.

Çömlekciyan, Simeon IV:315a.

Çömlekçiler Çarşısı Eminönü'nde, Kutucular Çarşısı'nın yanındaki Çömlekçiler Çarşısı'nda, Saroz çömlekleri, Enez küpleri, Çanakkale ve Göksu testileri, türlü çiçek saksıları, toprak kumbaralar, kebap tandırları, güveçler, çocuklar için oyuncak (düdüklü) testiler, abdest ibrikleri satılırdı.

Çömlekçiler Hamamı *bak.* Akarçeşme Hamamı

Çömlekçilik *mad. II:529c*, III:251a, 509c.

Çöp *mad. II:531a*, 493b.

Çöp Çıkaran *bak.* Çöplük Subaşılığı

Çöplük III:383a.

Çöplük Subaşılığı Acemioğlanlarından bir grubu hizmete koşan çöplük subaşısı, İstanbul'un Beyazıt, Sultanahmet gibi meydanlarını, anayollarını temizletir; ayrıca halkın "çöp çıkaran" dediği küfeli çöpçülerin de ev ve dükkânlarda biriken çöpleri taşımalarını düzenler; bunların mahalle aralarında halkı rahatsız etmelerini önlerdi. Çöp çıkaranlar, sokak aralarında gezerlerken "çöp çıkaran, çöp çıkaran!" diye bağırırlardı. Belediye örgütü kurulduktan sonra çöplük subaşılığı ve buna bağlı olarak gelenekseł çöp toplama düzeni sona erdi.

Çubuk Âdetleri Çubuk, ucuna lüle, başına ağızlık takılarak tütün içilen bir araçtı. Saraylarda, konaklarda tütün tiryakilerine hizmet vermek üzere çubukçular, çubukçubaşılar ve ateşçiler bulunurdu. Çubuk içileceği zaman önce ortaya "takatuka" denilen büyük kül tablası, sonra lüleleri doldurulmuş çubuklar getirilir; lüleleri takatukaya ağızlık kısmı da misafirin ağız hizasına gelecek biçimde ikram edilirdi. Misafir çubuğu sol eliyle tutar, çubukçu ateşçinin getirdiği közden lüleye küçük bir ateş bırakırdı. Hazır sigaralar çıkınca çubuk ve çubukla ilgili âdetler de ortadan kalkmıştır.

Çubuklu *mad. II:533c*, 198b, III:447a, IV:534b, VII:493c, III:512b.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi III:33b

Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61b

Hıdiv Kasrı IV:61c

Rasim Paşa Yalısı VI:307b

Çubuklu Bahçe II:282c.

Çubuklu Bülbülleri İstanbullular, Çubuklu bülbüllerini dinlemekten zevk alırlar, daha Şirket-i Hayriye vapurları çalışmaya başlamazdan önce de ilkbaharda kayıklarla buraya gelerek bülbül dinlerlerdi. Aynı şekilde İstinye ve Emirgân sırtlarına da ilkbaharda bülbül dinlemeye gidilirdi.

Çubuklu Camii II:535a.

Çubuklu Çeşmesi II:535a.

Çubuklu Gazinosu Çubuklu İskelesi'nin karşısında eski bir gazino. 19. yy'ın sonları ile 20. yy'ın başlarında zengin ve kibar kimselerin devam ettiği gazinoda, gündüz kadınlar, gece erkekler için eğlenceler de düzenlenirdi. 1960'lı yıllarda kapanmıştır.

III:379c.

Çubuklu Hasbahçesi II:535a.

Çubuklu İskelesi IV:203a.

Çubuklu Kasrı *bak.* Hıdiv Kasrı

Çubuklu Korusu *bak.* Hıdiv İsmail Paşa Korusu

Çubuklu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Paşabahçe, Çiğdem, Soğuksu, Rüzgârlı Bahçe, Kavacık, Kanlıca mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.787'dir.

Çubuklu Ocağı Mescidi Beykoz İlçesi'nde, Çubuklu'da, Feyzâbâd Kışlası'nın bostancıbaşı neferleri için inşa edilmiş olan bu yapının inşa tarihi belli değildir. *Hadîka*'da "Ocak Mescidi" denilen bu yapının minberinin Halil Ağa

tarafından koydurulduğu kayıtlıdır. Daha 19. yy'ın başlarında harap bir durumda olduğu bilinen bu yapı 1964'te yeni baştan yapılırcasına onarılmıştır. Çift katlı olarak düzenlenmiş olan yapının cümle kapısı, dikdörtgen planlı son cemaat yerine açılır. Harim kare planlıdır. Kuzey kenarında üst katı mahfil olarak ayrılmıştır. Güneyde yarım daire şeklinde dışa taşkın mihrap ve bunun iki yanında sonradan açılmış pencereler yer alır. Kısa gövdeli taş minare, batıdaki ek mekânın içinde kalmıştır. Kiremit örtülü ahşap bir çatısı vardır.

II:535a.

Çubuklu Sarayı *bak.* Hıdiv Kasrı

Çuha Kârhanesi 18. yy'da Haliç'te, Fener'de, Tahta Minare Mahallesi'ndeydi. Bu kârhane (fabrika) hazineye yılda belirli bir iltizam bedeli ödenmek suretiyle çalıştırılmaktaydı. Burada 16 çuha, 1 şayak, 1 müşeddid (büküm) tezgâhı vardı. 1720'de Sakız'dan ustalar getirtilip 40 adet ipek tezgâhı kurularak kârhane genişletilmişti.

Çuhacı Hanı *mad. II:535b,* IV:426b, V:50c, 274c.

Çuhacılık *mad. II:535c.*

Çuhacıyan, Dikran *mad. II:536c,* III:189a, 482a, V:83b, VI:133a, 133b, 179a.

Çuhadar Sarayda, vezirlerin ve devlet ricalinin konaklarında görevli, resmi yazıları, haberleri götürüp getiren, resmi dairelerde de ayak işlerini yapan içağaları. Selamlık dairelerinde konak sahibinin emirlerini bekleyenlere ise kapı çuhadarı denmekteydi. Sarayda hasodanın ileri gelen ağalarından olan "çuhadar-ı şehriyarî" ise törenlerde padişahın maiyetinde yer alarak yağmurluğunu taşırdı. Ayrıca padişaha ait kürk, kabaniçe ve kaftanlardan sorumluydu.

Çuhadaroğlu, Fikret III:203b, VI:448c.

Çukur Çeşme Kocamustafapaşa'da, Hacı Hamza Sokağı'nda, aynı adı taşıyan caminin yakınındadır. 8-10 basamakla inilen bir çukurda yer almaktadır. Zemin hizasında üç tarafı demir parmaklıkla çevrilmiştir. Kitabesinden 1115/1703'te yapıldığı anlaşılmaktadır.

Çukur Çeşme Hamamı *mad. II:537c.*

Çukur Çeşmeler *mad. II:537a.*

Çukur Hamam *mad. II:538a,* III:269c, 539c, V:482b, VII:553c.

Çukur Hanı *mad. II:538c,* III:161b.

Çukur Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kalyoncu Kulluğu, Bostan, Bülbül, Şehit Muhtar, Hüseyin Ağa ve Kamer Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.701'dir.

II:221a.

Çukur Medrese *bak.* Müftî Hüseyin Efendi Medresesi

Çukur Muhallebici V:492c.

Çukur Saray (Eyüp-Bahariye) I:535c.

Çukur Saray (Yıldız Sarayı) VII:524a.

Çukur Yalı II:192b.

Çukurbostan Mescidi *bak.* Hatip Muslihiddin Camii

Çukurbostan Sahası III:346b, VII:376a.

Çukurbostanlar

İlgili maddeler:

Actios Sarnıcı I:86a

Aspar Su Haznesi I:356c

Mokios Sarnıcı V:482c

Çukurcuma *mad. II:539a,* I:281a, II:539b.

İlgili maddeler:

Çukurcuma Camii V:539a

Çukurcuma Hamamı II:539b

Çukurcuma Camii *mad. II:539a.*

Çukurcuma Hamamı *mad. II:539b.*

Çukurçeşme Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Genç Türk ve Fethi Bey caddeleri arasına düşen mevki. Burada bir zamanlar var olan ve 22 basamak merdivenle inildiği için Çukur Çeşme denilen anıtsal nitelikteki çeşmeden geriye kala kala sokağa verdiği ad kalmıştır.

Çukuryalı II:192b.

Çulha, Nadir Hilkat V:531a, VII:350a.

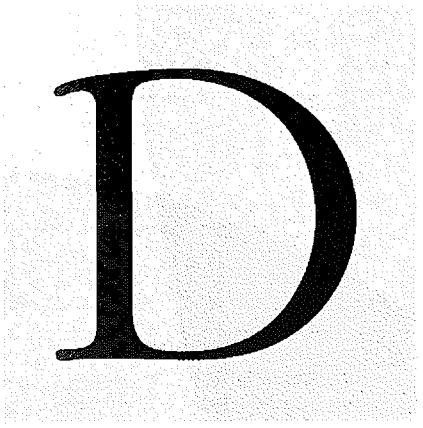
Çupi, İslam (1932, Tiran/Arnavutluk). Gazeteci. Vefa Lisesi'ni bitirdi. 1957'de *Günlük Spor* gazetesine stajyer olarak girdi. Daha sonra *Havadis, Tercüman, Yeni İstanbul, Akşam* ve *Milliyet* gazetelerinde spor muhabiri ve spor yazarı olarak çalıştı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin ödüllerini 13 kez kazandı. Son yıllarda *Milliyet*'in hafta sonu ekinde "Antikacı Dükkânı" başlığıyla İstanbul'un dününe ilişkin anı-makaleler yayımlıyor.

Çürüklük İstanbul'da kent halkından olmayan yabancıların, kimsesizlerin gömüldüğü mezarlıklara verilen ad. Anadolu'da bu tür kabristanlara "gariplik", "garip mezarlığı" deniyordu. Biri Eyüp'te diğeri Kasımpaşa'da iki ayrı çürüklük olduğu gibi, kentin başlıca mezarlıkları olan Edirnekapı, Karacaahmet'te de çürüklükler vardı.

Çürüklük Mezarlığı II:221c.

Çürüklük Tekkesi

Çürüksulu Yalısı *bak.* Muharrem Nuri Birgi Yalısı

D Grubu *mad. II:540a*, III:59a, 244a, 372b, IV:311c, VII:544a.

Dabakhane-i Kalevrehane-i Âmire II:197a.

Dadı Evlerde çocuk bakıcılığı yapan halayık veya beslemelere verilen bir ad. Eski İstanbul ailelerinde dadılar özelliklerine göre "mama dadı", "beyaz dadı", "kara anne", "dadı bacı" vb adlarla anılır; bunlar, ailenin küçük çocuklarına masal anlatmak, onları oyalamakla birlikte ev işlerine de yardım ederler; ailenin birer ferdi sayılırlardı. Bunlardan, zenci asıllı "kara anne" dadı tiplemesi, İstanbul yaşamını konu alan roman, öykü, tiyatro, sinema ve TV oyunlarında da çokça işlenmiştir.

Dadyan Ailesi *mad. II:541a*, VI:438c.

Dadyan, Arakel I:16a.

Dadyan, Boğos Bey II:541a, V:263c.

Dadyan, Harutyun Paşa (Artin) II:541a.

Dadyan, Hovhannes Bey II:541a, V:263c.

Dadyan, Simon Amira II:541a.

Dadyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 18. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Art nouveau detaylar taşıyan eklektik üsluptaki ahşap/bağdadi yalı, kâgir servis katı üzerinde yükselen üç kattan oluşur. Günümüzde ilk sahibi Dadyan Ailesi'nden satın alan Adil Sezer'in adıyla anılmaktadır.

Dafne II:161c, VII:493a.

Dafne Sarayı II:346b.

Dagisteos Hamamı *mad. II:541c.*

Dağ, Şevket *mad. II:542a*, VI:176c, 436c.

Dağarcık I:125a.

Dağcılık *mad. II:542b.*

Dağdemir, Mithat (1884, Girit - ?, ?) Ormancı. Halkalı Ziraat Mektebi'ni bitirdi. İktisat Vekâleti teftiş heyeti başkanlığı yaptı. 4. dönemde (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dağlarca, Fazıl Hüsnü (1914, İstanbul) Şair. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Mecburi hizmetini tamamladıktan sonra yüzbaşıyken emekliye ayrıldı, iş müfettişi olarak çalıştı. İlk kitabında şiiri halk ozanlarınınkine yakındı. İkinci kitabı olan *Çocuk ve Allah*'ta kendi şiir stilini geliştirmeye başlamış ve sanat dünyasında büyük ilgi toplamıştı. *Çocuk ve Allah* (1940), *Daha* (1943), *Çakırın Destanı* (1949), *Üç Şehitler Destanı* (1949), *Toprak Ana* (1950), *Aç Yazı* (1951), *Sivaslı Karınca* (1951), *Asu* (1955), *Delice Böcek* (1957), *Cezayir Türküsü* (Fransızca ve Arapça çevirilerle birlikte, 1961), *Yedi Memetler* (1964) ile ülkemiz şiirine yer etti. *Hisar* dergisini çıkardı. Aksaray'da "Kitap" adlı bir kitabevi açtı. Çok sayıda çocuk şiiri de yayımladı. Dağlarca *Çakırın Destanı*'ndaki bir şiiriyle 1946 CHP Şiir Yarışması'nda üçüncü oldu. Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı, 1958'de TDK Şiir Ödülü'nü, Türkiye Milli Talebe Federasyonu 1966 Turhan Emeksiz Armağanı'nı, Arkın Çocuk Edebiyatı Yarışması'nda 1973 Üstün Onur Ödülü'nü kazandı. Sedat Simavi Vakfı 1977 Edebiyat Ödülü'nü Peride Celal'le paylaştı. 1967'de de Pittsburg (ABD) Uluslararası Şiir Forumu tarafından yaşayan en iyi Türk şairi, 1974'te *Milliyet Sanat* dergisince yılın sanatçısı seçildi. Yugoslavya'daki 13. Struga Şiir Şenliği'nde Altın Çelenk Büyük Ödülü'nü (1974) aldı.

II:448b, III:509b.

Dağlı, Muhtar Yahya II:125a, III:386a, 515b.

Dağlıoğlu, H. Turhan IV:445c.

Daire-i Harbiye Mektebi I:353c.

Daire-i Hümayun I:486c.

Dakik Kapanı (Un Kapanı) IV:430c.

Dal Arakiye Osmanlı döneminde her türlü serpuşun altına giyilen arakiye, keçeden yapılırdı. Sarıksız arakiye anlamına gelen dal arakiye tarikatlarda kullanılırdı. Zikir ve devran sırasında şeyh tacını çıkardığında dervişler de arakiyelerini çıkarıp takke giyerler, takkeleri olmayanlar da sarıklarını çıkararak dal arakiye ile devam ederlerdi.

Dal Fes Osmanlı döneminde sarıksız fese verilen ad. Askerler, memurlar ve bunlara özenen gençler giyerdi.

Dal, Sefer II:417a.

Dalaklı, Hüseyin (1888, İstanbul - 1951, İstanbul) Futbolcu. Spora İngilizlerin kurduğu Kadıköy kulübünde başladı. 1908'de geçtiği Fenerbahçe'de aynı zamanda antrenörlük de yaptı. 1910'da Galatasaray'a geçti. 1911'de Galatasaray'ın Bükreş Karması'nı 11-1 yendiği maçtaki oyunu ve golleriyle büyük ün kazandı.

Dalan, Bedrettin (1941, Eskişehir) Belediye başkanı. İlk ve orta öğrenimini Aydın'da yaptı. 1963'te İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Sanayicilikle uğraştı. 25 Mart 1984'te yapılan seçimde Anavatan Partisi'nin adayı olarak büyükşehir belediye başkanı seçildi. 25 Mart 1989 seçimlerinde yeniden aday olduysa da kazanamadı. Anavatan Partisi'nden istifa ederek Demokrat Merkez Partisi'ni kurdu ve genel başkan oldu. Bu parti 1991'de kendini feshederek Doğru Yol Partisi'ne katıldı. 1991 genel seçimlerinde bu partiden İstanbul milletvekili seçilen Dalan, 27 Mart 1994'teki genel yerel seçimlere Doğru Yol Partisi'nin İstanbul büyükşehir belediye başkanı olarak katıldıysa da kazanamadı.

I:529b, II:29c, 397c, III:163b, IV:235b, VI:244a, VII:137b, 232a.

İlgili madde:

Tarlabaşı Bulvarı VII:218c

Dalassene, Anna *mad. II:542c*, I:406b, II:255c, IV:359b, VII:272c.

İlgili maddeler:

Aleksios I Komnenos I:182a

Komnenos Hanedanı V:47

Dalassenos, Konstantinos V:452b.

Dalem, Jul IV:404c.

Dalkavuklar Zengin konaklarında hane halkını ve misafirleri eğlendirme işini yapan eski bir esnaf topluluğu. Diğer meslek erbabından daha aşağı görüldükleri ve bunlardan kolayca ayrılmaları için başlarına "sarıksız kavuk" anlamına gelen "dal kavuk" giydiklerinden bu adla anılır olmuşlardır. Dalkavukların da öteki esnaf gibi lonca örgütleri vardı. Gittikleri yerlerde yapılacak şakalar ve bunların ücretleri "dalkavukluk narhı" ile belirlenmişti.

Dallaway, James *mad. II:543a*, 191c.

Dalleggio, Eugene *mad. II:543b.*

Dalman, Olof V:239a.

Dalmatos (Dalmatios) II:544b.

Dalmatu Manastırı *mad. II:544b*, 441a, V:288a.

Dalmedico, Rafael II:13c.

Daltaban Mescidi *mad. II:544b.*

Dalyanlar *mad. II:544c*, 355c.

İlgili madde:

Balıkçılık II:17a

Voli Yerleri VII:391a

Damadyan, Isdepan III:183a.

Damalis V:11a.

Damalis Limanı V:215c.

Damar, Arif (1925, Çanakkale) Şair. İstanbul'da ortaokulu bitirdikten sonra hayata açıldı. Memuriyette bulundu, kitabevi işletti. Otodidakt denilen türden, kendi kendisini yetiştirmiş sanatçılardandır. Şiirlerini, *Günden Güne* (1956), *İstanbul Bulutu* (1958), *Kedi Aklı* (1959), *Saat Sekizi Geç Vurdu* (1962), *Alıcı Kuş* (1966), *Seslerin Ayak Sesleri* (1975), *Ölüm Yok ki*

(1980), *Ay Ayakta* (1984) adlı kitaplarda topladı. *İstanbul Bulutu* ile Yedi Tepe 1959 Şiir Armağanı'nı kazandı.

Damaskinos, Yoannis V:522a.

Damat Ferid Paşa Yalısı *bak.* Baltalimanı Sahilsarayı

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Çubuklu'da, Çubuklu Çayırı'nın kenarındadır. 1133/1720 tarihlidir. Ortada tekne ve asıl çeşme, yanlarda da dörder köşeli iki sütun bulanmaktadır. Sütunlar orta kısma göre biraz taşkındır. Her üç parçanın üstü dantelli ve kabartma motifli bir korniş ile çerçevelenmiştir. Aynataşında lülenin iki yanında kabartma birer servi motifi, ortada da bir rozet bulunmaktadır. Bunun üzerinde de lale kabartmaları vardır. Kemerin üstü sivri ve iki yanı oymalıdır. Yanlardaki boşluklar yine kabartma çiçek motifleriyle süslüdür. Mermer tekne ve yanlardaki setler sade biçimde şekillendirilmiştir. Biri kemerin üzerinde, diğer ikisi yan sütunlarda olmak üzere üç kitabesi vardır. Kemerin üzerindeki kitabe Seyyid Vehbî'ye, sağdaki kitabe Feyzi'ye, soldaki kitabe ise Şeyhî'ye aittir.

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Fatih) *mad. II:545c.*

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Fatih'te, Sarıgüzel Caddesi'nde yer almaktaydı. 1135/1722'de Sadrazam Damat İbrahim Paşa tarafından yaptırıldığı ve 9 mısralık kitabesinin Seyyid Vehbî'ye ait olduğu bilinmektedir.

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Ortaköy) *mad. II:546b,* VI:142a.

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Üsküdar) *mad. II:546c.*

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi Üsküdar'da, Doğancılar Caddesi'nde Hüsrev Ağa Camii'nin önündedir. Haznesi sıva ile örtülüdür, çatısı kiremitle kaplıdır. Cephesi mermerdendir. Dilimli kemerinin köşelerinde ve aynataşında birer rozet görülmektedir. Teknesi ve setleri yol seviyesinin altında kalmıştır. Yanyalı Esad Efendi'ye ait olan kitabesinden 1143/1730'da yapıldığı anlaşılmaktadır.

Damat İbrahim Paşa Darülhadisi *mad. II:546c.*

Damat İbrahim Paşa Külliyesi *mad. II:547c,* III:60a, V:355c, VII:155c.

Damat İbrahim Paşa Suyolu IV:505a, VII:351c.

Damat Mehmed Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin kuzeyinde, Karadeniz Caddesi'nde, Sinan Ağa Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Yapının bânisi III. Murad'ın (hd 1574-1595) musahiplerinden Raziye Kadın'ın damadı Mudurnulu Damat Mehmed Efendi'dir. Medrese 1918'deki Fatih yangınında karşısındaki mescitle beraber yanmıştır. Set üzerinde inşa edilen medrese beş mekândan oluşuyordu. İnşa malzemesi kaba yontulu taştı. 1948'de çatısı olmayan medresenin bir bölmesi ev olarak kullanılıyordu. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Damatris II:331b, VII:501a.

Damatyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 19. yy'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Gerek dış görünümü gerekse planı itibariyle Fransız mimarisinden etkilenmiştir. Sivri çatı alınlığı, çatı fener pencereleri, pencere biçimi, balkon detayları ile dikkati çeker. Şale tipi yalı yeni sahibi Ziya Kalkavan'ın adıyla anılmaktadır.

Damatzade Mehmed Murad Efendi Çeşmesi Büyükdere'de, vapur iskelesi ile cami arasındaki sokaktadır. Reisü'l-ulema Mehmed Murad Efendi tarafından 1170/1756'da yaptırılmış, 1341/1922'de Kovalızade Hacı Mustafa Efendi tarafından tamir ettirilmiştir. İlk biçimini yitirmiştir. Dört yanı sıvanmış bir meydan çeşmesidir. Üstü düz bir beton satıhla kaplanmıştır. Şekilsiz bir kemeri ve aynataşı vardır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Damcıoğlu, Nurhan IV:420b, VI:81a.

Damianos

İlgili madde:

Damianu Manastırı II:549b

Damianu Manastırı *mad. II:549b.*

Danabaş, Bilgin II:434c.

Dandolo, Enrico III:488b, IV:331a, VII:380c.

D'Andria, Giovanni V:227a.

D'Andria, J. V:538c.

D'Andria Pasajı Beyoğlu İlçesi'nde, Tepebaşı'nda, ana girişi Meşrutiyet Caddesi'nde olan, yan girişi ise Terkos Çıkmazı'nda bulunan ve d'Andira ailesi tarafından yaptırılmış, yüz yaşını aşkın pasaj. Sokağın adı bir ara Sular İdaresi'nin bu çıkmazdaki bir binada bulunmasından gelmektedir. Pasajın İtalyanca olan adının yanısıra Terkos Geçidi diye bilinmesinin nedeni de budur.

II:216b.

Danış, Naci Sadullah VII:457c.

Danışman Geçidi *bak.* Hacopulo Pasajı

Danışman, Rıfkı III:44c.

Daniel (Larisalı) V:522c.

Daniel (Ayios) Stylites *mad. II:549c,* I:146c, V:27a, 130a.

Dâniş Mehmed (1805, İstanbul - 1830, İstanbul) Şair. Bâbıâli'de Divan-ı Hümayun ve Mühimme Kalemi'nde çalıştı. Bağlı olduğu Akif Paşa'ya bir mersiye yazdı. Şeyh Galib'in *Hüsn ü Aşk*'ı için yazmaya başladığı "Gülşen-i Dâniş" adlı nazireyi bitiremedi. Şiirleri İrfan Paşa tarafından divan haline getirildi. Döneminde İstanbul'da meydana gelen pek çok olayı anlatan *Neticetü'l-Vekayi* adlı eserin de ona ait olduğu sanılmaktadır.

Danişmend, İsmail Hami (1889, Cebel-i Garbi [Libya] - 1967, İstanbul) Tarihçi. Mutasarrıf olan babasının işi gereği çocukluğu Arap ülkelerinde geçti. Beyrut Fransız Koleji'ni ve Şam İdadisi'ni bitirdikten sonra İstanbul'da Mekteb-i Mülkiye'den mezun oldu. Darülfünun'da tarih-i edyan müderris muavinliği yaptı, Mekteb-i Mülkiye'de, Bağdat Hukuk Fakültesi'nde siyasi tarih okuttu. İstanbul delegesi olarak katıldığı Sıvas Kongresi'nde Amerikan mandasını savunanlar arasında yer aldı. Cumhuriyet'te Güneş-Dil teorisinin moda olduğu sırada Türklerin Ural-Altay değil, Hint-Avrupa asıllı olduklarını savunan yazılar yazdı. Türkçe-Fransızca çeşitli sözlükler yayımladı. Rabia Hatun mahlasıyla yazdığı şiirleri de olan tarihçinin başlıca kitapları: *Türklerle Hint-Avrupalıların Menşe Birliği* (1935, 2 c.), *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi* (1947-1955, 4 c.), *Garp Menbalarına Göre Eski Türk Seciye ve Ahlakı* (1961), *Tevfik Paşa'nın Hususi Evrakına Göre 31 Mart Vakası*'dır (1961).

III:271a, IV:222c.

Danişment, Nur (1943, İstanbul) Basketbolcu. Galatasaray'da oynadı. Genç milli takımda 6 kez, ümit milli takımda 4 kez, A milli takımda da 32 kez yer aldı. Teknik bir oyuncu olarak tanındı.

Danon (Doğubilimci) VI:154a.

Danon, Abraham VII:403a.

Danon Ailesi IV:487c.

Danon, Avram IV:51b.

Danubios Triklinosu II:263a.

Darandelioğlu, İlhan (1921, Tarsus - 1979, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucu öldürüldü.

Darbaz, Feridun VI:295b.

Dardağan Sarık Perişan, dağınık biçimde sarılmış sarık. Herhangi bir rütbe ve mevki ifade etmez, her kademede insan tarafından kullanılabilirdi. Dardağan sarık, kullananın derbederlik, âşıklık, kalenderlik gibi ruh halini yansıtırdı.

Dareios I II:288b, VII:343c.

Dareiu 382'de, konsüllük yeminini Konstantinopolis'te yapan Dareios'un evi. Daha sonra Skleros ailesinden gelen ve Hikanatos denen resmi görevlilerden birinin karısı olduğu için Hikanatissa diye anılan bir kadının mülkü olmuştu. Yeni adıyla 10. yy'dan itibaren kayıtlarda zikredildi, son olarak 1202'de, Ceneviz kolonisinin sınırlarından söz eden bir belgede geçti. Buna göre evden Hikanatissa (Balıkpazarı)

Kapısı'na bir su kanalı uzanıyordu. Ev muhtemelen Valide Hanı'na yakın bir yerdeydi. Hanın içindeki Eirene Kulesi bu kompleksin bir parçası olmalıdır. Dareiu, komşusu Basilisku gibi Kosmas ve Damianos Kilisesi'nin bulunduğu yer olarak da zikredilmiştir.

D'Arenda Paşa V:532b, VI:12b.

Darius Tepesi VII:499a.

Darkot, Besim IV:156a.

Darlık Barajı I:150c, IV:235b.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Darlık Deresi I:150c.

D'Armi, J. IV:312a.

D'Aronco Çeşmesi II:491a.

D'Aronco, Raimondo Tomasso *mad. II:550a,* I:43a, 329b, 511a, II:112a, III:196c, 233c, 528a, 551a, IV:32c, 94a, 301c, 319a, 457a, V:366a, 377c, VI:56c, 105b, 149b, 331c, VII:133a, 222a, 364c, 521c, 523b, 527b.

İlgili maddeler:

Abdülhamid II Çeşmesi I:43a

Aziziye Karakolu I:510c

Botter Apartmanı II:312c

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221c

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:32b

Huber Köşkü IV:93a

İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301c

Karaköy Mescidi IV:456c

Karaköy Palas IV:458a

Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366a

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası V:377b

Nazime Sultan Yalısı VI:56c

Nişantaşı Karakolu VI:90c

Sanayi Mektebi Binaları VI:445a

Şale Köşkü VII:132c

Yeniçeri Müzesi VII:471c

Yıldız Çini Fabrikası VII:515b

Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Darphane *mad. II:551b,* I:298b, II:184b, 552c, V:355c.

İlgili madde:

Darphane-i Âmire Binası II:553c

Darphane Köşkü *mad. II:553a,* III:69b.

Darphane Mescidi II:184b.

Darphane-i Âmire I:113c, II:551b.

Darphane-i Âmire Binası *mad. II:553c,* 37b.

İlgili madde:

Darphane II:551b

Darphane-i Âmire Defterdarlığı II:552b.

Darülaceze *mad. II:555a,* I:41a, III:53b, IV:3a, 14a, 565a, VII:184c.

İlgili madde:

Darülaceze Binası II:555b

Darülaceze Binası *mad. II:555b.*

Darü'l-Ameliyat İptidailerde yeni usulle yapılmaya başlanan öğretimi uygulayacak öğretmenleri yetiştirmek amacıyla 1882'de Aksaray'daki Bekir Paşa Sıbyan Mektebi'nde açıldı. Bir yıl süreli okul, 1884'te Darülmuallimin-i Sıbyan adını aldı. Ne zaman kapandığı bilinmemektedir.

Darülbedayi *bak.* Şehir Tiyatroları

Darü'l-Elhân *mad. II:556b,* III:44c, 46c, 60c, 139a, 295c, 441c, 546c, IV:214a, 519b, V:286a, 410c, 533a, 538b, VI:264a, 298c, 308c, 322b, 496c, VII:124c, 241b, 314b, 455b, 563a.

İlgili madde:

Belediye Konservatuvarı II:141a

Darü'l-Elhân Talimatnamesi II:556c.

Darü'l-Esliha I:350a.

Darüleytamlar *mad. II:558b,* III:139a, VII:69b.

Darü'l-Feyz-i Musiki *mad. II:559a.*

Darü'l-Feyz-i Musiki Cemiyeti VII:349c.

Darülfünun *mad. II:559b,* I:23a, 47b, 326a, II:128c, 175b, 568c, III:138c, 370b, IV:94c, 247a, V:319b, 489c, VI:427a, 436a, 523a, VII:67a, 235b, 329a, 363c, 549c.

İlgili maddeler:

Darülfünun Binası II:562a

Darülfünun Grevi II:563a

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi II:564b

İnas Darülfünunu IV:170a

Darülfünun Binası *mad. II:562a,* III:326c, VI:66a.

Darülfünun Divanı II:561b.

Darülfünun Grevi *mad. II:563a,* 20b.

Darülfünun Hastanesi I:349c.

Darülfünun Tıp Fakültesi II:239b, III:62c, 125a, V:375b.

Darülfünun ve Mekâtîb-i Âliyye Cemiyet-i Merkeziyesi II:563a.

Darülfünun-ı Osmani I:23c, II:186a, 560a, 561b.

Darülfünun-ı Sultani II:560b.

Darülfünun-ı Şâhâne II:186a, 560c.

Darülfünun-ı Umumi Kütüphanesi *bak.* İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

Darü'l-Hadis III:138b.

Darülhadis-i Süleymaniye II:563b.

Darülhadisler *mad. II:563b.*

Darü'l-Hayr II:563c.

Darü'l-Hayr-ı Âli *mad. II:563c.*

İlgili madde:

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

Darü'l-Hikme II:564a.

Darü'l-Hikmetü'l-İslamiye *mad. II:564a,* V:326c.

Darü'l-Hilafe Altını II. Mahmud'un adına 1822-1823 yıllarında basılan altın para. Bir yüzünde İstanbul'un adlarından "Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye", öteki yüzünde ise "Darü'l-Hilafeti's-Seniye" yazılıydı. Halk arasında bu paralara "surre altını" denmekteydi.

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye III:37a.

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi *mad. II:564b,* 561a, III:139b, V:37b, 322a, VI:523a.

Darü'l-Huffaz İstanbul'da ve taşrada hafız yetiştiren, kurs nitelikli kurumlar. Bu kurslarda Kuran ezberletildiği gibi kıraat ve tilavet özellikleri de öğretilirdi. Bu kursların daha gelişkin olanları darülkurra adını taşırdı.

Darülkurralar *mad. II:565b.*

Darülmaarif II:568c.

İlgili madde:

Valide Mektebi VII:363b

Darülmaarif İdadisi IV:134c.

Darü'l-Mesai II:561a.

Darülmesnevi *bak.* Mesnevîhane Tekkesi

Darülmuallimat *mad. II:566b,* I:25b, 143a, III:139a, IV:170a, V:488b, VI:436a.

İlgili madde:

Darülmuallimat Binası II:567a

Darülmuallimat Binası *mad. II:567a,* VII:539b.

Darülmuallimat-ı Âliyye II:470b, 567a.

Darülmuallimat-ı Rüşdi II:566c.

Darülmuallimat-ı Sıbyan II:566c.

Darülmuallimin *mad. II:568a,* I:20c, 47b, II:420b, 567a, III:138c, IV:134c, 169c, VI:377b, 427a, VII:341c, 363c, 390c, 539b.

Darülmuallimin Hastanesi I:349c.

Darülmuallimin-i Âli II:568c.

Darülmuallimin-i Âliyye II:75b.

Darülmuallimin-i İptidai II:568c.

Darülmuallimin-i Rüşdi II:568b.

Darülmusiki-i Osmani 1908'de Şehzade Ziyaeddin Efendi tarafından kurulan özel müzik okulu. 1914'e kadar Laleli'deki, bu tarihten 1924'e kadar da Çemberlitaş'taki binasında etkinlik gösterdi. Okulda Santuri Edhem Bey, Kanuni Hacı Arif Bey, Levon Hancıyan, Cevdet Çağla, Saadettin Arel, Subhi Ezgi ve Neyzen Tevfik başta olmak üzere dönemin birçok ünlü sanatçısı ders verdi. 1924 başlarında Ziyaeddin Efendi yurtdışına çıkarılınca okul kapandı.

Dar'ül-Ulumü'l Hikemiye-i Osmaniye ve Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne I:352b.

Darüssaade "Mutluluk yuvası" anlamına gelen bu deyim, Osmanlı sarayı harem dairesinin resmi adıydı. Topkapı Sarayı Darüssaadesi, 16. yy'ın ortalarından, hanedanın Beşiktaş saraylarına taşındığı 19. yy'ın ortalarına değin, dünyanın en gizemli harem dairesi olagelmişti.

Darüssaade Ağası Kızlarağası da denen ve saray hareminden sorumlu olan zenci hadım. Saray protokolünde sadrazama yakın saygınlığı olan darüssaade ağası, haremin korunmasıyla görevli zenci hadım ağaların büyük amiriydi. Altın sırma şeritli kallavi kavuk, ağır samur kürk, sırma işlemeli entari, puşi şal kuşak, altın köstekli akva (hançer), sarı yemeni, resmi kıyafetinin başlıca parçalarıydı. Haremin ön kesiminde darüssaade ağası dairesi denen, mescit, ocaklı oda ve diğer mekânları kapsayan bir bürosu vardı. Darüssaade ağası olan zenci hadımların, padişah, valide sultan ve kadın efendiler üzerinde etkileri vardı. Tanzimat döneminde eski yetkisi kalmayan darüssaade ağası, II. Meşrutiyet'te devlet protokolünden de çıkarıldı.

Darüşşafaka *mad. III:1a,* I:25b, 125c, 554c, II:175b, 472a, III:138c, IV:135b, 169c, 489c, VI:419b, VII:449c, 544c.

İlgili maddeler:

Darüşşafaka Spor Kulübü III:2a

Darüşşafakalı Ressamlar III:2b

Darüşşafaka Cemiyeti III:1b, VII:115b.

Darüşşafaka Galerisi VI:437a.

Darüşşafaka Hastanesi I:349c.

Darüşşafaka Mezunları Cemiyeti 15 Mart 1933'te, tüzüğüne göre "ulusal kültürü yükseltip yaymak, üyeleri arasında bağlılığı sağlamak, yardımda bulunmak, asli üyelerin yüksekokulları bitirmelerini sağlamak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Şehzadebaşı, Letafet Apartmanı'ndaydı. 1940'ların sonlarında başkanı Hamdi Ergene'ydi. Dernek, 8 Ağustos 1909'da kurulmuş Darüşşafakalılar Cemiyeti'nin bir uzantısıydı.

II:507a.

Darüşşafaka Spor Kulübü *mad. III:2a.*

Darüşşafakalı Ressamlar *mad. III:2b.*

Darüşşafakatü'l-İslamiye III:1a.

Darüşşifalar *mad. III:2c,* IV:13c.

İlgili maddeler:

Fatih Darüşşifası III:264a

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Süleymaniye Darüşşifası VII:95c

Darü't-Talim Osmanlılar döneminde faaliyet göstermiş olan özel okul. 1882'de Hacı İbrahim Efendi tarafından Arapçanın kolay ve çabuk biçimde öğretilmesi amacıyla Horhor'daki Edib Efendi Konağı'nda açıldı. Okulun ders programında Türkçe ikinci dildi, ayrıca Farsça ve Fransızca öğretiliyordu. Hacı İbrahim Efendi'nin ölümünden sonra okul sırasıyla Musullu Said Efendi ve Kavalalı İbrahim Efendi tarafından idare edildi. 1889'da ikiye ayrılan okulun bir bölümünde Rusya'dan gelen Tatar öğrencilere ilk ve orta okul düzeyinde öğretim verilirken, diğer bölümü yüksekokula dönüştürülerek burada Arap edebiyatı, fıkıh ve İslam akaidi dersleri verildi. Bu iki okul daha sonra Darü'l-İlm ve't-Talim adıyla birleştirildi ve son olarak da yerini Hadîka-i Meşveret Okulu'na bıraktı.

VII:220b.

Darüttalim Kıraathanesi Vezneciler'de, Letafet Apartmanı'nın alt katında bulunan eski bir kıraathane. Büyük bir salonu ve balkonu andıran asma katları, sağlı sollu peykeleri vardı. Ramazanlarda Karagöz de oynatılan kıraathanenin devamlı müşterileri arasında şairler, yazarlar, musikişinaslar ve seçkin kişiler bulunuyordu.

III:260a, IV:564c.

Darü't-Talim-i Musiki *mad. III:4a,* 546c, V:69a, 538b, VII:209b.

Darü't-Talim-i Musiki Heyeti III:260b.

Darü't-Temsil-i Osmani III:60b.

Darü't-Tıb *mad. III:4b,* 138b.

Darü't-Tıbaati'l-Ma'mure V:308c.

Darüzziyafe IV:165b, VI:9b.

Darvaş (Kemençeci) VI:296a.

Daryal, Vecihe (1908, İstanbul - 1970, İstanbul) Kanuni. Darü'l-Elhân'da Şeref ve Muazzez (Yurcu) hanımlardan kanun, Muallim İsmail Hakkı, Rauf Yekta ve Ahmet Irsoy'dan nazariyat bilgileri öğrendi. 1926'da başlayan ilk radyo yayınlarına katıldı. İstanbul Radyosu'nda musiki dersleri verdi. 1953'te Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'ne girdi. Kendine özgü bir teknikle çaldığı kanunun yakın dönemdeki en usta icracılarından biri sayıldı.

IV:214b, VI:294c.

Dastan-ı Medhiyye-i İstanbul I:133b.

Daülkelp Ameliyathanesi II:6a, V:112c.

Daülkelp Tedavihanesi I:224c.

Davaz-Mardin, Aslı IV:348b.

Daver, Abidin (1886, İstanbul - 1952, İstanbul) Gazeteci. Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi'ni ve Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam ederken Matbuat Umum Müdürlüğü'nde memurluğa başladı. 1908'de kendini tamamen gazeteciliğe vererek *Tasvir-i Efkâr, Yeni Gün, Tercüman-ı Hakikat, İkdam* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde özellikle denizcilik konularında yazılar yazdı. 1939-1943 arasında İstanbul milletvekilliği yaptı. Yayımlanan çeşitli kitaplarından biri *Bugünkü, Yarınki İstanbul* adını taşımaktadır. Denizciliğe yaptığı hizmetler nedeniyle adı ölümünden sonra bir şilebe verildi.

II:288b, III:372c, V:169c, VII:42c.

Daver Baba Tekkesi *mad. III:5b.*

David I Komnenos V:197c.

David, Felicien Cesar V:533b.

David-Tiberios IV:53c.

Davis, B. R. III:558b.

Davud Ağa (Gerçek) *bak.* Gerçek Davud Ağa

Davud Ağa (ö. 1554) III:6c.

Davud Ağa (ö. 1598, Mimarbaşı) *mad. III:6a,* I:53a, 408b, 449a, II:358b, 377c, III:375c, 489c, V:336c, 354c, 406b, 406b, 501a, VI:85c, VII:20c, 48a, 432c.

İlgili maddeler:

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411a

Davud Ağa Mescidi III:6c

Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c

Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489a

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85c

Sepetçiler Kasrı VI:527a

Sinan Paşa Köşkü VII:1b

Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) VII:4a

Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b

Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Davud Ağa (ö. 1619) V:355c.

Davud Ağa (Su Nazırı) V:313b.

Davud Ağa Mescidi *mad. III:6c.*

Davud bin Abdülhay

İlgili madde:

Kara Davud Paşa Camii IV:438a

Davud Paşa (Derviş) (?, ? - 1498, Dimetoka) Sadrazam. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliklerinde bulundu, İran, Boğdan ve Macaristan seferlerine katıldı. II. Bayezid'in tahta çıkışında (1481) vezir rütbesi aldı, 1483'te sadrazamlığa getirildi. Memluklara karşı yürütülen savaşta orduya komuta etti. Tutsak Akkoyunlu beyinin İran'a kaçmasındaki ihmalinden dolayı 1497'de görevden alındı. İstanbul'da yaptırdığı külliye ile Rumeli seferlerine dönük ordugâhın bulunduğu semt onun adını taşır.

III:11a, V:330a.

İlgili maddeler:

Davud Paşa Külliyesi III:7a

Davud Paşa Sarayı III:8b

Davutpaşa Bahçesi III:10c

Davutpaşa İskelesi Hamamı III:11a

Davud Paşa (Kara) (?, ? - 1623, İstanbul) Sadrazam. Rumeli beylerbeyliği ve kaptan-ı deryalık görevlerinde bulun-

du. Saraya damat olarak vezir rütbesi aldı. 1622'de I. Mustafa'nın tahta çıkmasıyla sadrazamlığa getirildi. Sarayın baskısıyla II. Osman'ı boğdurdu. Görevden alındıktan sonra yeniçerilerce yakalanarak öldürüldü.

V:519a, VII:461a.

Davud Paşa (Vezirazam) V:541c.

Davud Paşa Camii II:488c.

Davud Paşa Çeşmesi Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi üzerinde, Davud Paşa Camii'nin avlu kapısı dışındadır. 1483'te vezirazam olan Davud Paşa tarafından 890/1485'te, kesme küfeki taşından, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı ve teknesi mermerdendir.

Davud Paşa Hanı Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'ndaydı. Davud Paşa'nın yaptırdığı Azaplar Hamamı'nın yakınında olduğu bilinen hanın yıllık geliri 5.000 akçeydi. Bundan küçük bir han olduğu anlaşılmaktadır. Bugün hiçbir izi kalmamış olan Davud Paşa Hanı'nın mimari özellikleri hakkında da bilgi yoktur.

Davud Paşa Kasrı *bak.* Davud Paşa Sarayı

Davud Paşa Külliyesi *mad. III:7a.*

Davud Paşa Sarayı *mad. III:8b*, I:249a, II:492a, VII:20a.

Davul I:232a.

Davut Paşa Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Yavuz Selim, Mimar Sinan, Nene Hatun, Çifte Havuzlar, Namık Kemal mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.985'tir.

Davutpaşa *mad. III:9b*, I:32b, II:524a, III:225b.

İlgili maddeler:

Abdal Yakup Tekkesi I:10c

Beşikçizade Tekkesi II:161a

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Çivizade Kızı Mescidi II:524a

Davud Paşa Külliyesi III:7a

Davud Paşa Sarayı III:8b

Davutpaşa İskelesi Hamamı III:11a

Hazinedar Usta Çeşmesi IV:37a

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hobyar Mescidi IV:80b

Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c

Kasap İlyas Camii IV:477b

Nazperver Kalfa Sıbyan Mektebi VI:57b

Seyyid Ömer Camii VI:545b

Şah Sultan Camii VII:124c

Davutpaşa Askeri Hastanesi I:349b.

Davutpaşa Bahçesi *mad. III:10c*, I:107b, III:11c, V:333c.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Davutpaşa Çiftliği III:11a.

Davutpaşa Gençlik Spor Kulübü Fatih İlçesi'nde, adını taşıdığı semtin spor kulübü. 1926'da Davutpaşa Ortaokulu mezunlarından İsmail Eriş, Ömer İpek, Emin Kumraloğlu, Salih Küpşi, Ahmet Ertuğrul, Ali Rıza Öğüt, Ahmet Ozuoğlu ve Fehmi Unç tarafından kuruldu. Forma renkleri turuncu-kahverengidir. 1940-1941 sezonunda lige katılan Davutpaşa, uzun yıllar ikinci ve birinci amatör ligde yer almıştır.

Davutpaşa İskelesi III:9b.

Davutpaşa İskelesi Hamamı *mad. III:11a.*

Davutpaşa İskelesi Mescidi III:10a.

Davutpaşa Kapısı *bak.* Surlar

Davutpaşa Kışlası *mad. III:11c*, I:39c, II:37b, 425a, V:8b, VI:185a.

İlgili madde:

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi IV:6a

Davutpaşa Sahrası III:8b, 11a, 11c.

Dâye Hatun II:174c, IV:383c.

Dâye Hatun Camii *mad. III:12b.*

Dâye Hatun Mescidi *bak.* Kâğıthane Mescidi

Dâye Hatun Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa civarında, Tarakçı Cafer Ağa Sokağı'ndadır. *Hadîka*'da yapı hakkında şu bilgi verilmiştir. "Bânisi Kanuni Sultan Süleyman'ın dayesidir. Kabri Yavedûd İskelesi'nde Sultan Cami karşısındaki mezarlıktadır". 1530'da yapılan cami, 1907'de tamir görmüştür. Kâgir ve çatılı olan caminin tek şerefeli bir minaresi vardır. Minare mihrabın sağ arka kısmında, giriş kapısının yanındadır. İç kısma son cemaat yerinden girilmektedir ve sonradan ilave edilen ahşap bir balkonu vardır. 70 m² bir iç alanı olan yapının, inşa ve tamir kitabeleri vardır.

Dâye Hatun Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Dayı Bey (20. yy) İstanbul'un renkli simalarındandı. 20. yy'ın ilk yarısında ünlenen Dayı Bey, aynı dönemin Mükrimin Halil (Yınanç), Halil Vedat (Fıratlı), Bahri Vedat, Ahmet Hamdi (Tanpınar), Hasan Ali (Yücel) gibi simalarıyla okul arkadaşıydı. Ününü, Darülfünun'u bitiremeyişi, kimi profesörlerin kapısında yatışı, "Deli isem timarhaneye gönderin, akıllıysam diplomamı verin!" deyişi, sınavlarda verdiği enteresan uydurma cevaplar; memuriyet hayatında, kimseninkine benzemeyen davranışları, gençlerle kaynaşması, milletvekili seçilirse "Eğridir"in adını "Doğrudur" yapmak için önerge vereceğini söylemesi ile yapmıştı. Asıl adının Niyazi olduğu bilinen Dayı Bey'in akıllı mı, deli mi olduğunu kimse bilmezdi.

Dayıgil, Feyzullah V:122c.

Dayıoğlu, Gülten (1935, Kütahya) Yazar. İstanbul Atatürk Kız Lisesi'ni bitirip bir süre Hukuk Fakültesi'nde okuduktan sonra, ilkokul öğretmenliğine başladı. Yunus Nadi 1975 Hikâye Yarışması'nda ikinci oldu. Çok sayıda çocuk hikâyesi yazmış ve Arkın Kitabevi'nden bu dalda ödül kazanmış olan yazarın kitapları arasında *Dil* (1970), *Fadiş* (1970), *Dört Kardeştiler* (1971), *Suna'nın Serçeleri* (1974), *Geride Kalanlar* (1975), *Yurdumu Özledim* (1977), *Dünya Çocukların Olsa* (1981) bulunmaktadır.

De Administrando Imperio II:46b.

De Amicis, Edmondo *mad. III:12c*, I:26a, III:87c, 202b, V:42a, 50a, 127c, 206b, VI:541a, VII:29c, 274b, 471c.

De Ceremoniis *mad. III:13a*, I:177c, 216b, 234b, III:176c, 447b, V:58c, 311b, 521a, VI:16c, 313a, 462c.

De Pontoise à Istanbul I:59b.

De Thematibus II:46b.

Deaver, Gilbert VII:390c.

Deavi Nezareti Çavuşbaşılığın kaldırılmasından sonra 1836'da kurulan ve Divan-ı Deavi Nezareti de denilen adliye örgütü. Bu örgütün başında bulunana deavi nazırı deniyordu. Maiyetindeki büyük ve küçük tezkirecilerle hükümlerin infazı işine bakan kuruluşa, İstanbul'daki tomruk, zindan ve hapishaneler de bağlıydı. 1870'te yerini Adliye Nezareti'ne bıraktı.

Debbağhane Tekkesi *bak.* Molla Çelebi Tekkesi

Debbağhane ve Kalevrehane-i Âmire III:13c.

İlgili madde:

Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası II:196c

Debbağlar Mescidi *bak.* Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi

Debbağlık *mad. III:13b*, 35c, IV:513a, V:446b.

İlgili maddeler:

Dericilik III:35c

Kazlıçeşme IV:512b

Yedikule VII:458a

Debbağzade Mehmed Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Koğacı Dede Mahallesi'nde, Yavuz Selim Caddesi'nde bulunuyordu. Bânisi Şeyhülislam Debbağzade Mehmed Efendi'dir (ö. 1702). Medrese bir yangın sonucu harap olmuş, bir süre göçmenler tarafından ikametgâh olarak kullanılmıştır. Ortadan kalkmış olan bu medresenin haziresinde gömülü olduğu bilinen şeyhülislamın mezarı da kaybolmuştur.

Debistan-ı İraniyan *bak.* İran Okulu

Décugis Evi *mad. III:14a*, I:223b.

Dede Çelebi *bak.* Mehmed Saburî Efendi (Filibeli)

Dede Efendi *bak.* İsmail Dede Efendi (Hammamîzade)

Dedeman Oteli VI:180b.

Dedeoğlu III:383a.

Defter Emini Çeşmesi Tophane'de, Defterdar Yokuşu'ndadır. Bânisinin adı bilinmemektedir. 1145/1732'de kesme taştan klasik üslupta inşa edilmiştir. Çatısı yoktur. Saçağı ve aynataşı da kaybolmuş, teknesi toprak altında kalmıştır. Çeşmenin iki yanında mihrap şeklinde dinlenme yerleri vardır.

Defterdar *mad. III:14c*, 247a, 297b, 502a, VII:496a.

İlgili maddeler:

Akarçeşme Hamamı I:149a

Balçık Tekkesi II:14c

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c

Defterdar Camii III:16c

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III:17c

Feshane III:297b

Mustafa Paşa Tekkesi V:564a

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi VI:245b

Saliha Sultan Çeşmesi VI:427b

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII:177b

Yavedûd Tekkesi VII:444a

Defterdar Osmanlı Devleti'nin mali işlerini yürüten görevlilere verilen unvan. Başdefterdar ya da Rumeli defterdarı ile Anadolu defterdarı için "şıkk-ı evvel", "şıkk-ı sani" defterdarları da denmekteydi. Bu iki defterdar İstanbul'da görev yaparlar; büyük eyaletlerde ise kenar defterdarları bulunurdu. Rumeli ve Anadolu defterdarları aynı zamanda Divan-ı Hümayun'un üyesiydiler. Divanda, mali konularda görüş bildirirler; Divan-ı Hümayun'a bağlı para ve defter hazinelerini kontrol ederler; kanunname, hüküm ve beratların yasalara aykırı olmamasını sağlarlar; sipahilik, çavuşluk, sancakbeyliği tevcihlerini hazırlarlar; ordunun sefer harcamaları ile ilgili para tedarikini gerçekleştirirlerdi. 1838'de Maliye Nezareti'nin kurulmasıyla Rumeli ve Anadolu defterdarlıkları geleneksel işlevini yitirdi.

Defterdar Ahmed Çelebi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çapa'da, Lütfi Paşa Sokağı'ndaydı. 1518 tarihli yapının bânisi Zağanos Paşa'nın oğlu olan Defterdar Ahmed Çelebi'dir. Bir mescitle beraber küçük bir külliye oluşturan yapının yanında Lutfi Paşa Çeşmesi bulunuyordu. Caddenin genişletilmesi sırasında, yangın sonrası harap bir durumda olan medrese yıkılarak ortadan kaldırılmıştır.

Defterdar Ahmed Çelebi Mescidi *bak.* Lütfi Paşa Mescidi

Defterdar Burnu İstanbul Boğazı'nın Rumeli yakasındaki kara çıkıntısı. Ortaköy ile Kuruçeşme arasında yer alır. Bugün güneyinde Boğaziçi Köprüsü'nün batı ayağı vardır. Adını 16. yy'dan kalma Defterdar Paşa Camii ya da Defterdarburnu Camii'nden alır. Eskiden burada Neşatâbâd Sahilsarayı ve Hatice Sultan Sahilsarayı vardı. Boğaz akıntısı Defterdar Burnu açıklarında fazla şiddetli değildir.

Defterdar Camii *mad. III:16c*, 15b.

İlgili madde:

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III:17c

Defterdar Çeşmesi Eyüp'te, Defterdar Caddesi üzerinde, Defterdar Camii'nin avlu kapısına bitişiktir. I. Süleyman (Kanuni) döneminin başdefterdarı Nazlı Mahmud Çelebi tarafından 950/1543'te yaptırılmıştır. Kesme taştan yapılmış olan çeşmenin teknesi toprağa gömülmüştür.

III:16c.

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi *mad. III:17b.*

Defterdar İskelesi II:192c, 422b.

Defterdar Kapısı I:520b, 521b.

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi *mad. III:17c.*

Defterdar Paşa Camii VI:141c.

Defterdar Sarayı II:37b.

Defterdar Spor Kulübü Eyüp'teki eski adı Feshane olan Defterdar Fabrikası'nda, "Sümerbank Defterdar Fabrikası Gençlik Kulübü" adıyla kuruldu. Kuruluş yılı 1941 olmasına karşın tescili 1944'te yapılmıştır. Futbol, güreş, boks, atletizm ve avcılık branşlarında faaliyet gösteren kulüp, özellikle güreş dalında büyük başarılar elde etmiş, milli takıma birçok sporcu kazandırmıştır. Atletizm takımının sporcularından Ferhat Barış 800 m Türkiye rekortmeni, Şaziye Özocak 100 m, Fehime Sonat 800 m ve Melek Hanım da 100-200 m'de İstanbul ve Türkiye şampiyonu olmuşlardır. Futbol takımı 2. kümede başarılı sonuçlar almış, güreşçilerinden Ali Dursun 1956'da Dünya Kupası'nda şampiyon olmuştur.

Defterdar Yünlü Sanayii Müessesi III:298a.

Defterdarburnu Mescidi *bak.* İbrahim Paşa Mescidi

Defterdarburnu Sahilsarayı *bak.* Hatice Sultan Sahilsarayı

Defterhane IV:130a.

Defter-i Bostanî *bak.* Bostancıbaşı Defterleri

Defter-i Hakanî Nezareti Osmanlı Devleti'nin tüm tapu kayıtlarının tutulduğu ve kütük defterlerinin saklandığı merkezi örgüt. 1871'e değin adı Defterhane olup yöneticisine de Defterhane emini denmekteydi. Ülke genelindeki tüm tımar, zeamet, has, mülk, vakıf arazilerine ait, toprak yazımlarına dayalı ana defterler Defterhane'de tutulmakta; gerektiğinde bu defterlerdeki kayıtlara başvurulmaktaydı. Divan-ı Hümayun'a bağlı olan Defterhane, önceleri sarayda iken, 1871'de Defter-i Hakanî Nezareti kurulunca Sultanahmet'e taşındı ve tapu dairesi işlevini üstlendi. Buradaki Defter-i Hakanî Nezareti binası, günümüzde İstanbul Tapu Müdürlüğü'dür.

IV:130a.

Degüstasyon Lokantası *mad. III:17c*, II:508b, IV:269c.

Değerli, Fikret VII:314c.

Değirmen Burnu IV:55a.

Değirmen Han *mad. III:18a*, VII:561a.

Değirmen Kapısı *bak.* Surlar

Değirmen Ocağı Beykoz'da, Hünkâr İskelesi'nde bulunan miri değirmenleri işleten kuruluş. Ustası "uncubaşı" unvanını taşırdı. III. Selim döneminde (1789-1807) buradaki değirmenlerden birinde Kâğıthane açılmıştır.

II:194c.

Değirmen Oyunu Bir kâse, üç ceviz ve bir kaşıkla değirmen sesini taklit etmeye dayanan eski bir oyun. Helva sohbetlerinde bir yüklük içine giren taklitçi, işini o kadar ustalıkla yapardı ki sesini işitenler gerçekten bir değirmen döndüğünü sanırdı.

Değirmendere I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986'da Pendik Tersanesi'nde inşa edildi. 1.595 grostonluktur, 80 m boyunda, 22 m genişliğindedir. 1.200 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Güvertesine 112 otomobil alabilmektedir.

Değirmenler *mad. III:18c.*

Değmer, Şefik Hüsnü *mad. III:19c*, I:241c, II:238a, IV:224c, 289c.

Dehliz Eski İstanbul evlerinin alt katlarında, zemini taş ya da maltataşı döşeli loş ve serin taşlıklarına verilen ad. Evin muhtelif katlarında oturanlar dehlizi ortaklaşa kullanırlardı.

Deksiokratianai Hakkında pek bir şey bilinmeyen fakat Deksiokrates ya da Deksikrates diye anılan birine ait ev. II. Teodosios dönemine (408-450) ait olduğu iddia edilir. 7. yy'da yaşlılar evi olarak kullanıldı. Sonraki bir kaynakta Ayia Eufemia Kilisesi'nin yerini tarif etmek için zikredildi. Bundan anlaşıldığına göre Petrion'a (Balat) yakın bir yerdeydi.

Delbeuf, Regis VI:416c, 436c.

Deleon, Jak II:148c.

Deli Birader (?, Bursa - 1535, Mekke) Divan şairi. Asıl adı Mehmed, mahlası Gazalî'ydi. Medrese öğrenimi gördükten sonra Anadolu'da çeşitli şehirlerde müderrislik yaptı. İstanbul'a yerleşerek Beşiktaş'ta deniz kıyısına mescit, zaviye, konak ve hamam yaptırdı. Özellikle hamamı, bir zevk ve eğlence merkezi haline getiren Deli Bira-

der, çevre halkı ve nüfuz sahibi hamamcılar tarafından şikâyet edildi. Sadrazam İbrahim Paşa'nın emriyle hamam yıktırıldı, Deli Birader ise Mekke'ye yerleşerek ölümüne kadar burada yaşadı. *Dafiü'l-Gumum* ve *Rafiü'l-Humum* adlı manzum eseri birçok latifeden ve hezelden oluşur.

Deli Hidayet V:319c.

Deli Hüseyin Paşa Bağı I:371b.

Deli İbrahim *bak.* İbrahim (Sultan)

Deli Salih 19. yy'ın ortalarında İstanbul'un ünlü meczuplarından. Başında sivri külah, yüzünde garip bir burun, elinde fener, ayaklarında yüksek nalınlar, durmaksızın her şeye söverek sokaklarda gezerdi. Saf İstanbul kadınları sokağa çıkıpta Salih'e rastlarlar ve küfürlerini duyarlarsa eve döndüklerinde seccade serip onun namına Allaha tövbe eder, af dilerlerdi. Ancak, İstanbul halkı, Deli Salih'i hırpalamaz, sövgülerini hoşgörürdü.

Delibaş, Cemal Refik *mad. III:20a.*

Delice Irmağı I:151a.

Delideniz, İbrahim (1899, İstanbul - 1985, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Sanat yaşamına İstanbul Şehir Tiyatroları'nda başladı. 1932'de Raşit Rıza Topluluğu'nda oynadıktan sonra tekrar Şehir Tiyatroları'na geçti. 1961-1962 sezonunda Oraloğlu Tiyatrosu'nda oynayan sanatçı 1962-1963'te yine Şehir Tiyatroları'na döndü. Rol aldığı oyunlardan bazıları şöyle sıralanabilir: *Venedik Taciri, Othello, Hamlet, Karamazof Kardeşler, Faust, Macbeth, Kral Lear, Kral Oidipus, Antuan ve Kleopatra, Deli Saraylı, Don Juan, Kötü Tohum, Yarış Bitti.*

VII:114c.

Delilbaşı, Ali Süha III:275b.

Della Sudda Eczanesi VI:82a.

Della Sudda, Francesco *bak.* Faik Paşa

Della Sudda, Giorgio *bak.* Faik Paşa

Della Sudda, İsabella V:18a.

Dellak Baba (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) tellağıydı. Mezarı Haseki'den Davutpaşa'ya giderken, halen yerinde Cerrahpaşa Hastanesi Tıp Fakültesi İç Hastalıkları Kliniği bulunan Hobyar Mescidi'nin karşısında Dellak Dede Sokağı başında bir ağacın altındaydı. Söylenceye göre Dellak Baba Fatih'i, Davutpaşa Hamamı'nda yıkamıştır.

IV:1b.

Delyan, Petro V:452b.

Demangel, R. V:284b, VII:247c.

Demet IV:345a.

Demeter (Tanrıça) V:477c.

Demetrios (Ayios) Burnu VI:461a.

Demetrios (Ayios) Kassabu Kilisesi III:279c.

Demetrios (Ayios) Kilisesi II:434c, VI:461a.

Demetrios (Ayios) Manastırı I:160b, V:289b.

Demir, Ayhan (1926, Isparta - 1989, İstanbul) Voleybolcu ve basketbolcu. Spora Vefa kulübünde basketbol ve voleybol oynayarak başladı. Daha sonra Galatasaray ve Beyoğluspor'da da voleybol oynadı. Galatasaray'da oynadığı yıllarda spor hayatının zirvesine ulaştı. Hem voleybolda hem de basketbolda 13'er kez milli oldu. Faal sporculuk yaşamını noktaladıktan sonra uluslararası voleybol hakemliği ve antrenörlük yaptı. Beşiktaş, Eczacıbaşı ve Hisarbank Karadenizspor'u çalıştırdı. Voleybol Federasyonu asbaşkanlığı yaptı.

Demir, Fethi II:434c.

Demir Kapı VII:74a, 282b.

Demir, Sedat III:413c.

Demirağ Korusu *bak.* Korular

Demirağ, Naci III:20c.

Demirağ, Nuri *mad. III:20b,* II:288c, IV:156c.

Demirağ, Turgut III:156a, 318c, 319a.

Demiray, Celal VII:449a.

Demiray, Mevhibe IV:356a.

Demiray, Tahsin (1903, İstanbul - 1971, İstanbul) Yazar, yayımcı, siyaset adamı. İstanbul Muallim Mektebi'ni bitirdi ve bir süre öğretmen olarak çalıştı. 1925'te kurduğu Türkiye Yayınevi'nde haftalık ve aylık çeşitli süreli yayınlar çıkardı (*Ev İş, Yavru Türk, Yıldız, El İşleri, 1001 Roman, Çocuk Haftası, Hafta* vb) ve bunların bazılarının sorumlu yöneticiliğini yaptı. 1952'de Türkiye Köylü Partisi'ni kurdu. Daha sonra Adalet Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı (1961). Bu partiden 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'de bulundu.

IV:346c, VII:449a.

Demirci, Ayşegül IV:357a.

Demirci Çeşmesi II:332c.

Demirci, Güler IV:357a.

Demirci, Noray V:534c.

Demircibaşyan Köşkü Büyükada'da, Maden semtinde, Çınar Meydanı'ndadır. 19. yy'ın sonlarında Düyun-ı Umumiye Başmuhasibi Levon Demircibaşyan tarafından yaptırılmıştır. Zamanında "Villa Sans Souci" olarak da anılan köşk günümüzde iyi durumda olup yazlık olarak kullanılmaktadır. Üç katlı ahşap yapıda özellikle giriş cephesi hareketli tasarımı ve döneminin eklektik zevkini yansıtan ayrıntıları ile dikkati çeker. Zemin katta, girişin bulunduğu kesim geri çekilmiş, bunun üzerine, birinci katta bir balkon oturtulmuş, ikinci katın orta kesimi yükseltilerek yuvarlak bir pecere ve dalgalı bir saçakla donatılmıştır. Birinci kat balkonunda sıralanan ince ahşap dikmeler Hint-Moğol üslubunda kemerciklerle birleştirilmiş, balkonun hizasında dalgalı bir çıkıntı yapan ve bütün cephe boyunca devam eden geniş saçak oymalı konsollarla desteklenmiştir. Aynı tür konsollar balkonun altında ve ikinci katın saçağında da sıralanmaktadır. Kat arası silmeleri ve saçak altı silmeleri ise Antik Yunan mimarisinden mülhem damlalık frizleri ile zenginleştirilmiştir.

Demirciler Mescidi III:269a.

Demircioğlu, Vedat IV:415a.

Demircioğlu, Yusuf Ziya II:142b, 144b, 144c.

Demirciyan, Hagop *bak.* Mıntzuri, Hagop

Demirelli, Fuat Hulusi (1877, İstanbul - 1955, İstanbul) Hukukçu. Yargıtay Ticaret Dairesi başkanlığı yaptı. 8. (1946-1950) ve 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Demirer, İmer II:389a.

Demirer, Turhan II:463a.

Demirkapı Botanik Bahçesi

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Demirkapı Hastanesi I:348b.

Demirkapı Kışlası V:376b.

Demirkapı Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Göztepe, Kemal Paşa, Bağcılar Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Mahmutbey Merkez mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.542'dir.

I:528a.

Demironat, Muhsin *mad. III:21a.*

Demirören, Erdoğan V:300b.

Demirsoy, Seyfi IV:225b, VI:458c.

Demirtaş Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Sarı Demir, Rüstem Paşa, Tahtakale, Süleymaniye ve Hoca Giyasettin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.492'dir.

Demirtaş Mescidi *bak.* Timurtaş Mescidi

Demirtaş, Orhan (1933, İstanbul) İktisatçı. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Sanayi kuruluşlarında yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Demiryolları *mad. III:21c,* VII:73b.

İlgili maddeler:

Banliyö Trenleri II:50c

Haydarpaşa Garı IV:30a

Sirkeci Garı VII:13b

Demokrat İşçi Partisi 1950'de İstanbul'da kurulan siyasal parti. Kurucuları Avukat Orhan Arsal, tesviyeci Üzeyir Kuran, Nizamettin Yalçınyuva, makinist Ferruh Apaydın'dı. İşçi sınıfını siyasal güç haline getirmeyi amaçladığı-

nı ilan eden parti Beyoğlu, Eyüp ve Fatih ilçelerinde örgüt kurmuştu. 1954 seçimlerinde muhalefet partilerini birleşmeye davet etmiş, 1950'lerin sonlarında kapanmıştır.

Demokrat Parti I:213c, V:389a, VII:19a.

Demonisos Halkos I:66c, IV:54c.

Demonisya VII:492b.

Deniz Abdal (15. yy) II. Mehmed (Fatih) dönemi velilerinden olduğu ve İstanbul'a Fatih'le birlikte girdiği rivayet edilir. Şehremini'de Deniz Abdal Mahallesi'nde bulunan Deniz Abdal Mescidi ile ilgisi yoksa da mahalle ve mescit onun adıyla tanınmıştır. Deniz Abdal, eskiden mescidin karşısında bulunan bir evin bahçesinde gömülüydü. Hakkındaki söylenceye göre, İstanbul'un fethi sırasında askerlerin önüne düşmüş "bize kâfir oku işlemez, bizi kâfirin kılıncı kesmez" diyerek büyük kahramanlıklar göstermiştir. Anadolu bozkırlarından gelen ve "Alp Eren" olarak da tanınan bu kişi fethini istediği İstanbul'a ve İstanbul'un denizine hasreti yüzünden meczup hale gelmiş, bu yüzden de Deniz Abdal olarak anılmaya başlanmıştı.

Deniz Abdal Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İbrahim Çavuş, Ereğli, Arpa Emini, Ördek Kasap, Molla Şeref, Nevbahar ve Seyit Ömer mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.779'dur.

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi *mad. III:22a*, VII:331a.

Deniz Astsubay Hazırlama Okulu *mad. III:22c*, I:347b, III:23b, 140a.

Deniz Astsubay Orduevi VI:135c.

Deniz Fenerleri *mad. III:23b.*

İlgili maddeler:

Ahırkapı Feneri I:104a

Anadolu Feneri I:250c

Fenerbahçe Feneri III:285c

Kız Kulesi V:10a

Rumeli Feneri VI:354b

Yeşilköy Feneri VII:512b

Deniz Gedikli Erbaş Hazırlama Ortaokulu III:23b.

Deniz Gedikli Küçük Zabit İhzari Mektebi III:23b.

Deniz Hamamları *mad. III:24c*, 143b.

İlgili madde:

Plajlar VI:261b

Deniz Harp Okulu *mad. III:25b*, 26b, 140a, VI:14b, VII:306c.

İlgili madde:

Deniz Lisesi III:27c

Deniz Hastanesi *bak.* Bahriye Merkez Hastanesi

Deniz Kazaları *mad. III:26c.*

Deniz Köşkler Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Gümüşpala, Avcılar Merkez, Ambarlı mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 27.591'dir.

I:235b.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı III:23a.

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Kütüphanesi II:308a.

Deniz Kuvvetleri Kurtarma Grup Komutanlığı II:195a.

Deniz Lisesi *mad. III:27c*, 140a, IV:57a.

Deniz Lisesi, Hazırlık Sınıfı-Kurslar Komutanlığı III:28a.

Deniz Mühendishanesi VI:13b.

Deniz Müzesi *mad. III:28a*, II:425a, IV:503c, VI:284c, 487c.

Deniz Müzesi ve Kütüphanesi III:28a.

Deniz Nakliyatı TAO III:33a.

Deniz Otobüsleri *mad. III:29b*, 33a, IV:526c, VII:143b.

Deniz Ticaret Odası *mad. III:29c*, IV:300b.

Deniz Ulaşımı *mad. III:30b*, IV:526c, VII:143b, 294a.

İlgili maddeler:

Akay I:152c

Deniz Otobüsleri III:29b

Dolmuş Motorları III:98c

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307b

Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi III:500a

İdare-i Aziziye IV:136a

İskeleler IV:198c

Kayıkçılık IV:501a

Şehir Hatları İşletmesi VII:142a

Şirket-i Hayriye VII:182b

Deniz, Ümit (1922, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci, yazar. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okurken *Tan* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başladı. *Son Telgraf, Gece Postası, Tasvir, Yeni Sabah, Milliyet* gazetelerinde çalıştı. Yurtiçi ve yurtdışı röportajlarıyla tanındı. "Murat Davman" adlı bir gazeteci tipi yaratarak bu tipin serüvenlerinden oluşan polisiye romanlar yazdı. Romanlarından birkaçı filme alındı.

Denizalp, İncila (Bertuğ) III:44c.

Denizaltı Mania Ağları 1939'da II. Dünya Savaşı'nın başlarında dalmış durumdaki denizaltıların geçişini engellemek amacıyla Tellitabya ile Anadolukavağı arasında deniz yüzeyinden deniz dibine kadar uzanan çelik ağlar. Birinci hat Tellitabya'dan Anadolukavağı yönüne doğru, ikinci hat Anadolukavağı'ndan Tellitabya'ya doğru Boğaz'ın ortasına kadar uzanır, iki hat arasında su üstü gemilerinin geçmesi için 50 m'lik bir kapı bulunurdu. Bu sistemin tamamlayıcısı olarak, Boğaz girişindeki liman kontrol cihazları ön kontrolü sağlıyordu. Ağlar liman kontrol cihaz ve taktiklerindeki gelişmeler üzerine 1965'te kaldırılmıştır. Boğaz geçişi yapan gemiler zaman zaman bu ağlara düşerek hasar yaratırdı.

Denizbank I:152c, II:48b, V:216c.

Denizbank Umum Müdürlüğü III:32c.

Denizci, Süheyl II:388b, 389b.

Denizcier, İbrahim VI:458c.

Denizcilik Bankası TAO II:274a, III:32c.

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi *mad. III:33b*, I:250b.

Denizcilik Yüksekokulu VII:539a.

Denizmen, Ahmet Hamdi (1876, İstanbul - 1959, İstanbul) Asker. Bahriye Mektebi'ni bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. Donanma komutanlığı yaptı. 2-7. dönem (1923-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Deniztekin, Filiz Nayır VII:369b.

Depremler *mad. III:33c*, I:39b, 435b, II:6c, 11c, 27c, 441b, III:74c, 77a, V:26c, VII:79b.

İlgili madde:

Bayezid II II:83b

Deraliye III:37a, IV:256a.

Der-Andreasyan, Ervant IV:315a.

Der-Andreasyan, Hırant (1892, İzmit - 1978, İstanbul) Ermeni asıllı araştırmacı. İzmit-Bahçecik'teki Yüksek Ermeni Okulu'nu bitirdi. İstanbul'daki Ermeni okullarında öğretmenlik ve müdürlük yaptı. 1935'te Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yerde 1971'e kadar öğretim görevlisi olarak çalıştı. E. Ç. Kömürciyan'ın *İstanbul Tarihi* (1952), G. İnciciyan'ın *18. Asırda İstanbul* (1958) adlı eserlerini Türkçeye çevirdi. Ayrıca Türk tarihine ilişkin Ermeni kaynakları üstüne incelemeler ve çeviriler yayımladı.

III:395c.

Derbent (Çamlıtepe) Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Tarabya, Ferah Evler, Poligon, Pınar mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.360'tır.

Derby İşgali *mad. III:35b.*

Derby Lastik Fabrikası III:35b, 426a, 426c.

Dereağzı III:346b.

Dereli, Cevat (1900, İstanbul - 1989, İstanbul) Ressam. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Hikmet Onat ve İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. 1922'de henüz öğrenciyken Yeni Resim Cemiyeti'ni kurdu. Açılan Avrupa sınavını kazanarak 1924'te okuldan mezun oldu ve Paris'e giderek dört yıl Julian Akademisi'nde çalıştı. Yurda dönüşünde Güzel Sanatlar Akademisi'ne öğretim üyesi olarak girdi; Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Cemiyeti'nin kuruluş çalışmalarına katıldı ve D Grubu ressamları arasına girdi. 1932-1939 arasında

Tıp Fakültesi'nde desinatör olarak çalıştı ve anatomik çizimler yaptı. Daha sonra akademideki görevine döndü. 1939'da Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Sergisi'nde ve 1940'ta 2. Devlet Resim ve Heykel Sergisi'nde birincilik ödüllerini, 1979'da Sedat Simavi Vakfı Görsel Sanatlar Ödülü'nü ve 1981'de Atatürk Devlet Armağanı'nı kazandı. "Topkapı Sarayı'na Bakış", "Balık Pazarı", "Boğaziçi", "Adalar" ve "Çengelköy" gibi çalışmaları yurt içindeki ve dışındaki çeşitli müze, galeri ve özel koleksiyonlardadır.

Derentz, İ. III:189b.

Dereseki Köyü II:195a.

Dergâh-ı Âli Dergâh-ı mualla olarak da ifade edilen bu deyim, İstanbul'daki padişah sarayı için kullanılıyordu. Daha özel anlamda ise Divan-ı Hümayun'un toplandığı Kubbealtı ile buraya bağlı birimleri kapsayan sarayın birun kesimi demekti. Bâbıâli oluşurken, dergâh-ı âli birimlerinin birçoğu buraya taşındı. Klasik saray düzeninin korunduğu dönemlerde dergâh-ı âli, Topkapı Sarayı'nda Orta Kapı ile Bâbüssaade arasıydı. Bu bölümün bekçiliğini yapanlara ise "bevvabin-i dergâh-ı âli" veya "dergâh-ı âli kapıcıları" dendiği gibi, Divan-ı Hümayun'da hizmet gören çavuşlara "dergâh-ı âli çavuşları", diğer görevlilere ise "dergâh-ı âli müteferrikaları", "dergâh-ı âli gediklileri" denmekteydi.

Dergâh-ı Mualla *bak.* Dergah-ı Âli

Dergazaryan, Kaspar VII:159c.

Der-Hagopyan, Hagop IV:315a.

Deri ve Tenasül Hastalıkları Hastanesi Cankurtaran'dadır. 1908'de Zaptiye Nezareti'ne bağlı olarak Beyoğlu Kuledibi'nde, Emraz-ı Zühreviye Hastanesi adıyla kurulmuştur. 1918'de Hasköy'e, 1930'da İstanbul Belediye Başkanlığı'na bağlı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. 1982'de Sağlık Bakanlığı'na devredilmiştir. 1925'te Zührevi Hastalıklar Kadın Hastanesi, 1945'te Cilt ve Zührevi Hastalıklar Hastanesi, 1982'de de bugünkü adını almıştır. Bir özel hizmet hastanesidir. 70 yataklı olup bir tahlil laboratuvarı vardır. Doğrudan başvuran veya polis tarafından getirilen hastaların muayene ve tedavisini yapar.

Dericilik *mad. III:35c,* 212b, IV:513a, V:446b, VI:437c.

İlgili maddeler:

Debbağlık III:13b

Kazlıçeşme IV:512b

Yedikule VII:458a

Dericilik Araştırma ve Eğitim Enstitüsü III:14a.

Deri-İş VI:526b, 526c.

Derin, F. Ç. IV:221c.

Derinçay, Eşref (1925, Erzurum - 1988 İstanbul) Sanayici, fabrikatör. Ortaokulu bitirdi. İstanbul Belediyesi meclis üyeliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Derinde, Şükran IV:357a.

Deringör, Halit (1922, İstanbul) Futbolcu, spor yazarı. Fenerbahçe Spor Kulübü futbol takımında 330 kez oynadı. Bu maçlarda 107 gol attı. Daha sonra Bursa Acar İdmanyurdu'nda futbolcu ve antrenör olarak çalıştı. Futbol Federasyonu'nda ve Fenerbahçe kulübünde çeşitli görevler aldı. Uzun yıllardan beri *Cumhuriyet* gazetesinde spor yazarlığı yapıyor.

Derkos (Terkos) II:24c.

Derman, Hakkı (1907, İstanbul - 1972, İstanbul) Kemancı. Beşiktaş Musiki Cemiyeti'nde musikiye başladı. 1928'de İstanbul Radyosu'nun yayınlarına katıldı. 1945'te Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'ne girdi. Türk musikisi çalışmalarını yürütmekle görevli çeşitli radyo kurullarında üye olarak bulundu. Türk musikisinde son dönemin en değerli kemancılarından biridir. Kendisinden sonraki kemancıları etkilemiş, taksimleri dikkat çekici özellikler taşımıştır. Çok başarılı bir fasıl yöneticisi olarak da tanındı. Kıvrak kemanıyla yönettiği fasıllara canlılık getirdi.

IV:134a, VI:295a.

Derman, Hasan (1904, Girit - 1971, İstanbul) Eczacı. 1927'de Eczacı Mektebi'ni bitirdi. Şark Merkez Ecza Deposu'nu ve Dirim Laboratuvarı'nı kurdu. Türkiye Eczacılar Cemiyeti'nin genel sekreterliğini yaptı. 1948-1959 arasında Eczacılık Okulu'nda ders verdi.

Derman, Uğur VI:127c.

Der-Minasyan, Vahan III:183a.

Der-Nersesyan, Hraçya III:183a.

Der-Nersesyan, Vahram III:183a.

Dernschwam, Hans *mad. III:36c,* I:516a, III:148c, 149a, V:49a, 60c, 75b, VI:351a, 464a, VII:88c, 89a.

Deroin, M. VII:196b.

Deroyentz, Hovhannes Çamurcuyan Der-Garabedyan III:182b, 188c, VI:408c.

Dersaadet *mad. III:37a,* I:344c, II:137c, III:37a, IV:137b, 256a.

Dersaadet Günlük gazete. 8 Temmuz 1920-21 Kasım 1920 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü M. Sabri'ydi.

Dersaadet Amele Cemiyetleri İttihadı IV:282a.

Dersaadet Amerika Ticaret Odası VII:270c.

Dersaadet Anonim Su Şirketi IV:234c, VII:48b, 253a.

Dersaadet Askeri İdadisi V:116a.

Dersaadet Avusturya-Macaristan Ticaret Odası VII:270a.

Dersaadet Belediye Kanunu II:137c.

Dersaadet Darülmuallimatı II:566b.

Dersaadet Dava Vekilleri Cemiyeti II:59b, 59c.

Dersaadet Fransız Ticaret Odası VII:270a.

Dersaadet Gaz Şirketi I:478b.

Dersaadet İdare-i Belediye Nizamnamesi II:137c.

Dersaadet İngiliz Ticaret Odası VII:270b.

Dersaadet İtalyan Ticaret Odası VII:270b.

Dersaadet Küçük İkrazat Sandığı TAŞ II:48b.

Dersaadet Mehakim-i Şer'iyesi I:74c.

Dersaadet Mekteb-i İdadisi IV:135a.

Dersaadet Rus Ticaret Odası VII:270c.

Dersaadet Tetebbuat-ı İçtimaiye Cemiyeti IV:281c, 289a.

Dersaadet Ticaret Odası II:300c, VII:269a.

Dersaadet Ticaret ve Sanayi Odası IV:300a, VII:269b.

Dersaadet Tramvay Şirketi VII:299b.

Dersaadet Yunan Ticaret Odası VII:270c.

Der-Sahagyan, M. III:183b.

Dersan, Kâzım Şinasi IV:448a, VII:359a.

Ders-i Âm Halka dönük ders anlamında olup ilk kez İstanbul'da 1862'de faaliyete geçen Darülfünun'da bu adla halka açık sabah dersleri konulmuştu. Ders-i âmları, Meclis-i Vâlâ üyesi Edhem Paşa düzenlemekteydi. Fakat bu uygulama devam etmedi, ilk Darülfünun'un kapanmasıyla ders-i âmlar da sona erdi. Diğer yandan İstanbul'un büyük camilerinde de "cami dersleri"nden ayrı olarak medrese çıkışlı ders-i âm müderrislerince verilen ders-i âmlar eski bir gelenekti.

Dersten Kalkmak Medrese öğrencilerinin müderrisleri beğenmediklerini ve yetersiz bulduklarını açıklayarak medreseden ayrılmaları. Derslerde yılgınlık gösteren, başarısız öğrenciler birbirlerini tahrik ederek ve müderrisleri yetersiz bulduklarını ileri sürerek derslere girmezlerdi. Özellikle cuma günleri camilerde toplanarak ortalığı karıştırırlardı. Bu olaylar 19. yy'da daha da arttı.

Dertli I:361c.

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi *mad. III:37b.*

Derviş Ali Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Kasım Günani, Hamami Muhittin, Tevkii Cafer, Kâtip Muslihittin, Beyceğiz, Muhtesip İskender, Keçeci Karabaş ve Hatice Sultan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990)

13.009'dur.

Derviş Ali Mescidi *mad. III:38a.*

Derviş Çelebi (ö. 1573) VI:31c.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Derviş Efendi (ö. 1621) V:70b.

Derviş Paşa (ö. 1696, Sadrazam) IV:387a, V:341a.

Derviş Paşa (1817, İstanbul - 1878, İstanbul) Kimyager ve devlet adamı. Üç yıl Paris'te öğrenim gördü. Çeşitli okullarda fizik ve kimya dersleri verdi. İdari görevlerin yanısıra mekatib-i askeriye ve maarif nazırlıkları ile Şûra-yı Devlet ve Islahat Meclisi üyeliğinde bulundu. En önemli yapıtı 20 yıl kadar ders kitabı olarak okutulan ve Türkçe kimya dilinin gelişmesine büyük katkıda bulunan *Usul-i Kimya*'dır.

II:559c.

Derviş Paşa Çeşmesi Topkapı dışında, Takkeci İbrahim Ağa Camii'nin köşesindedir. Bânisi Sadrazam Derviş Paşa'dır. 1235/1819'da inşa edilmiştir. Birkaç basamak merdivenle inilen çeşme, kesme taştan yapılmış ve iki sütun arasına alınmıştır. Sütun başlıkları girlandlarla süslenmiştir. Aynataşı oymalıdır. Kitabe, sütun başlıkları arasına yerleştirilmiştir. Sütun başlıklarının üzerinden geçen bir korniş süslü bir tuğra levhası taşımaktadır. Tuğra kazınarak silinmiştir.

Derviş Paşa Konağı II:567a.

Derya Ali Baba Türbesi IV:513c.

Derya Donanması Tersane, Tophane ve Cebehane önlerinde hazırlanan özel salların üzerinde yapılan top ve fişek gösterilerine verilen ad. En çok Yalı Köşkü önünde yapılır, padişahın da izlediği derya donanması için İstanbul halkı akın akın kıyılara gelirdi. Derya donanması için havanın rüzgârsız, denizin de durgun olduğu geceler seçilirdi.

Der-Yeğyayan, Zaven *mad. III:38b.*

Desen ve Resim Akademisi III:430c.

Desjardin, Paul Andre VI:313a.

Despotlar Manastırı IV:57c.

Destancılık *mad. III:38c,* I:361c, III:40a, V:568b.

İlgili maddeler:

Âşık Edebiyatı I:360b

Destanlar III:39c

Tulumbacı Destanları VII:301a

Destanlar *mad. III:39c,* V:164b, VI:519a.

İlgili maddeler:

Âşık Edebiyatı I:360b

Destancılık III:38c

Tulumbacı Destanları VII:301a

Destarî Mustafa Paşa Çeşmesi Süleymaniye'de, Sarı Bayezid Camii yakınında, Abacı Çeşmesi Sokağı'ndaydı. Abacı Çeşmesi de denilir. Vezir ve padişah damadı olan Destarî Mustafa Paşa tarafından 1017/1608'de yaptırılmıştır. Kesme taştan klasik üslupta inşa edilmişti. Haznesi büyüktü ve kemeri dışa doğru çıkıntılıydı. Aynataşının üstünde tas konulacak bir yeri vardı.

Destarî Mustafa Paşa Türbesi *bak.* Mustafa Paşa Türbesi

Desterecilerbaşı I:34b.

Destmal El yüz kurulamak, ter silmek için kullanılan büyükçe mendil. Kenarları ve zemini işlemeli olanlar, üzeri baskı ya da işleme yazılarla bezenenler de olurdu. Hırka-i şerif ziyaretinden sonra padişah tarafından ortası ve dört köşesi basma yazılarla bezenmiş, mendil büyüklüğünde "destmal" denilen tülbentler dağıtılırdı.

Dethier, Philippe Anton *mad. III:41b,* II:298c, 346b, IV:408c, 416a, V:490a, VI:162a, VII:208b, 325b.

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307c

Deuteron *mad. III:42b,* II:472a, VII:496c.

Deuteron Sütunu III:42b.

Deva Geçidi *bak.* Fresko Pasajı

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi *mad. III:42c,* 42c, VII:239b.

Deve Hanı V:50c.

Devecis, Konstantin I:413a, V:129a.

Deveciyan, Karakin *mad. III:43b,* VII:391a.

Devekuşu Kabare Tiyatrosu *mad. III:44a,* IV:325b, VII:203c.

Develi, Muammer IV:356a.

Develili Seyranî I:362a.

Deveoğlu Mescidi *bak.* Hoca Hamza Mescidi

Devlet Amira III:188c.

Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşçi Yardımlaşma Cemiyeti Tam adı Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Fabrika, Havuzlar, Doklar, Atelyeleri İşçi Yardımlaşma Cemiyeti olan kuruluş 16 Ekim 1944'te İstanbul Karaköy'de açıldı. Genel merkezi Liman İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün aynı yerdeki binasındaydı. Sendikaların özgürce örgütlenemediği bir dönemde, amacı işçiler arasındaki dayanışmayı sağlamak ve yardımda bulunmaktı.

Devlet Deniz Yolları ve Limanları Mensupları Yardım Cemiyeti 28 Mayıs 1942'de İstanbul'da kuruldu. Genel merkezi Liman İşletmeleri Genel Müdürlüğü'nün Karaköy'deki binasındaydı. Üyelerden "teberru" alıyor ve ölen memurların cenaze masraflarının karşılanması, geride kalan muhtaç ailelerine yardım sağlanması gibi dayanışma faaliyetlerinde bulunuyordu. Daha sonra aynı yerde ve dalda kurulmuş olan Devlet Deniz Yolları ve Limanları İşletme Genel Müdürlüğü Fabrika, Havuzlar, Doklar ve Atelyeleri İşçi Yardımlaşma Cemiyeti'nin işçileri kapsamasına karşılık bu cemiyet memur ve hizmetlilerden oluşuyordu.

Devlet Denizyolları İşletmesi Müdürlüğü III:32c, VI:542a.

Devlet Denizyolları ve Limanlar Umum Müdürlüğü III:32c, IV:12b, V:216c.

Devlet İstatistik Enstitüsü VI:118c.

Devlet Klasik Türk Müziği Korosu *mad. III:44c,* I:387b, III:44c.

Devlet Konservatuvarı *mad. III:45a,* 45a, 140a, VI:322b.

Devlet Konukevi II:486c, 505b.

Devlet Limanları İşletmesi Umum Müdürlüğü V:216c.

Devlet Matbaası IV:4b.

Devlet Opera ve Balesi *mad. III:45b,* I:387a.

İlgili maddeler:

Opera VI:132b

Şehir Operası VII:143c

Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü III:45c.

Devlet Resim ve Heykel Sergileri III:82a, VI:437a.

Devlet Senfoni Orkestrası *mad. III:46c,* I:387b, III:318a, V:532c, VII:145b.

Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü III:195c.

Devlet Tiyatrosu *mad. III:47b,* I:387b.

Devlet Usta (Mimar) II:224a.

Devlethane Ev sahibine duyulan saygıyı vurgulamak için "eviniz" yerine kullanılan, İstanbul'a mahsus konuşma inceliğinin gereği deyimlerdendi. Buna karşılık, kişinin kendi evinden söz etmesi gerektiğinde de "fakirhane" demesi âdetti.

Devlet-i Osmaniye Eczacıları Cemiyeti 1909'da kurulan mesleki dernek. Kurucuları arasında Edhem Pertev, Hasan Rauf, Beşir Kemal ve Nail Halid gibi dönemin ünlü eczacıları vardı. Dernek, "Cemiyetler Nizamnamesi", "Eczaneler Nizamnamesi" ve "Ecza Tarifesi"ni hazırlayıp Meclis-i Sıhhiye-i Âli'ye sundu. Kısa bir süre sonra yönetim kurulunda yer almayan diğer eczane sahipleri başka bir dernek kurdular ve bu derneğin başına Pierre Apery'yi getirdiler. 1911'de başkanlığa Ahmed Vefik Bey (Uluçay) seçildi. Eczacıların sorunlarının çözülmesi için çalışmalar yapan dernek I. Dünya Savaşı ve onu izleyen Kurtuluş Savaşı nedeniyle bu çalışmalarından bir sonuç alamadı.

Devletliler 19. yy'ın ortalarına doğru ayrı saray ve köşklerde yaşamalarına, aile kurmalarına izin verilen Osmanlı

hanedanı bireyleri. Yetişkin şehzadeler, damad-ı şehriyarî denen, yüksek rütbeli kamu görevlileri, vezirler ve paşalarla evli sultanlar, İstanbul'daki devletlilerdi. Bunların oturdukları saray, konak, yalı ve köşklerde protokole uyulur, kalabalık hizmet personeli çalışırdı. Her devletlinin kalfaları, çeşniyarları, asıl saraydan yemek getiren tablakârları, vekilharçları, seyisleri ve arabaları, haremağaları vardı. Bunlara yazılı ve sözlü hitaplarda "devletlü, necabetlü", "devletlu ismetlu" denilmesi de kuraldı.

Devoğlu Ali Ağa III:47c.

Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi *mad. III:47c.*

Devres, Mehmet R. IV:230a.

Devrim, İhsan VI:81a.

Devrim, İzzet Melih III:275b.

Devrim, Kâzım Esat III:63a.

Devrim, Nejad VII:544a.

Devrim, Şirin VII:146b, 544a.

Devrimci Ermeni Sosyal Demokratlar IV:225c.

Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu (DİSK) *mad. III:47c,* II:238c, III:35b, 426a, IV:285c, 287a, 290a, 294a, 498a, V:401a, 410a, VI:130a, 523c, 525a.

İlgili maddeler:

Bir Mayıs Kutlamaları II:236b

İşçi Örgütlenmesi IV:288c

On Beş-On Altı Haziran Olayları VI:130a

Sendikalar VI:523b

Devrimci Öğrenci Birliği I:226a.

Devrimci Sağlık-İş VI:526c.

Devrimci Yapı-İş VI:526c.

Deycke, Georg III:439c.

Dındesyan, Yeğya III:182c.

Dırağman *bak.* Draman

Dırağman Külliyesi *mad. III:49b.*

Dış Cebeci Hanı *bak.* Cebeci Hanı

Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) IV:300c.

Dış Hazine *bak.* Hazine-i Âmire

Diba Bir tür kalın ve işlemeli ipek kumaş. Bazılarında renkli ipek işlemeler arasına ince altın teller de konulurdu. Avrupa'dan gelenlerine "diba-yı Firengi", Hindistan'dan gelenlerine "diba-yı Hindi", altın gümüş karışık işlemeli dokunanlarına "diba-yı münakkaş", İran'dan gelenlerine "diba-yı Acem", Venedik'ten gelenlerine "Venedik dibası", yedi renk iplikle dokunanlarına "heft renk diba" denirdi. İstanbul'da dokunan bir çeşidi de "İstanbul'un telli al dibası" adını taşırdı.

Dibekli Camii *bak.* Emin Bey Camii

Didaskalos Bizans'ta genelde dini ya da dini olmayan konuları öğreten kişi, öğretmen, profesör; özel olarak Ayasofya'daki patrikhane okulunun öğretmeni. Bu adı taşıyan öğretmenlerin 11. yy'dan başlayarak Ayasofya'da sürekli olarak bulundukları saptanmaktadır. Bunlar inanç, İncil'in oluşumu ve peygamberlerin yaşamı ve doktrinleri üzerine ders verirlerdi. Bu öğretmenler Ayasofya'ya bağlı papazlar arasından, bazen de sivil halktan seçilirlerdi. Üniversite profesörleri de didaskalos adını taşırlardı. Çoğunlukla Mouseion'un eski öğrencileri arasından seçilen bu hocalar genellikle din adamı değildi. Ya da laik papaz denilen, kendini dine adamış keşişlerden çok farklı din adamlarıydı.

Diehl, Charles *mad. III:48c,* I:325a, III:115c, 333a, IV:236c, 315c, VI:219a, VII:468a.

Diez, E. III:403b, VII:46a.

Dihippion *mad. III:51a.*

Dikaia Petra V:25c.

Diken Haftalık gazete. 30 Teşrinievvel 1918-Eylül 1919 tarihleri arasında 64 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Sedat Simavi'ydi.

Diker, Hayrullah *mad. III:51b,* VII:552a.

Dikilitaş *mad. III:51c,* II:257a, 483b, III:52c, 53a, VII:65a.

Dikilitaş Beşiktaş İlçesi'nde semt. Barbaros Bulvarı'nın Yıldız Sarayı ve Yıldız Teknik Üniversitesi kesiminde, bulvarın batısından başlayıp, Fulya ve Ihlamur derelerine inen yamaçlarda kurulmuştur. Doğudan Yıldız ve Balmumcu, kuzeyden Ertuğrul ve Fulya, batıdan Teşvikiye ve Ihlamur, güneyden ise Abbas Ağa Mahallesi ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.614'tür.

II:166a.

Dikilitaş Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Dikilitaşlar *mad. III:52c.*

İlgili maddeler:

Arkadios Sütunu I:306b

Burmalı Sütun II:340b

Çemberlitaş II:482c

Dikilitaş III:51c

Eudoksia Sütunu III:225c

Gotlar Sütunu III:404a

Kıztaşı V:17a

Örme Sütun VI:196b

Dikmen, Ayla V:534b.

Dikmen, Halil II:540b, VI:315b, 474b.

Dikmen, Salih VI:468b.

Dikranyan Efendi Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Kefeliköy'de, Kefeliköy Caddesi'ndedir. Art nouveau ağırlıklı eklektik tarzda, ahşap/bağdadi bir yalıdır. İlk binası 1895'te, şimdiki binası ise 1920'lerde inşa edilmiştir. İki katlı, kare planlı yalının damı üzerinde cihannüma balkonu ve iki ışık penceresi vardır. Ahşap soğan biçimli kule başlığı eklektik mimari tarzına işaret eder. Alt kattaki ahşap merdiven korkulukları, tavan süslemeleri sade ahşaptandır. Üst katın bağdadi duvarları nakışlar ve manzara panolarıyla, tavanlar geometrik çıtalarla süslenmiştir. Sahil şeridinin doldurulmasıyla yalı niteliğini kaybetmiştir.

Dikses, Hamit III:4a.

Dil Burnu (Büyükada) II:350b.

Dil Oğlanı Yabancı elçilerle ilişkilerde tercümanlık eden dil oğlanları kapılandıkları yabancı elçiliklerde dil öğrenirken dragoman denen yabancı ya da gayrimüslim çevirmenlere de yamaklık ederlerdi. Fransızlar bu gençler için dil oğlanı anlamında "jeunes de langue" demekteydiler. İstanbul'daki elçiler, dil oğlanlarının her çeşit gereksinimlerini karşılarlar, sefaret binasında barındırırlar ve özel hocalardan ders aldırırlardı. Bu olanaklardan yararlanarak Batı dillerinden ve Türkçeden başka Arapça ve Farsça öğrenen dil oğlanları da vardı.

Dilaver (Arap) IV:323a.

Dilaver Paşa (?, ? - 1622, İstanbul) Sadrazam. Kıbrıs, Bağdat, Diyarbakır ve Rumeli beylerbeyliklerinde bulundu, devlet otoritesini sağlama yönünde başarılı işler yaptı. Kendi parasıyla devlete hizmet etme isteği üzerine 1621'de sadrazamlığa getirildi. Ayaklanan yeniçerilerin baskısıyla öldürüldü.

II:168c, VI:151c.

Dilenciler *mad. III:53b.*

Dilgan, Hüsnü Hamit V:169b.

Dilhayat Kalfa (18. yy) Bilinen ilk Türk kadın besteci. Sarayda haremin yüksek görevlilerinden biri olduğu sanılır. Yaşamı hakkında güfte mecmualarının dışında bir kayıt yoktur. Musikide III. Selim ekolüne bağlı olan Dilhayat Kalfa, 100'den fazla peşrev, saz semaisi, kâr, semai ve şarkı bestelemiş ancak bunlardan yalnızca 12'si günümüze ulaşmıştır. Özellikle "Evcara Peşrev" ve "Saz Semaisi" ile en büyük Türk bestecileri arasına giren Dilhayat Kalfa'nın sözlü eserleri arasındaki rast bèste "Nevhıramım sana meyl eyledi can bir dil iki" ve mahur beste "Tabekey sinemde cay etmek cefa vü kine"yi belirtmek gerekir.

Dilich, Wilhelm III:205a, 418c.

Dilküşa Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Dilligil, Avni *mad. III:54b.*

İlgili madde:

Ses Opereti VI:537c

Dilligil, Belkıs VI:81a.

Dilmen, Güngör VII:303b.

Dilmen, Rıdvan III:287a.

Dilnişin Vapuru *mad. III:54c.*

Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Nişancı Mustafa Paşa Mahallesi'nde, Alaca Çeşme Sokağı'ndadır. Bânisi

III. Murad dönemi (1574- 1595) saray dilsizlerinden Süleyman Ağa'dır. Kesme taştan, klasik üslupta, 995/1586'da inşa edilmiştir. Ufak bir aynataşı ve tas koymak için bir gözü vardır. Sivri kemerinin üzerinde yer alması gereken kitabesi bugün mevcut değildir.

Dilsiz Süleyman Ağa Çeşmesi Samatya'da, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun İstanbul Hastanesi bahçesindedir. 1001/1592'de inşa edilmiştir. Bânisi, III. Murad'ın dilsizlerindendir. Yakın zamanlarda tamir edilerek eski şeklini yeniden kazanmıştır. Kesme taştan, klasik üslupta bir çeşmedir. Sivri kemerinin içindeki kitabesi Fedaî İsmail Bey'e aittir.

Dimadis (Mimar) III:281a.

İlgili madde:

Fener Rum Erkek Lisesi III:283a

Dimitraki Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Dimitraşko III:289b.

Dimitraşko Morozbeyzade V:132c.

Dimitrie Cantemir *bak.* Kantemiroğlu

Dimitri'nin Gazinosu III:379a.

Dimitrios (Ayios) III:56c.

Dimitrios (Ayios) Ayazması V:130a.

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi *mad. III:55a.*

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Ayvansaray) II:11a, VI:352a.

Dimitrios (Ayios) Kilisesi Büyükada'da, Alaçam Sokağı'ndadır. 1856'da inşa edilmiştir. Mimarı Fıstıki Kalfa'dır. İki yüzlü kırma çatı ile örtülü, kâgir bir yapı olan kilise, bazilikal plan tipinde olup naosu üç neflidir. Naosun duvarları İncil konulu tasvirlerle bezelidir.

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Edirnekapı) *mad. III:55c.*

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kurtuluş) *mad. III:56b.*

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kuruçeşme) *mad. III:57a.*

Dimitrios (Ayios) Manastırı IV:198a.

Dimo'nun Meyhanesi Galata'da, Karaoğlan İskelesi'nin yanındaydı. 19. yy'ın ilk yarısında açık olan meyhane, geceleri 40-50 hane berduşa sığmak da olurdu. Perişan Baba Tekkesi'nde gömülü olan Dilaver Baba, uzun bir destanda bu meyhaneyi tasvir etmiştir.

Dinamo, Hasan İzzettin (1909, Akçaabat - 1989, İstanbul) Şair, yazar. Gazi Eğitim Enstitüsü'nden ayrıldı. İstanbul'a yerleşti. Gazete ve dergilerde yazı ve şiirler yayımladı. Siyasi görüşlerinden ötürü çeşitli defalar tutuklandı. Kurtuluş Savaşı'nı konu edindiği 8 ciltlik *Kutsal İsyan* (1966-1967) romanıyla ün kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Deniz Feneri* (şiir, 1937), *Karacaahmet Senfonisi* (şiir, 1960), *Özgürlük Türküsü* (şiir, 1971), *Mapusanemden Şiirler* (1974), *Sürgün Şiirleri* (1975), *Gecekondumdan Şiirler* (1976), *Çoban Şiirleri* (1982), *Savaş ve Açlar* (roman, 1968), *Ateş Yılları* (roman, 1968), *Kutsal Barış* (roman, 7 c., 1972-1976), *Musa'nın Gecekondusu* (1976), *2. Dünya Savaşı'ndan Edebiyat Anıları* (1984).

I:215a, II:448c, IV:145a, V:169c.

Dinçer, Altan (1932, İstanbul) Basketbolcu. Spora Vefa Lisesi'nde başladı. Fenerbahçe ve Moda takımlarında oynadı. 1952'de milli takıma seçildi. Daha sonra 64 kez milli forma giydi ve 13 kez takım kaptanlığı yaptı. *Hürgün* gazetesinde spor yazarı olarak çalıştı.

III:287a.

Dinçerler, Mehmet Vehbi (1940, Gaziantep) Mühendis. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi mezunudur. Syracuse Üniversitesi'nden master derecesi aldı. İşletme yönetim uzmanlığı, DPT uzmanlığı yaptı. Anavatan Partisi kurucu üyesidir. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 18. ve 19. dönemde de başka illerden milletvekili seçildi. Milli eğitim, gençlik ve spor bakanı, devlet bakanı oldu.

Dinçkök, Raif II:409b.

Dinçmen, Kenan III:533a.

Dindar, Mahir V:76b.

Dindar, Nevzat V:76b.

Dini Musiki *mad. III:57b.*

İlgili maddeler:

Bektaşî Musikisi II:129b

Mevlevî Musikisi ve Sema V:420a

Musiki Hayatı V:521a

Dino, Abidin *mad. III:59a,* II:540a, V:169b, 169c, 411a, VII:464b.

Dino, Arif V:169c, VII:464b.

Dino, Güzin III:59a.

Diocletianus II:155a, 440a, VII:247c.

Diomedes V:477c.

Dionisios (Bizantionlu) *mad. III:59b,* II:258a, 262a, 281c, IV:415c, V:477b, VII:43c.

Dios Manastırı II:441a.

Dioskorides Yazması Hekim ve eczacı Dioskorides'in 65'lerde kaleme aldığı *De Materia medica*'sının Konstantinapolis'te bulunan kopyalarından biri. Bugün "Viyana Dioskoridisi" adıyla tanınan yazma, bitkilere dair 498 minyatür ve hayvan tanımlarını içerir. Yazmanın bölüm başlıklarından biri antik dönemin yedi ünlü hekimini, biri İmparatoriçe Galla Placidia'nın kızı Anikia Iuliana'yı resmeder. Yazma 1204'ten sonra Latinlere geçti, 14-15. yy'larda Petra'daki (Karagümrük) İoannes Prodromos Manastırı'nda muhafaza edildi. 1406'da İoannes Hortasmenos tarafından genişletilen yazma 1520'den sonra I. Süleyman'ın (Kanuni) Yahudi hekiminin elindeydi.

II:257a.

Diplokionion *mad. III:60a,* II:161c, V:283c, VII:493a.

Direklerarası *mad. III:60a,* I:297b, II:185c, 481c, III:142c, 260a, VII:155c.

Diren, Sadi V:297b, VI:530a.

Dirim Aylık tıp mecmuası. 1925-1928 arasında 48 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Dr. Marko'ydu.

Dirimtekin, Feridun *mad. III:61b,* I:433c, III:236b, IV:222a, 222b, 223a, 223b, 379a.

İlgili madde:

Ayasofya Müzesi Yıllığı I:461b

Dirvana, Selim IV:554b.

DİSK *bak.* Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Diskolar III:143c.

Diş Hekimliği *mad. III:62a.*

Diş Kirası *mad. III:62b,* IV:141a, VI:304b.

Diş Tababeti Mektebi III:63a.

Dişçi Mektebi *mad. III:62c,* II:187c, 189b, III:62b.

Divan Edebiyatı *mad. III:63b,* II:501a.

İlgili maddeler:

Atâî (Nev'îzade) I:376c

Bakî II:1c

Beliğ (Yenişehirli) II:151a

Cafer Çelebi (Tacizade) II:367a

Cemalî II:400b

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a

Esrar Dede III:219a

Fazıl (Enderunlu) III:274a

Fecr-i Âti III:275a

Fennî III:291a

Hamdi (Akşemseddinzade) III:542a

Haşmet IV:16c

İzzet IV:313a

İzzet Molla (Keçecizade) IV:314a

Kâmî IV:403a

Latifî V:196c

Leyla Hanım V:212c

Mehmed II (Fatih) V:327c

Nabî VI:25a

Nedim VI:60c

Nef'î VI:62a

Neş'et (Hoca) VI:67b

Nigâr Hanım VI:73b

Sabit VI:381b

Sami (Arpaeminizade) VI:432a

Sermed VI:532a

Servet-i Fünun Edebiyatı VI:536c

Sezai (Samipaşazade) VI:545c

Sürurî Osman VII:116c

Şeref Hanım VII:162a
Şeyh Galib VII:166a
Şinasi VII:180c
Vasıf (Enderunlu) VII:370b
Vehbî (Seyyid) VII:376b
Vehbî (Sünbülzade) VII:377a
Yahya (Taşlıcalı) VII:408b

Divan Edebiyatı Müzesi *mad. III:68a*, VI:321b.

Divan Kapısı II:184a.

Divan Meydanı VII:284c.

Divan Oteli ve Pastanesi *mad. III:68c*, 550c, V:392b, VI:9b, 180a.

Divan Restaurant (Kuruçeşme) VI:9b.

Divanhane I:519c, III:28b.

Divanhaneler *mad. III:69a*, 28b.

Divan-ı Ahkâm-ı Adliye 1868'de Meclis-i Vâlâ'nın kaldırılmasından sonra, Avrupa'daki yargı kurulları örnek alınarak oluşturulan ve hükümetle kişiler arasındaki uyuşmazlıklara bakan kurul. Belirgin özelliği, yönetime karşı özerk konumda olmasıydı. 1868'de ve 1870'te çıkarılan Nizamname-i Esasiye ve Nizamname-i Ahkâm-ı Adliye denen iki tüzüğü vardı. 1869'da, merkezi bir örgüte dönüştürülerek Divan-ı Ahkâm-ı Adliye Nezareti, ertesi yıl da Adliye Nezareti oldu.

I:24a.

Divan-ı Âli 1876'da ilan edilen Kanun-ı Esasi'nin öngördüğü yüce yargı kurulu. Nazırlarla diğer yüksek kamu görevlilerinin yargılanmaları için oluşturulan bu mahkemenin 30 üyesinden 10'u Meclis-i Âyan, 10'u Şûra-yı Devlet, 10'u da Temyiz Mahkemesi üyelerinden gelmekteydi. Bu sivil mahkemenin bir benzeri de ordu için kuruldu ve Divan-ı Âli-i Askeri denildi. Her iki mahkeme de İstanbul'daydı.

Divan-ı Âli Camii *bak.* Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi

Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı *mad. III:71a.*

Divan-ı Deavî Nezareti Adliye Nezareti'nden önce bu kurumun görevlerini yerine getiren daire. 1836'da Divan-ı Hümayun Çavuşbaşılığı'nın yerine kuruldu. Başında "deavî nazırı" ve onun emrinde 170 kişilik çavuş ve subay kadrosu vardı. 1870'te Adliye Nezareti'nin kurulmasıyla kaldırılan Divan-ı Deavî Nezareti bu tarihe kadar Bâbıâli'deki "Tomruk" adıyla anılan tevkifhaneyi de yönetiyordu.

Divan-ı Hümayun *mad. III:71a*, I:513a, 520c, II:473a, III:72c, 288c, IV:435b, VII:284c, 384c.

Divan-ı Hümayun Çavuşları Ocağı I:335a.

Divan-ı Muhasebat Tanzimat döneminde devlet harcamalarını denetlemek amacıyla kurulan en yüksek organ. 1863'te faaliyete geçen ve bugünkü Sayıştay'ın temelini oluşturan kurul on iki üyeli iki daireye ayrılmıştı. Devletin mal ve parasını kullanan memurların hesaplarını inceler, öteki hesapları ve kesin genel hesabı gözden geçirir ve mutabakat beyannamesi hazırlardı. Cumhuriyet döneminde de aynı adla TBMM'ye bağlı olarak çalışan kurul, daha sonra Sayıştay adını almıştır.

I:24a.

Divan-ı Özbek Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Bülbülderesi'nde bulunduğu kaydedilen bu tekkenin yeri, inşa tarihi ve bânisi bilinmemektedir. İstanbul'daki Özbek tekkelerinden olduğu anlaşılan bu tesis BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede zikredilmekte, Saliha Sultan'ın (ö. 1843) 1249/1834'teki düğününe davetli Nakşibendî şeyhleri arasında "Üsküdar'da, Bülbülderesi'nde Özbek Tekkesi şeyhi Mehmed Mukim Efendi'nin" adı geçmekte, *Âsitane*'de (1840) ayin günü cuma olan bir Nakşibendî tekkesi olarak gösterilmekte, *Mecmua-i Tekâyâ*' da (1889) ise yerinin arsa olduğu bildirilmektedir.

Divanyolu *mad. III:72b*, IV:88b, V:404a, VII:67c, 495b.

İlgili maddeler:
Ârif'in Kıraathanesi I:305a
İstanbul Kız Lisesi IV:228c
Lausos Sarayı V:198c
Mese V:404a

Divitçiler Üsküdar'da, Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeybatısında, Tunusbağı, İnadiye, Harmanlık ve Toptaşı semtleriyle çevrili mevki. Zeynep Kâmil Hastanesi'nin arkasına çıkan Divitçiler Sokağı ve gene aynı yerdeki Divitçiler Çıkmazı yörenin adını sürdürmektedir.

Divitçiler Hokka ve kalemi bir arada bulunduran eski yazı takımına divit adı verilirdi. Daha çok gümüş, bakır, pirinç gibi madenlerden yapılan divitte kapaklı bir hokka ile kamış kalem konulan mahfaza bulunurdu. Yaklaşık 30 cm uzunluğundaki kalemliğin ucunda bulunan hokka, içindeki mürekkep dökülmeyecek biçimde düzenlenmişti. İstanbul'daki divitçi esnafının çoğu zaman kâğıtçılara yakın yerlerde dükkân açtığı bilinmektedir. Üsküdar'da bir semt de Divitçiler adını taşır.

Divitçiler Camii Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler Caddesi'nde bulunmaktaydı. 1941'de yapılan incelemelerde, caminin bulunduğu yerin arsa halinde olduğu gözlenmiştir. Bânisi Kazasker Muallimzade Ahmed Efendi (ö. 1572) olup, minberini Ahmediye Camii'ni yaptıran Tersane Emini Ahmed Ağa koydurmuştur. Tamamen taş örgülü duvarları ve haziresi bulunuyordu.

Divitçizade Tekkesi *bak.* Devatî Mustafa Efendi Tekkesi

Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii VII:554a.

Divitdar Mehmed Emin Paşa Çeşmesi Kandilli'de, deniz kıyısındaydı. Teknesi ve aynataşı mermerden olan çeşmenin kavisli kemerinin üzerinde kitabesi bulunuyordu. 1179/1765'te inşa edilmişti.

Diyane IV:346b.

Diyarbakırlı Tahsin *bak.* Siret, Tahsin

Diyarbekirli, Nejat III:287a.

Diyar-ı Rum VI:362b.

Diyojen *mad. III:73a*, I:190b, VI:354a.

Dizdar, İhsan IV:84a.

Dizdariye Camii *mad. III:73b.*

Dizdariye Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Çemberlitaş'ta, Binbirdirek Mahallesi'nde, Medrese Sokağı, Dizdariye Çeşmesi Sokağı ve Dizdariye Caddesi'nin sınırladığı adada bulunmaktaydı. Dizdariye Camii ile aynı avluyu paylaşan medrese sekiz oda, gusülhane, çamaşırhane ve heladan meydana geliyordu. Yapıyı 1915-1916'da bir süre göçmenlerle asker ailelerinin kullandıkları bilinmektedir. Günümüze ulaşmamıştır.

Dizdariye Sarnıcı *mad. III:73c.*

Dizdaroğlu, Hikmet VII:313a.

Dodeka Apostoli Kilisesi *mad. III:74a.*

Dodge, Cleveland H. VI:338c.

Dodge, Williams H. VI:338b.

Dodi'nin Gazinosu Galata'da, Şahkapısı Sokağı'nda eski bir meyhane. İzmirli Kız Dodi adında bir Rum tarafından işletildiği için bu adla anılırdı. Meyhane, iç düzenlemesinin göz alıcılığı, meze ve içkilerinin nefasetiyle ünlüydü. 1875-1885 arasında faaliyet göstermiş ve ahlakdışı olaylar döndüğü için II. Abdülhamid'in emriyle kapatılmıştır.

Does, Joris van der V:227c.

Doğ, Haydar VI:468b.

Doğal Afetler *mad. III:74c*, VI:46c.

İlgili madde:
Depremler III:33c

Doğal Gaz *mad. III:76a.*

Doğal Peyzaj Fidanlığı III:314c.

Doğal Yapı *mad. III:76b.*

İlgili maddeler:
Bitki Örtüsü II:247b
Boğaziçi II:266a
Coğrafi Konum II:438a
İklim IV:148c

Doğan Apartmanı *mad. III:79c*, I:210a, III:354b, VI:421a.

Doğan, Aydın V:464c.

Doğan, Emin (Kemani) II:559b.

Doğan Film III:318c.

Doğan, H. Hüsnü (1944, Malatya) İnşaat mühendisi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Planlama Teşkilatı müsteşarlığı,

Yabancı Sermaye Kurulu başkanlığı yaptı. 17. dönem (ara seçim) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Tarım, orman ve köy işleri bakanlığı, milli savunma bakanlığı yaptı.

Doğan, Nedim (1943, İstanbul) Futbolcu. Amatör kümedeki Cibali'de göze çarptı ve İstanbulspor'a transfer oldu. 1960'ta Fenerbahçe'ye geçti. Bu kulüpte 14 yıl oynadı, 3 yıl takım kaptanlığı yaptı. Milli takımda 8 kez yer aldı.

III:287a.

Doğan Sigorta III:79c.

Doğan, Yalçın V:465a.

Doğanbey, Mehmet Eren V:68a.

Doğanbey, Mustafa V:68a.

Doğanbey, Nurettin V:68a.

Doğancılar *mad. III:80b*, VII:500c.

İlgili maddeler:

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi I:507b

Çakırcıbaşı Camii II:461c

Doğancılar Parkı III:81c

Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:552a

Nasuhî Tekkesi VI:50a

Raufî Tekkesi VI:309c

Doğancılar Bölüğü III:80c.

Doğancılar Camii *bak.* Çakırcıbaşı Camii

Doğancılar Maksemi V:278b.

Doğancılar Meydan Kahvesi Üsküdar'da, Doğancılar semtindeydi. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) faal durumda olan kahvehane, bir han avlusunda, ulu bir atkestanesinin gölgesi altındaydı. II. Meşrutiyet yıllarında kapanmıştır.

Doğancılar Parkı *mad. III:81c*, 80c, VI:223c.

Doğancılar Sineması I:540c.

Doğançay, Adil *mad. III:82a.*

Doğançay, Burhan (1929, İstanbul) Ressam. Ressam Adil Doğançay'ın oğludur. 1950-1955 arasında Paris Üniversitesi'nde hukuk eğitimi gördü ve ekonomi doktorası yaptı. 1956'dan itibaren resimlerini sergilemeye başladı. 1964'ten beri New York'ta yaşıyor. İstanbul'a olan ilgisi güncel yaşam üzerinde yoğunlaşmıştır. İstanbul duvarlarını 1960'lardan itibaren düzenli olarak belgeleyen sanatçı bu görsel birikimi sosyal, politik olguların ışığında kullanır.

Doğramacı Mehmed Ağa Çeşmesi Fatih'te, Emir Buharî ve Bâlî Paşa camileri arasında bulunuyordu. Ortadan kalkmış bulunan bu çeşme 1113/1701'de yapılmıştır.

Doğramacı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi'nde, Doğramacı Kemal Sokağı ile Seyit Ali Mescidi Sokağı'nın kavşağında, Seyyid Ali Reis Mescidi'nin yanında bulunan bu tekke Halvetî tarikatından Doğramacı Şeyh Ahmed Efendi tarafından kurulmuş, 19. yy'da Kadirîlik ve Halvetîlik arasında el değiştirdikten sonra Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü pazartesi olan tekkeden geriye bakımsız bir hazire kalmıştır.

Doğramacıyan, Dikran III:183a.

Doğru Söz Haftalık dergi. 1910-1911 arasında 49 sayı yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Arif Hikmet'ti.

Doğrul, Ömer Rıza (1893, Kahire - 1952, İstanbul) Yazar, gazeteci. Kahire'de el-Ezher Üniversitesi'ni bitirdi. İstanbul'a gelerek *Tasvir-i Efkâr*'da gazeteciliğe başladı. Cumhuriyet döneminde *İkdam*, *Akşam*, *Son Posta*, *Milliyet*, *Tan*, *Cumhuriyet* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Konya'dan 9. dönem (1950-1954) milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi. Telif ve çeviri 100 kadar kitap yayımladı. Mehmed Âkif Ersoy'un damadıydı.

VII:202b, 359b.

Doğrusöz, İrfan IV:249c, V:531a.

Doğu Basımevi III:183b.

Doğu Halkları Kurultayı III:20a.

Doğu Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Batı, Bahçeli Evler, Dumlupınar, Kaynarca mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.985'tir.

Doğulu, Yurdaer V:534b.

Doğum Âdetleri *mad. III:82b*, IV:360c.

İlgili maddeler:

Kırk Hamamı IV:568a

Kısırlık Âdetleri V:7a

D'Ohsson, Ignatius Mouradgea *mad. III:84a*, II:97b, 171c, III:90a, 149c, 419c, V:174a, 387b, VI:298a, 507a, VII:281a, 474a.

Dok Gemi-İş VI:526b.

Doksan Üç Harbi *bak.* Osmanlı-Rus Savaşı'nda İstanbul

Doktor Hazım Bumin Köşkü II:332c.

Doktor Mehmed Paşa Köşkü III:178b.

Dokumacılık *mad. III:84b.*

Dokuman, Hasan Vasıf (1886, Aydın - ?, ?) Mensucat mühendisi. Avusturya'da Yüksek Mensucat Okulu'nu bitirdi. 4. dönem (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dokuz Melek Safları Kilisesi IV:142a.

Dolapdere *mad. III:87b*, VI:254b.

İlgili madde:

Panayia Evangelistria Kilisesi VI:211a

Dolapdere Caddesi III:87b.

Dolayoba Köyü Pendik ilçe merkezinin kuzeydoğusuna, Yakacık'ın güneydoğusuna düşen, Sultanbeyli yakınında köy. 14. yy'da Kocaeli Yarımadası'na gelen Türk akıncılarının Aydos Dağı eteklerinde, vadi içinde obalarını kurmalarıyla başlayan yerleşimin zamanla köye dönüşmüş olduğu ve Dolayoba adının buradan geldiği söylenir. Doğusunda Yayalar Köyü vardır, güneyinde, Pendik-Kurtköy yolu uzanır. Köyde, gene ilk akıncılardan bir Bektaşî dervişi olduğu sanılan Veli Baba adına yapılmış bir cami ve türbe bulunduğu için, bugün yöre daha çok bu adla bilinmektedir, Dolayoba sözcüğü ise civardaki iki cadde ile bir sokakta yaşamaktadır.

III:385b.

Dolfin, Daniele II:42b.

Dolfin, Zorzi (1396, Venedik - 1455-1458 arası, Venedik) İtalyan tarihçi. Eski ve asil Venedikli bir aileden olan Dolfin birçok resmi görevde bulundu ve bir Venedik tarihi yazdı. *Cronica de la nobel cita de Venetia et de le sue provintie et de destfetto* adındaki bu eser günümüze kadar basılmamış, ancak İstanbul'un 1204'te Haçlılar ve 1453'te Türkler tarafından fethini anlatan kısımları G. M. Thomas tarafından yayımlanmıştır: *Sitzungsberichte der K. Bayerischen Akademie des Wissenschaften*, (IV [1864], 2, s. 67-80 ve VIII [1868], 2, s. 1-41). Dolfin'in tarihi özellikle 1453 fethinin önemli kaynaklarından biri sayılmaktadır.

V:333a.

Dolmabahçe Boğaziçi'nin başlangıç kısımlarında, Kabataş'ın kuzeydoğusuna, Beşiktaş'ın batısına, Taksim ve Gümüşsuyu'nun doğusuna, Harbiye ve Maçka'nın ise güneybatısına düşen, Dolmabahçe Sarayı'nın, İnönü Stadyumu'nun ve yeşil alanların bulunduğu mevki. Adını, saray, cami ve saat kulesinin yer aldığı zeminin, denizin doldurulmasıyla elde edilmesinden alır. Geçmişteki istimlaklerden sonra bugün herhangi bir yerleşimi içermemesi Dolmabahçe'nin önemli bir özelliğidir. Eskiden stadyumun arkasında yer alan gazhanenin faaliyeti 1961'de durdurulmuş, fabrika, binasıyla, deposuyla tamamen kaldırılmıştır. Stadyumun arkasındaki yamaca bir otel ve iş merkezi inşa edilmektedir.

I:35b, 225a, II:163a, 164c, 171c, 504b, IV:438b.

İlgili maddeler:

Dolmabahçe Camii III:88a

Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a

Dolmabahçe Sarayı III:89c

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b

İnönü Stadyumu IV:176b

Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c

Dolmabahçe Camii *mad. III:88a*, I:193c, 248b, II:36c, 39c, III:28b, IV:101b, 103a.

Dolmabahçe Çayırı I:32b, 113a.

Dolmabahçe Gazhanesi I:478a.

Dolmabahçe Kasrı II:97a.

Dolmabahçe Saat Kulesi *mad. III:89a*, II:38b.

Dolmabahçe Sarayı *mad. III:89c*, I:38c, 45c, 47c, 220a, 291a, 291a, II:36b, 37a, 38b, 38c, 39a, 39b, 39c, 40a, 164a, 172c, III:70c, 377b, IV:296a, 543c, 545b, VI:66b, 315b, 410b, 463b, VII:419a, 422b, 520b, 546a.

İlgili maddeler:

Atatürk ve İstanbul I:388a

Barok Mimari II:61b

Dolmabahçe Camii III:88a

Dolmabahçe Saat Kulesi III:89a

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu *mad. III:96b*, II:54b, VI:132c, 460a.

Dolmabahçe Stadyumu *bak.* İnönü Stadyumu

Dolmabahçe Tüfenkhanesi II:541a.

Dolmabahçe Vapuru *mad. III:97b*, I:541c, III:287c.

Dolmuş *mad. III:97c*, IV:525b, VII:294b.

Dolmuş Motorları *mad. III:98c*, II:274b, III:33a, IV:526c, VII:143b, 294b.

Dolun, Hüseyin (1932, Pervari) Öğretmen ve sendikacı. Dicle Köy Enstitüsü'nü bitirdi. Öğretmenlik ve İlksen Sendikası başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Domenico, Giorgio

İlgili madde:

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303a

Dometius Modestus V:482b.

Dominikenler *mad. III:99a*, I:294a, III:338a, 393c, IV:491c, V:197c.

İlgili madde:

Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b

Dominocular Kahvesi Topkapı dışında, eski bir kahvehane. Daha çok domino oynamaya meraklı kişiler devam ettiği için bu adla anılmıştır. Genellikle Ermeni, Rum ve Yahudi azınlığın düşkün olduğu domino oyununun Türkler arasında meraklısı azdı.

Domitianos (550'ler, ? - 602, Konstantinopolis) Bizanslı diplomat ve 580'den itibaren Melitene (Malatya) piskoposu ve aziz. Yortu günü 10 Ocak'tır. İmparator Mavrikios'un (hd 582-602) kuzeni idi. 582-585 ve 591-598 arasında Konstantinopolis'te yaşayarak imparatora danışmanlık, çocuklarına da lalalık yaptı. İmparatorluğun doğudaki dinsel politikalarını ve Sasanilerle ilişkilerini şekillendirdi.

Domninos Revağı *mad. III:99c*, V:48b, VI:282c.

Domuz İskelesi IV:55a.

Dona, Giambattista VII:382b.

Dona, Leonardo VII:382a.

Donanma Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi *bak.* Osmanlı Donanma Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi

Donanmalar *bak.* Şehrayinler

Donat, Yavuz V:465a.

Donato Morigi III:18a.

Donceel-Voute, P. (Dr.) IV:87a.

Donizetti, Gaetano V:531c.

Donizetti, Giuseppe *mad. III:99c*, II:16a, V:531c, 532a, VI:11c.

Doras, Sabahattin V:372b.

Doré Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi üzerinde, Tokatlıyan Oteli'nin karşısına düşen bir Rus lokantasıydı. Bar Doré diye de bilinirdi. Meyhane tipi lokantaya daha yakın türdendi. 1920'li, 1930'lu yıllarda rağbetteydi.

Dorman, Ömer Zekai (1903, İstanbul - 1967, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneralliğe kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Millet Meclisi başkanvekilliği ve turizm ve tanıtma bakanlığı yaptı.

Dormen, Haldun (1928, Mersin) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. ABD'de Yale Üniversitesi'nin tiyatro bölümünü bitirdi. 1955'te Cep Tiyatrosu'nu kurdu. 1961-1972 arasında Dormen Tiyatrosu'nu yönetti. Tiyatrosu kapandıktan sonra televizyon için diziler hazırladı; pek çok müzikal oyun yazıp yönetti. 1983-1984 sezonundan başlayarak Dormen Topluluğu'nu yeniden kurdu ve tiyatro çalışmalarına döndü. Yönettiği *Bozuk Düzen* ve *Güzel Bir Gün* için adlı filmlerle 1964 ve 1965'te Altın Portakal Ödülü'nü kazandı. *Unutulanlar, Hisseli Harikalar Kumpanyası, Şen Sazın Bülbülleri, Lüküs Hayat, Otel Paradiso, Hangisi Karısı, İkinin Biri, Karmakarışık* gibi çok sayıda oyunu sahneleyip yöneten Dormen sahne yaşamıyla ilgili anılarını *Sürçü Lisan Ettikse...* adıyla 1977'de yayımladı.

III:100a, 441c.

Dormen Tiyatrosu *mad. III:100a*, 441a, 498a, V:312a, VI:81a, 539a, VII:36b.

Dorya, Paganino II:272c.

Dosdoğru, Siret VI:421a.

Dost Oyuncuları VII:323a.

Dostlar Tiyatrosu *mad. III:100c*, VI:539a.

Doublier, Francis II:148b.

Dökmeciler Süleymaniye Camii'nin yanından Tahtakale'ye inen sokak boyunca sıralanan ve İstanbul'un en dikkate değer sanat kolunu oluşturan esnaf zümresi. Dökmeciler Süleymaniye işi denen, pirinçten, dökme tunçtan mangal, sahan, tepsi, su kupası, maşraba, kantar, terazi, havan, şamdan, fiske, küp, kavanoz, takatuka, buhurdan, gülabdan, minare ve kubbe alemleri, türbe, sebil parmaklıkları, kapı kilitleri ve tokmakları, pul ve kabaralar yapardı.

Dökmeciler Hamamı *mad. III:101a*, VII:94b, 103a.

Dökümcülük *mad. III:101c.*

Dölek, Sulhi (1919, İstanbul) Yazar. Deniz Harp Okulu'nu bitirdi. ABD'de gemi mühendisliği öğrenimi yaptı. Hikâye, roman, oyun ve çocuk kitapları yazdı. 1969'da Yusuf Ziya Ortaç armağanını, 1974'te Milliyet Yayınları roman yarışması üçüncülüğünü, 1979'da Kültür Bakanlığı çocuk yapıtları yarışması birinciliğini, 1983'te Madaralı roman ödülünü, aynı yıl Sabahattin Ali öykü ödülünü kazandı. Kitapları *Korugan* (1975), *Yeşil Bayır* (1979), *Geç Başlayan Yargılama* (1981), *Kiracı*'dır (1982).

Dönme Dolap Eski İstanbul yaşamında selamlık-harem daireleri arasında yemek, meşrubat servisine olanak sağlayan düzenek. İki daire arasındaki duvara, dönebilen, hareketli bir raf konur, bir tarafı açık, diğer tarafı kapalı olan bu rafa yerleştirilen servise hazır yemek kapları, sürahi vb rafın döndürülmesiyle diğer tarafa geçirilirdi. Ancak her iki taraftakiler birbirlerini görmezlerdi.

Dönme Dolap Bayram yerlerinde çocukların bindiği bir tür beşikti. 2-3 m² genişliğinde, 4-5 çocuk alabilen, etrafı küpeşteli, fırıl fırıl döndürülen bir beşikti. Dönme dolapçı "Gel dolaba, gir dolaba!" diye bağırır, yeterince çocuk bindikten sonra çark marifetiyle dolabı döndürürdü.

Dönmeler *bak.* Selanikliler

Dönmezer, Sulhi VII:529b.

Dördüncü Daire-i Belediye II:418c.

Dördüncü, Halil Lütfü (1893, Selanik - 1972, İstanbul) Gazeteci, gazete yayımcısı. Darülfünun'u bitirdi. 1912'de *Tanin*'de gazeteciliğe başladı. *İleri, İstiklal, Yeni Gün, Tasvir-i Efkâr, Son Posta* gibi gazetelerde muhabir ve yazar olarak çalıştı. *Tan* gazetesinde mesleğin gazete idareciliği yönüyle ilgilenmeye başladı. Diğer ortakların ayrılması üzerine Zekeriya Sertel ile bu gazetenin tek ortağı kaldı. Gazete masraflarını frenlemek için aldığı önlemlerin abartılı bir şekilde ağızdan ağza dolaşması sonucunda, Bâbıâli'nin en cimri yöneticisi ünü bu dönemden itibaren yerleşmeye başladı. 1945 sonunda *Tan*'ın sağcı gençlik tarafından basılmasıyla büyük darbe yemesine rağmen gazeteyi 1956'ya kadar yaşattı. Daha sonra makinelerini gazete basımı için kiraya vererek mesleği sürdürdü. Son olarak *Yeni Gazete*'ye (1956-1959) ortak olarak katıldı.

VII:202b.

Dördüncü Vakıf Hanı *mad. III:102b*, I:35a, 542b, VI:446c.

Dört Yüz Elli Bir Numaralı Memleket

Hastanesi I:346c.

Dörtkardeşler Çayırı I:258c.

Dövletyan, Garabed I:342a.

DPA III:465b.

Dragas, Helena IV:181b, V:59b, 299b.

Dragos *mad. III:103a.*

Dragos Çayı V:281c.

Dragoumes, İon VI:365a.

Dramalı Hasan *bak.* Güler, Hasan

Draman Fatih İlçesi'nde, Çarşamba, Karagümrük, Balat arasında yer alan semt: "Dırağmen" kelimesi, İtalyanca "dragomanno" sözcüğünden Osmanlıcaya değişerek geçmiştir ve "tercüman" anlamına gelmektedir. Mesleği tercümanlık olan Tercüman Yunus ya da Dırağman Ağa tarafından 1534'te yaptırılan cami, zamanla Dırağman Camii diye adlandırılır olmuş, sonra da sözcük semtin adına dönüşmüş ve halk dilinde Draman'a çevrilmiştir. Semtte bugün de bulunan bazı sokak ve caddelerin adları, sözcüğün tarihçesi hakkında yeterli fikri vermektedir: Draman Caddesi, Tercüman Yunus Sokağı, Tercüman Yunus Medresesi Sokağı, Draman Çeşmesi Sokağı, Draman Camii Sokağı, Draman Çukuru Sokağı, Dilmaç (Tercüman) Sokağı.

İlgili maddeler:

Derviş Ali Mescidi III:38a

Dırağman Külliyesi III:49b

Halil Abdurrahman Çeşmesi III:512a

Dranas, Ahmet Muhip (1906, İstanbul - 1980, Ankara) Şair, yazar. Bir süre Ankara Hukuk Fakültesi'nde ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'n- de okudu. Güzel Sanatlar Akademisi Kütüphanesi, İstanbul Devlet Resim ve Heykel Müzesi müdürlüklerinde bulundu. Daha sonra Halkevleri kültür ve sanat yayınlarını, Çocuk Esirgeme Kurumu yayınlarını yönetti. *Milli Mecmua, Servet-i Fünun, Varlık, Çığır, Ağaç, Yücel, Oluş, Ülkü, Şadırvan, Hisar* dergilerinde şiirler yayımladı. Başlangıçta Baudelaire'den etkilenen şiir dili zamanla sadeleşmiştir. *Bütün Şiirler*'i ilk kez 1974'te basılmıştır. Dranas'ın ayrıca *Gölgeler* (1946), *O Böyle İstemezdi* (1948) ve *Çıkmaz* (1977) adlı şiir kitapları da bulunmaktadır.

II:447b, V:169b.

Draperis, Clara Bartola V:20c, VI:455c.

Drys VII:497b.

Dua Meydanı I:297a.

Duatepe Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Bozkurt, Feriköy, Yayla ve Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.773'tür.

Duatepe Parkı VI:532c.

Duben, Alan I:140c, 145c, 146a.

Dubois, François (1790, Paris - 1871, Paris) Fransız ressam. Güzel Sanatlar Okulu'nda Regnault'nun öğrencisi oldu. 1817'de Roma İkincilik Ödülü'nü, 1819'da Birincilik Ödülü'nü kazandı. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'ndeki "Bâb-ı Hümayun'da Geçit Töreni" ile Dolmabahçe Sarayı'ndaki "Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin Geçit Töreni" adlı resimleriyle tanınan sanatçının Avrupa müzelerinde de tabloları vardı.

Dudubayır Tepe I:99a.

Dudullu *mad. III:103b,* VII:500a.

İlgili madde:

Âdile Sultan Namazgâhı I:83b

Duhan Gümrüğü Eminliği İstanbul'a getirilen tütünlerden gümrük vergisi alan örgüt. Başında duhan gümrüğü emini vardı. Kente getirilen tütünün türüne ve kalitesine göre her okkasından 3-10 kuruş arasında vergi alınmaktaydı.

Duhani, Mihail Naum II:16b, VI:52a.

Duhani, Said Naum *mad. III:104a,* 436c, 482a, IV:320c, V:201b, 301a, VI:222c, VII:310a.

Duhanizade Mescidi *mad. III:104c.*

Duhterzade-i Rüstem Paşa Türbesi *bak.* Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

Duka Paşa IV:460c.

Dukaina, Eirene IV:179c, 359b.

Dukaina, Maria IV:466c, V:295b.

Dukas Hanedanı *mad. III:105a,* II:542c, V:452c.

Dukas, Mihael (Bizanslı tarihçi) *mad. III:105b,* I:283c, 439b, III:204b, IV:136c, 166c, 223b, V:59c, 109c, VI:93c, 207c, 344a, 346a, 546a, 556a.

Dulber Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde, bugünkü Beymen'in yerinde bir dönem için faaliyette bulunmuş restoran. Dulber Restaurant de Caucasse (Kafkas Restoranı) adını taşıyan, ama kafesi ve barı da olan bu lokanta daha sonra kapandı, aynı yerde başka işletmeler açıldıktan sonra bir süre Moskova Pastanesi, bir süre de Karol Pastanesi adlarıyla kafeler açık kaldı.

Duman, Rahmi V:530c.

Dumankaya, Halit (1944, Rize) Sanayici. Liseyi bitirdi. 19. dönem (1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Dumanlı, Talat (1901, İstanbul - 1982, İstanbul) Kukla ve Karagöz sanatçısı. Küçük yaşta Karagözcülüğe başladı. Ustası Hafız Ahmed'di. Geçimini Karagöz ve kukla oynatarak sağladı. Filmlerde de rol aldı. 1972'de Paris'te yapılan Karagöz ve Kukla Festivali'ne katıldı. Yaşamının son yıllarında Gülhane Parkı'nda sürekli kukla gösterileri yaptı. Kuklacılıkta Nuri Hakay ve Nejat Öznacar'ı yetiştirdi.

V:114a.

Dumas, Tancrede R. III:330c.

Dumlupınar Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Merdivenköy, Eğitim, Fikirtepe mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.494'tür.

Dumlupınar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Fevzi Çakmak, Kaynarca, Doğu, Bahçeli Evler, Çınardere mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.507'dir.

Duprê, Louis *mad. III:105c.*

Duran, Faik Sabri VI:535a.

Duran, Feyhaman (1866, İstanbul - 1970, İstanbul) Ressam. Paris'te resim öğrenimi gördü. 1914'te İstanbul'a döndü. 1927-1951 arasında Güzel Sanatlar Akademisi'nde hocalık yaptı. Özellikle portre ressamı olarak tanındı. 1914 izlenimcileri denilen kuşakta yer aldı. Gerçekçi bir anlayışla manzara ve iç mekan resimleri de yaptı. 1943-1947 arasında eşi Güzin Duran' la Topkapı Sarayı'nı belgeleyen bir dizi tablo meydana getirdi.

I:9b, III:124c, IV:170c, VI:22c, 176c, 436c, 437a.

Duran, Güzin IV:171a.

Duran, Mahmut IV:358c.

Duranay, Niyazi V:297a.

Duransoy, Samih V:304b.

Durbaş, Refik (1944, Erzurum) İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. *Cumhuriyet, Sabah* ve *Yeni Yüzyıl* gazetelerinde çalıştı. Kısa bir süre için *Alan 67* adında bir şiir dergisi çıkardı. 1979'da Yedi Tepe Şiir Ödülü'nü, 1983'te Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü kazandı. Kitapları *Kuş Tufanı* (1971), *Hücremde Ayışığı* (1974), *Çırak Aranıyor* (1978), *Çaylar Şirketten* (1980), *Nereye Uçar Gökyüzü*'dür (1983).

II:449c.

Durmaz, Cahit VI:468b.

Durmuş Dede (ö. 1616) III:442c.

İlgili madde:

Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Durmuş Dede Tekkesi *mad. III:106a,* I:371a, II:114b, III:442c, VI:357a, 533c.

İlgili madde:

Gülşenlik III:442a

Dursunköy I:151b.

Duru, Kâzım Nami (1876, İstanbul - 1967, İstanbul) Yazar ve eğitimci. Harbiye Mektebi'ni bitirdi. 1905'te yüzbaşılığa yükseldi ve Eylül 1906'da örgütlenmeye başlayan gizli Osmanlı Hürriyet Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. 1909'da *Rumeli* gazetesinde başyazarlık yaptı ve askerlikten ayrıldı. *Hak* ve *Tasvir-i Efkâr* gazetesinde "Feridun Vecdi" adıyla yazılar yazdı. Talim ve Terbiye Dairesi üyeliğinde bulundu, Mütareke dönemin de *Türk Dünyası* adlı bir gazete çıkardı. 1925' ten sonra Lefkoşa ve İstanbul'da çe-

şitli okullarda öğretmen olarak çalıştı. Duru'nun çok sayıda basılı eseri vardır.

III:179c, V:169b.

Duru, Naci I:157b.

Duru, Nazif I:157b, III:318c.

Duru, Nükhet V:534c.

Duru, Orhan (1933, İstanbul) Gazeteci, yazar. Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilikle uğraştı, hikâyeler yazdı. TRT 1970 Sanat Ödülleri yarışmasında bir hikâyesiyle başarı ödülü kazandı. Kitapları *Bırakılmış Biri* (1959), *Denge Uzmanı* (1962), *Ağır İşçiler* (1974), *Kıyı Kıyı, Kent Kent* (1977), *Yoksullar Geliyor*'dur (1982).

Duru, Süreyya III:319a.

Duruel, Nursel (1941, Şarkikaraağaç) Yazar. İstanbul Kız Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi'nde arkeoloji öğrenimi gördü. Hikâyeler yazdı. 1983'te Sait Faik Hikâye Armağanı'nı kazandı. Hikâyelerini *Geyikler, Annem ve Almanya* (1982) adlı kitapta topladı.

Durusu Gölü *bak.* Terkos Gölü

Dussap Paşa, Paul (1840, ? - 1922, İstanbul) Orkestra şefi. Paris Konservatuvarı'nda eğitim gördü. 1896'da Muzıkayı Hümayun'a orkestra şefi atandı. Padişah için bir "Marş-ı Sultanî" besteledi. Saray mensuplarına Batı musikisi dersleri verdi. Adliye Nezareti müsteşarı, Ohannes Vahan(yan) Efendi'nin (1832-1891) kız kardeşi, ilk Ermeni kadın romancı Sırpuhi Vahanyan'la (1842-1901) evlendi. Her ikisi de Feriköy'deki Latin Mezarlığı'nda gömülüdür.

V:532b.

Duvardibi

İlgili madde:

Ayşe Hatun Çeşmesi I:489b

Duyguer, Nuri II:559b, VI:496c, VII:137c.

Düğmecibaşı Mescidi *mad. III:107a.*

Düğmeciler Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Rami Cuma, İslam Bey, Nişanca ve Topçular mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.131'dir.

Düğümlü Baba Tekkesi *mad. III:107b,* VI:327b.

Düğün III:143a.

Düğün Âdetleri *mad. III:108b,* IV:559c.

İlgili maddeler:

Çeyiz Alayı II:499b

Kına Gecesi IV:559c

Dükkân Nişanları Dükkânlara sahibinin, kuruluşun adı ve sokak numarası yazılı tabelalar asılmasına 19. yy'ın sonlarında başlanılmıştı. Bu dönemden önce İstanbul'da dükkân kapılarına tanıtıcı bir nişan olmak üzere kule, minare, merdiven, balık, gemi, çizme, kafes gibi maketler asılır, resimler konurdu. Bu yüzden herhangi bir dükkân söz konusu edilirken "kuleli aktar", "merdivenli meyhane", "balıklı bakkal" gibi adlar günlük hayatta sık sık kullanılırdı.

Dülbendcizade Mustafa Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de, Deniz Abdal Mahallesi'nde, eskiden yakın çevresinde bulunan odalardan dolayı "Odabaşı Camii" de denilen Behuz Ağa Camii'nin bitişiğinde bulunuyordu. Ne cami ne de medrese günümüze ulaşmıştır. Hakkında fazla bilgi bulunmayan bu yapıların yerleri dahi kesin olarak tespit edilmiş değildir.

Dülger, Bahadır VII:220b.

Dülgeroğlu Camii, Medresesi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'n- da, Sofular Mahallesi'nde, Macar Kardeşler Caddesi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) dönemi ricalinden Dülgeroğlu Hâce Şemseddin Ahmed Efendi (ö. 1482) tarafından, tespit edilemeyen bir tarihte mescit olarak yaptırılmış, vakfiyesi 907/1502'de tescil edilmiştir. Bânisinin adını Şemseddin Habib Efendi olarak kaydeden *Hadîka*, Çalık Osman Ağa adında bir şahsın mescide minber koyduğunu ve zemin kotunun altında, merdivenle inilen bir medresesinin bulunduğunu belirtir. Nitekim *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'ndeki (953/1546) vakfiye özetinde de "hücerât 15 bâb der harem-i mescid berây-ı süknâ-i ulemâ ve fukarâ" ifadesine rastlanmakta ve 1974-1981 arasında gerçekleştirilen onarım sırasında söz konusu hücreler gün ışığına çıkarılmış bulunmaktadır. Medrese hücresinden ziyade halvethane (çilehane) birimlerini andıran bu hücrelerin alışılmadık konumları, ayrıca vakfiye özetindeki "süknâ-i ...fukarâ" tabiri burasının aslında bir mescit-zaviye şeklinde tasarlandığını düşündürmektedir. Ancak şu anda tespit edilebildiği kadarıyla, Dülgeroğlu Camii'ne 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19. yy'ın başlarında Nakşibendî şeyhlerinden Mehmed Said Efendi tarafından meşihat konmuş, yapı, 19. yy'a ait tekke listelerinde "Dülgeroğlu Tekkesi" ve "Dülgerzade Camii Dergâhı" adlarıyla anılmıştır. Ayin günü perşembe olan tekke yalnızca *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Osmanlı döneminde, sonuncusu 19. yy'ın sonlarında olmak üzere birçok onarım geçiren cami zamanla değişime uğramış, harimi örten kubbe yerini bir kırma çatıya terk etmiş, aslında, kubbelerle örtülü beş gözden oluştuğu anlaşılan son cemaat yeri de ortadan kalkmış, 1974-1981 arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından aslına uygun olarak onarılmıştır.

Dülgeroğlu Çeşmesi Saraçhanebaşı'nda, Dülgeroğlu Camii'nin yanındadır. Rokoko üslubundadır. İnce sütunlarla birbirinden ayrılmış üç cephesi vardır. Orta cephede bir kemer altında diğer cephelerdekinden daha büyük, kabartma oymalı bir aynataşı vardır. Bunun üzerinde geniş bir kornişten sonra iki kısa sütun arasında besmele bulunmaktadır. Başka bir kitabe yoktur. Tekneleri harap olmuştur. Baklava biçimli tezyinatı orta cephede korunabilmiştir.

Dülgerzade Tekkesi *bak.* Neccarzade Tekkesi

Dümbüllü, İsmail *mad. III:110a,* I:534a, III:563c, IV:446b, VII:50a.

Dünya Feminist Kongresi IV:352b.

Dünya Sineması IV:184c, VII:9b.

Dürrî Bey II:558a.

Dürrî Efendi VI:308a.

Dürrîzadeler *mad. III:110c.*

Dürrüadn Kadın Efendi III:445b, IV:348a.

Dürrünev Kadın Efendi (ö. 1895) VI:200a, VII:536c.

Dürzî Şeyh Ali Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'da, Fethi Çelebi Mahallesi'nde, aynı adı taşıyan cadde ile Mehmed Bey Mescidi Sokağı arasındadır. Otakçıbaşı Hüseyin Ağa'nın kardeşi Mehmed Bey tarafından 1460'ta yaptırılmış, 1214/1799-1800'de Enderun'dan yetişmiş ve Rıfaî tarikatından icazet almış olan, "Deli Bey" lakaplı Şeyh Seydi Mehmed Bey tarafından tekkeye dönüştürülmüştür. Deli Bey'den sonra posta halifesi Dürzî Şeyh Ali Efendi geçmiş, Ali Efendi'nin 1234/1818-19'da hac sırasında Mekke'de vefat etmesi üzerine halifesi Şeyh Osman Efendi postnişin olmuştur. "Mehmed Bey Mescidi Tekkesi" adıyla da anılan bu tesis 19. yy'a ait tekke listelerinde Sa'dîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayin gününün pazar olduğu belirtilmektedir. Arsası Haliç Köprüsü çevre yolunun güzergâhında bulunan tekke tamamen ortadan kalkmıştır.

Düyun-ı Umumiye Binası *mad. III:111c,* II:371b, VII:365a.

İlgili madde:

İstanbul Lisesi IV:232a

Düyun-ı Umumiye İdaresi I:39a, II:46c, 242b, 429a.

Düz, Sarkis III:114a.

Düzgünman, Mustafa *mad. III:113a,* II:434c, III:118a, VI:127c; 474b.

Düzyan Ailesi *mad. III:113c,* II:223c, III:106a, IV:171c.

Düzyan, Andon Çelebi V:217c.

Düzyan, Hagop Çelebi III:114c, V:217c.

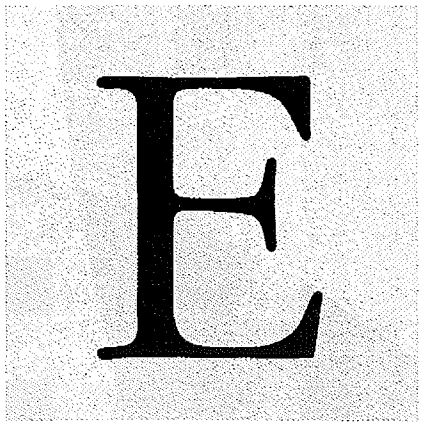
Düzyan, Hovhannes Çelebi III:114a, V:217c, 556b.

Düzyan, Krikor Çelebi (ö. 1819) III:114a.

Düzyan, Mihran Bey VI:16a.

Düzyan, Mikayel Çelebi (ö. 1783) III:114a.

Dzağig III:190a.

E-5 Çevre Yolu *bak.* Çevre Yolları

Ebcioğlu, Emel II:448c.

Ebcioğlu, Fecri V:534b.

Ebcioğlu, Hikmet Münir (1904, İstanbul - 1986, İstanbul) Gazeteci, radyo spikeri, şair. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdikten sonra 1927'de *Vakıt* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde fıkra ve röportajlan yayımlandı. *Dünya* gazetesinde yazı işleri müdürü oldu. Ankara Radyosu'nda uzun yıllar spikerlik yaptı ve radyoevi müdürlüğü görevinde bulundu. Birçoğu bestelenen şiirler yazdı.

Ebe III:82c.

Ebe Mektebi *mad. III:115a,* I:47b, 143a, III:139a.

İlgili madde:

Akalın, Besim Ömer I:147b

Eberhard, Wolfram V:305a.

Ebersolt, Jean *mad. III:115b,* II:346b.

Ebert, Carl III:195c.

Ebezade Abdullah Efendi Çeşmesi Fatih Nişanca'da, Bakkalzade Sokağı'ndadır. Şeyhülislam Ebezade Abdullah Efendi tarafından 1135/1722'de yaptırılmış, Köstenceli Hacı İsmail Ağa'nın ruhu için 1309/1891'de tamir ettirilmiştir. Günümüzde ilk şeklini tamamen kaybetmiştir. Üst kısmında iki sıra fayans bordür izleri bulunan kırmızı tuğladan bir duvar görünümündedir. Aynataşının belirgin bir özelliği yoktur. Teknesi toprağa gömülüdür.

Ebniye-i Hassa Müdüriyeti *mad. III:116c,* IV:12c, 13b, V:486b.

Ebru Sanatı *mad. III:117b.*

Ebu Abdullah Muhammed Harazim (ö. 1236) VII:139c.

Ebu Abdurrahman Şerafeddin İsa (ö. 1177) IV:372b.

Ebu Eyyub el-Ensarî *mad. III:118a,* 235c, 237a, 252a, V:138a, 330a, 492c, VII:443b, 496a.

Ebu Hafs Haddad (ö. 873) V:873c.

Ebu Haşim Sufi (ö. 767) V:380c.

Ebu İshak Siraceddin İbrahim (ö. 1196) IV:372b.

Ebu Medyen el-Magribî VII:139c.

Ebu Muhammed Abdülaziz (ö. 1206) IV:372a.

Ebu Nasır Ziyaeddin Musa (ö. 1221) IV:372b.

Ebu Osman Hîrî (ö. 910) V:380c.

Ebu Said Mehmed Efendi (1593, İstanbul - 1662, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin torunu, Şeyhülislam Esad Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra ilk kez 1644-1646 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kösem Sultan'a karşı Turhan Sultan'ın yanında yer aldı ve 1651'de yeniden bu göreve getirildi. Sert davranışları yüzünden ulemanın tepkisini çekince ertesi yıl görevden alındı. Turhan Sultan'ın desteğiyle 1654'te üçüncü kez aynı göreve atandıysa da 1655'te İpşir Mustafa Paşa aleyhinde ki ayaklanmanın ardından azledilerek sürgüne gönderildi.

IV:187a.

Ebu Said Tekkesi (Fındıklı) *bak.* Şeyh Said Efendi Tekkesi

Ebu Şeybetü'l-Hudrî Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Ayvansaray'da, Atik Mustafa Paşa Mahallesi'nde, sahabeden Ebu Şeybetü'l-Hudrî Türbesi'nde ihdas edilmiş olan bu tekkenin bânisi, Kariye Camii'nin bitişiğindeki Ebu Saidü'l-Hudrî Türbesi'ne de meşihat koyarak burada bir tekke tesis etmiş bulunan, Nakşibendî şeyhlerinden Mehmed Arif Efendi'dir (ö. 1906). Diğeri gibi, türbedarlık görevini üstlenen bir şeyhin denetimindeki mütevazı bir türbe-zaviye niteliğindeki bu tekkenin 19. yy'ın sonlarında (1885 civarı) kurulduğu tahmin edilebilir.

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri *mad. III:118b,* VI:405c.

Ebu Türâb-ı Nahşebî (ö. 859) V:380c.

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi *mad. III:119a,* I:494c, VI:405c.

Ebubekir (?, Merzifon - 1835, İstanbul) Enderun'da yetişti. 1768-1813 yılları olaylarını anlatan *Vak'a-i Cedide* adlı ve anılardan oluşan bir eseri vardır. Mezarı Eyüp'te Mihrişah Valide Sultan İmareti avlusundadır.

Ebubekir Ağa (Muhzirbaşı)

İlgili madde:

Ebubekir Ağa Çeşmesi III:119c

Ebubekir Ağa (ö. 1724)

İlgili madde:

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III:120a

Ebubekir Ağa (ö. 1759, Eyyubî) *mad. III:119b,* V:185a.

Ebubekir Ağa Çeşmesi Aksaray'da, Namık Kemal Caddesi'nin başında klasik üslupta inşa edilmiş, sivri kemerli, küçük bir aynataşı ile tas koymaya mahsus iki yuvası bulunan, teknesi bozulmuş bir çeşmedir. Divan çavuşlarından Ebubekir Ağa tarafından 1137/1724'te yaptırılmıştır.

Ebubekir Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Silahtar Ağa Caddesi üzerinde, Şah Sultan Camii'nin ilerisindedir. Kapıcıbaşı Ebubekir Ağa tarafından 1207/1792'de yaptırılmıştır. Kesme taştan, yarım daire şeklinde inşa edilmiştir. Alt kısımlarında girintili çıkıntılı çizgilerle genişletilmiş bir kemeri vardır. Oymalı ufak aynataşında iki servi motifi ve bu aynataşının üzerinde tas koymaya mahsus bir yuvası bulunan ikinci bir mermer levha bulunmaktadır. Kitabesi Sünbülzade Vehbî tarafından yazılmıştır.

Ebubekir Ağa Çeşmesi (Fatih) *mad. III:119c.*

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri *mad. III:120a.*

Ebubekir Çelebi III:362c.

Ebubekir Çelebi (ö. 1784) VII:166b.

Ebubekir Dede (ö. 1775) I:194b, V:385a, 429b, VII:478b.

Ebubekir Efendi (Bostanzade) II:310c.

Ebubekir Efendi (Darphane Emini) IV:324c.

Ebubekir Efendi (ö. 1671, Şeyh Mudurnulu İplikçi) VI:41c.

Ebubekir Efendi (ö. 1804) I:96a, IV:375a.

Ebubekir Mümtaz Efendi I:526a.

Ebubekir Paşa Mektebi III:1a.

Ebubekir Rüstem Paşa (ö. 1863) VI:50a.

Ebubekir Sami Paşa (?, ? - 1813, Karbili) Vezir. I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) vezir olduktan sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve sadaret kaymakamlığı (1796) yaptı. Zamanında beğenilen şiirlerinin yer aldığı bir *Divan*'ı vardır.

III:498c.

Ebubekir Tab'î Bey (Halilpaşazade) (?, ? - 1670'ten sonra, ?) Enderun'da yetişti. Kendi adıyla anılan eserinde tarih olaylarını felsefi bakışla yorumlamış, İbn Haldun'u örnek alarak tarih felsefesi denemiştir. Eserinin Osmanlı tarihine ait bölümü 1646 yılına kadar gelir.

Ebubekir-i Simavî (ö. 1557) VI:33c.

Ebu'd-Derda Türbesi *mad. III:120b,* 16a, VI:405c.

Ebu'l Fida (ö. 1331) IV:254c.

Ebu'l-Abbas Ahmed el-Mürsî (Endülüslü) VII:139c.

Ebu'l-Fazl Efendi Camii *mad. III:120c.*

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi *mad. III:121b.*

Ebu'l-Fazl Mehmed Efendi (?, ? - 1579, İstanbul) İdris-i Bitlisî'nin oğludur. Anadolu defterdarı iken Tophane'de büyük bir bahçe edindi. Aynı yerde

yalısı, adını taşıyan medresesi ve camisi vardı. Babasının eseri olan *Heşt Behişt*'in devamını yazdı. Osman Gazi'den Yavuz Selim'e kadar ayrı bir tarih daha kaleme aldı. Türkçe olan bu eser *Tarih-i Osmani* adını taşır. Babasının *Selimname*'sini de toplayıp düzeltti. Mezarı, camiinin haziresindedir.

İlgili madde:

Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c

Ebu'l-Feth el-Vasıtî (ö. 1221) VII:139c.

Ebu'l-Feyz Efendi (ö. 1917) VII:125c.

Ebu'l-Hasan Ali *mad. III:122a*, VI:540c.

Ebu'l-Hasan Ali eş-Şazelî (ö. 1258, Şeyh) IV:386a.

İlgili madde:

Şazelîlik VII:139b

Ebu'l-Hasan el-Harakanî II:394b.

Ebu'l-Ula Zeynelabidin (Mardin) VI:482b.

Ebu'r-Rıza Tekkesi *mad. III:122b*, IV:209c.

İlgili madde:

Bedevîlik II:121a

Ebusaid'in Bahçesi 16. ve 17. yy'larda İstanbul'un en güzel teferrücgâhlarından (gezinti yeri) biriydi. Fındıklı'da kıyı boyunca ve arkadaki yamaçlara doğru geniş bir alanı kaplayan bu bahçe ile aynı yerdeki Pelidcik Ayazması, Çizmeciler Tekkesi, daha ilerideki Dolmabahçe denen selvili bağ da ünlüydü.

Ebussuud Efendi (ö. 1573, Şeyhülislam) *mad. III:123a*, I:168c, II:105b, 310b, 406c, 510c, III:50a, 201b, 443c, 526b, IV:227a, 367c, 387a, 439c, V:178b, VII:322a, 445b.

Ebussuud Efendi Çeşmesi Çapa'da, Macuncu Hamamı'nın yakınındaydı. Şeyhülislam Ebussuud Efendi tarafından 982/1574'ten önceki bir tarihte yaptırılmış, 1236/1820'de küttabdan Emin Efendi tarafından tamir ettirilmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta, üstü kiremitle örtülü bir çeşmeydi. İki yolun birleştiği bir noktada bulunduğundan iki yüzlü olarak yapılmış, ancak yalnız bir yüzüne lüle takılmıştı. Bu cephede yarım daire şeklindeki kemerinin altında bir "Maşallah" ve dört beyitlik kitabesi bulunuyordu.

Ebusuud Efendi (Kazasker) IV:326b, 367c.

Ebusuud Suyolu III:526b.

Ebüzziya Tevfik *mad. III:123b*, I:16a, 125b, 305a, II:442b, III:73a, 123b, IV:17a, 564a, V:201b, 310b, 436c, VI:178b, 187b, 459b, VII:220a, 540c.

İlgili maddeler:

Kitabhane-i Ebüzziya V:30a

Yayıncılık VII:448a

Ebüzziya, Ubeydullah Talha V:351b, VII:220a.

Ebüzziya, Velid *mad. III:124b*, VII:220a.

Ebüzziya, Ziyad V:29c, VII:220b.

Ece Ayhan (1931, Datça) Şair. İstanbul Atatürk Erkek Lisesi'ni ve Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli ilçelerde kaymakamlıklarda bulunduktan sonra İstanbul'a yerleşti. İkinci Yeni akımında yer almış olan Ece Ayhan, şiirlerini en çok, *Türk Dili, Yenilik, Varlık, a, Pazar Postası, Seçilmiş Hikâyeler, Yeni Dergi, Yedi Tepe* gibi dergilerde yayımlamıştır. Başlıca şiir kitapları şöyle sıralabilir: *Kınar Hanımın Denizleri* (1959), *Bakışsız Bir Kedi Kara* (1965), *Ortodoksluklar* (1968), *Devlet ve Tabiat* (1973), *Zambaklı Padişah* (1981), *Çok Eski Adıyladır* (1982). 1977'ye kadar yayımladığı şiirlerini *Yort Savul* adında bir kitapta da topluca bastıran şairin ayrıca anılarını, düz yazılarını, şiir üzerine söyleşilerini içeren kitapları da bulunmaktadır.

II:448a, IV:145a.

Ecemen, Çiçek IV:358b.

Ecevit, Bülent III:124c, V:464c.

Ecevit, Fahri III:124c.

Ecevit, Nazlı *mad. III:124c*, IV:171a.

Ecnebî Seyr-i Sefain Şirketleri ve Armatörler Cemiyeti 26 Mart 1927'de üyeleri arasında işbirliği ve anlaşmazlıkların halli amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Galata'da, Veli Alemdar Han, no. 115'teydi. Başkanı Lorain Rebul'du. Yönetim kurulu Hokki Lugal, Marsello Gampaner, John Vilson, Demetre Arapoğlu, Kolus Mahak'tan oluşuyordu.

Eczacı Mektebi *mad. III:125a*, I:25b, 41a, II:185c, 187c, III:127a, 139a, V:375a.

Eczacı ve Dişçi ve Kabile ve Hastabakıcı Mektepleri III:125a.

Eczacı ve Tımarcı Sıbyan Mektebi I:549b.

Eczacıbaşı Holding AŞ IV:229c.

İlgili madde:

Holdingler IV:84a

Eczacıbaşı İlaç Fabrikası III:126b.

Eczacıbaşı, Nejat *mad. III:126a*, II:234c, IV:85c, V:276c, 481a, VII:264b.

İlgili madde:

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı IV:229c

Eczacıbaşı Spor Kulübü *mad. III:126b.*

Eczacıbaşı, Şakir IV:230c, VII:9b.

Eczacıbaşı Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Kalender Caddesi'ndedir. İkinci sahibi A. V. Walker'ın adıyla da bilinir. Kare planlı, üç katlı kâgir binanın üçüncü katı çekme kattır. Ön cephedeki mermer balkon, köpek rölyefi ve beton kartonpiyer başlıklı dört sütunçe dikkati çeker. Arka bahçesinde havuzu ve çeşmesi vardır. 1975-1980 ve 1990 yıllarında büyük ölçüde onarılmıştır.

Eczacılık Öğretimi *mad. III:126c*, IV:29b.

İlgili madde:

Eczacı Mektebi III:125a

Eczacılık Tarihi Müzesi *mad. III:127c*, 414b.

Eczahane-i Hamdi I:123b.

Eczahane-i Mehmed Kâzım Beşiktaş'ta açılan ilk Türk eczanesi. 1896'da eczacı Mehmed Kâzım tarafından İskele Sokağı karşısında 90 no'lu dükkânda açıldı. İskele Sokağı, Barbaros Meydanı'nın düzenlenmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Mehmed Kâzım 1895'te Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. Ahmed Hamdi Bey'in yetiştirdiği eczacılardandır. Döneminde çok meşhur olmuş ve "eczacı-ı şehîr" (ünlü eczacı) unvanını almıştır.

Eczahane-i Ziya Divanyolu'nda açılan ilk Türk eczanesi. 1887'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını tamamlamış olan Bekir Ziya Bey tarafından 1890'da, Divanyolu'nun alt başında, Firuz Ağa Camii'nin karşısında, no. 110'da açıldı. Bekir Ziya Bey'in ölümü üzerine eczane Dr. Ahmed Nüzhet Bey'e geçmiş ve bir süre sonra da kapanmıştır.

Eczaneler *mad. III:128a.*

İlgili maddeler:

Ahmed Hamdi Bey I:123b

İngiliz Eczanesi IV:173a

Macar Eczanesi V:234a

Eçmiadzin Katedrali IV:312c.

Edebi Tiyatro Heyeti Darülbedayi'den ayrılmak zorunda kalan Muhsin Ertuğrul'un 1918'de eski arkadaşlarıyla kurduğu kısa ömürlü tiyatro topluluğu. Beyoğlu Variyete Tiyatrosu'nda 20-29 Haziran tarihlerinde oynayan topluluk oldukça başarılı oyunlar sahnelemiştir: *Vazife, Sivrisinekler, Hortlaklar, Haydelberg Hatıraları.*

VI:538c.

Edebiyat-ı Cedide I:329a.

İlgili madde:

Servet-i Fünun Edebiyatı VI:536c

Edebiyat-ı Cedide Müzesi *bak.* Âşiyan Müzesi

Edebiyat-ı Umumiye Mecmuası 1916-1919 arasında 110 sayı yayımlandı. Müdürü Giridî Ahmed Saki, sorumlu müdürleri Celal Nuri ve Mehmed Celaleddin'di.

Edes, Semra IV:356a.

Edgü, Ferit (1936, İstanbul) Yazar, çevirmen. Güzel Sanatlar Akademisi Resim Bölümü'nü bitirdi. Hikâyelerini çeşitli dergilerde yayımladı. Çeviriler yaptı. 1979'da Sait Faik hikâye armağanını ve Türk Dil Kurumu deneme

ödülünü kazandı. Kitapları *Kaçkınlar* (1959), *Bozgun* (1962), *Kimse* (1976), *O* (1978), *Çığlık*'tır (1982). *O* adlı romanı Onat Kutlar'ın senaryosuyla ve *Hakkâri'de Dört Mevsim* adıyla sinemaya aktarıldı.

Edgüer, Rıdvan Nafiz V:169b.

Edhem Baba (ö. 1460, Şeyhoğlu)

İlgili madde:

Edhem Türbesi III:129c

Edhem Bey (Santuri) *mad. III:129b*, VI:161c.

Edhem Dede I:66a.

Edhem Efendi (ö. 1904) II:122b, III:117b, 117c.

Edhem Efendi (ö. 1933, Şeyh) IV:378c, V:530b, VI:433a.

Edhem Hamdi Bey VI:197a.

Edhem Hüseyin Dede (ö. 1652) V:427a.

Edhem Paşa (ö. 1893) *bak.* İbrahim Edhem Paşa

Edhem Paşa (Gazi) (1844, İstanbul - 1909, Kahire) Asker. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Plevne'de kuşatılan askerlere erzak ve savaş malzemesi sağlamadaki başarısından dolayı genç yaşta mirlivalığa, 1896'da da müşirliğe yükseltildi. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında Dömeke'de büyük bir zafer kazandı. 1909'da 31 Mart Olayı'nın ardından kısa bir süre harbiye nazırlığı yaptı.

VI:75c, 165a.

Edhem Paşa Konağı V:374c.

Edhem Paşa Kuyusu IV:446a.

Edhem Paşa Yalısı (Kuruçeşme) III:69b.

Edhem, Rabia VI:6b.

Edhem Sabri Efendi (ö. 1827) VI:394b.

Edhem Sırrî Efendi (Rifaî Şeyhi) II:196b.

Edhem Türbesi *mad. III:129c*, 15b, VI:405c, VII:443b.

Edib Efendi (?, ? - 1801, İstanbul) Vakanüvis. Asıl adı Mehmed Emin'dir, Teşrifatî Edib Efendi adıyla da tanınır. 1787'den ölümüne değin aralıklarla birkaç kez vakanüvislik görevini üstlendi. *Edib Efendi Vekayinamesi* 1787-1801 olaylarını kapsar. Genellikle İstanbul'da geçen olayları vermekle birlikte bunlar için herhangi bir yorumda bulunulmamıştır. Mezarı Üsküdar'da Nuh Kuyusu'ndadır.

Edib Efendi Yalısı *mad. III:130b*, VII:347c.

Edib Harabî *mad. III:130c*, II:137a.

Ediboğlu, Baki Süha (1915, Antalya - 1972, İstanbul) Şair, yazar, gazeteci. İstanbul Hayriye Lisesi'nde ve Ankara'da Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde okudu. *Tan*, *Akşam*, *Cumhuriyet* gazetelerinde sayfa sekreteri ve yazar olarak çalıştı. Ankara ve İstanbul radyolarında çeşitli görevler üstlendi. Aşk ve doğa temalarını işlediği şiirlerinden bazıları bestelendi. Şiir kitaplarının dışında öykü, anı, izlenim, antoloji kitapları yayımlandı.

Edirne Kapısı *bak.* Surlar

Edirne Vakası I:190c, V:548a.

Edirnekapı *mad. III:131b*, I:34c, II:415a, III:443a, VII:458a.

İlgili maddeler:

Âdilşah Kadın Camii I:84b

Dimitrios (Ayios) Kilisesi III:55c

Edirnekapı Mezarlığı III:132b

Edirnekapı Şehitliği III:133a

Eğrikapı Maksemi III:144b

Emir Buharî Tekkesi III:166a

Kariye Camii IV:466a

La'li Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi V:193a

Mihrimah Sultan Külliyesi V:454a

Neslişah Camii VI:67a

Odalar Camii VI:120c

Panayia Hançeriotissa Kilisesi VI:211c

Panayia Uranon Kilisesi VI:216a

Sarmaşık Tekkesi VI:468c

Şeyh Türlü Tekkesi VII:172c

Tekfur Sarayı VII:233b

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgâhı VII:383a

Yakub Kethüda Çeşmesi VII:413c

Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Edirnekapı Ermeni Mezarlığı İstanbul'un en eski üç Ermeni mezarlığından biridir. Sur dışında Edirnekapı Şehitliği'nin arkasında bulunmaktadır. Eskiden Balat, Karagümrük ve Salmatomruk'ta ikâmet eden Ermeniler buraya gömülmüşlerdir. Yaklaşık 1950'de duvarla çevrilmiştir. Mezarlıkta yatan önemli kişiler olarak saray ressamı Diratzu Rafayel (ö. 1780), tarihçi ve eğitimci Sarkis Sarraf-Hovannesyan (1740 ?-1805), tarihçi, dilci ve müstensih Kevork Der-Hovannesyan (1736-1811), matbaacı, salnameci ve eğitimci Matteos Hovnanyan (1741-1827) ve şair Selisi (Papaz Hovannes Hünkârbeğendi, 1774-1837) sayılabilir.

III:185b.

Edirnekapı Halk Kütüphanesi Edirnekapı'da, Kariye Camii Sokağı, no. 58'dedir. 1977'de hizmete açılmıştır. Bina, bodrum dahil 4 kattır. 70 kişilik çocuk bölümü, 60 kişilik yetişkinler bölümü salonu vardır. 1992 itibariyle kütüphanenin toplam dermesi 19.210'dur. Kütüphanenin bağlı birimi Merkezefendi'deki Abdülbaki Paşa Çocuk Kütüphanesi'dir.

Edirnekapı Hamamı *bak.* Mihrimah Sultan Külliyesi

Edirnekapı Mezarlığı *mad. III:132b*, V:444a.

İlgili madde:

Edirnekapı Şehitliği III:133a

Edirnekapı Şehitliği *mad. III:133a*, IV:565a.

İlgili madde:

Edirnekapı Mezarlığı III:132b

Ediz, Hasan Ali (1902, İstanbul - 1972, İstanbul) Gazeteci, yazar. Avrupa'da iktisat ve felsefe okudu. 1937'de *Son Posta*'da gazeteciliğe başladı. *Tan*, *Tasvir*, *Haber*, *Cumhuriyet* gazeteleri ve çeşitli dergilerde yazılar ve öyküler yazdı; çeviriler yayımladı. Birçok telif ve çeviri kitabı vardır.

VI:314c, VII:464b.

Edoardo de Nari VI:412a.

Edward VII I:15c.

Edwards, M. A. IV:320b.

Efdalzade Medresesi *mad. III:133b.*

Efendi Okuryazar erkeklere verilen unvan. İlmiye sınıfı mensuplarına, öğretmen ve öğrencilere, bazı devlet memurlarına efendi denilirdi. Orduda binbaşı rütbesine kadar subaylara "efendi", binbaşı yukarısına "bey" denilmesi gelenekti. 19. yy'ın ikinci yarısından sonra şehzadelere de efendi denilmiştir. Padişah eşlerine "kadın efendi", vükela ve rical eşlerine "hanım efendi", ûlâ ve bâlâ rütbesini almış kimselere "beyefendi" denilirdi.

Efes Pilsen Bira Fabrikası III:134b.

Efes Pilsen Spor Kulübü *mad. III:134b.*

Eflatun Şirvanî (?, Şirvan - 1569, ?) Arifî'nin ölümünden sonra 1562'de şehnameci oldu. Türkçe şiirlerinde "Hizanî" mahlasını kullandı. Yazdığı şehname kayıptır.

Efsaneler *mad. III:134b*, 515b.

İlgili maddeler:

Ayasofya Efsanesi I:457b

Bizas II:260a

Fetih Efsaneleri III:307a

Madiyan Oğlu Yanko Efsanesi V:238b

Mitolojide İstanbul V:477a

Efşancı Bahçesi II:510c.

Eftalya (Deniz Kızı) *mad. III:135a*, I:391a, 527a, IV:420a, VI:264b.

Eftim I (Pavli Erenerol) VII:315a.

Ege Aile Bahçesi II:430c.

Ege, Çağlayan (1931, Mesudiye) Bankacı. Liseyi bitirdi. Bankacılık ve kooperatifçilikle uğraştı. Çatalca belediye başkanlığı yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ege, Engin VII:204c.

Ege, Fehmi *mad. III:135b*, V:534a, VI:150a.

İlgili madde:

Tango VII:203c

Ege, Nermin (Çevir) VII:204c.

Egeli, Ekrem Şerif IV:144c, 221a.

Egeli, Vasfi *mad. III:135c*, 239a, IV:221c, 222b, 223a, V:518a.

İlgili maddeler:

Feneryolu Camii III:290b

Levent Camii V:209a

Şişli Camii VII:185c

Egemen, A. III:468b.

Egemen, Ferih (1916, İstanbul - 1978, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmeni ve yazarı. 1932'de Şehir Tiyatroları'na girdi. 1935'ten başlayarak çocuk tiyatrosunun gelişmesine büyük katkıda bulundu. Adı Şehir Tiyatroları'nın çocuk oyunlarıyla özdeşleşti. Oyunculuk ve yönetmenliğin yanısıra, *Ben Çalmadım, Küçük Reis, Rüya Ülkesi, Altın Zincir, Harami Çeşmesi, Üç Hikâye, Tombik'in Başına Gelen* adlı çocuk oyunlarını da yazdı.

Eğilmez, Ertem III:319a.

Eğitim *mad. III:136a*, IV:158c.

İlgili maddeler:

Akşam Okulları I:167b

Anaokulları I:262c

Askeri Okullar I:351b

Azınlık Okulları I:503a

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

Çıraklık Eğitim Merkezleri II:507a

Darüşşafaka III:1a

Endüstri Meslek Liseleri III:174b

Halk Eğitim Merkezleri III:517b

İdadiler IV:134c

İlkokullar IV:157c

İlköğretim Okulları IV:159a

İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236c

İstanbul Üniversitesi IV:247a

Katolik Okulları IV:491c

Kız Meslek Liseleri V:12a

Koç Üniversitesi V:40b

Liseler V:219a

Marmara Üniversitesi V:303b

Mimar Sinan Üniversitesi V:470b

Olgunlaşma Enstitüleri VI:127c

Ortaokullar VI:144c

Özel Eğitim Okulları VI:203b

Özel Okullar VI:204a

Polis Okulları VI:277c

Pratik Kız Sanat Okulları VI:283a

Protestan Okulları VI:287b

Rüştiyeler VI:377a

Sıbyan Mektepleri VI:546c

Sultaniler VII:69a

Yabancı Okulları VII:395a

Yıldız Teknik Üniversitesi VII:527c

Eğitim Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Fikirtepe, Dumlupınar, Merdivenköy, Göztepe, Feneryolu, Zühtü Paşa ve Hasan Paşa mahallelcriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.920'dir.

Eğit-Sen VI:527a.

Eğlence Hayatı *mad. III:140b.*

İlgili maddeler:

Balozlar II:32a

Barlar II:56b

Bayram Yerleri II:103c

Bayramlar II:107c

Deniz Hamamları III:24c

Gazinolar III:379a

Kahvehaneler IV:386a

Lokantalar V:220c

Mesireler V:407b

Meyhaneler V:434c

Muhallebiciler V:492a

Musiki Hayatı V:521a

Plajlar VI:261b

Raks VI:299c

Sinemalar VII:8c

Sirkler VII:13c

Sur-ı Hümayun VII:71c

Şenlikler VII:160b

Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası *mad. III:144a*, I:200a.

Eğrikapı *bak.* Surlar

Eğrikapı Fatih İlçesi'nde, Ayvansaray'ın güneyine düşen yamaç üzerinde yer alan semt. Adı kara surları üzerindeki Eğrikapı'dan gelir. Bu kapı, çoğu kaynağa göre Bizans'taki Ayios Loannis veya Kaligaria Kapısı'na, kimi kaynağa göreyse onun hemen güneyindeki Regia Kapısı'na tekabül etmektedir. Kapının bulunduğu mahallenin adı da Kaligaria idi. Anlaşılıyor ki, Kaligaria, zamanla Türkçede "Eğri"ye dönüşmüştür. Semtte Eğrikapı adını taşıyan bir cadde ve iki sokak bulunmaktadır. VII:7b.

İlgili maddeler:

Eğrikapı Maksemi III:144b

Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:28a

Panayia Suda Kilisesi VI:215b

Tekfur Sarayı VII:233b

Yatağan Camii VII:442c

Eğrikapı Maksemi *mad. III:144b*, V:2c.

İlgili madde:

Maksemler V:278b

Ehl-i Hiref *mad. III:145a*, I:277b, VI:529b, VII:128a.

Ehl-i Kıyam İstanbul medreselerinin, bilgilerine güvenen, küstah öğrencilerinin oluşturduğu gruplar. Bunlar özellikle yeni göreve başlayan ders-i âm hocalarının, vaizlerin bulunduğu camilere giderek cevabı kolay verilmeyecek sorular yöneltirler, hocaları cemaat önünde mahcup edip oradan ayrılırlar, daha sonra da bu yaptıklarını önemli bir başarı gibi sağda solda ballandırarak anlatırlardı. İstanbul'da zaman zaman meydana gelen yeniçeri ve esnaf ayaklanmalarına katılan medrese öğrencilerine de ehl-i kıyam deniyordu.

Eibusar Capi VII:496b.

Eiraneon VII:493c.

Eirene *mad. III:145c*, I:68b, 235a, II:24c, IV:71c, 154b, V:56b, 138b, 298c, VI:519b, VII:566a.

İlgili madde:

İsauria Hanedanı IV:193b

Eleutherius Sarayı III:153c

Eirene (II. İoannes Komnenos'un karısı)

İlgili madde:

Zeyrek Kilise Camii VII:555a

Eirene (ö. 1324, III. Andronikos'un karısı) III:277c.

Eirene Kulesi *mad. III:146a*, V:273c.

Eirene Sarayı *bak.* Eleutherius Sarayı

Ekber Şah (ö. 1605) VI:32b.

Ekdal, Müfid II:153b, IV:318b, 340b, V:481a.

Eken, Bülent (1924, Mersin) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımından yetişti. 1939'da geçtiği Galatasaray takımında 10 yıl aralıksız forma giydi. 1950'de İtalya'ya giderek Salernitana ve Palermo takımlarında futbol oynadı. Türkiye'ye döndükten sonra Galatasaray takımında futbola devam etti. 1954'te futbolu bıraktı. 13 kez milli oldu. İtalya'ya giderek antrenörlük diploması aldı. Milli takımı ve birçok kulübü çalıştırdı.

Ekener, Haşim III:533a.

Ekicigil, Recep IV:219c.

Ekin, Namık IV:320c.

Ekin, Turgut IV:223b.

Ekitler, Şukûfe IV:358b.

Ekmekçi Baba (15. yy) II. Mehmed'in (Fatih) ekmekçibaşısıdır. Asıl Adı Muhyiddin Mehmed Çelebi'dir. Edirnekapı'da Fevzi Paşa Caddesi'nin Edirne Kapısı ile kavuştuğu yerde yatar. Mezar taşında *el-Bâkî / Ebulfeth Sultan Mehmed Hân / Gazi Hazretlerinin / Reis-i habbâzîni merhum / Mağfûr el-hac Muhyieddin / Efendi'nin ruhu için / el-Fâtiha / Hicri Sene 874* yazılıdır. Mezar 874/1469 tarihli bugün var olmayan mescidinin mihrabı önündeydi.

Ekmekçi Sinan Çeşmesi Yenibahçe'de, Mimar Sinan Mescidi yakınındaydı. 950/1543'te inşa edilmişti. Kesme taştan, teknesi yalak şeklinde, aynataşının üst tarafında tas koymaya mahsus iki yuvası bulunan bir çeşmeydi.

Ekmekçibaşı Mescidi Beşiktaş İlçesi'nde, Vişnezade Mahallesi'nde, Spor Caddesi'nden yukarı çıkarken sağda Enis Akaygen Sokağı'ndadır. Bânisi Fatih'in ekmekçibaşısı Ali Ağa'dır. 1277/1860'ta Abdülmecid'in kızlarından Refia Sul-

tan (ö. 1880) tarafından yenilenmiştir. "Dibek Camii" adıyla da anılır. Ana mekânı kare planlı olan mescit, son yıllarda yapılan ekler ve onarımlar sonucu tamamen değişmiş ve yenilenmiştir. Aslı ahşap olan yapı günümüzde tamamen kâgirdir. 1965'te minaresi yenilenmiş, kıble yönündeki imam meşrutası kâgire dönüştürülmüştür. Sokağa bakan cephesine düzensiz bir pencere dizisi açılmış ve bu cephe tamamen yeşil fayansla kaplanmıştır. Fevkani mahfile sağdan merdivenle çıkılır. Bu bölüm bir kafesle kapatılarak kadınlara ayrılmıştır. Ahşap tavanlı harim bölümündeki mihrap ve minber orijinal değildir. Dışarıya taşkın mihrabına bitişik, kalın bir duvarla çevrili hazire yer alır. Mescidin kuzeydoğu köşesinde de sıvayla kaplı, bodur bir minare yükselir.

II:162a.

Ekmekçiler Cemiyeti II:240a.

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi *mad. III:146b*, V:485b.

Ekmel Tekkesi *bak.* Sofular Tekkesi

Ekmeleddin Efendi (ö. 1577, Şeyh) VII:25a.

Ekonomi *mad. III:147a.*

İlgili maddeler:

Bankacılık II:26c

Enerji III:175a

Hizmet Sektörü IV:79c

Holdingler IV:84a

İnşaat Sektörü IV:177a

İstihdam IV:257b

Sanayi VI:437b

Serbest Bölgeler VI:530b

Sigortacılık VI:549c

Tarım VII:210c

Ticaret VII:265c

Turizm VII:304b

Ulaşım VII:319c

Ekrem (Recaizade) *mad. III:147c*, I:9b, 72b, II:286a, 465a, III:60c, 482a, 508c, 556a, IV:95a, V:407c, VI:298c, 311b, 536b, 536c, VII:201b.

Ekrem Besim Bey II:558a, V:169b.

Ekrem Bey (1879, İstanbul - 1934, İstanbul) Udi ve besteci. Küçük yaştan itibaren Udi Selim ve başka birçok tanınmış bestekârdan ders aldı. Maliye memurluğu yaptı, musiki dersleri verdi. "Kemend olmuştu zülfün neden bilmem çözüldü..." gibi az, fakat çok sevilen şarkıları vardır.

Ekrem Necib Ecza Deposu I:374c.

Ekrem Reşad Bey V:41b.

Ekrem Reşit V:169c.

Eksakionion *bak.* Altımermer

Eksarhlık *bak.* Bulgar Eksarhhanesi

Ekserciler Büyük ve dövme demir çivi üreten esnaf topluluğu. Ekser, genellikle ahşap inşaatlarda kalın kereste-leri birbirine tutturmada kullanılırdı. Bu sanat mensuplarına "çivici" ve "mismarcı" da denilirdi.

Eksercis, İosifakis VI:365c.

Eksimarmara I:216b, III:311c, V:36c.

Ekspres Basımevi III:183b.

Ekşi, Aysel IV:356b.

Ekşi, Kemal Naci (1948, Arapkir) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Hekimlik, 1984-1989 arasında Bakırköy belediye başkanlığı yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Ekşioğlu, Münire IV:358c.

Ekşiyan, İstepan (1834, İstanbul - 1901, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. Paris'teki Muradyan Koleji'nde okudu. 1859'da kurulan Şark Tiyatrosu'nda görev aldı ve büyük başarı kazandı. Ancak topluluk 1862'de dağıldı. Aynı yıl kendi yönetiminde yeni bir kumpanya kurarak İzmir turnesine çıktı. Az sonra, topluluk maddi sebeplerle faaliyetine son verdi. Sonraki yıllarda ticaretle uğraştı.

III:260c, V:447b.

Ekthesis IV:53b.

El Sanatları Müzesi VI:19a.

El Üfürük I:232a.

Elaia Galata'nın yaslandığı tepenin üstünde kurulu mahalle. "Zeytinlik" anlamına gelir, Eleanai ya da Eleones adıyla da bilinirdi. Buradaki yaşlılar evi, cüzam hastanesi ve kiliseden oluşan kompleksin kurucusu olan Zootikos geç dönem kaynaklarına göre I. Constantinus döneminde (324-337) yaşamış, daha eski bir kaynağa göre ise de 470'ten önce ölmüştü. Kilise sonradan Ayios Zootikos adıyla anıldı, hastane ise Galata Tepesi'nin ardındaki mezarlıklar bölgesinde zikredildi. 596'da ve 10. yy'da onarılan hastanenin en azından 1204'e kadar ayakta kaldığı sanılmaktadır.

VII:567a.

Elçi III:149b.

Elçi Hanı *mad. III:148c*, I:404a, 418c, II:331a, 342c, 441a, 483a, III:36c, 149c, 549b, V:49a, VII:379a.

Elçilikler *mad. III:149b.*

İlgili maddeler:

Balyos II:41a

İpsilanti Yalısı IV:185c

İtalyan Evi IV:303a

Venedik Sarayı VII:379a

Elçin, Şükrü II:422c, III:519b, V:203c, VI:454a, VII:229c, 313a.

Elçioğlu, Abdülkadir Bahrüddin IV:376c.

Elçioğlu, İzzettin Hümayî IV:378c, V:530c.

Eldem, Halil Edhem *mad. III:151b,* II:376a, III:116a, 151c, 180c, 205b, 372a, 560a, IV:222a, 236a, 521c, V:284b, 388c, VI:122b, 131b, 161c, 197a, 447b, VII:515c.

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307a

Eldem, Necat (1928, Mardin) İdareci. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, mülkiye müfettişliği, Çankırı, Burdur ve Yozgat valiliği yaptı. Anavatan Partisi'nin kurucu üyeleri arasına katıldı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Adalet bakanlığı yaptı.

Eldem, Nezih V:237a, 373c, VI:448a.

Eldem, Sedad Hakkı *mad. III:151c,* I:85b, 239c, 544b, II:97b, 117b, 187b, 191b, 196a, 345b, 376a, 449c, 450b, 451a, 505b, 512c, 517a, 553a, III:229b, 282a, 292c, 294a, 411c, 438c, IV:6b, 10c, 73c, 222b, 434c, 555a, V:51b, 85a, 86a, 189b, 268c, 481a, VI:56c, VII:2a, 35a, 67c, 253c, 281a, 415c, 522a.

İlgili maddeler:

Şark Kahvesi VII:137a

Termal Oteli VII:253c

Elebikhu Muhtemelen I. Theodosius döneminde (379-395) yaşamış yüksek memur Elebikhos'un evi. Kurulduğu tarihte şehir surlarının dışındaydı. Daha sonraki kaynaklarda Ayios Romanos Kilisesi'nin yeri olarak tanımlanır. Bundan anlaşıldığına göre Topkapı civarındaydı.

Elefterios (Ayios) Kilisesi *mad. III:153a.*

Elekli Dede Silivrikapı dışında, sandukası üzerinde elekler asılı bir türbesi olan ve Elekli Dede diye tanınan kişinin kimliği kesin olarak bilinmemektedir. Bazı kaynaklar II. Mehmed'in (Fatih) alemdarı Muslihiddin Dede olduğunu ifade ederler ki, türbede bulunan kitabe bunu pekiştirir niteliktedir: *Ebulfeth Sultan Mehmed Han / Hazretlerinin alemdarlarından Merhum / Elekli Muslihiddin Dede ruhuna el-Fatiha / 857.* Elekli Dede'ye mum adanır ve sandukanın üzerindeki eleklerin kımıldamasına bakılarak niyet tutulurdu. Eski ahşap türbe 1925'te mum dikme sonucunda yanmıştır.

Elektra Sineması I:540c.

Elektrik *bak.* Aydınlatma

Elektrik Teknisyenleri Derneği 23 Şubat 1946'da İstanbul'da kuruldu. Tüzüğüne göre amacı İstanbul'da Bayındırlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan elektrik teknisyenleri arasında "fikri ve mesleki tesanüdü temin etmek" ve üyelerin haklarını korumaktı. 1947 başında üye sayısı 194 olarak gösterilen derneğin İstanbul'da başka şubesi yoktu. Yardım dernekleri veya sandıklarından farklı olarak sendika yapısına daha fazla yaklaşan bir yapısı vardı.

Elele IV:347b.

Elen Ticaret Okulu I:70a, 74b.

Eleni Hanım (Küçük) IV:420a.

Eleutherius Limanı *mad. III:153b,* I:161c, 235a, II:309c, V:195a, 214c.

Eleutherius Sarayı *mad. III:153c,* VII:262a.

Elgötz, Herman *mad. III:153c,* I:90a, II:279c, IV:162c, 336c, V:194b, VI:266a, 286b, VII:298b.

Elgün, Nakiye III:271a, IV:350c, VII:67c.

Elhamra Ham *mad. III:154a,* 154b, VI:205b.

Elhamra Sineması *mad. III:154b,* I:391c, II:217c, IV:184b, 269b, VI:205b, VII:9a.

Eli, Mois VII:399a.

Eliav Sinagoğu II:11a.

Eliçin, Asiye IV:357b.

Elif Efendi Tekkesi *bak.* Hasırîzade Tekkesi

Elif Naci (1898, Gelibolu - 1987, İstanbul) Ressam. 1914'te Sanayi-i Nefise Mektebi'ne girdi ve orada İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. Bu arada *İfham* gazetesinde çalışmaya başladı ve ardından *İleri, Son Posta, Milliyet, Tan* ve *Cumhuriyet*'te uzun yıllar gazeteciliğe devam etti. Okulu bitirdikten sonra çeşitli illerde öğretmenlik yaptı ve 1933'te beş arkadaşıyla birlikte D Grubu'nu kurdu. Türk ve İslam Eserleri Müzesi müdür yardımcılığı, müdürlüğü ve Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğü görevlerinde bulundu. Hat sanatından esinlenerek gerçekleştirdiği soyut kompozisyonlarıyla tanınan sanatçı için 1979'da "Resimde ve Sanatta 60. Yıl" jübilesi düzenlendi; 1982'de devlet onur plaketi ile ödüllendirildi. "Peyzaj", "Çiçekler", "Bizim Mahalle", "Yeni Rakı" gibi çalışmaları çeşitli müze, galeri ve özel koleksiyonlarda bulunan sanatçının resim sanatı ve gazeteciliğine dair basılı eserleri de vardır.

II:540a.

Elifba Kulübü II:436a.

Elinikos Filoloyikos Siloğos Konstantinopoleos *mad. III:155a,* 430a, V:490b, VI:227a, 347c, 366a, VII:365c.

Elios (Ayios) Kilisesi I:438a.

Elisabeth (Sihirbaz) (5. yy) Münzevi Bizans soylusu. 5. yy'ın ortalarında Herakleia'da (Marmara Ereğlisi) doğdu. Soylu ve zengin bir ailenin kızıydı. 15 yaşında öksüz ve yetim kaldığında tüm mal varlığını yoksullara dağıttı, kölelerini azat etti, Konstantinopolis'teki Ayios Yeoryios Manastırı'na girdi. I. Leon, bu manastıra Hebdomon'da ki (Bakırköy) efsanevi Ayios Biblos'un mülkünü bağışladı. Elisabeth'in hastaları mucizevi biçimde iyileştirdiğine ilişkin efsaneleri aktaran yaşamöyküsünün 14. yy'da yazıldığı kabul edilir. Bunun 591'den önce kaleme alındığını iddia edenler de vardır.

Elit Kahvesi I:356b.

Elit Pastanesi *mad. III:155c.*

Eliza Binemeciyan Kumpanyası VI:538c.

Elker, Kemal IV:219c.

Elker, Mürteza IV:445a.

Elkutlu, Rakım V:421c, VII:209c.

Ellialtılılar Bu sayı ile adlandırılan yeniçeri ortası olup İstanbul'da belediye zabıtası görevi yapmaktaydılar. Başlıca görevleri Yemiş İskelesi'ndeki çardak divanında oturup kente gelen her türlü zahire ve yiyeceğin boşaltılmasını, vergilendirilmesini, dağıtımını kontrol etmek, iskele ve çardağın güvenliğini sağlamaktı. Ancak Yeniçeri Ocağı'nın bozulmasından sonra, her türlü rüşvet olayına ve yolsuzluğa karışan, esnaftan haraç alan bir zorba kalabalığı oldular. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın dağıtılmasıyla ellialtılılar da ortadan kalktı.

Ellialtıoğlu, Ayşe VII:246c.

Ellinci Yıl Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Sultan Çiftliği, Cebeci, Gazi, Karadeniz mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.348'dir.

Elmadağ VII:221a.

İlgili maddeler:

Divan Oteli III:68c

Fransız Pastör Hastanesi III:335c

Elmalı Bentleri *bak.* Barajlar ve Baraj Gölleri

Elmalı Deresi II:51c.

Elmalı I Barajı IV:234c.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Elmalı II Barajı IV:235a.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Elmalı, İbrahim (1903, Elmalı - ?, ?) İlahiyatçı. İstanbul İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi; Diyanet İşleri başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Elmas, Alaattin (1944, Refahiye) Ortaokulu bitirdi. Otomotiv sanayiinde yöneticilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Elmas, Hayrettin (1942, Refahiye) Mühendis. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi'ni ve İstanbul Devlet Mimarlık ve Mühendislik Akademisi İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Serbest müteahhitlik, işletmecilik yaptı. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Elmas Paşa Çiftliği III:20c.

El-Mes'udî (ö. yak. 956) V:522c.

Elnekave, David VII:399a.

Eloğlu, Metin (1927, İstanbul - 1985, İstanbul) Şair. Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim öğrenimi yaptı. Yaşama ve çağına ait duyarlılıkları, buruklukları ya da sevinmeleri şakacı, ironik bir özgün üslupla veren şiirleriyle tanındı. 1972'de Türk Dil Kurumu Şiir Ödülü'nü aldı. *Düdüklü Tencere* (1951), *Sultan Palamut* (1957), *Horozdan Korkan Oğlan* (1960), *Türkiye'nin Adresi* (1965), *Ayşemayşe* (1968), *Dizin* (1971), *Hep* (1982), *Önce Kadınlar* (1984) yayımladığı şiir kitaplarıdır.

II:448a.

Elpis Kulübü 1904'te Kadıköy'de kurulmuş spor kulübü. Kurucuları ve üyeleri Rumlardan oluşuyordu. Forma renkleri mavi-beyazdı. Kurulduğu yıl İstanbul lig şampiyonasına katıldı. En ünlü futbolcuları Aleko Kallios, Largo Seramidis sonradan Fenerbahçe'ye geçen sağaçık Miço, meyhaneci Todori ve gazcı Yorgo Lagapulos'tu. 1912'de de kapandı. İşgal yıllarında, 1921-1922 Pazar Ligi'nde tekrar ortaya çıktıysa da 1922'de kapandıktan sonra tekrar açılmadı.

III:345c.

Elvan Çelebi Zaviyesi VII:374a.

Eman, Emin I:375a.

Emanat-ı Mukaddese *bak.* Kutsal Emanetler

Emanet Divanı *bak.* Meclis-i Emanet

Emanet Hazinesi III:173a.

Emanuel Kilisesi (Fincancılar-Eminönü) III:184b.

Emek Film III:156a.

Emek Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Vaniköy, Kandilli ve Kuleli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.773'tür.

Emek Sineması *mad. III:156a,* II:217c, IV:184b, VII:9a, 509b.

Emekçi Çiftliği I:377c.

Emekli Sahne Sanatkârları Yurdu 9 Nisan 1947'de, çalışamayacak durumdaki emekli sahne sanatçılarını barındıracak bir yurt açmak ve işletmek amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Cağaloğlu'ndaydı. Muhsin Ertuğrul'un başkanlığında, Dr. Neşet Halil Öztan, Behzat Butak, İ. Galip Arcan, Vasfi Rıza Zobu gibi ünlü sanatçıların yönetimindeydi.

Emekli Sandığı III:156a, IV:73c, VII:37a.

Emekli Subay Ressamlar Derneği II:317b.

Emeksiz, Turan VII:529c.

Emekyemez Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bedrettin, Evliya Çelebi, Şahkulu, Bereketzade, Arap Camii mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 252'dir.

II:221a.

Emekyemez Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Emekyemez Mahallesi'nde, Yüksek Minare Sokağı ile Tutsak Sokağı'nın kavşağındadır. Yolun eğimine uydurularak inşa edilen mescidin duvarları kâgir, çatısı ahşap ve minaresi tuğladandır. Bânisi Hüsameddin Efendi'dir. Aslı 16. yy'a ait olan mescit, kapısının üstündeki kitabeye göre 1884'te yenilenmiştir. Mihrap duvarının altındaki mekânlar meşruta olarak kullanılmıştır. Yapı yuvarlak kemerli, ince uzun pencerelerle aydınlanır. Kapının solundaki köşenin, akantus başlıklı bir sütunla yumuşatılarak geçilmesi ilginç bir ayrıntıdır. Pabuçluk olarak kullanılan küçük mekândan bir kapıyla üçgene yakın bir plan gösteren harim bölümüne girilir. Burada, ahşap sütunlarla taşınan fevkani bir mahfil bulunur. Mahfilden minareye geçiş vardır. İki yandan yivli plastrlarla sınırlanan, yuvarlak kemerli mermer mihrap 19. yy'ın eseridir. Ahşap minber yenidir. Tuğla ve çokgen gövdeli minare yapının içinden çıkar. Demir şebekeli şerefe bölümü iri taş konsollarla desteklenmektedir. Minare taş külah ile örtülüdür.

Emel Eczanesi III:222c.

Emetullah Gülnuş Valide Sultan (ö. 1715) *mad. III:156b*, I:110c, III:156c, 478c, IV:410c, V:344b, 545a, VI:561a, VII:304a.

İlgili madde:

Yeni Valide Külliyesi VII:468c

Emetullah Kadın III:273a.

Emetullah Kadın Mektebi III:1a.

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi *bak.* Yeni Valide Külliyesi

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi (Galata) *mad. III:157a.*

Emetullah Valide Sultan Sebili *bak.* Yeni Valide Külliyesi

Emiliano, Stefano V:331a.

Emin Osmanlı döneminde, İstanbul'da kentin türlü gereksinimlerini zamanında karşılamak, imar işleriyle ilgilenmek ve bazı kamu görevlerini yürütmekle görevli, emin unvanını taşıyan mutemet ve yükleniciler vardı. Matbah emini, şehremini, arpa emini, koyun emini, darphane emini, fetva emini, rüsumat emini, esirci emini bunlardandı. Büyük kamu yapılarının yüklenicilerine ise bina emini denmekteydi.

Emin (Kadırgalı Kör) IV:323a.

Emin Ağa (el-Hac) IV:6c.

Emin Ali Bey VI:20c.

Emin Bey III:545a.

Emin Bey Camii (Beyazıt) *mad. III:157c.*

Emin Bey Camii (Kasımpaşa) *bak.* Hasan Çelebi Mescidi

Emin bin Abdullah

İlgili madde:

Emin Bey Camii III:157c

Emin Efendi (Bursalı Şeyh) VI:67b.

Emin Efendi (Notacı) (1845, İstanbul - 1907, İstanbul) Nota yayımcısı ve besteci. 1855'te Muzıka-i Hümayun'a girdi. Notayı, Türk ve Batı müziklerini burada öğrendi. Türk müziği eserlerini Batı tekniğiyle notaya aldı. Bunları 1873'te kurduğu taş matbaasında, daha sonra da Matbaa-i Osmaniye'de ortak olarak bastı. İlk nota yayımcısı olarak bilinmesinin yanısıra çeşitli eserler de besteledi. Ayrıca piyano için Batı tekniğiyle eserler de yazdı.

Emin Efendi Lokantası V:169a.

Emin Erkayınlar Korusu *bak.* Korular

Emin Lâmi III:275b.

Emin Ongan Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:350b.

Emin Sinan Bey III:158a.

Emin Sinan Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Molla Fenari, Binbirdirek, Küçük Ayasofya, Mimar Hayrettin ve Beyazıt mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.152'dir.

Emin Sinan Mescidi *mad. III:158a*, 389a.

Emine (Hıdiva) IV:63c.

Emine Dürnev Hanım III:473b.

Emine Halet Hanım V:41c.

Emine Hanım (Hacı) V:31c.

Emine Hanım (Sallabaş) V:319c.

Emine Hanım Sebili *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Emine Reşit IV:354b.

Emine Rif'atî Hanım VI:73b.

Emine Seher Ali IV:346a, 365a.

Emine Sultan (ö. 1739) V:465c.

Emine Sultan Çeşmesi *mad. III:158b.*

Emine Sultan Meydan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Küçük Saray Meydanı Caddesi'ndedir. Çeşme üzerinde iki kitabe yer almaktadır. 1149/1736'da Emine Sultan tarafından yaptırılmıştır. Aynataşı üzerindeki üç beyitlik kitabe Remzi'nindir. Çeşme nişi üzerinde yer alan tarih kıtasında da 1178/1764'te tamir ettirildiği belirtilir. Klasik üslupta, sade görünümlü bir meydan çeşmesidir. Dikdörtgen haznesinin üstü kiremit çatı ile örtülüdür. Tekne, aynataşı ve kitabenin yer aldığı kısım kesme taştan yapılmıştır. Daha önce çeşmenin üstü saçdan bir saçak ile örtülüydü ve önünde bir su teknesi vardı. Bugün teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Çeşmenin merkezinde içi nişle dolgulanmış dilimli bir kemer yer alır. Kemer aynasının altına çevresi hiç süslenmeden boş bırakılmış aynataşı monte edilmiştir. Dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olan aynataşı, dilimli sağır bir kemer motifi ile bezelidir.

Emine Sultan Meydan Çeşmesi Şehremini'nde, Saray Meydanı'ndadır. Remzi'ye ait kitabesinden 1149/1736'da Emine Sultan tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Kesme taştan yapılmıştır. Kiremit kaplı haznesi sıva ile örtülmüştür. Saçdan bir saçağı vardır.

Eminönü *mad. III:158c*, I:3b, III:502a, IV:10b, 533b, VII:28a, 191c, 496a.

İlgili maddeler:

Alaca Hamam I:174b

Aydınoğlu Tekkesi I:482c

Balıkpazarı II:26c

Balkapanı Hanı II:30c

Botaneiates Sarayı II:311b

Burmalı Han II:339c

Büyük Şişeci Han II:348c

Büyük Yeni Han II:349b

Eirene Kulesi III:146a

Hatice Sultan Çeşmesi IV:18c

Hidayet Camii IV:71a

Hobyar Mescidi IV:80b

Kızıl Han V:13c

Kilit Hanı V:23a

Marpuççular Mescidi V:304a

Mısır Çarşısı V:449a

Nimet Abla Gişesi VI:79a

Rukiye Kadın Çeşmesi VI:345b

Rüstem Paşa Camii VI:371b

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373c

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b

Sabuncu Hanı VI:382c

Yavuz Er Sinan Camii VII:446c

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Eminönü Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1967'de Camialtı Tersanesi'nde inşa edildi. 900 grostonluktur. 58,20 m boyunda, 14,52 m genişliğindedir, su kesimi 4,52 m'dir. 775 kW gücünde 2 Fiat motoru vardır. Saatte 9 mil kadar hız yapmaktadır. Harem ile Salacak adlı iki eşi vardır. Vapur 28 Haziran 1972 gecesi Haliç Tersanesi'nde bakımda iken bilinmeyen bir nedenle havuzda yan dönerek battı. Sabotaj sonunda batırıldığı iddiası kanıtlanamadı. Bir süre sonra çıkartılıp onarıldıktan sonra yeniden hizmete kondu.

Eminönü Halkevi I:177b, II:16c, III:61c, 514c, VII:19a, 468a.

Eminönü İlçesi *mad. III:164c*, IV:138a, VII:64c, 94b, 155c, 325c, 496a.

İlgili maddeler:

Bahçekapı I:541c

Cağaloğlu II:370c

Çarşıkapı II:474c

Çatladıkapı II:479c

Çemberlitaş II:483c

Gedikpaşa III:388a
Hacı Kadın Camii III:477b
Kadırga IV:365c
Kapalıçarşı IV:422c
Koska V:75b
Kumkapı V:120a
Küçükpazar V:160c
Laleli V:187a
Mahmutpaşa V:273a
Mercan V:393a
Osman Keşfî Efendi Tekkesi VI:163b
Sarayburnu VI:460c
Sinan Paşa Külliyesi VII:4a
Sirkeci VII:11c
Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b
Sofcu Hanı VII:23a
Soğukçeşme Sokağı VII:26a
Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c
Sultanahmet VII:64c
Süleymaniye VII:94b
Şehzadebaşı VII:155c
Şengül Hamamı VII:160a
Tahtakale VII:191b
Timurtaş Mescidi VII:271a
Unkapanı VII:325c
Vefa VII:372b
Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378b
Yahya Kemal Müzesi VII:413a
Yaldızlı Han VII:414b
Yavaşça Şahin Mescidi VII:443c
Yenikapı VII:476a
Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b
Zeyrek VII:553b
Zindankapı VII:560b

Eminönü İskelesi IV:117a.

Eminönü Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 16 Ocak 1940'ta, Eminönü Kazası'nda bulunan ilkokullarda okuyan muhtaç öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş, diğer kazalardaki aynı adlı derneklerin benzeri olan hayır kuruluşu. Merkezi, ilçenin CHP binasındaydı. Başkanı İbrahim Sabir Yücesoy'du.

Eminönü Meydanı IV:145c.

Emir Ali Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Derviş Ali Mahallesi, Dilmaç Sokağı'ndadır. Derviş Ali Camii diye de anılmaktadır. Bânisi III. Murad dönemi (1574-1595) ileri gelenlerinden Emir Ali Çelebi'dir. Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan olan mescit, 1812'deki onarımında klasik devrin mimari özelliklerini yitirmiş, fakat kesme taş kaideli, tuğla ve kesme taş dizileri ile inşa edilmiş sekizgen gövdeli küfekiden şerefeye sahip minaresi orijinal haliyle kalmıştır. Binanın dış yüzleri de kesme taş ve tuğla dizileri ile bu mimariye uyum sağlamaktadır. Çatısı ahşap ve üzeri kiremit örtülüdür.

Emir Buharî *bak.* Ahmed Buharî

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) *mad. III:165c*, I:183a, 494b, VII:214c.

Emir Buharî Tekkesi (Cibali) *mad. III:167c.*

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) *mad. III:166a*, II:310b, 310c.

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) *mad. III:167a*, VI:33a.

Emir Buharî Türbesi III:167b, 168a.

Emir Çelebi (ö. 1638) VI:402c.

Emir Efendi (Neyzen) VI:195c.

Emir Hoca Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Saraçhanebaşı ile Süleymaniye arasında, Molla Hüsrev Mahallesi'nde, Taş Tekneler Sokağı ile Emir Hoca Sokağı'nın kesiştiği yerdeydi. Medrese'nin 1914'te sekiz hücresinden yangın sonucunda sadece dördünün kaldığı, diğer dördünün ise yıkılmaya yüz tuttuğu ve yapının 1918'den önce Vefa yangınında tamamen tahrip olduğu bilinmektedir. Şimdi yeri arsadır.

Emir İmam Mescidi III:311a.

Emir, Sabahat (1943, İstanbul) Yazar. İstanbul Kız Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul'da basma yazı ve resimleri derleme müdürlüğü yaptı. Hikâyelerini *Varlık* ve *Hisar*'da yayımladı. Kitapları *Ceviz Oynamaya Geldim Odana* (1964), *Öküz Kafalı Şaban Bey* (1969), *Zamane* (1981), *Sancılı Bir Gün*'dür (roman, 1981).

Emirgân *mad. III:168b*, I:35a, IV:534b, V:509c, VII:163c, 498c.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Çeşmesi I:35c
Baltalimanı II:33c
Boğaziçi II:266a
Boyacıköy II:316b
Emirgân Camii III:169a
Emirgân Korusu III:170c
Şerifler Yalısı VII:163c

Emirgân Camii *mad. III:169a*, I:35a, III:168c, IV:539c, VI:468b, VII:163c.

Emirgân Çeşmesi II:489a.

Emirgân Çınarlı Kahvesi II:244b.

Emirgân Fidanlığı III:314b.

Emirgân Korusu *mad. III:170c*, I:347b, III:168c, 437a, IV:61b, V:178b.

İlgili madde:

Korular V:71b

Emirgân Nekahethanesi I:349c.

Emirgân Parkı VII:317c.

Emirgân Spor Kulübü 1949'da adını taşıdığı semtte Hüseyin Sakaoğlu, Kemal Dalgıç, İsmail Ergün, Ahmet Sakaoğlu ve Todori Hocis tarafından kuruldu. Forma renkleri turuncu-bordodur. 1950-1951'de dördüncü kümede şampiyon olarak üçüncü kümeye, 1951-1952'de ise yine şampiyon olarak ikinci kümeye yükseldi. 1953-1954 sezonunda ikinci amatör lig şampiyonu oldu ve bu başarıyı 1971-1972 sezonunda da tekrarladı. 1972-1973 sezonunda ise İstanbul 1. Amatör Ligi şampiyonu oldu. 18 maçta 18 galibiyet ile büyük bir rekor kırdı. Bugün 195 üyesi ve 112 lisanslı sporcusu vardır. Halen mücadele ettiği İstanbul 2. Amatör Ligi'nde şampiyonluğun en kuvvetli adaylarındandır.

Emirgân Vapuru *mad. III:171b.*

Emirgûne Bahçesi III:168b, 170c.

Emirler Tekkesi (Silivrikapı)

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Emirzeyan, Haçik III:414a.

Emlak Apartmanları I:164c.

Emlak Bankası Sanat Galerisi (Tünel) VI:437b.

Emlak ve İkrazat Bankası II:48a.

Emler, Selma VII:281a.

Emmanuel Kilisesi VI:287a.

Emmanuilidis, Basil V:523a.

Emmerich, Rudolf V:46c.

Emnâbâd IV:538c, V:183a.

Emniyet Evleri Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Çeliktepe, Sanayi mahalleleri ve Şişli, Beşiktaş ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.988'dir.

Emniyet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ferah, Kısıklı, Burhaniye ve Küplüce mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.134'tür.

Emniyet Sandığı II:47b.

Emniyet-i Umumiye Müdüriyeti III:458b.

Emniyettepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Silahtar Ağa, Sakarya, Alibeyköy Merkez, Güzeltepe mahalleleri, Kâğıthane, Beyoğlu ilçeleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.763'tür.

I:204a.

Emperial Bahçesi III:379a.

Emperyal Sineması III:308a.

Emrah V:537a.

Emrah (Erzurumlu) I:362a.

Emraz-ı Zühreviye III:344b.

Emre, Süleyman Arif (1923, Besni) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Emre, Vehbi (1904, İstanbul - 1977, İstan-

bul) Spor yöneticisi. Haliç kulübünde güreşti. Yükseköğrenimini tamamladıktan sonra güreşi bıraktı, yöneticiliğe başladı. Güreş hakemliği yaptı. 1937-1939, 1943-1951, 1958-1960 arasında Güreş Federasyonu başkanlığı görevinde bulundu. Daha sonra Uluslararası Güreş Federasyonu'nda da (FILA) çeşitli görevlerde bulundu, uzun yıllar asbaşkanlık yaptı. Kardeşi Veysi Emre milli atlet, oğlu Halim Emre de milli yelkencidir.

Emre, Veysi (1912, İstanbul - 1987, İstanbul) Atlet. İstanbul Erkek Lisesi'nde atletizme başladı. Disk ve gülle atma dallarında yarıştı. 1929'da disk atmada 39,19 m ile Türkiye rekoru kırdı. Spor hayatının büyük bölümünü Fenerbahçe kulübünde geçirdi. 1932'de Atina'da yapılan Balkan Oyunları'nda 13,79 m'lik derecesiyle gülle atmada Balkan şampiyonluğunu kazandı. Ayrıca 1935 ve 1940'ta da disk atmada iki kez Balkan ikincisi oldu. 18 Türkiye rekoru kırdı.

Emrullah Efendi (1858, Lüleburgaz - 1914, İstanbul) Maarif nazırı. İstanbul okullarında yenilikler yapmıştır. Osmanlı vilayetlerinde maarif müdürlüğü görevinde bulunduktan sonra II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Avrupa'ya kaçtı. Dönüşünde affedilerek meclis-i maarif üyesi oldu. Bir yandan da *Mubitü'l-Maarif*'i yazmaya başladı. 1908'de Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) müdürü, aynı yıl mebus oldu. İki kez maarif nazırlığında (1909 ve 1911-1912) bulundu. Sultani programlarını ve örgütlerini yeniledi. Liselere felsefe dersi ilk kez onun nazırlığı sırasında konuldu. "Tuba ağacı nazariyesi" ile eğitim tartışmalarını güncelleştirdi. Yeşilköy'de öldü. Fatih Camii'nin haziresine gömüldü.

I:263b, II:561a, III:370c, IV:236a, VII:69a.

Emrullah Tuğrul Faize IV:355c.

Emzikli III:83a.

Encümen-i Dâniş *mad. III:171b*, I:47c, 133c, II:420b, IV:34a, VI:427a, VII:180c, 364a, 370a.

Encümen-i Şuara *mad. III:172a.*

Encümen-i Ülfet *mad. III:172b.*

Endahtt Odası I:350c.

Endazyan, Eğya IV:172a.

Enderun *mad. III:172c*, I:351c, III:138b, 260a, 367b, IV:130c, 311b, V:329a, VI:56a, VII:285a, 384c.

Enderun Ağaları Bölüğü III:298b.

Enderun Ağaları Mektebi II:414a, V:375b.

Enderun Hastanesi ve Eczanesi III:4c, IV:13c.

Enderun Kitaplığı V:173a.

Enderun Meydanı VII:287a.

Enderun-ı Hümayun III:172c.

Endres, F. C. V:16a.

Endülüslüler III:352a.

Endüstri Meslek Liseleri *mad. III:174b.*

Enerji *mad. III:175a*, 147c.

İlgili maddeler:

Ambarlı Termik Santralı I:235c

Aydınlatma I:474a

Doğal Gaz III:76a

Gazhaneler III:377b

İETT IV:139a

Silahtarağa Elektrik Santralı VI:554c

Engin, Esin V:535a, VII:204c.

Engürü Hanı V:50b.

ENKA

İlgili madde:

Sadi Gülerçelik Spor Tesisi VI:391b

Enkserciyan, Tateos *bak.* Tatyos Efendi

Ensari, Muhyieddin (ö. 1978) IV:376a.

Enserci Mescidi *bak.* Mismârî Şücâ Mescidi

Enülkümen, İlhan III:533a.

Enver Paşa (1881, İstanbul - 1922, Türkistan) Asker ve devlet adamı. Binbaşıyken İttihad ve Terakki'ye katıldı. Askerleriyle dağa çıkıp II. Meşrutiyet'in ilanında oynadığı rolden dolayı "hürriyet kahramanı" olarak üne kavuştu. 1913'te İttihad ve Terakki'nin iktidara gelmesini sağlayan Bâbıâli Baskını'na öncülük etti. Aynı yıl Edirne'nin geri alınmasındaki başarısından dolayı kısa sürede mirlivalığa yükseldi, ardından harbiye nazırlığına ve başkumandan vekilliğine getirildi. Talat ve Cemal paşalarla birlikte yönetimde büyük ağırlık kazandı. I. Dünya Savaşı'nın başlarında giriştiği Sarıkamış harekâtı büyük felaketle sonuçlandı. 1918'de yenilginin ardından yurtdışına kaçtı, Sovyet Rusya'nın desteğiyle yeni bir hareket başlatmaya çalıştı. Sovyet yetkililerle anlaşmazlığa düştükten sonra, Türkistan'da Kızıl Ordu birlikleriyle çarpışırken öldü.

I:374a, 430a, 523c, II:30b, III:561b, V:72a, 347a, 353b, VI:25c, 187b, VII:10c.

Enver Paşa Korusu *bak.* Korular

Enverîlik IV:372b.

İlgili madde:

Kadirîlik IV:372a

Eparhos tes Poleos *mad. III:176c*, I:552b, II:3a, 17b, III:36a, 177a, 212a, V:202b, 224a, VI:472b.

Epibatai I:283c.

Eptalofos Kahve ve Gazinosu *mad. III:177a*, I:527a, III:379b, IV:271b, VII:300b.

Erakalın, Avni IV:290c, VI:458c.

Eralp, H. Vehbi II:176b, IV:223a, V:169c.

Eramyan, Abraham *bak.* Abraham Paşa

Eranyan, Kapriel V:218a.

Eratlı, Alpaslan III:287a.

Eray, Nazlı II:448a.

Eraybar, Değer (1936, İstanbul) Voleybolcu, spor yazarı. Spora Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken futbol oynayarak başladı. Sakatlığı nedeniyle futbolu bıraktı. 1951'de Galatasaray genç takımında voleybola başladı. 1956'da A milli takımına seçildi. 1967'ye kadar 100 kez milli oldu. Bu sürede 80 kez takım kaptanlığı yaptı. Harp Okulu, Orta Doğu Teknik Üniversitesi takımlarında da oynadı. Voleybol oynamayı 1969'da bıraktı. Voleybol milli takımı antrenörlüğü yaptı. 1974'te İsveç'te Norrkoping takımını çalıştırdı. *Milliyet* ve *Güneş* gazetelerinde spor yazarlığı yaptı.

Erbain Rumi takvime göre 9 Kanunuevvel'den (22 Aralık) 17 Kanunusani'ye (31 Ocak) kadar süren ve kışın en soğuk günlerini teşkil eden 40 gün. Bundan sonraki 50 gün ise hamsin olarak anılırdı. Eski İstanbul'da erbain yılın sağlık bakımından çok önem verilen dönemiydi. Yaşlılar bu soğuk günleri rahat atlatmak için giyim kuşamlarına, yiyecek ve içeceklerine özen gösterirler; erbain sona erdiğinde ise kurbanlar kesip ziyafetler düzenleyerek eş dost ile bir araya gelirlerdi. Erbainden çıkmak, eski İstanbul için insanların birbirlerini tebrik vesilesiydi.

Erbaş, Muzaffer VI:468b.

Erbel, Cevat VI:267a.

Erbil, Devrim VI:530a.

Erbil, Leyla (1931, İstanbul) Yazar. Kadıköy Kız Lisesi'ni bitirdi. Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. Edebiyat alanında hikâyeleriyle ün kazandı. Hikâyelerini *Hallaç* (1961), *Gecede* (1969), *Tuhaf Bir Kadın* (1971), *Eski Sevgili* (1977), *Mektup Aşkları* (1988) kitaplarında topladı. *Karanlığın Günü* (1985) adlı bir de romanı vardır.

II:288a.

Erbilgin Yalısı *bak.* Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı

Erbuğ, Orhan Alaattin VII:364b.

Erbulak, Altan III:100b, VII:468a.

Ercan Düzgit Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeni Mahalle'de, Karakütük Caddesi'ndedir. Abdülaziz döneminde (1861-1876) inşa edilmiştir. Cadde tarafından üç, deniz yönünden dört katlıdır. Süslemeleri, kabara halindeki pencere üstü ekleme şemsesi, furuşu ve saçak konsolu ile dikkati çeker.

Ercan, Enver VII:369b.

Ercan, Nurhan IV:511a.

Erce, Taci (1919, İstanbul - 1984, İstanbul) Futbolcu ve yelkenci. Spora futbolla başladı. Beşiktaş kulübünde

kendini gösterdi. 1937-1940 arasında Beşiktaş birinci takımında 51 maç oynadıktan sonra Fenerbahçe kulübüne transfer oldu. 1940-1941 sezonunda 10 maç oynadıktan sonra sakatlanıp futbolu bıraktı. Devrinin en iyi defans oyuncularından biri olarak tanındı. Daha sonra İstanbul Yelken Kulübü'nde yelken sporuna başladı. Birçok şampiyonluk kazandı. Yelken milli ekibine seçildi.

Ercins, Ergun (1935, Eskişehir) Futbolcu. Eskişehir Şekerspor'da göze çarptı. 1955'te Galatasaray'a geçti. 1965'te transfer olduğu Vefa'da futbolu bıraktı. Daha sonra antrenörlük yaptı.

Erciyes, Semih Lutfi VII:449a.

Erçin, Orhan VI:52a.

Erçman, Cemal III:533a.

Erdağ, Kemal III:58c.

Erdebil, Arif IV:250a.

Erdebil Tekkesi *bak.* Sinan Erdebilî Tekkesi

Erdek Baba Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, yeri ve kuruluş tarihi tespit edilemeyen bu tekke listelerde farklı şekillerde (Örük Baba, Erdek Baba, Erdek, Ördek Baba) anılmakta, *Âsitâne*'de (1840) Nakşibendîliğe, Dahiliye Nezareti'nin 1301/1885-86 tarihli istatistik cetvelinde Rifaîliğe, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) ise Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmekte, ayin gününün pazar olduğu belirtilmektedir. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede adı geçtiğine göre bu tarihten önce tesis edilmiş olmalıdır.

Erdem, Gültaze IV:357b.

Erdem, Necdet (1914, İstanbul) Futbolcu, atlet, voleybolcu ve futbol antrenörü. Fenerbahçe kulübünde yetişti. 1930'ların en iyi kalecilerinden biri oldu. 1938'de bir olay sonucu müebbet boykot cezasına çarptırıldı. 9 yıl sonra affedildi. Tekrar futbola döndü. Galatasaray kulübüne geçti ve iki sezon sonra futbolu bıraktı. Galatasaray kulübünde başlayan antrenörlük hayatını, 1956'da ilk kulübü Fenerbahçe'de sürdürdü. Milli takım antrenörlüğü de yaptı. Futbolun yanısıra atletizm ve voleybol ile de uğraştı. Yüksek atlamada şampiyonluklar kazandı. Bir süre spor yazarlığı da yaptı.

Erdem, Rahmi (1927, Bayındır) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık, İstanbul İl Genel Meclisi daimi encümen üyeliği ve meclis başkan vekilliği yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Erdem, Sinan (1927, Manisa) Sporcu, spor yöneticisi. Galatasaray Lisesi'nde okurken, voleybola başladı. Beyoğluspor ve Galatasaray'da oynadı. 1959'da voleybol oynamayı bıraktıktan sonra Galatasaray ve milli takım antrenörlüğünde bulundu. Voleybol Federasyonu'nda çeşitli görevler aldı. Uluslararası Voleybol Federasyonu Organizasyon Komitesi başkanlığı yaptı. Bugün (1995) Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi başkanıdır.

Erdem, Tarhan (1928, Bartın) İnşaat mühendisi ve yönetici. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Kamu kuruluşlarında ve özel işyerlerinde çalıştı. 1955-1980 arasında CHP'nin çeşitli kademelerinde görev aldı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliğinde bulundu. B. Ecevit hükümetinde sanayi ve teknoloji bakanı oldu.

Erden, İsmail Sami VII:137c.

Erdenen, Orhan VII:487a.

Erdener, Muhlis (1894, Erzurum - 1962, Kayseri) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Askerlikten ayrıldıktan sonra ticaretle uğraştı. İstanbul Ticaret ve Sanayi Odası başkanı oldu. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erdinç, Erol Şadi IV:145a.

Erdoğan, Abdülkadir *mad. III:177b*, 177c.

Erdoğan, Ali Haydar (1942, Sarıkamış) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erdoğan, Muzaffer *mad. III:177c*, I:543b, II:78b, IV:221c.

Erdoğdular, Ömer IV:250a.

Erdoğru, Ekrem VII:350a.

Erduran, Refik (1928, İstanbul) Gazeteci, yazar. Robert Kolej'i bitirdi. ABD'de tiyatro öğrenimi yaptı. 1950'li yıllarda bir ara Mike Hammer, Lemmy Caution gibi özel dedektif tiplerini Türkiye'de popüler kılan Çağlayan Yayınevi'ni kurdu. *Milliyet, Güneş* gazetelerinde köşe yazarlığı yaptı. Gazeteciliği dışında, daha çok oyun yazarı olarak tanınan Erduran'ın bazı piyesleri şunlardır: *Cengiz Han'ın Bisikleti* (1959), *İkinci Baskı* (1960), *Büyük Justinyen* (1961), *Ayı Masalı* (1962), *Direkler Arasında* (1965), *Kartal Tekmesi* (1966), *Kelepçe* (1967), *Canavar Cafer* (1973). *Yağmur Duası* (1954) adlı bir romanı da vardır.

III:61a, V:464c.

Ereğli Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Arpa Emini, Ördek Kasap, Deniz Abdal, İbrahim Çavuş ve Melek Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.200'dür.

Erel, Hakkı Şinasi (1868, İstanbul - 1941, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Kasımpaşa Bahriye Hastanesi başhekimliği yaptı. Tuğamiralliğe yükseldi. 2-3. dönem (1923-1931) ile 5. ve 6. dönemde (1935-1943) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erel, Teoman V:464c.

Eremyan, Abraham

İlgili madde:

Abraham Paşa I:59c

Eremyan, Kevork (Karakâhya) II:364a.

İlgili madde:

Abraham Paşa I:59c

Eren Baba Türbesi III:178a.

Eren, G. Aka IV:175c.

Eren, Mehmet Ali (1951, Ovacık) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eren, Tekin (1921, Artvin) Gazeteci ve yazar. İktisat Fakültesi'ndeki eğitimini yarım bıraktı. Çeşitli gazetelerde çalıştı. *Son Havadis* gazetesinde fıkra yazarlığı ve genel yayın müdürlüğü yaptı. 12. ve 13. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eren, Zehra VII:204c.

Erenden, İbrahim Fahreddin (ö. 1966, Şeyh) II:414c, 415b, 417a, III:535b, VI:96c, 97b, 534b.

İlgili maddeler:

Cerrahîlik II:414a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Erenerol, Pavli *bak.* Eftim I

Erenerol, Selçuk VII:315c.

Erenerol, Turgut VII:315c.

Erengil, Selim Sırrı (1917, İstanbul) Tüccar. İzmir Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Ticaret ve ormancılıkla uğraştı. İstanbul Vilayet Daimi Encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erenköy *mad. III:177c*, II:131c, VII:49a, 497b.

İlgili maddeler:

Caddebostan II:365a

Erenköy İstasyon Çeşmesi III:179a

Erenköy Kız Lisesi III:179b

Galib Paşa Camii III:373b

Reşad Paşa Köşkü VI:317b

Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b

Tüccarbaşı Camii VII:307a

Zihni Paşa Camii VII:559b

Erenköy Amatör Foto Kulübü IV:223b.

Erenköy Geriatri Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak 1981'de kuruldu. Geriatri alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesiydi. Sigorta emeklilerine hizmet vermekteydi. 44 yatağı ve biyokimya laboratuvarı vardı, yataklar bir bütün olup servis-

lere ayrılmamıştı. Hastane daha sonra kapatılmıştır.

Erenköy İnas Sultanisi III:179b, VII:69b.

Erenköy İstasyon Camii *bak.* Zihni Paşa Camii

Erenköy İstasyon Çeşmesi *mad. III:179a.*

Erenköy Kız Lisesi *mad. III:179b,* I:251a, III:179a, V:219a, VI:10a, VII:69b.

İlgili madde:

Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b

Erenköy Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Hastanesi 1978'de Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak faaliyete geçmiştir. Ruh sağlığı ve hastalıkları konusunda hizmet veren bir özel dal hastanesidir. Çam ağaçları ile kaplı geniş bir alanda yer alan 2 binadan oluşmaktadır. Tamamı ruh hastalarına ait 226 yatağı ile bakteriyoloji, biyokimya, EEG, psikoloji, röntgen laboratuvarları vardır. Ayrıca ruh hastaları için meşguliyetle tedavi ve gündüz hastanesi de bulunmaktadır.

Erenköy Sinagoğu III:179a.

Erenköy Vapuru *mad. III:179c,* 417a.

Erenköy Yazlık Sineması III:179a.

Erenler, Mehmet VI:296a.

Erensiya Sefaradi Müzik Topluluğu VII:400c, 402b.

Erer, Reşat (1899, İstanbul - 1940, Ankara) Kemancı. Neyzen Yusuf Paşa'nın torunudur. Belli bir hocadan ders almadan kemanı kendi kendine ilerletti. Darü'l-Elhân'ın kurucuları arasında yer aldı. Birçok plak doldurdu, konserler verdi. Batı keman tekniğini Türk musikisine uygulayarak zamanının en iyi kemancılarından biri olarak ün kazandı ve iz bıraktı. "Aşkın ile ey nevcivan" güfteli nihavent şarkısı çok tanınmış bir eserdir.

III:4a, VI:496c.

Erer, Tekin VII:220b.

Erev, Muhiddin V:411a.

Erge, Seha *bak.* Babahindi Süha

Ergenç, Gül IV:358a.

Ergenekon Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Halaskârgazi, Harbiye, İnönü, Eskişehir ve Bozkurt mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.338'dir.

Ergin, Doğan VI:295b.

Ergin, Faize (1894, İstanbul - 1954, İstanbul) Bestekâr, tanburi ve kemençe sanatçısı. Fahire Fersan'ın kardeşidir. Döneminin müzik üstatları Tanburi Cemil Bey, Muallim İsmail Hakkı Bey ve Hafız Hüsnü Bey'den ders aldı. Usta bir tanburi ve titiz bir besteciydi. Eserlerinin çoğunu ortaya çıkarmadı. Nikriz "Gönül ne için ateşlere yansın"; şedaraban "Bade-i vuslat içilsin kâse-i fağfurdan"; acemaşiran "Kime halim diyeyim kime şekva edeyim" şarkıları en sevilen eserleridir.

IV:214b.

Ergin, Hasan Hayrullah (1900, İstanbul - 1976, İstanbul) Tüccar. Ortaokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ergin, Muharrem VII:314b.

Ergin, Osman Nuri *mad. III:180a,* I:385b, II:302c, 315c, 316a, III:213a, 558c, 560c, IV:113c, 288c, 475c, V:486b, VI:407c, VII:398a, 436a.

İlgili madde:

Şehremaneti Mecmuası VII:149a

Ergin, Zafer III:47b.

Erginbaş, Doğan II:451a, VI:293c.

Ergönül, Halit (1928, İstanbul - 1992, İstanbul) Boksör. Spora Alemdar Spor Kulübü'nde başladı. 14 yaşındayken 54 kiloda İstanbul şampiyonluğunu kazandı. 1947'de Dublin'de yapılan Avrupa Boks Şampiyonası'nda ilk kez milli oldu. Avrupa Karması'na seçildi ve aynı sene New York'ta yapılan Amerika Karması-Avrupa Karması maçında 52 kiloda dövüştü. Uzun yıllar İstanbul ve Türkiye şampiyonluklarını elinde tuttu. Galatasaray ve Fenerbahçe kulüplerinde sürdürdüğü boks hayatında yüksek tekniği ve zarif stiliyle tanındı. 1950'de profesyonel oldu. Ancak yakalandığı ağır hastalık yüzünden boksu bıraktı. Daha sonra uzun yıllar antrenörlük yaptı.

Ergun, Celal V:369a.

Ergun, Sadeddin Nüzhet (1901, Bursa - 1946, İstanbul) Edebiyat tarihçisi. Darülfünun'dan mezundur. Tekkeler kapatılmadan önce Üsküdar'daki Hallaç Baba Tekkesi'nin şeyhiydi. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. 1943'te Beyazıt Devlet Kütüphanesi müdürlüğüne atandı. Halk ve divan şairlerini, çağdaş edebiyatçıları tanıtan kitaplar yayımladı.

II:189a, III:179c, 386a, 531a, V:169b, 539c, VI:195b.

Erguner, Süleyman (1902, İstanbul - 1953, İstanbul) Neyzen, besteci. Kendi kendine ney üflemeyi öğrendi. İstanbul mevlevîhanelerine devam ederek musiki bilgisini ilerletti. "Tekke tavrı" denilen üslupta ney üfleyen sanatçı yakın dönemin en iyi neyzenlerinden biri sayıldı. Yahya Kemal'in bir şiiri üzerine bestelediği "Ömrün şu biten neşvesi tam olsun erenler" güfteli uşşak şarkısı çok sevilmiştir. Erguner ailesi yetiştirdiği musikicilerle ünlüdür. Süleyman Erguner'in tanınmış bir neyzen olan oğlu Ulvi Erguner (1924-1974) dışında, küçük oğlu Asaf Erguner (d. 1926) tanbur icracısı, torunları Kudsi Erguner (d. 1952) ile Süleyman Erguner de (d. 1957) günümüzün neyzenlerindendir. Hepsinin ortak yönü daha çok dini musiki ile uğraşmalarıdır.

IV:249c, V:530c, 531a, VII:455b.

Erguner, Ulvi (1924, İstanbul - 1974, İstanbul) Neyzen. Babası Neyzen Süleyman Erguner'dir. Kara Harp Okulu'nu bitirdi ve yurdun çeşitli yerlerinde levazım subayı olarak çalıştı. 1964'te kendi isteğiyle yarbaylıktan emekliye ayrıldı. Ney çalmayı babasından öğrendi ve başka kimseden ders almadan kendi kendini yetiştirdi. 1967'de İstanbul Radyosu Türk Sanat ve Halk Musikileri şube müdürlüğüne getirildi. Daha sonraki yıllarda yine İstanbul Radyosu'nda erkekler korosunu yönetti. Erguner, Niyazi Sayın'dan sonra Türkiye'nin en iyi neyzeni sayılır. Bayatiaraban bir peşrev ile bir saz semaisi ve "Bir gonca sevdim ki güller içinde" mısrasıyla başlayan bir hicaz şarkı bestelemiştir.

Erguvan Özellikle Boğaziçi'nin her iki yakasındaki koruluklarda bulunan ve Boğaziçi'nin bitkisel simgelerinden biri olan ağaç. Latince adı *Cercis siliguastrum*'dur. Anayurdu Akdeniz Bölgesi'dir. Avrupa'da, çeşitli Avrupa dillerinde "Yahuda ağacı" olarak bilinir. Hıristiyan dünyasının dinsel efsanelerine göre İsa'yı ihbar eden Yahuda, pişmanlık içinde kendisini bir erguvan ağacına asmış; bundan önce çiçekleri beyaz olan ağaç, kandan -bir yoruma göre de utançtan- kırmızıya dönüşmüştür. Erguvan ağacı ilkbaharda, İstanbul'da nisan başı veya ortalarından itibaren önce çiçek açar, daha sonra yapraklanır. Çiçeklerinin "erguvan rengi"ne de adını veren içine bir ton mavi karışmış koyu pembe rengi, nisandan itibaren Boğaziçi tepelerine hâkim olur. Son yıllarda Boğaziçi'nde koruluk bölgelerin azalması erguvanların da azalmasına yol açmıştır. Erguvan ağaçlarının boyu ortalama 2-3 m'dir, ancak yaşlı ağaçların 8-10 m'ye kadar yükseldiği görülür. Erguvanlar parlak ve güzel renkleri ile İstanbul'u anlatan pek çok sanatçıya ilham kaynağı olmuş; İstanbul'un çeşitli semtlerindeki sokaklara adını vermiştir.

Ergüder, Orhan (1922, İstanbul) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediyesi başkan yardımcılığı görevinde bulundu. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün asbaşkanı ve genel sekreteri oldu. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekilidir.

Ergün, Ender III:44c, 45a, IV:250a.

Ergün, Salih (1933, Giresun) İktisatçı. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu mezunudur. Fiskobirlik genel müdür yardımcılığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Ergür, Salahaddin VII:189c.

Ergüven, Enver IV:445c.

Erhat, Azra (1915, İstanbul - 1982, İstanbul) Yazar. Üniversite öncesi öğrenimini Belçika'da yaptıktan sonra Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi, aynı fakültede klasik diller dalında doçent oldu. *Vatan* ve *Yeni İstanbul* gazetelerinde çalıştı. Ünlü *İlîada*'yı çevirdi (A. Kadir'le birlikte). Habib Edib Törehan (*Yeni İstanbul*'un ilk sahibi) adına kurulan bilim ödülünü 1959'da, Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü'nü ise 1961'de kazandı. Telif kitapları, *Mavi Anadolu* (1962), *İşte İnsan-Ecco Homo* (1969), *Sevgi Yönetimi*'dir (1978). Türkçede yayınlanmış en gelişkin *Mitoloji Sözlüğü*'nü de hazırlamış olan Erhat'ın çocuklar için *Troya Masalları* adlı bir kitabı da vardır.

Erik, Suna IV:356c.

Erim, Kerim IV:247c.

Erimez, Salih (1901, İstanbul - 1974, İstanbul) Gazeteci, yazar, ressam. Viyana Güzel Sanatlar Akademisi'nde okuduktan sonra 1926'da gazeteciliğe başlayan Erimez, *Her Gün, Yeni Ses, İkdam, Zaman, Akşam, Tercüman, Dünya* gazetelerinde yazdı ve gazete ressamı olarak çalıştı. *7 Gün, Şaka, Mizah, Karikatür* ve *Akbaba*'da karikatürler çizdi. Gazete ve dergilerde tefrika romanlar yayımladı. Albüm ve kitapları vardır.

Erişçi, Lütfü IV:145a, V:169c, 406a, VII:464b.

Erk, Naci V:480c.

Erkal, Ferit III:100c.

Erkal, Genco (1938, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. Galatasaray Lisesi ve Robert Kolej'de eğitim gördü. İstanbul Üniversitesi Psikoloji Bölümü'nü bitirdi. 1957'de Genç Oyuncular'da ve Kent Oyuncuları'nda sahneye çıktı. 1963'te Arena Tiyatrosu'nda *Aslan Asker Şvayk*'ı başarıyla canlandırdı. Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu'nda, AST'ta çeşitli oyunlarda rol aldı. 1969'da bazı arkadaşlarıyla Dostlar Tiyatrosu'nu kurdu. Sinemada canlandırdığı rollerle iki kez Altın Portakal ödülünü kazandı.

III:100c, 441c, IV:527a, VII:146b.

Erkan, Yaşar (1912, Erzincan - 1986, Silivri) Güreşçi. Kumkapı Güreş Kulübü'nde yetişip parladı. 1931'de 61 kiloda İstanbul şampiyonu oldu. 1933'te Balkan şampiyonasında ilk kez milli mayoyu giydi ve Balkan şampiyonu oldu. 1936 Berlin Olimpiyat Oyunları'nda grekoromen 61 kiloda olimpiyat şampiyonluğunu kazanarak bu unvanı elde eden ilk Türk sporcusu oldu. 1937'de güreşi bıraktı.

Erkân-ı Devlet III:71c.

Erkân-ı Harbiye I:198c.

Erkân-ı Harbiye Mektebi III:561a.

Erkân-ı Harbiye Resimhanesi I:155c.

Erkanlı, Orhan (1924, Kırşehir - 1995, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinden sonra Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. Daha sonra Kanada, Meksika, Yunanistan büyükelçilikleri nezdinde devlet müşavirliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erker, Şükriye IV:358c.

Erkılıç, İhsan III:331a.

Erkılıç, Nurettin IV:223b.

Erkin, Arif I:228a, III:61a, 100c.

Erkin, Behiç (1876, İstanbul - 1961, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet Demiryolları genel müdürlüğü, nafıa vekilliği, büyükelçilik yaptı.

IV:239b.

Erkin, Ulvi Cemal VI:296a.

Erkman, Nazmi (1914, İstanbul - 1982, İstanbul) Gazeteci. İnkılap Lisesi'ni bitirdikten sonra gazeteciliğe *Zaman* gazetesinde başladı. *Milliyet, Tan, Son Posta, Açıkgöz, Akşam, Tasvir-i Efkâr* ve *Ulus* gazetelerinde çalıştı. Son Telgraf Ajansı'nı kurdu. Gazeteciler Cemiyeti genel sekreter yardımcılığı görevinde bulundu.

VII:439b.

Erkmen, Muhlis III:528a.

Erkmenkul, Gavsi (Şeyh) IV:370a.

Erkmenkul, Misbah IV:370a.

Erkoç, Fatih II:389a.

Erkoğlu, Sedat (1908, İstanbul - 1979, İstanbul) Futbolcu ve tenisçi. Spor hayatına küçük yaşta Fenerbahçe kulübünde futbol oynamakla başladı. Sonra tenis kortlarına geçti. 1930'da Atina'da yapılan Balkan Oyunları'nda ilk kez milli oldu. Vahram Şirinyan ile oluşturdukları ekiple çift erkekler Balkan şampiyonluğunu kazandılar. Yurtiçinde de pek çok galibiyet ve şampiyonluk kazandı. 1938'de spor hayatını kapattı. Tüm spor yaşamı Fenerbahçe kulübünde geçti.

VII:244b.

Erkul, Cevat (1897, Selanik - 1981, İstanbul) Ressam. Hukuk öğrenimi gördü. Bu sürede Sanayi-i Nefise Mektebi'nde Hikmet Onat Atölyesi'ndeki çalışmalara katıldı. 1946'da Güzel Sanatlar Birliği'ne üye oldu. Sanat çalışmalarını daha etkin bir biçimde sürdürebilmek için Yargıtay üyeliği görevinden ayrıldı. Resimlerinde Boğaziçi manzaraları geleneğini sürdürdü. İzlenimci bir espriyle gerçekçi yapıtlar verdi, daha çok denizi konu alan resimler yaptı.

Erkul, Emin *mad. III:180c*, I:390b, 400a, IV:233b, 234a, VII:150a.

İlgili madde:

Şehremaneti Mecmuası 149a

Erlach, Fischer von II:232c.

Erler, Suat (1911, İstanbul - 1989, İstanbul) Sporcu. Robert Kolej'de okuduğu yıllarda jimnastik yaparak spora başladı. Daha sonra yüzme ve sutopunda da adından söz ettirdi. 1928'de Galatasaray kulübüne girdi. 1934'te yüzme ve sutopu milli takımına çağrıldı. Almanya'da yükseköğrenim yaptığı sırada Berlin Yüzme Kulübü'nde sporu sürdürdü. İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'nün kurucuları arasında yer aldı. Yüzme Federasyonu'nda başkanlık, Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi'nde genel sekreterlik yaptı.

IV:251b, VI:421b.

Erman, Azmi Nihat (1911, İstanbul - 1992, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1927'de *Çocuk Dünyası* dergisi ile *Akşam* ve *Son Saat* gazetelerinde başladı. Fransızca yayımlanan *İstanbul* gazetesinde iktisadi konularda yazılar yazdı. *Tasvir-i Efkâr, Tan, Son Posta, Yeni Sabah, Hürriyet, Hafta Sonu, Günaydın* ve *Son Havadis* gazeteleriyle, çok sayıda dergide çalıştı. Roman çevirileri, tarihi romanlar ve çocuk kitapları ile Fransızca ve Türkçe sözlükler yayımladı.

Erman, Hürrem III:319a.

Erman, Ruşen II:210c.

Ermeni Ayaklanması *mad. III:181a*, 193b, VI:167a.

İlgili maddeler:

Ayaklanmalar I:438c

Bomba Olayı II:294b

Osmanlı Bankası Olayı V:166c

Ermeni Basımevleri *mad. III:181c*, 191c, V:308b.

Ermeni Kiliseleri *mad. III:183b.*

İlgili maddeler:

Asdvadzadzin (Surp) Ermeni-Süryani Kilisesi (Beyoğlu) I:340a

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş) I:340c

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı) I:341c

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Yeni köy) I:342c

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi III:389b

Haç (Surp) Kilisesi III:482c

Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89b

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b

Karabet (Surp) Kilisesi IV:441b

Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Karaköy) V:106c

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Kuzguncuk) V:108c

Pırgiç (Surp) Şapel Kilisesi VI:250a

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Santukhd (Surp) Kilisesi VI:456b

Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c

Yerevman (Surp) Haç Kilisesi VII:504a

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505a

Ermeni Kültür Kurumları *mad. III:184b.*

Ermeni Mezarlıkları *mad. III:185a.*

Ermeni Musikisi *mad. III:185c.*

Ermeni Okulları *mad. III:187a.*

Cemaran Ermeni Okulu II:400c

Eseyan Kız Ermeni Lisesi III:199a

Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

Makruhyan Ermeni Okulu V:278a

Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Ermeni Patrikliği *mad. III:188a,* 38c, 191b, IV:89a, VI:208a, 431a, VII:368c, 397c.

Ermeni Sosyal Demokrat Fırkası VI:23a.

Ermeni Şark Tiyatrosu VI:133a.

Ermenice Basın *mad. III:188c.*

İlgili maddeler:

Jamanak IV:315a

Kulis V:118c

Marmara V:303a

Ermeniler *mad. III:190b,* I:497a, II:483c, IV:537a, 561a, VI:431a.

İlgili maddeler:

Amiralık I:246b

Balyan Ailesi II:35b

Düzyan Ailesi III:113c

Ermeni Ayaklanması III:181a

Ermeni Basımevleri III:181c

Ermeni Kiliseleri III:183b

Ermeni Kültür Kurumları III:184b

Ermeni Mezarlıkları III:185a

Ermeni Musikisi III:185c

Ermeni Okulları III:187a

Ermeni Patrikliği III:188a

Ermenice Basın III:188c

Karagözyanlar IV:451c

Manas Ailesi V:286a

Ermeydanı *bak.* Etmeydanı

Ermeydanı (Küçüksu) III:346b.

Ermiş, Mehmet Ali (1925, Malazgirt - 1968) Gazeteci, yayımcı. İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde öğrenim gördü. Saat Altı ve Küçük Sahne tiyatrolarında çalıştı. Daha sonra *İstanbul Ekpres*'te gazeteciliğe başladı. *Gece Postası* ve *Tan*'da çalıştı. 1960'ta Gün Yayınevi'ni kurdu. 1968'de Nâzım Hikmet'in *Yaşamak Güzel Şey Be Kardeşim* adlı yapıtını yayımladığı için yargılanırken duruşma sırasında öldü.

Erner, Ahmed VI:278a.

Eroğan, K. II:453a.

Eroğan, Nuri (1918, İzmir) Öğretmen ve avukat. Öğretmen Okulu'nu ve İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik ve avukatlık yaptı. 1963'teki yerel seçimlerde İstanbul belediye başkanlığına seçildi. Ancak usülsüzlük nedeniyle başkanlığı iptal edildi. 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Eroğlu, Yurdagül III:44c.

Eroğlu, Zeki Turgut (1936, Çaykara) Müftü. İlkokulu bitirdi. Vaizlik ve müftülük yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Erol, Ahmet III:287a.

Erol, Nevzat II:144c.

Erol, Safiye *mad. III:194b,* IV:340a.

Erozan, Celal Sahir (1883, İstanbul - 1935, İstanbul) Şair. Vefa İdadisi'nden sonra bir süre hukuk okudu. Hariciye Nezareti'nde çalıştı. İstanbul liselerinde edebiyat öğretmenliği yaptı. Son yıllarında Zonguldak milletvekili idi. Şiirlerini *Servet-i Fünun* dergisinde yayımladı ve bu akıma katıldı. Kitapları *Beyaz Gölge* (1909), *Bubran* (1909) ve *Siyah Kitap* (1941) isimlerini taşır.

III:275b, IV:144c, VI:536c.

Ersan, Ali III:331a.

Ersen ve Dadaşlar V:534b.

Erses, Necip VI:231a.

Ersin, Sadun III:461a.

Ersoy, Bahir (1920, Osmaniye - 1989, İstanbul) Sendikacı. İstanbul Tekstil ve Örme Sanayii İşçileri Sendikası başkanlığı yaptı. 14., 15. ve 16. dönemlerde (1969-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma bakanlığı yaptı.

IV:225c, VI:458c.

Ersoy, Mehmed Âkif *mad. III:194b,* I:9b, II:286b, 446a, III:527c, 556a, V:122b, VI:482b.

Ersoy, Metin V:534b.

Ersoy, Şükrü (1931, İstanbul) Futbolcu. Spora Fenerbahçe genç takımında başladı. Bir süre Vefa'da oynadıktan sonra Fenerbahçe'ye döndü. Oyunculuğu sırasında Fenerbahçe 2 kez İstanbul ligi şampiyonluğunu, 2 kez de Türkiye ligi şampiyonluğunu kazandı. Milli takımın kalesini 8 kez korudu. 1961'de Avusturya'nın Salzburg takımına transfer oldu. Futbolu bıraktıktan sonra Federal Almanya'da teknik direktörlük kursunu bitirdi. Fenerbahçe, Altay, Trabzonspor ve Denizlispor takımlarında teknik direktörlük, Fenerbahçe Kulübü'nde yöneticilik yaptı.

III:287a.

Ersöz, Cezmi II:448a.

Ersöz, Nusret VI:295b.

Ertaylan, İsmail Hikmet (1889, İstanbul - 1967, İstanbul) Edebiyat tarihçisi. 1911'de Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Edebiyat dersleri verdi. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi müdürlüğü yaptı. 1943'te İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Kürsüsü profesörlüğüne atandı. Edebiyat tarihi ile ilgili incelemeler yayımladı.

III:459c, V:122c.

Ertem, Mefharet (Sarper) III:222c.

Ertem, Pertev III:222c.

Ertem, Sadri (1898, İstanbul - 1943, Ankara) Darülfünun Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. Kurtuluş Savaşı yıllarında Ankara'da gazetecilik yaptıktan sonra, İstanbul gazetelerine geçti. 1939-1943 arasında Kütahya milletvekilliği yaptı. Öykü ve romanlarında gerçekçi bir yaklaşımla toplumsal sorunlara eğildi. *Çıkrıklar Durunca* (1931), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1933), *Silindir Şapka Giyen Köylü* (1933), *Bacayı İndir Bacayı Kaldır* (1933), *Korku* (1934), *Bay Virgül* (1935), *Bir Şehrin Ruhu* (1938) başlıca eserleridir.

II:453a, V:169b.

Erten, Ali Rıza III:528a.

Erten, Radife II:144a, IV:507b.

Ertop, Konur IV:145a.

Ertuğrul Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Gayrettepe, Balmumcu, Dikilitaş mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.398'dir.

II:166a.

Ertuğrul, Muhsin *mad. III:195b,* I:123b, 250a, 298c, III:135c, 291b, IV:184b, 499c, 526c, V:95b, 169b, 520c, VI:70a, 253c, VII:9b, 144b, 145c, 564b.

Ertuğrul Muhsin ve Arkadaşları Topluluğu *bak.* Muhsin Ertuğrul ve Arkadaşları Topluluğu

Ertuğrul, Mustafa (1924, Tomarza - 1987, ?) Sendikacı. İlkokulu bitirdi. Türkiye Tekstil, Örme Giyim Sanayii İşyerleri İşçileri Sendikası yönetim kurulu üyeliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Ertuğrul Tekkesi *mad. III:196b,* I:30c, IV:102a, 103b, VII:140b, 215a, 514a.

İlgili madde:

Şazelîlik VII:139b

Ertuğ-Yaraş, Füsun IV:348b.

Eruzun, Cengiz III:18a.

Eryek Baba Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Erzi, A. IV:221c.

Erzi, İhsan VII:172b.

Erzincanlı Ahmed Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy İskelesi'nin kuzey kıyısındadır. 20. yy'ın başında inşa edilmiştir. Rokoko etkisinde klasik Türk mimarisinin ürünüdür. Ahşap/bağdadi yalıyı Ferik Ahmed Sıdkı Paşa yaptırmış, ileriki yıllarda yeni sahibinin adıyla Fahrettin Türkkan Paşa Yalısı olarak tanınmıştır. Kiremitleri Marsilya tipidir. Keresteleri Romanya'dan getirilmiştir. Bahçesinde yalıyla yaşıt tek katlı müştemilatı vardır.

Es, Hikmet Feridun (1909, İstanbul - 1992, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Erkek Lisesi'nde öğrenciyken gazeteciliğe başladı. *Vakit* ve *Akşam* gazetelerinde, *7 Gün* mecmuasında yazılar yazdı. *Hürriyet* gazetesinde uzun yıllar çalıştı. Bu gazete adına yaptığı gezilerle ilgili seri röportajları yayımlandı. Bir süre *Hayat* dergisinin genel yayın müdürlüğünü yaptı.

V:169b, VII:457c.

Es, Semiha III:331b.

Esad Ağa (Topçubaşı) VII:496a.

Esad Bey Yalısı *bak.* Zarif Mustafa Paşa Yalısı

Esad Efendi (Defterdar) IV:195b.

Esad Efendi (Hocazade) (1570, İstanbul - 1625, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra kardeşi Hocazade Mehmed Efendi'nin ölümü üzerine 1615'te şeyhülislamlığa atandı. I. Ahmed, I. Mustafa ve II. Osman dönemlerinde bu görevi sürdürdü. II. Osman'ın kayınpederi olarak nüfuzunu artırdı. 1622'de I. Mustafa ikinci kez tahta çıkınca istifa etti. IV. Murad'ın tahta çıkışından sonra 1623-1625 arasında yeniden şeyhülislamlık yaptı. Şiirleri vardır.

II:394c, III:242b, IV:326a, VI:150b, 152c.

Esad Efendi (Ebuishakzade) (1685, İstanbul - 1752, İstanbul) Şeyhülislam ve bestekâr. Şeyhülislam Ebu İshak İsmail Efendi'nin oğlu. 1700-1723 arasında müderrislik yaptı. Selanik ve Mekke kadılıklarında bulundu. 1734'te İstanbul kadılığına getirildi. 1737'de Anadolu payesiyle ordu kadılığına atandı. 1739'da Belgrad Antlaşması görüşmelerine katıldı. 1744-1745 ve 1746-1747 arasında iki kez Rumeli kazaskerliği yaptı. 1748'de şeyhülislamlığa getirildi. Lale Devri'nde (1718-1730) Sadrazam Damat İbrahim Paşa'nın, daha sonra ise II. Mahmud'un yakınlığını kazandı. Döneminin önde gelen bilim ve sanat adamlarından olan Esad Efendi zeki, hoşsohbet bir kişiliğe sahipti. Dini ve dindışı formlarda pek çok eser bestelediyse de bunlardan yalnızca biri ilahi, biri saz eseri olan yedisi günümüze ulaşabilmiştir. *Atrabu'l-Âsar fi Tezkiret-i Urafa'l-Edvar* adlı eserinde 17. ve 18. yy'ın ilk çeyreğinde yaşamış 100 kadar Türk bestekârının yaşamöykülerini anlatmıştır. *Divan*'ında Türkçe, Arapça ve Farsça şiirlerini bir araya getirmiştir. *Lebçetü'l-Lugat* adlı Türkçeden Arapça ve Farsçaya bir sözlüğü vardır.

İlgili madde:

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII:176b

Esad Efendi (Sahaflarşeyhizade) (1790, İstanbul - 1848, İstanbul) Vakanüvis. Sahaflar Şeyhi Hacı Ahmed'in oğludur. Müderris iken 1825'te Şanîzade'nin yerine vakanüvis atandı. Ek olarak 1831'de *Takvim-i Vekayi* başyazarlığını üstlendi. İstanbul kadılığı, İran elçiliği, karantina müdürlüğü, Meclis-i Vâlâ azalığı, Maarif-i Umumiye nazırlığı görevlerinde de bulundu. *Şanîzade Tarihi*'ne yazdığı zeyl 1821-1822 olaylarını kapsar. Kendi adını taşıyan tarihi ise 1825 olaylarını verir. Asıl önemli eseri *Üss-i Zafer* ise Yeniçeri Ocağı'nın kapatılması ile sonuçlanan Vak'a-i Hayriye'yi öncesi ve sonrası ile anlatmaktadır. Önemli bir eseri de *Usul-i Âtika-i Teşrifat-ı Devlet-i Âliyye-i Osmaniyye* olup daha çok *Teşrifat-ı Kadime* adıyla tanınmıştır. Ayasofya semtindeki vakıf kütüphanesinin avlusuna gömülüdür.

III:71c, 119a, 493b, V:309b, 493a, VII:201a, 357b, 503a.

İlgili madde:

Esad Efendi Kütüphanesi III:198b

Esad Efendi (İmamzade) (?, ? - 1851, İstanbul) Tarihçi. Zeyrek Camii'nin imamının oğludur. Müderrislik ve kadılık yapan Esad Efendi'nin mezarı Süleymaniye Camii haziresindedir. İstanbul'un fethini anlatan *Feth-i Kostantiniyye* adlı bir risale yazmıştır.

Esad Efendi (ö. 1895, Piyanist, Mimar) V:529b.

Esad Efendi (Yanyalı) IV:418b.

Esad Efendi Kütüphanesi *mad. III:198b.*

Esad Feyzi I:348a.

Esad Mehmed Efendi Çeşmesi Kabataş'ta, Meclis-i Mebusan Caddesi üzerinde, setin altında yapılmış olan çeşme 1950'lerde caddenin genişletilmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan yapılmış, geniş kemerli bir yapı idi. Üzerinde ahşap bir ev bulunuyordu. Aynataşı bozulmuş, teknesi ve setleri yol seviyesinin altında kalmıştı. Kemerin altındaki iki kitabeden Arapça olan birincisi çeşmenin Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi'nin oğlu Esad Mehmed Efendi tarafından 1022/1613'te yaptırıldığını, 1212/1797 tarihli ikincisi ise çeşmenin III. Selim tarafından tamir ettirildiğini göstermekte idi.

Esad Paşa V:94c.

Esad Paşa (Müşir) *bak.* Ahmed Esad Paşa

Esad Şerefeddin II:312a.

Esafil-i Şark *mad. III:198c,* V:411a.

Esat Paşa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Örnek, Cumhuriyet, Bulgurlu mahalleleri ve Ümraniye, Kadıköy ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.023'tür.

Esatlı, Mustafa Ragıp (1896, Taşlıca - 1958, İstanbul) Gazeteci. Darülfünun'un edebiyat bölümünü bitirdikten sonra tarih ve felsefe ihtisası yaptı. Gazeteciliğe öğrenciliği sırasında 1918'de başladı. *Hürses, İkdam, Haber* gazetelerinde görev yaptı. Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. Mehmed Reşid ve Mehmed Alioğlu takma adıyla tarihi makaleler ve incemeler yazdı. "Bir Devrin Tarihini Konaklardan Dinleyelim" adlı yazı dizisi İstanbul açısından önemlidir.

V:405c.

Esatoğlu, Fevzi Hakkı (1921, Ürgüp) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Esayan, Hovhannes III:199a.

Esayan Kız Ermeni Lisesi *mad. III:199a.*

Esayan, Mıgırdiç III:199a.

Escomboli IV:255a.

Escuola IV:404c.

Escutaire VII:500b.

Esekapı Mescidi ve Medresesi *mad. III:199c,* I:5b, II:441b.

Esen, Aydın VII:204c.

Esen, Kâzım VI:468b.

Esen, Muzaffer V:43b.

Esenbel, Melih II:529c.

Eseniş, Adnan IV:356c.

Esenkent Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Cevizli, Gülsuyu, Gülensu, Başıbüyük, Büyük Bakkalköy mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.836'dır.

Esenköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1989'da Camialtı Tersanesi'nde inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 67,24 m uzunluğunda, 20,5 m genişliğindedir, sukesimi 4,10 m'dir. 624 kW gücünde iki adet Pendik-Sulzer motoru vardır. 62 otomobil almaktadır.

Esenler İlçesi *mad. III:200a,* 382c, 384c, IV:138b, VII:496a.

Esentepe Şişli İlçesi'nde, Zincirlikuyu'nun batısında ve Zincirlikuyu Mezarlığı'ndan itibaren güneye doğru uzanan semt. Batısında Mecidiyeköy, güneyinde Balmumcu ve Gayrettepe, doğusunda ise Nisbetiye yer alır. İstanbul'un 1960 sonrası yapılaşması içinde düzenli bir şekilde oluşmuştur. Bugün Mecidiyeköy, Esentepe, Gay-

rettepe, Balmumcu ve Zincirlikuyu'yu içine alan iş merkezleri yöresinin bir parçasıdır. Bu nedenle, 1950'lerin sonlarında burada kurulan iki katlı ya da tek katlı yapılardan ibaret kooperatif siteleri yıkılarak yerlerine yüksek apartmanlar ve işhanları inşa edilmektedir. Bu yüzden Esentepe'nin nüfusu 1980'li yıllardan başlayarak azalma göstermiştir. Esentepe Mahallesi'nin nüfusu (1990) 7.170'tir.

Esentepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Kara Dolap, Çırçır, Alibeyköy Merkez, Sakarya mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.556'dır.

Esentepe Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Soğanlık Yeni Mahalle, Orta Mahalle, Yeni Mahalle ile Cumhuriyet, Çavuşoğlu, Karlıktepe, Petroliş, Rahmanlar ve Cevizli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.210'dur.

Esenyalı Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Çamçeşme, Kavakpınar, Şeyhli, Kurtköy mahalleleri ve Tuzla İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 24.999'dur.

Eser, Bedri *bak.* Kemal Tahir

Eser Eseyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. Neoklasik üslupta, ahşap/bağdadi yapıdır. 1870'lerde inşa edilmiştir. Taş servis katının üstünde yükselen iki katlı, basık piramit çatılı yalı, saçaklı damı, güneş yaşmakları, sütunlu balkonları, ikinci kat cumbası dikkati çeker. Yanındaki Kocataş Yalısı yönünde, Bizans ve Osmanlı dönemlerine ait sarnıç kalıntıları bulunmuştur. 1972'de yıkıldığında geriye, ahşap dragon yaşmaklı küçük köşkü kalmıştır. 1980'de yapılan yenileme çalışmaları sırasında alınlık ve orta dikmeli balkonlar kaldırıldığından neoklasik üslup kaybolmuştur.

Eser-Engin Noyan VII:204c, 402b.

Eser-i Hayr Gemisi III:31b.

Eser-i İstanbul *mad. III:200b.*

Eser-i Merhamet Vapuru VI:315b.

Esgher Sinagoğu IV:10b.

Esin, Emine IV:358b.

Esin, Esat VI:538a.

Esir Hanı III:200c, 201a.

Esir Kemal Mescidi *bak.* Tatlıkuyu Mescidi

Esir Pazarı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çemberlitaş'taydı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır. Han hakkındaki bilgileri E. H. Ayverdi'den öğrenmekteyiz. Buna göre, Ayasofya vakfı olan yapı bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseriydi. Tavukpazarı bölgesinde bulunan han Atik Ali Paşa Camii'nin arka kısmında yer alıyordu. Daha önceleri hanın bulunduğu yerde Süleyman Paşa'nın evi vardı. Ev tadil edilerek han şeklinde kullanılır olmuştu. Hanın mimarisi ve diğer özellikleri hakkında başka bilgi yoktur.

Esir Tacirleri 19. yy'ın sonlarına kadar, Kafkasya'dan topladıkları kızları İstanbul'a getirip satan bu tacirler Çerkez, Gürcü veya Abaza idiler. Kalpakları, göğüslerini, bellerini dolduran silahları ve mağrur havaları ile dikkati çekerlerdi. Abdülmecid'in esir ticaretini yasaklamasından (1847) sonra getirdikleri kız çocuklarını serbestçe satma olanağı kalmadığından, kaçak olarak esircilik yapanlara devreder, bir süre İstanbul'da kaldıktan sonra yine ülkelerine dönerlerdi.

Esir Ticareti *mad. III:200c,* VII:87c.

Esircibaşı Konağı II:417b.

Esirhane III:200a, 201a.

Eskenazi, Ribi Yona ben Yaakov VII:398c.

Eskenazi, Salamon ben Natan VII:404c.

Eskenazi, Vilnali Ribi Naftali ben Azral VII:398c.

Eski Abideleri Koruma ve Onarma Cemiyeti 1 Aralık 1946'da, İstanbul'daki tarihi ve mimari öneme sahip anıtları koruma ve onarma amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi'ndeydi. Kurucuları Suat Karaosman, Bekir Tanrıöver, Dilşar Besen, Hasan Ünal, Necati Güler, İbrahim Ondur, Fahri Akay, Osman Güngör, Ali Vasfi Egeli'ydi.

Eski Ali Paşa Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Eski Bent I:115a.

Eski Eserler Bölge Kurulu III:236b.

Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü II:348b.

Eski Eserleri Koruma Cemiyeti III:305b.

Eski Eserleri Muhafaza Encümeni III:153a.

Eski Eserleri ve Anıtları Koruma Heyeti II:492a.

Eski Hamam *mad. III:202c.*

Eski Hanı Eminönü İlçesi'nde, Unkapanı civarındaydı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır. Kim tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmemektedir. Ne zaman yıkıldığı da meçhuldür. E. H. Ayverdi yapının bir II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olabileceğinden bahseder. Ayrıca bir Bizans yapısı olması ihtimali üzerinde de durur. Ancak bu konuda sağlam bir dayanak bulunmamaktadır.

Eski İmaret III:3a.

Eski İmaret Camii *mad. III:203b,* II:255c, 543a, III:261b, V:20a, 292c, VII:553b, 555c.

Eski İmaret Camii Sarnıcı VII:554a.

Eski İslambol Evliya Çelebi'nin anlattığına göre Galata Sarayı'nın bulunduğu tepenin altında bu adla anılan bir demir madeni vardı. Buradan çıkarılan demirle Kılıçhane'de "dımışki" denen kılıçlar dövülürdü. Fakat, Evliya Çelebi'nin madenin yerinin dahi bilinmediğini eklemesi, olasılıkla burada maden ocağının bulunmadığını, eski zamanlarda gemilerle getirilen demirlerin burada depolanmış olmasını düşündürmektedir.

Eski Odalar *mad. III:203c,* I:186a, 229a, II:212b, III:261b, IV:433a, 533c, V:7c, 44b, VII:85b, 358a.

İlgili maddeler:

Yeni Odalar VII:467a

Yeniçeriler VII:472b

Eski Saray *mad. III:204a,* I:118b, II:76a, 90b, III:72c, 273c, 550c, 552c, V:97a, 172c, 329b, 458a, VI:49c, 463b, 501a, VII:72b, 87a, 89c, 96c, 282a, 386c, 429a, 533a.

Eski Sinan *bak.* Sinan-ı Atik

Eski Şark Eserleri Müzesi *mad. III:205b,* VI:448a, VII:289a.

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307c

Eski Yeni Cami *bak.* Kasım Çavuş Camii

Eskiciler *mad. III:206a.*

İlgili maddeler:

Arayıcı Esnafı I:297b

Bitpazarları II:249c

Eskihisar I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986'da Pendik Tersanesi'nde inşa edildi. 1.595 grostonluktur. 80,71 m boyunda, 22 m genişliğindedir. Sukesimi 3,90 m'dir. 112 otomobil almaktadır.

Eskihisar İskelesi IV:205c.

Eskişehir Hava İstasyonu IV:21c.

Eskişehir Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Feriköy, Bozkurt, Ergenekon, İnönü mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.155'tir.

Eskiyeni Eyüp'ün merkezinde, mezarlığın güneybatı ve batı kesimine düşen mevki. Eyüp İskelesi'nden kuzeybatıya doğru giden İskele Caddesi, Yusuf Muhlis Paşa adını alan kısa bir bölümden sonra, mezarlığın güneyinde Eskiyeni Caddesi adıyla devam ederdi ve mezarlık bittikten sonra İslam Bey Caddesi'ne dönüşüp, Rami'yi güneyinde bırakarak Gaziosmanpaşa merkezine dek uzanırdı. Yakın dönemlerde bu uzun caddenin Eyüp İskele Caddesi bölümünden sonrasına Cami-i Kebir Caddesi, Eskiyeni Caddesi'ne de Fahri Korutürk Caddesi adı verildi. Bugün Eskiyeni adı, yöredeki Eskiyeni Dere Sokağı'nda yaşamaktadır.

Eskiyeni Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Eskiyeni Caddesi'nde, Eyüp Hamamı Çıkmazı ile Kemikçi Çıkmazı arasındadır. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından Eyüp Külliyesi'ne akar ola-

rak yapılmıştır. "Bâlî Hamam" adıyla da bilinmektedir. Eski Fatih vakfiyesinde adı yoktur. 990/1582 tarihinde düzenlenen vakfiyede "Yeni Hamam" adıyla kayıtlıdır. Fakat hamamın yapımı eski olduğu için "Eski Yeni" adıyla anılmıştır. Hamam tek olup bugün, fırın ve satış yeri olarak kullanılmaktadır.

Eskrim *mad. III:206c*, VII:42a.

Eskudari VII:343c, 500b.

Esliha-i Askeriye Müzesi I:127c.

Esma Hanım (ö. 1760) V:94c.

Esma İbret Hanım *mad. III:207a*, V:265c.

Esma Sultan (ö. 1788, Büyük) *mad. III:207b*, V:549b.

İlgili madde:

Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı III:208a

Esma Sultan (ö. 1848, Küçük) *mad. III:207c*, 211b, V:5a.

İlgili maddeler:

Esma Sultan Sahilsarayı (Eyüp) III:208b

Esma Sultan Sahilsarayı (Ortaköy) III:211b

Esma Sultan Konakları IV:327b.

Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı *mad. III:208a.*

Esma Sultan Sahilsarayı (Eyüp) *mad. III:208b*, I:535c, II:192b, III:15c, 208b.

Esma Sultan Sahilsarayı (Kadırga) *mad. III:210b*, I:521a, III:210b, IV:366c, VI:463b, VII:35a, 297a.

Esma Sultan Sahilsarayı (Ortaköy) *mad. III:211b*, I:369c, III:211c, VI:141c.

Esma Sultan'ın Hançerli Yalısı (Eyüp) III:207c.

Esmahan (İsmihan) Sultan (ö. 1585) II:565c, IV:366c, VI:95c, 504b.

İlgili madde:

Esma Sultan Sahilsarayı (Kadırga) III:210c

Esmen, Mehmet Nuri IV:239a.

Esmer, Ahmet Şükrü (1893, Kıbrıs - 1982, Ankara) Hukukçu. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. ABD'de Columbia Üniversitesi'nde doktora yaptı. 1923'te *Vatan* gazetesinin kurucuları arasında yer aldı. Gazetecilikle uğraştı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde siyasal tarih profesörüydü. Uzun yıllar *Ulus*'ta dış politika yazıları yazdı.

VII:359a.

Esnaf *mad. III:212a*, 147c, V:226c, VII:267a.

İlgili maddeler:

Bakırcılar I:552b

Bakkallar II:3a

Balıkçılık II:17a

Çiçekçilik II:508c

Dericilik III:35c

Ebru Sanatı III:117b

Esnaf Alayları III:216b

Esnaf Gelenekleri III:218a

Gedikler III:386a

Kâğıtçılar IV:379a

Kaldırımcılık IV:394b

Kalemkârlık IV:395a

Kasaplar IV:478a

Kaşıkçılık IV:488b

Kuruyemişçiler V:132c

Kuyumculuk V:144c

Lokumculuk V:224a

Loncalar V:224c

Lülecilik V:230c

Macuncular V:234c

Mahyacılık V:275a

Manavlar V:294b

Manifaturacılar V:296b

Muhallebiciler VI:492a

Mumculuk V:497a

Mühürcülük VI:16b

Narh VI:46b

Saatçilik VI:379a

Sakalar VI:420a

Saraçlar VI:458c

Savat VI:473c

Sedefkârlık VI:487a

Yazmacılık VII:455c

Esnaf Alayları *mad. III:216b*, I:180a.

Esnaf Düğünleri İstanbul'un muhtelif işkollarında çalışan esnaftan biri evlenecek olduğunda düğünü loncası tarafından düzenlenirdi. Başka düğünlere benzemeyen bu gelenek, İstanbullular için de ilgiyle izlenen törenlerdendi. Esnaf kâhyaları, lonca ileri gelenleri, önlerinde sakangurlara bağlanmış bakır mangal, yemek takımları, lenger, sahan, tas vb'den ibaret saçı (düğün hediyeleri) olduğu halde düğün evine giderler, orada rengârenk giysili davetlilerin katılımı ile sazlı sözlü kına gecesi yapılır, perşembe akşamı güvey yemeği yenir, güvey önce camiye gider, oradan da çifte mumlu fenerler, mumlarla donatılmış tablalarla güvey alayı tertiplenir, damat sokak sokak dolaştırılır, en son kapının önünde dua edilip gerdeğe sokulurdu.

Esnaf Eğlenceleri III:218b.

Esnaf Gelenekleri *mad. III:218a.*

Esnaf Hastanesi *mad. III:218c*, VII:95a.

Esnaf Teferrücleri 1881'e değin yapılageleŋ esnaf gezmeleri, çırak çıkartma ve peştamal kuşatma geleneğinin bir gereğiydi. Bu teferrücler Veliefendi, Çırpıcı, Kâğıthane, Fenerbahçe, Göksu, Beykoz, Sarıyer mesirelerinde yapılır, en çok da Yuşa ziyareti için Beykoz Çayırı tercih edilirdi. Bu teferrüclerde ustalar, yetişen ve ustalık becerisi elde eden çıraklarına peştamal kuşatırlardı. Bu vesile ile çayırda çadırlar kurulur; etli pilav, helva pişirilir, koyun, kuzu kebapları hazırlanır, yenilip içilirdi. Esnaftan yetenekli olanlar hünerlerini gösterir, çalar, oynar ve söylerlerdi. Halk da esnaf teferrüclerini izlemek için akın akın çayırlara giderdi. Bazen bir hafta ve daha fazla süren teferrücler, lonca kuralları uyarınca peştamal kuşatma, gülbank, dua, el öpme, siftah vb âdetlerle sona ererdi. İstanbul'da son esnaf teferrücünü 1881'de lüleci esnafı Beykoz Çayırı'nda yaptı.

Esnaf Teftişi ve Cezaları III:218c.

Esnaf Tezkireleri 1855'te şehremaneti kurulduktan sonra 7 Ekim 1857'de yayımlanan bir nizamname ile işyerlerinin açılması ve denetimi yeni esaslara bağlandı. Buna göre işyeri açmak isteyenler, şehremanetine belli bir ruhsat harcı ödeyerek esnaf tezkiresi denen izin belgesi almaya başladı. Bu uygulama 1909'a değin sürdü. Bu tarihte belge düzenleme yetkisi Maliye Nezareti'ne bırakıldı. Esnaf, belediyeden aldığı tezkireleri işyerlerine asmak zorundaydı.

Esnaf-ı Pasban-ı İstanbul II:125c.

Esprit (St.) Kilisesi III:328b, V:21a, VI:94c.

Esrar Dede *mad. III:219a*, II:286a, IV:255a, VII:167a.

Esrar Kahveleri *mad. III:219b.*

Esrar Şah (ö. 1834, Şeyh) IV:74b.

Estambol IV:255a.

Ester Kira Kadın I:441b, V:337c, VI:96a, 398c.

Esvap Odası III:173a.

Eşcinsel Kulüpleri III:144a.

Eşekçi Halil Çeşmesi *bak.* Halil Abdurrahman Çeşmesi

Eşkinci Ocağı *mad. III:220a*, V:257a.

Eşref Haftalık mizah dergisi. Hüseyin Nazmi tarafından 1909'da yayımlandı. Derginin 26 sayısında Baha Bey ve M. Fazlı'nın karikatürleri, Ahmed Rasim, Mithat Cemal, İsmail Safa ve Aka Gündüz'ün yazıları yayımlandı.

Eşref Bey (Hasköylü) VII:255b.

Eşref Efendi (ö. 1865) VI:36b.

Eşref Ruşen Bey VII:341c.

Eşref Şefik *bak.* Atabey, Eşref Şefik

Eşrefîlik V:96a.

İlgili madde:

Kadirîlik IV:372a

Et ve Balık Kurumu V:446c.

Etem Bey Evi I:331a.

Etensel, Vedat (1921, İstanbul - 1968, ?) Gazeteci. 1941'de *Tasvir-i Efkâr*'da gazeteciliğe başladı. *Vatan, Yeni İstanbul, Dünya, İstanbul Ekspres, Cumhuriyet* gazetelerinde, *Kırmızı-Beyaz, Stad, Şut* dergilerinde çalıştı. Spor kitapları yazdı.

Etfal Hastanesi *mad. III:220b*, I:41a, II:239b, IV:3b, 14a, 59a, VI:26c, 424c, VII:184c, 186c.

İlgili madde:

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221c

Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi *mad. III:221c.*

Ethem (Âşık) V:319c.

Ethem Pertev *mad. III:222b*, 414b, VII:264a.

Ethem Pertev Eczahanesi III:222c.

Ethem Pertev Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Körfezi'nin kuzey kıyısındadır. "Saraylı Hanım Yalısı" ve "Süslü Yalı" isimleri ile de tanınmaktadır. Saraylı Fatma Hanım tarafından 1860'ta inşa ettirilmiştir. Harem bölümü kayıkhane üzerinde art nouveau üslubunda, ahşap ve iki katlıdır. Deniz cephesindeki arabesk üslupta alt kat balkonları sonradan eklenmiştir. Selamlık bölümü bahçenin diğer ucunda, tek katlı ve aynı mimari üsluptadır. Bu bölüm 1992'de restore edilmiştir.

Ethemefendi Kadıköy İlçesi'nde, Fahrettin Kerim Gökay (Kayışdağı) Caddesi üzerinde yer alan semt. Erenköy'ün kuzeyine, Sahrayıcedit'in güneyine düşer. Batısında Yukarı Göztepe, doğusunda ise Tüccarbaşı semtleri bulunmaktadır. Kadıköy'ün eski ve ünlü liselerinden Erenköy Kız Lisesi, Ethemefendi'dedir.

Etibank II:48b.

Etikan, Hilmi II:148c.

Etike, Turan II:388c.

Etiler *mad. III:222c*, II:116a, 166a, V:207b, VII:15c, 493b.

İlgili madde:

Nisbetiye Kasrı VI:81a

Etiler Yapı Kooperatifi III:223a.

Etmeydanı *mad. III:224b*, II:500b, IV:433a, 479b, V:446b, VII:473a.

İlgili madde:

Yeni Odalar VII:467a

Etmeydanı Camii VI:141a.

Etmeydanı Mescidi I:162c.

Etmeydanı Sarnıcı *mad. III:224c*, VI:141a.

Etyemez (Samatya) *mad. III:225a*, 9b, 11a.

Etyemez Baba Türbesi IV:321c.

Etyemez Mescidi *bak.* Bayezid-i Cedid Mescidi

Etyemez Mirza Baba Tekkesi *bak.* Mirza Baba Tekkesi

Etyemez Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Salacak'ta, İmrahor Mahallesi'nde, Salacak İskele Arkası Sokağı'nda bulunmaktaydı. Tekkenin bânisi Bayramî tarikatından "Etmekyemez/Ekmekyemez/Etyemez" lakaplarına sahip Şeyh Hüseyin Efendi'dir (ö. 1767). Aynı tarikattan Şeyh Seyyid Mustafa Akif Efendi tarafından 1286/1869'da yeniden inşa ettirilen tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) ise pazartesi olarak verilmektedir.

Etyemez Tekkesi Mescidi III:225b.

Etz ha-Hayim Sinagoğu *mad. III:225b*, VI:141c, VII:400c.

Eudokia İngerina V:202a, 277c.

Eudoksia (Arkadios'un karısı) (?, ? - 404, Konstantinopolis) Bizans imparatoriçesi. Bauto adlı bir Frank komutan ile Romalı bir anneden doğdu, Konstantinopolis'te büyüdü. Tarihçi Zosimos'a göre sıradışı güzelliği ile ünlüydü. Arkadios (hd 395-408) ile evlendi ve Ocak 400'de imparatoriçe ilan edildi. Kısa süren iktidarı boyunca sürekli hamile olmasına karşın politik mücadelelere katılmaktan geri kalmadı. Konstantinopolis Patriği İoannes Hrisostomos ile arasındaki çekişme Konstantinopolis halkı ile saray arasında büyük bir soğukluğa neden oldu. Doğurduğu 5 çocuktan 2'si, II. Teodosios (hd 408-450) ve Pulheria etkin roller oynadılar. 404'te yine hamilelikle ilgili bir rahatsızlık yüzünden yaşamı son bulduğunda ölümü, Hrisostomos ile girdiği çatışma yüzünden Tanrı'nın verdiği bir ceza olarak yorumlanmıştı.

III:225c, 226a, VI:291c, VII:247a.

Eudoksia (VIII. Mihail'in kızı) III:277c.

Eudoksia Sütunu *mad. III:225c*, 53a, VII:120c.

Eufemia (Ayia) *mad. III:226b*, 226c, 227b, IV:316a, 330b.

Eufemia (Ayia) Ayazması IV:55a.

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Halkedon/Kadıköy) *mad. III:227b*, I:473a, III:226c, 528b, IV:330c, V:18c, 56a, VII:116a.

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Hippodrom/Sultanahmet) *mad. III:226c*, I:85c, 274c, II:255c, III:226b, VI:479b, VII:65a.

Eufemia (Ayia) Kilisesi Kadıköy'de, Mühürdar Caddesi ve Yasa Caddesi arasındadır. 17. yy'ın sonunda yeniden inşa edilmiş, 1830'da onarım görmüştür. Haç planlı kilisenin naosunda, dört serbest taşıyıcının belirlediği merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerlere oturan yüksek kasnak üzerindeki kubbe ile örtülüdür. Naosun batısında galeri vardır.

I:536c.

Eufemia (Ayia) Martirionu II:256c.

İlgili madde:

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Hippodrom/Sultanahmet) III:226c

Eufemia Kadınlar Manastırı (Fener) V:289c.

Eugenie (İmparatoriçe) I:23c, II:34c, 196b, V:345c.

Eugenikos, İoannes (1394'ten sonra, Konstantinopolis - ?, Lakedemone [bugün Yunanistan'da]) Bizanslı din adamı. Patriklikte noterlik görevinde bulundu. Kardeşi Markos gibi kiliselerin birleşmesine karşı mücadele etti. Bu yüzden 1439'da Mora'ya sürüldü. 1455'te Trabzon'a gitti. Lakedemone metropolitiyken öldü. Birçok eser kaleme aldı. Konstantinopolis'in Osmanlılar tarafından fethini anlatan bir eseri de vardır. Burada, şehrin mimarisinden ya da sosyal hayatından çok, doğal güzelliklerini, ormanlarını, çayırlarını, büyüleyici bitki örtüsünü anlatmıştır.

Eugeniu I. Theodosius döneminde (379-395) yaşadığı sanılan Eugenios adlı kişinin evi. Adı civarda bulunan Meryem Ana adına yapılmış bir kilise ile Haliç kıyısındaki bir kapıya verilmişti. Üzerindeki İulianus (hd 361-363) yazıtı 10. yy'da okunabiliyordu. Ev yok olduğu halde Eugeniu Kapısı adı 1453'e kadar yaşadı, sonradan Yalı Köşkü Kapısı oldu ve 1870'lerde demiryolu yapımı için yıkıldı.

Eulogia IV:359c.

Eustatios (Selanikli) III:137c.

Eustolia Mavrikios döneminde (582-602) Konstantinopolis'te yaşayan azize. Dinsel söylenceye göre, Roma'da doğmuş, burada rahibe olmuş, Konstantinopolis'e göç ederek, Mavrikios'un kızı Sopatra ile bir manastır kurmuştu. Öldükten sonra burada gömülmüş, manastırın reisi Sopatra olmuştu. Bunların tümüyle efsane olması mümkündür, çünkü Sopatra adı alışılmış adlardan olmadığı gibi, ailesi ile birlikte yok edilen Mavrikios'un trajik sonunu anlatan öykülerde Sopatra adına hiç değinilmez. Eustolia Manastırı'nın Fener'deki Teotokos Muhliotissa Manastırı'na yakın bir yerde olduğu sanılmaktadır.

Eutrope Limanı V:215c.

Eutropo (veya Eutropos) IV:331b, 392c.

Ev Hocası IV:346b.

Ev Mimarisi *mad. III:227c*, II:29a, VII:422a.

İlgili madde:

Konut V:62c

Ev Yılanı Eski İstanbul'un ahşap evlerinde ve özellikle alt katlarında arada sırada yılan da görülürdü. Halk, ev yılanını uğurlu sayar, kimsenin ona ilişmesine, zarar vermesine müsaade edilmezdi. Ev yılanının evi koruduğuna,

evin bekçisi olduğuna inanılırdı.

Evergetes Manastırı *mad. III:234b,* I:438a, VII:5b.

Evgin, Erol V:534c.

Evhad Çelebi Hikâyesi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481), İstanbul, Arabistan ve Mısır'da geçen olaylardan kurulu eski bir İstanbul halk hikâyesi. Yedikule yakınlarındaki Narlıkapı'da pabuççu esnafından Evhad Çelebi'nin, din kisvesi altında cinayetler işleyip türlü dolaplar çeviren bir Mecusi rahibiyle yaptığı mücadeleyi anlatan ve bu arada eski İstanbul hayatının türlü yönlerini yansıtan hikâye, öbür İstanbul halk hikâyeleri kadar yaygınlık kazanmamıştır.

Ev-İş IV:346c.

Evkaf Bankası II:47c

Evkaf Memurları Mektebi Vakıf hukukunu ve yönetimini bilen eleman yetiştirmek amacıyla 1911'de açıldı. Evkaf Nezareti'ne bağlı okul, bir yıllıktı ve idadi mezunlarını alıyordu. Ancak yeterli öğrenci olmaması üzerine rüştiye mezunları da alındı ve bunlar için bir yıllık bir hazırlık sınıfı açıldı. 1912'de Balkan Savaşı dolayısıyla kapanan okul 1913'te yeniden öğretime başladı. Ancak 1914'te I. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yeniden kapanmak zorunda kaldı.

Evkaf-ı İslamiye Müzesi IV:169b.

İlgili madde:

Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a

Evliya Camii *mad. III:234b.*

Evliya Çelebi *mad. III:234c,* I:69a, 104a, 128a, 169c, 172c, 180a, 277b, 297c, 371a, II:28a, 89b, 123b, 183a, 193c, 221c, 228b, 302c, 318a, 321a, 355c, 359b, 373a, 375c, 394b, 435c, III:64a, 173b, 205a, 210c, 216c, 253b, 263a, 283c, 353b, 388b, 454a, 495c, 509c, 539c, IV:5a, 10a, 10c, 11a, 11b, 11c, 143b, 253b, 381a, 384a, 393a, 395a, 422c, 439a, 440b, 478c, 534b, 536b, V:11b, 29a, 113c, 144c, 225c, 235a, 294b, 321c, 344a, 371b, 394b, 468a, 504a, 509c, 527b, 543a, VI:30b, 135a, 141c, 218a, 379a, 406c, 423a, 457c, 459a, 547a, 560a, VII:62c, 73a, 96c, 97b, 160a, 207c, 278b, 307c, 456c, 459a, 464c, 485c, 542b.

Evliya Çelebi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bedrettin, Çatma Mescit, Yahya Kâhya, Kamer Hatun, Asmalı Mescit, Şahkulu, Bereketzade ve Emekyemez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 754'tür.

II:221a.

Evliya Çeşmesi Mevlanakapı'da, Hacı Evliya Camii Sokağı'nda, caminin karşısındadır. Şeyhülkurra ve padişah imamı Evliya Mehmed Efendi tarafından yaptırılmış, 1253/1837'de II. Mahmud' un baş ikbali tarafından tamir ettirilmiştir. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan yapılmıştır. Sivri kemeri, küçük bir aynataşı, bunun iki yanında tas koymaya mahsus iki yuvası vardır. Üstü kiremitli ahşap bir çatı ile örtülüdür.

Evliya Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında, Yağlıkçılar ve Tığcılar sokakları arasında, Yorgancılar Sokağı'nda bulunmaktadır. Kitabesi olmayıp, ne zaman ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. 1934 tarihli *Şehir Rehberi*'nde Camili Han adıyla kaydedilmiştir. Planı düzgün değildir. 18. yy'ın yapı özelliklerini taşımaktadır. Duvarları taş ve tuğla sıralarıyla örülüdür. Kapıdan üzeri tonoz örtülü bir geçitle avluya geçilir. Bu geçitte Hacı İsmail Efendi'nin vakfettiği abdest teknesi ve yanında kuyusu vardır. Kuyu 1237/1821 tarihlidir ve Bilecik Voyvodası Ali Ağa hayratıdır. Han tek avlulu ve çift katlı hanlar grubundadır ve orijinal karakterini tamamen yitirmiştir.

IV:426b.

Evliya Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nun üst tarafında, Örücüler Sokağı ile Tığcılar Sokağı arasında yer almaktadır. Kitabesi yoktur. Ne zaman yapıldığı ve kimin yaptırdığı bilinmemektedir. Günümüzde tamamen özgün halini yitirmiş olup, eski yapı karakterini gösterecek hiçbir iz yoktur. Ancak bu yapının, tek avlulu ve iki katlı hanlar grubunda olduğu anlaşılmaktadır. Eski kaynaklarda yapıyla ilgili bir kayda rastlanmamaktadır.

Evliya Menkıbeleri *mad. III:235c,* 515c.

Evrak-ı Şarkiye III:190b.

Evren, Burçak II:148c.

Evren, Fatma Saadet (1920, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre serbest avukatlık yaptı ve Millet Partisi'nin kurucu üyeleri arasında yer aldı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Evren, Kemal II:417a, III:563a.

Evren Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Mahmutbey Merkez, Hürriyet, Bağlar mahalleleri ve Küçükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.978'dir.

I:528a.

Evrenos Dede Türbe-Tekkesi II:415a.

Eyice, Semavi *mad. III:236a,* I:29b, 64c, 505b, II:348a, V:324c, 395a.

Eyrek Deresi I:150c.

Eyüb Ağa Çeşmesi Hasköy'de, Keçeci Piri Sokağı'nda, Keçeci (Keçe Mehmed Ağa) Camii'nin bitişiğindedir. Keçeci Çeşmesi adıyla da anılır. III. Ahmed'in hazine emini Eyüb Ağa tarafından yaptırılmıştır. Klasik tarzda, kesme taştan inşa edilmiştir. Geniş bir saçağı vardır. Üstü kiremitli bir çatı ile örtülmüştür. Aynataşı bozulmuştur. İki kıtalık kitabesi, ortasında bir rozet bulunan sivri kemerinin üstünde yer almaktadır.

Eyüb Sabri Efendi (Hafız) VII:455a.

Eyüb Sultan Camii I:44c, III:251a, VI:510c.

İlgili madde:

Eyüb Sultan Külliyesi III:237a

Eyüb Sultan Camii İmareti

İlgili madde:

Eyüb Sultan Külliyesi III:237a

Eyüb Sultan Külliyesi *mad. III:237a,* 15a, 53c, 122b, 242c, 245b, 252b, 564a, IV:103a, 534a, V:134b, 172c, 548c.

İlgili madde:

Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178a

Eyüb Sultan Türbesi III:243b.

Eyüb Sultan Ziyareti *mad. III:243b,* 250c, VII:114a.

İlgili madde:

Ebu Eyyub el-Ensarî III:118a

Eyüboğlu, Bedri Rahmi *mad. III:244a,* II:448b, 540b, V:169c, 297b, VI:530a, VII:464b.

Eyüboğlu, Eren II:540b, V:297b, VI:530a.

Eyüboğlu, İsmet Zeki IV:145a.

Eyüboğlu, Orhan (1918, Samsun - 1980, İstanbul) İdareci ve hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, emniyet müdürlüğü ve avukatlık yaptı. 12-16. dönem (1961-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı ve başbakan yardımcılığı yaptı.

Eyüboğlu, Sabahattin (1908, Akçaabat - 1973, İstanbul) Yazar. Yükseköğrenimini Fransa'da yaptıktan sonra İstanbul Üniversitesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı doçentliği, Talim ve Terbiye Kurulu üyeliği, Hasanoğlu Yüksek Köy Enstitüsü öğretmenliği yaptı; İstanbul Teknik Üniversitesi'nde sanat tarihi okuttu. La Fontaine'in fabllarını, Montaigne'in denemelerini, Ömer Hayyam'ın tüm *Rubaiyat*'ını (Dörtlükler) Türkçeye çevirmiştir. Platon'dan çevirdiği *Devlet* ile 1959'da Türk Dil Kurumu çeviri ödülünü kazanmıştır. *Mavi ve Kara* (denemeler, 1961), *Sanat Üzerine Denemeler* (1974), *Yunus Emre* (1971), *Köy Enstitüleri Üzerine* (1979) bellibaşlı kitaplarıdır. Şair ve ressam Bedri Rahmi Eyüboğlu ile kardeştir.

VI:314c, VII:9b.

Eyüp *mad. III:245b,* I:3b, III:14c, 19b, 118b, 502a, IV:273a, 361b, VI:83b, 99c, VII:496b.

İlgili maddeler:

Abdurrahman Paşa Türbesi I:19b
Âdile Sultan Türbesi I:84b
Alaeddin Ali Çelebi Türbesi I:175c
Aşçıbaşı Camii I:359b
Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi I:516c
Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b
Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi II:223b
Bilad-ı Selase II:228a
Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c
Cafer Paşa Külliyesi II:367c
Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b
Çifte Gelinler Türbesi II:512a
Davutpaşa Bahçesi III:10c
Esma Sultan Sahilsarayı III:208b
Eyüb Sultan Külliyesi III:237a
Eyüb Sultan Ziyareti III:243b
Eyüp Çarşısı III:251a
Eyüp İlçesi III:251b
Eyüp Mezarlığı III:252a
Eyüp Oyuncakçılığı III:252c
Eyüp Spor Kulübü III:253c
Ferhad Paşa Türbesi III:292b
Feridun Ahmed Paşa Türbesi III:293a
Fitnat Hanım Türbesi III:322b
Hayreddin Paşa Çeşmesi IV:33c
Hubbî Hatun Türbesi IV:92c
İzzet Efendi Türbesi IV:313b
Ka'b Türbesi IV:321a
Kaptan Paşa Camii IV:434a
Kaşgarî Tekkesi IV:485c
Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567c
Kosmidion V:76b
Lala Mustafa Paşa Çeşmesi V:178a
Loti, Pierre V:228b
Mahmud II Çeşmesi V:261c
Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559b
Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi V:563b
Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30a
Nişanca VI:83b
Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c
Piyer Loti Kahvesi VI:260c
Reşadiye Mektebi VI:318c
Silahî Mehmed Bey Mescidi VI:553a
Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:31c
Ümmî Sinan Tekkesi VII:336c
Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a

Eyüp Çarşısı *mad. III:251a.*

Eyüp Çömlekçiler Mevlevîhanesi Eyüp İlçesi'nde, halen Nişanca Mahallesi'nin sınırları içinde kalan Çömlekçiler semtinde, Zal Mahmud Paşa Külliyesi'nin yakınında bulunmaktaydı. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'si ile *Mecmua-i Tevârih*'te yer alan bilgilerden mevlevîhanenin, I. Mustafa'nın tahta çıktığı günlerde (1622), Yeniçeri Ocağı başçavuşlarından "Kara Çavuş" lakaplı Hacı Mezak tarafından yaptırıldığı fakat ilk mukabelenin icra edileceği gece meydana gelen depremde yerle bir olduğu ve bir daha ihya edilmediği anlaşılmakta, *Mecmua-i Tevârih*'te yerinin horasancı dükkânı olduğu belirtilmektedir.

Eyüp Fakirleri Koruma Derneği Yoksul bir semt olan Eyüp çevresindeki fakir ve muhtaçlara yardımı amaçlayan dernek ilk kez 12 Eylül 1909'da kurulmuş; bir süre sonra faaliyetine ara veren derneğin ikinci kuruluşu 16 Mayıs 1919'da gerçekleşmiş; aynı adla kurulan üçüncü dernek ise 14 Temmuz 1933'te çalışmalarına başlamıştır. 1947'de 312 üyesi bulunan derneğin merkezi Eyüp Halkevi'ndeydi. Genel başkanı Şaban Özbalçık, yönetim kurulu üyeleri Kâşif Öztoprak, Avni Gökçe, Zeki Heper, Nazmi Ceylan'dı.

Eyüp Gençler Mahfili 1930'da Eyüplü gençler tarafından kurulan tiyatro topluluğu. 1937'de Eyüp Halkevi kuruluncaya kadar çeşitli oyunlar sahnelemiş ve bu semtte sahneye çıkan, tiyatroyu seven bir kuşağın yetişmesini sağlamıştır.

Eyüp Hamamı III:539c.

Eyüp Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak 1952'de kuruldu. Çocuk, dermatoloji, gece acil, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, cildiye, anestezi-reanimasyon, ortopedi ve üroloji olmak üzere 13 servisinde 268 yatağa sahiptir. 1985'te poliklinikte 313.261 hasta muayene edilmiş, 1.708 ameliyat yapılmış, 731 doğum gerçekleştirilmiştir. Bakteriyoloji, biyokimya ve röntgen laboratuvarları vardır.

Eyüp İlçesi *mad. III:251b*, 245b, 380a, IV:138a, 138b, VII:496b.

İlgili maddeler:

Alibeyköyü I:203a
Bahariye I:535b
Defterdar III:14c
Düğmecibaşı Mescidi III:107a
Ebu'd-Derda Türbesi III:120b
Eyüp III:245b
Hacı Beşir Ağa Darülhadisi III:468c
Hafir Türbesi III:493b
Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c
Hatuniye Tekkesi IV:20c
Hüsrev Paşa Külliyesi IV:109a
İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c
Kalenderhane Tekkesi IV:398c
Karyağdı Tekkesi IV:475c
Kasım Çavuş Camii IV:480b
Kemerburgaz IV:523a
Mahmud Ağa Türbesi V:265c
Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi V:266a
Mehmed V Türbesi V:349b
Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:473c
Molla Çelebi Tekkesi V:484c
Nişanca VI:83b
Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244b
Rami VI:305a
Semiz Ali Paşa Camii VI:520a
Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520b
Silahtarağa VI:553c
Sivasî Tekkesi VII:16a
Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a
Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b
Şah Sultan Külliyesi VII:127a
Şeyhülislam Tekkesi VII:177c
Ümmî Sinan Tekkesi VII:336c
Vezir Tekkesi VII:383b

Eyüp Kaymağı Köylerinde pek çok mandıra bulunan Eyüp'te eskiden kaymakçı dükkânları olduğu gibi, buradaki Bahariye Mevlevîhanesi'nde de bir gelenek olarak konuklara lengerlere serili olarak kaymak ikram edilirdi. Eyüp Mollalığı'na (kadılık) atananlar da tebrike gelenlere yine kaymak ziyafeti verirlerdi. Eski bir İstanbul şarkısının güftesinde *Arif Bey de molla olnuş Eyübe / Bir gün olur, kaymak yeriz hep yine / Gamlı zamanlar da geçer, şüphe ne / Bir gün olur, kaymak yeriz, hep yine* dizeleri yer alır.

Eyüp Kazası İlkokullarında Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 15 Ocak 1940'ta kurulan dernek, aynı dönemin diğer ilçelerdeki benzer adlı dernekleri gibi, ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardımı amaçlıyor ve CHP çatısı altında bulunuyordu. Merkezi Eyüp CHP binasındaydı. 1948'de başkanı Emin Çay, yönetim kurulu üyeleri M. Sadık Gökbakan, Hikmet Anlamaz, Mesrure Tanyel, Hakkı Olgaç, Arif Halit Menkuer, Şevket Ergin'di.

Eyüp Merkez Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Silahtar Ağa, İslam Bey, Nişanca mahalleleri, Gaziosmanpaşa İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.215'tir.

Eyüp Mezarlığı *mad. III:252a*, 245b, V:444a.

Eyüp Niyet Kuyusu İstanbul kadınlarının ziyaret ettikleri kuyu Eyüp'te, Gümüşsuyu'ndadır. Yakınlarından uzun zaman haber alamayanlar veya değerli eşyalarını kaybedenler buraya gelir, abdest aldıktan sonra kuyunun yanında iki rekat nafile namazı kılarlar. Kuyuya eğilip haber alınamayanın adı çağrılır ve "Nerede isen görün!" denilir. İnanışa göre suda bir dalgalanma olur, sağsa hayali belirir, ölmüş ise bir tabut görünürmüş. Kayıp eşyalar için de kuyudan gelen hafif bir ses eşyanın nerede olduğunu söylermiş. Evliya Çelebi kendi zamanında gebe kadınların kız mı oğlan mı doğuracaklarını da niyet kuyusudan öğrendiklerini, kendisinin Osman adlı dayısının sağ olduğunu ve o sırada Aydıncık'ta un almakta olduğunu kuyudan öğrendiğini *Seyahatname*'de anlatır. Evliya Çelebi'ye göre bekârlar da kiminle evleneceklerini sorduklarında müstakbel eşlerinin hayalleri belirirmiş.

Eyüp Oyuncakçılığı *mad. III:252c*, 250b, 251a, VII:114a.

Eyüp Savaşı Kosmidion Savaşı olarak da bilinir. Fetret Devri'nde Yıldırım Bayezid'in oğullarından Süleyman Çelebi ile Musa Çelebi arasında, Rumeli topraklarındaki egemenlik için 15 Haziran 1410'da yapılan savaştır. İstanbul surlarına çok yakın bir yerde, şimdiki Eyüp'te yapılan bu savaşta Bizans imparatoru kentten gönderdiği bir birlikle Süleyman Çelebi'ye destek sağlamış, ayrıca Musa Çelebi'nin yanındaki kimi beyler de Süleyman Çelebi safına geçmişler, bu nedenle de Musa Çelebi yenilerek Edirne'ye çekilmiştir.

Eyüp Spor Kulübü *mad. III:253c.*

Eyyâm-ı Bahur Rumi takvime göre 19 Temmuz'dan 26 Temmuz'a (Miladi 2 Ağustos'tan 9 Ağustos'a) kadar süren bir haftalık sıcak günlere verilen ad. Yaşlıların ve hastaların evlerinden çıkmaması, rasgele yiyeceklerden ve özellikle hazmı zor besinlerden kaçınılması, insan vücudunda lekeler oluşturduğuna inanıldığı için denize girilmemesi, mide ve bağırsak sağlığına dikkat edilmesi, yılın en sıcak günleri olduğu kabul edilen eyyâm-ı bahurun gelenekleri arasındaydı.

Eyyub Efendi (ö. 1621) II:395a.

Eyyubî V:1c.

Ezani Saat Güneşin batışını 12 olarak kabul edip günü bununla başlatan eski saat. "Alaturka saat" de denilmiştir. Bir mahalde gurup, yükseklik farklılığı nedeniyle aynı anda olamayacağı için dini konularda ve özellikle namaz saatleriyle imsak ve iftar saatlerinde temkin adı verilen belli bir süre hesap edilir ve ezani saate eklenirdi. İstanbul için gurup Çamlıca Tepesi'ne göre ayarlanırdı.

Ezba Özel Ormanı II:229c.

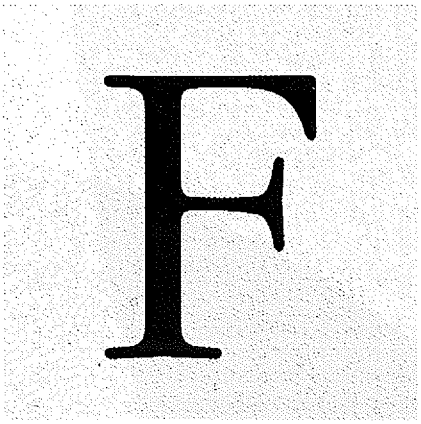
Ezgi, Muhlis Sabahattin *mad. III:253c*, IV:444a, 519a, V:86b, 534a, VI:134b, 264b.

İlgili maddeler:

Sürcyya Opereti VII:114b

Tango VII:203c

Ezgi, Subhi *mad. III:254b*, I:299b, 538a, II:80c, 143b, III:4a, 57c, 563a, IV:108a, V:69a, 81c, 410b, 422a, 529b, 530c, 539b, 560c, VI:134b, 161a, 308c, 330c, VII:480a, 545a.

Fabiato Köşkü Büyükada'da, Çankaya (Nizam) Caddesi üzerinde bulunan bu kâgir köşk, bir bodrum katı ile bunun üzerine oturan iki esas kat ve bir çatı katından meydana gelmektedir. Bezemeli bahçe kapısı üzerinde köşkün inşa tarihi 1878 olarak belirtilmiştir. İtalyan kökenli Levantenlerden ressam Gemma Giuliana Aurora Scotto'nun (1878-1928) uzun yıllar yaşadığı bina sonra torunu banker Giuseppe Spiridon Fabiato ile diğer bazı vârislere intikal etmiş, sonra da Büyükada'daki Latin Katolik San Pasifico Kilisesi'ne hibe edilmiştir. Yapının cepheleri, mimari ayrıntıları ve yalınlığı ile neorönesans üslubunu yansıtır. Yuvarlak kemerli giriş, İyon başlıklara sahip iki adet mermer sütuna oturan ve üzeri birinci katta balkon olarak kullanılan bir saçakla donatılmış, köşkün köşeleri İyon başlıklı ve yivli pilastrlar ile belirtilmiş, zemin kat pencereleri yuvarlak kemerli, üst kat pencereleri basık kemerli olarak tasarlanmıştır. Haç planlı olduğu anlaşılan çatı katında haçın uçları üçgen alınlıklarla taçlandırılmış, çatı kenarında dolanan korkuluk duvarının köşelerine vazolar oturtulmuştur.

Fabrika ve Havuzlar İşletmesi Müdürlüğü III:32c, VI:542a.

Fahreddin (Dürzî, Maanoğlu) VI:152a.

Fahreddin Acemi VII:322a.

Fahreddin Bey (Miralay) VII:506c.

Fahreddin Efendi (ö. 1914, Nazillili) V:361b, VII:331a.

Fahreddin Hayri Bey IV:343b, VII:67a.

Fahreddin Ömer (Arpa Emini) III:311c.

Fahreddin Yahya VI:102b.

Fahrettin Kerim Gökay Caddesi *bak.* Kayışdağı Caddesi

Fahrettin Kerim Gökay Köşkü IV:505c.

Fahri S. Korutürk Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Bahçekapı adlı bir de eşi vardır. 1989'da Haliç Tersanesi'nde inşa edildi. 658 grostonluktur. 78,4 m boyunda, 11,6 m genişliğindedir. Her biri 1.500 beygirgücünde 2 adet Pendik Sulzer motoru vardır, çift uskurludur. Saatte 18 mil hız yapmaktadır. 2.100 yolcu kapasitesi vardır. I:542c.

Fahriye Sultan (ö. 1641) V:503a.

Faik Bey III:528a.

Faik Bey (Binbaşı) VI:11c.

Faik Bey (Mabeyinci) IV:41a.

Faik Bey (ö. 1891, Hacı) *mad. III:255a,* IV:14c, V:529a, VI:56b.

Faik Bey Çeşmesi *mad. III:255b.*

Faik Esad *mad. III:255c,* IV:564a, VI:459b.

Faik Paşa III:272c.

Faik Paşa (Francesco Della Sudda) *mad. III:255c,* 128b, 256a.

Faik Paşa (Giorgio Della Sudda) *mad. III:256a.*

Faik Paşa Camii I:64a.

Faik Paşa Konağı VI:90a.

Fairbairn, Sir William I:354b.

Faiz Bey V:94c.

Fakaçelli, Nikola (1906, İstanbul - ?, ?) Hekim. Paris'te tıp eğitimi gördü. Sankt Georg Hastanesi başhekimi olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. VI:368a.

Fakirî (Kalkandelenli) III:64c, VII:151a.

Falaka *mad. III:256b.*

Falaka Haftada iki kez çıkan mizah gazetesi. 1911'de 19 sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Mahmud Nedim'di.

Falay, Muvaffak II:388c.

Falcılık *mad. III:257a.*

Falez (Yalıyar) III:78c.

Fame City I:188a.

Fanarion III:279b, VII:497a.

Faracci, Emilio

İlgili madde:

Sankt Georg Hastanesi VI:453a

Faretzade Çeşmesi *bak.* Halil Abdurrahman Çeşmesi

Fârisü'ş-Şidyak *mad. III:257c.*

İlgili maddeler:

Arapça Basın I:295a

Cevaib, el- II:420a

Farkaş, Sandar VI:73b.

Farmakeus VII:499a.

Farnham, Laura

İlgili madde:

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Faros *mad. III:258a,* II:327c.

Farrere, Claude *mad. III:258b,* V:201b.

Farsça Basın *mad. III:259a.*

Faruk Akel ve Arkadaşları Orkestrası VI:296a.

Faruki, Nermin IV:171a.

Fasıl Musikisi *mad. III:259c,* VII:225b.

Fasihî (ö. 1699) III:65b.

Fasulyeciyan, Tomas *mad. III:260c,* I:123a, III:390b, IV:213b, VI:549a.

Fatih *mad. III:261a,* 1a, 1c, 52c, 271a, 443a, IV:1b, VII:497a.

İlgili maddeler:

Âbid Çelebi Tekkesi I:57b

Abidin Paşa Türbesi I:59a

Ahmed Paşa Çeşmeleri I:130a

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Atpazarı Sarnıcı I:419c

Atpazarı Tekkesi I:420a

Bâlî Paşa Camii II:27b

Cevad Paşa Türbesi II:419c

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi III:17b

Efdalzade Medresesi III:133b

Emir Buharî Tekkesi III:167a

Eski İmaret Camii III:203b

Etmeydanı Sarnıcı III:224c

Fatih Belediye Binası III:263c

Fatih Darüşşifası III:264a

Fatih İlçesi III:264c

Fatih Külliyesi III:265c

Feyzullah Efendi Çeşmesi III:308a

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c

Gazi Osman Paşa Türbesi III:378c

Gülustu Kadın Efendi Türbesi III:445b

Havariyun Kilisesi IV:23c

Hoca Kasım Günanî Mescidi IV:81a

İskender Paşa Camii IV:206c

Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321b

Kıztaşı V:17a

Kira Marta Kadınlar Manastırı V:24c

Mahmud II Sebili V:262c

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359b

Millet Kütüphanesi V:463a

Modestus Sarnıcı V:482b

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496b

Sofular Tekkesi VII:24c

Şeker Hanı VII:157a

Fatih Belediye Binası *mad. III:263c.*

Fatih Camii *bak.* Fatih Külliyesi

Fatih Camii Kütüphanesi V:134b.

Fatih Darüşşifası *mad. III:264a,* 3a, 4c, IV:13c, VI:401c.

Fatih Gençler Mahfili 1930'da Rahmi Ergil, Musa Çapın, Ziya Keskiner tarafından Fatih Askerlik Şubesi'nin arkasında ambar olarak kullanılan binada kurulan tiyatro topluluğu. 1934'te Fatih Halkevi kurulana kadar on

beş günde bir oyunlar sahnelemiş, daha sonra çalışmalarını Fatih Halkevi'nde sürdürmüşlerdir.

Fatih İlçesi *mad. III:264c*, IV:138a, VII:168b, 325c, 497a.

İlgili maddeler:

Âbid Çelebi Tekkesi I:57c
Ahırkapı I:101a
Aksaray I:161c
Akseki Kemaleddin Mescidi I:165a
Altımermer I:216b
Ayakapı I:436b
Ayvansaray I:491c
Balat II:10a
Cerrahpaşa II:417b
Cibali II:428a
Çapa II:469b
Çarşamba II:472a
Çinili Hamam II:516b
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:545c
Davutpaşa III:9b
Dırağman Külliyesi III:49b
Ebubekir Ağa Çeşmesi III:119c
Edirnekapı III:131b
Etmeydanı III:224b
Evliya Camii III:234b
Fatih III:261a
Fener III:279a
Fındıkzade III:311b
Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a
Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a
Haseki IV:1a
Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a
Hırka-i Şerif Camii IV:68a
Hürrem Çavuş Camii IV:103b
Hüsrev Paşa Türbesi IV:110a
İbrahim Ağa Çeşmesi IV:124a
Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c
Karagümrük IV:452c
Kocamustafapaşa V:36b
Körükçü Tekkesi V:95c
Küçükmustafapaşa V:160a
Laleli V:187a
Langa V:195a
Lutfullah Efendi Çeşmesi V:230a
Malulzade Medresesi V:282c
Mehmed Kethüda Çeşmesi V:362c
Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b
Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b
Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:78a
Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85a
Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a
Orta Camii VI:140c
Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a
Panayia Suda Kilisesi VI:215b
Petrion VI:249a
Plakidianai VI:265b
Plateia VI:275a
Resmî Efendi Tekkesi VI:316b
Safa Hamamı VI:397a
Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c
Samatya VI:430c
Saraçhanebaşı VI:457a
Sinan Paşa Mescidi VII:5a
Sineperver Valide Sultan Çeşmesi VII:9c
Sofular Camii VII:24a
Sofular Hamamı VII:24b
Sofular Tekkesi VII:24c
Sultan Hamamı VII:61b
Sultan Selim Medresesi VII:63c
Sulukule VII:70b
Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93b
Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VII:127c
Şehzadebaşı VII:155c
Şüheda Mescidi VII:188c
Tahir Ağa Tekkesi VII:189b
Taşçı Tekkesi VII:220c
Tatlıkuyu Mescidi VII:224c
Unkapanı VII:325c
Ümmî Sinan Tekkesi VII:338a
Ümmü Kenan Tekkesi VII:338b
Vatan Caddesi VII:371a
Vefa VII:372b
Yarhisar Mescidi VII:439c
Yatağan Camii VII:442c
Yavsî Baba Tekkesi VII:445b
Yavuzselim VII:447a
Yedikule VII:458a
Yenikapı VII:476a
Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547c
Zeyrek VII:553b
Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558c

Fatih Kanunnamesi III:71b, V:332b.

Fatih Kazası İlkokullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 26 Aralık 1939'da Fatih bölgesindeki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardımı amaçlayan, diğer ilçelerde aynı adı taşıyan yardım derneklerinin bir benzeri. Merkezi Fatih CHP binasındaydı. 1940'ların sonlarında, yöneticileri Hamdi Sanal (başkan), Hayri Togol, Tevfik Maral, Müberra Güngör, Hüsnü Çahım, Nurettin Anayasa'ydı.

Fatih Kerimof VII:224b.

Fatih Kız Lisesi 1936-1937 öğretim yılında Fatih Ortaokulu adıyla II. Abdülhamid'in ders vekillerinden Asım Efendi'nin Fatih'te Beyceğiz Caddesi'ndeki konağında öğretime başladı. 1939-1940'ta erkek öğrencilerini Ahmet Rasim Ortaokulu'na devrederek Fatih Kız Ortaokulu adını aldı. 1951-1952'de Ahmet Rasim Ortaokulu'na taşındı. 1957-1958'de de bugünkü binasına geçerek Fatih Kız Lisesi adını aldı. 1994-1995 öğretim yılında, 27 derslikli binasında 67 öğretmen ve 2.600 öğrencisi ile öğretime devam etmektedir.

Fatih Köşkü III:172c, 229b, VII:282a, 283a, 286c.

Fatih Külliyesi *mad. III:265c*, I:190c, 201c, 272a, 475c, II:376b, 421a, III:3a, 4c, 261a, 264b, 264c, 411a, 548a, IV:13c, 23c, 103c, 165a, 531b, V:48c, 166c, 172c, 329b, 329c, VI:401c, 546c, VII:5c, 220b, 306a, 458a, 496b, 533a.

İlgili maddeler:

Çukur Hamam II:538a
Fatih Darüşşifası III:264a
Gülustu Kadın Efendi Türbesi III:445b
Havariyun Kilisesi IV:23c
Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366a
Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a
Sinan-ı Atik VII:5c

Fatih Kütüphanesi V:173c.

Fatih Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Kâzım Karabekir, Menderes, Nene Hatun mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.830'dur.

Fatih Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Kanarya Mahallesi, Yeni Mahalle, Bakırköy İlçesi, Marmara Denizi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.494'tür.

Fatih Mescidi (Üsküdar) *mad. III:270b.*

Fatih Mescidi (Yedikule Hisarı)

İlgili madde:

Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Fatih Mevlevîhanesi *bak.* Âbid Çelebi Tekkesi

Fatih Mitingi *mad. III:271a*, IV:343b, V:351b, VI:20b, VII:67a.

Fatih Müzesi II:519b.

Fatih Nüfus Müdürlüğü Binası II:414c.

Fatih Sultan Mehmed *bak.* Mehmed II

Fatih Sultan Mehmet Köprüsü *mad. III:271c*, II:289b, 499a, IV:275a, VI:468b, VII:534b.

Fatih Suyolu III:525b.

Fatih Tiyatrosu 1959'da İstanbul'daki Oda Tiyatrosu'ndan ayrılan bir grup oyuncunun kurduğu tiyatro topluluğu. Fatih'te Akdeniz Caddesi'yle Vatan Caddesi'nin kavşağındaki Kamer Düğün Salonu'nun altındaki sahnede oyunlarını sergilediler. Oyuncu-

ları arasında Orhan Çubuklu, Saime Bekbay, Tolga Tiğin, Baki Tamer, Yağmur Atsız, Oğuz Oktay yer alıyordu. Mina Urgan'ın A. Salacrou'dan çevirdiği *Yalnız Değiliz* ile Courteline'den çevirdiği *Büyük Dertler* oynadıkları on oyundan ikisidir.

Fatih ve İstanbul *mad. III:272a*, 306a.

Fatin (?, Drama - 1866, İstanbul) Asıl adı Davud olan Fatin küçük memurluklarda bulundu. Kısaca "Fatin Tezkiresi" denen, *Tezkire-i Hâtimetü'ş-Şûara* adlı eseri, *Sefaî* ve *Salim* tezkirelerini tamamlar ve 1722'den 1850'lere değin yaşamış şairlerin biyografilerini verir. Göksu Mezarlığı'na gömülmüştür.

Fatinoğlu, Abidin Nesimi (1909, İstanbul - 1991, İstanbul) Siyaset ve fikir adamı. İstanbul Erkek Lisesi'ni ve Yüksek Mühendis Mektebi'ni bitirdi. *Yeni Yol, Yeni Ses* dergilerinde toplumcu görüşleri savunan yazılar yazdı. 1942'de sıkıyönetimce Bilecik'e sürgün edildi. Sürgünden sonra *Başlangıç* ve *Milli Mücadele* dergileriyle kendi yayımladığı *Beşer* adlı dergide makaleler yazdı. 1960'tan sonra Aziz Ziya Sıradağlar, Mihri Belli ve Fehmi Yazıcı ile birlikte *Yeni Yol, Yeni Yolda Birlik, Yeni Dünyada Birlik* dergilerini çıkardı. 1939-1979 arasında yayımladığı çeşitli kitapları vardır. Anılarını *Yılların İçinden* (1977) başlığıyla yayımladı.

V:169b.

Fatma Aliye *mad. III:272b*, II:421a, III:548a, IV:350b, 354b.

Fatma Baise Hanım (ö. 1895) IV:9a.

Fatma Fahrünnisa III:548a.

Fatma Fuad IV:346b.

Fatma Hanım Sultan (Hümaşah Sultan'ın kızı) VII:70a.

Fatma Hanım Sultan Türbesi *bak.* Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi

Fatma Hatun (ö. 1825) V:360c.

Fatma Hatun Camii VI:491c.

Fatma Hatun Mescidi *bak.* Bağodaları Mescidi

Fatma Nesibe Hanım IV:350c.

Fatma Nigâr III:546c.

Fatma Sultan (II. Bayezid'in kızı) I:365a.

Fatma Sultan (ö. 1553, I. Selim'in kızı) VI:500c.

Fatma Sultan (ö. 1580, II. Selim'in kızı) VI:504b, VII:20b.

Fatma Sultan (III. Murad'ın kızı) V:503a, VI:399b.

Fatma Sultan (I. Ahmed'in kızı) I:129a, V:97a.

Fatma Sultan (IV. Mehmed'in kızı) V:344b.

Fatma Sultan (ö. 1733, III. Ahmed'in kızı) *mad. III:273a*, I:191a, II:163c, 169c, III:273c, IV:126c.

Fatma Sultan (ö. 1825, II. Mahmud'un kızı) VI:40b.

Fatma Sultan (ö. 1830, II. Mahmud'un kızı) VI:40b.

Fatma Sultan (Abdülmecid'in kızı) I:47b, 198b, II:34c.

İlgili madde:

Fatma Sultan Camii III:273c

Fatma Sultan Camii (Eminönü) *mad. III:273c*, 448a, V:355c.

Fatma Sultan Çeşmesi Silivrikapı ile Mevlanakapı arasında, Yayla'da, Alyanak Sokağı'ndadır. I. Süleyman'ın (Kanuni) oğlu Şehzade Mehmed'in kızı Hümaşah Sultan'ın kızı Fatma Sultan tarafından 981/1573'te yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan bir yapıdır. Oymalı aynataşının yanlarında tas koymak için iki oyuk vardır. Teknesi toprağa gömülmüştür.

Fatma Sultan-İbrahim Paşa Suyolu III:80c.

Fatma Sultan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Neslişah, Mimar Sinan, Arpa Emini, Beyazıt Ağa mahalleleri ve Zeytinburnu, Eyüp ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.641'dir.

Fatma Sultan Mescidi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, Kara Ahmed Paşa Külliyesi'nin doğusunda, Yenibahçe Vadisi'ne inen yamaçtadır. I. Selim'in (Yavuz) (hd 1512-1520) kızı ve Sadrazam Kara Ahmed Paşa'nın eşi Fatma Sultan tarafından yaptırılmıştır. 1940'lı yıllardan itibaren boş olarak duran yapı bakımsızlıktan harap olarak dört duvar halinde kalmış, 1971'de mahalli bir dernek tarafından eski duvarları muhafaza edilerek üstü betonla kapatılmış, kiremit kaplı bir çatı ile örtülerek ihya edilmiştir. Mimari bakımdan dikkate değer bir özelliği yoktur. Minaresi, kürsü ve pabuç kısımlarında görülen tek sıra taş ve tuğla karma teknikte duvar örgüsünden anlaşıldığına göre, oldukça itinalı bir işçilikle yapılmış, fakat yalnız taş olan gövde kısmı orantısız biçimde çok kısa kalmıştır. Bu bodur gövde üzerinde barok profilli bir çıkıntıya oturan şerefe ve üstündeki petek kısımları, esasında minarenin çok daha uzun olduğu ve bilinmeyen bir tarihte yıkıldığından (belki 1766'daki depremde), boyu kısaltılmış ve oranları bozulmuş halde tamamlandığını gösterir. Öncekine nazaran 1971 tamirinde ise minare külahına daha değişik bir biçim verilmiştir.

Fatma Sultan Sarayı III:70c, V:183a.

Fatma Sultan Türbesi *bak.* Sultanzade Mehmed Bey Türbesi

Fatma Şadiye Hanım IV:345a.

Fatma Şebsafa Hatun (ö. 1805)

İlgili madde:

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a

Fatma Şerife Hanım

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Fatma Zehra Hanım (ö. 1885) II:566c, V:267a, VI:252b, VII:307b.

Fauvel, Louis-François Sebastian III:420a, IV:66b.

Favray, Antoine de (1706, Bagnolet - 1791 Malta) Fransız ressam. Roma Akademisi'nde, Jean François de Troy'un öğrencisi oldu. 1762'de İstanbul'a geldi. Galata'dan yaptığı birçok İstanbul peyzajının yanısıra "Kaptan Paşa Kalyonu'nun Kente Girişi" adlı tablosuyla büyük ün kazandı. Doğu kıyafetlerinin ağırlıkta olduğu eserlerinde sarayda huzura kabul sahnelerini işlemiştir. 1768 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar İstanbul'da kalan Favray'ın İstanbul konulu tabloları "Beykoz Çayırı'ndan Görünüş", "Haliç'in Bitimindeki Derelerden Görünüş", "Rumelihisarı'ndan Boğaziçi'ne Bakış", "İstanbul'da Hipodrom Sokağı", "Haliç'ten Görünüş" adlarını taşır.

Fayton Körüklü, üstü açık, atlı binek arabası. İstanbul'a Abdülmecid döneminde (1839-1861) gelmiştir. Başlangıçta saray ve konak arabası olarak kullanılmış, zamanla yaygınlaşmış, Abdülaziz döneminde (1861-1876) kira faytonları da ortaya çıkmıştır. Fayton, otomobillerin yaygınlaşmasıyla birlikte kullanımdan düşen landon ve kupalara göre daha fazla direnmiş, 20. yy'ın ortalarına kadar özellikle Kadıköy, Üsküdar, Pendik gibi Anadolu yakası semtleriyle Boğaziçi'nde ve Yeşilköy, Bakırköy gibi merkezden uzak semtlerde varlığını korumuştur. Günümüzde fayton yalnızca Adalar'da gezi ve ulaşım aracı olarak kullanılmaktadır.

Fazıl (ö. 1810, Enderunlu) *mad. III:274a*, II:286a, 501c, III:67b, IV:256a, VI:300b, VII:151a.

Fazıl Ahmed (ö. 1889, Şeyh) IV:74b.

Fazıl Ahmed Paşa (Köprülüzade) I:189c, III:289a, IV:129c, V:89a, 90b, 90c, 342c, VI:56b, VII:465a.

İlgili maddeler:

Köprülüler V:91c

Vezir Hanı VII:382c

Fazıl Ali Efendi (ö. 1609) V:384a.

Fazıl Mehmed Efendi (ö. 1687) IV:373a.

Fazıl Mustafa Paşa (ö. 1691, Köprülüzade) I:109a, 154c, V:90c, 343c, VII:90a, 91c.

İlgili madde:

Köprülüler V:91c

Fazıl, Necip (ö. 1983) IV:486a.

Fazilet Hanım Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda, Hamamönü (eski voli yeri) mevkiindedir. Şeyhülislam Yasincizade Abdülvehhab Efendi Yalısı'nın yerine yapılmıştır. Geçirdiği res-

torasyon sonucu modern bir görünüm kazanmış olmasına karşın, 1971'de 2. grup tarihi eser olarak korumaya alınmıştır.

Fazlı Ebu Abdullah Muhammed bin Süleyman el-Cezulî VII:141a.

Fazlı Paşa (Damat) (?, ? - 1657, Edirne) Vezir. Anadolu beylerbeyliği, musahiplik ve kaptan-ı deryalık gibi görevlerde bulundu. Eflâk-Boğdan'daki ayaklanmanın bastırılması sırasında rüşvet aldığı gerekçesiyle öldürüldü. Sultanahmet'te Binbirdirek'te görkemli bir sarayı vardı.

IV:129b.

Fazlı Paşa Hanı II:331a.

Fazlı Paşa Sarayı Sultanahmet'te Binbirdirek'te Vezir Fazlı Paşa'nın sarayı. 1748'de harap durumdaydı ve Nuruosmaniye Külliyesi'nin yapımı sırasında temel kazısından çıkan toprakların üzerine dökülmesiyle tamamen gömüldü.

II:232c.

Fazlı Paşa Sarayı Mescidi *bak.* Fuad Paşa Camii

Fazlî (?, İstanbul - 1564, Kütahya) Divan şairi. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) bazı şehzadelerin divan kâtipliğinde bulundu. Reisülküttablığa kadar yükseldi. Kara Fazlî olarak bilinen şairin *Gül ve Bülbül, Hüma ile Hümayun* adlı mesnevileri bulunmaktadır.

Fazlullah (ö. 1636, Hace) VI:36b.

Fazlullah Efendi (ö. 1709, Seyyid) VI:34a, 36b.

Febvre, Marchese III:216c.

Fecr-i Âti *mad. III:275a*, I:137b, IV:461a, 462c, VI:190b, 536b.

Fedâ'î I:361a.

Fedailer Cemiyeti VII:17c.

Fedekâran-ı Millet Cemiyeti Ağustos 1908'de kurulan örgüt. Merkezi Gedikpaşa, Tahta Minare Mahallesi, Fazlı Paşa Karakolu Sokağı, no. 3'teydi. Kurucuları, Avnullah Kâzımî (reis), Esad Bey (kâtib-i umumi), Ali Vefa (muhasip üye) ve Dr. Ali Saib, Abdülkadir Kadri, Hacı Cemal, Sandık Emini Asitâneli Behçet, Ertuğrul Şakir Bey'di. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yurtdışına kaçmış olan ve "Hürriyet'in ilanı" ile birlikte ülkeye geri dönenlerin önayak olduğu bir kuruluştu. Ağırlıklı olarak, eski kaçak ve sürgünlerle hükümlüler için para toplamaya yönelen ve adı zaman zaman şantaj söylentilerine karışan cemiyet *Hukuk-u Umumiye* gazetesini çıkarmış, 1908 seçimlerine ilgisiz kalmış, İttihad ve Terakki'ye muhalefet etmiş, aynı yıl Rum azınlıkları İttihad ve Terakki'ye karşı tahrik ettiği gerekçesiyle merkezi basılarak 40'a yakın kişi tutuklanmıştır. Hükümet tarafından silah dağıtma, fedai atama, şantaj vb eylemlerle suçlanan cemiyet 1909'daki Otuz Bir Mart Olayı'ndan sonra siyasal sahneden silinmiştir.

VII:18b.

Fehim Efendi ve Arkadaşları Osmanlı Komedi Kumpanyası II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ahmet Fehim Efendi tarafından kuruldu. Ömrü ancak birkaç ay süren toplulukta Hakkı Necip, Raşit Rıza, Komik Fahri, Tolayan, Baltazar ve Hekimyan gibi oyuncular yer alıyordu.

Fehim Paşa (Onikiler'den) IV:322b, VI:132a.

Fehim Paşa (1873, İstanbul - 1908, Yenişehir) Başhafiye. II. Abdülhamid'in (hd 1876-1909) sütkardeşi Esvapçıbaşı İsmet Bey'in oğludur. Bu sayede sarayın himayesinde yetişti. 1894'te Mekteb-i Harbiye'nin zadegân sınıfını bitirdi. 1895 ve 1896'da Ermeni olaylarından sonra İstanbul'da daha da artan baskı rejiminde hafiye örgütünün önde gelen kişisi oldu. 1898'de paşa rütbesi verildi. Elde ettiği güçle kabadayılarla da işbirliği yaparak bir haraç ve zorbalık ağı oluşturdu. Yarattığı olaylar büyük tepkilere yol açınca 1907'de Bursa'ya sürüldü. Orada da bu yolda çalışmalar yaptı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı üzerine Bursa'dan Bilecik'e doğru kaçarken Yenişehir'de halk tarafından linç edildi.

III:494a.

Fehime Hanım Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, İncirköy'dedir. 19. yy yapısı olup, yığma taş tekniğinde subasmanı ve servis katı üzerine ahşap olarak inşa edilmiştir. Tahir Paşa Yalısı'nın müştemilatı olan yalı 20. yy'ın başında onarım görmüş ve yapıya prontonlu bir çatı eklenmiştir.

Fehmi Efendi (ö. 1935, Hacı Zakirbaşı) VII:8b.

Fehmi Efendi (ö. 1942) III:58c.

Fehmi Ege Orkestrası VI:296a.

Fehmi Lokantası VI:9b.

Fekete, Lajos II:78a.

Felek III:190b.

Felek, Burhan *mad. III:276b*, I:256c, 373b, 413a, II:128b, III:330c, 377a, IV:232c, V:169c, VII:42c, 202b, 350a.

Felek, Hüdai I:256c.

Felekyan, Heranuş-Mari (1880, İstanbul - 1936, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Şair ve eğitimci Simeon Felekyan'ın (1824-1904) kızıdır. II. Abdülhamid döneminde tiyatro temsilleri kısıtlanınca, kız kardeşi Vartiter Felekyan'la (1869-1952) Kafkasya'da ve İran'daki topluluklarda çalıştı. II. Meşrutiyet'ten sonra İstanbul'a dönerek, Türkçe ve Ermenice temsillere katıldı. Toto Karaca'nın (1912-1992) annesidir.

Felekyan, Roza (1869, İstanbul - 1952, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Tiyatro çalışmalarına Tanzimat döneminde başladı. Felekyan Temsil Heyeti adlı topluluğu kurdu. 1908'den sonra Burhanettin Tepsi Topluluğu'nda sahneye çıktı. Darülbedayi'ye girdi. Muhsin Ertuğrul yönetimindeki Ferah Topluluğu'na katıldı ve Ertuğrul'un 1922'de çevirdiği *Şişli Güzeli Mediha Hanımın Facia-i Katli* adlı filmde oynadı.

Feminist IV:353c.

Fen Lisesi IV:257a.

Fenaî Dede Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, II. Mehmed (Fatih) döneminden (1451-1481) kalma bir ziyaretgâhtır. Bütün hastalara şifa bahşettiğine inanılırdı. Halk arasındaki söylenceye göre II. Mehmed'in fenercisiydi. Kabirdeki defne ağacından yaprak koparıp vücudun bir yerinde saklamanın sağlık getirdiği rivayet edilirdi. Kötürümlerin, sakatların, geç yürüyen çocukların, bu türbeye götürüldükten sonra yürüdüklerine, hastaların iyileştiğine dair hikâyeler anlatılırdı. Geceleri kabre ibrikle su ve bir havlu koyma geleneği vardı.

Fenaî Tekkesi *bak.* Yaldızlı Tekke

Fenaîlik

İlgili maddeler:

Celvetîlik II:394b

Yaldızlı Tekke VII:414c

Fenarî (Molla) II:389b, 539a, III:307a.

İlgili madde:

Fenarîzadeler III:278c

Fenarî İsa Camii *mad. III:277b*, II:255c, V:20a, 291b, 491c, VII:5b.

Fenarî Mescidi Rumeli Hisarı'nın içinde, batı surlarına yakın kısımda, sadece minaresinin bir kısmı kalmış olan mescidin bânisinin Şeyhülislam Molla Fenarî Efendi (ö. 1431) olduğu ileri sürülür. Bir sarnıcın altyapı oluşturduğu mescidin 10,62x10,67 m boyutlarında bir yapı olduğu temel kalıntılarından ölçülmüştür. 1956'da bu kalıntıların üzeri kapatılmıştır. 1917 haritasında mescit "yanmış" ibaresiyle işaretlenmiştir. Bugün mevcut durumdaki minaresi; kare planlı, kesme taş ve tuğla işçiliği olan bir kaide, baklavalı bir küp ve bileziğin ardından tamamen tuğladan silindirik bir gövdeye sahiptir. Şerefe ve yukarısı bulunmayan minaresinin merdiven basamakları ahşaptı.

Fenarîzade Mescidi *bak.* Çatalçeşme Mescidi

Fenarîzadeler *mad. III:278c.*

Fenâyî Tekkesi (Fındıkzade) VII:7b.

Fener *mad. III:279a*, 502a, VI:249a, VII:497a.

İlgili maddeler:

Abdülezel Paşa Caddesi I:29c

Fener Rum Erkek Lisesi III:283a

Fenerliler III:288a

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348a

Panayia Muhliotissa Kilisesi VI:214a
Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:351c
Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44a
Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246c
Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VII:489b
Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a
Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi VII:491b
Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532b

Fener Bahçesi *mad. III:281b*, 283b.

İlgili madde:
Bahçeler I:542c

Fener Eğlencesi 19. yy'ın ikinci yarısında, arabalarla Fenerbahçe'de yapılan gezintilere verilen ad. Erkekler ve kadınlar zamanın modasına uygun giysilerle çekçek, paraşol, fayton, brik, kupa, lando, yarım lando, tek atlı veya çift atlı arabalar hattâ bağ arabaları ile Fenerbahçe'ye gelirler; hava alırlar ve buradaki kalabalığı seyrederlerdi. Kadınlar çarşaflı, yeldirmeli, yaşmaklı olarak arabalarda otururlar, erkekler ise piyasa yapar gezerlerdi. Yer yer aile sofrası kurulup piknik yapılması, dolma, helva, yemiş yenmesi de âdetti.

Fener Erkek Lisesi Mezunları Cemiyeti 6 Şubat 1946'da, Fener Rum Erkek Lisesi mezunları arasındaki dayanışmayı güçlendirmek ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Fener'de, Sadrazam Ali Paşa Caddesi'ndeydi. Yöneticileri Aleksandros Yatropulos (başkan), Edisea Mavridis, Aleksandros Hacopulos, Miltiadi Camleos, Efdin Yordanidis, Stelyo Melahrinos'tu.

Fener Evi III:232c.

Fener İdaresi III:23b.

Fener İskele Gazinosu III:379b.

Fener İskelesi IV:200b.

Fener Kapısı *bak.* Surlar

Fener Kapmak İstanbul çocuklarının ramazan gecesi oyunlarındandı. Bu oyuna katılanlar, sokak başlarına, köşelere dağılırlar, aralarından biri, sessizce gezip uzaktan fenerle gelenleri inceler, bunlar arasında feneri kapılabilecek, yaşlı, saf, şaka kaldırır birini görürse, çocuklar arasındaki anlaşmaya göre parolayı bağırır, pusuda bekleyenlerden biri usulcacık adamcağızın arkasına yanaşıp işkembe, muşamba, teneke, kâğıt her ne türdense fenerini kapıp kaçardı. Fakat fenerle gelen, eğer korkulup çekinilecek birisiyse o zaman aksi parola verilir, çocuklar saklandıkları köşelerden çıkmazlardı. Bazı geceler ise çocuklar sokaklarda dolaşıp fener kapabileceklerini hatırlatan *Bakkalda üzüm / Fenerde gözüm / Bakkalda kursak / Feneri vursak* tekerlemesini söylerlerdi.

Fener Köşkü *mad. III:282a*, 281c, 283c, IV:71c.

Fener Rum Erkek Lisesi *mad. III:283a*, 281a, VI:348b.

Fener Rum Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi

Feneraki III:284b, VII:497b.

Fenerbahçe *mad. III:283b*, II:482b, III:25a, IV:71b, 331b, 534c, VII:497b.

İlgili maddeler:
Belvü Otel ve Gazinosu II:153a
Fener Bahçesi III:281b
Fener Köşkü III:282a
Fenerbahçe Feneri III:285c
Hieria Sarayı IV:71b
İstanbul Yelken Kulübü IV:251a
Jean Botter Köşkleri IV:318b
Villa Mon Plaisir VII:389b

Fenerbahçe Askeri Hastanesi I:349b.

Fenerbahçe Feneri *mad. III:285c*, 23b, 283b, 465c.

Fenerbahçe Köşkü IV. Murad (hd 1623-1640) tarafından Fenerbahçe'de yaptırılan köşk. Küçük ve şirin bir binaydı. I. Mahmud döneminde (1730-1754) harap olmuştu.

Fenerbahçe Orduevi VI:135c.

Fenerbahçe Spor Kulübü *mad. III:286b*, II:75b, 126c, 482b, III:286b, 346a, 533a, V:79b, VII:42a, 244b, 322c.

İlgili maddeler:
Arıcan, Fikret I:301a
Arman, Cihat I:312c
Ayad, Fahri I:435c
Ayetullah Bey I:484a
Babahindi Süha I:518a
Bartu, Can II:67a
Baydar, Alaeddin II:81a
Cihanoğlu, Said Salahaddin II:433c
Fenerbahçe Stadyumu III:287a
Gürsoy, Bedri III:457a
Küçükandoniadis, Lefter V:154c
Sarıalp, Ruhi VI:465a
Uluğ, İsmet VII:322c

Fenerbahçe Stadyumu *mad. III:287a*, IV:176b, V:140a.

Fenerbahçe Vapuru *mad. III:287c*, I:541c, III:97b, IV:33b.

Fenerliler *mad. III:288a*, 280a, IV:186b.

İlgili madde:
Rumlar VI:362c

Feneryolu Kadıköy İlçesi'nde, Selamiçeşme ile Kızıltoprak arasında ve caddenin her iki yanında yer alan, kuzeyde demiryoluna, güneyde ise Cemil Topuzlu Caddesi'ne kadar uzanan semt. 1873'te demiryolu açıldıktan sonra, Fenerbahçe Mesiresi'ne gitmek isteyenler için 1880-1890 arasında bu istasyonu Fenerbahçe Burnu'na bağlayan tali bir demiryolu hattı yapılmış, istasyonun adı Feneryolu kalmıştır, semtin adı da buradan gelmektedir. Fenerbahçe'ye tramvay seferlerinin konulmasından sonra terk edilen bu demiryolu uzun süre sonra kaldırılmıştır. Feneryolu kapsamına giren ve Bağdat Caddesi üzerinde kuzeybatıya doğru Kızıltoprak istikametindeki mevki ise "Konak" diye adlandırılmaktadır. Feneryolu'ndaki hızlı yapılaşma Bağdat Caddesi'nin yeniden düzenlenmesinden sonra, 1960'lı yıllarda başlar. Feneryolu Mahallesi'nin nüfusu (1990) 28.706'dır.

I:529c.

İlgili madde:
Feneryolu Camii III:290b

Feneryolu Camii *mad. III:290b*, 135c.

Fenik, Faruk III:331b.

Fenik, Suat III:331a.

Fenikeliler II:301b.

Fenmen, Refik IV:238b.

Fennî (ö. 1745) *mad. III:291a*, I:72b, 313c, II:501c, III:66b, VI:409c.

Fennî Çelebi III:235b.

Ferace Çarşaftan önce kadınların örtünme amacıyla giydiği; çuha, sof ve diğer fantezi kumaşlardan dikilen bir üstlük. Ferace, önce İstanbullu hanımlar için, Avrupalı kadınların giydiği mantoda ufak tefek değişiklikler yapılarak yaratılmıştı. 19. yy'ın sonlarına doğru yerini çarşafa bırakmış ve giderek unutulmuştur.

Ferah Haftada üç kez yayımlanan tiyatro dergisi. Sahibi Kevakibîzade Selahaddin'di. 57. sayısı 1914'te yayımlandı.

Ferah Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bulgurlu, Kısıklı, Emniyet, Küplüce, Kirazlıtepe, Güzeltepe, Yavuztürk mahalleleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.028'dir.

Ferah Sezonu III:60c.

Ferah Sineması III:60c.

Ferah Tiyatrosu *mad. III:291b*, 60b, V:95b, VI:70a, 134a, VII:114c, 145c, 393b.

Ferah Vapuru 1887'de, İngiltere'de inşa edildi. 257 grostonluktu. 57,9 m uzunluğunda, 6,4 m genişliğinde, 2,3 m derinliğindeydi. Tek bir buhar makinesi olup yandan çarklıydı. Asıl adı "Tantallon Castle" idi. 9 yıllık bir tekne iken İdare-i Mahsusa tarafından satın alınarak daha çok Köprü-Kadıköy seferlerinde kullanıldı.

Ferahâbâd Beşiktaş'ta Damat İbrahim Paşa'nın (ö. 1730) kasrı. Bu kasırda çırağan âlemleri düzenlenir, zaman zaman bu eğlencelere III. Ahmed de katılırdı. Daha sonra yerine Çırağan Sarayı yaptırılmıştır.

Ferahâbâd Bahçesi II:206c, IV:384b.

Ferahevler Sarıyer İlçesi'nde Yeniköy'ün yukarı kesimlerine düşen sırtlarda yer

alan ve yeşil alanların çeşitli yollardan iskân edilmesiyle ortaya çıkmış yeni bir yerleşim yöresinin adıdır. Güneyinde İstinye sırtları, batısında ise Çamlık adlı bir mevki bulunur. Buradan itibaren batıya doğru Fatih Ormanı uzanır. Ferah Evler Mahallesi'nin nüfusu (1990) 7.749'dur.

Ferahfeza Kasrı II:206c.

Ferahî Fes tablası üstüne dikilen ve fesin sürekli olarak kalıplı durmasını sağlayan yuvarlak kesilmiş, sarı pirinç levha. Genellikle fes kalıplatma masrafından kaçınanlarca kullanıldı ve zamanla unutuldu. Ancak asker feslerinde 1908'e kadar kullanılmaya devam edildi. Çocuk feslerinde ise pirinç yerine mukavvadan kesilmiştir.

Feraud, G. M. III:360c.

Feray, Ayfer I:205c, VI:80c.

Ferdi, Recep IV:223a.

Fergan, Eşref Edib (1882, Serez - 1971, İstanbul) Gazeteci. Hukuk öğrenimi gördü. II. Meşrutiyet'in ilanının hemen ertesinde Mehmed Akif (Ersoy) ve Ebulula (Mardin) ile birlikte *Sırat-ı Müstakim* dergisini kurdu. 1912'de adını *Sebilü'r-Reşad*'a çevirdi. İttihad ve Terakki ile tam anlamıyla uyuşamadığı için dergisi birkaç kez kapatıldıktan sonra 1916'da iki yıl ara verdi. Mütareke'de yeniden başladığı yayınını, Mehmed Akif ile birlikte Ankara'ya geçerek orada sürdürdü. Halkı Milli Mücadele'ye desteğe davet etti. 1923 başında İstanbul'a döndü ve yayına burada devam etti. 1925'te dergi kapatılınca Âsar-ı İlmiye Kütüphanesi adıyla yayıncılığa yöneldi. *İslam-Türk Ansiklopedisi*'ni yayımladı (1941-1948). Çok partili dönem gelince yeniden *Sebilü'r-Reşad*'ı çıkardı (1948). Dergiyi 1966'ya kadar yaşattıysa da ilk dönemdeki kadar etkili olamadı.

VI:482b.

Ferhad Paşa (I. Süleyman'ın [Kanuni] sadrazamlarından) IV:481a.

Ferhad Paşa (ö. 1575, Vezir, hattat)

İlgili madde:

Ferhad Paşa Camii III:291c

Ferhad Paşa (?, ? - 1595, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, Rumeli beylerbeyliği ve İran serdarlığının ardından 1591'de sekiz ay sadrazamlık yaptı. III. Mehmed'in tahta çıkmasıyla 1595'te yeniden sadrazamlığa getirildi. Eflâk Voyvodası Mihal'le anlaştığı gerekçesiyle görevden alınarak boğduruldu.

II:206a, V:334a, 501b.

İlgili madde:

Ferhad Paşa Türbesi III:292b

Ferhad Paşa Camii *mad. III:291c.*

Ferhad Paşa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Demirkapı civarında, Dâye Hatun Mahallesi'nde bulunuyordu. 19. yy'ın başlarında yıkılmış durumda olduğu tespit edilen yapının mimarisi hakkında bilgi olmadığı gibi bulunduğu yer dahi tam olarak bilinmemektedir.

Ferhad Paşa Türbesi *mad. III:292b.*

Ferhat Paşa Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Büyük Bakkalköy, Fındıklı mahalleleri ve Kadıköy, Ümraniye ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.006'dır.

Ferhatpaşa Otogarı VI:181a.

Feri (Madam) III:293b.

Ferid Efendi (ö. 1908, Şeyh) III:531a.

Ferid Halid Paşa VII:255b.

Ferid Paşa (Damat) (1853, İstanbul - 1923, Nice) Sadrazam. Diplomatik görevlerde bulundu. VI. Mehmed'in (Vahideddin) kız kardeşi Mediha Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı ve ilk başkanlığını yaptı. Mondros Mütarekesi'nden sonra aralıklarla beş kez sadrazamlığa getirildi. Hariciye nazırlığının yanısıra son iki hükümetin de harbiye nazırlığını üstlendi. Kurtuluş Savaşı'nı engellemeye yönelik girişimlerde bulundu. Sevr Antlaşması'nın hazırlıklarına katıldı. Eylül 1922'de ailesiyle birlikte Fransa'ya kaçtı.

II:34c, 60b, V:351a, 352b, VII:296a.

İlgili madde:

Baltalimanı Sahilsarayı II:34c

Ferid Paşa Konağı *mad. III:292c.*

Feridun Ahmed Paşa (Nişancı) (?, ? - 1583, İstanbul) Tarihçi. 1552'de Sokollu Mehmed Paşa'nın hizmetine girdi. Reisülküttablık ve nişancılık görevlerinde bulundu. Kuruluştan III. Murad'ın tahta çıkışına (1574) kadarki dönemde verilmiş fermanları ve buyrultuları kapsayan iki ciltlik *Münşeatü's-Selatin* adlı yapıtı, Osmanlı tarihinin en önemli kaynaklarından biri sayılır.

III:168b, 170c, 293a, V:453c.

İlgili madde:

Feridun Ahmed Paşa Türbesi III:293a

Feridun Ahmed Paşa Türbesi *mad. III:293a.*

Feridun Bey (Nişancı) *bak.* Feridun Ahmed Paşa

Feridun Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Sultaniye'deydi. Yaklaşık 1.500 m²'lik arsada kurulu olan yalı yıkılmıştır. Doldurma arazi üzerinde kare planlı iki katlı bir yapıydı.

Feridun Paşa Bahçesi III:170c.

Feridun Paşa Camii Üsküdar İlçesi'nde, Karacaahmet civarında bulunuyordu. Feridiye Camii olarak da bilinir. Feridun Paşa tarafından 19. yy'da inşa ettirilmiş olan bu küçük mescidin duvarlarının kâgir, çatısının ahşap ve üzerinin kiremit kaplı olduğu, minaresinin gövdesinin ise tamamen tuğla malzeme ile inşa edildiği bilinmektedir. Günümüze ulaşmamıştır.

Feridun Şerifzade V:489b.

Feriha Kâmran IV:346a.

Feriköy *mad. III:293a*, 383a, VII:186c, 499c.

İlgili maddeler:

Akın Sineması I:157b

Behram Çavuş Camii II:123a

Dodeka Apostoli Kilisesi III:74a

Saint Michel Lisesi VI:415c

Feriköy Camii *bak.* Behram Çavuş Camii

Feriköy Gençlik Kulübü *mad. III:293c.*

Feriköy İclaliye Kulübü *bak.* Feriköy Gençlik Kulübü

Feriköy İdman Yurdu *bak.* Feriköy Gençlik Kulübü

Feriköy Mecruhin Hastanesi I:349c.

Feriköy Mezarlığı V:444c.

Feriköy Özel Ermeni Ortaokulu III:293b.

Feriköy-Şişli İdman Yurdu *bak.* Feriköy Gençlik Kulübü

Ferit Hasan (1871, İstanbul - 1918, İstanbul) Matematikçi. 1890'da Darüşşafaka'yı bitirdi. Paris'te telgraf mühendisliği eğitimi gördü. Darüşşafaka ve Darülmuallimin'de matematik öğretmenliği yaptı. Telgraf Fabrikası, Darphane ve İtibar-ı Milli Bankası müdürlüklerinde bulundu. Son Meclis-i Mebusan'a İstanbul mebusu seçildi.

Ferit İbrahim III:331a.

Fer'iye Faciası Abdülaziz'in tahtan indirildikten sonra Fer'iye Sarayı'nda intihar etmesi ya da bir iddiaya göre öldürülmesi üzerine bazı Osmanlı kaynaklarının bu olaya verdikleri ad.

Fer'iye Karakolu *mad. III:293c.*

Fer'iye Sarayları *mad. III:294a*, I:250a, II:505a, III:293c, 370c, IV:327b.

Fermene Kaytanla işlenmiş, çuha ve abadan kesilen, kolsuz, vücuda yapışan ve önden çapraz kavuşturulan yelek. Halk ve esnaftan kimselerle tulumbacılar tarafından sevilerek kullanılmıştır. Galata'da bir sokak fermeneci esnafının bulunduğu yer olarak bugün de bu adı taşımaktadır.

Fermeneciler II:476a.

Ferrario, G. VI:298a.

Ferriol, Charles de IV:418c.

Ferruh Ağa

İlgili madde:

Ferruh Kethüda Camii III:294b

Ferruh Efendi Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca-Hisar yolu, no. 42'dedir. 19. yy yapısı olup ahşap/bağdadi tarzda inşa edilmiştir. İlk sahibi Teşrifatçı Ferruh Efendi'den sonra Şamlı birine, 1912'de Ahmed Tanrısever'e geçmiştir. İki katlı harem bölümünün güney,

kuzey ve güneybatı cephelerinde çıkmaları vardır. Semer tarzı yüksek kiremit çatılı olup, yalının köşelerinde kalın direkler ve dövme çiviler kullanılmıştır. Selamlık bölümü ile ahşap/bağdadi ince uzun bir bina olup altında kayıkhane vardır.

Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi *mad. III:294b,* II:11a, VII:239b, 446b.

İlgili madde:

Sünbülîlik 107c

Fersan, Fahire III:295c, 296a, IV:519b, VI:496c.

Fersan, Refik *mad. III:295c,* II:80c, 143c, 401c, III:546c, IV:519b, V:140a, 410b, 534a, VI:161c, 199a, 294c, 496c, VII:137c.

Fersoy, Orhan Cemal (1923, Bursa - 1983, İstanbul) Avukat, gazeteci ve yazar. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 1979'da Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğine seçildi ve milli eğitim bakanlığı (1979-1980) yaptı.

İlgili madde:

Feshane III:297b

Fes *mad. III:296b,* I:3c, V:257c, VII:385a.

Fes Boykotu *mad. III:297a.*

Fes ve Melbusat-ı Askeriye Fabrikası III:298a.

Fesahat Usta

İlgili madde:

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi IV:36c

Feshane *mad. III:297b,* I:3b, 23b, 558b, II:193a, 536b, III:16a, 86a, 86b, 86c, 209a, 297a, 424b, IV:185b, 546a, VI:437c, 531c, 535c.

Feshane Mensucat TAŞ III:298a.

Fesquet, Frederic Goupil III:329c.

İlgili madde:

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı IV:229c

Festivaller III:144a.

Fetgeri, Mehmed Ali I:360a, II:167c, 168a.

Fethi Ahmed Paşa (ö. 1858, Tophane Müşiri) *mad. III:298b,* I:118c, 307c, II:97a, III:32b, 90b, 299b, 500b, V:265b, VI:23c, 487a, VII:180c, 471c.

İlgili madde:

Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299c

Fethi Ahmed Paşa Yalısı *mad. III:299a,* V:146c, VII:347c, 421a.

Fethi Bey (1891, İstanbul - 1913, Taberiye/Şam) Pilot. Heybeliada Bahriye Mektebi'ni bitirerek deniz subayı oldu. 1911'de pilot olarak yetiştirilmek üzere İngiltere'ye, Bristol Uçak Fabrikası'na gönderildi. Döndüğünde yüzbaşılığa terfi ettirildi. Şubat 1913'te İstanbul-Kahire uçuşunu gerçekleştirmek üzere Fethi Bey ve Sadık Bey Muavenet-i Milliye, pilot Nuri Bey ve yardımcısı da Prens Celalettin adlı uçaklarla yola çıktılar. Hava koşullarının bozukluğu nedeniyle Nuri Bey'in uçağı geri döndü. Fethi Bey'in uçağı ise Şam yakınlarındaki Taberiye'de düştü. Fethi ve Sadık beyler ilk hava şehitleri oldular. Anılarına İstanbul Saraçhanebaşı'nda kırık sütunlu bir anıt dikildi.

II:167c, IV:23c, VII:229b.

Fethi Naci (Kalpakçıoğlu) (1927, Giresun) Eleştirmen, yazar. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Edebiyat eleştiri ve denemeleri yayımladı. Türkiye'nin önde gelen edebiyat otoritelerinden birisi olarak saygınlık kazandı. Gerçek Yaymevi'ni kurdu, 1967'de *Ant* dergisinin kurucuları arasında yer aldı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *İnsan Tükenmez* (1956), *Gerçek Saygısı* (1959), *Az Gelişmiş Ülkeler ve Sosyalizm* (1965), *Emperyalizm Nedir* (1965), *Edebiyat Yazıları* (1976), *Türkiye'de Roman ve Toplumsal Değişme* (1981), *Kırk Yıl Kırk Roman* (1994).

Fethi Paşa Korusu *mad. III:299c,* V:146c.

İlgili madde:

Korular V:71b

Fethiye Fatih İlçesi'nde, Çarşamba yöresinde, Balat'a inen yamaçta yer alan mevki. Adı oradaki Fethiye Camii ve Fethiye Medresesi'nden gelmektedir. Batısında Karagümrük, güneyinde Çarşamba ve Fatih, kuzeybatısında ise Fener bulunur. Fethiye sözcüğü, oradaki cami ve medreseden başka, Kariye ile Fethiye arasında uzanan Fethiye Caddesi ile adı geçen tarihi yapıların bulunduğu açıklıktaki Fethiye Kapısı Sokağı'nda yaşamaktadır.

Fethiye Camii *mad. III:300b,* I:118b, II:256b, V:20a, 290c, VI:352a.

Fethiye Medresesi (Çarşamba) *mad. III:301c.*

Fethullah Arif (Arifî) (?, ? - 1562, Mısır) İranlı şair. İstanbul'a yerleşerek Türkçe şiirler yazdı. I. Süleyman (Kanuni) tarafından kendisine aylık bağlandı. Manzum bir Osmanlı tarihi yazdı. *Şahname* adlı 8.000 beyitlik bu eserinde Osmanlı Hanedanı'nı, özellikle de Yavuz Sultan Selim'in kahramanlıklarını anlatmıştır.

Fetih *mad. III:302a,* V:139a.

İlgili maddeler:

Bertrandon de la Broquiere II:159b

Fetih Bayramı III:305b

Fetih Efsaneleri III:307a

Mehmed II V:377c

Fetih Bayramı *mad. III:305b,* IV:222c.

Fetih Efsaneleri *mad. III:307a,* 135a.

Fetih Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Acıbadem, Bulgurlu, Ünalan mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.328'dir.

Fetihtepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Sütlüce, Piri Paşa, Keçeci Piri, Kulaksız, Kaptan Paşa, Piyale Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.988'dir.

II:221a.

Fettah Efendi IV:551b.

Fetvahane Şeyhülislamlıkta şeriye mahkemelerinin ve müftülerin görüş almak üzere başvurdukları kurum. Halktan kişiler de fetva isteyebilirdi. Burada fıkıh uzmanlarından bir kurul bulunur, başında da "fetva emini" görev yapardı.

Fevaid-i Osmaniye İdaresi *mad. III:307b,* 31c, IV:544c.

İlgili maddeler:

İdare-i Aziziye IV:136a

Seyr-i Sefain İdaresi VI:541c

Fevrî III:41a.

Fevzi (Kastamonulu Âşık) I:362b, 363b.

Fevzi Çakmak Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Mahmutbey Merkez, Yavuz Selim, İnönü, Kâzım Karabekir ve Barbaros mahalleleriyle çevrilidir.

Fevzi Çakmak Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Çobançeşme, Yenibosna Merkez, Zafer mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.117'dir.

I:548b.

Fevzi Çakmak Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Kemer, Birlik, Kâzım Karabekir, Menderes, Nene Hatun, Mimar Sinan, Yavuz Selim mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.728'dir.

Fevzi Çakmak Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Kâzım Karabekir, Bağlarbaşı, Şemsi Paşa mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.815'tir.

Fevzi Çakmak Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Sultan Murat, Cumhuriyet, Söğütlü Çeşme, Tevfik Bey ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.774'tür.

Fevzi Çakmak Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Veli Baba, Çamçeşme, Kaynarca, Dumlupınar ve Çınardere mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.585'tir.

Fevziye Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Ordu Caddesi'nin kuzey dolaylarına düşen Çukurçeşme ile Şehzadebaşı arasındaki mevki. Adı Şehzadebaşı Caddesi'ne çıkan Fevziye Caddesi'nden gelmektedir. Fevziye, Vidinli Tevfik Paşa, Fethi Bey ve Genç Türk Caddeleri ile On Sekiz Sekbanlar Sokağı'nın Ağa Yokuşu Sokağı'na kavuştuğu açıklık bu adla bilinmektedir.

III:204a.

Fevziye Abdürreşid IV:346b.

Fevziye Kıraathanesi *mad. III:307c,* I:192b, III:60b, 260a, IV:564b, V:113c, VI:304c, VII:393a.

Feyyat, Mehmet (1926, Gevaş) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Savcılık ve hâkimlik yaptı. 1973-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Feyzâbâd II:535a.

Feyzi Bey (1832, İstanbul - 1886, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli Tercüme Odası'ndan yetişti. Telgrafhane'nin kuruluşunda görev aldı. 1872'de posta ve telgraf nazırı oldu. Kasım 1873-Ocak 1874 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Tırnova ve İzmit mutasarrıflıklarında bulundu.

Feyzi Hasan Efendi (ö. 1690) III:166b, VI:34a.

Feyziye Camii *bak.* Küçük Efendi Tekkesi

Feyziye İdadisi IV:134c.

Feyziye Mektebi IV:114b.

Feyziye Mektepleri Cemiyeti IV:114b.

Feyziye Mektepleri Vakfı 1885'te Selanik'te kuruldu. Burada Feyz-i Sıbyan adıyla bir ilkokul açtı. 1890'da Atatürk'ün ilköğrenimini gördüğü Şemsi Efendi İlkokulu, Feyz-i Sıbyan ile Feyziye Mektepleri adı altında birleştirildi. Vakıf 1918'de Beyazıt'ta, bugün Feyziye Mektebi Sokağı adını taşıyan sokaktaki bir konağa taşındı. 1923'te Teşvikiye Camii yanındaki Naciye Sultan Konağı'na geçti. 1926'da yuva, ilkokul, ortaokul ve lise olarak eğitime başladı. Bir süre Feyziye Mektepleri Cemiyeti olarak faaliyetlerini sürdürdükten sonra tekrar vakıf kimliğini kazandı. 1986'da Ayazağa'da Işık Lisesi kampusu kuruldu. Işık Üniversitesi'nin kurulması için çalışmalarını sürdürmektedir.

IV:114c.

Feyziye Mektepleri Vakfı Özel Işık Lisesi *bak.* Işık Lisesi

Feyziye Mescidi Üsküdar'da, Bağlarbaşı Caddesi'nin sağında, Selanikliler Sokağı'ndadır. Doğu yönünden Bülbülderesi Mezarlığı'na bitişiktir. 1956-1957'de yenilenerek betonarme bir yapıya dönüştürülmüştür. Daha önce kesme taş olan mescidin girişi ahşaptı ve son cemaat yeri mermer sütunlar üzerine oturan bir dam ile örtülüydü. Kapının üzerinden içeriye alınan ta'lik hatlı kitabesinden 1300/1882'de yaptırıldığı anlaşılır. Küçük bir hazırlık mekânından, mihrap duvarına paralel gelişen ana mekâna girilir. Burada, batı ve kuzey duvarları boyunca uzanan "L" şeklinde fevkani mahfil yer alır. Buradan küçük bir kapı, daha küçük olan ikinci bir bölüme açılır. İki bölümün de mihrap nişi sonradan fayansla kaplanmıştır. Kuzeydoğu köşesinde sıvayla kaplı, silindir gövdeli bodur minaresi yükselir.

Feyzullah (ö. 1709, Şeyhî) III:167a.

Feyzullah Bey III:461c.

Feyzullah Efendi (ö. 1636, Hoca) III:167a.

Feyzullah Efendi (Ebusaidzade) (1630, İstanbul - 1698, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Ebu Said Mehmed Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını babasının nüfuzu sayesinde hızla geçerek 1690'da şeyhülislam atandı. Padişah huzurunda Sadrazam Arabacı Ali Paşa'yı aşağılayınca 1692'de azledildi. Aynı yıl ikinci kez getirildiği şeyhülislamlık görevinden 1694'te Sürmeli Ali Paşa ile anlaşmazlığa düştüğü için alınarak Sakız'a sürüldü.

I:190c.

İlgili maddeler:

Feyzullah Efendi Çeşmesi III:308a

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c

Feyzullah Efendi (Seyyid) (?, Erzurum - 1703, Edirne) Şeyhülislam. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamın sonuncusudur. Erzurum Müftüsü Şeyh Mehmed Efendi'nin oğludur. Sonradan damadı olduğu Vanî Mehmed Efendi'nin yanında yetişti. Şehzadelerden Mustafa (II. Mustafa) ile Ahmed'e (III. Ahmed) hocalık yaptı. Saraya yakınlığı sayesinde hızla yükseldi. 1688'de şeyhülislam atandıysa da Vezirazam Nişancı İsmail Paşa ile anlaşmazlığa düşünce 17 gün sonra azledilerek Erzurum'a sürüldü. II. Mustafa tahta çıkınca tekrar şeyhülislamlığa getirildi ve bu padişahın hüküm sürdüğü dönem boyunca büyük bir nüfuz sahibi olarak bu makamda kaldı (1695-1703). Başta oğulları olmak üzere bütün yakınlarını önemli mevkilere getirmesi, sert tutumu ve sadrazamların atanıp azledilmelerine kadar tüm devlet işlerine müdahale etmesi her kesimden büyük tepki toplamasına yol açtı. Padişahı Edirne'de oturmaya sevk etmesi İstanbul'un boşalıp önemini yitireceği endişesini doğurunca kendisine diş bileyenler arttı ve Edirne Vakası diye bilinen ayaklanmanın (Temmuz 1703) başlıca hedeflerinden biri oldu. 3 Eylül 1703'te Edirne'de ayaklanmacılar tarafından üç gün işkenceye tabi tutulduktan sonra oğlu Fethullah Efendi ile birlikte parçalanarak öldürüldü.

V:545a, 545c, VI:251c, VII:322b.

Feyzullah Efendi (ö. 1729, Sünbülî Şeyhî) VII:110c.

Feyzullah Efendi (Damatzade) (1699, Bursa - 1761, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Şeyhülislam Damatzade Ebu'l-Hayr Ahmed Efendi'nin nüfuzu sayesinde ilmiye aşamalarını hızla geçerek ilki 1755-1756 arasında, ikincisi de 1757-1758 arasında olmak üzere iki kez şeyhülislamlık yaptı. Anatomiyle ilgili *İlm-i Ebdân* adlı bir eseri ve pek çok bestesi vardır. Maltepe'de 1728'de yaptırdığı külliye adıyla anılır.

II:134c, 135c, V:281c.

İlgili madde:

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b

Feyzullah Efendi (ö. 1767, Mahmud Çavuşzade) VII:175b.

Feyzullah Efendi (ö. 1770) IV:375a.

Feyzullah Efendi (ö. 1843) VI:324c, 327c.

Feyzullah Efendi (ö. 1867, Şeyh) V:514c.

Feyzullah Efendi (ö. 1875) VI:37a.

Feyzullah Efendi Çeşmesi Kasımpaşa'da, Cami-i Kebir'in avlusundadır. Hekimoğlu Ali Paşa'nın kardeşi Feyzullah Efendi, Güzelce Kasım Paşa Camii yeniden inşa edilirken mütevelli sıfatıyla 1150/1737'de bu çeşmeyi yaptırıp ilave etmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta bir çeşmedir.

Feyzullah Efendi Çeşmesi (Fatih) *mad. III:308a.*

Feyzullah Efendi Külliyesi *mad. III:308b,* V:281c.

Feyzullah Efendi Medresesi *mad. III:308c,* I:117c, III:263a, 308a.

İlgili madde:

Millet Kütüphanesi V:463a

Feyzullah Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılarköşkü'nde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Molla Gürani Caddesi'nde bulunan bu tekke Mehmed Rıfat Efendi tarafından dönemin ünlü Nakşibendî-Halîdi şeyhlerinden Hacı Feyzullah Efendi için inşa ettirilmiştir. Ayin günü cuma olan tekke ortadan kalkmış, Hacı Feyzullah Efendi'nin aslında ahşap olduğu bilinen türbesi Cumhuriyet döneminde kâgir, kare planlı ve kubbeli olarak yenilenmiştir.

Feyzullah Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Kefçe Dede Mahallesi'nde, Gündoğumu Caddesi'nde, Ağa Hamamı'nın karşısında bulunan bu tekke 18. yy'da Halvetîliğe bağlı Şeyh Seyyid Feyzullah Efendi (ö. 1782) tarafından kurulmuş, bu tarikatın Cerrahî ve Şabanî kollarına hizmet etmiştir. Ayin günü cumartesi olan tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış geriye bakımsız bir hazire kalmıştır.

Feyzullah Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. İdealtepe, Altayçeşme, Bağlarbaşı, Yalı mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.713'tür.

Feyzullah Murteza (ö. 1783, Şeyh) IV:74b.

Feyzullah Şükrü Efendi (ö. 1814) V:150a.

Feyzullah-ı Hindî (ö. 1748, Şeyh) IV:374c.

İlgili madde:

Hindîler Tekkesi IV:74c

Fıçıcı Abdi Sokağı I:4c.

Fındık Suyu II:230a, IV:508b.

Fındıklı *mad. III:309c*, II:272a, 512b, III:25a, 459c, VII:494b, 494c.

İlgili maddeler:

Çifte Saraylar II:512b

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468b

Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549c

Molla Çelebi Camii V:483a

Molla Çelebi Hamamı V:484b

Zevkî Kadın Çeşmesi VII:548c

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VII:549a

Fındıklı Camii *bak.* Molla Çelebi Camii

Fındıklı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Ferhat Paşa, Büyük Bakkalköy, Başıbüyük, Altıntepe mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.868'dir.

Fındıklı Sarayı I:80a, 81c.

Fındıkoğlu, Cihat V:297a.

Fındıkoğlu, Emin II:388b, 388c, 389a.

Fındıkoğlu, Ziyaeddin Fahri III:199a, V:169b, VII:313a.

Fındıkzade *mad. III:311b.*

İlgili madde:

Koruk Tekkesi V:60a

Fındıkzade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, daha sonra adını verdiği eski Mollagürani (Fındıkzade) semtinde, bugünkü Millet Caddesi'nin güzergâhı üzerinde bulunmaktaydı. Fındıkzade Şeyh Ahmed İshak Efendi (ö. 1811) tarafından 1217/1802-03'te kurulmuş olan tekke 19. yy'ın ilk çeyreğinde Nakşibendîliğe, daha sonra, tekkelerin kapatılmasına kadar Sa'dîliğe hizmet etmiştir. Ayin günü pazartesi olan tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Fırakî VI:504b.

Fırat III:190b.

Fırat, Güzin VI:538a.

Fıratlı, Halil Vedat II:563a, III:198c, IV:144c.

Fıratlı, Nezih (1921, İstanbul - 1979, İstanbul) Müzeci. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nin Arkeoloji Bölümü'nü bitirdi. Müzeciliğe Ankara Arkeoloji Müzesi'nde asistan olarak başladı. 1946'da İstanbul Arkeoloji Müzeleri'ne atandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde doktorasını yaptı. 1946'da Alacahöyük; 1947-1948 yıllarında Rüstem Duyuran'ın Yalova-İzmit; 1952-1962 arasında Prof. Ekrem Akurgal'ın Ergili, Kizikos ve Çandarlı kazılarına katıldı. 1963'te Kırklareli Karakoç Köyü tümülüsünü kazdı. 1964'te Marmara Ereğlisi'ndeki büyük mezar anıtı ortaya çıkararak Arkeoloji Müzeleri'ne nakletti. Arkeoloji Müzeleri'nin 1964-1968 arasında ABD'deki Dumbarton Oaks Vakfı ile ortaklaşa yürüttüğü Saraçhanebaşı'ndaki Polieuktos Kilisesi kazısına katıldı. Kadıköy nekropolü kazısı ile 1968-1973 yıllarındaki Arkeoloji Müzeleri ek inşaatı temel kazısını yönetti. 1978'e kadar müzenin Klasik Eserler Bölümü şefi olarak görev yaptıktan sonra Arkeoloji Müzeleri müdürlüğüne atandı. *İstanbul Arkeoloji Müzesi Seçme Bizans Eserleri Rehberi* (1955), *İznik Tarihi ve Abideleri Hakkında Muhtasar Rehber* (1959), *Erdek Kizikos Harabeleri Rehberi* (1961), *Bozcaada ve İmroz* (1964), *Bizans, Yunan-Roma Mezar Stelleri* (Fransızca) adlı kitapları vardır.

VI:277a.

Fırınlar *mad. III:312a*, VI:1b.

İlgili maddeler:

Börekçiler II:321a

İaşe IV:116a

Fırka-i Ahrar *bak.* Osmanlı Ahrar Fırkası

Fırka-i İbad *bak.* Osmanlı Demokrat Fırkası

Fıstıkağacı VI:492a, VII:500b.

Fıstıklı Bağ Tepesi II:33c.

Fıstıklı Mescidi Beylerbeyi'nde, Şahbazyiğit Sokağı'nda, bulunmaktaydı. 1969'da, Boğaziçi Köprüsü çevre yolu tanzimi sırasında yıktırılan mescit, 1830-1835 arasında padişahın ikinci imamı Mehmed Emin Efendi (ö. 1845) tarafından yaptırılmıştı. Kadirî tarikatına mensup olan M. Emin Efendi mescidin aynı zamanda bu tarikata bağlı bir tekke olarak faaliyette bulunmasını öngörmüş, mescit-tekkenin meşihatına Şeyh Hüseyin Kâzım Efendi'yi getirmişti. Kâgir duvarlı, kırma çatılı mescidin girişinde, yanlardan, hanımların ibadetine mahsus sekilerle kuşatılmış bir taşlık yer almakta, bu mekânın sağından tuğla örgülü minareye geçilmekteydi. Harimde mihrap duvarı sağır bırakılmış, yan cephelere üçer tane demir parmaklıklı pencere açılmıştı. Küçük hazirede bâni M. Emin Efendi'ye ve ailesine ait az sayıda mezar bulunmaktaydı.

Fıstıklı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, yeri ve kuruluş tarihi tam olarak tespit edilemeyen ancak 18. yy'ın sonlarından itibaren varlığı izlenebilen bir Kadirî tekkesidir. Ayin günü pazartesi idi.

Fıtnat (Destancı) III:39a.

Fiale II:193c, VII:493b.

Fidanlıklar *mad. III:313b.*

Fidias II:482c.

Figanî (1505 ?, Trabzon - 1532, İstanbul) Divan şairi. Asıl adı Ramazan Çelebi'dir. Yetenekli bir şairdi. Genç yaşında boynu vurduruldu. Şiirleri, Abdülkadir Karahan tarafından 1966'da *Figanî ve Divançesi* adı altında yayımlanmıştır.

Fikir Hareketleri Hüseyin Cahit Yalçın tarafından 29 Ekim 1933-14 Kasım 1940 arasında yayımlanan on beş günlük ve haftalık dergi. Cumhuriyetçiliği, liberal bir demokrasiyi savunmuş ve daha çok dünyada tartışılan ideolojileri inceleyen, çoğunlukla çeviri yazılar yayımlamıştır. *Kadro* dergisi çevresindekilerin bir tür sosyalistliğe yönelmesi ihtimaline de karşı çıkmıştır. Yalçın, demokrasinin Türkiye'de orta sınıfın güçlendirilmesiyle gerçekleştirilebileceğini savunmuştur. Dergi 364. sayısında, aydınlara ülke sorunları üzerinde düşünce oluşturmak için malzeme sağlamak görevini tamamladığını belirterek yayımına son vermiştir.

Fikir Kulüpleri Federasyonu (FKF) I:225c.

Fikirtepe *mad. III:315a*, 383b, VII:497b.

İlgili madde:

Fikirtepe Kültürü III:315c

Fikirtepe Kültürü *mad. III:315c*, 315a, IV:329c, V:124b, VI:237c, VII:306b.

İlgili madde:

Yazı Öncesi Çağlar VII:450a

Fikri Derviş Mehmed (ö. 1574, Molla Maşizade) III:65a, VII:151a.

Fikri, Garbis (1907, Kayseri - 1971, İstanbul) Yayımcı. Kumkapı'daki Fransız okulunu bitirdi. 1930'da Ankara Caddesi'nde Cumhuriyet Kütüphanesi'ni açtı. 1932'de yayınevini devrederek İnkılap Kitabevi'ni kurdu. 1971'de Aka Eken'in ortak olmasıyla yayınevinin adı İnkılap-Aka Kitabevleri oldu.

IV:175b.

Fikri, Nazar IV:175c.

Fikriye Hanım IV:216a.

Fiks Gazinosu III:379a.

Fil Heykeli II:113c.

Filadelfion *mad. III:317a*, I:234a, II:182a, III:60a, 72c, V:404c, 433a, VII:155c, 532c.

İlgili madde:

Amastrianon Forumu I:234b

Filarmoni Derneği *mad. III:317c*, II:388c, V:532c, VI:322b.

Fildamı *mad. III:318b*, IV:39c.

Filelfo, Francesco (1398, Tolentino - 1481, Floransa) İtalyan hümanist öğretmen ve çevirmen. 1420-1427 arasında Konstantinopolis'te Venedik kolonisi yöneticilerinden birinin sekreteri olarak yaşadı. Hrisolaros ailesinin kızı ile evlendi ve ateşli bir Grek hayranı oldu. İtalya'ya 40 kadar Grekçe el yazması götürdü, burada Grek göçmenlere dersler verdi. Filelfo, Konstantinopolis'in Osmanlılarca fethinin İtalya'yı da tehdit eden bir olay olduğunu önceden görmüştü.

VII:381a.

Filergos Eteria Konstantinupoleos Türkçe adı İstanbul İşsevenler Derne-

ği'dir. 1866'da kuruldu. Kurucuları arasında banker Yorgo Zarifis, banker Zografos, saray hekimi Spiridon Mavroyenis (Marko Paşa), banker Auguste de Castro, dönemin tanınmış gazeteci öğretmen ve işadamları yer alıyordu. Derneğin amacı din, cinsiyet ve etnik farklar gözetmeksizin fakir zanaatkârlara, küçük esnafa, dar gelirli aile reislerine, çalışma alanında gerekli maddi olanağı sağlamak, araç gereç temin etmekti. İdeolojik amacı ise tüzüğüne göre, toplumu sarsabilecek anarşik düşüncelere, ortak mülkiyeti savunan sisteme ve bunun yayılması için çalışan uluslararası işçi derneklerine karşı savaşım vermekti.

Files, Manuel III:300b, VI:435b.

Film (le Film) Haftalık Türkçe ve Fransızca sinema dergisi. 1925'te yayımlanmaya başladı. Sorumlu müdürü E. Kemal, başyazarı Ekrem Reşid'di.

Filmcilik *mad. III:318c.*

İlgili maddeler:

Filmer, Cemil III:319c

Yeşilçam Sokağı VII:509b

Filmer, Cemil *mad. III:319c,* V:185c, VII:115b.

Filoksenus Sarnıcı *bak.* Binbirdirek Sarnıcı

Filopation Sarayı *mad. III:320c,* VI:463a.

Filoteos'un Kletorologion'u 899'da yazıldığı tahmin edilen, unvanlar, törenler ve memuriyetler hakkındaki en uzun ve en önemli Bizans kaynağı. Yazarı Filoteos'un bir atriklines (ziyafetçibaşı) olduğu sanılır. Eserin adı "davet" anlamındaki "klesis" ile "ziyafet" anlamındaki "kletorion" sözcüklerinden gelir. Dört bölümden birincisi kitabın hazırlanış felsefesine, ikincisi yüksek unvanlara, üçüncüsü aşağı unvanlara, dördüncü bölüm ise atriklines denen ziyafetçibaşının görevlerine ayrılmıştır.

III:140c, 176c, V:202b.

Fincancı Kolluğu II:96a.

Fincancılar II:476a.

Finzi, T. IV:306a.

Firar Merdiveni İstanbul'un eski büyük konaklarında, kiler, mutfak, hattâ dolap içlerinden aşağıya inen dar, karanlık servis yollarına verilen ad. Hizmetçiler, uluorta ana merdivenleri kullanamadıklarından buralardan inip çıkarlar, konağın bir dairesinden öbür tarafına kimseye gözükmeden geçerlerdi.

Firdevs Hanım Evi III:151c.

Firdevs-i Rumî IV:442a.

Firuz Ağa (Hazinedarbaşı)

İlgili madde:

Firuz Ağa Camii (Sultanahmet) III:321a

Firuz Ağa Camii (Sultanahmet) *mad. III:321a,* I:414c, V:198c, VI:49b, VII:65c, 67c.

Firuz Ağa Camii (Tophane) *mad. III:321b.*

Firuz Ağa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Galatasaray'ın güney-güneydoğusuna düşen ve Tomtom, Hacı Mimi, Kılıç Ali Paşa, Kuloğlu, Kâtip Mustafa Çelebi, Cihangir ve Kemankeş mahalleleriyle çevrili mahalle. İstiklal Caddesi'nin eksenini oluşturduğu tepeden, deniz kıyısına inen yamaç üzerinde bulunur. Adı oradaki camiden gelmektedir. Nüfusu (1990) 5.943'tür.

II:221a.

Firuz Ağa Mescidi IV:272c.

Firuze IV:346b.

Firuzköy *mad. III:321c,* 384c.

Firuzköy Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Tahtakale, M. Kemal Paşa, Üniversite mahalleleri, Büyükçekmece İlçesi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.086'dır.

Fischer Restaurant İstanbul'un ünlü Alman lokantasıydı. Rudolph Fischer tarafından önce Tünel'deki Sümbül Sokağı'nda "Deutches Restaurant" adıyla bir aile işletmesi olarak açıldı. Kızı Turchin bir Türkle evlenince, restoranı bırakan Fischer Asmalımescit'te şimdi Yakup'un bulunduğu yerde Nil Restoran'ı açtı. 1943'te ölünce restoran başkasınca devralındı. Turchin 1953'te Galatasaray'da Yeni Çarşı Caddesi'nde, Galatasaray Lisesi'nin duvarına bakan Fischer Restaurant'ı açarak orayı işletti. 1967'de Meşrutiyet Caddesi'nde İngiltere Başkonsolosluğu'nun (İngiliz Sarayı) karşısındaki bir yere taşınan Fischer Restaurant, 1978'de kapandı. Bugün Ayaspaşa'da, İnönü Caddesi'nde, Fischer'in eski personelinden bazılarının işlettikleri gene Fischer adlı bir lokanta bulunmaktadır.

I:356a.

Fischer, H. A. III:519b.

Fischer, Rudolph I:356a.

Fistulari, Anatole III:47a.

Fişekhane III:424b.

FİTAŞ (Film İşleri Türk Anonim Şirketi) I:412c, IV:184c.

Fitaş Pasajı IV:271c.

Fitaş Sineması IV:184c.

Fitilli Efendi (Defterdar Kesedarı) IV:551b.

Fitnat Hanım (?, İstanbul - 1780, İstanbul) Divan şairi. Şeyhülislam Esad Efendi'nin (ö. 1752) kızıdır. Çok sayıda gazel, kaside, şarkı ve musammat yazmıştır. Bütünüyle erkek şairler tarafından belirlenmiş divan şiiri kalıpları içinde kalmış, fakat Osmanlıcayı ustaca kullanmıştır.

II:415c, III:322b, V:517b.

İlgili madde:

Fitnat Hanım Türbesi III:322b

Fitnat Hanım Türbesi *mad. III:322b,* 252b.

Fitzinger, Daniel V:410b.

Flandin, Eugène Napoléon *mad. III:322c,* 209b, 361a, 422b.

Flash TV VII:243c.

Flaubert, Gustave *mad. III:323a,* 361a, VI:278c.

Flor, Roger de V:198b.

Flora (Matmazel) IV:420a.

Floransalılar *mad. III:323b,* V:198b, 331a, VI:253c.

Florari, Luigi II:316b.

Florence Nightingale Vakfı Kalp Hastanesi VI:73b.

Florion VII:492c.

Florya *mad. III:324b,* VII:492c, 510c.

İlgili maddeler:

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü III:325a

Florya Plajı III:326a

Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü *mad. III:325a,* II:74a, 450a, III:324c.

Florya Çiftliği II:408c.

Florya Hayvan Parkı IV:36c.

Florya Plaj Gazinosu III:380a.

Florya Plajı *mad. III:326a,* 324c.

Flurya Bahçesi III:324c, VII:492c.

Flügel, G. VI:298a.

Focan, Önder II:388c.

Fodla Medrese talebelerine, yoksullara, yeniçerilere ve diğer kapıkulu askerlerine ücretsiz olarak verilen, yassı pide şeklinde ekmek. Özlü un kullanılmadığı için kolay parçalanır ve yumuşak olurdu. İmaret fodlaları, medreseye devam eden talebeye ve yoksullara çarşı fırınlarından; askere ise kışlaların yakınında bulunan fırınlardan verilirdi. Özellikle yeniçeriler, fodla dağıtımını son zamanlarda istismar etmişler, birçoğu kendi adına fazladan fodla yazdırarak satma yoluna gitmişlerdir.

Fodlacıbaşı Konağı II:136c.

Fokas (İmparator) II:314c, IV:182b, V:136c.

Fokas (Ayios) Kilisesi Ortaköy'de, Muallim Naci Caddesi'ndedir. 1856'da yaptırılmıştır. Dıştan iki yüzlü kırma çatı ile örtülü, kâgir bir yapı olan kilise, bazilikal plan tipinde ve naosu üç neflidir. Naosun batısında galeri vardır. Ahşap olan ikonostasis, despot koltuğu ve ambon, kabartma tekniğinde bezeli ve altın yaldız kaplıdır.

VI:142c.

Fokas (Ayios) Manastırı VI:141b.

Fondaco VII:494c.

Foneos Manastırı II:35a.

Fontmagne, la Baronne Durand de

V:50a.

Forcade, Jean Baptiste-Etienne (19. yy) Fransız ressam. Jesguesson de Chevreuse'nin öğrencisi oldu. Antenello de Messina'dan yaptığı desen ile 1868'de "Salon"da yer aldı. Milli Saraylar Resim Koleksiyonu'nda "Yıldız Hamidiye Camii" adlı tablosu bulunmaktadır.

Forchheimer, Philipp II:364c, IV:51c, 238c, 454a, VI:104c, 469c, VII:46c.

Fornari, Antonio VI:369a.

Forum Bovis *bak.* Bous Forumu

Fosforoğlu, Renan (1918, İstanbul - 1991, İstanbul) Sinema ve tiyatro oyuncusu, yönetmen. İlk kez 1935'te sahneye çıktı. Sonra Eminönü, Beyoğlu, Fatih halkevleri temsil kollarında çalıştı. 1940'tan başlayarak sanat yaşamını çeşitli tiyatro ve operet topluluklarında (Sadi Tek, Raşit Rıza, Ses Opereti, Azak, Karaca) sürdürdü. Sinemada karakter rolleriyle ün kazandı. Film yönetmenliği de yaptı. Eşleri Muazzez Arçay ve Mualla Fırat'la oğulları Ferdi Merter ve Enis Fosforoğlu da tiyatro ve sinema sanatçısıdır.

VI:538a.

Fossati, Gaspare Trajano *mad. III:326b*, I:177b, 198a, 328c, 450a, 460b, 461a, II:90a, 216a, 562a, III:226a, 327c, 418b, 423a, IV:37b, 189c, 217c, 545a, V:567c, VI:11a, 52b, 66a, 369a, 429c, VII:66a.

İlgili maddeler:

Ayasofya Muvakkithanesi I:461a

Baltalimanı Sahilsarayı II:34c

Bekirağa Bölüğü II:126c

Darülfünun Binası II:562a

Hollanda Elçiliği Binası IV:86a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c

Naum Tiyatrosu VI:52a

Rus Elçiliği Binası VI:368c

Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b

Fossati, Giuseppe *mad. III:327c*, I:177b, 198a, 328c, 461a, II:90a, 216a, III:150a, 326b, IV:189c, VI:369a.

İlgili maddeler:

Hollanda Elçiliği Binası IV:86a

Naum Tiyatrosu VI:52a

Saint Esprit Kilisesi VI:413c

Fotiadis, Perikles (Mimar, Mühendis)

İlgili maddeler:

Azaryan Köşkü I:502a

Sabuncakis Köşkü VI:382a

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Fotios (Patrik) *mad. III:328b*, II:54c, 74b, 337a, IV:141b, 153c, 517c, V:21c, 48c, 56b, 451c, VI:289a, VII:391b, 567b.

İlgili madde:

İgnatios IV:141b

Fotiyadi, Pavlo VI:354a.

Foto Phebus I:16a.

Foto Sébah IV:445a.

Fotoğrafçılık *mad. III:329a.*

İlgili maddeler:

Abdullah Biraderler I:14c

Ahmed Emin (Servili) I:122b

Aközer, Ali Sami I:160a

Ali Sami (Bahriyeli) I:200c

Andreomenos, Nikolai I:268c

Bediz, Bahaeddin II:122b

Berggren, Guillaume II:157a

Ebüzziya, Velid III:124b

Felek, Burhan III:276b

Fruchtermann, Max III:341a

Giz, Salâhattin III:402a

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği IV:223b

Kargopoulo, Basil IV:465a

Robertson, James VI:338c

Sébah ve Joaillier VI:480c

Sokak Fotoğrafçıları VII:27c

Tarkulyan, Bogos VII:217a

Fotyadi Paşa III:290a.

Fournier (Ajans) III:465b.

Francala Düşük randımanlı, kepeksiz has undan yapılan, içi beyaz renkte, yumuşak ve hoş kokulu, ince uzun ekmek. İstanbul'a 19. yy'ın ortalarında Avrupa'dan gelen bu ekmek türü zamanla fodlayı unutturmuştur.

Francescatti, Zino VI:296a.

Franchini Hanı II:407a.

Franco, Fernando V:277a.

Françesko Efendi *bak.* Faik Paşa (Francesco Della Sudda)

Frangopulos Ailesi 12. yy'dan itibaren bilinen Roman asıllı Bizans ailesi. 11. yy'dan itibaren Bizans ordularına giren Normanlara verilen genel ad olan Frangopoloi'yi (Frankların oğulları) aile adı yaptılar. Leon ve Teodoros Frangopulos "hipertatos" ve "protonobelissimos"; İoannes Frangopulos 1200'den önce Konstantinopolis'teki patriklik okulunda "grammatikos" (dil hocası) idi. 1204'ten sonra birçok üye Nikaia'daki (İznik) Bizans sarayında görev aldılar.

Frangopulos, Dimitrios VII:565a.

Franko ben Berikole IV:179a.

Franko Hanı Beyoğlu'nda, Meşrutiyet Caddesi ile İstiklal Caddesi arasında, Yemenici Sokağı no. 5'te ticaret yapısı. Fikri Özbakan'ın 1948 tarihli *İstanbul Pasaj ve Hanları* kitabında binanın henüz ayakta olduğu görülmektedir. Yazılı kaynaklarda yapım tarihi ve mimarının adına rastlanmayan yapı günümüze ulaşamamıştır.

Fransa Elçiliği Basımevi 1785'te elçi Choiseul-Gouffier'in girişimiyle kuruldu. 1786'da *Usulü'l-Maarif fi Tertibi'l-Ordu*, 1787'de *Usulü'l-Maarif fi Vech-i Tasfif-i Sefain-i Donanma* adlı Türkçe, 1790'da da Fransızca olarak bir Türkçe dilbilgisi kitabı bastı. 1795'ten başlayarak devrimi savunan *Bulletin des nouvelles* ve *Gazette Française de Constantinople*'u yayımladı. 1798'de Osmanlı-Fransız Savaşı üzerine makinelere el kondu. 1802'de barış yapılınca yeniden açıldı. Napoléon'un Avrupa ve Rusya seferleri sırasında savaş haberleri bültenleri yayımladı.

Fransa Elçiliği Binası *mad. III:331c*, II:212b, 215c, 386c, III:331c.

İlgili madde:

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü III:332c

Fransa Elçiliği Korusu *bak.* Korular

Fransa Elçiliği Yazlığı *bak.* İpsilanti Yalısı

Fransa Plastik Sanatlar Birliği III:59a.

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü *mad. III:332c.*

İlgili madde:

Gabriel, Albert-Louis III:347a

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü Kütüphanesi V:175b.

Fransız Hanı ve Geçidi *mad. III:334c*, VI:226b.

Fransız Katolik Kilisesi IV:410a.

Fransız Kültür Merkezi *mad. III:334c*, IV:271c.

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi *mad. III:335a*, IV:14b, VI:402a, VII:185c, 552a.

Fransız Okulları *bak.* Katolik Okulları

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi *mad. III:335c*, IV:14b, VI:402a, 423c.

Fransız Saint Antonie Katolik Okulu IV:491c.

Fransız Sarayı *bak.* Fransa Elçiliği Binası

Fransız Tiyatrosu *bak.* Ses Tiyatrosu

Fransız Veba Hastanesi II:215c.

Fransız Yetimhanesi V:72b.

Fransız Yetimhanesi Korusu *bak.* Korular

Fransızca Basın *mad. III:336c.*

Fransiskenler *mad. III:338a*, IV:491c, V:197c.

Frederici Hanı Beyoğlu'nda, Tepebaşı'nda Meşrutiyet Caddesi'nde bulunan, günümüze ulaşamamış ticaret yapısı. Arka kapısı Minare Sokağı üzerinde 32-34 numara idi. Sait Duhani'nin *Eski İnsanlar Eski Evler* kitabında binanın Union Française ve konservatuvar binasının sırasında olduğu yazılmaktadır. Fikri Özbakan'ın 1948 tarihli *İstanbul Pasaj ve Hanları* kitabında Meşrutiyet Caddesi üzerinde 243-245 no'lu bina olduğu belirtilmektedir. Bugün yerinde Etibank binası yer almaktadır.

Frederici Pasajı VI:226b.

Freige, Musa III:338c.

Freige, Selim Efendi III:338c.

Frej Apartmanı *mad. III:338b.*

Frenk Kaldırımı Tanzimat döneminde ve 1855'te şehremaneti kurulduktan sonra İstanbul ve Galata'da anayollara döşenen parke kaldırımlara verilen ad. Bu tarz yollar Avrupa'da yaygın olduğundan Frenk kaldırımı denildi ve 20. yy'ın başında elektrikli tramvayın yaygınlaşmasından sonra kentin başka semtlerinde de anayollara Frenk kaldırım döşendi.

Frenk Mukallidi İstanbul'da yaşayan yabancılara, yerli Levanten ve gayrimüslimlere öykünen, onlar gibi giyinen, alafrangalığı tercih eden Müslümanlara verilen ad. Bunlar, kendi toplumlarının geleneklerinden uzak durdukları gibi, Müslüman halk da bunlara sıcak davranmazdı.

Frenkhane İstanbul'da gayrimüslimlerin oturduğu semtlerde Avrupalı tüccar ve diplomatlara kiralanan kâgir konaklar. Katları ve daireleri ayrı ayrı kiralanan bazı hanlara da bu ad verilmekteydi. Beyoğlu'ndaki Derviş Hanı ile Venedik Hanı bunlardandı. Halk arasında ise buralara "ferhane" deniliyordu.

Fresko Apartmanı VII:531b.

Fresko, David V:211b, VII:399a.

Fresko, Moiz III:339c, VII:403a.

Fresko Pasajı *mad. III:339c.*

Fresne-Canaye, Philippe du *mad. III:340b.*

Frick, Otto III:41c.

Fridman, Leon III:256a.

Frigya Hanedanı I:247b.

Frik, F. G. VII:390a.

Frik, Samiye III:207a.

Friksulimen IV:415c, VII:493c.

Fruchtermann, Anna III:341b.

Fruchtermann, Max *mad. III:341a,* IV:473c, 474c.

Fruchtermann, Pol III:341b.

Fuad Efendi (Kadı) II:80c, V:410b.

Fuad Paşa (ö. 1869, Keçecizade) I:15c, II:559c, III:369c, 515b, IV:41a, 404b, 480c, 514c, V:117a, VI:317a, VII:181c.

İlgili maddeler:

Fuad Paşa Camii III:341b

Fuad Paşa Türbesi III:341c

Fuad Paşa (Deli) (1835, Mısır - 1931, İstanbul) Asker. Arnavutluk ve Kerkük'teki ayaklanmaları bastırdı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'ndaki yararlıklarından dolayı müşir rütbesiyle başkomutan vekilliğine getirildi. II. Abdülhamid'i devirmeye çalıştığı suçlamasıyla 1902'de idama mahkûm edildi; rütbe ve nişanları alınarak Şam'a sürüldü. II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'a dönerek Âyân Meclisi'ne girdi. Kurtuluş Savaşı sırasında Anadolu'daki hareketi destekledi.

V:5c.

Fuad Paşa Camii *mad. III:341b,* VI:66a.

Fuad Paşa Konağı II:185c.

Fuad Paşa Türbesi *mad. III:341c,* IV:515a, VI:65c, VII:561c.

Fuad Paşa Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere İskelesi'nin yanındadır. Geniş cepheli, neogotik-art nouveau karakterli yalı, 1991'de restore edilerek Fuat Paşa Hoteli olarak hizmete girmiştir.

Fuad Paşa Yalısı Keçecizade Fuad Paşa'ya aitti. Kanlıca-Çubuklu arasında yer alan yalı ile geriye doğru uzanan modern park ve park içindeki küçük köşklerden oluşuyordu. Yalıda sık sık balolar, resepsiyonlar verilir, yabancı konuklar ağırlanır, kimi zaman da siyasi görüşmeler yapılırdı. 1855 Osmanlı-Yunan Muahedenamesi bu yalıda imzalandı. Fuad Paşa'nın oğlu Nâzım Bey'in bir gün yalı iskelesinden vükela vapuruna binerken kalp krizinden ölmesi üzerine Fuad Paşa ve ailesi Bebek'teki Hekimbaşı Yalısı'na taşındılar. Kanlıca'daki yalı ise bir kömür ütüsünden çıkan kıvılcımla yandı.

Fuad Şükrü IV:346b.

Fuhrman (Ressam) III:423a.

Fuhuş *mad. III:342a,* I:516b, VI:23a.

İlgili maddeler:

Abonoz Sokağı I:4a

Genelevler III:392a

Fulya Şişli İlçesi'nde, Mecidiyeköy'den güneye doğru dik bir eğimle inen eski dere yatağı, bugün bir yerleşim bölgesi olarak derenin adıyla, Fulya diye anılır. Bugün daha çok Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne ait olan ve halk tarafından Fulya Stadı diye anılan Hakkı Yenen Stadı'yla ve aynı kulübe ait Ahmet Fetgeri Spor Salonu ve kamp tesisleriyle tanınır. 1950'li yıllara kadar Mecidiyeköy'deki dut bahçelerinin devamıyla çiçek bahçeleri ve bostanlarla kaplı olan bu dere yatağı, bir tarafta Teşvikiye ve Nişantaşı'nın, karşı yakada ise Dikilitaş'ın bulunduğu bir vadidir. Fulya Mahallesi Teşvikiye, Meşrutiyet, On Dokuz Mayıs, Şişli Merkez, Mecidiyeköy, Gülbahar mahalleleriyle ve Beşiktaş İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.732'dir.

IV:111a.

Fulya Çiçekevi II:511c.

Fulya Deresi IV:111a.

Futbol *mad. III:345b,* VII:42a.

İlgili madde:

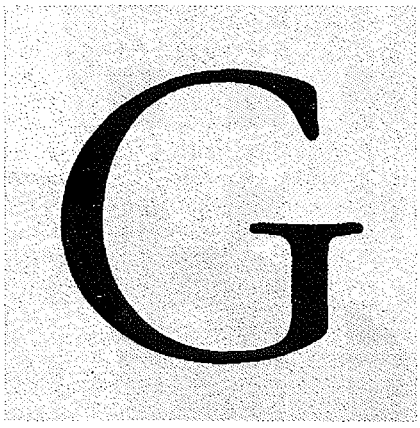
Amigoluk I:244b

Fuzulî III:63c.

Fuzuliden Menzil Binası Osmanlı döneminde İstanbul'daki kaçak yapılara ve bugünkü deyimiyle gecekondulara verilen ad. Eski kadı sicillerinde geçen bu deyimle yıkılmış vakıf ve kamu binalarının arsalarına yapılan evler ifade ediliyordu.

Füruzan (1935, İstanbul) Yazar. Edebiyatta hikâyeleriyle tanındı. Hikâyelerinde önceleri Yerdelen ve karikatürcü Turan Selçuk'la evlilik yıllarında Selçuk soyadını kullanan, daha sonra yazdıklarını sadece Füruzan adıyla yayımlayan yazar, 1972'de Sait Faik Hikâye Armağanı'nı, 1975'te Türk Dil Kurumu Roman Ödülü'nü kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Parasız Yatılı* (1971), *Kuşatma* (1972), *Benim Sinamalarım* (1973), *47'liler* (roman, 1974), *Yeni Konuklar* (Almanya röportajları, 1977), *Gecenin Öteki Yüzü* (1982).

I:73b, II:447b.

Gabalas Ailesi Özellikle donanmada hizmet gören ünlü Bizans ailesi. Aile adının Eski Ahit'teki Gabaelos'tan veya Gassani Hükümdarı Arethas'ın babası Jabala'dan ya da Romalı soylu Gabalas'tan geldiği söylenirse de iddialar kanıtlanmamıştır. Bulunan mühürlere göre Gabalaslar 8. yy'dan beri devlet hizmetindeydi. 14. yy'dan sonra Manuel Gabalas Efesos metropoliti idi. Manuel Gabalas, yaşamının büyük kısmını Konstantinopolis'te geçirdi ve Nikeforos Gregoras ve Nikeforos Humnos gibi entelektüellerle arkadaşlık etti. 63 kadar mektubu günümüze ulaşmıştır. Manuel Gabalas aynı zamanda Platon ve Homeros gibi antik yazarların eserlerini de kopya etmiştir.

Gabay, İsak VII:399a.

Gabay, Yehezkel VII:399a.

Gabriel, Albert-Louis *mad. III:347a,* II:376a, IV:222a.

İlgili madde:

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü III:332c

Gaetano Mele Sirki VII:13c, 39c.

Gaia V:477c.

Gainas IV:181c.

Galakrenai Kadıköy civarında bulunduğu sanılan manastırlar bölgesi. Kelime anlamıyla "süt çeşmeleri" demektir. Kurulduğu yerde akan suların kireç yüzünden süt rengini aldığı sanılmaktadır. Kaynaklara göre bu gruba giren üç manastırdan biri 535'te kuruldu. İkincisinde Patrik I. Nikolas Mistikos görevden ayrıldıktan sonra 5 yıl kadar kaldı, 925'te buraya gömüldü. Üçüncüsü 10. yy'ın başlarında Rektör Ioannes adlı bir yüksek memur adına yapıldı; Latin egemenliği döneminde (1204-1261) Pisalıların St. Peter Kilisesi'ne bağlandı; sonradan Paleologos Hanedanı'nın Ayios Demetrios Manastırı'nın metohion'u (şube) haline dönüştü. Üç Galakrenai Manastırı'ndan biri 12. yy'da Pantokrator Manastırı'nın metohion'u oldu.

Galante, Avram *mad. III:347c,* IV:464c, 561c.

Galata *mad. III:348a,* I:45c, II:301b, 343a, 408a, 437c, III:19b, 342b, 405a, 502b, IV:39a, 88b, 144a, 455a, 485b, 530b, V:205a, 213c, 216a, VI:532b, VII:74b, 87b, 189a, 494c.

İlgili maddeler:

Andrea Hanı I:267c

Arap Camii I:294a

Beyoğlu II:212a

Bilad-ı Selase II:228a

Bilal Ağa Çeşmesi II:229b

Ceneviz Sarayı II:407a

Cenevizliler II:407c

Doğan Apartmanı III:79c

Emetullah Valide Sultan Çeşmesi III:157a

Galata Bankerleri III:355a

Galata Bedesteni III:355c

Galata Borsası III:356a

Galata Köprüleri III:357b

Galata Kulesi III:359c

Galata Mevlevîhanesi III:362a

Halil-Hamid Apartmanı III:513c

Havyar Hanı IV:25a

Kamondo Hanı IV:405b

Karaköy IV:455a

Kuledibi V:114a

Kulis V:118c

Kurşunlu Han V:126a

Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:76a

Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Rus Hastanesi VI:370b

Saint Benoit Fransız Lisesi VI:412c

Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı VI:413a

Saint Pierre Hanı VI:416c

Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b

Saksı Hanı VI:421b

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:428b

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Lisesi VI:451a

Sankt Georg Hastanesi VI:452a

Sankt Georg Kilisesi VI:453a

Serpuş Hanı VI:532b

Union Hanı VII:324c

Venedikliler VII:380a

Galata Balozları III:143a.

Galata Bankerleri *mad. III:355a,* I:24c, II:46c, 300a, VI:472c, 549c.

Galata Bedesteni *mad. III:355c,* I:279a, IV:455b, V:329b.

Galata Borsası *mad. III:356a,* 355b.

Galata Camii I:294c.

Galata Fıkaraperver Cemiyeti 8 Ocak 1936'da, semtteki yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Galata'da, Ayios Nikolaos Kilisesi'nin yanındaydı. 1947'de yöneticileri Yani Nazlıoğlu, Stradi Konstantinidis, Sotoraki Dimitriadis, Dimitri Trakyanos, Aspasya Kondasaki'ydi.

Galata Köprüleri *mad. III:357b,* 162c, 353b, 357c, 504b, 510a, IV:456a, VII:327a.

Galata Köprüsü II:294b, III:163c, 358a, 510b, IV:11b.

İlgili madde:

Galata Köprüleri III:357b

Galata Kulesi *mad. III:359c,* I:121a, II:408a, III:323a, 348c, IV:280a, VII:74b, 494b, 562a.

İlgili madde:

Kuledibi V:114a

Galata Kültür Cemiyeti 17 Şubat 1947'de, Galata çevresinde yaşayan Rum gençlerini bir araya toplamak, fakir öğrencilere yardım, gençlerin spor yapmasını ve kültürel faaliyetlerde bulunmasını teşvik etmek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Galata'da Yenişehirli Sokağı'ndaydı. Kurucuları Stavros Mayaoğlu, Irakli Hacımanol, Dimitri Papazoğlu'ydu.

Galata Mevlevîhanesi *mad. III:362a,* I:54a, 121c, 355a, II:171a, 212b, III:68a, 219a, 323b, 499b, IV:39a, 103b, 536c, V:81c, 115a, 384b, 410b, 423b, 528b, VI:160c, 327b, 506c, VII:214b, 239c, 455a, 476c.

İlgili madde:

Şeyh Galib VII:166a

Galata Mezarlığı V:442c.

Galata Sarayı I:112a, II:206b, 212b, III:350c, IV:266a, VII:87b.

Galata Sarayı Baltacıları Galata Sarayı Ocağı'nın koruma, haber ulaştırma gibi hizmetlerini görenlere verilen ad. Sayıları 30-40 kadardı. Galata Sarayı ağasına bağlı idiler. Belirli süreler sonunda Yeniçeri Ocağı'na çıkarlardı.

Galata Sarayı Botanik Bahçesi

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Galata Sarayı Medresesi III:367c.

Galata Sarayı Mektebi IV:533a.

Galata Sarayı Ocağı *mad. III:367b,* 138b, 174b, 369c, IV:13a, 130c, V:172c, 247c, 364c, 549a, 561a, VII:200a.

Galata Sıbyan Mektebi *bak.* Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi

Galata Sosyalist Kulübü *mad. III:368a,* IV:289a.

Galata Spor Kulübü 1932'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri kırmızı-siyahtır. 1959'a kadar İstanbul amatör liglerinde mücadele eden futbol takımı, 1959-1960 sezonundan itibaren İstanbul profesyonel mahalli liginde oynamaya başladı. 1967-1968 sezonunda Türkiye ikinci ligine yük-

selme başarısı gösteren takım, 1971-1972 sezonunda üçüncü lige, 1976-1977'de de mahalli lige kadar düştü. 1978-1979'da yeniden üçüncü lige katıldı, ancak sezon sonunda tekrar küme düştü. 1994-1995 sezonunda İstanbul Amatör Futbol Şampiyonası finallerine katılma başarısı göstermiştir.

Galata Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi Korosu III:184c.

Galata Voyvodası Osmanlı döneminde, İstanbul'a bağlı üç büyük yerleşim yerinden biri olan Galata'nın güvenliğinden sorumlu askeri amir. Galata kadısına bağlıydı. Voyvoda ile gümrük eminleri, muhtesib, çorbacı, mumcu ve çöplük subaşısı, buyruklarındaki yeniçeriler, acemioğlanları ve diğer görevlilerle Galata'nın güvenliğini sağlamaktaydılar.

Galata'da Ayak Seyri *mad. III:368b.*

Galataria I:467c.

Galatasaray *mad. III:368c*, II:322c, IV:269b, 559a, VI:126c.

İlgili maddeler:

Anglikan Şapeli I:272a

Çiçek Pasajı II:508a

Fransa Elçiliği Binası III:331c

Galatasaray Hamamı III:369a

Galatasaray Postanesi III:371c

İngiltere Elçiliği Binası IV:175a

Karaca Tiyatrosu IV:443c

Krepen Pasajı V:105c

Naum Tiyatrosu VI:52a

Nisuaz Pastanesi VI:82a

Panayia İsodion Kilisesi VI:212b

Galatasaray Adası *bak.* Kuruçeşme Adası

Galatasaray Hamamı *mad. III:369a.*

Galatasaray Hastanesi I:349c.

Galatasaray Lisesi *mad. III:369c*, I:347b, II:216a, 334a, 505b, III:138c, 369a, 372c, IV:266a, 269b, V:219a, VI:421a, VII:41c, 69a, 353c.

İlgili maddeler:

Galata Sarayı Ocağı III:367b

Liseler V:219a

Galatasaray Mühendislik Yüksekokulu VII:528c.

Galatasaray Pasajı Galatasaray Meydanı'nda, İstiklal Caddesi ile Yeni Çarşı Caddesi'nin kesiştiği köşede, bugün izi kalmamış bir pasajdı. Geçit, İstiklal Caddesi ile Yeni Çarşı Caddesi'ne açılan Tosbağa Sokağı arasındaydı. Şimdi yerinde Yapı ve Kredi Bankası'na ait bina bulunmaktadır.

Galatasaray Postanesi *mad. III:371c*, IV:269b, VI:281a, 293c.

Galatasaray Sergileri *mad. III:372a*, 437c, 513a, VI:436c, VII:11c, 546a.

İlgili madde:

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti VI:176b

Galatasaray Spor Kulübü *mad. III:373c*, II:80c, 234c, III:325a, 346a, IV:82c, V:78b, 131b, VI:252c, VII:322c, 540b.

İlgili maddeler:

Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Aykaç, Eşfak I:484c

Batur, Suphi II:80c

Bekdik, Nihat II:126b

Karıncaezmez Şevki IV:465b

Leblebi, Mehmed V:199c

Yen, Ali Sami VII:464a

Galatasaray Suyu VII:200a.

Galatasaray Üniversitesi III:294a.

Galatasaraylılar Cemiyeti 10 Mart 1932'de, "milli kültür ve mefkûreyi neşr ve tamim etmek, gençlerin seviyesini yükseltmek" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu Tütüncü Çıkmazı'ndaydı. 1947'de üye sayısı 787'ydi. Yöneticileri Saim Gogen, Hüseyin Münif Ülgen, Hasan Dilman, Osman Müeyyet Binzet'ti.

Galatlar MS 3. yy'da Çanakkale Boğazı'ndan geçerek İzmit'e (Nikomedia) kadar ilerleyen Galatlardan bir grup, Bizantion'un (İstanbul) güzelliğine kapılarak buranın karşısındaki burna yerleştiler. Bu nedenle buraya Galatia denildi. Bu lejant, Galata'nın adıyla ilgili birçok söylenceden biridir.

Galeri 1 VI:437a.

Galib Ata V:4a.

Galib Bey III:458b.

Galib Bey (Leskofçalı) (1828, Leskofça - 1867, İstanbul) Şair. Özel öğrenim gördü. Çeşitli devlet hizmetlerinde çalıştı. İstanbul gümrüğünde tahrirat müdürü oldu. *Tuna* gazetesinde yazılar yazdı. Gazellerinde bilgece bir tarz vardır. Şiirlerinin tamamı, *Leskofçalı Galib Divanı* (1917) adıyla yayımlanmıştır. Divan şiirinin son temsilcilerindendir.

Galib Bey (Viyana Sefiri) V:5c.

Galib Dede *bak.* Şeyh Galib

Galib Dede Dergâhı III:362a.

Galib Dede Efendi Türbesi III:365a.

Galib Paşa Camii *mad. III:373b.*

Galib Paşa (1763, İstanbul - 1828, Balıkesir) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. II. Mahmud tarafından 1823'te sadrazamlığa getirildi, ama kısa bir süre görevde kaldı. Rusya seferi sırasında vezirliği kaldırılarak Balıkesir'e sürüldü.

IV:480c.

Galib Paşa (Şehremini) VII:150a.

Galla Placidia VII:262b.

Galland, Antoine *mad. III:374a*, 423c, IV:295b, V:106c, 344a, VI:407a.

Galle Pazarı IV:118a.

Galleria I:187a, 379a, II:454c, 477a, VII:9b.

Galliere, Sade de II:413c.

Gani Baba (ö. 1872) VI:243a.

Gani Efendi (Şeyh) III:531a.

Gani Efendi Tekkesi *bak.* Hallaç Baba Tekkesi

Gar Gazinosu III:380a.

Garabed Keşişyan ve Oğulları (Basımevi) III:183a.

Garabet III (Balatlı) III:482c.

Garabet (Surp) Kilisesi (Üsküdar, Yeni Mahalle) III:184b, IV:312c.

Garabetyan (Başpiskopos) VI:16a.

Garan, Sulhi (1916, İstanbul - 1962, İstanbul) Futbol hakemi, gazeteci, spor spikeri. 1934-1947 arasında Vefa ve Beşiktaş'ta santrfor olarak futbol oynadı. Tekniği ve sert şutları ile ünlüydü. Futbolu bıraktıktan sonra gazetecilik ve hakemlik yaptı. Türkiye'nin FIFA kokartlı ilk hakemi oldu. Türk hakemliğine eğitici olarak da büyük hizmetler verdi. *Şut*, *Türkspor* ve *Stad* dergilerinin yayımında görev aldı. Radyoda futbol maçı spikerliği yaptı. Spor alanında 10'a yakın kitap yazdı.

Garden Bar II:58a.

Gardenya Fidanlığı III:314c.

Garibaldi, Giuseppe *mad. III:374b*, IV:304c, VII:22c.

Garih Eczanesi Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını 1896'da bitiren Jacques Ezekiel Garih (1879-1956) tarafından 1900'de Ortaköy semtinde (Köprübaşı) açılmıştır. J. E. Garih eczanesini 1921'de Beyoğlu semtinde Postacılar Sokağı'na (no. 5), 1934'te de İstiklal Caddesi'ne (no. 419) taşıdı. 1939'da eczacı Necati Gözübüyük eczaneyi devren satın aldı ve ismini "İstiklal Eczanesi" olarak değiştirdi. Eczane 1992'de aynı cadde üzerinde 390 no'lu dükkâna taşındı.

Garih, Üzeyir IV:85c.

Garip IV:414b.

Garipkuyu Tepe I:150c.

Garipyan, Onnik II:462c.

Garlar *bak.* Haydarpaşa Garı; Sirkeci Garı

Garoyan, Arşak III:183a.

Gaspari III:289a.

Gastria Manastırı *mad. III:374c*, V:289a, VI:448b, VII:245b.

Gatenyo, Albert VII:399b.

Gattulisio, İrene IV:181b.

Gautier, Theophile *mad. III:375a*, 209a, 361a, IV:445a, VI:541a.

Gavand, Eugene Henry V:414c.

İlgili madde:

Tünel VII:308c

Gavsî Tekkesi IV:125b.

İlgili madde:

Oğlanlar Tekkesi VI:123a

Gavurudis Evleri I:254a.

Gayret Kütüphanesi VII:449a.

Gayrettepe Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Ertuğrul Mahallesi ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. 1960'larda oluşan yerleşim, bugün çevresindeki semtler gibi işhanlarıyla ya da çoğu büro olarak kullanılan apartmanlarla kaplıdır. Emniyet Müdürlüğü, 1970'lerden beri bazı birimleriyle, 1980'lerde de tümüyle Gayrettepe'de çalışmış, 1995'te Aksaray'a taşınmıştır.

Gayrimenkul Eski Eserler ve Anıtlar Yüksek Kurulu II:280b, III:153a, 236b, IV:222b, V:110b, 170a, VI:197b, VII:15b, 336a.

İlgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:169c

Gaytancılar Çarşısı Kapalıçarşı'daki bu sıra dükkânlarda, fermene gaytanları çıkrıkla bükülerek imal edilir, ayrıca her çeşit düğme yapılırdı. Buraya Gaytancılar-Düğmeciler içi de denirdi.

Gaz Servis Nakliyat ve Ticaret Şirketi III:180a.

Gazalî Mescidi ve Zaviyesi Beşiktaş'ta, yeri tespit edilemeyen bu mescit ve zaviye, I. Süleyman (Kanuni) döneminin (1520-1566) başlarında kadı, şair ve mutasavvıf, "Deli Birader" lakaplı Bursalı Gazalî Mehmed Efendi (ö. 1535) tarafından yaptırılmıştır. *Hadîka*'da Gazalî Mehmed Efendi'nin önceleri II. Bayezid'in oğullarından, Manisa Sancakbeyi Şehzade Korkut'un (ö. 1511) nedimlerinden olduğu, *Dâfiu'l-Gumûm ve Râfiu'l-Hümûm* başlıklı eserini adı geçen şehzadeye ithaf ettiği, bir müddet Bursa yakınlarındaki Geyikli Baba Tekkesi'nde şeyhlik yaptığı, Beşiktaş'ta bir mescit, bir zaviye, bir hamam ve bir bahçe yaptırdığı, *Mirat*'ta da zaviyesini Ateşî adındaki bir dervişe bıraktığı bildirilmektedir. Gerek 18. yy'ın sonlarından itibaren hiçbir tekke listesinde adı geçmeyen bu zaviye, gerekse de diğer tesisler, bilinmeyen bir tarihte tamamen ortadan kalkmıştır.

Gazanfer Ağa (Kapıağası) III:375c.

Gazanfer Ağa Külliyesi *mad. III:375c*, 6b, 263a, IV:565b, VII:143c.

İlgili madde:

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314a

Gazanfer Ağa Medresesi I:498b, II:187b.

Gazanfer Ağa Medresesi ve Türbesi VI:489c.

Gazanfer Ağa Sebili Eyüp'te, Otakçılar'da bulunmaktaydı. Kapı Ağası Gazanfer Ağa tarafından 1008/1599'da yaptırılmıştır. Kiremit örtülü bir çatı ile ahşap geniş bir saçağın korudu-

ğu yuvarlak kemerli bir kapıdan ve yanındaki dört köşe, bir özelliği olmayan demir parmaklıklı bir pencereden ibaretti. Suyu yanındaki kuyudan çekilmekteydi.

Gazanfer Efendi (ö. 1566) V:383a, VI:383b.

Gazanfer-i Sanî (ö. 1700) II:106a, V:383a, VI:383b.

Gazar (5. yy, Parbeli) IV:253c.

Gazete Dağıtıcıları Dağıtıcılar, başbayi, bayi ve müvezzi (dağıtıcı) olarak üçe ayrılırdı. 19. yy'ın ilk yarısında gazete sadece sabit dükkânlarda, Beyoğlu'nda kitapçılarda ve İstanbul tarafında tütüncü dükkânlarıyla bazı sahaflarda satılırdı. Kırım Savaşı (1853-1856) ile en son haberleri içeren ilave yayınları başladı. Bunlar gazete satış saatinin dışında müvezziler tarafından "yazıyor" diye bağırılarak satılırdı. Bunun üzerine hükümet, haberin içeriğine heyecan katarak satmayı yasakladı. Müvezziler Bâbıâli Caddesi ve Beyoğlu-Galata'daki basımevlerinin kapılarında bekler, gazeteleri kapışır hızla satış yerlerine varmak için yarışırlardı. Meşrutiyet'ten sonra müvezzilik daha da önem kazandı. Daha sonra, artan yayın sayısına bağlı olarak yerleşik satış sistemi ve kulübeleri kökleşti. Böylece müvezzinin şehir hayatına kattığı renklilik yok oldu. Sadece meyhane baskısı adı verilen erken baskıları getiren müvezziler kaldı.

Gazeteciler Cemiyeti II:73a, III:276b, 377a.

Gazeteciler Sitesi VII:16a.

Gazetecilik Eğitimi *mad. III:377a.*

Gazette Française de Constantinople II:333b.

Gazhaneler *mad. III:377b*, IV:139a.

İlgili madde:

Aydınlatma I:374c

Gazi Baba Haseki'de, Fenaî Dede Türbesi'nin yakınındadır. Hangi dönemden kaldığı ve Gazi Baba'nın kim olduğu bilinmemekle birlikte "gaziliğinin" İstanbul'un fethine dayandığı tahmin edilir. Halk arasındaki inanışa göre Gazi Baba'nın ayakkabısının teki kayıptır. Bu kayıp tek ne zaman ortaya çıkarsa uzun bir bolluk ve bereket dönemi gelecektir.

Gazi Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Cebeci, Zübeyde Hanım, ve Ellinci Yıl mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.873'tür.

III:384a.

Gazi Mustafa Kemal Köprüsü VII:327a.

Gazi Osman Paşa Ortaokulu VI:29c.

Gazi Osman Paşa Türbesi *mad. II:378c*, 269b.

Gazi Osman Paşa Yalısı *bak.* Naime Sultan Yalısı

Gaziler Helvası İstanbul'da makbul helva irmikle yapılır, hazmı zor olan un helvası rağbet görmezdi. Helva sohbetlerinde de genellikle irmik helvası karılırdı. İstanbulluların, un helvasına gaziler helvası demeleri ise, bunu yiyip de hazmedebilen ve ölümden kurtuluna "gazi!" demek gerektiği kinayesindendi.

Gazimihal, Mahmut Ragıp V:539c, VI:133a, VII:313a.

Gazinolar *mad. III:379a*, 143c.

İlgili maddeler:

Belvü Otel ve Gazinosu II:153a

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III:177a

Taksim Belediye Gazinosu VII:197a

Gaziosmanpaşa II:239a, III:382b, 410a.

Gaziosmanpaşa Halk Kütüphanesi 1957'de Ordu Caddesi'nde açıldı. 1992'de Gaziosmanpaşa belediye binasına nakledilen kütüphane, 420 m²'lik bir alanda geçici olarak hizmet vermektedir. Belediye tarafından yaptırılan yeni kütüphane binası henüz tamamlanmamıştır. 1992 itibariyle kütüphanenin toplam demirbaş sayısı 9.179'dur. Yılda ortalama 20.000 yararlanıcıya hizmet verilmektedir.

Gaziosmanpaşa İlçesi *mad. III:380a*, II:514a, IV:138b, VII:497a.

Gaziosmanpaşa Merkez Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Şemsi Paşa, Bağlarbaşı, Sarıgöl mahalleleri ve Eyüp, Bayrampaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.419'dur.

Gebze (Gekboza) IV:137b, 138a.

Gece Mektebi I:167b.

Gecekondu *mad. III:381a*, I:319a, III:409c, IV:293c, V:64c, VI:267a, VII:557c.

İlgili madde:

Gecekondu Önleme Bölgeleri III:385a

Gecekondu Önleme Bölgeleri *mad. III:385a.*

Gecelik Entari Osmanlı döneminde kadın ve erkeklerin yatakta iç çamaşırı üzerine giydikleri, zaman zaman ev içinde de dolaştıkları uzun gömlek. Erkekler evlerinin bahçesinde, kapı önlerinde ve teklifsiz girip çıktıkları mahalle kahvelerinde gecelik entariyle oturabilirlerdi. Pijamanın bir yatak giysisi olarak yaygınlaşmadığı yıllarda kadın, erkek, çocuk, genç, yaşlı herkes gecelik entari ile yatardı. Günümüzde bir benzeri sadece sünnet olan çocuklara giydirilmektedir.

Gedaî (Beşiktaşlı) *mad. III:385c*, I:361c, III:41a, V:240c, 432a.

Gedeon, Manuel I:266b, IV:92a.

Gedik Abdi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Zincirlikuyu Caddesi'nde, Gedik Abdi Çıkmazı'ndadır. Kapısında yer alan kitabeden anlaşıldığına göre Kaptan Gedik Abdi Pa-

şa tarafından 1031/1621'de yaptırılmış, minberini Çavuşzade Mustafa Efendi koydurmuştur. 1906'da büyük bir onarım gören yapı yakın bir tarihte de yenilenmiştir. Kâgir, üzeri kiremit kaplı ahşap bir çatıyla örtülüdür. Mihrabı mermer, minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Basık kemerli, ince uzun biçimli pencereleri yapının içini mükemmel bir şekilde aydınlatmaktadır. Son cemaat yeri olmayıp, kadınlar mahfiline çıkan merdivenler harimin sağ kısmındadır. Yapıyı çatı hizasında ahşap bir saçak dolanmaktadır. Abdi Paşa'nın mezarı mescidin kapısının karşısına gelen yerdedir.

Gedik, Namık I:216a.

Gedikler *mad. III:386a*, I:75a, III:147c, 212c, IV:257b, 291a, V:225b, VI:402c, VII:37a, 268a.

Gedikli Meyhaneler İstanbul'da işyerlerinin sayısı gedik usulü ile sınırlandırıldığından meyhaneler bu sayının dışına çıkamazdı. Gediklerin kaldırıldığı II. Meşrutiyet'e kadar köşe bucakta gizli olarak açılan ve tespit edildiği anda yıktırılan "koltuk meyhaneleri" de yok değildi. 19. yy'ın sonlarında İstanbul'un çeşitli semtlerine dağılmış 83 "gedikli meyhane" bulunduğunu Çaylak Tevfik, *Meyhane yahud İstanbul Akşamcıları* adlı kitapçığında tek tek ad vererek belirtmiştir.

Gedikpaşa *mad. III:388a*, I:25b, 113a, II:476a, III:405a.

İlgili maddeler:

Azak Sineması I:500b

Canfeda Kadın Çeşmesi II:383c

Emin Sinan Mescidi III:158a

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi III:389b

Gedikpaşa Tiyatrosu III:390a

Gedikpaşa Bekârhanesi Buraya Külhan Odaları da deniyordu. İstanbul serserilerinin, kanun kaçaklarının, esrarkeşlerin barındığı, kentin en berbat hanlarındandı. Herkes, Gedikpaşa Bekârhanesi'ni külhanbeyi yatağı olarak bilir, buranın yakınından kimse geçmeye cesaret edemezdi.

II:123b.

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi *mad. III:389a.*

Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi *mad. III:389b.*

Gedikpaşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Emin Sinan Hamamı Sokağı'ndadır. Bu çifte hamam 879/1474'te Gedik Ahmed Paşa tarafından yaptırılmıştır. Büyük bir kubbe altında toplanmış olan kare planlı camekânı izleyen ılıklık üç eyvanlı ve üç halvetlidir. Biri hela olan kare planlı küçük mekânları örten kubbeler dekoratif özellik taşır. Üç eyvanlı ve dört halvetli sıcaklığın ortasında mermer göbektaşı yer alır. Diğerinden daha küçük ve kapısı yapının ekseninde bulunan kadınlar kısmında ise 11,75 m çapında bir kubbeyle örtülü camekân, tek kubbeli ılıklık, üç eyvan ve dört halvetli bir sıcaklık bulunmaktadır. Hamam halen asli işlevini sürdürmektedir.

III:389a, V:164c.

Gedikpaşa Protestan Kilisesi III:184b.

Gedikpaşa Tiyatrosu *mad. III:390a*, I:123a, 500b, III:260c, 388c, 542b, V:447b, VI:44c, 133c, 178c, VII:39c.

İlgili maddeler:

Agop (Gülü) I:90c

Ahmed Fehim I:123a

Gelasius I V:22a.

Gelenbeğ, Mekki Hikmet (Gelenbevîzade) (1891, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nda öğretmenlik, serbest avukatlık yaptı. 7-8. dönem (1943-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:156a.

Gelenbevi, Baha III:331a.

Gelenbevîzadeler *mad. III:390b.*

Geleneksel Türk Sanatları Çarşısı III:437a.

Gelik Bakırköy'de sahil yolu üzerinde, Ataköy bloklarının başladığı (1. kısım) hizaya düşen mevkide, deniz kıyısında bir lokantadır. 1972 yılında açılmıştır. Et ağırlıklı mönüsüyle ve künefesiyle tanınmaktadır.

Gelin Alayı *mad. III:391a*, I:179b.

Gelişim Yayınları IV:347b.

Gemici Çırakları Nizamnamesi III:23a.

Gemici Gençler Mektebi III:23a.

GEN Kitap Sarayı V:29c.

Genca, Süreyya III:528a.

Gence, Durul V:534c.

Gencebay, Orhan V:535b.

Gencer, İlham V:534b, VI:296a.

Genç Kadın IV:346b.

Genç Mehmed Paşa Çeşmesi *mad. III:391c.*

Genç Osman Köprüsü IV:6a.

Genç Osman Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güneştepe, Güngören Merkez, Sanayi mahalleleri ve Esenler ve Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.379'dur.

Genç Oyuncular İstanbul Teknik Üniversitesi'nde okuyan bir grup öğrencinin öncülüğünde tiyatroyla ilgili üniversiteli öğrencilerin 9 Ağustos 1957'de kurdukları ve 1963'e kadar etkin olan tiyatro topluluğu. Çeşitli salonlar ile okul, hastane, spor kulübü, sokak ya da kasaba alanı gibi farklı yerlerde oyunlarını sergilediler. 1958'den başlayarak beş yıl Erdek Şenlikleri'ne katıldılar. Her türlü çalışmayı birlikte yapan ve geleneksel Türk tiyatrosu ile Anadolu seyirlik oyunlarından yola çıkan gruptan çok sayıda ünlü oyuncu yetişti.

Genç Tatarlar Yazarları Cemiyeti VII:224b.

Genç TV VII:243c.

Genç, Yeşim IV:358b.

Genç Yöneticiler ve İşadamları Derneği (GYİAD) IV:300c.

Gençkurt, Mazhar (Baba) IV:449a.

Gençlik Tiyatrosu İstanbul Üniversitesi'nde tiyatro ile ilgilenen gençler tarafından 1952'de kurulan topluluk. 1953'te ilk temsillerini verdi. 1955'te İtalya'da Parma Festivali'ne katıldı. Çalışmalarını Eminönü'ndeki öğrenci lokalinde sürdürdü ve lokalin altındaki depoyu 60 kişilik bir salon haline getirerek oyunlarını burada sahneledi.

Genelevler *mad. III:392a*, I:221b, II:147a, VI:23a, 425a.

İlgili maddeler:

Abanoz Sokağı I:4a

Fuhuş III:342a

General Bank of Constantinople II:47a.

Genim, Sinan I:254a.

Gennadios II Sholarios *mad. III:393b*, 300c, IV:24c, V:290c, 328b, VI:206b, 348b, 351c, 352a, 362b.

Genoviç, Nikolo II:330a.

George, Charles III:378a.

George, Jean VII:389b.

Georgia I Zolota III:402b.

Georgios Kantakuzenos IV:417b.

Gerçek, Ali V:71a.

Gerçek Davud Ağa (ö. 1734) *mad. III:393c*, 388c, VII:432c.

İlgili maddeler:

İtfaiye IV:306b

Tulumbacılık VII:301c

Gerçek, Hakan IV:527c.

Gerçek, Selim Nüzhet *mad. III:394a*, V:169b.

Gerçeker, Abidin IV:250a.

Gerçeker, İzzet VII:349c.

Gerçeker, İzzettin II:559b.

Gerede, Esat III:58b.

Gergiyef, Evlogi II:329b.

Gerlach, Stephan *mad. III:394b*, II:292c, III:56b, 300c, IV:92a, 535a, V:60c, 290c, VI:77a, 209c, 210b, 220a, 351a.

German, Tülay V:534b.

Germaner, Ali Teoman V:297b, VI:530a.

Germanos IV:309a.

Germina Hanı IV:317c.

Gerome, Jean-Leon *mad. III:394c.*

Geruş Sinagoğu II:10b.

Getronagan Ermeni Lisesi *mad. III:395a,* IV:312c, VII:369a.

Getronagan Okulu III:483b.

Geveze Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 1908-1909 yılları arasında yayımlandı. Sahibi Kirkor'du.

Gevgilili, Ali V:464c.

Gevher Ağa Camii *bak.* Ümraniye Camii

Gevherhan Sultan (ö. 1587'den sonra) II:206c, 411a, VI:504b.

Gevherî VI:195a.

Gezen, Müjdat I:227c, III:441c, VII:323c.

Gezer, Hüseyin III:460a, VII:401a.

Gezer, Nafia III:473b.

Gezer, Rahmi III:473b.

Gezgin, Haklı Süha IV:144c, V:169c, 530a, 530c.

Gezgin, Mediha IV:356a, 358c.

Ghica, Girogore III:290a.

Gıda-İş III:48a, VI:526c.

Gırgır *mad. III:396b.*

Gıyaseddin Mehmed Efendi (ö. 1521) VII:495b.

İlgili madde:

Mehmed Paşa Camii V:363a

Giacomo Oteli VII:40b.

Giannetti, Sylvio (Kimyager) IV:173a.

Giannetti, Vincent (Caneti Bey) IV:173a.

Gibbons III:349a.

Gibon I:68c.

Gidiş Alayı Tanzimat'tan (1839) önce padişahların saray dışına yaptıkları gezintilerde düzenlenen törenlere verilen ad. Resmi geziler halka duyurulur, özel gezintiler duyurulmazdı. Gidiş alayı sırasında padişahın yağmurluğunu, ayakkabılarını, çizmelerini, para kesesini taşıyan çuhadarlarla atının dizginlerinden tutacak, iniş ve binişlerde yardım edecek solaklar önceden belirlenmiş yerlerde durur ya da yürürlerdi. Resmi gidişlerde sadrazam ve diğer devlet ricalinin padişahın yakınında bulunması, buyruklarını almaları bakımından gerekliydi. Gidiş alayları Tanzimat'tan sonra kaldırılmış, daha sade bir tören uygulanmıştır.

Giligia III:189a.

Gilles, Pierre *mad. III:395c,* I:293c, 422c, 424a, II:46b, 94c, 112b, 113b, 180a, 261c, 282a, 298c, 338a, 344b, 428a, III:53a, 59c, 60a, 146a, 158c, 463c, 540a, IV:25a, 71c, 366a, 408c, 423a, 527c, V:17b, 79c, 239a, 269a, 288c, 388b, 482b, VI:49b, 94a, 196c, 209c, 220a, 351a, 540b, 561c, VII:46c, 262c, 285b, 297b, 373c, 560b.

Gilles, Raimond de (St.) III:486b.

Gillespie, Dizzy II:388a.

Ginaikon Limen VII:499b.

Giragos (Rahip) III:186b.

Girard, Pierre de II:184b.

Giray, Hüsamettin (1891, Bulgaristan - ?, ?) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Galatasaray Lisesi müdürlüğü ve serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediye Meclisi üyesi seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Giray, İsmail Safa (1931, İzmir) İnşaat mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi'ni bitirdi. Hidroelektrik enerji ve planlama ile uğraştı. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bayındırlık ve iskân, milli savunma, dışişleri bakanlığı yaptı.

Giritli Necati Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Giritlioğlu, Cengiz IV:36c.

Giritlioğlu, Tomris II:148c.

Giritlioğlu, Turhan IV:555a.

Girne Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başıbüyük, Zümrüt Evler, Bağlarbaşı, Altayçeşme ve İdealtepe mahalleleriyle çevrilidir.

Giropolis VII:493c.

Giselle Hanım IV:420a.

Gislavet Lastik ve Kauçuk Fabrikası I:536a, 538a, III:426a.

Giurispudenza Bisantina VII:319b.

Giustiniani, J. VI:205b.

Giyim Kuşam *mad. III:396c.*

İlgili maddeler:

Abani I:3b

Fes III:296b

İstanbulin IV:253a

Redingot VI:311c

Giz, Adnan *mad. III:401c,* IV:340b.

Giz, Salahattin *mad. III:402a,* 331a.

Gizlice Evliya Zaviyesi Üsküdar İlçesi'nde, Mehmet Çelebi Mahallesi'nde Açık Türbe Sokağı'nda yer aldığı ve ufak kapsamlı bir türbe-zaviye olduğu anlaşılan bu tesisin adına İstanbul tekkelerinin dökümünü veren hemen hiçbir kaynakta rastlanmamakta, varlığına S. N. Ergun'un *Antoloji*'sinde değinilmektedir. Söz konusu eserde, İstanbul'da son dönemin ünlü mersiye okuyucuları arasında bu zaviyenin şeyhi Hafız Hüseyin Tevfik Efendi'den (ö. 1906) söz edilmekte, aynı zaviyenin şeyhi Mehmed Muhlis Efendi'nin oğlu olduğu, musikiyi Hacı Faik Bey, Şeyh Muhtar Efendi, Mustafazade Ahmed Efendi ve Paşa Mehmed gibi üstatlardan meşk ettiği, mersiye okurken düşüp bayılanların, feryat edenlerin pek çok olduğu belirtilmektedir.

Glarus VII:493c.

Glavani Ailesi *mad. III:402b.*

Glavani, Alfred III:402b.

Glavani Apartmanı III:402b.

Glavani Hanı III:402b.

Glavani Konağı I:357c.

Glifa IV:55b.

Glikeria Adası ve Manastırı *mad. III:402c,* I:160b.

Glorya Sineması *bak.* Saray Sineması

Glück, Heinrich *mad. III:403a,* I:92c, II:95b, 371c, 538b, V:16a, 234b, VII:192b.

Goebbels, Hubert I:209c, III:150a.

Goethe Enstitüsü I:212a.

Goff, Pierre le VII:44a.

Goffa Tiyatrosu V:113b.

Gogongo III:54a.

Goltz Paşa (1843, Doğu Prusya - 1916, Bağdat) Alman mareşal ve yazar. Tam adı Wilhelm Leopold Colmar Goltz'dur. Haziran 1883'te Osmanlı ordusunun yeniden düzenlenmesiyle görevlendirildi. Mekatib-i Askeriye müfettişliği ve Erkân-ı Harbiye ikinci başkanlığı yaptı. Osmanlı ordusu onun Almanya'ya dönüşünden sonra 1897'de Yunanistan karşısında kesin zafer kazandı. 1909-1913 arasında sık sık İstanbul'da bulunarak askeri danışmanlığını sürdürdü. I. Dünya Savaşı sırasında Irak'taki Osmanlı ordusunun komutanlığına getirildi. Kutü'l-Amare'de Townshend komutasındaki İngiliz kuvvetlerini püskürttü. Resmi kayıtlara göre tifüsten öldü; bazı kaynaklarda İttihad ve Terakki tarafından öldürüldüğü belirtilir. *Osmanlı-Yunan Seferi* ve *Genç Türkiye'nin Hezimeti ve İmkân-ı İtilası* gibi kitapları vardır. Mezarı İstanbul'da, Alman Elçiliği'nin Tarabya'daki yazlık binasının bahçesindedir.

1:211a, 353a, 425a, II:279c, III:559a.

Gomez, Madame de VI:154a.

Gomidas (Papaz) III:395c.

Gomon Sineması VII:8c.

Goodell, William VI:287c.

Goold, Edward *mad. III:403c.*

Gorbon, Rebii II:451c.

Gorgoepikoos Manastırı Vefa ya da Şehzadebaşı'nda, Teotokos Bebaias Elpidos Manastırı'nın yakınlarında olduğu tahmin edilen Bizans manastırı. "Hızır gibi yetişen Teotokos" adına, 14. yy'ın başlarında devlet adamı ve yazar Nikeforos Humnos tarafından kuruldu. Gorgoepikoos adı, Yunan tanrıçası Athena'nın adı birleştirilerek oluşturulmuş, sonradan Atina'da Meryem Ana kültüne dönüşmüştü. Altımermer'deki Osmanlı döneminden kalma Rum kilisesi için de bu ad kullanıldığından bazı bilim adamları manastırın orada olduğunu sanmışlardır.

Gosdantnubolso III:188c.

Gotlar Sütunu *mad. III:404a*, 53a, 439b, VI:461b, VII:120c, 282b.

Goygoycular *mad. III:404b*, V:493c.

Göç *mad. III:404c*, VI:266c.

İlgili madde:

Gecekondu III:381a

Göç-i Hümayun 18. yy'a değin kimi padişahlar, bir mevsim boyunca oturmak üzere, harem kadroları ile Edirne'ye gitmekteydiler. Bu gelenek bırakıldıktan sonra bu kez, İstanbul'daki yazlık saraylara ilkbahar ve yaz aylarında taşınma gelenek oldu. Göç-i hümayunlar denizyoluyla veya karadan kapalı arabalarla yapılırdı. Bu gelenek de II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) terk edildi.

Göçmen Mahallesi III:383b.

Gögen, Seyfi (1909, İstanbul - 1960, İstanbul) Orman mühendisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi'ni bitirdi. Ticaretle uğraştı. İl Genel Meclisi ve daimi encümen üyeliği yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Göğüs Hastalıkları Hastanesi I:64a.

Göğüş, Ali İhsan VII:203b.

Gök, Arif Hikmet III:58c.

Gökalp Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Beştelsiz, Telsiz, Kazlı Çeşme, Yeni Doğan, Nuri Paşa, Yeşiltepe ve Veli Efendi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.199'dur.

Gökalp, Nuri (1943, Midyat) Kimya mühendisi. Yıldız Üniversitesi Fen Fakültesi'ni bitirdi. Mühendislik ve yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökalp, Ziya I:144a, IV:463a, V:265b, 327c, 351a, VI:19c, VII:359a.

Gökay, Fahrettin Kerim *mad. III:410c*, I:198c, 216a, II:144c, III:305c, IV:112b, 222c, V:297a, 481a, VI:407c, VII:364b.

Gökberk, Macit I:212a, VII:9b.

Gökberk, Şükrü Naili (1876, Selanik - 1936, Edirne) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Korgeneral rütbesine kadar yükseldi. 5. dönem (1935-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökbilgin, Tayyip IV:325c.

Gökçe, Gürol VII:323c.

Gökçe, Ramiz VII:457c.

Gökçe, Tevfik İsmail IV:59a.

Gökçe, Yusuf Ziya IV:1c.

Gökçen, Necati V:481a.

Gökdoğan, Mukbil VI:267a.

Gökdoğan, Nüzhet IV:356c.

Göker, Galib Bahtiyar (1881, İstanbul - 1945, Ankara) Hukukçu, eğitimci. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Maarif müdürlüğü, İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gökkafes II:455a.

Gökman, Muzaffer II:189a.

Gökmaslı Köyü I:99c.

Gökmen, Fatin (1877, Akseki - 1955, İstanbul) Astronom. Medrese öğrenimiyle birlikte eski astronomiyi (ilm-i hey'et) öğrendi. Daha sonra Darülfünun'un fen bölümü bitirdi. 1910'da getirildiği Rasathane-i Âmire müdürlüğünü 1943'e kadar sürdürdü. Eski Türk ve İslam astronomisi konusunda araştırmaları da olan Gökmen'in özellikle radyo aracılığıyla duyurulan meteoroloji tahmin raporları halk arasında "Fatin Hoca bugün ne diyor" diye merakla izlenirdi. 1933'e kadar Darülfünun'da astronomi ve matematik dersleri veren Gökmen, 1943-1950 arasında iki dönem de Konya milletvekilliği yaptı. Oğlu Tarık Gökmen de (1918-1985) astronomi profesörü olmuştur.

V:169b, 327c, VI:307b, VII:368a.

İlgili madde:

Kandilli Rasathanesi IV:411c

Göknil, Bedri Nedim (1896, İstanbul - 1958, İstanbul) Lozan Yüksek Ticaret Okulu'ndaki eğitimini yarım bıraktı. İstanbul kambiyo murakabe müdürlüğü, İstanbul Tüccarlar Derneği ikinci başkanlığı yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:317c.

Göksoy, Erdal II:388b.

Gökspor I:534a.

Göksu *mad. III:411b*, I:2a, II:198b, 530c, III:4b, 79c, IV:100a, V:162c, 407c, 407c, VI:191b, VII:120a, 493c, 500b, 501b.

İlgili maddeler:

Anadoluhisarı I:251b

Boğaziçi II:266a

Küçüksu Çeşmesi V:161a

Küçüksu Kasrı V:162a

Küçüksu Plajı V:162c

Göksu Çeşmesi *bak.* Küçüksu Çeşmesi

Göksu Deresi Anadolu yakasında akarsu. Anadoluhisarı ile Küçüksu semtleri arasında İstanbul Boğazı'na dökülür. Ağız bölümü haliç olan dereden sandallarla içlere doğru girilebilir. Bu bölümde kıyısındaki ağaçlık alanlar İstanbul'un en eski mesire yerlerinden biridir. Yukarı kesimde Elmalı Deresi denen bölümde I. ve II. Elmalı barajları yer alır. I. Elmalı Barajı 1893'te yapılmış, 1926'da onarılmış, 1948'de baraj duvarı yükseltilmiştir. Daha büyük olan II. Elmalı Barajı 1955'ten beri İstanbul'un bir bölümüne su sağlamaktadır. İldeki öbür Göksu Deresi ise Ağva yakınlarında Karadeniz'e dökülür.

I:152b, 251b, II:82b, III:78c.

Göksu Deresi (Ağva) I:99a.

Göksu Kasrı *bak.* Küçüksu Kasrı

Göksu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Anadolu Hisarı, Kavacık, Göztepe mahalleleri, Üsküdar İlçesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.916'dır.

Göksu Patlıcanı Göksu'daki bitek ve sulak vadi toprağında bahçıvanlar lezzetli, yumuşak ve çekirdeksiz patlıcanları yetiştirmekteydiler. İstanbul mutfağında patlıcan baş sebze sayıldığından, saray ve konaklarda Göksu patlıcanı çok makbuldü.

Göksu Vapuru *mad. III:412b*, II:118b.

Gökşen, Enver Naci VII:464b.

Göktepe, Sabri II:463a.

Göktuna, Ergun IV:320c.

Göktuna, Mübeccel IV:358c.

Göktuna, Sadık III:513a.

Göktürk Fidanlığı III:314a.

Gökyay, Orhan Şaik VI:8a.

Gölcük III:23b.

Göller *mad. III:413a.*

İlgili maddeler:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Büyükçekmece Gölü II:356a

Küçükçekmece Gölü V:158b

Terkos Gölü VII:252c

Gölpınarlı, Abdülbaki (1900, İstanbul - 1982, İstanbul) Edebiyat tarihçisi, yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli Anadolu liselerinde ve İstanbul Haydarpaşa Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. İstanbul'da Edebiyat Fakültesi'nde tasavvuf edebiyatı öğretti. Başlıca kitapları şöyle sıralanabilir: *Melamîlik ve Melamiler* (1931), *Divan Edebiyatı Beyanındadır* (1945), *Pir Sultan Abdal* (Pertev Naili Boratav ile birlikte, 1943), *Divan Şiiri* (5 c., 1954-1955); *Alevî Bektaşî Nefesleri* (1963), *Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin* (1966), *Sosyal Açıdan İslam Tarihi* (1969), *Tasavvuftan Dilimize Geçen Deyimler ve Atasözleri* (1978).

I:538a, IV:172c, VI:309b, 321b.

Gönç, Reşid Halid *mad. III:413a.*

Göngör, Mustafa Fevzi (1927, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve komisyonculuk yaptı. İstanbul Ticaret Odası ve Belediye Meclisi üyesi seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu *mad. III:413b*, VI:52a, 81a.

Gönülkırmaz, Hüseyin Kâmil (Hafız) V:485a.

Göral, Cemal III:331a, 331b.

Göreç, Samim (1924, Bursa) Basketbol-

cu. Öğrenimini Robert Kolej'de yaptı ve spora burada başladı. 1944-1960 arasında Galatasaray'da oynadı. 1961-1962 yıllarında ABD'de ihtisas yaptı. Galatasaray, Fenerbahçe, Altınordu ve A milli takımlarında koçluk görevini yürüttü.

Görele, Hamit *mad. III:413c.*

Gören, Macit II:288b.

Görey, İhap Hulusi (1898, İstanbul - 1986, İstanbul) Grafik sanatçısı. Ortaöğrenimini Kahire'de yaptı. Münih'te resim öğrenimi gördü. 1923'te Almanya'dan gönderdiği afişlerle Türkiye'nin ilk afiş sergisini gerçekleştirdi. Latin harfleriyle hazırlanan ilk alfabenin kapağını tasarladı. *Cem* ve *Akbaba* dergilerinde karikatürleri çıktı. Ziraat Bankası ile diğer devlet kuruluşları için yaptığı afişler ve Milli Piyango biletleri için yaptığı resimlerle ün kazandı.

IV:561c.

Görey, Yavuz I:387c, V:297b.

Görgüç, Namık III:331a.

Görgülü, Cahit (1928, Çanakkale) Motosikletçi. Kabataş Lisesi'nde öğrenim gördü. Motosiklet sporunun Türkiye'de gelişmesi için yoğun çaba harcadı. 1949'da Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu'nun Veliefendi'de düzenlediği uluslararası yarışta birinci oldu. 1958'de İstanbul'da ilk motosiklet kulübünü kurdu. Federasyonda teknik üyelik yaptı. Balkan ülkeleri organizasyonunda görev aldı. 1977'de Ergun Hiçyılmaz'ın başkanlığındaki Bisiklet ve Motosiklet Federasyonu'nda Motosiklet Komitesi başkanlığı görevinde bulundu.

Görgülü, Hasan Rauf *mad. III:414a.*

Görkey, Şeref *mad. III:414b,* II:168b.

Görüşler VII:203a.

Gösteriler III:144a.

Gövsa, İbrahim Alaettin (1889, İstanbul - 1949, ?) Eğitimci, yazar. Hukuk ve pedagoji eğitimi gördü. İstanbul Erkek Lisesi müdürlüğü ve Maarif Vekâleti başmüfettişliği yaptı. 6. dönem (1939-1943) ve 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili seçildi.

IV:144c, V:169b, VII:457c.

Gözcü Babalar III:414c.

Gözcü Baba Tepesi Kadıköy İlçesi'nde, Fahrettin Kerim Gökay (Kayışdağı) Caddesi üzerinde, Yukarı Göztepe olarak adlandırılan semtin batısında yer alan Çemenzar'da F. K. Gökay Caddesi ile Hızır Bey Caddesi'nin çatal yaparak kesiştikleri yörede, kuzeye doğru çıkan Ortabahar Sokağı'nın sonundaki küçük tepe. Osmanlıların Konstantinopolis yakınlarına gönderdiği Bektaşî babalarına gözcü babalar dendiği ve muhtemelen bunlardan en saygın olanın gömülü bulunduğu, zamanla halk arasında "yatır" mertebesine yükseltildiği sanılan Gözcü Baba ve onun bulunduğu tepe, aynı zamanda Göztepe'ye de adını vermiştir. Gözcübaba mevkii, küçük ölçekte Çemenzar, büyük ölçekte ise Yukarı Göztepe veya Merdivenköy kapsamındadır.

III:415a, VII:497c.

Gözcü, Niyazi İsmet (1884, İstanbul - 1965, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Göz hastalıkları uzmanı oldu. Gülhane Askeri Hastanesi başhekimliği yaptı. Tümgenerallikten emekliye ayrıldı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gözde Osmanlı padişahlarının zevceliğine yükselmedeki üç aşamanın ilki. İkincisi "ikbal", üçüncüsü de "kadın efendi" idi. Gözdeler saraya alınan cariyelerden padişahların özel hizmetini gören kalfalar arasından seçilirdi. Bazen devlet erkânı tarafından hediye edilir, bazen de valide sultanlar tarafından satın alınırlardı. Gözdelerin kalfalar arasında saygın bir konumu vardı. Bazıları ikballiğe yükselir ve ömürlerinin sonuna kadar sarayda kalırlar, çocukları olunca da nikâh kıyılarak kadın efendiliğe yükselirlerdi. Bazıları ise cariyeler gibi evlendirilip saraydan çıkarılırdı.

Gözkan, Cahid II:418b, V:531a.

Gözlücehisar I:251b.

Gözlücekemer *bak.* Güzelcekemer

Göztepe *mad. III:414c,* II:131c, V:68a, VII:497b.

İlgili maddeler:

Göztepe Camii III:415c

Göztepe Mektebi III:416a

Göztepe (Tepe) III:76c.

Göztepe Camii *mad. III:415c.*

Göztepe Fidanlığı III:314b.

Göztepe Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı sağlık kurumu. 1972'de açıldı. Tam teşekküllü bir özel hizmet ve eğitim hastanesidir. Toplam yatak sayısı 1.251'dir. Doğum, çocuk hastalıkları, iç hastalıkları, ilkyardım, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, nöroşirurji, ortopedi, plastik cerrahi, sütçocuğu, üroloji olmak üzere toplam 12 servisi vardır. Hastanenin sağlık görevlileri arasında kadrolu ve daimi statüde profesör ve doçentler de yer almaktadır.

Göztepe Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Mahmutbey Merkez, Demirkapı, Kemal Paşa, Yüzüncü Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 28.938'dir.

I:528a.

Göztepe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Göksu, Kavacık mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.521'dir.

II:198b.

Göztepe Mektebi *mad. III:416a.*

Göztepe Pansiyonlu İlkokulu III:416b.

Göztepe, Tarık Mümtaz (1893, İstanbul - 1977, İstanbul) Gazeteci. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre Bulgaristan, Şam, Antakya'da dergiler çıkaran Göztepe, İstanbul'da *Nasreddin Hoca* ve *Ümit* dergilerini yayımladı. VI. Mehmed'in (Vahideddin) yaveri olduğundan 1923'te Yüzellilikler Listesi'ne alındı ve 1938'e kadar sürgünde yaşadı. İstanbul'a döndükten sonra *Yeni Sabah, Zafer, Köylü* gazete ve dergilerinde çalıştı. Tarihi romanlar ve anılar kaleme aldı.

Göztepe Vapuru *mad. III:416c,* 180a.

Grabar, A. II:348a.

Grafson VI:264c.

Grammer, F. IV:411b.

Grand Champs Bahçesi *bak.* Taksim Bahçesi

Grand Champs des Morts I:465a.

Grand Otel Novotny VI:95b.

Grand Rue de Péra IV:265c.

Grande Cirque Tourniaire VII:14a.

Granit, Yalçın (1932, İstanbul) Basketbolcu. Spora Darüşşafaka Lisesi'nde başladı. 1948'de Galatasaray'a girdi. 1949-1959 arasında 68 kez milli takımda yer aldı ve 896 sayı yaptı. 1955'te yükseköğrenim için gittiği Fransa'da kısa bir süre Racing takımında oynadı. Basketbolu bıraktıktan sonra Darüşşafaka, Eczacıbaşı ve Galatasaray kulüplerinde ve milli takımda antrenörlük yaptı.

Granti Efendi IV:155b.

Gravürler *mad. III:417b,* IV:537b.

İlgili maddeler:

Allom, Thomas I:206c

Bartlett, William Henry II:67a

Bruyn, Cordelius de II:325a

Buondelmonti, Cristoforo II:333c

Busbecq, Augier Ghislain de II:342a

Castellan, Antoine-Laurent II:386c

Flandin, Eugène Napoléon III:322c

Fossati, Gaspare Trajano III:326b

Grelot, Guillaume-Joseph III:423c

Gudenus, Philipp Ferdinand III:430a

Hilair, Jean-Baptiste IV:66b

Lorichs, Melchior V:227b

Melling, Antoine-Ignace V:387a

Schedel, Hartman VI:475c

Schweigger, Salomon VI:480a

Van Mour, Jean-Baptiste VII:366c

Gregoras, Nikeforos *mad. III:423a,* 137c, 404a, IV:180c, 468a, V:57b, 412a, VI:206a, 207c.

Gregorios (Nazianzoslu) IV:308c.

Gregorios (Patrik) V:256b.

Gregorios II V:57a.

Gregorios II (Papa) IV:153c.

Gregorios VII V:56c.

Gregorios Palamas (ö. 1359) V:57a, VI:205c.

Gregory Sirki VII:14a.

Grelot, Guillaume-Joseph *mad. III:423c*, 175c, 281c, 419a, 557b, IV:494c, 537b, V:11b, VI:527a, 541a, VII:288c, 461a, 465a.

Grevler *mad. III:424a*, I:40b, IV:281b, 288c, 292c, VI:23b.

İlgili maddeler:

Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi I:254c

Derby İşgali III:35b

İşçi Hareketi IV:280b

Kavel Grevi IV:497c

MESS Grevleri V:409c

Gripin I:147c.

Grisy, Comte de IV:159a.

Gritti Ailesi *mad. III:428b*, VII:285a, 382a, 494a.

Gritti, Alvise (Luigi) II:41c, 212b.

İlgili madde:

Gritti Ailesi III:428b

Gritti, Andrea II:41c, 84b, VII:381c.

İlgili madde:

Gritti Ailesi III:428b

Gritti, Francesco

İlgili madde:

Gritti Ailesi III:428b

Grizagorides Kardeşler III:17c.

Grodetski III:207a.

Grosman, Moşe V:303a, VII:400a.

Grossmann (Dr.) III:180c.

Grosvenor, Edwin Augustus *mad. III:429b*, VII:169b, 273b.

Grosvenor, Gilbert H. (ö. 1966) III:430a.

Gruda, Yılmaz III:100b, VI:80c.

Grünberg, Teo V:303a.

Guatelli Paşa (1820, ? - 1899, İstanbul) İtalyan asıllı bestekâr ve orkestra şefi. Tam adı Castillo Guatelli'dir. Bir İtalyan opera kumpanyasıyla İstanbul'a geldi. Beyoğlu'ndaki Naum Tiyatrosu'nda temsiller veren İtalya Operası'nın orkestra şefiyken 1856'da Abdülmecid tarafından Donizetti Paşa'nın yerine Muzıka-i Hümayun'un başına getirildi. İki yıl sonra yerini Pizani'ye bıraktı. 1868'de yeniden Muzıka-i Hümayun'un komutanlığına atandı ve bu görevini ölümüne değin sürdürdü. Abdülaziz'in tahta çıkışı nedeniyle bir marş besteledi ve rütbesi padişah tarafından mirlivalığa yükseltilerek paşa oldu. Muzıka-i Hümayun'da orkestrayı idare ettiği gibi Batı müziği dersleri de veriyordu. Safvet Atabinen, Zati Arca, Osman Zeki Üngör ve Mehmed Ali Bey gibi müzisyenlerin yetişmesine katkıda bulundu. Hacı Arif Bey, Rifat ve Şevki beylerin birçok şarkısını piyano için armonize eden Guatelli Paşa Türk makamlarını kullanarak "Mecidiye Marşı", "Osmaniye Marşı" ve "Şefkat Marşı" gibi eserler verdi.

V:531c, VI:12a, VII:249b, 250a.

Gudeles Ailesi Soylu Bizans ailesi. İlk Gudeles Slav kökenli olup VIII. Konstantinos döneminde (1025-1028) bir darbeye katıldığı gerekçesiyle gözlerine mil çekilmişti. 11. yy'da bazı üyeler yine darbelere ve isyanlara katılmakla suçlandılar. 12. yy'da durumları bozuldu. 13. yy'dan itibaren yeniden sahneye çıktılar. 1400-1453 arasında önemli devlet görevlerinde bulundular. Georgios Gudeles, II. Manuel'in mezason'u (vezir) idi. Oğulları Ioannes ve Nikolas, Kievli İsidoros' la 1436'da Rusya'ya, 1438'de ise Ferrera-Floransa Konsili'ne elçi olarak gönderildiler. Aynı kişiler Konstantinopolis'i 1453'te Osmanlılara karşı savundular. Nikolas'ın dul karısı olduğu sanılan Teodule Paleologina Gudelina'ya ait 12. yy'dan bir ayin kitabı günümüze dek gelmiştir.

Gudenus, Philipp Ferdinand *mad. III:430a*, II:79b, 117c, III:282a, 419b.

Guilland, Rodolphe II:180c.

Guillaume Sirki VII:14a.

Guillemet, Pierre Desire *mad. III:430c*, II:435c.

Guistiniani-Longo, Giovanni II:408b, III:302c.

Gurdikyan, Isdepan III:395c.

Gureba Hastanesi *mad. III:430c*, I:47b, II:225b, 470a, III:432b, IV:14a, VI:401c, VII:449c.

Gureba Hastanesi Camii *mad. III:433a.*

Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Baba Hasan Âlemi, Sofular, Murat Paşa, Çakır Ağa, İne Bey mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.800'dür.

Gureba ve Bekâr Hastanesi İstanbul'un Rumeli yakasındaki kimsesiz ve bekâr Müslüman hastalara bakmak üzere, önce Yedikule dışındaki ciğerci Arnavutların bulundukları han hastane yapılmak istenmiş ancak vazgeçilerek Edirnekapı'daki Mihrimah Sultan Külliyesi'nin şadırvan avlusunda bulunan medresenin 1837'de hastane haline getirilmesi kararlaştırılmıştır. Medresenin 11 odasında faaliyet gösteren bu hastaneye 1843'te Haseki Darüşşifası'ndaki fahişeler nakledilmiştir.

Gurfe Bizans döneminde gelenekleşen, evlerin üstüne kaçak kat çıkma, fetihten sonra da sürdü. Göçlerle İstanbul'a gelenler, edindikleri eski Bizans yapılarının damlarına çardaklar yaptılar ve bunlara, köşk, çardak anlamında gurfe denildi.

Gurlitt, Cornelius *mad. III:433b*, I:451a, 460c, II:376a, III:149b, 403b, IV:422c, 447a, V:468c, VII:281a, 394a.

Gutenberg, Beno IV:240a.

Gücükçavuş, Ayşe IV:357b.

Gül (Nazeli Hacı) VI:208a.

Gül Baba III:367b.

Gül Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane-Galatasaray arasında, Tomtom Mahallesi'nde, Gül Baba Sokağı'nda, Gül Baba Türbesi'nin yanında bulunduğu tahmin edilmektedir. Galata Sarayı Ocağı'nın II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından kurulmasına vesile olduğu rivayet edilen Gül Baba'nın adını taşıyan bu tekkenin kuruluşu ve zaman içinde geçirdiği değişimler tespit edilememiştir. Ancak 953/1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde, Vefa'daki Hoca Teberrük Mescidi'nin 881/1476 tarihli vakfiye özetinde bu tekkenin "Zâviye der hâric-i Galata eş-şehîre bi-zâviye-i Gül Baba" olarak adı geçmektedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde, 1453-1476 arasında tesis edildiği anlaşılan tekkenin adına 18. yy'ın ortaları ile 1925 arasındaki tekke listelerinin hiçbirisinde rastlanmamakta, ne zaman ortadan kalktığı da bilinmemektedir. Günümüzde Gül Baba'nın Galatasaraylılar tarafından ziyaret edilen ve bakımı yapılan açık türbesi dışında tekkeden hiçbir iz yoktur.

Gül Baba Türbesi I:14c.

Gül Camii *mad. III:434a*, I:436c, II:82c, 255c, 271c, 398c, 428c, V:19c, 160b, VI:49c.

Gül Çiçekevi II:511c.

Gülbahar Hatun Türbesi *bak.* Fatih Külliyesi

Gülbahar Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Fulya, Mecidiyeköy mahalleleri ve Beşiktaş, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.711'dir.

Gülbenkyan Ham I:511b.

Gülbenkyan, Kalusd III:482c.

Gülbuy Kadın Çeşmesi Davutpaşa'da, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi üzerinde, bugün mevcut olmayan Yavuz Mehmed Ağa Camii'ne bitişik olduğu bilinen bir çeşmedir. Saray kethüdalarından Gülbuy Kadın tarafından 1153/1740'ta yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştandır. Teknesi yol seviyesinden aşağıda kalmıştır.

Gülcemal Gemisi III:32c.

Gülcemal Kadın V:344b.

Gülçelik, Sadi (1930, İstanbul - 1980, İstanbul) Basketbolcu. Spora 1945'te Galatasaray takımında voleybol oynayarak başladı. 1955'e kadar Galatasaray'da hem voleybol, hem basketbol oynadı. 1955'te Karagücü'nde, askerliği bittikten sonra da Modaspor'da basketbolcu olarak yer aldı. 44 kez basketbol milli takımında görev aldı. Bu

sırada 206 sayı kaydetti. 1960'tan sonra İstanbul Teknik Üniversitesi takımında yöneticilik yaptı. 1972-1974 arasında İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü başkanlığında bulundu. Milli Olimpiyat Komitesi İcra Kurulu üyeliği yaptı. Şarık Tara ile Enka şirketini kurdu. Bir uçak kazasında öldükten sonra adına İstanbul'da Sadi Gülçelik Spor Tesisleri kuruldu.

Gülçelik, Vildan VI:391b.

Gülen, Nejad I:73a.

Gülensu Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Esenkent, Gülsuyu, Zümrüt Evler ve Başıbüyük mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.722'dir.

Güler, Abdülmuttalip

İlgili madde:

Beyti Et Lokantası II:223b

Güler, Ara *mad. III:435c*, 331b, IV:145a.

Güler, Beyti

İlgili madde:

Beyti Et Lokantası II:223b

Güler, Cemal Nadir V:169b.

Güler, Hasan *mad. III:436b*, VI:150a.

Güler, Hüseyin Avni (1925, Elbistan) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. Halkçı Parti kurucu üyesiydi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gülerman, Refet VI:538a.

Gülerman, Sabite Tur VI:249c.

Gülersoy, Çelik *mad. III:436c*, II:148c, 467b, IV:229b, V:29a.

İlgili maddeler:

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çadır Köşkü (Yıldız Parkı) II:457b

Hıdiv Kasrı IV:61c

İstanbul Kitaplığı IV:229a

Malta Köşkü V:280a

Soğukçeşme Sokağı VII:26a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316a

Güleryüz, Bedia *mad. III:437c.*

Güleryüz, Halit III:198c.

Gülesin, Şükrü *mad. III:438a*, II:168b, IV:561c.

Gülfem Hatun (ö. 1561)

İlgili madde:

Gülfem Hatun Camii III:438a

Gülfem Hatun Camii *mad. III:438a*, 81a.

Gülfem Hatun Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, İnkılap, Hayrettin Çavuş, Kefçe Dede, Ahmet Çelebi, Ayazma ve Rumi Mehmet Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.460'tır.

Gülfem Hatun Medresesi Üsküdar İlçesi'nde, kendi adını taşıyan sokakta bulunan Gülfem Hatun Camii'nin yanında olduğu kabul edilir. I. Süleyman'ın (Kanuni) cariyelerinden Gülfem Hatun (ö. 1561) tarafından 16. yy'ın ortalarında inşa ettirilmiştir. Sâi'nin *Tezkiretü'l-Bünyan* adlı eserinde Mimar Sinan'ın yaptığı eserler arasında bu medrese de yer alır. 1285/1868-69'daki yangında zarar gören medrese onarılmayınca zamanla bakımsızlıktan çökmüş ve günümüze hiçbir izi kalmamıştır.

Gülgen, Melih III:319a.

Gülhan, Ahmet III:44a, IV:325b, VII:323c.

Gülhan, Yalçın VII:323c.

Gülhane Askeri Hastanesi VII:328a.

Gülhane Askeri Tıp Akademisi (GATA) I:352c, III:440c, IV:29c.

Gülhane Hatt-ı Hümayunu *bak.* Tanzimat'ın İlanı

Gülhane Kasrı *mad. III:438c*, 70b, VII:289a.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Gülhane Köşkü *bak.* Bayıldım Köşkü

Gülhane Meydanı VII:289a.

Gülhane Ocağı Topkapı Sarayı'nın gül bahçelerinin bulunduğu, saray binaları ile sahil arasındaki alanın temizlik ve koruyuculuğu ile bu alandaki çeşitli köşk ve kasırların bakımını yapan ocak. Ayrıca saraya gül ve diğer çiçekleri sağlamak da bunların göreviydi. Bostancı Ocağı'ndan ayrılma bir bölüktü.

Gülhane Parkı *mad. III:439a*, I:6a, 273b, II:44c, 254c, 309c, III:53a, 544a, IV:36b, V:114a, 346c, VI:223c, 461b, VII:289a, 291b, 296b.

İlgili maddeler:

Atatürk Heykeli I:385a

Gotlar Sütunu III:404a

Hayvanat Bahçesi IV:36a

Tanzimat Müzesi VII:206b

Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a

Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi *mad. III:439c*, II:239b, IV:29b, VI:399b.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Gülhane-i Nev Köşkü Dolmabahçe Mesiresi'nde padişaha mahsus köşklerden biri. 1168/1755'te yaptırılmıştı.

Gülistan Aylık çiçekçilik ve bahçıvanlık dergisi. 1910'da İstrati Sabuncakis tarafından yayımlandı.

Gülistan Bahçesi 20. yy'ın başında Beyoğlu'nun ünlü gazinolarındandı. Burada hem alaturka hem de halkın "cırcır" dediği alafranga müzik çalınırdı. Tarifesi pahalı, içkileri ve mezeleri seçme, ancak yüksek tabakadan kişilerin gidebildikleri bir yerdi.

Gülistan Bar II:58b.

Güllapyan, Hagop Amira IV:552c.

Güllekeş Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın batı tarafında, Beyazıt'ta Çadırcılar Caddesi üzerinde yer alıyordu. Günümüze hiçbir izi kalmamıştır. Binanın yerinde bugün yeni bir işhanı bulunmaktadır. Eski yapının tek avlulu ve iki katlı hanlar grubundan olduğu anlaşılmaktadır.

Güller Vadisi *mad. III:441a.*

Güllü Agop *bak.* Agop (Güllü)

Güllü Diba Ağır ipekli bir kumaş olan dibanın gül nakışlarıyla süslenmiş çeşidine verilen ad. Avrupa ve Asya ülkelerinden getirtildiği gibi İstanbul'da da dokunurdu.

Gülmez Biraderler 1870'te Beyoğlu'nda açtıkları fotoğraf stüdyosunun ününü İstanbul'un kırsal bölgelerinin ve Boğaziçi'nin görüntüleriyle elde ettikleri "Sultan fotoğrafçısı" unvanı ile çalışmalar yapan ve II. Abdülhamid'den bir nişan alan üç kardeşin ayrıca, 1889 Floransa, 1893 Chicago sergilerinden şeref madalyaları vardı. 19. yy'ın sonlarında kapanan stüdyonun tüm cam negatifleri, Apollon Fotoğrafhanesi'nin sahibi Aşil Samancı'ya satıldı.

Gülmez Kardeşler III:330c.

Güloğul, F. R. III:522a.

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu *mad. III:441a*, I:199a, VI:539a.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Gülses, Ali III:58b.

Gülsuyu Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Gülensu, Esenkent, Cevizli, Bağlarbaşı ve Zümrüt Evler mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.825'tir.

III:383b, 385b.

Gülşenâbâd Köşkü I:240a, II:117c.

Gülşen-i Musiki Mektebi *mad. III:441c* II:418a, 418b, V:530c, VII:124c.

Gülşenî Tatar Efendi Tekkesi III:442c

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

Gülşenîlik *mad. III:442a*, II:79a, III:106c 533c, V:267b, 495a, VII:7b, 236b, 338b.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Mevlevîlik V:422c

Tarikatlar VII:213a

Gültekin, Şahin VI:296a.

Gültekin, Vahdet (1913, İstanbul - 198 İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen Galatasaray Lisesi'nde okurken *Meltepli* dergisinde yazılar yazdı. *Yeni Adam*, *Vakıt*, *Haber*, *Havadis*, *Cumhuriyet* gazete ve dergilerinde yazarlık, sekreterlik ve çevirmenlik görevlerinde bulundu. Türkiye, Güven, Hayat yayınevlerini ve *Yeni Hayat A*

siklopedisi'ni yönetti. Dünyanın ünlü yazarlarının (Cronin, Steinbeck, Hemingway, Slanpee vb) önemli yapıtlarını Türkçeye çevirdi.

VII:464b.

Gültepe *mad. III:444c*, 382c, 410a, VII:498a.

Gültepe Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Yeşilova, Sultan Murat, Kemal Paşa, Kartaltepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.494'tür.

Gülustu Kadın Efendi (ö. 1861) V:349c, VII:356c.

İlgili madde:

Gülustu Kadın Efendi Türbesi III:445b

Gülustu Kadın Efendi Türbesi *mad. III:445b.*

Gülünçhane Tiyatrosu I:54b.

Gülzar Baba Kimliği ve yaşadığı dönem bilinmeyen Gülzar Baba'nın kabri Edirnekapı'da Mihrimah Sultan Camii'nin şadırvan avlusundadır. Taşında *Hüvelbakî / Eyyam-ı keramet-irtisam-ı cenab-ı şehinşahîde / işbu cami-i şerifin bazı tamirine mübaşeret / ve işbu mahal hafr olundukta bir cesed-i pâk / alameti zuhure gelüb ve o gece âlem-i menâmda eşbas-ı müteaddideye nehc-i vahid üzre / izhar-ı kerametle görünen Gülzar Baba / ruhuna el-Fâtiha / Fi sene 1236 Sefer yevm Perşembe 23* (30 Kasım 1820) yazılıdır. Rivayetlere göre burada bir kireç kuyusu kazılırken gülümseyen çürümemiş bir ceset çıkmış ve Gülzar Baba adına bir kabir yapılmıştır.

Gülzâr-ı Kayseriye III:190b.

Gülzârî *mad. III:445c*, I:362a, III:40b.

Gümrük Darüttalimi Gümrük memurlarına uzmanlık kazandırmak amacıyla 1892'de açıldı. Rüsumat Emaneti'ne bağlı olan okulda haftada dört gün ders yapılıyor, belli bir süre sonra yapılan sınavda başarı gösterenlere belge veriliyordu. Her dönem 15 memurun alındığı okul, 1909'da açılan Rüsumat Memurları Mektebi'nin öncülüdür.

Gümrük Eminliği III:158c.

Gümrük İskelesi I:112a.

Gümrük Meydanı III:162a.

Gümrükler *mad. III:446b*, 504b.

Gümüş Baba Tekkesi *bak.* Taşçı Tekkesi

Gümüş Gerdanlar 19. yy'ın ikinci yarısında İstanbul'un tanınmış Ermeni ailelerindendi. Saraya yakın Ermenilerden oldukları gibi, yaşayışları, İstanbullu Türk aileleri ile olan yakın ilişkileri, vezirlerle dostlukları ile de tanınmışlardı. Devlet ricalinden kimileri, Gümüş Gerdanlar'a konuk olurlarken onlardan da saray haremine gelip yatılı konuk olan hanımlar vardı.

Gümüş Motor Fabrikası III:426a.

Gümüşçülük *mad. III:447b.*

Gümüşhanevî Tekkesi *mad. III:448a*, I:135c, III:274a, IV:217a, VI:37a.

Gümüşoğlu, Osman Zeki (1924, Fındıklı) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Gümüşoğlu, Tekin IV:304a.

Gümüşpala Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Deniz Köşkler, Avcılar Merkez, Üniversite mahalleleri, Küçük Çekmece Gölü ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.926'dır.

Gümüşpınar Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle, Orta Mahalle, Soğanlık Yeni Mahalle ile Yakacık, Çarşı mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.697'dir.

Gümüşsu Palas *mad. III:449b*, 449b.

Gümüşsuyu Eyüp merkezindeki mezarlığın kuzeybatısına, Yenidoğan ve Karlıtepe'nin doğusuna düşen, doğuda Silahtarağa'ya kadar uzanan Gümüşsuyu, ilk nüveleri 1950'lerde oluşan sanayi semtlerinden birisidir.

Gümüşsuyu Askeri Hastanesi *mad. III:449b*, 450b.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Gümüşsuyu Kışlası *mad. III:450b*, I:465b, II:41a, III:449b, V:8b, VII:528a.

Gümüşsuyu Mahallesi Beykoz ile Paşabahçe arasında, Boğaziçi'ne ulaşan Ayı Deresi'nin kuzeyinde ve Beykoz Stadyumu'nun doğusuna ve güneydoğusuna düşen mahalle. Çukurçayır, Paşabahçe ve Beykoz ile çevrilmiş Gümüşsuyu, kaçak yapılaşma alanlarından birisidir. Nüfusu (1990) 11.555'tir.

II:198b, III:383a.

Gümüşsuyu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kocatepe, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Cihangir, Pürtelaş, Ömer Avni mahalleleri ve Beşiktaş, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.371'dir.

I:464c.

İlgili maddeler:

Gümüşsuyu Askeri Hastanesi III:449a

Gümüşsuyu Kışlası III:450b

Japon Elçiliği Binası IV:317a

Gümüşsuyu Ocağı Padişahın kahvesine mahsus suyu Eyüp üstündeki Gümüşsuyu'ndan getirmekle görevli saray örgütü. Tanzimat'tan sonra kaldırıldı.

Gümüşyan, Mikayel VI:409a.

Gün, Aydın II:398a, VII:144b.

Gün, Necla IV:358a.

Gün, Ziya II:419a.

Günaltay, Şemseddin (1883, Kemaliye - 1961, İstanbul) Tarihçi. Darülmuallimin-i Âliye'yi bitirdi. Lozan Üniversitesi'nde doğa bilimleri okudu. Darülfünun Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'ne müderris oldu. Ordinaryüs profesörlüğe yükseldi. Osmanlı döneminde İstanbul Meclis-i Mebusan'ında ve TBMM'de çeşitli dönemlerde Bilecik, Sıvas ve Erzincan milletvekilliğinde bulundu. 1949-1950'de başbakanlık yaptı. 1961'de Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğine seçildi, ancak görevine başlayamadan öldü.

III:305c, V:169b.

Günar, Nedim (1932, İstanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında futbola başladı. A takımına geçti. 1947-1959 arasında bu takımda oynadı, takım kaptanlığı yaptı. 2 kez A, 1 kez de B milli takımında yer aldı. Futbolu bıraktıktan sonra bir süre antrenörlük yaptı.

Günay, İzzet III:100b.

Günaydı, Muhtar V:234a.

Günaydın, Erol III:100b, 441c, IV:527c.

Gündoğan, Ferit (1933, Silivri - 1988, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gündoğan, Fikret (1920, Silivri) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cumhuriyet savcılığı ve serbest avukatlık yaptı. 1964-1979 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyeliğinde bulundu.

Gündoğdu, M. Cahit V:305b.

Gündoğdu, Temel (1949, Torul) İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Öğretmenlik ve özel sektörde yöneticilik yaptı, serbest ticaretle uğraştı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekilliğine seçildi.

Gündüz, Yılmaz (1939, Tarsus/İçel) Basketbolcu, futbolcu. Galatasaray Lisesi'nde okurken basketbola başladı. Bir süre Galatasaray Kulübü'nde oynadıktan sonra, Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğrenim görmek üzere Ankara'ya gitti. Burada Mülkiyeliler Birliği takımında oynadı. Daha sonra Ankaragücü kulübü formasını giyerek basketbolun yanında futbol da oynadı. Yükseköğrenimini tamamlayarak İstanbul'a döndü. Fenerbahçe futbol takımında santrafor olarak oynadı. Basketbolda 49 kez milli oldu, 4 kez de milli takıma kaptanlık yaptı.

Günel, Ayşe (1903, Selanik - 1988, İstanbul) Öğretmen. İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Türkçe öğretmeni olarak çalıştı. İstanbul Belediye Meclisi üyesi seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güner, Engin (1942, İstanbul) İktisatçı. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli sa-

nayi işletmelerinde yöneticilik, Cumhurbaşkanlığı başdanışmanlığı ve özel kalem müdürlüğü, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönem de (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Güner, Güzin IV:356a.

Güner, Sami III:331b.

Güner, Şemsi III:331b.

Günergin, Özden IV:356b.

Güneri, Rüştü (1921, Erbaa) Sendikacı. Liseyi bitirdi. Türk Gemi Adamları Sendikası başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş On beş günlük sanat ve edebiyat gazetesi. 1927'de 17 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Orhan Seyfi'ydi.

Güneş, Doğan (1931, Develi) İlkokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş, Hasan Fehmi (1934, Adapazarı) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cumhuriyet savcılığı yaptı. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'na Sakarya üyesi seçildi. İçişleri bakanlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güneş Plajı IV:280b.

Güneş Restoran Küçük Bebek'te, eskiden müdavimleri tarafından sahibinin adıyla "Niko" diye anılan içkili lokanta. Köklü geçmişiyle, hem semtte, hem de kentte Rum lokanta ve meyhanelerine alışkın olanlarca tanınmaktadır.

Güneş Saatleri *mad. III:450c*, VI:379a.

Güneşli *mad. III:451c*, 384c, IV:148b.

Güneştepe Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Mareşal Çakmak, Güngören Merkez, Genç Osman mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.076'dır.

Güney, Eflatun Cem (1896, Hekimhan - 1981, İstanbul) Folklor derlemecisi. İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'nde öğretmenlik, milli eğitim müdür yardımcılığı ve halk eğitimi başkanlığı yaptı. İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar çocuklara masallar anlattı. Ünlü masal yazarı Andersen adına Danimarka'da oluşturulmuş kurum tarafından 1956'da Güney'in *Açıl Susam Açıl* (1949) adlı masal kitabı en iyi eser seçildi. 1960'ta *Dede Korkut Masalları* (1958) ile aynı armağanı bir kez daha kazandı. Başlıca kitapları: *Dertli Kaval* (1945), *Halk Türküleri* (2 c., 1953-1956), *Bir Varmış Bir Yokmuş* (1956), *Evvel Zaman İçinde* (1957), *Gökten Üç Elma Düştü* (1960), *Folklor ve Halk Edebiyatı* (1971). Oğlu Çetin Güney'le birlikte halk şairleri Emrah, Ruhsatî, Meslekî ve Kâmilî üzerine kitaplar da yayımlamıştır.

III:523b.

Güney Haliç Kolektörü II:496c.

Güney Köyü VII:501c.

Güney, Ömer VI:293c.

Güney, Rükneddin I:386a, II:453a.

Güney, Sadullah VI:542a.

Güney, Yılmaz III:319a.

Güneyli, Haluk II:463a.

Güngör, Hasan (1926, Bursa - 1975, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Muhasebecilik ve idarecilik yaptı. Tercüman Gazetecilik ve Matbaacılık AŞ genel müdürü olarak çalıştı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güngör, Mustafa Fevzi (1927, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve komisyonculuk yaptı. İstanbul Ticaret Odası ve Belediye Meclisi üyesi seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Güngör, Rafet II:453c.

Güngör, Selahattin II:288b.

Güngör, Şükran IV:527a.

Güngören İlçesi *mad. III:452a*, 382c, IV:138b, VII:497a.

İlgili maddeler:

Atışalanı I:401b

Merter V:400c

Güngören Merkez Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güneştepe, Mareşal Çakmak, Akıncılar, Güven, Sanayi ve Genç Osman mahalleleriyle çevrilidir.

Güngörmez Kilisesi VI:58a.

Günsür, Nedim V:297b.

Güntekin, Mehmet IV:250a.

Güntekin, Reşat Nuri (1889, İstanbul - 1956, Londra) Edebiyat ve tiyatro yazarı. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nden mezun oldu. Öğretmenlik ve müfettişlik yaptı. 6. dönem (1939-1943) Çanakkale milletvekiliydi. Paris Kültür Ataşeliği'nden emekli oldu. Hikâye, roman ve oyunlarıyla Cumhuriyet döneminin en büyük yazarları arasına girdi. Güntekin, Cumhuriyet ülkücülüğünü benimsemiş ve yeni bir toplumun oluşturulmasında aydınlara düşen sorumluluğu göstermiştir. Yayımlanmış ya da tiyatroda oynanmış yüzü aşkın eseri bulunan, yazarın başlıca romanları: *Gizli El* (1922), *Çalıkuşu* (1922), *Damga* (1924), *Akşam Güneşi* (1926), *Bir Kadın Düşmanı* (1927), *Yaprak Dökümü* (1930), *Kızılcık Dalları* (1932), *Ateş Gecesi* (1942), *Miskinler Tekkesi* (1946), *Harabelerin Çiçeği* (1953), *Kavak Yelleri* (1961), *Son Sığınak* (1961), *Kan Davası* (1962); hikâyeleri: *Tanrı Misafiri* (1927), *Sönmüş Yıldızlar* (1927), *Leyla ile Mecnun* (1928); oyunları: *Balıkesir Muhasebecisi* (1953), *Tanrıdağı Ziyafeti* (1955); gezi izlenimleri *Anadolu Notları* (1936, 1966) şeklinde sıralanabilir.

III:179c, IV:250a, V:169b, 209a, 240c, 241b, VI:198c, 491b, VII:359a, 457c.

Günün Kadını IV:347a.

Günyol, Vedat (1911, İstanbul) Yazar, çevirmen. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdikten sonra Paris'te doktora yaptı. Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda, İstanbul'da *İslam Ansiklopedisi* yayın kurulunda çalıştı. Atatürk Erkek Lisesi'nde Fransızca öğretti. 1953-1976 arasında yayımladığı *Yeni Ufuklar*'daki yazılarıyla, deneme ve çevirileriyle düşün ve edebiyat yaşamına girdi. Çeşitli gazetelerde, özellikle de *Cumhuriyet*'te yazdı. Sabahattin Eyüboğlu ile birlikte Çan Yayınları'nı yönetti, bu yayınevinde aydınlanmacılardan, hümanistlerden, Antik Yunan yazarlarından çeviriler yayımladı. Kitapları *Dile Gelseler* (1966), *Yeni Türkiye Ardında* (1966), *Devlet İnsan mı* (1974), *Bu Cennet, Bu Cehennem* (1975), *Çalakalem* (1977), *Orman Işırsa* (1979), *Daldan Dala* (1982), *Güleryüzlü Ciddilik* (1986), *Gölgeden Işığa* (1988), *Yaza Yaza Yaşarken*'dir. (1991).

Güran, Nazmi Ziya *mad. III:452c*, V:177b, VI:176b, 447c.

Güran, Refik II:6a, V:112c.

Güran, Tevfik VI:109c.

Güranî (Molla) (1416, Güran [Irak] - 1488, İstanbul) Şeyhülislam. Molla Yegân'ın aracılığıyla II. Murad'ın (hd 1421-1451) hizmetine girdi. Bir süre Bursa'da müderrislik yaptıktan sonra Manisa'da Şehzade Mehmed'in (II. Mehmed) hocalığına getirildi. II. Mehmed (Fatih) tahta geçtikten (1451) sonra kazaskerliğe yükseldi. 1480'de Molla Hüsrev'in yerine atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Hadis, fıkıh ve tefsirle ilgili pek çok eseri vardır.

II:228b, 256a, V:330a, 331a, VII:322a, 374a.

Gürayman, Sabiha Rıfat VII:390c.

Gürcü Abdünnebi Olayı *mad. III:452c*, I:54b, II:331c, IV:489a, V:340a, 550c.

Gürcü Ali Efendi Tekkesi III:443a.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

Gürcü Katolik Kilisesi III:453b.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Fatih Halıcılar'da, Sultan Selim Medresesi ile Orta Camii arasında, Öksüzce Hatip Mescidi bitişiğindeydi. 1035/1625 te inşa edilmişti.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Şehzadebaşı'nda, İbrahim Paşa Hamamı'nın arkasındaki sokaktaydı. Bânisi Sadrazam Gürcü Mehmed Paşa'dır. 1035/1625'te inşa edilmişti. Kesme taştan, klasik üslupta bir yapıydı.

II:477a, IV:272c.

Gürcü Mehmed Paşa Çeşmesi Fatih-Hırkaişerif'te, Keçeciler Caddesi üzerindedir. Bânisi Sadrazam Gürcü Mehmed Paşa'dır. 1035/1625'te yaptırılmıştır. Klasik üsluptadır. Toprağa gömülü vaziyettedir. Sivri kemerinin üzerinde büyük bir kitabe taşı vardır.

Gürcüler *mad. III:453b.*

Gürel, Mehmet II:148c.

Gürel, Melih II:388b.

Gürer, Selahattin IV:378c.

Güresin, Ecvet (1919, ? - 1975, İstanbul) Gazeteci. 1939'da *Tanin* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Vatan, Yeni Gazete, Cumhuriyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde yazılar yazdı; çeşitli yöneticilik görevlerinde bulundu. Kurucu Meclis üyeliği ve senatörlük yaptı.

Güreş *mad. III:454a.*

Gürgen, Kemal Halim (1900, Ergiri [bugün Arnavutluk'ta] - 1962, İstanbul) Futbolcu, futbol hakemi, yönetici. Küçük yaşta İstanbul'a geldi. Süleymaniye kulübünde yetişti. 1926'da İstanbul Spor Kulübü'nü kurdu. Futbolu, bu kulüpte bıraktı. Daha sonra hakemlik hayatına atıldı. Türk futbolunun en iyi hakemlerinden biri olarak kendini gösterdi. Beden Terbiyesi İstanbul bölge müdür yardımcısı iken öldü.

İlgili madde:

İstanbul Spor Kulübü IV:234a

Gürgencik Tepe I:152a.

Gürkân, Kâzım İsmail III:306b, V:531a.

Gürkan, Suat İsmail III:63a, 63b, V:169c.

Gürlü, Ali VI:296a.

Gürman, Metin III:533b.

Gürmen, Hüseyin Kemal *mad. III:455a,* VI:254a.

Gürmeriç, Şefik VII:137c.

Gürol, Güner IV:356c.

Gürpınar, Hüseyin Rahmi *mad. III:455b,* I:73a, 123b, 300b, II:287b, 445c, III:308a, 509a, 556a, IV:57a, V:164b, 240c, 241a, VI:4c, VII:201c, 252c, 507a.

Gürpınar, Mehlika IV:42a.

Gürpınar, Mehmet (1915, İstanbul) Belediyeci. Liseyi bitirdi. İstanbul Spor ve Sergi Sarayı müdürlüğü, İETT umum müdürlüğü ve belediye murakıplığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürpınar, Mehmet Mustafa (1919, İstanbul - 1990, İstanbul) Gümrük komisyoncusu. Liseyi bitirdi. İthalat ve ihracatçılık yaptı. İstanbul Gümrükleri Muayene Heyeti müdürü olarak çalıştı. 13. dönemde (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Gürpınar, Melisa (1941, İstanbul) Şair. İstanbul'da iktisat ve ticaret öğrenimi yaptıktan sonra, Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi ve tiyatro öğrenmeye Londra'da devam etti. BBC'de çalıştı. *Varlık, Ataç, Otağ, Soyut, Yelken, Sanat, Edebiyat 81* vb dergilerde şiirler ve yazılar yayımladı. Bazı yazılarında Erdönmez soyadını kullandı. *Umut Pembeleri* (1962), *Yeni Bir Gün Şarkısı* (1975), *Geceyarısı Notları* (1981) ve *İstanbul'un Gözleri Mahmur* (1991) adlı kitapları yayımlandı.

II:448c.

Gürsel, Cemal III:561b.

Gürsel Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Talat Paşa, Kâğıthane Merkez, Çağlayan, Hürriyet mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 18.260'tır.

Gürsel, Nedim II:449b.

Gürsel, Yalçın (1939, Afyonkarahisar) İktisatçı. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Mali müşavirlik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürses, Abdurrahman (Hendekli) III:58c.

Gürses, Binnaz VII:323c.

Gürses, Kemal II:144a, VI:125c.

Gürses, Müslüm V:536c.

Gürses, Yıldırım V:537a.

Gürsoy, Bedri *mad. III:457a.*

Gürsoy, Hamdi (1898, İnebolu - 1960, İstanbul) İdadi eğitimi gördü. Almanya'da Yüksek Debagat Okulu'nu bitirdi. Debbağlık ve dericilikle uğraştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürsoy, İbrahim (1944, Divriği) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. Avcılar belediye şube müdürlüğü, Küçükçekmece ve Bakırköy belediye başkan yardımcılığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Gürsoy, Nilüfer (1921, Bursa) Klasik filoloji uzmanı. 3. cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın kızıdır. Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Eski Yunan edebiyatı konusunda doktora yaptı. Aynı fakültede klasik filoloji asistanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Gürtunca, Mehmet Faruk (1904, Edirne - 1982, İstanbul) Yazar, şair, yayımcı. Edirne İlköğretmen Okulu'nu ve İstanbul'da Dişçilik Okulu'nu bitirdikten sonra bir süre öğretmenlik yaptı. Çocuk dergilerinin yanısıra *Okul ve Öğretmen, Her Ay, Her Hafta* dergilerini ve *Hergün* gazetesini yayımladı (1953-1972). Demokrat Parti'den 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'de bulundu. Eğitsel çocuk şiirlerinin yanısıra epik şiirler yazdı. Tarihsel konuları oyunlaştırdı. Eski yapıtları günümüz diline aktardı.

Gürün, Gencay VII:146c.

Gürzap, Can III:47b.

Gürzap, Reşit *mad. III:457b,* VII:115a.

Gütemberg Basımevi III:183a.

Güvemli, Zahir V:169c, VII:464b.

Güven Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Haznedar, Akıncılar, Güngören Merkez mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.784'tür.

Güven, Muhittin (1915, Beyrut - 1991, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümünü bitirdi. 12. ve 13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Millet Meclisi başkanvekilliği ve imar ve iskân bakanlığı yaptı.

VI:267a.

Güven, Müfit VI:468b.

Güven Sigorta Memurları Yardımlaşma Cemiyeti Tam adı Güven Türk Anonim Sigorta Sosyetesi Memurları Biriktirme ve Yardımlaşma Cemiyeti'ydi. 31 Mayıs 1946'da, İstanbul'da kuruldu. Amacı Güven Sigorta Şirketi bünyesinde çalışan ve cemiyete üye olan memurlara çeşitli acil ve sosyal yardımlar sağlamak ve bir çeşit tasarruf sandığı hizmeti vererek üyelerin para biriktirmelerini teşvik etmekti.

Güvenir, Yaşar VII:204c.

Güvenli, Gülseren III:44c, IV:249c.

Güvenlik Hizmetleri *mad. III:457c.*

İlgili maddeler:

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337b

Asesler I:343b

Bekçiler II:125c

Bostancı Ocağı II:305b

Güvercinler 250 civarında türü barındıran "güvercingiller"in Latince adı *Columbidae*'dir. Bu kuş ailesinden daha küçük ve açık gri renkli olan yaygın bir tür de kumrudur. Güvercinler ve kumrular İstanbul'un simge kuşlarındandır. Ilıman iklimleri, gölgeli, sakin ve sulu yerleri sevdiklerinden kumrulara ve güvercinlere İstanbul'da en çok cami avlularında, gölgelik ve görece sakin semt meydanlarında rastlanır. Güvercin insanın evcilleştirdiği ilk kuştur. İstanbul'da, Roma ve Bizans döneminden kalan çeşitli mozaik, fresk vb üzerindeki en yaygın kuş motifi de güvencindir. Osmanlı konaklarının, camilerin ve çeşitli yapıların cephelerinde görülen kuş evlerinin ve çeşmeleri süsleyen kuş su-

luklarının müdavimleri de güvencinlerdir. Ava ve kuşa meraklı padişahların düzenledikleri güvercin yarışları; saray ve kasırların bahçelerindeki güvencinlikler bu kuşun Osmanlı sarayında da ilgi ve sevgi gördüğünün göstergeleridir. İstanbul'da güvercin ve kumruların en yoğun bulunduğu ünlü yer, yakın zamanlara kadar Eminönü'nde Yeni Cami'nin merdivenleriydi. Son yıllarda buradaki yol ve köprü inşaatı ile yoğun trafik yüzünden güvercinler de azalmış; bir zamanlar kuş yemi satan yaşlı ve çocuklar buraları büyük çoğunlukla terk etmiştir. Eyüb Sultan Camii'nde, Yeni Cami'de, Bayezid Camii avlusunda, Nuruosmaniye Camii çevresinde özellikle eski İstanbul'daki meydanlarda, ellerindeki küçük ölçekleriyle mısır veya başka yemler satan çoğu yaşlı, sakat veya çocuk olan kuş yemcilerinin çevresine toplanan ve kendilerine yem atıldığı zaman önce havalanıp, sonra bulutlar gibi yemin etrafına üşüşen güvercinler ve kumrular, İstanbul'da giderek azalan, hattâ yok olan bir manzaradır.

Güverte Gedikli Mektebi III:23a.

Güzel Ahmed Paşa Türbesi *mad. III:459a*, V:455c.

Güzel Anadolu Birahanesi I:250a.

Güzel Sanatlar Akademisi *mad. III:459c*, II:334a, 512c, 540c, III:21b, 140a, 244a, 411a, IV:18c, 311c, V:70a, 470b, VI:127b, 530a, VII:392b, 544a.

İlgili madde:

Sanayi-i Nefise Mektebi VI:447b

Güzel Sanatlar Birliği III:82a, 124c, 437c, VI:436c.

Güzelbahçe III:346b.

Güzelbahçe Kliniği V:487b.

Güzelce Hisar II:82b.

İlgili madde:

Anadolu Hisarı I:251b

Güzelce, İbrahim IV:225c.

Güzelce Kasım Paşa Camii *mad. III:461c*, IV:481b.

Güzelce Kasım Paşa Medresesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, I. Süleyman (Kanuni) dönemi vezirlerinden Güzelce Kasım Paşa'nın (ö. 1533) 940/1533'te yaptırmış olduğu külliyenin bir parçasıydı. Evliya Çelebi'nin "Caminin yol aşırısında" diyerek yerini tarif ettiği bu medrese, caminin doğusunda şimdiki Medrese Sokağı'nda bulunuyordu. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi *mad. III:462c.*

Güzelcekemer *mad. III:463a*, II:344c, V:4a, VI:227b, VII:54c.

Güzelhisar Vapuru *mad. III:464a*, IV:396a.

Güzeliş Basımevi III:183a.

Güzelosman, Sadık IV:56a.

Güzeltepe Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Alibeyköy Merkez, Eniyettepe mahalleleri, Kâğıthane İlçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfus (1990) 17.036'dır.

I:204a.

Güzeltepe Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Yavuztürk, Ferah, Kirazlıtepe ve Havuzbaşı mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (199(11.952'dir.

Güzelyalı Pendik İlçesi'nde semt ve mahalle. Kemiklidere'nin doğusunda yer alır. 1970'lerde banliyö tren istasyon çevresindeki bir semtken, önce E (D-100) Karayolu'na dek kuzeye doğru genişlemiş, sonra da E-5'in kuzeyinde yayılmıştır. Yakın zamanlarda daha da kuzeye kurulan siteler ve bloklar Esenyalı, doğusuna kurulanl ise Aydıntepe diye adlandırılmıştı Mahallenin nüfusu (1990) 5.589'dur

Güzey, Gülistan (1927, İstanbul - 198 İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. 1943'te Şehir Tiyatroları'nda *Nas Hoşuna Giderse* adlı oyunla sahne çıktı. Tiyatro çalışmalarının yanı sıra 1950-1960 arasında birçok filmde başrol oynadı. 1970'lerde TV filmlerinde ve dizilerde rol aldı. 1984'te s nat yaşamını noktaladı.

Güzey, Mustafa Asım II:142c.

Güzide Sabri *mad. III:464b*, IV:339c.

H

Habbâz Eskiden "ekmekçi" anlamında kullanılan bir söz. Ekmek yapan ve satan esnaf da diğerleri gibi lonca örgütüne bağlıydı. Sarayın ekmek ihtiyacını karşılayan ve kendi aralarında çeşitli sınıflara ayrılan ekmekçilere de "habbâzin-i hassa" adı verilirdi. Bunların ayrıca elekçi, hamurkâr, pişirici gibi adlar taşıyan ustaları da vardı.

Haber Ajansları *mad. III:465a.*

İlgili madde:

Haberleşme III:465c

Haberleşme *mad. III:465c,* VI:279c, 289c.

İlgili maddeler:

Haber Ajansları III:465a

Postacılar VI:279c

Postaneler VI:280b

PTT VI:457a

Radyo VI:293a

Telefon VII:241b

Televizyon VII:243a

Telgraf VII:243c

Habib Karamanî (ö. 1496) III:167a, 533c, VI:31c, 33b.

Habibler Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Askeri bölge ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.521'dir.

Habibler Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Cebeci, Sultan Çiftliği, Malkoçoğlu mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.318'dir.

Habibullah Mazhar VI:32b.

Hacaduryan, Karekin III:395c.

Hacaloğlu, Algan (1940, Fındıklı) İnşaat mühendisi ve iktisatçı. Robert Kolej mezunudur. ABD Carnegie-Mellon Üniversitesi'ni bitirdi. İktisat dalında master derecesi aldı. Devlet Planlama Teşkilatı daire başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Hacar, M.

İlgili madde:

Halep Pasajı III:497c

Hacegân Osmanlı döneminde devlet dairelerinin yazı işlerinin başındaki, ayrıca defterdarlık, nişancılık gibi önemli görevliler için kullanılan deyim. Hacegân-ı divan-ı hümayun da denirdi. Halk arasında efendi, ağa, ev sahibi, reis, tüccar, öğretmen anlamında da kullanılırdı. Devlet görevleri arasında hacegânlığın ne zaman kurulduğu bilinmemekle birlikte, reisülküttab, yeniçeri kâtibi, ruznameci, mukabeleci, mukataacı, tezkireciler hacegândan sayılıyordu. Hacegânın üst mertebelerinde nişancılık, şıkk-ı evvel, şıkk-ı sani ve şıkk-ı salis defterdarlıkları, reisülküttablık, defter eminliği bulunuyordu. Hacegânlıktan vezirliğe terfi edilebilirdi. Önceleri sadece Divan-ı Hümayun dairelerinin başındakilere bu unvan verilmiş, daha sonra ise başka hizmet sahiplerine de rütbe olarak dağıtılmıştı. 18. yy'dan itibaren de devlet merkezi dışındaki bazı hizmet sahiplerine ve vezirlerin maiyetindeki divan efendisi gibi görevlilere de bu rütbe verilmişti.

Hacegî (Hacegîzade) Mescidi II:414c.

Hacegî Tekkesi II:414c.

Hacegîler

İlgili madde:

Bedesten Esnafı II:118c

Hachette Kitabevi IV:267c.

Hacı Abdullah Lokantası Beyoğlu Parmakkapı'da, Sakızağacı Caddesi üzerinde, eski Hacı Salih Lokantası'nın bulunduğu yerde 1980'lerde açılmış ve geleneksel yemekleriyle bilinen bir lokantadır. Bir zamanların ünlü Abdullah Efendi Lokantası'yla herhangi bir ilişkisi yoktur.

Hacı Ahmed Ağa Çeşmesi Tophane'de, Karabaş Camii civarındaydı. Gümrük ve Tersane Emini Hacı Ahmed Ağa tarafından 1145/1732'de yaptırılmıştı. Kesme taştan ve klasik üsluptaki yapının teknesi zemine gömülmüştü. İki yanında küçük mihrap biçiminde dinlenme yerleri vardı. Kemerinin üzerinde üç buçuk kıtalık tarih beyti bulunuyordu.

Hacı Ahmed Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Vapur İskelesi'nin yakınındadır. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) inşa edilmiştir. Kâgir servis katı üzerinde iki ahşap kat, patrikum üzerinde ahşap balkonu ve ayatomolu üst kat balkonu ile eklektik bir yapıdır.

Hacı Ahmed Efendi Çeşmesi Beylerbeyi Sarayı'nı geçtikten sonra, Çöp İskelesi'nin karşısındaki bahçe duvarı üzerinde bulunmaktaydı. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1239/1823'te yaptırılan çeşme Boğaziçi Köprüsü çevre yolu düzenlemesi sırasında yıktırılmıştır. Kesme taştan inşa edilmiş olan çeşme, üstü namazgâh olarak kullanılacak şekilde tasarlanmış, kübik kitleyi yanlardan kuşatan basık kemerli kapılar ve bunları izleyen merdivenlerle fevkani namazgâha çıkış sağlanmıştı. Haznenin ekseninde bulunan asıl çeşmenin sivri kemerli nişi pilastrlar ile kuşatılmış ve kavisli bir alınlıkla taçlandırılmıştı. Sivri kemerin üzerinde, metni Gaziantepli Aynî'ye (ö. 1837) ait, manzum inşa kitabesi, alınlığın içinde de beyzi bir madalyon ortasında suya ilişkin bir ayet yer alıyordu.

Hacı Ahmed Mescidi Kasımpaşa'da, Karakol Sokağı ile Kurtoğlu Yokuşu'nun kavşağında, sokak seviyesinden oldukça yüksekte yer alır. 16. yy'da I. Süleyman'ın (Kanuni) hasırcıbaşısı Hacı Ahmed tarafından yaptırılmış, 1992'de yeniden inşa edilircesine onarılarak özgünlüğünü hemen bütünüyle yitirmiştir. Kâgir duvarlı, kırma çatılı mescidin dikdörtgen planlı hariminin batı, doğu ve güney duvarlarında ikişer tane dikdörtgen açıklıklı pencere bulunmaktadır. Doğu yönünde, sonradan eklenen bölüm yer alır. Duvarlar pencere altlarına kadar fayansla kaplanmış, bundan yukarısı ayetlerle ve bitkisel motiflerle bezenmiştir. Kuzey yönündeki fevkani kadınlar mahfili bir çıkma ile genişletilmiş, doğu cephesine bitişik olan minare silindir gövdeli olarak tasarlanmıştır. Mihrap duvarının arkasında haziresi vardır.

Hacı Ahmed Paşa Türbesi *mad. III:467b,* II:462a.

Hacı Ahmet Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. İstiklal, Küçük Piyale, Sururi, Bostan, Bülbül, Yenişehir mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.817'dir.

II:221a.

Hacı Ali Darülhuffazı II:565c.

Hacı Ali Paşa Camii *mad. III:467c,* VI:306a.

Hacı Ali Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Okluklubayır mevkiinde, Düğmeciler Mahallesi'nde, Kara Süleyman Tekkesi Sokağı'nda bulunmaktadır. Nakşibendî tarikatından Arabzade Şeyh el-Hac Ali Niyazi Efendi (ö. 1788) tarafından 1175/1761-62'de tesis edilmiş, 1274/1857'de onarım görmüş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Günümüzde tekkenin arsasında mutfağın ocağı, abdest teknesi ve hazire dışında bir şey görülmemektedir. Ayin günü perşembe olan bu kuruluş kaynaklarda "Nakşibendî Hacı Ali Efendi Tekkesi" ve "Okluklubayır Tekkesi" olarak da zikredilmektedir.

Hacı Baba Lokantası Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi ile Meşelik Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunan ve her iki tarafa da kapısı açılan bir lokantadır. Terası Aya Triada Kilisesi'ne bakar. Geleneksel yemekleriyle ünlüdür. Yerli müdavimler kadar turistlerin de beğenisini kazanmıştır.

IV:271b.

Hacı Bayram Can Çeşmesi Silivrikapı dışında, mezarlıklar arasından geçen bir yolun üzerinde olduğu bilinmektedir. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 955/1548'de yapılmıştı. Kesme taştan, klasik üslupta, teknesi kırılmış vaziyetteydi.

Hacı Bayram Kaftanî Camii *mad. III:468a.*

Hacı Bekçi (Kavuklu) III:542b.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Ayasofya Meydanı'nda, cadde üzerinde, tarihi suterazisinin önündedir. Hacı Beşir Ağa (ö. 1746) tarafından 1157/1744'te inşa ettirilmiştir. Cephesi mermerle kaplı olmakla birlikte bunlar yer yer kırılmış ve teknesi yok olmuştur. İki mermer sütun arasında yine mermer korniş-lerle çerçevelenmiş aynataşının üzerinde şair Rahmi'nin kaleme aldığı kitabesi mevcuttur.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Bâbıâli'de, Hacı Beşir Ağa Camii'nin avlu kapısı bitişiğindedir. Bânisi Darüssaade Ağası Beşir Ağa'dır (ö. 1746). İnşa tarihi 1157/1744'tür. Kesme taştan, klasik üslupta yapılmıştır. Suyu akmamaktadır. Kitabesi Bursalı Seyyid Feyzi Efendi'ye aittir.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Eyüp'te, Nişanca civarında, Nezir Ağa Çeşmesi Sokağı ile Baba Haydar Camii Sokağı'nın birleştiği yerdedir. Sivri kemer üzerindeki dört satırlık kitabesinden çeşmenin, 1151/1738'de Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa (ö. 1746) tarafından yaptırıldığı anlaşılmaktadır. Klasik üslupta, yüzü kesme taş ile kaplanmış olan çeşme, haznesi nedeniyle büyüktür. Yapı bugün harap durumdadır.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Fatih'te, Hafız Paşa Camii ile Kumrulu Mescit arasındaki sokaktaydı. 1158/1745'te inşa edilmiş, bânisi Darüssaade Ağası Beşir Ağa'dır. 1330/1912'de Antalya Naibi Abdürrahim Şükrü Efendi tarafından tamir ettirilmişti.

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Fındıklı) *mad. III:468b.*

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Kapalıçarşı) *mad. III:468b.*

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi Kocamustafapaşa'da, Ali Fakih Camii'nin karşısında, köşe başındadır. I. Mahmud'un darüssaade ağası Hacı Beşir Ağa (ö. 1752) tarafından 1150/1737'de yaptırılmıştır. Kesme taştan, klasik üsluptaki yapının teknesi yok olmuş, suyu kesilmiş, önüne şehir suyunu akıtan ufak bir çeşme eklenmiştir. Sivri kemerinin üzerinde metni şair Yümnî'ye ait kitabe taşı vardır.

II:488c, 489a, V:34b.

Hacı Beşir Ağa Darülhadisi *mad. III:468c,* II:223b.

Hacı Beşir Ağa Külliyesi *mad. III:469c.*

Hacı Beşir Ağa Sebili *mad. III:473a.*

Hacı Beşir Ağa Tekkesi VII:239b.

Hacı Beşir Ağa Türbesi *bak.* Eyüb Sultan Külliyesi

Hacı Evhad Külliyesi *mad. III:473b,* VII:459a.

Hacı Evhaddin Namazgâhı VI:43c.

Hacı Evhadettin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İmrahor, Hacı Hüseyin Ağa, Abdi Çelebi, Hacı Hamza mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.886'dır.

Hacı Eyübzade Çeşmesi *mad. III:475b.*

Hacı Halife *bak.* Abdullah (Kastamonî)

Hacı Halil Efendi Çeşmesi Üsküdar'da, Selamsız Caddesi üzerindedir. Matbah Emini Hacı Halil Efendi tarafından 1119/1707'de yaptırılmıştır. Basık kemerinin altında tas koymaya mahsus iki yuva vardır. Aynataşı kabartma oymalarla süslenmiştir. Yanında hayvanları sulamak için bir yalağı da bulunan tekne molozlarla dolmuştur. İki kitabeden biri yapılışına aittir. Diğer kitabe Bezmiâlem Valide Sultan'ın çeşmeyi 1260/1844'te Çaşnigir Nazenin Usta'nın ruhu için tamir ettirdiğini belirtmektedir.

Hacı Halil Efendi Suyolu VII:351b.

Hacı Halil Mescidi *mad. III:475c.*

Hacı Hamza Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Cambaziye, Ali Fakih, Abdi Çelebi, Hacı Evhadettin mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.884'tür.

Hacı Hamza Mescidi Kocamustafapaşa'da, Mektep Sokağı ile Hacı Pirî Sokağı'nın arasındaki arsada yer almaktadır. Bânisi debbağ ustalarından Hacı Hamza'dır (ö.1579). Caminin haziresinde yer alan ve bâninin mezarı ile karıştırılan mezar, devrinin meşhur şeyhlerinden Şeyh Hamza'ya aittir. Mimar Sinan'ın sakıflı camilerindendir. Zaman içindeki tamirlerle özgün durumunu yitirmiştir. Moloz taştan inşa edilen yapı bir sıra kirpi saçak üzerine kiremit çatıyla örtülüdür. 19. yy'da yenilendiği anlaşılan caminin batı ve mihrap duvarında ikişer tane ince uzun, sağır yay kemerler içine alınmış, pencereleri bulunmaktadır. Eski haliyle tahta kaplamalı bir bölüm olan son cemaat yeri ve yuvarlak bir niş şeklindeki mihrabı bulunan harim kısmı, günümüzde tamamen yenilenmiş, kuzey cephesine betondan iki katlı bir son cemaat yeri eklenmiştir. Kuzeybatı köşesinde camiye bitişik taştan inşa edilen güdük minarenin kaidesi beşgen, kalın gövdesi on iki köşeli, şerefe altı düzdür. Caminin mihrap duvarının önünde hazire yer alır.

Hacı Harutyun III:113c.

Hacı Hasan Efendi Çeşmesi *mad. III:476b.*

Hacı Hasan Sokağı Sarnıcı VII:554a.

Hacı Hasanzade Mescidi *mad. III:476c,* VII:554a.

Hacı Hesna Hatun Mahallesi Üsküd İlçesi'nde yer alır. Kuzguncuk, İc diye, Selami Ali, Solak Sinan, Selm Ağa mahalleleri ve İstanbul Boğazı' la çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.277'd

Hacı Hüseyin Ağa Mahallesi Fatih İlç si'nde yer alır. İmrahor, Hacı Evh dettin, Abdi Çelebi, Koca Mustafa P şa, Sancaktar Hayrettin mahalleleri Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfu (1990) 5.226'dır.

Hacı Hüseyin Ağa Mescidi *bak.* Arap kapısı Mescidi ve Tekkesi

Hacı Hüseyin Bağı Köşkü *bak.* Ihlam Kasrı

Hacı Hüseyin Paşa Köşkü III:179c.

Hacı Hüseyin Paşa Sebili IV:447a.

Hacı Hüsrev Camii *mad. III:477a.*

Hacı Hüsrev Mahallesi *bak.* İstiklal M hallesi (Beyoğlu)

Hacı İbrahim Çeşmesi Mevlanakapı'c Evliya Camii ile Yayla Camii arasınc dır. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 114 1736'da yaptırılmıştır. İlk şeklini tan mıyla yitirmiştir. İşlemeli aynataşı kitabesi yerinde durmaktadır. Tekn mevcut değildir.

Hacı İbrahim ve Salih Biraderler II:318b.

İlgili madde:

Vefa Bozacısı VII:373a

Hacı İlyas Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sa güzel Caddesi'ndeydi. Yapım tari bilinmemektedir. Bânisi Hacı İlyas Ç lebi olup, Mimar Sinan'ın eseridir. C mi, medrese, mektep ve çeşmed müteşekkil olan külliyenin hiçbir p çası günümüze ulaşmamıştır.

Hacı İlyas Tekkesi Fatih İlçesi'nde, E rikapı'da, II. Mehmed (Fatih) döner ne ait Yatağan Camii'nin içinde faa yet gösteren bu tekkenin kuruluş rihi tespit edilememektedir. Hacı İly adında bir hayır sahibinin faaliyete ç çirdiği tahmin edilebilen tekker Hamdullah Efendi adındaki postnişi Saliha Sultan'ın (ö. 1843) 1249/18 teki düğününe davetli Gülşenî ve Ba ramî şeyhleri arasında zikredilmek dir. *Âsitâne* (1840) ile *Mecmua-i Tek yâ*'da (1889) ise Kadirîliğe bağlı olar gösterilmiş, ayin günü perşembe o rak verilmiştir.

Hacı İvaz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sarıg zel'de, Dibek Caddesi'nde bulunuy du. "Ayvaz Kasap Mescidi" de denil mescit 20. yy'ın başlarında yanmış, süre harap durumda kaldıktan sor kalıntıları ortadan kaldırılmıştır.

Hacı Kadın IV:69c.

Hacı Kadın Camii *mad. III:477b.*

Hacı Kadın Hamamı Fatih İlçesi'nc Samatya'da, Hacı Kadın Camii'nin nındadır. Bir çifte hamam olan ya nın erkekler kısmının soyunmalığı ç yenidir. Dört kalın destekle taşın

şirvanlı ve ortası havuzlu soyunmalık dar bir kapıyla ılıklığa açılmaktadır. Sağda dikdörtgen planlı iki halveti ve solda usturalığı bulunan dört bölümlü ılıklığın ardından kare planlı on bir kurnalı sıcaklık gelmektedir. Ortasında göbektaşı ve halvetleri bulunmayan sıcaklığın üzerini fanuslu büyük bir kubbe örtmektedir. Hamam halen çift taraflı olarak çalışmaktadır.

Hacı Kadın Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Yavuz Sinan, Hoca Giyasettin, Molla Hüsrev mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 377'dir.

Hacı Kadın Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa-Samatya arasında, Ali Fakih Mahallesi'nde, Hacı Kadın Caddesi'nde bulunmaktaydı. Vezir İskender Paşa'nın kızı Mihrişah Hatun (ö. 1540) tarafından 934/1527'de yaptırılmış bir Halvetî-Sünbülî tekkesiydi. Ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) perşembe olarak verilen tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Hacı Kaptan Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, eski vapur iskelesinin yakınındadır. Art nouveau stilinde, ahşap bağdadi yapısı ile dikkati çeker. Giriş merdiveni ve üzerindeki gömme balkon, üçerli bitişik pencereleri ve dik semer kiremitli damı karakteristik unsurlarıdır.

Hacı Kemaleddin Camii VI:359a.

Hacı Köçek Camii I:14c.

Hacı Köçek Hamamı *bak.* Sultan Hamamı

Hacı Küçük Camisi VI:65c.

Hacı Mahmud Ağa Tekkesi Zeytinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde, Yenikapı Mevlevîhanesi'ne giden Mevlevîhane Caddesi'nde bulunmaktadır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) Hacı Mahmud Ağa adında bir hayır sahibi tarafından mescit olarak inşa edilen yapı 1291/1874'te Halvetîliğin Şabanî kolundan Şeyh Salih Salaheddin Efendi tarafından tekkeye dönüştürülmüştür. Ayin günü cuma olan tekkenin, 19. yy'ın ikinci yarısında, muhtemelen 1874'te yenilendiği anlaşılan yapıları Cumhuriyet döneminde harap olmuş, günümüze kâgir duvarlı, ahşap çatılı mescit-tevhidhaneden bazı duvar kalıntıları ile ahşap harem-selamlık kanadının yıkıntıları ve bir-iki mezarı içiren küçük haziresi ulaşabilmiştir.

Hacı Mahmud Çeşmesi Beyazıt'ta, Bayezid Medresesi'nin önünde, cadde üzerinde bulunuyordu. Bânisinin kimliği bilinmiyor. Meydan düzenlemeleri sırasında yok olmuştur. Yapım tarihi 1115/1703'tü.

Hacı Mahmud Efendi Tekkesi *bak.* Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi

Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi *mad. III:477b.*

Hacı Mehmed Çeşmesi Cibali ile Küçükmustafapaşa arasında, Kandilligüzel Camii yakınındaydı. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1160/1747'de inşa edilmiştir.

Hacı Mimi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şahkulu, Tomtom, Firuz Ağa, Kılıç Ali Paşa, Kemankeş, Müeyyetzade ve Bereketzade mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.641'dir.

II:221a.

Hacı Mimi Mescidi "Karanlık Mescit" olarak da anılan yapı Beyoğlu'nda, Hacı Mimi Sokağı'ndadır. Hacı Mimi tarafından 16. yy'da yaptırılan mescidin 1958'de çekilen fotoğraflarına göre örtüsü ve duvarlarının büyük bir bölümü yıkılmıştı. Ancak, sivri hafifletme kemerlerinin altındaki taş söveli ve lokma parmaklıklı pencereler ve bunların üstünde 19. yy'daki onarımlarına işaret eden sivri kemerler duruyordu. Mescit daha sonra büyük bir kısmı betonarme olarak yenilenmiştir. Çift meyilli çatısının ortasında, sekizgen kasnağının etrafında sivri kemerli bir pencere kuşağı bulunan kurşun kaplı bir kubbe yer almaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlı caminin mihrap ekseni üzerindeki kapısından küçük son cemaat yerine girilir. Harim mekânının kuzeyinde, ortasında dikdörtgen bir çıkma yapan betonarme mahfil bulunur. Üç sıra mukarnaslı mihrabı özgündür. Kuzeybatısındaki minare, yapı kütlesinin içinden çıkar.

Hacı Mustafa Ağa Çayhanesi II:482a.

Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi Mahmud Paşa Camii'nin avlusuna Nuruosmaniye tarafından girerken sağda yer alıyordu. 1025/1616'da yapılmıştı. Klasik üslupta, kesme taştan ve mermerden bir çeşmeydi. Kemerinin altında bir hadisin ve bunun altında da Haşimî'nin bir kitabesinin bulunduğu bilinmektedir.

Hacı Mustafa Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Koyu'nun güney kıyısındaydı. 19. yy yapısı olan bina 1992'de tamamen yıktırılmıştır. Neoklasik üsluptan izler taşıyan yalı 560 m²'lik temel alanına sahipti. İç planı iddiasız olmakla beraber tezyinatta Batı etkisi görülüyordu. Merdivenler çok rastlanan torna işi, duvarlar bağdadi, pencereler ise çift kaval tarzındaydı. Yalının iki tarafındaki kâgir binalardan biri Subaşı Suyu deposu olarak, diğeri ise Mustafa Bey'in ağabeyi Mehmed Bey için yaptırılmış, bu nedenle kimi zaman Mehmed Bey Yalısı olarak anılmıştır.

Hacı Mustafa Çeşmesi Fatih'te, Kıztaşı Caddesi üzerinde, apartmanlar arasında sıkışmış vaziyettedir. 1202/1787'de yapılmıştır. Mermer kaplı yuvarlak bir cephesi vardır. Teknesi doldurulmuş, lülesi koparılmış ve setleri tahrip edilmiştir. İki yandaki mermer sütunları birleştiren kornişin üstünde yine yuvarlak bir satıh üzerine yazılmış dört beyitlik kitabesi durmaktadır.

Hacı Mustafa Çeşmesi Mevlanakapı ile Silivrikapı arasında, Yayla'da, Seyyid Ömer Camii'nin karşısındaydı. Sipahi Kethüdası Hacı Mustafa Ağa tarafından 1122/1710'da yaptırılmıştı.

Hacı Osman Bayırı III:384c, VII:200b.

Hacı Ömer Mescidi *mad. III:478a.*

Hacı Paşa Camii Üsküdar'da bulunduğu bilinen bu yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır. Bânisi olan Hacı Ahmed Paşa İsfandiyaroğullarından, Şemsi Ahmed Paşa'nın (ö. 1580) akrabasıdır. Cami *Tezkiretü'l-Bünyan* ve *Tezkiretü'l-Ebniye*'de Mimar Sinan'ın eseri olarak gösterilmekte, Hacı Paşa ya da Elhac Paşa Mescidi olarak da adı geçmektedir. Evliya Çelebi Üsküdar'daki mescitleri sayarken Hacı Paşa Camii'nin bu bölgedeki en geride kalan mescit olduğunu söyler. *Hadîka*'da yapının adı geçmemektedir.

Hacı Pirî (ö. 1630) IV:369c, 373a.

Hacı Pirî Camii *bak.* Kadirîhane Tekkesi

Hacı Raşid Efendi Camii *bak.* Küçük Efendi Tekkesi

Hacı Receb Mescidi III:311a.

Hacı Reşid'in Çayhanesi 19. yy'ın sonu ile 20. yy'ın başında Direklerarası'nın ünlü çayevi. Dönemin edebiyatçıları, külhani edipler, İstanbul'un ilginç tipleri, Andelip (Faik Esad) gibi içki düşkünleri burada buluşurlardı. Burada İstanbul'a özgü fıkralar anlatılır, taklitler yapılır, şiirler okunur, eleştirilirdi. Çayhane sahibi Hacı Reşid ufak tefek esmer, yalınkat sarığının arasına daima bir çiçek iliştiren, şiir düşkünü, kültürlü bir insandı. Çayhanesinde bütün gazeteleri bulundururdu. II. Abdülhamid karşıtlarının buluşup görüştükleri çayhaneye hafiyeler uğramazlardı. II. Meşrutiyet'i izleyen yıllarda Hacı Reşid ölünce çayhaneyi Mersin Efendi işletmeye başlanıştı.

II:481c.

Hacı Salih Lokantası Uzun yıllar Beyoğlu Parmakkapı'da Sakızağacı Caddesi'nde faaliyet gösterdikten sonra, 1980'lerin ikinci yarısında İstiklal Caddesi'ndeki Anadolu Pasajı'na taşınmış olan ve geleneksel yemekleriyle tanınmış lokanta. Ünlü Abdullah Efendi Lokantası'ndan yetişmiş olan Hacı Salih Bey'in bu lokantası, bir dönem için aynı firma adıyla konserve yemekler, reçel ve turşular da imal etmekteydi. Lokanta Anadolu Pasajı'na geçtikten sonra eski rağbeti bulamamıştır. Sadece öğle servisi yapmaktadır. Hacı Salih'in eski yerinde ise bugün Hacı Abdullah adlı bir başka geleneksel lokanta bulunmaktadır.

VI:9b.

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi *mad. III:478b.*

Hacı Seyyid Ağa Çeşmesi VI:340b.

Hacı Tehniyesi *mad. III:479a.*

Hacı Yakub Kazdal Camii I:533c.

Hacı Yusuf Ağa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Atatürk Bulvarı yakınında, Oruç Gazi (İsmail Efendi) Camii'nin karşısında bulunuyordu. Cami ve çeşme ortadan kaldırılmıştır. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan inşa edilmişti. Kemerin üzerinde yer alan kitabede, Yeniçeri Ocağı serbevvabı Hacı Yusuf Ağa tarafından ölen oğlu Mehmed Ağa'nın ruhu için 1125/1713'te yaptırıldığı yazılıydı.

Hacıbekir *mad. III:479c,* I:159c, 542c, IV:271a, 455c, V:224a.

Hacıbekir, Ali Muhiddin III:480a.

Hacıbekirzade Köşkü II:409a.

Hacıhüsrev *mad. III:480c,* II:514a.

İlgili madde:

Çingeneler II:514a

Hacılı Köyü I:99c.

Hacıyanopulos, Vasil II:523c.

Hacopulo Hanı V:275a.

Hacopulo, Kiryako III:481a, IV:95c.

Hacopulo Köşkü *mad. III:481a.*

Hacopulo Pasajı *mad. III:481c,* II:216b, IV:269b, VI:129a, 226a.

Hacopulos, Aleksandros (1911, İstanbul - ?, ?) Eğitimci. İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Fener Rum Kız Lisesi müdürlüğü yaptı. 10-11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

I:215a, VI:368a.

Haç (Surp) Kilisesi (Üsküdar) *mad. III:482c,* I:533c, III:184b.

Haçadur (Kalemkâr) IV:395a.

Haçaduryan, Arto II:387c.

Haçaduryan, Dikran II:387c.

Haçaduryan, Karekin *mad. III:483a,* IV:400c.

Haçlı Anıt II:483a.

Haçlı Seferleri *mad. III:483a,* I:182b, 271b, II:437a, V:138c, VI:252c.

İlgili madde:

Latin İmparatorluğu V:197a

Hadaik-i Hassa Saray bahçeleri. Saray içinde ve saray dışında olmak üzere iki kısımdı. Saray dışı bahçelerin başlıcaları şunlardı: Kadıköy Bağı, Davutpaşa, Beşiktaş, İskender Çelebi, Arnavutköyü, Bebek, Emirgûne, Kalender, Büyükdere, Tokat, Sultaniye, Paşabahçesi, Çubuklu, Kandilli, İstavroz, Üsküdar, Ayazma, Salacak, Haydarpaşa, Fenerbahçe, Florya, Halkalı, Topçular, Vidos, Alibeyköyü, Kâğıthane, Karaağaç ve Hasköy.

Haddehane I:353b.

Haddeler, Ari V:303a.

Haddeler, Rober V:303a.

Hadım Hasan Paşa Medresesi *mad. III:489a.*

Hadım İbrahim Paşa Camii *mad. III:490b.*

Hadım İbrahim Paşa Mescidi ve Medresesi *bak.* Esekapı Mescidi ve Medresesi

Hadımağası *bak.* Haremağası

Hadımköy Büyükçekmece Gölü'nün kuzeybatı dolaylarına düşen, Çatalca İlçesi'ne bağlı bucak. 1990 sayımına göre nüfusu 6.700 dolayındadır. Merkez köyünün adı da Hadımköy'dür ve burada 1. Zırhlı Tümen Karargâhı yer almaktadır. Bucak merkezinde demiryolu istasyonu bulunduğundan Hadımköy daha çok Halkalı ve Küçükçekmece ile irtibatlıdır. II. Dünya Savaşı yıllarında Türkiye'nin ünlü Çatalca savunma hattının önemli mevzilerinden birisi olan Hadımköy'den Trakya'daki birliklere asker, mühimmat ve erzak sevkıyatı yapılırdı. Bugün de Hadımköy ve çevresindeki Çakmaklı, Ömerli, Hoşdere vb yöreler askeri bölge kapsamına girmektedir.

II:228b.

Hadımköy Askeri Hastanesi 1890'da inşa edildi. Balkan Savaşı'ndaki kolera ve tifüs salgınlarında kullanıldı, aynı zamanda bir tahliye hastanesi görevi yaptı. Savaş bitince hastane boşaltıldı. I. Dünya Savaşı'nda yeniden faaliyete geçirildi. Çanakkale savaşları sırasında 2. ve 5. orduların sıhhi desteğini sağladı. Mütareke'de Fransızlar tarafından işgal edildi. 1923'te 100 yatakla yeniden hizmete sokuldu. 1928'de büyük bölümü yandı. 1938'de onarılarak II. Dünya Savaşı'nda 200 yataklı kadrosu ile hizmet verdi.

Hadi Semi Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Kandilli-Göksu caddesindedir. Geleneksel üslupta, ahşap/bağdadi bir yapıdır. İlk binası 18. yy'ın sonlarında iki İngiliz hekim tarafından yaptırılmış, I. Dünya Savaşı'ndan sonra Atinalı armatör Likardopulos'a geçmiştir. 1959-1960'ta yapılan restorasyon sırasında harem bölümü yıktırılmış, limonluk yüzme havuzuna dönüştürülmüş, cihannüma kaldırılmış, çatıya Marsilya kiremitleri döşenmiştir. Bahçesindeki çeşme, 1826'da yapılmıştır.

Hadi, Sevinç II:188a.

İlgili madde:

Milli Reasürans Kompleksi V:464a

Hadi, Şandor II:188a.

İlgili madde:

Milli Reasürans Kompleksi V:464a

Hadîkatü'l-Cevâmi I:36a, 121a, II:118b, 375c, 383c, 391c, III:123c, 234b, IV:5a, 5c, 7c, V:7c, VI:225c, 489b, 489c, VII:334b, 443c, 538c, 542c, 558c.

İlgili madde:

Hüseyin Ayvansarayî IV:107a

Hadiye Fahriye Hanım VI:6a.

Hadrianus II:180b, 259a, 319a, V:1a, VI:341a.

Hadrianus I (Papa) III:146a.

Hadrianus Kemeri *bak.* Bozdoğan Kemeri

Hadrianus Suyolu III:525a.

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi *mad. III:491c.*

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi *mad. III:491c.*

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi *mad. III:492a.*

Hafız Ahmed Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Köprülüzade Hafız Ahmed Paşa vakfına dahildir. 1880-1890'larda yapılmıştır. Klasik, Türk mimari üslubunun bir örneğidir.

Hafız Baba IV:14c.

Hafız Burhan *bak.* Sesyılmaz, Burhan

Hafız Efendi (19. yy) Sohbetine doyulmayan İstanbul efendilerindendi. Zengin olmayan ve Beyazıt'taki Kâğıtçılar Çarşısı'nda tavuk taşlığı, ciğeri satarak geçimini sağlayan Hafız Efendi, İstanbul'un orta sınıf halkının düzenlediği ve "hayındım geceleri" denen helva sohbetlerine çağrılırdı. İnceliği, güzel konuşması, her konuya uygun bir fıkra bulup anlatması, eski deyimle, "fıkra-gû" olması nedeniyle nerede bir sohbet düzenlense "Hafız Efendi'siz hayındım gecesi olmaz" denir, mutlaka davet edilirdi.

Hafız Efendi (ö. 1890, Hacı) V:361a.

Hafız Kumral II:396b.

Hafız Post (?, İstanbul - 1694, İstanbul) Besteci, tanburi, hattat, şair. Asıl adı Mehmed'dir. Türk musikisi tarihine Hafız Post adıyla geçmiştir. Şair Nâilî'nin himayesinde yetişti. Halvetî tarikatına girdi. Tophaneli Mahmud Efendi'den hat, Kasımpaşalı Osman Efendi'den musiki öğrendi. Şiirlerine tezkirelerde rastlanır. Büyük beste şekillerinden şarkılara kadar dini ve dindışı hemen bütün şekillerde 1.000'i aşkın eser bestelediyse de bunlardan pek azı günümüze ulaşabildi. Türk musikisinin en eski örnekleri arasında yer alan güçlü eserleriyle musikide bir Osmanlı (İstanbul) üslubu oluşmasında en çok payı bulunan öncü bestecilerdendir. Hazırladığı güfte mecmuası da Türk musikisinin en eski yazılı kaynaklarından biri olması yönünden büyük değer taşır.

I:44a, II:107a, V:523b, 527c.

Hafid (Kemençeci) III:4a.

Hâfir Türbesi *mad. III:493b,* VI:405c.

Hafiyelik *mad. III:493b.*

Hafsa Sultan (ö. 1534)

İlgili madde:

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV:3c

Hafsa Sultan (ö. 1538) VI:500c.

Hafsa Sultan Türbesi *bak.* Sultan Selim Külliyesi

Hafta Haftalık edebiyat dergisi. 1882-1883 yıllarında yayımlandı. Sahibi Mihran, muharriri Ş. Sami'ydi.

Haftalık Resimli İstanbul 1909'da 12 sayı yayımlandı. Sorumlu müdürü Mustafa Refik'ti.

Hagiobazazi VII:496b.

Hagios Mokios V:292a.

Hagop (Surp) Kilisesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer'de, Kırımlı Aziz Sokağı'nda, no. 16'dadır. Başı kesilen Aziz Hagop'a ithaf edilen kilisenin ilk inşası hakkında tam bir bilgi mevcut değildir. Ancak 19. yy'dan önce olduğu sanılmaktadır. Patrik Hagop Seropyan döneminde ahşap haliyle onarılarak 1858'de tekrar ibadete açılmıştır. Saraf Parseğ İstanbulluyan'ın da maddi desteği ile tüm bina kompleksi ile (okul, vb) yeniden kâgir olarak inşa edildi. Yeni kilisenin ibadete açılışı 28 Aralık 1899 günü Patrik I. Horen Aşıkyan tarafından yapıldı.

III:184a.

Hagop (Surp) Şapeli V:21a.

Hagop (Surp) Yetimhanesi IV:452c.

Hagopos III Seropyan (Balatlı) IV:549a.

Hagopyan, Aleksan VII:135c.

Hagopyan, Boğos III:183a.

Hagopyan, Hovhannes IV:552c.

Hagopyan, Mikhayel IV:552c.

Haham Ağa (1829, ? - 1883, İstanbul) Bestekâr. Asıl adı Avram Mandil'dir. İlk müzik derslerini bir hanende olan babasından aldı. Aynı zamanda Hasköy Sinogoğu'nun hahamı olan babası ölünce onun yerine 1849'da hahamlığa getirildi. Dönemin müzik ustaları Dellalzade İsmail Efendi, Haşim Bey ve Şeyh Ataullah Efendi'den yararlandı. Özellikle Galata Mevlevîhanesi'ndeki ayinlere katılırdı. Dini ve dindışı eserler vermesine karşın bunlardan çok azı günümüze ulaşabilmiştir.

Hahambaşı Evi Hasköy'de bulunan, S. H. Eldem'in tespit ettiği 18. yy yapısı konak. Hiçbir dönemde bu yörede hahambaşı makamı bulunmadığından, yapının Hasköylü bir hahama ait olduğu düşünülmelidir. Konak, Yahudi seçkinlerine ait diğer ahşap konaklarla birlikte 1950 sonrasında yıkılmıştır. Karmyarık planı, dikdörtgen bir sofa ile dört köşede odalardan oluşuyordu. Sofanın kısa cepheleri pencereliydi. Yan cephedeki giriş kapısının hemen karşısında, üst kata çıkan merdiven bulunmaktaydı. Böylelikle evin içine girmeden üst katta ayin ve tören yapılan mekâna ulaşılabilmekteydi. Giriş katındaki sofadan da konağın arkasındaki bahçe ve teraslara geçiliyordu. Üst kattaki sofanın karşılıklı geniş cephelerinde saat, çeşme, lambalık, yüklük, dolap ve merdiven gibi elemanların yerleştirilmesinde simetrik bir düzen aranmıştı. Merdiven kapısı ve çeşme üzerinde İbranice kitabeler bulunuyordu. Konağın önemli bir özelliği, üst kat odalarının üçünde, nişler içine yapılmış duvar resimleriydi. 18. yy zevkini yansıtan bu bahçe manzaralarının yapıdan biraz daha yeni olduğu anlaşılmaktadır.

IV:10c.

Hahambaşılık *mad. III:494b,* VII:405b.

Hak Günlük siyasi gazete. 1912'de yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Mahmud Cemil'di.

Hakanî (?, İstanbul - 1606, İstanbul) Divan şairi. Sadrazam Ayas Paşa'nın soyundan geldiği için Hakanî Mehmed Bey diye de anılırdı. Çeşitli memuriyetlerde bulunmuş ve Hz Muhammed'in cismani görünüşünü tahayyülen tasvir eden *Hilye-i Hakanî* adlı mesnevisiyle tanınmıştır. Mezarı Edirnekapı'da Mihrimah Sultan Külliyesi'nin haziresindedir.

Hakayıkü'l-Vekayi Günlük gazete. 2 Eylül 1870-20 Şubat 1872 tarihleri arasında 800 sayı yayımlandı. Sahibi Rüşdü ve Filib'di.

Hakgüder, Alaeddin V:169b.

Hâkî Baba Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Bülbülderesi'nde, İslam Bey Mahallesi'nde, Evlice Baba Mescidi Sokağı'nda, Evlice Baba Mescidi ve Tekkesi'nin karşısında bulunmaktadır. 18. yy'ın sonlarında Kadirîliğe bağlı Şeyh Abdülkadir Hâkî Efendi tarafından kurulmuş, 1310/1892-93'te yine aynı tarikattan Şeyh Mehmed Sadeddin Efendi tarafından ihya edilmiştir. Tekkenin son postnişini Şeyh Hafız Hüseyin Nazmi Efendi (Ceylan) son dönemde, Kadirîliğin yanısıra diğer birçok tarikatın zikir usullerini ve tekke teşrifatını genç kuşaklara aktaran, İstanbul işgal altındayken, babası ile birlikte Milli Mücadele'ye yardım faaliyetlerinde bulunmuş bir kişiydi. "Marûf Baba" adıyla da tanınan ve ayin günü cuma olan Hâkî Baba Tekkesi'nin tevhidhanesi Cumhuriyet döneminde bakımsızlıktan çökmüş, harap durumdaki harem dairesinde Şeyh H. Nazmi Ceylan ikamet etmiş, vefatında tekkenin küçük haziresine gömülmüş ve üzerine mensupları tarafından bir türbe inşa edilmiştir.

Hakikîzade Tekkesi (Eğrikapı)

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Hâkim Efendi VI:155a.

Hak-İş IV:287b, VI:525c.

Hakkâklar Çarşısı I:279a, II:476a, III:495c, VI:17a.

Hakkâklık *mad. III:495b,* IV:395b, VI:17a.

Hakkı (Bıçakçızade) VII:328c.

Hakkı (Miskyağcı) VI:147c.

Hakkı Bey (Hafız) VI:188a.

Hakkı Bey Konağı IV:155b.

Hakkı Dede (ö. 1903) VII:113b.

Hakkı Efendi (ö. 1916, Siyahî) II:122b.

Hakkı Şinasi Paşa I:549a.

Hakkı Tahsin III:276a.

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi *mad. III:496a,* II:93c, VI:406c.

İlgili madde:

Us, Hakkı Tarık VII:327b

Hakkîlik

İlgili madde:

Celvetîlik II:394b

Haktanır, Galip VII:376a.

Halaçyan Efendi V:346b.

Halas Vapuru *mad. III:496b.*

Halaskâr Gazi Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Meşrutiyet, Teşvikiye, Harbiye, Ergenekon, Bozkurt ve Cumhuriyet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.900'dür.

Halaskâr Zabitan Grubu I:523b, V:346a, VII:18b.

Halaskârgazi Caddesi *mad. III:496c,* 550a, VI:165a, VII:534a.

İlgili maddeler:

Atatürk Müzesi I:387b

Şişli III:496a

Halayık Yaratık, kul anlamına gelen bu sözcük, Osmanlı kent yaşamında ev işleri için satın alınan kız köleler için kullanılmaktaydı. Cariye olarak alınan köle kızlar daha güzel, zeki ve pahalı olup bunlar, ev işlerinin yanında, efendilerinin koynuna da girerlerdi. Oysa halayıklar yalnızca evin ya da konağın temizlik, çamaşır, çocuk bakımı vb işlerine bakarlardı. İstanbul'da, halayık istihdamı, cariye istihdamından daha yaygındı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile cariye ve halayık alım satımı yasaklandı.

Haldun Taner Sahnesi III:46c.

Hale Asaf VI:437a.

Hale Opereti 1922'de Celal Esat (Arseven) yönetiminde kurulan operet topluluğu. Bazı sanatseverin de maddi yardımda bulunduğu topluluk Kadıköy'de Hale Tiyatrosu'nu kiralayarak "Çardaş" operetiyle perdelerini açtı. Daha sonra "La Mascotte", "İstanbul Gülü", "Eski Yuva" ve "Saatçi Ruhi" operetlerini oynadı. Kadrosunda Şeref (Şenpınar), Ömer Aydın, Gavroş Tolayan, Lüsi Tokatlı, Refik Kemal (Arduman), Mahmut İbrahim gibi adlar yer alıyordu.

V:312a.

Hale Sineması I:284b, 536c, 540c, VII:114c, 138a.

Hale Vapuru *mad. III:497b.*

Halep Pasajı *mad. III:497c,* II:216b, IV:269c, VI:226b, 538a, VII:14a.

Halep Vapuru *mad. III:498b,* I:532c, II:76a.

Halet Efendi (ö. 1823) *mad. III:498c,* I:31a, IV:186c, 314a, V:255a, 556c, 560a, VI:36c, 510c, 517a, VII:166c.

Halet Efendi Kütüphanesi *bak.* Galata Mevlevîhanesi

Halet Efendi Sebilküttabı ve Türbesi III:364b.

Halet Paşa (?, İstanbul - 1879, Cidde) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Defterdarlık ve mutasarrıflık yaptı. 1870'te Trablusgarp, 1872'de Edirne, ardından Sivas valisi oldu. Şûra-yı Devlet üyesi iken Eylül 1875-Ocak 1876 arasında şehreminliği yaptı. Daha sonra nazırlıklarda, Şûra-yı Devlet ve Meclis-i Âyan üyeliklerinde bulundu. Cidde valisiyken öldü.

Halet Said Efendi (ö. 1823) I:358b, II:399c.

İlgili madde:

Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Haletî (Azmizade) (1570, İstanbul - 1631, İstanbul) Divan şairi. 21 yaşında Süleymaniye Medresesi'ne müderris oldu, çeşitli eyaletlerde kadılıklarda bulundu. Kazaskerlik makamına kadar yükseldi. Şiirde özellikle rubai ustası kabul edildiğinden "üstad-ı rubai" diye anıldı, kendinden sonraki divan şairlerinden ve bu arada Nedim'den büyük övgüler aldı. *Divan*'ı, *Rubaiyat*'ı, *Sakiname*'si günümüze değin ulaşabilmiştir.

Halevi, Moşe II:13c.

Halı Müzesi *mad. III:499b.*

Halıcı, Fevzi VI:6a.

Halıcı Hasan Mescidi *bak.* Kaliçeci Hasan Mescidi

Halıcı, Nevin VI:6b.

Halıcılar Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin ana kapısının karşısında başlayıp, güneydoğuya doğru dik bir eğimle inen ve Fevzi Paşa Caddesi'ni Adnan Menderes Bulvarı'na (Vatan Caddesi) bağlayan, kendisine paralel Akdeniz Caddesi'nin güneydoğusunda yer alan Halıcılar Caddesi çevresi. Eski adı Kaliçeciler (kaliçe: küçük halı) iken zamanla Halıcılar'a dönüşmüştür.

Halıcılar Medresesi *bak.* Sultan Selim Medresesi

Halıcıoğlu Haliç'in Beyoğlu yakasında, Hasköy ile Sütlüce arasında yer alan semt. Boğaziçi Köprüsü'nü Haliç Köprüsü'ne bağlayan O-2 Karayolu'nun viyadüğünün alt kısmına düşer. Doğusunda Mahmut Şevket Paşa Mahallesi ve Okmeydanı bulunur. Semtteki Musevi mezarlığı geniş bir alanı kaplar. Osmanlı döneminde Sütlüce ile birlikte Haliç'in gözde mesire yerlerinden birisi olan Halıcıoğlu, bugün bakımsız bir semt halindedir.

II:221a, III:502b, IV:11b, 12b, 51c.

İlgili maddeler:

Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a

Mihrişah Validé Sultan Camii V:458b

Halıcıoğlu Askeri Hastanesi I:349c.

Halıcıoğlu Camii *bak.* Mihrişah Valide Sultan Camii

Halıcıoğlu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Örnektepe, Sütlüce, Piri Paşa mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.235'tir.

Halıcıoğlu Mecruhin Hastanesi Balkan Savaşı sırasında İstanbul'da açılan yardımcı hastanelerdendir. Haliç'teki eski Mühendishane-i Berri-i Hümayun Kışlası'nda faaliyet göstermiştir.

Halıcıoğlu Protestan Kilisesi III:184b.

Halic-i Bahr-i Rum II:281c.

Halic-i Bahr-i Siyah II:281c.

Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi *mad. III:500a,* 32b, VII:142b.

Haliç *mad. III:501a,* I:45c, 112a, 152a, II:496b, III:77b, IV:10c, 11a, 530c, V:216a, 216c, VI:554a, VII:74c, 160c, 253c, 450c.

İlgili maddeler:

Alibeyköyü I:203a

Atıksu I:400a

Ayakapı I:436b

Ayvansaray I:491c

Ayvansaray Köprüleri I:495b

Azapkapı I:500c

Balat II:10a

Camialtı Tersanesi II:375a

Cibali II:428a

Defterdar III:14c

Eminönü III:158c

Eyüp III:245b

Fener III:279a

Galata Köprüleri III:357b

Halic-i Dersaadet Şirket-i Hayriyesi III:500a

Haliç İşi III:509c

Haliç Köprüleri III:510a

Hasköy IV:10a

Hasköy Tersanesi IV:12b

İskeleler IV:198a

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Karaköy IV:455a

Kasımpaşa IV:480c

Limanlar V:214b

Silahtarağa VI:553c

Sütlüce VII:117c

Taşkızak Tersanesi VII:223a

Tersane-i Âmire VII:253a

Unkapanı VII:325c

Unkapanı Köprüleri VII:326a

Zindankapı VII:560b

Haliç III Köprüsü III:15a.

Haliç İdman Yurdu 1915'te, Haliç'te kuruldu. Futbolun yanısıra güreşle de meşgul oldu. 1920'li yıllarda minder güreşinin ilk ünlü güreşçileri bu kulüpte yetişti. Güreşteki başarılarını 1930'ların sonlarına kadar sürdürdü. Ancak daha sonra maddi imkânsızlıklar yüzünden gücünü yitirdi ve kapanmak zorunda kaldı. Taşkızak Spor Kulübü bu kulübün devamı olarak ortaya çıktı.

Haliç İşi *mad. III:509c,* I:291a.

Haliç Köprüleri *mad. III:510a.*

Haliç Köprüsü *bak.* Ayvansaray Köprüleri

Haliç Surları VII:75c.

Haliç Şatosu II:408a.

Haliç Şirketi III:32b, VII:142b.

Haliç Tersanesi *bak.* Tersane-i Âmire

Haliç Vapurları Şirketi I:152c.

Halid Ağa Çeşmesi *mad. III:510b.*

Halid Bağdadî (ö. 1826, Mevlana) IV:216c.

Halid Dede (ö. 1903, Konevî) VII:348c.

Halid Efendi (Üsküdar Mollası oğlu) V:85b.

Halid Efendi Çeşmesi Aksaray'da, Valide Camii'nin arkasındadır. Bânisi Kethüda Halid Efendi'dir. 1269/1852'de inşa edilen çeşmenin aynataşı rokoko motiflerle süslüdür.

Halid Efendi Tekkesi VII:331a.

Halid Erzurumî (?, Erzurum - 1630'dan sonra, İstanbul) Hattat. Erzurum'dan eğitim görmek için geldiği İstanbul'da Hasan Üsküdarî'den güzel yazı öğrenerek icazetname aldı. Şeyh Hamdullah ekolünün en büyük iki temsilcisi olan Büyük Derviş Ali ile Nefeszade İsmail'e hocalık yaptı. Bu iki hattatın hocalarını aştığı söylenebilir. Buna rağmen Halid Erzurumî Şeyh Hamdullah ekolünü başarıyla sürdürmüştür. Yazıları azdır.

Halid Fahri I:20b, 337a.

Halid Naci IV:448b, VII:515c.

Halide Edip Adıvar Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Şişli Merkez, Cumhuriyet, Paşa, Halil Rifat Paşa, Kaptan Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.364'tür.

Halide Pişkin ve Arkadaşları Topluluğu VI:254a.

Halid-i Bağdadî (ö. 1827) VI:32b, 36b.

Halidîlik I:44b, 86c, III:448a, IV:109b, 216c.

İlgili madde:

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî I:135b

Nakşibendîlik VI:31c

Halifeliğin Kaldırılması *mad. III:510c*, VII:536a.

Halik Koyu II:336a.

Halil (Horpeşteli Arnavut) II:95a, VI:232b.

Halil (ö. 1759, Şeyh) IV:442b.

Halil Abdurrahman Çeşmesi *mad. III:512a.*

Halil Ağa (Antepli Dalkılıç Hacı) VII:412c.

Halil Ağa (Haseki) IV:324a.

Halil Ağa (ö. 1721) V:385a.

Halil Ağa (ö. 1820, Hacı) VII:123a.

İlgili madde:

Kuşadalı Tekkesi V:134c

Halil Aşkî Efendi (ö. 1858, Şeyh Seyyid Futacı) II:415a.

Halil bin Abdurrahman

İlgili madde:

Halil Abdurrahman Çeşmesi III:512a

Halil Çevgân Çeşmesi *mad. III:512b.*

Halil Edhem Ağa (ö. 1845, Hacı) IV:489b.

Halil Edhem Eldem Yalısı *mad. III:512b.*

Halil Efendi (Âmâ Şeyh) III:58b.

Halil Efendi (el-Hac Mahmud Efendizade) III:564c.

Halil Efendi (Hacı Attar)

İlgili madde:

Hacı Halil Mescidi III:475c

Halil Efendi (Hâkîzade) V:468c.

Halil Efendi (ö. 1657, Şeyh Mudurnulu Nalçacı)

İlgili madde:

Nalçacı Tekkesi VI:41b

Halil Efendi (ö. 1658, Şerif) IV:373a.

Halil Efendi (ö. 1732) IV:373b.

Halil Efendi (ö. 1749) VI:36b.

Halil Efendi (ö. 1753, Şeyh) II:399c.

Halil Efendi (ö. 1775, Tekneci) VI:533c.

Halil Efendi (ö. 1782, Şeyh) VII:7c.

Halil Efendi (ö. 1793, Şeyh Hasırcı Hoca) IV:6c, VI:393c.

Halil Efendi (ö. 1799) VI:492b.

Halil Efendi (ö. 1858, Şeyh Geredeli) VI:519c, VII:25a, 123a.

Halil Efendi (Hacı Kara) (1804, Mecitözü/Çorum - 1880, İstanbul) Şeyhülislam. Medrese öğrenimini Konya'da tamamladıktan sonra İstanbul'da sınavı kazanıp müderris oldu. 1866'da fevta eminliğine atandı. 1868'de evkaf müfettişliğine getirildi. Mecelle Cemiyeti'nde Ahmed Cevdet Paşa ile uzun süre birlikte çalıştı. 1877'de Âyan Meclisi'ne girdi. 1877-1878 yıllarında şeyhülislamlık yaptı. Fevta emini iken Abdülaziz'in tahttan indirilmesine ilişkin fetvayı hazırladığı söylentisi azlinde etkili olmuştur. Mezarı Fatih Camii'nin haziresindedir.

Halil Efendi (ö. 1914) VI:519c, VII:123a.

Halil Efendi (Seyyid) VI:97a.

Halil Fahreddin Efendi (ö. 1841) VII:122a.

Halil Fazıl Dede (ö. 1677) IV:483a, V:425b.

Halil Hamdi Hamade Paşa IV:521b.

Halil-Hamid Apartmanı *mad. III:513c.*

Halil Hamid Paşa (1736, Burdur - 1785, Bozcaada) Sadrazam. Sadaret kaymakamlığı ve Tersane eminliği gibi görevlerin ardından 1782'de sadrazamlığa atandı. Fransa'dan getirttiği hocalarla askeri alanda önemli yenilikler yaptı. I. Abdülhamid'i tahttan indirmeyi planladığı gerekçesiyle görevden alınarak sürüldü, kısa süre sonra da öldürüldü.

I:35c, III:10a, 207b, IV:447b, V:307a, 474b, VI:392c.

İlgili madde:

Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c

Halil Hamid Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Hüsrev Camii'nin alt tarafındaydı. Çeşmenin Çorlulu Ali Paşa tarafından yaptırıldığı, 1198/1784'te Sadrazam Halil Hamid Paşa tarafından ihya edildiği kitabesinden anlaşılmaktaydı. Kemerinin üzerinde renkli taşla yapılmış bir süsleme ile kitabe taşı bulunuyordu.

Halil Hamid Paşa Tekkesi *bak.* Kadem-i Şerif Tekkesi

Halil Haşim Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi-Kuzguncuk arasındaydı. Geleneksel üslupta olup ilk bina 18. yy'da inşa edilmişti. İlk sahibi Yusuf Ziya Paşa'dan devralan Petersburg Elçisi Kâmil Paşa'nın adıyla da anılır. Bir süre mahkeme binası olarak hizmet gören bina sonradan kardeşi Yusuf Ziya Bey'e ondan da Halil Haşim Bey'e geçmiştir. Taş subasmanı üzerinde tek katlı uzun cephesiyle dikkati çekerdi. Önceleri 55 m cepheye sahipken günümüze 18 m'lik cephesi kalmıştır. 1927'de iki katlı ahşap bir yapı olarak yenilenmiştir. Halen tamamıyla yıkılmış olup arsası park olarak kullanılmaktadır.

Halil Hilmi Efendi III:268b.

Halil Kâmil V:277a.

Halil Nizameddin Efendi (ö. 1775, Şeyh Seyyid) II:415a, VI:98a.

Halil Nizamî Efendi Tekkesi II:415a.

Halil Numan Dede (ö. 1798) V:428c, VII:348a.

Halil Nuri Bey (?, İstanbul - 1798, İstanbul) Vakanüvis. Sadrazam Abdullah Naili Paşa'nın torunudur. 1794-1798 arasında vakanüvislik yaptı. III. Selim'e ithaf ettiği *Tarih-i Vekayi*'si daha çok üslubunun inceliği ile dikkati çeker. Boğaziçi'ndeki yalısında öldü ve Eyüp'te gömüldü.

Halil Paşa (Çandarlı) (?, ? - 1453, İstanbul) Sadrazam. Babası İbrahim Paşa'nın ölümü üzerine 1429'da onun yerine sadrazamlığa getirildi. Devlet işlerini büyük ölçüde eline alarak barışçı bir dış politika izledi. II. Murad'ın 1444'te tahtı oğlu II. Mehmed'e bırakmasından sonra etkisi azaldı. Bir yeniçeri ayaklanması düzenleyerek II. Murad'ın yeniden başa geçmesini sağladı. II. Mehmed'in 1451'de tahta çıkmasından sonra da görevde kaldı. İstanbul'un alınmasının hemen ardından, kuşatmanın kaldırılması yönündeki tutumundan dolayı görevden alınarak idam edildi.

III:302b, V:327c, VI:355c.

Halil Paşa (Damat) (?, ? - 1603, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı, kaptan-ı deryalık ve sadaret kaymakamlığının ardından ikinci vezirliğe getirildi. III. Murad'ın kızı Fatma Sultan'la evlenerek saraya damat oldu.

V:503a.

Halil Paşa (Kayserili) (1560, Kayseri - 1629, İstanbul) Sadrazam. Celali ayaklanmalarını bastırmadaki başarısı nedeniyle 1609'da kaptan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz'de korsanlara karşı üstünlük sağladı. İki kez sadrazamlık yaptı (1616-1618, 1626-1628); her ikisinde de askeri başarısızlık nedeniyle görevden alındı. Bu arada üç kez daha kaptan-ı deryalık görevinde bulundu.

I:506c, II:394c, V:384a, 505a, 540c.

Halil Paşa (İvazzade) (1724, Sivas - 1777, Nallıhan) Sadrazam. Saray hizmetlerinde hızla yükselerek 1769'da sadrazamlığa getirildi. Rusya'yla savaşta bozguna uğrayınca görevden alındı. Daha sonra çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı.

V:553a.

Halil Paşa (?, ? - 1869, İstanbul) Devlet adamı. Mühendishane ustasıyken 1859'da Tophane müşirliğine yükseldi. Daha sonra mühimmat-ı bahriye nazırlığı, kaptan-ı deryalık, Trabzon valiliği ve Tophane nazırlığı yaptı.

VII:277a.

Halil Paşa (ö. 1939) *mad. III:512c*, I:9b, 200a, II:188c, III:395a, VI:176b, 447c.

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi *mad. III:513b.*

Halil Revnakî Baba (ö. 1850) VII:129c.

Halil Rifat Paşa (Damat) (?, ? - 1855, İstanbul) Devlet adamı. Dört kez kaptan-ı deryalık görevinde bulundu. Ayrıca seraskerlik ile Meclis-i Vâlâ üyeliği ve başkanlığı yaptı. Donanma ve orduda önemli reformlar gerçekleştir-

di. II. Mahmud'un kızı Saliha Sultan'la evlenerek saraya damat oldu.

II:97a, 368a, V:259a, 266c.

Halil Rifat Paşa (1828, Serez - 1901, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerin, dahiliye nazırlığının ve Şûra-yı Devlet başkanlığının ardından 1895'te sadrazamlığa getirildi. II. Abdülhamid'le tam bir uyum içinde çalıştı. İstanbul'daki Ermeni hareketlerini bastırdı, Anadolu'da düzeni sağladı. Sadrazamken öldü.

II:555c.

Halil Rifat Paşa Konağı VI:89a, VII:188b.

Halil Rifat Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Kaptan Paşa, Halide Edip Adıvar, Paşa, Mahmut Şevket Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.071'dir.

Halil Sabri Efendi (ö. 1756) IV:373c.

Halil Sadık Dede (ö. 1722, Seyyid) IV:483a, V:425b.

Halil Zühdî Efendi VII:412c.

Haliliye Medresesi *mad. III:514a.*

Halilpaşazade Arif Efendi Yalısı II:114c, IV:63c.

Halim Efendi (ö. 1755, Şeyh) VII:125c.

Halim Efendi (Şeyh) III:254b.

Halim Giray (ö. 1822) III:67b.

Halim Gülüm Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Selman Ağa Mahallesi'nde, Hakimiyetimilliye Caddesi'nin güzergâhında bulunduğu bilinen bu tekkenin bânisi ve kuruluş tarihi açıklık kazanmamıştır. *Merâkid-i Mu'tebere-i Üsküdar*'da Karacaahmet'te gömülü olduğu belirtilen Celvetî tarikatından Şeyh Ahmed Efendi'nin (ö. 1814) tekkenin bânisi olması muhtemeldir. Nitekim Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan ve 19. yy'ın ilk çeyreğine tarihlenen bir tekke listesinde şu kayda rastlanmaktadır: "Zincirlikuyu'da Şeyh Ahmed Efendi Tekkesi, Celvetî". Bu ihtimal doğru kabul edildiği takdirde tekkenin 18. yy'ın ikinci yarısında kurulduğu da varsayılabilir. Mevkiinden ötürü "Zincirlikuyu Tekkesi" olarak da anılan bu kuruluş 19. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren kaynaklarda Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmekte ve herhalde ikinci bânisi olan Kadirî şeyhinin adından ötürü "Halim Gülüm, Halim Gülüm Dede, Selim Dede Gülüm Dede" gibi isimlerle zikredilmektedir. Ayin günü pazar olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Halim Paşa Koruluğu II:33c.

Halim Şah V:337c.

Halit (Hoca) III:41a.

Halit Bey (Postacı) II:210c.

Halk Bankası II:48b.

Halk Bilgisi Haberleri *mad. III:514b,* II:111a, III:529c, V:305a, VII:261a, 312c, 468a.

Halk Edebiyatı *mad. III:515a.*

İlgili maddeler:

Âşık Edebiyatı I:360b
Atasözleri I:380c
Bilmeceler II:231a
Çocuk Folkloru II:525c
Efsaneler III:134b
Evliya Menkıbeleri III:235c
Halk Hikâyeleri III:519b
Kunos, Ignacz V:121c
Maniler V:297b
Masallar V;304c
Ninniler VI:80a
Tekerlemeler VII:232c
Tezel, Naki VII:261a
Türküler VII:318a
Yanıltmacalar VII:438c

Halk Eğitim Merkezleri *mad. III:517b,* 140a.

İlgili maddeler:

Çırak Mektepleri II:507a
Halkevleri III:588c

Halk Fırkası VII:19a.

Halk Gazetesi Günlük gazete. 1925-1926 yıllarında yayımlandı. Sorumlu müdürü Ahmed, başyazarı Muhiddin'di.

Halk Hekimliği *mad. II:518b.*

İlgili maddeler:

Halk İlaçları III:521a
Kurşun Dökme V:125c

Halk Hikâyeleri *mad. III:519b.*

İlgili maddeler:

Cevrî Çelebi Hikâyesi II:422c
Hançerli Hanım Hikâyesi III:547a
Letaifname V:203c
Masallar V;304c
Sansar Mustafa Hikâyesi VI:454a
Tayyarzade Hikâyesi VII:229c
Tıflî ile İki Biraderler Hikâyesi VII:265a

Halk İlaçları *mad. III:521a.*

İlgili madde:

Halk Hekimliği III:518b

Halk Kitapları *mad. III:522a.*

Halk Opereti Süreyya Opereti dağıldıktan sonra (1935) oyuncuları tarafından kurulan yeni topluluk. 1935-1936 sezonunda Fransız Tiyatrosu'nda, 1936-1937 sezonunda Maksim'de oynadılar. Topluluk bir ara dağılır gibi olduysa da CHP'nin maddi desteğiyle toparlanıp Mulen Ruj salonunda oynamaya başladı. Oyuncuları arasında İrma Toto (Karaca), Nebahat, Lutfullah, Mehmed Karaca, Yaşar Özsoy yer alıyordu. Raşit Rıza Samako ve Zozo Dalmas bu toplulukta rejisör olarak yer aldılar. Son oyununu 1940'ta sergiledi.

Halk Sineması I:540b.

Halk Takvimi *mad. III:523c,* IV:65a.

Halk Tiyatrosu III:54c.

Halka VII:498b.

Halka Doğru Haftalık gazete. 1911-1912 yıllarında 52 sayı yayımlandı. Türk Yurdu tarafından yayımlanan gazetenin müdürü Celal Sahir'di.

Halkalı *mad. III:524b,* II:234c, 514a, III:382c, 384c, 385b, 447a, IV:148b, V:65b, VII:498b.

İlgili maddeler:

Halkalı Suları III:524c

Halkalı Ziraat Mektebi III:527b

Halkalı Bahçesi 16. yy'ın son çeyreğinde İstanbul'un kara surlarının batısında yer alan Halkalı Köyü ile güneybatısında bulunan Cebeciköy'ün güneyinde kalan bölgedeki hasbahçe. Yöreden kaynaklanan ve Halkalı Suları diye adlandırılan memba suları ile ün kazanan bu bahçenin adına rastladığımız en eski belge 1574 tarihli olup, Safevi hükümdarı Şah Tahmasb'ın elçisi Tokmak Han'ın burada bir süre kalmasına ve avlanmasına işaret etmektedir. Vakanüvis Selanikî Mustafa Efendi III. Murad'ın Halkalı Sarayı'nda sık sık kaldığını kaydetmiştir. III. Murad 1579'da halkın burada avlanmasını yasaklamıştı. 1583 tarihli bir mevacib defterinde de Halkalı Hasbahçesi'nin ustası ve neferleriyle ilgili bilgi bulunmaktadır. Evliya Çelebi bu bahçede I. Süleyman (Kanuni) zamanında Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş yapılar bulunduğunu kaydetmektedir. Ancak bu yapılar hakkında yeterli bilgiye sahip değiliz.

I:547c.

Halkalı Merkez Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Atatürk, İstasyon, Söğütlü Çeşme, İnönü mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.672'dir.

Halkalı Suları *mad. III:524c,* I:8a, 49a, II:319b, III:524b, IV:234c, 507c, 534c, VII:47b, 54c.

İlgili madde:

Mazul Kemer V:313b

Halkalı Ziraat Mektebi *mad. III:527b,* I:47b, III:139a, 194c, 524c, V:159b, VI:138b.

Halkalı Ziraat ve Baytar Mektebi II:111c, III:527c.

Halkalı Zirai Üretim İşletmesi III:527b.

Halke Büyük Saray'ın ana girişi. Bu ad bronz süslemeleri ya da bronz kapısı yüzünden verilmişti. I. Anastasios döneminde (491-518) mimar Aitherios tarafından yapıldı. 532'de Nika Ayaklanması sırasında yandı, I. Justinianos (hd 527-565) tarafından yenilendi. Zemin, imparatorun Vandallara ve Gotlara karşı kazandığı zaferleri sembolize eden mozaik panolarla süslendi.

Tamamı ya da bazı bölümleri 7-8. yy'da hapishane olarak kullanılmaya başlandı, I. Basileios döneminde (867-886) mahkeme salonuna dönüştürüldü. I. Romanos'un (hd 920-944) restorasyonları sırasında eklenen şapel, 1204'e kadar varlığını korumuştu.

I:325c.

Halkedon *bak.* Kadıköy

Halkedon Nekropolü VI:64c.

Halkedon Konsili *mad. III:528b,* I:146c, 147a, 264c, 274c, II:549c, III:226b, IV:153c, 331a, V:21c, VI:292a.

İlgili madde:

Konsiller V:55c

Halkevleri *mad. III:528c,* II:387c, III:140a, 517b.

İlgili maddeler:

Halk Bilgisi Haberleri III:514b

Yeni Türk VII:468a

Halki I:66b, IV:54c, VII:492b.

Halki Palas Oteli *mad. III:530a,* IV:55c.

Halkidia VII:492b.

Halkokondiles, Laonikos *mad. III:530c,* V:109c, VI:207c, 546a, VII:283a.

Halkoprateia Kilisesi Bizans döneminde Konstantinopolis'in Bakırcılar Çarşısı'ndaki kilise. Yerebatan Sarnıcı'nın hemen kuzeyindeydi. 449/450'de Pulheria tarafından Meryem Ana adına, muhtemelen daha eski tarihli bir sinagogun yerine yaptırılmıştı. II. Iustinos döneminde (565-578) onarıldı ve iki şapel eklendi. Bunlardan birinde Meryem Ana'nın kuşağı, diğerinde Yakup Zekeriya ve başka azizlere ait rölikler saklanıyordu. 1453'ten sonra kilisenin doğu bölümünde Küçük Acem Ağa Mescidi inşa edildi. Günümüze çok küçük bir parçası kalmıştır. Aziz Yakup Şapeli'nin halen mevcut olan kalıntılarından anlaşıldığına göre burası önce bir vaftizhane iken sonradan röliklere hasredilmiştir.

I:552a.

Halkun Tetrapilon Constantinus Forumu (Çemberlitaş) ile Tauri Forumu (Beyazıt) arasında, şehrin en önemli caddesi Mese üzerindeki dört cepheli tak. Kaynaklarda 450-561 arasında çıkan çeşitli yangınlar dolayısıyla zikredilmiş, ayrıca kilise takviminde bazı kiliselerin konumlarını tanımlamakta kullanılmıştır. Tariflere bakılırsa Anemodulion'la aynı şey olmalıdır.

Hallac-ı Mansur III:531c.

Hallaç Baba Tekkesi *mad. III:530c,* VI:395c.

Hallaçlık *mad. III:531b.*

Haller *mad. III:532a.*

Halman, Defne IV:527c.

Halman, Talas S. V:464c.

Halter *mad. III:532c.*

İlgili madde:

Üstünidman, Ali Faik VII:353c

Halter Kulübü III:49c.

Halvetîlik *mad. III:533b,* I:11a, 17a, 21b, 43c, 118c, II:104b, 467c, III:49c, 57c, 166c, 167a, 277c, 294c, 362a, 442a, 444a, IV:105b, 125a, 125b, 325c, 367c, 372b, 438c, 440c, V:70b, 95c, 304b, 356a, 381a, 396b, VI:96a, 123a, 301a, 309c, 394c, 533b, 567c, VII:6a, 24c, 105c, 107c, 121a, 214a, 236b, 330b, 445b, 516c, 537b.

İlgili maddeler:

Celvetîlik II:394b

Cemaleddin Halvetî II:398a

Cemaleddin Uşşakî II:399a

Cerrahîlik II:414a

Gülşenîlik III:442a

Nureddin Cerrahî VI:96a

Sinanîlik VII:6a

Sünbülîlik VII:107c

Şabanîlik VII:121a

Uşşakîlik VII:329c

Hamal, Ferit (1877, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Savcılık, il genel meclisi üyeliği yaptı. 7. dönem (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Hamal Taşı Şehir içinde yük taşıyan hamalların yüklerini koyup dinlenmeleri için vakıf olarak yaptırılırdı. Yaklaşık 1 m yüksekliğinde ve 50-60 cm çapındaki silindirik gövdeli bu taşlar daha çok yük trafiğinin yoğun olduğu güzergâhlarda belirli aralıklarla kaldırım kenarlarına konurdu. Çeşmelerin yanında bulunan örnekleri de vardı.

Hamallar *mad. III:535c.*

Hamam Camii *mad. III:536b,* VI:359b.

Hamam Gelenekleri *mad. III:536c,* 143a.

Hamamcı Hafız Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Beykoz Koyu'nun güney kıyısındadır. Geleneksel ahşap yapısı, köşe çıkmaları, deniz ve sokak girişleri, kesik piramidal damı ile yakınlarındaki Hamlacı Halil Ağa Yalısı ile büyük benzerlik gösterir. 1990'da restore edilerek yörenin en güzel binalarından biri haline geldi.

Hamam-ı Kebir II:95a.

Hamam-ı Küçük III:11b.

Hamamî Hatun Camii Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Sancaktar Hayrettin Mahallesi'nde, Hatuniye Camii Sokağı'nda olduğu bilinen yapının bâniyesi Hacce Hamamî Fatma Hatun'dur. Hatuniye Mescidi veya Hamamî Hatun Camii adları ile anılan bu yapı uzun bir süre bakımsız halde kaldıktan sonra 1933'te yıkılmış ve ardından bulunduğu yere apartman yapılmıştır. Bir Mimar Sinan yapısı olduğu bilinen caminin bir de mektebinin olduğu ve bâniyesinin cami haziresinde gömülü olduğu *Hadîka*'da belirtilmiştir.

Hamami Muhittin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasım Günani, Hızır Çavuş, Tevkii Cafer ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.583'tür.

Hamamlar *mad. III:537c,* VII:88b.

İlgili maddeler:

Acemoğlu Hamamı I:62b

Acı Hamam I:62c

Ağa Hamamı (Beyoğlu) I:91c

Ağa Hamamı (Samatya) I:92c

Ağa Hamamı (Üsküdar) I:93a

Ahilleus Hamamı I:105b

Akarçeşme Hamamı I:149a

Akbıyık Hamamı I:154a

Alaca Hamam I:174b

Arabacılar Hamamı I:288b

Ayakapı Hamamı I:437b

Balat Hamamı II:12c

Beylerbeyi Hamamı II:205a

Cağaloğlu Hamamı II:371c

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı II:468b

Çardaklı Hamam II:471a

Çemberlitaş Hamamı II:484c

Çinili Hamam II:516b

Çukur Çeşme Hamamı II:537c

Çukur Hamam II:538a

Çukurcuma Hamamı II:539b

Dagisteos Hamamı II:541c

Davutpaşa İskelesi Hamamı III:11a

Dökmeciler Hamamı III:101a

Eski Hamam III:202c

Galatasaray Hamamı III:369a

Hamam Gelenekleri III:536c

Haseki Hamamı IV:4a

Honorianai IV:88b

İshak Paşa Hamamı IV:197c

Kadırga Hamamı IV:367a

Kızlarağası Hamamı V:15c

Mimar Sinan Hamamı V:468a

Molla Çelebi Hamamı V:484b

Nişancı Hamamı VI:84c

Ortaköy Hamamı VI:144b

Safa Hamamı VI:397a

Sofular Hamamı VII:24b

Sultan Hamamı VII:61b

Şengül Hamamı VII:160a

Şifa Hamamı VII:178c

Tahta Minare Hamamı VII:191a

Tahtakale Hamamı VII:192a

Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352b

Vezneciler Hamamı VII:386c

Yeşildirek Hamamı VII:509c

Zeuksippos Hamamı VII:548b

Hamazaspyan, Tateos V:87a.

Hamdi (Hafız) III:58c.

Hamdi (Mimar) V:402b.

Hamdi (ö. 1503, Akşemseddinzade) *mad. III:542a.*

Hamdi (ö. 1911, Kavuklu) *mad. III:542b,* I:54b, 91b, II:418a, III:60a, IV:213a, VI:147c, 202b.

Hamdi Bey (Damat) VII:317a.

Hamdi Bey (ö. 1945, Manastırlı) VI:129c.

Hamdi Efendi (ö. 1735) VI:383c.

Hamdi Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Hamdi Efendi Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Okmeydanı'nda, Sinan Paşa Mahallesi'nde, inşa tarihi tespit edilemeyen ancak 18. yy'ın ortalarında mevcut olduğu bilinen bir Kadirî tekkesidir. 19. yy'ın ikinci çeyreğinden itibaren tekke listelerinde ortadan kalkmış olduğu (yerinin arsa olduğu) belirtilmekte, günümüzde de izine rastlanmamaktadır. Ayin günü *Âsitâne*'de (1840) cumartesi, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) çarşamba olarak verilmiştir.

Hamdi Karahasan Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1980'de Haliç Tersanesi'nde inşa edildi. Haliç Tersanesi'nin ve Haliç Tersanesi Yapı Meslek Lisesi'nin eski müdürlerinden Hamdi Karahasan'ın adını taşımaktadır. 456 grostonluk olup, 1.500 yolcu almaktadır. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,2 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. 14 Şubat 1985 sabahı, Kanlıca İskelesi'nin yanı başındaki eski Seher Hanım Yalısı'na bindirerek kazaya neden olmuştur.

Hamdi Paşa (1826, İstanbul - 1885, Beyrut) Sadrazam. Evkaf-ı Hümayun ve maliye nazırlıklarında bulundu. Rus ordularının Rumeli'de ilerlediği 1878'de sadrazamlığa getirildi. Komutanlara müdahale edilmesine karşı çıktığı için görevden alındı. İstanbul'dan uzaklaştırılarak Aydın ve ardından Suriye valiliğine atandı.

Hamdi Paşa (Kiraz) (1862, İstanbul - 1935, Köstence) Asker ve siyaset adamı. 1914'te askerlikten emekliye ayrıldıktan sonra İttihad ve Terakki'ye muhalefet etti. Anadolu'daki hareketi baltalamaya yönelik çeşitli cemiyetlerin kuruluşuna katıldı. Gürcistan'da bir paralı ordu kurmaya çalıştı. Kurtuluş Savaşı'ndan sonra Romanya'ya kaçtı. Yüzellilikler listesinde yer aldı.

IV:174b.

Hamdullah (ö. 1520, Şeyh) *mad. III:542c,* I:124b, 189c, 190a, II:87c, 367a, III:17c, 562b, 568a, IV:17b, 17b, 446b, 447b, V:265c, 354b, VI:158c, VII:165b, 413a.

Hamdullah (ö. 1798, Hoca) VI:36b.

Hamdullah Efendi (ö. 1864) VII:113b.

Hamdullah Müstevfî el-Kazvinî (ö. 1350) IV:254c.

Hamdun Kassar (ö. 884) V:380c.

Hamenora 1923-1938 arasında Yahudi İspanyolcasında yayımlanan aylık dergi. Türkiye'de faaliyet gösteren Bene Berit kuruluşunun yayın organıdır. Ortadoğu'da ve Balkanlar'da faaliyet gösteren tüm locaların merkezi konumunda bulunan İstanbul'daki Bene Berit tarafından Yahudi tarihi ile ilgili çalışmaları, Dünya Yahudileri hakkındaki aktüel haberleri, kendi bünyesinde faaliyet gösteren locaların çalışmalarını diğer loca üyelerine ve o topraklarda yaşayan Yahudilere duyurabilmek amacıyla yayımlandı. Uzun bir dönem ayda bir, son dönemlerde üç ayda bir yayımlanan derginin yazı işleri müdürlüğünü David Markus üstlendi. Dergide, Yahudi tarihi ve Türk Yahudi tarihi üzerine birçok araştırma da yayımlandı.

Hamid (Kel) I:91b.

Hamid Ağa (Su Nazırı) III:145a.

Hamid Efendi (Moralızade) V:212c.

Hamid Efendi (ö. 1726, Bandırmalı) IV:15b.

Hamid Efendi (ö. 1758, Şeyh Bandırmalı) II:396a, 497c, IV:15b, VI:492a.

Hamid Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Zeyrek-Fil Yokuşu'nda, 16. yy şeyhülislamlarından "Çivizade Damadı" olarak bilinen Konyalı Hamid Mahmud Efendi (ö. 1577) tarafından Bizans döneminden kalma bir alt yapı üzerine bir cami ile birlikte yaptırılmıştır. Yapı günümüze ulaşmamıştır. *Hadîka*'da ve Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde anılmasına rağmen inşa tarihinden ve mimarisinden söz edilmez. Hamid Efendi'nin ölüm tarihi olan 1577'den daha önce yapılmış olmalıdır. Mimar Sinan'ın eseri olan bu medrese 1918'de harap bir durumda olsa da kullanılıyordu. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Hamid Hüsnü Bey VI:474b.

Hamid Karamanî (ö. 1496) III:167a.

Hamid Mahmud Efendi (Konyalı) (1494, Konya - 1577, İstanbul) Şeyhülislam. Özel öğrenim gördü. İlmiye aşamalarında görev yaptıktan sonra 1574'te atandığı şeyhülislamlığı ölünceye kadar sürdürdü. Şeyhülislam Çivizade Muhyieddin Mehmed Efendi'nin damadıdır.

Hamid Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, vapur iskelesinin kuzeyindedir. Sahipleri Mehmed Ali Bey, Ömer Fuad Paşa ve Hamid Paşa'dır. Klasik Boğaziçi yapı tarzında, simetrik iki bölümlü ve üç katlıdır.

Hamidiye Alayları I:40a.

Hamidiye Camii *bak.* Yıldız Camii

Hamidiye Camii (Büyükada) *mad. III:543c.*

Hamidiye Çeşmesi ve Sebili *mad. III:544a,* VI:482a.

Hamidiye Etfal Hastanesi *bak.* Etfal Hastanesi

Hamidiye Gemisi II:30c.

Hamidiye İmareti I:35a, 373a.

Hamidiye İmareti Korusu Emirgân Korusu, I. Abdülhamid'in (hd 1774-1789) tesis ettiği Hamidiye İmareti'ne ve vakfına bağlanarak uzun zaman, adı geçen imaretin odun gereksinimi buradan sağlanmıştır. Bu nedenle de koru bir süre Hamidiye İmareti'nin adıyla anılmıştır.

Hamidiye Kütüphanesi V:176c.

Hamidiye Medresesi *bak.* Abdülhamid I Külliyesi

Hamidiye Sebili VI:340b.

Hamidiye Suyu Tesisleri *mad. III:544c,* I:39a, 42a, IV:234c, 507c.

Hamidiye Tekkesi *bak.* Abdülbâki Efendi Tekkesi

Hamidiye Ticaret Mekteb-i Âlisi IV:155a.

Hamidiye Türbesi I:35a.

İlgili madde:

Abdülhamid I Külliyesi I:36a

Hamidüddin Efendi (Seyyid Efdalzade) (?, ? - 1503, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Hamid Hüseynî'nin yanında yetişti. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1496'da atandığı şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Fatih'te Efdalzade Medresesi'ni ve Çarşamba'daki Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin karşısındaki Keskin Dede Mescidi adıyla da anılan mescidi yaptırmıştır.

V:31a.

İlgili madde:

Eftalzade Medresesi III:133b

Hamiyet On beş günlük edebiyat ve fen gazetesi. 1866'da 17 sayı yayımlandı. Sahibi ve müdürü Mustafa Razi, muharriri Halil Edib'di.

Hamiyet Hulisi IV:354c.

Hamlacı Halil Ağa Yalısı Beykoz İlçesi'nde, İbrahim Kelle Caddesi'nde, no. 18'dedir. 1820'ye tarihlenen yalı, üst katı harem, alt katı selamlık olmak üzere iki esas kattan oluşur ve sekiz oda, iki büyük sofa ile iki helası vardır. Neoklasik tarzda ve ahşap/bağdadi teknikle inşa edilen yapı, 1981-1988 arasında orijinal planına bağlı kalınarak yeniden yapılmıştır.

Hamlacılar Ocağı II:393b.

Hamlin, Cyrus I:316c, VI:287c, 335c, 338a.

Hammer, Joseph von *mad. III:545b,* II:62b, 298c, 323a, III:148c, 171c, 235b, IV:107b, 218c, V:127b, 206a,

321c, VI:298a, 556a, VII:518c.

Hammerschmidt Sirki VII:14b.

Hammond III:96c.

Hamza Bâlî (ö. 1561, Bosnalı) I:13b, 44b, IV:49b, 81a, 215a, V:383b, VI:383b.

Hamza Bey (ö. 1460, Donanma kumandanı) III:303a.

Hamza Fakîh

İlgili madde:

Kaymak Mustafa Paşa Camii IV:505c

Hamza Mahir Paşa (1727, Kayseri - 1768, Gelibolu) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. 1768'de getirildiği sadrazamlık görevi ancak 28 gün sürdü.

V:552c.

Hamza Paşa V:552a.

Hamza Paşa (?, ? - 1605, ?) Sadrazam. Reisülküttablık ve nişancılık gibi görevlerde bulundu. 1585'te sadrazamlığa getirildi. Görevden alındıktan sonra aralıklarla üç kez nişancılık ve Anadolu beylerbeyliği yaptı.

Hamza Paşa Mescidi Çemberlitaş yakınında Köprülü Külliyesi'nin Marmara tarafında, az aşağısında bulunuyordu. *Hadîka*'da "Peykhane Mescidi" adıyla kaydedilen mescit camiler haritasında "Tahta Minare Mescidi" olarak işaretlenmiştir. Esasının Bizans dönemine ait bir kilise veya şapel kalıntısı olduğu belirtilen bu ibadet yeri Dergâh-ı Âli sercebeciyanı Hacı Mehmed Ağa (ö. 1738) tarafından 1134/1721'de fevkani bir mescit haline getirilmiştir. Daha 1930'lu yıllarda bu mescitten hiçbir iz kalmamıştır. Yerine inşa edilen apartmanın temel kazısı sırasında, sütun kaideleri, sütun gövdesi parçaları, sütun başlıkları ile eski duvar kalıntılarına rastlanmıştır.

Hamza Rüstem III:331a.

Hamza Zafir Efendi (ö. 1903, Şeyh) III:196b, VII:140b, 140c.

İlgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Hamzavîlik I:44b, IV:215a, V:125a.

İlgili madde:

Melamîlik V:380c

Hamzazade Seyyid Velayet Tekkesi II:415b.

Hamzazade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Nişancı'da, Beyceğiz Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Halvetîliğin Sivasî kolundan Bolulu Şeyh Hamza Efendi (ö. 1700) tarafından 17. yy'ın ikinci yarısında kurulmuş, Hamza Efendi'den sonra meşihat görevi 1237/1821'e kadar kendi neslinden gelenlerce yürütülmüş, bu tarihten itibaren tekke Halvetîliğin Cerrahî koluna intikal etmiştir. "Şeyh Hamza Efendi Tekkesi" olarak da anılan tekkenin ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) salı olarak belirtilmiştir. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Hancı, A. II:453a.

Hancıoğlu, Ülay IV:356c.

Hancıyan, Levon *mad. III:546b,* I:302a, II:557a, III:295c, VI:134b, 199a, 299a, VII:137c, 349c.

Hancıyan, Zabel IV:354c.

Hançerli Hamam Fatih İlçesi'nde, Eğrikapı'da, Avcı Bey Mahallesi'ndedir. II. Bayezid'in şehzadesi olan Sultan Mahmud'un kızı Hançerli Fatma Sultan (ö. 1556) tarafından yaptırılmıştır. Küçük ölçüde bir kuşluk hamamı olan yapı asli işlevini bugün de sürdürmektedir.

I:494c, II:263a.

Hançerli Hanım Hikâyesi *mad. III:547a,* 515c, 520a, V:204b, VI:454b, VII:229c, 265a.

Hançerli Meyhane II:27a.

Hançerli Sultan Türbesi Eyüb Sultan Camii'nin Beybaba Sokağı ve Bostan İskelesi Caddesi'ne açılan kapısının solunda, çevre duvarının içindedir. Türbeye adını veren Hançerli Sultan'ın kişiliği hakkında değişik görüşler olmakla birlikte, II. Bayezid'in (hd 1481-1512) oğlu Şehzade Mahmud'un kızı olduğu kabul edilir. Bu duruma göre türbe 16. yy'a ait olmalıdır. Yapının üslubu da bu tarihe uygun düşmektedir. Kare planlı açık türbe, düzgün kesme taştandır. Dört sütuna dayanan sivri kemerler, sekizgen kasnaklı kubbeyi taşırlar. Giriş mermer söveli asma kapıdandır. Yapının dört cephesi de lokmalı geçme demir kafeslerle kapatılmıştır. Bu kafeslerde giriş cephesinde kapı, yan cephelerde pencereler açılmıştır.

Hançerli Yalısı (Akıntıburnu) II:191b.

Hançerlioğlu, Orhan (1916, İstanbul - 1991, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde kaymakamlık yaptı, İstanbul Belediyesi'nde, Emniyet Müdürlüğü'nde, İETT'de, Şehir Tiyatroları'nda çalıştı. Roman ve hikâyeler yazdı. İstanbul Radyosu'nda konuşmalar yaptı, dünya edebiyatından hikâye örnekleri sundu. Edebiyattan başka, felsefe ve düşün üzerine yazılar yazdı. Başlıca kitapları; *Karanlık Dünya* (1951), *Büyük Balıklar* (1952), *İnsansız Şehir* (1953), *Oyun* (1953), *Ali* (1955), *Kutu Kutu İçinde* (1956), *Yedinci Gün* (1957), *Bordamıza Vuran Deniz* (1960), *Erdem Açısından Düşünce Tarihi* (1963), *Mutluluk Düşüncesi* (1965), *Özgürlük Düşüncesi* (1966), *Düşünce Tarihi* (1970), *Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar*'dır (7 c., 1976-1980).

III:509b, VII:146a.

Handan Ağa Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, sahilde yer almaktadır. "Kuşkonmaz Camii" de denilen bu yapının bânisi II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamış olan Handan Ağa'dır. Yanında bulunan Tersane Sarayı bütünüyle yıkılıp, cami tarafına Tersane Eminleri Yalısı'nın inşa edilmesi sırasında Kıblelizade Mehmed Bey tarafından yenilenmiştir. III. Selim döneminin (1789-1807) başında, padişah tarafından ihya edilmiş, ayrıca yapıya hünkâr mahfili eklenmiştir. Kâgir bir subasman üzerinde yükselmektedir. Harimi dikdörtgen planlı, çift kat pencerelidir. Önünde son cemaat yeri bulunmakta, onun bir köşesinde kısa gövdeli, tek şerefeli taş minare yer almaktadır. Cami düz çatıyla örtülüdür. Mihrap iç duvarının toplama, çok renkli çinilerle bezendiği görülür. Çok süslü ahşap minberi ve ampir üslubundaki başlıklarında Osmanlı mimarisinin geç devir özellikleri görülmektedir.

Handan Mehmed III:543c.

Handan, Mehmet Ali IV:176b, VI:267a.

Handanyan, Agop I:4b, II:222a, III:342b.

Hande Haftalık edebi-siyasi gazete. 1916-1917 yıllarında yayımlandı. Sahibi Sedat Simavi, müdürü Yakup Aziz'di.

Handehane-i Osmani Kumpanyası Abdürrezzak Efendi'nin 1880'lerde kurduğu tuluat topluluğu. Daha çok tuluat oynamak üzere kurulmuşsa da sonraları metinli oyunlar da sergilenmiştir. Abdürrezzak Efendi'nin saraya alınmasından sonra yönetim Küçük İsmail'e geçmiştir. Topluluk varlığını 1890'ların sonuna kadar sürdürmüştür.

I:200a.

İlgili madde:

Abdürrezzak Efendi I:54b

Hanefi Mehmed Efendi (?, Nahçıvan - 1658, İstanbul) Şeyhülislam. Sultan İbrahim'in tahttan indirilmesinde (1648) etkili olmuştur. Rumeli kazaskeri iken Hocazade Mesud Efendi'nin yerine 1656'da şeyhülislamlığa atandı. Yaşlılığı ve ağır işitmesi sebebiyle 4 ay sonra görevden alındı.

IV:123a, V:97c.

Hanım Aylık kadın, salon ve aile gazetesi. 1919'da Sedat Simavi tarafından yayımlandı.

IV:346b.

Hanım Hatun Sultan VI:500c.

Hanım Kadın Mescidi II:170b.

Hanım Sultan Padişah kızlarının kızlarına verilen unvan. Hazineden maaşları vardı. Evlendikleri zaman nikâhlarını Rumeli kazaskeri kıyardı. Kocalarından padişahın izni olmadıkça ayrılamazlardı. Erkek çocuklarına "bey" denir ve saray hizmetine alınırlardı.

Hanımlar IV:344c.

Hanımlar Âlemi (1914) IV:346a.

Hanımlar Âlemi (1929) IV:346c.

Hanımlara Mahsus Gazete *mad. III:547c*, IV:344c.

Hanımlara Mahsus Malumat IV:344c.

Hanlar *mad. III:548a*, VII:268a.

İlgili maddeler:

Abed Hanı I:57a
Adamopulo Hanı I:78a
Ağa Hanı I:93c
Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Tığcılar Sokak) I:195c
Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Çadırcılar Caddesi) I:196b
Ali Paşa Hanı (Küçükpazar) I:196c
Andrea Hanı I:267c
Astarcı Hanı I:358a
Balkapanı Hanı II:30c
Baltacı Hanı II:32c
Beşinci Vakıf Hanı II:173b
Birinci Vakıf Hanı II:243a
Bodrum Hanı II:265a
Burmalı Han II:339c
Büyük Çorapçı Hanı II:345c
Büyük Şişeci Han II:348c
Büyük Yeni Han II:349b
Cebeci Hanı II:389c
Çituri Hanı II:523c
Çuhacı Hanı II:535b
Çukur Han II:538c
Değirmen Han III:18a
Dördüncü Vakıf Hanı III:102b
Elçi Hanı III:148c
Elhamra Hanı III:154a
Fransız Hanı ve Geçidi III:334c
Hasan Paşa Hanı III:566b
Havyar Hanı IV:25a
İkinci Vakıf Hanı IV:147c
İmameli Han IV:161c
Kalcılar Hanı IV:394a
Kamondo Hanı IV:405b
Kaşıkçı Han IV:488a
Kızıl Han V:13c
Kızlarağası Hanı V:16c
Kilit Hanı V:23a
Kumrulu Han V:121b
Kurşunlu Han V:126a
Kuşakçı Hanı V:135b
Küçük Yeni Han V:154b
Kürkçü Hanı V:171b
Leblebici Hanı V:199c
Liman Hanı V:213b
Metro Han V:414c
Milli Reasürans Hanı V:463c
Narmanlı Hanı VI:47b
Nordstern Hanı VI:39a
Rumeli Hanı VI:355a
Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373c
Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b
Sabuncu Hanı VI:382c
Saksı Hanı VI:421b
Serpuş Hanı VI:532b
Silahdar Hanı VI:551b
Sofcu Hanı VII:23a
Sorguçlu Hanı VII:36c
Şeker Hanı VII:157a
Union Hanı VII:324c
Üçüncü Vakıf Hanı VII:334c
Valide Hanı VII:362c
Vezir Hanı VII:382c
Yağcı Hanı VII:396b
Yaldızlı Han VII:414b
Yelkenciler Hanı VII:463c

Hanly, John Laftan IV:174a, VII:43c.

Hanrakidag III:189c.

Hanzade Sultan V:544c.

Hapishane-i Umumi II:424a.

Haraççı Hanı III:161b.

Haraççı Kara Mehmed Camii II:429a.

Haraççı Kara Mehmet Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Küçük Mustafa Paşa, Haydar, Kasap Demirhun mahalleleri, Eminönü İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.787'dir.

Haralambos (Ayios) Ayazması VII:490b.

Haralambos (Ayios) Kilisesi Bebek'te, İnşirah Sokağı'ndadır. Yapım tarihi belirsiz olup, Athos'taki İviron Manastırı'na bağlı bulunduğu sırada oradan gelen yardımlarla onarılmıştır. Bazilikal plan tipindeki yapı, dışta çift yüzlü kırma çatı ile örtülüdür.

Haralambos (Ayios) Şapeli III:56b.

Haralambos Bahçesi VI:90a.

Harami Bahçesi I:547c.

Haramidere Büyükçekmece'nin kuzeydoğusunda yer alan yeni yerleşim birimi Beylikdüzü'nün doğusundan, kuzey-güney istikametinde geçen derin bir vadinin adıdır. Haramîdere, eski Edirne yolu üzerindeki köprüsüyle, yöredeki kır gazinoları ve lokantalarıyla, mesireleriyle ünlüdür. Eskiden E-5 Karayolu, vadinin içine inip çıktığından, karlı havalarda ya da sel baskınlarında ulaşım aksardı. TEM Otoyolu yapılınca, Haramidere'nin trafik yükü azalmıştır.

I:425c, 428b, III:447a.

Haramidere Bahçesi Küçükçekmece ile Büyükçekmece arasındaki Haramîdere Vadisi'nde yer alan hasbahçe. Arşiv belgelerinde adı "Bağçe-i Vadi-i Haramî" olarak geçer. Hakkındaki en eski belge 1583 tarihli bir mevacib defteridir. Onarımlarla ilgili 1702 tarihli belgelerden, burada harem odaları, şadırvanlı oda, divanhane, hamam, kasr-ı hümayun gibi birimleri olan bir saray yapısı bulunduğu anlaşılmaktadır.

Harbiye *mad. III:550a*, IV:527a, 545c, VI:88c, 165a, VII:184c, 186c, 200b, 499c.

İlgili maddeler:

Açıkhava Tiyatrosu I:65a
Cemal Reşit Rey Konser Salonu II:397c
Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi VI:94c
Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b
Saint Esprit Kilisesi VI:413c
Sinan Paşa Çeşmesi VII:1a
Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Harbiye Anbarı I:350a.

Harbiye Mektebi *bak.* Mekteb-i Harbiye

Harbiye Nezareti Binası *mad. III:550c*, I:24a, 498b, II:41a, 90b, 561b, VII:95a.

Harbiye Nezareti Ecza Deposu III:256b.

Harbiye Orduevi III:550b, IV:163c, VI:135c.

Harborne III:149c.

Hareket Ordusu *bak.* Otuz Bir Mart Olayı

Harem *mad. III:552b*, IV:360a.

İlgili maddeler:

Selamlık VI:493a
Topkapı Sarayı VII:280c

Harem (Semt) *mad. III:551c*, VII:348a, 500b, 501a.

İlgili madde:

Tahir Efendi Camii VII:190b

Harem Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1965'te Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 900 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 14,5 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 520 beygirgücünde İtalya yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 9 mil hız yapmaktadır.

Harem Dairesi III:173a.

Harem Dokuma Tezgâhları 18. yy'ın sonunda Harem'deki küçük hanlarda sayıları giderek artan el tezgâhlarında, Üsküdar çatmaları, ipekli kumaşlar dokunmaktaydı. Bu tezgâhlar Tanzimat döneminde kapandı.

Harem İskelesi IV:204b.

Harem Otogarı VI:181a.

İlgili madde:

Otogarlar VI:181a

Haremağası Saray hareminde güvenliği sağlayan, hadım edilmiş siyahi köle. "Hadımağası" olarak da anılır. Afrika'dan ve 1517'den sonra Mısır'dan

getirilen bu köleler sarayda amaca göre eğitilir, yetiştirilirdi. Osmanlı sarayında bu görev I. Bayezid döneminde (1389-1402) başlayıp, II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) ayrı bir ocak olarak düzenlenmiştir. Haremağaları çeşitli görev aşamalarından sonra darüssaade ağası; bunların içinden en seçkini de padişahın musahip ağası olurdu. Asıl görevleri haremin disiplinini sağlama, nöbet, cariyelerin tutum ve davranışlarının denetimi, padişahların hareme geliş gidiş güvenliği idi. Diğer yetkileri hazinedar ağalığı, oda lalalığı, hazine vekilliği, valide sultan başağalığı, şehzade lalalığıydı.

Harem-i Has III:172c.

Harff, Arnold von *mad. III:556b,* 349a, IV:532c, VI:540b.

Harıp Kapısı I:500c.

Hari, Anna III:530b.

Hari, Grigous III:530b.

Hariciye Konağı I:465b.

Hariciye Nazırı Konağı VI:89a, 222c.

Harikzedegân Apartmanları *bak.* Tayyare Apartmanları

Harirî Mehmed Efendi Tekkesi *bak.* Pazar Tekkesi

Harisçiraşvili, Petre III:453c.

Haritalar *mad. III:556c.*

İlgili maddeler:

Ayverdi, Ekrem Hakkı I:498b

Bruyn, Cornelius de II:325a

Buondelmonti, Cristoforo II:333c

Grelot, Guillaume-Joseph III:423c

Kauffer, François IV:492c

Nasuh (Matrakçı) VI:49a

Pervititch Planları VI:247c

Schedel, Hartman VI:475c

Haritalı Şehir Rehberi III:560c.

Haritonidis, İoannis VI:365c.

Harmandere Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Kurtköy Mahallesi, Sultanbeyli İlçesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.986'dır.

Harmanos IV:179a.

Harmantepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Hürriyet, Çağlayan, Yahya Kemal, Şirintepe, Sanayi, Çeliktepe, Gültepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.154'tür.

III:382c.

Harmatios II:441a.

Harp Akademileri *mad. III:561a,* I:354a, II:523b, III:61c, 140a, 305b, VII:513c.

İlgili madde:

Mekteb-i Harbiye V:372c

Harputlu, Ali (1916, Kayseri) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Sultanahmet İşçi Sigortaları Hastanesi başhekimi olarak çalıştı; İstanbul Belediyesi encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Harputlu Hacı Mehmed Ağa Çayhanesi II:482a.

Harrison, R. M. VI:277a.

Harsianeites Manastırı 14. yy'da VI. İoannes Kantakuzenos'un yandaşlarından İoannes (manastır adı Job) Harsianeites tarafından kurulan manastır. Bakire Nea Peripleptos'a adanmıştı. Yeri tam olarak bilinmez fakat surların içinde olduğu sanılır. Manastırın hamisi olan imparator tahttan indirildikten (1354) sonra Yusuf adıyla buraya çekildi ve ünlü tarihini burada yazdı. Manastırın reislerinden ikisi, Neilos Kerameus ve Matthaeos (I) patrik olmuş, Bizans'ın yıkılmasından sonraki ilk patrik II. Gennadios Sholarios ise burada bir süre kalmıştır.

Hartofilakos, Hurmuzios (ö. 1840) V:522b.

Harunü'r-Reşid VII:343c.

Harutyun (Kartallı) V:218a.

Harutyun Hanesyan Oda Orkestrası V:532c.

Harutyun I Vehabedyan IV:441b, 552c.

Harutyun (Surp) Kilisesi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Çakmaktaşı Sokağı, no. 35'tedir. Semtte bulunan balıkçı esnaf nedeniyle halk tarafından "Balıkçıların Kilisesi" diye anılır. Özel izinle önce papaz odası ve vaftizhane kurulan (1832) yerde daha sonra Harutyun Amira Bezciyan'ın çabalarıyla ahşap bir kilise yapıldı. 1855'te ise kilise yeniden kâgir olarak inşa edildi. 1907'de onarılan bir çan kulesi olan ve İsa'nın dirilişine ithaf edilen kilise herhangi bir dikkat çekici yöne sahip değildir.

III:184a.

Harutyun (Surp) Kilisesi Taksim, Meşelik Sokağı no. 34'tedir. İnşa tarihi bilinmemekle birlikte, bazı kaynaklarda ahşap haliyle inşa tarihi olarak 1738 yılı kaydedilmektedir. 1846'da onarılmış, 1890'lı yıllarda yıkılma tehlikesi görüldüğünden, bir süre için ibadete kapatılmıştır. 1895'te Hovhannes ve Mıgırdiç Esayan kardeşler tarafından onarılarak bugünkü şeklini almıştır. Bazilik planlı bu ibadethaneye şapel demek daha doğrudur. Küçük bir narteksten sonra ana nefe girilir. Narteksin üzerinde, kilisenin güney tarafındaki merdivenlerle çıkılan galeri katı vardır. Beşik tonozla örtülü kilisenin kuzey yönündeki kemerli dört pencereden biri vaftiz kurnasına çevrilmiştir. Kolonlar duvarlara bitişiktir. Kilisedeki süsleme, kolonlardaki yivler ve duvar-tonoz sınırındaki kornişin süslemeleridir. Kilisenin güney duvarına bitişik, yine tonozla örtülü bir şapel daha vardır.

III:184a, V:21a.

Harutyun (Surp) Şapeli I:342a, II:224a.

Has, Mehmet Ali (1927, İstanbul - 1982, İstanbul) Futbolcu. Spora Beykoz'da başladı, daha sonra transfer olduğu Fenerbahçe'de yıldızlaştı. Özellikle mükemmel tekniği, kafa şutları, driplingleri ile hayranlık topladı. Fenerbahçe forması ile 274 maç oynadı. 76 gol attı. Fenerbahçe'den sonra Adalet, Beykoz ve Feriköy'de oynadı. Futbolu 1961'de Feriköy'de bıraktı. 22 kez milli oldu. Kardeşi Şeref Has da uzun yıllar Fenerbahçe'de futbol oynadı.

III:287a.

Hasahır *bak.* Istabl-ı Âmire

Hasan (Deli) V:338a.

Hasan (ö. 1803, Şeyh) IV:74b.

Hasan (Seyyid Kulekapulu) II:96a, III:161c, 558b.

Hasan (Ulubatlı) III:305a, 307a.

Hasan Adlî Efendi (ö. 1617, Şeyh) VII:106a, 110a, 125c.

Hasan Ağa V:95a.

Hasan Ağa (Katırcıoğlu) IV:489a.

Hasan Ağa (Kazganî) VII:172b.

Hasan Ağa (Mimar) IV:129c.

Hasan Ağa (ö. 1519, Halıcı, Kaliçeci) III:389a.

İlgili madde:

Kaliçeci Hasan Ağa Mescidi IV:400a

Hasan Ağa (Benli) (1607, Edirne - 1662, İstanbul) Bestekâr. 1625'te Enderun'a alındı. IV. Murad'ın yakınlığını kazandı. Padişaha tanbur çalar, Rumeli türküleri söylerdi. Padişah musahipliğine kadar yükseldi. IV. Murad ölünce 1640'ta maaşbağlanarak saraydan uzaklaştırıldı. Günümüze "Rast Peşrev"i, "Rast Saz Semaisi", devri kebir usûlünde ve üç haneli diğer "Rast Peşrev"i ve "Pençgah Peşrev"i ulaşabilmiştir.

Hasan Ağa (?, ? - 1676'dan sonra, ?) Tarihçi. Fazıl Ahmed Paşa'nın mühürdarı oldu ve onun dikte ettiği resmi yazıları temize çekti. Onunla birlikte seferlere katıldı. *Cevahirü't-Tevarih* adlı eserinde Fazıl Ahmed Paşa'nın valilik ve sadrazamlık dönemlerindeki olayları anlatır. *Tarih-i Mühürdar* da denen bu eserin Hasan Ağa'nın değil, Erzurumlu Osman Dede adında bir başkasının olduğu da ileri sürülmüştür.

Hasan Ağa (Enfî) (1670 ?, İstanbul - 1724, İstanbul) Bestekâr ve hanende. İlk müzik derslerini babasından aldı. 1704'te Enderun'a müzik öğretmeni ve başhanende olarak girdi. Enfiye tiryakisi ya da iri burunlu olduğundan "Enfî" ve "Burnaz" lakaplarıyla tanınan Hasan Ağa sesinin güzelliği ve müzik bilgisiyle ünlüydü. Aynı zamanda iyi bir tanburiydi. Şair yönü de olan Hasan Ağa'nın şiirleri yalnız kendisi tarafından değil döneminin diğer bestekârlarınca da bestelendi. 300'den fazla eser

vermesine karşın bunlardan yalnızca 18'i günümüze ulaşabilmiştir.

V:185a.

Hasan Ağa (Rum) II:500b.

Hasan Ağa Bahçesi V:26a.

Hasan Ağa Çeşmesi III:364b, 365b.

Hasan Ağa Darülhadisi Eminönü İlçesi'nde, Vezneciler'de, Kalenderhane Mahallesi'nde, Bozdoğan Kemeri yakınında Kalenderhane Camii'nin batısında, bugün Site Öğrenci Yurdu'nun olduğu yerde idi. Bina 1119/1707'de Kesriyeli Ahmed Paşa'nın kız kardeşinin mültezimi Hasan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Bir fevkani mescit, dokuz bölümlü darülhadis, çamaşırhane, su kuyusu, dükkân, birkaç avlu ve iki heladan ibaret olan külliyeden günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

Hasan Ağa Kemeri VII:200a.

Hasan Ağa Medresesi *mad. III:561b.*

Hasan Âşık (ö. 1905, Şeyh) IV:74b.

Hasan Aziz Efendi (ö. 1837) VII:338b.

Hasan Baba (Hacı) V:357c.

Hasan Baba (Hacı Yedikuleli) II:130b.

Hasan Baba (ö. 1756) II:395c, IV:15b.

Hasan Baba (ö. 1857) VII:129c.

Hasan Baba (Şeyhî) II:395c.

Hasan Basri (1892, İstanbul - 1922, İstanbul) Futbolcu. Spora Kadıköy'deki Saint Joseph Fransız Mektebi'nde başladı. 13 yaşında İstanbul'un ilk İngiliz futbolcularından James Lafontaine'in kurucusu olduğu Kadıköy kulübünün birinci takımında yer aldı. Fenerbahçe kulübünün kuruluş yıllarında bu kulübe katıldı. Galatasaray Lisesi'nde okumaya başlayınca Galatasaray'a geçti. Galatasaray'ın şampiyon takımlarında yer aldı. Daha sonra Yıldırım adıyla yeni bir kulüp kurdu. Ardından Progre kulübünün kuruluşunda aktif rol oynadı. Anadolu kulübünde ve Altınordu kulübünde hocalık yaptı.

Hasan Bedreddin (1870, Kandiye - 1926, İstanbul) İstanbul basınında "Beybaba" lakabıyla anıldı. Birçok gazetede çalıştı. Kendi adıyla ya da "Hasan Merzuk", "Nukş-ı Nur" takma adlarıyla yazdı. Fransızcadan çevirileri de vardır. Kişiliği ile de ünlenen Hasan Bedreddin'in "Otuz Senelik Gazetecilik Hayatımda Neler Gördüm?" başlıklı anı dizisi, II. Abdülhamid döneminin sansür olaylarını, gazetelerde çıkan yanlış ibarelerin neden olduğu olayları vermektedir.

Hasan Bedreddin Paşa (1850, Simav - 1914, İstanbul) Asker. Harp Okulu'nda öğretmenlik yaptı. 1876'da Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından sürgün edildi ve rütbesi geri alındı. II. Meşrutiyet döneminde İstanbul'a döndü ve paşalığa terfi etti. Tiyatro eserleri, operet metinleri yazmıştır.

VI:134a.

Hasan Behçetî Efendi (?, Antep - 1776' dan sonra, ?) Vakanüvis. 1775-1776 arasında bir yıl vakanüvislik yaptıktan sonra bu görevden uzaklaştırıldı. Küçük Kaynarca Antlaşması öncesine ilişkin olayları ve gelişmeleri içeren notları, Enverî tarafından kullanılmıştır.

Hasan Beşe *bak.* Hasan Paşa (Cezayirli)

Hasan Bey IV:5b.

Hasan Bey (Kolağası) II:488a.

Hasan Beyzade (?, ? - 1638, ?) Tarih yazarı. Asıl adı Ahmed'dir. Reisülküttablık, defterdarlık görevlerinde bulundu. *Târih-i Âl-i Osman* adlı eserinde, *Tacü't-Tevarih*'ten özetler önemli yer tutar. Ancak, eserinin I. Süleyman' dan (Kanuni) (hd 1520-1566) I. Mustafa'ya (2. saltanatı 1622-1623) kadarki olayları anlatan ikinci bölümü önemli bir kaynaktır.

Hasan Burhaneddin Cihangirî (ö. 1663, Şeyh) II:431a, 432c, IV:374c.

İlgili madde:

Cihangir Tekkesi II:433a

Hasan Çavuş (Ankaralı) V:525b.

Hasan Çelebi (Aşçızade) III:368c.

Hasan Çelebi (Çerkez) *mad. III:562a,* IV:17c, VI:257b, VII:100c.

Hasan Çelebi (Lagarî) III:235b.

Hasan Çelebi (ö. 1576, Tersane Emini)

İlgili madde:

Hasan Çelebi Mescidi III:562c

Hasan Çelebi (Kınalızade) (1546, Bursa - 1604, Reşid [Mısır]) Kadı, yazar. Bursa'da ve İstanbul'da öğrenim gördü. Fatih ve Süleymaniye medreselerinde ders okuttu. 1600'de Eyüp kadılığına atandı. Emekli olarak gittiği Mısır'da öldü. *Tezkiretü'ş-Şuara* adlı eseri, benzeri şuara tezkirelerinin (şair biyografileri) en kapsamlısıdır.

Hasan Çelebi (Şu'ûrî) VI:491b.

Hasan Çelebi Mescidi *mad. III:562c.*

Hasan Dede (ö. 1660) II:169a.

Hasan Dedebaba (Hacı Selanikli) V:357c.

Hasan Ecza Deposu IV:455c.

Hasan Efendi (19 yy, Muabbir) III:472b.

Hasan Efendi (Tıflî) (19. yy) Nüktedan. Enderun'da yetişti. Bandırma'da rüsumat müdürlüğü yaptı. Hazırcevaplığı ve nüktedanlığıyla tanındı. Sarayda nedim iken padişahın kızması üzerine öteki musahip ve nedimlerle askere gönderilmeleri buyruğu verilmiş, ancak her birine hangi alaya katılmak istedikleri sorulmuştu. Herkes üçüncü alay, beşinci alay derken sıra Tıflî Hasan'a geldiğinde "Düğün alayı olsun efendim!" dediği rivayet edilir. Şiirleri de vardır. Sultan Abdülaziz döneminde (1861-1876) öldüğü sanılmaktadır. Aynı zamanda bir öykü kahramanı olan Tıflî ise IV. Murad döneminde (1623-1640) yaşamıştır.

Hasan Efendi (Hafız Aksaraylı Âmâ) III:563a.

Hasan Efendi (Hoca) V:178c.

Hasan Efendi (Irakîzade)

İlgili madde:

Üçler Mescidi VII:334a

Hasan Efendi (Mezarcılar Kethüdası Hafız) IV:447a.

Hasan Efendi (Neyzen Şeyh) VII:563a.

Hasan Efendi (ö. 1623, Hatip-Zakirî) *mad. III:563a,* 57c, V:524b.

Hasan Efendi (ö. 1677, Şeyh Cedid) IV:373a, V:465c, VI:235a, VII:6c, 338a.

Hasan Efendi (ö. 1690, Muabbir) VI:34a.

Hasan Efendi (ö. 1708) VI:34a.

Hasan Efendi (ö. 1724) VII:122c.

Hasan Efendi (ö. 1731, Zülalî) VI:232b.

Hasan Efendi (ö. 1752) IV:374b.

Hasan Efendi (ö. 1766, Şeyh Tatar) III:442c.

Hasan Efendi (ö. 1795) VI:235b, VII:6c, 338b.

Hasan Efendi (ö. 1801, Gevrekzade) III:5a.

Hasan Efendi (ö. 1878, Hafız Behçeti) III:472b.

Hasan Efendi (ö. 1891) VI:394b.

Hasan Efendi (ö. 1903) VI:36b.

Hasan Efendi (ö. 1929, Kel) *mad. III:563b,* I:54c, 200a, II:294c, III:60a, 110a, 135c, IV:420a.

Hasan Efendi (Seyyid)

İlgili madde:

Hatuniye Tekkesi IV:20c

Hasan Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Hasan Fehmi Paşa Caddesi'nde, Abdullah Efendi Medresesi ile yan yana inşa edilmişti. Birkaç ay Rumeli kazaskerliği yapmış ve "Pir Biraderi" diye ünlü olan Hasan Efendi tarafından yaptırılmıştır. Öğretime 1039/1630'da açılmış olan bu medresenin yerinde bugün Ahmet Rasim Ortaokulu bulunmaktadır.

Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Cihangir Tekkesi

Hasan Fehmi Bey (Gazeteci) I:41c, VI:184a.

Hasan Fehmi Efendi (Hafız Bafralı) IV:95b, V:44c.

Hasan Fehmi Paşa Konağı V:374c.

Hasan Fehmi Paşa Türbesi *mad. III:563c.*

Hasan Halife (Yeniçeri Ağası) II:114a.

Hasan Halife Bahçesi II:114c, 116a, 191a.

İlgili madde:

Bebek II:113c

Hasan Halife Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hoca Üveyz, Kirmasti, Sofular, İskender Paşa, Murat Paşa, Molla Şeref ve Arpa Emini mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.634'tür.

Hasan Hamdi Efendi (ö. 1833) IV:50a, VI:534a.

Hasan Hilmi Efendi (ö. 1888) VII:331a.

Hasan Hilmi Efendi (ö. 1911, Şeyh) III:448a, VI:37b.

Hasan Hoca (ö. 1788, Seyyid Cezayirli) VI:13c.

Hasan Hüsameddin Efendi (ö. 1864) *bak.* Hüsameddin Efendi

Hasan Hüsameddin Uşşakî (ö. 1592 veya 1594, Şeyh)

İlgili maddeler:

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b

Uşşakîlik VII:329c

Hasan Hüseyin Mescidi *bak.* Hoca Kasım Günanî Mescidi

Hasan Hüsnü (Karinabadlı) VII:449c.

Hasan Hüsnü Paşa (Amiral Bozcaadalı) (1832, İstanbul - 1903, İstanbul) Devlet adamı. 1877'de donanma komutanlığına, ardından Şûra-yı Bahriye reisliğine ve 1880'de vezir rütbesiyle bahriye nazırlığına getirildi. Aralıksız 14 yıl sürdürdüğü nazırlığında adı birçok yolsuzluğa karıştı. Ayrıca denizciliğin gerilemesine yol açmakla suçlandı.

III:23a, 28a, 568c, IV:136a, 434a, VII:255b.

İlgili madde:

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi *mad. III:563c.*

Hasan Kabaduz (ö. 1601-02) IV:49b, 138c, V:382b, 382b, 383b.

İlgili madde:

Melamîlik V:380c

Hasan Kâmil Efendi (ö. 1912, Şeyh) II:161b.

Hasan Kaptan V:35c.

Hasan Nazif Dede (ö. 1861) *mad. III:564c,* II:170c, IV:14c, 107b, V:428c.

Hasan Nazif Dede (ö. 1915) I:537c, III:565a, V:428c.

Hasan Nuri Efendi (ö. 1688) VII:110c.

Hasan Paşa (Çakırcıbaşı)

İlgili madde:

Çakırcıbaşı Camii II:461c

Hasan Paşa (Hadım) (?, ? - 1598, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1597'de sadrazamlığa getirildi. Zamanında rüşvet ve yolsuzluklar aşırı bir düzeye vardı. Rüşvet defterinin ele geçirilip padişaha verilmesinden sonra görevden alınarak öldürüldü.

V:336b, VI:398c.

İlgili madde:

Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489a

Hasan Paşa (Yemişçi) (?, ? - 1603, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, beylerbeyliği ve sadaret kaymakamlığı yaptıktan sonra 1601'de sadrazamlığa getirildi. Başarısız Avusturya seferi sırasında İstanbul'da sipahilerin ayaklanması sonucunda şeyhülislam fetvasıyla hakkında verilen idam hükmünden Safiye Valide Sultan'ın yardımıyla kurtuldu. Yeni şeyhülislamdan aldığı fetvayla yeniçerileri harekete geçirerek sipahilere karşı toplu bir kıyım ve yağmaya girişti. Koyduğu ağır vergilere gösterilen tepki üzerine görevden alındı. Yeniçerileri ayaklandırmaya kalkışınca öldürüldü.

IV:129a, V:338a.

Hasan Paşa (Tiryakî) (?, ? - 1611, Budin) Komutan. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra muhafızlığına atandığı Kanije Kalesi'ni Avusturya birliklerine karşı başarıyla savundu ve ardından saldırıya geçerek Ferdinand'ın ordugâhını ele geçirdi (1601). Bu zaferden dolayı vezirlikle ödüllendirildi. Celali ayaklanmalarının bastırılmasında yararlıkları görüldü.

III:130a, V:338a, VII:109c.

Hasan Paşa (ö. 1623, Nakkaş)

İlgili madde:

Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30a

Hasan Paşa (Çatalcalı) (?, ? - 1632, Tırhala) Kaptan-ı derya. Başımrahor iken 1626'da kaptan-ı derya oldu. I. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'la evlendi. Karadeniz seferiyle Kazak tehlikesini etkisiz hale getirdi. Akdeniz seferi sırasında yeni Kazak akınlarını bahane eden saray çevresinin baskısıyla geri çağrıldı. Beylerbeyi olarak atandığı Budin'e giderken yolda görevden alındı.

VII:254c.

Hasan Paşa (Moralı) (?, ? - 1713, ?) Sadrazam. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Muhafız olarak atandığı Sakız'ı Venedik kuvvetlerine teslim ettiği için bir süre hapiste tutuldu. Daha sonra bağışlanarak sadrazamlığa getirildi. Yüksek mevkileri yandaşlarına dağıttığı için görevden alındı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı.

V:344b.

İlgili madde:

Nasuhî Tekkesi VI:50a

Hasan Paşa (Seyyid) (?, ? - 1748, Diyarbakır) Sadrazam. Yeniçeri Ocağı'nda yükselerek çeşitli seferlere katıldı. Belgrad'ın yeniden alınmasında yararlıklar gösterdi. 1743'te getirildiği sadrazamlık görevinden 1746'da alındı ve İstanbul'dan uzaklaştırıldı.

IV:194c, V:250c.

İlgili madde:

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Hasan Paşa (ö. 1790, Cezayirli) *mad. III:565c,* I:32c, II:34a, 43c, 54a, 117a, 386c, 410c, 442c, IV:237a, V:35c, 211a, VI:357c, 505c, 506b, VII:200b, 254c, 409a.

İlgili maddeler:

Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425b

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425c

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Hasan Paşa (Cenaze) (?, ? - 1810, Yenişehir) Sadrazam. Kölelikten vezirliğe kadar yükseldi ve 1788'de sadrazamlığa getirildi. Hastalığı nedeniyle bu görevde fazla kalamadı. Daha sonra idari ve askeri görevlerde bulundu.

VI:506a.

Hasan Paşa (Yedi-Sekiz) (?, Çorum - 1910, İstanbul) Beşiktaş muhafızı. Hiç eğitim görmemesine karşın erlikten müşirliğe kadar yükseldi. Oruç yiyenlere ve sarhoşlara karşı çok sert davranmasıyla ünlüydü. Çırağan Olayı'nda (1878) Ali Suavi'yi sopayla öldürdü. II. Abdülhamid'i yıllarca başarıyla korudu. Lakabı, imzasını atmak için yedi ve sekiz rakamlarını yazıp birleştirmesinden gelir.

II:502c.

Hasan Paşa (Pabuççu) IV:436b.

Hasan Paşa Çeşmesi Üsküdar-Doğancılar'da, Tunusbağı Caddesi'nde, Nasuhî Tekkesi'nin avlu kapısı bitişiğindedir. 1117/1705'te Sadrazam Moralı Hasan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Cephesi mermerle kaplıdır. Sade bir sivri kemeri vardır. Küçük teknesi girintili çıkıntılı biçimde mermerden oyulmuştur.

Hasan Paşa Hanı *mad. III:566b,* II:185b, 187c, III:549b, V:50c, 187a.

Hasan Pehlivan (Yozgatlı) III:454a.

Hasan Refet Efendi (el-Hac) V:223b.

Hasan Refet Efendi Tekkesi *bak.* Lokmacı Tekkesi

Hasan Rıza *mad. III:567a,* V:177a, VI:204b.

Hasan Rıza Bey III:220b.

Hasan Rıza Efendi (ö. 1884, Şeyh) IV:7a, 9a.

Hasan Rıza Efendi (ö. 1889, Mevlithan) II:122b, III:58b.

Hasan Rıza Paşa Çeşmesi Beşiktaş-Yenimahalle'de, Jandarma Mektebi ve Salnameci sokakları kavşağında yer alan, dört cepheli bir çeşmedir. Hasan Rıza Paşa (ö. 1877) tarafından

1271/1854'te yaptırılmıştır. Cephelerinden ikisinde birer küçük mermer aynataşı ve kitabe vardır. Mermer tekneleri molozla doldurulmuştur. Haznesi sıva ile kaplıdır. Aynataşı üzerinde beyzi biçimli bir madalyon vardır.

Hasan Safvet Efendi (ö. 1894) VI:327a.

Hasan Samsunî V:331a.

Hasan Sezai Efendi (ö. 1737) II:399a, III:442b, VII:330b.

Hasan Sırrı Bey VI:196a.

Hasan Sırrı Efendi (ö. 1907, Hafız) VI:411b.

Hasan Suphi Bey VII:252a.

Hasan Tahsin *mad. III:567b.*

Hasan Tahsin Bey (Aynîzade)

İlgili madde:

Kabataş Arkek Lisesi IV:327b

Hasan Tahsin Hilmi *mad. III:567c.*

Hasan Tasin Efendi (ö. 1927, Şeyh Seyyid) V:232b.

Hasan Tebrizî (Seyyid) III:259b.

Hasan Tevfik III:58c.

Hasan Üsküdarî (ö. 1614) *mad. III:568a.*

Hasan Üsküdarî (?, İstanbul - 1732, İstanbul) Hattat. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlı olan "Eski" Hasan Üsküdarî'den (ö. 1614) ayırmak için "Üsküdarî-i Sanî" unvanıyla anılır. Hat sanatını Hafız Osman'dan öğrenmiş ve icazetname almış, Eski Saray'da yazı hocalığı yapmıştır.

Hasan Zarifî Efendi (ö. 1576 ?) III:442b, 442c, V:267b, 495a.

İlgili madde:

Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Hasanâbâd Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sütlüce Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Evliya Çelebi tekkeyi, IV. Murad döneminde (1623-1640) Perviz Ağa'nın azatlılarından Hasan adında bir kişinin yaptırdığını belirtir. Yakınındaki Caferâbâd Tekkesi gibi, mesire niteliğinde bir kuruluş olduğu anlaşılan bu tekkenin yeri ve ortadan kalktığı tarih tespit edilememiştir.

VII:118c.

Hasanbey Gazozları 20. yy'ın başında Çubuklu'da, börekçi Hasan Bey'in kurduğu ilk gazoz imalathanesi olup gazozlar buradaki Göztepe Suyu'ndan hazırlanmaktaydı. Göztepe Madensuyu da yine "Hasanbey Maden Suyu" adıyla şişelenip satılıyordu.

Hasanpaşa *mad. III:568b,* VII:497c.

İlgili madde:

Osman Ağa Çeşmesi VI:160a

Hasanpaşa Deresi II:164b.

Hasanpaşa Fırını Koska'da, Ordu Caddesi ile Vezneciler arasında uzanan Büyük Reşit Paşa Caddesi'nin üzerindeki ünlü bir fırın. Adını, Beyazıt ile Vezneciler arasındaki Seyyid Hasan Paşa Külliyesi'nden alan fırın, 1970'lerin sonlarında bir güneydoğu tatlıcısına dönüşmüş, 1980'lerin ikinci yarısında ise onun da yerinde "bavul turizmi"ne göre ticaret yapan bir dükkân açılmıştır.

Hasanpaşa Gazhanesi III:378a, IV:335a.

Hasanpaşa Karakolu II:164b.

Hasanzade Medresesi Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Hacı Hasan ve Hasan Baba sokaklarının kesiştiği yerde bir cami ile birlikte yapılmıştır. Bu küçük külliyenin bânisi 882-911/1487-1505 arasında Rumeli kazaskerliği görevi yapan ve dedesine nispetle "Hasanzade" diye ün kazanmış olan Hacı Mehmed Câmî Efendi'dir. Aynı isimle anılan cami bugün mevcut ise de medrese yok olmuştur.

Hasbahçe Kasrı veya Köşkü III:69b, 232c.

İlgili madde:

Aynalıkavak Kasrı I:485a

Hasbahçe Ocağı I:543c.

Hasbahçeler I:485a, VII:289a, 524a.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Hasdal Kâğıthane'nin kuzeybatısına, Seyrantepe'nin batısına düşen yöre. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolunun doğu-batı doğrultusunda kestiği Hasdal, kentin Rumeli yakasındaki bazı askeri birliklerle kaplı yerleşim dışı bir bölge özelliğindedir.

Hasefe, Melike Tugay (1933, İstanbul) Meslek lisesini bitirdi. Beşiktaş belediye meclis üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

IV:356a.

Haseki *mad. IV:1a,* III:443a, IV:104a, VII:496c.

İlgili maddeler:

Arkadios Forumu I:306a

Arkadios Sütunu I:306b

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi II:79a

Bayram Paşa Külliyesi II:101a

Haseki Külliyesi IV:4c

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:108b

Haseki Bimarhanesi III:5a.

Haseki Bostan Hamamı Fatih İlçesi'nde, Haseki'de, Hekimoğlu Ali Paşa Caddesi'ndedir. Yapı II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olsa da, I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Mimar Sinan tarafından onarılmıştır. Bu çifte hamamın en önemli özelliği kadınlar bölümünün erkekler bölümünden daha büyük olmasıdır. Kadınlar bölümünün soyunmalığı dikdörtgen planlıdır. Ilıklık, üzeri bir kubbecikle örtülü sofa, bunun solunda hela ve sağında "Evliya Kurnası" adı verilmiş olan bir halvet yer alır. Sıcaklık büyük bir kubbe altında sekizgen göbektaşı, üçer kurnalı üç sofa ve birer kubbecikle örtülü halvetlerden oluşur. Benzer bir plana sahip olan erkekler bölümünde ılıklık iki kubbeyle örtülü, sıcaklık ise dört halvetlidir. Fakat bu halvetlerden biri kapatılmıştır.

IV:1b, 1c.

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi *mad. IV:2b,* 5c.

Haseki Hafsa Sultan Türbesi *mad. IV:3c,* VII:91c.

Haseki Hamamı (Sultanahmet) *mad. IV:4a,* I:415a, III:541a, IV:4b, VII:65c, 86c.

Haseki Hastanesi IV:1b, 1a, 2a, 395a, 565a.

Haseki Hastanesi Nurettin Bey Pavyonu V:487b.

Haseki Hürrem Sultan Hamamı *bak.* Haseki Hamamı

Haseki Kadınlar Hastanesi IV:3a.

Haseki Külliyesi *mad. IV:4c,* III:3a, IV:1a, 13c, 104c, VII:86c.

İlgili madde:

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Haseki Mecanin Müşahedehanesi IV:3a.

Haseki Nisa Hastanesi II:418c.

Haseki Sultan *bak.* Hürrem Sultan

Haseki Sultan Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Yeni Cami Külliyesi'nin arkasında, türbenin karşısında, bugün Vakıflar Bankası binasının bulunduğu yerdeydi. 16. yy'ın ortalarında Haseki Hürrem Sultan'ın (ö. 1558) yaptırdığı hamam Mimar Sinan'ın eseriydi. Büyük boyutlarda bir çifte hamam olan yapının kadınlar kısmı diğerinden daha küçüktü. En büyük özelliği sıcaklık kısmının iki sütunla bölünerek altı tanc kubbe ile örtülmüş olmasıydı. Erkekler kısmında üç, kadınlar kısmında iki halvet bulunmaktaydı. Hazne ve külhan halvetlerin bulunduğu duvara komşu, dikdörtgen mekânlar halindeydi. Kare planlı, üzeri büyük bir kubbeyle örtülü olan soyunmalık kısmını izleyen kadınlar kısmı yan yana iki, erkekler kısmı ise dört kubbecikle örtülü, enlemesine dar mekânlar halindeki ılıklıklara sahipti.

III:162a.

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi *mad. IV:6a.*

Haseki Tarlası Sarayı *mad. IV:6b.*

Haseki Zindanı IV:2c.

Haseneyn el-Ahmedî (Şeyh) IV:209c.

Hasır Beykoz'un merkezinde içkili bir lo-

kantayken, bugün Abraham Paşa Korusu'nun içinde geniş bir alan üzerinde -ve genellikle turist gruplarının getirildikleri- lüks bir müzikli restorandır.

Hasır Beyoğlu'nda Kalyoncu Kulluğu Caddesi'nde mütevazı bir Rum meyhanesidir. Meyhane bugün kurucusu Sokrates'in vârisleri tarafından işletilmektedir.

VI:9c.

Hasır İskelesi III:159a.

Hasırcılar Hasır, kurumuş bitki saplarının, özellikle hasıraltı denilen bir tür saz ve söğüt çubuklarının birbirine geçirilmesiyle örülen yaygıdır. Hasır, eskiden evlerde, çadırlarda ve camilerde yaygı olarak kullanıldığı için hasırcılık önemli bir meslek sayılırdı. İstanbul'da Eminönü'nde bir zamanlar hasırcı esnafının topluca bulunduğu bir Hasırcılar Çarşısı vardı. Asmaaltı Caddesi yakınında, Tahmis Caddesi ile Çarşı Caddesi'ni birleştiren çarşı, bugün Hasırcılar Caddesi adıyla bu meslek erbabının adını yaşatmaktadır.

II:476a.

Hasırîzade Tekkesi *mad. IV:6c*, 103b, VI:392b, VII:118c, 140a, 239c, 480c, 480c.

Hasırîzadeler IV:7a.

Hasib Efendi (ö. 1834) VI:330a.

Hasib Efendi Tekkesi II:121b, 121c.

Hasib Paşa Yalısı *mad. IV:9c*, II:201c, III:70b, 233a, VII:421a.

Hasibe Hanım (ö. 1784) V:94c.

Hasköy *mad. IV:10a*, III:405a, 502b, VII:398a, 494b, 567a.

İlgili maddeler:

Aynalıkavak Kasrı I:485a

Hasköy Ayazması IV:11b

Hasköy Tersanesi IV:12b

Humbaracı Kışlası IV:96c

Karay Sinagoğu IV:464b

Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:220a

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi VI:552a

Hasköy Amerikan Kız Okulu VI:288b.

Hasköy Ayazması *mad. IV:11b.*

Hasköy Bahçeleri 19. yy'a değin, Hasköy meyve bahçeleriyle ünlüydü. Daha çok Yahudi bahçıvanların ve bahçe sahiplerinin yetiştirdikleri limon, turunç, nar, İstanbul'da makbuldü. Küpelioğullarının, Mordehayların, Nisimlerin bağ ve bahçelerinde, kaliteli misket üzümü yetiştirilirdi. Bu semtin iskâna ve sanayiye açılmasıyla bağ ve bahçe kültürü de kayboldu.

Hasköy Caddesi IV:11a.

Hasköy Çeşmesi Hasköy'dedir. Yasef adında bir Musevi tarafından 931/1524'te, klasik üslupta, kesme taştan inşa ettirilmiştir. Aynataşı çizgili mermerden ve üzerindeki parçalar kabartma çiçeklerle süslü olarak üç kısımdan oluşuyordu. Kitabesi kemerin altına yerleştirilmişti. Cephesinde küçük tas yuvaları bulunuyordu. Büyük tonoz kemerli haznesinin cephesi gibi diğer üç yüzü de kesme taştan yapılmıştı. Üstü çatısızdı. Daha sonra haznesinin üç yüzü sıvayla kapatılmış, çeşmenin oldukça derin kemeri içinde bir ayakkabı tamircisi baraka yaparak çalışmaya başlamıştır.

Hasköy Ermeni Kilisesi IV:548c.

Hasköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Hasköy Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Hasköy Caddesi'ndedir. "Pirî Paşa Hamamı" adıyla da anılır. Bânisi Sadrazam Pirî Mehmed Paşa'dır (ö. 1532). Evliya Çelebi bu hamamı şehir dışındaki hamamlar içinde sayarak, çifte hamam olduğunu yazar. Oysa, *Hadîka*'da tek taraflı olduğu belirtilmiştir. Günümüzde de tek taraflı olarak işlevini sürdürmektedir.

Hasköy Mezarlığı V:444c.

Hasköy Rıhtımı VI:333c.

Hasköy Tersanesi *mad. IV:12b*, I:24b, VII:254a.

Hasköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi'ne ait motorlu yolcu vapuru. 1960'ta Hasköy Tersanesi'nde inşa edildi. Mart 1962'de hizmete kondu. 511 grostonluktur. 750 kişi almaktadır. Uzunluğu 47,1 m, genişliği 8,5 m, sukesimi 2,4 m'dir. Fiat yapımı her biri 520 beygirgücünde iki adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Son yıllarda İzmir Körfez hattında kullanılmaktadır.

II:200a, V:99a.

Hasnun Galip (1891, İstanbul - 1915, Çanakkale) Futbolcu. 1910'lu yıllarda Galatasaray takımında oynadı. Futbola Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken başladı. Devrinin en iyi futbolcularından biri olarak tanındı. Çanakkale Savaşları'nda şehit düştü. 1933'te Beyoğlu Parmakkapı'da Galatasaray Kulübü'nün bulunduğu sokağa onun adı verildi. Tanınmış gazetecilerden Sadun Galip Savcı'nın ağabeyidir.

Hasoda III:172c, VI:449c, VII:286c.

Hasoda Kasrı I:486c, III:69b.

Hassa Mimarları Ocağı *mad. IV:12c*, II:36a, V:354c, 355a, VI:169a.

Hassa Ordusu Hassa Ordu-yı Hümayunu da denirdi. 19. yy'ın ortalarına doğru bu adı alan, İstanbul'daki nizamiye birlikleri, Taşkışla ile diğer büyük kışlalarda olup başlıca görevleri sarayı, padişahı korumaktı. Bu ordunun komutanı hassa müşiri ya da Hassa Ordu-yı Hümayunu müşiri unvanını taşırdı. Üsküdar yakasındaki nizamiye birlikleri ise Dersaadet Ordusu olarak İstanbul'daki ikinci büyük silahlı kuvvetler topluluğunu oluşturmaktaydı.

Hassa Silahşorları Padişahların özel korumalarına verilen unvan. Silahşoran-ı hassa da denmiştir. Bunlar, atıcılıkları ile ün yapan askerlerdi. 19. yy'da ise onursal bir unvan olarak İstanbul'da ve taşrada kimi saygın kişilere verildi. Hassa silahşorluğu görevi ve unvanı 1908'de kaldırıldı.

I:369a.

Hassan, Nevin (1913, İstanbul, 1954, İstanbul) Kürekçi. Spora 1929'da başladı. Galatasaray Lisesi ve Galatasaray Spor Kulübü adına yarışmalara katıldı. İstanbul şampiyonu oldu. 1935'te Almanya'ya gitti. Galatasaray'ın yüzme takımında da yer aldı. Yurda döndükten sonra antrenörlük yaptı.

Hastabakıcı Mektebi Hemşire yetiştirmek amacıyla 1925'te Kızılay Derneği'ne bağlı olarak Haseki'de kuruldu. Öğrenim süresi iki yıl üç ay olan okulda öğrenciler öğleden önce hastanelerde pratik, öğleden sonra da teorik eğitim alıyorlardı. Başlangıçta okumayazma bilenlerin alındığı okul 1928'de ilkokul, 1933'ten başlayarak da ortaokul mezunlarını kabul etmeye başladı ve öğrenim süresi de üç yıla çıkarıldı. Okul daha sonra Kızılay Hemşirelik Lisesi'ne dönüştü.

Hastalar Dairesi IV:13c.

Hastalar Ocağı ve Bimarhanesi IV:13c.

Hastaneler *mad. IV:13c.*

İlgili maddeler:

Alman Hastanesi I:211a

Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224a

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c

Askeri Hastaneler I:334c

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1a

Balat Musevi Hastanesi II:13c

Balıklı Rum Hastanesi II:24a

Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi II:34b

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c

Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222a

Bulgar Hastanesi II:329b

Cerrahpaşa Hastanesi II:418c

Cüzamhaneler II:456a

Esnaf Hastanesi III:218c

Etfal Hastanesi III:220b

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi III:335a

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi III:335c

Gureba Hastanesi III:430c

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32b

Heybeliada Sanatoryumu IV:59a

İngiliz Hastanesi IV:173b

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV:241a
İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303b
Kuduz Hastanesi V:112b
Rus Hastanesi VI:370b
Sağlık Hizmetleri VI:400b
Sampson Ksenonu VI:435a
Sankt Georg Hastanesi VI:452a
Süleymaniye Darüşşifası VII:95c
Toptaşı Bimarhanesi VII:295a
Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a
Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551c
Zootikos Cüzamhanesi VII:566c

Hastürk, Yılmaz (1938, İstanbul) Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Türk Ziraat Mühendisleri Birliği'nin genel başkanlığında bulundu. Tarım, Orman Bakanlığı'nda bakanlık müşaviri oldu. Halkçı Parti'nin kurucu üyelerindendir. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Haşim Ali Bey III:266a, IV:447a.

Haşim Bey *mad. IV:14c*, II:130c, V:561c, VI:11c, 99c, 160b.

Haşim Efendi *mad. IV:15a*, I:302a, V:263c, VII:412c.

Haşim Efendi (Hafız) VII:455a.

Haşim Efendi (Kanuni) III:4a.

Haşim Efendi (ö. 1677, Seyyid Bursalı) I:28a, V:384c.

Haşim Efendi Tekkesi *mad. IV:15b*, II:137a, 395c, IV:446c, 506b, VII:414c.

Haşim İşcan Geçidi I:383a, IV:280a.

Haşim Paşa Yalısı II:201c.

Haşimî Çelebi VI:151b.

Haşimî Osman Efendi Tekkesi *bak.* Saçlı Emir Tekkesi

Haşimîlik IV:15b, 506c, VII:216c.

İlgili madde:
Celvetîlik II:394b

Haşmet *mad. IV:16c*, III:66c, 508b, 515b, V:549c.

Hat Sanatı *mad. IV:16c.*

İlgili maddeler:
Abdî (Derviş) I:11c
Abdullah (Yedikuleli) I:14a
Abdullah Bey (Muhsinzade) I:14c
Abdülbâki Arif Efendi (Kazasker, Hattat) I:28c
Abdülfettah Efendi (ö. 1896) I:30b
Abdülkadir Bey I:44c
Abdülmecid I:45a
Ahmed (Durmuşzade) I:117c
Ahmed Karahisarî I:124a
Ahmed Nailî I:128a
Ahmed Siyahî I:133a
Akdik, Kâmil I:156a
Alaeddin Bey I:175c
Ali (Derviş) I:189c
Ali (Derviş, Anbarîzade) I:190a
Ali Efendi (Çırçırlı) I:191c
Ali Haydar Bey I:193b
Ali Sofî I:201c
Altunbezer, İsmail Hakkı I:228a
Arif Bey (Çarşambalı) I:302a
Arif Efendi (Bakkal) I:302c
Arif Hikmet Bey I:303a
Ayral, Macid I:488a
Aytaç, Hamid I:491a
Aziz Efendi I:504b
Bâbıâli Rık'ası I:526a
Barın, Emin II:55c
Batanay, Kemal II:80c
Beşir Ağa II:174a
Düzgünman, Mustafa III:113a
Esma İbret Hanım III:207a
Ferhad Paşa III:291c
Hamdullah (Şeyh) III:542c
Hasan Çelebi (Çerkez) III:562a
Hasan Rıza III:567a
Hasan Tahsin III:567b
Hasan Tahsin Hilmi III:567c
Hasan Üsküdarî III:568a
Haşim Efendi IV:15a
Korman, Nuri V:70a
Mahmud Celaleddin Efendi V:265c
Mehmed (Şekerzade) V:354b
Mehmed Esad Yesarî V:361c
Mehmed Nazif Bey V:363a
Mehmed Rasim (Eğrikapılı) V:364b
Mehmed Refi (Kâtipzade) V:365b
Mehmed Şefik Bey V:366c
Mustafa İzzet Efendi (Kazasker) V:561a
Mustafa İzzet Efendi (Yesarîzade) V:562a
Mustafa Rakım V:566b
Okyay, Necmeddin VI:127b
Osman (Hafız) VI:158a
Özyazıcı, Halim VI:204a
Sami Efendi (Hattat) VI:432c
Şevki Efendi VII:165a
Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi VII:315c
Vahdetî Efendi VII:354b
Veliyüddin Efendi VII:378a
Yahya Fahreddin VII:412c
Yahya Hilmi VII:412c
Yahya Sofî VII:413c
Yazgan, Hulusi VII:449c
Yusuf (Demircikulu) VII:536c

Hat Sanatları Müzesi *bak.* Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi

Hatay'lı, Mahmud III:58c.

Hatem Efendi (ö. 1754) III:66b, 508b.

Hatemî VI:504b.

Hatiboğlu, Aydın (1940, Urfa) Şair. İstanbul Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. İlk şiirleri *Yelken* ve *Ataç*'ta yayımlandı. *Yeni Gerçek* adıyla kısa ömürlü bir şiir dergisi çıkardı. Şiirlerini *Çömçe Gelin* (1966), *Hoyrat* (1973), *Beynim ve Yüreğim* (1978), *Ben Size Konuk Gelende* (1979), *Son Değil* (1983) kitaplarında topladı.

Hatibzade Ahmed Ağa Çeşmesi Kaynaklarda Süleymaniye'de Hoca Hamza Camii'nin yakınında olduğu belirtilmektedir. Yeri tespit edilememiştir. Kayıtlardaki 1192/1778 tarihli kitabesinden Dergâh-ı Âli serçavuşlarından Hatibzade Ahmed Ağa'nın ruhu için yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Hatice Canan Hanım (ö. 1907) III:564a.

Hatice Canan Hanım Türbesi Eyüp'te, Boyacı Sokağı'nda, Hasan Hüsnü Paşa Türbesi'nin solundaki açık türbe. 29 Zilhicce 1324/13 Şubat 1907 tarihli kitabesinden anlaşıldığına göre, Kaptan Hasan Hüsnü Paşa'nın gelinine aittir. Küçük bir hazire niteliğinde olan türbenin cephesi, art nouveau üslubundadır. Mezar kitabesi, hazire içinde demir parmaklığa yerleştirilmiş, demir çerçeveli mermer bir levha üzerindedir.

Hatice Hanım VI:99c.

Hatice Hanım Sultan (Beyhan Sultan'ın kızı) II:190c, 192c, 193a.

Hatice Hesna Hatun Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Sultantepe'de, aynı adla anılan mahallede, Hacı Hesna Camii Sokağı'nda bulunmaktadır. Bâniyesi Hacı Hatice Hesna Hatun'dur. Siyahi bir köle olduğundan "Yanık" lakabıyla anılan Hesna Hatun'un mezarının, mihrabın önünde olduğuna dair *Hadîka*'da bilgi bulunmaktadır. Sözü edilen yerde bugün iki mezar mevcuttur, ancak Hesna Hatun'un sandukası mescidin içinde mihrabın yanındaki kapalı bir odacıkta bulunmaktadır. Türbe haline getirilmiş olan bu mekânın hacet penceresi üzerinde dört satırlık manzum kitabede yapının bir yangın sonucunda yanması üzerine 1318/1900'de II. Abdülhamid'in yardımıyla yeniden inşa edildiği ve eski yapının bundan 100 yıl önceye ait olduğu belirtilmiştir. Eski yapı ahşap ve iki katlıydı. 20. yy'ın başına ait olan yapı da yanmış ve 1957'de onarılmıştır. Bugünkü mescit, yarım silindirik formlu basit bir mihrabı ve yan cephesinde üç, mihrap duvarında iki penceresi olan küçük ölçüde bir yapıdır. Batı ve kuzey cephesinden ek mekânlarla genişletilerek planı bozulmuştur. Üzeri dört yöne eğimli ve kiremit kaplı bir çatıyla örtülüdür. Tek şerefeli kalın ve bodur gövdeli minaresinin külahı da taştandır.

Hatice Kadın Çeşmesi Çemberlitaş'ta,

Peykhane Sokağı'nın köşesindedir. Mektubî Halil Efendi'nin annesi Hatice Kadın tarafından oğlunun ruhu için yaptırılmıştır. 1193/1779'da inşa edilmiştir. Kesme taştan üç cepheli, orta cephesinde aynataşı ve teknenin yer aldığı bir çeşmedir. Sonradan yapılan beton ilavelerle ilk biçimini yitirmiştir.

Hatice Refik IV:346b.

Hatice Semiha IV:344c.

Hatice Sultan (II. Bayezid'in kızı) VII:61b.

Hatice Sultan (ö. 1536'dan sonra, I. Selim'in kızı) VI:500c.

Hatice Sultan (ö. 1743, IV. Mehmed'in kızı) V:344b, 492c, VII:121c, 444b.

Hatice Sultan (III. Mustafa'nın kızı) I:84c, 85a, II:190b, III:420b, IV:18c, V:460b.

İlgili madde:

Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b

Hatice Sultan Camii I:204b.

Hatice Sultan Çeşmesi (Eminönü) *mad. IV:18c.*

Hatice Sultan Çeşmesi Üsküdar-İhsaniye'de, Çit Sokağı'ndadır. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan (ö. 1743) tarafından yaptırılmıştır. Hazne duvarı, iki sıra tuğla ve muntazam kesilmiş taştan örülmüştür. Cephesi mermer kaplıdır. Girintili çıkıntılı oyulmuş bir kemerin altında aynataşı, bunun üstünde ise kitabe bulunmaktadır.

Hatice Sultan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kariye, Derviş Ali, Keçeci Karabaş, Neslişah mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.203'tür.

Hatice Sultan Sahilsarayı *mad. IV:19b,* II:190b, III:248c, V:131a, 387b, VI:141c, VII:420a.

Hatice Sultan Sebili ve Çeşmesi Ayvansaray Caddesi'ndedir. 1123/1711'de yaptırılmıştır. Bânisi IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'dır (ö. 1743). Sebil üç pencerelidir. Baklava şekillerden oluşan şebekelerinde su vermeye mahsus, üstleri sivri kemerli altı göz vardır. Kemerlerin altında kitabeler bulunmaktadır. Sebilin yanındaki çeşme klasik üslupta inşa edilmiştir. Her iki yapının da Mimarbaşı Bekir Ağa tarafından yapıldığı sanılmaktadır.

Hatice Sultan Türbesi *mad. IV:20b.*

Hatice Sultan Yalısı (Eyüp) I:535c, II:192b.

Hatice Sultan Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Kuleli Caddesi'ndedir. Bazı kayıtlarda Fatih Haremi Yalısı olarak geçmesinden dolayı tarihinin çok eskilere gittiği düşünülür. Hatice, II. Mehmed'in (Fatih) eşi değil, gelenek uyarınca mülk vererek çırak çıkardığı bir kadın olmalıdır. Her yüz senede bir yenilenerek 20. yy'a kadar varlığını sürdüren yalı iki katlı, dört salon luydu. 1973'te çok harap olduğu gerekçesi ile yıktırılmıştır.

Hatice Turhan Sultan Türbesi *bak.* Yeni Cami Külliyesi

Hatice Turhan Valide Sultan *bak.* Turhan Hatice Valide Sultan

Hatice Usta Çeşmesi Beyazıt'ta, Yahnikapan Mescidi'nin altındaydı. 1162/1748'de Hacı Beşir Ağa'nın cariyelerinden Hatice Usta tarafından yaptırılmıştı. Üzerindeki ikinci kitabede Rahvalı Mustafa Efendi tarafından 1295/1878'de tamir ettirildiği yazılıydı. Çeşme, İETT tarafından yaptırılan idare binası nedeniyle mescitle birlikte ortadan kaldırılmıştır.

Hatip Emiroğlu Hanı *bak.* Ağa Hanı

Hatip Muslihiddin Camii Fatih İlçesi'nde, Sultan Selim Camii civarındadır. 973/1565-66 tarihli olan yapı Sinan kulu Hafız Muslihiddin Efendi tarafından yaptırılmış olup, mimarı bilinmemektedir. "Çukurbostan Mescidi" olarak da anılan yapının duvarları kâgir, tavanı düz beton ve üzeri ahşap çatılı olarak inşa edilmiştir. 1950'li yıllarda yıkılan camiden geriye yalnız yıkılan minaresi kalmış iken 1987-1989 arasında yeniden inşa edilmiştir.

I:357a, VII:448a.

Hatip Muslihittin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Tevkii Cafer, Abdi Subaşı, Müftü Ali, Şeyh Resmi ve Koca Dede mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.556'dır.

Hatman, Sümer III:207a.

Hattat Beşir Ağa Çeşmesi VII:317c.

Hattat, Emin V:72b.

Hatuniye Tekkesi *mad. IV:20c,* III:311a, IV:7a, VI:33a, VII:238a, 479b.

Haunalth, Nicolas von III:531c.

Hava Harp Okulu *mad. IV:21a,* III:140a.

Hava Ulaşımı *mad. IV:22b.*

İlgili madde:

Atatürk Havalimanı I:383c

Havaalanı Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Turgut Reis, Karabayır, Birlik, Kemer mahalleleri ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.144'tür.

Havacılık Müzesi *mad. IV:23b.*

Havadis Varakası Meşrutiyet döneminde (1908-1918) birbiri ardınca önemli olayların yaşanması, savaş, işgal, suikast haberleri, İstanbul halkını çok duyarlı hale getirmişti. Bu nedenle günlük gelişmeleri verebilmek için gazeteler genellikle akşamları çıkıyordu. Ancak akşam baskısından sonra ortaya çıkan, ertesi gün beklenmeden verilmesi gereken çok önemli gelişmeler, gazete matbaalarında, küçük kâğıtlara elle yazılarak çoğaltılıp dağıtılırdı. Örneğin, "Lazkiye Mebusu Emin Arslan Bey Ayasofya Meydanı'nda Hüseyin Cahit Bey sanılarak öldürülmüştür" gibi. Bunlara havadis varakası deniyordu.

Havagazı *bak.* Gazhaneler

Havaî III:64a.

Hava-İş VI:526b.

Havariyun Kilisesi *mad. IV:23c,* I:181c, 265b, II:255a, 333c, 376c, 437b, 439c, III:137c, 261b, 264c, 265c, IV:142a, 528c, V:18c, 482b, VI:351c, 400c, VII:245a, 262b, 394c.

Havas III:465a.

Havass-ı Konstantiniye II:228b.

Havass-ı Konstantiniye Kadıları II:472c.

Havass-ı Refia II:228b.

Havayolları Devlet İdaresi IV:22c.

Havuzbaşı Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Kuleli, Bahçeli Evler, Güzeltepe, Kirazlıtepe, Küplüce, Beylerbeyi mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir.

Havuzbaşı Parkı II:487a.

Havuzbaşı Tekkesi *bak.* Şeyh Nevruz Tekkesi

Havuzlu Bahçe Köşkü I:115b.

Havuzlu Hamam Fatih İlçesi'nde, Cibali'de, Gül Camii'nin yakınındadır. Küçükmustafapaşa Hamamı diye de anılan yapının bânisi Nurbânu Valide Sultan'dır (ö. 1583). Kapı üzerindeki kitabeden anlaşıldığına göre 973/1565'te yapılmıştır. Evliya Çelebi çift taraflı olduğunu belirttiği hamamı "hepsinden ışıklıdır" diye tanımlamıştır. Bugün oldukça harap durumdaki hamam kereste deposu olarak kullanılmaktadır.

Havuzlu Hamam *bak.* Ayakapı Hamamı

Havuzlu Köşk I:519c, VII:287a.

Havuzlu Sofa III:173a.

Havuzlu Yalı *bak.* İsmail Paşa Yalısı

Havyar Hanı *mad. IV:25a,* I:57a, II:50b, 300a.

Hawkins, J. W. IV:468b.

Hay Kıraşaratz Ingerutyun (Ermeni Dizgiciler Derneği) III:183a.

Hayal I:190b, II:70a.

Hayalhane-i Osmanî Kumpanyası Kel Hasan'ın 1880'lerde kurduğu tiyatro topluluğu. Kışları Şehzadebaşı'nda, yazları ise Kadıköy ve Üsküdar'da temsiler veren toplulukta Agâh, Todori, Külhanyan, Baba Asım, Manol, Büyük Asım, Kambur Mehmed, Refet, Arşak gibi oyuncular ile Bayzar, Küçük Virjin, Küçük Amelya, Aznif ve Alis gibi oyuncu ve kantocular vardı. Komedilerin yanında dramlar da oynamıştır.

I:200a, III:542c, 563b.

İlgili madde:

Hasan Efendi (Kel) III:563b

Hayalî Bey (Şair) I:168c.

Hayasdan III:188c.

Hayasdanyaytz Dıbaran (Ermeni Basımevi) III:183a.

Hayat Haftalık aktüalite dergisi. Türkiye'de ilk kez tifdruk yöntemiyle iyi resim basarak rekor tiraj elde etti. Vedat Nedim Tör ile Şevket Rado'nun 1952-1955 arasında çıkardıkları *Resimli Hayat* dergisinin devamı olarak 6 Nisan 1956'da Şevket Rado'nun yönetiminde yayımlanmaya başladı. Bol resimli tarihi anıları, ünlü romanların çevirileri, Hikmet Feridun Es'in dünyadan gezi notları büyük ilgi topladı. Televizyonun henüz belirmediği dönemde, Türk sinemasının, tiyatro ve müzik çevrelerinin hızla gelişme gösterdiği bir aşamada bu konuları ustaca işleyerek evlerin vazgeçilmez dergisi oldu. Baskısı için ithal özel kâğıt gereksinen *Hayat*, ülkenin döviz sıkıntıları çektiği dönemlerde yayımına ara vermek durumunda kaldı. Temmuz 1978'de başlayıp 2 yıl süren işçi grevi sebebiyle hiç çıkamadı. Kemal Uzan tarafından devralınan dergi bir daha eski etkenliğine dönemedi. Ofset baskı tekniğinin yaygınlaşması sonucu, 1990'lara varmadan piyasadan çekildi.

Hayati (Patriyot) IV:145a.

Haydar Fatih İlçesi'nde, Cibali ile yamacın üst kısımlarına düşen Çırçır arasındaki semt ve mahalle. Çırçır ile Cibali İskelesi arasında uzanan caddenin, buradan geçen kısmı Haydar Caddesi adını taşır. Güneyinde, kentin tarihi mahallelerinden Zeyrek yer almaktadır. Diğer komşu mahalleler Haraççı Kara Mehmet ve Sinan Ağa'dır.

VII:496c.

İlgili maddeler:

Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a

Mimar Sinan Tekkesi V:469a

Tahir Ağa Tekkesi VII:189b

Haydar (Reis) VI:73c.

Haydar Bey *bak.* Yuluğ, Ali Haydar

Haydar Dede Tekkesi Kadıköy İlçesi'nde, Rasim Paşa Mahallesi'nde, Haydarpaşa Garı'ndan çıkıldığında tren hattı üzerinde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatından Buharalı Şeyh Haydar Dede (ö. 1700) tarafından 17. yy'ın ikinci yarısında yaptırılmış olması gereken bir mescit-tekkedir. Yapı 19. yy' dan önce ortadan kalkmış, Haydar Dede'nin kabri, garın inşa edilmesinden sonra tren hattı kenarında muhafaza edilmiştir.

Haydar Efendi (1825, İstanbul - 1884, İstanbul) Şehremini. Mekteb-i Maarif-i Adliye'yi bitirdi. Çeşitli dış görevlerde bulundu. 1865'te Viyana elçisi oldu. Ağustos 1870-Ağustos 1871 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Ankara valisi ve posta telgraf nazırı oldu.

VII:150a.

Haydar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Haydar Caddesi ile Haydar Hamamı Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunmaktadır. Bânisi Vezirazam Haydar Paşa olup, 977/1569'da Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Oldukça büyük ölçülerde tasarlanmış bir çifte hamam olan yapı, çift katlı olarak inşa edilmiş kare planlı büyük bir soyunmalığa sahiptir. Bu bölüm altlı üstlü yerleştirilmiş sivri kemerli pencerelerle aydınlanır. Örtü sistemi soyunmalığa oranla daha sağlam durumdaki ılıklık ve sıcaklık bölümleri tonoz ve kubbeciklerle kaplıdır. Yapının duvarlarında düzgün kesme taş ve tuğla bir arada kullanılmıştır. Bugün harabe halindeki hamamın bir kısmı mesken olarak kullanılmaktadır.

VII:554a.

Haydar Kethüda Mescidi Fatih İlçesi' nde, Koca Mustafa Paşa Caddesi'nde, Cerrahpaşa Hastanesi'nin çevre duvarı içinde yer almaktadır. Bânisi I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Yeniçeri Ocağı'nda kethüda beyi olan Haydar Ağa'dır. Ahşap çatılı kâgir bir bina olarak inşa edilen mescit, 1982'de kötü bir restorasyon sonucu eski haliyle ilgisi olmayan bugünkü görüntüsünü almıştır. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerle aydınlanmakta olan dikdörtgen planlı harimin üzerini kiremit kaplı kırma çatı örtmekte; batı duvarına bitişik halde, kalın gövdeli, tek şerefeli bodur bir taş minare bulunmakta; mescide bitişik durumda müezzin meşrutası yer almaktadır.

Haydar Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Müftü Ali, Küçük Mustafa Paşa, Haraççı Kara Mehmet, Kasap Demirhun ve Sinan Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.504'tür.

Haydar Paşa (Akağa)

İlgili madde:

Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a

Haydar Paşa (1512, Gelendost - 1595, Bükreş) Vezir. Mimar olarak tersane, köprü ve kışlalar yaptı. İran ve Macaristan seferlerindeki askeri başarılarıyla vezirliğe yükseldi. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Eflâk voyvodasının ayaklanmasını bastırmaya yönelik sefer sırasında çarpışırken öldü.

İlgili madde:

Haydar Paşa Medresesi IV:25b

Haydar Paşa Çeşmesi *mad. IV:25a.*

Haydar Paşa Medresesi *mad. IV:25b,* VII:554a.

Haydar Taşkendî Tekkesi *mad. IV:26b,* VI:34c, 39b.

Haydarhane Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, Baba Hasan Âlemi Mahallesi'nde, Horhor Caddesi ile Kırma Tulumba Sokağı'nın kavşağında, Subhi Paşa Konağı'nın yanında bulunmaktaydı. II. Bayezid döneminde (1481-1512) Alemdar Ali Haydar Dede tarafından kurulmuş, vakfiyesi oğlu Hacı Hüseyin adına 936/1529-30' da tescil edilmiştir. 19. yy'ın ilk çeyreğinden itibaren İstanbul tekkelerinin listelerinde Kadirîliğe bağlı olarak gösterilen ve ayin günü pazar olan Haydarhane Tekkesi "Alemdar Haydar Dede, Haydar Dede, Haydarî Ali Dede" gibi adlarla da anılmaktadır. Haziresi dışında tamamen ortadan kalkmıştır.

Haydarpaşa *mad. IV:27a,* III:447a, IV:51b, VII:500c.

İlgili maddeler:

Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:29a

Haydarpaşa Garı IV:30a

Haydarpaşa İskelesi IV:30c

Haydarpaşa Limanı IV:31c

Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32b

İngiliz Mezarlığı IV:174a

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası V:377b

Haydarpaşa Askeri Hastanesi *mad. IV:29a,* VII:296a.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Haydarpaşa Botanik Bahçesi

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Haydarpaşa Demirspor Kulübü 1922' de Sirkeci'de, Şark Şimendiferleri Kulübü adıyla kurulmuştur. Forma renkleri mavi-laciverttir. 1936'da çıkan Beden Terbiyesi Kanunu'na göre yeniden tescil edilip, bugünkü ismini aldı. 1954'te yüzme ve su sporları şubesi kulüp bünyesinden ayrılarak Deniz Spor Kulübü adı altında örgütlendi. Kulüp 1937'de Sirkeci'deki yerinden Haydarpaşa'ya taşındı. Bugün başkanlığını Ömer Yılmaz'ın yaptığı kulüpte güreş, judo ve futbol branşları faaliyette olup, kız judo takımı Türkiye ikincisi, futbol takımı da 2. amatör küme lideridir. Kulübün Kadıköy-Haydarpaşa'da kendisine ait bir lokali, bir halı sahası ve lokalinin alt katında Hamit Kaplan'ın adını taşıyan bir spor salonu bulunmaktadır. Türk sporuna, özellikle güreş branşında hizmet eden kulübün yetiştirdiği sporcular arasında Dünya, Olimpiyat ve Avrupa şampiyonları Hamit Kaplan, Salih Bora ve Remzi Öztürk vardır.

Haydarpaşa Demiryolu III:424b.

Haydarpaşa Eğitim Hastanesi IV:29c.

Haydarpaşa Erkek Lisesi *bak.* Haydarpaşa Lisesi

Haydarpaşa Garı *mad. IV:30a,* I:6a, III:21c, IV:27a, 31c, 545c, V:348c, VII:462b.

Haydarpaşa İskelesi *mad. IV:30c,* 31c, 204c, VII:232c.

Haydarpaşa Kasrı I:80a.

Haydarpaşa Limanı *mad. IV:31c,* 27a, 546a, V:216c.

Haydarpaşa Lisesi *mad. IV:32a,* I:230a, V:219b, VI:474b.

Haydarpaşa Lisesi'ni Bitirenler Cemiyeti 1935'te kurulmuş, üyeleri arasında dayanışmayı ve ulusal kültür düzeyini yükseltmeyi amaçlayan dernek. Merkezi Şehzadebaşı'nda, Letafet Apartmanı'ndaydı. 1947'de yöneticileri Füruzan Selcen (başkan), Tarık Erer, Muammer Çarkacı, A. Hamdi, Fazlı Akkaya, Senih Tongsir, Erdoğan Kırdar, Nami Kırgız'dı.

Haydarpaşa Mescidi Kadıköy İlçesi'nde, Haydarpaşa Çayırı'nda, bugünkü Haydarpaşa Demirspor Kulübü binasının bulunduğu yerdeydi. Bânisi Mehmed Efendi camiyi III. Mustafa döneminde (1757-1774) Cebehane Ocağı memuru olan babası Ömer Efendi'nin ruhu için yaptırmıştı. Cami Anadolu-Bağdat demiryolu yapılırken 1873'te yıktırılmıştır. Haydarpaşa kıyısında bulunan ve 1991'de yapımına başlanan yeni Haydarpaşa Camii'nin yapımı bitmek üzeredir. Yeni cami temel inşaatı 21,30x16,30 m boyutlarında olmak üzere 347 m² üzerine kurulmuş fevkani bir yapıdır. Eklektik unsurların gözlendiği yapıda klasik devir ve geç devir Osmanlı mimari ve süsleme özellikleri bir aradadır.

Haydarpaşa Mesiresi V:408b.

Haydarpaşa Numune Hastanesi *mad. IV:32b,* II:550c, VI:404b.

Haydarpaşa Rıhtımı VI:333c.

Haydarpaşa Selimiye Askeri Hastanesi I:346a.

Haydarpaşa Tıp Fakültesi II:419a.

Haydarpaşa Vapuru *mad. IV:33a.*

Hayden, Billy VII:14a.

Hayderi Dervişlerce giyilen kolsuz ve omuz başlarında üçgen biçimli parçası bulunan ve dizkapaklarına kadar inen çeşitleri de bulunan giysi. Hayderiye de denilirdi. Aba ya da çuhadan yapılan hayderi kolsuz olduğu için abdest alınırken sırttan çıkarılmazdı. Omuzla boyun arasındaki kısmından başlayarak göğüs hizasına kadar inen on iki dikiş, On İki İmam'ı simgelerdi. Derviş giysisi olarak bilinmekle birlikte halk tarafından da kullanılmıştır.

Haye, Jean de la VII:461a.

Hayette, François-Claude (1838, Lyon - ?, ?) Fransız ressam. 1852-1858 arasında Lyon Güzel Sanatlar Okulu'nda öğrenim gördü. 1863'te Paris Güzel Sanatlar Okulu'na girdi. Bonnefond, Leon Cogniet ve Pils gibi sanatçılarla çalıştı. 1860'larda İstanbul'a geldi. 1868-1890 arasında Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) resim öğretmenliği yaptı. Portreler ve İstanbul'un günlük yaşamını canlandırdığı resimleriyle tanındı.

Hayındım Gecesi Oyunları İstanbulluların kış gecelerinde tertipledikleri helva sohbetlerinde erkekler arasında oynanan oyunlara verilen ad. Bunların bazıları kimi kişilerin özel yeteneklerine bağlı iken bazıları da gelenekseldi. Örneğin, Lüleci Mehmed adlı biri bir kâse, birkaç ceviz ve bir kaşık alıp yüklüğe girer; dışarıdakilere değirmen sesi dinletirdi. Gelenceksel hayındım gecesi oyunları ise "yüzük", "tura", "leb" vb idi.

Hayırlı Apartmanı I:466a.

Hayırsever Eğitim Derneği II:329c.

Hayırsız Adalar *mad. IV:33b,* VII:492b.

İlgili maddeler:

Neandros Adası VI:58a

Sivriada VII:17b

Yassıada VII:442a

Hayim Yapacı Efendi VII:402a.

Haylayf Plaj Gazinosu III:380a.

Haylayf Plajı III:326a.

Hayrâbâd IV:384b.

Hayratiye Köprüsü *bak.* Unkapanı Köprüleri

Hayreddin (Mimar) (15. yy - 16. yy) Mimar. II. Bayezid döneminin mimarlarındandır. Mimar Murad'ın oğlu ve Mimar İlyas'ın halefi olduğu sanılmaktadır. Başta Bayezid Külliyesi olmak üzere Anadolu'da birçok yapı Mimar Hayreddin'e izafe edilmiştir. Ancak, bu varsayımlar sağlam verilere dayanmamaktadır. 1522'de tamamlanan İstanbul Selimiye Camii'nin plan kuruluşu ile benzerlik gösteren Edirne Bayezid Camii, Hayreddin'in hassa mimarı olduğu sırada inşa edilmiştir. 1511 tarihli kayıtlarda İstanbul ve Bayezid Camii suyolcularının başı (serrah) olarak adı geçmektedir. Ayrıca, Mimar Kemaleddin ile birlikte Firuz Ağa ve Atik Ali Paşa Camii'nin inşasında bulunmuştur. Mezarı eski Irgatpazarı'nda Sinan Paşa Medresesi'nin karşısında, kendi adına yaptığı cami ve medresenin önünde bulunmaktaydı. 1871'deki yol açma çalışmalarında kaybolan mezarın yeri bugüne kadar bulunamamıştır.

II:85c.

İlgili madde:

Mimar Hayreddin Mescidi V:467c

Hayreddin (Molla) V:331a.

Hayreddin Efendi (Hoca)

İlgili madde:

Üç Mihraplı Cami VII:333a

Hayreddin Efendi (ö. 1579) VII:121b.

Hayreddin Paşa (Barbaros) (1473/76, Midilli - 1546, İstanbul) Denizci. Akdeniz'de korsanlık yaparak Cezayir'e egemen olduktan sonra 1519'da Osmanlı hizmetine girdi. Avrupa kıyılarını vurarak büyük ganimet elde etti ve filosunu büyüttü. Vezir rütbesiyle 1533'te kaptan-ı deryalığa getirildi. Tunus'un yanısıra Akdeniz'deki birçok adayı ele geçirdi. Avrupa devletlerinin Andre Doria komutasındaki donanmasını Preveze'de (1538) ağır bir yenilgiye uğratarak Akdeniz'in Osmanlı egemenliğine girmesini sağladı. Son iki yılını Beşiktaş'taki yalısında geçirdi.

I:293b, II:162a, III:352a, IV:435b, V:210a, 369b, VI:74a, VII:84c, 85b, 254c.

İlgili maddeler:

Barbaros Anıtı II:52b

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54a

Çinili Hamam II:516b

Hayreddin Paşa (Tunuslu) (1819, Kafkasya - 1890, İstanbul) Sadrazam. Tunus'ta askeri ve diplomatik görevlerde bulunduktan sonra Osmanlı hizmetine girdi. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın ardından sadrazamlığa getirildi. Yönetimde çeşitli reformlar yaptı ve yolsuzlukları önlemeye çalıştı. Yetkilerini artırma girişimlerinin II. Abdülhamid'i rahatsız etmesi nedeniyle 1879'da görevden alındı. Avrupa ülkelerindeki gözlemlerinin yanısıra Osmanlı Devleti'nin yeniden yapılanmasına ilişkin görüşlerinin yer aldığı *Akvemü'l-Mesalik* adlı yapıtı yasaklandı.

İlgili madde:

Hayreddin Paşa Çeşmesi IV:33c

Hayreddin Paşa Çeşmesi *mad. IV:33c.*

Hayrettin Çavuş Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Toygar Hamza, Valide-i Atik, Tabaklar, Kefçe Dede ve Gülfem Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.387'dir.

Hayri Bey (Kolsuz) III:271a.

Hayri Bey (ö. 1893, Şeyh) IV:125a, V:223b.

Hayri Efendi III:544b.

Hayri Efendi (ö. 1921, Şeyhülislam) II:564c.

Hayri Efendi (Ürgüplü) II:243a, III:431a.

Hayriye Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da yer alan bu yapı "Hafız Seyyid Efendi Medresesi" olarak da anılmaktaydı. Yeri ve mimari özellikleri hakkında yeterli bilgi bulunmayan medrese 1914'teki kayıtlardan anlaşıldığı kadarıyla ahşap ve sağlık koşullarına hiçbir şekilde uymayan bir binaydı. Ne zaman ve ne şekilde yok olduğu da bilinmemektedir.

Hayriye Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çırçır'daki yapının yeri tam olarak bilinmese de, Tutî Kadı (Abdüllatif) Medresesi yakınında olduğu anlaşılmaktadır. 1914'te düzenlenmiş raporlardan anlaşıldığı üzere, yedi hücresi olan medresenin bu odacıklarından hepsinin içi çok dar ve sağlık yönünden çok elverişsizdi. 1918'de harap durumda

olan medrese Fatih yangınında tamamen yanmıştır.

Hayriye Talat Hanım IV:354b.

Hayriye Tüccarı Çoğu İstanbul'a mal ve zahire getiren, Avrupa ile ticaret yapan, ayrıcalıklı, beratlı Müslüman sermaye sahipleri. Avrupa tüccarlarına tanınan haklar, Osmanlı Devleti tarafından bunlara da tanınmış olup büyük çapta ticaret yapmaktaydılar. Devletin tanıdığı olanaklara ve verdiği berata karşılık hayriye tüccarları da gerektiğinde, özellikle de savaş zamanlarında İstanbul'un zahiresini, ordunun gereksinimlerini karşılamada kolaylık gösterirlerdi. Çoğu yelkenli gemilere sahipti. Zamanla sermayeleri azalan ve modern taşımacılık yöntemlerini benimsemede zorlanan bu tüccarların imtiyazları 1876'da kaldırıldı.

III:30c.

Hayrullah Ağa (Şehremini) II:191a.

Hayrullah Efendi (ö. 1844, Hekimbaşı) I:31a.

İlgili madde:

Hekimbaşızadeler IV:42c

Hayrullah Efendi (ö. 1866, Hekimbaşı) *mad. IV:33c,* 34a, 41a.

İlgili madde:

Hekimbaşızadeler IV:42c

Hayrullah Efendi (ö. 1898, Şeyhülislam) V:511b.

Hayrullah Efendi (Şehremini) IV:434a.

Hayrullah Paşa (ö. 1822) II:415c.

Hayrullah Taceddin (Yalım) Efendi (Şeyh) V:125b.

Hayrullah Zekâi Efendi II:397a.

Hayuhyats Okulu I:533c.

Hayvan Sağlığı Küçük Sıhhiye Memurları Mektebi Veterinerlere yardımcı sağlık elemanı yetiştirmek amacıyla 1930'da Üsküdar-Selimiye'deki Yüksek Baytar Mektebi binasında bu okula bağlı olarak açıldı. Bir yıl süreli okula ortaokul mezunları kabul ediliyordu. Okulu bitirenler Ziraat Vekâleti bünyesinde çalışmaya başlıyorlardı. Yüksek Baytar Mektebi 1933'te Ankara'ya taşınınca bu okul da öğrenim faaliyetini Ankara'da sürdürdü.

Hayvan Türleri *mad. IV:34b.*

İlgili maddeler:

Balıklar II:21c

Kediler IV:516a

Köpekler V:87c

Hayvanat Bahçesi *mad. IV:36a.*

Hayvancılık *bak.* Tarım

Hayvansaray VII:496b.

Hayyim Alazraki I:187c.

Hazar, Yomtov VII:401c.

Hazarlar IV:10a.

Hazine Sarrafı Osmanlı Devleti'nin mali işlemleriyle doğrudan ilgileri olan ve "kuyruklu sarraf" da denen, İstanbul'un beratlı bankerleri. Özellikle de öşür ve vergi ihalelerinde artırmaya girenler, hazine sarraflarından kefil göstermek durumundaydılar. Her hazine sarrafının, Hazine-i Hassa Nezareti tarafından verilmiş beratları vardı. Ölümleri halinde de yerlerini alan oğullarına yine berat verilirdi. Bu sarraflar, çoğu zaman, devletin iç ve dış borçlanmalarında da kefillik üstlendiklerinden padişah ve devlet erkânı üzerinde nüfuzları vardı. Sıradan sarraflar, zamanla büyük servet edinip güven uyandırdıktan sonra Hazine-i Hassa Nezareti'ne başvurarak hazine sarraflığı beratı alabilirlerdi. Yabancı tüccarlar, hayriye tüccarları da berat alarak hazine sarrafı olabilmekteydiler. Bankaların açılmasından sonra hazine sarraflığı tarihe karışmıştır.

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi (Kasımpaşa) *mad. IV:36c.*

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi Bânisi Nakşidil Valide Sultan'ın hazinedarı Fesahat Usta'dır. Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, Mirza Baba (Etyemez) Tekkesi avlusundaki bu çeşmeden günümüze sadece, orta bölümdeki aynataşı ulaşmıştır. Güzel bir sülüs yazı ile üç satırlık 1230/1815 tarihli kitabesi bulunmaktaydı. Eski resimlerinden anlaşıldığına göre, bitkisel motiflerle süslü, üç bölümlü ve mermer kaplamalı bir cephesi vardı.

Hazinedar Hoşnâdî Usta Çeşmesi Eyüp'te, Takyeci ve Arpacı camileri arasında bulunduğu bilinmektedir. Kaynaklarda Esma Sultan'ın hazinedarı Hoşnadi Usta tarafından yaptırıldığı, bir yangınla harap olduğundan Nesim Saba Usta tarafından 1258/1842'de tamir ettirildiği yazılmaktadır.

Hazinedar Usta Çeşmesi *mad. IV:37a.*

Hazine-i Âmire Osmanlı devlet hazinesi. "Hazine-i Maliye", "Hazine-i Devlet", "Hazine-i Hümayun", "Bîrun Hazinesi", "Dış Hazine" olarak da anılır. Çeşitli vergilerden sağlanan gelir, mevacip ve merkezi yönetimin harcamaları olarak kullanılırdı. Gelir fazlası, padişahın özel hazinesi olan "Hazine-i Hassa"ya aktarılırdı. Bazen açıkları kapatmak üzere avarız, peşin tahsil ve müsadere şeklinde gelirler de sağlanmıştır. 1793'te, İrad-ı Cedid, Tersane ve Darphane hazineleri de kurularak, harcamalara yeni bir düzenleme getirilmiştir. Hazine, başdefterdar yönetiminde ruznamçe, muhasebe ve mukabele kalemleriyle iş görürdü. 1838'de Maliye Nezareti kurulunca tüm yetkiler bu kuruma devredildi.

II:552b, VII:284c.

Hazine-i Evrak I:41a, 522c, III:326c.

İlgili madde:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76c

Hazine-i Evrak Binası *mad. IV:37b,* III:326c.

Hazine-i Hassa Nezareti II:553c.

Hazine-i Hassa Vapurları İdaresi III:31b, VII:255b.

Hazireler *mad. IV:38b.*

Haznedar Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, İzmir Alaybey Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 63,4 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 2,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 624 beygirgücünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 11 mil hız yapmaktadır.

Haznedar Çiftliği (Ayazağa) I:469c, 470b, 471a.

Haznedar Çiftliği (Topkapı) I:299c.

Haznedar Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın güneydoğu tarafında Tavukpazarı'nda, Nuruosmaniye Kapısı Sokağı'nda yer almaktaydı. Günümüzde bu yapıya ait tek bir duvar kalmıştır. Duvarın örgüsünden taş ve aralarda tuğla hatıllı bir işçiliğe sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Haznedar Konağı V:54c.

Haznedar Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Mareşal Çakmak, Akıncılar, Güven mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.157'dir.

Hazret-i Cabir Camii *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

HBB VII:243c.

Hebdomon *mad. IV:39b,* I:555a, III:318c, 324b, IV:512c, 530b, VI:462c, VII:247b, 492c, 557b.

İlgili madde:

Hebdomon Hipojesi IV:39c

Hebdomon Hipojesi *mad. IV:39c,* VI:64b.

İlgili madde:

Nekropoller VI:62c

Hebdomon Limanı V:215c.

Hebdomon Manastırı *bak.* Ioannes Prodromos en to Hebdomo

Hebdomon Sarayı I:555a, IV:39c.

Heberer, Michael III:418c, IV:535a, VII:535a.

Hediye Sırrı IV:354b.

Heilbronn, Alfred II:312b.

Hekim Arab III:4c, V:331b.

Hekim Çelebi (ö. 1566) I:120c, III:167a, VI:33b.

Hekim Çelebi Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli-Koska'da şimdiki Tayyare Apartmanları'nın bulunduğu bölgede yer alıyordu. I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) Hekim Mehmed Çelebi adına yapılmış olup, bugün hiçbir izi kalmamıştır. Evliya Çelebi medreseden söz etmekte ise de yerini yanlışlıkla Küçük Karaman olarak vermektedir.

Hekim Çelebi Tekkesi I:120c, III:166b.

Hekim Dükkânları Osmanlı döneminde özellikle büyük mahallelerde hekimler, günümüzün muayenehanelerine benzeyen dükkânlar açarlardı. Hekimler günün belli saatlerinde buralarda bekler, dükkânına gelen hastaları muayene eder, ilaç yazar ya da verir; gelemeyecek kadar ağır olanlar için ise evlere kadar giderlerdi. Dükkânında olmadığı zaman gelen hastalar ya da hasta sahipleri bulundukları yerin adresini yazdıkları kâğıdı oradaki bir kutuya atarlar, hekim de döndüğü zaman yazılı olan adrese giderdi. Bu hizmet için kurulmuş vakıflar bile vardı.

Hekim İsmailpaşazadeler *mad. IV:40b.*

İlgili maddeler:

Saz, Leyla VI:475a

Tek, Vedat VII:232b

Hekim Kutbeddin III:4c.

Hekimbaşı Bahçeleri I:547a.

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı *mad. IV:41a,* I:31b, 547a, II:312b, V:560b.

Hekimbaşı Çöplüğü II:493c, 532c.

İlgili madde:

Çöp II:531a

Hekimbaşı İzinnamesi Tanzimat'a (1839) kadar İstanbul'da berberlik, dişçilik, hacamatçılık vb işler yapmak isteyenler hekimbaşından izin almak zorundaydılar. Ancak halkın, kimin izinnameli kimin kaçak olduğunu anlaması için de izinnamelilerin sarıklarına veya feslerine cerrahlık, dişçilik simgeleri (örneğin kerpeten) takmaları zorunluydu.

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi *mad. IV:41b.*

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı *mad. IV:41c,* II:312b.

Hekimbaşılık *mad. IV:42a,* VI:427a.

Hekimbaşızadeler *mad. IV:42c,* I:133c, VI:252b, 494a.

İlgili maddeler:

Abdülhak Molla I:31a

Hayrullah Efendi IV:33c

Mustafa Behçet Efendi V:559c

Hekimoğlu Ali Paşa Camii I:10c, IV:101a, 103a.

İlgili madde:

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi *mad. IV:43c,* III:526c, IV:539a, V:38a, 482c.

İlgili madde:

Abdal Yakub Tekkesi I:10c

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi *mad. IV:46a,* 326a.

Hekimoğlu Ali Paşa Suyolu III:526c, IV:124b.

Hekimoğlu Ali Paşa Tekkesi *bak.* Abdal Yakub Tekkesi

Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi *mad. IV:46c.*

Hekimoğlu, Nurhan IV:250a.

Hekimyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de Çayırbaşı Caddesi'ndedir. Art nouveau karakterli eklektik, ahşap/bağdadi bir yapıdır. 19. yy'ın ortalarında inşa edilmiştir. Bina, avluyu takip eden bahçenin nihayetindedir. Üç katlı yalının ikinci katı destekli cumba, üçüncü kat ise cumba halindedir.

Hekler, Anton V:234b.

Heksahippion III:51a.

Helbig Ailesi III:79c.

Helbig Apartmanları III:79c.

Helbig Hanı II:50a.

Hele Sâ Yele Sâ Eski ramazanlarda İstanbul çocuklarının topluca camiye giderken ve dönüşte, ellerinde renkli küçük fenerler, el ele tutuşarak söyledikleri bir türkünün nakaratıydı. Söz konusu türkünün sözleri şöyleydi: *Uzunçarşı çamur olmuş / Baklavalar hamur olmuş / Tiryakiler mahmur olmuş / Hele sâ yele sâ.*

Helena III:375a, IV:47b, 308b, V:461c.

Helena Kantakuzene V:299b.

Heleni (Piyanist) II:559b.

Helenianai Sarayı *mad. IV:47b,* VI:462b, 549b.

Helios V:477c.

Hellert, J. J. III:558b.

Hellmann, Karl IV:248b.

Helva *mad. IV:47c,* VI:543a.

İlgili maddeler:

Helva Sohbetleri IV:48b

Helva Sohbetleri *mad. IV:48b,* I:126b, 380c, IV:47c, 126c, V:183b, VII:385a.

İlgili madde:

Yüzük Oyunları VII:540c

Helvacıoğlu, Artin III:447c.

Helvacıoğlu, Firdevs (Gümüşoğlu) IV:358a.

Helvahane IV:47c.

Helvaî Baba *bak.* Yakub Helvaî Efendi (Şeyh)

Helvaî Tekkesi *mad. IV:49a,* I:13a, II:105c, 414c, V:381c, VI:35b, 329a, 383a, VII:239c.

İlgili maddeler:

Bayramîlik II:104b

Melamîlik V:380c

Hemdat İsrael Sinagoğu *mad. IV:51b,* VII:462c.

Hemdem (Bosnalı) IV:295b.

Hemşeri, Talat Mithat (1902, İstanbul - 1959, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. Gazeteciliğe spor yazarı olarak *Cumhuriyet* gazetesinde başladı ve bu gazetenin müessese müdürlüğünü uzun yıllar sürdürdü. *Vakit, Tevhid-i Efkâr, Son Saat, Son Telgraf* gazetelerinde çalıştı. Bir süre *Hemşeri* adında haftalık köylü gazetesi de çıkardı. *Kırmızı-Beyaz, Türk Spor* ve *Artist* dergilerini yayımladı.

VII:43a.

Hemşire ve Laborant Okulu IV:33a.

Hendek Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane sırtlarında, Lüleci Caddesi ile Ali Hoca Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. Bânisi Kaptan Hoca Ali'nin adıyla da anılmaktadır. İnşa tarihi bilinmeyen yapı, son kez 1984'te onarılmıştır. Küçük avlusunda cümle kapısının tam karşısında abdest muslukları, bunun sağında tuvalet, solunda eski bir taştan su teknesi yer alır. Mihrap duvarının önünde küçük haziresi, avlu kapısının sağında minareye çıkış yer alır. Fevkani olarak inşa edilmiş, kâgir bir yapıdır. Basit bir son cemaat yerini takiben bir kapı harimc, soldan bir merdiven ise üst mahfile yol verir. Mihrap, minber ve vaiz kürsüsü mermerdendir. Cami çok sayıda pencere ile aydınlanmaktadır. Bodur gövdeli minaresi taştandır. Hazire duvarına bitişik 1145/1732 tarihli çeşmenin haznesi çevre duvarının içinde bulunmaktadır.

Hendekler *bak.* Surlar

Hendel, Arnolt V:480c.

Hendesehane *bak.* Mühendishane-i Berri-i Hümayun

Hendesehane-i Bahrî V:257c.

Hendese-i Mülkiye Mektebi *mad. IV:51c,* 238a, VI:15c.

Henri Habib I:358a, VI:231a.

Henry (hd 1206-1216) V:197b.

Hentbol *mad. IV:52a.*

Hepbir, Ziya VI:458c.

Heper, Sadettin (1899, İstanbul - 1980, İstanbul) Musiki araştırmacısı, besteci. 10 yaşında Ahmet Irsoy'dan meşke başladı, başta Mevlevî ayinleri olmak üzere pek çok dini ve dindışı eser öğrendi. 1925'te mevlevîhaneler kapatıldığı zaman kudümzenbaşıydı. 1953'ten sonra Konya'da düzenlenen Mevlana'yı anma haftalarında Mevlevî ayinlerini yönetti. Belediye Konservatuvarı Tasnif ve Tespit Heyeti'nde, İstanbul Radyosu Repertuvar Kurulu'nda çalıştı, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda dini musiki dersleri verdi. Geleneğin son temsilcilerinden meşk ettiği Mevlevî ayinlerini yayımladı. Klasik yolda eserler besteledi.

IV:443a, V:421c, VI:309b.

Hepgüler, Metin II:453a.

İlgili madde:

Manifaturacılar Çarşısı V:297a

Hepgüler, Muzaffer (1918, İstanbul - 1979, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyun-

cusu. 1934'ten başlayarak Kadıköy Halkevi'nde, Ses Tiyatrosu'nda, Muammer Karaca Topluluğu'nda sahneye çıktı. 1953'te İstanbul Tiyatrosu'nun kurucuları arasında yer aldı. 1969'da kendi adıyla kurduğu toplulukta çalışmalarını sürdürdü. Sinemada daha çok 1950' lerde göründü. "Meşhedî" tipiyle başladığı radyo programlarında taklide dayalı, döneminde çok sevilmiş skeçler sundu.

IV:241c.

Hepgür, Aslan VI:295b.

Heptaburgon VII:497a.

Heptaskalon Limanı *mad. IV:52c,* V:215a, 215b, VII:476b.

Hera V:477c.

Hera Kayalığı VII:497b.

İlgili madde:

Fenerbahçe III:283b

Herakleios *mad. IV:52c,* I:492b, II:262c, 314c, IV:53c, 71b, 359a, 530a, V:56a, 136c, VI:435b, VII:23c, 78c, 567a.

İlgili maddeler:

Eufemia (Ayia) Kilisesi (Sultanahmet) II:226c

Herakleios Hanedanı IV:53c

Herakleios Hanedanı *mad. IV:53c,* 309c.

İlgili maddeler:

Herakleios IV:52c

İustinianos II IV:309c

Herakleios Suru *bak.* Surlar

Herakles V:477c.

Heraklonas IV:53c.

Heredot II:260b.

Hereke III Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986'da, Pendik Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.596 grostonluktur. 112 otomobil almaktadır. Uzunluğu 80,7 m, genişliği 22 m, sukesimi, 3,9 m'dir. Her biri 1.200 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 11 mil hız yapmaktadır.

Hereke Dokumahanesi III:86a.

Hereke Fabrika-i Hümayunu III:86a, 86b.

Hereke Halı Dokuma Fabrikası II:541a.

Hereke İpekli Dokuma Fabrikası II:541a.

Hereke İplikhanesi II:541a.

Herkül Heykeli II:113b.

Hermon Basımevi III:183b.

Herodion II:258a.

Hersek Bodrumu Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Alemdar Caddesi'nde, Zeyneb Sultan Camii'nin yanında Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi binasının yerindeydi. I. Selim (Yavuz) döneminde (1512-1520) saray terzilerinin bulunduğu bölgede yapılmıştı. Bundan dolayı Evliya Çelebi bu yapıdan "Terziler Kârhanesi Mescidi" diye söz eder. 19. yy'ın ikinci yarısında yıkılmıştır.

Hertman, Henry VII:14b.

Hesed Le'Avraam Sinagoğu Büyükada'da, Pancur Sokağı'ndadır. 1904'te ibadete açılan sinagoğun mimarı Gabriel Tedeschi'dir.

Heshius (Miletli) II:258a.

Hesperos II:154c.

Hestai I:313c.

Hestia VII:493a.

Hethum II III:190c.

Hevra Sinagoğu II:11a.

Hey (Dergi) V:540b.

Heyal III:190b.

Heybeliada *mad. IV:52c,* I:533a, II:342c, 354a, III:25c, IV:546c, VII:492b.

İlgili maddeler:

Abbas Halim Paşa Köşkleri I:8b

Deniz Harp Okulu III:25b

Deniz Lisesi III:27c

Halki Palas Oteli III:530a

Heybeliada Ruhban Mektebi IV:57c

Heybeliada Sanatoryumu IV:59a

Hulusi Bey Köşkü IV:95c

İlyasko Yalısı IV:161a

Spiridon (Ayios) Manastırı VII:40a

Heybeliada Güzelleştirme Cemiyeti II:354b.

Heybeliada İskelesi IV:206a.

Heybeliada Ruhban Mektebi *mad. IV:57c,* I:70a, 74b, IV:55a, VI:366a.

Heybeliada Rum Erkek Lisesi I:504a, IV:57c, VI:349a.

Heybeliada Sanatoryumu *mad. IV:59a,* 14a, 56c, 59b, VI:404a, 424c, VII:424c.

Heybeliada Su Sporları Kulübü IV:55a.

Heybeliada Vapuru *mad. IV:59b,* 344a, 393c, V:482a.

Heybeliada Yetimhanesi I:70a, 74b.

Heyet-i Müttefika VI:186c.

Heyet-i Müttefika-i Osmaniye VII:18b.

Hezar Esrar V:560a.

Hezarfen Havaalanı IV:22b.

Hıdiv Ailesi *mad. IV:59c.*

İlgili maddeler:

Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61b

Hıdiv Kasrı IV:61c

Hıdiva Sarayı IV:63c

Hıdiv İsmail Paşa Korusu *mad. IV:61b.*

İlgili madde:

Korular V:71b

Hıdiv Kasrı *mad. IV:61c,* II:535a, III:437a, IV:60c, 61b, VII:317c.

Hıdiv Sarayları I:330c.

Hıdiva Sarayı *mad. IV:63c,* 60c, VI:465a, VII:421a.

Hıdrellez *mad. IV:65a,* II:507c, III:523c.

Hıfzısıhha Müessesesi II:6a, V:112c.

Hınçak Derneği III:181b.

Hınçak Komitesi III:193b.

Hınçer, Bora VII:312c.

Hınçer, İhsan III:514c, V:540b, VII:312c, 313a.

Hıramî Ahmed Paşa Mescidi (Çarşamba) *mad. IV:66c.*

Hıramî Ahmed Paşa Mescidi *bak.* Cemaleddin Uşşakî Tekkesi

Hırka-i Saadet Dairesi I:304a, III:173a, VII:282a, 287a.

Hırka-i Saadet Ziyareti *mad. IV:67b,* I:179b, V:140c.

Hırka-i Şerif Camii *mad. IV:68a,* I:35b, 412c, III:263b, IV:101b, 103a, 453b, V:140b.

İlgili madde:

Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b

Hırkaişerif Fatih İlçesi'nde semt. Edirnekapı ile Saraçhanebaşı arasında kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda uzanan ve Fatih'in ana aksını oluşturan, büyük bir bölümü Fevzi Paşa Caddesi olarak adlandırılan caddeyi doğubatı doğrultusunda kesen Hırkaişerif Caddesi'nin, Sarıgüzel, Akseki, Eski Ali Paşa caddeleri ve Mütercim Kasım, Muhzır ve Mevkûfatçı sokaklarıyla kesiştiği küçük meydan ve çevresi Hırkaişerif diye adlandırılır. Bu yöre adını oradaki Hırka-i Şerif Camii'nden alır. Mesih Ali Paşa Camii de Hırkaişerif'tedir.

İlgili maddeler:

Hırka-i Şerif Camii IV:68b

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a

Hıyamiye Kasrı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı

Hızal, Ahmed III:58c.

Hızır Bey

İlgili madde:

Hacı Kadın Camii III:477b

Hızır Bey (Kemençenevaz) V:525b.

Hızır Bey Camii *bak.* Hacı Kadın Camii

Hızır Bey Çelebi *mad. IV:69c,* II:228b, IV:226b, 331a, 341b, V:328b, VII:72c, 79b.

Hızır Bey Mescidi V:457c.

Hızır Çavuş Camii II:480b.

Hızır Çavuş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasım Günani, Molla Aşki, Balat Karabaş, Tahta Minare, Tevkii Cafer ve Hamami Muhittin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.708'dir.

Hızır Efendi (ö. 1586, Şeyh Yayabaşızade) V:356a.

Hızır İlyas (Hıdrellez) IV:65a.

Hızır İlyas Efendi (ö. 1864, Hafız) III:454a, IV:43a.

Hızırlık Mesiresi II:163a, 164c.

Hızlan, Doğan (1937, İstanbul) Edebiyat eleştirmeni. Pertevniyal Lisesi'nden sonra bir süre hukuk öğrenimi yaptı. *Cumhuriyet, Yeni Gazete, Hürriyet* gazetelerinde çalıştı. *Bayram Gömleği* (1980) adlı bir çocuk hikâyeleri antolojisi yayımladı. Yazılarından bazılarını *Yazılı İlişkiler* (1983) ve *Günlerde Kalan* (1983) başlıklı kitaplarda topladı.

Hızlı Tramvay *mad. IV:70b*, I:542c, IV:526b, VII:300b.

İlgili maddeler:

Tramvay VII:299b

Ulaşım VII:319c

Hibetullah Sultan Yalısı I:535c, II:192b.

Hibetullah Valide Sultan II:192b, III:210b, VI:56c.

İlgili madde:

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70c

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi *mad. IV:70c.*

Hiciz (Heciz) Deresi Şile'nin batısında Karadeniz'e dökülür. Darlık ve Yeşilvadi derelerinin birleşmesiyle oluşur. Darlık Deresi üzerinde kurulup 1989'da hizmete giren Darlık Barajı İstanbul'un su ihtiyacının bir bölümünü karşılar; yıllık su sağlama hacmi yüz milyon m³'ten fazladır. Baraj gölünün suları gerektiğinde bir boru hattıyla Ömerli Baraj Gölü'ne aktarılır.

I:152a, II:51c, III:79c.

Hiç, Süreyya IV:356b, 356c.

Hiç, Vahit Ramiz (1902, İstanbul - 1981, İstanbul) Gazeteci. 1919'da *Alemdar*'da gazeteciliğe başladı. *İstiklal, İkdam, Tanin, Son Telgraf, Tan, Tasvir, Milliyet* ve *Journal d'Orient* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi, yazılar yazdı.

Hiç, Vasıf II:331c, III:39a, VII:301a.

Hidayet Camii *mad. IV:71a*, III:161c, VII:364c.

Hidivyal Palas Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nin Kumbaracı Yokuşu ile kesiştiği köşede (şimdiki ABC Kitabevi'nin karşı köşesinde) bulunan Hidivyal Palas adlı apartman daha önceden Pera'nın ünlü otellerinden Hotel d'Angleterre idi.

Hieria Konsili *bak.* Konsiller

Hieria Sarayı *mad. IV:71b*, III:283c, IV:392c, V:56b, VI:463a.

Hieria Sarayı Limanı V:215c.

Hierion IV:496b, VII:493c.

Hieromonakus, Gabriel V:522a.

High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri *mad. IV:65c*, VI:89c, VII:257b.

Hikmet Bey (Tanburi) VII:137c.

Hikmet Fuad Bey IV:515b.

Hikmet Nâzım Bey VI:54a, VII:115a.

Hilair, Jean-Baptiste *mad. IV:66b*, III:419c, VI:528c, VII:2b, 279b.

Hilal (Gazete) I:132c.

Hilal Spor Kulübü 1912'de Erenköy'de kuruldu. Vişneçürüğü formalı futbol takımı, kulübün kurucularından Halit Galip Bey'in (Ezgü) kişisel çabalarıyla kısa zamanda büyük varlık gösterdi. Kulübün Erenköy İstasyonu yanındaki futbol sahasında pek çok ünlü futbolcu yetişti. Futbol takımı uzun yıllar İstanbul 1. Futbol Ligi'nde yer aldı. Kulüp daha sonra sportif faaliyetten uzak kalmasına rağmen hayatiyetini sürdürdü. Semt sakinleri kulübü tekrar canlandırmak için yeniden çaba harcamaktadırlar.

Hilalci Odaları II:123b.

Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) *mad. IV:72a*, I:21a, 136a, 147b, II:29c, 178c, 463a, III:19c, 222c, IV:114a, 173c, V:301c, 352a, VII:438a.

Hilav, Selahattin (1928, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi'nde ve Paris'te Sorbonne Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. İstanbul'da çeşitli gazete ve dergilerde yazılar, deneme ve çeviriler yayımladı. Özellikle felsefe alanında tanındı. Çok sayıda kitap çevirdi. Ansiklopedilerde görev aldı.

Hilmi (İştirakçi) *mad. IV:73a*, III:425a, IV:242b, 246b, 281c, 289b.

Hilmi Bey (Santuri Miralay) VI:11c.

Hilmi Kitabevi II:500a.

Hilton Oteli *mad. IV:73c*, II:388c, 452c, III:152c, 550b, IV:163c, V:392b, VI:180a, 360c.

Himaye-i Etfal Cemiyeti I:147b.

Himmet Efendi (ö. 1683, Şeyh Bolulu) II:106a, 107a, VI:426b.

Himmetîlik I:21c, II:106a.

İlgili madde:

Bayramîlik 104b

Himmetoğlu, Ayşe Nilgün IV:357c.

Himmetullah Çelebi (Şeyh)

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Himmetzade Baha Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de, Odabaşı Çarşısı civarında bulunmaktaydı. Yeri ve kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekkenin adına Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi'nde bulunan ve 19. yy'ın ilk çeyreğine tarihlenen yazma bir listede rastlanmakta ve burada "muhterik" (yanmış) olduğu belirtilmektedir. Tekkeye adını vermiş olan ve büyük bir ihtimalle bânisi olan kişi Yenibahçe'de Bayramîliğin Himmetî kolunun merkezi olan Himmet Efendi (Himmetzade) Tekkesi'nin beşinci postnişini Himmetzade Şeyh Seyyid Bahaeddin Efendi (ö. 1805) olmalıdır. Kısa bir müddet faaliyet gösterdiği anlaşılan tekkenin yangından sonra tekrar ihya edilmediği söylenebilir.

Himmetzade Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini-Yenibahçe arasında, Arpa Emini Mahallesi'nde, eski adı "Himmetzade Dergâhı Sokağı" olan Muska Sokağı'nda, Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nin arazisinde bulunmaktaydı. Tekke Bayramîliğin Himmetî kolunun piri Bolulu Şeyh Himmet Efendi'nin (ö. 1683), IV. Murad dönemi defterdarlarından İbrahim Efendi'nin yaptırdığı mescidin bünyesinde tarikat faaliyetinde bulunmaya başlamasıyla kurulmuş, vakfiyesi 1135/1722-23'te Himmet Efendi'nin torunu ve tekkenin üçüncü postnişini Himmetzade Şeyh Abdüssamed Efendi (ö. 1737) tarafından düzenlenmiştir. Himmetîliğin merkezi olan tekkenin postuna Himmet Efendi'nin soyundan gelen ve "Himmetzadeler" olarak anılan şeyh ailesinin fertleri oturmuş, vefatlarında Üsküdar'da, aynı kola bağlı Salı Tekkesi'nin haziresine gömülmüşlerdir. Ayin günü perşembe olan ve "Himmet Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tesis tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:106a.

Hindîler Tekkesi (Aksaray) *mad. IV:74a*, VI:32b.

Hindîler Tekkesi (Üsküdar) *mad.IV:74c.*

Hindîye Hastanesi II:29c.

Hippios V:477b.

Hippodrom *mad. IV:75a*, I:177c, 182c, 264c, II:151c, 252b, 258c, 347a, 437c, 439c, III:51a, 51c, 140c, IV:491b, 568c, V:310c, 404b, 462a, VI:74b, 528c, 549c, VII:28c, 41a, 55a, 64c, 189a, 262b, 271a, 532c.

İlgili maddeler:

Atmeydanı I:414b

Ayaklanmalar I:438c

Burmalı Sütun II:340b

Büyük Saray II:346b

Dikilitaş III:51c

Hippodrom Sarnıcı IV:77c

Katisma IV:491b

Örme Sütun VI:196b

Hippodrom Sarayı *bak.* Büyük Saray

Hippodrom Sarnıcı *mad. IV:77c*, VII:65a.

Hirisokeras II:260b.

Hirsch, Ernst IV:248b.

Hirsch, Julius IV:248b.

Hisar, Abdülhak Şinasi *mad. IV:78a*, I:73a, II:176b, 273b, 286b, 287a, 465b, III:394a, 411c, 436c, 556a, IV:111c, 145a, 223a, 223b, 340b, V:229c.

Hisar Çeşmesi Rumelihisarı'nda, Baltalimanı yolu üzerinde bulunmaktaydı.

Bânisi bilinmemektedir. 1052/1642'de inşa edilmişti. Kesme taştan, klasik üslupta bir yapıydı.

Hisarüstü Mahallesi III:271c, 384a.

Hisus Pırgiç (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'dedir. II. Mahmud'un 7 Ekim 1831 tarihli fermanıyla 12 Mayıs 1832' de Başpiskopos Andon Nuriciyan ve Nazır Agopos Çukuryan tarafından temeli atılan kilise 13 Ocak 1834'te ibadete açıldı. Kâgir olarak inşa edilen kilisenin ana mihrabından başka dört küçük mihrabı daha vardır. Karaköy'dedir. II. Mahmud'un 7 Ekim 1831 tarihli fermanıyla 12 Mayıs 1832' de Başpiskopos Andon Nuriciyan ve Nazır Agopos Çukuryan tarafından temeli atılan kilise 13 Ocak 1834'te ibadete açıldı. Kâgir olarak inşa edilen kilisenin ana mihrabından ayrıca dört küçük mihrabı daha vardır

III:184b.

Hizmet Sektörü *mad. IV:79c*, III:147c.

Hobhouse, J. B. III:90a, 423a, IV:97a.

Hobina III:190b.

Hobyar (Cerrah Paşa) Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Seyit Ömer, Nevbahar, Keçi Hatun, Kürkçübaşı, Kasap İlyas ve Davut Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.258'dir.

İlgili madde:

Cerrahpaşa II:417b

Hobyar Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Hoca Paşa, Alemdar, Molla Fenari, Taya Hatun, Sururi, Rüstem Paşa mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 265'tir.

Hobyar Mescidi *mad. IV:80b*, III:10a, VII:232b.

Hoca Ali Mescidi Fatih İlçesi'nde, Balat'ta, Molla Aşki Mahallesi'nde, Şamdancıbaşı Sokağı'ndadır. Bânisi Hoca Ali Efendi olup, minberini II. Selim (hd 1566-1574) koydurmuştur. Cami 16. yy'ın ortalarına aittir. Hoca Ali Efendi'nin kabri mescidin haziresinde bulunmaktadır. Harabe halinde iken 1964' te mahalle halkı tarafından onartılan mescit, önünde küçük bir son cemaat yeri olan, kare planlı harime sahip, kâgir bir yapıdır. Ahşap çatının üzeri kiremit örtülüdür. Sokağa taşan bodur gövdeli, tek şerefeli minaresi ile bunun önünde musallası bulunmakta, yüksekte olan cümle kapısına iki yandan bir merdivenle ulaşılmaktadır.

Hoca Attar Halil Ağa Mescidi II:109c, 477a.

Hoca Gıyaseddin Camii *bak.* Mehmed Paşa Camii

Hoca Gıyasettin Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Yavuz Sinan, Demirtaş, Süleymaniye, Molla Hüsrev ve Hacı Kadın mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.387'dir.

Hoca Hamza Medresesi *bak.* Siyavuş Paşa Medresesi

Hoca Hamza Mescidi *mad. IV:80c.*

Hoca Hanı V:50b.

Hoca Hüsam Efendi Tekkesi *bak.* Hatuniye Tekkesi

Hoca Kasım Günani Mescidi *mad. IV:81b*, VI:405c.

Hoca Paşa (Sinan Paşa) IV:70a.

Hoca Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde mahalle ve semt. Adını İbni Kemal Caddesi ile Hoca Paşa Sokağı' nın kesiştiği köşedeki Hoca Üveys Paşa (ya da Hoca Paşa) Camii'nden alır. Cami, İstanbul vilayet binasının bulunduğu duvarla çevrili alanın kuzeybatısına düşmektedir. Vilayet binası da bu mahallenin içinde kalır. Mahallenin nüfusu (1990) 271'dir.

II:190a.

İlgili madde:

Hocapaşa Camii IV:81c

Hoca Rüstem Medresesi *bak.* Mehmed Ağa Medresesi

Hoca Üveys Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Aksaray-Langa'da, Şeyh Ferhat Mahallesi'nde olduğu bilinen medresenin yeri tam olarak bilinmese de, 19. yy'a ait İstanbul haritasında Musalla Caddesi üzerinde, Musalla Camii'nin yanında "Mustafa Efendi Medresesi" olarak işaretlenmiş olan yapının Hoca Üveys Medresesi olması muhtemeldir.

Hoca Üveyz Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Mimar Sinan, Muhtesip İskender, Koca Dede, Şeyh Resmi, Kirmasti, Hasan Halife, Molla Şeref ve Arpa Emini mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.387'dir.

Hocapaşa Camii *mad. IV:81c.*

Hocapaşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda, aynı adlı caminin yakınındadır. Sinan Paşa Hamamı diye de anılan bu çifte hamamın bânisi Hızır Bey Çelebi'nin oğlu Sinan Paşa'dır (ö. 1486). Büyük ölçülerde yapılmış hamamın erkekler kısmının girişi binanın ekseninde yer alır. Köşelerde dilimli tromplarla geçişleri sağlanmış olan büyük bir kubbeyle örtülü soyunmalığının ortasında zarif bir şadırvan vardır. Çift katlı olarak düzenlenmiş olan bu kısım dar bir kapıyla ılıklığa bağlanır. Ortasında sekizgen biçimli göbektaşı bulunan sıcaklık üç eyvanlı ve dört halvetlidir. Orta sofayı büyük bir kubbe, halvetleri ise birer küçük kubbe örter. Girişi yan cepheden açılmış kadınlar kısmının soyunmalığı diğeriyle aynı plandadır. Çifte tonoz örtülü ılıklığın ardından dikdörtgen formlu göbektaşı bulunan küçük bir kubbeyle örtülü sıcaklığa geçilir. Üzerleri birer kubbecikle örtülü üç halveti vardır. Hamamın restore edilerek pasaj halinde düzenlenmesi çalışmaları sürmektedir.

Hocapaşa Hanı II:123c.

Hocasaryan, Markaryan Oksen III:182c.

Hocazade V:331a.

Hocazade Tekkesi VII:331a.

Hochberg, Sami VII:399b.

Hoçi, İskender IV:236b.

Hodegetria Manastırı ve Ayazması *mad. IV:82a*, II:437c, V:290a, VI:549b.

İlgili madde:

Ayazmalar I:472a

Hofmann, Anton II:158c.

Hohenzollern, Karl von I:23a.

Hokasyan, Nişan VI:250c.

Hokey *mad. IV:82c.*

Hokkabazlık *mad. IV:83a.*

İlgili madde:

İllüzyon IV:159a

Holden, Thomas V:113b.

Holdingler *mad. IV:84a*, III:147c.

Holiday Inn Crown Plaza Oteli VI:180b.

Hollanda Elçiliği Binası *mad. IV:86a*, II:216a, III:327a, IV:86c, 268c.

Hollanda Elçiliği Kilisesi V:21a.

Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü *mad. IV:86c.*

Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi V:175b.

Holobolos (1245, ? - 1310- 1314, Konstantinopolis) Bizanslı hatip, öğretmen ve kiliselerin birleşmesi politikalarının ateşli düşmanı. VIII. Mihael'in (hd 1259-1282) başkâtibi idi fakat onun politikalarını tümüyle desteklemediği için 1261'de dudakları ve burnu kesildi, bunun üzerine İoannes Prodromos Manastırı'na girdi ve Maksimos adını aldı. 1265-1266 arasında Ayios Paulos Yetimhanesi'nin okulunda hocalık yaptı. 1273'te dinsel görüşleri yüzünden Megalu Agru'ya sürüldü. Mihael' in ölümünden sonra Konstantinopolis'e döndü. 1283 ve 1285 Blahernai konsillerine katıldıktan sonra "hatip" unvanını aldı ve ölümüne dek öğretmenlik görevini sürdürdü.

Holtay, A. Hikmet II:450a.

Homann, J. B. III:557c.

Home School for Girls at Constantinople I:316c.

Homeros II:113b.

Hommaire de Hell, Adele IV:88a.

Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand *mad. IV:87a*, II:331a, VII:535b.

Honiates, Niketas *mad. IV:88a*, III:321a, IV:24c, 478a, V:11a, 24b, 198a, 388b, VI:1a, VII:41a, 427a.

Honig, Richard IV:248b.

Honorianai *mad. IV:88b.*

Honorius I:305c, II:87c, V:56a, VII:262b.

Hora (Khora) VII:496c.

Hora Manastırı *bak.* Kariye Camii

Hora Manastırı Kütüphanesi V:172b.

İlgili madde:

Metohites, Teodoros V:411b

Horasanlı, Osman IV:247c.

Horen I Aşıkyan (Keremetli) IV:312c.

Horhor Fatih İlçesi'nde semt. Aksaray Meydanı'nın kuzeyine, Valide Camii ile Pertevniyal Lisesi'nin batısına düşer. Buradan kuzeye doğru, Saraçhanebaşı'na çıkan yol Horhor Caddesi adını taşır. Horhor uzun bir dönem için İstanbul'un gözde semtlerinden birisi olmuş, eski önemini 1920'lerde yitirmeye başlamıştı.

I:281a.

Horhor Üsküdar'da semt. Hâkimiyetimilliye, Selami Ali Efendi ve Selmanıpak caddeleri ile Atlas ve Karacaoğlan sokaklarının kesiştikleri, Selman Ağa Camii'nin bulunduğu yöre, doğuya, Bağlarbaşı yönüne doğru uzanan kesimiyle Horhor adını alır.

Horhor Camii *bak.* Selman Ağa Camii

Horhor Tekkesi *bak.* Hindîler Tekkesi

Hormisdas Sarayı II:253a, 346b.

Horologion I:461a, II:113b.

Horologion Kapısı I:451b.

Horoz Dede Unkapanı'nda, cadde üzerinde, etrafı parmaklıklı bir mezardı. Taşın üzerinde "Horoz Baba" yazılıydı. Buraya ziyarete gidenlerin mum götürüp mezarın başucuna dikmeleri âdetti. Mezarın bakımını ve temizliğini Unkapanı esnafı ile ziyarete gelenler yaparlardı. Horoz Dede'ye her dilek için gidilir, mezarın başında ihlas ve fatiha okunur, dileğin yerine gelmesi durumunda da tekrar ziyarete gelinerek mum dikilirdi. Halk arasındaki inanışa göre Horoz Dede Fatih'in ordusundaki askerlerdendi. Her sabah horoz gibi öterek askeri namaza kaldırdığı rivayet edilir. İstanbul'un fethedildiği gün kılıcıyla savaşa savaşa mezarının olduğu yere kadar gelmiş orada şehit düşmüş. Horoz Dede'nin mezarı, bulvar açılırken kaldırılmıştır.

II:389c, V:319c.

Horozcu Kahveleri *mad. IV:88c.*

Horticole de Therapia IV:475a.

Hoşgör, Bedriye VI:69a.

Hoşkadem Medresesi *bak.* Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi

Hoşkadem Mescidi *bak.* Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi

Hoşses, Sadi (1912, İstanbul - 1994, İzmir) Bestekâr ve ses sanatçısı. "Ela gözlüm sana billah can mı dayanır" mısrayla başlayan sözleri de kendisine ait ilk bestesini 17 yaşında yaptı. Ankara ve İstanbul radyolarında ses sanatçısı olarak çalıştı. "Hicranı açmıştır sinede yara", "Aşkın ile gündüz gece giryanım efendim", "Şarap mahzende yıllanır" gibi beğeni kazanan şarkılar besteledi.

VI:295a, VII:331c.

Hoşsu, Mustafa VI:295c.

Hotel d'Angleterre *bak.* Londra Oteli

Hotel de France II:216c.

Hotel Imperial I:355b.

Hotel Kroecker VI:95b.

Hotel Richmond V:201a.

Hotoz Osmanlı döneminde kadınların yemeni, krep, bürümcük, sorguç ve değerli taşlarla yaptıkları baş tuvaleti. Hotoz, her yaşta kadın ve kızın Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar ev içinde yaptığı baş tuvaletiydi. Hattâ sokağa bile hotozla çıkılabilir, ancak yaşmağın başı örten parçası mutlaka hotozun üstüne atılıp bağlanırdı. Hotozların yapılış biçimine ve malzemesine göre "felek tabancası", "Zeyrek Yokuşu", "kayık", "küp kapağı", "tandır" gibi ad ve sıfatlarla anılan çeşitleri vardı.

Hovagim I *mad. IV:89a,* III:188a, IV:552c, VI:431a.

Hovagimyan Hanı I:552a.

Hovagimyan, Melkon III:183b.

Hovannesyan, Aristakes V:218a.

Hovannesyan, Hagop VII:460a.

Hovarda'nın Meyhanesi II:32b.

Hovhan Vosgeperan (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde, Taksim'de, Fransız Konsolosluğu'nun arkasındadır. 1837'de ahşap olarak, 600 kişinin ibadet edebileceği büyüklükte inşa edilmişti. Geçirdiği bir yangından sonra Garabed ve Andon Tülbentçiyan adlı mimar kardeşlerce yeniden yapıldı ve 1863'te ibadete açıldı. Masrafları Agop Köçeoğlu tarafından karşılandı. Yüksekliği 29 m, uzunluğu 31 m ve genişliği 16,81 m olan yapının yüksek bir kubbesi vardır. Eklektik bir tarzda inşa edilmiştir.

III:184b, V:21a.

Hovhannes IX (Golod) *mad. IV:89a,* I:533c, III:187a, 482c, IV:441b, V:107a, VI:275c.

Hovhannes (İstanbullu) VII:504a.

Hovhannes Amira (Pingianlı) VII:505b.

Hovhannes Avedaraniç (Surp) Kilisesi (Gedikpaşa) III:184a, 389a.

Hovhannes Avedaraniç (Surp) Kilisesi (Narlıkapı) III:184a.

Hovhannes Gabudigyan (Episkopos) IV:312c.

Hovhannes Mıgırdıç (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'dedir. Sultan Abdülaziz'in 2 Nisan 1864 tarihli fermanıyla 24 Haziran 1866'da inşa edildi. Yapım giderlerini Ohannes Tıngıryan'ın karşıladığı kilise gotik özellikler gösterir. Yüksekliği 11,50 m, uzunluğu 25 m'dir. Üç adet mermer mihrabı vardır. Kilisede 297x195 cm boyutlarında ve Hz İsa'nın Ürdün Nehri kıyısında kalabalık bir topluluğa vaaz verişini betimleyen yağlıboya bir tablo vardır.

III:184b.

Hovhannes, Mineci V:218a.

Hovhannes (Surp) Kilisesi Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Sarayiçi Sokağı no. 7'dedir. Kilise İncil yazarı Aziz Yuhanna'ya (Hovhannes) ithaf edilmiştir. Bu yüzden tam adı "Surp Hovhannes Avedaraniç"tir. İlk inşası Patrik Hagopos Seropyan'ın dönemine rastlar (1849). Bir yangında kül olan kilise Patrik Nerses Varjabedyan döneminde yeniden inşa edilerek 1876'da ibadete açıldı. Patrik Madteos İzmirliyan'ın döneminde bir onarım daha geçiren kilise yandı. Yangın sonrasında kısmi bir onarımla ibadete açılan kilise 1986'da ise son köklü onarımını geçirdi. Bu son onarım sırasında sunak varakla kaplandı. İstanbul Ermeni kiliselerinde çamlara sahte vitray yapılışı bu kilisede başlamıştır.

Hovhannes (Surp) Kilisesi (Yedikule) *mad. IV:89b.*

Hovhannes Umed Beyzad I:341b, III:483a, IV:441c.

Hovhannesyan, Taniel III:183b.

Hovivyan, Amira (Çoban) VII:504a.

Hovivyan, Hovhannes III:189a.

Hovsep Abdullah I:15a.

Hovsep Ağa IV:452b.

Hoyi, Esin VII:346b.

Högg, Hans II:187c, 280a, 497c, IV:164a, V:391a.

Hratçya, Aznif I:512a, V:238c.

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi (Balat) *mad. IV:90b,* II:11a, III:184a, VI:472a.

İlgili madde:

Alboyacıyan, Arşag I:181a

Hrimyan, Mıgırdiç *mad. IV:91a.*

Hripsimyantz (Surp) Kilisesi Büyükdere'dedir. Kevork Yeramyan (Karakâhya, 1816-1900) ve kardeşi Büyükdere'deki ünlü Garabed Bey Bahçesi'ni tesis eden Garabed Bey Yeramyan (Karakâhya) tarafından inşa edilen kilise. 1848'de meshedilerek Aziz Hripsimyan Bakireler'in adına atfedilir. 1886'da kâgir olarak yeniden inşa edilir. 1893'te ise büyük bir onarım geçirerek tavanı ve çatısı yenilenir. 1894 depreminde duvarı ve papazevi yıkılır, kubbesi ise zarar görür. Kevork Yeramyan'ın oğlu Apraham Paşa Yeramyan (1833-1918) tarafından onarılır. Bazilik plandaki kilise beşik tonozla örtülü, galeri katlı, mimari bakımdan özelliği olmayan bir yapıdır.

II:361b, III:184a.

Hrisafios VII:247a.

Hrisaphos, Manuel V:522a.

Hrisobalanton Manastırı Sultan Selim Külliyesi'nin bulunduğu tepe civarında kurulu Bizans dönemi kadınlar manastırı. Melek Cebrail adına kurulu kilisenin yanındaydı. Manastır hakkındaki başlıca kaynak, manastır reisi Eirene'nin (9. yy) yaşamöyküsüdür. Buna göre manastır İkonoklazma döneminden (726-843) önce kurulmuştur. "Altın kesesi" demek olan Hrisobalanton adı *Patria*'da nakledilen ünlü efsaneden derlenmiş olmalıdır. Efsaneye göre inşaat için ihtiyaç duyulan bir kese altının yerini bir melek ifşa etmişti. Manastırın 10. yy'dan sonraki durumu hakkında bilgi yoktur.

Hrisoberges Ailesi 10. yy'dan beri bilinen Bizans ailesi. Ailenin adı "altın asa" anlamına gelmektedir. Bazı üyeler hâkim ve maliye memurları, bazıları yüksek dini görevlilerdir. Konstantinopolis'in iki patriği II. Nikolas ve Lukas Hrisoberges'in dışında Antakya, Ohri, Naupaktos, Korint'te metropolitlik yapan aile üyeleri vardır. Stefan Hrisoberges 12. yy'da Ayasofya'da "kartofilaks" idi.

Hrisokeras II:260b, III:502a.

Hrisokra Ramos II:200c.

Hrisopolis (Altın Şehir) VII:343c, 500b.

Hrisovergis, Yorgos VI:365c.

Hristaki'nin Meyhanesi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'ne açılan sokaklardan -Karaca Çıkmazı ile Kumbaracı Yokuşu arasındaki- Postacılar Sokağı'nın zemin katında, sütunlu ve geniş, içkili Rum lokantası. 1880'lerde aynı yerde açılan "Konstantin'in Birahanesi", 1900'lerin başlarında bir Almana geçti ve yeni sahibinin adıyla Zowe Birahanesi oldu. Sonraları Yorgo'nun Meyhanesi, nihayet Hristaki'nin Meyhanesi'ne dönüştü. Dönemin bazı edebiyatçılarının sevdikleri yerlerden olan Hristaki'de akordeon, banjo ve gitardan oluşan müzik grubu solistiyle, hem çalan, hem de vokal yapan vokalistleriyle şimdilerde "taverna müziği" diye adlandırılan Rumca şarkılar söylerlerdi. Hristaki 1970'lerin başında kapandı.

Hristaki Pasajı *bak.* Çiçek Pasajı

Hristo (Lavtacı) V:83b.

Hristos Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'nin batısına, Vefa ve Şehzadebaşı'nın doğusuna, Beyazıt'ın kuzeyine düşen mahalle. Güneyinde İstanbul Üniversitesi Fen, Edebiyat ve Kimya fakültelerinin bulunduğu binayı da içeren Balaban Ağa Mahallesi bulunmaktadır.

II:335b.

Hristos Analipsis Kilisesi *mad. IV:92a*, VI:431a.

Hristos Analipsis Kilisesi Bakırköy'de, Rum Ortodoks Mezarlığı'nda yer alır. 19. yy'ın sonunda inşa edilmiştir. Mimarı Ahilepsos Aleksios'tur. Bazilikal plan tipinde ve iki yüzlü kırma çatı ile örtülü kilisenin naosu, altışar sütunlu sıralarla, üç nefli olarak düzenlenmiştir.

Hristos Manastırı *bak.* Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Burgazadası)

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Burgazadası) II:336a, 337c.

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Kandilli) IV:410a.

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi (Kınalıada) I:68c, II:337c, IV:560b.

Hristos (Metamorfosis) Kilisesi Şişli'de, Büyükdere Caddesi'nde, Rum Ortodoks Mezarlığı içindedir. 1888'de inşa edilmiştir. Haç planlı yapının doğusunda, dışta yarım yuvarlak apsis çıkıntılıdır. Batıda kareye yakın planlı giriş mekânı yer alır. Yapı dışta haç kollarının kesim yerinde, sekizgen kasnak üzerine oturan yüksek kubbe ile örtülüdür. Düzgün kesme taştan inşa edilmiş yapının ibadet mekânı olan naos, doğu haç kolunda içte yarım yuvarlak apsis, batı haç kolunda kuzey-güney doğrultusunda dikdörtgen planlı narteks ile sınırlanır. Kilisenin girişleri, haç kollarında eksende bulunan eş boyutlu ve yuvarlak kemerli açıklıklardır.

Hristos Tepesi (Burgazadası) II:335b.

Hristos Tepesi (Büyükada) II:350b, 354a.

Hrom Burnu I:250c.

Hubbî Hatun

İlgili madde:

Hubbî Hatun Türbesi IV:92c

Hubbî Hatun Türbesi *mad. IV:92c*, III:15b.

Huber, Auguste IV:93a.

Huber Korusu *bak.* Korular

Huber Köşkü *mad. IV:93a*, II:551a, V:73a, VI:468b.

Huber, R. III:559a.

Hubyar (Hoca) VII:495b.

Huguet, Victor (1835, Le Lude - 1902, Paris) Fransız ressam. İlk resim çalışmalarını Emile Loubon ile Marsilya'da, Eugene Fromentin ile Paris'te yaptı. 1852'de Mısır'a gitti. Sivastopol kuşatmasından önce 1853'te deniz ressamı Jean-Baptiste-Henri Durand Brager ile beraber Kırım'da bulundu. Resimleri genellikle Mısır, Libya, Cezayir ve İstanbul'u yansıtır.

Hukuk Mektebi *mad. IV:94c*, II:421a, III:139a, IV:170b, VI:135a, 199a.

Hukukçu Kadınlar Derneği IV:352c.

Hulusi Bey (Miralay) III:455c.

Hulusi Bey (Öğretmen) III:545a.

Hulusi Bey Köşkü *mad. IV:95c*, 56a, 401a.

Hulusi Efendi VII:165b.

Hulusi Efendi (ö. 1783, Şeyh el-Hac Etyemezzade) V:474b, 474c.

Hulusi Efendi (ö. 1871) VI:394b.

Hulusi Efendi (ö. 1898, Şeyh) III:58a.

Hulusi Maksud Efendi (ö. 1929) V:386c.

Hulvî Efendi Tekkesi (Şehremini) III:442c, VII:7b.

İlgili maddeler:

Gülşenîlik III:442a

Sinanîlik VII:6a

Humbaracı Kışlası *mad. IV:96c*, V:8b, 45c, VI:510c, VII:163a.

Humbaracı Kışlası Camii *bak.* Mihrişah Valide Sultan Camii

Humbaracı Yokuşu I:224b.

Humbarahane *mad. IV:97b*, III:138b, IV:237a, 432c, 540c, V:249a, VI:14b.

İlgili madde:

Ahmed Paşa (Humbaracı) I:129b

Humbarahane Kışlası V:376a.

Humbarahane-i Mamure Hastanesi I:346b.

Humnaina, Eirene VI:206a.

Humnos Ailesi 11. yy'dan itibaren dinsel ve sivil görevlerde yükselmiş Bizans ailesi. Georgios Humnos ve Mihael Humnos Ayasofya'da nomofilaks ve kartofilaks idiler. I. Andronikos'un (hd 1183-1185) yüksek memurlarından Teodoros Humnos aynı zamanda ordu komutanıydı. Nikeforos Humnos'un kızı Eirene, 14. yy'da başkentin dinsel yaşamında önemli rol oynadı. Oğullarından İoannes bir komutan, Teodoros ise yargıçtı. Makarios Humnos adlı bir üye ise 1370'lerde Studios Manastırı'nın hegumenos'u idi.

Humnos, Nikeforos Bizanslı yazar ve devlet adamı. 1275'te Moğol hanına elçi olarak gönderildi, 1293-1305 arasında mezasonluk (vezir) yaptı. 1320'lerde kendisi gibi entelektüel Teodoros Metohites ile büyük bir polemiğe girdi. 1326'da Soter Filantropos Kilisesi'nde inzivaya çekildi. Konstantinopolis'te Teotokos Goroepekoos Manastırı'nı kurdu.

Hunç, Hayriye Melek IV:346b, 355a.

Hunlar I:265a.

Hunlinger van Yngue, Anderas Magnus *mad. IV:97c.*

Hurmalı Han V:50c.

Hurmuzis, Mihail VI:353c.

Hurşid Bey (Abdülaziz'in başmabeyincisi) III:253c, V:86b.

Hurşid Paşa V:255c.

Hurşid Paşa Çiftliği III:524c, 527c.

Hurufîlik V:327c.

Huşyar Kadın Çeşmesi Kasımpaşa'da Kurtoğlu Sokağı'ndadır. Abdülmecid in ikinci kadını Huşyar Kadın tara-

fından ölen kızı Mihrimah Sultan'ın ruhu için 1256/1840'ta yaptırılmıştır. Bugün yol seviyesinin yükselmesi sonucu yarısına kadar toprağa gömülmüş durumdadır.

Huyot, Jean-Nicolas III:332a.

Huzur Dersleri *mad. IV:98a*, III:139a, VI:523a.

Huzur Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Ayaz Ağa Mahallesi ile Kâğıthane İlçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.583'tür.

Huzurevleri *bak.* Sosyal Hizmetler

Hübsch, Baron de VI:370a.

Hüdaî Âsitânesi II:394c.

Hüdaî Dergâhı III:58a.

Hüdaîye Tekkesi *bak.* Cafer Ağa Mescidi

Hüdaverdi, Kirkor IV:315b.

Hülle İslam hukukunda, kocası tarafından telak-ı selase (üç defa boşama) ile boşanan kadının, aynı erkekle yeniden evlenmesi için bir başka erkekle evlenip boşanması. Kocasından "talak-ı selase" ile boşanmış bir kadın, başka bir erkekle yeni bir evlilik yapmadan ve yeni kocası ölmeden ya da boşamadan eski kocasıyla evlenemezdi. Boşanma şartını yerine getirmek için toplumda "hülleci" olarak tanınan tipler ortaya çıkmıştı. Özellikle yaşlı erkekler para karşılığında bu işi yapardı. Hülle din adamlarınca hoş karşılanmayan bir tür "hile-i şeriye" idi.

Hüma Hatun II:27b.

Hüma Hatun (II. Mehmed'in annesi) V:327c.

Hümapervaz Vapuru III:31c.

Hümaşah Ayşe Hanım Sultan III:459a.

Hümaşah Sultan III:291c.

Hümayunâbâd *bak.* Bebek Kasrı

Hün, Agâh (1918, İstanbul - 1990, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Yüksek Bölümü'nü bitirdi (1942). Tatbikat Sahnesi'nde, Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk yaptı. 1951'de İstanbul'da kurulan Küçük Sahne'ye geçti. 1961'de girdiği İstanbul Şehir Tiyatroları'ndan 1983'te emekli oldu. 100'den fazla oyunda başrol oynadı, birçok piyesi yönetti. Türkiye'de çevrilen ilk renkli film *Halıcı Kız*'da oynadı (1953), ayrıca bazı filmlerin rejisörlüğünü üstlendi. Aktör Hadi Hün'ün kardeşidir.

Hün, Hadi (1907, İstanbul - 1969, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmen. Sahneye ilk kez Topkapı Gençler Mahfili'nde çıktı. 1932'de İstanbul Şehir Tiyatrosu'nda çalışmaya başladı. Bir ara H. Kemal ve Raşit Rıza topluluklarında oynadı. Tekrar Şehir Tiyatroları'na döndü. 1932'de *Bir Millet Uyanıyor* adlı filmle sinema oyunculuğuna başladı. *Kızılırmak Karakoyun, Canavar, Kapanan Gözler* gibi filmlerin rejisörlüğünü yaptı.

Hünername V:472b.

Hünkâr Çayırı *bak.* Beykoz Çayırı

Hünkâr Hamamı III:173a, 541c.

Hünkâr İmamı Köşkü *mad. IV:99c*, III:70b.

Hünkâr İskelesi Anıtı 1833'te Hünkâr İskelesi Antlaşması'nın anısına, Ruslar tarafından Serviburnu'na dikilen taş olup üzerinde Rusça ve Türkçe yazıtlar vardı. 20. yy'a doğru harap olan ve yazıları okunamaz duruma gelen anıtın Türkçe kitabesi *Bu.... misafir geldi gitdi askeri / Bu..... kûh-i peyker yâdigar olsun şân kalsun / Vefakı devletinin böyle dursun sâbit ve muhkem / Lisân-ı dostânede destânı çün* [çok] *şân kalsun*" dizelerini içermekteydi. Anıt, Boğaziçi'nin kara taşından, 3 m boyunda, 1 m² tabanlı ve yekpareydi.

II:194a, 194c, 196a.

Hünkâr İskelesi Antlaşması *mad. IV:99b*, V:258c.

Hünkâr İskelesi Vapuru *mad. IV:100a*, V:163b, VII:120a.

Hünkâr Kasırları *mad. IV:100b.*

Hünkâr Lokantası VI:9b.

Hünkâr Mahfilleri *mad. IV:102a.*

Hünkâr Sofası VII:288b.

Hünkâr Suları III:77c, IV:508b.

Hünkârbeğendi Közde pişirilmiş patlıcan, un, yağ, süt, tuz ve çok ince rendelenmiş kaşarpeyniriyle hazırlanan ezme. Yağda kavrulmuş un, iyice ezilmiş patlıcanla karıştırılır ve bu karışım biraz daha ezilir. Sıcak süt eklenerek yeniden karıştırılan ezmenin üzerine rendelenmiş kaşarpeyniri serpilir. Genellikle kuşbaşı etle birlikte verilir. İlk kez Osmanlı padişahlarından biri için sarayda hazırlandığı ve padişah tarafından çok beğenildiği için bu adla anıldığı rivayet edilir.

Hür İşçi Sendikaları Birliği IV:225b.

Hürbilek IV:225b.

Hürcam-İş VI:526c.

Hürmüzyan, Astvazadur I:14c.

Hürrem Çavuş (ö. 1560)

İlgili madde:

Hürrem Çavuş Camii IV:103b

Hürrem Çavuş Camii *mad. IV:103b.*

Hürrem Sultan (ö. 1558) *mad. IV:104a*, II:386b, IV:1a, 13c, V:199c, 453a, VI:501a, VII:83b.

İlgili maddeler:

Haseki Hamamı IV:4a

Haseki Külliyesi IV:4c

Hürrem Sultan Türbesi *bak.* Süleymaniye Külliyesi

Hürremâbâd IV:384b.

Hürriyet Günlük gazete. 1908'de yayımlandı. Kurucuları Mustafa Mazhar ve Mehmed Kâzım'dı. Başyazarı Cenap Şahabeddin'di.

Hürriyet *mad. IV:105a*, I:214a, III:451c, VII:457c.

İlgili madde:

Simavi, Sedat VI:559b

Hürriyet Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1960'ta, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. 811 grostonluktu. 32 otomobil alıyordu. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 16 m, sukesimi 2,8 m idi. Batı Almanya yapımı, her biri 640 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1988'de kadro dışı bırakılarak satışa çıkarıldı. Daha önce Haliç Tersanesi'nde inşa edilen 1954 yapımı Kartal ile 1956 yapımı Kabataş adlı araba vapurlarının eşiydi.

I:286b.

Hürriyet Haber Ajansı (HHA) III:465c.

Hürriyet Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Hürriyet (Kurfalı) Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeşil Bağlar, Yalı, Topselvi, Cumhuriyet, Çarşı mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 27.585'tir.

Hürriyet Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Bağlar, Evren, Mahmutbey Merkez, Fevzi Çakmak, Barbaros mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.339'dur.

I:528a.

Hürriyet Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Zafer, Kocasinan Merkez, Şirin Evler mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.785'tir.

I:548b.

Hürriyet Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Barbaros, Şemsi Paşa mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.760'tır.

Hürriyet Mahallesi Kağıthane İlçesi'nde yer alır. Gürsel, Çağlayan, Harmantepe, Gültepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.712'dir.

VII:498a.

Hürriyet ve İtilaf Fırkası 21 Kasım 1911'de İstanbul, Şehzadebaşı İmaret Caddesi, no. 19'da kurulan, dönemin İttihad ve Terakki karşısındaki en önemli muhalefet partisi. Kurucu ve ilk yöneticileri arasında Amasya Mebusu İsmail Hakkı Paşa, Sivas Mebusu Dr. Dagavaryan, Sinop Mebusu Dr. Rıza Nur, Damat Ferid Paşa, Müşir Fuad Paşa, Miralay Sadık Bey, şair Hüseyin Siret de (Özsever) vardı. İttihatçıların giderek Türkçülüğe kayan ideolojileri karşısında Osmanlıcılığı, adem-i merkeziyetçiliği, meşrutiyetçiliği, liberal ekonomiyi savunmuştur.

1913'te Mahmud Şevket Paşa suikastına katıldıkları gerekçesiyle yandaşları sürülmüş, tutuklanmış, kimileri idam edilmiş, kimileri ülke dışına kaçmış ve 1913'ten itibaren Mütareke'ye kadar siyasal yaşamdan silinmiştir. Ocak 1919'da, eski müşir, mebus ve yüksek bürokrasiden oluşan bir kadroyla yeniden kurulmuştur. Bu kuruluşta Müşir Nuri Paşa, Müşir Zeki Paşa, *Sabah* gazetesi başyazarı Ali Kemal, yazar Refik Halid (Karay), eski maarif nazırı Rıza Tevfik de yer almıştır. Mütareke döneminin en önemli siyasal partisidir. Bu dönemin hükümetlerine katılmış, Anadolu hareketine kesinlikle karşı olmuş, Milli Mücadele hareketinin zaferiyle birlikte, 1922'den sonra siyaset hayatından silinmiştir.

II:242b, VII:18b.

Hüsam Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kirmasti, Sinan Ağa, Kırkçeşme ve Sofular mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.901'dir.

Hüsam Efendi (Hoca) IV:20c.

Hüsameddin (Çelebi) V:422c.

Hüsameddin Ağa Çeşmesi *mad. IV:105b*, VI:340b.

Hüsameddin Ankaravî (ö. 1556) IV:49b, 138b, V:382b, 383b.

Hüsameddin Bey (Doktor) II:5c.

Hüsameddin Bey (Kaşıyarık) VI:199a, VII:137c, 563a.

Hüsameddin Dede (ö. 1900) V:421c.

Hüsameddin Efendi (1796, İstanbul - 1881, İstanbul) Şehremini. Divan-ı Hümayun kaleminden yetişti. Hazinedarlık, balıkhane, tuz ve su nazırlıkları, tophane müdürlüğü, gümrük eminliği görevlerinde bulundu. Kasım 1855-Şubat 1857 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı.

Hüsameddin Efendi (Hacı)

İlgili madde:

Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b

Hüsameddin Efendi (Kapıcıbaşı Hacı) III:568b, IV:334a.

Hüsameddin Efendi (ö. 1864, Mesnevihan) III:473b, IV:7a, 20c, VI:33a, 38c, 394b.

Hüsameddin Efendi (ö. 1911) II:107b.

Hüsameddin Efendi (Paşmakçı)

İlgili madde:

İbn Meddas Mescidi IV:119c

Hüsameddin Efendi (Şeyh) IV:20c.

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi *mad. IV:105b*, II:121b, IV:109a, 481c, VII:329b, 330b, 330c.

Hüsameddin Vacid Çelebi (ö. 1342) V:423a.

Hüseyin (Âşık) I:361c.

Hüseyin (Galatalı) I:185c.

Hüseyin (Hacı Bedestenî) V:85a.

Hüseyin Ağa (Böcekçibaşı) III:542b.

Hüseyin Ağa (Cebeciler Başkethüdası) II:390c.

Hüseyin Ağa (Darüssaade Ağası) IV:430a.

İlgili madde:

Küçük Ayasofya Camii V:146c

Hüseyin Ağa (Eyübefendizade) II:511a.

Hüseyin Ağa (Galatalı) VII:301c.

Hüseyin Ağa (Hacı Kethüda) III:158b.

Hüseyin Ağa (Hacı, Tersane Emini, ö. 1753) II:165a, IV:111a, 438c.

Hüseyin Ağa (Kapı Ağası) II:471a.

Hüseyin Ağa (Mehmed Eminzade) VII:374b.

Hüseyin Ağa (ö. 1715, el-Hac) II:196a, IV:550a.

Hüseyin Ağa (Rusçuklu) III:220a.

Hüseyin Ağa (Şeyhülharem) I:91b.

Hüseyin Ağa (Uzun) III:238c.

Hüseyin Ağa Çeşmesi Kadıköy'de, Seraskер Sokağı'nda bulunmaktadır. Yeniçeri Ağası Hüseyin Ağa tarafından 1180-1766'da yaptırılmıştır. Tuğla ayaklar üzerine oturtulmuş üç kemerden oluşmaktadır. Kemerlerin içi sıva ile örtülüdür. Diğerlerine göre daha büyük olan aynataşı orta kemerin içindedir. Teknesi bozulmuştur. Üst kısımda yine tuğladan bir korniş üzerinde kitabe yer almaktadır.

Hüseyin Ağa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kamer Hatun, Kalyoncu Kulluğu, Çukur, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Kuloğlu, Tomtom ve Asmalı Mescit mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.388'dir.

II:221a.

Hüseyin Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de olduğu bilinen bu medresenin 19. yy İstanbul haritasında "Koska Medresesi" adıyla işaretlenmiş olan yapıyla aynı olması mümkündür. Hüseyin Ağa'nın kimliği hakkında kesin bir bilgi bulunmasa da, *Sicill-i Osmanî*'de adına rastlanan ve Çanaklı Liman Mescidi'ni yaptıran Nazır Hüseyin Ağa'nın bu yapıyı da yaptırmış olması muhtemeldir. 1914'te binanın harap durumda olduğuna ilişkin kayıttan yapının 1911'deki yangında zarar gördüğü anlaşılmaktadır.

Hüseyin Ağa Mescidi Fatih İlçesi'nde, Draman'da, Tercüman Yunus Bey Sokağı'ndadır. "Kara Halil Mescidi" ve "Kızıl Mescit" adlarıyla da anılmaktadır. Asıl mescit 16. yy'da Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmışsa da bu yapı günümüze ulaşmamıştır. Evliya Çelebi' nin Sinan'ın eseridir dediği bu mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır. Bu yapının yerine yapılmış olan bugünkü mescit kare planlı betonarme bir yapıdır. Çatısı dört yana meyilli ve kiremit kaplıdır. Avlusu ve minaresi yoktur. Son onarımını 1965-1966'da gören mescidin mihrabı seramikle kaplanmıştır. Minber ve vaiz kürsüsü ahşap ve çok yalındır. Müezzin ve kadınlar mahfili de bulunmaktadır.

Hüseyin Ağa Türbesi I:367a.

Hüseyin Avni Paşa (1820, Isparta - 1876, İstanbul) Devlet adamı. Birkaç kez seraskerlik, bahriye ve harbiye nazırlıkları ile sadrazamlık (1874-1875) görevlerinde bulundu. Devlet ileri gelenlerinin desteğiyle Abdülaziz'i tahttan indirdi ve güçlü bir konum kazandı. Abdülaziz'in kuşkulu ölümünden sonra Midhat Paşa'nın konağında Çerkes Hasan tarafından vurularak öldürüldü.

I:25c, II:488b, III:561b, V:511b, 511c.

Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi *mad. IV:106b*, II:489a.

Hüseyin Avni Paşa Korusu III:20c.

İlgili madde:

Korular V:71b

Hüseyin Ayvansarayî *mad. IV:107a*, I:36a, 494a, II:309a, 375c, 547c, III:546b, IV:5b, 233a, 388a, V:321c, 364a, 457c, VI:171b, 195b, 218a, VII:273b.

Hüseyin Baba (ö. 1883, Hacı) VI:243a.

Hüseyin Baba (Sarı) II:134a, 135a.

Hüseyin Baki Baba (Hüseyin Mazyum) IV:476a.

Hüseyin Bey (İhtisab Ağası) IV:144c.

Hüseyin Bey (Maanzade) IV:369a, VI:28c.

Hüseyin Bey Hanı Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'daydı. 19. yy'ın ortalarında ihtisab ağası ve daha sonra şehremini olan Hüseyin Bey (ö. 1871) tarafından yaptırılmıştı. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır.

Hüseyin Cahit II:29b, 71a.

Hüseyin Çelebi VII:97a.

Hüseyin Çelebi (Nisarî) (?, İstanbul - 1664, İstanbul) Şair, tarih yazarı. Ebced hesabıyla manzum tarih düşürmedeki becerisiyle ünlendi. Şiirlerinde "Nisarî" mahlasını kullandı. Emir Buharî Tekkesi'nin haziresinde gömülü olan Nisarî'nin *Tevarih-i Nisarî* adlı kısa Osmanlı tarihi 1654'e kadardır.

Hüseyin Çelebi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, Çarşamba Caddesi'nde bulunuyordu. Bânisi Bezzazistan Kethüdası Hüseyin Çelebi'dir. 16. yy'a ait küçük bir külliye şeklinde, medrese ile bitişik vaziyette inşa edildiğinden hakkında başka herhangi bir bilgi bulunmamakta, ne zaman yıkıldığı da bilinmemektedir.

Hüseyin Daim Paşa (Çerkez) V:118b.

Hüseyin Dede (ö. 1660) V:425c.

Hüseyin Dede (ö. 1718) III:58b.

Hüseyin Dede (ö. 1740) V:421b.

Hüseyin Dede (ö. 1782) III:362c, V:428c.

Hüseyin Efendi (Ahîzade) (1572, İstanbul - 1634, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Mehmed bin Nurullah Efendi'nin oğludur. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamın ilkidir. Hoca Sadeddin Efendi'den icazet aldıktan sonra (1588) ilmiye aşamalarını geçti ve 1632'de şeyhülislamlığa atandı. IV. Murad'ın İznik kadısını astırmasına, Kösem Sultan'a yazdığı mektupla tepki gösterdi. Padişahı tahttan indirme çabası içinde olduğu yolunda söylentiler de çıkınca, IV. Murad oğlu İstanbul Kadısı Mehmed Çelebi'yle birlikte Kıbrıs'a sürgüne gönderilmelerini emretti. Daha sonra hırsını alamayarak katledilmelerini buyurunca gemiden indirilerek Florya civarında idam edildi. Nereye gömüldüğü bilinmediği için medresesinin yanındaki türbesi boş kaldı. Vakfettiği mescide idam edilmiş olmasından ötürü Şüheda Mescidi adı verilmiştir.

V:97a, VII:322b.

İlgili madde:

Şüheda Mescidi VII:188c

Hüseyin Efendi (Hacı Manîzade) VII:228a.

Hüseyin Efendi (Kadı Kırımî) III:498c.

Hüseyin Efendi (Kefeli, Tatar İmam) IV:368c.

Hüseyin Efendi (Müneccimbaşı) V:340a.

Hüseyin Efendi (ö. 1648, Kazasker)

İlgili madde:

Cinci Hoca II:435b

Hüseyin Efendi (ö. 1674, Şeyh Fennî) VI:301c.

Hüseyin Efendi (ö. 1675, Şeyh) VI:33c.

Hüseyin Efendi (ö. 1693, Esircizade) I:21c.

Hüseyin Efendi (ö. 1716, el-Hac) IV:440c.

Hüseyin Efendi (ö. 1723) IV:373b.

Hüseyin Efendi (ö. 1738, Gözoğlu) VI:392a, VII:223c.

Hüseyin Efendi (ö. 1767) VI:41c.

Hüseyin Efendi (ö. 1774) IV:440c.

Hüseyin Efendi (ö. 1786, Şeyh Zerdecizade) II:415a, VII:547c.

Hüseyin Efendi (ö. 1814, el-Hac Hindî) IV:74b.

Hüseyin Efendi (ö. 1821, Şeyh) V:514c.

Hüseyin Efendi (ö. 1847, Hacı Kapanî) IV:125a.

Hüseyin Efendi (ö. 1863) V:397c, VI:301c, VII:111c.

Hüseyin Efendi (ö. 1900, Şeyh) VII:446b.

Hüseyin Efendi (ö. 1901, Hafız) II:397a, 417a.

Hüseyin Efendi (ö. 1904, Hafız Malak) VI:331b.

Hüseyin Efendi (ö. 1930, Küçük) VI:200a.

Hüseyin Efendi (Şamî) V:339b.

Hüseyin Efendi (Kethüda) III:310c.

Hüseyin Efendi Tekkesi II:121b, 121c.

Hüseyin el-Hadî (ö. 1852) VI:328c.

Hüseyin Elvan Efendi (ö. 1845) VI:326c.

Hüseyin Fahreddin Dede *mad. IV:107b*, I:44b, 299a, II:136c, 171a, III:254b, 565a, V:81c, 386a, 428c, VI:262c, 308c, 327b, 330c, VII:113a, 545a.

İlgili madde:

Bahariye Mevlevîhanesi I:537a

Hüseyin Hablî (?, Akçakavak/Ankara - 1774, İstanbul) Hattat. İstanbul'da ipçilikle uğraştığı sırada ünlü hattat Ambarîzade Derviş Ali'den 42 yaşında yazı öğrenmeye başladı ve 1708'de icazetname aldı. Eski Saray'a meşk hocası oldu. 1732'de saray hattatlığına getirildi. Ayrıca Ayasofya Mektebi'nde de hat dersleri verdi. Eserleri müze ve özel koleksiyonlardadır. Hafız Osman ekolünden çok Şeyh Hamdullah ekolüne yakındır.

VII:412c.

Hüseyin Hâkî Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1963'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. Şirket-i Hayriye'yi yeniden yapılandırarak batmaktan kurtaran ve ikinci kurucusu olarak tanınan yöneticisi Hüseyin Hâkî Efendi'nin adını taşımaktaydı. 1.072 grostonluktu. 60 otomobil alıyordu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. İngiltere yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1980'li yıllarda kadro dışı bırakılarak satıldı.

I:286b, III:179c.

Hüseyin Hâkî Efendi (?, Kandiye - 1895, İstanbul) Şirket-i Hayriye'nin yöneticisi. Genç yaşta Girit'ten Mısır'a giderek Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetine girdi. Daha sonra damadı Yusuf Kâmil Paşa'nın kethüdası olarak İstanbul'a geldi. Uzun yıllar Şirket-i Hayriye'de yönetim kurulu üyesi, yönetim kurulu başkanı ve genel müdür olarak görev yaptı. Hem filonun genişlemesinde hem de şirketin mali ve idari yapısının güçlenmesinde büyük rol oynadı. Şirket-i Hayriye'nin ikinci kurucusu sayılmıştır.

I:285b, III:416c, IV:326c, VI:409b, VII:53a, 182a.

Hüseyin Halife (Sipahi) V:338a.

Hüseyin Halis Efendi (ö. 1919, Hafız) IV:378c.

Hüseyin Hamdi Efendi (ö. 1841) I:57c, VI:394a.

Hüseyin Hamdi Efendi (ö. 1859) VI:329a.

Hüseyin Hasib Bey (1802 ?, İstanbul - 1871, İstanbul) Şehremini. 1834'te ihtisab nazırı oldu. Esnaf üzerinde sıkı denetim uygulamasıyla ünlendi. 1839'da alındığı bu göreve 1849-1851 ve 1852-1855 arasında iki kez daha atandı. Haziran 1858-Mayıs 1859 ve Haziran 1861-Mart 1868 arasında da iki kez şehreminliği yaptı.

Hüseyin Hasib Efendi III:372a.

Hüseyin Haşim Bey (Şerif Abdülkadirzade) VI:176c.

Hüseyin Hazim Efendi (ö. 1908) VI:328c.

Hüseyin Hezarfen Efendi (?, İstanköy - 1691, İstanbul) Babasının adının Cafer olduğu bilinmektedir. Zengin bir kütüphane oluşturdu. Avrupa'dan gelen gezginlerle görüştü. Yabancı dil (İbranice ve Grekçe) ve tıp eğitimi aldı. Tüm bunlardan dolayı da kendisine hezarfen (bin fenli) denildi. Mezarı bilinmemektedir. Yazdığı eserler uzun bir liste oluşturur. Roma ve Bizans'tan söz eden ilk Osmanlı tarihçisi sayılır. *Tenkîh-i Tevarih-i Mülûk*, IV. Mehmed'e kadar gelen büyük bir dünya tarihidir. *Telhisü'l-Beyân fî Kavanîn-i Âl-i Osman* adlı eserinde de Osmanlı yasalarını toplamıştır. Ayrıca bu eserinde Osmanoğullarının soy kütüğü, İstanbul'un kuruluşu, Bizans imparatorlarının İstanbul'daki anıtları, Osmanlı yapıları, Topkapı Sarayı, Kutsal Emanetler, saray örgütü, divan-ı hümayun, saray gelenekleri ve eğlenceler, kamu gelirleri, ordu vb konuları etraflıca ele alınmıştır.

Hüseyin Hıfzı Efendi (Seyyid)

İlgili madde:

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b

Hüseyin Hilmi (ö. 1923) *bak.* Hilmi (İştirakçi)

Hüseyin Hilmi Paşa (1855, Midilli - 1922, Viyana) Sadrazam. İttihad ve Terakki'nin isteğiyle 1908'de dahiliye nazırlığına atandı. İstifasını izleyen ayrılmalarla hükümetin düşmesi üzerine Şubat 1909'da getirildiği sadrazamlık görevini Otuz Bir Mart Olayı'ndan sonra bıraktı. Mayıs 1909'da ikinci kez sadrazam oldu, ama İttihad ve Terakki'yle anlaşmazlığa düştüğü için Aralık 1910'da yeniden çekildi. Ekim 1912'de atandığı Viyana büyükelçiliğini I. Dünya Savaşı'nın sonuna değin sürdürdü.

IV:72c, V:344c.

Hüseyin Hüsameddin Efendi IV:179a.

Hüseyin Hüsameddin Efendi (ö. 1734) VI:235b, VII:6c, 338b.

Hüseyin Hüsnü Bey (1882, Kavala - ?, ?) İdadiyi bitirdi. 3. dönem (1927-1931)

İstanbul milletvekilliği yaptı.

Hüseyin Hüsnü Efendi (ö. 1909, Şeyh Seyyid) VI:426c.

Hüseyin Hüsnü Efendi (Çelebizade) (1849, İstanbul - 1912, İstanbul) Şeyhülislam, hukuk bilgini. İyi bir eğitim aldıktan sonra çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu. 1910'da evkaf kadısı iken şeyhülislam oldu. 6 ay sonra azledildi. Hukukla ilgili kitapları vardır.

Hüseyin Hüsnü Efendi Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Çubuklu'da bulunmaktaydı. Bina aslında Mahmud Celaleddin Paşa Yalısı'nın müştemilat diyebileceğimiz bir kısmıydı. Birbirinden ayrı beş bölümlü ve üç katlı olan yapının kâgir katı altında bir kayıkhane girişi bulunmakta, kayıkhanenin arkasında ise aşçı ve hizmetkârlara ait olduğu sanılan iki küçük mekân yer almaktaydı. Yalı, 1969'da yıkılmış ve yerine iki apartman yapılmıştır.

Hüseyin Hüsnü Paşa (ö. 1918, Ferik) VI:420c, VII:255b.

Hüseyin Hüsnü Paşa (1850, İstanbul - 1926, İstanbul) Asker ve devlet adamı. İttihad ve Terraki'ye girdi. Otuz Bir Mart Olayı'ndan sonra İstanbul'a gönderilen Hareket Ordusu'nda görev aldı. Mütarekenin ardından İttihad ve Terakki'nin yerini alan Teceddüd Fırkası'nın başkanı oldu. Kurtuluş Savaşı'na katıldı.

VI:186c.

Hüseyin Kâzım Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Fahrettin Kerim Yalısı olarak da bilinir. İlk sahibi Hüseyin Kâzım Bey'di (1870-1934). Muhtemelen 20. yy'ın başlarında inşa edilmiştir. Yalı son yirmi yıldır Doğanay Lokantası olarak kullanılmaktadır. 1993'te büyük bir restorasyon geçirmiştir.

Hüseyin Kâzım Kadri Bey III:478c, V:122b, VII:205a.

Hüseyin Lamekânî (ö. 1625) IV:125c, V:383c, VI:123a, VII:109c, 125a, 477b.

Hüseyin Lebîba (ö. 1812) VI:329a.

Hüseyin Paşa (Ohrili) (?, ? - 1622, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığındaki başarısıyla vezir rütbesi aldı. II. Osman tarafından 1621'de sadrazamlığa getirildi. Lehistan'a bir sefer düzenledi. Karakaş Mehmed Paşa'nın öldürülmesine neden olduğu için görevden alındı.

VI:151b.

İlgili madde:

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c

Hüseyin Paşa (Mere) (?, ? - 1623, İstanbul) Sadrazam. Aşçıyken sipahiliğe girerek yükseldi ve 1619'da vezir rütbesi aldı. 1622'de I. Mustafa'nın ikinci kez tahta çıkışının yol açtığı karışıklıktan yararlanarak sadrazam oldu, ama 24 gün görevde kalabildi. 1623'te yeniçerilerin desteğiyle ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi 7 ay sürdü. IV. Murad'ın tahta çıkmasından sonra idam edildi. Lakabı, öldürülmesini istediği adamlar için cellatlarına Arnavutçada "alın" anlamında "mere" diye seslenmesinden gelir.

V:542a, 542c.

Hüseyin Paşa (Nasuhpaşazade) (?, ? - 1645, Sıvas) Vezir. Saray hizmetlerinin ardından 1635'te vezir rütbesi aldı. Budin, Erzurum, Halep ve Sıvas beylerbeyliği yaptı.

IV:120c.

Hüseyin Paşa (Deli) (?, ? - 1659, İstanbul) Devlet adamı. Aralıklarla üç kez kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Karadeniz'de ticareti engelleyen Kazak korsanlarını yenilgiye uğrattı. Girit serdarı olarak adada Osmanlı yönetimini yerleştirmeye çalıştı. 1656'da sadrazamlığa atandı, ama altı gün sonra Çınar Olayı olarak bilinen yeniçeri ayaklanması nedeniyle görevden azledildi. Rumeli beylerbeyliği sırasında usülsüz vergi topladığı gerekçesiyle görevden alınarak idam edildi.

I:371a, II:116a, III:156c, V:92c, 341c, VII:461a.

Hüseyin Paşa (Mezomorta) (?, ? - 1701, Paroş/Eğriboz) Kaptan-ı derya. Korsan olarak üne kavuştu. Cezayir dayılığı ve beylerbeyliği yaptı. Kaptan-ı derya olarak Ege Denizi'nde Osmanlı egemenliğinin yeniden sağlanmasında önemli rol oynadı. Ayrıca kalyon tipi gemilerle donanmayı yenileştirdi. İtalyancada "yarı ölü" anlamına gelen lakabı, bir çarpışmada ölü sanılarak bırakılmasından gelir.

V:210c, 546a.

Hüseyin Paşa (ö. 1702, Amcazade) I:109b, V:546c, VI:28b, 56b.

İlgili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Hüseyin Paşa Çeşmesi V:95b

Köprülüler V:91c

Hüseyin Paşa (Küçük) (1758, ? - 1803, İstanbul) Kaptan-ı derya. 1792'de vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi ve I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Ege ve Akdeniz'de korsanlarla mücadele etti. Fransız kuvvetlerinin Mısır'dan çıkarılmasında önemli rol oynadı. Yeni düzenlemelerle Osmanlı denizciliğinin modernleşmesine öncülük etti.

II:386c, III:207c, 211c, VI:13c, 14b, 128b, VII:254c.

Hüseyin Paşa (Ağa) (1776, Edirne - 1849, Vidin) Vezir. Yeniçeri ağalığı sırasında giriştiği temizlik hareketinden dolayı vezirliğe yükseltildi. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasında önemli rol oynadı ve Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin ilk seraskeri oldu. Rus ordusuna karşı Balkanlar'ı savunma ve Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın ayaklanmasını bastırma görevlerinde başarılı olamadı.

IV:395c, VII:357b.

Hüseyin Paşa Çeşmesi *mad. IV:108b.*

Hüseyin Rahmi Gürpınar Lisesi I:74b.

Hüseyin Rahmi Gürpınar Müzesi I:125c.

Hüseyin Ramiz Efendi (Arapzade) (?, Balçık [Bulgaristan] - 1785, İstanbul) Tarih yazarı. *Sâlim Tezkiresi*'ne *Âdâb-ı Zürefâ* adını verdiği bir zeyl ile *Hadikatü'l-Vüzerâ*'ya ve *Devhatü'l-Meşayih*'e zeyller yazmıştır. III. Mustafa'nın (hd 1757-1774) son altı yıllık saltanatını anlatan *Zubdetü'l-Vâkıat* adlı bir de tarihi vardır.

Hüseyin Remzi IV:346b.

Hüseyin Remzi Bey (İlm-i hayvanat muallimi) V:112b.

Hüseyin Rıfkı Efendi (Kırımlı) VI:14c.

Hüseyin Rıfkı Tamanî IV:195c.

Hüseyin Şadi *bak.* Karagözoğlu, Şadi Fikret

Hüseyin Şakir Efendi (?, ? - 1744, Halep) Vakanüvis. İlmiye eğitimi gördü. Müderrislik yaptı. Mustafa Sami'nin yerine 1733'te vakanüvis oldu. Bu görevini 1742'de Halep kadılığına atanıncaya kadar sürdürdü. Bir *Divan*'ı da vardır. Vakanüvis Subhi, tarihini 1730'dan başlatmış ve Şâkir'in yazdıklarını da kendi tarihi içinde kullanmış olduğundan Hüseyin Şakir'in yazdığı Osmanlı tarihi *Subhi Tarihi* ile karışmıştır.

Hüseyin Tevfik Paşa (Vidinli) (1832, Vidin - 1901, İstanbul) Matematikçi. Askeri okullarda matematiğin çeşitli dalları ile mekanik ve astronomi dersleri verdi. Fransa'da balistik ve tüfek üretimi üzerine araştırmalar yaptı. ABD'de sipariş edilmiş tüfeklerin üretimini denetledi. Mühendishane-i Berri-i Hümayun, ticaret ve nafia, maliye nazırlıklarının yanısıra çeşitli komisyon üyeliklerinde ve Divan-ı Muhasebat reisliğinde bulundu. En önemli yapıtı İngilizce olarak yazdığı *Linear Algebra*'dır (Doğrusal Cebir). Bu kitapta matematiğin yeni alanlarına ilişkin özgün araştırmalar yer alır.

IV:564a.

Hüseyin Vassâf *mad. IV:108c,* II:196c, IV:470c, VI:449a, VII:189b.

Hüseyin Vecihî (?, Kırım - 1660, İstanbul) Kara Mustafa Paşa'nın mühürdarı oldu. Onunla Bağdat seferine katıldı. *Tarih-i Vecihî* 1638-1656 olaylarını kapsar. Özellikle 1656 yılına ilişkin olarak verdiği bilgiler İstanbul

tarihi için çok önemlidir. Şair de olan Vecihî'nin *Divan*'ı vardır. Mezarı Edirnekapı'dadır.

VI:29a.

Hüseyin Vehbi III:217c.

Hüseyin Zekâi Paşa *bak.* Zekâi Paşa

Hüsman, Hadi (1904, Gümülcine - 1987, İstanbul) Siyaset adamı. Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Etibank mali müşaviri ve inhisarlar genel müdürü olarak çalıştı. 9-11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Gümrük ve tekel bakanlığı yaptı.

Hüsnî Baba (ö. 1894) VI:243a.

Hüsniye Hanım VI:197a.

Hüsnü Bey (Muallim) III:206c.

Hüsnü Bey (Veteriner) V:112b.

Hüsnü Efendi (ö. 1894) VII:113a.

Hüsnü Efendi (Hafız Enderunî) (1858, İstanbul - 1919, İstanbul) Hafız, mevlithan, besteci. Sesi çok güzel olduğu için küçük yaşta Enderun'a alındı, daha sonra Topkapı Sarayı'nda Hırka-i Saadet Dairesi imamlığına getirildi. Ahmed Muhtar Paşa'nın kurduğu Mehterhane'de musiki dersleri verdi. Çok güzel mevlit okurdu, İstanbul'un en çok aranan mevlithanlarındandı. Değerli şarkılar da besteledi. Eyüp'te bir sokak "Bestekâr Hafız Hüsnü Efendi Sokağı" adını taşır.

III:58c, 295c.

Hüsnü Efendi (Şeyh) V:474c.

Hüsrev (Kâtip) VI:225c.

Hüsrev (ö. 1480, Molla) I:460b, II:228b, IV:226c, V:330a, VII:24a, 322a.

İlgili maddeler:

Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) V:485b

Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafapaşa) V:485c

Sofular Camii VII:24a

Hüsrev Ağa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Kavak İskele Sokağı'ndadır. Bânisi Darüssaade Ağası Hüsrev Ağa olup, mezarı mihrap duvarı önündedir. İnşa kitabesi yoktur. Yapılan onarımlar özgün durumunu büyük ölçüde değiştirmiştir. Taş ve tuğladan inşa edilmiş olan yapının duvarları ve kuzeybatıda yer alan tuğla minarenin üzeri sıvalıdır. İlk haliyle ahşap olan, bugün camekânla kapatılmış son cemaat yerine, mermer basamaklı merdivenle çıkılır. Harime yan mahfiller ve üst kat mahfilini taşıyan iki ahşap direkten sonra girilir. Mahfillerde simetrik kapılar olup, sağdaki minareye açılır. İçi sonradan mermer kaplanmış, tuğla örgülü mihrap yarım yuvarlak dışa taşkındır. Harim mihrabın iki yanında bir, doğu ve batı duvarlarda ikişer sivri kemerli pencereyle aydınlanır. Kalınoğlu Hacı Ahmed Ağa'nın koyduruğu ahşap minberin yerinde bugün mermerden bir minber, ahşap tavanda yıldız ve baklava motiflerinden oluşan girift süslemeler vardır. Son cemaat yerinin solundaki merdivenden çıkılan mahfil dilimli üç kemerle harime açılır.

Hüsrev Çelebi (Bezirgân, Hacı)

İlgili madde:

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Hüsrev Kethüda IV:437a, VI:141c.

İlgili madde:

Ortaköy Hamamı 144b

Hüsrev Kethüda Darülkurrası II:565c.

Hüsrev Kethüda Sebili Vefa'da, Ekmekçizade Ahmed Paşa Türbesi'ne bitişiktir. 973/1565'te inşa edilmiş olan sebilin çatısı çökmüş ve harap durumdadır. Birbirinden mermer sütunlarla ayrılmış üç penceresi ve her pencerenin beşer su verme yeri bulunmaktadır. Şebekeler yıldız ve altıgen motiflerle oluşturulmuştur. Pencerelerin üzerinde kilit taşları vardır. Sivri kemerlerin aralarındaki boşluklarda birer rozet bulunmaktadır. Stalaktitli bir korniş kemerlerin üzerinden tüm yapıyı dolanmaktadır.

VI:481b.

Hüsrev Mehmed Paşa (Koca) (1756, ? - 1855, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve seraskerlik, iki kez kaptan-ı deryalık (1811-1818, 1822-1827) yaptı. Asâkir-i Mansure-i Muhammediye seraskeri olarak yönetimde büyük ağırlık kazandı. Abdülmecid'in tecrübesizliğinden yararlanarak 1839'da sadrazamlığı ele geçirdi, ama Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra görevden alındı.

III:296b, IV:550a.

İlgili madde:

Hüsrev Paşa Külliyesi 109a

Hüsrev Paşa (ö. 1544, Bosnalı)

İlgili madde:

Hüsrev Paşa Türbesi IV:110a

Hüsrev Paşa (?, ? - 1630, Tokat) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı (1623-1626) ve kubbealtı vezirliğinin ardından 1628'de sadrazamlığa getirildi. Abaza Hasan Paşa'nın ayaklanmasına son verdi. Bağdat'ı yeniden ele geçirme girişimindeki başarısızlık nedeniyle 1631'de görevden alındı ve Tokat'a sürüldü. Adı İstanbul'daki sipahi ayaklanmasına karıştığı için idam edildi.

IV:490c, V:505a, VII:207a.

Hüsrev Paşa Külliyesi *mad. IV:109a.*

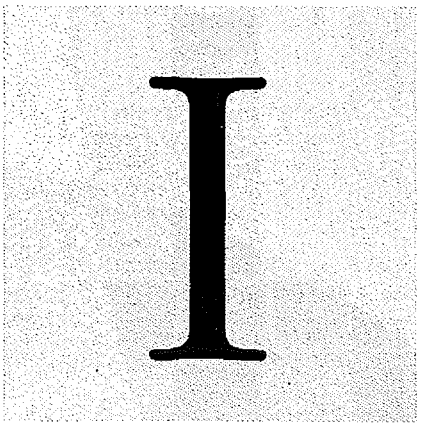
Hüsrev Paşa Kütüphanesi III:250b.

Hüsrev Paşa Türbesi *mad. IV:110a.*

Hüsrevâbâd IV:381a, 538c, V:183a.

Hyatt Regency Oteli Beyoğlu İlçesi'nde, Elmadağ'da, Divan Oteli ile İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nin bulunduğu Taşkışla binası arasında yer alan (girişi Taşkışla'nın karşısına düşen) ve uluslararası Hyatt Regency zincirinin İstanbul halkasını oluşturan lüks bir oteldir. Eskiden yerinde Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü tesisleri vardı. 1994'te açılmıştır.

III:550c, VI:180b.

Ihlamur *mad. IV:111a,* VI:82c.

İlgili maddeler:

Ihlamur Kasrı IV:111c

Süslü Karakol VII:117a

Zübeyde Hanım Çeşmesi VII:567c

Ihlamur Kasrı *mad. IV:111c,* I:48a, 426c, II:38b, 38c, III:411a, IV:111a, VI:66b, VII:206b.

Ihlamur Menzili I:529c.

Ihlamur Mesiresi II:165a.

Ihlamur Tepe I:151a.

Ilgaz, Afet (1937, Ezine) Yazar. İstanbul Eğitim Enstitüsü'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde felsefe ve klasik diller okudu. Edebiyat yaşamına hikâyeleriyle girdi. Başlangıçta kitaplarını o zamanki soyadı Muhteremoğlu imzasıyla yayımladı. *Eşiktekiler* (1960) romanıyla Habib Edib Törehan Roman Ödülü'nü kazandı. Kitapları *Bedriye* (1963), *Başörtülüler* (1964), *Toprak* (1968), *Annem Annem* (çocuk kitabı, 1971), *Çeribaşı Aptullah'la İdamlık İsmail* (1974), *Değişen Sevgiler* (çocuk kitabı, 1976), *Aşamalar* (roman, 1977), *Ölü Bir Kadın Yazar* (1983), *Sendika* (1987) başlıklarını taşır.

III:520c.

Ilgaz, Rıfat (1911, Cide - 1993, İstanbul) Yazar, şair. Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü Edebiyat Bölümü'nü bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlikten sonra *Sınıf* adlı bir şiir kitabı nedeniyle hapsedilince, meslekten ayrılarak gazeteciliğe geçti. Daha ziyade mizah yazılarıyla ve komedi türü oyunlarıyla tanındı. *Çığır, Oluş, Yücel, Hamle* ve *Varlık* dergilerinde şiirler, öyküler yayımladı. Aziz Nesin'in çıkardığı *Markopaşa, Mâlûmpaşa, Merhumpaşa* dergilerinde yazdı. *Adem Baba* diye bir mizah dergisi çıkardı. En ünlü eseri *Hababam Sınıfı* (1959) romanı, daha sonra oyunlaştırıldı, sinemaya aktarıldı ve ülke çapında büyük ilgi topladı. Başlıca şiir kitapları *Yarenlik* (1943), *Sınıf* (1944), *Yaşadıkça* (1947), *Üsküdar'da Sabah Oldu* (1954), *Güvercinim Uyur mu?* (1974), *Kulağımız Kirişte* (1983); romanları *Karartma Geceleri* (1974, filmleştirildi), *Sarı Yazma* (1976), *Yıldız Karayel* (1981, Orhan Kemal ve Madaralı 1982 roman ödülleri); oyunları *İbiş* (1971); mizahi hikâyeler *Don Kişot İstanbul'da* (1957), *Bizim Koğuş* (1959), *Kesmeli Bunları* (1962), *Garibin Horozu* (1962), *Çalış Osman Çiftlik Senin* (1984) adlarını taşır. Yazar çok sayıda çocuk kitabı da yayımlamış, Bâbıâli anılarını *Yokuş Yukarı*'da (1982) toplamıştır.

II:449a, IV:232c, V:169c, 302a, 406a.

Ihlıcak Yalısı III:152c.

Indicatore Bizantino VII:319b.

Institut des Hautes Etudes Orientales III:99b.

Intartzag Oratzuytz Surp Pırgiç Azkayin Hivanta Azkayin Hivantanotzi III:189c.

Interflora (Uluslararası Çiçekçiler Örgütü) II:511a, VI:382a.

Ionian Bank Limited II:48b.

Irgat, Cahit (1916, Lüleburgaz - 1971, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, şair. Ankara Devlet Konservatuvarı'nda okudu. İstanbul Şehir ve Ankara Devlet tiyatrolarında, ayrıca çok sayıda filmde oynadı. Bir süre aktris Cahide Sonku ile birlikte "Cahitler Tiyatrosu" da denilen Cahit-Cahide Tiyatrosu'nu kurdular. Oyunculuğunun yanısıra şiir, hikâye ve roman yazdı, ama edebiyat alanında daha çok şair olarak tanındı. Şiir kitapları *Bu Şehrin Çocukları* (1945), *Rüzgârlarım Konuşuyor* (1947), *Ortalık* (1952), *Irgadın Türküsü* (1969); romanları *Geri Dönemezsin* (1948), *İnsan Kafesi* (1971) adlarını taşır. Cahit Irgat, tiyatro oyuncusu Zeynep Irgat ile ressam Mustafa Irgat'ın babasıydı.

II:448a, III:441c, IV:527c, VII:36b.

Irgat Hamamı Fatih Külliyesi'nin batısında Şekerci Hanı çevresindeydi. II. Mehmed'in (Fatih) evkafından olan hamama "Karaman Hamamı" da deniliyordu. İstanbul'un fethinin arkasından yapılan bu tür tesislerden ilki olan Irgat Hamamı, Evliya Çelebi tarafından saray hademelerine mahsus olduğu bildirilerek sadece isim olarak anılmaktadır. E. H. Ayverdi'ye göre hamamın 1928'e kadar duran son kalıntısı bu tarihten sonra bütünüyle ortadan kaldırılmıştır. Bugün hiçbir izi ortada olmadığı gibi yeri de belli değildir.

III:539c.

Irmak, Mustafa Nafiz (1903, İstanbul - 1975, İstanbul) Güfte şairi ve besteci. Sanayi-i Nefise Mektebi'nin resim bölümünü bitirdi. 1931'de besteciliğe başladı. Asıl şarkılar için yazdığı güftelerle üne ulaştı. Düzgün, temiz bir Türkçeyle yazdığı güfteler çok beğenildi, zamanının en ünlü bestecilerince bestelendi. Güftelerinde genellikle aruz, seyrekçe hece vezni kullandı.

Irsoy, Ahmed (Zekâi Dedezade) (1869, İstanbul - 1943, İstanbul) Musiki araştırmacısı, besteci. Zekâi Dede'nin oğludur. Bahariye ve Yenikapı mevlevîhanelerinde kudümzenbaşılık etti. Darülbedayi'de ve Darü'l-Elhân'da musiki dersleri verdi. Başta Darüşşafaka olmak üzere İstanbul'un çeşitli okullarında uzun yıllar öğretmenlik yaptı. Dini ve dindışı klasik eserleri babasından meşk ettiği için Türk musikisi repertuvarı konusunda en yetkili musiki adamlarından biri sayıldı. Tasnif ve Tespit Heyeti'nin yayınlarına büyük emeği geçti. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Daha çok dini eserler besteledi. Plaklara klasik eserler ve gazeller okudu.

I:538a, II:80c, 142a, 557a, III:254c, V:69a, 410c, 421c, 539b, VI:161a, 308c, 496b, 496c, VII:137c, 209b, 210a, 455a, 545a.

Isauria Hanedanı IV:193b.

Isdepanos (Surp) Kilisesi Bakırköy İlçesi'nde, Yeşilköy'de, İnci Çiçeği Sokağı, no. 4'tedir. İlk kez Barutçubaşı Simon Bey Dadyan'ın maddi desteğiyle yaptırılmıştır. 1843-1846 arasında Barutçubaşı Boğos Bey Dadyan tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. Çok sade olan dış görünüşüyle tezat teşkil eden bir iç görünüşe sahiptir. Tüm pencereler, kapılar üzerindeki ve absid tavanındaki rozetler, yanal sunaklar üzerindeki işlemeler, kiliseyi içten çepeçevre saran korniş altındaki korint yaprakları vb öğeler zaten küçük olan iç mekânı boğucu hale getirmektedir. Kilise bahçesinde Dadyan ailesinin bireylerinden birkaçı gömülmüştür.

III:184a.

Islahat Fermanı *mad. IV:112b,* I:25a, 45b, 48a, II:47a, III:193a, IV:567c, V:118a, VI:177a, 365b, VII:396a, 405b.

Islah-ı Nesl-i Feres Cemiyeti I:374a, VII:377c.

İlgili madde:

Sipahi Ocağı VII:10c

Islah-ı Sanayi Komisyonu III:86b.

Islahat-ı Turuk Komisyonu *mad. IV:113b,* VI:535b, VII:30a, 435c.

Ispartalı, Mustafa Niyazi (1912, İstanbul - 1978, İstanbul) Gazeteci. Gazeteciliğe 1946'da başladı. *Haber, Havadis, Tan, Yeni Sabah, Tercüman, Yeni Gazete* ve Anadolu Ajansı'nda muhabirlik, sekreterlik yaptı ve haber müdürlüğü görevlerinde bulundu.

Istabl-ı Âmire Sarayın binek hayvanlarının yetiştirildiği ve bakımının yapıldığı yer. "Istabl-ı has", "ıstabl-ı hümayun" ve "hasahır" olarak da anılır. Başında mirahur-ı evvel adında bir yönetici bulunurdu. Padişahın atlarından sorumlu olan görevliye serahur veya salahur denirdi. Görevlileri sa-

ray dışından olurdu.

II:210a, VII:286a.

Istepanos (Surp) Kilisesi (Halıcıoğlu) III:184a.

Istranca Dağları III:78a.

Istranca Deresi İlin batı kesiminde akarsu. Yıldız Dağları da denen Istranca Dağları'nın güneydoğu eteklerinden doğan küçük akarsuların birleşmesiyle oluşur. En önemli başlangıç kolu Şeytandere'dir. Genellikle kuzeybatı-güneydoğu doğrultusunda akarak Terkos (Durusu) Gölü'ne dökülür. İstanbul kentinin su ihtiyacının önemli bir bölümünü sağlayan Terkos Gölü'ne yılda yaklaşık 100 milyon m^3 su taşır.

I:150c, III:79c.

Işık, Ayhan VII:303b.

Işık, Esat *mad. IV:114a*, III:271a, IV:72b, V:351b, 352a.

Işık, Hüseyin Hüsnü (1880, Gebze - 1960, ?) Müftü. Medrese eğitimi gördü. Gebze müftülüğü yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Işık Lisesi *mad. IV:114b*, VI:89a, VII:257b.

Işık Mühendislik Yüksekokulu VII:528c.

Işıklar Holding VI:317c.

Işıközlü, Fazıl II:78b.

Işıksel, Cemal III:331a.

Işılay, Sadi (1899, İstanbul - 1969, İstanbul) Kemancı, besteci. Türk musikisinde son dönemin en iyi kemancılarından biridir. Makamların özelliklerini başarıyla gösterir, uzun yay kullanır, perdelere falsosuz basardı. Sevilen saz ve söz eserleri besteledi; sultaniyegâh sirtosu çok ünlüdür. İstanbul Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde, İstanbul Radyosu'nda, piyasada çaldı, plaklar doldurdu. İlk eşi Deniz Kızı Eftalya'dır.

I:527a, III:135b, IV:519b, V:186c.

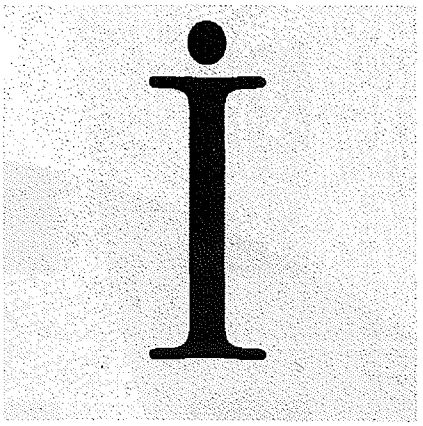
Işın, Akil IV:411b.

Işman, Rıza Maksut (1914, İstanbul) Atlet. Spor hayatına 1936'da Güneş kulübünde başladı. Daha sonra Fenerbahçe ve Galatasaray kulüplerinde atletizm yaptı. 1936-1948 arasında 27 Türkiye rekoru kırdı. 1936'da 5.000 m'de Balkan ikincisi, 1940'ta 800 m'de Balkan şampiyonu, 1.500 m'de de Balkan ikincisi oldu. 65 yaşına kadar koştu. 1976'da Amerika'nın Toronto kentinde yapılan uluslararası yarışmada 1.702 yaşlı atlet arasında 800 m ve 3.000 m yarışlarında yaşlılar dünya rekorları kırarak birinciliği kazandı. Uzun yıllar antrenörlük de yaptı.

Itrî *mad. IV:114c*, III:254c, V:527c, VII:477c.

Itriyatçılar Güzel koku imal eden ve satan esnafa verilen ad. Eskiden misk yağcı da denilirdi. Çeşitli yöntemlerle çiçeklerden çıkarılan yağlar fildişinden yapılma, fındık büyüklüğünde, vidalı kutucuklar içinde saklanırdı. Karanfil, gül, tarçın, misk, tefarik gibi adlarla anılan bu kokulardan başka, miskkuyruğu, amber gibi kokulu maddeler de vardı. Bunlardan bazıları şurup, macun içerisine koku ve tat verici olarak da konulurdu. Eski İstanbul'da itriyatçılar topluca Fincancılar Yokuşu'ndan Beyazıt'a çıkan yol üzerinde ve Mısır Çarşısı'nda bulunurlardı. Ayrıca aktarlar da bu tür maddeleri satarlardı. Itriyatçı esnafının gezici olanları da vardı. Günümüzde de görülen gezici esans satıcıları bunların son örnekleridir.

Iturbi, Jose VI:296a.

İane Sergisi Piyangosu VI:259c.

İasonion II:161c, VII:493a.

İaşe *mad. IV:116a*, I:32c, V:8c, 313a, VI:46c, VII:267a.

İlgili maddeler:

Fırınlar III:312a

Kasaplar IV:478a

Kıtlıklar V:8c

Manavlar V:294b

Mezbahalar V:446a

İbadethane Sokağı Sarnıcı VII:554a.

İbadullah Camii Kasımpaşa'da, Seyit Ali Mescidi Sokağı'ndadır. 997/1588'de Seydî Ali Reis (ö. 1563) tarafından yaptırılmıştır. 1984'te yeniden yapılırcasına onarılmıştır. Bânisinin adıyla da anılan ve eğimli bir arsa üzerinde yer alan caminin altına, batıdaki avlu kapısının yanında bulunan çeşmenin su haznesi yerleştirilmiştir. Beton bir tavanın örttüğü kapalı son cemaat yerini izleyen kare planlı harim, iki katlı pencerelerle aydınlanmaktadır. Duvarlar alt pencerelerin hizasına kadar fayansla kaplanmış, üst kesimleri ile kubbe yüzeyi hat kompozisyonları ve bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Son onarımda harimi örten ahşap kubbe iptal edilerek mekânın üstü betonarme bir tonozla örtülmüş, kuzey kesiminde, iki sütuna oturan fevkani bir kadınlar mahfili tasarlanmıştır. Silindir gövdeli bodur minare sıvayla kaplıdır.

İbn Battuta (ö. 1369) *mad. IV:119a*, II:408b, IV:255a, 530c, VI:540b.

İbn Hurdadbih (ö. 912) IV:253c.

İbn Kemal (Kemalpaşazade) (1468, Tokat - 1534, İstanbul) Şeyhülislam. Asıl adı Şemseddin Ahmed'dir. Babası sancakbeyiydi. Öğrenimini Edirne Darülhadisi'nde tamamladı. İlmiyenin çeşitli aşamalarını geçti. Şiilik karşıtı fetvasıyla I. Selim'in (Yavuz) ilgisini çekti. Mısır seferine katıldı. 1526'da getirildiği şeyhülislamlık görevini ölünceye kadar sürdürdü. Mezarı Edirnekapı'dadır. Tarih, fıkıh, tefsir, hadis ve dille ilgili iki yüzü aşkın Türkçe, Arapça ve Farsça eserinin yanısıra şiirleriyle de zamanında büyük ün ve saygınlığa erişmiştir. II. Bayezid'in isteği üzerine kaleme aldığı *Tevârîh-i Âl-i Osman*, 1526'ya kadar olan olayları kapsar. Edebi yönüyle de dikkati çeken bu eserin "defter" denen her bir cildi, bir padişaha ayrılmıştır. II. Mehmed (Fatih) dönemini (1451-1481) anlatan VII. Defter'den itibaren, İstanbul'un fethine ve başkentteki olaylara geniş yer ayrılmıştır. VII. Defter'de İstanbul'un fethi tüm ayrıntıları ile ve olabildiğince yansız bir bakışla, ayrıca manzum parçalarla zenginleştirilerek verilmiştir. Eserin tamamı on defterdir.

IV:367c, V:524b, VII:322a.

İbn Meddas Mescidi *mad. IV:119b.*

İbnülemin Ahmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, İnadiye Camii'nin önündedir. Bânisinin kimliği bilinmemektedir. 1134/1721'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı mermerdendir. Teknesi ve setleri sağlamdır. Suyu kesilmiştir.

İbnü'l-Esir (ö. 1210) IV:254c.

İbrahim (Âşık, Sıvaslı) III:41a.

İbrahim (Fındıklılı, Kanlı) V:210c.

İbrahim (Kavasoğlu Pehlivan) III:454b.

İbrahim (Sultan) *mad. IV:120a*, I:18a, 27b, 109a, 189c, 442c, 462c, II:435b, IV:11a, 120a, V:96c, 97a, 339a, VII:89c, 303c.

İlgili maddeler:

Cinci Hoca II:435b

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Sepetçiler Kasrı VI:527a

İbrahim (ö. 1679, Şehzade) V:544c.

İbrahim (ö. 1714, Şehzade) V:544c.

İbrahim (Teknecizade) (?, İstanbul - 1688, İstanbul) Hattat. Yazıyı Halid Erzurumî'den öğrendiği sanılıyor. Özellikle celi yazıda tanınmıştır. Yeni Cami'nin bütün yazıları onundur. Çiniye geçirilmiş olan bu yazıların yapımı sırasında İznik'e kadar giderek titizlik göstermesi takdir edilmediği için yazıdan vazgeçtiği bilinir. Celi sülüsün gelişmesine katkısı büyüktür.

İbrahim Ağa (Bâbüssaade Ağası)

İlgili madde:

İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c

İbrahim Ağa (Frenk) *bak.* İbrahim Paşa (ö. 1536, Makbul, Maktul)

İbrahim Ağa (Hacı) IV:512a.

İbrahim Ağa (Kapı Ağası)

İlgili madde:

İbrahim Ağa Çeşmesi IV:124a

İbrahim Ağa (Karacehennem) VII:468a.

İbrahim Ağa (Mimarbaşı) I:236b.

İbrahim Ağa (ö. 1496-97, Şekbanbaşı) VI:489c.

İbrahim Ağa (ö. 1732) VII:123c.

İbrahim Ağa (Üskübî) VII:343a.

İbrahim Ağa Çayırı V:408b, VII:81a.

İbrahim Ağa Çayırı Mescidi *mad. IV:123c*, V:79a.

İbrahim Ağa Çeşmesi *mad. IV:124a.*

İbrahim Ağa Mescidi IV:272c.

İbrahim Baba II:134a.

İbrahim Baba (ö. 1873, Kaygusuz) IV:375c, 446c, 500a.

İbrahim Baba-i Veli (ö. 1847) V:385b.

İbrahim Bey (ö. 1712) II:529c.

İbrahim Bey (ö. 1930?, Pirîzade) VI:252c.

İbrahim Beyefendi (İvazpaşazade) (1719, İstanbul - 1797, İstanbul) Şeyhülislam. Sadrazam Arnavut İvaz Paşa'nın oğlu, Sadrazam Halil Paşa'nın kardeşidir. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez (1774-1775, 1785) getirildiği şeyhülislamlık görevinde toplam 1 yıl 21 gün kaldı. İkinci azlinden sonra arpalığının bulunduğu Ankara'ya sürüldü. Sürgün yeri sonradan Bursa'ya çevrildi. III. Selim tahta geçtikten (1789) sonra bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi ve ölünceye kadar Beykoz'daki yalısında yaşadı. Paşazade olduğu için "bey", ilmiyeden olduğu için de "efendi" diye hitap edilirdi. Mezarı Bayezid Camii'nin haziresindedir.

İbrahim bin Abdülbaki (Seyyid Uşşakîzade) (?, İstanbul - 1723, İstanbul) Seyyid İbrahim adıyla da tanınır. Halvetî tarikatına mensuptu. Mezarı Fatih'te Keskin Dede Mezarlığı'ndadır. Nev'îzade Atâî'nin tezkiresine bir zeyl yazmıştır. *Zeyl-i Atâî* de denen bu eser, IV. Murad döneminden (1623-1640) II. Ahmed (1691-1695) dönemine kadar yaşayan sadrazamların, din bilginlerinin, şeyhlerin biyografilerini vermektedir. Eserde 527 biyografi vardır.

İbrahim Çallı Atölyesi IV:311c.

İbrahim Çavuş

İlgili madde:

Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194b

İbrahim Çavuş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Melek Hatun, Ereğli, Deniz Abdal, Seyit Ömer, Uzun Yusuf ve Veled-i Karabaş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.368'dir.

İbrahim Dede (ö. 1638) IV:483a, V:425b.

İbrahim Dede (Şeyh Toklu) II:389c

İlgili madde:

Toklu Dede Mescidi VII:272c

İbrahim Edhem (ö. 777) V:380c.

İbrahim Edhem Ağa (ö. 1862, Katırcıoğlu) IV:489b.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1792) I:11a, IV:374c.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1877) IV:373c.

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1878, Sandıkçı)

İlgili madde:

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a

İbrahim Edhem Efendi (ö. 1904) VI:200b.

İbrahim Edhem Paşa (Nafıa Nazırı) II:54b.

İbrahim Edhem Paşa (1818, Sakız - 1893, İstanbul) Sadrazam ve bilim adamı. Fransa'da madencilik öğrenimi gördü. 1856'da vezirliğe yükseldikten sonra valilik, elçilik ve nazırlık görevlerinde bulundu. Kısa sadrazamlık döneminde (1877-1878) Heyet-i Mebusan ilk toplantısını yaptı. Jeolojinin bir bilim dalı olarak yerleşmesinde önemli rol oynadı. *Elbise-i Osmaniye* ve *Usûl-i Mimari-i Osmani* adlı kitaplar kaleme aldı.

II:54b, 529b, 559c, III:512c, V:457b, VI:25c, 161c.

İlgili madde:

İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124b

İbrahim Edhem Paşa (ö. 1905, Maarif Nazırı) V:309c.

İbrahim Edhem Paşa Türbesi *mad. IV:124b.*

İbrahim Edhem Zühdî Efendi (ö. 1845) VI:328b.

İbrahim Edib Efendi III:130b.

İbrahim Efendi (Bahriye Nazırı, Hacı) V:556a.

İbrahim Efendi (Bosnavî) V:251a.

İbrahim Efendi (Hacı)

İlgili madde:

Vefa Bozacısı VII:373a

İbrahim Efendi (Hafız-ı Kütüb) III:268b.

İbrahim Efendi (İstanbul Kadısı)

İlgili madde:

Kadı Mescidi IV:328c

İbrahim Efendi (İstanbulî) *bak.* Cevrî Çelebi

İbrahim Efendi (Kaptanbaşızade) VI:14a.

İbrahim Efendi (ö. 1632, Kırımlı) V:70b, 149b.

İbrahim Efendi (ö. 1642, Filibeli) V:149b.

İbrahim Efendi (ö. 1655, Olanlar Şeyhi) *mad. IV:125b,* II:394c, V:383c, VI:123a.

İlgili madde:

Oğlanlar Tekkesi VI:123a

İbrahim Efendi (ö. 1664, Saçlı) I:43c, II:395a.

İbrahim Efendi (ö. 1678, Üftadezade) II:395a.

İbrahim Efendi (ö. 1687, Tavil) II:106a, V:383a, VI:383b.

İbrahim Efendi (ö. 1719, Şeyh) V:485a.

İbrahim Efendi (ö. 1722, Karababazade) V:513c.

İbrahim Efendi (ö. 1752, Fındıkzade) III:311c.

İbrahim Efendi (ö. 1779, Şeyh Seyyid Eyüplü) II:415a, VI:97c.

İbrahim Efendi (ö. 1780) VI:393c.

İbrahim Efendi (Karahisarlı) (1701, Şebinkarahisar - 1783, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Şebinkarahisarlı Osman Efendi'nin oğludur. İlköğrenimini memleketinde yaptıktan sonra 1715'te İstanbul'a geldi ve amcası (sonradan kayınpederi) Kazasker Zeynelabidin Efendi'nin hizmetinde bulundu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1783'te getirildiği şeyhülislamlık görevini sürdürürken aynı yıl öldü.

İbrahim Efendi (ö. 1793, Şeyh) III:443b.

İbrahim Efendi (ö. 1822, Hilalci) IV:376c.

İbrahim Efendi (ö. 1829, Şeyh Rumelili) VI:393b, VII:397a.

İbrahim Efendi (ö. 1831, Geredeli Semerci) VI:519c, VII:122c.

İbrahim Efendi (ö. 1831, Seyyid Kırımlı) II:396a, VI:469a.

İbrahim Efendi (ö. 1845, Kuşadalı) *mad. IV:124c,* III:534b, 223b, 386c, VI:41c, 544c, VII:122c, 123a.

İlgili madde:

Kuşadalı Tekkesi V:134c

İbrahim Efendi (ö. 1849) IV:50b, VI:35b.

İbrahim Efendi (ö. 1850, Arap Şeyh) VI:326c.

İbrahim Efendi (ö. 1872, Şamlı) V:134c.

İbrahim Efendi (ö. 1897) IV:376c.

İbrahim Efendi (Klarnet) (?, İstanbul - 1925, Bağdat) Klarnet sanatçısı. Ankara Radyosu keman sanatçılarından Naci Tektel'in babasıdır. Piyasadan yetişti. Yaşadığı yıllarda klarnet henüz incesaz fasıl musikisine girmemişti. Klarneti temiz bir üslupla çalarak bu sazın incesaza girmesini ve yaygınlaşmasını sağladı.

İbrahim Efendi (Rumeli Kadısı) V:309a.

İbrahim Efendi (Sarım) III:266a.

İbrahim Efendi (Şair) IV:447a.

İbrahim Efendi (Şeyh Göynüklü) VI:492a.

İbrahim Efendi (Şeyh Hafız) IV:209c.

İbrahim Efendi (Udi, Mısırlı) III:260c.

İbrahim Efendi Çeşmesi Rumelihisarı'nda, Ali Pertek (Hamam) Camii'nin yukarısındadır. Bânisinin kimliği bilinmemektedir. 1145/1732'de kesme taştan, klasik tarzda inşa edilmiştir. Esas biçimini kaybetmiştir. Aynataşı istiridye kabuğu motiflidir. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Üstü beşik çatı ile örtülmüş ve kiremit kaplanmıştır. Aynataşının iki yanında birer tas yuvası, üzerinde de kitabe bulunmaktadır.

İbrahim Efendi Tekkesi *bak.* Kuşadalı Tekkesi

İbrahim Efendi Tekkesi *bak.* Oğlanlar Tekkesi

İbrahim el-A'zeb (ö. 1212) VI:326a.

İbrahim Ethem Kimya Evi TAŞ VII:319c.

İbrahim Ethem Tahlilhanesi VII:319b, 319c.

İbrahim Ethem Ulagay İlaç Sanayii TAŞ VII:319c.

İbrahim Gülşenî (ö. 1534, Şeyh) V:495a.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

İbrahim, H. (Çanakkaleli) III:58c.

İbrahim Hakkı (ö. 1875, Şeyh) IV:74b.

İbrahim Hakkı Konyalı Kütüphanesi Üsküdar İlçesi'nde, Selimiye Camii Hünkâr Kasrı'ndadır. İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'ne bağlıdır. İbrahim Hakkı Konyalı'nın bağışladığı kitaplarla 1979'da hizmete açılmıştır. Dermesi 3.500 kadar yeni harfli Türkçe basma, 3.000 kadar eski harfli Türkçe-Arapça-Farsça basma, 700 yazma, 5.500 kadar fotoğraf, not, kupür, mektup gibi belgelerden oluşur. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü teşkilatından toplanan bir kısım dergi de "Teberrükat" başlığı altında tasnif edilmiştir. Biri yönetici iki personeli, 90 kişilik okuma salonu vardır.

İlgili madde:

Konyalı, İbrahim Hakkı V:68b

İbrahim Hakkı Paşa (1863, İstanbul - 1918, Berlin) Sadrazam. II. Meşrutiyet döneminde maarif ve dahiliye nazırlıklarının ardından 1910'da sadrazamlığa getirildi. Trablusgarp'a yönelik İtalyan saldırısı üzerine 1911'de istifa etti. Daha sonra çeşitli diplomatik görevlerde bulundu. Berlin büyükelçisiyken öldü. Tarih ve hukuk alanında kitapları vardır.

V:345b.

İbrahim Han (ö. 1622) III:210c.

İbrahim Han Ocağı III:210c.

İbrahim Hanoğlu Medresesi Eyüp İlçesi'nde, Sokollu Mehmed Paşa Türbesi'nin arka kısmında yer almaktadır. "Yazılı Medrese" adıyla da bilinen yapı, II. Selim'in kızı İsmihan Sultan (ö. 1585) ile Sokollu Mehmed Paşa'nın (ö. 1579) oğlu İbrahim Hanzade'nin adını taşımaktadır. Yapı bir avluyu kuşatan on dokuz odadan oluşmaktadır.

Bir Mimar Sinan yapısı olan İbrahim Hanoğlu Medresesi bugün bakımlı durumdadır ve dispanser olarak kullanılmaktadır.

İbrahim Hanzade VII:35a.

İbrahim Hayranî (ö. 1844, Şeyh) VI:37c, 38b, VII:189c.

İbrahim Hilmi (Tüccarzade) I:142a.

İbrahim Hilmi Efendi (ö. 1864, Larendeli Tatar) VI:324c, 327c.

İbrahim Hilmi Paşa (Sadrazam) IV:447a.

İbrahim Hurrem Efendi (ö. 1897, Şeyh) VII:221a.

İbrahim İsmet Efendi (ö. 1857, Pirîzadelerden) VI:252a.

İbrahim Kâmi Ağa (18. yy - 19. yy) Mimar. 1797-1803 arasında mimarbaşılık yaptı. III. Selim'in kız kardeşi Şah Sultan için 1800'de, Eyüp'te, türbe, sebil ve mektepten oluşan bir külliye inşa etti. Ayrıca, Bozdoğan Kemeri'ni onardığı, yeni su havuzları tasarladığı bilinmektedir.

İlgili madde:

Şah Sultan Külliyesi VII:127a

İbrahim Kethüda IV:324a.

İbrahim Kethüda Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'de, Şeyh Vefa Mahallesi'nde olduğu kaydedilen bu yapının tam yeri bilinmemektedir. Gene bu semtte Medrese Sokağı'nda bulunduğu bilinen Yoğurtçuoğlu Medresesi'nin İbrahim Kethüda Medresesi'nin diğer bir adı olduğu ve bânisinin de büyük bir olasılıkla Yoğurtçular Kethüdası İbrahim olduğu kabul edilmektedir. Yapının inşa tarihi bilinmemektedir. Şadırvanlı küçük bir avlusu, ikisi büyükçe sekiz odasının bulunduğu kaydedilen yapı 16. yy'ın ikinci yarısına ait olmalıdır. Yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

İbrahim Kırımî V:354b.

İbrahim Maşukî Efendi (ö. 1854) VI:316c.

İbrahim Menteşevî IV:167a.

İbrahim Mülhemî Efendi (?, Erzurum - 1650, ?) İstanbul medreselerinde müderrislik etti. Aynı zamanda matematikçiydi. IV. Murad'ın emriyle *Şahinşahname* adlı bir şehname yazdı. Farsça olan bu eserin önsözü Türkçedir. Eser IV. Murad'ın saltanatını anlatmaktadır. Mülhemî'nin sonradan kaybolan *Tarih-i Mülûk-i Rum ve Efrenc, Muradname* ve *Fetihname-i Kara Buğdan* adlı eserleri de bilinmektedir.

İbrahim Müteferrika *mad. IV:125c*, I:35b, V:184c, 308b, VI:13a, 29a, VII:448a.

İbrahim Necati Efendi (ö. 1865, Şeyh el-Hac) VII:125c.

İbrahim Nesim Efendi (ö. 1807, Arabacızade) VII:170b.

İbrahim Paşa (Aşçı, Kaptan-ı Derya) III:393c.

İbrahim Paşa (Hacı)

İlgili madde:

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

İbrahim Paşa (Keçiboynuzu) IV:323c.

İbrahim Paşa (ö. 1499, Çandarlı) III:237c.

İlgili maddeler:

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı II:468b

İbrahim Paşa (Makbul, Maktul) (1493, Parga - 1536, İstanbul) Sadrazam. 1523'te sadrazamlığa getirildi ve ertesi yıl I. Süleyman'ın (Kanuni) kız kardeşi Hatice Sultan'la evlendi. Mısır'da Osmanlı egemenliğini pekiştirdi ve Anadolu'daki Kalenderoğlu ayaklanmasını bastırdı. Rumeli beylerbeyliğini ve geniş yetkilerle seraskerliği de üstlenerek çıktığı Avusturya seferi sonunda Macaristan'ın büyük bölümünün Osmanlı Devleti'ne bağlanmasını sağladı. İran seferinde Tebriz ve Bağdat'ı ele geçirdi. İstanbul'da Fransız temsilcileriyle kapitülasyonlara ilişkin ilk görüşmeleri yürüttü. Gücünün artmasından kaygı duyan I. Süleyman'ın emriyle boğduruldu.

I:118a, IV:128c, V:227a, 495a, VII:83c, 84b, 85a.

İlgili maddeler:

İbrahim Paşa Sarayı IV:128b

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c

Makbul İbrahim Paşa Camii V:277a

Orta Camii VI:140c

İbrahim Paşa (ö. 1562, Hadım)

İlgili maddeler:

Esekapı Mescidi ve Medresesi III:199c

Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b

İbrahim Paşa (Bosnalı) (?, ? - 1601, Belgrad yakınları) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve kaptan-ı deryalık yaptı. Mısır ve Lübnan'daki karışıklıkları bastırdığı için ikinci vezirliğe yükseltildi ve saraya damat oldu. Sadaret kaymakamlığı sırasında Sadrazam Ferhad Paşa'nın görevden alınarak öldürülmesinde rol oynadı ve 1596'dan sonra aralıklarla üç kez sadrazamlığa getirildi. Avusturya seferlerinde önemli başarılar kazandı ve Tiryaki Hasan Paşa'nın yardımıyla Kanije Kalesi'ni ele geçirdi.

IV:129a, V:503a.

İlgili madde:

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

İbrahim Paşa (ö. 1641'den sonra, Defterdar) IV:439c.

İlgili maddeler:

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi III:17b

İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İbrahim Paşa (Melek) (1597 ?, Divriği - 1685, Belgrad) Devlet adamı. Başdefterdarlık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Budin'i başarıyla savunduğu için Macaristan seraskerliğine getirildi. Kurnazlığından dolayı konmuş olan "Şeytan" lakabı, bu zafer üzerine IV. Mehmed tarafından "Melek" olarak değiştirildi. Bir süre sonra Osmanlı kalelerinin düşmesi karşısında Avusturya komutanından barış istedi. Hasımlarının bunu padişaha ihanet olarak iletmesiyle idam edildi.

V:340a.

İbrahim Paşa (Kara) (1620, ? - 1687, Rodos) Sadrazam. Gençliğinde Abaza Hasan Paşa'nın ayaklanmasına katıldı. Kara Mustafa Paşa'nın maiyetinde yükseldi ve onun öldürülmesinden sonra 1683'te sadrazamlığa getirildi. Kötü giden Avusturya seferine katılmamakta direttiği için görevden alınarak Rodos'a sürüldü.

V:343b.

İbrahim Paşa (ö. 1725, Hacı Kaptan-ı Derya) IV:434c.

İlgili maddeler:

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433c

Kaptan Paşa Konağı IV:434c

İbrahim Paşa (ö. 1730, Damat Nevşehirli) *mad. IV:126b*, I:28b, 116a, 191a, II:114c, 116b, 163c, 169c, 457a, 501b, 503b, 546a, 546b, 546c, 547c, 553c, III:17b, 85c, 173b, 202c, 238a, 273a, 324c, IV:48b, 81a, 381a, 384a, 416c, 423a, 431c, 493c, 504c, V:11c, 179a, 275a, 308b, 336a, 355b, 384c, 500a, VI:56b, 60c, 231b, 308a, 385c, 388b, 515a, VII:73b, 79c, 163a, 301c, 415c, 432c.

İlgili maddeler:

Çuhacı Han II:535b

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Fatih) II:545c

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Ortaköy) II:546b

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Üsküdar) II:546c

Damat İbrahim Paşa Darülhadisi II:546c

Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c

Lale Devri V:182b

Şerefâbâd Kasrı VII:162c

İbrahim Paşa (Kabakulak) (?, ? - 1742, ?) Sadrazam. Çeşitli idarî görevlerin ardından Bosna ve Halep beylerbeyliği yaptı. 1731'de getirildiği sadrazamlık görevinden yedi ay sonra alındı ve Eğriboz muhafızlığına gönderildi.

II:175a, V:248b.

İbrahim Paşa (ö. 1767, Vezirazam Ma-

latyalı)

İlgili madde:

İbrahim Paşa Mektebi IV:127c

İbrahim Paşa (1789, Kavala - 1848, Kahire) Mısır valisi. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğludur. Hicaz'daki Vehhabî ayaklanmasını bastırdı ve Yunan kuvvetlerine karşı Mora harekâtına katıldı. Babasının Osmanlı yönetimiyle çatışmaya girmesinden sora Suriye'yi denetim altına aldı. Osmanlı ordusunu Konya'da (1833) ve Nizip'te (1839) iki kez bozguna uğrattı. Londra Antlaşması'yla (1840) Mısır yönetiminin babadan oğula geçmesinin kabul edilmesiyle Suriye'den vazgeçti. 1848'de babasının yerine Mısır valisi oldu. Ama kısa bir süre sonra öldü.

IV:59c, 99b, VI:344c.

İbrahim Paşa (Hekim) (1861, İstanbul - 1926, İstanbul) Hekim. Almanya'da ihtisas gördü. Dönüşünde Hamidiye Etfal Hastanesi'nin başhekimi oldu; tıbbi tedavide birçok yeniliğe öncülük etti. İlk çocuk hastanesinin ve ilk sanatoryumun kurucuları arasında yer aldı.

III:220b.

İbrahim Paşa (Puçinli, Kara) V:95a.

İbrahim Paşa (Tırnakçı) V:344b.

İbrahim Paşa Çeşmesi Sütlüce'de, Mahmud Ağa Mezarlığı'nın karşısındadır. Sadrazam Bosnalı Damat İbrahim Paşa tarafından 1008/1589'da kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Oymalı aynataşının yanlarında tas koymaya mahsus yuvalar vardır. Teknesi bozulmuş, içi molozla dolmuştur. Suyu akmamaktadır.

İbrahim Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Silivrikapı'da, Hadım İbrahim Paşa Camii ile bağlantılı olan hamamın inşa tarihi 958/1551 olmalıdır. Bir çifte hamam olarak düzenlenmiş olan bu yapıdan günümüze sadece bazı duvar parçaları ulaşmıştır. 1754'teki şiddetli depremde zarar gören yapının daha sonra onarılmamış olması mümkündür. Yapının harabe halini yansıtan 1930'lu yıllara ait fotoğrafları, özenli bir duvar işçiliğine sahip, büyük boyutlarda bir yapı olduğunu göstermektedir.

İbrahim Paşa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Şehzadebaşı'nda, Haşim İşcan Geçidi'nin bulunduğu yerdeydi. Saraçbaşı Hamamı da denilen bu yapı Atatürk Bulvarı açılırken ortadan kaldırılmıştır. Bânisi Sadrazam Çandarlı İbrahim Paşa'dır (ö. 1499). Bir çifte hamam olan yapıyı H. Glück'ün çizdiği plan aracılığıyla tanıyoruz. Zamanında caddeye dik olarak inen sokağa bakan cephede yer alan girişi erkekler kısmına, caddeye paralel cephedeki kapı ise kadınlar kısmına açılıyordu. Kare planlı camekân kısmından, enlemesine gelişen ılıklığa oradan da kare planlı halvetleri olan sıcaklığa geçilmekteydi. Arka cephede ince uzun beşik tonozlu mekân halinde su haznesi yer almaktaydı.

IV:272c.

İbrahim Paşa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Bayezid Camii'nin doğusunda yer alıyordu. Cornelius Gurlitt' in verdiği bilgiye göre 1536'da Sadrazam İbrahim Paşa tarafından inşa ettirilmişti. Günümüzde izi dahi kalmamıştır.

İbrahim Paşa Külliyesi *bak.* Damat İbrahim Paşa Külliyesi

İbrahim Paşa Mektebi *mad. IV:127c.*

İbrahim Paşa Mescidi *mad. IV:127c,* 127c.

İbrahim Paşa Sarayı *mad. IV:128b,* I:85b, 118b, 521a, II:206b, 424a, 492a, III:107b, IV:128b, 130c, 535b, V:499c, VI:49b, 463c, 479a, 493a, VII:55b, 65a, 83c, 471c, 562a.

İlgili maddeler:

Atmeydanı I:414b

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130c

Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a

İbrahim Paşa Sarayı Medresesi *bak.* İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

İbrahim Paşa Sarayı Mektebi *mad. IV:130c,* I:351c, III:138b, 174b, 367b, IV:13a.

İbrahim Paşa Sarayı Ocağı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı Mektebi

İbrahim Paşa Sebili *mad. IV:131a,* I:376b, IV:434a.

İbrahim Paşa Türbesi *mad. IV:131c.*

İlgili madde:

Şehzade Külliyesi VII:152a

İbrahim Peçevî (1574, Pecs - 1650 ?, Pecs) Macaristan'da Pecs'te doğduğu için Peçevî mahlasını alan İbrahim, Kara Davut'un soyundandır. Sokollu Mehmed Paşa'nın ve Ferhad Paşa'nın akrabası olan İbrahim Peçevî, Macaristan seferlerinde bulundu. Anadolu'da tahrir işleriyle görevlendirildi. 17. yy'ın ilk yarısında İstanbul'da sık sık yinelenen ayaklanmaları gözlemledi. Ayaklanmalarda başdefterdarların öldürüldüklerini de gördüğünden kendisine önerilen bu görevi kabul etmedi. Adıyla anılan *Peçevî Tarihi* için, pek çok yaşlı devlet adamının ve aydının sözlü bilgilerini derledi. Yabancı kaynaklardan da yararlandı. Tarihi, 1520-1639 dönemini kapsar.

IV:388a, VI:29a.

İbrahim Refet Efendi (ö. 1903) VI:202a.

İbrahim Sabî Efendi (ö. 1755) VI:36b.

İbrahim Sabri Efendi (ö. 1806, Şeyh Kolancı) I:56c, IV:373c, V:474c.

İbrahim Sabri Efendi (ö. 1827) VI:326c.

İbrahim Sarım Paşa (1801, İstanbul - 1853, İstanbul) Sadrazam. Londra ve Tahran elçiliği, ticaret nazırlığı ve sadaret müsteşarlığı yaptı. 1847'de getirildiği sadrazamlık görevinde üç buçuk ay kaldı. *Takvim-i Vekayi*'nin ilk sayısında II. Mahmud'un Çanakkale gezisini anlatan yazısından dolayı ilk Türk gazetecisi sayılır.

IV:447a.

İbrahim Sırrî (?, Üsküdar - 1699, Girit) Şair, tarihçi. Maliye memurluklarında bulundu. Girit defterdarı oldu. Hiciv şairi olan Sırrî, kasidelerini ve ebced hesabıyla düşürdüğü tarihleri *Divan*'ında topladığı gibi, II. Mustafa döneminin 1695-1699 yıllarını *Tarih-i Vakâ-i Sultan Mustafa Hân-ı Sânî der Edirne* adlı tarihinde anlatmıştır.

İbrahim Şefik Efendi (Kadı Müderris) IV:447a.

İbrahim Şükrullah Efendi (ö. 1895) VII:338b.

İbrahim Tennurî (ö. 1482) I:171b, II:104c, VII:445b.

İlgili madde:

Bayramîlik II:104b

İbrahim Tevfik Efendi Sahilsarayı III:294b.

İbrahim Ümmî Sinan (ö. 1568, Şeyh) III:443b, IV:105c, 367c, 373a, VI:235a, VII:6a, 330a, 336c.

İlgili maddeler:

Sinanîlik VII:6a

Ümmî Sinan Tekkesi (Fatih) VII:338a

İbrahim Vehbî (ö. 1835) VI:328b.

İbrahim Vehbî Efendi (ö. 1710, Enfî) I:11a, IV:374c.

İbrahim Zahid-i Geylanî II:394b.

İbrahim Ziya Bey VI:69a.

İbrahim Zühdî Efendi (Hafız) VII:544c.

İbrahimağa Kadıköy'de Haydarpaşa Garı'nın bulunduğu alanın doğusuna düşen ve eskiden Haydarpaşa Çayırı diye bilinen yeşil alanın uzantısı olan yöre. Adını oradaki dereden alır. İbrahimağa'nın batısından ve doğusundan akan Seyit Ahmet Deresi ile İbrahim Ağa Deresi birleşerek Haydarpaşa Deresi adıyla Haydarpaşa Koyu'na akardı. Bugün bu dereler kurumuştur.

İbrahimîlik V:134c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Kuşadalı Tekkesi V:134c

İbret I:125a, II:70a, III:123c, 482b, VI:44c.

İbret Taşı Seng-i ibret olarak da bilinir. Taşrada veya İstanbul'da idam edilen Celalilerin, yol kesenlerin, vezirlerin ve diğer yöneticilerin kesik başlarının konulduğu taş setlerdi. Topkapı Sarayı'nın Bâb-ı Hümayun adlı cümle kapısı ile Bâbüsselam da denen Orta

Kapı önündeki ibret taşlarında, yılın bütün günlerinde kesik başlar görülürdü. Bu şekilde teşhir, Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra yasaklandı.

İbrişim Berberleri II:155b.

İbşir Paşa I:6c.

İcadiye Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk ile onun güneydoğusundaki Bağlarbaşı arasında uzanan semt ve mahalle. Batısında ünlü Fethi Paşa Korusu bulunur, doğusundan ise Boğaziçi Köprüsü çevre yolu geçer. İcadiye Mahallesi Kuzguncuk, Burhaniye, Altunizade, Selami Ali ve Hacı Hesna Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.544'tür.

İcadiye Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, İcadiye'de, İcadiye Hamamı Sokağı'nda bulunmaktadır. Bir kuşluk hamamı olup, kadınlar ve erkekler tarafından nöbetleşe olarak kullanılmaktadır. Bânisi ve inşa tarihi bilinmeyen yapı Şeyhülislam Arif Hikmet Bey'in (ö. 1859) vakıfları arasındadır. "Dağ Hamamı" diye de bilinen yapı klasik Türk hamamı mimarisinde inşa edilmiştir. Kare planlı soyunmalığına giriş yan cepheden olup, küçük bir bahçe içinden geçilerek buraya ulaşılır. Dikdörtgen biçimli pencereleri olan soyunmalığın üzeri dört yana eğimli, üzeri kiremit örtülü bir çatı halinde olup, ortasında aydınlık feneri yeri bulunmaktadır. Enlemesine dikdörtgen planlı ılıklık küçük bir mekân halindedir. Kare planlı sıcaklığın üzerini ise büyük bir kubbe örter.

İcadiye Kasrı Vaniköy sırtlarında, Kenan Efendi Çiftliği'nde, Kenan Efendi tarafından 1833'te yaptırılarak arazisiyle birlikte II. Mahmud'a hediye edilen bir kasırdır. 1853'e dek Osmanlı hanedanına ait emlak arasında sayılan kasır ve arazisi duvarlarla çevriliydi. Kasrın bahçesinde fıstık ağaçları bulunuyordu. Kırım Savaşı sırasında ise Osmanlı Devleti'nin müttefikleri İngiliz ve Fransız subayları burada kalmışlardı. Savaşın sona ermesi üzerine bu subayların buradan ayrılmadan bir hafta önce çıkardıkları kasıtlı bir yangında kasır tahrip olmuştur. Yerinde bugün Kandilli Rasathanesi bulunmaktadır.

İclaliye Gemisi III:23a.

İç Bedesten *bak.* Kapalıçarşı

İç Cebeci Hanı IV:426b.

İç Cebehane II:390c, 391a.

İç Hazine III:71b.

İçerenköy Kadıköy İlçesi'nde semt ve mahalle. Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolunun D-100 (E-5) Otoyolu'yla kavşak yaptığı Kozyatağı Köprülü Kavşağı adını alan mevkiden ve -gene oradan geçen- Kayışdağı Caddesi'nden güneye doğru, Küçükyalı'ya kadar olan yöredir. Sahrayıcedit, Ethemefendi, Tüccarbaşı gibi semtlerin doğusuna, Küçükbakkalköy ile Kozyatağı'nın güneyine, Aydınevler ile Kayışdağı'nın batısına düşer. Adı İçerenköy olmakla birlikte, Erenköy semtine komşu değildir. PTT hastanesi bu semttedir. Mahallenin nüfusu (1990) 40.677'dir.

İlgili madde:

Erenköy III:177c

İçerenköy Mezarlığı V:445a.

İçinger, Ali III:260c.

İçki *mad. IV:132a.*

İlgili maddeler:

Âb Âlemi I:1a

Balozlar II:32a

Barlar II:56b

Bomonti Bira Fabrikası II:296a

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası V:318a

Meyhaneler V:434c

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

İçli, Melahat (1917, İstanbul - 1983, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Ortaokuldan sonra öğrenimine devam etmedi. İlk kez Raşit Rıza (Samako) Topluluğu'nda sahneye çıktı. Turnelere katıldı. 1940'ta Mahmut Yesari'nin *Yalı Uşağı* adlı oyunu için yapılan yarışmada başarı göstererek, Şehir Tiyatroları'na girdi. 1946'dan başlayarak sinemada daha çok "felaket kadını" tiplerini canlandırdı.

İçli, Selahattin IV:249c.

İçli, Şerif *mad. IV:134a,* III:260c.

İçmeler Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydıntepe, Aydınlı, Şifa, İstasyon, Yayla ve Postane mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.839'dur.

İçöz, Canan Evcimen II:148c.

İçöz, Talat (1947, Bursa) Yönetici. Orta Doğu Teknik Üniversitesi İdari İlimler Fakültesi'ni bitirdi. Özel sektörde yöneticilik yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

İdadiler *mad. IV:134c,* III:138c, VII:69a.

İdare-i Aziziye *mad. IV:136a,* I:24b.

İlgili maddeler:

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307c

Seyr-i Sefain İdaresi VI:541c

İdare-i İnhisariye-i Duhan II:429a.

İdare-i Mahsusa III:32b, 307c, 424c, IV:136a, VI:541c.

İdari Yapı *mad. IV:136a.*

İlgili maddeler:

Muhtarlık V:495c

Belediye II:137c

İdealtepe Küçükyalı ile Maltepe arasında yer alan semt. Bostancı-Maltepe arasında sahil yoluna paralel geçen demiryolunun İdealtepe İstasyonu ve çevresi ile iç kısımda ona paralel Bağdat Caddesi arasında ve Büyükyalı Deresi'nin kuzey ve kuzeydoğusuna doğru uzanır. Güneyinde Süreyyapaşa mevkii yer alır. Marmara kıyılarında denize girilebildiği 1970'li yıllara kadar İdealtepe ve Süreyyapaşa plajlarıyla tanınan ve daha çok yazlık semt olarak bilinen yörelerdi. İdealtepe Mahallesi'nin nüfusu (1990) 11.153'tür.

İdman Haftalık spor gazetesi. 1913-1914 arasında yayımlandı. Sahibi Cemî Halit'ti.

İdris Ağa Çeşmesi Dolmabahçe'den Taksim'e çıkan yokuşun sol başında bulunmaktaydı. Bânisi Darüssaade Ağası İdris Ağa'dır. 1200/1785'te kesme taştan sade bir üslupta inşa edilmişti ve kitabesi İdris Ağa'nın teberdarı Veliyüddin Şakir'e aitti.

İdris-i Muhtefî *mad. IV:138b,* I:13b, IV:125c, 215a, 367c, V:383c, 426b, VI:123a, 426b, VII:477b.

İdrisköşkü Eyüp'te, mezarlığın kuzeyine düşen mevki. Karlıtepe Mahallesi sınırları içindedir. Kuzeyinde Yıldıztabya başlar. Güneyinde İslam Bey Mahallesi yer alır.

İdrisköşkü Mevlevîhanesi Eyüp İlçesi'nin, Merkez Mahallesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, Piyer Loti Kahvesi'nin yakınlarında bulunmaktaydı. *Hadîka*'da Mevlevî tarikatından Dolancı Derviş Mehmed'in (ö. 1824) 1230/1814-15'te burada bir mevlevîhane yaptırdığı, "kendine Konya'dan şeyhlik getirttiği" ancak İstanbul'da bulunan Mevlevî şeyhlerinin itirazı üzerine tekkesinde ayin icra etmeye ve herhangi bir tarikat faaliyetinde bulunmaya cesaret edemediği, binanın da kendi haline terk edilerek harap olduğu ifade edilmektedir. Dolancı Derviş Mehmed'in Kasımpaşa Mevlevîhanesi'nin haziresinde gömülü olduğu aynı kaynakta bildirilmekte, gerek söz konusu hazire gerekse de İdrisköşkü'ndeki mevlevîhane tarihe karışmış bulunmaktadır.

İETT *mad. IV:139a,* III:176b, 378b, IV:139a, 525b, V:415b, VI:180b, 555a, VII:300a, 301a, 309a.

İlgili maddeler:

Aydınlatma I:474c

Gazhaneler III:377b

Otobüs VI:180b

Tramvay VII:299b

Tünel VII:308c

İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti 19 Şubat 1944'te kuruldu. Açık adı İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti'ydi. Genel merkezi işyerindeydi. 1947'de üye sayısı 1.840'tı. Tüzüğüne göre ölen üyelere ve geride kalan ailelerine ölüm yardımı yapmayı amaçlayan dernek, gerek üye sayısı gerekse işkolunun niteliği nedeniyle,

döneminde İstanbul'un en güçlü işçi derneklerinden biriydi. 1946 sonrasında aynı işkolunda kurulan sendikalara önemli bir birikim sağladı.

İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Yardım Cemiyeti 25 Haziran 1942'de kuruldu. Benzeri kuruluşlar gibi, tüzüğünde amacı üyelerin ölümü halinde cenaze masraflarını karşılamak ve ailelerine yardım etmek olarak belirlenmişti. Genel merkezi işyerindeydi. 1944'te kurulan İETT İşletmeleri Genel Müdürlüğü İşçileri Yardım Cemiyeti'ne ilham vermiş, deneyim ve kadro aktarımında bulunmuştu.

İftar Âdetleri *mad. IV:140a*, III:62b, VI:304b.

İftar Köşkü II:97a.

İftariye Kameriyesi VII:288c.

İgnatiedis, Nikola I:275a.

İgnatiev (Kont) I:467a, IV:421c.

İgnatios (Patrik) *mad. IV:141b*, II:54c, 74b, 323a, 337a, III:328c, V:56b, 451c, VI:486c.

İlgili madde:

Fotios III:328b

İgnatius, Smolenskli *mad. IV:142a.*

İğneci Hanı Eminönü İlçesi'nde, Mercan'da Uzunçarşı Caddesi'ndeydi. Kim tarafından ve hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen bu yapının yerinde şimdi yeni bir işhanı bulunmaktadır.

İhap Hulusi *bak.* Görey, İhap Hulusi

İhmal Paşa Camii *bak.* İbrahim Paşa Mescidi

İho (Yankı) VI:354b.

İhram Aslında, hac ve umre için Mekke'ye gidenlerin giydiği yün, pamuk ya da keten kumaştan dikişsiz olarak hazırlanmış giysi. Eski İstanbul'da da çarşaf, car ve feraceyle birlikte kadın giysisi olarak kullanılmıştır.

İhramcı Mehmed Sadık Efendi Çeşmesi Küçükmustafapaşa'da Vakıf Mektebi Sokağı'ndadır. İnşa tarihi ve ilk bânisi bilinmeyen çeşmenin kitabesinde, 1890'da ihramcı el-Hac Mehmed Sadık Efendi tarafından tamir ettirildiği belirtilmektedir. Çeşmenin kübik su haznesi kesme taş levhalarla kaplıdır. Haznenin, Gül Camii'ne bakan doğu cephesinde, antik bir lahitten bozma olduğu izlenimini uyandıran geniş bir mermer yalak, bunun üzerinde de sırayla aynataşı ve kitabe yer almaktadır. Mermerden yontulmuş olan dikdörtgen aynataşı yanlarda sütuncelerle yumuşatılmış, yuvarlak bir alınlıkla taçlandırılmıştır. Mermer bir levha üzerine sülüs hatla yazılmış olan mensur kitabenin ilk satırı bir ayete, alttaki üç satırı da çeşmeyi ihya edenin kimliğini açıklayan cümleye ayrılmıştır.

İhsan (Hamamîzade) III:198c, IV:144c, V:43b.

İhsan (Yelfe) IV:145a.

İhsan Aziz (Neyzen) III:4a, VI:264b.

İhsan Bey (ö. 1946) VI:42a.

İhsan Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi İskelesi'nin güneyindedir. Şûra-yı Devlet azası İhsan Bey tarafından yaptırılmıştır. Çukur Yalı olarak da bilinir. 1980'de büyük bir restorasyonla alt katı, bahçesi ve arka bölümü turistik tesis haline getirilmiştir.

İhsan Kıraathanesi *mad. IV:142b*, 564c.

İhsan Mahvî (Balkır) III:478c.

İhsan Raif (1877, Beyrut - 1926, Paris) Şair. Belirli bir okul eğitimi görmedi, özel öğretmenler tarafından yetiştirildi. Babası Osmanlı vezirlerindendi. Edebiyata divan şiiriyle başladı. Hece veznine geçti, halk edebiyatının zaten hece vezni şiirlerini saymazsak, İstanbul şairleri arasında heceyle şiir yazan ilk Osmanlı kadın şairidir. Müzik yeteneği ve eğitimi de bulunan İhsan Raif Hanım şarkı ve ninnileriyle de tanınmıştı. Aruzdan heceye geçmiş kendi çağdaşı şairler gibi Milli Edebiyat akımına katılmış olan şairin, basılı *Gözyaşları* (1914), *Kadın ve Vatan* (1914) adlı iki şiir kitabı bulunmaktadır.

İhsan Vapuru *mad. IV:142c.*

İhsaniye Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde, Harem Otobüs Terminali'nin ve araba vapuru iskelesinin bulunduğu sıfır kotunun arkasında yükselen ve Karlık Bayırı adını alan ağaçlıklı yarın üst kısmından başlayıp kuzeye doğru uzanan semt ve mahalle. İmrahor-Salacak, Tavaşi Hasan Ağa, Aşçıbaşı, Selimiye mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.746'dır.

VII:501a.

İlgili madde:

Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70a

İhsaniye Camii Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, İhsaniye Mahallesi'ndedir. Bânisi olan III. Osman (hd 1754-1757) İhsaniye adıyla evler, dükkânlar ve çarşıdan oluşan bir yerleşim yeri kurmuştur. 1169/1755'te camiyi ve bugün mevcut olmayan İhsaniye Mescidi'ni yaptırmıştır. Cami 1277/1860'ta yanmıştır. Bundan 10 yıl sonra yeniden yapıldığı kitabesinden anlaşılmaktadır. Daha sonra da onarımlar geçirmiş olan yapı iki katlı ve kiremit çatı örtülüdür. Mihrabı hafif dışa taşkın, harimi kare planlıdır. Külahımsı bir tavanla örtülü harimin tüm cepheleri pencere bitimine kadar fayansla kaplıdır. Batı ve doğu cephelerinde üçer, kuzey ve güney cephelerinde ikişer pencereyle aydınlanan yapının üst mahfili kadınlara ayrılmıştır, minareye buradan geçiş sağlanmıştır. Minaresi kare kaide üzerinde kısa ve silindiriktir. Orijinalliğini koruyan minarenin tek şerefesinin üzerinde kabartma çiçek motifleri bulunmakta, minare yivli külahla sonuçlanmaktadır. Caminin sağında Ferik Cemil Paşa tarafından 1301/1883'te, bugün suyu akmayan beş musluklu bir çeşme yaptırılmıştır. Caminin güneydoğusundaki hazirede III. Mustafa'nın ikballerinden Habibe Hatun ve ceyb-i hümayun hazinedarı Hacı Ahmed Efendi'nin mezarları bulunmaktadır.

III:81a.

İhsaniye Çeşmesi Üsküdar-İhsaniye'de, Çit Sokağı'ndadır. Bânisi bilinmiyor. 1240/1824'te yapılmış olan çeşme harap durumdadır. Yuvarlak kemeri iki ince mermer sütunun üzerine oturtulmuştur. Hazne duvarının sıvaları yer yer dökülmüştür. Mermer aynataşında, üstü yapraklarla süslü, içi boş beyzi bir madalyon vardır. Lülesi koparılmıştır. Teknesi parçalanmıştır.

İhsaniye Köyü I:151c.

İhsanoğlu, Ekmeleddin IV:210c.

İhtifalci Ziya Bey *bak.* Mehmed Ziya Bey

İhtisab *mad. IV:143a*, 218c, 291b, 430c, V:330a, VI:192a, 522b, VII:267a.

İhtisab İskelesi IV:144a.

İhtisab Nezareti IV:137a, 144b.

İhtiyarlar Yurdu IV:10b.

İhtiyat Zabitleri Mektebi I:353c.

İkasia Manastırı II:441a.

İkbal Osmanlı sarayında padişahın gönlünü çelen ve kişisel hizmetinde bulunan cariye. En gözde olanına "başikbal" denilirdi. Padişahın kadınlarından biri ölür ya da gözden düştüğü için Eski Saray'a gönderilirse başikbal "kadın"lar arasına katılırdı. Padişahtan çocuk doğuranlar, doğrudan doğruya "kadın" unvanını alırdı. Padişahın ölümü üzerine ikballer devlet ricalinden biriyle evlendirilerek ya da aylık bağlanarak saraydan çıkarılırdı.

İkbal Kıraathanesi *mad. IV:144c*, V:406a.

İkbal Kütüphanesi VII:449a.

İkdam *mad. IV:145b*, I:130b, 137c, 201a, II:71a, 236c, IV:448a, VI:135a, VII:323a, 448c.

İkdam Vapuru IV:178b.

İki Kapılı Eczane III:128a.

İki Numaralı Park I:65a.

İkiler, M. Tahir V:114a.

İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul *mad. IV:145c.*

İkinci Meşrutiyet I:2a, 8b, 38a, 41b, 44c, 143b, 413a, 497a, II:127a, 233b, 526c, VII:241c.

İkinci Vakıf Hanı *mad. IV:147c.*

İkindi Divanı Topkapı Sarayı'nda olağan Divan-ı Hümayun toplantılarından ayrı olarak, sadrazam başkanlığın-

da kurulan divan. İkindi vakti kurulmasından dolayı, bu adla anılmaktadır. Bu divanda, Divan-ı Hümayun'da sonuçlanmayan konular ele alınırdı. Sadrazam cephede ise, bu divan da cephede kurulurdu. 18. yy'da önemli bir kurum haline gelerek, Divan-ı Hümayun kalemleri, Paşa Kapısı'na taşındı. Bu gelişme Bâbıâli'nin oluşumuna yol açtı.

İkitelli *mad. IV:148b,* II:371b, V:159c.

İlgili madde:

Güneşli III:451c

İkiz Konaklar I:254a.

İkiz, Yiğit III:560c.

İklim *mad. IV:148c,* III:76b.

İkonalar *mad. IV:151c.*

İlgili maddeler:

Bizans Sanatı II:251a

İkonoklazma IV:153b

İkonoklazma *mad. IV:153b,* I:434c, 439c, 447b, II:251b, 314c, 440c, III:328c, IV:193b, V:21c, 30c, 56b, 57c, 202c, 311c, 462a, 477b, VI:127a, 211c, 277b, VII:248a.

İlgili maddeler:

İkonalar IV:151c

Konstantinos V V:57c

Teodora VII:245b

İkonomidi, Yorgi VI:354a.

İkramiyeli Gazete Haftalık ziraat, sanayi, ticaret gazetesi. Sahibi Yusuf Sıddık, sorumlu müdürü M. Razi'ydi.

İktisadi Kalkınma Vakfı (İKV) IV:300c.

İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi *mad. IV:155a,* III:140a, IV:156a, V:303b.

İktisat Anonim Şirketi II:48a.

İl Halk Kütüphanesi *mad. IV:156b,* V:175a, 463b, VI:561b.

İlan Haftada 4 kez yayımlanan ilan gazetesi. Ermenice, Rumca, Fransızca dillerinde her türlü ilan yayımlanıyordu. Sahibi Yusuf'tu.

İlaydın, H. III:519b.

İleri, Celal Nuri II:127c, 442b.

İleri, Rasih Nuri IV:145a.

İleri, Selim (1949, İstanbul) Yazar. İstanbul Atatürk Erkek Lisesi'nden sonra başladığı hukuk eğitimini yarıda bıraktı. Edebiyatta hikâye ve romanlarıyla tanındı. *Papirüs, Yeni Ufuklar, Yeni Dergi, Gösteri, Sanat Olayı, Yeni Edebiyat* dergilerinde, çeşitli gazetelerde hikâyeler, denemeler yazdı, röportajlar yayımladı. Hikâye kitapları *Cumartesi Yalnızlığı* (1968), *Pastırma Yazı* (1971), *Dostlukların Son Günü* (1975), *Bir Denizin Eteklerinde* (1980), *Eski Defterlerde Solmuş Çiçekler* (1982), *Son Yaz Akşamı* (1983); romanları *Destan Gönüller* (1973), *Her Gece Bodrum* (1976), *Ölüm İlişkileri* (1979), *Cehennem Kraliçesi* (1980), *Bir Akşam Alacası* (1980), *Yaşarken Ölürken* (1981), *Yalancı Şafak* (1984), *Saz Caz Düğün Varyete* (1985), *Kafes* (1987), *Mavi Kanatlarınla Yalnız Benim Olsaydın* (1993) şeklinde sıralanabilir. Ayrıca inceleme ve denemelerini topladığı kitapları ve *Hatırlıyorum* (1984) adlı bir de anı kitabı vardır.

I:73b, II:449a, IV:340b.

İleri, Suphi Nuri IV:156a, VII:464b.

İleri, Tevfik VI:310b.

İleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği *mad. IV:156b.*

İlgili madde:

Arel, Hüseyin Saadettin I:299b

İlerici Kadınlar Derneği (İKD) IV:353a, 356a.

İlhami Bekir (1906, Trablusgarp - 1984, İstanbul) Şair, yazar. İstanbul'da Darülmuallimin'i bitirdi. Çeşitli illerde öğretmenlik yaptı. İlk şiirlerini *Milli Mecmua*'da yayımladı. Siyasi görüşlerinden ötürü kovuşturmalara uğradı. Şiirlerini *24 Saat* (1929), *Herhangi Bir Şiir Kitabıdır* (1931), *Hürriyete Kaside* (1945), *En Güzel Şarkı* (1960), *Yetmiş Yaşın Melankolisi* (1975), *Unuttum* (1976) vb kitaplarda topladı. Romanları *Taşlı Tarladaki Ev* (1944), *Herhangi Bir Roman Kitabıdır* (1965) adlarını taşır. Yazarın soyadı Tez idi.

II:447c, VII:464b.

İlhami Paşa III:307c.

İlhan, Attilâ *mad. IV:156c,* II:288a, 448a.

İlhan, Çolpan IV:527c.

İlim Kültür Ocağı IV:321b.

İlim Yayma Cemiyeti I:410c, IV:161c.

İlim Yayma Vakfı Yüksek Tahsil Talebe Yurdu III:146c.

İlkin, S. VI:13b.

İlkokullar *mad. IV:157c,* III:139c.

İlgili madde:

İptidailer IV:187c

İlköğretim Okulları *mad. IV:159a,* III:140a, VI:146a.

İlgili madde:

İlkokullar IV:157c

İller Bankası II:48b.

İllos (5. yy) Bizans imparatoru Zenon'un (hd 474-475, 476-491) asi komutanı. Aslen İsauralıdır (Afyon-Konya civarı). Zenon'un tahtı ele geçirmesine yardımcı olmuştu. Tarihçi Malalas'a göre "magister militium" sıfatıyla neredeyse tüm imparatorluğu idare ediyordu. Zenon'un karısı Ariadne ile kayınvalidesi Verina, İllos'a karşı 477-478'de başarısız darbe girişimlerinde bulundular. 482-484 arasında İllos, Verina ile ittifak kurarak Zenon'a karşı ayaklandı; yandaşı Leontios'u tahta geçirdi fakat ikisi de yenildi ve dört yıl hapisten sonra 488'de idam edildiler. İllos'un Konstantinopolis'te İllou denen mahalledeki evi sonradan Ioannes Prodromos adına yapılmış bir kiliseye dönüştürülmüştü.

İllos Bazilikası II:113b.

İllüzyon *mad. IV:159a.*

İlgili madde:

Hokkabazlık IV:83a

İlmen, Süreyya *mad. IV:160a,* I:284b, IV:21b, 216a, V:6b, 282a, VII:115a, 138a, 300a.

İlgili maddeler:

Başıbüyük Camii II:79c

Süreyya Opereti VII:114b

Süreyya Sineması VII:115a

İlmî Efendi V:562a.

İlm-i Hukuk Dershanesi IV:95a.

İlter, Altan II:388c.

İlter, Ferruh (1917, İstanbul) İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. ABD'de mahalli idare ihtisası yaptı. Ulaştırma Bakanlığı'nda müsteşar oldu. Anavatan Partisi kurucu üyelerindendir. 17. dönem (1983-1987) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekilliğinde bulundu.

İlyada ve Odisseia II:113b.

İlyadis, Lefter IV:171b.

İlyas Ağa (Hacı)

İlgili madde:

Yatağan Camii VII:442c

İlyas Bey (İmrahor)

İlgili madde:

İmrahor Camii IV:166a

İlyas Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı ile Göksu arasındadır. 1880'lerde inşa edildiği sanılmaktadır. 1920 sonrasında birkaç kez onarım gören yalı, renginden dolayı Pembe Yalı olarak da tanınır.

İlyas Çelebi (Hacı Kazancı) VII:442c.

İlyas Çelebi (Kalyoncular Defterdarı) I:147c.

İlyas Efendi (Kasap)

İlgili madde:

Kasap İlyas Camii IV:477b

İlyas Paşa V:507a.

İlyas Şüca Çelebi (Edirneli)

İlgili madde:

Revanî Çelebi Mescidi VI:320c

İlyasko, Konstantinos IV:161a.

İlgili madde:

İlyasko Köşkü IV:160b

İlyasko Yalısı IV:161c

İlyasko Köşkü *mad. IV:160b.*

İlyasko Yalısı *mad. IV:161a,* 55b.

İlyaszade Mescidi Topkapı'da, sur dışında, İlyaszade Sokağı'nda bulunuyordu. "İlyas Efendi Mescidi" ve "Sakine Hatun Mescidi" isimleri ile de ta-

nınmaktadır. Bânisi *Hadîka*'da II. Bayezid dönemi müderrislerinden İlyas Şücaeddin (ö. 1514), vakıf kayıtlarında Sakine Hatun olarak geçmektedir. Tezkirelerde Mimar Sinan yapısı olarak gösterilmiştir. Harap durumdaki mescit, 1956'da yol açılırken yıktırılmıştır.

İmad (ö. 1615) VII:378a.

İmalat Sanayii *bak.* Sanayi

İmalat-ı Harbiye Sanayi Mektebi I:353a.

İmam Ali Mescidi *bak.* Nallı Mescit

İmam Camii II:225c.

İmam Hanı Mescidi Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'ne bağlanan Hacı Memiş Sokağı üzerindeki Camili Han'ın içinde bulunmaktadır. Bânisi II. Bayezid'in sakası olduğu rivayet edilen Horasan kökenli Ahî Durmuş Baba'dır (ö. 1505). Hanın avlusundaki çeşmenin de bânisi olan Durmuş Baba'nın kabri söz konusu çeşmenin yanındadır. Vakfiye tarihi 902/1496 olan mescit, 18. yy'da Darüssaade Ağası Hacı Beşir Ağa tarafından minber konmak suretiyle camiye çevrilmiştir. Depo ve dükkân türünden mekânların üzerine oturan fevkani mescide, hanın avlusundan demir bir merdivenle çıkılır. 19. yy'ın ikinci yarısında yenilendiği anlaşılan mescit 1958'de de onarım geçirmiş, bu arada içine bir asma kat eklenmiştir. Merdivenin ulaştığı camekândan, neogotik üslupta sivri kemerli pencerelerin aydınlattığı harime girilmektedir. Mescidin minaresi olmadığından ezan, güney cephesindeki pencerelerden birinin önündeki demir balkondan okunmaktadır.

İmam Hatip Liseleri *mad. IV:161b*, II:424c.

İmam Hatip Mektebi

İlgili madde:

İmam Hatip Liseleri IV:161b

İmameli Han *mad. IV:161c*, 426b.

İmamevi İstanbul'da büyük mahallelerdeki kadınlara mahsus tutukevleri olup mahalle imamının denetim ve gözetimindeydi. Ancak, mahalle ortamından ayrı kadın hapishanesi söz konusu olmadığından, mahkûm olan kadınlar, mahalle imamına teslim edilir ve onun evinde cezalarını çekerlerdi. Bu nedenle 19. yy'da da kadın hapishanelerine halk arasında imamevi denilmiştir.

İmamoğlu Fidanlığı III:314c.

İmamzade Çeşmesi Eyüp'te, Baba Haydar Camii yakınındadır. Bânisi Anadolu kazaskeri payeli İmamzade Mehmed Emin Efendi'dir. 1187/1773'te inşa edilmiştir. Haznesinin sıvaları dökülmüş, bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüş yapısı ortaya çıkmıştır. Aynataşı oymalıdır. Teknesi ve suyu yoktur.

İmar Planları *mad. IV:162a*, II:279c, VI:266a.

İlgili maddeler:

Agache, Alfred I:89c

Elgötz, Herman III:153c

Lambert, Jacgues H. V:194b

Moltke, Helmuth von V:486a

Planlama VI:265b

Prost, Henri VI:285c

Wagner, Martin VII:392a

İmar ve Planlama Müdürlüğü II:280a.

İmaret Çeşmesi Fatih'te, Mihçılar Caddesi üzerinde, Nakşidil Sultan Külliyesi'nin yan duvarındadır. 1233/1818'de II. Mahmud'un annesi Nakşidil Valide Sultan tarafından yaptırılmıştır. Etrafı kesme taştan, ortası mermerdendir. Aynataşını kabartma bir sorguç süslemektedir. Bunun üzerinde Mustafa Rakım'ın yazdığı bir levha, kemerin üzerinde de beyzi bir madalyon içinde besmele bulunmaktadır.

İmaret Kasrı II:184b.

İmaretler *mad. IV:164c.*

İmogene İstanbul'daki İngiltere Elçiliği'nin maiyet gemisinin adı olup, bu geminin mürettebatından da yararlanılarak kurulmuş futbol takımı. İstanbul'da futbolun yeni yeşermeye başladığı 20. yy'ın başlarında bu takım gerek azınlık gerekse Türk takımlarıyla çeşitli maçlar yapmıştır.

İmrahor Eminönü İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nı Yenikapı'ya bağlayan Mustafa Kemal Bulvarı'nın doğusuna, Büyük Langa'nın kuzeyine ve Laleli'nin güneyine düşen mevki. Doğusunda Nişanca semti bulunmaktadır. İmrahor, Büyüklanga semti kapsamında sayılır.

İmrahor Üsküdar'da, Salacak, Ahmet Çelebi, Gülfem Hatun ve Ayazma mahalleleri arasında yer alan mahalle ve semt. İsmi oradaki İmrahor (ya da Mirahur) Mehmed Ağa Mescidi'nden gelmektedir.

İmrahor Camii *mad. IV:166a*, I:14a, 439a, II:255a, 298c, 437c, V:19a, 491c, VI:285a, 368c, 431a, VII:458c.

İmrahor Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Yenikapı Langa'da, Mustafa Kemal Caddesi ile İmrahor Hamamı Sokağı'nın kesiştiği yerde idi. Cadde genişletilmesi sırasında ortadan kaldırılmıştır. Bânisi İmrahor İlyas Bey'dir. 1546 tarihli *Vakıf Tahrir Defteri*'nde yıllık geliri 41.000 akçe olarak görülen ve II. Bayezid dönemine (1481-1512) ait olan hamamın bânisi, Yedikule'deki Studios Manastırı'nın kilisesi olan yapının bir kısmını da mescide çevirmişti.

İmrahor Köşkü *mad. IV:168a*, 384a, V:184a, 355b, VI:385c, 388a.

İmrahor Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hacı Evhadettin, Abdi Çelebi, Hacı Hüseyin Ağa mahalleleri, Zeytinburnu İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.361'dir.

VII:496c.

İmrahor Mescidi *mad. IV:168b*, VI:422a.

İmrahor Mevlevîhanesi *bak.* Üsküdar Mevlevîhanesi

İmrahor Salacak Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ayazma, Ahmet Çelebi, Kefçe Dede, Tavaşi Hasan Ağa, İhsaniye mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.510'dur.

İmrahor Tekkesi III:443a, 534a, IV:167a, VII:459a.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

İmros IV:496b.

İmroz Lokantası Beyoğlu'nda Sahne Sokağı ile Dudu Odaları Sokağı arasındaki eski Krepen Pasajı'nda Yorgo ve İspiro adlı iki kardeş tarafından işletilen içkili bir lokantaydı. Pasaj 1981'de tahliye edilince kapanan lokantanın garsonlarından Yorgo, Nevizade Sokağı'nda aynı adla bir lokanta açtı. İmroz halen Beyoğlu'nun revaçtaki meyhanelerinden birisidir.

V:222c.

İnadiye Üsküdar'da semt. Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeybatı köşesinden, Tunusbağı'nın doğusundan Ahmediye'ye inen Gündoğumu Caddesi'nin güneyde Büyük Selim Paşa, kuzeyde ise Dönme Dolap Sokağı adını alan yokuşlarla yaptığı makaslar arasında kalan yöre İnadiye adını alır. Üsküdar'ın cuma pazarının önemli bir bölümünün kurulduğu semt Tavaşi Hasan Ağa Mahallesi sınırları içindedir.

İlgili maddeler:

Haşim Efendi Tekkesi IV:15b

Nalçacı Tekkesi VI:41b

Rifaî Âsitânesi VI:324a

İnadiye Tekkesi *bak.* Haşim Efendi Tekkesi

İnal, Fevziye III:45a.

İnal, İbnülemin Mahmud Kemal *mad. IV:169a*, I:9b, 128a, II:77c, III:177b, 199a, 547a, 567c, V:29a, 169b, 530a, 539c, VII:189c; 413a, 455b.

İnalcık, Halil V:205a, VI:109a.

İnaltekin, Kasım VI:295b.

İnan, Tuncer II:144c, VI:296a.

İnançalp, Mehmet Cevdet *mad. IV:169c*, I:385c, IV:169c.

İlgili madde:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76c

İnanoğlu, Berker III:319a.

İnanoğlu, Türker I:413a, III:319a.

İnas Darülfünunu *mad. IV:170a*, II:561b, VII:235b.

İnas İdadisi IV:228c.

İnas İttihad-ı Osmani Mektebi IV:135b.

İnas Numune Mektebi III:179b.

İnas Sanayi Mektepleri V:12c.

İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi *mad. IV:170c,* VI:447b.

İnas Sultanisi *bak.* Bezmiâlem Sultanisi.

İnbisat Vapuru *mad. IV:171a.*

İnce, Celal VII:204c.

İnce, Kirkor III:447c.

İnce, Tevfik III:110b.

İnceğiz Köyü I:151a.

İnci Aylık kadın gazetesi. 1919'da Sedat Simavi tarafından yayımlandı.

İnci Pastanesi *mad. IV:171a.*

İnciburnu Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1973'te Camialtı Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 610 grostonluktur. 2.100 yolcu alabilmektedir. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 990 beygirgücünde Hollanda yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Bostancı ve Sedefadası adlı iki eşi vardır.

II:307c.

İnciciyan, Ğugas (ö. 1833) *mad. IV:171b,* I:340c, 342c, II:193b, 194a, 228b, 261c, 483c, 503b, IV:223b, 253c, 276a, V:87c, VI:142c, 359c, VII:27a, 73a, 208a, 434c, 456c, 486a, 535a.

İncili Çavuş *mad. IV:172b.*

İncili Köşk *bak.* Sinan Paşa Köşkü

İncili, Osman (1916, İstanbul - 1990, İstanbul) Futbolcu. Spora 1930'da Kadıköy'ün ünlü Kuşdili Çayırı'nda başladı. İstanbul Spor Kulübü'nde yetişti. 1933-1936 arasında bu takımın kaleciliğini yaptı. 1936-1938 arasında Ankaragücü takımında oynadı. 1938'de Galatasaray'a geldi. 1949'a dek aralıksız olarak sarı-kırmızılı kaleyi korudu. "Kova Osman" lakabıyla tanındı.

IV:561c.

İncirköy Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'ye komşu semt. 17. yy'da Sultaniye Bağı'nın güneyine düşen yaklaşık 300 haneli bir köyken zamanla çevrede yapılan fabrikalar yüzünden bahçeler, konak ve yalılar ortadan kalkmıştır. Eskiden İncirköy asıl, Paşabahçe ikincil konumdayken, sonradan Paşabahçe öne çıkmış ve İncirköy onun bir mahallesi haline gelmiştir. İncirköy Mahallesi'nin nüfusu (1990) 14.913'tür

II:198b, 199a, III:383a, VII:494a.

İncirli D-100 (E-5) Otoyolu'nun, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin bulunduğu ve kuzey-güney yönünde Bakırköy merkezine, güneykuzey yönünde ise Bahçelievler'e giden yolların, D-100'le kavşak yaptığı yöre. Kavşak da bu adla anılmaktadır. Kuzeyinde Bahçelievler, kuzeybatısında Şirinevler, güneyinde Kartaltepe, doğusunda Osmaniye, batısında ise adı geçen hastane ile Zuhuratbaba yerleşmeleri bulunur. Bakırköy İlçesi'ne bağlıdır.

İncirli Baba (15. yy) Kabri Fatih'te Çırçır semtinde Bıçakçı Çeşmesi Sokağı'ndadır. Taşından beşinci sekbanbaşı olduğu öğrenilen zatın İstanbul'un fethedildiği gün Cibali tarafından gelerek burada şehit olduğuna inanılır. Kitabesinde *Sultan Mehmed / gününde Cebe Ali'den / buraya gelince beşinci sekbanbaşısı olan / şehid ruhuna / el-Fatiha* yazılıdır. Eskiden başucunda bir incir ağacı bulunduğundan çevre halkı yatıra İncirli Baba adını vermiştir.

İnci/Yeni İnci IV:346b.

İndicatore Bizantino IV:306a.

İne Ayazma IV:11b.

İne Bey Mahallesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın güney-güneybatısında bulunan ve Yenikapı'ya kuzey-güney yönünde inen Namık Kemal Caddesi'nin her iki yanında yer alan mahalle. Gureba Hüseyin Ağa, Murat Paşa, Çakır Ağa, Yalı mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.304'tür.

İngerutyan, Azkaniver Hayuhyaç IV:354c.

İngiliz Bahriye Hastanesi I:224c.

İlgili madde:

Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220c

İngiliz Eczahanesi *mad. IV:173a,* VII:264a.

İngiliz Elçiliği Kilisesi V:21a.

İngiliz Hastanesi *mad. IV:173b,* I:349c.

İngiliz Kanzuk Eczanesi *bak.* İngiliz Eczahanesi

İngiliz Kemal *bak.* Tomruk, Esat

İngiliz Kulübü V:480c.

İngiliz Kültür Heyeti *mad. IV:173c.*

İngiliz Mezarlığı *mad. IV:174a.*

İngiliz Muhipleri Cemiyeti *mad. IV:174b.*

İngiliz Sirki VII:14a.

İngilizce Basın *mad. IV:174c.*

İngiltere Eczahanesi *bak.* İngiliz Eczahanesi

İngiltere Elçiliği Binası *mad. IV:175a,* 269b, V:203a.

İngiltere Elçiliği Korusu *bak.* Korular

İngiltere Konsolosluğu III:149c.

İnkaya, Şemsi III:413c, VII:323c.

İnkılap IV:448a.

İnkılap Kitabevi *mad. IV:175b,* VII:449a.

İnkılap Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Aşağı Dudullu, Çakmak, İstiklal, Atatürk, Kâzım Karabekir mahalleleri ve Üsküdar, Beykoz ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.276'dır.

İnkılap Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, Solak Sinan, Toygar Hamza, Hayrettin Çavuş, Kefçe Dede, Gülfem Hatun ve Rumi Mehmet Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.752'dir.

İnkılap Tiyatrosu 1930'da kurulan tiyatro topluluğu. Merkezi Şehzadebaşı'nda Letafet Apartmanı'ndaydı. Topluluk oyunlarını Millet (Şehzadebaşı) Park (Beşiktaş) ve Mısırlıoğlu (Kadıköy) tiyatrolarında sahneledi.

İnkılap Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961'de, birbirinin eşi 5 vapurdan biri olarak İskoçya, Glasgow'da, Govan-Fairfield tezgâhların da buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 781 grostonluktur. 1.952 yolcu almaktadır. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 800 beygirgücünde, 2 adet tiripil buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskurlu olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Daha çok Kadıköy-Adalar hattında çalıştırılmaktadır.

İnkılap ve Aka Kitabevleri *bak.* İnkılap Kitabevi

İnönü Anıtı *mad. IV:176a,* VII:198a.

İnönü Gezisi *bak.* Taksim Gezisi

İnönü, İsmet I:70a, 253b, III:305b, 561b, IV:56c, VI:188a, 293c, VII:197c.

İnönü Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Sancaktepe, Bağcılar Merkez, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.341'dir.

I:528a.

İnönü Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. İç Erenköy, Küçük Bakkalköy, Kayış Dağı mahalleleri ve Ümraniye Maltepe ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.322'dir.

İnönü Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Halkalı Merkez, İstasyon, Söğütlü Çeşme, Tevfik Bey mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.619'dur.

İnönü Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Eskişehir, Ergenekon, Harbiye mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.942'dir.

İnönü Stadyumu *mad. IV:176b,* 146a, 565b, VII:162c.

İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı I:146b.

İnsaniyet IV:344c.

İnsel, Avni VII:449b.

İnsel, İsmail VI:481a.

İnsel Kitabevi VII:449b.

İnşaat İşçisi ve Teknisyenleri Derneği

16 Ocak 1947'de İstanbul'da kuruldu. Amacını tüzüğünde, üyelere maddi ve manevi yardımlarda bulunmak olarak açıklayan dernek bir sendika çekirdeği görünümündeydi. 1947 sonunda feshedildi.

İnşaat Sektörü *mad. IV:177a*, III:147c.

İnşirah Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 53 baca numaralı vapuruydu. 1905'te, eşi İnbisat ile birlikte İngiltere, Newcastle'da Armstrong Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 255 grostonluktu. 548 yolcu alabiliyordu. Uzunluğu 38,4 m, genişliği 7,2 m, sukesimi 2,6 m idi. 330 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10,5 mil hız yapıyordu. 62 yıl çalıştıktan sonra 26 Temmuz 1967 günü sökülmek üzere Akın Ticaret firmasına satıldı.

İntepe Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1982'de Haliç Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.047 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20 m, sukesimi 3,1 m'dir. Her biri 700 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır.

İnter Star III:451c, VII:243c.

İntizam Vapuru *mad. IV:178b.*

İntizam-ı Şehir Komisyonu *mad. IV:179a*, I:220b, VII:30a, 148a.

İoanidis, Hristos VI:368a.

İoannes I Tzimiskes *mad. IV:179a*, I:178a, V:220c, 278a, VII:41a, 567a.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

İoannes II Komnenos *mad. IV:179c*, I:166b, II:255c, V:24b, 47b, 205a, 298c, VI:1a, 218a, 400c, 519b, VII:41a, 555a.

İlgili madde:

Komnenos Hanedanı V:47c

İoannes III Dukas Vatatzes V:197c, 452c.

İoannes IV Laskaris V:452c.

İoannes V Paleologos *mad. IV:180a*, I:270a, 276a, II:81b, 262c, 314b, IV:180c, 181a, 417b, V:57b, 299b, VI:206b, 207b, 453b, VII:79b.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

İoannes VI Kantakuzenos *mad. IV:180c*, I:183a, II:262c, IV:52c, 136c, 180a, 417b, 478b, V:57a, 57b, 138c, VI:206a, 472c, VII:76a, 344a.

İlgili maddeler:

İoannes V Paleologos IV:180a

Kantakuzenos Ailesi IV:417b

İoannes VII Grammatikos (9. yy) 837 ?-843 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te doğdu. Ermeni asıllı Morokardanios ailesindendi. Dinsel kariyerine Hodegon Manastırı'nda başladı. Bazı kaynaklarda aslında ikona ressamı olduğu kaydedilir fakat 814'te İkonaklazma (tasvirkırıcılık) hareketini başlattı. 815 Konstantinopolis Konsili'nde bu politikanın onaylanmasını sağladı. 829-830'da Teofilos'un (hd 829-842) elçisi olarak Bağdat'a, Halife Me'mun'un sarayına gitti. 843'te İkonaklazma'nın son bulmasıyla aforoz edildi. 867'den önce Boğaziçi kıyılarında bir yerde öldü.

II:322c, IV:154b, VII:245b, 248a.

İoannes VII Paleologos *mad. IV:181a*, I:276a, II:81b, 314b, IV:142b, V:299b, VI:93c.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

İoannes VIII Ksifilinos (11. yy) 1064-1075 arasında Konstantinopolis patriği. 1010'da Trebizond'da doğdu, Konstantinopolis'te eğitimini tamamladı. Mauropous ve Psellos gibi seçkin aydınların çevresine girdi, hukuk mektebinde önemli bir mevki edindi, çok sayıda hukuk metni kaleme aldı. IX. Konstantinos'la (hd 1042-1055) düştüğü anlaşmazlık sonucu Psellos'la beraber sürgüne gönderildi, burada Psellos'la arası açıldı. Patrik Leikhoudes'in ölümü üzerine (1064) patrik oldu.

III:137c, V:59a.

İoannes VIII Paleologos *mad. IV:181b*, II:261c, III:393b, IV:198a, V:59c, 298c, VI:546a, VII:79b.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

İoannes X Kamateros (12. yy - 13. yy) 1198-1206 arasında Konstantinopolis patriği. Ünlü bir ailenin üyesi, III. Aleksios'un (hd 1195-1203) karısı Eufrosine'nin yakın akrabasıydı. Edebiyat, felsefe ve hitabet alanında sivrildi, yüksek kilise görevlerine atandı. 1198-1200 arasında Papa III. Innocentius ile kiliselerin birleşmesi konusunda yazıştı. Papalığın üstünlüğü teorisine ve Filioque doktrinine eleştiriler getirdi. IV. Aleksios döneminde de (1203-1204) patrik kaldı, hattâ onunla birlikte papalığa bağlılık yemini ettikleri ileri sürüldü. Konstantinopolis'in Latinlerin eline geçmesiyle (1204) Dimetoka'ya sürgün edildi, 1206'da öldü.

İoannes XI Bekkos (13. yy - 14. yy) 1275-1282 arasında Konstantinopolis patriği. Adı ilk kez Ayasofya'nın kartofilaksı olarak geçti. VIII. Mihael (hd 1259-1282) adına Sırbistan (1268) ve Tunus'a (1270) elçi olarak gitti. Doğu ve Batı kiliselerinin birleşmesine karşı çıktığı için hapsedildi (1273), görüşünü değiştirince serbest bırakıldı. İmparatorla anlaşmazlığa düştüğü için birkaç kez görevinden ayrıldı. Mihael'in ölümü üzerine durumu iyice bozuldu. 1283 Konstantinopolis Sinodu'nda ve 1285 Blahernai Konsili'nde aforoz edildi ve hapse atıldı. 1330-1340 arasında Nikomedia'da (İzmit) öldü.

İoannes (Kapadokyalı) IV:309a.

İoannes (Ayios) Kilisesi I:102c.

İoannes (Ayios) Prodromos Kilisesi (Bakırköy) VII:247c.

İoannes (Ayios) Prodromos Kilisesi (Fatih) IV:67a.

İoannes (Ayios) Prodromos Manastırı V:292a.

İoannes Dukas (Kayser) VI:344a.

İoannes Evangelista Kilisesi I:102c, IV:39c.

İoannes Grammatikos *bak.* İoannes VII Grammatikos

İoannes Hrisostomos *mad. IV:181c*, I:277a, 305c, II:324c, III:226a, V:48a, VI:400c.

İoannes Hrisostomos (Ayios) Kilisesi Kalamış'ta, İskele Caddesi'ndedir. Yapım tarihi bilinmeyen kilisenin bulunduğu yerin önceleri mezarlık olduğu kabul edilir. Bazilikal plan tipindeki yapı dışta iki yüzlü kırma çatı, içte orta nefte tonozla örtülüdür. Naos üç nefli olup nefler altışar taşıyıcıyla belirlenir. Naosun batısında yer alan narteksin üzerinde galeri vardır.

İoannes Mauropus V:59a.

İoannes Orfanotrofos V:452a, 452b.

İoannes Pikridios IV:10a.

İoannes Prodromos Ayazması (Büyüklanga) V:196b.

İoannes Prodromos en to Hebdomo *mad. IV:182b*, 39c, V:18c, 293c, 294a, VI:285a.

İoannes Prodromos Kapısı II:441a.

İoannes Prodromos Kilisesi Burgazadası'nda, Takımağa Sokağı'ndadır. Vaftizci Yahya'nın (İoannes Prodromos) kafasının kesilerek öldürülmesine (Apokefalistis) ithaf edilmiştir. Bizans döneminde İkonoklazma karşıtı Patrik I. Metodios ile ilgili bir kilisenin yerinde 1896'da inşa edilmiştir. Haç planlı yapıda dört taşıyıcının belirlediği merkezi mekân kubbe ile örtülüdür.

II:337b.

İoannes Prodromos Kilisesi (Fener) III:280c.

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) *mad. IV:182c*, V:20c.

İlgili madde:

Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315a

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) *mad. IV:183a.*

İoannes Prodromos Kilisesi Sarıyer'de, Yeni Mahalle'de, İbni Sina Sokağı'ndadır. Vaftizci Yahya'nın (İoannes Prodromos) doğumuna ithaf edilmiştir. Eski bir kilisenin genişletilmesi suretiyle 1834'te yenilenmiştir. Dışta kırma çatı ile örtülü kâgir yapı, bazili-

kal plan tipinde olup üç nefli naos batıda narteks ile sınırlanır.

İoannes Prodromos Kilisesi (Yedikule) *bak.* İmrahor Camii

İoannes Prodromos Manastırı (Çukurbostan) IV:142a.

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi *mad. IV:183c,* I:30b.

İoannes Prodromos Yortusu IV:166c.

İoannes Teologos Manastırı II:35b.

İoannidis, Vasilaki (Mimar) VII:521c, 523c.

İlgili madde:

Trias (Ayia) Kilisesi VII:300b

İoasaf IV:180c.

İohakim II V:59c.

İpar Korusu *bak.* Korular

İpar Köşkü II:513a.

İpek Film III:318c, IV:184b.

İpek Film Stüdyosu IV:184c.

İpek Kapanı IV:430c.

İpek Kârhanesi Lale Devri'nde (1718-1730) faaliyete geçen bu fabrikada diba (kalın canfes), telli hatayi, sade hatayi, telli kanaviçe, hare, atlas tezgâhları kuruldu. Daha sonra keremsud, sandal tezgâhları da eklenerek genişletildi. Fabrika için Bursa'dan ipek getirilmekteydi. Burada dokunan İstanbul zerbefti (sırmalı kumaş), beyaz üstüne al, yeşil, hurda nakışlı, sincabi üzerine al yeşil çiçekli vb desenliydi. İpekli kumaşlar, dokunuş rengine ve desenine göre zerbeftin, son zerbeft, firengi çiçekli nevzuhur gibi adlar almaktaydı. Ayrıca bu fabrikada İstanbul şalı, telli İstanbul bürümcüğü, İstanbul'a özgü sandal kumaşı da dokunuyordu. Bunlardan, yabancı hükümdarlara hediyeler de gönderilirdi.

İpek Sineması (Çemberlitaş) II:217c, IV:184c.

İpekçi, Abdi V:464c.

İpekçi Kardeşler *bak.* Lale ve Nergis Hanımlar

İpekçi Kardeşler *mad. IV:184b.*

İpekçi, Neyyire V:186c.

İpekçi, Osman IV:184c.

İpekçilik III:84c.

İpek-İş Şirketi Memur ve Müstahdemleri Sağlık Koruma Yardım Cemiyeti 26 Mayıs 1944'te İstanbul'da kurulan bu cemiyetin özelliği üyelerden topladığı aidatlar ve sağladığı hekim ve sağlık bakım olanaklarıyla, üyelerine bir çeşit özel sağlık sigortası hizmeti vermeyi amaçlamasıydı.

İpekkaya, Ani III:441c.

İpekkaya, Çetin I:228a, III:441c, IV:527c, VII:146b.

İplikçi Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çemberlitaş'ta, Yeniçeriler Caddesi'ndedir. Kara Mustafa Paşa Medresesi'nin karşısında olan hanın kitabesi yoktur. Orijinal halini yitirmiş olan hanlardan olan İplikçi Hanı tek avlulu ve iki katlı hanlar grubuna dahildir. Bulunduğu yer ve yolun durumu sebebi ile düzgün bir plana sahip olmamasına karşın, avlusu düzgün bir dikdörtgen form vermektedir. Yapının özgün mimarisine ilişkin tek veri düzgün taş ve tuğla hatıllı duvarlarıdır.

İplikhane Hastanesi I:247b.

İplikhane-i Âmire *mad. IV:184c,* I:558b, III:85c, V:257c, VI:535c.

İPRAŞ III:176b.

İpsilanti, Aleksandros III:290a, V:256b.

İlgili madde:

İpsilanti Yalısı IV:185c

İpsilantiler IV:186b

İpsilanti Yalısı *mad. IV:185c,* V:73a, VII:208a.

İpsilantiler *mad. IV:186b,* 562a.

İpsilantis, Aleksandros IV:186c.

İpsilantis, Atanasios IV:186b.

İpsilantis, Konstandinos IV:186c.

İpşir Mustafa Paşa Olayı *mad. IV:187a,* V:341c.

İpşiroğlu, Mazhar Şevket VII:9b.

İptida Medreseleri Medreselerin ilk dereceleri. Hariç ve dahil seviyeleri olduğu gibi, buralarda ders okutan müderrislerin kadro ve maaş dereceleri de bu sınıflar üzerinden tespit edilirdi. İptida-i hariç (ilk mertebe) ve iptida-i dahil (orta mertebe) ellili dereceden sınıflardı. Bu sınıflandırma ilkin Fatih Medresesi'nde uygulanmıştır. En yüksek derece ise sahn-ı seman medresesiydi. On iki dereceli Süleymaniye medreselerinde ilk derece iptida-i hariç ile başlar. iptida-i dahil üçüncü sırada, iptida-i altmışlı denen sınıf ise yedinci sırada yer alırdı.

İptidai Darülmuallimat II:567a.

İptidailer *mad. IV:187c,* III:138c, VI:377a, 547b, VII:69b.

İlgili maddeler:

İlkokullar IV:157c

Mahalle Mektepleri V:241b

Sıbyan Mektepleri VI:546c

İran Elçiliği Binası *mad. IV:189c,* II:371b.

İran İslam Cumhuriyeti İlkokulu *bak.* İran Okulu

İran Okulu *mad. IV:190b.*

İranlılar *mad. IV:191c,* 537a.

İlgili maddeler:

İran Okulu IV:190b

İranlılar Mescidi IV:192a

Muharrem Âdetleri V:493a

Nevruz Âdetleri VI:69b

İranlılar Mescidi *mad. IV:192a,* 191b, 446a.

İrdelp, Neşet Ömer *mad. IV:192c,* 248a.

İrfan Bedri IV:354b.

İrtika Haftalık edebiyat, askerlik, denizcilik, tarih, ticaret, tarım, sanayi, maarif ve bayındırlık gazetesi. 20 Mart 1899-14 Mart 1902 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürleri Mehmet Tahir ve Memduh'tu.

İsa Ağa (Hafız, Hazine Vekili) V:476b.

İsa Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Karacaahmet'i İbrahimağa'ya bağlayan caddenin biraz gerisinde, mezarlığa bitişik bir konumdadır. Bânisi II. Mahmud'un hazinedarı Hafız İsa Ağa'dır. 1226/1811'de inşa edilmiştir. Haznesi dikdörtgen biçiminde yontulmuş taşlardan örülme dört duvar içindedir. Bugün mevcut olmayan aynataşının yerinde mermerden düz bir çerçeve bulunmaktadır. Teknesi ve setleri toprağa gömülmüştür. Kitabesini şair Vasıf hazırlamış, hattat Mustafa Rakım yazmıştır.

İsa Bali bin İlyas (Arnavut) IV:295b.

İsa Behzat Bey VII:515c.

İsa Çelebi II:83a.

İsa Dede (ö. 1771) III:362c, V:428a.

İsa Efendi (ö. 1621, Tatar Kırımlı) V:149b.

İsa Efendi (ö. 1627, Bestekâr Sütçüzade) VII:8a.

İsa Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Vatan Caddesi'nde, Bizans dönemine ait bir manastır olan Fenarî İsa Camii'nin içinde faaliyet gösteren bu tekkenin bânisi caminin imamı olan, Halvetî tarikatından Şeyh İsa el-Mahvî Efendi'dir (ö. 1715). Bu arada manastır hücrelerinin dervişlere tahsis edildiği, caminin ise aynı zamanda tevhidhane olarak kullanılmaya başladığı anlaşılmaktadır. 19. yy'da Halvetî ve Sa'dî tarikatları arasında el değiştiren tekke kaynaklarda "Kilise Tekkesi" olarak da anılmıştır. Ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) cuma olarak gösterilmektedir.

İsa el-Mahvî (Şeyh) III:277c.

İsa Filantropos Manastırı V:289c.

İsa Geylanî (ö. 1790, Şeyh) IV:487a.

İsa Kilisesi I:326a.

İsa Kulesi II:408a, III:359c.

İsa Tepesi II:338a.

İsaac, Alfred IV:248c.

İsaakios I Komnenos I:439b, II:256c, 263b, IV:166c, 466c, V:47c, 451b, VII:272c.

İsaakios II Angelos (1156, ? - 1204, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1185-1195, 1203-1204). 12 Eylül 1185'te Konstantinopolis halkının desteği ile I. Andronikos'u alaşağı ederek imparator oldu. Bürokratlara dayanarak, aristokratlara karşı mücadele etti. Büyük Saray'a ve Blahernai Sarayı'na

hamamlar ve daireler ekledi, Marmara Denizi'nde yapay adalar oluşturdu, fakat Büyük Saray'daki genikon'u (hazine dairesi), Mangana Manastırı'nı ve Nea Eklesia'yı yağmalamaktan da geri kalmadı. 1186'dan itibaren Ulahlar ve Bulgarlara yenildi. Venedikliler, Cenevizliler ve Pisalılarla barış antlaşmaları yaptı; III. Haçlı Seferi'nin başkente zarar vermesini önledi. 1195'te III. Aleksios'un adamlarınca gözlerine mil çekildi; 1203'te hapisten kurtularak oğlu IV. Aleksios'la müştereken Ocak 1204'e kadar tahtta kaldı.

I:183a, 269c, II:252a, 263b, 311b, 321c, III:190c, 320c, 487c, V:197a.

İlgili madde:

Angelos Hanedanı I:271b

İsaakios (Aziz)

İlgili madde:

Dalmatu Manastırı II:544b

İsaakios Angelos Kulesi *bak.* Anemas Zindanı ve Kulesi

İsaias (Ayios) Kilisesi VII:168c.

İlgili madde:

Parmakkapı Mescidi VI:225b

İsaias'ın Rölikleri Peygamber İsaias'ın (İşaya) kutsal emanetleri (rölik) Balat ve Fener arasındaki Ayios Laurentios Kilisesi'nin şapelinde saklanırdı. Bunların Konstantinopolis'e ne zaman getirildiği bilinmez. Kilise 5. yy'ın ortalarında inşa edilmiş olup I. Justinianos (527-565) ve I. Basileios (867-886) dönemlerinde onarım görmüş, 1204'e kadar da varlığını sürdürmüştü.

İsauria Hanedanı *mad. IV:193b*, I:264c.

İlgili maddeler:

Eirene III:145c

Konstantinos V V:57c

Leon III V:201b

İshak Ağa (Gümrük Emini) II:194b, 196a, V:26a.

İlgili maddeler:

İshak Ağa Çeşmeleri IV:193c

İshak Ağa Çeşmesi IV:194b

İshak Ağa Çeşmesi IV:195a

İshak Ağa Çeşmeleri (Beykoz Çayırı) *mad. IV:193c*, II:194a.

İshak Ağa Çeşmesi (Beykoz Camii karşısı) *mad. IV:194b*, V:26b.

İshak Ağa Çeşmesi (Beykoz Yalıköy Camii karşısı) *mad. IV:195a.*

İshak Ağa Çeşmesi Kireçburnu Camii'nin önündeki meydanda yer alır. 1163/1749'da İstanbul Gümrüğü Emini Seyyid İshak Ağa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde bakımsız durumda olan çeşme mermer bir aynataşından, bunun üzerindeki sülüs hatlı, iki satırlık kitabeden ve önündeki tekneden ibarettir.

İshak Ağa Çeşmesi Suyu IV:508a.

İshak bin Abdullah (Hacı Saraç)

İlgili madde:

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456c

İshak bin İbrahim (?, Üsküp - 1537, Şam) Tarih yazarı. *Selimname* ya da *İshakname* adlı eseri 1512'de Yavuz Selim'in tahta çıkışına kadar geçen olayları, özellikle de II. Bayezid ile Yavuz'un ve Şehzade Ahmed'in siyasal-askeri mücadeleleri ile Selim'in ve oğlu Süleyman'ın (Kanuni) İstanbul'a gelişlerini anlatır.

İshak Buharî Hindî IV:74a.

İshak Efendi (Başhoca) *mad. IV:195b*, VI:15a.

İshak Efendi (Ebu İshakzade) (1679, İstanbul - 1734, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Ebu İshak İsmail Efendi'nin oğludur. Eğitimini babasından aldı. 1723'te İstanbul kadılığına atandı. 1733-1734 arasında şeyhülislamlık yaptı. I. Mahmud kendisine Bahçekapı'da bir saray bağışlamıştır. Türkçe, Arapça, Farsça şiirlerinin yer aldığı *Divan*'ı ve bazı çevirileri vardır. Mezarı babasının Fatih Çarşamba'da yaptırdığı Şeyhülislam İsmail Efendi Camii'nin haziresindedir.

IV:46a.

İshak Karamanî Tekkesi *bak.* Koruk Tekkesi

İshak Karamanî Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sütlüce'de Hamam Sokağı'nda, Çavuşbaşı Camii'nin karşısında yer almaktaydı. İstanbul'daki en eski Halvetî tekkelerinden olan bu tesis, Sadrazam Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) tarafından, mensubu bulunduğu Şeyh Cemaleddin İshak Karamanî (ö. 1526) için 16. yy'ın başlarında inşa ettirilmiştir. Devrinin ileri gelen Halvetî şeyhlerinden olan C. İshak Karamanî için aynı kişi tarafından biri Fındıkzade'de (Koruk Tekkesi), diğeri Zeyrek'te olmak üzere iki tekke daha yaptırılmış, C. İshak Karamanî vefatında Sütlüce'deki bu tekkede bulunan türbesine gömülmüş, ancak naaşı 1922'de Merkezzade Mehmed Zekâi Efendi (ö. 1924) tarafından, meşihatını üstlendiği Koruk Tekkesi'ne taşınmıştır. İshak Karamanî Tekkesi'nin postuna geçen şeyhler hakkında hemen hiçbir şey bilinmemekte, ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazartesi, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) cuma olarak belirtilmektedir. 19. yy'ın ortalarına kadar faaliyetini sürdüren tekke daha sonra ortadan kalkmış, yeri *Mecmua-i Tekâyâ*'da arsa olarak belirtilmiştir. Tekkeden arta kalan yegâne yapı son yıllarda büyük ölçüde yenilenmiş olan, dikdörtgen planlı ve beton kırma çatılı türbedir. Duvarındaki bir kitabeden 1873'te onarım gördüğü anlaşılmaktadır.

VII:118c.

İshak Paşa (ö. 1487) VI:79a.

İlgili maddeler:

İshak Paşa Camii IV:197b

İshak Paşa Hamamı IV:197c

İshak Paşa Camii *mad. IV:197b.*

İshak Paşa Hamamı *mad. IV:197c.*

İshak Paşa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sur-i Sultani boyunca Ahırkapı'ya inen yol üzerinde bulunan cami, tek hamam ve sıbyan mektebi ile bir külliye meydana getiren medrese, külliyenin diğer parçaları gibi II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid dönemlerinde sadrazamlık yapmış olan İshak Paşa (ö. 1487) tarafından 15. yy'da inşa edilmiştir. Ahşap ve dört odalı bir medrese olduğu bilinen yapı 1918'de harabe durumuna gelmiş, cami 1951'de onarılmış ise de, medrese yıkılmıştır.

İshakiye Köşkü Topkapı Sarayi'nın Marmara Denizi'ne bakan dış bahçelerinde II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid dönemlerinde iki kez sadrazamlık yapan (1469-1472 ve 1481-1482) İshak Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Kaynaklarda "Sultan Mehmed Köşkü" olarak da geçer. Kesin yeri tespit edilemeyen köşk Cirit Meydanı'nın Sarayburnu tarafında olmalıdır. 19. yy'ın ikinci yarısında bölgede bulunan diğer köşklerle birlikte yıktırılmıştır.

VII:289a.

İshakpaşa Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet'te, III. Ahmed Çeşmesi'nden güneye doğru bayır aşağı uzanan ve Sur-ı Sultani'nin batısında kalan mevki. İshakpaşa adı oradaki camiden gelmektedir. Sultanahmet'in bir parçasıdır, güneyinde ise Cankurtaran bulunur.

İsidoros (Genç) I:447b, IV:198b.

İsidoros (Kiev Metropoliti) *mad. V:198a*, I:276b, V:22c, 59c, 203a.

İsidoros (Miletli) *mad. IV:198b.*

İlgili madde:

Ayasofya I:447a

İsis Kitabevi V:29a.

İskeçe, İbrahim III:287a.

İskele Camii *bak.* Mustafa III Camii

İskele Resmi Eskiden limanda ayakbastı parası adı altında, yolcu ve eşyalardan alınan vergi. İstanbul'un Kum Kapısı, Çatladıkapı, Ahır Kapısı, Dimitri Kapısı gibi deniz kapıları sıkı denetim altındaydı ve giriş için iskele emininden icazet almak gerekirdi. Her iskelenin farklı tarife ve kuralı vardı. 1908'de kaldırıldı.

İskeleler *mad. IV:198a*, II:274c, 308c, VII:142c.

İlgili maddeler:

Beşiktaş İskelesi II:167a

Bostancı İskelesi II:305a

Büyükada İskelesi II:353c

Deniz Ulaşımı III:30b

Haydarpaşa İskelesi IV:30c

Kadıköy İskelesi IV:342b

Moda İskelesi V:481a

İskender (Şamlı) V:140a.

İskender Ağa Mescidi Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de, Simkeşbaşı İskender Ağa tarafından 945/1538'de yaptırılmıştır. Lutfi Paşa Çarşısı ve Halıcılar Medresesi'nin yakınında olduğu bilinen mescit 17. yy'da bir yangında tahrip olmuştur. Daha sonra onarılan yapı "Simkeş Camii" adıyla anılmış, 1957-1958'de Vatan Caddesi'nin genişletilmesi sırasında yıkılmıştır.

İskender Baba Tekkesi *bak.* Kaymakçı Tekkesi

İskender Bey VI:67a.

İskender Bey Çeşmesi Ayvansaray'da, Kuyu Sokağı'nda, Korucu Camii altındadır. Yeniçeri ağalığı yapmış İskender Bey tarafından 975/1567'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Aynataşı düzdür. Lülesi koparılmış, suyu kesilmiş, teknesi doldurulmuştur.

İskender Boğazı II:281c.

İskender Çelebi (Debbağ) I:96c.

İskender Çelebi (ö. 1535, Defterdar) III:324c.

İskender Çelebi Bahçesi 1525-1534 arasında defterdarlık yapan ve devrinde gösterişli yaşam tarzıyla dikkati çekmiş olan İskender Çelebi'ye atfedilen bahçe, Kazlıçeşme ile Bakırköy arasında, deniz kıyısında bulunmaktaydı. Evliya Çelebi'nin, içinde Mimar Sinan tarafından inşa edilmiş köşkler ve kasırlar bulunduğunu söylediği bahçe, Osmanlı saray teşkilatına bağlıydı. 1698'de burada bir de barutlıane inşa edilmişti. Aynı tarihte Florya (Florina) Bahçesi'nin de İskender Çelebi Bahçesi'ne bağlı bulunduğu anlaşılmaktadır. 1833'te bahçe alanında Surp Agop Manastırı ile Yedikule Veba Hastanesi'nin şubesi olarak bir hastane ve bir de yetimhane inşa edildi. Bu yapıların yerini daha sonra bir fabrika binası almıştır.

II:68b, V:97b.

İskender Çelebi Mescidi *bak.* Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi

İskender Efendi (ö. 1666, Karabaş) IV:440c.

İskender Lahti İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan ve adını üstündeki kabartmalar arasında Büyük İskender'in figürünün de bulunmasından alan lahit. MÖ 4. yy'ın sonlarında yapıldığı sanılmaktadır. Aslında kime ait olduğu bilinmiyor. Büyük İskender'in lahti olmadığına ise kesin gözle bakılıyor. Osman Hamdi Bey'in 1887'de yaptırdığı Sayda (Lübnan) kazıları sırasında bulunmuştur. Lahtin tepesi beşik çatılıdır. Dikdörtgen prizma şeklindeki gövdenin dört yanında ve çatının üçgen alınlıklarında kabartmalar vardır. Uzun yüzlerden birindeki, Yunanlılarla Persler arasındaki bir savaşı canlandıran kabartmanın sol köşesinde, at üstünde İskender tasvir edilmiştir. Diğer uzun yüzde ise bir aslan ve geyik avı kabartması görülmektedir.

İskender Paşa (?, ? - 1506, ?) Vezir. II. Bayezid döneminde (1481-1512) veziriğe getirildi. Venedik'le yapılan savaşlarda yararlıklar gösterdi. İstanbul'un Fatih semtinde bugün adını taşıyan mahallede bir cami yaptırdı.

İlgili madde:

İskender Paşa Camii IV:206c

İskender Paşa (ö. 1515) III:362a, VI:124b.

İlgili madde:

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

İskender Paşa (ö. 1570, Gazi)

İlgili madde:

İskender Paşa Külliyesi IV:207a

İskender Paşa Camii *mad. IV:206c,* II:28c, III:263a.

İskender Paşa Çeşmesi I:496a.

İskender Paşa Külliyesi *mad. IV:207a,* 416a.

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi *mad. IV:208c.*

İskenderpaşa Fatih İlçesi'nde semt ve mahalle. Aksaray Meydanı'ndan Edirnekapı istikametinde uzanan Adnan Menderes Bulvarı (Vatan Caddesi) üzerinde, bulvarın Fatih merkezine doğru yükselen bayırın başlangıç kısımlarında yer alır. Vadinin karşı yakasında ise Muratpaşa bulunmaktadır. Semte ve mahalleye adını veren cami ise mahallenin içinde değil, kuzeyde tepenin üst kısmında, Sarıgüzel Caddesi üzerindedir. Kuzeyinde Sofular Mahallesi yer alır. Nüfusu (1990) 7.512'dir.

İskerlet Sarı Bey (Kalimaki Beyzade) III:499a.

İSKİ *bak.* İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi

İskit, Server (1894, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci ve basın tarihçisi. Gazeteciliğe Konya'da başladı. Milli Mücadele'ye katıldıktan sonra Ankara'da Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nde görev aldı. 1950'de İskit Yayınevi'ni kurdu. Tarih dergileri yayımladı. İstanbul Gazetecilik Enstitüsü'nde öğretim görevlisi olarak çalıştı. Türk basın tarihine ilişkin çok sayıda eseri vardır.

III:377a.

İslah-ı Medaris Nizamnamesi II:564c.

İslam Bey

İlgili madde:

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209c

İslam Bey Çeşmesi Eyüp'te, İslam Bey Caddesi ile İslam Bey Çeşmesi Sokağı'nın birleştiği yerdedir. Arkasında İslam Bey Camii ve haziresi, karşısında ise İslam Bey İlkokulu vardır. Büyük bir hazneye sahip olan çeşmenin kemeri üzerindeki kitabeden 1112/1700'de yapıldığı anlaşılmaktadır.

İslam Bey Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Eyüp Merkez, Nişanca, Düğmeciler, Rami Cuma mahalleleri Rami Yeni Mahalle ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.494'tür.

İslam Bey Mescidi ve Tekkesi *mad. IV:209c,* II:121c.

İslam Mecmuası On beş günlük dergi. 1913-1918 arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Halim Sabit'ti.

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi *mad. IV:210c,* II:523c, V:175a.

İslambol IV:256a.

İslambol Boğazı II:281c.

İsmail (Nefeszade) (?, İstanbul - 1679, İstanbul) Hattat. Seyyid İsmail olarak da bilinir. Hattı Halid Erzurumî'den öğrendi ve ondan icazetname aldı. Ünlü hattat Hafız Osman da talebesidir. Eserleri Kuran'lar ve kıt'alardan ibarettir. Şeyh Hamdullah ekolüne mensuptur.

İsmail (Ağakapılı) (?, İstanbul - 1706, İstanbul) Hattat. Büyük Derviş Ali'den icazetname aldı. Çağının büyük hattatı Hafız Osman'a büyük saygısı ve hayranlığı vardı. Vefatında mezar taşını, İsmail Ağakapılı yazdı. Nesih yazıda çok usta idi. 40'tan fazla Kuran yazdığı bildirilen sanatçının bildiğimiz celi yazı eseri, Fatih'teki Feyzullah Efendi Medresesi üzerindeki kitabeleridir.

İsmail (ö. 1636, Tab'î) VII:151a.

İsmail (Paçavracı) III:542b.

İsmail Ağa (Kara) V:185a.

İsmail Ağa (Malatyalı) I:93a.

İsmail Ağa (ö. 1739, Topçubaşı) IV:369c.

İlgili madde:

Saliha Sultan Çeşmesi (Topkapı) VI:427c

İsmail Ağa (ö. 1752, Hacı) IV:107a.

İsmail Ağa Camii IV:272c.

İsmail Ağa Çeşmesi Fatih Camii ile Gelenbevi Ortaokulu arasındaki yol üzerindeydi. Bânisi Yeniçeri Ocağı kâtiplerinden Surre Emini İsmail Ağa'dır. Kayıtlardan 1235/1819'da, kesme taştan inşa edildiği, aynataşının üzerinde üç satırlık kitabesi olduğu bilinmektedir.

İsmail Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Şemsi Paşa Caddesi ile Eşref Saat Sokağı'nın birleştiği köşede bulunmaktadır. 1115/1703'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. 1976'da aslına sadık kalınarak tamir edilmiştir. Oymalı aynataşı yenidir. Sivri kemerinin üzerin-

de iki rozet arasında kitabesi bulunmaktadır.

İsmail Ağa Vakfı IV:321c.

İsmail Arif Bey (ö. 1872) V:94c.

İsmail Asım Efendi (Küçükçelebizade) (1685, İstanbul - 1760, İstanbul) Şeyhülislam, vakanüvis, şair. Reisülküttab Küçük Çelebi Mehmed Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. Bir süre müderrislik yaptıktan sonra vakanüvis oldu (1723-1730). İlmiye aşamalarını geçip 1759-1760 arasında 7 ay kadar şeyhülislamlık yaptı. 1722-1728 arasını kapsayan ve 1740'ta basılan *Tarih-i Raşid*'e yazdığı zeyli İstanbul tarihi açısından önemlidir. *Divan*'ı da 1852'de basılmıştır.

II:114c, 117a, III:273c, VI:231c, 308a.

İsmail Aşkî Efendi (ö. 1848) IV:376a.

İsmail Baba (ö. 1796) II:135c, VII:129c.

İsmail Bedreddin Efendi (ö. 1914) IV:328a, VI:393a.

İsmail Bey (İsfendiyar Beyoğlu) III:304b.

İsmail Bey (ö. 1941, Pirîzadelerden) VI:252c.

İsmail Bey (Şair Fedayî) III:512b.

İsmail bin Mehmed (Malatyalı Derviş)

İlgili madde:

Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279a

İsmail Canbulat Bey (1880, İstanbul - 1926, Ankara) Şehremini. Mekteb-i Harbiye'yi bitirdi. II. Meşrutiyet döneminde siyasete atıldı. İttihad ve Terakki'den mebus seçildi. 1914'te Emniyet-i Umumiye müdürü oldu. Şubat 1915-Nisan 1915 arasında şehreminliği yaptı. Daha sonra Stockholm elçiliği ve Dahiliye Nezareti müsteşarlığında bulundu. Atatürk'e suikast davasından yargılanarak idam edildi.

I:150b, II:240b, V:351a.

İsmail Cenanî IV:236a.

İsmail Çorumî (ö. 1647) IV:125a.

İsmail Dede Efendi (ö. 1846, Bestekâr Hammamîzade) *mad. IV:211b*, I:194c, III:255a, IV:211b, 212c, V:83b, 218a, 528c, 561a, VI:69a, 75c, 301b, 511a, VII:113a, 132b, 478c, 544c, 547a.

İsmail Dede Efendi (ö. 1861 ?, Deli) V:81c, VI:330c.

İsmail Efendi (Ağakapılı) VI:158c.

İsmail Efendi (Hafız) III:567c.

İsmail Efendi (Hekimbaşı) V:375b.

İsmail Efendi (Nefeszade) VI:158c, 161a.

İsmail Efendi (ö. 1611) I:437a, VI:34b.

İsmail Efendi (ö. 1636, Tab'î) III:65b.

İsmail Efendi (ö. 1642, Filibeli) II:394c, V:149b, VI:492c.

İsmail Efendi (ö. 1679, Şeyh Çelebi) V:465c.

İsmail Efendi (ö. 1685) VII:110c, 125c.

İsmail Efendi (Kara, Ebu İshak) (1643, İstanbul - 1724, Sinop) Şeyhülislam. Kazasker Alaiyeli İbrahim Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1716-1718 arasında şeyhülislamlık yaptı. Sadrazamların işlerine, atanma ve azillerine müdahale etmeye kalkıştığı için görevden alınıp Sinop'a sürüldü. 1720'de affedilerek İstanbul'a dönmesine izin verildi. Şiirlerini "Naim" mahlasıyla yazmıştır. Mezarı Fatih Çarşamba'da yaptırdığı Şeyhülislam İsmail Efendi Camii'nin haziresindedir.

İlgili madde:

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII:177a

İsmail Efendi (ö. 1732, Seyyid) II:396a, VI:469a.

İsmail Efendi (ö. 1751-52, Hacı) VII:273b.

İsmail Efendi (ö. 1780, Şeyh Seyyid) V:465c, VII:11a.

İsmail Efendi (ö. 1783, Şeyh Seyyid) III:443a, VI:469a.

İsmail Efendi (ö. 1790, Gelenbevî) I:35b, III:390b, V:309a, VI:14a.

İsmail Efendi (ö. 1807) VII:122b.

İsmail Efendi (ö. 1812, Şeyh) VI:492c.

İsmail Efendi (ö. 1822, Şeyh) II:416c.

İsmail Efendi (ö. 1824, Büyük) III:542b, IV:50a.

İsmail Efendi (ö. 1839, Şeyh Kambur Hafız) II:416c.

İsmail Efendi (ö. 1840, Şeyh Seyyid) V:397c, 466a, VII:111a, 111c, 446b.

İsmail Efendi (ö. 1845, Şeyh Seyyid) VII:548a.

İsmail Efendi (ö. 1848) I:29a, VI:394c.

İsmail Efendi (ö. 1869, Besteci Dellalzade) *mad. IV:212c*, III:255a, IV:212a, V:267a, 528c, 561b, 561c, VI:11c, 56b, 75c, 99c.

İsmail Efendi (ö. 1888, Şeyh) VII:559a.

İsmail Efendi (ö. 1931, Küçük) *mad. IV:213a*, I:54b, 91b, III:60a, 60a, 542b, 563b, VI:133a, 147c, 176a.

İsmail Efendi (ö. 1936, Hafız) VII:8b.

İsmail Efendi (Reisülküttab Alioğlu)

İlgili madde:

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VI:314a

İsmail Efendi (Şeyh Hafız) II:415a.

İsmail Efendi (Terlikçi) IV:213a.

İsmail Efendi Çeşmesi VII:27a.

İsmail Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

İsmail Ferruh Efendi II:136a, 165b, V:257b, 307b.

İsmail Gaspıralı VII:224a.

İsmail Hakkı (Berketzade) VI:482b.

İsmail Hakkı (İzmirli) II:564b.

İsmail Hakkı (ö. 1912, Manastırlı) VI:482b.

İsmail Hakkı (Tuluatçı) I:91b.

İsmail Hakkı Bey (Bahriye yüzbaşısı) VI:20c.

İsmail Hakkı Bey (Milaslı) VII:67b.

İsmail Hakkı Bey (ö. 1927, Muallim) *mad. IV:214a*, I:200c, II:142a, 557a, 557c, III:135c, 296a, IV:421a, V:69a, 140a, VI:11c, 134a, 299a, 308c, 539b, VII:563a.

İsmail Hakkı Bey (Ressam) II:122b.

İsmail Hakkı Bursevî (ö. 1724) I:136a, II:395a, 397a.

İlgili madde:

Celvetîlik II:394c

İsmail Hakkı Efendi (Kütahyavî, Evliyazade) VII:172c.

İsmail Hakkı Efendi (ö. 1819) VII:111b.

İsmail Hakkı Efendi (ö. 1841) VI:38c, 60a.

İsmail Hakkı Efendi (ö. 1878) IV:377a.

İsmail Hakkı Efendi (ö. 1911, Hacı Hafız) VI:39c, 395c, VII:548a.

İsmail Hakkı Efendi (ö. 1981, Şeyh) IV:210a.

İsmail Hakkı Paşa (Amasya Valisi) V:5c.

İsmail Hakkı Paşa (Debre Mebusu) IV:215b.

İsmail Hilmi Efendi (ö. 1824) IV:373b, VI:329a, VII:559a.

İsmail Hilmi Efendi (ö. 1909, Küçük) VI:329a.

İsmail Hulusi Dede (ö. 1804) V:429a, VII:348b.

İsmail Kudsî Efendi (ö. 1645) VII:121c.

İsmail Mahir Efendi II:559a.

İsmail Maşukî (ö. 1529, Oğlan Şeyh) *mad. IV:214c*, I:13b, 44b, 171b, 191a, 417b, II:104c, IV:49a, 125c, 499a, V:380c, 381c, VII:334b.

İsmail Necati Efendi (ö. 1789) VI:392b, VII:223c.

İsmail Necati Efendi (ö. 1918, Şeyh) III:448a, VI:37b.

İsmail Nimetullah Efendi (ö. 1914, Şeyh) VI:99a.

İsmail Paşa (Gürcü) (?, ? - 1737, Sakız) Sadrazam. Kölelikten yetişti. Bağdat beylerbeyiyken 1735'te sadrazamlığa getirildi. Rüşvet ve yolsuzluk nedeniyle 5 ay sonra görevden alınarak Sakız'a sürüldü.

V:249a.

İsmail Paşa (ö. 1879, Hekim) IV:40b.

İsmail Paşa (1830, Kahire - 1895, İstanbul) Mısır hıdivi. Amcası Said Paşa'nın ölümü üzerine 1865'te Mısır va-

lisi oldu ve 1867'de hıdiv unvanı alarak içişlerinde bağımsızlık kazandı. Sudan'ı denetim altına alma girişimi ve büyük harcamalar gerektiren projeleri dış borçları yüksek düzeye çıkardı ve Mısır'ın İngiliz egemenliğine girmesine zemin hazırladı. II. Abdülhamid tarafından 1879'da görevden alındı.

I:23a, 51b, 69b, III:170c, IV:59c, VI:531b, VII:442b.

İsmail Paşa Yalısı (Beylerbeyi) *mad. IV:215b*, II:201c, 203b.

İsmail Paşa Yalısı (Kandilli) *mad. IV:215c.*

İsmail Paşa Yalısı (Sarıyer) *mad. IV:216a.*

İsmail Rıfat Efendi III:391a.

İsmail Rumî (ö. 1631, Şeyh Tosyalı) IV:369c.

İlgili maddeler:

Kadirîhane Tekkesi IV:369c

Kadirîlik IV:372a

İsmail Rumî Âsitânesi IV:373a.

İsmail Rumî Efendi (ö. 1899) VII:331a.

İsmail Rumî Tekkesi *bak.* Kadirîhane Tekkesi

İsmail Rusûhî Dede (ö. 1631) III:362a, 364b, IV:482c, V:425a, VII:166b.

İsmail Rusûhî Dede Türbesi III:363a, 365a.

İsmail Safa VI:299a, 397a, VII:359b.

İsmail Sıdkî Efendi (ö. 1830, Şeyh Seyyid el-Hac) V:474c, VI:392c.

İsmail Ümidî Efendi (ö. 1694) V:149b.

İsmail Ziyaeddin Efendi (Ziyaî) (?, ? - 1765, İstanbul) Tarihçi, şair. Hekimoğlu Ali Paşa'nın oğludur. Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulundu. "Ziyaî" mahlası ile şiirler yazdı. *Vekayiname* adlı tarihi 1727-1757 arasındaki olaylarını kapsar. Ayrıca babasının yaşamını anlatan kısaca *Tarih-i Ali Paşa* denen *Metâlîü'l-Aliyye fi Gurretü'l-Gâliyye* adlı bir eseri daha vardır. Babasının türbesine gömülüdür.

İsmail Zühdî (?, İstanbul - 1731, İstanbul) Hattat. Yedikuleli Seyyid Abdullah'tan ders aldı. Daha sonra Ambarîzade Derviş Ali'den de yazı meşk etti. Hocalarının ölümü üzerine Suyolcuzade Mehmed Necib Efendi'den icazetname aldı. Çok güçlü bir hattat olmasına rağmen eserleri azdır. Bunda hastalıklı olmasının rolü olduğu zannedilmektedir. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır. Yazıdaki ustalığı dolayısıyla "şeyh-i sani" unvanını kazanmış, ayrıca 1806'da ölen İsmail Zühdî'den ayırmak için Eski Zühdü veya Zühdü Ağa gibi adlarla da anılmıştır.

VII:165b.

İsmail Zühdî (?, Ünye - 1806, İstanbul) Hattat. Ünlü hattat Mustafa Rakım'ın ağabeyidir. Hattı, Ahmed Hıfzı Efendi'den öğrendikten sonra saraya hat hocası oldu. Eyüp'teki Şah Sultan Türbesi'nin yazıları onun eseridir. Celi yazının gelişmesinde rolü olmuştur. Eserleri müze ve koleksiyonlardadır.

VII:412c.

İsmail Zühdî Efendi (ö. 1766, Seyyid) VII:7a.

İsmail Zühdî Efendi (ö. 1855, Şeyh Hoca) I:55b.

İsmail Zühdî Efendi (Şeyh Körükçü)

İlgili madde:

Körükçü Tekkesi V:95c

İsmail Zühdî Paşa (Altunîzade) *mad. IV:216b*, I:227c, III:551a.

İlgili maddeler:

Altunîzade I:229c

Altunîzade Köşkü I:230b

Altunîzade Külliyesi I:230c

İsmail Zühdü Bey III:254b.

İsmen, Muvaffak V:480c.

İsmet (Müstecabîzade) IV:564a, VI:459b.

İsmet Ağa (?, ? - 1870, İstanbul) Bestekâr ve tanburi. Enderun'da yetişti. II. Mahmud, Abdülmecid ve Abdülaziz dönemlerinde sarayın fasıl heyetinde sazendeydi. Aynı zamanda Enderun'da musiki hocası olarak görev yaptı. II. Mahmud'un musahipliğine kadar yükseldi. Mevlevî olan İsmet Ağa üç Mevlevî ayini bestelediyse de bunlar günümüze ulaşmamıştır. Günümüze ulaşan eserlerinin sayısı 60 kadardır. Kendi düzenlediği rahatfeza makamında da eserler vermiştir. Suzidil "Ülfetin geçti efendim arası...", nihavent "Seni tenhada bir bulsam" en sevilen iki şarkısıdır.

V:421b.

İsmet Bey (1847, İstanbul - 1917, İstanbul) Şehremini. Babasının vali olduğu Beyrut'ta öğrenim gördü. Beyoğlu mutasarrıflığında, belediye meclisi üyeliğinde, şehremini yardımcılığında bulundu. 1914'te İstanbul mebusu seçildi. Kasım 1914-Şubat 1915 arasında İstanbul vali vekilli ve şehreminliği yaptı.

VII:150b.

İsmet Bey Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fındıkzade civarında, Yükselkaldırım'da, Defterdar Ahmed Çelebi Mahallesi'nde İsmet Bey Camii'nin yanında dört odacıktan ibaret küçük bir medreseydi. 1918'de harabe halindeki medrese, cami ile birlikte küçük bir külliye meydana getiriyordu.

İsmet Efendi (Fındıklılı) (1845, İstanbul - 1904, İstanbul) Saray kitapçısı olduğundan yaşamını İstanbul kütüphanelerindeki değerli eserleri ve yazmaları incelemekle geçirdi. Osmanlı bilginlerinin biyografilerini derledi. Taşköprüzade'nin *Şakaikü'l-Nu'maniyye* adlı eserine sonuncu zeyli *Tekmiletü'ş-Şakaik fi Hakk Ehlü'l-Hakaik* adıyla yazdı. Bu eser, 1721 yılından 1896 yılına kadar yaşayan bilginlerin, şeyhlerin biyografilerini vermektedir.

IV:445a.

İsmet Efendi Tekkesi *mad. IV:216c*, VI:37a.

İsmet Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kocatepe, Murat Paşa, Yeni Doğan, Altın Tepsi mahalleleri, Orta Mahalle ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.088'dir.

II:110a.

İsmetî (?, İstanbul - 1665, İstanbul) Divan şairi. Medrese eğitiminden sonra müderrislik, kadılık ve kazaskerlik yaptı. *Divan*'ı, 1974'te Latin harfleriyle yayımlandı. Kendi çağının önde gelen ve yazdıkları yoğun duygusuyla yüklü bir şairiydi.

İsmihan Sultan *bak.* Esmahan Sultan

İsmihan Sultan Medresesi Eski kayıtlarda Fatih İlçesi'nde, Çarşamba Pazarı civarında, Katip Muslihiddin Mahallesi'nde olduğu bilinen medrese II. Selim'in kızı İsmihan (Esmahan) Sultan (ö. 1585) için, kocası Sokollu Mehmed Paşa (ö. 1579) tarafından yaptırılmıştır. "Hemşire Sultan" ve "Yazılı Medrese" de denilen yapının Sinan Paşa (Fethiye) Medresesi'nin yanında ve Fethiye Camii'nin avlusunda yer aldığı sanılıyor.

İspanya Elçiliği Korusu *bak.* Korular

İspanya Elçiliği Yazlığı *mad. IV:217c.*

İspirtizma İki aylık ruhlar âlemi dergisi. 1909-1911 arasında yayımlandı. Müdürü Bahaeddin'di.

İspirto ve İspirtolu İçkiler İnhisarı İdaresi IV:133c.

İstanbul *bak.* Stamboul

İstanbul Haftada üç kez yayımlanan dergi. 24 Eylül 1867-15 Mayıs 1869 tarihlerinde Mehmed Arif tarafından yayımlandı.

İstanbul Günlük gazete. 1868-1869 arasında Mehmed Arif tarafından yayımlandı.

İstanbul Günlük gazete. 1919'da Said Molla tarafından yayımlandı.

İstanbul On beş günlük dergi. 1921'de Emraz-ı Cildiyye ve Efrenciye Cemiyeti tarafından yayımlandı.

İstanbul 1943-1948 arasında Eminönü Halkevi tarafından çıkarılan dergi. *Yeni Türk* dergisinin kapanmasından sonra doğan boşluğu doldurmak için çıkarıldı ve tek bir halkevinin değil de İstanbul'da faaliyette bulunan halkevlerinin yayın organı olarak planlandı. İlk dönem halkevi dergilerinden farklı olarak, magazin haberleri ile güncel konu ve haberlere daha fazla yer verdi. İmtiyaz sahibi Hamit Ongunsu, yayın müdürü Neşet Halil Atay idi. İlk serisi 75 sayı çıktı. İkinci seri de 24 sa-

yı yayımlandıktan sonra kapandı. Fazla bir etki yaratmayan dergi popüler dergicilik alanında öncü sayılabilir. Kapaklarında bulunan fotoğraflar da bugün için yarı belge değerindedir.

İstanbul Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı tarafından yayımlanan üç aylık dergi. Nisan 1992'de Zeynep Avcı yönetiminde çıkmaya başladı. İçeriğini İstanbul'la ilgili tarih, sosyoloji, şehircilik, mimarlık alanlarında yazılar oluşturdu.

İstanbul Adliyesi I:326a, III:152c.

İlgili madde:

Adliye Sarayı I:85a

İstanbul Ağası *mad. IV:218a,* I:61c.

İstanbul-Ankara Devlet Yolu II:499a.

İstanbul-Ankara Uçağı İstanbul'dan Ankara'ya ilk deneme uçuşu 14 Şubat 1925'te gerçekleşti. İlk sivil posta ve yolcu uçak taşımacılığı ise 3 Mart 1933'te başlatıldı. Amerika'dan alınan King Bird tipi çift motorlu ve 4 yolcu taşıyabilen bir uçak Amerikalı pilot ve mürettebat tarafından güçlükle Ankara'ya götürülebildi. 15 Nisan 1933'ten itibaren ise İstanbul-Ankara arasında tarifeli posta seferleri başlatıldı. O gün saat 8.30'da İstanbul'dan kalkan uçak 2,5 saatte Ankara'ya ulaştı. Öğleden sonra İstanbul'a döndü.

İstanbul Ansiklopedileri *mad. IV:218c,* I:172a, 176a, 176b, V:43a.

İlgili maddeler:

Bozcalı, Sabiha II:318c

Koçu, Reşad Ekrem V:41b

İstanbul Araştırmaları IV:251c.

İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü I:383c.

İstanbul Atatürk Yüksek Öğretmen Okulu I:383c.

İstanbul A-Z Rehber-Atlas III:560c.

İstanbul Bakırköy Emraz-ı Akliye ve Asabiye Hastanesi II:1a.

İstanbul Balıkhanesi Merkez Müdürlüğü III:43c.

İstanbul Bankası II:47b, 48a, 48b.

İstanbul Barosu Cemiyeti II:59b, 60b.

İstanbul Barosu Yardımlaşma Sandığı II:61a.

İstanbul Baruthanesi *bak.* Bakırköy Baruthanesi

İstanbul Belediyesi Memur ve Müstahdemler Yardım Cemiyeti 5 Ocak 1933'te kuruldu. Ölüm yardımı başta olmak üzere üyelerine ve ölüm halinde geride kalan ailelerine maddi desteği amaçlıyordu. Merkezi İstanbul Belediyesi'nde olan cemiyetin üye sayısı kuruluşundan iki yıl sonra 200'e varmıştı.

İstanbul Bienali IV:230b.

İstanbul Cebeci Ocağı II:390b.

İstanbul Çarşısı Aylık dergi. Ali Hayri tarafından 1928'de tek sayı yayımlandı.

İstanbul Çiğdemi Bilimsel adı *Crocus olivieri subsp. Istanbulensis* olan 1-4 yapraklı, sarı çiçekli, çokyıllık ve yumrulu bir bitkidir. Yumrunun üzeri lifli bir kabukla kaplıdır. İlkbahar mevsiminde (mart) çiçek açar. Türkiye'de yalnız Alemdağ ormanlarında yetişmektedir.

İstanbul Dağcılık İhtisas Kulübü II:542b.

İstanbul Darülfünunu II:561a.

İstanbul Darülmuallimi II:568c.

İstanbul Defterdarlığı I:523a, II:371a.

İstanbul Defterdarlığı Memurları Yardım Cemiyeti 19 Temmuz 1944'te kuruldu. Genel merkezi İstanbul Defterdarlığı'nda bulunan cemiyetin amacı üyelerine maddi yardım sağlamaktı.

İstanbul Deniz Hastanesi *bak.* Bahriye Merkez Hastanesi

İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Galerisi (Beyoğlu) VI:437b.

İstanbul Devlet Konservatuvarı III:45a.

İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi VII:528c.

İstanbul Devlet Senfoni Orkestrası *bak.* Devlet Senfoni Orkestrası

İstanbul Dünya Yerel Yönetim, Demokrasi Akademisi III:18a.

İstanbul Ebe Okulu III:115b.

İstanbul Efendisi Opereti I:200c, VI:198c.

İstanbul Eğitim Enstitüsü I:383c, VI:58b.

İstanbul Ekspres Gazetesi I:214a.

İstanbul Elektrik İşleri Umum Müdürlüğü I:479b.

İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri *bak.* İETT

İstanbul Enstitüsü III:61c, IV:221b, 223a.

İstanbul Enstitüsü Dergisi *mad. IV:221b.*

İstanbul Erkek Liseliler Vakfı I:212a.

İstanbul Erkek Lisesi *bak.* İstanbul Lisesi

İstanbul Erkek Muallim Mektebi II:568b, 568c.

İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni *mad. IV:222a,* V:369b, VI:197b, VII:235c.

İlgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:170a

İstanbul Esnaf Bankası II:48b.

İstanbul Esnaf Cemiyetleri Hastanesi III:218c.

İstanbul Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği III:216a.

İstanbul Esnaf ve Zanaatkârlar Birliği II:76b.

İstanbul Etibba Muhadenet ve Teavün Cemiyeti VI:26c.

İstanbul Festivali III:68c.

İlgili maddeler:

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı IV:229c

İstanbul Fetih Cemiyeti *mad. IV:222c,* II:87b, 175c, III:272a, VII:413a.

İlgili maddeler:

Ayverdi, Ekrem Hakkı I:498b

Fetih Bayramı III:305b

İstanbul Enstitüsü Dergisi IV:221b

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

İstanbul Filarmoni Oda Orkestrası V:533a.

İstanbul Film III:318c.

İstanbul Fotoğraf Günleri IV:223b.

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği *mad. IV:223b.*

İstanbul Gaz Dağıtım Sanayii ve Ticaret AŞ (İGDAŞ) III:76a, 176b.

İstanbul Gazete Sahipleri Cemiyeti II:73a.

İstanbul Gelişim Orkestrası V:534c.

İstanbul Golf Kulübü 1895'te kuruldu. Okmeydanı'nda 12 delikten oluşan bir golf sahası vardı. 1911'de Boğaziçi Golf Kulübü adıyla yeni bir kulüp daha kuruldu. Varlığını 1923'e kadar sürdüren bu kulübün 30 üyesi vardı. İstanbul Golf Kulübü 1920'de Maslak'ta yeni bir sahaya kavuştu. 1922'de kulüp binası inşa edildi ve delik sayısı 18'e çıkarıldı. 1923'te üye sayısı 60'a ulaştı. İstanbul Golf Kulübü 1952'de Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'nce tescil edilerek Tenis Federasyonu'na bağlandı. Bugün Yeni Levent'te bulunan golf sahası, arazinin 1972'de Harb Akademileri Komutanlığı'na geçmesiyle daraltıldı ve 9 delikli oldu. Günümüzde İstanbul Golf Spor İhtisas Kulübü adıyla faaliyet göstermektedir. Tur sayısı 2.405 m olan sahanın halen standart par sayısı 34'tür.

İstanbul Göğüs-Kalp ve Damar Cerrahisi Merkezi Haydarpaşa'da Tıbbiye Caddesi'ndedir. 1962'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak kuruldu. Kardiyoloji ve göğüs-kalp-damar cerrahisi alanında uzmanlaşmış bir özel dal hastanesidir. Toplam yatak sayısı 200'dür. Yataklar bir bütün olup servislere ayrılmamıştır. Ayrıca 15 yataklı bir ameliyat sonrası bakım odası ile 11 yataklı bir koroner yoğun bakım ünitesi bulunmaktadır. Doğrudan doğruya başvuran veya bağlı alt kuruluşlardan sevkle gelen hastaları kabul etmektedir.

İstanbul Haberleri IV:252a.

İstanbul Hastanesi Samatya'dadır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak 1960'ta faaliyete geçti. Tam teşekküllü bir ihtisas hastanesidir. Toplam yatak sayısı 804'tür. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç

hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji olmak üzere toplam 10 servisi bulunmaktadır.

İstanbul Hatırası Üzerinde bu ibare de yazılı olan, çiçekler, saksılar, havuz, çardak, Kız Kulesi, cami, kuş, bayrak, köşk resimleri ve manzaraları ile desenli siyah dekor bezlerinin önünde, sokak fotoğrafçısına veya fotoğrafhanede çektirilen resimler, anı olarak saklanır; memlekete gönderilirdi. İstanbul'da askerlik yapanlarla iş için gelen gençlerin çektirdikleri İstanbul hatıraları için bazı hilelere de başvurulur, örneğin fotoğrafçılar, resim çektirenlere, kravat, takım elbise temin ederler, isterlerse önlerine kitap yığarlar, şapka (daha eskiden fes) giydirirler, kâtip gibi gözükmek isteyenlerin önlerine yazı masası takımı, sümen koyarlar hatta fotomontaj tekniği ile yanı başına ünlü bir artistin veya güzel bir hanımın portresini eklerler, bazen de fotoğraf çektirenin portresini, İstanbul manzaralı bir kartpostalın köşesine tab ederlerdi.

İstanbul Hisarlar Müdürlüğü III:177c.

İstanbul Hokey Ligi IV:82c.

İstanbul İktisat Kongresi *mad. IV:223c*, II:76b.

İstanbul İlkokullarında Okuyan Çocuklara Yardım Cemiyeti 29 Şubat 1940'ta, İstanbul'da, ilkokullarda okuyan öğrencilere yardım amacıyla İstanbul'un çeşitli ilçelerinde aynı adla kurulmuş derneklerin bağlı olduğu üst kuruluş. Tüzüğünde amacı "İlkokullarda okuyan çocuklara yardım maksadıyla kurulmuş cemiyetlerin faaliyetini tanzim, muhtaç çocuklara yardım etmek" olarak belirtilmişti. CHP'nin bir yan örgütüydü. Merkezi CHP il merkezi binasındaydı. 1947'de başkanı Hamit Onguns u'ydu.

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği *mad. IV:225a*, 284a, 290a, VI:458b, 524b.

İstanbul İşçi Tesanüt ve Teavün Cemiyeti IV:242b.

İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi *mad. IV:225c*, 289c.

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği *mad. IV:226a*, 300b.

İstanbul Kadılığı *mad. IV:226b*, 137a, 257c, VII:149c, 364b.

İlgili madde:

Bâb Nâibliği I:513a

İstanbul Kâğıdı Divan-ı Hümayun kalemlerinde kullanılan, kalın, dayanıklı özel bir kâğıt türü. Gerek İstanbul'da imal edilen bu kâğıt, gerekse, battal kâğıt, Habeşi kâğıt, fıstıki kâğıt, telhis kâğıdı, abadi kâğıt vb, Divan-ı Hümayun'da hazırlanan name, hüküm, ferman, kaime, tahrirat, telhis için ayrı ayrı hazırlanıp boyutlandırılırdı.

İstanbul Kartpostalı III:341a.

İstanbul Kaymakamı *bak.* Sadaret Kaymakamı

İstanbul Kemhası Kemha denen kumaşın İstanbul'daki tezgâhlarda dokunan türü. İpekten ve havsız kadife görünümünde çok kaliteli bu kumaş, Avrupa'dan ithal edilen kemha-yı frengiye göre daha pahalıydı.

İstanbul Kısa Film Şenliği IV:223b.

İstanbul Kız Lisesi *mad. IV:228c*, I:95b, II:371b, V:219a, VII:69b.

İstanbul Kız Muallim Mektebi II:567a.

İstanbul Kız Sultanisi IV:229a, VII:69b.

İstanbul Kitaplığı *mad. IV:229a*, V:175a.

İlgili madde:

Gülersoy, Çelik III:463c

İstanbul Klasik Türk Müziği Korosu III:45a.

İstanbul Konferansı Sırbistan olayları nedeniyle İstanbul'daki Fransız elçisiyle görüşmeler yapılarak 8 Eylül 1862'de İngiltere, Avusturya ve Sırbistan delegelerinin de katıldığı İstanbul Konferansı sonunda bir antlaşma imzalandı. Buna göre, Osmanlı Devleti Sokod ve Oujtza kalelerini Sırplara bırakmayı kabul etti.

İstanbul Konferansı Fransa'nın isteği üzerine, Mısır'daki Fransa ve İngiltere çıkarlarının görüşülmesi için İstanbul'da toplanan (23 Haziran 1882) bu konferansa, II. Abdülhamid Osmanlı Devleti adına delegelerin katılmasını istemedi. Böylece Osmanlı Devleti'nin başkentinde ve bu devleti doğrudan ilgilendiren konularda toplanan konferans, Osmanlı delegeleri olmaksızın çalışmaya başladı. Bu konferansın sonucu beklenmeden de İngiltere donanması Mısır'ı resmen işgal etti.

İstanbul Konferansı Said Paşa'nın başkanlığında İstanbul'da toplanan (5 Kasım 1885) bu konferansta büyük devletlerin elçileri de bulundular. Gündem, Doğu Rumeli sorunlarından oluşmaktaydı. Görüşmeler sürerken 14 Kasım'da Sırbistan, Bulgaristan'a savaş ilan etti. 25 Kasım'da sonuçlanan konferansta alınan karar gereği II. Abdülhamid Doğu Rumeli'ye bir komiser atayacakken Bulgaristan Sırbistan'ı yenilgiye uğrattı. Konferans kararları da uygulanamadı. Bu yüzden ikinci kez bir konferans toplandı ve 5 Nisan 1886'da yeni kararlar alındı.

İstanbul Konferansı Osmanlı-Yunan Savaşı 20 Mayıs 1897'de imzalanan mütareke ile sona erdi. Barış için de İstanbul'da devletlerarası bir konferans toplanması kabul edildi. Konferans 4 ay sürdü. Teselya'da bir kısım toprakların Osmanlı Devleti'ne bırakılması koşulu ile 13 Kasım 1897'de barış imzalandı. Gerek savaş sırasında kazanılan zaferler gerekse İstanbul Konferansı, II. Abdülhamid'in saygınlığını ayrıca Osmanlı ordusunun yeniden yapılanmasında etkili olan Almanya'nın nüfuzunu artırdı.

İstanbul Konservatuvarı *bak.* Belediye Konservatuvarı

İstanbul Konservatuvarı İcra Heyeti III:296a.

İstanbul Kulübü 8 Ocak 1914'te "üyeleri arasında içtimai münasebetlerin inkişafına çalışmak, okuma salonlarında kitap ve gazeteler bulundurmak" amacıyla kurulmuş; zaman zaman faaliyetlerine ara vermiş, 1950'lere kadar yaşamış kulüp. Merkezi Taksim'de, Ağaçaltı Caddesi'ndeydi. 1947'de yöneticileri Etem Soysal (başkan), J. W. Kernick, Dr. Suphi Nejat, Muhlis Erdener, Ragıp Özdemiroğlu, Kenan Şeşbeş, K. Mavridis, E. C. Taylor, J. H. Valton, Lorain Rebul, J. W. Perkins'ti.

İstanbul Kültür Sarayı *bak.* Atatürk Kültür Merkezi

İstanbul Kültür Sevenler Derneği 28 Mart 1947'de, tüzüğüne göre "üyelerinin manevi şahsiyetini yükseltmek, muhtaç öğrencilere maddi ve manevi yardımda bulunmak" amacıyla kurulmuş azınlık derneği. Merkezi Beyoğlu'nda Bekâr Sokağı'ndaydı. Kurucuları Hristaki Angelidis (başkan), Aleksandros Koroginidis, Yorgi Eleftropulos, Sotiri Konturopis, Mihalis Papa, Yorgi Karapecas, Yani Amasdidis, Vasil Mecis, Mihael Nikolaidis'ti.

İstanbul Kültür ve Sanat Ansiklopedisi *bak.* İstanbul Ansiklopedileri

İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı *mad. IV:229c*, I:470b.

İlgili madde:

Eczacıbaşı, Nejad III:126a

İstanbul Lepra Hastanesi II:456c.

İstanbul Leyli İdadisi IV:232a.

İstanbul Liman İnhisarı TAŞ V:216b.

İstanbul Liman İşleri Türk Anonim Şirketi II:76b, V:216b.

İstanbul Liman İşleri Umum Müdürlüğü V:216c.

İstanbul Liman İşletmesi III:424c, V:216c.

İstanbul Limanı III:26c.

İstanbul Limanı ve Mülhakatı Maden Kömürü Yükleme ve Boşaltma Kömür İşçileri Cemiyeti 18 Mayıs 1944'te kuruldu. Amacını "işçilerin çalışmalarını intizam altına almak" olarak belirleyen dernek, gerçekte liman hamalları arasında sık sık çıkan olayları ve huzursuzlukları önlemeyi; liman hamallarının ağır iş koşulları ve ücret sorunları yüzünden sık sık başvurdukları kısa süreli iş bırakma eylemleri sırasında dışardan hamal getirerek çalıştırılmasını engelleyerek yükleme-boşaltma işçilerinin haklarını korumayı amaçlıyordu.

İstanbul Lisesi *mad. IV:232a*, I:5b, II:371b, V:219a, VI:119b.

İlgili madde:

Babahindi Süha I:518a

İstanbul Maarif Kitaphanesi *mad. IV:232b,* VII:449a.

İstanbul Macar Tebaası Cemiyeti 4 Haziran 1941'de, İstanbul'da bulunan Macar tabiyetindeki kişilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu, İstiklal Caddesi'nde, Lüksemburg Apartmanı'ndaydı.

İstanbul Menkul Kıymetler Borsası II:301a.

İstanbul Mensucat İşçileri Sendikası Ekim 1947'de, yeni sendikalar yasasının çıkmasından sonra İstanbul'da kurulan ilk sendikalardandır. Kurucuları İlyas Hasan Yeşilırmak, Ahmet Galip Üstün, İbrahim Hasan Özatilla, Hüseyin Dokur, Osman Çalışkan, Bekir Osman Kan, Hüseyin Kemal Yolsal, Nuri Hayri Kutlu, Ahmet Sefer Hoşrenk, Hüseyin Haydar, Ali Rıza Görcek adlı işçilerdi.

İstanbul Milli İşçi Sendikaları Birliği IV:225b.

İstanbul Muahedesi 1649'da Avusturya ile imzalanan anlaşma. Daha önce Viyana'ya gönderilmiş bulunan Kapıcıbaşı Hasan Ağa, Avusturya'nın İstanbul elçisi Schmidt de Scharzenhorn ile İstanbul'a döndü. Süresinin bitimine üç yıl kalan Zitvatorok Antlaşması'nın (1606) 20 yıl daha uzatılması amacıyla yapılan görüşmeler sonunda söz konusu antlaşmanın yenilenmesini öngören İstanbul Muahedesi 1649'da imzalandı.

İstanbul Muahedesi 1700'de Rusya ile imzalanan anlaşma. Karlofça Antlaşması'ndan (1699) sonra, Rus Çarı Büyük Petro, Azak'ta yaptırttığı kalyonlardan biriyle 1700'de İstanbul'a bir orta elçi gönderdi. Rus elçisi, Ayasofya'daki Silahdar Mustafa Paşa Konağı'nda Reisülküttab Rami Mehmed Efendi, Baştercüman İskerletzade Mavrokordato Efendi ile görüşmeler yaptı. Rusya ile 14 maddelik bir antlaşma imzalandı.

İstanbul Muallimleri Yardımlaşma Birliği 16 Aralık 1946'da kuruldu. İstanbul'daki her çeşit öğretim kurumunda çalışan öğretmenleri birleştirmeyi, aralarında irtibat kurmayı, gelir düzeylerini yükseltebilmek için bir baskı grubu haline getirebilmeyi amaçlıyordu. Tüzüğünde amacını "yardım ve dayanışma" olarak belirtiyordu. Birlik, "İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti"nin çalışmalarını yetersiz görmüş ve iktidara bağımlı sayılan bu cemiyete karşı alternatif olarak kurulmuştu.

İstanbul Muhafızlığı Dairesi II:126c.

İstanbul Mukataası İstanbul'da elde edilen hazine gelirlerindendi. Özel kişilere, belirli süreler veya malikane olarak iltizama verilen topraklardan elde edilirdi. İpekten alınan "mizan resmi", altın ve gümüşten alınan "damga resmi" de buna eklenirdi. İstanbul mukataası ile ilgili idare İstanbul ve Edirne'nin zahiresini, Yenişehir ve Tırhala mukataalarından sağlama işini de yürütürdü.

İstanbul Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti VII:18b.

İstanbul Müftülüğü I:95b.

İstanbul Oda Korosu VII:402b.

İstanbul Oda Orkestrası V:532c, VII:145a.

İstanbul Operet Heyeti 1911'de kurulan, repertuvarında daha çok müzikli oyunlara, operetlere yer veren topluluk. Kaptanzade Ali Rıza Bey'in desteğiyle çalışmalarına başlayan topluluk ilk olarak Musahipzade Celal'in *İstanbul Efendisi, Yedekçi, Kaşıkçılar, Macun Hokkası, Demirbaş Şarl* gibi yapıtları olmak üzere, doğrudan doğruya Türk yaşamından alınma konuları geleneksel müzikle birleştirmeyi denedi ve başarılı oldu. Muhlis Sabahattin (Ezgi), Kaptanzade Ali Rıza Bey, Mehmet Ferid, Ali Nihad ve başka birçok yazarın yapıtları ilk kez bu topluluk tarafından sahnelendi. Çalışmalarını 10 yıl kadar sürdüren toplulukta Hakkı Necip (Ağrıman), Cemal Sahir (Kehlibağcıoğlu), İsmail Hakkı, Agopyan, Peruz, Virjin gibi dönemin tanınmış ve sevilen sanatçıları yer almıştı.

I:200c, VI:134a, 202c.

İstanbul Opereti III:154c, IV:214b, 241c, 444a.

İstanbul Otelcilik Okulu I:255c.

İstanbul Öğretmenleri Yardım Cemiyeti 13 Ağustos 1936'da kuruldu. Amacını üyelerin ölümü durumunda ailelerine yardım etmek şeklinde belirlemişti. Merkezi İstanbul Maarif Müdürlüğü olan cemiyet, üyelerinin haklarını yeterince koruyamamakla sık sık eleştiriliyordu. 1947'de üye sayısı 900'ü buluyordu. 1946'da kurulan İstanbul Muallimleri Yardımlaşma Birliği'nin kuruluştaki iddiası cemiyetin yerine getiremediği görevleri başarmaktı.

İstanbul Örgütü VI:365a.

İstanbul Özel Okul Öğretmenleri Yardım Sandığı 5 Ekim 1946'da kuruldu. İstanbul özel okulların en fazla olduğu kentti. Öğretmen örgütlenmesinin İstanbul'daki ilklerinden olan sandık, amacını üyelere maddi yardımda bulunmak ve dayanışmayı sağlamak olarak belirlemişti.

İstanbul Payesi İlmiye sınıfında bir rütbe. Haremeyn kadılığı rütbesinden bu onursal aşamaya yükselenler, bekleme süresi dolduğunda İstanbul kadılığına veya Anadolu kazaskerliğine yükselirdi. İstanbul kadılığından açığa alınanlara ise İstanbul mazulü denirdi.

İstanbul Piyasa Gazetesi (*Stamboul Piassa Gazettassı*) Haftada iki kez yayımlanan gazete. Sosyal, iktisadi, ticari konularda ve fen alanında makaleler yayımlayan gazete Dr. Sabit tarafından Türkçe ve Fransızca olarak çıkarıldı. İstanbul Belediye Kütüphanesi'nde 1924 tarihli dört nüshası bulunmaktadır.

İstanbul Polis Müdürlüğü III:458c.

İstanbul Polis Okulu III:458c.

İstanbul Radyoevi *bak.* Radyo

İstanbul Radyosu *bak.* Radyo

İstanbul Rasathanesi *mad. IV:233a,* V:503b, VI:307a, 379b.

İlgili madde:

Kandilli Rasathanesi IV:411c

İstanbul Rehberi III:560c.

İstanbul Rıhtımları Şirketi V:216b.

İstanbul Rölöve ve Anıtlar Müdürlüğü II:553c, IV:511a.

İstanbul Rum Edebiyat Derneği *bak.* Elinikos Filoloyikos Siloğos Konstantinopoleos

İstanbul Salonu Sergileri VII:565c.

İstanbul Sanat Bayramı 1977'de ilki, 1979'da ikincisi düzenlenen, o zamanki adıyla Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin organize ettiği sanat etkinlikleri. Etkinlik boyunca Türk sanatının sorunlarını gündemine alan bilimsel toplantılar, çeşitli sergiler, kent mekânlarının canlandırılması, perde ve sahne gösterileri ile bir güzel sanatlar parkının gerçekleştirilmesi bayramın amaçları arasındaydı.

İstanbul Sanatları Çarşısı II:392c.

İstanbul Sanayi Nâzım Planı II:280b.

İstanbul Saraçhanesi VI:457b.

İstanbul Satranç Derneği *mad. IV:233b.*

İstanbul Sergi Sarayı VII:252a.

İstanbul Seririyatı Aylık dergi. 1919-1951 arasında her yıl 12 sayı olarak yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Prof. Mazhar Osman Usman'dı.

İstanbul Sıkıyönetim Mahkemesi IV:147b.

İstanbul Spor Kulübü *mad. IV:234a.*

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) *mad. IV:234b,* I:481a, II:492c, VII:48b, 48c.

İlgili maddeler:

Atıksu I:400a

Su VII:47a

Terkos VII:252c

İstanbul Sultanisi IV:232a.

İstanbul Süseni Bilimsel adı *Iris susiana L.* olan, 30-40 cm yükseklikte, dar yapraklı ve rizomlu bir bitkidir. Çiçekleri büyük (10-15 cm çapında), beyaz veya açık gri üzerine koyu mor damarlı ve noktalıdır. Dış periant parçalarının dibinde siyah bir leke ve koyu mor renkli tüyler bulunur. Her bir

sap üzerinde yalnız bir çiçek oluşur. Osmanlı döneminde İstanbul bahçelerinde bol olarak yetiştirilirdi. Bugün hemen hemen hiç kalmamıştır. Avusturya Elçisi O. G. de Busbecq tarafından 1573'te Viyana'ya götürülmüş ve bu yolla Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Halen Avrupa'da süs bitkisi olarak yetiştirilmektedir.

İstanbul Şehir Rehberi III:180b, 560c.

İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti *mad. IV:236a*, I:355a, II:156b, III:61c, 308c, IV:236c, V:369b, VI:317b.

İstanbul Teknik Okulu Radyosu VI:294a.

İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) *mad. IV:236c*, III:140a, IV:52a, 415a, V:237a, VI:465b, VII:222a, 243a, 539a.

İlgili maddeler:

Mühendishane Matbaası VI:13a

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13b

Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14b

Taşkışla VII:221a

Türk Musikisi Devlet Konservatuarı VII:314b

İstanbul Teknik Üniversitesi Denizcilik Fakültesi VII:539a.

İstanbul Teknik Üniversitesi Radyosu VI:294a.

İstanbul Teknik Üniversitesi Spor Kulübü 1953'te kuruldu. Kulüp, okulun renkleri olan bordo-beyazı kendine forma rengi olarak seçti. Önceleri tamamen okul bünyesi içinde kalan kulüp daha sonra dışarı da açıldı. Basketbol takımı kısa zamanda güçlendi. 1967-1973 arasında 5 kez Deplasmanlı Basketbol Ligi şampiyonluğunu kazandı. Milli basketbol takımına pek çok eleman verdi. Daha sonra ekonomik nedenlerle eski gücünü yitirdi. Bir ara 2. lige düştüyse de tekrar 1. lige döndü. Kulüp bugün okulun çatısı altında yetişen mühendisler tarafından sağlanan maddi destekle ayakta durmaktadır.

İstanbul Teknik Üniversitesi Talebe Birliği I:226a.

İstanbul Televizyonu - TRT VII:243b.

İstanbul Tersanesi I:500c.

İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi *mad. IV:241a.*

İstanbul Ticaret Borsası II:300b.

İstanbul Ticaret Odası *bak.* Ticaret Odaları

İstanbul Ticaret ve Zahire Borsası II:300c.

İstanbul Tiyatro Kumpanyası 1918-1919 sezonunda kurulan gezici tiyatro topluluğu. Kumpanya direktörü Baha Bey'di. Oyuncuları Atıf (Kaptan), Rıfkı, Turgut, Adnan, Ulvi, Saffet, Necati, Suzan, Fehmi, kantocuları Margerit ve Virjin'di.

İstanbul Tiyatrosu (Beyoğlu) *mad. IV:241c*, III:154c, IV:444a, VII:81c.

İstanbul Tiyatrosu (Direklerarası) III:60b.

İstanbul Tiyatrosu (Gedikpaşa) III:390a.

İstanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti *mad. IV:242a.*

İlgili madde:

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b

İstanbul Tramvay Şirketi VII:299c.

İstanbul Tramvay Şirketi İşçileri Tesanüt ve Teavün Cemiyeti IV:242c.

İstanbul Tüccar Derneği II:76b, IV:223c.

İstanbul Türk Anonim Su Şirketi IV:234c, VII:48b.

İstanbul Türk İdman Birliği Ligi II:210c.

İstanbul Türk Satranç Kulübü IV:233b.

İstanbul Türkçesi *mad. IV:243a.*

İstanbul TV VII:243c.

İstanbul Umum Amele Birliği *mad. IV:246b*, 225c, 242b, 289c, VI:23b.

İstanbul Umum Sigorta VI:550b.

İstanbul Üniversitesi *mad. IV:247a*, I:425c, II:34c, 187b, III:140a, 165b, 305b, 347b, 550c, IV:95a, VI:400a.

İlgili madde:

Darülfünun II:559b

İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü I:146b.

İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi III:63b.

İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Radyosu VI:294a.

İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi II:186a, 187b, 512c, III:152a.

İlgili madde:

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi IV:95b.

İstanbul Üniversitesi Korosu *mad. IV:249c.*

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi *mad. IV:250b*, II:308a, V:174c, 327b.

İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Fidanlığı III:314b.

İstanbul Üniversitesi Öğrenci Kültür Merkezi IV:250a.

İstanbul Üniversitesi Spor Birliği Kulübü İstanbul Üniversitesi'nin çatısı altında, 1955'te sarı-yeşil forma renkleriyle kuruldu. Özellikle bayanlar basketbol dalında büyük varlık gösterdi. Bayan basketbol takımı İstanbul ve Türkiye şampiyonlukları kazandı. İstanbul Üniversitesi'nin çatısı altında her yıl düzenlenen spor bayramları da kulübün faaliyetine ayrı bir renk katmaktadır. Bayan basketbol takımı bugün de kulüp başkanı Prof. Dr. Kaya Çilingiroğlu ile yönetim kurulu üyesi eski milli basketbolcu Prof. Erdal Poyrazoğlu'nun da yakın ilgileriyle Deplasmanlı Bayanlar Basketbol Ligi'nde varlığını sürdürmektedir.

II:542b.

İstanbul Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi IV:33c.

İstanbul-Üsküdar Tünel Kumpanyası I:120a.

İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri II:375c.

İstanbul Valde Taşkızakları *bak.* Taşkızak Tersanesi

İstanbul Valiliği III:165b, 305b.

İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü III:37a.

İstanbul Verem Mücadelesi Cemiyeti II:463b.

İstanbul Vilayeti Gazetesi Osmanlı Devleti'nin tarihe karışması, resmi gazete *Takvim-i Vekayi*'nin kapanması ve İstanbul'un Ankara hükümetinin yönetimine girmesi üzerine Aralık 1922'de yayına sokuldu. Ankara'dan gelen yeni kanun ve nizamnameler yanında vilayetin sıhhiye, polis, nafıa, umur-ı ticaret müdürlükleri, borsa, icra tapu daireleriyle mahkemelerden gelen ilan ve kararlara sütunlarında yer verdi. Cumadan başka her gün, genellikle 4, gerektiğinde 6-8 sayfa olarak yayımlandı. Mart 1928'de 1.605. sayısında yayımına son verildi.

İstanbul Yelken Kulübü *mad. IV:251a.*

İlgili madde:

Yelken VII:463a

İstanbul Yunan Spor Federasyonu II:223a.

İstanbul Yunan Tebası Hayır Cemiyeti 27 Aralık 1933'te, İstanbul'daki Yunan Tebaası Rumların haklarını korumak ve dayanışmalarını sağlamak üzere kurulmuş, amacını tüzüğünde "içtimai, edebi ve hayır sahalarında münasebet temin etmek, muhtaç üyelere maddi ve manevi yardımda bulunmak, iş bulmak" olarak ifade eden dernek. Merkezi Beyoğlu, Meşrutiyet Caddesi, Turing Palas'taydı. 1947'de yöneticileri Dimitris Varsanis (başkan), İlya Lamyo Mustakas, Spridon Spiro, Viktor Kazilas, Dimitri Madiksanos, Dionis Vonortas, Yannis Svrakis, Kostantin Kaptanakis, Dimitrios Manikas'tı.

İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği 2 Temmuz 1946'da, İstanbul'da tüzüğüne göre yükseköğrenim genç-

liğine yararlı olmak amacıyla kurulmuş dernek. Yönetim yeri Süleymaniye, Mimar Sinan Caddesi, no. 114'teydi. Genel başkanı İlhan Arda'ydı. Yönetim kurulu Nihat Sargın, Turgut Pura, Zeki Pakyürek, Nevzat Özmeriç, Necati Aksoy, Moris Gabay'dan oluşuyordu. Üye sayısı 117 idi. Dernek 1951-1952'deki Türkiye Komünist Partisi tutuklamaları sırasında, partinin yan örgütü olmakla suçlanarak kapatıldı.

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü *mad. IV:251b*, VI:421b, VII:540c.

İstanbul Zer-i Mahbubu 1729'da, III. Ahmed'in adına kesilen altın paraya verilen ad. O zaman bu yeni altın için, gümüş kuruş olarak 8 kuruşluk bedel öngörülmüş, fazlaya veya noksana bozdurulması yasaklanmıştı.

İstanbul'dan Çizgiler VI:137a.

İstanbuler Forschungen *mad. IV:251c*, I:207c.

İstanbuler Mitteilungen *mad. IV:252a*, I:208a, VI:19a.

İstanbulin *mad. IV:253a*, VI:311c, VII:385a.

İlgili madde:

Giyim Kuşam III:396c

İstanbulkâri III. Selim döneminde (1789-1807) İstanbul'daki el tezgâhlarında dokunan diba türünden bir kumaş. "İstanbul dibası" da denilen ve ince olarak dokunanı giysilik, kalınları ise döşemelik olarak kullanılıyordu. Özellikle saraydaki sedir, koltuk, kanepe türünden eşyanın yüzü ile perdeler, kalın istanbulkâriden yapılıyordu.

İstanbullu, Garbis VII:376a.

İstanbul'u Sevenler Grubu *bak.* İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti

İstanbul'un Adları *mad. IV:253b.*

İlgili madde:

Kostantiniyye V:77b

İstanbul'un Ortası Eski bir rivayete ya da inanca göre suriçi İstanbul'un merkez noktası Şehzade Camii'nin Vefa'ya dönen köşesiydi. Hattâ, Mimar Sinan'ın bu köşeye yerleştirdiği somaki mermer sütundan köşe çalığına, herkes, İstanbul'un ortasına dikilen taş gözüyle bakmaktaydı. Malik Aksel, anılarını, izlenimlerini topladığı eserine, bu köşe çalığının bulunduğu Vezneciler, Direklerarası, Şehzadebaşı semtlerinin, eski İstanbul kültürünün merkezi olmasından dolayı *İstanbul'un Ortası* adını vermiştir.

İstasyon Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Cumhuriyet, Söğütlü Çeşme, İnönü, Halkalı Merkez, Atatürk, Altınşehir mahalleleri, askeri bölge ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.949'dur.

İstasyon Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Cami, Yayla, İçmeler, Şifa mahalleleri, Kocaeli İli ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.450'dir.

İstavraki Bey III:289c.

İstavroz Bahçesi I:547b, II:200b, 200c.

İstavroz Camii *mad. IV:256c*, 256c.

İstavroz Deresi II:200c.

İstavroz Sarayı I:107b, 108a, 111a.

İlgili madde:

Beylerbeyi Sarayı II:206b

İstefenaki Yalısı Arnavutköy'de bulunuyordu. Fenerli Rum beylerinden İstefenaki tarafından 19. yy'ın başında yaptırılmıştı. II. Mahmud'un (hd 1808-1839) daha sonra da Abdülmecid'in (hd 1839-1861) konuk oldukları yalıda İstefenaki ve Aleko beyler oturmaktaydılar. II. Mahmud, İstefenaki'ye bir de yağlıboya portresini hediye etmiş ve bu resim yalının büyük salonuna asılmıştı. Aile Hıristiyan olmasına karşın, yalının cümle kapısı üzerinde "en-necatü fi's-Sıdk" yazılı bir levha vardı. Yaz kış oturulan ve mimari açıdan da Boğaziçi'nin önemli yapılarından olan yalıyı, Arnavutköy Amerikan Kız Koleji Mütevelli Heyeti yıktırmıştır.

İstek Vakfı Okulları *mad. IV:257a.*

İstihdam *mad. IV:257b*, III:147c, IV:291c, 298c, 364b.

İstihlak-ı Milli Cemiyeti Aralık 1912'de, İstanbul'da, Milli Meşrutiyet Fırkası kurucuları, yüksekokulların ve liselerin iktisat muallimleri, iktisat yazarları, bankacılar tarafından kurulmuş dernek. İlk yönetim kurulu başkanı Mahmud Esad Efendi'ydi. Yerli malların üretimini ve tüketimini artırma amacını taşıyordu. Cemiyetin faaliyetleri arasında İstanbul'da Sirkeci'de 30 kadar yerli malı satan mağaza açılması, terzilik okulunun kuruluşuna önayak olmak vardı. Kadınlar kolu da bulunuyordu. Uzun ömürlü olmadı, bir süre sonra faaliyetlerini durdurdu.

İstihlak-ı Milli Cemiyeti Hastanesi I:348c.

İstikamet Eczahanesi III:414a.

İstikbal Günlük gazete. 9 Ağustos 1875-15 Eylül 1876 tarihleri arasında 195 sayı olarak Teodor Kasap tarafından yayımlandı.

İstiklal Caddesi *mad. IV:265c*, I:222c, II:212c, 216b, IV:543a, VII:533c.

İlgili maddeler:

Ağa Camii I:191b
Alkazar Sineması I:205b
Anadolu Pasajı I:256a
Atlas Sineması I:412c
Avrupa Pasajı I:431b
Aznavur Pasajı I:511c
Baker Mağazaları I:551c
Borsa Lokontaları II:299c
Botter Apartmanı II:312c
Cercle d'Orient II:409a
Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi II:439a
Çiçek Pasajı II:508a
Degüstasyon Lokantası III:17c
Elhamra Hanı III:154a
Elhamra Sineması III:154b
Eptalofos Kahve ve Gazinosu III:177a
Fransız Kültür Merkezi III:334c
Galatasaray Lisesi III:369c
Galatasaray Postanesi III:371c
Hacopulo Pasajı III:481c
Halep Pasajı III:497c
Hollanda Elçiliği Binası IV:86a
İnci Pastanesi IV:171a
İngiliz Eczanesi IV:173a
İngiliz Kültür Heyeti IV:173c
İsveç Elçiliği Binası IV:278c
İtalya Elçiliği Binası IV:300c
Karlman Pasajı IV:470a
Lale Sineması V:185c
Lazzaro Franco V:199a
Lebon V:200a
Lion Mağazası V:218c
Markiz Pastanesi V:300c
Metro Hanı V:414c
Mısır Apartmanı V:448c
Narmanlı Hanı VI:47b
Odakule VI:120b
Olivo Geçidi VI:129a
Palais de Cristal VI:205b
Rumeli Hanı VI:355a
Rus Elçiliği Binası VI:368a
Saint Antoine Kilisesi VI:411c
Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455c
Saray Sineması VI:459c
Ses Tiyatrosu VI:538a
Tokatlıyan Oteli VII:272a
Tünel VII:308c
Yeşilçam Sokağı VII:509b

İstiklal Eczanesi III:128b.

İstiklal Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piyale Paşa, Kaptan Paşa, Küçük Piyale, Sururi, Hacı Ahmet mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.214'tür.

II:221a.

İstiklal Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Çakmak, Mustafa Kemal, Namık Kemal ve Atatürk mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 28.315'tir.

İstimlakler *mad. IV:272a*, II:26c, VII:275a.

İlgili madde:

Menderes ve İstanbul V:389a

İstinbol-İstinpol IV:255a.

İstinye *mad. IV:275c,* I:35a, III:25a, IV:534b, V:40b, VII:499a.

İlgili maddeler:

Afif Paşa Yalısı I:87a

Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi I:133a

Boğaziçi II:266a

İsmail Paşa Yalısı IV:216a

İstinye İskele Çeşmesi IV:277b

İstinye Tersanesi IV:277c

Kürkçübaşı Mescidi V:172b

Osman Reis Camii VI:164a

İstinye Devlet Hastanesi 1968'de Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyete geçen tam teşekküllü hastane. Anestezi, çocuk hastalıkları, dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, kalp-damar cerrahisi, beyin cerrahisi, asabiye, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, bakteriyoloji ve intanı hastalıklar, cildiye, psikiyatri, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 200 yatakla hizmet vermektedir.

II:276c, VI:404b.

İstinye İskele Çeşmesi *mad. IV:277b.*

İstinye İskelesi IV:202c.

İstinye Tersanesi *mad. IV:277c,* 277a.

İstinye Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1951'de, Hollanda, Amsterdam'da, Verschure-Co's Scheeps tezgâhlarında motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 483 grostonluktur, 789 yolcu almaktadır. Uzunluğu 46,9 m, genişliği 9,8 m, sukesimi 3,1 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 450 beygirgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 12 mil hız yapmaktadır. Beylerbeyi ve Yeniköy adlı iki eşi vardır. Ayrıca, Şirket-i Hayriye'nin 7 baca numaralı vapuru da İstinye adını taşıyordu. 1857'de yapılıp 1864'te hizmet dışı bırakılan bu ahşap tekneli, yandan çarklı yolcu vapuru, İngiltere, East Cowes'te John Robert White tezgâhlarında inşa edilmişti. 288 grostonluk olup 41,1 m uzunluğunda, 6 m genişliğindeydi. Sukesimi 3 m idi. 60 beygirgücünce Compound buhar makinesi vardı.

II:210c, V:98c.

İstipol Sinagoğu Balat'ın üst kesiminde, Kasım Günani Mahallesi'ndedir. Bizans döneminde de varlığı bilinen sinagog birkaç yangın geçirmiş, 1899'da son kez gene ahşap olarak yenilenmiştir. Bugün kullanılmayan sinagog koruma altına alınmıştır.

II:11b.

İsvan, Ahmet (1923, İstanbul) Belediye başkanı. Robert Kolej'i bitirdikten sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde tarım öğrenimi gördü. Yurda döndükten sonra meyve tarımıyla uğraştı. 9 Aralık 1973'te yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak belediye başkanlığına seçildi. 11 Aralık 1977'de yenilenen seçimde partisince aday gösterilmedi.

İsveç Araştırma Enstitüsü *mad. IV:278c.*

İsveç Elçiliği III:84a.

İsveç Elçiliği Binası *mad. IV:278c,* II:216a, IV:267b, 278c.

İsveç Jimnastiği IV:320a.

İsviçre Kulübü 19 Kasım 1931'de Türkiye'de, özellikle İstanbul'da yaşayan İsviçrelilere toplanma ve eğlence yeri sağlamak, İsviçre tebaasının sosyal ilişkilerini düzenlemek amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde bulunan kulübün başkanı Paul Ziegler, yönetim kurulu üyeleri Ernest Buchmann, Paul Keller, Verner Vanmoos, Willy Baetting'di.

İş Bankası II:48a.

İş ve İşçi Bulma Kurumu IV:299a, VII:37a.

İşbaşaran, Feyzi (1956, Elazığ) Turizmci. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü'nü bitirdi. Turizm işletmeciliği, Cumhurbaşkanlığı halkla ilişkiler danışmanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

İşcan, Haşim *mad. IV:280a,* I:382c, II:144c, III:361a, V:236b, VI:458a.

İşçen, Fatma Hikmet IV:415a.

İşçi Hareketi *mad. IV:280b,* 292c, 299c, VI:523b.

İlgili maddeler:

Bir Mayıs Kutlamaları II:236b

Grevler III:424a

Hilmi (İştirakçi) IV:73a

İşçi Örgütlenmesi IV:288c

On Beş-On Altı Haziran Olayları VI:130a

Saraçhanebaşı Mitingi VI:458a

Sultanahmet Mitingleri VII:66c

İşçi Kulübü IV:225a, 284a.

İşçi Örgütlenmesi *mad. IV:288c,* 292c, 299c.

İlgili maddeler:

Amele Teali Cemiyeti I:241a

Değmer, Şefik Hüsnü III:19c

Galata Sosyalist Kulübü III:368a

Hilmi (İştirakçi) IV:73a

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:225a

İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi IV:225c

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b

Sendikalar VI:523b

Siyasal Örgütlenmeler VII:17b

İşçi Sağlığını Koruma Derneği 29 Ocak 1947'de, işçi ve ailesinin sağlığını korumak, hastane, dispanser vb kurmak ve aynı amaçlı kuruluşlarla ortak işler yapmak amacıyla kurulmuş dernek. Kurucuları Ahmet Kara (başkan), Cevdet Düzen, Dr. Cudi Birtek, Sadık Digat, Dr. Tevfik Menemencioğlu, Ali Nuri Malta, Fuat Taylan, Yakup Çıkvaşvili, Cevat Emece, Refik Bezmen, Akif İlmen, Yaşar İyidoğan'dı. Merkezi Karaköy'de, Karaköy Palas'taydı.

İşçiler *mad. IV:291a,* 298c, 299c, 364b.

İlgili maddeler:

Gecekondu III:381a

Gedikler III:386a

İstihdam IV:257b

İşçi Hareketi IV:280b

İşçi Örgütlenmesi IV:288c

İşsizlik IV:298b

Sanayi VI:437b

Sendikalar VI:523b

İşlemeler *mad. IV:295a.*

İşmen, Lemi VI:120b.

İşportacılar İşporta, İtalyancada "tezgâh" anlamına gelir. Mallarını tezgâh ya da el arabasında sergileyerek sattıkları için bu adla anılan gezici esnafın İstanbul'da farklı adlar taşısalar da eskiden beri var olduğu belgelerden anlaşılmaktadır. Gezici esnaf mallarını, dükkân sahiplerine göre daha ucuza sattıklarından her zaman rağbet görmüştür. Günümüzde de sokak ve pazar piyasalarında önemli bir ticari potansiyele sahiptir.

İşsizlik *mad. IV:298b.*

İştirak II:236b, IV:73a.

İştirakçi Hilmi *bak.* Hilmi (İştirakçi)

İşveren Örgütleri *mad. IV:299c.*

İlgili madde:

İstanbul İşveren Sendikaları Birliği IV:226a

İtalya Elçiliği Binası *mad. IV:300c,* 268c, V:487b, VII:257b.

İtalya Elçiliği Yazlığı *mad. IV:301c,* II:551a.

İtalya Evi (Casa d'Italia) *mad. IV:303a,* II:16b, 216b, IV:304c, VII:249a.

İtalyan Elçiliği VII:380a.

İtalyan Elçilik Konutu III:327a.

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) *mad. IV:303b,* I:349c, IV:14b, VI:402a.

İtalyan Katolik Kız Mektebi (Yeşilköy) IV:491c.

İtalyan Kültür Merkezi *mad. IV:304c.*

İlgili maddeler:

Garibaldi III:374b

İtalya Evi (Casa d'Italia) IV:303a

Societa Operaia VII:22c

İtalyan Lisesi *mad. IV:305a*, VII:379a.

İtalyan Salesiani Okulu VI:521a.

İtalyan Sinagoğu Beyoğlu'nda, Şair Ziya Paşa Caddesi'ndedir. İtalyan kökenli Yahudiler tarafından yaptırılmıştır. 1886'da ibadete açılan sinagoğun bir adı da Kal de los Frankos'tur.

İtalyanca Basın *mad. IV:305c.*

İtfaiye *mad. IV:306b*, VII:302c.

İlgili maddeler:

Gerçek Davud Ağa III:393c

İtfaiye Müzesi IV:307c

Tulumbacılık VII:301c

İtfaiye Memurları Mektebi İtfaiye memurlarının mesleki bilgilerini artırmak için 1937'de Saraçhane'deki İtfaiye Müdürlüğü binası içinde açıldı. Öğretim süresi 9 aydı. Diğer illerin itfaiye örgütlerinden de öğrenci kabul ediliyordu. Kursiyerler amir sınıfına mensupsa orta, er ise ilköğrenim görmüş olmaları şartı aranırdı. Okul daha sonra yalnız İstanbul Belediyesi itfaiye örgütü elemanlarının eğitildiği bir kursa dönüşmüştür.

İtfaiye Müzesi *mad. IV:307c.*

İtibar-ı Umumi Osmanlı Şirketi II:47b.

İttifak Çeşmesi Kâğıthane'de bulunduğu ve 1958'de yıkıldığı bilinmektedir. 1913'te yöredeki askeri birlik tarafından yaptırılan çeşme, zarif bir tak şeklindeydi. Üstü saçak ve kubbecikle örtülüydü. Cephesini mozaik bir kemer süslemekteydi ve aynataşı düz bir mermerden ibaretti. Teknesi zeminden yarım metre yüksekti, biri Arapça olmak üzere iki kitabesi vardı.

İttifak-ı Hamiyet Cemiyeti VI:44b.

İttihad I:125b.

İttihad Spor Kulübü III:287b.

İttihad ve Terakki Cemiyeti I:41b, 44c, 167c, 255b, 523b, II:371b, 558c, III:124a, 388a, IV:114a, V:308a, 344b, VI:184a, VII:17c, 18b.

İlgili maddeler:

Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul II:239c

Tanin VII:205a

İttihad-ı Milli Hanı *bak.* Union Hanı

İttihad-ı Milli Sigorta Şirketi VI:550a.

İttihad-ı Muhammediye Fırkası 5 Nisan 1909'da, İstanbul'da *Volkan* gazetesi idarehanesinde kurulan siyasal örgüt. "Fırka-i Muhammediye" olarak da bilinirdi. Kurucuları ve Dersaadet merkez yönetim kurulu üyeleri arasında "Bediüzzaman" Said-i Kürdî, Süheyl Paşa, Mehmed Emin Hayreti Efendi, Şeyhülhac Mehmed Emin Efendi, Ferik Rıza Paşa, Halvetî tarikatından Şeyh Seyyid Müslim Penah Efendi, *Volkan* gazetesi yazarı Derviş Vahdetî gibi kişiler vardı. 31 Mart 1325/13 Nisan 1909) olaylarından on gün kadar önce kurulmuş dini hüviyetli, gizli yanı olan bir partiydi. Kuruluşu 3 Nisan 1909'da Ayasofya Camii'nde okunan mevlitten sonra Derviş Vahdetî tarafından ilan edilmişti. Yayın organı *Volkan*'dı. 31 Mart Olayı'ndan sonra kapatılmıştır.

VI:184a, VII:18b.

İttihad-ı Osmani İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin temeli kabul edilen kuruluş. Cemiyet ilk olarak İstanbul'da, Sirkeci Demirkapı'da Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'de faaliyete geçmiştir. Kuruluş tarihi 3 Haziran 1889'dur. Kurucuların amacı istibdat yönetimine son vermek ve Osmanlı Devleti'nin çöküşünü engellemekti. Tıbbiye talebeleri bu gençler İbrahim Temo, Abdullah Cevdet, İshak Sükuti, Mehmed Reşid, Hüseyinzade Ali (Turan), bazı kaynaklara göre de ayrıca Edip Servet ve Hakkı Baha'dır. Yine bazı kaynaklarda bu son iki kurucu gencin yerine Yüzbaşı İsmail Hakkı ve Süleyman Fehmi Bey'in adına rastlanır. Başlangıçta bir öğrenci kuruluşu niteliğinde olan cemiyet ülke içinde ve dışında çeşitli ilişkilere girmiş, kurulduğu yıl Paris'teki Jön Türkler'in lideri Ahmed Rıza Bey'le temasa geçmiş ve yine aynı yıl Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti adını almıştır. İstanbul grubunun II. Abdülhamid'i tahttan indirme niyetleri Paris'tekilerce benimsenmemiş; kimi öğrencilerin verdikleri jurnallar ve yapılan ihbarların ardından tutuklamalar başlamış; pek çok öğrenci Trablusgarp ve Fizan'a sürgün edilmiş; hareketin İstanbul ve ülke içi kanadı hemen hemen dağılmış, Ahmed Rıza önderliğindeki Paris şubesi başta olmak üzere, Avrupa ve Balkanlar'daki şubeler etkin olmaya başlamıştır.

İttihat Spor Kulübü Altınordu İdman Yurdu'nun kurucularından Aydınoğlu Raşid Bey tarafından Kasım 1920'de kuruldu. Altınordu, Fenerbahçe, Galatasaray ve Darüşşafaka kulüplerinin gözde futbolcularını transfer ederek katıldığı 1921 Pazar Ligi'nde şampiyon oldu. Kısa ömürlü olan kulüp, 1924'te kapandı.

İuliane (Ayia) Kilisesi I:438a.

İulianus *mad. IV:308a*, II:187a, 314c, VI:293a, VII:23c, 262a, 567b.

İulianus Limanı IV:116b.

İustinianopolis VII:494c.

İustinianos I *mad. IV:308c*, I:265a, 277a, 433a, 446c, II:24b, 113b, 151c, 200c, 228a, 251b, 256c, 261b, 262b, 541c, III:136b, 348b, IV:24b, 198b, 359a, 365c, 529c, V:48b, 56a, 201c, 278c, VI:275a, 285b, 343c, 522c, 549b, VII:168c, 244c, 503a, 538c, 566a.

İlgili maddeler:

Nika Ayaklanması VI:74b

Teodora VII:244c

Yerebatan Sarayı VII:503a

İustinianos II *mad. IV:309c*, I:68b, II:228a, 314c, IV:54a, V:56b, VII:79a.

İlgili madde:

Herakleios Hanedanı IV:53c

İustinianos Evi II:253a, IV:236b.

İustinianos, Flavius *bak.* İustinianos I

İustinos I (450 ya da 452, Bederiana [Balkanlar'da] - 527, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 518-527) Yoksul bir köylü çocuğuydu; 470'te Konstantinopolis'e göç etti ve orduda kariyer yaptı. Perslere ve İsaurialılara karşı savaşlara katıldı, Vitilianus'un isyanını bastırarak kahraman oldu. I. Anastasios'un (hd 491-518) ölümünden sonra ordu tarafından 9 Temmuz 518'de tahta geçirildi. Halkedon Konsili kararlarına sadık kaldı ve Akakios hizipçiliğine son verdi. Papalıkla bir ittifak kurdu ve Papa I. İoannes'in Konstantinopolis'i ziyaret etmesini sağladı. Prokopios'a göre sıkıcı ve cahil bir adamdı.

IV:309a.

İustinos II (?, ? - 578, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 565-578). I. İustinianos'un karısı Teodora'nın yeğeni Sofia ile evlenerek genç yaşta yükselmeye başladı. 15 Kasım 565'te imparator oldu. Türklerle ittifak yaparak İran'a karşı savaştı. Yayımladığı fermanlar sonradan ünlü Basilika yasalarına eklenmiştir.

I:68a, II:113a, 113b, 228a, 319a, 347b, 351b, IV:116a, 365c, V:214b, VI:282c.

İvaz Efendi (ö. 1586, Kazasker)

İlgili madde:

İvaz Efendi Camii IV:310a

İvaz Efendi Camii *mad. IV:310a*, I:183a, 269b, 493a, 493b, II:263a, III:411a.

İvaz Fakih Türbesi Büyük Çamlıca Tepesi'ndedir. Türbede yatan kişinin gerçek kimliği tartışmalıdır. Bazı kaynaklara göre II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaşamıştır. Bazı kaynaklara göre ise, I. Mehmed'in (Çelebi) (hd 1413-1421) hocasıdır ve padişah Çamlıca'dan Çengelköy'e kadar bu bölgeyi ona bağışlamıştır. Türbesi daha sonra duvarlarına tuğla parçaları yapıştırılarak niyet tutulan bir ziyaret yeri olmuştur.

İyas (Molla) V:331a.

İyd-i Milli-yi Osmani İstanbul'da ve taşradaki vilayet, sancak ve kaza merkezlerinde 1909'dan başlayarak kutlanan ilk Osmanlı resmi bayramı. 23 Temmuz 1908'de Meşrutiyet'in yeniden ilan edilmesi olayının yıldönümünde kutlanır, o gün başta Beyoğlu'nda Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) olmak üzere İstanbul'un anayolları bayraklarla, gece de fenerlerle donatılır, okullar ve askeri birlikler geçit tören-

lerine katılırlardı.

İyicil, Nuri III:45a.

İyisan, İhsan (Şeyh) VII:124c.

İyison, Celal (Muzıkalı) II:559b, VII:349c.

İz, Mahir VI:421a.

İz, Necla VII:204c.

İzak (Tanburi) *mad. IV:311b,* V:218a, VI:511a, VII:547a.

İzbudak, Veled Çelebi VII:252c.

İzer, Fuat VII:464b.

İzer, Zeki Faik *mad. IV:311c,* II:540a, III:331b, 459c, V:170a, VII:464b.

İzmir Lokantası Beyoğlu'nda, Tepebaşı'nda, Meşrutiyet Caddesi üzerindeki Bristol ve Büyük Londra otelleri arasında yer alan içkili lokanta. 1940'lı, 1950'li yıllarda sanatçılar, edebiyatçılar arasında rağbetteydi.

İzmir Palas *mad. IV:312a.*

İzmir Şehir Tiyatrosu III:54c.

İzmirli Ali Paşa Çeşmesi Üsküdar-Doğancılar'da, Çakırcıbaşı Hasan Paşa Camii'nin önündedir. Mısır valiliğinde bulunmuş İzmirli Ali Paşa tarafından 1114/1702'de yaptırılmıştır. Bulunduğu yol genişletilirken sökülerek biraz geri çekilmiştir. Kabartma nakışlarla süslü mermer aynataşının iki yanında tas koymaya mahsus birer yuva bulunmaktadır. Kitabesi düşmüştür. Teknesi sağlam vaziyettedir. Suyu akmamaktadır.

İzmirli, Mübeccel (1934, Çorlu - 1982, İstanbul) Hikâyeci, şair. Lise öğreniminden sonra çalışmaya başladı. İstanbul'da *Otağ* dergisini çıkardı, *Yelken*'de yöneticilik yaptı, Milliyet Yayınları'nda çalıştı. Kitapları *Gök Katında Kaza* (şiirler, 1963), *Sabah Geçidi* (hikâyeler, 1967), *Ay Kız İle Gün Oğlan* (çocuk kitabı) adlarını taşır.

İzmirli, Necmeddin Hakkı V:530a, 531a.

İzmirlioğlu, Nezih IV:218c.

İzmirliyan, Isdepan III:389c.

İzmirliyan, Madteos *mad. IV:312b,* VI:48a.

İzmit Çuhahanesi II:541a.

İzn-i Sefine İstanbul Boğazı'ndan geçen ticaret gemilerine verilen geçiş izni karşılığında alınan vergi. 1452'de Rumeli Hisarı'nın yapılmasından, 1910'a kadar aynı ad altında alınan bu verginin oranları kapitülasyon belgelerinde de belirtilmekteydi. Kimi zaman da bu vergi için "hakk-ı mürur" deyimi kullanılmaktaydı.

İzzeddin Ahmed es-Sayyad (ö. 1271) VI:326a.

İzzet (Mesrur) VII:515c.

İzzet (ö. 1797, Divan Şairi) *mad. IV:313a,* II:286a, III:67a.

İzzet Âdil III:514b.

İzzet Ali Paşa (Damat Mehmed Paşazade) (?, ? - 1734, Revan) Devlet adamı ve şair. Defterdarlık ve sadaret kaymakamlığı yaptı. Bağdat üzerine gönderilen orduda görevlendirildi. Doğu seraskeriyken öldü. *Divan*'ı vardır.

VI:492b.

İzzet Ali Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Cami-i Kebir'in karşısında bulunduğu ve 1957'den önce yerinden kaldırıldığı bilinmektedir. Bânisi Başdefterdar ve Anadolu Valisi İzzet Ali Paşa'dır. 1144/1731'de inşa edilmişti. Kesme taştan yapılmış haznesinin bir yüzündeki çeşme, klasik Osmanlı mimari üslubundaydı. Mermer aynataşı kabartma şekillerle süslenmişti. İki buçuk kıtalık kitabe metni Seyyid Vehbi'ye aitti.

İzzet Bey (1872, İstanbul - 1906, Amasya) Bestekâr, udi. Posta ve Telgraf Nazırı Hasan Ali Efendi'nin oğluydu. Bahriye Mektebi'ndeki eğitimini müziğe olan ilgisi nedeniyle bıraktı ve babasından çekindiği için Mısır'a kaçtı. Büyük bir ustalıkla çaldığı uduyla hayatını kazandı. Tanbur ve yaylı tanburu da ut kadar iyi çalardı. 1894'te İstanbul'a döndü. Edirne ve Amasya'da telgraf müfettişliği yaptı. En bilinen eseri suzinak makamındaki "Saklayıp kalb-i mükedderde seni..." mısraıyla başlayan şarkısıdır.

İzzet Efendi (1841, İstanbul - 1904, İstanbul) Hattat. Mekteb-i Tıbbiye'nin lise sınıflarına güzel yazı hocası olarak atandı. 1868'de Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) yazı hocası oldu. Çıkardığı *Rehber-i Sıbyan* ve *Hutut-ı Osmaniye* adlı yazı meşki mecmualarını öğrenciler için çok faydalı olmuştur. Düzensiz ve kaidesiz olan rık'a yazısını bir sanat yazısı haline getirmiş, bu rık'a üslubuna "İzzet Efendi rık'ası" adı verilmiştir.

I:209c.

İzzet Efendi (ö. 1891, Posta ve Telgraf Nazırı) III:564a.

İzzet Efendi Türbesi *mad. IV:313b.*

İzzet Fuad Paşa (Keçecizade) IV:515c.

İzzet Mehmed Bey III:266a.

İzzet Mehmed Efendi Darülhadisi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Ön Sokağı'nda, Defterdar Yahya Efendi Medresesi'nin yanındaydı. Bânisinin Şeyhülislam Debbağzade Mehmed Efendi'nin (ö. 1702) kayınpederi Vişnezade İzzetî Şeyh Mehmed Efendi olduğu sanılmaktadır. Bina 1918'de harap durumdaydı. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

İzzet Mehmed Paşa (1723, Çarşamba - 1784, Belgrad) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından iki kez sadrazamlık (1774-1775, 1781-1782) ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Muhafız olarak atandığı Belgrad'da öldü.

I:32b, III:220a, IV:554b.

İzzet Mehmed Paşa Çeşmesi Arnavutköy'de, Tevfikiye Camii'nin arkasındaki sokağın köşesindeydi. Bânisi Sadrazam İzzet Mehmed Paşa'dır (ö. 1812). 1206/1791'de inşa edilmişti. Gösterişli haznesinin yüzü tamamen mermer kaplıydı. Aynataşını çerçeveleyen sütunlardan birinin yarısı düşmüştü. Üç kıtalık kitabe metni Reisülküttab Raşid Mehmed Efendi tarafından yazılmıştı.

İzzet Molla (ö. 1829, Keçecizade) *mad. IV:314a,* I:358c, III:11c, 67b, 145a, 499a, 508b, V:25a, 212c, 257a, 262a, VI:306c, VII:358b, 482b.

İlgili madde:

Keçecizadeler IV:514b

İzzet Nezih II:142b.

İzzet Paşa (Holo, Arap) (?, ? - 1924, Mısır) Vezir. II. Abdülhamid'in (hd 1876-1909) güvenini kazanarak kısa sürede yükseldi ve yönetimde büyük nüfuz kazandı. Yabancı şirketlerle ilişkileri sayesinde büyük servet edindi. II. Meşrutiyet'in ilanından (1908) sonra rüşvetçilikle suçlanınca yurtdışına kaçtı.

III:494a, IV:160b, VII:10c.

İzzet Paşa (ö. 1925, Keçecizade) VI:477c, VII:393a.

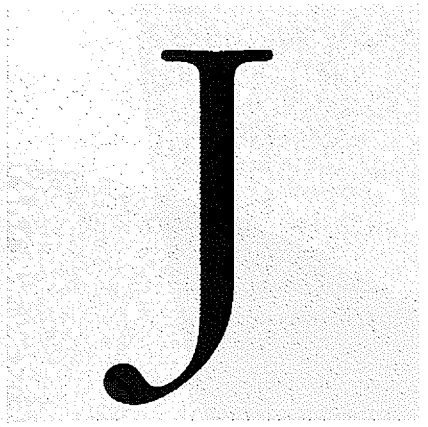
İzzet Paşa Çiftliği Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Kuştepe, Şişli Merkez mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.480'dir.

İzzetâbâd Köşkü Arnavutköy'den Bebek'e dönülen noktada, Hasan Halife Bahçesi'nin üst platosunda, Sadrazam Safranbolulu Hacı Mehmed İzzet Paşa'nın (ö. 1812) inşa ettirdiği köşk. Zamanla "İzzetâbâd" ismi unutularak halk arasında "Vezir Köşkü" veya "Boyalı Köşk" diye tanınmaya başlamıştır. 1791'de yapıldığı tespit edilen köşk 1798'de yanmış, yerine bilinmeyen bir tarihte "Çifte Köşk" denen, haklarında hemen hiçbir şey bilinmeyen yapılar yapılmıştır. 19. yy haritalarında da "Mehmed Paşa Köşkü" veya "Biniş Köşkü" olarak gösterilen ve fotoğraflarına göre 1865-1870'e kadar ayakta duran yapı bu Çifte Köşk olmalıdır. S. H. Eldem'in yaptığı restitüsyonda, iki katlı olan köşkün alt katında, ortada büyük bir sofa ve dört köşesinde odalar gösterilmiştir. Üst kattaki sofalar iki yönde Boğaziçi manzarasına açılmaktaydı. Pencereleri yatay kapaklıydı. Üstlük alçı pencereleri yoktu. Konumu itibariyle, tepe üzerinde düzeltilerek elde edilmiş platformun bir ucunda yer alıyordu; karşı uçta fıstık ağaçları vardı. Muhtemelen arkada bir havuz ile çiçek tarhları bulunuyordu.

II:191b, V:54c.

İzzî Efendi Tekkesi *bak.* Aydınoğlu Tekkesi

İzzi, Hüseyin V:106c.

Jacoby, D. VI:108a.

Jale Haftalık edebiyat dergisi. 1909'da Mısırlızade Ali Süreyya tarafından yayımlandı. Sorumlu müdürü Şehabeddin Süleyman'dı.

Jale Sineması I:540c.

Jamanag Hantes Hayrenanwer III:189a.

Jamanak *mad. IV:315a*, I:284c, III:190a.

Jamanak Basımevi III:183a.

Jandarma Dairesi III:62c.

Jandarma Dikimevi II:31c.

Jandarma-Zabit Mektebi I:353c.

Janet ve Jak Esim Topluluğu VII:400c, 402b.

Janin, P. Raymond *mad. IV:315b*, I:216b, II:282a, 441a, 534a, IV:415c, 466b, V:215a, 288a, 388b, VI:344b, 435b, 469c, VII:168c, 273a, 476b, 566a, 567a.

Jansen, Karl I:42a.

Japon Elçiliği Binası *mad. IV:317a*, I:465c.

Jardin des Fleurs I:431b.

Jaschke, G. IV:476a.

Jasmund, A. *mad. IV:317b*, I:127a, IV:521a, 545c, VI:149b.

İlgili maddeler:

Ragıb Paşa Köşkleri VI:296c

Sirkeci Garı VII:13b

Jasomirgott, Heinrich III:487b.

Jason II:283c.

Jean Botter Köşkleri *mad. IV:318b*, II:551a, IV:319a.

Jeanne d'Arc Fransız Hastanesi II:178b.

Jeremya Hastanesi IV:14b.

Jerphanion, Guillaume de V:284a.

Jeune Turc II:442b.

Jıbid III:190a.

Jilderim I:213c.

Jimnastik *mad. IV:320a.*

İlgili madde:

Üstünidman, Ali Faik VII:353c

Joaillier, Policarpe III:330c, VI:480c.

İlgili madde:

Sébah ve Joaillier VI:480c

Job (Antiokheia'lı) IV:153c.

Joğovırtagan Daretzuytz III:189c.

Jolande (?, ? - 1219, Konstantinopolis) Konstantinopolis'in Latin imparatoriçesi (1217-1219). Kocası Courtenay'lı Pierre'in bir sefer sırasında kaybolması üzerine tahta geçti ve başarılı bir yönetici olarak sivrildi. Kızı Agnes'i Haçlı prenslerinden II. Geoffrey Villehardouin ile, Marie'yi de İznik İmparatoru I. Teodoros Laskaris'le evlendirerek Latin İmparatorluğu'nu güvence altına aldı.

V:197b.

Jordania, Noe III:453c.

Jorgulescu VII:197a.

Jouannin-van Garfer VII:2b.

Journal de Constantinople *mad. IV:320a*, II:225b, VII:263c.

Journal d'Orient, le *mad. IV:320b*, III:337c.

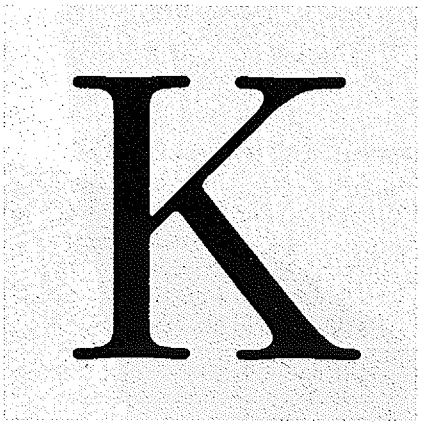
Jubalice VII:496a.

Juchhoff, Rodolg IV:248b.

Judo-Karate *mad. IV:320c.*

Juris Prudenza Bizantino IV:306a.

Jurnalcilik III:493c.

Ka'b Türbesi *mad. IV:321a,* VI:405c.

Kaba Halil Efendi Medresesi *mad. IV:321b.*

Kabaağaçh, Cevad Şakir VII:544a.

Kabadayılar *mad. IV:322b.*

Kabakçı III:54a.

Kabakçı Mustafa Ayaklanması *mad. IV:323a,* I:122c, II:190c, 359c, III:40b, 111b, 207c, IV:497a, V:254a, 309b, 555c, VI:14c, 92b, 491a, 508c, 515a.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Ayaklanmalar I:438c

Kabakulak Tekkesi *bak.* Resmî Efendi Tekkesi

Kabare III:144a.

Kabare Parisiana II:56c.

Kabare Tiyatroları *mad. IV:325b.*

Kabasakalyan, Krikor V:217c.

Kabataş *mad. IV:325c,* II:272a, VII:494c.

İlgili maddeler:

Bağodaları Mescidi I:534b

Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46a

Kabataş Camii IV:327a

Karabalî Bahçesi IV:440b

Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi VI:552b

Kabataş Araba Vapuru *mad. IV:327a,* I:286a.

Kabataş Camii *mad. IV:327a.*

Kabataş Deniz Otobüsü İskelesi IV:201c.

Kabataş Erkek Lisesi *mad. IV:327b,* II:505b, III:294a, IV:326b, V:219b.

İlgili madde:

Fer'iye Sarayları III:294a

Kabataş İdadisi IV:135b.

Kabataş İskelesi IV:201a, 326c.

Kabibay, Orhan (1918, Üsküdar) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurmay albay rütbesindeyken 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesine katıldı. Milli Birlik Komitesi üyesi oldu. Brüksel Büyükelçiliği nezdinde devlet müşavirliği yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kabile Mektebi III:115b.

Kablo Plajı IV:55a.

Kablolu Televizyon VII:243c.

Kabulî Paşa (1812, İstanbul - 1877, İstanbul) Şehremini. Divan-ı Hümayun kaleminden yetişti. Mekteb-i Maarif-i Adliye'de okudu. Hariciye Nezareti'nde çeşitli iç ve dış görevlerde çalıştı. 1863'te Sayda, 1864'te İzmir valisi oldu. Daha sonra Meclis-i Vâlâ üyeliği ve ticaret nazırlığı yaptı. 1873'te Viyana elçisi oldu. Haziran 1874-Ağustos 1874 arasında İstanbul şehreminliğinde bulundu. Daha sonra yeniden ticaret nazırı oldu. Petersburg elçiliği ve Meclis-i Âyân üyeliği yaptı.

Kacar, Kemal (1917, Eskişehir) Tüccar. Lise eğitimi gördü. Ticaret ve sanayi sektörlerinde çalıştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaçan, Metin II:448b, 516a.

Kaçelidis, Dimitrios VI:353c.

Kaçmaz, Ahmet II:239a.

Kadastro Memurları Mektebi Gayrimenkul malların sınırlarını bilimsel olarak tespit edecek, bölge haritalarını hazırlayacak eleman yetiştirmek amacıyla Defter-i Hakani Nezareti'ne bağlı olarak 1911'de kuruldu. Okula lise mezunları alınıyordu. İki yıllık riyaziye ve bir yıllık hukuk şubesi olmak üzere iki bölüm olan okul, 1912'de Kadastro Mekteb-i Âlisi adını aldı. 1914'te I. Dünya Savaşı çıkınca kapanmak zorunda kaldı. 1925'te Ankara'da yeniden açıldı.

Kadem Tekkesi *bak.* Kadem-i Şerif Tekkesi

Kadem-i Şerif Tekkesi *mad. IV:327c,* III:10a, 225b, V:474b, VI:392a, 395b.

Kader Basımevi III:183a, 183b.

Kadı Çeşmesi Mescidi *bak.* Yarhisar Mescidi

Kadı Hüsameddin Mescidi *mad. IV:328b,* 216c.

Kadı Kumrulu Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşi'nın kuzey tarafında, Tığcılar Sokağı'nda Yaldızlı Han'ın bitişiğinde bulunmaktadır. Kitabesi bulunmayan hanın yapım tarihi ve bânisi bilinmemektedir. Düzgün bir planı olmayan han tek avlulu ve çift katlı hanlar grubundandır. Duvarları düzgün taş ve tuğla sıralarından oluşan bir işçiliğe sahiptir. Orijinal biçimini kaybetmiş olan hanın; kapılar, revaklar ve mekân parçalarına ilişkin bilgi yoktur.

Kadı Mehmed Efendi Mescidi VI:159a.

Kadı Mehmet Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kulaksız, Küçük Piyale ve Cami-i Kebir mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.061'dir.

II:221a.

Kadı Mescidi (Fındıklı) III:311a.

Kadı Mescidi (Taksim) *mad. IV:328c.*

Kadıköy *mad. IV:329a,* I:45c, 281a, II:260b, 271b, 319a, III:343c, IV:69c, 160a, 528a, 530b, 539c, V:478b, VI:360c, VII:497b, 498a.

İlgili maddeler:

Atatürk Fen Lisesi I:383c

Ayrılık Çeşmesi I:488b

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c

Aziz Berker Halk Kütüphanesi I:504a

Bahariye I:536a

Cafer Ağa Camii II:365c

Darü'l-Feyz-i Musiki II:559a

Fenerbahçe Stadyumu III:287a

Fikirtepe Kültürü III:315c

Halid Ağa Çeşmesi III:510b

Hemdat İsrael Sinagoğu IV:51b

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi IV:340b

Kadıköy İlçesi IV:341a

Kadıköy İskelesi IV:342b

Kadıköy Mitingi IV:343b

Kurbağalı Dere V:124b

Kuşdili Çayırı V:139a

Mustafa III Camii V:554a

Mühürdar VI:18b

Osman Ağa Camii VI:159a

Osman Ağa Çeşmesi VI:159c

Salı Pazarı VI:425c

Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi VII:115c

Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c

Kadıköy Acıçiğdemi Bilimsel adı *Colchicum chalcedonicum* olan, sonbaharda çiçek açan, yumrulu, otsu, çokyıllık ve yabani bir bitkidir. Çiçekler morumsu-pembe renkli ve parke biçiminde desenli, yapraklar 3-9 tane, 1 cm kadar genişlikte, kenarları dalgalı ve toprak üstüne yatık şekildedir. İstanbul civarında Yakacık, Aydos Dağı ve Samandıra arasında kalan bölgedeki taşlık sırtlarda yetişir. Çiçek açma mevsimi eylül-ekim aylarıdır.

Kadıköy Anadolu Lisesi I:254b.

Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi *mad. IV:340b.*

Kadıköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:205a.

Kadıköy Elektrik ve Havagazı Kumpanyası (Satzagel) I:479a.

Kadıköy Erkek İlkokulu IV:492a.

Kadıköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Kadıköy Futbol Kulübü Fuad Hüsnü Bey'in (Kayacan) önderliğinde 1901'de kurulmuş futbol kulübü. Bu kulü-

bün ömrü istibdat rejimi nedeniyle sadece iki ay olmuş, ancak bir yıl sonra aynı adla İngiliz ve Rumların kurdukları takıma izin verilmiştir. James Lafontain ve arkadaşları tarafından kurulmasına rağmen Fuad Hüsnü, Büyük Hasan ve Dalaklı Hüseyin gibi Türk oyuncuları da takımda oynamıştır. Düz beyaz forma giyen Kadıköy takımının göğsünde ise kalp içinde Kadıköy'ün İngilizce yazımında baş harfi olan "C" bulunan bir arma vardı. Kulüp 1905 ve 1906'da İstanbul Futbol Ligi şampiyonluğunu kazanmıştı. Kaleci Nikolas, solaçık Simon, Murco, sağiç Toto ve kardeşi Lokumcu Yorgo Kadıköy kulübünün en ünlü sporcularıydı. 1912'de oyuncularından bir bölümünü rakip takımlara kaptıran kulüp güç durumda kalmış ve dağılmıştır.

III:345c.

Kadıköy Gaz Şirketi I:478a.

Kadıköy Gazhanesi III:378a, IV:337a.

Kadıköy Hal Binası Kadıköy meydanındadır. 19. yy'ın sonu, 20. yy'ın başlarında inşa edildiği sanılan yapı, hal binası olarak yaptırılmıştır. 1938'de Belediye İmar Bürosu müşavirlerinden Sabri Oran'ın Kadıköy ve çevresi için hazırladığı plan çerçevesinde Kadıköy'ün kimliğine uymadığı gerekçesiyle yıkılması önerildiyse de, bugün halen ayaktadır. 1950'li yıllarda yapılan imar çalışmaları kapsamında ele alınan Kadıköy Meydanı Projesi içinde, hal binasının otogar olacak şekilde tadil ve restore edilmesi planlanmış, fakat bu plan gerçekleştirilmemiştir. 1970'li yılların ortasına doğru boşaltılan ve kullanım dışı kalan bina, bugünkü kültürel işlevini, 1978-1980 arasında Çağdaş İstanbul Cemiyeti'nde çalışan uzman kişiler tarafından İstanbul'un çeşitli bölgeleri ve yapıları için önerilen fonksiyon değişiklikleri kapsamında almıştır. Oyıllarda Devlet Konservatuvarı'na tahsis edilmiş olan bina, halen bu fonksiyonunu sürdürmekte, buna ek olarak da, giriş katında Şehir Tiyatroları'ndan Haldun Taner Sahnesi'ni barındırmaktadır.

Kadıköy Halk Eğitim Merkezi IV:340c, VI:81a.

Kadıköy İlçe Halk Kütüphanesi I:504a.

Kadıköy İlçesi *mad. IV:341a*, 138a, VII:498a.

İlgili maddeler:

Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a

Acıbadem I:62c

Bağdat Caddesi I:528c

Bahariye I:536a

Bostancı II:301c

Caddebostan II:365a

Caferağa II:369c

Çiftehavuzlar II:513a

Erenköy III:177c

Fenerbahçe III:283b

Feneryolu Camii III:290b

Fikirtepe III:315a

Göztepe III:414c

Hasanpaşa III:568b

Haydarpaşa IV:27a

Haydarpaşa Limanı IV:31c

İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123c

Jean Botter Köşkleri IV:318b

Kadıköy IV:329c

Kadıköy-Pendik Sahilyolu IV:343c

Kalamış IV:392a

Kayış Dağı IV:504c

Kayışdağı Caddesi IV:505a

Kızıltoprak V:14a

Koşuyolu V:78b

Kozyatağı V:80c

Kurbağalı Dere V:124a

Küçükbakkalköy V:155b

Merdivenköy V:394c

Moda V:478c

Mühürdar VI:18b

Sahrayıcedit VI:410b

Selami Çeşmesi VI:492c

Suadiye VII:49a

Şaşkınbakkal VII:138b

Yeldeğirmeni VII:462b

Kadıköy İskele Camii *bak.* Mustafa III Camii

Kadıköy İskelesi *mad. IV:342b*, 199c, 204c.

Kadıköy Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 25 Aralık 1939'da, Kadıköy'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla kuruldu. Diğer ilçelerdeki aynı adlı derneklerin benzeriydi. Merkezi Kadıköy CHP binasındaydı. 1947'de başkanı Rıdvan Kurur'du.

Kadıköy Kız Lisesi II:369c, V:479c.

Kadıköy Kız Sanat Enstitüsü II:369c.

Kadıköy Maarif Koleji I:254a.

Kadıköy Mitingi *mad. IV:343b*, 351a, V:351b, VII:67a.

Kadıköy Mühendislik Yüksekokulu VII:528c.

Kadıköy Notre Dame de Sion Okulları IV:492b.

Kadıköy-Pendik Sahilyolu *mad. IV:343c*, II:304b, V:164a, VII:534b.

Kadıköy Tiyatrosu VI:133c.

Kadıköy Ustası Bostancı Ocağı mensuplarından olup Kadıköy'deki bağ ve bahçelerle çayırlara bakan, 19. yy'a değin bir köy olan bu semtin güvenliğinden de sorumlu kişilerin unvanıydı.

Kadıköy Vapuru *mad. IV:344a*, II:335a, V:482a, VI:542a.

Kadıköyü Haftada üç kez yayımlanan gazete. 1907'de Nebil Ziya tarafından yayımlandı. Başyazarı Mehmed İhsan'dı.

Kadın Osmanlı döneminde İstanbullu zengin kişilerin, haremlerindeki cariye olan eşlerine verilen ad. Hanım yerine kadın denmesi, "kul" (köle) asıllı olduklarını vurgulamak içindi. Bunlara "kadının" diye hitap edilmesi de âdetti.

IV:345c.

Kadın Dergileri *mad. IV:344b*, 350b.

İlgili madde:

Kadınlar Dünyası IV:364c

Kadın Dernekleri Federasyonu IV:352c.

Kadın Efendi Cariyelikten yetişme padişah eşlerine verilen unvan. 18. yy'a değin çocuk doğuran ve padişahın ilk sıradaki eşleri arasında yer alanlara "haseki" denilirken, daha sonra kadın efendi sanı verilmeye başlandı. Kadın efendiler, valide sultandan sonra, kendi aralarındaki protokol sırasına göre haremde en saygın konumdaydılar. Kadın efendilerin ayrı daireleri vardı. Başlarına bağtak ve tüylü tepelik koyarlar, saçlarını topuz yaparak değerli taşlarla süslerlerdi. Altın işlemeli kürklü sevai, simsimiye giyer, çok değerli kemer ve takılar kullanırlardı. İstanbul'da kadın efendi sanını başkaları kullanamaz, vezir eşlerine ise "hanım efendi" denirdi.

Kadın Efendi Çeşmesi (Kuruçeşme) *mad. IV:348a.*

Kadın Efendi Köşkü VII:355c.

Kadın Efendi Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'de, sahil yolu üzerindedir. V. Mehmed'in (Reşad) (hd 1909-1918) Kadın Efendisi Dilfirib Kadın (ö. 1953) tarafından yaptırılmıştır. Üç katlı selamlık, tek katlı haremden oluşur.

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı IV:354a.

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi *mad. IV:348a*, 354a, 358a, V:175b.

Kadın Gazetesi IV:347a.

Kadın Haklarını Araştırma ve Geliştirme Derneği IV:356c.

Kadın Haklarını Koruma Derneği IV:356a.

Kadın Hareketi *mad. IV:349a.*

İlgili maddeler:

Kadın Dergileri IV:344b

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348a

Kadın Örgütleri IV:354b

Kadın İşçi Taburu II:242c.

Kadın Örgütleri *mad. IV:354b.*

İlgili madde:

Fatma Aliye III:272b

Kadın Yaşamı *mad. IV:358c*, VII:88b.

İlgili maddeler:

Aile I:139a
Avrat Pazarları I:430a
Doğum Âdetleri III:82b
Giyim Kuşam III:396c
Harem III:552b
İşçiler IV:292a
Kadın Dergileri IV:344b
Kadın Hareketi IV:349a
Kadın Örgütleri IV:354b

Kadın Yolu/Türk Kadın Yolu IV:346b.

Kadınca IV:347b.

Kadınlar Âlemi/Osmanlı Kadınlar Âlemi IV:346a.

Kadınlar Dünyası *mad. IV:364c,* 346a.

Kadınlar Manastırı (Büyükada) I:68c, II:351c, 352c.

Kadınları Çalıştırma Cemiyet-i İslamiyesi II:242c.

Kadınlarımız Fikir ve Kültür Derneği IV:356b.

Kadınların Sesi IV:347a.

Kadınlık Hayatı IV:346a.

Kadırga *mad. IV:365c,* V:214c.

İlgili maddeler:

Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307c
Buhara Tekkesi II:325b
Çardaklı Hamam II:471a
Dizdariye Camii III:73b
Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı III:208a
Esma Sultan Sahilsarayı III:210b
Kadırga Hamamı IV:367a
Küçük Ayasofya Camii V:146c
Küçük Ayasofya Tekkesi V:149a
Mehmed Efendi Çeşmesi V:359a
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:32a

Kadırga Botanik Bahçesi

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Kadırga Hamamı *mad. IV:367a.*

Kadırga Limanı IV:365c, V:216a, VII:23c.

Kadırga Sarayı IV:366c.

Kadırga Viladethanesi III:115b.

İlgili madde:

Viladethane VII:388c

Kadızade Çeşmesi Eyüp'te, Lokmacı İbrahim Sokağı'ndadır. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1169/1755'te inşa edilmiştir. İlk şeklini kaybetmiştir. Muntazam kesme taştan yapılmış büyük bir haznenin önünde iki mermer levhanın çerçevelediği düz bir aynataşı ile bunun üzerinde büyük bir kitabe taşından ibarettir. Teknesi sokak seviyesinden aşağıda kalmıştır.

Kadızade Efendi (Çırçır) Darülkurrası II:566a.

Kadızade Mescidi *bak.* Çırçır Mescidi

Kadızadeliler I:507a, III:263a.

Kadızadeliler-Sivasîler *mad. IV:367b,* I:128b, III:535b, V:92b, 340b, 507c.

Kadir Alayı *mad. IV:369b,* I:179b, 186a, IV:408b.

Kadir Ferdi V:122a.

Kadirî Tekkesi (Âşiyan) I:371a.

Kadirîhane Tekkesi *mad. IV:369c,* II:415b, IV:39a, 373a, V:561c, VI:60a, 427c, VII:239c.

Kadirîlik *mad. IV:372a,* I:11a, 55a, 96a, III:166c, IV:20c, 74c, 123c, 367c, 398c, 440c, 441a, 470c, 498c, 500a, V:96a, VI:316b, 326b, 331b, 391c, 394c, VII:7b, 170a, 170c, 221a, 236b, 477b.

İlgili maddeler:

Kadirîhane Tekkesi IV:369c
Tarikatlar VII:213a

Kadoorie, Laura II:14a.

Kadri (Pehlivan) VII:323a.

Kadri Bey (ö. 1846, Melekpaşazade) V:96a.

Kadri Çavuş Çeşmesi Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Camii'nin yakınındaydı. Bânisi tersane çavuşlarından Abdülkadir Ağa'dır. 1115/1703'te klasik tarzda kesme taştan inşa edilmişti. Üstü çatılı ve kiremit örtülüydü. Kemerinin üzerinde üç beyitlik kitabesi vardı.

Kadri Efendi (Çukurcumalı) VI:195c.

Kadri Efendi (Şeyh) VII:383c.

Kadri Paşa (1832, Gaziantep - 1885, Edirne) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. 1865'te posta nazırı oldu. Çeşitli meclis üyeliklerinden sonra Ocak 1871-Temmuz 1873 arasında Altıncı Daire-i Belediye reisliği, Ağustos 1874-Eylül 1875 ve Şubat 1876-Şubat 1877 arasında iki kez şehreminliği yaptı. Daha sonra valiliklerde ve nazırlıklarda bulundu. Haziran 1880-Eylül 1880 arasında sadrazamlık yaptı. Edirne valisi iken öldü.

II:140c.

Kadri Paşa Yalısı *mad. IV:379a.*

Kafeler III:143c.

Kafes Pencere önlerine yerleştirilen, ince çıtalardan yapılma kafesler, içeriden dışarısının görünmesine engel olmazken, dış perde görevi yapar ve içerinin görünmesini önlerdi. Kafeslerin ortasına ayrıca yavru kafes yapılır, gerektiğinde burası açılarak el uzatılır, dışarıya bir şey verilir veya bir şey alınırdı. Dışarıya doğru taşınmış (karnılı) kafeslere ise çiçek saksıları konulurdu. Pencereleri kafesli odalara ise kafes odası denirdi.

Kafes Kasrı I:31c, IV:123b.

Kafesli Kasır (Kandilli) IV:410b.

Kafesli Köşk (Beşiktaş Sarayı) II:173a.

Kafesli Meyhane II:27a.

Kafesoğlu, İbrahim IV:221c.

Kâfiristan IV:536c.

Kafkaryadi Ailesi VII:499a.

Kafkaslıgil, Mehmet (1922, Kars) Çiftçi. Meslek okulu mezunudur. Çiftçilik, İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaflı, Kadircan VII:468a.

Kaftan, Fikri III:331a.

Kâgir Tiyatro III:60b.

Kâğıd Hanı V:50b.

Kâğıtçılar *mad. IV:379a.*

Kâğıthane *mad. IV:380a,* I:413a, II:461a, 514a, III:410a, 502b, IV:126c, VI:385b, VII:160c, 498a.

İlgili maddeler:

Abdülhamid II Çeşmesi I:42c
Ahmed III Çeşmesi I:115a
Çadır Köşkü II:457a
Çağlayan Kasrı II:461a
İmrahor Köşkü IV:168a
Kâğıthane Âlemleri IV:382a
Kâğıthane Mescidi IV:383c
Kâğıthane Mesiresi IV:384a
Mirahur Ağa Çeşmesi V:473b
Poligon Kasrı VI:277b
Sa'dâbâd VI:385b
Sa'dâbâd Sarayı VI:388a

Kâğıthane Âlemleri *mad. IV:382a,* 322b, V:407c.

Kâğıthane Askeri Hastanesi I. Dünya Savaşı sırasında açılan yardımcı hastanelerdendir. Kâğıthane Kasrı ve yöresindeki binalarda faaliyete geçmiş, Çanakkale Savaşları'ndan sonra kapatılmıştır.

Kâğıthane Baruthanesi II:68b.

Kâğıthane Deresi Rumeli yakasında akarsu. Haliç'e dökülen akarsulardan biri olan derenin Bizans dönemindeki adı Barbisos'tu. Taşlı Dere ve Acıelma Deresi'nin birleşmesiyle oluşur. Hamidiye, Kırkçeşme ve Taksim Suyu tesisleri, sularını Kâğıthane Deresi'nden alır. Acıelma Deresi'nin kolları üzerindeki II. Mahmud ve Valide bentleri ile Topuzlu Bent Taksim Tesisleri'ne; Taşlı Dere'nin kolları üzerindeki Ayvat Bendi, Büyük Bent, Karanlık Bent ve Kirazlı Bent de Kırkçeşme Tesisleri'ne su verir.

I:152a, 495b, III:79a, 79c, IV:168b, VI:385b.

Kâğıthane İlçesi *mad. IV:382c,* III:444c, IV:138b, VII:187b, 498a.

İlgili maddeler:

Çağlayan II:459c
Gültepe III:444c
Kâğıthane IV:380a

Kâğıthane Memba Suyu IV:508c.

Kâğıthane Merkez Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Yahya Kemal, Çağlayan, Gürsel, Talat Paşa mahalleleri ve Beyoğlu, Eyüp, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.392'dir.

Kâğıthane Mescidi *mad. IV:383c*, 384c.

Kâğıthane Mesiresi *mad. IV:384a*, I:26a, 38b, IV:380b, 382c, V:407b.

Kâğıthane Sarayı I:23a, IV:440b, V:355b.

Kağnılıca VII:493c.

Kahhar Baba Halıcıoğlu'nda Turşucu Mahallesi'ndedir. Bu harap türbenin arkasında bir de Kahhar Baba Tekkesi vardı. İstanbullular, Kahhar Baba'nın her gece kalkıp sabaha kadar zikir ve ibadette bulunduğuna "Ya Kahhar!" dediğine, coşunca sesinin Okmeydanı'ndan duyulduğuna inanırlardı. Kadınlar Kahhar Baba Türbesi'nin hacet penceresi önünde durup dualar okurlar, dilekte bulunurlar ve bez bağlarlardı. Dileği yerini bulanların ise Kahhar Baba'nın ruhuna Kuran okutmaları, hatim indirmeleri âdetti. Kahhar Baba Türbesi yıkılmakla birlikte mezar yeri halen ziyaret edilmektedir.

VII:443b.

Kâhî Çarşı böreği olarak da bilinen üçgen biçimli bir poğaça. Yeniçeri Ocağı geleneklerine göre terfi sırası gelen seğirdim ustaları aşçılığa geçerlerken sakal bırakır ve pişirdikleri kâhîleri zengin esnafa ve ricale dağıtıp para toplar, sermaye edinirlerdi. Ocak disiplini bozulunca, bu gelenek bir soygun aracı oldu. İşi azıtan yeniçeriler ikide bir, çarşı esnafına kâhî dağıtıp haraç almaya başladılar. III. Selim döneminde (1789-1807) bu yolsuzluk önlenmeye çalışıldıysa da İstanbul'a özgü bu haraç yöntemi 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasına kadar sürdü.

Kahkaha I:192a.

Kahveci, Adnan (1949, Trabzon - 1993, Gerede) Siyaset adamı. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. ABD'de Missouri Üniversitesi'nde biyomedikal mühendisliği eğitimi gördü; aynı üniversitede doktora yaptı ve yardımcı profesör olarak çalıştı. TÜBİTAK Marmara Araştırma Enstitüsü'nde araştırmacı, Boğaziçi Üniversitesi'nde öğretim görevlisi oldu (1987). ANAP kurucuları arasında yer aldı. 18. dönem (1987-1991) ve 19. dönem (1991) İstanbul milletvekiliydi. Devlet bakanı, maliye ve gümrük bakanı oldu. Ankara-İstanbul otoyolunda geçirdiği trafik kazasında öldü.

Kahveci Baba Kemeri III:526a.

Kahvecibaşı Konağı *mad. IV:385b.*

Kahvehane Ukalası Tanzimat'tan sonra kahvehanelerde oturup yönetimi, sadrazamı, nazırları, şehreminini eleştiren siyasal yorumlar yapan kişilere deniyordu. Bunlar genellikle aile geliriyle geçinen, yarı aydın kimselerdi. Kahvehane ukalalığı II. Meşrutiyet döneminde taşraya da yayıldı. Siyasal ve askeri gelişmeler nedeniyle bunların çevrelerinde daha kalabalık kümeler oluşmaya başladı.

Kahvehaneler *mad. IV:386a*, II:185a, III:142c, VII:140b, 141a.

İlgili maddeler:

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III:177a

Esrar Kahveleri III:219b

Horozcu Kahveleri IV:88c

Kıraathaneler IV:563c

Küllük Kahvesi V:169a

Nargile VI:45c

Piyer Loti Kahvesi VI:260a

Semai Kahveleri VI:518c

Kâhya Saray ve konaklarda ev işlerini ya da daire hizmetlerini idare eden görevli. Büyük konak kâhyaları, ev sahibi adına konağın ev işlerinden sorumluydu. Konakta ayrı bir odası ve emrinde birçok hizmetlisi bulunurdu. Bir de esnaf kâhyalığı vardı. Bunlar temsil ettiği esnaf zümreyle yönetim arasındaki münasebeti sağlayan görevlilerdi. Esnaf tarafından seçilir, kadılar tarafından hüccet verilerek göreve başlatılırdı.

Kâhya Kadın Saraydaki kalfa kadınların yöneticisi. Saray mensupları arasında "saray ustası" diye de anılırdı. Haremdeki hizmetli kadınların ulaşabileceği en yüksek görev buydu. Acemilik, küçük kalfalık, oda kalfalığı yaptıktan sonra bu göreve getirilirler ve haremde büyük itibar görürlerdi. Sadrazamlarla vezirlerin ve diğer ricalin konaklarında da harem kısmının yöneticisi olarak hizmet veren kâhya kadınlar bulunurdu.

Kâhyahan, Kirkor II:462c.

Kaid Mustafa Ağa Çeşmesi Kocamustafapaşa'da, Hacı Hamza Camii'nin yakınında bulunmaktadır. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 978/1570'te kesme taştan inşa edilmiştir. Girintili çıkıntılı bir kemeri olduğu anlaşılmaktadır. Aynataşı ve teknesi yok olmuştur.

Kainupolis I. Constantinus döneminde (324-337) Konstantinopolis'in genişletilmesi sırasında şehir surlarının batısında oluşturulan yeni mahallenin adı. Kainupolis (Yeni Mahalle) Marmara kıyısında, bugünkü Kumkapı civarında olmalıdır. Adı yalnızca 4. yy yapısı olan Ayios Agatonikos Kilisesi'nin adlarından biri olarak zikredilir. Kilisenin en azından 1204'e kadar ayakta kaldığı düşünülmektedir.

II:180c.

Kaisarios Limanı V:215a.

Kakınç, Tarık Dursun (1931, İzmir) Yazar, sinemacı. Ortaokuldan sonra öğrenimini sürdürmedi. Basında ve sinema dünyasında çalıştı. Röportajlar yaptı, senaryo ve film eleştirileri yazdı, film yönetti. Edebiyatta Tarık Dursun K. imzasıyla hikâye ve romanlarıyla ünlendi, senaryo ve sinema eleştirilerinde ise Tarık Kakınç adını kullandı. Nesirlerinde daha çok işçileri, emekçileri öyküledi. Türk Dil Kurumu 1961 Öykü Ödülü'nü, Sait Faik 1967 ve 1985 hikâye armağanlarını, Orhan Kemal 1985 roman, Yunus Nadi 1991 roman armağanlarını kazandı. Başlıca eserleri şöyle sıralanabilir: *Hasangiller* (1955), *İnsan Kurdu* (1959), *Güzel Avrat Otu* (1960), *Yabanın Adamları* (1966), *Sabah Olmasın* (1967), *Denizin Kanı* (1968), *36 Kısım Tekmili Birden* (1970), *Gün Döndü* (1974), *Babriyeli Çocuk* (1976), *Kurşun Ata Ata Biter* (1983), *Bağışla Onları* (1989). Süngercilerin yaşamını anlattığı *Denizin Kanı*, TRT tarafından 1980'de filmleştirildi.

III:520c.

Kaktüs Beyoğlu'nda İmam Adnan Sokağı'nda 1990'ların başlarında açılan kafe-bistro. Sanatçılar ve sanatseverler arasında rağbet görmektedir.

Kal de Abaso VII:347c.

Kal de Ariva V:146b, VII:347c.

Kal Kadoş Sinagoğu *bak.* Zülfaris Sinagoğu

Kalafat Meydanı I:491c.

Kalagru VII:497a.

Kalamanos Sarayı *bak.* Botanciates Sarayı

Kalamış *mad. IV:392a*, III:283b, VII:497c.

Kalamış Koyu V:124a.

Kalamış Vapuru *mad. IV:393c*, 59b, 344a, V:482a.

Kalamış Yat Limanı III:447a.

Kalamisya VII:497c.

Kalamos VII:493a, 497c.

Kalaycı Bahçe Sinagoğu IV:10b.

Kalaycılık Eskiden yiyecekler geniş ölçüde bakır kaplarda pişirildiği, saklandığı ve yenildiği için kalaycılık önemli bir iş koluydu. Çarşı kalaycıları daha çok Beyazıt'taki Bakırcılar Çarşısı'na yakın yerlerde dükkân tutarlardı ve çoğunluğu Karadeniz kökenlilerden oluşurdu. Mahalle aralarında da kalaycı dükkânları bulunurdu. Gezici kalaycılık ise genellikle Çingeneler tarafından yapılırdı. Günümüzde bakır kap kullanımı büyük ölçüde azaldığından, ancak bakır evaniden vazgeçmeyen ev ve kurumların ihtiyacı için tek tük kalaycı dükkânları varlıklarını korumakta, yaz aylarında mahalle aralarında dolaşan az sayıda gezgin kalaycıya rastlanmaktadır.

Kalcılar Hanı *mad. IV:394a.*

Kaldırımcılık *mad. IV:394b.*

Kale Bahçesi I:547b.

Kaleci, Nedim (1900, İstanbul - 1981, İs-

tanbul) Futbolcu. Spora İstanbul Altınordu takımında başladı. 1926'da Fenerbahçe'ye transfer oldu. Kalede yer tutuşu, uzun boyu sayesinde hava toplarına olan hâkimiyeti ile ün yaptı. 5 kez milli oldu. 1928'de futbolu bıraktı. 1949-1952 arasında Futbol Federasyonu asbaşkanlığı yaptı.

Kaledipli Ahmed Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da bulunan bu tekkenin inşa tarihi tespit edilememekte, ancak adına BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede rastlanmaktadır. Söz konusu belgede "Şeyh Ahmed Kadirî Tekkesi" olarak zikredilen tekkenin 1307/1889-90 tarihli *Mecmua-i Tekâyâ*'da yerinin arsa durumunda olduğu, postnişininin Şeyh Hüsnü Efendi olduğu belirtilmiştir. Kadirîliğe bağlı olan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Kalekas XIV (Patrik) IV:180a, VI:206a.

Kalem İstanbul'daki idari, dini, askeri dairelerin yazı işleri bürolarına verilen ad. 19. yy'dan önce ise İstanbul'da üç kalem vardı. Bunlar, Divan-ı Hümayun, Hazine-i Âmire, Defterhane-i Hakani bürolarıydı. Tanzimat döneminde bu kalemlerin yanısıra, Bâbıâlî'de âmedi ve mektubi kalemleri de oluşturuldu. Daha sonra bunlara yenileri eklendi. Bu bürolardaki kamu görevlileri "kalemiye silki" adı altında ayrı bir sınıf oluşturmaktaydılar. Bunların önde gelenlerine kalemiye ricali deniyordu.

Kalem Haftalık dergi. 1906-1909 arasında Selah Cimcoz tarafından yayımlandı. Sorumlu müdürü Reşid bin Ayaz'dı.

Kalem Efendisi Kalemlerin yönetimini üstlenen ve hacegân rütbesini almış olan şefler. Bunlar arasında başkâtip, mümeyyiz sanlarını taşıyanlar da vardı. Kalem efendilerinin ortak bir özelliği, Osmanlı resmi yazışma kurallarını çok iyi bilmelerinin yanısıra, İstanbul görgüsünü de en iyi şekilde temsil etmeleriydi. Kalem efendileri, bürolarında çalışan kâtipleri, şakirt denen adayları yetiştirmekle de görevliydiler.

Kalemcioğlu, Ali Süreyya *mad. IV:395a*, V:71a, VII:264a.

Kalemcioğlu, Fahreddin V:71a.

Kalemkârlık *mad. IV:395a*, VI:473c.

İlgili madde:

Savat VI:473c

Kalemtıraşçı Kamış kalemlerle yazı yazıldığı dönemlerde bunları açmak için kullanılan sabit ağızlı küçük bir bıçak olan kalemtıraş, yazı takımının ayrılmaz bir parçasıydı. Bu yüzden de kalemtıraşçılık eskiden önemli el sanatları içinde anılırdı. Ustalar yaptıkları kalemtıraşlara adlarını ya da mahlaslarını yazarlardı. Baba, Recai, Yümnî, Kemalî, Sıdkî, Azmi gibi usta kalemtıraşçıların adları eserlerindeki imzalardan öğrenilmiştir.

Kalender VII:499a.

Kalender Çavuş IV:395b.

Kalender Kasrı ve Bahçesi *mad. IV:395b*, II:41a.

Kalender Orduevi VI:135c.

Kalender Vapuru *mad. IV:396a*, III:464a.

Kalenderhane Camii *mad. IV:396b*, II:174b, 255c, V:19c, 424a, VII:155c, 214a, 555c.

Kalenderhane Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Molla Hüsrev, Süleymaniye, Balaban Ağa, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.081'dir.

Kalenderhane Tekkesi *mad. IV:398c*, I:28a, 57c, II:132a, III:248b, IV:485c, V:385a, VI:35c.

Kalenderîlik I:17c, IV:26c, VII:213b.

İlgili maddeler:

Kalenderhane Camii IV:396b

Kalenderhane Tekkesi IV:398c

Kalensüve "Serpuş" olarak da adlandırılan kavuk, külah, takke, fes, kalpak gibi başa giyilen şeyler için kullanılan Arapça sözcük. "Kalensiye" biçiminde de geçerdi.

Kalfa Saray ve konaklarda "cariye" yerine kullanılan bu sözcük, Arapça "halife"den gelmektedir. Sarayda kalfalık, kıdeme ve liyakata göre birbirini izleyen mevkilere ayrılmıştı. Konaklarda ise yalnız yaşlı olanlara kalfa denilir, diğerlerine "kız" diye hitap edilir; çoğu zaman adıyla çağrılırdı. Kalfanın geleneksel esnaf hiyerarşisinde de yeri vardı. Bir mesleğe çırak olarak giren çocuk, ustasının yanında gerekli bilgi ve beceri kazanıp olgunlaşınca özel bir törenle kalfalığa yükseltilirdi. Mahalle mekteplerinde hocalara yardım eden görevliye de kalfa adı verilirdi.

Kalfanın Bağı Tiyatrosu I:534a.

Kalfayan Kız Yetimhanesi ve Okulu 1866'da, Sırpuhi Kalfayan (1822-1889) tarafından Hasköy'ün Halıcıoğlu semtinde kuruldu. Kurucusunun ölümünden sonra yerine, Yeranuhi Hovannesyan geçti ve 1902'ye kadar görevde kaldı. Ondan sonra gelen Kristine Papazyan 1919'da ölünce yerine Ağavni Köseyan seçildi. 1966'da, 100. kuruluş yıldönümü kutlandı ve bu münasebetle bir hatıra kitabı neşredildi. 1972'de, çevre yolunun inşaatı sebebiyle istimlake uğradığından, Üsküdar'ın Altunizade semtine taşındı.

I:533c, III:194a.

Kalfayan Rahibeler Topluluğu 1865'te Rahibe Sırpuhi Kalfayan (1822-1889) tarafından kurulan İstanbul'daki tek Ermeni rahibeler topluluğu. Ettikleri yeminle, evlenmeden hayatlarını yetim kız çocuklarını eğitip büyütmeye adarlar. Kalfayan Kız Yetimhanesi ilk gününden itibaren topluluğun bakımına verilir. Rahibelerden birkaçı, Surp Pırgiç Ermeni Hastanesi'nde hastabakıcılık görevinde de bulunurlar. Kuruluşundan günümüze topluluğun en önemli üyeleri arasında Kristine Papazyan, Ağavni ve Mariam Köseyan kardeşler, Zarmuhi Mehrabyan sayılabilir. Topluluğun son temsilcisi Rahibe Hripsime Sasunyan'dır.

Kalın Ali Paşa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Fevzi Paşa Bulvarı ile Nureddin Tekkesi Sokağı'nın keşiştiği köşededir. 973/1565'te "Kalın" ve "Semiz" lakaplarıyla tanınan Sadrazam Ali Paşa (ö. 1565) tarafından yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan yapılmış olan çeşmenin özelliği, hafif sivri olan kemerin iç yüzeyinin üzengi taşından itibaren dilimli olmasıdır. Çeşme birbirinden farklı ölçülerdeki silmelerle nihayetlenmektedir. En üstte sekiz beyitlik kitabesi yer almaktadır.

Kaliadis, K. III:155b.

Kalibia II:311b.

Kaliçeci Hasan Mescidi *mad. IV:400a.*

Kaligaria VII:496b.

Kalimahi, Yanko V:256b.

Kalipolis IV:254b.

Kalitarya III:324c.

Kalivis, Panayot III:177a.

Kalkavan, Peri-Han VII:323c.

Kalkıratya Köyü I:467c.

Kallikles, Nikolas (12. yy) yaşamış Bizanslı hekim ve şair. 1118'de I. Alcksios ölüm döşeğinde iken saray başhekimliğine atandığı rivayet edilir. Soylular için yazdığı kasideleriyle tanınır. Hicviyelerinden biri Pantokrator Manastırı'nda bir Hz İsa ikonunun üzerindedir. Muhtemelen hekimlikle ilgili ünlü Bizans hicviyesi *Timarion*'un yazarıdır.

Kallimakes, Skarlatos II:293a.

Kallinikos (Patrik) IV:310a.

Kallinikos (Ayios) Köprüsü I:495b.

Kalmuk, Ferit IV:224c.

Kalmukoğlu, Naci (1896, Harkov [Ukrayna] - 1971, İstanbul) Ressam. Babasının, ticaretle uğraşması isteğine karşın resme yönelerek 4,5 yıl Harkov Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. 1917 devrimiyle eğitimini tamamlayamadı ve Kırım'a yerleşti. 1920'de İstanbul'a geldi. Lokanta, sinema, otel gibi mekânlarda dekoratif panolar yaptı. Peyzajları son dönem Türk peyzaj resminin önemli örneklerini oluşturur. Portre ve bazı kompozisyonlarında dekorasyona yönelik çalışmalarının etkisini taşıyan ilüstratif değerler hâkimdir. Portrelerinde "Çingeneler" ana konularındandır. İstanbul'u konu alan eserlerinden bazıları şunlardır: "Adadan", "Dolmabahçe", "Bezmi Âlem Sultan Camii", "Boğaz'dan Görünüm", "Takalar".

Kaloş Eskiden ayakkabıyı yağmurdan ve

çamurdan korumak için sokakta potin üstüne giyilen yarım kunduraya verilen ad. Potinle birlikte "kaloş potin" diye de adlandırılırdı. Arkasındaki yayla potine kenetlenen kaloş, lastiğin yaygınlık kazanmasıyla kullanılmaz olmuştur.

Kalpak Tersine çevrilmiş kesik koniye benzeyen, deri kürk ya da kumaştan yapılan siperliksiz başlık. 1908'den sonra kuzu postundan kalpak Osmanlı Ordusu subayları için başlık olarak kabul edildi. Tepesinde rütbe ve sınıflara göre değişik renkli çuhalar bulunan kalpakların bir başka biçimi İstanbul'da polislere de giydirilmiştir. Kurtuluş Savaşı'nın başlarında Mustafa Kemal Paşa da kalpak giymiş ve "kemalî" adı verilen bu başlık o yıllarda sivil ve askeri erkânın resmi serpuşu olmuştur. Şapka Kanunu'na kadar (1925) halk arasında da yaygınlık kazanan kalpak, bu tarihten sonra yasaklanmıştır.

Kalpakciyan, Ardaşes IV:315a.

Kalpakçıoğlu, Cevdet III:372c.

Kalpakçıoğlu, Kemal Rıfat (1900, İstanbul - 1975, İstanbul) Futbolcu. Galatasaray takımındaki oyunuyla tanındı. Onun oynadığı dönemde (1924-1929) Galatasaray 4 kez lig şampiyonu oldu. Milli takımda 8 kez yer aldı. Galatasaray'dan ayrıldıktan sonra Güneş kulübünün kurucuları arasına katıldı ve takımın teknik yöneticisi oldu. Uzun yıllar hakemlik ve Futbol Federasyonu üyeliği yaptı. *Fotospor* dergisinde spor yazıları yazdı.

Kalpazankaya II:336a.

Kaludi Laskaris Kalfa VII:40b.

Kalust Kalfa II:35c.

Kalustyan, Hermine III:199c, 395c.

Kalustyan, Şınorhk *mad. IV:400b*, 441c, 553a, V:107a, VII:504b.

Kalvokoresis, Dimitri IV:400c.

Kalvokoresis Köşkü *mad. IV:400c.*

Kalyon, Salih III:413c, VI:81a.

Kalyoncu Kışlası *mad. IV:401a*, III:565c, IV:481c, 540c, V:8a.

İlgili madde:

Kalyoncular IV:401c

Kalyoncu Kulluğu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Sururi, Bostan, Çukur, Hüseyin Ağa ve Kamer Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.084'tür.

II:221a.

Kalyoncular *mad. IV:401c.*

İlgili madde:

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Kalyoncular Kışlası Camii *bak.* Cezayirli Hasan Paşa Camii

Kam, Ferit (ö. 1944) I:191b, V:169b.

Kam, Ruşen Ferit (ö. 1981, Kemençeci) V:530c, VI:294c, 496c.

Kamacı, Cemal II:294a.

Kamariotissa Manastırı Kilisesi II:256b, 257b.

Kamateros Ailesi Konstantinopolis'in ünlü memur ailelerinden biri. Kelime anlamıyla "çalışkan" ya da "amele öküz" demektir. 9. yy'dan itibaren bilinirler. 10. ve 11. yy'larda yargıda ve mali işlerde görev aldılar. 12. yy'da daha yüksek görevlerde bulundular, bir kolu da kilisede yükseldi. Basileios Kamateros 1183-1186 arasında, X. İoannes Kamateros ise 1198-1206 arasında Konstantinopolis patriği oldu. Andronikos bir dinbilimciydi; İoannes ise astronomi üzerine risaleler yazmıştı. Bir başka İoannes Kamateros, II. İsakios'un (hd 1185-1195, 1203-1204) maiyetinde belagat hocası idi. 13. yy'dan itibaren önemli politik roller oynamamışlardır.

Kambur, Boğos III:533a.

Kamelya Çiçekevi II:511c.

Kamelya Hanım IV:420a.

Kamer Hatun Camii *mad. IV:402b.*

Kamer Hatun Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Yahya Kâhya, Sururi, Kalyoncu Kulluğu, Çukur, Hüseyin Ağa, Asmalı Mescit ve Evliya Çelebi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.964'tür.

II:221a.

Kamer Vapuru *mad. IV:402c*, VI:298c.

Kameriça Suyu II:150a.

Kameriye Ay (kamer) ışığında oturmaya mahsus, dörtgen veya çokgen planlı, özenli sütuncuklara bağlı parmaklıklı, üstünün kafes örtüsü sarmaşık veya asma gülleri ile örtülü, bahçe köşeleri ve köşklerine verilen ad. 19. yy'ın ikinci yarısından başlayarak İstanbul'da kameriye modası yaygınlaştı ve buralar romantik ilişkilerin başlıca mekânlarından oldu.

Kamerşah Hatun (ö. 1513) VII:184a.

Kamhi Apartmanı I:355a.

Kamhi, Eliyahu ben Yitzhak

İlgili madde:

Etz ha-Hayim Sinagoğu III:225b

Kamhi, Jak IV:85c.

Kâmî (ö. 1724) *mad. IV:403a.*

Kâmî (ö. 1805) III:67a.

Kâmil (Otello) *mad. IV:403b*, VI:430c.

Kâmil Dede (ö. 1875) V:421c.

Kâmil Efendi (Şeyh) VI:163c, 195c.

Kâmil Efendi (Şeyh Hacı) IV:431b.

Kâmil Efendi Tekkesi *mad. IV:403c*, II:418a, VII:170c.

Kâmil Efendi Tekkesi (Edirnekapı) *bak.* Şeyh Türlü Tekkesi

Kâmil Paşa (Kıbrıslı) (1823, Lefkoşa - 1913, Lefkoşa) Sadrazam. II. Abdülhamid döneminde evkaf ve maliye nazırlıklarının ardından iki kez sadrazamlık (1885-1891, 1895) yaptı. Aydın valisi olarak 1907'ye değin İstanbul'dan uzak tutuldu. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Ağustos 1908'de getirildiği sadrazamlık görevi, İttihad ve Terakki'yle anlaşmazlığa düştüğünden altı ay sürdü. Ekim 1912'de Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın desteğiyle yeniden sadrazam oldu, ama Ocak 1913'te Bâbıâli Baskını'yla düşürüldü. Üç ciltlik *Tarih-i Siyasi-i Devlet-i Âliyye-i Osmaniye* ve *Hatırat-ı Sadr-ı Esbak Kâmil Paşa* gibi kitapları vardır.

I:523c, II:30b, III:181b, V:346c.

Kâmil Paşa Çeşmeleri Fatih İlçesi'nde, Edirnekapı'da, Niyazi Mısri Sokağı'nda, Şeyh Türlü Tekkesi'nin kapısının iki yanında yer almaktadır. Bânisi Kâmil Paşa'dır. 1294/1877 tarihli olan bu çeşmeler, kapının iki yanında yer alan pencerelerin altına yerleştirilmiştir. Günümüzde muslukları koparılmış, yalakları yok olmuştur. Her ikisinin de ikişer satırlık olan kitabelerinden sağdaki şair Sabit'e, soldaki ise şair Arif'e aittir.

Kâmil Rıza *bak.* Kamil (Otello)

Kâmile İsmail IV:354b.

Kamondo, Abraham de *bak.* Kamondo, Avram

Kamondo, Avram *mad. IV:404c*, 179a, VII:402c, 405b.

İlgili madde:

Kamondo Hanı IV:405b

Kamondo Hanı *mad. IV:405b*, II:46a.

Kamondo, Isak III:355c.

Kamondo, J. III:355b.

Kamondo Merdivenleri IV:405b.

Kampman, A. A. IV:87a.

Kamres Kadın V:344b.

Kamsoy, Münir Mazhar V:530c, VII:225b.

Kanaat Kitabevi 1898'de Bâbıâli Yokuşu'nda (Ankara Caddesi) İlyas (Eliya) Bayar (1880-1945) tarafından kuruldu. Kısa zamanda kendini kabul ettirmeyi başardı. Başta Namık Kemal olmak üzere bazı Jön Türklerin yazılarını gizlice basıp dağıtmakla ün kazandı. Asıl büyük atılımını Latin harflerinin kabulünden sonra yaptı. İlyas Bayar'ın ölümünden sonra işi devralan oğlu Leon Bayar'ın yönetiminde daha çok okul kitabı, atlas ve sözlük alanında yayıncılığı sürdüren kitabevi, 1970'lerin sonlarında yayınlarına son verip kıtasiye işine döndü. 1994 sonunda tamamen tasfiye edildi.

Kanaat Lokantası *mad. IV:405c*, VI:9b.

Kanal 6 VII:243c.

Kanal D VII:243c.

Kanal 7 VII:243c.

Kanalizasyon *bak.* Atıksu

Kananos, İoannes (15. yy'ın ilk yarısı) 1422'de Konstantinopolis'in II. Murad

tarafından kuşatılmasına tanık olduğu bilinen yazar. Yazmada kullanılan dilden anlaşıldığına göre eğitimsiz biriydi. Hatıralarının büyük bölümü basit ve gündelik dilde yazılmasına karşın bir dizi Batı kökenli askeri terimi kapsar; kuşatma ile ilgili ayrıntılı bir kronoloji verir; Osmanlıların kuşatma, Bizanslıların da savunma tekniklerini detaylı biçimde anlatır; Osmanlıların uğradığı başarısızlığı şehrin koruyucusu Meryem Ana'ya atfeder.

Kanarya *mad. IV:406a*, II:409a, III:384c, VII:498b.

Kanavis, Nikolaos

İlgili madde:

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55a

Kancabaş Kütükten büyük, şaykadan küçük bir donanma gemisi. İstanbul'da ise padişahın Boğaziçi ve Haliç gezilerinde bindiği bir tür saltanat kayığına da kancabaş denmekteydi. Bir kırlangıç da deniz binişlerinde padişahın maiyetini taşır, başka birçok saltanat kayığı, önden, yanlardan ve arkadan giderdi.

Kandil Uçurma Eskiden ramazanlarda büyük camilerin minarelerinden cami avlusuna ipe bağlı kandil indirerek yapılan eğlenceli gösteri. Minarenin şerefesiyle avluda bulunan yüksekçe bir yer arasına ip gerilir, teravih namazından sonra avluya biriken cemaat, mahyacıların şerefeden saldığı ve kayan yıldızı andıran kandili izlerdi. Mahyacılara bu eğlenceli gösteriden sonra bahşiş verilmesi de âdettendi.

Kandili Güzel Mescidi *bak.* Parmakkapı Mescidi

Kandiller *mad. IV:408a.*

Kandilli *mad. IV:408c*, I:158c, IV:534b, VII:501b.

İlgili maddeler:

Abud Efendi Yalısı I:60b

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Boğaziçi II:266a

Edib Efendi Yalısı III:130b

İsmail Paşa Yalısı IV:215c

Kandilli Bahçesi IV:410b

Kandilli Camii IV:410c

Kandilli Kız Lisesi IV:411a

Kandilli Rasathanesi IV:411c

Kandilli Yazmaları IV:412b

Kıbrıslılar Yalısı IV:554b

Kont Ostrorog Yalısı V:62b

Mahmud I Çeşmesi V:253c

Kandilli Bahçesi *mad. IV:410b*, II:236a, IV:409a.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Kandilli Camii *mad. IV:410c*, 410a.

Kandilli Çeşmesi *bak.* Mahmud I Çeşmesi

Kandilli Ermeni Mezarlığı III:185b.

Kandilli Hastanesi I:348b.

Kandilli İskelesi IV:203c.

Kandilli Kız Lisesi *mad. IV:411a*, 410b, V:73c, 219b, VII:347c.

İlgili madde:

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Kandilli Kız Lisesi Korusu *bak.* Korular

Kandilli Mezarlığı V:444c.

Kandilli Ortaokulu VII:69b.

Kandilli Rasathanesi *mad. IV:411c*, 410a, V:117c, VII:347c, 368a.

İlgili maddeler:

Boğaziçi Üniversitesi II:289c

İstanbul Rasathanesi IV:233a

Rasathane-i Âmire VI:307a

Kandilli Sarayı I:81c, IV:409a, V:183a.

Kandilli Yazmaları *mad. IV:412b*, 410a.

İlgili madde:

Yazmacılık VII:455c

Kaner, Esat (1914, İstanbul) Futbolcu. Moda Atlas Rum takımında futbola başladı. 1932'de Fenerbahçe'ye geçti. Bu takımda 1946'ya kadar oynadı. 1936-1937 sezonunda gol kralı oldu. 5 kez İstanbul ligi, 3 kez milli küme, 3 kez de Türkiye birinciliği kazanan ekibin kadrolarında yer aldı, kaptanlığını da yaptı. Futbolu 1948'de Vefa'da bıraktı. Daha sonra Kıbrıs ve Fenerbahçe'de antrenörlük yaptı.

Kangalcı İstanbul'da Bedesten civarında sırma satan esnafa verilen ad. Bunların on iki gediği vardı.

Kanık, Adnan Veli (1916, İstanbul - 1972, İstanbul) Gazeteci. Galatasaray Lisesi'nden mezundur. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bir süre eğitim gördü. Bu yıllarda gazeteciliğe başladı. 1950'den sonra mizah yazarlığına yöneldi. En ünlü eseri *Mapusane Çeşmesi*'dir (1952). Şair Orhan Veli'nin kardeşidir.

Kanık, Orhan Veli *mad. IV:413b*, II:447a, 465b, III:509a, V:169c.

Kanlı Bektaş Hikâyesi VI:454b, VII:229c.

Kanlı Çeşme *bak.* Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Fatih)

Kanlı Fırın Mescidi I:104b.

Kanlı Kilise *bak.* Panayia Muhliotissa (Kimisis) Kilisesi

Kanlı Pazar *mad. IV:414c*, I:226c.

Kanlıca *mad. IV:415b*, II:198b, IV:493a, 534b, VII:493c.

İlgili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Ataullah Efendi Tekkesi I:397b

Boğaziçi II:266a

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:41

İskender Paşa Külliyesi IV:207a

Kadri Paşa Yalısı IV:379a

Kavacık IV:493a

Prenses Rukiye Yalısı VI:283c

Saffet Paşa Yalısı VI:397c

Kanlıca Gözlemesi Bu Boğaz köyünü yoğurdu kadar gözlemesi de meşhu du. İstanbullular, yalnız yoğurt'için d ğil, gözlemeyle yoğurt yemeye gelirl dahası eskiden beri süregelen bir âd olarak kentin boğazına düşkün kişil ri "şu kadar gözleme ve yoğurt yem sine" bahse tutuşup Şirket-i Hayriy vapuru ile veya kayıkla Kanlıca'ya g derlerdi.

Kanlıca İskelesi IV:203b.

Kanlıca Mezarlığı V:445a.

Kanlıca Suları IV:509b.

Kanlıca Vapuru Şehir Hatları İşletme yolcu vapuru. 1960'ta, İskoçya, Gla gow'daki Govan-Fairfield tezgâhları da buharlı yolcu vapuru olarak in edildi. Eşi Kuzguncuk'la birlikte, bi birinin eşi 9 yolcu vapurundan İsta bul'a gelen ilk ikisi oldu. Adını taş dığı Kanlıca İskelesi'nde yapılan b törenle hizmete girdi. 781 grostonlu tu. 1.952 yolcu alıyordu. Uzunluğ 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2 m idi. Her biri 800 beygirgücünde, adet 3 genişlemeli 2 buhar makine vardı. Kazanı akaryakıtla ısıtılıyord Çift uskurlu olup saatte 15 mil hız y ptyordu. Daha çok Köprü-Haydarp şa-Kadıköy ile Köprü-Adalar-Yalo arasında çalıştı. 12 Aralık 1993'te H liç Tersanesi'nde bakımda iken kapt köşkünde çıkan yangının büyüme sonucu elden çıktı.

Kanlıca Yoğurdu Kanlıca eskiden ba lık bahçelik, mandıraları ve dolayısıy sütü, yoğurdu, kaymağı ile ünlü b semtti. Tatil günlerinde İstanbul'u uzak yakın her yerinden Kanlıca' yoğurt yemeye gidilir, aynı zaman deniz kenarında bir mesire olan b semt insanlarla dolup taşardı. Bu g lenek azalarak da olsa sürmektedir.

Kanlıkavak Deresi II:316b.

Kansu Gavri (ö. 1516) III:442b.

Kansu, Şevket Aziz III:316b, V:169b.

Kantakuzene, Teodora IV:359c.

Kantakuzeno, Mihail II:292c.

Kantakuzeno, Şerban II:292c.

Kantakuzenos Ailesi *mad. IV:417b.*

İlgili madde:

İoannes VI Kantakuzenos IV:180c

Kantarcı, Vahan VII:185c.

Kantarcılar Mescidi *mad. IV:417c.*

Kantemiroğlu *mad. IV:418a*, II:292b III:289a, 289c, 557c, V:211b, 507c, 509b, 523b, 525c, 541b, 546c, VI:214c.

Kanto *mad. IV:419b,* I:25b, V:534a.

Kantorowicz, Alfred III:63a, IV:248b.

Kanun-ı Asesan I:343c.

Kanun-ı Esasi III:90c, VII:18a.

Kanun-ı Esasi'nin İlanı *mad. IV:421b.*

Kanuniesasi Kıraathanesi *mad. IV:422b,* 564c.

Kanuni Berber Şemsi'nin Heyeti III:260b.

Kanunname-i Âl-i Osman V:332b.

Kanzuk Eczahanesi *bak.* İngiliz Eczahanesi

Kapaçelli, Karlo IV:241c.

Kapalıçarşı *mad. IV:422c,* I:3c, 227b, II:474c, 475c, IV:532a, V:135b, 144c, 273a, 393a, 445b, VI:100a, VII:268a, 508c.

İlgili maddeler:

Ağa Hanı I:93c

Ali Paşa Hanı I:195c

Ali Paşa Hanı I:196b

Antikacılık I:277b

Astarcı Hanı I:358a

Baltacı Hanı II:32c

Bedesten Esnafı II:118c

Bodrum Hanı II:265a

Cebeci Hanı II:389c

Çukur Han II:538c

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468b

Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a

İmameli Han IV:161c

Kalcılar Hanı IV:394a

Kaşıkçı Han IV:488a

Kızlarağası Hanı V:16c

Kuşakçı Hanı V:135b

Sorguçlu Hanı VII:36c

Yağcı Hanı VII:396b

Kapamacılar İstanbul'da Direklerarası'ndaki Kapamacılar Çarşısı'nda hazır elbise diken terzilere verilen ad. Bunlar daha çok medrese öğrencileri için "kapama" denen uzun ve düz biçimli üstlüğü diktiklerinden bu adla anılmaktaydılar. Kapalıçarşı'daki Kapamacılar Sokağı'nda da bu tür hazır elbise satanlar vardı.

Kapan, Ayla (Alpdoğan) IV:358a.

Kapan Hacıları Kapan tüccarları da denen ve İstanbul'a gemilerle zahire getiren toptancılardı. 18. yy'ın sonlarında, bunlardan Avrupa ile iş yapanlara Avrupa tüccarı, Osmanlı sınırları içinde çalışanlara da hayriye tüccarı denildi.

Kapan Naibi Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul'da zahire alım ve satımını denetleyen memur. İstanbul halkıyla resmi daireler için gerekli zahire, Zahire Nezareti tarafından tedarik edilir, miri ihtiyaç ayrıldıktan sonra fazlası fırıncılara satılırdı. Un Kapanı ya da Yağ Kapanı gibi yerlerdeki bu satış kadılar tarafından tayin edilen kapan naiplerinin kontrolü altında yapılırdı. Kapan naibi aynı zamanda tüccarın satmak üzere getirdiği yiyecekleri de denetlerdi.

Kapan Taciri Kapan hacıları da denen ve İstanbul'a un, zahire getiren gemi sahibi tüccarlara verilen ad. Bunlara, gemi sahibi oldukları için "sefain rüesası" da deniyordu. Asıl kapan taciri sanını, Yağ Kapanı'na ve Bal Kapanı'na mal getirenler taşımaktaydılar. 18. yy'ın sonunda Bal Kapanı'nda 34, Galata Yağ Kapanı'nda 19, Un Kapanı'nda 20 kapan taciri vardı.

Kapanlar *mad. IV:430b.*

İlgili maddeler:

İhtisab IV:143a

Unkapanı VII:325c

Kapı Ağası Çeşmesi Sultanahmet'te, Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii civarındadır. Klasik tarzda, kesme taştan yapılmıştır. Aynataşının yanlarında iki taş yuvası bulunmaktadır. Ahşap çatısı yıkılmış ve teknesi dağılmıştır. Kitabesi yoktur.

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi *mad. IV:431a.*

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi *mad. IV:431c,* II:415a.

Kapı Ağası Yakub Ağa Sıbyan Mektebi Üsküdar İlçesi'nde, Toptaşı'nda, Zeynep Kâmil Hastanesi yolu üzerindedir. Mektep, altındaki çeşme ile beraber 1098/1678'de Kapı Ağası Yakub Ağa tarafından yaptırılmıştır. Muntazam kesme taştan yapılmış olan mektebin, söveleri mermer olan kapısının kemeri üzerinde tek satırlık sülüs bir kitabe yer alır. Kapı önünde yer alan revaklı bölüm ile mektebin kubbesi oldukça haraptır. Yapı sağ ve sol cephelerde açılan ikisi altta ikisi üstte dörder pencere, kapı tarafında ise yalnız altta iki pencere ile aydınlatılmıştır. Soldaki kapıdan geçilen küçük oda hocaya aittir. Bu oda sağa doğru bir niş ile dışa taşar. Odanın altı, cephede yer alan çeşmenin haznesini oluşturur. Sivri kemerli çeşmenin üzerinde üç beyitlik bir kitabe yer alır. Medrese ile aynı malzemeye sahip olan çeşme aynalık kısmında ve kemer boşluklarında bitkisel bezemelere ve aynalık yanlarında küçük birer niş sahiptir.

Kapı Çukadarı III:149b.

Kapı Halkı Vezir konaklarındaki görevlilere verilen ad. Bunlardan bir bölümü resmi işlere baktıklarından "daire halkı" olarak da anılmaktaydılar. Kapı halkından en kalabalık sınıfı ise "ağalar" oluşturmaktaydılar. Bunlar da "gedikli ağalar", "sakallı ağalar" olarak ayrılmaktaydılar. Gedikli ağalar vezirin özel hizmetlerini görürlerken, sakallı ağalar güvenlik birimini oluşturmaktaydılar.

Kapı Kethüdası Eyalet valilerinin, Eflâk ve Boğdan beylerinin İstanbul'daki kefillerine verilen ad. Bunlar Bâbıâli'ye karşı sorumluluk taşımakta, kefil oldukları kişinin yükümlülüklerini karşılamaktaydı. Patriklerin de Bâbıâli nezdinde birer kapı kethüdaları vardı. Kapı kethüdalığı, 1908'de kaldırıldı.

III:149b.

Kapı Yoldaşı Osmanlı döneminde İstanbul'daki devlet dairelerinin kalem denen bürolarında çalışan ve aynı görevleri yapanların aralarındaki hizmet ilişkisini anlatan bir deyim. Kapı yoldaşı konumunda olanların birbirlerinin sorunlarıyla yakından ilgilenmeleri, vefalı olmaları gelenekti. Mısır hıdivleri ise İstanbul'daki vezirleri "kapı yoldaşı" sayarlar ve her birine "kapı yoldaşı hediyesi" adı altında harçlık ve hediye gönderirlerdi.

Kapıcı Çeşmesi Eyüp'te, Yusuf Muhlis Paşa Caddesi üzerindedir. 1015/1606'da yapılmış olan çeşmenin oymalı aynataşının büyük kısmı ve teknesi toprağa gömülmüştür.

Kapıcı Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Ahmet Çelebi Mahallesi'nde, Kapıcı Çıkmazı'nda, Celvetîliğin merkezi olan Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi'nin yanında bulunmaktaydı. Söz konusu külliyeye bağlı bir zaviye niteliğinde olan bu tekke, Celvetîliğin piri Şeyh Aziz Mahmud Hüdaî'nin (ö. 1628) mensuplarından Sadrazam Maraşlı Halil Paşa (ö. 1629) tarafından 17. yy'ın ilk çeyreği içinde kurulmuş, aynı arsaya Halil Paşa ile oğlu Mahmud Bey'e ait yan yana iki türbe, Halil Paşa Türbesi'nin altında da bir sebil inşa edilmiştir. Az sayıda derviş hücresini barındırdığı tahmin edilen bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

I:510b.

Kapıcılar *mad. IV:432a.*

Kapıkulu Ocakları *mad. IV:432c.*

İlgili maddeler:

Acemi Ocağı I:61c

Cebeci Ocağı II:390a

Humbarahane IV:97b

Sipahi Ocağı VII:10c

Yeniçeriler VII:472b

Kapitol Erken Bizans dönemine ait kamu binası. Laleli Külliyesi'nin bulunduğu yerde olduğu sanılmaktadır. Büyük olasılıkla I. Constantinus (hd 324-337) tarafından, imparatorluk kültünü sembolize eden bir tapınak olarak kurulmuştu. İlk kez 425 tarihli bir fermanda, yüksekokul olarak adı geçer. Kare şeklinde bir bina olup güneyde bir eksedraya sahipti. Daha sonra varlığına çok az değinildi, 10. yy'dan itibaren ise söz edilmez oldu. Kapitol'ün anıtsal girişi olduğu düşünülen Filadelfion yüzyıllarca yaşamıştır.

II:182a.

Kapitülasyonlar I:221b, 223a, VII:267a.

Kaplanoğlu, Şengün (1936, Ankara) Basketbolcu. Basketbola Ankara'da, Yenişehir kulübünde başladı. Modaspor ve Galatasaray takımlarında yer aldı. 112 kez milli oldu. Bu maçlarda 58 kez takım kaptanlığı yaptı ve 1.353 sayı kaydetti.

Kaplıca Tepe I:150c.

Kapoçelli, Karlo VII:115a.

Kapsali, Eliya ha-Yavani IV:433b.

Kapsali, Moşe Ben Eliya *mad. IV:433b,* III:494b, VII:400c, 404a.

Kaptan Bey Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'ndedir. Neoklasik üsluptaki yalı, 1866'da inşa edilmiştir. İlk sahibi Kılıç Kaptan'dan Nemlizade ailesine geçen yalının girişi sütunlu, orta kısmı üç, yan kısımları ikişer katlıdır. T planlı olup sokak-deniz doğrultusunda 18 m cepheye sahiptir. İç duvarları ahşap/bağdadidir, dışı sonradan kâgire çevrilmiştir. Merdiven biçimi, kapı pervazı ve başlığı, dışta ve içteki yarım kemerler, yivli kolonlar, camekân süslemeleri ile Avrupa etkilerini taşır. 1974'te ek binalar yapılmıştır. Halen Sarıyer Lisesi olarak kullanılmaktadır.

Kaptan Hasan Paşa Aile Mezarlığı VI:66a.

Kaptan Hasan Paşa Camii Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Bıçakçı Alaeddin Sokağı'ndadır. Yerinde daha önce Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii'nin bulunduğu bilinmektedir. İnşa tarihi tespit edilemeyen bu ilk yapı bir yangın sonucunda ortadan kalkmış, uzun süre boş kalan arsasına 1300/1882'de Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa (ö. 1903) tarafından ahşap ve kubbeli olan bir cami inşa edilmiş, 1972'de bu yapı sekizgen planlı ve beton kubbeli olarak yenilenmiştir.

Kaptan İbrahim Ağa Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Akaretler'de, Köprübaşı Sokağı'ndadır. "Sormagir Odaları Mescidi" adı ile de bilinmektedir. Kaptan İbrahim Ağa tarafından 1622'de yaptırılmış, kapı kitabesine göre II. Abdülhamid tarafından 1899'da tamir ettirilmiştir. Kâgir duvarlı ve ahşap çatılıdır.

Kaptan İbrahim Paşa Camii *mad. IV:433c,* I:117c, IV:434c, V:355c.

İlgili madde:

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

Kaptan Köşkü III:28a.

Kaptan Mustafa Paşa Çeşmesi Üsküdar'da, Kaptan Paşa Mahallesi'nde, Kaptan Paşa Sokağı üzerindedir. 1142/1729'da inşa edilmiştir. Mermerle kaplıdır. Esas cephesinde klasik tarzda kemer ve oymalı aynataşı bulunmaktadır. Sivri kemeri beyaz ve renkli taşlarla örülmüştür. Kemerin altında kitabe ve bunun altında da süslü aynataşı bulunmaktadır. Teknesi iyi durumdadır ve suyu akmaktadır. Yan cephesinde ve iki yüzü birleştiren köşede kabartma motiflerle süslü iki ufak çeşme daha yer almaktadır. Kitabe şair Nedim'e aittir.

Kaptan Paşa Camii *bak.* Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii

Kaptan Paşa Camii (Eyüp) *mad. IV:434a,* V:355c.

Kaptan Paşa Camii (Üsküdar) *bak.* Kaymak Mustafa Paşa Camii

Kaptan Paşa Divanhanesi I:549c, IV:435c.

Kaptan Paşa Konağı *mad. IV:434c.*

Kaptan Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piyale Paşa, İstiklal, Küçük Piyale, Kulaksız ve Fetihtepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.959' dur.

II:221a.

Kaptan Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Halide Edip Adıvar, Halil Rifat Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.051' dir.

Kaptan Paşa Yalısı II:163b.

Kaptan Şükrü Vapuru VI:409a.

Kaptan-ı Derya *mad. IV:435a.*

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi *mad. IV:436c.*

Kaptan-ı Derya Piyale Paşa Camii *bak.* Piyale Paşa Camii

Kaptan-ı Derya Sinan Paşa Sarayı *bak.* Sinan Paşa Sarayı

Kaptanoğlu, Ali IV:156c.

Kapucu, Sara IV:357b.

Kara Ahmed Paşa Külliyesi *mad. IV:437a.*

Kara, Ahmet III:36b.

Kara Baba Tekkesi *mad. IV:437b,* VI:327b.

Kara Davud Paşa Camii *mad. IV:438a.*

Kara Dolap Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Yeşilpınar, Çırçır, Alibeyköy Merkez, Esentepe mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.645'tir.

I:204a.

Kara Harp Okulu V:372c.

Kara İbo III:454b.

Kara İmam Camii *bak.* Sahaf Muhittin Camii

Kara Kemer III:526a, VII:54a.

Kara Kethüda Camii *bak.* Büyükdere Camii

Kara Mehmed Paşa Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Önce defterdarlık, sonra Mısır ve Vidin valiliği görevlerinde bulunan Kara Mehmed Paşa tarafından 1114/1702' de, Celveti Âsitânesi'nin (Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi) onuncu postnişini Şeyh Abdülhay Efendi (ö. 1705) için inşa ettirilmiş bir cami-tekkedir. Başlangıçta Celvetîliğe bağlı olan tekke tespit edilemeyen bir tarihte Sa'dîliğe intikal etmiş, 19. yy'ın ikinci yarısında ise Halvetîliğin Sünbülî koluna bağlanmıştır. Ayin günü cuma olan bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Kara Mimar V:552a.

Kara, Mustafa (1911, Kemaliye) Tüccar. Rüştiyeyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kara Mustafa Paşa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kepenekçi Sinan Camii'nin yakınındadır. 1088/1677'de Kara Mustafa Paşa tarafından sarayının altında yaptırılmıştır. Kitabede 1215/1800 tarihinin yer alması, sonradan onarıldığına bir işaret sayılabilir. Kesme taştan yapılmıştır. Teknesi parçalanmış, musluğu koparılmıştır.

Kara Mustafa Paşa Mescidi I:330a.

Kara Mustafa Paşa Sarayı I:162a.

Kara Mustafa Paşa Yalısı I:116a.

Kara Mühendishanesi VI:14b.

Kara Nohut Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılarköşkü'nde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Dede Paşa Sokağı ile Nakibüleşraf Sokağı'nın kavşağında yer almaktaydı. I. Süleyman (Kanuni) dönemi ricalinden, Tophane-i Âmire dökümcübaşısı Şüca Ağa'nın (ö. 1590) yaptırdığı Kara Nohut Mescidi'ne 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfaî tarikatından meşihat konulması sonucunda kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan bu mescit-tekke 20. yy'da ortadan kalkmış, arsasına 1989'da, Hacı A. Rıza Ertaş adında bir hayırsever tarafından kâgir duvarlı, kırma çatılı, bodur minareli bir mescit inşa ettirilmiştir.

Kara Surları VII:77b.

Kara Tepe I:151c.

Karaabalı Tekkesi *mad. IV:438b,* II:396b.

Karaağaç Kasrı IV:538c.

Karaağaç Kurumları V:446c.

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi *mad. IV:439c,* I:544a, VI:554b, VII:118c.

Karaağaç Tekkesi II:134a, VII:214b.

Karaağalar Koğuşu VII:287c.

Karabali Bahçesi *mad. IV:440b,* II:163b, 164c, 171c.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Karabali Bostancıları Hasbahçelerden olan, Kabataş'taki Karabali Bahçesi'nde görevli bostancı bölüğü. Bu bölük, hasbahçenin bakımını, buradaki köşkün ve iskelenin güvenliğini üstlenmişti.

Karabâlî Medresesi II:310b.

Karabâlîzade (ö. 1535) II:510c.

Karabaş Ahmed Efendi Türbesi Eyüp'te, Defterdar Caddesi'ndedir. *Tecvit* yazarı Karabaş Ahmed Efendi'nin gömülü olduğu kare planlı yapı, bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla duvar örgüsüne sahiptir. Üzeri manastır tonozuyla örtülüdür. Caddeye bakan cephesi iki katlı düzendedir. Üst katta sivri kemerli üç pencere, aşağıda ise kemersiz iki pencere ile basık kemerli kapı yer alır. Diğer cephelerde altlı üstlü birer pencere vardır. Yapı yakın tarihlerde yeniden inşa edilircesine onarılmışur ve bakımlı durumdadır. Kapı üzerindeki mermere işlenmiş ayet kitabesi 1950'li yıllarda yapılan bu tamir sırasında yazılmıştır ve hattat Hamid Aytaç'ın (ö. 1982) imzasını taşır.

III:252b.

Karabaş Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Rumelihisarı'ndaydı. Günümüzde ortadan kalkmış olan tekkenin kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememekte, bazı kaynaklar II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olduğunu kaydetmektedir. 19. yy'ın başlarında Halvetîliğe bağlı ve ayin gününün de perşembe olduğu bilinen Karabaş Tekkesi 19. yy'ın ikinci yarısında Halvetîliğin Cerrahî koluna bağlanmıştır.

Karabaş Tekkesi (Tophane) *mad. IV:440c*, III:534a, VII:108b, 412c.

Karabaş-ı Veli (ö. 1685) *bak.* Ali Alaeddin el-Atvel

Karabaşîlik I:410c, VII:215c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Şabanîlik VII:121a

Karabayır Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Turgut Reis, Havaalanı, Birlik, Kâzım Karabekir, Fatih mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.637'dir.

Karabekir, Kâzım (1882, İstanbul - 1948, Ankara) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurtuluş Savaşı'nda Doğu Cephesi komutanlığı yaptı. Korgenerallikten emekliye ayrıldı. 2. dönem (1923-1927), 5. dönem (ara seçimde 1938-1939), 6. dönem (1939-1943), 7. dönem (1943-1946) ve 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekilliği yaptı. TBMM başkanı iken öldü.

III:561b, VI:188a.

Karabet (Surp) Kilisesi *mad. IV:441b*, I:533c.

Karabetyan Okulu I:533c.

Karabey, Laika (1909, İstanbul - 1989, İstanbul) Tanburi. 8 yaşında tanbur çalmaya başladı. Tanburi Cemil Bey, Tanburi Hikmet Bey, Levon Hancıyan, Hafız Ahmed Irsoy, Rauf Yekta Bey ve Rahmi Bey'den dersler aldı. Subhi Ezgi ve Saadettin Arel'den Türk Müziği nazariyatı ve Batı müziği biçimlerini öğrendi. Birçok okulda öğretmenlik yaptı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde çalıştı. İleri Türk Müziği Konservatuvarı'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Radyosu'nda koro şefliği, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda nazariyat hocalığı yaptı.

III:254c, 546c, IV:156c, V:530c, 540b, VI:69a, 295a, VII:137c.

Karabeyoğlu, Enver Turgut (1922, Gümüşhane) Maliyeci. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Maliyecilik ve kooperatifçilik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Karabıçak Veli Tekkesi *bak.* Mirza Baba Tekkesi

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi *mad. IV:442a*, I:118c, IV:447a, VI:390b, VII:443b.

Karaca Arboretumu

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Karaca Bey III:302c.

Karaca, Cem V:534b, VI:265a, VII:323c.

Karaca Fidanlığı III:314c.

Karaca, Hayrettin II:312b.

Karaca, Kâni *mad. IV:443a*, II:418b, III:58c.

Karaca, Konstantin VII:462b.

Karaca, Mehmet (1900, İstanbul - 1980, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1927'den itibaren Raşit Rıza, Muhlis Sabahattin topluluklarında ve Halk Opereti'nde sahneye çıktı. 1934'te girdiği Şehir Tiyatroları'nda Musahipzade Celal'in hemen bütün oyunlarında rol aldı. "Eski Hamam" ve "Şirin Teyze" adlı iki operet, *Sakallı Gelin, Aşık Misafir* gibi bazı uyarlama oyunlar yazdı. 1968'de geçirdiği beyin kanaması üzerine emekliye ayrıldı. Toto Karaca'nın eşidir.

IV:444a.

Karaca, Muammer *mad. IV:443b*, II:75c, IV:443c, VI:51c, 538a, VII:114c.

İlgili madde:

Karaca Tiyatrosu IV:443c

Karaca Opereti IV:443b.

Karaca Tiyatrosu *mad. IV:443c*, 268c, 526c, VI:81a.

İlgili madde:

Karaca, Muammer IV:443b

Karaca, Toto (İrma) *mad. IV:444a*, 241c, 443b, VII:115a.

Karacaahmet VII:500c.

İlgili madde:

Selim III Çeşmesi VI:511c

Karacaahmet Mezarlığı *mad. IV:444b*, 543b, 565a, V:442c, 444a, 445a, VII:347c.

İlgili maddeler:

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c

İranlılar Mescidi IV:192a

Karacan, Ali Naci *mad. IV:447c*, I:167a, IV:145b, V:405c, 464c, VI:135b, VII:42c, 359a.

Karacan, Ercüment V:464c.

Karacan, Hidayet VII:244b.

Karacanlar, Yusuf Kenan IV:145a.

Karacehennem İbrahim Paşa Konağı I:537b, II:168c.

Karadağ, Naciye IV:476a.

Karadeniz, Ekrem (1904, Rize - 1981, İstanbul) Bestekâr ve müzik kuramcısı. 12 yaşındayken ut ve keman dersleri alarak musikiyle uğraşmaya başladı. Hukuk öğrenimine devam ederken müzik kuramcısı Abdülkadir Töre'nin öğrencisi oldu. 1934'te fakülteyi bitirdikten sonra Tekel müfettişliği yaptı. 1944'te bir trafik kazası sonucu gözlerini kaybedince emekliye ayrıldı ve Sahaflar Çarşısı'nda babadan kalma dükkânında kitapçılığa başladı. *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları* adlı eseri ölümünden sonra yayımlandı. Az sayıda beste çalışması da yaptı.

V:531a.

Karadeniz Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Ellinci Yıl, Barbaros mahalleleri ve Bayrampaşa, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.172'dir.

III:384a.

Karadeniz Medreseleri *bak.* Fatih Külliyesi

Karadeniz, Sıdıka III:496b.

Karaduman, Safiye IV:356a.

Karagöz *mad. IV:448c*, III:142c, 517a, VI:146b, 559b.

Karagöz Kabare Tiyatrosu IV:325b.

Karagöz Mehmed Paşa Çeşmesi Silivrikapı'da, Karagöz Tekkesi'ne bitişiktir. 1065/1654'te, kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Üstü ahşap çatılı ve kiremit örtülüdür. Teknesi zamanla aşınmıştır.

Karagöz Tekkesi *bak.* Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi

Karagözlü, Hikmet VI:538a.

Karagözoğlu, Şadi Fikret *mad. IV:451a*, V:95b, 488c, VI:70a, 253c, 491a, 539a.

Karagözü Sevenler Cemiyeti I:200c.

Karagözyan, Aram IV:452a.

Karagözyan, Dikran IV:451c.

Karagözyan Erkek Yetimhanesi III:194a, IV:452b.

Karagözyan, Garabed IV:451c, 452a.

Karagözyan, Hovhannes (Ağa) IV:451c.

Karagözyan, Krikor IV:451c.

Karagözyan, Mihran IV:452a.

Karagözyan, Nazaret IV:452b.

Karagözyan, Takvor IV:452a.

Karagözyan, Yetvart IV:452a.

Karagözyanlar *mad. IV:451c.*

Karagümrük *mad. IV:452c,* I:34b, II:414a, 415a, III:131b, 264c, IV:533b, V:559c, VII:496a.

İlgili maddeler:

Aetios Sarnıcı I:86a

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Karagümrük Medresesi IV:453b

Karagümrük Sarnıcı IV:453c

Karagümrük Spor Kulübü IV:454b

Kasım Ağa Camii IV:479c

Kefeli Mescidi IV:517c

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559c

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:567a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Petra VI:248b

Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Şüheda Mescidi VII:188c

Üçbaş Medresesi VII:333b

Üçbaş Mescidi VII:333c

Vefa Stadyumu VII:376a

Karagümrük Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Karagümrük-Çukurbostan III:346b.

Karagümrük Gençlik Kulübü IV:321b.

Karagümrük Medresesi *mad. IV:453b.*

Karagümrük Sarnıcı *mad. IV:453c,* 480b, VI:470c.

İlgili madde:

Aetios Sarnıcı I:86a

Karagümrük Spor Kulübü *mad. IV:454b,* VII:376a.

Karagümrük Yoksullara Yardım Cemiyeti 9 Aralık 1931'de yoksul ve muhtaçlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Karagümrük CHP binasındaydı. Başkanı Fuat Tezer'di.

Karahan, Edip IV:145a.

Karai IV:10b.

Karaimler IV:10a.

Karakâhya Bahçesi II:364a.

Karakaş, Ercan (1945, Çanakkale) Siyaset adamı Makine yüksek mühendisidir. Almanya'da Fachhochschule des Landes Rheinland-Pfalz'ı bitirdi. Gazetecilik ve yazarlık yaptı. 19. dönem de (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Kültür bakanı oldu (1995).

Karakaş, Fethi VI:437a.

Karakaş Mehmed (Galata Voyvodası) II:500b.

Karakaş, Şavarş Boğos (1874, İstanbul - 1941, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Büyük amcası Serope Benliyan ile halaları Vernike Karakaşyan ve Yeranuhi Karakaşyan'ın yanında yetişti. Sahneye ilk kez 1892'de çıktı. Başlangıçta operet sanatçısı iken daha sonra dramlarda da roller aldı. Çeşitli turnelere katıldıktan sonra İstanbul'a dönüşünde M. Minakyan'ın Osmanlı Dram Kumpanyası'nda çalıştı. 1911'de Reşad Rıdvan ve Arşak Benliyan'ın kurdukları Operet Kumpanyası'na katıldı. Bu topluluğun sahneye koyduğu *Leblebici Horhor* operetinde tenor olarak Hurşid rolünü üstlendi. 1923-1924'te Kınar Hanım'la birlikte kurduğu melodram grubuyla İstanbul'da ve çevresinde birçok oyun sahneledi.

VI:549b.

Karakaşyan, Verkine (1856, İstanbul - 1933, Atina) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. İlk defa 1869'da, Üsküdar'ın Tepe mevkiindeki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. Önce Güllü Agop'un topluluğuna katıldı, sonra da Benliyan'ın Operet Topluluğu'nda faaliyette bulundu. Burada soprano rolleriyle başarı kazandı. 1914'te sahneden çekilmiş halde, İzmir'de evli olarak yaşamaktaydı.

Karakaşyan, Yeranuhi (1848, İstanbul - 1924, Tiflis) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. Verkine'nin ablasıdır. İlk defa Şark Tiyatrosu'nun 1864-1865 sezonunda sahneye çıktı. Ardından Güllü Agop'un Gedikpaşa'daki temsillerine katıldı. Bazen de Üsküdar'daki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1868'de, Gedikpaşa Tiyatrosu'nun primadonnası oldu. 10 yıl kadar burada faaliyetini sürdürdü. Namık Kemal'in *Zavallı Çocuk* oyununda büyük başarı kazandı. 1878'de, Benliyan'ın Operet Kumpanyası'nın Edirne turnesine katıldı. 1881'de, Minakyan'ın topluluğu ile Kafkasya'ya gitti. Dönüşünde, Benliyan Kumpanyası ile Mısır'da bulundu.

Karakoç, Sezai (1933, Ergani) Şair. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği yaptı. *Yeni İstanbul* ve *Bâbıâli'de Sabah* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. *Diriliş* dergisini çıkardı. Türkiye'de İslamcı akımın önde gelen şairi olarak ün yaptı. Şiir kitapları: *Körfez* (1959), *Şahdamar* (1962), *Hızırla Kırk Saat* (1967), *Gül Muştusu* (1969), *Leyla ile Mecnun* (1981), *Ateş Dansı* (1987); denemeleri *İslamın Dirilişi* (1967), *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (1967), *Makamda* (1980); hikâye kitapları *Meydan Ortaya Çıktığında* (1979), *Portreler* (1982) adlarını taşır.

II:448a.

Karakol Cemiyeti *mad. IV:454b,* III:271a, V:352c, VI:20b, 200b.

İlgili maddeler:

Kemal Bey (Kara) IV:519c

Sultanahmet Mitingleri VII:66c

Karakoyunlu, Yılmaz II:448b.

Karaköy *mad. IV:455a,* I:16b, III:502b, IV:13c, V:216a, VII:495a, 539c.

İlgili maddeler:

Abed Hanı I:57a

Aziziye Karakolu I:510c

Bankalar Caddesi II:49c

Çituri Hanı II:523c

Galata III:348a

Galata Köprüleri III:357b

Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

İoannes Prodromos Kilisesi IV:182c

Karaköy Mescidi IV:456c

Karaköy Palas IV:458a

Kastellion IV:485b

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522a

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522c

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:106c

Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126c

Liman Lokantası V:213c

Makbul İbrahim Paşa Camii V:277a

Nordstern Hanı VI:93a

Osmanlı Bankası Binası VI:166b

Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VI:314a

Tünel VII:308c

Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315a

Yeraltı Camii VII:502a

Yüksekkaldırım VII:539c

Ziraat Bankası Binası VII:562b

Zülfaris Sinagoğu VII:568c

Karaköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1951'de Fransa, Nantes'da S. A. des Anciens Chantiers Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kuruçeşme adlı eşi vardı. Dört köşesinde, ikisi bir başında, ikisi öteki başında dört adet kaptan köşkü olduğu için halk arasında bu vapurlara "kuleli" vapurlar adı takıldı. 813 grostonluktu. Uzunluğu 55 m, genişliği 13 m, sukesimi 3 m idi. Her biri 800 beygirgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru olup ikisi bir başında, ikisi öteki başında, dört uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyordu. 1952'de hizmete girdi. Son yıllarda Çanakkale'de çalıştırılmaktaydı.

I:286a.

Karaköy Balık Lokantası VI:9b.

Karaköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:201a.

Karaköy Eczanesi I:323c.

Karaköy Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Necati Bey Caddesi üzerinde bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olan yapı

Kanto *mad. IV:419b,* I:25b, V:534a.

Kantorowicz, Alfred III:63a, IV:248b.

Kanun-ı Asesan I:343c.

Kanun-ı Esasi III:90c, VII:18a.

Kanun-ı Esasi'nin İlanı *mad. IV:421b.*

Kanuniesasi Kıraathanesi *mad. IV:422b,* 564c.

Kanuni Berber Şemsi'nin Heyeti III:260b.

Kanunname-i Âl-i Osman V:332b.

Kanzuk Eczahanesi *bak.* İngiliz Eczahanesi

Kapaçelli, Karlo IV:241c.

Kapahçarşı *mad. IV:422c,* I:3c, 227b, II:474c, 475c, IV:532a, V:135b, 144c, 273a, 393a, 445b, VI:100a, VII:268a, 508c.

İlgili maddeler:

Ağa Hanı I:93c

Ali Paşa Hanı I:195c

Ali Paşa Hanı I:196b

Antikacılık I:277b

Astarcı Hanı I:358a

Baltacı Hanı II:32c

Bedesten Esnafı II:118c

Bodrum Hanı II:265a

Cebeci Hanı II:389c

Çukur Han II:538c

Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468b

Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a

İmameli Han IV:161c

Kalcılar Hanı IV:394a

Kaşıkçı Han IV:488a

Kızlarağası Hanı V:16c

Kuşakçı Hanı V:135b

Sorguçlu Hanı VII:36c

Yağcı Hanı VII:396b

Kapamacılar İstanbul'da Direklerarası'ndaki Kapamacılar Çarşısı'nda hazır elbise diken terzilere verilen ad. Bunlar daha çok medrese öğrencileri için "kapama" denen uzun ve düz biçimli üstlüğü diktiklerinden bu adla anılmaktaydılar. Kapalıçarşı'daki Kapamacılar Sokağı'nda da bu tür hazır elbise satanlar vardı.

Kapan, Ayla (Alpdoğan) IV:358a.

Kapan Hacıları Kapan tüccarları da denen ve İstanbul'a gemilerle zahire getiren toptancılardı. 18. yy'ın sonlarında, bunlardan Avrupa ile iş yapanlara Avrupa tüccarı, Osmanlı sınırları içinde çalışanlara da hayriye tüccarı denildi.

Kapan Naibi Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul'da zahire alım ve satımını denetleyen memur. İstanbul halkıyla resmi daireler için gerekli zahire, Zahire Nezareti tarafından tedarik edilir, miri ihtiyaç ayrıldıktan sonra fazlası fırıncılara satılırdı. Un Kapanı ya da Yağ Kapanı gibi yerlerdeki bu satış kadılar tarafından tayin edilen kapan naiplerinin kontrolü altında yapılırdı. Kapan naibi aynı zamanda tüccarın satmak üzere getirdiği yiyecekleri de denetlerdi.

Kapan Taciri Kapan hacıları da denen ve İstanbul'a un, zahire getiren gemi sahibi tüccarlara verilen ad. Bunlara, gemi sahibi oldukları için "sefain rüesası" da deniyordu. Asıl kapan taciri sanını, Yağ Kapanı'na ve Bal Kapanı'na mal getirenler taşımaktaydılar. 18. yy'ın sonunda Bal Kapanı'nda 34, Galata Yağ Kapanı'nda 19, Un Kapanı'nda 20 kapan taciri vardı.

Kapanlar *mad. IV:430b.*

İlgili maddeler:

İhtisab IV:143a

Unkapanı VII:325c

Kapı Ağası Çeşmesi Sultanahmet'te, Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii civarındadır. Klasik tarzda, kesme taştan yapılmıştır. Aynataşının yanlarında iki tas yuvası bulunmaktadır. Ahşap çatısı yıkılmış ve teknesi dağılmıştır. Kitabesi yoktur.

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi *mad. IV:431a.*

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi *mad. IV:431c,* II:415a.

Kapı Ağası Yakub Ağa Sıbyan Mektebi Üsküdar İlçesi'nde, Toptaşı'nda, Zeynep Kâmil Hastanesi yolu üzerindedir. Mektep, altındaki çeşme ile beraber 1098/1678'de Kapı Ağası Yakub Ağa tarafından yaptırılmıştır. Muntazam kesme taştan yapılmış olan mektebin, söveleri mermer olan kapısının kemeri üzerinde tek satırlık sülüs bir kitabe yer alır. Kapı önünde yer alan revaklı bölüm ile mektebin kubbesi oldukça haraptır. Yapı sağ ve sol cephelerde açılan ikisi altta ikisi üstte dörder pencere, kapı tarafında ise yalnız altta iki pencere ile aydınlatılmıştır. Soldaki kapıdan geçilen küçük oda hocaya aittir. Bu oda sağa doğru bir niş ile dışa taşar. Odanın altı, cephede yer alan çeşmenin haznesini oluşturur. Sivri kemerli çeşmenin üzerinde üç beyitlik bir kitabe yer alır. Medrese ile aynı malzemeye sahip olan çeşme aynalık kısmında ve kemer boşluklarında bitkisel bezemelere ve aynalık yanlarında küçük birer niş sahiptir.

Kapı Çukadarı III:149b.

Kapı Halkı Vezir konaklarındaki görevlilere verilen ad. Bunlardan bir bölümü resmi işlere baktıklarından "daire halkı" olarak da anılmaktaydılar. Kapı halkından en kalabalık sınıfı ise "ağalar" oluşturmaktaydılar. Bunlar da "gedikli ağalar", "sakallı ağalar" olarak ayrılmaktaydılar. Gedikli ağalar vezirin özel hizmetlerini görürlerken, sakallı ağalar güvenlik birimini oluşturmaktaydılar.

Kapı Kethüdası Eyalet valilerinin, Eflâk ve Boğdan beylerinin İstanbul'daki kefillerine verilen ad. Bunlar Bâbıâli'ye karşı sorumluluk taşımakta, kefil oldukları kişinin yükümlülüklerini karşılamaktaydı. Patriklerin de Bâbıâli nezdinde birer kapı kethüdaları vardı. Kapı kethüdalığı, 1908'de kaldırıldı.

III:149b.

Kapı Yoldaşı Osmanlı döneminde İstanbul'daki devlet dairelerinin kalem denen bürolarında çalışan ve aynı görevleri yapanların aralarındaki hizmet ilişkisini anlatan bir deyim. Kapı yoldaşı konumunda olanların birbirlerinin sorunlarıyla yakından ilgilenmeleri, vefalı olmaları gelenekti. Mısır hıdivleri ise İstanbul'daki vezirleri "kapı yoldaşı" sayarlar ve her birine "kapı yoldaşı hediyesi" adı altında harçlık ve hediye gönderirlerdi.

Kapıcı Çeşmesi Eyüp'te, Yusuf Muhlis Paşa Caddesi üzerindedir. 1015/1606'da yapılmış olan çeşmenin oymalı aynataşının büyük kısmı ve teknesi toprağa gömülmüştür.

Kapıcı Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Ahmet Çelebi Mahallesi'nde, Kapıcı Çıkmazı'nda, Celvetîliğin merkezi olan Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi'nin yanında bulunmaktaydı. Söz konusu külliyeye bağlı bir zaviye nitelığinde olan bu tekke, Celvetîliğin piri Şeyh Aziz Mahmud Hüdaî'nin (ö. 1628) mensuplarından Sadrazam Maraşlı Halil Paşa (ö. 1629) tarafından 17. yy'ın ilk çeyreği içinde kurulmuş, aynı arsaya Halil Paşa ile oğlu Mahmud Bey'e ait yan yana iki türbe, Halil Paşa Türbesi'nin altında da bir sebil inşa edilmiştir. Az sayıda derviş hücresini barındırdığı tahmin edilen bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

I:510b.

Kapıcılar *mad. IV:432a.*

Kapıkulu Ocakları *mad. IV:432c.*

İlgili maddeler:

Acemi Ocağı I:61c

Cebeci Ocağı II:390a

Humbarahane IV:97b

Sipahi Ocağı VII:10c

Yeniçeriler VII:472b

Kapitol Erken Bizans dönemine ait kamu binası. Laleli Külliyesi'nin bulunduğu yerde olduğu sanılmaktadır. Büyük olasılıkla I. Constantinus (hd 324-337) tarafından, imparatorluk kültünü sembolize eden bir tapınak olarak kurulmuştu. İlk kez 425 tarihli bir fermanda, yüksekokul olarak adı geçer. Kare şeklinde bir bina olup güneyde bir eksedraya sahipti. Daha sonra varlığına çok az değinildi, 10. yy'dan itibaren ise söz edilmez oldu. Kapitol'ün anıtsal girişi olduğu düşünülen Filadelfion yüzyıllarca yaşamıştır.

II:182a.

Kapitülasyonlar I:221b, 223a, VII:267a.

Kaplanoğlu, Şengün (1936, Ankara) Basketbolcu. Basketbola Ankara'da, Yenişehir kulübünde başladı. Modaspor ve Galatasaray takımlarında yer aldı. 112 kez milli oldu. Bu maçlarda 58 kez takım kaptanlığı yaptı ve 1.353 sayı kaydetti.

Kaplıca Tepe I:150c.

Kapoçelli, Karlo VII:115a.

Kapsali, Eliya ha-Yavani IV:433b.

Kapsali, Moşe Ben Eliya *mad. IV:433b,* III:494b, VII:400c, 404a.

Kaptan Bey Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'ndedir. Neoklasik üsluptaki yalı, 1866'da inşa edilmiştir. İlk sahibi Kılıç Kaptan'dan Nemlizade ailesine geçen yalının girişi sütunlu, orta kısmı üç, yan kısımları ikişer katlıdır. T planlı olup sokak-deniz doğrultusunda 18 m cepheye sahiptir. İç duvarları ahşap/bağdadidir, dışı sonradan kâgire çevrilmiştir. Merdiven biçimi, kapı pervazı ve başlığı, dışta ve içteki yarım kemerler, yivli kolonlar, camekân süslemeleri ile Avrupa etkilerini taşır. 1974'te ek binalar yapılmıştır. Halen Sarıyer Lisesi olarak kullanılmaktadır.

Kaptan Hasan Paşa Aile Mezarlığı VI:66a.

Kaptan Hasan Paşa Camii Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Bıçakçı Alaeddin Sokağı'ndadır. Yerinde daha önce Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii'nin bulunduğu bilinmektedir. İnşa tarihi tespit edilemeyen bu ilk yapı bir yangın sonucunda ortadan kalkmış, uzun süre boş kalan arsasına 1300/1882'de Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa (ö. 1903) tarafından ahşap ve kubbeli olan bir cami inşa edilmiş, 1972'de bu yapı sekizgen planlı ve beton kubbeli olarak yenilenmiştir.

Kaptan İbrahim Ağa Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Akaretler'de, Köprübaşı Sokağı'ndadır. "Sormagir Odaları Mescidi" adı ile de bilinmektedir. Kaptan İbrahim Ağa tarafından 1622'de yaptırılmış, kapı kitabesine göre II. Abdülhamid tarafından 1899'da tamir ettirilmiştir. Kâgir duvarlı ve ahşap çatılıdır.

Kaptan İbrahim Paşa Camii *mad. IV:433c,* I:117c, IV:434c, V:355c.

İlgili madde:

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

Kaptan Köşkü III:28a.

Kaptan Mustafa Paşa Çeşmesi Üsküdar'da, Kaptan Paşa Mahallesi'nde, Kaptan Paşa Sokağı üzerindedir. 1142/1729'da inşa edilmiştir. Mermerle kaplıdır. Esas cephesinde klasik tarzda kemer ve oymalı aynataşı bulunmaktadır. Sivri kemeri beyaz ve renkli taşlarla örülmüştür. Kemerin altında kitabe ve bunun altında da süslü aynataşı bulunmaktadır. Teknesi iyi durumdadır ve suyu akmaktadır. Yan cephesinde ve iki yüzü birleştiren köşede kabartma motiflerle süslü iki ufak çeşme daha yer almaktadır. Kitabe şair Nedim'e aittir.

Kaptan Paşa Camii *bak.* Divitdar Keklik Mehmed Efendi Camii

Kaptan Paşa Camii (Eyüp) *mad. IV:434a,* V:355c.

Kaptan Paşa Camii (Üsküdar) *bak.* Kaymak Mustafa Paşa Camii

Kaptan Paşa Divanhanesi I:549c, IV:435c.

Kaptan Paşa Konağı *mad. IV:434c.*

Kaptan Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piyale Paşa, İstiklal, Küçük Piyale, Kulaksız ve Fetihtepe mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.959'dur.

II:221a.

Kaptan Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Halide Edip Adıvar, Halil Rifat Paşa mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.051'dir.

Kaptan Paşa Yalısı II:163b.

Kaptan Şükrü Vapuru VI:409a.

Kaptan-ı Derya *mad. IV:435a.*

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi *mad. IV:436c.*

Kaptan-ı Derya Piyale Paşa Camii *bak.* Piyale Paşa Camii

Kaptan-ı Derya Sinan Paşa Sarayı *bak.* Sinan Paşa Sarayı

Kaptanoğlu, Ali IV:156c.

Kapucu, Sara IV:357b.

Kara Ahmed Paşa Külliyesi *mad. IV:437a.*

Kara, Ahmet III:36b.

Kara Baba Tekkesi *mad. IV:437b,* VI:327b.

Kara Davud Paşa Camii *mad. IV:438a.*

Kara Dolap Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Yeşilpınar, Çırçır, Alibeyköy Merkez, Esentepe mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.645'tir.

I:204a.

Kara Harp Okulu V:372c.

Kara İbo III:454b.

Kara İmam Camii *bak.* Sahaf Muhittin Camii

Kara Kemer III:526a, VII:54a.

Kara Kethüda Camii *bak.* Büyükdere Camii

Kara Mehmed Paşa Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Önce defterdarlık, sonra Mısır ve Vidin valiliği görevlerinde bulunan Kara Mehmed Paşa tarafından 1114/1702'de, Celveti Âsitânesi'nin (Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi) onuncu postnişini Şeyh Abdülhay Efendi (ö. 1705) için inşa ettirilmiş bir cami-tekkedir. Başlangıçta Celvetîliğe bağlı olan tekke tespit edilemeyen bir tarihte Sa'dîliğe intikal etmiş, 19. yy'ın ikinci yarısında ise Halvetîliğin Sünbülî koluna bağlanmıştır. Ayin günü cuma olan bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Kara Mimar V:552a.

Kara, Mustafa (1911, Kemaliye) Tüccar. Rüştiyeyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kara Mustafa Paşa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kepenekçi Sinan Camii'nin yakınındadır. 1088/1677'de Kara Mustafa Paşa tarafından sarayının altında yaptırılmıştır. Kitabede 1215/1800 tarihinin yer alması, sonradan onarıldığına bir işaret sayılabilir. Kesme taştan yapılmıştır. Teknesi parçalanmış, musluğu koparılmıştır.

Kara Mustafa Paşa Mescidi I:330a.

Kara Mustafa Paşa Sarayı I:162a.

Kara Mustafa Paşa Yalısı I:116a.

Kara Mühendishanesi VI:14b.

Kara Nohut Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılarköşkü'nde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Dede Paşa Sokağı ile Nakibüleşraf Sokağı'nın kavşağında yer almaktaydı. I. Süleyman (Kanuni) dönemi ricalinden, Tophane-i Âmire dökümcübaşısı Şüca Ağa'nın (ö. 1590) yaptırdığı Kara Nohut Mescidi'ne 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfaî tarikatından meşihat konulması sonucunda kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan bu mescit-tekke 20. yy'da ortadan kalkmış, arsasına 1989'da, Hacı A. Rıza Ertaş adında bir hayırsever tarafından kâgir duvarlı, kırma çatılı, bodur minareli bir mescit inşa ettirilmiştir.

Kara Surları VII:77b.

Kara Tepe I:151c.

Karaabalı Tekkesi *mad. IV:438b,* II:396b.

Karaağaç Kasrı IV:538c.

Karaağaç Kurumları V:446c.

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi *mad. IV:439c,* I:544a, VI:554b, VII:118c.

Karaağaç Tekkesi II:134a, VII:214b.

Karaağalar Koğuşu VII:287c.

Karabali Bahçesi *mad. IV:440b,* II:163b, 164c, 171c.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Karabali Bostancıları Hasbahçelerden olan, Kabataş'taki Karabali Bahçesi'nde görevli bostancı bölüğü. Bu bölük, hasbahçenin bakımını, buradaki köşkün ve iskelenin güvenliğini üstlenmişti.

Karabâlî Medresesi II:310b.

Karabâlîzade (ö. 1535) II:510c.

Karabaş Ahmed Efendi Türbesi Eyüp'te, Defterdar Caddesi'ndedir. *Tecvit* yazarı Karabaş Ahmed Efendi'nin gömülü olduğu kare planlı yapı, bir sıra kesme taş, üç sıra tuğla duvar örgüsüne sahiptir. Üzeri manastır tonozuyla örtülüdür. Caddeye bakan cephesi iki katlı düzendedir. Üst katta sivri kemerli üç pencere, aşağıda ise kemersiz iki pencere ile basık kemerli kapı yer alır. Diğer cephelerde altlı üstlü birer pencere vardır. Yapı yakın tarihlerde yeniden inşa edilircesine onarılmıştır ve bakımlı durumdadır. Kapı üzerindeki mermere işlenmiş ayet kitabesi 1950'li yıllarda yapılan bu tamir sırasında yazılmıştır ve hattat Hamid Aytaç'ın (ö. 1982) imzasını taşır.

III:252b.

Karabaş Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Rumelihisarı'ndaydı. Günümüzde ortadan kalkmış olan tekkenin kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememekte, bazı kaynaklar II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait olduğunu kaydetmektedir. 19. yy'ın başlarında Halvetîliğe bağlı ve ayin gününün de perşembe olduğu bilinen Karabaş Tekkesi 19. yy'ın ikinci yarısında Halvetîliğin Cerrahî kolunu bağlanmıştır.

Karabaş Tekkesi (Tophane) *mad. IV:440c*, III:534a, VII:108b, 412c.

Karabaş-ı Veli (ö. 1685) *bak.* Ali Alaeddin el-Atvel

Karabaşîlik I:410c, VII:215c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Şabanîlik VII:121a

Karabayır Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Turgut Reis, Havaalanı, Birlik, Kâzım Karabekir, Fatih mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.637'dir.

Karabekir, Kâzım (1882, İstanbul - 1948, Ankara) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurtuluş Savaşı'nda Doğu Cephesi komutanlığı yaptı. Korgenerallikten emekliye ayrıldı. 2. dönem (1923-1927), 5. dönem (ara seçimde 1938-1939), 6. dönem (1939-1943), 7. dönem (1943-1946) ve 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekilliği yaptı. TBMM başkanı iken öldü.

III:561b, VI:188a.

Karabet (Surp) Kilisesi *mad. IV:441b*, I:533c.

Karabetyan Okulu I:533c.

Karabey, Laika (1909, İstanbul - 1989, İstanbul) Tanburi. 8 yaşında tanbur çalmaya başladı. Tanburi Cemil Bey, Tanburi Hikmet Bey, Levon Hancıyan, Hafız Ahmed Irsoy, Rauf Yekta Bey ve Rahmi Bey'den dersler aldı. Subhi Ezgi ve Saadettin Arel'den Türk Müziği nazariyatı ve Batı müziği biçimlerini öğrendi. Birçok okulda öğretmenlik yaptı. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde çalıştı. İleri Türk Müziği Konservatuvarı'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Radyosu'nda koro şefliği, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı'nda nazariyat hocalığı yaptı.

III:254c, 546c, IV:156c, V:530c, 540b, VI:69a, 295a, VII:137c.

Karabeyoğlu, Enver Turgut (1922, Gümüşhane) Maliyeci. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Maliyecilik ve kooperatifçilik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Karabıçak Veli Tekkesi *bak.* Mirza Baba Tekkesi

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi *mad. IV:442a*, I:118c, IV:447a, VI:390b, VII:443b.

Karaca Arboretumu

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Karaca Bey III:302c.

Karaca, Cem V:534b, VI:265a, VII:323c.

Karaca Fidanlığı III:314c.

Karaca, Hayrettin II:312b.

Karaca, Kâni *mad. IV:443a*, II:418b, III:58c.

Karaca, Konstantin VII:462b.

Karaca, Mehmet (1900, İstanbul - 1980, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1927'den itibaren Raşit Rıza, Muhlis Sabahattin topluluklarında ve Halk Opereti'nde sahneye çıktı. 1934'te girdiği Şehir Tiyatroları'nda Musahipzade Celal'in hemen bütün oyunlarında rol aldı. "Eski Hamam" ve "Şirin Teyze" adlı iki operet, *Sakallı Gelin, Aşık Misafir* gibi bazı uyarlama oyunlar yazdı. 1968'de geçirdiği beyin kanaması üzerine emekliye ayrıldı. Toto Karaca'nın eşidir.

IV:444a.

Karaca, Muammer *mad. IV:443b*, II:75c, IV:443c, VI:51c, 538a, VII:114c.

İlgili madde:

Karaca Tiyatrosu IV:443c

Karaca Opereti IV:443b.

Karaca Tiyatrosu *mad. IV:443c*, 268c, 526c, VI:81a.

İlgili madde:

Karaca, Muammer IV:443b

Karaca, Toto (İrma) *mad. IV:444a*, 241c, 443b, VII:115a.

Karacaahmet VII:500c.

İlgili madde:

Selim III Çeşmesi VI:511c

Karacaahmet Mezarlığı *mad. IV:444b*, 543b, 565a, V:442c, 444a, 445a, VII:347c.

İlgili maddeler:

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c

İranlılar Mescidi IV:192a

Karacan, Ali Naci *mad. IV:447c*, I:167a, IV:145b, V:405c, 464c, VI:135b, VII:42c, 359a.

Karacan, Ercüment V:464c.

Karacan, Hidayet VII:244b.

Karacanlar, Yusuf Kenan IV:145a.

Karacehennem İbrahim Paşa Konağı I:537b, II:168c.

Karadağ, Naciye IV:476a.

Karadeniz, Ekrem (1904, Rize - 1981, İstanbul) Bestekâr ve müzik kuramcısı. 12 yaşındayken ut ve keman dersleri alarak musikiyle uğraşmaya başladı. Hukuk öğrenimine devam ederken müzik kuramcısı Abdülkadir Töre'nin öğrencisi oldu. 1934'te fakülteyi bitirdikten sonra Tekel müfettişliği yaptı. 1944'te bir trafik kazası sonucu gözlerini kaybedince emekliye ayrıldı ve Sahaflar Çarşısı'nda babadan kalma dükkânında kitapçılığa başladı. *Türk Musikisinin Nazariye ve Esasları* adlı eseri ölümünden sonra yayımlandı. Az sayıda beste çalışması da yaptı.

V:531a.

Karadeniz Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Ellinci Yıl, Barbaros mahalleleri ve Bayrampaşa, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.172'dir.

III:384a.

Karadeniz Medreseleri *bak.* Fatih Külliyesi

Karadeniz, Sıdıka III:496b.

Karaduman, Safiye IV:356a.

Karagöz *mad. IV:448c*, III:142c, 517a, VI:146b, 559b.

Karagöz Kabare Tiyatrosu IV:325b.

Karagöz Mehmed Paşa Çeşmesi Silivrikapı'da, Karagöz Tekkesi'ne bitişiktir. 1065/1654'te, kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Üstü ahşap çatılı ve kiremit örtülüdür. Teknesi zamanla aşınmıştır.

Karagöz Tekkesi *bak.* Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi

Karagözlü, Hikmet VI:538a.

Karagözoğlu, Şadi Fikret *mad. IV:451a*, V:95b, 488c, VI:70a, 253c, 491a, 539a.

Karagözü Sevenler Cemiyeti I:200c.

Karagözyan, Aram IV:452a.

Karagözyan, Dikran IV:451c.

Karagözyan Erkek Yetimhanesi III:194a, IV:452b.

Karagözyan, Garabed IV:451c, 452a.

Karagözyan, Hovhannes (Ağa) IV:451c.

Karagözyan, Krikor IV:451c.

Karagözyan, Mihran IV:452a.

Karagözyan, Nazaret IV:452b.

Karagözyan, Takvor IV:452a.

Karagözyan, Yetvart IV:452a.

Karagözyanlar *mad. IV:451c.*

Karagümrük *mad. IV:452c,* I:34b, II:414a, 415a, III:131b, 264c, IV:533b, V:559c, VII:496a.

İlgili maddeler:

Aetios Sarnıcı I:86a

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Karagümrük Medresesi IV:453b

Karagümrük Sarnıcı IV:453c

Karagümrük Spor Kulübü IV:454b

Kasım Ağa Camii IV:479c

Kefeli Mescidi IV:517c

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559c

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:567a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Petra VI:248b

Resmî Efendi Tekkesi VI:316b

Şüheda Mescidi VII:188c

Üçbaş Medresesi VII:333b

Üçbaş Mescidi VII:333c

Vefa Stadyumu VII:376a

Karagümrük Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Karagümrük-Çukurbostan III:346b.

Karagümrük Gençlik Kulübü IV:321b.

Karagümrük Medresesi *mad. IV:453b.*

Karagümrük Sarnıcı *mad. IV:453c,* 480b, VI:470c.

İlgili madde:

Aetios Sarnıcı I:86a

Karagümrük Spor Kulübü *mad. IV:454b,* VII:376a.

Karagümrük Yoksullara Yardım Cemiyeti 9 Aralık 1931'de yoksul ve muhtaçlara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Karagümrük CHP binasındaydı. Başkanı Fuat Tezer'di.

Karahan, Edip IV:145a.

Karai IV:10b.

Karaimler IV:10a.

Karakâhya Bahçesi II:364a.

Karakaş, Ercan (1945, Çanakkale) Siyaset adamı Makine yüksek mühendisidir. Almanya'da Fachhochschule des Landes Rheinland-Pfalz'ı bitirdi. Gazetecilik ve yazarlık yaptı. 19. dönem de (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Kültür bakam oldu (1995).

Karakaş, Fethi VI:437a.

Karakaş Mehmed (Galata Voyvodası) II:500b.

Karakaş, Şavarş Boğos (1874, İstanbul - 1941, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Büyük amcası Serope Benliyan ile halaları Vernike Karakaşyan ve Yeranuhi Karakaşyan'ının yanında yetişti. Sahneye ilk kez 1892'de çıktı. Başlangıçta operet sanatçısı iken daha sonra dramlarda da roller aldı. Çeşitli turnelere katıldıktan sonra İstanbul'a dönüşünde M. Mınakyan'ın Osmanlı Dram Kumpanyası'nda çalıştı. 1911'de Reşad Rıdvan ve Arşak Benliyan'ın kurdukları Operet Kumpanyası'na katıldı. Bu topluluğun sahneye koyduğu *Leblebici Horhor* operetinde tenor olarak Hurşid rolünü üstlendi. 1923-1924'te Kınar Hanım'la birlikte kurduğu melodram grubuyla İstanbul'da ve çevresinde birçok oyun sahneledi.

VI:549b.

Karakaşyan, Verkine (1856, İstanbul - 1933, Atina) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. İlk defa 1869'da, Üsküdar'ın Tepe mevkiindeki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. Önce Güllü Agop'un topluluğuna katıldı, sonra da Benliyan'ın Operet Topluluğu'nda faaliyette bulundu. Burada soprano rolleriyle başarı kazandı. 1914'te sahneden çekilmiş halde, İzmir'de evli olarak yaşamaktaydı.

Karakaşyan, Yeranuhi (1848, İstanbul - 1924, Tiflis) Ermeni asıllı kadın tiyatro oyuncusu. Verkine'nin ablasıdır. İlk defa Şark Tiyatrosu'nun 1864-1865 sezonunda sahneye çıktı. Ardından Güllü Agop'un Gedikpaşa'daki temsillerine katıldı. Bazen de Üsküdar'daki Aziziye Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1868'de, Gedikpaşa Tiyatrosu'nun primadonnası oldu. 10 yıl kadar burada faaliyetini sürdürdü. Namık Kemal'in *Zavallı Çocuk* oyununda büyük başarı kazandı. 1878'de, Benliyan'ın Operet Kumpanyası'nın Edirne turnesine katıldı. 1881'de, Mınakyan'ın topluluğu ile Kafkasya'ya gitti. Dönüşünde, Benliyan Kumpanyası ile Mısır'da bulundu.

Karakoç, Sezai (1933, Ergani) Şair. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği yaptı. *Yeni İstanbul* ve *Bâbıâli'de Sabah* gazetelerinde köşe yazıları yazdı. *Diriliş* dergisini çıkardı. Türkiye'de İslamcı akımın önde gelen şairi olarak ün yaptı. Şiir kitapları: *Körfez* (1959), *Şahdamar* (1962), *Hızırla Kırk Saat* (1967), *Gül Muştusu* (1969), *Leyla ile Mecnun* (1981), *Ateş Dansı* (1987); denemeleri *İslamın Dirilişi* (1967), *İslam Toplumunun Ekonomik Strüktürü* (1967), *Makamda* (1980); hikâye kitapları *Meydan Ortaya Çıktığında* (1979), *Portreler* (1982) adlarını taşır.

II:448a.

Karakol Cemiyeti *mad. IV:454b,* III:271a, V:352c, VI:20b, 200b.

İlgili maddeler:

Kemal Bey (Kara) IV:519c

Sultanahmet Mitingleri VII:66c

Karakoyunlu, Yılmaz II:448b.

Karaköy *mad. IV:455a,* I:16b, III:502b IV:13c, V:216a, VII:495a, 539c.

İlgili maddeler:

Abed Hanı I:57a

Aziziye Karakolu I:510c

Bankalar Caddesi II:49c

Çituri Hanı II:523c

Galata III:348a

Galata Köprüleri III:357b

Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

İoannes Prodromos Kilisesi IV:182c

Karaköy Mescidi IV:456c

Karaköy Palas IV:458a

Kastellion IV:485b

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522a

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522c

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:106c

Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126c

Liman Lokantası V:213c

Makbul İbrahim Paşa Camii V:277a

Nordstern Ham VI:93a

Osmanlı Bankası Binası VI:166b

Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VI:314a

Tünel VII:308c

Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315a

Yeraltı Camii VII:502a

Yüksekkaldırım VII:539c

Ziraat Bankası Binası VII:562b

Zülfaris Sinagoğu VII:568c

Karaköy Araba Vapuru Şehir Hatları İş letmesi araba vapuru. 1951'de Fransa Nantes'da S. A. des Anciens Chantier Dubigeon tezgâhlarında motorlu ara ba vapuru olarak inşa edildi. Kuru çeşme adlı eşi vardı. Dört köşesinde ikisi bir başında, ikisi öteki başınd dört adet kaptan köşkü olduğu içi halk arasında bu vapurlara "kuleli" va purlar adı takıldı. 813 grostonluktu Uzunluğu 55 m, genişliği 13 m, suke simi 3 m idi. Her biri 800 beygirgücün de 2 adet Sulzer dizel motoru olup ik si bir başında, ikisi öteki başında, dö uskurluydu. Saatte 10 mil hız yapıyo du. 1952'de hizmete girdi. Son yıllard Çanakkale'de çalıştırılmaktaydı.

I:286a.

Karaköy Balık Lokantası VI:9b.

Karaköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:201a.

Karaköy Eczanesi I:323c.

Karaköy Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde Karaköy'de, Necati Bey Caddesi üze rinde bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih dönemine (1451-1481) ait olan yap

Muhasebe Defteri'nden öğrenildiğine göre Küçük Hamam diye anılıyordu. Evliya Çelebi'nin, "yeri hoş, latif, eski bir hamamdır" diye söz ettiği yapı bir çifte hamamdı. Soğukluk kısmının büyük bir kubbeyle örtülü olduğu bilinen bu yapının, yerinde bugün Karaköy Palas bulunmaktadır.

Karaköy İskelesi IV:200c.

Karaköy Köprüsü *bak.* Galata Köprüleri

Karaköy Mescidi *mad. IV:456c,* 562b.

Karaköy Palas *mad. IV:458a,* II:45c, IV:455c, V:487b.

Karaköy Rıhtımı VI:333c.

Karaköy Yeraltı Geçidi IV:280a.

Karaköy Yolcu Salonu III:447a.

Karakulak Suyu II:195a, IV:510c.

Karakullukçu V:119c.

Karakurt, Ali (1917, İstanbul - 1974, İstanbul) Gazeteci, polisiye roman yazarı. 1948'de *Son Saat* gazetesinde polis muhabiri olarak gazeteciliğe başlayan Karakurt, *Hergün, Gece Postası, Yeni İstanbul* gazetelerinde çalıştı. Zamanının en başarılı polis ve adliye muhabiri olarak tanındı. Yayımlanmış polisiye romanlarından bazıları *Korkunç Gemi, Ankara Suikastı, Elmasyan Faciası, Stad Canavarları, Cinayet Zinciri, Karacaahmet Çetesi*'dir.

Karakurt, Esat Mahmut (1902, İstanbul - 1977, İstanbul) Yazar. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gazetecilik yaptı, Galatasaray Lisesi'nde uzun yıllar edebiyat öğretti. 1954-1960 arasında Urfa'dan iki dönem milletvekili, 1961-1966 arasında da bir dönem senatör oldu. Popüler türdeki aşk ve serüven romanları defalarca basıldı, filme alındı. *Vahşi Bir Kız Sevdim* (1926), *Çölde Bir İstanbul Kızı* (1926), *Dağları Bekleyen Kız* (1936), *Allahaısmarladık* (1936), *Son Gece* (1938), *Kadın Severse* (1939), *İlk ve Son* (1949), *Sokaktan Gelen Kadın* (1945), *Ankara Ekspresi* (1946), *Bir Kadın Kayboldu* (1948), *Ömrümün Tek Gecesi* (1950), *Son Tren* (1954), *Kadın İsterse* (1960) başlıca eserleridir.

II:447a, III:320b, IV:339c, VII:468a.

Karakurum Sokağı I:4c.

Karakuş, Tahsin (1840, Balıkesir - 1959, İstanbul) Hanende, besteci. İstanbul'da Hafız Kemal'den dini ve dindışı musikiyi öğrendi. Çeşitli gazinolarda uzun yıllar fasıl hanendesi olarak okudu. İstanbul ve Ankara radyolarında da görev aldı. Repertuvarı çok geniş, eski üslupta fasıl okuyan, başarılı bir hanendeydi. "Şu İzmir'in dağlarında..." diye başlayan acemaşiran zeybeği çok sevilmiştir.

Karal, Enver Ziya V:169c.

Karamahmutoğlu, Fethi IV:250a.

Karamanbey, Çetin III:318c.

Karamandere I:150c.

Karamani, Ayfer VI:530a.

Karamanlılar *mad. IV:458b,* II:4b, 119c, VI:368a, VII:315a, 459a.

İlgili maddeler:

Anatoli I:266a

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:60c

Karamehmet, Mehmet Emin IV:85b.

Karamursal, Ziyaeddin (1873, İstanbul - 1957, İstanbul) Rüştiyeyi bitirdi ve özel eğitim gördü. 2-7. dönem (1923-1946) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Karamürsel Çektiri türünden küçük tekneler. Marmara Denizi iskeleleri ile İstanbul arasında çalışır, daha çok yaş sebze ve meyve taşımacılığında kullanılırdı. Karamürseller, 1,5 direkli, üçgen yelkenli, aynı zamanda kürekliydi. Marmara civarı halkı da İstanbul'a geliş gidişlerinde bu taşıma teknelerine binmekteydiler.

Karamürsel, Abdülkadir III:318a.

Karamürsel Araba Vapuru *mad. IV:458c,* II:76a.

Karanlık Bent *mad. IV:459a,* II:150a, 345a, 513b, V:3a, VII:48a, 360a.

İlgili maddeler:

Çiftehavuzlar Kasrı II:513b

Osman II Bendi IV:459a

Karanlık Mescit *bak.* Hacı Mimi Mescidi

Karantina *mad. IV:459c,* V:45c, 258c, 560a, VI:401c, 423b.

Karaokçu, Vedat IV:241c, VI:538a.

Karaosmanoğlu, Yakup Kadri *mad. IV:461a,* I:72c, II:136c, 137b, 217b, 286c, 446a, III:275b, 556a, IV:145b.

Karasarıklı Elyan Dede Türbesi II:428b.

Karasavas, Dimitri VI:354a.

Karaso, Emanuel VII:406a.

Karasu, Albert VII:399c.

İlgili madde:

Journal d'Orient, le IV:320b

Karasu, Bilge (1930, İstanbul) Yazar, çevirmen. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı, hikâye ve çevirileriyle edebiyat hayatında tanındı. Türk Dil Kurumu 1963 Çeviri Ödülü'nü ve Sait Faik 1970 Hikâye Armağanı'nı kazandı. Kitapları *Troya'da Ölüm Vardı* (1963), *Uzun Sürmüş Bir Günün Akşamı* (1970), *Kısmet Büfesi* (1982), *Gece* (roman, 1985), *Kılavuz*'dur (roman, 1990).

I:73a, II:288a, 449a, IV:340b.

Karasu Deresi Çatalca Yarımadası'nın iç kesimlerinden doğan küçük akarsuların birleşmesiyle oluşur. Başlıca kolları olan Delice, Hamzalı ve Sarısu dereleri Ahmediye Köyü yakınlarında birleştikten sonra Karasu adını alır. Dere, sularını kuzeyden Büyükçekmece Gölü'ne boşaltır. İstanbul'a su sağlamak amacıyla baraja dönüştürülen bu göle en çok su taşıyan akarsudur.

I:150b, III:79c.

Karasu, Jourdor IV:320c.

Karataş, Bahadır II:148c.

Karatay, Fehmi Ethem V:174c.

Karatay, Hasan Fehmi IV:156a, 223a.

Karate *bak.* Judo-Karate

Karateodori, Aleksandr (Paşa) (1833, İstanbul - 1906, İstanbul) Rum asıllı devlet adamı. Ali Paşa'nın yardımcısı olarak hariciyede çalıştı. Roma elçiliği yaptı. Berlin Kongresi'ne (1878) Osmanlı temsilcisi olarak katıldı. Daha sonra Girit valiliğine atandı. Rum ayaklanmasının başladığı 1896'da istifa etti.

III:290a, IV:462a, V:319a, VI:366a.

Karateodori, Andon IV:462a.

Karateodori, İstefan (Etienne) I:31b, III:155b, 290a, IV:462a, 462b, VII:264c.

Karateodori, Konstantin *mad. IV:462a,* III:290a, V:376a.

Karay Köy VII:495a.

Karay, Refik Halit *mad. IV:462c,* I:153a, II:287a, 447a, III:206b, 275b, IV:78a, 336b, 340a, V:169c, VI:4b, 380c, VII:202b.

İlgili madde:

Aydede I:474b

Karay Sinagoğu *mad. IV:464b.*

Karayanidis, G. VI:296b.

Karayiğit, Ali İhsan (1928, Salihli) Futbolcu. Spora memleketinde başladı. Ününü 1949-1956 arasında oynadığı Beşiktaş takımında kazandı. 18 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı. Bir süre de çeşitli gazetelerde spor yazarı olarak görev aldı.

Karaylar *mad. IV:464c,* 455b, VII:401b, 406b, 494b, 539c.

İlgili maddeler:

Karay Sinagoğu IV:464b

Yahudiler VII:403a

Karbunaria VII:373c.

Karcı Süleyman Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Kardeşlik Kulübü 4 Kasım 1946'da kurulmuş, üyeleri arasında dayanışma sağlamayı ve eğlence imkânları yaratmayı hedefleyen Musevi ağırlıklı dernek. Merkezi Beyoğlu'nda, Minare Sokağı'ndaydı. Kurucuları Isak Bahar (başkan), Nesip Kirespi, Salaman Missa, Moiz Kayar, Yasef Amaris, Hazday Sadoka, Astar Zokara'ydı.

Karemidie IV:10a.

Kargılı, Fuat IV:405c.

Kargılı, Kenan IV:405c.

Kargılı, Vahdettin IV:405c.

Kargopoulo, Basile *mad. IV:465a,* I:16b, III:330b.

Karhadon VII:497c.

Karhane İstanbul'da Eyüp sırtlarındaki kar kuyularına deniyordu. Bu kuyulara kışın kar doldurulup üzeri örtülür, yazın sıcak günlerinde çıkarılan karlar kalıplar halinde satılırdı. Eyüp karhaneleri, kentin ihtiyacını karşılamadığında Bursa'dan (Uludağ'dan) da kar getirilirdi.

Kârhane-i Âmire III:85a.

Kârhane-i Kâşî I:113c.

Karılar Tekkesi

İlgili madde:

Hatuniye Tekkesi IV:20c

Karıncaezmez Şevki *mad. IV:465b.*

Karianu Ayvansaray ile Balat arasında, 587'de inşa edilen saray ve hamam. 9. yy'ın ortalarında bir manastıra ve yaşlılar evine dönüştürüldü. Adı, Karianos adlı bir kişiden ya da duvarların dış yüzeyinde kullanılan Karya mermerinden gelmiş olabilir. Ayvansaray Kapısı'nın güneydoğusuna bitişik, 29x18,3 m boyutlarında, üç nefli bir Bizans yapısının kalıntıları, bazı bilim adamlarınca yeterli bilimsel kanıt olmadığı halde Karianu'ya ait kabul edilmiştir. Kalıntılar 1950'ye kadar görülebiliyordu.

Karides Kabuklular sınıfının önayaklılar grubundandır. Gövde yapıları ufak farklarla ıstakozla aynıdır. En makbulü, "kanal karidesi"dir. Bu tür, İstanbul Boğazı'nın kanal bölgesinde ve Marmara Denizi'nin kanal eteklerinde yaşar. "Teke" veya "çalı karidesi" olarak adlandırılan küçük boydaki türü ise kıyılarda, sığlık, sazlık yerlerde, tatlı sulara yakın sahalarda yaşar. Aşırı avlanma ve deniz kirlenmesi sonucu gün geçtikçe azalmaktadır.

Karikatür 1 Ocak 1936-1 Nisan 1948 arasında 640 sayı yayımlanan mizah dergisi. Sedat Simavi'nin sahibi olduğu dergi, Cumhuriyet'le başlayan devrimlerin kökleştiği, yeni bir insan tipinin iyice belirginleştiği dönemde yayın hayatına girmiş, savaş yıllarının özelliklerini, topluma yansıyışını sütunlarına aktarmıştır. Bu niteliğiyle İstanbul yaşamındaki büyük değişmenin belgeseli olarak algılanabilir. Siyasal eleştirilere girilemediği için daha çok hayat pahalılığı, belediye faaliyetleri, savaş zenginleri, etkisi giderek artan Amerikan filmlerinden kopya edilen giyim modaları gibi konuları işlemiştir. Münif Fehim, Necmi Rıza Ayça, Ramiz Gökçe, Salih Erimez gibi dönemin ün yapmış çizerlerinin yanısıra genç karikatüristlere de sayfalarında yer verdi. Yazarları arasında Ercüment Ekrem Talu, Sermet Muhtar Alus, Reşat Nuri Güntekin, Kemal Tahir, Tahsin Öztin gibi ünlüler de vardı.

Karikatür ve Mizah Müzesi III:375c.

Kariye Camii *mad. IV:466a,* I:403b, II:256c, V:19b, 47c, 290a, 370a, 411c, VI:368c, 371a, 401a, 405c, VII:393c, 496a.

İlgili madde:

Metohites, Teodoros V:491c

Kariye Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Kasım Günani, Derviş Ali, Hatice Sultan mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.116'dır.

Kariye Medresesi Hora Manastırı Kilisesi'nin (Kariye Camii) Atik Ali Paşa tarafından camiye çevrildiğinden ve paşanın burada bir medrese inşa ettirdiğinden *Hadîka*'da bahsolunmakta, ancak vakfiyelerde böyle bir kayda rastlanmamaktadır. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamış olan bu yapının caminin yakınında olması gerekirse de, yeri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Karl V III:146a.

Karlıdağ III:76c.

Karlıktepe Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Çavuşoğlu, Kordonboyu, Petroliş mahalleleri ve Yukarı Mahalle ile çevrilidir.

Karlıtepe Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Yeni Doğan, Yıldız Tabya mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.868'dir.

Karlman (Carlmann) Ailesi IV:470a.

Karlmanı Pasajı *mad. IV:470a,* II:216b, 298a, VI:120b, 226b, 446c.

Karmona, İsak VII:399a.

Karnavallar *mad. IV:470b.*

İlgili madde:

Apukurya I:285a

Karol, Firsek VI:47c.

Karpiç Lokantası George Karpitch'in 1921'de Galatasaray'da "Bon Goût" (İyi Lezzet) adıyla açtığı, Rus ve Fransız mutfağından örnekler sunduğu lokanta. Emsallerinin hepsinin ötesine geçmiş, 1925'te "Moscovite"in yerine taşınarak Restaurant Georges Karpitch adıyla İstiklal Caddesi'nde altın devrini yaşamıştı. Üç yıl sonra Atatürk'ün ısrarıyla Ankara'da Ulus semtine taşınan Karpiç Lokantası, çok uzun yıllar devlet erkânının devam ettiği yer olmuştu. Karpiç'in İstanbul yaşamı, sadece yedi yıl sürmesine rağmen ardında güçlü izler ve etkiler bırakmıştır.

Karsan, Ali III:437c.

Karsan, Ivon III:437c.

Karsan, Sadi (1902, İstanbul - 1977, İstanbul) Futbolcu. Spora Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okurken başladı. 1916'da A takımına alındı. Ufak tefek olması yüzünden "Sıçan Sadi" lakabıyla anıldı. Futbol oynamayı bıraktıktan sonra hakemlik yapu. 1943-1948 arasında Futbol Federasyonu başkanlığında bulundu.

Karşıyaka Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. İzmir Körfez hattı için yapılmışken, sonradan İstanbul'da hizmet vermeye başladı. 1985'te Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 490 grostonluk olup 1.500 yolcu almaktadır. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 780 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Şehit tipi vapurlardandır. Öndeki üst güvertesi, benzerlerinin aksine kapalıdır.

Kartal II:131c, III:25a, 103a, VII:16a.

Kartal Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1954'te Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. Planları Ata Nutku tarafından çizildi. 893 grostonluktu. 32 otomobil alıyordu. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 16 m, sukesimi 2,80 m idi. 1914 yapımı Maltepe yolcu vapurundan çıkma, 1904 yapımı, her biri 650 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi yerleştirildi. Biri başta, öteki kıçta olmak üzere çift uskurluydu. Saatte 11 mil hız yapıyordu. 1985'te kadro dışı bırakıldı.

I:286b, IV:327a.

Kartal Baba Camii IV:470c.

Kartal Baba Tekkesi *mad. IV:470c.*

Kartal Camii Kartal İlçesi'nde, Kartal'dadır. Semtin merkez camii konumunda olup "Sultan Mahmud Camii" ve "Hacı Ahmed Camii" adlarıyla da anılmaktadır. İlk yapının 19. yy'ın başlarında inşa edildiği sanılıyor. Bu yapı 1818'de yanmış ve II. Mahmud tarafından ihya ettirilmiştir. Bu cami de 1915'te yanınca Hacı Ahmed Efendi'nin miras bıraktığı para ile tekrar yapılmıştır. Duvarları kâgir, çatısı ahşap ve minaresi tuğla bir yapıdır.

Kartal Deniz Otobüsü İskelesi IV:205c.

Kartal İlçesi *mad. IV:471b,* 137b, 138a, 138b, VII:498a.

İlgili maddeler:

Büyükbakkalköy II:354c

Maarifî Tekkesi V:232a

Kartal İskelesi IV:205b.

Kartal Mezarlığı V:445a.

Kartal, Numan VII:313a.

Kartal Vapuru *bak.* Maltepe Yolcu Vapuru

Kartalimen (Büyük Liman) IV:472a, V:215c, VII:498a.

Kartaltepe II:148c.

Kartaltepe Camii *mad. IV:473b,* II:116b, V:70a.

Kartaltepe Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Zuhurat Baba, Zeytinlik, Osmaniye mahalleleri, Yeni Mahalle ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 37.156'dır.

I:557c.

Kartaltepe Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yıldırım, Murat Paşa, İsmet Paşa, Kocatepe mahalleleri ve Eyüp, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 29.605'tir.

II:110a.

Kartaltepe Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Tevfik Bey, Kemal Paşa, Gültepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.317'dir.

Kartpostallar *mad. IV:473c.*

İlgili madde:

Fruchterman, Max III:341a

Karyağdı Tekkesi *mad. IV:475c,* II:130c, 134a, III:249c, VI:325a, VII:214c.

İlgili madde:

Bektaşîlik II:131a

Kasap Demirhan Mescidi *mad. IV:476c,* VII:554a.

Kasap Demirhun Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Haraççı Kara Mehmet, Haydar, Sinan Ağa mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.296'dır.

Kasap İlyas Camii *mad. IV:477b,* III:9c, VII:111c.

Kasap İlyas Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Sancaktar Hayrettin, Davut Paşa, Hobyar, Kürkçübaşı, Yalı mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.861'dir.

Kasap Mehmed Ağa Konağı III:273a.

Kasapbaşı Hasan Efendi Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Edirnekapı'da, surların önünde bulunmaktadır. Dört beyitlik kitabesi 1231/1815 tarihini taşır. Kesme taştan yapılmış haznesinin ön yüzünde yer alan çeşme kısmı ileri doğru çıkıntı teşkil eder. Dikdörtgen bir çerçeve içine alınmış olan aynataşı ve kitabesi mermerdir. Uçları kıvrımlı yuvarlak kemerli aynataşı üzerindeki musluk koparılmıştır. Önündeki su teknesi bozulmuş fakat setleri korunmuştur. Haznesinin üstü çatısızdır. Taştan bir saçak yapının etrafını dolanmaktadır.

Kasapbaşı Mehmed Ağa Çeşmesi Kadırga'da, Şahsuvar Bey Çıkmazı'ndadır. 1314/1896'da Müşir Asaf Paşa tarafından yenilenmiştir. Oluklu iki sütunla çerçevelenmiş, üzerine, iki başında büyücek iki rozet ve bunların arasına yine oluklu silindir biçiminde kabartma bir süs yerleştirilmiştir. Kitabesi mermer üzerine güzel bir sülüsle yazılmıştır.

Kasaplar *mad. IV:478a.*

İlgili madde:

İaşe IV:116a

Kasaplar Mescidi *bak.* Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi

Kasapoğlu, Işıl III:441c.

Kasapoğlu, Sema IV:356b, 356c.

Kasapyan, Osep I:388c.

Kasaroğlu, Doğan (1933, Sıvas) Gazeteci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Basın yayın genel müdürlüğü, TRT genel müdürlüğü yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kasavet Hamamı Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Gureba Hüseyin Ağa Mahallesi'nde, Şekerci Sokağı'nda bulunuyordu. Hamamın bânisi Kasavet Hacı İbrahim Ağa'dır. Yapı 1894'teki depremde yıkılmış ve günümüze kalıntısı dahi ulaşmamıştır.

Kasef Kasrı IV:123b.

Kasım (d. 1614, Şehzade) V:97a.

Kasım Ağa (Koca) (1570 ?, Berat ya da Vlore [bugün Arnavutluk'ta] - 1660, İstanbul) Mimar. Asıl adı Mehmed Kasım'dır. Saray'da yetişti. Hasbahçe hizmetlisi oldu. III. Mehmed döneminde saray mimarlarının yanında çalıştı. Valide Hamamı'nın 1597'deki onarımı sırasında adı ilk kez hassa mimarı olarak anıldı. 1644'te Gelibolu'ya sürüldü. Bir yıl sonra eski görevine iade edildi. 1651'de Valide Turhan Sultan'ın kethüdası oldu. 1652'de Yedikule Zindanı'na kapatıldıktan sonra Kıbrıs'a sürüldü ve mallarına el konuldu. Valide Turhan Sultan'ın isteğiyle İstanbul'a dönmesine izin verildi. Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazamlığı sırasında eski nüfuzunu yeniden kazandı. Günümüze 1624 tarihli minberi kalmış bulunan Okmeydanı Namazgâhı, günümüze ulaşmamış bulunan Üsküdar Sarayı'nın Baltacılar Koğuşu (1639), Üsküdar'daki Çinili Külliyesi (1640), Topkapı Sarayı'ndaki Sepetçiler Köşkü (1643) ile Revan Köşkü ve Bayram Paşa Külliyesi Kasım Ağa'nın eserlerindendir.

I:462c, 531c, II:435c, 519c, IV:447a, VII:304a, 461b.

İlgili maddeler:

Bayram Paşa Külliyesi II:101a

Revan Köşkü VI:319c

Kasım Ağa Camii *mad. IV:479c,* II:254b, IV:454a, VII:188c.

Kasım Ağa (Sekbanbaşı) Suyolu III:527a.

Kasım Bey bin Abdüllahü'l Kâtip VII:495c.

İlgili madde:

Kâtip Kasım Camii IV:491a

Kasım Çavuş

İlgili madde:

Kasım Çavuş Camii IV:480b

Kasım Çavuş Camii *mad. IV:480b.*

Kasım Çavuş Mescidi *bak.* Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi

Kasım Çavuş Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Yahya Kâhya Mahallesi'nde, Yahya Kethüda Camii'nin yanında bulunmaktaydı. 18. yy'ın ilk yarısında Kasım Çavuş adında bir hayır sahibi tarafından tesis edildiği tahmin edilen tekkenin ilk postnişini Halvetî tarikatından Şeyh Seyyid Yahya Efendi'dir (ö. 1766). Dördüncü postnişini, "Yahû Baba" lakaplı Şeyh İsmail Aşkî Efendi'nin (ö. 1849) 1254/1838'de posta geçmesiyle Kadirîliğe bağlanan tekke kaynaklarda "Yahya Kethüda, Şeyh Yahya Efendi, Yahû Baba" gibi adlarla da anılmaktadır. Ayin günü çarşamba olan Kasım Çavuş Tekkesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır.

Kasım Çelebi (?, ? - 1417, Konstantinopolis) Şehzade. I. Bayezid'in (hd 1389-1402) en küçük oğludur. 1402 Ankara Savaşı yenilgisinden sonra Bizans'a sığınan ağabeyi Süleyman Çelebi tarafından imparatordan gördüğü yardımlara karşılık olarak Konstantinopolis'te rehin bırakıldı. Kenti kasıp kavuran veba salgını sırasında öldü. Ayios İoannes Prodromos Kilisesi'nin (günümüzdeki İmrahor Camii) avlusuna gömüldü.

Kasım Çelebi (ö. 1509, Şeyh) II:398c, III:534a, VII:108b.

Kasım Çelebi Tekkesi I:405b, II:395a.

Kasım Dede (ö. 1641) IV:483a, V:425b.

Kasım Efendi (Hacı) IV:232b.

Kasım, Gubarî (?, Diyarbakır - 1624, İstanbul) Hattat. Şerif Abdullah'ın öğrencisidir. Medresede hocalık yaptı. Çok küçük kalemle bir pirinç tanesi üstüne İhlas suresini işlediği için kendisine Gubarî denildi. Celi sülüs hatta da ustaydı. Sultanahmet Camii'nde yazıları vardır.

Kasım Günanî (Hoca)

İlgili madde:

Hoca Kasım Günani Mescidi IV:81b

Kasım Günani Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Molla Aşkî, Hızır Çavuş, Hamami Muhittin, Derviş Ali ve Kariye mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.771'dir.

Kasım İzzeddin IV:460c.

Kasım Paşa (Güzelce) (?, ? - 1532/1533, Gelibolu) Asker ve devlet adamı. Anadolu ve Rumeli beylerbeyliği yaptı. Mısır valiliğinde bulundu. Bu görevi Ahmed Paşa'ya devrederek İstanbul'a döndü. 1524'te ikinci kez Mısır valiliğine gönderildi. Buradaki karışıklıkları bastıramadığı için görevden alındı. 1526'da I. Süleyman'ın (Kanuni) Budin seferine katıldı. İkinci veziriliğe yükseltilerek İstanbul'a döndü. Sadaret kaymakamı oldu ve kentte yeni yerleşim bölgeleri kurmakla görevlendirildi. 1515'ten beri bitirilmesine çalışılan tersane yapımını tamamlattı ve adıyla anılan Kasımpaşa semtini kurdu. 1531'de Mora sancakbeyliğinden emekliye ayrılarak Gelibolu'ya yerleşti.

IV:481a.

İlgili madde:

Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c

Kasım Paşa (ö. 1543, Koca Cezerî)

İlgili madde:

Cezerî Kasım Paşa Camii II:426b

Kasım Paşa (Vezir) I:105c.

Kasım Paşa Camii *bak.* Cezerî Kasım Paşa Camii

Kasım Paşa Camii Sebili Kasımpaşa'da, Bahriye Caddesi'nde, Güzelce Kasım Paşa Camii'nin güneydoğu köşesinde, muvakkithanenin önündeki alanda yer almaktadır. Güzelce Kasım Paşa tarafından, cami ile birlikte 940/1533-34'te çokgen planlı olarak Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Daha sonra çeşitli onarımlar görmüştür. 19. yy'da bir yangında harap olan sebil, 1309/1881-82'de yeniden onarılmıştır. Ampir üslubunda ve çokgen planlı olan yapı, bugün özgün planını korumasına rağmen işlevini yitirmiş bulunmaktadır. Pencere altlarına kadar mermer malzeme kullanılan sebilde bölümlerin üç tanesi pencereli olup bunlar demir parmaklıklarla çevrelenmiştir. Bu üç pencerenin üstünde kitabeler vardır. Pencere araları Dor düzeninde sütunlar ile belirtilmiştir. Kurşun kaplı olan çatısı ve geniş ahşap saçağı vardır.

Kasımoğlu Fidanlığı III:314c.

Kasımpaşa *mad. IV:480c,* II:309c, 514a, III:23a, 502b, IV:10c, 109a, 532a, VI:254b.

İlgili maddeler:

Adam Mickiewicz Müzesi I:77c

Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c

Bahriye Merkez Hastanesi I:548c

Bahriye Nezareti Binası I:549c

Bedreddin Mescidi II:122c

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:225b

Camialtı Tersanesi II:375a

Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425a

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425b

Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425c

Çorlulu Ali Paşa Camii II:527b

Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b

Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c

Hacı Hüsrev Camii III:477a

Hasan Çelebi Mescidi III:562c

Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi IV:36c

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:436c

Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482c

Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485a

Piyale Paşa Külliyesi VI:254c

Saçlı Emir Tekkesi VI:383a

Sahaf Muslihiddin Mescidi VI:406a

Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93c

Taşkızak Tersanesi VII:223a

Tersane-i Âmire VII:253c

Kasımpaşa Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da, S. A. des Anciens Chantier Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kız Kulesi adında bir eşi vardır. Dört köşesinde, ikisi başında, ikisi de öteki başında, dört kaptan köşkü olduğu için halk arasında bu vapurlara "kuleli" vapurlar adı verildi. 1.013 grostonluktu. Uzunluğu 60 m, genişliği 14 m, sukesimi 3 m idi. Her biri 1.050 beygirgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardı. Dört uskurlu olup ikisi önde, ikisi arkada idi. Saatte 12 mil hız yapıyordu. Önceleri İstanbul'da çalıştırıldıysa da son yıllarda Çanakkale'de hizmet görmekteydi.

I:286a.

Kasımpaşa Cibayeti II. Bayezid vakfı müştemilatından Kasımpaşa civarındaki yerlere verilen ad. Cibayet tabiri vakıf yerlerinin bulundukları semtlere göre adlandırmalarıyla ortaya çıktı. Galata'dakilere "Galata Cibayeti", Beşiktaş'tan Rumeli Feneri'ne kadar olan yerlerdekilere de "Uskumru Cibayeti" adı verilirdi. Bu üç cibayetteki kiralar her üç kısmın kâtipleri tarafından tahsil edilir, bu görev kâtibin ölümünde evlatlarına geçerdi. 1827'de Evkaf Nezareti'nin kurulması üzerine kâtiplerin görevleri sonra erdi, bu deyim de ortadan kalktı.

Kasımpaşa İskelesi IV:200b.

Kasımpaşa Mevlevîhanesi *mad. IV:482c,* I:121c, III:129b, 362a, IV:481c, V:425b, VI:330c, VII:166b, 239c.

Kasımpaşa Spor Kulübü *mad. IV:485a.*

Kasımpaşa Yoksullara Yardım Derneği 28 Şubat 1944'te, yoksullara yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Kasımpaşa'da Yahya Kâhya Mahallesi'ndeydi. Başkanı 1947'de Selahattin Kitapçıoğlu'ydu.

Kasımpaşa Zindanarkası Mezarlığı IV:10a.

Kaskan, Selçuk (1918, İstanbul - 1978, İstanbul) Oyun yazarı. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi. Çeşitli işlerde çalıştıktan sonra yazarlığa geçti ve çok sayıda komedi türü radyo skeci yazdı. Özellikle de, uzun yıllar İstanbul Radyosu'nda Kent Oyuncuları (Yıldız Kenter, Müşfik Kenter, Şükran Güngör, Reşit Baran vb) tarafından temsil edilen "Uğurlugil Ailesi" adlı radyofonik skeç dizisiyle ünlendi. Ayrıca, *Dolap Beygiri* ve *Almanya'dan Bir Yar Gelir Bizlere* adlı iki uzun oyunu da İstanbul'da sahneye kondu.

I:527c, VII:204c.

Kaspar Ağa VI:409a.

Kasparyan, Ohannes VII:13c.

Kasr-ı Âdil Topkapı Sarayı'nda divan yerinin üstünde, divan müzakerelerinin, bazen padişahça izlendiği, kapısı harem tarafında olan köşk. "Âdil Köşkü", "Kafes" ve "Tehlikeli Pencere" adlarıyla da anılır. Pencereleri siyah perdeli olup, içerisi görülmediğinden, burada padişah olmasa da, müzakereler ciddiyet içinde geçerdi.

III:71b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280a

Kasr-ı Cihannüma II:172c.

Kasr-ı Cinan IV:384b.

Kasr-ı Dilküşa VII:520b.

Kasr-ı Hümayun

İlgili madde:

Maslak Kasırları V:306a

Kasr-ı Neşat III:69b.

Kasr-ı Süreyya V:183a.

Kastellion *mad. IV:485b,* III:504a.

Kastorya Sinagoğu Edirnekapı'da, Hoca Çakır Caddesi'ndeydi. Kuruluşu 1450'lerdedir. Son yapı 1893 tarihliydi. Ana bina dışında biri büyük, diğeri küçük iki midraşı (dini okul) vardı. Semtteki Yahudi sayısının azalmasıyla 1937'de kapanan sinagog 1992'de yıkıldı.

Kastorya Sinagoğu (Balat) II:10b, 11b.

Kastro, Leon de Hayim VII:398c.

Kaşgarî Tekkesi *mad. IV:485c,* I:28b, III:252b, V:385a, VI:35c, VII:239c.

Kaşgarlı Mahmut Lisesi IV:257a.

Kaşıkadası *mad. IV:487b,* II:338c.

Kaşıkçı Elması Topkapı Sarayı Müzesi Hazine Dairesi'nde korunan 86 kıratlık elmas. Etrafı kırk dokuz pırlantayla çevrilidir. Hazineye devriyle ilişkili çeşitli öyküler vardır. Tekfur Sarayı civarında çocuklar tarafından çöplükte bulunduğu söylenir. Tarihçi Raşid Mehmed Efendi'ye göre yoksul bir balıkçı, elması üç kaşık karşılığında bir kuyumcuya satmış, sonradan IV. Mehmed tarafından Hazine-i Hümayun'a alınmıştır. Başka bir öyküye göre ise Pigot adlı bir Fransız tarafından 1774'te satın alınmış, birkaç kez el değiştirdikten sonra Napoléon'un annesine, ondan da Tepedelenli Ali Paşa'ya geçmiştir. Ali Paşa'nın ölümünden sonra tüm mallarıyla birlikte hazineye aktarılmıştır.

Kaşıkçı Han *mad. IV:488a,* 488c.

Kaşıkçılar Çarşısı IV:488c.

Kaşıkçılık *mad. IV:488b.*

Kâşif (ö. 1699) III:65b.

Katağikos, Nerses Şınorhali V:217c.

Kataklum *mad. IV:488c.*

Katalanlar I:380a, V:198b.

Katamaran III:29b.

Katarcis-Fotiadis, D. VI:364c.

Katerina (Ayia) Ayazması V:41a.

Katır Hanı V:50c.

Katırcıoğlu III:453a.

Katırcıoğlu Hanı I:511b, V:487b.

Katırcıoğulları *mad. IV:489a.*

Kâtib III:64c, VII:150c.

Kâtibî Tanzimat döneminde (1839-1876) İstanbul'da yaygın bir moda ve üslup. Giyimleri, kültürleri, incelikleriyle genç aydın tipini temsil eden "kâtip"lerden dolayı, Avrupa esintili bu akıma kâtibî denilmişti. Kâtibî yürüyüş (kısa ve zarif adımlarla ve baston şemsiye taşıyarak), kâtibî yen (gençlerin tercih ettikleri dar kollu pardesü), kâtibî sarık (fes üzerine ince ve ensiz tülbent sargısı), kâtibî bıyık (ince ve uçları kalkık), kâtibî sakal, kâtibî setre ve ünlü "Kâtibim Türküsü" bu akımın getirdiği yeniliklerdendi. İstanbullu zenginlerin bindikleri atlı özel arabalara da zarifliklerinden dolayı kâtip odası deniyordu.

Kâtibî (Âşık) III:40a.

Kâtibim Türküsü *mad. IV:489c,* VII:318c.

Kâtip Çelebi *mad. IV:490b,* I:54b, III:519c, 557c, IV:126a, 143a, 522a, V:209c, 504a, VI:29a, 154a, 523a, VII:93a.

Kâtip Kasım Camii *mad. IV:491a,* V:195c.

Kâtip Kasım Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Mesih Paşa, Mimar Kemalettin, Nişanca mahalleleri, Marmara Denizi ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.764'tür.

Kâtip Mektebi I:352c, 353c.

Kâtip Mekteb-i Bahriyesi III:26a.

Kâtip Muslihiddin Çeşmesi Aksaray'da, Cerrahpaşa Caddesi'nden Kâtip Muslihiddin Sokağı'na girildiğinde sağ koldadır. 1133/1720'de kesme taştan, klasik tarzda inşa ettirilmiştir. Teknesi bozulmuş, suyu kesilmiş durumdadır.

Kâtip Muslihiddin Mescidi *mad. IV:491a.*

Kâtip Muslihittin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Derviş Ali, Tevkii Cafer, Koca Dede ve Beyceğiz mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.928'dir.

Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şehit Muhtar, Gümüşsuyu, Cihangir, Kılıç Ali Paşa, Firuz Ağa, Kuloğlu ve Hüseyin Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.478'dir.

II:221a.

Kâtip Mustafa Efendi Çeşmesi Üsküdar'da, Çavuşdere Caddesi üzerindedir. 1193/1779'da Kalyonlar Kâtibi Dereli Mustafa Efendi tarafından kesme taştan, klasik üslupta inşa ettirilmiştir. Teknesi çukurda kalmıştır. Suyu akmamaktadır.

Kâtip Sinan Mescidi *bak.* Daltaban Mescidi

Katisma *mad. IV:491b,* II:347c, IV:76a, VI:74c.

İlgili madde:

Hippodrom IV:75a

Katolik İtalyan Okulu (Bakırköy) IV:491c.

İlgili madde:

Katolik Okulları IV:491c,

Katolik Okulları *mad. IV:491c,* VII:395a.

Katolik Takımı İstanbul'da yaşayan İspanyol, İtalyan, Fransız asıllı zümrelere deniyordu. Bunlar, Levantenlerden yaşam pratikleri bakımından, yerli gayrimüslimlerden de kiliseleri (mezhepleri) ile ayrıldıkları için bu adla anılmaktaydılar. Bu zümreden olanlar İstanbul'da misyoner, bankacı, tüccar, elçilik mensubu olarak bulunmaktaydılar.

Katolikon Mouseion III:138a.

Kauçuk-İş Sendikası III:35b.

Kauffer, François *mad. IV:492c,* I:161c, II:279c, 427a, III:546a, 557b, IV:66b, 541a, V:322b, 388a, 486a, VII:497c.

Kavacık *mad. IV:493a,* II:198b, III:271c, 383a.

Kavaflar Kundura ve terlik gibi ayağa giyilen nesneleri hazırlayıp satan esnaf. Bu tür ayakkabılara, "kavaf işi" denilirdi. Bu söz sonradan "özensiz, kalitesiz" ayakkabı anlamında yaygınlık kazanmıştır. Kapalıçarşı'da bir zamanlar bu esnafın topluca bulunduğu yer bugün Kavaflar Sokağı adını taşımaktadır.

Kavafyan, Hosep III:182c.

Kavafyan, Keğam III:395b.

Kavafyan Konağı *mad. IV:493b,* II:115a.

Kavak, Altan (1936, Silvan) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Sanayi ve ticaret şirketlerinde yöneticilik yaptı. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kavak, Cavit (1949, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İşletmecilik ve bankacılıkla uğraştı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kavak İskelesi Mescidi Üsküdar'da, Harem'de IV. Mehmed'in hazinedarlarından Lala Beşir Ağa tarafından 1077/1666'da yaptırılmış, darüssaade ağalarından Beşir Ağa (ö. 1752) tarafından 1166/1752'de minber ilavesiyle camiye çevrilmiş, 1959'da Harem İskelesi'nin yapımı sırasında yıktırılarak arsası yola katılmıştır. İ. H. Konyalı mescidin taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş, fevkani bir yapı olduğunu bildirmektedir.

Kavak İskelesi Namazgâhı VI:44a.

Kavak Sarayı *mad. IV:494a,* I:346a, III:552a, IV:496c, VI:409c, 422b, 463b, 515a, VII:418c, 501a.

İlgili maddeler:

Kavak Sarayı Bahçesi IV:495c

Üsküdar Sarayı IV:494a

Kavak Sarayı Bahçesi *mad. IV:495c.*

Kavak Sarayı Camii Üsküdar'da, Harem İskelesi ile Haydarpaşa Lisesi arasındaki sahilde, eski gümrük (kavak) bölgesi içinde yer almaktaydı. Kavak İskelesi'nin ve Kavak Sarayı'nın yakınında bulunan cami I. Ahmed (hd 1603-1617) tarafından yaptırılmış ve günümüze gelememiştir.

Kavaklar *mad. IV:496a,* I:32c, II:437c, V:46a, 50a, VII:493c, 499a.

İlgili maddeler:

Anadolukavağı I:260b

Rumelikavağı VI:359b

Kavakpınar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Esenyalı, Güzelyalı, Çamçeşme ve Yayalar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.379'dur.

Kavala, Necla IV:356a.

Kavalalılar *bak.* Hıdiv Ailesi

Kavas Kelimenin aslı Arapça "kavvas" yani okçudur. İlk zamanlarda boyunlarında yay (kavs) asmalarından dolayı, bu hizmetlilere kavas denilmiştir. Devlet adamlarının önlerinde, onlara yol açıp, silahlarını taşıyarak yürürlerdi. Kavaslar İstanbul'un tüm çarşı ve pazarını da denetleyip, suçlu bulduklarını mahkeye götürürlerdi. Ayrıca İstanbul kadısının 12 gümüş değnekli kavası bulunurdu.

Kavas, Ayhan IV:527c.

Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi *mad. IV:497c.*

Kavel Grevi *mad. IV:497c,* VI:458c.

Kavel Kablo Fabrikası III:426a, 426c.

Kavsara Mescidi Üsküdar ilçesi'nde, Bağlarbaşı'na çıkan caddenin başında yer alıyordu. Türbesi mescidin yanında bulunan Kavsarazade Mustafa Dede (ö. 1656) tarafından yaptırılmıştır. Her iki yapı da birer kubbe ile örtülüydü. Günümüzde mevcut olmayan türbe 1125/1713'te Kavsara Mustafa Dede'nin bir torunu tarafından tamir ettirilmiştir. Mescit ise 1257/1841'de Abdülmecid'in annesi Bezmiâlem Valide Sultan tarafından tamir ettirilmiştir. İ. H. Konyalı 1940'larda mescidin duvarlarının yıkık, sadece mihrabının ayakta olduğunu, türbenin yanında bulunan taş minare ve üç meşruta odanın da sağlam durumda bulunduğunu yazar. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz kalmamıştır.

Kavuk Çuhadan yapılan ve üzerine sarık

sarılan eski erkek başlığı. İlk kez I. Bayezid döneminde (1389-1402) kullanılmaya başlanılmış ve zamanla yaygınlık kazanmıştır. Daha çok çeşitli devlet görevlileri ve bazı tarikat mensuplarınca kullanılan, halk arasında pek giyilmeyen kavuk, II. Mahmud'un 1828'deki kılık kıyafet düzenlemeleri sırasında kaldırılmıştır. Horasanî, kallavi, kâtibî, molla kavuğu, mücevveze, örfî, selimî, yusufî gibi birçok çeşidi vardır.

Kavuklu Ortaoyununun ana kişilerindendir ve oyunun komik tipidir. Kavuklu gölge oyunundaki Karagöz'le özdeştir. Pişekâr'ın oyunu başlatmasından sonra peşinde "kavuklu arkası" denilen tiple birlikte oyuna girer, bilgiç Pişekâr'a verdiği nükteli ve tekerlemelerle dolu yanıtlarıyla halkı güldürürdü. Abdürrezzak Efendi, Kavuklu Hamdi, Kavuklu Ali Bey, Kel Hasan, Naşit Özcan ve İsmail Dümbüllü son yüzyılın en ünlü kavuklularındandır.

Kavuklu Hamdi *bak.* Hamdi (Kavuklu)

Kavukluk Eski başlıklardan olan kavuk, kullanılmasında olduğu gibi saklanılmasında da özen gerektiriyordu. Kavuklar giyilmediği zamanlar bir tülbente ya da bohçaya sarılarak duvara asılan ya da duvara oyulmuş bir girintinin içinde duran kavukluğa konulurdu. Kavukluk, önünde kavuk konulabilecek genişlikte rafı bulunan bir duvar askısıydı. Değerli ahşap malzemeden yapılan kavukluklar fildişi, sedef ve bağa kakmalarla bezenirdi. Oymalı, yaldızlı ve yazılı olanları da vardı. Bir tür lake olan ve Edirnekâri ya da Edirne işi de denilen teknikle süslenmiş kavukluklar İstanbul'da bir dönem hayli ün kazanmıştı.

Kavur, Ömer III:319a.

Kaya, Ahmet V:537a.

Kaya, Enver (1916, Adana) İnşaat mühendisi, şehirci. Yıldız Teknik Okulu İnşaat Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. Serbest mühendis ve müteahhit olarak çalıştı. İstanbul Belediyesi encümen azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaya Hanı V:50c.

Kaya, Menekşe IV:358a.

Kaya, Nihat (1929, Terkos) Sendikacı. Özel eğitim gördü. Türkiye Su İş Sendikası genel başkanlığı yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaya, Osman (1937, Yalova) Tüccar. İlkokul mezunudur. Serbest ticaretle uğraştı. İstanbul İl Daimi Encümeni üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kaya, R. IV:412b.

Kaya, Sennur IV:356c.

Kaya Sultan I:128b, II:169b, V:544c, VII:518c.

Kaya Sultan Yalısı III:273b.

Kaya, Şükrü VI:310b.

Kayabal, Kadri (1921, İstanbul - 1981, İstanbul) Gazeteci. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1939'da *Haber* gazetesinde başladı. *Tasvir-i Efkâr, Tasvir, Yeni Sabah, Milliyet, Tan, En Son Dakika, Son Telgraf* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde muhabir, sekreter, istihbarat şefi, yazı işleri müdürü gibi görevlerde çalıştı ve fıkra yazarlığı yaptı. 1950'de Türk Haberler Ajansı'nı kurdu. Uzun yıllar İstanbul Gazeteciler Cemiyeti ikinci başkanlığı görevinde bulundu.

III:465b.

Kayacan, Feyyaz (1919, İstanbul - 1994, Londra) Yazar. İstanbul Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. Paris'te siyasal bilimler, Londra'da ekonomi öğrenimi yaptı. Uzun süre BBC'de çalıştı. Türk Dil Kurumu 1963 Hikâye Ödülü'nü kazandı. *Şişedeki Adam* (1958), *Sığınak Hikâyeleri* (1962), *Cehennemde Bir Yusuf* (1964), *Mutlu Azınlık* (kısa oyunlar, 1968), *Kaşık Havası* (şiirler, 1976), *Benim Örümceğim Başka* (1982), *Çocuktaki Bahçe* (roman, 1982) başlıca kitaplarıdır.

Kayacan, Fuat Hüsnü (1879, İstanbul - 1963, İstanbul) İlk Türk futbolcusu ve bilardo şampiyonu. Amiral Hüseyin Hüsnü Paşa'nın oğludur. Ağabeyi, Fenerbahçe kulübü kurucu üyelerinden ve başkanlarından Dr. Hamid Hüsnü Kayacan'dır. Mekteb-i Bahriye'de okudu. Futbola Kadıköy'de İngilizlerin kendi aralarında yaptıkları maçları izleyerek heves etti. 1900'de Mekteb-i Bahriye öğrencisiyken arkadaşı Reşat Danyal Bey ile birlikte ilk Türk futbol takımını kurdu. Ancak dönemin koşullarında takıma İngilizce Black Stockings (Siyah Çoraplılar) ismini verdiler. Buna rağmen takımın foyası daha ilk maçta ortaya çıktı. Bu kez İngilizlerin Kadıköy kulübünde Bobby adı altında futbola devam etti fakat bu kez kendini gizlemeyi başardı. Daha sonra Galatasaray ve Fenerbahçe'de de futbol oynadı, idarecilik ve antrenörlük yaptı. Uzun yıllar çok iyi bir bilardocu ve Türkiye'nin ilk bilardo şampiyonlarından biri olarak tanındı. Deniz albaylığından emekli oldu.

II:260c, VII:244b.

Kayacan, Hamit Hüsnü II:559b.

Kayahan V:534c, 537a.

Kayalar Köyü I:370c, II:282b.

İlgili madde:

Aşiyan I:370c

Kayalar Mescidi ve Tekkesi *mad. IV:498c,* I:371a, II:115a.

Kayalar Mezarlığı II:122c, VI:358c.

Kayar, Seyhan IV:357a.

Kaygılı, Osman Cemal *mad. IV:499a,* II:129b, 448b, 515c, III:206b, 509b, 515b, IV:145a, 448a, V:169c, 298a, VI:236b, VII:71a, 201c, 303b, 359b.

Kaygun, Şahin I:89b.

Kaygusuz Tekkesi *mad. IV:500a.*

Kayıkçılık *mad. IV:501a.*

İlgili madde:

Kayıklar 503a

Kayıkhaneler *mad. IV:502a.*

Kayıklar *mad. IV:503a,* III:31a, IV:524c, VII:181b.

İlgili maddeler:

Kayıkçılık IV:501a

Kayıkhaneler IV:502a

Pazar Kayıkları VI:234b

Kayır, Zekiye Gülser IV:357c.

Kayış Dağı *mad. IV:504c,* III:76c.

Kayış Dağı Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. İnönü, İç Erenköy, Küçük Bakkalköy, Atatürk mahalleleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.849'dur.

Kayış Dağı Suları III:77c, IV:508c.

İlgili madde:

Kayış Dağı IV:504c

Kayış Mustafa Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de, Hüdavendigâr Caddesi'nde, Hüseyin Efendi Camii'nin karşısındaydı. Bânisi Saray Ağası Mustafa Ağa'dır. 999/1591'de inşa edilmiş olan yapı 1938'de yıktırılmış ve yerine maliye binası yapılmıştır.

Kayışdağı Caddesi *mad. IV:505a.*

Kayioğlu, Mihail VI:368a.

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Çengelköy) *bak.* Kuleli Bahçe Camii

Kaymak Mustafa Paşa Camii (Üsküdar) *mad. IV:505c,* II:486b.

Kaymakam Emin Bey Çeşmesi Üsküdar'da, Toptaşı Cezaevi'nin karşısında, Sokollu Mehmed Paşa İlkokulu'nun alt tarafında bulunmaktaydı. Acı Çeşme de denilmekteydi. Yan tarafında hayvanları sulamaya mahsus geniş yalakları vardı.

Kaymakam Mehmed Paşa Çeşmesi Eyüp'te, Kara Süleyman Tekkesi Sokağı'nda bulunmaktadır. Bânisi Rikab Kaymakamı Mehmed Paşa'dır. 1185/1771'de inşa edilmiş, 1315/1897'de tamir görmüştür. Kesme taş ve tuğla dizilerinden oluşan haznesini örten sıva dökülmüş, sol tarafı da yıkılmıştır. Yuvarlak kemeri tuğladan örülmüştür. Bunun altında kabartma çiçek ve meyve motifleri ile süslü büyük bir aynataşı vardır. Teknesi bozulmuştur.

Kaymakçı Tekkesi *mad. IV:506b,* II:396a, IV:506b.

Kaymakçızade Tekkesi *bak.* Kaymakçı Tekkesi

Kaymakdonduran Suyu II:195a, IV:510c.

Kaynak, Sadeddin *mad. IV:507a,* I:527a, III:58b, IV:443a, 519b, V:530c, 534a, 535c, VI:250a, 264a, VII:189c, 209b, 331c, 455b.

Kaynak Suları *mad. IV:507c,* II:195a.

Kaynar, Reşat IV:156a.

Kaynarca Pendik İlçesi'nde semt ve mahalle. Pendik Koyu'nun ve Pendik merkezinin doğusuna düşer ve demiryolu ile D-100 (eski E-5) Otoyolu arasında kalır. Doğusunda Güzelyalı, kuzeyinde ise Dumlupınar Mahallesi bulunur. Nüfusu (1990) 15.926'dır.

Kaynardağ, Arslan (1923, İstanbul) Yazar, yayımcı. İstanbul Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. Çeşitli dergilerde denemeler yayımladı. 1960-1965 arasında *Kitap Belleten* adlı bir tanıtma ve bibliyografya dergisi yayımladı; Elif Yayınları'nı kurdu. 40 yıldır Beyazıt'ta Sahaflar Çarşısı'nda Elif Kitabevi'ni işletiyor. Şiirlerini *Sevgiler de Gündemdedir* (1980) kitabında topladı.

I:215a.

Kayra, Rasim III:379c.

Kayserili Ahmed Paşa Konağı *mad. IV:511a.*

İlgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:169c

Kaysunîzade Mescidi *mad. IV:511c,* VII:118c.

Kazablanka Gazinosu III:380a.

Kazaklar I:260c, II:272b, VII:207c.

Kazan Tatarları Kültür ve Yardımlaşma Derneği VII:224c.

Kazancı Dede Kumkapı'da, Nakilbend Camii Sokağı'nda, II. Mehmed'in (Fatih) cerrahbaşısı İshak Velî'nin (Cerrah İshak) yaptırdığı günümüzde yıkılmış olan mescidin yanındaki mezara yöre halkının verdiği ad Kazancı Dede'dir. Oysa mescidin cümle kapısının sağ tarafındaki mezar kitabesinde, *Merhum ve mağfurunleh / Ebu'l-feth Sultan Mehmed / Han-ı Gazi Hazretlerinin / Cerrahı İshak Velî / ruhiyçün fatiha / 857* yazılıdır. Kabirde yatana Kazancı Dede denmesinin nedeni mescidin, bir zamanlar Kazancı Yusuf Efendi tarafından tamir ettirilmiş ve bundan sonra onun adıyla anılmaya başlanmış olmasıdır.

Kazancı, Mazhar II:167c, III:533a, IV:320a.

Kazancı Mescidi *mad. IV:512a.*

Kazancıbaşı el-Hac Ali Ağa Camii III:311a.

Kazancılar Camii *bak.* Üç Mihraplı Cami

Kazancıoğlu Bahçesi II:163a, 163c, 164c, 169b, 503a, VII:518c, 520b.

Kazancıyan, Karekin III:395c.

Kazanclyan, Rapayel VI:16a.

Kazançel, Ersun III:100b.

Kazankaya, Hasan III:180a.

Kazasker Kadıköy İlçesi'nde semt. Erenköy'ün doğusuna; Sahrayıcedit, Ethemefendi ve Tüccarbaşı semtlerinin güneyine düşer. Doğusunda Kozyatağı, güneyinde ise Ayşekadın bulunur. Fahrettin Kerim Gökay (eski Kayışdağı) Caddesi'ni Bostancı'ya bağlayan Şemsettin Günaltay Caddesi, Kazasker'in ortasından geçer.

Kazasker Ali Rıza Efendi Konağı IV:2a.

Kazasker Camii Kadıköy İlçesi'nde, Erenköy'dedir. Cümle kapısı üzerinde yer alan altı satırlık kitabeye göre 1321/1903'te ölen ve caminin haziresinde gömülü bulunan Kazasker Süleyman Sırrı Efendi tarafından yaptırılmıştır. Caminin Sinan Ercan Sokağı'na bakan avlu girişinin hemen sol tarafında ufak bir hazire bölümü ve abdest muslukları, sağ tarafında ise tuvaletler bulunur. Bina kâgir olup tavanı düz ve ahşap malzemedendir. Kareye yakın dikdörtgen planlı yapı yan cephelerde, ortadaki yuvarlak kemerli olmak üzere yay kemerli pencerelerle, mihrap cephesinde iki yuvarlak, giriş cephesinde ise iki yay kemerli pencere ile aydınlatılmaktadır. Sağda yer alan mahfil girişi aynı zamanda minareye girişi de sağlamakta olup, sonradan mahfil için dıştan, basamaklı bir giriş daha konulmuştur. Cephe, pencerelerin tuğla söveleri ile hareketlendirilmiştir. Ayrıca ufak bir son cemaat bölümü de bulunmaktadır.

Kazasker Feyzullah Efendi Camii

İlgili madde:

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b

Kazasker Hamamı Vakfiyesinde Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da ve Fatih Camii vakfı olduğu kaydedilmiş olan Kazasker Hamamı, *Muhasebe Defteri*'nde eski Kazasker Ali Fenarî adıyla geçmektedir. Bulunduğu yerin tam olarak bilinmediği bu yapının bir çifte hamam olması muhtemel görülmektedir.

Kazasker Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler Sokağı'nda bulunuyordu. Bânisi Anadolu ve Rumeli kazaskerliği yapmış Muallimzade Kazasker Ahmed Efendi'dir (ö. 1572). Mescit 1927'de yanmış, 1941'de haziresindeki bir grup mezar taşı ve kesme taştan yapılmış minaresinin sağlam durumda olduğu İbrahim Hakkı Konyalı tarafından tespit edilmiş ise de, bugün bu kalıntılara dahi rastlamak mümkün değildir.

Kazıklı Yol IV:274c.

Kâzım Bey IV:515b.

Kâzım Bey Çeşmesi II:418a.

Kâzım Karabekir Köşkü III:178c.

Kâzım Karabekir Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, İnönü, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.502'dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Birlik, Fevzi Çakmak, Menderes, Fatih ve Karabayır mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.541'dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Zübeyde Hanım, Fevzi Çakmak mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.837'dir.

Kâzım Karabekir Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Atatürk mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 26.400'dür.

Kâzım Paşa (1821, Koniçe [bugünkü Yunanistan'da] - 1890, İstanbul) Şair. Çeşitli idari ve askeri görevlerde bulundu. Yaşamının büyük bölümünü sıkıntı içinde geçirdi. Ustalıklı yergilerinin yanısıra münacat ve mersiyeleriyle tanınır. *Divan*'ı 19. yy'da sönmeye yüz tutan divan şiirinin tipik özelliklerini taşır. Bir başka önemli yapıtı Kerbela Olayı'na ilişkin mersiyelerin yer aldığı *Makalid-i Aşk*'tır. Ferik rütbesinden emekli olmuştu. Mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi'nin haziresindedir.

II:122b, V:358a.

Kâzım Paşa (Sakızlı) (1839, Sakız - 1936, İstanbul) Asker ve devlet adamı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda Plevne savunmasına katıldı. 1894'te müşirliğe yükseldikten sonra ordu komutanlığı yaptı. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı sırasında umumi müfettiş olarak Yanya'ya gönderildi. Çeşitli idari ve askeri görevlerin ardından 1910'da emekliye ayrıldı.

VII:40b.

Kâzım'ın Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Kazlı Çeşme Kazlıçeşme'dedir. Deri atölyelerinin kaldırılmasıyla ortaya çıkmıştır. Aynataşının üzerinde kabartma kaz resmi vardır. 953/1546'da inşa edilmiştir. Bânisinin, Üsküp'te ölen müderris ve kadı Âşık Pir Mehmed Çelebi olduğu sanılmaktadır.

IV:513a.

Kazlıçeşme *mad. IV:512b,* III:13b, 36a, VI:135c, VII:458a, 501c, 557b.

İlgili maddeler:

Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c

Debbağlık III:13b

Dericilik III:35c

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c

Perişan Baba Tekkesi VI:242b

Pırgiç (Surp) Kilisesi VI:250a

Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a

Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a

Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c

Kazlıçeşme Camii IV:513c.

Kazlıçeşme Debbağhanesi III:424c.

Kazlıçeşme İdrofil Pamuk III:426a.

Kazlıçeşme Şehitliği IV:513c.

Kazlıçeşme Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Kebapçı Hanı II:32c.

Kebeciler Hanı V:50b.

Keçeci, Ali Şevket Fuad IV:515c.

Keçeci Karabaş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Neslişah, Hatice Sultan, Derviş Ali, Beyceğiz, Muhtesip İskender ve Mimar Sinan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.790'dır.

Keçeci, M. Hayreddin Fuad IV:515b.

Keçeci, Mehmed Fuad IV:515c.

Keçeci, Nâzım IV:515b.

Keçeci Pirî Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Keçeci Piri Camii Sokağı'ndadır. Keçeci Mehmed Ağa tarafından mescit olarak inşa ettirilen yapı, daha sonra Uncu Halil Ağa'nın minber koydurması ile camiye çevrilmiş, III. Ahmed'in başkadını Emetullah Kadın eliyle yeniden inşa ettirilmiş, bu arada yanına bir sıbyan mektebi yaptırılmıştır. 19. yy'da elden geçirildiği anlaşılan, son olarak 1980'de onarım gören cami fevkani olarak tasarlanmıştır. Moloz taş örgülü temel duvarları üzerine oturan duvarları ahşaptır. Kırma çatıyla örtülü olan yapının biri kuzeyde, diğeri doğuda olmak üzere iki girişi bulunmakta, dikdörtgen planlı harimi on üç adet pencere ile aydınlanmakta, harimin kuzeyinde fevkani, ahşap kadınlar mahfili yer almaktadır. Batı cephesindeki minaresi silindir gövdelidir.

IV:453a.

Keçeci Piri Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Piri Paşa, Fetihtepe, Kulaksız, Cami-i Kebir mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.108'dir.

IV:10a.

Keçeci, Salih Fuad (1893, İstanbul - 1955, İstanbul) Yönetici. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Nahiye müdürlüğü ve kaymakamlık yaptı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Sadrazam Keçecizade Fuad Paşa'nın torunu, Reşad Fuad Bey'in oğludur.

İlgili madde:

Keçecizadeler IV:514b

Keçecioğlu, Rıfat (1861, İstanbul - 1939, İstanbul) Ressam. Zekâi Paşa'nın kuşağındandır. Yarı klasik, gerçekçi anlayışla gerçekleştirdiği kompozisyonlarında Türk resminde çok rastlanmayan figürü, kümeler halinde kullanmıştır. Geleneksel kıyafetler içindeki figürlerde belgeci bir ifade hâkimdir. Hayatı memuriyetle geçen sanatçı, sergilere katılmamış, bu nedenle pek tanınmamıştır. Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunan "Amin Alayı", "Bayram Yeri" ve "Mahmut Paşa Camii Avlusu" önemli çalışmalarındandır.

Keçecizade Fuad Paşa Yalısı II:361c.

Keçecizadeler *mad. IV:514b.*

Keçi Hatun Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Nevbahar, Molla Şeref, Murat Paşa, Çakır Ağa, Kürkçübaşı ve Hobyar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.218'dir.

Keçyan, Aşod III:189c.

Keçyan, Baruyr III:189c, IV:315b.

Keçyan, Püzant III:183a, 189c.

Kediler *mad. IV:516a.*

Kefalas, Mihail VII:565a.

Kefçe Dede Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. İnkılap, Hayrettin Çavuş, Tabaklar, Tavaşi Hasan Ağa, İmrahor-Salacak, Ahmet Çelebi ve Gülfem Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.098'dir.

Kefçe (Kepçe) Hoca Mescidi I:136a.

Kefeli Han V:275a.

Kefeli Mescidi *mad. IV:517c,* II:292c, III:556b, VI:121a, 548c.

Kefeli Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Derviş Ali Mahallesi'nde, Bizans dönemine ait bir yapı olan Kefeli Mescidi'nin içinde faaliyet göstermiş bir Nakşibendî tekkesidir. Tekkenin bânisi ve kuruluş tarihi tam olarak tespit edilememiştir. Zakir Şükrî Efendi'nin *Mecmua-i Tekâyâ*'sındaki ilk postnişin olarak Şeyh Mustafa Hikmet Efendi'nin halifesi Şeyh İbrahim Tal'atî Efendi (ö. 1815) gösterilmekte, diğer taraftan BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir listede "Kefeli Camii derununda Şeyh Salih Nakşibendî Tekkesi'nin" adı verilmektedir. Ayin günü salı olan bu tekke "Hikmetî Tekkesi", "Kefevî Tekkesi" ve "Keşfî Efendi Tekkesi" adlarıyla da anılmaktadır.

Kefeliköy II:272a, 277a, 282c, VII:499a.

İlgili madde:

Kireçburnu V:25c

Keharitomene Manastırı 12. yy'ın başlarında I. Aleksios'un karısı Eirene Dukaina tarafından kurulan kadınlar manastırı. Keharitomene (Lütufkâr) Teotokos'a (Meryem Ana) adanan manastır Topkapı Sarayı civarındaki Soter Filantropos Manastırı ile bitişikti. Tarihçi Anna Komnena kocasının ölümünden sonra buraya çekildi; babası I. Aleksios dönemini anlatan ünlü eseri *Aleksiad*'ı burada kaleme aldı. 15. yy'da Rus diyakon Zosima manastırı ziyaret etmişti. Günümüze hiçbir kalıntısı ulaşmamıştır.

V:47b.

Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir *mad. IV:518c,* V:312a, VI:202c, VII:114c.

Kehr, Dietrich I:400a.

Kehribar III:69a.

Kekaumenos (Sofu) VI:1a.

Kel Hasan *bak.* Hasan Efendi (Kel)

Kel Hasan Efendi Topluluğu VI:538b.

Kela VII:493a.

Kelebek Haftalık edebi mizah mecmuası. 1921-1922 arasında yayımlandı. Müdürü Mahmud Esad, sorumlu müdürü Ahmed Şefik'ti.

VI:198c.

Kelekyan, Diran (1862, Kayseri - 1915, Sıvas) Gazeteci, dilci ve eğitimci. 1880 de Marsilya'ya giderek, Ticaret Mektebi'nde okudu. 1884-1885'te İstanbul'da, Ermeni harfli Türkçe *Cihan* adlı bir dergi çıkardı. 1896'da Londra'ya gitti. Bir müddet de Viyana'da yaşadı. 1897'de, bir aftan istifade ederek, İstanbul'a döndü ve *Sabah* gazetesinin yazı işlerini yönetti. Ardından Hazine-i Hassa Nezareti'nde kalem müdürü oldu. 1904'te Kahire'ye gitti ve orada *Yeni Fikir* adlı Türkçe bir dergi çıkardı. 1909'da İstanbul'a döndü ve *Sabah* gazetesinin başyazarı oldu. Aynı zamanda, Mülkiye Mektebi'nde siyasi tarih dersleri verdi ve Tarih-i Osmani Encümeni'ne üye seçildi. Başlıca eseri, *Kamus-ı Fransevî* adlı Türkçe-Fransızca sözlüktür (1911, İst.).

IV:236a, VI:380c.

Kelemiç (Kalamış) Burnu III:285c, IV:393a.

Kelle, İbrahim *mad. IV:519a.*

İlgili madde:

Beykoz Gençlik Kulübü II:198a

Kemal (Alaiyeli Âşık) VII:426c.

Kemal (ö. 1939, Hafız) *mad. IV:519b,* III:58b, V:530c, VI:161c, VII:331c.

Kemal (ö. 1943, Hafız) III:58c.

Kemal (Sansür) III:494a.

Kemal Ahmed Dede (ö. 1601) V:424c, VII:477a.

Kemal Atatürk Lisesi IV:257a.

Kemal Bey (Kara) *mad. IV:519c,* I:523c, II:29b, 127c, 240a, 242b, 559a, IV:454b, V:351a.

Kemal Efendi (ö. 1913) III:58b, V:386b, VII:113b.

Kemal Efendi (Şeyh) VI:492a.

Kemal Efendi (Şeyh Hafız) IV:2a.

Kemal Film III:318c.

Kemal Midhat VII:67b.

Kemal Muhtar Özden Konağı VI:250c.

Kemal Paşa (1808, İstanbul - 1888, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli kamu görevlerinde bulunduktan sonra 1847'de kurulan Mekâtib-i Umumiye Nezareti muavini oldu. Ertesi yıl bu örgütün başına getirildi. 1849'da Avrupa okullarında incelemeler yapıp İstanbul'a döndü. Darülmaarif'in açılmasını gerçekleştirdi. Darülmuallimin'in açılmasında da etkili oldu. Elçilik ve

nazırlık görevleri ile geçen uzun hizmet döneminde 6 kez maarif nazırı oldu. Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide Sultan'ın Aksaray'da adını taşıyan külliye kapsamında bir okul yaptırmasını teşvik etti. İstanbul medreselerini yenileştirme girişiminde bulunması üzerine gerici kesimin tepkisini çekti. Okullara ders araçları, haritalar sokulması Kemal Paşa'nın çabasıyla olmuştur. Mezarı Süleymaniye Camii'nin haziresindedir.

Kemal Paşa Camii Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Genç Türk Caddesi yakınındadır. *Hadîka*'da bânisinin, Kemal Paşa olduğu yazılıdır. 1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde, Kemal Paşa Türbesi Mahallesi olarak kaydedilen bu mahallede iki mescit olduğu, ancak hiçbirinin II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ricalinden Kemal Paşa tarafından yaptırılmadığı, *Hadîka*'nın bu konuda yanıldığı E. H. Ayverdi tarafından belirtilmiştir. Bu mescitlerden biri Kırımîoğlu Mevlana Seydi Ahmedoğlu tarafından yaptırılmış olup Kemal Paşa Mescidi olarak, ikinci mescit ise Kemal Paşa'nın azatlısı Ahmed Bey tarafından yaptırılmış olduğu için, belki de efendisinin adıyla anılmıştır. Bugünkü cami 1902'de Selanik Valisi Hasan Fehmi Paşa'nın eşi Zeyneb Feride Hanım (ö. 1903) tarafından eski caminin yangında harap olması üzerine yaptırılmıştır. Duvarları kâgir, çatısı ahşap ve tek şerefeli minaresi devrinden kalan yapının, yanında Hasan Fehmi Paşa'nın ve Zeyneb Feride Hanım'ın türbesi bulunmaktadır.

V:187a.

Kemal Paşa Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Yüzüncü Yıl, Göztepe, Demirkapı, Bağcılar Fevzi Çakmak mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.485'tir.

I:528a.

Kemal Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Kalenderhane, Balaban Ağa, Mimar Kemalettin, Mesih Paşa mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.556'dır.

Kemal Paşa Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Tevfik Bey, Fevzi Çakmak, Sultan Murat, Gültepe, Beşyol mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.724'tür.

Kemal Reis II:84a, 428a, V:210a.

Kemal Tahir *mad. IV:520b*, I:215a, II:446b.

Kemaleddin Baba (ö. 1785) VI:329a.

Kemaleddin Bey (ö. 1927, Mimar) *mad. IV:521a*, I:58a, 64a, 464b, 538c, II:87c, 303b, 441a, III:431a, IV:318a, 433c, 546b, V:187a, 326c, VI:172c, 567c, VII:63b, 334c, 480b.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Medresesi I:37c

Ahmed Ratib Paşa Köşkü I:131c

Bebek Camii II:116a

Beşinci Vakıf Hanı II:173b

Birinci Vakıf Hanı II:243a

Bostancı Camii II:304b

Cevad Paşa Türbesi II:419c

Dördüncü Vakıf Hanı III:102b

Fethiye Medresesi III:301c

Gazi Osman Paşa Türbesi III:378c

Göztepe Mektebi III:416a

İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İkinci Vakıf Hanı IV:147c

Kamer Hatun Camii IV:402b

Kartaltepe Camii IV:473b

Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272c

Mecidiye Camii (Yeşilköy) V:316a

Mehmed V Türbesi V:349b

Reşadiye Mektebi VI:318c

Tayyare Apartmanları VII:228a

Üçüncü Vakıf Hanı VII:334c

Kemaleddin Dede IV:107c.

Kemaleddin Efendi (ö. 1453, Akseki) I:165a.

Kemaleddin Efendi (ö. 1657) II:395a.

Kemaleddin Efendi (Şehzade) V:307c.

Kemaleddin Mehmed Efendi (Taşköprülü) (1552, İstanbul - 1621, İshakçı [Romanya]) Şair, tarih yazarı. Taşköprülüzade Ahmed Efendi'nin oğludur. Müderrisliklerde ve kadılıklarda bulundu. Üsküdar ve Galata kadılığı yaptı. 1603'te İstanbul kadısı oldu. Ölümü sırasında Rumeli kazaskeriydi. "Kemalî" mahlası ile şiirler de yazdı. Babasının yazdığı *Şakayık-ı Numaniye*'yi Türkçeye çevirdi. II. Osman'ın (hd 1618-1622) buyruğu ile de *Şahname* adında manzum bir tarih yazmıştır.

Kemaleddin Taşkendî (Hoca Hafız) III:123b.

Kemalyeri, Mucip (1895, İstanbul - ?, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Rize ve Kadıköy belediye başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kemani Tatyos'un Heyeti III:260b.

Kemankeş Kara Mustafa Paşa Çeşmesi Fatih'te, Kıztaşı'nda, İskender Paşa Camii'nin karşısındaydı. Bânisi Sadrazam Kara Mustafa Paşa'dır (ö. 1644). 1047/1637'de klasik üslupta, kesme taştan inşa edilmişti.

Kemankeş (Kemankeş Mustafa Paşa) Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Arap Camii, Müeyyetzade, Hacı Mimi, Firuz Ağa, Kılıç Ali Paşa mahalleleri, İstanbul Boğazı ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 371'dir.

II:221a.

Kemankeş Mustafa Paşa Camii *mad. IV:522a*, 522c.

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi *mad. IV:522c*, 522a, VI:314a.

Kemankeş Mustafa Paşa Külliyesi Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt-Çarşıkapı'daydı. Medrese, bunun dershanesi olan mescit, türbe, sebil, çeşme ve hazireden oluşuyordu. Sadrazam Kemankeş Mustafa Paşa (ö. 1644) tarafından 1051/1641-42'de yaptırılmış olan medresenin dershanesi mescit olarak kullanılmaktayken binanın ön cephesi kesilmiş ve zamanla çift katlı odalar yapılmıştır. 1957'de Divanyolu Caddesi'nin genişletilmesi sırasında medrese ve hazire ortadan kaldırılmıştır. Mescidin minaresi yoktu. Mustafa Paşa 1053/1643'te idam edilmiş, medreseye komşu durumdaki türbesine gömülmüştü ve ikisinin arasında tunçtan bir parmaklık bulunuyordu. Paşanın oğlu da yanında gömülüdür. Çeşmenin inşa tarihi ise 1051/1641-42'dir.

Kemankeş Mustafa Paşa Mescidi *bak.* Odalar Camii

Kember, Lütfi Arif VII:520a.

Kemer Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Birlik, Havaalanı mahalleleri, askeri bölge ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.306'dır.

Kemerburgaz *mad. IV:523a*, III:385b.

İlgili maddeler:

Atatürk Arboretumu I:381b

Ayvat Bendi I:496b

Mağlova Kemeri V:239a

Kemha Bir tür ipekli kumaş olan kemha desenli, ağır ve kalındı. En belirgin özelliği yüzeyinde atkı ipliklerinin bütünüyle egemen olmasıydı. Osmanlılarda 15. yy'dan itibaren daha çok kaftan dikiminde kullanılan kemha üretimi 19. yy'a doğru hayli azalmıştı. 1850'lerde Hereke'de üretilerek yeniden yaygınlık kazanmasına çalışılmışsa da yeni kumaşlarla rekabet edememiştir. Saray için gereken kemha, Kârhane-i Âmire'de bulunan ayrı tezgâhlarda dokunurdu.

Kemhacılar Kârhanesi Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nda bulunduğu bilinen bu yapının yeri hakkında Evliya Çelebi *Seyahatname*'de Kumkapı dışında bulunduğunu yazar. Hangi tarihte ve kim tarafından yaptırıldığı ve mimarisi bilinmeyen bu yapı 16. yy'a ait olmalıdır.

Kemik ve Mafsal Tüberkülozu ve Güneşle Tedavi Hastanesi II:34c.

Kenan Rıfaî (ö. 1950, Büyükaksoy) VI:331c.

İlgili madde:

Ümmü Kenan Tekkesi VII:338b

Kenar Mahalle İstanbul'un dış mahallelerine deniyordu. Buralardaki ya-

şam, kent yaşamına göre farklıydı. Komşuluk ilişkileri, erkek ve kadın giyimleri, evler, taşra kasabalarını hatırlatmaktaydı. İstanbul'daki incelik, görgü kuralları da kenar mahallelerde yaygın değildi. Buna karşılık samimiyet ve dayanışma güçlüydü. Kenar mahalle kadınları ferace yerine maşlah ve yeldirme kullanmakta, yaşlı erkekler ise aba, yelek, işlik, bol pantolon giymekte feslerine abani sarmaktaydılar. Eyüp'ün, Üsküdar'ın uzak semtleri kenar mahallelerden sayılıyordu.

Kenar Mahkemeler Yalnız İstanbul'da bulunan ve şimdiki sulh mahkemeleri gibi küçük davalara bakan mahkemelere verilen ad.

Kenç, Faruk III:318c.

Kenesset Sinagoğu Beyoğlu'nda, Büyük Hendek Caddesi'ndeydi. 1923'te Apollon Sineması'nın ibadethaneye dönüştürülmesiyle kuruldu. Yakınında Neve Şalom Sinagoğu'nun yapılması ve bina sahipleriyle ihtilaf sonucu 1982'de kapandı.

I:284b.

Kenif Galat olarak kenef denmiştir. Bitişik düzendeki evlerin içindeki helalara verilen ad. Yakın yer anlamına gelen kenif, İstanbul'un ve başlıca büyük kentlerin evlerine mahsustu. Eski tapu kayıtlarından 17. ve 18. yy'larda bile İstanbul evlerinde alt ve üst katlarda ayrı ayrı kenifler olduğu anlaşılmaktadır.

Kennedy Caddesi

İlgili madde:

Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII:12c

Kennedy, John VI:338b.

Kent İçi Ulaşım *mad. IV:524c,* VII:320a.

İlgili maddeler:

Arabacılar I:287c

Arabalar I:289a

Dolmuş III:97c

Hızlı Tramvay IV:70b

Kayıkçılık IV:501a

Metro V:412a

Otobüs VI:180b

Toplutaşımacılık VII:294a

Trafik VII:297c

Tramvay VII:299b

Tünel VII:308c

Ulaşım VII:319c

Kent Oyuncuları *mad. IV:526c.*

Kenter, Celal VII:439b.

Kenter, Kadriye IV:527c.

Kenter, Müşfik (1932, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. 1955'te Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Yüksek Bölümü'nü bitirdi. Devlet Tiyatrosu'nda sahneye çıktıktan sonra istifa ederek ablası Yıldız Kenter'le birlikte İstanbul'a geldi. Bir süre Karaca, Site, Dormen tiyatrolarında çalıştı. 1962'de Şükran Güngör ve Yıldız Kenter'le birlikte Kent Oyuncuları'nı kurdu. İngiltere ve ABD'de tiyatro incelemeleri yaptı. Kent Oyuncuları'nda, İstanbul Şehir ve Devlet tiyatrolarında birçok oyun sahneye koydu. Oyuncu ve yönetmen olarak 1960 İlhan İskender Armağanı'nı, 1966 Antalya Film Festivali'nde En İyi Yardımcı Erkek Oyuncu Ödülü'nü, 1981 ve 1985 Ulvi Uraz, 1981, 1985 ve 1986'da Ankara Sanat Kurumu ödüllerini aldı. Mimar Sinan Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nde ders vermektedir. Oynadığı oyunlardan bazıları şunlardır: *Salıncakta İki Kişi* (1959), *Aptal Kız,* (1961), *Üç Kuruşluk Opera* (1964), *Mikado'nun Çöpleri* (1967), *Hamlet* (1968), *Günden Geceye* (1976), *Bir Garip Orhan Veli* (1981), *Arzu Tramvayı* (1983), *Konken Partisi* (1992).

III:45a.

İlgili madde:

Kent Oyuncuları IV:526c

Kenter, Yıldız (1928, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. 1948'de Ankara Devlet Konservatuvarı'nı bitirdi. Aynı yıl ilk olarak *On İkinci Gece* adlı oyunla sahneye çıktı. 1955-1956'da ABD'de tiyatro eğitimi gördü. Ankara Devlet Tiyatrosu'ndan istifa ederek, İstanbul'da Karaca, Site, Dormen tiyatrolarında sanat yaşamını sürdürdü. 1962'de Kent Oyuncuları'nın kurucuları arasında yer aldı. İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda sahne öğretmenliği yaptı. Türk ve yabancı yazarlardan birçok yapıtı sahneye koydu. 1981'de devlet sanatçısı oldu. İstanbul Üniversitesi Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü başkanlığı yaptı. 1986'da profesör oldu. *Salıncakta İki Kişi* (1960), *Nalınlar* (1961), *Pembe Kadın* (1964) oyunlarındaki rolleriyle üç kez İlhan İskender Armağanı'na; *Ağaçlar Ayakta Ölür* (1964), *İsyancılar* (1966), *Elmacı Kadın* (1970) filmlerindeki rolleriyle Antalya Film Festivali'nin En İyi Karakter oyuncusu ödüllerine; *Arzu Tramvayı*'ndaki oyunuyla 1983-1984 Avni Dilligil; *Ben Anadolu*'daki oyunuyla 1986 Ulvi Uraz ödüllerine değer görüldü. Birçok TV dizisi ve filmde de rol aldı.

İlgili madde:

Kent Oyuncuları IV:526c

Kentin Gelişmesi *mad. IV:527c,* 524c, VI:443b.

İlgili maddeler:

Metropoliten İstanbul V:415b

Planlama VI:265b

Kentmen, Hulusi VI:538a.

Kentmen, Saime VII:204c.

Kenzi (Şair) III:491c.

Kepeci, Kâmil II:78b.

Kepenek, Süleyman Sami (1881, Çanakkale - 1955, İstanbul) İdareci. Biga belediye başkanlığı yaptı. 17 Ekim 1924'te İstanbul valiliğine atandı. Bu görevi 23 Aralık 1927'ye kadar sürdürdü. Daha sonra Aydın valisi oldu.

VII:364b.

Kepenekçi Sinan Medresesi *mad. IV:547a.*

Kepenekçi Sinan Mescidi *mad. IV:548a.*

Kerameddin Efendi (ö. 1641, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Kerameddin Efendi (ö. 1933, Nasuhîzade) VI:50c.

Kerameus V:471c, VII:195c.

Keramî Efendi (ö. 1909, Hacı) V:530b.

Keramik-İş VI:526c.

Keratry, Comte de V:511b.

Keresteciyan, Kevork *mad. IV:548c.*

Kerim, Sadi (1900, İstanbul - 1977, İstanbul) Araştırmacı. Asıl adı Ahmet Nevzat Cerrahoğlu'dur. İstanbul Tıp Fakültesi'ndeki öğrenimini yarıda bıraktı. *Aydınlık, Resimli Ay, Resimli Cumartesi, Yeni Adam, Baştan* ve *Katkı* dergilerinde yazıları yayımlandı. İstanbul dışında ikâmete mecbur tutuldu ve birçok kez tutuklandı. *İnsaniyet Kütüphanesi Serisi* adı altında siyasal tarih ve sosyalizm sorunları konularında 38 broşür yayımladı. 1941'de *Osmanlı İmparatorluğu'nun Dağılma Devri ve Tarihi Maddecilik,* 1960'ta *Georges Sorel, Devrimci Sendikalizmin Nazariyesi,* 1964'te *Mehmet Akif, Bir İslam Reformatörü,* 1964'te *İslamiyet ve Osmanlı Sosyalistleri-İslamiyet ve Yöncü Sosyalistler,* 1966'da *Şeyh Bedrettin,* 1965-1968 arasında dört ciltlik *Türkiye Sosyalizmi,* 1975'te *Türkiye'de Sosyalizmin Tarihine Katkı* kitaplarını yayımladı. 1969'da yayımlanan *Nâzım Hikmet'in İlk Şiirleri* adlı bir çalışması da vardır.

VII:464b.

Kerime Hatun Camii Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Mezarlık Sokağı ile Kalantor Sokağı'nın birleştiği köşededir. Kapısının üzerindeki üç satırlık sülüs kitabeye göre 1068/1657'de Kapı Ağası Mehmed Ağa tarafından, annesi Kerime Hatun adına yaptırılmıştır. Son yıllarda büyük ölçüde onarım gören cami, kareye yakın dikdörtgen planlı olup düz çatılıdır. Önde iki sütuna oturan kadınlar mahfilinin arkasında (son cemaat yerinin üzeri) ek bir bölüm bulunmaktadır. Son cemaat yerinin sağından girilen minare küfeki taşından olup ve gövdesi dışa taşkındır. Avlu girişinin hemen sağında küçük bir şadırvan, solunda ise duvara bitişik olarak küçük bir çeşme bulunur.

Kerime Nadir *mad. IV:549a,* II:288a, 447a, IV:339c, V:236a.

Kerimüddin Halvetî II:394c.

Keroessa II:259a, III:501c.

Kervan Pastanesi I:552a.

Kerzi Nikola I:435b.

Kese İçine para, saat, mühür ve tütün vb konulan ve cepte ya da kuşak içinde taşınan, küçük torba. Çeşitli ipliklerden elle örülen ve eski insanların günlük hayatında önemli işlevi olan keseler, üzerlerindeki süslemelerle ayrıca bir sanat eseri değeri de taşırlardı. Keselerin ince meşin ya da deriden, değerli kumaşlardan yapılanları da varsa da en çok yaygın olanı ibrişim, yün vb malzemeden örülenleridir.

Kesebir, Şakir (1889, Köprülü - 1966, İstanbul) İdareci. 1910'da Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Kaymakamlık, mutasarrıf vekilliği, Mülkiye müfettişliği yaptı. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ına Gelibolu'dan mebus seçildi. TBMM'de 2. dönem (1923-1927) Çatalca milletvekilliği yaptı. İktisat bakanlığında ve ziraat bakanlığında bulundu.

Kesedar Varlıklı kimselerin para işlerine bakan ve harcamalarını yöneten kimse. Bu terim ayrıca esnaf teşkilatında çarşı ya da han esnafının paralarını bir ücret karşılığında saklayan ve istenildiği takdirde geri veren kimselerle devlet teşkilatında resmi evrakı keseler içinde saklayan, getirip götüren memurlar için de kullanılırdı.

Keseroğlu, Ziya (1906, İstanbul - 1973, İstanbul) Ressam. 1930'da Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. 1932'de Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği'ne katıldı ve başkan seçildi. Resim üslubunda ve doğaya yaklaşımındaki şiirsellikte Eşref Üren'le benzer bir tutum içinde oldu. Resimlerinde İstanbul kenti ve İstanbul havasını dolaylı olarak aktardı. Yurtiçinde ve yurtdışında çeşitli sergilere katıldı, kişisel sergi düzenlemedi.

Keskin, Erol (1932, İstanbul) Tiyatrocu, yönetmen. İç mimari eğitimi gördü. Öğrenciyken Akademi, Cep ve Gençlik tiyatrolarında sahneye çıktı. 1957'de Dormen Tiyatrosu'nda profesyonel oldu. Oraloğlu ve Gen-Ar tiyatrolarında konuk oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. 1957'den itibaren İstanbul Şehir Tiyatroları'nda çalıştı. İlhan İskender ve Avni Dilligil ödüllerini kazandı. Karagöz ve minyatür sanatı konusunda iki belgesel film yaptı. Antalya Film Şenliği Senaryo Ödülü'nü iki kez kazandı.

III:100b.

Keskin, Suna (1940, Biga) Tiyatro ve sinema oyuncusu. İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi'nin grafik bölümünden mezun oldu. Dormen, Gen-Ar, Şehir ve Enis Fosforoğlu tiyatrolarında ve bazı filmlerde rol aldı.

III:441c.

Keskiner, Abdurrahman III:319a.

Keskiner, Arif III:319a.

Keskiner, Ziya III:413c, VI:52a.

Kesler, Said (1901, İstanbul - 1975, İstanbul) Gazeteci. Mühendis Mektebi'ni bitirdi. Gazeteciliğe 1919'da başladı ve *Tevhid-i Efkâr*, *Cumhuriyet*, *Milliyet*, *Son Saat*, *Politika*, *Tan*, *Son Posta*, *Yeni Gazete* ve *Akşam* gazetelerinde yazarlık, sekreterlik yaptı. *Türk İşçisi* gazetesini yayımladı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin kurucularındandı ve ilk yönetim kurulu üyesiydi. Uzun süre Topkapı Fukaraperver Cemiyeti'nin yöneticiliği yaptı. Tefrika edilmiş romanları ve öyküleri vardır.

Kessler, Gerhard IV:248c, V:169b.

Kestane Suyu II:195a, IV:508b.

Kestanelik Köyü I:151a.

Kestelli, Raif Necdet III:276a.

Keşfî Cafer Efendi Tekkesi *mad. IV:549c*, V:397c, 466a, VII:110b, 113b.

Keşişyan, Karabet (1850, Kayseri - 1910, İstanbul) Ermeni asıllı matbaacı, yayıncı ve kitapçı. 35 yıl sayısız okul kitabı ile telif ve tercüme eserler bastı. *Resimli Gazete*, *Mektep*, *Resimli Ziraat Gazetesi* ve *Yeni Gazete* gibi dergi ve gazeteler yayımladı. İki adet de Ermenice dergi çıkardı. Bunlar Ğazar Polad'ın (1861-1927) *Hanrakidak* (Ansiklopedi) (1896-1899) ile Aram Andonyan'ın (1875-1951) *Luys* (Işık) (1907-1908) adlı sanat dergisidir.

Keşişyan, Parseh VII:448c, 449a.

Keşkül Eskiden gezgin dervişlerin ve bunların bozulmuş örnekleri olan dilencilerin kollarına takarak taşıdıkları, rastladıklarına dilenmek için uzattıkları hindistancevizi kabuğundan ya da abanozdan yapılmış çanak. 20-30 cm boyunda ve kayık biçiminde bir tas olan keşkülün, üzerine ayetler, özdeyişler, beyitler yazılmış ve çeşitli motiflerle süslenmiş olanları da vardı. Sufilerin "selmana çıkmak" diye adlandırdığı keşkülle dilenme sonrasında toplananlar tekkeye getirilerek ilgiliye teslim edilirdi.

Keşkülüfukara Süt, pirinç unu, patates unu, şeker, hindistancevizi, nişasta ya da sübye ve dövülmüş badem, şamfıstığı ile hazırlanan tatlı. Halk arasında yalnızca "keşkül" de denilen bu tatlının pişirilmesi muhallebiye benzer. Piştikten sonra içine hindistancevizi tozu dökülür, kâselere konulduktan sonra da üzerine dövülmüş badem, fıstık vb serpilir.

Keten Hanı V:50c.

Keten İmalatı III:84c.

Ketenciler Çarşısı III:162a.

Ketenciler Mescidi *bak.* Marpuççular Mescidi

Kethüda Devlet adamlarının resmi ve özel işlerine yardımcılık edenlerle tersane, ordu, hazine vb kuruluşların sorumluluklarını taşıyan görevliler. Sadrazam kethüdasına "kethüda-yı sadrı ali", "kethüda bey" deniliyordu. Yeniçeri Ocağı'nı saraya karşı temsil eden ocak zabiti kethüda bey (kul kethüdası) idi. Tersane kethüdası, hazine kethüdası, defterhane kethüdası, kapıcılar kethüdası İstanbul'daki başlıca kethüdalardı. Eyalet valileri ile bağlı beyliklerin ve elçiliklerin de İstanbul'da kapı kethüdaları vardı.

Kethüda Âşub Kadın Çeşmesi Beyazıt'ta, Yeniçeriler Caddesi ile Tabanca Sokağı kavşağındaydı. Bânisi III. Ahmed'in kızı Fatma Sultan'ın kethüdası Âşub Kadın'dır. Beyazıt Meydanı'nın tanzimi sırasında buradaki setlerden birinin altına nakledilmiştir 1135/1722'de inşa edilmiştir. Günümüzdeki görünümü ile kesme taştan yapılmış basit bir dikdörtgen biçimindedir. Teknesi yoktur. Aynataşı üzerinde yuvarlak bir madalyon içindeki 1340/1921 tarihli ikinci kitabe, tamiri belirtmek için konmuş olmalıdır.

Kethüda Çeşmesi *mad. IV:551a.*

Kethüda Hacı Hüseyin Ağa Çeşmesi Küçükpazar'da, Bodrum Camii'nin alt tarafında, sokak içerisinde yer almaktaydı. 1185/1771'de Kaymakam Melek Mehmed Paşa'nın kethüdası Hacı Hüseyin Ağa tarafından yaptırılmış ve 1306/1889'da yangın sonucu harap olduğundan 1906'da tüccar Samakovlu Hacı Ali Ağa tarafından ihya edilmişti.

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Mahmutpaşa) *mad. IV:551c.*

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Üsküdar) *mad. IV:552a.*

Kethüda Mescidi *bak.* Sefer Kethüda Mescidi

Kevkeb-i Osmanî Haftada iki kez yayımlanan gazete. 1898-1899 arasında 88 sayı yayımlandı. Sahibi ve başyazarı Mahmud Zeki'ydi.

Kevkeb-i Şarkî Özellikle kadınlara yönelik olduğunu açıklayan ilk gazete. 20 Aralık 1869'da çıkan birinci sayısında, kadınlarca bilinmesi gerekli olan ev işleri ve insani konuları ele alacakları kaydedilmiştir. Ayrıca kadınların ülke tarihini öğrenmelerinin yararı düşünülerek Taşköprülüzade Kemal Efendi'nin öykülerle dolu Osmanlı tarihi de tefrika edilmiştir. Her hafta pazar günleri çıkan gazete, "Kadınlara erkekler gibi ilm ve marifet lazım mıdır?" sorusunu da sorup bunun gerekli olduğunu ispat yolunda yazılar yayımladı. Kısa ömürlü olmuştur.

II:70a.

Kevkeb-i Ulum On beş günlük mecmua. 1886'da Necib Nadir tarafından yayımlandı.

Kevork V (Surenyantz) VI:48a.

Kevork (Mühendis) VI:15c.

Kevork (Saatçi) IV:185a.

Kevork Abdullah I:15a.

Kevork (Surp) Kilisesi (Samatya) *mad. IV:552b*, III:184a, V:20a, 291a, VI:408c, VII:369a.

İlgili madde:

Araboğlu, Melidon I:292a

Kevorkyan, Haçik (1856, İstanbul - 1932, İstanbul) Harf dökümcüsü. 1870-1880 arasında, Dikran Aslanyan'ın Vezir Hanı'ndaki dökümhanesinde çalıştı. Bir müddet sonra burasını devren satın aldı. Dökümhanesini daha sonra Osmanbey'e, Bâbıâli'ye, Sanayi-i Nefise Mektebi'ne ve İkdam (Reşadiye) Hanı'na nakletti. Mühendisyan'dan aldığı ve kendisinin icat ettiği harfler şunlardır: Nesih, 8, 12, 24 (siyah), 18 (harekeli) ve 36 punto; rık'a, 18 punto; kufi, 16 punto.

Keyci Hatun IV:1a.

Keyci Hatun Camii IV:1b.

Khigar III:189c.

Khile VII:493a.

Khrimyan, Mıgırdiç III:182b, 188c.

Kıblelizadeler V:91c, 93a.

Kıbrıs Türktür Cemiyeti I:215b.

Kıbrıslı Mustafa Paşa Yalısı III:233a.

Kıbrıslılar Yalısı *mad. IV:554b*, III:69b, IV:410a, V:162c, VII:347c.

Kılavuz Han VI:446c.

Kılavuz Kaptan III:26c.

Kılcıyan, Andon (veya Antuan) (1819, İstanbul - 1884, İstanbul) Ermeni Katolik devlet görevlisi. Kirkor Kılcıyan'ın (1789-1837) oğludur. Soyadı Türkçe kaynaklarda yanlışlıkla Kılıçyan şeklinde yazılmıştır. 1852'den sonra, Şirket-i Hayriye'nin idaresi, 6 yıl süreyle kendisine ve Hagop Bilezikciyan'a ihale edilmiştir. 1870'te Avusturya-Macaristan İmparatorluğu İstanbul Elçiliği bahriye kısmının başyönetmeni olarak adı geçmektedir. Midhat Paşa'nın da şahsi sekreterliğinde bulunmuştur.

Kılıç Alayları *mad. IV:555a*, I:38b, 179b, V:142a, VII:322b.

Kılıç Ali Paşa Camii VII:275b.

Kılıç Ali Paşa Külliyesi *mad. IV:557a*, 534b.

Kılıç Ali Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kemankeş, Hacı Mimi, Firuz Ağa, Cihangir, Pürtelaş mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.464'tür.

II:221a.

Kılıç, Cafer V:169b.

Kılıç, Cemal III:253c.

Kılıç, Gündüz *mad. IV:559a.*

Kılıç, Nurullah (Şeyh) II:161b, V:70c, 71a, 397c, VII:111c, 113c.

Kılıç, Talat IV:145a.

Kılıç, Zülal IV:357b.

Kılıçbalığı *mad. IV:559a*, II:23c.

Kılıççı Mehmed Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Melek Hatun Mahallesi'nde, eski adı "Kılıçlı Tekke Sokağı" olan Sezai Hasan Sokağı'nda yer almaktaydı. İnşa tarihi tespit edilemeyen tekke 19. yy'ın ikinci çeyreğine tarihlenen bir listede Halvetîliğe bağlı, ayin günü pazartesi olan bir tekke olarak gösterilmekte, yerinin de arsa durumunda olduğu belirtilmektedir. 19. yy'ın ikinci yarısında Rifaîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekkenin bu dönemde ayin günü pazara dönüştürülmüş, Cumhuriyet döneminde haziresi dışında ortadan kalkmıştır. "Kılıncî Dede", "Kılıncî Baba" ve "Kılıççı" adlarıyla da anılmaktaydı.

Kılıççılar Bugün de aynı adla anılan, Nuruosmaniye Camii'nin altındaki sokakta, iki yanlı dükkânlarda eskiden her türlü kılıç yapılmakta ve satılmaktaydı. Ayrıca bu dükkânlarda makaslar, kalemtıraşlar, usturalar, diğer kesici aletler de sipariş üzerine murassa kabzalı olarak imal edilmekteydi.

Kılıçhane *mad. IV:559b*, I:350a, III:138b, VI:444c.

Kılıçlıoğlu, Safa VII:468a.

Kılınç Deresi I:150c.

Kılınçer, Fehmi II:463a.

Kılınçöte, Hilmi III:331a.

Killiyan, Hagopos VII:159c.

Kına Gecesi *mad. IV:559c*, III:143a.

İlgili madde:

Düğün Âdetleri III:108b

Kınalı-Sakarya Otoyolu II:499a.

Kınalıada *mad. IV:560b*, I:216a, II:263b, VII:492b.

İlgili madde:

Kınalıada Camii IV:562b

Kınalıada Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1971'de Haliç Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m'dir. Alman yapımı her biri 750 beygirgücünde 2 dizel motoru vardı. 1987'de bunların yerine Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygirgücünde 2 dizel motoru takıldı. Çift uskurlu olup saatte 11,5 mil hız yapmaktadır.

Kınalıada Camii *mad. IV:562b*, 561b.

Kınalıada Ermeni Mezarlığı III:185b.

Kınalıada Hamamı Kınalıada'da, Hamam Sokağı no. 5'te yer almaktadır. 1873'te Noradunkyan Efendi tarafından, Nersesyan Ermeni Okulu'na gelir sağlamak amacıyla yaptırılmış ve kiliseye vakfedilmiştir. 1935'e kadar hamam olarak işletilmiştir. Moloz taş duvar örgülü ve kiremit çatılıdır. İçi beyaz mermer kaplı ve üç kurnalıydı. Halen depo olarak kullanılmaktadır.

Kınalıada İskelesi IV:205c.

Kınalıada Vapuru *mad. IV:563b*, V:282c, VI:542a.

Kınalızade Ali Çelebi I:140b.

Kınar Hanım *bak.* Sıvaciyan, Kınar

Kınay, Cahit V:170a.

Kıncı Baba Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı-Nuhkuyusu civarında, halen Aşçıbaşı Mahallesi'ne dahil edilmiş bulunan Arakiyeci Hacı Mehmet Mahallesi'nde yer almaktaydı. Bektaşî tarikatı şeyhlerinden "Kıncı Baba" lakaplı Feyzullah Baba (ö. 1826) tarafından 18. yy'ın sonlarında veya 19. yy'ın ilk çeyreğinde kurulduğu anlaşılan bu tekkenin yeri tam olarak tespit edilememiştir. Bânisi ve ilk postnişini olan Kıncı Baba Vak'a-i Hayriye'de (1826), Yeniçeriler'i kışkırttığı gerekçesiyle idam edilmiş, bu arada tekkesi de yıktırılmıştır. Vak'a-i Hayriye'den sonrasına ait tekke listelerinin hiçbirisinde adı geçmemekte, diğer birçok Bektaşî tekkesinden farklı olarak 19. yy'ın ortalarından itibaren tekrar canlandırılmadığı anlaşılmaktadır.

Kıpçak, Gülen IV:527c.

Kıpçak, Kâni (1912, Üsküp - 1984, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu, yönetmen. İstanbul Belediye Konservatuvarı Müzik Bölümü'nü bitirdi. 1931'den itibaren Şehir Tiyatroları'nda sahneye çıktı, birçok oyunun başrolünü oynadı, bazılarını sahneye koydu. Tiyatronun yanısıra sinemayla da ilgilendi. 1947'de *Yuvamı Yıkamazsın* adlı filmle başlayan sinema çalışmalarını senaryo yazarı, rejisör ve oyuncu olarak sürdürdü. Yerli ve yabancı filmlerin seslendirilmesinde en başarılı sanatçılardan biri olarak tanındı. Kızı Güler Ökten de tiyatro ve sinema oyuncusudur.

Kıraathane-i Osmani *bak.* Kıraathaneler

Kıraathaneler *mad. IV:563c.*

İlgili maddeler:

Arif'in Kıraathanesi I:305a

Fevziye Kıraathanesi III:307c

İhsan Kıraathanesi IV:142b

İkbal Kıraathanesi IV:144c

Kanuniesasi Kıraathanesi IV:422b

Meserret Kıraathanesi V:405b

Sarafim Kıraathanesi VI:459a

Kırca, Coşkun (1927, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Paris Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde bilim uzmanlığı derecesi aldı. *Hür Vatan* gazetesi ve *Kim* dergisinde, *Milliyet* gazetesinde köşe yazarlığı yaptı. Birleşmiş Milletler Cenevre Ofisi'nde temsilci, NATO ve Birleşmiş Milletler nezdinde daimi temsilci, Ottawa'da büyükelçi olarak çalıştı. 12. dönem (1961-1965), 13. dönem (1965-1969) ve 19. dönem (1991-) İstanbul

milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Halen *Yeni Yüzyıl* gazetesinde yazıları yayımlanıyor.

Kırcan, Fikret (1920, İstanbul) Futbolcu. Spora Fenerbahçe Spor Kulübü'nde başladı. Fikret Arıcan ile aynı dönemde oynadığından "Küçük Fikret" adıyla anıldı. 1935'te Fenerbahçe genç takımından A takımına geçti. 1956'ya kadar Fenerbahçe formasını 412 kez giyerek rekor kırdı. Bu süre içinde takımı 6 kez lig şampiyonu oldu. Milli takımda 8 kez oynadı. Futbol Federasyonu'nda ve Fenerbahçe kulübünde çeşitli görevler aldı. Spor yazarlığı yaptı.

III:287a.

Kırdar, Lütfi *mad. IV:564c*, I:372a, 382c, 385c, II:332c, 445a, III:163a, 305b, 318a, 326a, IV:3a, 145c, 176c, 272c, 301a, 337a, V:434b, VI:286b, VII:43b, 137b, 197a, 200a, 219a, 249c, 274a, 353c, 364b, 390a.

İlgili madde:

Taksim Gezisi VII:197b

Kırdar, Sami (1910, Kerkük - 1964, ?) Mimar. Paris Yüksek Mimar ve Mühendislik Okulu'ndan mezun oldu. Güzel Sanatlar Akademisi'nde profesör olarak öğretim üyeliği yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Kırgül, İhsan III:533a.

Kırgül, Şevket III:533a.

Kırım Kilisesi *mad. IV:565c*, V:21b, VI:65c, 287b.

Kırım Savaşı I:45b, II:260a, 360b, 410c, III:465a, 552b, IV:565c, V:26a, 117a, 376b, VI:72c, 354b.

Kırım Savaşı'nda İstanbul *mad. IV:566a*, II:260a, 360b, 410c.

Kırım Türk Tatarları Milli Merkezi VII:224c.

Kırımer, Cafer Seydahmet VII:224b.

Kırımî Camii IV:216c.

Kırımî Çeşmesi Eyüp-Otakçılar'da, çevre yolunun yakınında bulunmaktadır. 1147/1734'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Bir rozetle süslü küçük bir aynataşı vardır. Teknesi ve setleri bozulmamıştır. Kaynaklarda bahsedilen çatı ve saçağı yok olmuştur.

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi *mad. IV:567c.*

Kırımî Tekkesi *bak.* Cafer Paşa Külliyesi

Kırk Bekâr Odaları İstanbul'daki bekâr odalarının başlıcalarından olup bu adla şehrin muhtelif yerlerinde bekâr uşaklarının barındığı hanlar vardı. Bunlar Süleymaniye'de Kırk Bekâr Odaları, Atpazarı'nda Kırk Büyük Bekâr Odaları, Karaman'da Kırk Büyük Bekâr Odaları idi.

Kırk Bekârhane II:123b.

Kırk Hamamı *mad. IV:568a.*

İlgili maddeler:

Doğum Âdetleri III:82b

Kırklama V:4b

Kırk Odalar II:123b.

Kırk Şehitler Kilisesi VI:282c.

İlgili madde:

Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568c

Kırk Şehitler Sarnıcı *mad. IV:568c.*

Kırkağaç II:364a.

Kırkambar I:125a.

Kırkçeşme II:344c, 488c, IV:272c.

Kırkçeşme Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Sinan Ağa, Hüsamı Bey, Sofular, Baba Hasan Âlemi mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 468'dir.

Kırkçeşme Tesisleri *mad. V:1a*, I:114c, 174c, II:26a, 223c, IV:234c, 534c, V:25a, 239a, 330c, VI:227b, 343a, VII:48a, 54b, 86c, 360a.

İlgili maddeler:

Ayvat Bendi I:496b

Büyük Bent III:108b

Güzelcekemer III:463a

Karanlık Bent IV:459a

Kirazlı Bent V:25a

Kovuk Kemer V:79c

Mağlova Kemeri V:239a

Paşa Kemeri VI:227b

Uzun Kemer VII:331c

Kırklama *mad. V:4b.*

İlgili madde:

Kırk Hamamı IV:568a

Kırmızı Dipli Mum Daveti İstanbul'da düğünlere davetin, mum gönderilerek yapılması âdetti. Düğün davetiyesi yerine geçen bu kırmızı mumlar, Eminönü Balıkpazarı'ndaki bazı dükkânlarda satılırdı. Bunun anlamı davetlinin geceli gündüzlü kalabileceği, ağırlanacağı demek olduğundan, davetsiz gelen ve ev sahibine ağırlık veren konuklar için "Sanki kırmızı dipli mumla davet edilmiş!" denilirdi.

Kırmızı Kuleli Köşk *bak.* Mizzi Köşkü

Kırşan, Nizamettin (1900, İstanbul - ?, ?) Eğitimci. İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdi. Almanya'da lisan ve pedogoji, İsveç'te beden terbiyesi eğitimi gördü. Beden terbiyesi umum müdürlüğü yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kırtikyan, Parunag Feruhan III:187b.

Kırzıoğlu, M. Fahrettin VII:313a.

Kısakürek, Necip Fazıl (1905, İstanbul - 1983, İstanbul) Şair, yazar. Bahriye Mektebi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Maarif Vekaleti tarafından gönderildiği Paris'ten öğrenimi sona ermeden döndü. Bankalarda çalıştı, öğretmenlik yaptı, sonuçta gazeteciliğe geçti. *Ağaç* ve *Büyük Doğu* adlı dergileri çıkardı, ikincisini belirli aralıklarla uzun yıllar sürdürdü. İlk şiirlerini *Yeni Mecmua*'da yayımladı. Başlangıç yılları sayılmazsa, Türkiye'de muhafazakâr kanadın önde gelen şairi ve yazarı oldu. *Büyük Doğu*'dan dolayı çeşitli kovuşturmalara uğraşdı. Siyasal iktidarlarla arası bazen iyi oldu, bazen kötü. 1940'ta yazdığı *Sabırtaşı* oyunuyla 1947'de CHP Piyes Armağanı'nı kazandı. Yıllar sonra 1980'de Kültür Bakanlığı büyük ödülüyle ödüllendirildi. *İman ve İslam Atlası* ile Milli Kültür Vakfı tarafından kendisine Kültür Armağa'nı verildi. Başlıca şiir kitapları, *Örümcek Ağı* (1925), *Kaldırımlar* (1928), *Ben ve Öteki* (1932), *Çile* (1962), *Şiirlerim* (1969); hikâye kitapları; *Birkaç Hikâye, Birkaç Tahlil* (1933), *Ruh Burkıntılarımdan Hikâyeler* (1965); oyunları, *Tohum* (1935), *Bir Adam Yaratmak* (1938), *Künye* (1940), *Para* (1942), *Nam-ı Diğer Parmaksız Salih* (1949), *Ahşap Konak* (1964), *Abdülhamid Han* (1969); makale kitapları, *Halkadan Pırıltılar* (1948), *Türkiye'nin Manzarası* (1968), *Yılanlı Kuyudan* (hapishane anıları, 1970) adlarını taşır.

I:200b, II:286b, 346a, 446a, IV:232c, V:169b, 411a.

Kısıklı *mad. V:4c*, I:35a, VII:501a.

İlgili maddeler:

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Çamlıca II:464a

Kısıklı Camii V:6c

Millet Bahçesi V:462a

Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492b

Kısıklı Camii *mad. V:6c*, 5a, 5c, VI:195c.

Kısıklı Suyu IV:508c.

Kısıklı Tekkesi II:395b.

Kısırlık Âdetleri *mad. V:7a*, III:82b.

İlgili madde:

Doğum Âdetleri III:83b

Kısmet Kuyusu III:242a, 243c.

Kışlalar *mad. V:7c.*

İlgili maddeler:

Davutpaşa Kışlası III:11c

Eski Odalar III:203c

Gümüşsuyu Kışlası III:450b

Humbaracı Kışlası IV:96c

Kalyoncu Kışlası IV:401a

Maçka Silahhanesi V:237a

Orhaniye Kışlası VI:137b

Rami Kışlası VI:306b

Reşadiye Kışlası VI:318b

Selimiye Kışlası VI:515a

Taşkışla VII:221a

Topçu Kışlası VII:274a

Yeni Odalar VII:467a

Kıtlıklar *mad. V:8c,* VI:46b, VII:267b.

İlgili madde:

İaşe IV:116a

Kıvanç, Ümit II:448b.

Kıvılcımlı, Hikmet (1902, Priştine - 1971, Belgrad) Yazar, politikacı. Balkan Savaşı'nda ailesiyle Türkiye'ye göçtü (1912). Çine'de Kuva-yı Milliye çetelerine katıldı. İstanbul Vefa İdadisi'ni ve Haydarpaşa Tıp Fakültesi'ni bitirdi. *Aydınlık* gazetesinin gençlik nüshalarını çıkardı. Takrir-i Sükûn'la birlikte Türkiye Komünist Fırkası mensubu olmaktan hüküm giydi. 1927, 1929, 1938, 1957 yıllarında benzeri hükümler tekrarlanınca, 20 yıla yakın zamanı hapishanelerde geçti. 1933'te Kıvılcımlı soyadını aldı, 1957'de Vatan Partisi'ni kurdu. *Alev, Bolşevik, Kıvılcım, Çaltı* ve *Sosyalist* (iki kez) dergilerini çıkardı. *Aydınlık, Türk Solu, Ant* vb dergilerde yazılar yayımladı. 1961'de arkadaşı Sadık Göksu'nun adıyla Milliyet yarışmasına yolladığı Türkçe'yle ilgili bir incelemesi ikincilik ödülü kazandı. Çok sayıda eseri bulunan Kıvılcımlı sürgünde ölmüştür. Başlıca kitapları: *Emperyalizm: Geberen Kapitalizm* (1935), *Tarih, Devrim, Sosyalizm* (1965), *Türkiye'de Kapitalizmin Gelişimi* (1965), *K. Marx'ın Özel Dünyası* (1966), *Metafizik Sosyoloji Eleştirileri* (1970), *Tarih Tezi* (1974), *Osmanlı Tarihinin Maddesi* (2 c., 1974), *TKP'nin Eleştirel Tarihi* (7 c., 1978-1985).

Kıyamet-i Suğra Bu deyim ilk olarak 1509'daki İstanbul depremi için kullanıldı. Daha sonra İstanbullular, yaşanan her büyük depreme, kıyamet-i suğra ya da aynı anlamda "küçük kıyamet" demişlerdir.

Kıyasî (Kastamonulu Kadı) III:65a, VII:151a.

Kız Kulesi *mad. V:10b,* I:113a, 345c, II:174b, 305c, III:134c, VI:421c, 521a, VII:347c.

Kız Kulesi Feneri III:23b.

Kız Kulesi Mat'unin Hastanesi I:345c.

Kız Meslek Liseleri *mad. V:12a.*

İlgili madde:

Kız Sanayi Mektepleri V:12c

Kız Sanayi Mektepleri *mad. V:12c,* I:88c, 143a, V:12a.

Kızıl Adalar II:350a, VII:492b.

Kızıl Han *mad. V:13c.*

Kızıl Mescit *bak.* Sinan Paşa Mescidi (Küçükmustafapaşa)

Kızılay *bak.* Hilal-i Ahmer Cemiyeti

Kızılcaköy Mağaraları Ksenefon Mağaraları olarak da bilinen; Anadolu yakasında, Karadeniz kıyısında, Şile'nin batısında yer alan doğal mağaralar. Kıyı batıya doğru izlenirse 2 saatlik yaya yürüyüşle varılabilen bu mağaralar, sahildeki Sofular Köyü'ne yakındır. İçlerinde sarkıt ve dikitlerin yer aldığı mağaralarda, giriş olarak nitelenebilecek küçük bir kısımdan daha geniş ve çember şeklinde bir mekâna geçilir. Buradan başlayan ve 40 m kadar uzunlukta olan bir geçit, ancak sürünerek ilerlenebilecek 20 m uzunlukta bir dehlize kavuşur. Mağaralara Ksenefon Mağaraları denmesinin nedenini, "Onbinlerin Dönüşü"nde anlatılan olaylarda Ksenefon'un 10.000 adamıyla bu civarda konaklamış olmasına bağlayan kaynaklar vardır. Mağaranın ağzında çok yıpranmış olmakla birlikte elle işlenmiş olduğu anlaşılan bir taş, içinde de birkaç basamak bulunması buranın bir tapınak olarak kullanıldığını, basamağın hemen üstünde de akıbeti bilinmeyen bir heykelin varlığını düşündürmektedir.

Kızılok, Fikret V:534b.

Kızılsavaş, Orhan VII:350b.

Kızıltoprak *mad. V:14a,* IV:332c, VII:497c.

İlgili madde:

Zühdî Paşa Camii VII:567c

Kızıltoprak Camii *bak.* Zühdî Paşa Camii

Kızıltoprak Fatma Şadiye Toptani Öğretmen Evi VI:191c.

Kızıltoprak Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 307 grostonluktur. 750 yolcu almaktadır. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,97 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 635 beygirgücünde 2 dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

V:99a.

Kız Kulesi Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da S. A. des Anciens Chantier Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Kasımpaşa adında bir eşi vardır. Dört köşesinde, ikisi bir başında, ikisi öteki başında, dört kaptan köşkü olduğu için halk bu vapurlara "kuleli" vapurlar adını vermişti. 1.013 grostonluktur. Uzunluğu 60 m, genişliği 14 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 1.050 beygirgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. İkisi başta, öteki ikisi kıçta, dört uskurludur. Saatte 12 mil hız yapmaktadır. Sonraları Çanakkale'de çalıştırılmaya başlandı.

I:286a.

Kızlarağası Hamamı *mad. V:15c,* I:7b, III:541a.

Kızlarağası Hanı *mad. V:16c,* IV:426b.

Kıztaşı *mad. V:17a,* II:252c, III:52c, 261b.

Kıztaşı (Semt) I:34a.

Kıztaşı Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kıztaşı'nda küçük bir mahalle hamamı olduğu bilinen bu yapının bâniyesi II. Bayezid'in oğlu Şehzade Mehmed'in validesi olan Ferruhşad Sultan'dır (ö. 1529'dan sonra). Hamam, çevresindeki pek çok yapı ile birlikte 1908'deki Çırçır yangınında tamamen yanmıştır. Yapının mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Kianae II:283b.

Kiarahori IV:455a, VII:495a.

Kibar, Melih V:534c.

Kibar-ı Müderrisin İstanbul'da kalabalık bir sınıf oluşturan ilmiye mensupları içinde, Musıla-i Süleymaniye ile bundan daha üst düzeydeki medreselerde ders okutan kıdemli müderrislere "büyük müderrisler" anlamında verilen ad. Bunlar, resmi ve dini törenlerde ulemanın en alt sırasında yer almaktaydılar.

Kibariye V:537a.

Kidaros III:501c, IV:237a.

Kidaros Deresi II:260b.

Kidones, Demetrios ve Prohoros 14. yy'da önemli etkileri olmuş Bizanslı kardeşler. Demetrios Kidones (1324, Selanik-1398, Girit), devlet ve bilim adamı olarak ün yaptı. 1347-1354 arasında tahtı elinde tutan VI. İoannes Kantakuzenos'un emrine girdi. V. İoannes (hd 1341-1391) ve II. Manuel'in (hd 1391-1425) nasihatçısı olarak görev yaptı. Dönemin önemli dinsel akımı Palamizme karşı tutum takındı. Aquinas'lı Thomas'ın görüşlerinin savunucu oldu. 1357'de Katolikliği kabul etti ve Dominiken mezhebinin Konstantinopolis'te yayılmasını sağladı. Kardeşi Prohoros Kidones (1333/1334, Selanik-1369, Konstantinopolis) keşiş olarak Athos (Aynaroz) Dağı'nda yaşadı. 1367'de Palamizme karşı olduğu için manastırdan atıldı, 1368'de aforoz edildikten bir süre sonra öldü.

Kievski Ugolok Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi ile Yeniçarşı Caddesi'nin kesiştiği yerdeki Galatasaray Pasajı'nda kısa bir dönem için faaliyet gösteren, içinde Rus ve Ukrayna ile Fransız mutfağının sunulduğu lokanta.

Kifidis, Andrea V:18a.

Kifidis, Atanas V:18b.

Kifidis, Hristo V:18b.

Kifidis Ortopedi *mad. V:18a.*

Kifidis, Tanaş V:18a.

Kiğılı IV:271c.

Kilidiyon VII:493a.

Kilim ve Düz Dokuma Yaygılar Müzesi *bak.* Halı Müzesi

Kiliseler *mad. V:18b.*

İlgili maddeler:

Ermeni Kiliseleri III:183b

Protestan Kiliseleri VI:287a

Rum Ortodoks Kiliseleri VI:349b

Kiliselerin Birleşmesi *mad. V:21c,*

I:379c, III:393b, V:59b, 451c, 453a, VI:207c.

İlgili madde:

Konsiller V:55c

Kilit Hanı *mad. V:23a*, 50b.

Kilit Sokağı I:4c.

Kilyos *mad. V:23b*, II:272b, 493a, VI:468a.

Kilyos III Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 304 grostonluktur. 750 yolcu almaktadır. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

V:99a.

Kilyos Turistik Tesisleri 1950'li yıllarda Kilyos'ta plaj, otel-motel, gazino, lokanta, çay bahçesi vb olarak Turizm Bankası tarafından inşa edilen, daha çok yaz tatiline dönük dinlenme ve eğlence işletmesidir.

Kimon Palamidis Evyanidis Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy Caddesi'ndedir. Art nouveau karakterde, kare planlı yalının deniz cephesini, çift konsollu, ferforje balkonlar süsler. 1950'lere dek arka tarafında sarmış ve yeldeğirmeni bulunuyordu.

Kinegion *mad. V:24a*, II:258c, VII:496b.

Kinigos VII:496a.

Kinnamos, İoannes *mad. V:24b*, 198a.

Kionia II:161c.

Kip, Feridun I:386a.

Kiparodes VII:499a.

Kiper, Müfit (1912, Manastır - 1974, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Saint Benoit Fransız Lisesi'ni bitirdi. 1931'de Şehir Tiyatroları'nda *Mucize* adlı oyunla sahneye çıktı. Yüzü aşkın oyunda rol aldı. Romain Rolland'ın *Büyük İhtilal* adlı yapıtını çevirdi. Rol aldığı oyunlardan bazıları *Gülünç Kibarlar, Anna Karenina, Şamdancı, Yaprak Dökümü, İhtiras Tramvayı, On İki Öfkeli Adam*'dır. 1934'te *Batıklı Damın Kızı Aysel* filmiyle başladığı sinema oyunculuğunu 1960'ların sonuna kadar sürdürdü.

Kira Arabası Kira arabacısı denen esnaf tarafından çalıştırılan tek veya iki at koşulu, kapalı arabalardı. Bugünkü anlamda taksilerin işlevinde olan kira arabaları İstanbul'da en yaygın ulaşım aracıydı. 19. yy'ın ikinci yarısından sonra bunların yerini faytonlar almıştır.

Kira Marta Kadınlar Manastırı *mad. V:24c*, 291c, VI:489c.

İlgili madde:

Manastır Mescidi V:287b

Kirâmî Efendi (Hacı) (1840, İstanbul - 1909, İstanbul) Hanende ve musiki hocası. Hacı Faik Bey ile Bolahenk Nuri Bey'den meşk etti. Belleğindeki eserlerin çokluğuyla tanındı. Kendine özgü bir üslubu olan çok usta bir hanende ve dairezendi. V. Mehmed'in veliahtlığında müezzinbaşısıydı. Tekkelerde duraklar ve ilahiler okurdu. Birçok ünlü besteci ve icracıya hocalık etmiştir.

III:255a, V:45b, 69a, VI:199a, 433a, VII:159c, 563a.

Kiraz Hanı III:161b.

Kirazlı III:384c.

Kirazlı Bent *mad. V:25a*, I:381c, II:150a, V:3a, VII:360a.

Kirazlıdere Barajları IV:236a.

Kirazlıtepe Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nin kuzeybatı sırtlarında bir tepenin adıyken, yakın yıllarda yoğun bir yapılaşma sonucu semt haline gelmiştir. Doğusunda kendisi gibi yeni yerleşim bölgesi olan Güzeltepe, batısında ise Küplüce mahalleleri bulunmaktadır. Kirazlıtepe Mahallesi'nin nüfusu (1990) 6.310'dur.

II:202c.

Kireçburnu *mad. V:25c*, VII:499a.

İlgili madde:

Boğaziçi II:266a

Kireçburnu Camii Sarıyer İlçesi'nde, Kireçburnu'nda, Kireçburnu-Tarabya caddesi yakınında Ağaçaltı Sokağı'nda bulunmaktadır. "Ağaçaltı Camii" diye de anılan yapı Mehmed Bey tarafından 1320/1902'de yaptırılmıştır. Beykoz'da da çeşmeleri bulunan Gümrük Emini İshak Ağa'nın Kireçburnu'na yaptırmış olduğu 1163/1749 tarihli çeşme caminin ön kısmında bulunmaktadır. Ahşap bir yapıdır. Tavanı aynalı tonoz şeklinde, minberi ahşaptır. Minaresi yoktur.

V:26b.

Kireççi, Ahmet (Mersinli Ahmet) IV:485b.

Kiremitçi Ahmed Çelebi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'dedir. "Kırmızı Minare Mescidi" diye de bilinmektedir. 860/1455-56'da Kiremitçi Ahmed Çelebi'nin inşa ettirmiş olduğu mescit 1317/1899-1900'da yeni baştan yapılmıştır. Üzeri tonoz örtülü, minare gövdesi çokgen kesitli ve tuğla örgülüdür.

Kiremitçi, Hilmi (1934, İstanbul) Futbolcu. Önce İstanbulspor'da, sonra Vefa'da oynadı. 1960'ta Fenerbahçe'ye geçti. Tekrar Vefa'ya döndükten sonra Sıvas'a gitti. 1968'de futbolu bırakana kadar Sıvasspor'da hem antrenör, hem de oyuncu olarak görev yaptı. 13 kez milli formayı giydi.

VII:376a.

Kiriake (Ayia) Kilisesi Edirnekapı ile Topkapı arasında, kara surlarına yakın bir yerde, Ayia Kiriake'ye adanmış Bizans kilisesi. Adı 1422'de, II. Murad'ın Konstantinopolis'i kuşatmasını nakleden tarihçi İoannes Kananos'un eserinde geçer. Ayia Kiriake'ye atfedilen ikinci Rum Ortodoks kilisesi ise Kumkapı yakınlarında halen varlığını sürdürmektedir. Bu kilise orijinali 1480'lerde çizilmiş olan Vavassore'nin panoramasında yanlış olarak St. Katerina adıyla zikredilmiştir. Mevcut kilise birçok restorasyon geçirmiştir.

Kiriks Apartmanı I:511b.

Kirişciyan, Boğos III:182c.

Kiriz (Gürüz) Nikola V:1a, 2c, 501a.

Kirkor (Kemani) VI:199a, VII:563a.

Kirkor Ağa (Pişmişoğlu)

İlgili madde:

İlyasko Yalısı IV:161a

Kirkor Kalfa IV:185a.

Kirkoryan, Ohannes VII:531b.

Kirkoryan, Reteos VI:45a.

Kirmastı Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Kâtip Çelebi Caddesi'ndeki Mimar Ağa Camii'nin arkasında bulunuyordu. II. Bayezid döneminde İstanbul ve Bursa kadılığı görevi yapan Sinaneddin Yusuf bin Hüseyin Kirmastı tarafından 900/1494-95'te yaptırılmış olan bu medrese Mimar Sinan tarafından etraflı bir şekilde yenilenmişti. 1918'deki Vefa yangınından sonra bakımsız kalmış, daha sonra da yıkılmıştır.

Kirmasti Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hoca Üveyz, Şeyh Resmi, Sinan Ağa, Hüsam Bey, Sofular ve Hasan Halife mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.474'tür.

Kiros (Eparhos) *mad. V:26c*, I:398b, VII:247a.

Kiryaki (Ayia) Ayazması VI:216a.

Kiryaki (Ayia) Kilisesi *mad. V:27b.*

Kiryakidi, Konstantin I:58b.

Kiryako (Dr.) IV:2c.

Kiryakos (Ayios) Kilisesi *mad. V:28a.*

Kiryazis, Hristaki VI:134a.

Kitap Fuarları *mad. V:28a.*

Kitap Müzayedeleri *mad. V:28c.*

Kitapçılar *mad. V:29a.*

İlgili maddeler:

Arakel Kitaphanesi I:292b

İnkılap Kitabevi IV:175b

İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b

Kitap Fuarları V:28a

Kitap Müzayedeleri V:28c

Kitaphane-i Ebüzziya V:30a

Remzi Kitabevi VI:314c

Kitapçılar Çarşısı V:30a.

Kitaphane-i Ebüzziya *mad. V:30a*, III:124a, VII:448b.

Kitaphane-i Sudi VII:449a.

Kitt, Eartha IV:490a.

Kiyorkof, Ohannes VI:239b.

Klassis Oteli II:455a, VI:180b.

Kleides kai kleithra Pontou V:25c, VII:499a.

Klüb X III:380a.

Koca Dede Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyceğiz, Kâtip Muslihittin, Tevkii Cafer, Hatip Muslihittin, Şeyh Resmi, Hoca Üveyz ve Muhtesip İskender mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.708'dir.

Koca Mustafa Paşa Âsitânesi *bak.* Sünbül Efendi Tekkesi

Koca Mustafa Paşa Külliyesi *mad. V:30c,* II:256b, 398c, V:19c, 31c, 36b, 288c, 396c, VI:481b, VII:105c.

İlgili madde:

Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Koca Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Ali Fakih, Arabacı Beyazıt, Sancaktar Hayrettin ve Hacı Hüseyin Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.721'dir.

Koca Mustafa Paşa Suyolu III:525c.

Koca Ragıb Paşa Çeşmesi Koska'da, Koca Ragıb Paşa Külliyesi'nin avlusundadır. 1176/1762'de mermerden yaptırılmıştır. Yuvarlak kemeri renkli taşlarla süslenmiştir. Düz bir aynataşı vardır. Teknesi sağlam durumdadır ve suyu akmaktadır.

Koca Ragıb Paşa Külliyesi *mad. V:34c,* 75c, 167a, 187a, VI:481b.

Koca Sinan Paşa Külliyesi *bak.* Sinan Paşa Külliyesi

Koca Sinan Türbesi III:252b.

Koca Yusuf Paşa Sebili *mad. V:35c,* VI:340b.

Kocabaş, Hüseyin VI:390a.

Kocadere Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1982'de Haliç Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20 m, sukesimi 3,7 m'dir. Almanya yapımı, her biri 700 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır.

Kocaeli Yarımadası III:76b.

Kocaer, Remzi (ö. 1977) III:128a.

Kocaman, Aykut III:287a.

Kocamaz, Hasan II:388c.

Kocamaz, Ufuk IV:358c.

Kocamemi, Hasan Sami III:286b.

Kocamemi, Samiye VI:538a.

Kocamemi, Zeki (1900, İstanbul - 1959, İstanbul) Ressam. 1922'de Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. Münih'e giderek 5 yıl Heinmann ve Hans Hofmann atölyelerinde çalıştı. Kübist ve yapısalcı anlayışı benimsedi ve yeni bir anlayışın temsilcisi olarak yurda döndü. 1936'dan ölümüne kadar Güzel Sanatlar Akademisi'nde hocalık yaptı. Peyzajlarında Cezanne'ın yığmacı tuş tekniğini bir ölçüde Leopold Levy'nin akılcı ve serbest çizgisiyle örtüştüren yeni bir farklılaşma gözlenir.

II:540b.

Kocamustafapaşa *mad. V:36b,* I:34c, VII:497a.

İlgili maddeler:

Abbas Ağa Çeşmesi I:8a

Abdi Çelebi Camii I:12a

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi I:95b

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:96c

Ağaçkakan Tekkesi I:97a

Ali Fakih Camii I:193a

Altımermer I:216b

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Duhanîzade Mescidi III:104c

Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b

Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c

Küçük Efendi Külliyesi V:150a

Panayia Kilisesi VI:213b

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Kocamustafapaşa Âsitanesi III:534a.

Kocareşit, Salih Nurettin III:318a.

Kocasinan Merkez Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde semt ve mahalle. Mahalle Yenibosna Merkez, Zafer, Hürriyet, Şirin Evler, Siyavuş Paşa, Soğanlı, Cumhuriyet mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Bahçelievler merkezi, Kocasinan'ın doğusunda kalır. Çavuşbaşı Deresi, Kocasinan'ın doğusundan, kuzey-güney doğrultusunda akar. Kentin 1970'ler ve sonrasında oluşmuş yeni yerleşim yörelerinden birisindedir. Mahallenin nüfusu (1990) 38.425'tir.

I:548b, III:382c, 384c.

Kocatarla Tepesi II:230a.

Kocataş Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Maden, Sarıyer Merkez ve Büyükdere mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.822'dir.

Kocataş, Necmettin *mad. V:39a,* I:226c, III:496b, IV:12b, V:39a, 163a.

İlgili madde:

Şirket-i Hayriye VII:181b

Kocataş Suyu III:77c, IV:508b, V:39a.

Kocataş Tepesi III:76c.

Kocataş Vapuru *mad. V:39a,* IV:12b.

Kocataş Yalısı *mad. V:39b,* I:59c, V:39a.

Kocatepe Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Murat Paşa, İsmet Paşa mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.022'dir.

II:110a.

Kocatepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bülbül, Şehit Muhtar, Gümüşsuyu mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.808'dir.

II:221a.

Koch, C. H. III:313b.

Koç Özel Lisesi *mad. V:40a.*

Koç, Rahmi III:402c.

Koç, Sadberk

İlgili madde:

Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Koç Topluluğu I:385b.

Koç Üniversitesi *mad. V:40b.*

Koç, Vehbi III:68c, IV:85a.

Koçak, Ekrem III:287a.

Koçal, Ahmet Turan (1931, Yalova) Tüccar. Lise mezunudur. Ticaret ve müteahhitlik yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Koçer, Sadettin Vedat VII:464b.

Koçi Bey (?, Görice [Arnavutluk] - 1650' ye doğru, ?) Risale yazarı. Asıl adı Mustafa'dır. Enderun'da yetişen Koçi Bey, IV. Murad'a hizmet etti ve onun nedimleri arasında yer aldı. *Risale-i Koçi* ya da *Koçi Bey Risalesi* olarak anılan ve Osmanlı Devleti'nin gerilemesindeki nedenleri tahlil eden eserini de adı geçen hükümdara sundu. Devlet örgütünün geleneksel yapısıyla ilgili benzeri bir eseri de Sultan İbrahim'e sundu. Görice'de Mirahor İlyas Bey Camii'nin haziresinde gömülüdür.

V:504a, 509c.

Koçman, Ali IV:230a.

Koçmar, Selmin VI:538a.

Koço *mad. V:40c,* 40c, 438a, 480b.

Koço Çiçekevi II:511c.

Koçu, Mehmet IV:219c.

Koçu, Reşad Ekrem *mad. V:41b,* I:31b, 161c, 170b, 174c, II:308b, 309c, 331c, 349a, 371a, 428a, 446b, 465c, III:293b, 312c, 515b, IV:218c, 222a, 223a, V:169c, VI:208a, VII:301a, 342c, 468a, 476a.

İlgili madde:

İstanbul Ansiklopedileri IV:218c

Koçunyan, Ara IV:315b.

Koçunyan, Araksi IV:315b.

Koçunyan, Manuk III:183a.

Koçunyan, Mardiros IV:315b.

Koçunyan, Melik IV:315b.

Koçunyan, Misak (Gürünlü)

İlgili madde:

Jamanak IV:315a

Koçunyan, Nadya IV:315b.

Koçunyan, Sarkis

İlgili madde:

Jamanak IV:315a

Kodinos, Georgios *bak.* Pseudo-Kodinos

Koğacı Dede Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, aynı adla anılan mahallede bulunuyordu. Şeyh Sevindik Şücaeddin Halvetî (ö. 1495) tarafından II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) inşa ettirilmiş, 1049/1639'da medreseye çevrilmiştir. Şeyh Şücaeddin mescidin mihrap duvarı önündeki açık türbede gömülüdür.

Koğacı Dede Tekkesi *bak.* Abdüsselâm Tekkesi

Koğacılar Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kırkçeşme mevkiinde, Sekbanbaşı Hüsrev Ağa Mescidi'nin karşısında bulunuyordu. Mimarisi hakkında kesin bilgi bulunmayan yapıya ait olması muhtemel bir plan, Bozdoğan Kemeri yakınındaki hamam tarifi ile Glück'ün İstanbul hamamları ile ilgili kitabında yayımlanmıştır. Buna göre hamam bir kuşluk hamamıydı ve sıcaklık kısmında Roma hamamlarında olduğu gibi hücreler halinde halvetler yer almaktaydı. Günümüze ulaşmamıştır.

III:538a.

Koğacılar Mescidi *bak.* Revanî Çelebi Mescidi

Koğacızadeler I:56c.

Koğtan Kilise Korosu III:185a.

Kohen, Albert VII:399c.

Kohen, Sami VII:399c.

Koiliomene Porta I:493a.

Kol Gezmek *mad. V:43c,* 119c, VII:385b.

Kolancı Mehmed Efendi Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'daydı. Günümüzde tarihe karışmış bulunan bu tekkenin yeri, kuruluş tarihi, bânisi ve zaman içinde geçirdiği değişimler aydınlatılamamıştır. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede "Otakçılar'da Çayırbaşı'nda Kolancı Şeyh Mehmed Efendi Tekkesi" kaydı vardır. 19. yy'ın ikinci çeyreğine ait *Hankabname*'de, ayin günü salı olan tekkeler arasında "Paşmakçı Emin Efendi-Sa'dider-Kurb-i Eyüb" olarak geçer. 1256/1840 tarihli *Âsitâne*'de bu tesis mükerrer olarak zikredilmiştir: "Halvetiyyeden Kolancı Şeyh Emin Efendi Tekkesi der Otakçılar der Çayırbaşı arsadır" - "Sa'diyyeden Şeyh Emin Efendi Tekkesi der Paşmakçı Çayırı arsadır". Dahiliye Nezareti'nin 1301/1885-86 tarihli istatistik cetvelinde "Kolancı Emin Efendi Dergâhı'nın Halvetîliğin Cerrahî koluna bağlı olduğu, içinde dört erkekle beş kadının barındığı belirtilmektedir. Böylece 19. yy'ın üçüncü çeyreğinde tekrar faaliyete geçtiği anlaşılan tekke *Mecmua-i Tekâyâ*'da, ayin günü cumartesi olan Kadirî tekkeleri arasında yer almakta, Şeyh Nuri Efendi adında bir postnişinin adı verilmektedir. B. Turnalı ile E. Yücel, Otakçılar'da, Abdurrahman Şeref Bey Caddesi üzerinde, Ferruh Dede Türbesi'nin karşısında, 19. yy'ın sonlarında faaliyete geçtiği ve Kadirîliğe bağlı olduğu anlaşılan Çadırcı Tekkesi'nin Kolancı Mehmed Efendi Tekkesi'nin devamı olması ihtimali üzerinde durmuşlardır.

II:415b.

Kolaylı, Tevfik (Neyzen) *mad. V:44c,* II:136c, V:44c, 169b, VI:294c, 496c, VII:563a.

Kolbe, Georg I:211a.

Kolçak, Eşref VI:538a.

Kolera Salgınları *mad. V:45c,* II:29c, VI:423c.

İlgili madde:

Karantina IV:459c

Kollwitz, J. VI:75a.

Kolmodin, Johannes IV:278c.

Koltuk Eski İstanbul düğünlerinde damadın kız evinde avludan gelini alıp, davetliler arasından geçerek odasına kadar götürmesi. Gelinle damat ilk kez bu tören sırasında birbirlerine bu kadar yakın olurlar; gelin ilk kez bu sırada damadın koluna girer ve odasına birlikte giderlerdi. Bu tören sırasında gelinle damadın başından paralar serpilir ve seyirciler de bunları kapışırdı.

Koltuk Eski İstanbul yaşamında, çoğunlukla tulumbacıların, yeniçerilerin gittikleri, kaçak çalıştırılan randevu evlerine verilen ad. Koltukların, piyasada gezen ve müşteri bulan ayakçı kadınlarına "çöpçatan" denirdi. Bunların bazıları bohçacı gibi dolaşırlar; kadınla erkek arasında muhabbetnameler getirip götürdükten sonra koltukların birinde buluşmalarını sağlarlardı.

Koltuk Kapısı Saraylarla büyük vezir konaklarının ve sahilhanelerin törenlere konuk kabullerine mahsus görkemli cümle kapılarından, ayrıca servis işlerinde kullanılan küçük kapılarına verilen ad. Servisler bu kapılardan yapıldığı gibi, uşaklar da koltuk kapılarını kullanırlardı. Ayrıca akşamla sabah arasında cümle kapısı kapalı tutulduğundan, geceleyin koltuk kapıları kullanılırdı.

Kolu, Zuhuri IV:213a.

Koman, Mahmut Mesut *mad. V:47a.*

Komedi Tiyatrosu VII:251a.

Komik Hayri Bey Tiyatrosu III:54b.

Komisyon Han II:300a.

Komnena, Anna *mad. V:47b,* I:68c, 166b, 183a, 269c, 299c, III:484a, IV:179c, 359b, V:24b, 198a, 296a, VI:344b, 346a, VII:272c.

İlgili maddeler:

Eski İmaret Camii III:203b

Komnenos Hanedanı V:47c

Komnenos Hanedanı *mad. V:47c,* II:251b, 407c, V:295b, 452c, VI:209c, VII:172a, 266a, 555a.

İlgili maddeler:

Aleksios I Komnenos I:182a

Dalassene, Anna II:542c

İoannes II Komnenos IV:179c

İpsilantiler IV:186b

Komnena, Anna V:47b

Manuel I Komnenos V:298c

Komodor Remzi Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı ile Göksu arasındadır. Neoklasik üslupta, katları değişik zamanlarda inşa edilmiş izlenimi veren yalı 20. yy'ın başlarında yapılmıştır. 1992'de aslına uygun olarak yenilenmek üzere yıkıldı ve tuğla-beton karışımı olarak inşa edildi. Son sahibinden dolayı Erdal İnönü Yalısı olarak da tanınır.

Kompanaki, Patrocle (Mimar)

İlgili madde:

Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2b

Komyanos, Foti II:173a.

Konak Yaşamı *bak.* Harem; Selamlık

Konaklama *mad. V:48a,* II:278c, VI:179b.

Konaklar *mad. V:50c,* VI:494c, VII:422a.

Konaklar Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Akatlar, Levent mahalleleri ve Kâğıthane, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.061'dir.

II:166a.

Kondakçı, Lokman III:319a.

Kondüktör Mekteb-i Âlisi VII:527c.

Konegliano, İsrael (Konian) VII:404c.

Kongar, Emre II:449a.

Konos, Vasil VI:368a.

Konrad III III:487b.

Konsiller *mad. V:55c,* II:440a, IV:54a, 309c, V:202c, VI:206a.

İlgili maddeler:

Halkedon Konsili III:528b

Kiliselerin Birleşmesi V:21c

Konsolid Hanı *bak.* Havyar Hanı

Konstans II IV:53c, V:138a.

Konstantianai *mad. V:57c.*

Konstantin Fotiades IV:462b.

Konstantin Krepano Efendi VII:299b.

Konstantin Musurus Paşa IV:462a.

Konstantiniye Boğazı II:281c.

Konstantiniyye Muhasarası Ruznamesi II:52b.

Konstantinopler Handelsblatt I:213b.

Konstantinopol IV:254b.

Konstantinopolis (Konstantin Kenti) I:233c, II:437c, 439c, III:302b, IV:254b, 528a.

Konstantinopolis Patrikliği III:136a.

Konstantinopolis Üniversitesi III:136b.

Konstantinos II II:200c, 206b, VI:343b.

Konstantinos III

İlgili madde:

Herakleios Hanedanı IV:53c

Konstantinos III Leihudes (İlahiyatçı) V:59a.

Konstantinos IV IV:54a, 309c, V:56a, 138a.

İlgili madde:

Herakleios Hanedanı IV:53c

Konstantinos V *mad. V:57c*, II:263b, 319a, 347b, III:145c, IV:193b, 466c, V:56b, 314b, 462a, VI:74c, VII:248b.

İlgili maddeler:

İkonoklazma IV:153b

İsauria Hanedanı IV:193b

Konstantinos VI I:68c, III:145c, V:138b.

İlgili madde:

İsauria Hanedanı IV:193b

Konstantinos VII Porfirogennetos *mad. V:58b*, II:322c, 346b, 347b, III:13a, 137b, IV:71c, V:56c, 220b, 295b, VI:196c, 217a, 313a, 345c, 435a, VII:248a.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Konstantinos VIII V:278a, VII:79b, 245c, 564c.

Konstantinos IX Monomahos *mad. V:59a*, I:439a, II:321a, 514a, III:137c, 320c, V:278a, 295b, 451a, 451b, 452c, VI:217b, 289a, VII:22b, 245c, 564c.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Konstantinos XI Paleologos *mad. V:59b*, I:285a, III:393b, V:22c, 328a, VI:93c.

İlgili maddeler:

Fetih III:302a

Paleologos Hanedanı VI:207a

Konstantinos (VIII. Mihail'in oğlu) III:277c.

Konstantinos (Mimar) V:60c.

Konstantinos (Rodoslu) IV:24c.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Beyoğlu) *mad. V:59c.*

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi Paşabahçe'de, Çağatay Sokağı'ndadır. Kitabesine göre 26 Ekim 1894'te tamamlanmıştır. Bazilikal plan tipindeki kâgir yapının naosu üç nefli olup nef ayrımı beşer taşıyıcılı iki sıra ile sağlanmıştır. Yapının örtüsü, dışta kırma çatı, içte beşik tonozdur.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Samatya) *mad. V:60b*, VI:351a.

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi Tarabya'da, Rum Ortodoks Mezarlığı içindedir. Kitabesine göre, 1875'te Yorgi Zafiri tarafından inşa ettirilmiştir. Mimarı N. Fusta'dır. Dikdörtgen planlı, tek nefli kâgir yapı, dışta iki yüzlü kırma çatı ile örtülüdür.

Konstantios I (Patrik) *mad. V:61b*, II:298c, 374a, VII:195c, 567a.

Kont Ostrorog Yalısı *mad. V:62b*, IV:409c, V:369b, VII:347c.

Kont Otel I:329c.

Kontoskalion Limanı V:120b, 215a, VII:24a.

Konuk, Ahmed Avni (ö. 1938) I:538a, V:421c, 529b, VII:545a.

Konukman, Ercüment (1933, Gebze) Diş hekimi. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede ağız hastalıkları profesörü oldu. Anavatan Partisi kurucusudur. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Konuralp, M. II:454c.

Konut *mad. V:62c.*

İlgili maddeler:

Apartman I:281c

Ev Mimarisi III:227c

Gecekondu III:381a

Konaklama V:50c

Konut Kooperatifleri V:65c

Siteler VII:15c

Toplukonut VII:293c

Konut Kooperatifleri *mad. V:65c*, 65a, VII:294a.

İlgili madde:

Siteler VII:15c

Konya Lezzet Lokantası *bak.* Konyalı

Konyalı *mad. V:68a*, 222a, VI:9c.

Konyalı, İbrahim Hakkı *mad. V:68b*, I:52c, II:2c, 78a, 331c, III:166b, IV:438a, VI:515a, 564a, VII:342c.

Koperler, Tevfik Kâmil (1889, Selanik - 1964, İstanbul) Hukukçu ve diplomat. Mülkiye Mektebi'ni ve Paris Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Daha sonra Dışişleri Bakanlığı'nda görev aldı, büyükelçilik yaptı.

Kopp, Alfred V:538c.

Kopp, Karl V:538c.

Kopuklar Külhanbeylerine, kabadayılara yanaşıp bir süre onların yanında "kırık" sanı ile gezip dolaşan, daha sonra her türlü serseriliğe, dalaşmaya gruplar halinde koşan işsiz güçsüz gençlerdi. Henüz 15-18 yaşlarında iken kopukluğa özenenler arasında sayılı ailelerin çocukları, okullardan atılanlar, mirasyediler de bulunurdu. Kopuk kıyafeti, siyah sıfır Beyoğlu fesi, yaz kış siyah ceket, siyah pantolon, siyah yelek, ipek Trablus kuşağı veya daha aşağı tabakadan olanlar için kapamacı işi aba ve beyaz yün kuşaktı. Ceket giyilmeyip kartal kanadı denen tarzda omza alınır, iskarpin ya da yemeninin ökçesi bastırılır ve kollar, adımlar açık yürünürdü. Kopukların her birinin ayrı lakapları vardı: Kavanoz Ahmed, Seyrekbasan Osman, İskete Hakkı, Raconcu Cafer, Parmaksız Yorgi vb. Kopuklar ceketlerin koyun cebinde, kuşaklarında türlü silahlar saklarlardı. Aralarından gözü pek olanlar bir semti haraca kesmeyi, kısa zamanda kabadayı olmayı başarır, fakat çoğu kopuklar da bıçaklı, falçatalı, kurşunlu dalaşmalarda kim vurduya giderlerdi. Her birinin mutlaka bir fahişeyi sevmeleri, sarhoşluğu, kumarı, dolandırıcılığı, karmanyolacılığı mübah saymaları kuraldı.

Kopuz, Fahri *mad. V:69a*, I:200c, III:4a, 254c, IV:214b, VI:134b, 264b, VII:209b.

Kopuz, Fethi V:69a.

Kora Manastırı *bak.* Kariye Camii

Koral, Füreya *mad. V:69b*, 297b, VI:530a, VII:544a.

Koraman, Bedri (1928, Bafra/Samsun) Karikatürist. Güzel Sanatlar Akademisi'nde okurken çeşitli dergi ve gazetelere karikatürler ve resimler yapmaya başladı. 1951'de *Deve* adlı bir mizah dergisi çıkardı. *Hafta, Tef, Vatan, Dolmuş, Kırkbirbuçuk, Milliyet, Güneş* gibi dergi ve gazetelerde çalıştı. 1960'lı yıllarda *Milliyet*'teki "Cici Can" adlı çizgi romanı geniş ilgi topladı, daha sonra film haline getirildi. Politikacıların seçim gezilerini yerinde izleyerek gözlemlerini çizgi-haber biçiminde yayımladı. Çeşitli basın yarışmalarında ve karikatür dalında katıldığı yarışmalarda 10'dan fazla ödül aldı.

Koray, Erkin V:534c.

Koray, Feridun (1915, İstanbul - 1986, İstanbul) Basketbolcu ve spor adamı. Basketbola 1929'da Galatasaray Lisesi'nde başladı. Daha sonra Saint Benoit Fransız Okulu'nda devam etti. 1936'da Galatasaray'a transfer oldu. Bu takımda parladı. 1936'da ilk milli basketbol takımında yer aldı. Basketbolu bıraktıktan sonra uzun yıllar hakem ve antrenör olarak çalıştı. Ayrıca İstanbul bölgesi basketbol ajanlığı, Spor Oyunları Federasyonu üyeliği görevlerinde bulundu. 1968-1970 arasında Basketbol Federasyonu başkanlığı yaptı.

Koray, Kenan Hulusi IV:340a, V:169b.

Koray, Yaman (1934, İstanbul) Yazar. Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. *Cumhuriyet* ve *Akşam*'daki hikâyeleriyle ve *Milliyet*'teki roman tefrikalarıyla, denizi ve deniz insanlarını anlatan roman ve hikâyeleriyle tanındı. Konularını Marmara Denizi'nden, balıkçı köylerinden ya da adalarından seçti. *Deniz Ağacı* (1962), *Gelin Taşı* (1963), *Sığırcıklar* (1967), *Mola* (1970), *Büyük Orfoz* (1979), *Badanalı Yüzler* (1983) kitaplarından bazılarıdır. Ro-

mancı Mebrure Sami Koray'ın (Mebrure Alevok) oğludur.

Korcan, Kerim (1918, Adapazarı - 1987, İstanbul) Yazar. İlköğrenimini yarıda bıraktıktan sonra çıraklıktan başlayarak çeşitli işlerde çalıştı. 20 yaşında tutuklanıp, TCK 141. maddesinden hapishanede kaldığı on yıl içinde kendi kendisini yetiştirdi. 1957'de yeniden tutuklanıp iki yıl daha cezaevinde kaldı. Kamuoyu Korcan'ı *Milliyet* gazetesindeki bir röportaj yarışmasında aldığı ikincilik derecesiyle tanıdı. Başlıca kitapları *Linç* (1967), *Tatar Ramazan* (1969), *İdamlıklar* (1971), *Yer Adamları* (1978), *Patrona* (1983) ve *Kanlı Bayraklar* (1985) adlı romanlarıdır.

Kordonboyu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Orhantepe, Rahmanlar, Petroliş, Yukarı, Karlıktepe, Çavuşoğlu mahalleleri, Yeni Mahalle, Pendik İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.814'tür.

Kordova, Moiz VII:401c.

Kordova Sinagoğu IV:10b.

Korgunal, Muharrem Zeki III:523a, 523b.

Koridaleus, Teofilos III:283a.

Korkmaz, Ergen III:45a.

Korkmazgil, Hasan Hüseyin II:449a.

Korkud (Şehzade) II:84a, III:543c.

Korman, Nuri *mad. V:70a*, 122c, 326b, VI:39c, 395c.

Korman, Tülin V:70a.

Kornfilt, Guido II:387c.

Koroğlu I:360c.

Korok, Remzi Daniş III:523b.

Korontos, Konstantinos (Koço)

İlgili madde:

Koço V:40c

Korrado, Benvenuto VII:143c.

Kortay, Göksel III:413c, IV:527b, VI:81a.

Kortel, Hüsnü (1890, İstanbul - 1954, İstanbul) Elektrik mühendisi. Belçika'daki Liege Teknik Okulu'nu bitirdi. Yüksek Mühendis Mektebi'nde hocalık yaptı. Nafıa Vekaleti müsteşarı oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:72c.

Kortel Korusu *bak.* Korular

Korucu Mehmed Mescidi *bak.* Ayvansaray Mescidi

Koruk Tekkesi *mad. V:70a*, III:534a, V:397c, VI:33c, VII:111a, 113c.

Korukent Sitesi VII:16a.

Korular *mad. V:71b*, VI:508c, VII:347c.

İlgili maddeler:

Abraham Paşa Korusu I:60a

Arifî Paşa Korusu I:304c

Ayşe Sultan Korusu I:490c

Emirgân Korusu III:170c

Fethi Paşa Korusu III:299c

Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61b

Vahideddin Korusu VII:354b

Korum, Sevil (1939, İzmir) İktisatçı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Michigan Üniversitesi'nde doktora yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda çalıştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Korutürk, Fahri III:561b, VII:26a.

Koryürek, Enis Behiç (1891, İstanbul - 1949, Ankara) Şair, yazar. 1913'te Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Bir süre öğretmenlik yaptı. Ankara'da çeşitli bakanlıklarda çalıştı. Önceleri aruz ölçüsüyle şiirler yazan şair, Ziya Gökalp'le tanıştıktan sonra milli edebiyat akımına katıldı ve Hecenin Beş Şairi'nden biri oldu. Zamanın gazete ve dergilerinde yazılar yazdı. Özellikle "Vatan Mersiyesi" adlı şiiriyle tanındı. Şiirleri toplu olarak *Miras* ve *Güneşin Ölümü* adıyla ölümünden sonra yayımlandı (1951).

III:275b, IV:144c.

Kosal, Cüneyd IV:249c, VII:350a.

Kosinitza *bak.* Kuzguncuk

Koska *mad. V:75b*, I:7b, 34c, II:415b, V:187a, 404c, VII:495c.

İlgili maddeler:

Abdüsselâm Tekkesi I:55c

Kızlarağası Hamamı V:15c

Koska Helvacısı V:76a

Laleli II:187a

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

Koska Helvacısı *mad. V:76a.*

Kosmas ve Damianos Manastırı *bak.* Kosmidion

Kosmidion *mad. V:76b*, I:535c, III:15a, IV:528a, 530b, V:293b, 293c, VI:1b, 84a, 400b, VII:496a.

Kospoli IV:254b.

Kostaki Efendi IV:95b.

Kostantin (Kapıdağlı) *mad. V:76c.*

Kostantiniyye *mad. V:77b*, 138a, 330b.

Kostantiniyye Haberleri Aylık siyasi gazete. İlk sayısı Mayıs 1989'da yayımlandı. İstanbulluluk bilinci yaratmayı hedefleyen gazete, Cüneyt Ayral'ın yönetiminde çıktı. Geçmişi, bugünü ve gelecekteki kültürü ile İstanbulluların şehirlerine sahip çıkmalarını, çocukların yarına yetişmelerini sağlayacak bir içeriği planladı. Hilmi Yavuz, Orhan Duru, Cahit Kayra, Jak Deleon gibi yazarlar sürekli katkıda bulundu. İsmine resmi makamlarca yapılan itiraz yüzünden 18. sayıdan başlayarak *Bizim Şehir Haberleri* adıyla çıktı. Kasım 1993'te 50. sayısında yayımına son verdi.

Koşalay, Ömer Besim *mad. V:78a.*

Koşan, Mine VI:265a.

Koşar, Hakkı IV:320c.

Koşar, Pekcan IV:527b.

Koşay, Hamit Zübeyr V:174c.

Koşuyolu *mad. V:78b*, I:81c, IV:337b, V:64c, VII:15c, 497c.

İlgili maddeler:

Abdülaziz Av Köşkü I:26b

Âdile Sultan Kasrı I:82a

Koşuyolu Kalp ve Araştırma Hastanesi 1985'te, Koşuyolu Kalp ve Astım Hastanesi adıyla faaliyete geçen tek dal hastanesidir. Astım, kardiyoloji, kardiyovasküler cerrahi ve yoğun bakım servislerinde toplam 137 yatağı vardır.

VI:404b.

Kotanca, Melih *mad. V:79b*, III:287a.

Kotil, Aytekin (1934, Rize - 9 Ağustos 1992, İstanbul) Belediye başkanı. İlk ve orta öğrenimini Rize'de yaptı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Avukatlıkla uğraştı. 11 Aralık 1977'de yapılan seçimde Cumhuriyet Halk Partisi adayı olarak belediye başkanı seçildi. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasıyla görevine son verildi. 1987-1991 arasında Sosyal Demokrat Halkçı Parti'den İstanbul milletvekili olarak TBMM'de bulundu ve başkan vekilliği yaptı.

Kotku, Mehmed Zaid VI:37b.

Kovuk Kemer *mad. V:79c*, 4a, VI:227b, VII:54c.

Koyun Dede Galata'da eski Balıkpazarı içindeki bir meyhaneden geçerek girilen Koyun Dede Türbesi'ne eski İstanbul hanımları yaramaz çocuklarını götürürler ve uslanmaları için yakarıda bulunurlardı. Bu ziyaret için kandil yağı alınır, ziyaret yerinde dua edildikten sonra bu yağ meyhaneciye verilirdi. İnanışa göre Koyun Dede'nin başucundaki kandil yandıkça yaramaz çocuğun da yavaş yavaş uslanması umulurdu.

VII:443b.

Koyun Emini İstanbul'un et gereksinimini karşılamakla yükümlü görevli. Celeplerin getirdikleri büyükbaş ve küçükbaş hayvanların, kapıkulu ocaklarına, kentteki toptancı kasaplara dağıtılmasından, mezbahalarda kesilmesinden sorumluydu. İhtiyacın karşılanamaması yüzünden et fiyatlarının yükselmesi durumunda da cezalandırılırdı.

Koyunoğlu, Arif Hikmet III:331a, V:265b, 487b, VI:412a.

Koyutürk, Erdener VII:204c.

Koyutürk, Necdet *mad. V:80b*, 534a, VI:296a.

İlgili madde:

Tango VII:203c

Koyutürk, Özdener VII:204c.

Kozakçıoğlu, Hayri (1938, Alaşehir) Yönetici. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, mülkiye müfettişliği ve başmüfettişlik yaptı. Sırasıyla Erzurum valiliği, İstanbul emniyet müdürlüğü, Adana, Sakarya, Diyarbakır valilikleri ve olağanüstü hal bölge valiliği görevlerini üstlendi. 1991'de İstanbul valiliğine atandı.

VII:364b.

Kozanoğlu, Abdullah Ziya (1906, İstanbul - 1966, İstanbul) Yazar. Kabataş Lisesi'nden sonra İstanbul Sanayi-i Nefise Mektebi'nde mimarlık öğrenimi yaptı. Mimar ve müteahhit olarak çalışırken bir yandan da tarihi romanlar yazdı, yirmiyi aşkın eseriyle bu türde Türkiye'nin en ünlü yazarı oldu. Çoğu gazetelerde tefrika da edilen romanlarından en ünlüleri şunlardır: *Kızıltuğ* (1923), *Türk Korsanları* (1926), *Gültekin* (1928), *Kozanoğlu* (1929), *Kolsuz Kahraman* (1930), *Malkoçoğlu* (1933), *Patronalılar* (1934), *Battal Gazi Destanı* (1937), *Fatih Feneri* (1949), *Hilal ve Haç* (1958), *Kubilay Hanın Gelini* (1966).

Kozanoğlu, Cevdet VI:295a.

Kozar, Kemal IV:223b.

Kozbekçiler Sarayın bekçiliğiyle görevli ocak. Bostancı Ocağı'na bağlıydılar. Yerleri Darphane Kapısı yanındaydı. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) harem duvarlarından kaçabilecek cariyelere engel olmak amacıyla oluşturulmuş bir sınıftı. Kozbekçibaşı ve kozbekçileri halifesi adında yöneticileri bulunurdu. Sonraları padişah ve darüssaade ağalarının selamlık günleri, hazinedarın mesireye çıkışı ve hasbahçeye inişi sırasında, elbise ve diğer eşyalarını taşımak; ocakta padişahın kahvesini pişirmekle görevlendirildiler. 1830-1831'de ocağın personel sayısı 50-60 kişiydi.

Kozlu, Can II:389a.

Kozlu, Cem (1946, İstanbul) İşletmeci. Denison Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nü bitirdi. Stanford Üniversitesi'nden yüksek lisans, Boğaziçi Üniversitesi'nden doktora derecesi aldı. Aynı üniversitede öğretim üyeliği, THY yönetim kurulu başkanlığı, çeşitli sanayi ve banka kuruluşlarında yönetim kurulu üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Kozlu Mezarlığı V:444c.

Kozluca, Hüseyin (1938, İzmit) Basketbolcu. Spora Fenerbahçe'de başladı. 3 yıl genç takımda oynadıktan sonra 1956'da Galatasaray'a geçti. 1963'te tekrar Fenerbahçe'ye döndü ve 1972'de basketbolu bırakana kadar bu takımda oynadı. 86 kez milli oldu ve bu maçlarda 751 sayı kaydetti. 1969'da Türkiye liginde 736 sayı ile sayı kralığını elde etti. Basketbolu bıraktıktan sonra *Hürriyet* gazetesinde spor yazarlığı yaptı.

Kozyatağı *mad. V:80c*, VII:16a, 49a.

İlgili madde:

Kozyatağı Tekkesi V:81b

Kozyatağı Kavşağı V:81b.

Kozyatağı Tekkesi *mad. V:81b*, VI:327b, 330b.

Köçekçeler *mad. V:82c.*

Köçekler *mad. V:83c*, VI:300b.

Köçeoğlu, Agop (1820, İstanbul - 1893, İstanbul) Sarraf. Önce Darphane'de göreve başladı. Abdülmecid döneminde kuyumcubaşı oldu. 1869'da, Şirket-i Umumiye-i Maliye-i Osmaniye'nin idare meclisine üye seçildi. Credit General Ottoman Bankası'nın başlıca kurucuları arasında bulundu. 1870'te Sadrazam Âli Paşa'nın sarrafı oldu. Aynı yıl, sonradan Atlas Sineması'na çevrilen, Beyoğlu'ndaki köşkünü yaptırdı. 1875 ve 1881'de Osmanlı Devleti'ni mali krizden kurtarmak için, bütün devlet tahvillerini satın aldı ve büyük zarara uğradı. 1887'de II. Abdülhamid tarafından Varna'ya sürgün edildiyse de beş ay sonra geri döndü. Bebek'teki 18. yy'dan kalma 70 odalı yalının ve Galata'daki Köçeoğlu Hanı'nın da sahibiydi.

İlgili madde:

Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) III:355c

Köçeoğlu Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Bahariye'de, Cafer Ağa Mahallesi'nde, General Asım Gündüz Caddesi ile Nevzemin Sokağı'nın kesiştiği köşede bulunuyordu. Bugün sokağa paralel bir duvarı ile bu cepheye ait kemerli giriş ve bitişik duvarın bir köşesi kalmıştır. Bânisi ve inşa tarihi hakkında bilgi bulunmayan hamam moloz taş ve tuğla kullanılarak inşa edilmiştir. Bir kuşluk hamamı olan yapıyı kadınlar ve erkekler nöbetleşe olarak kullanıyorlardı. Üst katında küçük bölmeleri olan şirvanlı soyunmalık, bunu takip eden dar bir ılıklık mekânı ve üzeri büyük bir kubbeyle örtülü, ortasında mermer bir göbektaşı bulunan halvetli sıcaklıktan meydana geliyordu. 1960'ların başında yıkılan hamamın arsası bugün otopark olarak kullanılmaktadır.

Köçeoğlu Köşkü *mad. V:84b*, I:63c, III:70b.

İlgili maddeler:

Vahideddin Korusu VII:354c

Vahideddin Köşkü VII:356c

Köçeoğlu Yalısı (Bebek) *mad. V:85a*, II:115a, III:69b, 233a, VII:421a.

Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) *mad. V:86a.*

Köçeoğulları V:84c.

Köçeyan, Andon III:494a.

Köftüncü Mehmed Ağa Çeşmesi Haydarpaşa'da, Feridiye (Feridun Paşa) Camii'nin kıble yönündeki vadide, Acıbadem yakınında olduğu kaydedilmiştir. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1263/1847 ve 1336/1917'de tamir gördüğü, kesme taştan yapılmış olduğu ve haznesinin çatısız, tekne ve set taşları ile aynasının mermerden olduğu bilinmektedir.

Kökçüler Yerli bitkilerden elde ettikleri ilaç yapımında kullanılan maddeleri yaş veya kurutulmuş halde pazarlarda satan esnafa verilen ad. Bunlara "esnaf-ı ispençiyaran" veya "ot bulucular esnafı" da denilmektedir. Dükkânları yoktur ve ilaç hazırlama işi ile ilgilenmezlerdi. Kökçü esnafı daha çok Bayezid Camii'nin etrafında toplanmıştı. Pazarlarda ise güneyik kökü, labada kökü, meyankökü ve sığırdili kökü gibi bitkisel drogları satarlardı. Bugün İstanbulda kökçü esnafı kalmamış, yerini aktarlar almıştır.

Kökdeş, Neveser *mad. V:86b*, III:253c.

Köken, Meliha IV:356b.

Köknar, Ergun I:228a, VII:146b.

Köknar, Sait (1901, İstanbul - 1944, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Bazı tiyatro topluluklarında, Naşit'in yönetimindeki Şark Tiyatrosu'nda ve kendi kurduğu toplulukta çalıştı, turnelere çıktı. 1929'da Şehir Tiyatroları'na girdi. Tiyatro çalışmalarının yanında sinemada da oynadı. *Kaçakçılar, Milyon Avcıları, Bataklı Damın Kızı, Kıvırcık Paşa, Nasrettin Hoca Düğünde* rol aldığı filmlerden bazılarıdır. Oynadığı tiyatro oyunlarından bazıları ise *İstanbul Efendisi, Leblebici Horhor, Bir Kavuk Devrildi, Macbeth, Büyük Şehir, Kafatası*'dır. Oğlu Ergun Köknar da tiyatro ve sinema oyuncusudur.

Köksaloğlu, Abdurrahman (1930, Suşehri - 1980, İstanbul) Tüccar. Liseyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu. Bir suikast sonucu öldürüldü.

Köktürk, Kutay VII:323c.

Köktürk, Ziya (1906, Çatalca) İdadiyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve müteahhitlik yaptı. İstanbul İl Genel Meclisi üyesi oldu. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kölelik I:46c, 80c, 114b.

Kömürciyan, Eremya Çelebi *mad. V:86c*, I:69a, 103a, 542a, II:194a, 309c, 514c, 533c, 559b, III:34b, 57a, 89c, 162b, 182a, 187a, 191a, 192a, 210c, 216c, 283c, 389c, 482c, 531c, IV:275c, 366b, 381a, 458c, 496a, V:106c, 344a, VI:208a, 209c, 220a, 359c, VII:186c, 307c, 456c, 504a, 560c.

Kömürciyan, Hovannes V:87b.

Kömürciyan, Kirkor IV:156a.

Kömürciyan, Kozmas Komitas *mad. V:87a*, III:419c.

Kömürciyan, Mardiros V:86c.

Kömürcü Bendi *bak.* Karanlık Bent

Kömürcüoğlu, Asım I:85b, II:187a.

Köni, Osman Nuri (1884, İzmir - ?, ?) Hukukçu. İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Temyiz Mahkemesi başsavcısı, İstanbul Asliye Mahkemesi reisi ve Temyiz Mahkemesi azası olarak çalıştı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Köni, Yunus Kâzım IV:145a, V:169b.

Köpek Yaylası I:203b.

Köpekler *mad. V:87c,* VII:17b.

Köprü-Haliç İskelesi IV:200a.

Köprü Koyu IV:55a.

Köprübaşı Camii *bak.* Sokollu Mehmed Paşa Mescidi

Köprüler *bak.* Ayvansaray Köprüleri; Boğaziçi Köprüsü; Fatih Sultan Mehmet Köprüsü; Galata Köprüleri; Haliç Köprüleri; Unkapanı Köprüleri.

Köprülü Konak Ayrı olarak inşa edilmiş harem ve selamlık bölümlerinin, birbirine üstü kapalı bir köprüyle birleştirilen konak çeşidi. Eski İstanbul'da bu tür konaklara çok sık rastlanırdı. Günümüze çok azı ulaşan örneklerden biri Üsküdar İhsaniye'de Abdülaziz'in başmabeyincisi Mehmed Bey'e ait olan konaktır.

Köprülü Külliyesi *mad. V:89a.*

İlgili madde:

Vezir Hanı VII:382c

Köprülü Kütüphanesi *mad. V:90c,* II:484a, V:89a, 173a.

Köprülü, Mehmed Fuad (1890, İstanbul - 1966, İstanbul) Tarihçi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde profesörlük ve dekanlık yaptı. 8. dönem (1946- 1950), 9. dönem (1950-1954) ve 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Dışişleri ve devlet bakanlıkları ile başbakan yardımcılığı yaptı.

I:215a, 385b, III:275b, 305c, 514c, IV:144c, V:94c, 169b.

Köprülü Mehmed Paşa Medresesi II:484a.

Köprülü Suyolu III:526b.

Köprülüler *mad. V:91c,* 321c, 339b, VII:90a.

Köprülüzade Ahmed Paşa Çeşmesi IV:512a.

Körmükçü, Hazım *mad. V:95b,* VI:322c.

Köroğlu III:519c.

Körükçü, Çetin IV:156c.

Körükçü Tekkesi *mad. V:95c.*

Köseleciler Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı İskelesi'nin sağındaki ilk yalıdır. 1870-1880 arasında inşa edilen İsmail Hakkı Bey Yalısı'nın yerinde yükselir. Yalının önünden "yedekçi hakkı" denen kesme taştan dar bir yol geçerdi. I. Dünya Savaşı'ndan sonra yalı değişiklik geçirmiş, yol kaldırılmış, bodrum kayıkhaneye dönüştürülmüş, birinci katın ortası açılarak balkon salon haline getirilmiştir.

Kösem Sultan (ö. 1651) *mad. V:96c,* I:27b, 128b, 436a, II:435b, 520a, IV:120a, 496c, V:339b, 504a, VII:2c, 16b, 58c, 89c, 303c.

İlgili maddeler:

Çinili Külliyesi II:519c

Valide Hanı VII:362c

Kösemihal, Halit Şazi

İlgili madde:

Dişçi Mektebi III:62c

Kösemihal, N. Şazi V:481a.

Köseoğlu, Leyla Yeniay (1926, İstanbul) Tüccar. Amerikan Kız Lisesi'ni bitirdi. Serbest ticaret yaptı. Anavatan Partisi kurucusudur. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:356a.

Köseoğlu, Murat I:157b, III:318c, 319a.

Köstek I:313b.

Köstepen, Kaya (1934, İzmir) Futbolcu. Aydın'da başladığı futbolu, İzmir'in Altay takımında başarıyla sürdürdü. 1958-1968 arasında yer aldığı Beşiktaş kulübünde 492 kez forma giydi. Beşiktaş'ta iki kez lig şampiyonluğu yaşadı. Futbolu 1971'de bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı.

Köşe Sarraflığı 20. yy'a kadar İstanbul'da geçerli bir tür değerli kâğıt ve para ticareti. Kuyruklu sarraflara oranla daha az sermaye ile çalışan ve beratları olmayan köşe sarrafları, Kapalıçarşı ile Galata'da tahvil alım satımı, altın para bozma işi yapmaktaydılar.

Köşk Hamamı *bak.* Şengül Hamamı

Köşklüler *mad. V:98b.*

İlgili madde:

Tulumbacılık VII:301c

Köy Tipi Vapurlar *mad. V:98c.*

Köyler *mad. V:99a.*

Kraft, A. VI:298a.

Kral, Alaeddin IV:347a.

Kral, Reha VI:538a.

Kral TV VII:243c.

Kraus, Fritz IV:248b.

Kredi ve Yurtlar Kurumu VI:191a.

Krenides VII:494a.

Krepen Pasajı *mad. V:105c,* II:216b, IV:269b, V:222c.

Kreşler *bak.* Sosyal Hizmetler

Kriket *mad. V:106b.*

Krikor (Rahip, Kemahlı) III:192a.

Krikor Lusavoriç (Surp) Katolik Kilisesi Beşiktaş İlçesi'nde, Ortaköy'dedir. Burada daha önce bulunan ahşap şapelin yerine kâgir olarak inşa ettirilmiş ve 6 Ocak 1839'da Başpiskopos Boğos Maruşyan tarafından ibadete açılmıştır. Üslup olarak bir Romen bazilikasını andırır. Bir merkezi ve iki yan sahından ibarettir. Yarım tonoz biçimindeki tavanı ana sahın içindeki sekiz sütun üzerine dayalıdır. Erkekler ve kadınlar için ayrı bölümleri bulunmaktadır. 1857'de onarım görmüştür.

III:184b.

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Karaköy) *mad. V:106c,* III:184a, 483b, V:20c, VII:398a.

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi Kınalıada'da, Akgünlük Sokağı no. 8'dedir. 1854'te verilen fermanla 1855'te yapımına başlanan kilise 1857'de tamamlanarak ibadete açılmıştır. 1894' teki depremde çatlayan kilise ibadete kapatılmıştır. Yeni bir şapelin inşası için başvurular yapılmışsa da sonuç elde edilememiştir. Daha sonra kilise onarılarak tekrar ibadete sunulmuştur. 1988'de son ve köklü onarımını geçiren kilisenin çan kulesi yeniden inşa edilmiştir. Bahçesindeki küçük mezarlıkta kilisenin ilk din adamı olan Başpapaz Samatyalı Dionisios Çizmeciyan ile birkaç hayırsever aile gömülmüştür. Patriklik yazlığının yanısıra, Adalar bölgesi ruhani önderliğinin de merkezi olan bu kilise adaların tek Ermeni Gregoryen kilisesidir.

III:184b.

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Kuzguncuk) *mad. V:108c,* I:340c, III:184b, IV:91c, V:146b, VII:347c.

Krikoryan, Kevork III:188c.

Krillos Yakup I:340a.

Kriotissa Manastırı IV:398b.

Krippel, Heinrinck I:385a.

Krisai Pliai I:216b.

Krisopolis III:80b, IV:528a.

Kristal Gazinosu Taksim Meydanı'nın Talimhane tarafında bulunan bir gazinoydu. 1928'de açılmıştı. Her tarafının camlarla çevrili olmasından dolayı Kristal Gazinosu adı verilen binanın alt katında dükkânlar bulunuyordu, üzerindeki kat kafe, daha üstündeki kat da dönemin şarkıcılarının (muganniye) sahnede program sundukları gazino niteliğindeydi. Kristal Gazinosu özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında Anadolu'dan gelen tüccarların, taşralı harp zenginlerinin uğrak yeri olmuştu. 1950'lerin sonlarında kapandı. Daha sonra bina da yıkıldı. Yerine apartman yapıldı. 1970'li yıllarda Taksim'de Kristal Büfe diye ün yapan hamburger ve tost büfesi de adını eski Kristal Gazinosu'ndan almıştı. 1986-1987'de Tarlabaşı Bulvarı açılırken, üzerindeki apartmanla birlikte burası da yıkıldı.

II:56c, 217c, III:379c, VII:199b.

Kristal-İş VI:526b.

Kristofer (Aleksandreia'lı) IV:153c.

Kristoforos III:145c.

Kristos Pantepoptes Manastırı V:292c.

Kritobulos, Mihael *mad. V:109c*, I:276b, III:204b, IV:422c, V:269a, 329a, VI:108b, 207c, VII:283a.

Krizes VII:343c.

Ksenefon II:258a, VII:343c.

Ksenis, Dimitros VI:353c.

Ksenodohion VII:501b.

Kserolofos I:216b, 306a, 306b, II:441a, III:9b, VII:496c.

Ksilokerkos VII:497a.

Ksiloporta I:492c.

Kuas, Rıza (1926, Kocaeli - 1981, İstanbul) Sendikacı. Ortaokulu bitirdi. Gislaved Lastik Fabrikası'nda işçiliğe başladı. 1954'te Lastik-İş Sendikası'nın genel başkanlığına seçildi. 1956'da İstanbul İşçi Sendikaları Birliği Yönetim Kurulu üyesi oldu. TİP'in kurucularından olan Kuas, 1965'te bu partiden Ankara milletvekili seçildi. 1967'de DİSK'in kurucuları arasında yer aldı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak ikinci kez parlamentoda bulundu.

I:225b, IV:225b, 290c.

Kubalı, Hüseyin Naili VII:529b.

Kuban, Doğan *mad. V:110a*, II:320a, VI:109b, VII:15a, 29b, 509a.

Kubbe Odası IV:410b.

Kubbe Tekkesi II:415b, 418a.

Kubbe Vezirleri Divan-ı Hümayun üyesi olan ve kıdemlerine göre "ikinci, üçüncü, dördüncü..." sanlarını alan vezirler. Bunlara "kubbe-nişin" de denirdi. Sadrazam sefere çıktığında bunlardan biri "sadaret kaymakamı" sanı ile İstanbul'un yönetimini üstlenirdi. 1731'den sonra kubbe veziri atamasına son verildi.

Kubbealtı *mad. V:111b*, I:303c, III:69a, 71b, VI:493a, VII:282b, 284c.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Kudbeddin-i Acemî (Hekim) V:331b.

Kudmani, Selim IV:420a.

Kudret, Cevdet II:448c, III:542c, IV:340b.

Kudretullah Dede (ö. 1871) II:170b, III:363a, V:430b.

Kudretullah Efendi Türbesi III:364c.

Kudsizade Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Kuduz Hastanesi *mad. V:112b*, IV:14a, 173c, VI:402a.

Kuduz Tedavi Merkezi *bak.* Kuduz Hastanesi

Kudüs Ermeni Patrikhanesi Misafirhanesi II:400c.

Kûfî IV:17a.

Kuka Yeniçeriler tarafından başa giyilen dört çeşit börkten birinin adı. Üsküfü ve süpürge sorgucu yerine arka kısmında turna teli bulunan kuka, Yeniçeri Ocağı ileri gelenleri ve Eflâk voyvodaları tarafından giyilirdi.

Kuklacılık *mad. V:113a*, III:517a.

Kukuletalı Sako Abdülaziz'in (hd 1861-1876) enli vücut yapısına uygun ve kendi buluşu olan başlıklı ve bol üstlük. Gerek bu gerekse yine aynı padişahın tercihi olan basık Aziziye fes, kısa zamanda İstanbul'da moda oldu. Bu padişahın tahttan indirilmesinden sonra da unutuldu.

Kukuzelis, Yoannis V:522a.

Kul Ahmed (ö. 1580) V:527c.

Kul Camii *bak.* Atpazarı Tekkesi

Kul, Emin (1935, Rize) Sendikacı. Ortaokul mezunudur. Türk-İş Konfederasyonu genel sekreterliği ve genel başkan vekilliği, Türkiye Denizciler Sendikası genel başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Kulaksız Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da Taşkızak ve Camialtı tersanelerinin kuzey yöresine düşen bir mahalledir. Keçeci Piri, Fetihtepe, Piyale Paşa, Kaptan Paşa, Küçük Piyale, Kadı Mehmet ve Cami-i Kebir mahalleleriyle çevrilidir. Mahallenin bir bölümünü Tersane ve Zindanarkası Mezarlığı kaplar. Nüfusu (1990) 8.224'tür.

II:221a, IV:10a.

Kulaksız Mescidi IV:481b.

Kulaksız Mezarlığı V:444c.

Kulaksızoğlu, Galip V:106c, VII:244b.

Kuledibi *mad. V:114a*, I:224a, 281a, VII:494b, 539c.

İlgili maddeler:

Bereketzade Çeşmesi II:156a

Ceneviz Sarayı II:407a

Cenevizliler II:407c

Galata Kulesi III:359c

Galata Sosyalist Kulübü III:368a

Neve Şalom Sinagoğu VI:67c

Kule-i Zemin İstanbul ve Galata'da zamanla yıkılan kale duvarlarının arsalarına verilen ad. Doğrusu kule zemini olup ilk kez, Galata Kulesi'nin Bayezid Mahallesi cihetindeki surları yıkılarak arsasına ev ve dükkânlar yapılmasına izin verilmişti. Kırım Savaşı'ndan (1853-1856) sonra ise istekililerin artması üzerine devletçe harabe sur ve kuleler sauldığı gibi, kimileri de burçları, beden ve hendekleri kule-i zemin hukuku ile işgal ederek mülkiyetlerine geçirdiler. Ancak 1884'te yayımlanan bir irade-i seniyye ile surların "âsâr-ı atika" kapsamına alınması ve bir ölçüde korunması sağlandı. Ancak bu tarihe gelinceye değin Galata surlarının hemen hemen tamamı ortadan kaldırılmış bulunuyordu.

Kulekapı Mevlevîhanesi *bak.* Galata Mevlevîhanesi

Kuleli Askeri Hastanesi I:346c.

Kuleli Askeri Lisesi *mad. V:115c*, 1:146b, II:354a, 486b, III:140a, V:118a.

Kuleli Askeri Lisesi Binası V:8b.

Kuleli Baba Türbesi V:118a.

Kuleli Bahçe Camii *mad. V:117b*, 355c.

Kuleli Bahçesi *mad. V:117c*, VII:367b.

Kuleli Kışlası I:338c.

Kuleli Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Vaniköy, Emek, Küçüksu, Bahçeli Evler, Havuzbaşı mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.103'tür.

III:25a, VII:500b.

Kuleli Manastır V:118a.

Kuleli Namazgâhı V:118a.

Kuleli Olayı *mad. V:118a*, I:47a, IV:113a, VI:177a, VII:17c.

İlgili madde:

Ayaklanmalar I:438c

Kulemeydanı Tekkesi VII:111c.

Kulen, Ekrem V:199b.

Kuli, Yaakob ben Meir VII:405a.

Kulis (Dergi) *mad. V:118c*, III:190a.

Kulis Basımevi III:183b.

Kulluklar *mad. V:119a*, VII:473b, 494c.

Kuloğlu I:360c, III:40a.

Kuloğlu Camii *bak.* Bostancı Camii

Kuloğlu Camii (Beyoğlu) VII:334c.

Kuloğlu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Asmalı Mescit, Hüseyin Ağa, Şehit Muhtar, Kâtip Mustafa Çelebi, Firuz Ağa ve Tomtom mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.115'tir.

II:221a.

Kulüp 12 II:58b, III:44a.

Kulüp Onay III:44a.

Kulüpler III:143c.

Kum Meydanı I:522a.

Kum, N. N. VII:313a.

Kumas, Konstantin III:283a.

Kumaşçılar Şirketi III:86c.

Kumbarahane Caddesi IV:11a.

Kumbaros Burnu II:336a.

Kumburgaz Vapuru V:99a.

Kumkapı *mad. V:120a*, III:24c, 25a, 188c, V:495a.

İlgili maddeler:

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi I:341c

Çadırcı Mescidi II:458c

Halil Çevgân Çeşmesi III:512b

Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a

Nişancı Hamamı VI:84c

Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:87a

Panayia Elpida Kilisesi VI:210b

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456c

Sofia Limanı VII:23b

Kumkapı Güreş Kulübü I:301b, II:317b.

Kumluca I:102a.

Kumru Eski İstanbul'da ahşap evlerin pencerelerinden, çatı aralarından, saçak diplerinden eksik olmayan ve Bizans döneminde Hıristiyan halk arasında kutsallığına inanıldığı gibi, kentin Türk-Müslüman halkınca da kutsal sayılan ve öldürülmeyen kumruların "hu! hu!" seslerini andıran ötüşlerle dönüşleri ise dervişlerin zikirlerine benzetilmiştir.

Kumru Mescidi Üsküdar'da, Küçük Yokuş başında bulunmaktaydı. Bânisi *Hadîka*'da Hacı Mehmed Efendi olarak belirtilmiştir. Tahsin Öz *İstanbul Camileri* adlı eserinde Kumru Mehmed Ağa tarafından yaptırıldığını belirtir ki, her iki kişinin aynı şahıs olması gerekir. Fevkani bir yapı olan mescidin duvarları kâgir, çatısı ahşaptı. Minberi olmayan yapının minaresi, sağında bulunan Aslan Ağa Çeşmesi'nin üstüne doğru açılmaktaydı. Mihrap ve sağ duvarda ikişer, sol duvarda birer pencere vardı. Müezzin mahfili ahşaptı. Yapı 1941'de yıktırılmıştır.

Kumrulu Han *mad. V:121b*, II:331a.

Kumrulu Kemer III:526a, VII:54c.

Kumrulu Mescit Fatih İlçesi'nde, Yavuz Selim Caddesi ile Müstakimzade Sokağı'nın kesişimindedir. Yapı Mimar Sinan-ı Atik (ö. 1471) adına yapılmıştır. Bânisinin adı ile anılırsa da, "Kumrulu Mescit" adını, yapının bir köşesindeki kuru çeşmenin aynataşında bulunan ve bir çanaktan su içen kuşların betimlendiği kuş rölyeflerinden almıştır. Son onarımını 1963-1964'te görmüş olan yapı dikdörtgen planlı basit bir mimari karaktere sahiptir. Mihrabında çini süsleme kullanılmıştır. Üzeri kiremit kaplı bir çatıyla örtülü kâgir bir yapıdır. Tek şerefeli taş minaresi 19. yy'dan kalma olup küçük haziresinde mescidin bânisi ve aynı zamanda Fatih Camii'nin mimarı olan Sinan-ı Atik'in kabri bulunmaktadır.

VII:6a.

Kumyazıcı, Adnan VII:439b.

Kundak Bağlamak Eskiden kadınların yemeniyle baş bağlama biçimlerinden biri. Kundağa benzetilerek sarıldığı için bu ad verilmiştir.

Kundak Takımı III:82c.

Kune Petro (1450'ler, İstanbul - 1526, İstanbul) Hahambaşı. Din eğitimi dışında matematik ve astronomi ile ilgilendi. Moşe Kapsali'den sonra yerine geçen ve İstanbul Yahudilerinin seçtiği ilk hahambaşı olan Mizrahi'nin bu sıfatı resmi bir atamadan çok toplumun kişiliğini ve kudretini fiilen tanıması şeklinde belirlendi. Osmanlı topraklarına gelen Sefaradlar'a yardım için çaba harcadı. Varlıklılardan para toplayarak göçmenleri yerleştirdi.

VII:493a.

Kunhî Dede (ö. 1831) VII:479a.

Kúnos, Ignácz *mad. V:121c*, II:231c, III:515a, 519b, V:297c, 304c, VII:261a.

Kunt, Bekir Sıtkı (1905, Antakya - 1959, İstanbul) Yazar, gazeteci. İstanbul Üniversitesi'nde hukuk öğrenimi yaparken, gazeteciliğe başladı, *Vakit*'ta çalıştı. 1939-1946 arasında Hatay milletvekilliği yaptı. Daha sonra hâkimliğe döndü, Anadolu'da ve uzun süre İstanbul'da hâkimlik yaptı. Edebiyatta hikâyeleriyle tanındı, mesleği gereği dolaştığı kasaba ve küçük kent yaşamını İstanbul'un mütevazı kesiminden kişileri veya yakından tanıdığı adliye çevresini öyküledi. *Memleket Hikâyeleri* (1933), *Herkes Kendi Hayatını Yaşar* (1944), *Yataklı Vagon Yolcusu* (1948), *Ayrı Dünya* (1952) yazarın bilinen kitapları arasındadır.

Kunt, Burhan IV:251a.

Kunt, Rikkat *mad. V:122b.*

Kuntay, Midhat Cemal *mad. V:123a*, II:288b, 446b, III:60c.

Kuppas, P. (Rum mimar) IV:468a, VI:104c.

Kural, Ali Rıza IV:250a.

Kural, Muhteşem (1915, İstanbul - 1976, İstanbul) Futbolcu. Vefa takımında oynarken ün kazandı. Formunun zirvesinde olduğu yıllarda uluslararası karşılaşmaların yapılmaması nedeniyle milli olamadı. Bacağının kırılması nedeniyle futbolu bıraktı.

Kuran, Alp III:155c.

Kuran, Aptullah II:27c, 289c, V:321b.

Kuran Kursları *mad. V:123b*, III:140a.

Kuran, Üzeyir IV:225b, VI:458c, 523c.

Kuratoros Manastırı II:9b.

Kurbağalı Dere *mad. V:124a*, I:1c, IV:329c, VI:426a.

İlgili madde:

Kuşdili Çayırı V:139a.

Kurban Bayramı Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların on ikincisi olan zilhicceye verilen ad. Kurban Bayramı'nın ilk günü zilhiccenin onuncu gününe rastlar.

Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi *mad. V:125a*, I:408c.

Kurban Pazarı II:185b.

Kurdoğlu, Cengiz V:537a.

Kurdoğlu, Haluk IV:527c.

Kurenâ Kurenâ-i hazret-i şehriyarî de denen, saray mabeyninde görevli sivil ve asker yüksek zümre. Bunların başı, ser-kurenâ da denen başmabeyinciydi. Bendegân zümresi içinde daha seçkin ve yüksek bir grup oluşturan kurenâ kadrosu, her padişah değişikliğinde yenilenirdi. II. Abdülhamid dönemi (1876-1909) kurenâsı, bu padişahın koruması ve sağladığı olanaklarla İstanbul'un en zengin ve nüfuzlu kesimini oluşturmuşlar, ancak 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilince hepsinin rütbeleri alınmış, kendileri de sürgün edilmişlerdir.

Kurnaz, İbrahim II:434c.

Kurnaz, Tülay IV:357b.

Kurşun Dökme *mad. V:125c.*

Kurşunlu Han *mad. V:126a*, VI:532c, VII:463c.

Kurşunlu Kasır IV:410b.

Kurşunlu Mahzen IV:559b, VII:502b.

Kurşunlu Mahzen Camii *bak.* Yeraltı Camii

Kurşunlu Mahzen Köşkü *mad. V:126c.*

Kurt Çelebi Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kurt Çelebi Mahallesi'nde, Kulaksız Caddesi'ndedir. Kaptan Kurt Çelebi (ö. 1611) tarafından yaptırılmıştır. *Hadîka*'da fevkani, kâgir duvarlı, ahşap çatılı ve tuğla minareli olarak tanımlanan cami, günümüzde özgün biçimini tamamen yitirmiş, betonarme olarak yenilenmiştir.

Kurt Film III:318c.

Kurt, İsmail (1935, İstanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında yetişti. Karagümrük'te oynarken ününü yaygınlaştırdı. Galatasaray'da ve 1960'tan sonra da Fenerbahçe takımında oynadı. 11 kez milli oldu. 1966'da futbolu bırakarak antrenörlüğe başladı. *Tercüman* ve *Bulvar* gazetelerinde spor yazarlığı yaptı.

Kurt, Kasım (1895, İstanbul - 1960, İstanbul) Yüzücü. İstanbul Boğazı'nı yüzerek geçme, Adalar, hattâ Yalova'ya kadar yüzmede rekorlar kırdı. Doğup büyüdüğü semt olan Kasımpaşa'da tatlıcılık yaptığı için "Tatlıcı Kasım" adıyla tanındı. 40 yıla yakın süre yüzme sporuyla uğraştı. 65 yaşındayken, 12 Temmuz 1960'ta Bostancı'dan Kınalıada'ya yüzerken, hedefe pek yakın bir mesafede kalp krizi sonucu öldü.

Kurt Kemeri I:496b.

Kurt, Naci (1920, Midyat - 1992, Ankara) Sendikacı. Ankara Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu genel başkanlığı yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Kurtiz, Tuncel III:441c, IV:527b.

Kurtkemeri Fidanlığı III:313c.

Kurtköy Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhi, Harmandere mahalleleri, Sultanbeyli, Tuzla ilçeleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.377'dir.

Kurtoğlu, Melda II:481b.

Kurtulan, Feride IV:357b.

Kurtuluş *mad. V:127a,* III:19c, 87c, IV:545c, VI:165a, VII:186c, 499c.

İlgili maddeler:

Atanasios (Ayios) Kilisesi I:280b

Dimitrios (Ayios) Kilisesi III:56b

Elefterios (Ayios) Kilisesi III:153a

Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a

Kurtuluş Bayramı *mad. V:128c.*

Kurtuluş Camii Şişli İlçesi'nde, Kurtuluş'tadır. Türkiye Anıtlar Derneği tarafından 1959'da yaptırılan cami bir alt yapı üzerinde yükselmektedir. Tamamen kesme taştan inşa edilmiş olan caminin harimînin üzerini, sekizgen kasnak üzerine oturan kurşun kaplı bir kubbe örtmektedir. Alt sıradaki pencereleri dikdörtgen, üst sıra pencereleri sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Yüksek bir kaide üzerinden yükselen minaresi tek şerefelidir.

Kurtuluş Fukaraperver Cemiyeti 15 Aralık 1913'te semtteki yoksul ve muhtaç Rumlara yardım amacıyla kurulmuş; daha sonra dönem dönem faaliyetlerine ara verip dönem dönem canlandırılmış dernek. Yönetim adresi Kurtuluş, Safa Meydanı, no. 80'di. 1947'de başkanı Aleko Oreopulos, yönetim kurulu üyeleri Mihalaki Nikolaidi, Mihalaki Zibinoğlu, Manol Strangilos, Haralambos Manakidis, Sala Aslanoğlu, Anastas Karayuvan, Yorgi Zamboğlu'ydu.

Kurtuluş Gençlik Kulübü *mad. V:129a,* 128b, VI:366a.

Kurtuluş Mahallesi (Alibeyköy) III:384a.

Kurtuluş Sineması I:157b.

Kurubalık Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Kadırga'da, Üçler Hamamı Sokağı'nda, Sokollu Mehmed Paşa Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. Diğer adı olan "Üçler Hamamı" adı bulunduğu sokakta yaşamasına rağmen, yapıdan günümüze hiçbir iz ulaşmamıştır.

Kuruç, Bozkurt III:47b.

Kuruçeşme *mad. V:130a,* II:166a, III:25a, VI:56c, VII:493a.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Dimitrios (Ayios) Kilisesi III:57a

İoannes Prodromos Kilisesi IV:183a

Kuruçeşme Akademisi V:132b

Naciye Sultan Yalısı VI:25c

Nazime Sultan Yalısı VI:56c

Tezkireci Osman Efendi Camii VII:261b

Yerevman Surp Haç Kilisesi VII:504a

Kuruçeşme Adası Kuruçeşme'de, kıyıdan 300 m kadar açıktadır. Yüzölçümü 6.900 m²'dir. Abdülmecid vakfına aitken Abdülaziz tarafından hassa mimarı Sarkis Balyan'a (1831-1899) verilmiş, o da burasını düzeltip iki katlı bir konut yaptırmıştı. Ölümünden sonra vârislerince Şirket-i Hayriye'ye kiralanan ada, yıllarca kömür deposu olarak kullanıldı. 1945'ten sonra Galatasaray Spor Kulübü'ne geçti. Yüzme ve kürek sporu etkinliklerinin yapıldığı adada sosyal tesisler de yer almaktadır.

II:81a.

İlgili madde:

Kuruçeşme V:130a

Kuruçeşme Akademisi *mad. V:132b,* I:503a, V:130c.

Kuruçeşme Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1952'de, Fransa, Nantes'da S. A. des Anciens Chantiers Dubigeon tezgâhlarında motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. Karaköy adlı eşi vardı. Dört köşesinde, ikisi bir başında, öteki ikisi de diğer başında dört adet kaptan köprüsü olduğu için halk bu vapurlara "kuleli" vapurlar adını taktı. 813 grostonluktu. Uzunluğu 55 m, genişliği 13 m, sukesimi 3 m idi. Her biri 800 beygirgücünde, 2 adet Sulzer dizel motoru da Fransız yapımıydı. İkisi bir başında, öteki ikisi diğer başında dört uskuru vardı. Saatte 10 mil hız yapıyordu. Ocak 1993'te kadro dışı bırakılarak satışa çıkarıldı.

I:286a.

Kuruçeşme Camii *bak.* Tezkireci Osman Efendi Camii

Kuruçeşme Camii (Bağlarbaşı) I:533c.

Kuruçeşme Gençlik Kulübü 5 Eylül 1946'da, tüzüğündeki ifadeye göre "gençliğin sıhhat ve kuvvetini artırmak, yurt sevgisini yükseltmek" amacıyla kurulmuş spor ve kültür derneği. Merkezi, Kuruçeşme, Tramvay Caddesi, no. 116'daydı. Yönetim kurulu Yani Devletoğlu, Hüseyin Kutay, Etem Er'den oluşuyordu.

Kuruçeşme Mektebi *bak.* Kuruçeşme Akademisi

Kuruçeşme Rıhtımı VI:333c.

Kuruçeşme Üniversitesi *bak.* Kuruçeşme Akademisi

Kurudere II:148c.

Kurukahveci, Ahmet Rıza

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Hasan Selahattin

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Hulusi

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci, Mehmet

İlgili madde:

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b

Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları *mad. V:129b.*

Kurukavak Camii *bak.* Semiz Ali Paşa Camii

Kuruyazıcı, Hasan I:227c, III:441c.

Kuruyemişçiler *mad. V:132c.*

Kuş Çeşmesi V:34b.

Kuş Evleri *mad. V:133a,* II:29a.

Kuş Kafesi Eski İstanbul evlerinin, ahşaptan ve genel dış görünümü ile çok güzel olanlarına verilen ad. Bu tip evler küçük olmakla birlikte, saçak, pervaz, pencere, cumba, kapı, alınlık süslemeleri, aşı boyaları, pencerelerindeki kafesler ile dantel gibi süslü ve çekici yapılardı. Çoğu zaman da varlıklı aileler, evlenip ayrı oturmasına izin vermek istedikleri çocukları için bu tür evler yaptırırlar; kız istemelerde de damat adayının meziyetleri sayılırken "Âmedi odasında kâtip, efendi babası Zeyrek'te kuş kafesi misali evceğinizi de yaptırttı, tepeden tırnağa donatıp döşetti" denilirdi.

Kuşadalı Tekkesi *mad. V:134c,* II:106c, VII:123a.

Kuşadavîlik IV:124c, V:223b, VII:216a.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Kuşadalı Tekkesi V:134c

Şabanîlik VII:121a

Kuşakçı Hanı *mad. V:135b.*

Kuşatmalar *mad. V:135c,* II:182c, 262c, 271c, IV:54a, V:201c, VI:46c, 345c.

İlgili maddeler:

Bayezid I II:81b

Boğaziçi II:266a

Fetih III:302a

Haçlı Seferleri III:483a

Latin İmparatorluğu V:197a

Mehmed II V:327c

Kuşçu Çarşısı Kuşçular da denen bu pazar yeri, Eminönü'nde, Yeni Cami'nin arkasında, Mısır Çarşısı'nın yanındaydı. Buradaki 8-10 dükkânda kanarya, güvercin, papağan, dolap çalgısı ile türkü söyleyen boğmaklı kuşlar, sülün, tavus, hacıkadın, ispenç, Hint, Gerede, paçalı Varna tavuk ve horozları, dövüş horozları, ispinoz, flurya, iskete, saka kuşları, kuşbazlarca terbiye edilip türlü hünerleri olan başka ötücü kuşlar alınıp satılır; bunlar için kafesçilerin yaptıkları her çeşit kafes de burada bulunurdu. Çarşının yakınındaki kahvelerde İstanbullu ve taşradan gelen kuş tutkunları, horoz dövüştürürler; ötücü kuşları yarıştırırlar, bahse tutuşurlardı. Söz konusu yerde günümüzde de kuşçuluk yapılmaktadır.

Kuşçuoğlu, İsmail Zühdü III:254b, V:532a.

Kuşdili Kadıköy'de, kuzey-güney doğrultusunda Kalamış Körfezi'ne akan ve denize vardığı yerde bugün Dereağzı diye anılan yörenin batı kesimini Yoğurtçu, kuzeybatı, kuzey ve kuzeydoğusunu ise çayır olan Kuşdili oluşturur. Burası eskiden kentin en ünlü mesire yerlerinden birisiydi. Bugün üzerinde yeni belediye binası ile İETT Müzesi bulunan ve salı günleri kurulan pazarla hayli hareketlilik kazanmış bir yöredir.

III:346b.

İlgili madde:

Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a

Kuşdili Çayırı *mad. V:139a,* IV:332b, VI:425c.

İlgili madde:

Kurbağalı Dere V:124a

Kuşdili Havacılık Mektebi Türkiye'de havacılığın öncülerinden olan Vecihi Bey (Hürkuş), 1923'te marangoz Şaban Efendi ile ilk Türk uçağını İstanbul'da yaptıktan sonra sivil havacılık çalışmalarını Kuşdili'nde açtığı özel okulda başlattı. Burada istekli gençlere havacılık dersleri verildi. Vecihi Bey uçak yapma çalışmalarını aynı yerde 1930'lara değin sürdürdü.

Kuşdili Mesiresi V:408b.

Kuşdili Sineması I:540b.

Kuşdili Tiyatrosu V:139c.

Kuşhane I:102c.

Kuşhane İşi Saray mutfağından İstanbul'a ve taşraya yayılan yemek pişirme ve servis usulü. Sarayda padişah ile valide sultan için, özel küçük tencerelerde pişirilen yemekler, tenceredeki biçimi bozulmadan ters çevrilerek tabağa boşaltılır, üzerine sahan kapağı kapatılarak servise hazırlanırdı. Bu tarz pişirmede kullanılan tencereler "kuşhane" denen küçük bakır kaplardı. Bu nedenle halk arasında da küçük tencerelere kuşhane deniyordu.

Kuşlu Saray I:465b.

Kuşluk Bahçesi I:517a.

Kuşluk Hamamı *bak.* Nişancılar Hamamı

Kuşluk Taamı Osmanlı sarayında yenilen öğünlerden birinin adı. Sarayda iki öğün yemek yenilir; bunlardan ilkine "kuşluk taamı", ikincisine de "akşam taamı" denilirdi. Kuşluk taamı sabahleyin erkenden, akşam taamı ise ikindi namazından sonra yenirdi.

Kuşoğlu, M. Zeki III:447c.

Kuştepe Şişli İlçesi'nde semt ve mahalle. Mecidiyeköy'ün kuzeyine düşer. Güneyinde Ermeni, Rum ve İtalyan Yahudi mezarlığı bulunmaktadır. Kuştepe Mahallesi Mecidiyeköy, Şişli Merkez, İzzet Paşa Çiftliği mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. 1950'lerde bir gecekondu semti olarak oluşmaya başlamıştır. Mahallenin nüfusu (1990) 15.917'dir.

II:514a, III:382c, 410a.

Kut, A. Turgut V:28c, VI:6a.

Kut, Halil (Paşa) II:128a, IV:454b.

Kut, Tevfik V:169b, VII:375c.

Kutbay, Akagündüz VII:350b.

Kutlar, Onat (1936, Gaziantep - 1995, İstanbul) Yazar, sinema eleştirmeni. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu. Paris'te felsefe öğrenimine başladı; dergilerde şiir ve öyküler yazdı. *İshak* adlı kitabıyla 1960'ta Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü aldı. İstanbul'da Türk Sinematek Derneği'nde kurucu ve yönetici olarak aktif rol oynadı. Ferit Edgü'nün bir uzun hikâyesinden yola çıkarak *Hakkâri'de Dört Mevsim* adlı sinema uyarlamasını yaptı. 1984 ve 1985'te *Düşün* dergisinde yayımladığı yazılarını *Yeter ki Kararmasın* ve *Sinema Bir Şenliktir* adlı kitaplarda topladı. Bir kısım şiirlerini topladığı *Peralı Bir Aşk İçin Divan* (1981) adlı bir şiir kitabı da bulunmaktadır. Taksim'deki Cafe Opera'ya konulan bir saatli bombanın patlamasıyla ağır yaralandı, hastanede öldü.

II:448a, VII:9b.

Kutlu, Ayla II:447c.

Kutlubey Köyü I:518b.

Kutluğ, Fikret IV:249c, VII:350b.

Kutman, Hüseyin VI:80c.

Kutman, Perran (Kanat) VI:80c, VII:323c.

Kutmani, Ferid V:140a.

Kutmani, İskender *mad. V:140a,* 538c.

Kutnu Başlangıçta yalnızca pamuktan, sonraları ipekle karışık olarak dokunan atlas türünde desenli kumaş. "Kutni" de denilirdi. Dokunduktan sonra tahta tokaçlarla dövülerek yumuşatılan bu kumaşın Bağdat, Bursa ve Şam kutnusu diye anılan çeşitleri de vardı. Osmanlı döneminde kadın ve erkekler için entari dikiminde kullanılmış; İstanbul'da ve diğer büyük kentlerde döşemelik olarak da yaygınlık kazanmıştır.

Kutsal Emanetler *mad. V:140b,* I:35c, VI:498a, VII:287a.

İlgili maddeler:

Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b

Hırka-i Şerif Camii IV:68a

Sancak-ı Şerif VI:449b

Topkapı Sarayı VII:280c

Kutu Bar II:58a.

Kutu Fabrikası Derneği 30 Aralık 1946'da İstanbul'da kuruldu. Tüzüğünde amacı işyerindeki işçilerin çıkarlarını korumak ve işçiler arasında her türlü yardımlaşmayı sağlamak olarak belirtiliyordu. Merkezi fabrikadaydı. Sendikalaşmaya doğru adımların bir başlangıcıydı.

Kutucu Han II:330c.

Kutucular Eski bir esnaf kolu olan kutucular, Eminönü'nde Kantarcılar Çarşısı'nın yanında toplu olarak bulunmaktaydı. Burada ağaçtan, tahtadan çeşitli eşya ve araç yapılmaktaydı. Fırın kürekleri, yemek tablaları, seyyar satıcı (helvacı, yufkacı, lokmacı vb) tablaları, şeker, tatlı, helva kutuları, aktarlara mahsus ilaç kutuları, börekçi, gözlemeci, pideci esnafı için cam kapaklı, davul biçimli kapalı tablalar yapılmaktaydı. Bu geleneksel işkolu faaliyetini bugün de aynı adı taşıyan caddede sürdürmektedir.

Kutup İbrahim Efendi Mescidi *bak.* Kadı Mescidi

Kuva-yı Havaiye IV:21c.

Kuva-yı İnzibatiye V:351c.

Kuva-yı Milliye V:351c.

Kuyrukluyıldız Her 76 yılda bir dünyaya yakın geçen ve keşfedicisinin adını taşıyan Halley Kuyrukluyıldızı'nın 1910'daki geçişi öncesinde dünyada ve Türkiye'de görülmedik bir korku yaşanmış, Halley'in milyonlarca kilometre uzunluğundaki kuyruğunun dünyaya çarpacağı konusunda iddialar ortaya atılmıştı. İstanbul'da ise özellikle mahalle kadınları, akıl erdiremedikleri kuyrukluyıldızı, saçlı bir melek olarak algılamışlar; kıyametin kopacağını sanarak yakarışlarda bulunmuşlardı. İstanbul'un kenar mahalle yaşamını romanlarında işleyen Hüseyin Rahmi Gürpınar *Kuyruklu Yıldız Altında Bir İzdivaç* adlı romanında İstanbul kadınlarının bu korkusunu ve onlara bilimsel açıklamalar yapmaya kalkışan genç İrfan Galib'in kendisini dinleyenlerden Feriha ile aşkını anlatmıştır.

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi *mad. V:142b,* I:498b.

Kuyumcular Hanı IV:426b.

Kuyumcular Kârhanesi Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Çakmakçılar Yokuşu'nda olduğu bilinen 16. yy'a ait bu mescit 18. yy'da yıkılarak yerine bir han yapılmıştır. Hakkında başka bir bilgi bulunmamaktadır.

Kuyumculuk *mad. V:144c.*

Kuzey Deniz Saha Komutanlığı I:262a, 549c, III:305b, IV:401c.

Kuzey Haliç Kolektörü ve Tüneli II:496c, IV:236a.

Kuzguncuk *mad. V:145c,* II:309c, III:405a, IV:534b, VII:501a.

İlgili maddeler:

Ahmed Efendi Çeşmesi I:122a

Boğaziçi II:266a

Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299a

Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:108c

Nakkaştepe Mezarlığı VI:31c

Üryanîzade Mescidi VII:342c

Kuzguncuk İskelesi IV:204a.

Kuzguncuk Korusu *bak.* Fethi Paşa Korusu

Kuzguncuk Panayırı Her yıl 27 Temmuz'da başlayan ve üç gün süren bu panayır, Rumların Ayios Pantaleymon Kilisesi Ayazması gününe denk getirilir ve çok rağbet görürdü.

Kuzguncuk Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1960'ta, İskoçya, Glasgow'da, Govan-Fairfield tezgâhlarında inşa edildi. Birbirinin eşi olan 9 yolcu vapurundan İstanbul'a ilk gelenler, eşi Kanlıca ile bu vapur oldu. İsmini taşıdığı iskelede yapılan törenden sonra hizmete girdi. 781 grostonluktu. 1.952 yolcu almaktadır. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 800 beygirgücünde, 2 adet 3 genişlemeli buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskurlu olup saatte 15 mil hız yapmaktadır. Daha çok Köprü-Haydarpaşa-Kadıköy ile Köprü-Adalar-Yalova arasında çalışmaktadır.

Kuzu Kesme Yasağı Seyyid Mehmed Paşa'nın sadrazamlığı sırasında (1779-1781) konulan yasak gereği, hıdrellezden önce İstanbul'a kesilmiş veya canlı kuzu getirilmesi, kentte kuzu kesilmesi önlenmeye çalışıldı. Kuzu eti yemek için hıdrellezi beklemek durumunda kalan İstanbul halkı, önceye oranla hıdrellezi daha coşkulu kutlamaya, kuzu yemek, kuzu ziyafetlerine katılmak için mesirelere gitmeye başladılar.

Küçük Abdullah Baba Tekkesi *bak.* Perişan Baba Tekkesi

Küçük Ağa Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci-Salkımsöğüt'te, Karaki Hüseyin Camii'nin arkasında Kargılı Sokağı'nda bulunuyordu. Bânisi Darüssaade Ağası Abbas Ağa'dır (ö. 1672'den sonra). Pek çok hayır eseri olan Abbas Ağa Laleli'de de bir çifte hamam yaptırmıştır. 17. yy'ın ortalarına ait olan Küçük Ağa Hamamı bir tek hamamdı. Evliya Çelebi, bazı diğer tek hamamlarda olduğu gibi bunu da yanlış olarak "çift taraflıdır" diye zikreder. Eski plan ve krokilerden anlaşıldığına göre; planı yamuk biçiminde olan soyunmalık kısmı çift katlı olarak düzenlenmişti. Ahşap bir merdivenle altı kabinli şirvana çıkılmaktaydı. Girişe dik vaziyette uzanan ılıklık bir çapraz tonoz ve kubbecikle örtülü, yandaki asimetrik mekânlar hela ve halvetti. Tek kubbeli, enlemesine dikdörtgen planlı sıcaklık dokuz kurnalı olup, bir göbektaşı vardı. 1979'a kadar işlevini sürdüren hamam, daha sonra terk edilmiş, bir süre harap halde kaldıktan sonra yıkılmıştır. Bugün yerinde apartmanlar bulunmaktadır.

I:7b.

Küçük Ayasofya Camii *mad. V:146c,* I:181c, II:255a, 347a, 480a, IV:367a, V:19b, 146c, VI:49c, VII:495c.

İlgili madde:

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Küçük Ayasofya Tekkesi *mad. V:149a,* VII:123a, 175c.

Küçük Çeşme Edirnekapı'da, Neslişah Camii'nin yakınındadır. 1074/1663'te inşa edilmiştir. Asıl şeklini kaybetmiştir. Sıva ile örtülü bir duvarda sivri bir kemer ile bozulmuş bir aynataşından ibarettir. Teknesi ve setleri bozulmuştur.

Küçük Çiftlik Parkı VI:150a.

Küçük Çukur Han *bak.* Rüstem Paşa Hanı

Küçük Efendi Külliyesi *mad. V:150a.*

Küçük Efendi Tekkesi VII:239c.

İlgili madde:

Küçük Efendi Külliyesi V:150a

Küçük Galeri VI:437a.

Küçük Hamam Üsküdar'da, II. Mehmed (Fatih) ve II. Bayezid dönemi ricalinden Kara Davud Paşa'nın (ö. 1505) yaptırdığı külliyenin bir parçası olarak inşa edilmiştir. Hamamın yeri ve mimarisi tam olarak bilinmemektedir.

Küçük İsmail Efendi *bak.* İsmail Efendi (Küçük)

Küçük Kâgir Tiyatro III:60b.

Küçük Levent Çiftliği Köşkü Dolmabahçe'de, İnönü Stadyumu'nun bulunduğu düzlükten Maçka'ya doğru yükselen yamaçta yer almaktadır. II. Selim döneminden (1566-1574) beri hanedana ait bahçelerin bulunduğu bu yamaçta, aşağı yukarı aynı yerde daha önce başka köşklerin inşa edildiği bilinmektedir. III. Selim döneminde (1789-1807) bugünkü Levent semtine adını veren Büyük Levent Çiftliği tesislerinden ayırt edilmesi için bu yapıya Küçük Levent Çiftliği Köşkü dendiği anlaşılmaktadır. Bugünkü bina 19. yy'ın ortalarına ya da Abdülaziz döneminin (1861-1876) başlarına aittir. Abdülaziz'in oğlu Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'ye (ö. 1916) tahsis edilen yapının önündeki düzlükte Cumhuriyet döneminin ünlü eğlence yerlerinden Küçük Çiftlik Gazinosu kurulmuş, 1960'lara kadar çalışan gazino daha sonra yerini bugünkü lunaparka terk etmiştir. Uzun süre adı geçen gazinonun idare binası olarak kullanılan, 1994'te onarım gören köşk yüksek bir sete oturmaktadır. Vadi yönünden üç, set üzerinden ise tek katlı olan kâgir köşk yarım sekizgen planlı bir çıkma ile bunun gerisindeki dikdörtgen planlı bir kanattan oluşur. Ampir üslubunu yansıtan cephelerde herhangi bir bezeme görülmez. İkinci kat çıkmasının yuvarlak kemerli pencereleri dışında kalan bütün diğer pencereler dikdörtgen açıklıklıdır.

Küçük, M. Kemal *mad. V:152a,* II:527a.

Küçük Mahfel Cemiyeti 6 Ağustos 1925'te, Beyoğlu Levantenleri tarafından sosyal, kültürel, eğlence faaliyetleri amacıyla kurulmuş kulüp. Merkezi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi, Hozzapolo Apartmanı, no. 4'teydi. Yöneticileri Zira Benson, Albert Tiyano, İsak Modiyano, Davut Samandan, Jak Danun, Yako Toledo'ydu.

Küçük Mecidiye Camii IV:101b, 103a, VI:65c.

Küçük Mevlit Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların dördüncüsü olan rebiyülahıra verilen ad. Bu ayda doğan erkek çocuklara Mevlit adı verilmesi eski bir gelenekti.

Küçük Mustafa Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Abdi Subaşı, Müftü Ali, Haydar, Haraççı Kara Mehmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.888'dir.

Küçük Opera II:231a.

Küçük Pazar IV:118a.

Küçük Piyale Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kulaksız, Kaptan Paşa, İstiklal, Sururi, Yahya Kâhya, Cami-i Kebir ve Kadı Mehmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.633'tür.

II:221a.

Küçük Piyale Paşa Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Büyük Piyale Paşa Camii civarındadır. Yapı 1560'a doğru Piyale Paşa tarafından yaptırılmıştır. Vakfiyesi 1564'te düzenlenen cami *Hadîka*'da duvarları kâgir, çatısı ile son cemaat yeri ahşap, dört pencereli, kulübecik şeklinde şerefeli ve bir sütun şeklinde minareli olarak tanımlanmaktadır. Yakın geçmişte yıktırılarak orijinalinden tamamen farklı yüksek bir girişten sonra kare planlı ve tek kubbeli olarak yenilenmiştir.

IV:481b.

Küçük Safran Hanı IV:426c.

Küçük Sahne *mad. V:152b,* I:199a, III:195c, 441a, IV:270c.

Küçük Sanayi *bak.* Sanayi

Küçük Sanayi Siteleri *mad. V:153a.*

Küçük Yalı II:206c.

Küçük Yeni Han *mad. V:154b,* II:331a, III:161b, V:274c.

Küçük Zabit ve Numune Taburu I:353b.

Küçükandoniadis, Lefter *mad. V:154c,* III:287a.

Küçükarmutlu *mad. V:155a,* III:384c.

Küçükayasofya Eminönü İlçesi'nde semt. Sultanahmet'in güneyinde, Cankurtaran ile Kadırga arasında yer alır. Eski bir Bizans kilisesinden dönüştürülmüş cami ve tekke semte adını vermiştir. Küçük Ayasofya Mahallesi'nin nüfusu (1990) 5.304'tür.

İlgili maddeler:

Buhara Tekkesi II:325b

Çardaklı Hamam II:471a

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Küçükayasofya Hamamı *bak.* Çardaklı Hamam

Küçükbakkalköy *mad. V:155b,* II:514a.

Küçükbebek II:116a.

Küçükçamlıca VII:501a.

Küçükçamlıca Korusu *bak.* Korular

Küçükçamlıca Suyu IV:508c.

Küçükçekmece *mad. V:156c,* II:228b, III:384c, IV:144b, VII:498b.

İlgili madde:

Region VI:312b

Küçükçekmece Gölü *mad. V:158b,* III:413a, V:156c, 159a.

İlgili madde:

Şamlar Bendi VII:135a

Küçükçekmece İlçesi *mad. V:159a,* IV:137b, 138b, VII:498b.

İlgili maddeler:

Ambarlı I:235b

Cennet Mahallesi II:408c

Halkalı III:524b

İkitelli IV:148c

Kanarya IV:406a

Küçükçekmece V:156c

Küçükçekmece Gölü V:158b

Yarımburgaz Mağarası VII:440a

Küçükçekmece Nükleer Araştırma Merkezi IV:412b.

Küçükköy Gaziosmanpaşa İlçesi'nde semt. Eski Edirne yolunun TEM Otoyolu'na yakın yöresinde, asfaltın kuzeyinde, Karadeniz ve Barbaros mahalleleri yer alır. Güneyindeki semt ise Küçükköy olarak bilinmektedir. Şemsi Paşa, Kocatepe mahallelerine komşudur.

III:382b, 385b.

Küçüklanga III:9b, 11a.

Küçükmustafapaşa *mad. V:160a,* I:113b, II:67c, 398c, 428b, III:502a.

İlgili maddeler:

Âdile Sultan Mektebi I:83a

Ayakapı I:436b

Küçükmustafapaşa Hamamı *bak.* Havuzlu Hamam

Küçükpazar *mad. V:160c,* III:502a, VII:333a.

İlgili maddeler:

Ali Paşa Hanı I:196c

Hoca Hamza Mescidi IV:80c

Kantarcılar Mescidi IV:417c

Üç Mihraplı Cami VII:333a

Küçüksu *bak.* Göksu

Küçüksu Camii Üsküdar İlçesi'nde, Kandilli-Göksu caddesinde, Kandilli Mezarlığı'nın yakınındadır. 1975'te yapılmış olan cami tek kubbe altında toplanmış bir harim ve üç kubbeli bir son cemaat yerine sahip, on sekiz pencereli ferah bir camidir. Küçüksu'nun asıl eski camii kasrın girişinin tam karşısında bulunuyordu. Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) tarafından kâgir duvarlar üzerine ahşap çatılı olarak inşa ettirilen bu cami 1956'da yıktırılmıştır.

Küçüksu Çeşmesi *mad. V:161a,* III:411b.

Küçüksu Kasrı *mad. V:162a,* I:23a, 230b, 240a, II:38b, III:69b, 411b, V:53c, 161a, VI:66b, 463b, VII:420a.

Küçüksu Kasrı Selsebili VI:518b.

Küçüksu Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Kuleli, Kandilli mahalleleri ve Beykoz İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.499'dur.

Küçüksu Mesiresi I:26a, V:407c.

Küçüksu Plajı *mad. V:162c,* I:226c.

Küçüksu Vapuru *mad. V:163b,* IV:100a.

Küçükyalçın, Dora IV:357b.

Küçükyalı *mad. V:163b,* VII:498c.

İlgili madde:

Brias Sarayı II:322c

Küçükyalı Mezarlığı V:445a.

Küçükyalı Namazgâhı VI:44a.

Küçükyalı Öğretmen Lokali VI:191c.

Küçükyazıcı Sokağı I:4c.

Küçümen, Zihni VII:146b, 323c.

Küfelik Kendini kaybedecek kadar içtiğinden eve gidemeyenler için kullanılan eski bir söz. Eski meyhanelerin önünde bu hizmet için küfeciler bekler; birçok ayyaşın evini bilen bu kimseler, sarhoşları küfeye oturtarak evlerine kadar götürürlerdi. İstanbullu ünlü ayyaş ve fıkra tipi Bekri Mustafa'nın küfe ile ilgili birçok fıkrası bulunmaktadır.

Kül Fukarası İstanbul'da sık sık çıkan yangınlar, zengin veya yoksul, evi konağı yanan herkesi bir anda eşitler ve sokakta bırakırdı. Evleri, eşyaları yanıp kül olduğu için bunlara kül fukarası ya da yangın felaketine uğrayanlar anlamında harikzedegân denir, kampanyalar başlatılarak yeniden ev bark sahibi olmaları için çalışılırdı.

Küley, Müfide IV:356c.

Külhanbeyi Edebiyatı *mad. V:164a.*

Külhanbeyleri *mad. V:164c.*

İlgili madde:

Külhanbeyi Edebiyatı V:164a

Külhânî-i Layhâr V:164c.

Külliyeler

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Külliyesi I:36a

Ahmediye Külliyesi I:136a

Altınizade Külliyesi I:230c.

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b.

Âşık Paşa Külliyesi I:364c

Atik Ali Paşa Külliyesi I:403c

Atik Valide Külliyesi I:407c

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi I:507b

Bâlâ Külliyesi II:6b

Bayezid Külliyesi II:87a

Bayram Paşa Külliyesi II:100a

Cafer Paşa Külliyesi II:367c

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411a

Çinili Külliyesi II:519c

Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527c

Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c

Davud Paşa Külliyesi III:7a

Dırağman Külliyesi III:49b

Eyüb Sultan Külliyesi III:237a

Fatih Külliyesi III:265c

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b

Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c

Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469c

Hacı Evhad Külliyesi III:479b

Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492a

Haseki Külliyesi IV:4c

Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43c

Hüsrev Paşa Külliyesi IV:109a

İskender Paşa Külliyesi IV:207a

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a

Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:457a

Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c

Koca Ragıb Paşa Külliyesi V:34c

Köprülü Külliyesi V:89a

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b

Küçük Efendi Külliyesi V:150a

Laleli Külliyesi V:190c

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c

Merkez Efendi Külliyesi V:396b

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Murad Paşa Külliyesi V:518a

Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a

Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Pîrî Mehmed Paşa Külliyesi VI:251a

Piyale Paşa Külliyesi VI:254c

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII:2c

Sinan Paşa Külliyesi (Çarşıkapı) VII:4a

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi

(Eyüp) VII:31c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Sultan Selim Külliyesi VII:62a

Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Şah Sultan Külliyesi VII:127a

Şehzade Külliyesi VII:152a

Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c

Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Yeni Valide Külliyesi VII:468a

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a

Küllük Kahvesi *mad. V:169a*, I:6a, II:185b, 187b, 187c, 244c.

Kültür Basımevi III:183b.

Kültür Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Ortaköy, Akatlar, Bebek, Arnavutköy ve Kuru Çeşme mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.778'dir.

II:166a.

Kültür ve Sanat Ürünleri Ticaret AŞ VII:210b.

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu *mad. V:169c*, I:139a, II:292a, III:236b, V:110b, 170b, 392a, VII:487a.

İlgili maddeler:

İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni IV:222b

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511c

Kümeevler III:383a.

Küpeli, Erdal III:18a.

Küplü Meyhane Galata'nın izbe köşelerinden birinde ayaktakımından kimselerin devam ettiği eski bir meyhane. S. M. Alus'a göre Arkadi Sokağı'nda bulunan bu meyhane, küpte saklanmış rakı sattığı için bu adla anılmış, daha sonra genelleşen bu söz aynı tarz meyhaneler için de kullanılır olmuştur. Küplü meyhane, eski Galata batakhanelerinin en ünlülerinden biriydi. Bu meyhanelerin müdavimlerine küplü takımı denirdi.

Küplüce Camii Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, Küplüce Sokağı'ndadır. Cami 1327/1909 tarihlidir. Minaresini Fatma Remziye Hanım yaptırmıştır. Avlusunda şadırvan ve bir kuyu bulunmaktadır. Cami kâgir, çatısı ahşap ve kiremit kaplıdır. Minberi ve müezzin mahfili ahşaptır.

Küplüce Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Beylerbeyi, Havuzbaşı, Kirazlıtepe, Ferah, Emniyet, Burhaniye ve Abdullah Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.399'dur.

II:200b, VII:501b.

Küplüce Mezarlığı V:445a.

Kür, Pınar II:448b.

Kürdî Hotoz Eski kadın başlıklarından hotozun bir çeşidi. Kürt kadınlarının başlarına sardıkları sargılara benzediği için bu adla anılmıştır.

II:501c.

Kürdistan Teali Cemiyeti VII:19a.

Kürek *mad. V:170c*, VII:41c.

Kürekçiler Galata'da Balık Pazarı yanında küçük bir çarşı olup burada kalyon, çektiri, kadırga türü gemilerle alabana kayıklarına kürekler yapılıyordu. Galata surlarının aynı yerdeki deniz kapısı da Kürekçiler Kapısı olarak anılıyordu.

Küreman, Eleni VI:354b.

Kürkcüyan, Rupen III:182c.

Kürkçü Hanı *mad. V:171b*, 50b, 274a.

Kürkçübaşı Camii *mad. V:172a.*

Kürkçübaşı Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hobyar, Keçi Hatun, Çakır Ağa, Yalı ve Kasap İlyas mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.777'dir.

Kürkçübaşı Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı dışında olduğu bilinen ve bugün hiçbir izi kalmamış olan yapının bânisi Kürkçübaşı Süleyman Ağa'dır. *Hadîka*'da "Kumkapı Mescidi" diye anılan bu mescidin mimarisi hakkında bilgi bulunmamaktadır.

VI:334a.

Kürkçübaşı Mescidi (Topkapı) *mad. V:172b*, VII:459a.

Kürkçübaşı Sokağı Çeşmesi Aksaray'da, Küçüklanga civarında, Kürkçübaşı Külhanı Sokağı'nda yer almaktadır. 1145/1732'de inşa edilmiştir. Kesme taştan, klasik üslupta yapılan çeşmenin hazne sıvası dökülmüş, bir sıra taş, iki sıra tuğla ile örülmüş duvarı ortaya çıkmıştır. Teknesi toprak altında kalmıştır. Kitabesi kısmen tahrip olmuştur.

Kürsü Şeyhleri "Katar şeyhleri", "selatin şeyhleri" de denen ve İstanbul'daki selatin camilerde cuma vaazları veren hocalar. Osmanlı döneminde hutbeler Arapça okunduğu için hutbe konularının namazdan sonra vaazlarla cemaate anlatılması gelenekti. Bu görevi, padişahların yaptırdıkları büyük camilerde yerine getiren vaizler, kendi aralarındaki bir kıdem sıralaması ile kürsü şeyhleri sanını taşımaktaydılar. Bunların en kıdemlisi Ayasofya kürsü şeyhiydi. Onu aşağıya doğru Sultan Ahmed, Süleymaniye, Bayezid, Fatih, Sultan Selim ve Eyüb Sultan kürsü şeyhleri izlemekteydiler.

V:297b.

Kürt Teavün Cemiyeti VII:19a.

Kürtler I:497a, VII:19a.

Küşad Merasimi II. Mahmud'un (hd 1808-1839) yeni yapılan kışla, mektep, köprü vb'nin açılışlarına katılmasıyla son dönem Osmanlı gelenekleri arasında yer alan ve alayları hatırlatan törenler. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra küşad merasimleri daha da önem kazandı. Yeni açılan okullara, hizmete giren kamu yapılarına padişah, sadrazam, nazırlar, tören birlikleri, mızıka takımları gitmekte, halkın da toplanmasıyla gündeminde dua, padişahın "nutk-ı hümayun" denen söylevinin okunması, marşlar çalınması bulunan açılış törenleri yapılmaktaydı. Küşad merasimleri İstanbul'a koşut olarak vilayet ve kaza merkezlerinde de yapılmaya başlandı.

Kütükoğlu, M. S. V:322a.

Kütüphane-i İctihad VII:449a.

Kütüphane-i Umumi-i Osmani *bak.* Beyazıt Devlet Kütüphanesi

Kütüphaneler *mad. V:172b*, III:138b.

İlgili maddeler:

Ahmed III Kütüphanesi I:115b

Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi I:311c

Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c

Atatürk Kitaplığı I:385b

Âtıf Efendi Kütüphanesi I:399a

Ayasofya Kütüphanesi I:459c

Aziz Berker Halk Kütüphanesi I:504a

Bakırköy Halk Kütüphanesi I:557b

Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189a

Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi II:290a

Esad Efendi Kütüphanesi III:198b

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

İl Halk Kütüphanesi IV:156b

İstanbul Kitaplığı IV:229a

İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi IV:250b

Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348a

Köprülü Kütüphanesi V:90c

Millet Kütüphanesi V:463a

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475a

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516c

Nuruosmaniye Kütüphanesi VI:104a

Ragıb Paşa Kütüphanesi VI:297b

Süleymaniye Kütüphanesi VII:104a

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293a

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378b

Kyriakides (Mimar)

İlgili madde:

Milli Reasürans Hanı V:463c

L

La Constitution IV:422b.

La Vera Luz (Gerçek Işık) VII:399c.

Labder Tiokinyan III:189b.

Laç, Abdurrahman Şeref (1908, Prizren - 1982, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul Belediyesi Meclis Kavanin Encümen başkanlığı, yazarlık ve serbest avukatlık yaptı. 13. ve 14. dönem (1965-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Laçin, Berna IV:527c.

Ladinatzi, Bedros III:182b.

Lafontaine, James III:345b.

Lâga, Mehmet Ali *mad. V:177a*, III:82b.

Lagari Mehmed Efendi Tekkesi *bak.* Taşlıburun Tekkesi

LaGro, H. E. IV:87a.

Lagün III:78c.

Lağımcı Kışlası III:355c, VI:510c.

Lahana Çeşmesi II:486c.

Lahanalı Çeşme *bak.* Mustafa Paşa Çeşmesi

Lahanodrakon, M. IV:154b.

Lahitler Müzesi I:308c.

Lakerda *mad. V:177b.*

Lala Şehzadelerin maiyetinden, güvenilir, ilim ve erbap sahibi görevli. Şehzadelerin, bir yaşında sütten kesilişinden itibaren, maiyetlerine hasodalılarından bir başlala atanırdı. Ayrıca atanan "ağa" adında üç lala ve başlala şehzadelerin yetişmesinde rol sahibi kişilerdi. Ayrıca şehzadelerin valilikleri sırasında, lalalar, onların işlerini yürütürlerdi. Saraydaki acemilerin eğitimi ve danışmanlığı ile ilgili memurlara da lala denirdi. Bazen üç-dört aceminin bir lala eğitimine verildiği olurdu. Şehzade lalalarından pek çok vezir ve sadrazam olan vardır.

Lala Hayreddin Mescidi *bak.* Acem Ağa Mescidi

Lala Mustafa Paşa Türbesi *mad. V:178a*, III:241a, 252b.

L'album bizantino VII:319b.

Lale *mad. V:178a*, II:510c, V:182b.

İlgili madde:

Çırağan Eğlenceleri II:501a

Lale Bahçesi III:173a.

Lale Bayramı III:171b.

Lale Çeregânı I:476a.

Lale Devri *mad. V:182b*, I:2a, 28a, 46b, 476a, II:36a, 61b, 169c, 345b, 501b, 509a, 546b, 548b, III:119b, 142a, 324c, 509a, IV:45b, 48b, 126b, 132c, 381a, 382a, 416c, 436c, 538b, V:187a, 211c, 355b, 383b, 407b, 434a, 548c, 560b, VI:56b, 493b, VII:415c, 486b, 519a, 541b.

İlgili maddeler:

Lale V:178a

Nedim VI:60c

Patrona Halil Ayaklanması VI:231b

Sa'dâbâd VI:385b

Sa'dâbâd Camii VI:386b

Lale Film III:320b.

Lale Sineması (Bakırköy) I:540c.

Lale Sineması (Beyazıt) I:540c.

Lale Sineması (İstiklal Caddesi) *mad. V:185c*, VII:9b.

Lale ve Nerkis Hanımlar *mad. V:186b*, VI:69a, 264a.

Laleli *mad. V:187a.*

İlgili maddeler:

Amastrianon Forumu I:234b

Balaban Ağa Mescidi II:9b

Bodrum Camii II:263b

Bodrum Camii Sarnıcı II:264c

Çukur Çeşme Hamamı II:537c

Filadelfion III:317a

Kâtip Kasım Camii IV:492a

Koca Ragıb Paşa Külliyesi V:34c

Koska V:75b

Laleli Baba Türbesi V:189c

Laleli Külliyesi V:190c

Ragıb Paşa Kütüphanesi VI:297b

Tayyare Apartmanları VII:228a

Laleli Baba III:235c.

İlgili madde:

Laleli Baba Türbesi V:189c

Laleli Baba Türbesi *mad. V:189c*, 187a, 190c.

Laleli Camii *bak.* Laleli Külliyesi

Laleli Çeşme I:330b, V:190c.

Laleli Hamamı II:537c.

Laleli Külliyesi *mad. V:190c*, I:498b, II:64c, 185b, IV:101a, 103a, 166a, 539b, V:134c, 167a, 187a, 368a, 548c, VI:509a.

İlgili madde:

Taş Han V:192c

Laleli Suyolu III:525c.

Lalezar IV:384a.

La'lî Efendi (ö. 1598, Reisülküttab) VII:16b.

La'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi *mad. V:193a.*

La'lî Mustafa Ağa Namazgâhı VI:44b.

La'lîzade Abdülbâkî *bak.* Abdülbâkî (La'lîzade)

La'lîzade Abdülbâkî Efendi Tekkesi *bak.* Kalenderhane Tekkesi

La'lter Hanım (ö. 1878) IV:470c.

Lamartine, Alphonse de *mad. V:193b*, I:48b, 206a, IV:111c, VI:541a.

Lambert, Jacques H. *mad. V:194b*, I:90a, II:279c, III:153c, IV:162c, 336c, VI:266a, 286b.

Lamiî Çelebi (ö. 1531) I:120c, VI:33b.

Langa *mad. V:195a*, I:34b, VII:497a.

İlgili maddeler:

Bostanlar II:309a

Eleutherius Limanı III:153a

Theodosius Limanı VII:263a

Yenikapı VII:476a

Langa Özel Rum İlkokulu VII:245c.

Langa Yenikapısı VII:476b.

Langevin, Marc V:413b.

Langoso, Leonardo I:494a.

Languschi, Jacopo V:328c.

Lapçin Gaytanla bağlanan, meste benzeyen ancak ondan uzun konçlarıyla ayrılan eski bir ayakkabı türü. Ağzı, kısa bir çizme gibi baldıra kadar çıkan lapçinler, baldır üstünden bağlanır ve daima kundura ile giyilirdi. Bu yüzden bu ikiliyi anlatmak amacıyla lapçin-kundura deyimi kullanılmıştır.

Lapçinciyan, Teotik (1873, İstanbul - 1928, Paris) Araştırmacı. İstanbul Ermenilerinin tarihi ve kültürü hakkında çok önemli iki eserin yazarıdır. Birincisi, 1907-1929 arasında yayımladığı *Amenun Daretzuytzı* (Herkesin Salnamesi) adlı yıllıktır. İkincisi ise, *Dib u Dar* (İst., 1912) (Baskı ve Harf) adlı Ermeni matbaalarının tarihçesini ve matbaacılarının biyografilerini kapsayan çalışmasıdır.

IV:315a.

Lape Hastanesi *bak.* Fransız Lape (La Paix) Hastanesi

Larî (Hekim) V:331b.

Lârî-i Acemî III:4c.

Laroche, A. VI:480c.

L'Assomption Kilisesi ve Manastırı V:479b.

Lastik-İş III:35b, 48a, VI:526c.

Lata Yakası ve kolları setre biçiminde olan ve ilmiye sınıfı ileri gelenlerince giyilen cüppe. Genellikle barut rengi ya da siyah çuhadan dikilirdi. Kolları biraz daha geniş olanlara "babayani lata" denilir, bunları yaşlılar giyerdi. Topuk hizasına kadar uzun olan etekler, giyildiği zaman hafifçe birbirinin üs-

tüne gelirdi. Özel bir yere gidildiğinde çıkarılıp cüppe ile oturulur, resmi yerlerde ise çıkarılmazdı.

Latif Ağa (Suyolcu) (1815 ?, ? - 1885 ?, İstanbul) Bestekâr. Enderun'da yetişti ve daha sonra burada ders verdi. Öğrencileri arasında İsmail Hakkı Bey, Medeni Aziz Efendi, Guatelli Paşa ve Kanuni Mehmed Bey sayılabilir. Yalnızca şarkı formunda eser vermiş ve bunlardan 33 tanesi günümüze ulaşmıştır. Evcara "Açıldı sineme bir taze yare"; mahur "Telif edebilsem feleği ah emelimle", "Düştün yine bir şuh-i sitemkâre gönül"; hicazkâr "Yoktur zaman gel" en sevilen şarkılarıdır.

VI:11c.

Latife Bekir Hanım IV:352b, 356a.

Latife Hanım (Uşşakîzade) IV:326b.

Latifî *mad. V:196c*, III:64c, IV:255a, V:434c.

Latin İmparatorluğu *mad. V:197a*, I:64b, II:322a, VI:277a, 361b.

İlgili madde:

Haçlı Seferleri III:483c

Latin İtalyan Kilisesi V:20c.

Latinler *mad. V:198a*, IV:88a, VI:207c.

İlgili maddeler:

Amalfililer I:233c

Ankonalılar I:275c

Cenevizliler II:407c

Floransalılar III:323b

Pisalılar VI:253c

Venedikliler VII:380a

Launay, Marie de II:407a, VII:325a.

Laurecisque, Pierre III:149c, 332b.

Laurens, Jules (Ressam) IV:87b, VII:535b.

Laurentios (Ayios) Kilisesi V:19a, VI:275a.

İlgili madde:

Şeyh Murad Mescidi VII:168b

Lausos Sarayı *mad. V:198c*, I:85b, II:232b, 253b, VI:127a, 462a, 549b.

Lav, Ercüment Behzat (1903, İstanbul - 1984, İstanbul) Şair, tiyatro oyuncusu. İstanbul Sultanisi'nde okudu. 1919-1921 arasında Darülbedayi'de aktörlük yaptı. Berlin'de Stern Müzik Konservatuvarı ve Reinhart Tiyatro Akademisi'nde öğrenimine devam etti (1921-1925). Emekli olana dek radyoda spikerlik, yayın şefliği, tiyatro yönetmenliği, İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenlik yaptı. Cumhuriyet dönemi şiirinde serbest veznin ilk uygulayıcılarından biri oldu. Yapıtları, *SOS* (1931), *Kaos* (1934), *Açıl Kilidim Açıl* (1940), *Mau Mau* (1962), *Üç Anadolu* (1964), *Altın Gazap*'tır (1971).

Lazaref (Visamiral) V:258c.

Lazaros (Ressam) IV:154b.

Lazzaro Franco *mad. V:199a*, I:256b, IV:270c, V:448c.

Le Brun VI:14a.

Le Roy VI:14a.

Leb-i Derya "Deniz kenarı" anlamında eski bir söz. İstanbul'da leb-i derya ev, bahçe ya da arsalar her zaman değerli olmuştur. Bu yüzden eski tapu kayıtlarında ve diğer belgelerde gayrimenkullerin "leb-i derya" sıfatıyla belirtilmesi eski bir âdetti. Günümüzde de kullanılmaktadır.

Lebib (Şair) III:363a.

Leblebi, Mehmet *mad. V:199c.*

Leblebici Hanı *mad. V:199c.*

Lebon *mad. V:200a*, I:390c, II:98a, 216c, VII:364c.

İlgili madde:

Markiz Pastanesi V:300c

Lebon, Edouard IV:268a.

İlgili madde:

Lebon V:200a

Lecomte, Pretextat I:280b, 554b, IV:412b.

Lefter Beyoğlu'nda, Nevizade Sokağı'nda demir kapıyla girilen bir avlu içindeki iki katlı, küçük ama dönemin edebiyatçıları arasında ünlü bir Rum meyhanesi idi. 1950'li, 1960'lı yıllarda rağbet gören meyhanenin sahibi Lefter, daha sonra bu yerden çıkmak zorunda kalınca, lokantasını 1970'li yıllarda Sahne Sokağı'na taşıdı, 1980'lerde de kapattı. Meyhanenin özelliklerinden birisi İstanbul'daki laternalı meyhanelerin sonuncusu olmasıydı. Alt ve üst kattaki laternalar, gecenin belli bir saatinden sonra tef eşliğinde çalınırdı.

Lefter Bey (Miralay) III:449c.

Lehmann, Jean I:358a, VI:231a.

Lehmden, Anton VI:453c.

Lello, Henry III:149c.

Lemaitre, Augustin François VII:261a.

Lenas, Harry II:98b.

Lenas, Michael II:98b.

Lenas, Philippe II:98a.

Lengerhane Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Haliç kıyısında yer alan kubbeli tarihi bina. Gemiyi yerinde tutmak için denize atılan zincir ve zincirin ucundaki çıpa anlamına gelen "lenger"in yapıldığı tesis olarak III. Ahmed döneminde (1703-1730) inşa edilen yapı, 1951'den sonra bir süre Tekel ispirto deposu olarak kullanılmıştır. Daha sonra boşaltılan bina restore edilmiş 1994'te Rahmi M. Koç Sanayi Müzesi olarak yeniden işlev kazanmıştır.

Lenoir, A. VII:373c.

Leon I II:24a, 113c, 261b, 263a, 549c, IV:182b, V:22a, 283b, VII:77a, 248b.

İlgili madde:

Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c

Leon II VII:77a.

Leon III *mad. V:201b*, I:265b, 439c, II:113b, IV:153c, 193b, V:57c, 138b, VII:79a.

İlgili madde:

İsauria Hanedanı IV:193b

Leon IV III:145c, IV:154b, V:58a, VII:247c.

Leon V (Ermeni) (?, ? - 820, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 813-820). Ermeni asıllı "Patrikios" Bardas'ın oğludur. 22 Temmuz 813'te Ayasofya'da taç giydi. İkonoklazma hareketine yeni bir ivme kazandırdı, bu tavrı yüzünden Bizans kaynaklarında düşmanca ele alınmasına karşın, mükemmel bir komutan, dürüst bir insan olarak ün yapmıştı. Surların Blahernai bölümünü onarttı. Kilisede Noel ayini sırasında öldürüldü, gövdesi Hippodrom'da halka teşhir edildikten sonra Proti'de (Kınalıada) gömüldü.

I:492c, IV:154b, 166c, 193b, 562a, V:56b, 137a, VII:78c.

Leon VI *mad. V:202a*, I:552b, II:3a, 256c, III:328c, IV:359a, V:56c, 58b, 63a, VI:345c, VII:23c, 266a.

İlgili maddeler:

Eparhos tes Poleos III:176c

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Leon IX V:21c.

Leon (Matematikçi) *mad. V:202c*, I:247b, II:55a.

Leon Diakanos IV:179b.

Leon Lutfi VII:449a.

Leon Makelos Manastırı III:246c.

Leonardo (Sakızlı) *mad. V:202c*, I:276b.

Leone, Luigi *mad. V:203a.*

Leoni, Giocomo II:217a.

İlgili madde:

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243a

Leonidas Arnioti Topluluğu VII:14a.

Leontios IV:309c, 310a.

Leosthenion VII:499a.

Lepere, Jean-Baptist IV:494c, VII:279a.

Lercari, Vincenzo VII:534c, 535b.

Lessing, Gotthold Efraim III:47a.

Letafet Apartmanı *mad. V:203b*, II:556b.

Letafet Apartmanı Hastanesi I:349c.

Letafet Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Letaif-i Âsâr II:70a, V:368c.

Letaif-i Rivayat I:125a.

Letâifname *mad. V:203c*, III:515c, 520a, 547a, VI:454b, VII:229c, 265a.

Levant Herald İstanbul'un en uzun ömürlü günlük İngilizce gazetesi. Kırım Savaşı sırasında *Daily News*'in muhabi-

ri olarak İstanbul'da bulunan James Carlile McCoan tarafından, İngiltere Elçiliği'nin maddi desteğiyle 1856'da yayına başladı. Osmanlı toprakları ile ticareti artan İngiliz tüccarlarının haber ihtiyacını karşılamak amacını güdüyordu. Yarısı, aynı haberlerin Fransızcasını içeriyordu. İngiltere'nin çıkarlarına aykırı düşen Bâbıâli'nin politikalarını eleştirince sık sık kapatıldı. McCoan 1870'te gazeteyi devretti. Ondan sonra gazeteyi yöneten G. Fuller, Edgar Whittaker, Mizzi gibi kişiler de Bâbıâli ile hep çatıştılar. Zaman zaman kapatıldığında yayınını *Constantinople Messager* ve *Eastern Express* gibi isimlerle devam ettirdi. Bâbıâli'den en çok ödenek alan gazete oldu. Mizzi'nin yönetimindeyken, İttihatçılarla çok çatışan gazete, 1914'te I. Dünya Savaşı patlayınca yayınına son verdi.

II:55b.

Levantenler *mad. V:204c*, I:48a, II:46c, III:349c, IV:537a, VI:510a.

İlgili maddeler:

Alleon Ailesi I:205c

Balyos II:41a

Beyoğlu II:212a

Donizetti, Giuseppe III:99c

Garibaldi, Giuseppe III:374b

Glavani Ailesi III:402b

Gritti Ailesi III:428b

Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455c

Levazım Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Nisbetiye, Ortaköy, Balmumcu mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir.

Levazım-Maliye Okulu ve Eğitim Merkezi I:354c.

Levazım Okulu IV:97b.

Levazımat-ı Umumiye-i Askeriye Bez Fabrikası I:558b, III:86c.

Levend, Agâh Sırrı IV:144c, V:169b.

Levent *mad. V:207b*, II:166a, III:223a, V:64c, 68a, 317c, VI:267a, VII:15c, 200b, 493b.

İlgili maddeler:

Levent Camii V:209a

Şişli Terakki Lisesi VII:188a

Levent Camii *mad. V:209a*, 209a.

Levent Çiftliği II:34a, III:566a, V:207c, 211a, VI:510c, VII:200a.

Levent Çiftliği Hastanesi I:345a.

Levent Çiftliği Kışlası VI:491a.

Levent 4 V:64c.

Levent Spor Kulübü 1950'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri kırmızı-siyahtır. Futbol ve basketbol branşlarında faaliyet gösteren kulübün 178 lisanslı sporcusu vardır. En büyük başarısı, bayan basketbol takımının 1993-1994 sezonunda İstanbul şampiyonu olarak Deplasmanlı Birinci Lig'e terfi etmesidir. Başkanlığını Mehmet Şenozan'ın yaptığı kulübün 313 üyesi bulunmaktadır. Lokali Hacı Adil Sokağı'ndadır.

Leventler *mad. V:209c*, 207c.

Levi, Mario II:448b.

Levi, Moşe *mad. V:211a*, VI:27c, VII:406a, 568c.

Levi, Viktor VII:399a.

Levitis, Grigorius V:522b.

Levnî *mad. V:211b*, I:361a, III:173b, 217c, V:548b, VI:195a, VII:161b.

İlgili madde:

Minyatürde İstanbul V:472a

Levon Efendi (Barutçubaşı) VII:20b.

Levon (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Kadıköy'dedir. 14 Mayıs 1905 tarihli II. Abdülhamid fermanıyla kâgir olarak inşa edilmiş ve yapımı 1911'de tamamlanmıştır. Uzunluğu 28,25 m, genişliği 10,88 m ve yüksekliği 15,75 m'dir. Ana mihrabın yanlarında küçük mihraplar bulunur. Sütunlar üzerine oturtulan nef Romen bazilikası tarzındadır. Hassa Mimarı Boğos Bey Makasdar tarafından inşa edilmiştir.

III:184b.

Lewis, B. IV:221c, 567a, VI:109a.

Lewis, John Frederick *mad. V:212b*, III:361a, 422c.

Leyla Hanım *bak.* Saz, Leyla

Leyla Hanım (ö. 1848) *mad. V:212c*, III:508c, VI:202a.

Leyla Vacid IV:354b.

Leyli İnas Sanayi Mektebi II:567a.

Leyli-Nehari İnas Sultanisi IV:135c.

Leyli Tüccar Kaptan Mektebi VII:539a.

Leyon, Avram (1912, İstanbul - 1985, İstanbul) Gazeteci. 1928'de *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Daha sonra matbaacılık mesleğine atıldı. Matbaasının yanısıra 1947'de İzak Yaeş ile birlikte *Şalom* gazetesini kurdu. Gazetesini seneler boyunca sadece Yahudi İspanyolcası dilinde yayımladı. Uzun süre Türk Yahudi toplumunun tek gazetesi olarak yayımlanan *Şalom*, okur kitlesine dünya Yahudileriyle ilgili haberlerin yanısıra Türkiye'nin siyasi ve ekonomik yaşamı ile ilgili haberleri de Yahudi İspanyolcasıyla iletmeye çalıştı. Türk Yahudi cemaatinin kurumlarını ve kurum yöneticilerini yazılarında hiç çekinmeden eleştirdi. 1976'da "Basın Şeref Kartı" aldı. 1983'te Basın Yayın Genel Müdürlüğü'nce "50 Yıl Hizmet Plaketi" ile ödüllendirildi.

VII:399c.

L'Hermite, Pierre I:182b, III:485a.

Lıro Kir Medzi Derutyanın Osmanyan III:188c.

Libadiye Üsküdar İlçesi'nde semt. Bulgurlu Mahallesi sınırları içindedir. Osmanlı döneminde varlıklı kişilerin yazlık köşklerinin bulunduğu Libadiye'de bugün yeşil alan kısmen korunmuştur. Kuzey-güney doğrultusundaki Libadiye Caddesi, Libadiye ile D-100 (E-5) Otoyolu'nun Göztepe köprülü kavşağı arasında uzanır.

İlgili madde:

Bulgurlu II:331b

Libdiya VII:498c.

Liberal Demokrat Partisi 11 Mart 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları mimar Kâzım Demirarslan, Sabri Manyas, gazeteci Abdülkadir Aytaç, M. Suphi Kula idi. İstanbul'dan başka Bursa'da da örgüt kurmuş; kurucu sayısı üçten aşağı düşünce münfesih sayılmıştır.

Liberal Köylü Partisi 1950'de İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. "Toprak-Emlak ve Serbest Teşebbüs Partisi" ve "Müstakiller Birliği" kurucularının katılımıyla oluşmuştur. Türkiye Köylü Partisi'ne katılmak üzere kendisini feshetmiştir.

Liberal Yazılı ve Basılı Eserler Ltd. V:29a.

Librairie de Pera (Beyoğlu Kitapçılık) V:29a, VI:92c.

Lido Ortaköy-Kuruçeşme arasındaki beton yüzme havuzu. 1942'de yapımına başlanan havuz 22 Mayıs 1943'te hizmete girdi. Türkiye'nin ilk modern yüzme tesisi kabul edilebilecek olan havuz, 33,33 m uzunluğunda, 14 m genişliğindedir. Deniz tarafındaki bölümü 2,50 m, cadde tarafındaki bölümü de 1,25 m derinliktedir. Havuzun etrafında soyunma kabinleri, tramplen, gazino, lokanta, otel gibi tesisler vardır. Tesisin projesini Yüksek Mimar Halit Pamir çizmiş, inşaatını ise Yüksek Mühendis Emin Vafi gerçekleştirmiştir. Havuzun çevresindeki mozaik panolar, Bedri Rahmi Eyüboğlu'na aittir. İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü, 1943'te bu tesiste kurulmuştur.

IV:251b, VII:540c.

Liepmann, Wilhlem IV:248b.

Lim, Sami (1905, İstanbul - 1986, İstanbul) Ressam. 1919'da girdiği Sanayi-i Nefise Mektebi'nde 3 yıl okudu. 1923'ten emekliye ayrıldığı 1954'e kadar Devlet Demiryolları İşletmesi'nde ressam ve desinatör olarak görev yaptı. 1944'te Güzel Sanatlar Birliği'ne üye oldu, 1946'da birlikten ayrılarak çalışmalarını bağımsız olarak sürdürdü. Yurtdışında eğitim almamakla birlikte izlenimcilikten etkilendi, izlenimci fırça vuruşlarına sahip doğacı-gerçekçi bir anlayışta çalıştı. Renge önem verdi. Ölüdoğa, manzara ve portre çalışmalarıyla tanındı. Çeşitli dergi ve gazetelerde sanat üzerine yazıları ve görüşleri yayımlandı.

Liman III:30b.

Liman Grubu III:59a.

Liman Hanı *mad. V:213b*, VII:232c.

Liman Lokantası *mad. V:213c.*

Limancı Hamdi *bak.* Başar, Ahmed Hamdi

Liman-ı Kebir Hastanesi I:346c.

Limanlar *mad. V:214b*, III:30b, V:392a, VI:66b, VII:458c.

İlgili maddeler:

Bukoleon Limanı II:327b

Eleutherius Limanı III:153b

Haliç III:501a

Haydarpaşa Limanı IV:31c

Heptaskalon Limanı IV:52c

Sofia Limanı VII:23b

Theodosius Limanı VII:263a

Limon İskelesi Eminönü Balıkpazarı'nda, meyhaneleri ile ünlü iskele mahalliydi. Buradaki gedikli meyhanelerin müşterileri, gece yarılarına dek gazeller, dörtlükler, rubailer, humariye matlaları, sakinameler şarabiyeler, âlem-i harabat manzumeleri, esrar-ı aşklar okurlar; sıkça da *Meyhaneye serdik postu / bir kadeh ver aman Kosti* nakaratını yineler, küfelik oluncaya kadar içerlerdi.

Limon İskelesi Karakolu III:326c.

Limonciyan Eczanesi Eczacı Hırant Edvard Limonciyan (ö. 1943), 1878'de Kadıköy'de ilk eczanesini açmış ve 1902'de Beyoğlu'na (Pera Caddesi no. 82) taşınmıştır. Ölümünden sonra eczanenin yönetimi, oğlu eczacı Nerses Limonciyan'a (Limoner) (d. 1913) geçmiştir. N. Limonciyan eczaneyi çağdaş bir duruma getirmiş, dolaplar ve malzemeyi yenilemiştir. 6-7 Eylül 1955 olaylarında eczane tamamen tahrip edilince N. Limonciyan İstanbul'u terk ederek İsviçre'ye yerleşmiştir.

Limonciyan, Hampartzum *mad. V:217c*, III:186b, V:529a, VI:15c, 511b.

Lim-Sen VI:527a.

Limter-İş VI:526c.

Lion Mağazası *mad. V:218c.*

Liotard, Jean Etienne *mad. V:213a.*

Lips, Konstantinos (ö. 917)

İlgili madde:

Fenarî İsa Camii III:277b

Lips Manastırı Kilisesi *bak.* Fenarî İsa Camii

Lipschitz, Werner IV:248b.

Lisan Mektebi Tanzimat döneminde artan dış ilişkiler dolayısıyla başta Hariciye Nezareti görevlileri olmak üzere devlet memurlarına yabancı dil öğretmeyi amaçlayan okul. İlkin 1864'te açıldı. İki yıl kadar sonra kapatıldı. İkinci kez 1883'te Mekteb-i Mülkiye bünyesinde öğretime başladı. Daha sonra Cağaloğlu'nda bu okul için yapılan binaya (bugün Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi) taşındı. Okul 1892'de bir jurnal sonucu kapatıldığında 600'e yakın öğrencisi vardı.

II:568c, V:374c.

Lîsânî (19. yy) Türkçe destanlarıyla tanınmış Ermeni aşuğ. Hayatıyla ilgili bilgi yoktur. Osmanlı ordusunda görevli olarak Yemen'e giden bir Hıristiyan hekimin, sahte rapor vermediği için öldürülmesi üzerine yazdığı "Yemen Destanı", İstanbul'un bu tür şiirlere meraklı muhitlerinde bir hayli etki bırakmıştır. Lîsânî'nin ayrıca 1865 Hocapaşa Yangını için yazdığı "Destan-ı Temurkapı Yangını" ise yangınlarıyla ünlü bu semtin neler yaşadığını anlatması bakımından ilginçtir.

III:39b, VI:535c, VII:426c.

Liseler *mad. V:219a*, III:139c, VII:69b.

İlgili maddeler:

Alman Lisesi I:212b

Amerikan Robert Lisesi I:244a

Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi I:250a

Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi I:250c

Anadolu Liseleri I:254a

Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi I:255c

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Atatürk Fen Lisesi I:383c

Çamlıca Kız Lisesi II:466a

Darüşşafaka III:1a

Deniz Lisesi III:27c

Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi III:33b

Endüstri Meslek Liseleri III:174b

Erenköy Kız Lisesi III:179b

Esayan Kız Ermeni Lisesi III:199a

Fener Rum Erkek Lisesi III:283a

Galatasaray Lisesi III:369c

Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

Haydarpaşa Lisesi IV:32a

High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri IV:65c

Işık Lisesi IV:114b

İmam Hatip Liseleri IV:161b

İstanbul Kız Lisesi IV:228c

İstanbul Lisesi IV:232a

İtalyan Lisesi IV:305a

Kabataş Erkek Lisesi IV:327b

Kandilli Kız Lisesi IV:411a

Kız Meslek Liseleri V:12a

Koç Özel Lisesi V:40a

Kuleli Askeri Lisesi V:115c

Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi VI:94c

Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217b

Pertevniyal Lisesi VI:244c

Robert Kolej VI:335c

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Saint Benoit Fransız Lisesi VI:412c

Saint Joseph Lisesi VI:414b

Saint Michel Lisesi VI:415c

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri VI:541a

Sultaniler VII:69a

Şişli Terakki Lisesi VII:188a

Ticaret Liseleri VII:268b

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Vefa Lisesi VII:375a

Yapı Meslek Lisesi VII:439a

Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532b

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Lisippos II:113b.

Liszt, Franz V:533b, VI:278c.

Litman, Enno IV:490a.

Litoloji III:76b.

Litopoulos, Kosti V:201a.

Liutprand (Cremona'lı) *mad. V:220a*, I:233c, IV:478a, VI:345c.

Livadariler V:205c.

Livaneli, Zülfü V:534b.

Lodosçuluk Eskiden deniz kıyılarında dolaşarak genellikle lodosla ya da diğer fırtınalarla kıyıya vuran değerli eşyaları toplama, sığ yerlerdeki kumları elekten geçirerek para edecek şeyleri ayıklama işine verilen ad. Eski İstanbul'un kendine özgü mesleklerinden olan arayıcı esnafı da benzer işlerle uğraşmıştır. Lodosçuluk bir aile mesleği olarak dikkati çeker. Her ailenin kıyının belli yerlerini dolaşması gelenek haline gelmişti. Lodosçular kıyıda çalışırken bellerine kadar çıkan çizmeler giyerler, kumun inceliğine göre değişen elekler kullanırlardı. Halk arasında bunların denizden çok değerli eşyalar topladıkları, bunlar arasında benzersiz taşlar, altın paralar ve ziynet eşyaları da olduğu söylenirdi.

Logos, Marko VII:119c.

Lohmer, Gerd II:289a.

Lohusa III:83a.

Lohusa Kadın Türbesi II:221c, VII:443b.

Lohusa Sultan Türbesi VII:443b.

Loir, du III:552a.

Lokantalar *mad. V:220c.*

İlgili maddeler:

Abdullah Efendi Lokantası I:16b

Beyti Et Lokantası II:223b

Borsa Lokantaları II:299c

Degüstasyon Lokantası III:17c

Kanaat Lokantası IV:405c

Konyalı V:68a

Liman Lokantası V:213c

Meyhaneler V:434c

Pandeli VI:216c

Rejans VI:314a

Lokmacı Tekkesi *mad. V:223b*, VII:123a.

Lokman (Seyyid) VI:157c.

Lokmanoğlu, Hayrettin III:560c.

Lokumculuk *mad. V:224a.*

İlgili madde:

Hacıbekir III:479c

Lomellino, Angelo Giovanni *mad. V:224b*, II:408b.

Loncalar *mad. V:224c*, III:85b, 147c, VII:37a.

İlgili maddeler:

Esnaf III:212a

Gedikler III:386a

Londra Asfaltı II:409a.

Londra Oteli *mad. V:226c*, II:216c, III:402b, VI:521a, VII:249a.

Longinus (Prefekt) II:113b.

Longo, Alviso III:304a.

Loos, Cornelius II:232c, III:281c, 282a.

Lorano, Roberto VII:204c.

Lordoğlu, Kuvvet III:428b.

Loreley, Angele IV:320c.

Loria, Jak VII:399b.

Lorichs, Melchior *mad. V:227b*, I:94b, 405b, 516a, II:440c, III:101a, 146a, 229a, 418c, V:472c, 490c, VI:49c, VII:87b, 88a, 97b, 394c, 562a.

Loryan *bak.* Baylan Pastaneleri

Los Paşaros Sefaradis Müzik Topluluğu VII:400c, 402b.

Loti, Pierre *mad. V:228b*, III:245b, 252b, 258c, 508c, IV:79a, V:201b, 345c, 369b.

İlgili madde:

Piyer Loti Kahvesi VI:260c

Lotüs Çiçek Mağazası II:511c.

Louis VII III:487b.

Louisa Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Louvre Mağazası II:297c.

Lozan Kulübü II:369c.

Löwenklau, Johannes III:211b.

Luçika Hanım IV:420a.

Ludwigsohn, J. IV:474c, 475a.

Lugal, Necati II:189a, IV:221c.

Luğinyan, Armen III:189c.

Luigi, Giuseppe V:203a.

Lunapark Gazinosu III:380a.

Lusavorçyan Mektebi V:217c.

Luschan, Feliks von IV:490a.

Lusigyan, Hrant II:387c, 388c.

Lutfi (Molla) I:417b, V:331b.

Lutfî Efendi (Vakanüvis) *mad. V:229c*, I:20a, II:94a, 147a, 420c, 504c, III:357c, IV:195c, V:229c, 309c, VI:109c, VII:207a, 302a, 326a, 435b.

Lutfî Paşa (1488, ? - 1563, Dimetoka) Sadrazam ve tarihçi. Karaman, Anadolu ve Rumeli beylerbeyliklerinin ardından 1539'da sadrazamlığa getirildi. I. Selim'in kızı Şah Sultan'la evlenerek saraya damat oldu. Bir kadına uyguladığı cezadan dolayı 1541'de boşanmak zorunda bırakıldı ve görevden alınarak Dimetoka'ya sürüldü. Sonraki yaşamını tarih, kelam ve fıkıh çalışmalarıyla geçirdi. Başlıca yapıtları devlet yönetimi ilkelerini işleyen *Âsafnâme* ile *Tevarih Âl-i Osman*'dır.

VII:85a.

Lutfî Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de, Oğuzhan Caddesi yakınında, Saray Hamamı Sokağı'nda bulunuyordu. I. Selim'in (Yavuz) kızı, Sadrazam Lutfî Paşa'nın (ö. 1563) eşi Şah Sultan'ın yaptırmış olduğu hamamın mimarisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır, sadece Evliya Çelebi bir çifte hamam olduğunu bildirmektedir.

Lûtfî Simavi (Başmabeyinci) V:349a.

Lutfullah (Seyyid) III:279a.

Lutfullah Efendi Çeşmesi *mad. V:230a.*

Luys III:190a.

Lüfer *mad. V:230a.*

İlgili maddeler:

Balıkçılık II:17a

Balıklar II:21c

Lüks Sineması II:217c.

Lüksemburg Oteli I:78a.

Lüküs Hayat VI:322c.

Lülecilik *mad. V:230c*, VI:46a.

İlgili madde:

Ağızlıkçılık I:98c

Lütfi Kırdar Spor Salonu *bak.* Spor ve Sergi Sarayı

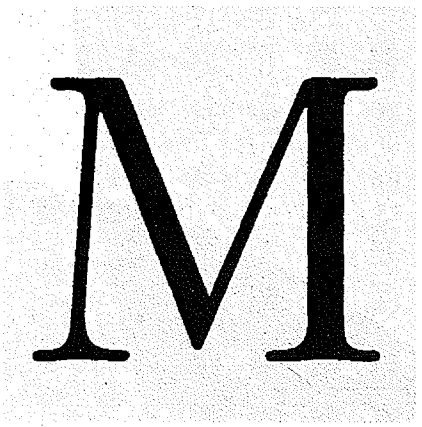
Lütfî Paşa Mescidi *mad. V:231b.*

Lütfullah Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Çadırcılar Caddesi'nde yer almaktadır. "Paçavracılar Hanı" olarak da anılır. 1748'de ölen Anadolu Kazaskeri Lütfullah Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yapının inşa tarihi 1736'dır. 1841'deki depremde büyük ölçüde zarar görmüştür. Bugün asıl yapıdan hiçbir mimari iz bulunmamaktadır.

IV:426b.

Lütfullah Pasajı Beyoğlu'nda, ana girişi Galatasaray'dan Kasımpaşa yönüne inen Hamalbaşı Caddesi üzerinde bulunan, diğer ucu ise Dudu Odaları Çıkmazı'na açılan pasaj. 19. yy'ın sonlarında önce işhanı olarak inşa edilen, sonra da pasaja dönüştürülen yapıda bugün Krepen Pasajı'nın yıkılmasından sonra taşınmış kundura malzemecileri bulunmaktadır.

Lykos Deresi *bak.* Bayrampaşa Deresi

M. Nezihi Özmen Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Tozkoparan, Sanayi, A. Nafiz Gürman mahalleleri ve Bahçelievler, Bakırköy ilçeleriyle çevrilidir.

Maalem Sinagoğu IV:10b, 10c, 11a.

Maarif Nezareti *mad. V:232a*, III:139a.

Maarif Vekaleti III:139c.

Maarifî Tekkesi *mad. V:232a*, VI:328c.

Maarif-i Umumiye Nizamnamesi II:559c, 566b.

Maarifîlik V:232a.

Mabeyin Ara yer, ara bölüm anlamında, selamlık ile harem daireleri ya da binaları arasındaki bölmeye, binaya deniyordu. Küçük evlerde mabeyin, sadece bir oda veya dar bir sofa iken, konak ve saraylarda, selamlık kadar büyük mabeyin daireleri bulunurdu. Mabeyin, selamlıktaki erkeklerle haremdeki kadınların karşılaşmalarını önleyen bir ara bölüm olmakla beraber aynı zamanda ailenin söz konusu iki dairedeki bireylerinin bir araya geldikleri mekândı. Sarayda ise mabeyn-i hümayun denen daire, padişahın günlük yaşamını geçirdiği, çalıştığı, kimi görevlileri kabul ettiği özel bölümdü.

Mabeyin Hastanesi IV:13c.

Mabeyin Köşkü (Beşiktaş) II:173a, 173b.

Mabeyin Terliği Ev içinde erkekler tarafından giyilen, orta kısmı iki yandan daire biçiminde oyuk olan, alçak topuklu siyah renkte terlik.

Mabeyinci Osmanlı sarayında teşrifat görevlisine verilen ad. Başmabeyincilik, başkâtiplik gibi sarayın en önemli görevlerindendi. İlk kez III. Selim döneminde (1789-1807) ortaya çıkmış daha sonra büyük önem verilen bir mevki olmuştu. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) sarayda mabeyinci dairesi vardı. Bu daire başmabeyinci, ikinci mabeyinci ve diğer mabeyincilerden oluşuyordu. Görevleri mabeyne gelen vükela, vüzera ve devlet erkânıyla diğer ziyaretçilerin geliş sebeplerini padişaha arz etmek, aldığı iradeleri gereken yerlere tebliğ etmekti. Yıldız Sarayı'nda merasim dairesinin üst katında biri başmabeyinci, diğeri ikinci mabeyinciye mahsus olmak üzere iki oda vardı. Öteki mabeyincilerin odaları da ikinci kattaydı. Mabeyinciler sarayda nöbetleşe kalırlar, nöbetçi oldukları geceler odalarında yatarlardı. 1908'den sonra nüfuzları azalmakla beraber saltanatın sonuna kadar mabeyincilik devam etti.

Mac Carthy, J. W. IV:462b.

Mac Farlane, Charles *mad. V:233a.*

Macar Burnu *bak.* Argironion

Macar Eczahanesi *mad. V:234a.*

Macar Enstitüsü *mad. V:234a.*

Macchi, Giannina IV:305c.

Macid Bey (ö. 1910) IV:514c.

Macid Mehmed Karakaş Kuşak Fabrikası III:86c.

Macmaü'l-Bahreyn II:281c.

Macuncu Hamamı Fatih İlçesi'nde, Çapa'da, Ahmet Vefik Paşa Caddesi'nde, Macuncu Camii'nin yanında idi. "Müftü Hamamı" da denilen bu hamamı Şeyhülislam Ebussuud Efendi (ö. 1575) yaptırmıştır. Mimar Sinan'ın eseri olan bu çifte hamamın mimarisi hakkında bilgi yoktur. Yalnız *Hadîka*'da bir zamanlar bu hamamın kiracısı olan Halil Ağa'nın bir bahaneyle buradan çıkarılması üzerine Cafer Ağa Camii'nin yanına bir hamam yaptırdığı, Halil Ağa'nın inadından dolayı bu hamama "İnadiye Hamamı" denildiği belirtilmektedir. 1890'lı yıllarda yanan Macuncu Hamamı bir süre harap vaziyette kaldıktan sonra yıkılmıştır.

Macuncular *mad. V:234c.*

Maçka Beşiktaş İlçesi'nde semt. Beşiktaş'ın kuzeybatısında, yükselen sırtlar üzerinde kurulmuştur. Bir bölümünü Taşlık Parkı'nın kapladığı semtte eskiden Taşlık Gazinosu ve tenis kortları da yer alıyordu. Tepenin Dolmabahçe'ye bakan yamacına 1980'lerin sonlarında Swissôtel binası inşa edildi.

VI:88c, VII:186c, 500a.

İlgili maddeler:

Abdülhamid II Çeşmesi I:43a
Aziziye Camii I:519c
İnönü Anıtı IV:176a
İtalya Elçiliği Binası IV:300c
İzmir Palas IV:312a
Maçka Palas V:235a
Maçka Parkı V:236a
Maçka Silahhanesi V:237a
Mahmud I Çeşmesi V:253a
Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307a
Şark Kahvesi VII:137a
Valide Çeşmesi VII:362a
Vişnezade Parkı VII:390a

Maçka Demokrasi Parkı *bak.* Maçka Parkı

Maçka Hastanesi I:348c, 349c.

Maçka İlkokulu VII:257b.

Maçka Küçük Çiftlik Parkı Gazinosu III:380a.

Maçka Mevlevîhanesi II:171b.

Maçka Palas *mad. V:235a*, 464a, 487b.

Maçka Parkı *mad. V:236a*, VI:224c.

Maçka Sanat Galerisi V:69c.

Maçka Silahhanesi *mad. V:237a*, I:24a, II:36b, 37a, 40c, 41a, V:8b, VI:322a, VII:186c.

İlgili madde:

Askeri Müze I:350b

Maçka Taşlık Parkı VI:224c.

Maçoro, İzak VII:401c.

Madam Binemeciyan ve Kumpanyası IV:451b.

Madam Elmasyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'nde Mesar Burnu mevkiindedir. Art nouveau karakterdeki cephesi, kornişli ve üzeri kafesli kapısı, köşelerdeki sütunçeleri ile dikkat çeker. İkinci katı elips cumbalı, gömme balkonludur.

Madat, Aşot (1886, Tahran - 1965, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yazar. 1903'te Mınakyan topluluğunda sahneye çıktı. 1925-1927 arasında Darülbedayi'de çalıştı. Raşit Rıza Topluluğu'nun 1931-1932'deki Yunanistan turnesine katıldı. 1935-1938 arasında ise Halk Opereti'nin yönetmeni olarak çalıştı. 1943'te yayımladığı ve Türk tiyatrosunun ilklerinden 38 kişiyi anlattığı iki ciltlik *Sahnemizin Değerleri* adlı çalışması alanının ilklerinden ve önemli kaynaklardandır.

Maden Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Rumeli Kavağı, Sarıyer Merkez, Kocataş, Büyükdere mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.486'dır.

Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası (MESS) IV:300b, VI:525b.

Maden-İş Sendikası V:410a.

Madenler *mad. V:238a.*

Mâdiyân Oğlu Yanko Efsanesi *mad. V:238b*, I:458a.

Madonna di Costantinopoli VI:121a.

Madrabaz Kayığı Ucuza alıp pahalıya sattıkları için madrabaz denilen balık karaborsacılarının, ığrıpları, dalyanları dolaşarak ucuza aldıkları balıkları istifledikleri kayıklara verilen ad. Madrabazlar, bu şekilde Boğaziçi'nde topladıkları balıkları anlaşmalı iş gördükleri İstanbul balıkçılarına pahalıya devrederler ve haksız kazanç sağlarlardı.

Madteosyan, Hagop III:183a.

Madteosyan, Vahan III:183a.

Magakyan, Bedros *mad. V:238c*, I:512b, V:447b.

Magnaura Sarayı II:330b, III:137a.

İlgili madde:

Büyük Saray II:346b

Magribî Ali Dede Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane Kapısı dahilinde, Sultan Beyazıt Mahallesi'nde bulunduğu anlaşılan ancak tam olarak yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bu tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmektedir. Söz konusu belgede şeyhi Hamid Efendi'nin vefatı üzerine, meşihatının 1201/1786-87'de Mehmed Atâullah Efendi'ye, bu zatın da vefatı üzerine 1208/1793-94'te, Aziz Mahmud Hüdaî Tekkesi imamı olan ve Celvetî tarikatından olması kuvvetle muhtemel görünen Hafız Şeyh İbrahim Efendi'ye "ba işaret-i âliyye" tevcih olunduğu kayıtlıdır. 19. yy'ın ikinci çeyreğine ait *Hankahname* ile *Âsitâne*'de "Kadirî Tekkesi (Tekke-i Kadirî) der derun-i Bâb-ı Tophane" olarak anılmakta ve ayin gününün çarşamba olduğu belirtilmektedir. 19. yy'ın ikinci yarısında tarihe karıştığı anlaşılan tekkenin günümüzde izine rastlanmamıştır.

Mağakya Çelebi III:192a.

Mağazaciyan-Terziyan, Kınar *bak.* Sıvaciyan, Kınar

Mağlova Kemeri *mad. V:239a*, 4a, VI:227b, VII:54c.

Mağribiler III:405a.

Mağsel Eski İstanbul evlerinde oda içindeki banyo dolaplarına verilen ad. Mermer, taş, çini veya çinko kaplı mağseller, haremin yatak odalarında yer alır, bunların bazılarında, su ısıtmaya mahsus duvara gömülü bir küp ve altında da ateşlik bulunurdu.

Mahalle Baskını *mad. V:240a*, 241a.

Mahalle İmamı *mad. V:240c*, 240a.

Mahalle Mektepleri *mad. V:241b*, III:138c, IV:187c, V:241a, 379c.

İlgili maddeler:

Âmin Alayı I:244b

Sıbyan Mektepleri VI:546c

Mahalleler *mad. V:242a.*

Mahasin IV:345b.

Mahbube Hanım (ö. 1738) V:466c.

Mahfiruz Valide Sultan (ö. 1620) III:238a, VI:150b.

Mahir, Cemalettin *bak.* Kemal Tahir

Mahleve V:239a.

Mahmud I *mad. V:247c*, I:28a, 537a, II:97a, 175a, 201a, 206c, 236a, 345a, 375a, III:238b, 405c, IV:132c, 194c, 410c, 416c, V:11c, 145a, 162a, 308c, 354b, VI:154c, 157a, 233b, 359a, 428b, 527a, VII:104b, 198a, 230c, 276a, 280c, 295b.

İlgili maddeler:

Ayasofya İmareti I:458c

Ayasofya Kütüphanesi I:459c

Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463a

Ayasofya Şadırvanı I:463c

Cağaloğlu Hamamı II:371c

Mahmud I Çeşmesi (Beyoğlu-Taşlık) V:253a

Mahmud I Çeşmesi (Cağaloğlu) V:253b

Mahmud I Çeşmesi (Kandilli) V:253c

Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:438b

Taksim Suyu Tesisleri VII:200a

Tophane Çeşmesi VII:276a

Topuzlu Bent VII:295b

Mahmud I Bendi *bak.* Topuzlu Bent

Mahmud I Çeşmesi Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, Abdullah Ağa Caddesi'ndeydi. 1167/1753'te I. Mahmud tarafından yaptırılmış, 1969'da Boğaziçi Köprüsü'nün inşası dolayısıyla ortadan kaldırılmıştır. Kesme taştan inşa edilmiş olup kemeri klasik üsluptaydı. Kitabe levhası ise kemerin üstündeydi. Aynataşları mermerden ve kabartma tezyinatlıydı.

Mahmud I Çeşmesi (Beyoğlu-Taşlık) *mad. V:253a*, VI:340b.

Mahmud I Çeşmesi (Cağaloğlu) *mad. V:253b.*

Mahmud I Çeşmesi (Kandilli) *mad. V:253c*, IV:410a.

Mahmud I Çeşmesi Koska'da, Hasan Paşa Hanı kapısının iki yanında yer alıyordu. Kaynaklardan birer mihrapçığı andırdıkları ve 1160/1747'de inşa edildikleri bilinen çeşmeler bugün mevcut değildir.

Mahmud I Çeşmesi (Taksim Maksemi'nde) VII:198a.

Mahmud I Kemeri VII:55a, 200b.

Mahmud I Kütüphanesi *bak.* Fatih Külliyesi

Mahmud I Sıbyan Mektebi *bak.* Ayasofya Sıbyan Mektebi

Mahmud I Vakfı VI:25c.

Mahmud II *mad. V:253c*, I:3c, 17a, 22a, 35a, 45a, 63a, 79c, 91b, 95a, 97b, 101c, 122b, 184c, 186a, 218a, 287c, 290c, 304b, 411b, 515c, II:34a, 37a, 61c, 97a, 135a, 159a, 164a, 170b, 172c, 190a, 201b, 203b, 206c, 236a, 274a, 286a, 303a, 341a, 359c, 364a, 364a, 365a, 374b, 395c, 423a, 503c, 553a, III:67c, 72b, 168c, 207c, 239a, 241c, 274a, 296b, 329a, 360c, 387a, 438c, 445c, 448c, 454a, 493b, 493c, 498c, IV:6a, 7c, 132c, 136c, 216b, 253a, 314c, 370a, 440b, 462b, 503c, V:5b, 25a, 32a, 77a, 88c, 116c, 264c, 372c, 407b, 486a, 496a, 561a, 566c, VI:40a, 41a, 82c, 88b, 105a, 160b, 306c, 389a, 424b, 530c, 532a, VII:107b, 117b, 132b, 190b, 206c, 208a, 223c, 348a, 357a, 360a, 405a, 468a, 483a.

İlgili maddeler:

Alay Köşkü I:177a

Alemdar Olayı I:185a

Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337b

Darphane Köşkü II:533a

Davutpaşa Kışlası III:11c

Hünkâr İskelesi Antlaşması IV:99b

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mahmud II Bendi V:260a

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) V:261a

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) V:261b

Mahmud II Çeşmesi (Çemberlitaş) V:261c

Mahmud II Çeşmesi (Eyüp) V:261c

Mahmud II Meydan Çeşmesi (Beylerbeyi) V:262a

Mahmud II Meydan Çeşmesi (Boyacıköy) V:262b

Mahmud II Sebili V:262c

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Nusretiye Camii VI:105a

Pertevniyal Valide Sultan VI:245a

Şamlar Bendi VII:135a

Vak'a-i Hayriye VII:357a

Mahmud II Bendi *mad. V:260a*, I:35c, 133b, II:39c, 149c, VII:200b.

Mahmud II Çeşmesi Beykoz'da, Karakulak Suyu'nun kaynağı altındadır. 1252/1836'da inşa edilmiştir. Mermerden iki yuvarlak ve kısa sütunun arasında düz bir aynataşı ve altında tekne bulunmaktadır. Yine mermerden, köşeli iki uzun sütun, çeşmenin sağını ve solunu sınırlamakta ve kitabe taşını taşımaktadır. Altı satırlık kitabe üçer satır halinde yanlara yerleştirilmiştir. Ortada beyzi bir madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası yer almaktadır.

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:261a.*

Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:261b.*

Mahmud II Çeşmesi Boyacıköy'de, Hekim Ata Caddesi ile Safsaf Sokağı kavşağı civarında bulunmaktadır. Mermer kaplı büyük bir meydan çeşmesidir. 1253/1837'de yaptırılmıştır. Deniz tarafındaki cephesinde düz dört sütun, ikişer ikişer büyük fakat sade aynataşını çerçevelemekte ve kitabe taşını taşımaktadır. Kitabenin üzerinde madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası görülmektedir. Teknesi ve setleri sağlamdır.

Mahmud II Çeşmesi Üsküdar'da, Büyükçamlıca'da, su başındadır. 1071/1661'de IV. Mehmed tarafından yaptırılmış, 1251/1835'te II. Mahmud tarafından yenilenmiştir. Birkaç basamak merdivenle inilmektedir. Büyük haznesi sı-

va ile örtülmüştür. Haznenin önünde iki pencere arasında yekpare büyük bir mermer levha üzerine yazılmış kitabesi, bunun üzerinde de süslü bir madalyon içinde II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır. En aşağıda suyun devamlı olarak aktığı lüleyi taşıyan düz bir mermer vardır.

Mahmud II Çeşmesi (Çemberlitaş) *mad. V:261c.*

Mahmud II Çeşmesi Çengelköy'de, Hacı Ömer Camii Sokağı'nın köşesindedir. 1247/1831'de yaptırılmıştır. Haznesi tuğla ve taşla örülmüş, önüne iki sütun arasında kabartma motiflerle süslü büyük bir aynataşı yerleştirilmiştir. Teknesi çukurda kalmıştır. Suyu akmaktadır. Üzerinde II. Mahmud'un tuğrası bulunmaktadır. 1974'te onarılmıştır.

Mahmud II Çeşmesi (Eyüp) *mad. V:261c.*

Mahmud II Çeşmesi (Kandilli) IV:410a.

Mahmud II Çeşmesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kasımpaşa Mevlevîhanesi'nin avlusundaydı. 1253/1837'de yaptırılmıştı ve bir sütun biçimindeydi. 1942'de ortadan kaldırılmıştır.

Mahmud II Çeşmesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Hasan Çelebi (Emin Bey) Camii civarında bulunan ve günümüze ulaşmamış olan bu çeşme 1246/1830'da II. Mahmud tarafından yaptırılmıştır. Eski fotoğraflarda, almaşık örgülü ve tonozlu bir hazne ile üç bölümlü bir nişe sahip olduğu, pilastrlarla kuşatılan mermer aynataşının kabartmalarla süslü olduğu, bunun üzerinde kitabe levhası ile II. Mahmud tuğrasının yer aldığı görülmektedir. Kitabenin metni Rifat Hüseyin Efendi'ye aittir.

Mahmud II Çeşmesi (Kocamustafapaşa) *bak.* Küçük Efendi Külliyesi

Mahmud II Çeşmesi Mahmutpaşa'da, Mahmud Paşa Camii'nin avlu orta kapısı dışında, yan yana iki çeşme halindedir. 1244/1828'de sade bir üslupla inşa edilmiştir. Bütünüyle mermer kaplıdır. Birbirlerinden kare kesitli geniş bir sütunla ayrılmıştır. İki yanda da bu sütunun eşleri bulunmaktadır. Çeşmelerin yuvarlak kemerleri üzerinde kitabenin birer kıtası, orta sütunun üstünde ise II. Mahmud'un tuğrası yer almaktadır. Tekneler bozulmuşsa da suları akmaktadır.

Mahmud II Çeşmesi Üsküdar'da, Şemsipaşa'da, yıkılan Adliye Camii'nin yanındaydı. Kaynaklarda 1229/1814'te yapıldığı kaydedilmektedir.

Mahmud II Çeşmesi (Talimhane) II:490c.

Mahmud II Çeşmesi Tarabya'da, deniz kenarındaki parkın içindedir. 1248/1832'de yaptırılmıştır. Dört köşe bir mermer sütun şeklindedir. Tepesinde oyma bir süs ve her cephesinde kitabesinin birer beyti bulunmaktadır.

Mahmud II Çeşmesi Üsküdar'da, Bülbülderesi-Bağlarbaşı yolu üzerindedir. 1248/1832'de inşa edilmiştir. Kaba taştan yapılmış büyük bir haznenin bir yüzüne konmuş mermer bir aynataşı ile iki mermer sütunun tuttuğu bir korniş üzerine oturtulmuş kitabe taşından ibarettir. Suyu akmadığından Kuru Çeşme adı ile anılmaktadır. Kitabesini Yesarîzade Mustafa İzzet Efendi yazmıştır.

Mahmud II Kasrı *bak.* İmaret Kasrı

Mahmud II Meydan Çeşmesi (Beylerbeyi) *mad. V:262a.*

Mahmud II Meydan Çeşmesi (Boyacıköy) *mad. V:262b.*

Mahmud II Sebili *mad. V:262c.*

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi *mad. V:263a.*

Mahmud II Türbesi ve Sebili *mad. V:263b,* I:31b, 42a, 248b, II:484b, 492a, IV:39b, VI:482a.

Mahmud (Mimar) I:190c.

Mahmud (ö. 1495, Hacı) II:79a, III:443a.

Mahmud (Şeyh) V:341a.

Mahmud (Tophaneli) (?, İstanbul - 1669, İstanbul) Hattat. Derviş Abdî'den icazetname aldı. Enderun'a hattat olarak girdi. Hazinede bulunan Şeyh Hamdullah'ın bir Kuran'ını takliden yazdığı Kuran'ı IV. Mehmed'e hediye etti. Padişah da onu sır kâtipliğine getirdi. Bu yüzden yazılarının altına "Kâtib-i Sırr-ı Sultanî Mahmud" diye imza atardı. Aklam-ı sittede Şeyh Hamdullah, ta'likte Derviş Abdî, yani İran ekolüne bağlıdır.

Mahmud Abdülbakî *bak.* Bakî

Mahmud Ağa II:480c.

Mahmud Ağa (el-Hac)

İlgili madde:

Kaptan Paşa Camii IV:434a

Mahmud Ağa (Hadım)

İlgili madde:

Mahmud Ağa Camii V:265b

Mahmud Ağa (ö. 1522)

İlgili madde:

Mahmud Ağa Türbesi V:265c

Mahmud Ağa Camii *mad. V:265b.*

Mahmud Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Ahırkapı'daydı. Bânisi Kapı Ağası Mahmud Ağa'dır. Medresenin cami, mektep ve çeşme ile beraber küçük bir külliye teşkil ettiği *Hadîka*'da yazılıdır. Medrese günümüze ulaşmamış olup yerinde bugün yeni binalar bulunmaktadır.

Mahmud Ağa Türbesi *mad. V:265c.*

Mahmud Baba (ö. 1793) II:135c, 136a, VII:129c.

Mahmud Bedreddin Ağa IV:325c.

Mahmud Bedreddin Efendi (ö. 1783) II:399b, VII:330c.

Mahmud Celaleddin (Muharrir) IV:344c.

Mahmud Celaleddin Bey III:394a.

Mahmud Celaleddin Efendi (ö. 1829, Hattat) *mad. V:265c,* I:48a, III:207a, V:460a.

İlgili madde:

Mahmud Celadeddin Efendi Türbesi V:266a

Mahmud Celaleddin Efendi (ö. 1918, Şeyh) VI:544c.

Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi *mad. V:266a,* III:252b.

Mahmud Celaleddin Konağı VII:188b.

Mahmud Celaleddin Paşa (ö. 1884, Damat) III:298c, 500b.

Mahmud Celaleddin Paşa (ö. 1899) *mad. V:267a,* II:529c, IV:423b, V:530a.

Mahmud Celaleddin Paşa (Damat) (1853, İstanbul - 1903, Brüksel) Devlet adamı. Abdülmecid'in kızı Seniha Sultan'la evlendi. Vezir rütbesiyle adliye nazırlığına getirildi (1877). II. Abdülhamid yönetimini eleştirdiği için görevden alındı. Oğulları Sabahaddin ve Lutfullah beylerle birlikte Avrupa'ya kaçtı (1899). Yürüttüğü çalışmalar nedeniyle rütbesi alınarak gıyabında idama mahkûm edildi. "Asaf" mahlasıyla yazdığı şiirlerden oluşan bir *Divan*'ı vardır.

V:266c.

Mahmud Cemaleddin Hulvî *mad. V:267b.*

Mahmud Çelebi (Baba Nakkaş'ın oğlu) VI:31a.

Mahmud Çelebi (ö. 1531) VI:33b.

Mahmud Çelebi (ö. 1546, Defterdar, Nazlı) III:16c.

İlgili madde:

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III: 17c

Mahmud Çelebi (ö. 1584) III:166a.

Mahmud Çelebi (ö. 1589, Defterdar) V:473c.

Mahmud Çelebi (ö. 1598, Fenarîzade) III:279a.

Mahmud Çelebi (ö. 1603) V:527c.

Mahmud Dede (ö. 1548, Mesnevîhan) III:362a, V:424c.

Mahmud Dede (ö. 1818) II:170b, III:363a, V:428c.

Mahmud Defterî (Şeyh) III:543c.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Mahmud Efendi (İngiliz) IV:324a.

Mahmud Efendi (ö. 1574, Ebu'l-Fazl)

İlgili madde:

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Camii

III:120c

Mahmud Efendi (ö. 1579) VI:34a.

Mahmud Efendi (ö. 1609) VII:109c, 331a.

Mahmud Efendi (ö. 1652, Ebu'l-Fazl)

İlgili madde:

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi III:121b

Mahmud Efendi (ö. 1667, Gelibolulu Gafurî) VI:468c, 519c.

Mahmud Efendi (ö. 1715) VII:109c.

Mahmud Efendi (İmam-ı Şehriyarî) (?, İstanbul - 1717, İstanbul) Şeyhülislam. II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) saray imamı olduğu için "İmam-ı Şehriyarî" lakabıyla anılır. 1713'te atandığı şeyhülislamlık görevinden yolsuzlukları görüldüğü için 1714'te alınarak sürgüne gönderildi. Mezarı Fatih'te Boyacıkapı Mezarlığı'ndadır.

Mahmud Efendi (ö. 1730, Şeyh) V:485a.

Mahmud Efendi (ö. 1737, Şeyh) III:390c.

Mahmud Efendi (ö. 1748, Zakirbaşı) IV:378b.

Mahmud Efendi (ö. 1749, Şeyh) VII:125c.

Mahmud Efendi (ö. 1769, Şeyh) VI:568a.

Mahmud Efendi (ö. 1812) V:564c, VI:35b.

Mahmud Efendi (ö. 1836 veya 1850) VII:330c.

Mahmud Efendi (ö. 1842, Şeyh) VII:548a.

Mahmud Efendi (Şair, Bursalı Müderris) IV:46b.

Mahmud Efendi (Şeyh, Resmî) II:364b.

Mahmud Efendi (Yorgancılar Kethüdası, Hacı) VI:432c.

Mahmud Efendi Çeşmesi Sütlüce'de, Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii'nin önündedir. Bânisi camiyi de yaptıran Bâbüssaade Ağası Mahmud Ağa'dır. 945/1538'de inşa edilen çeşme gördüğü tamirlerle asıl şeklini yitirmiştir. Bugün cephesi demir parmaklıklı, üstü betonla örtülü, yan tarafında kapısı bulunan bir yapı görünümündedir. Çeşmeye iki-üç basamak merdivenle inilmektedir. Eski kitabeleri yan yana duvara yapıştırılmıştır.

Mahmud Efendi Çeşmesi Tophane'de, Defterdar Yokuşu'ndadır. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1099/1687'de, klasik üslupta, mermerden inşa edilmiştir. Teknesinin üst kenarı kırılmış ve musluğu koparılmıştır. Aynataşında kabartma süsler vardır. Stalaktitli bir korniş, cephenin üst kısmını sınırlandırmakta ve dar bir saçak teşkil etmektedir.

Mahmud Muhtar Paşa (Katırcıoğlu) (1866, İstanbul - 1935, Messina-Napoli arasında gemide) Asker ve devlet adamı. Gazi Ahmed Muhtar Paşa'nın oğludur. Meşrutiyet yanlısı görüşleri nedeniyle 1903'te Mısır'a yerleşti. 1908'de ferik rütbesiyle Hassa Ordusu komutanlığına getirildi. Daha sonra rütbesi mirlivalığa indirildi. İki kez bahriye nazırlığı yaptı. 1913'te atandığı Berlin elçiliğinden 1915'te ayrılarak İsviçre'ye yerleşti. 1922'de geri döndü, ama nazırlık dönemine ilişkin bir mahkûmiyet üzerine 1929'da yurtdışına kaçtı.

IV:489c, VI:185a.

Mahmud Münir Paşa (1844, İstanbul - 1899, İstanbul) Devlet adamı. Paris'te öğrenim gördü. Diplomatik görevlerin ardından 1874'te Divan-ı Hümayun tercümanlığına ve 1878'de vezir rütbesiyle teşrifat-ı umumiye nazırlığına getirildi.

VII:151b.

Mahmud Necmeddin Efendi (ö. 1913, Şehzade) IV:348a, V:349b.

Mahmud Nedim IV:448a, VI:6a.

Mahmud Nedim Bey VII:325a.

Mahmud Nedim Paşa (1818, İstanbul - 1883, İstanbul) Sadrazam. Valilik, bahriye ve dahiliye nazırlığı, iki kez sadrazamlık (1871-1872, 1875-1876) yaptı. Rusya yanlısı bir dış politika izledi. Reform karşıtı tutumuyla padişahın kişisel otoritesini güçlendirdi. Bütçe açığını kapatmak için başvurduğu önlemler iç ve dış tepkilere yol açtı. İkinci sadrazamlığından medrese öğrencilerinin gösterisiyle alındı ve sürgüne gönderildi. II. Abdülhamid döneminde bağışlandı. Şiirlerini topladığı *Divan*'ının yanısıra hakkındaki suçlamalara cevap verdiği *Reddiye* adlı bir risalesi vardır.

III:172c, V:211a, 489b, 511b, VII:518a.

Mahmud Nedim Paşa Türbesi *mad. V:267c.*

Mahmud Nedim Paşa Yalısı *mad. V:268a,* VII:347c.

Mahmud Paşa (Vezir) (?, ? - 1474, İstanbul) Sadrazam. İstanbul'un fethine katıldı ve 1453'te Çandarlı Halil Paşa'nın yerine sadrazamlığa getirildi. Belgrad, Mora, Trabzon ve Eflâk seferlerinde büyük yararlıklar gösterdi. 1466'da görevden alındıktan sonra deryabeyi olarak Eğriboz'un alınmasında önemli rol oynadı. 1472'de başlayan ikinci sadrazamlığı sırasında Otlukbeli Savaşı kazanıldı. Uzun Hasan'ın izlenmesine karşı çıktığı için görevden alındı ve hasımlarının etkisiyle II. Mehmed tarafından idam ettirildi. İstanbul'da birçok hayrat yaptırdı.

III:62b, 463a, IV:435a, V:330a.

İlgili maddeler:

Kürkçü Hanı V:171b

Şengül Hamamı VII:160a

Mahmud Paşa (Güzelce) (?, ? - 1605, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı ve muhafızlık görevlerinin ardından 1600'de üçüncü vezir oldu. Eflâk Voyvodası Mihal'ı yenilgiye uğrattı. Sadaret kaymakamlığı sırasında yeniçerileri ayaklandırarak Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'yı devirme girişimi sonuçsuz kaldı.

IV:129a, V:338a.

İlgili madde:

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi III:462c

Mahmud Paşa (ö. 1643)

İlgili madde:

Cağalazadeler II:370a

Mahmud Paşa (Zal) IV:129a.

İlgili madde:

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a

Mahmud Paşa Camii IV:103b.

İlgili madde:

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c

Mahmud Paşa Hamamı III:540c.

İlgili madde:

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c

Mahmud Paşa Hanı *bak.* Kürkçü Hanı

Mahmud Paşa Külliyesi *mad. V:268c,* II:184c, V:274a, VI:529b.

Mahmud Paşa Suyolu III:525c, V:331a.

Mahmud Pehlivan (Ahıskalı) III:454a.

Mahmud Raci Efendi (ö. 1724) I:137a.

Mahmud Raif Efendi IV:492c, VI:13a, 14c, VII:279b.

Mahmud Resmî Efendi Tekkesi *bak.* Âbid Çelebi Tekkesi

Mahmud Sadık (1864, İstanbul - 1930, İstanbul) Gazeteci. Mekteb-i Mülkiye'den mezun olduktan sonra bir süre memuriyet yaptı. Daha sonra *Ceride-i Havadis, Tarik, Sabah, Saadet, İkdam, Tercüman-ı Hakikat* gazeteleri ve *Servet-i Fünun* dergisinde çalıştı. Bazı yazılarında "Osman Galib" ve "Kadri" takma adlarını kullandı. II. Meşrutiyet'ten sonra *Yeni Gazete*'de fıkralar yazdı. 1916'da Matbuat Cemiyeti başkanı oldu. "Şeyhülmuharririn" unvanı alan yazarın birçok yayımlanmış eseri vardır.

IV:448a, VI:380c, 536b.

Mahmud Şevket Paşa (1856, Bağdat - 1913, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Kosova valiliği sırasında Makedonya sorununu çözmeye yönelik çabalarıyla tanındı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra 3. Ordu komutanlığına getirildi. Hareket Ordusu'nun komutanı olarak Otuz Bir Mart Olayı'nın bastırılmasını sağladı. Harbiye nazırlığının ardından Ocak 1913'te İttihad ve Terakki'nin gerçekleştirdiği Bâbıâli Baskını'yla sadrazam oldu. İttihad ve Terakki'yle çekişmeleri reform programını uygulamasını engelledi. Bir suikast sonucunda öldü. Ders kitaplarının yanısıra *Osmanlı Teşkilatı ve Kı-*

yafet-i Askeriyesi'ni yazdı.

I:127c, II:29c, 30b, 197b, III:561b, IV:499b, V:346c, 350a, VI:185b, 187a, VII:10c.

Mahmud Şevket Paşa Suikastı *mad. V:271b*, IV:462c, V:347a, VII:323a.

Mahmud Şevket Paşa Türbesi *mad. V:272c*, I:58c.

Mahmud Şükrü Bey (Mühendishane-i Hümayun Hocası) III:221c.

Mahmud Urfî (Ağazade) II:422b.

Mahmudiye Köprüsü *bak.* Unkapanı Köprüleri

Mahmut Ragıp Gazimihal V:539c.

Mahmut Şevket Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Halil Rifat Paşa, Paşa mahalleleri ve Beyoğlu, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.471'dir.

Mahmutbey Bağcılar İlçesi sınırları içinde, D-100 (eski E-5) ile TEM otoyollarını birbirine bağlayan bağlantı yolu üzerinde yer alan, yeni yerleşim birimlerinden biri. Çevresinde Piri Reis, Demirkapı, Yüzüncü Yıl, Kemal Paşa mahalleleri ve kuzey-güney doğrultusunda akan Tavukçu Deresi bulunur.

I:528a.

Mahmutbey Merkez (PiriReis) Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Göztepe, Demirkapı, Fevzi Çakmak, Hürriyet, Evren mahalleleri, Yeni Mahalle ve Küçükçekmece, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.790'dır.

Mahmutpaşa *mad. V:273a*, 171b.

İlgili maddeler:

Baba Ali Şah Tekkesi I:514a

Büyük Çorapçı Hanı II:345c

Çuhacı Han II:535b

Dâye Hatun Camii III:12b

Eirene Kulesi III:146a

Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi III:462c

Kürkçü Hanı V:171b

Mahmud Paşa Külliyesi V:268c

Valide Hanı VII:362c

Mahmutşevketpaşa Köyü II:195a.

Mahpeyker Kösem Sultan *bak.* Kösem Sultan

Mahpeyker (Kösem) Valide Sultan Suyolu VII:351a.

Mahrec-i Aklâm Rüştiye öğretimi üstünde memur yetiştirmeyi amaçlayan okul. Temmuz 1862'de Mekteb-i Maarif-i Adliye'nin yerine açıldı. Bir yıl olan öğrenim süresi daha sonra üç yıla çıkarıldı. 1876'da daha yüksek seviyedeki Mekteb-i Fünun-ı Mülkiye'nin açılması üzerine kapatıldı.

Mahrec-i Mekâtib-i Askeriye Askeri idadilere girecek öğrenciler için açılan ortaokul. 1864'te askeri okulların idadi sınıfları Galatasaray'da İdadi-i Umumi adı altında birleştirilince mahrec sınıfları da Mahrec-i Mekâtib-i Askeriye adlı rüştiyede toplandı. Dört yıllık olan okul 1875'te askeri rüştiyelerin açılmasına kadar öğretimini sürdürdü.

Mahremî (ö. 1535, Tatavlalı) III:368c.

Mahrusa-i İstanbul Kanunnamesi IV:143c.

Mahsulat Ma'mulat Sergisi Osmanlı topraklarında yetişen ürünlerin, sanayi kuruluşlarında imal edilen her türlü eşya ve araç gerecin sergilendiği fuar. II. Abdülhamid'in 30. saltanat yılı münasebetiyle 1906'da İstanbul'da açıldı. Yerli tarım ve sanayi üretimlerinin en geniş kapsamda sergilendiği fuar büyük ilgi gördü.

Mahsul-i Hümayun İstanbul çevresindeki ve dışındaki Osmanlı Hanedanı çiftliklerinde, bostan, bağ ve bahçelerinde yetiştirilen ürünlerin sarayın gereksiniminden fazlası İstanbul halkına, İstanbul'a getirilemeyenler de taşrada satılır; "mahsul parası" denen bedelleri Hazine-i Hümayun'a teslim edilirdi. Mahsul-i hümayunun sebze, meyve, çiçek cinsinden her türü, İstanbullularca çok makbul sayılırdı.

Mahyacılık *mad. V:275a*, I:476a, VI:303c.

Mahzen-i Evrak Mümeyyizliği II:77c.

Mair de Botton III:79c.

Maison Leon Rosenthal II:298b.

Maison Parret III:17c.

Maison Psalty *mad. V:276b.*

Maiyet Köşkü IV:112a.

Maiyet Vapuru 19. yy'da, İstanbul'daki yabancı elçiliklerin Boğaziçi'nde ve Osmanlı karasularında bulundurdukları askeri gambotlar. Maiyet vapurlarında ilgili devletin silahlı deniz piyadeleri bulunurdu. İstasyoner de denen bu vapurlar, kıyılarda ve Marmara'da araştırmalar yapar; bazen suçlanan kimi devlet adamları da elçilikler aracılığıyla bu gemilere sığınır ve yurtdışına kaçarlardı.

Majestik Beyoğlu'nda, Yüksekkaldırım'da 1913'te açılan sinema. 1934'te el değiştirip adı Astorya oldu. 1949'da ise tekrar el değiştirip Sancak adını aldı. Bir süre daha açık kaldıktan sonra 1960'larda kereste deposuna dönüştürüldü.

Majik Sineması *mad. V:276c.*

Makabi II:75b.

Makal, Tahir Kudsi V:169b.

Makaracılar Osmanlı döneminde, Galata'da Arap Camii ile Mumhane İskelesi'ne yakın, gemi (yelken) makaralarının yapıldığı dükkânlardı. Burada, Karadeniz, Kastamonu ormanlarından getirilen şimşirlerden her çeşit makara yapılıyordu.

Makarios Tepesi IV:55a.

Makarnacılar Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Körfezi kıyısındadır. 19. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Esas bina semer damlı, çatı altı çıkmalı, ahşap/bağdadi bir yapıdır. İnce bordürlü kat silmesi ve pencere kornişleri Avrupa etkisi taşır. Deniz üzeri giriş taşlığı geleneksel yapı tarzındadır. Bitişiğindeki kayıkhane 1975'te müştemilata dönüştürülmüştür. Halen kat kat kullanılmaktadır.

Makaveon (Ayios) Kilisesi IV:369c.

Makbul İbrahim Paşa Camii *mad. V:277a.*

Makbule Leman Hanım IV:350b.

Makedonyalılar Hanedanı *mad. V:277c*, II:74b, VII:245c, 564c.

İlgili maddeler:

Basileios I II:74b

Basileios II II:74c

İoannes I Tzimiskes IV:179a

Konstantinos VII Porfirogennetos V:58b

Konstantinos IX Monomahos V:59a

Leon VI V:202a

Mihael IV V:452a

Romanos III Argiros VI:343b

Teodora VII:245c

Zoe VII:564c

Makine Gedikli Mektebi III:23a.

Makri Hori VII:492c.

Makri Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Müeyyedzade Mahallesi'nde, Hocaali Sokağı'ndadır. Bozacı Sokağı Mescidi adıyla da bilinir. Bânisi Makrizade Hacı Hüseyin Kaptan'dır (ö. 1709). Mescit harap durumdayken son yıllarda yenilenmiştir. Bugünkü mescit beton bir yapı olup, iri çanak şerefeli ve beton külahlı minaresi vardır.

Makridi, Teodor (1872, İstanbul - 1940, İstanbul) Rum asıllı müzeci. Doktor Konstantin Makridi Paşa'nın oğludur. Fener Rum Lisesi ve Mekteb-i Sultani'de eğitim gördü. 1892'de Âsâr-ı Atika Müzesi'nin (Arkeoloji Müzesi) Fransızca kâtipliğine atandı. Burada arkeoloji bilgisini geliştirdi. 1919'da müze tasnif memurluğuna, daha sonra da Roma, Bizans ve Yunan eserleri uzmanlığına atandı. 1930'da emekliye ayrıldıktan sonra Atina'daki Benaki Müzesi'nde müdür olarak çalıştı.

III:116b, IV:40a, 236b.

Makriköy I:374a, 555b, VII:492c.

Makriköy Gaziler Askeri Hastanesi I:349a.

Makriköy Yarış Sendikası I:374c.

Makro Hori I:555b, VII:492c.

Makros Embolos (Uzun Çarşı) II:475a, V:404c, 449a.

Makruhyan Ermeni Okulu *mad. V:278a*, II:41a, 164c, VI:48b.

Maksemler *mad. V:278b.*

İlgili maddeler:

Eğrikapı Maksemi III:144b

Nimfaion VI:79c

Taksim Maksemi VII:198a

Maksim Gazinosu (Caddebostan) III:380a.

Maksim Gazinosu (Taksim) III:379c, 380a, IV:134a.

Maksim Sahnesi III:45c.

Maksudyan, Sebuh III:193b.

Malalas, İoannes *mad. V:278c,* II:112c, III:342b, 397b, IV:308c, VI:74c, VII:259b.

Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi *mad. V:279a.*

Malatyalıoğlu, Semiha VII:346b.

Malche, Albert II:561c, IV:247a.

Malhasyan, Kevork IV:89c.

Maliye Defterhanesi III:71b.

Maliye Memurları Mektebi Hem bilgili maliye memurları yetiştirmek, hem de görevdeki memurları eğitmek amacıyla 1910'da Beyazıt'taki Maliye Nezareti binasında (bugün İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi) açıldı. Tahrirat memuru, mal ve tahsil memuru ve hazine memuru olmak üzere üç şubeye ayrılan okulun öğretim süresi tahrirat şubesinde dört ay, diğerlerinde iki yıldı. Okul dört yıl kadar eğitim faaliyetini sürdürdükten sonra 1914 sonlarında I. Dünya Savaşı dolayısıyla kapanmak zorunda kaldı.

Maliye-Sen VI:527a.

Malkoçoğlu Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Habibler, Cebeci, Sultan Çiftliği mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.554'tür.

Malta Köşkü *mad. V:280a,* II:41a, 457c, III:437a, VII:520a, 524b.

İlgili madde:

Çırağan Olayı II:501c

Maltepe Bayrampaşa İlçesi'ne bağlı semt. Topkapı'da, surların dışında, Topkapı ve Edirnekapı mezarlıklarının batısına düşer. Tarihi Maltepe Kışlası, semtin ortasında yer alır. Burada bir dönem var olan Maltepe Askeri Lisesi, semtin adının ününü oluşturmuştu.

Maltepe Askeri Hastanesi II:109b, VI:26b.

Maltepe Gençlik Spor Kulübü Topkapı Maltepe'de 1923'te kurulmuş, 1951'de federe olmuştur. Futbol takımı 1951-1952 sezonunda İstanbul 4. amatör kümede şampiyon olarak 3. kümeye yükselmiş, bunu 1955-1956'da 2. kümeye, 1958-1959'da da baraj maçları sonucu şampiyonlukla 1. kümeye yükselmesi izlemiştir. 1972-1973, 1975-1976, 1980-1981 ve 1983-1984 sezonlarında beş kez 1. amatör küme şampiyonu olmuş, bu ulaşılması güç rekorla Türkiye Amatör Futbol şampiyonlarına katılmıştır. Futbol dışında boks ve voleybol branşlarında da faaliyet gösteren kulübün voleybol takımı, 1976-1977 sezonunda hiç yenilmeden İstanbul 1. küme şampiyonu olmuş ve terfi maçlarında bir tek yenilgi bile almadan Türkiye şampiyonu unvanı ile Deplasmanlı Voleybol Ligi'ne yükselmiştir. Bu ligde elde ettiği üçüncülüklerle üç kez Türkiye'yi Avrupa Kupalarında temsil etme hakkını kazanmıştır. VI:6a.

Maltepe Hastanesi I:345b.

Maltepe Hava İstasyonu IV:21c.

Maltepe İlçesi *mad. V:281b,* III:25a, IV:138b, 160a, VII:16a, 498c.

İlgili maddeler:

Başıbüyük Camii II:79c

Beşçeşme II:159c

Cevizli II:421b

Daver Baba Tekkesi III:5b

Dragos III:103a

Feyzullah Efendi Külliyesi III:308b

Küçükyalı V:163b

Maltepe Kışlası I:39c.

Maltepe Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Fatih, Eyüp, Bayrampaşa, Esenler, Güngören ilçeleri ve Seyit Nizam, Merkez Efendi mahalleleriyle çevrilidir.

Maltepe Mezarlığı V:445a.

Maltepe Yolcu Vapuru *mad. V:282c,* I:286b, VI:542a.

İlgili madde:

Kınalıada Vapuru IV:563b

Malul Gaziler Millet Tiyatrosu III:60b.

Malul Gaziler Yurdu

İlgili madde:

Tophane Kasrı VII:277a

Malulzade Medresesi *mad. V:282c.*

Malumat *mad. V:283a,* I:130b, V:538c, VI:536b, VII:448c.

Mamas (Ayios) Limanı V:215c.

Mamas (Ayios) Manastırı Ksilokerkos Kapısı (bugünkü Belgrad Kapısı) yakınlarında bulunduğu sanılan Bizans manastırı. I. İustinianos'un (hd 527-565) mabeyincisi Farasmanes tarafından ya da İmparator Mavrikios'un (hd 582-602) kız kardeşi Gordia tarafından kuruldu. Kilisesi Mavrikios ailesinin mozolesi olarak kullanıldı. 10. yy'ın sonlarında Mamas bölgesi ihmal edildi. 12. yy'da manastır kompleksi tekrar tahrip oldu. I. Manuel döneminde (1143-1180) onarılan manastıra kaynaklar en son 1399'da değinirler.

Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu *mad. V:283b,* III:246c, VI:463a.

Mamat, Suat (1930, İstanbul) Futbolcu. 1954-1964 arasında Galatasaray'da, 1964-1968 arasında da Beşiktaş'ta oynadı. Futbolu Vefa'da bıraktı. Galatasaray'la 5, Beşiktaş'la ise 2 kez lig şampiyonluğu yaşadı. 26 kez milli formayı giydi. 1954 Dünya Kupası'na katılan milli takımda yer aldı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yaptı. Kırıkkalespor'u 2. ligde şampiyon yaparak ilk kez bir ilçe takımının 1. lige katılmasını sağladı.

Mamboury, Ernest *mad. V:283c,* II:253a, 323a, 346c, 346b, 374b, III:71a, V:295c, VI:104c, 312b, 435b, VII:169b, 516a.

Manars, Tevfik

İlgili madde:

Rejans VI:314a

Manas Ailesi *mad. V:286a.*

Manas, Aleksandr (Aleko) V:286a.

Manas, Aleksi V:286a.

Manas, Antuan V:286a.

Manas, Boğos V:286a.

Manas, Edgar (ö. 1964) I:299a, III:395c, V:286a.

Manas, Edvar (ö. 1927) V:286b.

Manas, Greguar V:286b.

Manas, Jozef V:286b.

Manas, Kasbar V:286b.

Manas, Manase V:286b.

Manas, Rafayel (Rapayel) V:286c.

Manas, Rupen (Rubens) V:286c.

Manas, Sebuh V:286b.

Manas, Srapion V:287a.

Manas, Zenop V:286a, 286c.

Manasse, Serafim VI:133a.

Manastır Mescidi *mad. V:287b,* 291c, VI:489c.

Manastırlar *mad. V:288a.*

İlgili maddeler:

Dalmatu Manastırı II:544b

Damianu Manastırı II:549b

Evergetes Manastırı III:234b

Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82a

Kira Marta Kadınlar Manastırı V:24c

Kosmidion V:76b

Manastırlı İsmail Hakkı Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı İskelesi'nin güneyindedir. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) kayıkhane olarak kullanılıyordu. Patrikumlu, dar taş rıhtımla açılan tuğla bir kat üzerinde ahşap iki kat ve simetrik ayatomalı cihannüması ile dikkati çeker. Üçüncü kattaki balkonlar ve geniş pencereler 20. yy'ın başlarında eklenmiştir.

Manavlar *mad. V:299b.*

İlgili madde:

İaşe IV:116a

Manço, Barış V:534b.

Manda Arabası Bir çift manda tarafından çekildiği için bu adla anılan yük arabası. Bu arabaların eşya konulan kısmı uzun sırıklardan yapıldığı için ar-

ka tekerlekler geriye çekilip uzatılırdı. Taş, odun, ev eşyası gibi şeyler bu tür arabalarla taşınırdı. Aynı arabanın öküzlerle çekileni ise "öküz arabası" diye adlandırılırdı.

Mandas II:56c.

Mandrokles II:288b.

Mangal Odası Geçen yüzyıllarda İstanbul'un başlıca sorunlarından biri de ısınmak için odun teminiydi. Zenginler bile yangın tehlikesi nedeniyle odunla ocak yakmak yerine mangalla idare etmek durumundaydılar. Evlerin asma kat denen ve iki kat arasındaki basık ara katındaki küçük odalar mangallar ve seyyar tandırlarla ısıtılır, ev halkı da günün çoğu zamanını burada geçirirdi.

Mangana Sarayı *mad. V:295a*, II:253b, 347b, V:59b, VI:461a, 462b, VII:289a.

Mango, Cyril II:113a, 180c, 319a, V:451b, VII:259a.

Mango, Leonardo de *mad. V:296a.*

Manifaturacılar *mad. V:296b.*

Manifaturacılar Çarşısı *mad. V:296c*, II:477a, IV:273c, V:535a, VI:265a.

Maniler *mad. V:297b*, III:516a.

Manisalı Mehmed Paşa Camii *bak.* Atpazarı Tekkesi

Manisalı Mehmed Paşa Hanı Fatih İlçesi'ndeydi. Gurlitt'e göre 15. yy'ın ikinci yarısında II. Mehmed'in (Fatih) sadrazamı Mehmed Paşa tarafından yaptırılmış olup, iki katlı uzun bir binaydı. E. H. Ayverdi'ye göre ise Molla Hüsrev'in talebesi olan Manisalı Mehmed Paşa (ö. 1495) tarafından yaptırılmıştı ve yirmi beş dükkân ile iki ahırdan ibaretti. Yapı günümüze ulaşmamıştır.

Mankut, Fatma Gülhis (1928, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1793-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Manokyan, Artin VI:239b.

Manoli Körfezi IV:415c.

Mansel, Arif Müfid I:208b, III:236b, IV:222b, V:170a, 284b.

Mantin Canfese benzeyen bir tür ipekli kumaş. Elbise ve ferace yapımında kullanılan mantin, dayanaksız olduğu ve su damlayınca leke yaptığı için pek makbul sayılmazdı.

Mantran, Robert III:333c, IV:536a, VI:109a.

Manuel I Komnenos *mad. V:298c*, I:166b, 275c, 493a, II:263a, 321c, 343a, 482c, III:320c, 487b, V:11a, 24b, 57a, 198b, VI:122a, 359c, VII:41a, 77a, 380c.

İlgili maddeler:

Komnenos Hanedanı V:47c

Tekfur Sarayı VII:233b

Manuel II Paleologos *mad. V:299b*, I:276a, 494a, II:81b, 314a, 437c, III:300b, IV:142b, 181b, V:59b, 138c, VI:93c, 546a.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI: 207a

Manuel Hrisoloras VII:45b.

Manuel Kantakuzenos IV:417b.

Manuelyan, Agop II:400c.

Manugyan, Hovhannes III:183a.

Manyaluka Küçük kumaş parçalarının bir kadife zemin üzerine dikilmesiyle yapılan seccadelere verilen ad. Her parçanın etrafı ipek iplikler ya da ince sırma tellerle işlenirdi. Kadife yerine keçe üzerine işlenmiş olanlarına da rastlanırdı.

Manzara Haftalık dergi. Fen, edebiyat, sağlık, seyahat ve haber dergisi. 1887'de 16 sayı yayımlandı. Sahibi Mehmed Ramiz'di.

Manzini, Guiseppe IV:304c.

Manzoni (18. yy - 19. yy) Fransız gezgin. Ankonalıdır. Republicain gemisinin subayı olarak Toulon'dan hareketle 23 Şubat 1796'da İstanbul'a geldi. Kentte 2 yıldan fazla kaldıktan sonra, Bonaparte'ın Mısır seferinden dolayı Osmanlı-Fransız ilişkilerinin kesilmesiyle tevfik edilerek Sinop Kalesi'ne kapatıldı. Fransa'ya dönüşünde Türkiye'de yapmış olduğu desenleri *Costumes Orientaux inédits dessinés d'aprés nature en 1796, 1797, 1799, graves à l'eau forte, terminés à la pointe séche et coloriés avec des explications* adıyla gravür olarak 1813'te Paris'te basıldı. 17 levhasında İstanbul'a ait deniz piyadesi, Kırım tüccarı, Ermeni tüccar, Doğu dilleri tercümanı, Tatar ulak, jandarma subayı, topçu piyade eri, top arabacısı, süvari bayraktarı, haremağası, saray kadını, kadın sultan, İstanbullu Türk kadını, İstanbullu Batılı kadın, saka, hamal tipleri yer alır.

Manzume-i Efkâr III:190b.

Marabetlerin Yeri II:336a, 338c.

Maraşlı Rum İlkokulu Fener'de, Sadrazam Ali Paşa Caddesi'ndedir. 1901'de Patrikhane Örnek İlkokulu adıyla kuruldu. Okul binası Odessa Belediye Başkanı Grigorios Maraşlı'nın bağışıyla inşa edildiğinden daha sonra onun adı verildi. Günümüzde çok az sayıda öğrenciyle eğitim faaliyetini sürdürmektedir.

III:281a.

Marcello, Bartolomeo II:41b, III:304a.

Marcello, Girol II:41c.

Marchebeus *mad. V:299c*, VI:541a.

Marcheville, Gournay de III:331c.

Marcillinus Comes (6. yy) Latin asıllı tarihçi. Üsküp civarında doğduğu sanılır. Konstantinopolis'e geldiğinde I. İustinianos'un maiyetine girmeyi başardı ve yazıları sayesinde "vir clarissimus" unvanını elde etti. Tarih eseri 379-518 arasını kapsar. 534'te kendisi tarafından; 548'de ise başka bir yazar tarafından esere ek yapıldı. Eserin odak noktasını Konstantinopolis oluşturur.

III:52a.

Marco Polo I:534c.

Mardin, Arif II:388a.

Mardin, Yusuf II:288a.

Mardiros (Episkopos) (1603 ?, Kefe - 1683, Mısır) İstanbul Ermeni patriği ve şair. Kudüs Patriği Astvadzadur Başpiskopos'un talebesidir. 1655'te rahip takdis olundu. 1658'de, Kırım Ermenilerine ruhani reis atandı. 25 Mayıs 1659-Aralık 1660 arasında İstanbul patriği oldu. 14 Temmuz 1660'ta başlayan İstanbul'un büyük yangınında, aldığı önlemler sayesinde, Meryem Ana Kilisesi ve Patrikhane yanmaktan kurtuldu. 1661'de, Eçmiadzin'de episkopos takdis edildi. 1667-1683 arasında, üç defa Kudüs patriği oldu. Ermeni harfli Türkçe şiirleri de vardır.

III:192a, V:86c.

Mardirosyan, Takvor III:183b.

Mareşal Çakmak Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güneştepe, Güngören Merkez, Akıncılar, Haznedar mahalleleri ve Bahçelievler, Bağcılar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.085'tir.

Mari Ferah Hanım V:312a.

Maria Draperis (St.) Kilisesi *bak.* Santa Maria Draperis Kilisesi

Maria Paleologina VI:214b.

Mariani, Angelo V:532a.

Marie, Auguste C. V:112c.

Marie Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Marie Josephine Botter Köşkü *bak.* Jean Botter Köşkleri

Marika Hanım IV:420a.

Marimare VI:222c.

Marina (Arkadios'un kızı) VI:345a.

Marinis, Montani de II:407a.

Mark, Hayganuş III:190a.

Marki-Necib Bey Yalısı *mad. V:300b.*

Markianos (İmparator) II:257a, 261b, III:528b, V:56a, VII:168b, 247b.

Markianos Sütunu *bak.* Kıztaşı

Markiz Pastanesi *mad. V:300c*, II:98a, 216c, IV:268b.

İlgili madde:

Lebon V:200a

Marko Paşa *mad. V:301c*, III:155b, IV:72b, VI:366a.

Markopaşa *mad. V:302a.*

Markos (Ayios) Kilisesi Tauri Forumu (Beyazıt) yakınlarında, Ayios Markos adına inşa edilmiş Bizans kilisesi. I. Theodosius döneminde (379-395) ya-

pıldı, I. Romanos Lekapenos döneminde (920-944) restore edildi. 1947'de İstanbul Üniversitesi'nin yeni binalarının inşası sırasında ortaya çıkarılan üç kilise kalıntısından "A" diye adlandırılanın orijinal yapı, "B" diye adlandırılanın ise 10. yy restorasyonundan sonra inşa edilen yapı olduğu sanılır.

Markus, David *mad. V:302b,* VII:403a.

Marlalı, Arif (1863, Akseki - 1938, ?) Özel eğitim gördü. Üsküdar Meclis-i İdare azalığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak TBMM'de yer aldı.

Marmara *mad. V:303a,* III:190a.

Marmara Basımevi III:183b.

Marmara Çırası Marmara Denizi adalarından kesilip hazırlanarak İstanbul pazarlarında satılan ve çok iyi yandığı için makbul tutulan çıra. Adalarda reçinesi bol çam yetiştiği için başka yerlerden gelen her çeşit iyi çıraya da Marmara çırası denirdi. Halk arasında "Marmara çırası gibi tutuşmak" deyimi de vardır.

Marmara Denizi III:77a.

Marmara Kulesi II:321c.

İlgili madde:

Mermer Kule V:400b

Marmara Surları VII:76c.

Marmara (The) Oteli Taksim Meydanı'nda, eski ünlü Pamuk Eczanesi'nin yanındaki Osmanlı Sokağı ile bugünkü Vakıflar Bankası'nın yanındaki Dünya Sağlık Sokağı'nın (eski adı Mezarlık Sokağı) arasında ve Tak-ı Zafer diye adlandırılan caddenin üzerinde yer alan bloktaki binalar 1960'ların sonlarında yıkılarak yerine gökdelen türü lüks bir otel yapıldı. Bina daha sonra Intercontinental otelleri zincirine kiralandı. Aynı sıralarda Tepebaşı'nda Pera Palas'ın karşısındaki bir başka yüksek binada da Etap Marmara açılmıştı. Taksim'deki otelin Intercontinental ile yaptığı kontrat 1980'de dolunca, bina Etap Marmara'nın sahibi olan firmaya kiralandı ve adı önce Etap Marmara oldu, sonra da baştaki "Etap" sözcüğü kaldırıldı, yerine bir "The" konuldu, otelin adı The Marmara oldu. Tepebaşı'ndaki eski Etap Marmara'nın ise adı bugün Pullman'dır.

VI:180b.

Marmara Üniversitesi *mad. V:303b,* I:259b, III:140a, VII:56a, 347c.

İlgili madde:

İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi IV:155a

Marmara Üniversitesi Fransızca Kamu İdaresi Bölümü IV:185c.

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi I:533c.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi VII:257b.

Marmara ve Boğazları Belediyeler Birliği III:18a.

Marmara Yat Kulübü 14 Mayıs 1945'te, Çiftehavuzlar'daki Ragıb Paşa Yalısı'nda kurulmuş, tüzüğünde amacını "üyeleri arasındaki münasebetlerin gelişmesini temin ve kütüphane kurmak" olarak belirten sosyal dernek. Yönetim kurulu, Falih Rıfkı Atay, Saffet Tuncay, Burla Danyal, İbrahim Ali Erberk, Ragıp Özdemiroğlu, Rıza Derviş, Selim Osman Seynur, Mehmet Ali Bilgisin, Fethi Sait Güran, Mümtaz Fazlı Taylan, Vakıf Çakmur'dan oluşuyordu.

Marpuççular Eminönü'nde, Mısır Çarşısı'na yakın bu çarşıda İstanbul'a özgü marpuçlar yapılırdı. Renk renk meşinlerden kesilen şeritler, özel bıçaklarla tıraşlanır, demir çubuk üzerine sarılır, bunun üzerine de sarı ince tellerle desen işlenir, kuruma işlemi tamamlanınca içteki demir çubuk çıkarılır ve nargile marpucu yapılmış olurdu.

Marpuççular Mescidi *mad. V:304a.*

Marta Koyu *bak.* Halik Koyu

Martayan-Dilaçar, Hagop V:303a.

Martelli, Carlo III:323c.

Martina IV:359a.

Maruffo, Baldassare (Podesta) III:360b.

Maruflu, Selçuk (1939, İzmir) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. İngiltere London School of Economics ile University of York'ta ihtisas yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda uzman ve grup başkanı oldu. 19. dönem (1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Marules Ailesi Konstantinopolis'in yerlisi olduğu sanılan Bizanslı aile. "Marul" anlamına gelen adına bakılırsa, aile sebze ticareti ile uğraşıyordu. Bilinen ilk Marules, VII. Konstantinos döneminde (913-959) komutandı. Basileios Marules, 1143'te Konstantinopolis Konsili'ne katıldı. 14. yy'da Komutan Marules başkenti ve Balkanlar'ı talan eden Katalanlarla savaştı. Fokas Marules 1328-1341 arasında imparatorun yakınıydı ve Konstantinopolis'te Meryem Ana adına bir manastır kurmuştu. Ailenin diğer üyeleri ise Tesalya ve İtalya'da önemli görevler üstlenmişlerdir

Marx, Joseph III:142c, 142b, 143b, 143a.

Marzıvanetzi, Krikor (Merzifonlu) III:182a.

Marzmanyan (Mazmanyan), Hacı Sarkis (1807, Harput - 1897, İstanbul) Hassa mimarı. Daha çok hamam inşa ettiğinden, "Hamamcıbaşı" lakabıyla anılmıştır. Camiler de yapmıştır. Üsküdar'ın İcadiye Mahallesi'nde oturmuştur. Bağlarbaşı Ermeni Mezarlığı'nda gömülüdür.

Masa Tenisi *mad. V:304b.*

Masallar *mad. V:304c,* III:515b.

İlgili maddeler:

Halk Hikâyeleri III:519b

Kúnos, Ignácz V:121c

Masis III:188c.

Maskara Akıntısı II:267c.

Maslak *bak.* Ayazağa

Maslak Askeri Hastanesi Askeri prevantoryum ihtiyacı üzerine Maslak kasırlarıyla müştemilatının ordu emrine verilmesi sağlanmıştır. Kasırlar onarılarak 1938'de 50 yatakla faaliyete geçti. Erler için bir istirahat ve nekahethane olan kurum, yavaş yavaş bir hastane durumuna sokulmuş ve 1940'ta subaylar da kabul edilmeye başlanmıştır. Yatırılan hastaların bakım ve tedavileri, Gülhane ve diğer askeri hastanelerden görevlendirilen hekimlerce yapılmıştır. Hastanenin tarihçesini içeren bir albüm Çamlıca Göğüs Hastalıkları Hastanesi'ndedir.

Maslak Binicilik Tesisleri Modern binicilik Maslak'ın Ayazağa mevkiinde bulunan Süvari Mektebi'nde başladı. Okulun yanında meydana getirilen alanda süvari subayları modern konkurhipik çalışmalarına başladılar. Ayazağa maneji uzun yıllar binicilik sporunun merkezi oldu. Ordudan süvari sınıfının kalkmasından sonra binicilik sporu faaliyetini sivil kulüpler üstlendiler. Bu kulüpler de Maslak ve çevresini yeğlediler. İstanbul Binicilik Kulübü, Sipahi Ocağı ve Galatasaray kulübü, binicilik faaliyetini bu çevredeki manejde ve lokallerde sürdürmektedir.

İlgili madde:

Sipahi Ocağı VII:10c

Maslak Kasırları *mad. V:306a,* II:41a, VI:468b.

Maslak Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Ayaz Ağa Mahallesi, askeri bölge ve Sarıyer İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.574'tür.

Masonluk *mad. V:307a,* I:24a, II:137b.

Maşallah Levhası Yapıları nazardan ve yangından korumak için saçağa, kapı alınlığına yerleştirilen levhalar. Bu camlı levhalarda maşallah dışında Allah'ın "koruyucu" sıfatı olan "Ya Hâfız" veya "Maşallahu kâne" de yazılı olurdu. Levhanın yanına veya saçağın uygun bir köşesine dağ keçisi boynuzundan, at kafasından, delikli taşlardan çocuk ayakkabısından nazarlıklar asmak da âdetti.

Maşlah Altı üstü aynı ölçüde, kolsuz kadın üstlüğü. Arap giyisisidir. Ancak İstanbul'da ferace ve çarşaf yerine kullanılmıştır. İstanbul hanımları 19. yy'ın sonlarından I. Dünya Savaşı sonlarına kadar sokakta, mesirede, yazlıkta maşlah kullanmışlardır.

Maştotz, Mesrop (Surp) III:185c.

Maşuk Bey IV:335a.

Maşuk Paşa Konağı III:1a.

Mataracı, Celil IV:250a.

Matbaa Meslek Lisesi 1946-1947 öğretim yılında Ankara'da açıldı. 1951'de İstanbul Sultanahmet Sanat Enstitüsü bünyesine alındı. 1954'te bu okuldan ayrılarak 3 yıl süreli Matbaacılık Okulu adını aldı. 1967'de Matbaa Sanat Enstitüsü, 1974'te de Matbaa Meslek Lisesi adını aldı. Öğrenciler ofset, baskı, dizgi, tipo baskı, klişe ve ciltçilik bölümlerinde öğrenim görmekteydiler. Kütüphanecilik ve grafik bölümlerinin de açılmasıyla bölüm sayısı 7'ye çıktı. 1994-1995 öğretim yılında okulda 27 öğretmen görev yapmakta, 610 öğrenci öğrenim görmektedir.

Matbaa-i Âmire III:258a, V:309c.

Matbaa-i Devlet V:309c.

Matbaa-i Ebüzziya III:124a.

Matbaa-i Milli V:309c.

Matbaa-i Osmaniye III:149a.

Matbaalar *mad. V:308b,* VII:448a.

İlgili maddeler:

Ermeni Basımevleri III:181c

Yahudi Basımevleri VII:398b

Matbaa-yi Atika II:568b.

Matbah-ı Âmire Saray mutfağı. "Matbah-ı hümayun" da denirdi. Topkapı Sarayı'nda alay meydanının sağındaki yerde bulunur; hemen önünde de mutfak görevlilerinin daire koğuşları yer alırdı. Her gün dört-beş bin, resmi günlerde de on beş bin kadar kişiye yemek çıkardı. Matbah-ı âmire emininin idaresinde, matbah kâhyalığı, matbah emini yardımcılığı, masraf kâtipleri, kilerci ve maiyeti, ustalar ve kalfalar görev zincirini oluştururlardı. 17. yy'ın ortalarında personel sayısı 1.370'ti. Her türlü tatlının pişirildiği helvahane, mutfağın en büyük ve önemli bir bölümüydü. Burada güzel kokulu sabunlar da yapılırdı. Padişahların yemekleri ise "matbah-ı has" veya "kuşhane" denilen özel bir mutfakta yapılırdı.

Matbuat Kanunu VI:455b.

Matcovich, Adolphe

İlgili madde:

Macar Eczahanesi V:234a

Matcovich, Adolphe Jean V:234a.

Matcovich, Jean V:234a.

Mateev, Petır II:330c.

Matlube Ömer IV:355c.

Matrai VII:495a.

Matrak Üzeri yumuşak deri ile kaplanmış, baş tarafı yuvarlakça oyun değneği ve bu değnekle oynanan savaş oyunu. Lobuta benzemekle beraber oyunda lobut ustalar, matrak acemiler tarafından kullanılırdı. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de matrak oyunundan söz eder ve IV. Murad'ın bu oyunda çok usta olduğunu kaydeder. Abdülmecid döneminde (1839-1861) saray kızlarının da müzik eşliğinde "matrak oyunu" adıyla değişik bir oyun oynadığını Balıkhane Nazırı Ali Rıza Bey anlatmaktadır. Raks ederek bir direğe asılı duran, kendi giysisi rengindeki kurdeleyi örme esasına dayanan bu yarışmalı oyun Avrupa'dan gelmiş olmalıdır.

Matrak Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Melek Hatun Mahallesi'nde bulunan Arpacı (Arpa Emini) Mescidi'ne 1251/1835-36'da Sa'dî tarikatından "Şeyh Matrak" lakaplı Mısırlı el-Hac Hasan Kudsî Efendi'nin (ö. 1844) meşihat koydurması suretiyle kurulmuştur. 1849-1876 arasında Rıfaîliğe bağlanan, 1876'dan sonra tekrar Sa'dîlerin denetimine geçen tekkenin ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) salı olarak verilmektedir. Kaynaklarda "Arpacı, Arap Hasan Efendi, Hacı Matrak, Hasan Kudsî, Hasan Kudsî Efendi, İzzî Efendi, Şeyh Matrak" adlarıyla da anılmaktadır.

Matsouka VII:500a.

Matteo Hanı I:552a.

Ma'tuh Çelebi (ö. 1611) III:279a.

Maurandi III:17c.

Mavi Saray V:388a.

Maviler ve Yeşiller *mad. V:310c,* I:216b, 264c, 439c, II:262c, VII:17c, 41a.

İlgili maddeler:

Hippodrom IV:75a

Nika Ayaklanması VI:74b

Mavrianos Revağı *bak.* Domninos Revağı

Mavrikios II:263b, IV:568c.

Mavro, Stelyo V:41a.

Mavrogeni, Nikola III:290a.

Mavrokordato, Aleksandr (İskerletzade) III:283a, 289b, IV:418a.

Mavrokordato, Nikola III:289c.

Mavrokordatos, Yorgi V:256b.

Mavromolos Manastırı VI:359c.

Mavroyani Paşa (1817, İstanbul - 1902, İstanbul) Hekim. Viyana'da öğrenim gördü, Paris'te mesleki araştırmalar yaptı. Haydarpaşa Askeri Hastanesi başhekimliği, saray hekimliği ve askeri hastaneler başmüfettişliği görevlerinde bulundu. Sıtma, kolera, dizanteri gibi hastalıklarla mücadele konusunda kitaplar yazdı ve konferanslar verdi.

V:88c.

Mavroyenis, Aleksandros VI:366a.

Maxim 1920'lerde önce Şişli'deki Fransız La Paix Hastanesi'nin yanında açılan, sonra da Taksim'e taşınan Rus barrestoranı. Sahibi Amerikalı bir siyahtı. Rus şarkıları, folklor ve balesi ile siyahilerden oluşan caz orkestrasıyla bir dönemin çok gözde eğlence yerlerinden birisiydi.

Maximus I:217a.

Maxuca VII:500a.

May, Şevkiye *mad. V:312a,* VII:114c.

Maya Sanat Galerisi II:435c, VI:437a.

Maya Sitesi VII:16a.

Mayakon, İsmail Müştak II:233c.

Mayer, Luigi *mad. V:312b,* III:419c.

Mayer Mağazası Beyoğlu'nda İstiklal Caddesi'nde, no. 377-379'da (bugünkü İS-Kİ binası) bulunan konfeksiyon mağazası. 1930'da inşa edilen Amato Apartmanı'nın altında açıldı. Sahibi Abraham Mayer'di. Daha sonra George Mayer ve ortağına geçti. Binanın 1943'te Sular İdaresi'ne geçmesinden sonra uzun süren tahliye 1963'te sonuçlandı ve mağaza kapandı.

Mayor Sinagoğu IV:10b.

Mayorkas, Marko VII:399a.

Mayr Tıbradun (Basımevi) III:182b.

Mayr Varjaran Ermeni İlkokulu II:223c.

Mazhar-Fuat-Özkan Üçlüsü V:535a.

Mazhar Hüsnü III:62c.

Mazhar Osman *bak.* Usman, Mazhar Osman

Mazhar Paşa (ö. 1892) *mad. V:312c,* VII:150c, 518a.

Mazul Kemer *mad. V:313b,* II:254a, 319a, III:525b, 526a, VI:342b, VII:47b, 54a.

McCocn, J. C. IV:174c.

Me-am Lo'ez VII:405a.

Mecalis-i Âliye 1853'te Abdülmecid'in buyruğu ile oluşturulan ve birçok komisyonu olduğu için "yüksek meclisler" anlamında Mecalis-i Âliye denen bu kurulun asıl adı Meclis-i Âli-i Tanzimat'tı. Görevi, Tanzimat'ın öngördüğü yeniliklere ilişkin yasa ve tüzükleri hazırlamaktı. Mecalis-i Âliye, daha önce kurulmuş bulunan Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'nin bazı görevlerini de üstlenerek 1861'e değin bağımsız çalıştı. Bu tarihte Meclis-i Ahkâm-ı Adliye ile birleştirildi.

Mecalis-i İmariye Ülke genelinde yapılacak yenilikleri ve düzenlemeleri görüşüp karara bağlamak üzere Abdülmecid'in (hd 1839-1861) buyruğu ile vilayetlerden çağrılan temsilcilerin katıldığı kurul. İstanbul'da toplanmakla birlikte çalışma gündemi taşraya dönüktü.

Mecalis-i Tanzimat Tanzimat döneminde (1839-1876) İstanbul'da oluşturulan konsey ve kurullar. Bunların başlıcaları Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye, Meclis-i Maarif-i Umumiye, Dar-ı Şûra-yı Askeri, Meclis-i Tophane-i Âmire, Meclis-i Bahriye, Divan-ı Muhasebat, Meclis-i Ziraat, Meclis-i Maadin, Meclis-i Zabtiye, Meclis-i İmalat-ı Harbiye idi.

Mecdi Sadrettin IV:145b.

Mecid Efendi Köşkü V:54c.

Mecidiye Mecidi de denen ve Abdülmecid'in (hd 1839-1861) adına çıkarılan altın ve gümüş paralar. Ayrıca İstanbul'da ve taşrada bazı semtlere, kasaba ve köylere, camilere verilen addır. İstanbul'da Mecidiyeköy, Mecidiye Köşkü Camii bunlardandır. 1844'te çıkarılan 7,2 gr, 22 ayar altına mecidiye dendiği gibi, 1852'de çıkarılan büyük Osmanlı nişanına da "Mecidiye Nişanı" denmiştir. Yine, Abdülmecid'in buyruğu ile halka ilk kez verilen kimlik belgelerine de o dönemde mecidiye deniyordu.

Mecidiye Camii (Çırağan) *mad. V:314c*, II:36c.

Mecidiye Camii (Yeşilköy) *mad. V:316a.*

Mecidiye Kışlası *bak.* Taşkışla

Mecidiye Köşkü *mad. V:316c*, II:38b, III:173a, VII:289a, 292c.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Mecidiye Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Yıldız, Balmumcu, Ortaköy mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.073'tür.

Mecidiye Şirketi III:31b, VII:255b.

Mecidiye Tekkesi *bak.* Abdülbâki Efendi Tekkesi

Mecidiyeköy *mad. V:317a*, I:46c, 281a, II:166a, VII:186c, 200b, 499c.

İlgili maddeler:

Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası V:318a

Mecidiyeköy Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.077 grostonluktur. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,7 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmaktadır. 62 otomobil almaktadır.

Mecidiyeköy Camii Şişli İlçesi'nde, Mecidiyeköy'de, Mecidiye Caddesi ile Mor Sümbül Sokağı'nın kesişiminde bulunuyordu. Avlusundaki kuyu bileziğinde yazılı tarihten 1306/1888'de inşa edildiği anlaşılmaktadır. Bânisi Perestu Valide Sultan'dır. Duvarları kâgir, çatısı ahşap ve kalın gövdeli taş minaresi olan bu ufak yapı yıkılarak yerine 1971'de aynı isimle büyük bir cami yapılmıştır. Mecidiyeköy'ün merkez camisi olan bu yapı bir set üzerinde yükselmektedir. Beş kubbecikle örtülü son cemaat yerine iki yandan merdivenlerle ulaşılır. Harim, pandantifli büyük bir kubbeyle örtülüdür. Paye ve sütunlar üzerine oturan ikinci kat "U" şeklinde bir galeri oluşturan kadınlar mahfilidir. Mihrap çok renkli Kütahya çinileri ile kaplıdır. Duvarlarda kalem işi süslemeler görülmektedir. Minber ve vaiz kürsüsü mermerdendir.

Mecidiyeköy Kır Kahveleri 1930'lara değin şehrin dışında kırlık bir alan olan Mecidiyeköy, dutlukları kadar kır kahveleri ile de ünlüydü. Önceleri hafta tatili cuma olduğu için cuma günleri, daha sonra da pazar günleri halk kadınlı erkekli Mecidiyeköy kır kahvelerine gelmekteydiler.

Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası *mad. V:318a*, IV:133c, V:317c.

Meclis-i Ahkâm-ı Adliye 1853-1861 arasında İstanbul'da çalışan ve temyiz mahkemesi konumunda yüksek yargı kurulu. Daha önce Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin bünyesinde iken 1853'te ayrılmış, 1861'de yeniden birleşmiştir.

Meclis-i Âli-i Hazain Kamu hazinesi ve bütçe işleriyle ilgili yeni düzenlemeler yapmak üzere Abdülaziz'in buyruğu ile 1864'te kurulan maliye kurulu. Başkanlığına Mısırlı Prens Mustafa Fazıl Paşa atandı. Üyeliklere ise deneyimli devlet adamları getirildi. Fakat yararlı bir çalışma yapmadan dağıtıldı.

I:24a.

Meclis-i Âli-i İcraat Kısaca Meclis-i İcraat da denen bu kurul, Abdülaziz'in (hd 1861-1876) son saltanat yılında yürütme yüksek konseyi görevini üstlendi. Asıl görevi Hersek için yayımlanan Adalet Fermanı'nın öngördüğü reformları hazırlamaktı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinden sonra dağıtıldı.

I:24a.

Meclis-i Âli-i Umumi Abdülmecid'in buyruğu ile 1855'te oluşturulan olağanüstü kurul. Sadrazamın başkanlığında toplanmakta ve Meclis-i Vükela'ya, ülke sorunlarıyla ilgili görüşler vermekteydi. Konseyin üyeleri arasında nazırlar, Meclis-i Tanzimat, Meclis-i Vâlâ üyeleri, Bâbıâli ricali de vardı. Gerektiğinde oturumlara İstanbul'daki ruhani reisler de çağrılıyordu.

Meclis-i Âyân Hey'et-i Âyân da denen ve senato görevini yapan kurul. 1877'de Meclis-i Mebusan'la birlikte oluşturulan bu kurul, padişahın seçtiği eski sadrazamlardan, nazırlardan, şeyhülislam, kazasker ve paşalardan oluşmaktaydı. 1878'de Meclis-i Mebusan'ın dağıtılmasına karşılık; toplanmasına izin verilmeyen Meclis-i Âyân'ın yaşamboyu seçilen üyeleri bu unvanlarını korudular. 1890'da 18 âyân üyesi vardı. 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilince Heyet-i Âyân 34 üye ile yeniden oluşturuldu.

II:512c.

Meclis-i Dar-ı Şûra-yı Askeri 1836'da II. Mahmud'un buyruğu ile askeri işlerin düzene konulması için İstanbul'da oluşturulan kurul. 1843'te Seraskerlik'e bağlı olarak kadrosu genişletildi ve yüksek askeri şûra konumuna getirildi.

Meclis-i Emanet Emanet Divanı da denmiştir. İstanbul'da 1855'te Şehremaneti adıyla kurulan belediyenin, üyeleri Meclis-i Vükela tarafından atanan encümeniydi. 1878'de Cemiyet-i Umumiye-i Belediye dağıtılarak bunun görevleri de Meclis-i Emanet'e verildi. Üye sayısının çoğaltılmasına koşut olarak seçim esası da getirildi. İstanbul Belediye Meclisi'nin tarihi, Meclis-i Emanet'e dayanmaktadır.

I:24a.

Meclis-i Fevkalade II. Abdülhamid'in buyruğu ile 1881'deki Yıldız Mahkemesi'nden sonra oluşturuldu. Padişahın güvendiği kişilerin görevlendirildiği bu yüksek yargı kurulu Yıldız sanıklarının cezalarını onayladı. Ancak Abdülhamid, Meclis-i Fevkalade'nin onayladığı idamları sürgüne ve müebbet hapse çevirdi.

Meclis-i İdare-i Emval-i Eytam I:24a.

Meclis-i Maarif-i Umumiye 1841'de Abdülmecid'in bir fermanı ile İstanbul'da çalışmaya başlayan eğitim-öğretim yüksek kurulu. Yeni açılmaya başlanan ilk ve orta dereceli okullar için programlar, Avrupa'ya tahsile gönderilecek öğrenciler için talimatname hazırlamak, Darülfünun'un açılması hazırlıklarını yürütmek başlıca görevleriydi. Oturumlara Meclis-i Vâlâ reisi başkanlık ederdi. Maarif Nezareti kuruluncaya (1857) kadar Osmanlı eğitiminin en yetkili karar organıydı.

Meclis-i Maliye VII:180c.

Meclis-i Mebusan 1876'da ilan edilen Kanun-ı Esasi uyarınca ilk kez 20 Mart 1877'de Sultanahmet'teki Darülfünun binasında toplanan Osmanlı parlamentosunun seçimle gelen kanadı. Atamayla oluşan kanat Meclis-i Âyân'dır. İki dönem olarak 14 Şubat 1878'e kadar çalıştı. II. Abdülhamid'in buyruğuyla kapandıktan sonra yeniden ancak II. Meşrutiyet'in ilanıyla 17 Aralık 1908'de açıldı. Dört dönem (1908-1912, Nisan 1912-Ağustos 1912, 1914-1918, 1919-1920) çalışan meclis 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgali üzerine tatil edildi. II. Meşrutiyet döneminde çalışmalarını Fındıklı'daki Çifte Saraylar'da (bugün Mimar Sinan Üniversitesi) sürdürdü.

I:16c, 25c, 38c, II:505b, 512c, V:351a.

Meclis-i Meşayih 1868'de Şeyhülislamlık'ta bir daire olarak kuruldu. Amacı tarikatlar arası ilişkileri, tarikatların devletle ilişkilerini düzenlemek, sorunları çözmekti. İlk başkanı Yenikapı Mevlevîhanesi Şeyhi Osman Selahaddin Dede'dir. Zaman içinde yapılan değişikliklerle üye sayısı artıp azalan meclis II. Meşrutiyet döneminde tarikat rekabetinin yarattığı sert çatışmalara da sahne oldu. 1918'de yeniden örgütlendi ve birtakım sosyal ça-

lışmalar yapmayı da amaç edindi. Ama bunları gerçekleştiremeden 1922'de dağıldı.

IV:7b.

Meclis-i Meşveret 18. yy'ın sonlarından başlayarak önemli devlet sorunlarının görüşülmesi için padişahların toplantıya çağırdığı danışma kurulu. Genellikle Topkapı Sarayı'nda Kubbealtı'nda, bazen de sadrazamın veya şeyhülislamın konaklarında toplanan meclis-i meşveretlere, vezirler, kaptan paşa, yeniçeri ağası, İstanbul'a gelen eyalet valileri katılırlardı. Toplantı gündemleri çoğu zaman, savaş ve cephe sorunları, serasker ve serdar atama, İstanbul'u etkileyen kıtlık, hastalık, karışıklık, ayaklanma konularıydı. II. Mahmud (hd 1808-1839) Meclis-i Meşveret yerine "Meclis-i Şûra" ve "Meclis-i Hass-ı Vükela" adıyla daha düzenli çalışan, sadrazamla nazırlardan oluşan bir kurul oluşturdu.

Meclis-i Milli 22 Nisan 1909'da, Yeşilköy'deki kulüp binasında toplanan Meclis-i Mebusan'a denilmiştir. 31 Mart Olayı nedeniyle dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalan Âyân ve Mebusan meclislerini, Talat Bey (Paşa) ve arkadaşları Yeşilköy'de toplamayı başardılar. Meclis-i Milli'nin bir özelliği, Âyân ve Mebusan üyelerinin tek kurul oluşturmalarıydı. Başkanlığını eski sadrazam Küçük Said Paşa'nın yaptığı bu meclis, 27 Nisan 1909'da II. Abdülhamid'in tahttan indirilmesini, V. Mehmed'in (Reşad) padişah ilan edilmesini de kararlaştırmıştır.

Meclis-i Şûra II. Mahmud'un (hd 1808-1839) iradesiyle oluşturulan bu kurul, sadrazamın başkanlığında, şeyhülislamın, vezirlerin, kazaskerlerin katılımıyla toplanmakta, savaş açma, barış kararı verme gibi önemli kararları, oybirliği sağlanmak koşuluyla alabilmekteydi. II. Mahmud daha sonra bu kurulun adını Meclis-i Hass-ı Vükela olarak değiştirdi.

Meclis-i Şükûfe II:510b.

Meclis-i Tedkikat-ı Şer'iye Şeyhülislamlık dairesinde 1873'te kurulan, görevi taşra şer'iye mahkemelerince düzenlenen ilamları incelemek olan şer'i temyiz mahkemesi. Bu mahkemenin çalışma ilkeleri için bir de talimatname çıkarılmıştı. Kurul, bu işlevini 1922'ye değin sürdürmüştür.

I:245a.

Meclis-i Tophane-i Âmire Tophane Müşirliği'nin örgütlenmesinden sonra 1832'de kurulan bu meclisin görevi Tophane'deki çalışmalar ve üretimle ilgiliydi. Bir başkanı ve sekiz üyesi olan kurulun siyasal ve yargısal bir yetkisi yoktu.

Meclis-i Umumi-i Milli VI:187c.

Meclis-i Umur-ı Nafıa II. Mahmud döneminde (1808-1839) öncelikle İstanbul'da eğitim alanında yapılacak yenilikleri ve açılacak modern okulları belirlemek üzere oluşturulan kuruldu. Kurulun çalışma yöntemleri için 1839'da *Meclis-i Umur-ı Nafıa Layihası* adı ile bir de program yayımlandı. Tanzimat'ın ilanından sonra 1841'de kurulan Meclis-i Maarif-i Umumiye, bu kurulun yerini aldı.

Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye 1837'de çalışmalarına başlayan ve günümüzdeki Yargıtay'la Danıştay'ın temelini oluşturan idari ve adli yargı kurulu. Tanzimat'ın ilanından (1839) sonra ise bir anlamda "meclis" görevini de üstlenmiş; Tanzimat'ın gerektirdiği kanun, nizamname ve talimatnameler bu kurulca hazırlanmıştır. Daha önceki dönemde kamu görevlilerinin yargılanmadan cezalandırılmaları söz konusu iken Meclis-i Vâlâ her düzeydeki memurların yargılanmaları görevini de üstlendi. 1853'te Meclis-i Âli-i Tanzimat kurulunca yasa ve tüzük hazırlama işini buraya devretti. Buna bağlı olarak kurulun adı da Meclis-i Ahkâm-ı Adliye oldu. 1861'de iki kurul yeniden birleştirildi ve ayrı işlere bakan komisyonlar oluşturuldu. 1867'de ise Divan-ı Ahkâm-ı Adliye ve Şûra-yı Devlet adları ile yeniden ikiye ayrıldı. Halk Meclis-i Vâlâ'ya "mahkeme-i kübra" demekteydi.

Meclis-i Vükela Tanzimat döneminde Osmanlı bakanlar kuruluna verilen ad. En kalabalık kadrosu ile toplandığında "Meclis-i Mahsus-ı Vükela", iç kabine konumundaki en dar kadrosuna da "Meclis-i Hassü'l-Has ya da "Meclis-i Hass-ı Vükela" deniyordu. Normal çalışmalarını Bâbıâli'de sadrazamın başkanlığında yapan kurulda, şeyhülislam, serasker, Tophane müşiri, kaptan paşa, adliye, hariciye, dahiliye, maliye, evkaf, maarif nazırları, zaptiye müşiri, sadaret müsteşarı, valide sultan kethüdası bulunuyordu. Meclis-i Hass-ı Vükela toplantıları ise çoğu zaman sadrazamın ya da hariciye nazırının konağında yapılırdı. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Meclis-i Vükela yerine "Heyet-i Vükela" deyimi yerleşti.

Mecma-i Âsâr-ı Atika I:350b, 433b.

Mecma-i Esliha-i Atika I:350b, 433b.

Mecmua-i Ahbar III:190b.

Mecmua-i Cevâmi II:375c.

Mecmua-i Devair 19. yy'ın sonlarına doğru, Avrupa'daki benzerleri örnek alınarak İstanbul'da yapılmaya başlanan ilk apartmanlara "konutlar topluluğu" anlamında verilen Osmanlıca ad. Fakat çok geçmeden, Fransızca apartman sözcüğü yerleşti.

Mecmua-i Ebüzziya Ebüzziya Tevfik'in yayımladığı dergi. İlk sayısı 22 Ağustos 1880'de, son sayısı 16 Ağustos 1912'de çıktı. Önce ayda iki, sonra haftalık olarak yayımlandı. 32 yıllık süre içinde çıktığı süre 11 yıldır. 1886'da 53. sayısından sonra Ebüzziya'nın Konya'ya sürülmesi sebebiyle yayımı durmuştur. 5 Mayıs 1911'de 94. sayıyla başlayan üçüncü dönem 159. sayıda sona erdi. Dönemin fikir adamlarının da yazı ve mektuplarını içermekle birlikte mecmuanın büyük kısmını dolduran Ebüzziya Tevfik'ti. Tarih, fen, edebiyat gibi konularda kendi düşünceleri kadar Avrupa basınından çevirdiklerini kendi yorumlarıyla aktardı. Böylece dergi tam bir ansiklopedik yayın niteliği taşıdı.

III:123c.

Mecmua-i Fünun *mad. V:319a,* II:70a, III:190b.

İlgili madde:

Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye II:404a

Mecmua-i Havadis III:190b.

Mecmua-i Kavanin III:190b.

Mecmua-i Saz ü Söz I:202c.

Mecmua-i Ulum

İlgili madde:

Cemiyet-i İlmiye II:403b

Mecruhîn-Zuafâ-i Askeriyeye İmdad-Muavenet Cemiyeti IV:72b.

Meczup Memiş (19. yy) Memiş Paşa da denen İstanbul'un bu ünlü meczubu 19. yy'ın ikinci yarısında İstanbul çarşılarının renkli bir simasıydı. Başında armudi biçimli iki karış fes, setresinin önü tenekeden kesilmiş madalya ve nişan taklitleriyle dolu, belinde uzun bir kılıç, ayaklarında teki tekine uymayan kunduralar, daima güleç, gezer dolaşırdı. "Paşa, sana bu kılıcı kim verdi?" diye sorulduğunda, gururla "Moskof Kralı verdi!" der ve eklerdi: "Hele vermeyeydi!.." O durumda ne yapacağı sorulunca da iri gözlerini devirir: "Tacını tahtını başına geçirirdim!.." diye kükrerdi. "Sallan Paşa!.." sözünü duyunca da tıpkı baba hindiler gibi şişinir, poflar, gerdanını kamını çıkarır, kollarını açar, teneke nişanlarını şıngırdatırdı.

Meczuplar *mad. V:319b,* VII:88c.

Medaris-i Semaniye III:4c.

Medaris-i Süleymaniye III:4c.

Meddah Kahveleri V:320a.

Meddahlık *mad. V:320a,* III:517a.

Medici, Andrea de III:323c.

Mediha Sultan II:34c, VI:25c.

Mediko, Mois Dal VII:399a.

Medinetü'l-Kahr 7. ve 8. yy'da İstanbul'u kuşatmaya gelen Arapların Galata'ya verdikleri ad. Kimi araştırmacılara göre Galata'nın kıyısında gelişen kasaba "Karaköy" adını, Medinetü'l-Kahr'ın karşılığı olarak almıştır.

Medre Eskiden meyhanecilerin şarap taşımak ve saklamak üzere kullandıkları altı okkalık kaplara verilen ad. "Metre" sözcüğünden bozmadır. Halk arasında "hububat ölçeği" anlamında da kulla-

nılmaktaydı. Ancak bazı kaynaklarda kesin bir ölçü olmadığı, şarap ve hububat öiçmek için kullanılan medrenin her eyalette değiştiği belirtilmektedir.

Medreseler *mad. V:320c,* I:405a, III:138b, VII:101c.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Medresesi I:37c

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi I:275a

Ayasofya Medresesi I:460b

Cafer Ağa Medresesi II:365c

Cedid Abdurrahim Efendi Medresesi II:391a

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Darü'l-Hilafetü'l-Âliyye Medresesi II:564b

Defterdar İbrahim Paşa Medresesi III:17b

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi III:121b

Efdalzade Medresesi III:133b

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146b

Esekapı Mescidi ve Medresesi III:199c

Fethiye Medresesi III:301c

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c

Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489a

Haliliye Medresesi III:514a

Hasan Ağa Medresesi III:561b

Haydar Paşa Medresesi IV:25b

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi IV:41b

Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321b

Karagümrük Medresesi IV:453b

Kepenekçi Sinan Medresesi IV:547a

Malulzade Medresesi V:282c

Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba V:326b

Medresetü'l-Hattatin V:326b

Medresetü'l-İrşad V:326c

Medresetü'l-Kuzat V:326c

Medresetü'l-Mütehassisin V:327b

Medresetü'l-Vaizin V:327b

Mehmed Ağa Medresesi V:356b

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496b

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:567a

Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85a

Rüstem Paşa Medresesi VI:374c

Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b

Sultan Selim Medresesi VII:63c

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII:176b

Tetimmeler VII:258b

Üçbaş Medresesi VII:333b

Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba *mad. V:326b,* III:139b, V:326c.

Medresetü'l-Hattatin *mad. V:326b,* I:228a, III:139b, V:70a, VI:127b, 204a, VII:342b, 449c.

Medresetü'l-İrşad *mad. V:326c,* III:139b, V:326b, 327c.

Medresetü'l-Kuzat *mad. V:326c,* I:498b, III:139b, IV:433c, V:324b.

Medresetü'l-Mütehassisin *mad. V:327b,* I:368c, III:139b.

Medresetü'l-Vaizin *mad. V:327b,* III:139b, V:326c.

Medved Beyoğlu'nda, Galatasaray'da, Hammalbaşı Caddesi üzerinde, İngiliz Sarayı'nın karşı köşesinde, 1930' larda faaliyet göstermiş, Rus bar-restoranı.

Mega Reva VII:493a.

Megali İdea VI:367a.

Megalipolis IV:254a.

Megaralılar

İlgili maddeler:

Bizantion II:258a

Bizas II:260a

Meğu III:188c.

Mehmed I V:5a, VII:344a.

Mehmed II *mad. V:327c,* I:17b, 62b, 97b, 120b, 151b, 171a, 179a, 217c, 251c, 271c, 284a, 343b, 350a, 448b, 546a, 549c, II:26a, 83b, 104c, 114a, 152b, 193c, 197a, 200c, 272a, 282b, 319a, 341a, 390b, 408b, 434b, 551b, III:13b, 64a, 138b, 172c, 188a, 204c, 264a, 265c, 270b, 288b, 305b, 307a, 404c, 446c, 451a, 463c, 494b, 504a, 525b, IV:1a, 10a, 74a, 89a, 422c, 433b, 512c, 531a, V:1a, 319c, VI:78c, 355a, 457b, 458c, 519b, 561a, VII:72b, 73a, 80b, 253c, 279a, 281a, 291c, 305c, 333a, 344a, 516b.

İlgili maddeler:

Alaca Hamam I:174b

Amirutzes, Georgios I:246c

Ayasofya Medresesi I:460b

Çinili Köşk II:517c

Eyüb Sultan Külliyesi III:237a

Fatih Darüşşifası III:264a

Fatih Külliyesi III:265c

Fatih ve İstanbul III:272a

Fetih III:302a

Hindîler Tekkesi IV:74a

Rumeli Hisarı VI:355a

Simkeşhane VI:561a

Tahtakale Hamamı VII:192a

Tersane-i Âmire VII:253c

Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Mehmed II Türbesi *bak.* Fatih Külliyesi

Mehmed III *mad. V:333c,* I:21c, 105b, 435c, 441b, II:394c, 411a, IV:440b, V:336b, 503a, 540c, VI:398a, VII:72a.

İlgili madde:

Mehmed III Türbesi V:338b

Mehmed III Köşkü VII:80c.

Mehmed III Türbesi *mad. V:338b,* I:118b.

Mehmed IV *mad. V:339a,* I:7b, 18a, 28a, 110c, 121c, 268c, 553b, II:3c, 500a, 551c, III:156c, IV:114c, 123a, 368c, 439c, 489a, V:92a, 96c, 545a, VI:132b, 308b, VII:89c, 229c, 288c, 303c, 465a.

İlgili madde:

Çinili Köşk (Beşiktaş) II:517a

Mehmed IV Çeşmesi Büyükçamlıca'dadır. Aynasının etrafını çerçeveleyen üç parça kesme taş üzerine oturtulmuş kitabesi ile bir sarnıç kapısı görünümündedir. İçeride mermer havuzu vardır. Aslında II. Mehmed (Fatih) tarafından yaptırılmıştır. 1071/1660 tarihli kitabesi, çeşmenin IV. Mehmed tarafından tamirini göstermektedir.

Mehmed IV Çeşmesi Edirnekapı'da, Emir Buharî Camii'nin avlu kapısı dışındaydı. 1087/1676'da kesme taştan inşa edilmiş, 1285/1868'de tamir ettirilmişti.

Mehmed IV Çeşmesi Üsküdar'da, Küçükçamlıca Suyu başındadır. 1064/1654'te kesme taştan, klasik üslupta inşa ettirilmiştir. Oymalı, küçük bir aynataşı vardır. Sivri kemeri değişik renkte taşlarla örülmüştür. Kilit taşında ve yanlardaki boşluklarda rozetler görülmektedir. Üst pervazı baklava motifleri ile süslü bir korniş ile çevrilmiştir.

Mehmed V *mad. V:344b,* I:156b, 464b, 523c, 537c, II:101a, 386b, 401c, 444a, 505b, III:267a, 567b, IV:133a, VI:188b, 318b, VII:329a, 484c.

İlgili maddeler:

Mecidiye Camii (Yeşilköy) V:316a

Mehmed V Türbesi V:349b

Reşadiye Mektebi VI:318c

Mehmed V Türbesi *mad. V:349b,* III:252b, VI:195c.

Mehmed VI (Vahideddin) *mad. V:349c,* I:268c, II:455b, III:91a, 255a, V:84c, VI:23b, 129c.

Mehmed (Âşık, Konyalı) III:41a.

Mehmed (Avcı) *bak.* Mehmed IV

Mehmed (Bosnalı) IV:295b.

Mehmed (Derviş) (?, İstanbul - 1591, İstanbul) Hattat. Tophanelidir. Yazıyı, Ahmed Karahisarî'den öğrendiği için Karahisarî Dervişi, Derviş Çelebi ve Mütevellizade unvanlarıyla anılır. Hocası yolunda yazmaya gayret etmiştir. Eserleri çok olan hattat, Ahmed Karahisarî ekolüne bağlıdır. Ölümünde Süt-

lüce'deki Caferabad Tekkesi'nde hocasının yanına gömüldü.

II:358c, VII:536c.

Mehmed (Efşancı) II:510c.

Mehmed (Hafız Berberzade) (?, İstanbul - 1710 ?, İstanbul) Hattat. Hafız Osman'dan icazetname aldı. Cami hocasıydı. Birçok Kuran, hilye, delail ve kıt'a yazmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed (Kavanoz) IV:323a.

Mehmed (Kavuklu Kör) IV:213a.

Mehmed (Mumcuzade) II:174b.

Mehmed (ö. 1640, Şeyh) IV:442b.

Mehmed (ö. 1641, Şah Fenarîzade) III:279a.

Mehmed (Pir) (?, İstanbul - 1738, İstanbul) Hattat. Önce Valide Sultan Camii kâtibi olan babası Abdullah'tan meşk etti ise de Kazasker Abdülbâki Ârif Efendi'den icazetname aldı. Medrese eğitimi gördü ve müderris oldu. Edirne payesi ile Üsküdar kadılığına getirildi. Pirî mahlasıyla şiir de yazdı.

Mehmed (Resulzade) (?, İstanbul - 1719, ?) Hattat. Siyahî Ahmed Efendi'den meşk ederek icazetname aldı. Galata ve Mısır kadılıklarında bulundu. Mekke Kadılığı'ndan dönerken Mısır yakınlarında öldü. İran ta'lik ekolüne bağlıdır.

Mehmed (Şehzade) VII:152a.

Mehmed (Şekerzade) *mad. V:354b.*

Mehmed (Şeyh)

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Mehmed (Zülüflü Kuşçu) V:98a.

Mehmed Abdi Baba (Seyyid) II:134b.

Mehmed Abdullah Efendi (Musazade) (?, ? - 1782, İstanbul) Çeşmizade'ye vakanüvis halifesi (yardımcı) oldu. Yaşadığı dönemin önde gelen kişileriyle ilişki kurdu. Sonradan kaybolan *Vekayiname* adlı eserinde gözlemlediği olayları ve kişileri anlattı. Tarihçi Ahmed Vasıf *Vekayiname*'yi kendi eserinde kullandığından içerdiği bilgiler, dolaylı olarak günümüze ulaşmıştır.

Mehmed Abdülkerim Efendi (Bostanzade) II:310c.

Mehmed Abdünnafî Efendi (ö. 1857) I:88a.

Mehmed Abdünnebi Efendi VI:127b.

Mehmed Abdürreşid Efendi (ö.1837) V:150a.

Mehmed Abud Efendi I:60b, 187a.

Mehmed Afvî (?, ? - 1732, İstanbul) Mir Mehmed adıyla da tanınır. Doğancı Boşnak Hüseyin Paşa'nın oğludur. Defterdarlığa kadar yükselmiş, mevkufatçı iken ölmüştür. Mezarı Sinan Paşa Türbesi yanındadır. *Aynî Tarihi*'nin Türkçeye çevrilmesi çalışmalarına katılmış, tamamlayamadığı geniş bir Osmanlı tarihi kaleme almıştır.

Mehmed Ağa (Bektaşî, Kara Abalı) II:163b, IV:440b.

Mehmed Ağa (Cebecibaşı) II:390c.

Mehmed Ağa (Darüssaade Ağası) VI:396c.

Mehmed Ağa (Hacı, Kasapbaşı) III:498c.

Mehmed Ağa (Hacı, Kavak ustası) IV:496b.

Mehmed Ağa (Kethüda, Divitdar) VI:143a.

Mehmed Ağa (Mirahur)

İlgili madde:

İmrahor Mescidi IV:168b

Mehmed Ağa (Mirahur-ı Sani) III:11c.

Mehmed Ağa (ö. 1543, Arakiyeci, Hacı)

İlgili madde:

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c

Mehmed Ağa (ö. 1590, Hacı) V:356b.

Mehmed Ağa (ö. 1598, Habeşî)

İlgili madde:

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c

Mehmed Ağa (16. yy, el-Hac) IV:550a.

Mehmed Ağa (ö. 1622 ?, Sedefkâr) *mad. V:354b,* II:377c, III:3c, 146b, IV:129c, V:397a, VI:85c, 169a, VII:56a.

İlgili madde:

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Mehmed Ağa (Fındıklılı) (1658, İstanbul - 1723, İstanbul) Hocazade Mehmed Ağa, Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa olarak da tanınır. Sarayda çuhadarlığa ve en son silahdarlığa yükselmiş ve emekli olmuştur. *Silahdar Tarihi* adıyla bilinen eseri, Kâtib Çelebi'nin *Fezleke-i Tevarih*'ine yazılmış bir zeyldir. Bu eser, 1654-1695 arası olaylarını kapsamaktadır.

I:110a, II:172a, IV:440a, V:548b.

Mehmed Ağa (ö. 1742, Kayserili Mimar) *mad. V:355a,* I:117a, II:184b, IV:483a.

İlgili madde:

Yıldız Dede Tekkesi VII:516c

Mehmed Ağa (19. yy, el-Hac) IV:551b.

Mehmed Ağa (Sekbanbaşı)

İlgili madde:

Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490c

Mehmed Ağa (Şamî) II:500b.

Mehmed Ağa (Şatırcıbaşı) VII:503a.

İlgili madde:

Üskübiye Mescidi 343a

Mehmed Ağa (Şemdanî Hacı, Tokatlı) VII:93a.

Mehmed Ağa (Teberdar) II:333a.

Mehmed Ağa Bahçesi II:364a.

Mehmed Ağa Camii III:6b.

Mehmed Ağa Çeşmesi Küçükayasofya'da, Medrese Sokağı'ndadır. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1133/1720'de taş ve tuğla ile örülmüş bir haznenin önünde, kesme taştan klasik tarzda inşa edilmiştir. Teknesi kırılmıştır.

Mehmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Balcılar Yokuşu ile Tabaklar Camii Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından 995/1586'da klasik tarzda, kesme taştan yaptırılmıştır. Aynataşı oymalıdır. Teknesi ve setleri sağlam durumdadır. Üst kenarında işlemeli bir korniş bulunmaktadır. Üstü piramit şeklindedir. Sivri kemerinin ortasında bir rozet ve üzerinde kitabe taşı vardır.

Mehmed Ağa Çeşmesi Üsküdar'da, Atpazarı'ndadır. Kemeraltı Çeşmesi de denir. Üçüzlü çeşmedir. Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından 989/1581'de klasik üslupta, kesme taştan inşa ettirilmiştir. Üstü çatısızdır. Kitabesi, kemerinin üzerinde, baştan başa tek satır halinde, sülüs hatla yazılmıştır. Yarıya kadar toprağa gömülü durumdadır.

Mehmed Ağa Hamamı III:6b.

Mehmed Ağa Külliyesi *mad. V:355c,* I:21c, VI:426b, VII:16b.

Mehmed Ağa Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Cağaloğlu'nda, Divanyolu ile Bâbıâli caddelerinin kavşağında bulunuyordu. 990/1582-83'te Bâbüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmış olup, 19. yy'ın sonlarından önce tamamen ortadan kalktığı anlaşılmaktadır.

Mehmed Ağa Medresesi (Sultanahmet) *mad. V:356b.*

Mehmed Ağa Sebili Çarşıkapı'da, Makasçılar'da olduğu ve bakkal dükkânı olarak kullanıldığı bilinmekte olan sebil, III. Murad'ın darüssaade ağası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmıştı. Mermer sütunlarla ayrılmış dört penceresinde beşer su verme deliği bulunuyordu. Pencereleri dökme demir şebekeliydi. II. Abdülhamid tarafından 1308/1890da tamir ettirilmişti.

Mehmed Ağa Sebili Divanyolu'nda, Medrese Sokağı'nın başında bulunmaktaydı. 988/1580'de Darüssaade Ağası Mehmed Ağa tarafından Mimar Davud Ağa'ya yaptırılmıştı.

Mehmed Ağa Tekkesi I:21b, II:106b.

İlgili madde:

Mehmed Ağa Külliyesi V:355c

Mehmed Ağa Türbesi III:6b.

Mehmed Akif Efendi (?, ? - 1758, İstanbul) Mirmiran Ebubekir Paşa'nın oğludur. Teşrifatçılık görevinde bulundu. Salacak'ta bir mescit yaptırdı. Mezarı Üsküdar'dadır. *Tarih-i Cülus-i Sultan Mustafa Han bin Sultan Ahmed Han* adlı eserini sade bir dille kaleme almıştır. Bu eser, III. Mustafa'nın (hd 1757-1774) ilk saltanat yıllarını

vermektedir.

Mehmed Alaeddin Efendi (ö. 1680, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Mehmed Ali Âlemi (ö. 1887) VI:329a.

Mehmed Ali Baba (ö. 1544, Seyyid Karyağdı) II:134a.

İlgili madde:

Karyağdı Tekkesi IV:475c

Mehmed Ali Bey (Musahibzade) V:520b.

Mehmed Ali Bey (1836 ?, İstanbul - 1895, İstanbul) Besteci, klarnetçi, bando yöneticisi. Türkiye'nin ilk klarnetçisidir. Muzıka-i Hümayun'un bando bölümünde Guatelli Paşa'nın yardımcılığını yaptığı için ilk Türk bando yöneticisi olarak da anılır. "Plevne Marşı" ve "İzmir Marşı" en bilinen eserleridir.

V:532a, VI:12a.

Mehmed Ali Bey (Siverekli) IV:335a.

Mehmed Ali eş-Şükrî (ö. 1810) VI:328b.

Mehmed Ali Hilmi Dedebaba (ö. 1907) *mad. V:357c*, II:131a, 137a, III:131a, VI:242c, VII:129a, 130a.

Mehmed Ali Müştak Efendi (ö. 1891) IV:376c.

Mehmed Ali Paşa *bak.* Çalımlı, Mehmed Ali

Mehmed Ali Paşa (Kavalalı) (1769, Kavala - 1849, İskenderiye) Vezir ve vali. Napoléon'un kuvvetlerine karşı savaşta gösterdiği başarıyla 1805'te vezir rütbesiyle Mısır valisi oldu. İdari ve ekonomik reformlarla Mısır'ın modernleşmesi yönünde adımlar attı. Kendisine bağlı bir yönetimi pekiştirirken, Arabistan ve Yunanistan'daki ayaklanmaların bastırılmasına yardımcı oldu. Sarayla çatışmaya girdikten sonra Anadolu'ya düzenlediği iki seferde (1831-1833, 1839-1841) Osmanlı ordularını yendi. Avrupa ülkelerinin müdahalesiyle padişahın hükümranlığını tanıdı, ama Mısır'ın yönetiminde ailesinin veraset haklarını kabul ettirdi.

I:8b, 45b, 59c, II:199c, III:258a, IV:59c, 99b, VII:414c, 549c.

Mehmed Ali Paşa (ö. 1868, Damat) I:80a, 81a, IV:436b.

Mehmed Ali Paşa (?, ? - 1915, İstanbul) Hekim. Mekteb-i Tıbbiye'de ilm-i nebatat (botanik) dersleri verdi. Ahırkapı'da bir botanik bahçesi açtı. Cauvet'nin botanik kitabını *İlm-i Nebatat-ı Tıbbiye* adıyla çevirdi.

II:312a.

Mehmed Ali Şemseddin Efendi (ö. 1885) VI:327a.

Mehmed Arif Ağa (18. yy) Mimar. 1793-1795 arasında hassa başmimarlığı görevinde bulundu. Beşiktaş Sarayı yakınındaki kayıkhanenin inşasını ve III. Selim döneminde, Küçüksu Kasrı'nın onarımını yönetti.

Mehmed Arif Dede Efendi (ö. 1813, Seyyid) IV:431c.

Mehmed Arif Dede Efendi (ö. 1822) II:415a, VI:98a, 534a.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1810, Dürrizade) IV:514b.

İlgili madde:

Dürrîzadeler III:110c

Mehmed Arif Efendi (Arapzade) (1740, İstanbul - 1826, İstanbul) Şeyhülislam. İlköğrenimini babası Şeyhülislam Arapzade Ahmed Ataullah Efendi'den gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Alemdar Olayı sırasında Ataullah Efendi'nin yerine şeyhülislamlığa getirildi (21 Temmuz 1808). IV. Mustafa'nın tahttan indirilmesi için gerekli fetvayı verdi. II. Mahmud'un tahta çıkışının 18. günü (15 Ağustos 1808) azledildi. Ta'lik yazıda usta bir hattattı.

Mehmed Arif Efendi (Meşrebzade) (1791, İstanbul - 1858, İstanbul) Şeyhülislam. Anne tarafından Kazasker Meşreb Ali Efendi'nin torunu, Müderris Şatırzade Emin Efendi'nin oğludur. 1816'da müderris oldu. Çeşitli devlet görevlerinde bulundu. 1845'te Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. Yetim mallarının korunması amacıyla Emval-i Eytam'ı kurdu. 1854-1858 arasında şeyhülislamlık yaptı. Bu dönemde kadı yetiştirmek için Muallimhane-i Nüvvab adıyla Süleymaniye'de bir okul açtı. Tanzimatın yeniliklerini destekledi. Bursalı Dede Efendi'nin *Siyasetname*'sini Türkçeye çevirmiştir. Türbesi Edirnekapı dışında, Mustafa Paşa Tekkesi'nin önündedir.

İlgili madde:

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII:177b

Mehmed Arif Efendi (ö. 1889, Şeyh) IV:377a, V:517a.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1902) VI:329b.

Mehmed Arif Efendi (ö. 1908, Şeyh Yorganî) V:466a, VII:111b.

Mehmed Arif Efendi (Şeyh) IV:2a.

Mehmed Arif Hilmi Efendi (ö. 1909) VI:392c.

Mehmed Arif Paşa (?, ? - 1879, İstanbul) Şehremini. Zaptiye'den yetişti. Tomruk müdürlüğü ve Beyoğlu zaptiye müdürlüğü yaptı. Üsküdar ve Beyoğlu mutasarrıflıklarında bulundu. Ocak 1878'de zaptiye nazırı oldu. Mayıs 1879'da şehreminliğine getirildi. Bu görevde iken Eylül 1879'da öldü.

Mehmed Asaf IV:346a, 346c.

Mehmed Asım Bey (ö. 1816) V:94c.

Mehmed Âşir Efendi (ö. 1903) IV:485c.

Mehmed Âşir Efendi (ö. 1905, Şeyh Seyyid) VI:393b, VII:397a, 397b.

Mehmed Aşkî Efendi (ö. 1854, Tiryaki) IV:376c.

Mehmed Ata III:545c, VI:380c.

Mehmed Ataullah Aşkî Efendi (ö. 1932) I:97b.

Mehmed Ataullah Bey (Kapıcıbaşı) IV:554b.

Mehmed Ataullah Dede (ö. 1910) III:363b, 364c, IV:108a, V:422a, 430b, VI:308c.

Mehmed Ataullah Efendi (ö. 1785, Seyyid) III:111a.

Mehmed Ataullah Efendi (ö. 1788) I:397b, VI:38c.

Mehmed Ataullah Efendi (Şeyh Seyyid)

İlgili madde:

Ataullah Efendi Tekkesi I:397b

Mehmed Ataullah Efendi (Tersane Emini) VI:13c.

Mehmed Ataullah Hasbi Efendi (ö. 1890) IV:50c, VI:329b.

Mehmed Avni Nureddin Bey VI:496b.

Mehmed Baba (ö. 1799, Seyyid) II:135a.

Mehmed Baha IV:448b.

Mehmed Baha Dağî VI:380a.

Mehmed Bahaeddin Efendi (ö. 1866) IV:377a.

Mehmed Bahaeddin Efendi (Şeyh) IV:416a.

Mehmed Bahaeddin Nadi Efendi (ö. 1879, Seyyid) VII:170c.

Mehmed Bahaî Efendi (ö. 1654) IV:368b.

Mehmed Bakır Efendi (ö. 1589, Dökmecizade) VII:496a.

İlgili madde:

Düğmecibaşı Mescidi III:107a

Mehmed Bey (Eyyubî) (1804, İstanbul - 1850, İstanbul) Besteci ve musiki hocası. 12 yaşında Dede Efendi'nin öğrencisi oldu, bu dersleri hocasının ölümüne kadar sürdürdü. Musiki hocalığı ve bu alandaki bilgisi ile tanınır. Geleneğin Dede'den öğrendiği musiki inceliklerini, aralarında Zekâi Dede, Hacı Arif Bey, Rifat Bey gibi çok ünlü bestecilere öğreterek hocasından sonraki meşk zincirinin ana halkalarından biri oldu. Az ama çok güzel eserler besteledi. Eyüp'te bir sokak onun adını taşır.

II:417a, V:528c, VII:544c.

Mehmed Bey (Feyzibeyzade) VII:163c.

Mehmed Bey (İbrahim Paşazade) V:181a.

Mehmed Bey (Mabeyinci Hafız) VII:349c.

Mehmed Bey (Mihaloğlu) V:139a.

Mehmed Bey (ö. 1566, Eğri Abdizade)

İlgili madde:

Nişancı Mehmed Bey Medresesi

VI:85a

Mehmed Bey (ö. 1924) V:386b.

Mehmed Bey (Pir Mustafa Paşazade)

İlgili madde:

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgâhı VII:69c

Mehmed Bey (Şehrizor Beylerbeyi Mustafa Paşazade) VII:70a.

Mehmed Bey (Şekercizade) VII:343b.

Mehmed Bey (Topkapılı Hakimzade) VI:20c.

Mehmed Bey Çeşmesi Beykoz'da, Sultaniye Çayırı'nda, namazgâh yakınındadır. Bânisi Pir Mustafa Paşa'nın oğlu Mehmed Bey'dir. 1179/1765'te inşa edilmiştir. Dört cephelidir. Cephelerin ikisi geniş, ikisi dardır. Mermerle kaplıdır. Yalakları bozulmuştur.

Mehmed Beybaba Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de, Deniz Aptal Mahallesi'nde, 19. yy'ın ikinci yarısında Bektaşî şeyhlerinden Çanakkaleli Mehmed Beybaba (ö. 1895) tarafından kendi evinde tesis edilmiş, günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır. Mehmed Beybaba son dönem Bektaşî şairlerindendir.

Mehmed bin Ahmed (Nerkesî) (1592 ?, Saraybosna - 1635, Gebze) IV. Murad'ın maiyetinde vakanüvis olarak seferlere katıldı. Gerek inşa kitabı gerekse *Vasl el-Kâmil fi Ahvali'l-Vezirü'l-Âdil* adlı tarihi, İstanbul'da yüksek zümrenin kullandığı Osmanlıca'nın en ağır ve anlaşılmaz örneği sayılır. Bu nedenle de anlaşılması güç, Arapça ve Farsça tamlamalarla bezeli, tumturaklı yazılara eskiden Nerkesî lisanı denmekteydi.

Mehmed bin Ahmed (Teşrifatzade) (?, ? - 1696'dan sonra, ?) II. Mustafa döneminde (1695-1703) *Defter-i Teşrifat* adıyla çok önemli bir protokol kuralları kitabı yazdı. Eserinde cülus, kılıç kuşanma, umum hıl'ati, ulufe dağıtımı, sancak-ı şerif çıkarılması, sefer-i hümayun, veladet (şehzade doğumu), şehzade sünneti, divan ve meşveret toplantıları vb gibi İstanbul yaşamını da yakından ilgilendiren resmi ve dini gelenekleri açıkladı.

Mehmed bin Ahmed Ubeydî II:510c.

Mehmed bin Ebu'l-Kasım III:451a, V:172b.

Mehmed bin Hüseyin (Nasuhpaşazade) (?, ? - 1670'ten sonra, ?) Tarih yazarı. Yaşamı hakkında fazla bilgi bulunmayan Nasuhpaşazade, *Zeyl-i Tevarih-i Âl-i Osman* adını verdiği tarihinde 1639-1670 arasındaki olayları anlatmıştır.

Mehmed bin İbrahim (ö. 1765, Tokatlı) III:5a.

Mehmed bin İbrahim es-Said el-Askeri

İlgili madde:

Dizdariye Camii III:73b

Mehmed bin Mehmed (?, Edirne - 1640, İstanbul) Tarih yazarı. İstanbul'da Beylerbeyi (Emirülümera) Medresesi müderrisliğinde bulundu. *Nuhbetü'l-Tevarih ve'l-Ahbar* adlı bir tarih yazmıştır. İki ciltlik bu eser, I. Ahmed'in 1617'de ölümüne kadar gelmektedir.

Mehmed bin Mustafa (Derviş) (?, İstanbul - 1592, İstanbul) Hattat. Şeyh Hamdullah'ın torunudur. Hattı, babası Mustafa Dede'den öğrendi ve icazetname aldı. Şehla idi. İyi görmediği için çok eğilerek yazardı. Birçok kuran yazmıştır. Vefatında Karacaahmet Mezarlığı'nda dedesi ve babasının yanına gömüldü. Yazıda Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

Mehmed bin Ömer (Arapzade) (?, İstanbul - 1715, İstanbul) Hattat. Hat sanatını, Hocazade Mehmed Efendi'den öğrendi ve icazetname aldı. 1.000 Kuran yazdığı bildiriliyorsa da bunun doğru olup olmadığı belli değildir. Babası Halepli olduğu için imzalarında "Arapzade" lakabını kullanırdı. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

IV:7c.

Mehmed bin Ömer (Ressam) (?, İstanbul - 1744, İstanbul) Hattat. Darphane idaresinde sikke ressamı olan hattat Ömer Efendi'nin oğludur. Yazıyı babasından öğrendi ve icazetname aldı. Babası gibi o da sikke ressamı oldu. Hekimoğlu Ali Paşa Camii'ndeki mihrap ayeti ile dört halifenin isimleri onun eseridir. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed bin Sadeddin (ö. 1611) VI:391c.

Mehmed Birgivî VI:13a.

Mehmed Burhaneddin Efendi (Şehzade)

İlgili madde:

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151b

Mehmed Celal *mad. V:358a*, I:72b, III:308a, 372c.

Mehmed Celaleddin Dede (1849, İstanbul - 1908, İstanbul) Bestekâr, tanburi ve müzik kuramcısı. Abdülbâki Nasır Dede'nin torunudur. Yenikapı Mevlevîhanesi'nde yetişti. Mehmed Ataullah Dede ve Hüseyin Fahreddin Dede ile birlikte Türk müziğinin ses sistemi üzerinde çalıştı. Ayrıca Rauf Yetka Bey'le birlikte tanburun perdeleri üzerine yaptığı çalışmalar daha sonra Subhi Ezgi ve Hüseyin Saadettin Arel tarafından devralındı ve bu çalışmalar bugün uygulanan, eşit olmayan yirmi dört aralıklı Türk dizisinin temelini oluşturdu. 1886'da babası Osman Selahaddin Dede'nin ölümü üzerine Yenikapı Mevlevîhanesi şeyhi oldu. En önemli bestesi "Dügâh-ı Cedid Mevlevî Ayini"dir.

I:44b, IV:108a, V:385c, 421c, 430b, VI:75c, 160c, 308c, VII:480a.

Mehmed Celaleddin Efendi (Kadı) IV:226b.

Mehmed Celaleddin Efendi (ö. 1666) VI:301c.

Mehmed Cemal Efendi (ö. 1893) V:134c.

Mehmed Cemaleddin *bak.* Cemaleddin Uşşakî

Mehmed Cemaleddin Efendi (ö. 1917, Karsîzade) VI:135a.

Mehmed Cemaleddin Efendi (ö. 1937) IV:377a, VII:331c.

Mehmed Cemalî Efendi (ö. 1830, Seyyid) II:399b, VII:330b, 331c.

Mehmed Cemil Paşa V:319a.

Mehmed Coşkun Efendi (ö. 1864) IV:50c.

Mehmed Çelebi (Derviş)

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Mehmed Çelebi (Fennî) II:511a.

Mehmed Çelebi (Galata Kadısı) V:340a.

Mehmed Çelebi (Hafız) V:525b.

Mehmed Çelebi (Pirîpaşazade) III:368c.

Mehmed Çelebi (Şeyh) III:279a.

Mehmed Çelebi Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli-Koska'da olduğu kaynaklarda belirtilmiş olan bu medrese 16. yy'da Hekim Mehmed Çelebi tarafından yaptırılmıştır. Bulunduğu yerin büyük bir ihtimalle İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat fakültelerinin kapladığı alan içinde olduğu sanılmaktadır.

Mehmed Çelebi (Taib) VII:469b.

Mehmed Çelebi Türbesi III:239c, 252b.

Mehmed Dâniş (1805, İstanbul - 1830, İstanbul) *Neticetü'l-Vekai* adlı eserinde 1824 yılı olaylarını anlatmıştır. İstanbul'daki Nusretiye Camii'nin tamamlanması, donanmanın İstanbul'dan denize açılışı, yeniçeri birliklerinin durumu bu kitabın ana konularıdır. Şiirleri de vardır.

Mehmed Dede (ö. 1529, Divanî) III:362a, V:424b, VII:166c, 214b.

Mehmed Dede (ö. 1664, Arzî) III:362b, V:427a, VI:56a.

Mehmed Dede (ö. 1717) V:425b.

Mehmed Dede (ö. 1718, Seyyid) IV:483a.

Mehmed Dede (ö. 1723, Eyyubî) II:169b, III:565a.

Mehmed Dede (ö. 1732, Keresteciza-de) V:427b, VII:478a.

Mehmed Dede (ö. 1746, Küçük) VII:478a.

Mehmed Dede (ö. 1796, Seyyid Mevlanazade) IV:483a, V:428b.

Mehmed Dürrî Efendi (ö. 1899) III:111b.

Mehmed Edib Efendi (ö. 1805)

VII:330c.

Mehmed Efendi (Bâkizade) II:511a.

Mehmed Efendi (Balıkesirli Küçük Kadızade) IV:367b, 367c.

Mehmed Efendi (Derviş) IV:324c.

Mehmed Efendi (Evliya)

İlgili madde:

Evliya Camii III:234b

Mehmed Efendi (Hacı Hasanzade, Mustafazade) III:476c.

Mehmed Efendi (Hafız) IV:449a.

Mehmed Efendi (Hafız Kevkeb) V:365b.

Mehmed Efendi (Hafız Şühudî) III:58b.

Mehmed Efendi (Hayalî) IV:515a.

Mehmed Efendi (Hezarfen) VII:469a.

Mehmed Efendi (Kadıköylü Kadı) V:560b.

Mehmed Efendi (Kadızade) III:234b, IV:417c, VI:152c.

Mehmed Efendi (Kamî) III:308a.

Mehmed Efendi (Mimar) II:173a, VI:317b.

Mehmed Efendi (Molla) V:185a.

Mehmed Efendi (ö. 1453, Seyyid) IV:453a.

Mehmed Efendi (15. yy, Aşkî)

İlgili madde:

Molla Aşkî Mescidi V:483a

Mehmed Efendi (ö. 1535, Şeyh) VII:552c.

Mehmed Efendi (ö. 1544) VII:125b.

Mehmed Efendi (ö. 1548) IV:506b.

Mehmed Efendi (ö. 1573, Birgili) I:22a, IV:367c.

Mehmed Efendi (Seyyid Malulzade) (1534, İstanbul - 1584, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Malul Mehmed Efendi'nin oğlu, Ebussuud Efendi'nin damadıdır. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1580-1582 arasında şeyhülislamlık yaptı. Fatih'te 1582'de Malulzade Medresesi'ni yaptırdı.

III:167a, VI:33b.

İlgili madde:

Malulzade Medresesi V:282c

Mehmed Efendi (ö. 1587, Şeyh Çivizade) III:443c.

İlgili madde:

Çivizadeler II:524b

Mehmed Efendi (ö. 1596, Kâtip) VII:7a.

İlgili madde:

Pazar Tekkesi VI:235a

Mehmed Efendi (ö. 1598, Şeyhülislam Bostanzade) II:310b, IV:387a, V:336b.

Mehmed Efendi (Ta'likzade) (?, ? - 1599, ?) Seyyid Lokman'dan sonra şehnameci oldu. *Şahname-i Hümayun* adlı eserini III. Murad'a sunmak üzere hazırlamıştır.

Mehmed Efendi (ö. 1611, Kaysunîzade)

İlgili madde:

Kaysunîzade Mescidi IV:511c

Mehmed Efendi (Hocazade) (1568, Bursa - 1615, İstanbul) Şeyhülislam. Hoca Sadeddin Efendi'nin büyük oğludur. Babasından ve dönemin önde gelen bilginlerinden ders alarak yetişti. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1601-1603 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1608'de yeniden atandığı bu görevi ölünceye dek sürdürdü. Babasının *Tacü't-Tevarih*'ine zeyl yazdıysa da bitiremedi. Şiirleri vardır.

Mehmed Efendi (Cerrahzade) (?, İstanbul - 1616, Diyarbakır) Şeyhülislam Çivizade Mehmed Efendi'den ders aldı. Sinan Paşa Medresesi'nde ders okuttu. Taşra kadılıklarında bulundu. İzlenimlerini yazdığı risalelerini I. Ahmed'e sundu.

Mehmed Efendi (ö. 1617, Şeyh Koğacızade) III:563a, VII:25a.

Mehmed Efendi (ö. 1625, Bostanzade)

İlgili madde:

Bostanzadeler II:310b

Mehmed Efendi (ö. 1640, Şeyh Harirî) VI:235a, VII:7a, 338a.

Mehmed Efendi (ö. 1643) VI:329b.

Mehmed Efendi (ö. 1647, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1651, Şeyh) II:524c.

Mehmed Efendi (ö. 1651, Şeyh Çuhadar) VII:7b.

Mehmed Efendi (ö. 1656'dan sonra, Üstüvanî) IV:368b.

Mehmed Efendi (ö. 1663, Devezade) VII:110c.

Mehmed Efendi (ö. 1682, Belgradlı Lagarî) II:106a, VI:392a, VII:223b.

Mehmed Efendi (Ankaralı) (1619, Ankara - 1687, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1686-1687 arasında şeyhülislamlık yaptı. Fetvalarının toplandığı *Fetâvây Ankaravî* ve Şemseddin Muhammed'in fıkıhla ilgili *Tenvîrü'l-Ebsâr*'ının haşiyesi başlıca eserleridir.

Mehmed Efendi (ö. 1688 civarı) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1696, Seyyid Fenarîzade) III:279a.

Mehmed Efendi (Debbağzade) (?, İstanbul - 1702, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1687'de Rumeli kazaskeri oldu. IV. Mehmed'in tahttan indirilmesinde (1687) önemli rol oynadı ve aynı yıl şeyhülislam oldu. Köprülü Fazıl Mustafa Paşa'nın katline ferman vermeyince azledildi (1688). İkinci kez 1688-1689 arasında şeyhülislamlık yaptı. *Reşahatü'n-Nasıh Mine'l-Hadis-i Sahih* adlı eseri ve fetvalarının bir araya getirildiği fetva mecmuası vardır. Fatih'te yaptırdığı, adıyla anılan medreseyle birlikte bu medresenin haziresindeki mezarı da ortadan kalkmıştır.

Mehmed Efendi (ö. 1702, Seyyid) VII:7a.

Mehmed Efendi (ö. 1707, Şeyh La'lî) I:13c, 28a.

Mehmed Efendi (ö. 1715, Kılıncî) VII:223c.

Mehmed Efendi (ö. 1718, Hamidî) VI:301c.

Mehmed Efendi (ö. 1718, Nasuhî) VI:41c, VII:121c.

Mehmed Efendi (ö. 1730) VII:446b.

Mehmed Efendi (Şeyhî) (?, ? - 1732, İstanbul) Şeyh, yazar. Yaşamının büyük bölümünü Edirnekapı'da geçirdi. Babası buradaki Mahmud Çelebi Tekkesi'nin şeyhiydi. Onun ölümünden sonra kendisi şeyh oldu. Ölünce bu tekkenin haziresine gömüldü. En önemli eseri *Ataî Tezkiresi*'ne yazdığı ve 22 yıllık bir çalışmanın ürünü olan *Vekayiü'l-Fuzala*'dır. Bunda 1633-1718 arasında yaşayan fıkıh bilginleri ve şeyhlerin biyografileri vardır. Bu eserdeki 1800 biyografiye, Şeyhî'nin ölümünden sonra oğlu Hasan da 1718-1730 arasındaki dönem için 330 biyografi daha eklemiştir.

III:166b.

Mehmed Efendi (ö. 1732, Yirmisekiz Çelebi) II:61c, V:182c.

Mehmed Efendi (Mirzazade) (?, İstanbul - 1733, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1730'da şeyhülislam atandı. Yaşlılığı sebebiyle 7 ay sonra affını isteyerek istifa etti ve Üsküdar Sultantepe'deki çiftliğine çekildi.

İlgili madde:

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475a

Mehmed Efendi (ö. 1736, Dürrî)

İlgili madde:

Dürrîzadeler III:110c

Mehmed Efendi (ö. 1740, Şeyh Niksarlı el-Hac) VI:492b.

Mehmed Efendi (ö. 1742) II:399a, VI:41c.

Mehmed Efendi (ö. 1751, Arapzade) VI:59c, VII:16c.

Mehmed Efendi (ö. 1754) VII:125c.

Mehmed Efendi (ö. 1755, Muradzade) V:564c, VI:35a.

Mehmed Efendi (ö. 1759, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Efendi (ö. 1765) IV:373c.

Mehmed Efendi (ö. 1765, Bağdadî) IV:373b.

Mehmed Efendi (ö. 1770, Şeyh Yumurtacı) VI:533c.

Mehmed Efendi (ö. 1773, Ebrucu) III:117c.

Mehmed Efendi (ö. 1773, Kaymakçızade) II:396a, IV:15c, 506b.

Mehmed Efendi (ö. 1775) VII:111b.

Mehmed Efendi (ö. 1776, Seyyid) VII:516c.

Mehmed Efendi (ö. 1784, Şeyh Çanakhisarlı el-Hac) V:514c.

Mehmed Efendi (ö. 1786) IV:373c.

Mehmed Efendi (ö. 1792) IV:374c.

Mehmed Efendi (ö. 1793) V:514c.

Mehmed Efendi (ö. 1794, Moravî) VI:97c.

Mehmed Efendi (ö. 1794, Seyyid) VI:36a.

Mehmed Efendi (ö. 1797, Küçük) IV:373c.

Mehmed Efendi (Mekkî) (1714, Mekke - 1797, İstanbul) Şeyhülislam. Mekke Mollası Halil Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra iki kez (1787-1788, 1791-1792) şeyhülislamlık yaptı. *Divan*'ı ve değişik konularda eserleri vardır.

Mehmed Efendi (ö. 1801, el-Hac) V:564c, VI:35b, 492c.

Mehmed Efendi (ö. 1804, Palabıyık) VI:14a.

Mehmed Efendi (ö. 1811, Şeyh Derunî)

İlgili madde:

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Mehmed Efendi (ö. 1813, Türbedar) II:106b.

Mehmed Efendi (ö. 1845, Şeyh) II:396a, IV:15c, VII:414c.

Mehmed Efendi (ö. 1859, Şerif) I:29a, VI:394c.

Mehmed Efendi (ö. 1863, Şeyh Hafız Abacı) VII:139a.

Mehmed Efendi (ö. 1871, Aydî) IV:125a.

Mehmed Efendi (ö. 1873, Şeyh Hafız) II:416c.

Mehmed Efendi (ö. 1892) VI:328c.

Mehmed Efendi (ö. 1892, Şeyh Seyyid) V:232b.

Mehmed Efendi (ö. 1900, el-Hac) IV:399b.

Mehmed Efendi (ö. 1900, Zakirbaşı, Paşa Mehmed) III:58b.

Mehmed Efendi (ö. 1916, Eğrikapılı) IV:550b, VII:545a.

Mehmed Efendi (Silahşor)

İlgili madde:

Silahî Mehmed Bey Mescidi VI:553a

Mehmed Efendi (Şeyh Çamlıcalı)

İlgili madde:

Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi II:467b

Mehmed Efendi (Şeyh Kalemcioğlu) IV:395a.

Mehmed Efendi (Şeyh Sinanzade) V:341b.

Mehmed Efendi (Tabib-i Ruhani Hacı) VI:402c.

Mehmed Efendi (Testerecizade) IV:400a.

Mehmed Efendi (Tütüncü) IV:334b.

Mehmed Efendi (Vânî) II:169a, 243a, V:344a, 545a, VI:55c.

İlgili maddeler:

Vaniköy VII:367a

Vaniköy Camii VII:368a

Mehmed Efendi (Yümnî, Selanikli müderris ve şair) IV:6a.

Mehmed Efendi (Zakir Hacı Kalburcuzade) II:397a.

Mehmed Efendi (Zeynî)

İlgili madde:

Mimar Ağa Mescidi V:467a

Mehmed Efendi Çeşmesi *mad. V:359a.*

Mehmed el-Eyyubî (ö. 1628, Şeyh Seyyid) VII:106a.

Mehmed Elif Efendi (ö. 1927, Şeyh) IV:7a, 7b, 8a, 8b, 8c, 9a, VI:393c, 394b.

Mehmed el-Kırımî (ö. 1856, Şeyh Sahaf) V:223b.

Mehmed Emin (ö. 1922, Hafız) VII:66b.

Mehmed Emin Ağa (Mimarbaşı) VI:107b, VII:274a.

Mehmed Emin Ağa (Sipahiler Ocağı Ağası) IV:370a.

İlgili maddeler:

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359b

Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c

Mehmed Emin Ağa Çeşmesi *mad. V:359b.*

Mehmed Emin Ağa Sebili *mad. V:359c*, VI:340a.

Mehmed Emin Behiç Efendi (Rusçuklu) IV:381b.

Mehmed Emin Bey IV:30c.

Mehmed Emin (Candan) Efendi (ö. 1938) V:361b, VII:331a.

Mehmed Emin Çelebi (ö. 1815, el-Hac) VII:166c.

Mehmed Emin Dede (ö. 1812, Seyyid el-Hac) V:429a, VII:348b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1585) V:70b.

Mehmed Emin Efendi (Sunîzade) (?, ? - 1665, İstanbul) Şeyhülislam. Halep Kadısı Kara Sunullah Efendi'nin oğludur. Rumeli kazaskerliğine kadar ilmiyenin bütün aşamalarını geçtikten sonra 1658'de azledilince arpalık olarak verilen Tırnova'ya çekildi. 1661'de ikinci kez Rumeli kazaskeri, 1662'de şeyhülislam oldu. Yeni Cami'nin yapımı için gerekli istimlaklerle ilgili fetva vermeyince Yahudi dükkân sahiplerinden rüşvet aldığı söylenerek aynı yıl azledildi. Mezarı Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi'nin haziresindedir.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1748, Şeyhülislam Hayatizade) VII:367c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1756, Şeyh Seyyid) V:465c, VII:110c, 111a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1758, Sertarikzade) I:56c, II:414b, 414c, 415a, VI:97c.

İlgili madde:

Sertarikzade Tekkesi VI:533b

Mehmed Emin Efendi (ö. 1762) IV:373b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1765) VI:301c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1794, Şeyh) VI:97a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1813) IV:375a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1822, Şeyh Hafız el-Hac) VII:106b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1829, Şeyh)

İlgili madde:

Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:360b

Mehmed Emin Efendi (ö. 1833, Şeyh Ispartalı) VII:177c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1835, Koğacı Şeyh) I:56c, V:474c, VI:392c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1846) I:96a, IV:375b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1873) VII:111c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1873, Hafız) V:397c.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1879) VI:393b, VII:397a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1899, Şeyh) II:161b.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1904) IV:377a.

Mehmed Emin Efendi (ö. 1907, Şeyh el-Hac) VII:139a.

Mehmed Emin Efendi (Şeyh Kırkağaçlı) V:361a.

Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Aksaray-Gureba) *mad. V:361a*, VII:331a.

Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Beykoz) *mad. V:360b.*

Mehmed Emin Paşa (Divitdar) (?, ? - 1753, Kahire) Sadrazam. İdari görevlerin ardından 1749'da sadaret kethüdası, 1750'de sadrazam oldu. Boğaz kıyısındaki Küçüksu Kasrı'nı yaptırarak I. Mahmud'a sundu. Yeniçeri ağasıyla anlaşmazlığa düştüğü için 1752'de görevden alınarak Girit'e sürüldü.

I:257b, V:162a, 251c, VII:367c, 368a.

Mehmed Emin Paşa (Hacı Yağlıkçızade) (1723, İstanbul - 1769, Edirne) Sadrazam. Vezir rütbesiyle Mora ve Aydın beylerbeyliği yaptı. 1768'de sadrazamlığa getirildi. Rusya'ya karşı savaşta başarılı olamayınca görevden alındı. Sürüldüğü Dimetoka'ya giderken Edirne'de idam edildi.

V:552c.

Mehmed Emin Paşa (Kıbrıslı) (1813, Kıbrıs - 1871, İstanbul) Sadrazam. Londra ve Paris'te öğrenim gördü. Askeri, idari ve diplomatik görevlerin yanısıra kaptan-ı deryalık (1854, 1858-1859), Meclis-i Âli-i Tanzimat başkanlığı (1855-1856, 1858) ve üç kez sadrazamlık (1854, 1859, 1860-1861) yaptı.

IV:554b.

Mehmed Emin Paşa (ö. 1908) V:530a.

Mehmed Emin Rauf Paşa (1780, İstanbul - 1860, İstanbul) Sadrazam. II. Mahmud ve Abdülmecid dönemlerinde beş kez sadrazamlık yaptı (1815, 1833-1839, 1840-1841, 1842-1846, 1856). Meclis-i Vâlâ başkanlığında ve Meclis-i Âli-i Tanzimat üyeliğinde bulundu. Genelde reform yanlılarının gücünü sınırlamak üzere bir denge unsuru olarak göreve getirildi.

III:499a, V:255c.

Mehmed Emin Sırrî Efendi (ö. 1790) IV:375a.

Mehmed Emin Şükuhî IV:42c, V:559c.

Mehmed Emin Tevfik Efendi (ö. 1914) VII:331a.

Mehmed Emin Tokadî (ö. 1745) III:165c, VI:33c, 36b.

Mehmed Emiri Çelebi (Tesbihçizade) V:185a.

Mehmed Esad Dede *bak.* Şeyh Galib

Mehmed Esad Efendi IV:460a.

Mehmed Esad Efendi (Kazasker Hafız) VI:195c.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1625, Hocazade) *bak.* Esad Efendi

Mehmed Esad Efendi (Vassafzade) (1707, İstanbul - 1778, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Abdullah Vassaf Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1776-1778 arasında şeyhülislamlık yaptı. Çok çabuk öfkelendiği için "Hindi Molla" diye anılırdı. Mezarı Eyüp'te Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi'nin yanındadır.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1844, Şeyh) V:514c.

Mehmed Esad Efendi (ö. 1848, Sahaflarşeyhizade) *bak.* Esad Efendi

Mehmed Esad Efendi (1846, İstanbul - 1918, İstanbul) Şeyhülislam. Süleymaniye Medresesi'nde öğrenim gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1913'te atandığı şeyhülislamlıktan İttihad ve Terakki Cemiyeti ile anlaşmazlığa düştüğü için 1914'te istifa etti. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Mehmed Esad Erbilî (ö. 1931) VI:37b.

Mehmed Esad Yesarî (ö. 1798) *mad. V:361c*, III:544b, V:460c, 562a, VII:506c.

Mehmed Eşref Efendi (ö. 1852, Melekhocazade) V:70c.

Mehmed Eşref Efendi (ö. 1880) V:399c.

Mehmed Eşref Sabri Efendi (ö. 1904, Şeyh el-Hac) V:485a.

Mehmed Eyyubî Efendi (ö. 1628) VII:110a, 110c.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1750) VI:50b, VII:122b.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1812) IV:375b.

Mehmed Fahreddin Efendi (ö. 1893) II:395c, IV:15c.

Mehmed Fahri Efendi (ö. 1735) V:70b, 397c, VII:111a.

Mehmed Fazlı Efendi (ö. 1812) VI:309c.

Mehmed Fazlı Efendi (ö. 1898) VI:327b, 456c.

Mehmed Fazlullah Efendi (ö. 1796) VI:50c, VII:122a.

Mehmed Fenayî (Şeyh) VII:7b.

Mehmed Fethullah Efendi (Seyyid) V:280a.

Mehmed Feyzullah Efendi (ö. 1737, Şeyh) V:485a.

Mehmed Feyzullah Efendi (ö. 1869) VI:38b, VII:189c.

Mehmed Fuad Efendi (ö. 1901) VII:172c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1783) I:56b, VI:393b.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1831, Şeyh Seyyid) II:395c, IV:15c, 506b, VII:414c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1863) VI:393c.

Mehmed Galib Efendi (ö. 1911, Küçük) II:395c, 396a, IV:15c, 506c.

Mehmed Garib Efendi (ö. 1742) VII:122c.

Mehmed Geylanî (Şeyh) II:340c.

Mehmed Giysudar Geylanî (ö. 1569, Şeyhî) I:437a, V:160b.

Mehmed Habib Efendi (ö. 1817, Şeyh Seyyid) V:466a, VII:111a.

Mehmed Hadidî (ö. 1756) VI:326c, VII:215a.

İlgili madde:

Rıfaî Âsitânesi VI:324c

Mehmed Hakiki Dede (ö. 1652, Ağazade) II:168c, V:425c.

Mehmed Hâkim Efendi (Seyyid) (?, İstanbul - 1770, İstanbul) Kalemiye sınıfındandı. Cebeci, sipahi kâtipllikleri ve maliye tezkireciliği yaptı. 1762'de vakanüvis atandı. Mezarı Üsküdar'da Ayrılık Çeşmesi'nin yanındadır. *Hâkim Tarihi* ya da *Tarih-i Vekayi* denen eseri 1747-1766 arasını kapsar. Hâkim'in, 1755 kışında Haliç'in donmasına düşürdüğü tarih ünlüdür.

IV:371b.

Mehmed Halife (17. yy) Tarihçi. Doğum ve ölüm tarihleri, yaşamı bilinmeyen Mehmed Halife, *Tarih-i Sultan Mustafa* adlı, I. Mustafa dönemini (1. kez 1617-1618, 2. kez 1622-1623) anlatan bir eser yazmıştır.

II:397a.

Mehmed Halife (Enderunlu) V:342b, 344a.

Mehmed Halife Efendi (?, Bosna - 1659'dan sonra, İstanbul ?) Tarihçi. Hüseyin adlı bir Bosnalının oğludur. *Tarih-i Mehmed Halife* adlı eserinde IV. Murad (1623-1640), İbrahim (1640-1648) dönemlerini ve IV. Mehmed'in saltanat döneminde (1648-1687) 1659'a kadar geçen olayları anlatmaktadır. Tarihi, özellikle İbrahim dönemi İstanbul olayları bakımından önemlidir.

Mehmed Halife Efendi (Ülfetî) (?, ? - 1665'ten sonra, ?) Tarihçi. Enderun'da yetişti. Koca Kenan Paşa, Süleyman Paşa, Köprülü Mehmed Paşa gibi devlet ricalinin maiyetinde bulundu. İbrikdar oldu. Venedik'e karşı yapılacak seferin hazırlıklarında bulundu, 1650'de Çanakkale Savaşı'na katıldı. *Tarih-i Gılmani* adlı eseri 1650-1655 arası olaylarını verir ve bu dönem için *Naima Tarihi*'nin de kaynağı olmuştur. Mehmed Halife (ö. 1659'dan sonra) ile Mehmed Ülfeti'nin aynı kişiler olması ihtimali vardır. Ancak birinin anlattığı olaylar 1659'da son bulurken, diğerinin 1665'te son bulmaktadır.

Mehmed Halis Efendi (Tütüncü)

İlgili madde:

Göztepe Camii III:415c

Mehmed Hamdi (Seyyid, Karalamacı) (?, Erzincan - 1784, İstanbul) Hattat. Gençliğinde geldiği İstanbul'da Hüseyin Habli'den yazı öğrendi ve icazetname aldı. Galata Sarayı'nda yazı hocalığı yaptı. Yaşadığı çağda Hafız Osman ekolü hâkim olduğu için bu üslubu benimsemişti fakat yaşlı zamanında Şeyh Hamdullah üslubuna döndü. Fazla karalama (egzersiz) yaptığı ve her karalamasının altına imzasını attığı için hattatlar arasında "Karalamacı" unvanıyla anılırdı.

Mehmed Hamdi Bey (ö. 1771) V:94c.

Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1733) II:399a, VII:330a.

Mehmed Hamdi Efendi (ö. 1811) VII:111a.

Mehmed Hasib Dede (ö. 1886) V:429b, VII:348c.

Mehmed Hasib Efendi (ö. 1891) VI:38b, VII:177c.

Mehmed Haşim Çelebi (ö. 1842) VII:111a, 446b.

Mehmed Haşim Efendi (ö. 1785, Şeyh Seyyid el-Hac) VII:106a, 110c.

Mehmed Haşim Efendi (ö. 1815) IV:377a, VI:384a.

Mehmed Haşim Efendi (ö. 1817, Şeyh Seyyid) VII:106b.

Mehmed Hazin III:218a.

Mehmed Hemdemî Efendi (Solakzade) (?, İstanbul - 1657, İstanbul) Tarihçi. Miskalî Çelebi olarak da anılır. *Solakzade Tarihi* adıyla bilinen eserinin asıl adı *Fihrist-i Şaban*'dır. Bu eser uzun zaman çok beğenilen ve okunan bir Osmanlı tarihi olmuştur. Besteleri de vardır.

Mehmed Hidayetullah Efendi (ö. 1871, Şeyh) VI:517a.

Mehmed Hilmi (Tırnovalı) III:268b.

Mehmed Hilmi Efendi (Şeyh, Kara Baba)

İlgili madde:

Kara Baba Tekkesi IV:437c

Mehmed Hilmi Efendi (Şeyh Vekili) VI:492a.

Mehmed Hulusi Efendi (ö. 1940) II:400b.

Mehmed Hüsameddin Dede (ö. 1801) V:429a, VII:348b.

Mehmed Hüsameddin Efendi (ö. 1916) IV:50c.

Mehmed Hüsameddin Turabî (ö. 1754, Şeyh) II:414b, 414c, VI:96b, 97c.

Mehmed Hüsnî Dede (ö. 1829) V:429c, VII:479a.

Mehmed Hüsnî Efendi (ö. 1890) V:70c.

Mehmed Hüsnü (Kolağası) III:330c.

Mehmed İhlasî Baba (ö. 1899) IV:476a.

Mehmed İzzet Efendi (ö. 1858, Şeyh Hafız) VII:548a.

Mehmed İzzet Efendi (ö. 1904) I:20a, III:567c, 568a, IV:18b, VI:127c.

Mehmed İzzet Molla (ö. 1829, Keçecizade) III:168a.

Mehmed İzzet Paşa VII:357b.

Mehmed İzzet Paşa (Safranbolulu) (1743, Safranbolu - 1812, Manisa) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. 1794'te sadrazamlığa getirildi. 1798'de görevden alındıktan sonra Sakız'a, ardından Manisa'ya sürüldü.

İlgili madde:

Vezir Tekkesi VII:383b

Mehmed İzzî Bedreddin Efendi (ö. 1918) IV:376c.

Mehmed Kadri Dede (ö. 1850) II:170b.

Mehmed Kâmî Efendi (1649, Edirne - 1724, İstanbul) Müderrislik ve Galata kadılığı yaptı. Kahire kadısı ve son olarak da Mekke Mollası oldu. Mezarı Üsküdar'dadır. *Tuhfetü'l-Vüzera Behcetü'l-Nü'ema* ve *Firuzname* adlı eserleri ile *Divan*'ı vardır.

Mehmed Kâmî Efendi (ö. 1890, Neyzen) II:131a.

Mehmed Kâmil Bey (Mahşer Midillisi) I:221a.

Mehmed Kâmil Efendi (*Melceü't-Tabbahin* yazarı) II:321b, IV:48a, VI:6a.

Mehmed Kâmil Efendi (Seyyid) (1728, İstanbul - 1800, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Osman Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1788-1789 arasında şeyhülislamlık yaptı. III. Selim'in yenilikçi yaklaşımlarıyla uyuşmadığı için azledilip arpalığı olan Keşan'a sürüldü. Bağışlandıktan sonra (1791) İstanbul'a dönerek Üsküdar'daki yalısına çekildi.

Mehmed Kâmil Efendi (Şeyh) IV:403c.

Mehmed Kasım VII:449a.

Mehmed Kasım Çelebi (ö. 1509) IV:375a, 440c.

Mehmed Kemal *bak.* Namık Kemal

Mehmed Kemaleddin III:558c.

Mehmed Kemaleddin Efendi (ö. 1881) V:386b.

Mehmed Kemalî *mad. V:362b*, III:39a, 41b, V:568b, VI:236c.

Mehmed Kethüda Camii V:355c.

Mehmed Kethüda Cami-i Şerifi *bak.* Ortaköy Camii

Mehmed Kethüda Çeşmesi Cerrahpaşa'da, bugün mevcut olmayan Şeyhülharem Camii'nin ilerisinde yer alıyordu. Bânisi Kethüda Kara Mehmed Ağa'dır. 1109/1697'de klasik tarzda, kesme taştan inşa edilmişti.

Mehmed Kethüda Çeşmesi Eyüp-Nişanca'da, Murad Molla Tekkesi kapısındaydı. 1145/1732'de inşa edilmişti. 1951'de çekilen bir fotoğrafından, çiçek motifleriyle süslü bir aynataşının, stalaktitli bir korniş altında, yarım daire içine alınmış yelpaze biçiminde bir kemerinin bulunduğu ve kitabe taşının kornişin üzerine yerleştirildiği, teknesi ve setlerinin ortadan kalkmış olduğu görülmektedir.

Mehmed Kethüda Çeşmesi (Mevlanakapı) *mad. V:362c.*

Mehmed Kırımî Efendi (ö. 1857) IV:125a, VII:123a.

Mehmed Kutbeddin Efendi (ö. 1913, Şeyh Seyyid) VII:106b, 111a, 113b.

Mehmed Lalezari (Şeyh Serşükûfeciyan) V:179a.

Mehmed Lebib Efendi (ö. 1867) III:364b.

Mehmed Ledünnî Efendi (ö. 1708) VI:383c, VII:122c.

Mehmed Lutfi Efendi (ö. 1902) V:70c.

Mehmed Maarifî (ö. 1824, Şeyh Seyyid) VI:328c.

İlgili madde:

Maarifî Tekkesi V:232a

Mehmed Memduh Paşa (1839, İstanbul - 1925, İstanbul) Devlet adamı, yazar ve şair. İdari görevlerin ardından 1894'te vezirliğe yükseltildi ve 1895'te dahiliye nazırlığına getirildi. II. Meşrutiyet'in ilan edilmesi üzerine istifa etti. Bir süre taşrada gözetim altında kaldıktan sonra genel aftan yararlanarak İstanbul'a döndü. Gazel ve kasidelerini içeren *Berk-i Sebz*'in yanısıra çoğunlukla anılarından oluşan kitapları vardır. IV:174b.

Mehmed Memiş Dede (ö. 1723) V:427c.

Mehmed Meylî (?, İstanbul - 1563, İstanbul) Hattat. Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin oğludur. Muhiddin Fenarî'den dini bilgiler okuduktan sonra, güzel yazı yazmaya merak edince Hacı Çelebi unvanıyla tanınan Şeyh Abdurrahim Bayramî'den meşk aldı. Bir müddet hocalık yaptıktan sonra Şam ve Halep kadılıklarında bulundu. Genç yaşta öldü. Orta derecede bir hattattır. Şeyh Hamdullah ekolüne bağlıdır.

Mehmed Mısrî Efendi IV:42c.

Mehmed Muhiddin III:480a.

Mehmed Muhyî Efendi (ö. 1616) II:106a.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 1611, Bezcizade) III:563a, IV:138c, V:384a, VI:426b.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 1862) V:367a.

Mehmed Muhyieddin Efendi (ö. 1898) VII:122a.

Mehmed Murad Buharî *bak.* Murad Buharî

Mehmed Murad Efendi (ö. 1778)

İlgili madde:

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:517a

Mehmed Murad Efendi (ö. 1848, Şeyh Hafız el-Hac) IV:7a, V:513c, 517a, VI:33a, 37c.

İlgili madde:

Mesnevîhane Tekkesi V:408c

Mehmed Mustafa Müştak Efendi (ö. 1831) IV:376c, VII:170c, 221a.

Mehmed Münib (? Antep - 1823, Aydın) İstanbul'da eğitim görerek saray hocası oldu, kadılık yaptı. Müstakimzade'nin *Devhatü'l-Meşayih* adlı eserine bir zeyl yazdığı gibi *Hulasatü'l-Kelam fi Reddü'l-Avamm* adlı risalesinde de Nizam-ı Cedid'i savunmuş ve Yeniçeri Ocağı'nın bozuk durumunu açıklamıştır. Mezarı Aydın'dadır.

Mehmed Müstakim Efendi (ö. 1709) VII:7c, 8b, 25a.

Mehmed Müştak Efendi (Kerküklü) IV:372b, VI:163c.

Mehmed Nadirî Efendi (1572, İstanbul - 1627, İstanbul) Şehnameci. 1608'de İs-

tanbul kadılığına getirildi. Rumeli kazaskerliğine kadar yükseldi. II. Osman' ın buyruğu ile bir *Şehname* yazdı. Bu kısa ve özgün eserinde adı geçen padişahın hükümdarlığını, Hotin seferini ve acıklı sonunu anlatmıştır.

Mehmed Nafi Efendi Tekkesi *bak.* Afife Hatun Tekkesi

Mehmed Nasreddin (ö. 1856) I:11a, IV:374c.

Mehmed Nasuhî Efendi (ö. 1718) *bak.* Nasuhî Mehmed Efendi

Mehmed Nâzım Paşa (1840, İstanbul - 1926, İstanbul) Şair. Çeşitli devlet memuriyetlerinde ve valiliklerinde bulundu. Mensup olduğu Mevlevîliğin bir şairi oldu ve paşa unvanına, yüksek bürokrasi görevlerine rağmen haksızlık ve adaletsizlikleri dile getiren şiirler, yazılar yazmıştır. Emekliliğinde Üsküdar Mevlevîhanesi'ne çekilmiştir. Başlıca eserleri: *Terceme-i Esrar-ı Tevhid, Kerbelâ, Mübatabe, Yek Azar, Abd-i Şehriyarî Nizamü'l Has Tercemesi* adlarını taşır. Nâzım Hikmet'in dedesidir.

VI:54a.

Mehmed Nazif Bey *mad. V:363a.*

Mehmed Nazif Efendi (ö. 1792) II:395b, VII:414c.

Mehmed Nazmi Efendi (ö. 1623, Şeyh) V:465c.

Mehmed Nebi Efendi (ö. 1775) VII:111b.

Mehmed Necib Baba (Matbaacı) II:136c.

Mehmed Necib Efendi (ö. 1848, Seyyid) VII:7b.

Mehmed Necib Efendi (ö. 1889) IV:125a.

Mehmed Necib Efendi (Suyolcuzade) VI:429a, VII:412c.

Mehmed Nesib (ö. 1813) VI:36b.

Mehmed Nizameddin Efendi (ö. 1784) II:399a, VII:330b.

Mehmed Nizameddin Suzî Efendi (ö. 1823) VI:393b, VII:397a.

Mehmed Nizamî Efendi (ö. 1722) VII:110c, 125c.

Mehmed Nureddin Çelebi (ö. 1876) VII:111b, 446b.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1747, Şeyh Seyyid) V:465c, VI:96c, VII:106a, 110a.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1802) VI:393c.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1807) VI:534a.

Mehmed Nureddin Efendi (ö. 1849, Şeyh) VII:25a.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1747, Şeyh) V:397c, VII:111b.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1822, Neyzen) VII:331a.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1856, Şeyh) V:81c, 125a, VI:327a, 330c.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1864, Şeyh Seyyid) II:399c, VII:516c.

Mehmed Nuri Efendi (ö. 1879, Şeyh) VI:568a.

Mehmed Nuri Efendi (1859, İstanbul - 1927, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker ve Müneccimbaşı Kâmil Efendi'nin oğludur. Mekteb-i Nüvvab'ı bitirdi. 1907'de Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye üyeliğine atandı. 26 Eylül 1920'de Damat Ferid Paşa'nın 5. kabinesinde şeyhülislamlığa getirildi. Ardından Ahmed Tevfik Paşa'nın sonuncu kabinesinde de bu makamda kaldı. 1922'de İstanbul hükümetinin son bulmasıyla şeyhülislamlık makamı da kalktığı için "son şeyhülislam" olarak anılır.

Mehmed Nuri Şemseddin Efendi (ö. 1866, Türbedar) VII:409c.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1569) VI:34b.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1775) VI:309c.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1778) III:111a.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1782, Şeyh Seyyid) V:397c.

Mehmed Nurullah Efendi (ö. 1917) VI:492b.

Mehmed Ömer Efendi III:53c.

Mehmed Paşa (Ateş) III:357c.

Mehmed Paşa (Haydarağazade) III:453b.

Mehmed Paşa (İnce) IV:324a.

Mehmed Paşa (Kethüda, Genç) IV:505a, V:183c, VI:232b.

İlgili madde:

Genç Mehmed Paşa Çeşmesi III:391c

Mehmed Paşa (Rum) (?, ? - 1470, İstanbul) Sadrazam. Rüşvet suçlamasıyla görevden alınmasını sağladığı Mahmud Paşa'nın yerine 1466'da sadrazam oldu. Karamanoğullarını hedef alan yoğun bir baskıya girişti. Bu amaçla başlattığı harekâtta yenilince 1469'da görevden alındı. Eğriboz seferindeki yararlıklarına karşın, Mahmud Paşa ve Karamanî Mehmed Paşa'nın etkisiyle idam edildi.

V:329a, 330a, VII:344a.

İlgili madde:

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c

Mehmed Paşa (Karamanî) (?, ? - 1481, İstanbul) Sadrazam ve yazar. Mevlana'nın soyundandır. Uzun süre nişancılık yaptıktan sonra 1478'de sadrazamlığa getirildi. Fatih Kanunnamesi'nin hazırlanmasında önemli rol oynadı. II. Mehmed'in ölümünü gizleyerek Cem Sultan'ın daha önce İstanbul'a varıp tahta çıkmasını sağlamaya çalıştı. Durumu öğrenen yeniçerilerin düzenlediği ayaklanma sırasında öldürüldü. İki risaleden oluşan yapıtı *Osmanlı Sultanları Tarihi* (1949) adıyla yayımlanmıştır.

I:440b, II:83b, 84a, 398b, V:329c, 330a, 333b.

İlgili madde:

Nişancı Mehmed Paşa Camii, (Kumkapı) VI:87a

Mehmed Paşa (Pirî) (?, ? - 1532, Edirne) Sadrazam. Defterdar olarak katıldığı Çaldıran Savaşı'ndaki (1514) hizmetlerinden dolayı üçüncü vezirliğe getirildi. Mısır seferi sırasında İstanbul muhafızlığıyla görevlendirildi. 1516'da atandığı sadrazamlık görevini 1523'e değin sürdürdü. 200 bin akçalık vezaret haslarıyla emekliye ayrıldı. Yeniden göreve çağırılmasından kuşku duyan İbrahim Paşa'nın girişimiyle zehirlenerek öldürüldü.

II:398a, VI:218a, 499a, VII:83c.

İlgili madde:

Koruk Tekkesi V:70a

Mehmed Paşa (Sokollu) (1505, Bosna - 1579, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1546'da kaptan-ı deryalığa, 1550'de Rumeli beylerbeyliğine atandı. Serdar olarak katıldığı seferlerde büyük yararlıklar gösterdi. Şehzade Selim'in veliahtlığa seçilmesinde önemli rol oynadı. I. Süleyman tarafından 1561'de ikinci vezirliğe, 1565'te sadrazamlığa getirildi. II. Selim döneminde de (1566-1574) sadrazamlığı sürdürerek devlet işlerini büyük ölçüde eline aldı. Akdeniz'de Osmanlı egemenliğini pekiştirirken, ticaret yolları boyunca fetihlerin gelişmesini sağladı. III. Murad döneminde (1574-1595) yakınlarının görevden uzaklaştırılmasıyla etkisi azaldı. Konağında bir Boşnak tarafından öldürüldü.

II:488b, III:173b, 210b, IV:233a, 366c, 435b, V:369b, 498b, VI:95c, 501a, VII:24a, 86b, 404c.

İlgili maddeler:

Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VII:31c

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34a

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c

Yeşildirek Hamamı VII:509c

Mehmed Paşa (ö. 1588, Mesih)

İlgili madde:

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mehmed Paşa (Mirimiran) (?, ? - 1589, İstanbul) Devlet adamı. Amasya'da hizmetinde bulunduğu Şehzade Selim' in (II. Selim) 1566'da tahta çıkışından sonra büyük mirahur oldu. 1583'te yeniçeri ağalığına getirildi. 1584'te mirimiran, 1587'de vezir rütbesi aldı. Padişahın güvenini kazandığı için paranın ayarını düzeltmekle görevlendirildi.

İlgili madde:

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:520a

Mehmed Paşa (Nişancı) (?, Merzifon - 1594, İstanbul) Devlet adamı. Sarayda reisülküttablığa kadar yükseldikten sonra 1567'de nişancılığa getirildi. Maraş ve Halep beylerbeyliği yaptıktan sonra iki kez daha nişancılık, ayrıca kubbealtı vezirliği görevlerinde bulundu. *Tarih-i Nişancı Mehmed Paşa* (1862) adlı bir Osmanlı tarihi yazdı.

II:310c, IV:162a.

İlgili maddeler:

Nişancı Hamamı VI:84c

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) VI:85c

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87b

Mehmed Paşa (Manisalı) (?, ? - 1595, İstanbul) Devlet adamı. Manisa valilikleri sırasında Şehzade Murad'ın (III. Murad) ve Şehzade Mehmed'in (III. Mehmed) hizmetinde bulundu. III. Mehmed'in tahta geçmesiyle 1595'te vezir, ardından sadrazam oldu.

I:420a.

Mehmed Paşa (Cerrah) (?, ? - 1604, İstanbul) Sadrazam. III. Murad'ın oğlu Şehzade Mehmed'i ustalıkla sünnet ettiği için yeniçeri ağalığına getirildi. Vezirlik ve sadaret kaymakamlığının ardından 1598'de sadrazam oldu. Divan toplantılarına katılamayacak kadar hastalandığı için ertesi yıl görevden alındı.

III:526b, V:336b, VII:496b.

İlgili madde:

Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411a

Mehmed Paşa (Lala) (?, ? - 1606, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. Batıdaki seferlerde gösterdiği üstün başarılardan dolayı 1602'de üçüncü vezirliğe, 1604'te sadrazamlığa getirildi. Macaristan'da bir dizi kaleyi ele geçirdi. 1606'da doğu serdarlığına atandı, ama İran cephesine hareket edemeden öldü.

V:334a.

Mehmed Paşa (Öküz) (1550, İstanbul - 1619, Halep) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği sırasında Celali önderlerinden Kalenderoğlu'nun üzerine güçlü bir ordu gönderdi. İstanbul'a dönüşünde ikinci vezirliğe ve kaptan-ı deryalığa getirildi. Sadaret kaymakamlığının ardından 1614'te sadrazam oldu. İran seferinde Revan'ı alamadığı için 1616'da azledildi. 1619'da ikinci kez getirildiği sadrazamlık görevi, Güzelce Ali Paşa'nın entrikaları nedeniyle kısa sürdü.

V:5a, VI:150c.

Mehmed Paşa (Çerkez) (?, ? - 1625, Tokat) Sadrazam. Şam beylerbeyiyken kubbe vezirliğine, 1624'te sadrazamlığa getirildi. Ayaklanmış olan Erzurum Beylerbeyi Abaza Mehmed Paşa'yı yendikten sonra bağışlayarak görevinde bıraktı. İran seferi için kışladığı Tokat'ta öldü.

V:504b.

Mehmed Paşa (Gürcü) (?, ? - 1625, İstanbul) Sadrazam. Beylerbeyliği, muhafızlık ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu. I. Mustafa'nın 1622'de ikinci kez tahta çıkışından sonra sadrazamlığa getirildi ve karışıklıkları bastırarak güvenliği sağladı. Mere Hüseyin Paşa'nın kışkırttığı kapıkulu askerlerinin girişimiyle 1623'te görevden alındı. Daha sonra Bağdat kuşatmasındaki başarısızlıkta kusurlu görülerek idam edildi.

III:243a, 452c, V:504b, 542a, VI:126b.

Mehmed Paşa (Abaza) (?, ? - 1634, İstanbul) Vezir. Erzurum beylerbeyliği sırasında 1622'de II. Osman'ın öldürülmesi üzerine ayaklandı; sonunda yenilmesine karşın görevinde bırakıldı. 1627'deki İran seferi sırasında başlattığı ikinci ayaklanma sırasında ele geçirildi, ama IV. Murad tarafından bağışlanarak Bosna beylerbeyliğine atandı. Savaşlardaki yararlıklarının ardından İstanbul'da musahipliğe getirildi. Padişahın davranışlarından kuşkulandığı için Anadolu'ya kaçmaya çalışırken yakalanarak idam edildi. Kendine özgü giyimiyle de ünlüydü.

I:13a, V:143c, 505b, 508a, 542b, VI:154a.

İlgili madde:

Abaza Paşa Modası I:7a

Mehmed Paşa (Tabanıyassı) (1588, Arnavutluk - 1639, İstanbul) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği ve Kubbealtı vezirliğinin ardından 1632'de sadrazamlığa getirildi. IV. Murad'ın düzeni sağlamasında önemli rol oynadı. İran'dan geri alınan Revan Kalesi'nin düşmesi üzerine 1637'de görevden azledildi. Daha sonra sadaret kaymakamlığı sırasında kendi başına Eflâk ve Boğdan voyvodalarını görevden aldığı için idam edildi.

V:507a.

Mehmed Paşa (ö. 1642, Cağaloğlu Sinan Paşazade) V:143c.

Mehmed Paşa (Sofu) (?, ? - 1649, Malkara) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, beylerbeyliği ve başdefterdarlığın ardından 1648'de sadrazamlığa getirildi. IV. Mehmed'in küçük olması nedeniyle yönetimde tek söz sahibi oldu. İbrahim döneminde büyük nüfuz kazanmış olan Cinci Hoca'yı öldürttü. Hazinenin aşırı harcamalarını azalttı. Sipahilerin ayaklanmasını yeniçerileri kullanarak bastırdı. Kösem Sultan'ın etkisiyle, donanmanın Sakız'daki yenilgisi gerekçe gösterilerek görevden alındı ve sürgünde öldürüldü.

I:27b, IV:122c, V:339b, 540c, VI:150c.

Mehmed Paşa (ö. 1656, Defterdar Karagöz) V:92b.

Mehmed Paşa (Topal) (?, ? - 1657'den sonra, ?) Kaptan-ı derya. Temeşvar beylerbeyliği yaptı. 1656'da kaptan-ı deryalığa getirildi. Limni Adası'nı Venediklilerden geri almayı başardı. Ertesi yıl görevden alınarak Sakız'a sürüldü.

V:92b.

Mehmed Paşa (ö. 1661, Köprülü) I:6c, III:263a, 289a, 526b, IV:369a, V:342a, VII:304a.

İlgili maddeler:

Köprülü Külliyesi V:89a

Köprülü Kütüphanesi V:90c

Köprülüler V:91b

Mehmed Paşa (Boynuyaralı, Boynueğri) (1578, Samsun - 1665, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. 1655'te sadrazamlığa getirildi; dedikodular üzerine görevden alınarak Malkara'ya sürüldü. Daha sonra Eyüp'te oturmasına izin verildi. Venedik kuvvetlerinin Limni ve Bozcaada'yı işgal etmesi üzerine, yıldırıcı bir önlem olarak İstanbul'un surlarını beyaza boyatmasıyla tanınır.

II:500c, IV:368c, V:89a, 92a, 341c, VII:73a, 79c.

Mehmed Paşa (Gürcü) (?, ? - 1665, Budin) Devlet adamı. Saray hizmetlerinin ardından çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Hotin, Revan ve Bağdat seferlerine katıldı. Bir ara getirildiği sadrazamlık görevi başarısızlığı yüzünden kısa sürdü.

V:340c.

Mehmed Paşa (Katırcıoğulu) (?, ? - 1668, Girit) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Bir ara yönetime başkaldırdıysa da bağışlandı. Fazıl Ahmed Paşa'yla birlikte katıldığı Girit seferi sırasında çarpışırken öldü.

IV:489a.

Mehmed Paşa (ö. 1668, Samipaşazadelerden) VI:433c.

Mehmed Paşa (ö. 1690) IV:489b.

Mehmed Paşa (Elmas) (1662, Cide - 1697, Zenta) Sadrazam. Silahdarlık, nişancılık ve rikab-ı hümayun kaymakamlığının ardından 1695'te sadrazamlığa getirildi. Avusturya seferinde bazı kaleleri aldı. Zenta Savaşı'nda uğranan yenilgiden kendisini sorumlu tutan yeniçerilerce öldürüldü.

V:545c.

Mehmed Paşa (Rami) (1654, İstanbul - 1706, Rodos) Sadrazam ve şair. Reisülküttablığa yükseldi. Avusturya ile barış görüşmelerinde sınırlı bir toprak kaybıyla Karlofça Antlaşması'nın (1699) imzalanmasını sağladığı için vezirliğe ve ardından sadrazamlığa getirildi. II. Mustafa'nın tahttan indirilmesiyle

Kıbrıs'a sürüldü (1703). Daha sonra Mısır beylerbeyiyken görevden alınarak idam edildi. Şair Nabî'nin yakın dostuydu. Ustalıklı şiirlerden oluşan bir *Divan*'ı vardır.

III:65c, V:548a, VI:305b.

Mehmed Paşa (Baltacı) (1660, Osmancık/Çorum - 1712, Limni) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1704'te vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa ve aynı yıl sadrazamlığa getirildi. Kendine çıkar sağladığı ve devlet ileri gelenleriyle çekiştiği için 1706'da görevden alındı. 1710'da ikinci kez sadrazam oldu. Ertesi yıl serdar olarak katıldığı Prut Savaşı sırasında Rusya'nın barış önerisini kabul etti. Bunun üzerine görevden alınarak Midilli'ye, ardından Limni'ye sürüldü ve orada idam edildi.

VI:25a.

Mehmed Paşa (Damat) (?, ? - 1717, Niş) Vezir. Mevkufat Kalemi Baş Halifesi Ahmed Efendi'nin evlatlığıdır. Vezirlik rütbesine ve defterdarlığa kadar yükseldi. Kubbe vezirliğinde bulundu. Seferde iken Niş'te öldü. *Abdi Paşa Tarihi*'ne yazdığı *Zübdetü'l-Vekai* ya da *Zübdetü'l-Tevarih* adlı eseriyle tanınmıştır. Bu eserin asıl bölümü 1670'lerden 1713'e kadar yaklaşık yarım yüzyılın tarihini içerir. Ayrıca *Nesâ'ihü'l-Vüzera ve'l-Ümera* adlı bir eseri vardır.

II:548a.

Mehmed Paşa (Canım Hoca) (1660, ? - 1737, Kütahya) Kaptan-ı derya. Korsanlıktan yetişti ve 7 yıl Venedik gemilerinde kürek mahkûmluğu yaptı. Osmanlı donanmasında yükselerek 1714'te kaptan-ı derya oldu. Çeşitli adaları, Mora ve Girit'teki Venedik kalelerini aldı. Korfu kuşatmasını kaldırdığı için 1717'de görevden alındı. Daha sonra iki kez kaptan-ı deryalık yaptı (1730-1731, 1733-1736). Rusya ile savaşta kışı Kırım'da geçirme emrine uymadığı için Kütahya'ya sürüldü.

VI:234a.

Mehmed Paşa (Hacı İvaz) (?, ? - 1743, İnebahtı) Sadrazam. Avusturya seferindeki başarılarından dolayı 1739'da sadrazamlığa getirildi. Daha önce yitirilmiş toprakların bir bölümünü Belgrad Antlaşması'yla geri aldı. Pahalılığın ve iaşe sorununun yol açtığı yeniçeri ayaklanmasını önleyemeyince 1740'ta görevden alındı.

V:249c.

Mehmed Paşa (Yeğen) (?, ? - 1745, Kars) Sadrazam. Avusturya'yla savaşın sürdüğü 1738'de sadrazamlığa getirildi. Barışa yanaşmadığı için öteki devlet ileri gelenleriyle arası açıldı ve 1739'da görevden alınarak Sakız'a sürüldü. Daha sonra Anadolu beylerbeyliği sırasında İran ordusuyla savaşta öldü.

IV:559c, V:249b.

Mehmed Paşa (Tiryaki) (1680, İstanbul - 1751, Resmo) Sadrazam. Tersane eminliğinin ardından 1746'da sadrazamlığa getirildi. Yönetimde geniş çaplı değişikliklere gitti; ayaklanma ve karışıklıkları bastırdı. İran'la savaşa son verdi; Avusturya ve Rusya ile eski antlaşmaları yeniledi. Memurlara kötü davrandığı gerekçesiyle görevden alınarak Sakız'a sürüldü. Daha sonra Bağdat beylerbeyliğinden başka bir yere atanmayı kabul etmediği için Girit'te Resmo Kalesi'ne hapsedildi.

V:251a.

Mehmed Paşa (Muhsinzade) (1706, İstanbul - 1774, Karinabad) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptıktan sonra 1765'te sadrazamlığa getirildi. Beylerbeylerinin âyân seçimine karışmasını yasakladı. Rusya ile savaşa karşı çıktığı için 1768'de görevden alındı. Yenilgiler üzerine 1771'de ikinci kez sadrazam oldu. Cephede geçirdiği üç yılın sonunda Küçük Kaynarca Antlaşması'nı imzaladı. İstanbul'a dönerken yolda öldü.

I:32a, II:415c, III:207b, V:552a, 553a, VI:97a.

Mehmed Paşa (Silahdar, Seyyid) (1710, İstanbul - 1788, Kandiye) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği ve muhafızlık yaptı. 1770'te sadrazamlığa getirildi, ama savaşlarda başarılı olamadığı için ertesi yıl görevden alındı. Hakkında idam kararı veren Yeğen Mehmed Paşa'nın sadrazamlıktan alınmasıyla son anda infazdan kurtuldu. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı.

II:399c, IV:111c, 111b, V:248a, 249a, 553a.

Mehmed Paşa (Kethüda) (18. yy) Devlet adamı. Kethüdalığın ardından kaptan-ı deryalığa getirildi (1762). Daha sonra Bekir Paşa'nın ölümüyle boşalan Mısır beylerbeyliğine atandı.

İlgili maddeler:

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Cağaloğlu) IV:551c

Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Üsküdar) IV:552a

Mehmed Paşa (Damat, Kara) (?, ? - 1811, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sarayda kethüdalık ve başmirahurluk yaptı. Vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalığa getirildi. Bu görevi sırasında öldü.

IV:129a.

Mehmed Paşa (Derviş) (1765, Mora - 1837, İskenderiye) Sadrazam. II. Mahmud tarafından 1818'de sadrazamlığa getirildi. Başarısızlığı yüzünden 1820'de görevden alındı. Daha sonra Anadolu beylerbeyliği ve İskenderiye şeyhülharemliği yaptı. İstanbul ve Bursa'da vakıflar kurdu.

V:126c, VI:517a.

Mehmed Paşa (Rumeli Beylerbeyi) II:201a, 206a, 206b.

Mehmed Paşa (Sadrazam)

İlgili madde:

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgâhı VII:383a

Mehmed Paşa (Seyyid, Tophane Müşiri) IV:8b, 9a.

Mehmed Paşa (Tunuslu) V:5c.

Mehmed Paşa (Vezirazam) IV:490c.

Mehmed Paşa Camii *mad. V:363a.*

Mehmed Paşa Çeşmesi Eyüp İlçesi'nde, Kalenderhane Caddesi'ndedir. Bânisi Sokollu Mehmed Paşa'dır (ö. 1579). Klasik üslupta kesme taştan yapılmıştır. Geniş bir cepheye sahip olan çeşmenin önündeki yol seviyesi yükseltildiğinden teknesi çukurda kalmıştır. Kemerinin altındaki kitabeden 977/1569'da yaptırılmış olduğu anlaşılmaktadır. Kitabe metni Sokollu Mehmed Paşa'nın yaptırdığı öbür çeşmelerin kitabelerini de yazan Prizrenli Nihadî Çelebi'nindir. Bugün, bakımsız durumdadır.

III:15c.

Mehmed Paşa Kasrı IV:494b.

Mehmed Paşa Sarayı VII:55b.

Mehmed Pehlivan (Bursalı, Suhteoğlu) III:454a.

Mehmed Perişan Baba II:130b, VI:242c.

Mehmed Pertev Paşa (Seyyid) (1785, Darıca - 1837, Edirne) Devlet adamı ve şair. Reisülküttab olarak Avrupa devletlerinin müdahalelerine karşı koymaya çalıştı. Ağır hükümler içeren Edirne Antlaşması'nın imzalanmasından sonra 1830'da görevden alındı. Daha sonra Kavalalı Mehmed Ali Paşa'dan mali destek alınmasını sağladığı için sadaret kethüdalığına getirildi. Veliaht Abdülmecid'i tahta geçirmeyi tasarladığı gerekçesiyle 1837'de görevden alındı; sürüldüğü Edirne'de boğduruldu. Döneminin tanınmış şairlerindendi. Bir *Divan*'ı vardır.

IV:484b, V:117b, 150c, VI:516c, 517a.

Mehmed Pirî Paşa Tekkesi III:167a.

Mehmed Raif Bey *mad. V:363c,* IV:445b, V:370c.

Mehmed Raif Efendi (ö. 1885) I:55b, IV:375c.

Mehmed Raif Efendi (Seyyid) VI:163c.

Mehmed Rasih Efendi VII:177c.

Mehmed Rasim (Eğrikapılı) *mad. V:364b,* 365b, VI:429a, VII:412c.

Mehmed Rasim (Hassa Başmimarı) IV:167a.

Mehmed Rasim (Hattat) VI:102b.

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1735, Vakanüvis) *bak.* Raşid Mehmed Efendi

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1834) II:396a, VI:492b, 492c.

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1878) I:19c,

IV:377a.

Mehmed Raşid Efendi (ö. 1945) VI:533b, 534a.

Mehmed Rauf *mad. V:364c,* I:73a, II:286b, III:276a, IV:79a, 345b, 346b, V:405c, VI:536c.

Mehmed Razi Efendi (ö. 1852, Şeyh Seyyid) VII:106b, 111a.

Mehmed Receb Efendi (ö. 1816, Şeyh Buharalı) VI:36a, 199c.

Mehmed Refî (ö. 1720, Hace) VI:36b.

Mehmed Refî (ö. 1769, Kâtipzade) *mad: V:365b,* I:10a, 238c, V:364c, VI:402c, VII:177a, 178a.

Mehmed Refik Bey (Süleymanpaşazade) VI:491a.

Mehmed Refik Efendi (Hacı) (1813, Bosna - 1872, İstanbul) Şeyhülislam. Küçük yaşta yetim kaldığı için Bosna Kadısı Ispartalı Hüseyin Efendi'nin himayesinde yetişti, daha sonra da onun damadı oldu. Kayınpederiyle birlikte gittiği Şam'da 1838'de Nakşibendî tarikatına girdi. Çeşitli devlet kademelerinde görev yaptı. Derin fıkıh bilgisiyle genç yaşta fetva eminliğine atandı. 1865'te Meclis-i İntihab-ı Hükkâm başkanlığına ve Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye üyeliğine getirildi. 1866-1868 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Fatih Camii'nin haziresindedir.

Mehmed Rıfat (ö. 1879, Hattat) III:170b, VII:482a.

Mehmed Rıfat Bey (Manastırlı) VI:134a.

Mehmed Rıfat Mısrî IV:106a.

Mehmed Rıfkı Efendi (ö. 1854) VI:38b.

Mehmed Rıza Efendi (ö. 1749) I:11a, IV:374c.

Mehmed Rıza Efendi (ö. 1889) VI:38c.

Mehmed Rızaeddin Efendi (ö. 1891, Şeyh Seyyid) VII:106b, 110a.

Mehmed Rızaeddin Yaşar Efendi (ö. 1913, Şeyh) VI:97b, 98a.

Mehmed Ruhi Dede (ö. 1810) II:170b, III:363a, V:429a.

Mehmed Ruşen Efendi (el-Hac) II:395b.

Mehmed Ruşen Efendi (ö. 1794, Mudanyalı) II:395b, VI:60a.

Mehmed Ruşen Efendi (ö. 1891) II:395b.

Mehmed Rüşdî III:275b.

Mehmed Rüşdî Efendi (ö. 1816) VI:41c.

Mehmed Rüşdî Efendi (Reisülküttab) III:498c.

Mehmed Sabir Efendi (ö. 1764) II:399b, VII:189b.

Mehmed Sabri Efendi (ö. 1826) V:394c, VI:327c.

Mehmed Sabri Efendi (ö. 1862) V:394c, VI:327c.

Mehmed Saburî Efendi (ö. 1717) II:396a, VI:468c.

Mehmed Sadeddin Efendi (ö. 1765, Eğrikapılı) IV:49c, VI:533c.

Mehmed Sadeddin Efendi (ö. 1791) VII:110c.

Mehmed Sadeddin el-Saidü'l-Enverî (ö. 1813) V:474c, VI:392c.

Mehmed Sadeddin Süheyl Efendi (ö. 1924) IV:376c.

Mehmed Sadık Bey (ö. 1765) V:94c.

Mehmed Sadık Dede (ö. 1764) II:169b.

Mehmed Sadık Dede (ö. 1778) III:362c, IV:483a, V:428a.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1776) VI:393c.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1801, Şeyh) VI:98a, 533c.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1821, Şeyh) V:394b, VI:327a, 327c.

Mehmed Sadık Efendi (Zaimzade) (?, İstanbul - 1823, İstanbul) Muhasebecilik, mukabelecilik, Humbarahane nazırlığı gibi görevlerde bulundu. I. Abdülhamid'in (hd 1774-1789) saltanatını anlatan *Vak'a-i Hamidiyye* adlı bir eseri vardır. Mezarı Selimiye'dedir.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1846, Şeyh, Ali Efendi oğlu) IV:506b.

Mehmed Sadık Efendi (ö. 1846, Şeyh, M. Recep Efendi oğlu) VI:199c.

Mehmed Sadık Efendi Çeşmesi I:83b.

Mehmed Sadık Hilmi Efendi (1826) VI:324c, 327c, VII:331a.

Mehmed Sadık Paşa VI:278c.

Mehmed Safvet III:39a, 41b.

Mehmed Safvetî Efendi (ö. 1778) II:399b, VII:330b.

Mehmed Sahib Beyefendi (ö. 1910, Pirîzade)

İlgili madde:

Pirîzadeler VI:252c

Mehmed Sahib Efendi (ö. 1675, Pirîzade)

İlgili madde:

Pirîzadeler VI:251c

Mehmed Said *bak.* Halet Efendi

Mehmed Said *bak.* Said Bey (Kemalpaşazade)

Mehmed Said (Dedezade) (?, İstanbul - 1759, ?) Hattat. Rumeli kazaskerliğinden emekli Seyyid Mehmed Dede'nin kızının oğlu olduğu için "Dedezade" olarak anılır. Ta'lik yazıyı İsmail Refik'ten yazdı. Üç yabancı dil bilirdi. Mehmed Esad Yesarî'nin hocasıdır. İran ta'lik ekolüne bağlıdır.

V:362a.

Mehmed Said Bey (ö. 1937) III:391a.

Mehmed Said bin Ahmed (?, İstanbul - 1721, İstanbul) Hattat. Mehmed Rasim Efendi'den meşk etti, icazetname aldı, genç ondan Fars edebiyatı konusunda faydalandı. Yanyalı Esad Hoca Efendi'den de Arapça öğrendi. Bilgili bir kişiydi. Yazıda usta idi. Boş vakitlerini yazı çalışmaları yapmakla geçirirdi. Birçok Kuran ve delail yazdı. Şiirle de uğraştı. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Said Dede (ö. 1799) V:429a.

Mehmed Said Dede (ö. 1853) II:170c, 170b.

Mehmed Said Efendi (Şehrizade) (1730, İstanbul - 1764, İstanbul) Tarihçi. Birçok eseri olmasına karşılık yaşantına ilişkin bilgi yoktur. Eserlerinden bazıları İstanbul tarihiyle ilgili ve önemlidir. *Heşt Bihişt* kısa bir İstanbul tarihi olduğu gibi, *Nevpeyda* adlı eserinin son bölümü de 1591'e değin Osmanlı tarihini içermektedir. *Zubdetü'l-Tevarih* yaratılıştan I. Mahmud'a (hd 1730-1754) kadar bir dünya tarihidir. *Tuhfetü'l-Mustafaviyye fi Beyâni Kapudanatü'l-Devletü'l-Âliyye*'de ise Osmanlı kaptan paşalarının biyografileri vardır. *Zubdetü'l-Muta'allike* adlı eseri de yine Baltaoğlu Süleyman'dan Soğanyemez Mahmud Paşa'ya kadar kaptan paşaları anlatmaktadır.

V:147a.

Mehmed Said Efendi (Mirzazade) (1710, İstanbul - 1774, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Mirzazade Mehmed Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1770-1773 arasında şeyhülislamlık yaptı. Üç buçuk yıl kadar yürüttüğü şeyhülislamlık görevinden yaşlılık nedeniyle istifa etti. Karacaahmet Mezarlığı'nda gömülüdür.

Mehmed Said Efendi (ö. 1792, Şeyh Seyyid) VI:393b, VII:397a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1802, Şeyh) II:79a, III:443a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1811) IV:374a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1827) VI:329b.

Mehmed Said Efendi (ö. 1856, Gelenbevî) III:391a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1857) VII:331a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1876, Şeyh Seyyid) VII:548a.

Mehmed Said Efendi (ö. 1895, Şeyh) VI:517a.

Mehmed Said Efendi (Pirîzade) IV:97b, 237a.

Mehmed Said Efendi Çeşmesi Kanlıca'da, Yenimahalle'de, Hacı Muhiddin Caddesi ile Fikirtepe Sokağı'nın kesiştiği yerdedir. Kazasker Mehmed Said Efendi tarafından 1194/1780'de inşa ettirilmiştir. Haznesi sıvalıdır. Üstü kiremit örtülüdür. Önünde mermerden basit bir aynataşı vardır.

Mehmed Said Paşa (İngiliz) V:319a.

Mehmed Said Paşa (Yirmisekiz Çelebizade) (?, ? - 1761, Maraş) Devlet adamı. İbrahim Müteferrika ile birlikte Türkçe kitap basan ilk matbaayı kurdu. Diplomatik görevlerde ve saray hizmetlerinde bulundu. 1755'te sadrazamlığa getirildi, ama ertesi yıl bilinmeyen bir ne-

denle görevden alınarak İstanköy'e sürüldü. Daha sonra çeşitli yerlerde valilik yaptı. Botanik ve zooloji sözlüğü niteliğinde bir kitabı ve İsveç'teki elçiliğine ilişkin anılarının yer aldığı bir sefaretnamesi vardır.

VI:101a.

İlgili madde:

Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:538c

Mehmed Said Paşa (Damat) (?, ? - 1868, İstanbul) Devlet adamı. 1840'ta kaptan-ı deryalığa getirildi. II. Mahmud'un kızı Mihrimah Sultan'la evlendi. Abdülmecid'in önerdiği sadrazamlık görevini kabul etmedi. 1847'de ticaret nazırı oldu.

II:191b, VI:331a.

Mehmed Said Paşa (Küçük) (1838, Erzurum - 1914, İstanbul) Sadrazam. Hazine-i hassa ve adliye nazırlıklarında bulundu. Savcılık kurumunun oluşturulmasını, ceza ve ticaret usulü kanunlarının çıkarılmasını sağladı. 1879'dan başlayarak dokuz kez sadrazamlık yaptı. Düyun-ı Umumiye'yi kurdu, bürokrasiye yeni düzenlemeler getirdi ve yeni okullar açtırdı. İttihad ve Terakki'nin desteğiyle Aralık 1911'de getirildiği son sadrazamlık görevinden Arnavutluk'taki ayaklanma nedeniyle Temmuz 1912'de ayrıldı. Anılarını içeren kitapları vardır.

II:189a, 560c, III:181b, 377a, 494a, IV:421b, V:345c.

Mehmed Said Ziver Bey (ö. 1873) VI:200c.

Mehmed Salahaddin Efendi (Şeyh) VII:25a.

Mehmed Salih (?, ? - 1820, İstanbul) Hattat. Özellikle nesih ile uğraştı. Yazıyı Akmolla Ömer Efendi'den öğrendi. Enderun'a yazı hocası oldu. Eli çok metin olduğundan ağaçların en sağlamı şimşir demek olan "Çemşir Hafız" lakabıyla tanınmıştır. 366 Kuran yazdığı söylenirse de hattat Muhsinzade Abdullah Bey, 454. Kuran'ını gördüğünü söylemiştir. Atmeydanı ve Yenibahçe'de iki çeşmenin kitabeleri onun elinden çıkmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Salih Baba (ö. 1917, Hafız) IV:476a.

Mehmed Salih Efendi (?, ? - 1761, İstanbul) Şeyhülislam. Galata ve Mısır kadılıklarında bulunmuş Kırımlı Yahya Efendi'nin oğludur. İlk eğitimini Kırım civarında aldıktan sonra İstanbul'a gelmiş ve Şeyhülislam Yenişehirli Abdullah Efendi'nin yanında yetişmiş, ardından onun damadı olmuştur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1758-1759 arasında şeyhülislamlık yapmıştır.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1800) IV:314a, 514b.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1823) VII:548a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1854) VII:331a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1865) VII:139a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1869, Şeyh) VI:235a, VII:7a.

Mehmed Salih Efendi (ö. 1893) IV:375b.

Mehmed Salih Sahvî (ö. 1759, Şeyh İsazade) III:49c.

Mehmed Salih Sırrı Efendi (Şeyh el-Hac) II:368a.

Mehmed Salih Şem'î (Çavuşzade) (?, İstanbul - 1757, İstanbul) Hattat. Yazıda hocası Mehmed Rasim Efendi'dir. Şiirle de uğraştı. 40 yaşına gelmeden ölen hattatın mezarı Eğrikapı dışındadır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Salim Ağa (Kaftancı) III:207a.

Mehmed Selahaddin Efendi V:513b.

Mehmed Selim Efendi (?, ? - 1726, İstanbul) Saraybosna Kadısı Gülpazarlı Hüseyin bin Abdülhalim'in oğludur. İstanbul'da öğrenim gördü ve müderris oldu. Daha sonra nişancılık ve Galata kadılığı görevlerinde bulundu. Mezarı Karacaahmet'tedir. Arapça bir eserinden başka *Tarih-i Feth-i İstanbul* adlı Türkçe bir eseri daha bilinmektedir.

Mehmed Selim Paşa (Sadrazam) (1773, Bender - 1831, Şam) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1819'da vezir, 1824'te sadrazam oldu. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması, yerine Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin kurulması onun dönemindedir. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı'nın başlarında askeri yenilgiler üzerine görevden alındı ve bir süre sürgünde kaldı. Şam beylerbeyliği sırasında eşkıya tarafından öldürüldü.

VII:357a.

Mehmed Seyfeddin Efendi (ö. 1883) IV:375c.

Mehmed Sıddık Efendi (ö. 1794) VI:38c, 59c.

Mehmed Sıdkı Efendi (ö. 1828) VI:394b.

Mehmed Sıdkı Efendi (ö. 1855, Seyyid Edirneli) VII:331a.

Mehmed Sıdkı Efendi (ö. 1856, Şeyh) IV:105c.

Mehmed Sırrî Efendi (ö. 1729) IV:373b, 373c.

Mehmed Sırrî Efendi (ö. 1811) IV:375b.

Mehmed Sinan Efendi (ö. 1924, Şeyh) VII:113b, 124c.

Mehmed Siyahkalem V:331c, 332c.

Mehmed Subhi Çelebi (Talikîzade) III:565b.

Mehmed Subhi Efendi (1711, İstanbul - 1769, Babadağı) Vakanüvis. Beylikçi Halil Fehmi'nin oğludur. Darphane eminliği, defter eminliği yaptı. 1735'te vakanüvisliğe atandı. Sefer nedeniyle Babadağı'nda sadrazam karargâhında iken öldü. *Tarih-i Vekayi* ya da *Subhi Tarihi* denen eseri 1730-1743 arasındaki olayları kapsamaktadır.

Mehmed Sultan Efendi IV:108c.

Mehmed Sururi Baba (ö. 1885, el-Hac) IV:500a.

Mehmed Süreyya (ö. 1909) *mad. V:365c,* IV:440b, 445a.

Mehmed Süreyya Baba (ö. 1930) VI:384a.

Mehmed Şah Efendi (ö. 1523) III:279a.

Mehmed Şâhî Efendi (Okçuzade, ö. 1629) II:394c.

Mehmed Şakir Bey IV:490a.

Mehmed Şakir Bey (Yanyalı Müftizade) VII:562c.

Mehmed Şakir Dede Efendi (ö. 1847) V:70c.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1812) VI:34b.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1849, Kavaklı) VII:548a.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1859, Hopçuzade) IV:378c.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1862, Seyyid) II:396a, IV:15c, 506c.

Mehmed Şakir Efendi (ö. 1884) II:395b.

Mehmed Şakir Paşa (?, ? - 1905, İstanbul) Asker. Paris'te öğrenim gördü. Müşirliğe kadar yükseldi. Diplomatik görevlerle birkaç kez Almanya'ya gitti. İstanbul'u ziyaretinde II. Wilhelm'i karşıladı ve Kudüs'te mihmandarlığını yaptı.

V:366a, 530a.

Mehmed Şakir Paşa Türbesi *mad. V:366a.*

Mehmed Şefik Bey *mad. V:366c,* 562a.

Mehmed Şefik Efendi (Eryuvası, Şeyh) IV:109b.

Mehmed Şefik Efendi (Mutasarrıfzade) (?, İstanbul - 1715 ?, İstanbul) Vakanüvis. Hacegânlık rütbesini elde etmiş ve Divan-ı Hümayun'da kalem şefliği görevinde bulunmuştur. Vakanüvisliğe atandığı yıl öldüğü sanılmaktadır. *Tarih-i Abdullah* adlı eserinde 1703 olaylarını (Edirne Vak'ası) anlatmıştır. *Şefiname* adlı eseri ise anlaşılamayacak kadar ağır bir Osmanlıca ile yazılmıştır ve yine 1703 olaylarını içermektedir.

Mehmed Şehabeddin Efendi (ö. 1911) II:395b.

Mehmed Şem'î (Molla, Meşrepzade) (1808, Maraş - 1882, İstanbul) İstanbul'da okudu. İstanbul'da ve taşrada müderrislik ve kadılık yaptı. Kazaskerliğe kadar yükseldi. İlaveli *Esmarü't-Tevarih* adlı ayrıntılı eserinde 1878 tarihine kadarki Osmanlı padişahlarının, sadrazamların, şeyhülislamların, seraskerlerin, kaptan paşaların, seyitlerin, kazaskerlerin, İstanbul kadılarının, evkaf müfettişlerinin kısa biyografileri, bunlarla ilgili tarihler yer almaktadır. Mezarı Üsküdar Atik Valide Camii'nin avlusundadır.

VI:380a.

Mehmed Şemseddin (ö. 1741, Ebu'r-Rıza) II:121a, VII:215a.

İlgili madde:

Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b

Mehmed Şemseddin Dede (ö. 1760) III:362c, IV:483a, V:428a.

Mehmed Şemseddin Dede (ö. 1858) IV:483b, V:428b.

Mehmed Şemseddin Dede (ö. 1909) IV:483b, V:428b.

Mehmed Şemseddin Efendi (Hafız) III:295c.

Mehmed Şemseddin Efendi (ö. 1812) IV:374a.

İlgili madde:

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a

Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi *mad. V:367a*, VI:519c.

Mehmed Şemsi Efendi (ö. 1893) VI:392c.

Mehmed Şerafeddin Efendi (ö. 1884) IV:375b.

Mehmed Şerefeddin Efendi (ö. 1892) II:396a, IV:15c, 506c.

Mehmed Şerif VII:252a.

Mehmed Şerif Efendi (Şerifzade) (1710, İstanbul - 1779, İstanbul) Şeyhülislam. Kadı Yenişehirli Şerif Efendi'nin oğludur. Medrese öğrenimi gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1773'te III. Mustafa tarafından şeyhülislamlığa atandı. 6 ay kadar sonra I. Abdülhamid tarafından azledildi. Ta'lik yazıda usta bir hattattı. Fetvaları *Fetâvâ-yi Şerifzade* adı altında toplanmıştır.

Mehmed Şerif Efendi (Esadefendizade) (1717, İstanbul - 1789, İstanbul) Şeyhülislam. Babası Şeyhülislam Ebuishakzade Mehmed Esad Efendi'den ders aldıktan sonra Sahn-ı Seman Medresesi'nde öğrenimini tamamladı. 21 yaşında müderris oldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1778-1782 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1789'da ikinci kez getirildiği bu görevden iki ay kadar sonra azledildi. Şair Fitnat Hanım'ın kardeşidir. *Divan*'ı ve *Fusûlü'l-Ârâ fi Şanü'l-Mülük ve'l-Vüzera* adlı bir eseri vardır.

Mehmed Şerif Efendi (ö. 1861) III:111b.

Mehmed Şerif Efendi (ö. 1885) IV:50c.

Mehmed Şevki Bey (Albay) III:560a.

Mehmed Şevki Efendi (ö. 1914) V:421c.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Mehmed Şevki Efendi (ö. 1917) VI:331a.

Mehmed Şeyhî Efendi (ö. 1731) VI:36b.

Mehmed Şeyhî Efendi (ö. 1775) I:96a, V:70b.

Mehmed Şükrî Efendi (Şeyh Hacı) V:304b.

Mehmed Şükrullah Efendi (ö. 1868) VII:111b, 446b.

Mehmed Şükrullah Şirvanî V:331b.

Mehmed Şükrü Bey (Kadıoğlu ailesi) VI:197a.

Mehmed Tahir (?, İstanbul - 1845, İstanbul) Hattat. Celi sülüs yazıda bir ekol kurmuş olan Mahmud Celaleddin'in en usta öğrencisidir. Bu yüzden kendisine Celaleddin-i Sani denmiştir. Bir müddet Abdülmecid'e yazı hocalığı etmiştir. Harem İskelesi yakınındaki Defterdar Camii ile Galata'da Kapıiçi Camii'nin yazıları onundur. Pek çok eseri vardır. Hepsi hocasının üslubundadır.

Mehmed Tahir (İbnülhakkı) IV:344c.

Mehmed Tahir (Baba) (1864, İstanbul - 1909, İstanbul) Gazeteci ve yayımcı. 1894-1895 yıllarında *Malumat* ve *Servet* dergilerini yayımladı. Yenilikçi edebiyata karşı geleneksel edebiyattan yana oldu. Jurnaller yazarak saraydan çıkar sağladı. Avrupa'ya sahte nişan ve beratlar sattığı anlaşılınca İstanbul dışına sürüldü. II. Meşrutiyet'ten sonra affedildi.

IV:344c.

İlgili madde:

Malumat V:283a

Mehmed Tahir Ağa (ö. 1781, Seyyid Kapıcıbaşı)

İlgili madde:

Tahir Ağa Tekkesi VII:189b

Mehmed Tahir Ağa (18. yy, Mimar) *mad. V:367c*, II:64c, 378a, IV:539b, V:467b, 552a.

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Külliyesi I:36a

Beylerbeyi Camii II:203b

Beylerbeyi Hamamı II:205a

Laleli Külliyesi V:190c

Mustafa III Camii V:554a

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Mehmed Tahir Bey (Bursalı) (1861, Bursa - 1925, İstanbul) Bursalı Tahir Bey olarak da tanınır. Harbiye'de okudu. Askeri okullarda öğretmenlik yaptı. II. Meşrutiyet'te Bursa Mebusu oldu. Yaşamının son yıllarını İstanbul'da biyografya ve bibliyografya çalışmaları ile geçirdi. Çengelköy'deki köşkünde öldü. Osmanlı bilgin, şair ve şeyhlerinin biyografilerini toplayarak 3 ciltlik *Osmanlı Müellifleri*'ni yazdı. Bu büyük eserdeki kişilerin çoğu İstanbullu ya da yaşamlarının bir bölümünü İstanbul'da geçirmişlerdir. Bu bakımdan *Osmanlı Müellifleri*, İstanbullu aydınları, bilim ve fikir adamlarını, bunların eserlerini tanıtan başlıca kaynaklardandır. V:386b.

Mehmed Tahir Bey (ö. 1960) IV:50c.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1812, Hocazade) VI:324c, 327c.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1817) II:161a.

Mehmed Tahir Efendi (Kadızade) (1747, Tokat - 1838, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1825-1828 tarihleri arasında şeyhülislamlık yaptı. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması için fetva verdi. *Fetva Mecmuası, Kelime-i Tevhid Şerhi, Sure-i İhlas Tefsiri* ve on iki tarikat hakkında *Nuriye* adlı eserleri vardır.

VII:357a.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1846) II:396a, VI:469a.

Mehmed Tahir Efendi (ö. 1894) VI:36b.

Mehmed Tahir Efendi (Seyyid)

İlgili madde:

Tahir Efendi Camii VII:190b

Mehmed Talib Efendi (ö. 1679, Devatîzade) II:395b, 395c, 397a.

Mehmed Taşkendi (ö. 1795) VI:36a.

Mehmed Tayyar Bey (ö. 1910) VI:42a, VII:123a.

Mehmed Tayyib V:94c.

Mehmed Tevfik *bak.* Ebüzziya Tevfik

Mehmed Tevfik (Çaylak) *mad. V:368c*, II:27a, 32a, III:515a, V:304c, VII:540c.

Mehmed Tevfik Bey (Mabeyin Başkâtibi) III:494a.

Mehmed Tevfik Bosnavî (ö. 1866) IV:125a, VI:41c, VII:123a.

Mehmed Tevfik Efendi (ö. 1843) II:399b, VII:189c.

Mehmed Tevfik Efendi (ö. 1901, Çerkeş Şeyhîzade) VII:25c.

Mehmed Tevfik Efendi Çeşmesi Silivrikapı'da, Lalezar Camii ve Yeni Tavanlı Çeşme sokaklarının kesiştiği yerdedir. 1298/1880'de kesme taştan, klasik tarzda yapılmıştır. Aynataşının yanlarında tas yuvaları bulunmaktadır. Teknesi ve setleri yok edilmiş, musluğu koparılmıştır.

Mehmed Tuluî Efendi (ö. 1756, Şeyh) VI:41c.

Mehmed Turabî (?, İstanbul - 1718, İstanbul) Hattat. Kocamustafapaşalıdır. Hafız Osman'dan icazetname aldı. 1690'daki Belgrad seferinde bir gözü kör olduğu için Yekçeşm (tek gözlü) olarak anılırdı. Celi müsenna yazı ile fazla meşgul olmuştur. Kaptan İbrahim Paşa Camii'ndeki levhaları o yazmıştır. Nidayî mahlasıyla şiirleri vardır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mehmed Turabî (ö. 1812) IV:374b.

Mehmed Vahyî Efendi (ö. 1718) VII:110c.

Mehmed Vamık I:91b.

Mehmed Vasfi (Kebecizade) (?, İstanbul - 1831, İstanbul) Hattat. Yazıyı Ebubekir Raşid Efendi'den meşk etti. Sarayda yazı hocasıydı. II. Mahmud'a da yazı dersleri verdi. Aklam-ı sittede Hafız Osman ekolüne bağlıdır. Çok eser vermiştir.

Mehmed Vusulî Efendi (ö. 1590) III:322c.

İlgili maddeler:

Molla Çelebi Camii V:483a

Molla Çelebi Hamamı V:484b

Molla Çelebi Tekkesi V:484c

Mehmed Yahya Efendi (ö. 1880) V:564c, VI:35b.

Mehmed Yazıcı Çeşmesi Ahırkapı'da, Akbıyık Camii'nin avlusunda kitabesi duvara yerleştirilmiş olan bu çeşmenin vaktiyle nerede olduğu ve esas şekli hakkında bilgi yoktur. Bânisinin kimliği de bilinmiyor. 1208/1793'te inşa edilmiştir.

Mehmed Yesarî Baba (Türbedar) V:357c.

Mehmed Zaifi Efendi (Şeyh) II:397a.

Mehmed Zaim Efendi (1531, ? - 1578' den sonra, ?) Tarihçi. Divan-ı Hümayun kâtiplerindendi. Sokollu Mehmed Paşa'nın teşvikiyle bir Osmanlı tarihi kaleme aldı. Eserini 1578'de bitirdi *Humâ-i Câmi'ü't-Tevarih* adını verdiği eserinin beşinci bölümü Osmanlı tarihine ayrılmıştır.

Mehmed Zekâi Efendi (ö. 1924) V:70c, 397c.

Mehmed Zeki Dede (ö. 1881) VII:348b.

Mehmed Zeki Efendi (ö. 1836) VII:177c.

Mehmed Zeynelabidin Efendi (1667, İstanbul - 1750, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Ak Mahmud'un oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1746'da şeyhülislamlığa atandı. Yaşlılığı nedeniyle 1 yıl 8 ay sonra azledildi. Kanlıca'daki yalısında öldü. Hekimlik de yapardı. Mezarı Eyüp'te Ayas Mehmed Paşa Türbesi'nin yanındadır.

Mehmed Zeyrek Efendi (Molla) II:105a, V:331b.

İlgili madde:

Zeyrek VII:553b

Mehmed Zıllî (Kuyumcubaşı, Derviş) III:234c, V:144c.

Mehmed Ziya Bey (İhtifalci) *mad. V:369a*, I:187a, II:87c, 341a, IV:236b, VII:27a, 73c, 169b, 342c.

Mehmed Ziyad Efendi (ö. 1790, Şeyh Seyyid) IV:328a, VI:392a, 392c.

Mehmed Ziyaeddin (Müdür) IV:344c.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (ö. 1818, Şeyh) II:399b, VII:189c.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (1846, İstanbul - 1917, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Şubat 1909'da şeyhülislamlığa atandı. II. Abdülhamid'i tahttan indiren fetvayı verdi. Mayıs 1909'da istifa ettikten sonra Âyân Meclisi azalığına getirildi.

Mehmed Ziyaeddin Efendi (ö. 1938, Şehzade) V:349b.

Mehmet (Kambur, ortaoyuncu) VI:147c.

Mehmet (Kör, ortaoyuncu) VI:147c.

Mehmet Akif Ersoy Ormaniçi Dinlenme Tesisleri II:229c.

Mehmet Akif Ersoy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 307 grostonluktur. Uzunluğu 43,7 m, genişliği 9 m, sukesimi 2,1 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 14 mil hız yapmaktadır. Yazları 900, kışları 700 kişi almakta olup birbirinin eşi 10 yolcu vapurundan biridir. V:99a.

Mehmet Akif Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Ziya Gökalp, Atatürk mahalleleri ve Bağcılar, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.749'dur.

Mehmet Akter Kuarteti VI:296b.

Mehmet Burhanettin *bak.* Felek, Burhan

Mehmet Nurettin (Hâkimzade) IV:246b.

Mehmet Rüşdü III:275b.

Mehtabiye (Topkapı Sarayı) III:173a.

Mehtabiye Köşkü VII:543c.

Mehter Takımı I:350c.

Mehterhane *mad. V:371b*, I:351c, III:138b, V:524c, 531c.

İlgili madde:

Muzika-i Hümayun VI:11b

Mehterhane Kasrı *bak.* İbrahim Paşa Sarayı

Mehterhane-i Hakanî V:371c.

Mehterhane-i Hümayun V:371c.

Meinecke, Max VII:144a, 146a.

Meizzonet, Louis V:413b.

Mekâtib-i Âliye II:560b.

Mekâtib-i Rüştiye Nezareti 1838'de rüştiyelerin açılmasıyla birlikte şeyhülislamlığa bağlı kurulan okullar yöneticiliği. Maarif Nezareti'nin çekirdeğini oluşturan bu kuruluş, 1847'de Mekâtib-i Umumiye Nezareti kuruluncaya kadar çalışmalarını sürdürdü.

Mekâtib-i Umumiye Nezareti Mekâtib-i Rüştiye Nezareti'nin yerine 1847'de kuruldu. İlk, orta ve yüksek düzeydeki bütün okulların idari ve öğretim işlerini yürütmekle görevlendirildi. 1857' de Maarif-i Umumiye Nezareti'nin kuruluşuna kadar görev yaptı.

Mekin, Ahmet III:441c.

Mekkâre Yük taşımada kullanılan hayvanlara verilen ad; Arapça "mükârî"den bozma olup "mekâri" biçiminde de geçer. Eskiden yük taşıma işi için at, deve, katır gibi hayvanlar bulundurulur; savaş sırasında bunlar yetmediği takdirde satın alma ya da kiralama yöntemiyle hayvan temin edilirdi. Bu işlerle uğraşan ordu mensuplarına ya da şehirde taşımacılık yapanlara "mekkâreci", bunların yöneticilerine de "mekkâreci başı" denilirdi.

Mekkizade Poyrazı İstanbul'un seçkin ilmiye ailelerinden olan Şeyhülislam Mekkî Mehmed Efendi (ö. 1797) ile oğlu Şeyhülislam Mekkîzade Mustafa Efendi'nin (ö. 1846) Rumelihisarı'ndaki yalıları, Karadeniz'den Boğaziçi'ne esen poyrazın en hafif ve okşayıcı alındığı bir noktadaydı. İstanbulluların "nesim" dedikleri bu poyrazın, nefes darlığına, hattâ cilt güzelliğine iyi geldiği kabul edilmişti. O nedenle de Boğaziçi'nin yukarı kesimlerine, Mekkizade poyrazı teneffüs etmeye, açılmaya gidenler olurdu.

Mekteb-i Bahriye II:55b.

Mekteb-i Bahriye Nekahethanesi IV:59a.

Mekteb-i Bahriye-i Şâhâne III:26a.

Mekteb-i Fünun-ı İdadiye IV:134c, V:116a.

Mekteb-i Fünun-ı Maliye Divan-ı Muhasebat memurlarının yetişmeleri için Said Paşa'nın girişimiyle, 1878'de açılan maliye meslek okulu. Okulda ekonomi, vergilendirme yöntemleri ve buna ait mevzuat, muhasebe kuralları ile birlikte örgütlenme dersleri okutulurdu. 1881'de kapatıldı.

Mekteb-i Fünun-ı Mülkiye *bak.* Mekteb-i Mülkiye

Mekteb-i Fünun-ı Nücum Astronomi kurallarını bilen, güneşe bakarak namaz vakitlerini tespit edebilecek eleman yetiştirmek için 1840'lı yıllarda açıldı. Ne zaman kapatıldığı bilinmemektedir.

Mekteb-i Harbiye *mad. V:372c*, I:338a, 352b, 352c, III:138c, 206c, 550a, 561a, V:177a, 259a, 363c, VI:138a, VII:10c, 186c, 545b.

Mekteb-i Harbiye Ağır Mecruhin Hastanesi I:346b.

Mekteb-i Harbiye Hastanesi I:346b.

Mekteb-i İdadi-i Tıbbi I:352c, IV:134c.

Mekteb-i İdadi-i Umumi I:353a, III:27c.

Mekteb-i İrfan *bak.* Mekteb-i Maarif-i Adliye

Mekteb-i Kebir *bak.* Fener Rum Erkek Lisesi

Mekteb-i Maarif-i Adliye *mad. V:374a*, III:138c, V:379c, VI:377a.

Mekteb-i Mülkiye *mad. V:374b*, I:20b, 25b, 41a, 370a, II:371b, III:139a, VI:135a, VII:235b.

Mekteb-i Rüşdiye-i Bahri III:28a.

Mekteb-i Sanayi II:128c, III:327a.

Mekteb-i Sanayi-i Şâhâne III:430c.

Mekteb-i Sultani I:20b, 23c, 202b,

347b, 413a, II:55c, 59a, 75b, 560b, III:1a, IV:320a, V:369a, VII:41c, 260a, 341c.

İlgili maddeler:

Galatasaray Lisesi III:369c

Tevfik Fikret VII:259c

Üstünidman, Ali Faik VII:353c

Mekteb-i Tıbbiye II:311c, III:115a, IV:29b, 34a, V:373a, VII:319a, 221a.

Mekteb-i Tıbbiye Nazırlığı IV:42b.

Mekteb-i Tıbbiye-i Adliye-i Şâhâne II:159a, 311c.

Mekteb-i Tıbbiye-i Askeriye II:55b.

Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye *mad. V:374c*, I:23c, 147b, II:405b, III:62a, 139a, VI:26b, 401c.

İlgili madde:

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne V:375b

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne *mad. V:375b*, I:31a, 41a, 147a, 352c, II:5c, 239a, III:139a, 256a, 440a, IV:40b, 114a, V:301c, VI:399b, 401c, 426c, VII:296a, 319b, 319b, 328a, 389a.

İlgili maddeler:

Bernard, Karl Ambros II:158c

Cerrahhane-i Mamure II:413c

Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye V:374c

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası V:377b

Tıbhane-i Âmire VII:264b

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası *mad. V:377b*, II:550c, VI:149b, VII:347c, 365a.

Mekteb-i Ulûm-ı Bahriye III:25b, VI:14a.

Mekteb-i Ulûm-ı Edebiye *mad. V:379c*, III:138c, VI:377a, VII:220b.

İlgili madde:

Mekteb-i Maarif-i Adliye V:374a

Mekteb-i Ulûm-ı Harbiye I:352b.

İlgili madde:

Mekteb-i Harbiye V:372c

Mektep İmtihanları Tanzimat'tan sonra İstanbul'da açılan rüştiye ve sultanilerin sınıf geçme ve bitirme sınavları her yıl törenlerle yapılmaya başlandı. Bu törenlere padişah, sadrazam ve nazırlar da katılmaktaydı. Her okul kendi mektep imtihanlarında, öğrencilerini en iyi şekilde yetiştirdiğini kanıtlamak için denk konumdaki diğer okullarla sınav yarışmaları düzenlerdi. Bu törenlerde davetliler de soru yöneltirler ve başarılı öğrencilere çeşitli ödüller verirlerdi.

Mektep Seyirleri *mad. V:380a.*

Melamîlik *mad. V:380c*, I:13a, 17c, 28a, 44a, 118c, 191a, II:105c, III:362c, IV:15b, 49a, 125a, 125c, 138b, 367c, 398c, V:429a, VI:32b, 123a, 383a, VII:122c, 166c, 477b.

İlgili maddeler:

Ahmed Amiş Efendi I:118c

Ali Efendi (Paşmakçızade) I:190c

Bayramîlik II:104b.

Helvaî Tekkesi IV:49a

İsmail Maşukî IV:214c

Saçlı Emir Tekkesi VI:383a

Tarikatlar VII:213a

Taşlıburun Tekkesi VII:223b

Melek Apartmanı I:327a.

Melek Hatun Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Beyazıt Ağa, Ereğli, İbrahim Çavuş, Veled-i Karabaş mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.830'dur.

Melek Hatun Mescidi *mad. V:386c.*

Melek Meliha IV:346a.

Melek Sineması *bak.* Emek Sineması

Melekgirmez Mahallesi II. Mahmud dönemine (1808-1839) kadar Bahçekapı'daki bekâr odalarının bulunduğu semte verilen ad. 31. Yeniçeri Odası cemaatinin yerleştiği burada her türlü cinayet, fuhuş, yolsuzluk suçu işlenir; kimse buradan geçmeye cesaret edemezdi. Her biri birer külhanbeyi ve zorba olan ocaklılar, güpegündüz, çarşı pazardan namuslu kadınları kaldırıp buraya getirirler; fakat işledikleri suçlardan dolayı cezalandırılamazlardı. Üsküdar'da da yine halkın Melekgirmez adını verdiği bir semt vardı. II. Mahmud, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından (1826) sonra buralara yerleşen kaçak yeniçerileri, taşradan gelen suçluları toplatıp cezalandırdığı gibi, vebanın bu mahallelerden İstanbul'a yayıldığı gerekçesiyle bekâr odalarını yıktırttı. Bahçekapı'da açılan arsaya da Hidayet Camii'ni yaptırttı.

Melekî Kadın II:500c.

Melekler Köyü I:313c.

Meleksima Suyu II:332c.

Melidosyan, Krikor Kalfa III:188c, VI:250b.

Melihe Cenan IV:365a.

Melkisetek (Episkopos) (17. yy - 18. yy) İstanbul Ermeni patriği (1698-1699 ve 1700-1701). Subhi mahlası ile Türkçe şiirler de yazmıştır. Patrikliğinin her iki döneminde de Ermeni Katoliklere karşı yumuşak davranmıştır. Bu arada bazı dini eserler Latinceden Ermeniceye çevrilerek İstanbul'da basılmıştır.

III:192a.

Melkonyan, Mıgırdiç (1810 ?, ? - 1881' den sonra, ?) Ressam. 1846'da tahta parçalarıyla hazırladığı İstanbul ve Boğaziçi manzaralarını Paris'e götürerek sergilemiştir. Diğer eserleri arasında, Beşiktaş'taki Deniz Müzesi'nde bulunan ve kabartma teknikle hazırlanan, Galata, Tophane, Beşiktaş, Eminönü ve Sarayburnu manzaraları kayda değerdir. Başka önemli bir eseri de Topkapı Sarayı'nda bulunan, Beşiktaş Sarayı'nın görünümüdür.

Melkonyan, Nikoğos VI:75c.

Melling, Antoine-Ignace *mad. V:387a*, I:1b, 85a, 328c, 486c, 544a, II:97c, 117b, 163c, 171c, 172c, 192c, 285a, 345b, 427b, 517b, 553a, III:90a, 209b, 232b, 360c, 420c, IV:19b, 130a, 185c, 217c, 440a, 539a, V:387a, VI:261a, 370a, 388c, 510c, 515c, VII:279b, 419a.

Melodi Likör ve Kokteyl Salonu II:58b.

Meludion Sarayı *mad. V:388b.*

Memalik-i Şarkiye Fransız Bankası II:48b.

Memalik-i Şarkiye Ticaret Odası VII:270c.

Memduh Efendi (Kemani) (1868, İstanbul - 1938, İstanbul) Bestekâr ve kemani. İlk müzik derslerini babası Emin Ağa'dan aldı. Keman çalışındaki ustalığıyla ün yaptı. Abdülaziz döneminde (1861-1876) saray fasıl heyetinde çalıştı. Daha sonra çalgılı gazinolarda fasıllar yönetti. Şarkı formunda 10 kadar bestesi vardır. Birçok taksimi de plağa alınmıştır.

III:307c.

Memduh Paşa V:5c.

Memduh Paşa Köşkü ve Bahçeleri I:546c, 546c, III:178b.

Memduh Paşa Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Kireçburnu'nda, Kireçburnu Caddesi üzerindedir. 1900'de inşa edilmiştir. Art nouveau karakterli ahşap/bağdadi bir yapıdır. İlk sahibi II. Abdülhamid'in dahiliye nazırı, şair vezirlerden Memduh Paşa'dır. 3.100 m²'lik bahçe içinde, bodrum kat üzerinde yükselen iki kattan oluşur. İkinci katta iki cumba vardır. Tavanları tekne tavan şeklinde ve çıtalarla süslenmiştir. Halen lokanta/gece kulübü olarak kullanılmaktadır.

Memet Fuat (1926, İstanbul) Yazar, eleştirmen. İstanbul Üniversitesi'nde İngiliz dili ve edebiyatı okudu. İlk hikâyelerini 1946'da, ilk deneme ve eleştirilerini ise 1951'de yayımladı, sonra da bu alanda yoğunlaştı. Yazılarının yanısıra çok sayıda çeviri yaptı. *Yedi Tepe, Varlık, Yeni Ufuklar, Forum, Vatan, Yön, Politika, Ant, Somut*'ta yazdı. *Kitaplar* adıyla bir dergi çıkardı, sonra De Yayınevi'ni kurdu. 1964-1975 arasında *Yeni Dergi* adında bir edebiyat dergisi çıkardı. 1980-1983 arasında *Yazko Edebiyat*, 1985'ten sonra da *Adam Sanat* dergisini yönetti. 1963-1972 arasında *Türk Edebiyatı-Memet Fuat'ın Seçtikleri* adıyla yıllıklar hazırladı. Diğer kitaplarından bazıları şunlardır: *Türk ve Dünya Tiyatro Tarihi* (1961), *Çağını Görebilmek* (1982), *Çağdaş Türk Şiiri Antolojisi* (1985), *Unutulmuş Yazılar* (1986). 1960'lı yıllardan itibaren edebiyat eleştirmeni ve kuramcısı olarak Türkiye'de sayılı otoritelerden birisi olan yazarın tam adı Memet Fuat Engin Bengü'dür. Nâzım Hikmet'in ikinci eşi Piraye Altınoğlu ile

tiyatro, sinema sanatçısı, romancı Vedat Örfi Bengü'nün oğludur.

Memi Kethüda Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galatasaray'da, Hacı Mimi Sokağı'ndaydı. Eski Saray Pazarbaşısı Memi Kethüda tarafından 16. yy'ın ikinci yarısında yaptırılmış, 1870'teki Beyoğlu yangınında harap olan bina 1959'da yeniden inşa ettirilmiştir. Moloz taştan duvarları, çatı hizasında testere dişi saçakları, tuğla kemerli alınlığı olan pencereleri, önünde ahşap direkli son cemaat yeri bulunan yapının yerine inşa edilen mescidin eski haliyle hiçbir ilgisi kalmamıştır.

Memi Paşa (?, ? - 1639, Eğriboz) Asker. Çeşitli yerlerde mirlivalık ve beylerbeyliği yaptı. 1635'te İran kuvvetlerine tutsak düştü. Daha sonra muhafız olarak bulunduğu Eğriboz'da bir mektep ve cami yaptırdı.

VI:433c.

Memiş Kahya IV:324c.

Memiş Paşa (?, ? - 1809, Sakız) Sadrazam. Çavuşbaşıyken 1808'de önce sadaret kaymakamlığına ve ardından sadrazamlığa getirildi. Bu görevde yalnızca 40 gün kaldı. Bursa'ya, ardından Sakız Adası'na sürüldü.

V:254c.

Memmo, Andrea II:42a, VII:380a.

Menas (6. yy) 13 Mart 536-Ağustos 552 arasında Konstantinopolis patriği ve aziz. Aleksandria'da (İskenderiye) doğdu. Kariyerine Konstantinopolis'teki Sampson Ksenonu'nda rahip ve yönetici olarak başladı. Bir rivayete göre I. Iustinianos'u (hd 527-565) tehlikeli bir hastalıktan kurtarmıştı. 544 ve 550'de Roma ile anlaşmazlığa düştü; iki kez aforoz edildi. "Konstantinopolitan Roma patriği" olarak bir süre görev yaptı. İmparatorun başkentteki inşaat faaliyetlerini destekledi. Ayasofya, Havariyun ve Galata'daki Aya İrini kiliselerine bağışlarda bulundu.

Menas (Ayios) Ayazması VI:208b.

Menavino, Giovantonio III:204b, VI:71a.

Mençikof IV:566a.

Mençikof'un İstanbul'a Gelişi Rus Çarı I. Nikola'nın olağanüstü elçisi olarak Bahriye Nazırı, Finlandiya Genel Valisi, Amiral Prens Mençikof'un, 15 Mart 1851'de maiyetindeki prens, general ve amiraller olduğu halde bir savaş gemisiyle İstanbul'a gelişi, kenti işgale gelen bir komutan edasıyla Tophane'de karaya çıkışı, gayrimüslim cemaatlerce tezahüratla karşılanması büyük bir olay oldu. Mençikof, yalnızca sadrazamla görüştü; dönemin hariciye nazırı Fuad Paşa ile dahi görüşmeyi kabul etmedi. Bu yüzden Fuad Paşa istifa etti. Mençikof, sözlü bir nota ile Ortodoks Kilisesi'nin istekleri doğrultusunda kutsal yerler sorununun çözümünü, Ortodoks uyrukların korunmasının Rusya tarafından sağlanacağını bildirdi. Mençikof iki yıl kaldığı İstanbul'da Bâbıâli'ye çok sıkıntılı bir dönem yaşattıktan sonra İngiltere ve Fransa elçilerinin çabaları sonunda (Osmanlı-Rusya ilişkileri kesilmiş olarak) 21 Mayıs 1853'te İstanbul'dan ayrıldı. Kırım Savaşı gelişmelerden sonra patlak verdi.

Menda, İlyezer VII:399c.

Mendel, Gustave *mad. V:388b.*

Menderes, Adnan I:163a, 214c, II:26c, IV:273a, 562b, VII:199b.

İlgili madde:

Menderes ve İstanbul V:389a

Menderes Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fatih, Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak, Nene Hatun mahalleri ve Güngören İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.660'tır.

Menderes ve İstanbul *mad. V:389a,* 434b, 463a, VII:219a, 275a.

İlgili maddeler:

Metropoliten İstanbul V:415b

Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII:12c

Mendor III:190b.

Menemencioğlu, Ethem (1878, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Mülkiye Mektebi'nde amme hukuku ve devletler hukuku ordinaryüs profesörü olarak görev yaptı. Hariciye Vekaleti müsteşarlığı ve hukuk müşavirliği görevlerinde bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Menemencioğlu, Haldun (1912, İstanbul - 1972, İstanbul) Kemençeci, çalgı yapımcısı, besteci. 7 yaşında başladığı kemanı 20 yaşında bırakarak kemençeye başladı. Ankara (1938-1939) ve İstanbul (1950-1971) radyolarında Haluk Recai takma adıyla kemençe çaldı. Kemençeyi süslü, bol geçkili bir üslupla çalardı. Ayrıca iyi bir çalgı yapımcısıydı. Değerli tanbur ve kemençeler imal etti, büyük ustaların elinden çıkmış değerli sazları onardı, Türk musikisi sazlarını küçülterek minyatür örneklerini yaptı. Usta bir fildişi işleyicisi ve sedefkârdı. Peşrev, saz semaisi ve şarkı şekillerinde 40'a yakın eser besteledi.

II:463a, V:530c.

Menemencioğlu, Muvaffak (1884, İstanbul - 1969, Ankara) Spor yöneticisi. Namık Kemal'in torunudur. Fenerbahçe kulübü başkanlığı, futbol ve bisiklet federasyonu başkanlığı yaptı. Spor basınına da yazılarıyla katkıda bulundu.

II:246a.

Menemencioğlu, Numan (1898, Bağdat - 1958, Ankara) Diplomat. Lise öğrenimini Fransa'da yaptı; Lozan Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Paris, Atina ve Budapeşte elçiliklerinde çalıştı. Hariciye Vekaleti genel sekreterliği yaptı. 6. ve 7. dönemde (1939-1946) İstanbul milletvekili seçildi; 1942-1946 arasında dışişleri bakanlığı yaptı. 11. dönemde (1957-1960) yeniden İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Menemencioğlu, Şehsuvar VI:487a.

Menemenli Mustafa Paşa Konağı II:312a, III:62c, 125a.

Mengeneciler Mahmud Paşa Camii altında aynı adla anılan bir sokak boyunca sıralanan Mengeneciler Çarşısı'nda kumaşları harelendiren esnaf vardı. Bunlar, Ankara sofu, ipekli, yünlü kumaşları mengeneden geçirip menevişlendirdikten sonra satarlardı.

Mengerler Şirketi VI:223a.

Mengi, Güngör VI:381a.

Mengli Giray II (ö. 1739) III:442c.

Men-i Züvvar Tanzimat yenilikleri ile İstanbul'a gelen gidenlerin, özellikle de Bâbıâli'ye ve saraya başvurarak sorunlarını çözmek isteyenlerin artması üzerine devlet dairelerinde işler görülemez hale geldi. Kimileri de değerli hediyeler sunmak bahanesiyle yetkilileri ziyaret etmek istemekteydiler. Tüm bunları önlemek ve kamu işlerini sağlıklı yürütmek isteyen Sadrazam Mustafa Reşid Paşa, 1846'da "men-i züvvar" (ziyaretçi yasağı) koydu. Buna göre, devlet ricalinin pazartesi ve perşembe sabahları dışında konaklarında veya dairelerinde ziyaret edilmesi yasaklandı.

Menije Hanım

İlgili madde:

İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b

Menkul Kıymetler ve Kambiyo Borsası II:300b.

Menşe-i Küttab-ı Askeriye I:352c.

Menşe-i Muallimin Askeri idadilere ve rüştiyelere öğretmen yetiştirmek amacıyla 1875'te açılan okul. İdadi kısmının programı askeri idadilerle aynıydı. 5 yıllık okulda öğrenciler beşinci sınıfta fen ve edebiyat şubelerine ayrılırlardı. İdadiyi bitirenler yüksek kısma gitmek isterlerse olgunluk denen bir sınavdan geçirilirdi. 2-4 yıllık yüksek bölümde 11 ayrı şube vardı. Okul öğrenci azlığı yüzünden 1884'te kapandı.

Menteşeoğlu, Feridun Osman (1902, İstanbul - 1958, İstanbul) Gazeteci, yazar. Ortaöğrenimini İstanbul'da tamamladı. Yükseköğrenimine başladığı yıllarda *Yeni Gün* gazetesinde muhabir olarak gazetecilik mesleğine atıldı. *Cumhuriyet, Tan, İkdam, Son Posta* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. 1943-1946 arasında 7. dönem milletvekilliği yaptı. Dış politika konularında başarılı köşeyazıları yazan Menteşeoğlu'nun yayımlanmış öykü ve romanları vardır.

Meram, Ali Kemal (1915, İstanbul - 1992, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü'nden mezun olduktan sonra *İstiklal* gazetesinde çalışmaya başladı. *Yolların Sesi, Yarım Ay, Servet-i Fünun, Uyanış, Vakit, Kurun, Son Posta, Cumhuriyet, Tan, Hürriyet, Güneş*'te çeşitli görevler yaptı. 1949'da *Milli Vicdan*, 1953'te *Büyük Mücadele* isimli haftalık gazeteleri, ayrıca günlük *İktisat* gazetesini çıkardı. Çoğu tarihi konularda yayımlanmış eserleri vardır.

Merasim Köşkü IV:112a.

Mercan *mad. V:393a*, I:555a, V:404c, VII:94c, 191b, 495c.

İlgili maddeler:

Ali Paşa Konağı I:198a

Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468a

Mercan Ağa Camii V:393c

Mercan Odaları V:394a

Valide Hanı VII:362c

Mercan Ağa Camii *mad. V:393c*, 393a.

Mercan Ağa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'da Büyük Safran Hanı, Çukur Han ve Perdahçılar Hanı arasındaydı. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olduğu belirtilen hanın yapım tarihi ve bânisi bilinmemektedir. 1927'de yangın sonucu tamamıyla harap olmuştur.

IV:426b.

Mercan Çukur Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında yer almaktadır. Tığcılar Sokağı'nda bulunan han, III. Ali Paşa Hanı'nın bitişiğindedir. Kimin tarafından yaptırıldığı bilinmeyen yapının kitabesi yoktur. 18. yy yapısı olması muhtemeldir. Yapı iki katlı ve tek avlulu hanlar grubundandır. Duvarları taş ve aralarda tuğla dizileri ile inşa edilmiştir. Hanın iç bölümleri tamamen değişmiş, orijinal mimarisini yitirmiştir. Eski karakteristik özelliklerini gösterecek herhangi bir iz yoktur.

Mercan Hastanesi I:349c.

Mercan İdadisi I:198c.

Mercan Odaları *mad. V:394a*, II:123b, V:393b.

Mercan Sarayı *bak.* Ali Paşa Konağı

Mercan Terliği Eskiden evlerde giyilen topuksuz ve açık terliklere verilen ad. Her evde, kadın ve erkekler için giriş kapılarının yanında birkaç çift terlik bulundurulurdu. Terlik imalatçıları, Beyazıt'ta Mercan Yokuşu'nda (Uzunçarşı Caddesi) toplanmış olduğundan bu adla anılmıştır. Daha sonra Kapalıçarşı içinde yapılan terliklere de bu ad verilmiştir.

Mercimek Tekkesi *mad. V:394b*, VI:327c.

Mercü'l-Bahreyn II:281c.

Merdivenköy *mad. V:394c*, III:385a, VII:497c.

İlgili madde:

Şahkulu Sultan Tekkesi 128c

Merdivenköy Bektaşî Tekkesi *bak.* Şahkulu Sultan Tekkesi

Merdivenköy Mezarlığı IV:38c, V:445a.

Merdivenli Hamamı *bak.* Mihrimah Sultan Külliyesi

Merey, Lemi VII:523a.

Mergen, İfakat III:207a.

Merhaba Fatih İlçesi'nde, Samatya ile Yedikule'nin İmrahor yöresi arasında kalan semt. Hacı Hüseyin Ağa Camii, buradaki dini yapıların en önemlisidir. Merhaba'dan Yedikule istikâmetine giden (eski tramvay yolu) cadde İmrahor İlyas Bey adını alırken, buradan sırta doğru tırmanarak Belgrad Kapısı yönüne uzanan Merhaba Caddesi, semtin eksenini oluşturur.

Meriç, Nezihe II:449a.

Meriç, Rıfkı Melul II:88a, IV:144c, 221c, 445b, V:169b, VI:563c.

Meriç, Zuhal IV:357b.

Merit Oteli VI:180b.

İlgili madde:

Tayyare Apartmanları VII:228a

Merkez Basımevi III:183b.

Merkez Efendi (ö. 1552) *bak.* Musa Muslihiddin Efendi (Merkez)

Merkez Efendi Külliyesi *mad. V:396b*, III:534a, V:400a, VII:106c, 106c, 538a, 557b.

Merkez Efendi Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Maltepe, Seyit Nizam mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.162'dir.

Merkez Efendi Tekkesi IV:102a.

Merkez Efendi Türbesi VII:354c, 443b.

Merkez Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Merkezefendi *mad. V:400a.*

İlgili maddeler:

Merkez Efendi Külliyesi 396b

Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476c

Merkezefendi Mezarlığı IV:38c, 565a, V:444a.

Mermer Köşk *bak.* Serdab Köşkü

Mermer Köşk (Beşiktaş Sarayı) II:173a, 173b.

Mermer Kule *mad. V:400b*, VII:458b.

Merrill IV:73c.

Mersiye III:563a.

Merter *mad. V:400c*, II:239a, 514a.

Merter, Ahmet *mad. V:400c.*

Merter Çiftliği V:400c.

Meryem Ana Süryani Kadim Kilisesi V:21a.

Meryem Kadın Çeşmesi Çamlıca'da, Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü'nün önündeki gazino bahçesinin içindeydi. III. Selim'in çukadar ağası Süleyman Ağa tarafından 994/1585'te annesi Meryem Kadın adına yaptırılmıştır. 1975'te Büyükçamlıca Suyu'nun aktığı çeşmenin yanına nakledilerek tamir edilmiştir. Büyük haznesinin yüzü mermerle kaplanmış, aynataşı kabartma süslerle şekillendirilmiş ve iki sütun ile bir kemer çerçevesi içine alınmıştır. Teknesi ve setleri mermerdendir.

Meryem Kilisesi (Silivrikapı) IV:153b.

Meryem Kilisesi ve Ayazması III:247a.

Merzifonlu Camii II:551a.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi *mad. V:402a*, 173a.

İlgili madde:

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi IV:222c, VI:282c.

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi *mad. V:403c*, IV:513c, VII:557b.

Merzifonluzadeler V:91c.

Mesarites, Nikolas (1163/1164, ? - 1214'ten sonra, ?) Yazar. 1200'lerin başında Konstantinopolis'teki Faros Kilisesi'nde yüksek görevliydi. 1207'de başkenti terk ederek Ephesos (Efes) metropoliti oldu. 1214'te, Konstantinopolis'e gelerek Kardinal Pelagius'la görüşen bir heyete başkanlık etti. Bu yolculuklarını ve Havariyun Kilisesi'ni canlı biçimde betimleyen eserlerinde geleneksel kalıplara uymayan bir dil kullanmıştır.

Mese *mad. V:404a*, I:177c, 216b, 271b, 412b, 535a, II:24c, 439c, 472a, 475a, III:51a, 72b, IV:76c, 524c, 528b, V:75c, 187a, 461c, VI:127a, 282c, 457a, VII:28c, 259a, 458c.

İlgili maddeler:

Divanyolu III:72b

Yollar VII:532c

Meserret Kıraathanesi *mad. V:405b*, IV:145a.

Meserret Oteli V:405b.

Meserrethane-i Osmani III:542c.

Meserrethane-i Osmani Kumpanyası Tiyatro topluluğu. 1896'da Ali Rıza Efendi tarafından kuruldu. Genellikle ramazanlarda oyunlar sergileyen topluluğu ertesi yıl Hamdi Efendi ve Ali Rıza Efendi birlikte yönettilerse de 1899'dan sonra gene Ali Rıza Efendi tarafından yönetildi. 1896'da Mehmed Sadık ve Hamdi efendilerle birleşen topluluğun adı kısa bir süre Osmanlı Meserret Kumpanyası da olmuştur. 1900'de Ali Rıza Efendi'nin Osmanlı Komedi Kumpanyası'nı kurmasıyla Meserrethane-i Osmani'nin son bulduğu sanılmaktadır.

Mesguich, Feli II:148b.

Mesguisch, R. IV:236b.

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi *mad. V:406b*, III:6b,

263a.

Mesih Paşa (?, ? - 1501, İstanbul) Sadrazam. 1480-1491 arasında kaptan-ı deryalıkta bulundu. Rodos seferinden sonuç alamayınca vezirlikten alınarak Gelibolu sancakbeyliğine gönderildi. Daha sonra vezirliği geri verildi ve 1499'da sadrazamlığa getirildi. Bu görevdeyken öldü.

IV:435a, V:329a, 330a, 519a.

Mesih Paşa (Hadım) (?, ? - 1587, İstanbul) Sadrazam. Kilercibaşıyken Mısır'a beylerbeyi olarak gönderildi. Hizmeti beğenildiğinden dönüşünde ikinci vezirliğe getirildi. Yaşının 90'a yaklaşmasına karşın 1585'te sadrazam oldu. Reisülküttabı görevden alma isteği kabul edilmediği için beş ay sonra sadrazamlığı bıraktı.

V:500a.

Mesih Paşa Camii *bak.* Bodrum Camii

Mesih Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın güneydoğusuna düşen bir mahalledir. Doğusunda Nişanca bulunur. Batısından Mustafa Kemal Bulvarı, kuzeyinden Ordu Caddesi geçer. Yöre olarak Büyüklanga ve Yenikapı'ya komşudur. Nüfusu (1990) 1.432'dir.

Mesihî (ö. 1512) III:64c.

Mesire İftarları Ramazanın yaz aylarına rastladığı yıllarda İstanbul esnafı ve diğer zümreler kendi aralarında kır iftarları düzenlerlerdi. Bu gelenek en çok Kâğıthane'de, Eyüp çayırlarında ve Boğaziçi köylerinde düzenlenir, özellikle de ramazanın on beşinden itibaren mehtaplı gecelere rastlatılan Eyüp ve Kâğıthane iftar cemiyetlerinde yemekten ve açıkta kılınan teravihten sonra santur, kemençe çalınır, saz şairleri atışırlar, sahura kadar eğlenilirdi.

Mesire Tiyatrosu 1903'te Reşad Rıdvan'ın teşvikiyle Mikael Çaprastçıyan tarafından kurulan vodvil topluluğu. Oyunlarını Beyoğlu'nda Concordia Tiyatrosu'nda sahneledi. Fransız komedi ve vodvillerini düzenli bir şekilde sahneye koydu. Bisson'dan çevrilen *Müteveffa Toupinel* vodvili ilk oynadıkları oyundur. Rejisör olarak Paris'ten Saint-Martin Tiyatrosu'nun ikinci rejisörü Gone Levi'yi getirdiler. Şehremini Rıdvan Paşa tarafından 1964'te çalışmalarına son verildi.

Mesire Ustaları İstanbul'un mesirelerinde o yerin bakımını, temizliğini, kıra eğlenmeye gelenlerin güvenliğini sağlayan ve çoğu Bostancı Ocağı'ndan yetişme ya da emekli birer usta vardı. Mesire ustaları, oradaki kahveyi de işletirler; yanlarında yeter sayıda çırak bulundururlardı. Mesire ustaları, kıra eğlenmeye gelenlerin edebe aykırı hareketlerini, konuşmalarını, birbirlerine sataşmalarını da önlerler, kendilerine ayrılan ağaçlıklarda oturan kadınlara erkeklerin, gençlerin yaklaşmalarına izin vermezler, hattâ istek gelirse kadınlara çırakları ile kahve dahi gönderirlerdi.

Mesire-i Efkâr Tiyatrosu 1886'da İstanbul'da, Şehzadebaşı'nda, Kâzım'ın Kıraathanesi'nin bahçesinde yapılan bir binada açılan tiyatro. İdarecisi Magakyan'dı. Açılışı "Pembe Kız" adlı operet ile yaptı ve beğenildiği için bir süre tekrarlandı.

VI:134c.

Mesireler *mad. V:407b,* III:142b.

İlgili maddeler:

Beykoz Çayırı II:196a

Çamlıca II:464a

Çırpıcı Çayırı II:507b

Göksu III:411b

Kâğıthane Âlemleri IV:382a

Kâğıthane Mesiresi IV:384a

Mesken Tarz-ı Tebeddülü Tanzimat döneminde (1839-1876) İstanbul'da başlayan ve büyük kentlere de yayılan yeni konut biçimine ve buna bağlı olarak yaşama geleneğindeki değişmelere deniyordu. Bu süreçte, konaklar, sahilhaneler ve evler, dış görünümleri, kullanılan malzeme ve planları ile hızla değişti. Sokağa cepheli konut modası, giderek haremin selamlıkla bütünleşmesi, "karnıyarık" denen ve uzun orta sofanın iki yanına sıralanan odalardan kurulu ev planları yayıldı. Geleneksel sedir, makat ve yer yatağı düzeni de terk edilerek taşınabilir mobilya, karyola, yatak odası göreneği yerleşti. Üç, dört, hattâ beş katlı konaklar yapıldı.

Meslek Hastalıkları Hastanesi 1980'de, Kartal'da açılmıştır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı olarak özel hizmet veren bir bölge hastanesidir. Marmara, Ege, Batı Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinde toplam 22 ile hizmet vermektedir. Genel cerrahi, iç hastalıkları, koroner bakım, meslek hastalıkları, rehabilitasyon ve üroloji servislerinde toplam 350 yatağı vardır.

Mesnevîhan Evleri II:244b.

Mesnevîhane Tekkesi *mad. V:408c,* IV:7a, V:513c, 517a, VI:33a, VII:238a.

MESS Grevleri *mad. V:409c,* III:48b, 428a.

Messina Sinagoğu II:10b.

Mesud Cemil *mad. V:410b,* I:527a, II:142b, 143c, 401c, III:44c, 254c, IV:250a, V:169b, 186c, 539b, VI:161c, 294c, 308c, 474c, 496c, VII:455b.

İlgili madde:

Cemil Bey (Tanburi) II:401b

Mesud Efendi (Hocazade) (?, ? - 1656, Bursa) Şeyhülislam. I. Ahmed'in hocası ve imamı olan Aydınlı Mustafa'nın oğludur. Osmanlı tarihinde idam edilen üç şeyhülislamdan ikincisidir. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra Anadolu kazaskerliğine kadar yükseldi. Çınar Olayı'nda (Mart 1656) yeniçerilerin isteğiyle şeyhülislamlığa getirilince pek çok kişiyi görevden aldırdı, idam ettirdi. Kendi tavsiyesiyle sadrazamlığa atanan Boynueğri Mehmed Paşa'yla da geçinemedi. Sadrazamı görevden aldırtma ve Şehzade Süleyman'ı tahta geçirme girişimi üzerine azledilerek (Temmuz 1656) Bursa'ya gönderildi. Kadılığa atandığı Diyarbakır'a giderken yanına 250 adam alması başkaldırıya hazırlık diye İstanbul'a bildirilince öldürüldü.

V:342a, VII:322b.

Mesud Efendi (ö. 1878, Şeyh) IV:378c, VII:124b.

Mesudî (ö. 956) IV:253c.

Meşeli Mescit *bak.* Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi

Meşhur Sultanahmet Halk Köftecisi VI:9b.

Meşruta Yalı *bak.* Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı

Meşrutiyet Camii VI:89b.

Meşrutiyet Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. On Dokuz Mayıs, Fulya, Teşvikiye, Harbiye, Halaskâr Gazi, Cumhuriyet ve Şişli Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.805'tir.

Meşrutiyet Tiyatrosu III:60b.

Meşrutiyet-i Osmaniye Kulübü II. Meşrutiyet'in ilk yıllarında çoğunlukla Bulgar, Rum ve Ermeniler tarafından aynı adla kurulmuş örgütler arasında, 1908'de İstanbul'da kurulmuş olan bir dernek. Yayımladığı bir bildiride adı "Meşrutiyet-i Osmaniye Ermeni Cemiyeti" olarak geçmekte ve reisi Sis (Kozan) Mebusu Hamparsum Boyacıyan olarak görünmektedir.

Metamorfosis Ayazması I:473a, VII:488c.

Metanet Vapuru *mad. V:411b.*

İlgili madde:

Resanet Vapuru VI:315a

Mete, Gökhan VII:323c.

Mete, Kemal III:331a.

Metodios I:68c, II:337a, 337c, IV:154c, VII:248b.

Metohites, Georgios V:411c.

Metohites, Teodoros *mad. V:411b,* II:256c, IV:466c, V:172b, VI:207c.

İlgili madde:

Kariye Camii IV:466a

Metris Cezaevi

İlgili madde:

Ceza ve Tutukevleri II:424a

Metris Çiftliği I:425a.

Metro *mad. V:412a,* VII:294c, 320b.

Metro Gross Market III:451c.

Metro Han *mad. V:414c,* IV:267b.

Metron VII:495a.

Metropoliten Alan Nâzım Planı

IV:164b.

Metropoliten İstanbul *mad. V:415b,* IV:547a, V:389a.

İlgili maddeler:

Menderes ve İstanbul V:389a

Planlama VI:265b

Metzger, Henri III:333c.

Mevkib-i Hümayun Padişahın dini, resmi törenler için saraydan çıkışında, önünde, yanında ve arkasında yer alan üniformalı kortej. Atlı ve yaya askeri birliklerden, sarayın enderun ve birun görevlilerinden, solak ve peyklerden oluşan mevkib-i hümayun, padişahın gücünü yansıtırdı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında İstanbul'un düşmesi tehlikesi doğunca kentin 20-40 yaşlarındaki erkeklerinden örgütlenen özel savunma birliğine de o zaman "Mevkib-i Hümayun Asâkiri" adı verilmişti.

Mevlan, N. Ulviye IV:355c, 365a, 365a.

Mevlana Celaleddin Rumî (ö. 1273) I:57b, V:422c, VI:33a.

Mevlana Efendi Camii Üsküdar'da, Mimar Sinan'ın inşa ettiği yapılardan biri olduğu bilinmektedir. Caminin bânisi olan Anadolu Kazaskeri Ahmed Çelebi'nin (ö. 1567) mezar taşının yanındaki bir onarım yazıtından öğrenildiği üzere, cami 1560'lı yıllarda yapılmış, 1181/1767-68'de onarılmıştı. Duvarları kâgir, üzerinde kiremit örtülü ahşap çatısı olan, ahşap minareli bir cami idi. Bir yangın sonucu tamamen tahrip olan bu caminin yerine, 20. yy'ın başında bugün görülen cami yapılmıştır.

Mevlana Emin Nureddin Osman

İlgili madde:

Burmalı Mescit II:340a

Mevlana Muhiddin Efendi (Sarı Timurci)

İlgili madde:

Kantarcılar Mescidi IV:417c

Mevlanakapı Fatih İlçesi'nde, Topkapı'nın güneyine, suriçine düşen ve adını oradaki sur kapısından alan semt. Bu ad da 1597'de inşa edilen Yenikapı Mevlevîhanesi'nden gelmektedir. Sur dışındaki batı bölümünü Merkezefendi Mezarlığı kaplar. Güneyinde Silivrikapı bulunur. İbrahim Çavuş, Şehremini, Melek Hatun, diğer komşu mahalle ve semtleri oluştururlar.

VII:497a.

İlgili maddeler:

Emine Sultan Çeşmesi III:158b

Evliya Camii III:234b

Mehmed Kethüda Çeşmesi V:362c

Melek Hatun Mescidi V:386c

Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b

Mustafa Ağa Çeşmesi V:559a

Mevlevî Musikisi ve Sema *mad. V:420a.*

Mevlevîhane V:348c.

Mevlevîhane Kapısı *bak.* Surlar

Mevlevîlik *mad. V:422c,* I:11c, 57b, 122b, III:219a, 255a, 444a, IV:7a, 7b, 7c, 14c, 107c, 114c, 367c, V:212c, 344b, VI:54a, 195c, VII:162a, 236b.

İlgili maddeler:

Ali Nutkî Dede I:194b

Bahariye Mevlevîhanesi I:537b

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c

Galata Mevlevîhanesi III:362a

Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482c

Mevlevî Musikisi ve Sema V:420a

Şeyh Galib VII:166a

Tarikatlar VII:213a

Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348a

Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476c

Mevlit Alayı *mad. V:431a,* I:179a, IV:408a, VII:385c.

Meydan Dayağı Eskiden askeri okullarla kışlalarda uygulanan cezalardan biri. Arkadaşını dövmek, hoca ve zabitlerine karşı gelmek gibi suçlar için verilen bu ceza, bir meydana toplanmış öğrencilerin ve askerlerin karşısında uygulandığı için bu adla anılmıştır.

Meydan Günü Okmeydanı'nda ok atma yarışmalarının yapıldığı günlere verilen ad. Okçular arasında "menzil atmak" diye de adlandırılan bu yarışmalar, bir tür meydana atılma sayıldığı ya da gerçek anlamda "meydan"a çıkıldığı için böyle adlandırılmış olmalıdır.

Meydan İskelesi III:160c.

Meydan Mahallesi Mezarlığı VI:358c.

Meydan Şairleri *mad. V:431b,* 529c.

Meydancık Mescidi *bak.* Hoca Kasım Günani Mescidi

Meydan-ı Siyaset İstanbul'da suçluların asılmak, boynu vurulmak veya işkence edilmek suretiyle idam edildiği yerlere verilen ad. Parmakkapı, Gümrükönü (Eminönü), Ayasofya ve Sultanahmet meydanları başlıca meydan-ı siyasetlerdi. Tanzimat ilan edildikten sonra işkence suretiyle idamlar yasaklandı. İdam infazları da azaldı. Buna karşılık II. Meşrutiyet döneminde (1908-1918) Beyazıt, Sultanahmet ve Eminönü meydanlarına kurulan darağaçlarında hemen her gün idam infazları yapılmaya başlandı. Tanzimat öncesinde buralarda görevli cellatlara da meydan-ı siyaset ustası denmekteydi.

Meydanlar *mad. V:432c.*

İlgili maddeler:

Amastrianon Forumu I:234b

Arkadios Forumu I:306a

Atmeydanı I:414b

Augesteion I:422a

Bous Forumu II:314c

Strategion VII:45a

Taksim Meydanı VII:198b

Tauri Forumu VII:225a

Tepebaşı Meydanı VII:251a

Meyer, Emil VI:380a.

Meyer, Hugo II:240b.

Meyer, Johann VI:380a.

Meyer, Wolfgang VI:380a.

Meyhaneler *mad. V:434c,* III:142c, 143c, 352c, IV:132b, V:221b, VII:88c.

İlgili madde:

Balozlar II:32a

Meyit Kapısı VII:74a.

Meyitzade Türbesi II:221c.

Meyvehoş Gümrüğü İstanbul'un çevresinde, Marmara kıyılarında yetiştirilen her çeşit sebze ve meyvenin mevsiminde getirildiği ve gümrüklendirildiği Eminönü'nde Yemiş İskelesi'ndeki haldi. Manavlar her çeşit meyve ve sebzeyi buradan alarak semtlerdeki dükkânlarında satarlardı.

Mezar Taşları *mad. V:438a.*

Mezarcı, Hasan (1954, Düzce) Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ni bitirdi. Ümraniye müftülüğü yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Mezarlık Burnu *bak.* Kumbaros Burnu

Mezarlıklar *mad. V:442a.*

İlgili maddeler:

Abbasağa Mezarlığı ve Parkı I:10a

Ayaspaşa Mezarlığı I:466b

Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı I:488c

Beyoğlu Mezarlığı II:221c

Edirnekapı Mezarlığı III:132b

Ermeni Mezarlıkları III:185a

Eyüp Mezarlığı III:252a

Hazireler IV:38b

İngiliz Mezarlığı IV:174a

Karacaahmet Mezarlığı IV:444b

Mezar Taşları V:438a

Nakkaştepe Mezarlığı VI:31c

Nekropoller VI:62c

Topkapı Mezarlığı VII:280b

Yahudi Mezarlıkları VII:400c

Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560b

Mezason Bizans'ta yüksek bir makam. 11-12. yy'dan itibaren yarı resmi nitelik kazandı. İlk mezason III. Konstantinos Leuhides'tir. Mezasonluk Paleologos Hanedanı döneminde (1261-1453) kurumsallaştı fakat Pseudo-Kodinos gibi yazarlara bakılırsa hiyerarşide özel bir yere sahip değildi. Dukas'a (15. yy) göre ise Osmanlılardaki vezire eşdeğerdi. 13-14. yy mezasonları arasında Demetrios Kidones, Teodoros Muzalon, Nikeforos Humnos, Teodoros Metohites ve Ioannes Apakaukos önemlidir. Son mezasonlar Lukas Notaras ve Demetrios Paleologos Kantakuzenos'tur.

Mezatlar *mad. V:445a.*

Mezbahalar *mad. V:446a,* III:36b.

İlgili maddeler:

İaşe IV:116a

Sütlüce Mezbahası VII:119c

Mezbelekeşan Ocağı Sarayın çöp toplama, kaldırma ve dökme işiyle görevli sınıf. Yerleri, Gülhane'de Sinan Paşa Köşkü yakınlarındaydı. İstanbul'un tüm çöplerini toplayan örgütün adı ise çöplük subaşılığı idi. İstanbul kadısına bağlı olarak görev yaparlardı.

I:102b, 298b, VII:73c.

Mezburyan, Arto (1879, İstanbul - 1957, İstanbul) Araştırmacı ve yazar. Şair Dr. Nerses Mezburyan'ın (1842-1880) oğludur. 1903'te, Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Balkan ve I. Dünya savaşlarında askeri hizmette çalıştı. İstanbul Ermeni basınında, bilhassa Ermeni tabipler hakkında araştırmaları yayımlandı. Kitap halinde de 3 eseri basılmıştır. Üçüncüsü, 1688-1864 arasında yetişen Ermeni tabipler hakkında çok önemli bir çalışmadır. İkinci cildi yayımlanmamıştır.

Meziki Köşkü *mad. V:446c.*

Mıgırdiç (Resimci) VII:182a.

Mıgırdiç I (Patrik, Vanlı) IV:91b, 312c.

Mıgırdiç, Asayan VI:239c.

Mıgırdiç Kalfa

İlgili madde:

Takavor (Surp) Kilisesi VII:193c

Mıguryan, Mıgır I:413a.

Mıhitaryan Lisesi *bak.* Pangaltı Ermeni Lisesi

Mınakyan, Aram VI:176a.

Mınakyan, Mardiros *mad. V:447b,* I:91a, 128a, 512c, II:153c, 470c, III:260c, V:520c, VI:133a, 179a, 549a, VII:145c.

İlgili madde:

Osmanlı Dram Kumpanyası VI:175c

Mınakyan Tiyatrosu II:233b, III:60b.

Mıntzuri, Hagop *mad. V:447c.*

Mırmıryan, Harutyun (1860, İstanbul - 1926, İstanbul) Araştırmacı ve yazar. Samatyalı kuyumcu Kevork Mırmıryan'ın oğludur. İstanbul Ermenilerinin tarihi, edip, tarihçi ve eğitimci Hovannes Deroyentz (1801-1888), şair Haçadur Misakyan (1815-1891) hakkında yayımlanmış monografileri vardır. Boğaziçi hakkında kaleme aldığı *Vosporikon* adlı çalışması ise, 1920'lerde İstanbul'da çıkmış olan *Verçin Lur* (Son Haber) adlı gazetede tefrika edilmiştir.

V:87c.

Mısır Apartmanı *mad. V:448c,* 199b.

İlgili madde:

Aznavur, Hovsep I:511a

Mısır Arap Cumhuriyeti İstanbul Başkonsolosluk Binası IV:64a.

Mısır Başkonsolosluğu Binası *bak.* Hıdiva Sarayı

Mısır Çarşısı *mad. V:449a,* I:279b, II:26c, 475c, III:160b, 504b, IV:117b, 145c, 533b, V:134c, VII:191b, 268a, 303c, 465a.

İlgili maddeler:

Aktarlar I:172a

Baharatçılar I:534c

Pandeli VI:216c

Mısır Çarşısı Kapısı III:162a.

Mısır Elçiliği Binası III:111c.

Mısır, Fevzi III:58c.

Mısır Hazinesi "Mısır irsaliyesi", "hazine-i Mısır" da denmiştir. Saliyaneli eyaletlerden olan Mısır'ın Osmanlı hazinesine her yıl, eyalet valisince gönderilen toplu vergiye verilen ad. Bu para saray, ordu ve kamu harcamaları için önemli bir kaynaktı ve Mısır hazinesinin İstanbul'a gelmesi bir bakıma herkesi sevindirirdi. Başlangıçta 400.000 altın iken I. Süleyman (Kanuni) döneminde (1520-1566) bu miktar 600.000 altına çıkarılmıştı. Kanuni aradaki 200.000 altınlık farkı hazineye koydurmayarak İstanbul'un suyollarına ve sukemerlerine harcatmıştı. Sonraki dönemlerde de Mısır hazinesinin gönderilmesi; bölgesel ayaklanmalar, valilerin beceriksizliği gibi nedenlerden dolayı aralıklarla 19. yy'a kadar sürmüştür. *Tarihi-i Cevdet*'te 18. yy'ın sonlarına doğru Mısır hazinesinin İstanbul'a gönderilişi anlatılırken toplanan paraların bir müste'men (Avrupa tüccarı) gemisi ile ilkin İzmir'e ulaştırıldığı, buradan karayolu ile Üsküdar'a getirtildiği, bir çektiriye yüklenip Bahçekapı İskelesi'ne, oradan da alayla (resmi tören) Hazine-i Âmire'ye taşındığı açıklanmaktadır.

Mısır Malı İstanbul'un gereksinimi için Mısır'dan ithal edilen yiyecek ve baharat. İskenderiye'den İstanbul'a baharat ve diğer emtianın gönderilmesi Roma döneminde düzene bağlanmıştı. Bu gelenek, Bizans döneminde de sürdü. İstanbul'un fethinden (1453) sonra, Osmanlı-Memluk ilişkilerine bağlı biçimde, kente Mısır malı gelişinde de aksamalar oldu. 1517'de Mısır'ın Osmanlı topraklarına girmesinin ardından, ticaret yeniden canlandı. Mısır Çarşısı, Mısır'dan gelen türlü baharatın, pirincin, şeker türlerinin en büyük pazar yeri olduğundan bu adı almıştır. I. Dünya Savaşı sırasında, Mısır'ın Osmanlı topraklarından ayrılması üzerine İstanbul'a Mısır malı sevkıyatı durdu. Bu yüzden birçok tüccar ve Mısır Çarşısı esnafı iflas ettiği gibi, kentte de önemli düzeyde yiyecek sıkıntısı yaşandı.

Mısırlı Fuat Bey Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Köybaşı Caddesi'ndedir. 18. yy'ın son çeyreğinde inşa edildiği sanılır. Neobarok üsluptaki yalı, taş servis katı üzerinde yükselen iki kattan oluşur. İki akslı klasik yalı planına sahiptir. 1980'deki restorasyonda, kâgir dış cephesi ahşap kaplama ile orijinaline benzetilmiş, asma kat ve yüzme havuzu ilave edilmiştir.

Mısırlı İbrahim Efendi Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Sultanahmet'te, Cankurtaran Mahallesi'nde, Ayasofya ile Haseki Hamamı'nın arasında bulunmaktaydı. II. Meşrutiyet döneminde Sultanahmet Meydanı'nın açılması sırasında, çevresindeki meskenlerle birlikte yıktırıldığı anlaşılan bu tekke 1286/1869-70'te Hacı Mustafa kızı Hacce Fatma Hanım tarafından, Kadirî tarikatından Mısırlı Şeyh İbrahim Efendi için yaptırılmıştır. Dış görünümüyle ahşap bir meskeni andırdığı tespit edilen tekkenin ayin günü cuma idi.

Mısırlı, Kemal III:207a.

Mısırlı Kıyafeti II. Mahmud'un (hd 1808-1839) gerçekleştirdiği kıyafet yeniliğinde, kendisi için uygun gördüğü geniş tepelikli püsküllü fes ile pelerin ve şalvarımsı pantolondan oluşan üniforma. Bu kıyafet kısa zamanda İstanbul'da moda olmuştu.

Mısırlı Osman Ağa Çeşmesi *bak.* Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi

Mısırlı, Seyyit III:207a.

Mısırlı Trikotaj II:295c.

Mısırlıoğlu Sineması I:540b.

Mısırlıyan, Boğos III:355b.

Mızıka Mektebi I:352c, 354a.

Mızraklı Süvari Alayı II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) Yıldız'da düzenlenen cuma selamlıklarında mevkib-i hümayunda yer alan, atlı ve mızraklı birlik. Kısaca "Mızraklı Alayı" da deniyordu. Bu tören birliğinin askerleri sağ ellerinde uzun birer mızrak taşımaktaydılar. Alay, 1909'da dağıtıldı.

Michelini, Giuseppe VI:414a.

Mickiewicz, Adam *bak.* Adam Mickiewicz Müzesi

Midhat Paşa (1822, İstanbul - 1884, Taif) Sadrazam. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Rumeli'deki karışıklıkları bastırdı. Avrupa'da altı aylık bir inceleme gezisine çıktı. 1861'de vezir rütbesi aldı. Tuna valiliği (1864-1867) sırasında idari reform programının uygulanmasına öncülük etti. Ziraat Bankası'nın çekirdeği sayılan Memleket Sandığı'nı kurdu. Şura-yı Devlet başkanı olarak eğitim ve maliye alanlarında yeni düzenlemeler getirdi. Sadrazamlık (1872) ve adliye nazırlığı (1873, 1875) görevlerinde, Abdülaziz ve öteki yöneticilerle anlaşamadığı için fazla kalamadı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde (1876) önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından Aralık 1876'da sadrazamlığa getirildikten sonra meşruti monarşiye geçilmesini sağladı. Şubat 1877'de görevden alındı. Suriye ve Aydın'da valilik yaptı. Yıldız Mahkemesi'nde (1881) suçlu bulundu. Ömür

boyu hapse mahkûm edilerek gönderildiği Taif'te Abdülhamid'in emriyle öldürüldü.

I:25c, 38c, 58c, II:47b, 420c, III:454b, IV:421b, V:12c, 511b, VI:443c.

İlgili madde:

Yıldız Mahkemesi VII:517c

Midhat Paşa Konağı II:488a.

Midhat Paşa Stadyumu *bak.* İnönü Stadyumu

Midye *mad. V:450b.*

Migros *mad. V:450c.*

Mihael I Kerularios (Patrik) *mad. V:451a,* 21c, 56c, 59b, 295b, VII:245c.

Mihael I Rangabe II:54c, 440c, IV:141b, 154b, VII:247c.

Mihael II IV:154b, VII:75c, 77a, 248a.

Mihael III *mad. V:451b,* II:54c, 74b, 549b, III:320c, V:277c, 311a, VII:245b, 248c.

İlgili madde:

Amorion Hanedanı I:247b

Mihael IV *mad. V:452a,* 59a, 278a, 451a, 452b, VI:343c, VII:22b, 245c.

İlgili maddeler:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Zoe VII:564c

Mihael V Kalafates *mad. V:452b,* I:68c, 439a, II:262c, IV:166c, V:59a, 278a, 452b, VII:245c.

İlgili madde:

Zoe VII:564c

Mihael VII Dukas (1050'ler, ? - 1090'lar, Konstantinopolis) Bizans imparatoru (hd 1071-1078). X. Konstantinos'un en büyük oğludur. IV. Romanos Diogenes (hd 1068-1071) ve karısı Eudokia Makrembolitissa ile birlikte ortak imparatorluk yaptı. Devlet adamı ve düşünür Mihael Psellos'un etkisi altında yaşadı, onun adına Robert Guiscard ve Papa VII. Gregorius ile ittifaklar kurdu. Mali danışmanı Nikeforitzes'in katı politikaları yüzünden halk tarafından sevilmedi. 31 Mart 1078'de III. Nikeforos Botaniates tarafından tahttan indirildi, bir manastıra kapatıldı; karısı Alanyalı Maria ise Nikeforos'la evlendi.

IV:166c, 517c, VI:289a.

İlgili madde:

Dukas Hanedanı III:105a

Mihael VIII Paleologos *mad. V:452c,* I:161b, 379c, II:252a, 322b, 408a, III:137c, IV:166c, 417b, 552c, V:22b, 197c, VI:205a, 401b, 435b, VII:24a, 77a, 79b.

İlgili madde:

Paleologos Hanedanı VI:207a

Mihael IX Paleologos III:190c.

Mihael Apostoles III:138a.

Mihael (Ayios) Kilisesi (Arnavutköy) I:313c.

Mihael (Ayios) Kilisesi (Çengelköy) I:473a.

Mihail (Piskopos) IV:142a.

Mihail (Simitçioğlu, Rum, kalemkâr) IV:395a.

Mihail (Zoloho Petra) Ayazması VII:195c.

Mihrâbâd Kasrı V:73c.

Mihrâbâd Korusu *bak.* Korular

Mihrabî Baba II:130b.

Mihran Efendi VI:380c.

Mihrî Müşfik Hanım III:124c, IV:170c.

Mihrimah Sultan (ö. 1578) *mad. V:453a,* I:417a, IV:104a, V:499b, VI:371c, 376a, 376c, 501a, 504b, VII:83b, 350c.

İlgili maddeler:

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a

Mihrimah Sultan (ö. 1838) II:97a, 191b, V:261c, VI:40b.

Mihrimah Sultan Camii (Edirnekapı) IV:452c.

Mihrimah Sultan İlkokulu IV:453a.

Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) *mad. V:454a,* II:431c.

İlgili madde:

Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a

Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) *mad. V:456a,* II:377b, VII:344b, 347b.

Mihrimah Sultan Sarayı II:191b, VI:463b.

Mihrimah Suyolu III:526a.

Mihrişah Emine Kadın V:555b.

Mihrişah Hanım

İlgili madde:

Mihrişah Hatun Camii V:457c

Mihrişah Hatun Camii *mad. V:457c.*

Mihrişah Kadın (ö. 1732) V:548c.

Mihrişah Kadın Çeşmesi Galata'da, Lüleci Hendek Caddesi'ndedir. III. Mustafa'nın annesi Mihrişah Kadın tarafından 1145/1732'de kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Yayvan bir yapıdır. İki yanında birer niş bulunmaktadır. Bakımsız bir durumdadır. Kitabesi Seyyid Vehbî'ye aittir.

Mihrişah Sultan VII:536c.

Mihrişah Suyolu VII:352a.

Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) *mad. V:458a,* II:190b III:483a, 531a, IV:97a, 483a, V:161a, 460b, VI:505b, VII:165b, 359c, 486a, 520b.

İlgili maddeler:

Küçüksu Çeşmesi V:16a

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b

Valide Bendi VII:359c

Mihrişah Valide Sultan Camii *mad. V:458b.*

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Balıkpazarı'na giden yol üzerinde, Taşçılar Caddesi'nin başında, Çaşnigir Zeyneb Usta'nın ruhunu şad etmek için, Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) tarafından inşa ettirilmiştir. Tek cepheli olan bu duvar çeşmesi günümüzde yıkılmıştır. Şair Vehbî'ye ait olan kitabesi 1211/1796 tarihlidir.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi (Küçüksu) *bak.* Küçüksu Çeşmesi

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi Üsküdar'da, Nuhkuyusu Caddesi'nde, İnadiye Camii Sokağı kavşağında bulunmaktadır. 1206/1791'de III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından, ölen kızı Fatma Sultan'ın ruhu için inşa ettirilmiştir. Rokoko tarzında ve üç cephelidir. Orta cephe mermer, yan cepheler ise derzli kesme taşla kaplanmıştır. İki ince sütun arasında uzanan ve kabartma motiflerle süslü kemerin altında aynataşı yer almaktadır. İki yanında dinlenmek isteyenler için birer niş bulunmaktadır. Sütunların başlıklarının üzerinden geçen sade bir kornişten sonra, ince sütunların devamı olan oymalı iki taş arasında kitabe yer almaktadır. Çeşmenin üstü beton bir saçakla çevrilmiştir.

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi (Yeniköy) V:459b.

Mihrişah Valide Sultan İmareti II:192b.

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi *mad. V:459b,* III:248b, IV:166a, VI:482a.

Mihrişah Valide Sultan Türbesi II:190c, 193a, III:252b, V:266a.

İlgili madde:

Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459b

Mikayelyan, Simeon III:182c.

Mikhailoviç, Mikhail IV:470a, VI:314a.

Mikra Asia I:266b.

Milion Taşı *mad. V:461c,* II:475a, IV:528b, V:404b, 433a, VI:127a, 312b, VII:271a.

İlgili madde:

Augusteion IV:422a

Miliopulos, J. VII:567a.

Millet Tanzimat'ın ilanından sonra İstanbul'da ve taşrada, gayrimüslim topluluklara Rum milleti, Ermeni milleti (veya Millet-i Sadıka) dendiği gibi bu toplulukların ruhani reislerine, mahalle ve bölge temsilcilerine de millet başı dendi. Buna karşılık, Müslümanlara, etnik fark gözetilmeksizin "ümmet", bazen de "millet-i hâkime" denmekteydi. Bu deyim, Türk, Arap, Arnavut asıllı Osmanlı Müslümanlarını kapsamaktaydı. 1876'da Kanun-i Esasi'nin yürürlü-

ğe girmesi tartışılırken bağnaz çevreler, "millet" denen ve İstanbul'da kalabalık topluluklar halinde yaşayan gayrimüslimlerin "millet-i mahkûme" (millet-i mağlûbe) sayılmaları gerektiğini, seçimlere katılmamalarını ve açılacak meclise mebus göndermemelerini savunmuşlardı. Yine aynı yıllarda, Osmanlı Devleti'nin ulusal ayaklanmalarla dağılmasını önlemek için de Müslim, gayrimüslim ayrımları yapılmaksızın tüm Osmanlı topluluklarına "Millet-i Muazzama-i Osmaniye", "Millet-i Osmaniye" denilerek aynı ülküler etrafında kaynaşmasını savunan aydınlar da vardı.

Millet Askeri I:38c.

Millet Bahçesi *mad. V:462a*, II:115c, VI:223c.

Millet Caddesi *mad. V:462b*, I:164a, II:469b, IV:1a, 1b, V:390c, VII:534b.

Millet Kütüphanesi *mad. V:463a*, I:117c, 238a, II:308a, IV:156b.

İlgili maddeler:

Ali Emirî Efendi I:192c

Feyzullah Efendi Medresesi III:308c

Millet, Martha VII:346b.

Millet Mektepleri I:168a, II:507a.

Millet Partisi VII:19a.

Millet Tiyatrosu Direklerarası'nın en meşhur tiyatrolarındandı. 20. yy'ın başında bu tiyatroda Burhaneddin (Tepsi) Kumpanyası'nın sahneye koyduğu oyunlar, özellikle de *Neron* o vakte göre gişe rekorları kırıyordu.

III:60b.

Millet-i Rum Talimgâhı V:132c.

Milli Ahrar Fırkası 4 Mayıs 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları arasında *Söz* gazetesi başyazarı Asaf Muammer (Kütayis), aynı gazetenin sahibi İsmail Subhi (Soysallıoğlu), Agâh Mazlum, Bekir Sami, Cami (Baykurt), Tevfik Hamdi Bey de vardı. Sadece İstanbul'da örgütlenebilmiş, Anadolu hareketinin gelişmesi karşısında, memleketin kaderi hakkında söz sahibi olanın Anadolu hükümeti olduğunu ilan ederek 1920'de kendini feshetmiştir.

Milli Eğitim Basımevi V:309c.

Milli Emlak Müdürlüğü Memur ve Müstahdemleri Yardımlaşma Derneği 7 Nisan 1947'de, İstanbul'da kuruldu. Aynı yıllarda kurulan, kamu işyerlerinde çalışan memur ve hizmetlilerin yardımlaşma derneklerine benzer bir yapıdaydı. Sendika kurma hakkı olmayan kesimlerin sendikalaşma ihtiyacına verilmiş bir cevaptı. Tüzüğünde amacı üyelerine maddi ve manevi yardımlarda bulunmak olarak görünüyordu.

Milli Fabrikacılar Cemiyeti IV:226a.

Milli Güvenlik Konseyi (MGK) IV:287a.

Milli Hafif Müzik Orkestrası V:534b.

Milli Heveskârân Cemiyeti II. Meşrutiyet'in ilanından sonra (1908) Reşad Rıdvan'ın girişimiyle kurulan tiyatro topluluğu. Oyuncuları arasında Nureddin Şefkatî, İbnürrefik Ahmed Nuri (Sekizinci), Rıza Fazıl, Abdürrezzak, Kınar Hanım, Raşit Rıza (Samako) yer alıyordu. İlk olarak İttihad ve Terakki Cemiyeti yararına Beyazıt Meydanı'nda *Vatan yahut Silistre*'yi oynadı. Oyun sırasında seyircinin önünden gerçek topların geçirilmesi etkili bir sahneleme yeniliği oluşturdu.

Milli İktisat Bankası II:48a, IV:520a.

Milli Kalkınma Partisi 18 Temmuz 1945'te, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. 1945'te çok partili rejime geçilirken ilk kurulan partidir. Kurucuları Nuri Demirağ (başkan), Hüseyin Avni Ulaş, Cevat Rıfat Atilhan'dır. Devletçiliği reddeden, İslam birliğinden yana, tek parti CHP'ye muhalif bir yapıdadır. 1946 seçimlerine girmiş, ancak varlık gösterememiştir.

III:21a.

Milli Kongre 29 Kasım 1918'de Binbirdirek'te, Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti merkezinde oluşturulmuş siyasal kuruluş. Kendisini bir siyasal parti olarak değil, ulusal çıkarları korumak üzere partiler arasında birlik çalışmaları yapacak partilerüstü bir kuruluş olarak tanımlamıştır. Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti başkanı göz hekimi Esad Paşa'nın (Işık) girişimiyle kurulmuş olan Milli Kongre, Anadolu hareketine ve Milli Mücadele'ye yandaş olmuş; 1919'da meclisin feshinden sonra faaliyetini tatil etmiştir.

Milli Korunma Kanunu IV:146c.

Milli Meclis VI:187b.

Milli Meşrutiyet Fırkası 5 Temmuz 1912'de kurulmuş siyasal parti. Merkezi Bâbıâli'de, *İfham* gazetesi idarehanesindeydi. Kurucuları *İfham* gazetesi başyazarı eski Kütahya mebusu Ferid Bey (Tek), Akçuraoğlu Yusuf, Müderris Zühdü, eski Fizan mebusu Cami (Baykurt) ve Mehmed Ali beylerdi. İtilafçı cepheleşmesinin şiddetlendiği günlerde kurulmuş olan parti II. Meşrutiyet döneminin ilk açık Türkçü siyasal partisiydi. Yayın organı *İfham* gazetesiydi. 1913'te mali olanaksızlıklar ve kadro yoksunluğu yüzünden siyaset sahnesinden silinmiştir.

VII:18b.

Milli Mimari Semineri II:450b.

Milli Osmanlı Operet Kumpanyası 1910'da Küçük Benliyan tarafından kurulan operet topluluğu. Beyoğlu'ndaki Odeon Tiyatrosu'nda bir süre Dikran Çuhacıyan'ın, Ali Haydar Bey'in yapıtlarını ve bazı Fransız operetlerini oynadılar. Yalnız başına bir operet kumpanyası kendini idare edemeyeceğinden Burhanettin Tepsi, Kınar ve Binemeciyan hanımların kurduğu Osmanlı Tiyatrosu ile işbirliği yaptılar. Oyuncuları arasında Baltazar, Karakaş, Bülbül Simon, Yervant, Karayan, Ekrem ve kadınlardan Rozali Benliyan, Agavni, Hakkı Necip (Ağrıman), Vahanoş Karayan, Büyük Lusi, Anjel, Virjin gibi ünlü isimler yer alıyordu.

Milli Piyango İdaresi

İlgili madde:

Piyangolar VI:259a

Milli Reasürans Hanı *mad. V:463c.*

Milli Reasürans Kompleksi *mad. V:464a.*

Milli Sinema (Kadıköy) I:540b.

Milli Sinema (Şehzadebaşı) I:192b.

Milli Talim ve Terbiye Cemiyeti 21 Nisan 1916'da Binbirdirek'te kuruldu. Kurucu ve yöneticileri arasında Sıhhiye Müdürü Dr. Esad Paşa (Işık), Temyiz Reisi Hacı Evliya Efendi, Maarif Nezareti Telif ve Tercüme Dairesi azası Sami Bey, İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Midhat Şükrü de (Bleda) vardı. Cemiyetin amacı Türkçülük akımını eğitim alanında temsil etmekti.

IV:114a.

Milli Türk Cemiyeti 6 Kasım 1914'te, İstanbul, Divanyolu'nda, Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin genel merkez binasında kurulmuş dernek. Kurucu ve yöneticileri arasında Darülfünun muallimlerden Halil Nimetullah (Öztürk), Halil Fahri (Ozansoy), Vefa Sultanisi Müdürü Mehmed Sadi Bey de vardı. Cemiyet milliyetçilik akımına siyasal ve ekonomik içerik kazandırmayı amaçlayan bir düşünce kulübü niteliğindeydi. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti ile organik bağı vardı.

Milli Türk Fırkası 9 Aralık 1919'da, Mahmutpaşa'daki *İfham* gazetesi idarehanesinde kurulmuş siyasal parti. Kurucuları arasında Ahmed Ferid (Tek), şair Mehmed Emin (Yurdakul), Ahmed Hikmet, Akçuraoğlu Yusuf, Abdülhak Adnan (Adıvar) da vardı. Milliyetçi-Türkçü akımın siyasal alana yansımasıydı. Yayın organı *İfham*'dı. Kurucuları Anadolu'da gelişen milli hareketi desteklediler ve bir bölümü 1920'de Ankara'ya gitti.

Milligen, Alexander van *bak.* Van Milligen, Alexander

Milliyet *mad. V:464c*, I:137c, II:71b, III:451c, VII:323a.

İlgili madde:

Karacan, Ali Naci IV:447c

Milliyet Haber Ajansı (MİLHA) III:465c.

Milliyetçi İşçi Sendikaları Konfederasyonu (MİSK) IV:287a.

Mim Mim (Müdafaa-i Milliye) Grubu Mütareke döneminde, gizli Müdafaa-i Milliye teşkilatına bağlı, Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Erkan-ı Harbiye-i Umumiye'nin İstanbul'daki kolu olan örgüt. 23 Nisan 1920'de kurulduğu sanılmaktadır. Anadolu'ya silah ve cep-

hane gönderilmesi, düşman kuvvetlerine, zararlı kişi ve faaliyetlere ilişkin haber toplamakla görevliydi. Doğrudan doğruya Ankara'ya bağlı çalışan ve Milli Mücadele'ye hizmeti amaç edinmiş diğer kuruluşlar gibi 1923'te Ankara'nın emriyle lağvedilmiştir.

III:124b, VI:20b, VII:18b.

Mimar Acem Camii ve Tekkesi *mad. V:465b,* I:189b, VII:446b.

Mimar Ağa Mescidi *mad. V:467a.*

Mimar Ayas Camii I:445c, IV:272c.

Mimar Hayreddin Mescidi *mad. V:467c.*

Mimar Hayrettin (Çadırcı Ahmet) Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Beyazıt, Molla Fenari, Emin Sinan, Küçük Ayasofya, Şehsuvar Bey, Muhsine Hatun, Saraç İshak ve Mimar Kemalettin mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.754'tür.

Mimar Kasım Medresesi Eski kaynaklarda Şehzadebaşı'nda, Hoşkadem Mescidi ile Ankaravî Medresesi yakınında olduğu belirtilmiş olan bu yapının yeri tam olarak saptanamamış olsa da, Laleli'deki Mimarbaşı Sokağı'na, medreseye izafeten bu adın verilmiş olabileceğine Mübahat Kütükoğlu işaret eder. Medresenin bânisi Köprülü Mehmed Paşa'nın (ö. 1661) sadarete gelişinde önemli bir rolü olan mimar Kasım Ağa'dır. Bu durumda yapı 17. yy'ın ortalarında yapılmıştır. Ahşap bir yapı olduğu bilinen medrese 20. yy'ın başında harap durumda da olsa meskûn idi. Yıkılış tarihi bilinmemektedir.

Mimar Kemalettin Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Balaban Ağa, Süleymaniye, Beyazıt, Mimar Hayrettin, Saraç İshak, Nişanca, Kâtip Kasım, Mesih Paşa ve Kemal Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.767'dir.

Mimar Sinan *bak.* Sinan (Mimar)

Mimar Sinan Çarşısı V:468b.

Mimar Sinan Hamamı *mad. V:468a.*

Mimar Sinan Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, Davut Paşa ve Nene Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.854'tür.

Mimar Sinan Mahallesi Eyüp İlçesi'nin, Kemerburgaz yerleşme merkezinde yer alır. Mithat Paşa Mahallesi'ne komşudur. Nüfusu (1990) 2.183'tür.

Mimar Sinan Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Fatma Sultan, Neslişah, Keçeci Karabaş, Muhtesip İskender, Hoca Üveyz ve Arpa Emini mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.640'tır.

Mimar Sinan Mescidi *mad. V:468c.*

Mimar Sinan Tekkesi *mad. V:469a.*

İlgili madde:

Âşık Paşa Külliyesi I:364c

Mimar Sinan Türbe ve Sebili *mad. V:470a.*

Mimar Sinan Üniversitesi *mad. V:470b,* II:167a, 512b, 512c, III:45a, 331b, 461a, IV:9c, VII:280b, 548c.

İlgili madde:

Tophane Kasrı VII:277b.

Mimar Sinan Yusuf Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Âşık Paşa Mahallesi'nde, Esrar Dede Sokağı ile Şair Baki Sokağı'nın kesiştiği köşede, Âsude Hatun Türbesi'nin karşısında bulunuyordu. Bânisi Mimarbaşı Sinan-ı Atik'tir (ö. 1471). Bir tanesi fevkani olmak üzere ahşap ve altlarında bodrum olduğu bilinen on hücreden oluşan yapı 1918 Fatih yangınında tamamen yanmıştır.

Mimarlık Yüksek Okulu IV:9c.

Mimaroğlu, İlhan II:387c, 388a, V:539c.

Mimaroğlu, Nüzhet Fehim VI:198c.

Mimarsinan Köyü II:355c.

Minas Ağa (Hamamcıbaşı, Ördek Minas)

İlgili madde:

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505b

Minas (Ayios) Kilisesi *mad. V:471b,* I:103a, VI:351a.

Minas Kalfa II:37a, IV:552c, V:107a.

Minatto, Girolamo II:41b.

Minerva Hanı IV:455c.

Minibüs *bak.* Dolmuş

Minibüs Caddesi *bak.* Kayışdağı Caddesi

Minibüs Yolu *bak.* Kadıköy İlçesi

Minibüsler IV:525b.

Minkarîzade Yahya Efendi Medresesi Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Açık Türbe Sokağı ile Sümbülzade Sokağı'nın kesiştiği noktada yer almaktaydı. Bütünüyle yıkılmış olan medresenin bugün temel hizasında birkaç sıra kesme taş ve tuğla dizisi görülmektedir. Medresenin yanında bulunan türbe de yok olmuş, kabirde bulunan kemikler Kaptan Paşa Camii haziresine nakledilmiştir. Medresenin bânisi Minkarîzade Yahya Efendi (ö. 1678) 1662-1674 arasında şeyhülislamlık yapmıştır.

Minkarîzadeler Osmanlı ilmiye ailesi. Alanyalı Minkarîzade Ömer Efendi'nin (ö. 1625) soyundan gelen ailenin İstanbul'daki atası, Ömer Efendi'nin oğlu Yahya Efendi (1609-1678), 1662-1674 arasında şeyhülislamdı. Üsküdar'da medrese yaptırmıştır. Oğlu Kazasker Abdullah Efendi (ö. 1687), damadı Kazasker Mustafa Rasih Efendi'dir (ö. 1684). Onun oğlu Şeyhülislam Damadzade Ebülhayr Efendi'nin (ö. 1742) oğlu Şeyhülislam Feyzullah Efendi (ö. 1761) ile onun oğlu Kazasker Mehmed Murad Efendi (ö. 1777) ve torunları da ilmiye sınıfındandılar. Nizam-ı Cedid'in kuruluşunda hizmeti olan Kadı Abdurrahman Paşa (ö. 1808) da bu aileye mensuptur. İstanbul'un bazı semtlerine mektep, medrese yaptırtan, konak ve yalı yaşamlarıyla Osmanlı kültürünü 20. yy'a değin temsil eden ailenin yakın dönemdeki torunları arasında nazır, vali, mutasarrıf ve meclis azaları vardır. Bunlardan, Sururi Paşa'nın torunları ve onların çocukları 20. yy'da İstanbul'da operet ve tiyatro sanatının önde gelen oyuncularını olmuştur. Minkarîzadelerin günümüzdeki kuşakları "Türegün" ve "Eruluç" soyadlarını taşımaktadırlar.

Minotto, Girolamo VII:381a.

Minyatür'de İstanbul *mad. V:472c.*

İlgili maddeler:

Levnî V:211b

Matrakçı Nasuh VI:49a

Miquez, Agostinho (Samuel) VI:48b.

Mirahur Sarayın ıstabl-ı âmire de denilen hasahırlarının amiri. "Mirahur-ı evvel", "büyük mirahur", "emir-i ahur" ve "imrahor" adlarıyla da anılırdı. Mirahur ayrıca hasahırlara ait çayır ve koruların da nazırıydı. Kâğıthane'deki çayırda köşkleri; zeamet derecesinde arpalık gelirleri mevcuttu. Düzenli olarak ulufe alırlardı. Sancakbeyi ve vezirlik rütbesine ulaşabilirlerdi. Mirahurlar hükümdara yakın rikab veya üzengi ağaları arasından seçilirdi.

Mirahur Ağa Çeşmesi *mad. V:473b,* II:489b.

Mirahur Ali Ağa Çeşmesi Büyükdere'de, Çayırbaşı'nda, Cerrah Mahmud Efendi Camii'nin yakınındaydı. 966/1558'de I. Süleyman'ın mirahuru Ali Ağa tarafından yaptırılan çeşme bugün mevcut değildir. Kitabesi Cerrah Mahmud Efendi Camii'ne taşınmıştır.

Mirahur Hacı Paşa Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Doğancılar (Çakırcıbaşı) Camii'nin karşısında bulunuyordu. Yapı İsfandiyaroğullarından Doğancı Hacı Ahmed Paşa tarafından 993/1585'te Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Çakırcıbaşı, mirahur, beylerbeyi ve daha sonra Şam valiliği yapan Ahmed Paşa'nın türbesinin tam karşısına yapılmış olduğu bilinen bu hamamda Aziz Mahmud Hüdaî'nin yıkandığı özel bir kurnanın olduğu, daha sonra bu halvetin sadece şifa arayan hastalara açıldığı bilinmektedir. Bu çifte hamamın Cumhuriyet'in ilk yıllarına kadar faal olduğuna İ. H. Konyalı işaret etmektedir. Daha sonra harap olan binanın bazı duvar parçaları yakın zamana kadar duruyordu. Yakın bir tarihte bunlar da yıkılarak yerine apartmanlar yapılmıştır.

Mirahur Hasan Ağa Çeşmesi Çakmakçılar'da, Giritli Mustafa Paşa Hanı'nın yakınındaydı. 1937'de, Süleymaniye'de Yavaşça Şahin Mescidi'nin ilerisine taşındı. Bugün mevcut değildir. 1133/1720'de kesme taştan inşa edilmiş, çıkma teşkil eden saçağı da köşebentler üzerine yontma taştan oturtulmuştu. Kitabesinin Galatalı şair Hafız'a ait olduğu bilinmektedir.

Mirahur Mescidi *bak.* İmrahor Mescidi

Miralay Muhittin Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Beykoz İskelesi'nin yanındadır. 249 m²'lik alana sahiptir. Biri ahşap, diğeri ise kâgir olmak üzere iki bölümlü yalının alt katındaki rokoko göbekler ve torna işi merdiven trabzanları ilgi çekicidir.

Miralem Halil Ağa Çeşmesi Galata'da, Kumbaracı Yokuşu'ndadır. Kumbaracı Çeşmesi de denilmektedir. Bânisi kapıcıbaşı, çavuşbaşı ve sipahi ağası Halil Ağa'dır (ö. 1746). 1142/1729'da kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Oymalı ufak bir aynataşı vardır. Teknesi kısmen yol seviyesinin altında kalmıştır. Suyu akmaktadır. İki yanında aynataşları oymalı birer küçük çeşme daha vardır. Bunların yalakları yüksekte ve kuma biçimindedir. Hazne esas şeklini kaybetmiştir. Kemerin kilit taşında bir ufak, köşe boşluklarında ise birer büyük rozet taşı vardır. Kitabe kemerin üstündedir.

Miramar Otel I:465c, VI:222c.

Mirasyedi, Fatma IV:357a.

Mi'rat-ı İstanbul I:148b, II:375c.

İlgili madde:

Mehmed Raif Bey V:363c.

Mirelaion Kadınlar Manastırı II:263b, V:292a.

Mirelaion Kilisesi V:19c.

Mirelaion Manastırı *bak.* Bodrum Camii

Mirelaion Manastırı Sarnıcı *bak.* Bodrum Camii Sarnıcı

Mirgûn III:168c, 170c.

Mirgûn Hastanesi I:347a.

Miri Beylik de denirdi. Kamu malı, hükümete ve devlete ait anlamındaki bu sözcük İstanbul'daki resmi binalar, araziler ve çiftlikler için de kullanılmaktaydı. Miri fırın, miri hazine, miri mal, miri matlubat (devlet alacağı), miri kâtibi, mirilü (paralı asker), miri mukataat, miri ambar vb bunlardandır.

Miricanyan, Şınorhk Mığırdiç Amira III:182b, 192c.

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi *mad. V:473c.*

Mirkelam Konağı II:418b.

Mirsad Haftalık "siyasetten başka her şeyden bahseden" gazete. 26 Mart 1891-10 Eylül 1891 tarihleri arasında 25 sayı yayımlandı. Sahibi Halil İbrahim'di.

Mirza Agâh Han IV:191a.

Mirza Baba (Derviş)

İlgili madde:

Mirza Baba Tekkesi V:474a

Mirza Baba (İbni Ömerü'l-Buharî, Derviş) III:225b.

Mirza Baba Tekkesi *mad. V:474a,* III:10a, VI:392a, 431b, VII:108c.

İlgili madde:

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Mirza Habib İsfahanî (ö. 1893) IV:191c.

Mirza Hüseyin Han (Hacı) IV:189c, 191b.

Mirza Melkom Han (ö. 1908) IV:191a.

Mirza Mustafa Efendi (1631, Batum - 1720, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker Abdürrauf Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1714'te şeyhülislam atandı. Kendisine rakip gördüğü Anadolu ve Rumeli kazaskerleri hakkında iftiraya dayalı kötüleme kampanyası düzenlediği ortaya çıkınca 1715'te azledilerek Trabzon'a sürüldü. 1720'de Emirgân'daki yalısından çıkmamak şartıyla İstanbul'a dönmesine izin verildi.

Mirza Siracüddin Hâkim (ö. 1914) IV:399a.

Mirzazade Camii ve Kütüphanesi *mad. V:475a.*

Mirzazadeler Osmanlı ilmiye ailesi. İstanbul Kadısı Mirzazade Mehmed Efendi'nin (ö. 1682) oğlu Şeyhülislam Şeyh Mehmed Efendi (ö. 1734), bunun damadı Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi'dir (ö. 1752). Oğulları Kazasker Ahmed Neyli Efendi (ö. 1748) ve Şeyhülislam Mehmed Said Efendi'dir (ö. 1775). Ailenin Fatih'te konağı, Üsküdar Sultantepesi'nde köşkleri vardı. Mirzazadeler adını taşıyan İstanbullu bir başka aile de Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'den (ö. 1720) sürmüştür. Mustafa Efendi'nin oğlu Mirzazade Kazasker Mehmed Efendi (ö. 1743) hattat, şair ve tezkire yazarıydı.

Mirzeban Sultan Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Küçükayasofya'da Cinci Meydanı'nın güneyinde, demiryolu yakınında, Hisar Sokağı ile Marmara Denizi arasındaki arazi üzerinde yer aldığı bilinen medresenin bânisinin kimliği hakkında hiçbir bilgi yoktur. Yapı yıkılmış ve yerine Belediye Temizlik İşleri Bürosu yapılmıştır.

Misafir Odası Eski İstanbul evlerinde ve konaklarında bir veya birkaç oda, gelecek konuklar için her zaman hazır tutulur ve yatılı misafirlere tahsis edilirdi. Misafir odalarının, evin en değerli eşyası ile donatılması gelenekti. Elişi örtülerin, kıymetli kumaşlarla kaplı şilte, minder ve yastıkların, seccade, namazlık ve havluların hazır bulundurulduğu misafir odalarında ilginç dekorlar, yazılı eşya da olurdu. Örneğin, kıble tarafına asılan elişi peşkirde *Ey misafir kıl namazın kible bu caniptedir / İşte leğen işte ibrik, peşkir dahi iptedir* yazılı olur, başka bir örtüde *Safa geldin gözüm nuru kusura hiç nazar etme / Bu yaz burda ye iç eğlen sakın kış gelmeden gitme* beyti okunur veya duvarda, *Misafirim sefa geldin başın kaldır tavana bak / Şükür gerdanını gördüm otur artık sefana bak* örneği latifeler içeren levhalar bulunurdu.

Misafirhane-i Askeri II:94a.

Misafirlik *mad. V:475b.*

Misailidis, Evangelinos I:266a, V:222a, VI:353c.

Misailidis, Hristos I:266b.

Misak Perker Hafif Müzik Orkestrası VI:296a.

Misakyan, Haçadur VI:15c.

Mises, Richard Edler von IV:248b.

Miskinler Çeşmesi *mad. V:476a.*

Miskinler Tekkesi II:1a, V:476a.

İlgili madde:

Cüzamhaneler II:456a

Miskyağcılar Çoğu Mısır Çarşısı'nda iş yapan bu esnaf, eskiden İstanbul'da pek makbul olan esansları satardı. Fındık büyüklüğündeki özel kutularda, küçük koku şişelerinde karanfil, gül, tarçın, misk, tefarik vb kokular bulunur; ayrıca, kurumuş pastırmayı andıran, muska gibi koyunda gezdirilen ve vücut ısısı ile güzel koku yapan miskkuyruğu satılırdı. Amber, bu dükkânların en pahalı kokusuydu. Miskyağcılarda türlü amber macunları, amberli şerbet hulasaları da satılırdı. Miskyağcılar, Mısır Çarşısı dışında Fincancılar Yokuşu'nda da iş yapmaktaydılar.

Mislî Ali Efendi Darülharisi Fatih İlçesi'nde, Otlukçu Yokuşu'nda, Şeyh Resmî Mahmud Efendi Camii'nin hemen yanında bulunuyordu. "Minkî Ali Efendi Medresesi" diye de anılan yapının Pervititch'in İstanbul planının 36. paftasında işaret edildiğine göre, 1933'te kalıntıları mevcuttu. Herhalde 1918'deki yangında bu hale gelmiş, uzun süre bakımsız bir halde kaldıktan sonra yıkılmıştır.

Mismârî Şüca Mescidi *mad. V:476c.*

Mithat Bey VII:364b.

Mithat Paşa Mahallesi Eyüp İlçesi'nin, Kemerburgaz yerleşme merkezinde yer alır. Mimar Sinan Mahallesi'ne komşudur. Nüfusu (1990) 2.762'dir.

Mitolojide İstanbul *mad. V:477a,* VII:74c.

İlgili maddeler:

Bizas II:260a

Efsaneler III:134b

Mizan Günlük gazete. 1888-1909 arasında yayımlandı. Sahibi Mehmed Murad'dı.

Mizrahi, Edouard (ö. 1932) VI:260b.

Mizrahi, Eliyahu (1450'ler, İstanbul - 1526, İstanbul) Hahambaşı. Din eğitimi dışında matematik ve astronomi ile ilgilendi. Moşe Kapsali'den sonra yerine geçen ve İstanbul Yahudilerinin seçtiği ilk hahambaşı olan Mizrahi'nin bu sıfatı resmi bir atamadan çok toplumun kişiliğini ve kudretini fiilen tanıması şeklinde belirlendi. Osmanlı topraklarına gelen Sefaradlara yardım için çaba harcadı. Varlıklılardan para toplayarak göçmenleri yerleştirdi.

VII:400c.

Mizrahi Sinagoğu IV:10b, 10c.

Mizzi, George

İlgili madde:

Mizzi Köşkü V:478b

Mizzi, Giovanni V:478c.

Mizzi Köşkü *mad. V:478b.*

Mocan Korusu *bak.* Fethi Paşa Korusu

Mocan, Şevket III:299b, 299c.

Mocan Yalısı *bak.* Fethi Ahmed Paşa Yalısı

Moda *mad. V:478c,* III:25a, VII:497c.

İlgili maddeler:

Koço V:40c

Moda Deniz Kulübü V:480c

Moda İskelesi V:481a

Saint Joseph Lisesi VI:414b

Moda Askeri Hastanesi I:349a.

Moda Bahçesi IV:160a.

Moda Burnu IV:329b.

Moda Deniz Kulübü *mad. V:480c,* II:369c, 388a, V:479c, VII:463b.

Moda Futbol Kulübü Kadıköy Futbol Kulübü'nden ayrılan İngilizler tarafından 1903'te kuruldu. İstanbul'da futbolla uğraşan en eski ikinci kulüptür. 1907-1908 sezonunda İstanbul şampiyonluğunu kazanan kulübün formasını giyen en ünlü futbolcular, Comber, Haytung ve Jackson'dır.

III:345c.

Moda Havuzu Moda deniz hamamında, erkekler kısmı yanında, denize tahta kazıklar çakılıp üzeri ahşap kaplanmak suretiyle yapılan, yaklaşık olarak 25 m eninde ve 50 m uzunluğunda bir havuzdu. Yaz aylarında faaliyet gösteren, kışın ise sökülen havuzu, eski yüzücü ve yüzme federasyonu başkanı Fehiman Akdağ'ın babası İhsan Akdağ işletmiştir. Daha önce Büyükdere'de inşa edilen benzer havuzun kapatılmasının ardından 1936'da açılan bu havuz sayesinde yüzme sporunun kalbi Moda'da atmaya başlamıştır. Sovyetler Birliği'ne, müsabakalara gönderilmek üzere milli takıma ilk kez bu havuzda yapılan seçmelerle sporcu alınmış, yine ilk milli temas da 1937'de bu havuzda Macaristan'la yapılmıştır. İlk milli sutopu takımı da bu havuzda ortaya çıkmıştır. Havuzda spor yapan Kadıköy ve Modalı yüzücüler, daha sonra bir araya gelip Moda Spor Kulübü'nü kurmuşlardır.

Moda İskelesi *mad. V:481a,* VII:232c.

Moda Koleji II:369c.

Moda Kültür Derneği Moda'da Neşe Sokağı no. 12'de bulunan Rum kültür derneği. 1946'da kuruldu. Derneğin bulunduğu bina, 1871'de inşa edilmiş Özel Rum İlkokulu'nun kız kısmı olarak 1910'da yapıldı. 1942'ye kadar okul olarak hizmet veren bina, II. Dünya Savaşı'nda askeri erzak deposu yapıldı. Savaştan sonra tekrar Rum cemaatine geri verilen bina dernekçe kullanılmaya başlandı. 1980'li yıllarda kapanan dernek 1991'de tekrar kuruldu. Bugün faaliyetlerine yaklaşık 50 üyesi ile devam etmektedir.

Moda Park Lokantası V:40c.

Moda Plaj Gazinosu III:380a.

Moda Plajı V:479c.

Moda Sineması I:536c, VII:9b.

Moda Spor Kulübü 1946'da İhsan Akdağ, Nihat Yavaş, Fahri Ayat, Kadri Genday, Sabri Ethem Tonguç, Ali Rıza Güçlü ve arkadaşları tarafından Kadıköy'ün Moda semtinde kuruldu. Forma renkleri mavi-beyazdır. Önceleri su sporlarına ağırlık veren kulüp, İbrahim Sulu, Nejat Nakkaş Lazo, Haldun Oskar ve Güler Tüzünel gibi Türkiye'nin en başarılı yüzücülerini yetiştirdi. 1952'den itibaren basketbola ağırlık verdi. 1954, 1955 ve 1958'de Türkiye Basketbol şampiyonu, 1958-1959'da da İstanbul lig şampiyonu oldu. Turan Tezol, Şengün Kaptanoğlu, Altan Dinçer, Türel Aygün, Erdoğan Karabelen ve Nejat Diyarbekirli kulübün formasını giyen ünlü basketbolculardır. Altyapıya verdiği önem sayesinde genç ve yıldız takımlar seviyesinde başarılı sonuçlar alan Moda Spor Kulübü'nde halen sutopu, basketbol ve hentbol dallarında faaliyet göstermektedir. Başkanlığını Şerafettin Dinçer'in yaptığı kulübün, Mühürdar Caddesi no. 101'de bir lokal-sosyal tesisi ve Moda Camii yanında basketbol ve futbol halı sahaları vardır.

II:67a, V:480b.

Moda Vapuru *mad. V:482a,* II:335a, IV:344a, 393c, VI:542a.

Modern Folk Üçlüsü V:534b.

Modern Sinema

İlgili madde:

Asri Sineması I:357c

Modestus Sarnıcı *mad. V:482b.*

Modiano Cam Fabrikası *mad. V:482b,* VI:229b.

İlgili madde:

Camcılık II:372b

Modiano, Saul D. II:199c, 374a, V:482b.

İlgili madde:

Modiano Cam Fabrikası V:482b

Modion Buğday tartımında kullanılan ölçü aleti kileyi sembolize eden kova. 10. yy'da yazılmış *De Ceremoniis*'te (Seremoniler Kitabı), Amastrianon (Laleli) ile Tauri Forumu (Beyazıt) arasında, dönemin anacaddesi Mese üzerinde bulunuyordu. *Patria* adlı kaynakta ise Amastrianon'un giriş kapısının üzerinde olduğu ve Valens döneminde (364-378) yapıldığı kaydedilir. Amastrianon'un kalıntısı olan Bodrum Camii Sarnıcı'nda yapılan çalışmalardan çıkan sonuca göre, forum ancak 5. yy'ın ikinci yarısında yapılmış olduğundan, buraya ya sonradan getirilmişti ya da *De Ceremoniis*'te belirtilen yerde duruyordu.

I:235a.

Moğol Kilisesi VI:214a.

Moğollar V:534b.

Moğultay, Mehmet (1945, Tunceli) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 18. (1987-1991) ve 19. Dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Çalışma ve sosyal güvenlik bakanlığı, adalet bakanlığı yaptı.

Mohsin Han II:409a.

Moiroux, M. III:532c, IV:320a.

Moisson, Charles II:148b.

Moiz (Şapçı) IV:324c.

Mokios (Ayios) Manastırı Antik Bizantion'un az sayıdaki bölgesel azizlerinden Ayios Mokios'a adanmış kilise. 4. yy'da, bugünkü Altımermer bölgesinde, Zeus ya da Herakles Tapınağı'nın yerine yapıldığı kabul edilir. I. Iustinianos (527-565) ve I. Basileios (867-886) dönemlerinde onarım gördü. 1204'e kadar ayaktaydı, sonra ihmal edildi. Kalıntıları 1391'de kara surlarının onarımında kullanıldı.

Mokios (Ayios) Kilisesi II:439c.

Mokios Sarnıcı (Altımermer) *mad. V:482c,* I:216b, II:469c, III:311b, VI:343a, 469c, VII:47b, 458a.

Molato Enfiyesi Enfiye tekeli kurulmazdan önce İstanbul'daki enfiyehanelerde üretilen bir enfiye türü. Aynı kalitede enfiye Yanya'da da üretilmekte ve buna "çam enfiyesi" denmekteydi. Molato enfiyesi üretimi gedik nizamına bağlı olduğundan üretimi ve satışı kontrollü yapılmaktaydı.

Molin, Alvise II:42a.

Molla İlmiye sınıfında mevleviyet derecesine ulaşmışların adlarının başına eklenen sıfat. Müderrislikten yargı sınıfına geçen ve kadılıkta mevleviyet derecesi alanlar bu sıfatı kullanırdı. Osmanlı döneminde en ünlü kadılık, İstanbul mollalığı veya İstanbul efendiliği idi. Padişah, ilmiye sınıfından olmayanlara da molla unvanı verebilirdi.

Molla Aşki (Aşkı) Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Avcı Bey, Atik Mustafa Paşa, Balat Karabaş, Tahta Minare, Hızır Çavuş ve Kasım Günani mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.703'tür.

Molla Aşkî Mescidi *mad. V:483a.*

Molla Çelebi Camii *mad. V:483a,* III:310b.

Molla Çelebi Hamamı *mad. V:484b,* III:310b.

Molla Çelebi Tekkesi *mad. V:484c.*

Molla Fenarî *bak.* Fenarî (Molla)

Molla Fenari Mahallesi Eminönü İlçesi'nde, Bâbıâli Caddesi'nin hemen batısından başlayıp doğuya, Alemdar'a

kadar uzanan mahalle. Batıdan Divanyolu'nun Türbe mevkiine komşudur. Kuzeyinde Hobyar ve Taya Hatun mahalleleri vardır. Söz konusu mahallenin adı II. Mehmed döneminde (1451-1481) burada kendi adıyla anılan cami yaptırmış olan Molla Fenarî'den gelmektedir. Yakın yıllara kadar basın merkezi olan Bâbıâli'nin kalbini bu mahalle oluşturmaktaydı. Bugün yayınevi, kitabevi, toptan ve perakendeci kâğıt, kırtasiye dükkânları ile halıcıların ve turistik eşya satıcılarının bulunduğu bir yöredir. Nüfusu (1990) 400'dür.

Molla Fenarî Mescidi *bak.* Çatalçeşme Mescidi

Molla Güranî *bak.* Güranî (Molla)

Molla Güranî Camii *bak.* Vefa Kilise Camii

Molla Güranî Hanı Eminönü İlçesi'nde, Bahçekapı'da, Daye Hatun Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Şeyhülislam Molla Güranî Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1488) tarafından II. Mehmed (Fatih) döneminde yaptırılmış bulunan ve günümüze ulaşmamış olan yapının mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Molla Güranî Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Molla Şemseddin Camii Sokağı ile Divan Efendi Sokağı arasındaki Vefa Kilise Camii'nin müştemilatından bir bölüm II. Mehmed'in (Fatih) hocası ve dönemin şeyhülislamlarından Molla Güranî Ahmed Şemseddin Efendi (ö. 1488) tarafından medrese olarak vakfedilmiş, vakfiyesi 889/1494'te tescil edilmiştir. Biri fevkani dört muhdes baraka ile altı esas odadan oluşan, altları menfezli ve yerden bir miktar yüksekte inşa edilmiş olan medresenin arka cephesinde pencere bulunmadığından içerisi loş ve havasız, sıhhi koşullara uygun olmayan bir mimarisi olduğu bilinmektedir. Medreseye ait bazı temel kalıntılarına rastlanmıştır.

Molla Hüsrev Mahallesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'nin batısına, Vefa ve Şehzadebaşı'nın doğusuna, Beyazıt'ın kuzeyine düşen mahalle. Güneyinde İstanbul Üniversitesi Fen, Edebiyat ve Kimya fakültelerinin bulunduğu binayı da içeren Balaban Ağa Mahallesi bulunmaktadır. Nüfusu (1990) 2.469'dur.

Molla Hüsrev Mescidi (Fatih) *bak.* Sofular Mescidi

Molla Hüsrev Mescidi (Küçükmustafapaşa) *mad. V:485c.*

Molla Hüsrev Mescidi (Vefa) *mad. V:485b.*

Molla İlahî *bak.* Abdullah İlahî

Molla Kabız Olayı Kabız-ı Acemi Vakası da denmiştir. I. Süleyman'ın (Kanuni) (hd 1520-1566) ilk saltanat yıllarında yeni bir öğretiyle ortaya çıkan ve taraftar toplayan İranlı Kabız, Hz İsa'nın, Hz Muhammed'den üstünlüğünü ileri sürdü. Anadolu'da propaganda yaparken yakalanıp İstanbul'a getirildi. Rumeli Kazaskeri Fenarîzade Muhiddin ve Anadolu Kazaskeri Kadirî efendiler tarafından yargılandı ve serbest bırakıldı. İkinci kez Şeyhülislam İbn Kemal tarafından sorguya çekildi ve dinsizliğine karar verilerek 1527'de İstanbul'da idam edildi.

Molla Kestel Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Laleli'de, Fethi Bey Caddesi ile Ağa Yokuşu'nun köşesindeki Molla Kestel Camii'nin içindeydi. Bânisi Kadı Hekimzade Muhyiddin Efendi olup, 942/1535-36'da inşa edilmişti. 23-24 Temmuz 1911'deki büyük yangında yanmış, 1914'te harap durumda olduğu tespit edilmiştir. Mimari bakımdan sadece yedi hücreli olduğu bilinmektedir.

Molla Şeref Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Ördek Kasap, Arpa Emini, Hoca Üveyz, Hasan Halife, İskender Paşa, Murat Paşa, Keçi Hatun, Nevbahar ve Deniz Abdal mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.811'dir.

Moloz Burnu II:336a.

Moloz Feneri II:336a.

Moltke, Helmuth von *mad. V:486a,* I:211a, 338a, II:279c, 362c, III:558c, IV:162c, 542c, V:259b, VII:298b, 534a.

Mondoros, Pavlaki III:290a.

Mondragon, Eugene VII:231c.

Moneta I:216b.

Mongeri, Giulio *mad. V:487b,* II:444c, IV:458a, V:21a, VI:65c.

İlgili maddeler:

İtalya Elçiliği Binası IV:301a

Maçka Palas V:235a

Majik Sineması V:276c

Saint Antoine Kilisesi VI:411c

Mongolion Kilisesi *bak.* Panayia Muhliotissa (Kimisis) Kilisesi

Moni tu Libos III:277b.

Moniteur Oriental Bir adı da *Oriental Advertiser*'dir. 1882'de D. A. Bellis tarafından kurulmuş ve uzun süre yarısı Fransızca, yarısı İngilizce yayımlanmış günlük siyaset, ekonomi, maliye ve ticaret gazetesi. Avrupa ticaret ve maliye çevrelerinin yararına hizmet verdiği gibi genelde Yunan çıkarlarını da açıktan olmasa da savunmuştur. II. Meşrutiyet döneminde genel yayın müdürlerinin Rum, yazı işleri yönetmenlerinin ise Fransız kökenli olduğu dikkati çeker. Mütareke döneminde Yunanlıların savunucusu olduğu kadar Türkiye için Fransız mandası taraftarlığı da yapmış, ancak bu politikaları ilgi toplamayınca 1920'de yayımına son vermiştir.

Moniteur Ottoman

İlgili madde:

Blacque, Alexandre II:261a

Monparnas II:58a.

Montagu, Lady Mary Wortley *mad. V:487c,* I:415c, II:149a, 182c, III:202a, 229c, IV:539a, VI:221a, 423c.

Montani, Pierre IV:304c.

Montferrat, Boniface de III:488b.

Montias Sinagoğu II:10b.

Monument Sirki VII:14b.

Mor Bizans'ta imparatorluk gücünü ve sarayı simgeleyen renk (Grekçe: Porfira, blatta). Peloponnes ve Tir sularında yaşayan mollusk denen bir tür yumuşakçanın kabuğundan elde edilen mor renkle boyanmış kumaşçılığın merkezi 7. yy'dan sonra Konstantinopolis'ti. İmparatorlar mor giysilerle tahta çıkar, imzalarını mor parşömenlerin üzerine mor mürekkeple atar, mühürler mor kurdeleyle tutturulurdu. İmparatorlar seremonilerde mor zemin üzerinde dururlar; imparatoriçeler çocuklarını mor eşyalarla dekore edilmiş odalarda doğururlardı ve burada doğan veliahta porfirogennetos (prenseslere porfirogenneta) denirdi.

Mor Çatı Kadın Sığınma Vakfı IV:354a.

Moral, Şaziye *mad. V:488b.*

Moralı Geçidi I:356c.

Moralı, Mahmut *mad. V:488c.*

Moran, Naili *mad. V:489a.*

Moran, Yıldız III:331b.

Moravî Osman Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, 19. yy İstanbul haritasında Otlukçu Yokuşu ile Altı Boğaça Caddesi arasında, Kadı Çeşmesi civarında gösterilen yapının bu medrese olduğu tahmin edilmektedir. Buna göre yapının konumu şimdiki Haliç Caddesi ile Şebnem Sokağı'nın kesiştiği köşedir. Bânisi Moravî el-Hac Osman Efendi'dir. Yapı 1914'te tamire muhtaç durumdaydı. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış olmalıdır. Çünkü bu yangından sonraki durumu "arsa halindedir" şeklinde rapor edilmiştir.

Moraviç Apartmanı II:294b.

Mordtmann, Andreas David (Baba) *mad. V:489b,* II:301b, 311b, 346b, VII:27a.

Mordtmann, Andreas David (Oğul) *mad. V:490b.*

Mordtmann, Johannes Heinrich V:489c.

Morgan, Helen VII:346b.

Morhaim, İzi VII:402b.

Mori, Angiolo II:152b.

Morigi, Edmondo III:17c.

Morkaya, Burhan Cahid II:288b, IV:448b.

Mortaş, Abidin II:449c.

Mortaş, Ali (1906, Trabzon - 1970, İstanbul) Futbol antrenörü, atlet. Spor ha-

yatına İstanbul'da başladı. 100 ve 200 m İstanbul şampiyonluklarını kazandı. 1940'ta İstanbul Spor Kulübü genç futbol takımını çalıştırmaya başladı. Ayrıca Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü antrenörü olarak pek çok futbolcu yetiştirdi.

Mortraye, Aubry de III:202a.

Moryson, Fynes III:149c.

Moshos, Ahilya (1884, Yanya - ?, ?) Hukukçu. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Hâkim ve serbest avukat olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VI:368a.

Moskof Çalgısı II:32b.

Motola, Bernard

İlgili madde:

Neve Şalom Sinagoğu VI:67c

Motraye, A. de la III:90a.

Moulin Rouge VI:150a.

Mour, Jean-Baptiste van *bak.* Van Mour, Jean-Baptiste

Mouroux, M. IV:320a.

Moustier, A. de III:330a.

Mozaik *mad. V:491a,* I:449b, 453b.

İlgili madde:

Mozaik Müzesi V:491c

Mozaik Müzesi *mad. V:491c,* 491b, VII:56a, 65a.

İlgili madde:

Büyük Saray II:346b

Mozaik V:491a

Mövenpick Oteli VI:180b.

Muabbir Hasan Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nin, Osmanlı döneminde "Eskialipaşa" veya "Cumartesipazarı" olarak anılan mevkiinde bulunmaktaydı. Yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bu tekke, büyük bir ihtimalle 17. yy'ın ikinci yarısında, Nakşibendî tarikatına bağlı Hekim Çelebi Tekkesi'nin yedinci postnişini Kayserili Şeyh Muabbir Hasan Efendi (ö. 1690) tarafından kurulmuştur. Tekke listeleri içinde yalnızca *Âsitâne*'de (1840) Halvetîliğe bağlı olarak gösterilmekte ve yerinin arsa durumunda olduğu belirtilmektedir. 19. yy'ın ikinci yarısında, yine Nakşibendîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekke günümüzde tamamen tarihe karışmış bulunmaktadır. Ayin günü *Âsitâne*'de pazartesi, *Mecmua-i Tekâyâ*'da ise perşembe olarak verilmiştir. Şeyhlerinden ancak Saliha Sultan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davetli olan Seyyid Mehmed Eşref Efendi ile *Mecmua-i Tekâyâ*'da kayıtlı Şeyh Bahaeddin Efendi'nin adları tespit edilebilmektedir.

Mualla, Fikret *bak.* Saygı, Fikret Mualla

Mualla Mukadder IV:507b.

Muallim Cevdet *bak.* İnançalp, Mehmet Cevdet

Muallimhane-i Nüvvab IV:95a.

Muallimler Mecmuası Aylık meslek dergisi. 22 Eylül 1922-9 Mayıs 1935 tarihleri arasında İstanbul Muallimler Birliği tarafından yayımlandı.

Muamma Asmak Âşıkların uğrak yeri olan kahvehanelerde, yeni gelen âşığın bir muamma yazarak kahvehanenin görülen bir yerine asması. Çözümü kapalı bir zarf içinde kahvecinin çekmecesinde saklanan muamma, belirlenen süre içinde çözülmediği takdirde düzenleyen tarafından manzum bir biçimde çözülürdü. Çözen biri bulunursa "saçı" da denilen toplanan para pay edilir, çözülmezse soran âşık tamamını hak ederdi. Muammanın bir başka âşık ya da söz meraklısı tarafından görülüp manzum bir biçimde açıklanmasına da "muamma indirmek" denilirdi.

Muammer Paşa (1812, Erzurum - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Askeri görevlerin ardından vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şûra-yı Devlet ve Muhacirin Komisyonu başkanlıklarında bulundu.

Muayede Resmi *bak.* Bayram Alayı

Muazzef Mutaf Hanı Üsküdar İlçesi'nde, İskele Meydanı'ndaydı. "Han-ı Sebil" adıyla da anılan han 1940'ta yıktırılmıştır.

Muazzez Hanım Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengelköy Caddesi'ndedir. Art nouveau esintili, 20. yy yapısı yalı, güneyindeki merdiven kulesinden dolayı Fenerli Yalı diye de anılır. Bahçesinde mermer fıskiyeli bir havuz ve selsebil vardır.

Muazzez Yusuf IV:346b.

Mudanya Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1940'ta, İngiltere, Newcastle'de Swan Hunter & Wigram Richardson tezgâhlarında çıkarma gemisi olarak yapıldı. 691 grostonluktu. Uzunluğu 57,2 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 3,3 m kadardı. 700 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu. Saatte 9 mil kadar hız yapıyordu. II. Dünya Savaşı sırasında, Müttefiklerin Sicilya çıkarmasında hizmet gören bu tekne yardım faslından Türkiye'ye verilince araba vapuru olarak kullanılmaya başlandı. Başında ve kıçında birer kapağı olan, baş tarafı yuvarlak, sağlam bir tekneydi. Yazları 140, kışları da 70 yolcu alabiliyordu. Uzun bir süre Çanakkale-Eceabat arasında da çalıştırıldıktan sonra Temmuz 1986'da satıldı.

Muhabbet Dili Kadın erkek ilişkilerinin ve anlaşmalarının çok güç, hattâ imkansız olduğu eski dönemde icat edilmiş anlaşma, randevulaşma, sevişme usulüydü. Bu işaret dilinin, işmar, parola, sözleşme gibi teknikleri vardı. Arabada, kayıkta veya yaya iken, akşam ve gece piyasalarında, kaldırımdan kaldırma, uzaktan veya omuz sürtecek kadar yakından, muhabbet dili farklıydı. Paça düzeltmek, potin bağı bağlamak, öksürmek, kibrit, çakmak çakmak, kuvvetli ayak vurmak, elde mendil veya kâğıt bulundurmak, muhabbet dilince ifadelerdi. Kadınlar ise yaşmak tutuşları, peçeleri, hattâ saç topuzu ile her şeyi anlatabilirlerdi. Örneğin bir kadın yüzü gözü kapalı hizmetçi havasında yürüyüşle "beni takip et!" mesajını verebilir; yaşmak altındaki tarağının sağda veya solda oluşu ile kaynanasına ya da annesine ziyarete gittiğini; zülfünü taranmamış bırakarak "gece boyunca aşkından uyuyamadığını" anlatır, sağ gözünü kırparsa dalga geçtiğini, sol gözünü bir kez kırparsa saat birde, iki kırparsa ikide bekleyeceğini, feracesinin eteğini öne doğru tutarsa adım adım izlenmesini, şemsiyesini eğerse gücendiğini, yüzünü büsbütün kaparsa çok kırıldığını anlatmış olurdu. Erkeklerin, fes düzeltmeleri, bıyık burmaları, göz süzmeleri, iç çekmeleri, düğme çözmeleri, çiçek, mektup atmaları da muhabbet dilinin başlıca işaretlerindendi.

Muhacirin-i İslamiye 19. yy'ın başından itibaren Balkan ve Rumeli topraklarının hızla yitirilmesi sürecinde bu bölgelerde yaşayan Türk ve Müslüman nüfus İstanbul'a, oradan da Anadolu'ya göçmeye başladı. Bunlara muhacirin-i İslamiye deniyordu. Bu süreç 20. yy'ın başında Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı yıllarına değin aralıklarla yaşandı. Göçler yerleşim, nüfus artışı, iaşe ve barındırma, salgın vb sorunlar bakımından en çok İstanbul'u etkiledi. Başkentte yeni göçmen mahalleleri, göçmen köyleri kurulurken göçmenlere yardım amaçlı resmi ve özel kurum ve kuruluşlar da yardım kampanyaları başlattılar.

Muhacirköy VII:500a.

Muhafaza-ı Abidat Encümeni I:324b.

Muhafaza-i Âsâr-ı Atika Encümeni V:170a.

Muhakkak IV:16c.

Muhallebiciler *mad. V:492a.*

Muhamat Aylık meslek dergisi. 1909-1924 arasında Dersaadet Barosu tarafından yayımlandı.

Muhammed III:4c.

Muhammed Âşir Efendi (Şeyh) IV:209c.

Muhammed Bahaeddin Erzincanî II:398b, III:533c.

Muhammed Bakibillah (ö. 1603) VI:32b.

Muhammed bin Sadeddin (ö. 1611) VI:391c.

Muhammed Cerrahî (ö. 1721, Şeyh Seyyid) VI:97a.

Muhammed el-Ensarî V:492c.

Muhammed el-Ensarî Türbesi *mad. V:493c,* VI:406a.

Muhammed Fazlî Efendi (ö. 1898) VI:327a.

Muhammed İhlasî (Şeyh) IV:490c.

Muhammed Masum (ö. 1668) VI:32b.

Muhammed Nur (ö. 1887) I:17c, 44b, V:386a, VI:328b.

Muhammed Nur Halvetî (ö. 1313, Şeyh) III:533b.

Muhammed Parsa (ö. 1419) VI:32a.

Muhammed Tahir Tebrizî III:259b.

Muhammed Tevfik Bosnavî (ö. 1866) *bak.* Mehmed Tevfik Bosnavî

Muhammed Zafir Efendi (ö. 1904) III:196c, VII:140c.

İlgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Muharrem (Sultanhamamlı, meczup) V:319c.

Muharrem Âdetleri *mad. V:493c.*

İlgili maddeler:

Aşure I:372c

İranlılar IV:191c

Muharrem Kararnamesi Osmanlı Devleti'nin 19. yy'ın ikinci yarısından başlayarak iç ve dış borçlanmaya gitmesi; 1881'e gelindiğinde faizleriyle birlikte ödenmesi olanaksız bir borç yükünün doğmasına neden olmuştu. "Rüsum-ı sitte" denen altı tür vergi gelirlerinin toplanabildiği oranda alacaklılara devredilmesi sağlıklı bir sistem olarak işletilmediğinden Osmanlı hükümeti Muharrem 1299/Kasım 1881' de bir kararname yayımlayarak merkezi İstanbul'da olmak üzere Düyun-ı Umumiye'nin kurulmasını ve rüsum-ı sittenin, yabancı ve yerli alacaklı bankaların yöneteceği bu yeni örgüt tarafından doğrudan tahsil edilmesi koşulunu kabul etti.

Muharrem Nuri Birgi Yalısı *mad. V:494a.*

Muharrir Aylık edebiyat, sanayi, tarih, coğrafya ve seyahat mecmuası. 1877-1880 arasında Ebüzziya Tevfik tarafından yayımlandı.

I:202a, II:69c, 70a.

Muhayyeş, Ferit VI:240a.

Muhayyeş, Misbah III:221a, VI:240a.

Muhbir Haftalık dergi. 2 Ocak 1867-31 Ağustos 1868 tarihleri arasında Ali Suavi tarafından yayımlandı.

Muhiddin Çelebi Camii *bak.* Çukurcuma Camii

Muhiddin Hüsnü IV:173a.

Muhiddin Karamanî (Şeyh) III:123a.

Muhiddin Mehmed (Hekimbaşı) IV:42a.

Muhiddin Mehmed Efendi

İlgili madde:

Çukurcuma Camii II:539a

Muhlis Mustafa (ö. 1738) III:66c.

Muhlis Sabahattin *bak.* Ezgi, Muhlis Sabahattin

Muhsin Çelebi II:331c.

Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu III:196a, 550b.

Muhsin Ertuğrul ve Arkadaşları Topluluğu III:195b.IV:443b, V:488c.

Muhsin Kitabevi V:29a.

Muhsine Hatun Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Nişanca, Saraç İshak, Mimar Hayrettin, Şehsuvar Bey mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.448'dir.

Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi *mad. V:495a.*

Muhsinzadeler 18. ve 19. yy'larda, vali, serasker, vezir ve sadrazam bireyleriyle tanınan aile. Halepli Muhsin Çelebi'nin (ö. 1670) oğlu olan Muhsinzade Hacı Mehmed Paşa (ö. 1705) Cidde beylerbeyiydi. Oğlu Muhsinzade Abdullah Paşa başdefterdarlık, darphane eminliği, sadaret kethüdalığı, nişancılık, yeniçeri ağalığı ile Mora, İnebahtı, Selanik, Bosna, Rumeli, Bender muhafızlığı gibi önemli görevlerde bulundu. İstanbul'da Bahçekapı'da sarayı vardı. Oğlu Muhsinzade Mehmed Paşa (ö. 1774) Rumeli'de ve Anadolu'da valiliklerde bulunduktan sonra 1665-1668 ve 1771-1774 arasında iki kez sadrazamlık yaptı. III. Ahmed'in kızı Esma Sultan'la (ö. 1788) evliydi. Aile, kızları Zeyneb Hanım Sultan'ın Mehmed Said Bey'le evliliğinden sürmüştür.

Muhsinzadeler Yalısı V:131b.

Muhtar Efendi (ö. 1888, Şeyh) VI:331b, 492c.

Muhtar Özkaya Halk Kütüphanesi I:504b.

Muhtarlık *mad. V:495c.*

Muhtelit Ticaret Mahkemesi Yabancı tüccarlarla Türkler arasında doğan ticarî nitelikli davalara bakan yargı kurulu. 1840'ta kuruldu. Osmanlı hükümetince atanan bir reis ile iki, ayrıca davada taraf kişinin uyruğu olduğu devletin İstanbul'daki elçiliğinden gönderilen iki olmak üzere dört azası vardı. Sonraki yıllarda başka vilayetlerde de benzeri mahkemeler kurulunca İstanbul'dakine "Birinci Meclis-i Ticaret" de denilmiştir.

Muhterem Efendi I:91b.

Muhtesip Çardağı IV:144a.

Muhtesip İskelesi IV:117b.

Muhtesip İskender Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Keçeci Karabaş, Derviş Ali, Beyceğiz, Koca Dede, Şeyh Resmi, Hoca Üveyz ve Mimar Sinan mahelleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.701'dir.

Muhyi Efendi Tekkesi *bak.* Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi

Muhyiddin (Şeyh Bezcizade) III:563a.

Muhyiddin Efendi IV:8a.

Muhyiddin Efendi (ö. 1548, Fenarîzade) II:310b, V:335a, VII:322a.

İlgili madde:

Fenarîzadeler III:278c

Muhyiddin Mehmed (İzmitli) V:331b.

Muhyiddin-i Kocavî Medresesi Fatih İlçesi'nde, Haydar'da, Cibali Mescidi Sokağı'nda, "Karanlık Mescit" adıyla da anılan Şeyh Muhyiddin-i Kocavî Mescidi'nin yanındaydı. Dört tane ahşap odadan oluşan bu medrese, zaviyeden medrese haline getirilmiştir. Kuruluş tarihi 1655 olan yapıdan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Muhyieddin bin Alaeddin Ali (el-Cemalî) (?, ? - 1550, Edirne ?) Tarih yazarı. Ünlü şeyhülislam Zenbilli Ali Efendi'nin oğludur. İstanbul'da Murad Paşa ve Fatih medreselerinde ders okuttu. Osmanlı tarih yazıcılarının geleneğini izleyerek *Tarih-i Âl-i Osman* adlı bir eser yazdı.

Muhyieddin Efendi (ö. 1604) VII:121c.

Muhyieddin Efendi (ö. 1898) VI:50c.

Muhyieddin Mehmed Efendi (ö. 1545, Bahaeddinzade) V:382c, VII:446a.

Muhyieddin Mehmed Efendi (ö. 1547, Çivizade)

İlgili madde:

Çivizadeler II:524b

Muhyieddin Mehmed İskilibî (ö. 1514) I:171b, II:105b, V:381c.

İlgili madde:

Yavsi Baba Tekkesi VII:445b

Muhyieddin Üftade (ö. 1580) II:394b.

Muhzır Ağa Yeniçeri Ocağı subaylarından olup vezirazamın maiyetinde ve kol gezmelerinde görevli amirlerdendi. Divan-ı Hümayun ile Ağa Kapısı arasındaki ilişkileri de yürüten muhzır ağa kendi bölüğündeki yeniçerilerle Paşa Kapısı'nda güvenlik işlerine bakar, kola çıkan vezirazama eşlik eder, vezirazamın kararlarını uygulatırdı. Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da kaldırılmasından sonra muhzır ağa unvanı da yasaklandı ve tomruk ağalığı adıyla yeni bir görev öngörüldü. Tomruk ağalığına getirilenler, İstanbul'daki hapishanelerin genel güvenlik ve kontrol işlerinden sorumluydular. Şer'iye mahkemelerinde ise muhzırbaşı denen ve davacıların duruşmaya çıkarılmasını sağlayan görevliler vardı.

Mu'id Ahmed Efendi Medresesi *mad. V:496b.*

Muin-i Zafer Gemisi III:23a.

Muk'ad Hızır Dede (ö. 1456) II:394b.

Mukayese Zahiresi İstanbul'un iaşe gereksinimi için kara ve deniz yoluyla sevk edilen her çeşit zahireye verilen ad. Bu adın verilmesindeki neden, her yılki gereksinimin ve bölgelerden talep edilecek zahirenin bir önceki yılın alımlarıyla oranlanarak istenmesindendi. Mukayese zahiresinin önemli bir bölümü, Tuna yakları vali ve muta-

sarıflarınca gemilerle sevk edilirdi. Bunun için ilgili yöneticilere "sene-i sabık mukayesesi tertibi üzere âsitâne-i saadete ecnas-ı zahire" göndermeleri için fermanlar yazılırdı. Bu yöntem Tanzimat'ın ilanından sonra kaldırıldı.

Mum Donanması İstanbul surları önündeki Osmanlı ordusunun fetihten önceki son gece düzenlediği gece şenliğidir. Hava kararıktan sonra "sur" (şenlik) ilan edilmiş büyük borular çalınarak mum donanması başlatılmıştır. Marmara kıyısından Haliç'e kadar kara surları önünde, ayrıca Kasımpaşa ve Galata sırtlarında kandiller, büyük mumlar, çıralar, meşaleler, ateşler yakılarak İstanbul'un çevresinde âdeta ateşten bir kuşak gerçekleştirilmiş, ateşin verdiği heyecanla ordu tekbir getirmeye başlamıştır. Bu ilginç moral gecesini anlatan Tâcizade "Ahşam olub felek ordusunda nücûm-ı münevvirden hezerân şem'-i ziyâ-küster zuhûr edicek Ordu-yı Hümayun'da dahi şenlikler ve şâdilikler suretin gösterüb âmme-i leşger çadurları önünde firâvân şem'ler yakub her kûşeden tehlil ü tekbîr âvâzı göklere direk direk oldu" der.

Mumculuk *mad. V:497a.*

Mumhane Sarayın matbah-ı âmire denilen mutfağında mum yapımı ile ilgili bölüm. "Şemhane" de denirdi. Şehirdeki mumhaneler, salhane denilen kesim yerlerinin hemen yanında kurulurlardı. Balmumu da İstanbul'a kervanlarla gelirdi. Ayrıca İstanbul'da kasaplarca kesilen hayvanların yağlarının mumhanelere verilmesi kadılara hükmedilmişti. Kaynaklar, Galata semtinde bir mumhane ve bu adla anılan bir cadde ile ayrıca Üsküdar'da, III. Selim'in annesinin yaptırdığı bir şemhane olduğunu belirtmektedirler.

İlgili madde:

Mumculuk V:497a

Mungan, Murathan II:449a.

Murad I I:270a, II:330c, IV:444b, V:138c.

Murad II II:24c, 389b, 456a, III:307a, V:327c, VII:566a.

Murad III *mad. V:498a,* I:61c, 417a, 441a, II:15c, 383b, 394c, III:237b, 300c, 301c, IV:105c, 332a, 387a, V:333c, VI:95c, 132b, 157c, 398a, 472c, 504a, VII:404c.

İlgili madde:

Murad III Türbesi V:503c

Murad III Köşkü VI:487b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Murad III Türbesi *mad. V:503c,* VI:487b, VII:156c.

Murad III Yatak Odası VII:287a.

Murad IV *mad. V:504a,* I:7a, 11c, 13b, 27a, 63a, 71a, 121a, 128b, 360c, 387a, 435c, 436a, 442b, 506c, II:89b, 91a, 114a, 201a, 206c, 338a, 394c, 422c, III:235a, IV:120a, 132c, 387a, 496c, V:96c, 97a, 525b, 543a, VI:62a, 454b, VII:58c, 207c, 229c, 230c, 265a, 518c.

İlgili maddeler:

Bağdat Köşkü I:531c

Revan Köşkü VI:319c

Murad V *mad. V:510a,* I:38b, 47b, II:501c, 502a, 505a, IV:132c, 465b, V:280b, 307c, 531c, VI:12a, 313b, VII:517c.

Murad V Köşkleri Kadıköy İlçesi'nde, Kurbağlıdere'de, V. Murad Çiftliği'nde, büyük ve küçük olarak anılan iki köşk bulunmaktaydı. Köşklerin her ikisi de 19. yy'ın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir. Büyük köşk olarak anılan yapı Kayışdağı yolundaydı. Köşkte, orta sofanın iki yanında ikişer sütunla ayrılmış birer merdiven sofası yer alıyordu. Diğer iki yanda da birer eyvan vardı. Köşelerde hem eyvandan, hem de merdiven sofasından girişleri bulunan köşe odaları bulunuyordu. Tek katlı küçük köşk "Çiftlik Köşkü" olarak da anılır. Bahçeye bakan, üç tarafı pencereli büyük bir divanhanesi vardı. Yapıya giriş büyük selamlığın olduğu taraftaydı. Son derece yalın bir mimariye sahip olan yapıyı S. H. Eldem ampir üslubunun bir örneği olarak değerlendirmektedir. Cephe düzenlenmesi yalın ve ahenkliydi.

Murad V Türbesi *bak.* Yeni Cami Külliyesi

Murad Ağa (Kara) V:340a.

Murad bin Hayreddin (Mimar) I:190c, III:360b.

Murad Buharî (ö. 1720) *mad. V:513b,* I:13c, 28a, 44b, V:384b, 564a, VI:34c.

İlgili madde:

Murad Buharî Tekkesi V:514a

Murad Buharî Tekkesi *mad. V:514a,* I:44a, III:248b, V:513c, 564a, VI:84b.

Murad Efendi (Kutbü'l Ulemai'l-Ârifin) V:336c.

Murad Halife II:27a.

Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi *mad. V:516c,* I:38a, II:244b, IV:7a, V:513c.

Murad Paşa (Kaptan-ı Derya) IV:187a.

Murad Paşa (Has) (?, ? - 1474, ?) Vezir. Rumeli beylerbeyliği sırasında Akkoyunlu Hükümdarı Uzun Hasan'a karşı açılan sefere katıldı. Öncü kuvvetlerin komutanı olarak Fırat Irmağı'nı geçerken pusuya düşürülüp öldürüldü. Aksaray semtinde yaptırdığı külliyesiyle tanınır.

V:329a.

İlgili madde:

Murad Paşa Külliyesi V:518a

Murad Paşa (Kuyucu) (?, ? - 1611, Diyarbakır) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1605'te dördüncü vezirliğe, 1606'da da sadrazamlığa getirildi. Anadolu'da Celali ayaklanmalarını bastırdı ve büyük ölçüde düzeni sağladı. 1610'da çıktığı İran seferinde Tebriz yakınlarına kadar ilerledi. Kışı geçirmek için çekildiği Diyarbakır'da barış görüşmelerini yürütürken öldü. Lakabı, öldürttüğü Celalileri çukurlara attırmasından gelir.

İlgili madde:

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b

Murad Paşa (Kara) (?, ? - 1655, Hama) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak sipahi ayaklanmasını bastırdıktan sonra 1649'da sadrazamlığa getirildi. Ertesi yıl bu görevden çekilerek kendi isteğiyle Budin beylerbeyliğine atandı. Kaptan-ı derya olarak 1654'te Venedik donanmasını yendi. Bir yeniçeri ayaklanması sonunda 1655'te yeniden sadrazam oldu. İç sorunlar karşısında hacca gitme bahanesiyle bu görevi bıraktı.

III:453a, IV:489a, V:98a, 341c.

Murad Paşa Camii III:411a.

İlgili madde:

Murad Paşa Külliyesi V:518a

Murad Paşa Hanı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Bakırcılar Çarşısı civarında bulunmaktaydı. 15. yy'da Vezir Murad Paşa tarafından yaptırılmış olan binadan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Murad Paşa Külliyesi *mad. V:518a,* I:162c, 164a, II:314c, V:167a.

İlgili madde:

Şirmerd Çavuş Türbesi VII:184a

Murad Reis Camii Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı'nda, adını taşıyan mahallede, Tahtıevancı ve Çinili Mescit sokaklarının başlangıcı arasındadır. Bânisi, 1012/1603'te Rodos'ta ölen Murad Reis'tir. Caminin ilk yapılışı 1579'dur. 1935'te çıkarılan 2845 sayılı kanunla hizmet dışı kalmış, 1973'te yeniden yapılmıştır. Bugünkü cami iki katlı olup, kiremit kaplı çatıyla örtülüdür. Kuzey cephesindeki bir açıklıkla yapıya girilir. Harim kare planlı, düz tavanla örtülüdür. Kadınlar mahfili balkon çıkması şeklinde olup, iki payeyle taşınır. Mihrap ve sağındaki minber mermerdendir. Her cephede altlı üstlü ikişer tane olmak üzere on altı pencere bulunan yapıda tepe pencereleri renkli camlarla yapılmış alçı vitraylara sahiptir. Doğu cephesine bitişik kare kesitli mermer kaide üzerinde, betonarme silindir gövdeli minaresi vardır.

Muradiye Camii *mad. V:519b,* VII:257a.

Muradiye Hanı VII:232c.

Muradiye Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Vişnezade, Türkali mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.341'dir.

II:166a.

Muradiye Sebili *mad. V:520a.*

Muradoğlu, Harutyun VI:409a.

Muradyan, Apraham III:189a.

Muradyan, Avidis (1895, Sıvas - ?, ?) Ermeni asıllı ressam. Bir süre Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam etti. 1918'den sonra Ermeni ressam Panos Terlemezyan'la birlikte Lübnan'a gitti. Bu dönemden sonraki hayatı hakkında bilgi yoktur. Muradyan'ın Kudüs, Kahire, İskenderiye ve Roma'da sergiler açtığı bilinmektedir. Çeşitli cami içi ve peyzaj çalışmaları yanında ağırlıkla İstanbul ve Doğu tiplerini günlük yaşantı içinde yansıtan gerçekçi ve belgeci çalışmalarıyla tanınır.

Muradyan, Garabet (Erzurumlu) VII:193c.

Murafaa Divanı Tanzimat'tan önce, taşra şeriye mahkemelerinde sonuçlanmayan davalar, davalı, davacı ve şahitler İstanbul'a gönderilmek suretiyle Rumeli ya da Anadolu kazaskerinin huzurunda yeniden ele alınır ve kesin karara bağlanırdı. İstanbul'daki bu üst yargılamaya murafaa divanı deniyordu.

Murat Paşa Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Kartaltepe, Kocatepe, İsmet Paşa, Yeni Doğan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.807'dir.

II:110a.

Murat Paşa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Molla Şeref, Hasan Halife, İskender Paşa, Sofular, Gureba Hüseyin Ağa, İnce Bey, Çakır Ağa, Keçi Hatun ve Nevbahar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.716'dır.

Murat Reis Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selami Ali, Pazarbaşı, Arakiyeci Hacı Mehmet ve Valide-i Atik mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.827'dir.

Murat Sümbül (d. 1884) II:462c.

Murathanoğlu, Ragıp III:533a.

Murtaza Efendi (ö. 1753) VI:35c.

Murtaza Efendi (ö. 1753, Şeyh el-Hac Yekçeşm)

İlgili madde:

Kaşgarî Tekkesi IV:485c

Murtaza Efendi (Feyzullahzade) (1694, İstanbul - 1757, İstanbul) Şeyhülislam. Şeyhülislam Erzurumlu Feyzullah Efendi'nin oğlu, Şeyhülislam Mustafa Efendi'nin kardeşidir. Babasının öldürüldüğü Edirne Vakası sırasında küçük yaşta olması sayesinde felaketten kurtuldu. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1750-1755 arasında şeyhülislamlık yaptı.

Murusi, Kostaki V:256b.

Muruzis, Konstantinos VI:366a.

Musa Dede (ö. 1732) IV:483a.

Musa Dede (ö. 1787) V:428a.

Musa Efendi (ö. 1747, Şeyh el-Hac Tokatlı) VII:177c.

Musa Kâzım Efendi (1858, Tortum/Erzurum - 1920, Edirne) Şeyhülislam. Erzurumlu İbrahim Efendi'nin oğludur. 1888'de icazet alarak Fatih Camii'nde ders vermeye başladı. Hukuk Mektebi'nde mecelle müderrisliğine getirildi. Mekteb-i Sultani, Darülfünun ve Darülmuallimin'de hocalık yaptı. Meclis-i Kebir-i İlmi üyeliğine atandı. Bu arada İttihad ve Terakki mensubu olarak Âyân Meclisi'ne seçildi. Değişik kabinelerde dört kez (12 Temmuz 1910-29 Eylül 1911, 30 Eylül 1911-31 Aralık 1911, 8 Mayıs 1916-3 Şubat 1917, 4 Şubat 1917-8 Ekim 1918) şeyhülislamlık yaptı. Mütareke döneminde sürgüne gönderildiği Edirne'de öldü. Telif ve tercüme birçok eseri vardır.

II:127c, 564a, V:348c.

Musa Kâzım Efendi Konağı II:418a.

Musa Muslihеddin Efendi (ö. 1552, Merkez Efendi) III:235c, 534a, IV:367c, VI:544b, 568a, VII:106a, 108c, 125b, 443b, 538a.

İlgili madde:

Merkez Efendi Külliyesi V:396b

Musa Paşa (Köse) (?, ? - 1808, İstanbul) Devlet adamı. Yenilik yanlısı görünerek getirildiği sadaret kaymakamlığı sırasında, Kabakçı Mustafa Ayaklanması'nın başarıya ulaşmasına yardımcı oldu. Öldürülmesini sağladığı devlet adamlarının mallarını Şeyhülislam Ataullah Efendi'yle paylaştı. Alemdar Mustafa Paşa'nın temizlik hareketi sırasında öldürüldü.

IV:323a, 323c, V:555c, 556a.

Musa Safî Dede (ö. 1744) V:425b, 427c, VII:478a.

Musa Süreyya Bey II:144c, 557a, 557c.

Musa Şükûri Efendi (ö. 1678) II:396b, VI:301c.

Musahibzade Celal *mad. V:520b,* I:200c, 244b, II:321b, III:254c, 257a, 547a, V:182b, VI:3b, 198c.

Musahip Padişahın maiyetinden olup, onun hoş vakit geçirip eğlenmesini sağlayan saray ağaları. Padişahça vezir, beylerbeyi ve saray ağaları arasından seçilirlerdi. Hoşsohbet nitelikli bu kişilerin önemli diğer özellikleri, nüktedan, güvenilir, kültürlü, hazırcevap ve ince ruhlu olmalarıydı. Hadımağalarından, dilsizlerden ve hattâ cüceelerden de seçildikleri olurdu. Kıdemlisine başmusahiplik derecesi verilirdi.

Musahip Abdi Bey Yalısı II:170b.

Musahip Ali Ağa Çeşmesi Harem'de, Selimiye Kışlası'nın yanından inen yolun bitiminde yer almaktadır. Bânisi musahip ve darüssaade ağası Ali Ağa'dır (ö. 1658'den sonra). Daha önce Haydarpaşa Lisesi ile Selimiye Kışlası arasında, Kavak İskelesi'ne inen vadinin ortasında olduğu bilinmektedir. 1064/1654'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiş, 1262/1846'da Abdülmecid'in eşlerinden Şeminur Kadın tarafından tamir ettirilmiştir. Teknesi sağlamdır.

Musalla Mescidi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Küçükçamlıca'da, Bulgurlu Mahallesi'nde, Çilehane Sokağı'nda yer almaktadır. Celvetîliğin piri Şeyh Aziz Mahmud Hüdaî (ö. 1628) tarafından, bir süre inzivaya çekilerek çileye girdiği bu mevkide, 17. yy'ın başlarında inşa edilmiş küçük bir mescit-tekkedir. "Hüdaî Çilehanesi Tekkesi" olarak da anılan tekkeye II. Mahmud'un kadınlarından Aşubcan Kadın Efendi (ö. 1870) 1285/1868-69'da bir kuyu, Sadrazam Yusuf Kâmil Paşa (ö. 1876) 1291/1874-75'te bir abdest teknesi vakfetmiş, Kadriye Tanrıverdi adında bir hayır sahibi de 1958'de minare ekletmiştir. Ayin günü perşembe olan tekkenin mescit-tevhidhanesi günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

II:394c.

Musavver Fen ve Edeb Haftalık resimli dergi. 31 Ağustos 1899-1 Kasım 1900 tarihleri arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Mehmed Tahir'di.

Musavver Kadın IV:345b.

Musevi Lisesi V:302c.

Museviler *bak.* Yahudiler

Musi IV:311b.

Musiki Encümeni II:556c.

Musiki Hayatı *mad. V:521a,* III:142a.

İlgili maddeler:

Âşık Musikisi I:363a

Bektaşî Musikisi II:129b

Caz II:387a

Dini Musiki III:57b

Ermeni Musikisi III:185c

Fasıl Musikisi III:259c

Kanto IV:419b

Köçekçeler V:82c

Mehterhane V:371b

Mevlevî Musikisi ve Sema V:420a

Musiki Yayımcılığı V:538b

Operet VI:133b

Tango VII:203c

Yahudi Musikisi VII:401b

Musiki Mecmuası V:540b.

Musiki Muallim Mektebi VII:314b.

Musiki ve Sahne Sanatkârları Cemiyeti 1930'da İstanbul'da kuruldu. Musiki ve sahne sanatçılarının yoğun olduğu İstanbul'da, bu alanda çalışanların sosyal güvenlik, özellikle de emeklilik haklarından bütünüyle yoksun oldukları gerçeğinden hareket ederek kurulan cemiyetin amacı üyelerini mesleki açılardan bilgilendirmek ve dayanışma içinde bulunmaktı.

Musiki Yayımcılığı *mad. V:538b.*

Musiki-i Osmani Cemiyeti III:546c, V:69a, 538c.

Musiki-i Osmani Mektebi Şehzadebaşı'nda, Fevziye Kıraathanesi'nin üzerindeki bir dairede Muallim İsmail Hakkı Bey tarafından, 1909'da kurulmuş olan özel musiki okulu. İ. Hakkı Bey ve yardımcısı İzzettin Hümayî Bey'in (Elçioğlu) yönetimindeki uygulamalı çalışmaların yanında fasıllar ve yaprak notalar şeklinde birkaç farklı boyda eser de yayımlayan bu kurumdan pek çok öğrenci yetişmiştir. Bir ara Eyüp'te de şubesi açılmış, şubenin başına da Ali Rıza Bey (Şengel) geçmiştir. İstanbul'un tiyatrolarında, mesire yerlerinde, konak ve köşklerinde sıklıkla konserler veren bu heyetten, günümüze ulaşan bir meşk silsilesinin kolu olarak söz edilebilir.

IV:214a.

Musliheddin (Usta)

İlgili madde:

Eski Saray III:204a

Musliheddin Efendi (ö. 1573, Nureddinzade) II:394b, 394c.

Musliheddin Efendi (ö. 1576, Cerrahzade) I:22a, VII:446a.

Musliheddin Mehmed el-Lârî (1510, Lar [İran] - 1572, Diyarbakır) Tarihçi. Hindistan'ı ve başka ülkeleri dolaştıktan sonra İstanbul'a geldi. Şeyhülislam Ebussuud Efendi ile dostluk kurdu. 1559'da Diyarbakır'a yerleşti. *Mir'atü'l-Edvâr* ve *Mirkatü'l-Ahbar* adlı Farsça eseri bir dünya tarihi olmakla birlikte I. Süleyman'ın (Kanunî) ölümüne (1566) değin Osmanlı tarihini de içermektedir. Ayrıca her padişah dönemindeki devlet adamları, bilginler ve yazarlar da listeler halinde verilmiştir. Bu eser Hoca Sadeddin Efendi tarafından ekler ve düzeltmelerle Türkçeye çevrilmiştir.

Musliheddin Musa Efendi (ö. 1552) *bak.* Musa Musliheddin Efendi

Musliheddin Mustafa Efendi (ö. 1490) *bak.* Vefa (Şeyh)

Musliheddin Mustafa Efendi (ö. 1657) VI:33c.

Musliheddin Sirozî (ö. 1519) V:382c, VII:445c.

Muslihî III:49c.

Muslihiddin (Hocazade) V:331b.

Muslihiddin bin Halil Tirger (Kâtip)

İlgili madde:

Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491a

Muslihiddin Çavuş Mescidi *bak.* Tatlıkuyu Mescidi

Muslihiddin Efendi (Molla Niksarî) IV:227a.

Muslihiddin Efendi (ö. 1571, Nureddinzade) III:57c.

Muslihiddin Mektebi III:273c.

Muslihiddin Mustafa Efendi (ö. 1565, Hatip) VII:448b.

Muslihiddin Mustafa Muslu (ö. 1648, Şeyh) III:165c.

Muslu Beşe VI:232b.

Mustafa I *mad. V:540c*, I:449a, 516b, II:394c, V:338b, 504b, VII:467c.

İlgili madde:

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi *mad. V:543b.*

Mustafa II *mad. V:545a*, I:190c, II:319c, III:156b, 289b, V:247c, 344b, VI:154c, 158c, 308b, 472c, VII:230c.

Mustafa III *mad. V:548c*, I:32a, II:120a, 190a, 201a, 372a, 373b, III:207b, 263a, 266a, IV:495c, V:190c, 367c, 458a, VI:91a, 156c, 228a, 388c, 505b, VII:172b, 230c, 297a.

İlgili maddeler:

Ayazma Camii I:471b

Büyük Yeni Han III:349b

Mustafa III Camii V:554a

Mustafa III Mektebi V:555a

Rami Kışlası VI:306b

Mustafa III Camii *mad. V:554a*, IV:332a, V:548b.

Mustafa III Camii Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nda bulunmaktadır. "Çakmakçılar Mescidi" ve "Saka Çeşmesi Camii" adlarıyla da anılır. Bânisi III. Mustafa olup, 1174/1761'de inşa edilmiştir. Burada daha önce bulunan Kuyumcular Kârhanesi Camii'nin yıkılarak yerine han yapılması üzerine inşa edilmiştir. Meyilli araziden dolayı zemini düzleyen bir alt yapı üzerine moloz taş ve tuğladan inşa edilen cami fevkani bir yapıdır. Üç sıra pencereli, büyük bir kubbeye sahip ve tek şerefeli taş bir minaresi vardır. Son onarımını 1954'te görmüştür. Caddenin Sandalyacılar Sokağı ile kesiştiği yerde caminin duvarına komşu Saka Çeşmesi denilen bir çatal çeşme bulunmaktadır.

Mustafa III Çeşmesi *bak.* Laleli Külliyesi

Mustafa III Çeşmesi Paşabahçe'de, İskele Meydanı'ndadır. 1177/1763'te yapılmış olan çeşme, esas şeklini kaybetmiş ve çukurda kalmıştır. Yuvarlak kemerinin altında küçük bir kitabesi vardır. Suyu akmaktadır.

Mustafa III Mektebi *mad. V:555a.*

Mustafa III Suyolu VII:352a.

Mustafa III Türbesi *bak.* Laleli Külliyesi

Mustafa IV *mad. V:555c*, I:35a, 37c, 186b, IV:361c, VI:508c.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mustafa (Arslanağazade)

İlgili madde:

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Mustafa (Bosnavî Derviş) IV:475c.

Mustafa (Büyük Seyyid) VI:14a.

Mustafa (Cerrah Frenk) II:551c.

Mustafa (Dervişefendizade Derviş) VII:434b.

Mustafa (Fennî) (?, İstanbul - 1745, İstanbul) Şair. *Divan*'ında yer alan 63 beyitlik "Sevahilname" adlı mesnevide İstanbul Boğazı'nın iki yakasını anlattı.

Mustafa (Hacı) IV:43c, VI:427b.

Mustafa (Hafız) II:174b.

Mustafa (Kabakçı)

İlgili madde:

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mustafa (Kampel) I:35b.

Mustafa (Kayıkçı, Kul) I:360c, III:40a.

Mustafa (Küçük Seyyid) VI:14c.

Mustafa (Mimarbaşı) II:191a.

Mustafa (ö. 1569, Celalzade) III:64c.

Mustafa (Seyyid) VI:13a.

Mustafa (Seyyid) VI:13b.

Mustafa Ağa III:49b, V:449c.

Mustafa Ağa (Bostancıbaşı) II:194b.

İlgili madde:

Beykoz Camii II:195c

Mustafa Ağa (Çarşeb) V:185a.

Mustafa Ağa (Çelebi, Mimarbaşı)

İlgili madde:

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Mustafa Ağa (Destanağazade) V:561a.

Mustafa Ağa (Hassa mimarı) II:173a, III:269a.

Mustafa Ağa (Hezarfen) V:550a.

Mustafa Ağa (İhtisab Nazırı) IV:144b.

Mustafa Ağa (Kayserili)

İlgili madde:

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:428b

Mustafa Ağa (ö. 1512, Kapıcıbaşı Hacı) *bak.* Mustafa Paşa (Koca)

Mustafa Ağa (ö. 1530, Korkud Beyzade Karabaş)

İlgili madde:

Karabaş Tekkesi IV:440c

Mustafa Ağa (ö. 1623, Darüssaade Ağası) III:242c.

Mustafa Ağa (Silahdar) IV:129b.

Mustafa Ağa (Silahdar Kethüdası) V:559a.

Mustafa Ağa (Su Nazırı) III:145a.

Mustafa Ağa (Taşkondurmaz) VII:469a.

Mustafa Ağa (Topçubaşı, mimar) VII:279a.

Mustafa Ağa Çeşmesi Edirnekapı'da, Kariye Müzesi'nin karşısındadır. Bânîsinin kimliği bilinmiyor. 1079/1668'de yaptırılmış, 1978'de Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu tarafından onartılmış, bu sırada yeni bir tekne konulmuş ve üstü geniş saçaklı bir çatı ile kapatılarak kiremitle örtülmüştür.

Mustafa Ağa Çeşmesi Fındıklı'da, Molla Çelebi Camii'nin ilerisindeydi. Bânisi Ağa Kethüdası Harputlu Mustafa Ağa'dır. 1175/1761'de inşa ettirilmiş olan çeşmenin, etrafı kabartma şekillerle süslü bir aynataşına sahip bulunduğu ve kitabesi bilinmektedir.

Mustafa Ağa Çeşmesi Hasköy'de, Kırmızı Minare Camii'nin karşısındadır. 1028/1618'de II. Osman'ın darüssaade ağası Mustafa Ağa tarafından kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır.

Mustafa Ağa Çeşmesi (Mevlanakapı) *mad. V:559a.*

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi (Eyüp) *mad. V:559b.*

Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi (Karagümrük) *mad. V:559c.*

Mustafa Ahî Resmî Efendi (ö. 1793) VI:316c.

Mustafa Aksarayî VI:380a.

Mustafa Ali (Gelibolulu) (1541, Gelibolu - 1600, Cidde) Tarihçi. Osmanlı ülkelerini gezmiş, seferlere katılmıştır. Defterdarlık, yeniçeri kâtipliği, defter eminliği gibi önemli görevler alan Ali'nin 30 dolayında eseri bulunmaktadır. 1569'da İstanbul'daki korkunç yangını izlemesi ve anlatması yanında 1582'de Atmeydanı'nda düzenlenen Şehzade Mehmed'in (III) sünnet düğününü de ayrıntılarıyla anlatmış olması İstanbul tarihi bakımından önemlidir. Söz konusu sünnet düğününü anlatan eseri *Câmiü'l-Buhur* adını taşır. *Künhü'l-Ahbar* en büyük eseri olup genel bir dünya tarihidir. *Menakıb-i Hünerverân* ise, çoğu İstanbullu olan 285 sanatçıyı tanıtır. Bunlar arasında tespihçiler, ciltçiler, nakkaşlar, basmacılar vb de vardır.

V:524b, VI:8a, 135a, 157c.

Mustafa Asım Bey (Müneccim) VI:44b.

Mustafa Asım Efendi (Mekkîzade) (1773, İstanbul - 1846, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini babası Şeyhülislam Mekkî Mehmed Efendi'nin yanında tamamladı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra üç kez (1818-1819, 1823-1825, 1833-1846) atandığı şeyhülislamlık görevini toplam 17 yıl 6 ay sürdürdü. Öldükten sonra 40.000 keseye yaklaşan serveti vasiyeti gereğince Ayasofya'nın tamirine harcandı.

II:415c, IV:460a.

Mustafa Âşir Efendi (Reîszade) (1728, İstanbul - 1804, İstanbul) Şeyhülislam. Reisülküttab Mustafa Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1798-1800 arasında şeyhülislamlık yaptı. Sülüs ve nesihte usta bir hattattı. Bahçekapı'da yaptırdığı Âşir Efendi Kütüphanesi'nin yanına gömülmüştür.

İlgili madde:

Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c

Mustafa Baba (ö. 1682) II:135c, VII:129c.

Mustafa Baba (ö. 1780, Şeyh) II:106b.

Mustafa Baba (ö. 1812, Mazlum) II:135a.

Mustafa Baba (ö. 1872) VI:242c.

Mustafa Bahir Paşa *bak.* Bahir Mustafa Paşa

Mustafa Behçet Efendi *mad. V:559c,* III:5b, IV:33c, 41a, 43a, VI:40a, VII:264b.

Mustafa Beşanî Efendi (ö. 1597, Şeyh Rusçuklu) VII:25a.

Mustafa Bey (Duhanî)

İlgili madde:

Duhanîzade Mescidi III:104c

Mustafa Bey (Kuloğlu)

İlgili madde:

Bostancı Camii II:304b

Mustafa Bey (ö. 1599) II:400b.

Mustafa Beybaba (ö. 1885) VI:243a.

Mustafa bin Hacı Hasan

İlgili madde:

Hacı Hasanzade Mescidi III:476c

Mustafa bin İbrahim (Safî) (?, Krupiçta [Makedonya] - 1616, ?) Tarihçi. İstanbul'da Cerrah Mehmed Paşa Camii'nin ilk imamıdır. Daha sonra sultan imamlığı görevine getirildi. I. Ahmed'in (hd 1603-1617) buyruğu üzerine Hoca Sadeddin Efendi'nin *Tacü't-Tevarih*'ine, *Zübdetü't-Tevarih* adlı bir zeyl yazdı. Bu eser, I. Ahmed dönemi olaylarını anlatmaktadır.

Mustafa bin Mehmed II:89c.

Mustafa Çavuş (İncili, Selam Çavuşu) *bak.* İncili Çavuş

Mustafa Çavuş (ö. 1760 ?, Tanburi) *mad. V:560b,* 528b, VI:69a.

Mustafa Çavuş Mescidi *bak.* Manastır Mescidi

Mustafa Çelebi (Bostanzade) II:310c.

Mustafa Çelebi (Mimar) II:185b.

İlgili madde:

Hasan Paşa Hanı III:566b

Mustafa Çelebi (ö. 1552, Papaszade) VI:392a.

Mustafa Çelebi (Celâlzade) (?, Tosya - 1567, İstanbul) Tarihçi. "Koca Nişancı" olarak da tanınmıştır. İstanbul'a gelerek Vezirazam Makbul İbrahim Paşa'ya kâtip oldu. Reisülküttablığa yükselerek Divan-ı Hümayun'da çalıştı. 1566'ta nişancı oldu. Eyüp'te cami, hamam ve tekke yaptırttı. Ölümünde kardeşi Salih'in yanına gömüldü. Eserlerinden en ünlüsü ve kapsamlısı *Tabakatü'l-Memâlik ve Derecâtü'l-Mesâlik* adını taşıyan tarihidir. Bu tarihin en önemli bölümü ise I. Süleyman (Kanuni) dönemini (1520-1566) anlatan kısmıdır. *Selimname* adlı eseri ise I. Selim (Yavuz) dönemine (1512-1520) ait olayları içermektedir. İstanbul'la doğrudan ilgili olarak da Farsça *Tarih-i Kal'a-i İstanbul ve Ma'bet-i Aya Sofya*'yı Türkçeye çevirmiştir.

Mustafa Çelebi (ö. 1572, Şeyh)

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518c

Mustafa Çelebi (Şehla) V:185a.

Mustafa Çerkeşî (ö. 1814) IV:125a, VI:519c, VII:122c.

Mustafa Dede (ö. 1684, Köçek Derviş) V:421b, 528a.

Mustafa Dede (ö. 1753, Şeyh Seyyid Sinoplu) VII:516c.

Mustafa Dede (Şeyh, Şeyh Hamdullah'ın babası) III:542c.

Mustafa Dede (Şeyh, Şeyh Hamdullah'ın oğlu) III:543c.

Mustafa Dede Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Büyükkaraman'da bulunan bu Nakşibendî tekkesinin 19. yy'ın ortalarında veya üçüncü çeyreğinde faaliyete geçtiği tahmin edilebilir. Ayin günü cumartesi olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Mustafa Efendi (Abdülganîzade) II:414c.

Mustafa Efendi (Buhurîzade) IV:114c.

Mustafa Efendi (Çorbacızade) V:185a.

Mustafa Efendi (Hacı, Çamaşırcı) IV:328b.

Mustafa Efendi (Hocazade) II:414c.

Mustafa Efendi (Kâtipzade, İzmirli) III:297b.

Mustafa Efendi (Keçecizade) IV:514b.

Mustafa Efendi (Malatyalı Kadı) VI:307c.

Mustafa Efendi (Müderris ve Kadı) II:524c.

Mustafa Efendi (Nalbantzade) V:68b.

Mustafa Efendi (ö. 1570, Bostan) II:310b.

Mustafa Efendi (ö. 1571, Nakşibendîzade) VI:34a.

Mustafa Efendi (ö. 1591) V:397c.

Mustafa Efendi (Sâ'î) (?, ? - 1595, İstanbul) Taş ustası, ressam, şair ve yazar. Mimar Sinan'ın yakın dostuydu. Ondan dinlediklerini *Tezkiretü'l-Bünyan* adlı eserinde anlatmıştır. Mezarı Silivrikapı'dadır.

Mustafa Efendi (ö. 1599) V:397c.

Mustafa Efendi (Ebulmeyamin) (1546, Bursa - 1606, İstanbul) Şeyhülislam. İstanbul kadılığı sırasında narh işlerinde gösterdiği titizlik ve doğruluk nedeniyle "Ebulmeyamin" (bereketler babası) lakabıyla anıldı. 1603-1604 arasında şeyhülislamlık yaptı. İkinci kez 1606'da atandığı şeyhülislamlığı sırasında öldü.

IV:139a, V:384a.

Mustafa Efendi (ö. 1628, Şeyh) IV:105c.

Mustafa Efendi (ö. 1650, Devatî) II:395c.

İlgili madde:

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Mustafa Efendi (Bâlîzade) (?, İstanbul - 1662, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1656'da şeyhülislamlığa getirildi. Ancak çevresine topladığı gençlere ilmi payeler dağıttığı ve makamına yakışmayan davranışlarda bulunduğu söylentilerinin yaygınlaşmasıyla 1657'de azledilerek Filibe'ye sürüldü. 1661'de affedilince İstanbul'a dönerek Sütlüce'deki yalısına çekildi.

Mustafa Efendi (ö. 1676) VI:468c.

Mustafa Efendi (ö. 1687, Damat) VI:35a.

Mustafa Efendi (ö. 1693, Şeyh) III:390c.

Mustafa Efendi (ö. 1694, Fındık) III:311c.

Mustafa Efendi (ö. 1702) VII:122b.

Mustafa Efendi (ö. 1711, Erzincanlı) IV:15b, VI:469a.

Mustafa Efendi (ö. 1720, Hacı) III:58b.

Mustafa Efendi (ö. 1732, Molla) IV:378b.

Mustafa Efendi (ö. 1741, Hacı Lâ'lî)

İlgili madde:

Lâ'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi V:193a

Mustafa Efendi (Feyzullahzade) (1679, İstanbul - 1745, İstanbul) Şeyhülislam. Eğitimini babası Şeyhülislam Erzurumlu Feyzullah Efendi'den aldı. Babası sayesinde ilmiye aşamalarını hızla geçip Anadolu kazaskerliğine yükseldi (1703). Edirne Vakası sırasında babasının öldürülmesinden sonra Yedikule'de hapsedildi, ardından Bursa'ya sürüldü. Burada geçirdiği 28 yıllık sürgün hayatından sonra affedilerek İstanbul'a dönmesine izin verildi. 1736-1745 arasında şeyhülislamlık yaptı. Eyüp Nişancа'daki Şeyhülislam Tekkesi'ni yaptırmıştır.

İlgili madde:

Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Mustafa Efendi (ö. 1751, Attar-ı Sani) V:513c.

Mustafa Efendi (ö. 1757, Şeyh Çalakzade) II:107b, III:58b, V:70c.

Mustafa Efendi (ö. 1759) VI:329a.

Mustafa Efendi (ö. 1759, Saçlı Şeyh) II:414c.

Mustafa Efendi (ö. 1762, Şeyh Gelibolulu) V:514c.

Mustafa Efendi (ö. 1766) VI:235b, VII:6c, 338b.

Mustafa Efendi (ö. 1767, Kazasker Seyyid) VII:177c.

Mustafa Efendi (ö. 1774, Dürrîzade) V:552a.

İlgili madde:

Dürrîzadeler III:110c

Mustafa Efendi (ö. 1775, Karakullukçu) IV:373c.

Mustafa Efendi (ö. 1785) IV:373c.

Mustafa Efendi (ö. 1785, Şeyh Ahıskalı) V:517a, VI:38a.

Mustafa Efendi (ö. 1790, Şeyh Attarzade) IV:438c, VI:59c.

Mustafa Efendi (ö. 1791, Şeyh Hafız) VII:25a.

Mustafa Efendi (ö. 1792, Şeyh Bedestanî) II:414c, IV:49c.

İlgili madde:

Helvaî Tekkesi IV:49a

Mustafa Efendi (ö. 1793, Hafız el-Hac) II:203b, 414c.

Mustafa Efendi (ö. 1793, Hamidîzade) III:390c.

Mustafa Efendi (ö. 1799, Şeyh Nizamî) VII:6c, 338b.

Mustafa Efendi (ö. 1804, Makarnacı) VI:98a.

Mustafa Efendi (ö. 1807, Seyyid) IV:441a, VII:108b.

Mustafa Efendi (ö. 1809, Şeyh Seyyid) VI:469a.

Mustafa Efendi (ö. 1816, Şeyh Seyyid) VII:516c.

Mustafa Efendi (ö. 1824) VI:329b.

Mustafa Efendi (ö. 1827, Şeyh) II:416c.

Mustafa Efendi (ö. 1832, Şeyh Silistreli) V:564c.

Mustafa Efendi (ö. 1844) VI:394c.

Mustafa Efendi (ö. 1849, Şeyh Hafız) III:443a.

Mustafa Efendi (ö. 1876) VII:113b.

Mustafa Efendi (ö. 1876, Şeyh Kısık) IV:550b, VII:113b.

Mustafa Efendi (ö. 1892, Şeyh) VII:397b.

Mustafa Efendi (ö. 1915, Şeyh) II:417a.

Mustafa Efendi (Reisülküttab) VII:512c.

Mustafa Efendi (Sakazade, hattat) I:14a.

Mustafa Efendi (Selanikî) *bak.* Selanikî Mustafa Efendi

Mustafa Efendi (Seyyid Hafız) VI:449a.

Mustafa Efendi (Şehreminili Frenk) VI:147c.

Mustafa Efendi (Şeyh) V:466a.

Mustafa Efendi (Tavukçu, Reisülküttab) III:478b.

Mustafa Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Koğacı Dede (Koca Dede) Mahallesi'nde, Beyceğiz ve Koğacı Dede sokakları arasındaki adada, Koğacı Dede Medresesi'nin hemen karşısında, bugünkü Çarşamba Karakolu'nun civarındaydı. Bânisi Şeyhülislam Esirî Mehmed Efendi'nin kardeşi, Anadolu ve sonra Rumeli kazaskeri olan Mustafa Efendi'dir. Yapının inşa tarihi 1088/1677'dir. 1914'te çevre duvarının yıkık durumda olduğu bilinen bu yapıdan günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

Mustafa Efendi Tekkesi VII:331b.

Mustafa Enver Bey VII:342b.

Mustafa Enverî (ö. 1872, Şeyh) IV:125a, VI:41c, VII:123a, 124c.

Mustafa Erzincanî (ö. 1711) II:395b, 395c.

Mustafa Eyyubî (Suyolcuzade) (?, İstanbul - 1685, İstanbul) Hattat. *Devhatü'l-Küttab* adlı kitabın yazarı Suyolcuzade Mehmed Necib'in dedesidir. Derviş Ali'den icazetname aldı. Hafız Osman gibi bir dahiye hocalık ederek gelişmesinde rol oynadı. 50'den fazla Kuran, 100'e yakın en'am, evrad yazmıştır. Yazısı nadir görülmektedir. Şeyh Hamdullah ekolünün takipçilerindendir.

VI:158b.

Mustafa Fani Efendi (ö. 1710) VII:122b.

Mustafa Fazıl Paşa (1829, Kahire - 1875, İstanbul) Devlet adamı. Mısır Hıdivi İsmail Paşa'nın kardeşidir. Bâbıâli'nin hizmetine girerek vezir rütbesi aldı. Abdülaziz'le anlaşmazlığa düşünce, Avrupa'ya kaçarak Yeni Osmanlılar hareketini destekledi. Abdülaziz'in Fransa gezisi sırasında bağışlanma isteğinin kabul edilmesiyle 1867'de geri döndü, maliye ve adliye nazırlıkları gibi görevlerde bulundu.

I:23a, 25b, II:442b, III:172b, IV:60b, V:460c.

Mustafa Fazıl Paşa Köşkü II:464c.

Mustafa Ferid Efendi (ö. 1896) V:474c, VI:392c.

Mustafa Fevzi Efendi (ö. 1865) VI:302a.

Mustafa Feyzi Efendi (ö. 1926, Şeyh) III:448a, VI:37b.

Mustafa Galib Bey III:344c.

Mustafa Galib Efendi (ö. 1925) VI:235a.

Mustafa Gavsî Efendi (ö. 1756) IV:374b.

Mustafa Haşim Efendi (ö. 1782) II:395c, IV:15b, VI:492b, 492c.

Mustafa Haydar Efendi (ö. 1791) I:56b, VI:393b.

Mustafa Hayri Efendi (Ürgüplü) V:326b.

Mustafa Hayrullah Efendi III:391a.

Mustafa Hilmi Bey (Hekim) III:440c.

Mustafa Hilmi Efendi IV:108c.

Mustafa Hulvî Efendi (ö. 1800, Şeyh) III:442c.

Mustafa Hüsameddin Efendi (ö. 1886) V:70c.

Mustafa Itrî (Buhurîzade) III:57c.

Mustafa İsmet Efendi (ö. 1872, Şeyh) VI:37a.

İlgili madde:

İsmet Efendi Tekkesi IV:216c

Mustafa İzzeddin Efendi V:5c, VI:492b.

Mustafa İzzet Efendi (ö. 1849, Yesarîzade) *mad. V:562a*, I:11c, 30c, 193c,

302b, II:109b, 400b, 553c, III:119a, 169a, 363a, 493b, IV:18a, 484a, V:260b, 261a, 261b, 262b, 362b, 398b, 493a, 561b, VI:107c, 127c, 432c, VII:107a, 506c.

Mustafa İzzet Efendi (ö. 1876, Kazasker) *mad. V:561a*, I:48a, 175c, 191c, 228a, III:364b, IV:68c, 370a, 378c, V:366c, 562b, VI:16a, 39c, 56b, 474b, VII:354b, 482b, 544c.

Mustafa İzzî Efendi (ö. 1824, Şeyh Hasırîzade) IV:7a, VI:392b, 393c.

İlgili madde:

Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Mustafa Kemal (Bir Mayıs) Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Namık Kemal, İstiklal, Çakmak mahalleleri ve Kadıköy, Üsküdar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.068'dir.

III:384a.

Mustafa Kemal Caddesi VII:534b.

Mustafa Kemal Paşa Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Firuzköy, Üniversite, Avcılar Merkez, Cihangir mahalleleri ve Büyükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.749'dur.

Mustafa Muhsin Efendi (ö. 1795, Şeyh) IV:375a, 440c.

Mustafa Muslihiddin Efendi (ö. 1500, Yarhisarlı)

İlgili madde:

Yarhisar Mescidi VII:439c

Mustafa Muslihiddin Efendi (ö. 1571, Nureddinzade) III:563a, V:70b, 149b.

Mustafa Muslihiddin Efendi (ö. 1660) VII:121c.

Mustafa Münif Paşa (Kocaolçun) III:62c, 115a, 125a.

Mustafa Nakşî Dede (ö. 1854) V:421b.

Mustafa Necati Bey II:558a.

Mustafa Necib (?, İstanbul - 1831, İstanbul) Ruznamecilik yaptı. *Tarih-i Mustafa Necib* adlı eserinde 1803-1808 kısa döneminin olaylarını anlatmaktadır. Mezarı Eyüp'te Kutbeddin Mektebi'nin yanındadır.

Mustafa Necib Çelebi IV:201a, VII:494c.

Mustafa Nevzat *bak.* Pısak, Mustafa Nevzat

Mustafa Nevzat İlaç Sanayii AŞ VI:250c.

Mustafa Nuri Bey (ö. 1923) IV:40c.

Mustafa Nuri Paşa (Müşir) II:199a.

Mustafa Nuri Paşa (1824, İzmir - 1890, İstanbul) Devlet adamı ve tarihçi. Mabeyin başkâtipliği, Divan-ı Muhasebat ve Temyiz Mahkemesi reislikleri ile defter-i hakani, maarif ve evkaf nazırlıklarında bulundu. En önemli yapıtı olan dört ciltlik *Netâyicü'l- Vukuat* sadeleştirilerek, *Kurumları ve Örgütleriyle Osmanlı Tarihi* (1979-1980) adıyla basılmıştır.

II:189a.

Mustafa Paşa (Damat) II:548a.

Mustafa Paşa (Demircioğlu Şehit Kara) III:234c.

Mustafa Paşa (Destarî)

İlgili madde:

Mustafa Paşa Türbesi V:565c

Mustafa Paşa (Kaptan) II:206c.

Mustafa Paşa (Kasım) V:344b.

Mustafa Paşa (Koca) (?, ? - 1512, Bursa) Sadrazam. Kapıcıbaşıyken II. Bayezid tarafından Roma'ya gönderildi. Bazı kaynaklara göre papayla görüşerek Cem Sultan'ın zehirlenmesi konusunda anlaştı. Dönüşünde ikinci vezirliğe, 1511'de de sadrazamlığa getirildi. I. Selim'e karşı el altından Şehzade Ahmed'i desteklediği için idam edildi. İstanbul'da iki kiliseyi camiye çevirttiği ve bir külliye yaptırdığı semt onun adını taşır.

II:398c, III:526a, 534a, V:449c, VI:498c, VII:108b.

İlgili maddeler:

Atik Mustafa Paşa Camii I:406a

Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30c

Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Mustafa Paşa (ö. 1522 ?, Bulak)

İlgili madde:

Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c

Mustafa Paşa (ö. 1567, Nişancı Celalzade) VII:496a.

İlgili madde:

Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c

Mustafa Paşa (Lala) (?, ? - 1580, İstanbul) Vezir. Lalalığına atandığı Şehzade Selim'in (II. Selim) tahtın tek vârisi olmasında önemli rol oynadı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra Kubbealtı vezirliğine getirildi. Kıbrıs'a sefer kararının çıkmasını sağladı. Serdar olarak 1571'de adanın fethini tamamladı. 1578'deki İran seferinde Tiflis ve Şirvan'ı ele geçirdi.

II:428a, III:239b, V:499a.

İlgili madde:

Lala Mustafa Paşa Türbesi 178a

Mustafa Paşa (Kilis Sancakbeyi, 16. yy) V:453c.

Mustafa Paşa (Silahdar) (?, ? - 1641, Temeşvar) Devlet adamı. Silahdarlığın ardından 1635'te vezir rütbesiyle padişah musahibi oldu. Buna ek olarak 1637'de Şam beylerbeyliğine, 1638'de kaptan-ı deryalığa getirildi. 1640'ta Sultan İbrahim'in tahta çıkmasıyla görevden alındı. Daha sonra Temeşvar muhafızıyken IV. Murad'a bağlılığı nedeniyle idam edildi.

Mustafa Paşa (Kemankeş, Kara) (1592, Avlonya - 1644, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağası olarak Revan kuşatmasında gösterdiği yararlıktan dolayı 1635'te kaptan-ı deryalığa, 1637'de bu görevinin yanısıra sadaret kaymakamlığına atandı. Ertesi yıl Bağdat kuşatması sırasında sadrazamlığa getirildi. 1639'da Kasr-ı Şirin Antlaşması'yla Osmanlı-İran savaşlarına son verdi. İdari, askeri ve mali reformlarının yarattığı tepkiler üzerine görevden alınarak idam edildi.

IV:120a, 522a, V:508c.

İlgili maddeler:

Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522a

Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522c

Odalar Camii VI:120c

Yelkenciler Hanı VII:463c

Mustafa Paşa (Lefkeli) (?, ? - 1648, İstanbul) Devlet adamı. Devşirme olmamasına karşın Enderun'da yetişti. 1622'de Mere Hüseyin Paşa'dan sonra getirildiği sadrazamlıkta kısa bir süre kaldı.

V:542a.

Mustafa Paşa (İpşir) (?, ? - 1655, İstanbul) Sadrazam. Sivas beylerbeyliği sırasında Abaza Hasan Paşa'nın ilk isyanını destekledi. Halep beylerbeyiyken 1654'te Şeyhülislam Ebu Said Mehmed Efendi'nin desteğiyle sadrazamlığa getirildi. İstanbul'dan uzaklaştırmaya çalıştığı Kara Murad Paşa tarafından kışkırtılan yeniçeri ayaklanması sırasında öldürüldü.

V:341b.

Mustafa Paşa (Zurnazen) (?, ? - 1657, Erzurum) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği, başdefterdarlık ve kaptan-ı deryalık yaptı. 1656'da sadaret kaymakamlığı sırasında Çınar Olayı olarak bilinen yeniçeri ayaklanmasını çıkararak sadrazamlığa getirilmesini sağladı, ama bu görevi yalnızca birkaç saat sürdü.

II:500a, V:341c.

Mustafa Paşa (Kaplan) (?, ? - 1680, İzmir) Devlet adamı. Şam, Halep ve Diyarbekir beylerbeyliği, iki kez kaptan-ı deryalık (1666-1672, 1678-1680) yaptı. Bu görevdeyken öldü. IV. Mehmed'in Lehistan seferinde yararlıklar gösterdi.

V:95a.

Mustafa Paşa (ö. 1683, Merzifonlu Kara) IV:456c, V:44a, 342c.

İlgili maddeler:

Köprülüler V:91c

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402b

Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403c

Mustafa Paşa Köşkü V:562c

Mustafa Paşa (Musahip) (?, ? - 1685, ?) Devlet adamı. Vezirliğe yükseldikten sonra 1683'te kaptan-ı deryalığa getirildi. 1685'te görevden alındı. Mora seraskeri olarak iki kez Venedik kuvvetlerine yenildi. Bunun üzerine Bo-

ğaz muhafızlığına atandı.

VI:25a.

Mustafa Paşa (Bozoklu Küçük) (1638, Yozgat - 1698, Edirne) Sadrazam. Silahdarlık, vezir rütbesiyle kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1693'te sadrazamlığa getirildi. Belgrad'ı Avusturya kuşatmasından kurtaran orduya komuta etti. Devlet işlerindeki başarısızlığı nedeniyle 1694'te görevden alındı. Daha sonra Kubbealtı vezirliği ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:160b.

Mustafa Paşa (Daltaban) (?, ? - 1703, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, vezirlik, beylerbeyliği ve seraskerlik görevlerinin ardından 1702'de sadrazamlığa getirildi. Şeyhülislam Feyzullah Efendi'nin etkisini kırmak için Kırım hanını kışkırttığı anlaşılınca görevden alınarak idam edildi.

II:544b, V:547c.

Mustafa Paşa (Kaymak) (?, ? - 1730, İstanbul) Kaptan-ı derya. Vezir rütbesiyle nişancılık ve İstanbul kaymakamlığı yaptıktan sonra 1721'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Bu görevini asiler tarafından öldürüldüğü Patrona Halil Ayaklanması'na değin sürdürdü.

IV:505c, V:118a, 183c, VI:232b.

İlgili madde:

Kuleli Bahçe Camii V:117b

Mustafa Paşa (ö. 1757, Sadrazam Maktul) VI:35a.

İlgili madde:

Mustafa Paşa Tekkesi V:564a

Mustafa Paşa (Damat, Küçük) (?, ? - 1764, ?) Devlet adamı. III. Ahmed'in kızı Zeyneb Sultan'la evlendi. Selanik beylerbeyiyken 1762'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Ertesi yıl görevden alındıktan sonra nişancılık ve Mora muhasıllığında bulundu.

Mustafa Paşa (ö. 1765)

İlgili madde:

Mustafa Paşa Tekkesi V:564c

Mustafa Paşa (ö. 1765, Köse Bahir) *bak.* Bahir Mustafa Paşa

Mustafa Paşa (Alemdar) (1765, Hotin - 1808, İstanbul) Sadrazam. Ruşçuk ayanıyken Rus ordusu karşısındaki başarısından dolayı vezir rütbesiyle Silistre beylerbeyliği ve Tuna seraskerliğine atandı. Kabakçı Mustafa Ayaklanması'ndan (1807) sonra topladığı kuvvetlerle İstanbul üzerine yürüdü, sadrazamlığı ele geçirdi ve II. Mahmud'u tahta çıkardı. Ayaklanmacıları şiddetle cezalandırarak düzeni sağladı. Sened-i İttifak'ın hazırlanmasına öncülük etti. Yeniçerilerin konağını basması üzerine cephaneliğini ateşleyerek yaşamına son verdi.

I:3a, III:207c, IV:325a, V:254a, 557a, 558b, VI:491a, 508c.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi V:563b

Mustafa Paşa (Çelebi) (?, ? - 1811, Aydın) Sadrazam. Vezir rütbesiyle Çanakkale Boğazı muhafızıyken 1807'de sadrazamlığa getirildi. Alemdar Mustafa Paşa'ya destek vermesine karşın, sadaret mührü zorla elinden alındı. Bir süre Sakız'da sürgün kaldı. Aydın beylerbeyliği sırasında öldü.

V:556b.

Mustafa Paşa (Sadrazam, Halep Valisi) V:552a.

Mustafa Paşa (Sarıkçı) V:344c.

Mustafa Paşa (Silahdar) II:190b, 192a.

İlgili madde:

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551c

Mustafa Paşa (Yanyalı) V:530a.

Mustafa Paşa Çarşısı IV:118a.

Mustafa Paşa Çeşmesi (Paşabahçe) *mad. V:562b.*

Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi Edirnekapı-Rami arasında, Rami Kışla Caddesi üzerindedir. 1166/1752'de inşa edilmiş, 1304/1886'da tamir görmüştür. Büyük haznesi adi taştan, esas cephesi ise kesme taştan yapılmıştır. Oymalı bir kemeri vardır. Aynataşı yok olmuş, teknesi tahrip edilmiştir.

Mustafa Paşa Hamamı I:494c.

Mustafa Paşa Köşkü *mad. V:562c.*

Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi *mad. V:563b.*

Mustafa Paşa Tekkesi *mad. V:564a,* 514a, VII:177b, 239b.

Mustafa Paşa Türbesi *mad. V:565c,* VII:152b.

Mustafa Pehlivan (Cezayirli) III:455a.

Mustafa Rahmi (ö. 1751) III:66b, 508a, IV:255a.

Mustafa Rakım (Taş Mektepli) (?, İstanbul - 1767, İstanbul) Hattat. Yedikuleli Abdullah Efendi'den icazetname aldı. Aşık Paşa Camii yakınında Taş Mektep'te yazı dersi verdiğinden daha ziyade "Taş Mektepli Râkım" diye bilinir. Hekimbaşı Kazasker Ömer Efendi Medresesi'ndeki odasında haftada bir gün ders verirdi. Mürekkep, kâğıt ve kalem işleriyle de uğraşan hattat, 100'e yakın Kuran yazmıştır. Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

V:254a, 265c, 476b.

Mustafa Rakım (ö. 1826) *mad. V:566b,* I:48a, 61b, 202a, 302b, II:488c, III:241c, IV:7b, 15a, 17c, V:254a, 265c, 476b, VI:127c, 195c, 432c.

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi *mad. V:567a.*

Mustafa Raşid Efendi III:498c.

Mustafa Resmî Efendi (ö. 1793) IV:372b, 373c, V:367a.

Mustafa Reşid (ö. 1936) I:72c.

Mustafa Reşid Efendi (Çeşmizade) (? Mekke ? - 1770, İstanbul ?) Vakanüvis Babası Mekke kadısıydı. Süleymaniye Darülhadisi müderrisi oldu. Bir süre Vakanüvis Hâkim'e yardımcılık etti. Vakanüvisliği döneminde topladığı 1766-1768 arasındaki bilgi ve belgelerle *Çeşmizade Tarihi*'ni yazmıştır.

Mustafa Reşid Efendi Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'nde, Beylerbeyi Caddesi üzerindedir. 1812'den önce inşa edilmiştir. 1910'larda İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin lokali olarak kullanıldı. Denize doğru iki, bahçe yönünde üç katlı yalının güneybatı ucunda kayıkhane, bahçesinin güney köşesinde Horasan malzemeli hamamı, zemininde ise bir Bizans sarnıcı vardı. Birçok kere restorasyon geçirdi ve orijinal planını kaybetti, 1977'de yıkılarak yeniden inşa edildi.

Mustafa Reşid Paşa (Büyük) (1800, İstanbul - 1858, İstanbul) Devlet adamı. Paris ve Londra'da büyükelçi olarak bulundu. 1837'de hariciye nazırlığına getirildi. İngiltere'ye ticari ayrıcalıklar tanıyan Baltalimanı Antlaşması'nı (1838) imzaladı. Bir reform programıyla Batı'nın desteğini almaya yönelik Tanzimat Fermanı'nın (1839) hazırlanmasında ve Mısır sorununun Londra Antlaşması'yla (1840) çözülmesinde önemli rol oynandı. Dört yıllık Paris büyükelçiliğinin ardından iki kez hariciye nazırlığı (1846, 1853-1855) ve altı kez sadrazamlık (1846-1848, 1848-1852, 1852, 1854-1855, 1856-1857, 1857) görevlerinde bulundu. Reformları uygulamada ancak sınırlı bir başarı gösterebildi. Ortaya çıkan ekonomik sorunların üstesinden gelemedi. Ali Paşa'nın hazırladığı Islahat Fermanı'na (1856) karşı çıktı.

I:46c, II:34a, 34c, 76a, 90a, 316b, 420b, 426a, III:171b, 202b, 326c, 438c, IV:112c, 404b, 460b, V:307b, VII:180c, 181c, 354c.

İlgili maddeler:

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c

Tanzimat'ın İlanı VII:206c

Mustafa Reşid Paşa Türbesi *mad. V:567c,* II:90a, 93a, 185c, VI:66a, 149a, 459b.

Mustafa Rıfat Efendi IV:400a.

Mustafa Rızaeddin Efendi (ö. 1746) III:58b, VI:38c, 39c.

İlgili madde:

Neccarzade Tekkesi VI:59c

Mustafa Sabri Efendi (ö. 1873) IV:377a.

Mustafa Sabri Efendi (ö. 1888) VI:316c.

Mustafa Sabri Efendi (Tokatlı) (1869, Tokat - 1954, Kahire) Şeyhülislam. Ulemadan Ahmed Efendi'nin oğludur. 22 yaşında müderris olarak Fatih Ca-

mii'nde ders vermeye başladı. 1908'de İttihad ve Terakki üyesi olarak Tokat mebusu seçildi. Kısa süre sonra muhalefet safına geçti. Ağustos 1908'de Cemiyet-i İttihadiye-i İslamiye'yi kurdu. 1911'de Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı. 1913'te Mahmud Şevket Paşa suikastından sonra yurtdışına kaçtı. Mütarekeden sonra İstanbul'a dönerek İngiliz Muhipleri Cemiyeti'nde yer aldı. Damat Ferid Paşa'nın kabinelerinde şeyhülislamlık görevinde bulundu (4 Mart 1919-16 Mayıs 1919, 19 Mayıs 1919-20 Temmuz 1919, 21 Temmuz 1919-30 Eylül 1919, 31 Temmuz 1920-25 Eylül 1920). Milli Mücadele sonrasında "yüzellilikler" listesine alındığı için yurtdışına çıktı.

Mustafa Safvet Efendi (ö. 1866) III:474a, IV:370c.

Mustafa Safvet Efendi (ö. 1906) VI:568a.

Mustafa Sâ'i Çelebi (ö. 1620) III:283c, 463c, V:1c, VI:169c, 302b.

Mustafa Sefaî (?, İstanbul - 1725, İstanbul) Sadrazam Elmas Mehmed Paşa ile Sadrazam Nevşehirli İbrahim Paşa'nın nedimi oldu, Anadolu defterdarlığına kadar yükseldi. 1642-1720 dönemindeki 480 şairi tanıtan *Tezkiretü'ş-Şuara*, ya da *Sefaî Tezkiresi* denen eseriyle tanındı.

Mustafa Selami Efendi (ö. 1813, Şeyh Seyyid) VII:170b.

Mustafa Selami Naci Efendi (ö. 1909) VII:170c.

Mustafa Sıdkî Efendi (ö. 1890) I:57c, VI:394a.

Mustafa Silistrevî Efendi (ö. 1832) VI:35b.

Mustafa Sufî Efendi (ö. 1867, Şeyh Yorgani el-Hac) V:466a, VII:111b.

Mustafa Sulbî Efendi (ö. 1883) VI:328c.

Mustafa Şerefeddin Efendi (ö. 1854) VI:492b.

Mustafa Şerif Paşa

İlgili madde:

Mustafa Paşa Çeşmesi V:562b

Mustafa Şevki Efendi (el-Hac) IV:500a.

Mustafa Şevki Efendi (ö. 1936) III:58b.

Mustafa Şükri Efendi (ö. 1806) VI:534a.

Mustafa Şükri Efendi (ö. 1906) VI:302a.

Mustafa Şükrü (Eyüplü) *mad. V:568b*, III:39a, 41b.

Mustafa Tevfik Efendi (ö. 1819) VI:394b.

Mustafa Vahyî Efendi (ö. 1868) VI:38c.

Mustafa Vasfi Paşa (1857, Erzurum - 1905, İstanbul) Çini ressamı. Subaylığı sırasında hazırladığı haritaların padişahın dikkatini çekmesi üzerine, Harbiye Matbaası resimhanesine ve ardından Yıldız Çini Fabrikası ressamlığına atandı. Daha sonra müşir rütbesiyle fabrikanın müdürü oldu. Yaptığı vazolardan ikisi II. Abdülhamid tarafından İngiltere kraliçesine hediye edildi.

VII:516a.

Mustafa Vâsıf (Çömez) (?, Kastamonu - 1852, İstanbul) Hattat. Genç yaşta geldiği İstanbul'da Kebecizade Mehmed Vasfi Efendi'den yazı dersleri aldı. Hocası ona "Çömez" adını verdiği için bu sanla anılır. Ayrıca Laz Ömer Efendi'den de ders gördü. Kazasker Mustafa İzzet gibi bir hat ustasına hocalık etmiştir. Aklam-ı sittede Hafız Osman ekolüne bağlıdır.

Mustafa Vehbi Efendi (ö. 1858, Şeyh Seyyid el-Hac) V:474c, VI:392c.

Mustafa Zekâi Efendi (ö. 1812, Şeyh) VII:6c, 338b.

Mustafa Zekâi Efendi (ö. 1867) VII:338b.

Mustafa Zihni Paşa (1838, İstanbul - 1911, İstanbul) Devlet adamı. İdari görevlerin ardından evkaf, ticaret ve maliye nazırlıklarında bulundu. Çeşitli yerlerde valilik yaptı. II. Meşrutiyet döneminde Şûra-yı Devlet başkanlığına ve Meclis-i Âyân üyeliğine getirildi.

VII:307a.

İlgili madde:

Zihni Paşa Camii VII:559b

Musuris-Gikis, Vasilaki VI:366c.

Musuros, K. VI:366a.

Muşlu, Ahmet IV:225b, 225c.

Mutatabbib Hekimlik öğrenimi almadan usta çırak ilişkisi ile yetişen, türlü yöntemler ve doğal ilaçlarla hasta tedavi edenlere verilen ad. Bunlar, İstanbul'da kalabalık bir kesim oluşturmaktaydılar. Kimilerinin, kentin muhtelif semtlerinde tabip dükkânları vardı. Tibet'ten, Hindistan'dan, İran'dan, Arabistan'dan hattâ Çin'den gelen mutatabbipler ise Karaköy'de seyyar olarak çalışmaktaydılar. Bunların arasında kehhaller (göz hekimi), cerrahlar, kırık çıkıkçılar, dişçiler, sara, sıtma bağlayanlar vb vardı. İstanbul'da askeri ve sivil hekimlik okulları açıldıktan sonra bunların çalışmaları yasaklandı.

Mutedil Hürriyetperveran Fırkası Kasım 1909'da kurulmuş siyasal parti. Merkezi Bâbıâli'de *Tanzimat* gazetesi idarehanesindeydi. Kurucuları ve yöneticileri arasında Berat Mebusu İsmail Kemal Bey (başkan), Halep Mebusu Nafî Paşa, Kerbela Mebusu Mehdi Bey, Priştine Mebusu Hasan Bey, Miralay İsmail Hakkı Bey vardı. II. Meşrutiyet döneminde parlemento içinde kurulmuş ilk siyasal partidir. Kurucuları 1908 genel seçimlerinde seçilmiş mebuslardı. 1911'e kadar fazla varlık gösteremeyen fırka, kendini ılımlı liberal olarak tanımlamış, Osmanlı ülkesindeki etnik unsurlar arasında eşitlik olmasını istemiş, Kasım 1911'de kurucuları arasında yer aldığı Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na katılmıştır.

VII:18b.

Mutfak *mad. VI:1a*, VII:88c, 286a.

Mutlu, Asım III:459c.

Mutlu, Necmi (1935, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımı kalesindeki başarılarıyla adını duyurdu. 1958'de Beşiktaş'a transfer oldu. 1971'e kadar 359 karşılaşmada yer aldı. Milli takım kalesini 5 kez korudu. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yapmaya başladı.

Mutlu, Ümit IV:250a.

Mutlu, Zafer VI:381a.

Muvaffak Gönen Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Yalılar Caddesi'ndedir. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiştir. Venedik stili servis katı üzerinde yükselen üç kattan oluşur. Dışı kâgir, içi Horasan/ahşaptır. Deniz cephesindeki yarım daire şeklindeki pencereleri dikkat çeker.

Muvahhit (Yüzbaşı) IV:320c.

Muvahhit, Ahmet Refet VI:10a, 491a.

Muvahhit, Bedia *mad. VI:10a*, 70a, 538c, 549b, VII:564b.

Muvakkithaneler *mad. VI:10c*, I:405b, III:170a, 239a, V:265a, VI:107b, 159b, 379a, VII:482b.

İlgili maddeler:

Ayasofya Muvakkithanesi I:461a

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a

Muzaffer Bey (Mimar) I:58a.

Muzaffer Mecid Bey II:87c.

Muzıka-i Hümayun *mad. VI:11b*, II:504b, III:100a, 138c, 295c, IV:212b, 212c, V:531c, VI:202b, 496c, 539b, VII:164c.

İlgili maddeler:

Agop (Güllü) I:90c

Mehterhane V:371b

Muzıka-i Hümayun Kışlası III:450b.

Muzurus Paşa (Kostaki) (1809, Sisam - 1891, İstanbul) Rum asıllı Osmanlı hariciyeci. Sisam'ın güvenliğini sağlayarak Bâbıâli'nin gözüne girdi. Elçi olarak Londra'da bulundu (1851-1856); vezirlik payesi aldı (1864); Paris (1859) ve Londra (1871) konferanslarına katıldı. İkinci kez Londra elçiliği yaptı (1871-1883).

III:290a.

Muzurus Paşa (İstefanaki) (1842, İstanbul - 1907, Londra) Rum asıllı Osmanlı devlet adamı. Kostaki Muzurus Paşa'nın oğludur. Londra elçilik kâtipliği ve müsteşarlığı yaptı. Sisam beyliğinde ve Şûra-yı Devlet üyeliğinde bulundu. 1900'de Londra elçiliğine atandı. Attan düşerek öldü.

III:290a, IV:462a.

Muzurus Paşa Köşkü *mad. VI:12c.*

Muzurus Paşa Yalısı VI:12c.

Müceddidîlik I:44a, V:514a.

İlgili madde:

Tarikatlar VII:213a

Mücevveze Ağzı yukarısına oranla daha

dar, tepesinde kırmızı renkte çıkıntısı bulunan, silindir biçiminde ve yarım endaze uzunluğunda (yaklaşık 32-33 cm) kavuk. Padişahlar, sadrazamlar ve diğer ileri gelen devlet adamlarıyla yüksek memurlar uzun süre resmi başlık olarak mücevveze kavuk giymişlerdir.

Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Nisan 1919'da İstanbul'da, Erenköy'de kurulan, kendisini daha sonra TBMM'deki Müdafaa-i Hukuk Grubu'nun İstanbul şubesi sayan örgüt. Yürütme komitesi Ali Haydar, Yakup Kadri (Karaosmanoğlu), Abdülbaki, Salaharzade Ziya beylerden oluşuyordu. Bu kişiler 1918'de, Mondros Mütarekesi'nin ardından "Müstakil Erenköy Kuvayı Milliye Heyeti"ni kurmuş ve bölge halkını silahlandırmışlardı. Nisan 1919'da yeni bir nizamname ile ortaya çıkan ve Ankara hükümeti tarafından da tanınan örgüt, diğerleri gibi 1923'te lağvedilmiştir.

Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti 1913'te İstanbul'da kurulmuş, kadın haklarını savunmayı amaçlayan kadın derneği. Başkanı Nuriye Ulviye Hanım'dır. Kadına hürriyetlerini kazandırmayı, kadınların iş hayatına atılmasını, sokaktaki sefaletlerini hafifletmeyi, okullar açarak, yayın yaparak, konferanslar düzenleyerek kültürel düzeylerini yükseltmeyi amaçlamıştır. Üyeleri arasında yabancı kadınlar da bulunan dernek, eylemleri sonucunda, telefon şirketinin kadın memurları da işe almasını sağlamış vb eylemlerle adını duyurmuştur.

Müdafaa-i Milliye Cemiyeti 1 Şubat 1913'te İstanbul'da kurulmuş paramiliter örgüt. Kurucuları ve yöneticileri arasında Dahiliye Nazırı Talat Bey, Harbiye Nazırı Enver Paşa, Şeyhülislam Hayri Efendi, Sadrazam Said Halim Paşa, Nafıa Nazırı Mahmud Paşa, Maliye Nazırı Cavid Bey, Bahriye Nazırı Ahmed Cemal Paşa, Adliye Nazırı İbrahim Bey, PTT Nazırı Oskan Efendi, Maarif Nazırı Şükrü Bey, Ticaret Nazırı Süleyman el-Bustanî Efendi gibi dönemin önde gelen kişileri vardı. Balkan Savaşı'nın yenilgi ve umutsuzluk günlerinde kurulmuş olan cemiyet kültür ve sağlık konularına eğilir görünse de, askeri özelliği vardı. Yurttaşları savaşa hazırlamayı ve cephe gerisinde korumayı amaçlıyordu. Giderek İttihad ve Terakki'nin yan kuruluşu durumuna geldi. 1 Nisan 1919'da kararname ile feshedildi.

IV:114a.

Müdafaa-i Milliye Osmanlı Hanımlar Heyeti 1913'te, Darülfünun'da yapılan iki kadın toplantısından sonra kurulmuş kadın derneği. Müdafaa-i Milliye Cemiyeti'nin yan kuruluşu olmamakla birlikte aynı siyasal ortamın ürünüdür. Savaş koşullarında, kadınların ülke savunmasına katkıda bulunma amaçlarının örgütlenmeye dönüşmesidir. Etkili olamamış, bir süre sonra dağılmıştır.

Müdafaa-i Milliye Teşkilatı V:352c, VI:20b.

Müderris Köyü I:425a.

Müderrisoğlu, Kemal VI:310c.

Müdevvenat-ı Kanuniye IV:169b.

Müessesat-ı Hayriye-i Sıhhiye İdaresi II:418c, IV:3a.

Müeyyedzadeler Osmanlı ilmiye ailesi. Divriğili Şeyh Evren'in oğlu Zeyneddin Siyavuş'un oğlu Şeyh Yar Ali Çelebi (ö. 1409) ile oğlu Müeyyed Çelebi (ö. 1447) Amasya Sarayı'nda Osmanlı şehzadeleri ile dostluk kurdular. Müeyyed'in oğlu Alaeddin Ali Çelebi (ö. 1483) ve torunu Abdurrahman Efendi'dir (ö. 1516). Abdurrahman Efendi, Şeyhülislam Kemalpaşazade Ahmed ile Şeyhülislam Ebussuud Efendi'nin hocası olup İstanbul'da Galata'da bir mescit yaptırmıştır. Oğulları Abdülfettah (ö. 1517), Abdürrezzak (ö. 1530), Abdüsselam (ö. 1534), Mahmud (ö. 1517), Abdülvehhab (ö. 1562), Abdülhay (ö. 1543) efendiler de ilmiye sınıfındandılar. Ailenin 17. ve 18. yy'lardaki kolları, Hısımzadeler, Azimzadeler adlarıyla sürmüştür.

Müeyyetzade Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Bereketzade, Şahkulu, Hacı Mimi, Kemankeş ve Arap Camii mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.378'dir.

II:221a.

Müezzinzade Mehmed Efendi Çeşmesi Sultanahmet'te, Nakilbent Camii ile Şifa Hamamı yakınındaydı. 1184/1770'te Cerrahbaşı Müezzinzade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştı.

Müfid Ratib III:275b.

Müfide Kadri III:513a.

Müftü Ali Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hatip Muslihittin, Abdi Subaşı, Küçük Mustafa Paşa, Haydar, Sinan Ağa ve Şeyh Resmi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.412'dir.

Müftü Hamamı Fatih İlçesi'nde, Kadıçeşmesi'nde, Müfti Ali Camii'nin yakınındaydı. Bânisinin Şeyhülislam Zembilli Ali Efendi (ö. 1526) olduğu, *Vakıf Tahrir Defteri*'nden ve *Hadîka*'dan öğrenilmektedir. Evliya Çelebi yapının çift taraflı olduğunu yazmaktadır. Mimari özellikleri hakkında bilgi sahibi olmadığımız yapı 1918'deki büyük Fatih yangınında yanmıştır.

VII:169a

Müftü Hüseyin Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Darüşşafaka Caddesi üzerinde bulunuyordu. Yapı halk arasında "Çukur Medrese" diye anılıyordu. Adından da anlaşılacağı üzere medrese çukur bir arazide yer alıyordu. 16. yy'da Şeyhülislam Ahîzade Hüseyin Efendi (ö. 1634) tarafından yaptırılmıştır. Çukurda kalan cephesi çift katlı, diğer cephesi zemin seviyesinde olduğu bilinen bu ahşap medrese 1918'deki Fatih yangınında yanmıştır. Bugün yeri dahi tam olarak tespit edilememektedir.

Müftüoğlu, Ahmed Hikmet III:271a, VI:433c, 536b, 536c.

Mühendis Ali Bey Çeşmesi Eyüp'te, Otakçılar'da, hamamın karşısındadır. 1169/1755'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Kırılan teknesi yenilenmiştir.

Mühendis, Kevork (1781, İstanbul - 1831, İstanbul) Mühendis ve eğitimci. Mühendishane-i Bahri-i Hümayun'da ve Mühendishane-i Berri-i Hümayun'da müderrislik yapmıştır. Daha sonra Hassa Mimarı Kirkor Balyan'ın kâtibi olmuştur. 1823-1826 arasında, Tophane'deki Nusretiye Camii'nin inşaatında ve Sultan Ahmed Camii'nin tamiratında onunla birlikte çalışmıştır. 1827'de inşa edilen Eyüp'teki İplikhane'nin de mimarıdır. 1828'de Kumkapı'daki Meryem Ana Kilisesi'nin ve 1829'da yaptırılmasına başlanan Beylerbeyi Sarayı'nın inşaatlarına da katılmıştır.

Mühendis Mekteb-i Âlisi *bak.* İstanbul Teknik Üniversitesi

Mühendishane Matbaası *mad. VI:13a*, IV:237b, VI:14b.

Mühendishane-i Bahri-i Hümayun *mad. VI:13b*, I:35b, 352a, III:25c, 138b, 390c, IV:237a, VI:14b, 91c, VII:254c.

İlgili madde:

Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51c

Mühendishane-i Berri-i Hümayun *mad. VI:14b*, I:352a, 353a, III:138b, IV:13a, 96c, 97b, 195b, 237a, VI:91c, 138a, 507b, 510c, VII:297b.

İlgili madde:

Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51c

Mühendishane-i Sultani IV:237a, VI:14b.

Mühendisyan, Ohannes *mad. VI:15c*, III:182b, V:218b.

Mühendisyan, Vahram (1895, İstanbul - 1953, İstanbul) Ermeni asıllı Türkiyeli orkestra şefi ve keman hocası. İlk müzik derslerini 14 yaşındayken H. Sinanyan, Lola Terzi ve Zeki Bey'den (Öngör) aldı; ayrıca uzun süre Edgar Manas'la çalıştı. Öğrenimini tamamladıktan sonra özel bir keman metodu geliştirerek bu metotla öğrenci yetiştirmeye başladı. 1918-1922 arasında Deniz Harp Okulu'nda müzik öğretmenliği yaptı. 1927'de Mühendisyan Senfoni Orkestrası'nı kurdu. Bu orkestranın 1953'e kadar İstanbul'un çeşitli salonlarında verdiği sürekli ve düzenli konserleri yönetti. 1934-1944 arasında da Şişli Halkevi Orkestrası'nı yönetti.

Mühimmat-ı Harbiye (Askeriye) Hastanesi I:345c.

Mühlman, F. T. VII:373c.

Mühürcülük *mad. VI:16b.*

İlgili madde:

Hakkâklık III:495b

Mühürdar *mad. VI:18b,* IV:332b, VII:138a, 497c.

İlgili madde:

Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi VII:116a

Mühürdar Kulübü 9 Mart 1921'de, Kadıköy'de, Mühürdar esnafı arasında birliği ve muhtaç kalanlara yardım sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Yönetim merkezi Kadıköy Muvakkithane Caddesi'ndeydi. Başkanı, esnaftan Rüştü Sakarya'ydı.

Müjdeci İstanbul'dan ve Osmanlı ülkesinin her tarafından hacca gidenlerin, soygun, salgın gibi felaketlere uğramadan Mekke'ye ulaştıklarını, hac farizasını tamamlayıp kafileler halinde Şam'a döndüklerini bildirmek üzere İstanbul'a gelen peyk ve silahşorlara verilen ad. Surre alayı ile İstanbul'dan yola çıkan müjdecibaşı (müjdeci-i evvel) ile ikinci müjdeci (müjdeci-i sani) ve müjdecilerin İstanbul'a dönüşleri sevinç nedeni olur, Mekke şerifinin ve Şam valisinin mektuplarını, Şam kadısının ilamını getiren müjdecibaşıya sadrazam tarafından Bâbıâli'de hil'at giydirilirdi. Bu gelenek I. Dünya Savaşı'na değin sürdü.

Mükerrem Belkıs IV:350b, 365a.

Mülatefe Karşılıklı fıkralar anlatma, sohbete uygun öykülerle oturumlara renk katma geleneği. Lale Devri (1718-1730) eğlencelerinde Şükûhî Efendi, Raikî Efendi özellikle ramazan gecelerinde sadrazamın, vezirlerin konaklarındaki mülatefelerde mutlaka hazır bulunurlardı. Sonraki dönemlerde Süleyman Rakımî, Abdi, Necmi, Nasuhî, İlmî adlı ya da mahlaslı daha pek çok mülatefeci, İstanbul konaklarındaki söyleşi ve eğlence gecelerine renk katmışlardır.

Mülazımlar Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye civarında, Dökmeci Medresesi'ne bitişik olduğu bilinen bu medrese yirmi dört hücreliydi. Temiz hava ve gün ışığı almaya müsait olmayan, sağlıksız bir yapı olan Mülazımlar Medresesi'nin bir kısmının harabe halindeyken 1910'larda yangınzedeler tarafından ikametgâh olarak kullanıldığı bilinmektedir. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Mülki İdadi IV:134c.

Mülkiye Baytar Mektebi II:111c.

Mülkiye Mektebi *bak.* Mekteb-i Mülkiye

Müller-Wiener, Wolfgang *mad. VI:18c,* I:208c, 419c, IV:221a, VI:469c, 479c, VII:172b.

Mümeyyiz 15 Ekim 1869'da yayımlanmaya başlayan ilk Türkçe çocuk gazetesi. Haftalık olarak 49 sayı çıkarılmıştır. Çocuğun yetişmesi için sadece okulda öğretilen ve ezberletilenlerin yeterli olmadığı, okul dışında da okumak ve öğrenmek gerektiği gerekçesine dayanılarak yayımlanmıştır. Modern eğitim usullerinin yerleştirilmeye çalışıldığı bu dönemde başka milletlerin çocuklarının 8-10 yaşına geldiklerinde her kitabı okuyup her şeyi anlayacak derecede olduğu belirtilip Türk çocuklarının da aynı düzeye gelmeleri istenmektedir. Derginin önemli bir davranışı dil konusuna yaklaşımında görülür. Sade Türkçe kullanılmakta ısrar edildiği gibi, önce Türkçenin öğrenilmesi sonra Arapça öğrenmeye geçilmesi önerilmiştir.

II:70a.

Münadi-i Erciyas III:190b.

Münakalat Vekâleti IV:12b.

Müneccimbaşı Sarayda yıldız ilmi (astroloji) ile ilgili çoğu din bilginlerinden seçilen görevli. Padişahın tahta çıkışı (cülus), doğumu, savaş ilanı, sadrazama mühür verilmesi, gemi indirilişi gibi önemli olaylar öncesi, müneccibaşının uğurlu saati (zamanı) hesaplaması gelenekti. Müneccimbaşılar hekimbaşı kararıyla atanırlardı. Tertipledikleri zâyiçe denilen yıldızlar takvimi, padişaha sunulurdu. İmparatorluğun son zamanlarında müneccibaşıların görevleri sadece takvim yapmakla sınırlı kalmıştı.

Münevver Saime Hanım IV:343c.

Münib (ö. 1890, Mollagüranili) III:58c.

Münib Efendi (Aşçıbaşızade) III:469a.

Münib Mehmed Efendi VI:40c.

Münif Fehim *bak.* Özarman, Münif Fehim

Münif Paşa (ö. 1910, Maarif Nazırı) IV:95a, V:174b, 319a, VI:371a.

Münir Baba II:136c, IV:107c.

Münir Baba Tekkesi *bak.* Caferâbâd Tekkesi

Münir Bey Korusu *bak.* Korular

Münire Sultan (ö. 1825) VI:40b.

Münire Sultan (ö. 1862) II:512c.

Münire ve Cemile Sultan Sarayları *bak.* Çifte Saraylar

Münzevi Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Mürebbi-i Hissiyat III:60b.

Mürekkepçi İzzet (19. yy) Hafız Efendi ile çağdaş olan ve 19. yy'ın ortalarında yaşayan İzzet, Beyazıt'taki Kâğıtçılar Çarşısı'nda mürekkepçilik yapardı. Hafız Efendi'nin hoşsohbet, fıkracı olmasına karşılık İzzet de muzipti. Sarık sarmasıyla da tanınan İzzet'in bir bayram öncesinde içine ciğer koyup sardığı ve Hafız Efendi'ye verdiği sarığın kokması İstanbul'da uzun zaman konuşulmuştu. Mürekkepçi İzzet'i, Hafız'ı, Yorgancı Zihni'yi, Keseci Ata'yı, Lüleci Mehmed'i, Kanto Salih'i bir araya getirmek ise İstanbul esnafının en büyük zevkiydi. Çünkü bunların bir araya gelmeleri gerçek bir ortaoyununun sergilenmesi demekti.

Mürekkepçiler Osmanlı döneminde Beyazıt'taki Mürekkepçiler Çarşısı'nda kırk tane gedikli mürekkepçi dükkânı vardı. Bunlar, geleneksel yöntemlerle imal ettikleri siyah ve kırmızı mürekkepleri satarlardı. Avrupa mürekkeplerinin yaygınlık kazanması ve kamış ya da uçlu kalemler yerine dolmakalemler kullanılmaya başlanılması eski usul mürekkeplerin daha az talep edilmesine yol açmıştır. Mürekkep, diğer yazı malzemeleriyle birlikte Kâğıtçılar Çarşısı'nda da satılırdı.

Müren, Zeki VI:265a, VII:204c.

Müritoğlu, Zühtü II:52c, 540a.

Mürşid Ali Baba (ö. 1697) II:135c.

Mürur Tezkeresi Bulundukları yerden başka yere -bilhassa İstanbul'a- gitmek isteyenlere bir sene süreyle yerel yönetimlerinin verdiği izin belgesi. Harca tabi bu uygulama, II. Mahmud döneminde (1808-1839) başlamış, 1908'den sonra da kaldırılmıştır.

Mürüvvet IV:344c.

Müstakil Ressamlar Cemiyeti III:414a.

Müstakil Ressamlar ve Heykeltıraşlar Birliği I:157a, III:372b.

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) IV:300c.

Müstakil Sosyalist Fırkası 12 Haziran 1922'de, Beyazıt'ta Tramvay Caddesi, Türkiye Kıraathanesi'nin katında kurulmuş siyasal parti. Türkiye Sosyalist Fırkası'ndan ayrılmış tramvay işçileri tarafından kurulmuştur. 1.000 kadar üyesi olduğu sanılmaktadır. Beşiktaş ve Aksaray'da tramvay işçileri arasında örgütlenmiş, kısa süre sonra faaliyetine son vermiştir.

IV:242b, 246b, 289b.

Müstakil Türk Sosyalist Partisi 19 Eylül 1948'de Cağaloğlu'nda İzzettin Han'da kurulan siyasal parti. Kurucuları yazar Arif Oruç, gemi inşa ustası Nedim Celal Çelebi, Nurettin Kırlı, İbrahim Vefik Belendir'di. Faaliyette bulunamamış, lideri Arif Oruç ölünce dağılmıştır.

Müstakiller Birliği 5 Nisan 1950'de, Karaköy'de Galata Palas'ta kurulmuş siyasal örgüt. Kurucuları İsmail Hami Danişmend, Hazım Dağlı, Mehmet Semih Günur, Fuat Demiroğlu, Akif Erdemgil ve Hüsnü Emir Erkilet'ti. Amacı mevcut siyasal partileri birleştirici çaba göstermekti. Liberal Köylü Partisi'ne katılarak münfesih sayılmıştır.

Müstecaplıoğlu, Esat Adil IV:224c, VII:203a.

Müstemen Yabancı ülkelerle yapılan anlaşmalar kapsamında daha çok İstanbul'da oturan yeminli Hıristiyan tüccarlara verilen ad. Bu deyim ve kurallar Osmanlı uyruklular için diğer ülkelerde de geçerliydi. Bir yıldan az kalanlara "harbi" denir ve bunlardan ver-

gi alınmaz; daha fazla kalanlara "zimmi" denir ve bunlardan cizye denilen vergi alınırdı.

Müştakîlik IV:372b, 372b, VII:170c, 221a.

İlgili madde:

Kadirîlik IV:372a

Müştakzade Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Müşterek-ül Menfaa İnhisar-ı Duhan-ı Aliyye II:429b.

Mütareke Döneminde İstanbul *mad. VI:19c.*

İlgili maddeler:

Beyaz Ruslar II:177c

Bir Mayıs Kutlamaları II:236b

Darülfünun Grevi II:563a

Fatih Mitingi III:271a

Karakol Cemiyeti IV:454b

Kurtuluş Bayramı V:128c

On Altı Mart Olayı VI:129b

Müteferrika Sarayda padişah ve diğer saray mensuplarının odacı veya hademelerine verilen ad. Vezir, nişancı ve beylerbeyi gibi rical çocukları da müteferrika olabilirlerdi. Vacibü'r-riaye denilen bu müteferrikalar, bir müteferrikabaşı emrinde, hükümdarın özel hizmetinde bulunurlardı. Bunlara "hünkâr müteferrikaları" denir, sayıları 40 civarında olurdu. Saygın bir işti. Müteferrikalar vezirliğe kadar yükselebilirlerdi. Yeniçeri Ocağı ve Tersane'de de müteferrikalar bulunurdu.

Müzayedeler *bak.* Mezatlar

Müze-i Askeri-i Osmani I:127c.

İlgili madde:

Askeri Müze 350c

Müze-i Hümayun I:41a, II:519b, III:41c, 151b, 403c, VI:162a.

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307c

Müzeler *mad. VI:23c.*

İlgili maddeler:

Adam Mickiewicz Müzesi I:77c

Arkeoloji Müzeleri I:307c

Askeri Müze I:350a

Âşiyan Müzesi I:372a

Atatürk Müzesi I:387b

Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481b

Basın Müzesi II:73b

Deniz Müzesi III:28a

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a

Eczacılık Tarihi Müzesi III:127c

Eski Şark Eserleri Müzesi III:205b

Halı Müzesi III:499b

Havacılık Müzesi IV:23b

İtfaiye Müzesi IV:307c

Mozaik Müzesi V:491c

Resim ve Heykel Müzesi VI:315b

Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Sait Faik Müzesi VI:419b

Serpuş Müzesi VI:532c

Şehir Müzesi VII:143c

Tanzimat Müzesi VII:206b

Topkapı Sarayı Müzesi VII:291c

Türbeler Müzesi VII:312a

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313b

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314a

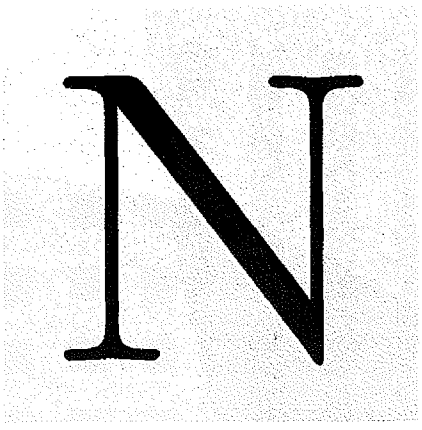
Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi VII:315c

Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a

Yahya Kemal Müzesi VII:413a

Yeniçeri Müzesi VII:471c

Müzevvir Mescidi *bak.* Süleyman Subaşı Mescidi

Nabî (ö. 1712) *mad. VI:25a,* III:65c, IV:255a, VI:96b, 381b.

Nacar, İzrael VII:401c.

Naci (Limasollu) III:331b.

Naci (Muallim) (1850, İstanbul - 1893, İstanbul) Yazar, şair, gazeteci. Adı Ömer'di. Varna Medresesi'ni bitirdikten sonra rüştiyede öğretmenlik yaptı. İstanbul'a dönüp gazeteciliğe başladı. *Tercüman-ı Hakikat*'te edebiyat sayfasını düzenledi. Sonra, *Saadet, Tarik, Mürüvvet, Vakıt* gibi gazete ve dergilerde yazdı, *Mecmua-i Muallim* adıyla bir dergi yayımladı. Mekteb-i Sultani'de, Mekteb-i Mülkiye'de, Mekteb-i Hukuk'ta edebiyat öğretti. Nesir yazılarının yanısıra şiir kitapları da yayımladı, Arapça, Farsça ve Fransızcadan çeviriler yaptı. Döneminde İstanbul'un kültür ve basın hayatının renkli ve saygın simalarından olan, hakkında pek çok anı, anekdot anlatılan Muallim Naci'nin eserleri şunlardır: *Ateşpare* (1883), *Şerare* (1884), *Fürüzan* (1885), *Muallim* (1886), *Demdeme* (1887), *Ömer'in Çocukluğu* (1889), *Istılahat-ı Edebiye* (1889), *Lugat-ı Naci* (1890), *Esami* (1890), *Heder* (oyun, 1908). Ünlü gazeteci ve yazar Ahmet Midhat Efendi'nin kızı Mediha Hanım'la evliydi.

IV:95b, 564a, V:358a, VI:195a, 299a, 459b, VII:252c.

Naci Ahmed Dede (ö. 1710, Pendarî) II:169a, III:362b, V:425c, VII:477c.

Naci Bey Kuyusu IV:446a.

Naci, Elif *bak.* Elif Naci

Naci Kasım Efendi IV:232b, VII:449a.

Naciye Sultan (Emine) II:229c, V:72a, 131a, 347a, VI:25c.

Naciye Sultan Konağı IV:114b, VI:89a.

Naciye Sultan Korusu *bak.* Korular

Naciye Sultan Yalısı *mad. VI:25c,* 56c.

Nadir Ağa Çiftliği V:81a.

Nadir Nadi *bak.* Abalıoğlu, Nadir Nadi

Nadolski III:207a.

Nafıa Fen Mektebi VII:528a.

Nafıa Nezareti Binası *mad. VI:25c.*

Nafi Baba Mezarlığı VI:358c.

Nafi Baba Tekkesi *bak.* Şehitlik Tekkesi

Nafilyan, Levon (1877, İstanbul - 1937, Kahire) Mimar. Andon Paşa'nın oğludur. 1905'te Paris'teki Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirdi. İstanbul'a döndükten sonra, Galata'daki Şirket-i Hayriye ve Milli Sigorta Şirketi'nin merkez binalarının, Agopyan Hanı'nın ve Boğaziçi'ndeki kâgir iskelelerin mimarlığını yaptı. 1906'da Mısır'a yerleşerek, orada da önemli binalar inşa etti.

Nafiz Bey (ö. 1897, Hacı Hafız) VI:42a.

Nafiz Dede (ö. 1861, Şeyh) VI:307a.

Nafiz Paşa (ö. 1929, Hekim) *mad. VI:26b,* V:5c.

Nagelmackers, Georges

İlgili madde:

Şark Ekspresi VII:135c

Nahıl *mad. VI:27a.*

Nahid Bey Apartmanları III:79c.

Nahifî (1648, İstanbul - 1738, İstanbul) Divan şairi. Asıl adı Mehmed Süleyman'dır. Çeşitli memuriyetlerde bulundu. Şehit Ali Paşa'ya sadaret kâtipliği yaptı. Şıkkı-ı sani defterdarlığına kadar yükseldi. Bestesi günümüze değin ulaşan "Göz gördü, gönül sevdi ey yüzü mahım" gazelinin yazarı olan Nahifî iki ayrı *Divan*'a sahiptir. Ama şairin asıl değerli eseri, mensubu bulunduğu Mevlevîliğin piri Mevlana'nın *Mesnevi*'sinin Farsçadan Türkçeye manzum olarak ve büyük bir ustalıkla yaptığı çevirisidir.

V:183c, VII:276b.

Nahum, Bernar IV:230a.

Nahum, Haim *mad. VI:27b,* IV:51c, VII:403a, 406a, 568c.

Naile Sultan V:71c, 131a.

Naile Sultan Korusu *bak.* Korular

Naile Sultan Yalısı V:131c.

Nailî (1610, İstanbul - 1666, İstanbul) Divan şairi. Yüksek devlet memuriyetlerinde bulundu. Osmanlı şiirinde "Sebk-i Hindî" (Hint tarzı) akımının özelliklerini uygulamış bir şairdi. Divan şairlerinden, Nef'î ile Nedim arasında yetişmiş en büyük şair olarak kabul edilir. Kasideler de yazmış olmasına rağmen, *Divan*'ında yalnızca gazelleri yer almaktadır. Bazı Tanzimat kuşağı şairleri dahil, kendinden sonra gelmiş birçok şairi etkilemiştir.

Naim Bey (Kemani) II:559b.

Naima Mustafa Efendi *mad. VI:28a,* I:7a, II:394b, 422b, III:90a, IV:369a, V:97b, 339b, 341b, 540c, 543a, 547b, VI:152a, 154b, 307c.

Naime Sultan Yalısı *mad. VI:29b,* 29b, 141c.

Nakibü'l-Eşraf Osmanlı ülkesinde yaşayan seyitlerin ve şeriflerin (Hz Ali'nin soyundan geldikleri kabul edilenlerin) başkanı olan ve İstanbul'da oturan din adamı. Ulema sınıfının en yüksek rütbelilerinden sayılan nakibü'l-eşraf, törenlerde şeyhülislam ile Rumeli kazaskerinin arasında yer alır, çalışmalarını meşihat dairesinde sürdürür, seyitlerin ve şeriflerin kayıtlarını tutardı. Tahta çıkan padişahların kılıç kuşanma ve cülus törenlerinde, saraydaki bayramlaşmalarda nakibü'l-eşrafın dua etmesi bir gelenekti. II. Abdülhamid (hd 1876-1909) yerleştiği Yıldız Sarayı'nın yakınına özelbir konak yaptırtarak burayı nakibü'l-eşraflık makamı yapmıştı.

Nakkaş Deresi İlin batı kesiminde akarsu. Küçük bir alanın sularını toplayan Küçükçekmece Gölü'ne dökülür. Göle yılda taşıdığı su miktarı yaklaşık 14 milyon m³'tür.

I:151b, III:79c.

Nakkaş Hasan Paşa Türbesi *mad. VI:30a.*

Nakkaş Köyü Camii *mad. VI:30b.*

Nakkaş, Nejat (1923, İstanbul) Yüzücü. Küçük yaşta yüzme sporuna başladı. Ankaragücü, Beykoz, Modaspor ve Fenerbahçe kulüplerinde spor yaşamını sürdürdü. Daha sonra İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'ne geçti. 150'yi aşkın şampiyonluk kazandı ve pek çok Türkiye rekoru kırdı. 1955'te maratona başladı. Anadolukavağı-Kız Kulesi, Pendik-Kınalıada-Suadiye maratonlarında birinci, Lut Gölü maratonunda ikinci oldu. Uluslararası Varna yüzme maratonunda da gümüş madalya kazandı. Daha sonra İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü'nde antrenörlük yaptı. Oğlu Ahmet Nakkaş da şampiyon yüzücülerdendir.

Nakkaş Paşa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de, Gureba Hastanesi'nin alt kısmında bulunuyordu. Nakkaş Paşa Sarayı'na yakın olduğundan bu adla anılıyordu. Hamam Laleli Camii ve Üsküdar Ayazma Camii vakıflarına bağlıydı. 1918'deki yangında harap olan yapıdan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Nakkaşhane *bak.* Arslanhane

Nakkaşköy I:518a.

Nakkaşlar Boya ile değişik zeminler üzerine resimler ve şekiller yapan sanatçılara verilen ad. Eskiden yazma kitapları renkli resimlerle bezeyen minyatürcülere, tezhip yapan müzehhiplere, değişik kumaşlar ve yapılar üzerine boyama işleri yapanlara nakkaş denilirdi. Enderun'da okul ve atölye niteliğinde Nakışhane vardı. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'de "Esnaf-ı Nakkaşan-ı Musavviran" başlığı ile İstanbul'da dört dükkânda kırk ustanın nakkaşlık yaptığını yazar.

Nakkaştepe II:511c.

Nakkaştepe Mezarlığı *mad. VI:31c,* V:444c.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Nakkaşyan, Mihran VII:448c, 449a.

Nakl-i Hümayun II. Mahmud'un (hd 1808-1839) ve sonraki padişahların, mevsime ya da diğer koşullara göre İstanbul'daki bir saraydan diğerine taşınmaları. Daha önceleri "göç-i hümayun" denen bu gelenek, Tanzimat döneminde *Takvim-i Vekayi* tarafından önemli bir olay olarak ilan edilir; sadrazam ve vezirler de padişahın nakline bağlı olarak sarayla ilişkilerini daha kolay yürütebilmek için konaklarına veya sahilhanelerine taşınırlar; ancak göç için de padişah tarafından bir ferman yayımlanırdı.

Nakliyat-İş VI:526c.

Nakşibendîlik *mad. VI:31c*, I:13c, 17b, 44a, 57b, 86c, 118c, 154a, II:104b, 121b, III:5b, 37b, 165c, 166c, 166b, 167c, 448a, 472b, 473b, IV:20c, 26c, 49a, 74a, 109b, 216a, 372b, 398c, 438c, V:360b, 381a, 408c, 423c, 514a, VI:67b, 199c, 331b, 517a, VII:140c, 170a, 170c, 189b, 189c, 214a, 236b, 383c, 409c, 538c.

İlgili maddeler:

Ahmed Buharî I:120b

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) III:165c

Emir Buharî Tekkesi (Cibali) III:167c

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) III:166a

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a

Gümüşhanevî Tekkesi III:448a

Kaşgarî Tekkesi IV:485c

Murad Buharî Tekkesi V:514a

Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Tarikatlar VII:213a

Nakşidil Sultan *mad. VI:40a*, I:35a, V:253c, VI:126b.

İlgili maddeler:

Nakşidil Sultan Çeşmesi VI:40c

Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41a

Nakşidil Sultan Çeşmesi *mad. VI:40c*, VII:66a.

Nakşidil Sultan Külliyesi *mad. VI:41a.*

Nakşidil Sultan Türbesi ve Sebili I:248b, III:263b, VI:482a.

Nalbantyan, Mardiros III:395b.

Nalbur Mehmed Efendi Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Rumelihisarı Mahallesi'nde, Rumeli Hisarı'nın içinde bulunmaktaydı. 18. yy'ın son çeyreğinden önce, tespit edilemeyen bir tarihte Nakşibendî tarikatından Nalbur Şeyh Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, muhtemelen 1950'lerin başında, Rumeli Hisarı'nın içindeki mahallenin ortadan kaldırılması sırasında tarihe karışmıştır. Ayin günü perşembe olan tekkenin, 1307/1889-90 tarihli *Mecmua-i Tekâyâ*'da Şükrü Efendi adında bir şeyhi olduğu belirtilmektedir.

Nalçacı Tekkesi *mad. VI:41b*, VII:123a.

Nalıncı Dede Türbesi Unkapanı ile Cibali arasında, Küçükmustafapaşa'da yol üzerinde çok eski ve küçük bir ziyaretgâhtı. Türbenin Nalıncı Mehmed Mimi Dede'ye ait olduğu bilinir. Yakın zamanlara kadar, akşamları mum yakılırdı. Çevresinde başka adsız kabirler de vardır. Bazı kaynaklarda İstanbul'un fethine tarihlenmektedir.

II:428b, VII:443b.

Nalın-ı Şerif Olayı Topkapı Sarayı Hırka-i Saadet Dairesi'ndeki kutsal emanetler arasında bulunan ve Hz Muhammed'e ait olduğu sanılan tek nalının diğer tekinin Samsun'da bulunduğu haberi İstanbul'a ulaşınca 1872'de törenler düzenlenerek Samsun'daki nalın İstanbul'a getirildi. Bu olay, İstanbul basınının gösterdiği ilgi nedeniyle geniş yankılar uyandırmıştı.

Nallı Mescit *mad. VI:42a*, I:519b, II:371b, VII:354c.

Nalyan, Hagop *mad. VI:43a*, III:482c, VI:275c.

Namaz Odası Harem dairelerinin ibadete ve kız çocuklarının eğitim görmelerine ayrılan odalarına verilen ad. Kadınların cemaat olup namaz kılmaları söz konusu olmadığından, namaz vakti geldiğinde her kadın burada namazını kılar, diğer zamanlarda da yeni yetişenlere, haremin bilgili ve yaşlı kadınlarınca ya da dışarıdan gelen "hoca hanım"lar tarafından ilmihal dersleri verilirdi.

Namazgâh Camii Ümraniye İlçesi'nde, Alemdağ Caddesi'ndedir. Caminin bulunduğu yer önceleri namazgâhtı. Caminin bânisi Şişman Cavid Ağa'dır. I. Dünya Savaşı'ndan sonraki işgalde zarar gören cami 1960'ta orijinal durumuna uygun biçimde onarım görmüştür. Haziran 1994'teki bir yangında ahşap çatısı ve ahşap minaresinin hemen tamamı yanmıştır. Camiye sonradan yapılan ekler vardır. Son cemaat yeri ve doğusuna bitişik, bugün asıl cami olarak kullanılan bölümde namazgâh taşı mihrap vazifesi görmektedir. Kuzeybatı köşedeki minare kare bir kaideden çokgen olarak gelişir. Sofadan, bodrum kat üzerinde yükselen harime geçilir. Doğu ve batı duvarında simetrik ikişer pencere ve mihrap ile kapının iki yanında bulunan birer pencereyle aydınlanır. Yüksek mihrap yarım yuvarlak, dışa taşkındır. Minberi ahşaptır. Güneydoğu köşesinde vaaz kürsüsü yer alır. Müezzin mahfiline sağdaki merdivenle çıkılır. Ahşap tavanın kenarlarını diş kesimi dolaşır. Tavanda ise daireden çıkan yıldız biçimi süslemenin yarısı görülür.

Namazgâh Mezarlığı II:332c.

Namazgâhlar *mad. VI:43b*, II:303a, 303b.

İlgili maddeler:

Âdile Sultan Namazgâhı I:83b

Anadoluhisarı Namazgâhı I:259c

Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı III:208a

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgâhı VII:69c

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgâhı VII:383a

Namık İsmail IV:171a, VI:22c, 176c, 421a, 436c, 437a, 447c.

Namık Kemal *mad. VI:44b*, I:23b, 38b, 90b, 125a, II:137b, 186a, 404a, 442b, III:73a, 123c, 148a, 482b, 556a, IV:113a, 564a, V:201b, 307c, 510c, VI:44b, 178b, 459b, VII:181a, 219c, 252a.

Namık Kemal Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Davut Paşa, Çifte Havuzlar mahalleleri ve Zeytinburnu, Bayrampaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.853'tür.

Namık Kemal Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Atatürk, İstiklal, Mustafa Kemal mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.493'tür.

Namık Paşa (Müşir) (1804, Konya - 1892, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Paris'te öğrenim gördü. Firarî Ahmed Fevzi Paşa'yla birlikte Mekteb-i Harbiye'yi kurdu. Fransızca askeri nizamnameleri çevirdi. Diplomatik görevlerle yurtdışında bulundu. Tophane müşirliği, ticaret nazırlığı, çeşitli yerlerde valilik, Şûra-yı Devlet başkanlığı ve bahriye nazırlığı yaptı.

I:546c, III:551a, IV:326b.

Nâmî *mad. VI:45a*, I:361c, III:39b, 41a, V:432a, VI:535c, VII:301b, 426b.

Namoğlu, Yusuf (1947, Rize) İnşaat mühendisi. Yıldız Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mühendislik yaptı. Uluslararası futbol hakemidir. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Namzet Mektebi I:354a.

Napoléon III II:34c.

Napolyon Konser Salonu I:534a.

Nargile *mad. VI:45c.*

Narh *mad. VI:46b*, VII:267a, 385c.

İlgili maddeler:

Doğal Afetler III:74c

İaşe IV:116a

Kıtlıklar V:8c

Kuşatmalar V:135c

Narin Basımevi III:183b.

Narlı Bahçe I:547b.

Narlı Kapı Limanı V:215a.

Narlıyan, Misak Efendi III:500b.

Narmanlı, Avni VI:47c.

Narmanlı Hanı *mad. VI:47b*, I:16a, II:216a, IV:268a, VI:369a.

Narmanlı, Sıtkı VI:47c.

Narmanlı Yurdu *bak.* Narmanlı Hanı

Naroyan, Mesrop *mad. VI:48a.*

Narses (Komutan) (480, Persamenia - 574, Roma) Bizans komutanı. Saraya genç yaşta girdi. Hadım lakabı ile tanındı. 532'de Konstantinopolis'i tahrip eden Nika Ayaklanması'nı Belisarios ile bastırdı. Diplomatik ve askeri yetenekleri ile sivrilen Narses, dinsel bakımdan monofizitliğe yakındı. Kariyerinin ileriki yıllarını imparatorluğun İtalya topraklarında geçirdi ve orada öldü.

IV:309a, VI:74c.

Narses I (Piskopos) II:351b.

Nâsıh Efendi (1813, İstanbul - 1885, İstanbul) Hattat. 1829'da Divan-ı Hümayun kalemine girdi. 1844'te bu dairenin yazı hocalığına getirildi. Aklam-ı sittede Hafız Osman ve bunların celisinde Mustafa Rakım ekolüne bağlıdır. Divani ile celi divanide de Divan-ı Hümayun'da geçerli olan üsluba ve Mümtaz Efendi şivesine bağlıdır. En değerli öğrencileri Şevket Vahdetî ve Sami Efendi'dir.

Nasrattinoğlu, İrfan Ünver VII:313a.

Nasreddin Hoca Haftada iki kez yayımlanan mizah gazetesi. 1927'de yayımlandı. Sorumlu müdürü İsmail Hakkı'ydı.

Nasrullah Efendi (ö. 1566) II:105c, V:382c, VII:446a.

Nassi, Dona Grasya VII:404c.

Nassi, Jozef *mad. VI:48b.*

Nasuh (Matrakçı) *mad. VI:49a,* III:229a, 353a, 557a, VII:84c.

İlgili madde:

Minyatürde İstanbul V:472a

Nasuh Baba (ö. 1586, Kurban/Kurbağa) I:408c, V:125a.

Nasuh bin Karagöz bin Abdullah el-Bosnavî VI:49a.

Nasuh Dede VII:336c.

Nasuh Nevalî Efendi V:334a.

Nasuh Paşa (?, ? - 1614, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1611'de sadrazamlığa getirildi. İran'la sağladığı barış (1612) bir süre sonra bozuldu. Sinop'a yönelik Kazak baskınını (1613) padişahtan gizlediği için gözden düştü. Kırım hanını Osmanlı tahtına geçirmek istediğine ilişkin söylentiler üzerine öldürüldü.

II:163a.

Nasuh Paşa Sarayı IV:187a.

Nasuhî Bey Köşkü II:332c.

Nasuhî Dergâhı *bak.* Nasuhî Tekkesi

Nasuhî Mehmed Efendi (ö. 1718) VI:41c, 125a.

Nasuhî Tekkesi *mad. VI:50a,* II:174b, III:58a, 81b, VII:121c.

Nasuhî Tekkesi Mescidi *bak.* Nasuhî Tekkesi

Nasuhîlik IV:42c, VI:41c, VII:216a.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Nasuhî Tekkesi VI:50a

Şabanîlik VII:121a

Nasuhiye Hanı Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'ndaki Büyük Valide Hanı'nın arkasında yer alıyordu. 17. yy yapısı olan hanın kesme taştan inşa edildiği bilinmektedir. Yapı uzun süre sandıkçı esnafı tarafından kullanılmış, 1841'deki depremde üst katı yıkılmış, daha sonra da tamamen yok olmuştur.

II:411a.

Naşit *bak.* Özcan, Naşit

Naşit, Adile *mad. VI:51c,* IV:443b, VI:202c.

Naşit, Selim III:413c, IV:443b, VI:202c.

Naşit Tiyatrosu III:60c.

İlgili madde:

Özcan, Naşit VI:202b

National (Ajans) III:465b.

Nato Yolu II:275c, 487a.

Naum Efendi *bak.* Duhani, Mihail Naum

Naum, Haim I:224c, V:112c.

Naum Tiyatrosu *mad. VI:52a,* I:431c, II:16b, 152c, 153c, 216c, 508a, 536c, III:96b, 327a, 374c, IV:159a, 419b, V:447b, VI:132b, 259a.

Naumann, R. III:227a, VII:226c, 259a.

Naya, Carlo (1816, Vercelli - 1882, Venedik) İtalyan fotoğrafçı. Pisa Üniversitesi'nde hukuk okudu. Babasının ölümünden sonra, İtalya'yı, Avrupa'yı ve Afrika'yı dolaştı. 1839'da Paris'ten Daguerreotype ekipmanları alarak fotoğraf öğrendi. 1840'ta Prag ve Viyana'yı gezerek bu kentlerin fotoğraflarını çekti. 1845'te İstanbul'a geldi ve Beyoğlu'nda bir fotoğraf stüdyosu açtı. Özellikle portre üzerine çalışmalar yapmakla birlikte kentin çeşitli görüntülerini de çekti. 1857'de kardeşi Giovanni'nin ölümü üzerine İtalya'ya dönerek Venedik'e yerleşti. Burada bir fotoğraf aletleri üretim atölyesi kurarak bu alanda üne kavuştu. 1866'dan ölümüne kadar fotoğraflarından hazırladığı albümleri satarak yaşamını sürdürdü.

III:330b.

Nayır, Yaşar Nabi (1908, Üsküp - 1981, İstanbul) Şair, yazar, yayımcı. Galatasaray Lisesi'ni bitirdi, gazetecilik yaptı. Türk Dil Kurumu'nda, Milli Eğitim Bakanlığı Tercüme Bürosu'nda çalıştı. Cumhuriyet döneminde edebiyat yaşamında derin izler bırakmış *Varlık* dergisini 1933'ten itibaren yayımlamaya başladı. 1946'da kurduğu Varlık Yayınevi ise yerli yazarların yanısıra, dünya edebiyatının klasik ve çağdaş ürünlerinin Türkçe olarak yayımında önemli bir işlev gördü. 1979'da Kültür Bakanlığı büyük ödülünü aldı. Başlıca kitapları *Kahramanlar* (şiirler, 1929), *Bir Kadın Söylüyor* (roman, 1933), *Onar Mısra* (şiirler, 1932), *Adem ile Havva* (roman, 1932), *Beş Devir* (manzum oyun, 1933), *Bu da Bir Hikâyedir* (hikâyeler, 1935). *Edebiyatımızın Bugünkü Meseleleri* (inceleme, 1937), *Nereye Gidiyoruz* (inceleme, 1948), *Yıllar Boyunca* (1959), *Çağımıza Ters Düşenler* (1975) adlarını taşır.

V:169c, VII:369a.

Nayiler Grubu VI:190b.

Nazar *mad. VI:53a.*

İlgili madde:

Nazarlık VI:53b

Nazarlık *mad. VI:53b.*

İlgili madde:

Nazar VI:53a

Nazaryan Ecza Deposu I:374c.

Nâzım (Nâbizade) (1862, İstanbul - 1893, İstanbul) Yazar. Mühendishane-i Berri-i Hümayun'u bitirdi. Sonra kurmay oldu. Askeri okullarda öğretmenlik yaptı, bilim ve teknik konularındaki yazılarının yanısıra, genç yaşından başlayarak şiirler yayımladı, hikâye ve roman yazdı. *Karabibik* (1890) ile Türk edebiyatının ilk "köy romancısı" sayılan Nâzım 31 yaşında öldüğünde, arkasında 14 kitap bırakmıştı. İstanbullu bir aileyi ve eski tulumbacıları ve kahveleri, Şehzadebaşı tiyatrolarını, tuluatçıları, o zamanki kadın kavgalarını anlattığı *Zehra* (1894) romanı da Türk edebiyatında ilk gerçekçi roman denemesi sayılmıştır.

VI:536b, VII:303b.

Nâzım Bey (Âmâ) (1884, İstanbul - 1920, İstanbul) Kanuni, besteci. Hanende ve santuri Nebile Soyak ile kanuni Naime İspahi'nin babası. 5 yaşında bir kaza sonucu görme yetisini kaybetti. Musiki-i Osmani'de, Darüttalim-i Musiki'de hem ders verdi hem kanun çaldı. Kadınlara musiki öğretmek amacıyla İnas Musiki Mektebi'ni kurdu. 20. yy'da İstanbul'da yeniden ilgi görmeye başlayan kanunun en büyük birkaç üstadından biridir. Şeref Hanım, Muazzez Hanım (Yurcu) gibi değerli kanuniler yetiştirerek kanun meşk zincirine de katkıda bulundu. Şeref Hanım eserlerini notaya alarak Şamlı İskender tarafından basılmasını sağladı.

III:4a, V:69a, 140a.

Nâzım Bey (Sular Müdürü) IV:507c.

Nâzım Bey Çeşmesi Rami'de, Tantavi Camii'nin önündedir. Bânisinin kimliği bilinmiyor. 1343/1925'te inşa edilmiştir. Altı köşeli bir prizma biçimindedir. Cephelerden birine düz mermerden bir aynataşı ile tekne konulmuştur. Bugün çeşmenin üstü beton bir çatı ile örtülmüştür.

Nâzım Hikmet *mad. VI:54a,* I:230c,

537a, II:446b, IV:144c, 184c, 340b, V:411a.

Nâzım Paşa (Harbiye Nazırı) (1850 ?, İstanbul - 1913, İstanbul) Asker ve devlet adamı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra orduyu siyasetin dışında tutması için harbiye nazırlığına getirildi. İttihad ve Terakki'nin tepkisini çeken bu atama Kâmil Paşa kabinesinin düşürülmesine yol açtı. Daha sonra Bağdat valiliği ve Hassa Ordusu komutanlığı yaptı. Balkan Savaşı sırasında yeniden harbiye nazırı oldu. Bâbıâli Baskını'nda öldürüldü.

II:30b, 523c.

Nâzım Paşa (ö. 1926) *bak.* Mehmed Nâzım Paşa

Nâzım Plan *bak.* Planlama

Nazif Ağa IV:8a.

Nazif Ahmed Paşa (1841, İstanbul - 1905, İstanbul) Devlet adamı. Kâtip olarak girdiği maliyede müteşarlığa kadar yükseldi. 1890'da getirildiği maliye nazırlığını Cevad Paşa kabinesinde sürdürerek vezir rütbesi aldı. Daha sonra üç kez daha maliye nazırlığında bulundu (1897, 1904, 1905).

VI:55c.

Nazif Dede VI:307a.

Nazif Efendi (Neyzen Şeyh) VI:161c.

Nazif Paşa Yalısı *mad. VI:55c.*

Nazikî Tekkesi VII:26a.

Nazîm *mad. VI:56a,* III:66a.

Nazîm Yahya Çelebi VI:56a.

Nazime Sultan (ö. 1895) I:198b.

Nazime Sultan Yalısı *mad. VI:56c,* I:330c, VI:465a, VII:421a.

Nazmi Bebek'te, 1960'lı yıllarda faaliyet göstermiş, kapalı yeri küçük olduğu için, yaz mevsimlerinde hayli rağbet gören, kışları ise daha çok Robert Kolej öğrencilerinin devam ettiği, yazar ve sanatçıların çokça gittikleri içkili lokanta. Sahil yolu üzerinde ve denize tümüyle hâkim bulunduğundan, çok yüksek arsa rantı nedeniyle mülk sahibi tarafından satılmış, yerine lüks bir apartman yapılmıştır.

Nazmi Ziya *bak.* Güran, Nazmi Ziya

Nazperver Kalfa Sıbyan Mektebi *mad. VI:57b.*

Nea Ekklesia *mad. VI:57c,* I:271b, II:347b, VII:41a.

Neandros Adası *mad. VI:58a,* I:66b, IV:33b, VI:58a, VII:492b.

Neapolis I:257a, VII:493c, 499a.

Nebatî Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Hacı Mimi Mahallesi'nde, Lüleciler Caddesi'nde, bugünkü İş ve İşçi Bulma Kurumu binasının yerinde bulunmaktaydı. İnşa tarihi ve bânisi tespit edilemeyen tekke Kadirîliğe bağlı olup ayin günü çarşamba idi. Gerek *Âsitâne*'de (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) yeri "arsa" olarak gösterilmiştir.

Nebi Efendi Tekkesi *bak.* Keşfî Cafer Efendi Tekkesi

Nebil Sarper Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy'de, Kalender Caddesi'ndedir. 19. yy'ın son çeyreğinde inşa edilmiştir. Hizmet katı üzerinde yükselen üç ahşap kattan oluşan, geniş hacimli bir yapıdır. İç duvarlar bağdadi, çatı ve tavan dikmeleri ahşaptır. Bahçe kapısı mermer sütunlarla süslenmiştir.

Nebile Akif IV:365a.

Nebile Hanım (Santurî) III:4a.

Nebioğlu, Kemal III:48b.

Nebioğlu, Osman V:29c.

Necati (ö. 1509, Şair) V:181c.

Necatigil, Behçet *mad. VI:58b,* I:212a, III:509b, IV:145a.

Neccarzade Tekkesi *mad. VI:59c,* 39c.

Necdet Koyutürk Orkestrası VI:150a.

Necib Baba (ö. 1876) IV:476a.

Necib Bey (Mühendis) II:309c, III:560c.

Necib Dede (ö. 1883) V:421c.

Necib Efendi IV:184c.

Necib Efendi Konağı I:521b.

Necib Melhame Paşa (1841, Beyrut - 1911, Viyana) Maruni asıllı Osmanlı veziri. Maliye nazırlığının ardından 1880'de "serhafiye" unvanıyla gizli polis örgütünün başına getirildi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Avrupa'ya kaçtı.

III:494a.

Necib Paşa (Samipaşazade) *bak.* Ahmed Necib Paşa

Necib Paşa (Yesarîzade) *bak.* Ahmed Necib Paşa

Necip Bey Diş Macunu I:147c.

Necip Celal *bak.* Antel, Necip Celal

Necipoğlu, Gülru VII:2b.

Necmeddin Dede

İlgili madde:

Yıldız Dede Tekkesi VII:516b

Necmeddin Dede Tekkesi *bak.* Yıldız Dede Tekkesi

Necmeddin Efendi bak. Mahmud Necmeddin Efendi

Necmeddin Efendi Yalıları Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'le Çengelköy arasındadır. 19. yy'ın sonlarında yapılmıştır. Batı-doğu yönünde dikdörtgen yalı harem, selamlık ve hamlacı daireleriyle geniş bir alana yayılıyordu. 1977'de onarım geçirdi ve ortadaki oda tuğla bir duvarla bölündü, kapılar değiştirildi, kayıkhane kapatıldı. Hamlacılar dairesinin önü balkonlu, altı kayıkhane idi. Yerinde bugün apartmanlar yükselmektedir.

Necmeddin Hasan Efendi (ö. 1610) III:442c, V:267b, VII:106a, 110a.

Nedim (ö. 1730) *mad. VI:60c,* I:28b, 116a, 122a, 417b, II:80a, 163c, 286a, 501c, III:64a, 66a, 508b, IV:48c, 255a, V:209c, VI:60c, 134b, 232a, 308a.

İlgili madde:

Lale Devri V:182b

Nedim Bey (19. yy, İstanbul - 20. yy, İstanbul) Hanende. Üsküdarlıdır. 20. yy'ın hemen başlarında öldüğü sanılıyor. Görülmemiş derecede etkileyici, güzel, geniş hacimli sesi yazılı kaynaklarda kaydedilmiştir. Ahmed Rasim, Üsküdar'da Aziz Mahmud Hüdaî Dergâhı'nda okuduğu ezanın Cihangir, Fındıklı ve Kabataş'tan dinlenebildiğini anlatır. Gazel okumakta çok ustaydı. "Boğaziçi Bülbülü" sıfatıyla anılmıştır.

Nedim-i Kadim (?, İstanbul - 1670, İstanbul) Divan şairi. Medrese eğitimi gördü. Değişik medreselerde ders verdi. Gazel ve şarkılarıyla devrinin gözde bir şairi oldu. Özellikle gazelleri, kendinden sonraki divan şairlerini ve adaşı Nedim'i (ö. 1730) etkiledi.

Nef'î (ö. 1635) *mad. VI:62a,* I:189c, 344b, 399a, II:501b, III:65b, 508a, IV:314c, V:504a, 508a, VI:62a, 151c.

Nefise Hanım Çeşmesi Etyemez'de, Küçük Langa Caddesi üzerindedir. 1233/1817'de Yeniçeri Ocağı serçavuşlarından Ali Ağa'nın eşi Nefise Hanım tarafından inşa ettirilmiştir. İki mermer sütunun tuttuğu oymalı bir kemer içindeki büyük boy aynataşında istiridye kabuğu ve girland motifleri vardır. Kemerin üstünde düz bir korniş altında kitabe bulunmaktadır. Korniş ten sonra istiridye kabukları ile süslü ve ortasında beyzi bir madalyon içinde "Maşallah" yazılı bir taç yer almaktadır. Teknesi ve setleri sağlamdır.

Nefs-i İstanbul I:74c, 220a.

Nehama, Joseph VII:400a.

Nekropoller *mad. VI:62c.*

İlgili madde:

Mezarlıklar V:442a

Nektar Bira Fabrikası II:57b, 360c, IV:133a.

İlgili madde:

Bomonti Bira Fabrikası II:296a

Nektar Birahanesi II:508b.

Nemlizade Galib Bey Konağı VI:89c.

Nemlizade Konağı IV:228c.

Nemlizade Tütün Deposu VII:232c.

Nemse, Bedros

İlgili madde:

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408c

Nemtze (Yan), Bedros (1830, Palu - 1893, İstanbul) Hassa mimarı. Hagop Balyan'ın yetiştirmesidir. 1870'te, Hagop Balyan'ın bağışıyla inşa edilen Ortaköy'deki tiyatro binasının ve 1886'da yeniden onarılan Samatya'daki Surp Kevork Kilisesi'nin mimarıdır. Çırağan ve Beylerbeyi saraylarının projelerini çizmiş ve inşaatlarına da nezaret etmiş-

tir. Eskiden Karaköy'deki Ziraat Bankası'nın yerinde bulunan Hallaçyan Hanı'nın da mimarıdır.

IV:552c.

Nemzur Hanım IV:420a.

Nene Hatun Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fatih, Menderes, Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Davut Paşa, Çifte Havuzlar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.066'dır.

Neo Jordania III:453c.

Neogotik Mimari *mad. VI:65a*, 412a.

Neoklasik Mimari *mad. VI:65c*, I:432b, II:449c.

İlgili madde:

Cevrî Usta Camii II:423c

Neoklasik Üslup III:89a.

Neologos 23 Temmuz 1866'da yayına başlayan, 1922'de kapanan Rumca gazete. Kurucusu Stavros S. Vutiras (d. 1841) genç yaşta gazeteciliğe başladı, birkaç Rumca gazetede çalıştıktan sonra *Neologos*'u kurdu. Gazete dünyadaki bütün Yunanca basın içinde önde bir yer alarak, İstanbul'un evrensel kültür merkezi niteliğine de katkıda bulundu. Patrikhane yanlısı gazetelere karşı daha modern anlayışta olduğundan İstanbul Rumları tarafından tutuldu ve bu arada onların savunuculuğunu üstlendi. II. Meşrutiyet'te Yunan taraftarlığını açığa vurmaya başlamış, I. Dünya Savaşı sırasında yayınını kesmiş, Mütareke'de bütün gücüyle ve açıktan Yunan çıkarlarını savunmuştur.

VI:353c.

Neorion *mad. VI:66a*, I:161a, 233c, II:407c, VI:253a, VII:12a.

Neorönesans Mimari *mad. VI:66b*, I:432a.

Nerdübanlı Han V:50b.

Nerses V (Aşdaraglı) IV:549a.

Nerses Şınorhali IV III:185c.

Nersesyan Yermoniyan İlkokulu I:533c.

Nerval, Gerard de *mad. VI:66c*, III:375a, VI:541a.

Nesih IV:16c.

Nesime İbrahim IV:355c.

Nesimî Efendi (ö. 1684, Şeyh Seyyid) V:397c.

Nesin, Aziz (1915, İstanbul) Yazar. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Subaylıktan ayrılarak gazeteciliğe başlamış, Sabahattin Ali ile birlikte birbiri ardı sıra kapatılan *Markopaşa, Malumpaşa* ve *Merhumpaşa* adlı mizah dergilerini çıkarmıştır. Gene *Zübük, Medet, Baştan, Yeni Baştan* da onun çıkardığı mizah dergi ve gazeteleri arasındadır. Aziz Nesin "Düşün" yayınevini de kurmuştur. *Karagöz, Tan, Gerçek, Akbaba, Dolmuş, Yeni Gazete, Akşam, Ulus, Öncü, Tanin, Günaydın, Yeni Ortam, Milliyet, Cumhuriyet, Barış, Görüş* ve daha birçok gazetede, dergide sayısız yazı ve röportaj yayımlamıştır. Yüzden fazla kitabı basılmış, bunların bir kısmı kırkı aşkın yabancı dile çevrilmiştir. 1972'de kendi adına bir vakıf kurarak eserlerinin tüm yayın hakkını bu vakfa devretmiş, kuruluşu ise kimsesiz, yoksul çocukların eğitimine vakfetmiştir. Görüşlerinden ötürü çeşitli kovuşturma ve tutuklamalara uğrayan ya da kendisine karşı olanların can kasdiyle saldırılarına maruz kalan Aziz Nesin mizah yazarı, ama aynı zamanda gazeteci, siyaset yazarı olarak da Türkiye'nin kültürel ve siyasi düşün hayatında seçkin bir yer kazanmış, Türkiye Yazarlar Sendikası genel başkanlığı yapmış, çok sayıda yerli ve yabancı ödüle layık görülmüştür.

I:73b, 167a, 215a, 487a, II:448a, IV:232c, V:209a, 302a, VII:202b, 203a.

Nesl-i Cedid Kulübü 1908'de İstanbul'da kurulmuş dernek. Kurucuları Nafi Atuf (Kansu), Arnavut Mustafa, Mehmed Şerafeddin, Mühendis Mazhar (Neriman), Mehmed Ali Şevki (Sevündük), Adil beylerdi. Prens Sabahaddin'in Teşebbüs-ü Şahsi ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti'nin II. Meşrutiyet dönemindeki devamcısıydı. Önemli bir varlık gösteremeyen örgüt 1911'de kapatıldı.

VII:18b.

Neslişah Cami *mad. VI:67a*, VII:70c.

Neslişah Hanım Sultan

İlgili madde:

Neslişah Camii VI:67a

Neslişah Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hatice Sultan, Keçeci Karabaş, Mimar Sinan, Arpa Emini, Fatma Sultan mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.323'tür.

Neslişah Sultan Mescidi İstinye'de, Değirmen Sokağı'ndadır. II. Bayezid'in torunu Neslişah Hanım Sultan tarafından 947/1540'ta yaptırılmış, daha sonra çeşitli onarımlar görmüştür. 1957'de yıktırılarak yeri yola katılmıştır. Daha sonra yerine aynı adı taşıyan yeni bir cami yapılmıştır. Kâgir duvarlı, kırma çatılı caminin harimi sivri kemerli pencerelerle aydınlanmakta, silindir gövdeli minare kare tabanlı bir kaidenin üzerine oturmaktadır.

Nestlé Çikolata Fabrikası II:295c, 296a.

Nestorion III:528c.

Neşatâbâd Ortaköy'le Kuruçeşme arasında, Defterdarburnu'nda, 18. yy'ın sonunda "Hatice Sultan Sarayı" olarak ün kazanan sahilsarayın yerinde bulunmaktaydı. Bu mevkide ilk olarak I. Ahmed döneminde (1603-1617) defterdar olan Ekmekçioğlu Ahmed Paşa'nın (ö. 1619) sarayının bulunduğu bilinmektedir. Bu sarayın yerinde 1690'larda Boğdan Voyvodası Kantemiroğlu'nun yalısı ve sonra gene defterdar olan İbrahim Paşa'nın sarayı yer almıştı. İbrahim Paşa'nın sarayı daha sonra Sadrazam Ali Paşa'ya verilmişti. Ali Paşa'nın 1716'da şehit olması üzerine miriye geçen sarayın 1725'te Sadrazam Damat İbrahim Paşa'ya verildiği bilinmektedir. 1730'da Damat İbrahim Paşa'nın, 1735'te de eşi Fatma Sultan'ın ölümü üzerine tarih sahnesinden çıkan Neşatâbâd 1780'de doğan Rabia Sultan'a doğum armağanı olarak tahsis edilmişti. Ancak Rabia Sultan'ın yaşamının çok kısa sürmesi üzerine saray bu kez de III. Mustafa'nın kızı ve III. Selim'in kardeşi olan Hatice Sultan'a geçmiş ve 1793'te yenilenmişti. 18. yy'ın sonunda İstanbul'u tasvir eden gravürleriyle tanınan Antoine-Ignace Melling, komşu Sefim Paşa Yalısı'nı da ekleyerek sarayı genişletti ve tüm iç dekorasyonunu ve bahçelerini yeniden düzenledi. Hatice Sultan'ın ölümü üzerine sahilsaray önce Kazasker Mustafa Rakım Efendi'ye, daha sonra da en büyük kızı Safiha Sultan'a ve diğer kızlarına geçti. II. Abdülhamid döneminde Zekiye ve Naime sultanlar için Neşatâbâd'ın yerinde iki yalı yapıldı.

IV:19b, V:183a, VI:141c.

Neşatî VI:151b.

Neşet (Hoca) *mad. VI:67b.*

Neşet (ö. 1807) III:67a.

Neşet Atay Bey VI:48a.

Neşet Bey (ö. 1889) II:529c.

Neşet Suyu II:150a.

Neşet Süleyman Efendi (ö. 1749, Hoca) VII:166a.

Neşrî V:333a, VII:179c.

Neuen Türkei I:213c.

Neumark, Fritz IV:248b.

Neuner, Jakob Anton II:158c.

Nevâbâd Kasrı Kandilli'de IV. Murad'ın yaptırdığı kasır. 1042/1632-33 tarihinde yaptırılmış, 18. yy'da bakımsızlıktan harap olduğu için yıktırılmıştı.

Nevbahar Camii IV:1c.

Nevbahar Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Seyit Ömer, Deniz Abdal, Ördek Kasap, Molla Şeref, Murat Paşa, Keçi Hatun, Hobyar ve Davut Paşa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.632'dir.

Neve Şalom Sinagoğu (Balat) II:10b, 11a, VII:401a.

Neve Şalom Sinagoğu (Kuledibi) *mad. VI:67c*, I:187a, V:115a.

Neveser Vapuru *mad. VI:68b.*

Nevfidan Kadın Efendi (ö. 1855) V:408c.

Nev'î VI:154a.

Nevizade Sokağı IV:269b.

Nev-Müslim Divan-ı Hümayun toplantılarında gündeme geçilmezden önce Müslüman olmak isteyen gayrimüs-

limler varsa ilkin bunlarla ilgili işlem yapılırdı. Kanun ve gelenek gereği kişiye ilkin kelime-i şehadet getirtilir, sadrazam tarafından bir avuç akçe ihsan olunur, defterdara ayrıca elbise akçesi vermesi yine sadrazamca emredilir, bir divan çavuşu yeni Müslümanı nöbetçi cerraha götürüp sünnet ettirir; kendisine Müslüman adı verilerek bir de destar hediye edilirdi. Ayrıca 50 akçe de merhem akçesi verilmesi kanundu. Böylece Müslüman olanlara halk nev-müslim, resmî ifadeyle de "şeref-i İslam ile müşerref olan" denirdi.

Nevnihal Hatun Çeşmesi (Tarabya) II:488c.

Nevres Bey (Udi) *mad. VI:68c*, III:308a, V:45b, 186c, 560c, VI:161c, 199a, 299a, VII:137c, 209c, 563a.

Nevres Paşa (1826, İstanbul - 1872, Nice [Fransa]) Devlet adamı ve besteci. Enderun'da yetişti. Kayınpederi Kemani Rıza Efendi'den keman öğrendi. Abdülaziz'in (hd 1861-1876) musahipliğinden başmabeyinciliğe yükseldi. Meclis-i Vâlâ üyeliği, maliye nazırlığı yaptı. Sözleri Bayburtlu Zihni'ye ait "Vardım ki yurdundan ayağ göçürmüş"le başlayan şehnaz divanı en tanınmış eseridir.

Nevres-i Kadim *bak.* Abdürrezzak Efendi (Nevres)

Nevruz Âdetleri *mad. VI:69b.*

Nevruz Efendi VII:170a.

Nevsal-ı Ermeniyan III:190b.

Newton, Charles T. III:52c, 429b.

Neylî V:183c.

Neyyir, Neyyire *mad. VI:70a*, 538c, 549b.

Neyzen Tevfik *bak.* Kolaylı, Tevfik (Neyzen)

Neyzi, Ali IV:40c.

Nezafet-i Fenniye Müdüriyeti

Nezih Neyzi IV:40b.

Nezihe Muhiddin II:288b, IV:346b, 351c, 354c, 355c.

Nezihe Veli IV:354b.

Nezir Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, İbadullah Camii'nin altında bulunmaktaydı. 1114/1702'de darüssaade ağalarından Nezir Ağa tarafından, kesme taştan yaptırılmıştı. İki buçuk satırlık tarih kitabesini şair Nedim yazmıştı.

Nışan (Surp) Kilisesi Kartal İlçesi'nde, Kartal'da, Soğanlık Sokağı no. 6'dadır. Eremya Çelebi Kömürciyan'a göre 1776'da yaptırılan kilise 19. yy'ın başında Harutyun Amira Bezciyan tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. 1857'de bir kez daha, kâgir olarak yenilenmiştir. Bu inşanın bânisi Ekmekçibaşı Hagop Noradunkyan'dır. Kilise İstanbul'daki az sayıdaki çift galeri katlı ibadethanelerdendir. Ermeni toplumunun yerleşiminden uzak bir kilise olduğundan Meryem Ana'nın göğe alınış yortusunun dışında yılda birkaç kez açılmaktadır.

II:223c, III:184b.

Nıvakık Osmanyan III:189b.

Nıvart, Mari (1853, İstanbul - 1884, İstanbul) Ermeni asıllı tiyatro oyuncusu. İlk kez 1873'te Bedros Mağakyan'ın topluluğunda sahneye çıktı. 1874-1878 arasında Güllü Agop'un Osmanlı Tiyatrosu'nda, 1881'den ölümüne kadar da Mınakyan'la çalıştı. Sahne hayatının en parlak döneminde, Ahmed Midhat'ın onun için çevirdiği *Kamelyalı Kadın* oyununda başrolü oynarken zehir içerek intihar etti.

Nıvart Suat Hanım VII:114c.

Nicolaus I (Papa) III:328c.

Nicolay, Nicolas de *mad. VI:70c*, I:293c, II:120b, 120b, III:202a, 261c, IV:458b, VI:540c.

Nicolle, Maurice II:5c.

Nida Efendi (ö. 1927) VII:113b.

Niebermann, Franz (19. yy - 20. yy) Alman kökenli mimar. 19. yy'ın sonlarında İstanbul'da yaşadı. Yıldız Sarayı'nda ve Hazine-i Hassa'ya bağlı yapım çalışmalarında görev aldı. Bazı yazarlar Niebermann'ın aslında mimar olmayıp sarayda marangozluk yaptığını belirtmektedir. Padişah, Niebermann'ı küçük adıyla François olarak çağırdığı için Niebermann, İstanbul'da daha çok M. François olarak tanınmıştır. Etfal Hastanesi'nin yapımı sırasında mimar olarak adı geçen Niebermann'ın burada adı bilinmeyen bir Alman mimarla birlikte çalıştığı belirtilmektedir. Adına bazı belgelerde de rastlanmaktadır. Bu belgelere göre Yıldız Şale Köşkü yapımında çalıştığı gibi Etfal Hastanesi civarına nakledilen bir köşkün yeniden kurulmasında da görevlendirilmiştir. Yıldız Sarayı kompleksi içinde, bugün mevcut olmayan Yeni Saray'ın yapımının da ona ait olduğu söylenmektedir.

İlgili madde:

Etfal Hastanesi III:220b

Niebuhr, Carsten *mad. VI:71c.*

Niego, Joseph V:302b.

Nifos VII:492c.

Nigâr binti Osman III:548a.

Nigâr Cemal IV:346a.

Nigâr Hanım *mad. VI:73b*, I:372b, II:287b, IV:350b, V:407c, VI:165a.

Nigârî *mad. VI:73c*, I:361a, III:40b, VI:504b.

Nightingale, Florence *mad. VI:72b*, I:346a, IV:562a, 567a, VI:512b.

Nigoğos (Surp) Kilisesi Beykoz İlçesi'nde, Mehmet Yavuz Caddesi no. 14'tedir. Aziz Nikolaos'a (Saint Nicholaus, Noel Baba, Surp Nigoğayos) ithaf edilmiştir. İlk kez 1776'da inşa edilen kilise 1834'te Canik Amira'nın maddi katkılarıyla yeniden inşa edilerek ibadete açılır. 1838, 1946, 1962, 1974 ve 1982'de onarımlar geçirmiştir. Yalın bir bazilik kilise olan Surp Nigoğayos, İstanbul'daki tüm sunağı sedef ile kaplı ilk ve tek kilisedir.

II:194a, III:184b.

Nigoğos (Surp) Kilisesi Topkapı'da, Postayolu Caddesi, no. 159'dadır. Karagümrük'teki aynı adlı kiliseye el konmasından sonra 17. yy'ın başında Topkapı'daki bu kilise ahşap olarak inşa edildi. 1813 ve 1823 tarihlerinde onarımlar geçiren kilise 1831'de Vartan Kalfa Tingıryan'ın eliyle yeniden inşa edildi. 1894'teki depremde hasar görerek onarıldı. I. Dünya Savaşı sırasında askeri karargâh olarak kullanılan kilise 1927'de bir onarım daha geçirerek tekrar ibadete açıldı. Duvarları taş örülü kilise İstanbul'daki yandan girişli az sayıdaki kiliselerden biridir. Taştan çan kulesi zariftir. Bunun dışında ilginç bir noktası yoktur.

III:184a.

Nigoğosyan, Suhag III:183a.

Nihanî (ö. 1564, Torlak Çelebi) III:64b.

Nika Ayaklanması *mad. VI:74b*, I:423b, 439a, 446c, II:347a, IV:76c, V:311c, VI:127a, 435a, 523a, VII:245a, 427a, 548b.

İlgili maddeler:

Ayaklanmalar I:438a

Belisarios II:151c

İustinianos I IV:308c

Maviler ve Yeşiller V:310c

Nike Kabartması *mad. VI:75a.*

Nikeforos I IV:154b.

Nikeforos II Fokas II:74b, 74c, IV:71c, V:220c, 278a, VII:22b, 343c.

Nikeforos III Botaneiates I:439b.

İlgili madde:

Botaneiates Sarayı II:311b

Nikeforos (Giritli) IV:184a.

Nikeforos (Kayser) III:145c.

Nikeforos (Patrik) IV:153c.

Niketas (Bitinyalı) IV:153c.

Niketiates IV:154c, V:451c.

Nikitadis, Nikolaos (Mimar)

İlgili maddeler:

Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488c

Nikoğos Ağa *mad. VI:75c*, V:529a, VI:475b.

Nikola (Grandük) I:38c, 467b.

Nikolaidis, Dimitrios VI:354a.

Nikolaki (Kemençeci) V:83b.

Nikolaki Kalfa VII:133a.

Nikolaki Seferoğlu IV:146c.

Nikolaos (Ayios) II:293a.

Nikolaos (Mimar) *bak.* Nikitadis, Nikolaos

Nikolaos (Ayios) Ayazması VII:195c.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayakapı) *mad. VI:76c,* II:429a, V:160c.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayvansaray) I:494a, VII:273a.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Büyükada'da, Ayios Nikolaos Manastırı'na aittir. Bizans döneminden beri varlığı bilinen ve 1868'de yeniden inşa edilen kilise, kubbeli bazilika plan tipinde, kâgir bir yapıdır. Kubbe, naosta merkezi mekânı belirleyen dört mermer sütunu bağlayan kemerler üzerinde yükselir.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Galata) *mad. VI:76a,* V:20c.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Heybeliada'dadır. Daha küçük bir kilisenin yerinde, 1857'de inşa edilmiş, 1894'teki depremde harap olunca büyük ölçüde onarılmıştır. Haç planlı, kâgir yapının naosunda dört taşıyıcı ile belirlenen merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerler üzerindeki kasnağa oturan kubbe ile örtülmüştür. Naosun batısında iki katlı galeri yer alır. Naosun doğusundaki mermer ikonostasis, ahşap ambon ve ahşap despot koltuğu oyma-kabartma tekniğinde bezenmiştir.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Samatya) *mad. VI:77b,* IV:153b.

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Topkapı) *mad. VI:78a.*

Nikolaos (Ayios) Kilisesi Yeniköy'de, Hamit Vehbi Sokağı'ndadır. 1772'de yanan kilise, 1812 ve 1839'da yenilenmiştir. Bazilikal plan tipindeki kâgir yapının naosu üç nefli olup, nef ayrımı beşer sütun ile sağlanmıştır. Naosun batısında ahşap galeri yer alır. Orta nefin örtüsü tonozdur. Avluda bulunan, üst bölümü mermer çan kulesi 1888'de yaptırılmıştır.

Nikolas I Mistikos V:56c.

Nikolas III Grammatikos (12. yy) 1084-1111 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te eğitim gördü. Yaşamını burada tamamladı. I. Aleksios (hd 1081-1118) tarafından patrik olarak atandı ve başkenti etkisi altına alan birçok dinsel tartışmada aktif rol oynadı. Politik durum gereği Papa II. Urbanus ile ittifak kurmaya çalıştı. Şehirde Ioannes Prodromos (Vaftizci Yahya) adına bir manastır kurdu. Studioslu Teodoros'u tasvir ettiği sanılan birçok resmin aslında Nikolas'a ait olduğu sanılır.

Nikoşi, Panayotaki III:289a, 290b.

Nil Apartmanı I:356c.

Nil Pasajı Beyoğlu'nda, Asmalımescit Sokağı ile bugünkü adıyla Gönül, eski adıyla Timoni Sokağı arasında yer alan pasaj. İlk yapıldığı sırada Fransız Pasajı adını taşıyordu. İstanbul'un ünlü lokantacılarından Rudolph Fischer, 1930'ların sonlarında Tünel'deki lokantasını yakınlarına bırakıp, pasajın karşısında (bugünkü Yakup) Nil adıyla bir lokanta açtı ve zamanla bu lokantanın kazandığı ün nedeniyle, pasajın da adı Nil'e dönüştü.

I:355a.

Nilüfer V:534c.

Nilüfer Hatun Türbesi IV:412b.

Nime'l-Ceyş *mad. VI:78c,* I:65c, VII:443b, 563b.

Nimet Abla Gişesi *mad. VI:79a,* I:542c.

İlgili madde:

Piyango Bayileri VI:258a

Nimet Cemil IV:350b, 365a.

Nimet Hanım (Katırcıoğullarından) IV:489c.

Nimet Hanım (Keçecizade Reşad Fuad'ın annesi) VI:317a.

Nimet Özden Camii Şişli İlçesi'nde, Esentepe'de, Büyükdere Caddesi üzerindedir. Bâniyesi "Nimet Abla" olarak tanınan ünlü piyango bayii Hacı Nimet Özden'dir. Caminin inşasına 1964'te başlanmış; her şeyiyle tamamlanması 20 yıl kadar sürmüştür. Büyük bir avlu içinde yer alan cami, tamamen kesme taştan inşa edilmiştir. Ortada bir kubbe ve etrafında üç yarım kubbesi ile merkezi planlı bir yapıdır. Kubbesi onaltıgen bir kasnağa oturmakta, kasnakta yuvarlak kemerli pencereler yer almaktadır. Mihrap önü mekânı dikdörtgen bir bölüm halinde güney cephesinden taşkınlık gösterir. Tek şerefeli taş minaresinin şerefe altı stalaktitlidir. Avluda konik külahlı, dar saçaklı bir örtüye sahip mermer hazneli bir şadırvan bulunur. Yapının içi klasik bezeme örneklerinin kullanıldığı Kütahya çinileri ile süslenmiştir.

İlgili madde:

Nimet Abla Gişesi VI:79a

Nimet Remide IV:355c.

Nimet Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 58 baca numaralı vapuruydu. 1906'da, İskoçya Glasgow'da Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Tarabya adlı bir de eşi vardı. 122 grostonluktu, 30,4 m uzunluğunda, 5,9 m genişliğindeydi. Sukesimi 2,1 m kadardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 250 yolcu alabiliyordu. 18 Nisan 1906 tarihinde hizmete girdi. Süvarisi ünlü Süreyya Kaptan, başmakinisti Mehmet Usta idi. Boğaz'da daha çok karşılıklı seferlerde kullanıldı. 16 Ekim 1964'te hizmet dışı bırakıldı.

Nimetullah Efendi (ö. 1817, el-Buharî) VI:38b, 516c.

Nimetullah Hanım II:229c, IV:489c.

Nimetullah Yalı IV:60c.

Nimfaion *mad. VI:79c,* I:139b.

İlgili madde:

Maksemler V:278b

Nimfeum Maksimus II:180a, 319a.

İlgili madde:

Nimfaion VI:79c

Ninniler *mad. VI:80a.*

Nirven, Saadi Nâzım (1889, İstanbul - 1980, İstanbul) Bakteriyolog ve araştırmacı. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. İstanbul Belediyesi Sular İdaresi'nde bakteriyolog olarak çalıştı (1930-1960). İstanbul'daki su tesisleri konusunda *İstanbul Suları* (1946) ve *Fatih Devri İstanbul Su Medeniyeti* (1952) adlı çalışmaları vardır.

IV:507c, V:4a.

Nirven, Suat II:345b, III:560b, VII:562b.

Nisa Serezli Aşkıner Sevgi Evi Oyuncuları VI:81a.

Nisa Serezli-Tolga Aşkıner Tiyatrosu *mad. VI:80c.*

Nisan Yağmuru Eskiden nisan ayında yağan ilk yağmurun suyunun bereket ve sağlık verdiğine inanılırdı. Topkapı Sarayı'nda Kiler Koğuşu görevlileri bu yağmurun suyunu "nisan tası" adı verilen ve üzerinde çeşitli dualar yazılı olan taslarda toplayıp padişaha sunarak bahşiş alırlardı. Nisan yağmuru suyu, tekkelerde ve evlerde de toplanır; hastalara, çocuklara ve yaşlılara içirilirdi.

III:115b.

Nisbetiye Kasrı *mad. VI:81a,* III:70b, 223b.

Nisbetiye Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde, Zincirlikuyu'nun doğusunda yer alır. I. Levent adı da verilen Levent merkezinin güneyinden başlayarak, Ortaköy'ün üstündeki sırtlara dek uzanır. Doğusunda Etiler bulunur. Nüfusu (1990) 12.105'tir.

II:166a.

Nisbetiye Olayı Tahttan indirilen Abdülaziz'in intihar etmesinden bir gece önce (3 Haziran 1876) yeni padişah V. Murad'ın, kardeşi şehzadelere, Bebek sırtlarındaki Nisbetiye Kasrı'nda vermeyi tasarladığı ziyafet. Ancak, Şehzade Abdülhamid (II.) aldığı bir ihbar üzerine bu davetin iptal edilmesine önayak olmuştu. Unutulan bu olay, 1881'deki Yıldız Mahkemesi'nde II. Abdülhamid tarafından, Midhat Paşa'nın suçlanmasına bir gerekçe olarak gösterildi ve Abdülaziz'i öldürtmekle itham edilen Midhat Paşa'nın, Nisbetiye daveti sırasında da Osmanlı şehzadelerini öldürtmeyi tasarladığı iddia edildi.

Nissen, Rodolf IV:248b.

Nisuaz Pastanesi *mad. VI:82a,* II:98a, 217c.

Nişan Âdetleri *mad. VI:82b.*

Nişan Taşları *mad. VI:82c.*

İlgili madde:

Okmeydanı VI:125c

Nişanca Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'tan Kumkapı'ya inen bayırın üzerindeki Soğanağa, Tavşantaşı gibi semtlerin batı-güneybatısında, Koska ve Laleli'nin güneyinde uzanan semt. Osmanlı döneminde gözde semtlerden biriydi. Semtin adı, burada bir cami yaptırmış olan Nişancı Mehmed Paşa'dan gelmektedir. Nişanca Mahallesi Muhsine Hatun, Saraç İshak, Mimar Kemaleddin, Kâtip Kasım mahalleleri ve Marmara Denizi ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.808'dir.

Nişanca (Eyüp) *mad. VI:83b*, I:44b, VII:16a, 170b, 496a.

İlgili maddeler:

Afife Hatun Tekkesi I:88a

Davud Ağa Mescidi III:6c

Defterdar Camii III:16c

Edhem Türbesi III:129c

Hacı Beşir Ağa Darülhadisi III:467c

Murad Buharî Tekkesi V:514a

Sertarikzade Tekkesi VI:533b

Sivasî Tekkesi VII:16a

Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Şeyh Selami Efendi Tekkesi VII:176b

Şeyhülislam Tekkesi VII:177c

Nişanca (Fatih)

İlgili madde:

Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321b

Nişancı Hamamı *mad. VI:84c.*

Nişancı Mehmed Bey Medresesi *mad. VI:85a.*

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Çarşamba) *mad. VI:85c*, II:310c, III:6b, 263a.

İlgili madde:

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87b

Nişancı Mehmed Paşa Camii (Kumkapı) *mad. VI:87a.*

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi *mad. VI:87b.*

Nişancı Mustafa Paşa Camii *mad. VI:87c*, 84a.

Nişancı Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Koca Dede Mahallesi'nde, bulunduğu semte adını veren, 997/1588-89 tarihli Nişancı Mehmed Paşa Camii'ne Halvetîliğin Sivasî kolundan Bülbülcüzade Şeyh Abdülkerim Fethi Efendi'nin (ö. 1694) meşihat koydurması suretiyle kurulmuş ve söz konusu caminin "derununda" faaliyetini sürdürmüştür. A. Fethi Efendi, 17. yy'ın ünlü mutasavvıflarından, Sivasî kolunun kurucusu Şeyh Abdülhada Nuri Efendi'nin (ö. 1651) halifelerindendir. Tekke "Boyalı Mehmed Paşa Tekkesi" olarak da tanınmıştır. Tekkenin meşihatı 19. yy'ın ilk çeyreğine kadar A. Fethi Efendi'nin neslinden gelen şeyhlerin denetiminde kalmış, kaynaklarda "Bülbülcüzade, Bülbülcüzade Efendi, Bülbülcüoğlu" gibi adlarla da anılan tekke 19. yy'ın ilk yarısında kısa bir müddet Halvetîliğin Şabanî-Nasuhî koluna, arkadan yine kısa bir müddet aynı tarikatın Cerrahî koluna bağlanmış, 1275/1858'de Şeyh Abdülhalim Zikri Efendi'nin (ö. 1903) posta geçmesiyle Kadirîliğe bağlanmıştır. Ayin günü cumartesi idi.

Nişancılar

İlgili madde:

Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Nişancılar Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Nişanca'da, Zahireci Sokağı ile Nazır Ağa Çeşmesi Sokağı'nın birleştiği yerde ve Nişancılar Meydanı'nda idi. Bugün yerinde, gecekondular bulunmaktadır. Nazır Ağa Çeşmesi Sokağı tarafında, kesme taş temelleri hâlâ görülmektedir. Semtin yaşlıları burasının eski bir mezarlık olduğunu, hamamın ise, Nişancı Mustafa Paşa Caddesi ile Nimet Sokağı'nın birleştiği yerde ve sokağın sol köşesinde olduğunu söylüyorlar. Burası bugün, etrafı yüksek duvarla çevrili bir arsa olup han kapısını andıran bir de kapısı vardır. *Tezkiretü'l-Mi'marîn*'de "Nişancı Paşa Hamamı", *Tezkiretü'l-Ebniye*'de de "Eyyûbî Ensârî'de Nişancı Paşa Hamamı" adı ile kayıtlıdır. *Hadîka*'da "Şeyh Murad Efendi Zaviyesi'nin karşısındaki Kuşluk Hamamı, Sadrazam Mehmed Said Paşa, kethüdâ-yı sadr-ı âlî iken yaptırarak adı geçen zaviyeye ilhak eylemiştir" denmektedir. Bu iki hamamın aynı olup olmadığı ve önce Mustafa Paşa'nın (ö. 1567), harap olduktan sonra da Said Paşa'nın (ö. 1761) yaptırıp yaptırmadığı belirsizdir.

Nişantaşı *mad. VI:88a*, I:281a, IV:114c, 543b, 545c, VI:82c, 165a, VII:184c, 186c, 499c.

İlgili maddeler:

Amerikan Bristol Hastanesi I:243c

Işık Lisesi IV:114b

Nişantaşı Karakolu VI:90c

Vedat Tek Evi VII:372a

Nişantaşı (Beykoz) III:383a.

Nişantaşı Anadolu Lisesi IV:65c.

Nişantaşı Karakolu *mad. VI:90c*, VII:256b.

Nişantaşı Kız Lisesi VII:257b.

Nişantaşı Parkı VI:224c.

Nişantaşı Sarayı VI:89a.

Nişantaşı Spor Kulübü 1914'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Futbol dalında faaliyete geçen kulüp, daha sonra hokey dalında da çalışmalar yaptı. Özellikle hokeyde 1910'lu yılların en güçlü takımlarından biri olarak görüldü. Zaman zaman duraklama dönemleri geçiren kulüp halen futbol dalında faaliyet göstermekte ve futbol takımı 3. profesyonel ligde yer almaktadır.

Niyazi (ö. 1927) III:58c.

Niyazi (Sarraf) IV:323a.

Niyazi Bey (Resneli) II:69a, VI:185b, 187b.

Niyazi Efendi (Kasap Hoca) V:361a.

Niyazi Kaptan Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Yalıköy mevkiindedir. Beykoz Kasrı'nın bahçesinin sınırında inşa edilmiş, geleneksel üslupta, kiremit damlı bir 19. yy yapısıdır. Aslı ahşap/bağdadi olup, kapı ve pencereleri klasik formdadır.

Niyazi-i Mısrî (ö. 1693) II:395b.

Niyego, Jozef VII:403a.

Nizam Koyu II:350b.

Nizameddin Efendi (ö. 1550, Seyyid) VII:7a.

İlgili madde:

Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a

Nizameddin Efendi (ö. 1737) III:58b.

Nizameddin Hasip IV:345c.

Nizam-ı Cedid *mad. VI:90c*, I:185a, 185c, 411a, II:34a, IV:96c, VI:13a, 491a, 507a.

İlgili madde:

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Nizamlı Gedik II. Mahmud döneminde (1808-1839) vakıf gediklere verilen ad. "Nizamlı Gedikat-ı Mevkufe" denir. Yeniden düzenlenen bu gediklerin bir kısmı, hükümdarın kendi vakıflarından dandı. Böylelikle daha önce ihtiyaç maddeleriyle ilgili gedik denen imtiyazlar kapsamına esnaf da alınmıştı. Bu gedikler vakıf mülkün sahibine, dondurulmuş kiralar öderlerdi. Mal sahibinin, buraları tahliye edemeyişinden dolayı ise, mülke iştirak edilmiş olurdu.

Nizamname-i Millet-i Ermeniyan III:193b.

Noe, Friedrich Wilhelm (1798, Berlin - 1858, İstanbul) Alman eczacı. 1831-1844 arasında Fiume'de (İtalya) eczacılık, müze ve botanik bahçesi direktörlüğü yaptı. 1844'te İstanbul'a geldi ve Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'nin botanik bahçesi direktörlüğüne atandı. Bu okulda bir herbaryum kurdu. Türkiye'nin ilk herbaryumu olan bu bitki koleksiyonu 1848'de yangın sonucu, Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne binası ile birlikte, yok olmuştur. Noe, İstanbul civarından ve Uludağ'dan topladığı örneklere dayanarak 1.697 tür ismi içeren bir liste hazırladı. Bu liste Lorenz Rigler'in (1815-1862) kitabında *Die Flora der Umgebung von Constantinopel* (İstanbul Çevresi Florası) adıyla yayımlanmıştır.

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:312a

Noel Ağacı Fidanlığı III:313c.

Nohut Oda Bakla Sofa İstanbul'da küçük evler için bir tanımlama deyimiydi. Odası da sofası da çok küçük, konuk ağırlamaya, kalabalık aileleri barındırmaya elverişli olmayan evler için kullanılır, ancak bunların çok güzel,

manzaraya açık olanlarına "kuş kafesi" de denirdi.

Nointel, Charles-François Olier de III:374a, 423c, V:93b.

Nom, İbrahim (Avram Naum) VII:399a.

Nomidis, İsaak Miltiadis *mad. VI:92b,* 249a, 479c, VII:168c, 374b.

Nor Marmara *bak.* Marmara

Nor San III:190b.

Nor Tıbrotz III:483b.

Nor Turkia (Yeni Türkiye) Basımevi III:183a.

Noradunkyan, Harutyun (Ekmekçibaşı) VII:193c.

Nordstern Hanı *mad. VI:93a.*

Nori, Francesco Antonio III:324a.

Normand, Alfred Nicolas III:329c.

Normandie, Robert de la III:486c.

Normandiya (Gazino) Barı II:58a, III:380a.

Normanlar Bizanslıların kuzey ülkelerinden gelenlere verdikleri genel isim. "Frankoi" denen Norman asıllı yarı bağımsız komutanlar 11. yy'dan itibaren Bizans ordusunda görev almaya ve evlilik yoluyla toplumla bütünleşmeye başladılar. En tanınmış Norman aileler Rogerioslar, Petralifaslar, Raoullar, Frankopuloslardır. Normanlar, 12. yy' da Konstantinopolis'e bir donanma ile saldırdılar fakat yüzyılın sonunda Bizans'la Almanya'ya karşı ittifak kurdular.

II:322a.

Norveç III:29b.

Nostaljik Tramvay IV:526b.

Notaras, Lukas *mad. VI:93c,* III:304a, VI:362b.

Notaras, Nikholas VI:93c.

Notitia Urbis Constantinopolitanae *mad. VI:94a,* I:105b, 422b, 492a, 493c, II:262b, 263a, 314c, V:62c, VI:66b, 265b, 282c, 292b, VII:23c, 263b.

Notre Dame de Lourdes Kilisesi V:21a.

Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi *mad. VI:94c,* II:233b, IV:492b, VI:413c.

Nouveau Cirque VII:14b.

Nova Baran Center VII:9b.

İlgili madde:

Alışveriş Merkezleri I:187c

Nova Roma IV:254a.

Novotny Birahanesi Beyoğlu'nda, Asmalımescit Sokağı ile Minare Sokağı' nın kesiştiği yerde Çekoslovakyalı Jan Novotny'nin açtığı birahane. Novotny daha sonra Meşrutiyet Caddesi'nde "Novotny Otel ve Lokantası"nı işletmeye başladı. Haliç tarafındaki odalarının çoğu denizi gören, İstiklal Caddesi tarafının üst kat odaları ise Boğaziçi'ni de gören odalarıyla müzikli lokantasıyla Novotny işletmeleri bir dönem için çok rağbet görmüştü.

VI:95b.

Novotny, Jan VI:95b.

Novotny Oteli *mad. VI:95b.*

Noyan, Bedri VII:204c.

Noyan, İrincin IV:172b.

Nuh Ağa (Mirahur)

İlgili madde:

Mirahur Ağa Çeşmesi V:473b

Nuh Efendi (Hekimbaşı, Giritli) V:37b.

Nuh Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa'da, Ali Fakih Mahallesi'nde, Cambaziye ve Ali Fakih sokakları arasında bulunan adadaydı. Bânisi Hekimoğlu Ali Paşa'nın babası olan saray hekimi Giritli Nuh Efendi' dir. Medrese 18. yy'ın başına ait olmalıdır. Altı hücre ve bir dersaneden meydana gelen bu medresenin sonradan tekkeye dönüştürüldüğü anlaşılmaktadır. Medrese günümüze gelememiştir. Fakat, içinde Nuh Efendi' nin de kabrinin bulunduğu hazirenin bir kısmı mevcuttur.

Nuhkuyusu Üsküdar İlçesi'nde semt. Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzeyinde ve Zeynep Kâmil Hastanesi ile Tunusbağı ve Toptaşı semtleri arasında yer alır. Tunusbağı ile Bağlarbaşı arasında uzanan ve mezarlığın kuzeyinden geçen cadde semtin adıyla, Nuhkuyusu Caddesi diye anılır.

İlgili maddeler:

Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105b

Kartal Baba Tekkesi IV:471c

Nuhkuyusu Camii *bak.* Cevri Usta Camii

Nuhkuyusu Mezarlığı V:445a.

Numan Ağa (1750 ?, İstanbul - 1834, İstanbul) Besteci ve tanburi. III. Selim (hd 1789-1807) ve II. Mahmud döneminde (1808-1839) Enderun'da musiki öğretti, saray fasıl heyetinde tanbur çaldı. Günümüze 55 şarkısı, 6 peşrev ve 6 saz semaisi ulaşmıştır.

V:561b, VI:160b, VII:546c.

Numan Efendi (ö. 1780) IV:373c.

Numan Efendi(ö. 1812) V:70c, VII:111b.

Numan Paşa

İlgili madde:

Köprülüler V:91c

Nunyan Kız Okulu VI:408c.

Nur Baba Tekkesi (Çamlıca) II:135b, 135a, 136c, VII:214c.

Nur Laboratuvarı I:375a.

Nur, Nurhan III:441c.

Nurbânu Valide Sultan *mad. VI:95a,* I:345a, II:383b, 484c, III:5a, 478c, V:468a, 498a, VI:504a, VII:295a, 350c.

İlgili maddeler:

Atik Valide Külliyesi I:407c

Ayakapı Hamamı I:437b

Mimar Sinan Hamamı V:468a

Toptaşı Bimarhanesi VII:295a

Nurbânu Valide Sultan Camii *bak.* Atik Valide Külliyesi

Nurbânu Valide Sultan Çeşmesi *bak.* Atik Valide Külliyesi

Nureddin (Molla Cami) VI:39c.

Nureddin Âsitânesi *bak.* Nureddin Cerrahî Tekkesi

Nureddin Cerrahî (ö. 1721) *mad. VI:96a,* II:417c, VI:97c, 309c, 326b, 533c, VII:516c.

İlgili maddeler:

Cerrahîlik II:414a

Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a

Nureddin Cerrahî Tekkesi *mad. VI:97a,* II:414b, III:535b, IV:432c, VI:96b, 331b, 433c, 533c, VII:547c.

İlgili madde:

Cerrahîlik II:414a

Nureddin Efendi (ö. 1881) V:70c, 397c, VII:111c.

Nureddin Efendi (Şehzade) V:307c.

Nureddin Hamza Efendi (Müderris)

İlgili maddeler:

Üçbaş Medresesi VII:333b

Üçbaş Mescidi VII:33c

Nureddin Hamza Medresesi *bak.* Üçbaş Medresesi

Nureddin Şefkatî (1866, İstanbul - 1936, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1908'de Reşad Rıdvan'ın Heveskâran Cemiyeti'nin açtığı sınavı kazanarak *Vatan yahut Silistre*'de İslam Bey rolünü oynadı. Daha sonra Mınakyan, Raşit Rıza ve Milli Sahne gibi topluluklarda çalıştı. Benliyan'la operalarda, Cemal Sahir'le operetlerde rol aldı. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Darülbedayi'ye girdiyse de zaman zaman ve kısa aralıklarla özel topluluklarda da görev aldı. Daha sonra yeniden döndüğü Darülbedayi'den ve sahneden, bazı kişisel ve aile içi sorunlar nedeniyle 1930'da kesin olarak çekildi.

III:60c, IV:451b, VI:491a.

Nureddinzade (ö. 1573, Filibeli) V:383a, VI:383b.

Nuri (Kurabiyeci) V:319c.

Nuri (Otomobil) V:106c.

Nuri Baba Efendi (Çamlıcalı) II:131a.

Nuri Bey (ö. 1906, Menapîrizade) III:123c.

Nuri Bey (ö. 1911, Bolahenk) *mad. VI:99c,* III:58b, IV:14c, V:421c, 530b, 539c, VI:308c, 433a, VII:455a.

Nuri Bey (Pilot) VII:229b.

Nuri Bey (Sakallı) VII:349c.

Nuri Bey (Sinekemanî) V:530b.

Nuri Demirağ Çeşmesi II:227a.

Nuri Demirağ Gök Okulu III:20c.

Nuri Demirağ Gök Stadyumu III:20c.

Nuri Efendi (Fetva Emini, Hacı) IV:453b.

Nuri Efendi (ö. 1847) VII:113a.

Nuri Efendi (ö. 1951, Beşiktaşlı Hacı) *bak.* Korman, Nuri

Nuri Efendi Konağı V:374b.

Nuri Paşa Konağı (Çemberlitaş) II:559c.

Nuri Paşa Konağı (Pangaltı) VII:188b.

Nuri Paşa Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Yeşiltepe, Gökalp, Yeni Doğan, Kazlı Çeşme ve Sümer mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.932'dir.

Nuri Paşa Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca ile Anadoluhisarı arasındadır. Art nouveau üsluptan etkilenmiştir. 1895'te inşa edilen yalı günümüzde son sahibi Rahmi Koç'un adıyla tanınır. Diğer Boğaziçi yalılarından farklı olarak organik balkonu, Fransız kepenkleri ile bir geçiş dönemi yapısıdır.

Nuri Şeyda I:2a.

Nurican, Mikayel (1871, İstanbul - 1956, İstanbul) Mimar ve mühendis. Dr. Hovsep Nurican'ın oğludur. Şişli Ermeni Katolik Mezarlığı'nda bulunan, Türkçe kabir taşının kitabesine göre, İstanbul'un ilk elektrikli tramvay hattını, telefon şebekesini, Metro Hanı'nı ve gümrük antrepolarını inşa etmiştir.

Nurîlik VI:32b.

Nuriye Ulviye Mevlan IV:345c.

Nuroğlu, Fevziye IV:357a.

Nuruosmaniye II:420c.

İlgili madde:

İkbal Kıraathanesi IV:144c

Nuruosmaniye Camii II:63a, IV:101a, 103a, VI:154c.

İlgili madde:

Nuruosmaniye Külliyesi 100a

Nuruosmaniye Çeşmesi VI:340b.

Nuruosmaniye Külliyesi *mad. VI:100a*, IV:166a, 539b, V:167a, 247c, 251b, VI:339c, 482a, 559c, VII:457c.

İlgili maddeler:

Barok Mimari II:61b

Nuruosmaniye Kütüphanesi VI:104a

Nuruosmaniye Kütüphanesi *mad. VI:104a*, I:14b, V:173c, VI:103b.

Nuruosmaniye Sarnıcı *mad. VI:104b.*

Nuruosmaniye Suyolu III:527a.

Nusret Bey Hanı I:511b.

Nusret Paşa (?, ? - 1896, Bağdat) Asker ve devlet adamı. Avrupa'da öğrenim gördü. Çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şûra-yı Devlet üyeliğinde bulundu. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nda İşkodra ve Bosna cephelerinde görev aldı. 4. Ordu müfettişiyken öldü. Bir coğrafya atlası ve bir düzlem küre hazırladı.

VII:518a.

Nusretiye Camii *mad. VI:105a*, I:43a, 248b, 359a, II:37b, 38a, 38c, III:323a, IV:101b, 103a, V:257a, VII:275b.

İlgili madde:

Barok Mimari II:61b

Nusretiye Kasrı V:471b.

Nusretiye Sebili *mad. VI:107b*, 482a.

Nutku, Ata IV:458c.

Nutku, Özdemir (1931, İstanbul) Yazar, tiyatro kuramcısı. Robert Kolej'i bitirdikten sonra, Ankara Üniversitesi'nde İngiliz dili ve edebiyatı okudu, Almanya'da tiyatro öğrenimi yaptı. Tiyatro dalında profesör oldu, Ankara ve Ege üniversitelerinde öğretim üyeliği yaptı. Çeşitli gazete ve dergilerde tiyatro yazıları yazdı, *Değişim* adlı bir dergi çıkardı. Başlıca kitapları *Tiyatro ve Yazar* (1960), *Modern Tiyatro Akımları* (1963), *Oyun Yazarı* (1965); İstanbul Şehir Tiyatroları'nın başlangıç tarihini anlattığı *Darülbedayinin İlli Yılı* (1969), *Dünya Tiyatrosu Tarihi* (1971, 1972), *IV. Mehmed'in Edirne Şenliği* (1972), *Meddahlık ve Meddah Hikâyeleri* (1977), *Sahne Bilgisi* (1980, 1984) adlarını taşır.

II:422c, III:519b, V:203c, VI:454a, VII:229c.

Nüfus *mad. VI:107c*, II:440a, VI:266b, VII:319a.

İlgili maddeler:

Göç III:405c

Nüfus Sayımları VI:118b

Nüfus Sayımları *mad. VI:118b.*

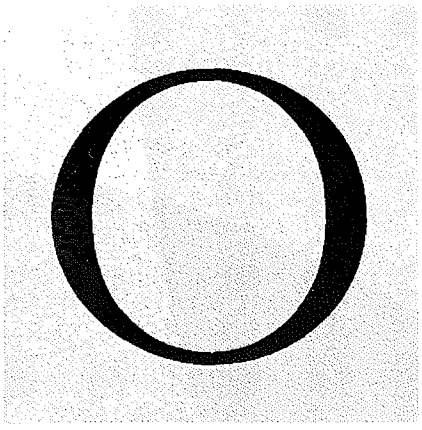
Nümune Eczahanesi III:414a.

Nümune Mektepleri *mad. VI:119a*, II:420c, III:138c, VI:378c.

Nümune-i Terakki VI:119b.

Nüzhetiye IV:112a.

Nüzhetiye Karakolu IV:111b.

Obelisk III:51c, 52c.

Oben, Hilmi (1907, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tuğgeneralliğe kadar yükseldi. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Oberskov, Aleksi VII:461a.

Ocak Talimhanesi Okmeydanı'nda yeniçerilerin askerlik eğitimi ve spor yaptıkları alan. Ocak disiplininin korunduğu 17. yy'ın ortalarına değin yeniçeriler burada düzenli olarak ok ve tüfek atışları yaparlar; bazen bu çalışmalara padişahlar da izleyici veya atıcı olarak katılırlardı. Her perşembe günü burada atış yapılması ocak yasası gereğiydi. Ok atışlarını talimhanecibaşı, tüfek atışlarını da avcıbaşı yönetirdi. Haftanın diğer günlerinde de burada silahlı eğitimler ve sportif çalışmalar yapılırdı.

Ocaklar 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılıncaya değin, her sınıftan askerin ve bazı saray görevlilerinin örgütlerine verilen ad. Kapıkulu ocakları kapsamında Yeniçeri Ocağı, Sipahi Ocağı, Topçu Ocağı, Cebeci Ocağı, Top Arabacıları Ocağı, Humbaracı Ocağı, Sakalar Ocağı, Acemioğlanlar Ocağı vardı. Saray örgütlerinden olan Bostancılar, Baltacılar, Hamlacılar, Sepetçiler vb de birer ocak olarak örgütlenmişlerdi.

Oda Tiyatrosu Beyoğlu'nda, Lale Sinemasının yanında, Ertem Galerisi'nde 27 Şubat 1958'de açıldı. Sahibi İrfan Ertem, sanat yönetmeni Mücap Ofluoğlu'ydu. Saime Bekhay, Orhan Çubukçu, Cahit Irgat, Altan Karındaş, Seden Kızıltunç, Pekcan Koşar, Mücap Ofluoğlu, Suna Ofluoğlu (Dinçer), Lale Oraloğlu, Öztürk Serengil ve Ali Sertaş topluluğun oyuncu kadrosunda yer alıyordu. *Misafir, Öteki, Madmazel Jüli, Tersine Dönen Şemsiye, Erkeklerin Gecesi* ve *İş Becerenin* oyunlarını oynayan topluluk Mart 1959'da dağıldı.

Odabaşı Behruz Ağa Camii *mad. VI:120a.*

Odabaşı Kasım Bey Çeşmesi Topkapı Sarayı'nda, Zülüflü Baltacılar Koğuşu önündedir. 1003/1594'te Odabaşı Kasım Bey tarafından yaptırılmış, Kasım Bey bölükbaşı olunca çinilerle süsletmiş, 1170/1757'de de tamir ettirilmiştir.

Odabaşı, Nihat IV:156a.

Odabaşı Tekkesi Beşiktaş İlçesi'nde, Çırağan'da, Yahya Efendi Tekkesi'nin civarında, 17. yy'ın ikinci yarısında Celvetî tarikatından "Odabaşı Şeyhi" lakaplı Fenaî Mustafa Efendi (ö. 1699) tarafından kurulmuştur. Yeri tam olarak tespit edilemeyen tekkenin kuruluş tarihi gibi ortadan kalkış tarihi de bilinmemektedir.

Odabaşyan, Garabet III:482c.

Odakule *mad. VI:120b*, II:298a, 454c, IV:269a, 470b, VI:447a, VII:249a.

Odalar İstanbul'da, yeniçeriliğin kaldırılmasından önce kapıkulu ocaklarına bağlı birliklerin, bölük ve birlik düzeyinde yerleştikleri kışla ve koğuşlara (Eski Odalar, Yeni Odalar), kent içinde ise taşradan çalışmaya gelenlerin yerleştikleri hanlara, iş yerlerindeki tek gözlü yerlere (bekâr odaları), sarayda da Enderun'un sınıflarına (büyük oda, küçük oda) deniyordu. Yine, kentin kenar semtlerinde çıkmaz bir sokağın iki yanındaki tek gözlü ev topluluklarına bey odaları, bağ odaları, selatin odalar, sultan odaları vb adlar verilmekteydi. Bunlar eski İstanbul'un bir tür gecekonduları olup taşradan gelen ve muhtelif işlerde çalışan aileler buralarda barınmaktaydılar.

Odalar Birliği III:216b.

Odalar Camii *mad. VI:120c*, II:292c.

Odalık Eskiden evin erkeğine hizmet etmek üzere satın alınan kadınlara verilen ad. Erkeğin yatağına girenlere müstefreşe ya da cariye adı verilirdi. Odalıklar son zamanlarda Kafkasya'dan getirilen ve esirciler tarafından eğitilen Çerkez ve Gürcü kızlarından seçilirdi. Bazı odalıklar zamanla erkeğin nikâhlı karısı da olabilirdi. Yaşlananlar evde başka hizmetlere bakar ya da satılırlar, azat edilirlerdi.

Odeon Şirketi VI:263a.

Odeon Tiyatrosu *mad. VI:121c.*

Odo de Deuil *mad. VI:122a.*

Odunkapısı Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci Meydanı ile Sarayburnu arasında yer alan Hatap Ambarı (Odun Ambarı) zamanla Odunkapı mevkii adını almıştır. Bugün burada ambar ya da kapı bulunmamakta, Sirkeci-Florya sahil yolu (Kennedy Caddesi) ve demiryolu geçmektedir.

IV:118a, VII:282c.

Odyan, Ervant IV:315a.

Ofluoğlu, Mücap (1920, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Tiyatro oyunculuğuna 1946'da İstanbul Şehir Tiyatroları'nda başladı. Bir süre Avni Dilligil'in yönetimindeki İzmir Şehir Tiyatrosu'nda çalıştı. 1951'de Küçük Sahne'de, 1958'de Oda Tiyatrosu'nda oynadı. Bu tiyatroda sanat yönetmenliği yaptı. 1960'ta tekrar Şehir Tiyatroları'na döndü ve 1965'e kadar burada sahnelenen oyunlarda rol aldı. 1966'da Mücap Ofluoğlu Tiyatrosu'nu kurdu. 1971'de ABD'ye giderek tiyatro çalışmalarını burada sürdürdü. 1979-1980 yıllarında yine İstanbul Şehir Tiyatroları kadrosunda yer aldı. 1951'den başlayarak filmlerde de oynadı ve seslendirmede çalıştı. Tiyatro anılarını *Bir Avuç Alkış* (1985) ve *Aynada* (1991) kitaplarında topladı.

Ogan, Aziz *mad. VI:122b*, IV:236b, V:284b.

İlgili madde:

Arkeoloji Müzeleri I:307a

Ogan, Kemal VI:538a.

Oğlan Şeyh *bak.* İsmail Maşukî

Oğlanlar Tekkesi *mad. VI:123a*, IV:125b, V:518a, VII:239c.

Oğuz, Ahmet (1912, Eskişehir - 1972, İstanbul) İktisatçı. Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu'nu bitirdi; Berlin Üniversitesi'nde doktora yaptı. Demokrat Parti'den 8. dönem (1946-1950) Eskişehir milletvekili seçildi. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek yeniden parlamentoya girdi. 1962'de Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi'nin genel başkanlığına getirildi. 1962-1963'te ticaret bakanlığı yaptı.

Oğuz, Ali (1928, Kayseri) Avukat. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukat olarak çalıştı. Milli Nizam, Milli Selamet ve Refah partilerinin kurucu üyeliğini yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Oğuz, Şükrü (1883, İstanbul - 1953, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Binbaşılığa kadar yükseldi. Kurtuluş Savaşı sırasında Kocaeli ve İstanbul havalisi Kuvayı Milliye kumandanlığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili oldu. "Yenibahçeli Şükrü" olarak tanınır.

IV:454c.

Oğuzalp, Tomris III:47b, VI:81a.

Oğuzcan, Ümit Yaşar II:447c, IV:145a.

Ohan Basımevi III:183b.

Ohannes Çelebi (Düzoğlu) IV:324c.

Ohannes Efendi V:319a.

Ohannes Kalfa (Mimar) III:1a.

Ohia I:66b.

Oitzinger, D. VI:453c.

Ok, Mahmut V:169b.

Okan, Aysel (1933, Kars) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde öğrenciyken 1954'te gazeteciliğe başladı. *Yeni Sabah, Tercüman, Akşam*

ve *Hürriyet* gazeteleri ile *Elele* dergisinde muhabir, istihbarat şefi ve yazar olarak çalıştı. *İstanbul Evliyaları* (1964) adlı bir kitabı vardır.

Okan, Tanju V:534b.

Okan, Tuncan VII:9b.

Okandan, R. G. V:118b.

Okaner, Necib III:286b.

Okatan, Vakkas VI:125c.

Okçu Musa Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Okçu Musa Caddesi ile Midilli Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır. Bazı kaynaklar bânisi Okçubaşı Musa Ağa'nın II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) ricalinden olduğunu belirtirse de aslında 17. yy'da yaşadığı tespit edilebilmektedir. Günümüzdeki cami 1939'da yaptırılmış olup I. Ulusal Mimarlık Üslubu'nda, kâgir duvarlı, kırma çatılı, iddiasız bir yapıdır. Cami yamuk planlı ve kapalı bir son cemaat yeri ile dikdörtgen planlı bir harimden meydana gelir. Her iki bölümde de duvarlar çiniyle kaplanmış, tavanlar klasik üslupta kalem işleriyle bezenmiştir. Harim sivri kemerli pencerelerle aydınlanmakta, silindir gövdeli minare konik bir külahla son bulmaktadır.

Okçular Kıraathanesi *bak.* Sarafim Kıraathanesi

Okçular Tekkesi *mad. VI:124a*, 125a, 126b, VII:41b, 238a.

Okçularbaşı Kahvehanesi *bak.* Kıraathaneler

Okçuluk *mad. VI:125a.*

İlgili maddeler:

Ahmed Ağa (Tozkoparan) I:118a

Nişan Taşları VI:82c

Okçular Tekkesi VI:124a

Okmeydanı VI:125c

Okyay, Necmeddin VI:127a

Okçuoğlu, Hüsnü (1948, Okçular) İşletmeci. Atatürk Üniversitesi İşletme Fakültesi'ni bitirdi. Üretim planlamasıyla uğraştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Okday, Ahmet Tevfik *bak.* Ahmed Tevfik Paşa

Okeanos Triklinosu II:263a.

Okmeydanı *mad. VI:125c*, I:413a, IV:10b, 10c, 11a, V:328b, VI:43c, 125a, VII:41b, 72a, 160c.

İlgili maddeler:

Darülaceze Binası II:555b

Nişan Taşları VI:82c

Okçular Tekkesi VI:124a

Okmeydanı Araba Vapuru Şehit Hatları İşletmesi araba vapuru. 1990'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.077 grostonluk olup uzunluğu 67,2 m, genişliği 21 m, sukesimi 3,1 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 1.040 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 11 mil hız yapmakta, 62 otomobil almaktadır.

Okmeydanı Hastanesi Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı tam teşekküllü bir eğitim hastanesidir. 1971'de hizmete girdi. 1.179 kadro, 1.154 fiili yatağa sahiptir. Acil, beyin cerrahisi, çocuk hastalıkları, dermatoloji, enfeksiyon hastalıkları, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, ortopedi, radyoterapi, üroloji olmak üzere toplam 15 servisi vardır. SSK'nın İstanbul'daki tek nöroloji merkezi ve Türkiye'deki tek onkoloji servisine sahip birimidir.

Oktar, Tiğinçe IV:358c.

Oktav, Mehmet IV:485b.

Oktay, Ahmet (1923, Ankara) Şair, yazar. Liseden ayrıldı, memurluktan sonra gazeteciliğe başladı, İstanbul Radyosu'nda uzun süre çalıştı. İkinci Yeni akımının içinde yer aldı. *Kaynak, Mavi, Şiirler Yaprağı, Seçilmiş Hikâyeler, Dünya, Pazar Postası, Emre, Yelken, Yedi Tepe, Ataç, Değişim, Papirüs, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Dergi, Dost, Beraber* gibi gazete ve dergilerde şiirler, yazılar yayımladı. Yedi Tepe 1965 Şiir Armağanı'nı kazandı. Kitapları şöyle sıralanabilir: *Gölgeleri Kullanmak* (1963), *Her Yüz Bir Öykü Yazar* (1954), *Dr. Kaligari'nin Dönüşü* (1966), *Sürgün* (1979), *Sürdürülen Bir Şarkının Tarihi* (1981), *Kara Bir Zaman Alınlık* (1983), *Yazılarla Okunan* (1983).

Oktay, Metin *mad. VI:126c.*

Oktay Rifat *bak.* Rifat, Oktay

Oktogon *mad. VI:127a.*

Oktruva Resmi Duhuliye resmi veya yalnız duhuliye olarak da anılan bir giriş vergisi. Özellikle İstanbul'da, şehre dışarıdan giren ticaret malları için alınan bir vergiydi. 1826-1827'de yeniden gözden geçirilip düzenlenmiş ve Asâkir-i Mansure-i Muhammediye'nin masraflarını karşılayan "İhtisap rüsumu" olarak önemli gelirler arasına katılmıştır. Yeni düzenlemeyle İstanbul'dan diğer şehirlere gelen her tür maldan; ayrıca İstanbul'a çevre köylerden gelen sebze, meyve hattâ çiçekten dahi vergi alınmıştır.

Okur, Meliha IV:357a.

Okur, Yaşar (Hafız) III:563a.

Okyanus, Muhiddin III:206c.

Okyar, Ali Fethi (1881, Pirlepe - 1943, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 1910'da Paris'e askeri ataşe olarak gönderildi. Balkan Savaşı'nın başlamasıyla yeniden askerliğe döndü. 1913'teki Bâbıâli Baskını'ndan sonra askerlikten ayrıldı ve Sofya büyükelçiliğine atandı. 1917'de yurda döndü ve Osmanlı Meclis-i Mebusan'ına İstanbul mebusu olarak girdi. 1918'de Ahmed İzzet Paşa kabinesinde dahiliye nazırı olarak görev aldı. Mart 1920'de tutuklanarak Malta'ya sürgüne yollandı. 1921'de Ankara'ya döndü ve ilk TBMM'de İstanbul milletvekili olarak yer aldı ve içişleri bakanı oldu. 2. dönemde (1923-1927) de İstanbul milletvekili seçildi. Cumhuriyet öncesi TBMM hükümetlerinin sonuncusunda (Ağustos 1923-Ekim 1923) İcra Vekilleri Heyeti reisliği (başbakanlık) görevini üstlendi. Cumhuriyet'in ilanından sonra TBMM başkanı seçildi. Kasım 1924-Mart 1925 arasında başbakanlık yaptı. Daha sonra milletvekilliğinden ayrıldı ve Paris büyükelçiliğine atandı. Çok partili düzene geçiş denemesi olarak 1930'da Atatürk'ün isteğiyle kurduğu Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın genel başkanlığını üstlendi. Kasım 1930'da partisini kapatarak milletvekilliğinden de istifa etti ve Londra büyükelçisi atandı. 1939'da 5. dönem (1939-1943) Bolu milletvekili olarak yeniden parlamentoya girdi ve 1939-1941 arasında adalet bakanlığı görevini üstlendi.

I:391a, II:128a, VI:188a.

Okyay, Nebi VI:127c.

Okyay, Necmeddin *mad. VI:127b*, I:156b, 228b, II:434c, III:113a, 117c, V:122c, 326b, VI:125c, 432c, VII:455b.

Okyay, Sacid II:434c, III:118a, VI:127c.

Okyay, Sami II:434c, III:118a.

Olanlar Tekkesi *bak.* Oğlanlar Tekkesi

Olcay, Olga Nuray II:16c.

Olça, Yavuz II:144c.

Olga (?, ? - Temmuz 969'dan önce, ?) Konstantinopolis'i ziyaret eden ve burada vaftiz olduğu ileri sürülen Rus prensesi. Kiev Prensi İgor'un eşi ve 945'ten itibaren halefi. Bizans kaynaklarında Elga olarak geçer. Hıristiyan ismi Helena'dır. Bizans ile Kiev arasında ticari ve siyasal ilişkileri geliştirmek amacıyla Konstantinopolis'e bir ziyaret yaptı (946 ya da 957'de). 954-955'te veya Konstantinopolis'ten döndükten sonra Kiev'de ya da Konstantinopolis'te vaftiz olmuştu.

Olgun, Tahir (Tahirü'l-Mevlevî) II:130a, VI:482b, VII:455b.

Olgunlaşma Enstitüleri *mad. VI:127c*, IV:271c.

Olibriu Kilisesi ve Sarayı Azize Eufemia adına yapılmış kilise ve saray. Bugünkü Şehzadebaşı civarındaydı. Adını ilk sahibi Olibrios'tan almıştır. Kilise, II. Teodosios'un (hd 408-450) kızı Eudoksia tarafından vakfedilmişti. Kilisenin inşaatının Eudoksia'nın kızı Plakidia ve onun kocası Olibrios tarafından tamamlandığı bilinir. Aslen Romalı olan Olibrios, uzun süre Konstantinopolis'te yaşadıktan sonra ülkesine

dönmüş, 472'de Roma imparatoru ilan edildikten birkaç ay sonra da ölmüştü. Kilise 462-472 arasında inşa edildi, sonra da Olibrios'un kızı Juliane (ö. 527) tarafından bezendi. Yapıya son kez, VII. Konstaninos'un (hd 913-959) *De Ceremoniis* adlı kitabında değinilmiştir. Kilisenin yakınında, Olibrios'un sarayı bulunuyordu. Burası 518'de manastıra dönüştürülmüştü. Yakın dönemlerde, Kemal Paşa Camii dolaylarındaki bir otelin altında bulunan sarnıcın bu saraya ait olduğu sanılmaktadır.

I:234c, V:289b.

Olimpias IV:359a.

Olivier, Guillaume-Antoine *mad. VI:128a*, IV:538b, VI:541a, VII:279b.

Olivo Geçidi *mad. VI:129a*, 314a.

Olivo Pasajı II:216b.

Oluklubayır Tekkesi I:91c.

Omnibus IV:306a, VII:319b.

On Altı Mart Olayı *mad. VI:129b*, VII:220a.

İlgili madde:

Mütareke Döneminde İstanbul VI:19c

On Beş-On Altı Haziran Olayları *mad. VI:130a*, III:48a, 427a, VI:525a, 548b.

On Dokuz Mayıs Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Sahrayıcedit, Barbaros, Küçük Bakkalköy, İç Erenköy, Kozyatağı, Suadiye ve Erenköy mahalleleriyle çevrilidir.

On Dokuz Mayıs Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Fulya, Meşrutiyet ve Şişli Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.492'dir.

On İki Havari Kilisesi *bak.* Havariyun Kilisesi

On Sekiz Sekbanlar Haziresi Şehzadebaşı'nda, fetih sırasında bu bölgede şehit olan on sekiz askerin gömülü bulunduğu büyük haziredir. Kadı Hüsameddin Mescidi'nin önünde bulunur. On sekiz sekbanların mezarlarının yerleri yangınlar, yapımlar vb ile belirsiz hale gelmiş, buraya hepsi adına, üzerinde "Fatih Sultan Mehmed Han Hazretleri ile maan teşrif buyurup bu mahalde şehiden vefat eden on sekiz nefer sekban aleyhi'r-rahmeti ve'l-gufran hazretlerinin ruhu pür-fütuhlarına el-fatiha" yazısı bulunan tarihsiz bir taş dikilmiştir. Haziredeki başka yerlerindeki kitabelerde 857/1453 tarihi ve Sekbanlar Kethüdası Hızıroğlu Hamza adı okunmaktadır. Diğer on yedi askerin adı belli değildir. Daha sonra kabirlerin bir bölümü daha ortaya çıkarılarak onarılmıştır.

Onan, Kemal (1908, Serez - 1963, İstanbul) Gazeteci. 1926'da spor yazarı olarak gazeteciliğe başladı. *Türk Spor, Milliyet, Bugün, Tan, Akşam, Vatan* ve *Şehir* gazetelerinde çalıştı. *Spor Alemi* ve *Sarı Lacivert* dergilerini çıkardı. "Con Kemal" olarak tanınırdı.

Onan, Necmeddin Halil II:563a, IV:145a, V:169b.

Onaner, Nezahat VII:204c.

Onar, Sıddık Sami IV:156a, 223a, VII:529b.

Onat, Emin (1908, İstanbul - 1961, İstanbul) Mimar. Zürih Üniversitesi Politeknik Bölümü'nü bitirdi. Ordinaryüs profesör oldu; İstanbul Teknik Üniversitesi rektörlüğü yaptı. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekilli olarak parlamentoda bulundu.

I:85b, II:187b, 451a, III:152a, V:189b, 481a, VII:222a.

Onat, Hikmet *mad. VI:131a*, III:82b, 437c, 452c, 513a, VI:176c, 436c.

Onay, Ersin III:45a.

Onçeşmeler *bak.* İshak Ağa Çeşmesi

Ongan, Abdullah I:16c.

Ongan, Emin (1906, Edirne - 1985, İstanbul) Kemancı, musiki hocası, besteci. 1927'de Üsküdar Musiki Cemiyeti'ne girdi. 1938'de cemiyetin başkanlığını üstlendi. İstanbul'un musiki hayatına damgasını vuran bu musiki eğitim kuruluşunu ölümüne kadar yönetti, sayısız musikici yetiştirdi. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti ile İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar keman çaldı. 80'i aşkın şarkı besteledi.

II:144a, 559b, IV:249c, VII:350a.

Onger, Beria IV:347a, 353a, 356a, 357b.

Onger, Fahir (1920, İstanbul - 1971, İstanbul) Yazar. Işık Lisesi'ni bitirdi, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde ve Sultanahmet'teki Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nda okudu, bankacılık yaptı, Onger Yayınevi'ni kurdu. *Servet-i Fünun-Uyanış, Sokak, Yaratılış, Yenilikler, Sanat ve Edebiyat, Edebiyat Dünyası, Fikirler, Hürses, Son Telgraf, Varlık, Tasvir, Kaynak, Genç Nesil, Beraber, Eylem, Yosun, Yeni İnsan, Cumhuriyet, Yeni Edebiyat, Türk Dili, Soyut, Kaynak* gibi dergi ve gazetelerde edebiyat yazıları yayımladı. Onger'in 1940 şairleri kuşağıyla ilgili önemli belgesel bir nitelik taşıyan *Bugünkü Şiirimiz* adlı bir antolojisi bulunmaktadır. Pek çok yazı yayımladığı halde bunlar bir kitapta toplanmamıştır.

IV:145a.

Ongunsu, Hamid III:306b.

Onikiler *mad. VI:132a.*

Onuncu Belediye Dairesi IV:335a.

Onur, Doğan (1935, Ağrı) Sendikacı. Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Türkiye Yol İş Federasyonu teşkilatlandırma sekreterliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Onur, Hüseyin VII:529c.

Onur, Rüştü V:406a.

Opera *mad. VI:132b*, V:532c.

İlgili maddeler:

Devlet Opera ve Balesi III:45b

Operet VI:133c

Şehir Operası VII:143c

Opera Cemiyeti VI:133a.

Opera Sineması I:536c.

Opera Stüdyosu VI:133b.

Opera Tiyatrosu VI:133a.

Operet *mad. VI:133b*, V:532c.

İlgili maddeler:

Ali Rıza Bey (Direktör) I:190b

Ali Rıza Bey (Kaptanzade) I:200c

Çuhacıyan, Dikran II:536c

Ezgi, Muhlis Sabahattin III:253c

Ezgi, Subhi III:254b

Hancıyan, Levon III:546b

İsmail Hakkı Bey (Muallim) IV:214a

Kopuz, Fahri V:69a

Rey, Cemal Reşid VI:322a

Süreyya Operet VII:203c

Opon I:147c.

Or-Ahayim Hastanesi *bak.* Balat Musevi Hastanesi

Or, Cezmi (1921, İstanbul - 1945, İstanbul) Sporcu. Atletizme Galatasaray Lisesi'nde başladı. 1939'da 50 m'yi 6 saniyede koştu. 100 m birinciliğini kazandı ve 100-200 m'lerde pek çok Türkiye rekoru kırdı. Adına uluslararası atletizm yarışmaları düzenlenmektedir.

Or Hodeş Sinagoğu III:453c.

Orak-Çekiç VI:54a.

Oral, M. Z. IV:222a.

Oral, Sudi Cavit VII:375c.

Oraloğlu, Lale (1924, İzmir) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Filolojisi Bölümü'nü bitirdi. Bu sırada Belediye Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'ne devam etti. 1951'de *Galatasaray* dergisinde, daha sonra *İstanbul Ekspres* ve *Yeni Sabah*'ta gazetecilik yaptı. Sporla ilgilendi. Yüzme ve kürek dallarında yarıştı. İstanbul kürek şampiyonu ve 400 m serbest yüzme şampiyonu oldu. Tiyatroculuk yaşamına 1951'de *Yarış* oyunuyla Küçük Sahne'de başladı. 1958'de Oda Tiyatrosu'na, 1959'da Karaca Tiyatro'ya geçti. Kenter Tiyatrosu'nda oynadı. 1961'de kendi adına bir tiyatro kurdu. 1953'te sinema oyunculuğuna da başladı. Ayrıca senaryolar yazdı, yönetmenlik yaptı.

IV:527a.

Oran, Ahmed Cevdet *mad. VI:135a*, I:125c, VI:563b, VII:448c.

İlgili madde:

İkdam IV:145b

Oran, Aydın VI:295b.

Oran, Oğuz Alp (1919, İstanbul - 1969, İs-

tanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 12. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Oran, Sabri IV:337a.

Oran, Seyfi (1884, İstanbul - ?, ?) Maliyeci. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Maliye Vekâleti müsteşarı, İnhisarlar genel müdürü ve Sayıştay 1. başkanı olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Oray, Aykut III:441c, VII:323c.

Orbay, Hüseyin Rauf (1881, İstanbul - 1964, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Deniz Harp Okulu'nu bitirdi. ABD'de denizaltıcılık eğitimi gördü. 1911-1912 Osmanlı-İtalyan Savaşı'nda ve Balkan Savaşı'nda görev aldı. 1918'de kurulan Ahmed İzzet Paşa hükümetinde bahriye nazırı olarak bulundu; Mondros Mütarekesi'ni imzalayan heyette yer aldı. Kurmay albayken ordudan ayrılarak Anadolu'ya geçti ve Sıvas ve Erzurum kongrelerine katıldı. 1920'de Osmanlı Meclisi Mebusan'ında Sıvas mebusu olarak yer aldı. Daha sonra Malta'ya sürüldü; sürgün dönüşü TBMM'de 1. dönem (1920-1923) Sıvas, 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekilliği yaptı. 1922-1923 arasında kısa bir süre icra vekilleri heyeti reisliği (başbakanlık) görevini üstlendi. 1924'te Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın kurucuları arasında yer aldı ve 1925'te kapatılana kadar bu partinin genel başkan vekilliğini yaptı. 1926'da İzmir suikastı nedeniyle yargılanarak hapse mahkûm oldu ancak yurtdışında olduğundan cezadan kurtuldu. 1935'te genel aftan yararlanarak Türkiye'ye döndü ve 6. dönem (1939-1943) Kastamonu milletvekili seçilerek yeniden parlamentoya girdi. 1942-1944 arasında Londra büyükelçiliği yaptı.

V:351c.

Orbey, Gönül VI:81a.

Ordu Şeyhi Tekkesi II:414c.

Orduevleri *mad. VI:135b.*

Orer, Neda IV:358c.

Organize Deri Sanayi Bölgesi III:13c.

İlgili madde:

Kazlıçeşme VI:135c

Organize Küçük Sanayi Bölgesi IV:148b.

Orgun, Zarif VI:3c, VII:73c.

Orhan (Süleyman Çelebi'nin oğlu) III:302c.

Orhan Erdenen Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1962'de, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak yapıldı. 1.072 grostonluktu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 750 beygirgücünde iki adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. 62 otomobil almaktaydı. Haliç Tersanesi'nin müdürlerinden Orhan Edrenen'in adını taşıyordu.

Orhan Gazi II:131c, 271c, V:281c, VII:343c, 344c.

Orhan Kemal *mad. VI:136b*, II:446b, IV:145a, V:406a.

Orhan Salaheddin Efendi VII:189c.

Orhaniye Kışlası *mad. VI:137b*, VII:525b.

Orhaniye Kışlası Camii VI:65c.

Orhantepe *bak.* Dragos

Orhon, Cüneyt IV:249c, VI:295a, VII:314b, 350a.

Orhon, Seyfi Orhan (1890, İstanbul - 1972, İstanbul) Şair ve yazar. Darülfünun Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Harp Okulu'nda ve İstanbul Erkek Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. *Akbaba, Papağan, Güneş, Ayda Bir* ve *Çınaraltı* gibi dergileri çıkardı ve Beş Hececiler adlı edebiyat topluluğu içinde yer aldı. 8. dönem (1946-1950) Zonguldak ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

III:179c, IV:144c, V:169b.

Orhon, Şahabettin (1920, Kayseri) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Müteahhitlik yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Orhonlu, C. IV:538a.

Oribasios (325'ler, Pergamon [Bergama] - 395/396, ?) Bizans hekimi. Julianus'un (hd 361-363) yakın dostu olarak onun pagan eğilimlerini destekledi. İmparatorun emri ile Galen'in çalışmalarını Grekçeye çevirdi; bazı medikal özetler hazırladı. Julianus'un ölümünden sonra Jovianus (363-364) ya da Valens (364-378) dönemlerinde sürgüne gönderildi; 370'lerin ortasında Konstantinopolis'e dönmeyi başardı. Eserleri Bizans hekimliği ve eczacılığının en önemli kaynaklarıdır.

Orient Express *bak.* Şark Ekspresi

Orkestra V:540b.

Orkoz II:267b, IV:149b.

Orkunt, Sezai (1918, İstanbul) Asker. Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümamiralliğe yükseldi ve Genelkurmay İstihbarat Dairesi başkanlığı yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Orlof (Kont) IV:99c.

Orman Fakültesi II:230a.

Orman Mekteb-i Âlisi I:381c.

Orman ve Maadin Mektebi *mad. VI:138a*, III:139a.

Ormanlar *mad. VI:138c*, II:278c.

İlgili maddeler:

Belgrad Ormanı II:148c

Bitki Örtüsü II:247b

Ormanyan, Mağakya I (Patrik) *mad. VI:140a*, III:188c, 193c.

Orosdi Back Mağazası I:41c, II:243a, 297c, III:424c.

Orta Camii *mad. VI:140c*, VII:467a.

Orta Çeşme Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Tokatköy, Çamlı Bahçe, Yalıköy, Beykoz Merkez, Gümüşsuyu mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.549'dur.

II:193b, 195a, 198b, III:346b, 383a.

Orta Mahalle Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Yeni Doğan, İsmet Paşa, Altın Tepsi, Vatan, Terazidere mahalleleri ve Zeytinburnu, Eyüp ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.822'dir.

II:110a.

Orta Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Gümüşpınar, Çarşı, Cumhuriyet, Esentepe mahalleleri ve Soğanlık Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.568'dir.

Orta Mahalle Pendik İlçesi'nde yer alır. Çınardere, Dumlupınar ve Bahçeli Evler mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.941'dir.

Ortabayır Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Telsizler, Çeliktepe mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.964'tür.

Ortaç, Yusuf Ziya (1895, İstanbul - 1967, İstanbul) Vefa İdadisi'nden sonra Darülfünun'da ehliyet imtihanını kazanarak edebiyat öğretmeni oldu, İstanbul'da çeşitli yabancı okullarda edebiyat okuttu, şiire aruzla başladı ama sonradan "Hecenin Beş Şairi" arasında yer aldı. 1946-1954 arasında Ordu milletvekilliği yaptı. Kendisi gibi hececi şair Orhan Seyfi Orhon'la çeşitli dergiler çıkardı ama Ortaç denilince akla *Akbaba* gelecek kadar bu dergiyle özdeşleşti. Tanınmış bir şair idiyse de mizah yazarı olarak, özellikle de uzun yıllar süren *Akbaba* dergisiyle ve orada çizdiği "Portreler" (1960) ile genişleyen bir ün kazanmıştır. Kitapları *Akından Akına, Cenk Ufukları, Aşıklar Yolu, Binnaz* (oyun, 1919), *Yanardağ* (1928), *Kuş Cıvıltıları* (1938), *Beşik* (1943), *Sarı Çizmeli Mehmet Ağa* (1946), *Gün Doğmadan* (1960), *Bizim Yokuş* (1966) adlarını taşır

I:72c, 123b, 153a, IV:144c, 232c, V:169b, VI:95a.

Ortaçağ Araştırmaları Kurumu III:430a.

Ortaçeşme Sarnıcı *bak.* Etmeydanı Sarnıcı

Ortaçgil, Bülent V:534c.

Ortadere I:496b.

Ortaköy *mad. VI:141b*, I:6a, 15a, 281a, II:166a, III:25a, 405a, IV:534b, VII:493a, 539a.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:546b

Esma Sultan Sahilsarayı III:211b

Etz ha-Hayim Sinagoğu III:225b

Fer'iye Karakolu III:293c

Fer'iye Sarayları III:294a

Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b

İbrahim Paşa Mescidi IV:127c

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b

Kabataş Erkek Lisesi IV:327b

Naime Sultan Yalısı VI:29b

Ortaköy Camii VI:143a

Ortaköy Hamamı VI:144b

Taut Evi VII:227a

Ortaköy Bulgar Karma Okulu II:329c.

Ortaköy Camii *mad. VI:143a*, I:193c, 248b, II:38b, 38c, IV:101b, 103a, VI:141c.

Ortaköy Ermeni Kilisesi IV:549a.

Ortaköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Ortaköy Fıkaraperver Cemiyeti 5 Eylül 1933'te, Ortaköy çevresindeki yoksullara yardım amacıyla, diğer semtlerdeki benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş, merkezi Ortaköy CHP binasında olan dernek. Emin Vafi başkanlığında, Namık Mortol, Baha Ergülen, Cavit Uras, Yani Küpeli, Ömer Uçansu, Necdet Gül, Niyazi Özbayır, Muammer Çağınlı, Halit Fehmi'den oluşuyordu.

Ortaköy Hamamı *mad. VI:144b*, 141c.

Ortaköy İskelesi II:165b, IV:202b.

Ortaköy Karakolu III:294a.

Ortaköy Spor Kulübü Adını taşıdığı semtin spor kulübü. 1910'da semtte Rumlar Ortaköy Spor Kulübü, Türkler de Ortaköy İdman Yurdu adıyla 2 ayrı kulüp kurmuşlardı. Ortaköy İdman Yurdu 1930'da resmi dernek statüsüyle Ortaköy Gençlik Kulübü adını aldı. Ortaköy Spor Kulübü de 1933'te bu kulübe katıldı. Futbol, masatenisi, aletli jimnastik, atletizm ve yüzme dallarında faaliyet gösterdi. 1984'te Dernekler Yasası'ndaki değişiklik nedeniyle, ismi Ortaköy Spor Kulübü Derneği oldu. 1988'de yapılan yeni tesislerinde basketbol, futbol, satranç ve voleybol dallarında faaliyet göstermekte, basketbol takımı Türkiye 1. Deplasmanlı Ligi'nde mücadele etmektedir.

II:524c.

Ortaköy Şifa Yurdu IV:14b.

Ortaköy Tiyatro Kumpanyası II:66c.

Ortaköy Tütün Fabrikası III:425c.

Ortaköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1958'de, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 515 grostonluktur. Uzunluğu 48,2 m, genişliği 8,6 m, sukesimi 3,1 m'dir. Danimarka, Burmeister & Wain yapımı, her biri 450 beygirgücünde iki adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmakta, 680 yolcu almaktadır. Zaman zaman İzmit Körfezi'nde de çalıştırılmıştır. Çengelköy adlı bir de eşi vardır.

V:99a.

Ortaokullar *mad. VI:144c*, III:139c, VI:378c.

İlgili maddeler:

İdadiler IV:135c

Rüştiyeler VI:337a

Ortaoyuncular 1980'de Ferhan Şensoy'un kuruculuğunu yaptığı tiyatro topluluğu. Ferhan Şensoy'un yazıp yönettiği ve Harbiye'de Yapı Endüstri Merkezi'nde sahnelenen *Şahları da Vururlar* (1980-1985) topluluğun ilk oyunu oldu. 1980-1981 sezonunda Küçük Sahne'ye taşınan topluluk, 1989'da restorasyonunu gerçekleştirdikleri Ses Tiyatrosu'na taşındı. Topluluk 1994'te "İçinden Dalga Geçen Tiyatro" adını verdikleri katamaranlarında, demirledikleri Kuruçeşme'de ve Fenerbahçe'de *Seyircili Seyir Defteri* adlı oyun ve *Kırkambar* adlı kabare ile seyirci karşısına çıktı. Topluluğun içinden yetişen genç oyuncular da Küçük Sahne'de Nöbetçi Tiyatro adıyla Ortaoyuncular'a bağlı olarak oyunlar sahneledi.

IV:325b.

Ortaoyunu *mad. VI:146b*, III:517a.

İlgili maddeler:

Abdürrezzak Efendi I:54b

Hamdi (Kavuklu) III:542b

İsmail Efendi (Küçük) IV:213a

Ortodoks Kiliseleri *bak.* Rum Ortodoks Kiliseleri

Ortodoks Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi

Oruç Beğ VII:73a.

Oruz, İffet Halim III:529b, IV:347a.

Orya Kapısı I:541c.

Oryan, Nurettin (1903, İstanbul - 1984, İstanbul) Gazeteci. Liseyi bitirdikten sonra 1920'de *Payitaht* gazetesinde muhabir olarak çalışmaya başladı. Daha sora *Yeni Şark*, *İleri*, *İkdam*, *Yılmaz*, *Tevhid-i Efkâr*, *Tanin*, *Haber*, *Tan*, *Akşam*, *Son Telgraf*, *Gece Postası* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi.

Oryantalist Mimari *mad. VI:148a*, I:469c, VII:515a.

İlgili maddeler:

Çırağan Sarayı II:503a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c

Sirkeci Garı VII:13b

Topçu Kışlası VII:274a

Osep (Kurban) *mad. VI:149c.*

Oskay, Sait VI:150a.

Oskay, Seyyan *mad. VI:150a*, 264a.

İlgili madde:

Tango VII:203c

Oskiyam (Kuyumcu) (18. yy, İstanbul - 19. yy, İstanbul) Ermeni asıllı tanburi, neyzen. Samatyalıdır. Tanburi İzak'tan geleneksel üslupta tanbur çalmayı öğrendi. Tanburi ve neyzen olarak genç yaşta parladı. II. Mahmud zamanında Enderun'a alındı. Tanburun icrasında eski tavrın en büyük temsilcilerinden biri olarak Türk musikisi tarihine geçti. Geleneksel tanbur üslubu Oskiyam'dan Kozyatağı Rıfaî Tekkesi Şeyhi Abdülhalim Efendi'ye, ondan da Subhi Ezgi'ye aktarılarak günümüze ulaşmıştır.

IV:311c, V:81c, VI:330c.

Osman II *mad. VI:150a*, I:8a, 94b, 442a, II:394c, V:97a, 504b, 541c, VII:58c, 230c, 461a, 467c, 475a.

İlgili madde:

Karanlık Bent IV:459a

Osman II Bendi *bak.* Karanlık Bent

Osman III *mad. VI:154c*, I:101c, 104a, II:97a, 97c, IV:361c, V:11c, 548c, VII:230c, 297a.

Osman III Köşkü *mad. VI:157a*, I:160c, II:63c, VII:287a, 288b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Osman III Taşlığı VII:288b.

Osman (Burdurlu Hafız) V:562a.

Osman (Derviş) I:186c, III:40b.

Osman (İlkiz) III:454a.

Osman (ö. 1596'dan sonra, Nakkaş) *mad. VI:157c*, II:26a, 345a, III:217c.

Osman (ö. 1698, Hafız) *mad. VI:158a*, I:14a, 48a, 114b, 190a, 302b, III:543c, 567a, 567c, IV:15a, 17b, V:45b, 265c, 545a, VI:127c, VII:106c, 165b.

Osman (Deli) (?, İstanbul - 1805, İstanbul) Hattat. Çengelköylü Hacızade Mustafa Efendi'den yazı meşk etmiştir. Yaşadığı çağda Hafız Osman ekolü yürürlükte olmasına rağmen 15-16. yy'da yaşamış olan Şeyh Hamdullah'ın üslubunda yazmıştır. Bazı acayip haflerinden dolayı hattatlar arasında "Deli Osman" olarak tanınırdı.

Osman (Kayışzade) (1834, Burdur - 1894, İstanbul) Hattat. Seyyid Hafız Osman Nuri Efendi diye tanınırsa da hattatlar arasında "Kayışzade" olarak ün salmıştır. Genç yaşta İstanbul'a gelerek Kazasker Mustafa İzzet Efendi'den icazetname aldı. Hocasının ölümü üzerine Muhsinzade Abdullah Bey'e de devam etti. Hayatını Kuran yazarak kazandı.

Osman (ö. 1873, Âşık) II:434c.

Osman (Poyraz) V:338a.

Osman Ağa (Buhurî)

İlgili madde:

Osman Ağa Camii VI:159a

Osman Ağa (Fatih Darüşşifası Mütevellisi) III:269a.

Osman Ağa (Mısrî) III:463a, 568b, VI:159c.

Osman Ağa (ö. 1732-33) VII:486a.

Osman Ağa Camii *mad. VI:159a,* IV:332a, 341b, VII:115c.

Osman Ağa Çeşmesi (Hasanpaşa) *mad. VI:160a.*

Osman Ağa Çeşmesi (Kadıköy) *mad. VI:159c.*

Osman Ağa Sebili Fatih İlçesi'nde, Sarıgüzel Caddesi'nin altında, Mesih Mehmed Paşa Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. Saray cerrahlarından Osman Ağa'nın 994/1586'da yaptırmış olduğu bu sebil, klasik üslupta, kare planlı, kubbeli, pencereleri sivri kemerli bir yapı idi. Günümüzde tamamen ortadan kalkmıştır.

Osman Asaf VI:176c.

Osman Bey (II. Abdülhamid'in mabeyincilerinden) VI:165a.

Osman Bey (II. Abdülhamid'in serkârâni) III:148c.

Osman Bey (Hacı Hammamîzade) II:375c, III:255a, IV:378c.

Osman Bey (Mirliva) VI:154a.

Osman Bey (16. yy, Karahisar Sancakbeyi) V:453c.

Osman Bey (ö. 1885, Tanburi) *mad. VI:160b,* VII:546c.

Osman Bey (ö. 1892) IV:216a.

Osman Bey (1830 ?, İstanbul - 1900 ?, İstanbul) Besteci. "Küçük" lakabıyla anılır. Rast makamında ve curcuna usulündeki "Bin cân ile sevdim seni" şarkısı en bilinen eseridir. Ayrıca peşrev ve saz semaileri de ünlüdür.

Osman Bey (19. yy'ın ilk yarısı) Tanzimat'tan önce İstanbul'da ihtisab ağalığı (belediye başkanlığı) yaptı. Bu görevi sırasında gece gündüz kentte dolaşır, dükkânını, dükkânının önünü temiz tutmayan esnafa türlü cezalar verirdi. Hayvansever olduğu için yük beygirlerine işkence edenlere aynı işkenceyi uygulatır, pazarda satılan tavuk ve hindilerin baş aşağı gezdirilmesine izin vermezdi. Sattığı tavukları aç bırakan köylüyü dayağa çektirirdi. Bir gün bir köylünün "Ağam, tavukların kursağını yokluyorsun, iyi de bir de onları satmaya çalışan benim kursağımı yoklasana! İki gündür ağzıma lokma koymadım!" demesi üzerine adamın tavuklarını kendisi satın almıştı. Medreseden yetişen Osman Bey, tumturaklı Osmanlıcaya meraklıydı. Yalın sözü sevmez, örneğin "Susadım" demek yerine "Derûnum âteş-i nâr ile püryân idüğünden bir kadeh-i lebrîz ile âb-ı hoş-güvâr nûş eyleyerek teskin-i âteş eylemek..." gibi uzun ve Farsça tamlamalarla dolu bir ifade kullanırdı. Bir gün mederesede hocası ders verirken mangaldan sıçrayan kıvılcım hocanın sarığına sıçramış, o zaman öğrenci olan Osman Bey hocasına bunu haber vermek için "Ey hâce-i bî-misâl, v'ey üstâd-ı zî-kemâl! Bu şakird-i pür-kelâl şol veçhile arz-ı hâl eyler ki bi-hikmet-i müteâl nâr-ı mangaldan bir şerer-i cevvâl pertâb ile ser-i âlü'l-âlinizdeki sarığı iş'âl eyledi" deyinceye kadar sarığının yandığını fark eden hoca, can havliyle başındakini fırlatmış, Osman'a da "Bre oğlum, sarığın yanıyor, desene!" diye bağırmış.

Osman Bey (ö. 1932, Pirizade) VI:252c.

Osman Bey (Pazı) VI:11c.

Osman Bey (Türkmenzade) VII:349c.

Osman bin Ahmed (Tercüman) (1657, Temeşvar - 1723'ten sonra, İstanbul) Yaşamının büyük bölümünü tutsak olarak Graz ve Viyana'da geçirdi. 1718' de Pasarofça Antlaşması'ndan sonra Temeşvar'a döndü. Elçilik görüşmelerinde çevirmenlik yaptı. Son yıllarında İstanbul'a gelerek Tophane'ye yerleşti ve anılarını yazdı. *Gâvurların Esiri* adıyla Latin harflerinde de basılan bu eser Osmanlı edebiyatının ender otobiyografilerindendir.

Osman Çelebi (Tanburi) IV:395a.

Osman Dede (ö. 1729, Kutb-ı Nayî) *mad. VI:161a,* III:58a, 58a, 254c, 362b, V:427b, 528b.

Osman Dede (ö. 1918) V:421c.

Osman Efendi (Arpa Emini) VI:432a.

Osman Efendi (Bostanî) III:166b.

Osman Efendi (Hafız) *mad. VI:161b,* VII:563a.

Osman Efendi (ö. 1569) VII:121b.

Osman Efendi (ö. 1594, Haşimî) II:105c, IV:377a, VI:383a, VII:122c.

İlgili madde:

Saçlı Emir Tekkesi VI:383a

Osman Efendi (ö. 1627, Hakikîzade) IV:125b, VII:7b.

Osman Efendi (ö. 1663) VI:34a.

Osman Efendi (ö. 1674, Şeyh Bosnalı Karabaş) VII:7b.

Osman Efendi (ö. 1684, Şeyh) III:50a.

Osman Efendi (ö. 1690, Atpazarî) II:395a, V:70c.

Osman Efendi (ö. 1724) VI:33c.

Osman Efendi (ö. 1821) VI:329b.

Osman Efendi (ö. 1856) VI:328b.

Osman Efendi (ö. 1878, Şeyh Dellal) III:58a.

Osman Efendi (ö. 1889) VII:553a.

Osman Efendi (Musullu) (1840, Musul - 1918, Bağdat) Hafız, hanende, besteci. Genç yaşta İstanbul'a gelerek Zekâi Dede, Bolahenk Nuri Bey ve Hüseyin Fahreddin Dede'den dini ve dindışı musikiyi öğrendi. Mevlevîydi. Hutbeleri, Kuran okuması ve hanendeliğiyle İstanbul'da büyük ün kazandı. Hutbe okuduğu camiler dolup taşardı. Dindışı musikiyi de iyi bilir, ramazan aylarında Fevziye Kıraathanesi'nde fasıllara katılırdı. Hüseynî Mevlevî ayininin yalnızca 1. selamı günümüze ulaşabildi. "Neş'e-yâb-ı lûtfun olsun bu ser-i şûridemiz" güfteli hüzzam şarkısı çok beğenilmiştir.

V:530b.

Osman Efendi (Seyyid) VI:13c.

Osman Efendi (Şeyh Sarı) V:465c.

Osman Efendi (Tokat Meydan Camii imamı) III:567b.

Osman Fazıl Efendi (ö. 1954) VII:172c.

Osman Fıtrî VII:119c.

Osman Hamdi Bey (ö. 1910) *mad. VI:161c,* I:125a, 429c, II:550a, III:115c, 151b, 151c, 205b, 395a, IV:335a, V:388b, 487b, VI:122b, 436b, 445b, VII:11c, 364b, 515c.

İlgili maddeler:

Arkeoloji Müzeleri I:307a

Sanayi-i Nefise Mektebi VI:447b

Osman Haşimî Efendi (ö. 1594) V:383a.

Osman Hilmî Efendi (ö. 1874) VI:327c, 329b.

Osman Himayetî Efendi (ö. 1796) VI:326c.

Osman Keşfî Efendi (Şeyh) IV:49c, VI:163c.

Osman Keşfî Efendi Tekkesi *mad. VI:163b.*

Osman Ma'nâ Efendi (ö. 1688) II:396b, VI:301c.

Osman Nevres I:2a.

Osman Nihalî VI:73b.

Osman Nureddin Şems Efendi (ö. 1893) IV:376c.

Osman Nuri V:4a.

Osman Nuri Efendi (ö. 1854) VI:392c.

Osman Nuri Paşa (Ressam) (1839, İstanbul - 1906, İstanbul) Asker ressam. 1857'de ressam ve yaver olarak saraya girdi ve mirlivalığa kadar yükseldi. Mekteb-i Harbiye ve Kuleli Askeri İdadesi'nde öğretmenlik yaptı. Yağlıboyayla çalışan ilk Türk ressamlarındandır. Çiğ renkler kullanarak fotoğrafik bir gerçekçilikle yaptığı deniz manzaralarıyla tanınır.

VII:11a, 515c, 545b.

Osman Paşa (Macar) VI:73b.

Osman Paşa (Özdemiroğlu) (1527, Kahire - 1585, Tebriz) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. 1571' de Kıbrıs'ın fethine katıldı. 1578'de İran seferinde büyük yararlıklar gösterdi. 1584'te sadrazamlığa getirildikten sonra yeni bir İran seferine çıktı. Ele geçirdiği Tebriz'de öldü.

V:500a.

Osman Paşa (Küçük) (?, ? - 1726, Sayda) Devlet adamı. Silahdarlığın ardından çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. İkinci vezirlik ve İstanbul kaymakamlığı görevlerinde bulundu.

V:344b.

Osman Paşa (Topal) (?, ? - 1733, Kerkük) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği, muhafızlık ve seraskerlik yaptı. 1731'de getirildiği sadrazamlıkta beş ay kaldı. Daha sonra Bağdat serdarı olarak İran kuşatmasını boşa çıkardı. Kerkük yakınlarındaki ikinci savaşta öldü.

IV:237a, V:248c.

Osman Paşa (ö. 1874, Topal) V:386a.

Osman Paşa (Gazi) (1833, Tokat - 1900, İstanbul) Asker. Lübnan, Girit ve Yemen ayaklanmalarının bastırılmasında görev aldı; müşirliğe kadar yükseldi. 1877-1878 Osmanlı Rus Savaşı'nın başlarında Garp Ordusu komutanı olarak Rus kuvvetlerini durdurdu ve Plevne'ye girdi. Beş aylık parlak bir savunmanın ardından Rus kuşatmasını yarmaya çalışırken yaralanarak tutsak düştü. Serbest bırakıldıktan sonra hassa müşirliğine getirildi. 1878'de atandığı seraskerlikten savaş yanlısı olduğu gerekçesiyle 1885'te alındı. İki oğlunu II. Abdülhamid'in kızlarıyla evlendirdi.

II:432c.

Osman Paşa (Tatar) (?, ? - 1924, İstanbul) Asker. Avrupa'da öğrenim gördü. Yemen ordusu komutanlığı yaptı. Rumeli'deki karışıklıkları bastırmakla görevlendirildi (1908). II. Meşrutiyet'in ilanından sonra emekliye ayrıldı. Meclis-i Âyân üyeliğinde bulundu.

II:307b.

Osman Raşid Paşa (1801, İstanbul - 1880, İstanbul) Şehremini. Taşrada ve İstanbul'da çeşitli idari görevlerde bulundu. Şubat 1857-Haziran 1858 arasında İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra İzmir ve Cezayir-i Bahr-ı Sefid (Akdeniz Adaları) vilayetlerine vali oldu.

VII:150a.

Osman Reis (ö. 1645)

İlgili madde:

Osman Reis Camii VI:164a

Osman Reis Camii *mad. VI:164a,* I:87a, VII:365a.

Osman Sahib Efendi (Pirîzade) VI:252a.

Osman Salaheddin Dede (ö. 1887) II:170b, IV:7b, 107c, V:430a, VII:479a, 544c.

Osman Sıdkî Efendi (ö. 1702) II:399a.

Osman Şadi Efendi (ö. 1919) V:386b.

Osman Şems Efendi (ö. 1893) IV:372b, 447a.

Osmanağa Kadıköy İlçesi merkezinde, çarşının bulunduğu yerde, adını Osman Ağa Camii'nden alan mahalle ve semt. Osmanlıların Konstantinopolis'i almasından sonra Halkedon'da (Kadıköy) başlatılan ilk Müslüman yerleşmesi olarak Kadı Hızır Bey tarafından yaptırılan cami etrafında oluşmuş mahalle, I. Ahmed'in (hd 1603-1617) bâbüssaade ağası Osman Ağa tarafından yaptırılan cami nedeniyle, o tarihten sonra bu adla anılmaktadır. Mahallenin nüfusu (1990) 7.814'tür.

Osmanbey *mad. VI:165a,* VII:186c, 500a.

Osmanbey Bahçe Sineması I:540b.

Osmanbey Borsa Lokantası VI:9b.

Osmanischen Post I:213b.

Osmanischer Lloyd I:213b.

Osmaniye Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Veliefendi Hipodromu'nun kuzeybatısında, Kartaltepe Mahallesi'nin kuzeyinde yer alan mahalle. Önemli bir bölümü yeşil alan olan yörenin doğu kesiminde Haznedar ve Çırpıcı dereleri bulunur. Nüfusu (1990) 23.674'tür.

I:557c, III:382b, 385b.

İlgili madde:

Veliefendi Hipodromu VII:377c

Osmanlı Günlük gazete. 1876'da Mehmed Tevfik tarafından yayımlandı.

I:132c, V:369a.

Osmanlı Günlük gazete. 29 Temmuz 1880-19 Temmuz 1885 tarihleri arasında yayımlandı. Müdürü Tevfik İlhami'ydi.

Osmanlı Ahrar Fırkası 14 Eylül 1908'de kurulan siyasal örgüt. 1900'lerde Paris'te oluşan Prens Sabahaddin önderliğindeki "Teşebbüs-i Şahsî ve Adem-i Merkeziyet Cemiyeti"nde somutlanan akımın Osmanlı ve İstanbul siyasal hayatındaki yansımasıdır. İlk girişimciler Nureddin Ferruh Bey'le 1910'da bir suikasta kurban giden gazeteci Ahmed Samim'dir. Kurucuları Nurettin Ferruh, Ahmed Fazlı, Kıbrıslı Tevfik Nâzım, Şevket, Celaleddin Arif, Mahir Said beylerdi. Merkezi Bâbıâli Caddesi, no. 66'da Hilal Matbaası'ndaydı. Ahrar "hür"ün çoğulu anlamını taşıyordu. Liberal bir siyasal çizgi benimsemişti. II. Meşrutiyet'in ilk siyasal partilerinden olan Ahrar Fırkası 1908 seçimlerine sadece İstanbul'da katılmış, İttihad ve Terakki'ye muhalif olmuş, bölücülük ve kozmopolitlikle patrikhane ile ağız birliği etmekle suçlanmıştır. Parti 1909' daki Otuz Bir Mart Olayı'na dolaylı karışmış, ileri gelenleri tutuklanmış, yargılanmış ve varlığı fiilen sona ermiştir.

VII:18b.

Osmanlı Amele Cemiyeti IV:281a, 288c.

Osmanlı-Avusturya Mobilya ve Halı Mağazası III:154b.

Osmanlı Bankası *mad. VI:165b,* II:47c, 47a, 50b, 294b, 429b, III:355b, IV:229c.

İlgili maddeler:

Bankacılık II:76c

Osmanlı Bankası Binası VI:166b

Osmanlı Bankası Olayı VI:166c

Osmanlı Bankası Binası *mad. VI:166b,* II:217a, VII:365a.

Osmanlı Bankası Olayı *mad. VI:166c,* I:40b, II:294b, III:181c, 193b.

İlgili maddeler:

Ayaklanmalar I:438c

Ermeni Ayaklanması III:181a

Osmanlı Beşiktaş Terbiye-i Bedeniye Mektebi II:167c.

Osmanlı Demokrat Fırkası 6 Şubat 1909'da, Sultanahmet'te Millet Bahçesi karşısında Fuad Şükrü Bey'in evinde kurulmuş siyasal parti. "Fırka-i İbad" olarak da anılır. Jön Türklerin ileri gelenlerinden Dr. İbrahim Temo'nun "Selamet-i Umumiye Kulübü"nü bir siyasal partiye dönüştürmesiyle başlayan kuruluş aşamasında Selamet-i Umumiye Kulübü'nün üyeleri olan İbrahim Naci, Giritli Ali, Fuad Şükrü, Dr. Rıza Abut, Pertev Tevfik, Yenişehirli Salih, Mustafa Bey, sermakinist Rıza Bey, Dr. Abdullah Cevdet, Dr. İbrahim Temo (reis) kurucular arasında yer almışlardır. Fırka İttihatçıların sert baskılarına maruz kalmış olmasına rağmen, gerek resmi yayın organları *Türkiye, Feryad, Ahali* ve bunlar kapatıldıkça İstanbul'da peşpeşe çıkarılan *Selamet-i Umumiye, Hâkimiyet-i Milliye, Muahede, Yeni Ses, Genç Türk, Azad* gibi gazetelerde gerekse diğer platformlarda muhalefetini sürdürmüştür. 1911'den sonra yoğunlaşan baskılar karşısında gerileyen fırka 5 Aralık 1911'de kendini feshederek Hürriyet ve İtilaf Fırkası'na katılmıştır.

VII:18b.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Osmanlı donanmasını güçlendirmek amacıyla kurulan ve Donanma Cemiyeti olarak bilinen dernek, Donanma-yı Osmani Muaveneti Milliye Cemiyeti adıyla 1909'da faaliyete geçmiştir. II. Meşrutiyet'in etkisi ve V. Mehmed'in (Reşad) desteğiyle kısa sürede örgütlenmiş ve Almanya'dan iki zırhlı ile dört muhrip satın alınmış; İngiltere'ye iki savaş gemisi sipariş edilmiş ve bir İngiliz şirketine Gölcük'te tersane kurdurulmuştur. Bu etkinliklerinin yanısıra 1910'dan itibaren *Donanma* adlı bir de dergi çıkaran cemiyet Şubat 1919' da Vahideddin'in iradesiyle kapatılmıştır.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Heyet-i Temsiliyesi 1914'te İstanbul'da Donanma Cemiyeti'nin müdürü Ziya Bey' in girişimiyle, cemiyete gelir sağlamak amacıyla kurulan tiyatro topluluğu. Toplulukta Ahmed Fehim, Muhsin Ertuğrul, Mardiros Minakyan, Nureddin Şefkatî, Eliza Binemeciyan ve Kınar Hanım gibi dönemin önde gelen oyun-

culari yer almaktaydı. Oyunlarını Şehzadebaşı'ndaki Millet Tiyatrosu'nda sahneleyen topluluk I. Dünya Savaşı başladıktan sonra dağıldı. Oynadıkları oyunlar arasında İbnürrefik Ahmed Nuri'nin *Alemdar*'ı, Aka Gündüz'ün *Muhterem Katil*'i, Hüseyin Kâzım'ın *Midilli'de Bir Facia*'sı yer alır.

II:233b.

Osmanlı Donanma Cemiyeti Piyangosu VI:260a.

Osmanlı Dönemi Mimarisi *mad. VI:168c.*

İlgili madde:

Hassa Mimarları Ocağı IV:12c

Osmanlı Dram Kumpanyası *mad. VI:175c*, IV:451b, VI:179a.

İlgili madde:

Ahmed Fehim I:123a

Osmanlı Eczacıları İttihad Cemiyeti I:123c.

Osmanlı Hürriyetperver Avam Fırkası Kasım 1918'de İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. İttihad ve Terakki'nin feshinden sonra, onun devamı olarak bilinir. Yayın organı *Minber* gazetesiydi. 1919'dan sonra kapandı. Üyelerinden bazıları Anadolu'ya geçti.

Osmanlı İpek, Keten Eşya AŞ III:86c.

Osmanlı İtibar-ı Milli Bankası II:48a.

Osmanlı Komedi Kumpanyası VI:318a.

Osmanlı Komedi ve Vodvil Heyeti I:123a.

Osmanlı Matbuat Cemiyeti 1917'de İstanbul'da kurulmuş olan basın derneği. Kurucuları Mahmud Sadık Bey (reis), Yunus Nadi (Abalıoğlu), Ağaoğlu Ahmed, Abdullah Zühdü, Muhiddin (Birgen), Ahmed Emin (Yalman) beylerdi. İlk kongresini 15 Şubat 1918'de yapan cemiyetin yönetim kurulu başkanlığına Hüseyin Cahit (Yalçın), ikinci başkanlığına Yunus Nadi seçildiler. Mondros Mütarekesi'nden sonra üyeleri arasında görüş farklılıkları beliren cemiyetin örgütsel yapısı fiilen sona erdiyse de üyelerinin etkinlikleri daha sonraki yıllarda da sürdü.

II:71a.

Osmanlı Mesai Fırkası 29 Ocak 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları İmalat-ı Harbiye Fabrikaları ile diğer devlet fabrikalarında çalışanlardı. Başkanı makine mühendisi H. Memduh Bey'di. Mütareke döneminde İstanbul'da kurulmuş sosyalist ve işçi partilerinin karşısında, memur ağırlıklı bir yapıdaydı. 1920'de varlığı sona ermiştir.

IV:289c.

Osmanlı Mezarlığı VI:358c.

Osmanlı Milli Operet Kumpanyası III:254a, VI:134c.

Osmanlı Milli Telgraf Ajansı III:465b.

Osmanlı Mimar ve Mühendis Cemiyeti IV:521c.

Osmanlı Mürettipler Cemiyeti VI:23b.

Osmanlı Opera Kumpanyası IV:213c.

Osmanlı Ressamlar Cemiyeti *mad. VI:176b*, I:156a, 199c, II:299a, 542a, VI:436c, VII:546a.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Efendi I:49a

Galatasaray Sergileri III:372a

Osmanlı Ressamlar Gazetesi II:299b.

Osmanlı Rus Savaşı'nda İstanbul (1877-1878) *mad. VI:177a*, I:38c, 184a.

Osmanlı Sivil Mimarisi II:553a.

Osmanlı Sosyalist Fırkası (OSF) Eylül 1910'da kurulmuş siyasal parti. Merkezi Nuruosmaniye'deki Hürriyet Matbaası'ndaydı. Kurucuları *İştirak* gazetesi sahibi Hüseyin Hilmi (İştirakçi Hilmi), *Sosyalist* gazetesi sahibi Namık Hasan, *Muahede* gazetesi sahibi Pertev Tevfik, *İnsaniyet* gazetesi sahibi İbnü'l-Tahir İsmail Faik, Baha Tevfik, Hamid Subhi'dir. Partinin kuruluşu, aynı çevrenin 1910 başından beri süren yoğun yayın faaliyetlerinin bir sonucu olmuştur. Türkiye'de "sosyalist" adıyla kurulan ilk partidir. Kuruluşundan itibaren çeşitli baskı ve engellere maruz kalmış, başkanı Hüseyin Hilmi defalarca tutuklanmış, 1911'de sesini fazla duyuramamış, 1912'de yayın faaliyetlerini yeniden başlatmışsa da, aynı yıl içinde siyasal hayattan silinmiştir.

IV:73a, 282b, 289b, VII:18b.

Osmanlı Telgraf Ajansı III:465b.

Osmanlı Tiyatrosu *mad. VI:178b*, I:128a, II:153c, III:261a, 390a, VI:122a, 133a, 175c, 259a.

İlgili maddeler:

Agop (Güllü) I:90c

Ali Bey (Direktör) I:190b

Osmanlı Dram Kumpanyası VI:175c

Osmanlı Türk Elektrik Anonim Şirketi VI:555a.

Osmanlı Umum Sigorta VI:550a.

Osmanoğlu, Ayşe Hamide *bak.* Ayşe Sultan (ö. 1960)

Osmanoğlu, Şadiye I:42a.

Osmanyan Kordzagtzagan Ingerutyun III:183a.

Ostrorog, Leon IV:236a, V:62b.

Ot Gecesi Osmanlı saray mutfağının (matbah-ı âmire) helvahanesinde macun yapılan günün akşamında düzenlenen eğlenceler. Yılda bir kez ilkbaharda, helvahanede nane, danfülfül, havlıcan, gül, gelincik gibi bitkilerle, büyük kazanlarda macun kaynatılırdı. Macunun bir kısmı padişaha gönderilmek üzere başlala yeri ve başkullukçu yerine verilir, bir kısmı da saray erkânına ayrılırdı. O gece helvahene ocağı halkı için eğlenceler düzenlenir, ocağa hayalbaz, hokkabazlar ve incesaz takımları gönderilirdi.

Otağ-ı Hümayun Padişahlara mahsus görkemli ve konforlu sefer çadırları. Kırmızı renkli bu çadırı taşımak, kurmak, bozmak hayme mehterleri denen bir sınıf askerin göreviydi. Padişah sefere çıkacağı zaman, seferin istikametine göre otağ-ı hümayun ilkin Çırpıcı Çayırı, Davutpaşa Sahrası veya Doğancılar'a kurulur, önüne tuğlar dikilirdi. İstanbul'dan ayrılmazdan önce padişah bir süre otağ-ı hümayunda oturarak sefer yaşantısına intibak eder; bu sırada ordunun toplanması, hazırlıkların tamamlanması çalışmaları yürütülür; otağ-ı hümayun önünde geçit törenleri, atış talimleri yapılırdı. Sefer dönüşünde de padişah saraya gelmezden önce yine aynı yerlerde bir süre otağ-ı hümayunda kalır, tebrikleri, ziyaretleri kabul ederdi.

Otakçılar Eyüp İlçesi'nde Defterdar ile batısındaki Nişanca arasında kalan, ama Defterdar kapsamında kabul edilen semt. İki tarafından Edirnekapı Şehitliği ile çevrilmiştir. Üzerinden Boğaziçi Köprüsü'nü D-100 (E-5) Otoyolu'na bağlayan O-2 Otoyolu'nun viyadüğü geçer. Adını oradaki eski bir camiden alır.

İlgili madde:

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567c

Otakçılar Camii Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'da, Fethi Çelebi Mahallesi'nde, aynı adlı caddenin Kırımi Çeşmesi Sokağı'yla kesiştiği yerdedir. "Fethi Çelebi Camii" ve "Gazanfer Ağa Camii" adlarıyla da anılır. *Hadîka*'da bânisinin Fethullah Efendi olduğu, Bâbüssaade Ağası Gazanfer Ağa tarafından 1599'da ihya edildiği, minberini Vezirazam Bayram Paşa'nın koydurduğu kayıtlıdır. Duvarları kaba taştan, çatısı ahşap olan caminin ön kısmında şadırvanı, onun arkasında sebili, bunun sağında hazîresi vardı. 1980'de bunlar yıkılarak yerine meşruta, tuvalet ve gasilhane yapılmıştır. 10,68x10,45 m boyutlarındaki harimin önünde çift katlı son cemaat yeri bulunur. Minare kaidesi ve küpü kesme taştan, gövdesi taş ve tuğladandır. Son cemaat yeri yan cephesinin üst kat penceresinin iki yanında bulunan ahşap kuş evleri 1983'te yok edilmiştir.

Otakçılar Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'da, eski adı Otakçılar Caddesi olan şimdiki Abdurrahman Şeref Bey Caddesi üzerinde Yakub Ağa Sıbyan Mektebi'nin yanındaydı. Karşısında Mühendis Ali Bey Çeşmesi, sol tarafında ve biraz aşağıda ise Çadırcı Tekkesi vardı. Hamamın yerinde bugün apartmanlar bulunmaktadır. Hamam, Aziz Mahmud Hüdaî Efendi (ö. 1628) vakfından olup 1004/1595'ten sonra ya-

pılmıştı.

Otakçılar Mezarlığı Çeşmesi Eyüp'te, Alaca Tekke Sokağı'ndadır. Çevre yolunun açılışı sırasında Otakçılar Mezarlığı ortadan kalkmıştır. 1097/1685'te kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmış, 1141/1729'da tamir edilmiştir. Bugün teknesi toprak altında kalmıştır ve harap durumdadır.

Otel Galata III:14a.

Oteller *mad. VI:179a*, V:49c.

İlgili maddeler:

Divan Oteli ve Pastanesi III:68c

Hilton Oteli IV:73c

Konaklama V:48a

Park Otel VI:222c

Pera Palas VI:239b

Tokatlıyan Oteli VII:272a

Otluk Kapısı I:101b, 103c, VII:74a, 282c.

Otlukçu Kışlası II:414a.

Otlukçuyokuşu Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nden Fener'e inen Darüşşafaka Caddesi ile Ayakapı'ya inen Haliç Caddesi'nin, yamacın üst kısımlarında yaptıkları makas içinde kalan mevki. Darüşşafaka Lisesi burada bulunmaktadır. Yörenin adı lisenin güneyindeki bir sokakta yaşamaktadır.

II:414c.

Otobüs *mad. VI:180b*, II:275a, IV:139a, 525b, VII:294b.

Otogarlar *mad. VI:181a.*

Otomanikos Monitor VI:353b.

Otomobil *mad. VI:182a.*

Otoparklar *mad. VI:183a.*

Otropo IV:392c.

Otto Keil Kitabevi II:301b.

Ottoni, E. III:128b.

Otuz Bir Mart Olayı *mad. VI:184a*, I:41c, III:496c, V:271c, 344c, VI:184a, 186a, 186b, 307b, 482b, VII:205a, 222c, 414a.

İlgili madde:

Ayaklanmalar I:438c

Otyam, Fikret IV:145a, V:406a.

Otyam, Nedim II:144c, VI:295b.

Ovadya, Silvyo VII:400a.

Ovadya, Stella IV:357c.

Owings IV:73c.

Oxya VII:492b.

Oy, Aydın VII:313a.

Oya *mad. VI:188c.*

Oya Basımevi III:183b.

Oyak Sitesi VII:16a.

Oygar, İsmail Hakkı VI:437a.

Oyuncu Loncaları Kahvesi Eminönü'nde Alacahamam'da hayalci (Karagözcü) esnafının devam ettiği bu kahvehane 93 Harbi'ne (1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı) değin çalışıyordu. Karagözcüler örgütlü bir esnaf kesimi olarak her gün burada toplanırlar; çağrıldıkları yerlere giderlerdi. Esnaf kethüdası, kabzımalı, yiğitbaşısı, daima bu kahvede otururlardı. Oyuncu Loncaları dağıldıktan ve kahvehane kapandıktan sonra bu zümre bir süre Mısır Çarşısı'nın Paçacılar Kapısı'na yakın Çavuşoğlu Çıkmazı'nda bahçeli bir kahvede, daha sonra Beyazıt'ta Simkeşhane içinde, en son Galata'da bir kahvede toplanmaktaydı.

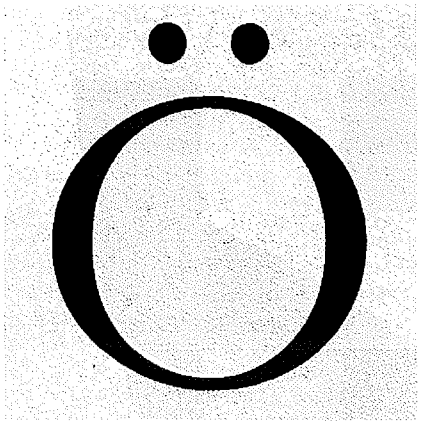
Ozak, Muzaffer II:417a.

Ozanözgü, Tahir Nadi IV:144c.

Ozansoy, Faik Ali (1875, Diyarbakır - 1950, Ankara) Şair. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli memuriyetlerde, Diyarbakır valiliğinde bulundu, İstanbul'da Dahiliye Nezareti müsteşarlığı yaptı. İstanbul Saint Benoit Lisesi'nde edebiyat öğretmenliğinden emekliye ayrıldı, öldüğünde İstanbul'da, çok sevdiği Şair Abdülhak Hamid'in yanına gömüldü. Servet-i Fünun şairlerinden olup, daha sonra Fecr-i Âti Topluluğu'nun başına geçen Ozansoy'un şiirlerinde yoğun bir duygululuk egemendir. Kitapları *Fani Teselliler* (1900), *Temasil* (Timsaller, 1913), *Elhan-ı Vatan* (Vatan Ezgileri, 1915), *Payitahtın Kapısında* (manzum piyes, 1918), *Nedim ve Lale Devri* (manzum piyes, 1920), *Şair-i Azam'a Mektup* (Abdülhak Hamid için yazılmıştır, 1923) adlarını taşır. Ozansoy Diyarbakırlı yazar, şair Süleyman Nazif'in kardeşidir. Oğlu Munis Faik Ozansoy da şairdi.

III:275b, VI:536c.

Ozansoy, Halid Fahri *mad. VI:190b*, II:286b, III:509a, IV:340a, V:169b, 405c.

Öcal, Figen IV:357b.

Ödül, Atıf (1898, Lüleburgaz - 1983, İstanbul) Hukukçu. Siyasal Bilgiler ve Hukuk fakültelerini bitirdi. Lüleburgaz Asliye Hukuk hâkimi ve serbest avukat olarak çalıştı. İstanbul İl Genel Meclisi birinci başkanvekilliği yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ögelman, Kadri (1906, Denizli - 1986, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1924'te Kadıköy Yeni Operet Heyeti'nde sahneye çıktı. 1929'da Şehir Tiyatroları'na girdi ve 1969'da emekli oluncaya kadar 200'ü aşkın oyunda rol aldı. 1940'lardan başlayarak 300'ü aşkın filmde karakter rolleri oynadı, senaryolar yazdı, yönetmenlik yaptı.

Öğrenci Yurtları *mad. VI:191a*, III:140a.

Öğreten, Hulki IV:223b.

Öğretmen Evleri *mad. VI:191a.*

Öğretmenler Bahçesi *bak.* Küllük Kahvesi

Öğretmenler Derneği III:194a.

Öğretmenler Vakfı III:194a.

Öğünç, Feridun Şakir (1920, Ankara) Sendikacı. Liseyi bitirdi. Türk Deniz Ulaş-İş Federasyonu genel başkanlığı, Türk-İş Yönetim Kurulu üyeliği ve genel başkanlık danışmanlığı yaptı. Ocak 1961-Kasım 1961 arasında Kurucu Meclis'te işçi sendikaları temsilcisi olarak yer aldı. 12 Eylül Harekâtı'ndan sonra Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi'ne (Ekim 1981-Kasım 1983) üye seçildi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öğütçü, Mehmed Raşit VI:136b.

Öke, Mim Kemal (1884, İstanbul - 1955, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Gülhane Askeri Hastanesi Şirürji Kliniği şefliği yaptı. Albay rütbesine yükseldi. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öksüzce Baba Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kocamustafapaşa'nın, Osmanlı döneminde "Akarca" olarak anılan kesiminde, Arabacı Beyazıt Mahallesi'nde, Öksüzce Camii Sokağı'nda bulunmaktaydı. Söz konusu tekke, inşa tarihi ve bânisi bilinmeyen Öksüzce Baba (Öksüzce Hatip/Akarca) Mescidi'nin içinde faaliyet göstermekteydi. İstanbul Gümrüğü Başkâtibi Mehmed Efendi tarafından yenilenen bu mescit-tekke BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede de zikredilmekte, 19. yy'ın ikinci çeyreğine ait olan tekke listelerinde Halvetîliğe bağlı olduğu ve yerinin arsa durumunda bulunduğu belirtilmektedir. *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) ise Nakşibendî tarikatına bağlı faal bir tekke olarak kaydedilmiş, o tarihteki postnişininin adı (Şeyh Ahmed Efendi) verilmiştir. 19. yy'ın üçüncü çeyreğinde Nakşibendîliğe bağlı olarak ihya edildiği anlaşılan tekkenin ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da ise cuma olarak belirtilmektedir. Günümüzde ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Ökte, Burhanettin VI:309b, VII:350a.

Ökte, Faik IV:146c.

Ökte, İzzettin (1910, İstanbul - 1990, İstanbul) Tanburi. Udi Nail Ökte'nin oğlu, neyzen Burhanettin Ökte'nin kardeşidir. Birkaç dersten sonra kendi kendine tanburu ilerletti. Darüttalim-i Musiki'de, Riyaseti Cumhur Musiki Heyeti'nde, Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde, İstanbul ve Ankara radyolarında tanbur çaldı. Kendine özgü, kişilikli bir üslup ve tavır geliştirdi. Tanburi Cemil Bey'den sonraki tanbur sanatçılarının en iyilerinden biri sayıldı. Taksimleri iki kasette toplandı.

Öktem, Hulusi II:142c.

Öktem, Naci (1913, Elazığ) Tüccar, sanayici. Ortaokulu bitirdi; ticaret ve sanayiyle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Öktem, Necdet (1924, İstanbul) Avukat, yazar. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. İl Genel Meclisi üyeliği ve serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öktem, Paki II:463a.

Ölçen, Ali Nejat (1922, Amasya) İktisatçı. İstanbul Teknik Üniversitesi'ni bitirdi. Kiel Üniversitesi'nde matematiksel ekonomi ihtisası yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı Araştırma Dairesi başkanı ve Hacettepe Üniversitesi öğretim görevlisi olarak çalıştı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Ölçüler *mad. VI:191c*

Ölüm Âdetleri *mad. VI:193c.*

Ömer *bak.* Nef'î

Ömer (Âşık) *mad. VI:194*, I:360c, 364a, III:40a.

Ömer Abed Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Kemankeş Caddesi ile Halil Paşa Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. 19. yy'ın sonlarında inşa ettirilen, eklektik üsluptaki hanın mimarı Alexandre Vallaury'dir. Kesme taşla inşa edilen beş katlı yapının zemin katı bütünüyle dükkânlara ayrılmış, Halil Paşa Sokağı üzerindeki ana girişin bulunduğu cephe, yoğun biçimde bezenmiştir. Bu cephe, zemin kattan itibaren, tekli ve ikili konsollara oturan bir çıkma ile ileri alınmış, üçlü gruplar halinde düzenlenen pencerelerin ayrıntıları ve çevrelerindeki yüzeyler her katta, farklı üsluplardan derlenen öğelerle (yumurta frizi, triglifler, İyon başlıklı sütunlar, paladyen korkuluklar, barok üslupta kartuşlu alınlıklar, Korint başlıklı pilastrlar vb) donatılmıştır.

I:57a.

Ömer Adil (1818, İstanbul - 1928, İstanbul) Ressam. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde okudu. Bir süre İtalya'da kalarak resim öğrenimini sürdürdü. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hazırlık sınıfı öğretmenliği yaptı. 1919'da İnas Sanayi-i Nefise Mektebi'nin müdürlüğüne atandı. Doğaya bağlı bir çalışma sergiledi, klasik İtalyan sanatına hayranlık duydu. Daha çok iç mekân ve manzara resimleri üzerinde yoğunlaştı. İstanbul Resim ve Heykel Müzesi'nde bulunan resimleri arasında "Deniz Kenarında Eski Binalar", "İstirahat Zamanından İstifade", "Kızlar Atölyesi", "Ada'dan Manzara" gibi yapıtları sayılabilir.

III:124c, IV:170c, VII:516a.

Ömer Ağa (Çuhadar) IV:43c.

Ömer Ağa (Seksoncubaşı) IV:368b.

Ömer Ağa Çeşmesi Beyoğlu'nda, Çukurcuma Camii'nin karşısındadır. 1144/1731'de küfeki taşından, dört yüzlü olarak yapılmıştır. Bitişiğine inşa edilen binalar nedeniyle meydan çeşmesi niteliğini yitirmiştir. Aynataşı kabartma motiflerle süslüdür.

Ömer Avni Camii *bak.* Kabataş Camii

Ömer Avni Efendi (Reisülküttab) IV:326a.

İlgili madde:

Kabataş Camii IV:327a

Ömer Avni Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Gümüşsuyu, Cihangir, Pürtelaş mahalleleri ve Beşiktaş İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.631'dir.

II:221a.

Ömer Aydın VII:115a.

Ömer Bey III:390a.

Ömer bin Fahreddin

İlgili madde:

Seyyid Ömer Camii VI:545b

Ömer Dede (ö. 1475, Bıçakçı) I:171a, II:104c.

Ömer Efendi (Gerdankıran) I:38b.

Ömer Efendi (Hekimbaşı)

İlgili madde:

Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi

IV:41b

Ömer Efendi (ö. 1658, Mısrî) IV:440c.

Ömer Efendi (ö. 1761, Şeyh Pazarbaşı el-Hac) VI:492c.

Ömer Efendi (ö. 1794, Seyyid) VII:516c.

Ömer Efendi (ö. 1813) II:397a.

Ömer Efendi (ö. 1872, Şeyh Yorgancı) II:416c.

Ömer Efendi (Şeyh) VI:152c.

Ömer Efendi (Şeyhî) I:221a, II:137c, IV:367c.

Ömer Efendi (Üryanîzade) V:145c.

Ömer Faik Efendi (Hattat) IV:2a.

Ömer Fani Efendi (ö. 1624, Şeyh Hafız Tefsirî) III:50a.

Ömer Faruk Efendi (Şehzade) I:49b, V:354a.

Ömer Faruk Toprak Halk Kütüphanesi I:504b.

Ömer Fevzi Bey IV:192c.

Ömer Fuadî Efendi (ö. 1636) IV:125a, VII:121c.

Ömer Fuadî Efendi (ö. 1857, Şeyh) VII:25a, 123a.

Ömer Halvetî (ö. 1349 veya 1397, Şeyh)

İlgili madde:

Halvetîlik III:533b

Ömer Hilmi Efendi (ö. 1935, Şehzade) V:349b.

Ömer Hulusi Efendi (Samanîzade) (1727, İstanbul - 1812, İstanbul) Şeyhülislam. Ulemadan Hüseyin Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1800-1803 arasında şeyhülislamlık yaptı. Kabakçı Mustafa Ayaklanması sırasında Topal Ataullah Efendi'nin yerine ikinci kez şeyhülislam atandı, ancak bir gün sonra azledilerek Ataullah Efendi görevine iade edildi. 1810-1812 arasında üçüncü kez şeyhülislamlık yaptı. Fatih'te adıyla anılan bir darülhadis ile bir tekke yaptırmıştır.

Ömer Hulusi Efendi (Dağıstanlı) (1857, Dağıstan - ?, İstanbul) Şeyhülislam. Dağıstan ulemasından Mehmed Ali Efendi'nin oğludur. İlköğrenimini memleketinde gördükten sonra geldiği İstanbul'da Manastırlı İsmail Hakkı Efendi'den icazet aldı. Bursa'da Darülmuallimin'den mezun oldu. İstanbul'da Mekteb-i Nüvvab'a devam etti. 1910'da Mahkeme-i Evkaf kadılığına, 1912'de Meclis-i Tetkikat-ı Şeriye reisliğine getirildi. 1917'de Mahkeme-i Temyiz Şeriye Dairesi başkanlığına atandı. 14 Ekim 1918'de Ahmed İzzet Paşa kabinesinde şeyhülislamlık görevini üstlenmiş, ancak 8 Kasım 1918'de kabinenin istifasıyla bu görevden ayrılmıştır. Salih Hulusi Paşa kabinesinde evkaf nazırlığı da yapmıştır (1920).

Ömer Hulusi Efendi Darülhadisi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Caddesi üzerinde, Başhoca ve Musannif sokaklarının sınırladığı adadadır. Bânisi üç kez şeyhülislamlık makamına getirilmiş ve "Samanîzade" lakabıyla meşhur olmuş Ömer Hulusi Efendi'dir (ö. 1812). Yapı bu sebeple "Samanîzade Darülhadisi" diye bilinir. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış olan yapının yerinde bugün bir öğrenci yurdu bulunmaktadır.

Ömer Hulusi Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şeyh Resmi Mahallesi'nde, Otlukçu Yokuşu'nda yer almaktaydı. Şeyhülislam Samanîzade Ömer Hulusi Efendi (ö. 1812) tarafından 19. yy'ın ilk yıllarında tesis edildiği anlaşılan bu Nakşibendî tekkesinin ilk postnişini Silistreli Şeyh Seyyid Mustafa Efendi 1236/1820-21'de meşihatı terk etmiş, yerine Nakşibendî ve Kadirî tarikatlarından icazetli Ebu't-Tevfik Seyyid İbrahim Sırrî Efendi (ö. 1836) geçmiştir. Tekkenin, Ömer Hulusi Efendi tarafından aynı yerde tesis edilen darülhadisle bir bütün teşkil ettiği tahmin edilebilir. "Samanîzade Tekkesi" olarak da anılan ve ayin günü perşembe olan bu tekke tamamen ortadan kalkmıştır.

Ömer Hüsameddin Efendi (Atıfzade) (1799, İstanbul - 1871, İstanbul) Şeyhülislam. Reisülküttab Atıfzade Mehmed Celaleddin Efendi'nin torunu ve Mevlana Cemal Efendi'nin oğludur. Çeşitli ilmiye kademelerinde görev yaptıktan sonra Encümen-i Dâniş ve Meclis-i Maarif üyeliklerine getirildi. Meclis-i İntihab-ı Hükkâm başkanlığına yükseldi. 1863-1866 arasında 2 yıl 8 ay şeyhülislamlık yaptı.

Ömer, İffet VII:464b.

Ömer Lütfi Efendi (Bodrumî) (1817, Bodrum - 1896, İstanbul) Şeyhülislam. Öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1849'da müderris oldu. Veliahd Yusuf İzzeddin Efendi'ye hocalık yaptı. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1889-1891 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Bulgurlu'da yaptırdığı ve adıyla anılan caminin yanındadır.

İlgili madde:

Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii II:265b

Ömer Lütfî Efendi Konağı II:332c.

Ömer Osman Efendi VI:30b.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Ömer Refik Bey II:142c.

Ömer Rızaî Efendi (ö. 1819, Şeyh) VII:383c.

Ömer Ruşenî (ö. 1487, Aydınlı Dede) III:533c.

Ömer Seyfeddin I:73a, IV:144c.

Ömer Sıkkınî (ö. 1475) IV:125c, 214c, V:381a.

Ömer Vahid Efendi (Dilaverağazade) (?, İstanbul - 1759, İstanbul) Reisülküttaplığa kadar yükseldi. Ahmed Taib'in *Hadikatü'l-Vüzerâ* adlı eserine, *İcmâl-i Vüzerâ-i izam* adlı bir zeyl yazarak Nevşehirli Damat İbrahim Paşa'ya kadar olan sadrazamların yaşamlarını anlattı. Bu esere *Gülzibâ, Zeyl-i Hadikatü'l-Vüzerâ* da denilir.

Ömer Vasfi *mad. VI:195c*, 432c, VII:455c.

Ömer Vasfi (Laz) (?, Trabzon - 1824, İstanbul) Hattat. Önce Hafız Yusuf'tan, daha sonra Yamakzade Salih Efendi'den meşk alarak yetişti. Enderun'a yazı hocası oldu. Hafız Osman ve Mustafa Râkım ekollerine bağlıdır. Kasımpaşa'da kışla içindeki caminin, kışla kapılarının ve Hasan Paşa Çeşmesi'nin yazıları onun elinden çıkmıştır.

II:425b, 425c.

Ömerli Barajı I:152a, IV:235a.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Ömürlü, Yusuf V:539c, VII:350b.

Önal, Füsun III:441c.

Önal, İsmail Hakkı (1938, Mazgirt) Hukukçu, sendikacı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Genel İş Sendikası Yürütme Kurulu ve DİSK Genel Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Önal, Maruf IV:301b.

Önaldı, Teoman IV:250a.

Öncel, Halit VI:237b.

Öncü, Kemal (1941, İstanbul) Binici. Şampiyon binicilerden Eyüp Öncü'nün oğludur. Bir süre Beşiktaş genç takımında futbol oynadı. 1962'de babasının teşvikiyle binicilikte karar kıldı. 1965'te İstanbul Enternasyonal Konkuripikleri'nde ilk kez milli oldu. İlk üç yıl içinde katıldığı yarışmalarda 76 kupa kazanmak suretiyle rekor kırdı. Bir ara babasının kurduğu Öncü Atlı Spor Kulübü'nde yarıştı. Bir süre de yurtdışında binicilik sporuyla uğraştı.

Öncü, Mahmut (1913, İstanbul - 1994, İstanbul) Hattat. Güzel yazı sevgisini ilkokuldayken müdür Süleyman Bey'den aldı. Güzel Sanatlar Akademisi yazı hocalarından Kâmil Akdik, Nuri Korman ve Halim Özyazıcı'dan aldığı derslerle sanatını ilerletti. Asıl ustalığı celi sülüs yazıdadır. Dini musikiye de aşina olan hattatın başlıca eserleri şunlardır: Ankara Kocatepe Camii'nin 50 m uzunluğundaki kuşak ve kubbe yazısı, Beşiktaş'ta Kaptan İbrahim Paşa Camii'nin yazıları. Ayrıca Yıldız Camii'nin kûfi kuşak yazısının harap olan yerlerini de tamir etmiştir. Hafız Osman ve Mustafa Râkım ekollerine bağlıdır.

Önder, Ali Rıza VII:313a.

Önder, Mehmet VII:313a.

Öndeş, Hamit Naci VII:539a.

Önen, Yaşar III:37a.

Önen, Yekta Ragıp (1905, İstanbul - 1994, İstanbul) Gazeteci. Yüksek Ticaret Mektebi'ni bitirdi. 1923'te *Vakit*'ta başladığı gazeteciliğe *Haber, En Son Dakika* ve *Dünya* gazetelerinde devam etti. 1964-1970 arasında İstanbul Radyosu haber dairesi müdürlüğü yaptı.

Önen, Zafer III:441c, VI:538a.

Önengüt, Vâlâ IV:325b.

Öner, Cemalettin IV:33a.

Öner, Dikran V:140a.

Öner, Haçik V:140a.

Öner, Kenan Ömer III:533a.

Öney, Tülay (1939, Ankara) İktisatçı. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Califoria Üniversitesi'nde ekonomi masteri yaptı. Devlet Planlama Teşkilatı'nda ve Çevre Müsteşarlığı'nda çalıştı. 12 Eylül Harekâtı'ndan sonra Milli Güvenlik Konseyi'nce Danışma Meclisi'ne (Ekim 1981-Kasım 1983) üye seçildi. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öngören, Ferit IV:145a, VI:137a.

Öngören, İbrahim Tali (1875, İstanbul - 1952, İstanbul) Hekim, yönetici. Askeri Tıbbiye'yi bitirdi. Haydarpaşa Askeri Hastanesi'ne operatör oldu. 1911-1912 Osmanlı-İtalya Savaşı'nda sıhhiye reisliği, Balkan Savaşı'nda 10. Kolordu baştabipliği yaptı. Yıldırım Orduları sıhhiye müfettişi olarak Atatürk'ün yanında çalıştı. 1920'de Ankara hükümeti kurulduktan sonra Sovyetler Birliği'ne gönderilen ilk resmi heyete danışmanlık yaptı ve temsilci olarak Moskova'da kaldı. 1921'de Batum şehbenderliğine, 1923'te Dışişleri Bakanlığı siyasal danışmanlığına, 1924'te Varşova elçiliğine atandı. 3. (1927-1931) ve 5-7. dönemde (1935-1946) Diyarbakır, 8. dönemde (1946-1950) Elazığ, 4. dönemde de (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öngören, Vasıf (1938, Tavşanlı - 1984, Amsterdam) Oyun yazarı. İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Jeofizik Bölümü'nde okurken, Berlin'e giderek Berliner Ensemble Brecht Tiyatrosu'na devam etti. Yurda dönünce tiyatro yönetmenliği ve oyunculuğu yaptı. 1972-1974 arasını hapishanede geçirdi. 12 Eylül döneminde sürgünde öldü. Tiyatroda epik türü benimsemiş olan Vasıf Öngören daha çok kendi oyunlarını sahneye koydu, bazılarında rol aldı. Uluslararası 1970 Gençlik Tiyatro Festivali'nde ikincilik ödülünü, 1977 İsmet Küntay Ödülü'nü, 1984 Ulvi Uraz Tiyatro Onur Ödülü'nü aldı. Oyunları *Göç* (1967), *Asiye Nasıl Kurtulur* (1970), *Almanya Defteri* (1971), *Bu Oyun Nasıl Oynanmalı* (1974), 15-16 Haziran 1970 olaylarını bir İstanbul köşkü çevresinde konu alan *Zengin Mutfağı*'dır (1977). Vasıf Öngören, karikatürist, yazar Ferit Öngören ile edebiyat eleştirmeni Veysel Öngören'in kardeşiydi.

II:446c.

Önhon, Saim II:234b.

Öniş, Yusuf Ziya (1892, İstanbul - 1960, İstanbul) Spor yöneticisi. Futbola, Galatasaray Lisesi'nde başladı. Galatasaray kulübünde yetişti. Devrinin iyi bir forvet oyuncusu olarak tanındı. Yükseköğrenimini yaptığı yıllarda İsviçre'nin Servette takımında oynadı. Dönüşte Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı'nın kuruluşunda önemli rol oynadı. İlk Futbol Federasyonu'nu kurdu ve 1923-1927 arasında başkanlığını yaptı. Daha sonra Galatasaray kulübü yönetim kurullarında görev aldı, başkanlık yaptı. 1933'te bazı arkadaşlarıyla Galatasaray'dan ayrılıp Güneş kulübünü kurdu ve bu kulübün kısa zamanda parlamasında da önemli rol oynadı. Güneş'in kapanmasıyla tekrar Galatasaray'a döndü ve 1950-1953 arasında Galatasaray kulübü başkanlığını yaptı. Bu arada evinin bulunduğu Sarıyer semtinde Sarıyer Spor Kulübü'nün kurulmasında da önemli payı oldu. Ömrünün sonuna kadar bu kulübün işleriyle ilgilendi. Bugün Sarıyer'deki stat onun adını taşımaktadır.

III:276b.

Önus, Muammer V:306a.

Ördek Kasap Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Arpa Emini, Molla Şeref, Nevbahar, Deniz Abdal ve Ereğli mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.766'dır.

Öreke Taşları Rumeli Feneri önündeki koyda görülen kayalar. Mitolojide Kyanae veya Symplegadae kayaları denen bu küçük serpintilere Osmanlılar döneminde Kanlıkaya ve Öreke Taşları denilmiştir. Öreke taşları üzerinde Roma döneminden kalma Pompeius Sütunu (ya da sunağı) 1680'de parçalanmış ve denize yuvarlanmıştır.

II:267a, 283c.

Örik, Nahit Sırrı *mad. VI:195c*, II:286c, 446a, VII:369a.

Örme Obelisk *bak.* Örme Sütun

Örme Sütun *mad. VI:196b*, III:52c, IV:77a, VII:65a.

İlgili madde:

Sütunlar VII:120a

Örnek Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ünalan, Cumhuriyet, Esat Paşa mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.954'tür.

Örnekbağı I:64b.

Örnektepe Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Halıcıoğlu, Sütlüce mahalleleri, Kâğıthane, Eyüp ilçeleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.515'tir.

II:221a.

Örücüler Camii *bak.* Mercan Ağa Camii

Örücüler Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın Örücüler Kapısı yakınında bulunmaktadır. "Sırt Hamamı" diye de anılır. Hamamın adı Fatih Vakfiyesi'nde geçmektedir. Büyük bir soyunmalık kısmından ılıklığa girilmektedir. Bu bölümün sağında hela, solunda kare planlı halvet yer alır. Çapraz tonoz örtülü bir mekân sıcaklığa yol verir. İki büyük, iki küçük kubbeli, kare planlı halvetler sıcaklığı oluşturmaktadır.

Örümceksiz Dede Mevlanakapı yakınlarında Mimar Acem Camii'nin karşısında, dört tarafı açık bir türbedir. Bir söylenceye göre burada Mimar Acem Ali (ö. 1537), halka göre de Örümceksiz Dede gömülüdür. Halk arasında türbenin örümcek tutmadığına inanılır.

Ötenel, Tuna II:389a.

Ötüken, Adnan V:174c.

Öyken, Aslı IV:527c.

Öymen, Altan V:465a.

Öymen, Fakihe (1900, İşkodra - 1983, İstanbul) Eğitimci. Darülfünun Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü'nü bitirdi. Öğretmenlik yaptı. 5-7. dönemde (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öymen, Örsan V:464c.

Öz, Erdal (1935, Yıldızeli) Yazar, yayımcı. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Ankara'da kitabevi işletti, 1973'ten sonra İstanbul'a yerleşerek Can Yayınları'nı kurdu. Edebiyat dünyasında *Kaynak, Varlık, Seçilmiş Hikâyeler, Pazar Postası, Yenilik, Değişim, Yedi Tepe, Emek, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Ortam, Yeni a, Soyut, a* vb gibi dergi ve gazetelerde edebiyat yazıları, şiir ve öyküler yayımladı. Başlıca kitapları *Yorgunlar* (1960), *Odalarda* (1960) ve 12 Mart döneminde yaşadığı işkence ve hapishane izlenimlerini yansıttığı *Yaralısın*'dır (1974).

Öz, Tahsin *mad. VI:197a*, I:147c, II:340c, 376a, IV:222b, 476c, V:170a, VII:62b, 281a.

Öz, Vahi VI:52a, 538a.

Özacar, Ahmet (1937, Lüleburgaz) Futbolcu. İstanbul'un amatör kulüplerinden Altınok'ta oynadıktan sonra 1955'te Beşiktaş'a transfer oldu. Takım arkadaşı Ahmet Berman'dan ayırmak amacıyla "Küçük Ahmet" sanıyla anıldı. Futbolu bıraktığı 1969'a kadar 559 kez forma giyerek rekor kırdı. 1 kez milli oldu.

Özal, Semra IV:354a, 356a.

Özal, Turgut (1927, Malatya - 1993, Ankara) Cumhurbaşkanı. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Devlet Su İşleri ve Elektrik İşleri

Etüt İdaresi'nde çalıştı. Aynı dairede genel müdür yardımcılığına kadar yükseldi. 1967'de Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) müsteşarlığına atandı. 12 Mart 1971 sonrası ABD'de Dünya Bankası'nda görev aldı. 1973'te yurda döndükten sonra Sabancı Holding'de çalıştı, Madeni Eşya İşverenleri Sendikası başkanı oldu. 1979-1980'de başbakanlık müsteşarlığı ve DPT müsteşar vekilliği yaptı. "24 Ocak Kararları"nı hazırladı. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasından sonra ekonomik işlerden sorumlu devlet bakanı ve başbakan yardımcısı oldu. 1983'te Anavatan Partisi'ni kurdu ve başkanı oldu. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili seçildi. 1983-1989 arasında başbakanlık yaptı. 31 Ekim 1989'da cumhurbaşkanı seçildi. Bu görevdeyken öldü. Mezarı İstanbul'dadır.

Özalp, Nazif II:339a.

Özaltay, Şinasi IV:223b.

Özar, Nazmi III:319a.

Özarar, Vahyi (1905, İstanbul) Kimyager. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Okulu'nu bitirdi. Tıbbi kimya konusunda ihtisas yaptı. Ankara Belediyesi'nde kimyager olarak çalıştı ve ticaretle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özarı, Coşkun (1931, İstanbul) Futbolcu, spor yazarı, futbol antrenörü. Galatasaray genç takımında futbola başladı. Daha sonra A takımına geçerek 1959'a kadar takımda yer aldı. Galatasaray bu süre içinde 2 kez İstanbul lig şampiyonu oldu. 1959'da Galatasaray kulübü tarafından İngiltere'ye antrenörlük kurslarına gönderildi. Dönüşünde futbol oynamayı bırakarak Gündüz Kılıç'ın yanında antrenör olarak yetişti. Şekerspor, Adana Demirspor gibi kulüplerde teknik direktörlük yaptı. Birkaç kez milli takım teknik direktörlüğü görevinde bulundu. Çeşitli gazetelerde spor yazarlığı yaptı.

Özarman, Münif Fehim *mad. VI:198c,* I:123b, 355a, III:331a, VII:359b, 457c.

Özaydın, Fatma IV:358a.

Özbak, Vildan IV:356c.

Özbay, Fahreddin VI:468b.

Özbay, Ferhunde III:406b.

Özbay, Hamdi II:144c.

Özbay, İlhan (1930, Gönen) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul İl Genel Meclisi üyeliği yaptı. 15. dönem (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özbeğen, Ferdi V:537b.

Özbekkan, Suphi Ziya *mad. VI:199a,* III:546c, VI:69a, 496c, VII:562c.

Özbekkangay, Necmeddin VI:200a.

Özbekler Tekkesi *mad. VI:199c,* IV:454c, VI:39b, 127b.

Özbilen, Soner VI:296a.

Özbolsoy, Nevzat II:434c.

Özcan, Gazanfer (1931, İstanbul) Tiyatro oyuncusu, yönetmen. 1949'da İstanbul Şehir Tiyatroları'nda sahneye çıktı. 1962'de eşi Gönül Ülkü ile birlikte kendi tiyatrosunu kurdu. 1994 sezonuna kadar topluluğunu yaşattı. 1953'te *Çelo Salak Milyoner* filmiyle başladığı sinemada aralıklarla göründü, seslendirme sanatçılığı yaptı. 1980'lerde başta "Kurtuntu Ailesi" olmak üzere çeşitli televizyon dizilerinde oynadı.

VI:52a.

İlgili madde:

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu III:413b

Özcan, Naşit *mad. VI:202b,* II:418a, III:110a, 135c, 308a, VI:51c, 254a, 539a, VII:135c.

Özçakmak, Ali

İlgili madde:

Kanaat Lokantası IV:405c

Özçelik, Mediha IV:357b.

Özdamar, Zihni VI:368a.

Özdem, Ragıp V:169b.

Özdemir Asaf (1923, Ankara - 1981, İstanbul) Şair. Asıl adı Halit Özdemir Arun'dur. Üniversitede bir süre hukuk ve iktisat okudu, gazeteciliğe geçti. *Tanin* ve *Zaman*'da çevirmenlik yaptı, basımevi işletti. Şiirde birinci tekil şahıs ile ikinci tekil şahsa hitap eden, somuttan soyuta doğru uzanan, mantık ve söz oyunları yaparak düşünmeye ve duyguları da irdelemeye zorlayan bir üslubu benimsemişti. Başlıca kitapları *Dünya Kaçtı Gözüme* (1955), *Sen Sen Sen* (1956), *Bir Kapı Önünde* (1957), *Yuvarlağın Köşeleri* (1961), *Nasılsın* (1970), *Yalnızlık Paylaşılmaz* (1978), *Benden Sonra Mutluluk*'tur (1984).

I:64b, II:448a, 465b.

Özdemir, Cavide IV:357b.

Özdemir, Haydar (1924, Mazgirt) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özdemir, İbrahim (1949, Görele) Mimar. Devlet Güzel Sanatlar Akademisi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Toplu konut araştırmalarıyla uğraştı, mimarlık ve müteahhitlik yaptı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. (1983-1987), 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı ve ulaştırma bakanlığı yaptı.

Özdemir, Kaya (1931, Sıvas) Sendikacı. Ankara Erkek Sanat Enstitüsü'nü bitirdi. Metal-İş Federasyonu başkanlığı yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özdemiroğlu, Atilla V:534b, 534c, 537a.

Özden, Âkil Muhtar (1877, İstanbul - 1949, İstanbul) Hekim. Paris Geneve Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Ordinaryüs profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Farmakodinami ve Tedavi Kliniği'nde görev yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VII:319c.

Özden, Cevher I:413a.

Özden, Ekrem (1909, İstanbul - 1989, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Özden, Kemal Muhtar II:6a.

Özden, Nimet

İlgili madde:

Nimet Abla Gişesi VI:79a

Özdenören, Rasim V:169c.

Özdenses, Semahat VI:475b.

Özdiler, Tahsin Nijat III:179c.

Özdoğru, Nüvit VII:146b.

Özege, M. Seyfettin III:496b.

Özek, Metin I:212a.

Özeke, Mehmet Kâzım (1917, Edirne - 1988, İstanbul) İlkokulu bitirdi. İstanbul Şoförler ve Otomobilciler Cemiyeti başkanlığı ve Türkiye Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu Yönetim Kurulu üyeliği yaptı. 14. (1969-1973), 15. (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özel Altunizade Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi I:256a.

Özel Birkan Yetkin Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi I:256a.

Özel Dershaneler ve Kurslar *mad. VI:202c,* III:140a.

Özel Eğitim Okulları *mad. VI:203b.*

Özel Halk Otobüsleri VI:181a.

Özel Okullar *mad. VI:204a,* III:138c.

İlgili maddeler:

Alman Lisesi I:212b

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

İtalyan Lisesi IV:305a

Robert Kolej VI:335c

Saint Benoit Fransız Lisesi VI:412c

Saint Joseph Lisesi VI:414b

Saint Michel Lisesi VI:415c

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri VI:451a

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Özel, Recep (1946, Karaman) İnşaat mü-

hendisi. Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özel Saint Benoit Lisesi *bak.* Saint Benoit Fransız Lisesi

Özel, Şükrü Ali (1886, İstanbul - 1973, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tuğbaylığa kadar yükseldi. 5-7. dönem (1935-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özen, Hilmi (1948, Akseki) Diş hekimi. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest diş hekimliği yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Bülent I:212a.

Özer, Enver III:319a.

Özer, Kemal (1923, Merzifon - 1986) Sendikacı. Ortaokul mezunudur. Türkiye Maden İşçileri Sendikası genel başkanlığı, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu başkan vekilliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Kemal (1935, İstanbul) Şair. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu. Basında çalıştı, *a* dergisini çıkardı. Şiir ve yazılarını *Harika, Kaynak, İstanbul, Türk Sanatı, Ontüç, Salkım, Yenilik, Şairler Yaprağı, Yedi Tepe, Pazar Postası, a, Seçilmiş Hikâyeler, Şiir Sanatı, Yelken, Yeni Dergi, Varlık, Gösteri, Sanat Dergisi, Soyut* vb dergilerde yayımladı. Kitapları: *Gül Yordamı* (1959), *Ölü Bir Yaz* (1960), *Tutsak Kan* (1963), *Kavganın Yüreği* (1973), *Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya* (1975), *Geceye Karşı Söylenmiştir* (1978), *Kimlikleriniz Lütfen* (1981), *Araya Giren Görüntüler* (1983), *Çağdaş ve Boyun Eğmeyen* (şiirlerinden kendi seçtikleri, 1985) adlarını taşır.

II:449a, VII:369b.

Özer, Osman (1926, İstanbul) Çiftçi ve tüccar. Ortaokulu bitirdi. İstanbul Belediye Encümeni üyeliği yaptı. 13-16. dönemlerde (1965-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özer, Şükran IV:507b, VII:204c.

Özercan, Mehmet Neşet (1881, İstanbul - 1944, İstanbul) İdareci. Mülkiye İdadisi'ni bitirdi. İzmit mutasarrıflığı yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özerdem, Suat VI:538a.

Özergin, M. K. III:515b, V:321b.

Özgen, Necati I:17a.

Özger, İhsan IV:246b, VI:474c.

Özgüler, Zati VII:323c.

Özgür, Hale IV:357b.

Özgür, İbrahim II:387c, VII:204c.

Özgür, Necla IV:357b.

Özgüven, Fatih II:448b.

Özhan, Ahmet II:417a, III:563a.

Özipek, Güzin III:441c.

Öziş, Fazıl V:480c.

Özkan, Akın IV:249c.

Özkan, Hakkı II:516a.

Özkan, Hüsamettin (1950, Develi) İşletmeci. Galatasaray İktisat ve İşletmecilik Yüksekokulu mezunudur. Özel sektörde işletmecilik yaptı. 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özkan, Mustafa V:481a.

Özkasap, Yüksel VI:265a.

Özkaya, Günseli (1931, Ankara) Yazar ve avukat. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Türk Kadınlar Birliği genel başkanlığı, Türk Basın Birliği konsey üyeliği, Dünya Kadınlar Birliği yönetim kurulu üyeliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Özkın, Haydar I:5a.

Özkınay, Fuat VII:393b.

Özkırım, Orhan (1920, Eskişehir - 1977, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi. Tıp Fakültesi'nde öğrenciyken 1939'da gazeteciliğe başladı. *Vakit, Haber, Son Dakika, Zaman, Milliyet* ve *Hawadis* gazetelerinde muhabir, sekreter, yazı işleri müdürü ve genel yayın müdürü olarak çalıştı. *Milliyet* gazetesinde köşe yazıları yazdı. Hüseyin Avni Şanda ile birlikte 1959'da *İstanbul Postası* adlı günlük ekonomi gazetesini çıkardı. 1960-1977 arasında Basın İlan Kurumu yönetim kurulu başkanlığı yaptı.

Özkul, Münir (1925, İstanbul) İstanbul Erkek Lisesi'nde eğitim gördü. Öğrenciyken Bakırköy Halkevi'nde sahneye çıktı. 1951'de Küçük Sahne'de oynamaya başladı. İstanbul Şehir ve Ankara Devlet tiyatrolarında sahneye çıktı. 1962-1965 arasında kendi adıyla kurduğu toplulukta oynadı. 1965'ten sonra tiyatroyu bırakmadıysa da sinema oyunculuğuna ağırlık verdi.

III:110c.

Özlü, Demir (1935, İstanbul) Yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Gençlik yıllarından başlayarak, *Mavi, Yeni Ufuklar, Pazar Postası, Yeni Edebiyat, Soyut, Yeni Dergi* vb dergilerde şiir, öykü ve deneme yayımladı. 1980'den sonra İsveç'teyken, askeri rejim tarafından yurttaşlıktan çıkartıldıysa da hakkı 1989'da iade edildi. Kitapları *Bunaltı* (1958), *Soluma* (1963), *Boğuntulu Sokaklar* (1966), *Öteki Günler Gibi Bir Gün* (1974), *Bir Küçük Burjuvanın Gençlik Yılları* (1979), *Bir Beyoğlu Düşü* (1985), *Berlin'de Sanrı* (1987), *Stockholm Öyküleri* (1988), uzun yıllardan sonra ilk kez geldiği İstanbul'daki izlenimleriyle yazdığı bir İstanbul romanı olan *Bir Yaz Mevsimi Romansı* (1989) *Sürgünde On Yıl* (1990), *Kanallar* (1991) adlarını taşır. Yazar 1964 Türk Dil Kurumu Hikâye Ödülü'nü ve 1990 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı kazanmıştır.

II:448a.

Özlü, Tezer (1943, Simav - 1986, Zürich) Yazar, çevirmen. İstanbul Avusturya Kız Lisesi'ni bitirdi. Hikâyeleriyle ve Almancadan çevirileriyle edebiyat dünyasında tanındı. Kitapları *Eski Bahçe* (hikâyeler, 1978), *Çocukluğun Soğuk Geceleri* (roman, 1980), *Yaşamın Ucuna Yolculuk* (1984, önce Almanca yazdığı ve Almanya'da bir ödül aldığı romanın Türkçe basımı), *Leyla Erbil'e Mektuplar* (1995) adlarını taşır. Hikâye ve roman yazarı Demir Özlü'nün kız kardeşi olan Tezer Özlü, sinema yönetmeni Erden Kıral'la evli bulunduğu yıllardaki yapıtlarında Kıral soyadını kullanmıştı.

II:448a.

Özmay, Niyazi III:222c.

Özmedir, H. VII:233a.

Özmenç, Eşref (1930, İstanbul) Futbolcu. Futbola Kadırga takımında başladı. Ününü 1949-1957 arasında yer aldığı Beşiktaş takımında oynarken kazandı. Beşiktaş'la 2 kez İstanbul ligi, 1 kez de Türkiye şampiyonluğu elde etti ve 8 kez milli formayı giydi. Vefa Spor Kulübü'nde oynarken futbolu bıraktı.

Özok, Bahir VI:125c.

Özok, Fazıl VI:125c.

Özok, İbrahim VI:125c.

Özok, Said (Şeyh) VII:124b.

Özön, Mustafa Nihad III:519b, IV:1c, 145a, V:204b, VI:314c.

Özön, Nijat (1927, İstanbul) Sinema tarihçisi, eleştirmeni. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Siyasal nedenlerle bir süre hapiste yattı. Çıkınca Adnan Ufuk imzasıyla yazarlığa başladı. Sinema eleştirileri yayımladı, *Sinema Dergisi*'ni çıkardı. Siyasi görüşlerinden dolayı bir süre hapiste yattı. Türkiye'de boşluğu hissedilen sinema literatürü alanında kitaplar yayımladı. Bunlar *Sinema Sanatı* (1956), *Ansiklopedik Sinema Sözlüğü* (1958), *Türk Sinema Tarihi* (1962), *Sinema Terimleri Sözlüğü* (1963), *Sinema El Kitabı* (1964), *Türk Sinema Kronolojisi* (1968), *100 Soruda Sinema Sanatı* (1972), *Çağdaş Sinemanın Sorunları* (Andre Bazin'den çeviri, 1975), *Sinema: Uygulayım, Sanatı, Tarihi*'dir (1985). Türkiye'de sinema sanatına katkılarından dolayı çeşitli ödüller almış olan Nijat Özön, tanınmış edebiyat tarihçisi Mustafa Nihat Özön'ün oğludur.

VII:9b.

Özpekel, Osman Nuri III:546c, IV:250a.

Özpulat, Nedim VII:531a.

Özsever, Hüseyin Siret (1872, İstanbul - 1959, İstanbul) Şair. Mülkiye İdadisi'ni bitirdikten ve kısa bir memurluk döneminden sonra, siyasi nedenlerle uzun yıllarını sürgünde geçirmek zorunda kaldı. Yurda dönünce edebiyat öğretmenliği, matbuat umum müdürlüğü yaptı, hariciyede çalıştı. Cumhuriyet dönemindeki yıllarında İstanbul'da Darüşşafaka Lisesi'nde edebiyat öğretmenliği yaptı. Servet-i Fünun şairleri arasında şiirleri en lirik olandır, aruzu da, heceyi de kullanmıştır. Başlıca kitapları *Leyal-i Girizan* (1910), *Bağ Bozumu* (1928), *Kıvılcımlı Kül* (1937), *Kargalar*'dır (manzum hicivler, 1942).

II:415c, VI:536c.

Özsoy, Namık V:71c.

Özsoy, Yaşar Nezihi (1902, Bitlis - 1961, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1917'de öğretmen okulundaki eğitimini yarıda bırakarak sahneye çıktı. Üsküdar'da Dilküşa Tiyatrosu'nda, Burhanettin Tepsi Topluluğu'nda oynadı. Bir süre Şehir Tiyatroları'nda çalıştıktan sonra Ertuğrul Şadi (Tek) ve Raşit Rıza (Samako) topluluklarında çalıştı. Ardından Şehir Tiyatroları'na dönerek ölümüne kadar burada sahneye çıktı.

Öztan, Ata II:559b.

Öztan, Ziya VII:36c.

Öztek, İbrahim IV:320c.

Öztekin, Neriman Hikmet IV:357b.

Öztelli, Cahit VII:313a.

Öztin, Tahsin (1912, İzmir - 1994, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nden mezun oldu. İlk olarak 1936'da *7 Gün* dergisinde röportajları yayımlandı. Uzun yıllar *Hürriyet* gazetesinde çeşitli görevlerde bulundu. Yurtdışı gezileriyle ilgili ilginç yazıları ve röportajları vardır.

Öztoprak, Abdülhay IV:375c, VI:123b, VII:409b.

Öztoprak, Sedat II:557c, V:69b, VI:496c.

Öztuna, Ergun (1937, İzmir) Futbolcu. İzmir Karşıyaka futbol takımında ün kazandı. 1956'da Fenerbahçe'ye transfer olduysa da kısa bir süre sonra Karşıyaka takımına geri döndü. Nazillispor'da kısa bir süre futbol oynadıktan sonra yeniden Fenerbahçe'ye geçti. 1971'de futbolu bırakıncaya kadar Fenerbahçe ile 2 kez İstanbul ligi, 4 kez de Türkiye ligi şampiyonluğu yaşadı. Avusturya'da da futbol oynadı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük yapmaya başladı. Milli takım antrenörlüğü görevinde de bulundu.

Öztuna, Yılmaz III:44c, 254c, V:530c, VII:314b.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Öztunalı, Nursen IV:357c.

Öztunç, Doğan (1937, Doğubeyazıt) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Öztürk Lokantası VI:9b.

Öztürk, Sabri (1950, Araklı) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. İstanbul Gaziosmanpaşa belediye başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Öztürkçine, Rifat (1917, Çine - 1991, ?) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Hükümet tabipliği ve serbest hekimlik yaptı. 1961-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Özümert, Birnur IV:356b.

Özüstün, Yavuz VII:350b.

Özyağcılar, Erdal VII:323c.

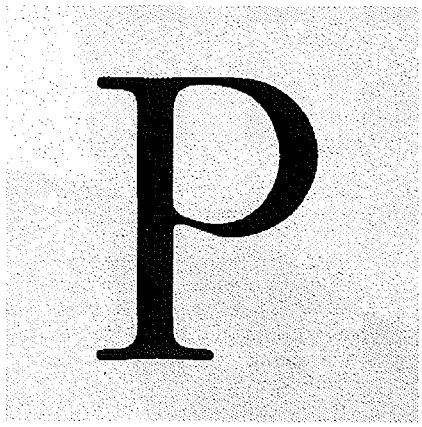
Özyalçın, Cengiz (1938, Çatalca) Diş hekimi. İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest diş hekimliği ve İstanbul Belediye Meclisi üyeliği yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. 1989-1994 arasında Kadıköy belediye başkanlığı yaptı.

Özyalçıner, Adnan (1934, İstanbul) Yazar. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra, Edebiyat Fakültesi'nde bir süre okudu, gazeteciliğe başladı. Hikâyeleriyle tanındı, gazetelerde çalıştı. *Yazko Edebiyat, Gösteri* gibi sanat dergilerinde yönetmenlik yaptı. İlk hikâyelerinde anasız-babasız geçirdiği çocukluk yıllarını ve o yılların İstanbul'unu, kenar semtlerinin kendi halindeki insanlarını anlattı. Şiirde İkinci Yeni akımından etkilenerek, bu akımı hikâye dalında denemeye çalıştı. Yedek subay öğretmenliğini bir Doğu Anadolu dağ köyünde yapınca sonraki hikâyelerinde toplumcu gerçekçi ve halkçı etkiler şekillendi. Sait Faik 1964, 1978 ve Türk Dil Kurumu 1972 hikâye ödüllerini kazandı. Kitapları *Panayır* (1960), *Sur* (1963), *Yağma* (1971), *Yıkım Günleri* (1972), *Gözleri Bağlı Adam* (1977), *Ölümsüzleşen Bahçe* (1980), *Cambazlar Savaşı Yitirdi* (1991) adlarını taşır.

II:447b.

Özyazıcı, Halim *mad. VI:204a*, I:228c, 491b, V:122c, 326b, VII:185c, 449c.

Özzorluoğlu, Süleyman Tevfik III:523b.

Paçavracı Hanı *bak.* Lütfullah Hanı

Pagano, G. B. IV:306a.

Pagea Kapısı VII:496c.

Pahimeres, Georgios *mad. VI:205a,* I:183a, III:423c, VI:207c.

Paisios II (Patrik) IV:184a.

Pak, Nevhiz VI:250c.

Pakalın, Mehmet Zeki (1886, Ohri - 30 Ocak 1972, İstanbul) Osmanlı tarihi ile ilgili çalışmaları ile tanınmıştır. Askeri Tıbbiye'de okurken öğreniminı bıraktı. Bir süre İstanbul Şehemaneti'nde çalıştı. İstanbul'da defterdar muavini iken 1950'de emekli oldu. Yayımlanan eserlerinin hemen hepsi İstanbul'la doğrudan veya dolaylı ilgilidir. *Türkiye Teracim-i Ahval Ansiklopedisi* (1929), *Tanzimat Maliye Nazırları* (1939), *Son Sadrazamlar ve Başvekiller* (1940-1948) ile *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü* (1946) ve basılmamış olan "Sicill-i Osmani Zeyli" bunlardandır.

I:399a, II:308b.

Paket Postanesi *bak.* Postaneler

Pakize Sadri IV:355c.

Palais de Cristal *mad. VI:205b,* II:439a.

Palakasyan, K. III:183b.

Palakaşyan, Hovnan III:183a.

Palamizm *mad. VI:205c,* I:380a, IV:180c, V:57a, VI:206a.

Palamut Balığı *mad. VI:206c,* II:22b.

Palamutciyan, Misak VII:449a.

Palation *bak.* Büyük Saray

Palation VII:496a.

Palazzo Corpi *bak.* Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası

Paleologos Hanedanı *mad. VI:207a,* II:252a, III:396c, IV:136c, V:48c, 198a, 411b, 452c, VII:266a.

İlgili maddeler:

İoannes V Paleologos IV:180a

İoannes VI Kantakuzenos IV:180c

İoannes VII Paleologos IV:181a

İoannes VIII Paleologos IV:181b

Konstantinos XI Paleologos V:59a

Manuel II Paleologos V:299b

Mihael VIII Paleologos V:452c

Pallavidis, Dimitri I:552a, IV:172b.

Pamir Apartmanı I:466a.

Pamir, Reşat VI:468b.

Pammakaristos Manastırı III:288c, V:290b, VI:351c.

İlgili madde:

Fethiye Camii III:300b

Pammakaristos Manastırı Kilisesi *bak.* Fethiye Camii

Pamuk, Orhan (1952, İstanbul) Yazar. Robert Kolej'den sonra bir süre İstanbul Teknik Üniversitesi'nde okudu. Gazetecilik Yüksek Okulu'nu bitirdi. İlk romanıyla 1979 Milliyet Yarışması'nda birincilik ödülünü Mehmed Eroğlu ile paylaştı. Ayrıca 1983 Orhan Kemal Roman Armağanı'nı, 1984 Madaralı Roman Ödülü'nü kazandı. 1994'te yayımladığı son romanıyla olağanüstü bir satış düzeyine ulaştı. Romanları köklü bir İstanbul ailesini öyküleldiği *Cevdet Bey ve Oğulları* (1982), *Sessiz Ev* (1983), *Beyaz Kale* (1985), *Kara Kitap* (1989) ve *Yeni Hayat*'tır (1994).

II:448c.

Pamuk, Yusuf (1951, Kayabaşı) İnşaat mühendisi. İstanbul Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi'ni bitirdi. Serbest mühendis ve müteahhit olarak çalıştı. İstanbul İl Genel Meclisi ve Daimi Encümen üyeliği yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Pamukciyan, Kevork *mad. VI:208a,* II:400c, VI:559c.

Pamukciyan, Mikayel VI:208a.

Panarmos II:335b.

Panayia Balinu Kilisesi *mad. VI:208b.*

Panayia Belgradu Kilisesi *mad. VI:209a.*

Panayia Blahernai Kilisesi *mad. VI:209b,* I:493c.

İlgili maddeler:

Blahernai Ayazması II:261b

Blahernai Kilisesi II:262a

Panayia Elpida Kilisesi *mad. VI:210b.*

Panayia Evangelistria Kilisesi *mad. VI:211a.*

Panayia Hançeriotissa Kilisesi *mad. VI:211c,* 351a.

Panayia İsodion Kilisesi (Galatasaray) *mad. VI:212b,* III:481c, IV:269a.

Panayia Kafatiani Kilisesi *mad. VI:212c,* V:20c, VII:315a.

Panayia Kamariotissa Manastırı IV:562a.

Panayia Kilisesi (Arnavutköy) IV:153b.

Panayia Kilisesi (Kocamustafapaşa) *mad. VI:213b.*

Panayia Kilisesi (Silivrikapı yakınında) V:19b.

Panayia Muhliotissa Kilisesi *mad. VI:214a,* III:280c, V:20b.

Panayia Pasajı Beyoğlu'nda, Emir Nevruz Sokağı'ndaydı. Adını oradaki Panayia İsodion Rum Ortodoks Kilisesi'nden alan pasaj, güneyindeki Olivo Pasajı ile arasındaki apartmanın çevresinde bir "U" çizmekteydi. 1803'te kiliseyle birlikte yapılmıştı.

Panayia Suda Kilisesi *mad. VI:215b,* VII:235a.

Panayia Teotokos Ayazması VI:211a.

Panayia Uranon Kilisesi *mad. VI:216a,* 351a.

Panayia Vahsarai Kilisesi III:279a.

Pancalti, Giovanni Batista VII:499c.

Panciri (Madam) IV:354b.

Pandeli *mad. VI:216c,* II:27a.

Panegiris *mad. VI:217a.*

Pangaltı Şişli İlçesi'nde, Harbiye ile Osmanbey semtleri arasına düşen ve Bomonti-Feriköy'den gelen Ergenekon, Dolapdere'den gelen Dolapdere caddelerinin Şişli-Harbiye arasındaki Halaskârgazi Caddesi'yle kesiştiği yöre. Harbiye, Nişantaşı ve Şişli'nin İstanbul'un en gözde semtleri arasında olduğu dönemde, Pangaltı merkez konumuyla seçkin bir yöreydi. Bugün, metro istasyonu mevkii olarak seçilmiş Pangaltı'nın adı, yörenin görkemli günlerinde burada bir İtalyan Levantenin kendi adıyla açmış olduğu Pankaldi Gazinosu'ndan gelmektedir.

II:236b, VII:186c, 499c.

Pangaltı Askeri Hastanesi I:349b.

Pangaltı Ermeni Lisesi *mad. VI:217b.*

Pangilis Bey IV:317a.

Panium Burnu VII:499a.

Pano Beyoğlu'nda, Galatasaray'dan Kasımpaşa'ya doğru inen Hamalbaşı Caddesi üzerinde, adını sahibi Panayot'tan alan Rum meyhanesi. Uzunca bir dönem, müşterilerin mezeyle birlikte ayaküstü afyonlu açık şarap (fıçı şarabı) ve fıçı birası içtikleri bir yer olarak faaliyet gösterdikten sonra, 1970'li yıllarda el değiştirdi.

Panorama Bar II:58a.

Panosyan, Karabet (1826 veya 1828, Kayseri - 1905, İstanbul) Gazeteci. 1842'de İstanbul'a geldi. 1846-1847'de Askeri Tıbbiye'de, 1848-1850 arasında ise Halkalı Ziraat Mektebi'nde okudu. 1859'da gazeteciliğe başladı. 1859-1863 arasında, Ermeni harfli Türkçe *Münadi-i Erciyas*, 1866-1896 arasında ise yine Ermeni harfli Türkçe *Manzume-i Efkâr* gazetelerini yayımladı.

Pantaleon I:234a.

Panteleymon (Aziz) IV:11b.

Panteleymon (Ayios) Kilisesi (Beykoz) I:300a.

Panteleymon (Ayios) Kilisesi Kuzguncuk'ta, İcadiye Caddesi'ndedir. 1861'de yanan kilisenin yerinde, çoğunluğunu duvarcı esnafın oluşturduğu Rum cemaati tarafından, 1896'da yeniden inşa edilmiştir. Kilise bazilikal plan tipinde, iki yüzlü kırma çatı ile örtülüdür. 1911'de inşa edilen üç katlı çan kulesi zengin motiflerle bezelidir.

V:146a, VII:347c.

Panteleymon (Ayios) Köprüsü I:495b.

Pantepoptes Manastırı Kilisesi *bak.* Eski İmaret Camii

Pantokrator Manastırı *bak.* Zeyrek Kilise Camii

Pantokrator Manastırı Hastanesi VI:401a.

Pantokrator Sarnıçları *mad. VI:218a,* II:254b, VI:470a.

Papadonisya VII:492b.

Papadopoulos, İoannis *mad. VI:219a,* II:311b, VII:168c, 273a.

Papadopulo Efendi VI:380c.

Papadopulo Tarihi VII:541a.

Papadopulos, Hıristos VI:353c.

Papadopulos, İstefan

İlgili madde:

Apoyevmatini I:284c

Papadopulos, J. B. II:311b.

Papağan Haftalık edebi mizah gazetesi. 1924-1927 arasında yayımlandı. Sahibi Orhan Seyfi'ydi.

Papajorji, Jorj D. V:539a.

Papaszade Ahmed Paşa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Darüşşafaka Caddesi üzerinde ve Valide Medresesi'nin yanında olduğu bilinen bu medrese de herhalde 1918'deki yangında yanmış ve daha sonra yok olmuştur. 19. yy İstanbul haritasındaki işarete göre bugünkü Yavuz Sultan Selim İlkokulu'nun bulunduğu yerde olmalıdır.

Papaz Dağı IV:55a.

Papazın Bağı I:529c, II:260c, III:4b, 287a, 346b, V:139c.

Papazın Çayırı *bak.* Papazın Bağı

Papazi Eskiden kadın giysilerinin yakalarına süs olarak konulan ya da hotoz yaparken kullanılan bir tür çok ince kumaş. Pembe, açık mavi, fıstıki renkte olurdu. Ayrıca fabrika üretimi olan ve gömlek yapımında kullanılan bürümcük türünde bir kumaşa da papazi denildiği bilinmektedir.

Papazoğlu Ham III:161b.

Papazyan, Arusyak (1841, İstanbul - 1907, İstanbul) İlk Ermeni kadın tiyatro oyuncusu. İlk defa 1857'de, Naum Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1861'den itibaren, Şark Tiyatrosu'nun temsillerine katıldı. Daha sonra İstepan Ekşiyan'la İzmir turnesine çıktı. "Grande dame" rolleriyle başarı kazandı. Yaklaşık 1868'de, ünlü saray dekoratörü Sopon Bezirciyan'la (1839-1919) evlendi. Bundan sonra sahne hayatına son verdi. 1900'den ölümüne kadar, Yedikule Ermeni Hastanesi'nde kaldı.

Papazyan Geçidi I:355a.

Papazyan, Karabet III:390a, IV:419b, VII:39c.

Papazyan, Mihran III:183a.

Papazyan, Sırpuhi IV:452a.

Papazyan, V. (Yayımcı) III:189a.

Papazyan, Vahram (Tiyatrocu) VI:549a.

Papazyantz, Isdepan Boğos III:189a.

Pappi Bakkaliyesi II:57a.

Paradisu I:374a.

Parakene VII:494b.

Parakoimomenos Bizans'ta imparatorun en yakın adamı. Sözlük anlamıyla "imparatorun yanında uyuyan" demektir. Bilinen ilk parakoimomenos, I. Constantinus'un (hd 324-337) parakoimomenosu Eufratas'tır. 650-750 arasında kullanılan mühürlere göre parakoimomenos sarrafların da başıydı. Mevki 9-10. yy'da büyük önem kazandı. Samonas, Bringas, Piç Basileios etkili parakoimomenoslardır. 14. yy'dan itibaren bir bölüm parakoimomenos imparatorun özel koruyucusu; diğerleri devlet mühürlerinin gözeticisi oldular. 15. yy'a ait bir mühürde bir kadın parakoimomeneye rastlanır.

Paraskevi (Ayia) Ayazması IV:10b, 11c, 514a, VI:211c, VII:195b.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Beykoz) *mad. VI:219c.*

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Büyükdere) *mad. VI:219c,* II:361b.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Hasköy) *mad. VI:220a,* IV:10b, 10à, VI:351a.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Samatya) IV:153b.

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Tarabya) *mad. VI:220c.*

Parasköy IV:10a.

Parastaseis Sintomoi Kronikai Konstantinopolis'in anıtlarını tanımlayan anonim eser. Sözlük anlamıyla "Kısa Tarihsel Notlar" demektir. 717-829 arasında kaleme alınmış olan eser *Patria Konstantinopoleos*'un II. ve III. bölümlerine kaynaklık etmiştir. Günümüze ulaşan 11. yy'dan kalma bir nüshası tahrip olmuş ve anlaşılması güç bir üslupla yazılmıştır. Çoğu tanınmayan ya da tarihsel açıdan yanlışlarla dolu kaba anekdotlardan oluşur fakat modern araştırmacılar tarafından önemli bir çalışma kabul edilir. Kitabın ana teması I. Constantinus döneminin (324-337) eleştirisidir. Yazıldığı ikonoklazma dönemine bakılarak dinsel propaganda metni olduğu düşünülür.

İlgili madde:

Patria Konstantinopoleos VI:231b

Parça Bolıçası IV:344c.

Pardo, Haim Eli VII:398c.

Pardo, Rafael Haim VII:398c.

Pardoe, Julia *mad. VI:221a,* I:280a, II:67a, 97a, 186b, 191b, 332a, 503c, III:209a, 211c, 421b, VI:261a, VII:519a.

Pargoire, Jules *mad. VI:222a,* II:323a, IV:71c.

Paris Kıraathanesi Beyoğlu'nda, Galatasaray'da, Hamalbaşı Caddesi üzerinde, kıraathane ve bilardo salonu. Her ne kadar son zamanlarda Café Paris adını almışsa da, hâlâ alışıldık Türk kıraathanesinin tüm özelliklerini korumaktadır.

Parisiana II:56c.

Park Otel *mad. VI:222c,* I:465c, 466a, VI:180a.

Park Otel Gazinosu III:379c.

Park Sineması (Beşiktaş) I:540c.

Park Sineması (Doğancılar) I:540c.

Parklar *mad. VI:223c.*

İlgili maddeler:

Abbasağa Mezarlığı ve Parkı I:10a

Bahçeler I:542c

Doğancılar Parkı III:81c

Gülhane Parkı III:439b

Maçka Parkı V:236a

Sultanahmet Parkı VII:67c

Taksim Gezisi VII:197b

Vişnezade Parkı VII:390a

Yıldız Parkı VII:517c

Parlar, Mustafa (1925, Pazar - 1980, Ankara) Elektrik yüksek mühendisi. ABD Illinois Üniversitesi Mühendislik Bölümü'nü bitirdi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde öğretim üyeliği ve rektörlük yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Parmakkapı Mescidi *mad. VI:225b,* 225c, VII:168c.

Parmakkapı Sinagoğu IV:10b.

Pars, Mehmed Baha IV:448b, V:532a, VI:133a.

Pars, Melahat (1918, İstanbul) Besteci ve ses sanatçısı. Darü't-Talim-i Musiki'de yetişti. Gençliğinde "Bayan Ruhsat" takma adıyla plak doldurdu. 1944-1953 arasında Ankara Radyosu'nda, 1953-1975 arasında İstanbul Radyosu'nda ses sanatçısı olarak çalıştı. 1958-1965 arasında İstanbul Belediye Konservatuvarı'nda öğretmenlik yaptı. 1975'te emekli oldu, ama 1982'den başlayarak İstanbul Radyosu'nda kadınlar korosunu yönetti. Aralarında "Ben gamlı hazan, sense bahar..."ın da bulunduğu 60'a yakın şarkı bestelemiştir.

Parseğyan, Onnig III:183a.

Partener, Erdoğan (1929, Filibe) Basketbolcu. Galatasaray Lisesi'nde öğrenciy-

ken basketbola başladı. Galatasaray takımının en teknik oyuncusu olarak ün yaptı. A milli takımında 44 kez yer aldı. Galatasaray'da hentbol ve voleybol da oynadı.

Partenios III (Patrik) V:92b.

Parvillee, Leon VI:531b.

Pasadaios, Aristidis VI:352a, VII:273a, 273c.

Pasaj Français I:355a.

Pasajlar *mad. VI:226a.*

İlgili maddeler:

Afrika Pasajı I:89b

Anadolu Pasajı I:256a

Avrupa Pasajı I:431b

Aznavur Pasajı I:511c

Çiçek Pasajı II:508a

Fransız Hanı ve Geçidi III:334c

Fresko Pasajı III:339c

Hacopulo Pasajı III:481c

Halep Pasajı III:497c

Karlman Pasajı IV:470a

Krepen Pasajı V:105c

Olivo Geçidi VI:129a

Tünel Pasajı VII:309c

Pasban Bekçi, gözcü anlamında kullanılır. Halk arasında "pazvant" olarak da bilinir. İstanbul'da esnafın toplu olarak bulunduğu yerin bir ya da birkaç pasbanı olurdu. Görevleri çarşı ve dükkânları süpürmek; gece ise dükkânların güvenliğini sağlamaktı.

Paschinus III:528b.

Pasifik Birahanesi V:222c.

Paspatis, Aleksandros G. *mad. VI:226b,* I:233c, 554b, II:261c, 293a, 311c, 408a, III:429c, IV:10b, VI:92c, 225c, 253a, 291a, 435b, VII:72c, 168b, 169a, 188c, 272c, 325a.

Pastırmacı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzey tarafında, Acıçeşme Sokağı'nda yer almaktaydı. Tek avlulu ve iki katlı hanlar grubuna dahildir. Kalan tek duvarından taş ve tuğla hatıllı olarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Çevredeki hanların 18. yy'a ait olması Pastırmacı Hanı'nın da bu yüzyıl yapısı olarak kabul edilmesine olanak sağlamaktadır.

IV:426b.

Pastixa II:46a.

Paşa Baba Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kâtip Mustafa Çelebi Mahallesi'nde, Sıraselviler Caddesi'nde, Taksim Hastanesi'nin yanında bulunmaktadır. Üsküdar'daki Rifaî Âsitânesi'nin üçüncü postnişini Hocazade Şeyh Mehmed Tahir Efendi (ö. 1812) tarafından 19. yy'ın başlarında kurulmuş ve 19. yy'ın ikinci yarısında yenilenmiş, Cumhuriyet döneminde bir müddet son şeyhin ailesi tarafından ikametgâh olarak kullanılmış, 1965'ten sonra terk edilmiş, 1980'lerde onarım görmüş ancak herhangi bir fonksiyona tahsis edilmemiştir. Ayin günü çarşamba olan bu tekke "Hocazade Tekkesi" olarak da anılmaktadır. Tekkenin tevhidhane, harem ve selamlık bölümleri dikdörtgen planlı, iki katlı, dış duvarları kâgir, iç duvarları ahşap, kırma çatılı bir binanın içinde toplanmıştır. Yapının güneyini iki kat yüksekliğinde olan ve sıradan bir mescidin niteliklerini arz eden tevhidhane işgal etmekte, kuzey kesiminde ise zemin katta selamlık, üst katta harem bölümleri yer almaktadır. Cadde üzerinde, tekkenin çevre duvarında, ampir üslubunda, kitabesiz bir çeşme, bunun arkasında küçük bir hazire görülmektedir.

Paşa Hamamı *bak.* Sultan Hamamı

Paşa Kapısı Sadrazamların ricalleriyle birlikte resmi çalışmalarını yaptıkları makam. "Paşa Sarayı", "Bâb-ı Asafi", "Sadrazam Kapısı", "Miri Saray", "Vezir Kapısı", Tanzimat'tan sonra Bâbıâli adlarıyla anılmıştır. 17. yy'ın ortalarına kadar Topkapı Sarayı civarında, adına kapı denen sadrazam konağının selamlık kısmı kullanılırdı. İlk paşa kapısı Alay Köşkü karşısında, Derviş Mehmed Paşa'ya verilen saraydır. Sonraki sadrazamlar burada oturmaya başlamışlardır. 1654'te yarı resmi bu makam kurulana kadar sadrazam hangi semtte oturuyorsa paşa kapısı orası idi. Alay Köşkü karşısındaki bu yarı resmi daireye, 1826'da, II. Mahmud tarafından tamamen resmi hüviyet kazandırılmıştır.

I:177a, 303b, 416b, 418c, 520b, 521a, III:72a, V:44b.

Paşa Kapısı Divanhanesi II:472c.

Paşa Kemeri *mad. VI:227b,* II:345a, V:4a, VII:54c.

Paşa Kethüdası Ali Ağa Çeşmesi Haseki'de, Nevbahar Camii'nin arsası önündedir. Bânisi Hüsrev Paşa'nın ve Tabanıyassı Mehmed Paşa'nın kethüdası Macar Ali Ağa'dır. 1045/1635'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiş olup bugün harap durumdadır. Oymalı aynataşının yanlarında birer tas yuvası vardır. Teknesi yok olmuştur.

Paşa Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Mahmut Şevket Paşa, Halil Rifat Paşa, Halide Edip Adıvar, Cumhuriyet, Duatepe, Feriköy, Yayla mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.985'tir.

Paşa Mehmed (ö. 1900, Zakirbaşı) *bak.* Mehmed Efendi

Paşabahçe *mad. VI:228a,* II:198b, III:25a, VII:494a.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Modiano Cam Fabrikası V:482b

Mustafa Paşa Çeşmesi V:562b

Paşabahçe Cam Fabrikası VI:228c

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

Paşabahçe Cam Fabrikası *mad. VI:228c,* I:6a, III:424c, VI:228a, 438c, 530a.

İlgili madde:

Camcılık II:372b

Paşabahçe Camı İmalathanesi *bak.* Paşabahçe Cam Fabrikası

Paşabahçe Cam Sanayii AŞ

İlgili madde:

Paşabahçe Cam Fabrikası VI:228c

Paşabahçe Camii Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, Paşabahçe-Çubuklu caddesi ile İskele Caddesi'nin kesişiminde bulunmaktadır. III. Mustafa tarafından 1177/1763'te kâgir duvarlı, ahşap çatılı olarak inşa ettirilmiştir. Minaresi tuğladan olan yapı yıktırılarak yerine 1971'de yeni bir cami yaptırılmıştır. Bu yeni cami kare planlıdır. Hariminin üzerini ortada merkezi kubbe, dört yanında birer yarım kubbe ve köşelerde birer küçük kubbe örtmektedir. Revkani bir yapıdır. Cepheleri çift sıra pencerelidir. Harimin kuzey kısmı müezzin mahfili olarak ayrılmış, sekiz sütun tarafından taşınan ve yapıyı "U" şeklinde saran geniş üst kat mahfili kadınlara ayrılmıştır. Mihrabı mermerden yapılmış olup, mihrap duvarında Kütahya çinileri kullanılmış, klasik bezeme motiflerinin örnek alındığı kalem işleri ile iç süslemesi tamamlanmıştır. Mihrabı dış cepheden taşkınlık göstermekte, tek şerefeli taş minaresi köşede yer almaktadır. Camiye giriş, mermerden geniş basamakları olan çift taraflı merdivenler vasıtasıyla olup, son cemaat yeri ve harime giriş, normalden farklı olarak bir revak altını takiben caminin yan cephesine açılmış üç kapı ile sağlanmaktadır.

V:548c.

Paşabahçe Gençlik Kulübü 1950'de adını taşıdığı semtte, Cudi Baklavacı, Halil Aral ve arkadaşları tarafından kuruldu. Forma renkleri kırmızı-yeşildir. Şişe-Cam şirketinin sponsorluğu altında bir süre Türkiye Deplasmanlı 1. Basketbol Ligi'nde oynayan ve Türkiye Kupası'nı kazanan basketbol takımı, Şişe-Cam'ın 1992'de desteğini çekmesi sonucu dağılmış ve şube kapatılmıştır. Kulübün günümüzde tek faal şubesi futboldur. Minikler, yıldızlar, gençler ve A takımı kategorilerinde 120 civarında lisanslı sporcusu vardır. A takımı, İstanbul 1. amatör kümede oynamaktadır. Başkanlığını Erdoğan Çalışkan'ın yaptığı kulübün 250 üyesi, lig maçları için Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü'ne tahsis ettiği bir stadı, kapalı spor salonu, çimhalı ve toprak futbol sahaları vardır.

Paşabahçe Hastanesi 1962'de, Sosyal Sigortalar Kurumu'nca hizmete sokulan yataklı bir sağlık kurumudur. Ço-

cuk, dermatoloji, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi, üroloji servislerinde, toplam 254 yatakla çalışmaktadır.

Paşabahçe İskelesi IV:203a.

Paşabahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. İncirköy, Çiğdem, Çubuklu mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.263'tür.

Paşabahçe Mezarlığı V:445a.

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası *mad. VI:229a*, 228a, 439a.

Paşabahçe Vapuru *mad. VI:229c*, I:541c.

Paşakapısı I:6c, II:559b, VII:501a.

Paşakapısı Cezaevi II:424b, 424c, III:81a.

Paşalar Dairesi

İlgili madde:

Maslak Kasırları V:306a

Paşalimanı Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar İskelesi ile Kuzguncuk arasında yer alan mevki. İnce bir sahil şeridinin arkasında yükselen yamaçlar ve tepe üzerindeki Fethi Paşa Korusu, Paşalimanı'nın önemli bir bölümünü kapsar. Yakınlığı nedeniyle, Üsküdar merkezi kapsamında sayılır.

VII:501a.

İlgili maddeler:

Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV:106b

Paşalimanı Camii VI:230a

Paşalimanı Camii *mad. VI:230a.*

Paşalimanı Değirmeni 1863'te Pertevniyal Valide Sultan tarafından Üsküdar'da yaptırıldı. Bir vakıf tesisi olan bu değirmen, İstanbul'un en büyük ve modern un fabrikalarından başlıcasıydı. 1880'de 3 buhar kazanı ile 14 öğütme aygıtı vardı. 1883'teki yangında harap olduğundan kapandı ve onarımına da gerek duyulmadı.

Paşalimanı Korusu III:299c.

Paşanın Bahçesi VI:228a.

Paşayan, Dacad (Papaz) III:482c.

Paşmakçı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Küçükpiyale'de, Kurt Çelebi (ö. 1611) tarafından 16. yy'ın son çeyreğinde veya 17. yy'ın başlarında kurulmuş, uzun bir süre Bayramîliğe bağlı kalan ve özellikle Rumeli kökenli Bayramî Melamîlerinin merkezlerinden olan Paşmakçı Tekkesi 19. yy'a ait tekke listelerinde Kadirîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Tekkenin ilk postnişini olduğu bilinen Paşmakçı Ali Dede'nin (Efendi) lakabıyla anıldığı gibi mevkiinden ötürü "Küçük Piyale Paşa Tekkesi" olarak da tanınmıştır. Ayin günü cumartesi olan ve 20. yy'ın başlarında Ahmed Süreyya Bey ile eşi Şerife Hatice Atiyye Hanım tarafından yenilenen tekkenin tevhidhanesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, günümüze, mesken olarak kullanılan ahşap meşruta binası ile haziresi intikal etmiştir.

II:106a.

Paşmakçı, Yücel II:144c, VI:295c, VII:314b.

Paşmakçızade Mescidi *bak.* İbn Meddas Mescidi

Paşmak-ı Şerif Tekkesi *bak.* Bayram Paşa Külliyesi

Paterakis, A. (Atinalı) III:56b.

Pathe Sineması *mad. VI:230c*, I:358a, VII:8c, 251a, 393b.

Patria Konstantinopoleos *mad. VI:231b*, II:180b, 232b, VI:127a, 254a, 275a, 289c, 293a.

Patrie, le Kasım 1908-Haziran 1913 arasında yayımlanmış haftalık gazete. Sahibi ve yöneticisi Jak Minasyan'dı. Çok çeşitli konulara sütunlarında yer veren gazetenin önemi başta tiyatro, mimarlık ve resim olmak üzere dönemin kültür ve sanat hayatını yansıtmasından gelir.

Patrikhane Akademisi *bak.* Fener Rum Erkek Lisesi

Patriklik Kilisesi Korosu III:184c.

Patriklik Ruhani Meclisi IV:312c.

Patriklik Yüksekokulu III:137c.

Patrona Halil Ayaklanması *mad. VI:231b*, II:95a, III:111a, 405b, IV:323a, 382c, 539a, V:247c, 407b, 548c, VI:60c, 385c, 515a, VII:93a, 474a, 486b.

İlgili maddeler:

Ahmed III I:110c

Ayaklanmalar I:438c

İbrahim Paşa (Damat) IV:126b

Lale Devri V:182b

Patrona Hamamı II:94b, III:540c.

Paulos (Ayios) Kilisesi II:182c.

Paulos Kalfa (Mimar)

İlgili madde:

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VII:489b

Paulos Silentiarios (6. yy) Bizanslı şair ve saray memuru. Arkadaşı ve muhtemelen damadı Agathias'ın anlattığına göre çok zengin ve soylu bir aileden geliyordu. Ayasofya'yı ve onu onaran I. Iustinianos'u yücelten uzun bir şiir yazdı. Şiirlerinde paganlığa ve Hıristiyanlığa ilişkin öğeler iç içe geçmiştir.

Pavlos (Ayios) Yetimhanesi I:183a.

Pay-ı Taht-ı Saltanat Osmanlı döneminde, saltanat merkezi anlamında İstanbul'a verilen bir ad. "Pay-ı taht-ı saltanat-ı seniye" veya kısaca "pay-ı taht" ya da "makarr-ı saltanat/mahrusa-i saltanat" deyimleri de kullanılıyordu. Buna karşılık, daha önce başkent olan Bursa ve Edirne için taht şehri deyimleri geçerliydi.

Pazar Kayıkları *mad. VI:234b*, IV:503c.

Pazar Tekkesi (Eyüp) *bak.* Sertarikzade Tekkesi

Pazar Tekkesi (Topkapı) *mad. VI:235a*, V:465c, VII:338a.

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Pazar Tekkesi Sebili Topkapı'da, Pazar Tekkesi'nin doğusunda yer almaktaydı. Bugün mevcut değildir. 1312/1896'da Nermidil Kalfa yaptırmıştı. Bir pencereliydi. 2,25 m yüksekliğinde ve 1,40 m genişliğindeki şebekesi dökme demirdendi. Su vermeye mahsus on deliği vardı. Üzeri düz ve kurşun örtülüydü.

VI:482b.

Pazarbaşı Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Murat Reis, Altunizade, Barbaros ve Arakiyeci Hacı Mehmet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.771'dir.

Pazarbaşı Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Pazarbaşı Mahallesi'nde, Kabzımal Sokağı'ndaydı. Bânisi Mirza Ahmed'dir (ö. 1709). Tamamen yıkılmış olan mescitten günümüze hiçbir iz kalmamış, yerine 1980'de üç katlı bir cami yapılmıştır. Duvarları taş ve tuğla örgülü olan mescidin kuzeybatıda yer alan kısa gövdeli minaresi tuğladan yapılmıştı. Üç cephesinden ikişer tane pencere ile aydınlanan bu yapının minberi bulunmayıp, müezzin mahfili ve üst örtüsü ahşaptan idi. Mescidin haziresi bugün cami bahçesinin güneybatı köşesinde yer almaktadır.

Pazarola Hasan Bey *mad. VI:236b*, V:319c.

Pears, Herry III:345b.

Peçevî VII:86a.

Pediasimos, İoannes (1250, ? - 14. yy başı, ?) Bizanslı yazar ve öğretmen. Konstantinopolis'te Manuel Holobolos ve Georgios Akropolites adlı düşünürlerle çalıştı. Pedagoji, mitoloji, mantık, geometri, astronomi, tıp ve müzik konularında risaleler yazdı.

Pedram, Hüseyin Daniş II:563a, V:327c.

Pegai VII:494a.

Pegai Psihra Hidata IV:480c, 481a.

Pehlivan, Osman (Tanburacı) II:260c, V:81c, VI:294c.

Pehlivan, Şeyda II:148c.

Pehlivanlar Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Hacı Kadın Mahallesi'nde, Voynuk Sokağı'nda, halen yeri Manifaturacılar Çarşısı'nın arsasına katılmış olan Voynuk Şüca Mescidi'nin yanında bulunmaktaydı. Güreş sporunun öğretildiği merkezlerden olan bu tesisin kuruluş tarihi ve bânisi tespit edilememekte ancak II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) faaliyete geç-

tiği bilinmektedir. *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde (953/1546), başka hayır eserlerine ilişkin vakfiye özetlerinde bu tekke "Tekye-i Güreşçiyân", "Zâviye-i Keştîkîrân" ve "Güreşçiler Tekyesi" adlarıyla zikredilmiştir. Evliya Çelebi de *Seyahatname*'de aynı tesisten "Küçükpazar'daki Şüca Tekkesi" olarak söz etmektedir. Bundan hareketle Pehlivanlar Tekkesi'nin yanındaki mescitle birlikte 878/1473'te Voynuk Şüca Bey tarafından yaptırıldığı bir varsayım olarak ileri sürülebilir. 19. yy'a kadar faaliyetini sürdüren tekke tamamen ortadan kalkmış, yanındaki mescit de 1956'da yıktırılmıştır.

VII:238a.

Pekcan, Erol II:387c.

Pekel, Birol (1938, İstanbul) Futbolcu. Spora önce basketbolcu olarak başladı. Beylerbeyi Spor Kulübü'nde futbol oynadı. 1959'da Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne transfer oldu. Takım arkadaşı Şenol'la attığı gollerden dolayı "Şenol, Birol, gol" biçimindeki tezahüratın doğmasına sebep oldu. 1963'te Şenol ile birlikte Fenerbahçe'ye transfer oldu. 12 kez milli formayı giydi. 1968'de futbolu bıraktı. 1975-1976 arasında Antalyaspor'da antrenörlük yaptı. Daha sonra spor yazarlığına başladı.

Pekelman, Mehmet Reşat V:106c, VII:244b.

Peker, Ayhan (1931, Gündoğdu - 1974, ?) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. İstanbul Belediye Meclisi üyeliğine seçildi. 1973-1974 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Peker, Recep (1888, İstanbul - 1950, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Kurmay yarbay rütbesine yükseldi ve Anadolu'ya geçerek 1920-1923 arasında TBMM sekreterliği görevini üstlendi. 2-7. dönem (1923-1946) Kütahya, 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. İçişleri, maliye, savunma ve bayındırlık bakanlıklarında bulundu. Çok partili döneme geçilme aşamasında 1946-1947'de başbakanlık yaptı.

III:528c.

Peker, Remzi V:296c.

Pekin, Cemal Ahmet V:277a.

Pekkan, Ajda V:534b.

Pekmezyan, Sarkis IV:452c.

Peksayar, Cahit VII:350a.

Peksayar, Orhan III:560c.

Pekten, Bekir VI:127c, 204c.

Pelagiu Mezarlıkları VI:63c.

Pelekanon V:281c.

Pelekanon Savaşı II:131c, IV:472a.

Pelin, Beşir Kemal *mad. VI:237a*, I:123c, III:414b.

Pelin, Mahmut Cevat VI:237a.

Pellini, F. III:222a.

Peloponisios, Petros V:522a.

PembeKonak Cağaloğlu'nda halen *Cumhuriyet* gazetesi tesislerinin bahçesinde bulunan tarihi bina. II. Meşrutiyet'te, Pembe Konak diye ünlenen bu yapı İttihad ve Terakki Cemiyeti'nin Merkez-i Umumi binası olduğu için, Bâbıâli Baskını'ndan I. Dünya Savaşı'na girilmesi kararına kadar önemli birçok görüşme burada yapıldı. Matosyan Matbaası mülkiyetine geçen bina, Cumhuriyet'in ilanından sonra Yunus Nadi tarafından satın alınarak *Cumhuriyet* gazetesi burada çıkarılmaya başlandı.

Pembe Köşk III:171a, 437a.

Pendik II:239a, III:25a, VII:16a.

Pendik İlçesi *mad. VI:237b*, IV:138b, VII:498c.

İlgili maddeler:

Koç Özel Lisesi V:40a

Pendik Tersanesi VI:239a

Pendik Mezarlığı V:445a.

Pendik Tersanesi *mad. VI:239a*, VII:306c.

Pendik Tersanesi ve Ağır Sanayi Tesisleri Müdürlüğü

İlgili madde:

Pendik Tersanesi VI:239a

Pendik Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1914'te, Seyr-i Sefain İdaresi tarafından Almanya, Danzig'de J.W. Klarwitter tezgâhlarında yolcu vapuru olarak yapıldıysa da, I. Dünya Savaşı yüzünden ancak 1921'de teslim edilebildi. Kınalıada ve Maltepe adlı iki de eşi vardı. 504 grostonluk olup uzunluğu 50,9m, genişliği 7,9 m, sukesimi 3,4 m idi. 650 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 12 mil hız yapıyor, 930 yolcu alabiliyordu. 1961'de kadro dışı bırakılıp kazanı ve makineleri, o sıralarda yapılmakta olan Kabataş adlı araba vapurunda kullanıldı, teknesi de sökülmek üzere satıldı. Şehir hatlarında bir Pendik yolcu gemisi daha vardır. 1960'ta, İskoçya, Glasgow'da, Govan-Fairfield tezgâhlarında inşa ettirilen 9 vapurdan biriydi. 781 grostonluktu. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,6 m, sukesimi 2,6 m idi. Her biri 800 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi olup çift uskurluydu. Saatte 15 mile yakın hız yapıyordu. 28 Ağustos 1992'de Karaköy'deki Kadıköy İskelesi'ne bağlandığı sırada sabotaj sonucu yanarak yeni yapılmış olan Galata Köprüsü'ne kadar sürüklendi ve köprüde zarara yol açtı. Salacak önlerine çekildi, sonra hurda olarak satıldı.

I:286b, IV:563b, V:282c, VI:542a.

Pensoy, İzzet IV:230a.

Pepagomenos Ailesi Sivil görevlerde yükselmiş Bizans ailesi. 11. yy'dan beri bilinen ailenin adı, mühürlerde genellikle Pagomenos şeklinde yazılıdır. Çoğu yargıçlık, saray kâtipliği ve kilise yöneticiliği yapmıştır. 1141-1186 arasında Ankona Mahallesi'ndeki manastırda yaşayan bir Teodoros Pepagomenos bilinir. Demetrios Pepagomenos Konstantinopolis'te hekimdi; İ. Hortasmenos, İ. Eugenikos ve Bessarion gibi düşünürlerin arkadaşı; 1415-1416'da II. Manuel'in kâtibi idi. Teodoros Pepagomenos ise avcılık, köpekler ve gut hastalığı üzerine yazılarıyla bilinir.

Pepeyi, Haluk Nihat (1898, Katerin [bugün Yunanistan'da] - 1972, İstanbul) İdareci. Mülkiye'yi bitirdi. Kaymakamlık, İstanbul emniyet müdürlüğü, Erzurum, Antalya ve Kütahya valiliği, emniyet genel müdürlüğü, İçişleri Bakanlığı müsteşarlığı görevlerinde bulundu. 10. dönem (1954-1957) Kütahya, 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Pera III:143a, 342b, IV:265c, VII:494a.

Pera Bağları III:350c.

Pera House IV:175a.

Pera Palas *mad. VI:239b*, II:216c, 217a, III:424c, VI:4b, 179c, VII:136a, 249a, 304b, 365a.

Pera Sirki III:497c.

Pera Spor Kulübü II:223a.

Perama Kapısı III:158c, VII:495b.

Peramatis I:233c.

Perayton I:116c.

Perdahçılar Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'da, Perdahçılar Sokağı'nda bulunuyordu. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz yoktur. Binanın geçmişiyle ilgili eski kaynaklarda da bilgiye rastlanmamaktadır. Ancak çevredeki diğer hanlar gibi 18. yy eseri olduğu ileri sürülebilir.

IV:426b.

Perde ve Sahne Aylık tiyatro dergisi. İlk sayısı Mart 1941'de yayımlandı. Yayın hayatı, Muhsin Ertuğrul'un yönettiği dönemde 25 sayı, Vasfi Rıza Zobu'nun yönettiği dönemde 31 sayı olmak üzere iki dönem sürdü. 1945'te kapandı. Dönemin İstanbul'unun tiyatro ve sinema hayatını yansıtması bakımından önemli bir kaynaktır.

Pereme III:31a.

Perestu Kadın Efendi Çeşmesi *bak.* Bâlâ Külliyesi

Peride Celal *mad. VI:241c*, I:73b, II:449a, IV:339c.

Perihan Ataman Holden Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Çayırbaşı Caddesi üzerindedir. 18. yy'da inşa edilmiş, geleneksel üslupta bir yalıdır. 1989'dan sonra önünden kazıklı yol geçtiğinden bu karakterini yitirmiştir.

Dikdörtgen planlı, denize yatay, iki katlı, basık piramidal damlı, geleneksel pencere/kepenk ölçülerine sahip bir binadır. 1971 restorasyonu sırasında balkonları ve saçak furuşları kâgir/betona dönüştürülmüştür.

Perin, Günnur II:388c.

Perin, Mithat (1917, Nevrekop) Gazeteci. Belçika'da iktisat öğrenimi yaptı. Gazeteciliğe 1938'de *Son Posta*'da başladı. *Vatan, İkdam, Tasvir-i Efkâr, Son Telgraf, Demokrat İzmir, Yeni İstanbul, Son Havadis* ve *Dünya* gazetelerinde çalıştı. *İstanbul Ekspres* gazetesini ve *Durum* dergisini yayımladı. 1950-1960 arasında 9., 10. ve 11. dönem İstanbul milletvekilliği yaptı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nde ikinci başkanlık görevinde bulundu.

VII:220b.

Peripleptos (Sulu Manastır) Kilisesi IV:142a, V:291a, VI:343c.

İlgili madde:

Kevork (Surp) Kilisesi IV:552b

Perişan Baba Tekkesi *mad. VI:242b*, II:130b, 135a, IV:514a, VII:214c.

Perizad Hatun

İlgili madde:

Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549c

Pernot, Maurice III:333a.

Perpa *mad. VI:243c*, I:501b, VI:254c.

Perplnyani VI:480c.

Perret, Auguste I:385c.

Personel Okulu I:354b.

Perşembepazarı I:501b, II:476b, III:502b.

Pertev (ö. 1807, şair) III:67a.

Pertev (Şair) III:360c.

Pertev Apartmanı I:327a.

Pertev Laboratuvarı IV:395a.

Pertev Mehmed Paşa Türbesi *mad. VI:244b.*

Pertev Müstahzarat Laboratuvarı III:222c.

Pertev Paşa III:478c.

Pertev Paşa (?, ? - 1574, İstanbul) Vezir. Yeniçeri ağalığı ve Rumeli beylerbeyliğinin ardından 1555'te vezirliğe yükseltildi. 1566'daki Zigetvar seferinde yararlıklar gösterdi. Donanma serdarı olarak Kıbrıs seferine katıldı. Akdeniz'de bazı adaları ve kıyı kalelerini aldı. İnebahtı yenilgisinden (1571) sonra vezirlikten alındı.

Pertev Paşa (Şair) *bak.* Mehmed Pertev Paşa

Pertevniyal Kadın Efendi Çeşmesi Eyüp İlçesi'nde, Defterdar İskelesi yakınında, Feshane ile Yavedûd Tekkesi arasında Haliç Köprüsü'nün ayağının yanında bulunmaktadır. Yapı daha önce Yavedûd Caddesi yanında bulunan Çamur İskelesi Sokağı'nda iken Haliç Köprüsü'nün yapımı sırasında bugünkü yerine taşınmıştır. II. Mahmud'un kadını ve Abdülaziz'in annesi olan Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından 1273/1856'da yaptırılan çeşme ampir üslubunun güzel bir örneğidir. Cephesi mermer kaplı ve büyük haznelidir. Ampir üslubunun özelliklerini yansıtacak şekilde bezenmiş aynataşının iki yanı oluklu sütunlarla şekillendirilmiştir. Sütunların üzerinde İyonik başlıklar görülmektedir. Aynataşının tam ortasında -girlandlarla süslü yuvarlak- bir madalyon içinde 1273/1856 tarihi ve bir hadis yer alır. Ayrıca sütunların üzerinde ve çeşmenin alnında beş satır halinde bir kitabe mevcuttur.

Pertevniyal Lisesi *mad. VI:244c*, V:219b.

Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) *mad. VI:245a*, I:22a, II:225a, III:510c, VI:244c, 378c, 490a, VII:259c, 409b, 444b.

İlgili maddeler:

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi (Defterdar) VI:245b

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246b

Valide Camii VII:360b

Pertevniyal Valide Sultan Camii *bak.* Valide Camii

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi (Eyüp) *mad. VI:245b.*

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Pertevniyal Valide Sultan'ın (ö. 1883) yaptırmış olduğu külliyenin kuzeybatı yönündeki asıl giriş cephesindedir. Kapının iki yanında sıralanan ikişerden dört adet çeşme, giriş cephesiyle adeta bütünleşmiştir. Birer sütunçenin taşıdığı "C" ve "S" kıvrımlı nişler, uçları aşağıya doğru işlenmiş birer palmetle son bulmaktadır. Bitkisel tezyinatla dekorlanmış olan bu bölüm birkaç sıra profilin oluşturduğu çerçeve ile nihayetlenmektedir. Bunların arkasında içbükey alanlar oluşturulmuştur. Sivri kemerli nişlere sahip olan bu simetrik çeşmelerin 1288/1871 tarihli ikişer satırlık kitabeleri vardır.

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Pertevniyal Valide Sultan'ın (ö. 1883) yaptırmış olduğu külliyenin batı yönündeki avlu kapısının sol tarafındadır. Asıl zeminden aşağıda kalmış ve önü duvarla kapatılmıştır. Sersikkeken Abdülfettah Efendi'nin 1284/1867 tarihli, iki satırlık kitabesi mevcuttur. Avlu duvarının derinliği içine inşa edilmiş olan çeşmenin yalağı duvarın dış cephesi ile sınırlandırılmıştır. Hiçbir süslemeye sahip olmayan çeşme günümüzde harap haldedir.

II:491a.

Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Karabulut Sokağı'nda, Karagümrük İlkokulu'nun güneybatı köşesinde yer almaktadır. İki tane kare kesitli mermer sütunçenin arasında bulunan basık kemerli aynataşını, kabartma dalga motifli bir bordür çepeçevre dolanmaktadır. Silmeli kornişlerin arasında kitabe panosu bulunur. Sağlı sollu iki bölüm halinde yazılmış olan sekiz mısralık süfüs kitabenin ortasında, defne dalları ile çevrelenmiş olarak Abdülaziz'in tuğrası yer almaktadır. Yüksek kabartmalı, barok üslupta bitkisel süslemeli taç kısmı, çeşmeyi tamamlamaktadır. Su haznesi kesme taştan iken daha sonra yapılan çeşitli tamirler sırasında sıvanmış ve tüm özelliğini kaybetmiştir.

Pertevniyal Valide Sultan Kütüphanesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, 1288/1871'de Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından cami ile birlikte yaptırılmıştır. Camiye bitişik olarak inşa edilen kütüphane binası, daha sonra ara duvarlar kaldırılarak camiye ilave edilmiş, kütüphanede bulunan 886 yazma kitap ise 1945'te Süleymaniye Kütüphanesi'ne devredilmiştir.

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi *mad. VI:246b.*

Pertevpaşa Odaları II:123b.

Pertusi, Agostino *mad. VI:246c*, VII:381a.

Pertusier, Charles *mad. VI:247b*, II:97c.

Peruz Hanım (?, Sıvas - ?, İstanbul) Kantocu. 1880'lerde 14 yaşında sahneye çıktığı söylenir. Bir süre çeşitli topluluklarda tiyatro oyunlarında oynadı. Daha sonra şarkı ve dansa ağırlık verdi. Kısa zamanda büyük üne kavuştu. Kantolarını kendisi yazıyor ve besteliyordu. 1900'lerde eski yerini koruyamamakla birlikte Balkan Savaşı (1912) öncesine kadar sahnede kaldığı sanılmaktadır. Kaynaklara göre 54 yaşında ölmüştür. Peruz Hanım'ın kantoları *Neşe-i Dil* adıyla 1908'de yayımlanmıştır.

IV:420a.

Pervititch, Jacques III:211a, 560a, IV:547b, V:322c.

İlgili madde:

Pervititch Planları VI:247c

Pervititch Planları *mad. VI:247c*, I:56c, II:445a.

Perviz Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Otlukçu Yokuşu'nda, Şeyh Mahmud Resmi Efendi Mahallesi'ndeydi. Anadolu Kazaskeri ve Mekke Kadısı Perviz Efendi tarafından 987/1579-80'de Mimar Sinan'a yaptırılmış, II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) ahşap olarak yenilenmişti. 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanan bu medresenin yeri dahi tam olarak tespit edilememiştir.

Pesah, Moşe VII:398c.

Pesen, Nevzat III:319a.

Pesendî (1864, Sıvas - 1926, İstanbul) Türkçe ve Ermenice şiirleriyle tanınan aşuğ. Asıl adı Mardiros Kımpetyan'dır. Zileli Ceyhunî'nin aşıklık geleneği uyarınca yetiştirdiği çok sayıda çıraktan biridir. Güzel saz çalardı. 1894'te İstanbul'a yerleşti. 1895-1896 Ermeni olayları sırasında yurtdışına çıktı. 1905'e kadar Rusya'nın çeşitli şehirlerinde fırıncılık, kahvecilik yaptı; aynı yıl Bulgaristan'a geçerek Rusçuk ve Varna şehirlerinde bulundu. 1909'da Sıvas'a, 1910'da da İstanbul'a geldi. *Kusani Daviği* (Ozanın Sazı) adlı Türkçe ve Ermenice âşık tarzı şiirlerden oluşan divanı İstanbul'da basılmıştır (1910).

Peştahtacılar Eskiden işyerlerinde kucağa alınıp masa gibi kullanılan küçük sandık ya da çekmecelerle, sarrafların üzerinde para saydığı tahtayı yapan usta marangozlara verilen ad. Peştahtalar sedef kakma tekniği ile de bezenirdi.

Peştamal Kuşanma III:218a.

Peştamalcılar Hamamda örtünmek, bazı mesleklerde iş başındayken önlük yerine bele bağlamak üzere kullanılan dikdörtgen biçiminde nakışlı kumaş parçasını dokuyan ya da satan esnaf. Peştamaldan şal ve havlu da dokurlardı.

Peştemalcıyan (Dr.) IV:72a.

Peters, Wilhelm IV:248b.

Petit Alcazar I:205b.

Petit Champs des Morts VII:494b.

Petra *mad. VI:248b*, 249a.

Petra Manastırı V:292b, VI:248c.

Petra Thermatis IV:325c.

Petrafilas Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Kont Bohemund'la I. Aleksios arasında imzalanan Devol Antlaşması'nda ismi görülen Alifalı Peter bilinen ilk üyesidir. Aile ismi Grekleşerek Petrafilas şeklini aldı. 12. yy'ın ikinci yarısından itibaren aile üyelerine "sebastokrator" gibi yüksek unvanlar verildi. 1204-1261 Latin İmparatorluğu döneminde Bizans'a sadık kaldılar. 13. yy'm ortalarından itibaren ya ortadan silindiler ya da başka isimler kullandılar. 15. yy'a ait bir şarkının iki kahramanından biri Petrafilas adını taşır.

Petrion *mad. II:249a*, I:438a.

Petrion Kalesi VI:249a.

Petrion Manastırı II:542c, VII:245c.

Petro, Kiros II:330a.

Petrograd Pastanesi *bak.* Ankara Pastanesi

Petrol-İş IV:287c, VI:526b.

Petroliş Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Esentepe, Karlıktepe, Yukarı, Kordonboyu ve Rahmanlar mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.386'dır.

Petronas IV:154c, V:451c, VII:245b.

Petros Barinianos VI:249a.

Petros Barsimes IV:309a.

Petros ve Markos Kilisesi I:406a.

Peyam-ı Sabah I:200b, VI:380c.

Peyk Dede Tekkesi III:443a.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

Peyk-i Şevket Gemisi III:31b.

Peykler Haber getirici demek olan peyk sözcüğü, Osmanlı merkez ordusunun posta sınıfını oluşturmaktaydı. Peykler yaya olup hızlı koşmalarıyla ünlüydüler. Bunların asıl görevleri, padişahın buyruklarını en seri biçimde yerine ulaştırmaktı. Peykler aynı zamanda padişahın maiyet askerlerinden sayıldıkları için çok süslü üniformaları, sorguçlu serpuşları ile dikkati çekerlerdi. Padişah alayla saraydan çıkıp bir yere gittiği zaman peykbaşının komutasında en önde yürürlerdi. Bunların kışlaları Sultanahmet'e yakın olup Peykhane adını taşımaktaydı. Bu kışlanın olduğu yerden günümüzde Peykhane Sokağı geçmektedir. Peyk örgütü 1828'de kaldırıldı.

Peynircioğlu, Hamdi IV:238c.

Pferschy, Othmar (1898, Graz - 1984, Münih) Avusturyalı fotoğrafçı. I. Dünya Savaşı'nda, Avusturya-Macaristan ordusunda asker olarak İtalya cephesinde savaşa katıldı. 1926'da İstanbul'a yerleşerek, Photo Français fotoğrafhanesinin sahibi Jean Weinberg'in yanında 6 yıl çalıştı. 1935'te Matbuat Umum Müdürlüğü'nün sözleşmeli fotoğrafçısı oldu. 5 yılı aşkın bir süre bu görevde kaldı. Bütün Türkiye'yi dolaşarak binlerce fotoğraf çekti. *La Turquie Kemaliste* adlı dergide onun fotoğrafları kullanıldı. Münih'te basılan *Fotoğrafla Türkiye* adlı albüm de onun fotoğraflarından oluşmaktaydı. Taksim'de Cumhuriyet Caddesi'nde stüdyosu da vardı.

III:331a.

Phebus *bak.* Tarkulyan, Bogos

Philadephia, Jakob IV:159a.

Pıjışgyan, Aram III:185a.

Pıjişkyan, Minas V:218b.

Pınar Birahanesi Beyoğlu'nda, İstiklal Caddesi'nde, şimdiki Lale Sineması'nın altında, girişin yan bölümünde iç alanı geniş olmayan iki katlı birahane tipi meyhane. 1953'te açılan Pınar Birahanesi, 1950'lerin sonlarında kapandı. O yıllarda İstiklal Caddesi üzerinde, Balo Sokağı'nın köşesinde Pınar adıyla bir başka birahane daha açıldıysa da, 1960'ların sonlarına doğru o da kapandı.

Pınar Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Derbent, Poligon, Reşit Paşa mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.526'dır.

Pınar, Selahattin *mad. VI:249c*, I:391a, II:559b, III:4a, 260c, V:530c, VII:209b.

Pırgiç (Surp) Ermeni Hastanesi Şapeli (Yedikule) III:184a, VI:140c.

Pırgiç (Surp) Ermeni Katolik Kilisesi V:20c.

Pırgiç (Surp) Hastanesi *bak.* Yedikule Ermeni Hastanesi

Pırgiç (Surp) Kilisesi (Kazlıçeşme) *mad. VI:250a.*

Pırpıri 19. yy'ın ortalarına kadar İstanbul'da kimi gençlerin kendileri için uygun gördükleri bir kıyafetti. Esnaf kalfa ve çıraklarının tercih ettiği pırpıri, kalıpsız dal fes, camedan, salta marka, cüppe, dökme şalvardan ibaretti. Kimi gençler şalvarın üstüne şal veya Trablus kuşağı da sararlardı. Ayrıca, pırpırilerini, feslerine "yardan ayrıldım" denen tarzda yazma sararak zenginleştirenler de olurdu.

Pısak, Mustafa Nevzat *mad. VI:250b*, VII:264b.

Picard, M. C. IV:40a.

Piccianato, Luigi II:187c, 280b, III:16a, 249a, IV:164a, V:297a, 391a, VI:270a.

Pide VII:492b.

Pierantoni Sirki VII:14a.

Pigi Kapısı VII:496c.

Pikadelli II:58b.

Pikridion IV:10a, VII:494b.

Pilai VII:501c.

Pilarinos, Aleko IV:171a.

Pilostorgios (368, Kapadokya - 439, ?) Bizanslı kilise tarihçisi. Yaşamının büyük bölümünü Konstantinopolis'te geçirdi; Kaesarea'lı (Filistin'de) Eusibios'un tarihine ek niteliğinde bir kilise tarihi yazdı. 12 ciltlik eser 300-425 arasını kapsar. Ariusçu (İsa'nın insani doğasını öne çıkaran Hıristiyan hizbi) eğilimi yüzünden eserinin ancak bazı parçaları günümüze ulaşmıştır.

Pimen IV:142a.

Pina Apartmanı I:329c.

Pinto Han II:46a.

Pir Mehmed Çelebi Sıbyan Mektebi Fatih İlçesi'nde, Keçeciler Caddesi'nde, Hırka-i Şerif Camii'nin karşısındadır. İnşa tarihi bilinmemektedir. Dikdörtgen planlı, fevkani mektep, moloz duvarlar üzerinde ahşap olarak inşa edilmiş, kiremit kaplı ahşap bir çatıyla örtülmüştür. İnce uzun dikdörtgen pencerelerin çevrelediği üst kat dershane bölümüdür. Orijinal durumu bozulmuş olan zemin katı günümüzde konut olarak kullanılmaktadır.

Piraye VI:54b.

Pirgos IV:523c.

Pirî Ağa VI:251c.

Pirî Çelebi (ö. 1545) III:279a.

Pirî Mehmed Paşa Külliyesi *mad.*

VI:251a, I:189b, V:50c.

Pirî Mehmed Paşa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Zeyrek'te, Piri Mehmet Paşa Yokuşu'ndaydı. Medrese, mescit (Soğukkuyu Mescidi), imaret ve tabhane ile birlikte Bizans dönemine ait bir sarnıcın altyapı olarak kullanılmasıyla inşa edilmiştir. Caminin bânisi I. Selim (Yavuz) ve I. Süleyman'ın (Kanuni) vezirazamı Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) olup, "Kanlı Medrese" diye de anılan medrese İshak Karamanî için zaviye olarak inşa edilmiş, 933/1526-27'de medreseye çevrilmiştir. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde ve *Hadîka*'da medreseden söz edilirse de, mimarisi hakkında bilgiye rastlanmaz. 1918'de harap durumda olduğu bilinen yapının bugün sadece bazı duvar kalıntıları görülmektedir.

VII:554a.

Pirî Mehmed Paşa Tekkesi *bak.* Koruk Tekkesi

Pirî Paşa Hanı V:50b.

Piri Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'de, Hasköy Tersanesi'nin kuzeyine düşen ve batı kesimi deniz kıyısından başlayan mahalle. Sütlüce, Fetihtepe, Keçeci Piri mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Aynı ad, bu mahalledeki iki sokakta da yaşamaktadır. Nüfusu (1990) 6.400'dür.

IV:10a, 11b.

Pirî Paşa Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Halıcıoğlu'nda bulunan, günümüzde ortadan kalkmış olan bu mescit, 1520'lerde Sadrazam Pirî Mehmed Paşa (ö. 1532) tarafından yaptırılmış, minberini, başçavuşlardan Hatibzade Ahmed (ö. 1778) koydurmuştur.

Pirî Reis I:541c, II:337a, 428a, III:557a, V:472a.

Pirîzade Osman Sahib Efendi Çeşmesi Üsküdar'da, Balaban İskelesi'nde bulunmaktaydı. 1181/1767'de Şeyhülislam Pirîzade Osman Sahib Efendi tarafından tamamen mermerden yaptırılmıştı. Oymalarla süslü aynataşı, üzerinde girintili çıkıntılı bir kemer bulunan iki sütunun arasına yerleştirilmişti. Kitabesi kemerin üzerindeki iki kornişin arasında bulunuyordu.

Pirîzadeler *mad. VI:251c.*

Pisalılar *mad. VI:253c*, I:234b, V:198b, 205a, 299a, VI:346a, VII:380c.

Pisani, Nicola II:271c.

Pisi Pisi Kabare Tiyatrosu IV:325b.

Piskariye Kapısı II:26c.

Pişekâr Ortaoyununun iki ana tipinden biri. Diğeri Kavuklu'dur. Oyunu başlatan ve bitiren kişi olan Pişekâr, Karagöz oyunundaki Hacivat'ın karşılığıdır. Konuşmalarıyla Kavuklu'ya güldürücü söz söyleme fırsatı hazırlar. Oyunu kuran kişi olarak zaman zaman sahneye gelerek gelişmeleri yönlendirir. Son dönemin en ünlü pişekârı Küçük İsmail Efendi'dir.

Pişkin, Halide *mad. VI:253c*, 51c, 202c, 538a.

Pişmaniye Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Küçük Piyale Mahallesi'nde, Pişmaniye Sokağı ile Fişekhane Caddesi'nin kesiştiği yerde bulunmaktadır. Günümüzde "Mumcuzade Camii" olarak bilinen yapı Mumcuzade Yorgancı Mehmed Efendi (ö. 1601) tarafından yaptırılmıştır. İnşa tarihi bilinmeyen ve son dönemde görmüş olduğu onarım sonucu hiçbir orijinal özelliği kalmayan yapıda göze çarpan tek unsur, tavana kadar yükselen, Kütahya çinileriyle kaplanmış mihrap duvarıdır. Kare bir plan gösteren ana mekânı çevreleyen duvarlar ve minare betondandır. Çatısı kiremit kaplıdır.

Pişmişyan, Mikael Amira III:482c, IV:89c, VII:460a, 505a.

Pita I:66b, IV:487b, VII:492b.

Pittakia *mad. VI:254a*, III:225c.

Piyade İnce uzun, güzel görünümlü bir kayık türü. İstanbulluların, kadınlar ayrı, erkekler ayrı piyadelere binerek Boğaziçi'nde gezintilere, yaz gecelerinde de mehtap seyrine çıkmaları 19. yy'ın ikinci yarısında moda olmuştu. Saraya ait aynı tip kayıklara piyade-i hümayun deniyordu. Bu kayıklardan daha ince uzun olanlarına ise hanım iğnesi denmekteydi.

III:31a, IV:503c.

Piyade Okulu I:354b.

Piyale Paşa (?, ? - 1578, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sarayda kapıcıbaşılığa kadar yükseldikten sonra 1554'te kaptan-ı deryalığa getirildi. Akdeniz'e iki sefer düzenleyerek başarılar kazandı. 1562'de II. Selim'in kızı Gevherhan Sultan'la evlendi. 1566'daki Zigetvar seferi öncesinde Sakız'ı aldı. 1568'de üçüncü vezirliğe, donanma komutanı olarak katıldığı Kıbrıs seferinin (1571) ardından ikinci vezirliğe yükseltildi. Savaş ganimetleriyle büyük servet edindi. Kasımpaşa'da Mimar Sinan'a bir külliye yaptırdı.

II:346a, 370a, IV:121a, 435b, 481a.

İlgili madde:

Piyale Paşa Külliyesi VI:254c

Piyale Paşa Bulvarı *mad. VI:254b.*

Piyale Paşa Camii IV:481b, 541c.

İlgili madde:

Piyale Paşa Külliyesi VI:254c

Piyale Paşa Külliyesi *mad. VI:254c*, 254b, 481c.

Piyale Paşa Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Fetihtepe, Kulaksız, Kaptan Paşa, İstiklal mahalleleri ve Şişli, Kâğıthane ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.260'tır.

Piyale Paşa Sebili Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Camii'nin kapısı dışında yer alıyordu. 981/1573'te inşa edilmiş olan sebil, 1947'de ortadan kaldırılmıştır. Üç pencereli ve dört mermer sütunluydu. Demir şebekeleri 2,20 m yüksekliğinde ve 1,20 m genişliğindeydi. Her pencerede su vermeye mahsus sekiz delik bulunuyordu. Söveleri mermerdendi. Kurşun kaplı bir kubbesi vardı.

Piyalepaşa Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'nın kuzeylerine düşen, Okmeydanı'nın eteklerinde, Piripaşa Deresi vadisinde yer alan semt. Adı II. Selim'in damadı Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'nın orada Kozludere mevkiine yaptırdığı külliyeden gelmektedir. Çağlayan merkezi ile Pangaltı arasında uzun bir yay çizen yolun batıdaki bölümü, kuzey-güney doğrultusunda inen kesimi Piyalepaşa Bulvarı adını alır. Bu cadde Küçük Piyale Mahallesi'nde Dolapdere adıyla kuzeydoğuya kıvrılarak devam eder. Doğusunda Hacı Hüsrev, kuzeyinde Mahmut Şevket Paşa, güneyinde ise Küçük Piyale mahalleleri bulunur.

Piyango Bayileri *mad. VI:258a.*

İlgili maddeler:

Nimet Abla Gişesi VI:79a

Piyangolar VI:259a

Uzun Ömer VII:332b

Piyangolar *mad. VI:259a.*

İlgili madde:

Piyango Bayileri VI:258a

Piyer Loti Kahvesi *mad. VI:260c*, V:47b.

İlgili madde:

Loti, Pierre V:228c

Piyi Sarayı II:24c.

Placidie (I. Thedosius'un karısı) VI:265b.

Plaj Oteli Eski adı "Hôtel de la Plage" olan bu yapı Büyükada'da, Altınordu Caddesi, no. 23'tedir. 1992'de yangın sonucunda ortadan kalkmıştır. Dört katlı, otuz odalı, bahçeli ahşap yapı, ilk sahibi Nikolai Seferoğlu tarafından, 1870'te otel olarak yaptırılmıştır. İlk sahibinden 1937'de Sait Ağa'ya satılan otel, 1938'de Avni Bey'e, daha sonra da Remzi Akdağ'a geçmiştir. Geniş bir lobi, lokanta, berber dükkânı, camlı köşk, üç katta ayrı oturma salonuna sahip olan otel, zamanla harap hale gelmesine karşın, geçirdiği yangına dek, otel olarak kullanılmıştır.

Plajlar *mad. VI:261b*, III:143b, VII:71b.

İlgili maddeler:

Altınkum Plajı I:226c

Deniz Hamamları III:24c

Florya Plajı III:326a

Küçüksu Plajı V:162c

Plakçılık *mad. VI:262a.*

İlgili madde:

Manifaturacılar Çarşısı V:296c

Plakidianai *mad. VI:265b.*

Planhol, Xavier de III:333c.

Planlama *mad. VI:265b,* II:279c, IV:164c, V:416c, VI:443b, VII:298b.

İlgili maddeler:

Arsa Spekülasyonu I:319a

Elgötz, Herman III:153c

İmar Planları IV:162a

Prost, Henri VI:285c

Sit Alanları VII:14c

Wagner, Martin VII:392a

Planudes, Maksimos (1260, Nikomedia [İzmit] - 1310'lar, Konstantinopolis) Ortodoks ilahiyatçı ve bilim adamı. Doğduğunda Manuel adı verildi. Konstantinopolis'te eğitim gördü. Maksimos adını alarak keşişliğe başladı ve başkentte bir okulu yönetti. 1283'te II. Andronikos'un maiyetinde kâtip olarak çalıştı. Auksentios'taki (Kayışdağı) manastırı yönetti. Hora Manastırı'nda (Kariye Camii) hocalık yaptı. 1295-1296'da Venedik'e elçi olarak gitti. Dilbilimden dinbilime, matematikten astronomiye uzanan akademik bilgi ve tecrübeye sahipti. Plutarch, Ptolemy, St. Augustine, Boethius, Caesar, Cato, Cicero ve Ovidius gibi düşünürlerin eserlerini Grekçeye çevirdi. Bir hiciv antolojisi hazırladı, Grek atasözlerini derledi.

III:137c.

Platea Manastırı VII:442a.

Plateia *mad. VI:275a.*

Plati I:66b, VII:442a, 492b.

Pleurodictyum Constantinopolitanum *mad. VI:275b.*

Plinius (ö. 113, Genç) IV:253c.

Podima VII:417c.

Pokuzyan, Zakarya *mad. VI:275c,* VII:504a.

Pol Hadaş Sinagoğu II:11a.

Pol Yaşan Sinagoğu II:11a.

Polat Renaissance Oteli VI:180b.

Polat Sitesi VII:16a.

Polatkan, Oğuz IV:304a.

Polatkan, Saim II:234b.

Poleatikon Limanı V:215c.

Poleatikon Semti ve Köşkü *mad. VI:276a,* II:301c, VII:497b.

Poli IV:254b.

Poliandri Kapısı IV:528b.

Poliçis, Ahileus II:438b.

Polieuktos (10. yy) Nisan 956-Şubat 970 arasında Konstantinopolis patriği. Konstantinopolis'te doğdu, çocuk yaşta hadım edildi. Patrikliğe atanmasında tartışmalar olmuş, VII. Konstantinos'un desteği sayesinde bu makama atanmıştır. Sofu biri olarak İmparator II. Nikeforos Fokas'ı, eski imparator II. Romanos'un karısı Teofano ile evliliğinden dolayı şiddetle kınadı. I. Ioannes Tzimiskes ve Teofano'nun komplosu sonucu Romanos'un öldürülmesi üzerine Teofano'nun manastıra sürülmesi koşuluyla Tzimiskes'i takdis etti. Son yıllarında Antiokheia (Antakya) Patrikliği'ni kontrolü altına aldı. 968'de Bizans kilisesinin İtalya'daki etkisinin sonucu olarak Otranto metropolitliğine atandı.

Polieuktos (Ayios) Kilisesi *mad. VI:276b,* I:234c, 274c, II:257b, III:261b, V:19b, VI:457a.

Poligon Kasrı *mad. VI:277b.*

Poligon Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Ferah Evler, İstinye, Emirgân, Reşit Paşa, Pınar ve Derbent mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.942'dir.

Poliorkites, Dimitrios I:68a, II:337a.

Polis *bak.* Güvenlik Hizmetleri

Polis 19. yy'ın sonunda ve 20. yy'ın başında İstanbul'daki bazı karakol ve tutukevlerindeki işkence hücrelerine verilen ad. Polis, yan yana iki kişinin sığamayacağı kadar dar bir dolaptı. Tavanında küçük bir kapak, altında da ızgara vardı. Polise kapatılan, oturamaz, çömelemez, sürekli ayakta durmak zorunda kalır, yukarıdan verilen su ve ekmekle yetinirdi.

Polis Hastanesi Çamlıca'dadır. 1960'ta kurulmuştur. 1985'ten beri bu isimle hizmet veren tam teşekküllü bir kuruluş hastanesidir. Bulaşıcı hastalıklar, çocuk hastalıkları, dermatoloji, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 230 yatakla hizmet vermektedir. Acil poliklinik, bakteriyoloji, biyokimya, hematoloji, nükleer tıp, patoloji ve röntgen laboratuvarları vardır. Hastalar çalıştıkları birimlerden sevk edilmektedir.

Polis Koleji III:458c.

Polis Okulları *mad. VI:277c.*

Polis Radyosu VI:294a.

Politika IV:448a.

Polo Kulüp Beyoğlu'nda, Mis Sokağı'nda, bir işhanının bodrum katında 1955'te açılan ve içi eski İngiliz hanlarındaki masa ve iskemleleri andıran tarzda döşenmiş içkili bir yerdi. Genellikle tiyatro sanatçılarının oyundan çıktıktan sonra, bazı tanınmış gazeteci yazarların ise daha erken saatlerden başlayarak geldikleri Polo Kulüp'te sabaha kadar süren siyaset, sanat, edebiyat sohbetleri, toprak kâselerde içilen afyonlu sıcak şaraplar, çorba çeşitleri ve hafif yiyecekler oranın özellikleri arasındaydı. 1960'ların sonlarına doğru kapandı.

Polonezköy *mad. VI:278b,* I:184b, II:195a, 198b, 493a, VII:493c.

IV:179b.

Pompeius Sütunu II:283c.

Ponte Piccolo VII:498a.

Porfirogennetos Bizans'ta saraya ait bir deyim. Kelime anlamı "mor doğan" demek olup, bir kişinin imparator olmasından sonra doğan çocukları için kullanılırdı (kızlara porfirogenneta denirdi). Unvanın, imparatoriçelerin meşru çocuklarını mor eşyalarla dekore edilmiş odalarda doğurmaları geleneğinden ya da mor rengin imparatorluk rengi olmasından geldiği kabul edilir. 6. yy'dan beri bilinir; sonraları taht vârislerinin meşruluğunun bir kanıtı olmaya başladı; VII. Konstantinos'un (hd 913-959) lakabı oldu. İmparatorluğun sonuna dek kullanılmıştır.

Porselen Köşkü III:90b.

Porta Aurea *bak.* Altın Kapı

Porta Aurea (Altın Kapı) Limanı V:215a.

Porta del Pozzo II:428a.

Porta di San Antonio I:500c.

Porta Drungari III:159b, VII:495b.

Porta Fari III:279b.

Porta Feros VII:497a.

Porta Hebraica I:541c.

Porta İspigas II:389b.

Porta Jubalica II:428a.

Porta Judeca I:541c.

Porta Neorion I:541c, II:407c.

Porta Oreat I:541c.

Porta Peramatis I:233c.

Porta Piscaria III:159a, VII:495b.

Porta Piyi II:24a.

Porta Putea II:389b, 428a.

Porta Region VII:497a.

Porta Rhesium VII:497a.

Porta Selymbria II:24a.

Porta Veteris Rektoris I:276a.

Portakalyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiş, neoklasik karakterli bir yalıdır. 1990 restorasyonundan sonra ahşap/bağdadi yumuşak hatları kaybolmuştur.

Portas Milierium II:35a.

Porter, J. VII:279b.

Portus Novus V:214c.

Poseidon Tapınağı II:258c, V:477c.

Posta ve Telgraf Nezareti Binası *mad. VI:279a,* VII:232b.

Postacılar *mad. VI:279c.*

İlgili maddeler:

Haberleşme III:465c

Postaneler VI:280b

Postane Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. Aydıntepe, İçmeler, Yayla, Cami mahalleleri, Marmara Denizi ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.043'tür.

Postaneler *mad. VI:280b,* III:467a,

VI:279c, VII:244a.

İlgili maddeler:

Galatasaray Postanesi III:371c

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Postacılar VI:279c

PTT VI:289c

Postel, Guillaume I:293c.

Poşalar Ermenice konuşan Hıristiyan Çingeneler. İstanbul poşalarının kaynağı Kastamonu-Sinop çevresi ve Tokat havzasıdır. Tip olarak orta boylu, sarımtırak tenli, yuvarlak başlı, uzun yüzlü, dar ve geriye düşük alınlı, siyah gözlü ve siyah saçlı insanlardır. E. Ç. Kömürciyan Poşaların, Topkapı'da toplu halde ikamet ettiklerini kaydeder. Yine ona göre 17. yy'da Poşaların bir bölümü Müslümanlığı kabul etmiştir. Bu din değiştirmenin tarihini S. T. Saraf-Hovhannesyan III. Ahmed dönemi (1703-1730) olarak kaydeder. Göçebe bir hayat yaşayan Poşa erkekleri küçük sanatlar (başta elek imalatı vb), tarım ve biraz da hayvancılık, kadınları ise değiştokuş, alışveriş, falcılık ve dilencilikle uğraşırlardı. 19. yy'ın sonlarına değin yarı göçebe yaşayan Poşalar, günümüzde tümüyle yerleşik hayatı benimsemişlerdir.

II:514c.

Potemkin (Rus Elçisi) I:32c.

Potur Üst kısmı ve özellikle arkası geniş, dizkapağından başlayarak bacağı sıkıca saran bir tür eski pantolon. Arka kısmı şalvarı andıran ve diz hizasına kadar sarkacak uzunlukta olan poturlar, dizkapağından başlayarak bacağı sarardı; ayak üzerinde tozluğu andıran bir dilcikle biterdi.

Poturoğulları Devşirme düzeninin sürdüğü yüzyıllarda Bosnalı Müslüman halktan devşirilen çocuklara verilen ad. Bunların eğitimine, Galata Sarayı, İbrahim Paşa Sarayı ve Enderun mekteplerinde daha fazla önem verilir, saray içoğlanları çoğunlukla bunlar arasından seçilirdi.

Poujoulat, Babtistin *mad. VI:282a.*

Poutchadjian, Onnik III:497c.

Poyracık I:32c.

Poyraz Limanı I:32c.

Poyraz, Nuri Halil (1885, İnebolu - 1956, İstanbul) Besteci. 9 yaşında İstanbul'a geldi. Sesi güzel olduğu için alındığı Muzika-i Hümayun'da binbaşı rütbesine kadar yükseldi. Ankara ve İstanbul radyolarında çeşitli görevlerde bulundu. İstanbul Radyosu'nda Kadınlar Korosu'nu yönetti. Belediye Konservatuvarı Tasnif Heyeti'nde çalıştı. Sevilen şarkılar besteledi. Bazı eserleri fasıllarda sık sık okundu. "Çamlıca yolunda", "Meclise gelirsin neşe saçarsın", "Kına mı yaktın eline Emine" güfteli şarkıları geniş bir dinleyici kitlesince günümüze kadar sevildi.

II:131a, 143c, IV:214b, VI:496c.

Poyraz, Vefa (1917, Nevşehir) Asker ve idareci. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Albaylıktan emekliye ayrıldı. 1966-1973 arasında İstanbul valiliği yaptı. 1973-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. Köy işleri bakanlığı yaptı.

VII:364b.

Poyrazköy II:198b, 277a.

Poyrazoğlu, Ali III:413c, 441c, IV:527c, VII:323c.

İlgili madde:

Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu I:199a

Poyrazoğlu, Hadi IV:84a, V:114a.

Pozantyam IV:253c.

Praetorium *mad. VI:282c,* V:404c.

Pratik Kız Sanat Okulları

İlgili madde:

Akşam Okulları I:167b

Preault, M. C. IV:97a.

Preaulx, Michel François *mad. VI:283b,* III:360c.

Preger, Th. VI:323b.

Prens Adaları *bak.* Adalar

Prens Sabahattin Korusu *bak.* Korular

Prenses Rukiye Yalısı *mad. VI:283c,* I:511b, III:70b.

Prevuayans Hanı I:552a.

Preziosi, Amadeo *mad. VI:284b,* III:480a.

Princess Oteli VI:180b.

Prinkipo I:66b, VII:492b.

Prinkipo (Büyükada) Limanı V:215c.

Prinkopo Palas II:354a.

Prinkopo Yacht Club Company Limited I:71a, 253b.

Printemps Mağazaları I:188a.

Priscian (?, Moritanya - 530'dan sonra, Konstantinopolis) Latin şair ve gramer öğretmeni. Eğitimini Konstantinopolis'te tamamladıktan sonra Latince gramer hocası olarak çalışmaya başladı. 18 ciltlik kitabını soylu Iulianus'a adadı. Kitap daha sonraki yıllarda ve özellikle ortaçağda önemli bir kaynak olarak kullanıldı.

Prizini, Gilberto IV:306b.

Prodromos Kiliseleri *mad. VI:285a.*

İlgili maddeler:

İoannes Prodromos en to Hebdomo IV:182b

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) IV:182c

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) IV:183a

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183c

Prodromos, Teodoros (1100, ? - 1165, ?) Bizanslı şair. Eirene Dukaina'nın, II. İoannes'in ve I. Manuel'in resmi şairidir. Manuel döneminde bu konumunu yitirdi; Nikolas adını alarak inzivaya çekildi. Helenistik tarzda kaleme aldığı "Rhodanthe ve Dosikles", "Kedilerle Farelerin Savaşı" adlı manzum eserlerin; uzun bir astronomik şiirin, çok sayıda hicviyenin ve şiirin yazarıdır. Prodromos imzası taşıyan çok sayıda felsefi ve dilbilim yazısı bulunmaktadır.

Profiterol IV:171b.

Profitis İlyas Ayazması III:55a.

Profitis İlyas Kilisesi (Bağlarbaşı) I:533c.

Prokopios *mad. VI:285b,* I:305b, 422c, II:24b, 113a, 152a, 228a, 319a, 324c, III:247a, 342a, IV:71b, 309c, V:311a, VI:74c, 435a, 462a, VII:244c, 566a.

Prokopius (336, Korikos - 366, Frigya) Bizans taht gaspçısı. Muhtemelen annesi dolayısıyla İmparator Iulianus'la akrabaydı. Önce noter, sonra da önemli bir komutan oldu. 8 Eylül 365'te Valens'in kötü politikalarına karşı çıkarak emrindeki orduyla Konstantinopolis'i kuşattı ve Valens'i alaşağı etti. Vergileri yükseltmesi halkın tepkisini çekti. 27 Mayıs 366'da, Valens'e sadık güçlerce tahttan indirilerek idam edildi. Kendisini destekleyen Halkedon (Kadıköy) halkının isyanı bir süre daha sürmüştür.

Promio, Alexandre II:148b.

Promotu I:313c.

Prosforion II:258c, VII:12a.

Prost, Henri *mad. VI:285c,* I:65a, 429b, 451a, II:187b, 279c, 320a, 360c, 442a, 445a, III:153c, 178b, 248c, 280b, 436c, IV:163a, 272c, 337a, 547a, 565a, V:194b, 236b, 390a, 417b, VI:266a, VII:137a, 197c, 219a, 298b, 320a, 353b, 508a.

Prost Planı IV:73c, 383a.

İlgili madde:

Prost, Henri VI:285c

Prostostikos VII:501b.

Protestan Kiliseleri *mad. VI:287a.*

İlgili madde:

Kırım Kilisesi IV:565c

Protestan Okulları *mad. VI:287b,* VII:395b.

İlgili maddeler:

Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316c

Robert Kolej VI:335c

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346a

Proti I:66b, IV:560b, VII:492b.

Protoppova, Veronika

İlgili madde:

Rejans VI:314a

Prusis, Hrisantos (ö.1843) V:522b.

Prusya Elçiliği II:216a.

Psalty, Jean (Yani) II:298b, V:276b.

İlgili madde:

Maison Psalty V:276b

Psalty, Kosta V:276c.

Psamathion VII:497a.

Psellos, Mihael *mad. VI:289a,* III:137c, IV:88a, V:59a, 451a, 452b, VI:217b, 344a, VII:22b, 564c.

Pseudo-Kaisarios VI:1b.

Pseudo-Kodinos *mad. VI:289b,* I:216b, II:258b, 262a, VI:435a, VII:226b.

Pteron I:492c, II:321c, VII:75c.

PTT *mad. VI:289c,* III:467a, VI:290a, 293b.

İlgili maddeler:

Haberleşme VII:438c

Postacılar VI:279c

Postaneler VI:280b

Telefon VII:241b

Telgraf VII:243c

PTT Sanatoryumu ve Hastanesi 1952'de Bostancı'da kuruldu. Ulaştırma Bakanlığı PTT İşletme Genel Müdürlüğü'ne bağlı tam teşekküllü bir hastanedir. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göğüs cerrahisi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 400 yatakla hizmet vermektedir.

V:81a.

Puçinlizadeler V:91c.

Pul Derneği Mecmuası İki ayda bir yayımlanan dergi. İstanbul Pul Derneği tarafından Türkçe ve Fransızca olarak 1914'te yayımlanmaya başladı.

Pulgher, D. *mad. VI:290c,* I:432a, IV:279b, VII:366a.

Pulhan, Ali Nusret VI:48a.

Pulheria *mad. VI:291c,* I:61a, 277a, 398a, 493b, II:261b, IV:359a, V:56a, VI:275a, 345a, 561c, VII:168b, 247a, 247c, 262b.

Pulherianai Sarayı II. Teodosios'un (hd 408-450) kız kardeşi Pulheria (ö. 453) tarafından yaptırılan saray. 5. yy'ın ilk çeyreğinde yazılmış *Notitia Urbis Constantinopolitanae*'ye göre, Fener'in biraz güneyinde, Constantinus surlarının yakınlarında ama Haliç kıyılarında değildi. 9. yy'a kadar varlığını sürdürdü. Pulheria tarafından Ayios Laurentios adına bir kilise de eklendi. I. Basileios (hd 867-886) tarafından onarılan kiliseden 1200'de söz ediliyordu.

Pullarda İstanbul *mad. VI:292b.*

Pullman, George Mortimer VII:135c.

Pulman Oteli VII:249a.

Pulur, Hasan (1932, İstanbul) Gazeteci. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. *Son Saat, Yeni İstanbul, Vatan, Havadis, Akşam, Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde muhabir, yazar, yazı işleri müdürü olarak çalıştı. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti yönetim kurulu üyeliği yaptı. "Olaylar ve İnsanlar" başlıklı yazılarıyla ün kazandı.

V:464c.

Pur, Necla IV:358c.

Purkuyu Mescidi *bak.* Parmakkapı Mescidi

Pürad, Vağinag III:183a.

Püragın III:189b.

Pürtelaş Hasan Efendi Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Cihangir'de, kendi adıyla anılan mahallede, Alçakdam Sokağı'nda bulunuyordu. Bânisi Kılıç Ali Paşa Camii'nin bina emini Pürtelaş Hasan Efendi olup, 16. yy'da inşa edilmişti. 1946'da harap durumda olduğu bilinen yapının yerine yeni bir cami yapılmıştır. Bu yapı kare planlı harimi olan, kâgir duvarlar üzerine ahşap çatılı, tuğla minarelidir.

III:311a.

Pürtelaş Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Kılıç Ali Paşa, Cihangir, Gümüşsuyu, Ömer Avni mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.376'dır.

Püskül Nizamı 1846'da yayımlanan bir yönerge ile sivillerin ve askerlerin feslerindeki püsküller için ölçü ve biçimler belirlendi. Buna göre, ordu mensuplarının feslerine iliştirecekleri püskülün örme ve belli bir gramda olması, ayrıca püskülün iliştirildiği tepede metal ferahi bulunması; sivillerin ise feslerine tel ipek püskül yerine örme püskül takmaları öngörüldü.

Püsküllü Bela İstanbul halkının fesc taktığı adlardandı. İlk kullanılmaya başlandığı 19. yy'ın ortalarına doğru geniş tepelikli feslerin, fırdolayı ibrişim püskülleri, rüzgârla karışır, düzeltilip taranması gerekirdi. Bunun için köşe başlarında ellerinde tarak, püskül tarayıcıları türemişti. Bunlar ücret karşılığı püsküle nizam vermekteydiler. Halk, sevmediği ve zorla giydiği fese bundan dolayı püsküllü bela demişti. Bu, bir deyim olarak dilimize yerleşmiştir.

Püzantion Basımevi III:183a.

Püzantion Gazetesi I:16b, 181a, III:189c.

Pyramid I:189a.

Pythio Thermai VII:501b.

R

Rabanit IV:10c.

Rabdos Mahallesi *mad. VI:293a*, 431a.

Rabia Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın içinde, Kürkçüler Sokağı'nda bulunmaktadır. "Rubiye Hanı" olarak da bilinmektedir. Yapı tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girmektedir. Günümüzde tamamen değişmiş durumda olan yapıda orijinal mimarisini ortaya koyacak hiçbir iz görülmemektedir.

IV:426b.

Rabia Kadın Kahvesi VI:261a.

Rabia Kâmile IV:344c.

Rabia Sultan (J. Abdülhamid'in annesi) I:31c, II:203b, 205a.

Radikal Avam Fırkası 22 Ekim 1918'de, Divanyolu'nda Müdafaa-i Milliye Cemiyeti binası karşısında kurulmuş siyasal parti. Nizamnamesine göre "Osmanlıcılık" ve "milliyetçilik" prensiplerini uzlaştırmayı amaçlayan partinin kurucuları Mevlanzade Rıfat (başkan), Emin Ali, muharrir Mazlum, tüccar Mehmet Faik, *Müdafaa* gazetesi sahibi Ragıb beylerdi. Kısa süre sonra, 1919'da, Demokrat Fırka'ya katıldığını ilan ederek siyaset sahnesinden silindi.

Rado, Şevket (1913, Radovişte - 1988, İstanbul) Yazar, şair, gazeteci. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Uzun yıllar *Akşam* gazetesinde köşeyazarı olarak çalıştı. Daha sonra *Resimli Hayat*, *Hayat* ve *Ses* dergilerini çıkardı. Gençlik yıllarında *Varlık* dergisinde "Şevket Hıfzı" imzasıyla yayımlanan şiirlerini *Şiirler* adı altında bir kitapta topladı (1970). Dergilerde yayımlanan söyleşilerinden oluşan kitapları ve diğer yapıtları şunlardır: *Eşref Saati* (1956), *Ümit Dünyası* (1957), *Hayat Böyledir* (1962), *Aile Sohbetleri* (1967), *50. Yılında Sovyet Rusya* (1968).

V:169c.

Rado, Türkân IV:356c.

Radolofo Pierantoni Sirki VII:14a.

Radost Bulgar Cemiyeti 17 Ekim 1928'de, İstanbul'da yaşayan Bulgarların, yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurdukları dernek. Merkezi Beyoğlu, Ağaçeşme Sokağı'ndaydı. Yöneticileri, İvan Simonof, Vlada Fakarsko, Poliksana Martinova, Bilagay Çifliyanof, Marya İvanova, Eleni Georgiyova, Dobra Cidrova'ydı.

Radyo *mad. VI:293a*, II:387c, 459c, 482b, III:296a, 372a, 467b, V:410c, VI:281a, 322b, VII:350b.

Radyolin Diş Macunu I:147c.

Radyolin Laboratuvarı I:147c.

Ragıb Ağa Kahvesi VI:261a.

Ragıb Mehmed Paşa (Koca) (1699, İstanbul - 1763, İstanbul) Sadrazam, yazar ve şair. Defterdarlık, reisülküttablık ve vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1757'de sadrazamlığa getirildi. Barışçı bir dış politika izledi. Özellikle mali ve askeri alanlarda yeni düzenlemelere gitti, geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü. Nabî tarzındaki felsefe ağırlıklı şiirlerinin yer aldığı *Divan*'ının dışında düzyazılarıyla bazı risalelerini içeren *Mecmua-i Ragıb Paşa* ve *Sefinetü'r-Ragıb* gibi yapıtları vardır.

III:66c, 515b, IV:46a, 395c, V:549a, VI:156c, 297c.

İlgili madde:

Koca Ragıb Paşa Külliyesi V:34c

Ragıb Paşa (Sarıcazade, Eğribozlu) (1857, Eğriboz - 1920, Midilli) Devlet adamı. Saray mabeyincisi olarak II. Abdülhamid'in büyük güvenini kazandı. Bu görevde vezirliğe yükseldi; sadrazam ve nazır atamalarına yön verecek kadar büyük bir nüfuz kazandı. Ticaret ve madencilikle uğraşarak yüklü bir servet edindi. Umurca'da rakı fabrikası, İstanbul'da üç han ve köşkler yaptı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rütbeleri alınarak Midilli'ye sürüldü.

I:256a, IV:317c, V:277a.

İlgili maddeler:

Ragıb Paşa Köşkleri VI:296c

Rumeli Hanı VI:355a

Ragıb Paşa Köşkleri *mad. VI:296c.*

Ragıb Paşa Kütüphanesi *mad. VI:297b*, II:185b, V:134b, 174a, 188b, 368a.

Rağbet Vapuru *mad. VI:298c*, IV:403a.

Rahikîzade Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa'da, Tarakçılar Sokağı'nda, Dâye Hatun Camii'nin karşısında bulunuyordu. Medresenin bânisinin Rahikîzadelerden hangisi olduğu bilinmese de, Tabip Yusuf Sinan Rahikî olabileceği ihtimali üzerinde durulmaktadır. Eğer böyleyse yapı 16. yy'ın ortalarına aittir. Medrese dört odacıktan oluşan, ahşap ve avlulu bir yapıydı.

Rahime Perestu Kadın V:460b.

Rahimî V:183c.

Rahimullah Şah (ö. 1779) IV:374c.

Rahkamer Hanım (Sarayî) V:559a.

Rahmanlar Mahallesi Kartal İlçesi'nde, Kartal merkezi ile Dragos'un arasına düşen ve deniz kıyısından kuzeye doğru uzanan mahalle. 1970'li yıllara kadar sebzeleriyle ünlü Kartal bostanlarının bir bölümünün ve bazı yazlık evlerin bulunduğu Rahmanlar, kuzey kesimindeki Kültür Park hariç bugün bir yerleşim bölgesi haline gelmiştir. Banliyö istasyonu vardır. D-100 (E-5) Otoyolu kuzeyinden geçer. Nüfusu (1990) 14.061'dir.

Rahmi II:501c.

Rahmi Bey *mad. VI:298c*, II:556c, III:295c, V:529a, VII:159c.

Rahmi Koç Evi III:152c.

Rahmizade Bu adla tanıtılan ve asıl adı bilinmeyen bir divan kâtibi, 1582'de Şehzade Mehmed (III. Mehmed) için İstanbul'da düzenlenen sünnet düğününü bütün ayrıntılarıyla *Surname-i Hümayun* adlı eşsiz eserinde tasvir etmiştir. Bu eser, İstanbul için olduğu kadar kültür tarihi bakımından da eşsiz bir kaynak sayılır. *Surname-i Hümayun*, sur-ı hümayun denen sultan düğünlerini anlatan ve betimleyen eserlerin ilkidir.

Raht Hazinesi Topkapı Sarayı'nda, Hasahır'a ait süslü, kıymetli eyer takımlarının saklandığı yer. "Hasahır Murassaat Hazinesi" veya "Raht-ı Hümayun Hazinesi" de denilirdi. Padişah ve devlet adamlarına hediye olarak gelen, hazinedeki -raht denilen- bu eşyaların defterleri çok dikkatli şekilde tutulur; bir örneği de defterdarlık başmuhasebesi için hazırlanırdı. Raht hazinedarı denen memur, hazinenin üst yöneticisiydi. Hazinenin kapısı padişahın mührüyle kapalı tutulurdu.

Rahtree, Bau III:180c.

Rahtvan Ağası Padişahın "raht-ı hümayun" denilen mücevherli eyer takımlarına bakanların başına verilen ad. Rahtvan-ı has da denilirdi. Sarayın saraç cemaatinin amirlerindendi. Bu görevde iki kişi bulunurdu. Bunlardan birine rahtvan-ı evvel ya da büyük rahtvan, diğerine rahtvan-ı sani ya da küçük rahtvan denilirdi. Rahtvan-ı evvelin amiri mirahur-ı evvel, rahtvan-ı saninin amiri ise mirahur-ı sani idi.

Rahvira III:189c.

Raif Ağa Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Vişnezade Mahallesi'nde, Hüsrev Gerede Caddesi'ndedir. Yapının bânisi Hacı Mehmed Raif Ağa'dır. 1876'da inşa edilen cami II. Abdülhamid tarafından 1891'de yeniletilerek genişletilmiştir. Fevkani bir yapı olan cami "İclaliye Camii" adıyla da anılmaktadır. Kâgir duvarlı, ahşap çatılıdır. Minaresi taştandır.

VII:257a.

Raif Dede VII:455a.

Raife Hanım Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Dikey planlı olup, 19. yy yapısıdır. Subasmanı üzerinde ikisi ahşap, beş katlıdır. 1988'de tümüyle restore edilmiştir. Halen son sahibinden dolayı Reha Poroy Yalısı olarak tanınır.

Rakım Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te, Fevzi Paşa Caddesi ile Hasan Fehmi Paşa Caddesi arasında bulunan ve ünlü hattat Kazasker Mustafa Rakım Efendi'nin (ö. 1826) adına, vefatından sonra yaptırılan medrese ve türbenin yanında bulunduğu anlaşılan bu tekkenin adı 1249/1840 tarihli *Âsitâne*'de, pazar günü ayin icra edilen Nakşibendî tekkeleri arasında geçmektedir. Diğer tekke listelerinde zikredilmeyen tekkenin medrese ile aynı binayı paylaştığı ve kısa ömürlü olduğu tahmin edilebilir.

Rakım Mehmed Paşa (?, İstanbul - 1770, Mısır) Devlet adamı. İstanbul'da Tophane nazırlığı, defter eminliği, tersane eminliği, şehreminilik, defterdarlık gibi görevlerde bulundu. Vezir rütbesiyle 1767'de Mısır ve 1786'da Cidde valiliğine getirildi.

VI:299c.

Rakım Paşa Çeşmesi *mad. VI:299b*, III:536b.

Rákóczy II IV:126a.

Raks *mad. VI:299c*, III:142a.

İlgili maddeler:

Çengiler II:487b

Köçekler V:83c

Ralli, Adele II:153a.

Ralli, Alexandre II:153a, III:355b.

Ralli Köşkü *mad. VI:300b.*

Ralli, Yorgo (ö. 1936)

İlgili madde:

Ralli Köşkü VI:300b

Ramada Oteli *bak.* Tayyare Apartmanları

Ramazan Ağa Sıbyan Mektebi III:292a.

Ramazan bin İsmail (?, İstanbul - 1680, İstanbul) Hattat. Yayla Camii'nin imamıydı. Hat sanatını Abdullah bin Cezzar'dan öğrendi ve icazetname aldı. Özellikle nesih yazı üzerinde çalıştı ve 400'e yakın Kuran yazdı. Ünlü hattat Çinicizade onun öğrencisidir. Üslubu daha çok Hafız Osman ekolüne yakındır.

Ramazan Efendi (ö. 1576, Nazırzade) I:505c, II:394b.

Ramazan Efendi (ö. 1609, Karabaş) IV:440c.

Ramazan Efendi (ö. 1616) VI:301b.

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi *mad. VI:301a*, II:396b, VII:239b.

Ramazan Gelenekleri *mad. VI:303b*, I:107c.

İlgili maddeler:

Bekçi Manileri II:124c

Diş Kirası III:62b

İftar Âdetleri IV:140c

Ramazan Kararnameleri İlki 1858'de yayımlandı ve toprak mülkiyeti hukukunun kapsamını genişletmekle birlikte toprağın rehin edilmesi ilkesini de getirdiğinden borçlanmaların, rehinli arazilerin satılıp el değiştirmesinin buna bağlı olarak tefeciliğin de artmasına neden oldu. İkinci Ramazan kararnamesi 30 Ekim 1875'te yayımlandı ve bir anlamda Osmanlı Devleti'nin parasal açıdan iflasını ilan etti. Buna göre devlet tahvillerinin yarısı için "ramazan" adı altında yeni tahviller verilirken diğer yarısının beş yıl süreyle ertelenmesi öngörüldü. Bu karar, özellikle İstanbul'da iş ve ticaret dünyasını altüst etti. Her iki karar da ramazan ayında çıkarıldıkları için bu adla tarihe geçmiştir.

Ramazan Seyyahları Sınırları içinde Mekke, Medine ve Kudüs'ün de yer aldığı en büyük İslam imparatorluğunun başkenti olan İstanbul'a, kutsal kentlerden biri gözüyle bakıldığından, ramazanda İslam ülkelerinden pek çok gezgin İstanbul'a gelir; yine pek çok hacı adayı da Türkistan, İran, Kafkasya ve Rumeli'den İstanbul'a gelip camileri, Eyüb Sultan Türbesi'ni ziyaret eder; buradan Konya'ya Hz Mevlana ziyaretine, oradan da hac için Arabistan'a giderlerdi. İstanbul'a gelen ramazan seyyahları giyim kuşamları ile ilgi uyandırırlar, tekkelerde, imaretlerde, rical konaklarında konuk edilirlerdi.

Ramazanîlik VI:301a, VII:215c, 516c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a

Ramazanoğlu, Celal (1896, Tarsus - ?, ?) Hekim. Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra iç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Adana Devlet Hastanesi baştabibi ve serbest hekim olarak çalıştı. Tarsus belediye başkanlığı yaptı. 8-9. dönem (1946-1954) İçel, 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ramazanoğlu, Gülseren IV:356c.

Rami *mad. VI:305a.*

İlgili maddeler:

Davutpaşa Kışlası III:11c

Hacı Ali Paşa Camii III:467c

Rami Cuma Mahallesi Eyüp İlçe merkezinde yer alır. Rami Yeni, İslam Bey, Düğmeciler ve Topçular mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.338'dir.

Rami Çiftliği VI:305b.

Rami Çiftliği Kışlası *bak.* Rami Kışlası

Rami Kışlası *mad. VI:306b*, V:257c, VI:305c.

Rami Mehmed Paşa Sıbyan Mektebi Eyüp İlçesi'nde, Eyüp-Nişancılar Caddesi ile Nimet Sokağı'nın birleştiği köşede, Nişancılar Mustafa Paşa Camii'nin doğu duvarına bitişiktir. Bânisi, 1703'te vezirazam bulunan Rami Mehmed Paşa'dır. Yapı bir sıra taş, bir sıra tuğla ile almaşık örgülüdür. Ahşap çatının altında iki sıra kirpi saçak dolaşmaktadır. Yapıya kuzeyden merdivenlerle girilir. Mektep, küfeki taşından söveli, sivri hafifletme kemerleriyle hareketlendirilmiş dikdörtgen pencerelerle aydınlatılmaktadır. Fevkani yapının doğu cephesindeki üç büyük kemerle açılan dükkânların biri kapatılarak, buraya II. Mahmud'un kızı Mihrimah Sultan için yaptırdığı çeşme inşa edilmiştir. "S" ve "C" kıvrımlarla biçimlenen, yumurta biçimli madalyonların süslediği çeşme Türk barok üslubu özellikleri göstermektedir.

Rami Yeni Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. İslam Bey, Rami Cuma, Topçular mahalleleri ve Bayrampaşa, Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.878'dir.

Ramirez, L. R. VII:14a.

Ramiz Ağa (Başmusahib)

İlgili madde:

Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307a

Ramiz Ağa Çeşmesi *mad. VI:307a.*

Ramiz Paşa V:5c.

Raoul Ailesi 12-15. yy'larda önemli görevler üstlenmiş Norman asıllı Bizans ailesi. Ralles ailesi olarak da bilinirler. İlk üye Robert Guiscard'ın elçisi olarak III. Nikeforos Botaniates'i (hd 1078-1081) ziyaret eden Rudolfus Peel de Lan (ya da Peeldelau) idi. 1195'te Konstantinos Rhaoul, II. İsaakios'un sebastosu; babası Dukas Hanedanı'nın damadı; Raoul Dukas, VIII. Mihael'in (hd 1259-1282) yeğeni Teodora'nın kocası idi. Bir süre gözden düşen aile 1282'den sonra yeniden parladı. "İoannes Dukas Angelos Paleologos Raoul Laskaris Tornikes Filantropenos Asan" adına bakılırsa birçok soylu Bizans ailesi ile akrabaydılar.

Raoulaina, Teodora (?, ? - 1300, Konstantinopolis) Bizans prensesi. Kantakuzenos ailesinin üyesidir. Sıradışı eğitimi ve kültürü ile sivrildi; evlilik yoluyla Norman asıllı Raoul ailesiyle akraba oldu. Patrik Arsenios'un hayranı olarak, VIII. Mihael'in kiliselerin birleşmesi politikalarına karşı çıktı ve Krisis'teki (Kocamustafapaşa) Ayios Andreos Manastırı'na sürüldü, burada rahibe olarak öldü. Grek edebiyatını çok iyi bilirdi. Çoğunu bizzat kopya ettiği kitaplardan oluşan zengin bir kitaplığa sahipti. Nikeforos Humnos, Manuel Holobolos ve Maksimos Planudes gibi dönemin aydınları ile ya-

kın dostluk içindeydi.

Rapayel, Diratzu (Çelebi) VI:312a.

Rapayelyan, Kirkor VI:16b.

Rasathane-i Âmire *mad. VI:307a,* II:216b.

İlgili maddeler:

İstanbul Rasathanesi IV:233a

Kandilli Rasathanesi IV:411c

Rasih (Divan şairi) III:67c.

Rasih Efendi (Zahire Nazırı) III:498c.

Rasim IV:551b.

Rasim Bey V:118b.

Rasim Paşa Camii Kadıköy İlçesi'nde, Yeldeğirmeni'nde, Kırkahve Sokağı ile İskele Sokağı'nın kesiştiği yerde yer alır. 1835-1836'da II. Mahmud tarafından yaptırılan yapı tahrip olunca 1905' te bahriye nazırlarından Rasim Paşa adına eşi İkbal Hanım tarafından yeniden yaptırılmıştır. Kitabesi girişi üzerindedir. Kare planlı bir bodrum katı üstünde yükselen camiye bir merdivenle çıkılır. Basamakların sonunda sağda bodrum kata paralel direk ve duvarlar üzerinde yer alan bölüm, sonradan dernek odası olarak kullanılmıştır. Hemen solda harim kapısı, içerde iki yanda birer mahfil -sağdaki müezzin mahfili- ve ana mekân yer alır. Kapı ekseninde yer alan mihrap oldukça derin yarım yuvarlak formlu ve dışa taşkın olup, sade bir görünüme sahiptir. Vaiz kürsüsü güneybatı köşededir. Minber ahşap ve sade oymalıdır. Sağ mahfilden ahşap merdivenlerle üst kattaki mahfile çıkılır. Mihrabın yanında birer, doğu ve batı cephelerinde ise üçer sivri kemerli pencere mekânı aydınlatır. Caminin duvarları kâgir, çatısı ahşaptır. Minaresi kuzeyde, ana mekânla dernek odası arasında bulunup, tek şerefeli ve kâgirdir. Dış cephesinde pencere kenarlarını silmeler dolaşır. Caminin güney ve batı cephelerinde yapılan yeni cami inşaatı ve kuzey ve doğu cephelerinde asimetrik ek bölümlerle mimarisi çok bozulmuştur.

Rasim Paşa Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Koşuyolu, Acıbadem, Hasan Paşa, Osman Ağa mahalleleri, Marmara Denizi ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir.

IV:27a.

Rasim Paşa Yalısı *mad. VI:307b.*

Rasime-i Diniye Osmanlı padişahlarının da katıldıkları dini törenlere verilen ad. Her hafta cuma günü yinelenen selamlık resm-i âlisi, bayram alayları, mevlit alayı, kılıç alayı, hırka-i saadet ziyareti bunlardandı. Padişahın katıldığı bu törenlere devlet, ilmiye, ordu ricali de katılır; halk ise hem töreni izlemek hem de sevap kazanmak ve ibadet etmek için rasime-i diniyelerde bulunmayı amaçlardı. Özellikle II. Meşrutiyet döneminde (1908-1918) İttihad ve Terakki Fırkası, rasime-i diniyeye özel önem vermiş; dönemin basınında da bu tür törenlere ilişkin yazılar ve resimler çokça yer almıştır.

Raşid Efendi (Beylikçi) V:309a, VI:13a.

Raşid Efendi (Hanende) IV:214a.

Raşid Efendi (Kolağası Hacı) IV:564a.

Raşid Efendi (ö. 1868) II:434c.

Raşid Efendi (ö. 1884, Hacı Yekçeşm) IV:50c.

Raşid Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Şehremini'de bulunan bu tekke 1299/1881-82'de Sa'dî tarikatından Şeyh Mehmed Raşid Efendi tarafından kurulmuştur. Ayin günü pazartesi olan tekke iki binadan meydana gelmektedir. Günümüzde cami olarak kullanılan ahşap mescit, köşesi pahlı kırık cephesi ve pahlı köşede yükselen, balkon görünümündeki minyatür minaresi ile dikkati çeker. Tevhidhane, harem ve selamlık bölümlerini bünyesinde toplayan esas tekke binası ise mescidin doğusunda yer almakta, iki yapının arasında küçük bir hazire bulunmaktadır. Asıl tekke binası iki katlı olup zemin kat duvarları kâgir, üst kat duvarları ahşap olarak tasarlanmış, üstü bir beşik çatıyla örtülmüştür. Dış görünümüyle 19. yy'a ait bir meskeni andıran binada üst katın güney kesimi, kareye yakın dikdörtgen planlı tevhidhaneye ayrılmış, dışa taşkın bir mihrapla donatılmış bulunan tevhidhanenin doğu duvarında, kadınlar için fevkani ve kafesli bir mahfil tasarlanmıştır.

VII:169b.

Raşid Mehmed Efendi *mad. VI:307c,* II:172a, V:183c.

Raşit Bey V:304b.

Raşit Rıza *bak.* Samako, Raşit Rıza

Raşit Rıza Tiyatrosu III:54b.

Raşit Rıza ve Arkadaşları V:488c.

Rauf Paşa (Sadrazam) II:420b, VI:25c.

Rauf Yekta Bey *mad. VI:308c,* I:299b, II:80c, 141c, 557a, 558a, 559b, III:254b, 308a, IV:108a, V:410b, 422a, 529b, 539c, VI:31c, 99c, 199a, 299a, 496b, VII:455a, 480a, 545a, 563a.

Raufî Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Merkez Mahallesi'nde, Beykoz Camii Sokağı ile Hacı Ali Bey Caddesi'nin kavşağında, Beykoz Parkı'nın yakınında bulunmaktaydı. Halvetîliğin Raufî koluna bağlı iki zaviyeden biri olan bu tesis muhtemelen 18. yy'ın ortalarında Şeyh Hafız Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, 19. yy'da Halvetîliğin Şabanî ve Cerrahî kollarına intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde, yol genişletme çalışmaları yüzünden yıktırılmıştır. Tevhidhanesinin kâgir duvarlı, kırma çatılı, basık kemerli pencerelere sahip bir yapı olduğu *Encümen Arşivi*'ndeki 1939 tarihli fotoğraflarda görülebilir. "Raufî Efendi", "Hafız Efendi" ve "Şeyh Hafız Efendi" adlarıyla da anılan tekkenin ayin günü *Âsitâne*'de (1840) pazar, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) pazar ve perşembe olarak verilmektedir. Tekkeden günümüze yalnızca haziresi intikal etmiştir.

Raufî Tekkesi (Doğancılar) *mad. VI:309c.*

Raufîlik VI:309c, VII:216a.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Raufî Tekkesi VI:309c

Razgrad Olayı *mad. VI:310a,* VII:354b.

Razî (Âşık) III:39a, 41a, VII:301a.

Raziye Kadın VI:398b.

Reben, J. B. III:557c.

Reboul, Jean Cesar *mad. VI:310c.*

Rebul Eczanesi III:128b, IV:271a.

İlgili madde:

Reboul, Jean Cesar VI:310c

Recai Efendi (1803, İstanbul - 1873, İstanbul) Hattat, vakanüvis ve şair. Divan-ı Hümayun kaleminden yetişti. *Takvim-i Vekayi'de* çalıştı. 1848-1853 arasında vakanüvislik yaptı. Takvimhane nazırlığında ve Meclis-i Maarif üyeliğinde bulundu. Hat sanatını Filibeli Mehmed Efendi'den öğrendi ve icazetname aldı. Ayrıca musikiyle de ilgiliydi. Hafız Osman, Mustafa Rakım ve Yesarîzade ekollerine bağlıdır. Oğlu ünlü edebiyatçı Recaizade Ekrem'dir.

VI:311b, 380a, VII:241b.

Recai Mehmed Efendi Çeşmesi VI:340b.

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili *mad. VI:311a.*

Recaizade Ekrem Bey Yalısı İstinye koyundaki bu ünlü yalıyı yaptıran, Beykoz Şişe Fabrikası ustabaşısı Mösyö Pigeon'du. Recaizade Mahmud Ekrem Bey yalıyı adı geçenden satın alarak bazı ilavelerle daha da zarif bir görünüm kazandırdı ve buraya yerleşti. Tanzimat ve Servet-i Fünun edebiyatlarının gelişme dönemine rastlayan o yıllarda bu yalı âdeta bir edebiyat kulübü gibiydi. Devrin şairleri, edipleri sıkça gelmekte, edebi meclisler düzenlenmekteydi. Yalı ince bir zevkle döşenmişti. Ünlü şairin oğulları Nijat'ın, Ercümend Ekrem'in doğdukları bu yalıyı, 1900'e doğru Ekrem Bey hafiyelerin Yıldız'a verdikleri bir jurnal sonucunda boşaltmak zorunda kaldı. II. Abdülhamid, Mabeyn Başkâtibi Tahsin Paşa aracılığı ile romatizmasına dokunacağı için yalıdan çıkmasını irade etti. Oysa Ekrem Bey' in romatizma şikâyeti yoktu.

Recaizade Ekrem Bey Yalısı (Vaniköy) *mad. VI:311b,* VII:347c.

Recep Paşa (Topal) (?, ? - 1632, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1623'te kaptan-ı derya oldu. Ka-

radeniz'de Kazak korsanlarına karşı kazandığı başarıdan dolayı sadaret kaymakamlığına getirildi. Birçok devlet adamının öldürüldüğü bir yeniçeri ayaklanması sonunda 1632'de sadrazamlığı ele geçirdi. Bu atamayı istemeyerek yapan IV. Murad'ın emriyle üç ay sonra öldürüldü.

IV:129b, V:506b.

Recm Olayı Şeriata göre zina yapan kadının taşlanarak öldürülmesidir. Osmanlı tarihinde sadece bir kez 1680'de Aksaray'da oturan Haffaf Abdullah'ın karısının bir Yahudi ile zina yaptığı şeri kurallara göre kanıtlandığından Rumeli Kazaskeri Beyazzade Ahmed Efendi'nin yargılaması sonucu zâniye kadın, Atmeydanı'nda, Dikilitaş yanında kazılan çukura yarı beline kadar gömüldükten sonra halkın attığı taşlarla recm edilmiş; IV. Mehmed de bu olayı Fazlı Paşa Sarayı'ndan izlemiştir.

I:417c.

Redcliffe (Lady) IV:65c.

Redcliffe, Stratford *bak.* Canning, Stratford Redcliffe de

Redhouse III:171c.

Redif Paşa Konağı IV:229a, V:374c.

Redingot *mad. VI:311c,* VII:385a.

Reel, Ahmet Hidayet (1895, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci. Darülfünun Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. *Tercüman-ı Hakikat, İleri, İkdam* gazetelerinde çeşitli yazılar yazdı. Milli Mücadele'ye katıldı ve Matbuat Umum Müdürlüğü'nde görev yaptı. Daha sonra uzun yıllar *Cumhuriyet* gazetesinde çalıştı.

Refail *mad. VI:312a.*

Refet Efendi III:498c.

Refet Kadın (ö. 1867) V:460b.

Refia Sultan V:510c.

Refi-i Kalayî (ö. 1821) III:67b.

Refik Beyoğlu'nda, Sofyalı Sokağı'nda bulunan içkili lokanta. Fischer Restaurant'ın personelinden Refik tarafından kendi adıyla 1950'li yıllarda Sofyalı Sokağı'nda açılmıştı. 1960'lı yıllardan itibaren birçok yazar ve sanatçının müdavimi oldukları lokanta, daha sonra Asmalımescit Sokağı'na taşındıysa da, 1990'da gene eski yerine geçti.

I:356b.

Refik Bey VII:252a.

Refik Bey (?, ? - 1878, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Çeşitli nezaretlerde müsteşarlık ve Hazine-i Hassa nazırlığı görevlerinde bulundu. Ocak 1876-Şubat 1876'da şehreminliği yaptı. Daha sonra sadaret müsteşarı ve Şûra-yı Devlet üyesi oldu.

Refik Bey (Evliyazade) I:374a.

Refik Bey (ö. 1909, Manyasîzade) VI:277c.

Refik Efendi (Şeyh) II:161b.

Refik Nevzat IV:282b.

Refik Talat Bey (Bebekli) II:556c.

Regia III:72c.

Region *mad. VI:312b,* III:324b, V:156c, VII:498b.

Regla, Paul de *mad. VI:313a.*

Rehabula Kadın Sebili Vefa'da, Atıf Efendi Kütüphanesi'nin karşısındadır. Kim olduğu bilinmeyen Rehabula Kadın (ö. 1734) tarafından yaptırılmıştır. 1972'de aslına uygun olarak yenilenmiştir. Üç pencerelidir, üstü kubbe ile örtülüdür, kitabesi yoktur.

Rehber (Ermeni harfli gazete) III:190b.

Rehber Vapuru VI:68b.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri *mad. VI:313b,* III:140a.

Rehnüma III:190b.

Rehnüma-i Ticaret III:190b.

Reichenbach, Hans IV:248b.

Reissner VII:406a.

Reisülküttab Divan-ı Hümayun kâtiplerinin başına verilen ad. Nişancı maiyetinde çalışır, devletin bürokratik işlemlerini yürütürdü. Divan hükümlerini uygulama, yabancı mektupları çevirme, cevaplama; dilekçeleri Divan'da okuma da reisülküttaba ait olmakla birlikte, kendisi Divan toplantılarına katılmazdı. 18. yy'da dış ilişkiler ve yabancı elçiliklerle ilgili işlerle de görevlendirilen reisülküttabların bu yönü giderek öne çıktı. 1836'da kaldırılarak yerine Umur-ı Hariciye Nezareti kuruldu.

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi *mad. VI:314a,* IV:522c.

Rejans *mad. VI:314a,* II:179c, IV:269a, V:222c, VI:129b.

Reji İdaresi I:137b, II:429b.

Reji Tütün İşçileri Cemiyeti VI:23b.

Rekor Pastanesi I:552a.

Reks Sineması I:284a, 536c, VII:9a.

Remzi Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca Vapur İskelesi'nin yakınındadır. 19. yy'ın sonunda Mehmed Muhtar Bey Yalısı olarak tanınırdı. 1980'deki restorasyondan sonra Feyyaz Maraşlı Yalısı adını aldı. Yanındaki Nevres Paşa Yalısı ile ortadaki fener kulesi aracılığıyla birleşmiş gibidir.

Remzi Efendi (Şair) III:158b.

Remzi Kitabevi *mad. VI:314c,* VII:449a.

Rengigül Hanım III:170a.

Rengigül Hanım Çeşmesi Emirgân Camii'nin karşısındaydı. 1322/1904'te Mısır Valisi Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın eşlerinden Mümtaz Kadın Efendi'nin kalfası Rengigül Hanım'ın vakfıydı. Bir şadırvan gibi çardak örtüsü altına alınmış, dört cephesine birer musluk ile tekne konulmuştu.

République, la II:444b.

Resanet Vapuru *mad. VI:315a,* V:411b.

Resim Sergileri *bak.* Sanat Galerileri

Resim ve Heykel Müzesi *mad. VI:315b,* II:318c, III:16b, 459c, V:471a, VI:24b, 284c, VII:546a.

Resimli Ay Şubat 1924-Ocak 1931 arasında yayımlanmış aylık dergi. İmtiyaz sahibi Nebizade Hamdi idi. Yayın işlerini Zekeriya ve Sabiha (Sertel) yönetiyordu. Cumhuriyet'in ilanıyla başlayan köklü değişme sürecinde, yeni kültürel oluşuma katkıda bulunmayı hedefliyordu. Uzun süre kapak resmi olarak renkli kadın portreleri kullanan dergide kadının çalışması, moda, eğlence konuları çok işlenmiştir. Sabiha Sertel kadınların şahitliğinin kabul edilmemesi konusundaki kampanyasıyla dikkati topladı. 1928'den sonra daha sola açık bir çizgi izlemeye başladı. Sadri Edhem ve Nâzım Hikmet'in yazıları görüldü. Bir ara kapatıldı ve *Sevimli Ay* adıyla çıktı. Sonra 15 günlük oldu. Nâzım Hikmet'in başlattığı "Putları Yıkıyoruz" kampanyası yine kapatılmasına sebep oldu. Ortaklar arasındaki anlaşmazlık sonucu kapandı.

VI:54a, 534c, 535a, VII:449a.

Resimli Cuma Haftalık gazete. 21 Temmuz 1927-28 Teşrinievvel 1927 tarihleri arasında Ahmed Süleyman tarafından yayımlandı. Başyazarı Habib Adem'di.

Resimli Gazete Haftalık gazete. 1923-1928 yılları arasında yayımlandı. Sorumlu müdürü Sedat'tı.

II:71c.

Resimli İstanbul Haftalık gazete. 1909'da yayımlandı. Sahibi ve sorumlu müdürü Mustafa Refik'ti.

Resimli Kitap Eylül 1908-Şubat 1914 arasında 51 sayı yayımlanmış aylık resimli dergi. Yayın organlarının çok çabuk piyasadan çekildiği ortamda muntazaman çıkabilmesi, siyaset ve polemikten uzak durması sayesinde olmuştur. Kapaklarındaki renkli resimlerin yanısıra iç sayfalarında da aktüaliteyle ilgili bol resim kullanmış, ancak bunları pek nadiren yazı konusu yapmıştır. Daha çok kültür, sanat ve eğitim konularına eğildi. Ubeydullah Esad Efendi'nin yönettiği dergide başyazarlığı bir süre Faik Sabri (Duran), daha sonra M. Rauf yapmıştır.

Resmî Efendi (ö. 1901) VII:113b.

Resmî Efendi Tekkesi *mad. VI:316b,* II:415b.

Resm-i Tahlif Bâbıâli'de sık sık yinelenen yemin törenleri. 1850'den sonra sadrazamlığa atananlardan en alt kademedeki kamu görevlilerine kadar herkes için ant içme kuralı getirildi. Bu törenin ilkini Mustafa Reşid Paşa ile o sırada nazır olan paşalar, Bâbıâli'de, Padişah Abdülhamid'in huzu-

rında yaptılar. Yemin, Kuran'a el basılarak ve padişaha bağlı kalınacağına söz verilerek yapılmaktaydı.

Resmi ve Tarihi Evrak Tasnif Heyeti II:78a, IV:169c.

Resmîlik IV:372b, VI:316b.

İlgili madde:

Kadirîlik IV:372a

Resmol, Mazhar V:301b.

Resna Fotoğrafhanesi *bak.* Bediz, Bahaeddin

Restaurant Milano III:17c.

Reste, du VI:14a.

Restoranlar III:143c.

İlgili madde:

Lokantalar V:220c

Reşad (Sultan) *bak.* Mehmed V

Reşad Bey (Kayazade) III:123c.

Reşad Bey (ö. 1877, Mevlevî) IV:447a.

Reşad Efendi IV:514c.

Reşad Fuad Bey (Keçecizade) *mad. VI:317a,* IV:515b.

Reşad Paşa Konağı I:20a.

Reşad Paşa Köşkü *mad. VI:317b.*

Reşad Rıdvan *mad. VI:318a,* II:556b, VII:145c.

Reşad Rıza III:440c.

Reşadiye VII:501c.

Reşadiye Kıraathanesi Fatih Külliyesi'nin yakınında Yavuz Sultan Selim Caddesi'yle kesişen Fatih Caddesi üzerinde eski bir kıraathane. Meddah kahvehanesi olarak tanınmıştı.

İlgili madde:

Kıraathaneler IV:563c

Reşadiye Kışlası *mad. VI:318b,* I:557a, II:1a.

Reşadiye Mektebi *mad. VI:318c,* 195c.

Reşat Enis *mad. VI:319b,* II:449a.

Reşid Ağa (Hacı) II:482a.

Reşid Çelebi V:185a.

Reşid Galib II:561c, IV:247c.

Reşid Mümtaz Paşa (1857, İstanbul - 1922, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Dahiliye Nezareti müsteşarlığında, Şûra-yı Devlet üyeliğinde, Beyrut ve Bursa valiliklerinde bulundu. 1906-1908 arasında şehreminliği yaptı. Mütareke döneminde (1918-1922) bir süre dahiliye nazırı oldu.

VII:150b.

Reşid Paşa (1840, Van - 1889, Musul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Taşrada çeşitli görevlerde bulundu. 1878'de birkaç ay İstanbul şehreminliği yaptı. Daha sonra mutasarrıflıklarda ve valiliklerde bulundu. Musul valisi iken öldü.

Reşid Paşa Camii Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'da, kendi adını taşıyan mahallede yer alan bu cami, büyük bir ihtimalle, karşısındaki çeşme gibi, 1277/1860'ta Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'nın (ö. 1858) ruhunu şad etmek için oğulları tarafından yaptırılmıştır. Cumhuriyet döneminde yenilenmiş olan cami fevkani olup kâgir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Klasik üslubun özelliklerini yansıtan binada harim mekânı, alttakiler dikdörtgen, üsttekiler sivri kemerli olmak üzere, iki sıra halinde düzenlenmiş pencerelerle aydınlanır.

Reşid Paşa Çiftliği I:235c.

Reşid Paşa Yalısı (Baltalimanı) III:327a.

Reşîdî I:362a.

Reşit Paşa Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Pınar, Poligon, Emirgân, Armutlu mahalleleri ve Beşiktaş, Şişli ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.825'tir.

Reşitpaşa Sarıyer İlçesi'nde, Emirgân'ın batısında yükselen, halk arasında Maslak Yokuşu diye anılan Şişli-İstinye Caddesi'nin güneyine düşen yamaçlar üzerindeki semt. Burada aynı adlı bir koru bulunmaktadır. Güneyindeki semt Boyacıköy'dür.

Reuter III:465a.

Revâbıt-ı Kalbiye-i Vatandaşî Tanzimat'ın ilanından sonra İstanbul'da, çeşitli dinlerden ve kavimlerden toplulukların bir arada yaşadıkları diğer kentlerde benimsetilmeye çalışılan bir ilkeydi. Herkesin, dil, din, ırk birliğiyle değil, Osmanlılık ülküsü ve gönül bağıyla birbirlerine bağlanmalarını, iyi geçinmelerini öngörmekteydi. Bu yaklaşım, eskiden beri süregelen ilişkilerin de etkisiyle 19. yy'ın sonlarına değin toplumun barış içinde yaşamasında rol oynadı.

Revan Köşkü *mad. VI:319c,* III:69b, 173a, V:504a, VII:287a.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Revanî Çelebi Mescidi *mad. VI:320b.*

Revelaki IV:179a.

Revnakoğlu, Cemaleddin Server *mad. VI:320a,* IV:445c.

Revoil, M. IV:236a.

Revue Commerciale du Levant VII:270b.

Revue de Constantinople *mad. VI:321c.*

Revue Orientale İstanbul'da 1885'te Fransızca olarak yayımlanan Revue Orientale'in alt başlığında, edebiyat, sanat ve fen dergisi (Journal littéraire, artistique et scientifique) olduğu belirtilmiştir. İlk sayısının başında, derginin yayımlanmasına izin veren Sultan II. Abdülhamid'e saygı ve teşekkürler ifade edilmiştir. İçinde az sayıda Latin harfleriyle dizilmiş ve Fransızca tercümeleri verilmiş Türk şiirlerinin bulunduğu ve Adolphe Thalasso tarafından çıkarılan dergi, tam bir Fransız edebiyat dergisi olarak yayınını sürdürmüş, her sayıda Beyoğlu'ndaki sanat hareketlerine dair bazı haberler de vermiştir. Namık Kemal'in tiyatro hakkındaki bir yazısı ile 1877 Türk-Rus Savaşı sırasında Türklerin karşılaştıkları facialara dair yazılar dikkate değer. Dergi fazla yaşamamış, görülebilen sayılardan anlaşıldığı kadarı ile 1886'da kapanmıştır.

Rey, Cemal Reşit *mad. VI:322a,* II:142b, 143a, III:45a, 46a, 317c, 318a, IV:490b, 507a, V:410c, 532c, VI:134c, 296a, 538c, VII:144c.

Rey, Ekrem Reşid II:446c, VI:134c, 296a, 538c.

Reyhanî IV:16c.

Reyna Malka VI:48b.

Rhea (veya Rheia) V:477b.

Rhodes, Foster III:31b, VII:255a.

Rıdvan Paşa (1856, İstanbul - 1906, İstanbul) Şehremini. Beyazıt Rüştiyesi'ni ve Mahrec-i Aklam'ı bitirdi. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Kaymakamlık, nezaret müsteşarlığı ve mabeyin kâtipliği yaptı. II. Abdülhamid'in sadık adamı olarak Aralık 1890'da şehreminliğine getirildi. 16 yıl kadar kaldığı bu görevde iken öldürüldü. Oğlu Reşad Rıdvan ünlü bir tiyatro adamıydı.

I:39b, 40b, VI:318a, VII:150b.

Rıdvan Paşa Köşkü *mad. VI:323b,* III:179c, VII:365a.

Rıfaa el-Hasan el-Mekkî (ö. 943) VI:326a.

Rıfaî Âsitanesi *mad. VI:324a,* III:323b, VI:326a.

Rıfaîlik *mad. VI:325a,* I:19c, III:108a, 443a, IV:49a, 403c, 437c, V:81b, 125a, 232a, 394c, VI:391c, 450a, VII:139b, 170c, 214a, 236b, 559a.

İlgili maddeler:

Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c

Aziz Efendi Tekkesi I:504c

Rıfaî Âsitanesi VI:324a

Rıfat Bey (Kadıköy Belediye Reisi) IV:335a.

Rıfat Bey (Mevlanzade) IV:365a.

Rıfat Bey (1820, İstanbul - 1888, İstanbul) Besteci. Babası Tamburi Arif Mehmed Ağa, annesi İsmail Dede Efendi'nin kızı Hatice Hanım'dır. Enderun'da yetişti. Uzun süre sarayda musahiplik, müezzinbaşılık yaptı, saray fasıl topluluğunu yönetti. Batı müziğine de ilgi duydu, marşlar besteledi. Guatelli Paşa, Rıfat Bey'in bazı şarkılarına çok sesli düzenlemeler yaptı. "Gülşen-i hüsnüne kimler varıyor", "Karlı dağı aştım geldim" en tanınmış eserlerindendir.

II:130b, V:529a, 561c, VI:11c, VII:563a.

Rıfat Bey (Şehlevendimzade) VI:160b.

Rıfat Efendi (Hafız) V:185a.

Rıfat Efendi (Şeyh) VI:449a.

Rıfat Efendi (Yağlıkçızade) *bak.* Ahmed Rıfat Efendi

Rıfat Osman I:348a.

Rıfat Paşa Francalası 19. yy'da Çubuklu'da ad bırakan ve bir ara buradaki semte "Rıfat Paşa Mahallesi" denilmesine neden olacak düzeyde Çubuklu'yu etkileyen Sadık Rıfat Paşa'nın ve yakınlarının yalıları ve köşkleri mutfaklarında pişen nefis yemeklerle ünlüydü. Ayrıca Rıfat Paşa'nın inşa ettirdiği özel fırında has undan pişirilen francala Çubuklu halkına da dağıtılırdı. Bu francala uzun süre Rıfat Paşa'nın adıyla anılmıştır.

Rıfat Paşa Sebili *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Rıfkı Mahmud Efendi V:262a.

Rıhtımlar *mad. VI:332b.*

Rık'a IV:16c.

Rıza (Şair) IV:438a.

Rıza Bey Çeşmesi I:193c.

Rıza Bey Yalısı *mad. VI:333c.*

Rıza Efendi (Hafız) III:58b.

Rıza Efendi (ö. 1827) VI:324a.

Rıza Efendi (Kemani) (1780, İstanbul - 1852, İstanbul) Bestekâr ve kemancı. Beşiktaş'ta doğduğu için "Beşiktaşlı" lakabıyla da tanınır. Enderun'da yetişti. Sarayın gözde bestecilerinden ve kemanilerindendi. II. Mahmud döneminde (1808-1839) saray fasıl heyetine katıldı. Abdülmecid döneminde (1839-1861) haremdeki fasıl topluluğuna keman dersleri verdi. Özellikle tahirbuselik peşrevi ile tanınan Rıza Efendi'nin 40 kadar eseri günümüze ulaşabilmiştir. Bayati "Ne semtten canım bu geliş", şehnaz "Meramı andelibin vasl-ı güldür" ve hüzzam "Meyledip ağyarı aldın yanına" sevilen eserlerinden birkaçıdır.

Rıza Efendi (ö. 1904, Zakirbaşı) VI:331a.

Rıza Efendi (Şeyh Hopçuzade) VII:455a.

Rıza Efendi Tekkesi *bak.* Neccarzade Tekkesi

Rıza Nur I:523c, V:272b, VII:67b, 67c.

Rıza Paşa (1826, İstanbul - 1895, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli Tercüme Odası'ndan yetişti. Çeşitli iç ve dış görevlerde bulundu. Petersburg ve Tahran'da elçilik yaptı. Aralık 1878-Ocak 1879 ve Mart 1880'de kısa bir süre olmak üzere iki kez İstanbul şehremini oldu. Daha sonra Muhacirin Komisyonu reisliğinde bulundu.

Rıza Paşa (Serasker) (1844, İstanbul - 1920, İstanbul) Asker. Ayaklanma ve savaşlarda yararlıklar gösterdi. 1866'da saray muhafız komutanlığına getirildi. 1885'te müşir rütbesiyle serasker oldu. 1897 Osmanlı-Yunan Savaşı'ndaki başarısıyla II. Abdülhamid'in güvenini kazandı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rütbeleri geri alındı.

I:12b, V:5c, 203b, VII:107b.

Rıza Paşa Konağı I:376c, II:164b.

Rıza Tevfik *bak.* Bölükbaşı, Rıza Tevfik

Rızaeddin Efendi (Hacı) IV:500a.

Rızaeddin Efendi (Neccarzade, Şeyh) II:286a, III:66b.

Rical Yönetime ve iktidar sorumluluğuna en üst düzeyde katılan Osmanlı kamu görevlilerine verilen ad. Bu anlamda rical-i memleket, rical-i askeriye, evliya-ı umur vb deyimler de kullanılıyordu. Rical-i Bâbıâli denen kesimi, müsteşar ve eş düzeydeki bürokratlar oluşturmaktaydılar. Saraydaki yüksek görevlilere rical-i hademe-i saltanat-ı seniye deniyordu ve bunlar mabeyin erkânını oluşturmaktaydılar. Rical-i devlet-i âliye ise sadrazamı, nazırları, müşirleri kapsıyordu. Rical-i ilmiye ulemanın, rical-i askeriye ordunun, rical-i kalemiye bürokratların önde gelenlerine deniyordu.

Ricault, I. M. VII:281a.

Ricci, Rafaello IV:304c.

Rice, D. Talbot II:263c, 346c, 348a, VII:226c.

Richter, Jean-Paul *mad. VI:323a,* VII:324a.

Rider, Georges le III:334a.

Rieder, Robert III:439c, IV:29b, 32b.

Rifat *bak.* Rıfat

Rifat, Oktay *mad. VI:334a,* II:288a, 447a, IV:340b, 413c, V:169c.

Riggs, Elias VI:287c.

Rigotti, Annibale *mad. VI:331c.*

Rikâbdar Padişahın atla bir yere gidişinde üzengisini tutarak binmesine ve inmesine yardımcı olan, atının yanında yaya yürüyen saray ağası. Ayrıca bütün gün padişahın yanında bulunur, silahdar ve çuhadarla birlikte özel buyruklarını yerine getirirdi. Sadrazamın, vezirlerin de rikabdar denen yardımcıları vardı.

Rikâb-ı Hümayun Sözcük anlamı "padişahın üzengisi" olan deyim, padişahların maiyeti için kullanılırdı. Bu anlamda "rikâb-ı kâmyâb-ı hazret-i zıllullahi" (Allah'ın yeryüzündeki gölgesi sayılan padişahın maiyeti) deyimi de geçerliydi. Padişaha her zaman yaklaşabilen, hizmetini gören, alaylarda özel üniformaları ile yanında yer alan, yaver, solak, peyk, mabeyinci vb, rikâb-ı hümayunun asıl kadrosunu oluşturmaktaydı. Padişahın saraydan çıkışlarında iki yanında yürüyen ve güvenliğini sağlayan hassa görevlilerine de rikâb ağaları denmekteydi. Ayrıca padişahlar sık sık rikâb merasimleri düzenleterek devlet adamlarını huzurlarına kabul ederlerdi.

Risale-i Mimariyye Mimar Sedefkâr Mehmed Ağa'nın biyografisi hakkında yakınlarından olan fakat hakkında başka bilgi bulunamayan Cafer Efendi tarafından 1614-1615'te yazılmış eser. Bilinen tek nüshası Topkapı Sarayı Kitaplığı'ndadır. Eser, Sinan için yazılan biyografik yapıtlara göre çok daha ayrıntılı ve hem Mehmed Ağa'yı hem de sanatını daha iyi tanıtan bir yapıttır. Bir hassa mimarbaşısının yaşamı ve Osmanlı mimari sözlüğü açısından çok değerli bilgiler içermektedir. Yapıtın tümü değerlendirildiği zaman mimari ile iç içe yaşayan bir Osmanlı aydınının mimariyi nasıl değerlendirdiği görülür. Mimari alana ilişkin sözcükleri içeren bölümler ise büyük tarihi değer taşımaktadır. Osmanlı mimari tarihi için en önemli kaynaklardan biridir.

Risaliti, Geri III:323c.

Ritter, Helmut IV:248b.

Ritter, Otto IV:30b.

Riva (Çayağzı) *mad. VI:335a.*

Riva Deresi I:152a, 184a, II:51b, III:78c, 79c, VII:179c.

Riyaset-i Cumhur İnce Saz Heyeti III:260b, 296a.

Riyaset-i Cumhur Musiki Heyeti VI:12c.

Riyaziyeci İzzet Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda Toplarönü mevkiindedir. 19. yy'ın sonlarında inşa edilmiştir. Art nouveau karakterde, asimetrik cepheli, tepesi alınlıklı, dikdörtgen tahtaboşu ve alt çıkması ile bütünlük arz etmeyen bir yapıdır.

Robert, Christopher Rhinelander VI:335c.

Robert de Clari VI:463a.

Robert Kolej *mad. VI:335c,* I:134c, 316c, 371b, 413a, II:75b, 115a, 290a, VI:288b, 358b, VII:42b, 260a, 365c.

İlgili madde:

Robert Kolej Binaları VI:338a

Robert Kolej Binaları *mad. VI:338a.*

Robert Kolej Korusu *bak.* Korular

Robertson, James *mad. VI:338c,* II:98a, 191b, 431a, IV:434c.

Rochat, E. F. IV:475b.

Rodosîzade Fethi Ahmed Paşa Camii *bak.* Ahmed Ağa Camii

Rodoslu Yalısı II:170a.

Rodriguez, Alfred III:46a.

Roe, Thomas I:218a.

Roemer VI:275b.

Rogerios Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Rogeres ve Rokerios da denen ailenin bilinen ilk üyesi Robert Guiscard'ın ordusunda görevli bir Norman şövalyesi idi. Rogerios adlı bir üyesi Bizans sarayında etkili oldu. Konstantinos Rogerios, Pantokrator Manastırı'nda yapılan törenlerde yılda üç kere hayırsever biri olarak zik-

redildi; kardeşi İoannes Rogerios Dalassenos, II. İoannes'in kızı Maria ile evlendi, "kayser" unvanını aldı; 1143'te 400 kadar Norman askeri ile iktidarı ele geçirmeye teşebbüs etti; oğlu Andronikos (Rogerios) Komnenos 1191'de Blahernai Sarayı'nın muhafız alayının başındaydı ve Teotokos Hrisokamariotissa Manastırı'nın kurucusuydu. Aleksios Rogerios 1166'da Konstantinopolis Konsili'ne katıldı.

Rogier, Camille III:422c.

Rokoko *mad. VI:339a*, II:191a.

Roma Kulübü 1 Aralık 1931'de, İstanbul'da yaşayan İtalyanlar tarafından "siyasetle meşgul olmaksızın üyeler arasında dostane ve kültürel münasebetlerin teminine çalışmak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Tepebaşı'nda, Casa d'Italia binasındaydı. 1947'de yöneticileri Giuseppe Violi, Fransisco Cornacchini, Mattio Marinoviç, Eduardo de Nari, Umberto Polizio'ydu.

Roma Orientum IV:254a.

Roma Sarnıcı VII:317c.

Roma Suyolları *mad. VI:341c.*

Roman II:514a.

Roman Han I:501b.

Romano, Fresko *bak.* İzak (Tanburi)

Romanos (5. yy - 6. yy) Yahudi asıllı, Suriyeli ilahi yazarı ve aziz. I. Anastasios döneminde (491-518) Konstantinopolis'e geldi ve Kirou bölgesindeki Bakire Meryem Kilisesi'ne girdi. Bizans söylencelerine göre ilhamını bizzat Meryem Ana'dan alarak 1.000 kadar ilahi besteledi. Romanos'un adıyla tanınan 85 ilahiden 59'unun orijinal çalışması olduğu sanılır. 555'te ölen Romanos'un yortu günü 1 Ekim'dir.

Romanos I Lekapenos I:64b, II:298c, 299a, V:48b, 58b, 277c.

İlgili maddeler:

Bodrum Camii II:263b

Bodrum Camii Sarnıcı II:264c

Romanos II II:263b, V:277c, VI:196c.

Romanos III Argiros *mad. VI:343b*, II:261c, 262b, IV:552c, V:278a, 452a, VII:79b, 245c, 564c.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Romanos IV Diogenes *mad. VI:344a*, I:68c, II:261c, IV:71c, 562a.

İlgili madde:

Aretas Sarayı I:299c

Romatizma Vakfı VI:57c.

Rona, Aliye III:441c, VI:538a.

Rona, Zihni IV:527a.

Roodenberg, J. J. IV:87a.

Rosaccio, Giuseppe III:418c.

Rosanes, Ribi Abraham ben Meir VII:398c.

Rosenthal, Alice VII:401c.

Ross, Denison (ö. 1940) IV:174b.

Royal Oteli *mad. VI:344c.*

Rozika Hanım IV:420a.

Roznuvar II:58a.

Römmler-Jonas IV:475b.

Röpke, Wilhelm IV:248c.

Ruacan, Neşet II:388c.

Ruacan, Nilüfer II:388c.

Ruacan, Nükhet II:388c.

Rubinstein, N. IV:221c.

Ruffin, Pierre Jean V:309b.

Rufinianai Sarayı *mad. VI:345a*, I:305c, VI:463a.

Rufiniande IV:331b.

Rufinianes VII:497b.

Rufinianes Limanı V:215c.

Rufinus IV:331b, VI:344c.

Ruhban Mektebi (Heybeliada) I:8b, IV:57c.

Ruhî (Edrenevî) III:204a.

Ruhi Sultan Camii *bak.* Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi

Rukiye (ö. 1952, Prenses) IV:9c, VI:284a.

Rukiye Kadın Çeşmesi *mad. VI:345b.*

Rukiye Seniha Hanım (ö. 1952) IV:95c.

Rum Abdalları

İlgili madde:

Bektaşîlik II:131a

Rum Ateşi *mad. VI:345c*, VII:248a, 248b.

İlgili madde:

Kuşatmalar V:135c

Rum Ayazması (Etiler) IV:153b.

Rum Edebiyat Kurumu III:430a.

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi *mad. VI:346c*, II:431b, VII:162c, 163b, 344a, 347b.

Rum Mehmed Paşa Hamamı Üsküdar İlçesi'nde, Şemsipaşa'da yolun kenarında bulunuyordu. Rum Mehmed Paşa Camii'ne bağlı olarak inşa edildiği bilinen hamamdan günümüze hiçbir kalıntı gelmemiştir. 1950'lerde bu hamamın cami yakınındaki enkazı görülebiliyordu. Son yıllarda çevrede yapılan kazılarda kilden yapılmış künkler ortaya çıkmıştır. Sadi Nirven, hamamda kullanılan suyun kaynağının Doğancılar'da bulunan yerli bir su olduğunu yazmaktadır.

Rum Mehmed Paşa Medresesi Üsküdar'da Boğaz'a hâkim bir tepe üzerinde Rum Mehmed Paşa (ö. 1470 ?) tarafından yaptırılan aynı adlı caminin yanında yer alıyordu. Caminin oldukça harap olduğu 1940'larda medresesi çoktan yıkılmıştı. Bugün medresenin bulunduğu arsada apartmanlar bulunmaktadır.

Rum Milleti İspitalyası II:25a.

Rum Okulları

İlgili maddeler:

Elinikos Filoloyikos Siloğos Konstantinopoleos III:155a

Fener Rum Erkek Lisesi III:283a

Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532b

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564c

Rum Ortodoks Kiliseleri *mad. VI:349b*, IV:92a.

İlgili maddeler:

Atanasios (Ayios) Kilisesi I:380b

Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55a

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Edirnekapı) III:55c

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kurtuluş) III:56b

Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kuruçeşme) III:57a

Dodeka Apostoli Kilisesi III:74a

Elefterios (Ayios) Kilisesi III:153a

Hristos Analipsis Kilisesi IV:92a

İoannes Prodromos Kilisesi (Karaköy) IV:182c

İoannes Prodromos Kilisesi (Kuruçeşme) IV:183a

İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183c

Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b

Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:28a

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Beyoğlu) V:59c

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Samatya) V:60b

Minas (Ayios) Kilisesi V:471b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayakapı) VI:76c

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Galata) VI:76a

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Samatya) VI:77b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Topkapı) VI:78a

Panayia Balinu Kilisesi VI:208b

Panayia Belgradu Kilisesi VI:209a

Panayia Blahernai Kilisesi VI:209b

Panayia Elpida Kilisesi VI:210

Panayia Evangelistria Kilisesi VI:211a

Panayia Hançeriotissa Kilisesi VI:211c

Panayia İsodion Kilisesi VI:212b

Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Panayia Kilisesi VI:213b

Panayia Muhliotissa Kilisesi VI:214a

Panayia Suda Kilisesi VI:215b

Paniyia Uranon Kilisesi VI:216a

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Beykoz) VI:219c

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Büyükdere)

VI:219c

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Hasköy) VI:220a

Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Tarabya) VI:220c

Taksiarhes Kilisesi (Arnavutköy) VII:195b

Taksiarhes Kilisesi (Balat) VII:195c

Teodoros (Ayios) Kilisesi VII:245c

Trias (Ayia) Kilisesi VII:300b

Yeoryios (Ayios) Kilisesi VII:488a

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488c

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi VII:489b

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a

Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi VII:491b

Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565c

Rum Ortodoks Mezarlıkları V:445a.

Rum Ortodoks Patrikhanesi *mad. VI:351c*, I:32c, 76b, 216a, 284a, II:328a, III:279c, 280c,IV:153b, VI:351b.

İlgili maddeler:

Rum Ortodoks Patrikleri VI:352a

Rumlar VI:360c

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490a

Rum Ortodoks Patrikhanesi Kütüphanesi V:172c.

Rum Ortodoks Patrikleri *mad. VI:352a.*

İlgili madde:

Gennadios II Sholarios III:393b

Rum Patrikhanesi *bak.* Rum Ortodoks Patrikhanesi

Rumca Basın *mad. VI:353b.*

Rumeli Bahçesi I:106b.

Rumeli Feneri *mad. VI:354b*, I:250c, III:23b.

Rumeli Hanı *mad. VI:355a*, I:91b, IV:317c.

Rumeli Hisarı *mad. VI:355a*, II:33c, III:302b, 307b, IV:532c, V:328a, VI:468b, VII:306a, 562a.

Rumeli Kıraathanesi Galata Köprüsü üzerindeki ünlü kıraathanelerden biri. Diğeri Anadolu Kıraathanesi'ydi. Yazın serin olduğu için çok müşteri çeken bu kahvelerin, Galata Köprüsü'nün 1870'te yenilenmesinden sonra açıldığı sanılmaktadır.

Rumeli Pasajı II:216b, VI:226a.

Rumeli Tiyatrosu 1861'de Beyoğlu'nda açılan tiyatro binası. Güzel bir yapı olan Rumeli Tiyatrosu Naum Tiyatrosu'na komşuydu. 1862'de kapandı.

Rumelifeneri Köyü II:272b, VII:499b.

Rumelifeneri Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de İstinye Tersanesi'nde yapıldı. 307 grostonluktur. Uzunluğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 635 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. 14 mil hız yapmakta olup 750 yolcu almaktadır. V:99a.

Rumelihisarı *mad. VI:357b*, VII:499a.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Hamam Camii III:536b

Kayalar Mescidi ve Tekkesi IV:498c

Robert Kolej Binaları VI:338a

Rumeli Hisarı VI:355a

Santukhd (Surp) Kilisesi VI:456b

Serpuş Müzesi VI:532c

Zeki Paşa Yalısı VII:547a

Rumelihisarı Ermeni Mezarlığı III:185b.

Rumelihisarı Hamamı I:190c.

İlgili madde:

Ali bin Abdullah I:190b

Rumelihisarı Mezarlığı V:444c.

Rumelihisarı Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Beş adet eşi daha vardı. 1949'da Hollanda, Schiedam'da N. V. Verf. Gusto tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 561 grostonluktu. Uzunluğu 54,4 m, genişliği 10,9 m, su kesimi 3,3 m idi. Her biri 340 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 13 mil hız yapıyor, 1.150 yolcu alıyordu. 1985'te kadro dışı bırakıldı. 1994 Türk Loydu'nda, İl-Tur İleri Turizm ve Yat İşletmesi AŞ'nin gemisi olarak gözüküyordu.

Rumelikavağı *mad. VI:359b*, IV:496a, V:40b, VII:499a.

İlgili maddeler:

Altınkum Plajı I:226c

Boğaziçi II:266a

Rumelikavağı İskelesi IV:202c.

Rumelikavağı Vapuru *mad. VI:360b*, V:99a.

Rumî Mehmed Efendi Tekkesi Beykoz İlçesi'nde, Anadoluhisarı'nda, Otağtepe Caddesi'nde yer almaktaydı. Günümüzde ortadan kalkmış bulunan bu tekke 1212/1797-98'de Nakşibendîliğe bağlı Rumî Mehmed Efendi tarafından kurulmuş, 1253/1837-38'de Serasker Hasan Rıza Paşa (ö. 1877) tarafından, Halvetî-Cerrahî şeyhlerinden el-Hac Ali Efendi (ö. 1863) için ihya edilmiş, sonra tekrar Nakşibendîliğe intikal etmiştir. Ayin günü perşembe olan tekke kaynaklarda "Anadoluhisarı Tekkesi", "Ata Efendi Halifesi Tekkesi", "Rumî Tekkesi" ve "Nazif Dede Tekkesi" gibi çeşitli adlarla anılmaktadır.

II:415b.

Rumi Mehmet Paşa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selman Ağa, İnkılap, Gülfem Hatun, Ahmet Çelebi Ayazma mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.688'dir.

Rumlar *mad. VI:360c*, IV:10b, 13a, 536c.

İlgili maddeler:

Azınlık Okulları I:503a

Fenerliler III:288a

Karamanlılar IV:458b

Rum Okulları VI:347c

Rum Ortodoks Kiliseleri VI:349b

Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:351c

Rum Ortodoks Patrikleri VI:352a

Rumca Basın VI:353b

Runciman, S. IV:221c.

Rupen Basımevi III:183b.

Rus Arkeoloji Enstitüsü *mad. VI:368b*, III:115c, IV:167a.

Rus Elçiliği III:150a.

Rus Elçiliği Binası *mad. VI:368c*, III:326b, IV:268a, VI:66a, 521a.

İlgili madde:

Rus Elçiliği Yazlığı VI:370a

Rus Elçiliği Korusu *bak.* Korular

Rus Elçiliği Yazlığı *mad. VI:370a.*

Rus Hastanesi *mad. VI:370b*, 402a, 424c.

Rus Kiliseleri V:20c, 21a.

Rus Lokantası Ayaspaşa'da İnönü Caddesi üzerindedir. 1943'te açılmış bir lokanta iken daha sonra Rus lokantasına dönüşmüştür. Ayaspaşa Rus Lokantası, Russian Restaurant adıyla bugün de varlığını sürdürmektedir.

Rus Okulları Osmanlı döneminde İstanbul'da 2 Rus okulu bulunuyordu. İlki 1891'de Harbiye'deki Rus Hastanesi bünyesinde açılmıştı. İkinci Rus okulunun yeri tam olarak tespit edilememekle birlikte Terkos Köyü civarında olduğu sanılmaktadır. 1904 tarihli belgede, önceleri burada bir Rum okulunun inşa edildiği, daha sonra boşaltıldığı, boşaltılan bu binanın Ruslar tarafından okul olarak kullanıldığı, ancak binanın mülkiyetinin Terkos Metropolitliği'ne ait olduğu görülür.

Rusca, Alessanro VI:369a.

Ruso, Benyamin ben Moşe VII:398c.

Ruso, Nesim VII:568c.

Russack, Hans Herman *mad. VI:371a.*

Russeloğlu, Mişel III:177a.

Ruşen Efendi (Hüdaî şeyhi) II:122b, III:58b.

Ruşen Efendi (ö. 1794, Büyük) IV:15c.

Ruşen Tevfikî Efendi II:397b.

Rutin, Erich III:431c.

Rutkay, Fuat III:319a.

Ruyidil Hatun VI:491b.

Ruzmerre Sarık Eskiden ilmiye sınıfı mensuplarının, sadrazamların ve bazı devlet görevlilerinin günlük giyimlerinde kullandıkları sarık. Vezirler yangın çıktığını haber alıp, yangın yerine giderken bu sarığı kullanırlardı.

Ruzname I:122c, II:193a, VI:510c.

Ruzname-i Ceride-i Havadis II:410c.

Ruzname-i Masis III:190b.

Rüdell, Alexander *mad. VI:371a.*

Rüesa-yı Milel Osmanlı gayrimüslim azınlıklarının dini liderlerine verilen ad. 19. yy'da başlıcaları şunlardı: İstanbul ve Tevabii Rum Patriği, Mısır ve Tevabii Rum Patriği, Antakya Rum Patriği, Kudüs-i Şerif Rum Patriği, İstanbul Ermeni Patriği, Kilikya, Ahtamar, Kamame Ermeni Patrik ve Katoğikosları, Süryani-i Kadim Patriği, Keldani Patriği ve İstanbul'daki Bulgar Eksarhı. Bunlardan aşağı dini rütbelerde olan ve çoğu İstanbul'da olanlara da rüesa-yı ruhaniye deniyordu.

Rüstem Paşa (Sadrazam) (1500, Saraybosna yakınları - 1561, İstanbul) Sadrazam. Silahdarlık, beylerbeyliği, üçüncü ve ikinci vezirlikten sonra sadrazamlığa getirildi (1544). Kaynanası Hürrem Sultan'la işbirliği yaparak Şehzade Mustafa'nın öldürülmesini ve Şehzade Selim'in tahtın vârisi olmasını sağladı. Bu olayın ardından yeniçerilerin baskısıyla görevden alındı (1553); iki yıl sonra Hürrem Sultan'ın desteğiyle yeniden sadrazam oldu ve ölümüne değin bu görevde kaldı. Padişah haslarını iltizama verme uygulamasını başlattı. İstanbul'da geniş çaplı imar çalışmaları yürüttü.

I:435b, IV:104b, 437a, V:1a, 126b, 453a, VII:85b, 86a.

İlgili maddeler:

Rüstem Paşa Camii VI:371b

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373c

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b

Rüstem Paşa Medresesi VI:374c

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376a

Rüstem Paşa Türbesi VI:376c

Rüstem Paşa Camii *mad. VI:371b,* II:431b, III:160a, 504b.

Rüstem Paşa Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Küçükayasofya Camii Sokağı'nda, Çardaklı Hamam'ın önündeki köşe başında bulunmaktadır. Bânisi sadrazam Rüstem Paşa'dır. Klasik üsluptaki çeşmenin 962/1554 tarihli manzum kitabesi sivri kemerli nişin içinde yer almaktadır. Kesme taştan yapılmış hazneli çeşmenin ön yüzü dikdörtgen bir çerçeve içine alınmıştır. Büyük sivri kemer bir niş oluşturmaktadır. Aynataşı bozulmuştur, üzerinde musluk yoktur. Teknesi yol seviyesinin altında kalmıştır. Haznesinin üstü çatısızdır. Tanışık, *İstanbul Çeşmeleri*'nde aynataşında hazneye açılır bir demir kapak olduğunu ve teknesinin bir parça taştan oyulma olduğunu kaydetmektedir. Çeşme bugün bakımsız durumdadır.

Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) *mad. VI:374b.*

Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) *mad. VI:373c,* V:50c.

Rüstem Paşa Kervansarayı V:50c.

Rüstem Paşa Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Hobyar, Sururi, Tahtakale, Demirtaş, Sarı Demir mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 123'tür.

Rüstem Paşa Medresesi *mad. VI:374c,* II:371b.

Rüstem Paşa Mescidi Sadrazam Rüstem Paşa'nın (ö. 1561) Eminönü'ndeki camiinin yapılması için buradaki II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) ait mescit yıkılmış, bunun yerine Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de yeni bir mescit inşa edilmiştir. Bu yüzden "Rüstem Paşa Camii" diye de anılan bu küçük ahşap yapı 1957'de Vatan Caddesi'nin açılması sırasında yıkılmıştır.

Rüstem Paşa Sarayı VI:463b.

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi *mad. VI:376a.*

Rüstem Paşa Türbesi *mad. VI:376c.*

İlgili madde:

Şehzade Külliyesi VII:152a

Rüstem Paşa Yalısı V:131b.

Rüstempaşa III:502a.

Rüstow, Alexander IV:248c.

Rüsumat Emaneti Gümrük işleriyle ilgili kurum. Rüsumat emininin yönetiminde çalışırdı. 1840'ta İstanbul ve Galata'da olmak üzere, Maliye Nezareti'ne bağlı olarak iki gümrük kuruldu. 1860'ta "İstanbul Emtia Gümrüğü", Rüsumat Emaneti adını aldı. 1908'de "Rüsumat Müdüriyet-i Umumisi" olarak yeniden örgütlenen kurum 1922'ye kadar varlığını sürdürdü.

III:447a.

Rüsumat Memurları Mektebi Gümrük Darüttalimi'nin devamı olarak 1908'de bir İngiliz uzmanın yönetiminde açıldı. Bir kurs niteliğindeki okula yabancı dil bilen memurlar arasından seçimle öğrenci alınıyordu. 1914'te Tarife Dershanesi adını alan okul 1917'de kapanmak zorunda kaldı. Cumhuriyet'in ilanından sonra Gümrük Tatbikat Mektebi adıyla yeniden öğrenime başladı. 1934'te Ankara'ya taşındı.

Rüşdi Paşa (Mütercim) (1811, Ayandon, 1882, Manisa) Sadrazam. Lakabı Fransızca askeri nizamnameleri Türkçeye çevirmesinden gelir. Hassa Ordusu müşirliğinde ve üç kez seraskerlikte bulundu. Beş kez sadrazamlık yaptı (1859-1860, 1866-1867, 1872-1873, 1876, 1878). II. Abdülhamid'le anlaşmazlığa düştüğünden Manisa'ya çekildi. Yıldız Mahkemesi'nde yargılandıysa da cezaya çaptırılmadı.

II:421a, IV:41a, 421c, V:511b, VII:518a.

Rüşdiye-i Bahriye ve Menşe-i Küttab-ı Askeri I:352c.

Rüştiyeler *mad. VI:377a,* III:138c, IV:134c, 187c, VII:69b.

İlgili madde:

Mekteb-i Ulum-ı Edebiye V:379c

Rüştü Uzel Kız Meslek Lisesi VII:257b.

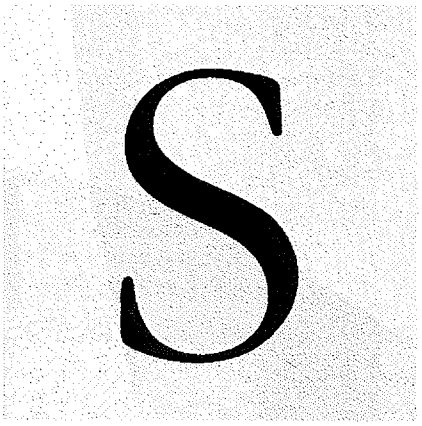
Rüya Apartmanı I:466a.

Rüya Sineması IV:270a.

Rüya Tabiri I:506c.

Rüzgârlı Bahçe Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Soğuksu, Çubuklu, Kavacık mahallesi ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.549'dur.

II:198b.

Saadet I:130b.

Saadet Apartmanı III:340a.

Saatçilik *mad. VI:379a.*

İlgili madde:

Ahmed Eflakî Dede I:122b

Saatli Maarif Takvimi IV:232b.

Saba, Ziya Osman *mad. VI:380b,* II:288a, 447c, III:509a, IV:340a.

Sabah (1876) *mad. VI:380c,* I:130b, II:71a, 241a, VI:135a, VII:329a.

Sabah (1985) *mad. VI:381a,* III:451c.

Sabah, Coşkun IV:250a.

Sabah Mektebi Mekteb-i Mülkiye'de 1869'da açılan kurs nitelikli okul. Buraya, Bâbıâli ile diğer kurumlarda görevli memurlardan devam edenlere kamu yönetimi, yazışma, yasa vb konularda dersler veriliyordu. Sabah erkenden başlayan ve kuşluk vaktine kadar süren çalışmalardan sonra görevliler asıl işlerini yapmak üzere dairelerine dağılırlardı.

Sabahaddin Bey III:500b.

Sabahattin Ali VII:202b, 203a.

İlgili madde:

Markopaşa V:302a

Sabahattin Volkan ve Arkadaşları Orkestrası VI:296a.

Saban, Rafael (Hahambaşı) VI:68a.

Sabancı, Hacı Ömer IV:85a.

Sabancı, Sakıp IV:85b.

Sabancı Spastik Çocuklar Eğitim ve Tedavi Merkezi I:64a.

Sabancı, Türkân IV:356a.

Sabetay Sevi I:138c, VII:404c.

İlgili madde:

Selanikliler VI:495c

Sabetaycılık

İlgili madde:

Selanikliler VI:495c

Sabiha Nuri IV:354b.

Sabiha Sultan V:354a.

Sabiha Süleyman IV:354c.

Sabit (ö. 1712) *mad. VI:381b,* III:65c, 508a, IV:255a.

Sabit, Behçet (1933) III:63a.

Sabit Bey (Dr.) VII:67a.

Sabit, Fuat VII:464b.

Saboungi, Georges III:330b.

Sabra, M. Vedi VI:133a.

Sabri Bey (Kalkandelenli) IV:1c.

Sabri Bey (Vefa Spor Kulübü) VII:375c.

Sabri Mahir

İlgili madde:

Boks II:293b

Sabuncakis *mad. VI:381c,* I:431c, II:511c.

Sabuncakis, İstrati VI:381c.

Sabuncakis Köşkü *mad. VI:382a.*

Sabuncakis, Yorgi

İlgili madde:

Sabuncakis Köşkü VI:382a

Sabuncu, Başar (1943, İstanbul) Yazar, tiyatro sanatçısı. İstanbul Saint Joseph Lisesi'ni bitirdi. Tiyatrolarda oyuncu ve yönetmen olarak çalıştı. Çok sayıda romanı radyofonik oyun haline getirmesi, oyun yazarlığına geçmesinde rol oynadı. Tiyatro ve sinema yazarlığında çeşitli ödüller kazandı. Başlıca oyunları *Kargalar* (1962), *Şerefiye* (1968), *Memurlar* (radyo oyunu, 1968), *Zemberek* (radyo oyunu, 1969), *Çark* (1970), *Mutemet Ali Rıza Bey* (1972), *İşçi Babası Ömer Ağa ile Küçük Hanımın Şöförü Recep* (1975), *İşgal ya da Talihli Amele Mehmet Ali'nin Harikulade Maceraları*'dır (1977).

Sabuncu Hanı *mad. VI:382c,* VII:192a.

Sacide IV:365a.

Saçlı Abdülkadir Efendi Camii Eyüp İlçesi'nde, Kalenderhane Caddesi'ndedir. Bânisi Şeyhülislam Abdülkadir Efendi olup, babası Sivasî Tekkesi'nin şeyhi Abdürrahim Efendi'nin kabri üzerine 944/1537'de yaptırılmıştır. Fevkani bir yapı olan bu caminin alt katı türbedir. Bugün Saçlı Abdülkadir Efendi Camii denilen yapı ise Hoca Sadeddin Efendi'nin (ö. 1599) bu yapının yakınına yaptırdığı darülkurradır. Çift katlı, kare planlı ve tromplu bir kubbeye sahip bir yapıdır. Kesme taştan yapılmış olan yapının kıble duvarındaki bir pencere mihraba dönüştürülmüştür. Geniş bir haziresi olup, minaresi yoktur.

Saçlı Emir Tekkesi (Hocapaşa) I:482c.

Saçlı Emir Tekkesi (Kasımpaşa) *mad. VI:383a,* V:383a, VII:122c, 239c.

İlgili madde:

Melamîlik V:380c

Saçlı Hüseyin Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Ahmediye'de, Kefçe Dede Mahallesi'nde, Toptaşı Caddesi ile Halk Caddesi'nin kavşağında bulunmaktaydı. Halvetîliğin Buhurî kolundan Saçlı Şeyh Hüseyin Efendi (ö. 1768) tarafından muhtemelen 18. yy'ın ilk yarısında kurulmuş, 1864-1873 arasında Sa'dîliğe bağlanmış, 1873'ten itibaren Halvetîliğin Sünbülî koluna intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır. "Hacı Hüseyin Efendi Tekkesi" olarak da anılan kuruluşun ayin günü *Âsitâne*'de (1840) cuma, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) pazartesi olarak gösterilmiştir.

Saçlı Şeyh Mustafa Efendi Tekkesi II:414c.

Sa'dâbâd *mad. VI:385b,* I:535c, II:36c, IV:126c, V:183b.

İlgili madde:

İmrahor Köşkü IV:168a

Sa'dâbâd Camii *mad. VI:386b,* IV:101b, 127b.

Sa'dâbâd Kasrı IV:381b, 382c, 384b.

Sa'dâbâd Sarayı *mad. VI:388a,* III:230a, IV:538c, V:255c, VI:385b, 410a, 463b.

Sadak, Adriel VII:244b.

Sadak, Muhittin (1900, İstanbul - 1982, İstanbul) Viyolonselci ve orkestra şefi. Mekteb-i Sultanî'de (Galatasaray Lisesi) ve fen fakültesinde okudu. Müziği özel dersler alarak öğrendi. İlk konserini 1920'de verdi. 1922'de İstanbul Belediye Konservatuvarı'na öğretmen oldu. İstanbul Şehir Korosu'nu kurdu ve yönetti. İstanbul Şehir Operası'nda koro şefliği yaptı. Müzik kuramı üzerine bir kitabı vardır.

II:142b, III:318a, V:410c, 530c, VI:150a, VII:144a.

Sadak, Necmeddin Sadık IV:448a, VII:359a.

Sadaka Arzuhali Sadaka istemek amacıyla padişaha verilen dilekçe. Fakirlerin verdiği bu dilekçe üzerine kendilerine durumlarına göre sadaka dağıtılırdı. Abdülmecid (hd 1839-1861) akşamları Tophane Kasrı'na geldiğinde kendisine bu dilekçeler sunulur, sadaka dağıtımı ise hünkâr yaverlerince yapılırdı. Memurlara verilen aylıklar da padişahın sadakası sayıldığından bu deyim maaş istemek anlamında da kullanılırdı.

Sadaka Taşı Müslümanlıkta fakirlere verilmesi caiz olan sadakayı verenin ve alanın bilinmemesi için bulunmuş bir yoldur. Daha çok cami, türbe ve tekke yakınlarına konulan sadaka taşı genellikle bir insanın koluyla erişebileceği yükseklikte, üstü çukur, silindirik gövdeli bir sütundur. Bu çukura bırakılan sadakalar ihtiyaç sahiplerince alınırdı. Değişik formları da görülen sadaka taşlarının ilginç bir örneği Beşiktaş'taki Yahya Efendi Tekkesi'ndedir. Taştan bir havan formundaki bu taşın üstünde metal bir kapak bulunmaktadır.

Sadaret Alayı Sarayda padişahtan "mühr-i hümayun" denen sadrazamlık mührünü alan yeni sadrazamın, yanında şeyhülislam olduğu halde saraydan Bâbıâli'ye gelmesi münasebetiyle düzenlenen tören. Önceleri Topkapı Sarayı ile Paşa Kapısı arasında yapılan bu tören, 19. yy'da padişahların Beşiktaş saraylarında oturmaya başlamalarından sonra Beşiktaş-Sirkeci arasında denizyoluyla, Sirkeci'deki Vezir İskelesi'nden Bâbıâli'ye kadar da atla veya arabayla yapılmaya başlandı. Bâbıâli'ye kalabalık bir kortej eşliğinde gelen sadrazam, Divanhane'de düzenlenen törende padişahın atama hatt-ı hümayununu dinler; tebrikleri kabul ettikten sonra görevine başlardı.

Sadaret Dairesi 1840'ta yeniden örgütlenen Bâbıâli'de "sadaret", "hariciye", "dahiliye", "şûra-yı devlet" vb bölümler oluşturuldu. Bunların her birine "daire" dendiğinden, sadrazamlık makamı ile buraya bağlı birimleri kapsayan bölüme de sadaret dairesi denmekteydi. Bu daire günümüzde İstanbul Valiliği'dir.

Sadaret Hatt-ı Hümayunu Vezirazamın değişmesi nedeniyle padişah tarafından çıkarılan ferman. Kırmızı atlas kese içinde bulunan bu fermanda değişme nedeni belirtilirdi. Düzenlenen sadaret alayına katılan mabeyin başkâtibi fermanı içeren keseyi göğsünün üstünde taşır, Bâbıâli'nin divan odasına geldiğinde öpüp başına koyduktan sonra sadaret mektupçusuna verirdi. Sadaret mektupçusu fermanı yüksek sesle okuduktan sonra hazır bulunanlar yeni vezirazamı tebrik ederlerdi.

Sadaret Kaymakamı *mad. VI:389a*, IV:227a, VII:364b, 384b.

Sadaret Kethüdası II. Mahmud döneminde (1808-1839) sadrazamın birinci yardımcısına verilen unvan. Kethüda-yı Sadr-ı Âli de denmekteydi. 1835'te bu görev Umur-ı Dahiliye nazırlığına dönüştürüldükten sonra, Tanzimat'ın ilk yıllarında sadrazam yardımcılığı olarak "müsteşar-ı Sadr-ı Âli" adıyla yeni bir makam öngörüldü.

Sada-yı Millet I:132c.

Sadberk Hanım Müzesi *mad. VI:390a*, IV:296a, V:491b, VI:24b.

İlgili madde:

Azaryan Yalısı I:502c

Sadeddin Bey III:511a.

Sadeddin Efendi (Hoca) (1536, İstanbul - 1599, İstanbul) Şeyhülislam, tarihçi. Yavuz Sultan Selim'in nedimi Hasan Can'ın oğludur. Şehzade Murad'a (III.) hocalık etti ve 1574'te hünkâr hocası sanını aldı. III. Mehmed döneminde de (1595-1603) saraydaki nüfuzunu korudu. III. Mehmed'i Eğri Seferi'ne teşvik etmesi ve düşman ordusu karşısında kazanılan zaferde etkili olması bu nüfuzunun kanıtıdır. 1598'de şeyhülislam oldu. Bu görevde iken ölmüştür. Eyüp'te gömülüdür. *Tacü't-Tevarih* adlı eseri kapsamlı bir Osmanlı tarihi olup önceki "Tevarih-i Âl-i Osman"lardan farklı bir yöntemle ve çok geniş olarak kaleme alınmıştır. Babası Hasan Can'dan aldığı bilgilere dayanarak yazdığı bir de *Selimname*'si vardır.

III:65a, V:78a.

Sadeddin Efendi (ö. 1627, Şeyh) VI:391c.

Sadeddin Efendi (ö. 18. yy, Hoca) IV:447a.

Sadeddin Efendi (Seyyid) (1798, İstanbul - 1866, İstanbul) Şeyhülislam. Müderris Abdülhamid Efendi'nin oğludur. Öğrenimini tamamladıktan sonra kadılık mesleğine girdi. Tanzimat'tan sonra Ziraat Meclisi üyeliği, evkaf müfettişliği, Maliye Muhasebe Meclisi üyeliği yaptı. 1858'de Meclis-i Vâlâ üyeliğine atandı. 1858-1863 arasında şeyhülislamlık yaptı. Mezarı Üsküdar'da Karaca Ahmed Türbesi ile sebil arasındadır.

II:161a, IV:447a.

Sadeddin Efendi (ö. 1872) I:57c, VI:394a.

Sadeddin Efendi (ö. 1901) VI:392b, VII:223c.

Sadeddin Efendi (ö. 1927) VII:113b.

Sadeddin Efendi (Şeyh) VI:449a.

Sadeddin Efendi Çeşmesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kabataş setinin merdiven alt başında bulunuyordu. 1940'ların ikinci yarısında harap durumda olan çeşme daha sonra ortadan kalkmıştır. Şair Samizade Sadi Mehmed Efendi'ye ait kitabesine göre, Molla Sadeddin Efendi (ö. 1632) tarafından 1039/1629'da yaptırılmıştır. Çeşme klasik üslupta, kesme taştan ve set duvarından hafif dışa taşkın olarak inşa edilmişti. Cephe kademeli silmelerle kuşatılmıştı ve üstte dışa taşkın bir saçakla son buluyordu. Musluk nişi yuvarlak kemerli olup kilit taşı ve alınlıklardaki çiçekli iri rozetler dışında bezemesi yoktu. Bir buçuk kıtalık tarih kitabesi nişin içinde yer alıyordu.

Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi *mad. VI:390b*, II:489c, VI:340a.

Sadık (Prizrenli)

İlgili madde:

Vefa Bozacısı VII:373a

Sadık Ağa (Defterdar) V:213b.

Sadık Baba (ö. 1852) VII:129c.

Sadık Bey (Tayyareci) VII:229b.

Sadık Efendi (Hacı)

İlgili madde:

Vefa Bozacısı VII:373a

Sadık Efendi (ö. 1797) V:421b.

Sadık Efendi (ö. 1832) VI:394b.

Sadık Efendi Tekkesi *bak.* Alacaminare Tekkesi

Sadık Mehmed Efendi (Sadreddinzade) (1630, ? - 1709, İstanbul) Şeyhülislam. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1694-1695 arasında şeyhülislamlık yaptı. 1707'de ikinci kez bu göreve atandı, ancak bunamaya başladığı için III. Ahmed'in kızlarından Hatice Sultan'ın cenaze namazını bayram namazı gibi kıldırınca azledildi (1708). Dini konularda çeşitli eserleri vardır.

Sadık Nazif Bey IV:29c.

Sadık Rıfat Paşa (ö. 1857) IV:207a.

Sadi (ö. 1902, Şair) III:478a.

Sadi (Sirozlu) III:64b, IV:255a.

Sadi Gülçelik Spor Tesisi *mad. VI:391b.*

Sadi Tek Tiyatrosu III:54b.

Sa'dîlik *mad. VI:391b*, I:56b, III:10a, 255a, 531a, IV:7a, 7c, 8c, V:280a, VI:326b, 449a, VII:214a, 236b, 331c, 396c.

İlgili maddeler:

Âbid Çelebi Tekkesi I:57b

Abdüsselam Tekkesi I:55c

Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c

Mirza Baba Tekkesi V:474a

Yağcızade Tekkesi VII:396c

Sadrazam *bak.* Vezirazam

Sadrazam Daltaban Mustafa Paşa Çeşmesi (Aksaray) II:544b.

Sadreddin Çelebi (ö. 1881) IV:107c.

Sadri Sema I:524b.

Sadullah Ağa (Hacı) *mad. VI:396a*, IV:311b.

Sadullah Çavuş Mescidi II:415a.

Sadullah Efendi (Şeyh Seyyid) VII:221a.

Sadullah Efendi Çeşmesi Fındıklı Deresi içinde, Alçakdam Camii'nin (Pürtelaş Hasan Efendi Mescidi) bitişiğindeydi. Bânisi müderris Karamanlı Sadullah Efendi'dir (ö. 1744). 1145/1732'de yaptırılmıştı.

Sadullah Enverî (?, Trabzon - 1794, İstanbul) Vakanüvis. Bâbıâli kalemlerinde yetişti. 1769'da vakanüvis oldu. 1776'da bu görevden alındı. 1777'de ikinci kez aynı göreve getirildi. 1783'te büyük tezkireciliğe atanınca vakanüvisliği Ahmed Vasıf'a bıraktı. 1788'de üçüncü kez aynı görevi üstlendi. *Enverî Tarihi* 1769-1792 yıllarının olaylarını verir ve beş bölümden oluşur.

Sadullah Hulusi Efendi (ö. 1801, Şeyh Seyyid) V:474c, VI:392b.

Sadullah Paşa (1838, Erzurum - 1891, Viyana) Devlet adamı, yazar ve şair. Özel ders alarak çok iyi bir eğitim gördü. Defter-i Hakani nazırlığı, Temyiz Mahkemesi başkanlığı, ticaret na-

zırlığı ve mabeyin başkâtipliği gibi görevlerin ardından 1877'de Berlin ve 1883'te Viyana büyükelçiliğine atandı. Viyana'da intihar etti. Yurtdışı gezilerini aktardığı kitapları, *On Dokuzuncu Asır* adlı kasidesi ve Lamartine'den yaptığı *Göl* şiir çevirisiyle ünlüdür.

VI:396c, 459b.

Sadullah Paşa Yalısı *mad. VI:396c*, II:486c, III:70b, 233a, IV:9c, VII:347c.

Sadullah Sadi Çelebi Efendi (?, Daday - 1538, İstanbul) Şeyhülislam. Medrese öğrenimi gördü. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1533'te şeyhülislam oldu ve ölene kadar bu görevini sürdürdü. Başlıca eserleri şunlardır: *Haşiye Âlâ Şerh-i Hidaye, Tefsir-i Beyzavî Haşiyesi, Fetâvâ-i Sadiye.*

SAE (Société Auxiliaire d'Entreprises) III:76a.

Saf Yeniçeriliğin kaldırılmasından sonra İstanbul'da tertip adıyla oluşturulan askeri teşkilatta bölük yerine kullanılan deyim. Sekiz tertip vardı. Bunlardan ikisi Bâb-ı Seraskeri'de, altısı da Davutpaşa ile Üsküdar'daki kışlalarda hazır bulunurlardı. Mevcudu 1.256 kişi olan her tertip on beş safa bölünmüş ve yüzbaşı rütbeli bir subayın emrine verilmişti. Her yüzbaşının emrinde iki yüzbaşı mülazimi, bir sancaktar, bir çavuş ve on onbaşı ile birer top vardı. 1827'de Asâkir-i Mansure-i Muhammediye örgütlendiğinde tertipler "alay", saflar da "bölük" adını aldı.

Safa Hamamı *mad. VI:397a.*

Safa, İlhami VII:468a.

Safa, Peyami *mad. VI:397a*, II:286b, 288a, 445c, III:377a, IV:340a, 453b, V:169b, 411a, 464c, VI:397c, VII:468a.

Safaî Dede (ö. 1533) III:362a, V:424c.

Saffet Paşa (1814, İstanbul - 1883, İstanbul) Devlet adamı. On yıl mabeyin kâtipliğinde, ardından hariciye ve sadaret müsteşarlıklarında bulundu. 1862'de vezir rütbesi aldı. Altı kez hariciye nazırlığı, üç kez maarif nazırlığı, ayrıca kısa sürelerle ticaret nazırlığı, adliye nazırlığı, sadrazamlık (1878) ve iki kez Paris büyükelçiliği yaptı.

I:307c, 467a, II:561b, III:369c, 403c, IV:421c, VI:24a, 397c.

Saffet Paşa Bağı I:547a, IV:416c.

Saffet Paşa Yalısı *mad. VI:397c*, I:547a, III:233a, IV:416c, VII:421a.

Saffetî Ziya VI:536c.

Safî Efendi (Şeyh) V:134c.

Safi, İbrahim (1898, Nahcivan - 1983, İstanbul) Ressam. Resim konusundaki ilk bilgileri lise yıllarında aldı. Bir yıl Moskova Güzel Sanatlar Akademisi'ne devam etti. 1917 Devrimi nedeniyle eğitimine ara vermek zorunda kaldı. Daha sonra İstanbul'a geldi. 1923'te Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. Kendisi gibi Sovyetler Birliği'nden göç ederek İstanbul'a yerleşen Naci Kalmukoğlu ile birlikte geç izlenimci anlayış doğrultusunda genellikle İstanbul'u konu alan peyzajlar gerçekleştirdi.

V:301b.

Safiye Ayla *bak.* Targan, Safiye Ayla

Safiye Biran IV:365a.

Safiye Hatun II:332b.

Safiye Hatun Türbesi V:33c.

Safiye Rukiye Hanım VII:342b.

Safiye Sultan (ö. 1605) *mad. VI:398a*, IV:442b, V:333c, 498b, 503a, VI:96a, VII:464c.

Safiye Sultan Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Vatan Caddesi'nin arkasında, Halıcılar'da, Sultan Selim Medresesi'nin yakınındaydı. II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) kızı Safiye Sultan tarafından 1163/1749'da yaptırılmış olan çeşme, mevcut değildir. Çeşmenin ön cephesi mermer kaplamalıydı. Aynataşı geniş ve yüksek bir niş şeklindeydi. Bunun içinde kabartma süslemeler vardı. Bunlar vazodan çıkan kıvrık dallı bitki motiflerinden oluşan zarif bir kompozisyon meydana getiriyorlardı. Yarım yuvarlak şekilli kavislerden oluşan oymalı ayna kemeri barok üslubun özelliklerini gösteriyordu. Bu kemerin üzerinde yer alan büyük bir kitabeye sahipti.

Safiye Sultan Çeşmesi Paşabahçe-Tepeköy arasındadır. 1194/1780'de inşa edilmiştir. İlk biçimini yitirmiştir. Bugün yüzü sıva ile örtülü, beşik çatılı bir yapı görünümündedir. Yanında suterazisi vardır. Aynataşı yuvarlak kemerinin içindedir. Suyu akmaktadır.

Safiye Sultan Çeşmesi Üsküdar'da, Çavuşdere Caddesi'nde, Bulgurlu Mescidi'nin karşısındadır. Bânisi II. Mustafa'nın (hd 1695-1703) kızı Safiye Sultan'dır. 1141/1728'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Ahşap bir evin altındadır. Üzerindeki aynataşı sonradan konmuştur. Teknesi çukurda kalmıştır. Sivri kemerinin üzerindeki kitabe Rahmi'ye aittir.

Safiye Sultanzadeler V:91c.

Safiyüddin Erdebilî (ö. 1334) II:394b.

Safraköy III:382c.

Safvet Nezihi (1871, İstanbul - 1939, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Sultanisi'nde okudu. *İkdam, Servet-i Fünun, Malumat, Resimli Kitap* gibi gazete ve dergilerde hikâyeleri, makaleleri yayımlandı, roman yazdı. Edebiyat-ı Cedide yanlısı bir yazardı. Romanları, özellikle de *Zavallı Necdet* (1902) çok popüler oldu, halka okuma zevki aşılamakta rol oynadı. Asıl adı Ömer Lütfi olan yazar, Bakırköy Akıl Hastanesi'nde öldü. Meclis-i Mebusanı hicvettiği *İzah ve İstizah* (1911) adlı oyun dışta tutulursa diğer kitapları romandır: *Kadın Kalbi* (1903), *Teehül Âleminde* (1903), *Kadınlar Arasında* (1908), *Hemzad* (1909), *Müsebbib* (1911).

Safvetî Tekkesi *bak.* Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi

Safvetî Tekkesi Eminönü İlçesi'nde, Hoca Paşa Mahallesi'nde, Ebussuut Câddesi, Saffeti Paşa Sokağı, İbni Kemal Caddesi ve Orhaniye Caddesi'nin kuşattığı arsa üzerinde bulunmaktadır. Tanzimat dönemi ricalinden Musa Safvetî Paşa (ö. 1864) tarafından, 19. yy'ın ortalarında Nakşibendîliğin Halidî koluna bağlı olarak kurulmuştur. Ayin günü perşembe olan tekkenin *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) adı geçen şeyhi Ali Rıza Efendi'dir. Avlulu, kâgir duvarlı, ahşap çatılı, büyükçe bir tesis olan Safvetî Tekkesi Cumhuriyet döneminde bir müddet İbrahim Müteferrika İlkokulu olarak kullanılmış, sonra Milli Eğitim Müdürlüğü'ne ve Vakıflar Bölge Başmüdürlüğü'ne tahsis edilmiştir. Tekke binası, önemli ölçüde tadil edilmiş olarak durmaktadır.

Safvetî Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Doğancılar'da, Nasuhî Tekkesi'nin yakınlarında bulunmaktaydı. Muhtemelen 18. yy'ın son çeyreğinde kurulmuş olan bu tekkede, Halvetîliğin Şabanî koluna bağlanan Nasuhî kolunun kurucusu kendi adıyla anılan tekkenin türbesinde gömülü Şeyh Nasuhî Mehmed Efendi'nin (ö. 1718) torunlarından Hacı Mesud Efendi'nin, Mesud Efendi'nin oğlu Abdürrahim Şükri Efendi'nin ve onun oğulları Mesud Efendi (ö. 1873) ile Said Efendi'nin (Özok) şeyhlik yaptıkları, bunlardan son ikisinin dini musiki alanında ünlü kişiler oldukları bilinmektedir. Yakınında bulunan ve Nasuhîliğin âsitânesi olan Nasuhî Tekkesi'ne bağlı, Nasuhîzadeler tarafından tasarruf edilen bu tekke "Mes'ud Efendi Tekkesi" olarak da anılmakta, ayin günü *Âsitâne*'de (1840) perşembe, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) pazar olarak belirtilmektedir.

Safvetî Ziya (1875, İstanbul - 1929, İstanbul) Yazar. Galatasaray Sultanisi'ni bitirdi. Hariciye Nezareti'nde çalıştı. Büyükelçilik yaptı. Servet-i Fünun akımında yer aldı, hikâye ve romanlar yazdı. Soylu ve zengin kesimin yeni kuşaklarının, levantenlerin ve yabancı misyonların oluşturduğu Osmanlı son dönemindeki "yüksek sosyetesi", *Salon Köşelerinde* (1910) romanıyla, genç zengin beyzadelerin Beyoğlu'ndaki eğlence ve savurganlıklarını anlatan *Haralambos Tankiyadis* (1911) adlı oyunuyla ün yaptı. Diğer bazı eserleri şunlardır: *Hanım Mektupları* (hikâyeler, 1911), *Bir Safha-i Kalb* (hikâyeler, 1912), *Kadın Ruhu*

(hikâyeler, 1914), *Silinmiş Çehreler, Beliren Simalar* (hikâyeler, 1924).

Sağdıç, Ozan III:331b.

Sağıroğlu, Duygu VII:146b.

Sağışman, Muzaffer VII:528c.

Sağlam, Tevfik *mad. VI:399b*, II:55c, III:431c, 440c.

Sağlık Hizmetleri *mad. VI:400b.*

İlgili maddeler:

Cüzamhaneler II:456a

Hastaneler IV:13c

Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) IV:72a

Karantina IV:459c

Sağlık Okulları VI:404c

Tebhirhaneler VII:231c

Viladethane VII:388c

Sağlık Okulları *mad. VI:404c.*

İlgili madde:

Amiral Bristol Hemşirelik Okulu I:246a

Sağlıklı Yaşam Parkuru II:150b.

Sağlık-Sen VI:527a.

Sağmalcılar I:203a, III:381c, 382c, VII:492c.

Sağmalcılar Devlet Hastanesi II:109a, VI:404b.

Sağnak, Faruk (1924, İstanbul) Futbolcu, yönetici. Beşiktaş Kulübü'nde yetişti, bu takımda oynadığı 273 maçta 25 gol attı. Milli takımda 2 kez oynadı. 1956'da futbolu bıraktıktan sonra, Beşiktaş Kulübü'nün yönetim kurulunda çeşitli görevler yaptı.

Sağyaşar, Mustafa VI:295b.

Sahabe *mad. VI:405a*, I:65c, 515c, V:333a, VII:443b, 563b.

İlgili maddeler:

Baba Cafer I:515a

Ebu Eyyub el-Ensarî III:118a

Sahaf Muhiddin Camii II:225b.

Sahaf Muslihiddin Mescidi *mad. VI:406a.*

Sahaf Süleyman Efendi Mescidi II:371a, 546c.

Sahaflar Çarşısı *mad. VI:406c*, II:185b, 476b, III:495c, IV:232b, V:28c, 29c, VII:448c.

Sahaflar Şeyhi Sahaf adı verilen kitap satıcıları arasındaki anlaşmazlıkları çözmek ve bunların devletle olan işlerine bakmakla görevli, esnaf tarafından seçilen kişi.

Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi *mad. VI:408c.*

Sahakyan Okulu VI:408c.

Sahib (ö. 1749) III:66b.

Sahib-i Devlet Devletin sahibi anlamında, saygı ifade eden ve sadrazamlar için kullanılan bir deyim.

Sahibinin Sesi VI:263c, VII:393a.

Sahib-kıran Padişahlar için zamanının egemeni anlamında kullanılan bir deyim. "Kıran" bir sikke adı olduğu için zamanında para basılan anlamına da gelmektedir.

Sahih Ahmed Dede

İlgili madde:

Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Sahilbent Araba Vapuru *mad. VI:408c*, VII:53b.

İlgili madde:

Araba Vapurları I:285b

Sahilnameler *mad. VI:409c.*

Sahilsaraylar *mad. VI:409c.*

İlgili maddeler:

Baltalimanı Sahil Sarayı II:34c

Barok Mimari II:61b

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Arnavutköy) II:191a

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Çırağan) II:191c

Beyhan Sultan Sahilsarayı (Eyüp) II:192b

Çifte Saraylar II:512b

Esma Sultan Sahilsarayı (Eyüp) III:208b

Esma Sultan Sahilsarayı (Kadırga) III:210b

Esma Sultan Sahilsarayı (Ortaköy) III:211b

Fer'iye Sarayları III:294a

Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19b

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Sahir Opereti IV:444a, 519a.

Sahne-i Edebi I:123a.

Sahne-i Heves III:60b.

Sahne-i Musiki-i Osmani Tiyatrosu III:60b.

Sahrayıcedit *mad. VI:410b*, III:383b, VII:497c.

İlgili madde:

Sahrayıcedit Camii VI:410c

Sahrayıcedit Camii *mad. VI:410c*, III:341c.

Sahrayıcedit Mezarlığı V:445a.

Saî Çelebi (Nakkaş) III:463c.

Saib Paşa Kaimesi İlk kez 1840'ta çıkarılan ve elle yazılmış olan devlet tahvili. O sırada maliye nazırı bulunan Saib Paşa'nın adını taşıyan bu tahvillere "kaime-i nakdiye-i mutebere" de denilmişti.

Saib Paşa Konağı II:567a, V:374b.

Said (Hayali Berber) IV:449a.

Said Bey (Arapzade, Sait Adapazarlı) III:154b.

Said Bey (ö. 1836, Hızırağazade) III:67c.

Said Bey (ö. 1921, Kemalpaşazade) *mad. VI:418b.*

Said Bey (ö. 1937, Gelenbevîzade) IV:155b.

Said Bey Konağı VI:176b.

Said Çelebi (Çelebizade Said Tevfik Bey) VII:42c, 199c.

Said Dede (Şeyh) (?, İstanbul - 1853, İstanbul) Neyzen, besteci. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi Mahmud Dede'nin oğlu, Neyzen Salih Dede'nin (1823-1888) üvey kardeşi, Neyzen Yusuf Paşa'nın (1821-1884) babasıdır. 1851'de Beşiktaş Mevlevîhanesi'ne şeyh oldu; aynı zamanda neyzenbaşıydı. 19. yy'da İstanbul'un en büyük neyzenlerinden biri olarak tanındı. Az ama değerli saz eserleri besteledi. Şevkefza saz semaisi Türk saz musikisinin şaheserlerindendir.

V:428c.

Said Efendi (Bediüzzaman Said-i Nursî) II:564b, VI:185c.

Said Efendi (ö. 1869, Hacı) II:434c.

Said Halet Efendi IV:567c.

Said Halim Paşa (1863, Kahire - 1921, Roma) Sadrazam, Mısır prenslerinden Abdülhalim Paşa'nın oğludur. II. Abdülhamid döneminde kovuşturmaya uğradığı için Avrupa'ya, ardından Mısır'a yerleşti (1902). İttihad ve Terakki'nin merkez komitesine seçilmekle birlikte etkili bir rol üstlenmedi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Meclis-i Âyân üyesi oldu. 1913'te Mahmud Şevket Paşa kabinesinde hariciye nazırı olarak yer aldı. Onun ölümünden sonra bu görevin yanısıra sadrazamlığa atandı. Şubat 1917'de görevinden ayrıldı. Mütarekeden sonra iki yıl Malta'da sürgün kaldı. Yerleştiği İtalya'da bir Ermeni komitacı tarafından öldürüldü. Batılılaşma eğilimini eleştiren ve İslami temellerin çağdaş bir yorumla canlandırılmasını savunan risaleler yazdı.

II:30b, 127c, IV:60c, 236a, V:349a, 353b, VII:551c.

Said Halim Paşa Korusu (Yapı ve Kredi Bankası Korusu) *bak.* Korular

Said Halim Paşa Yalısı *mad. VI:418c*, II:115a, VI:468b.

Said Hemdem Çelebi (ö. 1858) II:170c, III:565a, IV:107c, VI:330c.

Said Mehmed Bey IV:554b.

Said Mehmed Efendi (Yirmisekiz Çelebizade) V:184c, VI:156a.

Said Molla Bey IV:174b.

Said Paşa *bak.* Mehmed Said Paşa (Küçük)

Said Paşa (1822, Kahire - 1863, İskenderiye) Mısır valisi (1854-1863). Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın dördüncü oğludur. Mısır'ın toprak düzeninde ve vergi sisteminde köklü değişiklikler yaptı. Yeni bir belediye sistemi kurma ve köle ticaretini yasaklama girişimleri sonuçsuz kaldı. Bir Fransız şir-

ketine Süveyş kıstağında kanal açma izni verdi (1856).

IV:59c.

Said Paşa Geçidi II:508b.

Said Paşa Konağı VI:89a.

Said Paşa Sarayı II:191b.

Said Paşa Yalısı I:314c, II:191b.

Said Servet Efendi VI:535b.

Saint Antoine Kilisesi (Beyoğlu) *mad. VI:411c*, II:215c, 439a, III:338b, IV:269b, V:20c, 21a, 487b, VI:65c, 521a.

Saint Antoine Kilisesi (Eminönü) I:542a.

Saint Benoit Fransız Lisesi *mad. VI:412c*, IV:491c, VI:413b.

Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı *mad. VI:413a*, II:436b, V:20c, VI:412c.

Saint Esprit Fransız Erkek Okulu (Pangaltı) IV:492b, 492a.

Saint Esprit Kilisesi *mad. VI:413c*, III:328b.

Saint Georges Dil Oğlanları Koleji IV:492a.

Saint Georges Okulu IV:492a.

Saint Jean Baptiste Fransız Okulu (Taksim) IV:492a.

Saint Jean Chrysostome (Feriköy) IV:492a.

Saint Joseph Lisesi *mad. VI:414b*, II:433c, IV:492a.

Saint Joseph Yüksek Ticaret Enstitüsü IV:492a.

Saint Louis des Français Kilisesi IV:536c.

Saint Louis Dil Oğlanları Koleji (Beyoğlu) IV:492a.

Saint Louis Fransız Erkek Koleji (Haydarpaşa) IV:492a.

Saint Louis Ruhban Okulu (Beyoğlu) IV:492a.

Saint Michel Lisesi *mad. VI:415c*, IV:492a.

Saint Nicolas Rus Hastanesi *bak.* Rus Hastanesi

Saint Pierre Fransız Okulu (Galatasaray) IV:492a.

Saint Pierre Hanı *mad. VI:416c*, V:115a, VI:417b.

Saint Pierre Kilisesi V:115a.

Saint Pierre ve Paul Kilisesi *mad. VI:417b*, V:20c, VI:416c.

Saint-Priest III:332a.

Sainte Elisabeth Fransız Katolik İlkokulu IV:491c.

Sainte Jeanne d'Arc Koleji IV:492b, VI:416b.

Sainte Pulcherie Erkek Koleji IV:492a.

Sainte Pulcherie Fransız Kız Ortaokulu II:216a, 437a, IV:492a.

Saip Molla Özel Ormanı II:493a.

Sait Cemil Bey III:63a.

Sait Çiftçi Dispanseri VII:514a.

Sait Çiftçi İlkokulu VII:257b.

Sait Faik Müzesi *mad. VI:419b*, II:337b, 339a, VI:24b.

Sait Hikmet (1883, İstanbul - 1930, İstanbul) Bir İstanbul tipi. Dâhi denecek düzeyde zekâşı, nüktedanlığı ve hazırcevaplığı olan biriydi. İstanbul'da Hukuk ve Mülkiye mekteplerinde okuduktan sonra Paris'ten de siyasal bilimler diploması almıştı. Dönüşünde kamuda görev almakla birlikte içki düşkünlüğü yüzünden düzensiz bir yaşama yöneldi. Ağır hastalıklar geçirdi. Ailesinden koptu. 1908'de Meşrutiyet ilan edilince Sermet Muhtar Alus'la *el-Üfürük* adlı mizah gazetesini çıkartmıştı. Piyesler, makaleler, öyküler yazdı. Gençliğinde vapur ve tren tarifelerini bir bakışta ezberlemesiyle ün yapmıştı. Milli Mücedele'de İnebolu'dan Ankara'ya yaya gidenlerdendir. Yoksulluk içinde öldü.

Sait İbrahim Esi Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy yolundadır. 1880'lerde inşa edilmiştir. Art nouveau karakterde, ahşap/bağdadi yapının bazı bölümlerinde ampir ve barok parçalara rastlanır. Yandıktan sonra 1942-1943'te restore edilmiş, 1970'lerde üç katlı apartmana dönüştürülmüştür.

Sait, Mehdi III:198c.

Saka, Orhan (1919, İstanbul - 1974, İstanbul) Yüzücü. Özellikle kısa mesafeli sürat yarışlarında dikkati çekti. Antrenör Tagethoff tarafından yetiştirildi. 1934'te Sovyetler Birliği'ne giden ilk milli takımda yer aldı. Su sporlarında uluslararası hakemlik yaptı. Türkiye'de su sporlarının gelişmesi için çaba gösterdi. Yelken Federasyonu başkanlığı da yaptı.

Sakalar *mad. VI:420a.*

Sakalar Ocağı Yeniçeri Ocağı'nda su ihtiyacını karşılayan askeri örgüt. Ordunun seferde ve barışta su ihtiyacını sağlayan ocak, beygirler üzerinde sağlı sollu asılı duran kırba ya da tulumlarla su taşıma hizmetini görürlerdi. 1826'da Yeniçeri Ocağı kapatılınca yeni kurulan orduda su taşıma hizmeti için "sebilci" adıyla yeni bir örgüt kuruldu.

Sakallı Yorgo'nun Balozu II:32b.

Sakaoğlu, Necdet III:522b.

Sakaoğlu, Saim VII:313a.

Sakar, Atıf VII:43a.

Sakarya, Abbas *mad. VI:421b*, II:168b, IV:251b.

Sakarya, Fatma Tansu IV:357b.

Sakarya Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Esentepe, Alibeyköy Merkez, Emniyettepe, Silahtar Ağa mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.531'dir.

Sakarya Sineması III:154c.

Sakayan, Rokos III:183a.

Sakayan-ı Matbah-ı Âmire Saray mutfağı sakaları anlamına gelir. Saray mutfağına su taşırlardı. Bir bölüğü suyu gümüş kaplar içinde taşıdığından bunlara "sakayan-ı sim-i hassa bölüğü" denilirdi. Sim sakalar gümüş kaplarda getirdikleri suyla Hırka-i Saadet Dairesi'nin taşlığını yıkarlardı. Koğuşları Bâb-ı Hümayun'dan girilince sol taraftaydı.

Sakıb Mustafa Efendi (1787, Ankara - 1842, İstanbul) Besteci ve şair. Çalışmak için geldiği İstanbul'da sesiyle III. Selim'in (hd 1789-1807) dikkatini çekince Enderun'a alındı. Sarayda fasıllara katıldı, besteler yaptı. Ancak bunların hemen hepsi kayboldu. Güfteleri ise zamanın bestekârlarınca çok tutuldu. "Ey saki-i cem neşe-i mül taze yetişti" diye başlayan güftesini Şakir Ağa müstear makamında besteledi.

Sakıp Sabancı Lisesi VII:514a.

Sakızağacı Kadıköy'de İskele Meydanı'nın güneyine düşen Mühürdar ile daha güneydeki Moda arasında kalan mevki. Caferağa Mahallesi kapsamına girer. Hemen doğusunda Saint Joseph Lisesi'ne ait alan bulunmaktadır.

Sakızağacı Bahriye Hastanesi I:548c.

Sakızağacı Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Cevizlik Mahallesi, Yeni Mahalle, Zeytinburnu İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Veliefendi Hipodromu'nun güneyi ile deniz kıyısı arasında kalan bu alanda Sümerbank'a ait Bakırköy Pamuklu Sanayii İşletmesi ile Sümerbank Merkez Hastanesi bulunmaktadır. Nüfusu (1990) 7.102'dir.

I:557c.

Sakızlı, Enis Rıza II:148c.

Sako Halktan kimselerin giydiği kısa palto biçiminde, kalın kumaşlardan yapılan üstlük. Günümüzün kabanlarını anımsatan sakolar, zamanla unutulmuştur.

Saksı Hanı *mad. VI:421b*, 532c.

Salacak *mad. VI:421c*, III:25a, 80b, VII:501a.

İlgili maddeler:

Muharrem Nuri Birgi Yalısı V:494a

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551c

Salacak Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1966'da Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 900 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 14,5 m, sukesimi 3 m'dir. Her biri 520 beygirgücünde, İtalya, Fiat yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 9 mil hız yapmaktadır. Eminönü ve Harem adlı iki eşi vardır.

Salacak Camii Üsküdar İlçesi'nde, Salacak'ta, İskele Arkası Sokağı'ndadır.

Günümüzde sahilden içerde kalmış olan Salacak İskelesi'nden yukarı çıkarken sol tarafta yer alır. Cami II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481) tarihlenmektedir. Moloz taştan bir alt yapı üzerine zeminin düzlenmesiyle yapılmış fevkani bir yapıdır. Önde küçük bir hazırlık mekânından sonra, doğu ve batı duvarında ahşap pervazlı büyük dikdörtgen pencerelerin bulunduğu son cemaat yerinden kare planlı harim kısmına geçilir. Bu mekân her duvarında dörder pencereye sahiptir. Alt seviyedeki pencereler dikdörtgen, üsttekiler ise yuvarlak kemerli ve sarı, yeşil, kırmızı renkli vitraylara sahiptir. Girişin üst kısmı mahfil olarak düzenlenmiştir. Minberi mermerden yapılmıştır. Kalın gövdeli, tek şerefeli bir minaresi vardır. Şerefe korkulukları demir parmaklıklı, külahı kurşun kaplıdır. Cami dört yana eğimli, üzeri kiremit örtülü ahşap bir çatı ile kaplıdır. Geniş ahşap bir çatı binanın dört bir yanını kuşatmaktadır. Yapı günümüzde oldukça bakımlı bir durumdadır.

Salah Cehdi VII:114c.

Salahaddin Bey (?, ? - 1921, Ankara) Eğitimci. İzmir İttihad ve Terakki Lisesi müdürlüğü ve Eskişehir Maarif müdürlüğü görevlerinde bulundu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda yer aldı.

Salahaddin Bey (ö. 1930) I:57c, VI:394a.

Salahaddin Efendi (Şeyh) IV:328a.

Salcı, Vahit Lutfü VII:313a.

Salgar, Fatih IV:250a.

Salgınlar *mad. VI:423a.*

İlgili maddeler:

Karantina IV:459c

Kolera Salgınları V:45c

Tebhirhaneler VII:231c

Salı Pazarı *mad. VI:425c,* V:140a, VI:522c.

Salı Tekkesi (Fatih) II:415a.

Salı Tekkesi (Üsküdar) *mad. VI:426a,* II:106a, VI:516c.

Salıpazarı Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane ile Fındıklı arasında yer alan semt. Adını eskiden orada salı günleri kurulan pazardan almaktadır. Bugün Denizcilik İşletmeleri'ne ait bina ve antrepoların bulunduğu semtin Kabataş'a uzanan ucunda Mimar Sinan Üniversitesi yer alır.

II:272a, 282b, III:24c, 25a, 29c.

İlgili madde:

Tophane Saat Kulesi VII:278a

Salıpazarı Rıhtımı VI:333c.

Salih (Kâtip) IV:449a.

Salih (ö. 1922, Terlikçi) V:386b, VI:328b.

Salih Abdülal (ö. 1332) II:121a.

Salih Ağa III:389b.

Salih Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacıhüsrev'de, Sakızağacı Camii'nin köşesindedir. Sahaf Muhiddin tarafından yaptırılmış ve 1229/1813'te valide sultan başağası Salih Ağa tarafından yenilenmiştir. Kesme taştan, ahşap bir saçağı ve kiremit örtülü bir çatısı bulunan basit ve sade biçimli bir çeşmedir. Teknesi sağlamdır.

Salih Aslan Fidanlığı III:314c.

Salih Baba II:134a.

Salih Bey (Miralay) III:449c.

Salih Bey (Yeşilzade) VII:189c.

Salih Çelebi (Celalzade) (?, Tosya - 1565, İstanbul) Tarihçi. Celalzade Mustafa Çelebi'nin kardeşidir. Kadılıklarda bulundu. Yaşamının son yıllarını İstanbul'da geçirdi ve Eyüp Medresesi'nde ders okuttu. Eyüp'te gömülüdür. Yazdığı tarihlerden *Tarih-i Sultan Süleyman,* 1520-1528 arasında geçen olayları içerir.

Salih Efendi (Kemani, Bülbül) IV:421a, VI:161c.

Salih Efendi (ö. 1780, Şeyh) VI:492c.

Salih Efendi (ö. 1828) VII:223c.

Salih Efendi (ö. 1852, Şeyh) II:416c.

Salih Efendi (ö. 1869, Şeyh Yağlıkçılar kâhyası) II:416c.

Salih Efendi (ö. 1878) VI:327a.

Salih Efendi (Dede) (1823, İstanbul - 1888, İstanbul) Neyzen, besteci. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi Mahmud Dede'nin oğlu, Said Dede'nin (ö. 1853) üvey kardeşidir. Ağabeyinden ney üflemeyi öğrendi. Muzika-i Hümayun'a neyzen olarak girdi. Çile çıkarıp dede oldu. Beşiktaş (sonra Maçka), Bahariye, Kasımpaşa mevlevîhanelerinin neyzenbaşısıydı. Peşrevleri klasik repertuvarın en güçlü saz eserleri arasında yer aldı. Şedaraban makamında bir de Mevlevî ayini besteledi.

V:421c.

Salih Efendi (ö. 1895, Hekimbaşı) *mad. VI:426c,* I:533a, II:312b, IV:42b.

İlgili madde:

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:41c

Salih Efendi Sokağı Sarnıcı Fatih İlçesi'nde, İskender Paşa Mahallesi'nde, Hacı Salih Efendi Sokağı'ndaki bir arsada bulunmaktadır. 7. yy'a ait olduğu tahmin edilen sarnıç, muhtemelen Kırk Havariler Kilisesi'ne ait bir yapı idi. Osmanlı döneminde üzerine Kambur Mustafa Paşa Camii (Yayla Camii) yapılmıştır. 19. yy'ın sonlarında içinde su bulunmadığı, Ermeni iplikçiler tarafından atölye olarak kullanıldığı bilinmektedir. Cami, 1916 yangınında tamamen yanınca, uzun bir süre harap durumda kalmış, 1940'ta Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü tarafından koruma altına alınmıştır. Uzun bir süredir boş ve kapalı vaziyettedir. Tamamen tuğla ve harçla inşa edilmiş olan yapı 23,60x 12,20 m boyutlarında, dikdörtgen bir plan gösterir. İçinde yükseklikleri 4 m olan kırmızı granitten 10 sütun bulunmaktadır. Bunlara ait başlıklar mermerden yapılmış olup oldukça kaba işlenmişlerdir. Güney duvarındaki pencere ile sütunlardan birinin etrafındaki örme kılıf Türk dönemine ait olup bugün üst kısmı toprak seviyesinin oldukça üzerinde, betonlanmış durumdadır.

Salih Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, İhsaniye'de, Salih Baba Türbesi'nin yanında bulunduğu anlaşılan bu tekkenin bânisi, *Mecmua-i Tevârih*'e göre Mağrip kökenli olan, bilgisini artırmak amacıyla birçok yolculuğa çıkan ve Medine'de Nakşibendî şeyhlerinden Muhammed Hayat'a intisap eden, ayrıca Şam'da Bedevî ve Şazelî şeyhleri ile de görüştükten sonra Üsküdar'a gelip yerleşen Şeyh el-Hac Salih Efendi'dir (ö. 1772). Aynı kaynakta III. Mustafa'nın kendisine teveccühü olduğu ancak Salih Efendi'nin padişahın ikramını kabul etmeyip kendi imkânlarıyla bir bina satın alarak burasını zaviye olarak vakfettiği, mütevelli olarak müderris Hafız İbrahim Efendi'yi tayin ettiği, kendisi için de bir "lahd-i tabnak" yaptırdığı kayıtlıdır. 18. yy'ın ortalarından itibaren İstanbul tekkelerinin dökümünü içeren kaynakların hiçbirinde adı geçmeyen bu küçük tekkenin kısa ömürlü olduğu ya da mütevazı bir türbe-tekke olarak bir müddet faaliyet gösterdiği tahmin edilebilir. Halk arasında "Salih Baba" olarak anılagelen bâninin türbesi ise bu tesisten artakalan yegâne izdir.

Salih Hulusi Paşa (1864, İstanbul - 1939, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Ferik rütbesiyle 2. Ordu komutanıyken 1909'da harbiye nazırlığına getirildi. 1911'de Meclis-i Âyân'a girdikten sonra bahriye ve nafıa nazırlıklarında bulundu. Mütareke sonrası kabinelerde bahriye nazırı olarak yer aldı. 1920'de getirildiği sadrazamlık görevi İstanbul'un işgaliyle kısa sürdü. İstanbul ve Ankara hükümetleri arasındaki Amasya ve Bilecik görüşmelerine katıldı. Cumhuriyet döneminde "Kezrak" soyadını aldı.

III:561b, V:352a, VI:129b.

Salih Münir Paşa (Çorlu) (1859, İstanbul - 1939, İstanbul) Devlet adamı. Babası Mahmud Celaleddin Paşa'nın II. Abdülhamid'e yakınlığı nedeniyle memurlukta kısa sürede yükseldi. Paris büyükelçiliğine atandı; bu görevinin yanısıra Bern ve Brüksel elçiliklerini üstlendi. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra görevden alındı. Cumhuriyet döneminde "Çorlu" soyadını aldı.

II:315a, 316a, 529c.

Salih Paşa (Sadrazam) (1607, Nevşehir -

1647, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı, kubbe vezirliği ve başdefterdarlığın ardından 1645'te sadrazamlığa getirildi. Sultan İbrahim'in emriyle boğularak öldürüldü.

V:97b.

Salih Paşa (Hacı) (?, İzmir - 1833, Konya) Sadrazam. Kapıcıbaşıyken 1821'de sadaret kaymakamlığına, aynı yıl da sadrazamlığa getirildi. Halet Efendi'yle geçinemediği için 1822'de görevden alındı. Daha sonra çeşitli valiliklerde bulundu.

V:256c.

Salih Paşa (1813, İstanbul - 1870, İstanbul) Şehremini. Askerlikten yetişti. 1852'de Canik (Samsun), 1853'te Amasya mutasarrıflığına getirildi. Temmuz 1855'te İstanbul'un ilk şehremini oldu. Kasım 1855'te bu görevden alındıktan sonra Anadolu'da çeşitli mutasarrıflıklarda bulundu.

II:140b, VII:150a.

Salih Paşa (Damat Tunuslu) (?, ? - 1913, İstanbul) Devlet adamı. Çeşitli yerlerde valilik ve elçilik görevlerinde bulundu. Meclis-i Âyân üyeliği ve Maliye Komisyonu başkanlığı yaptı. Mahmud Şevket Paşa'nın öldürülmesi olayına karıştığı için idam edildi.

V:272b.

Salih Paşa Çeşmesi Sarıyer'de, Maden yolu üzerindedir. Bânisi sadrazam Salih Paşa'dır. 1238/1822'de, klasik üslupta, kesme taştan yapılmıştır. Çeşme yol seviyesinin altındadır ve teknesi çukurda kalmıştır.

Salih Paşa Konağı IV:2c.

Salih Zeki (1864, İstanbul - 1921, İstanbul) Matematikçi. Darüşşafaka'da okudu. Burayı birincilikle bitirerek Posta ve Telgraf Nezareti'nde görev aldı. Paris'e elektrik mühendisliği tahsiline gönderildi. Dönüşünde mühendislik, Rasathane-i Âmire müdürlüğü, 1890'dan sonra ise Maarif Meclisi azalığı, Mekteb-i Sultani (Galatasaray Lisesi) müdürlüğü, Darülfünun eminliği (rektör) yaptı. Darülfünun'un gelişmesinde emeği olan Salih Zeki Darülfünun ve sultaniler (lise) için fen ve matematik kitapları yazdı. En önemli eseri *Âsar-ı Bakiye*'dir. İkinci evliliğini Halide Edip Adıvar'la yapmıştı. Mezarı Fatih Camii haziresindedir.

III:370c.

Saliha Dilaşub Sultan (ö. 1690) VII:89c.

Saliha Sultan (ö. 1739, I. Mahmud'un annesi) I:294c, II:175a, 206c, III:478a, V:247c, VI:427c.

İlgili maddeler:

Saliha Sultan Çeşmesi (Defterdar) VI:427b

Saliha Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) VI:427c

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429a

Saliha Sultan (ö. 1843) II:97a, 368a, V:259a, 266c.

Saliha Sultan (ö. 1942 ?) I:198b.

Saliha Sultan Çeşmesi (Defterdar) *mad. VI:427b.*

Saliha Sultan Çeşmesi (Silivrikapı) *mad. VI:427c.*

Saliha Sultan Çeşmesi (Tophane) *mad. VI:427c.*

Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi *mad. VI:428b*, III:411a, V:355b, VII:200b.

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi *mad. VI:429a.*

Saliha Valide Sultan (ö. 1739) IV:369c.

Saliha Yegâne Hanım VI:487a.

Salim (1688, İstanbul - 1739, Müfrik/Şam) Asıl adı Mehmed Emin'dir. Şeyhülislam Mirza Mustafa Efendi'nin oğludur. Özel eğitim ve medrese öğrenimi gördü. 1722'de İstanbul kadısıydı. 1733'te Rumeli kazaskerliği payesi verildi. Şam kadılığına giderken öldü. Babasının Şehzadebaşı'ndaki mezarının yanına Salim için de sembolik bir taş dikilmiştir. Salim, Lale Devri'ndeki çeviri çalışmalarında, bazı dini eserleri Türkçeye çevirip şerh etmiş, Türkçe-Farsça bir sözlük yazmıştır. Cihad konusuyla ilgili bir eseri ve 1720'de tamamladığı 410 şairin biyografisini içeren *Tezkiretü'ş-Şuara*'sı (*Salim Tezkiresi*) vardır.

Salim Bey (Neyzen) III:255a.

Salim Efendi (ö. 1818) VII:109c.

Salime Servet Seyfi IV:346a.

Salis, Rodolphe IV:488c.

Salisbury (Lord) IV:421c.

Salkımsöğüt Eminönü İlçesi'nde, Alemdar Mahallesi'nde, Yerebatan Sarayı ile Alay Köşkü Caddesi arasına düşen mevki. Adını oradaki bir sokaktan, o da eskiden var olduğu sanılan bir salkımsöğütten almaktadır. İstanbul'un ünlü hamamlarından Şengül Hamamı Salkımsöğüt'teydi.

I:482c.

Salla, Edouard III:154a.

Salma Çuhadarı Tebdil gezen ve güvenliği denetlemekle görevli amir. Yeniçeri zabitleri arasından seçilirdi. Maiyetinde yirmi kadar tebdil neferi bulunurdu. Salma çuhadarı pazar yerlerinde dolaşır, kahvelerle berber dükkânlarında afyon içilmesini, kumar oynanmasını engeller ve yapanları cezalandırırdı. Salma çuhadarının bir başka görevi de ezan okunduğunda camiye gitmeyen esnafı camilere yollamak, kışlalarından izinli çıkmış yeniçerilerin inzibatını ve hamama gittikleri vakit gürültü çıkarmamalarını temin etmekti. Salma çuhadarları kışlalarında bulundukları sırada "pirpiri" denilen kırmızı cüppe ve dövme şalvar giyerler, başlarına da etrafı siyah kuzu derisinden, tepesi yeşil çuhalı kalpak takarlardı.

Salma Tomruk İstanbul'daki hapishanelerin, mahkûmlara tanınan haklar bakımından en rahatça olanıydı. İç avlularında gezip dolaşma olanağı bulunduğundan "salma" (salıvermek'ten) denilmişti. Tomruk denen kapalı ve içinde mahkûmların zincirlere vurulduğu hapishanelerden bu yönüyle farklı ve rahattı. Salma tomrukların en meşhuru Karagümrük'teydi.

Salman, Yusuf (1888, Selanik - 1960, İstanbul) Muhasebeci. Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı ve Vilayet Umumi Meclisi azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Salmatomruk Fatih İlçesi'nde, Fevzi Paşa Caddesi ile Haliç sırtlarındaki Draman Caddesi arasında kalan Salmatomruk Caddesi adlı yokuşun her iki yanında uzanan ve Karagümrük ile Edirnekapı'ya yakın Kariye arasında yer alan semt. Esas olarak Dırağman (Draman) semti kapsamında sayılır.

Salta Cepken ve camedana benzeyen, ancak kollu oluşuyla ondan ayrılan eski bir üstlük. Yakası ve kol kenarları sırma ya da kaytanla işlenir, çiçek vb motifleriyle süslenirdi. Saltanın kadınlar tarafından giyilen biçimi ipekli kumaştan yapılırdı. Etrafı sırma ile işlenen ve geniş hırkaya benzeyen kadın saltaları sarayda da kullanılmıştır.

Saltanat Arabası Osmanlı Devleti'nin son döneminde padişahların şehir içindeki gezinti ve törenlerde bindikleri atlı arabalar. Daha önceleri "gerdunc-i saltanat" denen, al kumaş kaplı, sırma işlemeli süslü arabaların yerini alan saltanat arabaları, dört ya da altı at koşulan özenli birer faytondu. Tanzimat döneminden itibaren kullanılan saltanat arabalarının seyisleri ve arabacıları sırma işlemeli üniformalar giyerler, ayrıca padişahın bindiği arabanın önünde, yanlarında ve arkasında çok sayıda mızraklı süvari askeri, teberdar, hademe-i hassa yer alırdı. Saltanat arabasına binmek salt padişahın ayrıcalığıydı. İzleyenler yaya veya atlıydılar.

Saltanat Kayığı On üç çifte kürekli, kıç tarafında padişaha mahsus süslü tentesi (köşkü) bulunan gezinti kayıkları. Bu kayıklar yapılarına göre kancabaş ve kırlangıç olmak üzere iki tipti. Genellikle padişah kancabaşa biner, saray halkı kırlangıçla kendisini izlerlerdi. Boğaziçi ve Haliç'te yapılan gezintilerde saltanat kayıkları ile refakat kayıklarının, bunlara binmiş olan bostancıların ve saray halkının görünüşü görkemli ve renkli tablolar oluştururdu.

IV:503c.

Saltiel, A. III:156a.

Salute de Constantinople IV:475a.

Salzenberg, Wilhelm *mad. VI:429c*, VII:373c.

Sam, Leman VII:402b.

Sam, Selim VII:402b.

Samako, Raşit Rıza *mad. VI:430b*, II:233b, III:54b, 60c, IV:451c, 499c, V:95b, VI:253c, 491a.

Samancı, Aşil (1870, İstanbul - 1942, Atina) Rum asıllı fotoğrafçı. Ressam ve dekoratör Jacob Samancı Efendi'nin oğludur. Babasının yanında çalışırken, Abdullah Biraderler'den de fotoğrafçılığı öğrendi. Onların aracılığıyla saraya girmeyi başararak şehzadelere fotoğrafçılık dersi verdi. Fotoğrafa meraklı olan Sadrazam Cevad Paşa'nın yardımcısı oldu. II. Abdülhamid'in portrelerini çekti. İstanbul'un eski eserlerinin bir fotoğraf koleksiyonunu hazırladı. 1925'e kadar çalışmalarını sürdüren Apollon adlı stüdyosunu kapattıktan sonra, Gülmez Biraderler'den aldığı negatiflerle birlikte kendi negatiflerini de Atina'ya götürdü.

Samandıra Kartal İlçesi'nin kuzey kesiminde yer alan yeni bir yerleşim bölgesidir. 1970'li yıllara değin çiftliklerin bulunduğu, askeri bölgenin ve onun içinde pervaneli uçaklar için uçak pistinin yer aldığı Samandıra, Sultanbeyli'ye komşudur. Güneyinde Yakacık bulunmaktadır.

III:384c.

Samanlı Dağları I:152b, III:78a.

Samanviran Hanı Eminönü İlçesi'nde, Samanviran Mescidi'nin yanında bulunuyordu. Kaynaklardan, II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) Saman Emini Hoca Sinan tarafından yaptırıldığı bilinen handan günümüze hiçbir iz kalmamıştır.

Samanyolu VII:243c.

Samarcidis, Efrosini VI:354a.

Samarcidis, Hristoforos I:266b.

Samatya *mad. VI:430c*, I:34b, III:25a, 405a, VI:478c, 549b, VII:497a.

İlgili maddeler:

Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi I:296b

Bayezid-i Cedid Mescidi II:96b

Dalmatu Manastırı II:544b

Etyemez III:225a

Gastria Manastırı III:374c

Helenianai Sarayı IV:47b

Hristos Analipsis Kilisesi IV:92a

Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c

Kâmil Efendi Tekkesi IV:403c

Kasap İlyas Camii IV:477b

Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi V:60b

Mihrişah Hatun Camii V:457c

Minas (Ayios) Kilisesi V:471b

Mirza Baba Tekkesi V:474a

Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:77b

Rabdos Mahallesi VI:293a

Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi VI:448b

Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:47b

Taşçı Tekkesi VII:220c

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488c

Samatya Hamamı III:541c.

Samatya Limanı V:215a.

Samatya Yoksullara Yardım Cemiyeti 8 Aralık 1934'te, Samatya'daki yoksullara yardım amacıyla kurulmuş hayır derneği. Merkezi Yedikule'de CHP binasındaydı. Başkanı Nuri Ergin'di.

Sami (ö. 1730, Divan şairi) II:104a, III:508a, IV:256a.

Sami (ö. 1733, Arpaeminizade) *mad. VI:432a.*

Sami (Bahriyeli) (?, ? - 20. yy'ın başı, ?) II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) İstanbul'un ünlü taklitçilerindendi. Çarkçı mülazimliğinden (teğmen) emekli oldu. Es'ad, Ali Şamil, Deli Fuad paşaların konaklarından eksik olmazdı. Keyfi yerindeyse herkesi gülmekten kırıp geçirten taklitler yapar, diş kirası, bahşiş alıp Beyoğlu'nun kumarhanelerine, bitirimhanelerine koşar, Çerkez Kâmil, Arap Ferhad gibi adamlarla yer içerdi. "Konaklarda kazanıp kumarhanelerde kaybetmediğim gün yoktur!" derdi.

Sami Bey (Çörçöp) V:530c.

Sami Bey (Hoca) VII:255b.

Sami Bey (ö. 1939, Udi) II:559a, 559b, V:530c, VII:349c.

Sami Bey (Süleymanpaşazade) IV:170a.

Sami Bey (Evranoszade) VII:455b.

Sami Efendi (ö. 1912, Hattat) *mad. VI:432c*, I:156a, 191c, 193c, 228a, 302a, 404b, 504b, III:58b, V:326b, 363a, VI:127b, 195c, VII:225a, 449c, 455b.

Sami Efendi (ö. 1943, Hafız) *mad. VI:433a*, III:58b, V:45b, 530c, VI:99c, 161c.

Sami Paşa V:5c.

Sami Paşa (Ferik) V:344c.

Sami Yusuf Efendi (İmam-ı Sultani) V:339b.

Samih Rıfat (1874, İstanbul - 1932, Ankara) Şair, yazar. İstanbul'da rüştiye öğreniminden sonra çeşitli yabancı diller öğrendi; memuriyete girdi. Kuva-yı Milliye hareketine katıldı. Kurtuluştan sonra Maarif Vekâleti telif ve tercüme başkanlığı, vakâlet müsteşarlığı, Türk Dil Kurumu başkanlığı, Tarih Kurumu üyeliği, Çanakkale milletvekilliği yaptı. *Hazine-i Fünun, Maarif, Mektep, İrtika* dergilerinde şiirler yayımladı, *Sabah* gazetesinde başyazar oldu. Kurtuluş Savaşı'na değgin bazı destansı şiirler, çeşitli inceleme kitapları yayımladı. Başlıca kitapları *Nadim* (roman), *Selam Nedir, Türk Parkları, Osmanlılarda Din Anlayışı, Milliyet Düsturları, Türk Lügatı*'dır. Samih Rıfat Bey, tanınmış şair Oktay Rifat'ın babasıydı.

II:131a, 458c, VI:334a.

Samipaşazadeler *mad. VI:433b*, 494a, 545c, VII:51c.

Samizade Efendi (Reisülküttab) II:307c.

Sampson Ksenon'u *mad. VI:435a*, 401a.

Samsa Baklava yufkasıyla hazırlanan bir tür hamur tatlısı. Üzerine yağ gezdirilmiş baklava yufkasının ortasına ince ince dövülmüş ceviz, fındık vb serpilir. Bu yufka, serpilmiş iç dökülmeden ince bir oklavaya sarılır ve iki parmak kalınlığında kesilerek bir tepsiye yerleştirilir. Üzerine çok hafif yağ gezdirildikten sonra fırında kızartılır ve sıcak şerbet dökülerek servise hazır hale getirilir.

Samsunhane I:465a.

Samuel Bar David IV:464c, VII:407a.

San Benedetto Kilisesi II:408b.

San Francisco Kilisesi II:408a, III:338a.

San Giorgio Kilisesi II:408a.

San, Haluk (1911, İstanbul) Gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ve Dişçilik Okulu'nu bitirdi. 1931'de *Türk Spor* dergisinde spor yazarı olarak çalışmaya başladı. Daha sonra sırasıyla *Kırmızı-Beyaz* dergisi ile *Vakit, Haber, Tasvir, Son Saat, Akşam, Cumhuriyet, Milliyet* ve *Hürriyet* gazetelerinde mesleğini sürdürdü. *Türk Futbol Tarihi, Spor Ansiklopedisi, Türk Spor Tarihinde Atatürk* adlı kitapları yazdı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucularındandır.

San Michele Kilisesi II:408b.

San Nikola Kilisesi II:408b.

San Paola Kilisesi I:294a, II:408a.

San Pietro İtalyan Katolik Okulu (Galata) IV:491c.

San Pietro Kilisesi III:327a, VI:417b.

San Pietro Manastırı III:99b.

San Sebastian Kilisesi II:408b.

San Stefano Palas Oteli Yeşilköy'de, kıyıdaydı. Yerinde, daha önce İran'ın Viyana elçisi Neriman Han'ın evi olduğu ve bu evin 1894'te yıkıldığı biliniyor. Yapımına 1899'da başlanan otel, 1900'de tamamlanmıştır. Yapının ana malzemesi ahşaptı ve giriş üzerine iki katlıydı. Girişte, gerektiğinde dans salonu, bir köşede bilardo salonu ve bir küçük salon, diğer köşede de iki küçük salon daha bulunmaktaydı. Birinci katta 40 oda yer almaktaydı.

Sanal, Haydar IV:156c, 221c.

Sanat Galerileri *mad. VI:435c.*

Sanatsevenler Topluluğu V:447b.

Sanay, Samime V:537a.

Sanayi *mad. VI:437b*, III:147c, IV:262a, 292a.

İlgili maddeler:

Küçük Sanayi Siteleri V:153a

Sanayi Odası VI:446c

Sanayi Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. Güven, Güngören Merkez, Genç Osman mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.459'dur.

Sanayi Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde, Çağlayan'ın kuzeydoğusunda, Çeliktepe'nin kuzeyinde yer alır. Doğusundan kuzey-güney doğrultusunda Büyükdere Caddesi geçer. Şişli İlçesi'ne bağlı olan 4. Levent'in kuzeybatısındadır. Sanayi Mahallesi'nin kuzey sınırından Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolu geçer. Önceleri tamirhanelerin, küçük sanayi atölyelerinin bulunduğu yöre, çevresindeki yerleşmeler sonucu giderek meskûn bir mahalleye dönüşmüştür. Nüfusu (1990) 20.594'tür.

Sanayi Mektebi *mad. VI:413c*, VII:56a.

İlgili madde:

Sanayi Mektebi Binaları VI:444c

Sanayi Mektebi Binaları *mad. VI:444c*, II:112b, IV:155c, VI:444c.

Sanayi Mektepleri III:139a, 174b.

Sanayi Odası *mad. VI:446c*, IV:300b, VII:269c.

İlgili madde:

Odakule VI:120b

Sanayi Sergileri II:438a.

Sanayi ve Maadin Bankası II:197b.

Sanayi-i Nefise Encümeni II:558b.

Sanayi-i Nefise Mektebi *mad. VI:447b*, I:25b, 430a, II:152b, 316c, 342c, 463c, 542a, III:139a, 151b, 205b, 452c, 513a, V:369a, 470b, 487b, VI:122b, 131a, 162b, 436c, 488c, VII:11c, 232b, 359b, 364c, 506c, 515c, 564a.

İlgili maddeler:

Güzel Sanatlar Akademisi III:459c

Osman Hamdi Bey VI:161c

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447c

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları *mad. VI:447c*, I:310a, VI:447b.

Sanayi-i Nefise Mektebi Tiyatrosu III:60b.

Sanbole Zindanı VII:562a.

Sancak, İsmail (1954, Maçka) Öğretmen ve yönetici. Edirne Eğitim Enstitüsü'nü bitirdi. Şişli ve Kâğıthane belediyelerinde şube müdürlüğü yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Sancak, Jale II:448b.

Sancak Köşkü III:8b.

Sancakcıyan, Takvor III:183a.

Sancakdar Baba Tekkesi *bak.* Abdurrahman Şami Tekkesi

Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi *mad. VI:448b.*

Sancak-ı Şerif *mad. VI:449b*, VII:357c, 385b, 475a.

Sancaktar Hayrettin Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hacı Hüseyin Ağa, Koca Mustafa Paşa, Arabacı Beyazıt, Davut Paşa, Kasap İlyas mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.371'dir.

Sancaktar Mescidi II:255b.

Sancaktepe Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Bağcılar Fevzi Çakmak, Yavuz Selim, İnönü, Bağcılar Merkez, Çınar mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.231'dir.

I:528a.

Sancar, İlhami (1909, Gördes - 1986, İstanbul) Hukukçu. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik, savcılık ve serbest avukatlık yaptı. 12-15. dönem (1961-1977) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1961-1965, 1973-1974 ve 1974-1975 arasında üç kez milli savunma bakanlığı yaptı.

Sandal İpek ve pamuktan karışık olarak yol yol dokunan, değerli bir eski kumaş. Sandalların bir yolu ipek bir yolu pamuktan dokunur; küçük dallı ve benekli cinsleri de olurdu. İstanbul'da daha çok Kapalıçarşı'da Sandal Bedesteni adı verilen yerde alınıp satılırdı.

Sandal Bedesteni *bak.* Kapalıçarşı

Sandalcıyan Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere'de, Piyasa Caddesi'ndedir. Neobarok, art nouveau karışımı eklektik tarzda olup üç katlıdır. 1822-1823 yıllarında sarayın kuyumcubaşısı Sandalcıyan tarafından inşa ettirilmiş, ondan Karlo Tokater ailesine geçmiştir. Ahşap oyma süslemeleri, zarif alçı tezyinatı ve pencere üstlerindeki ahşap dantel yaşmakları dikkati çeker. 1990'larda restore edilmiştir.

Sander, Necdet V:30a.

Sanderson, John I:277c, V:499c, VI:109a.

Sandık Odası İstanbul yaşamında sandığın özel bir önemi vardı. Gardrop ve gömme elbise dolabı kullanılmadığından, elbiselerin katlanıp bohçalanıp sandıklara konulması, mevsimi veya sırası gelince çıkarılıp kullanılması âdetti. Büyük küçük hemen her evde, küçük bir mekân sandık odası olarak ayrılır, buraya bireylere mahsus sandıklar, ayrıca kürk sandığı, çamaşır sandığı, çarşaf sandığı, hamam takımı sandığı konur, duvarlara lavanta çiçeği, misk sabun torbaları asılırdı.

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi *mad. VI:450a*, 330b.

Sandıkçılar Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Sandys, George *mad. VI:450c*, 541a.

Saner, Hulki II:387c, III:319a.

Sangar, Nuri (1909, İstanbul - 1981, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Erkek Lisesi'nde okurken Beşiktaş kulübüne girdi. 1931-1939 arasında siyah-beyaz forma altında yer aldı. Topu "tereyağından kıl çeker gibi" rakip oyuncuların ayağından aldığı için "Tereyağı Nuri" lakabıyla tanındı. Daha sonra yargıçlık görevi nedeniyle Ankara'ya gitti, futbolu Demirspor takımında sürdürdü ve orada bıraktı. Yargıç olarak yurdun çeşitli yerlerinde görev yaptıktan sonra Ağır Ceza Mahkemesi başkanı olarak İstanbul'a atandı. Bu görevden emekli oldu.

II:168b.

Saniye Muhtar IV:354c.

Sankt Georg Avusturya Kız Lisesi V:115a.

Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri *mad. VI:451a*, II:336a, 338c.

Sankt Georg Hastanesi *mad. VI:452a*, V:115a, VI:521a.

Sankt Georg Kilisesi *mad. VI:453a*, V:20c, VI:451b.

Sansar Mustafa Hikâyesi *mad. VI:454a*, III:520b, 547a, VII:229c, 265a.

Sansaryan Hanı I:511b, 542c.

Sanson, G. III:557c.

Sansür *mad. VI:454c*, I:123b, VII:448c.

Santa Maria di Costantinopoli VI:121a.

Santa Maria Draperis Kilisesi *mad. VI:455c*, II:159a, 215c, 217c, 408b, IV:268b, V:20c, VI:521a.

Santa Maria Hanı IV:268b.

Santa Maria İtalyan Okulu (Beyoğlu) IV:491c.

Santral Bar II:58a.

Santral Dikiş Sanayii I:536a.

Santukhd (Surp) Kilisesi *mad. VI:456b*, III:184a.

Santur, Fikri VII:185c.

Saracoğlu, Hamit (Osmanlı Bankası Azası) IV:233b.

Saraç İshak Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Mimar Kemalettin, Mimar Hayrettin, Şehsuvar Bey, Muhsine Hatun ve Nişanca mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.917'dir.

Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi *mad. VI:456c.*

Saraçhane Çarşısı II:476b, IV:532a.

Saraçhane Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Hasköy'deydi. 1520'lerde inşa edildiği tahmin edilen mescit Mimar Sinan tarafından yenilenmişti. Bânisinin kim olduğu ve mimarisi bilinmeyen yapı yıkılmış, hiçbir izi kalmamıştır.

Saraçhanebaşı *mad. VI:457a*, II:239a, 414c, III:261b, VI:458c, VII:155c.

İlgili maddeler:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi I:275a

Belediye Sarayı II:144c

Bozdoğan Kemeri II:319a

Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı II:468b

Fatih Belediye Binası III:263c

Gazanfer Ağa Külliyesi III:375c

İtfaiye Müzesi IV:307c

Polieuktos (Ayios) Kilisesi VI:276b

Saraçhanebaşı Mitingi VI:458a

Saraçlar VI:458c

Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi VI:489c

Subhi Paşa Konağı VII:51c

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93b

Tauri Forumu VII:225a

Tayyare Şehitleri Anıtı VII:229b

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314a

Saraçhanebaşı Bahçesi

Saraçhanebaşı Geçidi *bak.* Haşim İşcan Geçidi

Saraçhanebaşı Mitingi *mad. VI:458a,* IV:285a.

Saraçlar *mad. VI:458c,* 457c.

Saraçlar Çarşısı I:296a.

Saraçlar Namazgâhı VI:44a.

Saraçoğlu, Cemaleddin VII:468a.

Saraçoğlu, Tugan IV:445c.

Sarafim Kıraathanesi *mad. VI:459a,* II:186a, IV:564a, V:345b.

Sarafyan, Krikor III:395c.

Sarakiotis, Vassilaki VII:325a.

Saranzo, Jacobo II:358b.

Saray Ağaları Önceleri sarayın enderun bölümlerde 19. yy'da ise saray mabeyninde görevli ağa unvanlı zümre. Silahdar, çuhadar, rikâbdar, tülbent ağası, kapıağası, darüssaade ağası ve ikinci düzeydeki harem ağası bu gruba mensuptular. Bunların emekli olanlarından çoğu İstanbul'un muhtelif semtlerine yerleşmişler; çeşme, mescit, cami, mektep yaptırmışlar, semtlere, sokaklara (Silahdarağa, Kapıağası, Firuzağa vb) adlarını vermişlerdir.

Saray Bostancıları Ocağı II:43c.

Saray Çeşmeleri III:526c.

Saray Francalası Sarayda şehzadelerle sultanlar için özel olarak pişirilen ekmek. Devletliler denilen bu kesim için susamsız simit de denilen özel çörekler yapılırdı. Saraylılarla, kalfalar ve diğer müstahdemlere verilen ekmeğe fodla denirdi.

Saray Hamamı I:494a.

Saray Hatıratı VI:198c.

Saray Muhallebicisi (Bahariye) I:537a.

Saray Muhallebicisi Cadde-i Kebir (İstiklal Caddesi) üzerindeki Lüksemburg Apartmanı'nda 1913'te Gaumont adıyla açılan sinemanın bulunduğu yer daha önce Café Luxembourg idi. Binanın alt katı sinema için yeniden düzenlenirken cadde üzerindeki küçük bir bölümü kafe için bırakıldı. 1930'da Glorya, 1933'te ise Saray adını alan bu kafe de zamanla İstanbul'un en ünlü muhallebici dükkânlarından birisine dönüştü. Bina 1986'da Erdoğan Demirören tarafından satın alınınca, Saray Sineması da, muhallebicisi de, binanın Yeşilçam Sokağı köşesindeki bölümünde bulunan Lüks Sineması da kapatıldı.

Saray Sineması *mad. VI:459c,* II:217c, III:318a, 320b, IV:271a, VI:460a, VII:8c, 509b.

Saray Tiyatroları *mad. VI:460a.*

İlgili maddeler:

Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96b

Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Saray Ustası Saraydaki kalfaların başı. Hünkâr defterindeki resmi adı "Kahya Kadın"dır. Haremdeki cariyelerin en yüksek rütbesiydi. Acemilik, küçük kalfalık, oda kalfalığından sonra bu rütbeye geçilebilirdi. Saray ustası padişah huzuruna çıkarken ya da resmi günlerde kadife ya da ipekli kumaştan kenarı sırma ile işlenmiş bir giysi giyer ve kabak çiçeğine benzeyen beş yapraktan oluşan beş tane mücevher iğne takardı. Elinde amirlik alameti olarak gümüş kaplama bir değnek bulunurdu. Saray ustasının yanında hünkâr dairesindeki çeşitli eşyayı mühürlemek için bir mühr-i hümayun bulunurdu. Saray ustasının bir görevi de teşrifatçılıktı.

Sarayburnu *mad. VI:460c,* III:502a, VII:39a, 165b.

İlgili maddeler:

Atatürk Heykeli I:385a

Gotlar Sütunu III:404a

Kinegion V:24a

Mangana Sarayı V:295a

Sepetçiler Kasrı VI:527a

Soter Filantropos Kilisesi VII:39a

Şevkiye Köşkü VII:165b

Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a

Sarayburnu Askeri Hastanesi Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi (Gülhane Askeri Tıp Akademisi), 1941'de Ankara'ya nakledilince, ondan boşalan eski Gülhane Askeri Rüşdiyesi binasında kuruldu. 1946'da başlayarak Sarayburnu Askeri Verem Hastanesi olarak hizmetini sürdürdü. Daha sonra, binalar onarılmaz hale geldiğinden hastane hizmetleri yetersizleşmiş, 1964'te hastane Çamlıca Askeri Hastanesi ve Sanatoryumu'na nakledilmiştir.

Sarayburnu Parkı VI:224a.

Sarayburnu Rıhtımı VI:333c.

Sarayburnu Vapuru *mad. VI:461c,* II:98a, 290b.

Saraydar Osmanlı döneminde İstanbul'daki kibar konaklarında mutfak işlerinde çalıştırılan çoğu Vanlı Ermeni ya da Kürt gençler. Bunlar, ayvazlara göre giyim kuşamları, gördükleri işler bakımından daha iyi konumdaydılar. Salta, yelek, şalvar, renkli ve desenli çorap ve siyah yemeni giyen saraydarlar, başlarına da fes üzerine âbani sararlardı. Çalışırken, ayvazlar gibi önlerine futa kuşanırlar, boyunlarına da beyaz Bursa havlusu sararlardı.

İlgili madde:

Ayvazlar I:497a

Saray-ı Atik *bak.* Eski Saray

Saray-ı Cedid *bak.* Topkapı Sarayı

Saray-ı Cedide-i Âmire II:245a.

Saray-ı Hümayun VII:280c.

Sarayiko Sinagoğu IV:10b.

Saraylar *mad. VI:462a.*

İlgili maddeler:

Âdile Sultan Sarayı I:83c

Aleksios Sarayı I:183a

Aretas Sarayı I:299c

Beylerbeyi Sarayı II:206b

Blahernai Sarayı II:263a

Boğdan Sarayı ve Şapeli II:292b

Bonos Sarayı II:298c

Botaneiates Sarayı II:311b

Brias Sarayı II:322c

Bukoleon Sarayı II:327b

Büyük Saray II:346b

Ceneviz Sarayı II:407a

Çırağan Sarayı II:503a

Davud Paşa Sarayı III:8b

Dolmabahçe Sarayı III:89c

Eleutherius Sarayı III:153c

Eski Saray III:204a

Fer'iye Sarayları III:294a

Filopation Sarayı III:320c

Haseki Tarlası Sarayı IV:6b

Helenianai Sarayı IV:47b

Hıdiva Sarayı IV:63c

Hieria Sarayı IV:71b

İbrahim Paşa Sarayı IV:128b

Kavak Sarayı IV:494a

Mamas (Ayios) Sarayı ve Hippodromu V:283b

Mangana Sarayı V:295a

Meludion Sarayı V:388b

Rufinianai Sarayı VI:345a

Sa'dâbâd Sarayı VI:388a

Sahilsaraylar VI:409c
Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c
Tekfur Sarayı VII:233b
Topkapı Sarayı VII:280c
Venedik Sarayı VII:379a
Yerebatan Sarayı VII:503a
Yıldız Sarayı VII:520b

Saraylı Saraya mensup ya da bir zamanlar sarayla ilgisi olup da artık orada yaşamayan kadınlar için kullanılan eski bir tabir. Osmanlı sarayına her seviyede kadın, küçük yaşta Hıristiyan ülkeleriyle Kafkasya'dan gelir ve burada yetiştirilerek cariye, ikbal, haseki gibi unvanlarla padişah ya da şehzadelerin hizmetinde bulunurdu. Bunlardan birçoğu yaşlanınca ya geri hizmetlere alınır ya da saray dışında uygun biriyle evlendirilirlerdi. Daha çok orta ve yüksek düzeyde memurlarla evlenen, yaşama biçimleri, davranışları ve giyim kuşamlarıyla "saraylı" olduklarını her zaman belli eden bu kadınlar, çevrelerinde de büyük saygı görürler, görgü ve bilgileriyle başkalarına yardımcı olurlardı. Saraylı kadınlar, sarayla olan ilişkilerini hiçbir zaman kesmez, özellikle yetişmesinde etkili olduğu şehzade ya da sultanlarla, onların çocuklarıyla uzaktan uzağa da olsun görüşürler; onlardan yardım görürlerdi.

Saraylı, Mehmet Ali VII:439b.

Saraylı Şirin Kadın Çeşmesi Topkapı'da, Kara Ahmed Paşa ve Eminicev camileri arasındaki yol üzerinde bulunmaktaydı. Kitabesi Topkapı Sarayı Müzesi'ndedir. Çeşme I. Ahmed'in kızı Fatma Sultan tarafından yaptırılmış, 1179/1765'te Saraylı Şirin Kadın tarafından tamir ettirilmiştir.

Sarban Padişahların develerine bakan kişilere verilen ad. Bunların başına sarbanbaşı denilirdi. Dişi develeri idare edenlere "sarban-ı made", erkek develere bakanlara "sarban-ı ner" denilirdi. Dişi deveciler yirmi dokuz bölüktü. Birinci bölük deveciler kethüdasının yönetimindeydi. Bu kethüda bölüğünde ser nefer, korucu, duacı ve muhafızlar bulunurdu. Dişi devecilerin her bölüğünde iki de fil bakıcısı vardı. Erkek deveciler on iki bölüktü.

Sargın, Burhan (1929, Ankara) Futbolcu. Futbola Ankara Hacettepe kulübünde başladı. 1951'de Fenerbahçe'ye geçti. 1955'te Adalet kulübüne transfer olup beş yıl bu takımda oynadıktan sonra 1960'ta tekrar Fenerbahçe'ye döndü ve futbolu 1961'de bıraktı. 8 kez milli oldu. 1954'te dünya kupası elemelerinde İspanya'ya karşı Türkiye'ye 1-0'lık galibiyeti getiren ve final yolunu açan golü attı. Hücum oyuncusu olarak hızlı top sürüşüyle gol fırsatı yaratması nedeniyle "Canavar Burhan" adıyla tanındı.

III:287a.

Sarhoş Bâlî Efendi Tekkesi *bak.* Altuncuzade Tekkesi

Sarı Baba Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, aynı adı taşıyan mahallede, Sarıyer Hamamı Sokağı'nda bulunmaktaydı. Kuruluş tarihi tespit edilemeyen tekke 1307/1889-90 tarihli *Mecmua-i Tekâyâ*'da, ayin günü pazar olan Nakşibendî tekkeleri arasında gösterilmiş, o tarihteki postnişinin adı Şeyh Hüseyin Efendi olarak verilmiş, "Kara Baba Tekkesi" adıyla da anıldığı belirtilmiştir. Günümüzde halkın ziyaret ettiği Sarı Baba Türbesi dışında tekkeden iz kalmamıştır. Söz konusu türbe, ufak boyutlu, iddiasız bir yapıdır.

Sarı Bayezid Camii Eminönü İlçesi'nde, Küçükpazar'da, Sarı Beyazıt Caddesi'ndedir. Bânisi II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) bilginlerinden Sarı Bayezid'tir. 1460'ta yapılmış olan caminin minberini Darüssaade Ağası Beşir Ağa (ö. 1752) koydurmuştur. Köşe başında bulunan yapının duvarları kâgir, çatısı ahşaptır. Mihrabı mermer, kürsü ve minberi ahşaptır. Son cemaat yeri küçük olan yapı on bir pencereden ışık alır. Tuğladan yapılmış, tek şerefeli bir minaresi vardır. Dış kısmı ve minaresi olduğu gibi kalmış olup, 1747'de ve 1860'ta onarım görmüştür. Cami son olarak 1962'de onarılmıştır.

Sarı Demir Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Rüstem Paşa, Demirtaş, Hoca Giyasettin, Yavuz Sinan mahalleleri, Fatih İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 105'tir.

Sarı Köşk II:206c, III:171a, 437a, VII:317c.

İlgili madde:

Beylerbeyi Sarayı II:206b

Sarı Saltuk I:365a.

Sarı Timurci Mescidi *bak.* Kantarcılar Mescidi

Sarıalp, Ayşe IV:356c.

Sarıalp, Ruhi *mad. VI:465a.*

Sarıbeyzadeler Divan-ı Hümayun'a tercüman yetiştiren bir Rum ailesi. Diğer meşhur aileler Yanakizadeler, Kalmakizadeler, İpsilantizadeler, Mihalzadeler ve en çok tercüman yetiştirmiş olan İsterletzadeler'dir.

Sarıca, Ayşegül IV:340c.

Sarıdal, Mehmet Vehbi (1886, İstanbul - 1969, İstanbul) İktisatçı. Hukuk Mektebi'ni bitirdi. İstanbul Yüksek Ticaret ve Ekonomi Okulu'nda iktisat profesörü oldu. 7. dönemde (1943-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarıgazi Ümraniye İlçesi'nde, Küçükçamlıca Tepesi ile Kısıklı'nın doğusuna, Bulgurlu'nun kuzeyine düşen semt. 1970'lere kadar Alemdağ'a giden yol üzerinde ve kent dışında bir mevki iken, Bulgurlu'nun yoğun bir yerleşim bölgesi olarak yayılmasına paralel olarak Sarıgazi de bir semt haline gelmiştir.

III:384c, VII:501b.

Sarıgazi Mescidi Ümraniye İlçesi'nde, Sarıgazi'de, çocuk parkı yakınındadır. *Hadîka*'da "Sarı Kadı Köyü Mescidi" adıyla anılan buradaki ilk yapıyı Nurbânu Valide Sultan (ö. 1585) yaptırmıştı. III. Selim döneminde (1789-1807) onarılmıştı. Günümüze ulaşamayan bu mescidin yerine 1972'de aynı isimle yeni bir cami inşa edilmiştir. Tek kubbeli, kâgir binanın dış görünüşü oldukça sadedir. Son cemaat yeri ve üst katında mahfili vardır. Mihrabı dış duvarından taşkınlık yapmaktadır. Mihrabı ve mihrap iç duvarının alt seviyesi çok renkli yeni çinilerle kaplanmıştır. Minberi ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Caminin kuzeybatı kısmında Şeyh İlyas Bey, Sarıkadı Mehmed Dede ve Mustafa Dede'nin medfun bulunduğu, kare planlı, çift yöne eğimli bir ahşap çatısı bulunan türbe yer alır. Bu türbenin duvarının kenarında 1275/1858 tarihli kitabesi olan ayna, şadırvan parçaları ve kuyu bileziği durmaktadır.

Sarıgöl Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Gaziosmanpaşa Merkez, Bağlarbaşı, Yeni Doğan, Karlıtepe mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 22.469'dur.

Sarıgül, Mustafa (1956, Erzincan) Belediyeci. Eğitim Fakültesi'ni bitirdi. Kâğıthane ve İstanbul belediyelerinde çalıştı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarıgüzel Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi mevkiinden Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) bulunduğu eski Bayrampaşa Deresi yatağına inen yamacın yukarı kısmında, Fevzi Paşa Caddesi'ne paralel Sarıgüzel Caddesi çevresinde yer alan semt.

Sarıgüzel Hamamı Fatih İlçesi'nde, Sarıgüzel Caddesi üzerindeydi. IV. Murad'ın sadrazamı Bayram Paşa'nın (ö. 1638) yaptırdığı hamam 1918'deki büyük Fatih yangınında harap olmuştur.

Sarık Eskiden başa giyilen kavuk, fes, börk, külah gibi başlıkların üzerine sarılan tülbent, abani ya da şala verilen ad. Sarılış biçimine göre dardağan, silme, burma gibi adlar da alan sarıklar, meslek, sosyal çevre ve mevkilere göre değişiklik gösterirdi. İlmiye sınıfının her derecesinin, diğer resmi görevlilerin, tarikat mensuplarının ayrı sarık biçimleri vardı. Sarığın sarkık olarak bırakılan kısmına "taylasan" adı verilirdi. Sarık 1925'te çıkarılan bir yasayla kaldırılmış, ancak son yıllarda yasağa karşın, herhangi bir düzen ya da kurala bağlı olmadan sarıkla dolaşan kimselere rastlanmaktadır.

Sarık Alayı Cuma günleri, padişahın gideceği camiye törenle sarık götürülmesi geleneği. Bu tören, o günkü selamlık alayının hangi camide yapılacağından İstanbul halkının haberdar kılınması ve güzergâh boyunca toplanmasını sağlamak içindi. Sarık alayı korteji, kırk has ağa, on iki sarıkçı ve müezzin ile ellerinde şimşir değnekler bulunan kırk-elli bostancı hasekisinden oluşurdu. Sarıkçılar, yol boyunca ve nöbetleşe padişahın sorguçlarla süslü bir sarığını, sağlı sollu halka göstererek ilerlerlerdi. Sarık alayına II. Mahmud döneminde (1808-1839) son verilmiştir.

I:180a.

Sarık Odası Topkapı Sarayı'nda padişahların sarık sardıkları oda. Bu odada sarıklar gümüş ve altın kaplamalı şimşir sandıklar içinde saklanırdı. Padişahın sarığını sarıkçıbaşı sarardı.

Sarık Sandalı Padişahların Boğaziçi ve Haliç'te çıktıkları gezintilerde ve denizyoluyla düzenlenen selamlık alaylarında, sarık alayında olduğu gibi, önden padişahın bir sarığını götürmek âdetti. En önde giden altı büyük sandala içoğlanları binerler; bunları, sağda ve solda bostancı hasekilerinin bindiği birer sandal izler; padişahın sarığını taşıyan sarıkçıbaşı sandalda ve ayakta olarak ilerlerken geriden gelen yine içoğlanlarının bindiği altı kayıkla sarık sandalı korteji tamamlanırdı. Daha geriden ise saltanat kayıkları gelirdi.

Sarıkaya Köşkü III. Selim'in annesi Mihrişah Valide Sultan tarafından Çamlıca'nın eteğine yaptırılmış yazlık köşk. I. Abdülhamid'in kızı Esma Sultan'a geçen köşkte, 1839'da II. Mahmud öldü. Adını bulunduğu mevkiden alan köşk daha sonra yıkılmıştır.

Sarıkaya, Salih IV:527c.

Sarıklı Sikke Mevlevîlerin sikke denilen ince uzun başlıklarının sarık sarılmış biçimine verilen ad. Her Mevlevî, sikkesine sarık saramazdı. Ancak çelebi efendi izin verdikten ve tekbirledikten sonra sarık sarılabilirdi. Çelebilerin, şeyh efendilerin, izinli mesnevîhanların; neyzenbaşı, kudümzenbaşı gibi görevlilerle dergâh imamlarının belli renk ve kurallarla sarık sarma hakları vardı.

Sarım Bey IV:459c.

Sarısözen, Muzaffer VI:295c.

Sarısu Deresi İstanbul'un Rumeli yakasında, Kestanelik yöresinin sularıyla beslendikten sonra güneye doğru akan ve Karasu ile birleşerek Büyükçekmece Gölü'ne dökülen akarsu. Yaklaşık 25 km uzunluğundadır. Su toplama alanı 143 km²'dir. Ortalama debisi 1.886 m³/sn, yıllık ortalama su hacmi, normal iklim koşullarında 86 milyon m³'tür.

I:151a.

Sarıyan, Mikayel III:183a.

Sarıyer *mad. VI:465b,* I:1c, 45c, II:493a, VII:499b.

İlgili maddeler:

Ali Kethüda Camii I:193c

Boğaziçi II:266a

Kocataş Yalısı V:39b

Sarıyer Astsubay Orduevi VI:135c.

Sarıyer Camii *bak.* Ali Kethüda Camii

Sarıyer Hastanesi I:349c.

Sarıyer İlçesi *mad. VI:466c,* IV:138a, 138b, VI:357b, 465b, VII:499b.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Boyacıköy II:316b

Büyükdere II:359a

Emirgân III:168b

Güller Vadisi III:441a

İstinye IV:275c

Kilyos V:23b

Kireçburnu V:25c

Küçükarmutlu V:155a

Maslak Kasırları V:306a

Rumeli Hisarı VI:355a

Rumelihisarı VI:357b

Rumelikavağı VI:359b

Sarıyer VI:465b

Tarabya VII:207c

Topuzlu Bent VII:295b

Yeniköy VII:485c

Zekeriyaköy VII:546a

Sarıyer İlçesi Yoksulları Koruma Yurdu 10 Mart 1933'te, Sarıyer'de, yoksullara maddi yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Yenimahalle Caddesi, no. 2'deydi. Başkanı Haydar Doğu, yönetim kurulu üyeleri Kâzım Esen, Fahri Hamiş, Şakir Şatır, İzzet Ağatan'dı.

Sarıyer İskelesi IV:202c.

Sarıyer Karakolu Binası Sarıyer İlçesi'nde, Büyükdere Caddesi'ndedir. 8 satırlık kitabesi ve tuğrasından, 1327/1911'de yapıldığı anlaşılmaktadır. Eklektik tarzda, kâgir bir binadır. İki katlı olup, kalın taş duvarları, iki küçük kulesi ve üst mazgalları bir ortaçağ şatosu etkisi yaratır. Teras abartılı dendanlar ile askeri bir ifadeye kavuşturulmuştur. Yakın tarihlerde gazinoya dönüştürülürken, giriş ve yanlarına pergolalar ve ön saçak eklenmiştir. Bugün orduevi olarak kullanılmaktadır.

Sarıyer Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 23 Ocak 1940'ta Sarıyer'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla, diğer ilçelerdeki benzer adlı kuruluşlar gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi, Sarıyer CHP binasındaydı. Başkanı Salih Özden'di.

Sarıyer Kirazı Evliya Çelebi'nin anlattığına göre Sarıyer'in "lâ'l-gûn kiraz-ı âbdar"ı (sulu kırmızı kiraz) meşhurdu ve her bir kirazdan 100 damla su çıkardı. İstanbullular 17. yy'da kiraz mevsimi gelince Sarıyer'e kiraz yemeye giderlerdi. IV. Murad (hd 1623-1640) ve IV. Mehmed (hd 1648-1687) de Sarıyer'deki Çelebi Solak Bahçesi'nde "kiraz faslı" düzenletmekteydiler.

Sarıyer Merkez Mahallesi Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Büyükdere, Kocataş, Maden, Rumeli Kavağı mahalleleri ile Yeni Mahalle ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.824'tür.

Sarıyer Mesiresi V:408a.

Sarıyer Orduevi VI:135c.

Sarıyer Spor Kulübü *mad. VI:468b.*

Sarıyer Şükran Ülgezer Uygulamalı Sanatlar Anadolu Kız Meslek Lisesi 1992-1993 ders yılında kız meslek lisesi bünyesinde hazırlık sınıfı ile öğretime başladı. Daha sonra Naci Ülgezer'in eşi adına yaptırdığı binada öğretimi sürdürdü. Tekstil tasarımı, moda tasarımı ve grafik bölümlerinde uygulamalı öğretim vermektedir. Hazırlıkla birlikte öğretim süresi dört yıldır. Öğrenciler bilgi ve beceri kazanmanın yanında tasarımlarını bilgisayarla da uygulayabilen teknik eleman olarak yetiştirilirler. 1994-1995 öğretim yılında 3 dal, 15 öğretmen bulunmakta, 200 öğrenci öğretim görmektedir.

Sarıyer Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 76 baca numaralı son yolcu vapuruydu. 75 baca numaralı Kocataş adlı bir de eşi vardı. 1938'de, Şirket-i Hayriye'nin yönetim kurulu başkanı Necmeddin Kocataş'ın önayak olmasıyla Hasköy'deki fabrikada buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. Bu iki eş vapura da Hıdiv Abbas Hilmi Paşa'nın Nimetullah adlı özel yatından çıkarılan iki buhar makinesi yerleştirildi. 157 grostonluk olup uzunluğu 33 m, genişliği 6,6 m, sukesimi de 2,6 m idi. 1913 yapımı, 330 beygirgücünde, tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 373 yolcu alıyordu. 1983'te satışa çıkarıldı. Yeni sahibi tarafından kazanı ve makinesinin yerine dizel motoru yerleştirildi, teknesi de yüzer lokanta haline getirildi; adı da Rainbow olarak değiştirildi. Son sahibi olarak Çare Turizm ve Ticaret AŞ gözüküyordu.

IV:12b, V:39b.

Sarkis (Çelebi) III:114a.

Sarkis Kalfa (Kayserili) II:35c, III:482c, IV:441b.

Sarkis (Surp) Kilisesi III:191a.

Sarkis (Surp) Şapeli (Balıklı) III:184a.

Sarma Daha çok kadife cinsi kumaşlar üzerine kabartma tekniğiyle çiçek motifleri işlenmesi. Gergefe gerilmiş ku-

maş üzerine işlenerek motifler çizilir ve iplikle kabartma yapılırdı. Daha sonra, kabartılan kısım ipek, sırma vb malzemeyle örtülürdü. "Dival" adı verilen ve sarmaya çok benzeyen bir başka kabartmada ise gergef üzerine mukavva ya da deriden kesilerek hazırlanmış motifler teyellenir ve üzeri sırma ya da kılaptan ile örülürdü. Sarma tekniği ile gelin elbiseleri, oda takımları, minder vb örtüler süslenirdi.

Sarmaşık Tekkesi *mad. VI:468c,* II:396a, III:443a.

İlgili madde:

Gülşenîlik III:442a

Sarmat Denizi II:266c.

Sarnıçlar *mad. VI:469b,* VII:47b.

İlgili maddeler:

Acımusluk Sokağı Sarnıcı I:64b

Aetios Sarnıcı I:86a

Aspar Su Haznesi I:356c

Atpazarı Sarnıcı I:419c

Baltalimanı Sarnıcı II:35a

Binbirdirek Sarnıcı II:232b

Bodrum Camii Sarnıcı II:289c

Büyükotlukçu Yokuşu Sarnıcı II:364b

Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı III:71a

Dizdariye Sarnıcı III:73c

Etmeydanı Sarnıcı III:224c

Fildamı III:318b

Hippodrom Sarnıcı IV:77c

Karagümrük Sarnıcı IV:453c

Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568c

Modestus Sarnıcı V:482b

Mokios Sarnıcı V:482c

Nuruosmaniye Sarnıcı VI:104b

Pantokrator Sarnıçları VI:218a

Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII:27a

Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46b

Su VII:47a

Unkapanı Sarnıcı VII:327a

Yerebatan Sarayı VII:503a

Sarnıçlı Han Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın batı tarafında, Çadırcılar Caddesi'nde bulunmaktadır. Kim tarafından yaptırıldığı bilinmeyen bu yapının kitabesi yoktur. Oldukça değişmiş olan hanın orijinal mimarisini anlayabilmek mümkün değildir. Bulunduğu bölgedeki diğer 18. yy hanlarının karakter ve üslubunu taşımaktadır. Tek avlulu ve iki katlı hanlar grubundandır. Duvarları taş ve tuğla sıraları ile oluşmuştur. Yapının iç kısmı daha fazla değişikliğe uğramıştır. Avlu şeklini kaybetmiştir. Girişin karşısındaki avlu cephesi galerisi üç sıra halindedir. Her iki kattaki kemerlerde tuğladan basık formlar görülür. Bunlar taştan kare kesitli payeleri birbirine bağlar. Yapının örtü sistemi, kapı ve pencereleri de özgün biçimlerini kaybetmişlerdir. Binada süsleme görülmemektedir.

IV:426b.

Sarol, Mükerrem (1909, Gediz) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Serbest hekim olarak çalıştı. 9-10. dönem (1950-1957) İstanbul, 11. dönem (1957-1960) Edirne milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı yaptı.

Saron Deresi VII:498c.

Sarper, Selim (1899, İstanbul - 1968, İstanbul) Diplomat ve siyaset adamı. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi ve Berlin Üniversitesi'nde doktora yaptı. Dışişleri Bakanlığı'nda görev alarak Moskova ve Roma büyükelçiliği, Birleşmiş Milletler Türkiye daimi delegeliği ve NATO Konseyi Türkiye daimi temsilciliği yaptı. 27 Mayıs 1960'tan sonra dışişleri bakanlığı ve Kurucu Meclis üyeliği görevlerini üstlendi. 12-13. dönem (1961-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sarraf Hanı IV:426b.

Sarraf-Hovannesyan, Sarkis *mad. VI:472a,* II:261c, V:286c, VII:193c, 307c, 456c.

Sarraf İskender Mescidi II:371a.

Sarrafbaşı Mescidi Zeytinburnu İlçesi'nde, Mevlanakapı Caddesi'nin sur dışında, Merkezefendi bölümünde olduğu bilinen yapı 16. yy'a aitti. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinde adı "Sarrafzade Mescidi" diye geçmektedir. Mescit bilinmeyen bir tarihte yıkılmış ve izi kalmamıştır.

Sarrafidis Kardeşler V:218c.

Sarraflar *mad. VI:472b,* II:46c, III:355a.

Saruca Paşa (?, ? - 1454, Gelibolu) Vezir. Lalalığını yaptığı II. Mehmed'in tahta çıkmasıyla Divan-ı Hümayun'a girdi. Rumelihisarı'nda adıyla anılan burcu yaptırdı. İstanbul kuşatmasında ordunun sol kanadına komuta etti. İstanbul'un fethinden sonra görevden alındı.

VI:355c.

Satı Bey II:568c, IV:114b.

Satıcı Sözleri *mad. VI:473a,* 542b.

Satir Limanı V:215c.

Satorninos II:544b.

Saussey, E. III:519b.

Sav, Nizamettin Ali (1896, İstanbul - 1959, Ankara) Yüksek mühendis. Berlin ve Heidelberg üniversitelerinde eğitim gördü. Başvekâlet Umum Murakabe Heyeti başkanlığı yaptı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sava Paşa II:560b, III:370c, IV:95a.

Savaş, Turgut III:47b.

Savaşır, Vehbi II:234b.

Savat *mad. VI:473c.*

Savcı Bey I:270a.

Savman, Hüsnü (1908, İstanbul - 1945, İstanbul) Futbolcu. Spora öğrenimini yaptığı Kadıköy Darüleytamı'nda başladı. Bursa Erkek Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Balıkesir'e atandı. Balıkesir İdman Yurdu'nda futbol yaşamını sürdürürken Beşiktaşlı Şeref Bey'in dikkatini çekti. Beşiktaş kulübüne alındı. 1927-1941 arasında Beşiktaş takımında oynadı, takım kaptanlığı yaptı ve "Baba Hüsnü" adıyla tanındı. Bu arada 7 kez milli oldu. Türk futbolunun gelmiş geçmiş en başarılı savunma oyuncularından biri olarak tanındı. Futbolu bıraktıktan sonra kısa bir süre futbol hakemliği de yaptı.

II:168b.

Sayar, Nihat IV:156a.

Sayar, Vecdi VII:9c.

Sayar, Zeki Selahi II:449c.

Saydam, Erdoğan VI:296b.

Saydam, Ergican III:45a.

Saydam, Refik (1881, İstanbul - 1942, İstanbul) Hekim. Askeri Tıbbiye'yi bitirdikten sonra Berlin Askeri Tıp Akademisi'nde uzmanlık eğitimi gördü. Balkan Savaşı ve I. Dünya Savaşı'nda askeri hekim olarak çalıştı. Kurtuluş Savaşı sırasında da ülkenin sağlık sorunlarıyla ilgilendi. 1. dönemde (1920-1923) Doğubayazıt milletvekili oldu. Daha sora 2-6. dönem (1923-1943) İstanbul milletvekili seçildi. 1921'den başlayarak beş kez sağlık ve sosyal yardım bakanlığına getirildi ve 1938'de üç ay kadar içişleri bakanlığı yaptı. Ocak 1939'da atandığı başbakanlığı ölümüne kadar sürdürdü.

IV:146c, VII:219a.

Saydhane Odası IV:410b.

Saydıcenan Kalfa Medresesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, Aydın Kethüda Mahallesi'nde idi. Bulunduğu yerin neresi olduğu tam olarak tespit edilmemiş ise de, bu yapının Aydın Kethüda Camii'nin yanından geçen Yayla Caddesi ile Yaylak Sokağı'nın köşesindeki arsa üzerinde olduğu tahmin edilmektedir. 1914'te harap durumda olduğu bilinmektedir. Günümüzde yapıya ait hiçbir iz bulunmamaktadır.

Sâye Ocağı Rumeli'den, saray gereksinimi için İstanbul'a getirilen kesimlik ve kurbanlık koyunları besleyen bir örgüt. İstanbullular "Saya Ocağı" demekteydi. Sâyelu denen ocaklılar, Rami'ye yakın Küçükköy'deki kâgir kışlada yaşamaktaydılar. Aynı yerde bunlar için yapılmış bir de cami vardı. Kışlalarının bir adı da "Mîrî Ağnam Odası" idi. Burada beslenip semirtilen koyunlar, her gün sarayın gereksinimine göre miri mezbahaya gönderilip kestirilirdi. Ayrıca Kurban Bayra-

mı'nda da padişah ve saray halkı için kurbanlık koyunlar hazırlanırdı. Sâye Ocağı 1908'den sonra dağıtıldı ve bu ocağa ait yerler de Hazine-i Hassa'dan maliyeye devredildi.

Sayeban-ı Hümayun II:172c.

Saygı, Fikret Mualla *mad. VI:474a,* VII:464b.

Saygısızlıkla Savaş Derneği 18 Temmuz 1945'te, İstanbul'da, kentte yaşayanların birbirlerine ve kent yaşamına saygılı olmalarını sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Ankara Caddesi, no. 57'deydi. Yöneticileri: Zeki Zeren, Sami Gürsoy, Sudi Pekter, Muharrem Nail, Mehmet Arınç, İhsan Karlıklı'ydı.

Saygun, Ahmet Adnan II:142c, 144b, III:45a, IV:490b, VI:133a, 296a.

Saygun, Hüseyin (1920, İstanbul - 1993, İstanbul) Futbolcu. Spora doğup büyüdüğü Kadırga semtinde başladı. Daha sonra Kurtuluş kulübüne geçti. 1937'de Beşiktaş'a alındı. 1953'e kadar (Vefa'da oynadığı 1947-1949 arası hariç) Beşiktaş birinci takımında 388 maçta yer aldı. Devrinin en başarılı orta saha oyuncularından biri olarak "Çengel Hüseyin" adıyla tanındı. 13 kez milli formayı giydi. Daha sonra Beşiktaş genç takım antrenörü olarak çalıştı.

II:168b.

Sayımer, Fahrettin (1916, İstanbul) İktisatçı. Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Tel Çivi Sanayii TAŞ'de muhasebe müdürü olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Sayın, Niyazi *mad. VI:474b,* III:113c, IV:249c, V:531a, VII:350a.

Sayın, Nuran IV:358b.

Sayın, Suat V:535b.

Saylan, Türkân II:456c, IV:354a, 356b.

Saz, Leyla *mad. VI:475a,* I:81b, II:16a, III:202b, 548a, IV:40c, V:140a, 530b, VI:198c, 202a, VII:232b.

Saz ve Söz Haftalık dergi. 12 Nisan-30 Temmuz 1910 tarihleri arasında 11 sayı yayımlandı. Sahibi ve yazarı Udi Afet'ti.

Sazak, Derya V:465a.

Sazer, Mustafa II:463a.

Sazlı Dere I:151b, II:52a, III:79c, VII:135a.

Sazlı Kahve I:361a.

Sazlıdere Barajı IV:235c.

İlgili madde:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Scala Sycena III:159a.

Schauffler, William G. VI:287c.

Schede, Martin I:207b.

Schedel, Hartman *mad. VI:475c,* III:418c, 556c, IV:366a, VII:284a.

Schiltberger, Johann *mad. VI:476c.*

Schlumberger, Gustave *mad. VI:477a,* VII:468a.

Schneider, Alfons-Maria *mad. VI:478a,* I:208a, 438b, II:113c, 311b, IV:219b, VII:168c, 169b, 172b, 188c, 273a.

Schwarserhorn, Schmid von V:178c.

Schwartz, Philipp IV:248b.

Schwarz, Andreas Z. IV:248b.

Schweigger, Salamon *mad. VI:480a,* III:149b, 300c, 418c, IV:440b, V:290c.

Sciuto, Lucien VII:399b.

Scognamillo, Giovanni II:448a, V:205c.

Scotti (Ressam) VI:369a.

Scutarii VII:500b.

Seba, Süleyman (1926, Adapazarı) Futbolcu. Spora Kabataş Lisesi'nde okuduğu yıllarda başladı. 1943'te Beşiktaş'a transfer oldu. Aralıksız olarak 12 yıl siyah-beyaz formayı giydi. Sağiç ve santrfor mevkiinde oynadı. 2 kez milli oldu. Futbolu bıraktıktan sonra Beşiktaş kulübünde yöneticilik yaptı. 1984'ten beri (1994) kulüp başkanıdır.

Sebah, Pascal I:16b, III:330b, VI:480c.

Sébah ve Joaillier *mad. VI:480c,* I:16b, III:330c.

Sebastiani (General) IV:185c.

Sebastios (Ayios) Ayazması III:55c.

Sebati, Muhittin II:463c.

Seber, Cemal Süreya *bak.* Cemal Süreya

Sebilci, Hüseyin (ö. 1975) III:58b, 58c.

Sebiller *mad. VI:481a.*

İlgili maddeler:

Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116c

Ali Paşa Camii ve Sebili I:195a

Ayasofya Sebilleri I:462c

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III:120a

Hacı Beşir Ağa Sebili III:473a

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b

Hamidiye Çeşmesi ve Sebili III:544a

İbrahim Paşa Sebili IV:131a

Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c

Mahmud II Sebili V:262c

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Mehmed Emin Ağa Sebili V:359c

Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a

Muradiye Sebili V:520a

Nusretiye Sebili VI:107b

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:311a

Sadeddin Efendi Çeşmesi ve Sebili VI:390b

Saliha Sultan Sebili ve Meydan Çeşmesi VI:428b

Selsebiller VI:518a

Şeyhülislam Arif Hikmet Sebili ve Çeşmesi VII:176a

Sebilü'r-Reşad *mad. VI:482b.*

Sebuh (Kemani) (19. yy, İstanbul) Ermeni asıllı kemancı, besteci. Doğum ve ölüm tarihleri kesin olarak bilinmiyor. Âmâydı. Bir süre Muzika-i Hümayun'da bulundu. Abdülaziz'den yakınlık gördü. Uzun yıllar Unkapanı ve başka semtlerdeki çalgılı kahvelerde keman çaldı. Çok parlak, süslü bir keman üslubu vardı. Bu üslup coşkunca bir özellik taşıyan İstanbul işi oyun havalarına da yansımıştır. Kürdilihicazkâr longası, hicazkâr longa ve sirtosu en güzel oyun havaları arasında yer alarak günümüze kadar sık sık çalındı.

VII:225b.

Sebuhyan Hanı I:511b.

Sebzehane Bostancıbaşının yönettiği saray bostanlarında yetiştirilen sebzelerin satıldığı sebze hali. Sarayın ve bostanlarda çalışanların gereksiniminden fazla olan mevsim sebzeleri, burada açık artırma ile kabzımallara devredilir; satış kayıtlarını ise sebzehane kâtibi tutardı. İstanbul'da, saray bostanlarında üretilen sebzeleri satan gedik nizamında 200 dolayında sebzeci vardı. Sebzehanede satılan sebzelerin bedeli, masraflar çıktıktan sonra defteriyle birlikte padişaha takdim edilir; bu para padişahın cep harçlığı sayılırdı.

Secunda Roma IV:254a.

Seçeni Paşa IV:307a.

Seçimler *mad. VI:482c.*

Seda-ı Hakikat III:190b.

Sedat Nuri VI:293b.

Sedef, Vasıf (1876, İstanbul - 1940, İstanbul) Sedefkâr. 1898'de Bahriye Mektebi'ni bitirdi. İtalyan Glavenni'den sedefkârlık öğrendi. Yıldız Sarayı'nda çalıştı. 1912'de askerlikten ayrılarak Beşiktaş'ta Şark Sanayi Meşheri adıyla bir atölye açtı. 1936'da Güzel Sanatlar Akademisi'ne sedef hocası oldu. Yurtiçinde ve yurtdışında birçok sergiye katıldı.

Sedefadası *mad. VI:486b,* VII:492b.

Sedefadası Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1973'te, Camialtı Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 610 grostonluktur. 2.100 yolcu alabilmektedir. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,2 m, sukesimi 2,6 m'dir. Her biri 990 beygirgücünde, Hollanda yapımı 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 14 mil hız yapmaktadır. Bostancı ve İnciburnu adlı iki de eşi vardır.

II:307c.

Sedefçiler Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Sedefçiler Çarşısı II:476b.

Sedefkârlık *mad. VI:487a.*

Seden, Kemal I:192b.

Sedes, Halil III:494a.

Sedes, Selami İzzet (1896, İstanbul - 1964, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Sultanisi'nde ve bir süre Edebiyat Fakültesi'nde okudu. *Servet-i Fünun* ve *Yeni Mecmua*'da şiir, yazı ve öykü yayımladı. Maurice Leblanc ve Sir Canon Doyle'dan dilimize yaptığı çevirilerle Batı'nın "Arsen Lüpen" ve "Şarlok Holmes" gibi iki popüler polisiye kahramanını ilk tanıtan çevirmen oldu. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Geceye Âşık* (1922), *Gönül Avcısı* (1926), *Aşkım Günahımdır* (1926), *Küçük Hanımın Kısmeti* (1933), *Canım Ayşe* (1933), *Fadime* (1933), *Bir Kadın Geçti* (1934), *Okşanmayan Kadın* (1944). Ayrıca tiyatro üzerine yazdığı üç kitabı da bulunan Selami İzzet Sedes, ünlü romancı Mehmed Rauf Bey'in kızıyla evliydi.

Seele Kethüdalığı III:53c.

Sefa Yedikule'de, Merhaba mevkiinde geleneksel İstanbul meyhanelerinin son örneklerinden olan ve o âdetleri, töreleri sürdüren mütevazı bir içkili lokantadır. Müdavimleri yöre sakinleri ile eski meyhane alışkanlıklarını koruyan ve kentin çeşitli yerlerinden gelen müşterilerdir.

Sefa Bahçe Sineması I:540b.

Sefa Bahçesi III:179a.

Sefa Tepesi I:481b, V:6c.

Sefaköy Küçükçekmece İlçesi'nde, Küçükçekmece merkezinin doğusunda, Halkalı merkezinin güneyinde yer alan geniş bölge. D-100 (eski E-5) ve TEM otoyollarını birbirine bağlayan, kuzey-güney doğrultusundaki bağlantı yolunun doğusunda basın sektörünün yeni merkezi Güneşli bulunurken, batısında Sefaköy uzanır. Sefaköy'ün güneyinden doğu-batı doğrultusundaki D-100 Otoyolu geçmektedir.

III:384c.

Sefaköy Kolektörü IV:236a.

Sefarad Yahudileri I:138b, IV:10b, VII:401b, 404a.

Sefarethaneler *bak.* Elçilikler

Sefer Ağa Çeşmesi Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Bânisi Tersane Kethüdası Sefer Ağa'dır. 1029/1620'de kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Sivri kemerinin içinde bozulan aynataşının yanında bir tas yuvası vardır.

Sefer Dede V:319c.

Sefer Kethüda Mescidi *mad. VI:489a.*

Sefercioğlu, Nejat VI:6c.

Seferoğlu Apartmanı I:281c.

Sefir III:149b.

Seger, Martin III:560c.

Seğirdim Aşçıları Yeniçerilerin gereksinimi olan etleri salhaneden hayvanlara yükleyerek, Etmeydanı'ndaki kasaphaneye teslim eden ustalara verilen ad. Bunlar taşıma sırasında koşar adımla hareket ederler, önlerinden kimsenin geçmemesi için "savulun" nidasıyla bağırırlardı. Seğirdimler, etleri önceleri Edirnekapı ve Yedikule'den getirirken, sonraları yalnızca Yedikule'den getirir olmuşlardır. Etleri, usta çavuş denilen bir zabit, belirli ölçülere göre dağıtır; yine seğirdim aşçılarınca bu etler kışlaya götürülürdü. Seğirdim aşçılarının diğer bir işi de, altı ayda bir saraya ve Bâbıâli'ye börek, poğaça sunup, bahşiş almalarıydı. Bu bahşişleri, dışarıda ayrıca gördükleri işlere sermaye yaparlardı.

Sehî Çelebi (?, Edirne - 1548, Edirne) Şair ve biyografi yazarı. *Heşt Behişt* adlı tezkiresinde tanıttığı 216 şairden pek çoğu İstanbulludur. Sehî'nin bu eseri, Osmanlı Türkçesi ile yazılmış ilk şair biyografileri kaynağı kabul edilir.

Sehreng-i İstanbul İstanbul'da imal edilen bir tür ipekli kumaş. Sehreng-i Bursa denilen bir türü daha vardı. Genellikle üç renkli olduğu için bu adı almıştır. Çiçekli ya da benekli olanları da vardı.

Seidell, Robert IV:490b.

Sekban Yeniçeri Ocağı'nın başlıca üç zümresinden biri olup ağa bölükleri ve cemaat ortalarından sonra gelirdi. 196 yeniçeri ortasından 34'ü sekban ortasıydı. Yaya olan sekbanlar sefer olmadığı zamanlarda padişahın maiyetinde ava çıkarlar veya padişah için avlanmak üzere Istranca Dağları'na giderlerdi. Büyük subayları sekbanbaşıydı. Taşrada ise eyalet valilerinin maiyetlerinde sekban, sarıca, levent denen birlikler bulunurdu.

Sekban Ali Bey Medresesi Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, Salih Zeki Sokağı'ndaydı. Sekban Ali Efendi'nin yaptırmış olduğu medreseden bugün hiçbir iz kalmamış olup binanın yapım tarihi ve mimari özellikleri hakkında bilgi bulunmamaktadır.

Sekbanbaşı Abdurrahman Ağa Türbesi *bak.* Ayakapı Mescidi

Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi *mad. VI:489b.*

Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi *mad. VI:489c.*

Sekbanbaşı Kara Halil Medresesi Fatih İlçesi'nde, Atik Ali Paşa Mahallesi'ndeydi. I. Süleyman (Kanuni) dönemi (1520-1566) sekbanbaşılarından Kara Halil tarafından Mimar Sinan'a inşa ettirilmişti. Yapı hakkında daha fazla bilgi bulunmadığı gibi, yeri dahi tam olarak belirgin değildir.

Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi *mad. VI:490c.*

Sekbanbaşı Yakub Ağa Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt'ta, Yakup Ağa Fırın Sokağı'nda, Hasan Paşa Hanı'nın arkasında yer alan bu fevkani cami, II. Mehmed (Fatih) dönemi sekbanbaşılarından Yakub Ağa (ö. 1461) tarafından yaptırılmış, son halini 19. yy'da almıştır. Kâgir, dört ağaç direk ile taşınan, ahşap çatılı bir yapıdır. Son cemaat yerinin üstünde de boydan boya bir mahfil bulunmaktadır. Bakır külahlı minber, Hamamî Halil Ağa tarafından konulmuştur, minber de vaaz kürsüsü gibi sade ve basittir. Harim kısmında süsleme olarak sadece ortadaki avizenin asılı olduğu, iri yapraklı tavan göbeği görülmektedir. Tuğla minaresi erken devir Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır. Yapının batı tarafında bir meşrutası vardır.

II:184b.

Sekban-ı Cedid *mad. VI:491a,* I:3a, 185c.

Sekbanlar Fırını Yeniçeri Ocağı'ndaki sekban ortalarının besledikleri tazı ve diğer köpeklerin ekmeklerini pişirmek için yapılmış olan fırın. Bu köpeklere sekban tazıları denirdi.

Sekizinci, İbnürrefik Ahmet Nuri *mad. VI:491a,* 198c.

Sekreterlik Meslek Lisesi İki yıllık bir okul olarak 1959'da açıldı. 1971'de Sekreterlik Meslek Lisesi adını aldı. 1991'de Anadolu Sekreterlik Meslek Lisesi haline dönüştürüldü. Halen Milli Eğitim Bakanlığı Ticaret ve Turizm Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak Mecidiyeköy'deki binasında öğretim faaliyetini sürdürmektedir.

Seksoncular Yeniçeri Ocağı'nın 71. cemaat ortası erleri. Sansoncu da denen bu zümre, seksoncubaşının buyruğunda padişah için av köpekleri, tazı yetiştirirlerdi. Tophane sırtlarında av hayvanlarına mahsus bir çiftlikleri vardı. İstanbul civarındaki av partilerine köpeklerle katılırlar; padişah, Edirne'ye gittiği zaman da köpekleri oraya götürürlerdi. Ayrıca Atmeydanı'nda ve saray avlusunda, avlaklarda, yetiştirdikleri hayvanlara padişah huzurunda av talimleri, yarışları yaptırırlardı. 16. yy'dan sonra Bostancı Ocağı'ndan da zağarcılar ve seksoncular yetiştiği için, 71. Orta eski fonksiyonundan uzaklaştı.

Sel, Niyazi (1908, İstanbul - 1990, İstanbul) Futbolcu. Spora Kadıköy Sultanisi'nde öğrenciyken başladı. 1925'te Fenerbahçe kulübüne girdi ve genç takımlardan yetişti. 1929-1938 arasında Fenerbahçe birinci takımında 216 maç oynadı, 79 gol attı. En parlak döneminde ayağı kırılarak futbol sahalarından uzaklaşmak zorunda kaldı. Futbolu bıraktıktan sonra Fenerbahçe kulübünde idari ve teknik hizmetlerde bulundu. Futbol Federasyonu'nun çeşitli kademelerinde de görevler aldı. Anadolu Ajansı ve TRT'de çalıştı.

Selahattin Adil Paşa (1882, İstanbul - 1961, İstanbul) Asker ve siyaset adamı. I. Dünya Savaşı'nda Çanakkale ve

doğu cephelerinde görev aldı. Kurtuluş Savaşı sırasında güney cephesi komutanlığı, batı cephesinde 2. Kolordu komutanlığı ve İstanbul komutanlığı (1922) yaptı. 1923'te emekliye ayrıldı. Demokrat Parti Ankara milletvekili olarak TBMM'de bulundu (1950-1954). Anıları *Hayat Mücadeleri* (1982) adıyla yayımlandı.

VI:23c.

Selahattin Pınar VII:349c.

Selahî Efendi (Hazine-i Hassa Kâtibi) VII:541b.

Selam Ağası Padişah bir yere gittiğinde yanında bulunan ve onun adına selâm veren saray görevlisi. Vezirlerin de selam ağaları bulunurdu.

Selam Çavuşu Alaylarda padişah ve vezirazam atına binerken veya inerken alkışlamakla görevli çavuş. Maiyette bulunanlar bu alkışa "hu" diye karşılık verirlerdi. Fatih Kanunnamesi'nde belirtilmesi eskiden beri var olan bir görev olduğunu göstermektedir.

Selamet Basımevi III:183b.

Selamet-i Amme Heyeti 9 Kasım 1918' de İstanbul'da Rıfat Sabit, eski dahiliye nazırlarından Mustafa Arif ve Mehmed Ali, muharrir Fazıl Ahmed (Aykaç) ve Asaf Muammer (Kütayis) tarafından kurulmuş siyasal örgüt. I. Dünya Savaşı'nda Osmanlı Devleti'nin uğradığı yenilginin yarattığı bozgun havasını dağıtmak, muhtemel bir işgal karşısında, işgal kuvvetlerine karşı milli varlığı temsil etmek amacıyla kurulan örgüt, kısa süre sonra dağıldı.

Selamet-i Osmaniye Fırkası 17 Aralık 1918'de Sirkeci'de Ananyadis Hanı'nda kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Amasya Mebusu İsmail Hakkı Paşa, ulemadan Fazıl Efendi, emekli Ferik Ferid Paşa, tüccardan Kudret Haki, eski İstanbul polis müdürü Mehmed Ali beylerdi. Milli Kongre'nin kurucuları arasında yer almış, Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti ile birleşerek Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası'nı oluşturmuştur.

Selamet-i Umumiye Kulübü 1906 veya 1907'de, İstanbul'da, çoğunluğu Hukuk Mektebi'nde okuyan öğrenciler tarafından kurulmuş gizli dernek. Kurucuları arasında İbrahim Naci, Giritli Ali, Fuad Şükrü, Abdullah Abud, Dr. Rıza Abud, Yenişehirli Salih, Pertev Tevfik, Mustafa (Demokrat), Hereke Fabrikası sermakinisti Rıza beyler vardı. Faaliyeti, başlıca Jön Türk yayınlarını İstanbul'da dağıtmakla sınırlıydı. 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanından sonra gizliliği bırakan dernek, daha sonra Osmanlı Demokrat Fırkası'nın çekirdeğini meydana getirmiştir.

VII:17c.

Selami Ali Baba Türbesi VII:443b.

Selami Ali Efendi (ö. 1692) II:395a, 395b, VI:59c, VII:414c.

İlgili maddeler:

Selami Ali Efendi Tekkesi (Fıstıkağacı) VI:492a

Selami Ali Efendi Tekkesi (Kısıklı) VI:492b

Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız) VI:492b

Selami Ali Efendi Çeşmesi *mad. VI:491b.*

Selami Ali Efendi Suyolu VI:491c, VII:351a.

Selami Ali Efendi Tekkesi (Fıstıkağacı) *mad. VI:492a,* VII:516c.

Selami Ali Efendi Tekkesi (Kısıklı) *mad. VI:492b.*

Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız) *mad. VI:492b,* II:414a.

Selami Ali Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. İcadiye, Altunizade, Pazarbaşı, Murat Reis, Valide-i Atik, Toygar Hamza, Solak Sinan ve Hacı Hesna Hatun mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.711'dir.

Selami Çeşmesi *mad. VI:492c,* I:530a.

Selami Tekkesi *bak.* Şeyh Selami Efendi Tekkesi

Selamiçeşme Kadıköy İlçesi'nde, Bağdat Caddesi üzerinde, Çiftehavuzlar-Feneryolu arasında yer alan semt. Burada bir çeşme ve namazgâh bulunmaktaydı. Eskiden hacca gidenler yola çıkmadan önce çeşmede abdest alıp, namazgâhta namaz kılarlardı, bu açıdan Selamiçeşme de Haydarpaşa Çayırı'ndaki Ayrılık Çeşmesi benzeri bir özelliğe sahipti. Bugün Selamiçeşme Namazgâhı yerinde durmamakta, rokoko tarzındaki zarif çeşme ise suyu akmasa da Bağdat Caddesi üzerindeki yerini korumaktadır.

I:529c, VII:16a.

Selamiçeşme Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1988'de, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 otomobil almaktadır. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,7 m'dir. Türkiye, Pendik-Sulzer yapımı, her biri 840 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur, saatte 14 mil hız yapmaktadır.

Selamîlik VI:492a, 492c.

İlgili madde:

Celvetîlik II:394b

Selamiye I:534b.

Selamlık *mad. VI:493a.*

İlgili madde:

Harem III:552b

Selamlık Alayı *bak.* Cuma Selamlığı

Selamlık Köşkü (Neşatâbâd Sarayı) III:69b.

Selamsız Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar'ın merkezinin kuzeyine düşen Fethi Paşa Korusu'nun doğusundaki Sultantepe ile Bağlarbaşı ve Bülbülderesi arasında kalan semt. Kuzeyinde İcadiye bulunur. Üsküdar'ın merkezi ile Bağlarbaşı arasındaki birbirine paralel iki caddeden güneyde olan Selami Ali Efendi (ve onun devamı Gazi Caddesi) eskiden Selamsız Caddesi adıyla anılmaktaydı.

I:534b, II:514a, III:383a.

Selamsız Tekkesi II:395b.

Selanik IV:10a.

Selanik Bankası II:47b.

Selanik Bonmarşesi IV:184b.

Selanikî Mustafa Efendi *mad. VI:495a,* II:206b, III:210c, V:337b, VII:1c, 286b.

Selanikliler *mad. VI:495c,* 535a.

Selaniko Sinagoğu II:11a.

Selatin Meyhane Esnafın gedik usulüne göre çalıştığı ve dükkân sayısının sınırlı olduğu yıllarda "gedikli meyhane" yerine kullanılan söz. Selatin meyhaneler, İstanbul'un sayılı meyhaneleri olduğu için tertip, düzen ve temizlik bakımından özen gösterilirdi. Aşçısı, temizlikçisi ve sofra uşağıyla; yemek, meze ve içkileriyle; müşteri ve müdavimleriyle; hizmet ve muamelesiyle dikkati çeken selatin meyhanelerde ayaktakımıyla düşkün ayyaşlar barınamazdı.

Selçuk Hatun II:93a.

İlgili madde:

Selçuk Sultan Camii VI:497c

Selçuk Hatun Camii *bak.* Selçuk Sultan Camii

Selçuk Hatun Türbesi *bak.* Bayezid Külliyesi

Selçuk, Münir Nurettin *mad. VI:496b,* I:481a, 527a, II:143c, 559b, III:296a, IV:392b, 443b, 507b, V:45b, 481a, 530c, VI:68c, 264b, VII:50b, 137c, 204c.

Selçuk Sanayi Mektebi VI:283a.

Selçuk, Selim II:388c, 389a.

Selçuk, Sevgi IV:358b.

Selçuk Sultan Camii *mad. VI:497c,* IV:1b.

Seldüz, Sacit (1929, İstanbul) Voleybolcu, basketbolcu. Galatasaray kulübünde 1945-1946 sezonunda başladığı voleybolda başarı göstererek yılın en iyi kütörü seçildi. Daha sonra oynadığı Vefa takımı Türkiye şampiyonu oldu. 1948'de milli takıma seçildi. Basketbola geçerek bu sporda da başarı kazandı ve Fenerbahçe kulübüne transfer edildi. Bu takımı 2. kümeden 1. kümeye geçiren kadroda yer aldı. Basketbolda 48 kez milli formayı giydi. 1957'de basketbolu bıraktıktan sonra Fenerbahçe'de antrenörlük yaptı.

Selek, Sabahattin IV:225b.

Selışık, Çiğdem IV:527a.

Selim I (Yavuz) *mad. VI:498a,* I:424a, 435b, 553b, II:92c, 114a, 117a, 331c, 375a, 443b, IV:3c, 10c, 67b, 132c, V:140c, 145a, 396c, VI:498a, VII:80b, 83b.

İlgili maddeler:

Bayezid II II:83b

Sultan Selim Külliyesi VII:62a

Yavuzselim VII:447a

Selim I Türbesi *bak.* Sultan Selim Külliyesi

Selim II *mad. VI:501a,* I:168c, 441a, 449a, II:359c, 364a, III:210b, IV:104a, 132c, 387a, V:333c, 498a, VI:48c, 74a, 95c, 157c, 398b, VII:287a, 404c, 542a.

İlgili maddeler:

Büyükçekmece Köprüsü II:358a

Selim II Türbesi VI:504b

Selim II Türbesi *mad. VI:504b,* 487b.

Selim III *mad. VI:505b,* I:33a, 63a, 103b, 122c, 168c, 344c, 444b, II:24c, 34a, 172c, 190a, 190c, 197a, 236a, 286a, 294b, 316b, 345b, 373b, 503b, III:238c, 405a, 417b, 508b, IV:6c, 19b, 132c, 185c, 211c, 237a, 311b, 323a, 381b, 494c, V:71b, 76c, 132c, 161a, 189a, 254a, 421b, 458a, 555c, VI:14b, 81a, 88b, 105a, 132b, 356a, 396a, VII:132b, 165b, 167a, 230c, 257b, 280a.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Mihrişah Valide Sultan Camii V:458b

Nizam-ı Cedid VI:90c

Selim III Çeşmesi VI:511c

Selimiye Camii VI:512c

Selimiye Tekkesi VI:516c

Şevkiye Köşkü VII:165b

Teşvikiye Camii VII:257b

Selim III Çeşmesi Beşiktaş'ta, Uzuncaova Caddesi'ndedir. 1205/1790'da inşa edilmiştir. Beşik örtülü, cephesi sıvalı, büyük bir haznenin önündedir. Mermerden yapılmıştır. Aynataşı kabartma bir çerçeve içindedir. Teknesi sağlamdır.

Selim III Çeşmesi (Çiçekçi) *mad. VI:511c.*

Selim III Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Nişanca Mahallesi'nde, Mabeyinci Yokuşu'ndadır. Kaba yontulmuş kesme taştan 5x5x3 m boyutlarındaki, üç bölümlü tonoz örtülü büyük bir su haznesine sahip çeşmeyi III. Selim 1214/1799'da inşa ettirmiştir. Su haznesine açılmış mihrap şeklindeki bir oyuk ve oyuğa yerleştirilmiş sade bir aynataşından ibarettir. Oyuğun hemen üzerinde kitabe, kitabenin de üzerinde III. Selim'in tuğrası yer almaktadır. Tuğranın sağında ve solunda, alternatif olarak yerleştirilmiş ay-yıldız motifleri ve bu motiflerle birlikte tuğrayı çerçeveleyen oval biçimli, girland benzeri bir süsleme bulunmaktadır. Bu süslemenin etrafında ince bir silme ve silmenin tepesinde iki kademeli açılmış yelpaze şeklindeki stilize yaprak desenleri ile tuğra, çerçeve içine alınmıştır. Bugün suyu akmamaktadır ve harap durumdadır.

Selim III Çeşmesi (Yıldız Sarayı) VII:524a.

Selim III Türbesi *bak.* Laleli Külliyesi

Selim III Yatak Odası VII:288b.

Selim (ö. 1669, Şehzade) V:544c.

Selim (ö. 1924, Şamlı) V:538c.

Selim Ağa (Hacı)

İlgili madde:

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478c

Selim Baba (ö. 1782) IV:15b.

Selim Baba Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Toygartepesi'nde, Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatı şeyhlerinden "Selim Baba" lakaplı Hacı Selim Efendi tarafından 1226/1811'de vakfedilmiş olan tekke "Şeyh Selim", "Şeyh Selim Efendi" gibi adlarla da anılmaktadır. Söz konusu tekkenin, aynı mahallede bulunan ve *Mirat*'ta (1314/1896) içinde Nakşibendî ayini icra edildiği bildirilen Toygar Hamza Mescidi'nin "derununda" faaliyet göstermiş olması ihtimal dahilindedir. Ayin günü perşembe olan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Selim Dede (ö. 1743) IV:442b.

Selim Dede (ö. 1777) III:362c, V:428a.

Selim Efendi (ö. 1719, Şeyh) V:485a.

Selim Faris III:258a.

Selim Giray I:32c.

Selim Melhame II:550a, III:494a.

Selim Paşa (Ferik) III:512c.

Selim Paşa (?, ? - 1872, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde valilik yaptı. Kırım Savaşı (1853-1856) sırasında Batum'u kuşattı. Hassa Ordusu müşirliğine kadar yükseldi.

V:386a.

Selim Paşa (?, ? - 1888, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Mekteb-i Harbiye'nin kuruluşunda bazı genç subaylarla birlikte Avrupa'ya gönderildi. Harbiye ve mühendishane nazırlıklarında, Tophane Meclisi üyeliğinde bulundu. Yazdığı ders kitapları uzun süre Mekteb-i Harbiye'de okutuldu.

Selim Sabit Efendi (1829, Vize - 1910, İstanbul) Eğitimci. İstanbul'da hem medresede hem Darülmuallimin'de okudu. Daha sonra Paris'e gitti. 1859'da İstanbul'a döndü. Memurluk, Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) müdür yardımcılığı, Meclis-i Maarif azalığı, reisliği, Mekâtib-i Rüşdiye müdürlüğü, Encümen-i Teftiş ve Muayene reisliği görevlerinde bulundu. Emekli olunca Darülmuallimin'de metodoloji ve psikoloji (usul-i tedris ve ruhiyat) muallimi oldu. Okuma ve yazmayı kolaylaştıran ilk alfabenin yanısıra çeşitli ders kitapları yazdı. İstanbul okullarında ve buradan yayılmak suretiyle de Türkiye'de usul-i cedit denen yeni öğretim metodunun uygulanmasına öncülük etti. II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) yazdığı tarih ders kitabında "tahttan indirme" anlamına gelen "hal" sözcüğünü kullandığı için saraya jurnal edildi ve öğretmenlikten atıldı. Yaşamını sıkıntılar içinde sürdürdü.

IV:188a.

Selim Satı Paşa (?, ? - 1847, İstanbul) Devlet adamı. Kâtip olarak gittiği Mısır'da Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetine girdi ve damadı oldu. Nizip Savaşı'nda (1839) Osmanlı tarafına geçerek ferik rütbesi aldı. Mekteb-i Harbiye nazırlığı, Aydın valiliği ve Şûra-yı Askeri reisliği görevlerinde bulundu.

IV:460a.

Selim Sırrı Efendi (ö. 1812, Şeyh Hace) IV:20c, 374b, VI:38c.

Selim Şidyak II:420a.

Selimbria II:24a, VII:499b.

Selime Hatun Camii *bak.* Kadı Mescidi

Selime Hatun Mescidi III:311a.

Selimî I. Selim (Yavuz) (hd 1512-1520) tarafından kullanıldığı için onun adıyla anılan eski bir kavuk. Boyu "mücevezze"den daha uzun olup yaklaşık 65 cm'di. Tepesi düz ve yukarısı ağzından geniş bir başlıktı. Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılışına kadar (1826) her padişah, bazı küçük değişikliklerle bu kavuğu giymiştir. Bazı yüksek devlet görevlilerinin de önceden belirlenmiş çeşitli resmi görev ve toplantılarda "selimî" kavuk giymeleri kılık kıyafete de yer veren kanunnamelerde emredilmiştir.

Selimiye *mad. VI:512a,* VII:30a.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Meydan Çeşmesi I:52c

Ahmed Ağa Camii I:118c

Selimiye Camii VI:512c

Selimiye Tekkesi VI:516c

Selimiye Üskadar'ın Selimiye semtinde dokunduğu ya da III. Selim'e nispet edildiği için bu adla anılan eski bir kumaş. Bunların çok güzel işlemeli olanları vardı. Açık pembe ya da tahin renginde selimiyeler oldukça değerliydi. Yollu ve düz çiçekli örnekleri de vardı. Bohça, yorgan yüzü ve entari yapımında kullanılmıştır.

Selimiye Camii *mad. VI:512c,*

IV:101b, 103a, 539b, V:134b, VI:508b, 510c, 512a, 516c, VII:347b.

İlgili maddeler:

Altunbezer, İsmail Hakkı I:228a

Barok Mimari II:61b

Selimiye Cami-Tekkesi VII:239b.

Selimiye Halk ve Çocuk Kütüphanesi 1969'da, Üsküdar'da, Kışla Caddesi no. 54'te açıldı. Bina 1801-1805 arasında III. Selim tarafından sıbyan mektebi olarak inşa ettirilmiştir. 1969'da açılan çocuk bölümünden sonra 1976'da da üst katında halk kitaplığı bölümü hizmete girdi. Kütüphanenin toplam kitap sayısı 12.985'tir.

Selimiye Hastanesi I:346a.

Selimiye Kışlası *mad. VI:515a,* I:193c, 215c, II:36b, 37a, 37b, 37c, 239a, 425a, III:552b, IV:539c, 566c, V:8b, 372c, VI:73a, 491a, 510c, 512a, VII:29c, 347c.

Selimiye Orduevi VI:135c.

Selimiye Spor Kulübü Adını taşıdığı semtte 1946'da kuruldu. Forma renkleri kırmızı-laciverttir. Bir dönem voleybol, basketbol, güreş, atletizm ve su sporlarıyla da meşgul olan kulüp günümüzde sadece futbol dalında faaliyet gösterebilmektedir. Kulübün minik, genç (B), genç (A), yıldız ve A takımları 1992-1993 sezonunda 1. amatör kümede grup şampiyonu olmuş, A takımı grup şampiyonluğunun ardından İstanbul ikincisi olma başarısını göstermiştir. Başkanlığını Muharrem Cenk Kalaycı'nın yaptığı kulübün 200'ün üzerinde lisanslı sporcusu, 125 civarında üyesi vardır. Kulüp lokali, Kadıköy-Üsküdar yolu üzerinde, Tıbbiye Caddesi'nde, Selimiye futbol sahasının yanındadır.

Selimiye Suyolu VII:352a.

Selimiye Tekkesi *mad. VI:516c,* IV:103b, VI:426c, VII:177c, 189c.

Selimoğlu, Zeyyat I:73a, II:448b.

Sellimandıra Deresi Yalova İlçesi'nde akarsu. Armutlu Yarımadası'nın iç kesimlerindeki Samanlı Dağları'ndan kaynaklanır. Yalova'nın batısında Marmara Denizi'ne dökülür. Önemli bir su kaynağı olan dere üzerinde Yalova'ya su sağlamak amacıyla Gökçe Barajı kurulmuştur. 1990'da İstanbul'da yaşanan su sıkıntısı, Yalova'ya borularla indirilip tankerlerle taşınan Gökçe Baraj Gölü'nün sularıyla kısmen de olsa giderilmeye çalışılmıştır. I:152b, III:79c.

Selman Ağa Camii Üsküdar İlçesi'nde, İskele Meydanı'ndan Bağlarbaşı'na giden Selmanpak Caddesi'nin başında, sağ köşededir. II. Bayezid'in kapı ağalarından Selman Ağa (ö. 1508) tarafından 912/1506'da yaptırılmış, 1973'te Süleyman Çakır adlı bir hayırsever eliyle bütünüyle yenilenmiştir. Yapı, ahşap duvarların sınırladığı bir son cemaat yeri ile almaşık duvarlı (bir sıra kesme taş ve iki sıra tuğla), kırma çatılı bir harim bölümünden meydana gelmekte, harim duvarlarında, klasik üsluptaki düzene uygun olarak, iki sıra halinde düzenlenmiş pencereler sıralanmaktadır. Alttaki pencereler dikdörtgen, tepe pencereleri ise sivri kemerli ve alçı şebekelidir. Mihrapta çini kaplama, duvarlarda kiremit renginin hâkim olduğu, klasik üslupta kalem işleri bulunmaktadır. Ahşap, fevkani bir mahfille donatılan caminin önünde, "Horhor Çeşmesi" olarak anılan bir çeşme bulunmaktadır. İnşa tarihi ve bânisi bilinmeyen bu üç yüzlü çeşme, neogotik üsluptaki sivri kemerlerinden dolayı 19. yy'ın ikinci yarısına tarihlenebilir.

İlgili madde:

Başkadın Meydan Çeşmesi II:80a

Selman Ağa Mahallesi Üsküdar'ın merkezinde, Mihrimah Sultan Külliyesi'nin doğusunda kalan mahalle. Adını çarşı içindeki Selman Ağa Camii'ni yaptırmış olan kişiden alır. Kuzeyinde Fethi Paşa Korusu ve Hacı Hesna Hatun Mahallesi, doğusunda ise Bülbülderesi yer alır. Üsküdar çarşısı ile Bağlarbaşı arasında uzanan caddenin bir bölümünü oluşturan Selmanıpak Caddesi, mahallenin güneyinden geçmektedir.

Selsebiller *mad. VI:518a.*

Selzani, Jacques II:50a.

Semahat Ömer Dede (ö. 1786) IV:483a.

Semai Kahveleri *mad. VI:518c,* I:362b, 363a, V:432b, VI:304c.

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi *mad. VI:519b,* VII:122c.

Semercioğlu, Nerses (1914, İstanbul - 1982, İstanbul) Ermeni asıllı sedefkâr. 1928'de Kapalıçarşı'da Mihran Ağa'nın çırağı olarak sedefkârlığa başladı. 1937'de kendi atölyesini kurdu ve Vasıf Sedef'ten yararlandı. 1943'ten ölümüne kadar Zincirli Han'da çalıştı ve daha çok eski eserlerin onarımıyla ilgilendi.

Semerciyan-Cemaran İlkokulu I:533c, II:401a.

Semih Lutfi Kitabevi VII:449a.

Semih Mümtaz S. I:23b, II:90a, IV:515b.

Semiha Şakir Lisesi IV:257a.

Seminati, Delfo (Mimar) IV:62a, V:203a.

Semiz Ali Paşa Camii *mad. VI:520a.*

Semiz Ali Paşa Çeşmesi *mad. VI:520b.*

Semiz Ali Paşa Medresesi *bak.* Cedid Ali Paşa Medresesi

Semprini, Guglielmo *mad. VI:521a,* II:217a, V:21a, VI:369b, 412a.

İlgili madde:

Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455c

Semt Pazarları *mad. VI:521b.*

İlgili maddeler:

Beşiktaş Pazarı II:171b

Çarşamba Pazarı II:473b

Salı Pazarı VI:425c

Senar, Müzeyyen IV:507b, V:536c, VII:349c.

Senato *mad. VI:522c.*

Sencer, İsmail Saib *mad. VI:523a,* II:189a.

Sendikalar *mad. VI:523b,* IV:290a, 290c.

İlgili maddeler:

Amele Teali Cemiyeti I:241a

İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:225a

İstanbul İşçi Sendikaları Heyet-i Müttehidesi IV:225c

İstanbul Umum Amele Birliği IV:246b

Sened-i İttifak I:185b.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Sene-i Cedide Rikâb Resmi 19. yy'ın ikinci yarısına doğru sarayda yapılmaya başlayan yeni yıl kabul resmiydi. Padişah, protokole dahil mülkiye, ilmiye, ordu vb sınıflardan kamu görevlilerini sadrazamdan başlayarak sarayda kabul eder ve her birini konumlarına göre nişan ve madalyalarla ödüllendirirdi. Bu tören münasebetiyle ilk kez madalya ve nişan verilmesi 1845'tedir.

Senekerim Kalfa (1817, İstanbul - 1892, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Babasının adı Karabet'tir. Bu nedenle Karabetyan soyadı ile de anılmıştır. 1863-1873 arasında, Ayasofya Camii'nin çevre duvarlarını inşa etmiştir. Üsküdar'daki Surp Karabet Kilisesi'nin arka sokağında bir çeşme yaptırmıştır. Cemaat yönetim görevlerinde de bulunmuştur. Üsküdar Ermeni Mezarlığı'nda medfundur. Araştırmacı ve müzisyen Hrant Papazyan (d. 1913), Kohar adlı kızının torunudur.

Senih (ö. 1900, Şair) I:231a, II:431a, III:438b, IV:438a, VII:168b.

Seniha Sultan (ö. 1912) V:266a.

Seniye IV:355c.

Seniye Sultan II:31c.

Seon, Gustave IV:306a.

Sepet Ardından Gelme Yeniçerilikle ilgileri olmadığı halde, bir yolunu bulup ocağa katılanlara denilirdi. Fazıl Mustafa Paşa'nın vezirazamlığı sırasında (1689-1691) sıkı yoklamalar sonucunda ocaktan çıkarılmışlardı.

Sepet Köşkü IV:121a.

Sepetçi Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın güney tarafında, Kalpakçılar Caddesi'ne açılan Çarşıkapı Sokağı'nda bulunmaktadır. Kimin tarafından ve hangi tarihte yapıldığı bilinmeyen hanın kitabesi yoktur. Yapı iki katlı ve

tek avlulu hanlar grubunda yer almaktadır. Orijinal durumunu büyük ölçüde yitirmiş ise de, dış cephe duvarlarından kesme taş ve tuğla ile inşa edildiği anlaşılmaktadır.

IV:426b.

Sepetçiler Kasrı *mad. VI:527a*, III:6b, 69b, IV:12c, 123c, VI:409c, 461a, VII:12c, 74a, 282b, 418c.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Sepetçioğlu, Muazzam IV:249c.

Septimius Severus *mad. VI:528c*, II:113b, 180b, 252b, 259b, 439c, 440c, III:538a, IV:75a, 528a, V:24a, 136a, VI:62c, VII:75a, 532c.

İlgili maddeler:

Bizantion II:258a

Zeuksippos Hamamı VII:548b

Septimius Severus Portiği VII:28b.

Septimius Severus Suru *bak.* Surlar

Sera Bayoğlu (Seba Ticaret) Fidanlığı III:314c.

Seramik *mad. VI:529a.*

Serap Sedat Çocuk Kütüphanesi I:504b.

Serapieion IV:496b.

Serasker Kapısı II:185c.

İlgili madde:

Harbiye Nezareti Binası III:350c

Serasker Rıza Paşa Köşkü II:332c.

Serasker Rıza Paşa Türbesi *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Serasker Rıza Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'dedir. II. Abdülhamid'in seraskeri Rıza Paşa tarafından 1899'da, Evkaf Nazırı Mustafa Nuri Paşa'ya ait yalının yerine yaptırılmıştır. II. Meşrutiyet'ten sonra İttihad ve Terakki hükümeti tarafından yalıya el konulmuş ve Rehber-i İttihat adıyla I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar okul olarak kullanılmıştır. 1925'te yıkılan yalının yalnızca selamlık bölümü günümüze ulaşmıştır. 1990'da onarım gören yalıda art nouveau ve Endülüs-Mağrip kökenli eklektik ayrıntılar görülmekte, yapı geniş saçaklarıyla dikkati çekmektedir.

Serbest Bölgeler *mad. VI:530b.*

Serbest Cumhuriyet Fırkası 12 Ağustos 1930'da İstanbul'da kurulan siyasal parti. Tek parti döneminde, Atatürk ile Paris büyükelçisi, eski başvekillerden Ali Fethi Bey (Okyar) arasındaki görüşmelerden sonra, Atatürk'ün isteğiyle kurulmuş, ancak ömrü çok kısa olmuştur. Kurucuları arasında Ali Fethi (Okyar), Kütahya Mebusu Nuri (Conker), Bursa Mebusu Semih (Yürüten), Elaziz Mebusu Nakiyeddin (Yücekök), Kars Mebusu Ağaoğlu Ahmed, şair Mehmed Emin (Yurdakul), İstanbul Mebusu Süreyya Paşa da (İlmen) vardı. Kısa sürede gelişme göstermesi ve her türden muhalefetin odak noktası olabileceği kuşkusu nedeniyle, yine Atatürk'ün isteğiyle 18 Aralık 1930'da kapatılmıştır.

VII:19a.

Serbest Sahne II:233b.

Serbostanî Mustafa Ağa Camii II:194b, IV:195a.

Serbölük Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Divitçiler'de, Arakiyeci Hacı Cafer Mahallesi'nde, Divitçiler Caddesi ile Harmanlık Sokağı'nın kavşağında yer almaktaydı. 1268/1851-52'de Kadirî tarikatından "Serbölük" lakaplı Şeyh Ahmed Keşfî Efendi tarafından kurulmuştur. Ayin günü perşembe olan ve "Ahmed Keşfî Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tekke tarihe karışmıştır.

Serçini Sarayda matbah-ı âmirenin kuşhane denen kısmında padişahın özel yemeklerini yapan başaşçıya verilen ad. Bu aşçının denetimindeki on iki aşçı yemekleri hazırlar, padişahın gittiği yere bunlar da beraber giderlerdi.

Serdab Farsça yer altında olan serin ya da soğuk oda anlamına gelir. Padişah saraylarının sağ ya da sol kanatlarında bir odası bulunan üç köşeli sofalara verilen ad. Sarayın musiki meclisleri bu mekânlarda yapılırdı. Bu mekânlar yazın sıcaktan korunmak amacıyla kullanılırlardı. Burada yapılan saz âlemlerine "serdab âlemi" adı verilirdi.

Serdab Köşkü *mad. VI:530c*, II:206c, VI:518b.

İlgili madde:

Beylerbeyi Sarayı II:206b

Serdar (ö. 1787, İmam) IV:74c.

Serdaroğlu, Emin Bülent III:275b, 372c.

Sere Karıştan küçük eski bir uzunluk ölçüsü. Başparmağın ucundan şahadet parmağının ucuna kadar olan uzunluk bir sereydi. Dört sere bir arşın sayılırdı. Ayrıca tuğrada, tuğranın yarısını kaplayan metin kısmına da "sere" adı verilirdi.

Serencebey II:164b.

Serencebey Mescidi *bak.* Süleyman Ağa Mescidi

Serezli Faik Bey Yalısı II:486c.

Serezli, Metin III:441c.

Serezli, Nisa (1928, İstanbul - 1992, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Lozan Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nü bitirdi. Gençlik Tiyatrosu ve Oda Tiyatrosu'nda sahnelenen oyunlarda rol aldı. Daha sonra Dormen Tiyatrosu'nda sahneye çıktı. 1968-1969 sezonunda Ayfer Feray'la çalıştıktan sonra Tolga Aşkıner'le evlenerek kendi tiyatrosunu kurdu. *Şahane Züğürtler* ve *Tatlı Kaçık* oyunlarındaki rolleriyle 1963 ve 1964'te İlhan İskender Armağanı'nı kazandı. Birçok oyunu Türkçeye çevirdi. 1960'larda başladığı sinemada az ama seçkin filmlerde oynadı.

IV:527b, VI:80c.

Sergi-i Umumi-i Osmani *mad. VI:531b*, I:23a, 416a, II:373c, VII:65b.

Sergion II:161c, VII:493a.

Sergios (Patrik) II:262c, IV:53a.

Sergios Niketiates VII:245b.

Sergios ve Bakhos Kilisesi *bak.* Küçük Ayasofya Camii

Serhazin Mustafa Ağa Çeşmesi Sirkeci'de, Salkımsöğüt'te, Karaki Hüseyin Çelebi Camii'nin karşısında, Serhazin Mustafa Ağa Medresesi'nin kapısındaydı. Bugün mevcut değildir. 999/1590'da inşa edilmiştir.

Seririyat Hastanesi V:376c.

Serkis (Âşık) VII:301a.

Serkldoryan *bak.* Cercle d'Orient

Sermed (ö. 1848) *mad. VI:532a*, II:286a, III:67c, 508c.

Sermet, Cüneyt II:388a.

Sermimar Hacı Mustafa Ağa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Eğrikapı'da, İvaz Efendi Camii'nin yakınında, Dervişzade Caddesi'ndedir. Sermimar Hacı Mustafa Ağa tarafından yaptırılmış, oğlu İsmail eliyle 1179/1765'te tamir ettirilmiştir. Günümüzde oldukça bakımsız durumda olan çeşme, kemerine kadar toprağa gömülmüştür. Köşeleri kum saatli sütuncelerle donatılmış olan dikdörtgen cephesi silmelerle çerçevelenmiş, yuvarlak kemerinin üzerine onarım kitabesi yerleştirilmiştir.

Sermiyasoğlu, Cemil IV:225c.

Sernakkaşan Kârhanesi I:102c.

Serol Basımevi III:183b.

Serope Kalfa I:340a.

Serpuş Her türlü başlık için kullanılan eski bir sözcük. Serpuşlar dinsel farklılıklara, resmi görevlere, mensup olunan sosyal sınıfa, yaşa ve cinsiyete göre değişiklikler gösterirdi.

II:263c.

Serpuş Hanı *mad. VI:532b.*

Serpuş Müzesi *mad. VI:532c.*

Sertarikzade Tekkesi (Eyüp) *mad. VI:533b*, II:415a.

Sertarikzade Tekkesi (Fatih) II:414c.

Sertel, Mehmet Zekeriya *mad. VI:534c*, V:480b, VI:54a, 535a, VII:202b, 449a.

Sertel, Necla (1902, İstanbul - 1970, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. 1923'te Ziya'nın Tiyatrosu adlı gezginci bir toplulukta sahneye çıktı. Daha sonra Ertuğrul Muhsin ve Arkadaşları Topluluğu'nun Ferah Sineması'nda oynadığı *Renkli Fener* oyununda yer aldı. Bu oyundaki rolü meslek yaşamının dönüm noktası oldu. 1925'te Darülbedayi'ye (sonradan Şehir Tiyatroları) girdi ve 1960'lı yılların ortalarına

kadar burada sahneye çıkarak emekli oldu. 1938'de başlayarak sinema filmlerinde de önemli roller oynadı.

Sertel, Sabiha Zekeriya *mad. VI:535a,* IV:352b, VI:54a, 534c, VII:202b, 449a.

Sertel, Yıldız VI:535b.

Sertoğlu, Mithat II:78b, IV:7a, 476a, VI:3c, VII:468a.

Sertoğlu, Murat (1910, Kozan - 1989, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 1931'de *Hergün* gazetesinde başladığı gazeteciliğe *Cumhuriyet, Son Posta, Tan, Yeni Sabah, Tanin, Vatan, Son Telgraf, Gece Postası, Tercüman* ve *Hürriyet* gazetelerinde devam etti. Pehlivan tefrikaları ve tarihi romanları ile tanınır.

IV:233c, VII:457c.

Server Bedi *bak.* Safa, Peyami

Server Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Çengelköy Caddesi üzerindedir. Kâgir servis katı üzerine, iki ahşap kattan oluşur. Ayatomalı damında cihannüması vardır. Restore edilmiştir.

Server Dede (Defter-i Hakani Emini) IV:130a.

Server Emin Bey VI:321a.

Server Kâmil IV:59a.

Server Paşa *mad. VI:535b,* I:224a.

İlgili madde:

Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Serverî *mad. VI:535c,* I:361c, V:432a, VI:45a.

Serveryan, Harutyun (1822, İstanbul - 1889, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Ohannes Serveryan'ın büyük oğludur. 1849'da, Abdülmecid, inşa ettiği binalar ve sadıkâne hizmetleri için, kendisini murassa bir nişanla ödüllendirmiştir. 1854-1855'te Ortaköy Camii'nin kalfalığını, kardeşi Hassa Mimarı İstepan Serveryan (1824-1891) ile beraber ifa etmiştir.

Serveryan, Ohannes Amira (1786, Kayseri - 1858, İstanbul) Ermeni asıllı hassa mimarı. Terzi Kevork Serveryan'ın oğludur. Bundan dolayı önceleri Kevorkyan soyadını taşımıştır. Mimarlık eğitimini, kayınpederi Kirkor Balyan'ın yanında yapmıştır. 1831'de, onun ölümünden sonra, kayınbiraderi Karabet Balyan'la beraber, hassa mimarlığına atanmıştır. 1843-1856 arasında inşa edilen Dolmabahçe Sarayı'nın mimarlığını, Karabet Balyan'la birlikte yapmıştır. Diğer eserleri ise şunlardır: Ermeni Patrikhanesi (1819), Üsküdar Surp Haç Kilisesi (1830), Hasköy Surp İstepannos Kilisesi (1831), Yedikule Ermeni Hastanesi (1833) ve bütün giderlerini de üstlendiği Kuzguncuk Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi (1835). İkinci önemli hayratı da 1838'de Üsküdar'da açılan, Cemaran adlı yüksek Ermeni okuludur. Kayseri'deki Surp Karabet Manastırı'nın, Beşiktaş Kilisesi'nin ve Üsküdar, İcadiye'deki Su Vakfı'nın mütevelliliğini de yapmıştır.

II:400c, III:188c, 482c, V:108c, VII:505b.

İlgili maddeler:

Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460a

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505a

Servet Efendi (Tarakçı) VII:164c.

Servet Yesarî (1877, İstanbul - 1943, İstanbul) Besteci. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) ve Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Savcı yardımcılığı, noterlik yaptı. Amcası Necib Paşa'dan musiki dersleri aldı, besteciliği de kendi kendine öğrendi. Saz eserleri ve şarkıları vardır.

V:308b.

Servet-i Fünun *mad. VI:536a,* I:137c, 329a, II:70c, III:275b, V:538c, VI:536c, VII:42c, 260a, 328c, 414a, 448c.

İlgili madde:

Tokgöz, Ahmed İhsan VII:272b

Servet-i Fünun Edebiyatı *mad. VI:536c,* I:329a, VII:329a, 414a.

İlgili maddeler:

Servet-i Fünun VI:536b

Tevfik Fikret VII:259c

Servi Burnu II:193c.

Serviburnu III:447a.

Serviburnu Askerî Hastanesi I:347c, III:254b.

Serviburnu Tahaffuzhanesi II:418c.

Servili Orman (Kyparades) III:170c.

Servilik Köşkü II:172c.

Ses Opereti *mad. VI:537c,* II:75c, V:312a, VI:539a.

Ses Sinema ve Tiyatrosu *bak.* Ses Tiyatrosu

Ses Tiyatrosu *mad. VI:538a,* II:217c, III:54b, 498a, IV:269c, VI:133c, 254a, VII:114c, 251a.

Ses Tiyatrosu 1885-Ortaoyuncular VI:539b.

Sesigür, Mecit III:58b.

Sesigüzel, Nuri VI:265a.

Sesyılmaz, Burhan *mad. VI:539b,* I:391a, III:4a, 58b, VI:264a, 539b, VII:204c.

Seş IV:149a.

Setüstü IV:327a.

Setyan, H. M. III:183b.

Seutter, M. III:557c.

Seval, Nevin (1920, İstanbul - 1958, Adana) Tiyatro oyuncusu. 1939'da İstanbul Şehir Tiyatroları'na girdi. Çeşitli oyunlarda sahneye çıktı. 1955-1956 sezonunda Küçük Sahne'de oynadı. Sinema filmlerinde de rol alan sanatçı öldüğünde Adana Şehir Tiyatrosu'nda çalışıyordu.

Sevel, İbrahim (1920, İstanbul) Bankacı ve muhasebeci. Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Ticaretle uğraştı ve mali müşavirlik yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sevengil, Refik Ahmet *mad. VI:539c,* II:16a, V:169c, VI:259a.

Severyan, Amira Ohannes II:37a.

Sevigen, Mehmet (1954, Malatya) Tüccar. Lise mezunudur. Serbest ticaret yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Sevik, Namık (1926, İstanbul - 1986, İstanbul) Gazeteci, spor adamı. Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. 1950'de *Son Saat* gazetesinde spor yazarı olarak çalışmaya başladı. *İstanbul Ekspres* ve *Akis* dergisinde yazdı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı, başkanlık görevini üstlendi. *Milliyet* gazetesinde spor sorumlu müdürü olarak uzun yıllar çalıştı. Türkiye'de spor gazeteciliğinin gelişmesine önemli katkıları oldu, basın kuruluşlarının düzenlediği yarışmalarda ödüller aldı.

Sevilen, Muhittin (Hayali Küçük Ali) IV:449a.

Sevimli Mecmua On beş günlük çocuk mecmuası. 1925'te M. Zekeriya tarafından yayımlandı. Başyazarı Sabiha Zekeriya idi.

Sevük, İsmail Habib (1892, Edremit - 1954, İstanbul) Edebiyat tarihçisi, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Çeşitli liselerde ve Galatasaray Lisesi'nde uzun süre edebiyat öğretmenliği, bir dönem de Sinop milletvekilliği yaptı. Kurtuluş Savaşı yıllarında iki gazeteyi yönetti. Kitapları *Türk Teceddüd Edebiyatı Tarihi* (1925), *O Zamanlar* (Milli Mücadele anıları, 1936), *Edebi Yeniliğimiz* (1940), *Avrupa Edebiyatı ve Biz* (1942), *Edebiyat Bilgileri* (1942), *Tanzimattanberi Edebiyat Tarihi* (1942), *Tanzimat Devri Edebiyatı* (1942), *Dil Davası*'dır (1950).

II:422c, IV:223a, VI:454a, VII:229c.

Seyahatnameler *mad. VI:540a.*

İlgili maddeler:

Alberti, Tommasso I:181a

Andreossy, Antoine François I:269a

Angiolello, delli Angionelli Giovanni Maria I:271c

Bassano, Luigi II:76a

Bertrandon de la Broquière II:159b

Bruyn, Cornelius de II:325a

Buondelmonti, Cristoforo II:333c

Busbecq, Augier Ghislain de II:342a

Bünyamin (Tudelalı) II:343a

Cassas, Louis-François II:386b

Choiseul-Gouffier, Comte de II:426c

Clavijo, Ruy Gonzalez de II:437b
Craven, Elisabeth II:442b
De Amicis, Edmondo III:12c
Dernschwam, Hans III:36c
Ebu'l-Hasan Ali III:122a
Flaubert, Gustave III:323a
Fresne-Canaye, Philippe du III:340b
Galland, Antoine III:374a
Gautier, Theophile III:375a
Gerlach, Stephan III:394b
Grelot, Guillaume-Joseph III:423c
Gudenus, Philipp Ferdinand III:430a
Harff, Arnold von III:556b
Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand IV:87a
Hunlinger von Ynghe, Anderas Magnus IV:97c
İbn Battuta IV:119a
Lamartine, Alphonse de V:193b
Lewis, John Frederick V:212b
Mac Farlane, Charles V:233a
Marchebeus V:299c
Moltke, Helmuth von V:486a
Montagu, Lady Mary Wortley V:487c
Nerval, Gerard de VI:66c
Niebuhr, Carsten VI:71c
Olivier, Guillaume Antoine VI:128a
Pardoe, Julia VI:221a
Poujoulat, Babtistin VI:282a
Regla, Paul de VI:313a
Sandys, George VI:450c
Schweigger, Salomon VI:480a
Tafur, Pero VII:189a
Tavernier, Jean-Baptiste VII:227b
Texier, Charles VII:260c
Thevenot, Jean VII:263b
Tott, François Baron de VII:296c
Tournefort, Joseph Pitton de VII:297b
Ubicini, Jean-Henri VII:319a

Seyda, Mehmet VII:464b.

Seydi Baba Tekkesi IV:1c.

Seydi Bey Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Halıcılar'da, yıkılan Seydi Bey Camii'nin önündeydi. Bânisi Süleymaniye su yolları bina emini Seydi Bey'dir. Bugün mevcut değildir. 999/1590'da inşa edilmişti.

Seydi Bey Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, eski adı "Mollagürani" olan Fındıkzade semtinde, Molla Sefer Mahallesi'nde, Fındıkzade otobüs durağının yakınında bulunmaktaydı. Süleymaniye sularının bina emini Seydi Bey tarafından 1558'de mescit olarak yaptırılmış, tespit edilemeyen bir tarihten itibaren tekke olarak kullanılmıştır. II. Mahmud'un kızlarından Saliha Sultan'ın (ö. 1843) 1834'teki düğününe davetli Halvetî şeyhleri arasında "Mollagürani kurbünde Seydi Bey Tekkesi şeyhi Ali Efendi'nin" adı geçmekte, 1256/1840 tarihli *Âsitâne*'de de, perşembe günü ayin icra olunan tekkeler arasında "Nakşibendiyye'den Seydi Bey Tekkesi der kurb-i Yüksekkaldırım" ibaresi yer almaktadır. Günümüzde bu mescit-tekkeden hiçbir iz bulunmamaktadır.

Seyfeddin Bey (Okçubaşı) VI:127b.

Seyfeddin Efendi (Şehzade) V:5c.

Seyfeddin Efendi Sahilsarayı III:294b.

Seyfullah Kasım Efendi (ö. 1601, Şeyh Seyyid) VI:544b, VII:7a, 7b.

Seyhun, Kemal Niyazi (1885, Akka - 1967, İstanbul) Kemençeci ve besteci. Musiki derslerini Kanûni Garbis, Kemani Aleksan Ağa, Tophaneli Sabri Bey ve Üsküdarlı Ziya Bey'den aldı. İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Musikisi İcra Heyeti'nde ve İstanbul Radyosu'nda kemençeci olarak çalıştı. En ünlü eserleri hicazkâr saz semaisi ve Yahya Kemal'in "Leylâ" şiirinden bestelediği fantezisidir.

VII:137c.

Seyhun, Vecdi (1915, İstanbul - 1984, İstanbul) Besteci. Musiki derslerini Santuri Ziya Bey ve Kaptanzade Ali Rıza Bey'den aldı. İstanbul Radyosu'nda ve İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Musikisi İcra Heyeti'nde ut ve viyolonsel çaldı. Zengin koleksiyonu nota, plak ve müzik yayınlarını içeriyordu. "Dilbestenim, meshurunum..." ile başlayan şarkısı başta olmak üzere pek çok saz eseri ve şarkısı vardır.

IV:249c, VII:350a.

Seyir Kasrı II:294c.

Seyit Nizam Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Merkez Efendi, Kazlı Çeşme, Telsiz, Beştelsiz, Çırpıcı mahalleleri ve Bakırköy, Güngören, Fatih ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.136'dır.

Seyit Ömer Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Uzun Yusuf, İbrahim Çavuş, Deniz Abdal, Nevbahar, Hobyar, Davut Paşa ve Arabacı Beyazıt mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.497'dir.

Seyit Paşa Çeşmesi III:178c.

Seyranî III:40b.

Seyrantepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde, Kâğıthane merkezinin kuzeydoğusuna ve Kâğıthane Deresi'nin doğusuna düşen mahalle. Kuzeyinden Fatih Sultan Mehmet Köprüsü çevre yolu geçmektedir. Güneyinde Şirintepe bulunur. Batısı ise Hasdal olarak bilinen yeşil alan ve askeri bölgedir. Seyrantepe'de geniş bir alan üzerinde polis lojmanları inşa edilmiştir. Buradan doğuya gidildiğinde, Büyükdere Caddesi'ne ve onun çevre yolu ile yaptığı Harp Akademileri Köprülü Kavşağı'na gelinir. Nüfusu (1990) 9.226'dır.

VII:498a.

Seyr-i Bahar İstanbulluların ilkbaharda kırlara çıkması âdetine verilen ad. Bu adet, Lale Devri'nde (1718-1730) bir tutku halini almıştı. Nedeni İstanbulluların doğa sevgisi kadar, kentin ve çevresinin ilkbaharda büründüğü eşsiz güzellik ve hüküm süren ılık havaydı. Kâğıthane, Boğaz köyleri, tepeler, Küçüksu ve Göksu vadileri, Çubuklu Sultaniye, Baltalimanı Çayırı, seyr-i bahar için tercih edilen başlıca yerlerdi. Seyr-i bahar deyimi yerine "bahar âlemi" de denir; kırlara gidenler grup halinde oturur, şarkılar, türküler söylerler, yenip içilir, şairler yeni yazdıkları kasideleri, bahariyeleri okurlardı. Kâğıthane'ye gidenler bir gelenek olarak ilkin Eyüb Sultan'ı ziyaret ederler, çarşıdaki aşçı dükkânlarında Eyüp kebabı, üzerine de Eyüp kaymağı yedikten sonra yanlarına da yeterince yemiş ve nevale alıp Karaağaç ve Bahariye kırlıklarında kendilerine yer seçerlerdi. Bahar gezintilerine gidiş dönüş, yaya, kağnı, araba veya kayıklarla olurdu.

Seyr-i Sefain İdaresi *mad. VI:541c,* II:354b, 375a, III:32c, 425c.

İlgili maddeler:

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307c
İdare-i Aziziye IV:136a
Şehir Hatları İşletmesi VII:142b

Seyyah Eren Dergâhı *bak.* Aziz Efendi Tekkesi

Seyyale IV:346a.

Seyyale Vapuru III:497b.

Seyyan Hanım *bak.* Oskay, Seyyan

Seyyar Satıcılar *mad. VI:542b.*

İlgili maddeler:

Bozacılar II:317c
Börekçiler II:321a
Ciğerciler II:429c
Macuncular V:234c
Sakalar VI:420a
Satıcı Sözleri VII:473a
Simitçiler VI:560a

Seyyid Abdullah Ağa Çeşmesi Halıcıoğlu'nda, Turşucu Sokağı'nda, Turşucu Hüseyin Çelebi Camii'nin avlusundadır. Bânisi III. Selim'in silahdarı Dedezade Seyyid Abdullah Ağa'dır. Harap vaziyettedir. 1207/1792'de inşa edilmiştir.

Seyyid Ahmed Deresi Mescidi *bak.* İranlılar Mescidi

Seyyid Baba Tekkesi II:106b, IV:1c.

Seyyid Bey (Adliye Vekili) III:511a.

Seyyid Halife Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Topkapı'da, halen Seyit Ömer Mahallesi'ne katılmış bulunan Fenayi Mahallesi'nde yer almaktaydı. *Hadîka*'da "Kız Ahmed Efendi Tekkesi Mescidi" adıyla anılan bu tesisin İstanbul'un fet-

hine katılanlardan (nime'l-çeyş) Seyyid Ali Halife tarafından yaptırıldığı ve mahallesinin olduğu belirtilmektedir. Nitekim 1546 tarihli *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde de "Mahalle-i Mescid-i Seydi Halife" başlığı altında "vakf-ı sahibü'l-mescidin" tarihsiz bir vakfiye özeti yer alır. Başlangıçta mescit olarak vakfedilen bu yapının, tespit edilemeyen bir tarihte (18. yy'ın ortalarından önce), muhtemelen Kız Ahmed Efendi adında bir şeyhin meşihat koymasıyla tekke niteliği kazandığı söylenebilir. 18. yy'ın ortalarına tarihlenen *Dergehname*'de adı geçmekte, 19. yy'ın ikinci çeyreğine ait *Hankahname* ile 1256/1840 tarihli *Âsitâne*'de, çarşamba günleri ayin icra olunan bir Halvetî tekkesi olarak zikredilmektedir. Ayrıca *Âsitâne*'de yerinin arsa olduğu belirtilen bu mescit-tekke günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Seyyid Halil Ağa Çeşmesi Fatih'te, Orta Cami yakınındaki bostan karşısında bulunmaktaydı. Bânisinin kimliği bilinmiyor. Bugün mevcut değildir. 1226/1811'de inşa edilmiş, 1325/1907'de tamir görmüştü. Kesme taştan, büyük haznesinin cephesi zarif kemerli, klasik üslupta bir çeşmeydi.

Seyyid Hasan Paşa Çeşmesi Zeyrek'te, Voynuk Şücaeddin Mescidi'nin karşısındaki hazirenin bitişiğindeydi. Bugün Atatürk Bulvarı'nda, Manifaturacılar Çarşısı önünde, aslına uygun biçimde yeniden kurulmuştur. Bu sırada teknesi yenilenmiştir. Kesme taştan, kemersiz bir çeşmedir. Aynataşı kabartmalarla süslenmiştir. Üzerindeki iki kitabeden, I. Süleyman'a (Kanuni) ait bir çeşmenin 1157/1744'te Sadrazam Seyyid Hasan Paşa tarafından ihya edildiği, 1343/1925'te de Seniye Hanım'ın ruhu için annesi Necibe Hanım tarafından tamir ettirildiği anlaşılmaktadır.

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi *mad. VI:543c*, II:185b.

Seyyid Hasan Paşa Medresesi V:134b.

İlgili madde:

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Seyyid Lokman Efendi (?, ? - 1601'den sonra, ?) 1570'e doğru şehnamecilik görevine getirildi ve 1596'da azledildi. Saray şairi olarak yazdığı eserlerden *Mücmilü'l-Tumar*, üç bölümlü bir Osmanlı tarihidir. Daha önemli ve belgesel değerde bir başka eseri Osmanlı padişahlarının giyim kuşamlarını, fiziki özelliklerini tanıtan *Kıyafetü'l-İnsaniyye fi Şemailü'l-Osmaniyye*'sidir. Yine manzum olarak *Şahname-i Âl-i Osman* adlı bir Osmanlı kroniği yazdı. *Selimname* ve *Şahinşahname* de onun eserlerindendir. En önemli yapıtı III. Murad'a sunduğu *Hünername*'dir.

Seyyid Mehmed Ağa (Kethüda) Çeşmesi Ahırkapı Meydanı'nda, bir yapının altında bulunmaktadır. 1226/1811'de Hazine-i Hassa Kethüdası Mehmed Ağa tarafından yaptırılmıştır. Mermer bir korniş altına alınmış oymalı bir aynataşı ile yine mermer bir tekneden oluşmaktadır. Dört mısralık kitabesi Enderunlu Vasıf'a aittir.

Seyyid Mehmed Baba Tekkesi VI:242b.

Seyyid Mehmed Uyûnî Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Sütlüce Mahallesi'nde, Çavuşbaşı Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. *Mecmua-i Tevarih*'te Seyyid Mehmed Uyûnî'nin önce, Halvetîliğin Karabaşî kolunun kurucusu, "Karabaş Veli" lakaplı Şeyh Ali Alaeddin el-Atvel'in (ö. 1685) halifesi ve Aydınoğlu Tekkesi'nin üçüncü postnişini Şeyh Ünsî Hasan Efendi'den (ö. 1724), sonra Halvetîliğin Sünbülî kolunun âsitânesi Sünbül Efendi (Koca Mustafa Paşa) Tekkesi'nin on birinci postnişini, "Koca Nureddin Efendi" olarak bilinen Şeyh Seyyid Mehmed Nureddin Efendi'den (ö. 1747) "ahz-ı tarikat ettiği, Sütlüce'de Kapı Ağası Mahmud Ağa (Çavuşbaşı) Camii kurbünde vâki mektebinde muallim ve zâviyesinde zâviyedar olduğu", "Hâtime-i sulehâ" terkibinin ebcedle karşılığı olan 1166/1752-53'te de vefat ettiği belirtilmektedir. 18. yy'ın ilk yarısında kurulmuş olması muhtemel bu tekkenin adı aynı yüzyılının ortalarına tarihlenen manzum *Dergehname*'de geçmektedir. Ayrıca BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede de "Sütlüce'de Özbek Şeyhi Uyûnî Tekkesi" olarak kayıtlıdır. Bu tarihten sonraki hiçbir tekke listesinde adı geçmeyen tekkenin pek uzun ömürlü olmayıp 18. yy'ın sonlarında veya 19. yy'ın başlarında tarihe karıştığı tahmin edilebilir.

Seyyid Mustafa Efendi Çeşmesi Erenköy'de, Sahrayıcedit-Merdivenköy yolu üzerindedir. 1226/1811 tarihli çeşme, Sultan Bayezid Vakfı kâtibi Seyyid Mustafa Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yedi beyitlik bir de kitabesi bulunan çeşmenin üzeri boyanmış, yer yer taşları dökülmüş, oldukça harap durumdadır. Cephesinde, sivri kemerli bir musluk nişi ile bir de küçük tas yuvası bulunan çeşme, yarıya kadar toprağa gömülüdür.

Seyyid Nizam Tekkesi *mad. VI:544a*, VII:8b, 123a, 557b.

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Seyyid Ömer Camii *mad. VI:545b*, III:311c.

Seyyid Uryan bin Seyyid Mehmed Zaviyesi Eminönü İlçesi'nde, Şehzadebaşı'nda, Kemal Paşa Mahallesi'nde, Onsekiz Sekbanlar Sokağı'nda bulunduğu anlaşılan bu zaviyenin, *İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri*'nde (953/1546) 897/1491 tarihli vakıf kaydı bulunmaktadır. 18. ve 19. yy'lara ait tekke listelerinde adının geçmediğine bakılırsa nispeten erken bir tarihte faaliyetini durdurduğu, ancak Seyyid Uryan Türbesi'nin bir ziyaretgâh olarak çevre halkınca korunarak günümüze kadar gelebildiği anlaşılmaktadır. Hangi tarikata bağlı olduğu tespit edilemeyen tekkenin, bânisinin adından hareketle Kalenderîlik ya da Haydarîlik gibi, dervişlerinin çıplak (uryan) gezdiği, heterodoks nitelikli bir tarikata mensup bulunduğu tahmin edilebilir. Seyyid Uryan Türbesi'nin ufak boyutlu, kare planlı ve kubbeli türbesi de özgün mimarisini büyük ölçüde yitirmiştir.

Seyyid Vehbi (?, İstanbul - 1936, İstanbul) Divan şairi. Adı Hüseyin'di. Medreseyi bitirdikten sonra müderrislik ve kadılık yaptı. III. Ahmed ve Sadrazam İbrahim Paşa (Damat) zamanında himaye ve ikbal gördü, Lale Devri'nin üstat şairleri arasına girdi. Yazdıkları o dönemin İstanbul'u hakkında değerli bilgileri içerir. Özellikle 1720'de dört şehzadeyle birlikte beş bin yoksul çocuğun 15 gün süren sünnet şenliklerini öyküleidiği *Surname* adlı nesir eserinde, kentin özelliklerini, insanlarını, esnaflarını tasvir eder, o devrin çeşitli geleneklerini anlatır. Gene o dönemde Ayasofya Meydanı'na yapılan III. Ahmed Çeşmesi için yazdığı musammat kaside Seyyid Vehbi'nin ünlü şiirlerindendir.

Seyyid Velayet Tekkesi *bak.* Âşık Paşa Külliyesi

Seyyid Velayet Türbesi I:368b.

Seza Poh IV:346b.

Sezai (Samipaşazade) *mad. VI:545c*, III:202c, IV:339a, V:407c, VI:434a.

Sezen, Enver Kemal VI:415a.

Sezen, Lebibe İhsan V:186c.

Sezen, Merih III:207a.

Sezen, Raşit Vecihi II:288b.

Sezer, Mete VII:323c.

Sezgin, Ahmet V:535c.

Sezgin, Özer III:45a.

Sezgin, Şevki III:533a.

Sezin, Ali II:142b.

Sforakion VII:373c.

Sforza, Carlo VII:380a.

Sfrantzes, Georgios *mad. VI:546a*, 93c, 207c, 346a.

Shehrazad Vapuru *bak.* Rumelikavağı Vapuru

Shell Genel Müdürlüğü II:455a.

Sheraton Oteli II:454a, IV:163c, VII:196a.

Sherwood, Ian IV:566a.

Shorter, Frederic I:140c.

Show TV VII:243c.

Shrantz, Joseph II:191c.

Sıbyan Bölükleri 1832'de süvari subayı yetiştirmek üzere Hassa Müşiri Ahmed Fevzi Paşa'nın girişimiyle Selimiye Kışlası'nda eğitime alınan Hassa 4. Alayı 2. Taburu bölükleri. Bu girişim başarılı sonuçlar verdiğinden II. Mahmud'un buyruğu ile iki yıl sonra Harbiye Mektebi açılmıştır.

Sıbyan Mektebi Darülmuallimini II:568b.

Sıbyan Mektepleri *mad. VI:546c,* III:138b, V:241b, 379c, VI:377a, VII:127b.

İlgili maddeler:

Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:96c

Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463a

Bâkî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2c

Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a

Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmeleri III:120a

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:389a

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263a

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:311a

Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VI:314a

Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376a

Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429a

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93b

Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VII:127c

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a

Taş Mektep VII:220b

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547b

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VII:549a

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Sıdal, Yusuf VI:523c.

Sıdıka Ali Rıza IV:365a.

Sıdkı Ahmed Paşa (ö. 1662, Nişancı) IV:498c.

Sıdkı Bey (Şeyh) V:96b.

Sıgri Sinagoğu Balat'ta, Demirhisar Caddesi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) Selanik'ten göç eden Yahudilerce yaptırıldığı sanılıyor. Bu yüzden Selanik Sinagoğu adıyla da anılır. Birkaç kez yenilenen yapı, 1926 ve 1956'da onarım gördü. 1975'te çatısı çökünce ibadete kapatıldı.

Sıkıyönetimler *mad. VI:547c.*

Sıkma III. Selim döneminde (1789-1807) kurulan Nizam-ı Cedid ile II. Mahmud döneminde (1808-1839) Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra (1826) kurulan Asâkir-i Mansure-i Muhammediye askerlerine giydirilen şalvar biçiminde pantolona verilen ad. Paçaları dize kadar dar ve yukarısı biraz bolca olan sıkmaların üstüne uzun bir mintan giydirilmiştir. Bele kemer takılması, başa barata giyilmesi de bu kıyafetin tamamlayıcı öğeleriydi.

Sılay, Celal V:169c.

Sınai Yatırım ve Kredi Bankası AO IV:229c.

Sınal, Hamparsum III:395c.

Sıral, İsmet II:388a, 388c.

Sırça Saray *bak.* Çinili Köşk

Sırmakeş Gümüş ve altını haddeden geçirerek sırma çeken sanat erbabına verilen ad. İstanbul'da bu iş Simkeşhane'de ve Kapalıçarşı etrafındaki hanlarda yapılırdı.

Sırmakeş Hanı V:355c.

Sırmakeş Suyu II:195a, III:77c, IV:510c.

Sırrı Efendi (Eşrefzade) IV:447a.

Sırrı Efendi (ö. 1878, Şeyh) III:58a.

Sırrı Paşa (Giritli) (1844, Kandiye - 1895, İstanbul) Devlet adamı ve yazar. İdari görevlerin ardından çeşitli yerlerde valilik yaptı. Şair Leyla Hanım'la (Saz) evlendi. Başlıca yapıtları *Şerhi Akaid Tercümesi, Nakdü'l-Kelam, Arai Millet* ve *Nurü'l-Hüda*'dır.

IV:40c, VI:475b, 475a, VII:232b.

Sırrî Ali Efendi (Şeyh, ö. 1755) V:514c, VI:35a.

Sıtkı (Musiki) III:4a.

Sıvacıyan, Harutyun III:189a.

Sıvacıyan, Karabet IV:234c.

Sıvacıyan, Theodor III:372a.

Sıvaciyan, Arşak VI:549a.

Sıvaciyan, Kınar *mad. VI:549a,* III:183a.

Sıyman, Ahmet Hilali (1892, Girit - 1965, İstanbul) Gazeteci. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde başladığı mesleğine *Zaman, Tanin, Sabah, Tercüman, Hakikat, Vakıt, Milliyet, Anadolu* gazetelerinde devam etti. *Akşam* gazetesinde öldüğü güne kadar yazı işleri müdürlüğü yaptı. Çevirileri ve tefrikaları da vardır.

Sibbern, Georg IV:279b.

Sidera VII:495b.

Sigma *mad. VI:549b,* IV:365c.

Sigortacılık *mad. VI:549c,* III:147c.

Silahdar Silahdar ağa, silahdar-ı hassa olarak da bilinir. Enderun'da hasodanın en büyük amirlerinden, törenlerde padişahın kılıcını taşıyan ve yaverliğini yapan içağasıydı. Silahdarlık 1830'da kaldırılarak yerine 1831'de mabeyin müşirliği konulmuştur. Kapıkulu ocaklarından ikinci süvari bölüğü de silahdar bölüğü adını taşımakta olup bunlara taşıdıkları bayrağın renginden dolayı "sarı bayrak bölüğü"de deniyordu.

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi *mad. VI:550c.*

Silahdar Abdullah Ağa Vakfı III:382c.

Silahdar Abdurrahman Ağa Camii *bak.* Paşalimanı Camii

Silahdar Hanı *mad. VI:551a,* II:123c.

Silahdar Hazinesi Topkapı Sarayı'nda, hırka-i şerif dairesinin bitişiğinde arzhane denilen dairenin içinde, silahdar ağanın korunması altındaki kıymetli eşya ve silahların bulunduğu yer. Hazinedeki eşyanın listesi sır kâtibi ile hazine başyardımcısı tarafından deftere geçirilip mühürlendikten sonra padişaha verilir ve onun izni olmadan hazineden eşya çıkarılamazdı. Saltanat değişikliklerinde yeniden sayım yapılırdı.

Silahdar Kethüdası Çeşmesi *bak.* Mustafa Ağa Çeşmesi

Silahdar Mehmed Ağa Çeşmesi Fındıklı'da, Kazancı Yokuşu'nda bulunmaktadır. Tarihçi ve Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa'nın (ö. 1723) ruhu için ailesince yaptırılmıştır. 1138/1725'te inşa edilen çeşmenin kesme taştan büyük haznesi bugün mevcut değildir. Cephesi kabartma çizgi ve süslerle şekillendirilmiş ve oymalı kemerinin üzerine kitabesi konmuştur. Servi motifleriyle süslü aynataşındaki rozetten iki tane de kemerin köşelerinde görülmektedir.

Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi *mad. VI:551c.*

Silahdar Tarihi V:210c, VII:431b.

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Eyüp) *mad. VI:552a.*

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Kabataş) *mad. VI:552b.*

Silahdar Yakub Ağa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Yakub Ağa Sokağı'nda, bir evin altındadır. 1145/1732'de III. Ahmed'in kızı Esma Sultan'ın damadı Yakub Ağa (Paşa) tarafından klasik üslupta kesme taştan inşa ettirilmiştir.

Silahdar Yusuf Paşa Çeşmesi Kâğıthane'de, Kâğıthane Köyü Camii'nin karşısında yer aldığı bilinen, günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunan bu çeşme, Sultan İbrahim'in silahdarı Yusuf Paşa tarafından yaptırılmış, III. Mustafa tarafından 1178/1764'te onartılmış ve Mihrişah Valide Sultan (ö. 1805) eliyle yenilenmiştir. Çeşmenin, İzmir Mollası Arif Mehmed Efendi tarafından söylenen ve sülüs hatla yazılan 1209/1795 tarihli ihya kitabesi, halen Kâğıthane Köyü Camii'nin abdest musluklarının yanındaki duvarda asılıdır. Kesme küfeki taşı ile inşa edilen çeşme enine yerleştirilmiş, dikdörtgen şeklindeki cephesi oldukça sade tutulmuş, bir kırık kaş kemerle bezeli olan mermer aynataşının yanla-

rına birer maşrapalık yerleştirilmiştir. IV:383c.

Silahdarağa Köşkü I:304b.

Silahî Mehmed Bey Mescidi *mad. VI:553a.*

Silahşoran-ı Hassa *bak.* Hassa Silahşorları

Silahtar *bak.* Silahtarağa

Silahtarağa *mad. VI:553c,* III:502b.

İlgili maddeler:

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi VI:550c

Silahtarağa Elektrik Santralı VI:554c

Silahtarağa Elektrik Santralı *mad. VI:554c,* III:176a, VI:554b.

İlgili madde:

Aydınlatma I:474c

Silahtaroğlu, Semin IV:357a.

Silivri *mad. VI:555a.*

Silivri Cezaevi II:425a.

Silivri Devlet Hastanesi 1983'te hizmete girmiş bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, iç hastalıkları ile kadın hastalıkları ve doğum servislerindeki toplam 50 yatakla hizmet vermektedir.

Silivri İlçesi *mad. VI:557b,* IV:138a, 138b, VII:499b.

İlgili maddeler:

Pirî Mehmed Paşa Külliyesi VI:251a

Silivri VI:555a

Silivri Kapısı *bak.* Surlar

Silivri Kazası İlkokullarda Okuyan Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 6 Nisan 1942'de, Silivri'deki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım ve koruma amacıyla, diğer ilçelerde aynı adı taşıyan benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi Silivri CHP binasındaydı.

Silivrikapı Fatih İlçesi'nde kara surlarının içinde ve Mevlanakapı'nın güneyinde bulunan ve adını oradaki sur kapısından alan semt. Batısını oluşturan kesim, Merkezefendi Mezarlığı'dır. Silivrikapı'dan geçen caddenin sur içinde kalan batı-doğu doğrultusundaki kesimi de kapının adını taşımaktadır. I:5c, III:443a, VII:497a.

İlgili maddeler:

Arabacı Bayezid Mescidi I:287b

Bâlâ Külliyesi II:6b

Balıklı Ayazması II:24a

Balıklı Rum Hastanesi II:25a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226b

Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b

Körükçü Tekkesi V:95c

Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c

Silivrikapı Hipojesi VI:558c

Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547c

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558c

Silivrikapı Hipojesi *mad. VI:558c.*

Silivrikapı Mezarlığı V:444a, 444c.

Silivrili, Ahmet Kemal (1892, Silivri - 1959, İstanbul) Rüştiyeyi bitirdi. Ticaret ve çiftçilikle uğraştı. Silivri belediye başkanlığı yaptı. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Silivrili, Akgün (1935, Silivri - 1987, İstanbul) Çiftçi ve tüccar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Silvelli, İtelo V:532b.

Sim, Mürüvvet VI:538a.

Sim Sakalar *bak.* Sakayan-ı Matbah-ı Âmire

Simavi, Erol IV:105a, 347b.

Simavi, Haldun III:496c, IV:105a, VI:461c.

Simavi, Sedat *mad. VI:559b,* I:284c, II:447a, IV:105a, 346b, 347b, 448c, VII:506c.

İlgili maddeler:

Hürriyet Gazetesi IV:105a

7 Gün VII:457b

Simeon (Polonyalı) *mad. VI:548c,* III:388b, IV:536a, VII:29b.

Simeon, Ayios (İhtiyar) II:549c.

Simeon (Ayios) Stylites II:549c, V:130a.

Simeon I II:330b.

Simeon Kalfa *mad. VI:559c,* II:64b.

İlgili madde:

Nuruosmaniye Külliyesi VI:100a

Simeon Metafrastes (10. yy) Bizanslı hagiograf (azizlerin yaşamöykülerini yazan kimse). II. Nikeforos (963-969), I. İoannes (969-976) ve II. Basileios (976-1025) dönemlerinde "logothetes" olarak hizmet gördü. Yaptığı çevirilerden dolayı "metafrastes" (tercüman) lakabını aldı. Sayısız şehadet öyküsünü günlük dilden klasik Yunancaya kazandırdı, çoğunu edebi bir dille yeniden yazdı. *Menologion* (Yortular Takvimi) diye anılan eseri Ortodoks kilisesinin temel yapıtlarındandır.

Simitçiler *mad. VI:560a.*

Simkeşbaşı İskender Bey Çeşmesi I:494c.

Simkeşhane *mad. VI:561a,* II:95a, 184b, III:1a, VII:225c, 533a.

İlgili maddeler:

İl Halk Kütüphanesi IV:156b

Tetrapilon VII:259a

Simmans, G. V:127c.

Simon (Barutçubaşı) IV:185a.

Simon (Cüce) VI:259a.

Simon Kalfa Apartmanı VI:142c.

Simon, Paul L. II:6a.

Simonyan, Amira (Canik) VII:505a.

Simplegadae II:283b.

Sinadenos, Teodoros (14. yy) Bizanslı asker. 1320'den itibaren III. Andronikos (hd 1328-1341) ile büyükbabası II. Andronikos (hd 1282-1328) arasındaki iç savaşa III. Andronikos'un ateşli yandaşı olarak katıldı. 1328'de savaş bitince Konstantinopolis valisi, 1340'ta Teselya valisi oldu. Tahtı zorla ele geçirmek isteyen VI. İoannes'in (hd 1347-1354) yakın arkadaşı olarak olaylara katıldı fakat yenildi ve Teselya'dan kaçmak zorunda kaldı, 1345'te öldü. Annesi Teodora Paleologina'nın başkentte kurduğu Bebaias Elpidos Manastırı'nda bir portresi vardı.

Sinagoglar *mad. VI:561c,* VII:405c.

İlgili maddeler:

Ahrida Sinagoğu I:138a

Etz ha-Hayim Sinagoğu III:225b

Hemdat-İsrael Sinagoğu IV:51b

Karay Sinagoğu IV:464b

Neve Şalom Sinagoğu VI:67c

Zülfaris Sinagoğu VII:568c

Sinan (Mimar) *mad. VI:563a,* I:12b, 91c, 115b, 118a, 496a, II:26a, 28b, 89a, 184c, 309a, 344c, 376b, 414c, 424c, 431a, 431c, 441b, 537b, III:3a, 6a, 6c, 15a, 15b, 146c, 200a, 282a, 310b, 405a, 463c, 526a, 541a, 541c, IV:1a, 3c, 4b, 5a, 6a, 129c, 165b, 366c, 437a, 494b, 533b, 534c, 550a, V:1a, 126b, 166c, 321b, 354c, 369b, 396b, 406b, 501a, VI:141c, 169b, 431b, 503b, 504b, VII:48a, 54b, 83b, 96b, 239b, 286a, 333b, 352b, 472c.

İlgili maddeler:

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c

Ağa Hamamı I:92c

Ahî Çelebi Camii I:104a

Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292c

Âşık Paşa Külliyesi I:365a

Atik Valide Külliyesi I:407c

Avasköy Kemeri I:425a

Ayakapı Hamamı I:437b

Bâlî Paşa Camii II:27b

Büyükçekmece Kervansarayı II:357c

Büyükçekmece Köprüsü II:358a

Cafer Ağa Medresesi II:365c

Cedid Ali Paşa Medresesi II:391c

Cihangir Camii II:431a

Çavuşbaşı Camii II:480c

Çemberlitaş Hamamı II:484c

Çinili Hamam II:516b

Çivizade Kızı Mescidi II:524a
Çukurcuma Camii II:539a
Darülkurralar II:565b
Defterdar Camii III:16c
Dırağman Külliyesi III:49b
Dökmeciler Hamamı III:101a
Duhanizade Mescidi III:104c
Düğmecibaşı Mescidi III:107a
Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c
Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) III:166a
Esma Sultan Sahilsarayı (Kadırga) III:210b
Fener Köşkü III:282a
Ferhad Paşa Camii III:291c
Feridun Ahmed Paşa Türbesi III:293a
Ferruh Kethüda Camii III:294b
Güzelce Kasım Paşa Camii III:461c
Güzelce Kemer III:463a
Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b
Hacı Evhad Külliyesi III:473b
Hadım İbrahim Paşa Camii III:490b
Hasan Çelebi Mescidi III:562c
Haseki Hamamı IV:4a
Haseki Külliyesi IV:4c
Hassa Mimarları Ocağı IV:12c
Hüsrev Paşa Türbesi IV:110a
İskender Paşa Külliyesi IV:207a
Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a
Kaysunizade Mescidi IV:511c
Kepenekçi Sinan Medresesi IV:547a
Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:558a
Kırkçeşme Tesisleri V:1a
Kovuk Kemer V:79c
Kurşunlu Han V:126a
Mağlova Kemeri V:239a
Malulzade Medresesi V:282c
Mehmed Ağa Medresesi V:356c
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b
Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı) V:454a
Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar) V:456a
Mimar Sinan Hamamı V:468a
Mimar Sinan Mescidi V:468c
Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a
Molla Çelebi Camii V:483a
Molla Çelebi Hamamı V:484b
Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495a
Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85a
Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85c
Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87c
Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a
Ortaköy Hamamı VI:144b
Paşa Kemeri VI:227b
Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244b
Piyale Paşa Külliyesi VI:254c
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301a
Rüstem Paşa Camii VI:371b
Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373c
Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374b
Rüstem Paşa Medresesi VI:375a
Rüstem Paşa Türbesi VI:376c
Semiz Ali Paşa Camii VI:520a
Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII:2c
Siyavuş Paşa Köşkü VII:20a
Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c
Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) VII:31c
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) VII:32a
Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34a
Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34c
Sultan Selim Medresesi VII:63c
Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a
Süleymaniye Külliyesi VII:96b
Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VII:127c
Şehzade Külliyesi VII:152a
Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c
Uzun Kemer VII:332a
Üçbaş Medresesi VII:333b
Üçbaş Mescidi VII:333c
Yeşildirek Hamamı VII:509c
Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542b

Sinan Ağa

İlgili madde:

Soğanağa Mescidi VII:25c

Sinan Ağa Camii Fatih İlçesi'nde, Sinan Ağa Mahallesi'ndedir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yapılmıştır. Bânisi Fatih Camii bina emini Sinan Ağa'dır. Mescitten günümüze bitişiğindeki mezarlığın bir kısmı, Damat Mehmed Efendi Medresesi ve hamamının duvar kalıntıları ulaşmıştır.

Sinan Ağa Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kırkçeşme, Hüsam Bey, Kirmasti, Şeyh Resmi, Müftü Ali, Haydar, Kasap Demirhun mahalleleri ve Eminönü İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.007'dir.

Sinan Ağa Medresesi V:559c.

Sinan Bey (Matbah-ı Âmire kâtibi)

İlgili madde:

Daltaban Mescidi II:544b

Sinan Çavuş (16. yy) I. Süleyman'ın (Kanuni) emriyle Barbaros Hayreddin Paşa'nın yaşamını yazan bir halk ozanıdır. Sinan Çavuş'un, Barbaros'un dikte ettiği biçimde ve halk diliyle yazdığı "Gazavat-ı Hayreddin Paşa" uzun zaman İstanbul kahvelerinde kıssahanlarca okunmuş veya anlatılmıştır.

Sinan Çavuş Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Langa'da olduğu bilinen, fakat bulunduğu yer tam olarak tespit edilemeyen bu yapının bânisinin kimliği hakkında da bilgi yoktur. On bir hücreden ibaret olan medrese bir yangın sonucu harap olmuş ve ardından yıkılmıştır.

Sinan Efendi (Hoca)

İlgili maddeler:

Kepenekçi Sinan Medresesi IV:547a
Kepenekçi Sinan Mescidi IV:548a

Sinan Efendi (ö. 1659, Şeyh Ümmîsinanzade) V:267c, VII:7c, 8a.

Sinan Efendi (Solak)

İlgili madde:

Solak Sinan Camii VII:35b

Sinan Efendi (Sünbül) *bak.* Yusuf Sinan Efendi

Sinan Erdebili (Şeyh) *bak.* Yusuf Sinan Erdebili

Sinan Erdebili Tekkesi *mad. VI:567b,* III:534a, VII:108b.

Sinan Paşa (?, ? - 1553, İstanbul) Kaptan-ı derya. Sadrazam Rüstem Paşa'nın kardeşidir. Hersek sancakbeyliğinin ardından 1550'de kaptan-ı deryalığa getirildi. Trablus'un Osmanlı egemenliğine girmesini sağladı.

VI:60b.

İlgili maddeler:

Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) VII:2c
Sinan Paşa Mescidi VII:5a

Sinan Paşa (Koca) (1520, Topoyani [Arnavutluk] - 1596, İstanbul) Sadrazam. Çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Yemen ve Tunus'un alınmasındaki yararlıklarından dolayı 1574'te dördüncü vezirliğe yükseltildi. Beş kez sadrazamlık görevinde bulundu (1580-1582, 1589-1591, 1593-1595, 1595, 1595-1596). İran'la savaşa son vererek çıktığı Avusturya seferlerinde pek başarılı olamadı. Darphaneler açarak paranın ayarını düzeltti. Sakarya Irmağı'nı Marmara Denizi'ne bağlama tasarısı, rakiplerinin padişahı etkilemesiyle sonuçsuz kaldı.

II:162b, III:237c, 301c, V:334c, 499c, 500b, 502a, VI:499a, 503c, VII:4a.

İlgili maddeler:

Sinan Paşa Köşkü VII:1b
Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) VII:4a

Sinan Paşa (Ciğalazade) (?, ? - 1605, Diyarbakır) Devlet adamı. Yeniçeri ağalığı ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1591'de kaptan-ı deryalığa, 1596'da kubbealtı vezirliğine getirildi. Ertesi yıl sadrazam oldu, ama bu görevde ancak iki ay kadar kalabil-

di. 1598'de ikinci kez kaptan-ı derya oldu. Daha sonra serdar olarak katıldığı İran seferinde başarılı olamayınca görevden alındı. İstanbul'da bir saray ve hamam yaptırdığı semte daha sonra Cağaloğlu adı verildi.

II:370c, VII:495b.

İlgili madde:

Cağalazadeler II:370a

Sinan Paşa Camii *bak.* Sinan Paşa Külliyesi

Sinan Paşa Çeşmesi *mad. VII:1a.*

Sinan Paşa Hamamı *bak.* Hocapaşa Hamamı

Sinan Paşa Köşkü *mad. VII:1b,* I:102a, 103b, II:325b, III:6b, V:501a, VI:409c, 461a, VII:1b, 39b, 74a, 282c, 394b, 418c, 541b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş) *mad. VII:2c,* I:39a, 91c, 175c, III:6b, 322c, IV:481b.

Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt) *mad. VII:4a.*

Sinan Paşa Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Vişnezade, Türkali, Cihannüma, Yıldız mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.900'dür.

II:166a.

Sinan Paşa Mescidi (Küçükmustafapaşa) *mad. VII:5a,* I:436c.

Sinan Paşa Mescidi Üsküdar İlçesi'nde, Sinan Paşa Mahallesi'nde, Halk Dershanesi Sokağı'nda bulunmaktadır. Yemen fatihi Sinan Paşa tarafından yaptırılmıştır. Tahsin Öz'ün *İstanbul Camileri* adlı eserinde caminin yapım tarihi 954/1547 olarak verilmiş, caminin kadro dışı kaldıktan sonra harap duruma düştüğü, 1959'da onarılıp ibadete açıldığı belirtilmiştir. Cami taş ve tuğladan yapılmıştır. Yapının mihrap yönünde sağ ve sol tarafta altlarda ikişer, üstlerde dörder pencere vardır. Denize bakan cephenin bitişiğinde minare ve önünde çeşmesi bulunmaktadır. Yapı 1975'te elden geçirilmiş, yıkık minaresi on altı köşeli olarak yenilenmiştir.

Sinan Paşa Mescidi Fatih İlçesi'nde, Yenibahçe'de, Gureba Hastanesi civarındaydı. Bânisi Kaptan-ı Derya Sinan Paşa'dır (ö. 1554). Yapım tarihi bilinmemektedir. Mescit 1915'te yanmıştır.

Sinan Paşa Sarayı I:415a.

Sinan Paşa Sebili *bak.* Sinan Paşa Külliyesi

Sinan Paşa Tekkesi *bak.* Neccarzade Tekkesi

Sinaneddin Yusuf *bak.* Yusuf Efendi (ö. 1565, Sinaneddin)

Sinaneddin Yusuf bin Abdullah *bak.* Sinan-ı Atik

Sinan-ı Atik (ö. 1471) *mad. VII:5c,* I:364c, 445c, II:376c, III:3a.

İlgili maddeler:

Fatih Külliyesi III:265c

Kürkçü Hanı V:171b

Mimar Sinan Tekkesi V:469a

Sinanîlik *mad. VII:6a,* III:443b, 534a, VI:235a, VII:124b, 215c, 338a.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) VII:336c

Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini) VII:338a

Sinekli Medrese *bak.* Şahkulu Medresesi

Sinekli Mescit *bak.* Kâtip Muslihiddin Mescidi

Sineklitepe III:385b.

Sinema Günleri IV:230b.

Sinema Mecmuası/Le Courrier du Cinema Haftalık Türkçe-Fransızca sinema dergisi. 1924'te yayımlandı. Sahibi Hikmet Nâzım, başyazarı Vedat Örfi'ydi.

Sinemacılar ve Filmciler Cemiyeti 27 Kasım 1946'da, "filmciliğin ve sinemacılığın terakki ve inkişafına çalışmak, cemiyet üyelerinin iç ve dış piyasadaki işlerinin gelişmesini sağlamak" amacıyla, Beyoğlu, Yeşil Sokak, no. 17'de kurulmuş dernek. Başkanı Şakir Sevan, yöneticileri Cemal Pekin, İhsan İpekçi, Murat Köseoğlu, Cemil Filmer, Cevat Boyar, Fuat Kuntkay'dı.

Sinemalar *mad. VII:8c.*

İlgili maddeler:

Akın Sineması I:157b

Alemdar Sineması I:186c

Ali Efendi Sineması I:192b

Alkazar Sineması I:205b

Apollon Sinemaları I:284a

Asri Sineması I:357c

Atlas Sineması I:412c

Azak Sineması I:500b

Bahçe Sinemaları I:540b

Elhamra Sineması III:154b

Emek Sineması III:156a

İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği IV:223b

Lale Sineması V:185c

Majik Sineması V:276c

Pathe Sineması VI:230c

Saray Sineması VI:459c

Sinematek Derneği VII:9b

Süreyya Sineması VII:115a

Sinematek Derneği *mad. VII:9b.*

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Fatih) *mad. VII:9c.*

Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Üsküdar) *mad. VII:10a.*

SİNESEN VI:526c.

Siniosoğlu, Simeon VI:365c.

SİNTAŞ (Sinema İşleri Türk Anonim Şirketi) IV:184c.

Sinus Phidaliae II:35a, VII:499b.

Sinyora Sinagoğu IV:10b.

Sipahi Ayaklanmaları *bak.* Ayaklanmalar

Sipahi Çarşısı I:297a.

Sipahi, Muzaffer (1941, Ankara) Futbolcu. Ankara Demirspor'da futbola başladı. 1960'ta Eskişehir Şekerspor'da kısa bir süre oynadıktan sonra Demirspor'a geri döndü. Bu takımda oynarken 5 kez, daha sonra transfer olduğu Galatasaray'da da 15 kez milli takıma seçildi. 1975'te futbolu bıraktı, daha sonra Futbol Federasyonu'nda birkaç kez görev aldı.

Sipahi, Naime III:4a.

Sipahi Ocağı *mad. VII:10c,* II:234a, IV:432c, VII:42b.

Sipahi Ocağı Kulübü I:374a.

İlgili madde:

Binicilik II:234a

Sipahiler Hanı *bak.* Laleli Külliyesi

Sirac III:123c.

Siraceddin Halebi V:331a.

Sirel, Nijad III:459c.

Sirer, Reşad Şemseddin II:563a.

Siret, Tahsin VII:10c.

Sirkeci *mad. VII:11c,* III:447a, 502a, IV:145c, V:68a, VII:43c, 45a.

İlgili maddeler:

Abdülhamid II Çeşmesi I:43b

Acem Ağa Mescidi I:60c

Ahilleus Hamamı I:105b

Ali Efendi Sineması I:192b

Bâbıâli Caddesi I:524a

Birinci Vakıf Hanı II:243a

Liman Hanı V:213b

Meserret Kıraathanesi V:405b

Milli Reasürans Hanı V:463c

Muradiye Sebili V:520a

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Sanayi Odası VI:446c

Sirkeci Garı VII:13b

Yalı Köşkü VII:416c

Sirkeci Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1964'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak inşa edildi. 1.072 grostonluktu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 700 beygirgücünde 2 adet buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. 1986'da kadro dışı bırakılarak satıldı.

I:286b.

Sirkeci Dede Tekkesi II:415b.

Sirkeci-Florya Sahil Yolu *mad. VII:12c*, V:390c, VII:12b, 458a, 476b, 534b, 558b.

Sirkeci Garı *mad. VII:13b*, III:21c, IV:317c, VI:149b, VII:11c.

Sirkeci-Harem Araba Vapuru İskelesi IV:200a.

Sirkeci Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Kulaksız Mahallesi'nde, Nalıncı Bayırı Caddesi ile Zincirlikuyu Caddesi'nin kavşağında yer alır. İlk olarak 17. yy'da Sirkeci Muslihiddin tarafından, kare planlı, ufak bir yapı olarak inşa edilen yapının minberi daha sonraki yıllarda Hacı Hasan Ağa tarafından koydurulmuştur. 1821'de paşa hamamcısı Mehmed Ağa tarafından yaptırılan tulumba ile musluklar bugün tamamen ortadan kalkmıştır. 1950'li yıllarda yeniden yapılırcasına onarım gören yapı, kare bir plan şeması göstermektedir. Batı yönündeki giriş kapısından hemen harime girilmektedir. Girişten sağ tarafta kalan kuzey yönü ibadet alanının genişletilmesi amacıyla yükseltilmiş ve yandaki apartman ile bitişecek şekilde uzatılmıştır. Bu genişletilen alandan bir merdivenle kadınlar mahfiline çıkılmaktadır. Güneyde ve batıda altta iki dikdörtgen, üste sivri kemerli üç pencere ile ana mekân aydınlatılmıştır. Vaaz kürsüsü, mihrabı ile minber mermerdendir. Tavanda bitkisel süslemeler yer almaktadır. Tamamen yenilenmiş olan minare, yüksek kaideli, köşeli gövdenin üzerinde yer alan tek şerefesiyle oldukça belirgindir.

Sirkeci Spor Kulübü 1957'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri mavi-kırmızıdır. 1970'lerde Süleymaniye kulübü ile birleşerek adını Süleymaniye Sirkeci'ye çevirmiştir. Futbol takımı bu isimle liglerde mücadele ettikten sonra kısa bir süre önce iki kulübün yolları tekrar ayrılmıştır. Futbol takımı bugün yine kurulduğu renkler ve isimle 1. amatör kümede mücadele etmektedir. Başkanlığını Ergin Demirören'in yaptığı kulübün 350 üyesi, futbol, hentbol, basketbol ve voleybol branşlarında faaliyet gösteren 300'ün üzerinde lisanslı sporcusu vardır.

Sirkeci Şimendifer Atölyesi III:424c.

Sirkecibaşı Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Sıraselviler Caddesi'ndedir. 1082/1671-72'de Sirkecibaşı Mustafa Ağa ve Hatice Hatun tarafından inşa ettirilmiştir. Ahşap olan ve Cumhuriyet döneminde kadro harici bırakılarak harap düşen mescit 1963'te, çevre halkının desteği ile kâgir olarak yeniden inşa edilmiştir. Herhangi bir mimari özelliği kalmamış olan mescidin duvarları, mihrabı, minberi ve vaaz kürsüsü klasik üslupta Kütahya çinileriyle süslüdür.

Sirkler *mad. VII:13c.*

İlgili madde:

Souillier Sirki VII:39c

Sirmen, Ali V:465a.

Sirmen, Fuat (1899, İstanbul - 1981, İstanbul) Hukukçu. İstanbul ve Roma üniversiteleri hukuk fakültelerini bitirdi; hukuk doktorası yaptı. Adliye müfettişliği ve savcılık görevlerinde bulundu. 5. dönem (1935-1939) Erzurum, 6-8. (1939-1950) ve 12. dönem (1961-1965) Rize, 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1943-1946 arasında iktisat bakanlığı, 1948-1950 arasında adalet bakanlığı ve 1961-1965 arasında Millet Meclisi başkanlığı görevlerinde bulundu.

Sirmen, Mehmet Rauf V:277a.

Sirmen, Osman Rauf V:277a.

Siroçkin Kardeşler I:540b.

Siropulos IV:88a.

Sisa, Sami I:470b, II:453a.

İlgili madde:

Manifaturacılar Çarşısı V:296c

Sit Alanları *mad. VII:14c*, II:290c.

Site Tiyatrosu Şişli'de, Site Sineması'nın üst katında yer alan tiyatro. Muhsin Ertuğrul, Muammer Karaca, Cemil Filmer, Yıldız Kenter ve Müşfik Kenter 1959'da Yeni Oda Tiyatrosu adıyla bir topluluk oluşturarak, oyunlarını Site Tiyatrosu'nda sahnelemeye başladılar. Daha sonra çeşitli tiyatro toplulukları bu sahnede temsiller verdi. İstanbul Şehir Tiyatroları tarafından stüdyo olarak da kullanıldı.

IV:527a.

Siteler *mad. VII:15c*, V:65c.

Sitti Hatun Camii Fatih İlçesi'nde, Silivrikapı'da, bu semtin adını taşıyan cadde üzerindedir. Bâniyesi Zembilli Ali Efendi'nin kızı Sitti Hatun'dur. Mimarı ve yapıldığı tarih tam olarak bilinmezse de 16. yy'da yaptırıldığı kesindir. Zamanla harap bir hale gelen mescit, 1952'de semt halkı tarafından ihya edilmiştir. Bu tamir sırasında ana duvarlar dışındaki her şey yenilenmiş ve bunlara ek olarak küçük bir son cemaat yeri eklenmiştir. Mescit geniş bir bahçe içindedir. Bahçede tarihi değeri olmayan bir şadırvanın iki yanında bulunan tek katlı evler imam meşrutasıdır. Kâgir duvarlı, kırma çatılı mescidin dışa açılan iki kapısı vardır. Bu kapılardan soldaki dokuz basamakla kadınlar mahfiline çıkışı sağlar. Mescidin diğer kapısı ise son cemaat yerine ve harime girişi sağlar. Harimin her cephesinde iki kat halinde sıralanan dörder pencere vardır. Bu pencerelerin altta olanları iki kanatlı metal çerçevelerle dışa açılır. Üsttekiler ise revzenlidir. Minber ahşap, mihrap ve vaaz kürsüsü taştır. Mihrap nişi içten beş yüzlüdür. Minare kürsüsü kesme taş, gövdesi ve şerefesi tuğla, külahı ise betonarmedir.

Sitti Mükrime Hatun V:328a.

Sivasî Tekkesi *mad. VII:16a*, I:14a, II:414c.

Sivasî Tekkesi *bak.* Yavsî Baba Tekkesi

Sivasîlik I:21b, III:49c, IV:440c, VII:215c.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Sivasî Tekkesi VII:16a

Sivastopol Köşkü Büyükada'da, Nizam semtinde, Hamlacı Sokağı'ndadır. Geniş bir bahçe içinde bulunan bu kâgir köşk 1884'te Sivastopol ailesi tarafından yaptırılmış, L. Troçki (ö. 1940) kısa bir süre burada oturmuştur. Halen bakımsız durumda olan köşk, dış görünümüyle II. Abdülhamid dönemi eklektizmini yansıtan ilginç bir yapıdır. İngiliz şatolarına özenilerek giriş cephesinin ortasında, ileri doğru çıkan kesimin köşelerine tuğla örgülü, çokgen planlı ve mazgallı kuleler oturtulmuş, ayrıca diğer köşeler kule görünümünde çıkıntılarla donatılmıştır. Dikdörtgen pencerelerin yanısıra neogotik üsluba bağlanan sivri kemerli pencereler ile romanesk ve Bizans üsluplarını hatırlatan yuvarlak kemerli pencereler cephelerde sıralanır. Pencerelerin çoğu tuğlalarla kuşatılmış, kat aralarında ve saçaklarda, tuğladan, damlalık frizi niteliğinde silmeler kullanılmıştır.

Sivri Tepe II:230a.

Sivriada *mad. VII:17b*, IV:33b, V:88c.

Sivrikoz Çeşmesi Cibali'de, Abdülezel Paşa Caddesi üzerinde, Sivrikoz Camii'ne giden sur kapısı yanındadır. Bânisinin kimliği belli değildir. 972/1564'te inşa edilmiştir. Aynataşı yoktur. İlk şeklini yitirmiştir. Kitabesi Farsçadır.

Sivrikoz Mescidi Fatih İlçesi'nde, Cibali'de kendi adını taşıyan sokaktadır. Sivrikoz (Seferikoz) Mehmed Efendi tarafından yaptırılmış, vakfiyesi 900/1495'te tescil edilmiştir. 19. yy'ın son çeyreğinde çeşitli onarımlar geçiren mescit fevkani, kâgir duvarlı ve ahşap çatılıdır. Girişi doğu cephesinde bulunan yapı bir Bizans sarnıcı üzerine oturmakta, yuvarlak kemerli büyük pencerelerden ışık almaktadır. Çıkmalı bir kadınlar mahfili vardır.

II:429a, VII:168c.

Siyasal Bilgiler Okulu V:374c.

Siyasal Örgütlenmeler *mad. VII:17b*, IV:290c, VII:224b.

Siyaset Çeşmesi Topkapı Sarayı'nın Alay Meydanı denen büyük avlusunda, eskiden Çizme Kapısı'nın bulunduğu yere yakın suterazisi önündeki çeşmedir. Cellat Çeşmesi olarak da bilinir. Siyaseten idamı emredilen suçluların, bu çeşme önünde boyunları vurulur; cellat ve yamağı, ellerini, satır ve bıçaklarını bu çeşmede yıkarlar; kesilen başı da ibret taşına koyarlardı.

I:111b, II:393c.

Siyavuş Paşa (Kanijeli) (?, ? - 1602, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığı ve Rumeli beylerbeyliğinin ardından kubbe vezirliğine getirildi. İkinci vezirlik ve sadaret kaymakamlığı görevlerinde bulundu. 1582-1593 arasında üç kez sadrazamlık yaptı.

İlgili maddeler:

Siyavuş Paşa Köşkü VII:20a

Siyavuş Paşa Medresesi VII:20b

Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c

Siyavuş Paşa (Sadrazam) (?, ? - 1656, İstanbul) Sadrazam. Silahdarlık, kubbe vezirliği, kaptan-ı deryalık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1651'de sadrazam oldu, ama kısa bir süre sonra görevden alınarak Malkara'ya sürüldü. İkinci kez sadrazamlığa atanmasından 50 gün sonra öldü.

I:129a, II:206a, 500b, V:98a, 340b, 341c, 499c, 501b.

Siyavuş Paşa (Abaza) (?, ? - 1688, İstanbul) Sadrazam. Köprülü Mehmed Paşa'nın damadıdır. Saray hizmetlerinde ve askeri görevlerde bulundu, çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Avusturya seferi sırasında orduyu ayaklandırarak sadrazamlığa getirilmesini sağladı. Kayınbirederi Fazıl Mustafa Paşa'yla anlaşarak 1687'de IV. Mehmed'in yerine II. Süleyman'ı tahta çıkardı. İstanbul'a dönüşünde isyan eden askerlerce öldürüldü.

V:95a, 343c.

Siyavuş Paşa Bahçesi VII:20a.

Siyavuş Paşa Çeşmesi Eyüp'te, Siyavuş Paşa Türbesi'ne bitişiktir. Paşanın ölümünden (1602) sonra ruhunu şad etmek amacıyla yaptırılmıştır. Kitabesinde Siyavuş Paşa'nın ölüm tarihi (1011/1602) bulunan çeşmenin barok üslubu yansıtan ayrıntıları, 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19. yy'ın başlarında yenilendiğini kanıtlar. Mermerden yontulmuş dikdörtgen aynataşı dilimli bir kemerle bezenmiş, aynataşının üzerindeki yarım daire biçimindeki kitabe, içbükey yüzeylerin ve silmelerin zenginleştirdiği geniş bir yuvarlak kemerle taçlandırılmıştır.

Siyavuş Paşa Köşkü *mad. VII:20a.*

Siyavuş Paşa Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde mahalle. Şirin Evler, Kocasinan Merkez, Soğanlı, Bahçelievler Merkez mahalleleriyle çevrilidir. D-100 (E-5) Otoyolu güneyinden geçer. 1970'li yıllarda oluşmuş yerleşim birimlerindendir. Nüfusu (1990) 45.874'tür.

I:548b.

Siyavuş Paşa Medresesi *mad. VII:20b.*

Siyavuş Paşa Sarayı I:415a, II:183c, VII:20c, 21b.

Siyavuş Paşa Türbesi *mad. VII:21c.*

Siyavuşgil, Sabri Esat (1907, İstanbul - 1968, İstanbul) Şair, yazar. İstanbul Hukuk Fakültesi'nde okurken Fransa'da psikoloji öğrenimi yaptı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Umumi Psikoloji dalında profesör oldu. Merkezi Roma'da bulunan Akdeniz Akademisi üyeliği, Türk Psikoloji Cemiyeti ve PEN Kulüp başkanlığı yaptı. Şiirlerini *Güney* ve *Hayat* dergilerinde yayımladı. Cevdet Kudret, Muammer Lütfi, Vasfi Mahir (Kocatürk), Kenan Hulusi, Ziya Osman (Saba) ve Yaşar Nabi (Nayır) ile birlikte şiirlerini *Yedi Meşale* (1928) adlı bir kitapta toplayarak, edebiyat tarihimizde aynı adla anılacak şiir akımını başlattılar ve aynı yıl *Meşale* adında bir de dergi çıkardılar. *Mubit* ve *Varlık* dergilerinde de şiirlerini yayımladı. Bir süre sonra, şairin yaratıcı zihninin sınır tanımazlığıyla, bilimin akıl-mantık illiyeti arayan ve ister istemez belli sınırlara, kurallara bağımlı kalan dünyasının bağdaşmadığını söyleyerek şiiri bıraktı, *Tan*, *Ulus* ve uzun yıllar da *Yeni Sabah* gazetesinde köşe yazıları yazdı. İncelemeleri arasında *İstanbul'da Karagöz ve Karagöz'de İstanbul* (1938), *Folklor ve Milli Hayat* (1943), *Roman ve Okuyucu* (1944) vardır. *Odalar ve Sofalar (1933)* adıyla çıkmış tek şiir kitabı bulunmaktadır. Ayrıca *Psikoloji ve Terbiye Bahisleri* (1940), *Tanzimatın Fransız Efkârı Umumiyesinde Uyandırdığı Yankılar* (1940), *Karagöz* (psiko-sosyolojik deneme) adlı eserleri de vardır. Siyavuşgil'in Edmound Rostand'dan yaptığı ünlü *Cyrano de Bergerac* oyunu çevirisi olağanüstü denilecek denli başarılıdır. Sait Faik'in 41 hikâyesini Fransızcaya çevirmiştir (*Un Point Sur la Cart* [Haritada Bir Nokta, 1962]). III:515b, VII:369a, 468a.

Skallai II:113c.

Skalyeri, Kleanti II:502a.

Skating Palace (Paten Sarayı) IV:184b.

Skeufilakion II:174b.

Skidmore IV:73c.

Skilitzes, İoannes *mad. VII:22b*, IV:179b, VI:344a, VII:41a.

Skutari VII:343c.

Skutarion IV:530b, VII:343c.

Skutarion Kışlası VII:500b.

Skutariotes IV:88a.

Slade, Adolphus III:353c, IV:436b, VI:3a.

Slaveykoy, Petro R. II:330a.

Sloane, Williams VI:338c.

Smith, John Shaw III:330a.

Smith, M. VII:221c.

Smith, Thomas V:60c.

Smith, William James (19. yy) İngiliz mimar. İngiltere Elçiliği binasının inşaatı ile görevlendirildi. 1841'de İstanbul'a geldi ve 1853'e kadar kaldı. İnşa ettiği bilinen ilk yapı Taşkışla'dır. 1847-1849'da Gümüşsuyu Askeri Hastanesi'ni yaptı. 1848-1851'de Selimiye Kışlası'nın Harem'e ve kuzeye bakan bölümleri, hazırladığı projelere göre kâgir olarak tamamlandı. Tophane Kasrı'nı inşa etti. İstanbul'un ilk kâgir konaklarından olan, ancak günümüze ulaşamayan Eminönü Kantarcılar'daki İbrahim Edhem Paşa Konağı'nı yaptı. 1847'deki yangında hasar gören Naum Tiyatrosu'nu yeniledi ve Dolmabahçe Sarayı'nda Alay Köşkü'nün inşaatına başladı.

III:450a, V:375b, VI:53a.

İlgili maddeler:

İngiltere Elçiliği Binası IV:175a

Tophane Kasrı VII:277a

Societa Operaia *mad. VII:22c*, II:216b, III:374c, VII:249a.

Société Anonyme de Fabrication Yedikule'deki bu tekstil fabrikası 1886'da faaliyete geçti ve ilk yıllarda büyük zarara uğradı. Bir İngiliz şirketince işletilen fabrikada 9.000 iğ vardı. Ancak sistem kısa zamanda demode olduğundan fabrika kapandı.

Société de Barreau de Constantinople II:59b.

Société de Pharmaciens de Constantinople *bak.* Cemiyet-i Eczaciyan der Âsitâne-i Aliyye

Société Imperiale de Médecine de Constantinople II:405c.

Sofa Geçen yüzyıllarda Boğaziçi'nde, çevresi ağaçlıklı çimenli düzlüklere sofa ve teferrücgâh deniyordu. Buralar, Boğaz manzarası seyretmek, gezmek, oturmak, çalgılı, içkili âb âlemleri düzenlemek, esnaf teferrücleri yapmak için elverişli yerlerdi. Evliya Çelebi'nin anlattığına göre Büyükdere'deki Çimen sofaları, Mısır sofaları yaz günleri için en çok aranan yerlerdi.

Sofa Camii VII:292c.

Sofa Köşkü III:173a, VII:292c.

Sofa Mescidi III:173a.

Sofcu Hanı *mad. VII:23a.*

Soffa-i Hümayun III:173a.

Sofia V:462a.

Sofia Limanı *mad. VII:23b*, V:216a, VI:66b, VII:263b.

Sofianae VII:501a.

Sofianai IV:530c.

Sofina Gazhanesi I:478c, III:377c.

Sofregaz III:76a.

Softa *bak.* Suhte

Softalar Olayı Kırım Savaşı öncesinde, Osmanlı Devleti'nin Rusya'ya karşı İngiltere ve Fransa ile anlaşması, bu devletlerin orduları ve donanmaları ile Osmanlı ordu ve donanmasının ortaklaşa Rusya'ya savaş açması kararı, tutucu çevrelerin tepkisine neden oldu. 1853'te İstanbul'daki pek çok cami ve mescidin imamı, medrese softaları bir ara-

ya gelerek bir "mahzar" hazırladılar ve dinsizlerle anlaşmanın şeriata aykırı olduğunu, İslam askerinin, dinsiz askerleriyle aynı safta savaşmalarının caiz olmadığını ileri sürdüler. Sadrazam Mustafa Reşid Paşa'ya karşı halkı ayaklanmaya çağırdılar. Olayın arkasında ise, sadaret makamına gelmek isteyen Damat Mehmed Ali Paşa vardı. Olay bir eyleme ve ayaklanmaya dönüşmeden yatıştırıldı.

Sofu, Melek Celal IV:171a.

Sofular Camii *mad. VII:24a.*

Sofular Hamamı *mad. VII:24b.*

Sofular Mahallesi Fatih İlçesi'nde, Aksaray ile Edirnekapı arasındaki Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) geçtiği eski dere yatağının kuzey yamacında, İskender Paşa Mahallesi'nin kuzeyinde, yamacın orta kesimlerini içeren mahalle. Kuzeyinde, yokuşun üst kesiminde ise Kıztaşı mevkii bulunur. Nüfusu (1990) 6.764'tür.

İlgili madde:

Orta Camii VI:140c

Sofular Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Sofular Caddesi'nde, Balcı Yokuşu üzerindedir. *Hadîka*'da İstanbul'un fethine katılan çavuşlardan Sofu Ali Ağa tarafından yaptırıldığı kaydedilmiştir. 16. yy'da Şeyhülislam Hoca Saadeddin Efendi (ö. 1599) tarafından onartılan mescide Şeyh Abdullah Efendi de minber koydurmuştur. Duvarları kâgir, minaresi kesme taş ve tuğla, çatısı ahşaptır. Kareye yakın dikdörtgen planlı harimin önünde, duvarında küçük mihrabıyla son cemaat yeri bulunmaktadır. Yıkılmış olan son cemaat yeri 1975'te binanın bütünüyle birlikte onarılmıştır.

Sofular Tekkesi (Fatih) *mad. VII:24c,* III:443a, 534a, VII:7c.

İlgili maddeler:

Gülşenîlik III:442a

Sinanîlik VII:6a

Sofyalı Sokağı I:355a.

Soğanağa Mescidi *mad. VII:25c.*

Soğanlı Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde, Bahçelievler'in merkezinin kuzeybatısında yer alan mahalle. Güneyinde Siyavuşpaşa, batısında Kocasinan bulunur. Doğusunda Güngören İlçesi'ne bağlı Haznedar yer almaktadır. Soğanlı ayrı bir mahalle olmasına rağmen, genellikle Kocasinan kapsamında kabul edilir. Nüfusu (1990) 36.008'dir.

I:548b.

Soğanlık Kartal İlçesi'nde, D-100 (E-5) Otoyolu'nun Cevizli ve Kartal köprülü kavşakları arasında kalan bölümünün kuzeyine düşen, 1970'lerin başlarına kadar köyken, sonra yeni bir yerleşim bölgesi olarak genişleyen, gene o tarihlerden beri belediye örgütüne sahip bir beldedir.

III:385b.

Soğanlık Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Orta Mahalle, Gümüşpınar, Esentepe, Cevizli mahalleleri ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir.

Soğomonyan, Gomidas III:186c.

Soğukçeşme Askeri Rüştiyesi V:374c.

Soğukçeşme Kapısı I:108c, VII:74a.

Soğukçeşme Sokağı *mad. VII:26a,* III:437a, VII:317c.

İlgili maddeler:

İstanbul Kitaplığı IV:229a

Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII:27a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı *mad. VII:27a.*

Soğukkuyu Camii VI:218a.

Soğuksu Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. İncirköy, Çiğdem, Çubuklu, Rüzgârlı Bahçe mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.559'dur.

II:198b.

Sokak Fotoğrafçıları *mad. VII:27c,* VI:543a.

Sokaklar *mad. VII:28a.*

Sokaklara Dair Nizamname II:145b.

Sokollu Köşkü I:63c.

Sokollu Mehmed Paşa Camii *mad. VII:30c,* I:501a, II:492a, V:70a, VI:428b, VII:509c.

İlgili madde:

Azapkapı Camii I:30c

Sokollu Mehmed Paşa Köşkü III:178c.

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp) *mad. VII:31c.*

Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga) *mad. VII:32a,* IV:367a, VII:239b.

Sokollu Mehmed Paşa Mescidi *mad. VII:34a.*

Sokollu Mehmed Paşa Sarayı *mad. VII:34c,* I:415a, 520c, VI:463b.

Sokollu Mehmed Paşa Türbesi III:252b.

Sokollu Mehmed Paşa Yalısı IV:439c.

Sokrates II:113a, 180a.

Solak Mevkib-i hümayun denen saltanat kortejinde, sarayda yapılan törenlerde, padişahın ululuğunu ve gücünü yansıtıcı koruma kadroları arasında yer alan bir sınıf. Solakan-ı hassa da denilmiştir. Atlı olan solaklar, padişahın atının ya da arabasının her iki yanında yürürler; sorguçları ve parlak giysileri ile dikkati çekerlerdi. 1829'da kaldırılan solaklığın yerine "hademe-i rikab-ı hümayun" örgütü kuruldu.

Solak Sinan Camii *mad. VII:35b.*

Solak Sinan Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Hacı Hesna Hatun, Selami Ali, Toygar Hamza, İnkılap ve Selman Ağa mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.642'dir.

Solak Sinan Suyolu VII:350c.

Solaryum Plajı III:326a.

Solmaz, İbrahim VII:204c.

Somer, Fahri (1916, İstanbul) Spor yöneticisi, gazeteci. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Bir süre futbol oynadıktan sonra 1933'ten itibaren spor yöneticiliği yaptı. Futbol Federasyonu'nda görev aldı. Adalet kulübünde fahri olarak 10 yıl genel kaptanlık yaptı. Bu takımı 4. kümeden 1. kümeye çıkardı. Uzun yıllar spor yazarı olarak gazetecilik yaptı. Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü merkez danışma üyeliğinde bulundu.

Somer, Selçuk VII:528c.

Somersan, Nermin IV:356c.

Son Havadis VI:397a.

Son Posta II:71c.

Sonat, Selma III:413c.

Songülen, Ziya III:286b.

Sonku, Cahide *mad. VII:36a,* IV:184c.

Sonsino, Israel Natan VII:398b.

Sonsino, Yesua VII:398b.

Sonumut, Asım Tevfik III:372c.

Sor, Nejat VII:376a.

Soranzo, Giacomo VII:382a.

Sorguç, Fuad II:559b, VII:349c.

Sorguçlu Hanı *mad. VII:36c,* II:32c, IV:426b.

Soriano, Hanri (1882, Rodos - ?, ?) Sigortacı. Rodos İdadisi ve Süleymaniye Medresesi'ni bitirdi. 10. dönem (1954-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Soros (Ayios) Triklinosu II:263a.

Sosthenion VII:499a.

Sosyal Adalet Partisi 28 Şubat 1946'da, Zeytinburnu'nda kurulmuş siyasal parti. Kurucuları mürettip İhsan Temelveren, ev kadını Ziyneti Temelveren, yazar Muharrem Zeki Korgunal'dı. Emekçi çoğunluğunun haklarını savunmayı amaçladığını belirten parti, "zümre demokrasisinden sosyal demokrasiye geçişi" hedefliyor, iktisadi hayatta reform istiyor, Müslümanların birliğini savunuyordu.

Sosyal Demokrat Fırkası 23 Aralık 1918'de Galata'da Mader Hanı'nda kurulmuş siyasal parti. Sosyal demokrat ilkeleri savunan fırkanın başkanı Dr. Hasan Rıza'ydı. Güçsüz kalmış, önemli faaliyet gösterememiş, 1920'de feshedilmiştir.

Sosyal Güvenlik *mad. VII:37a.*

Sosyal Hizmetler *mad. VII:38a,* III:140a.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu VII:38c.

Sosyal Sigortalar İstanbul Hastanesi III:10a.

Sosyal Sigortalar Kurumu

İlgili madde:

Sosyal Güvenlik VII:37a

Sosyal Sigortalar Kurumu Binası Fatih İlçesi'nde, Zeyrek'te, Atatürk Bulvarı'ndadır. Mimarı Sedat Hakkı Eldem'dir. Bina, 1963'te dispanser, çarşı, banka şubesi ve bürolardan oluşan bir kompleks olarak tasarlanmış, 1972'de bitiminden sonra yalnızca büro binası olarak kullanılmıştır. Betonarme karkas olarak inşa edilen yapının çarşı katları dışa kapalı olarak tasarlanmış olmasına karşın, üst katların suni taş plaklarla kaplı cephesinde prefabrik elemanlarla birbirinden ayrılmış pencereler yer almaktadır. Unkapanı'ndan Saraçhane'ye doğru topografyaya bağlı olarak artan bina yükseklikleri, bölümlenmiş cepheleri ve geniş saçakları ile tarihi çevreye uyum kaygısı taşımaktadır.

İlgili madde:

Eldem, Sedat Hakkı III:151c

Soter Filantropos Kilisesi *mad. VII:39a.*

Soteros Ayazması I:473a.

Soteros (Kristos) Akataleptos Manastırı V:292b.

Soteros Manastırı II:323c.

Souillier, Louis VII:39c.

Souillier Sirki *mad. VII:39c,* II:16b, III:390a.

İlgili madde:

Sirkler VII:13c

Soydan, Mahmut V:464c, VII:202b.

Soydan, Selim III:319a.

Soydanses, Cevdet (Hafız) III:58b.

Soydanses, Necati III:58b.

Soylu, Doğan VI:296b.

Soylu, Gürol (1949, Ardahan) İnşaat mühendisi. Yıldız Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. İstanbul belediye başkanlığı danışmanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoya girdi.

Soyman, Saadet VI:538a.

Soysal, İlhami V:464c.

Soysal, Mümtaz V:464c.

Soysal, Sevgi (1936, İstanbul - 1976, İstanbul) Yazar. Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Klasik Filoloji Bölümü'nden mezun oldu, Göttingen Üniversitesi'nde arkeoloji ve tiyatro okudu. TRT'de çalıştı, *Dost, Değişim, Yelken, Ataç, Papirüs, Yeni Dergi, Yeni Ufuklar, Yedi Tepe*'de yazılar, hikâyeler bazı günlük gazetelerde tiyatro eleştirileri yayımladı. 12 Mart döneminde iki kez tutuklandı; Siyasal Bilgiler Fakültesi dekanıyken tutuklanan Mümtaz Soysal ile askeri cezaevinde evlendi. Yazı veya kitaplarında Sevgi Sabuncu, Sevgi Nutku ve Sevgi Soysal adlarını kullanan yazarın başlıca kitapları şunlardır: *Tutkulu Perçem* (hikâyeler, 1962), *Tante Rosa* (hikâyeler), *Yürümek* (roman, 1968), *Yenişehirde Bir Öğle Vakti* (1974), *Şafak* (1975), *Barış Adlı Çocuk* (1976), *Yıldırım Bölge Kadınlar Koğuşu* (Mamak Askeri Cezaevi'nden anılar, 1976), *Bakmak* (1976), *Hoş Geldin Ölüm* (1980). TRT 1970 Roman Başarı Ödülü'nü ve Orhan Kemal 1974 Roman Ödülü'nü kazanmış olan Sevgi Soysal ile kendisi gibi genç yaşında kanserden ölen koreograf Duygu Aykal kız kardeştiler.

Soytarı Padişahların ve vezirlerin hizmetlerinde bulunan, onları güldürüp eğlendiren kimse. Mukallit, maskara gibi adlarla da anılan soytarılar, hizmetinde olduğu kişilerden, komik söz ve davranışlarından dolayı ilgi görseler de genel olarak değersiz bir varlık olarak kabul edilirlerdi.

Sozomenos (400, Gazze - 450, Konstantinopolis) Bizanslı kilise tarihçisi. Filistin'de doğdu, Konstantinopolis'te hukukçu oldu ve 439'da dokuz kitaplık *Kilise Tarihi*'ni yazmaya başladı. II. Teodosios'a (hd 408-450) adanan eserin ilk ve son bölümleri kayıp olup diğer bölümler 324-425 arasını kapsar. Üslubu açısından yaşlı çağdaşı Sokrates'e öykünen yazar, Batılı kaynaklardan haberdardır ve erken dönem kilise tarihçiliğinde özel bir yere sahiptir.

IV:308c.

Söğüt ve Ertuğrul Alayları Osmanoğullarının tarihine ilgi duyan ve Osmanlı Devleti'nin doğduğu Söğüt ve çevresini imar ettiren II. Abdülhamid, (hd 1876-1909) bu yöreden toplattığı gençlerden tören birlikleri oluşturmuştu. Bu birlikler, Yıldız'daki cuma selamlıklarında yer alırlar, kışlalarından Beşiktaş'a geliş gidişleri halkta heyecan uyandırırdı.

Söğütlü Çeşme Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İnönü, Halkalı Merkez, İstasyon, Cumhuriyet, Fevzi Çakmak ve Tevfik Bey mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.926'dır.

Söğütlüçeşme Kadıköy İlçesi'nde, Kızıltoprak'ın güneyinde, Fenerbahçe Stadyumu'nun doğusunda yer alan semt. Boğaziçi Köprüsü çevre yolu ile Kadıköy'ün iki ana aksı olan Bağdat ve Kayışdağı (Fahrettin Kerim Gökay) caddelerinin birleştiği yer olan ve iki cadde arasında kalan Söğütlüçeşme'deki tren istasyonu, Haydarpaşa'ya en yakın banliyö istasyonudur. 1960'ların sonlarında Anadolu yakasındaki otobüs terminalinin Harem'den Söğütlüçeşme'ye kaydırılması, böylece çevre yolu ve inşaat halindeki Boğaziçi Köprüsü aracılığıyla Topkapı terminaliyle doğrudan irtibatlandırılması düşünülmüş, aynı şekilde Anadolu trenleri için istasyonun da Haydarpaşa'dan Söğütlüçeşme'ye alınması öngörüldüğünden, burada yeni bir istasyonun yapımına başlanmıştır. Ama projeden sonradan vazgeçilmiştir. Bugün yol kavşaklarıyla ve yoğun oto trafiğiyle kaplı Söğütlüçeşme, semt olarak varlığını yitirmiştir.

IV:332c.

Söğütlüçeşme Hamamı Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme Tren İstasyonu'nun yakınında, Hasanpaşa-Kadıköy kavşağının bulunduğu yerde, demiryolunun kenarındadır. Dikdörtgen planlı olan hamamın soyunmalık kısmına, yan cephesine açılmış olan bir kapıdan ve demir bir merdivenle inilir. Kapının karşısına gelen kapalı iki küçük bölme hela ve usturalıktır. Dar bir kapının açıldığı sıcaklığı büyük bir kubbeyle örtülüdür. Kubbesinde filgözleri bulunmaktadır. Kare planlı sıcaklığın kuzey duvarında sathi dikdörtgen nişler olup, diğer duvarlar düzdür. Bugün bir parkın içinde harap bir durumda olan hamam çevre yolu bağlantısının yapımı için kamulaştırılmasından beri kullanılmaktadır.

Söğütlüçeşme Namazgâhı VI:44a.

Sökmen, İhsan (1873, İstanbul - 1955, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Tümgeneralliğe kadar yükseldi. Yeniköy belediye başkanlığı, İzmir valiliği yaptı. 2. ve 3. dönemde (1923-1931) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sönmez, Yusuf Kenan (1948, Zonguldak) İşletmeci. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Söylemezoğlu, H. Kemali II:450c, V:170a.

Sözen, Metin (1936, Elazığ) Sanat tarihçisi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'nde mimarlık tarihi profesörü oldu. İstanbul'da ve Anadolu'da bugünkü Türkiye'nin devraldığı kültürel birikimin sanat tarihi ve mimari yönü üzerinde pek çok çalışma yaptı, bunları yazılı ya da görsel olarak verileştirdi. Anadolu kentleri, medreseleri üzerine yaptığı yayınlardan Cumhuriyet tarihinin ilk elli yılının mimarisi, Mimar Sinan'ın mimari üzerindeki etkileri ya da Türkiye'nin sanat tarihi konusunda kitaplar, makaleler yazdı. İstanbul'un saraylarından Dolmabahçe, Beylerbeyi ve Yıldız'da (Şale), Küçüksu, Aynalıkavak, Ihlamur, Maslak kasırlarında ve Yalova'daki Atatürk Köşkü'nde yapılan onarım, yenileme çalışmalarına katıldı. Birçok televizyon belgeseline imza koydu. *Boğaziçi Yalıları* (1964), *Anadolu'da Konutun Öyküsü* (1984), *Kültürlerin Yeşerdiği Ülke Türkiye* (1986), *Türk Mimarisi* (1986), *Karadeniz'den Çeşitlemeler* (1986), *Bin Türlü Mavi Akar Boğaziçi'nden* (1987), *Eski Konaklar-Yeni Konaklar* (1987), *Suyla Gelen Kültür*

(1988), *Dünya Durdukça Mimar Sinan* (1988).

Sözen, Nurettin IV:235c, VI:244a, VII:43b.

Sözer, Mithat (1913, Mora) Liseyi bitirdi. Ticaretle uğraştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Sözer, Önay (1936, İstanbul) İstanbul Erkek Lisesi ve Hukuk Fakültesi'nden sonra, Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'ne öğretim üyesi olarak girdi. *Edmund Husserl'in Fenomenolojisi ve Nesnelerin Varlığı* (1977) ve *Anlayan Tarih* (1981) adlı iki kitabının yanısıra, hikâye, roman, dil kuramı konusunda denemeler yazdı, YAZKO'nun 1981 Roman Özendirme Ödülü ile İnceleme Büyük Ödülü'nü kazandı. *Öteki* (1981) adlı bir romanı vardır.

Sözer, Vural V:539c.

Spandugino, Teodoro VII:283a.

Spanudis Köşkü *bak.* Sait Faik Müzesi

Sperco, Willy (1887, İzmir - 1970 ?, Roma) İtalyan asıllı yazar. Yaşamının büyük bölümü İstanbul'da geçti. Bir İtalyan vapur şirketinin temsilciliğini ve turizm acenteliği yaptı. *Journal d'Orient* ve *Stamboul* gazetelerinde yazılar yazdı. İstanbul'un Levantenlerini anlatan eserler, tarih incelemeleri, anılar ve polisiye romanlar kaleme aldı. *Les Turcs d'hier et d'aujourd'hui* adlı eserinin bir bölümü *Yüzyılın Başında İstanbul* (İst., 1989) adıyla Türkçeye çevrildi.

IV:320c.

Spies, O. III:519b.

Spiridon (Ayios) Manastırı *mad. VII:40a.*

Spiridon Tiberius III:17c.

Spitzer, Leo IV:248b.

Splendid Oteli *mad. VII:40b.*

Sponeck Birahanesi VII:8c.

Spon-Wheler V:17b.

Spor *mad. VII:40c.*

İlgili maddeler:

Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c
Adalet Spor Kulübü I:77c
Alemdar Gençlik Kulübü I:185a
Ali Sami Yen Stadyumu I:201b
Altınyurt Spor Kulübü I:227c
Amigoluk I:244b
Anadolu Spor Kulübü I:256c
Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259c
At Yarışları I:374a
Atıcılık I:398c
Atletizm I:413a
Basketbol II:75b
Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167c
Beykoz Gençlik Kulübü II:198a
Beylerbeyi Spor Kulübü II:210c
Beyoğlu Spor Kulübü II:223a
Binicilik II:234a
Bisiklet II:246a
Black Stockings II:260c
Boks II:293b
Burhan Felek Spor Sitesi II:339b
Dağcılık II:542b
Darüşşafaka Spor Kulübü III:2a
Eczacıbaşı Spor Kulübü III:126b
Efes Pilsen Spor Kulübü III:134b
Eskrim III:206c
Eyüp Spor Kulübü III:253c
Fenerbahçe Spor Kulübü III:286b
Fenerbahçe Stadyumu III:287a
Feriköy Gençlik Kulübü III:293c
Futbol III:345b
Galatasaray Spor Kulübü III:373c
Güreş III:454a
Halter III:532c
Hentbol IV:52a
Hokey IV:82c
İnönü Stadyumu IV:176b
İstanbul Satranç Derneği IV:233b
İstanbul Spor Kulübü IV:234a
İstanbul Yelken Kulübü IV:251a
İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b
Jimnastik IV:320a
Judo-Karate IV:320c
Karagümrük Spor Kulübü IV:454b
Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485a
Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a
Kürek V:170c
Masa Tenisi V:304b
Maviler ve Yeşiller V:310c
Okçuluk VI:125a
Sadi Gülçelik Spor Tesisi VI:391b
Sarıyer Spor Kulübü VI:498b
Sipahi Ocağı VII:10c
Spor Basını VII:42c
Spor ve Sergi Sarayı VII:43b
Stadion VII:43c
Sutopu VII:83a
Şeref Stadyumu VII:162b
Taksim Stadyumu VII:199c
Tenis VII:244b
Vefa Spor Kulübü VII:375c
Vefa Stadyumu VII:376a
Voleybol VII:390c
Yelken VII:463a
YMCA VII:531a
Yüzme VII:540b

Spor Âlemi 1919-1928 arasında yayımlanmış 15 günlük spor dergisi. Sahibi Said Çelebi'ydi. Mütareke döneminde milli bir nitelik kazanan spor karşılaşmalarını yansıtmak ve dünyadaki spor hareketlerini aktarmakla toplumumuzda bu alana ilgiyi önemli ölçüde artırdı. Yazarları arasında Burhan Felek, Fuad Hüsnü (Kayacan), Vildan Aşir (Savaşır), Rıza Salih, Suad Hayri (Ürgüplü) gibi isimler vardı. Bol resim kullanarak, sporcu röportajlarına yer vererek, İstanbul'dan bütün ülkeye yayılacak olan kulüp rekabetlerini kökleştirmeyi başardı.

VII:199c.

Spor Basını *mad. VII:42c.*

Spor ve Sergi Sarayı *mad. VII:43b,* III:550b, IV:272c, 565b.

Sporel, Hasan Kâmil (1894, İstanbul - 1969, İstanbul) Futbolcu ve yönetici. Zeki Rıza Sporel'in ağabeyidir. Fenerbahçe kulübünde yetişti. Önce forvet oynadı, sonra defansta karar kıldı. 1911-1923 arasında Fenerbahçe birinci takımında 108 maç oynadı. Takım kaptanlığı yaptığı gibi 1923'te ilk milli takımın kaptanlığını da üstlendi. Amerika'da yükseköğrenimini yaparken orada da futbolunu sürdürdü. Geçilmez bir defans oyuncusu olarak kendini gösterdiğinden orada "Dardanelle" (Çanakkale) lakabıyla anıldı. Uzun yıllar Fenerbahçe yönetim kurullarında görev aldığı gibi 1962-1966 arasında başkanlık da yaptı.

V:106c.

Sporel, Zeki Rıza (1898, İstanbul - 1969, İstanbul) Futbolcu ve yönetici. Fenerbahçe genç takımından yetişti. 16 yaşındayken birinci takım kadrosuna alındı, 1934'e kadar Fenerbahçe takımında 352 maç oynadı, 470 gol attı. 16 kez milli oldu. Milli takımın ilk golünü attığı gibi 1924'te Helsinki'de Türkiye-Finlandiya milli maçında elde ettiği 4 gollük rekoru 70 yıldan beri kırılamadı. Futbolu bıraktıktan sonra Fenerbahçe yönetim kurullarında görev aldı, 1955-1958 arasında kulüp başkanlığı görevinde bulundu.

I:301a, III:287a, V:480c, VII:244b.

Srapyan, Bedros (1831 veya 1833, İstanbul - 1898, Sofya) Ermeni asıllı saray ressamı. Roma'da resim eğitimi gördü. Dönüşte Balyan ailesinin yanında çalıştı ve saraylarla resmi binaların tavan ve duvar tezyinatını yaptı. 1867'de, Osmanlı Devleti'ni temsilen iki yağlıboya tablo ile Paris Sergisi'ne katıldı. Birincisi Hz İsa'nın haçtan indirilmesi, ikincisi ise Eyüp Sebili idi. Üsküdar'daki Berberyan Mektebi'nde ve Robert Kolej'de resim hocalığı yaptı. Tezyin ettiği yapılar arasında, Beyoğlu'ndaki Yeni Tiyatro binası, Yunanistan Elçiliği, Üsküdar, İcadiye'deki Vasıf Paşa Konağı ve Yıldız Sarayı'nda, Alman İmparatoru II. Wilhelm'in birinci ziyareti münasebetiyle inşa edilen pavyon bulunmaktadır. Abdülaziz'in yağlıboya portresini de hazırlamıştır. 1896'da, Sofya'ya yerleşmiştir.

St. Casson VII:226c.

St. Helena Şapeli I:272b.

St. Louis Kilisesi V:21a.

St. Petersbourg Café-Restaurant II:216c.

St. Pierre Kilisesi *bak.* Saint Pierre ve Paul Kilisesi

St. Stephen Kilisesi I:275c, 276a.

Stackelberg, Grafvon III:360c.

Stadion *mad. VII:43c,* II:258c.

Stadt Hamburg Beyoğlu'nda, Mis Sokağı'nda küçük ama Batı mutfağından iyi örnekler sunan bir restorandı. 1950'lerin başından, 1960'ların sonlarına kadar açık kaldı. Adı Almanca (Hamburg Kenti) olmasına, Viyana ve Alman-Avusturya mutfağına özgü yemekleriyle tanınmasına rağmen, mönüsünde İngiliz, Fransız mutfağından da yemekler bulunurdu.

Stamboul *mad. VII:43c,* II:55b, III:12c, 337c, IV:175a, V:286b, VI:416c.

Stambul Film III:195b.

Stampa, Ercole

İlgili madde:

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303c

Stampa, Giorgio Domeniko (1836, İstanbul - 1890'dan sonra, Bedford [İngiltere]) İtalyan asıllı mimar mühendis. İtalya'da mimarlık eğitimi gördü. 1866'da İran Elçiliği binasını, 1872'de Mercan'daki Bible House Hanı'nı 1873-1876'da kardeşi Ercole Stampa ile İtalyan Hastanesi'ni, 1873-1882 arasında Giacomo Leoni ile Palazzo Corpi'yi (bugün ABD Başkonsolosluğu binası) inşa etti. Daha sonra Almanya'ya, oradan da İngiltere'ye gitti.

IV:303c, V:203a.

İlgili madde:

İran Elçiliği Binası IV:189c

Stanbol IV:255a.

Stefan (Novgorodlu) (13. yy) Rus rahip. 1349'da bir hacı kafilesiyle Konstantinopolis'e geldi. Kentte kaldığı 7 gün boyunca gördüklerini kaleme aldı. İlk kez 1839'da basılan metnin Fransızcası M. de Khitrowo'nun *Itinéraires russes en Orient* (Cenevre, 1889) kitabında, İngilizcesi G. V. Majeska'nın *Russian Travelers to Constantinople in the Fourteenth and Fifteenth Centuries* (Washington, 1984) kitabında yayımlandı.

Stefan Kalfa I:522a.

Stefan (Sveti) Kilisesi *mad. VII:44a,* I:8c, 29c, II:329b, III:280c, 505a, V:21b.

İlgili madde:

Aznavur,Hovsep I:511a

Stefanos (Ayasofya Diyakonu) IV:153c.

Stefanos (Ayios) Kilisesi Yeşilköy'de, Mirasyedi Sokağı ve Kalemdar Sokağı arasındadır. 1845'te inşa edilen kâgir yapı, bazilikal plan tipinde ve üç neflidir. Naosta nef ayrımını sağlayan dörder taşıyıcı kemerle bağlanmıştır. Naosun batısında galeri vardır. Doğudaki ahşap ikonostasis, ambon ve despot koltuğu bezemelidir.

Stefanos (Ayios) Manastırı IV:142a.

Stefanos (Genç, Aziz) IV:153c, 154a.

Stefanos Kilisesi VI:549b.

Stenid VII:499a.

Stenon II:281c.

Stenos VII:499a.

Stephan, Walter II:312b.

Stimbol IV:255a.

Stokes, Olivia Phelps VI:338b.

Stolpe, C. II:279c, III:558c, IV:545b.

Storari, Luigi III:558c.

Stoyanidis, Andon (1869, İstanbul - 1947, İstanbul) Eczacı. 1900'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. 1903'te "Şark İspençiyari Laboratuvarı" adıyla bir tıbbi müstahzar laboratuvarı kurarak hazır ilaç ve enjeksiyon çözeltileri hazırlamaya başladı. Laboratuvar, 1937'de yeni binasına (Demirkapı, Darüssaade Sokağı no.10) taşındı. Burada hazırlanan ampul ve serumlar zamanla büyük üne kavuşmuş ve laboratuvar Türkiye ve Balkan ülkelerinin serum ve ampul gereksinmesini karşılar bir duruma gelmiştir. Laboratuvar ölümünden sonra el değiştirmiş ve 1963'te kapanmıştır.

VII:264a.

Strabon II:258a, 266b.

Strategion *mad. VII:45a,* II:258c, V:432c, 462a, VI:529a, VII:271a.

Strategopoulos, Aleksios (13. yy) Bizanslı asker. VIII. Mihael'in komutanı idi. Temmuz 1261'de, Konstantinopolis'te 55 yıl hüküm süren Latin hâkimiyetine son vererek şehri kurtarması ile tarihe geçti. Daha sonraki yıllarda askeri anlamda başarılı olamadı ve bir savaşta esir düşerek İtalya'ya götürüldü.

Strati (Ayia) Kilisesi

İlgili madde:

Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90b

Strati (Ayia) Kilisesi *bak.* Taksiarhes Kilisesi

Street, G. E. IV:565c.

Striker, C. L. II:264a.

Struma Gemisi IV:147c.

Strupp, Karl IV:248b.

Strzygowski, Josef *mad. VII:45b,* I:64c, 216c, II:364c, IV:454a, VI:104c, 469c, VII:46c.

Studios (Konsül) IV:166b.

Studios Manastırı I:439a, II:254b, 255a, 298c, V:288b.

Studios Manastırı Kilisesi *bak.* İmrahor Camii

Studios Sarnıcı ve Ayazması *mad. VII:46b.*

İlgili madde:

Ayazmalar I:472a

Stüdyo İnge V:540b.

Su *mad. VII:47a,* IV:234c, VII:87a.

İlgili maddeler:

Barajlar ve Baraj Gölleri II:51b

Bentler II:154a

Halkalı Suları III:524c

Hamidiye Suyu Tesisleri III:544c

İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ) IV:234b

Kaynak Suları IV:507c

Kırkçeşme Tesisleri V:1a

Maksemler V:278b

Nimfaion VI:79c

Roma Suyolları VI:341c

Sarnıçlar VI:469b

Sukemerleri VII:53c

Suterazileri VII:82b

Taksim Suyu Tesisleri VII:200a

Üsküdar Suları VII:350b

Su Ürünleri Meslek Lisesi II:195b.

Suad Hanım

İlgili madde:

Suadiye Camii VII:50c

Suad Reşad IV:354b.

Suadiye *mad. VII:49a,* 138b.

İlgili maddeler:

Suadiye Camii VII:50c

Şaşkınbakkal VII:138b

Suadiye Camii *mad. VII:50c,* 49c.

Suadiye Oteli VII:50a.

Suadiye Plajı VII:49c, 138b.

Suadiye Vapur İskelesi VII:50a.

Suadiye Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1964'te, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak inşa edildi. 588 grostonluktur. 2.100 yolcu almaktadır. Uzunluğu 67 m, genişliği 12,5 m, sukesimi 2,6 m'dir. İtalya, Fiat yapımı 2 adet 750 beygirgücünde dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Maltepe adlı bir de eşi vardır.

V:282c.

Suadiye Yacht Kulübü VII:50b.

Suat Derviş (1905, İstanbul - 1972, İstanbul) Yazar. Berlin'de konservatuvarda ve Edebiyat Fakültesi'nde okudu. Çeşitli Alman gazete ve dergilerinde makaleleri, fıkraları, hikâyeleri yayımlandı. Aynı yıllarda İstanbul gazetelerine yazılar, tefrika romanlar gönderiyordu. 1932'de yurda dönünce gazetelerde röportaj ve yazılar yayımlamaya devam etti. 1940'ta *Yeni Edebiyat* adlı bir dergi çıkarmaya başladı. Siyasal görüşlerinden dolayı tutuklandığı, hapiste kaldığı oldu. Edebiyatta toplumcu gerçekçi akıma daha yakındı. Romanları *Son Posta, Vatan, Gece Pos-*

tası, Cumhuriyet vb İstanbul gazetelerinde tefrika edildi. Daha çok, Türkiye'de değişik sosyal katmanlardan kadınlara, onların sosyal sorunlarına, konumlarına ve iç dünyalarına eğilen yazarın romanları *Kara Kitap* (1920), *Ne Bir Ses, Ne Bir Nefes* (1923), *Hiçbiri* (1923), *Behire'nin Talipleri* (1923), *Fatma'nın Günahı* (1924), *Beni mi* (1924), *Buhran Gecesi* (1924), *Gönül Gibi* (1928), *Emine* (1931), *Hiç* (1939), *Çılgın Gibi* (1945); yazarı Türkiye'de yasaklı olduğu için ilk basımı Fransızca olarak Paris'te (1957), ilk Türkçe basımı ise 1968'de yapılan *Ankara Mahpusu* ile *Fosforlu Cevriye*'dir (1968). Asıl adı Saadet olan yazar, Tıp Fakültesi profesörlerinden İsmail Derviş Bey'in kızı, Türkiye Komünist Partisi yöneticilerinden Reşat Fuat Baraner'in eşiydi.

II:449a.

Suatpark Sineması I:540c.

Subaşı Taşradaki miri ve timar subaşılarından farklı olarak İstanbul'da asesbaşı ile kol gezen, çarşı pazar ve mahalle aralarının temizliğini kontrol eden, bozuk kaldırımları onarttıran, yıkılma tehlikesi gösteren yapıları mimarbaşıya haber veren, uygunsuz yerlere baskın düzenleyen, suçüstü yakaladıklarına kırbaç ve kamçı cezası uygulayan, kuşkulandığı kişileri elini kolunu bağlayıp kadı ve naip huzuruna çıkaran subaşılar vardı. Bunlar İstanbul, Galata, Üsküdar ve Eyüp kadılarının buyruğunda görev yapmaktaydılar. Ayrıca kentin genel temizliğine bakan, çöpleri imha ettiren çöplük subaşısı, vezir konaklarında da vezir subaşısı denen görevliler bulunuyordu. İstanbul'daki tomruk, salma tomruk, zindan, banyon denen hapishanelerin müdürlerine de subaşı denmekteydi.

Subaşı Camii IV:272c.

Subaşı Lokantası VI:9b.

Subay, Suat VII:244b.

Subhi Bey (1863, Yanya - 1943, İstanbul) Şehremini. Mekteb-i Mülkiye'yi bitirdi. Çeşitli idari görevlerde bulundu. Mayıs 1910-Temmuz 1911 arasında şehreminliği yaptı. Cumhuriyet döneminde "Aslan" soyadını almıştır.

VII:150b.

Subhi Paşa Konağı *mad. VII:51c*, III:70c, VI:434c.

Subhi Paşa Korusu II:332c.

Suç *mad. VII:52a.*

İlgili madde:

Güvenlik Hizmetleri III:457c

Sudi Efendi VII:449a.

Sudi Kitaphanesi Aslen Kırımlı bir aileye mensup olan yazar ve yayımcı Süleyman Sudi tarafından 1908'de kurulan kitabevi. Pek çok kitap da yayımlamış olan Sudi Kitaphanesi, Bâbıâli (Ankara) Caddesi üzerinde faaliyet göstermiş, 1933'te kapanmıştır.

Sudi, Nevzat V:169b.

Suer, Cemal (1912, Rize) Asker. Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Koramiralliğe yükseldi ve güney deniz saha komutanlığı yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Sufyan Sevrî (ö. 777) V:380c.

Suguros, Aristidi II:5c.

Suher, Hande V:236b.

Suhr Sirki III:390b.

Suhte Softa olarak da bilinir. Sözcük, Farsça "yanlış" anlamında olup, medreselerde okuyan ve ilim tutkusuyla yanan "talib"ler (öğrenci) için yakıştırılmıştı. Çoğul olarak suhtegân deniliyordu. İstanbul medreselerinde okuyan taşralı yüzlerce suhte olup bunlar kimi zaman İstanbul'da kimi zaman da Anadolu'ya geçip Celalilere katılarak yönetime karşı "kıyam" (ayaklanma) etmekteydiler. Osmanlı tarihinde bu tür olaylara "softa kıyamı", "talebe-i ulum kıyamı" denmiştir. Softa, suhtenin galatı olarak halk arasında daha yaygındı.

Suhulet Vapuru *mad. VII:53a*, VI:409b.

İlgili madde:

Araba Vapurları I:285b

Sukemerleri *mad. VII:53c.*

İlgili maddeler:

Ali Paşa Kemeri I:197b

Avasköy Kemeri I:425a

Balıklıkemer ve Balıklıhavuz II:26a

Bozdoğan Kemeri II:319a

Güzelce Kemer III:463a

Kovuk Kemer V:79c

Mağlova Kemeri V:239a

Mazul Kemer V:313b

Paşa Kemeri VI:227b

Uzun Kemer VII:331c

Sular İdaresi *bak.* İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi (İSKİ)

Sular İdaresi Memur ve Müstahdemleri Yardım Cemiyeti 25 Ocak 1943'te kuruldu. Genel merkezi Taksim'de Sular İdaresi'ndeydi. Tüzüğüne göre amacı ölüm, doğum ve hastalık durumlarında üyelerine yardım etmekti. Bir sosyal yardım kuruluşu hüviyetindeydi. Aynı dönemde kamu işyerlerinde kurulan derneklerin bir benzeriydi. Üye sayısı kuruluşunda 300'ün üzerindeydi.

Sulari, Davut VI:295c.

Sulh ve Selamet-i Osmaniye Fırkası 14 Ocak 1919'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Osmanlı Sulh ve Selamet Cemiyeti ile Selamet-i Osmaniye Fırkası'nın birleşmesinden oluşmuştur. İttihad ve Terakki Fırkası'na karşıtlığı ile dikkati çeker. Mütareke ortamında, kendiliğinden sönmüş, kapanmıştır.

Suliotes-Nikolaides, Anastasios VI:365a.

Sultan Osmanlı padişahları için isimden önce (örneğin Sultan Mehmed, Sultan Aziz) gelen bu unvan padişah kızları için de adsız ya da addan sonra (örneğin Ayşe Sultan, Esma Sultan) kullanılıyordu. Tanzimat döneminde aile yaşamı olanağına kavuşan şehzadelerin kızlarına da sultan denildi. Sultanlar, padişah baba ya da amcalarının uygun gördükleri ve "damad-ı şehriyari" sanı verilen vezirlerle evlenerek kendilerine tahsis edilen saray, köşk ve yalılara yerleşerek İstanbul'un en üst sınıfını temsil etmekteydiler. Yaşamları, zenginlikleri, sarayları ile ünlü son dönem sultanları arasında Esma Sultan, Âdile Sultan, Cemile Sultan ilk akla gelenlerdir. Padişah analarına, eşlerine de sultan denirdi.

Sultan Ahmed Bimarhanesi III:5a.

Sultan Ahmed Camii *bak.* Sultan Ahmed Külliyesi

Sultan Ahmed Darüşşifası III:3c.

İlgili madde:

Sultan Ahmed Külliyesi I:55a

Sultan Ahmed İmareti I:415a.

Sultan Ahmed Külliyesi *mad. VII:55a*, I:108b, 505c, II:347c, IV:100b, 103a, 165c, 535c, V:167a, 354b, VI:444c, 481b, VII:65b, 297c, 508c.

İlgili maddeler:

Atmeydanı I:414b

Halı Müzesi III:499b

Mozaik Müzesi V:491c

Sultan Ahmed Suyolu III:526b.

Sultan Ahmet Arastası I:279a, II:347c.

İlgili maddeler:

Arastalar I:296a

Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a

Sultan Bayezid Divanhanesi II:87a.

Sultan Bayezid Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy-Tophane arasında, Necati Bey Caddesi'ndedir. II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından inşa ettirilen mescit, 18. yy'da Kızlarağası Hacı Beşir Ağa'nın minber koydurmasıyla camiye dönüştürülmüş, 1292/1875'te büyük bir yangında harap olunca son biçimiyle ihya edilmiştir. İki yandan binalara bitişen fevkani mescit yuvarlak kemerli bir girişe sahiptir. Necati Bey Caddesi'ne açılan giriş, yanlardan yuvarlak kemerli birer nişle kuşatılmış, giriş ile soldaki niş kitabe levhalarıyla taçlandırılmıştır. Kapalı, dikdörtgen planlı son cemaat yerini izleyen harim yuvarlak kemerli ve kaş kemerli pencerelerle aydınlanmaktadır. Harim tavanı çıtalarla dikdörtgenlere taksim edilmiş, biri merkezde, dördü de bunun çevresinde olmak üzere, beş adet sekizgen göbekle basit bir bezeme meydana getirilmiştir.

Sultan Bayezid Meydanı II:90b.

Sultan Çiftliği Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Malkoçoğlu, Habibler, Cebeci, Ellinci Yıl mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.553'tür.

Sultan Hamamı *mad. VII:61b.*

Sultan Hamamı Eminönü İlçesi'nde, Vasıf Çınar Caddesi ile Saka Mehmet Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunuyordu. 15-16. yy'a tarihlenen hamam yıktırılarak yerine yeni bir iş hanı yapılmıştır. Hacı Köçek Camii'ne de yakın olduğundan Hacı Köçek Hamamı diye de anılmıştır.

Sultan Mahmud Güneşi III:170a.

Sultan Murad Çiftliği IV:333c.

Sultan Murat Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Cumhuriyet, Kanarya, Yeşilova, Gültepe, Kemal Paşa mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.075'tir.

Sultan Odaları II:124a, V:274c.

Sultan Osman Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Otakçılar'da, Defterdar Mahallesi'nde, Alaca Tekke Sokağı'ndadır. 15. yy'ın sonlarında Nakşibendî şeyhlerinden Taşköprülü Seyyid Ahmed Efendi tarafından kurulmuş, daha sonra bir yangın sonucunda harap olarak uzun zaman böyle kalmış, 1754'te III. Osman tarafından yeni baştan inşa ettirilmiştir. İkinci kuruluşunda, hünkâr mahfiline sahip bir cami-tekke niteliğine kavuşan, 19. yy'da onarım geçiren tekke Cumhuriyet döneminde kendi haline terk edilmiş, günümüze ancak cami-tevhidhanenin mihrap duvarından bir parça ile küçük haziresi intikal edebilmiştir. Başlangıçta Nakşibendîliğe, ikinci kuruluşundan 1840'a kadar Sa'dîliğe, bu tarihten sonra da Rıfaîliğe bağlanan tekkenin ayin günü bazı kaynaklarda perşembe, bazılarında da cuma olarak verilmekte, söz konusu tesis birçok başka adla da (Ahmed Efendi, Alaca, Şeyh Seyyid Ahmed Efendi, Sa'dîler, Sıraserviler, Şeyh Salih, Yanık Minare) anılmaktadır.

VI:331b.

Sultan Reşad *bak.* Mehmed V

Sultan Reşad Türbesi *bak.* Mehmed V Türbesi

Sultan Sarayları III:294b.

Sultan Selim Camii IV:3c, 4a, 103a.

Sultan Selim Külliyesi *mad. VII:62a,* I:48a, III:548b, IV:3c, 4a, VI:487b, 498b, 533c, VII:83c, 447a, 458a.

Sultan Selim Medresesi *mad. VII:63c,* 83c.

Sultan Suyu IV:508b.

Sultan Veled (ö. 1312) V:422c.

Sultanahmet *mad. VII:64c,* I:23a, III:52c, IV:145c, 155c, 190b, V:113a.

İlgili maddeler:

Abdurrahman Şamî Tekkesi I:19c
Adliye Sarayı I:85a
Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116c
Akbıyık Hamamı I:154a
Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b
Alemdar Sineması I:186c
Alman Çeşmesi I:208c
Atmeydanı I:414b
Ayasofya I:446b
Ayasofya İmareti I:458c
Ayasofya Kütüphanesi I:459c
Ayasofya Medresesi I:460b
Ayasofya Muvakkithanesi I:461a
Ayasofya Sebilleri I:462c
Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463a
Ayasofya Şadırvanı I:463c
Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi I:464b
Aziz Efendi Tekkesi I:504c
Baltacı Konağı II:33a
Baytar Mektebi Binası II:112a
Binbirdirek Sarnıcı II:232b
Büyük Saray II:346b
Cafer Ağa Medresesi II:365c
Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c
Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi II:423a
Darülfünun Binası II:562a
Dihippion III:51a
Dikilitaş III:51c
Divanyolu III:72b
Dizdariye Sarnıcı III:73c
Düğümlü Baba Tekkesi III:107b
Esad Efendi Kütüphanesi III:198b
Eufemia (Ayia) Kilisesi III:226c
Firuz Ağa Camii III:321a
Fuad Paşa Camii III:341b
Fuad Paşa Türbesi III:341c
Hacı Hasan Efendi Çeşmesi III:476b
Halı Müzesi III:499b
Haseki Hamamı IV:4a
Hippodrom IV:75a
Hippodrom Sarnıcı IV:77c
İbrahim Paşa Sarayı IV:128b
İran Okulu IV:190b
İshak Paşa Camii IV:197b
İshak Paşa Hamamı IV:197c
İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c
Kaygusuz Tekkesi IV:500a
Kuduz Hastanesi V:112b
Lausos Sarayı V:198c
Marmara Üniversitesi V:303b
Mehmed Ağa Medresesi V:356b
Milion Taşı V:461c
Mozaik Müzesi V:491c
Nakşidil Sultan Çeşmesi VI:40c
Oktogon VI:127a
Pittakia VI:254a
Sampson Ksenonu VI:435a
Sanayi Mektebi Binaları VI:444c
Sinan Erdebili Tekkesi VI:567a
Soğukçeşme Sokağı VII:26a
Sultan Ahmed Külliyesi VII:55a
Sultanahmet Cezaevi VII:65c
Sultanahmet Parkı VII:67c
Şehzadeler Türbesi VII:157c
Şifa Hamamı VII:178c
Talat Paşa Konağı VII:201a
Topkapı Sarayı VII:280c
Türbeler Müzesi VII:312a
Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316a
Üçler Mescidi VII:334a
Üsküdbiye Mescidi VII:343a
Yerebatan Sarayı VII:503a
Yeşil Ev VII:508c
Zeuksippos Hamamı VII:548b

Sultanahmet Cezaevi *mad. VII:65c,* II:424b, VII:65c.

Sultanahmet Meydanı *bak.* Atmeydanı

Sultanahmet Mitingleri *mad. VII:66c,* IV:282c, 343c, 351a, V:351b, VII:65b.

İlgili madde:

Adıvar, Halide Edip I:78b

Sultanahmet Parkı *mad. VII:67c.*

Sultanbeyli İlçesi *mad. VII:68a,* I:320b, III:384c, IV:138b.

Sultançayırı (Çayırova) Namazgâhı VI:44a.

Sultançiftliği III:313c.

Sultanhamam Eminönü İlçesi'nde, Mısır Çarşısı'nın ve Marpuççular'ın güneyine düşen yöre. Tahtakale ve Mercan'ın doğusunda, Mahmutpaşa'nın ise kuzeyinde yer alır. Doğusunda ise Bahçekapı ve Sirkeci bulunur. Tüm bu semtler bir bütün olarak İstanbul'un geleneksel ticaret merkezini oluştururlar. Toptancı tüccarlar, konfeksiyon atölyeleri, eski işhanları, kumaş ve iplik depoları, çoğunluğu giyim üzerine iş yapan küçük dükkânları ve seyyar satıcılarıyla aynı zamanda kendine özgü bir perakende alışveriş yöresidir.

II:476b.

İlgili madde:

İkinci Vakıf Hanı IV:147c

Sultanhamam Meydanı III:164c.

Sultaniler *mad. VII:69a,* III:138c.

İlgili madde:

Galatasaray Lisesi III:369c

Sultaniye Bahçesi Paşabahçe'nin kuzeyinde, İran'daki Sultaniye şehrine atfen Sultaniye adı verilen bir hasbahçe ve köşk. Bu mevkinin I. Süleyman'ın kadınlarından Hançerli Sultan'a atfen Sultaniye olarak adlandırılmış ol-

duğu da rivayet edilmektedir. Evliya Çelebi Acem Köşkü olarak tanınan köşkün III. Murad döneminde (1574-1595) Özdemiroğlu Osman Paşa tarafından İran'dan getirilen kubbe, pencere, cam gibi yapı elemanlarıyla yapıldığını söyler. Arşiv belgelerinde 1763-1764'te kaydedilen köşk, çeşme ve havuz 18. yy'da yapılmış olan ikinci köşk olmalıdır. Köşkün yakınında, bir grup ağaç altında da bir çift çimen sofa bulunuyordu. Melling 18. yy'ın sonunda bahçeyi ziyaret ettiğinde burada yalnızca duvar kalıntıları ve iskele ile rıhtım taşlarını bulabilmiştir.

II:194a, 282c, VII:69c.

Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgâhı *mad. VII:69c.*

Sultaniye Vapuru Şirket-i Hayriye'nin 61 baca numaralı yolcu vapuru. 1909'da, Fransa, Dunkerque'de Atl. & Chant. De France tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 521 grostonluktu. Uzunluğu 44,2 m, genişliği 7,3 m, sukesimi 3 m idi. De France yapımı, toplam 540 beygirgücünde, 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 10,5 mil hız yapıyordu. Yazları 876, kışları 726 yolcu alabiliyordu. Hünkâr İskelesi, Sütlüce ve Küçüksu adlı üç de eşi vardı. Dördü de şirketin ilk kez İngiltere ve İskoçya dışındaki tezgâhlarda inşa ettirdiği ilk vapurlardı. Baş ve kıç kısımları hayli yüksek olduğu için göze hoş görülmemiş, çok sayıda yolcu almalarına rağmen Boğaz halkı tarafından pek beğenilmemişti. I. Dünya Savaşı'nda ordu emrine verilen gemi 10 Temmuz 1916'da, Karadeniz'de, Sakarya ağzı açıklarında Rus muhripleri tarafından batırıldı.

IV:100a, V:163b, VII:120a.

Sultanselim *bak.* Yavuzselim

Sultantepe Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar İskelesi'nin kuzeyine düşen Paşalimanı yöresindeki sırtlarda yer alan semt. Fethi Paşa Korusu ile Selamsız arasındadır. Adından da anlaşılacağı gibi yüksekte olan bir semttir. Kuzeyinde İcadiye bulunmaktadır.

İlgili madde:

Özbekler Tekkesi VI:199c

Sultantepe Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1989'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak inşa edildi. 1.077 grostonluktur. 62 araba alabilmektedir. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,6 m, sukesimi 3,7 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurludur. Saatte 11 mile yakın hız yapmaktadır.

Sultantepe Spor Kulübü 1951'de Üsküdar'da adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri sarı-mavidir. Futbol branşında faaliyet gösteren kulübün amatör yıldız, genç ve A takımları vardır. A takımı düzeyindeki en büyük başarısı Türkiye beşinciliğidir. Başkanlığını Turgay Palas'ın yaptığı kulübün 378 üyesi ve 60 lisanslı sporcusu olup, A takımı İstanbul 2. amatör kümede oynamaktadır.

Sultanzade Padişahların kızlarından olma torunlarına verilen unvandı. Bunların da okumalarına, son dönemlerde ise özellikle askeri eğitim görmelerine veya Mekteb-i Sultani'de okumalarına özen gösterilir; her birine genç yaşta yüksek rütbeler ve görevler verilirdi. Osmanlı tarihinde, sultanzadelerden vezir, sadrazam olanlar vardır. Son dönemin en ünlü sultanzadesi Prens Sabahaddin Bey'dir.

V:95b.

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi *mad. VII:70a.*

Sulu Konak IV:3a.

Sulu Manastır *bak.* Kevork (Surp) Kilisesi

Sulukule *mad. VII:70b,* II:514a, III:131b, VII:496c.

Sulukule Kapısı *bak.* Surlar

Sulzbach, Bertha von III:487b.

Suman, Nusret II:540b.

Summer Palace *mad. VII:71a.*

Sun, Selçuk II:388a.

Suna, Hilmi V:41a.

Suna Kıraç Yalısı III:152c.

Suna, Sait IV:250a.

Sunal, Kemal VII:323c.

Sunar, Mustafa (Eyyubî) (1881, İstanbul - 1959, İstanbul) Kemancı ve besteci. Kemani Tatyos Efendi, Kemani Memduh gibi keman ustalarından ders aldı, ünlü bestecilerle usul ve kuram çalıştı. Bahriye Nezareti Kalemi memurluğundan emekli oldu, daha sonra ilk ve orta okullarda musiki öğretmenliği yaptı. İstanbul Belediye Konservatuvarı Türk Musikisi İcra Heyeti'nde çalıştı. Eyüplü olduğu için Eyyubî diye de anılır. Saz semaileri, peşrevleri, ilahileri ve marşları vardır.

III:260c, IV:214b, VI:99c, VII:209b, 225b.

Sunay, Cevdet III:561b.

Sungur, Mehmet Emin (1936, Hekimhan) Mimar ve işletmeci. İTÜ Mühendislik Mimarlık Fakültesi Mimarlık Bölümü'nü ve İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi İşletme İktisadı Enstitüsü'nü bitirdi. Belediyecilik yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi ve 1979-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu İstanbul üyesi olarak görev aldı. 1984-1989 arasında Şişli belediye başkanlığı yaptı.

Sungur, Zati IV:84a, 160a, VI:539a.

Sunullah Efendi (Caferzade) (1552, İskilip - 1612, İstanbul) Şeyhülislam. Kazasker İskilipli Cafer Efendi'nin oğludur. Ebussuud Efendi'nin en gözde öğrencilerinden biri olarak ilmiye aşamalarını geçtikten sonra 1599'da atandığı şeyhülislamlıktan 1601'de azledildi. 1603'te yeniden bu göreve getirildi. Aynı yıl "Zorba Ayaklanması" denen olayda Sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'ya karşı Güzelce Mahmud Paşa ile işbirliği yaptığı için ayaklanma bastırıldıktan sonra azledildi. 1604'te üçüncü kez atandığı şeyhülislamlıktan 1606'da Zitvatorok Antlaşması'na karşı çıktığı için azledildi. 4 ay sonra tekrar aynı göreve getirildi. Bu kez Kuyucu Murad Paşa'ya karşı çıktığı için 1608'de azledildi. Saraçhanebaşı'nda adıyla anılan camiyi yaptırmıştır.

I:27a, V:338a.

Sunullah Efendi Camii Fatih İlçesi'nde, Saraçhanebaşı'nda, İtfaiye Caddesi'ndedir. "Hüsam Bey Camii" ve "Tezgâhçılar Camii" diye de anılan yapı 1021/1612'de Şeyhülislam Sunullah Efendi tarafından yaptırılmıştır. *Hadîka*'da ise bânisinin Kaptan Ali Paşa'nın babası Hüsameddin Hasan Efendi olduğu yazılı ise de, bu şahsın yapıyı ihya ettirmiş olacağı ya da minberini koydurmuş olduğu varsayılır. Bir yangında tahrip olduktan sonra 1329/1911'de Halil Efendi tarafından yeniden yaptırılmıştır. Kare planlı, kâgir bir yapıdır. Üzeri dört yana eğimli, kiremit örtülü basık bir çatı ile kaplıdır. Tek şerefeli minaresi taştandır. Son cemaat yerinin bir kapıyla bağlantılı olduğu harim konsantrik kemerli büyük pencerelerle aydınlanmaktadır. Minber, vaiz kürsüsü ve mahfili ahşap, mihrabı stukko bezemelidir. Cami ek bir mekânla genişletilmiş olup, merkezi planlı, çokgen gövdeli mektebi bugün meşruta olarak kullanılmaktadır.

Surbantag Püzantyan Lırakir Derutyanın III:188c.

Sur-ı Hümayun *mad. VII:71c,* I:416b, VI:501a, VII:13c, 83c.

İlgili madde:

Şehrayinler VI:147b

Sur-ı Sultani *mad. VII:72b,* I:101b, 177a, 344b, 433a, II:305c, 500b, 554c, V:329b, VII:26a, 74b, 281a.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Suriye Hanedanı *bak.* İsauria Hanedanı

Suriye Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, İstiklal Caddesi'ndedir. 1908'de yapılmıştır. Binanın, Gönül ve Piremeci sokaklarına açılan iki kapısı daha vardır. İlk yapıldığı tarihlerde yine bitişik fakat ayrı girişleri olan üç apartman iken, Gönül Sokağı'na bakan girişe asansör konulmuş ve binaları farklı noktalardan birbirine bağlayan köprüler eklenmiş ve bina bugünkü biçimini almıştır. Sonraları Zafer Sineması adını alan eski Santral Sineması da alttaki pasaj

içinde yer almaktaydı. İç mekânları oldukça sade olan binanın zemin ve birinci kat cephesindeki taş kaplamalar, cepheyi yatay bölümlere ayıran geniş kat silmeleri ile birinci katın altında yer alan büyük boyutlu çıkmaları özellikle dikkat çekicidir. Bunların dışında çıkma cephesinde iki kat boyunca devam eden ve pencere kenarlarında yer alan farklı boyutlu, Korint başlıklı pilastrlar, pencere üzerlerindeki üçgen ve kesik alınlıklarla genelde neoklasik düzendeki cephe, 19. yy'ın sonu ve 20. yy'ın başının seçmeci özelliklerini yansıtmaktadır.

I:284c, II:216b, IV:269a, VI:226b.

Surlar *mad. VII:74b*, II:27a, 428b, III:131b, 162a, IV:118a, VII:233b, 247b, 282c, 282c, 459b.

İlgili maddeler:

Anastasios Suru I:265b

Brahialion II:321c

Constantinus Suru II:441a

Septimius Severus Suru VII:74b

Sur-ı Sultani VII:72b

Surname-i Hümayun VII:161b.

Surname-i Vehbî VII:161b.

İlgili maddeler:

Levnî V:211b

Vehbî (Seyyid) VII:376b

Surp Eçmiadzin (Basımevi) III:182a.

Surp Haç Lisesi Üsküdar'da Selamsız'dadır. 1678'de kuruldu. 1932'de kapanan okul 1954'te orta, lise ve ilahiyat bölümleriyle ve Surp Haç Tıbrevank Ermeni Ruhban Okulu adıyla yeniden açıldı. İlahiyat bölümü 1967'de kapatıldı. Adı da 1969'da Surp Haç Ermeni Lisesi oldu. 1994-1995 öğretim yılında hazırlık, orta ve lise sınıflarında 71 kız, 98 erkek olmak üzere 169 öğrencisi bulunmaktadır.

I:533c, III:483c.

Surp Pırgiç (Dergi) III:190a.

Surp Sarkis Zoravar (Basımevi) III:182a.

Surre Alayı *mad. VII:80b*, I:179a, VII:73b.

Sururî (ö. 1814) III:508b.

Sururi Ailesi *mad. VII:81c.*

İlgili madde:

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441a

Sururi, Alev

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi, Ali VI:538a.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi, Celal IV:241c, 443b.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi, Gülriz I:199a, VI:538a.

İlgili maddeler:

Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441a

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi, Lütfullah IV:241c, VII:114c.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Rüstem Paşa, Hobyar, Taya Hatun, Mercan ve Tahtakale mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 180'dir.

Sururi, Nazif (Kadıpaşazade)

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Sururi (Sururi Mehmet Efendi) Mahallesi Beyoğlu ilçesi'nde yer alır. Küçük Piyale, İstiklal, Hacı Ahmet, Bostan, Kalyoncu Kulluğu, Kamer Hatun ve Yahya Kâhya mahalleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.726'dır.

Sururi Topluluğu III:154c.

Sururi, Yusuf IV:241c.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Suterazileri *mad. VII:82b.*

Sutopu *mad. VII:83a.*

Sutzu, Mihail III:290a.

Suvak Vapuru Bir ara İstanbul'da da çalışmış olan küçük yolcu vapuru. 1905'te Macaristan'da yapıldı. 145 grostonluktu. Önceleri İzmir'de körfez hattında çalıştı. 18 Şubat 1943'te İstanbul-İzmit hattının açılması üzerine, bu hatta verildi. 1 Mart 1958 günü Üsküdar Vapuru'nun şiddetli bir fırtınada Gölcük önlerinde batarak büyük bir faciaya yol açması üzerine, aynı hatta çalışmakta olan yaşlı ve bakımsız Suvak da aynı akıbete uğramaması için hizmet dışı bırakıldı.

Suvat Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1938'de, Almanya Bremen'de, Atlas-Werge A. G. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 923 grostonluktu. Uzunluğu 62,5 m, genişliği 10 m, sukesimi 3,4 m idi. Her biri 850 beygirgücünde iki adet istim türbini vardı. Çift uskurluydu. Yazları 1.603, kışları 1.400 yolcu alabiliyordu. Ülev adlı bir de eşi vardı. Büyüklüğü, hızı ve sağlamlığıyla, döneminin en beğenilen vapurlarındandı. Uzun süre Köprü-Haydarpaşa-Kadıköy, Köprü-Adalar-Yalova hatlarında çalıştırıldı. 1965'te baştan sona yenilendi, kazanı da akaryakıtla ısıtılır duruma getirildi. Son döneminde bile saatte 14 mil hıza erişebiliyordu. 1990'da kadro dışı bırakılarak satıldı. Tuzla'daki tersanelerin birinde turistik amaçla kullanılmak üzere tadil ediliyordu.

Suyolcuzade Şeyh Mustafa Naci Efendi Tekkesi II:415a.

Suyolu Kazası IV:137b.

Suzan Lütfullah Hanım VI:264b, VII:114c, 115b.

İlgili madde:

Sururi Ailesi VII:81c

Süer, Nevzat IV:234a.

Süheyl (el-Hac) III:470a.

Süheyl Bey Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Salıpazarı'ndaydı. 1591'de Süheyl Bey tarafından Mimar Sinan'a yaptırılmış, yol genişletilmesi sırasında yıkıldığından 1873'te Abdülaziz tarafından yeniden inşa ettirilmiş, 1957'de cadde genişletme çalışmaları nedeniyle ortadan kaldırılmıştır. Fevkani, sekizgen planlı ve kubbeli olan mescit, yeniden yapıldığı Abdülaziz döneminin eklektik zevkini yansıtan mimari ayrıntılara sahipti.

Süheyl Denizci Triosu VI:296b.

Süheyl Ünver Arşivi ve Nakışhanesi II:413c.

Süleyman I *mad. VII:83b*, I:168c, 289c, 440c, II:2b, 26a, 183c, 184a, 193c, 218c, 319b, 344c, 375a, 406c, 431a, 438a, 537b, III:63c, 123a, 204c, 442b, 446c, 463c, 524b, 526a, IV:3c, 5a, 13c, 104a, 330c, 363c, 380b, 384a, 392c, 481a, 494b, V:1a, 97a, 382b, 453a, 495a, VI:48b, 71a, 74a, 157c, 498b, 501a, VII:62a, 63c, 73a, 83b, 128a, 152a, 230b, 408b, 485c.

İlgili maddeler:

Büyükçekmece Kervansarayı II:357c

Büyükçekmece Köprüsü II:358a

Cihangir Camii II:431a

Emir Buharî Tekkesi III:166a

Hürrem Sultan IV:104a

Kırkçeşme Tesisleri V:1a

Sultan Selim Külliyesi VII:62a

Sultan Selim Medresesi VII:63c

Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Şehzade Külliyesi VII:152a

Süleyman I Çeşmesi Eminönü'nde, Marpuççular Sokağı'nda, Alaca Mescit'in (Çelebioğlu Alaeddin Camii) avlu kapısında bulunuyordu. 974/1566'da yaptırılmıştır.

Süleyman I Çeşmesi Aksaray'da, Horhor Caddesi'nde, Kızıl Minare Camii'nin karşısında olduğu bilinmektedir. 1939'da yıktırılmıştır. 974/1566'da klasik üslupta inşa edilmişti.

Süleyman I Türbesi *bak.* Süleymaniye Külliyesi

Süleyman II *mad. VII:89c*, I:109a, II:551c, V:339b, 343c, VI:308b, VII:230c.

Süleyman (Bayburtlu) IV:325a.

Süleyman (d. 1611, Şehzade) V:97a.

Süleyman (ö. 1892, el-Hac) V:394c.

Süleyman Abaî (Şeyh) III:403c.

Süleyman Abdülhalim Efendi (ö. 1896, Şeyh) VI:327b, 330b.

İlgili madde:

Kozyatağı Tekkesi V:81b

Süleyman Ağa (Bâlâ) II:6b.

Süleyman Ağa (Hazinedar) II:332c.

Süleyman Ağa Mescidi *mad. VII:92b.*

Süleyman Belhi (ö. 1877) V:514c.

Süleyman Besim IV:107b.

Süleyman Bey (Baltaoğlu) (15. yy) Kaptan-ı derya. 1449'da, II. Murad döneminde (1421-1451) Midilli'de Kolone (Callone) Kalesi'ni aldı. 1451'de kaptan-ı derya oldu. II. Mehmed'in (Fatih) İstanbul kuşatması sırasında Adalar'ı ele geçirdi. 400 parçalık donanması Baltalimanı'nda üslendi. Bizans'a yardım için gelen dört Ceneviz ve bir Bizans gemisinin Haliç'e girmesini engelleyemediği için görevinden alındı.

I:69a, II:33c, 351c, III:302c, IV:56b, 435a, VII:499b.

Süleyman Bey (Başmimar) VII:255a.

Süleyman Bey (Karıştıran) V:328b.

Süleyman Çelebi (Anadolu Defterdarı) VII:352b.

Süleyman Çelebi (ö. 1422) III:58a.

Süleyman Dede (ö. 1654) II:169a, V:425c.

Süleyman Efendi (d. 1821, Şeyh) II:325c.

Süleyman Efendi (el-Hac) VII:93b.

Süleyman Efendi (Fındıklılı) *mad. VII:93a*, I:180b, V:321c.

Süleyman Efendi (Hamamcı) IV:449a.

Süleyman Efendi (Keçeci) IV:514b.

Süleyman Efendi (ö. 1703) IV:373b.

Süleyman Efendi (ö. 1746) III:443a.

Süleyman Efendi (ö. 1778) VI:326c.

Süleyman Efendi (ö. 1799, Şeyh Beşikçizade) II:161a, VII:122c.

Süleyman Efendi (Ömerzade) (?, ? - 1807, İstanbul) Vakanüvis. Ahıskalı Ömer Efendi'nin oğludur. Şişman Molla, Şişman Süleyman, Çarköşeli gibi lakaplarla da anılmaktaydı. Dönemin renkli bir kişisi olup müderrislik, kadılık görevlerinde bulundu. 1776-1777 arasında kısa bir süre vakanüvislik yaptı. 1801'de İstanbul kadısı oldu. Fındıklı'daki köşkünde öldü. Topladığı bilgiler ve notları *Enverî Tarihi*'nde kullanılmıştır.

Süleyman Efendi (ö. 1892, Şeyh el-Hac) V:394c, VI:327c.

Süleyman Efendi (ö. 1909, Şehzade) VI:81a.

Süleyman Efendi (Şeyh) V:121c.

Süleyman Efendi Tekkesi III:443a.

Süleyman Ferit Bey IV:85c.

Süleyman Halife (Şeyh) VII:172b.

Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi *mad. VII:93b*, VI:457c.

Süleyman Heykeli II:113b.

Süleyman Hikmetî Efendi (Hattat Hafız) VII:544c.

Süleyman Hüseynî Efendi (ö. 1877) V:385c, VI:35c.

Süleyman İzzî Efendi (?, ? - 1755, İstanbul) Vakanüvis. Baltacılar kâhyası Halil Ağa'nın oğludur. Divan-ı Hümayun kalemlerinde çalıştıktan sonra 1745'te Subhi'nin yerine vakanüvis atandı. 1747'de teşrifatçılık görevine getirildi. İzzî mahlası ile şiirler yazdı. Divanından başka 1744-1751 yılları olaylarını veren ve çoğu kez kendi adıyla *İzzî Tarihi* denen, *Tarih-i Vekai* adlı bir Osmanlı tarihi vardır. Bu kısa dönemin olaylarını iki ciltte ve çok ağır bir dille anlatmıştır. Bu yüzden eleştirilen İzzî, hattatlığı ve tarih düşürmesi ile de ünlenmişti.

Süleyman Nahifî (ö. 1738) III:66b, 508a.

Süleyman Nazif (1870, Diyarbakır - 1927, İstanbul) Şair ve yazar. Özel öğrenim gördü. Farsça, Arapça, Fransızca öğrendi. Namık Kemal ve Ziya Paşa'dan etkilendi. 1897'de Paris'e gittiyse de uzun süre kalmadı. Dönüşünde padişah tarafından Bursa mektupçuluğuna atanarak orada ikamete mecbur kılındı. II. Meşrutiyet'te (1908) Ebüzziya Tevfik Bey'le *Tasvir-i Efkâr*'ı çıkardı. Beş yıl süreyle başkent dışında, çoğu uzak vilayetlerin valiliklerinde bulunduktan sonra İstanbul'a yerleşti. Gazetecilik ve yazarlık yaptı. Mondros Mütarekesi hakkında *Hadisat* gazetesinde ünlü "Kara Bir Gün" başlıklı makalesini yazdı. Piyer Loti'yi anma gününde yaptığı bir konuşmada işgal kuvvetleri için sert ifadeler kullandığı gerekçesiyle, Malta'ya sürgüne gönderildi. Cumhuriyet döneminde İstanbul'da gazeteciliğe devam etti. Kitapları II. Abdülhamid rejimine karşı yazdığı şiirlerin bazılarını içeren ve Mısır'da basılan *Gizli Figânlar* (1906), 1918'de yayımladığı *Firak-ı Irak* ve Süleyman Nazif'in iki şiir kitabıdır. Diğer eserleri *Batarya ile Ateş* (1918), *Âsitan-ı Tarihte Galiçya* (1919), *Tarihin Yılan Hikâyesi* (1922), *Çal Çoban Çal* (1923), *Malta Geceleri* (nesir, nazım karışık, 1924) adlarını taşır. Şair ve yazar Diyarbakırlı Sait Paşa'nın büyük oğlu ve şair Munis Faik Bey'in (Ozansoy) kardeşidir.

II:127b, 217b, VI:536b.

Süleyman Nesîb (Süleymanpaşazade Sami) IV:170a, VI:536c.

Süleyman Niyazi Efendi (ö. 1892) VI:329b.

Süleyman Numan (Miralay) III:449c.

Süleyman Numan Paşa (1868, Selanik - 1925, İstanbul) Hekim. Berlin'de öğrenim gördü. Dönüşünde Gülhane'de ve Mekteb-i Tıbbiye'de ders verdi. Balkan ve I. Dünya savaşlarında çeşitli cephelerde görev aldı; bulaşıcı ve salgın hastalıklara karşı başarılı bir mücadele yürüttü. Mütarekeden sonra iki yıl Malta'da sürgün kaldı. Gureba Hastanesi'nde başhekimliğin yanısıra Tıp Fakültesi'nde müderrislik yaptı.

III:440c, VI:399b, VII:319b.

Süleyman Nuri II:5c.

Süleyman Nutki Bey (Yüzbaşı) III:28a.

Süleyman Paşa (Kaptan-ı Derya) V:210c.

Süleyman Paşa (Kör) VII:303c.

Süleyman Paşa (Mekteb-i Harbiye Nazırı) IV:421b, 564a, V:511c.

Süleyman Paşa (Hadım) (?, ? - 1548, Malkara) Sadrazam. Mısır beylerbeyliği (1525-1535) sırasında bu eyaletin vergi gelirlerinin devlet bütçesindeki payını artırdı. Irakeyn seferinde büyük yararlıklar gösterdi. Portekiz birliklerinden Aden ve Yemen'i aldı. Bunun üzerine vezirliğe yükseltildi, 1541'de de sadrazamlığa getirildi. Hindistan seferinde serdar olmasına karşı çıkan Hüsrev Paşa'yla padişahın huzurunda kavga ettiği için 1544'te görevden alınarak Malkara'ya sürüldü.

VII:85b.

Süleyman Paşa (Ermeni, Koca) (?, ? - 1687, İstanbul) Sadrazam. Vezir rütbesiyle çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptıktan sonra 1655'te getirildiği sadrazamlıkta yalnızca altı ay kalabildi. Daha sonra iki kez İstanbul kaymakamlığında bulundu; her ikisinde de yangın nedeniyle görevden alındı.

V:341c.

Süleyman Paşa (Sarı) (?, ? - 1687, İstanbul) Sadrazam. Saray hizmetlerinin ardından 1684'te vezir rütbesiyle sadaret kaymakamlığına getirildi. Lehistan cephesi serdarlığındaki başarılarıyla ertesi yıl sadrazam oldu. Avusturya seferindeki yenilgileri kapıkulu ocaklarının ayaklanıp Siyavuş Paşa'yı sadrazam ilan etmesine yol açtı. Sadaret mührüyle birlikte kaçtığı İstanbul'da padişah tarafından boğdurulduğu.

V:343b.

Süleyman Paşa (1838, İstanbul - 1892, Bağdat) Asker ve yazar. Mirliva rütbesiyle 1874'te mekâtib-i askeriye nazırlığına getirildi. Ders programlarını çağdaşlaştırdı. Abdülaziz'in tahttan indirilmesinde önemli rol oynadı. II. Abdülhamid tarafından ordu komutanlığıyla İstanbul'dan uzaklaştırıldı. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Şipka Geçidi'ni başarıyla savundu, ama Edirne'nin düşmesinden sorumlu tutuldu ve yaşamının sonuna değin Bağdat'ta sürgün kaldı. Tarih ve dil alanındaki kitaplarıyla Türkçülük akımının öncüleri arasında yer aldı.

Süleyman Paşa Camii III:81b.

Süleyman Paşa Çeşmesi Ayvansaray'da, Yavedud Tekkesi karşısında bulunuyordu. Bugün surların yakınında, açık-

ta yer almaktadır. Bânisi çeşitli valiliklerde bulunmuş olan vezir Süleyman Paşa'dır. 1075/1664'te inşa edilmiştir. Bugünkü görünümü tamamıyla yenidir.

Süleyman Sabri Efendi (ö. 1880) IV:375c, 500a.

Süleyman Sadeddin Efendi (Müstakimzade) (1719, İstanbul - 1787, İstanbul) Risaleler, şerhler, tezkireler yazdı. Mezarı Soğukkuyu Medresesi yakınındaki Zeyrek Camii haziresindedir. İstanbulla ilgili biyografik eserlerinin başlıcaları şeyhülislam biyografilerini içeren *Ravzatü'l-Meşayihü'l-Kibâr*, Ayasofya kürsî şeyhlerini tanıtan *Teracim-i Ahvâl-i Şüyûh-i Aya Sofya*, Melamî-Bayramî şeyhlerinin biyografilerini içeren *Menakib-i Melâmiyye-i Bayramiyye*, ünlü hattatları tanıtan, *Tuhfetü'l-Hattatin*, din bilginlerini veren *Riyazü'l-Ulemâ*'dır. Ayrıca *Ata'î Tezkiresi*'ne *Muhtasar Zeyl-i Ata'î* adıyla bir ek yazmıştır.

I:28b.

Süleyman Safî Efendi (ö. 1837) IV:374a, VI:316c.

Süleyman Safî Efendi (ö. 1856) IV:375c.

Süleyman Seyyid VI:162a, VII:545b.

Süleyman Sıdkı Efendi (Hasırcızade) V:259a.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1777 veya 1782, Şeyh) IV:6c, 7c, VI:392b, VII:223c.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1837, Şeyh Sülün) IV:7a, VI:394a.

Süleyman Sıdkı Efendi (ö. 1890) VI:392b, VII:223c.

Süleyman Sırrı Bey (1874, Selanik - 1925, Ankara) Mühendis. Mühendis Mektebi'ni bitirdi. 2. dönem (1923-1927) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Nafıa vekilliği yaptı.

Süleyman Subaşı (Müzevvir)

İlgili madde:

Süleyman Subaşı Mescidi VII:94a

Süleyman Subaşı Mescidi *mad. VII:94a.*

Süleyman Subaşı Mescidi ve Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Süleymaniye'de, Kirazlı Mescit Sokağı'ndadır. Yapım tarihi bilinmemektedir. Bânisi Eyüp'te Mimar Sinan'a kendi adıyla anılan camiyi yaptıran Süleyman Subaşı'dır. Mescidin duvarları tuğla ve taştan olup çatısı ahşaptır. Binanın hemen yanında bir çeşme, çeşmenin bitişiğinde medrese bulunmakta idi. Medreseden bugün hiçbir iz kalmamıştır. Mescit 1978 ve 1981'de onarılmıştır.

Süleyman Şah (Kutalmışoğlu) IV:331a.

Süleyman Tevfik IV:346b.

Süleyman Veliyeddin Baba Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Bahariye'de, 19. yy'ın ikinci yarısında, Bektaşî şeyhlerinden Süleyman Veliyeddin Baba'nın kendi evinde tesis ettiği bu küçük kapsamlı tekke Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır.

Süleyman Veliyüddin (ö. 1745, Şeyh) II:414b, 414c, VI:96b, 97c.

Süleyman-ı Rumî (Şeyh) VII:25a.

Süleymaniye *mad. VII:94b*, III:323a.

İlgili maddeler:

Ağa Kapısı I:94b

Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi III:47c

Dökmeciler Hamamı III:101a

Esnaf Hastanesi III:218c

Ferid Paşa Konağı III:292c

Harbiye Nezareti Binası III:550c

Helvaî Tekkesi IV:49a

Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511a

Kepenekçi Sinan Medresesi IV:547a

Kepenekçi Sinan Mescidi IV:548a

Mehmed Paşa Camii V:363a

Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a

Süleymaniye Darüşşifası VII:95c

Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Süleymaniye Kütüphanesi VII:104a

Süleymaniye Meydan Çeşmesi VII:105a

Tiryaki Çarşısı VII:271c

Süleymaniye Botanik Bahçesi

İlgili madde:

Botanik Bahçeleri II:311c

Süleymaniye Camii I:30c, III:122b, 411a, IV:412b.

İlgili madde:

Süleymaniye Külliyesi VII:96b

Süleymaniye Darülkurrası II:565c.

Süleymaniye Darüşşifası *mad. VII:95c*, III:3b, VII:103a.

Süleymaniye Doğum ve Kadın Hastalıkları Hastanesi 1948'de, kadın doğum ve bakımevi olarak kuruldu. Daha sonra kadın hastalıkları ve doğum alanında uzmanlaşmış bir hastane oldu. Toplam yatak sayısı 150' dir. Yataklar bir bütün olup servislere ayrılmamıştır.

IV:565a, VI:404b, VII:95a, 96b.

Süleymaniye Gençlik Kulübü 1911'de adını taşıdığı semtte, Vefa ve Mercan idadilerinin öğrencileri tarafından "Süleymaniye Terbiye-i Bedeniye Kulübü" adıyla kuruldu. Forma rengi siyahbeyazdır. Futbol dışında atletizm ve bisiklet dallarında da faaliyet gösterdi. Futbol takımı 1924-1949 arasında İstanbul 1. liginde yer aldıktan sonra 2. lige düştü. Profesyonellik döneminde de İstanbul 2. liginde oynayan futbol takımı daha sonra Türkiye 2. ligine katıldı. Daha sonra 3. lige düşen takımı güçlendirmek için kulüp Sirkeci Spor Kulübü ile birleşti. 3. ligden de mahalli amatör kümeye düşülmesi üzerine iki kulüp yeniden ayrıldı.

II:210c.

Süleymaniye Gençlik Kulübü 5 Mayıs 1914'te, Süleymaniye çevresindeki gençleri spora teşvik ve her türlü sporla uğraşmak üzere, Beyazıt, Vezneciler'de kurulmuş dernek.

Süleymaniye-Güzelbahçe III:346b.

Süleymaniye Kapısı II:184a.

Süleymaniye Külliyesi *mad. VII:96b*, I:297a, II:185a, 492a, 563b, 565b, III:122b, 548c, IV:5a, 103a, 165b, 534a, V:165b, 172c, VI:529c, VII:83b, 94b, 95c, 104a, 386c.

İlgili maddeler:

Abdülfettah Efendi I:30b

Dökmeciler Hamamı III:101a

Sinan (Mimar) VI:563a

Süleymaniye Kütüphanesi VII:104a

Tiryaki Çarşısı VII:271c

Süleymaniye Küpü Genel su şebekesi yapılmadan önce İstanbul evlerinde kullanılan geniş karınlı ve büyük, musluklu küpler. Evlerin ve konakların abdestliklerinde bulunur; el yüz yıkamada, abdest almada yararlanılırdı.

Süleymaniye Kütüphanesi *mad. VII:104a*, I:35a, 38a, 238a, 459c, V:172c, VI:104b, VII:147b.

İlgili maddeler:

Âşir Efendi Kütüphanesi I:368c

Âtıf Efendi Kütüphanesi I:399a

Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b

Köprülü Kütüphanesi V:90c

Nuruosmaniye Kütüphanesi VI:104a

Ragıb Paşa Kütüphanesi VI:297b

Süleymaniye Meydan Çeşmesi *mad. VII:105a.*

Süleymaniye Suyolları I:197b, 425b, III:526a.

Sülüs IV:16c.

Sümbüllü Han Eminönü İlçesi'nde, Çakmakçılar Yokuşu'nda, Büyük Yeni Han'ın karşısında bulunmaktadır. 18. yy yapılarından olup, III. Ahmed'in (hd 1703-1730) vakfıdır. Duvarları taş ve tuğla hatıllarıyla örülüdür. Tek avlulu ve üç katlı hanlar grubuna dahildir. Avlusu düzgün dikdörtgen planlıdır. Avluya beşik tonozlu bir geçitle girilmektedir. 1894'teki depremde revakları büyük ölçüde yıkılmıştır. Günümüzdeki çok değişmiş biçimi özgün mimarisi hakkında fikir vermemektedir. Yapının girişi taş konsollar üzerine bindirmeliklidir. Pencereler düz taş hatıllıdır ve sağır sivri kemerler ile son bulmaktadır. Bindirmelikler, cephenin tuğla hatılları, taş konsollar yapının süsleme öğelerini oluştururlar.

II:331a.

Sümer, Güner II:446c.

Sümer Korusu VII:71a.

Sümer Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Veli Efendi, Yeşiltepe, Nuri Paşa, Kazlı Çeşme mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.179'dur.

Sümer, Nurullah Esat (1899, İzmir - 1973, İstanbul) İktisatçı. Berlin ve Frankfurt üniversitelerinde hukuk ve iktisat eğitimi gördü. Sümerbank genel müdürlüğü yaptı. 6-8. dönemlerde (1939-1950) Antalya milletvekilliği yaptı. Maliye ve devlet bakanlıklarında bulundu. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Sümerbank II:48b.

Sümerbank Beykoz Spor Kulübü

İlgili madde:

Beykoz Gençlik Kulübü II:198a

Sümerbank Defterdar Mensucat Fabrikası III:298a, 425c.

Sümerbank Deri ve Kundura Sanayii Müessesesi II:197b.

Sümerbank Merkez Hastanesi 1945'te, Bakırköy'de kuruldu. Sümerbank Genel Müdürlüğü'ne bağlı tam teşekküllü bir özel hizmet hastanesidir. Dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 75 yatakla hizmet vermektedir.

Sümerbank Yünlü Sanayi Fabrikası III:16a.

Sünbül Efendi *bak.* Yusuf Sinan Efendi

Sünbül Efendi Camii *bak.* Koca Mustafa Paşa Külliyesi

Sünbül Efendi Tekkesi *mad. VII:105c*, II:398c, 415b, III:294c, 534a, V:397b, 465c, VI:96c, 158c, 301c, VII:125c, 214c, 446b, 537c, 547c, III:294c.

Sünbül Efendi Türbesi V:33c, VII:107b, 443b.

Sünbül Sinaneddin Efendi (Şeyh) V:37a.

Sünbülîlik *mad. VII:107c*, I:22a, 96a, II:398c, III:49c, 294c, 534a, IV:167a, 438c, 441a, 549a, V:70c, 95c, 267b, 356a, 396b, 397b, 465c, VII:121a, 125b, 215c, 330b, 537c.

İlgili maddeler:

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176a

Halvetîlik III:533b

Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c

Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b

Tarikatlar VII:213a

Yusuf Sinan Efendi VII:537c

Sünnet Âdetleri *mad. VII:113c*, III:141c.

Sünnet Odası I:304a, III:173a, VII:287a.

Süpürgeciler Hanı *bak.* Hasan Paşa Hanı

Sürelsan, İsmail Baha VII:314b.

Süreyya Opereti *mad. VII:114b*, III:54b, IV:160a, V:312a.

Süreyya Paşa *bak.* İlmen, Süreyya

Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Merkezi Maltepe İlçesi'nde Başıbüyük Mahallesi ile Zümrüt Evler Mahallesi arasındadır. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı, göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 1951'de hizmete girdi. Toplam yatak sayısı 1.500'dür. Astım, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, tüberküloz ve onkoloji olmak üzere toplam 4 servisi vardır. Bakteriyoloji, biyokimya, bronkoloji, EKG, patoloji, solunum fonksiyon laboratuvarları bulunmaktadır.

I:160a, V:282a.

Süreyya Paşa Mensucat Fabrikası III:425c.

Süreyya Paşa Plajı IV:160a, V:282a.

Süreyya Paşa Sanatoryumu *bak.* Süreyya Paşa Göğüs Hastalıkları Merkezi

Süreyya Sineması *mad. VII:115a*, I:536c, 540c, IV:160a, VII:9a, 115a.

Süreyya Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 51 baca numaralı yolcu vapuruydu. 1905'te, İskoçya Glasgow'da, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 116 grostonluktu. Uzunluğu 30,4 m, genişliği 5,8 m, sukesimi 2,1 m idi. 195 beygirgücünde 2 silindirli buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyordu. Yaz kış 250 yolcu alabiliyordu. Şihap adlı bir de eşi vardı. 1967'de hizmet dışı bırakıldı. 1968'de sökülmek üzere satıldı.

Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi (Kadıköy) *mad. VII:115c.*

Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi (Mühürdar) *mad. VII:116a.*

Sürurî (ö. 1814) IV:255a.

Sürurî (ö. 1855, Silleli) I:361a.

Sürurî (1870, İstanbul - 1934, Bursa) Meddah. Asıl adı Kemal'di ve iri yapısından dolayı arkadaşları arasında "Ayı Kemal" lakabıyla anılırdı. Bir süre konaklarda ve kapalı mekânlarda meddahlık yaptıktan sonra 1900'de ilk kez halk karşısına çıktı. Eğitimi olmamakla birlikte uyanık, zeki ve hazırcevaplığıyla tutulurdu. Yalnız ustalarından aldıkları değil, zamana uygun olarak kendisinin düzenlediği meddah hikâyeleri de vardı. Anlatımı sırasında çok başarılı taklitler yapardı.

Sürurî Osman (ö. 1814) *mad. VII:116c*, III:67b, 508b, IV:37a, 255a.

Süryaniler I:340a.

Süs IV:346b.

Süslü Karakol *mad. VII:117a*, IV:111b, VII:513c.

Sütçüzade Hafız II:107a.

Sütlüce *mad. VII:117c*, III:13c, 502b, VII:494b.

İlgili maddeler:

Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a

Çavuşbaşı Camii II:480c

Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439c

Kaysunizade Mescidi IV:511c

Sütlüce Mezbahası VII:119c

Sütlüce Beykoz İlçesi'nde, Beykoz-Yalıköy ile Anadolu Kavağı arasında, Ortaçeşme'nin kuzeyinde bulunan mevki. Halen askeri bölge kapsamına girmektedir.

Sütlüce Camii II:480c.

Sütlüce Hamamı VII:119a.

Sütlüce Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Halıcıoğlu, Örnektepe, Fetihtepe, Piri Paşa mahalleleri, Kâğıthane İlçesi ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 6.233'tür.

Sütlüce Mezbahası *mad. VII:119c*, III:36c, V:446c, VII:119b, 296c, 536a.

Sütlüce Vapuru *mad. VII:119c*, IV:100a, V:163b.

Sütunlar *mad. VII:120a.*

İlgili maddeler:

Arkadios Sütunu I:306b

Burmalı Sütun II:340b

Çemberlitaş II:482c

Dikilitaş III:51c

Dikilitaşlar III:52c

Diplokionion III:60a

Eudoksia Sütunu III:225c

Gotlar Sütunu III:404a

Kıztaşı V:17a

Örme Sütun VI:196b

Süvari Küçük Zabit Mektebi I:470b.

Süzer, Hasan VI:240a.

Sveti Kiril ve Metodiy Okulu II:329b.

Swift III:31a.

Swissôtel-Bosphorus I:510c, VI:180b, VII:137b.

Sykai III:348b, IV:528a, VII:494a, 494c.

Syneodemus II:46b.

Synvet, A. VII:325a.

Şa Şa Şa Haftalık spor gazetesi. 1926'da yayımlandı. Sorumlu müdürü Suad Hayri (Ürgüplü) idi.

Şaban Ağa Camii I:557a.

Şaban Dede II:396c.

Şaban Efendi (ö. 1593) VI:34a.

Şaban Efendi (ö. 1650) II:395a.

Şaban Şifaî (ö. 1704, Ayaşlı) III:5a.

Şaban-ı Veli (ö. 1568-69, Şeyh) IV:125a, VI:235c.

İlgili madde:

Şabanîlik VII:121a

Şabanîlik *mad. VII:121a,* I:1a, 17a, 119a, 119b, 410c, III:534a, IV:124c, V:134c, 223b, VI:395c, VII:7b, 330b.

İlgili maddeler:

Halvetîlik III:533b

Tarikatlar VII:213a

Şadan, İzzettin VII:464b.

Şadırvan Suyolu III:525b.

Şadi Çelebi III:235b.

Şadiye Hatun Teşhis Kliniği VII:64a.

Şadiye Sultan VI:89a.

Şafak Sineması (Çemberlitaş) IV:184c.

Şah Ali Baba Türbesi I:515a.

Şah Çelebi (ö. 1618 ?) III:279a.

Şah Sultan (ö. 1572, I. Selim'in kızı) VI:500c.

İlgili madde:

Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b

Şah Sultan (ö. 1580, II. Selim'in kızı) VI:56c, 504b.

İlgili madde:

Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542a

Şah Sultan Camii *mad. VII:124c.*

Şah Sultan Camii ve Tekkesi *mad. VII:125b.*

Şah Sultan Çeşmesi Yeşildirek'tedir. 1207/1792'de III. Mustafa'nın kızı, III. Selim'in kız kardeşi Şah Sultan tarafından yaptırılmıştır. İki sütun arasında, büyük boyda oymalı bir aynataşı vardır. Teknesi yok olmuştur.

Şah Sultan (III. Selim'in kız kardeşi)

İlgili madde:

Şah Sultan Külliyesi VII:127a

Şah Sultan Külliyesi *mad. VII:127a,* III:248b.

Şah Sultan Medresesi Fatih İlçesi'nde, Davutpaşa'da, Sosyal Sigortalar Kurumu İstanbul Hastanesi'nin arka kısmında Tarhana Mektebi Sokağı ile Çavuşzade Camii Sokağı'nın kavşağında bulunuyordu. Cami ve zaviyeden meydana gelen bir külliye halindeki bu yapılar topluluğunun bâniyesi I. Selim'in (Yavuz) kızı Şah Sultan'dır. Şeyh Yakub için mescidin etrafına yapılan zaviye hücreleri 981/1573-74'te medreseye çevrilmiştir. 1914'ten önce yıkılmış olan yapılardan bugün hiçbir iz kalmamıştır.

Şah Sultan Sebili V:134b.

Şah Sultan Tekkesi VII:239c.

Şah Sultan Yalısı III:208c.

Şâhâne Osmanlı padişahlarının lakaplarından olup, 19. yy'da "zat-ı şâhâne" olarak kullanılmıştır. Sözcük "şaha yakışır" anlamına geldiğinden, İstanbul'da ve taşrada, padişaha nispet edilen büyük kurumlara ve okullara hattâ Osmanlı topraklarına şâhâne ya da aynı anlama gelen "mülukâne" sanları verilmekteydi. Örneğin "memalik-i şâhâne", "teb'a-yı şâhâne", "mekteb-i fünun-ı bahriye-i şâhâne" gibi.

Şahbaz, Yetvart VI:250b.

İlgili madde:

Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89c

Şahenk, Hilmi III:331a.

Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi *mad. VII:127c.*

Şah-ı Huban Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Sirkeci'de Ebussuud Caddesi'ndeydi. 971/1563-64'te I. Süleyman'ın (Kanuni) kız kardeşi Şah-ı Huban Sultan (ö. 1572 ?) tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'de sözünü ettiği yapıdan günümüze, yalnızca küçük kare planlı ve kubbeli olan hoca odası kalmıştır. Medrese kesme taş ve tuğladan inşa edilmişti.

I:522a.

Şah-ı Huban Odaları (Çelebi) Mescidi VII:554a.

Şahin (Galatalı) VI:380a.

Şahin, Abdullah VI:81a.

Şahin Çelebi VII:398a.

Şahin, Doğan III:480b.

Şahin Giray I:32c.

Şahin, Haluk (1941, Ağrı) Gazeteci, yazar. İstanbul Hukuk Fakültesi'nden sonra ABD'de iletişim doktorası yaptı. TRT'de edebiyat bölümünü yönetti. İstanbul gazetelerinde çalıştı, üniversitede ders verdi. Basın Konseyi genel sekreterliğinde bulundu. İstanbul Gazeteciler Cemiyeti'nin 1988 ve 1990 En İyi Güncel Yazı armağanlarını kazandı. Yabancı gazetelerde makaleleri basıldı. *Soyut, Yeni Dergi, Devinim, Halkın Dostları* dergilerinde hikâye ve denemeleri, edebiyat yazıları, edebiyat ve iletişim alanlarında kitap çevirileri (*Medya ve Demokrasi* vb) yayımlandı. Kitapları: *Türk Olmak Kolay Değil* (1985), *Gece Gelen Mektup* (1988), *Ağrıya Dönüş* (1990, TRT tarafından filmleştirildi, 1994), *En Büyük Megaloman, Başka Büyük Yok* (1991, oyunlaştırıldı), *Basın Özgürlüğü ve Türkiye*'dir (1992). Yabancı dilde monografileri de bulunan yazar, tiyatro oyuncusu Abdullah Şahin'le kardeştir.

Şahin, Şükran IV:357b.

Şahin, Zeki VII:529b.

Şahinciyan-ı Hassa Çakırcılar da denen, padişah için av kuşları, şahin, atmaca vb yetiştiren bir sınıftı. Şahincibaşının yönetimindeki bu sınıfın subayları arasında çakırcıbaşı, atmacacıbaşı ve avcıbaşılar vardı. Şahincibaşı, şikâr ağalarındandı. 1826'da Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılması ile bu ocak da kapandı.

Şahingiray, Özel (1916, İstanbul - 1990, İstanbul) Dilbilimci. Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'ni bitirdi. Cumhurbaşkanlığı Kütüphanesi'nde çalıştı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak görev yaptı.

Şahingiray, Şinasi II:451a, VII:43b.

İlgili maddeler:

İnönü Stadyumu IV:176b

Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Şahinler, Orhan III:461a.

Şahkulu *mad. VII:128a.*

Şahkulu Bektaşî Tekkesi IV:39a.

Şahkulu Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Emekyemez, Evliya Çelebi, Asmalı Mescit, Tomtom, Hacı Mimi, Müeyyetzade ve Bereketzade mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.339'dur.

Şahkulu Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Çarşıkapı'da, Sinekli Medrese Sokağı'nda, Kemankeş Mustafa Paşa Medresesi'nin karşısındaydı. "Sinekli Medrese" de denilirdi. Bânisi III. Mehmed'in (hd 1595-1603) nedimi Mehmed Çelebi'dir. Mimar Sinan'ın eseri olduğu sanılan yapı 1950'lere kadar kısmen ayakta iken yol genişletme çalışmaları sırasında yıktırılmıştır.

IV:216c.

Şahkulu Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Galip Dede Caddesi'ndedir. III. Mehmed döneminde (1595-1603) padişahın nedimlerinden Mehmed Çelebi tarafından yaptırılmıştır. 1770'te ölen ve mescidin haziresine gömülen Şahkulu'ndan sonra mescit bu adla anılmaya başlamıştır. Mescit 1874'te Şeyh Ataullah Efendi tarafından yenilenmiştir. Kâgir duvarlı, kırma çatılı, sade bir

yapıdır.

II:212a.

Şahkulu Sultan Tekkesi *mad. VII:128c*, II:130b, 131c, 135b, III:415a, IV:472a, V:357c, 395a, VI:242c, 325a, VII:214b, 238b, 239c.

Şahnazaryantz, Arakel Nubar III:182c.

Şahnişin Eski evlerde bindirmelerle sokağa taşan çıkmaların kapalı balkon görünümündeki taşıntıları. Sokağa tam nezareti olan, karşılıklı iki kişinin oturabileceği büyüklükteki şahnişinlere halk arasında şahniş de deniyordu.

Şahrah Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Müftü Ali Mahallesi'nde, Esrar Dede Sokağı'nda, Bekir Ağa Camii'nin yakınında yer alır. Bânisinin kimliği belli değildir. 967/1560'ta, küfeki taşından, klasik tarzda inşa edilmiş, sade bir çeşmedir. Bânisi bilinmemektedir. Bir silme ile hareketlendirilen cephede sivri kemerin kilit taşındaki rozetten başka süsleme yoktur. Kemerin içinde çeşitli silmelerle hareketlendirilmiş mermer aynataşı vardır. Aynataşının iki yanında, uzatılmış kaş kemerli tas yuvaları ve üzerinde iki beyitlik kitabesi yer alır.

Şakir (Şair) II:104a, IV:48c.

Şakir, Afif III:198c.

Şakir Ağa (ö. 1840, Tanburi) *mad. VII:132b*, V:561b.

Şakir Bey (Boştancıbaşı) IV:324a.

Şakir Bey (Hobcuzade) IV:441a.

Şakir Bey (Hudadat) IV:519b.

Şakir Bey (Turşucu) V:319c.

Şakir Efendi (ö. 1860) IV:441a.

Şakir Efendi (ö. 1951, Küçük) II:396a, IV:15c.

Şakir Paşa (Müşir) *bak.* Mehmed Şakir Paşa

Şakir Paşa (1853, Bursa - 1916, Afyonkarahisar) Komutan ve tarihçi. Askeri ve diplomatik görevlerde bulundu. Askeri Teftiş Komisyonu üyeliğinden ferik rütbesiyle emekliye ayrıldı (1908). Bir süre Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) tarih okuttu. Bir tartışma sırasında oğlu tarafından tabancayla vurularak öldürüldü. Cevat Şakir Kabaağaçlı (Halikarnas Balıkçısı), ressam Fahrünnisa Zeid ve ressam Aliye Berger'in babası, Sadrazam Cevad Paşa'nın kardeşidir. En önemli yapıtı *Yeni Osmanlı Tarihi*'dir.

VII:544a.

Şakir Paşa (Udi) VII:563a.

Şakir Rasim IV:242b, 246b.

Şakir, Semiha IV:229b.

Şakirt Aday memur. Kaleme yeni girenler bu sanla anılırdı. Bunlara, Tanzimat'tan sonra "mülazim" denmiştir. Saray haremine yeni alınan cariyelere de "şakirt" denilirdi. Ayrıca öğrenci ve çırak anlamında da kullanılmıştır.

Şakrakses, Fikriye VII:114c.

Şal Elbise, bohça ve daha başka eşyaların dikiminde yararlanılan bir tür yünlü kumaş. İran ve Hindistan'da dokunup Anadolu ve İstanbul piyasasına sunulan şal çeşitleri her dönemde değer taşımıştır. Keşmir, Kâşân, Trablus, Horasan ve Lahor şalları çok değerliydi. Horasan şalı çizgisiz ve serpme çiçekli iken diğer şallar çubukluydu. Atkı gibi omza ve başa örtülen dört köşe, büyük ve yün, ipekli ya da örgülere de "şal" adı verilirdi.

Şalaki Şala benzeyen, şal taklidi bir tür yünlü kumaş. Elbise, hırka ve yorgan yüzü yapımında kullanılmıştır. "Çerkeziye" ve "buhurlu" diye anılan çeşitleri de vardır. Lahor'dan gelen ve lahori diye anılan şalların taklidi olarak piyasaya sürülen bir şal çeşidi de "lahorakî" adını taşımaktadır.

Şalcıyan, Bedros Ağa V:108c.

Şalcızade Tekkesi *bak.* Cemaleddin Uşşakî Tekkesi

Şale Köşkü *mad. VII:132c*, I:330b, II:41a, 550c, VII:521c, 524b.

Şalom Haftalık gazete. İlk sayısı 29 Ekim 1947'de çıktı. Avram Leyon ve İzak Yaeş tarafından yayımlanan gazete birkaç ay sonra İzak Yaeş'in ayrılmasıyla 1983'e kadar Avram Leyon tarafından çıkarıldı. Gazetenin isim hakkı aynı yıl, Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın AŞ'ye devredildi. Gazete uzun yıllar Latin harfleriyle Yahudi İspanyolcası yayımlandı. Gazetenin esas amacı o dönemde bu dili, Türkçeden çok daha iyi bilen ve konuşan İstanbul Musevi toplumuna dünya Yahudiliğiyle ilgili haberleri verebilmek, ayrıca İstanbul Musevi cemaati bünyesindeki haberleri topluma duyurmaktı. 1984'te yeni şekliyle Türkçe yayımlanmaya başladı. Sefarad Yahudilerinin 5 yy'dan beri kullanmakta oldukları Yahudi İspanyolcasını yaşatmak amacıyla bir sayfası halen bu dilde yayımlanmakta olan *Şalom*, bu yönüyle dünyadaki tek örnek olma özelliğini taşımaktadır.

VII:399c, 406c.

Şalom, Marsel VII:399b.

Şam Ekmeği Şam'daki çarşı fırınlarında pişirilen fodlaya benzer bir İstanbul ekmeği. Küçük francala biçiminde ve has undan yapılırdı. Beyaz ve lezzetli olmasına karşılık küçük ve pahalı olduğu için lüks ekmeklerdendi. Bu nedenle de zengin evlerinde tüketilirdi. Buna benzeyen ve hanedan mensupları için has fırınlarda pişirilen bir ekmek türüne saray francalası, bir başka beyaz ekmeğe ise Rıfat Paşa francalası deniyordu.

Şam Hırkası İstanbullu erkeklerin evde, yaz aylarında da entari üstüne mahalle arasında dışarıda giydikleri aba biçiminde, sarı ve desenli kumaşla kalın astarın yol yol dikilmesiyle yapılmış bir üstlüktü. Kolları bol, yakası açıktı.

Şamdan İçine mum dikilip yakılan aydınlatma aracı. Mumun yaygın bir biçimde kullanıldığı yüzyıllar boyunca maden sanatının bir dalı olarak gelişmiş, ayrıca pişmiş topraktan, billurdan, fayanstan, porselenden, fildişinden ya da sert ağaçtan da şamdan yapılmıştır. Ayaklı şamdan, el şamdanı, gümüş şamdan, toprak şamdan, pirinç şamdan, duvar şamdanı, kollu şamdan gibi çeşitleri vardır. Camilerin mihraplarına sağlı sollu olarak dikilen ve büyük mumlar taşıyan mihrap şamdanları madenden yapılırdı. Bazı şamdanların uygun yerlerinde çeşitli tekniklerle yapılmış süslemeler, sahiplerinin isimleri, bazı ayet ve hadisler, güzel sözler yazılı olurdu. Aydınlatmada gazyağı ve elektrik yaygınlaşınca şamdanlar da eski yaygınlıklarını yavaş yavaş yitirmişler, ancak bütünüyle ortadan kalkmamışlardır. Bugün bir süs eşyası olduğu kadar mum ışığının sevildiği ortamlarda da işlev görmektedir.

Şamlar Bendi *mad. VII:135a.*

Şamlıyan, Suren V:303a.

Şamram Hanım *mad. VII:135b*, IV:420a.

Şan, Ömer VI:296a.

Şan Sinema ve Tiyatrosu II:143a, 388c, III:44c, 45c.

Şant Basımevi III:183a.

Şanuvar II:58a.

Şaplı, Şamil Osman II:167c.

Şapolyo, Behnan V:169b.

Şark (Gazete) VI:418c.

Şark Aynalı Pasajı *bak.* Şark Pasajı

Şark Birahanesi I:249c.

Şark Demiryolları II:51a, III:21c.

Şark Deri Fabrikası III:13c.

Şark Ekspresi *mad. VII:135c*, 304b.

Şark Han II:300c.

Şark Kahvesi *mad. VII:137a*, II:450c, V:127a.

Şark Merkez Ecza Deposu I:374c.

Şark Musiki Cemiyeti *mad. VII:137c*, II:459a, III:546c, V:410b, VI:496c.

Şark Musiki Heyeti III:260b.

Şark Operet Heyeti Muhlis Sabahattin Ezgi tarafından 1927-1928 sezonunda kuruldu, ancak aynı sezon kapandı. "Gençlik Aşısı" adlı opereti ve eski operetleri sahneye koymuşlardı. Oyuncuları arasında Cemal Sahir Kehlibağcıoğlu ve Muammer Karaca da vardı.

Şark Pasajı Beyoğlu'nda, ana girişi İstiklal Caddesi üzerinde olan, Asmalımescit ve Gönül sokakları arasında yer alan pasaj. 1840'larda yapılmış, çeşitli defalar onarımdan geçmiştir. Lebon Pastanesi'nin bir dönem burasının girişinde bulunmasından dolayı, Lebon Pasajı adıyla da anılır. Lebon'un yerine daha sonra 1940'larda Avadis Ohan-

yan'ın açtığı Markiz Pastanesi yerleşmiştir. Pasajın ana kapısının üstünde Passage Oriental, Şark Aynalı Çarşısı yazılıdır.

I:355a, II:216b, VI:226a.

Şark Salnamesi III:190b.

Şark Sigorta VI:550b.

Şark Sineması VII:509b.

Şark Şimendiferleri Piyangosu

İlgili madde:

Piyangolar VI:259a

Şark Tezyini Sanatlar Mektebi I:228b, VI:127b.

Şark Tiyatrosu Beyoğlu'nda, bugün yerinde Tokatlıyan Hanı bulunan Café Oriental'de gösteriler sergileyen tiyatro topluluğu. Aralık 1861'de kadrosunda Tomas Fasulyeciyan, Mardiros Mınakyan, İstepan Ekşiyan, Bedros Magakyan, Serope Benliyan, Güllü Agop gibi dönemin bütün önemli Ermeni tiyatrocuları görev yapmıştır. Ermenice ve Türkçe oyunlar oynanmıştır. Sahne, Şark Tiyatrosu'nun adıyla bütünleştiği için tiyatronun kapanmasından sonra da bu isimle anılmaya devam etti. Bir süre Alcazar de Bizance adıyla cambazhane olarak işletilen (1868) tiyatro salonunda Altınduryan kardeşler ve Simon Tıngıryan'ın girişimiyle Şark Tiyatrosu yeniden kuruldu ve 1874'e kadar oyunlar sergiledi.

I:205b, III:60b, 260c.

İlgili madde:

Benliyan, Serope II:153c

Şark-ı Karip Bankası II:223a.

Şarlken *bak.* Karl V

Şartekin, Işık IV:358b.

Şaşkınbakkal *mad. VII:138b,* 497c.

İlgili madde:

Suadiye VII:49a

Şatır Peykler gibi, sarayın habercilik ve kuryelik hizmetlerini gören bir asker sınıfı. Dibadan giysileri, değerli kemerleri vardı. Başlarında sorguçlu, altın yaldızlı miğfer bulunurdu. Törenlerde mevkib-i hümayun denen saltanat kortejinde yer almaktaydılar. Bu ocak, birkaç kez kapatılıp açıldıktan sonra 1828'de kaldırıldı.

Şatır Hasan Ağa Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Ayvansaray'da, Çember Sokağı'nda, Atik Mustafa Paşa Camii'nin cümle kapısının karşısındadır. Bânisi saray görevlilerinden Hasan Ağa'dır. Kitabesi 1104/1692-93 tarihlidir. Kitabede, yazının dışında boş kalmış olan yerler, kabartma bitkisel bezemelerle süslenmiştir. Düzgün kesme taşlarla klasik üslupta inşa edilmiş olan çeşme, büyükçe bir haznenin önünde yer almaktadır. Sade bir mimarisi vardır. Çeşme nişi sivri bir kemerle taçlandırılmış, bu kemerin içine mermerden, bezemesiz düz bir aynataşı yerleştirilmiştir. Bunun iki yanında, yine sivri kemerli iki tane maşrapalık açılmıştır. Mermerden yapılma teknesi de çok sadedir. Teknenin iki yanında testi koyma setleri bulunur.

I:407b.

Şav, Safvet V:169b.

Şayak Çuhadan daha seyrek, kalın yün ve pamuk iplikleri karışık olarak dokunan bir tür dayanıklı kumaş. Atkısı yün, çözgüsü pamuk ipliği olan şayaklar, "dimi" örgüsüyle dokunan ucuz kumaşlardır. Dinkleme işleminden sonra top halindeyken siyah, kahverengi ve lacivert renklere boyanır, bazı kaliteli şayaklarda atkı ve çözgü iplikleri yünden olurdu. Çuhaya oranla daha kaba olduğu halde sıcak tuttuğu ve ucuz olduğu için yaygınlık kazanmıştı.

Şayeste Kadın (ö. 1912) VII:356c.

Şazelî Tekkesi *mad. VII:138c,* 140a.

Şazelîlik *mad. VII:139b,* II:121a, III:196b, IV:7a, VII:214a, 236b.

İlgili maddeler:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Şazelî Tekkesi VII:138c

Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi *mad. VII:141a,* IV:101b.

Şefik Bey (Hattat) I:191c, III:551b.

Şefik Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca-Çubuklu arasında, Yağcı Hacı Şefik Bey tarafından, II. Abdülhamid'in kız kardeşi Cemile Sultan'ın 1871'de yanan yalısının yerine, 1905'te inşa edilmiştir. İsmi bilinmeyen yabancı bir mimar tarafından yapılmıştır. Kâgir zemin katı üzerinde, ahşap-bağdadi iki katlıdır. Art nouveau/eklektik üslupta geleneksel cumba yerine, zeminden saçağa kadar yükselen çokgen çıkıntılar cephelerde kule izlenimi vermektedir. Salonlarında manzara ve çiçek desenli özgün duvar ve tavan nakışları bulunmaktadır. 1988-1990 arasında restore edilmiştir. Selamlık bölümü, Cemile Sultan Yalısı'nın selamlık bölümünün yarısıdır. Altı kayıkhaneli ve tek katlıydı. Son restorasyonda altı doldurulmuş ve iki katlı olarak yeniden inşa edilmiştir.

Şefik Hüsnü *bak.* Değmer, Şefik Hüsnü

Şehabeddin Efendi (ö. 1819) II:395b.

Şehabeddin Mercanî (ö. 1889) VII:224a.

Şehabeddin Paşa III:302b, 304c.

Şehabeddin Paşa VI:355c.

Şehabeddin Süleyman III:275b.

Şehbal 14 Mart 1909-24 Temmuz 1914 arasında yayımlanmış 15 günlük magazin dergisi. Bol resim kullanmasıyla kendine özel bir yer edindi. Hüseyin Saadettin Bey'in (Arel) yayımladığı dergi edebiyattan müziğe, tarihten modaya kadar geniş bir yelpazedeki konuları işledi. Hüseyin Saadettin'in müzik yazıları, Faik Ali (Ozansoy), Halit Ziya (Uşaklıgil), Hıfzı Tevfik'in (Gönensay) edebiyatla ilgili bahisleri, Bedi Nuri'nin sosyolojik ağırlıklı tetkikleri dergiye zenginlik kazandırdı.

Şehinşahname V:472b.

Şehir Haftalık dergi. 1920'de yayımlandı. Sorumlu müdürü Senih Muammer'di.

Şehir Armoni Orkestrası II:142c.

Şehir Hatları İşletmesi *mad. VII:142a,* II:354b, III:33a, 97b, 500c, VII:184a.

İlgili maddeler:

Akay I:152c

Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307b

İskeleler IV:198a

Seyr-i Sefain İdaresi VI:541c

Şirket-i Hayriye VII:181b

Şehir Hatları Vapurları IV:526c.

Şehir Mektupları I:130c, II:32a.

Şehir Mimarı Önceleri Hassa Mimarları Ocağı'na 19. yy'da da Ebniye-i Hassa Müdüriyeti'ne bağlı olarak görev yapan mimarlar ve kalfalar. 19. yy'ın ikinci yarısında belediyede de inşaatların fen ve teknik sorumluluğunu yüklenen şehir mimarları görevlendirildi.

Şehir Müzesi *mad. VII:143c.*

Şehir Operası *mad. VII:143c,* III:45b, VI:133b, VII:145a.

İlgili maddeler:

Belediye Konservatuvarı II:141a

Devlet Opera ve Balesi III:45b

Şehir Orkestrası VII:144c

Şehir Orkestrası *mad. VII:144c,* III:318a, V:532c, VII:144a.

İlgili madde:

Devlet Senfoni Orkestrası III:46c

Şehir Tiyatroları *mad. VII:145c,* I:284b, 358a, II:233b, 556b, III:54b, 60c, 139a, 195b, 195c, 254a, 455b, 546c, IV:443b, 451c, 519a, V:95b, 312a, 488b, 520c, VI:10b, 70a, 122a, 133b, 253c, 254a, 318b, 538c, VII:36a, 115a, 145c, 201b, 250c, 564a.

İlgili maddeler:

Antoine, Andre I:281a

Arcan, İsmail Galip I:298c

Butak, Behzat II:342c

Ertuğrul, Muhsin III:195b

Gürzap, Reşit III:457b

Hancıyan, Levon III:546c

Mınakyan, Mardiros V:447b

Muhsin, Ertuğrul III:195b

Rıdvan, Reşad VI:138a

Samako, Raşit Rıza VI:430c

Zobu, Vasfi Rıza VII:564b

Şehir Yatı Mektepleri II:559a.

Şehit Adem Yavuz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1976'da, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu va-

puru olarak inşa edildi. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. "Şehit" sınıfı yolcu gemileri tipinin ilk vapurudur. 1974'te, Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen gazeteci Adem Yavuz'un adını taşımaktadır.

II:99a.

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi *mad. VII:146c*, V:355c.

Şehit Caner Gönyeli Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 10,6 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında batan Kocatepe muhribinde şehit olan Teğmen Caner Gönyeli'nin adını taşımaktadır.

Şehit İlker Karter Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1980'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. İsveç, Volvo Penta yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında uçağıyla düşerek şehit olan pilot Üsteğmen İlker Karter'in adını taşımaktadır.

Şehit Karaoğlanoğlu Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda yapımı, her biri 750 beygirgücünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit olan Albay İbrahim Karaoğlanoğlu'nun adını taşımaktadır.

Şehit Metin Sülüş Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1986'da, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda şehit düşen deniz subayı Metin Sülüş'ün adını taşımaktadır.

Şehit Muhtar Bey Caddesi III:496c.

Şehit Muhtar Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Hüseyin Ağa, Çukur, Bülbül, Kocatepe, Gümüşsuyu, Cihangir, Kâtip Mustafa Çelebi ve Kuloğlu mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.725'tir.

Şehit Mustafa Aydoğdu Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1981'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,2 m, sukesimi 2,4 m'dir. Danimarka, Stork Work ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde, 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. İstinye Tersanesi işçilerinden olup Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen Çavuş Mustafa Aydoğdu'nun adını taşımaktadır.

Şehit Necati Gürkaya Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Danimarka, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda batan Kocatepe muhribinde şehit olan Üsteğmen Necati Gürkaya'nın adını taşımaktadır.

Şehit Sami Akbulut Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1977'de, Haliç Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde iki dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı'nda şehit düşen Hava İndirme Tugayı Serbest Paraşüt Müfreze Komutanı Yüzbaşı Sami Akbulut'un adını taşımaktadır.

Şehit Temel Şimşir Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1977'de, İstinye Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 456 grostonluktur. Uzunluğu 58,2 m, genişliği 10,6 m, sukesimi 2,4 m'dir. Hollanda, Stork Werkspoor ABC yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. Kıbrıs Barış Harekâtı sırasında şehit düşen Astsubay Temel Şimşir'in adını taşımaktadır.

Şehitlik Tekkesi Sarıyer İlçesi'nde, Rumelihisarı'nda, Şehitlik mevkiinde, Boğaziçi Üniversitesi'nin üst girişinin yakınında bulunmaktaydı. İstanbul'un önemli Bektaşî merkezlerinden olan Şehitlik Tekkesi'nin kuruluşunu II. Mehmed (Fatih) dönemine (1451-1481), Rumeli Hisarı'nın inşa edilişine kadar götüren rivayetler mevcut ise de tespit edilebilen en eski postnişini 1771'de vefat etmiş olan Ali Baba'dır. "Ali Baba, Gayyûr Baba, Nafi Baba, Şehitler" gibi adlarla da anılan tekke, Vak'a-i Hayriye'de (1826), Mahmud Baba'nın meşihatı sırasında kapatılmış, Abdülmecid döneminde (1839-1861) İsmail Baba (ö. 1855) tarafından canlandırılmış, Mahmud Baba'nın oğlu ve halefi olan Mehmed Abdünnafî Baba'nın (Nafî Baba) (ö. 1899) uzun meşihatı boyunca en parlak devrini yaşamıştır. Eski fotoğraflardan kâgir bir bodrum üzerine tek katlı, ahşap bir bina olduğu anlaşılan tekke Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, geriye kalan haziresi Boğaziçi Üniversitesi tarafından korumaya alınmıştır.

I:371a, II:134c, 136c, VI:330b, VII:214c.

Şehitlikleri İmar Cemiyeti III:133a.

Şehnaz Longa III:129c.

Şehrayinler *mad. VII:147b.*

Şehremaneti *mad. VII:147c*, II:137c, III:215a, 312c, IV:137c, 226b, 258c, 291b, VII:231c, 364b.

İlgili maddeler:

Altıncı Daire-i Belediye I:220a

Belediye II:137c

İntizam-ı Şehir Komisyonu IV:179a

Şehremaneti Mecmuası VII:149a

Şehreminleri VII:149c

Şehremaneti Haseki Nisa Hastanesi IV:3a.

Şehremaneti Mecmuası *mad. VII:149a*, III:180b.

Şehremini Fatih İlçesi'nde, Çapa ile Topkapı arasında yer alan semt. Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) geçtiği kurumuş Bayrampaşa (Lykos) Deresi ile güneydeki Marmara Denizi arasında yer alan sırtın üzerinden geçen Millet (Turgut Özal) Caddesi boyunca uzanır. Cafer Ağa Mescidi, Deniz Abdal Mahallesi'ne düşen, ama semt olarak Şehremini'de kabul edilen Deniz Abdal Mescidi ve Türbesi, Odabaşı Behruz Ağa Camii, Tatlıkuyu Mescidi ve Ümmî Sinan Tekkesi semtteki bellibaşlı tarihi ve dini yapılar arasındadır.

III:442c.

İlgili maddeler:

Cafer Ağa Mescidi II:366c

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22a

Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120a

Tatlıkuyu Mescidi VII:224c

Ümmî Sinan Tekkesi VII:338a

Şehremini Baruthanesi II:68b.

Şehreminleri *mad. VII:149c*, 364b.

İlgili maddeler:

Belediye Başkanları II:140b

Mazhar Paşa V:312c

Server Paşa VI:535b

Topuzlu, Cemil VII:296a

Şehrengizler *mad. VII:150c*, III:64c, VII:408b.

Şehri 19. yy'ın sonlarına değin, doğma büyüme İstanbullu olanların lakabı. Suriçi İstanbul yerlilerine mahsus bu lakap aynı zamanda incelik, soyluluk,

kadimlik bildirir; sözcük ya ismin önüne (Şehri Mehmed Efendi) veya sonuna (Mustafa eş-Şehri) getirilirdi. Bunun gibi Galatalılar "Galatavi", Üsküdarlılar "Üsküdari" lakabını alırlardı.

Şehsuvar Bey Çeşmesi Topkapı Sarayı Baltacılar Koğuşu'nun önündedir. Bânisi saray teberdarlarından Şehsuvar Bey'dir. Çeşmenin iki kitabesi vardır. 996/1587'de inşa edilmiştir. 997/1588 tarihli diğer kitabe, bânisinin ölümüne ait olduğuna göre sonradan konmuş olmalıdır.

Şehsuvar Bey Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Muhsine Hatun, Saraç İshak, Mimar Hayrettin, Küçük Ayasofya mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.942'dir.

Şehsuvar Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Galata Kulesi civarında, Büyük Hendek Caddesi ile Lakerdacı Sokağı'nın birleştiği köşededir. *Hadîka*'da bânisinin II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) denizcilerinden Şehsuvar Bey olduğu belirtilir. Zamanla harap olan mescit 1954'te halk tarafından fevkani ve ahşap çatılı olarak ihya edilmiştir. Kâgir olan yapı iki katlıdır. Mescit kısmı ikinci katta olup, doğu-batı doğrultusunda uzanan küçük bir dikdörtgen plan gösterir. Düz ahşap tavanlı olan yapının dıştan ikinci saçak hizasına kadar yükselen duvarlar enine ve boyuna duvar parçalarıyla hareketli bir görünüş sağlamaktadır. Birinci katta kullanılan sivri kemerler ve sivri kemerli kapı gotik etkilidir. Yapıda kullanılan at nalı kemer, yonca şeklinde pencereler, mazgal dişleri ise Endülüs mimarisinden etkilenmiştir. Kuzeybatı köşede yer alan minaresi küçük ölçüde olup, caminin arkasına gizlenmiştir. Yeni bir mahfil katı vardır. Mihrabı düz bir niş şeklinde olup üst kısmı yarım yuvarlak bir şekilde son bulur.

Şehsuvar Sultan Türbesi *bak.* Nuruosmaniye Külliyesi

Şehsuvar Valide Sultan V:11c, VI:103a, 154c.

Şehsuvaroğlu, Bedi IV:223b.

Şehsuvaroğlu, Haluk (1912, İstanbul - 1963, İstanbul) Müzeci, yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Askeri yargıç oldu. Daha sonra askeri öğretmen sınıfına ayrıldı. Deniz Harp Okulu'nda ve Deniz Harp Akademisi'nde hocalık yaptı. 1946-1960 arasında Deniz Müzesi müdürlüğünü, 1952-1961 arasında da bu görevine ek olarak Topkapı Sarayı Müzesi müdürlüğünü yürüttü. Uzun yıllar başta *Cumhuriyet* gazetesi olmak üzere birçok gazete ve dergide tarihe ve özellikle İstanbul'a ilişkin çok sayıda makale ve dizi yazılar yazdı. *Asırlar Boyunca İstanbul* (1953), *Tarihi Odalar* (1958) başlıca kitaplarıdır. Yazılarının bir bölümü ölümünden sonra *Boğaziçi'ne Dair* (1986) adlı kitapta toplandı.

II:200c, 201b, 287b, III:294a, IV:223a.

Şehsuvaroğlu, Reyan VI:487a.

Şehzade Padişahın erkek evladı. Öncekileri "çelebi" denirdi. Şehzade doğar doğmaz, kendisine bir maiyet belirlenir; başlala, maiyetin önemli kişisi sayılırdı. Beş-altı yaşlarında, tayin edilen özel hocalardan ders görmeye başlar, ata binip, silah kullanmak da öğretilirdi. İdareciliği de sancakbeyi olarak gönderildiği yerde öğrenirdi. 17. yy'da sancağa çıkma âdeti terk edilmiş, IV. Mehmed 1652'den başlayarak kardeşlerini "şimşirlik" denen, sarayın özel bir bölümüne hapsettirmiştir. Burada bir süre çocuk sahibi olmaları da yasaklanmış olan şehzadelerin, orada sanat öğrenmeleri tek yararlı işleriydi. I. Abdülhamid döneminde (1774-1789) şehzadeler üzerindeki bu insanca olmayan uygulamaların çoğu kaldırılmıştır.

Şehzade Alayı 16. yy'ın sonlarına kadar, Osmanlı şehzadelerinin yönetim deneyimi kazanmaları için sancakbeyliğine gönderilmeleri münasebetiyle İstanbul'da yapılan törenlere verilen ad. Bu tören için, vezirazam, vezirler ve devlet ricali saraya gelirler; önünde valilik sancağı, başında sorguçlu mücevveze olduğu halde saraydan çıkan şehzadeyi karşılayıp önünce yürüyerek kapıdan çıkarırlar; yürüyüş sırasında padişah hocası, vezirler, kazaskerler, şehzadeye ayrı ayrı yaklaşıp öğütlerde bulunurlardı. Şehzade, maiyetine verilen yeniçeri, sipah, silahdar, sekban, solak, peyk askerleri hasahır hademeleri, mutfak, kiler hizmetlileri, hoca, musahip, lala vb ile Sirkeci'ye iner, iskelede kaptan paşa tarafından karşılanırdı. Burada kaptan paşa baştardasına binerek Üsküdar'a geçip kendisi için hazırlanan otağa yerleşir, ertesi gün sadrazamı ve devlet adamlarını kabul ederek hediyelerini alır, daha sonra sancağına hareket ederdi.

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı *mad. VII:151b.*

Şehzade Camii *bak.* Şehzade Külliyesi

Şehzade Külliyesi *mad. VII:152a*, I:30b, 291a, II:310b, 311a, 377b, 492a, III:323a, 548b, IV:5a, 103a, 165b, 533c, V:167a, VI:371c, VII:85b, 155c.

İlgili maddeler:

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

Mustafa Paşa Türbesi V:565c

Rüstem Paşa Türbesi VI:376c

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70a

Şehzade Mahmud Türbesi VII:155a

Şehzade Mahmud Türbesi *mad. VII:155a*, 152b.

Şehzade Mehmed Türbesi *bak.* Şehzade Külliyesi

Şehzade Mustafa Çeşmesi Üsküdar'da, Aziz Mahmud Efendi Sokağı'ndadır. Klasik üslupta, taştandır. III. Ahmed'in oğlu Mustafa (III) adına 1141/1728'de inşa edilmiştir. Sonradan üstüne beton bir saçak yapılmıştır. Bugün harap durumdadır.

Şehzade Numan Çeşmesi Üsküdar'da, Toptaşı Caddesi yakınındaki Beygirciler Sokağı'ndadır. III. Ahmed'in oğlu Şehzade Numan adına 1141/1728'de kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Bugün taşları sıvayla örtülmüş, aynası bozulmuş durumdadır.

Şehzade Seyfeddin Çeşmesi Üsküdar'da, Ayazma'da, Kaymak Mustafa Paşa Camii'nin avlu kapısı bitişiğindedir. 1141/1728'de III. Ahmed'in oğlu Şehzade Seyfeddin adına yaptırılmıştır. Klasik üslupta, kesme taştan olan çeşmenin bugün yarısı toprağa gömülmüştür.

Şehzade Sineması III:291b.

Şehzade Süleyman Validesi Çeşmesi Üsküdar'da, Selamsız Caddesi'nin alt başındadır. 1141/1728'de III. Ahmed'in oğlu Şehzade Süleyman için, annesi Mihrişah Kadın tarafından, klasik üslupta, kesme taştan yaptırılmıştır. Harap durumda, yarısına kadar toprağa gömülü iken, 1991'de meydana çıkarılmış ve onarılmıştır.

Şehzade Yusuf İzzeddin Korusu *bak.* Korular

Şehzadebaşı *mad. VII:155c*, I:6a, 296c, II:556b, 556c, III:142c.

İlgili maddeler:

Acemoğlu Hamamı I:62b

Altıncızade Tekkesi I:228c

Ayşe Sultan Çeşmesi I:489c

Belediye Sarayı II:144c

Burmalı Mescit II:340a

Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547c

Direklerarası III:60a

Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi III:121b

Eski Odalar III:203c

Ferah Tiyatrosu III:291b

Fevziye Kıraathanesi III:307c

Filadelfion III:317a

Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c

Hatice Sultan Türbesi IV:20b

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

Kadı Hüsameddin Mescidi IV:328b

Kalenderhane Camii IV:396b

Letafet Apartmanı V:203b

Mustafa Paşa Türbesi V:565c

Rüstem Paşa Türbesi VI:376c

Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490c

Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543c

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70a

Şehzade Külliyesi VII:152a

Şehzade Mahmud Türbesi VII:155a

Şehzadebaşı İbrahim Paşa Çeşmesi II:489b.

Şehzadebaşı Karakolu VI:129c.

Şehzadebaşı Mescidi I:445c.

Şehzadegân Mektebi *mad. VII:156c,* I:41a, 49b, III:139a, VII:288a.

İlgili maddeler:

Harem III:551c

Topkapı Sarayı VII:280c

Şehzadeler Türbesi *mad. VII:156c,* I:449a, IV:4a.

Şeker Bayramı Eskiden daha çok kadınlar arasında Arabi ayların onuncusu olan şevvale verilen ad. Şeker Bayramı da denilen Ramazan Bayramı'nın ilk günü aynı zamanda şevval ayının da ilk günüdür.

Şeker, Fahri V:41a.

Şeker Hanı *mad. VII:157a.*

Şeker, Yavuz VII:323c.

Şekerci Hanı V:50c.

Şekerci Sokağı Tekkesi *bak.* Mehmed Emin Efendi Tekkesi

Şekerpare Kadın I:19b.

Şekib Memduh Bey (1884, ? - 1938, İstanbul) Besteci. Hariciye Nazırı Şekib Paşa'nın torunudur. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Ticaret Odası'nda uzun yıllar çalıştı. Ağabeyi, Cemile Sultan'ın oğlu Celaleddin Efendi'nin kethüdası olduğundan konağa gelenlerden ut ve piyano öğrendi. Türk musikisine Batı üslubu kazandırmaya çalıştı. "Udi Bebekli Şekib Bey" diye anılırdı. "Gönlümle oturdum da hüzünlendim ben yine" mısraıyla başlayan nihavent şarkısı çok ünlüdür.

Şekibe Ali IV:346a.

Şellefyan, Mıgırdıç (1914, Adapazarı - 1987, ?) Tüccar. Liseyi bitirdi. Ermeni Cemaati Merkez Mütevelli Heyeti başkanlığı yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Şem Tov Şikar I:187c.

Şemdanizade V:550a, VI:155a, 231c.

Şem'î (Konyalı) I:361a.

Şeminur Hanım (ö. 1863) VII:414a.

Şemmas İşo I:340a.

Şems Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Şems Kulübü Ocak 1909'da, Beyoğlu çevresindeki Rum azınlıkların kurduğu, "üyeler arasında iyi münasebetlerin temini, üyelerinin ilmi ve ticari hususlarda inkişafını sağlamayı" amaçlayan kulüp. Merkezi İstiklal Caddesi, Lüksemburg Apartmanı'ndaydı. Başkanı Atanas Kukulis, yönetim kurulu üyeleri Anatoni Zohoriadi, Tomas Naiçnes, Nikolas Lagutis, Mişail Mişailidis, Yorgi Fotyadis, Leanidas Hazapiya'ydı.

Şems Tiyatrosu III:60b.

Şemseddin Âbid Çelebi (ö. 1338) V:423a.

Şemseddin Ahmed Efendi (Kemalpaşazade) *bak.* İbn Kemal

Şemseddin Efendi (Şeyh) V:280a, 361a.

Şemseddin Sami (1850, Fraşeri/Yanya - 1904, İstanbul) Yazar, etimolog. Yanya'da bir Yunan lisesini bitirdi. Lisede Fransızca, İtalyanca, eski Yunanca, medresede ise Arapça, Farsça öğrendi. İstanbul'a gelip gazetecilik, Matbuat Kalemi mütercimliği yapmaya başladı. *Hadîka* ve *İbret* gazetelerinde yazdı. *Sabah, Tercüman-ı Şark, Aile, Hafta* gibi gazete ve dergileri çıkardı. Makale ve oyunları hoşa gitmemiş olacak ki, Trablusgarp'a sürüldü, ertesi yıl affedilip, sarayda bir göreve getirildi ve el altında, göz önünde tutuldu. Erenköy'deki köşkünde öldü. Şemseddin Sami büyük bir dil bilgini idi, hazırladığı sözlüklerle Türkçe üzerinde önemli etkilerde bulunmuştu. *Lisan-i Türkî-i Osmanî* (1880), *Kamus-i Fransevî* (1880), *Kamus-i Türkî* (1900), *Kamusu'l-A'lâm* (6 c., 1889-1993) onun hazırladığı sözlükler arasındadır. Ayrıca Orhun yazıtları *Kutadgu Bilig*'i günümüz Türkçesine çevirmiştir. Batı edebiyatından çeviriler yapmıştır (Hugo'nun *Sefiller*'i, Defoe'nun *Robinson Cruseo*'su gibi). Şemseddin Sami Bey'in "ilk"lerinden birisi de ilk Türk romanı sayılan *Taaşuk-i Tal'at ve Fitnat*'ı yazmasıdır (1872). *Seyyid Yahya* (1875), *Besa Yahut Ahde Vefa* (1875) ve *Gâve* (1876) adlı üç de oyunu vardır. Şemseddin Sami, çevirmen Belkıs Çorakçı'nın dedesidir.

I:530c, IV:344c, VI:380c, VII:464a.

Şemseddin Sivasî (ö. 1597, Şeyh) I:21b, VI:533c.

Şemseddin Ziya Bey (1882, İstanbul - 1925, İstanbul) Besteci. Şorluluzade Mahmud Celaleddin Paşa'nın oğludur. İlk musiki bilgilerini babasından öğrendi. Tanburi Cemil Bey'den tanbur, kemençe dersleri aldı. Kusursuz güzellikteki şarkılarıyla Türk musikisinin en değerli şarkı bestecileri arasında sayıldı. 20. yy başı İstanbul'unun hüzünlü duyarlılığını yansıtan içli şarkılarından birçoğu şarkı repertuvarının vazgeçilmez örnekleri arasında yer aldı. Genç yaşta ölümü gerçek bir kayıp sayıldı.

II:529c, V:267b.

Şemsi Ahmed Paşa (ö. 1580) VII:162c.

İlgili madde:

Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c

Şemsi Dede (ö. 1790) III:362c, VII:167a.

Şemsi Efendi (Akşemseddinzade) IV:92c.

Şemsi Efendi (Muallim)

İlgili madde:

Şişli Terakki Lisesi VII:188a

Şemsi Molla (Ada Beyi) (?, ? - 20. yy'ın başı, İstanbul) Avrupa'da tıp öğrenimi gördü. "Molla"lıkla ilgisi yoktu. Giyim kuşamı ile mollalara benzetilmiş ve bu lakap verilmişti. Ada Beyi lakabını ise ona, Recaîzade Mahmud Ekrem Bey vermişti. Dik başlı, çabuk öfkelenen, canının istediğini yapan, yaz kış oturduğu Büyükada'nın bir bakıma derebeyi olan ilginç bir tipti. Adada esnafı ve köy halkını âdeta yıldırmıştı. Buranın belediye başkanı gibiydi. Görevi gereği İstanbul'a geliş gidişlerinde vapurun ağır gidişinden yakınır, "Biz adada değil, vapurda ikâmet ediyoruz" derdi.

Şemsi Paşa III:467b.

Şemsi Paşa (19. yy, Konya Valisi) VII:255b.

Şemsi Paşa Halk Kütüphanesi Üsküdar'da, Şemsi Paşa Külliyesi'nin medresesinde 1953'te kuruldu. Kütüphanede 25.687 kitap mevcuttur. 64 süreli yayın ve 7 günlük gazeteye abonedir. Çinili Çocuk Kütüphanesi, Mihrimah Sultan Çocuk Kütüphanesi, Selimiye Halk ve Çocuk Kütüphanesi, 23 Nisan Ulusal Egemenlik Çocuk Kütüphanesi de bu kütüphaneye bağlı birimlerdir.

Şemsi Paşa Külliyesi *mad. VII:157c,* IV:534c, VII:344b, 347b, 500c.

İlgili madde:

Altunbezer, İsmail Hakkı I:228a

Şemsi Paşa Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Fevzi Çakmak, Bağlarbaşı, Gaziosmanpaşa Merkez mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.887'dir.

Şemsicemal Usta VII:444b.

Şemsîlik I:53a, VI:519c.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Sivasî I:52c

Sivasî Tekkesi VII:16a

Şemsipaşa Üsküdar İlçesi'nde semt. Üsküdar İskelesi'nin güneyinden başlayarak Salacak'a doğru uzanır. Adını burada bir külliye yaptırmış olan Şemsi Paşa'dan alır. Şemsipaşa ile Salacak arasındaki sırt Ayazma Mahallesi'dir. Kıyıda, iskele meydanı ile Şemsi Paşa Külliyesi arasındaki depo ve binalar, 1985-1986'da Üsküdar-Harem sahil yolu inşaatı dolayısıyla yıktırılarak yöre açık alan haline getirilmiştir. İdari bakımdan Rumi Mehmet Paşa Mahallesi sınırları içindedir.

VII:500c.

İlgili madde:

Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c

Şemsipaşa Araba Vapuru Şehir Hatları

İşletmesi araba vapuru. 1965'te, Haliç Tersanesi'nde buharlı araba vapuru olarak yapıldı. 1.072 grostonluktu. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m idi. Haliç Tersanesi yapımı, her biri 740 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurluydu. 1980'li yıllarda kadro dışı bırakılarak satıldı.

I:286b.

Şemsipaşa Muhacirin Hastanesi I:347c.

Şemsiruhsar (ö. 1613) V:503a.

Şen, Bilge VII:323c.

Şen, Bimen *mad. VII:159c*, I:302a, III:260c, V:140a.

Şençalar Plak VI:265a.

Şendil, Sadık II:446c.

Şenesenevler Kadıköy İlçesi'nde, Üstbostancı'nın kuzeyinde yer alan semt. Ayşekadın, Kazasker, Kozyatağı ve İçerenköy semtlerine komşudur.

Şengel, Ali Rıza (Eyyubî) (1880, İstanbul - 1953, İstanbul) Musiki hocası, nota yazarı, besteci. Eyüp'te doğduğu için "Eyyübî Ali Rıza Bey" diye anılır. Muallim İsmail Hakkı Bey'den Batı notası, solfej, nazariyat öğrendi. Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde şeflik; Musiki-i Osmani Cemiyeti'nin Eyüp şubesinde hocalık yaptı. Pek çok öğrenci yetiştirdi. Zakirlik ettiği Rıfaî ve Kadirî tekkelerinde dini eserleri, özellikle ilahileri notaya alarak geniş bir koleksiyon oluşturdu. Topladığı koleksiyon Yusuf Ömürlü tarafından yayımlandı. Şehnaz-kürdi ve tahir-kürdi makamlarını düzenleyerek bu makamlarda eserler besteledi.

IV:249c, 378c, VI:39c, 331b.

Şengil, Saime VII:204c.

Şengül Hamamı *mad. VII:160a.*

Şenlik Dede Mescidi Beşiktaş İlçesi'nde, Vişnezade Mahallesi'nde, Şenlik Dede Dere Sokağı'ndadır. Yapı "Maçka Tekkesi" diye de anılıyordu. *Hadîka*'da bu başlıkla anılan cami bir Şabanî tekkesiydi. Yapının inşa tarihi kesin olarak bilinmese de, 1092/1680'de yapıldığı kabul edilir. 1316/1898 yılını taşıyan bir yenileme kitabesi vardır. Minare kaidesinde ise 1216/1797-98 tarihli dört satırlık bir kitabe bulunmaktadır. Son onarımını 1984'te görmüştür. Tek şerefeli minaresi tuğladan yapılmış olup, şerefe korkuluklarında yıldız kabartmaları vardır. Harim dikdörtgen planlı ve uzun duvarlarında üç, mihrap duvarında iki pencereye sahiptir. Mihrabı cepheden taşkınlık gösterir. Bir platform üzerinde yükselmekte olup, bu alt yapı imam evi olarak kullanılmaktadır. Binaya kuzeyden bitişik çift katlı komşu mekânın yan cephesindeki kapıdan camiye girilmektedir.

Şenlikköy (Florya) Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Florya'nın güneydoğusunda ve deniz kıyısında yer alan mahalle. Yeşilyurt ile Florya arasında olmasına rağmen, Florya'ya daha yakındır ve Florya kapsamında kabul edilir. Büyükşehir belediyesine ait dinlenme tesislerinin bir bölümü bu mahallenin kıyı kesimine düşer. Şenlikköy, Galatasaray Spor Kulübü'ne ait Metin Oktay Spor Tesisleri'yle ve Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü'ne ait futbol stadyumuyla tanınmaktadır. Nüfusu (1990) 8.132'dir.

I:557c.

Şenlikler *mad. VII:160b*, III:141c, IV:144a.

İlgili maddeler:

Alaylar I:177c

Esnaf Alayları III:216b

Sur-ı Hümayun VII:71c

Şehrayinler VII:147b

Şenol, Faik III:331b.

Şenozan, Şükrü (1874, İstanbul - 1957, İstanbul) Besteci. Midilli, Muğla ve İzmir'de hekimlik yaptı. TBMM'nin 5. döneminde (1935-1939) Kastamonu milletvekili oldu. Musikiyi Zekâi Dede, Hafız Ahmed Bey (Irsoy) ve Kel Ali Bey'den öğrendi. "Bu sevda ne tatlı ne tatlı yalan..." gibi pek çok sevilen şarkısı vardır.

Şenses, Rahmi III:58c.

Şensoy, Alaeddin VI:295b.

Şensoy, Ferhan III:498a, IV:325b, VI:81a, 539b.

Şensoy, Hamdi III:152c.

Şentürk, Namık Kemal (1922, Merzifon) İdareci. Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Kaymakamlık ve mülkiye müfettişliği görevlerinde bulundu; sırasıyla Van, Diyarbakır, İzmir ve İstanbul valisi oldu. Ekim 1977-Eylül 1980 arasında cumhurbaşkanınca seçilen üye sıfatıyla Cumhuriyet Senatosu'nda görev yaptı. 1983'te Milliyetçi Demokrasi Partisi'nin kurucuları arasında yer aldı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

VII:364b.

Şerban Cantacuzino IV:418c.

Şerbetçi, Mefkûre VI:437a.

Şerbethane Balozu II:32a.

Şeref Hanım *mad. VII:162a.*

Şeref Stadyumu *mad. VII:162b*, IV:176b.

Şerefâbâd Kasrı *mad. VII:162c*, III:70b, V:183a.

Şerefâbâd Su Taksimi III:80c.

Şerefeddin Efendi (Mir Şeref) (?, ? - 1640, İstanbul) Üsküdar kadılığından emekli olmuş ve İstanbul'da ölmüştür. Farsça tarihi *Enfâsü'l-Ahbâr* adını taşır ve bunun 8. bölümü Osmanlı Hanedanı'na ayrılmıştır.

Şerefiye (Maksima) Sarnıcı II:484a.

Şeren, Turgay (1932, Ankara) Futbolcu. Spora Galatasaray Lisesi'nde oynadığı yıllarda başladı. Önceleri santrfor oynadı, daha sonra kaleye geçti. Galatasaray'da 3 kez İstanbul profesyonel ligi, 2 kez Türkiye ligi, 4 kez de Türkiye Kupası şampiyonlukları yaşadı. 51 kez milli olurken 35 kez kaptan olarak sahaya çıktı. 1954 Dünya Kupası finallerine de katılan milli takımın da kalecisiydi. 1967'de futbolu bıraktıktan sonra bir süre antrenörlük yaptı. Bugün spor yazarlığını sürdürmektedir.

V:236a.

Şerif Abdullah Paşa Yalısı III:168c.

Şerif Abdülmecid Efendi V:410b.

Şerif Efendi (Ataullahefendizade) III:171c.

Şerif Efendi (Nakibüleşraf) VI:152c.

Şerif Hasan Paşa (Çelebizade) (?, ? - 1791, Şumnu) Sadrazam. Rusya ve Avusturya'ya karşı savaşlara serasker olarak katıldı. Sadrazam Cezayirli Gazi Hasan Paşa'nın ölümü üzerine, ordu komutanlarınca serdar-ı ekrem kaymakamlığına getirildi. III. Selim'in vezirler arasında çektiği kura sonucunda 1790'da sadrazam oldu. Cephelerdeki yenilgiler üzerine görevden alınarak öldürüldü.

VI:506b.

Şerif Mehmed Efendi (ö. 1614, Şeyh Arab Halepli) IV:373a, VI:235b, VII:6c.

Şerif Paşa (1865, İstanbul, 1944, Kahire) Siyaset adamı. Fransa'da öğrenim gördü. Askeri ataşeliklerde ve Stockholm elçiliğinde bulundu. Islahat-ı Esasiye-i Osmaniye Fırkası ile Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nın başkanı olarak İttihad ve Terakki'ye karşı sert bir muhalefet yürüttü. Paris Barış Konferansı'na (1919) Kürt temsilcisi olarak katıldı. Hatıralarını *Meşrutiyete Doğru Ben ve Hayatım* (1911) adlı kitapta kaleme almıştır.

Şerifali Çiftliği II:332b, III:385b.

Şerife Emine Teslime Hatun VI:96b.

Şerife Fatma Hanım Çeşmesi Anadolu hisarı'nda, Otağtepe Caddesi'nin üst başındadır. Bânisi Valide Kethüdası Yusuf Ağa'nın torunu Şerife Fatma Hanım'dır. 1274/1858'de inşa edilmiştir. Harap durumdadır. Üstünü örten kiremitli çatısı ile teknesi yok olmuştur. Kaba taştan yapılmış haznesinin önünde, yuvarlak bir kemerin içinde, mermer bir aynataşı ve kitabesi vardır.

Şerife Hediyetullah Hanım V:125b.

Şerife Nefise Hanım IV:505c.

Şerife Revnak Hanım VI:321a.

Şerifler Hanedanı IV:373a.

Şerifler Yalısı *mad. VII:163c*, I:240a, III:69b, 168c, V:388a, VI:468b, VII:137b.

Şerifzade Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Kurtağa Çeşmesi Sokağı ile Dolaplı Bostan Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Başdefterdar

Şerifzade İbrahim Efendi tarafından 16. yy'da bir mescitle birlikte yaptırılmıştır. Bugün bazı bölümleri ayakta, fakat çok harap bir durumdadır.

Şerifzade Efendi Mescidi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Defterdar Şerifzade Efendi'nin Kadıçeşmesi'ndeki medresesinin bitişiğinde bulunuyordu. Evliya Çelebi ise Karagümrük'te olduğunu yazmaktadır. 16. yy'a ait olan bu mescit hakkında başka bilgi bulunmamaktadır.

Şer'iye Sicilleri Osmanlı döneminde kadıların yönetimindeki şer'i mahkemelerde verilen her türlü kararın işlendiği defterler. İstanbul'da bulunan 27 mahkemeye ait 9.883 defter bugün Süleymaniye'deki müftülük arşivinde korunmaktadır. Bu defterlerde en eski tarihli karar 1483, en yeni tarihli karar ise 1924 yılına aittir.

Şermi I:361b.

Şerope İşo I:340a.

Şevçenko, Ihor VI:277a.

Şevkâbâd Kasrı Bugünkü Beylerbeyi Sarayı'nın yerinde olan İstavroz Bahçesi'nde bulunan bu köşk I. Ahmed (hd 1603-1617) tarafından inşa ettirilmiştir. Sultan köşk ile birlikte bir mescit ve maiyet memurları için daireler yaptırmıştı. Şevkâbâd Kasrı II. Mahmud döneminde (1808-1839) ya büyük bir onarım geçirmiş ya da yeniden yapılmış olmalıdır. 1851'de yeni Beylerbeyi Sarayı inşa edilirken Şevkâbâd Kasrı ortadan kaldırılmış olmalıdır. Kasrın mimarisiyle ilgili bilgi verecek resim ve kaynak bugüne kadar tespit edilememiştir.

II:206c, IV:384b.

Şevkefza Kadın Efendi V:510a.

Şevket Bey (Emin Paşazade) V:41b.

Şevket Bey (Kâmil Paşazade) IV:174b.

Şevket Bey (Muallim)

Şevket Bey (1827, İstanbul - 1878, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Şûra-yı Devlet üyesi oldu. Mart 1874-Mayıs 1874 arasında şehreminliği yaptı. Daha sonra yine Şûra-yı Devlet üyeliğinde bulundu.

Şevket Bey Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Beylerbeyi'ndedir. Yapılış yılı ve mimarı bilinmeyen yalı ile ilgili en eski belge 1812 yılına ait bulunduğundan, yalı bu tarihten önceye ait olmalıdır. 1914'te yalının sahibi olarak görülen Şevket Bey, yalıyı yaptıran Mustafa Reşid Efendi'nin ailesindendir. Yalı daha sonra birkaç kez el değiştirmiştir. Güney cephesi sağır olan yalı, geleneksel Türk sivil mimarisinin orta sofalı plan tipine gimekteydi. Sofanın iki yanında yer alan odaları bu mekâna açılmakta, sofanın denize bakan tarafında da tek eyvanı bulunmaktaydı. 1960'lı yıllarda harap bir durumda olan yalı, 1976'da tamamen yıkılmış, 1980'li yıllarda dış görünüşü korunarak yeniden inşa edilmiştir. Yalı bir bodrum katı üzerine iki katlıdır. Her katta altı oda, birer mutfak ve tuvalet-banyo bulunur. Deniz cephesinde, güney kanadının altında bir kayıkhane vardır. Bodrum katının kare pencereleri üzerinde, ampir üslubunun özelliklerini yansıtan, dikdörtgen açıklıklı, iki sıralı giyotin pencereler mevcuttur. Bahçenin güneyinde görülen Horasan harcı ile yapılmış duvar parçaları yalının eski hamamına aittir.

Şevket Cenani Bey II:168a.

Şevket Efendi (Başmüezzin Besteci) III:58c.

Şevket Gavsi Bey (Özdönmez) VII:455a.

Şevket Yücesaz Orkestrası VI:296a.

Şevki (Âşık) III:40b.

Şevki Bey *mad. VII:164c*, I:2a, 185a, 302a, III:260c, V:529a, VI:31c, 299b, VII:159c, 225b, 545a, 545a, 563a.

Şevki Efendi (Komik) I:200a, III:60a, 144a, IV:420a, V:312a.

Şevki Efendi (ö. 1874, Kanbur) VI:330c.

Şevki Efendi (ö. 1897, Hattat) *mad. VII:165a*, IV:2a, VII:342b.

Şevki Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'nın Osmanlı döneminde "Kalas" olarak anılan kesiminde, Mimar Acem Camii ve Tekkesi'nin yakınında bulunmaktaydı. İnşa tarihi tespit edilemeyen tekkenin adı BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede geçmekte, 19. yy'ın ilk çeyreğinde Rıfaîliğe, daha sonra Halvetîliğe bağlandığı anlaşılmaktadır. Gerek *Âsitâne*'de (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) yerinin arsa durumunda olduğu belirtilmiş, ayin gününün salı olduğu ifade edilmiştir. "Şeyh Şevki Mustafa Efendi", "Şevki", "Şevki Mustafa Efendi", "Kalas" gibi adlarla da anılan tekke ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:415b.

Şevki Mustafa Efendi VI:297c.

Şevki Mustafa Efendi Tekkesi *bak.* Şevki Efendi Tekkesi

Şevkiye Köşkü *mad. VII:165b*, III:70b, VII:282b.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Şevkiye Ocağı VII:165b.

Şeyh Arif Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Sarıgüzel'de, Hacı Üveys Mahallesi'nde, Bali Paşa Caddesi ile Hoca Efendi Sokağı'nın kavşağında yer almaktadır. 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfaî tarikatından Bahçıvan Şeyh Arif Efendi tarafından kurulmuştur. Ayin günü çarşamba olan tekkenin tevhidhanesi Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmış, harem bölümü tadil edilerek son şeyhi Abbas Efendi'nin ailesi tarafından mesken olarak kullanılmış, Şeyh Arif Efendi'nin türbesi ise yenilenmiş olarak günümüze kadar gelebilmiştir. Söz konusu tekke, ayin günlerinde şeyhlerinin gösterdiği bürhanlar ile ünlüydü.

Şeyh Camli Tekkesi *bak.* Devatî Mustafa Efendi Tekkesi

Şeyh Cevher Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Piyale Paşa Külliyesi'nin yakınında bulunmaktaydı. Konumu ve tarihçesi tam olarak aydınlatılmamış bulunan bu tekkenin Sa'dî tarikatından Şeyh Mehmed Cevher (Cevherî/Cevahir) Efendi adında bir kişi tarafından 18. yy'ın ikinci yarısında tesis edildiği anlaşılmaktadır. Şeyh Mehmed Cevher Efendi'den sonra yerine halifelerinden Şeyh Abdürrahim Efendi'nin geçtiği, tekkede salı günleri Sa'dî ayini icra edildiği, 19. yy'ın ikinci çeyreğinde ortadan kalkarak yerinin arsa haline geldiği ve bir daha ihya edilmediği tespit edilebilmektedir.

Şeyh Davud Hanı Eminönü İlçesi'nde, Unkapanı semtinde, Devoğlu Yokuşu ile Bestekâr Basri ve Şeyh Davut sokakları arasında yer alıyordu. 15. yy'da inşa edilmiş olan yapının bânisi Meşaleci ve Seyisler Şeyhi Davud Efendi'dir. Yapı 1869'da yeniden inşa edilmiştir. Giriş kapısı üzerinde ikinci yapılışı gösteren kitabesi yer almaktaydı. Duvarları taş ve aralarda tuğla hatılları olan yapı 1962'de Devoğlu Yokuşu'nun (bugün Cemil Bilsel Caddesi) genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Şeyh Derviş Efendiler VI:152c.

Şeyh Ferhad Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Musalla Caddesi'ndedir. Bânisi Sadrazam Ferhad Paşa'dır (ö. 1595). 1590 tarihli mescit bir yangında harap olmuştur. "Musalla Mescidi" olarak da anılan yapının mimari özellikleri hakkında bilgi yoktur.

Şeyh Galib (ö. 1799) *mad. VII:166a*, I:194c, II:286a, 501c, III:66c, 219a, 362c, 364b, 498c, 508a, IV:108c, V:429a, 461a, VI:511b, VII:478c.

Şeyh Hafız İsmail Efendi Tekkesi II:415a.

Şeyh Halim Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Haraççı Kara Mehmet Mahallesi'nde, Yeşil Tulumba Sokağı'nda bulunmaktaydı. 19. yy'ın ikinci yarısında Rıfaî tarikatından Şeyh Abdülhalim Efendi tarafından kurulmuş, Cumhuriyet döneminde tamamen ortadan kalkmıştır. Ayin günü cuma olan tekke "Yeşil Tulumba Tekkesi" olarak da anılmaktaydı.

Şeyh Hıfzı Efendi Tekkesi Unkapanı'nda, yeri ve inşa tarihi tespit edilemeyen bir Nakşibendî tekkesidir. Büyük bir ihtimalle 19. yy'ın üçüncü çeyreğinde Şeyh Hıfzı Efendi tarafından kurulan tekkede perşembe günleri ayin icra edildiği, yerinin arsa durumunda olduğu tarihli *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) belirtilmiştir.

Şeyh Hulusi Efendi Tekkesi Eminönü İl-

çesi'nde, Alemdar Mahallesi'nde, Zeyneb Sultan Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. 1280/1863-64'te Rıfaî tarikatından Şeyh Mustafa Hulusi Efendi tarafından kurulmuş, tesis edilmesinden az bir müddet sonra Kadirîliğe intikal etmiş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Ayin günü çarşamba olan tekkenin tarihli *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889), postnişini Şeyh Raşid Efendi olarak belirtilmiştir.

Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi *mad. VII:167b.*

Şeyh Mehmed Cerrah Paşa Camii *bak.* Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi

Şeyh Mehmed Geylanî Mescidi *bak.* Bursa Tekkesi Mescidi

Şeyh Mehmed Haffaf Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer Küçükhamam'da, Seyit Ömer Mahallesi'nde bulunmaktaydı. "Kadızade Tahir Efendi Tekkesi" olarak da anılan bu tesis 18. yy'ın ortalarından itibaren İstanbul tekkelerine ilişkin kaynaklarda zikredilmektedir. Ayin günü cumartesi olan ve Kadirî tarikatına bağlı bulunan tekkenin Encümen Arşivi'nde bulunan 1948 tarihli fotoğraflarında, geniş bir bahçe içinde yer aldığı, 19. yy'ın sonlarında veya 20. yy'ın ilk çeyreğinde yenilendiği anlaşılan, ulusal mimari üslubunda, anıtsal bir cümle kapısına sahip olduğu, kâgir duvarlı, kırma çatılı, mescit görünümünde bir tevhidhane ile buna bitişen iki katlı bir ahşap binadan meydana geldiği görülür. Tevhidhane, yuvarlak kemerli büyük pencerelerle aydınlanmakta, konak görünümü arz eden ve harem-selamlık bölümlerini barındırdığı anlaşılan ahşap kanadın, kafesli dikdörtgen pencerelerle donatıldığı belli olmaktadır. Saliha Sultan'ın (ö. 1843) düğününe (1834) davetli Kadirî şeyhleri arasında bu tekkenin postnişini Mustafa Efendi'nin adı geçmekte, ayrıca *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) Şeyh Rıza Efendi'nin adı verilmekte, *Sefîne*'de de son postnişin olarak Şeyh Naci Efendi'nin kaydı bulunmaktadır. Cumhuriyet döneminde harap düşen tekke 1980'de geçirdiği bir yangında tarihe karışmıştır.

Şeyh Murad Mescidi *mad. VII:168b.*

Şeyh Murad Tekkesi *bak.* Murad Buharî Tekkesi

Şeyh Nevruz Tekkesi *mad. VII:169c.*

Şeyh Nuri Tekkesi *bak.* Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi

Şeyh Osman Efendi Tekkesi *bak.* Atpazarı Tekkesi

Şeyh Resmi Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Muhtesip İskender, Koca Dede, Hatip Muslihittin, Müftü Ali, Sinan Ağa, Kirmasti ve Hoca Üveyz mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.662'dir.

Şeyh Said Efendi Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Fındıklı-Dereiçi'nde, günümüzde Cihangir Mahallesi'nin sınırları içinde kalan Kazancı Mahallesi'nde bulunmaktaydı. Nakşibendî tarikatından Şeyh Seyyid Mehmed Said Efendi tarafından 1219/1804-05'te vakfedilmiş, muhtemelen 20. yy'ın ilk çeyreğinde, bulunduğu bölgeyi tahrip eden yangınların birinde ortadan kalkmıştır. Ayin günü pazar idi.

III:311a

Şeyh Selami Efendi Tekkesi *mad. VII:170b,* II:396a.

İlgili madde:

Nakşîbendilik VI:31c

Şeyh Seyyid İsmail Tekkesi V:465b.

Şeyh Sırrı Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Kıztaşı'nda 1290/1873-74'te Rıfaî tarikatından Şeyh Mehmed Sırrı Efendi tarafından kurulmuş, son döneminde Kadirîliğe bağlanmıştır. Ayin günü pazar olan bu tekke tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

Şeyh Süleyman Mescidi *mad. VII:172a,* II:255b, VII:554a, 556c.

Şeyh Taha Efendi Tekkesi IV:1c.

Şeyh Türlü Tekkesi *mad. VII:172c,* VI:469a.

Şeyh Vefa Külliyesi *mad. VII:173c,* IV:216c, VII:372b, 552b.

Şeyh Vefa Tekkesi *bak.* Şeyh Vefa Külliyesi

Şeyh Zafir Türbesi, Kitaplık ve Çeşmesi I:330b, II:551a.

İlgili madde:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Şeyhî Efendi (Şeyhülislam) II:206a.

Şeyhli Mahallesi Pendik İlçesi'nde, Pendik'in kuzeybatısında yüzölçümü olarak bir hayli geniş ve nüfus olarak gelişmekte olan bir mahalledir. Doğusunda Kurtköy, batısında Yayalar ve Kavacık, güneyinde ise Pendik'e bağlı Esenyalı, Güzelyalı mahallesiyle Tuzla İlçesi'ne bağlı Aydıntepe ve İçmeler mahalleleri bulunur. Nüfusu (1990) 12.512'dir.

Şeyhülislam Osmanlı Devleti'nde en yüksek din makamına atanan ilmiye mensubu. Önceleri "müfti", "müftü'l-enam" denen şeyhülislam, protokolde sadrazamla eşit sayılır; padişahın tahttan indirilmesi, hattâ boğulması için fetva verebildiğinden, bu makama atananlardan, başta padişah olmak üzere herkes çekinir; ayrıca din konusundaki bilgileri, erdemleri ile de herkesten saygı görürlerdi. 19. yy'a değin, konaklarına şeyhülislam kapısı denirken, daha sonra şeyhülislamlık için eski Ağa Kapısı tahsis edildi. Buraya da "Şeyhülislam Kapısı", "Meşihat-ı İslâmiye", "Bâb-ı Meşihat" vb adlar verildi.

Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve Çeşmesi *mad. VII:176a.*

Şeyhülislam Bostanzade Mahmud Efendi Türbesi VII:152b.

Şeyhülislam Cemaleddin Efendi Korusu *bak.* Korular

Şeyhülislam Esad Efendi Çeşmesi Fatih'te, Sinan Ağa Camii'nin karşısında, medrese bahçesi altında yer alıyordu. Bânisi Şeyhülislam Salihzade Ahmed Esad Efendi'dir (ö. 1814). 1220/1805'te kesme taştan inşa edilmişti.

Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi *mad. VII:176b.*

Şeyhülislam Esad Efendi Türbesi Eyüp'te, Camiikebir Caddesi'nde, Siyavuş Paşa Türbesi'nin bitişiğindedir. 1878'de şeyhülislam olan Üryanîzade Ahmed Esad Efendi, ölümüne kadar (1889) bu görevi yürütmüştür. Ampir ve neogotik üslup özelliklerini taşıyan türbe, oldukça sadedir. Kare planlı ve kubbeli yapının cephelerinde silmelerle ayrılan dikdörtgen bölümlerde sivri kemerli pencereler yer alır. Kubbe içi, devrinin kıvrık dal desenli kalem işleri ile süslüdür.

Şeyhülislam İsmail Efendi Camii *mad. VII:177a.*

Şeyhülislam Kapısı II:183c.

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi *mad. VII:177b,* V:564b.

Şeyhülislam Mustafa Efendi Çeşmesi I:238c.

Şeyhülislam Tekkesi *mad. VII:177c,* VI:84b, VII:239b.

Şeytan Akıntısı II:267c.

Şeytandere I:150c.

Şınorhk Mıgırdiç Amira Miricanyan III:187a.

Şifa Baba VII:178c.

Şifa Hamamı *mad. VII:178c.*

Şifa Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. İstasyon, İçmeler, Aydınlı mahalleleri ve Kocaeli İli'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.127'dir.

Şihap Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 52 baca numaralı vapuruydu. 1905'te İskoçya'da, Glasgow, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında, buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 116 grostonluk olup uzunluğu 30,4 m, genişliği 5,8 m, sukesimi 2,1 m idi. 195 beygirgücünde 2 silindirli bir buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu, 10 mil kadar hız yapıyor, yaz kış 250 yolcu alıyordu. Süreyya adlı bir de eşi vardı. Şirketin ilk uskurlu vapuru olan 47 baca numaralı Tarz-ı Nevin'in sisteminde inşa edilmişti. 1965'te hizmet dışı bırakıldı. 1967'de sökülmek üzere satıldı.

Şiir ve Şarkı Mecmuası I:202c.

Şikâr Ağaları İstanbul'da, Üsküdar, Kâğıthane ve Sarıyer gibi yerlerde avlanan padişahın yanında bulunan avcılıkta uzman saray görevlileri. Önceleri, atlı ve yaya 400'ün üzerinde yeniçeri askerinin oluşturduğu "zağarcılar" denilen

bir sınıf aynı işi üstlenmişti.

Şikar, Şemtov VII:401c.

Şile Cezaevi II:425c.

Şile Feneri Şile ilçe merkezine yakın bir mevkide, denize hâkim bir tepede yer alır. 1869'da inşa edilmiştir. Düzgün kesme taştan, dairesel planda yapılmış fenerin ışığı, normal hava koşullarında 36 mil uzaklıktan görülebilmektedir. Bu özelliğiyle İstanbul'un en geniş alana sinyal veren feneridir.

III:24a.

Şile İlçesi *mad. VII:179b*, II:493a, IV:137b, 138a, 138b, VII:499b.

İlgili madde:

Ağva I:99a

Şile Kalesi II:82b, 271c.

Şile Okullarındaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 6 Ocak 1941'de, Şile'de, diğer ilçelerdeki aynı adı taşıyan dernekler gibi CHP tarafından kurdurulmuş yardım derneği. Merkezi Şile CHP binasındaydı.

Şilepçilik İşletmesi III:33a.

Şimşirlik Kasrı I:109a, 436a.

Şinasi *mad. VII:180c*, II:442b, IV:567a, V:201b, VI:44b, VII:252a.

İlgili madde:

Tasvir-i Efkâr VIII:219c

Şinasi Mehmed Ağa (?, ? - 1648'den sonra, ?) Tarihçi. Yeniçeri Ocağı'nda yetişti. Sultan İbrahim döneminde (1640-1648) *Tezkiretü's-Selâtin* ve *Mecâlisü'l-Kavanin* adlı dört ciltlik bir tarih yazdı. Ancak bu kitabın içeriği konusunda bir bilgi yoktur. Yaratılıştan Hz Muhammed'e kadar geçen zamanı anlatan birinci cildi mevcut olup diğer ciltleri kaybolmuştur.

Şirin, Abdurrahman VI:314a.

Şirin Kemer I:197c.

Şiriner, Mehmed Niyazi V:469b.

Şirinevler Bahçelievler İlçesi'nde, merkezin batı dolaylarına düşen yeni ve yoğun yerleşim merkezlerinden birisidir. Batısında Hürriyet Mahallesi, kuzeyinde Koca Sinan Merkez Mahallesi, doğusunda Siyavuşpaşa bulunur. Güneyinden D-100 (E-5) Otoyolu geçer ve yol doğu-batı doğrultusunda Şirinevler ile Ataköy'ü (9. ve 10. kısım) ayırır. Şirinevler'in güneydoğusunda ise Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'nin de yer aldığı sağlık ünitelerine ait alan uzanır. Şirin Evler Mahallesi'nin nüfusu (1990) 40.098'dir.

I:548b, III:382c.

Şirintepe Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Sanayi, Harmantepe ve Yahya Kemal mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.281'dir.

VII:498a.

Şirinyan, Vahram (1904, Adapazarı - 1992, İstanbul) Tenisçi. 1925-1936 arasında 11 kez aralıksız Türkiye tek erkekler şampiyonu oldu. *Tanin* gazetesi tarafından düzenlenen challenge turnuvasını 1925, 1926 ve 1927'de tüm İngiliz rakiplerini yenerek kazandı. 1927'de Mehmet Karakaş ile birlikte uluslararası Roma turnuvasına katıldı. 1930'da Sedat Erkoğlu ile birlikte Balkan şampiyonası çift erkeklerde şampiyon oldu. 1931'de yine Sedat Erkoğlu ile birlikte üçüncü olup bronz madalya kazandı. Cumhurbaşkanlığı Türk sporu şeref belgesi ile ödüllendirildi (1970). Uzun yıllar tenis öğretmenliği yaptı.

VII:244b.

Şirinyer I:374a.

Şirket-i Hayriye *mad. VII:181b*, I:24b, 46c, 152c, II:167a, 178a, 274a, 354c, 360a, 420b, III:32a, 54c, 424c, IV:12b, 142c, 544c, V:39a, 407b, VII:142b, 391b, 540b, 562c.

İlgili maddeler:

Akay I:152c

Altınkum Plajı I:226c

Kocataş, Necmettin V:39a

Küçüksu Plajı V:162c

Şehir Hatları İşletmesi VII:142a

Vükela Vapuru VII:391b

Şirket-i İtibariye Anonim ortaklık anlamında kullanılmış bir terimdir. Batı'daki örneklerinin yararlı olduğu görülerek, bu yolda, İstanbul'da da uygulama başlatılmıştır. İlk olarak 1850'de Şirket-i Hayriye kurulmuştur.

Şirket-i Maliye-i Osmaniye Bankası II:47a.

Şirket-i Osmaniye III:31b, VII:255b.

Şirket-i Umumiye-i Osmaniye Bankası II:47a.

Şirmerd Çavuş (ö. 1514)

İlgili madde:

Şirmerd Çavuş Türbesi VII:184a

Şirmerd Çavuş Camii IV:1b, VII:184a.

Şirmerd Çavuş Türbesi *mad. VII:184a*, V:518a.

Şirvan Hamamı Fatih İlçesi'nde, Fener'de, Abdi Subaşı Mahallesi'nde, Vodina Caddesi'nde bulunuyordu. "Fener Kapısı Hamamı" ve "Fener İskelesi Hamamı" adlarıyla da anılır. 1970'te belli belirsiz kalıntılarının olduğu kaydedilen hamamın bânisi Şirvanlı Şükrullah Mehmed Çelebi'dir. Daha sonraları Kılıç Ali Paşa vakfına geçmiştir. Evliya Çelebi bu hamamdan çift taraflıdır diye bahseder. Bugün hiçbir izi kalmamıştır.

Şirvani, Reşat III:372c.

Şişe ve Cam Fabrikaları II:491c.

İlgili madde:

Paşabahçe Cam Fabrikası VI:228c

Şişeci Han II:348c.

Şişehane Şişe yapılan imalathane veya fabrika. İstanbul'da Beykoz, Ayvansaray ve Tekfur Sarayı'nda kurulmuştu. Galata'da "Şişhane" denen yokuşun adının, burada bir şişehane bulunmasından kaynaklandığı sanılmaktadır.

Şişehane Camii *bak.* Âdilşah Kadın Camii

Şişhane II:122c, VII:494b.

İlgili madde:

Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223b

Şişhane Sarnıcı Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Bedrettin Mahallesi'nde, 1968'de kanser hastanesinin yapımı sırasında, temel kazısı yapılırken ortaya çıkarılmıştır. Bu Bizans sarnıcı gerekli incelemeler yapıldıktan sonra ortadan kaldırılmıştır. İnşaat özelliklerinden hareketle 6. yy'a tarihlendirilen bu sarnıcın bazilikal planlı bir kilisenin alt yapısı olma ihtimali vardır. Dikdörtgen planlı sarnıcı tuğla örgülü duvarlar kuşatmakta, köşelerde, su basıncını azaltmak amacıyla pahlı yüzeylerin tasarlandığı bilinmektedir. Sütunlar düzgün işlenmiş Marmara Adası mermerinden yapılma devşirme malzemeler olup bunlardan beş tanesi sağlam vaziyette bulunmuştu. Sütun gövdeleri birbiri üzerine oturan iki parçadan oluşmakta, sütunlar üzerine oturan kemerler yan duvarlarda payandalara istinat etmekteydi. Sarnıcın üzerini pandantifli kubbeler örtmekteydi.

Şişli *mad. VII:184b*, I:8b, V:317c, VI:165a, VII:200b, 500a.

İlgili maddeler:

Âbide-i Hürriyet I:58a

Atatürk Müzesi I:387b

Bulgar Eksarhhanesi Binası II:328c

Etfal Hastanesi III:220b

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi III:335a

Halaskargâzi Caddesi III:496a

Şişli Camii VII:185c

Şişli Camii *mad. VII:185c*, I:491c, III:136a.

Şişli Çocuk Hastanesi *bak.* Etfal Hastanesi

Şişli Ermeni Katolik Mezarlığı III:185b.

Şişli Ermeni Mezarlığı III:185b.

Şişli Gençlik Kulübü 1926'da Ermeni gençler tarafından "Yeni Şişli Ermeni Atletik Kulübü" adı altında kuruldu. Siyah-kırmızı renkleri taşıyan kulüp çeşitli spor dallarında faaliyet göstermiş bu arada futbol, halter ve atletizm dallarında büyük varlık ortaya koymuştu. 1939'da Beden Terbiyesi İntibak Kanunu hükümleri uyarınca Güneş kulübünün İstinye'deki denizcilik şubesi ve Kalespor adını taşıyan amatör kulüple birleşti. 1940'ta Taksim Gençlik Spor Kulübü adını aldı.

III:194a.

Şişli Gençlik Kulübü 16 Aralık 1946'da, Şişli'de, gençliğin spor faaliyetlerini geliştirmek ve her türlü sporu yapmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Taksim Lamartin Caddesi, no. 1'deydi. Yöneticileri Parsih Kürekyan, Garbis Andonyan, Garbis Makisyan, Ara Akınoğlu, Kevork Kevorkyan, Arşak Peruhan'dı.

Şişli Halkevi II:16c, 231a.

Şişli Hastanesi 1966'da kuruldu. Sosyal Sigortalar Kurumu'na bağlı bir sağlık birimidir. Genel cerrahi, iç hastalıkları, kulak-burun-boğaz servislerinde toplam 74 yatakla hizmet vermektedir.

Şişli İlçesi *mad. VII:186b*, III:445a, IV:138b, VI:165a, VII:500a.

İlgili maddeler:

Âbide-i Hürriyet I:58a
Ayazağa I:469a
Bomonti II:295b
Bulgar Hastanesi II:329b
Dolapdere III:87b
Feriköy III:293a
Halaskârgazi Caddesi III:496c
Harbiye III:550a
Kurtuluş V:127a
Maçka Palas V:235a
Maçka Silahhanesi V:237a
Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272c
Mecidiyeköy V:317a
Nişantaşı VI:88a
Okmeydanı VI:125c
Osmanbey VI:165a
Şark Kahvesi VII:137a
Şişli VII:184b
Taşkışla VII:221a
Teşvikiye VII:256b
Yapı Meslek Lisesi VII:439a
Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560a

Şişli Merkez Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. İzzet Paşa Çiftliği, Kuştepe, Mecidiyeköy, Fulya, On Dokuz Mayıs, Meşrutiyet, Cumhuriyet, Halide Edip Adıvar mahalleleri ve Kâğıthane İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.780'dir.

Şişli Terakki Lisesi *mad. VII:188a*, VI:89a, VII:257b.

Şişli Terakki Lisesi'ni Bitirenler Derneği 11 Nisan 1946'da, Şişli Terakki Lisesi mezunları arasında tanışma ve dayanışmayı sağlamak, kültür ve spor faaliyetlerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş dernek. Derneğin 150 üyesi vardı. Merkezi Teşvikiye'de Kuyulu Bostan Sokağı'ndaydı.

Şişman, Bilal (1930, Rize) Sendikacı. TEKSİF genel sekreterliği ve genel başkan yardımcılığını yaptı. İşletmeler Bakanlığı müşavirliğinde bulundu. Halkçı Parti kurucusudur. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Şişman, S. IV:221c.

Şmilyon Burnu VII:499a.

Şoğagat III:190a.

Ştatzer, Ferdi II:142b.

Şuaeddin Efendi (ö. 1918, Şeyh) VI:544c, VII:7c, 8b.

Şuayb Şerafeddin Efendi (Gülşenî Şeyhi) IV:108c.

Şûra-yı Devlet 1868'de kurulan danışma konseyi. O tarihe kadar görev yapan Meclis-i Vâlâ-yı Ahkâm-ı Adliye'nin ikiye ayrılması ile Şûra-yı Devlet ile Meclis-i Ahkâm-ı Adliye oluşturuldu. Şûra-yı Devlet'e, Batı'daki benzerlerine göre yeni yasa ve tüzükler hazırlama görevi verildi. 1872'de Tanzimat, Muhakemat, Dahiliye dairelerine ayrıldı. Bunların her biri 8'er üyeliydi. O yıl, Muhakemat Dairesi Meclis-i Ahkâm-ı Adliye'ye bağlandı. Şûra-yı Devlet Daire-i Celilesi olarak da anılan konseyin reisten başka bir reis-i sanisi, başkâtibi vardı. Reisliğe vezir veya bâlâ rütbelilerden atama yapılıyordu. Danıştay'ın temeli sayılır.

I:24a, 520a.

Şûra-yı Mahsus 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırıldıktan sonra, Topkapı Sarayı'nın avlusunda kurulan çadırlarda bir süre kalan ve II. Mahmud'un buyruğu gereği bir dizi toplantılar yaparak ıslahat çalışmalarını bir programa bağlayan vezirlerin ve devlet adamlarının oluşturduğu kurul. Bunlar her günkü toplantılarını Kubbealtı'nda yaparak kararlarını padişaha bildirmekteydiler. II. Mahmud, olağanüstü durumdan sonra konaklarına dönen devlet ricalinden, daimi görev yapan ve yine Şûra-yı Mahsus adını taşıyan bir danışma kurulu oluşturdu.

Şûra-yı Saltanat Osmanlı Devleti'nin son döneminde kimi padişahların, olağanüstü durumları gerekçe göstererek topladıkları konseyler. Şûra-yı Saltanat'a, sadrazam, nazırlar, ordu komutanları, müşirler, ilmiye ileri gelenleri çağrılıyorlardı. Sonuncusu 1919'da İzmir'in işgali haberi üzerine Yıldız Sarayı'nda VI. Mehmed'in (Vahideddin) başkanlığında 8 Haziran 1919'da toplanmıştır.

Şurdum, Mesut III:533a.

Şücabağı Mescidi Tekkesi *bak.* Selami Ali Efendi Tekkesi

Şücaeddin (Mismarcı)

İlgili madde:

Mismârî Şücâ Mescidi V:476c

Şücaeddin (Paşmakçı) II:34a.

Şüheda Mescidi *mad. VII:188c.*

Şükrî (16. yy başı) Tarihçi. I. Selim'in (Yavuz) yaşamını ve saltanatını anlatan *Selimname/Selimîname* adlı eseriyle tanınır. Bu eser, Yavuz'un Trabzon valiliği ile başlar, 1521'e değin geçen olayları kapsar. Şükrî bu eserini I. Süleyman'a (Kanuni) sunmuş ve ondan caize almıştır.

Şükriye Sultan VII:536c.

Şükriye Ulviye Hanım VII:151b.

Şükrullah Efendi IV:439a.

Şükrullah Halife III:543c.

Şükrü Bey (Hacı) III:475c.

Şükrü Bey (ö. 1926, Maarif Nazırı) I:263b, IV:170a.

Şükrü Efendi (Zakir) I:29a, IV:74c, 485c, VI:519c.

Şükrü Naili Paşa (1876, Selanik - 1936, Edirne) Asker ve siyaset adamı. Çanakkale'nin savunulmasında yararlıklar gösterdi. Kurtuluş Savaşı'nda 3. Kolordu komutanlığı yaptı. İstanbul'a giren ilk birliklerin başında yer aldı. Korgeneralliğe yükseldikten sonra 1934'te emekliye ayrıldı. Ertesi yıl İstanbul milletvekili seçildi. Gökberk soyadını almıştı.

VI:23c.

Şükrü Paşa Konağı VI:89c.

Şükûfe Nihal (Başar) (1896, İstanbul - 1973, İstanbul). Şair, yazar. İstanbul Üniversitesi'nde coğrafya öğrenimi yaptı, çeşitli okullarda coğrafya ve edebiyat okuttu. Şiire aruzla başladı, Milli Edebiyat akımına girince hececiler arasına katıldı. Şiirlerini, *Nedim, Güneş, Şair, Aydabir, Çınaraltı, Şadırvan* gibi dergilerde yayımladı. Başlıca kitapları *Yıldızlar ve Gölgeler* (1919), *Tevekkülün Cezası* (hikâyeler, 1928), *Hazar Rüzgârları* (şiirler, 1928), *Renksiz Istırap* (roman, 1928), *Şile Yolcuları* (şiirler, 1935), *Yalnız Dönüyorum* (roman, 1938), *Sabah Kuşları* (şiirler, 1943), *Çölde Sabah Oluyor*'dur (roman, 1951).

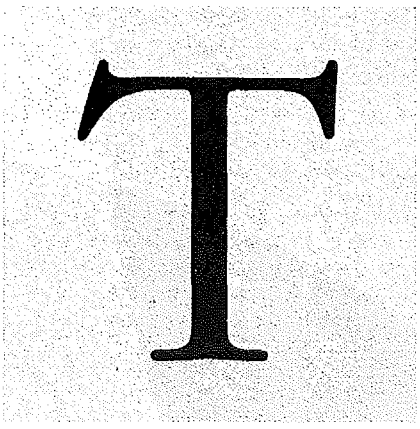
IV:355c, V:209a, VII:67b.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Şükûfeciyan II:509a.

Şükûfezar IV:344c.

Tababet-i Askeriye Tatbikat Mektebi I:352c.

Tabaklar Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Toygar Hamza, Valide-i Atik, Arakiyeci Hacı Cafer, Tavaşi Hasan Ağa, Kefçe Dede ve Hayrettin Çavuş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.939'dur.

Tabanlıoğlu, Hayati I:384c, 386c.

Tabhane Tavhane olarak da bilinir. Selatin külliyelerin bir ünitesi olup İstanbul'daki darüşşifalarda tedavi gören hastalar nekahet dönemini buralarda geçirdikleri gibi, kente iş bulmak için gelenler de iş buluncaya kadar burada konuk edilirdi. Vakıfların düzenli çalıştığı yüzyıllarda İstanbul'da sürekli bizmet veren 20 dolayında tabhane vardı. Bunlar büyük külliyelerin kapsamında, camiye, imarete, darüzziyafeye yakın konumda kurumlardı. İstanbul'a gelen yoksullar, kalacak yeri bulunmayanlar, geçim olanağını yitirenler, kimsesizler buralarda muayyen süre kalıp kendilerini toparlama olanağı bulmakta fakat hiçbir ücret ödememekteydiler. İstanbul tabhanelerinin ilkini II. Mehmed (Fatih), en büyüğünü ise I. Süleyman (Kanuni) yaptırtmıştı.

V:258c.

Tabhane Mescidi VII:73c.

Tabla İstanbul'da saray yaşamına özgü yemek servisi usulü. 19. yy'da hanedan bireylerinin, Fındıklı'dan Ortaköy'e ve Yıldız'a kadar muhtelif saray, fer'iye dairesi ve köşklere yerleşmiş olmaları nedeniyle sarayın matbah-ı âmire denen mutfağında pişen yemekler yüzlerce tepsiye (tablaya) sahanlarla yerleştirilir; her tepsi bir tertip olarak tablakâr denen saray hademelerince dairelere dağıtılırdı. Hattâ, sembolik bir ücretle semt sakinleri de tabla usulünden yararlanabilmekteydiler. Her tablada 6 kişi için 12 kap yemek bulunurdu. Abdülaziz döneminde (1861-1876) saray mutfağından her gün 600 tabla (3.600 kişilik) yemek tevzi edilmekteydi. II. Meşrutiyet'te (1908-1918) tabla usulü kaldırıldı ve sarayda alafranga yemek servisine geçildi.

Tabya Karakolu III:294a.

Tacar, Ali Emel III:318a.

Taceddin ibn Ataullah Abbas (ö. 1309) VII:139c.

Tacir Osmanlı döneminde İstanbul'a, Kayseri ve İskilip'ten sahtiyan, ayakkabı köselesi, Eflâk ve Boğdan taraflarından, mum yapmada kullanılan donyağı, çerviş yağı, ayrıca yemeklik sade yağ ve türlü bakkaliye getirenlere deniyordu.

Tacitus II:258b.

TAÇ Spor Kulübü 1947'de Bostancı'da kuruldu. Forma renkleri sarı-mavidir. Tenis, basketbol ve futbol branşlarında faaliyet gösteren kulübün futbol takımı, İstanbul 2. amatör kümede, basketbol takımı ise Deplasmanlı I. Türkiye Ligi'nde mücadele etmektedir. Başkanlığını Mahmut Naibi'nin yaptığı kulübün 600 civarında lisanslı sporcusu, 1.950 de üyesi bulunmaktadır. Kulübün Bostancı'da, bir lokalinin dışında altı açık, iki kapalı tenis kortu vardır. Kulüp, yakın bir gelecekte Kadıköy Belediyesi tarafından Küçükbakkalköy'de tahsis edilen 20 dönümlük arazi üzerinde yapacağı yeni tesislerine taşınacaktır.

II:258b

TAÇ Vakfı V:110b, VII:79c.

Taçkın, Erkut V:534b.

Tadron III:189b.

Taeschner, Franz II:474b.

Tafferner, P. VI:75a.

Tafur, Pero *mad. VII:189a*, II:334a.

Tagay, Şevket III:63a.

Taha Efendi (ö. 1845) IV:375b.

Tahir (Baba) III:494a.

Tahir (Seyyid) IV:346b.

Tahir Ağa (?, ? - 1800, İstanbul) Besteci ve kemençeci. Çok usta bir kemençeciydi ve III. Selim'e (hd 1789-1807) yakınlığıyla bilinirdi. En bilineni "Gönlümü bir tıfl-ı dilbaz..." diye başlayan hicazkâr şarkısı başta olmak üzere 12 şarkısı günümüze ulaştı.

Tahir Ağa Tekkesi *mad. VII:189b*, II:399b, VII:239b, 330c.

Tahir Baba Tekkesi *bak.* Nur Baba Tekkesi

Tahir Bey (Bursalı) *bak.* Mehmed Tahir

Tahir Bey Matbaası V:310b.

Tahir Efendi (Defterdar) III:552b.

Tahir Efendi (Hoca) III:464b.

Tahir Efendi (Müneccim-i Sani) V:309c.

Tahir Efendi (Şeyh) IV:438c.

Tahir Efendi Camii *mad. VII:190b.*

Tahir Hanı VII:232c.

Tahir Paşa II:170a.

Tahir Paşa (Çengeloğlu) (?, ? - 1851, Bosna) Asker ve devlet adamı. 1827'de Donanma-yı Hümayun komutanı oldu. Navarin Deniz Savaşı'ndaki yenilgi üzerine görevden alınarak Edirne'ye sürüldü. Ertesi yıl Sakız'ı Yunan kuvvetlerinden geri aldı. Tersane-i Âmire nazırlığı, Tophane müşirliği ve iki kez kaptan-ı deryalık (1832-1836, 1841-1843) yaptı.

IV:483a, VII:501b.

Tahmasb Kulu Han (Emirgüneoğlu) *bak.* Yusuf Paşa

Tahmis Eminönü İlçesi'nde, Mısır Çarşısı'nın batısında, Eminönü Meydanı ile Marpuççular arasında bulunan sokak ve Rüstempaşa'ya doğru uzanan mevki. Özelliği, sebze, meyve, et, balık ve diğer gıdaların satıldığı daimi bir perakende pazarı olmasındadır. Bu nedenle, İstanbul'un en hareketli çarşılarından birisidir. Kurukahvecilerin burada bulunmasından dolayı kahve kavrulan yer anlamına gelen "tahmis" sözcüğüyle adlandırılmıştır. İstanbul'un en tanınmış kurukahveci dükkânı olan Kurukahveci Mehmet Efendi ve Mahdumları'nın merkezi buradadır.

Tahmisler Osmanlı döneminde kahvenin kavrulduğu, dövüldüğü ve satıldığı yerlere verilen ad. Tahmislerde kahve, ücret karşılığında hem kavrulur hem de elekten geçtikten sonra dövülerek sahiplerine verilirdi. Ayrıca hazır kahve de satılırdı. Tahmisleri Arap kökenli kişiler çalıştırırdı. Eminönü'nde tahmislerin yoğun olarak bulundukları yer bugün de bu adla anılmaktadır.

Tahsin Bey (Hacı, Lavtacı Muzıkalı) II:559b.

Tahsin Efendi (Hoca) I:29a, II:189a, 560a.

Tahsin Fazıl Bey III:271b.

Tahsin Nahid I:72b, III:275b, 372c.

Tahta Minare Hamamı *mad. VII:191a*, II:11a, VII:61c.

Tahta Minare Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Balat Karabaş, Molla Aşki, Hızır Çavuş, Tevkii Cafer, Abdi Subaşı mahalleleri ve Haliç'le çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.496'dır.

Tahta Minare Mescidi Fatih İlçesi'nde, Balat'ta kendi adını taşıyan mahallede, Vodina Caddesi üzerindedir. II. Mehmed (Fatih) (hd 1451-1481) tarafından 863/1458'de yaptırılmış, zamanla harap olan yapı 1282/1865'te Tahta Minare Hamamı'nın sahibi Kantarizade Sivaslı Halil Ağa tarafından yenilenmiş, bu arada minaresi kâgire dönüştürülmüştür. Minberi 1292/1875'te onarımı gören mescit 1957'de restorasyon geçirmiştir. Üstü meşruta olarak kullanılan bir giriş taşlığının gerisindeki son cemaat yerinin sol kesimi kapatılarak oda haline getirilmiştir. Dikdörtgen planlı, kapalı son cemaat yerini izleyen harimin duvarlarında yuvarlak kemerli büyük pencereler sıralanmaktadır.

Tahtaboş Ahşap eski İstanbul evlerinin çevresi kafesli veya parmaklıklı işliğine verilen ad. Burada günlük bazı işler görülür, meyve sebze kurutulur, kışlık yiyecekler saklanır, iplere çamaşır asılırdı. Evin kullanılmayan eşyası da burada veya tavan arasında olurdu.

Tahtakadı Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Bahariye Caddesi, Tahtakadı Sokağı'ndadır. Bânisi II. Mehmed'in taht kadısı Mehmed Efendi'dir (ö. 1468). 1895'te Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa tarafından tamir ettirilen yapı, günümüzde tamamen yenilenmiş bir semt camii olarak işlevini sürdürmektedir.

Tahtakale *mad. VII:191b*, II:184a, III:164c, IV:118a, VI:371b.

İlgili maddeler:

Balkapanı Hanı II:30c

Leblebici Hanı V:199c

Marpuççular Mescidi V:304a

Sabuncu Hanı VI:382c

Silahdar Hanı VI:551a

Tahtakale Hamamı VII:192a

Tahtakale Çarşısı II:476b.

Tahtakale Hamamı *mad. VII:192a*, III:159c, 541c.

Tahtakale Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Küçükçekmece, Büyükçekmece ilçeleri, Firuzköy Mahallesi ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir.

Tahtakılıç, Ahmet (1909, Uşak - ?, ?) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, Ticaret Bakanlığı müfettişliği, Milli Koruma Dairesi reisliği ve serbest avukatlık yaptı. 8. dönem (1946-1950) Kütahya, 12. dönem (1961-1965) Uşak ve 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Ocak-Mart 1961'de çalışma, Mart-Kasım 1961'de milli eğitim bakanlığı görevlerini üstlendi. Cumhuriyetçi Millet Partisi genel başkanlığına getirildi. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda Uşak üyesi olarak yer aldı.

Tahtalı Han V:50b.

Tahtani Şadırvanlı Kasır IV:410b.

Tahtelarz Demiryolu Şirketi

İlgili madde:

Tünel VII:308c

Tahte'l-Kal'a II:184a, VII:495b.

İlgili madde:

Tahtakale VII:191b

Tahte'l-Kal'a Hamamı II:184c.

İlgili madde:

Tahtakale Hamamı VII:192a

Taht-ı Kulle VII:496a.

İlgili madde:

Tahtakale VII:191b

Taib Ahmed (Osmanzade) (1660 ?, İstanbul - 1724, Kahire) Divan şairi. Önceleri "Hamdî" mahlasını kullanmış ama hicviyeleri yüzünden şimşekleri üzerine çekince, artık bu "kötü huyundan" vazgeçtiğini ihsas etmek için kendisine "Taib" (tövbe eden) mahlasını edinmiştir. Yazdığı mizahi şiirleri günümüze değin ulaşmıştır. Şiirleri edebi değerinden çok, hicviyle, mizahıyla ve betimledikleriyle halkın yaşantısından, o dönemin insanlarının dünyalarından, İstanbul'undan kesitler, görünümler sunmasıyla önemlidir. Diğer önemli yapıtları, sadrazamların biyografilerini içeren *Hadîkatü'l-Vüzerâ* (1875) ile çeşitli padişahların hayat öykülerini, savaşlarını, menkıbelerini anlatan bir çeşit Osmanlı tarihi olan *Hadîkatü'l-Mülûk*'tür.

I:14b, III:66a, IV:48b, V:183c.

Takavor (Surp) Kilisesi (Kadıköy) *mad. VII:193c*, III:184a, 483b, IV:332c.

Takesyan, Serkis II:58a.

Takiyeddin IV:233a, VI:379b.

Takiyeddin Paşa Konağı II:418a, 418c.

Takkeci Ahmed Çelebi Mescidi *bak.* Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi

Takkeci İbrahim Ağa Camii *mad. VII:194b*, VI:481c.

Takrir-i Sükûn Kanunu I:241a, III:425b, VI:455b.

Taksi IV:525b.

Taksiarhes Kilisesi (Arnavutköy) *mad. VII:195b.*

Taksiarhes Kilisesi (Balat) *mad. VII:195c.*

Taksiarhes Kilisesi İstinye sırtlarında, Blahernai Ayazması'nın yanındaydı. Yeniköy Ayios Nikolaos Kilisesi yönetim kuruluna bağlıydı. 20. yy'ın başlarında yıkılmıştır.

Taksim VII:28a, 198a, 198b, 219a, 300b, 494b.

İlgili maddeler:

Esayan Kız Ermeni Lisesi III:199a

Gümüşsuyu Askeri Hastanesi III:449b

Gümüşsuyu Kışlası III:450b

Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi III:491c

Kazancı Mescidi IV:512a

Taksim Meydanı VII:198b

Taksim Bahçesi *mad. VII:196a*, I:388b, II:216c.

Taksim Belediye Bahçesi *bak.* Taksim Bahçesi

Taksim Belediye Gazinosu *mad. VII:197a*, II:143a, 144a, 217c, 387c, III:379c, IV:147b, 565c, VII:197a.

Taksim Belediye Parkı VI:224b.

Taksim Erkek Lisesi'ni Bitirenler Derneği 1945'te Taksim Erkek Lisesi mezunları arasında yardımlaşmayı sağlamak, konferanslar, konserler, geziler düzenlemek amacıyla kurulmuş dernek. Şubesi Beyoğlu'nda Taksim Erkek Lisesi yanındaydı. 131 üyesi vardı.

Taksim Fransız Hastanesi I:349c.

Taksim Gençlik Kulübü 1 Mart 1941'de, her türlü sporla uğraşmak amacıyla kurulmuş, gençlik ve spor derneği. Başkanı Fazıl Harmankaya olan derneğin yönetim kurulu, Naci Ülgen, İhsan Öztunç, Zenop Zenopyan, Dr. Harutyan Veylayan'dan oluşuyordu.

Taksim Gençlik Spor Kulübü 1926'da kurulan Yeni Şişli Ermeni Atletik Kulübü'nün devamıdır. 1940'ta bu adı alınca forma renklerini sarı-kırmızı olarak değiştirdi. Futbol takımı İstanbul amatör 1. liginde bir kez, mahalli profesyonel ligde üç kez şampiyon oldu. 1967-1968 sezonunda Türkiye 3. Ligi'nde yer alan takımı daha sonraları mahalli lige düştü.

III:194a.

Taksim Gezisi *mad. VII:197b*, I:201b, II:445a, IV:73c, 164a, 280a, 565b, VI:224b, VII:196a, 199c.

İlgili maddeler:

Divan Oteli ve Pastanesi III:68c

Taksim Belediye Gazinosu VII:197a

Taksim Hastanesi Sağlık Bakanlığı'na bağlı tam teşekküllü eğitim hastanesi. 1938'de Sıraselviler'de Beyoğlu İlkyardım Hastanesi adıyla hizmete girdi. 1976'da Taksim Hastanesi adını aldı. Toplam yatak sayısı 360'tır.

Taksim Kışlası II:445a, VII:274a.

Taksim Maksemi *mad. VII:198a*, V:134b, VII:200b.

İlgili madde:

Maksemler V:278b

Taksim Meydanı *mad. VII:198b*, III:346b, IV:271c, 414c, V:434a, VII:200a.

İlgili maddeler:

Atatürk Kültür Merkezi I:385c

Cumhuriyet Anıtı II:444c

Cumhuriyet Caddesi II:445a

Eptalofos Kahve ve Gazinosu III:177a

Fransız Kültür Merkezi III:335c

İstiklal Caddesi IV:265c

Taksim Bahçesi VII:196a

Taksim Belediye Gazinosu VII:197a

Taksim Gezisi VII:197b

Taksim Maksemi VII:198a

Taksim Stadyumu VII:199c

Topçu Kışlası VII:274a

Trias (Ayia) kilisesi VII:300b

Taksim Sanat Galerisi VI:437b.

Taksim Sineması *bak.* Majik Sineması

Taksim Stadyumu *mad. VII:199c*, I:201b, IV:176b, VII:197c.

Taksim Suyu Tesisleri *mad. VII:200a*, I:115a, II:229c, 425b, III:544c, IV:234c, V:260a, VI:307a.

İlgili maddeler:

Mahmud II Bendi V:260a

Taksim Maksemi VII:198a

Topuzlu Bent VII:295b

Valide Bendi VII:359c

Taktakyan, Boğos IV:312b, VII:541b.

Taktikon Bizans'ta unvanlar ve memuriyetler hakkındaki listelere verilen genel ad. Erken döneme ait *Notitia Dignitatum* ve 14. yy'da Pseudo-Kodinos'un eseri hariç hepsi 9-10. yy'a aittir. En önemlileri, *Uspenskiy Taktikonu* (842/843), *VI. Leon'un Taktikonu* (910'lar), *Filoteos'un Kletorologionu* (899), *Benesevic Taktikonu* (934-944) ve *Escurial/Oikonomides Taktikonu*'dur (971-975).

VI:345c.

Takvim-i Vekayi *mad. VII:200c*, I:125b, 292b, 295a, II:69b, 260c, III:190b, V:258c, VI:135a, 353b, VII:252a, 398c, 541c.

Talat Arif Bey III:440c.

Talat Bey (Üsküdarlı) VII:349c.

Talat Efendi (ö. 1920) VI:331b.

Talat Paşa (1874, Edirne - 1921, Berlin) Osmanlı siyaset adamı. Posta idaresinde çalışırken İttihad ve Terakki'ye katıldı. Partinin ülke içinde örgütlenmesinde önemli rol oynadı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra Edirne mebusu seçildi; kısa sürelerle dahiliye ile posta ve telgraf nazırlıklarında bulundu. İttihad ve Terakki'nin en etkili yöneticisi durumuna geldi. Öncülük ettiği Bâbıâli baskınından sonra dahiliye nazırlığını üstlendi. 1917'de vezir rütbesiyle sadrazam oldu. I. Dünya Savaşı'ndaki yenilgi üzerine Ekim 1918'de istifa etti. Mütarekeden sonra Rusya'ya, oradanda da Almanya'ya geçti. Bir Ermeni tarafından öldürüldü.

I:58c, 523c, II:29b, 30b, 241a, 242b, III:181a, V:308a, 346b, 349a, 350b, 353b.

Talat Paşa Konağı *mad. VII:201a.*

Talat Paşa Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Kâğıthane Merkez, Gürsel mahalleleri ve Şişli, Beyoğlu ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.596'dır.

Talay, Ferha V:530c.

Talay, Rasim Ferid V:530c.

Talebe Defteri On beş günlük dergi. 1913-1918 arasında 52 sayı yayımlandı. Kurucusu ve müdürü Muallim Ahmed'di.

Talebe-i Ulûm İstanbul medreselerinde okuyan öğrencilere daha eskiden softa, suhte dendiği gibi 19. yy'da da talebe-i ulûm, talib-i irfan, talib-i ilim deniliyordu. Siyasal gelişmeler, Batı'ya açılış ve yeniliklerle basının etkisi sonucu giderek duyarlı bir kesim oluşturdular ve siyasal amaçlı ilk öğrenci eylemlerini başlattılar.

Talebe-i Ulûm Ayaklanması 10 Mayıs 1876'da medrese öğrencilerinin Bâbıâli'ye yürüyerek Sadrazam Mahmud Nedim Paşa ile Şeyhülislam Hasan Fehmi Efendi'nin azlini istemeleri. Aslında Abdülaziz'in politikalarına karşı bir protesto olan olayın arkasında Midhat Paşa ve yandaşlarının olduğu ileri sürülmüştür. Abdülaziz ayaklanmacıların isteklerine boyun eğerek sadrazamı ve şeyhülislamı görevden almış, ama yeni gelişmeleri önleyememiş ve 30 Mayıs'ta tahttan indirilmiştir.

I:25c, 445a.

Talibî (Zileli) I:361a.

Talimhane Beyoğlu İlçesi'nde, Taksim-Harbiye arasındaki Cumhuriyet Caddesi'nin, Taksim Meydanı ile Elmadağ arasındaki bölümünün batısına düşen yöre. 1960'lı yıllara kadar kentin gözde semtlerinden olan Talimhane, oto yedek parçacıları buraya taşındıktan sonra yavaş yavaş yerleşim bölgesi olmaktan çıkmış, apartmanlar, çeşitli işyerleriyle dolmuştur. Son zamanlarda yedek parçacılar buradan taşınmışlar, Taksim'in turizm bölgesi olmaya yönelmesiyle de, Talimhane'de birbiri ardı sıra oteller inşa edilmiştir. Eskiden Taksim'deki Topçu Kışlası erlerinin talim alanı olduğu için bu adla anılırdı.

III:346b, VII:199c.

Talimhane Kadıköy İlçesi'nde, Yeldeğirmeni ile Kadıköy çarşısının Osman Ağa Camii mevkii arasında yer alan yöre eskiden Talimhane diye adlandırılırdı. Doğusuna Mısırlıoğlu, batısına ise Rıhtım denirdi. Talimhane idari bakımdan Rüstem Paşa Mahallesi sınırları içinde kalmaktadır.

Talimhane Köşkü VI:65c.

Talimhane Meydanı III:224c.

İlgili madde:

Etmeydanı 224b

Talmud IV:10a.

Talu, Çiğdem V:534c.

Talu, Ercümend Ekrem *mad. VII:201b*, II:465c, III:148a, 377a, V:164b, 169b, VI:95a, VII:393a.

Talu, Muvakkar Ekrem (1905, İstanbul - 1963, İstanbul) Spor yazarı ve maç spikeri. Yazar Ercüment Ekrem Talu'nun oğludur. Kızı Çiğdem Talu da bir şarkı sözü yazarı olarak tanınır. Galatasaray Lisesi'nde futbola başladı. İlk kulübü Kumkapı oldu. Sonra Beşiktaş'a girdi. Bu takımda oynadığı bir maçta ciddi biçimde sakatlanarak sahalardan ayrılmak zorunda kaldı. 1930'da başladığı spor yazarlığını ömrü boyunca sürdürdü. 1947'den itibaren maç spikerliğinde de ayrı bir üne erişti. Spor mizahı konusundaki yazılarıyla meslek yaşamında büyük başarı sağladı.

Talu, Şeyda IV:357b.

Talu, Umur V:465a.

Tamer, Cahide (1915, İstanbul) Mimar. Güzel Sanatlar Akademisi'nin mimarlık bölümünden 1943'te mezun olduktan sonra Sedat Çetintaş yönetimindeki rölöve bürosunda çalışmaya başladı. Eski Eserler Genel Müdürlüğü bünyesinde çeşitli görevler üstlendi. Rumeli Hisarı restorasyonunu 1954'te devraldı. 1956 sonunda Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde başmimar olarak çalışmaya başladı. Emekli olduğu 1974'e kadar aralarında Yedikule Hisarı, Haseki Hamamı ve Topkapı Sarayı Harem Dairesi'nin de bulunduğu pek çok restorasyon çalışmasını yürüttü.

I:218a, IV:222b, VII:141a, 281a, 461c.

Tamer, Ülkü (1937, Gaziantep) Şair, çevirmen. İstanbul'da Robert Kolej'den sonra Gazetecilik Enstitüsü'ne devam etti. İstanbul Tiyatrosu topluluğunda sahneye çıktı. *Kaynak, Pazar Postası, Yedi Tepe, Yelken, Papirüs, a, Yeni Dergi, Varlık, Yeni a* gibi dergilerde ve çeşitli günlük gazetelerin eklerinde şiirler yayımladı. 1965 Türk Dil Kurumu Çeviri Ödülü ile 1967 Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı kazandı. Eserleri *Soğuk Otların Altında* (şiirler, 1959), *Gök Onları Yanıltmaz* (1960), *Ezra ile Gary* (şiirler, 1962), *Virgülün Başından Geçenler* (şiirler, 1965), *İçime Çektiğim Hava Değil Gökyüzüdür* (şiirler, 1966), *Sıragöller*'dir (şiirler, 1974). Ülkü Tamer, ayrıca çocuklar için çeşitli kitaplar yazmıştır.

Tameşvar Tekkesi II:415a.

Tamöz, Nazan IV:356c.

Tan II:72c, IV:448a, 520b, VII:202a.

Tan, Ahmet VI:381a.

Tan, M. Turhan (1886, Sıvas - 1939, İstanbul) Gazeteci, yazar. Gerçek adı Samih Fethi'dir. Edebiyat öğretmenliği, kaymakamlık ve mutasarrıflık yaptı. Bir yandan da çeşitli gazetelerde yazılar yayımladı. Memuriyetten ayrıldıktan sonra *Cumhuriyet, Tan, Milliyet* ve *Yeni Mecmua*'da yazılar yazdı. Birçok tarih kitabı vardır.

Tan, Nail VII:313a.

Tan Olayı *mad. VII:202a*, II:72c, VI:535a, 535b.

Tan, Turhan II:288b, V:169c, VII:457c.

Tandelidis IV:57b.

Tandırbaşı Âlemleri Tandır tahtadan yapılmış dört kısa ayaklı bir masanın altına konulmuş mangalla kurulan, bir ısınma ve toplu halde oturma yeriydi. Üzerine bir örtü veya yorgan serilerek sıcaklık içeriye hapsedilir, etrafına da minderler dizilerek oturulurdu. Kibar evlerinde tandır masası yüksek

yapılır, etrafı sedirlerle kaplanırdı. Kışın, başında sohbet ve eğlenceler düzenlenirdi. İplik bükme, dikiş nakış işleri görülürdü. Konuşmalar, günlük dedikodular, mahallede ve etrafta olan bitenler, tandır başında anlatılırdı. Mevsim meyveleri, kuruyemişler ortaya gelirdi. Tandır başında fincan, yüzük oyunu gibi oyunlar da oynanırdı.

Tandırname Tandır başında söylenen batıl inanç mahsulü hikâyelere ve sözlere "tandırname edebiyatı" denirdi. Çarşamba karısı masalları, gulyabani hikâyeleri, hamamanası efsaneleri, tandırname edebiyatının en tanınmış örnekleridir. Bazı aydınların, kadınlar arasında oluşturulan bu sözlü edebiyata "tandırname" adını vermeleri, araştırmacılara bu adda bir kitabın varlığını çağrıştırmıştır.

Taner, Ali

İlgili madde:

Odakule VI:120b

Taner, Güneş (1949, İstanbul) Sanayi işletmecisi, bankacı. Yıldız Üniversitesi Mühendislik Fakültesi'ni bitirdi. Anavatan partisi kurucularındandır. 18. (1987-1991) ve 19. dönem (1991-) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Taner, Haldun *mad. VII:203b*, I:212a, 250a, II:288a, 447c, III:44a, IV:145a, 325b, V:406a, 464c, VI:31c.

Taner, Yavuz IV:234a.

Tango *mad. VII:203c*, V:534a.

İlgili maddeler:

Antel, Necip Celal I:276b

Ege, Fehmi III:135b

Ezgi, Muhlis Sabahattin III:253c

Koyutürk, Necdet V:80b

Oskay, Seyyan VI:150a

Tanış, Suphi IV:239a.

Tanık, Hüseyin Fahri VI:474b.

Tanık, İbrahim Aşki III:26a.

Tanın, Turan III:395c.

Tanışık, İbrahim Hilmi (1892, Bursa - 1967, Medine) Araştırmacı. Uzun yıllar Devlet Matbaası'nda (bugün Milli Eğitim Basımevi) çalıştı. İstanbul'un Osmanlı dönemi çeşmeleriyle ilgili geniş araştırmalar yaptı. *İstanbul Çeşmeleri* (2 c., 1943-1945) adlı eseri, alanında büyük bir boşluğu doldurmuştur. Hac için bulunduğu Medine'de öldü.

III:157a, 468b, 477b, 512a, VI:277c, 299b.

Tanin *mad. VII:205a*, II:71a, VII:323a, 329a, 414a.

Tanman, Fahri IV:95c.

Tanman, Sabahattin (1909, Serez - 1988, İstanbul) İktisatçı. Yüksek İktisat ve Ticaret Okulu'nu bitirdi. Paris'te, Milletlerarası İktisadi İşbirliği Örgütü'nde Türkiye delegesi olarak görev yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Tanman, Saffet IV:95c.

Tanpınar, Ahmet Hamdi *mad. VII:205b*, I:9b, II:176b, 217c, 287c, 446a, 465c, III:60c, IV:144c, 223a, V:170a, VI:380a, VII:455b.

Tanrıkorur, Mecdi Nevin II:434c.

Tanrıkulu, Ayşe Meral III:402c.

Tanrıöver, Hamdullah Suphi (1886, İstanbul - 1966, İstanbul) Yazar ve diplomat. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Ayasofya Rüşdiyesi, Darülmuallimin ve Darülfünun'da öğretmenlik yaptı. Türkçülük akımının öncüleri arasında yer aldı ve Türk Ocakları'nın başkanlığını üstlendi. Son Osmanlı Mebusan Meclisi ve ilk TBMM'de Antalya milletvekili olarak yer aldı. 2-3. (1923-1931), 8. (1946-1950) ve 10. dönem (1954-1957) İstanbul; 7. dönem (1943-1946) İçel; 9. dönem (1950-1954) Manisa milletvekili olarak parlamentoya girdi. 1920-1921 arasında ve 1925'te maarif vekilliği yaptı. Fecr-i Âti topluluğu içinde yer alan Tanrıöver, daha sonra milli edebiyat akımını benimsemiştir. Edebiyattaki asıl ününü ise ulusal sorunlar, kahramanlık konuları ve kültür değerleri gibi konulardaki coşkulu söylevlerine borçludur. Bu söylevleri *Dağ Yolu, Güne Bakan* adlı kitaplarda toplamıştır.

I:20c, III:275b, 529c, IV:78a, V:346a, VI:434b, VII:51c, 67b, 67c.

Tanrısever, Mehmet III:319a.

Tanrıyar, Ali (1914, Kavala) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Beyoğlu İlkyardım (bugün Taksim) Hastanesi başhekimliği yaptı. Anavatan Partisi kurucularındandır. 17. ve 18. dönem (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tanürek, Sevim VI:265a.

Tanyeri, Ömer (1900, İstanbul - 1967, İstanbul) Futbolcu. İstanbul Altınordu takımında parladı. 1919-1921 arasında Almanya'da futbol oynadı. 1921'de Fenerbahçe'ye girdi. İyi bir forvet oyuncusuydu. Beklenmedik anlarda gol attığı için "Beleş" lakabıyla anıldı. Fenerbahçe'de 70 maçta 52 gol attı. Futbolu bıraktıktan sonra hakemlik yaptı.

Tanyerli, Şecaattin VI:296b, VII:204c.

Tanyolaç, Necmi (1928, İskeçe) Gazeteci. 1950'de *Zaman* gazetesinde çalışmaya başladı. Daha sonra *Son Posta*, *Tercüman*, *Spor* ve *Milliyet* gazetelerinde görev aldı. Adliye, polis ve vilayet muhabirliği yaptı, istihbarat şefi oldu. Spor yazarlığında karar kıldı. 1963'te Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı. *Spor Ansiklopedisi*'nin yayımlanmasına katkıda bulundu. *Güneş* gazetesinin spor yönetmeni oldu. Gazeteciler Cemiyeti başkanlığı yaptı. Yazılarını bir araya getirdiği *Arka Pencere* adlı bir kitabı vardır.

Tanzifat Resmi 1860'taki yeni bir uygulamayla, İstanbul halkından alınan temizlik ve çöp vergisi. Beyoğlu'nda kurulan Altıncı Daire-i Belediye'de uygulanmıştır. Bundan önce çöpler, ücret karşılığı evlerden alınıp denize dökülürdü. Tanzifat resmi yürürlüğe konduktan sonra, halkın, çöplerini sokaklara rasgele bırakması İstanbul'u daha da pis hale getirmiştir.

İlgili madde:

Çöp II:531a

Tanzimat Ailesi I:142c.

Tanzimat Anıtı Proje aşamasında kalan bu anıtın Gülhane Meydanı'nda Mustafa Reşid Paşa'nın Tanzimat Fermanı'nı okuduğu yere dikilmesi tasarlanmıştı. Buna benzer ikinci bir anıt için de Beyazıt Meydanı uygun görülmüştü. Seng-i Adalet de denen anıtlar için, özenli ve Avrupai üslupta birer kaide üzerinde altıgen bir sütun, bunun da üstünde Sultan Abdülmecid'in tuğrasını içeren birer arma düşünülmüş ve buna göre resimler çizilmişti. Hattâ, bu anıtlar yapıldıktan sonra her yıl Tanzimat'ın ilanının yıldönümü törenlerinin de Gülhane'de ve Beyazıt'ta bu anıtların önünde yinelenmesi öngörülmüştü. Anıtların dikilmesine ilişkin kararlar *Takvim-i Vekayi*'de 1840'ta yayımlandı. Ancak sonraki yıllarda türlü gerekçeler yüzünden yapılamadı. İkinci kez 1855'te gündeme gelen ve üzerine Gülhane Hatt-ı Hümayunu'nun da aynen yazılacağı yeni bir Tanzimat Anıtı projesi mimar Bilezikçiyan tarafından yapılmış ve bu ilginç tasarım 1855'te Paris Sergisi'nde teşhir edilmiştir.

Tanzimat Fermanı *bak.* Tanzimat'ın İlanı

Tanzimat Müzesi *mad. VII:206b*, II:458a, IV:112b.

Tanzimat'ın İlanı *mad. VII:206c*, I:25a, II:274a, 424b, V:118a, VI:365b.

İlgili madde:

Hünkâr İskelesi Antlaşması IV:99b

Taptas, Nikolas VI:368a.

Tapu ve Kadastro Dairesi IV:130a.

Tara, Şarık IV:85b, VI:391b.

Tarabya *mad. VII:207c*, I:38b, II:437c, III:25a, VII:499a.

İlgili maddeler:

Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri I:210c

Boğaziçi II:266a

Huber Köşkü IV:93a

İpsilanti Yalısı IV:185c

İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301c

Kalender Kasrı ve Bahçesi IV:395b

Paraskevi (Ayia) Kilisesi VI:220c

Sarıyer İlçesi VI:466c

Summer Palace VII:71a

Tarabya Askeri Hastanesi I:247a.

Tarabya Hamamı Bugün mevcut olmayan, varlığı Evliya Çelebi'nin *Seyahatname*'sinden öğrenilen Tarabya Hamamı bir çifte hamamdı. Yapı hakkında bunun dışında bilgi bulunmamaktadır.

Tarabya Hastanesi I:349c.

Tarabya Kasrı I:210c.

Tarabya Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 57 baca numaralı vapuruydu. 1906'da İskoçya'da, Glasgow, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 122 grostonluktu. Uzunluğu 30,4 m, genişliği 5,9 m, sukesimi 2,1 m idi. 190 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyor, yaz kış 250 yolcu alıyordu. Nimet adlı bir de eşi vardı. 1964'te hizmet dışı bırakıldı. 1967'de sökülmek üzere satıldı.

Tarakçı, Filiz IV:357b.

Tarakçılar Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın kuzeydoğusunda, Mahmutpaşa Yokuşu'nun yukarı kesimlerine rastlayan Mahmud Paşa Hamamı'nın (bugün çarşı) batısına düşen, bu yapıyla Kapalıçarşı arasında kalan mevki. Mercan'ın güneyindedir ve genellikle Mahmutpaşa kapsamında kabul edilir. Mahmutpaşa Yokuşu'nu Çakmakçılar Yokuşu'na bağlayan yol Tarakçılar Caddesi adını taşır.

Tarakçılar Camii *bak.* Dâye Hatun Camii

Tarakçılar Hanı IV:426b.

Tarakçızade Yalısı V:131b.

Taraklı Bağdat Çarşafı 19. yy'da İstanbul'da moda olan bir kadın üstlüğü. İpekliden ve iki parçalı olan çarşaf, "taraklı" denen ve tarak dişini andıran tarzda klaptan işlemeliydi. Dayanıklı ve kullanılışı daha rahat olduğu için İstanbul hanımlarınca tercih ediliyordu. Bu çarşafın ilk örnekleri Bağdat'tan gelmişti.

Taranakidis, Ligor VI:250c.

Tarancı, Cahit Sıtkı III:509a.

Tarasias (Ayios) Manastırı V:130a.

Tarasios (Patrik) III:328b, V:130a.

Tarcan, Bülent III:45a, V:209a.

Tarcan, Haluk V:209a.

Tarcan, Selim Sırrı (1874, Yenişehir [bugün Yunanistan'da] - 1956, İstanbul) Spor adamı. Mekteb-i Sultani'de (Galatasaray Lisesi) okurken Ali Faik Hoca'nın (Üstünidman) teşvikiyle jimnastik sporuna başladı. Daha sonra askeri okula geçti. İstihkâm subayı olarak İzmir'de görev yaparken beden eğitimi öğretmenliğine başladı. 1908'de ordudan ayrıldı ve İsveç'te Kraliyet Beden Eğitimi Enstitüsü'nü bitirdi. Darülmuallimin'de hoca iken aletsiz jimnastik olan "İsveç jimnastiği"ni öğrencileri aracılığıyla yaydı. 1916'da ilk kez "İdman Şenlikleri" düzenleyerek Türkiye'de beden eğitimi gösterilerinin temelini atan kişi oldu. Beden eğitimi ve okullarda spor konularında çok sayıda kitap yazıp yayımladı. Milli Olimpiyat Komitesi'ni kurdu ve başkanlığını yaptı.

II:75b, III:533a, IV:320a, V:327c, VII:42c, 67a, 359a, 390c.

Targan, Safiye Ayla *mad. VII:209b*, I:391a, III:4a, IV:507b, VI:69a, VII:50b, 210a.

Targan, Şerif Muhiddin *mad. VII:210a*, II:143c, V:410b, VI:69a, VII:210a.

Tarhan, Abdülhak Hamit (1852, İstanbul - 1937, İstanbul) Şair, yazar. Özel öğretmenlerden ders alarak yetişti, bir süre Paris'te okudu, dönüşünde Robert Kolej'e devam etti. Babasının sefir olarak gittiği Tahran'da öğrenimini sürdürdü. Çeşitli memuriyet görevlerinde, özellikle Hariciye Nezareti'nde alıştı. Brüksel sefirliği yaptı. 1918'de İstanbul'dan âyân azası oldu. Cumhuriyet'te İstanbul milletvekili seçildi (1928). Abdülhak Hamit, yaşadığı süre içinde Tanzimat edebiyatının en büyük şairi olarak tanınmış, kendisine Şair-i Âzam denilmiştir. Yazdığı manzum piyeslerde Racine, Corneil hattâ Shakespeare gibi Batı'nın manzum oyun yazarlarına öykünme vardır. Başlıca eserleri şunlardır: *İçli Kız* (dram, 1874), *Duhter-i Hindu* (mensur oyun, 1875), *Nazife* (oyun, 1876), *Nesteren* (heceyle oyun, 1878), *Sabra* (şiirler, 1879), *Tarık* (mensur oyun, 1879), *Eşber* (aruzla oyun, 1880), *Tezer* (aruzla oyun, 1881), *Divaneliklerim yahut Belde* (şiirler, 1885), *Makber* (şiirler, 1885), *Bunlar Odur* (şiirler, 1886), *Hacle* (şiirler, 1887), *Zeynep* (oyun, 1906), *Validem* (şiirler, 1911), *İlham-ı Vatan* (şiirler, 1915), *Finten* (nazım-nesir karışık oyun, 1918), *Ruhlar* (şiirler, 1919).

I:9b, 31a, II:217b, 286a, 465b, IV:34a, 41a, 42c, 451b, V:236a, VI:133a, 252b, 299a.

Tarhan, Ali Rana (1883, İstanbul - 1956, İstanbul) Siyaset adamı. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Almanya ve Belçika'da PTT meslek ihtisası yaptı. PTT umum müdürlüğü, belediye meclis üyeliği görevlerinde bulundu. 3. dönem (1927-1931) Samsun, 4-7. dönem (1931-1946) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1931-1939 arasında gümrük ve inhisarlar vekili olarak hükümette yer aldı.

III:533a.

Tarhan, Mümtaz (1908, İstanbul - 1970, İstanbul) Yönetici ve siyaset adamı. Ankara Hukuk Mektebi'ni bitirdi. Sayıştay başkanlığı yaptı. 10. dönem (1954-1957) Ankara milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1955-1957 arasında çalışma bakanlığı yaptı. 29 Kasım 1957-11 Mayıs 1958 arasında İstanbul vali ve belediye başkanı olarak görev yaptı. Valiliği sırasında özellikle kentin temizliği konusunda dikkate değer çalışmaları oldu. Daha sonra İstanbul'da Tarhan Koleji adıyla bir ortaöğretim kurumu kurdu ve yönetti.

VII:364b.

Tarık Dursun K. *bak.* Kakınç, Tarık Dursun

Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi *mad. VII:210b.*

Tarım *mad. VII:210c*, III:147b, IV:258c.

İlgili maddeler:

Bağlar I:533a

Bahçeler I:542c

Bostanlar II:309a

Tarım-Sen VI:527a.

Tarif-i Dersaadet III:190b.

Tarih ve Edebiyat Aylık dergi. 1918-1922 arasında yayımlandı. Kurucusu ve başyazarı Ali Emîrî'ydi.

Tarih-i Cevdet II:124b, 420b, VI:506a, VII:434c.

Tarihi Evleri Koruma Vakfı V:110b.

Tarih-i Naima IV:172c, V:9c, VI:151a.

İlgili madde:

Naima Mustafa Efendi VI:28a

Tarih-i Osmani Encümeni I:21a, 218c, II:76b, IV:169b.

Tarihi Sultanahmet Köftecisi VI:9b.

Tarik VI:135a.

Tarikatlar *mad. VII:213a*

İlgili maddeler:

Bayramîlik II:104b

Bedevîlik II:121a

Bektaşîlik II:131a

Celvetîlik II:394b

Cerrahîlik II:414a

Halvetîlik III:533b

Kadirîlik IV:372a

Melamîlik V:380c

Mevlevîlik V:422c

Nakşibendîlik VI:31c

Rıfaîlik VI:325a

Sa'dîlik VI:391b

Sinanîlik VII:6a

Sünbülîlik VII:107c

Şabanîlik VII:121a

Şazelîlik VII:139b

Uşşakîlik VII:329c

Zeynîlik VII:552b

Tarik-ı Âmm Kent içi anayollara verilen ad. Genellikle kaldırım döşeli, te-

mizliği geleneksel örgütlerce yapılan, 19. yy'ın ikinci yarısında ise gaz, havagazı fenerleri ile aydınlatılan bu yollara daha sonra "cadde" denilmiştir. Mahalle aralarında ise tarik-ı has denen, bakımı ve temizliği semt sakinlerince yapılan sokaklar da vardı.

Tarillon, D. V:205a.

Tarkaniotes, Mihail Glabas III:300b.

Tarkulyan, Bogos *mad. VII:217a*, I:16a, III:330c.

Tarlabaşı

İlgili maddeler:

Astvadzadzin (Surp) Ermeni-Süryani Kilisesi I:340a

Tarlabaşı Bulvarı VII:218c

Tarlabaşı Bulvarı *mad. VII:218c*, IV:274c, 402c, VII:534a.

Tarlabaşı Sarayı *bak.* Haseki Tarlası Sarayı

Tarlan, Ali Nihad (1898, İstanbul - 1978, İstanbul) Edebiyat tarihçisi, şair. İstanbul Üniversitesi'nde Fransızca ve Farsça dil öğrenimi yaptı. *Leyla ve Mecnun Mesnevisi* üzerine doktora verdi, Beşiktaş Sultanisi'nde Fransızca, Kabataş Lisesi'nde edebiyat dersleri verdi. 1933'te Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi oranın akademik kariyerde elli yılını doldurmuş ilk profesörü sıfatıyla 1973'te emekli oldu. *Sebah, Servet-i Fünun, Edebiyat Gazetesi, Gündüz, Gençlik* dergilerinde yayımladığı şiirlerinin bir bölümünü *Güneş Yaprak* (1953) ve *Kuğular*'da (1970) toplamış olan Tarlan, divan şiiri konusunda en yetkin edebiyat tarihçisidir. Bazı eserleri şunlardır: *Edebi Sanatlara Dair* (1930), *Şeyhi Divanını Tetkik* (1934-1936), *Divan Edebiyatında Muamma* (1936), *Divan Edebiyatımızda Tevbidler* (1936), *Metin Tamiri* (1937), *Ali Şir Nevayi* (1942), *Yavuz Sultan Selim, Hayali Beg, Fuzuli, Necati Beg, Ahmed Paşa, Nef'i* vb divanları, Farsçadan çeşitli çeviriler ile dört ciltlik *Divan Şiiri* (1948-1949).

Tartan, Melek VI:81a.

Tarver, Zakar (1894, Eğin - 1960, İstanbul) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Fransa ve ABD'de ihtisas yaptı. Serbest hekim olarak çalıştı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tarz-ı Cedid I:329a.

Tarz-ı Nevin Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 47 baca numaralı vapuruydu. Kuruluşun ilk uskurlu vapurudur. 1903'te, İskoçya'da, Glasgow, Fairfield Shipb. Cop. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak inşa edildi. 144 grostonluktu. Gövdesi çelik saccan yapılmıştı. Uzunluğu 30,6 m, genişliği 5,8 m, sukesimi 2,2 m idi. 195 beygirgücünde iki silindirli buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 10 mil hız yapıyor, yaz kış 250 yolcu alıyordu. 48 baca numaralı Dilnişin adlı bir de eşi vardı. 1966'da kadro dışı bırakıldı, ertesi yıl da sökülmek üzere satıldı.

III:54c.

Tarzi, Pakize IV:356c.

Tasfiye-i Rüteb Kanunu 5 Ağustos 1909' da yayımlanan, uyandırdığı yankılar kadar, İstanbul yaşamını da etkileyen, rütbelerin kaldırılması ve indirilmesi yasasıdır. Tahttan indirilmiş bulunan II. Abdülhamid döneminin (1876-1909) pek çok yüksek rütbeli (müşir, ferik, mirliva) subayı, hafiyelik yaptıkları, alaylı (erlikten yetişme) ve ehliyetsiz oldukları, yolsuzluklarda bulundukları gibi gerekçelerle ordudan atıldılar veya rütbeleri çok aşağılara indirildi. Bunlar İstanbul'da "tensik-zedegân" denilen mağdur edilmiş bir grup oluşturdular.

Tashih-i Ayar Kararnamesi II:552b.

Taskin, Valantine VI:314b.

TASS III:465b.

Tassy, Louis VI:138a.

Tasvir-i Efkâr *mad. VII:219c*, I:130b, II:70a, VI:44b, 455a, 534c.

İlgili madde:

Şinasi VII:180c

Taş Han *bak.* Laleli Külliyesi

Taş Mektep *mad. VII:220b*, I:167c, III:138c, VII:257b.

İlgili maddeler:

İptidaîler IV:187c

Sıbyan Mektepleri VI:546c

Taşan, Nilgün IV:358a.

Taşcıyan, Hagop III:189b.

Taşcıyan, Nikoğos III:189b, VI:75c.

Taşçı Tekkesi (Davutpaşa) *mad. VII:220c.*

Taşçı Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'nın, Osmanlı döneminde "Bâb-ı Seyl" (Sel Kapısı) olarak anılan kesiminde, Yahya Kethüda Camii'nin yakınında bulunmaktaydı. Kadirî tarikatından "Taşçı Baba" lakaplı Şeyh Seyyid Mehmed Efendi tarafından 18. yy'ın son çeyreğinde kurulduğu anlaşılmaktadır. Ayin günü pazar olan tekkenin ikinci postnişini Taşçı Baba'nın oğlu ve Ahmed Efendi adında bir şeyhin halifesi olan Şeyh Halil Efendi'dir. 19. yy'ın ikinci çeyreğine ait *Hankahname* ile *Âsitâne*'de yerinin arsa olduğu belirtilmekte, 19. yy'ın ikinci yarısında bir daha ihya edilmediği anlaşılmaktadır.

Taşçı, Tevfik Haccar V:106c, VII:244b.

Taşçı, Vecihe VII:244b.

Taşçıbaşı Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Taşçılar Camii Üsküdar İlçesi'nde, Karacaahmet'te bulunuyordu. Eski Gazanfer Ağa Camii diye de bilinen yapının bânisi Üsküdar'daki Mihrimah Sultan Külliyesi'nin bina emini Mehmed Ağa'dır (ö. 1548). Caminin yanında Rüstem Paşa'nın 952/1545-46 tarihli, yekpare mermerden çok zarif bir çeşmesi ve karşısında Himmet Dede Türbesi bulunuyordu. Cami ve türbe yol açılması sırasında yıkılmış, çeşme ise Nuhkuyusu Caddesi'ne taşınmıştır.

Taşdelen Suları III:77c, IV:509a.

Taşınmaz Tabiat ve Kültür Varlıkları Kurulu II:292a, IV:222b, 511a.

İlgili madde:

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu V:169c

Taşkasap Fatih İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın batısına düşen Haseki'ye komşu semt. Güneyinde Küçüklanga ve Davutpaşa, batısında Cerrahpaşa bulunur. İdari bakımdan Keçi Hatun Mahallesi kapsamındadır.

Taşkent, Kâzım IV:223a, 346c, VI:421a.

Taşkılan, Nurullah Şevket VI:295a.

Taşkışla *mad. VII:221a*, V:8b, 373a.

Taşkışla Hastanesi I:348b.

Taşkızak Tersanesi *mad. VII:223a*, III:28a, VII:254a.

İlgili madde:

Tersane-i Âmire VII:253a

Taşkın, Valantine V:277a.

Taşköprü I:529a, 529b, III:383a.

Taşlıbayır III:383b.

Taşlıburun Tekkesi *mad. VII:223b*, I:29a, II:106a, IV:6c, VI:392a, 395c.

Taşlık Gazinosu I:510c, II:98a, III:380a.

Taşlık Kahvesi III:152c.

Taşlık Parkı Beşiktaş İlçesi'nde Maçka'da, Swissôtel'in arkasında bulunan park. Yüzölçümü 8.000 m² olup, dört tarafı yollarla çevrilidir. Park Abdülaziz tarafından yaptırılmaya başlanan, ancak tahttan indirilmesiyle duran Aziziye Camii'nin bulunduğu yerdi. Temele döşenmiş taşlardan dolayı buraya "Taşlık" adı verilmişti. Burası, 1943'te taşları başka yere taşınmak suretiyle park haline getirilmiştir. Bazı yerlerde temel taşları görülmektedir. Taksim Gezisi için yapılmış olan at üzerindeki İnönü heykeli de uzun yıllar depoda bekletildikten sonra, 1983'te bu parka dikilmiştir. Parkta, büyük beyaz çiçekli, her dem yeşil manolyalar, her dem yeşil japon ligustrumları, mavi sedirler ve mavi ladinler, oyaağaçları, İspanyol göknarları, çınar ve kokarağaçlar, fıstıkçamları, çitlembik ağaçları ile ılgınlar bulunmaktadır.

İlgili madde:

İnönü Anıtı IV:176a

Taşlıtarla I:203a, III:380a.

Taşnaksutyun VI:167a.

Taştekneler Dergâhı II:418a, IV:2a.

Tatar III:466b.

Tatar Cemiyet-i Hayriyesi VII:224b.

Tatar Hanı III:148c.

Tatarian IV:171a.

Tatarlar *mad. VII:224a*, 20b.

Tatavla *bak.* Kurtuluş

Tatavla Heraklis Jimnastik Kulübü I:205a, 413a.

İlgili madde:

Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129a

Tatbikat Mektebi V:376c.

Tatbikat-ı Tıbbiye-i Askeriye Mektebi I:352c.

Tatbiki Güzel Sanatlar Akademisi VI:530a.

Tateos-Partoğimeos (Surp) Kilisesi Eminönü İlçesi'nde, Yenikapı'da, Alboyacılar Sokağı, no. 57'dedir. Aziz Tateos ve Partoğimeos'a ithaf edilen kilisenin inşasına 1846'da başlanmış, 1848'de ibadete açılmıştır. En önemlisi 1969'daki olmak üzere birkaç onarım geçirmiştir.

III:184a.

Tatiatus

İlgili madde:

Kıztaşı V:17a

Tatko-Otomobil, Lastik ve Makine Ticaret AŞ IV:229c.

Tatlıkuyu Mescidi (Şehremini) *mad. VII:224c.*

Tatlıkuyu Mescidi "Esir Kemal Mescidi" adıyla da anılan yapı, Eminönü İlçesi'nde, Gedikpaşa'da, Tiyatro Caddesi ile Tatlı Kuyu Hamamı Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Bânisi Esirci/Halayıkçı Kemal'dir. 953/1546 tarihli *Vakıf Tahrir Defteri*'nde bu yapı için 874/1469 tarihli bir başka vakıftan söz edildiğine göre yapının II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eserlerinden olma ihtimali kuvvetlidir. "Tatlıkuyu" ismini ise civarda bulunan bir kuyudan aldığı yolunda rivayetler vardır. Mescit uzun zaman harap durduktan sonra 1939'da Hacı Tevfik Azakoğlu tarafından tamir ettirilmiştir. Mescit yaklaşık 10x12 m boyutlarında ve duvar kalınlığı 1 m kadar olan, çatılı bir yapıdır. Cümle kapısı sol yan duvardadır. Her duvarda ikişer alt ve üst penceresi vardır. Alt pencerelerin kemerleri boşaltılarak yuvarlatılmış ve üst pencereler de bir hayli uzun tutulmuştur. Mihrap duvarı arkasında da içinde bakımsız kalmış 8 kabir bulunan bir haziresi vardır. Güdük ve yuvarlak olan minare, sağ köşede, çatı üzerinde bulunmaktadır.

Tatlıses, İbrahim V:537a.

Tatlısu Frengi *bak.* Levantenler

Tatlıyay, Haydar II:515b, V:535b.

Tatton, Albert II:234b.

Tatyos Efendi *mad. VII:225b*, I:185a, III:307c, 379a.

Tauri Forumu *mad. VII:225a*, I:271a, 306a, II:17b, 87c, 113c, 319a, 475a, IV:531a, V:187a, 404c, VII:28b, 262a, 262b.

İlgili madde:

Tetrapilon VII:259a

Taut, Bruno

İlgili madde:

Taut Evi VII:227a

Taut Evi *mad. VII:227a.*

Tavaşî Hasan Ağa Camii Üsküdar İlçesi'nde, İnadiye'de, Gündoğumu Caddesi ile İnadiye Mektebi Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunmaktadır. Cami, Tavaşî Hasan Ağa tarafından 995/1586'da yaptırılmış, 1310/1892'de Hatice Hanım tarafından tamir ettirilmiştir. Kâgir duvarlı, kırma çatılı bir yapı olan mescit, kapalı bir son cemaat yeri ile çift sıralı dikdörtgenlerin aydınlattığı bir harimden meydana gelmektedir. Yüksek bir kaideye oturan bodur minare, tek şerefeli olarak tasarlanmıştır. Doğu yönünde, hazire duvarına bitişik bir namazgâh vardır.

Tavaşî Hasan Ağa Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Hayrettin Çavuş, Tabaklar, Arakiyeci Hacı Cafer, Aşçıbaşı, İhsaniye, İmrahor Salacak ve Kefçe Dede mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.069'dur.

Tavaşî Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı Tren İstasyonu'nun karşısında, Babayiğit Sokağı'ndadır. 17. yy'ın başında Tavaşî Süleyman Ağa tarafından yaptırılmıştır. Altı bodrum, kâgir duvarlı, ahşap çatılı ve ahşap minarelidir. 20. yy'ın başında onarım görmüştür.

Tavaşîler Osmanlı sarayında hizmet eden hadım edilmiş erkek zencilere verilen ad. Genellikle küçük yaşta hadım edilerek saraya satılan tavaşîler, en alt görevlerden başlayarak birçok kez denenip izlendikten sonra hareme gönderilirdi. Burada da kendini gösteren ve haremağası olabilen tavaşî daha yüksek makamlara da çıkabilirdi. Bunlar arasında vezir ve sadrazam olanlar bile vardı.

Tavernalar III:144a.

Tavernier, Jean-Baptiste *mad. VII:227b*, III:175c, V:344a.

Tavîl Mehmed Efendi Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Altımermer'de, Nevbahar Mahallesi'nde, Cevdet Paşa Caddesi'nde bulunmaktadır. Sadrazam Tekfurdağlı (Tekirdağlı) Mustafa Paşa (ö. 1689) tarafından, muhtemelen 17. yy'ın ortalarında veya üçüncü çeyreği içinde Bayramî tarikatından Tavîl Şeyh Mehmed (veya Mahmud) Efendi için yaptırılmış, 19. yy'ın ikinci yarısında yenilenmiş ve Cumhuriyet döneminde bakımsız kalarak harap olmuştur. Günümüzde çatısı çökmüş bulunan tevhidhane dikdörtgen planlı, kâgir duvarlı, kırma çatılı bir yapıdır. Yuvarlak kemerli büyük pencerelerden ışık alan tevhidhanenin kuzey duvarının ekseninde dikdörtgen açıklıklı giriş, güney duvarının ekseninde de yuvarlak kemerli mihrap bulunmakta, kuzey kesiminde fevkani kadınlar mahfilinin izleri seçilmektedir. Duvarlarda ve mihrapta eklektik kalem işleri bulunmakta, tevhidhanenin kuzeyinde son yıllarda yenilenen türbe, bunun arkasında da bakımsız bir hazire uzanmaktadır. Tekkenin ayin günü salı idi.

II:106c.

Tavityan, S. III:189b.

Tavşan Adası *bak.* Neandros Adası

Tavşan Ağa Sebili Sultanahmet'te, Yerebatan Sarayı'nın karşısında, Üskübiye Camii'nin yanındadır. 1080/1669'da Üsküplü Dilsiz Tavşan Ağa tarafından yaptırılmıştır. Harap durumdayken 1980'lerde onarılmıştır.

Tavşantaşı Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydanı'nın bulunduğu üçüncü tepeden, Marmara kıyısındaki Kumkapı'ya inen yamaç üzerinde ve Soğanağa adlı semtin güneyine düşen mevki. İdari bakımdan Saraç İshak Mahallesi kapsamındadır.

I:34b, II:552a.

Tavtu, Logofet İon II:292b.

Tavukpazarı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın Nuruosmaniye Camii tarafındaki güneydoğu ucu ile Atik Ali Paşa Külliyesi arasında kalan mevki. Nuruosmaniye ya da Çemberlitaş kapsamında kabul edilir. İdari bakımdan Molla Fenari Mahallesi sınırları içindedir.

I:361c, 363a.

Taya Hatun Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Sururi, Hobyar, Molla Fenari, Beyazıt, Mercan ve Tahtakale mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 117'dir.

Tayfur, Ferdi V:536c.

Tayfur, Ferdi (ö. 1958) IV:184c.

Taygun, Meral IV:527b.

Tayla, Hüsrev I:138b, VII:151b.

Tayla, Said III:207a.

Taylan, Gönül IV:357b.

Taylasan Eskiden başa giyilen kavuk, fes, börk, taç, külah gibi başlıklara sarılan sarıkların ucundan sarkan kısma verilen ad. Taylasan bırakmanın göreve, mensup olunan tarikata göre değişik usulleri vardı.

Taymas, Abdullah Battal VII:224c.

Tayşılı, A. İhsan V:540b.

Tayyar (Tüysüz) III:494a.

Tayyar Efendi (Şeyh) VII:124c.

Tayyar Mahmud Paşa (?, ? - 1808, Hacıoğlupazarı) Devlet adamı. Beylerbeyli-

ği ve sadaret kaymakamlığı yaptı. İdama mahkûm edilince Kırım'a kaçtı. IV. Mustafa tarafından bağışlanarak İstanbul'a çağrıldı; getirildiği sadaret kaymakamlığından 1808'de Şeyhülislam Ataullah Efendi'nin etkisiyle alındıktan sonra sürgünde öldürüldü.

V:557a.

Tayyar Mehmed Paşa (?, ? - 1638, Bağdat) Sadrazam. Diyarbakır beylerbeyi ve Musul muhafızıyken sadrazamlığa getirildi. Kuşatmanın uzaması üzerine IV. Murad'ın emriyle serdengeçtilerin başında saldırıya girişti; ele geçirdiği burçlarla kentin düşmesinde önemli rol oynadı. Vurularak öldü.

V:508c.

Tayyare Apartmanları *mad. VII:228a*, I:281c, V:189a, VII:293c.

Tayyare İstasyonu IV:21c.

Tayyare Piyangosu VI:260b.

Tayyare Şehitleri Anıtı *mad. VII:229b*, III:263b, VI:224a, VII:232c.

Tayyarecilik Mektebi IV:22b.

Tayyarzade Hikâyesi *mad. VII:229c*, III:515c, 520a, 547a, VI:454b, VII:265a.

Tazıcılar Ahırı Üsküdar, Doğancılar'da bulunan ve sarayın tazılarının yetiştirildiği ahır. Bostancı Ocağı'na bağlıydı.

Tbir, Madteos III:182b.

Tbir, Sarkis III:182a.

TCDD Yakacık Hastanesi 1974'te, Kartal'da kuruldu. Tam teşekküllü bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji ve üroloji servislerinde toplam 120 yatakla çalışmaktadır.

Tchihatchef, Pierre de (1808, St. Petersburg - 1890, Floransa) Rus doğabilimci, coğrafyacı ve gezgin. Adı Rusça Piotr Aleksandroviç Çihatçof olarak okunur. Freiburg, Münih, Berlin ve Paris te jeoloji öğrenimi gördü. 1845-1847 arasında İstanbul'da Rus Elçiliği'nde görevli olarak çalıştı. 1847-1858 arasında Anadolu'da çok yönlü incelemeler yaptı. Bunların sonuçlarını *Asie Mineure* (5 c., 1853-1869) adlı eserde topladı. 1864'te yayımladığı *Le Bosphore et Constantinople* adlı kitabı İstanbul hakkında doğabilimleri açısından yapılmış en kapsamlı çalışmadır.

Teali-i İslam Cemiyeti 19 Şubat 1919'da, İstanbul'da, Süleymaniye'de kurulmuş dernek. Önce "Cemiyet-i Müderrisin" adıyla ortaya çıkmış ve genel kurulunda Teali-i İslam adını almıştır. Amacı din ve devlet ayrılığını engellemek, siyasal hayatı kendi fikirleriyle etkilemekti. Kurucularının tümü müderris, eğitimci ve din ulemasıydı. Hürriyet ve İtilaf Fırkası'nı desteklemiş, Anadolu hareketine cephe almıştır.

Teali-i Nisvan Cemiyeti 1908'de kurulduğu kabul edilir. Amacı kadınların kültür düzeylerinin yükseltilmesidir. Halide Edip'in (Adıvar) çevresinde ve yönetiminde kurulmuş olan derneğin üye kabul şartları arasında İngilizce bilmek de vardı.

Teali-i Nisvan Cemiyeti Hastanesi I:349b.

Tebdil Gezmek *mad. VII:230b*, V:119c.

Tebdil-i Câme Meselesi İlkin II. Mahmud'un (hd 1808-1839) daha sonra da Tanzimat dönemi (1839-1876) yöneticilerinin öngördüğü kıyafet yeniliklerinin, sarık yerine fesin, cüppe ve şalvar yerine setre, pantolon ve hırvani giyilmesinin kabul edilmesiyle yaşanan huzursuzluklar. Özellikle de İstanbul'daki tutucu kesimler bu değişikliği benimsemedikleri gibi, bu tür kararları verenleri dinsizlikle suçlamaktaydılar. Aynı süreçte Osmanlı ordusu için de "tebdil-i kisve-i asâkir-i Osmaniye" adı altında bir dizi üniforma yeniliği öngörüldü. Erden müşire kadar askeri kıyafetler, Avrupa'daki asker kıyafetlerine benzetildi.

V:293a.

Teberdar Silahları teber denen ay şeklindeki baltalar olan, aynı zamanda Osmanlı sarayına yakacak odun, içilecek su taşınması hizmetlerinde istihdam edilen ocağın mensupları. Teberdaran-ı hassa, saray baltacıları, zülüflü ve yakalı baltacılar da denen bu ocak bireyleri, Topkapı Sarayı ile Eski Saray'da iki ayrı bölük oluşturmaktaydı. Bunların, sancak-ı şerif taşımak, ölen padişahların cenazelerini taşımak gibi görevleri de vardı. 1839'da "hademe-i rikab-ı hümayun" adını aldılar.

Tebhirhaneler *mad. VII:231c*, VI:403a.

Tebi Luys (Işığa Doğru, ABC) III:183b.

Tecco, Romualdo (Baron) II:407a.

Teceddüt Fırkası 11 Kasım 1918'de İstanbul'da kurulmuş, İttihad ve Terakki'nin devamı sayılan siyasal parti. Kurucuları kendisini feshetmiş olan İttihad ve Terraki'nin son kongre üyeleriydi. Yönetim kurulunda âyân azası Hüsnü Paşa (reis), âyândan Seyid Bey ve Mavrokordato Efendi, Aydın Mebusu Yunus Nadi, Dr. Tevfik Rüştü (Aras), eski dahiliye nazırı İsmail Canbulat da vardı. Fırka kurulduğu sırada henüz varlığını korumakta olan Meclis-i Mebusan'da önemli bir gruba sahipti. İttihad ve Terraki'nin devamı olduğunu reddetmiştir. Önemli bir faaliyette bulunamamış, üyelerinin bir bölümü daha sonra Anadolu'ya geçmiştir.

Tecer, Ahmet Kutsi VII:313a.

Tecimen, Kaya

İlgili madde:

Odakule VI:120b

Tedaldi, Jacobo III:323c.

Tedesçi, Gabriel II:14a.

Tedü, Perihan (1927, İstanbul - 1992, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun oldu. Şehir Tiyatroları Çocuk Bölümü'nde öğrenciyken sahneye çıktı. Daha sonra profesyonel olarak 1989'da emekli olana kadar birçok oyunda rol aldı ve çeşitli oyunlar sahneye koydu. Eşi Suavi Tedü'nün çektiği filmlerde de oynadı.

Tedü, Suavi (1915, İstanbul - 1959, İstanbul) Tiyatro ve sinema oyuncusu. Gazi Eğitim Enstitüsü ve Güzel Sanatlar Akademisi'nde eğitim gördü. 1937'de Şehir Tiyatroları'na girdi. Ölümüne kadar çok sayıda oyunda sahneye çıktı. Birçok filmde başrol oyuncusu olarak yer aldı. Film yönetmenliği yaptı ve senaryolar yazdı.

Tef Kabare Tiyatrosu IV:325b.

Tefeyyüz Kitaphanesi VII:449a.

Teğin, Cihat III:207a.

Teğmen Ali İhsan Kalmaz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961'de, İskoçya'da, Glasgow Govan-Fairfield tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 781 grostonluktur. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,5 m, sukesimi 2,6 m'dir. Fairfield yapımı, her biri 800 beygirgücünde 2 adet 2 genişleşmeli buhar makinesi vardır. Kazanı akaryakıtla ısıtılmaktadır. Çift uskurlu olup saatte 14-15 mile yakın hızı vardır. 1.952 yolcu almaktadır. 8 adet eşi daha vardı. 27 Mayıs Harekâtı sırasında şehit olan Teğmen Ali İhsan Kalmaz'ın adını taşımaktadır. Önce adı İhsan Kalmaz iken, sonra Teğmen Ali İhsan Kalmaz olarak değiştirilmiştir.

Tek, Ahmet Ferit (1877, Bursa - 1971, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Politikayla uğraştığı için ordudan çıkarılarak Trablusgarp'a sürüldü. Oradan Fransa'ya kaçtı ve siyasal bilgiler eğitimi gördü. Aynı zamanda çeşitli gazetelerde yazılar yazdı ve *Şûra-yı Ümmet* gazetesini çıkardı. II. Meşrutiyet'ten sonra yurda döndü. *İfham* gazetesinde başyazarlık ve Türk Ocakları başkanlığı yaptı. Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında Kütahya ve İstanbul mebusu olarak görev aldı. Damat Ferid Paşa hükümetinde nafıa vekilliği yaptı. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili seçilerek TBMM'ye girdi ve kabinede maliye vekilliği görevini üstlendi. 1923-1924 arasında ise içişleri bakanıydı. Daha sonra sırasıyla Londra, Varşova ve Tokyo büyükelçiliklerinde bulundu.

Tek, Ertuğrul Sadi III:60c, V:488c, VI:202c, 254a.

Tek, Müfide Ferit IV:356c.

Tek, Sadi V:488c.

Tek, Vedat *mad. VII:232b*, I:58a, II:116b, III:180c, IV:40c, 236b, 521c, 546b, V:481a, 487b, VI:475a, VII:66a.

İlgili maddeler:

Elhamra Hanı III:154b

Haydarpaşa İskelesi IV:30c

Hobyar Mescidi IV:80b

Liman Hanı V:213b

Moda İskelesi V:481a

Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279a

Tayyare Şehitleri Anıtı VII:229b

Vedat Tek Evi VII:372a

Tekçe, İsmail Hakkı V:530c.

Tekel Genel Müdürlüğü IV:133c.

Tekel Genel Müdürlüğü Mensupları Yardım Cemiyeti 11 Şubat 1944'te İstanbul'da kuruldu. Devlete bağlı kamu işyerlerinde kurulan benzeri yardım derneklerinden biriydi. Tüzüğüne göre amacı üyelerine ve üyelerin yasal mirasçılarına ölüm ve para yardımı yapmaktı. Daha çok maddi yardım sağlamayı amaçlayan bir kuruluştu. Merkezi işyerindeydi.

Tekel İstanbul İçki Fabrikası

İlgili madde:

Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229a

Tekel Kibrit Fabrikası II:360c.

Tekeli, Doğan I:470b, II:453a, V:268a.

İlgili madde:

Manifaturacılar Çarşısı V:296c

Tekeli, İlhan VI:13b.

Tekeli Mustafa Ağa Çeşmesi Ortaköy Hamamı'nın karşısındaydı. Bânisi yeniçeri ağası ve daha sonra paşa olarak beylerbeyliği, valilik ve kaptan-ı deryalık yapan Mustafa Ağa'dır. 1050/1640'ta, kesme taştan, klasik tarzda yaptırılmıştır. Bugün mevcut değildir.

Tekeli, Şirin IV:348b.

Tekerlemeler *mad. VII:232c.*

İlgili madde:

Yanıltmacalar VII:438c

Tekeyan, Vahan IV:315b.

Tekfur Sarayı *mad. VII:233b,* I:113c, 459c, 493a, II:153a, 253a, 263b, 426b, III:227c, 323a, VI:462a, 529c, VII:365c, 394b.

İlgili maddeler:

Camcılık II:372b

Manuel I Komnenos V:298c

Tekgıda-İş VI:526b.

Tekil, Füruzan (1913, İstanbul - 1994, İstanbul) Atlet, spor adamı. Kardeşlerinden Süleyman Tekil futbolcu; Neriman Tekil ve Kâmran Tekil atlet; Fahiman Tekil de yüzücüydü. Füruzan Tekil atletizme 1928'de Fenerbahçe kulübünde başladı. 1932'de milli atletizm ekibine seçildi. Atletizm hayatını kapattıktan sonra Fenerbahçe kulübü yönetim kurullarında görevlerde bulundu. Bu arada çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. 9. ve 11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Tekil, Kâmran (1923, İstanbul - 1986, İstanbul) Atlet, spor adamı. Fenerbahçe kulübünde atletizm yaptı. 1946-1960 arasında kulübün atletizm şubesini yönetti. Daha sonra İstanbul atletizm ajanlığı yaptı. Atletizmle ilgili kitaplar yayımladı. *Fenerbahçe Spor* dergisini çıkardı.

Tekil, Muzaffer (1923, İstanbul - 1990, İstanbul) Spor hakemi. Neriman Tekil'in eşidir. 1946'da atletizm hakem kursunu bitirdi. 1964'te sınav vererek Türkiye'nin ilk kadın atletizm hakemi oldu. Ölümüne kadar bu görevi sürdürdü.

Tekil, Neriman (1918, İstanbul) Atlet, spor adamı. Spora 1932'de Fenerbahçe kulübünde başladı. 200 m engellide Türkiye rekoru kırdı. Daha sonra İstanbul'da çeşitli liselerde beden eğitimi öğretmenliği, spor yazarlığı ve spor yöneticiliği yaptı. 1962'de *Atletin Sesi* dergisini yayımladı. Atletizmle ilgili kitaplar yazdı. Bugün *Fenerbahçe Spor* dergisini yönetmektedir.

Tekil, Süleyman (1916, İstanbul - 1992, İstanbul) Futbolcu, gazeteci, yazar. Futbola Fenerbahçe'de başladı. 1932'de Alaattin Baydar'ın futbolu bırakmasıyla onun sağiçteki yerini aldı. 1936-1941 arasında da Galatasaray'da oynadı. 1940'ta *Tasvir-i Efkâr*'da başladığı basın hayatını otuz yılı aşkın bir süre spor yazarı, yazı işleri müdürü ve fıkra yazarı olarak sürdürdü. *Galatasaray Dünden Bugüne* (1982 ve 1985) ile *Galatasaraylılar ve Galatasaray Tarihi* adlı kitapları vardır.

Tekin, İhsan VII:364b.

Tekin, Latife II:447c.

Tekindağ, Ş. III:404c, IV:221c.

Tekinel, İsmail Hakkı (1925, Babaeski - 1991, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve serbest avukatlık yaptı. 12-16. dönem (1961-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu ve devlet bakanı (1973-1974) olarak görev yaptı.

Tekinel, Necla (1921, İstanbul) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbet avukatlık yaptı. 11. (1957-1960) ve 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tekiner, Efdaleddin *mad. VII:235b,* I:168a, IV:222b, 236b.

Tekkeler *mad. VII:236a,* III:57c, 138b.

İlgili maddeler:

Abdal Yakub Tekkesi I:10c

Abdurrahman Şamî Tekkesi I:19c

Abdülbâki Efendi Tekkesi I:29a

Abdüsselâm Camii ve Tekkesi I:55a

Abdüsselâm Tekkesi I:55c

Âbid Çelebi Tekkesi I:57b

Afganiler Tekkesi I:86b

Afife Hatun Tekkesi I:88a

Ağaçayırı Mescidi ve Tekkesi I:95b

Ağaçkakan Tekkesi I:97a

Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147c

Akbaba Tekkesi I:153b

Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154b

Alacaminare Tekkesi I:174c

Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176a

Altuncuzade Tekkesi I:228c

Ataullah Efendi Tekkesi I:397b

Atpazarı Tekkesi I:420a

Aydınoğlu Tekkesi I:482c

Aynî Ali Baba Tekkesi I:486c

Aziz Efendi Tekkesi I:504c

Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi I:507b

Baba Ali Şah Tekkesi I:514a

Baba Sungur Tekkesi I:517b

Bahariye Mevlevîhanesi I:537a

Balçık Tekkesi II:14c

Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi II:79a

Beşikçizade Tekkesi II:161a

Beşiktaş Mevlevîhanesi II:168c

Beykoz Çayırı Tekkesi II:196b

Buhara Tekkesi II:325b

Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399c

Cihangir Tekkesi II:433a

Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi II:467b

Daver Baba Tekkesi III:5b

Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22a

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c

Durmuş Dede Tekkesi III:106a

Düğünlü Baba Tekkesi III:107b

Ebu'r-Rıza Tekkesi III:122b

Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray) III:165c

Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı) III:166a

Emir Buharî Tekkesi (Fatih) III:167a

Emir Buharî Tekkesi (Unkapanı) III:167c

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Galata Mevlevîhanesi III:362a

Gümüşhanevî Tekkesi III:448c

Hacı Evhad Külliyesi III:473b

Hallaç Baba Tekkesi III:530c

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Hasırîzade Tekkesi IV:6c

Haşim Efendi Tekkesi IV:15b

Hatuniye Tekkesi IV:20c
Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26b
Helvaî Tekkesi IV:49a
Hindîler Tekkesi (Aksaray) IV:74a
Hindîler Tekkesi (Üsküdar) IV:74c
Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b
İsmet Efendi Tekkesi IV:216c
Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327c
Kadirîhane Tekkesi IV:369c
Kalenderhane Tekkesi IV:398c
Kâmil Efendi Tekkesi IV:403c
Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c
Kara Baba Tekkesi IV:437b
Karaabalı Tekkesi IV:438b
Karabaş Tekkesi IV:440c
Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442a
Kartal Baba Tekkesi IV:470c
Karyağdı Tekkesi IV:475c
Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482c
Kaşgarî Tekkesi IV:485c
Kaygusuz Tekkesi IV:500a
Kaymakçı Tekkesi IV:506b
Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549c
Koruk Tekkesi V:70a
Kozyatağı Tekkesi V:81b
Körükçü Tekkesi V:95c
Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi V:125a
Kuşadalı Tekkesi V:134c
Lokmacı Tekkesi V:223b
Maarifî Tekkesi V:232a
Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Beykoz) V:360b
Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Fatih) V:361a
Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367a
Mercimek Tekkesi V:394b
Merkez Efendi Külliyesi V:396b
Mesnevîhane Tekkesi V:408c
Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465b
Mimar Sinan Tekkesi V:469a
Mirza Baba Tekkesi V:474a
Molla Çelebi Tekkesi V:484c
Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516c
Mustafa Paşa Tekkesi V:564a
Nalçacı Tekkesi VI:41b
Nasuhî Tekkesi VI:50a
Neccarzade Tekkesi VI:59c
Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97a
Oğlanlar Tekkesi VI:123a
Okçular Tekkesi VI:124a
Osman Keşfî Efendi Tekkesi VI:163b
Özbekler Tekkesi VI:199c
Pazar Tekkesi VI:235a
Perişan Baba Tekkesi VI:242b
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VII:301a
Raufî Tekkesi VI:309c
Resmî Efendi Tekkesi VI:316b
Rıfaî Âsitanesi VI:324a
Saçlı Emir Tekkesi VI:383a
Salı Tekkesi VI:426a
Sancaktar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi VI:448b
Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a
Sarmaşık Tekkesi VI:468c
Selami Ali Efendi Tekkesi (Fıstıkağacı) VI:492a
Selami Ali Efendi Tekkesi (Kısıklı) VI:492b
Selami Ali Efendi Tekkesi (Selamsız) VI:492b
Selimiye Tekkesi VI:516c
Semerci İbrahim Efendi Tekkesi VI:519b
Sertarikzade Tekkesi VI:533b
Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a
Sinan Erdebilî Tekkesi VI:567b
Sivasî Tekkesi VII:16a
Sofular Tekkesi VII:24c
Sünbül Efendi Tekkesi VII:105c
Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125b
Şahkulu Sultan Tekkesi VII:128c
Şazelî Tekkesi VII:138c
Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167b
Şeyh Nevruz Tekkesi VII:169c
Şeyh Selami Efendi Tekkesi VII:170b
Şeyh Türlü Tekkesi VII:172c
Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c
Şeyhülislam Tekkesi VII:177c
Tahir Ağa Tekkesi VII:189b
Taşçı Tekkesi VII:220a
Taşlıburun Tekkesi VII:223b
Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) VII:336c
Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini) VII:338a
Ümmü Kenan Tekkesi VII:338b
Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348a
Vezir Tekkesi VII:383b
Yağcızade Tekkesi VII:396c
Yahya Efendi Tekkesi VII:409a
Yaldızlı Tekke VII:414c
Yavedûd Tekkesi VII:444a
Yavsî Baba Tekkesi VII:445b
Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476c
Yıldız Dede Tekkesi VII:516b
Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547c
Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558c

Tekkemer III:526a, VII:54c.

Tekla (Ayia) VII:248a.

İlgili madde:

Toklu Dede Mescidi 272c

Tekla (Ayios) Kilisesi *bak.* Atik Mustafa Paşa Camii

Tekneciler Mescidi Eminönü İlçesi'nde, Zindankapı'da, Yemiş İskelesi'nin karşısında bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) yaptırılmış mescitlerdendi. Önce tek katlı olan mescit *Hadîka*'dan öğrenildiğine göre daha sonra bulunduğu yerin değer kazanması üzerine fevkani olarak yenilenmiştir. Mescit 1894'teki depremden zarar görmüş, bunun üzerine 1908'de Mustafa Ağa tarafından iki dükkân üzerine yeniden yapılmıştır. Caddenin genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Teknik Liseler III:174c.

Teknik Okul III:140a.

Tekniker, Suphi IV:527c.

Teksif Sendikası VI:524c.

Teksoy, Rekin VII:9c.

Tekstil Sendikası VI:526c.

Tektaş, Afif III:318a, IV:230a.

Tektaş, Ekrem Besim II:142b.

Tekyay, Nubar (1905, İstanbul - 1955, İstanbul) Ermeni asıllı kemancı. Udi Arşak Çömlekciyan'ın oğlu, piyanist Valentin Tekyay'ın kardeşidir. İlk musiki derslerini babasından aldıktan sonra babasının çalıştığı topluluklarda keman çalmaya başladı. Batı musikisi yöntemlerine göre öğrendiği kemanı Türk musikisine uyarladı. Radyolarda ve İstanbul piyasasında çaldı, plaklar doldurdu. Olağanüstü yay tekniği ve parmak baskılarıyla Türk musikisinin tanıdığı en usta kemancılardan biri kabul edildi.

V:186c, VI:496c.

Tel, Mesut Cemil V:169b.

Telci, Emine VII:188a.

Telefon *mad. VII:241b*, III:467a, VI:290c.

Televizyon *mad. VII:243a.*

Telgraf *mad. VII:243c*, III:467a, VI:290b.

Telgraf Fen Mektebi III:1a.

Telgraf Mektebi Telgraf haberleşmesini yürütecek memur yetiştirmek amacıyla 1862'de Soğukçeşme'de, Zeyneb Sultan Camii'nin bitişiğindeki ahşap bir binada Telgraf Memur Mülazımı Mektebi adıyla açıldı. Kısa bir süre sonra kapatılan okul 1871'de yeniden öğretime açıldı. Dört yıl süreli bu okul

da 1880'de yararı görülmeyerek kapatıldı. 1909'da bu kez Posta-Telgraf Nezareti bünyesinde Telgraf Mekteb-i Âlisi adıyla yeniden örgütlenen okul birkaç kez açılıp kapandıktan ve Cumhuriyet döneminde bir ara Ankara'ya taşındıktan sonra Yüksek Mühendis Mektebi'nin (1944'te İstanbul Teknik Üniversitesi) bir şubesi haline getirildi. Daha sonra da kaldırıldı.

Telgrafhane-i Âmire I:177b, III:327a.

Telkihhane-i Şâhâne 1892'de, çiçek aşısı üretmek amacıyla kurulmuş laboratuvar. Önceleri Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'deki tufeylat-ı hayvaniye (parazitoloji) laboratuvarını kullanmış, 1894'te Topkapı Sarayı dış bahçesindeki Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'nin yanında inşa edilen binasına taşınmıştır. Çiçek hastalığı ile mücadelede büyük rol oynayan kurumda 1892-1922 arasında toplam 36.566.041 kişilik çiçek aşısı hazırlanmıştır. Cumhuriyet'ten sonra Telkihhane, Bakteriyolojihane, Daülkelp Tedavihanesi ve Kimyahane, İstanbul Hıfzıssıhha Müessesesi adı altında birleştirilmiştir. İstanbul Hıfzıssıhha Müessesesi, 1929'da İstanbul Bakteriyoloji ve Serum Müessesesi adını almıştır. Bu bünyede yer alan Telkihhane 1934'te lağvedilmiş, bu tarihten sonra çiçek aşısı artık Ankara'da üretilmeye başlanmıştır.

Tellaklar Hamamlarda müşterilerin vücutlarını sabunlayarak yıkayan kimselere verilen ad. Tellaklar, hamam içinde Tanzimat'a kadar beyaz üzerine siyah çizgili peştamalla dolaşırlar, bu halleriyle değişik renklerde peştamal giymiş müşterilerden ayrılmış olurlardı. Evliya Çelebi, 17. yy'ın ortalarında İstanbul'daki tellak esnafının 2.000 kişi olduğunu ve ibrişim peştamal giydiklerini yazmaktadır. Tellakların hamamlardaki görevleri, yaş durumları, müşteriye nasıl hizmet edecekleri 17. yy'ın başından itibaren çıkarılan değişik nizamnamelerle tespit edilmişti. İstanbul hamamlarında çalışan tellakların çoğu eskiden Arnavuttu. 1730'daki Patrona Halil İsyanı'ndan sonra Sıvas, Tokat ve Kastamonu dolaylarından gelen kişilerce yürütülen bir meslek olmuştur.

Tellallar Bir malın satılmasına yardımcı olan, alıcı ile satıcı arasında aracılık yapan kimseler. Tellallar Osmanlı döneminde lonca halinde örgütlenmişlerdi ve başlarında da bir emin vardı. Tellalların tayinleri ve azledilmeleri de kanunlarla belirlenmişti. Fatih Kanunnamesi'nde tellalların yolsuzluk yapmaları halinde azledilip beratlarının ellerinden alınması hükmü bulunmaktaydı. Hem alıcıdan hem de satıcıdan malın belirli bir yüzdesini "tellaliye" olarak alan tellallar, iç ticaretin yanında dış ticarette de önemli bir rol oynarlardı. Taraflar arasında sözleşmeleri düzenleyen hukuki bir sıfatları olurdu. İkinci el malların alım satımı, tereke satışlarındaki görevleri tellalları ticaret hayatında vazgeçilmez hale getirmişti. Günümüzde iletişim araçlarının ortaya çıkmasıyla haberci tellallar tarihe karışmışlardır. Çarşılarda bulunan tellallar ise alım satım işlerinde hâlâ aracılık yapmaya devam etmektedirler.

III:466c.

Telli Baba Türbesi Sarıyer'den Rumelikavağı'na doğru giden yolun deniz tarafında, yol seviyesinden biraz aşağıdadır. Evlenmek isteyen kızlar veya kızı olan analar burada evlilik dileği diler, Telli Baba'ya tel adarlar. Dilekleri gerçekleştiğinde, düğün veya nikâh öncesinde gelip adanan teli takmak âdettir. İstanbul'un günümüzde de yoğun olarak ziyaret edilen ve telli duvaklı gelinlerle damatlık kıyafetleriyle damatların sık sık görüldüğü ünlü ziyaret yerlerinden biridir. Telli Baba'nın gerçek kimliği bilinmemektedir.

III:235c, VII:443b.

Telmen, Orhan VI:497b.

Telsiz Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Seyit Nizam, Kazlı Çeşme, Gökalp ve Beştelsiz mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 23.138'dir.

Telsizler Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Gültepe, Çeliktepe, Ortabayır mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.628'dir.

Tem, Etem III:331a.

TEM Otoyolu II:499b.

Temaşahane-i Osmani Kumpanyası Küçük İsmail'in 1883'te kurduğu tiyatro topluluğu. Toplulukta Kavuklu Hamdi de yer alıyordu. Tuluat dışında, geniş kadrosuyla dramlar da sergileyen topluluk 1892'de dağılmış, Küçük İsmail Handehane-i Osmani Kumpanyası'nı yönetmeye başlamıştır. Ancak 1897'de bir ara gene Temaşahane adıyla da oyunlar sergilemiştir.

III:542c, IV:213c.

Tembel Hacı Mehmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'nde, aynı adı taşıyan sokakta, 22. İlkokul'un yerinde bulunduğu bilinen bu tekke 17. yy'ın sonlarında veya 18. yy'ın başlarında Nakşibendî tarikatından "Tembel" lakaplı Halimi Şeyh el-Hac Mehmed Efendi (ö. 1721) tarafından kurulmuş, *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1890) Celvetîliğe bağlı olarak gösterilmiştir. Ayin günü perşembe olan tekke Cumhuriyet döneminde tarihe karışmıştır.

İlgili madde:

Darü'l-Feyz-i Musiki II:559a

Tembel Hacı Mehmet Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Arakiyeci Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Cafer, Aşçıbaşı, Selimiye mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.836'dır.

Temiz, Okay II:388c.

Tengizman, Esat Nedim III:331a.

Tengizman, İnal III:331b.

Tenis *mad. VII:244b.*

Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü 1933'te "Dağcılık, Yürüyüş ve Kış Sporları Kulübü" adıyla kuruldu. 1940'ta adı Tenis, Dağcılık Kulübü, 1941'de ise Tenis, Eskrim ve Dağcılık Kulübü olarak değiştirildi. Renkleri yeşil-beyaz ve mavidir. Özellikle tenis branşında birçok sporcu yetiştirmiştir. Taksim'deki tenis kortlarının ve kulüp binasının bulunduğu alan 1988'de belediyece kamulaştırılmış, yerine Hyatt-Regency Oteli yapılmıştır.

II:542b, III:207a, VII:208c.

Teodor Kasap (1835, Kayseri - 1905, İstanbul) Gazeteci. Kuruçeşme Rum okulunda eğitim gördükten sonra Paris'te öğrenimini tamamladı. 1870'te *Diyojen* adlı mizah dergisini çıkarmaya başladı. Dergi, konularını doğrudan İstanbul yaşamı ve Osmanlı politikasından alıyordu. Bu sebeple çok ilgi gördü. *Diyojen* 1873 başında kapatılınca aynı çizgide *Çıngıraklı Tatar*'ı ve Rumca *Kudunatos*'u çıkardı. O da aynı yılın temmuzunda kapatılınca Ekim 1873'ten Temmuz 1877'ye kadar devam eden *Hayal*'i ve Rumca *Momos*'u yayımladı. Bu arada 1875'te *İstikbal* adında bir günlük gazeteyi de yayına soktu. Genellikle özgürlüklerden yanaydı ve Midhat Paşa'ya sempatisi vardı. 1877'de *Hayal*'de yayımlanan, elleri zincirli basını "kanunlar çerçevesinde serbesttir" lejandıyla sunan karikatür sebebiyle üç yıl hapse mahkûm edilince İtalya'ya kaçtı. 1880 başında II. Abdülhamid tarafından affedildi ve Yıldız Sarayı'nın kitaplığında verilen görevi kabul edip yaşamının sonuna kadar bu işte kaldı. Moliére'den iki uyarlaması *Pinti Hamid* (1873) ve *İşkilli Memo* (1874) adlarıyla yayımlanmıştır.

III:73a, VI:354a.

Teodora (I. Ioannes'in karısı) IV:179b.

Teodora (ö. 548, I. Iustinianos'un karısı) *mad. VII:244c*, III:342a, IV:309a, 359a, VI:74b.

Teodora (ö. 856, Teofilos'un karısı) *mad. VII:245b*, I:247b, II:54c, 262c, 337a, III:328b, 375a, IV:141b, 154c, 179b, V:56b, 451b, VII:248a.

İlgili madde:

Amorion Hanedanı I:247b

Teodora (ö. 1056, Zoe'nin kız kardeşi) *mad. VII:245c*, I:439a, IV:359b, V:59a, 278a, VI:289a, 343c, VII:564c.

İlgili madde:

Makedonyalılar Hanedanı V:277c

Teodora (VIII. Mihael'in karısı) III:277c.

Teodora Komnene Raulaina IV:359c, V:288c.

Teodore Graptos IV:154b.

Teodoros I Laskaris V:197c.

Teodoros II Laskaris V:452c.

Teodoros (Ayios) I:68c.

Teodoros (Konsül) II:113a.

Teodoros (Ayios) Ayazması VII:245c.

Teodoros (Ayios) Kilisesi (Vefa) VII:373c.

Teodoros (Ayios) Kilisesi (Yenikapı) *mad. VII:245c*, V:196b.

Teodoros Prodromos III:137c.

Teodoros Studites (759, Konstantinopolis - 826, Konstantinopolis) Bizanslı keşiş, ilahiyatçı ve aziz. Eğitimini tamamladıktan sonra Marmara Bölgesi'ndeki Sakkoudion Manastırı'na girdi. 798'de müritleriyle beraber başkente dönerek ihmal edilmiş Studios Manastırı'nı (İmrahor Camii) örnek bir kurum olarak yeniden örgütledi. 795'te VI. Konstantinos'la, 815'te ise İkonoklast V. Leon'la çatışmaya girdi, 826'da sürgünde öldü. Günümüze ulaşan 550 kadar mektubu dönemin siyasal, dinsel olayları ve günlük yaşamı hakkında değerli bilgiler içerir. Batı ve doğu kiliselerince de aziz olarak hürmet edilir.

IV:153c, 154b.

Teodoros (Surp) Ayazması I:342b.

Teodoros Tiron Kilisesi VII:373c.

Teodosia I:68c.

Teodosia (Ayia) Ayazması

İlgili madde:

Ayazmalar I:473a

Teodosia (Ayia) Kapısı I:436b.

Teodosia (Ayia) Kilisesi *bak.* Gül Camii

Teodosios II *mad. VII:247a*, I:217a, 274b, 306a, 446c, II:113b, 252b, 327c, 441b, III:136b, IV:136b, 359a, 478b, 529c, V:27a, 136a, 462a, VI:62c, 291c, 345a, VII:77b.

İlgili maddeler:

Atenais-Eudokia I:398a

Bukoleon Sarayı II:327c

Teodosios II Anıtı VII:247b

Teodosios II Anıtı *mad. VII:247b*, II:94c, 181b, 187c, V:75c.

Teodosios III I:265b, V:138b, 201b.

Teodosios Bazilikası

İlgili madde:

Bazilikalar II:112b

Teodosios Forumu I:306a, IV:528b.

Teodosios Gölü II:180b.

Teodosios Kemeri II:181b.

Teodosios Surları I:283c, IV:530b, VII:74b, 247b.

Teofanes *mad. VII:247c*, IV:153c, 193b, VI:312c, VII:22b.

Teofanes (Medealı) I:90c.

Teofano (9. yy - 10. yy) VI. Leon'un (hd 886-912) karısı, Bizans imparatoriçesi. Leon'la ikisi de çocukken evlendiler. Aşırı sofuluğu yüzünden imparator 886'da tahta çıkınca, Teofano'dan ayrıldı. 896'da henüz 20 yaşında ölen Teofano'nun anısına Leon bir kilise yaptırdı. Bugün Fatih Camii'nin bulunduğu yerde yükselen Havariyun Kilisesi'ne doğu yakasından bitişik olan yapı, ileriki yıllarda Bütün Azizlerin Kilisesi olarak tanındı. Geç Bizans dönemlerinde harabe halindeydi. 1391'de kalıntıları kara surlarının onarımında kullanıldı. Teofano'nun kemikleri bugün Rum Ortodoks Patrikhanesi'nin kilisesindedir.

Teofano (10. yy - 11. yy) Bizans imparatoriçesi. 956'da müstakbel imparator Romanos (II) (hd 959-963) ile evlendi. II. Basileios'un (hd 976-1025) ve VIII. Konstantinos'un (hd 1025-1028) annesi oldu. Romanos'un ölümünden (963) sonra General Nikeforos Fokas'la (II) (hd 963-969) evlendi, başka bir general İoannes Tzimiskes'le (I) (hd 969-976) ona karşı bir komploya katıldı. Nikeforos'un öldürülmesinden sonra İoannes Tzimiskes'le evlenmeyi umduysa da bir manastıra çekilmeye zorlandı. İoannes Tmizkes'in ölümüyle serbest bırakıldı. Teofano'nun sonraki durumuna ilişkin bilgi yoktur.

IV:179b.

Teofanos III:176c.

Teofilaktos Simokattes (7. yy'ın ilk yarısı) Bizanslı tarihçi. Adı "kalkık burun" anlamına gelir. Aleksandria'dan (İskenderiye) Konstantinopolis'e hukuk eğitimi görmek için göç etti. Herakleios'un (hd 610-641) maiyetinde çalıştı. Günümüze ulaşan tarihinde, Mavrikios (hd 582-602) dönemini ele alır. Üslubu süslemeli olmasına karşın anlattıkları inandırıcıdır.

Teofilos *mad. VII:248a*, I:68c, 447b, II:54c, 253c, 322c, 327c, 337a, IV:154b, V:311a, 451b, VI:400c, 462b, VII:23c, 41a, 75c, 77a, 78c, 79a, 245b, 272c, 442a.

İlgili maddeler:

Amorion Hanedanı I:247b

Brias Sarayı II:322c

Teofilos Surları VII:75c.

Teoktistos (9. yy) Bizanslı asker ve devlet adamı. II. Mihael'in (hd 820-829) sadık adamı, Teofilos'un (hd 829-842) bakanı ve posta işlerinin başı olarak görev yaptı. Teofilos'un ölümü (842) üzerine dul imparatoriçe Teodora'ya danışmanlık yaptı, İkonoklazma'nın yok edilmesine önayak oldu. Başarılı askeri ve mali politikalar izledi, devlet hazinesini güçlendirdi. Konstantinopolis Üniversitesi'nin gelişmesini ve Slavların Bizans kültürüyle bütünleştirilmesini destekledi. 855'te Teodora'nın kardeşi Kayser Bardas tarafından öldürüldü. Bizans kilisesince din şehidi kabul edilmiştir.

IV:154c, V:451c, VII:245b.

Teotokos Bebaias Elpidos Manastırı Bugünkü Vefa dolaylarında bulunan geç Bizans dönemi manastırı. Türkçede adı "Tanrı'nın anası" anlamına gelen manastır, VIII. Mihael Paleologos'un (hd 1259-1282) yeğeni Teodora Sinadene tarafından 1320'ler ya da 1330'larda kurulmuştu. Teodora'nın vakfiyesinden manastırın, Haliç'in bugün Atatürk Bulvarı tarafından kesilen bölgesinden başlayarak Bozdoğan Kemeri'ne dek uzanan büyük bir araziyi kapladığı anlaşılmaktadır. Manastırın, 1392 ve 1401'de iki kez restore edildiği bilinmektedir fakat bu tarihten sonra herhangi bir bilgi yoktur.

Teotokos Halkoprateia Kilisesi II:255a, V:18c.

Teotokos Keharitomenes Manastırı V:289c.

Teotokos Manastırı I:160b.

Teotokos ton Blahernon Kilisesi I:178b, 492c, 493b, II:262b.

İlgili madde:

Blahernai Kilisesi II:262a

Tepebaşı *mad. VII:248c*, III:402b, VI:191a, 344c, 446c, VII:324b, 494b, 531b.

İlgili maddeler:

Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243a

Asri Sineması I:357c

Bristol Oteli II:324a

İtalya Evi IV:303a

Kanuniesasi Kıraathanesi IV:422b

Londra Oteli V:226c

Maison Psalty V:276b

Novotny Oteli VI:95b

Odakule VI:120b

Pathe Sineması VI:230c

Pera Palas VI:239b

Royal Oteli VI:344c

Societa Operaia VII:22c

Tepebaşı Bahçesi VII:249b

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII:250a

Tepebaşı Meydanı VII:251a

Union Française VII:324b

Tepebaşı Bahçesi *mad. VII:249b*, II:216c, VII:249a.

Tepebaşı Dram Tiyatrosu VII:144a.

Tepebaşı Gazinosu II:217c, III:379c, VI:150a.

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları *mad. VII:250a.*

Tepebaşı Meydanı *mad. VII:251a*, 248c.

Tepebaşı Tiyatrosu I:511b, II:217c, V:45b, VI:133c, 134c.

İlgili madde:

Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları VII: 250a

Tepedelenlioğlu, Nizamettin Nazif (1901, Taşoz - 1970, İstanbul) Gazeteci. Bahriye Mektebi'nde, Hukuk Fakültesi'nde, Yüksek Ticaret Okulu'nda ve Moskova Üniversitesi'nde eğitim gördü. Gazeteciliğe 1917'de başladı. İstanbul'un işgali üzerine Anadolu'ya geçerek Milli Mücadele'ye katıldı. *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde çalıştı. Türkiye Halk İştirakiyun Fırkası'nın organı olan *Yeni Hayat* dergisinin yönetiminde bulundu. Ölümüne kadar birçok gazetede fıkra yazarlığı ve başyazarlık yaptı. Yayımladığı *Hür Nizam* dergisinde ilgi çekici anılarını aktardı. Tarihi romanlar da kaleme aldı.

V:169c.

Tepeköy III:383a.

Tepsi, Burhanettin (1882, İstanbul - 1947, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. Mekteb-i Sultani'yi bitirdi. Paris'e giderek tiyatrocu Eugene Silvain'in derslerine katıldı. 1908'de Türkiye'ye döndü ve Burhanettin Tiyatrosu'nu kurarak Abdülhak Hamid'in eserlerini sahneye koydu. Muhsin Ertuğrul ve Afife Jale gibi sanatçılar ilk kez bu tiyatroda sahneye çıktılar. Mütareke yıllarında (1918-1922) Avrupa'ya giderek 1940'a kadar yurtdışında kaldı. Dönüşünde eşi Seniye Tepsi ile birlikte daha çok okullarda öğretici nitelikte gösterilere çıktı.

IV:451b.

Terakki 15 Kasım 1868-16 Ekim 1870 arasında haftada 5 kez yayımlanmış gazete. Ali Raşid ve Filip Efendi tarafından çıkarıldı. Yeni Osmanlıların düşüncesine yakın bir çizgi izliyordu. Uzun yaşamamasına ve çok etkili olmamasına karşılık ilk kez kadın ve mizah ekleri vererek gazeteciliğe yeni bir boyut ekledi. Kadın eki 1869-1870'te, mizah eki ise haftalık olarak 1870'te yayımlanmıştır. Bu ek daha sonra *Letaif-i Asâr* adıyla ilk mizah dergisi olarak ortaya çıkmış, yaşamı sınırlı olmuştur.

V:368c.

Terakki Vakfı

İlgili madde:

Şişli Terakki Lisesi VII:188c

Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası VII:19a.

Terapon (Ayios) Ayazması Sultanahmet'te Alemdar Caddesi üzerinde Sur-ı Sultani'ye bitişik ayazma. Kaynaklarda adı geçen ama artık bugün mevcut olmayan Ayios Terapon Kilisesi'nin ayazmasıydı. Bir din şehidi olan Terapon, sağlığı koruyan bir aziz olarak saygı görmüştür. Bugün de ziyarete açık olan ayazmanın suyunun şifalı olduğuna inanılır. Bir merdivenle içine inilen ayazmanın ortasında 11 m derinliğinde bir kuyu vardır. 1739-1747 mum parası kütüklerinde bu ayazmanın adı "Metamorfosis" olarak geçmektedir. Muhtemelen bu isim bugün artık olmayan kiliseye aitti. Bina 1956'da onarım görmüş ve bugünkü halini almıştır. Üç katlı ve sur bedenine bitişik olan binanın ikinci katında ayinler yapılmaktadır.

Terazibaşı Çeşmesi IV:193c.

Terazidere Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Altın Tepsi, Vatan mahalleleri, Orta Mahalle ve Zeytinburnu, Esenler ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.522'dir.

II:110a.

Tercüman IV:219c.

Tercüman Yunus Camii ve Tekkesi *bak.* Dırağman Külliyesi

Tercüman-ı Ahval *mad. VII:252a*, I:295b, II:69c, 70a, VII:180c, 448b.

İlgili madde:

Agâh Efendi I:90a

Tercüman-ı Efkâr III:190b.

Tercüman-ı Hakikat *mad. VII:252b*, I:130b, 200b, 201a, III:190b, VI:135a.

İlgili maddeler:

Ahmed Midhat Efendi I:124c

Altınay, Ahmed Refik I:218b

Terebintos I:66b, VII:492b.

Tereza Hanım IV:420a.

Terk-i Dünya (Tarik-i Dünya) Kilisesi *bak.* Spiridon (Ayios) Manastırı

Terkim Camii *bak.* İskender Paşa Camii

Terkos Gölü *mad. VII:252c*, I:150b, II:248b, III:413a, IV:234c.

Terkos Kazası II:228b, IV:137b.

Termal Kulübü 2 Nisan 1947'de, Yalova kaplıcalarına gelen ziyaretçilerin dinlenmelerini ve eğlenmelerini sağlamak amacıyla kurulmuş kulüp. Yönetim yeri, kışları Yalova Termal Oteli'nde, yazları Yalova Büyük Otel yanındaki özel dairedeydi. Kurucuları Osman Belir, Dr. Rıza Remzi Renen, Safa Tüzünataç, Kemal Yıldırım, İsmail Baykut, Cihat Kentmen'di.

Termal Oteli *mad. VII:253c*, I:152c, III:151c.

Terre-Sainte İspanyol Kilisesi V:21a.

Tersane III:424b.

Tersane Bahçesi İstanbul'daki en eski hasbahçelerdendir. Haliç kıyısında, Kasımpaşa sırtlarını Okmeydanı'na doğru kaplayan koru, II. Mehmed'in en sevdiği yerlerdendi. I. Selim döneminde Kasımpaşa'daki tersanenin yapımına başlanmış, yanındaki bahçe de Tersane Bahçesi olarak anılmıştır. Bahçeye Kaptan-ı Derya Kayserili Halil Paşa 1613'te padişah için bir köşk yaptırmıştır. III. Ahmed döneminde köşk onarılarak genişletilmiştir. Aynalıkavak Sarayı adıyla da anılmaya başlanan köşkün bir bölümü III. Selim tarafından 1805'te yıktırılmış ve bahçenin deniz tarafındaki geniş bir parçası tersaneye devredilmiştir. Günümüze, Aynalıkavak Sarayı'nın Hasoda Kasrı denilen bölümü ile bahçenin küçük bir kısmı ulaşmıştır.

I:485a, II:190c, 389c, IV:11a, 538c.

İlgili madde:

Bahçeler I:542c

Tersane Bahçesi Kasrı I:108a.

Tersane Halkı Haliç'teki Tersane'de görevli her sınıftan görevlilere verilen ad. Donanma kaptanları, azep reisleri, dümenci, yelkenci, kalafatçı, dülger, topçu, kumbaracı, vardiyan, marangoz vb tersane halkındandı. Ancak donanmada ve Tersane'de görevli silahendazlar bu kesimden sayılmamaktaydılar. Tersane, İstanbul'un en büyük sanayi tesisi olduğu gibi, Tersane halkı da kentin en kalabalık işkolunu oluşturmaktaydı. Tersane halkının genel disiplininden Tersane kethüdası sorumlu olup, Tersane emini, Tersane ağası, liman reisi, Tersane kâtibi, Tersane reisi ve Tersane defter emini de Tersane ricali denen yönetici zümreyi oluşturmaktaydılar. Hepsinin üstünde ise kaptan-ı derya vardı.

Tersane Konferansı 23 Aralık 1876'da, Haliç'teki Bahriye Nezareti binasında toplandı. Bosna-Hersek, Bulgaristan ayaklanmaları ile savaşlarının sonuçlarıyla gündeme alındığı konferansın açılışı, Kanun-i Esasi'nin ilan edildiğine ilişkin top seslerine rastlatıldı. Bu mizanseni kullanmak isteyen Hariciye Nazırı Saffet Paşa ayağa kalkarak din ve milliyet farkı gözetilmeksizin bütün Osmanlı uyruklarına eşitlik tanındığını ve Meşrutiyet'in ilan edildiğini duyurdu. Rus Elçisi İgnatief, pazarlık olanağını engelleyen bu açıklamaya itiraz etti. Çok tartışmalı geçen oturumlar 15 Ocak 1877'de elçilerin Bâbıâli'ye verdikleri ültimatomlarla sona erdi. Bir adı da İstanbul Süfera Konferansı olan bu toplantıdan bir süre sonra Osmanlı-Rus Savaşı başlamıştır.

I:38c, IV:421c.

Tersane Sarayı *bak.* Aynalıkavak Kasrı

Tersane Zindanı *bak.* Zindanlar

Tersane-i Âmire *mad. VII:253c*, I:24b, 549a, III:31b, IV:12b, 435c, V:216a, VI:437c, VII:24a, 223a, 254a.

İlgili maddeler:

Camialtı Tersanesi II:375a

Hasköy Tersanesi IV:12b

Taşkızak Tersanesi VII:223a

Tersane-i Âmire Hastanesi I:548c.

Tersaneler *bak.* Camialtı Tersanesi; Hasköy Tersanesi; İstinye Tersanesi; Pendik Tersanesi; Taşkızak Tersanesi; Tersane-i Âmire

Tertemiz, Şerefeddin Tevfik II:312a.

Tertib-i Ecza V:560a.

Terzaghi, Karl von IV:238c.

Terzi, İbrahim II:434c.

Terziler Kârhanesi Mescidi *bak.* Hersek Bodrumu Mescidi

Terziler Sinagoğu V:115a.

Terzilik Okulu 1929'da Sultanahmet'te öğretime başladı. 1936'da eğitim-öğretim ortaokul düzeyine çıkarıldı ve Erkek Orta Terzilik Okulu adını aldı. 1948'de Tepebaşı Meşrutiyet Caddesi'ndeki bugünkü yerine taşındı. 1979'da ortaokula dayalı ve 3 yıl süreli Terzilik Meslek Lisesi olarak yeniden örgütlendi. Okul bünyesinde üç ay süreli ve gece eğitimi yapılan biçki kursları da açılmaktadır.

Terzioğlu, Nâzım II:95b.

Terziyan, N. III:183b.

Terziyan, S. III:183b.

Terziyan, Y.

İlgili madde:

Fatih Belediye Binası III:263c

Terzontz Eram Amira I:59c.

Terzyantz, Apraham Amira III:182b.

Teshilat Basımevi III:183b.

Teşrifat-ı Kadime II:98c, III:71c.

Teşrifat-ı Umumiye Nazırı Osmanlı protokol genel müdürü. 19. yy'ın ilk yarısına değin unvanı "teşrifatî efendi" idi. Görevleri sarayın ve Bâbıâli'nin tüm tören programlarını hazırlamak, geleneklere uygun biçimde icra edilmesini sağlamaktı. Bu konuda teşrifat defteri denen ve protokol listeleri ile kurallarını içeren kayıtlardan yararlanırdı.

Teşvik-i Sanayi Kanunu III:86c, 215b.

Teşvikiye *mad. VII:256b,* I:45c, 46c, IV:540a, 545c, VI:82c, 88b, VII:186c, 499c.

İlgili maddeler:

High School IV:65c

Işık Lisesi IV:114b

İtalya Elçiliği Binası IV:300c

Milli Reasürans Kompleksi V:464a

Teşvikiye Camii VII:257b

Teşvikiye Camii *mad. VII:257b,* I:46c, II:363a, VI:83a, 88b, VII:186c, 256b.

Tetey, Zühtü IV:225c.

Tetimmeler *mad. VII:258b,* III:138b.

İlgili madde:

Medreseler V:320c

Tetradesion Oktagonon II:113b.

Tetrapilon *mad. VII:259a,* I:422b, V:461c, VII:373c.

İlgili madde:

Theodosius I Anıtı VII:262b

Tetrastoon *mad. VII:259b,* I:422b, II:259c, VI:529a, VII:28b.

Teutonia Alman Kulübü *mad. VII:259c,* I:212a, II:216b, VI:521a.

Tevekkül Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yusufpaşa'da, Millet Caddesi üzerindeydi. Bu küçük boyutlu yapının mahalle hamamı ya da konak hamamı olması mümkündür. Tavaşî Mustafa Ağa ve Kasım Ağa vakfından olan bu hamam 1957'de yol genişletilmesi sebebiyle yıktırılmıştır.

IV:1b.

Tevfik (Borazan) (?, ? - 20. yy'ın başları, İstanbul) Mesleği denizcilik olan Tevfik, boru çaldığı için "boru-zen" sanını, bundan galat olarak da "Borazan" lakabını almıştır. 1908'de bahriye yüzbaşılığından emekli oldu. Emekliliğinde Galata Köprüsü'nün Karaköy ayağında bir lostra (ayakkabı boyacısı) dükkânı açmıştı. Son yıllarında ise sahnelere çıkıp taklitler yapmakta, monolog oynamaktaydı. Bahriyeli Sami, Kambur Nazif en yakın arkadaşları idi. Darülbedayi oyuncuları ile de hem dostluğu hem sahne arkadaşlığı vardı. Borazan Tevfik'in ince nükteleri ve takılışları İstanbullular arasında uzun zaman konuşulurdu. O ve Şaşı Hafız, ramazan ayında zengin konaklarında ve paşa yalılarında gösteri yaparlar, ikisinin de sesi güzel olduğundan hanendelik eder, ilahiler okurlardı. Borazan Tevfik'in uzun zaman unutulmayan bir esprisi, İstanbul Belediye Başkanı Cemil Paşa'nın park yapma sevdasıyla kentte şurayı burayı kamulaştırdığı günlerde, bıyığını niçin kestirdiğini soran bir arkadaşına "Cemil Paşa istimlak etti!" demesi olmuştu.

III:515b.

Tevfik (Selanikli) VII:252c.

Tevfik (Topal) IV:323a.

Tevfik Bey (Hacı) III:234b.

Tevfik Bey (Sarı) VII:252a.

Tevfik Bey Çeşmesi Kadırga'da, Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi'nin alt tarafındadır. 1282/1865'te kesme taştan inşa edilmiştir. İlk şeklini yitirmiştir. Haznesinin yüzü sıva ile örtülmüş, yuvarlak bir kemer yapılmıştır. Kemerin içinde, kenarları oymalı, mermer bir aynataşı vardır. Üstü ve yanları büyük boyda rozetlerle süslenmiştir. Asıl kitabesinden başka 1308/1890 tarihli bir tamir kitabesi vardır.

Tevfik Bey Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. İnönü, Söğütlü Çeşme, Fevzi Çakmak, Kemal Paşa, Kartaltepe mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.574'tür.

Tevfik Efendi (ö. 1899, Şeyh) V:125b.

Tevfik Efendi (ö. 1902) VI:327a.

Tevfik Fikret *mad. VII:259c,* I:20c, 72c, II:176c, 244c, 286b, 295b, III:370c, IV:79a, VI:95a, 299a, 536b, 536c, VII:205a, 414a.

İlgili maddeler:

Âşiyan I:371b

Âşiyan Müzesi I:372a

Servet-i Fünun VI:536a

Servet-i Fünun Edebiyatı VI:536c

Tevfik Nevzad VII:328c.

Tevfik Paşa (1879-1892, Hıdiv) I:16a, IV:59c.

Tevfik Paşa (ö. 1936, Sadrazam) *bak.* Ahmed Tevfik Paşa

Tevfik Paşa (Vidinli) *bak.* Hüseyin Tevfik Paşa

Tevfik Paşa Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Paşabahçe'de, İncirköy mevkiindedir. Geniş arazisi ve bahçesiyle tanınan yalı arkeolog Arif Müfit Mansel'e geçtikten sonra kültürel toplantılara ev sahipliği yaptı. Tepeye doğru yükselen geniş arazisinin bir bölümüne Paşabahçe Hastanesi ve apartmanlar inşa edilmiş, yolun genişletilmesi amacıyla arazi ikiye bölünmüştür.

Tevfikiye Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Amavutköy, Akıntıburnu'ndadır. II. Mahmud döneminde, 1832'de bir bodrum üzerine, duvarları ve minaresi kâgir, çatısı ahşap olarak inşa edildi. Son cemaat yeri, hünkâr mahfili ve muvakkithanesi vardır. Akıntıburnu Camii adıyla da bilinir.

Tevhide Osman IV:354b.

Tevhid-i Efkâr III:124b.

Tevhid-i Tedrisat Kanunu II:561b, 565a, 568a, III:28a, 139c.

Tevhit Bilge Tiyatrosu

İlgili madde:

Bilge,Tevhid II:231a

Tevki IV:16c.

Tevkii Abdurrahman Paşa Kanunnamesi I:18c, III:71c.

Tevkil Cafer Çelebi Camii Fatih İlçesi'nde, Sultanselim'de, aynı adla anılan mahallede, İsmail Ağa Sokağı'ndadır. Cafer Çelebi Camii veya Eski Nişancı Camii adlarıyla da anılır. Bânisi Tacizade Nişancı Cafer Çelebi'dir (ö. 1515). 1258/1842'de onarılmış olan yapı daha sonra bir yangın sonucu harabe haline gelmiş, fakat son yıllarda tamir edilerek ibadete açılmıştır. Duvarları taş ve tuğla örgülü yapının ahşap çatısı kiremit örtülüdür. Yeni yapılan tek şerefeli taş minaresinin kaidesi kesme taş, gövdesi tuğladandır. Kare planlı harimin önünde üç kubbecikle örtülü son cemaat yeri bulunur. Mihrabı mermer, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Bakımsız durumdaki haziresi caminin güney kısmında yer alır.

Tevkil Cafer Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Hamami Muhittin, Hızır Çavuş, Tahta Minare, Abdi Subaşı, Hatip Muslihittin, Koca Dede, Kâtip Muslihittin ve Derviş Ali mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.162'dir.

Tevs, Sevinç II:388b

Texier, Charles *mad. VII:260c*, II:538a, VII:374b.

Tez, İlhami Bekir *bak.* İlhami Bekir

Tezcan, İbrahim Fuat II:364b.

Tezcan, Sabri III:207a.

Tezcan, Şazi (1907, İstanbul - 1962, İstanbul) Futbol hakemi. Darüşşafaka, Kasımpaşa ve Beykoz kulüplerinde kaleci olarak futbol oynadı. Jimnastik öğretmenliği de yaptı. 1928'de futbolu bıraktı ve hakem kurslarına katıldı. 1948'de FIFA listesine girerek milli maçları yönetmeye başladı. Aralıksız 20 yıl futbol hakemliği yaptı. Uzun yıllar İnönü Stadyumu ve Güneş Spor Kulübü müdürlüklerinde bulundu.

Tezel, Naki *mad. VII:261a*, II:232a, III:515b, V:305a, VII:233b, 312c.

Tezgâhçılar Maksemi V:2c, 278c.

Teziş, Sami (1897, İstanbul - 6 Mart 1954, İstanbul) Gazeteci. Devlet Demiryolları'nda çalışırken gazetecilik mesleğini seçtiği için Bâbıâli'de "Şimendifer Sami" olarak tanındı. Uzun yıllar *Son Posta* gazetesinde çalışan Sami Teziş 1919'da da *Nedim* adlı bir dergi yayımlamıştı. *Vatan, Tan, Tanin* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu.

Tezkireci Osman Efendi Camii *mad. VII:261b*, V:130b.

Tezkireci Osman Efendi Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Kumkapı'da, Türkeli Caddesi ve Nişancı Mehmet Paşa Sokakları arasında, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin yanında bulunuyordu. Karşısında çifte hamam ve dükkânlarla bir yapılar topluluğu oluşturan caminin yanındaydı. 1688'den önceki kayıtlarda "Nişancı Medresesi" diye geçen yapı 880/1475-76'da yapılmış olmalıdır. 1688'de medresenin yeniden inşası gerekmiş, bu yenilemeyi Ahmed Taib Efendi'nin babası Tezkireci Osman Efendi gerçekleştirmiştir. Medresenin bu yenileme kitabesi caminin kapısı üzerindedir. 1914'te faal durumda ve on üç öğrencisi olduğu bilinen medrese 1918'de arsa olarak kaydedilmiştir.

Tezkire-i Osmaniye Osmanlı kimlik belgesi. İsim, şöhret, lakap, baba ve ana adı, memleket, mahalle, köy adları, doğum tarihi ile fiziksel özelliklerin yazıldığı tek yapraklık bu belgeler, 1863'te ilkin İstanbul halkına dağıtıldı. Halk bu kimliklere "kafa kâğıdı" dedi. Nedeni, fes altında başın üstüne konmasıydı. 1908'de seçimlerin yapılması gündeme geldiğinde Rumlar Bâbıâli önünde toplanarak oy kullanacakların tezkire-i osmaniyelerini göstermelerini istediler. Bununla Türk ve Müslüman ahalinin çoğunun kimlik kâğıdı bulunmadığından bunların oy kullanmalarını engellemek ve seçimi kendi lehlerine etkilemek istemişlerdi.

Tezol, Turhan (1932, İzmir) Basketbolcu. İzmir'de başladığı basketbola İstanbul'da Modaspor'da devam etti. Daha sonra döndüğü İzmir Altınordu kulübünde basketbolu bıraktı. 71 kez milli formayı giydi. 26 kez milli takım kaptanlığı yaptı.

Tezveren Dede Divanyolu'nda, Sultan Mahmud Türbesi'nin yanındaki ara sokaktaki yatır. İstanbullular Tezveren Dede'ye her istekleri için giderlerdi. Ziyaret için mum, kuru üzüm, yazma, mendil, yemeni, şal, seccade götürülmesi âdetti. Türbeye girilince iki rekat nafile namaz kılınır, namazdan sonra dua edilip dilekte bulunulurdu. Eskiden burada bir türbedar kapıda bekler ve ziyarete gelenleri içeri alır, sürekli Kuran okurdu. Ziyaretçiler çıkışlarında türbedara da sadaka verirlerdi.

VII:443b.

TGRT VII:243c.

TGS VI:526b.

Thalassolar V:205c.

The Bank of Constantinople II:47a.

The Commercial Bank of Smyrna II:47a.

The Metropolitan Railway of Constantinople

İlgili madde:

Tünel VII:308c

Thelot, J. G. III:430b.

Thenon-Lemaitre, L. III:360c.

Theodoros Studites V:521c.

Theodosius I *mad. VII:261c*, I:216c, 271b, 305b, II:262b, 319a, III:404a, IV:181c, 234c, 330c, V:1a, 18c, 55c, VI:265b, VII:40c, 226a, 259a, 332a, 567b.

İlgili maddeler:

Dikilitaş III:51c

Tauri Forumu VII:225c

Tetrapilon VII:259a

Theodosius I Anıtı VII:262b

Theodosius I Anıtı *mad. VII:262b.*

İlgili madde:

Tetrapilon 259a

Theodosius I Forumu *bak.* Tauri Forumu

Theodosius I Obeliski *bak.* Dikilitaş

Theodosius Limanı *mad. VII:263a*, V:195a, 214c, VII:23c, 476b.

Theodosius Sütunu II:182a, V:404c.

Therapia VII:499a.

Thevenot, Jean *mad. VII:263b*, III:142b, V:88a.

Thibaut, J. B. (Araştırmacı) IV:40a.

Thibaut, Jacques (Müzisyen) VI:296a.

Thiers, A. III:116a.

Thobie, Jacques III:334b.

Tıbbi Gazeteciler Cemiyeti 11 Aralık 1946'da, İstanbul'da tıbbi yayın yapmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üçüncü Mıntıka Etibba Odası'ndaydı. Başkanı Dr. Mazhar Osman Usman, yönetim kurulu üyeleri Dr. Nuri Fehmi Ayberk, Dr. Süreyya Kadri Gör'dü.

Tıbbi Müstahzarlar *mad. VII:263c.*

Tıbbiye Mektebi I:41a, IV:32a.

Tıbhane-i Amire *mad. VII:264b*, I:31b, 352b, II:413c, III:138c, V:257c, 375b, 560a, VI:401c.

İlgili madde:

Askeri Hastaneler I:344c

Tıfli ile İki Biraderler Hikâyesi *mad. VII:265a*, III:520b, 547a, VI:454b, VII:229c.

Tımariye Tekkesi II:121c.

Tıp Ailesi Yardımlaşma Cemiyeti 9 Mayıs 1943'te, "Türk hekim, diş tabibi ve eczacılar arasında yardımlaşmayı sağlamak" üzere kurulmuş, mesleki dernek. Başkanı Prof. M. Kemal Öke olan derneğin merkezi Cağaloğlu'ndaki Etibba Odası'ydı.

Tıp Derneği 1946'da, "gençlik muhitinde milliyetçi fikirleri yaymak ve tesanüdü sağlamak" amacıyla kurulmuş dernek. Üye sayısı 308 olan derneğin merkezi Ankara Caddesi'nde İzzettin Han'daydı. Başkanı Rehai İslam, yönetim kurulu üyeleri Doğan Can, Ümit Gökçe, Nuri Ural'dı.

Tıp Fakültesi Hastanesi I:349c.

Tıpçileşkov, Hristo II:330a.

Tıpçileştov, Nikola P. II:329c, 330c, 331a.

Tırçnig III:190b.

Tırnakçı Yalısı *bak.* Esma Sultan Sahilsarayı (Ortaköy)

Tırnakçızadeler V:494a.

Tısoğlu, Hacer IV:250a.

Tiadis, Periklifo

İlgili madde:

Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27b

Tiberios I IV:116a, 568c.

Tiberios II IV:309c, 485b, VII:77a.

Tiberios III VII:75c.

Tibrevank Rahip Okulu I:533c.

Ticaret *mad. VII:265c*, III:147b, IV:257b.

İlgili maddeler:

Alışveriş Merkezleri I:187c

Arastalar I:296c

Çarşılar II:475a

Esnaf III:212a

Gedikler III:386a

Hanlar III:548a

İaşe IV:116a

İhtisab IV:143a

Kapalıçarşı IV:442c

Loncalar V:224c

Mısır Çarşısı V:449a

Narh VI:46b

Ticaret Odaları VII:269a

Ticaret Kanunnamesi (1850) VI:365b.

Ticaret Liseleri *mad. VII:268b.*

Ticaret Mektebi III:139a.

Ticaret Odaları *mad. VII:269a,* II:241c, IV:300b, VII:269c.

Ticaret ve İtibar-ı Umumi Milli Bankası II:48a.

Ticaret ve Sanayi Türkiye ve İran Bankası II:48b.

Ticaret ve Ziraat Meclisi VII:269a.

Ticaret-i Bahriye Kaptan ve Çarkçı Mektebi VII:539a.

Ticaret-i İtibar-ı Umumi Milli Bankası II:48a.

Ticari Han I:501b.

Tiempo, el 1871-1930 arasında Raşi harfleriyle ve Yahudi İspanyolcası yayımlanmış gazete. İzak Hayim Karmona tarafından haftada iki defa olmak üzere çıkarılmaya başlandı. Yeniliklere açık bir yayın politikasıyla cehaletle savaşmayı ön plana almıştı. Osmanlı Devleti'ne bağlılık temel politikalarından biriydi. Yönetimi 1880'lerde ele alıp uzun süre götüren David Fresko da (1850-1933) aynı politikayı devam ettirmiştir. 1957-1959 arasında Moşe Levi Belman ve İsak Kohen tarafından aynı adla haftalık bir gazete daha yayımlanmıştır.

Tietz, Friedrich (1803, Königsberg - 1879, Berlin) Alman gezgin. Prusyalı bir yüksek memur olan Tietz, 1833-1834'te Rusya, İstanbul ve Atina seyahatine çıkıp hatıralarını yazmıştır. *Erinnerungen-Skizzen aus Russland, des Türkei und Griechenland, entworfen während des Aufenthalts in jenen Ländern in dem Jahren 1833 und 1834, von Regierungsrath Tietz* (Coburg, 1836) adıyla basılan kitabın 1836'da yapılmış iki ciltlik bir İngilizce çevirisi de vardır. 6 Ocak 1834'te İstanbul'a gelen Tietz, İstanbul'da bir hafta kalır. Kitabında bir İtalyan mimar tarafından inşa edildiğine inandığı Süleymaniye'yi, Topkapı Sarayı'nı, Boğaziçi'ni ve Büyükdere'deki Rus sefaretini, Avrupa kolonisinin villalarının bulunduğu Belgrad Köyü'nü Kemerburgaz'ı, Kâğıthane'yi, Haliç'i ve Adalar'ı gezer, hamallardan, koçu arabalarından ve hanımların sokaklarda ayakları çamura batmasın diye giydikleri yüksek takunyalardan söz eder.

Tihe *mad. VII:271a,* IV:308b, V:24c, 461c.

İlgili madde:

Bazilikalar II:112b

Tihtab Hamamı Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Kefeli Mescidi'nin karşısında, şimdiki Draman Palas Apartmanı'nın bulunduğu yerdeydi. Evliya Çelebi yapı hakkında "kefere asrından kalma bir çifte hamamdır" şeklinde bilgi verir. II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) belki de bu çevredeki pek çok Bizans yapısından birinin kalıntıları üzerine yapılmıştı. 1940'larda yıktırılmıştır.

Til, Enis Tahsin (1899, İstanbul - 1964, İstanbul) Gazeteci. Genç yaşta *Tan* gazetesinde muhabir olarak başladığı gazeteciliğe *Cumhuriyet, Son Posta, Akşam* gazetelerinde devam etti. 1923-1925 arasında Ahmet Emin Yalman ile birlikte *Vatan* gazetesini yayımladı.

VI:380a, VII:359a.

Tilgen, Nurullah (1907, İstanbul - 1968, İstanbul) Gazeteci, yazar. Bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra *Vakit*'ta çalışmaya başladı. *Haber, Son Dakika, Son Telgraf, 1001 Roman, Yeni Yıldız, Ekonomi, Sanat Dünyası, Kadın, Boğaziçi, Türk Tiyatrosu, Yaşayan Sanat* gazete ve dergilerinde çalıştı, yazılar yazdı. Gazetecilik Enstitüsü Mezunlar Cemiyeti ile Türk Basın Birliği'nde görevler üstlendi. Birçok telif ve çeviri kitabı vardır.

Tilmaç, Sümer III:413c.

Timiazoni Ayazması VI:215b.

Timisi, Mustafa (1936, Divriği) İktisatçı. Ankara İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Çeşitli devlet hizmetlerinde bulundu, Bayındırlık Bakanlığı müfettişliği yaptı. Birlik Partisi'nde siyasal yaşama atıldı ve 14-15. dönem (1969-1977) Sivas milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. 1969'da Birlik Partisi genel başkanlığına seçildi. 18. dönemde (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Timoni Sokağı I:355a.

Timuçin, Afşar (1939, Akhisar) Yazar, şair. İstanbul Erkek Lisesi'nden sonra Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı öğrenimi yaparken Kanada'ya giderek felsefe öğrenimi gördü. Yurda döndükten sonra bu dalda öğretim üyesi oldu. Genç yaşında edebiyata başlayan, arkadaşlarıyla *Yelken* dergisini çıkaran Afşar Timuçin, 1970'li yıllarda *Felsefe Dergisi*'ni de yayımlamıştı. Şiir, hikâye ve denemelerini *Ataç, Yelken, Gençlik, May, Dönem, Papirüs, Yeni Edebiyat, Yeni Gerçek, Felsefe Dergisi, Varlık, Soyut, Yeni Ufuklar, Düşün* dergilerinde yayımladı. 1971'de TRT Şiir Başarı Ödülü'nü, Türk Dil Kurumu 1979 Eleştiri Ödülü'nü kazandı. Başlıca eserleri şunlardır: *Çöl* (şiirler, 1968), *Ayrılıkta Söylenmiş Bir Yaz Türküsü* (şiir, 1971), *Yağmur İnceden Yağar* (roman, 1972), *Böyle Söylenmeli Bizim Türkümüz* (şiirler, 1974), *Yarına Başlamak* (roman, 1975), *Savaşçı Türküler* (şiirler, 1980), *Descartes Felsefesine Giriş* (1980), *Denizli Pencere* (hikâyeler, 1980), *Kıyılar Dururnca* (roman, 1980), *Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları* (1984), *Neden Bazı Akşamlar* (hikâyeler, 1985).

III:45a, 520c.

Timurtaş Ağa

İlgili madde:

Timurtaş Mescidi VII:271a

Timurtaş Mescidi *mad. VII:271a,* III:159c.

Tipi, Nail Halit (1886, İstanbul - 1957, İstanbul) Eczacı. 1907'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirdi. 1916'da Beşiktaş'ta açtığı eczaneyi ölümüne kadar yönetti. 1911-1927 arasında *Eczacı, Resimli Eczacı Gazetesi* ve *Eczacı Gazetesi* adlarıyla mesleki bir gazete çıkardı. 1912'de de *Musavver Eczacı Nevsali* adıyla bir yıllık yayımladı.

Tipikon Bizans manastırlarına ait vakfiyelere verilen ad. Günümüze ulaşan 50 kadar vakfiye, 9. yy'dan 15. yy'a kadarki döneme, bunlardan 18'i ise Konstantinopolis manastırlarına aittir. En ünlüleri Evergetis Manastırı'nın ve Ayasofya'nın tipikonlarıdır. Ayasofya tipikonu 9-10. yy kilise yaşamına ilişkin çok değerli bir belgedir; 10, 11 ve 14. yy'larda yazılmış kopyaları günümüze ulaşmıştır.

VI:217a.

Tirali, Naim III:155c.

Tirimüjgan Kadınefendi I:38b.

Tiritoğlu, Alaeddin VII:203b.

Tiryaki VII:400a.

Tiryaki Çarşısı *mad. VII:271c,* I:297a, 475c, VII:94c, 102a, 297a.

Tiryakyan, Hayg III:183a.

Tiryal Hanım I:137a, V:5b.

Tiryal Hanım Çeşmesi Çamlıca'da, Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü'nün duvarında bulunduğu bilinmektedir. Çeşmenin kitabesinin bulunduğu aynataşı Büyükçamlıca'da su başındaki setlerden birine dayalı olarak durmaktadır. 1288/1871'de II. Mahmud'un ikballerinden Tiryal Hanım tarafından yaptırılmıştır.

Tis Bazilikis II:112c.

Titiz, Mustafa Tınaz (1942, İstanbul) Elektrik mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi'ni bitirdi. Mühendislik, şirketlerde yöneticilik yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı, kültür ve turizm bakanlığı yaptı.

Tiyanşan, Hüsamettin (1927, Manastır) Liseyi bitirdi. Türkiye Şoförler ve Otomobilciler Federasyonu ve Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu başkanlığı yaptı. 12. (1961-1965) ve 15-16. dönemlerde (1973-1980) İstanbul millet-

vekili olarak parlamentoda bulundu.

Tiyatro Haftada iki kez yayımlanan tiyatro dergisi. 1874-1875 arasında Agop Baronyan tarafından yayımlandı.

Tiyatro Meslek Mektebi III:195c.

Tlabar, Nazlı (1918, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci. Almanya'da felsefe eğitimi gördü. Serbest gazetecilik yaptı. 9-11. dönem (1950-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toderini, Giambatista (Rahip) V:286b, VI:13b.

Todoraki (Çelebi) IV:324c.

Todori Bey IV:420a.

Todori Gazinosu VI:249c.

Todori Kalfa II:173a, 173b.

Todorini (Bilim adamı) VI:298a.

Tofre Begadim Sinagoğu Galata'da, Felek Sokağı'ndadır. Aşkenaz Terziler Birliği tarafından 1894'te inşa ettirildi. 1964'te Yüksekkaldırım'daki Aşkenaz Sinagoğu ile birleşilmesinden sonra dua evi oldu. Bugün Aşkenaz cemaatinin yönetim yeri olarak kullanılmaktadır.

Togan, Zeki Velidi VII:224c.

Togay, Rıfat II:530c.

Tok, Şükriye (1927, İstanbul) Öğretmen. Liseyi bitirdi. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tokat Bahçesi I:546b, II:193c, 282c.

Tokat Deresi II:195a.

Tokat Köşkü (Beykoz) II:41a.

Tokatköy Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Anadolu Kavağı, Yalıköy, Çamlı Bahçe, Orta Çeşme mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.149'dur.

II:198b, III:383a.

Tokatlıyan Gazinosu II:242a.

Tokatlıyan İşhanı IV:269c.

Tokatlıyan, Mıgırdıç VII:272b.

Tokatlıyan Oteli *mad. VII:272a*, II:178c, 216c, 387c, III:424c, VI:4a, 179c, VII:365a, 505b.

Tokay, Fehmi (1889, İstanbul - 1959, İstanbul) Besteci. Musiki derslerini babasından ve ünlü müzikçilerden aldı. Ankara, Bolu, Çankırı ve Kocaeli'de memurluk yaptı. Musiki dersleri verdi. "Gün doğdu gönül beklemede cilve-i yari..." gibi 100'e yakın bestesi vardır.

V:530c, VII:189c.

Tokay, Mahir III:63a.

Toker, Arif Sami III:254c, VI:295b, VII:350a.

Toker, Metin V:464c.

Tokgöz, Ahmet İhsan *mad. VII:272b*, I:125c, III:308a, VII:448a.

İlgili madde:

Servet-i Fünun VI:536a

Tokgöz, Naime İkbal (1912, Nasliç) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Yargıtay'da çalıştı; 5. Hukuk Dairesi raportörlüğü ve serbest avukatlık yaptı. Ankara İl Genel Meclisi üyeliğine seçildi. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toklu Dede *bak.* İbrahim Dede (Şeyh Toklu)

Toklu Dede Mescidi *mad. VII:272c*, I:406b, 492c, 494b.

Tokmak Dede VII:496a.

Tokmakçıoğlu, Halim III:207a.

Toksarı, İhsan (1934, Keskin) Din adamı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni ve İstanbul Yüksek İslam Enstitüsü'nü bitirdi. Diyanet İşleri Trakya bölge vaizi olarak çalıştı. 15. (1973-1977) ve 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Toksarı, Zehra IV:357a.

Tokses, Celal III:4a.

Tokyay, Necati II:559b, VII:349c.

Tolayan, Hovhannes III:183a.

TOLEYİS VI:526b.

Tolgay, Hayrl T. III:331a.

Tollu, Cemal II:540a.

Tolstoy, Piotr Andreyeviç IV:418c, VII:461a.

Toma (Gaskonyalı) II:27a.

Tomaidi, Dimitraki VI:354a.

Tomak Köşkü Topkapı Sarayı'nın Marmara Denizi'ne bakan dış bahçelerinde III. Ahmed tarafından inşa ettirilmiştir. 1730'da köşkün döşendiğine dair bir kayıt vardır. Köşk Cirit Meydanı'nın mutfakların altına rastlayan tarafında olmalıdır. S. H. Eldem d'Ohsonn'un yayımladığı bir köşk resmini Tomak Köşkü olarak teşhis etmiştir. Ne zaman ortadan kalktığı bilinmeyen köşkün yerine Gülhane Kasrı'nın inşa edildiği düşünülür.

Tomak Oyunu Tomak adı verilen, kadın saçı gibi örülmüş, üstü meşin, içi keçe bir araçla oynanan eski bir oyun. Altışar kişiden oluşan iki takım halinde ve yaya olarak oynanırdı. Her takımda bir tomak bulunur, "tomakçı" da denilen oyuncuların bu araçla karşı takımın oyuncularına vurması esasına dayanırdı. Tomak oyunu saraylarda da padişah huzurunda oynanır; bir atiklik, çeviklik gösterisi olduğu için ilgiyle izlenir; oyunculara bahşişler de verilirdi.

Tomba, Abdullah (1926, İstanbul - 1986, İstanbul) Armatör. Lise mezunudur. Armatörlük, serbest ticaret yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tombala ile Mücadele Derneği II:76b.

Tomris, Aliye Muazzez III:515b, V:305a.

Tomruk Dairesi I:519b.

Tomruk, Esat (İngiliz Kemal) (1894, İstanbul - 1966, İstanbul) Boksör. Spora Londra'da Navy College'de okuduğu yıllarda başladı. Londra Yacht Clup, Racing Clup, National Sporting Clup'da yelken, boks ve yüzme branşlarında spor yaptı. Profesyonel boks yaptığı yıllarda hafif sıklet şampiyonlukları kazandı. Kurtuluş Savaşı sırasında haber alma servisinde başarılı görevler yaptı. "İngiliz Kemal" takma adıyla tanındı.

İlgili madde:

Boks II:293b

Tomruk Suyu III:77c.

Tomtom Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Babaocağı Sokağı ile Yeniçarşı Caddesi'nin kavşağındadır. 17. yy'da kaptan Mehmed Ağa tarafından yaptırılmış, bestekâr Tomtom Abdullah Efendi'nin (ö. 1715) burada uzun süre imamette bulunması nedeniyle "Tomtom Mescidi" adıyla tanınmıştır. Başlangıçta ahşap olan minaresi 1173/1765'te Fatma Hanım adında bir hayır sahibi tarafından tuğlaya çevrilmiş, 19. yy'da çeşitli onarımlar geçiren mescit özgün tasarımını tamamen yitirmiştir. Kâgir duvarlı, ahşap çatılı mescidin doğu cephesinde bulunan basık kemerli giriş kapısı, yuvarlak kemerli iki pencere arasına alınmıştır. Harim, büyük boyutlu, yuvarlak kemerli pencerelerle aydınlanmakta, mihrabın üzerinde, içleri renkli camlarla bezeli üç adet beyzi tepe penceresi bulunmaktadır. Kuzeye açılan bağımsız bir girişe sahip fevkani kadınlar mahfili kavisli bir çıkma ile genişletilmiştir. Silindir gövdeli ve tek şerefeli minare çatının içinden yükselmektedir.

Tomtom (Tomtom Kaptan) Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Şahkulu, Asmalı Mescit, Hüseyin Ağa, Kuloğlu, Firuz Ağa ve Hacı Mimi mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.567'dir.

Toner, Süha VII:529a.

Tonguç, Sabahattin V:125b.

Tongur, Hikmet Nuri II:144c.

Top Arabacıları Kışlası VII:279c.

Top, Hüseyin III:58c.

Top Kapısı VII:73b, 282b.

Top Kapısı Sahilsarayı *bak.* Topkapı Sahilsarayı

Top, Refik Osman (1897, İstanbul - 1957, İstanbul) Futbolcu. Spora Beşiktaş Valideçeşme takımında başladı. Türkiye'nin en iyi savunma oyuncularından biri olarak tanındı. Oynadığı ince futbol nedeniyle "Şiir" lakabıyla anıldı. Aynı zamanda Türkiye'nin en çok kulüp değiştiren futbolcusu oldu. Sırasıyla Valideçeşme, Beşiktaş,

Progress, İttihatspor, Altınordu, Galatasaray, Fenerbahçe, Beşiktaş takımlarında oynadı. 1924'te bir kez milli oldu. Başyazarı olduğu *Gol* dergisinde dönemin spor örgütü Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakları aleyhine yazdığı yazılar nedeniyle ebedi boykot cezasına çarptırıldı. Futbolu bıraktıktan sonra antrenörlük, hakemlik ve gazetecilik yaptı. Soyadı Kanunu'nun çıkmasından sonra çok sevdiği "Top"u soyadı olarak seçti. Türkiye'de üç büyüklerin hepsinde forma giymiş tek futbolcudur.

VII:42c.

Topağacı Şişli İlçesi'nde, Teşvikiye'de bir mevkidir. Yamaçta yer alan Topağacı, Aşağı Teşvikiye olarak da tanımlanabilir. Doğusunda, dere yatağına doğru olan yöre Ihlamur diye adlandırılmaktadır. Topağacı, Teşvikiye Camii'nin arkasından Ihlamur'a inen yolun ve bayırın çevresini kapsamaktadır. İdari bakımdan Teşvikiye Mahallesi'ne dahildir.

VII:257a.

Topaloğlu, Turgut (1927, İstanbul) Tüccar, gazeteci ve yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki öğrenimini yarım bıraktı. 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Topalyan Hanı I:511b.

Topay, Salahattin V:169b.

Topçu, Ahmet (1912, Şile) İşçi. İlkokulu bitirdi. Paşabahçe Şişe ve Cam Fabrikası'nda çalıştı. 9-10. dönem (1950-1957) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Topçu Harbiyesi I:353a.

Topçu Kışlası *mad. VII:274a*, IV:540c, V:8a, 8b, VI:149a, VII:199c, 279c.

İlgili maddeler:

Taksim Gezisi VII:197b

Taksim Stadyumu VII:198c

Topçu Ocağı III:457c.

Topçubaşı İsmail Ağa Çeşmesi *bak.* Saliha Sultan Çeşmesi

Topçular I Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1986'da, Pendik Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.595 grostonluktur. Uzunluğu 80,7 m, genişliği 22 m, sukesimi 3,9 m'dir. Her biri 1.200 beygirgücünde 1 adet ABC dizel motoru vardır. Çift uskurludur. 112 otomobil almakta, Saatte 12 mil hız yapmaktadır.

Topçular Mahallesi Eyüp İlçesi'nde Topkapı'nın kuzey ve kuzeybatısına düşen mahalle. Doğusunda Eyüp'ün Nişanca, Düğmeciler, kuzeyinde ise Rami mahalle ve semtleri bulunur. Batıda ise Bayrampaşa İlçesi'nin Yenidoğan ve Orta mahalleleri, güneydoğusunda ise Topkapı Mezarlığı vardır. Nüfusu (1990) 6.054'tür.

III:381c, VII:496a.

Topçular Mescidi Eyüp İlçesi'nde, Rami'de, Yeninahalle'de, Kışla Caddesi üzerindedir. Bânisi, I. Süleyman (Kanuni) dönemi (1520-1566) topçubaşılarından Esad Ağa'dır (ö. 1558). Minberini oğlu İsmail Ağa koydurmuştur. 16. yy'ın ikinci yarısında inşa edilen yapı kâgirdir. Çatısı ahşaptır. Mihrap ve minberi mermerdendir. Yapı harabe halinde iken 1974'te bitişiğine yeni bir cami inşa edilmiş, sonra her ikisi birleştirilmiştir. Minaresinin kaidesi kesme taştan, gövdesi ise tuğladandır.

Topçular Ocağı II:89a.

Topçuoğlu, Alaettin Cemil (1889, İstanbul - ?, ?) Hukukçu. İstanbul ve Paris'te hukuk eğitimi gördü. İstanbul Belediyesi iktisat müdür muavinliği yaptı. 4. dönem (1931-1935) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tophane *mad. VII:274c*, I:23b, 45c, II:282b, III:442c, IV:440c, 540c, V:216a, VI:437c, VII:494b.

İlgili maddeler:

Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120c

Firuz Ağa Camii III:321b

Fransız Hanı ve Geçidi III:334c

İstanbul Rasathanesi IV:233a

İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303b

Kadirîhane Tekkesi IV:369c

Karabaş Tekkesi IV:440c

Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557a

Nusretiye Camii VI:105a

Nusretiye Sebili VI:107b

Saliha Sultan Çeşmesi VI:427c

Sefer Kethüda Mescidi VI:489a

Tophane Çeşmesi VII:276a

Tophane-i Âmire VII:278b

Tophane Kasrı VII:277a

Tophane Saat Kulesi VII:278a

Venedik Sarayı VII:379a

Tophane Camii VII:275c.

Tophane Çeşmesi *mad. VII:276a*, V:355b, VII:275a.

Tophane Gazhanesi I:478c.

Tophane Hamamı *bak.* Kılıç Ali Paşa Külliyesi

Tophane İskelesi III:323a.

Tophane Karakolu Beyoğlu İlçesi'nde, Karaköy'de, Kemankeş Caddesi'ndedir. Günümüzde Karaköy Karakolu olarak adlandırılan iki katlı kâgir bina, Tanzimat döneminde inşa edilmiştir. Giriş ekseni cepheden dışarıya taşkın, yoğun süslemeli bir modülle belirir. İki yanda iri akantus yapraklarıyla süslenmiş pilastrların sınırladığı dikdörtgenler içinde dört Osmanlı arması bulunur. İki katı ayıran kıvrımlı yaprak motifli friz bütün cepheleri dolaşır. Mermer söveli dökme demir giriş kapısının açıldığı geniş mekân ile üst kat sofasının yüksek ahşap tavanları, altın varaklı bitkisel süslemeleriyle dikkati çeker.

Tophane Kasrı *mad. VII:277a*, 275a.

Tophane Kışlası III:355b, VI:510c.

Tophane Müşiriyeti I:337b, III:458a.

Tophane Saat Kulesi *mad. VII:278a*, II:38b, VII:275c.

Tophane Tekkesi *bak.* Kadirîhane Tekkesi

Tophane-i Âmire *mad. VII:278b*, 83b, 91c, 275a, 308a.

Tophane-i Âmire Arabacılar Kışlası Camii VI:105a.

Tophane-i Âmire Hastanesi I:344c.

Tophanelioğlu Üsküdar İlçesi'nde, Üsküdar'ın merkezi ile Bağlarbaşı arasında batı-doğu doğrultusunda uzanan birbirine paralel iki caddenin arasına, Selamsız'ın güneyine düşen semt. İmrahor'un hemen doğusundaki Atlamataşı, Tophanelioğlu'nun batısında kalır. İdari bakımdan Tembel Hacı Mehmet Mahallesi'ne dahildir.

Tophanelioğlu Suyolu VII:351c.

Topkapı Fatih İlçesi'nde, kara surları üzerindeki en önemli kapılardan Top Kapısı çevresinde, surun iç ve dış kesimlerinde yer alan semt. Surun dışında yeşil alan ve kuzeye doğru Topkapı Mezarlığı uzanır. Suriçinde kalan yerleşim yöresi olarak semtin ağırlığı, kuzey kesime, Edirnekapı ile Topkapı arasındaki yöreye düşer. Doğusunda ise Çapa ve Şehremini yer alır. Topkapı'nın çok hareketli bir mevki olmasının iki nedeninden birisi kentin Trakya kesimindeki yerleşim merkezleriyle bağlantısını sağlayan minibüsler için başlangıç ve bitiş duraklarının burada bulunmasıdır. Yakın zamanlara değin ikinci nedeni oluşturan Anadolu ve Trakya otobüs terminallerinin Ferhatpaşa'daki yeni otogara taşınmasıyla Topkapı'nın yükü azlamışsa da sayısız seyyar satıcısıyla, baraka tipi dükkânlarıyla ve pazar günleri kurulan, içinde eski eşyalar, hurdalar, turistlerin getirdikleri mallar dahil pek çok şeyin satıldığı kendine özgü pazarıyla son derece hareketli, ama o ölçüde de bakımsız bir yöre görünümündedir.

I:5c, VII:496c.

İlgili maddeler:

Bayezid Ağa Camii II:87a

Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi II:226c

Haseki Sultan Meydan Çeşmesi IV:6a

Kara Ahmed Paşa Külliyesi IV:437a

Kürkçübaşı Camii V:172a

Manastır Mescidi V:287b

Millet Caddesi V:462b

Nikolaos (Ayios) Kilisesi VI:78a
Pazar Tekkesi VI:235a
Safa Hamamı VI:397a
Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194b

Topkapı Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1971'de, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.047 grostonluktur. Uzunluğu 67,2 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 3,1 m'dir. Batı Almanya, Kloeckner Humboldt Deutz yapımı, her biri 800 beygirgücünde 2 dizel motoru vardır. Sonradan bu motorlar, 1987 Pendik-Sulzer yapımı, her biri 750 beygirgücünde 2 dizelle değiştirildi. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmakta, 62 otomobil almaktadır.

Topkapı Fakirlere Yardım Cemiyeti 1940'ta, muhitte muhtaçlara yardım etmek ve toplumsal dayanışma ve yardım duygusunu uyandırmak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Topkapı Tramvay Caddesi'ndeydi.

Topkapı Gençler Mahfili Mütareke döneminde (1918-1922) Mim Mim Grubu'nda çalışmış olan Mehmet, Bican (Bağcıoğlu), Müçteba Selahattin (Or) ve arkadaşları tarafından 27 Mart 1925'te kuruldu. Burada on beş günde bir Türk ve Batı müziği konserleri veriliyor, oyunlar sahneleniyordu. Topluluğu oluşturan gençler kendi yazdıkları oyunları sahneye koyuyorlardı. Talat Artemel ve Hadi Hün gibi sonradan ün kazanan oyuncular ilk kez bu toplulukta sahneye çıktılar. 1928'de kapandı.

Topkapı Hastanesi I:346a.

Topkapı Mezarlığı *mad. VII:280b*, V:444a.

Topkapı Sahilsarayı VII:165b, 282b, 289b, 541b.

Topkapı Sarayı *mad. VII:280c*, I:21a, 46a, 161a, 272a, 498c, II:184a, 393c, 455b, 503c, 517c, 552a, III:69a, 71b, 72c, 151b, 204b, 204b, 204c, 451a, 541c, 552a, IV:12c, 13c, 47c, 67b, 104c, 532c, V:68a, 140b, 255c, 329b, 355c, 384c, VI:24b, 245b, 462c, 463b, VII:55a, 156c, 280c, 306a, 508c, 546a.

İlgili maddeler:

Ağalar Camii I:97c
Ahmed III Kütüphanesi I:115b
Alay Köşkü I:177a
Arslanhane I:325c
Arzodası I:333b
Bağdat Köşkü I:531c
Çinili Köşk II:517c
Darphane Köşkü II:553a
Darphane-i Âmire Binası II:553c
Eski Saray III:204a
Gotlar Sütunu III:404a
Gülhane Kasrı III:438c
Gülhane Parkı III:439b
Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi III:439c
Harem III:551c
Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67b
Kubbealtı V:111b
Kutsal Emanetler V:104b
Mecidiye Köşkü V:316c
Mustafa Paşa Köşkü V:562c
Osman III Köşkü VI:157a
Pittakia VI:254a
Revan Köşkü VI:319c
Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447c
Sinan Paşa Köşkü VII:1b
Sur-ı Sultani VII:72b
Şehzadegân Mektebi VII:156a
Şevkiye Köşkü VII:165b
Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291a
Topkapı Sarayı Müzesi VII:291c
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293a
Yalı Köşkü VII:416c

Topkapı Sarayı Bahçesi

İlgili madde:

Gülhane Parkı III:439b

Topkapı Sarayı Enderunu III:172c.

Topkapı Sarayı Hastaneleri Topkapı Sarayı inşa edilirken harem kısmında yapılan Cariyeler Hastanesi, bugüne gelebilen en eski saray hastanesidir. Haremden "kırkayak" adı verilen merdivenle inilen hastane haremin en uç köşesindedir. Hastane, hastalar kethüdası veya hastalar ustası unvanını taşıyan bir kadın tarafından yönetilirdi. Bâb-ı Hümayun'dan birinci avluya girince, sağ tarafta Enderun Hastanesi bulunmaktaydı. Her gün iki saray hekimi ve iki saray cerrahı belirli saatlerde buradaki hastaları ziyaret eder ve tedavilerini yaparak gerekli ilaçları verirdi. Bu hastane 1856-1857'deki bir yangında yanmıştır. Bunlardan başka, enderunun içinde kiler-i hassa odası için ayrı bir hastane, sahilde Değirmenkapı tarafında Yaldızlı Kapı yanında, birundaki bostancılar için, üç koğuştan ibaret Hastalar Odası vardı. 1831'de buraya, Cerrahhane-i Mamure nakledilmiştir.

Topkapı Sarayı Hekimbaşı Odası Başlala Kulesi Hekimbaşıların oturmasına ve ilaçların saklanmasına tahsis edilen bu yapı, II. Mehmed döneminde (1451-1481) inşa edilmiştir. Padişaha ve saray ileri gelenlerine ait ilaçlar burada, diğer saray mensuplarının ilaçları ise enderun bölümündeki Mabeyin-i Hümayun Eczahanesi'nde yapılırdı. Bazı padişahların zehirlenerek öldürüldükleri söylentileri nedeniyle padişahların ilaçları, hekimbaşının gözetiminde, sıkı güvenlik önlemleri altında eczacıbaşı tarafından hazırlanırdı. Topkapı Sarayı'nda ilaç yapılan diğer bir yer de Helvahane'ydi. Burada üretilen macun, şurup, tiryak, hap ve pastiller ile saç boyası, sabun ve pudralar da Başlala Kulesi'nde saklanır, gerektikçe kullanılırdı.

Topkapı Sarayı Kütüphanesi III:173a, V:172c.

Topkapı Sarayı Müzesi *mad. VII:291c*, I:122b, II:322c, III:242b, IV:296a, VI:189b, 197b, 284c, 379b, 449b, 487c, VII:456c.

İlgili madde:

Kutsal Emanetler V:140b

Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi

İlgili madde:

Ahmed III Kütüphanesi I:115b

Topkapı Spor Kulübü 1921'de Topkapı'da bordo-beyaz renklerle kurulan İstiklal İdman Yurdu, Topkapı Spor Kulübü'nün nüvesini oluşturur. İstiklal İdman Yurdu, siyasi nedenlerle kapatılmak istenince Maltepe kulübü ile birleşerek Topkapı İdman Yurdu adını almış ve bu şekilde faaliyetlerine devam etmiştir. Futbol, atletizm, güreş ve bisiklet dallarında faaliyet gösteren kulübün futbol takımı, 1935'te İstanbul 2. lig şampiyonu olarak 1. lige yükselmiş ve 6 yıl 1. ligde yer almıştır. 1941'de önce 2. lige düşen takım, daha sonra amatör lige kadar inmiştir. Bugün amatör ligde mücadele eden kulüp, forma rengini bordo-griye çevirmiştir.

Toplarönü Telgrafhanesi 20. yy'ın başında Anadoluhisarı'ndaki postanenin adı olup Toplarönü denen yerdeki bu postanenin özelliği, su altından bir kablo ile Rumelihisarı'ndaki postaneye, dolayısıyla da İstanbul Postanesi'ne bağlı olmasıydı.

Toplukonut *mad. VII:293c*, V:65a.

İlgili maddeler:

Konut Kooperatifleri V:65c
Siteler VII:15c

Toplutaşımacılık *mad. VII:294a*, 320a.

İlgili maddeler:

Banliyö Trenleri II:50c
Deniz Ulaşımı III:30b
Dolmuş III:97c
Dolmuş Motorları III:98c
Hızlı Tramvay IV:70b
Metro V:412a
Otobüs VI:180b
Tramvay VII:299b
Troleybüs VII:300c
Tünel VII:308c
Ulaşım VII:319c

Topoi *mad. VII:294c.*

Toprak, Burhan Ümit II:98a, III:459c, V:169b, 411a.

Toprak, Ömer Faruk (1920, İstanbul -

1979, İstanbul) Şair. İstanbul Erkek Lisesi'nde ve üç yıl da İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nde okudu, memuriyete geçti. 1940'lı yıllar Türkiye'sinde toplumsal gerçekçilik kuşağı şairleri arasında yer alan ve bir ara *Yürüyüş* dergisini (1942-1943) çıkarmış olan Ömer Faruk Toprak, şiirlerini *Servet-i Fünun-Uyanış, Varlık, Yürüyüş, Pınar, Ant, Yığın, Yeni Sanat, Fikir ve Sanat, Beraber, Şairler Yaprağı, Seçilmiş Hikâyeler, Kaynak, Pazar Postası, Dost, Yelken, Ataç, Yeni Ufuklar, Yedi Tepe* vb dergilerde yayımladı. Şiir kitapları *İnsanlar* (1943), *Dağda Ateş Yakanlar* (1955), *Susan Anadolu* (1968), *Ayışığı*'dır (1973); *Tuz ve Ekmek* (1973) adlı bir romanı vardır.

V:169c, 406a.

Topraklüle Sokağı I:4c.

Topselvi Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yeni Mahalle ile Hürriyet, Yalı mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.857'dir.

III:383b.

Toptaşı Üsküdar İlçesi'nde semt. Karacaahmet Mezarlığı'nın kuzey kesimi ile Zeynep Kâmil Hastanesi'nin bulunduğu tepeden, Üsküdar'ın merkezine inen yamacın üzerindedir. Duvardibi ile Bağlarbaşı arasında uzanan Nuhkuyusu Caddesi ile Zeynep Kâmil'i Ahmediye'ye bağlayan Toptaşı Caddesi'nin her iki yanına yayılır. İdari bakımdan Arakiyeci Hacı Mehmet ile Tabaklar mahalleleri kapsamındadır.

VII:500b, 501b.

İlgili maddeler:

Atik Valide Külliyesi I:407c

Hallaç Baba Tekkesi III:530c

Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c

Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a

Toptaşı Bimarhanesi *mad. VII:295a*, II:456b, III:3c, 5a, 51b, VII:328b.

İlgili madde:

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1a

Toptaşı Cezaevi I:411b, II:424c.

Toptaşı Darüşşifası *mad. VII:295a.*

Topuz, Ali (1932, Rize) Mimar. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. 15-16. (1973-1980) ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. İmar ve iskân, köyişleri ve kooperatifler bakanlıkları yaptı.

Topuz Deresi II:344a.

Topuz, Hıfzı (1923, İstanbul) Yazar, gazeteci. Galatasaray Lisesi'nden sonra İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Strasbourg'da gazetecilik doktorası yaptı. Bâbıâli'de çeşitli gazetelerde çalıştı. UNESCO'da önemli görevlerde bulundu. UNESCO adına çalışma yaptığı ve yaşadığı Kongo'dan dönünce Afrika üzerine kitaplar yazdı, Ankara ve İstanbul'da basın ve iletişim dallarında öğretim üyeliği yaptı. *Akşam, Öncü, Vatan, Cumhuriyet*'te yazılar yazdı. Başlıca kitapları şunlardır: *Basında İstihdam Meselesi* (1950), *Yukarı Afrika* (1971), *Türk Basın Tarihi* (1973), *Kara Afrika* (1974), *Konuklar Geçiyor* (1975), *Afrika'dan Geliyorum* (1975), *Televizyon, Radyo, Basın ve Afişle Seçim Savaşları* (1977), *Güney Amerika* (1978), *Dumumba* (1991), *Parisli Yıllar* (1994).

Topuzer, Hikmet (?, İstanbul - 1958, İstanbul) Futbolcu. 1909-1915 arasında Fenerbahçe futbol takımında sağaçık olarak oynadı. 113 kez sarı-lacivertli formayı giydi ve toplam 32 gol attı. Futbol hayatı boyunca attığı bütün penaltıları gole çevirmekle ün yaptı. Bu nedenle "Penaltı Kralı" lakabıyla anıldı. Futbolun yanısıra güzel sanatlara ve özellikle resme olan yatkınlığı ile de tanınırdı. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün armasını tasarlayıp çizmiştir.

III:287a.

Topuzlu Bent *mad. VII:295b*, II:37b, 150a, VI:428b, VII:200b.

Topuzlu, Cemil *mad. VII:296a*, I:266c, 273b, 281b, 348a, II:29c, 371a, 532a, III:62c, 180c, 220c, 287a, 436c, 439b, IV:29b, 33b, 174b, 189a, 222a, 222c, 272c, 335a, V:89a, 112c, 346b, 375b, 377b, 446c, VI:461b, VII:145c, 150b, 536a, 551c.

İlgili maddeler:

Cemil Topuzlu Köşkü II:402c

Dişçi Mektebi III:62c

Eczacı Mektebi III:125a

Gülhane Parkı III:439b

Sütlüce Mezbahası VII:119c

Topuzluyan, Arekel I:292b.

Toran, Mardiros J. V:119a.

Torkal, Selahattin (1925, Ankara) Futbolcu, teknik direktör. Ankara Demirspor'da başladığı futbola 1944'te transfer olduğu Fenerbahçe'de devam etti. Fenerbahçe'nin 208 maçında yer aldı. 1952'de Adalet kulübüne geçti. 9 kez milli formayı giydi. Futbolu bıraktıktan sonra teknik direktörlük yaptı.

III:287a.

Torkomyan, Vahram (1858, İstanbul - 1942, Paris) Ermeni asıllı araştırmacı ve yazar. 1884'te, Paris Üniversitesi Tıp Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı yıl İstanbul'a döndü ve Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâne'ye başkan vekili seçildi. Bir süre sonra, Belediye Sıhhiye Meclisi'ne üye atandı. Cemaat görevlerinde de bulundu. 1922'de Paris'e yerleşti. Başlıca eseri, geniş notlarla ve kitabelerle yayıma hazırladığı Eremya Çelebi Kömürciyan'ın *İstanbul Tarihi*'dir. (I-III, Viyana, 1913-1938).

III:398c, IV:441b.

Tornikes, Mihael IV:468a.

Tornikios, Leon II:321c.

Toros, Anta VI:81a.

Toros, Zeki V:531a.

Torosyan, Nişan VI:409a.

Torrini IV:159a.

Torunoğlu, Nuri III:533a.

Toskay, Tunca (1939, İstanbul) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede profesör oldu. TRT genel müdürlüğü, Başbakanlık başmüşavirliği, Özel Çevre Koruma Kurumu başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Tosun Efendi III:542b.

Tosun, Gülin IV:358c.

Tosuncuk, Vedii (1921, İstanbul) Futbolcu. Spora İzmir'de, Karşıyaka kulübünde başladı. Tıp öğrenimi için İstanbul'a geldiği yıllarda Beşiktaş'a transfer oldu. 1945-1956 arasında 340 maçta Beşiktaş forması giydi ve 6 lig şampiyonluğu yaşadı. 10 kez milli takımda oynadı ve bir kez kaptanlık yaptı.

Tosunyan, Muradcan *bak.* D'ohsson, Ignatius Mouradgea

Tott, Baron de *mad. VII:296c*, I:35b, 450a, II:503b, III:332a, VI:13b, VII:519a.

İlgili madde:

Tophane-i Âmire VII:278b

Touring Club de Turquie I:376a.

İlgili maddeler:

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Tournefort, Joseph Pitton de *mad. VII:297b*, III:202a, IV:516c, V:88a.

Toy, Erol (1936, Alaşehir). Yazar, gazeteci. Ortaokuldan sonra okumadı, çeşitli işlerde çalıştı. Ali Naci Karacan adına açılmış bir röpörtaj yarışmasında üçüncülük kazandı; Bâbıâli'de gazetecilik yaptı, *Akşam, Yön, Cumhuriyet, Milliyet, Yeni Ortam*'da fıkralar, yazılar yayımladı. Roman, hikâye ve oyun yazdı. Piyeslerinden *Pir Sultan Abdal*'ın (1969) temsili, bu halk ozanından hoşlanmayan kesimlerin engellemeleriyle, ölümle sonuçlanmaya varacak olaylarla karşılaştı ve oyun yasaklandı. YAZKO başkanlığı yapan ve *Soyut* dergisini de yöneten Erol Toy'un başlıca eserleri şunlardır: *Toprak Acıkınca* (roman, 1968), *Acı Para* (roman, 1970), *Türk Gerilla Tarihi* (inceleme, 1970), *Gazap Ortakları* (roman, 1973), *İmparator* (Vehbi Koç'u konu edindiği roman, 1973), *Iğrıp* (uzun hikâye, 1977), *Kördüğüm* (roman, 1980), *Zor Oyunu* (roman, 1980), *Günü Gününe* (denemeler, 1981).

Toydemir, Cemil Cahit (1883, İstanbul - 1958, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe kadar yükseldi. 8. dönem (1946-1950) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Toygar Hamza Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Solak Sinan, Selami Ali, Valide-i Atik, Tabaklar, Hayrettin Çavuş ve İnkılap mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 3.869'dur.

Tozan, Satvet Lütfi III:171a, V:272b.

Tozkoparan Beyoğlu İlçesi'nde, Şişhane ile Tepebaşı arasında ve Meşrutiyet Caddesi'nin güneyinde yer alan, Kasımpaşa sırtlarındaki yöre. Yakınlığı nedeniyle Şişhane kapsamında sayılan yöre uzunca bir dönem bir Yahudi semti olarak bilinmişti.

Tozkoparan Mahallesi Güngören İlçesi'nde yer alır. A. Nafiz Gürman, M. Nezihi Özmen, Sanayi mahalleleri ve Esenler, Zeytinburnu, Bakırköy ilçeleriyle çevrilidir. Kuzey-güney yönünde akan Çırpıcı ve Haznedar derelerinden, doğudaki Çırpıcı Deresi'ne daha yakın olan semt Tozkoparan, Haznedar Deresi'ne yakın olanı ise Merter diye adlandırılır. D-100 (eski E-5) Otoyolu'nun Merter Köprülü Kavşağı mevkiinin kuzeydoğusuna düşer. Nüfusu (1990) 22.983'tür.

Tozkoparan Mezarlığı II:221c.

Tozluyan, Arekel VII:448b.

İlgili madde:

Arakel Kitaphanesi I:292b

Tököli, İmre IV:418c.

Tör, Edip Servet (1880, Adapazarı - 1960, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. 2. ve 3. dönem (1923-1931) İstanbul milletvekilliği ve 4-8. dönem (1931-1950) Gümüşhane milletvekilliği yaptı.

V:308b.

Tör, Vedat Nedim IV:346c, V:532c.

Töre, Abdülkadir (1873, Kaşgar - 1946, İstanbul) Musiki kuramcısı, musiki hocası, besteci. 5 yaşında İstanbul'a geldi. Batı türü keman öğrenerek musikiye başladı. İstanbul'un orta dereceli okullarında musiki müfettişi olarak görev aldı. 1918'de Cerrahpaşa'daki evinde Gülşen-i Musiki Mektebi'ni açarak 9 yıl boyunca musiki öğretti, yetiştirdiği öğrencilerle birlikte konserler verdi. Türk musikisinde ilk keman metodunu yazdı. Türk musikisinin ses sistemi üzerinde çalıştı. Öğrencisi Ekrem Karadeniz (1904-1981) onun çalışmalarını geliştirerek ses sistemi konusunda yeni bir kuram olarak ortaya attı. Çeşitli beste şekillerinde 200'den fazla eser besteledi.

II:418a, 556c, V:69a, 530c, VII:124c, 225b.

İlgili madde:

Gülşen-i Musiki Mektebi III:441c

Tözem, Kemal (1906, İstanbul - 1976, İstanbul) Tiyatro oyuncusu ve yönetmeni. 1922-1925 ve 1927-1930 yılları arasında Milli Sahne'de, 1931-1932 arasında Raşit Rıza Topluluğu'nda sahneye çıktı. 1933'te Şehir Tiyatroları'na katıldı. İstanbul Radyosu için birçok radyo piyesi ve skeci yazdı. 1973'te emekli oldu.

Tözüm, İrfan III:319a.

Trabzonlu Şükrü Efendi Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Trafik *mad. VII:297c,* 320a.

İlgili maddeler:

Kent İçi Ulaşım IV:524c

Toplutaşımacılık VII:294a

Ulaşım VII:319c

Traianus Anıtı I:307b.

Trakion Kapısı II:258c, VII:74a.

Trakya Otogarı II:108c, VI:181a.

Trakya Serbest Bölgesi III:447a.

Tramvay *mad. VII:299b,* I:119c, II:275c, 445b, IV:140a, 525a, 544c, VI:535b, VII:294b.

İlgili maddeler:

Hızlı Tramvay IV:70b

İETT IV:139a

Tramvay Müzesi V:139c.

Tramvay Şirketi III:424c.

Tramvaylarda Perdelerin Kaldırılması İstanbul tramvaylarında kadınlarla erkekleri ayıran kara perdeler, Cumhuriyet'in ilanından 5 gün önce 24 Ekim 1923'te kaldırıldı. İstanbul Polis Müdürü Sadettin Bey'in bir genelgesi ile başlatılan uygulama tutucular tarafından bir kıyamet belirtisi sayılırken basından olumlu tepkiler geldi. Bunun, sağlık bakımından olduğu kadar kadınların toplumdaki yeri yönünden de önemli bir karar olduğu vurgulandı. *Vatan* gazetesi'nde ise "... maddi perdeler kalkarken araya manevi bir perde girmiştir. Bu da tramvaylarda vapurlarda gelip giden bütün namuslu insanların denetlemesidir. Perdelerin kalkması kadınların erkekler karşısında daha vekarlı, daha düzenli hareket etmelerini gerektirdiği gibi erkeklerin de kadınlara daha saygılı, daha ciddi davranmalarını zorunlu kılacaktır" denilmişti.

Transitus Sycarum III:158c.

Travaux de Ville (Şehir İşleri) III:183a.

Trias (Aya Triada) Manastırı (Heybeliada) IV:57c.

Trias (Aya Triada) Manastırı Kütüphanesi V:172c.

Trias (Ayia) Kilisesi Kadıköy'de, Hacı Şükrü Sokağı'ndadır. 1902'de Patrik III. Ioakim zamanında inşa edilmiştir. Haç planlı kilisenin naosunda taştan dört sütunun belirlediği merkezi mekân, yüksek kasnak üzerindeki kubbe ile örtülüdür. Kubbe kasnağını bir sıra pencere dolanır.

I:537a, V:479b.

Trias (Ayia) Kilisesi (Taksim) *mad. VII:300b,* III:177a, IV:153b, 271b, V:21a, VII:199b.

Tribonian (6. yy) Bizanslı hukukçu. Pamfilya'da doğdu, Konstantinopolis'te yaşadı. I. Iustinianos'un (hd 527-565) başkâtibi ve "kutsal sarayın yargıcı" unvanı ile görev yaptı, Roma yasalarının "Codex Iustinianos" adı altında derlenmesi çalışmalarına başkanlık etti. İmparatorun maiyetindeki nadir putperestlerden biri olmasına rağmen Bizans İmparatorluğu'nun Hıristiyanlaşmasında önemli rolü olmuştur. 545'te öldü.

Tribonianos IV:309a.

Trifon Ayios Manastırı I:160b.

Trocadores II:56c.

Troçki, Lev Davidoviç I:70a, II:352a.

İlgili madde:

İlyasko Köşkü IV:160b

Troleybüs *mad. VII:300c.*

İlgili madde:

İETT IV:139a

Tropikal Hastalıklar Hastanesi VI:404b.

Truhelka, C. IV:221c.

Trullonum Konsili IV:309c.

İlgili madde:

Konsiller V:55c

Tsankov, Dragan II:330a.

Tsarigradski Vestnik (İstanbul Gazetesi) II:330a.

Tschumi, Elisabeth VI:222c.

Tubini Evi I:243b.

Tuç, Nurten III:100c.

Tudela, Benjamin de *bak.* Bünyamin (Tudelalı)

Tugay, Emine Fuad IV:489c.

Tugay, Rıfat II:530c.

Tuği Çelebi (17. yy) Tarihçi. Tam adı Hüseyin Tuği Çelebi'dir. Divan kâtipliği yaptı. *Vak'a-i Sultan Osman Han* adlı eseri 1622'de II. Osman'ın tahttan indirilmesi ve öldürülmesi ile sonuçlanan Genç Osman Olayı'nı anlatır.

VI:152b, 153c, 154a.

Tuğlacı, Pars (1933, İstanbul) Ermeni asıllı dilci, araştırmacı ve yazar. ABD'de filoloji eğitimi gördü. Geniş çaplı sözlük ve ansiklopedi çalışmaları yaptı. İstanbul'a ilişkin *Osmanlı Döneminde İstanbul Kadınları* (İst., 1984); *Osmanlı Saray Kadınları* (İst., 1985); *Mehterhane'den Bando'ya* (İst., 1986); *Tarih Boyunca İstanbul Adaları* (2 c., İst., 1989-1992); *İstanbul Ermeni Kiliseleri* (İst., 1991) adlı kitapları vardır.

Tuğlacıbaşı Camii Kadıköy İlçesi'nde, Feneryolu'nda, Kuyubaşı Mahallesi'nde, Feneryolu Caddesi'ndedir. Bâni-

si Tuğlacıbaşı Hacı Mustafa Şevki Efendi'dir (ö. 1899). Yapı 1286/1869-70'te inşa edilmiş olup, kitabesi harim kapısı üzerinde yer almaktadır. Dar bir avlunun sol kısmında abdest musluk-ları, sağda ise Mustafa Şevki Efendi'nin mezarının da bulunduğu küçük hazire yer alır. Dar bir mekân halindeki son cemaat yerini takiben kare planlı harime geçilir. İçi çok sade, mihrap nişi yarı-silindirik formludur. Mihrap dış cepheden taşkınlık göstermektedir. Güney ve batı cephelerinde ikişer pencere yer alır. Bina doğudan ek mekânlarla büyütülmüştür. Kâgir olan yapının üzerini kiremit kaplı meyilli bir çatı örter. Tek şerefeli taş minaresi 1966'da yeniden yapılmıştır. Tahsin Öz *İstanbul Camileri* adlı eserinde bu yapıyı Feneryolu'ndaki Recai Yahya Camii (İstasyon Camii) ile karıştırmış, bazı yanlış bilgiler vermiştir.

Tuğrul, Semih (1918, İstanbul - 1977, İstanbul) Gazeteci, eleştirmen, çevirmen. 1939'da *Son Posta*'da gazeteciliğe başladı. Daha sonra Anadolu Ajansı'nda ve *Yeni Sabah, Tercüman, Tanin, Havadis* gazetelerinde çalıştı. Çeşitli dergilerde sanat yazıları ve sinema eleştirileri yayımlandı. Fransızcadan birçok kitap çevirdi. TRT'de Televizyon Dairesi başkanlığı, programcılık görevlerinde bulundu.

VII:9b, 9c.

Tuğsavul, Raşit Tahsin (1870, İstanbul - 1936, İstanbul) Türkiye'de psikiyatri ve nörolojinin kurucusu. 1892'de Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'yi bitirdikten sonra, ihtisas yapmak üzere Almanya'ya gönderildi. 1896'da dönerek mezun olduğu okula emraz-ı akliye ve asabiye muallimi olarak atandı. Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi'nin açılışında önemli hizmetleri oldu. Burada yataklı bir klinik açtı ve elektrikle teşhis ve tedavi dersleri verdi. Ayrıca Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'de fahri muallim, Darülaceze ve Hamidiye Etfal hastanelerinde fahri hekim olarak çalıştı. 1910'da müderrisliğe yükseldi. 1933'te emekli oldu.

Tuğtekin, Ragıp (1892, İstanbul - 1982, İstanbul) Hattat ve Karagöz tasviri yapımcısı. Mercan İdadisi'ni bitirdi. Çeşitli yerlerde öğretmenlik ve bucak müdürlüğü yaptı. Emekliliğinde Mimar Sinan Üniversitesi Geleneksel Sanatlar Bölümü'nde hat dersleri verdi. Kültür Bakanlığı'nın açtığı Karagöz tasviri yapım kurslarını yönetti. Yaptığı tasvirler yabancı ve yerli müzelerde ve özel koleksiyonlardadır.

Tuhfetü'l-Mimarin II:89a.

Tulga, Refik (1907, Kütahya - 1981, İstanbul) Asker. Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Vichy ve Washington'da ataşemiliterlik yaptı. 27 Mayıs 1960'tan sonra İstanbul belediye başkanlığı ve valiliğine atandı. Bu görevi 26 Kasım 1962'ye kadar sürdürdü. Daha sonra 2. ve 3. Ordu komutanlıkları, genelkurmay ikinci başkanlığı ve NATO Türk Askeri Kurulu başkanlığı görevlerinde bulundu. Orgeneralliken emekliye ayrıldı.

VI:458b, VII:364b.

Tulgar, Nejat III:207a.

Tuliyakova, Vera VI:54b.

Tulla, Della J. VII:516a.

Tulumbacı Destanları *mad. VII:301a*, III:40b.

İlgili maddeler:

Tulumbacılık VII:301c

Yangın Destanları VII:425c

Tulumbacı Ocağı II:190a.

Tulumbacıbaşı Konağı II:413c.

Tulumbacılık *mad. VII:301c*, II:136b, III:80c, IV:306c, VII:301a, 428a.

İlgili maddeler:

Gerçek Davud Ağa III:393c

İtfaiye IV:306b

Köşklüler V:98b

Tulumbacı Destanları VII:301a

Yangınlar VII:426c

Tuna Birahanesi Beyoğlu'nda, Asmalımescit Sokağı'nda, o zamanki adıyla Atlas Apartmanı'nın altında bir dönem ünlü edebiyatçıların da devam ettikleri, 1950'li yılların ortalarına kadar revaçta olan içkili lokanta.

I:355b.

Tuna, Kerim VI:538a.

Tunar, Şükrü (1883, İstanbul - 1961, İstanbul) Klarnetçi. 7 yaşında klarnete başladı. 1923'te İstanbul'a geldi. Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde, mehter takımında, Ankara, İstanbul radyolarında ve piyasada çalıştı. Çok üstün bir teknikle çaldığı klarnette virtüözlüğe erişti. Türk musikisinin en iyi klarnet sanatçılarından biri sayıldı. İcra ettiği oyun havaları ve taksimler zevkle dinlenirdi. Eşlikte de aranan bir sanatçıydı.

II:515b, 559b, IV:134a, VII:350a.

Tunara, Girizan III:515b, V:305c.

Tunca, Eşref V:112c.

Tuncer, Gülsen IV:527b.

Tunç, Arto II:388c.

Tunç, Mustafa Şekip IV:145a, V:169b, 411a.

Tunç, Onno II:388c, V:534c.

Tunçalp, Talat (1915, İstanbul) Bisikletçi. Spora lise yıllarında Ankara'da başladı. 1933-1938 arasında 6 yıl üst üste Türkiye şampiyonluğu kazandı. 1936 Berlin, 1948 Londra olimpiyatlarına katıldı. 1936 Berlin Olimpiyatları'nda 116 bisikletçi arasında 7. oldu. 1956-1967 arasında Bisiklet Federasyonu başkanlığı yaptı. Türkiye turunun ilk düzenleyicisi oldu.

II:247a.

Tunçarslan, Muharrem III:546c.

Tunçtan, Coşkun III:441c.

Tunuslu Mahmud Paşa Konağı Eminönü İlçesi'nde, Kadırga'da, Sokollu Mehmed Paşa Sarayı'nın arazisinde, muhtemelen 19. yy'ın ortalarında Tunus kökenli Ben Ayyad (Ayyadzade) ailesinden Mahmud Paşa tarafından yaptırılmıştır. Günümüzde bütünüyle ortadan kalkmış bulunan konak hakkındaki görsel belgeler S. H. Eldem'in yayımladığı rölövelerden ibarettir. Yanlardan kalın ve yüksek duvarlar tarafından kuşatılan, iki katlı ahşap yapının zemin katında büyük boyutlu bir sofa bulunmakta, havuzlu arka bahçe yönünde yarım sekizgen planlı bir çıkma ile genişletilen sofanın çevresinde farklı boyutta odalar ile üst kat sofasına ulaştıran üç kollu merdiven sıralanmakta, yine bu sofadan, tek halvetli hamamın soğukluğu niteliğindeki hamam odasına geçilmektedir. Üst katta aynı plan aşağı yukarı tekrar edilmekte ancak ön bahçeye bakan odalardan birisi, iki ahşap sütuna oturan bir çıkma ile genişletilmiş, hamamın üzerine de eski İstanbul konaklarında "taş oda" tabir edilen, kâgir duvarlı ve ocaklı bir mekan yerleştirilmiş bulunmaktadır.

II:111c, V:54c.

İlgili madde:

Baytar Mektebi Binası II:112a

Turahan Bey (Koca) III:304c.

Tural, Cemal IV:395c.

Turan, Berç Sahak (1920, Maraş) Mimar. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mimarlık ve müteahhitlik yaptı. 1961-1964 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Turan, Cemil III:287a.

Turan, Dürrü (1883, İstanbul - 1961, İstanbul) Besteci. Darü'l-Elhân'da, Belediye Konservatuvarı İcra Heyeti'nde ve Tasnif Heyeti'nde çalıştı. 1925'te Belediye Konservatuvarı'ndan bir kurulla Anadolu'ya giderek ilk türkü derleme çalışmalarına katıldı. Dügâh, hicaz, bayati, rast makamlarında bestelediği Türkçe güfteli ezanlar Diyanet İşleri'nce kabul edilerek 1950'ye kadar camilerde okundu. Saz semaisi ve şarkı formlarında eserleri vardır. İyi bir tanbur yapımcısı olarak da tanınmıştı.

VI:496c.

Turan Emeksiz Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1961'de, İskoçya'da, Glasgow, Govan-Fairfield tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 781 grostonluktur. Uzunluğu 69,9 m, genişliği 13,5 m, sukesimi 2,6 m'dir. Fairfield yapımı, her biri 800 beygirgücünde 2 adet, iki genişlemeli buhar makinesi vardır. Kazanı akar-

yakıtla çalışmaktadır. Çift uskurlu olup satte 14-15 mil hız yapmaktadır. 1.952 yolcu alabilmektedir. 8 adet eşi daha vardı. 28 Nisan 1960'ta Beyazıt Meydanı'ndaki gösteriler sırasında polis tarafından açılan ateşle ölen orman fakültesi öğrencisi Turan Emeksiz'in adını taşımaktadır. 28 Temmuz 1972 gecesi Sarayburnu önlerinde "Sönmezler" adı şileple çarpışması sırasında 4 kişi öldü, 25 kişi de yaralandı.

Turan, İlhan IV:340b.

Turan, Osman V:170a.

Turan Sineması III:60c.

Turasan Bey VII:343c.

Turgut, Demir VII:463b.

Turgut, Leyla Asım (1910, İstanbul) Yüzücü. 1928'de başladığı yüzme sporuna bir süre yurtdışında devam etmek zorunda kaldı. Yurtdışında kaldığı sürece oldukça ilerleme kaydetti. 1933'te Türkiye'ye dönerek Fenerbahçe'ye girdi. 1934'te yüzme milli takımına davet edilen ilk bayan sporcu oldu ve Moskova'da SSCB'ye karşı milli mayoyu giydi. 100 ve 400 m Türkiye rekorlarını 22 yıl elinde tuttu.

Turgut Özal Caddesi I:164c.

İlgili madde:

Millet Caddesi V:462c

Turgut Reis Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Karabayır, Birlik, Havaalanı mahalleleri ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 38.003'tür.

Turgut Reis Zırhlısı III:23b.

Turhan Bayçu-Orhan Bayçu Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Kefeliköy'de, Kefeliköy Caddesi üzerindedir. Art nouveau karakterli eklektik yalı, 1882'de inşa edilmiştir. 1960'larda Kefeliköy Oteli'nin bir parçası olarak kullanılmıştır. Küçük bir bahçe içinde iki katlı yalının planı, önden arkaya doğru daralır. Cadde yanında cumba şeklinde, direkli ve üzeri kapalı, güney ve kuzey cephelerinde ahşap, üzeri açık balkonları vardır. Duvarlar ahşap/bağdadi, giriş holünün döşemesi mozaik, pencereler giyotin tarzı, panjurludur.

Turhan Hatice Valide Sultan (ö. 1683) *mad. VII:303c*, I:27c, III:156c, IV:496c, V:92a, 98a, 339a, VI:100c, 123c, VII:89c, 465a.

İlgili maddeler:

Mısır Çarşısı V:449a

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Tur-ı Sina Manastırı Temsilciliği *bak.* İoannis Prodromos Metohion Kilisesi

Turizm *mad. VII:304b*, III:147c.

İlgili maddeler:

Oteller VI:179a

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu VII:316c

Turkay, Fuat III:45a.

Turquie, La VII:203a.

Turquoise Lokantası Bir zamanlar Beyoğlu'nun en gözde bar-restoranlarından birisiydi. İlk kez Olivo Pasajı'nda, şimdiki Rejans Lokantası'nın bulunduğu yerde Rus Mihail Mihailovic tarafından 1924'te açılmış, 1926'da şimdiki Odakule'nin bulunduğu yerdeki Karlman Pasajı'nın birinci katına, Bon Marche Mağazası'nın üstüne taşınmıştı. Üç ayrı bölümden oluşan 250 masa kapasiteli bu ünlü lokalde, yemek müziği, varyete ve dans orkestrası bulunmakta, özel balolar, davetler, suareler de düzenlenmekteydi. Karlman Pasajı gibi, hem İstiklal Caddesi'ne, hem de Meşrutiyet Caddesi'ne açılan kapıları vardı. 1933'te kapandı, sahibi yeniden eski yerde Rejans (Regence) Lokantası'nı açtı.

IV:470a.

Tursun Beğ *mad. VII:305c*, II:266a, 389b, 517c, III:204b, 305a, 353b, IV:422a, V:11a, 329c, VI:461a, VII:72c.

Turşucu Deresi II:301c.

Turşucuzade Hüseyin Çelebi Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Halıcıoğlu'nda, Veznedar Sokağı'nda yer almaktadır. Turşucu Hüseyin Ağa tarafından 17. yy'da inşa ettirilmiş, 19. yy'ın ikinci yarısında yenilenmiştir. Ahşap duvarlı ve kırma çatılı yapı kâgir bir bodrumun üzerine oturmakta, dikdörtgen planlı harimin önünde, ufak boyutlu, kapalı bir son cemaat yeri bulunmaktadır. Son cemaat yerinin üstü kadınlar mahfili olarak değerlendirilmiş, harimin duvarlarına dikdörtgen açıklıklı pencereler yerleştirilmiştir. Yapının kuzeydoğu köşesinde bulunan, silindir gövdeli minare kare tabanlı bir kaide üzerinde yükselmektedir. Külahın eteğinde gözlenen perde motifleri minarenin 18. yy'ın son çeyreğinde veya 19. yy'ın ilk yarısında yenilendiğini kanıtlar. Tasarım açısından ahşap mescitler grubuna giren camide bundan başka herhangi bir süsleme öğesine rastlanmaz.

Turuk ve Ebniye Nizamnamesi II:145c.

Turunçlu Suyolu III:525b, V:331a.

Turyan, Yeğişe VI:48a.

Tuti Kadı Medresesi Fatih İlçesi'nde, Yerhisar Caddesi'nde bulunuyordu. Bânisi Hocazade Abdüllatif Efendi'dir. *Hadîka*'da bu zatın medresesinde inzivaya çekilerek tasavvufla uğraştığı ve orada gömülü olduğu yazılıdır. Medrese 1909'daki Çırçır yangınında yanmış olup, bugün yerinde evler vardır. Küçük ve avlulu bir yapı olduğu bilinir.

Tutmosis III III:52b.

Tutucu, Özen III:100b.

Tutya, M. Hüseyin VII:449a.

Tuvalo, M. Bülend III:560b.

Tuz Baba Beşiktaş'ta, Uzuncaova'da, Tuz Baba Mescidi'nin içinde bulunan türbenin II. Mehmed'in (Fatih) tuzcubaşısı Rum Ali'ye ait olduğu söylenir. Türbede bir tuz değirmeni de vardı. Günümüzde hâlâ en fazla ziyaret edilen adak yerlerindendir. Dilek dilenip Tuz Baba'ya tuz adanır ve dilek yerine geldiğinde türbeye paketle tuz götürülür.

Tuz Baba Mescidi Beşiktaş'ta, Şehit Asım Caddesi'ndedir. II. Mehmed'in (Fatih) (hd 1451-1481) tuzcubaşısı Tuz Baba'nın adıyla anılan mescide "Uzuncaova Mescidi" ve "Rum Ali Mescidi" de denilir. Tuz Baba'nın adının Rum Ali olduğu da söylenir. Caminin banisi olarak gösterilen Rum Ali'nin kabri belirsizdir. Bugünkü yapı bir set üzerinde olup yanında Tuz Baba'nın türbesi ve hacet penceresi vardır. Mescidin duvarları kâgir, çatısı ve minaresi karekteristik ve ahşaptır. Mihrabı yuvarlak kemerli bir nişten ibarettir. II. Meşrutiyet döneminde yenilenmiş, etrafı silmeli, dönemine özgü pencereler yapılmıştır.

Tuzcu, Şadan (1939, Rize) Makine mühendisi. İstanbul Teknik Üniversitesi Makine Mühendisliği Fakültesi'ni bitirdi. Serbest mühendis ve müşavir olarak çalıştı. 18. dönem (1987-1991) Rize ve 19. dönem (1991) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Tuzla Askeri Hastanesi Balkan ve I. Dünya savaşları sırasında Tuzla Tahaffuzhanesi yakınlarında kuruldu. Tuzla Sevkıyat Hastanesi olarak da bilinir. 1914'te ordu zührevi hastalıklar hastanesi şekline sokulmuş, 1918-1919'da tahaffuzhanede bulunan sıhhiye bölüğüne devredilmiş, bir süre sonra Çamlıca'ya nakledilerek, 1920'de lağvedilmiştir.

I:348c.

Tuzla Burnu

İlgili madde:

Akritas I:160b

Tuzla Dericiler Kolektörü IV:236a.

Tuzla Harp Hastanesi I:348c.

Tuzla İlçesi *mad. VII:306a*, III:13b, 25a, 36c, 402c, 447a, IV:138b, 316a, VII:500a.

İlgili maddeler:

Akritas I:160b

Deniz Harp Okulu III:25c

Glikeria Adası ve Manastırı III:402c

Organize Deri Sanayi Bölgesi VI:135c

Pendik Tersanesi VI:239a

Yüksek Denizcilik Okulu VII:539a

Tuzla Sevkıyat Hastanesi I:348c.

Tuzla Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1988'de, İzmir'de, Alaybey Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 307 grostonluktur. Uzun-

luğu 47,3 m, genişliği 8,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 636 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 14 mil hız yapmaktadır. 9 adet eşi vardır.

V:99a.

Tüccarbaşı Camii *mad. VII:307a*, 307a.

Tüfekçi, Neriman Altındağ VI:295c, VII:314b.

Tüfekçi, Nida VI:295c.

Tüfenkhane *mad. VII:307c.*

Tüfenkhane Kapısı *bak.* Surlar

Tüfenkhane Mescidi Fatih İlçesi'nde, Unkapanı'nda, Abdülezel Paşa Caddesi'ndeydi. *Hadîka*'da fevkani olduğu ve altındaki dükkânların gelirinin caminin masraflarına ayrıldığı, minberini 18. yy'da Mustafa Ağa'nın koydurduğu yazılıdır. I. Süleyman'ın (Kanuni) (hd 1520-1566) yaptırdığı mescit Tüfenkhane karşısında bulunduğu için bu adla anılıyordu. Günümüzde hiçbir izi kalmamıştır.

Tülbentciyan, Corci III:128a.

Tülbentçi, Feridun Fazıl (1912, İstanbul - 1982, İstanbul) Gazeteci, yazar. Vefa Lisesi'nde ve Yüksek Ticaret Okulu'nda okudu. *Ulus, Vatan, Cumhuriyet, Hürriyet* gazetelerinde yazarlık, İstanbul Radyosu'nda müşavirlik ve program müdürlüğü yaptı. Edebiyata şiirle başlayan Tülbentçi daha sonra birçok tarihi roman kaleme aldı.

Tüm-Banka-Sen VI:527a.

Tüm-Gıda-Sen VI:527a.

Tüm-Haber-Sen VI:527a.

Tüm-Sağlık-Sen VI:527a.

Tümbel-Sen VI:527a.

Tümer, Muazzez IV:358b.

Tümertekin, Erol *mad. VII:308a.*

Tümertekin, Fatma S. III:395c.

Tümka-İş VI:526c.

TÜMTİS VI:526b.

Tünel *mad. VII:308c*, I:24a, II:294b, III:353b, IV:140a, 525a, V:412a, 414c, VII:294b, 539c.

İlgili madde:

İETT IV:139a

Tünel (Semt) I:6a, IV:267a.

İlgili maddeler:

Adamopulo Hanı I:78a

Alman Kültür Merkezi I:212a

Alman Lisesi I:212b

Divan Edebiyatı Müzesi III:68a

Doğan Apartmanı III:79c

Galata Mevlevîhanesi III:362a

Metro Han V:414c

Tarık Zafer Tunaya Kültür Merkezi VII:210b

Tünel Pasajı VII:309c

Tünel Eczanesi V:234a.

Tünel Hanı *bak.* Metro Han

Tünel Pasajı *mad. VII:309c*, II:216b, VI:226a.

Türabî Efendi VI:6a.

Türbeler *mad. VII:310b.*

İlgili maddeler:

Abdullah el-Hudrî Türbesi I:17a

Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18c

Abdurrahman Paşa Türbesi I:19b

Abdülmecid Türbesi I:53b

Abidin Paşa Türbesi I:59a

Adile Sultan Türbesi I:84b

Alaeddin Ali Çelebi Türbesi I:175c

Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Ayas Mehmed Paşa Türbesi I:446a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi I:515b

Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54a

Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327c

Cevad Paşa Türbesi II:419c

Çifte Gelinler Türbesi II:512a

Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III:17c

Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri III:118b

Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi III:119a

Ebu'd-Derda Türbesi III:120b

Edhem Türbesi III:129c

Ferhad Paşa Türbesi III:292b

Feridun Ahmed Paşa Türbesi III:293a

Fitnat Hanım Türbesi III:322b

Fuad Paşa Türbesi III:341c

Gazi Osman Paşa Türbesi III:378c

Gülustu Kadın Efendi Türbesi III:445b

Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459a

Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467b

Hafir Türbesi III:493b

Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b

Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c

Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563c

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV:3c

Hatice Sultan Türbesi IV:20b

Hubbî Hatun Türbesi IV:92c

Hüsrev Paşa Türbesi IV:110a

İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124b

İbrahim Paşa Türbesi IV:131c

İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208c

İzzet Efendi Türbesi IV:313b

Ka'b Türbesi IV:321a

Kapı Ağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431a

Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442a

Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567c

Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178a

Laleli Baba Türbesi V:189c

Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263b

Mahmud Ağa Türbesi V:265c

Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi V:266a

Mahmud Nedim Paşa Türbesi V:267c

Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272c

Mehmed III Türbesi V:338b

Mehmed V Türbesi V:349b

Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366a

Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406b

Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470a

Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:473c

Muhammed el-Ensarî Türbesi V:493c

Murad III Türbesi V:503c

Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543b

Mustafa Paşa Türbesi V:565c

Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Medresesi V:567a

Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567c

Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30a

Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87b

Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244b

Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246b

Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c

Rüstem Paşa Türbesi VI:376c

Selim II Türbesi VI:504b

Siyavuş Paşa Türbesi VII:21c

Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70a

Şehzade Mahmud Türbesi VII:155a

Şehzadeler Türbesi VII:156c

Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII:177b

Şirmerd Çavuş Türbesi VII:184a

Türbeler Müzesi VII:312a

Türbeler Müzesi *mad. VII:312a.*

Türel, Sudi (1929, Antalya) Mühendis. Yıldız Üniversitesi Harita Mühendisliği Bölümü'nü bitirdi. İstanbul Grubu Tapu Sicil müdürü olarak çalıştı. Anavatan Partisi'nin kurucu üyeleri arasın-

da yer aldı. 17. dönem (1983-1987) Antalya ve 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi. Enerji ve tabi kaynaklar bakanlığı yaptı.

Türk Ali Mahallesi II:166a.

Türk Anneler Derneği IV:352c.

Türk Basın Birliği II:73a.

Türk Beşleri VI:322b.

Türk Derneği 18 Ocak 1908'de İstanbul'da kurulmuş, Osmanlıcılığa karşı Türkçü fikirleri savunan dernek. Kurucuları Ahmed Midhat Efendi, Emrullah Efendi, Necib Asım (Yazıksız), Korkmazoğlu Celal, Akçuraoğlu Yusuf, Akyiğitoğlu Musa, Fuad Raif (Köse Raif), Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Ahmed Ferid (Tek) beylerdi. Gaspıralı İsmail Bey, Mehmed Emin (Yurdakul), Köprülüzade Mehmed Fuad, Ağaoğlu Ahmed, Hüseyin Cahit (Yalçın), Halid Ziya (Uşaklıgil) gibi ünlü şair ve yazarlar dernek üyeleri arasındaydılar. 1912'de çalışmalarına son vermiş, üyelerinin bir bölümü Türk Ocağı'na katılmışlardır.

VII:224a.

Türk Edebiyatı Vakfı II:423b.

Türk Eğitim Vakfı III:126a.

Türk El Sanatları Merkezi VII:317c.

Türk Folklor Araştırmaları *mad. VII:312c,* V:305c, 540b, VII:261a.

İlgili maddeler:

Bayrı, Mehmet Halit II:111a

Halk Bilgisi Haberleri III:514b

Tezel, Naki VII:261a

Türk Haberler Ajansı III:465b.

Türk Halk Bilgisi Derneği III:514b.

Türk Hava Kurumu III:20c, 61c.

Türk Hava Kurumu Piyangosu VI:260c.

Türk Hava Kuvvetleri IV:22a, 23b.

Türk Hava Yolları IV:23b.

Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi *mad. VII:313b,* I:86b.

İlgili madde:

Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236b

Türk Kadını IV:346a.

Türk Kadınını Tanıtma ve Güçlendirme Vakfı IV:354a, 356a.

Türk Kadınlar Birliği IV:352a, 355c.

Türk Karikatür ve Mizah Müzesi *mad. VII:314a.*

Türk Kodeksi III:222c.

Türk Kültür Ocağı 23 Temmuz 1947'de, tüzüğüne göre "Türk dilinin çeşitli yönlerinden manasını belirtmek ve bu manayı fikir âlemine yaymak" amacıyla kurulmuş; merkezi Fatih, Fevzi Paşa Caddesi, no. 93'te olan dernek. Başkanı Ali Hatipoğlu olan kuruluşun yöneticileri, Nevin İrdem, Rıza Gür, Turgut Atasoy, Suat Vural, Cevdet Akçalı, Muharrem Erlin'di.

Türk Kültürüne Hizmet Vakfı II:366c.

Türk Kütüphaneciler Derneği V:175c.

Türk Maden-İş III:48a.

Türk Matbuat Cemiyeti II:73a.

Türk Muhafazakâr Partisi 3 Mayıs 1947'de, tüzüğündeki ifadeyle "Çocuk ve aileye, milli ahlak ve ananeye ehemmiyet vererek memleketi kısa bir zamanda ve yapıcı metotlarla maddeten ve manen yükseltmek" amacıyla kurulmuş siyasal parti. Merkezi Galata'da, Veli Alemdar Han'daydı. Üye sayısı 7.251'di. Cevat Rıfat Atılhan'ın başkanlığındaki yönetim kurulu, Şükrü İşdeğer, Behçet Demirgil, M. Nuri Yıldız, Mehmet Barlas'tan oluşuyordu.

Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı *mad. VII:314b,* II:459c, III:44c, IV:443a, VI:474b.

Türk Musikisi İcra Heyeti III:44c, 260b.

Türk Musikisi Ocağı II:459a.

Türk Müzik Aletleri Müzesi Aynalıkavak Kasrı'nın bodrum katındadır. Kasrın Türk Müzik Aletleri Müzesi olarak tasarlanması, aynı zamanda büyük bir besteci olan III. Selim'in musiki ile ilgili çalışmalarını burada yaptığı yolundaki bilgilerden kaynaklanmıştır. Müzede Türk musikisinde kullanılan lavta, kemençe, ney, tanbur, rebap, sinekemanı, ut, kanun, santur, çeng, ney, musikâr, girift, zurna, kaval, tulum, mey, kabak kemane, zil, çalpara, darbuka, tef, davul gibi mızraplı, üflemeli ve vurmalı çalgı örnekleri serilenmektedir. Kasırda ayrıca bir de Türk Müziği Araştırma Merkezi bulunmaktadır.

I:486c.

Türk Nöro-Psikiyatri Cemiyeti VII:328c.

Türk Ocağı 3 Temmuz 1911'de faaliyete başlayan, 22 Mart 1912'de resmen kurulan, merkezi Sultanahmet'te Divanyolu'nda bulunan dernek. Kurucuları, aralarında Hüseyin Ragıb (Baydur), Tevfik Fikret de olan Askeri Tıbbiye öğrencileriydi. Resmi kuruluş için hükümete sunulan bildirimin altında Mehmed Emin (Yurdakul), Ağaoğlu Ahmed, Dr. Fuad Sabit beylerin imzaları vardı. Daha sonraki yıllarda Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Halide Edip (Adıvar), Ziya Gökalp, Köprülüzade Mehmed Fuad gibi önemli yazar ve Türkçüler de dernek çalışmalarına katıldılar. Kuruluşu Türkçü ideolojinin iktidar partisi İttihad ve Terakki'yi sarmaya başladığı yıllara rastlar. Türk Yurdu Cemiyeti ve dergisinin vb Türkçü derneklerin katılımıyla güç kazanmış, İstanbul dışında da 28 şube açmıştır. 1918'de İstanbul'da üye sayısı 2.743'e yükselmiş, döneminin en güçlü derneği olarak 1918'e kadar gelmiş, mütareke döneminde İttihatçılarla yakınlığı yüzünden tahribata uğramış, 1931'e kadar yaşamış, 1931'de yerini halkevlerine bırakmış, 1949'da ise yeniden açılmıştır.

I:167c, III:528c, V:346a, VII:19a, 66c.

Türk Okutma Kurumu (1935) III:1b.

Türk Opereti 1928'de Lütfullah Sururi, Celal Sururi ve bazı operet oyuncularının kurduğu gezginci tiyatro topluluğu. Topluluk ilk olarak Vedat Örfi Bengü'nün *Balo Kaçakları* adlı eserini sahneledi. Daha sonra Ses Tiyatrosu'nda "Leblebici Horhor" operetini oynadı. Topluluk aynı yılın sezon sonunda Cemal Sahir ve Nıvart'la birlikte Şark Opereti adıyla İzmir turnesine çıktı.

Türk Ortodoks Başpiskoposluğu IV:182c, VI:76a, 351b.

Türk Ortodoks Patrikhanesi *mad. VII:315a,* IV:153b.

İlgili maddeler:

Karamanlılar IV:458b

Panayia Kafatiani Kilisesi VI:212c

Türk Sanat Tarihi Enstitüsü IV:312a.

Türk Sanat Tiyatrosu 1932'de Ortaköy'deki Halk Tiyatrosu'nda oyunlar sahneleyen topluluk. Topluluğun idarecisi S. Papasyan, rejisörü ise H. Nesimi idi. Topluluk başlıca *Kör Ressam, Taş Parçası, Arapça Değil mi? Uydur, Uydur Söyle* adlı oyunları sahneledi.

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) III:126a, IV:300c.

Türk Sanayi-i Nefise Birliği VI:436c.

Türk Seyyahin Cemiyeti IV:236b, VII:317a.

İlgili maddeler:

Atabinen, Reşid Safvet I:375c

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) VII:316c

Türk Sosyal Demokrat Partisi 26 Nisan 1946'da, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Cemil Alpay, Sadık Acarlı, Mustafa Yıldız, Yakup Savaş'tı. Mütareke döneminde kurulmuş Sosyal Demokrat Fırkası'nın devamı olduğunu açıklamıştır. Örgütlenememiş, başkanı Cemil Alpay'ın ölümü üzerine kısa zamanda feshedilmiştir.

Türk Tarih Encümeni IV:169b, VII:235c.

Türk Tarih Kurumu III:151b, 236b, 347b, VII:235c.

Türk Telsiz Telefon Anonim Şirketi VI:293b.

Türk Temaşa Heyeti VI:202c.

Türk Tezyini Sanatlar Mektebi 1928'deki harf devrimi üzerine kapanan Medresetü'l-Hattatin'in yerine 1929'da Şark Tezyini Sanatlar Mektebi adıyla kuruldu. Okulda halı deseni, tezhip, minyatür ve ciltçilik bölümleri vardı.

1931'de hat sanatı bölümü eklenerek Türk Tezyini Sanatlar Mektebi adını alan okul Güzel Sanatlar Akademisi'ne bağlandı. Okula ortaokul mezunlarından yetenek sınavını kazananlar alınıyordu. Belli bir öğrenim süresi yoktu. Fındıklı'daki Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi binasında faaliyet gösteren okul, 1937'de Güzel Sanatlar Akademisi'nin bir bölümü haline getirildi.

Türk Tıp Cemiyeti VII:328c.

Türk Tıp Encümeni IV:193a.

Türk Ticaret Kanunu III:215b.

Türk Tiyatrosu Şehir Tiyatroları'nın yayın organı. İlk sayısı 15 Şubat 1930'da *Darülbedayi* adıyla çıktı ve 1935'e kadar bu isimle devam etti. 1980'den sonra da *Şehir Tiyatrosu* adını aldı. Amacı sadece oynanan oyunları tanıtmak değil, Türk seyircisine bir tiyatro kültürü vermekti. Tiyatronun kurumlaşma ve toplumda saygın bir yer kazanma çabasında, bazen polemikler de yaparak, önemli bir rol oynadı.

İlgili madde:

Binemeciyan, Eliza II:233b

Türk Umumi Tiyatro Anonim Şirketi III:156a.

Türk Üniversiteli Kadınlar Derneği IV:356c.

Türk Vakıf Hat Sanatları Müzesi *mad. VII:315c*, II:93b, VII:64a.

Türk ve İslam Eserleri Müzesi *mad. VII:316a*, III:177b, 242b, IV:128c, 296a, VI:24b, 190a, 317b, 487c, VII:65b, 413a, 456b.

Türk Yurdu Türkçülük ideolojisinin yayın organı. Türk Yurdu Cemiyeti'nin yayın organı olarak ilk sayısı 7 Aralık 1911'de çıktı. Daha sonra Türk Ocağı'nın yayın organı haline geldi. Yusuf Akçura'nın yönettiği dergi dönemin Türkçülük akımının en etkili aracı oldu. Cumhuriyet döneminde Türk Ocakları'nın merkezi Ankara'ya taşınınca, Ekim 1924'ten 1931'e kadar Ankara'da aylık olarak çıktı. Bu tarihte Türk Ocağı kapatılınca dergi de kapandı. Bundan sonra değişik dönemler geçirdi. Eylül 1942-Aralık 1943 arasında Hamdullah Suphi Tanrıöver yönetiminde 15 günlük olarak çıktı. Temmuz 1954-Haziran 1957 arasında Hamdullah Suphi ve Abdülhak Şinasi Hisar'ın işbirliğiyle yayımlandı. 1959-1961 arasında Enver Bilgiç tarafından çıkarıldı. Bundan sonra düzensiz olarak 1970'e kadar yayımlandı. Şubat 1987'de Türk Ocakları genel merkezinin yayın organı niteliğiyle aylık olarak yayına yeniden başladı.

V:346a.

Türk Yurdu Cemiyeti 31 Ağustos 1911'de İstanbul'da kurulmuş dernek. Kurucuları şair Mehmed Emin (Yurdakul), Müftüoğlu Ahmed Hikmet, Ağaoğlu Ahmed, Hüseyinzade Ali (Turan), Dr. Akil Muhtar (Özden), Akçuraoğlu Yusuf beylerdi. *Türk Yurdu* adlı yayın organını çıkaran dernek 1912'de çalışmalarına son vermiş, tüm üyeleri Türk Ocağı'na katılmıştır.

VII:224b.

Türk Yürüyücülük, Dağcılık ve Kış Sporları Kulübü II:542b.

Türkali Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Dikilitaş, Abbas Ağa, Cihannüma, Sinan Paşa, Vişnezade, Muradiye mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevridir. Nüfusu (1990) 6.358'dir.

Türkali, Vedat (1919, Samsun) Yazar. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni bitirdi. Askeri okullarda edebiyat öğretmenliği yaptı. Kuleli Askeri Lisesi'nde yüzbaşı rütbesiyle edebiyat öğretmeniyken TCK'nun 141. maddesinden yedi yıl hapiste kaldı. Film senaryoları yazdı (*Karanlıkta Uyananlar* [1965], *Kara Çarşaflı Gelin* [1977]). *Dallar Yeşil Olmalı* oyunuyla 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması'nda başarı armağanı aldı. 1974'te Milliyet Roman Yarışması'nı kazanan, aynı romanla (*Bir Gün Tek Başına*, 1975) Orhan Kemal 1976 Armağanı'yla da ödüllendirilen yazarın diğer bazı kitapları şunlardır: *141. Basamak* (oyun, 1970), *Bu Ölü Kalkacak* (oyun, 1976), *Eski Şiirler, Yeni Türküler* (şiirler, 1976), *Üç Film Birden* (senaryolar, 1979), *Mavi Karanlık* (roman, 1983), *Yeşilçam Dedikleri Türkiye* (1986), *Tek Kişilik Ölüm* (1990). Asıl adı Abdülkadir (Demirkan) Pirhasan olan yazar, müzik ve tiyatro sanatçısı Deniz Türkali ile senaryo yazarı ve şair Barış Pirhasan'ın babasıdır.

II:448b.

Türkay, Hasan (1917, Aydos) Sendikacı. İlkokulu bitirdi. Türk-İş başkanvekilliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) Ankara, 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Türkdoğan, Semih (1912, İstanbul - 1994, İstanbul) Sporcu. Galatasaray Lisesi'nde öğrenciyken 13 yaşında atletizme başladı. 15 yaşındayken milli forma giyerek Bulgar atletleriyle yarıştı. 1928 Amsterdam Olimpiyatları'na katıldı. 9 Türkiye rekoru kırdı. 100 m'de kırdığı 10.6.10'luk derecesi 25 yıl geçilemedi. 1931'de Atina'daki Balkan Oyunları sırasında çıkış hakemi ile ortaya çıkan bir anlaşmazlık nedeniyle yarışmaya katılmadığı için sürekli boykotla cezalandırıldı. Daha sonra bu ceza kaldırıldı. 1938'de atletizmi bıraktı. Galatasaray Spor Kulübü yönetiminde ve Atletizm Federasyonu'nda görev aldı. 1948 Londra Olimpiyatları'na katılan atletizm takımının antrenörlüğünü yaptı. *Milliyet* gazetesinde spor yazıları yazdı.

Türkeş, Sezai (Mühendis) IV:85b.

Türkgeldi, Ali Fuad V:349a, 351c.

Türkgeldi, Celal (1904, İstanbul - 1966, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Hâkimlik ve Yargıtay üyeliği yaptı. 9-10. dönem (1950-1957) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Türkische Post I:213c.

Türk-İş *bak.* Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu

Türkiye Aile Planlaması ve Sağlığı Vakfı I:146b.

Türkiye Amele Birliği IV:283b.

Türkiye Belediye-İş VI:526b.

Türkiye Deniz İşçileri Sendikası IV:225a, VI:526b.

Türkiye Denizcilik İşletmeleri Hastanesi 1941'de Karaköy'de faaliyete geçmiştir. Türkiye Denizcilik İşletmeleri Genel Müdürlüğü'ne bağlı, doğum ve nöroşirurji hariç bütün servisleri olan tam teşekküllü bir hastanedir. Çocuk hastalıkları, dermatoloji, fizik tedavi, genel cerrahi, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 80 yatakla hizmet vermektedir.

Türkiye Denizcilik İşletmesi Genel Müdürlüğü (TDİ) III:33a, V:216c, VI:541c.

Türkiye Denizcilik Kurumu V:216c.

Türkiye Denizcilik Kurumu Genel Müdürlüğü (TÜDEK) III:33a.

Türkiye Eczacıları Cemiyeti III:222c.

Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı III:18a, V:110b, 175a.

Türkiye Elektrik Kurumu I:480b.

Türkiye Esnaf-Sanatkârlar Teşkilatı Konfederasyonu III:216a.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti *bak.* Gazeteciler Cemiyeti

Türkiye Gemi Sanayii AŞ III:33a, VII:256a.

Türkiye Genç İşadamları Derneği (TÜGİAD) IV:300c.

Türkiye Hanı *bak.* Milli Reasürans Hanı

Türkiye İdman Cemiyetleri İttifakı III:276b.

Türkiye İmar Bankası II:48b.

Türkiye İşçi Partisi I:225b, II:239a, III:48a, 426a, IV:290c, VI:458b, 525a.

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu III:35b, 48a, IV:225b, 284c, 290a, VI:130a, 524c.

Türkiye İşçi Sosyalist Fırkası IV:289b.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi 17 Haziran 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Etem Ruhi Balkan, Selahattin Yorulmazoğlu, Mehmet Şükrü Sekban, Necmettin Deliorman, İrfan Recep Nayal, Ali Esenkova, İbrahim Tokay'dı. 1946 ve 1950 seçim-

lerine İstanbul'dan katılmış, ancak sonuç alamamıştır.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Sosyalist Fırkası (TİÇSF) 22 Eylül 1919'da, İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları arasında Edhem Nejat ve Dr. Şefik Hüsnü vardı. Nizamnamesinde amacı, "ilmi sosyalizm esaslarına göre Türkiye işçi ve çiftçilerinin iktisadi hukuk ve menfaatlerini sıyanet ve müdafaa" olarak belirtiyordu. Sosyalist fikirlere eğitim gördükleri Almanya'da yakınlık duymaya başlamış gençler tarafından kurulmuştu. *Kurtuluş* ve *Aydınlık* dergilerini yayımlamış, Anadolu hareketini desteklemiş, 1924'te feshedilmiştir.

III:20a, IV:289c.

Türkiye İşçiler Derneği IV:224c, 225c, 284a, VI:23a.

Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) IV:226b, 300b, VI:525a.

Türkiye Jokey Kulübü I:374c, VII:378a.

Türkiye Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Türkiye Komünist Partisi (TKP) II:238c, III:20a, IV:282b, 289c, V:410a.

Türkiye Milli Bankası II:47c.

Türkiye Milli Gençlik Teşkilatı (TMGT) I:225a.

Türkiye Milli Olimpiyat Komitesi III:276b.

Türkiye Milli Talebe Federasyonu (TMTF) I:225a.

Türkiye Sınai Kalkınma Bankası AŞ IV:230a.

Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi 20 Haziran 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Dr. Şefik Hüsnü Değmer, Ragıp Vardar, Fuat Bilge, İstefo Papadopulos, Emin Aydınlatan, Dr. Habil Amato, Müntakim Öçmen, Hayrettin Emin Manoğlu'ydu. 16 Aralık 1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatıldı. Yöneticileri komünizm propagandası yapmaktan mahkûm oldular.

III:20a, IV:284a, 290a.

Türkiye Sosyalist Fırkası (TSF) 20 Şubat 1919'da, Sirkeci'de, Hocapaşa Hamamı Sokağı'nda kurulmuş siyasal parti. 1910'da kurulmuş, sonra kapanmış Osmanlı Sosyalist Fırkası'nın Mütareke dönemindeki devamıdır. Kurucu ve yöneticileri Hüseyin Hilmi (İştirakçi) ve Mustafa Fazıl'dır. Programını yenilemiş ve klasik sosyalist parti programlarına yaklaştırmıştır. Mütareke dönemi İstanbul'unda işçi kesimlerinde en fazla etkinlik göstermiş siyasal kuruluştur. Özellikle 1920'de ve 1921'in ilk yarısında İstanbul işçi hareketini yönlendirmiş, 1921'in ortalarından itibaren etkinliği azalmış, 1922 sonlarında başkanı Hüseyin Hilmi'nin öldürülmesinden sonra tümüyle çökmüştür.

II:236c, III:425a, IV:73a, 246b, 283a, 289b, VI:23b.

Türkiye Sosyalist İşçi Partisi II:239a, VII:20a.

Türkiye Sosyalist Partisi 14 Mayıs 1946'da İstanbul'da kurulmuş siyasal parti. Kurucuları Esat Adil (Müstecaplıoğlu), Macit Güçlü, İhsan Kabalıoğlu, Aziz Uçtay'dı. Çok partili rejime geçildikten sonra kurulan ilk sosyalist partidir. Yayın organı *Gerçek* gazetesiydi. Programında sosyalist, milliyetçi, beynelmilelci ve laik olduğunu bildiren parti Aralık 1946'da İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı'nın emriyle kapatılmış, yöneticileri komünizm propagandası yaptıkları gerekçesiyle tutuklanmış, beraat etmişler, parti 1950'de tekrar faaliyete geçmiş, 1952'de yöneticileri yine aynı gerekçeyle tutuklanmış ve fiilen kapanmıştır.

IV:224c, 284a, 290a.

Türkiye Spor Yazarları Derneği VII:43b.

Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) *mad. VII:316c*, I:273c, 356c, II:392c, 458a, 467a, III:104c, 171a, 305b, 436c, IV:61c, 62c, 229b, 229c, V:281a, VII:26a, 27a, 206b, 304b, 520a.

İlgili maddeler:

Atabinen, Reşid Safvet I:375c

Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392c

Çadır Köşkü II:457a

Gülersoy, Çelik III:436c

Hıdiv Kasrı IV:61c

Malta Köşkü V:280a

Soğukçeşme Sokağı VII:26a

Yeşil Ev VII:508c

Türkiye Yayınevi VII:449a.

Türkiye Yeşilay Cemiyeti VII:328c.

Türkiye'de İngiliz Muhipleri Cemiyeti *bak.* İngiliz Muhipleri Cemiyeti

Türkkan, Ali Galip (1868-1949) V:530b.

Türkler, Kemal III:48b, IV:225c, 290c, 498a, V:401a, VI:458c.

Türküler *mad. VII:318a*, III:515c, V:529c.

Türsan, Tonguç (1927, İstanbul) Kürekçi. Spora 1945'te Galatasaray'da başladı. Daha sonra Taksim ve Fenerbahçe kulüplerinde spor yaptı. En parlak dönemini Fenerbahçe'de yaşadı. 1951'de yükseköğrenim için gittiği Almanya'da, Fenerbahçe adlı fitası ile tek çiftede en büyük ödül olan "Gold Skiff"i kazandı. Fenerbahçe'de ve milli takımda defalarca kaptanlık yaptı. 1955 Akdeniz Oyunları'nda gümüş madalya kazandı. 1958'de sporu bıraktı.

III:287a, V:171a.

Türsen, Salahaddin VII:540b.

Tütengil, Cavit Orhan (1921, Tarsus - 1979, İstanbul) Yazar, sosyolog. İstanbul'da Haydarpaşa Lisesi'ni bitirdi. Üniversitede felsefe öğrenimi yaptı. Köy Enstitülerinde, Antalya, Diyarbakır liselerinde felsefe öğretmenliğinden sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'nde sosyoloji dalında akademik kariyere başladı. Burada profesörlük, *Cumhuriyet* gazetesi yönetim kurulu üyeliği yaparken, 7 Aralık 1979'da silahlı bir saldırıyla öldürüldü. Edebiyat alanındaki çalışmaları 21 yaşındayken "Cavit Orhan Öz" imzasıyla yazdığı yazılarla ve arkadaşlarıyla birlikte bir süre yayımladıkları *Değirmen* dergisiyle başlar. Bellibaşlı eserleri şunlardır: *Köy Enstitüleri Üzerine Düşünceler* (1948), *Diyarbakır Basın Tarihi Üzerine Notlar* (1954), *Ziya Gökalp Üzerine Üç Kitap, Montesquieu'nün Siyasi ve İktisadi Fikirleri* (1956, Türk Dil Kurumu 1957 Bilim Armağanı), *Diyarbakır Basını ve Bölge Gazeteciliğimiz* (1966), *Azgelişmiş Ülkelerin Toplumsal Yapısı* (1966), *Sosyal İlimlerde Araştırma ve Metod* (1969), *Türkiye'de Köy Sorunu* (1969), *Az Gelişmenin Sosyolojisi* (1970), *Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları* (1975), *Temeldeki Çatlak* (1975).

Tütsü Nazar değdiği için hastalandığına inanılan kişileri iyileştirmek veya canlı ve cansız varlıkları nazara karşı korumak amacıyla yapılan işlem. Bunun için üzerlik, çöreotu, karanfil, günnük, tuz, biber, soğan, sarmısak kabukları, nazarı değdiğine inanılan kişinin saçından veya elbisesinden alınan bir parça ve nazarı değdiğine inanılan kişinin oturduğu evin sokak kapısı eşiğinden kesilen yonga ateşe atılarak kişi veya cisim, dumanına tutulurdu. Çocukların tütsülenmesinde çöreotu, üzerlik ve yedi dükkândan alınan süprüntü kullanılırdı. İstanbul'da en çok üzerlik otuyla tütsü yapılırdı. Evlerde bu otun saklandığı üzerlik kutuları bulunurdu. Tütsüleme yapılırken tekerlemeler de söylenirdi.

Tütün I:106c.

Tütüncü Mehmed Efendi Camii *bak.* Göztepe Camii

TÜYAP V:28b.

Tüzün, Bediye VII:204c.

Tüzün, Ferit III:45c.

Tüzün, Metin (1936, Erzincan) Maliyeci. İstanbul İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Mali müşavirlik yaptı. 15. ve 16. dönem (1973-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Tüzün, Rıza (1920, İstanbul - 1979, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. İstanbul Erkek Lisesi'ni bitirdi ve hukuk öğrenimi yaptı. 1934'te tiyatro yaşamına başladı ve çeşitli topluluklarda çalıştı. 1952'de İstanbul Şehir Tiyatroları'na

girdi ve burada 200'ü aşkın oyunda rol aldı. 1950'lerden başlayarak az sayıda filmde oynadı, seslendirme sanatçısı olarak çalıştı.

Twain, Mark (30 Kasım 1835, Florida - 21 Nisan 1910, Redding) Amerikalı yazar. Asıl adı Samuel Langhorne Clemens'tir. California'nın en büyük gazetesi *Alta California* adına gezgin muhabir olarak Kutsal Topraklar'a düzenlenen bir gezi sırasında İstanbul'a da uğramıştı. Ağustos 1867'de Quaker City adlı gemiyle şehre gelen Twain, sonradan *The Innocents Abroad or The New Pilgrim' Progress* (1869) adlı kitapta topladığı gezi notlarında, doğuya ve İstanbul'a ilişkin izlenimlerini canlı bir dille anlatır. Ayasofya'yı, Kapalıçarşı'yı, Binbirdirek Sarnıcı'nı, I. Mahmud Türbesi'ni gezen, muhtemelen Galata Mevlevîhanesi'nde bir sema ayinini izleyen, Haseki ya da Cağaloğlu Hamamı'na giden, Haliç boylarıyla Üsküdar civarında uzun yürüyüşler yapan Twain İstanbul'u abartı ve alay dolu bir üslupla ele alır. İstanbul'un gezi kitaplarında okurken düşlediği o eski, garip ama çekici, soylu kent olduğunu söylerken, şehrin pisliğinden, sıkışıklığından, kargaşa ve gürültüsünden söz etmeyi de ihmal etmez.

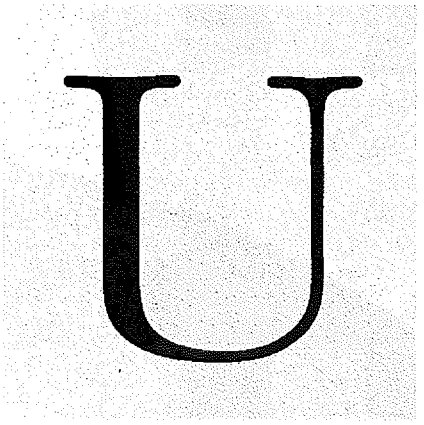
Tzetzes, İoannes (1110, Konstantinopolis - 1180, Konstantinopolis) Bizanslı bilim adamı. Gençliğinde yerel yöneticilerden birinin sekreteri iken, imparatoriçeye yaptığı bir saygısızlık yüzünden görevini kaybetmişti. Sonradan Konstantinopolis'te seçkin ailelerin himayesi altında öğretmen ve yazar olarak çalıştı. Buna rağmen yoksul bir yaşamı seçti. Çok yönlü ve yaratıcı bir yazar olarak 60 kadar kitap yazdı, Homeros, Hesiodes ve Aristoteles'in görüşlerini yorumladı. Günümüze ulaşmış 107 mektubu ve Troya Savaşı ile ilgili bir başka şiiri vardır.

Tzikalareia Örme sütunlarla dekore edilmiş Bizans anıtı. Milion (Sultanahmet'te) ile Topoi (Cankurtaran) arasında bir yerde duruyordu. Yalnızca *Patria* adlı kaynakta sözü edilen Tzikalareia'nın görünümü ve "çömlekçilik" anlamına gelen adı konusundaki açıklamalar yeterli değildir.

Tzikalareia Kapısı VII:74a.

Tzikanisterion II:347b, VII:41a.

Tzubali VII:496a.

Ubeyd Dede Efendi (ö. 1837) VII:125c.

Ubeydullah Ahrar (ö. 1490) VI:32a.

Ubeydullah Efendi (ö. 1770) VI:36a.

Ubicini, Jean-Henri A. *mad. VII:319a,* III:375a, VI:298a, 370a.

Uca, Rëşat II:463a, VII:350b.

Uçarı, Ercüment II:448c.

Uçaroğlu, Vasfi II:388c, V:534b.

Uçuk, Cahit (1911, İstanbul) Yazar. Eğitimini özel öğretmenlerin yardımıyla ya da kendi kendine yaptı. Babasının memuriyeti dolayısıyla onunla birlikte Anadolu'nun pek çok yöresinde bulundu. Çocuk kitapları yazarı olarak da tanınan ve bu alandaki kadın yazarlar arasında adı en önde anılanlardan birisi olan Cahit Uçuk, Uluslararası Çocuk Kitapları Birliği 1937 Armağanı ile Hans Christian Andersen Yarışması'nda (1958) Onur Armağanı'na layık görüldü. Kendi soyadıyla bir de yayınevi bulunan yazarın başlıca romanları *Kirazlı Pınar* (1936), *Kırmızı Balıklar* (1946), *Küçük Ev* (1947), *Siyah Dantelli Şemsiye* (1956), *Gecenin Bu Saatinde* (1968); hikâye kitapları *Cennet Bahçesi* (1967), *Bir Işıklı Pencere* (1969), *Değişen Sensin* (1970); çocuk kitapları *Türk İkizleri* (1937), *Kırmızı Mantarlar* (1943), *Türk Çocuğuna Masallar* (1946), *Ateş Gözlü Dev* (1946), *Kurnaz Tilki*'dir (1946).

Uçuruk Tekkesi IV:1c, 2a.

Uğur Mumcu Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. İlçe mücavir alanı, Yakacık Yeni Mahalle ve Maltepe İlçesi'yle çevrilidir.

Uğur, Necdet (1923, Mecitözü/Çorum) Yönetici. Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. İçişleri Bakanlığı'nda çalıştı. İzmir ve İstanbul emniyet müdürlüklerinde bulundu. 1963'te İstanbul belediye başkanlığına atandı. 1968'de CHP İstanbul il başkanı oldu. 14., 15. ve 16. dönem (1969-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Bülent Ecevit hükümetlerinde içişleri ve milli eğitim bakanlıkları yaptı.

Uğurlu, Nurer IV:145a, V:406a, VI:136c.

Uğurluyan, Gomidas III:183a.

Uhuvvet Osmanlı Halk AŞ İplik Fabrikası III:86c.

Ulagay, İbrahim Ethem *mad. VII:319b,* 264a.

Ulagay, İlhan VII:319c.

Ulagay, Nezih VII:319c.

Ulagay, Osman V:465a.

Ulagay, Rasin VII:319c.

Ulagay, Seyide VII:319c.

Ulagay, Suat VII:319c.

Ulak III:466b.

Ulange VII:497a.

Ulanka VII:497a.

İlgili madde:

Langa V:195a

Ulaş, Fahrettin (1911, İstanbul - 1980, İstanbul) Bankacı. Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebi'ni bitirdi. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet bakanlığı, iktisat ve ticaret bakanlığı yaptı.

Ulaşım *mad. VII:319c,* III:147c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Deniz Ulaşımı III:30b

Dolmuş III:97c

Hava Ulaşımı IV:22b

Hızlı Tramvay IV:70b

Kent İçi Ulaşım IV:524c

Metro V:412a

Otobüs VI:180b

Otogarlar VI:181a

Toplutaşımacılık VII:294a

Trafik VII:297c

Tramvay VII:299b

Troleybüs VII:300c

Tünel VII:308c

Ulema *mad. VII:321c.*

Ulu, Nesrin IV:357b.

Uluç, Hıncal VI:381a.

Uluçay, Çağatay IV:222a.

Uludağ, Derya IV:358b.

Uludağ, Osman Şevki V:530c.

Uludağ, Seher VI:265a.

Uludere I:152a.

Uluengin, Fatih IV:223a.

Ulueren, Orhan III:379c.

Uluergüven, Selçuk VI:80c.

Ulufe Divanı Galebe divanı olarak da bilinir. Kapıkulu ocaklarına üç ayda bir ulufe (maaş) verilmesi münasebetiyle sarayda yapılan törenler. Salı gününe rastlatılan bu törenlerde saray mutfağında pişirilen çorba, pilav ve zerde saray avlusunu dolduran yeniçerilere ikram edilir, bu sırada sadrazamın başkanlığında Kubbealtı'nda divan toplanır; bir yandan da askere dağıtılacak maaş keseleri hazırlanırdı. Divan çalışmaları ve yemek dağıtımı bittikten sonra ulufe keseleri getirilip onarlı tertipler halinde divan heyetinin önüne koyulurdu. Vezirazam, Arzodası'ndaki padişahtan dağıtma iznini içeren hatt-ı hümayun gelduktan sonra muhzır ağa ulufelerin dağıtılacağını ilan eder, yeniçeriler orta orta çağrılıp gelenek uyarınca keseleri onar onar kapışmalarına müsaade edilirdi. Ulufe keselerini alan ocak mensupları kışlalarına dönerlerdi. Dağıtım bitince, Arzodası'nda padişah tarafından kabul edilen sadrazama hilat giydirilirdi. İstanbul'a gelen elçilerin sadrazam ve padişah tarafından kabulleri de ulufe divanı gününe rastlatılır, bu münasebetle törenin daha görkemli ve düzenli olması sağlanır; elçilere devletin gücü gösterildiği için de törene galebe divanı denirdi.

I:159a.

Uluğ Bey IV:233a.

Uluğ Bey Lisesi IV:257a.

Uluğ, İsmet *mad. VII:322c.*

Uluköy III:168c.

Ulukut, Rauf VI:538a.

Ulum-ı Âliye-i Ticariye Mektebi IV:155c.

Ulunay, Refi Cevat *mad. VII:323a,* II:446b, 510a, V:164b, 240c, 464c, VI:132a, VII:468a.

Uluocak, Nihal IV:358b.

Ulus Beşiktaş İlçesi'nde semt. Zincirlikuyu'dan Etiler'e uzanan Nisbetiye Caddesi'nin, Otelcilik Yüksek Okulu ve Akmerkez adlı alışveriş sitesinin bulunduğu mevkiden güneye doğru uzanan yörede yer alır. Son 20-25 yıl içindeki hızlı yapılaşma sonucu oluşmuştur. Kuruçeşme ve Arnavutköy'ün sırtlarında yer alan kesimi ise lüks konutlarla dolmuştur.

III:177a.

Ulus Sitesi VII:16a.

Ulusay, Nâzım (1896, Selanik - 1961, İstanbul) Gazeteci, yazar. İlk ve orta öğrenimini Hadîka-i Hamidiye'de ve Selanik Askeri Rüşdiyesi'nde tamamladı. Bir süre Fransızca öğretmenliği yaptı. 1923'te *Vatan* gazetesinde muhabir olarak gazeteciliğe başladı. *Millet, Milliyet, Son Posta* ve *Cumhuriyet* gazetelerinde çeşitli görevlerde bulundu. Birçok dergi ve gazetede hikâyeleri, piyesleri, tefrikaları ve röportajları yayımlandı.

Ulusay, Osman Nuri (1914, Kırşehir - 1987, İstanbul) Avukat. Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık ve İstanbul Belediye Meclisi üyeliği yaptı. 13. dönem (1965-1969) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uluslararası Ağa Han Mimari Ödülü III:153a.

Uluslararası Çalışma Örgütü VI:525a.

Uluslararası İstanbul Caz Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Film Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Müzik Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali *bak.* İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı

Uluslararası Kızılhaç Konferansı IV:72a.

Ulusoy, Ahmed Tevhid VII:93b.

Ulusoy, Galip III:546c.

Ulusu, Bülent (1923, Üsküdar) Asker. Deniz Harp Okulu'nu ve Deniz Harp Akademisi'ni bitirdi. Oramiraliğe yükseldi. Deniz Kuvvetleri komutanı oldu. 12 Eylül 1980'de ordunun yönetime el koymasından sonra başbakanlığa getirildi (1980-1983). 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ulvî (Şair) IV:557a.

Ulvi Uraz Tiyatrosu *mad. VII:323a.*

Ulviye Sultan V:354a.

Uman, Fevzi (1911, İstanbul - 1978, İstanbul) Futbolcu. Beşiktaş futbol takımında parladı. 1923-1943 arasında 272 maçta oynadı. Beşiktaş'la 5 kez İstanbul ligi şampiyonluğu, 1 kez Türkiye birinciliği yaşadı. Futbolu bıraktıktan sonra Futbol Federasyonu'nda görev aldı.

Umpertopulos Ailesi Norman asıllı Bizans ailesi. Kurucusu Humbert ya da Hubert adlı biriydi. İlk kez 11. yy'da adları duyuldu. 13. yy'da ortaya çıkan Umpertopuların ilki ile bağlantısı kesin değildir. Bu kolun IV. Haçlı Seferi dolayısıyla Konstantinopolis'ten geçen aynı adlı bir başka Norman'dan türemesi muhtemeldir.

Umum Amele Birliği II:236b.

Umum Mekâtib-i Askeri Nezareti I:353b.

Umum Sigorta Hanı II:46a.

Umumi Kütüphane II:94a.

Umur Sığlığı II:267a.

Umur-ı Hafiye III:493b.

Unat, Ekrem Kadri IV:221a, V:46c.

Unat, Nermin Abadan IV:350a, 352c.

Uncu Hafız Medresesi Fatih İlçesi'nde, Sarıgüzel'de, Çıkrıkçı Kemalettin Mahallesi'nde, Ocaklı Sokağı'ndaydı. 1942'de yıkılmıştır. Mimarisi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Underwood, Paul A. (1902, Puerto Rico - 1968, Tennesse) Harvard Üniversitesi'nin Dumbarton Oaks Bizans Araştırmaları Enstitüsü'nde Bizans mimarisi ve arkeolojisi profesörü oldu. Öğrenimini Princeton Üniversitesi'nde yaptı. 1938-1943'te Cornell Üniversitesi'nde çalıştı. 1946'da Dumbarton Oaks Enstitüsü'nde görev aldı, 1960'ta profesörlüğe yükseldi. 1950'den itibaren enstitünün arazi çalışmaları başkanı olarak, İstanbul'da Ayasofya ve Kariye camilerindeki duvar resimlerinin açılması, temizlenmesi ve restorasyon işlerini yönetti. Birçok makale ve bildirileri dışında, Kariye'deki mozaik ve freskolara dair *The Kariye Djami* (Bollingen Series, LXX, New York, 1966, 3 c., 4. c. 1975'te basıldı) adlı büyük eserini yayımladı.

IV:468b.

UNESCO Kurtarma Projesi 17 Eylül 1976'da Strasbourg'da toplanan Avrupa Konseyi İstanbul'u "uluslararası çabalarla desteklenmesi gereken tarihi kent" kabul etti. Bundan sonra konuyla UNESCO ilgilendi. Bir dizi bilimsel hazırlık yapıldı. 19 Temmuz 1979'da UNESCO ile Türkiye Dışişleri Bakanlığı arasında bir proje üzerinde anlaşıldı. Bu proje, İstanbul'daki sit alanlarını kapsıyordu. 1980'de UNESCO tarafından İstanbul ve Göreme'deki tarihsel çevreler ve eserler için koruma kararı alındı. UNESCO genel sekreteri 10 Mayıs 1983'te İstanbul'da bir basın toplantısı yaparak projeyi açıkladı ve uluslararası bir kampanya başlattı. Herkesten katkı beklediklerini ilan etti. UNESCO'nun öncelikle kurtarmayı amaçladığı tarihsel çevre ve eserler Topkapı ve Yıldız sarayları, Süleymaniye Camii ve çevresi, Haliç, Bozdoğan Kemeri, kara surları, Zeyrek'tir. UNESCO'nun çabaları ile Bozdoğan Kemeri'nin, kara surlarının bir bölümünün restorasyonları yapılmıştır.

Ungay, Hurşit VII:350b.

Unger, Eckhard III:205b.

Unger, Friedrich Wilhelm *mad. VII:323c,* 373c.

Ungnad, David III:394b.

Union Club IV:176b, V:106b.

Union Club Futbol Takımı IV:335b.

Union Club Sahası

İlgili madde:

Fenerbahçe Stadyumu III:287a

Union Française *mad. VII:324b,* II:16b, 216b, 293b, 387b, V:410c, VII:249a, 365a.

Union Hanı *mad. VII:324c,* II:45c.

United Press III:465b.

Univers *mad. VII:325a.*

Unkapanı *mad. VII:325c,* III:19a, 167c, 502a, VI:275a, VII:548a.

İlgili maddeler:

Askeri Tahmiye Fabrikası I:354b

Emir Buharî Tekkesi III:167c

Hacı Halil Mescidi III:475c

Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi III:491c

Heptaskalon Limanı IV:52c

İbn Meddas Mescidi IV:119b

Şazelî Tekkesi VII:138c

Unkapanı Köprüleri VII:326a

Unkapanı Sarnıcı VII:327a

Yavuz Er Sinan Camii VII:446c

Zeugma VII:548a

Unkapanı Çarşısı IV:118a.

Unkapanı Geçidi I:382c, IV:280a.

Unkapanı İskelesi IV:117b.

Unkapanı Köprüleri *mad. VII:326a,* III:357c, 358a, 510a, VII:219a, 326a, 326b, 327a.

Unkapanı Sarnıcı *mad. VII:327a.*

Unkapanı Sinagoğu Unkapanı-Cibali arasında, Abdülezel Paşa Caddesi'ndeydi. 1698'de Avram Paşa tarafından yaptırılmıştı. Birçok yangın ve onarım geçiren sinagog, 1985'te Haliç çevre düzenlemesi dolayısıyla yıkıldı.

Unutma Bizi Dolması İstanbul'da eskiden bir ramazan boyunca meyhaneye gidemeyen gedikli müşterilerin evlerine arife ya da bayram günlerinde meyhaneciler tarafından gönderilen dolmalara verilen ad. Bu hatırlı müşterilere meyhaneciler mevsimine göre biber ya da uskumru dolması gönderirler, bayramdan sonra beklediklerini ima ederlerdi.

UPI III:465c.

Ural, İbrahim Halil (1929, Urfa) Yönetici. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Ankara ve İstanbul emniyet müdür yardımcılığı, Ankara emniyet müdürlüğü, Kocaeli valiliği yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ural, Orhan (1913, İstanbul - 1978, İstanbul) Karikatürist, ressam. İstanbul Erkek Muallim Okulu'nu ve Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdi. İlk olarak *Son Posta* gazetesinde ressam ve karikatürist olarak çalışmaya başladı. Bu dergide "Pazarola Hasan Bey" tipini yarattı. *Köroğlu* ve *Hemşeri* haftalık gazetelerinde çalıştı ve *Nasrettin Hoca* adlı mizah dergisini çıkardı. Bu dergi kapatılınca *Tanin, Vakit, Haber, Tercüman* ve *Tasvir* gazetelerinde karikatürleri yayımlandı. Amerikan ve Fransız mizah dergilerinde de karikatürleri çıktı.

IV:347a.

Ural, Suphi III:287a.

Uralh, Salih II:540b.

Uralh, Şamî V:171a.

Uranon (Ayios) Kilisesi VI:351a.

Uranos V:477c.

Uras, Ali (1923, Sinop) Basketbolcu. Basketbola Kabataş Lisesi'nde öğrenciyken başladı. 1942'de Galatasaray'a geçti. 1946'da milli takıma seçildi. Galatasaray takımında ve milli takımda kaptan-

lık yaptı. 40 kez milli oldu. 1954'te basketbolu bıraktı. Galatasaray Spor Kulübü'nde yöneticilik ve başkanlık yaptı. Çapa Tıp Fakültesi'nde cerrahi profesörü oldu.

Uraz, Murat VII:313a.

Uraz, Sadettin (1894, Lapseki - 1943, ?) Tüccar. Ortakokulu bitirdi. Ticaretle uğraştı. İstanbul il genel meclisi üyeliği yaptı. 4-6. dönem (1931-1943) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uraz, Ulvi (1921, İstanbul - 1974, İstanbul) 1943'te Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü'nü bitirdi. Tatbikat Sahnesi'nde ve Devlet Tiyatrosu'nda çalıştı. 1951'de tiyatro eğitimi amacıyla Paris'e gönderildi. Dönüşünde Türkiye Komünist Partisi üyesi olduğu savıyla yargılanarak bir süre hapis yattı. Daha sonra Dormen Tiyatrosu'nda ve Şehir Tiyatroları'nda rol aldı. 1960'ta Dost Oyuncular topluluğunu kurdu. Bu topluluk 1964'te Ulvi Uraz Tiyatrosu adını aldı. Özellikle telif eserleri sahneledi. Çeşitli tiyatro ödülleri kazandı. Ölümünden sonra adına Ulvi Uraz Tiyatro Ödülü verilme ye başlandı. 1960'tan başlayarak sinemada da önemli karakter rollerini canlandırdı.

İlgili madde:

Ulvi Uraz Tiyatrosu VII:323a

Urbis Imperiosum IV:254a.

Urgancılar Eminönü'nde, Zindankapısı'nda, Baba Cafer Türbesi Sokağı'ndaki Urgancılar Çarşısı'nda ketenden sicim, halat ve ip yapılmaktaydı. Bu çarşıda imal edilen ip, halat, urgan ve sicimleri gemiciler, hayvan sahipleri almaktaydılar. Burada, hayvan yularları, yem torbaları, at köstekleri de yapılıp satılıyordu.

Us, Hakkı Tarık *mad. VII:327b*, III:496a, VI:407c, 539c, VII:359a.

İlgili madde:

Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496a

Us, Mehmet Asım (1884, Gördes - 1967, İstanbul) Gazeteci, siyaset adamı. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Gazeteciliğe *Tanin* gazetesinde "Dereden Tepeden" başlıklı yazılar yazarak başladı. 1917'de kardeşi Hakkı Tarık Us'la *Vakit* gazetesini yayımlamaya başladı ve gazetenin başyazarlığını üstlendi. 1927-1950 arasında altı dönem Artvin ve Çoruh milletvekili olarak TBMM'de bulundu.

VII:205a, 327b, 359a.

Uskumru *mad. VII:327c*, II:22c.

İlgili madde:

Çiroz II:522c

Uskumruköy II:493a.

Uslu, Didem II:448c.

Uslubaş, Hüseyin IV:225c.

Usluer, Kâmran VI:81a, VII:323c.

Usman, Mazhar Osman *mad. VII:328a*, II:456b, V:169c, VII:295b, 552a.

İlgili madde:

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1a

Usmanbaş, İlhan III:45a.

Uspenski, F. İ. VI:368c.

Usta, Numan (1884, Köstence - 1934, İstanbul) Teknisyen. Sanayi İdadisi'ni bitirdi. İmalat-ı Harbiye Fişek Fabrikaları teknik işleri kontrol şefliği yaptı. Son Osmanlı Meclis-i Mebusan'ında İstanbul mebusu oldu. 1. dönem (1920-1923) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

IV:226a.

Usulî (?, ? - 1590, İstanbul) Tarihçi. Adını "Vusulî" olarak veren kaynaklar da vardır. II. Selim'in (hd 1566-1574) musahiplerindendi. 1566'da İstanbul kadısı oldu. Bu göreve ikinci kez 1571'de getirildi. 1580 ve 1590'da birer yıl İstanbul kadılığı yaptı. Eyüp'te gömülüdür. Fındıklı'da bir cami ve mektep yaptırmıştır. II. Selim dönemini anlatan *Seliminame* adlı bir eserinin olduğu sanılmaktadır.

Usuoğlu, Sadri (1906, İstanbul - 1979, İstanbul) Futbolcu, basketbolcu. Futbola Rumelihisarı'nda başladı. Robert Kolej ve Beşiktaş takımlarının kalesini korudu. Koyu esmerliğinden dolayı "Arap Sadri" diye adlandırıldı. Basketbolcu olarak 1936 Olimpiyatları'na katıldı. Basketbol oyuncusuyken 5 kez milli oldu. Beşiktaş Jimnastik Kulübü'nde uzun yıllar yöneticilik yaptı. 1952'de milli takımın tek seçicisi oldu.

Uşaklı, Ömer Bedrettin (1904, Uşak - 1946, İstanbul) Şair. İstanbul'da Kabataş Lisesi'ni ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Çeşitli ilçe ve illerde kaymakamlık, maiyet memurluğu, mülkiye müfettişliği, Kütahya İli'nden milletvekilliği yaptı. Şiirlerini *Milli Mecmua, Hayat, Varlık* dergilerinde yayımladı. Anadolu'nun doğa güzelliklerini, çeşitli görünümlerini şiirine yansıtmaya çalıştı; yakınlarının ölümünden duyduğu elemi ve gurbet duygusunu verdi. Şiirlerini *Deniz Sarhoşları* (1926), *Yayla Dumanı* (1934), *Sarıkız Mermerleri* (1940) adlı kitaplarda topladı.

Uşaklıgil, Halit Ziya *mad. VII:328c*, I:21a, 73a, II:233c, 286b, 445c, III:317c, 318a, 508c, 556a, IV:79a, 564a, V:345c, 349a, 350a, 405b, VI:459b, 536b, 536c, VII:81b, 220c.

Uşaklıgil Köşkü III:152c.

Uşşakî Tekkesi Çeşmesi *mad. VII:329b*, II:488c, VII:459a.

Uşşakîlik *mad. VII:329c*, II:121b, III:22b, 534a, IV:105b, 108c, VII:140c, 189c, 215c.

İlgili maddeler:

Cemaleddin Uşşakî II:399a

Halvetîlik III:533b

Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105b

Utandı, Münip IV:250a.

Utkular, İsmail II:451a, VI:293c.

Uyansoy, Emin (1932, Eskişehir) İhracatçı. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'ni bitirdi. Yalova Ziraat Odası başkanlığı yaptı. 1979-1980 yıllarında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbu üyesi olarak yer aldı.

Uyar, Tomris (1941, İstanbul) Yazar. İstanbul'da Amerikan Kız Koleji'nder sonra Gazetecilik Enstitüsü'nü bitirdi Hikâye, deneme ve çevirileriyle tanındı. İnsan duyarlığını, yüzeyselleşme içindeki insan ilişkilerini ve buruklu ğunu, sıradanlaşan kent yaşamının panaroması içinde işleyen olayları, kişi leri, gerçeği açık bir akılla irdeleyer yazar *Dost, Papirüs, Yapraklar, Yeni Dergi, Düşün, Yazko Edebiyat* gib dergilerde yazdı. Sait Faik (1980) Hikâye Armağanı'nı aldı, Haldun Tane 1987 Hikâye Ödülü'nü Murathar Mungan ve Nedim Gürsel'le, Türk Di Kurumu 1974 Çeviri Ödülü'nü eşi Tur gut Uyar'la paylaştı. Başlıca eserler şunlardır: *İpek ve Bakır* (1971), *Ödeşmeler ve Şahmeran Hikâyeleri* (1973) *Diz Boyu Papatyalar* (1976), *Yürekte Bukağı* (1979), *Sesler, Yüzler, Sokaklar* (1981), *Rus Ruleti* (1985), *Yaza Yolculuk* (1986), *Sekizinci Günah* (1990), *Otuzların Kadını* (1992).

II:448b, III:520c.

Uyar, Turgut (1927, Ankara - 1985, İstanbul) Şair. Askeri liseyi ve Asker Memurlar Okulu'nu bitirdikten sonra Kara Kuvvetleri'nde, sonra da sivi devlet memurluklarında bulundu. İstanbul'a yerleşti. Yazarlar Sendikası'nda yöneticilik yaptı. *Kaynak* dergisinde açılan bir şiir yarışmasında derece almasıyla girdiği edebiyat yaşamında, *Varlık, Yenilik, Yedi Tepe, Pazar Postası, Dost, Değişim, Dönem Türk Dili, Papirüs, Yeni Dergi, Düşün* vb dergilerde şiir ve yazılar yayımladı Edip Cansever ve Cemal Süreya ile "İkinci Yeni" akımının önde gelen üç isminden birisi oldu. Bireyin özgürlüğünü ve bu arayışın toplumsal kalıplarla, törelerle çatışkısını, yenilgi ve yalnızlıklarını, kuşatılmışlığını usta bir Türkçeyle işleyen Uyar'ın şiir kuram ve Türk şiiri üzerinde de önemli yazıları vardır. 1963 Yedi Tepe Şiir Armağanı'nı, 1981 Behçet Necatigil Şiir Ödülü'nü, Sedat Simavi Vakfı 1984 Edebiyat Ödülü'nü ve eşi Tomris Uyar la birlikte Türk Dil Kurumu 1974 Çeviri Ödülü'nü kazanmış olan şairin başlıca kitapları *Arz-ı Hal* (1949), *Türkiyem* (1952), *Dünyanın En Güzel Arabistanı* (1955), *Tütünler Islak* (1962), *Her Pazartesi* (1968), *Kayayı Delen İncir* (1981), *Büyük Saat* (tüm şiirleri, 1984), *Bir Şiirden* (düz yazılar, 1984) adlarını taşır.

II:448b.

Jyaroğlu, Turhan

İlgili madde:

Kınalıada Camii IV:562b

Jycan, Nureddin II:434c.

Jyguç, Nedret (1940, Bursa) Basketbolcu. Spora Darüşşafaka Lisesi'nde başladı. 1960'ta Galatasaray kulübüne transfer oldu. 1972'de basketbolu bıraktı. 61 kez milli oldu.

Jygur, Nermi (1925, İstanbul) Yazar, felsefeci. Galatasaray Lisesi'ni ve Edebiyat Fükültesi'ni bitirdi, aynı fakültenin felsefe bölümünde akademik kariyere girdi, profesör oldu. Felsefe alanındaki çalışmalarının bazılarını kitaplaştırdı. Türk Dil Kurumu 1959 Bilim Armağanı'nı, kazandı. Kitapları *Edmund Husserl'de Başkasının Ben'i Problemi* (1958), *Dilin Gücü* (deneme, 1962), *Felsefenin Çağrısı* (deneme, 1962), *Dünya Görüşü* (deneme, 1963), *İnsan Açısından Edebiyat* (1969), *Güneşler* (denemeler, 1970), *Kuram-Eylem Bağlamı* (çözümleyici bir felsefe denemesi, 1975), *Dil Yönünden Fizik Felsefesi* (1979), *Yaşama Felsefesi* (denemeler, 1981), *Kültür Kuramı* (1984), *Çağdaş Ortamda Teknik* (1989), *Bunalımdan Yaşama Kültürü*'dür (1989).

Jysal, Nahid I:65b, II:451a.

Jysal, Sermet Sami II:176b.

Jz, Kâzım (ö. 1938) V:421c, 530c, VI:134b, VII:545a.

Jz, Muzaffer III:45a.

Jzdilek, Salih Murat II:143b, III:254c, 318a, IV:156c, 223a, 249c, V:530c.

Jzel, Rüştü IV:247c.

Jzelli, Ahmet (1904, İstanbul - 1978, İstanbul) Ressam. 1923'te İstanbul Darülmuallimini'ni bitirdi. Aynı yıllarda Sanayi-i Nefise Mektebi'ne devam ederek Şevket Dağ ve İbrahim Çallı'nın öğrencisi oldu. Kastamonu Öğretmen Okulu ve İstanbul Kabataş Erkek Lisesi'nde uzun yıllar resim öğretmenliği yaptı. İlk dönemlerinde portre ve natürmort konulu çalışmalar gerçekleştirdi. İzlenimci anlayış doğrultusunda gerçekleştirdiği peyzajlarda zamanla kendine özgü bir çizgiye ulaşmıştır. Tutkunu olduğu İstanbul'a 1952'de dönen sanatçı, henüz kaybolmamış İstanbul pitoreskine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Uzkınay, Fuat (1888, İstanbul - 1956, İstanbul) Sinemacı. Mekteb-i Sultani'yi (Galatasaray Lisesi) ve Darülfünun Fizik-Kimya Bölümü'nü bitirdi. Sinemayla ilgilendi. 1914'te yedeksubay olarak askere alınınca ordu adına Ayastefanos'taki Rus Abidesi'nin yıkılışını çekti. 1915'te Merkez Ordu Sinema Dairesi'ni kurdu ve savaşla ilgili belgesel filmler çeken ilk Türk sinemacısı oldu. 1916'da başladığı ilk konulu Türk filmi olan "Leblebici Horhor"u bitiremedi. 1919'da *Mürebbiye* ve *Binnaz* adlı filmlerde, 1922'de Muhsin Ertuğrul'un yönettiği *Nur Baba*'da görüntü yönetmenliği yaptı. 1922'de *Zafer Yolları* adlı belgeseli çekti. 1954'te emekli olana kadar Ordu Film Merkezi Laboratuvarı'nda çalıştı.

I:123b, 468c, 540c, II:148b, III:318c, 319c, VII:9c.

İlgili madde:

Ali Efendi Sineması I:192b

Uzman, Emin Necip VII:528c.

Uzun Hafız Efendi (ö. 1845, Şeyh) VI:163c.

Uzun Kahve IV:564a.

Uzun Kemer *mad. VII:331c*, I:496b, V:4a, VII:54b.

Uzun, Numan (1923, İstanbul) Tüccar. Lise mezunudur. Serbest ticaret yaptı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Uzun Ömer *mad. VII:332b*, VI:259a.

Uzun Piyale Paşa Çeşmesi Kasımpaşa'da, Kulaksız'da, Saçlı Emir Camii'nin yakınındadır. Bânisi Kaptan-ı Derya Piyale Paşa'dır. 1048/1638'de kesme taştan, klasik üslupta yapılmıştır. Aynataşının iki yanında birer tas yuvası vardır. Teknesi çukurda kalmıştır. Cephesi renkli fayansla kaplanmıştır.

Uzun Şüca Mescidi *bak.* Fuad Paşa Camii

Uzun Yusuf Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. İbrahim Çavuş, Seyit Ömer, Arabacı Beyazıt, Cambaziye ve Veled-i Karabaş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.358'dir.

Uzunbahçe Sineması I:540c.

Uzunçarşı Caddesi Eminönü İlçesi'nde ve üçüncü tepeyi oluşturan Beyazıt'ın İstanbul Üniversitesi merkez binalarının bulunduğu alanın kuzeydoğusundan Sultanhamam ve Tahtakale'ye inen cadde. Özellikle saraç esnafının toplandığı geleneksel bir alışveriş merkezidir.

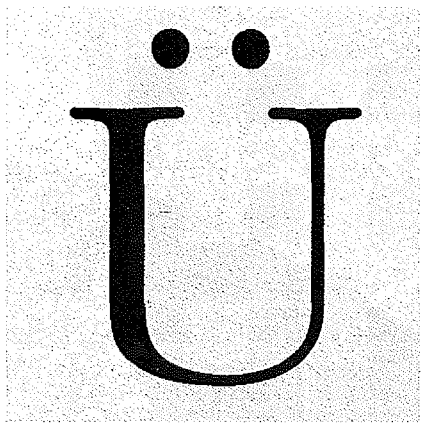
I:553a, 555a, III:99c.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı II:78b, IV:221c, V:169b, 525a, VII:284c.

Uzundere I:152a.

Uzunkahve *bak.* Kıraathaneler

Uzunova II:228b.

Üç Aylar Hicri takvime göre yılın yedinci ayı olan "recep"ten başlamak üzere "şaban" ve "ramazan" aylarını içine alan üç kutsal aya verilen ad. Aynı anlama gelen Arapça "şuhur-ı selase"den çeviridir. Bu aylardan ilk ikisini oruç ve ibadetle geçiren kimselere "üç ayları tutuyor" denilir; bu süre içinde özenle hareket edilirdi. Medreseler bu aylarda tatil edildiğinden, medrese talebeleri memleketin dört bir yanına dağılırlar, gittikleri kasaba ve köylerde Kuran okuyup vaaz verirler ve halktan topladıkları parayla yıl boyunca geçinirlerdi.

III:84b.

Üç Horan Kilisesi *bak.* Yerrortutyun (Surp) Kilisesi

Üç Hürel V:534b.

Üç Maymun Kabare Oyuncuları IV:325b.

Üç Mihraplı Cami *mad. VII:333a.*

Üçbaş Medresesi *mad. VII:333b,* 334a.

Üçbaş Mescidi *mad. VII:333c.*

Üçler Mescidi *mad. VII:334a,* I:417b.

Üçler Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Silivrikapı'da bulunmaktaydı. Yeri, kuruluş tarihi ve bânisi tespit edilemeyen bu tekke tamamen ortadan kalkmıştır. Tekkenin adına ilk olarak 18. yy'ın ortalarına tarihlenen *Dergehname*'de rastlanmakta, gerek *Âsitâne*'de (1840) gerekse de *Mecmua-i Tekâyâ*'da (1889) yerinin arsa olduğu ve Halvetîliğe bağlı bulunduğu belirtilmiştir.

Üçüncü Daire-i Belediye I:220c, II:25a.

Üçüncü Vakıf Ham *mad. VII:334c,* II:304b.

Üfürükçülük-Cincilik *mad. VII:335b.*

İlgili maddeler:

Büyücülük II:343b

Cinci Hoca II:435b

Ülev Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1938'de, Almanya'da, Bremen'de, Atlas-Werge A. G. tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 923 grostonluktu. Uzunluğu 62,5 m, genişliği 10 m, sukesimi 3,4 m idi. Her biri 850 beygirgücünde 2 makinesi olup çift uskurluydu, saatte 12-13 mil hız yapıyordu. Suvat adlı eşi gibi şehir hatlarının en sağlam ve yollu vapuru olarak Köprü-Kadıköy, Köprü-Adalar-Yalova hatlarında kullanıldı. 1990'da kadro dışı bırakılarak satıldı.

Ülgen, Ali Saim *mad. VII:335c,* II:89a, 376b, III:200a, 236b, V:170a, 468c, VI:497c, VII:394c..

Ülgenalp, Refet III:207a.

Ülken, Hilmi Ziya (1901, İstanbul - 1974, İstanbul) Yazar. İstanbul Erkek Lisesi'ni ve Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nde felsefe ve sosyoloji ordinaryüs profesörü oldu. Yazı yaşamına genç yaşta başladı, *Mihrab, Anadolu, Kültür Haftası, Tan, Cumhuriyet, Sosyoloji Dergisi, Her Ay, Türk Düşüncesi, Yeni İnsanlık* gibi dergi ve gazetelerde yazdı. *İnsan* dergisini çıkardı. Otuzun üstünde kitap yazdı. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Aşk Ahlakı* (1931), *İktisadi Doktrinler Tarihi* (1941), *Posta Yolu* (roman, 1942), *Yarım Adam* (roman, 1942), *Şeytanla Konuşmalar* (deneme, 1943), *Türk Tefekkür Tarihi* (1940), *Türkiye'de Çağdaş Düşünce Tarihi* (1966), *Varlık ve Oluş* (1969) vb.

III:199a, V:169b.

Ülker, Fehamet IV:356b.

Ülker, Reşit (1919, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 12-15. (1961-1977) ve 17-18. dönemler (1983-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülker, Şenova II:389a.

Ülkü, Gönül (1929, İstanbul) Tiyatro oyuncusu. Şehir Tiyatroları'nda başladığı profesyonel tiyatro yaşamını 1962' den sonra eşi Cazanfer Özcan ile kurduğu topluluk'ta 1994 sezonu sonuna kadar sürdürdü. Ayrıca gene eşiyle birlikte televizyon dizilerinde rol aldı.

İlgili madde:

Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu III:413b

Ülkümen, İsmail Hakkı (1901, İstanbul - ?, ?) Maliyeci. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. Maliye müfettişliği, Maliye Bakanlığı tetkik kurulu başkanlığı yaptı. 6. ve 7. dönem (1939-1946) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülman, Haluk (1931, İstanbul) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede siyasal tarih profesörü oldu. Çeşitli gazetelerde köşe yazarlığı yaptı. 15. ve 16. dönem (1973-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ülman, Harun IV:251a, VII:463b.

Ülük, Nusret (1928, İstanbul) Futbolcu. Beykoz takımında oynarken ün kazandı. 1949'da Beşiktaş kulübüne geçti. Futbolu bıraktığı 1957'ye kadar takımıyla 4 kez İstanbul ligi şampiyonluğu yaşadı. 6 kez milli oldu.

Ümit Tiyatrosu I:199a, VI:80c.

Ümit Usta Lokantası VI:9b.

Ümmî Ahmed Efendi Tekkesi Üsküdar İlçesi'nde, Çinili Külliyesi'nin yakınında bulunmaktaydı. Halvetî tarikatından Ümmî Şeyh Ahmed Efendi (ö. 1725) tarafından muhtemelen 18. yy'ın ilk çeyreğinde kurulmuş, geçen yüzyılda yenilenmiş, Cumhuriyet döneminde ortadan kalkmıştır. Günümüzde tekkenin haziresinden artakalan ve çoğu kırık olan mezar taşlarından başka birşey görülmemektedir. Halvetîliğin Şabanî koluna bağlı olan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Ümmî Sinan (ö. 1568) *bak.* İbrahim Ümmî Sinan

Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) *mad. VII:336c.*

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini) *mad. VII:338a,* V:465c, VI:235b, VII:239c.

İlgili madde:

Sinanîlik VII:6a

Ümm-i Veled Medresesi Fatih İlçesi' nde, Hasan Fehmi Paşa Caddesi'nde, Nişancı Mehmed Paşa Camii'nin karşısında bulunduğunu *Hadîka*'dan öğrendiğimiz bu medrese yok olmuştur. 16. yy yapısı olan medrese için Evliya Çelebi sadece "Fatih Sultan Mehmed yakınındadır" demekte, fakat daha başka bir açıklamada bulunmamaktadır. Bânisi Ümm-i Veledzade Abdülaziz Efendi'dir.

Ümmîsinanzade *bak.* Hasan Efendi (ö. 1677, Şeyh Cedid)

Ümmü Gülsüm Hatun

İlgili madde:

Çivizade Kızı Mescidi II:524a

Ümmü Gülsüm Hatun (Dâye)

İlgili madde:

Dâye Hatun Camii III:12b

Ümmü Gülsüm Sultan V:344b.

Ümmü Kenan Tekkesi *mad. VII:338b,* VI:331c.

Ümmügülsüm Çeşmesi *mad. VII:339a.*

Ümraniye Camii *mad. VII:339b.*

Ümraniye Çöplüğü *bak.* Hekimbaşı Çöplüğü

Ümraniye İlçesi *mad. VII:340a,* I:322a, II:198c, 514a, IV:138b, VII:500b.

İlgili maddeler:

Alemdağ I:183b

Dudullu III:103b

Ümraniye Camii VII:339b

Ümraniye Köyü III:383b.

Ün, Memduh III:319a.

Ünal Fidanlığı III:314c.

Ünalan Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Fetih, Bulgurlu, Cumhuriyet, Örnek mahalleleri ve Kadıköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 19.990'dır.

Ünaydın, Ruşen Eşref *mad. VII:341c*, I:391a, II:287a, V:530c, VII:359a.

Ündüz, Fulya III:413c.

Ündüz, Gazanfer III:413c.

Ünen, Fahriye IV:358c.

Üngör, Beraat Zeki IV:356c, 358b.

Üngör, Etem Ruhi V:540b.

Üngör, Osman Zeki II:557c, V:532a, 532b.

Üniversite Mahallesi Avcılar İlçesi'nde yer alır. Firuzköy, M. Kemal Paşa, Cihangir, Avcılar Merkez, Gümüşpala mahalleleri ve Küçük Çekmece Gölü'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.040'tır.

Üniversiteliler Müzik Kolu IV:249c.

Ünsal, Behçet V:170a, 176a, 390a, VI:267a.

Ünsal, Engin (1935, İzmit) Avukat, sendikacı. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Cornell Üniversitesi'nde sendikacılık ihtisası yaptı. Serbest avukatlık, Dünya Kamu İşçileri Sendikası İcra Heyeti üyeliği yaptı. 15. dönem (1973-1977) milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Ünsî Hasan Efendi Tekkesi *bak.* Aydınoğlu Tekkesi

Ünsî Hasan Efendi Türbesi I:483a.

Ünül, İrfan III:319a.

Ünver, Ahmet Süheyl *mad. VII:342b*, I:172c, 385b, II:88a, 418a, III:162b, IV:2a, 223a, VI:406a, 407c, 459c, VII:165a, 313a.

İlgili madde:

Babanakkaşzadeler I:518a

Üraz, Murat III:523b.

Üren, Eşref II:540b, III:82b.

Ürgüp, Fikret (1914, İstanbul - 1977, İstanbul) Yazar, ressam. Galatasaray Lisesi'ni ve İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Önce dahiliye ihtisası yaptı, bir süre sonra da yurtdışında psikiyatri üzerinde yoğunlaştı, dönünce ruh hekimi olarak çalıştı. Sanata resimle başladı, sergiler açtı, edebiyat alanında ilk yazılarını *Yedi Tepe*'de yayımladı, hikâye ve denemeler yazdı, günümüz insanındaki yalnızlaşma ve yabancılaşmayı -kimi hikâyelerinde bir İstanbul panaroması içine oturtarak- işledi. Kitapları *Şizofreni* (monografi, 1964), *Van* (hikâyeler, 1966), *Kısa Lodos Hikâyeleri*'dir (1968).

Ürgüplü, Suat Hayri VII:42c.

Ürün, Sedat IV:554c.

Üryanîzade Köşkü Üsküdar İlçesi'nde, Kuzguncuk'tadır. Şeyhülislam Üryanîzade Esad Efendi'nin oğlu Cemil Molla'ya ait olan köşk, 19. yy'a tarihlendirilir. Üç katlı yapıda katlar korniş-lerle ayrılmıştır. Dikdörtgen pencerelerin üzerleri silmelidir ve ahşap panjurlarla kapatılmıştır. Denize bakan cephede dört sütunlu, öne çıkmalı iki balkon vardır. İki yönlü merdivenlerden kapıya ulaşılır. Kuzguncuk yönüne bakan yan cephede ikinci katın önü bir teras şeklinde düzenlenmiştir. Camekânla kapatılmış bir çıkma, bunun üzerindeki katta da bir balkon yer alır. Boğaz Köprüsü'ne bakan yan cephenin köşesinde yapı boyunca yükselen cihannüma niteliğinde bir kule vardır.

Üryanîzade Mescidi *mad. VII:342c*, V:145c.

Üskübiye Mescidi *mad. VII:343a*, 503a.

Üsküdar *mad. VII:343b*, I:6b, 281a, II:159b, 415a, 437c, III:19b, 25a, 343c, IV:144a, 273a, 534c, VI:95c, VII:346c, 501b.

İlgili maddeler:

Afganîler Tekkesi I:86b
Ağa Hamamı I:93a
Ahmed III Meydan Çeşmesi I:116a
Ahmed Çelebi Mescidi I:121a
Ahmediye Külliyesi I:136a
Alacaminare Tekkesi I:174c
Atik Valide Külliyesi I:407c
Ayazma Camii I:471b
Ayşe Hatun Çeşmesi I:489b
Ayşe Sultan Çeşmesi I:490a
Bâki Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2c
Başkadın Meydan Çeşmesi II:80a
Bilad-ı Selase II:228a
Boğaziçi II:266a
Cevri Usta Camii II:423c
Çinili Külliyesi II:519c
Eski Hamam III:202c
Faik Bey Çeşmesi III:255b
Fethi Paşa Korusu III:299c
Genç Mehmed Paşa Çeşmesi III:391c
Gülfem Hatun Camii III:438a
Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478b
Haç (Surp) Kilisesi III:482c
Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26b
Hindîler Tekkesi IV:74c
İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124b
İmrahor Mescidi IV:168b
Kanaat Lokantası IV:405c
Kara Davud Paşa Camii IV:438a
Kâtibim Türküsü IV:489c
Kavak Sarayı IV:494a
Kaymak Mustafa Paşa Camii IV:505c
Kız Kulesi V:10b
Mihrimah Sultan Külliyesi V:456a
Mimar Sinan Hamamı V:468a
Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475a
Miskinler Çeşmesi V:476a
Mustafa III Mektebi V:555a
Rıfaî Âsitanesi VI:324a
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346c
Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi VI:390b
Sineperver Valide Sultan Çeşmesi VII:10a
Şemsi Paşa Külliyesi VII:157c
Şerefâbâd Kasrı VII:162c
Üsküdar İlçesi VII:346b
Yağcızade Tekkesi VII:396c
Yeni Valide Külliyesi VII:468a

Üsküdar Amerikan Kız Lisesi *mad. VII:346a*, I:533c, VI:288b.

Üsküdar Anadolu Spor Kulübü *bak.* Anadolu Spor Kulübü

Üsküdar Atıksu Kuşaklama Kolektörü IV:236a.

Üsküdar Bankası II:48b.

Üsküdar Cemiyeti VII:17c.

Üsküdar Cüzamhanesi *bak.* Cüzamhaneler

Üsküdar Çarşısı II:477a.

Üsküdar Çatması III. Selim döneminde (1789-1807) ortaya çıkan Üsküdar kumaşları, padişahın buyruğuyla yapılmaya başlanmıştı. İlk atölye Üsküdar Ayazma Camii civarındaydı. 19. yy'ın ikinci yarısında çok yaygın ve olan Üsküdar çatması 100'den fazla tezgâhta dokunmaktaydı. Bir kadife türü olan çatma, elbise, örtü, yastık ve perde kumaşı olarak kullanılırdı. Çatmalarda atkıda ve çözgüde ipek yanında sırma telin de kullanıldığı anlaşılıyor. Üsküdar çatmasında küçük desenler ve eserin boyuna doğru uzanan yollar göze çarpmaktadır.

Üsküdar Ermeni Mezarlığı III:185b.

Üsküdar Halk Musiki Cemiyeti 4 Şubat 1946'da, "Türk millî musikisini tahriften vikaye ve terakkisini temin etmek, üyelerin musiki bilgisini artırmak" amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar, Toptaşı CHP binasındaydı.

II:559b, VII:350a.

Üsküdar İlçesi *mad. VII:346a*, IV:138a, VII:501b.

İlgili maddeler:

Acıbadem I:62c
Altunizade I:229c
Bağlarbaşı I:533b
Beylerbeyi II:200b
Boğaziçi II:266a

Brohtoi II:324c
Bulgurlu II:331b
Cemaran Ermeni Okulu II:400c
Çamlıca II:464a
Çamlıca Kız Lisesi II:466a
Çamlıca Tepeleri II:466a
Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi II:467b
Çengelköy II:485b
Çinili Külliyesi II:519c
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:546c
Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42c
Doğancılar III:80b
Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513b
Hallaç Baba Tekkesi III:530c
Harem III:551c
Haşim Efendi Tekkesi IV:15b
Haydarpaşa Limanı IV:31c
Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70c
Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105b
Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV:106b
Kandilli IV:408c
Kapı Ağası Mescidi ve Tekkesi IV:431c
Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442a
Karacaahmet Mezarlığı IV:444b
Kartal Baba Tekkesi IV:470c
Kaymakçı Tekkesi IV:506b
Kısıklı V:4c
Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi V:125a
Kuzguncuk V:145c
Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279a
Nalçacı Tekkesi VI:41b
Özbekler Tekkesi VI:199c
Paşalimanı Camii VI:230a
Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376a
Salacak VI:421c
Salı Tekkesi VI:426a
Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450a
Selami Ali Efendi Çeşmesi VI:491b
Selami Ali Efendi Tekkesi VI:492b
Selim III Çeşmesi VI:511c
Selimiye VI:512a
Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551c
Solak Sinan Camii VII:35b
Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve Çeşmesi VII:176a
Ümmügülsüm Çeşmesi VII:339a
Üsküdar VII:343b
Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348a
Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:349c
Vaniköy VII:367a
Yaldızlı Tekke VII:414c
Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü VII:536c
Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551c

Üsküdar İskelesi III:323a, IV:199c, 204a.

Üsküdar İslam Abidelerini Koruma Cemiyeti IV:168c.

Üsküdar-Kadıköy Su Şirketi IV:234c.

Üsküdar-Kadıköy ve Havalisi Halk Tramvayları Şirketi IV:160a, VII:300a.

Üsküdar, Kadıköy ve Havalisi Tramvayları TAŞ Teavün ve Tasarruf Cemiyeti Açık adı "Üsküdar, Kadıköy ve Havalisi Tramvayları Türk Anonim Şirketi Memur, İşçi ve Müstahdemleri Teavün ve Tasarruf Cemiyeti'dir. 23 Aralık 1944'te kuruldu. İETT işletmelerinde aynı dönemde kurulan yardım sandığı ve derneklerinin bir benzeriydi. Ana amacı üyelerine maddi yardımda bulunmaktı. 1947'de üye sayısı 321'di.

Üsküdar, Karacaahmet Havalisi Mezarlık ve Şehitliklerini Güzelleştirme Cemiyeti 5 Ocak 1936'da, Karacaahmet mezarlık ve şehitliğinin etrafını duvarla çevirmek, düzenlemek ve temizliğini sağlamak amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar, Doğancılar Caddesi üzerindeki CHP binasındaydı.

Üsküdar Kazası İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 23 Aralık 1939'da, Üsküdar ilkokullarındaki yoksul öğrencilere yardım amacıyla, diğer ilçelerdeki benzer adlı örgütler gibi CHP tarafından kurdurulmuş dernek. Merkezi, Üsküdar CHP binasındaydı.

Üsküdar Kervansarayı 895/1490'da yapılan bir onarıma ait, *Ayasofya Vakıfları Muhasebe Defteri*'ndeki bir kayıttan varlığı öğrenilen bu kervansarayın yeri ve kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. Fakat Rumeli ile Anadolu arasındaki yolcu ve yük taşımacılığının en yoğun noktası olan iskele civarında inşa edilmiş olması muhtemeldir.

Üsküdar Kız Rüşdiyesi I:316c.

Üsküdar Mekteb-i İdadisi IV:135a.

Üsküdar Menzili İstanbul'un, Anadolu yakasındaki kasabası olan Üsküdar, doğuya giden yolların ilk menziliydi. *Burhan-ı Katı* adlı sözlükteki anlamına göre de "üsküdar" sözcüğü, Farsça menzilhane, menzil atı demek olup buradaki büyük menzilde hazır tutulan atlı ulaklar, eyaletlere, kadılara yazılan buyrukları, bir sonraki menzile ulaştırıp dönerlerdi. Ayrıca Üsküdar'da, Anadolu'ya gidecek yolcuların kiraladıkları atlar, arabalar vardı. İstanbul'da suç işleyenler de çoğu kez, kira kayıkları ile Üsküdar'a geçer, burada kıyafet değiştirdikten sonra at kiralayıp süratle uzaklaşırlardı ki "Atı alan Üsküdar'ı geçti" sözü bununla ilgilidir.

Üsküdar Mevlevîhanesi *mad. VII:348a,* III:81a, 362c, V:428c, VI:395b, VII:166c, 239c, 455a.

Üsküdar Mitingi (20 Mayıs 1919) İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini protesto için İstanbul'da yapılan mitinglerdendir. 20 Mayıs 1919'da Doğancılar'daki bu mitingde, Üsküdarlı şair Talat Bey, Asri Kadınlar Cemiyeti adına Sabahat Hanım, Doktor Ferruh Bey, Üsküdar Sultanisi muallimi Mazhar Bey, Naciye Hanım ateşli konuşmalarda bulundular. Miting sonunda "Türklerle meskûn yerlerin paylaşımı olanaksız bir bütün olduğunu" içeren bir bildirge yayımlandı.

VII:67a.

Üsküdar Musiki Cemiyeti *mad. VII:349c,* II:559b, VI:249c, 474b.

Üsküdar Mutasarrıflığı IV:138a.

Üsküdar Sarayı *bak.* Kavak Sarayı

Üsküdar Sarayı Hamamı *Tezkiretü'l-Bünyan* ve *Tezkiretü'l-Ebniye*'de, Mimar Sinan'ın Üsküdar'da üç tane saray hamamı yaptığı yazılıdır. Bunlardan bir tanesinin III. Mustafa (hd 1757-1774) tarafından onartıldığı bilinmektedir.

Üsküdar Suları *mad. VII:350b,* IV:507c.

Üsküdar Şapeli III:184b.

Üsküdar Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. Şirket-i Hayriye'nin 72 baca numaralı yolcu vapuruydu. 1927'de Almanya'da Elbing'de, F. Schichau GmbH tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 148 grostonluktu. Uzunluğu 33,1 m, genişliği 6,6 m, sukesimi 2,1 m idi. Aynı tersanenin yapımı, 350 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurlu olup saatte 8 mil yapıyordu. Yaz kış 344 yolcu alıyordu. 73 baca numaralı Rumelikavağı adlı bir de eşi vardı. Yıllarca Boğaz sularında, son olarak da İzmit körfez hattında çalıştı. 1 Mart 1958 Cumartesi günü öğleyin patlak veren şiddetli fırtınada su alması sonucu batarak büyük bir deniz faciasına yol açtı. Boğulan 240 yolcunun çoğu İzmit Lisesi'nin öğrencileriydi. Kısa bir süre sonra çıkarıldı ve 13 Temmuz 1959'da hurda halinde sökülmek üzere satıldı.

VI:360b.

Üsküdar Yazması Üsküdar yazmacılığı ile ilgili belgeler 18. yy'a dayanır. III. Ahmed döneminde (703-1730), Ayazma mevkiinde inşa edilen 5 katlı, ahşap basmahane binasında 100'den fazla işçi çalışmaktaydı. Burada döşemelik kumaşlar, yatak takımları ve bohçalar, kökboya ve karakalem baskı tekniğiyle üretilirdi. Üsküdar'daki

yazma atölyeleri 1950'lere kadar Bağlarbaşı'nda Ayazma'da, Yenimahalle'de, Miroğlu ve Şair Talat sokaklarında kümelenmişti. Kalem işi ve kalıp-kalem tekniği ile yorgan yüzleri, yastık, bohça ve yemeni üretirlerdi. Uyguladıkları desenler genelde çiçek demetleri ile bahar dallarıydı. Nadiren insan figürlü kompozisyonlara da yer vermişlerdir. Bu tür desenler "kokonalı" adıyla tanınıp, Ermeni ve Rum atölyelerinde uygulanmıştır. 1920'lerde Üsküdar'ın en ünlü kalemkâr ustası Serkiz Kütyan'dı.

İlgili madde:

Yazmacılık VII:455c

Üsküdar Yenimahalle Fukaraperver Derneği 20 Temmuz 1946'da malullere, yoksullara, muhtaçlara her türlü yardımda bulunmak amacıyla semtteki azınlıklar tarafından kurulmuş dernek. Merkezi Üsküdar'ın Yenimahalle semtinde, Hacı Murat Sokağı, no. 10' daydı. Başkanı Oavli Markidis, yönetim kurulu üyeleri Prodromos Parlidis, İlya Francis, Kiryako Kalinoğlu, Toma Tomadis, Niko Kalyoncu, Dimitri Mavromati, Elefter Piagabey, Yani Stamatos'tu.

Üsküdarî I:360c.

Üsküdarlı, Ali (Yeraltı Cami İmamı) III:58b, IV:443a.

Üsküf Yeniçeriler tarafından kullanılan, uzun ve boru şeklinde olup başa giyildiğinde yarısı arkaya sarkan börk adlı başlığın kenarları sırmalı olan cinsine verilen ad. I. Murad döneminde (1361-1389) orduda kullanılmaya başlanılmış, II. Mehmed (Fatih) döneminde (1451-1481) ise daha süslü ve sırmalı bir şekle konulmuş, kapıkulu piyadesi ve zabitleri tarafından kullanılmıştır. Silahdarlar da kırmızı kadifeden üsküf kullanırlar, iki tarafına birer zülüf takarlardı.

Üsküplü Camii ve Hamamı *mad. VII:352b.*

Üstün, Nevzat (1924, İstanbul - 1979, İstanbul) Şair, yazar. Ortaöğrenimini İstanbul Amerikan Koleji'nde, İstanbul Erkek ve Boğaziçi liselerinde yaptı, Paris'te bir süre kaldı. Dönüşünde gazeteci oldu, *Tanin, Ekspres, Vatan, Yeni Tanin, İkdam, Cumhuriyet, Yeni Ortam* gazetelerinde yazdı. Siyasi nedenlerle kovuşturmaya uğradığı oldu. Başlıca eserleri şunlardır: *Oluş* (şiirler, 1946), *Yaşadığımız Devre Ait Şiirler* (1951), *Yitikler Kapısı* (şiirler, 1960), *Güneş Ülkesi* (şiirler, 1964), *Akrep Üretim Çiftliği* (hikâyeler, 1969), *Boğaların Ölümü* (hikâyeler, 1976). Nevzat Üstün'ün gezi notlarını ya da çeşitli incelemeleri içeren kitapları da bulunmaktadır.

Üstün, Nursel IV:357b.

Üstündağ, Muhittin *mad. VII:352c,* I:385b, II:139a, 141c, 143b, 144c, 419a, 542b, III:195b, VII:150c, 364b.

Üstünel, Besim (1927, Gaziantep) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. İktisat profesörü oldu. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde öğretim üyeliği yaptı. 1975-1980 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı. Maliye bakanlığı yaptı.

Üstünidman, Ali Faik *mad. VII:353c,* I:205a, III:532c, IV:320a, VII:42a, 42c.

İlgili madde:

Jimnastik IV:320a

Ütüciyan, Apisoğom III:193a, V:218a.

Ütücüyan, Garabed III:188c.

Ütücüyan, Isdepan III:189b.

Ütücüyan, Manuel Parunag III:189a.

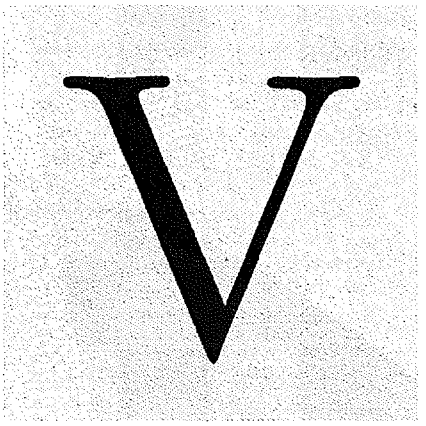
Üveys bin Kayser (Hoca) I:11a, VII:495b.

İlgili madde:

Hocapaşa Camii IV:81c

Üveys Paşa (Hoca) (1529, Aydın - 1591, İskenderiye) Vezir. Kadılık, başdefterdarlık ve çeşitli yerlerde beylerbeyliği yaptı. Mısır valiliği sırasında eyaletin gelirlerini artırdığı için vezir payesiyle ödüllendirildi.

III:10a, IV:81c.

Vada, A. Cabir III:411c.

Va'dî (ö. 1649) V:383c.

Vadi-i Büzürk II:364a.

Vafi, Hasan IV:251b.

Vafi, Raşiha VII:564b.

Vaftizci Yahya Kilisesi *bak.* İoannes (Ayios) Prodromos Kilisesi

Vagon-Li Olayı *mad. VII:354a.*

Vahan Efendi III:370b, V:319a.

Vahdetî (Derviş) (1870, Lefkoşa - 1909, İstanbul) Gazeteci. İlk ve orta öğrenimini Kıbrıs'ta yaptıktan sonra 1902'de İstanbul'a geldi; devlet hizmetine girdi. 1904'te işlediği bir suçtan dolayı Diyarbakır'a sürüldü ve orada 3,5 yıl kaldı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İstanbul'a döndü ve İttihad ve Terakki karşıtı, İslamcı *Volkan* adlı gazeteyi yayımlamaya başladı; İttihad-ı Muhammedî Cemiyeti'nin kurucuları arasında yer aldı. Otuz Bir Mart Olayı'nın başlatılmasında belirleyici rol oynadı. Ayaklanmanın ardından İzmir'e kaçan Vahdetî yakalanarak İstanbul'a getirildi, divan-ı harpte yargılanarak ölüm cezasına çarptırıldı ve Ayasofya Meydanı'nda asıldı.

VI:184b.

Vahdetî (1832, Burdur - 1986, İstanbul) Hattat. 1848'de İstanbul'a geldi ve Enderun'da yetişti. Harbiye Mektebi hattatlığında bulundu. Hat sanatında Abdullah Zühdü Efendi'den meşk alarak yetişti. Mehmed Nazif Bey gibi ünlü bir hattatın yetişmesinde rolü olmuştur. Aklam-ı sittede Hafız Osman, celi sülüste Mustafa Rakım ekolüne bağlıdır.

Vahdetî Efendi *mad. VII:354b,* VI:456c.

İlgili madde:

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

Vahdet-i Milliye Heyeti VII:18b.

Vahideddin *bak.* Mehmed VI (Vahideddin)

Vahideddin Korusu *mad. VII:354c,* 356c.

İlgili maddeler:

Korular V:71b

Köçeoğlu Köşkü V:84b

Vahideddin Köşkü VII:356c

Vahideddin Köşkü *mad. VII:356c,* V:84c, VII:355b, 365a.

Vak'a-i Garibe I:109c.

Vak'a-i Hayriye *mad. VII:357a,* I:17a, 154a, 162c, II:390c, III:40b, 204a, 220b, 224c, IV:433b, 475c, V:257a, VI:449c, VII:467a, 476a.

İlgili madde:

Mahmud II V:253c

Vak'a-i Vakvakiye *bak.* Çınar Olayı

Vakıf Korusu *bak.* Korular

Vakıflar Bölge Müdürlüğü VI:191a.

Vakıt *mad. VII:359a,* I:130b, VII:327b, 449a.

Vakidî (ö. 823) IV:254c.

Vakit Yahut Mürebbi-i Muhadderat IV:344c.

Vakko IV:271a.

Vakko Sanat Galerisi (Beyoğlu) VI:437b.

Vakvak Ağacı Eski adı Atmeydanı olan Sultanahmet Meydanı'ndaki asırlık çınara deniyordu. 1656'daki ayaklanmada, asilerin isteğiyle öldürülen devlet adamlarının başları ve cesetleri bu ağacın dallarına asılmış, bunu gören bir din adamı da çınarı, meyveleri insana benzeyen ünlü mitolojik ağaca benzettiği için söz konusu ağaç bu adla anılır olmuştu.

I:273a.

Vâlâ Nureddin (1901, İstanbul - 1967, İstanbul) Gazeteci. Mekteb-i Sultanî'yi (Galatasaray Lisesi) bitirdi. Viyana Ticaret Akademisi'nde bir yıl süreyle eğitim gördü. Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'ya geçti. Daha sonra Moskova'ya giderek 1924'te Doğu Üniversitesi'ni bitirdi. Yurda döndükten sonra *Vakit*'ta yazılar yazdı. Rasim Us ile yayımladığı *Haber* gazetesinden sonra *Akşam, Cumhuriyet, Ülke, Tercüman, Havadis* gazetelerinde fıkra yazarlığı yaptı. Yazılarını adının kısaltması ile imzaladığı için "Va-Nu" olarak tanındı. Şiir, öykü, çeviri, fıkra, radyo oyunu, makale ve roman türünden 160'a yakın kitabı vardır.

I:215a, IV:144c, V:169c.

Valens II:253c, III:525a, IV:234c, 330c, VI:341a.

Valens Kemeri *bak.* Bozdoğan Kemeri

Valentinos Arsakuni IV:53c.

Valeri, Salvatore *mad. VII:359b.*

Valero, Isak VII:398c.

Valide Bendi *mad. VII:359c,* I:35c, 133b, II:37b, 38a, 149c, VII:200b.

Valide Camii *mad. VII:360b,* I:30c, II:41a, IV:101b, 103a, VI:65b, 245a.

Valide Çeşmesi (Maçka) *mad. VII:362a,* II:490c.

Valide Hanı *mad. VII:362c,* I:535a, II:331a, V:50b, 98b, 273c, 274c, 393b, VII:561c.

İlgili madde:

Eirene Kulesi III:146a

Valide Hanı Matbaası II. Abdülhamı döneminde (1876-1909) yasak yayınların, yasaklanması olası kitapların broşürlerin basıldığı yerdi. İranlı matbaacılar bir yandan ruhsatlı basımlerini çalıştırırlarken burada da "mezır" eserleri bastırıp dağıtırlardı. Olaylıkla, Valide Hanı'nın vakıf koşullarına bağlı olması nedeniyle de burdaki baskı işleri yasaklanamıyordu

Valide Havuzu Köşkü Baron Philip Fra Gudenus'un *Collection des Prospects Habillements en Turquie* adlı grav albümünde krokisi ve görünüşü te pit edilen ancak yeri ve inşa tarihi l linmeyen bu köşkün, Kırkçeşme Kâğıthane suyollarının birleştiği Başl vuz'un civarında olduğu ve I. Mahmud'un annesi Saliha Valide Sultan (ö. 1739) adına 1730'lu yıllarda inşa tirildiği tahmin edilebilir. Günümü hiçbir izi ulaşmayan bu ufak yapı, k re planlı bir çardak niteliğindeydi. Ç peçevre kare kesitli ahşap dikmele kuşatılmış, açıklıklarda dört tanesi b sık kemerlerle taçlandırılarak kapı teliğine kavuşturulmuş, diğer açıklıkl ise düşey çubuklu korkuluk duvarl ile kapatılarak bunların gerisine sed ler yerleştirilmişti. Alçak bir sete sı nı dayayan köşkün üzeri geniş saça lı bir kırma çatı ile kapatılmıştı.

II:79b.

Valide Kethüdası Çeşmesi Üsküdar'd Bülbülderesi'nde, Feyziye Camii'n yakınındadır. Bânisinin kimliği kit bede açıklanmamakla birlikte o tari te valide sultan olan Emetullah Gülnûş Valide Sultan tarafından yaptırmış olması muhtemeldir. 1112/17(de kesme taştan, klasik üslupta in edilmiştir. Harap durumdadır. Tekn si kırılmıştır. Sivri kemerinin üzeri deki kitabe yeri boştur. Kitabesi To kapı Sarayı Müzesi'ndedir.

Valide Kethüdası Mehmed Efendi D rülhadisi Beyoğlu İlçesi'nde, Gala da, Kömürcü Aziz, Billur, Bereketza ve Söğüt sokakları arasındaki ada bulunmaktadır. Bânisi Gülnuş Emet lah Valide Sultan'ın (ö. 1715) kethüd sı el-Hac Mehmed Paşa'dır. Kitabesi den anlaşıldığına göre 1117/1705'te i şa edilmiş olan yapı 20. yy'da uzun s re işyeri olarak kullanılmış, 1975'te re tore edilmiştir.

Valide Kıraathanesi 20. yy'ın başın İstanbul'un en ünlü kahvehanesiy Eminönü'ndeki bu büyük ve o dön me göre lüks kahve, Pertevniyal Vali Sultan vakfındandı. Temizliğine öz gösterilir, günlük gazeteler, dergil bulundurulur; aydınlar, devlet rica hattâ vezirler burada oturup, dinlen kahve içer, konaklarına gitmek üze buradan arabaya binerlerdi. Emin

nü'nde ve Galata Köprüsü'nde yapılan törenler sırasında da protokole dahil zevat genellikle Valide Kıraathanesi'nde toplanırdı. Dört tarafı camekânlı olan kahvenin dışında da kira arabaları beklerdi. Eminönü'ndeki meydan, iskele düzenlemeleri sırasında yıkıldı. IV:564c.

Valide Medresesi, Mescidi ve Sebili (Yavuzselim) V:98b.

Valide Mektebi *mad. VII:363b*, II:225b, III:138c, VI:377b.

Valide Paşa Yalısı *bak.* Hıdiva Sarayı

Valide Sultan Alayı Tahta çıkan padişahın, Eski Saray'da ikamet eden annesinin törenle Topkapı Sarayı'na gelişi ve valide sultan dairesine yerleşmesi. Ölen padişahın şehzadeleri Topkapı Sarayı'nda kafes hapsine konulurken bunların anneleri de Eski Saray'a gönderilir, şehzadelerden birine taht sırası gelince de valide sultan sanını kazanan annesi, rikab-ı hümayun ve şikâr ağalarının, kapıcıbaşıların, sultan kethüdalarının, selatin ve haremeyn vakıfları mütevellilerinin, baltacıların, darüssaade ağası ile valide sultan kethüdasının katıldığı kalabalık bir kortej eşliğinde, mevsime göre tahtırevan veya arabayla Beyazıt'taki Eski Saray'dan alınıp Topkapı Sarayı'na getirilirdi. Bâb-ı Hümayun'dan girilince Has Fırın önünde padişah tarafından karşılanıp araba penceresinden eli öpülen valide sultan, haremin araba kapısından içeriye alınırdı. Alay ilk kez III. Murad'ın (hd 1574-1595) annesi Nurbanu Sultan için düzenlendi. III. Selim'in annesi Mihrişah, IV. Mustafa'nın annesi Ayşe Sineperver, II. Mahmud'un annesi Nakşidil sultanlardan sonraki alaylar, Beşiktaş'ta düzenlenmiştir.

Valide Sultan Hamamı *bak.* Ayakapı Hamamı

Valide Sultan Köşkü IV:538c.

Valide Sultan Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Bahçekapı'da, Çelebioğlu Alaeddin Mahallesi'nde bulunuyordu. Cami, darülkurra, kütüphane, türbe, mektep, dükkânlar, çeşme ve sebilden oluşan bir külliyenin içinde yer alan medresenin bulunduğu arazi 1006/1598'de III. Mehmed'in annesi Safiye Sultan adına kamulaştırılmış, binanın inşaatı uzun sürmüş, bir süre ara verilmesinin ardından IV. Mehmed'in annesi Turhan Valide Sultan (ö. 1683) tarafından tamamlanmıştır. Bulunduğu yerde bugün büyük bir banka binası vardır.

Valide Sultan Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Yavuz Selim ve Darüşşafaka caddelerinin kavşak yaptığı yere yakın Valide Medresesi Sokağı'nda bulunuyordu. Bânisi Özdemiroğlu Osman Paşa (ö. 1585) olup, daha sonra IV. Murad'ın annesi Kösem Sultan'ın adıyla anılmaya başlamıştır. On altı odası ve bir dershanesi olduğu bilinen yapının çamaşırhane, gusülhane ve helaları da vardı. 1920'lerde yıkılmış olup, bugün yerinde Muallim Yahya İlkokulu vardır.

Valide Sultan Odası IV:410b.

Valide Sultan Sarayı (Eyüp) II:37b, III:273a.

Valide Sultan Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Edirnekapı dışında, Kuyubaşı mevkiinde, Defterdar Mahallesi'nde, Savaklar Caddesi'nin üst başında yer almaktadır. Tekkenin bulunduğu yerde münzevi bir hayat süren Bektaşî şeyhlerinden Laz Emin Baba (ö. 1886) için 1284/1867-68'de Abdülaziz'in annesi Pertevniyal Valide Sultan (ö. 1883) tarafından yaptırılmıştır. Valide Sultan'ın, oğlunun Haziran 1867'de çıktığı Avrupa gezisinin uzaması üzerine endişeye düştüğü, II. Mahmud'un ikballerinden Tiryal Hanım'ın (ö. 1886) tavsiyesi üzerine Emin Baba ile görüştüğü, Abdülaziz'in, Emin Baba'nın söylediği gün sağ salim İstanbul'a dönmesi üzerine bu tekkeyi yaptırdığı *13. Asr-ı Hicride Osmanlı Ricali* adlı eserde nakledilir. Bektaşîlik 1826'dan itibaren resmen mülga addedildiği için, Abdülmecid ve özellikle Abdülaziz döneminde faaliyete geçen diğer Bektaşî tekkeleri gibi, Valide Sultan Tekkesi de Nakşibendîliğe bağlı olarak gösterilmiştir ve "Emin Baba Tekkesi" olarak da anılan ayin günü perşembe olan tekke Cumhuriyet döneminde harap düşmüş, ahşap olan üst katı çökmüş, kâgir zemin katı ise uzun müddet ahır olarak kullanılmıştır. Zemin kat duvarlarında sıralanan pencereler ile kitabeli kapı dikdörtgen açıklıklı olup kesme taş sövelerle kuşatılmıştır. Tekkenin haziresinde Emin Baba ile halefilerine ait güzel mezar taşları bulunmaktadır.

Valide Sultan Türbesi Kütüphanesi V:176c.

Valide Sultan Yalısı *bak.* Esma Sultan Sahilsarayı (Eyüp)

Valide Taşlığı VII:287a.

Validebağı (Valdebağı) I:533b, 533a, VI:191b.

Validebağı Anadolu Sağlık Meslek Lisesi Hemşire yetiştirmek amacıyla 1974'te Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı olarak Validebağı Kampusu içinde açıldı. Okul ortaokula dayalı beş yıllık mesleki ve teknik eğitim yapmaktadır. 1992'den itibaren Anadolu lisesi statüsüne geçti. Okulda eğitim klasik sistemde sürdürülmekte, öğrenciler hastane vb kurumlarda hemşirelik uygulamasına katılmaktadır. Okul paralı ve parasız yatılı öğrenci almaktadır. 1994-1995 öğretim yılında 21 öğretmen ve 152 öğrenci ile öğretime devam etmektedir.

Validebağı Öğretmenler Hastanesi Kadıköy'de Koşuyolu'ndadır. 750.000 m² lik bir alan içindedir. 1929'da kuruldu. 1950'de sanatoryum bölümü hizmete girdi. Günümüzde 400 yataklı bir hastanedir. Dahiliye, cerrahi, nöroloji, kulak-burun-boğaz, göz, fizik tedavi, üroloji, çocuk hastalıkları, ortopedi, göğüs hastalıkları, kadın doğum, cilt servisleri vardır. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlıdır. Bakanlık mensupları ve emeklileriyle parasız yatılı öğrencilere hizmet vermektedir.

Validebağı Prevantoryumu I:81c, 230a, 230b.

Valideçeşme Kulübü II:168a.

Valide-i Atik Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Selami Ali, Murat Reis, Arakiyeci Hacı Mehmet, Arakiyeci Hacı Cafer, Tabaklar, Hayrettin Çavuş ve Toygar Hamza mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.167'dir.

Valide-i Hıdiv Korusu II:116a.

Valiler *mad. VII:364a.*

İlgili maddeler:

Belediye Başkanları II:140b

Gökay, Fahrettin Kerim III:410c

İstanbul Kadılığı IV:226b

Kırdar, Lütfi IV:564c

Sadaret Kaymakamı VI:389a

Üstündağ, Muhittin VII:352c

Yuluğ, Ali Haydar VII:536a

Vallaury, Alexandre *mad. VII:364c*, I:51b, 58a, 87a, 308c, II:50c, 152c, 217a, 550a, III:161c, IV:71a, V:377c, VI:66a, 149b, 162b, 166b, 240c, 416c, 436c, VII:324b, 521c, 547a.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Efendi Köşkü I:51b

Afif Paşa Yalısı I:87a

Arkeoloji Müzeleri Binası I:310a

Büyükada Rum Yetimhanesi II:354a

Cemil Topuzlu Köşkü II:402c

Cercle d'Orient Binası II:409a

Decugis Evi III:14b

Düyun-ı Umumiye Binası III:111c

Hidayet Camii IV:71a

İsmail Paşa Yalısı IV:215b

Lebon V:200a

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası V:377b

Osman Reis Camii VI:164a

Osmanlı Bankası Binası VI:166b

Pera Palas VI:239b

Rıdvan Paşa Köşkü VI:323b

Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447c

Tokatlıyan Oteli VII:272a

Union Française VII:324b

Vahideddin Köşkü VII:356c

Zeki Paşa Yalısı VII:547a

Vallaury, M. V:200c, VI:66a.

Valle, Pietro della III:229b, IV:535a, V:96c, 113b.

Valliadis, Yorgo III:177a.

Valon, Alexis de VII:249b.

Valturia, Roberto V:331a.

Vamık Efendi (Hafız) IV:519b.

Van Millingen, Alexander *mad. VII:365c*, II:290a, VI:338c, VII:237a.

Van Mour, Jean-Baptiste *mad. VII:366c*, II:345b, III:419b, IV:295b, V:185a.

Vandeuvre, Baron de I:60b, IV:409b.

Vanî Efendi Medresesi II:243a.

Vaniköy *mad. VII:367a*, 500c.

İlgili maddeler:

Boğaziçi II:266a

Kuleli Bahçesi V:117c

Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:268a

Nazif Paşa Yalısı VI:55c

Recaizade Ekrem Bey Yalısı VI:311b

Vaniköy Camii VII:368a

Vaniköy Camii *mad. VII:368a.*

Vaniköy Korusu (Eski Papaz Korusu) *bak.* Korular

Vaniköy Rasathane Korusu *bak.* Korular

Vaniköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1958'de Hasköy Tersanesi'nde motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 512 grostonluktur. Uzunluğu 46,4 m, genişliği 8,3 m, sukesimi 2,4 m'dir. İtalya, Torino Fiat yapımı, her biri 520 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup tecrübelerinde saatte 15 mile yakın hız yapmıştır. 750 yolcu almaktadır. Beykoz ile Hasköy adlı iki de eşi vardır. Bir süreden beri İzmir'de çalıştırılmaktadır.

II:200a, V:99a.

Vankın Bağı I:533b.

Vapurlar

İlgili maddeler:

Altınkum Vapuru I:227a

Anadoluhisarı Vapuru I:260a

Anadolukavağı Vapuru I:263c

Araba Vapurları I:285b

Asayiş Vapuru I:339c

Ataköy Vapuru I:379b

Bahçe Tipi Vapurlar I:541c

Balıkçekapı Vapuru I:542c

Basra Vapuru II:76a

Bayraklı Vapuru II:99a

Bebek Vapuru II:118b

Beykoz Vapuru II:200a

Beylerbeyi Vapuru II:210c

Boğaziçi Vapuru II:290b

Bostancı Vapuru II:307c

Burgaz Vapuru II:335a

Büyükada Vapuru II:354b

Büyükdere Vapuru II:364b

Caddebostan Vapuru II:365b

Camialtı Vapurları II:375b

Çengelköy Vapuru II:487a

Dilnişin Vapuru III:54c

Dolmabahçe Vapuru III:97b

Emirgân Vapuru III:171b

Erenköy Vapuru III:179c

Fenerbahçe Vapuru III:287c

Göksu Vapuru III:412b

Göztepe Vapuru III:416c

Güzelhisar Vapuru III:464a

Halas Vapuru III:456b

Hale Vapuru III:497b

Halep Vapuru III:498b

Haydarpaşa Vapuru IV:33a

Heybeliada Vapuru IV:59b

Hünkâr İskelesi Vapuru IV:100a

İhsan Vapuru IV:142c

İnbisat Vapuru IV:171a

İntizam Vapuru IV:178b

Kadıköy Vapuru IV:344a

Kalamış Vapuru IV:393c

Kalender Vapuru IV:396a

Kamer Vapuru IV:402c

Kınalıada Vapuru IV:563b

Kocataş Vapuru V:39a

Köy Tipi Vapurlar V:98c

Küçüksu Vapuru V:163b

Maltepe Yolcu Vapuru V:282c

Metanet Vapuru V:411b

Moda Vapuru V:482a

Neveser Vapuru VI:68b

Paşabahçe Vapuru VI:229c

Rağbet Vapuru VI:298c

Resanet Vapuru VI:315a

Rumelikavağı Vapuru VI:360b

Sarayburnu Vapuru VI:461c

Sütlüce Vapuru VII:119c

Şehir Hatları İşletmesi VII:142a

Şirket-i Hayriye VII:181b

Var, Samim (1925, İstanbul - 1976, İstanbul) Futbolcu, gazeteci. Fenerbahçe genç takımında ün kazandı. 1944-1951 arasında Fenerbahçe A takımında oynadı. İstanbul karmasına seçildi. 1952'de Adalet'e transfer oldu ve sporu bu takımdayken bırakarak spor yazarlığına başladı. Türkiye Spor Yazarları Derneği'nin kurucuları arasında yer aldı; genel başkanlığını yaptı. Uluslararası Spor Yazarları Derneği (AIPS) yönetim kuruluna seçildi. Spor yazarı olarak çeşitli ödüller kazandı.

Varaeg Muhafız Alayı Bizans ordusunda, Normanlar ya da Vikinglerden oluşan birlikler. 11. yy'dan itibaren bunlara Anglo-Saksonlar da katıldı. Rusya yoluyla geldikleri için Ruslarla karıştırılmışlar, bazen İskitler sanılmış ve "baltalı adamlar" olarak anılmışlardı. İlk kez 907'de Bizans donanmasında görev aldılar. 988'de Kiev Prensi Vladimir'in gönderdiği 6.000 asker II. Basileios (hd 976-1025) tarafından bir tagma'da birleştirildi. 11-12. yy'larda Bizans ordusunun en seçkin birliği ve imparatorluk sarayının muhafız alayı oldular. Büyük Saray'da ve Blahernai Sarayı'nda (12. yy) birer karargâhları, Konstantinopolis, Girit ve Toronto'da birer kiliseleri vardı. Saray hiyerarşisinde Norman asıllı biri tarafından temsil edilirken, Akolouthos denen komutanları Grek asıllı olurdu.

II:75a.

Varaka-ı Havadis III:190b.

Varakçı Hanı I:227b.

Vardabet, Komitas V:532b.

Vardacı Daha önceleri, kent içinde, taş, moloz, malzeme taşıyan küfeli tezkereli merkep, katır sürülerinin önünde 19. yy'ın ikinci yarısında ise atlı tramvayların önünde giden, sık sık elindeki boruyu çalarak yol açılmasını sağlayanlara verilen ad. Varda, İtalyanca bir sözcük olup, savulun, yol verin anlamındadır.

Vardar, Berke (1934, İstanbul - 1989, İstanbul) Yazar, dilbilimci. Galatasaray ve Işık liselerindeki ortaöğreniminden sonra İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde Fransız Dili ve Edebiyatı okudu, aynı bölüme öğretim üyesi olarak girdi, profesör oldu. Etimoloji üzerinde yayınlar yaptı, Türkçedeki değişim ve yenileşim konuşuna eğildi. İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü müdürü oldu. Fransa'dan iki şövalyelik, bir de subaylık (officer) nişanlarıyla ödüllendirildi. Kitapları *Fransız Edebiyatı* (3 c., 1965-1972), *Dilbilim Sorunları* (1967), *Kavramsal Alan İncelemesi* (Fransızca, 1069), *Sesbilim* (Fransızca, 1975), *Dil Devrimi Üstüne* (1977), *Dilbilim, Temel Kavram ve İlkeleri* (1982) adlarını taşır.

Vardar, Mübeccel IV:527c.

Vardarlılar, Mehmet Sabri (1923, İstanbul - 1991, İstanbul) Hukukçu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Emet cumhuriyet savcısı ve serbest avukat olarak çalıştı. 12. dönemde (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu.

Varjabedyan, Nerses (Patrik) *mad. VII:368c*, III:193b, 395b.

İlgili maddeler:

Getronagan Ermeni Lisesi III:395a

Kevork (Surp) Kilisesi (Samatya) IV:552b

Varlık *mad. VII:369a*, 449b.

Varlık Vergisi *mad. VII:369b*, II:335c, IV:147a, VI:368a.

Varol Basımevi III:183b.

Varol, Bülent VII:376a.

Varol, Necdet VI:295a.

Varon, İzak (1882, Gelibolu - 1938, İstanbul) Yahudi asıllı besteci. Ortaöğrenimini Gelibolu'da tamamladıktan sonra Selanik'e, Selanik Yunanlıların eline geçince de İstanbul'a yerleşti. Pathé, Polydor plak şirketlerinde Türk musikisi yönetmenliğini üstlendi. 20. yy'ın iyi şarkı bestecilerinden biridir. Sağlam bir musiki anlayışıyla bestelediği şarkıları günümüze kadar ilgi gördü. "Seyretmek için seyrini ey ruh-i revânım", "Kalbimde açılmış dağılan bir kuru güldün", "Baygın suların göğsüne yaslandı da bîtab" güfteli ferahfeza, evc, hüseyni şarkıları fasıllarda ve solo programlarda sık sık okundu.

VII:401c.

Vartaks, Varki VII:151b.

Vartan Paşa *mad. VII:370a.*

Vartan, Vartabed IV:255a.

Vartanantz (Surp) Kilisesi Şişli İlçesi'nde, Feriköy'de, Şahadet Sokağı, no. 13'tedir. Bağışlanan bir arsada Patrik Sarkis Kuyumcuyan zamanında inşa edilen ilk ahşap kilise 1861'de ibadete açılmış, 1903'te yeniden yapılmıştır. Bugünkü kilise ise 1931'de betonarme olarak inşa edilmiştir. Mimarı Keğam Kavafyan'dır. 1951-1955 arasında yapılan onarım ve genişletmelerden sonra kilise bugünkü durumunu almıştır. Mimari açıdan bir önem ve ilginç bir yön taşımamaktadır. Bazilik planlı kilisede dıştan tek dikkati çeken öğe çan kulesidir.

III:184a, 293b, V:21a.

Vartanyan, Hovsep *bak.* Vartan Paşa

Vartovyan, Agop I:90c.

Varyete Tiyatrosu Beyoğlu'ndaki iki eski tiyatro salonunun adıdır. Biri 1875'te Lüksemburg Kahvesi'nin yerine Barborini tarafından yapılan, öteki ise 1892'de yapıldığı sanılan Halep Çarşısı içindekidir. İlki sırasıyla Eldorado, Verdi ve Odeon adlarını, ikincisi ise Fransız ve Ses adlarını almıştır. Bu salon bugün Ortaoyuncular tarafından kullanılmaktadır.

I:89b, III:498a.

Vasat Ali Paşa Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Vâsıf *mad. VII:370b,* I:61b, II:191a, 286a, III:67b, IV:447a, V:476b.

Vâsıf Bey (Kara) IV:454b, VI:20c, VII:67b.

Vâsıf Efendi I:35c.

Vâsıf Osman *bak.* Vasıf (Enderunlu)

Vasilaki (1845, İstanbul - 1907, İstanbul) Rum asıllı kemençeci. Musikiye Silivri'de klarnetle başladı. Fenerli Yorgi'den kemençe öğrendikten sonra klarneti bıraktı; lavtacı Andon ve Civan'ın saz takımına girerek büyük ün kazandı. Çok başarılı taksim eder, özellikle köçekçeleri, Rumeli havalarını büyük ustalıkla çalardı. Türk musikisine en büyük katkısı, daha önce köçek ve tavşan takımlarında kullanıldığı için "kaba saz" sayılan kemençenin icrasına getirdiği üslup inceliği ve perde zevkiyle onu klasik sazlardan kurulu incesaz fasıl musikisine kazandırmış olmasıdır. Fasıl kemençesinin ilk üstadıdır. Az sayıda ama değerli saz eserleri de bestelemiştir.

III:307c, V:45b, 83b, 267a, VI:161c, 199a, VII:225b, 563a.

Vasilaki Efendi (Tersane-i Âmire kalfası) II:555c.

Vasiliadis, Kostas II:223a.

Vasiliadis, Vasil V:18b.

Vasiliki Pili II:10b, VII:496c.

Vasilios I:68c.

Vasilyadis, Elly VII:532c.

Vatan İsmi Ahmet Emin Yalman (1888-1972) ile özdeşleşmiş olan günlük gazete. İlk sayısı 26 Mart 1923'te çıktı. İlke olarak tam bir basın özgürlüğü yanlısıydı ve Cumhuriyet Halk Fırkası iktidarının icraatını eleştirmekten geri kalmadı. Takrir-i Sükûn Kanunu gereğince 12 Ağustos 1925'te kapatıldı. Yalman, 19 Ağustos 1940'ta *Vatan*'ı yeniden çıkardı. Çok partili döneme girilince DP'yi destekledi. Özgürlükleri her şeyin üstünde tutan gazete, 1954'ten sonra DP'ye yönelik eleştirileriyle büyük ilgi topladı ve bir ara Türkiye'nin en çok satan gazetesi oldu. 1961'de gazetenin yönetimi Naim Tirali'ye geçti ve giderek etkinliğini kaybetti. Bir ara Türkiye İşçi Partisi'ni destekledi. Sonra Ankara'da akşam gazetesi oldu. 1976-1978 arasında Numan Esin tarafından çıkarıldı fakat tutunamadı.

Vatan Caddesi *mad. VII:371a,* I:161c, 164a, II:109c, 469b, III:224b, V:390c, 463a, VII:371a, 534b.

Vatan Kurtaran Şaban III:44a.

Vatan Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Altın Tepsi, Terazidere mahalleleri ve Orta Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.039'dur.

II:110a.

Vatan Mühendislik Yüksekokulu VII:528c.

Vatan Yahut Silistre VI:44c.

Vathi Colpas Vatikolpos II:363c, VII:498c.

Vatman İttihadı Cemiyeti IV:242b.

Vavassore, Giovanni Andrea II:182a, 264c, III:204b, 418b, IV:366a, VI:49a.

Vavlı Tekkesi *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Veba II:126a, 342c, VII:87c.

Vecdi (ö. 1660) III:65b.

Vecihî (ö. 1660) *bak.* Hüseyin Vecihi

Vecihi Paşa Yalısı *bak.* Prenses Rukiye Yalısı

Vedat Bey *bak.* Tek, Vedat

Vedat Tek Evi *mad. VII:372a*

İlgili madde:

Tek, Vedat VII:232b

Vefa *mad. VII:372b,* III:346a, VII:155c.

İlgili maddeler:

Âtıf Efendi Kütüphanesi I:399a

Beşinci Vakıf Hanı II:173b

Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146b

Konstantianai V:57c

Mimar Ağa Mescidi V:467a

Molla Hüsrev Mescidi V:485b

Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:311a

Revanî Çelebi Mescidi VI:320b

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

Şeyh Vefa Külliyesi VII:173c

Vefa Bozacısı VII:373a

Vefa Kilise Camii VII:373c

Vefa Lisesi VII:375a

Vefa Stadyumu VII:376a

Vefa (Şeyh) III:235c, IV:367b, V:330a, VII:174a.

Vefa Bozacısı *mad. VII:373a.*

İlgili madde:

Bozacılar II:317c

Vefa Erkek Lisesi *bak.* Vefa Lisesi

Vefa Gençlik Kulübü İlk kuruluşu 1908, ikinci kuruluşu 1941 olan gençlik ve spor kulübü. Merkezi Karagümrük'te Fatih Stadı'ndaydı.

Vefa Hamamı III:539c.

Vefa Hanı II:124a.

Vefa Hastanesi I:349c.

Vefa İdadisi IV:135a.

Vefa İdman Yurdu I:172a.

Vefa, İsmail VII:373c.

Vefa Kilise Camii *mad. VII:373c,* I:368c, II:256a, V:20a.

Vefa Lisesi *mad. VII:375a,* II:173c, V:219b, VI:298c, VII:146c.

İlgili maddeler:

Beşinci Vakıf Hanı II:173b

Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146c

Valide Mektebi VII:363b

Vefa Simtel *bak.* Vefa Spor Kulübü

Vefa Spor Kulübü *mad. VII:375c,* I:172a, VII:376a.

İlgili maddeler:

Aktansel, Saim Turgut I:172a

Vefa Stadyumu VII:376a

Vefa Stadyumu *mad. VII:376a,* IV:454b.

İlgili madde:

Aetios Sarnıcı I:86a

Vehbî (ö. 1736, Seyyid) *mad. VII:376b,* II:229b, III:66b, 508a, IV:46b, 48c, V:183c, VI:308a, 429a.

Vehbî (ö. 1809, Sünbülzade) *mad. VII:377a,* II:286a, III:67a, IV:255a, VI:195a, VII:116c.

Vehbi, Ali II:542b.

Vehbî Efendi (ö. 1905) V:386b.

Vehbi Koç Vakfı

İlgili maddeler:

Koç Özel Lisesi V:40a

Koç Üniversitesi V:40b

Sadberk Hanım Müzesi VI:390a

Veladethane *bak.* Viladethane

Veled-i Karabaş Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Melek Hatun, İbrahim Çavuş, Uzun Yusuf ve Cambaziye mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.230'dur.

Veli (Sivaslı) III:41a.

Veli Baba Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Yayalar, Çamçeşme, Fevzi Çakmak, Dumlupınar, Çınardere mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.580'dir.

Veli Can III:557b.

Veli Efendi Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Çırpıcı, Beştelsiz, Gökalp, Yeşiltepe, Sümer mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 14.660'tır.

Veli Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin yakınında, Akdeniz medreselerinin batı kısmında, Ayak Kurşunlu Medresesi'nin yanında bulunmaktadır. Kapısı bu medresenin avlusuna açılmakta, küçük bir kütüphane ve odacıklardan ibarettir. Bânisi Cârullah Veliyüddin Efendi (ö. 1741) olup, 18. yy'ın ortalarına doğru inşa edilmiştir. Fatih Külliyesi'nin medreseleri ile birlikte onarım görmüş olan yapı taş-tuğla duvar işçiliğine sahip küçük bir medrese olup, bugün sağlam durumdadır.

Veli Mehmed Efendi (ö. 1603) V:178c.

Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet (1904, İstanbul - 1992, İstanbul) Yazar, hukuk bilimcisi. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Roma, Berlin ve Neuchatel'de (İsviçre) akademik çalışma yaptı. İstanbul'da Hukuk Fakültesi'nde Medeni Hukuk Kürsüsü'ne girdi. 1948'de ordinaryüs profesör oldu. Fakülteye dekan seçildi. Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne kâtip, 1961 Kurucu Meclisi'ne ise üye olarak katılan, Milli Mücadele'ye ve Cumhuriyet'in yetmiş yılına tanık olan Velidedeoğlu, sadece hukuk ve demokrasi alanında ki titizliğiyle değil, Türkçedeki özeniyle de bilinir, bir hayli eskimiş hukuk dilinin yenileşmesinde, anlaşılır kılınmasında önemli bir rol oynamıştır. *Cumhuriyet*'te yarım yüzyıl boyunca makale yazan Velidedeoğlu'nun üniversite kapsamında yayımladığı bazı eserleri şunlardır: *Hayat, Hukuk ve Cemiyet, Şahsın Hukuku, Medeni Hukukun Esasları*. Diğer kitapları ise *Atatürk İlkeleri ve Türk Kadının Çilesi* (1971), *Milli Mücadele Anıları* (1971), *Türkiye'de Üç Devir* (2 c., 1972, 1973), *Sağsız, Solsuz Demokrasi* (1974), *Devirden Devire* (Cumhuriyet devirlerinin panaroması, 2 c., 1974, 1975), *Ailenin Çilesi Boşanma* (1976), *İnsancı Yolcular* (otobiyografi ve bibliyografya, 1976), *Anıların İzinde* (2 c., 1977, 1979), *Yol Kesen Irmak* (1983), *12 Eylül: Karşıdevrim* (1989), *12 Mart: Faşizmin Felsefesi* (1990), *İlk Meclis, Milli Mücadelede Anadolu* (1990) adlarını taşır. 1985'te Türk Hukuk Kurumu'nun onur ödülünü almıştır.

IV:223a, V:169c.

Velidjanidis Eczanesi 1910'lu yıllarda Beyoğlu'nda, Jean Velidjanidis (Şerbethane Sokağı, no. 8) ve Miltiyadis Velidjanidis (Pera Caddesi, no. 233) olmak üzere aynı adlı iki eczacı bulunuyordu. Miltiyadis Velidjanidis (Miltiyadi Velicanidis) 1902'de Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'nin eczacı sınıfını bitirmiş ve 1908'de Beyoğlu'ndaki eczaneyi açmıştı. Bu eczaneyi 1933'te Ahmed Cevad Akıska'ya devretmiştir. Galatasaray Eczanesi adını alan eczanenin yönetimi A. C. Akıska'nın 1959'da ölümü üzerine oğlu Hüsrev Akıska'ya geçmiş. H. Akıska sağlık nedeniyle 1980'de eczaneyi kapatmıştır.

Veliefendi Bakırköy İlçesi'nde, Osmaniye Mahallesi'nde kuzey-güney doğrultusunda Marmara'ya akan Çırpıcı ile Haznedar derelerinin birbirlerine yaklaştıkları yörede, Çırpıcı semtinin (eski Çırpıcı Çayırı'nın) güneyine düşen semt. Burası kentin tek hipodromuyla ünlüdür. Önemli bir bölümünü yeşil alanlar oluşturur.

Veliefendi Çayırı I:374a.

Veliefendi Hipodromu *mad. VII:377c*, I:557a, VII:378a.

İlgili madde:

At Yarışları I:374a

Veliyeddin Dede (ö. 1820) V:564c, VI:35b.

Veliyeddin Dede Efendi (ö. 1614) V:397c.

Veliyüddin Efendi (ö. 1697, Tophaneli) IV:15b.

Veliyüddin Efendi (ö. 1768) *mad. VII:378a*, I:471b, II:89c, VII:178a, 377c.

İlgili madde:

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378b

Veliyüddin Efendi (ö. 1861, Şeyh) I:471b, II:89c, III:37c.

Veliyüddin Efendi Kütüphanesi *mad. VII:378b.*

Velum Latincede perde anlamına gelen velum imparatorluk seromonilerinde önemli rol oynardı. *Filoteos'un Kletorologionu*'na (899) göre Büyük Saray'ın velum'undan "deuteros" sorumluydu. Velum'un çoğulu olan "vela" sözcüğü bir grup soyluyu sembolize ediyordu. 10. yy'dan itibaren "kritai tou velou" (velum'un yargıçları) denen bir grup hâkimden ilk kez 971-975 tarihli *Escurial Taktikonu*'nda söz edilir. Hippodrom'da görev yapan grubun adı muhtemelen Hippodrom'un velum'undan gelmekteydi. Makama 14. yy'da nadiren değinilir.

Venedik Elçiliği VII:379b.

Venedik Konağı III:150a.

Venedik Sarayı *mad. VII:379a*, II:212b, 216a.

İlgili maddeler:

Balyos II:41a

Venedikliler VII:380a

Venedikliler *mad. VII:380a*, II:41b, 46c, 84a, 228a, 271c, 407c, III:348c, 504a, V:198b, 205a, 453a, VI:252c, VII:266a.

İlgili maddeler:

Gritti Ailesi III:428b

Venedik Sarayı VII:379a

Venramin, Françisco II:42b.

Ventura, Eli III:222c.

İlgili madde:

Neve Şalom Sinagoğu VI:67c

Ventura, Mişon VII:406a.

Venüs Sineması III:47b, VI:81a.

Verdi, Murat II:388c.

Verdi Tiyatrosu II:159b.

Verdinaz Kadın Çeşmesi Galata'da, Eski Yağkapanı Sokağı'ndadır. 1145/1732'de I. Mahmud'un dördüncü kadını Verdinaz Kadın tarafından kesme taştan, klasik üslupta yaptırılmıştır. Bugün çukurda kalmıştır ve bakımsız durumdadır.

Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti 8 Haziran 1918'de kurulan ilk veremle mücadele cemiyeti. Cağaloğlu Cemiyet-i Hayriye-i İslamiye binasının üst katında faaliyete geçti. Ancak İstanbul'un işgali üzerine çalışmalarını yürütemedi. 1927'de ilk kurucularının aldığı kararla ve İstanbul Verem Mücadelesi Cemiyeti adıyla yeniden kuruldu. Cemiyetin amacı İstanbul Vilayeti dahilinde veremle mücadele ederek halkı ve belediyeleri uyarmak, teşvik etmek, sanatoryum ve dispanser açılması için teşebbüste bulunarak yardım toplamaktı. İlk olarak Eyüp Dispanseri'ni açtı (1929). Bunu Beykoz (1941), Unkapanı, Üsküdar, Şehremini (1943), Kasımpaşa, Edirnekapı (1945), Kumkapı, Erenköy, Süleymaniye (1946), Kocamustafapaşa (1948), Sultanahmet, Kadıköy, Balat (1949), Taksim (1951), Şişli (1952), İstinye, Sarıyer (1955), Kartal (1956), Zeytinburnu (1960), Taşlıtarla, Gültepe (1964) dispanserleri izledi. 1954'te İstanbul Verem Savaş Derneği adını aldı.

I:147a.

Vergennes, Charles Gravier Comte de II:360a, VI:13c.

Veria Sinagoğu II:11a.

Vermandois, Hugue de III:485b.

Verzone, P. VII:226c.

Vesaik-i Tarihiye Tasnif Heyeti IV:169b.

Vetus Tarsana II:408a.

Veysel (Âşık, Şatıroğlu) I:362b, IV:232b, VI:265a, 295c.

Veysel Karanî (Üveys el-Karanî) IV:68b.

Veysî (Alaşehirli) III:65c.

Veysî Efendi Konağı IV:68a.

Vezir Köprülü Mehmed Paşa'nın sadrazamlığına (1656-1661) değin İstanbul'da, kubbe vezirleri ya da kubbe-nişin denen divan üyesi vezirler bulunmaktaydı. Köprülü Mehmed Paşa'dan itibaren bir süre İstanbul'da vezir bulundurulmadı. Bu nedenle Divan-ı Hümayun çalışmaları da tatil edildi. Tanzimat döneminde ise nazırlara, önemli görevlere getirilenlere vezirlik veya buna yakın düzeyde sivil bir rütbe olan bâlâ rütbesi verilmeye başlandı. Padişahça verilen bir rütbe olan vezirliği alana "paşa" diye hitap edilirdi. Vezirlik rütbesinde olanların tümüne vüzera, bunların en kıdemlisine de şeyhü'l-vüzera denirdi.

Vezir Çayı II:52a.

Vezir Hanı *mad. VII:382c*, I:535a, II:441a, 484a, V:50c, 89a.

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi Edirnekapı-Topkapı arasında, surlar dışında, Sulukule Kapısı'nın tam karşısındaydı. 997/1588'de Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa tarafından inşa ettirilmişti. Kesme taştan, oymalı kemerli, teknesi mermerden bir çeşmeydi. Hayvanları sulamak için ayrıca bir yalağı vardı. Üç kitabesinden biri aynataşının üstünde, diğerleri sağ yan cephesindeydi. Halil Hamid Paşa tarafından 1197/1782'de ihya edilmişti.

Vezir Mehmed Paşa Çeşmesi ve Namazgâhı *mad. VII:383a.*

Vezir Tekkesi *mad. VII:383b.*

Vezirazam *mad. VII:384b*, 364b.

İlgili maddeler:

Arife Divanı I:303a

Arzodası I:333b

Bâbıâli I:519a

Çarşamba Divanı II:472c

Divan-ı Hümayun III:71a

Kol Gezmek V:43c

Sadaret Kaymakamı VI:389b

Vezirhanı Camii *bak.* Atik Ali Paşa Külliyesi

Vezneciler Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydanı'nın batısına, İstanbul Üniversitesi merkez binasının güneybatısına, Koska'nın kuzeyine, Şehzadebaşı'nın ise doğusuna düşen semt. Beyazıt Meydanı'ndan Şehzadebaşı yönünde çıkıştaki cadde Vezneciler Caddesi adını alır. Süleymaniye istikametindeki 16 Mart Şehitleri Caddesi, Koska'dan gelen Büyük Reşit Paşa Caddesi, Laleli Balabanağa'dan gelen Vidinli Tevfik Paşa Caddesi ile Vezneciler Caddesi'nin Saraçhanebaşı'na devamının adı olan Şehzadebaşı Caddesi'nin oluşturduğu beş yol ağzı, küçük bir meydanlık olup, Vezneciler'in merkezi mevkiidir. Kalenderhane Camii, Derunî Mehmed Efendi Camii, Kuyucu Murad Paşa Külliyesi ve Osman Keşfî Efendi Tekkesi buradaki önemli tarihi yapılardır.

İlgili maddeler:

Darü't-Talim-i Musiki III:4a

Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37b

Kalenderhane Camii IV:396b

Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142b

Osman Keşfî Efendi Tekkesi VI:163b

Vezneciler Hamamı *mad. VII:386c.*

Via Drungariu III:159b.

Via Egnatia *mad. VII:387a*, I:216b, 555a, 555a, II:180a, III:324c, IV:39b, V:156c, 404a, VII:532c, 557b.

İlgili madde:

Yollar VII:532

Via Ricasoli IV:306a.

Viaud, Louis-Marie Julien V:228b.

Vicdan Hanım (ö. 1888) VII:414c.

Victoria Han III:79c.

Viçhen Abdullah I:15a.

Vidalı Köşk *bak.* Abbas Halim Paşa Köşkleri

Vidos Bahçesi I:547c.

Vidos-Litros Topkapı'ya yakın ünlü Çingene köyleri. İstanbul'un keyfine düşkün kişileri, yaz mevsiminde buralara gelirler, çadırlı Çingenelere konuk olup ağaçların altında, temiz havada Çingenelere mahsus mezelerle şarap içerlerdi. Ayrıca Litros'ta panayır kurulur, İstanbul'dan akın akın insan gelirdi. Buralara konan göçebe Çingenelerin davulcuları ve zurnacıları da meşhurdu.

Vietti-Violi, P. II:451a, VII:43b.

İlgili maddeler:

İnönü Stadyumu IV:176b

Spor ve Sergi Sarayı VII:43b

Vieuxtemps, Henri V:533b.

Viglentias I. Justinianos'un (hd 527-565) kız kardeşi ve II. Justinos'un (hd 565-578) annesi Viglentia'nın evi. İleriki yıllarda bir erkek adı olan Viglentios'tan geldiği sanılarak Viglentiu diye anıldı. Bazı kaynaklarda "Vigla'nın (gözetleyiciler) yeri" olarak bilindi. Yakınlarında Ayios Prokopios'a adanan bir kilise ve Halkun Tetrapilon vardı. Evin, Süleymaniye Külliyesi'nin doğu ya da güneydoğusunda, 11. yy'dan beri "Vigla'nın Drungarios'unun (saray muhafız alayı komutanlığı) yeri" olarak bilinen mevkide kurulduğu sanılır.

Vigny, Vigne de

İlgili madde:

Fransa Elçiliği Binası III:331c

Viktor Bey (Galimidi) IV:51b.

Viktorya (Selanikli) IV:420a.

Viladethane *mad. VII:388c*, III:115b.

İlgili madde:

Akalın, Besim Ömer I:147a

Vilayet *bak.* İdari Yapı

Vilayet Konağı *bak.* Bâbıâli

Villa Etery II:304a.

Villa Mon Plaisir *mad. VII:389b.*

Villa Zarifis Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy yolu üzerindedir. 19. yy'ın ikinci çeyreğinde inşa edilmiştir. Barok motifleri taşımakla birlikte belirli bir üsluba sahip değildir. İlk sahibi Nikolas Zarifis Paşa'dan çeşitli kişilere geçen yalı, 1950'li yıllarda gece kulübü ve lokanta, 1963-1967 arasında pansiyon olarak kullanıldı. Dikdörtgen planlı yalıya, kenger yapraklı, gotik üsluplu, üzeri örtülü mermer merdivenlerle girilir. 1985'te tümüyle harap olan yalının dekoratif eşyaları ile bahçesini süsleyen dört tanrıça heykeli başka yalılara taşınmıştır.

Villanon, Christobal de IV:536a.

Villehardouin, Geoffrey de (1152'den önce, Troyes - 1212-1218 arası, ?) Fransız asıllı asker ve tarihçi. Fransa'nın Champagne bölgesi kontunun yüksek bir memuru ve IV. Haçlı Seferi sırasında Venediklilerin altı komiserlerinden biriydi. Konstantinopolis'in Haçlılarca ele geçirilmesinde ve daha sonra kurulan yönetimde anahtar rol oynadı, Latin İmparatorluğu'nun mareşali oldu. 1208'den itibaren eski Fransızca ile *Konstantinopolis'in Fethi* adlı anılarını yazmaya başladı. 1202-1207 arasını detaylı biçimde ele alan eser, İstanbul'un tarihsel coğrafyası, topografisi ve anıtsal eserleri, Galata'daki Yahudi mahallesi, seremoniler, yağmalar hakkında ayrıntılı bilgiler içerir.

II:437b, VI:108b.

Villeneuve, Marquis de V:249a, VI:232a.

Vinci, Leonardo da *mad. VII:387b*, II:86c, 288b.

Violet (Matmazel) IV:420a.

Virane Sinagoğu Kuzguncuk'ta, Yakup Sokağı'ndadır. 1840'larda inşa edildi. Semtteki Yahudi nüfusunun azalmasından dolayı kapanan sinagog 1980'de onarılarak yeniden ibadete açıldı.

Virasina, Julius Andrea VII:461b.

Virgin Blahernatissa Blahernai Kilisesi'nde bulunan özel tip Meryem Ana ikonasına verilen ad. Kilisedeki Ayios Fotios Şapeli civarındaki ikonalardan biri (ellerinin arasından kutsal su

akan Meryem) Bizans dönemi boyunca çok ünlüydü. 11-12. yy'lar arasında ortaya çıkan efsaneye göre bu ikonalardan biri her cuma günü mucizevi biçimde yükselirdi. Virgin Blahernatissa, Konstantinopolis'in koruyucusu olarak düşman saldırıları sırasında şehir surlarının üzerinde gezdirilirdi.

İlgili maddeler:

Blahernai Ayazması II:261b

Blahernai Kilisesi II:262a

Virjin (Huysuz) IV:420b.

Virjin Hanım (Büyük) IV:420a.

Virjin Hanım (Küçük, Minyon) IV:420a.

Visconti, Antoine VI:48a.

Vişnezade Camii Beşiktaş İlçesi'nde, Maçka'da, Vişnezade Camiönü Sokağı ile Vişneli Tekke sokaklarının çatal yaptığı yerdedir. 1075/1664'te Kazasker Vişnezade Mehmed Efendi tarafından yaptırılmıştır. Yapı pek çok onarım geçirmiştir. Kâgir duvarlı, üzeri ahşap kaplamalıdır. Ahşap çatısı kiremit örtülüdür. Tek şerefeli minaresi kesme taştan, kürsüsü kare, gövdesi silindirik formludur. Şerefe korkulukları yıldız kabartmalıdır. Enlemesine dikdörtgen planlı olan yapının ahşaptan bir son cemaat yeri vardır. Minber, vaiz kürsüsü, kasetli tavanı ve "U" şeklindeki galerisi ahşap olup, üst kat mahfili de ahşap kafeslidir. Cami üstte küçük, altta büyük dikdörtgen pencerelere sahip aydınlık bir yapıdır.

Vişnezade Mahallesi Beşiktaş İlçesi'nde yer alır. Muradiye, Türkali, Sinan Paşa mahalleleri, Beyoğlu, Şişli ilçeleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.382'dir.

II:166a, VII:493b.

İlgili maddeler:

Valide Çeşmesi VII:362a

Vişnezade Parkı VII:390a

Vişnezade Parkı *mad. VII:390a*, I:510c, VI:224c.

Vitalis, Pietro VI:414a.

Vivanbosna VII:492c.

Viyana Lokantası I:356a.

Vizant Kağak (Vizant Kenti) IV:253c.

Vizantion IV:253c.

Vizendoyne IV:253c.

Vlah Sarayı Kilisesi III:280c, VI:352a, VII:489c.

Vlanga VII:497a.

Vlora Hanı I:331a.

Vogoridis, İstefanaki III:290a.

Vogt, Abbe Albert III:190c.

Voleybol *mad. VII:390c.*

Voli Yerleri

İlgili madde:

Dalyanlar II:544c

Volkan (Gazete) VI:184b.

Von Radowitz VI:371a.

Vordonos Adası *mad. VII:391b.*

Vortvots (Surp) Kilisesi

İlgili madde:

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı) I:341c

Voskeperan (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi IV:271c.

Voyvoda Caddesi *bak.* Bankalar Caddesi

Voyvoda Hanı Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Voyvoda Caddesi'ndedir. Üç yanından diğer binalarla çevrili olan yapı, ince uzun bir cepheyle sokağa açılmaktadır. Dört katlı hanın cephesi Batı mimarlığı tarihinin değişik üsluplarının bir arada kullanılmasıyla tasarlanmıştır. Zemin katta iki tarafı akroterli, yarım yuvarlak bir kemer, cepheyi hareketlendiren bir unsur olarak dikkati çeker. Birinci ve ikinci katlardaki ikişer adet pencere dizisi, pilastrlar tarafından taşınan iki yuvarlak kemer içine alınarak ikiye ayrılmıştır. Kemerlerin arası, vazodan çıkarak iki yana doğru yayılan bitkisel motiflerle bezelidir. Kalın konsollar üzerine oturan pilastrların üstlerine akantus yapraklarıyla süslenmiş İyon başlıklar oturmaktadır. Üçüncü kat ile dördüncü kat arasını profilli, zarif konsollarla taşınan bir korniş ayırmaktadır. Dördüncü katta eğrisel çizgileri ve keskin kıvrımlı hatlarıyla barok üslubu çağrıştıran iki adet pencere sokağa açılmaktadır.

Vrancic, Anton III:36c.

Vucino Apartmanı I:511b, IV:268c.

Vulgaris, Evgenios III:283a.

Vuslat Kadın Çeşmesi Kasımpaşa'da, Bahariye Caddesi ile Ahmed Efendi Camii Sokağı'nın kavşak noktasındadır. Bânisi I. Mahmud'un (hd 1730-1754) kadınlarındandır. 1145/1732'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Kitabesi Seyyid Vehbi'ye aittir. Bugün kemerine kadar toprağa gömülmüş durumdadır.

Vutiras, Stavros VI:353c.

Vükela Vapuru *mad. VII:391b.*

Wagner, Martin *mad. VII:392a*, II:279c, IV:163a, VI:266a.

Wagon-Lits VII:135c.

İlgili madde:

Vagon-Li Olayı VII:354a

Walsh, Robert I:206c, II:25a, 191b, III:209a, IV:445a.

Warnia-Zarzecki, Joseph (1850, Nantes - ?, ?) Ressam. Fransa'ya sığınmış bir Polonyalı generalin oğludur. Varşova'da ve Münih'te güzel sanatlar eğitimi gördü. 1883'te İstanbul'a geldi. Sanayi-i Nefise Mektebi'nde ve Robert Kolej'de hocalık yaptı. 1909'da Sanayi-i Nefise Mektebi'nde hocalık yapmaya devam ettiği bilinmektedir. Ressamın genellikle duyguların anlatımına önem veren bir üslubu olduğu kabul edilir. Bu nedenle İstanbul'da karşılaştığı doğanın, kozmopolit ortamın ve renkli giysilerin tablolarında önemli bir yeri vardır.

Warsberg, Alexander von VII:169c.

Weber, A. F. VI:108c.

Wehme, Zacharias III:211b.

Weidtmann VII:259c.

Weinberg, Jean III:331a.

Weinberg, Sigmund *mad. VII:393a*, I:358a, III:319a, VI:230c.

Weitz, Paul I:213b.

Wells, Georges III:358a.

Westholm, Alfred IV:278c.

White, C. III:352c, VI:298a.

Whittal, Arthur V:480c.

Whittal, Rejinald V:480c.

Whittemore, Thomas *mad. VII:393b*, IV:468b.

Wiegand, Th. II:253a, 301b, 346b, 346c, V:284a.

Wieting, Julius III:440b.

Wilhelm, August V:533b.

Wilhelm II I:39c, 160a, 213b, 416b, II:187a, VII:67c, 133a.

İlgili madde:

Alman Çeşmesi I:208c

Wilson Prensipleri Cemiyeti 4 Ocak 1919'da, İstanbul'da Nuruosmaniye'deki *Zaman* gazetesi idarehanesinde kurulmuş siyasal dernek. Kurucuları ve yöneticileri arasında Halide Edip (Adıvar), Refik Halit (Karay), Ali Kemal, Celal Nuri (İleri), Necmettin Sadık (Sadak), Cevat, Mahmud Sadık, Ahmed Emin (Yalman), Yunus Nadi gibi tanınmış yazarlar da vardı. Cemiyet yenilginin getirdiği acıların ancak ABD Başkanı Wilson'un 14 maddesi ile giderilebileceğini savunuyordu. Mütareke yıllarında, kendiliğinden silindi.

Winterstein, Hans IV:248b.

Wittek, Paul IV:221c.

Woods, Henry F. III:150c.

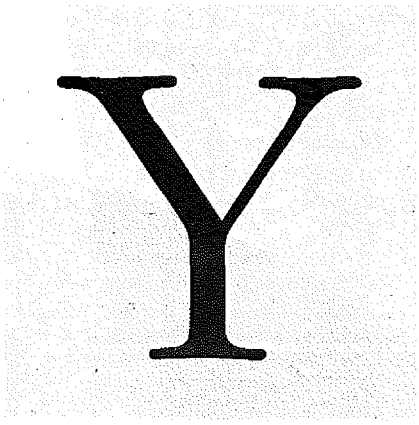
İlgili madde:

Bomba Olayı II:294b

Woods Paşa *bak.* Woods, Henry F.

Wrancic, Anton II:342a.

Wulzinger, Karl *mad. VII:394a*, II:311b.

Ya Vedûd III:307a.

Yabancı Okulları *mad. VII:395a,* III:138c.

İlgili maddeler:

Katolik Okulları IV:491c

Protestan Okulları VI:287b

Yabancı Sermaye Koordinasyon Derneği (YASED) IV:300c.

Yacht Club of Princes I:253b.

Yaeş, Salamon Aben VII:404c.

Yafe, David II:223a.

Yağ Parası Mum Parası Eski ramazanlarda mahalle çocukları bir çanağa mum ya da kandil koyarak kapı kapı dolaşır, "donanma" parası toplarlardı. Bu akşam gezmelerinde her evin önünde durup *Yağ parası mum parası / Akşam oldu kandil parası / Kömürlükte kömür hanımlara ömür / Merdivenden iniyor / Bize para veriyor / Yağlı kapı ballı kapı / Halkası büyük renkli kapı / Amin Amin...* tekerlemesini koro halinde yinelerlerdi. Para vermeyen evlerin kandilleri taşlanırdı.

Yağcı Hanı *mad. VII:396b,* IV:426b.

Yağcızade Konağı II:417c, VI:96b.

Yağcızade Tekkesi *mad. VII:396c.*

Yağız, Avni V:169b.

Yağkapanı Fatih İlçesi'nde, Balat'ta, Haliç kıyısında mevki. Adını Osmanlı devrinde oradaki yağ iskelesinden ve kapanından alır. Kente dışarıdan gelen çeşitli ihtiyaç maddelerinin toptan ve perakendecilere dağıtılmadan önce tartım, ölçüm ve vergilendirme işlemlerinin yapıldığı kapanlardan yer adı olarak günümüze kalmış olanlarından birisidir. Bugün tümüyle açık alandır.

IV:117c, 430c.

Yağlıkçı Hacı Bey Yalısı Beykoz İlçesi'nde, Kanlıca-Hisar yolu üzerinde, no. 54'tedir. 1850'de, geleneksel tarzda ve ahşap/bağdadi teknikle yapılan yalının bânisi Yağlıkçı Hacı Raşid Bey'dir. Sol tarafı selamlık, sağ tarafı harem olarak kullanılan yalı, kâgir bir subasman ve onun üzerindeki iki ahşap kattan oluşur. 1984'te önemli bir restorasyon geçiren yalının sağ tarafında 19. yy'ın ortasından kalma bir hamam/müştemilat yapısı vardır. Bu yapı, 1938-1939'da üzerine art nouveau tarzında bir kat daha ilave edilmek suretiyle bağımsız bir yalı (Avukat Emcet Ağıt Yalısı) haline dönüştürülmüştür.

Yağlıkçılar Eskiden, iç çamaşırlarına, don gömlek ve çevreye yağlık dendiğinden, İstanbul'da bu tür hazır çamaşırları, Bursa işi hamam takımlarını, gelinlik, tel-duvak ve sorguçları yapıp satan esnafa da yağlıkçı deniyordu. Yağlıkçılarda en kaliteli Trabzon, Şile bezleri, Kastamonu ketenleri, bürümcük ve basmalar satılır; ayrıca bunlardan dikilmiş hazır çamaşır da bulunurdu. Yağlıkçı esnafı da çoğunlukla Kapalıçarşı'daydı.

Yağubyan, Krikor *mad. VII:397c.*

Yahnikapan Eminönü İlçesi'nde, Beyazıt Meydanı'nın batısında, Edebiyat Fakültesi'nin doğusu ile meydan arasında kalan eski yerleşim yeri. 1940' lardaki istimlaklerden sonra meskûn bir yer olmaktan çıkmıştır.

Yahşi Bey I:251c, VII:179c, 534c.

Yahudhane *mad. VII:398a,* II:428a.

Yahudi Basımevleri *mad. VII:398b.*

Yahudi Basını *mad. VII:398c.*

Yahudi İspanyolcası *mad. VII:400a.*

Yahudi Köprüsü *bak.* Ayvansaray Köprüleri

Yahudi Meyhanesi II:27a.

Yahudi Mezarlıkları *mad. VII:400c.*

Yahudi Musikisi *mad. VII:401b.*

Yahudi Okulları *mad. VII:402c.*

İlgili madde:

Alliance Israelite Okulları I:206a

Yahudiler *mad. VII:403b,* II:84c, 374b, III:405a, IV:10b, 51b, 537a, VII:61c, 89a.

İlgili maddeler:

Algazi, İzak I:187a

Alliance Israelite Okulları I:206a

Balat II:10a

Balat Musevi Hastanesi II:13c

Bünyamin (Tudelalı) II:343a

Galante, Avram III:347c

Hahambaşılık III:494b

Hasköy IV:10a

Kamondo, Avram IV:404c

Kapsali, Moşe Ben Eliya IV:433b

Karaylar IV:464c

Levi, Moşe V:211a

Markus, David V:302b

Nahum, Haim VI:27b

Nassi, Josef VI:48b

Selanikliler VI:495c

Sinagoglar VI:561c

Yahudhane VII:398a

Yahudi Basımevleri VII:398b

Yahudi Basını VII:398c

Yahudi İspanyolcası VII:400a

Yahudi Mezarlıkları VII:400c

Yahudi Musikisi VII:401b

Yahudi Okulları VII:402c

Yahya (Taşlıcalı) *mad. VII:408b,* III:64a, 65a, 368b, 368c, V:78a, VII:150c.

Yahya Efendi (A. Vefik Paşa'nın dedesi) III:289c.

Yahya Efendi (Beşiktaşlı Şeyh) II:163a, 164c.

İlgili madde:

Yahya Efendi Tekkesi VII:409a

Yahya Efendi (Bostanzade) I:108b, 442a, II:310c, VI:150c, 151a, 154a.

Yahya Efendi (Zekeriyazade) (1553, İstanbul - 1644, İstanbul) Şeyhülislam, şair. Şeyhülislam Bayramzade Zekeriya Efendi'nin oğludur. Medrese öğreniminden sonra ilmiye aşamalarını geçerek aralıklarla toplam 20 yıl şeyhülislamlık yaptı (1622-1623, 1625-1632, 1634-1644). Şair olarak özellikle de gazelleriyle çağdaşlarının ve daha sonrakilerin beğenisini kazanmıştır. *Divan*'ı ve *Sakiname*'sinin yanısıra Muhsin Kayseri'nin *Feraiz*'ini şerh etmiş ve İbn Kemal'in *Nigâristan*'ını Türkçeye çevirmiştir.

I:417b, II:104a, 286a, 435b, III:65b, IV:120a, 255a, 368b.

Yahya Efendi (ö. 1666, Arap) II:395c.

Yahya Efendi (Minkarîzade) (1609, İstanbul - 1678, İstanbul) Şeyhülislam. Mekke Kadısı Minkarî Ömer Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1662'de şeyhülislam atandı. Felç geçirince görevini bir süre Ankaralı Mehmed Efendi vekâleten yürüttü. 1674'te azledildi. *Tibyan fi Adabi'l-Kuran* adlı bir eseri vardır.

Yahya Efendi (ö. 1698) VII:110c.

Yahya Efendi (ö. 1740, Şeyh) I:21c.

Yahya Efendi (ö. 1761) VII:125c.

Yahya Efendi (ö. 1770, Şeyh Moravî) VII:547c.

Yahya Efendi (ö. 1837, Pirîzadelerden) VI:252a.

Yahya Efendi (ö. 1858) VI:301c.

Yahya Efendi (ö. 1898) V:564c.

Yahya Efendi (ö. 1911) VI:393c.

Yahya Efendi (Silahdar)

İlgili maddeler:

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Hasköy) VI:552a

Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Kabataş) VI:552b

Yahya Efendi Bahçesi I:546c.

Yahya Efendi Çeşmesi Cerrahpaşa'da, Çardaklı Hamam Sokağı'nda, bir evin altında yer almaktadır. Bânisinin kim-

liği bilinmiyor. 1148/1735'te kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Mermerden aynataşı, tabak içinde meyve motifleri ile süslü ve kabartmalı bir çerçeve içine alınmıştır. Teknesi toprakla doludur, kitabesi yer yer bozulmuştur.

Yahya Efendi Deresi II:165b.

Yahya Efendi Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çerağı Hamza Mahallesi'nde, Darüşşafaka Ön Sokağı'nda, İzzet Mehmed Efendi Darülhadisi'nin yanında bulunuyordu. Yapının bânisi Defterdar Yahya Efendi'dir. İstanbul medreselerinin adlarının bulunduğu listelerde iki tane Yahya Efendi Medresesi'ne rastlanmaktadır. Diğer medrese ise Şeyhülislam Yahya Efendi tarafından yaptırılmıştır. 1914'te harap halde olan yapının yıktırılarak, yanındaki darülhadis ile birlikte geniş bir alan üzerine yeniden yapılması tasarlanmış ise de, medrese 1918'deki Fatih yangınında tamamen yanmış, bugüne hiçbir izi kalmamıştır.

Yahya Efendi Tekkesi *mad. VII:409a,* II:163a, V:70a, VI:331a, VII:140c.

Yahya Fahreddin *mad. VII:412c.*

Yahya Galib Efendi (ö. 1897, Şeyh) VI:98a.

Yahya Galib Efendi (ö. 1942, Şeyh, Kargı) VII:7a, 336c.

İlgili madde:

Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp) VII:336c

Yahya Güzel Medresesi Eminönü İlçesi'nde, Vefa'da, Hacı Kadın Mahallesi'nde, Kâtip Çelebi Caddesi'nde, Yahya Güzel Sokağı'nda, Hoca Teberrük Mescidi'nin yanında idi. İlk inşası 15. yy'ın sonlarında olup, bânisi "Hoca Teberrük" denilen İbrahim Hulusi Efendi'dir. Unkapanı yangınında yanan bina Bağdat Ağası Osman Ağa tarafından 1130/1717-18'de yeniden yapılmış, 18. yy'ın sonlarına doğru tekrar yanan medrese Yeniçeri Ağası Sivaslı Mehmed Ağa tarafından 1200/1785-86'da yenilenmiştir. 1899'da Bedestanî Ali Efendi tarafından tamir ettirilmiş, ikinci bir tamir ise 1904'te yapılmıştır. 1324/1908'deki Vefa yangınında harap olmuş, kalıntıları 1961'de tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Yahya Hilmi *mad. VII:412c.*

Yahya Kâhya Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Cami-i Kebir, Küçük Piyale, Sururi, Kamer Hatun, Evliya Çelebi ve Çatma Mescit mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.146'dır.

Yahya Kemal Enstitüsü II:175c, IV:223a, VII:413a.

Yahya Kemal Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Kâğıthane Merkez, Seyrantepe, Şirintepe, Sanayi, Harmantepe ve Çağlayan mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.982'dir.

Yahya Kemal Müzesi *mad. VII:413a,* II:175c.

Yahya Kemal'i Sevenler Cemiyeti II:175c.

Yahya Kethüda Mahallesi II:221c.

Yahya Naci Efendi (Bulgarzade) III:289c.

Yahya Paşa (Mısır Valisi, Hatipzade) IV:367a.

Yahya Paşa bin Abdülhay IV:367a.

Yahya Paşa Sıbyan Mektebi Eminönü İlçesi'nde, Kadırga'da, Kadırga Hamamı'nın yakınındadır. Bânisi, söz konusu hamamı da yaptıran II. Bayezid dönemi vezirlerinden Yahya Paşa'dır. 912/1506 tarihli vakfiyesinde İstanbul'da, Kadırga'da çifte hamamı ve mektebi kaydedilmiştir. Bu mektep için Tekirdağ'daki Müstecap Köyü, Gelibolu'daki dükkânlar ve Galata'daki bahçesini vakfetmiştir. Mektebin inşa tarihi belli değildir. Altı dükkân, üstü mektep olarak yapılmış, basit bir yapıdır. Bugün işyeri olarak kullanılmaktadır.

Yahya Sezai Efendi (Abdülhalim Efendi'nin oğlu) VI:433c.

Yahya Sofî *mad. VII:413c,* I:201c, V:332c.

Yahya Şerafeddin Moravî (ö. 1770, Şeyh Seyyid) II:414b, VI:97a, 97c, VII:547c.

Yahya Şirvanî (ö. 1457, Seyyid) II:398b, 415b, III:533b.

Yahya Tevfik Efendi (Seyyid) (1715, İstanbul - 1791, İstanbul) Şeyhülislam. Müderris Eyüp Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1791'de şeyhülislam atandı, ancak 13 gün sonra öldü. Fatih'te yaptırdığı, adıyla anılan medresenin bahçesine gömülmüştür. Matematik ve kimyaya meraklıydı. Şiirleri vardır.

Yahya Tevfik Medresesi Fatih İlçesi'nde, Başhoca Sokağı, Hafız Paşa Sokağı, Yusuf Ziya Paşa Sokağı ve Yedi Emirler Sokağı'nın sınırladığı adada yer alıyordu. Bânisi Şeyhülislam Yahya Tevfik Efendi'dir (ö. 1791). 18. yy'ın sonlarına ait olan medrese dikdörtgen planlı büyük bir avlunun etrafını kuşatan on sekiz hücreden oluşuyordu. Girişin yanında bulunan büyük mekânlardan biri kütüphane olarak kullanılıyordu. 1914'te harap durumda ve depremden zarar görmüş olan yapı 1918 Fatih yangınında tamamen tahrip olmuştur. Üzerinde bulunduğu geniş arazinin bir kısmında evler bulunmakta, bir kısmının üzerinden ise sokak geçmektedir.

Yahyaefendi Mezarlığı IV:38c.

Yahyazade Çeşmesi Draman'da, Yahyazade Sokağı köşesindedir. 1128/1715'te Yahyazade Ahmed Efendi'nin vasiyeti üzerine, oğlu Feyzullah Efendi tarafından yaptırılmış, 1322/1904'te Aliye Hanım tarafından tamir ettirilmiştir. Harap durumdadır. Taş ve tuğla karışımı haznesi yer yer yıkılmıştır. Kabartma süsleri bulunan aynataşı, ikisi dikey, biri yatay üç parça mermerle çerçevelenmiştir.

Yahyazade Tekkesi Eyüp İlçesi'nde, Merkez Mahallesi'nde, Kalenderhane Caddesi üzerinde, Eyüb Sultan Külliyesi'nin karşısında bulunmaktadır. Ünlü tarihçi Şeyhülislam Hoca Sadeddin Efendi'nin (ö. 1599) 16. yy'ın son çeyreğinde inşa ettirdiği darülkurranın, oğlu Şeyhülislam Mehmed Esad Efendi (ö. 1625) tarafından bir Halvetî tekkesine dönüştürülmesi sonucunda kurulmuştur. İkinci postnişini Şeyh Yahya Efendi'nin (ö. 1698) vefatından sonra bu zatın neslinden gelen şeyhlerin denetiminde kalmış, başlangıçta Halvetîliğin Sünbülî ve Şemsî kollarına hizmet eden ve "Yahyazade, Yahya Efendi" adlarıyla tanınan tekke 1211/1796-97'de yine Yahyazadeler'den Şeyh Hasib Efendi'nin (ö. 1834) posta geçmesiyle Rıfaîliğe bağlanmış, bundan böyle "Şeyh Hasib Efendi Tekkesi" olarak şöhret yapmıştır. Ayin günü pazartesi olan tekkenin, kesme küfeki taşından inşa edilmiş, klasik üslupta, kare planlı, tromplu bir kubbeye sahip tevhidhanesi (eski darülkurra) halen cami olarak kullanılmakta, tevhidhaneye bitişik olduğu anlaşılan muhdes türbenin duvar kalıntıları tespit edilmektedir.

Yakacık Kartal İlçesi'nin kuzey kesiminde yer alan semt ve mahalle. Doğusunda Sultanbeyli ve çevresi, kuzeyinde mücavir alan ve Samandıra bulunur. Batısında Maltepe İlçesi'ne bağlı Büyükbakkalköy yer alır. Yakacık, üzeri ağaçlarla kaplı Yakacıktepe'den ve kıyıları piknik yapmaya elverişli Yakacık Deresi'nden dolayı uzun dönem bir mesire yeri olarak tanınmıştı. Yapılaşma nedeniyle artık bu özelliğini büyük ölçüde yitirmiştir.

Yakacık Çöplüğü II:493c.

Yakacık Mezarlığı V:445a.

Yakacık Suları III:77c.

Yakacık Vapuru İstanbul'da hizmet vermiş yolcu vapuru. 1903'te, İngiltere'de, North Shields'te Smith's Dock tezgâhlarında buharlı yolcu-yük vapuru olarak yapıldı. 146 grostonluktu. Uzunluğu 34,2 m, genişliği 5,89 m, sukesimi 2,3 m idi. MacColl+Pollch yapımı 155 beygirgücünde tripil buhar makinesi vardı. Tek uskurluydu. 1914'te Osmanlı Seyr-i Sefain İdaresi tarafından satın alınmadan önce Mona adıyla çalışmıştı. 22 yıl İstanbul'da şehir hatlarında yolcu taşıdı. 11 Şubat 1936 günü Paşabahçe önlerinde battıktan sonra kurtarıldı, sökülmek üzere satıldı.

Yakacık Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Çarşı, Gümüşpınar, Uğur Mumcu mahalleleri, Kartal, Pendik ilçeleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir.

Yakar, Suzan IV:507b.

Yakarçelik, Tülin VII:204c.

Yakıtal, H. Mücteba V:82c.

Yakıtal, Mustafa Nuri V:82a, VI:327b, 330c.

Yakovlef, Kolya II:387b.

Yakub Ağa (Kapı Ağası) I:92c, III:478c.

Yakub Ağa (Sekbanbaşı)

İlgili madde:

Oğlanlar Tekkesi VI:123a

Yakub Ağa Camii I:195a.

Yakub Ağa Hamamı Fatih İlçesi'nde, Samatya'da, anacadde ile Cambaziye Sokağı'nın kesiştiği köşededir. Kapı Ağası Yakub Ağa tarafından 16. yy'ın ortalarında inşa ettirilmiş olan hamam bugün atölye olarak kullanılmaktadır. Birbirine tamamen simetrik olarak yapılmış kadınlar ve erkekler kısımlarına sahip olan bu çifte hamam Mimar Sinan'ın eserlerindendir. Kare planlı ve çift katlı soyunmalık kısmı dar bir kapıyla ılıklığa açılır. Örtüleri değişik cinste tonozlardan oluşan ılıklıklar üç bölme halindedir. Haçvari planlı ve ortasında mermerden bir göbektaşı bulunan sıcaklığın dört köşesinde, üzeri kubbecikler ile örtülü halvetler yer alır. Kadınlar ve erkekler kısımlarının arka duvarları boyunca dar, dikdörtgen planlı, beşik tonozlu su haznesi uzanmaktadır.

Yakub Asım Efendi (ö. 1883) VI:51a.

Yakub Baba Tekkesi *bak.* Helvaî Tekkesi

Yakub ben Asher VII:398b.

Yakub Cemil I:523c, V:405c, VI:277b.

Yakub Çerhi (ö. 1448) VI:32a.

Yakub Efendi (Güllü) I:91a.

Yakub Efendi (ö. 1582, İlahizade) VI:32c, 34a.

Yakub Efendi (ö. 1808, Şeyh Mudanyalı) VII:25a.

Yakub Efendi (ö. 1902, Şeyh) VII:25a, 123a.

Yakub Germiyanî (ö. 1571) VII:106a, 108c, 538a.

Yakub Helvaî Efendi (ö. 1588, Şeyh) II:105c, IV:215a, V:381c.

İlgili madde:

Helvaî Tekkesi IV:49a

Yakub Kethüda Çeşmesi *mad. VII:413c.*

Yakub Paşa (Esma Sultan'ın eşi) III:207b.

Yakub Paşa (?, ? - 1481, İstanbul) Yahudi asıllı Osmanlı hekim. Defterdarlık yaptı; vezir rütbesi aldı. Özel hekimi olduğu II. Mehmed'in hastalığı sırasında tedavinin sonuç vermemesi üzerine, öteki hekimlere danışarak yeni bir ilaç verdi. II. Mehmed'in ölümünü bu ilaca bağlayan yeniçerilerce parçalandı. Bazı Batılı yazarlar da bu iş için Venedik'ten para aldığını öne sürerler.

II:84a, III:4c, V:331b.

Yakub Şah (1444 ?, Amasya ? - 1509, ?) Mimar. Bayezid Külliyesi'nin mimarıdır. Bu inşaatı halifeleri Ali bin Abdullah ve Yusuf bin Papas'la birlikte yürüttü. Başhalifesi mimar Ali bin Abdullah ile birlikte 1509'da Rumelihisarı Hamamı'nı inşa etti. Yerine başhalifesi Ali geçti.

I:190b, II:377a.

İlgili madde:

Bayezid Külliyesi II:87c

Yakub'un Çayhanesi II:482a.

Yakubzade Mescidi ve Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Yayla semtinde bulunduğu bilinen ancak yeri tam olarak tespit edilemeyen bu mescit 1131/1719'da Seyyid Mustafa Efendi (ö. 1735) tarafından yaptırılmış, bilinmeyen bir tarihten itibaren de tekke olarak kullanılmıştır. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede "Yakubzade Zaviyesi" olarak anılmakta, *Âsitâne*'de (1840), perşembe günü ayin icra olunan tekkeler arasında "Nakşîbendiyye'den Yakubzade Tekkesi" olarak zikredilmekte, *Mecmua-i Tekâyâ*'da da (1889) aynı bilgiler tekrarlanmakta fakat o tarihteki şeyhinin adı belirtilmemektedir. Günümüzde tamamen ortadan kalkmış bulunan bu yapıda 19. yy'ın sonlarına doğru tarikat faaliyetinin kesintiye uğradığı tahmin edilebilir.

Yakup Beyoğlu'nda Asmalımescit Sokağı'nda bulunan içkili lokanta. İstanbul'un ünlü Alman lokantası Fischer'in personelinden Refik'in daha sonra Sofyalı Sokağı'nda kendi adıyla açtığı lokantada çalışan akrabası Yakup tarafından açıldı. bulunduğu yerde bir zamanlar Nil Lokantası vardı. İki tane Yakup lokantasından birincisi bugün kapanmış bulunduğundan, şimdikinin adı "Yakup 2" kalmıştır.

I:356b.

Yakup (ö. 1510, Şeyh Buhurî) II:105a.

Yakup Ağa (Lağımcıbaşı Kara Osmanzade) IV:185a.

Yakup Ağa Suyolu VII:351a.

Yakuplar Köyü I:235c.

Yakuplu I:99a, 428a.

Yakupyan, Yakup VII:182a.

Yakut (ö. 1298, Şeyh) III:543b.

Yakut el-Hamavî (ö. 1229) IV:254c.

Yalak Deresi Gemlik'in güneyindeki dağlık bölgelerden kaynaklanan ve Yalova'da Marmara Denizi'ne dökülen akarsu. Güneye doğru Sellimandıra Deresi'ne paralel olarak akar. Uzunluğu 60 km civarıdır. 363 km² su toplama alanına sahiptir. Ortalama debisi 4.585 m³/sn'dir. Yıllık ortalama su hacmi normal iklim koşullarında 143 milyon m³ civarıdır.

Yalaz, Ali III:413c, VI:80c, VII:323c.

Yalaz, Nevzat VII:204c.

Yalaz, Tayyar (1901, İstanbul - 1943, Ankara) Güreşçi. 1924 Paris Olimpiyatları'nda dördüncü oldu. Güreşi bıraktıktan sonra Güreş Federasyonu'nda yöneticilik ve başkanlık yaptı. Modern güreşin Türkiye'deki öncülerindendir. Adına daha sonra uluslararası bir turnuva düzenlendi.

II:168b.

Yalçın, Aydın (1920, Uluborlu - 1993, İstanbul) İktisatçı. Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni bitirdi; Londra'da doktora yaptı; iktisat profesörü oldu. Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Colombia Üniversitesi'nde ders verdi. 13. dönem (1965-1969) ve 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yalçın, Hüseyin Cahit *mad. VII:414a,* I:125c, II:29b, 71a, 127c, 128a, 288b, V:351a, 405c, VI:380c, 536b, 536c, VII:69b, 359a, 457c, 468a.

İlgili madde:

Tanin VII:205a

Yalçın, Hüseyin Suat III:276a, VI:536c.

Yalçın, Mehmet Ali (1925, Bakü - 1978, İstanbul) Gazeteci, yayımcı. İlk ve orta öğrenimini İstanbul'da yaptı. Gazetecilik Enstitüsü'nde okudu. 1941'de *Vakıt* gazetesinde düzeltmen olarak işe başladı. Sonra *Tan, Milliyet, Vatan, Yeni Sabah, Havadis, Son Havadis* gazetelerinde ve Anadolu Ajansı'nda çeşitli görevler üstlendi. May Yayınevi'ni kurarak birçok kitap ve ansiklopedi yayımladı. Ölümünden sonra ailesi tarafından "May Roman Ödülü" verilmeye başladı.

Yalçın, Yasemin III:413c.

Yalçıntaş, Meliha IV:357a.

Yaldız Kıraathanesi V:405c.

Yaldız, Mehmet I:481b.

Yaldızlı Han *mad. VII:414b.*

Yaldızlı Kapı II:413c, VII:78b.

İlgili madde:

Altın Kapı I:216b

Yaldızlı Tekke *mad. VII:414c,* II:395b, VI:492c.

Yalgın, Ali Rıza VII:313a.

Yalgın, Hikmet III:63a.

Yalı Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yenikapı'da, Kâtip Kasım Mahallesi'nde, Mahramacı Sokağı'ndaydı. Bir deprem sonucunda yıkılmış, günümüze harabe halinde gelmiştir. 16. yy'a ait olarak gösterilen yapı büyük bir çifte hamamdır. Kadınlar ve erkekler bölümü birbirine komşu ve aynı plandadır. Kare planlı bir soğukluk, arada dar bir mekân halindeki ılıklık, ortasında göbektaşı olan haçvari planlı sıcaklık ve köşelerdeki halvet hücreleri ile külhandan oluşan dengeli bir plana sahiptir.

Yalı Hamamı Eyüp İlçesi'nde, Defterdar'dadır. IV. Mehmed'in kızı Hatice Sultan'ın (ö. 1743) sahilsarayının özel hamamı olması muhtemel görülen hamama ait hiçbir iz kalmamıştır. Hamam sarayla birlikte 1086/1675'te Ha-

tice Sultan'ın Musahib Mustafa Paşa ile evlendiği yılda inşa edilmiştir. Hatice Sultan'ın vakfı olan mektep, sebil ve çeşme bu saray ve hamamın karşısında yer alıyordu.

IV:494a.

Yalı Kasrı IV:410b.

Yalı Köşkü (Çırağan Sarayı) *mad. VII:415c*, III:69b.

Yalı Köşkü (Kanlıca) III:69b.

Yalı Köşkü (Topkapı Sarayı) *mad. VII:415c*, I:103b, II:305c, 442c, III:69b, IV:12c, 435c, VI:409c, 461a, 527a, VII:74a, 282b, 357c.

İlgili madde:

Topkapı Sarayı VII:280c

Yalı Köşkü Kapısı *bak.* Surlar

Yalı Köşkü Makine Fabrikası Sirkeci'de yıkılmış bulunan eski Yalı Köşkü içinde açılan küçük imalathanede Tersane dokları için pompalar yapılıyordu. 19. yy'ın ikinci yarısında tesis edilen bu fabrika, Sirkeci İstasyonu'nun ve buraya uzanan demiryolunun yapımı sırasında, 1890'a doğru yalıyla birlikte yıkılıp kaldırıldı.

Yalı Mahallesi Fatih İlçesi'nde yer alır. Kasap İlyas, Kürkçübaşı, Çakır Ağa, İne Bey mahalleleri, Eminönü İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.078'dir.

Yalı Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Topselvi, Hürriyet, Yeşil Bağlar mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir.

Yalı Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Feyzullah, Bağlarbaşı, Cevizli mahalleleri, Kartal İlçesi ve Marmara Denizi'yle çevrilidir.

Yalıköy *mad. VII:417c*, II:193b, 194a, 196a, 198b, 248b.

Yalıköy Camii *bak.* Serbostanî Mustafa Ağa Camii

Yalıköy Çayır Hamamı Beykoz İlçesi'nde, Yalıköy'deydi. Yapı 1925'te yıktırılmış, yerine daha sonra halkevi binası yapılmıştır. Bu bina halen Beykoz maliye ve adliye daireleri olarak kullanılmaktadır. *Hadîka*'da tarihi verilmemekte, ancak Uncubaşı Hacı Mehmed Ağa tarafından, yine o zaman yapılmış olan bir su değirmeni ile birlikte yaptırıldığı belirtilmektedir. Yine aynı kaynakta bu yapının değirmenle birlikte Yalıköy Mescidi'ne vakfedildiğinden bahsedilmektedir. II. Mahmud döneminde (1808-1839) düzenlenmiş olan bir *Bostancıbaşı Defteri*'nde hamamın deniz kenarında bulunduğu belirtilmiştir.

Yalıköy Mahallesi Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Anadolu Kavağı, Tokatköy, Çamlı Bahçe, Orta Çeşme, Beykoz Merkez mahallesi ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.955'tir.

II:198b.

Yalıköy Mescidi Beykoz İlçesi'nde, Yalıköy'de, Yalıköy Çayırı Sokağı ile Gazi Yunus Sokağı'nın kesişimindedir. Taştan bodur bir minaresi olan, kiremit çatı örtülü ufak bir yapıdır. *Hadîka*'ya göre bânisi Bostancıbaşı Mustafa Ağa'dır. Minberini İzzet Ali Paşa koydurmuştur. Yanındaki hamam ve su değirmenini Uncubaşı Mehmed Ağa mescide vakfetmiştir. Mihrabının önünde bulunan İshak Ağa Çeşmesi bugün yerinde değildir. Cami 17. yy'a tarihlenebilir. Padişahın kadın efendilerinden biri tarafından 1269/1853'te tamir ettirilerek oldukça değiştirilmiştir. Günümüzde ise alt kısmı pasaj haline getirilmiş, yanına müftülük binası yapılmış olup, yıkılarak yoldan daha geride yeniden inşası tasarlanmaktadır.

Yalılar *mad. VII:417c.*

İlgili maddeler:

Abud Efendi Yalısı I:60b

Afif Paşa Yalısı I:87a

Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:127a

Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239c

Azaryan Yalısı I:502c

Edib Efendi Yalısı III:130b

Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299a

Halil Edhem Eldem Yalısı III:512b

Hasib Paşa Yalısı IV:9c

Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı IV:41a

Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:41c

Hıdiva Sarayı VII:421a

İlyasko Yalısı IV:161a

İpsilanti Yalısı IV:185c

İsmail Paşa Yalısı (Beylerbeyi) IV:215b

İsmail Paşa Yalısı (Kandilli) IV:215c

İsmail Paşa Yalısı (Sarıyer) IV:216a

Kadri Paşa Yalısı IV:379a

Kıbrıslılar Yalısı IV:554b

Kocataş Yalısı V:39b

Kont Ostrorog Yalısı V:62b

Köçeoğlu Yalısı (Beyoğlu) V:85a

Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy) V:86a

Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:268a

Marki Necib Bey Yalısı V:300b

Muharrem Nuri Birgi Yalısı V:494a

Naciye Sultan Yalısı VI:25c

Naime Sultan Yalısı VI:29b

Nazif Paşa Yalısı VI:55c

Nazime Sultan Yalısı VI:56c

Prenses Rukiye Yalısı VI:283c

Rasim Paşa Yalısı VI:307b

Recaizade Ekrem Bey Yalısı VI:311b

Rıza Bey Yalısı VI:333c

Sadullah Paşa Yalısı VI:396c

Saffet Paşa Yalısı VI:397c

Sahilsaraylar VI:409c

Said Halim Paşa Yalısı VI:418c

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151b

Şerifler Yalısı VII:163c

Yılanlı Yalı VII:512c

Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543c

Yalıner, Tevfik V:169b.

Yalman, Ahmet Emin (1888, Selanik - 1973, İstanbul) Gazeteci, yazar. Alman Lisesi'ni bitirdi. Yükseköğrenimini New York'ta Colombia Üniversitesi'nde yaptı. İstanbul'a döndükten sonra *Vakit* gazetesinde çalışmaya başladı. 1919'da İngilizler tarafından Malta'ya sürüldü. 1923'te Ahmet Şükrü (Esmer) ve Enis Tahsin (Til) ile birlikte *Vatan* gazetesini kurdu. 1925-1940 arasında basın dışı işlerle uğraştıktan sonra 1940'ta tekrar *Vatan* gazetesini çıkarmaya başladı ve 1960'a kadar gazetenin başyazarlığını üstlendi. 1959'da *Vatan*'da yayımlanan bir yazısı nedeniyle 15 ay hapse mahkûm oldu. Mahkûmiyeti bitince gazetesini *Hür Vatan* adıyla yeniden yayımladı. Anıları başta olmak üzere Yalman'ın birçok kitabı bulunmaktadır.

II:71a, III:377a, VI:380c, VII:202b, 359a.

Yalman, Rıfat VII:202b.

Yalman, Tunç VII:9b, 146b.

Yalnız Servi VII:500a.

Yalnız Servi Camii V:70a.

Yalova II:225b, 312c, IV:35c.

İlgili madde:

Yalova İlçesi VII:422b

Yalova Atatürk Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Fidanlığı III:314b.

Yalova Atatürk Köşkleri *mad. VII:422a.*

Yalova Devlet Hastanesi 1984'te hizmete girmiş tam teşekküllü bir bölge hastanesidir. Çocuk hastalıkları, genel cerrahi, göğüs hastalıkları, göz hastalıkları, iç hastalıkları, kadın hastalıkları ve doğum, kulak-burun-boğaz, nöroloji, ortopedi ve üroloji servislerinde toplam 100 yatağı vardır.

Yalova İlçesi *mad. VII:422b*, IV:36a, 138a, 138b, VII:422a, 501c.

İlgili maddeler:

Çınarcık II:500c

Termal Oteli VII:253c

Yalova Atatürk Köşkleri VII:422a

Yalova İlkokullardaki Yoksul Çocuklara Yardım Cemiyeti 24 Ocak 1947'de, Yalova'daki ilkokullarda okuyan yoksul öğrencilere yardım amacıyla, diğer ilçelerdeki aym adlı benzerleri gibi CHP tarafından kurdurulmuş yardım derneği. Merkezi Yalova CHP binasındaydı.

Yalova Kaplıcaları I:152c, VII:425a.

Yalova Öğretmen Evi VI:191c.

Yalova Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1948'de, Hollanda'da, Ams-

terdam'da Verschure & Co's Scheeps tezgâhlarında buharlı yolcu vapuru olarak yapıldı. 561 grostonluktu. Uzunluğu 54,4 m, genişliği 11 m, sukesimi 3,3 m idi. Aynı tersanenin yapımı, her biri 340 beygirgücünde 2 adet tripil buhar makinesi vardı. Çift uskurlu olup saatte 13 mil hız yapıyordu. 1.150 yolcu alabiliyordu. 5 eşi daha vardı. II. Dünya Savaşı'nın ertesinde gelen bu 6 vapurun arasında en uzun ömürlüsü oldu. Kömürle ısıtılan kazanları bir süre sonra akaryakıtla ısıtılır duruma getirildi. 1992'de kadro dışı bırakıldı. 1994 sonunda sembolik bir fiyatla Deniz Kuvvetleri Komutanlığı'na satıldı.

Yalova'yı Onarma ve Güzelleştirme Derneği 27 Haziran 1945'te, Yalova'yı tanıtmak, ilçeye rağbeti artırmak, tarihi eserleri korumak, yol yapmak ve güzelleştirmek amacıyla kurulmuş dernek.

Yaltırık, Faik (1930, Ereğli/Zonguldak) İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi öğretim üyesi. 1952'de Orman Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede profesör oldu. Edinburgh'da hazırlanmış olan *Flora of Turkey* adlı 10 ciltlik eser için Türkiye'nin önemli odunsu cins ve türlerinin revizyonunu yaptı; birçok yeni tür buldu ve isimlendirdi. İstanbul'un yeşil örtüsü (flora ve vejetasyonu) üzerinde *Belgrad Ormanı Florası* (İst., 1966), *İstanbul Adalarının Doğal ve Egzotik Bitkileri* (İst., 1993, "İstanbul Park, Bahçe ve Korularındaki Egzotik Ağaç ve Çalı Türlerinin Envanteri" (1994, TÜBİTAK Projesi, basıma hazır) gibi bilimsel incelemelerde bulundu.

Yaltkaya, Ömer Refik III:318a.

Yaltkaya, Şerefeddin IV:2a.

Yalvaç, Ö. Lütfi II:220b.

Yamacı, Ahmet VI:295c.

Yamaç Tepe I:150c.

Yamalı Hamamı Beyoğlu İlçesi'nde, Tophane'de, Meclis-i Mebusan Caddesi üzerinde, Karabaş Camii'nin önünde bulunuyordu. "Kemal Hamamı" da denilen bu hamam II. Bayezid döneminde (1481-1512) kızı Hatice Sultan tarafından yaptırılmıştır. Evliya Çelebi yapının çift taraflı bir hamam olduğunu yazmaktadır. 1958'de caddenin genişletilmesi sırasında yıktırılmıştır.

Yaman, Hüsnü (1890, Gördes - ?, ?) İdareci ve siyaset adamı. Mülkiye Mektebi'ni bitirdi. İktisat vekâleti müfettişliği, teftiş ve murakebe daire başkanlığı, orman umum müdürlüğü ve ziraat vekâleti müsteşarlığı yaptı. 9. dönemde (1950-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yamanoğlu, İsmet (Tahtabacak) VII:376a.

Yamut, Nuri (1890, Selanik - 1961, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Orgeneralliğe yükseldi ve Genel Kurmay başkanlığı yaptı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

V:372b.

Yan, Henry IV:488c.

Yanal, Nazimi VII:185c.

Yanardağ, Reşad Mahmut (1916, İstanbul - 1976, İstanbul) Gazeteci. 1936'da gazetecilik mesleğine başladı. *Vakit*, *Tanin*, *Haber*, *Akşam* ve *Yeni Sabah* gazetelerinde muhabirlikten, sekreterlik, yazı işleri müdürlüğü ve başyazarlığa kadar çeşitli görevler üstlendi.

Yanbol Sinagoğu Balat'ta, Lapçıncılar Sokağı'ndadır. Bizans döneminde de var olduğu bilinir. 17. yy'da geçirdiği yangından sonra yeniden yapılmış, 1865 ve 1895'te onarım görmüştür.

II:11a.

Yangın Destanları *mad. VII:425c*, III:41a.

İlgili maddeler:

Tulumbacılık VII:301c

Yangınlar VII:426c

Yangın Kantosu İstanbul yangınlarından esinlenerek yazılıp bestelenen ve Direklerarası'ndaki Ferah Tiyatrosu'nda sahnelenen meşhur kantoydu. Bunu Şamram Hanım söyler ve oynardı. Şamram Hanım kanto için sahneye geldiğinde kırmızı ışıklar yakılır, o da kırmızı giysili olarak ellerindeki zillerle şıngır şıngır üç kez sahneyi dolanır göbek atarak *Yangın var yangır var / Ben yanıyorum / Yetişin a dostlar / Tutuşuyorum* kantosunu söyler, seyircileri çılgına çevirirdi. Ferah Tiyatrosu'nun yanması üzerine halk, kanto ile bu yangın arasındaki ilgiyi türlü yorumlar ve dedikodularla yıllarca konuşmuştur.

Yangın Köşkü (Beyazıt) II:37b.

Yangıncılar 1826'da Yeniçeri Ocağı kaldırılınca bu ocağın bir örgütü olan Tulumbacı Ocağı da dağılmış oldu. Ancak çok geçmeden çıkan Hocapaşa yangını, ivedilikle yeni bir örgüt kurulmasını gerektirdi. Mahalle gençlerinden her semt için birer tulumba örgütü oluşturuldu ve bunlara "yangıncı" denildi. 1839'da Abdülmecid'in tahta çıkışından sonra yine tulumbacı deyimi kullanılmaya başladı.

Yangınlar *mad. VII:426c*, I:24b, 34a, 34b, 34c, 94b, 109c, 111c, 112a, 112c, 113a, 119c, 195a, 198c, 431a, 433a, 437a, 542b, 542a, II:9c, 190a, 217a, 219a, 263c, 293a, 312a, III:74c, IV:333a, 536a, VII:5b, 89a, 279c, 297a, 425c.

İlgili maddeler:

Alemdar Olayı I:185a

Balat II:10a

Beyazıt Yangın Kulesi II:190a

Cibali II:428a

Köşklüler V:98b

Nika Ayaklanması VI:74b

Tulumbacılık VII:301c

Yangın Destanları VII:425c

Yavuzselim VII:447a

Yanık Saraylar I:198c.

Yanık Şeyh Ahmed Tekkesi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'nın, Osmanlı döneminde "Karanlıkçeşme" olarak anılan kesiminde, halen Yahya Kâhya Mahallesi'ne katılmış bulunan Hacı Ferhad (Ferhad Ağa) Mahallesi'nde yer almaktaydı. Vakıf kaydında bâni olarak Derviş Ahmed İbn-i Selim'in adı, vakfiye tarihi olarak da 1181/1767-68 yılı verilmektedir. BOA'da bulunan 1199/1784 tarihli bir belgede "Hakkâk Şeyh Musa Zaviyesi" olarak anılan tekke 19. yy'ın ilk yarısına ait listelerde "Yanık Şeyh Tekkesi" ve "Yanık Tekkesi" adlarıyla da anılmış ve Kadirî tarikatına bağlı olduğu belirtilmiştir. 19. yy'ın ikinci yarısında ortadan kalkmış bulunduğu anlaşılan tekkenin ayin günü çarşamba idi.

Yanıltmacalar *mad. VII:438c*, III:516b.

İlgili madde:

Tekerlemeler VII:232c

Yani (Papa) IV:56b.

Yani Kıraathanesi *bak.* Kıraathaneler

Yanko Bey (Başmimar) II:555c.

Yanko Mergen Orkestrası VI:296a.

Yannaros, Trasivolos *bak.* Con Paşa

Yapanar, Ahsen III:460a.

Yapı Endüstri Merkezi III:100c.

Yapı Kredi Beyoğlu Sanat Galerisi VI:437b.

Yapı Merkezi Konsorsiyumu (ASEA) IV:70b.

Yapı Meslek Lisesi *mad. VII:439a.*

Yapı Usta Okulu *bak.* Yapı Meslek Lisesi

Yapı ve Kredi Bankası V:75a.

Yaprak IV:413c.

Yarar, Kemal VI:468b.

Yarar, Selahattin VI:468b.

Yarar, Yusuf VI:468b.

Yarasa, Süreyya VII:528c.

Yardımcı, Celal (1911, Doğubeyazıt - 1986, İstanbul) Hukukçu. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. 9-11. dönem (1950-1960) Ağrı milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Devlet, milli eğitim ve adalet bakanlığı görevlerinde bulundu. 27 Mayıs 1960'tan sonra Yassıada'da yargılandı ve müebbet hapse mahkûm oldu. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili seçilerek tekrar parlamentoya girdi.

V:481a.

Yardımcı, Mehmet (1915, Doğubeyazıt - 1992, Ankara) Hekim. Tıp Fakültesi'ni bitirdi; profesör oldu. 13. dönem (1965-1969) ve 14. dönem (1969-1973) İstan-

bul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yargün, S. III:515b.

Yarhisar Mescidi *mad. VII:439c.*

Yarım Taş Hanı IV:426b.

Yarımburgaz Mağarası *mad. VII:440a,* III:524b, V:159a.

İlgili madde:

Yazı Öncesi Çağlar VII:450a

Yarımca Baba Tekkesi II:135b, 136b, VII:214c.

Yasakçı V:119c.

Yasin Efendi (Şeyh Şamlı) VI:324c.

Yasinci Yalısı *mad. VII:441c,* III:69b.

Yassıada *mad. VII:442a,* IV:33b, VII:17b.

Yassıada Mahkemeleri I:216a, VII:442c.

Yastıman, Şemsi VI:295c.

Yaşa, Memduh (1919, Siirt) İktisatçı. İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi'ni bitirdi. Aynı fakültede maliye teorisi profesörü oldu. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yaşar Baba (ö. 1934, Hafız) II:130b, III:58c, IV:476a.

Yaşar Kemal (1922, Göğçeli Köyü/Osmaniye) Yazar. Öğrenimini ortaokulda bırakmak zorunda kaldı, sayıları kırkı bulan değişik işlerde çalıştı. TCK'nın 142. maddesinden bir süre hapiste yattı. 1951'de İstanbul'a gelerek *Cumhuriyet* gazetesinde çalışmaya başladı. Yazmaya gazetecilik röportajlarıyla ve folklor araştırmalarıyla başladı. Çukurova'da ve Toroslar'ın o yöresinde toprak çalışanlarını, Türkmen göçebeleri, yörenin flora ve faunasını, kızgın güneşini yansıtan röportajlarındaki şiirli anlatımıyla dikkatleri çekti. Bölge özelinde ve Anadolu genelinde benzeri toplumsallıkların, adaletsizliklerin ya da kan davalarının ve çeşitli sosyal boyutların yansıtıldığı romanlar, hikâyeler yazdı. Madaralı 1974 Roman Ödülü'nü, Fransa'nın 1982 Uluslararası Cino del Duca Ödülü'nü, 1984'te "Legion d'Honneur" nişanını, TÜYAP 1984 Kitap Fuarı vesilesiyle düzenlenen halk oylamasında Edebiyat Halk Ödülü'nü, Orhan Kemal 1985 Roman Ödülü'nü aldı. 1951'deki ilk röportajı olan "Dünyanın En Büyük Çiftliğinde Yedi Gün" ile 1955'te Gazeteciler Cemiyeti Armağanı'nı kazandı. Başlıca eserleri şunlardır: *Çukurova Yana Yana* (1955), *Teneke* (1955), *İnce Memed* (1955), *Orta Direk* (1960), *Yer Demir Gök Bakır* (1963), *Ölmez Otu* (1969, son üç kitap üçlemedir), *Ağrı Dağı Efsanesi* (1970, 2 c.), *Binboğalar Efsanesi* (1971), *Demirciler Çarşısı Cinayeti* (1974), *Yusufçuk Yusuf* (1975), *Yılanı Öldürseler* (1976), *Al Gözüm Seyreyle Salih* (1976), *Deniz Küstü* (1978), *Kuşlar da Gitti* (1978) (son üç romanında İstanbul'un çeşitli yönlerine değinir, toplumsal ve siyasal olayları, bozulmakta olan doğayı, kirlenen denizi, yasadışı çevrilen işleri vb anlatır).

II:448c, IV:145a, 232c, V:406a.

Yaşar, Necdet (d. 1930, Tanburi) III:44c, IV:249c, V:411a, 531a, VI:474c.

Yaşar Nezihe IV:365a.

Yaşaroğlu, Ahmet Halit VII:449a.

Yaşmak Bir üstlük olarak feracenin kadınlarca kullanıldığı dönemlerde iki parçalı baş ve yüz örtüsüne verilen ad. Fazlalık kısmı feracenin omuzlarından aşağı sarkıtıldığı gibi feracenin içine de sokulurdu. Yaşmaklanmış kadının gözü, burnu açıkta olduğu gibi ağzı ve kaşları da kısmen açık olurdu. Yaşmak, "açık ve kapalı" olmak üzere iki türlü bağlanırdı. Çarşafın yaygınlık kazanmasıyla ortadan kalkmıştır.

Yatağan Camii *mad. VII:442c.*

Yatağan Çeşmesi Eğrikapı'dadır. 965/1557'de kesme taştan, klasik üslupta inşa edilmiştir. Oymalı bir aynataşı vardır. Bir saçak ile korunmuştur. Kaynaklarda belirtilen Arapça kitabesi kaybolmuştur.

Yatalak Efendi (Eyüplü) V:319c.

Yatırlar *mad. VII:443a,* 563b.

İlgili maddeler:

Adak Yerleri I:65c

Ni'me'l-Ceyş VI:78c

Sahabe VI:405a

Yatman, Ahmet VI:294c.

Yavaş, Cemil (1919, Rize) Avukat. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Serbest avukatlık yaptı. 15. dönem (1973-1977) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yavaşça, Alaettin (1927, Kilis) Besteci ve ses sanatçısı. Küçük yaşta keman dersleri aldı. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. Kadın-doğum uzmanıdır. Mesut Cemil, Sadeddin Kaynak, Fehmi Tokay, Saadettin Arel gibi tanınmış müzisyenlerle çalıştı. İstanbul Radyosu'nda ses sanatçılığı, TRT Türk Sanat Müziği Denetim Kurulu üyeliği yaptı. Türk Müziği Devlet Konservatuvarı'nda öğretim üyesidir. "Ümitsiz bir aşka düştüm ağlarım ben halime...", "Boğaziçi şen gönüller yatağı..." gibi çok sevilen 250'den fazla bestesi vardır.

IV:249c, V:411a, 530c, 531a, VI:265a, 295b, VII:314b.

Yavaşça Mehmed Ağa Tekkesi II:106b.

Yavaşça Şahin Mescidi *mad. VII:443c.*

Yavedûd Sultan III:235c, 307a.

Yavedûd Tekkesi *mad. VII:444a;* I:494c, III:15b, 249c.

Yavedut (Semt) II:510a.

Yaver, Sani (1880, İstanbul - ?, ?) Hekim. Kulak-burun-boğaz hastalıkları profesörü oldu. Gülhane Askeri Tıp Akademisi'nde ders verdi ve serbest hekim olarak çalıştı. 9. dönem (1950-1954) İstanbul milletvekilliği yaptı.

Yaveran Dairesi Binası VII:522b.

Yaveridis, Ligor I:284c.

Yavru Mehmed Çayhanesi II:482a.

Yavsî Baba Tekkesi *mad. VII:445b,* I:21c, 53a, II:105b, VI:533c, VII:16b, 111a, 214c.

İlgili madde:

Bayramîlik II:104b

Yavuz Er Sinan Camii *mad. VII:446c.*

Yavuz, Hilmi (1936, İstanbul) Yazar, şair. Kabataş Erkek Lisesi'ni bitirdi. Demir Özlü ve Hasan Pulur gibi arkadaşlarıyla birlikte *Dönem* adlı bir edebiyat dergisi çıkardı (1953-1954). Hukuk Fakültesi'ni yarıda bıraktı ve Oktay Akbal'ın teşvikiyle gazeteciliğe *Vatan*'da başladı. Londra Üniversitesi'nde felsefe öğrenimi yaptı. BBC Türkçe Yayınları Servisi'nde, yurda döndükten sonra ise *Milliyet, Yeni Ortam* ve *Varlık*'ta çalıştı, üniversite ve yüksekokullarda ders verdi. Yazarlığının, şairliğinin yanısıra, felsefeci kimliğiyle de tanındı. Yazılarını, şiirlerini *Dönüm, Yedi Tepe, Şiir Sanatı, Varlık, Milliyet Sanat, Gösteri, Sanat Olayı, Yazko, Sanat Edebiyat 81* vb gibi dergi ve gazetelerde yayımlamıştır. Başlıca kitapları şunlardır: *Bakış Kuşu* (şiirler, 1969), *Bedrettin Üzerine Şiirler* (1975), *Felsefe ve Ulusal Kültür* (1975), *Roman Kavramı ve Türk Romanı* (1977), *Doğu Şiirleri* (1977, 1978 Yedi Tepe Şiir Ödülü), *Yaz Şiirleri* (1981), *Güz Şiirleri* (1984), *Söylen Şiirler* (1989), *Taormina* (1990), *Fehmi K.nın Acayip Serüvenleri* (1991). Ayrıca *Felsefe Üzerine, Kültür Üzerine, Yazın Üzerine* gibi kitaplarında o konulardaki görüşlerini özetlemiştir.

II:448c.

Yavuz Özbek (Yavuzer) III:234c.

Yavuz Selim Kız Enstitüsü I:37c.

Yavuz Selim Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Demirkapı, Bağcılar Fevzi Çakmak, Sancaktepe, Bağcılar Merkez, İnönü ve Kâzım Karabekir mahalleleri ve Yeni Mahalle ile çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.105'tir.

I:528a.

Yavuz Selim Mahallesi Esenler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Mimar Sinan, Davut Paşa mahalleleri ve Bayrampaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.772'dir.

Yavuz Selim Türbesi IV:4a.

Yavuz Sinan Mahallesi Eminönü İlçesi'nde yer alır. Sarı Demir, Hoca Gıyasettin, Hacı Kadın mahalleleri ve Fatih İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 756'dır.

Yavuz Sultan Selim Vakfı IV:334a.

Yavuz, Şeref V:41a.

Yavuzselim *mad. VII:447a.*

İlgili maddeler:

Abdülhamid I Medresesi I:37c

Aspar Su Haznesi I:356c

Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV:3c

Lokmacı Tekkesi V:223b

Mismârî Şücâ Mescidi V:476c

Sultan Selim Külliyesi VII:62a

Yavsî Baba Tekkesi VII:445b

Yavuztürk Mahallesi Üsküdar İlçesi'nde yer alır. Ferah, Güzeltepe, Bahçeli Evler mahalleri ve Ümraniye İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.830'dur.

Yayabaşı Mescidi Fatih İlçesi'nde, Fener'de, *Tezkiretü'l-Ebniye*'de Fener Kapısı içinde olduğu belirtilen bu mescit 16. yy'a ait bir yapıdır. Mimar Sinan'ın eseri olan Yayabaşı Mescidi'nin adına *Hadîka*'da rastlanmaktadır. Çok önceleri yok olmuş yapılardan olmalıdır.

Yayak, Nami III:206c.

Yayalar Mahallesi Pendik İlçesi'nde yer alır. Şeyhli, Kavakpınar, Çamçeşme ve Veli Baba mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.151'dir.

Yayıncılık *mad. VII:448a.*

İlgili maddeler:

Ahmed Midhat Efendi I:124c

Arakel Kitaphanesi I:292b

Çığıraçan, İbrahim Hilmi II:499c

Ebüzziya Tevfik III:123b

İbrahim Müteferrika IV:25c

İnkılap Kitabevi IV:175b

İstanbul Maarif Kitaphanesi IV:232b

Kitaphane-i Ebüzziya V:30a

Matbaalar V:308b

Oran, Ahmed Cevdet VI:125a

Remzi Kitabevi VI:314c

Sansür VI:454c

Tokgöz, Ahmed İhsan VII:272b

Varlık VII:369a

Yayla Fatih İlçesi'nde, Fındıkzade'nin batısına, Mevlanakapı semtinin güneydoğusuna düşen eski semt. Yörenin adı, oradan doğuya, Fındıkzade'ye doğru uzanan Yayla Caddesi'nde yaşamaktadır.

Yayla Mahallesi Pendik İlçesi'ne bağlı mahalle. Tuzla'nın kuzeyinde, İçmeler'in güneyinde yer alır. Kuzeyinden geçen demiryolu ile ona paralel olan D-100 (E-5) Otoyolu'nun birbirlerine çok yaklaştıkları yöredeki İçmeler banliyö istasyonu her iki semtin de ortak istasyonudur. Bu işleklikten dolayı, otoyolu ile demiryolu arasında çok sayıda fabrika bulunmaktadır.

Yayla Mahallesi Şişli İlçesi'nde yer alır. Paşa, Duatepe, Feriköy mahalleleri ve Beyoğlu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 5.094'tür.

Yayla Mahallesi Tuzla İlçesi'nde yer alır. İçmeler, İstasyon, Cami ve Postane mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.490'dır.

Yayla Mescidi Fatih İlçesi'nde, Mevlanakapı'da, İbrahim Çavuş Mahallesi'nde, Mimar Kasım Caddesi'ndedir. II. Bayezid dönemi (1481-1512) sadrazamlarından Davud Paşa'nın kethüdası Aydın Kethüda tarafından yaptırılmıştır. "Aydın Kethüda Mescidi" ve "Kurşunlu Camii" isimleri ile de tanınmaktadır. Mimarı ve kesin inşa tarihi bilinmemektedir. Kâgir duvarlı, ahşap çatılı, tek şerefeli minarelidir. 19. yy'ın sonunda onarım görmüştür. Yuvarlak kemerli uzun pencereleri bu dönemde yapılmış olmalıdır.

Yayla Palas VI:89a.

Yazar, Mehmet Behçet III:275b, 529b, V:169b.

Yazgan, Abdurrahman (1916, İstanbul - 1989, İstanbul) Tüccar. Ortaokulu bitirdi. İthalat ve ihracat işleriyle uğraştı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yazgan, Ercan VII:323c.

Yazgan, Hulusi *mad. VII:449c,* II:80c, V:326b, VI:204b, 432c.

Yazgan, Sabahattin VI:538a.

Yazı Öncesi Çağlar *mad. VII:450a.*

İlgili maddeler:

Fikirtepe Kültürü III:315c

Yarımburgaz Mağarası VII:440a

Yazıcı Baba Türbesi Fatih'te, Çarşamba'da, Fethiye Camii'ndedir. Yazıcı Baba'nın İstanbul'un fethi sırasında burada şehit düştüğü söylenir. Her türlü şey adanabilen ve çok etkili olduğuna inanılan bir ziyaretgâhtır.

Yazıcı Camii Beyoğlu İlçesi'nde, Galata'da, Müeyyetzade Mahallesi, Kulekapısı civarındadır. Müeyyetzade Camii olarak da bilinir. Bânisi Müeyyetzade Mehmed Efendi'dir (ö. 1582). Cumhuriyet dönemine dört duvar halinde yalnız minaresi ayakta olarak intikal etmiş, 1960'larda yeniden inşa edilircesine onarılmıştır. Camii dikdörtgen plan gösterir. Güneyde bir mihrap, iki yanda iki pencere ve iki niş vardır. Düz çatıyla örtülü olan caminin altıgen kaide üzerinde silindirik minaresi kuzeybatı köşededir. Duvarları taş olan caminin pencerelerinin üzerindeki kemerler tuğlalarla birleştirilmiştir. Taş duvarların araları derz yapılmıştır.

Yazıcı, Emin (Neyzen) *mad. VII:455a,* V:410b, 530c, VI:99c, 432c.

Yazıcı, Mehmet Yaşar (1898, Trabzon - 1980, İstanbul) Tesviye ustası. İlkokulu bitirdi. Seyr-i Sefain Fabrikası'nda çalıştı. 4. ve 5. dönem (1931-1939) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yazıcı, Nuri VII:529b.

Yazıcı, Tahsin (1892, Manastır - 1970, ?) Asker. Kara Harp Okulu'nu bitirdi. Tuğgeneralliğe yükseldi. Kore Türk Silahlı Kuvvetleri komutanlığı yaptı. 10. ve 11. dönem (1954-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

II:234b, IV:221c.

Yazıcıyan, Hovsep VI:133c.

Yazıcıyan, Istepan III:183a.

Yazıksız, Necib Asım V:29b.

Yazır, Hamdi (Elmalılı) VI:432c.

Yazlık Sinemalar *bak.* Bahçe Sinemaları

Yazmacılık *mad. VII:455c.*

İlgili madde:

Kandilli Yazmaları IV:412b

Yazman, Aslan Tufan (1913, Turgutlu - 1995, İstanbul) Gazeteci, yazar. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun oldu. 1928'de İzmir'de yayımlanan *Yeni Asır* gazetesinde çalışmaya başladı. Sonra İzmir *Ege Ekspres, Cumhuriyet, Tan, Bugün, Son Telgraf, Tasvir, Yeni İstanbul, Dünya, Ulus* ve *Zafer* gazetelerinde *Yeni Mecmua, Kırmızı-Beyaz, 7 Gün, Hafta, Sigorta Dünyası* dergilerinde muhabir, sekreter ve yazar olarak çalıştı. Tarihi konularda yayımlanmış kitapları da vardır.

Yedek Subay Okulu I:353c.

Yedekçiler Odası II:191a.

Yedi Emirler Mezarlığı Fatih'te Malta'da, İstanbulluların ziyaret ettikleri yatırdır. Burada, İstanbul'un fethine katılan birer ermiş olduklarına inanılan Buharalı dervişlerin yattıkları rivayet edilmektedir.

7 Gün *mad. VII:457b,* II:72a, VII:506c.

İlgili madde:

Sedat Simavi VI:559b

Yedi Kardeşler Çınarı II:359b, 363c.

Yedi-Sekiz Hasan Paşa Fırını II:164b.

Yedi-Sekiz Hasan Paşa Yalısı *bak.* Asaf Paşa Yalısı

Yedi Tepe *mad. VII:457c.*

Yedikule *mad. VII:458a,* I:34b, II:393c, III:443a, VII:497a.

İlgili maddeler:

Altın Kapı I:216b

Balıklı Rum Hastanesi II:24a

Debbağlık III:13b

Dericilik III:35c

Hacı Evhad Külliyesi III:473b

Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89b

İmrahor Camii IV:166a

Kız Sanayi Mektepleri V:12c

Kürkçübaşı Mescidi V:172b

Mermer Kule V:400b

Uşşakî Tekkesi Çeşmesi VII:329b

Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Yedikule Başı Samatya başı olarak da bilinir. Eski mezbahaların yakınındaki

Yedikule'de ve Samatya'da çok sayıda meyhane ve aşçı dükkânı olup buralarda koyun ve kuzu başı kızartılır, özellikle de tatil günleri akşamcılar buralara gelip baş kızartması ile âb âlemi yaparlardı.

Yedikule Ermeni Hastanesi *mad. VII:460a,* II:38a, III:194a, IV:14b, 452b, VI:140c, 402a, VII:541c.

İlgili madde:

Bezciyan, Artin II:223c

Yedikule Gençlik Spor Kulübü 1944'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Futbol takımı önceleri mahalli liglerde yer aldı. 1968-1969 sezonunda İstanbul mahalli lig şampiyonu olarak Türkiye 3. ligine katılma hakkı kazandı. 1973-1974 sezonunun sonunda 3. ligden mahalli lige düştü.

Yedikule Göğüs Hastalıkları Hastanesi 1950'de faaliyete geçmiş, Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak faaliyet gösteren, göğüs hastalıkları alanında uzmanlaşmış özel dal hastanesidir. 12 servisinde toplam yatak kapasitesi 620'dir.

VI:404b.

Yedikule Hamamı Fatih İlçesi'nde, Yedikule'de, Aynalı Bakkal Sokağı'ndaydı. Muhasebe Defterleri'nden anlaşıldığına göre Fatih vakıfları arasındadır. Daha sonra Vezirazam Koca Ragıb Paşa'nın (ö. 1763) kızı Rukiye Hanım'ın tasarrufuna geçmiştir. İradına göre küçük bir tek hamam olduğu tahmin edilen yapı harap durumda olduğundan yıktırılmış, yerine Sosyal Sigortalar Kurumu apartmanı yapılmıştır.

Yedikule Hastanesi I:349c.

Yedikule Hisarı ve Zindanı *mad. VII:460b,* I:217c, II:424a, III:204b, VII:458c, 557b, 561c.

Yedikule İplik Fabrikası III:424c.

Yedikule Kapısı *bak.* Surlar

Yedikule Mezarlığı V:444c.

Yedikule Salhanesi IV:117c.

Yedikule Şimendifer Atölyesi III:424c.

Yedinci Daire-i Belediye I:74a, 220b.

Yegmalyan, Magar III:184c.

Yeğen, Ekrem Muhittin VI:6b.

Yeğen Mehmed Paşa Çeşmesi Taksim-Gümüşsuyu'nda, Sarayarkası Sokağı'ndadır. Solak Çeşmesi de denmektedir. Sadrazamlığa kadar yükselen Yeğen Mehmed Paşa tarafından 1145/1732'de inşa ettirilmiştir. Aynataşı ve teknesi sağlamdır.

Yeğen, Muhsin (Prens) VII:244b.

Yeğise, Diratzu V:218a.

Yeğya (Surp) Kilisesi Eyüp İlçesi'nde, Nişanca Mahallesi'nde, Karayel Sokağı, no. 16'dadır. 18. yy'da var olduğu bilinen kilise 1766'da kapatılmış, 1800'de ise tekrar ibadete sunulmuştur. 1832'de Patrik II. Isdepanos Ağavni Zakaryan'ın döneminde Harutyun Amira Bezciyan'ın ve kız kardeşi Hamaspür'ün maddi yardımlarıyla yeniden inşa edilmiştir. Bazilik planlı bu yalın yapı İstanbul'daki tipik Ermeni kiliselerindendir.

III:184a.

Yektay, Yavuz VI:309b.

Yeldeğirmeni *mad. VII:462b,* IV:332b, VII:497c.

İlgili maddeler:

Eufemia (Ayia) Kilisesi III:227b

Hemdat İsrael Sinagoğu IV:51b

Yeldeğirmeni Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Babadağı Yokuşu, Bahriye Hastanesi Yokuşu Sokağı ile Kadı Mehmet Caddesi'nin kesiştiği alanda yer almaktadır. 1591'de hünkâr imamı Abdülkerim Efendi tarafından yaptırılan mescit, 1883'te Bahriye Nazırı Bozcaadalı Hasan Hüsnü Paşa'nın kızı Sabiha Hanım tarafından yenilenmiştir. Kare bir plân şeması olan yapı bir sıra taş, iki sıra tuğla malzeme kullanılarak yapılmıştır. Kuzeybatı köşesinde yer alan minarenin malzemesi de taştır. Yüksek bir bahçe duvarı içinde yer alan mescit kırma çatı ile örtülüdür.

Yeldirme 20. yy'ın başına kadar İstanbul'da sayfiyelerde ve merkezden uzak semtlerde kadınların kullandığı bir üstlük. Mantoyu andıran, sadakor ya da keşmir dikosundan dikilen yeldirmeyi, ferace ve yaşmaktan ayıran başlıca özellik, başörtüsü ile kullanılmasıydı.

Yelken *mad. VII:463a.*

İlgili maddeler:

İstanbul Yelken Kulübü IV:251b

Moda Deniz Kulübü V:480c

Yelkenciler Hanı *mad. VII:463c.*

Yelkenli Mavna III:31a.

Yelmer, Mehmet III:533a.

Yelpaze IV:347a.

Yemiş Eminönü İlçesi'nde, Eminönü ile Unkapanı arasındaki eski Yemiş İskelesi'nin, Yemiş Kapanı'nın ve sebzemeyve halinin bulunduğu mevki. 1950'li yıllardaki düzenlemelerden önce Eminönü Balık Pazarı da burada bulunmaktaydı. Zindankapı ile komşudur. Son düzenlemelerle halin kent dışına çıkarılmasından sonra bugün açık alan halindedir.

Yemiş İskelesi III:159a, 502a, IV:117b.

Yemiş Kapanı Hanı Eminönü İlçesi'nde, Tahtakale'de bulunuyordu. II. Mehmed (Fatih) dönemi (1451-1481) eseri olduğu bilinmektedir. Altta on bir tane mahzen, üstte yirmi yedi hücre ve dışında on altı dükkândan meydana gelen bir yapı idi. Günümüze hiçbir izi ulaşmamıştır.

Yemiş Odası VII:288c.

Yemişçi Çadırları Suriçi'nde, Galata'da, Beyoğlu'nda, Boğaziçi köylerinde bayramlarda ve karnavallarda kurulan daha çok çocuklara hitap eden satış yerlerine verilen ad. Bunların önünde zilli maşa, darbuka çalınır; büyüklerin ellerinden tuttuğu çocuklara badem şekeri, fındık, ceviz, kestane, nar, armut, kuru incir, razaki, diş bademi satılırdı. Her çadırın önünde, bir bıçkın veya kabadayı dururdu. Yemişçi çadırlarının içleri galibarda renginde kâğıtlardan süslerle bezenirdi. Yemişçi çadırları bir gelenek olarak en çok Galata cihetinde aralık sonu, ocak başında kentin gayrimüslim halkının kutladığı noel ve yılbaşı günlerinde kurulur; ancak İstanbul'un Müslüman halkı da çocuklarını giydirip kuşatarak ellerine kâğıt fenerler vererek yemişçi çadırlarına götürürlerdi.

Yen, Ali Sami *mad. VII:464a,* III:276b, 372c.

İlgili madde:

Ali Sami Yen Stadyumu I:201b

Yenal, Ulvi (1908, İstanbul - 1933, İstanbul) Atlet, voleybolcu, futbolcu ve idareci. Futbola Galatasaray Lisesi'nde öğrenci olduğu yıllarda başladı. Sınıf maçlarında güzel kurtarışlar yaptığı fark edilince önce Galatasaray, sonra da milli takım kalesine seçildi (1924). Milli takımda 6 kez görev aldı. Galatasaray dışında, öğrenim için gittiği İsviçre'de Servette takımında ve Ankara'da bulunduğu yıllarda da Gençlerbirliği takımlarında kalecilik yaptı. 1931'de Türkiye'ye döndüğünde Galatasaray takımında bu kez orta haf olarak oynadı. 1932'de Galatasaray'dan ayrılarak Güneş Kulübü'nün kuruculuğu arasına katıldı. Futbolun dışında üç adım atlamada İstanbul birinciliğini kazandı. Galatasaray'da, Tenis ve Futbol federasyonlarında başkanlık yaptı. Beden Terbiyesi genel müdürlüğü, UEFA Profesyonel ve Amatör Komisyonu üyeliği, Gençlik ve Spor Bakanlığı müsteşarlığı görevlerini üstlendi. Ayrıca spor yazarlığı da yaptı.

Yenen, Ertuğrul V:481a.

Yenen, Midhat IV:164a, V:170a, VI:267a.

Yenen-Şark Çikolata II:295c.

Yener, Faruk V:540a, VI:296a.

Yener, Gani V:122b.

Yeni Adam *mad. VII:464a,* I:230c.

Yeni Ar Sineması II:217c.

Yeni Atlas Sineması I:157b.

Yeni Bent *bak.* Mahmud II Bendi

Yeni Cami I:43c, II:358b, III:6a, 323a, IV:10b, 100c, 103a, 145c, 534a, VII:297c.

İlgili madde:

Yeni Cami Külliyesi VII:464c

Yeni Cami Külliyesi *mad. VII:464c,* I:118b, 542a, III:6b, 160a, VII:303c.

İlgili madde:

Mısır Çarşısı V:449a

Yeni Cami Kütüphanesi V:173a.

Yeni Cami Suyolu VII:351b.

Yeni Çarşı I:535a.

Yeni Doğan Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Murat Paşa, İsmet Paşa, Altın Tepsi mahalleleri, Orta Mahalle ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.407'dir.

II:110a.

Yeni Doğan Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Sarıgöl, Karlıtepe, Yıldız Tabya mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 9.445'tir.

III:380a.

Yeni Doğan Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Gökalp, Kazlı Çeşme ve Nuri Paşa mahalleleriyle çevridir. Nüfusu (1990) 7.164'tür.

Yeni Dünya VII:203a.

Yeni Felsefe Cemiyeti 21 Kasım 1947'de İstanbul'da kurulmuş, felsefe ile uğraşanların haberleşmelerini, görüş alışverişinde bulunmalarını ve yayın yapmalarını teşvik ve kolaylaştırmayı amaçlayan dernek. Merkezi Nişantaşı'nda, Işık Lisesi'ndeydi. Başkanı M. Şefik Tunç, diğer yöneticileri Hilmi Ziya Ülken, Faik Türkmen, Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, Sadrettin Celal Anter, Vehbi Eralp, Cemil Sena Ongun, Hatemi Senik Sarp gibi ünlü düşünür ve felsefecilerdi.

Yeni Fransız Tiyatrosu Beyoğlu'nda, bugünkü Tokatlıyan Hanı'nın yerindeydi. Daha önce Şark Tiyatrosu'nun bulunduğu arazide, 1884'te mimar Hovsep Aznavur tarafından, Nuriyan Efendi'nin desteğiyle 6 ayda bitirilen yapının, hem caddeye, hem arka sokağa çıkışı vardı. Yangın perdesi konmuş, havagazıyla aydınlatılmıştı. Tiyatroya 12 yer katı locası eklendi. Parter yükseltildi, orkestra çukuru ise parterin altına alındı. Böylece seyirciler, orkestradan etkilenmeden sahneyi daha rahat görebileceklerdi. Bina 1892'de yandı. Ermeni Surp Yerrortutyun (Üç Horan) Kilisesi'nin malı olan tiyatronun sigortadan alınan parayla yeniden yapılması düşünülüyordu. Ancak, bu gerçekleşmedi ve yerine Tokatlıyan Oteli yapıldı.

Yeni Gün I:130b.

Yeni Gün Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Bağcılar Merkez, Yıldıztepe mahalleleri ve Bahçelievler, Güngören ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.308'dir.

I:528a.

Yeni Hamam Fatih İlçesi'nde, Fatih Külliyesi'nin yakınında, Gelenbevi Ortaokulu'nun bulunduğu yerdeydi. Bânisi Pir Mustafa Paşa'dır. Hamamın yerinde bugün yeni bir bina vardır.

Yeni İstanbul Günlük gazete. 1918'de Mehmed Said tarafından yayımlandı. Başyazarı Süleyman Radi'ydi.

Yeni Kadıköy İskelesi IV:205a.

Yeni Karaköy Hanı VII:365a.

Yeni Komedi Tiyatrosu III:411b.

Yeni Mahalle Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Demirkapı, Yavuz Selim, Fevzi Çakmak ve Mahmutbey Merkez mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.291'dir.

I:528a, IV:39c.

Yeni Mahalle Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Osmaniye, Kartaltepe, Zuhurat Baba, Zeytinlik, Cevizlik, Sakızağacı mahalleleri ve Zeytinburnu İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.214'tür.

Yeni Mahalle Beykoz ilçe merkezinde yer alır. Göksu, Göztepe mahalleleri ve Ümraniye, Üsküdar ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 11.394'tür.

II:198b, III:25a.

Yeni Mahalle Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Barbaros, Karadeniz, Ellinci Yıl, Gazi, Zübeyde Hanım, Kâzım Karabekir, Fevzi Çakmak, Şemsi Paşa ve Hürriyet mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 25.855'tir.

Yeni Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Kordonboyu, Çavuşoğlu, Esentepe, Hürriyet, Topselvi mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir.

Yeni Mahalle Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Fatih, Kanarya, Sultan Murat, Yeşilova, Cennet mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 13.259'dur.

Yeni Mahalle Pendik İlçesi'nde yer alır. Bahçeli Evler, Doğu, Batı mahalleleri ve Kartal İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.562'dir.

Yeni Mahalle Sarıyer İlçesi'nde yer alır. Sarıyer Merkez, Rumeli Kavağı mahalleleri ve İstanbul Boğazı'yla çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.986'dır.

VII:499a.

Yeni Mecmua Türk Ocağı'nın yayın organı, haftalık fikir dergisi. 12 Temmuz 1917'de yayına girdi. 26 Ekim 1918'de 66. sayıda kapanmak zorunda kaldı. 1 Ocak 1923'te bu kez 15 günlük olarak çıktı. 20 Aralık 1923'te 90. sayıda kapandı. İttihad ve Terakki genel merkezince desteklenen dergi, Türkçülük akımının temellerini koymaya çalışıyordu. Kadrosunda Ziya Gökalp, Hamdullah Suphi (Tanrıöver), Celal Sahir (Erozan), Mehmed Fuad (Köprülü), Necmettin Sadık (Sadak), Yahya Kemal (Beyatlı), Ahmed Refik (Altınay) gibi dönemin en parlak yazarları bir araya gelmişti. İçerik üzerinde ağırlığı en çok hissedilen Ziya Gökalp, burada kültürel Türkçülüğün yanısıra milli iktisat ve dayanışmacılık tezlerini sundu. Cumhuriyet Türkiye'sinin temelini oluşturan fikirlerin pek çoğu bu dergi çevresinde geliştirilmiştir.

I:137c, II:175b.

Yeni Mektep IV:114b.

Yeni Melek Sineması IV:184c, VII:9a.

Yeni Millet Parkı VII:67b.

Yeni Odalar *mad. VII:467a*, I:186a, III:202a, 224b, IV:433a, V:7c, VII:358a.

İlgili maddeler:

Eski Odalar III:203c

Yeniçeriler VII:472b

Yeni Operet Cemal Sahir'in gezici tiyatrosunda yer alan bazı tiyatro sanatçıları tarafından 1922'de kuruldu. Topluluk Kadıköy'de Hale Sineması'nda temsiller vermeye başladı. Ömer Aydın, Şeref, Nazik ve Garbis beyler ile Efruz Hanım topluluğun başlıca üyeleriydiler. Topluluğun orkestra şefi Muhittin Sadık'tı (Sadak). Topluluğun çalışmaları ancak bir mevsim sürdü.

Yeni Osmanlılar Cemiyeti Haziran 1865'te İttifak-ı Hamiyet adıyla gizlice kurulan ve sonradan Yeni Osmanlılar Cemiyeti adını alan örgüt. Meşrutiyet rejiminin kurulmasını hedefleyen örgütün kurucuları Ayetullah, Nuri, Reşad, Mehmed Ali, Refik ve Namık Kemal beylerdi. Örgüte daha sonra Şinasi, Ali Suavi, Ziya Paşa, Mahmud Nedim Paşa ve Mustafa Fazıl Paşa da katıldı. Örgütün 1867'de Sadrazam Ali Paşa'yı öldürerek yerine Mahmud Nedim Paşa'yı geçirme planı açığa çıktı. Bazı üyeler tutuklandı, bazıları da yurtdışına kaçtı. Ali Suavi Londra'da cemiyetin yayın organı olarak *Muhbir*'i yayımladı. Namık Kemal ile Ziya Paşa ise *Hürriyet* gazetesini çıkarmaya başladı. Mustafa Fazıl Paşa zamanla cemiyetin fiili başkanı konumuna geldi. Mustafa Fazıl Paşa bir yandan da Sultan Abdülaziz ile özel ilişkilerini sürdürdü ve ilişkilerini düzelterek İstanbul'a döndü. Cemiyet üyeleri 1871'den sonra İstanbul'a dönmeye başladılar.

I:24c, 202a, II:70a, VII:17c.

İlgili maddeler:

Agâh Efendi I:90a

Ali Suavi I:202a

Ebüzziya Tevfik III:123b

Namık Kemal VI:44b

Ziya Paşa VII:563c

Yeni Sabah *mad. VII:468a*, 323a.

Yeni Sahne Hizmet-i Umumiye Müessesesi sahibi İsmail Faik tarafından 1920'de kurulan gezici tiyatro topluluğu. Topluluğun müdürü Mehmed Rauf, rejisörü ise Kemal Emin (Bara) idi. Tiyatroseverlerden eczacı Hamdi Nüzhet ile Daloğlu Fuad da idare heyetinde yer alıyorlardı. Bu sırada Darülbedayi'den ayrılmış olan Behzad (Butak), İ. Galip (Arcan), Emin Beliğ (Belli), Raşit Rıza (Samako), Muvahhid, Onnik Binemeciyan, Eliza Binemeciyan, Kınar ve Aznif hanımlar da bu topluluk ta sahneye çıkmaya başladılar. Ertesi yıl

Darülbedayi'den gelenlerin ayrılmasıyla topluluk zayıfladı ve Hizmet-i Umumiye'nin iflas etmesiyle de dağıldı.

Yeni Sahra Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde yer alır. Barbaros, Sahrayıcedit, Merdivenköy mahalleleri ve Üsküdar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 28.499'dur.

VII:497c.

Yeni Saray *bak.* Topkapı Sarayı

Yeni Ses Opereti *bak.* Ses Opereti

Yeni Sinema (Şehzadebaşı) IV:184c.

Yeni Süreyya Opereti VII:115a.

Yeni Şark Kütüphanesi VII:449a.

Yeni Tasvir-i Efkâr III:124a.

Yeni Tiyatro VI:538c.

Yeni Tiyatro Heyeti I:89b.

Yeni Türk *mad. VII:468a,* III:529c, VII:261a.

Yeni Türk Mensucat Fabrikası II:295c.

Yeni Türkü V:535a.

Yeni Üsküdar Musiki Cemiyeti II:559b.

Yeni Valide Camii IV:101a, 103a, V:134a, 355c.

Yeni Valide Külliyesi *mad. VII:468c,* I:114c, 117c, III:157a, IV:166a, 539a, 539b, V:355b, VI:95c, VII:345a, 347b, 347c.

Yeni Valide Lokantası I:192c.

Yenibahçe Fatih İlçesi'nde, Adnan Menderes Bulvarı'nın (Vatan Caddesi) kara surlarına yakın bölümünde ve kuzeye doğru yükselen yamacın alt kısmında kalan semt. Bayrampaşa Deresi denilen ve kurumuş yatağından sonradan Vatan Caddesi'nin geçirildiği derenin buradaki bölümüne Yenibahçe Deresi de denildiği için bu adı almıştır.

Yenibosna *mad. VII:470c,* I:548b, III:384c.

Yenibosna Merkez Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Çobançeşme, Fevzi Çakmak, Zafer, Kocasinan Merkez mahalleleri ve Bağcılar İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 10.281'dir.

Yenicehisar I:251b.

Yeniçeri Ağası Yeniçeri Ocağı'nın komutanı olup, İstanbul'un asayişinden, sarayın ve padişahın güvenliğinden sorumluydu. Önceleri terfi eden sekbanbaşı yeniçeri ağası olurken, 17. yy'da Enderun ağalarından vezirlik verilerek yeniçeri ağası atanmaya başlandı. İstanbul'da, padişahın katıldığı her törende bulunur, padişah cuma selamlığına çıkmazsa o da çıkmaz, sefere gitmezse İstanbul'dan ayrılmaz ve orduya katılmazdı. Vezir rütbesi alan yeniçeri ağasına "ağa paşa" denir ve aynı zamanda divan üyesi olurdu. Arada, İstanbul'da kol gezer, denetimlerde bulunur, özellikle de esnaflık eden yeniçerileri ya da esnaf işlerine müdahale eden ocak zorbalarını denetler, suçlu gördüklerini tutuklatırdı. Ağa Kapısı'nda oturan yeniçeri ağasının kalabalık bir maiyeti vardı. Sekbanbaşının, kul kethüdasının, zağarcıbaşının, seksoncubaşının, başçavuşun, İstanbul ağasının, yeniçeri kâtibinin katıldığı ağa divanına başkanlık ederdi. İstanbul'da çıkan ocaklı ayaklanmalarında, yangınlarda sorumluluğu artan yeniçeri ağası kusurlu görülürse idam edilir veya sürgüne gönderilirdi.

İlgili madde:

Ağa Kapısı I:94b

Yeniçeri Ağası Sarayı II:183c.

Yeniçeri Ayaklanmaları *bak.* Ayaklanmalar

Yeniçeri Kışlası *bak.* Yeni Odalar

Yeniçeri Müzesi *mad. VII:471c,* I:330b, VI:444c.

İlgili madde:

Askeri Müze I:350a

Yeniçeri Ocağı III:203c, 220a, IV:143c 257c, V:372c, VI:491a.

Yeniçeriler *mad. VII:472b,* IV:432c.

İlgili maddeler:

Acemi Ocağı I:61c

Ağa Kapısı I:94b

Alemdar Olayı I:185a

Ayaklanmalar I:478c

Beylerbeyi Olayı II:205c

Çınar Olayı II:500a

Eski Odalar III:203c

Etmeydanı III:224b

Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323a

Kuleli Olayı V:118a

Kulluklar V:119a

Patrona Halil Ayaklanması VI:231b

Vak'a-i Hayriye VII:357a

Yeni Odalar VII:467a

Yeniçeriler Çınarı Topkapı Sarayı'nın birinci avlusunda Kozbekçiler Kapısı'na (Arkeoloji Müzeleri'ne) inen yol üzerindeydi. Fatih döneminden (1451-1481) kalma olduğu rivayet edilir. Bununla ilgili olarak bir de öykü vardır. Sarayın duvarlarından atlayıp avluya çıkan bir cariyeyi yakalayan görevli, kızı bu çınarın kovuğunda saklamış, daha sonra da kızlarağasına haber vermiş. Fatih olayı öğrenince adamı ödüllendirmiş ve isteği üzerine çınarın olduğu yerde "kız bekçileri" adlı yeni bir ocak kurulmasını buyurmuş. Bu deyim zamanla "kozbekçileri" olmuş. *Enderun Tarihi*'ndeki bu bilgiden ayrı olarak Topkapı Sarayı'na gelen yabancı elçilerin gölgesinde resmi giyimli yeniçeri ortalarının sıralandığı bu çınara "Yeniçeri Çınarı" adını verdikleri bilinmektedir. 20. yy'ın başında kuruyan ağaç bir süre de o durumda korunmaya çalışılmış fakat daha sonra tamamen ortadan kalkmıştır.

Yeniçeriliğin Kaldırılması *bak.* Vak'a-i Hayriye

Yeniçeşme Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa-Kulaksız'da, İbadullah Sokağı'ndadır. Bânisinin adıyla Kadı Mehmed Camii olarak da anılan yapı 16. yy'a aittir. Çok harap durumda iken, büyük Kasımpaşa yangınında tamamen yanmış, Hacı Faik Bey tarafından 1964'te yeniden yaptırılmıştır. Kâgir, ahşap çatılı bir yapıdır. Dört basamaklı bir merdivenle ulaşılan son cemaat yeri küçük bir mekândır. Sağ parçası bir oda şekline sokulmuş, sol tarafı ahşap basamaklı bir merdivenle üstteki kadınlar mahfiline çıkmaktadır. İki ince sütunun desteklediği bu mahfil yarım daire formlu, cumba şeklinde bir çıkıntı yapmaktadır. Mihrabı dört kademeli basit bir niş olup, minber ve vaiz kürsüsü ahşaptır. Alt ve süt sıradaki pencereleri sivri kemerlidir. Tek şerefeli taş bir minaresi vardır.

Yenidünya, Alexandre D.

İlgili madde:

Milli Reasürans Hanı V:463c

Yenihisar I:251b.

Yenikapı *mad. VII:476a,* I:3b, III:25a, 153b, 153c, VII:297a, 497a.

İlgili maddeler:

Eleutherius Limanı III:153b

Eleutherius Sarayı III:153c

Heptaskafon Limanı IV:52c

Langa V:195a

Mercimek Tekkesi V:394b

Teodoros (Ayios) Kilisesi VII:245c

Theodosius Limanı VII:263a

Yenikapı Deniz Otobüsü İskelesi IV:206b.

Yenikapı Fidanlığı III:314b.

Yenikapı Hamamı Zeytinburnu İlçesi'nde, Merkez Efendi Mahallesi'nde, Yenikapı Mevlevîhane Caddesi'ndedir. Merkez Efendi Hamamı diye de anılmaktadır. *Hadîka*'da belirtildiğine göre hamamın iç kısmında Merkez Efendi'nin bir halveti vardı ve hasta olanlar orada yıkanarak şifa bulurlardı. Merkez Efendi Tekkesi vakfından olan yapı bir tek hamamdır ve halen kullanılmaktadır.

I:437b.

Yenikapı Kilise Korosu III:185a.

Yenikapı Mevlevîhanesi *mad. VII:476c,* III:362c, 565a, IV:7b, 39a, 103b, 107c, 114c, 211b, V:348b, 410b, 424c, 528b, VI:160c, 317b, VII:162a, 166b, 239c, 497a, 544c, 557b.

İlgili madde:

Ali Nutkî Dede I:194b

Yenikapı Mim Çakır Gazinosu III:379c.

Yeniköy *mad. VII:485c,* IV:534b, VII:499a.

İlgili maddeler:

Afif Paşa Yalısı I:87a

Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi I:342c

Avusturya Elçiliği Yazlığı I:432b

Boğaziçi II:266a

Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi V:459b

Said Halim Paşa Yalısı VI:418c

Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151b

Yeniköy Ermeni Mezarlığı III:185b.

Yeniköy Hasbahçesi I:547a.

Yeniköy Hastanesi I:349c.

Yeniköy İskelesi IV:202c.

Yeniköy Mukavelenamesi Rusya, İngiltere ve Fransa'nın baskıları sonucu, 1878'den beri askıda tutulan Vilayat-ı Şarkıyye'nin (Van, Bitlis, Erzurum, Mamuretülaziz, Diyarbakır, Sivas ve Trabzon) ıslahatı konusu, Said Halim Paşa'nın Yeniköy'deki yalısında 6 Şubat 1914'te görüşülmeye başlandı. Doğu Anadolu'da incelemeler yapan yabancı müfettişlerin hazırladıkları protokol bu görüşmeler sonunda değiştirilmeden aynen kabul edildi. İzleyen günlerde de Yeniköy Mukavelenamesi gereği adı geçen illere yabancı gözlemci-müfettişler atandı.

Yeniköy Vapuru Şehir Hatları İşletmesi yolcu vapuru. 1952'de, Hollanda'da, Amsterdam'da, Verschure & Co.'s Scheeps tezgâhlarında motorlu yolcu vapuru olarak yapıldı. 483 grostonluktur. Uzunluğu 46,9 m, genişliği 9,8 m, sukesimi 3,1 m idi. De Schelde N. V. Flushing yapımı, her biri 450 beygirgücünde 2 adet Sulzer dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 12 mil hız yapmaktadır. Beylerbeyi ile İstinye adlı iki de eşi vardır.

II:210c, V:98c.

Yenimahalle Sinagoğu (Hasköy) IV:10b.

Yenimahalle Sinagoğu (Ortaköy) VI:141c.

Yenişehir Mahallesi Beyoğlu İlçesi'nde yer alır. Hacı Ahmet, Bülbül mahalleleri ve Şişli İlçesi'yle çevrilidir. Nüfus (1990) 5.996'dır.

Yenişen, İlter II:388c.

Yenseni, Serap VII:564b.

Yeoryios (Ayios) Ayazması VI:210b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Bakırköy'de, Ebüzziya Caddesi'ndedir. 1832'de Rum bahçıvan cemaati tarafından yaptırılmıştır. Bazilikal plan tipindeki yapının naosu üç nefli olup naosun batısında galeri bulunmaktadır. Doğuda yer alan ikonostasis, ambon ve despot koltuğu ahşaptır.

I:557a.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Çengelköy'de, Tanrıverdi Sokağı'ndadır. 1830'da, manastır arazisinde inşa edilmiş, kâgir bir yapıdır. Bazilikal plan tipinde, üç nefli olup önündeki yolun genişletilmesi sırasında, kuzeyde dört, güneyde üç taşıyıcı kalacak şekilde küçültülmüştür. Ahşap örtü sisteminde orta nefin örtüsü tonozdur.

II:486a.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Edirnekapı) *mad. VII:488a.*

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Fener) III:227a, V:20b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Kadıköy'de, Yeldeğirmeni'nde, Karakolhane Caddesi'ndedir. 19. yy'ın sonunda okul olarak inşa edilmişken, yeni bir okul yapılması üzerine 1927'de kiliseye dönüştürülmüştür. Bazilikal planlı, ahşap bir yapıdır. Naosun doğusunda bulunan ikonostasis, ambon ve despot koltuğu ahşaptır.

VII:462c.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Kuzguncuk) V:146b, VII:347c.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Ortaköy'de, Çevirmeci Sokağı'nda, Rum Mezarlığı içinde yer alır. Tarihi önemi olan aynı adlı ayazma üzerinde inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı, ahşap bir yapı olan mezarlık kilisesi, iki yüzlü kırma çatı ile örtülü, zemini mozaik döşelidir.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Yedikule) IV:153b.

Yeoryios (Ayios) Kilisesi Yeniköy'de, Simitçi Salih Sokağı ile Valide Çeşme Sokağı arasındadır. Kudüs Patrikliği'ne bağlı olan kilise, kitabesine göre 1851'de temelden inşa edilmiştir. Bazilikal planlı, kâgir yapının naosunda, batıda ahşap galeri yer alır. Doğuda bulunan ahşap ikonostasis, ambon ve despot koltuğu, oyma ve kabartma tekniğinde bezelidir. Yapının ahşap olan narteksinde, Kudüs Patriği II. Kirilos'un mezarı vardır. Mezar kitabesi 18 Ağustos 1877 tarihlidir.

Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi *mad. VII:488c,* VI:351a.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Burgazadası'nda, Kınalıada karşısındaki çamlık alandadır. Manastır yapıları arasında kilise; dikdörtgen planlı, iki katlı ve yedi bölümlü kâgir yapı; iki katlı ahşap yapı; tek katlı ahşap yapı bulunmaktadır. Kilise, 1897'de inşa edilmiş, kubbeli bir yapıdır. Merkezi mekânı örten kubbe, naostaki dört taşıyıcıyı bağlayan kemerler üzerinde yükselen yüksek kasnağa oturur. Köşe mekânları da küçük kubbelerle örtülüdür.

II:336a, 338a.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Büyükada'dadır. Bir avlu etrafındaki manastır yapıları arasında Ayios Yeoryios Kilisesi, Ayios Haralambos Kilisesi, Ayii Apostoli Kilisesi, Ayios Yeoryios Ayazması bulunmaktadır. Kilise, 1906'da kesme taştan yapılmış, dikdörtgen planlı, tonoz örtülü bir yapıdır.

II:352c.

Yeoryios (Ayios) Manastırı Heybeliada'da, Çamlımanı yolundadır. Kudüs Patrikliği'ne bağlı olan manastırın aynı adlı kilisesi, daha küçük olan eskisinin yerinde, 1862'de yapılmıştır. 1945'te onarılan kâgir yapının naosunda, dört taşıyıcının belirlediği merkezi mekân, taşıyıcıları bağlayan kemerler üzerindeki yüksek kasnağa oturan kubbe ile örtülüdür. Naosun batısında narteks ve üstte galeri vardır.

IV:55a.

Yeoryios (Ayios) Mangana Manastırı 14-15. yy'larda Konstantinopolis'in en önemli manastırlarından biri. Topkapı Sarayı'nın kurulduğu bölgede, deniz kıyısındaydı. IX. Konstantinos Monomahos döneminde (1042-1055) inşa edildi, 1204-1261 arasında Latinlerin eline geçti, 1453'e kadar varlığını korudu. Fetihten sonra dervişler tarafından kullanıldı, Topkapı Sarayı'nın inşası için yıkıldı. Batılı yazarlar manastırdan dolayı Boğaziçi'ni "Ayios Yeoryios'un kolu" olarak adlandırırlardı. Manastır azizin rölikleri ve gösterişli süslemeleri ile ünlüydü. Sinan Paşa Köşkü'nün ardından geçen demiryolu civarında görülebilen kalıntılarına göre köşelerde küçük kubbeleri, "U" formlu galerisi ve 10 m çapında bir kubbesi, sekizgen bir çeşmeyle süslenen ön avlusu vardı.

I:271b, IV:142a, 180c, V:289a, 295b.

Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi *mad. VII:489b,* VI:351a.

Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi *mad. VII:490a,* III:279c.

İlgili madde:

Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:351c

Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi *mad. VII:491b.*

Yer Adları *mad. VII:492a.*

Yer Mahyası Eskiden İstanbul çocuklarının ramazan geceleri oynadıkları geleneksel oyunlardandı. Aynı mahallenin ya da sokağın çocukları buldukları midye kabuklarına veya testi çanak kırıklarına zeytinyağı koyup fitil salarlar bu uydurma kandilleri sokak ortasına dizip türlü şekiller, hattâ yazılar resmederlerdi. Mahallenin yaşlıları da çocuklara ödül ve bahşiş verirlerdi.

Yeraltı Camii *mad. VII:502a,* III:348c, VI:405b, 406a.

İlgili madde:

Kastellion IV:485b

Yerebatan Mescidi *bak.* Üsküdiye Mescidi

Yerebatan Sarayı *mad. VII:503a,* II:254a, 319a, IV:412b, VI:127a, VII:47b, 259b, 532c.

İlgili maddeler:

Baltacı Konağı II:33a

Bazilikalar II:112b

Yerevag III:189a.

Yerevantzi, Simeon III:187a.

Yerevman Surp Haç Kilisesi (Kuruçeşme) *mad. VII:504a,* III:184a, IV:91c, VI:276a.

Yerganyan, Harutyun Amira VII:504a, 505b.

Yergodasan Arakelotz (Surp) Kilisesi Üsküdar İlçesi'nde, Kandilli'de, Kurtbağrı Sokağı no. 17'dedir. Kiliseden fazla şapel denebilecek bu ibadethane İsa'nın on iki havarisine ithaf edilmiştir. Kitabesine göre 1841'de ibadete açılan kilise 1846'da Mıgırdiç Amira Aşmanyan'ın ve 1892'de sobacı Parseğ Gazarosyan'ın maddi katkılarıyla genişletilerek onarılmıştır. 1962'de ve 1985'te de onarımlar geçiren kilise ahşaptır. Kilisenin en ilginç yanı vaftizhane olarak kullanılan şapeldeki çinilerdir. Kütahya'daki Ermeni ustalar tarafından yapılan bu elişi çinilerdeki renkler ve kabartmalar çok dikkat çekicidir. Asıl kilise bölümünde de, kolonlar üzerinde haç işlemeli çiniler yer almaktadır.

III:184b, IV:410a.

Yergrakund III:189b.

Yergün, Sabahat V:305a.

Yeritz Mangantz (Surp) Kilisesi Sarıyer İlçesi'nde, Boyacıköy'de, Aktar Apti Sokağı, no. 2/2'dedir. İlk kez 1840'ta Misak Amira tarafından ahşap olarak inşa ettirilmiştir. 1884'te kâgir olarak yeniden inşa edilen kilise son kez 1984'te onarım görmüştür. Son derece yalın bir iç ve dış görünüşe sahip olan kilise sunağı düz mermerdendir. Gerek iç gerekse dış görünüşünde en küçük bir süsleme görülmez. Estetik olan tek öğe çan kulesidir. Kilisenin bânisi olan Misak Amira'nın mezarının da bulunduğu bahçesinde, yine Misak Amira'nın yaptırdığı çeşme yer alır.

III:184a.

Yeros/Yoros IV:496b.

Yerrortutyun (Surp) Ermeni-Katolik Kilisesi Beyoğlu İlçesi'nde İstiklal Caddesi'ndedir. Buradaki ilk kilise 1699'da Latinler tarafından inşa edilmiş ve 20 Eylül 1762'de yanmıştı. 1770'te kâgir olarak yeniden inşa edilen kilise Latin papazları için bir tutukevi olarak kullanıldı. Kilisenin bir süre Avusturya Sefareti'nin ibadet yeri olarak kullanıldığı, piskoposluk tahtının karşısında yer alan ve üzerinde Avusturya kartalını simgeleyen kabartmadan anlaşılmaktadır. Hangi tarihte Ermeni-Katolik cemaatine tahsis edildiği bilinmemektedir.

II:215c, III:184b.

Yerrortutyun (Surp) Kilisesi (Beyoğlu, Gregoryen) *mad. VII:505a,* III:184a, 483c, V:20c.

Yeruşalmi, Bünyamin Behar Eli IV:465a, VII:407a.

Yesari, Afif (1921, İstanbul - 1989, İstanbul) Gazeteci, yazar. Önceleri dergilerde öyküler yazan Yesari, daha sonra *Servet-i Fünun, Ses, Varlık, Yenilik, Kelepçe, Yelpaze, Hafta* ve *Hayat* dergilerinde öyküler, şiirler ve sanat yazıları yayımladı. *Tasvir-i Efkâr, Vakit, Akşam, Yeni İstanbul, Dünya, Tanin, Hür Vatan, Son Havadis, Gece Postası* ve *Günaydın* gazetelerinde çalıştı. Muzaffer Ulusoy takma adıyla polisiye romanlar da yazdı. Dört dilden şiir sergileri düzenledi. Düşünce Tiyatrosu'nu kurdu. Birçok öykü ve romanı vardır. Son olarak *İstanbul Hatırası* (1988) adlı kitabı yayımlandı.

VI:4c.

Yesârî Baba (Batumlu) III:385c.

Yesari, Mahmut *mad. VII:506c,* II:429c, 448c, IV:340a, VI:198c, 491b.

Yesarîzade Tekkesi *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Yesevîlik IV:26c, VII:213b.

Yesuriler Olayı Bu adla da anılan Cizvitler, Fransız elçisi Achille de Harley'in İstanbul'da bulunduğu sırada ayaklanma olarak nitelendirilebilecek eylemlerde bulundular. Rum Patrik vekiline de kendilerine yardım etmesi için Napoli kralına mektup yazdırdılar. Bunun öğrenilmesi üzerine 1616'da patrik vekili idam edildi. Yakalanan Yesuriler de tutuklandılar. Bir ay sonra, Fransız Elçisi Achille de Harley'in girişimiyle Yesuriler İstanbul'dan çıkarıldılar. Ancak, yerine gelen elçi ve kardeşi Philippe de Harley Yesurilerin İstanbul Rumlarını Katolik yapma çalışmalarına yardımcı olduğu için tutuklandı.

Yeşil Alanlar *mad. VII:507b.*

İlgili maddeler:

Belgrad Ormanı II:148c

Bitki Örtüsü II:247b

Korular V:71b

Ormanlar VI:138c

Yeşil Bağlar Mahallesi Kartal İlçesi'nde yer alır. Yalı, Hürriyet mahalleleri ve Pendik İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 2.559'dur.

III:383b.

Yeşil Ev *mad. VII:508c,* II:392c, VII:65c.

Yeşil Horoz II:58b.

Yeşil Tekke *bak.* Ordu Şeyhi Tekkesi

Yeşilce Mahallesi Kâğıthane İlçesi'nde yer alır. Seyrantepe, Sanayi mahalleleri ve Şişli, Beşiktaş ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.002'dir.

Yeşilçam Sokağı *mad. VII:509b,* III:318c, IV:270b.

Yeşilçay *bak.* Ağva

Yeşilçay Regülatörleri IV:236a.

Yeşildirek Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa Yokuşu ile Cağaloğlu'ndaki Hoca Hanı Sokağı arasında kalan yöredir. 1980'li yıllara kadar konfeksiyon atölyelerinin, kumaş toptancılarının bulunduğu Yeşildirek, Sultanhamam ve Mahmutpaşa'daki ana sektör olan giyim toptancıları, perakendecileri ile bütünlük oluşturmaktaydı. Konfeksiyoncuların bir bölümü Osmanbey'e, bir bölümü kent dışına taşınmış olmakla birlikte, Yeşildirek eski özelliklerini bir ölçüde sürdürmektedir.

V:273b.

Yeşildirek Gençlik Kulübü 1951'de adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri yeşil-sarıdır. İstanbul amatör liginde dört kez şampiyonluk yaşadı. 1960-1961'de İstanbul mahalli ligi şampiyonu oldu. 1961-1962, 1962-1963 sezonlarında Türkiye 1. liginde oynama başarısı gösterdi. 1963-1964 sezonundan itibaren Türkiye 2. liginde oynadı. Daha sonra 3. lige oradan da mahalli amatör kümeye düştü.

Yeşildirek Hamamı *mad. VII:509c,* I:501b.

Yeşilköy *mad. VII:510c,* I:38c, III:25a, 447a, 527b, IV:22b.

İlgili maddeler:

Abdülmecid Çeşmesi I:49a

Atatürk Havalimanı I:383c

Ayastefanos Antlaşması I:467a

Ayastefanos Rus Anıtı I:467c

Havacılık Müzesi IV:23b

Mecidiye Camii V:316a

Yeşilköy Feneri VII:512b

Yeşilköy Askeri Hastanesi Balkan Savaşı sırasında baş gösteren kolera salgınında Yeşilköy (Ayastefanos) İstasyonu yakınındaki Rum Mektebi merkez olmak üzere, deniz kıyısında kurulan barakalar ile muhtelif bina ve çadırlarda açılmış, savaş sonunda tasfiye edilmiştir. Ancak I. Dünya Savaşı'nda, I. Ordu 200 yataklı hafif yaralı menzil destek hastanesi olarak yeniden faaliyete geçirilerek muvazzaf asker hekimlerin yönetiminde ve Kızılay'ın denetiminde çalışmıştır. Çanakkale'nin İngilizler tarafından boşaltılmasından sonra Kızılay tarafından başka bir yere sevk edilmiştir.

Yeşilköy Çınar Plaj Gazinosu III:380a.

Yeşilköy Çivi Fabrikası II:541a.

Yeşilköy Feneri *mad. VII:512b,* III:24a, VII:510c.

Yeşilköy Fıkaraperver Cemiyeti Yeşilköy'deki yaşlılara, yoksullara, yoksul öğrencilere yardım, hastalara doktor ve ilaç temini gibi hayır amaçları için kurulmuş azınlık derneği. Başkanı Dimitri Kapusuzoğlu, yönetim kurulu üyeleri Anesti Fakos, Aleko Samaros, Yani Dimnidis, Petro Maçika, Stefan Evangelidis'ti. Merkezi Yeşilköy, Kalemkâr Sokağı'daydı.

Yeşilköy Hava İstasyonu IV:21c.

Yeşilköy Havaalanı *bak.* Atatürk Havalimanı

Yeşilköy İntaniye Hastanesi I:349c.

Yeşilköy Mescidi Bakırköy İlçesi'nde, Yeşilköy'de, Bademli Sokağı ile Çekmece Caddesi'nin kavşağında yer almaktadır. Yapının iki girişi olup kapılarından birinin üzerinde "Yeşilköy Bezm-i Âlem Cami-i Şerifi 1966" yazmaktadır. Halk tarafından yaptırılan yapı 1969'da ibadete açılmıştır. Dükkânların üzerine oturan fevkani mescidin her iki kapısından da içeri girilince abdest alma muslukları, tuvalet ve meşrutaya çıkış kapısıyla karşılaşılır. Harim kısmı yamuk planlıdır. Cephelerde kubbe ile duvarın birleştiği yerde, bütün yapıyı çepeçevre dolaşan dikdörtgen pencereler yer alır. Kadınlar mahfili kuzey ve batı yönde çıkmalarla genişletilmiş, altı müezzin mahfili olarak değerlendirilmiştir. Vaaz kürsüsü ve minberi mermerdendir. Harimin tavanında, ortada yer alan kubbe, merkezinden çıkan ışınlarla on üç dilime ayrılmış, söz konusu mekânın duvarları, bitkisel ve geometrik desenli kalem işleriyle bezenmiştir.

Yeşiller IV:53a.

Yeşillioğlu Sarayı II:190a.

Yeşilova Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Gültepe, Sultan Murat, Kanarya, Cennet mahalleleri ile Yeni Mahalle ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 15.456'dır.

Yeşilpınar Mahallesi Eyüp ilçe merkezinde yer alır. Çırçır, Kara Dolap mahalleleri ve Gaziosmanpaşa İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.918'dir.

Yeşiltepe Mahallesi Zeytinburnu İlçesi'nde yer alır. Veli Efendi, Beştelsiz, Gökalp, Nuri Paşa ve Sümer mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 12.310' dur.

Yeşilvadi Deresi I:152a, II:51c.

Yeşilvadi Regülatörü IV:236a.

Yeşilyurt Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Yeşilköy, Ataköy 7-11. Kısım, Ataköy 2-5. Kısım mahalleleri ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 4.451'dir.

IV:22a.

Yeşim, Ragıp Şevki (1910, İstanbul - 1971, İstanbul) Gazeteci. Mesleğe *Cumhuriyet* gazetesinde başladı. Çeşitli gazete ve dergilerde çalıştı. Ayrıca tarihi romanlar, öyküler kaleme aldı. Hadise Yayınevi'ni kurarak dergi ve kitap yayımcılığıyla uğraştı.

Yeten, Hakkı *mad. VII:512c,* II:168b.

Yetik, Sami (1878, İstanbul - 15 Ocak 1945, İstanbul) Ressam. 1898'de Mekteb-i Harbiye'yi, 1906'da Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. 1910-1912 arasında Paris'te Julian Akademisi'nde Jean Paul Laurens atölyesinde öğrenim gördü. Peyzajları ağırlıklı olarak İstanbul'un çeşitli köşelerini konu alır. Bunlara örnek olarak "Beykoz'dan Bir Manzara", "Bebek'te Kış Sabahı", "Maçka'dan Bakış", "Çırpıcı Çayırı'nda Akşam", "Sarıyer Taş İskelesi", "Yuşa'ya Bir Bakış", "İstinye'de Kayık ve Havuz", "Yedikule'de Lodos", "Salacak", "Harem İskelesi'nden Bakış" sayılabilir.

II:317a, VI:176c, 176c, 436c.

Yetkin, Saffet III:511a, VI:123a.

Yetkiner, Ethem VII:364b.

Yetkiner, Müjdat (1925, İstanbul - 1994, İstanbul) Futbolcu. Fenerbahçe genç takımında ün kazandı. Fenerbahçe forması ile 391 kez sahaya çıktı ve 116 gol attı. 8 kez milli takımda yer aldı. Fenerbahçe'de ve milli takımda kaptanlık yaptı.

III:287a.

Yılanlı Sütun *bak.* Burmalı Sütun

Yılanlı Yalı *mad. VII:512c,* I:371b, II:115a.

Yıldırım, Cemal (1909, İstanbul - 1988, İstanbul) Asker. Kara Harp Okulu'nu ve Harp Akademisi'ni bitirdi. Albaylığa kadar yükseldi. 1964-1973 arasında Cumhuriyet Senatosu'nda İstanbul üyesi olarak yer aldı.

Yıldırım Mahallesi Bayrampaşa İlçesi'nde yer alır. Cevat Paşa, Kartaltepe mahalleleri ve Esenler, Gaziosmanpaşa ilçeleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 35.369'dur.

II:110a.

Yıldırım, Mefharet II:144a, III:44c, 45a, V:411a.

Yıldız *mad. VII:513b,* II:166a, VII:117a.

İlgili maddeler:

Ertuğrul Tekkesi III:196b

Orhaniye Kışlası VI:137b

Süslü Karakol VII:117a

Yıldız Camii VII:514a

Yıldız Çini Fabrikası VII:515b

Yıldız Parkı VII:518c

Yıldız Sarayı VII:520b

Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527a

Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Yıldız Teknik Üniversitesi VII:527c

Yıldız, Adnan (1946, Üsküp) Müteahhit. İlkokul mezunudur. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yıldız Arşivi

İlgili madde:

Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76c

Yıldız Askeri Hastanesi I:347c.

Yıldız Bostanı II:164b.

Yıldız Camii *mad. VII:514a,* I:30b, 39a, IV:101b, 103a, VI:65b, VII:513c, 527a.

Yıldız Çini Fabrikası *mad. VII:515b,* II:551a, III:21b, VI:529b, VII:513c, 516b, 525b.

İlgili madde:

Yıldız Sarayı VII:520b

Yıldız Çini ve Porselen Sanayi Müessesesi *bak.* Yıldız Çini Fabrikası

Yıldız Dede Hamamı I:542b, III:540c.

Yıldız Dede Tekkesi *mad. VII:516b,* II:415a.

Yıldız Hamamı I:542b.

Yıldız Hanı Eminönü İlçesi'nde, Mahmutpaşa Yokuşu ile Yeşildirek Sokağı arasındaki adada yer alır. Dikdörtgen planlı, revaklı avlu etrafında üç kat olarak yükselen yapıda zemin kat mekânları birer kapı ile revak altına açılır, dışa ise dükkânlar nedeniyle açılmazlar. Üst iki kattaki mekânlar da revak altına birer kapı ve birer pencere ile açılırlar. Cepheler taş, tuğla-derz hatıllardan oluşan bir dokuya sahiptir. Cephelere hâkim olan enine hatları, mekânları belirleyen çıkıntıların dikine hatları dengeler ve bu hareketli cepheler üstten tuğla saçak bordürü ile kavranır. 1817'de inşa edilen Yıldız Hanı, üzerinde tarih kitabesi bulunan ender örneklerdendir.

I:195c.

Yıldız Hastanesi I:348a.

Yıldız Korusu *bak.* Korular

Yıldız Mahkemesi *mad. VII:517c,* I:39a.

İlgili madde:

Çadır Köşkü II:457b

Yıldız Meslek Yüksekokulu VII:529a.

Yıldız Parkı *mad. VII:518c,* V:71b, VII:317c, 513b.

İlgili maddeler:

Çadır Köşkü II:457b

Çırağan Eğlenceleri II:501a

Malta Köşkü V:280a

Yıldız Porselen Fabrikası *bak.* Yıldız Çini Fabrikası

Yıldız Sarayı *mad. VII:520b,* I:39a, 350b, II:164b, 523b, III:70c, 493b, 544c, IV:546b, V:280a, 374c, VI:65c, 137b, 463b, VII:132c, 513b, 514a, 519c, 528a.

İlgili maddeler:

Çit Kasrı II:523b

İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi IV:210c

Şale Köşkü VII:132c

Şehir Müzesi VII:143c

Yıldız Camii VII:514a

Yıldız Çini Fabrikası VII:515b

Yıldız Mahkemesi VII:517c

Yıldız Parkı VII:518c

Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527a

Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527b

Yıldız Sarayı Saat Kulesi *mad. VII:527a.*

Yıldız Sarayı Şehzadegân Mektebi III:561a.

Yıldız Sarayı Tiyatrosu *mad. VII:527b,* II:159b, VI:460a.

Yıldız Sarayı Yaveran Dairesi V:374c.

Yıldız, Şaban IV:225b.

Yıldız Tabya Mahallesi Gaziosmanpaşa İlçesi'nde, Eyüp'ün kuzeyine düşen mahalle. Doğusunda Eyüp'ün Esentepe, batısında Gaziosmanpaşa'nın Yeni Doğan Mahallesi bulunur. Kuzeyinde ise gene Eyüp İlçesi'nin Alibeyköy semtindeki mahalleler yer almaktadır. 1950'den sonra oluşan sanayi semtlerinden biridir. Nüfusu (1990) 24.346'dır.

Yıldız Teknik Okulu VII:528b.

Yıldız Teknik Üniversitesi *mad. VII:527c,* II:167a, III:140a, 331b, VII:514a, 528c.

Yıldız Teknik Üniversitesi Spor Birliği Dağcılık Kulübü II:542b.

Yıldız Ziyafeti II. Abdülhamid'in, İstanbul'da toplanan Meclis-i Mebusan'ın başkan ve üyeleri ile Heyet-i Vükela'ya (bakanlar kurulu) 31 Aralık 1908'de Yıldız Sarayı Merasim Köşkü'nde verdiği ziyafet. Bu, ilk kez, bir padişahın, seçilmiş ve atanmış kişilerle aynı sofrada yemek yemesi olarak tarihsel bir olay sayıldığı gibi, yemek sırasında II. Abdülhamid kendisini hiç sevmeyen mebusların bile gönlünü kazanmaya çalışmıştı.

Yıldıztepe Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Kâzım Karabekir, İnönü, Bağcılar Merkez, Yeni Gün mahalleleri ve Bahçelievler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 21.694'tür.

I:528a.

Yılmabaşar, Jale VI:530a.

Yılmaz, Celal III:58c.

Yılmaz, Halil VII:439b.

Yılmaz, Mustafa V:41a.

Yılmaz, Turhan IV:234a.

Yılmaz, Vahide IV:357b.

Yılmaz, Zülfer I:17a.

Yılmazer, Hasan VI:458c.

Yınanç, Mükrimin Halil III:198c, 306b, IV:145a, V:169b.

Yirmi Sekiz Nisan Olayları *mad. VII:529b,* VI:548b.

YMCA *mad. VII:531a,* II:75b, VI:95b, VII:42b.

İlgili madde:

Voleybol VII:390c

Yoakimyon Rum Kız Lisesi *mad. VII:532b,* I:504a, III:281a.

Yoannidis, Hristaki (1916, İstanbul) Tütün tüccarı, ithalat ve ihracatçı. Avusturya Lisesi ve Robert Kolej'de eğitim gördü. Galata Rum Kilise ve Okulları Merkez Mütevelli Heyeti reisliği yaptı ve Vilayet Meclisi umumi azası seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yoel, Simon Aaron VII:401c.

Yoğurtçu Kadıköy İlçesi'nde, Kalamış Koyu'na kuzey-güney doğrultusunda dökülen Kurbağalı Dere'nin denize ulaştığı, Dereağzı denilen mevkinin batısında kalan yeşil alan ve çevresi. Kuzeyinde Kuşdili ve Bahariye, batısında ise Moda bulunur. Yörenin tanınmış okullarından Saint Joseph Lisesi, Kadıköy Anadolu Lisesi ve Özel Moda Lisesi, Yoğurtçu'nun güneyi ile Moda arasında bulunur.

Yoğurtçu Çayırı IV:332b.

Yoğurtçu Parkı Kadıköy'de, Fenerbahçe Stadyumu ile bugün Salıpazarı olarak bilinen Kuşdili Çayırı arasındadır. Kurbağalı Dere ile Yoğurtçubaşı Sokağı arasında, 60 m genişliğinde, 400 m uzunluğunda, dikdörtgen biçiminde, 24.000 m²'lik bir alan üzerinde uzanır. Büyük bir olasılıkla, Cumhuriyet'in 10. yılında kurulmuştur. Parkın içinde, iki yürüme yolu vardır. Bu yolların kenarlarına da gölge yapması için çınar ağaçları dikilmiştir. Orta yerinde Atatürk'ün bronz büstü yer alır. Ayrıca çocuklar için bir oyun sahası ile bir basket sahası bulunmaktadır. Basket sahasının çevresi dişbudak ve fıstıkçamı ağaçları ile ağaçlandırılmıştır. Üç ayrı yerde çınar, kızılçam ve dişbudak ağaç grupları parkı gölgelendirmektedir. 1992'de Kadıköy Belediyesi'nce yeniden düzenlenmiştir.

I:537a, IV:160a.

Yoğurtçu Parkı Bahçe Sineması I:541a.

Yoğurtçular Camii I:104b.

Yola, İbrahim V:209a.

Yolaç, Malik (1922, Malatya) Armatör ve gazeteci. Liseyi bitirdi. 1957-1972 arasında *Akşam* gazetesinin sahipliğini yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoda bulundu ve devlet bakanlığı (1963-1965) yaptı.

Yolcuzade Camii I:501b.

Yoldaş, Ergüder V:534c.

Yoldaş, Nur V:534c.

Yolgeçen Hanı Eminönü İlçesi'nde, Kapalıçarşı'nın güneyinde, Makasçılar ve Balmumcular sokakları arasında yer almaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmeyen yapının kitabesi yoktur. Yola uyum sağlamak zorunluluğundan dolayı genel planı ve avlusu düzgün değildir. Yapı çift katlı ve tek avlulu hanlar grubunda yer alır. İnşa tekniğinde taş ve tuğla hatıllı geleneksel tarzı sürdürdüğü görülmektedir. Diğer kısımlarda büyük ölçüde özgün hali değişmiştir. Revak ve örtü sistemi ile süslemesinin orijinal durumu hakkında bilgi bulunmamaktadır. R. E. Koçu'ya göre han bir avlu etrafında toplanmış Zeynel Abidin Dairesi (Karagöz Hanı), Yakub Ağa Dairesi, Kavukçu Hanı, Kostaki Dairesi, Kasap Dairesi, Mahmud Dairesi gibi yapılar topluluğunun adıdır.

II:32c, IV:426b.

Yolgeçen Hanı Eminönü'nde, Kapalıçarşı'nın güneyinde, Kalpakçılar Caddesi'ne açılan Çarşıkapı ve İskender Boğazı sokakları arasında bulunmaktadır. Kimin tarafından ve ne zaman yaptırıldığı bilinmeyen bu yapının kitabesi yoktur. Yapı iki katlı ve tek avlulu hanlar grubundadır. Duvar örgüsü taş ve tuğla hatıllıdır. Konumundan ötürü, yola uyma zorunluluğu ile planı düzgün değildir. Çevredeki hanların ortak üslup özelliklerini taşımaktadır. 18. yy yapısı olması muhtemeldir. Bugün özgün biçimini yitirmiştir. Bazı bölümlerinde yuvarlak tuğladan kemerler ve kare kesitli taş payelerin varlığı anlaşılmaktadır. Pencereleri düz hatıllı ve sağır yuvarlak kemerlidir.

Yolgeçen Odaları II:123b.

Yol-İş IV:287c.

Yoll, Luce IV:488c.

Yollar *mad. VII:532c.*

İlgili maddeler:

Abdülezel Paşa Caddesi I:29c
Atatürk Bulvarı I:382c
Bâbıâli Caddesi I:524a
Bağdat Caddesi I:528c
Bakırcılar Caddesi I:554c
Bankalar Caddesi II:49c
Barbaros Bulvarı II:53b
Büyükdere Caddesi II:361c
Cumhuriyet Caddesi II:445a
Çevre Yolları II:497b
Divanyolu III:72b
Halaskârgazi Caddesi III:496c
Islahat-ı Turuk Komisyonu IV:113b
İstiklal Caddesi IV:265c
Kadıköy-Pendik Sahil Yolu IV:343c
Kayışdağı Caddesi IV:505a
Mese V:404a
Millet Caddesi V:462b
Piyale Paşa Bulvarı VI:254b
Sokaklar VII:28a
Sirkeci-Florya Sahil Yolu VII:12c
Tarlabaşı Bulvarı VII:218c
Vatan Caddesi VII:532c

Yolsal, Ertuğrul (1935, Maçka) Tüccar. İlkokul mezunudur. Serbest ticaretle uğraştı. 16. dönem (1977-1980) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yon Burnu I:250c.

Yoncaspor Gençlik ve Spor Kulübü Derneği 1961'de Kadıköy'de kuruldu. Kurucuları Adnan Acar, Melih Acar ve Muammer Serdar'dır. Forma renkleri yeşil-beyazdır. Futbol, yüzme, masa

tenisi ve atletizm branşlarında faaliyet gösteren kulübün 150 lisanslı sporcusu vardır. 2. amatör kümede oynayan futbol takımı başta olmak üzere faaliyet gösterdiği dallarda İstanbul şampiyonlukları kazanmıştır. Bugün başkanlığını Oktay Şimşekkan'ın yaptığı kulübün Kadıköy, Rıhtım Caddesi, Uzun Hafız Sokağı'nda üç katlı bir lokali vardır.

Yontunç, Kenan V:201b.

Yordan Lokantası II:335c.

Yordan Muhallebicisi V:492c.

Yorgi (Arap) II:32a.

Yorgi (Cerrah) VI:402c.

Yorgi Kalfa II:173a.

Yoros Kalesi *mad. VII:534b*, I:260c, II:271c, IV:496b.

Yoros Kalesi Mescidi Beykoz İlçesi'nde, Anadolukavağı'nda, Yoros Kalesi'nin içinde bulunuyordu. *Hadîka*'da mescidin II. Bayezid (hd 1481-1512) tarafından yaptırıldığı yazılıdır. Evliya Çelebi ise, *Seyahatname*'sinde "Yıldırım Han'ın camii" diye söz etmektedir. Mescit harap durumda iken 1033/1623'te yenilenmiştir. *Hadîka*'da, fevkani bir bina olduğu, yakınında çoğunluğu şehit mezarı olan bir hazire ile kale içinde bir çeşme ve Hacı Mehmed Ağa'nın yaptırdığı bir hamam bulunduğu yazılıdır. Mescidin mimarisi hakkında hiçbir bilgi mevcut değildir.

Yorulmaz, Şevket (1925, İstanbul) Futbolcu. Spora öğrencilik yıllarında başladı. 1947'de Beşiktaş Jimnastik Kulübü'ne transfer oldu. 1954'e kadar bu takımda 173 maçta oynadı. 1952'de 14 maçta 12 gol atarak gol kralı oldu. Beşiktaş'ta oynadığı yıllarda takımıyla 4 kez İstanbul ligi şampiyonluğu yaşadı. Daha sonra Bursa Acar Spor'a transfer oldu ve futbolu bu takımdayken bıraktı.

Yotto, Leonidas I:552a, IV:171b.

Young, George IV:104b.

Young, J. V:77a.

Yönetken, Halil Bedi VI:295a.

Yöney, Fazıl Osman (1925, Çorum) İdareci. 1946'da Ankara Siyasal Bilgiler Okulu'nu bitirdi. Çeşitli yerlerde kaymakamlık, İstanbul vali yardımcılığı yaptı. 17. dönem (1983-1987) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yöntem, Ali Canip III:275b, V:169b.

Yörük, Abdülhak Kemal IV:156a, 223a.

Yörükali Koyu II:350b.

Yukarı Dudullu Mahallesi Ümraniye İlçesi'nde yer alır. Kartal, Maltepe, Kadıköy ilçeleri, Çakmak, Aşağı Dudullu mahalleleri ve ilçe mücavir alanıyla çevrilidir. Nüfusu (1990) 36.929'dur.

III:384c.

Yukarı Mahalle Kartal İlçesi'nde yer alır. Karlıktepe, Kordonboyu ve Petroliş mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 8.144'tür.

Yuluğ, Ali Haydar *mad. VII:536a*, I:50c, II:90c, 187a, 557a, III:511a, VII:364b.

Yund, Kerim VII:313a.

Yunus Bey (Has) IV:435a.

Yunus Bey (ö. 1551, Dırağman) III:429a.

İlgili madde:

Dırağman Külliyesi III:49b

Yunus Çimento Fabrikası Memur ve Müstahdemleri Yardım Derneği 4 Mart 1946'da kuruldu. Merkezi Yunus Çimento Fabrikası'nın Kartal'daki işyeriydi. Tüzüğüne göre amacı üyelerini tasarrufa alıştırmak ve her türlü nakdi ve ayni yardımda bulunmaktı. 1947'de 268 üyeye sahip olan dernek sadece memur ve hizmetlileri kapsıyordu.

Yunus Emre Kültür Merkezi I:379b, II:68c, III:46c.

Yunus Gazi Beykoz'da Yalıköyü Mezarlığı'nda gömülü, İstanbul'un fethinde bulunmuş askerlerdendir. Mezarının ve mescidinin II. Mehmed (Fatih) tarafından yaptırıldığı rivayet edilir. Eskiden ziyaret edildiği bilinmekle birlikte bu gelenek uzun süredir kalkmıştır.

Yunus Hilmi Efendi (ö. 1862, Şeyh) IV:550a, V:397c, 466a, VII:111b.

Yunus Paşa (?, ? - 1517, İstanbul) Sadrazam. Yeniçeri ağalığının ardından Anadolu ve Rumeli defterdarlığı yaptı. Daha sonra sadrazamlığa ve buna ek olarak Mısır beylerbeyliğine getirildi. Rüşvet ve haksız vergi toplama suçlamaları üzerine beylerbeyliğinden alındı. Mısır seferinden dönüş sırasında söylediği bir söz üzerine I. Selim tarafından öldürtüldü.

VI:499c.

Yurdakul, Ahmet II:448b.

Yurdakul, Mehmed Emin II:127c, VII:67a, 67b.

Yurdatap, Kadri III:319a.

Yurdatap, Selami Münir (1910, Trablusgarp - 1987, İstanbul) Gazeteci, yazar, çevirmen. Babası subay olduğu için birçok şehirde bulundu. Şam'da başladığı öğrenimini İstanbul'da tamamladı. 1927'de *Servet-i Fünun* dergisinin açtığı edebiyat yarışmasında ikincilik ödülü aldı. *İkdam, Penbe Gazete, Vakit, Bıldırcın, Haber, Şehir, Hürriyet, Son Havadis, Yeni İstanbul* gazetelerinde ve *Hafta, Yıldız, İnci, Aydabir, Akbaba* dergilerinde çalıştı. Tercüme ve telif çeşitli konularda 400'e yakın kitabı yayımlandı.

III:523b, 547a.

Yurdoğlu, Lebit (1915, İstanbul - 1978, Ankara) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi. İç hastalıkları dalında ihtisas yaptı. Serbest hekim olarak çalıştı. 12-13. dönem (1961-1969) İzmir, 14. dönem (1969-1973) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Köy işleri bakanlığı yaptı.

Yurtçu, Aynur IV:356a.

Yurttaş, Savaş VII:323c.

Yusuf (Demircikulu) *mad. VII:536c*, 412c.

Yusuf (Rus) IV:295b.

Yusuf Ağa

İlgili madde:

Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi VI:550c

Yusuf Ağa (ö. 1807) I:302b, II:33c, IV:399a, VII:549c.

Yusuf Ağa (Sipahi) V:341a.

Yusuf Ağa Mescidi Beyoğlu İlçesi'nde, Kasımpaşa'da, Matbaa Arkası Sokağı ile Moralı Yusuf Ağa Camii Sokağı'nın kesiştiği yerde bulunan yapının inşa tarihi tespit edilememiştir. Yusuf Efendi adında bir kişinin yaptırdığı mescit, bugün alt katı işyeri, üstü de ibadet alanı olacak şekilde tamamen yenilenmiştir.

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi *mad. VII:536b.*

Yusuf Baba (ö. 1685) II:135c, VII:129c.

Yusuf Bâlî Efendi (ö. 1443) III:278c.

Yusuf Bayramî (ö. 1512, Baba) II:104a.

Yusuf bin Abdullah (ö. 1471, Sinaneddin)

İlgili madde:

Sinan-ı Atik VII:5c

Yusuf bin Ali bin Kaya Bey *bak.* Yusuf Sinan Efendi

Yusuf bin Hüseyin Razi (ö. 916) V:380c.

Yusuf bin Papas (15.yy - 16. yy) Mimar. Bayezid Külliyesi inşaatında Başmimar Yakub Şah'ın ikinci halifesi olarak görev aldı. 1505 sonlarında temeli atılan Bayezid Medresesi'nin mimarlığını yaptı. 1509 depreminde yıkılan surların onarımında çalıştı.

II:88c, 93a.

Yusuf Çelebi (17. yy, İstanbul - 18. yy, İstanbul) Besteci. Köle olarak doğdu. Çok iyi bir musiki öğrenimi gördükten sonra azat edildi. Sultan Selim Camii'nde naathandı. Sesinin tizliği dolayısıyla "Hafız-ı Tiz-Nâm" diye anıldı. 17. yy'ın sonlarıyla 18. yy'ın başlarının en büyük bestecilerindendir. Naat, durak, tevşih ve ilahileriyle İstanbul'da dini musikinin olgunlaşmasında büyük katkısı oldu. Rast makamındaki naatı ("Afitâb-i sırr-ı mâ-evhâ Habîb-i Kibriyâ") ile evc durağı ("Tahtgâh etti vücudun şehrini sultan-ı aşk") dini musikinin şaheserlerindendir. Miraciyesi günümüze ulaşamamıştır.

Yusuf Çelebi (ö. 1562) III:279a.

Yusuf Çelebi (Tophaneli) V:307b.

Yusuf Dede (Çengi) (?, Konya - 1669, İstanbul) Neyzen. Galata Mevleviha-

nesi'nde neyzenbaşılık yaptı. IV. Murad döneminde (1623-1640) sarayda çalıştı. Beşiktaş ve Galata mevlevîhanelerinde şeyhlik yaptı. Çeng çalmadaki ustalığı nedeniyle Çengi Yusuf Dede diye de anılır.

II:169a, V:425c.

Yusuf Efendi (Hacı) IV:184c.

Yusuf Efendi (ö. 1565, Sinaneddin) V:527c, VII:241b.

Yusuf Efendi (ö. 1675) VI:32c.

Yusuf Efendi (ö. 1688) VI:33c.

Yusuf Efendi (ö. 1740, Şeyh) I:43c.

Yusuf Efendi (ö. 1748, Tersane Emini) IV:105c.

İlgili madde:

Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536b

Yusuf Efendi Bahçesi I:486a, IV:440a.

Yusuf Efendi Çeşmesi Fatih İlçesi'nde, Fevzi Paşa Caddesi'ne açılan Başhoca Sokağı'ndadır. Şair Raif'in yazdığı kitabeye göre 1171/1757 tarihli çeşmeyi, Arapkirli müderris Yusuf Efendi yaptırmıştır. Bir duvar çeşmesi olmasına rağmen, cephesinin içbükey hareketlenmesiyle barok üslubun çarpıcı bir örneğini oluşturur. Mermer kaplamalı cephenin düzenlemesi, köşeli ve yivli dört pilastrla üç kanada ayrılmaktadır. Orta kanatta "C" ve "S" kıvrımlı bir kemerle biçimlenen niş içine yerleştirilmiş aynataşı, 18. yy'm ortalarında görülen akant yaprağı ve "C" kıvrımlı silme motifleriyle bezelidir. İki yanında birer niş yer almakta, nişlerin üzerinde bitkisel süslemelerle deniz kabuğunun yelpazeye benzer bir formda kullanıldığı motifler bulunmaktadır.

Yusuf Fahir Baba (ö. 1967, Ataer) I:29a, II:137a, 396a.

Yusuf Fakih (II. Mehmed dönemi) II:366c.

Yusuf Hemedanî (ö. 1141) VI:32a.

Yusuf İzzeddin Efendi (ö. 1916, Şehzade) II:488a, IV:72c, V:347a, 350a, VII:439a.

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkleri Şişli İlçesi'nde, Zincirlikuyu'da, Büyükdere Caddesi'ndedir. Abdülaziz'in oğlu Şehzade Yusuf İzzeddin Efendi'nin (ö. 1916) av köşkü olarak kullandığı bu yapılar grubu selamlık, harem ve bendegân binaları ile sera, havuz ve ahır bölümlerinden meydana gelmektedir. Sarkis Balyan (ö. 1889) tarafından tasarlanan bu kompleks 1876-1880 arasına tarihlenir. Üç katlı, kâgir bir yapı olan selamlık, üçgen alınlıklı (frontonlu) giriş cephesi, süslemeden arındırılmış, dikdörtgen açıklıklı pencereleri, yuvarlak kemerli girişi ile ampir ve neorönesans üsluplarının etkisini yansıtır. Orta sofalı plan tipinin uygulandığı iç tasarımında ise dönemin eklektik zevkine uygun, yoğun bir bezeme programı tercih edilmiştir. Üç kollu merdivenlerin birbirine bağlandığı zemin kat ve üst kat sofalarında, ayrıca bunlara açılan odalarda duvarlar ve tavanlar kalem işleri ile süslenmiş, bitkisel motiflerin arasına, beyzi madalyonlar içinde manzara resimleri yerleştirilmiştir. Kâgir bir bodrum üzerinde yükselen iki katlı, ahşap harem binası da aşağı yukarı aynı özelliklere sahiptir. Ancak, dış görünüşüyle son dönem ahşap konaklarını andıran harem binasının cephelerinde, dikdörtgen pencereleri çerçeveleyen pervazlarda ve köşe pilastrlarında basit süsleme öğeleri bulunmaktadır. Köşkler günümüzde yapı meslek lisesi olarak kullanılmaktadır.

Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü (Büyükçamlıca) *mad. VII:536c*, V:5b.

Yusuf Kâmil Paşa (1808, Arapkir - 1876, İstanbul) Sadrazam. Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın hizmetinde bulundu ve kızı Zeyneb Hanım'la evlendi. İstanbul'a dönüşünde vezirliğe yükseltildi (1851). Ticaret nazırlığı ile Meclis-i Âli-i Tanzimat ve Meclis-i Ahkâm-ı Adliye başkanlıklarında bulundu. 1863'te getirildiği sadrazamlıkta yaklaşık beş ay kaldı. Daha sonra adliye nazırlığı ve Şûrayı Devlet başkanlığı yaptı. *Terceme-i Telemak*'la (1862) Türkçeye ilk roman çevirisini kazandırdı. İstanbul'un Üsküdar semtinde karısıyla birlikte yaptırdığı hastane ikisinin adını taşır.

II:186a, V:5c, 512a, VI:531b, VII:549c, 551c.

Yusuf Kutbeddin Efendi, (ö. 1756, Şeyh Seyyid) VII:106a, 110a.

Yusuf Nesib Dede (ö. 1714) V:427b, VII:477c.

Yusuf Nizameddin Efendi (ö. 1752) II:395c, IV:15b.

Yusuf Paşa (Adana Valisi, Esma Sultan'ın eşi) III:207b.

Yusuf Paşa (Maarif Nazırı) IV:564a, VI:459b.

Yusuf Paşa (Emirgûneoğlu) (?, ? - 1641, İstanbul) İranlı asker. Asıl adı Tahmasb Kulu Han'dır. Şah I. Abbas'ın konutanlarından Emirgûne Han'ın oğludur. 1616'da Revan Kalesi muhafızı iken IV. Murad tarafından kale kuşatılmış, karşı koyamayacağını anlayan Emirgûneoğlu kaleyi teslim ederek Osmanlılara sığınmıştır. Yusuf adını alarak önce Halep beylerbeyliğine atanan Emirgûneoğlu, daha sonra İstanbul'da düzenlediği eğlence âlemleriyle tanınmış ve padişahın desteğini kazanarak kubbealtı vezirleri arasına katılmıştır. Kendisine IV. Murad tarafından Boğaziçi'ndeki Feridun Bey Bahçesi bağışlanmış, Yusuf Paşa burada yaptırdığı köşkte sazlı sözlü eğlenceler düzenlemeye devam etmiştir. Emirgân semti adını bu bahçeden ve içindeki köşkten almıştır. IV. Murad'ın ölümünden sonra desteğini yitiren ve gözden düşen Yusuf Paşa, özellikle Sultan İbrahim'in tahta çıkmasını kutlamaya gelen İran elçisinin olumsuz telkinleriyle 1641'de idam edilmiştir.

III:168b, 170c, V:509c, VII:499a.

Yusuf Paşa (ö. 1645, Gazi) IV:446b.

Yusuf Paşa (Silahdar) (?, ? - 1646, İstanbul) Vezir. Sultan İbrahim'in kızı Fatma Sultan'la evlendi. 1644'te vezir rütbesiyle başmusahibliğe getirildi. Ertesi yıl kaptan-ı derya ve serdar olarak Girit seferine çıktı. Hanya'yı kuşatarak ele geçirdi. İstanbul'a dönüşünde hasımlarının etkisiyle idam edildi.

IV:120c, 129b, VII:496a.

Yusuf Paşa (Koca, Sadrazam) (?, ? - 1800, Cidde) Sadrazam. Mora valiliğinin ardından 1786'da sadrazamlığa getirildi. Avusturya karşısındaki yenilgi üzerine 1789'da görevden alındı. Seraskerlik ve kaptan-ı deryalık görevlerinde bulundu. 1791'de ikinci kez sadrazam oldu. Rusya'yla savaşa son veren Yaş Antlaşması'nı imzaladı. III. Selim'in reformlarına karşı çıkması 1792'de görevden alınmasına yol açtı.

I:486a, VI:505c, 506b.

İlgili madde:

Koca Yusuf Paşa Sebili V:35c

Yusuf Paşa (1820/21, İstanbul - 1884/85, İstanbul) Besteci, neyzen. Beşiktaş Mevlevîhanesi şeyhi neyzen Şeyh Said Dede'nin oğludur. Mevlevî çevrelerinde yetişti. Beşiktaş Mevlevîhanesi neyzenbaşısıydı. 19 yaşında girdiği Muzıka-i Hümayun'da ferik rütbesine kadar yükseldi. Abdülmecid'in mabeyincisi ve musahibi oldu. 19. yy'ın hem en büyük neyzenlerinden, hem de saz eseri bestecilerinden biri olarak ün kazandı. Özellikle neveser, segâh peşrevleri ile neveser, hicaz, hicaz-hümayun saz semaileri, saz musikisi repertuvarının vazgeçilmez eserleri arasında yer aldı.

II:170c.

Yusuf Paşa Sıbyan Mektebi Fatih İlçesi'nde, Aksaray'da, Haseki Caddesi üzerindedir. Vakıf kaydına göre 1126/1714'te Yusuf Paşa'nın torunu Saadet Hanım tarafından yaptırılmıştır. Bir süre Yusuf Paşa İlkokulu olarak kullanılan mektep, bugün Kültür Bakanlığı'na bağlı Yusuf Paşa Halk Kütüphanesi olarak kullanılmakta, bir kısmı ise yine aynı adla anılan çocuk kütüphanesi olarak hizmet vermektedir. Fevkani olarak inşa edilen binanın altında dükkân olarak kullanılan iki sivri tonozlu mekân mevcuttur. Alt kat küfeki taşından, bina ise üç sıra küfeki, iki sıra tuğla ile örülmüştür. Basit çatıyı bir sıra kirpi korniş dolanır. Kuzey ve doğu cephelerinde ikişer dikdörtgen pencere bulunur. Giriş kapısı üzerinde iki kartuş ve yedi satırdan oluşan kitabe yer alır. İki kanattan meydana gelen yapıya giriş bu kapının devamında merdivenlerle ulaşılan küfeki kemerli bir kapıdan olmaktadır. İki ana kısım simetriktir. Sağdaki de diğer me-

kân gibi dikdörtgendir.

Yusuf Paşa Yalısı Üsküdar İlçesi'nde, Vaniköy'dedir. Alınlığı, çatı katı arası katları, balkon ve kornişleri ile 20. yy başının moda eğilimlerini yansıtır. 1983'te selamlık bölümü yandı, ileriki yıllarda, harem bölümünün yerine apartmanlar inşa edildi.

Yusuf Rıza Efendi (ö. 1827, Hafız Hacı) IV:446c.

Yusuf Sinan Efendi (ö. 1529, Şeyh) *mad. VII:537b*, I:176a, II:398c, III:235c, 534a, IV:367c, V:31a, 396b, VI:567c, VII:105c, 108a, 443b.

İlgili madde:

Sünbülîlik VII:107c

Yusuf Sinan Erdebilî (ö. 1544, Şeyh) II:398c, III:534a, VII:108b.

İlgili madde:

Sinan Erdebilî Tekkesi VI:567c

Yusuf Sinan Paşa (ö. 1605) *bak.* Sinan Paşa

Yusuf Sineçak Dede (ö. 1546) III:443b.

Yusuf Şücaüddin Ambarî

İlgili madde:

Yusuf Şücaüddin Camii VII:538a

Yusuf Şücaüddin Camii *mad. VII:538a.*

Yusuf Zahir Efendi (Şeyh) IV:7a, 7c.

Yusuf Ziya Bey II:558a.

Yusuf Ziya Paşa (1826, İstanbul - 1882, Trabzon) Devlet adamı. İdari görevlerin ardından iki kez maliye nazırlığı yaptı. Defter-i hakani ve orman ve maadin nazırlıklarında bulundu. Trabzon valiliği sırasında öldü.

II:503b, III:1a, V:254c, VI:199a.

Yusuf Ziya Paşa Çeşmesi Üsküdar İlçesi'nde, Çengelköy'de, Hamam Çeşmesi Sokağı'nın köşesinde bulunmaktadır. Çeşitli valiliklerde ve nazırlıklarda bulunan Yusuf Ziya Paşa (ö. 1880) tarafından ölen eşinin hatırasına, II. Mahmud döneminde (1808-1839) yaptırılmış, 1279/1863'te Ayyadzade (Tunuslu) Mahmud Paşa tarafından yenilenmiştir. Üzeri sıvalı büyük bir su haznesinin önüne tamamen mermer malzeme kullanılarak ampir üslubunda yapılmış olan bu çeşme, form olarak antik çağ tapınaklarının cephesini andıran bir görünüme sahiptir. Çeşmenin en göz alıcı kısmı, oldukça hoş bir teyzinata sahip olan ve II. Mahmud tuğrasını içeren üçgen alınlığı ile onun altında yer alan oldukça geniş kornişidir. Kornişin tam ortasında çeşmenin, metni şair Fatin'e ait olan ve ta'lik bir hat ile 6 satır üzerine yazılmış kitabesi bulunur. Kitabenin her iki yanında, içinde hilal ve sekiz ışınlı yıldız motiflerinin bulunduğu birer madalyon vardır. Çeşmenin aynataşı, ucu aşağıya doğru bakan bir palet motifi ile süslü kabartma teyzinata sahiptir. Çeşmenin 1960'lı yıllarda akar bir durumda olduğu, musluğunun ise 1976'ya değin mevcut olduğu bilinmektedir. Ancak, günümüzde çeşmenin musluğu bulunmamakta ve suyu da akmamaktadır.

Yusuf Zühdî Dede (ö. 1816) II:170a, V:428c.

Yusufpaşa Fatih İlçesi'nde, Aksaray Meydanı'nın hemen batısında bulunan ve adını oradaki Yusuf Paşa Camii'nden alan semt. Meydanın batı ucundaki Murad Paşa Külliyesi'nin adıyla anılan mahallenin sınırları içine girer. Hemen batısı ise Haseki semtidir.

Yusufyan IV:236b.

Yuşa Aleyhisselam Dergâhı *bak.* Yuşa Mescidi ve Tekkesi

Yuşa Mescidi ve Tekkesi *mad. VII:538b.*

Yuşa Nebi III:235c.

Yuşa Nebi Türbesi VII:443b.

Yuşa Tepesi I:300a, II:277b, 284a, III:78a.

Yuvalar *bak.* Sosyal Hizmetler

Yuvan Avramidis *bak.* Con Paşa

Yuvanidis, Koço (1938, İstanbul) Masa tenisçisi. Spora 10 yaşında başladı. 2 kez Türkiye şampiyonluğunu, 9 kez Türkiye çift erkekler şampiyonluğunu, 2 kez karma Türkiye şampiyonluğunu, 4 kez İstanbul ve 10 kez İstanbul çift erkekler şampiyonluğunu kazandı. 25 kez milli formayı giydi. 1972'de aktif sporu bırakıp yöneticiliğe başladı. Eczacıbaşı Spor Kulübü'nde masa tenisi teknik direktörü oldu.

Yüce, Abdullah V:536a.

Yüce, Kâmran IV:527a.

Yücel, Ali (1930, Tokat - 1981, İstanbul) Güreşçi. 52 kiloda Türkiye'nin en teknik güreşçilerinden biri olarak tanındı. 1950'de Dünya Grekoromen Şampiyonası'nda ikinci oldu. 1951'de de Helsinki'de düzenlenen Dünya Serbest Güreş Şampiyonası'nda altın madalya kazandı.

Yücel, Bahattin (1949, Nazilli) Turizmci. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nü bitirdi. Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) yönetim kurulu başkanlığı yaptı. 19. dönemde (1991-) İstanbul milletvekili seçilerek parlamentoya girdi.

Yücel, Can (1926, İstanbul) Şair, çevirmen. Ankara Üniversitesi'nde klasik diller (Latince-Yunanca) öğrenimi yaptı. Cambridge Üniversitesi'nde lisansüstü çalışmasıyla eğitimini sürdürdü. BBC Radyosu'nda çalıştı. Londra'dayken 1709 yılı taş baskısı Türkçe gramer kitabını bulması Türkiye çapında duyuldu. Yurda dönünce şiir ve çeviri ile uğraştı. Bir çevirisinden ötürü uzun süre hapishanede kaldı. Şiir ve yazılarını *Seçilmiş Hikâyeler, Yenilikler, Sosyal Adalet, Şiir Sanatı, Yön, İmece, Ant, Papirüs, Yeni Dergi, Düşün* gibi dergilerde yayımlamış olan Can Yücel'in başlıca şiir kitapları şunlardır: *Yazma* (şiirler, 1950), *Her Boydan* (dünya şiirinden bazı ünlü örnekler, 1959), *Sevgi Duvarı* (1974), *Bir Siyasinin Şiirleri* (hapishane şiirleri, 1974), *Ölüm ve Oğlum* (1976), *Şiir Alayı* (1981), *Rengâhenk* (1982), *Gökyokuş* (1984), *Beşibiryerde* (1985'e dek yazdığı bütün şiirleri), *Çok Bi Çocuk* (1988), *Kısa Devre* (1990), *Kuzgunun Yavrusu* (1990), *Gece Vardiyası Albümü* (1991). Can Yücel'in Shakespeare oyunları dahil pek çok kitap çevirisi de bulunmaktadır.

II:448a.

Yücel, Hasan Âli (1897, İstanbul - 1961, İstanbul) Şair, eğitimci, bestekâr. Vefa İdadisi son sınıftayken, seferberlik nedeniyle askere alındı. Dönüşünde Edebiyat Fakültesi Felsefe Bölümü'nü bitirdi. İzmir'de ve İstanbul'un Kuleli, İstanbul Erkek, Galatasaray liselerinde edebiyat ve felsefe okuttu, bakanlıkta maarif müfettişliği, genel müdürlük yaptı. İzmir milletvekili seçildi. Sekiz yıl süreyle milli eğitim bakanlığını yürüttü; bu sırada Müsteşar İsmail Hakkı Tonguç ile birlikte Köy Enstitülerinin kurulmasında, 580 kadar dünya edebiyat, düşün ve tiyatro klasiklerinin Türkçede yayımlanmasında birinci derecede rol oynayarak eğitim ve kültür yaşamına büyük bir hizmette bulundu. 1946'da bakanlıktan da, politikadan da ayrıldı. Öldüğünde 27 Mayıs harekâtından sonra oluşturulan Kurucu Meclis'in üyesiydi. Şiirlerini *Dergâh, Yeni Mecmua, Hayat, Milli Mecmua*'da; yazılarını, *Akşam, Cumhuriyet, Dünya*'da yazdı. Başlıca kitapları şunlardır: *Mantık ve Metodoloji* (ortak kitap, 1928), *Goethe: Bir Dehanın Romanı* (1932), *Türk Edebiyatına Toplu Bir Bakış* (1932), *Dönen Ses* (şiirler, 1933), *Pazartesi Konuşmaları* (1937), *Sizin İçin* (çocuk şiirleri, 1938), *Türkiye'de Ortaöğretim* (1938), *Hürriyete Doğru* (1955), *İyi Vatandaş, İyi İnsan* (1956), *Edebiyat Tarihimizden* (1957), *İngiltere Mektupları* (1958), *Hürriyet, Gene Hürriyet* (2 c., 1960, 1966), *Dinle Benden* (şiirler, 1960), *Allah Bir* (şiirler, 1961). Arkadaşlarıyla ya da tek başına bazı ünlü şarkıların da bestekârı olan Hasan Âli Yücel, şair Can Yücel'in babasıydı.

III:305c, IV:144c, 239c, VI:314c, VII:376a.

Yücel, Necmi Nuri (1919, Karamürsel) Hukukçu. Mülkiye Mektebi'ni ve Ankara Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Mali müşavirlik ve serbest avukatlık yaptı. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yücel, Nihad I:65b, II:451a.

Yücel, Süreyya (1903, İstanbul - 1970, İstanbul) Mimar. 1926'da Sanayi-i Nefise Mektebi'ni bitirdi. Ankara, Trabzon, Afyon ve Maraş'ta çalıştıktan sonra Vakıflar Genel Müdürlüğü'nde gö-

rev aldı. Daha çok eski eserlerin restorasyonuyla uğraştı. İstanbul'da restorasyonunu yaptığı başlıca yapılar Şemsi Paşa Külliyesi, Fatih Camii, Yeni Cami Hünkâr Kasrı, Atik Ali Paşa Camii, Fethiye Camii, Bayezid Camii, Kara Ahmed Paşa Camii ve Zal Mahmud Paşa Külliyesi'dir.

Yücelman, Abdülkadir (1932, İstanbul) Spor yöneticisi, gazeteci. 1957'de İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi'ni bitirdi. Vefa ve Çırçır kulüplerinde basketbol oynadı. İstanbul Üniversitesi Spor Birliği'nde güreş dalının başkanlığını yaptı. Güreş antrenör seminerlerine katıldı. Milli Olimpiyat Komitesi masa tenisi temsilcisi oldu. *Cumhuriyet* gazetesinde spor yazarlığı ve spor servisi şefliği yaptı. Türkiye Spor Yazarları Derneği yönetiminde görev aldı.

Yüceses, Halil IV:320c.

Yüceses, Hamiyet IV:507b.

Yücesoy, Ahmet Tevfik (Önyüzbaşı) IV:233c.

Yücesünbül, Razi (ö. 1978, Şeyh) VII:111a.

Yüksek Baloz II:32b.

Yüksek Deniz Ticaret Mektebi VII:539a.

Yüksek Denizcilik Okulu *mad.* *VII:539a,* II:505b, III:140a.

İlgili madde:

Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi VII:539a

Yüksek Ekonomi ve Ticaret Okulu IV:155c.

Yüksek Mühendis Mektebi IV:239a, 239c.

Yüksek Öğretmen Okulu *mad.* *VII:539b,* II:75b, III:140a.

İlgili maddeler:

Darülmuallimat Binası II:567a

Darülmuallimin II:568a

Yüksekkaldırım *mad. VII:539c,* I:6a, 34c.

Yüksel, Aydın II:95b, 376b.

Yüksel, Mahmut (1920, İnebolu - 1978, İstanbul) İşçi. Akşam sanat okulunu bitirdi. Makine tamir ve motor ustası olarak çalıştı. İstanbul İşçi Sendikaları Birliği başkanı seçildi. 11. dönem (1957-1960) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yüngül, N. III:477b.

Yünkuş, Ayhan II:388c.

Yürü, Mehmet (Nasibin) I:2a, III:260c, VII:225b.

Yürüten, Senihi (1894, İstanbul - 1954, ?) Motor uzmanı. Ortaokulu bitirdi. Nakliyecilik ve İstanbul Motorlu Kara Nakliyeciler Cemiyeti başkanlığı yaptı. 8. ve 9. dönem (1946-1954) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Yüzbaşıoğlu, Şerif V:534c.

Yüzme *mad. VII:540b.*

İlgili madde:

İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251b

Yüzük Oyunları *mad. VII:540c,* I:126b.

Yüzüncü, Reşat Feyzi (1909, İstanbul - 1956, İstanbul) Gazeteci. *Vakit* ve *Tasvir* gazetelerinde muhabir olarak mesleğe başladı. *Milliyet, Son Posta, Telgraf, Gece Postası, Tan, Yeni Sabah* gazetelerinde çeşitli görevler üstlendi, fıkra yazarlığı yaptı. Roman, gezi, inceleme türlerinde birçok kitabı vardır.

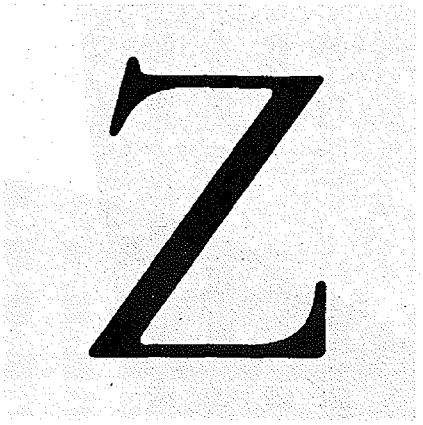
Yüzüncü Yıl Mahallesi Bağcılar İlçesi'nde yer alır. Göztepe, Kemal Paşa mahalleleri ve Esenler İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 17.817'dir.

I:528a.

YWCA YMCA'nın kardeş kadın örgütü. 1911'de kuruldu. Osmanlı kadınlarına İngilizce, Fransızca, Almanca, görgü, dans, daktilo, steno ve yemek dersleri verdi. İstanbul'da Beyazıt ve Beyoğlu'nda iki şubesi vardı. 1921'de genç kızlar için Caddebostan'daki Saadet Bahçesi'nde ilk kız kampını açtı. 1924'te Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlanarak "dershane" oldu. 1940'ta "Meslek Kadınları" adlı faal bir kulüp kurdu. 1945'te kadınlar için ortaokul düzeyinde ilk mesleki eğitim programını başlattı. Program daktilo, stenografi ve iş İngilizcesini kapsadı. 1950'de yoğun İngilizceyi de kapsayan, komple sekreterlik eğitim kursu başladı. 1954'te sekreterlik, iş, İngilizce, ev ekonomisi, dikiş, aşçılık, edebiyat, Türkçe, yaratıcı yazarlık, hitabet, müzik, drama, yakın dövüş kursları verildi. 1960'ta şirketlere yönelik ilk İngilizce kursunu düzenledi. 1992'de Fındıklı'daki modern binasına taşındı. İş idaresi alanında ilk erkek mezunlarını verdi. 1993'te Oxford Üniversitesi'nde okumak isteyen öğrencilere Business English sertifikası sınavı yapma yetkisi aldı. 1911'den beri 25.000 kişi iş idaresi bölümünden mezun oldu. 100.000'in üzerinde öğrenci İngilizce sertifikası aldı, 250.000'in üzerinde kursiyeri oldu.

İlgili madde:

YMCA VII:531a

Zabıta-yı Belediye Memurlar Mektebi 1924'te belediye zabıta memurlarını eğitmek amacıyla Sultanahmet'teki Talat Paşa Konağı'nda açıldı. Ciddi bir programı olmayan okul, 1928'de yeniden düzenlendi. Ancak 1930'da belediye zabıtasının görevi polise devredilince okul kapatıldı.

Zabitan Talimgâhı I:353b.

Zadil, Ekmel I:212a.

Zaduryan, Onnik V:539a.

Zafer I:215a.

Zafer Mahallesi Bahçelievler İlçesi'nde yer alır. Fevzi Çakmak, Yenibosna Merkez, Kocasinan Merkez, Hürriyet mahalleleri ve Bakırköy İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 35.935'tir.

I:548b.

Zağanos Paşa (?, ? - 1460, Balıkesir) Vezir. II. Murad'ın kızı Fatma Sultan'la evlendi. Şehzadeliği sırasında eğittiği II. Mehmed'in tahta çıkmasıyla vezir oldu. İstanbul kuşatmasında Galata üzerinde şimdiki Beyoğlu kesimini tuttu. Gelibolu beylerbeyi ve kaptan-ı derya olarak Taşoz ve Semendirek adalarını aldı. Mora ve Trabzon seferlerine katıldı; fethedilen bu bölgelerde beylerbeyi olarak bulundu.

II:389b, III:302b, VI:79a, 355c.

Zağarcılar Yeniçeri Ocağı'nın 64. Ortası erleri olup yaya ve atlı iki bölüktüler. Asıl görevleri zağar denen av köpeklerini yetiştirmekti. Komutanları zağarcıbaşıydı. Zağarcıların besledikleri köpekler için işkembeci esnafı ücretsiz işkembe vermekle yükümlüydü. 18. yy'da padişahlar ava çıkmadıkları için zağarcıların önemi kalmadı. Bununla birlikte peşlerinde köpekleriyle törenlere katılmaya devam ettiler.

Zaharya *mad. VII:541a.*

Zaharyan, Garbis (1930, İstanbul) Boksör. Spora 1943'te Beyoğlu Spor Kulübü'nde başladı. Taksim, Beyoğlu Halkevi, Galatasaray ve Boks İhtisas kulüplerinde spor yaptı. Türkiye şampiyonlukları kazandı. 1950'de profesyonel oldu. Yaptığı 51 maçta 36 galibiyet, 8 yenilgi, 7 beraberlik aldı. Avrupa ve dünya klasmanında yer alma başarısı gösterdi. 1964'te Ortadoğu şampiyonluğunu kazandı. 1966'da boksu bıraktıktan sonra hakemlik, antrenörlük ve menajerlik yaptı.

II:294a.

Zahire Nezareti İstanbul'daki asker ocaklarının, Tersane, Tophane gibi kamu tesislerinin, fırınlarına ihtiyacı olan zahireyi, özellikle de ekmeklik buğdayı zamanında getirtmekle yükümlü kuruluş. Zahire nazırının başında bulunduğu kuruluş, gerektiğinde çiftçiye tohumluk ve yemeklik buğday dağıtarak, yeni ürünün zamanında ve yeterince gönderilmesi önlemini de alırdı. 1837'de kaldırıldı.

Zaim, Turgut II:540b, III:82b.

Zaime Hayriye IV:346a.

Zakaria I (Vanlı) IV:441b.

Zakaryan, Isdepanos *mad. VII:541b,* 504a, 505a.

Zal Mahmud Paşa Külliyesi *mad. VII:542a,* II:193a, III:15b.

Zal Mahmud Paşa Türbesi III:252b.

Zaliha IV:355c.

Zaman I:130b, III:124c.

Zaman Kitaphanesi 1901'de Misak Balamutoğlu (1875-1967) tarafından Cağaloğlu'nda, Ankara Caddesi üzerinde açılmış olan eski kitabevi. Bir süre Asır Kütüphanesi'nde çalıştıktan sonra İstanbul Kütüphanesi'nin sahibi Yorgaki'ye ortak olan Misak Efendi, işi öğrendikten sonra kardeşi Garbis Balamutoğlu'nun kurduğu Zaman Kitaphanesi'ni devralmıştı. Kitabevi, kısa sürede yerli ve yabancı kitap meraklılarının, bilim adamlarının uğrak yeri haline geldi. Yurtdışına satış yapan, dışarıdan kitaplar getirten, telif ve tercüme kitaplar yayımlayan seçkin Bâbıâli kitabevlerinden biri olan Zaman Kitaphanesi'ni bir süre genç yaşta ölen oğlu Jan Jak Balamutoğlu (1910-1961) ile birlikte yöneten Misak Balamutoğlu 1965'te dükkânını kapatmıştır. Bugün aynı yerde Serhend Kitabevi bulunmaktadır.

VII:449a.

Zambako Paşa (1831, İstanbul - 1913, Kahire) Rum asıllı hekim. II. Abdülhamid ve Mısır Hıdivi Abbas Halim Paşa'nın hekimiydi. Paris Tıp Fakültesi'ni bitirdikten sonra bir süre Fransa'da çalışarak İstanbul'a döndü (1872). İstanbul'un en ünlü hekimlerinden ve cüzam uzmanlarından biriydi. Fransız Hastanesi'nde çalıştı. Atina Tıp Kongresi'nde, şeyhülislamın oğlunun morfinman olduğunu ve bu yüzden öldüğünü söylemesi pek hoş karşılanmadı. Paris, St. Petersburg ve Viyana tıp akademilerinin üyesiydi.

Zamboğlu, Aleksander VI:296b.

Zamboğlu Bahçesi VII:14a.

Zamoğlu Sineması I:540c.

Zanni, Vincent (?, ? - 1885, İstanbul) Eczacı. Asıl soyadı Papazyan'dır. 1852'de Beyoğlu'nda (Pera Caddesi, Ağa Camii yanında, no. 67) Güneş Eczanesi (Pharmacie au Soleil) adında bir eczane açmıştır. Bir eczanesi de Eminönü semtinde bulunmaktaydı. Bu eczane sonradan yer değiştirmiş ve "Grande Maison de Droguerie et Pharmacie au Soleil" (Köprü Meydanı, no. 1 ve 2) adını almıştır. V. Zanni, II. Abdülhamid'in veliahtlığında eczacılığını yapmıştır. Mezarı Feriköy Mezarlığı'ndadır.

Zanno, Cleanthe

İlgili madde:

Çiçek Pasajı II:508a

Zapa Basımevi III:183b.

Zappion Rum Kız Lisesi VI:348c, 366a.

Zaptiye Kapısı Zaptiye Nezareti, Bâb-ı Zabtiye olarak da bilinir. 1869'da kurulan Osmanlı polis ve jandarma örgütü. Örgütün başında zaptiye nazırı denen müşir ya da ferik rütbesinde bir komutan bulunurdu. II. Abdülhamid (hd 1876-1909) kendi güvenliği nedeniyle bu göreve en sadık adamlarını getirmekteydi. Onun döneminde Zaptiye Nezareti'nin asıl görevi İstanbul'un her tarafını çok sıkı kontrol altında tutmaktı. Bu nedenle de birçok müfettişlikler vardı. 22 müfettişten oluşan polis müfettişliği, 4 müfettişin görev aldığı tiyatro müfettişliği, 3 kişilik eczayı nariye müfettişliği, ayrıca İstanbul Polis Müdüriyeti ile merakiz (merkezler) komiserlikleri, Beyoğlu, Üsküdar mutasarrıflıkları, Zaptiye Nezareti örgütüne dahil olup başlıca görevleri hafiyelik ve denetimdi. 1908'de kaldırıldı.

I:46c, III:458a.

Zaptiye Müşirliği III:458a, IV:2c, 137a, 144b.

Zapyon Hastanesi I:349c, IV:14b.

Zarfçı, Arsen IV:303c.

Zarif Mustafa Paşa Yalısı *mad. VII:543c.*

Zarifi (Banker) III:355b.

Zarifi, Eleni II:354a.

Zarifis, Leonidas VI:365c.

Zarifis, Yorgo (1807, İstanbul - 1884, İstanbul) Banker. Odessa'da öğrenim gördü. 1832'de Zafiropulos'un yanında iş hayatına başladı. 1856 Islahat Fermanı'ndan sonra Osmanlı mali yaşamının en etkili ismi oldu. Abdülaziz'in ve II. Abdülhamid'in bankerliğini yaptı. Rüsum-ı Sitte İdaresi ile Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin kurulmasında rol oynadı. Birçok mali kuruluşun sahibi olan Zarifis'in işlerini ölümünden sonra oğlu Leonides Zarifis sürdürdü.

VI:220c.

Zaro Ağa (1777, Mutki/Bitlis - 1934, İstanbul) Dünyanın en uzun yaşayan insanlarından. Genç yaşta İstanbul'a geldi. Hamallık, amelelik gibi işler yaptı. Selimiye Kışlası'nın (1800-1805?; 1825-

1827) ve Ortaköy Camii'nin (1853) inşaatında çalıştığını söylemiştir. Bir dönemde İstanbul Belediyesi'nde hademelik yapmıştı. Uzun yaşamanın sırrını çözmek amacıyla Avrupa'da ve Amerika'da hekimlerce muayeneden geçirilen Zaro Ağa yaşamının sonuna kadar beden ve aklen sağlıklı kalmayı başarmıştı.

Zartaryan, Kevork (1834, Kayseri - 30 Mayıs 1888, İstanbul) Ermeni asıllı matbaacı ve yayımcı. 1870'te, Sultanhamam'da bir basımevi, kısa bir süre sonra da mücellithane ve sigara kâğıdı imalathanesi kurdu. Matbaasını yeniliklerle geliştirerek, İstanbul'da ilk defa olarak 8 dilde bir duvar takvimini ölümüne kadar yayımladı. 1873-1880 arasında ise bir halk takvimiyle, mufassal ve muhtasar cep takvimleri çıkardı. Litografiyi ve tipografiyi geliştirdi, kromolitografiyi gerçekleştirdi. Ali Paşa tarafından hazırlanan ve 24 paftadan mürekkep Osmanlı Devleti haritasını bastı. Oğulları Vahan Zartaryan (1872-1945) ile Bimen Zartaryan da (1880-1956) kitapçılık ve yayımcılıkla uğraşmıştır.

III:182c.

Zâtî (ö. 1547) III:257b, 368b.

Zaven I III:38c.

Zay, Ferenc III:36c.

Zayne'l Abidin Meragi (ö. 1911) IV:191a.

Zazadze, Pol III:453c.

Zazadze, Simon III:453c.

Zeid, Fahrünnisa *mad. VII:544a*, II:540b.

Zeiher, Ottmar IV:474c.

Zekâi Dede (Bestekâr) *mad. VII:544c*, I:301b, II:417a, III:252b, 254b, 308a, V:528c, VI:56b, 308c, 474b.

Zekâi Efendi (ö. 1924) VII:111c, 113c.

Zekâi Paşa *mad. VII:545b*, VI:176b.

Zekeriya Efendi (Bayramzade) (1514, Ankara - 1593, İstanbul) Şeyhülislam. Çeşitli yerlerde müderrislik ve kadılık yaptı. 1581'de Anadolu kazaskeri, 1588'de Rumeli kazaskeri, 1592'de şeyhülislam oldu. Bu görevdeyken öldü. Zekeriya Efendi'nin İstanbul tarihi bakımından önemi 1577'de Halep kadısıyken denetim göreviyle geldiği İstanbul'da yaptırdığı bina sayımıdır. Üç yazma nüshası olan bu sayım defterindeki dökümler Prof. Dr. Zeki Arıkan tarafından incelenip değerlendirilmiştir.

Zekeriya Medresesi Fatih İlçesi'nde, Çarşamba'da, Darüşşafaka Caddesi'ndeydi. Bânisi Şeyhülislam Bayramzade Zekeriya Efendi'dir (ö. 1593). *Hadîka*'da, Zekeriya Efendi'nin medresenin bitişiğindeki türbeye gömülü olduğundan söz edilmektedir. Evliya Çelebi bu yapıdan "darülhadis" olarak söz eder. Medresenin kuruluş yılı 1000/1592'dir. 1251/1835'te Şeyhülislam Mekkîzade Mustafa Asım Efendi (ö. 1846) tarafından onartılan yapı, 20. yy'ın başlarına çok harap bir durumda gelmiş, bu haliyle 1918'de göçmenler tarafından ikametgâh olarak kullanıldığı tespit edilmiştir. Bugüne hiçbir izi ulaşmamıştır.

Zekeriyaköy *mad. VII:546a*, II:493a.

Zekeriyaköy Meydan Çeşmesi Sarıyer İlçesi'ne bağlı Zekeriyaköy'dedir. Hüseyin Ağa tarafından 1178/1764'te yaptırılmış, 1226/1811'de İsmail Efendi ve 1305/1887'de Zübeyde Hanım tarafından tamir ettirilmiştir.

Zeki Dede IV:7b.

Zeki Faik VII:464b.

Zeki Mehmed Ağa *mad. VII:546c*, IV:311c, V:561b, VI:160b.

Zeki Paşa (Tophane Müşiri) (1849, İstanbul - 1914, İstanbul) Asker ve devlet adamı. Yaver olarak saraya girdi. Liva rütbesiyle 1882'de mekâtib-i askeriye nazırlığına getirildi. Daha sonra Tophane müşirliği yaptı. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra rütbesi geri alındı.

I:127a, VII:547a.

Zeki Paşa Yalısı *mad. VII:547a.*

Zekiye Sultan Sarayı V:203a.

Zeliha Samiye Hanım (ö. 1855) IV:9a.

Zellich, Antoine IV:475a, V:310a.

Zen, Pietro VII:382a.

Zenbilci Seyyid Ali Çeşmesi Eminönü İlçesi'nde, Yeşildirek'te, Tarakçı Cafer Sokağı'nda bulunmaktadır. 1082/1671'de Zenbilci Seyyid Ali tarafından yaptırılmış, 1309/1891'de Mehmed Necib Efendi tarafından yenilenmiştir. Kesme küfeki taşından inşa edilen çeşmenin, dikdörtgen çerçeveli aynataşı rozetlerle süslenmiş, istiridye kabuğu motifleri ile taçlandırılmıştır. Çeşmenin, biri yapımına, diğeri onarımına ait olmak üzere iki adet kitabesi vardır. Yanlarda da vazo biçiminde kabartmalar görülür.

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi *mad. VII:547b.*

Zenneciler Kapalıçarşı'da, İç Bedesten'in yanındaki Zenneciler Sokağı'nda kadın müşterilere dönük giyim kuşam malzemesi, iğne iplik, yatak takımları, sırma işlemeli döşemelikler, halı, Hint kumaşı, lahuri ve kaşmir işi şallar, sırma, inci, altın işlemeli nadide gelinlikler bulunur, bunlar dükkân önlerine dikilen sırıklara asılarak teşhir edilirdi.

Zenon (?, ? - 491, ?) Bizans imparatoru (hd 474-475; 476-491). İsauria asıllı bir barbar olup Tarasikodissa adıyla tanınırdı. Konstantinopolis'e I. Leon (hd 457-474) tarafından Germen askerlerinin başkentteki gücünü kırmak üzere getirildi. Leon'un kızı Ariadne ile evlenerek tahta çıktı, Vandallarla antlaşma yaparak yaklaşık 60 yıl süreyle batı sınırını güvence altına aldı. Kayınvalidesi Verina'nın düşmanlığı yüzünden bir süre tahtı bıraktıysa da 476'da intikamını aldı. Dönemi sert dinsel tartışmalar içinde geçti. Tarafları uzlaştırmak amacıyla kaleme aldığı "Henotikon" adlı belge Papalık tarafından reddedilmiştir.

I:264b, II:113b, V:137a.

Zenop (Neyzen) V:218b.

Zerde Pirinç, safran, şeker, ararot ve su ile yapılan pelte türü bir tatlı. Pirinç haşlanır, suda ezilmiş safran ve şeker katıldıktan sonra ararot da eklenerek pelteleşinceye değin kaynatılır. Küçük kaselere konulduktan sonra üzerine kuşüzümü ve çamfıstığı serpilir. Başta İstanbul olmak üzere Türkiye'nin her yerinde düğün yemeklerindendir ve adı pilavla birlikte anılır. Günümüzde safran çok pahalı olduğu ya da çok az bulunduğu için değişik renklendiricilerle yapılmaktadır.

Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi *mad. VII:547c*, II:415a.

Zeren, Lütfi VII:314c.

Zeren, Zeki (1900, İstanbul - 1973, İstanbul) Hekim. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi'ni bitirdi; ordinaryüs profesör oldu. İstanbul Üniversitesi Anatomi Enstitüsü direktörlüğü yaptı. 12. dönem (1961-1965) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu.

Zernigâr Kadın (ö. 1830) VI:40b.

Zeugma *mad. VII:548a*, I:274c, VII:560b.

Zeuksippos Hamamı *mad. VII:548b*, I:423a, II:347a, III:538a, V:404b, VI:74c, VII:259b.

Zeuksippos Kültü II:258b, V:477b, 477b.

Zeukta Klonia III:60a.

Zeus Tapınağı I:235a, II:258c.

Zeuve Alman Birahanesi I:388b.

Zevkî Kadın III:310a.

İlgili maddeler:

Zevkî Kadın Çeşmesi VII:548c

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VII:549a

Zevkî Kadın Çeşmesi *mad. VII:548c*, II:489c, VI:340b, VII:549b.

Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi

İlgili madde:

Zevkî Kadın Çeşmesi VII:548c

Zeybek, Haşmet VII:323c.

Zeybek, Namık Kemal (1944, Gümüşhane) İdareci. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kaymakamlık, Tarım ve Toprak Reformu müsteşarlığı, teftiş kurulu başkanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı müsteşarlığı yaptı. 18. dönem (1987-1991) İstanbul milletvekili olarak parlamentoda bulundu. Kültür bakanlığı yaptı.

Zeyneb Feride Hanım (ö. 1903)

İlgili madde:

Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563c

Zeyneb Hanım Konağı *mad. VII:549c*, I:498b, II:186a, 561a, IV:95b, 248b, V:75b, 187a, VI:260b.

İlgili maddeler:

Darü'l-Hayr-ı Âli II:563c

İnas Darülfünunu IV:170b

İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi IV:170c

Zeyneb Hatun Mescidi Eyüp İlçesi'nde, İdrisköşkü mevkiinde, Kerim Ağa Sokağı ile Gümüşsuyu Camii Sokağı arasındadır. Bâniyesi Zeyneb Hatun İdris-i Bitlisî'nin (ö. 1521) eşidir. 1538'de inşa edilen mescidin son cemaat yerinde biri 1203/1789, diğeri 1258/1842 tarihli iki tamir kitabesi vardır. Kesme taştan yapılmıştır. 1985'te her tarafı çimento ile sıvanmıştır. Yolun şekline göre uydurulmak istendiği için minaresi mihrap yönüne ve camiden ayrı olarak yapılmıştır.

Zeyneb Kâmil Hanım (ö. 1881) II:186a, VII:414c, 501a.

İlgili maddeler:

Zeyneb Hanım Konağı VII:549c

Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551c

Zeyneb Sultan (ö. 1774)

İlgili madde:

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550b

Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi *mad. VII:550b*, I:36a, II:431b, V:368a.

Zeyneb Sultan Çeşmesi Sirkeci'de, Salkımsöğüt Caddesi, Taya Hatun Sokağı'ndadır. Bâniyesi III. Ahmed'in (hd 1703-1730) kızı Zeyneb Sultan'dır. 1184/1770'te inşa edilmiştir. Kitabesi süslü bir çerçeve içindedir. Teknesi çukurda kalmıştır.

Zeyneddin Ebubekir Hafî (ö. 1435, Şeyh Tebrizli)

İlgili madde:

Zeynîlik VII:552b

Zeynelabidin Efendi (Çelebizade) (1749, İstanbul - 1823, İstanbul) Şeyhülislam. Halep kadılığı da yapmış olan Saray Hekimi Mehmed Said Efendi'nin oğludur. İlmiye aşamalarını geçtikten sonra 1815-1818 arasında şeyhülislamlık yaptı. II. Mahmud'un yenilikçi girişimlerini desteklediği için ulema arasında düşmanları çoğaldı ve iki softanın sürgün edilmelerinin ardından yükselen tepkileri yatıştırabilmek için azledilerek Bursa'ya sürüldü. 1819'da bağışlanarak İstanbul'a dönmesine izin verildi.

Zeynep Kâmil Hastanesi *mad. VII:551c*, I:349c, III:51b, IV:14a, VI:426a.

Zeynep Kâmil Kulübü II:303c.

Zeynepkâmil (Semt) VII:501a.

Zeynifelek (ö. 1841) VI:40b.

Zeynîlik *mad. VII:552b*, 174b, 214a.

İlgili madde:

Tarikatlar VII:213a

Zeyrek *mad. VII:553b*, III:19b, V:330a.

İlgili maddeler:

Bıçakçı Mescidi II:227b

Çinili Hamam II:516b

Çukur Hamam II:538a

Eski İmaret Camii III:203b

Hacı Eyübzade Çeşmesi III:475b

Hacı Hasanzade Mescidi III:476c

Haliliye Medresesi III:514a

Haydar Paşa Çeşmesi IV:25a

Haydar Paşa Medresesi IV:25b

Kasap Demirhan Mescidi IV:476c

Pantokrator Sarnıçları VI:218a

Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi VI:489b

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi VI:519b

Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141a

Şeyh Süleyman Mescidi VII:172a

Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547b

Zeyrek Kilise Camii VII:555a

Zeyrek Camii *bak.* Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi

Zeyrek Kilise Camii *mad. VII:555a*, I:171a, 300a, II:254b, 255b, 255c, 376c, 437b, III:261b, IV:13c, 142a, 142a, 180a, V:20a, 47c, 293a, 491c, VI:218a, 400c, VII:553b, 555a.

İlgili madde:

Semerci İbrahim Efendi Tekkesi VI:519b

Zeyrek Medresesi I:17b.

Zeyrek Sarnıcı *bak.* Pantokrator Sarnıçları

Zeyrek Tekkesi II:395a.

Zeyrek Yokuşu Hotoz İstanbul'un tanınmış yokuşlarından birinin adıyla anılan hotoz çeşidi. Biraz yüksekçe bir kadın başlığı olduğu için bu adla anılmış olmalıdır.

Zeytinburnu III:381c, 410a.

Zeytinburnu Araba Vapuru Şehir Hatları İşletmesi araba vapuru. 1989'da, Camialtı Tersanesi'nde motorlu araba vapuru olarak yapıldı. 1.047 groston-luktur. Uzunluğu 63,4 m, genişliği 20,5 m, sukesimi 2,9 m'dir. Pendik-Sulzer yapımı, her biri 848 beygirgücünde 2 adet dizel motoru vardır. Çift uskurlu olup saatte 11 mil hız yapmaktadır. 62 otomobil almaktadır.

Zeytinburnu Askeri Hastanesi I:345c.

Zeytinburnu Demir Dökümhanesi II:541a.

Zeytinburnu İlçesi *mad. VII:557a*, I:157c, 557c, IV:138b, VII:501c.

İlgili maddeler:

Abdi İpekçi Spor Salonu I:12c

Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358b

Kazlıçeşme IV:512b

Merkezefendi V:400a

Seyyid Nizam Tekkesi VI:544a

Topkapı Mezarlığı VII:280b

Zeytinburnu Silah Fabrikası 1845'te Zeytinburnu'nda kurulan makine fabrikası. Ohannes ve Bogos Dadyan tarafından Grande Fabrique adıyla işletmeye açılan bu fabrikada çeşitli makinelerin yapımına başlandı. Ancak Avrupa'daki 1848 bunalımından etkilendi ve ilk yıllar zarar etti. 1850'den sonra faaliyetini artırdı. Buhar makineleri, pompalar ve küçük işletmeler için gerekli cihazlar, top ve silah parçaları üretmekteydi. 19. yy'ın ikinci yarısında tamamen bir silah ve mühimmat fabrikasına dönüştürüldü. Bu tarihlerde buraya Zeytinburnu Silah Fabrikası da deniyordu. İmalatını ise Tophane-i Âmire'ye dönük yapmaktaydı. 1861'de Sultanahmet'te açılan bir sergide burada yapılan ürünler teşhir edildi. Yine aynı dönemde buraya bağlı bir de meslek okulu açıldı. 1900'de doğrudan orduya ait bir mühimmat fabrikası oldu. Bu özelliğini yakın yıllara kadar sürdürdü.

Zeytinburnu Spor Kulübü 1953'te adını taşıdığı semtte kuruldu. Forma renkleri lacivert-beyazdır. Futbol A takımı, 1989-1990 sezonunda Türkiye 1. ligine yükselmiş, 1990-1991 sezonunda tekrar 2. lige düşmüş, iki sezonluk aradan sonra, 1993-1994 sezonundan itibaren tekrar 1. ligde oynama hakkını kazanmıştır. Halen 1. ligde mücadele etmektedir. Kulüp lokali, Zübeyde Hanım Caddesi, no. 1'dedir. Maçlarını 16.000 kişilik Zeytinburnu Stadı'nda oynamaktadır.

Zeytinlik Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Zuhurat Baba, Kartaltepe, Cevizlik mahalleleri, Yeni Mahalle ve Marmara Denizi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.009'dur.

I:557c.

Zıbın-ı Şerif Tekkesi Fatih İlçesi'nde, Haseki'de, Keçi Hatun Mahallesi'nde, Selçuk Sultan Sokağı ile Millet Caddesi'nin kavşağında, Haseki Hastanesi'nin arazisinde bulunmaktaydı. 18. yy'ın son çeyreğinde ya da 19. yy'ın başlarında Nakşibendî şeyhlerinden Seyyid Mehmed Nurî Efendi (ö. 1818) tarafından kurulmuş, daha sonra sırayla Bayramîliğin Himmetî kolu, Nakşibendîlik, Halvetîliğin Sünbülî kolu, tekrar Nakşibendîlik ve Halvetîliğin Şemsî kolu arasında el değiştirmiştir. Bânisinin adıyla da anılan ve ayin günü pazar olan Zıbın-ı Şerif Tekkesi tamamen ortadan kalkmış bulunmaktadır.

II:106c, IV:1b.

Zıpçı, R. II:453a.

Zırhçı Hamamı *bak.* Davutpaşa İskelesi Hamamı

Ziba Beyoğlu İlçesi'nde, Elmadağ Caddesi ile Dolapdere Caddesi'nin kesiştiği yere yakın bir mevki. Eskiden fuhuş yapılan evleriyle, kabadayılarıyla ün yaptığından adı bütün İstanbul'da bilinirdi.

III:343c.

Ziem, Georges Philibert (1821, Beaune - 1911, Paris) Fransız ressam ve mimar. Felix François Georges Philibert Ziem, Dijon Mimarlık Okulu'nda öğrenim gördü. Rusya ve çeşitli Avrupa şehirlerinin yanısıra Cezayir, Fas, Mısır ve Anadolu'ya geziler düzenleyen sanatçı, İstanbul'u ilk kez 1848'de görmüş, daha sonra 1856'da Beyrut ve Mısır'ı kapsayan gezisinde İstanbul'a uğramıştır. Işıklı atmosferin hâkim olduğu kompozisyonlarda sanatçının, bakir Doğu dünyasını tüm şiirselliği ile yansıtma arayışında olduğu görülür. "Küçüksu'dan", "Kayık ve Sultan", "Boğaziçi'nin Girişi", "Boğaz'da Çam Ağaçları", "İstanbul Peyzajı", "Haliç'ten", Ziem'in İstanbul'u konu alan eserlerinden bazılarıdır.

Zigoris, Luka IV:171b.

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi *mad. VII:558c.*

Zihnî (Bayburtlu) I:361c.

Zihni Çelebi (Kara Bâlî) II:163b, IV:440c.

Zihni Mehmed Efendi (Berberzade) (?, İstanbul - 1715'ten sonra, İstanbul) Ruznameci. Divan kâtipliği yaptı. Tersanede ruznameci oldu. *Tarih-i Mısr el-Kahire* adlı bir Kahire tarihi yazdı. *Tezkiretü'l-Meşayih* adlı eserinde ünlü din bilginlerini ve şeyhleri tanıtmıştır. Ölümünden kısa bir süre önce görevinden azledildi.

Zihni Paşa Camii *mad. VII:559b,* III:178c.

Zikri Baba (ö. 1889) VI:243a.

Zilciyan Ailesi Zil yapımı ile uğraşan dünyaca ünlü Ermeni asıllı aile. Karadeniz Bölgesi'nden göçerek İstanbul'da ikâmet ettiği bilinen ailenin tanınan en eski bireyi Kerope Zilciyan'dır. 1623'te Topkapı civarında ilk zil yapımevini kurdu. Oğlu Avedis ve torunu Kerope zil yapımını daha da geliştirdi. 19. yy'da yaptıkları ziller Avrupa'da iyice tanındı. I. Dünya Savaşı'nda ABD'ye göç eden aile zil yapımını ,bugün de sürdürmektedir.

Zilciyan, Avedis V:524c.

Zincir Kulesi II:408a.

Zincirli Han Eminönü İlçesi'nde, Tığcılar ve Tarakçılar sokakları ile Mahmud Paşa Yokuşu arasındaki büyük ada üzerinde, İmameli Han ile bitişik nizam olarak Tığcılar Sokağı'na cephelenen bir yapıdır. Yaklaşık 47x 22,50 m ölçüsündedir. Revaklı bir avlu etrafında iki katlı olarak düzenlenmiş olan yapıda, her mekân birer kapı ve pencere ile revak altına açılır. 18. yy'ın sonlarında inşa edildiği düşünülen yapının, kapı ve pencerelerinde söve ve kemerler taş olarak yapılmıştır.

IV:426b.

Zincirli Servi V:33c.

Zincirli Suyolu III:526a.

Zincirlikuyu Şişli İlçesi'nde, Esentepe ile Levent arasında kalan, Boğaziçi Köprüsü çevre yolu, Barbaros Bulvarı ve Büyükdere Caddesi'nin kesiştiği, önemli bir bölümünü Zincirlikuyu Mezarlığı'nın kapladığı mevki. Doğusunda Levent, batısında Esentepe yer alır. Güneyinde Balmumcu, kuzeyinde ise çeşitli ilaç fabrikaları bulunmaktadır.

İlgili maddeler:

Yapı Meslek Lisesi VII:439a

Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560a

Zincirlikuyu Camii *bak.* Atik Ali Paşa Camii

Zincirlikuyu Hamamı Fatih İlçesi'nde, Karagümrük'te Ali Paşa Hamam Sokağı'ndadır. II. Bayezid döneminde (1481-1512) Sadrazam Atik Ali Paşa tarafından Zincirlikuyu'daki caminin yanında yaptırılmıştır. İnşa edildiği dönemde erkekler ve kadınlar kısımlarına sahip bir çifte hamamdı. Erkekler ve kadınlar kısımları benzer plan özelliklerine sahip olmakla birlikte 1930'lu yıllarda yapının bir kısmı kışlık-yazlık Aysu Sineması'na dönüştürülmüştür. Günümüzde soyunmalık bölümü olarak kullanılan mekân, aslında kadınlar kısmının sıcaklık bölümüydü. Yeniden düzenlenen kadınlar sıcaklığına, ahşap bölmelerle ayrılan küçük soyunma odaları yerleştirilmiştir. Günün belirli saatlerinde erkekler ve kadınlar tarafından kullanılan hamamın sıcaklığı, soyunmalık bölümüyle benzer plan özelliklerine sahiptir. Pandantifli kubbe ile örtülü olan dikdörtgen planlı ılıklık, yarım duvarlarla, birer kurnalı üç bölüme ayrılmıştır. Ilıklıktan sivri kemerle geçilen diğer iki bölüm bir aynalı tonoz ve iki kubbe ile örtülü temizlik mekânlarıyla, iki helâdan oluşur. Sıcaklık bölümü, merkezinde kare planlı mermer bir göbektaşının bulunduğu, enine uzanan pandantif kubbeli orta mekân ile birer sivri kemerle ayrılan yan eyvanları düz tonozla örtülü bir mekândır. Girişin karşısında simetrik olarak, birer kapı ile bu mekâna açılan pandantif kubbeli iki halvet hücresi mevcuttur. Bu plan tipine sahip hamamların karakteristiği olan, iki halvet hücresi kapısı arasındaki duvarda bulunan mihrap biçimli niş burada da görülmektedir. Ayrıca sıcaklık giriş kapısının iki yanında simetrik birer niş daha mevcuttur.

Zincirlikuyu Mezarlığı *mad. VII:560b,* I:565a, IV:565a, V:444c.

Zindan Hanı Eminönü İlçesi'nde, Galata Köprüsü ile Âhi Çelebi Camii arasında yer alır. 19. yy'ın ikinci yarısında Batı mimari üslubuyla inşa edilmiş hanların en büyüğüdür. Baba Cafer Zindanı'na bitişik olarak inşa edilen Zindan Hanı'nın evvelce sadece batıya bakan cephesi açıktı. Hanın doğu duvarı dışında, yanından merdivenle içine çıkılan tonozlu bir cami bulunuyordu. Pervititch planında 55 ve 59 kapı sayılı parsellerin her ikisi de "evvelce cami" olarak kayıtlıdır. 1956-1957 arasındaki istimlakler sırasında hanın etrafındaki bütün binalar yıkılmış, han sahibi bu sırada bir restorasyon çabasına girişerek binanın yıkımdan kurtulmasına çalışmış ve bu sayede bina orijinaline nazaran çok "taze" bir görünüm kazanmıştır. 1984-1986 arasındaki istimlakler sırasında da belediye hanı yıktırmak için girişimlerde bulunmuştur. Bu sırada han, sahibinin ölümü üzerine satılmış, yeniden restorasyon görerek bugünkü turistik eşya satışı merkezine dönüştürülmüştür. Bu restorasyon sırasında hanın bitişiğindeki Baba Cafer Kulesi de onarılarak Zindan Hanı'nın içinden de girilebilen bir hale getirilmiş ve hanın turistik eşya sergileme alanlarının bütünlüğüne katılmıştır.

I:515c.

İlgili madde:

Baba Cafer Zindanı I:516a

Zindan Kapısı III:159b.

Zindan Kapusu Hanı V:50c.

Zindankapı *mad. VII:560b,* I:3b.

İlgili maddeler:

Ahî Çelebi Camii I:104a

Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi I:515b

Baba Cafer Zindanı I:516a

Dagisteos Hamamı II:541c

Değirmen Han III:18a

Zindankapı İskelesi IV:117b.

Zindanlar *mad. VII:561b.*

İlgili maddeler:

Anemas Zindanı ve Kulesi I:269b

Baba Cafer Zindanı I:516a

Ceza ve Tutukevleri II:424a

Yedikule Hisarı ve Zindanı VII:460b

Ziraat Bankası II:47b.

Ziraat Bankası Binası *mad. VII:562b,* II:47b.

Ziraat Bankası Piyangosu VI:260a.

Ziraat Mektebi *bak.* Halkalı Ziraat Mektebi

Ziraat Meslek Lisesi III:527b.

Ziraat, Orman ve Maadin Nezareti Binaları *bak.* Sanayi Mektebi Binaları

Ziraat Talimhanesi III:527b.

Ziver (Şair) *bak.* Ahmed Sadık Ziver Paşa

Ziver Bey (1844, İstanbul - 1917, İstanbul) Şehremini. Bâbıâli kalemlerinden yetişti. Valiliklerde ve zaptiye nazırlığında bulundu. Temmuz 1908-Mart 1909 arasında şehreminliği yaptı.

VII:150b.

Ziver Bey Köşkü IV:505c.

Ziver Efendi Çeşmesi Kasımpaşa'da, Hacı Ferhad Camii (Karanlık Mescit) yakınındadır. Bânisi Anadolu kazaskeri Ziver Efendi'dir. 1145/1732'de klasik üslupta, kesme taştan, hazneli olarak inşa edilmiştir. Bugün teknesi çukurda kalmıştır.

Ziverbey Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme'nin ve Kızıltoprak'ın kuzeyine, Fikirtepe'nin batısına, Hasanpaşa'nın ise güneyine düşen, ilçenin belli başlı iki aksından kuzeydekinin, Kayışdağı Caddesi'nin başladığı yerde bulunan semt. Bu başlangıç noktasından dolayı cadde halk dilinde "Ziverbey Yolu" olarak da anılır.

Ziya Bey (Bestenigâr) (1887, İstanbul - 1923, Mersin) Musiki hocası ve besteci. Bestenigâr makamını çok sevdiği için bu lakapla anıldı. Şark Musiki Cemiyeti'nde, Darü'l-Elhân'da, Üsküdar Musiki Cemiyeti'nde verdiği derslerle çok değerli musikiciler yetiştirdi. Hafız Sami, Hafız Kemal, Münir Nurettin Selçuk, Selahattin Pınar yetiştirdiği değerlerden sadece birkaçıdır. Çok geniş bir musiki birikimi ve musiki öğretmekte büyük yeteneği vardı, bu yüzden hep Hoca sıfatıyla anıldı. O dönemde İstanbul'da kendisinden ders almamış pek az sanatçı vardı. Gelişmiş musiki zevki, bestelediği şarkılara da yansımıştır.

II:557c, 559b, V:69a, 530c, VI:161c, 199a, 433a, 496b, VII:137c, 349c, 563a.

Ziya Bey (Matbah-ı Âmire Emini) IV:442b.

Ziya Bey Sebili Üsküdar'da, Karaca Ahmed Türbesi'nin bitişiğindedir. 1283/1866'da Ziyaeddin Mehmed Bey tarafından, ölen karısı Fehmiye Hanım'ın ruhu için yaptırılmıştır. Demir parmaklıklı, büyük bir penceresi, su vermeye mahsus on iki deliği vardır.

Ziya Gökalp Mahallesi Küçükçekmece İlçesi'nde yer alır. Atatürk, Mehmet Akif mahalleleri, Esenler İlçesi ve askeri bölgeyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 7.943'tür.

Ziya Kalkavan Anadolu Denizcilik Meslek Lisesi I:250b.

Ziya Paşa *mad. VII:563c,* I:23b, 38b, 90b, II:556c, VI:195a.

Ziya Paşa Köşkleri Büyükada'da, Nizam semtinde, Ziya Paşa Sokağı'ndadır. Son dönem Osmanlı ricalinden, diplomat ve bestekâr Yusuf Ziya Paşa (ö. 1929) tarafından 19. yy'ın sonlarında yaptırılan ahşap köşklerden harem dairesi olan büyük köşk 1977'de yıktırılarak yerine kâgir bir apartman inşa edilmiştir. İtalyan bir mimar tarafından, Viyana'dan getirtilen planlara uyularak inşa ettirildiği söylenen bu yapı kâgir bir zemin kat üzerine oturan iki ahşap kattan meydana gelmekte, ayrıca kısmi bir çatı katı ile kare planlı, bodur bir cihannüma odası (mehtabiye) bulunmaktaydı. Zemin katta servis birimleri, birinci katta kabul salonu (divanhane), yemek salonu ve kütüphane, ikinci katta da yatak odaları yer almaktaydı. Yapı, büyük boyutları, enine gelişen cepheleri ve ajurlu saçak konsolları ile dikkati çekerdi. Ziya Paşa, oğlu Subhi Ziya Özbekkan (ö. 1966), diğer oğlu İbrahim Ziya Bey başta olmak üzere ailenin hemen bütün fertleri musiki ile haşırneşir olduğu için söz konusu köşk özellikle yaz aylarında bir konservatuvar gibi faaliyet göstermekte, Darü'l-Elhân'ın toplantıları burada yapılmaktaydı. Bunun yanısıra zemin katı ahır, üst katı seyislerin yatakhanesi olan, iki katlı kâgir bir bina ile selamlık olarak kullanılan, nispeten ufak boyutlu bir yapı daha bulunmaktadır. Samipaşazade Sezai (ö. 1936) ile O. Seyfi Orhon (ö. 1972) harem dairesinde, H. Cahid Yalçın da (ö. 1957) selamlık dairesinde kiracı olarak oturmuşlardır.

Ziya Seyfullah II:5c.

Ziya Vapuru III:179c, 416c.

Ziyaeddin Ahmed (ö. 1602, Hoca) VI:36b.

Ziyaeddin Efendi (Şehzade) III:254a, IV:336b.

Ziyaeddin Mehmed Efendi (ö. 1774) IV:373c.

Ziyaeddin Ömer Efendi (ö. 1926/27, Dağıstanlı) III:448a, VI:37b.

Ziyaret Yerleri *mad. VII:563b,* 443b.

İlgili maddeler:

Adak Yerleri I:65c

Ni'me'l-Ceyş VI:78c

Sahabe VI:405a

Yatırlar VII:443a

Zobu, Fazıl VI:120b.

Zobu, Vasfi Rıza *mad. VII:564a,* V:318b, 531a, VII:146b.

Zobyan, Bedros V:107a, 303a.

Zobyan, Seta V:303a.

Zoe *mad. VII:564c,* I:68c, 439a, II:262c, IV:359b, V:59a, 278a, 452a, 452b, VI:343c, VII:245c.

Zoe Karbonopsina (9. yy - 10. yy) VI. Leoun'un dördüncü eşi, Bizans imparatoriçesi. Karbonopsis (kömür gözlü) adıyla da bilinir. Tarihçi Teofanes, General Fotinos, Amiral Himerios gibi kişiler yetiştiren bir ailedendi. 905'te Leon'un ilk oğlu Konstantinos'u (VII) doğurduktan sonra evlilik töreni yapıldı ve bu durum kilise çevrelerinde büyük bir çatışmaya neden oldu. Leon'un ölümü (912) üzerine saraydan çıkarıldı fakat 914'te askeri bir darbeyle niyabeti ele geçirdi. Bulgarlara ve Araplara karşı yaşanan başarısızlar bahane edilerek iktidardan çekilmeye razı edildi (920).

V:58b.

Zoeros Paşa (1842, Beyrut - 1917, İstanbul) Rum asıllı Osmanlı hekim. Askeri Tıbbiye'de ders verdi. Cephelerdeki yararlıklarıyla ferik rütbesine kadar yükseldi. Bir süre Paris'teki Pasteur Enstitüsü'nde çalıştı. Dönüşünde kuduz aşısı uygulamasına öncülük etti.

V:112b.

Zoğrafos, Hristaki (Bankacı) III:355b, 355c, VI:365c, VII:565a.

İlgili madde:

Çiçek Pasajı II:508a

Zoğrafos, Ksenofan III:155b.

Zoğrafos Yalısı Sarıyer İlçesi'nde, Tarabya-Yeniköy caddesindedir. S. H. Eldem'e göre ampir üslubunda, D. Kuban'a göre ise geleneksel üsluptadır. 18. yy'ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Sahibi Zoğrafos, III. Selim'in bankeridir. Üç katlı ahşap/bağdadi yalının tavan süslemeleri zamanla tahrip olmuştur.

Zoğrafos, Yiannis III:155b.

Zoğrafos, Zarifi (Banker) II:429a.

Zoğrafyon Lisesi Mezunları Derneği 14 Haziran 1944'te, liseden mezun olanlar arasında arkadaşlık ve dayanışmayı güçlendirmek ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla kurulmuş dernek. Merkezi Beyoğlu'nda Kurabiye Sokağı'ndaydı. Üye sayısı 230'du. Başkanı Dimitri Havyaropulos'tu.

Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi *mad. VII:564c,* VI:348c, 366a.

Zohal III:189a, 190b.

Zoiros, Aleksandros (Paşa) III:155b.

Zonaras, İoannes (12. yy) Bizans tarihçisi, kilise adamı ve I. Aleksios'un (hd 1081-1118) maiyetinde yüksek bürokrat. 1118'den sonra yerini kaybetti ve Glikeria Manastırı'nda keşiş oldu. 1159'dan sonra da öldü. Kroniğinin büyük bölümü Skilitzes ve Psellos gibi yazarların eserlerinden derlenmiş, Aleksios dönemi Zonaras tarafından yazılmıştır. Aleksios'un kızı tarihçi Anna Komnena'nın babasını yüceltici tavrıyla polemiğe giren Zonaras, Aleksios'u halkın parasını yakınlarına dağıttığı gerekçesiyle eleştirir. "Zonaras'ın Lexikonu" diye bilinen eser ise başkasına aittir.

Zonaro, Fausto *mad. VII:565a,* VI:324b, VII:516a.

Zonta (İş ve Meslek Kadınları Derneği) IV:356c.

Zoodohos Piyi Ayazması *bak.* Balıklı Ayazması

Zoodohos Piyi Kilisesi *mad. VII:565c*, 557b.

Zoodohos Piyi Manastırı V:293b.

Zootikos (Hagios) VII:567a.

Zootikos Cüzamhanesi *mad. VII:566c*, VI:400b.

Zorba'nın Balozu II:32b.

Zorlutuna, Halide Nusret (1901, İstanbul - 1984, İstanbul) Şair, yazar. Erenköy Kız Lisesi'ni bitirdi. Edebiyat Fakültesi'ndeki öğrenimini tamamlamadı, çeşitli okullarda edebiyat ve Türkçe öğretmenliği yaptı. Mütareke yıllarından başlayarak şiirler yazdı, *Milli Mecmua, Çınaraltı, Aydabir, Hisar, Salon Mecmuası, Kadınlar Dünyası, Çağrı, Hilal, Defne* dergilerinde *Zafer, Vakıt, Kudret, Haber, Sabah, Yeni İstanbul, Hürriyet* gazetelerinde yazı, şiir, fıkra vb yazdı. Başlıca eserleri şunlardır: *Küller* (roman, 1921), *Sisli Geceler* (roman, 1932), *Beyaz Selvi* (hikâyeler, 1945), *Yurdumun Dört Bucağı* (şiirler, 1950), *Ellerim Bomboş* (şiirler, 1967), *Büyükanne* (anı-roman, 1971), *Bir Devrin Romanı* (otobiyografik roman, 1974), *Benim Küçük Dostlarım* (öğretmenlik anıları, 1977).

Zosima (15. yy) Gezgin. 1411-1413'te müstakbel Bizans imparatoru İoannes Paleologos'a (VIII) eş olmak üzere Konstantinopolis'e gelen Moskovalı prensese eşlik etmişti. Bu seyahate ilişkin izlenimlerini *Ksenos* adlı eserinde topladı. Eserdeki bilgilerin çoğu Doğu Slav kaynaklarından derlenmiş olup Moskova-Konstantinopolis yolculuğu, para birimleri, Arapça, Grekçe ve Latince gibi diller, II. Manuel'in altı oğlu ve Ayasofya'da görev yapan dört yüksek görevli hakkında ayrıntılı bilgiler vardır.

Zosimos *mad. VII:567b*, II:113a, VII:259b.

Zotikos, Aziz IV:11b.

Zuhaf Alayı II. Abdülhamid döneminde (1876-1909) İstanbul'a getirtilen Arap aşiret gençleri ile oluşturulan koruma ve tören birlikleri. Çoğu Irak, Suriye, Arabistan, Mısır, Trablusgarplı olan zuhaflar, Yıldız Sarayı'nı ve çevresini beklerler, II. Abdülhamid'in cuma selamlıklarına da gösterişli birlikler halinde katılırlardı. Zuhaf adı, Fransızların Cezayir'de yerlilerden örgütledikleri milislerden alınmıştı.

Zuhurat Baba III:235c.

Zuhurat Baba Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde, Sağlık Bakanlığı'na ait çeşitli sağlık kurumlarının bulunduğu alanı da içine alan mahalle. Bağlarbaşı-İncirli Caddesi'nin kuzey-güney doğrultuda doğu sınırını teşkil ettiği Zuhurat Baba Mahallesi'nin doğusunda Kartaltepe Mahallesi yer alır. D-100 (E-5) Otoyolu'nun kuzey sınırını oluşturur ve daha kuzeyde Bahçelievler yer alır. Batısında ise Ataköy mahalleleri başlar. Nüfusu (1990) 21.753'tür.

I:557c.

Zübeyde Fitnat Hanım (ö. 1780) *bak.* Fitnat Hanım

Zübeyde Hanım Çeşmesi *mad. VII:567c.*

Zübeyde Hanım Mahallesi Gaziosmanpaşa ilçe merkezinde yer alır. Yeni Mahalle ile Gazi, Kâzım Karabekir mahalleleri ve Eyüp İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 16.466'dır.

Zübeyde Sultan Sarayı II:192c.

Zühdî İsmail Ağa *bak.* İsmail Zühdî (ö. 1806)

Zühdi Molla (Paşmakçızade) III:255c.

Zühdi Nazif II:5c.

Zühdi Paşa I:530b, V:14b.

Zühdi Paşa Camii *mad. VII:567c*, V:15a, VI:65c.

Zühtü Paşa Mahallesi Kadıköy İlçesi'nde, Söğütlüçeşme İstasyonu ile Kayışdağı (Fahrettin Kerim Gökay) Caddesi'nin başlangıç bölümünden güneyde Kalamış Koyu'na dek uzanan mahalle. Kuzeyinde Hasan Paşa, doğusunda Feneryolu ve Fenerbahçe, batısında ise Cafer Ağa mahalleleri yer alır. Nüfusu (1990) 22.765'tir.

Zülfaris Sinagoğu *mad. VII:568c.*

Zülüflü Baltacılar *bak.* Teberdar

Zümrüdüanka Haftalık resimli mizah gazetesi. 1923-1925 arasında 224 sayı yayımlandı. Sahibi ve müdürü Semih Lütfi, sorumlu müdürü Zeki Cemal (Bakiçelebioğlu) idi.

Zümrüt Evler Mahallesi Maltepe İlçesi'nde yer alır. Başıbüyük, Gülensu, Gülsuyu, Bağlarbaşı ve Girne mahalleleriyle çevrilidir. Nüfusu (1990) 20.427'dir.

Zümrütyuva Mahallesi Bakırköy İlçesi'nde yer alır. Şenlikköy, Yeşilköy mahalleleri ve Küçükçekmece İlçesi'yle çevrilidir. Nüfusu (1990) 1.892'dir.

GÖRSEL DİZİNİ

Görsel dizinde kullanılan kısaltmalar:
Ç: çizim, F: fotoğraf, G: gravür, H: harita, M: minyatür, P: plan, R: resim.
Belirtilen tarihler fotoğrafın çekildiği, minyatür veya resmin yapıldığı tarihi göstermektedir. Belirtilen isimler ise fotoğrafı çeken ya da harita, çizim, resim, gravür veya minyütürü yapanların adlarıdır. Gereken durumlarda görselin konusu hakkında açıklama konulmuştur.

Âb Âlemi
G: Melling, 18. yy, ayrıntı I:1
Abacılık
F: I:3a
Abani
F: N. Timuroğlu I:3c
R: Brindesi, 19. yy, ayrıntı I:3b
Abanoz Sokağı
F: A. Güler III:393a
F: T. Kut, 1958 I:4b
Abasıyanık, Sait Faik
F: A. Güler I:5b
F: Sait Faik'in evi, E. Emiroğlu, 1993 I:6a
Abbas Ağa Camii
F: T. Okçuoğlu, 1993 I:7b
Abbas Halim Paşa
F: I:141a
Abbas Halim Paşa Köşkleri
F: Harem Köşkü, N. Celaloğlu I:8b
F: Selamlık Köşkü, M. Baha Tanman, 1993 I:9a
Abbasağa Parkı
F: 1943 I:10b
Abdal Yakup Tekkesi
F: M. Baha Tanman I:11a
P: M. Baha Tanman, 1982 I:10b
Abdî Çelebi Camii
F: A. Neftçi, 1989 I:12a
Abdi İpekçi Spor Salonu
F: N. Timuroğlu, 1993 I:13a
Abdullah Bey (Muhsinzade)
Hat: VII:112c
Abdullah (Sarı)
F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 I:13b
F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b
Abdullah (Yedikuleli)
Hat I:14a
Abdullah Biraderler
F: Aşiret Mektebi I:369b
F: Aşiret Mektebi öğrencileri I:369b
F: Berberler II:154a
F: Bir İstanbul sokağı, 1870'ler I:15a
F: Hacıbekir V:224a
F: Kâğıthane IV:380b
F: Levantenler, 1890 V:206a
F: Rumelihisarı VI:358a
F: Sirkeci Büyük Postane, 1893 VI:289b
F: Yerel giyimleriyle Aşiret Mektebi öğrencileri I:370a
Fotoğraf kartı arkası I:15b
Abdullah Efendi Lokantası
F: 1920'ler I:16b
Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi
P: B. Ünsal I:18b
Abdurrahman Nafiz Paşa Kütüphanesi ve Türbesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:483b
Abdurrahman Paşa Türbesi
F: Y. Demiriz I:19b
Abdurrahman Şâmi Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:19b
Abdurrahman Şeref
F: I:20b
Abdülahad Nuri
F: Türbe, E. Işın, 1992 I:21b
Abdülaziz
F: Abdullah Biraderler, 1868 I:22b
R: Abdülaziz'in son cuma selamlığı I:24a
R: Abdülaziz'in cenaze töreni I:25a
Abdülaziz Av Köşkü
F: Dış görünüm, N. Timuroğlu, 1993 I:26b
F: İç görünüm, E. Emiroğlu, 1993 I:27a
Abdülaziz Mecdi (Tolun)
F: V:382a
Abdülbâki Efendi Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1993 I:29b
Abdülezel Paşa Caddesi
H: I:30a
Abdülfettah Efendi
F: I:30c
Abdülhak Molla
F: I:31a
Abdülhamid I
F: Türbe, A. Hikmet Varlık, 1993 I:35b
F: Yatak odası I:32a
R: Kostantin (Kapıdağlı) I:31c
Abdülhamid I Külliyesi
F: Hamidiye Sebili, A. Güler I:37a
F: N. Timuroğlu, 1993 I:36a
F: Sıbyan mektebi ve sebil I:37a
Abdülhamid II
F: Cuma selamlığı I:40a
F: I:41b
F: Yıldız Sarayı, Büyük Mabeyin I:40a
R: İngiliz elçisi ile I:39b
R: I:38b
Abdülhamid II Çeşmesi (Maçka)
F: Onur Dirikan, 1993 I:43a
Abdülhamid II Çeşmesi (Sirkeci)
F: N. Timuroğlu, 1993 I:43a
Abdülhamid II Çeşmesi (Kâğıthane)
F: 1893 I:42b
Abdülmecid
G: Dolmabahçe Sarayı'nda ziyafet III:90a
G: I:45a
G: Preziosi VI:284a
Liszt'e verdiği nişan beratı V:532b
R: I:51a
R: İngiliz karargâhını ziyareti IV:566b
Abdülmecid Efendi
F: Merasimde, 1923 I:50a
F: I 49b
R: 1922'de yaptığı tablo I:51a
Abdülmecid Çeşmesi
F: Z. Nur Sezen I:49a
Abdülmecid Efendi Köşkü
F: E. Emiroğlu, 1993 I:52a
Abdülmecid Sivasî
F: Abdülmecid Sivasî Türbesi, E. Işın, 1993 I:53a
Abdülmecid Türbesi
F: A. Neftçi, iç görünüm I:54a
F: A. Neftçi, dış görünüm I:54a
Abdürrezzak Efendi
F: I:54a
Abdüsselâm Camii ve Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:55b
H: Pervititch I:56a
Abed Hanı
F: N. Timuroğlu, 1993 I:57b
Âbide-i Hürriyet
F: O. Dirikan, 1993 I:58a
Abidin Paşa Türbesi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:59a
Abraham Paşa Korusu
F: E. Emiroğlu, 1993 I:60b
Abud Efendi Yalısı
F: E. Emiroğlu, 1970 I:60b
Acem Ağa Mescidi
F: Çeşme, N. Timuroğlu, 1993 I:61b
Acemoğlu Hamamı
F: E. Emiroğlu, 1993 I:62b
Acı Musluk Sokağı Sarnıcı
P: I:64a
Acıbadem
H: I:63a
Açıkhava Tiyatrosu
F: N. Timuroğlu, 1993 I:65a
Ada Köşkü (Yıldız Sarayı)
F: E. Emiroğlu VII:525b
Adak Yerleri
F: Tuz Baba, C. Kahraman, 1993 I:65c
Adalar
F: Adalar VII:495b
F: Büyükada I:68a
F: Büyükada I:69b
F: E. Emiroğlu, 1993 I:68a
F: E. Emiroğlu, 1985 I:69b
F: E. Yazıcı, 1988 I:70a
F: Heybeliada I:66b
F: N. Timuroğlu I:72a

F: S. Giz I:70b
G: Melling I:67a
H: I:73b
Adalet Örgütlenmesi
R: I:75b
R: I:76a
Adamopulo Hanı
F: N. Timuroğlu, 1993 I:78b
Adıvar, Halide Edip
F: I:78b
F: Sultanahmet Mitingi, 23 Mayıs 1919 VII:66c
Adil, Fikret
F: A. Güler I:79a
Adile Sultan
R: I:80a
Adile Sultan Kasrı
F: E. Emiroğlu, 1993 I:82b
Adile Sultan Mektebi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:82b
Adile Sultan Namazgâhı
F: VI:44a
Adile Sultan Türbesi
F: N. Timuroğlu, 1993 I:84b
Adliye Sarayı
F: Adliye Sarayı yangını (1933) VII:436a
F: N. Timuroğlu, 1993 I:85b
Aetios Sarnıcı
F: E. Emiroğlu, 1988 I:86a
Afganîler Tekkesi
F: E. Işın, 1991 I:86c
Afif Paşa Yalısı
F: O. Ceylan I:87b
F: O. Ceylan I:88a
Afife Hatun Tekkesi
F: 1950 I:88b
Afife Jale
F: I:89a
Afrika Pasajı
F: N. Timuroğlu I:89c
Agâh Efendi
F: I:90b
Agâh Efendi Konağı
P: V:51b
Agop (Güllü)
F: I:91a
Agop (Surp) Ermeni Kilisesi
F: C. Kahraman, 1994 V:21a
Ağa Hamamı (Beyoğlu)
F: N. Timuroğlu, 1993 I:92a
P: I:92a
Ağa Hamamı (Samatya)
G: Allom I:93a
Ağa Hamamı (Üsküdar)
F: E. Emiroğlu, 1993 I:93b
Ağa Hanı
F: E. Emiroğlu, 1993 I:94a
Ağaçkakan Mescidi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:96b
Ağalar Köşkü
F: Z. Tülin Özgen VII:355b
Ağaoğlu, Samet
F: I:98b
Ağva
P: I:99b
Ahırkapı
F: I:101b
G: Allom I:103a
P: I:102a
Ahırkapı Feneri
F: E. Emiroğlu, 1993 I:104b
F: E. Uca, 1994 VII:13a
Ahî Çelebi Camii
F: N. Timuroğlu, 1993 I:104b
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:561a
Ahmed I
F: Taht, A. Hikmet Varlık VII:292c
G: Allom, I:106a
R: Konstantin (Kapıdağlı) I:105c
Ahmed II
M: Levnî, *Silsilename* I:111b
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* I:114a
R: Kostantin (Kapıdağlı) I:109b
Ahmed III
F: Yemiş Odası I:113b
M: Berberler alayı, Levnî, *Surname-i Vehbî* I:114a
M: III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti V:184a
M: Levnî I:111b
M: Levnî VII:71b
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* I:114b
M: Sünnet şenlikleri V:183b
R: Van Mour V:182b
R: Van Mour VII:336c
Ahmed III Çeşmesi ve Sebili
F: Pascal Sébah, 1893 VI:481b
Ahmed III Kütüphanesi
F: A. Güler I:115b
Ahmed III Meydan Çeşmesi
G: Bartlet I:116b
Ahmed III Sebili ve Çeşmesi
F: E. Yazıcı I:117a
Ahmed Ağa (Dalgıç)
F: III. Murad Türbesi, sedef kakmalı kürsü VI:488a
Ahmed Ağa Camii
F: N. Timuroğlu I:118c
Ahmed Amiş Efendi
F: E. Işın, 1992 I:119a
Ahmed Besim Paşa
F: I:119c
Ahmed Celaleddin Dede
F: V:427a
F: V:427b
Ahmed Cevad Paşa
F: Ahmed Cevad Paşa Türbesi, Y. Çelenk, 1994 II:419c
Ahmed Çelebi (Hezarfen)
R: I:121a
Ahmed Çelebi Mescidi
F: M. Baha Tanman I:121c
Ahmed Efendi (Hâfız)
F: II:459a
Ahmed Emin (Servili)
F: I:122b
Ahmed Fehim
F: I:123a
F: VI:175c
Ahmed Hamdi Bey
F: I:123c
Ahmed Haşim
F: VII:146a
F: A. Güler I:137b
Ahmed Karahisarî
Hat I:124a
Ahmed Midhat Efendi
F: I:125b
Ahmed Midhat Efendi Yalısı
F: O. Ceylan I:127b
Ahmed Muhtar Paşa
F: I:127c
Ahmed Necib Paşa
F: VI:11b
Ahmed Paşa
M: *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66a
Ahmed Paşa (Humbaracı)
F: I:129b
Ahmed Rasim
F: I:130b
Ahmed Ratib Paşa Köşkü
F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:132a
F: Dış mekân I:132a
Ahmed Resmî Efendi
Kitap: *Hülasatü'l-İtibar* V:30b
Ahmed Samîm
F: III:275c
Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:133a
Ahmed Şeydâ
Kitap: *Dâstan-ı Medhiyye-i İstanbul* I:133b
Ahmed Vefik Paşa
F: I:134b
Ahmediye Külliyesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:136b
Ahrida Sinagoğu
F: N. Güleryüz I:138b
R: I:138b
Arif Bey (Hacı)
F: I:301c
Aile
F: I:140b
F: I:141a
F: I:143a
F: I:143c
F: I:144a
F: İstanbullu bir Rum ailesi VI:367b
G: Brindesi I:139c
Akalın, Besim Ömer
F: I:147a
Akar, Necip
F: I:147c
Akarca Mescidi ve Tekkesi
F: M. Baha Tanman I:148a
P: M. Baha Tanman, 1983 I:148a
Akaretler
F: O. Dirikan, 1993 I:149b
Akarsular
H: I:151a
Akay İşletmesi
F: F. Şenol I:152a
F: S. Giz I:70b
Akbaba
Akbaba dergisi kapağı, 8 Ocak 1924 I:153a
Akbaba dergisi kapağı, 12 Eylül 1936 I:153b
Akbaba dergisi kapağı, 28 Mayıs 1953 I:153c
Akbaba dergisi kapağı, 30 Haziran 1927 I:389b
Akbaba Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:153b
Akbıyık Hamamı
F: N. Timuroğlu, 1993 I:154b
Akbıyık Mescidi ve Tekkesi
F: E. Emiroğlu, 1983 I:155b
Akbulut, Ahmet Ziya
R: 155b
Akdik, Kâmil
Hat I:156b
R: Feyhaman Duran I:156b
Akdik, Şeref
R: I:157a
Akıntılar
H: I:158a
H: I:158a
H: I:158a
Akide Şekeri
F: I:159b
F: B. Dinç, 1992 I:159b

Aközer, Ali Sami
F: Phebus Atölyesi, 1888 I:160a
Kitap: *Mebadi-i Usul-i Fotoğrafya* III:329c
Akritas
H: I:160b
Akropolis
H: I:161a
Aksaray
F: I:162a
F: I:163b
F: A. Güler I:164a
F: A. Güler, 1958 I:164a
H: 1875 I:162a
H: 1993 I:163a
Akseki Kemâleddin Mescidi
F: E. Naza, 1993 I:165a
Aksel, Malik
F: A. Güler I:165c
R: I:166a
Hat: VI:38b
Akşam
Gazete: 12 Haziran 1922 I:167b
Gazete: 13 Şubat 1932 I:167b
Akşamcılık
F: E. Erim I:169a
R: Münif Fehim I:169a
Akşemseddin Mescidi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:171c
Aktarlar
F: E. Yazıcı I:172b
F: E. Yazıcı I:174a
Alacaminare Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1988 I:175a
Alâeddin Ali Çelebi Türbesi
P: Y. Demiriz I:175c
Alâeddin Mescidi ve Tekkesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:176b
Alay Köşkü
F: B. Dinç I:177b
G: Allom I:177a
Alaylar
G: Melling I:179a
R: Zonaro I:178b
Aleksios I Komnenos
R: I:182a
Alemdağ
H: S. Avcı I:183b
Alemdağı İspinozu
R: I:184c
Algazi, İzak
F: I:187b
Alışveriş Merkezleri
F: Capitol, E. Erim I:188b
F: Nova Baran, E. Erim I:188b
Ali (Derviş)
Hat: I:189b
Ali Bey (Direktör)
F: I:190b
Ali Bey (Kavuklu)
F: VI:147a
Ali Fakih Camii
F: E. Naza, 1993 I:193a
Ali Haydar Bey
F: Çeşme, E. Emiroğlu I:193c
Ali Kethüda Camii
F: IV:502b
F: T. Okçuoğlu, 1993 I:194a
Ali Paşa Camii ve Sebili
F: N. Timuroğlu, 1993 I:195b
F: N. Timuroğlu, 1993 I:195c
Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Tığcılar)
F: N. Seçgin I:196a
Ali Paşa Hanı (Kapalıçarşı, Yorgancılar)
F: N. Seçgin I:196a
Ali Paşa Hanı (Küçükpazar)
F: N. Timuroğlu, 1993 I:197a
F: N. Timuroğlu, 1993 I:197b
Ali Paşa Kemeri
F: K. Çeçen I:198a
F: K. Çeçen, 1986 III:525b
Ali Paşa Konağı
F: I:198b
Ali Rıza (Hoca)
F: Hoca Ali Rıza imzalı çorba kâsesi VII:516a
R: I:199b
Ali Sami (Bahriyeli)
F: I:201a
Ali Suavi
F: I:202a
R: Çırağan Olayı II:502a
Alibeyköyü
F: E. Emiroğlu, 1993 I:203b
P: I:203b
Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:204a
Alibrantis, Yorgo
F: I:205a
Alkazar Sineması
F: E. Emiroğlu I:205c
Allom, Thomas
G: Ağa Hamamı I:93a
G: Ahırkapı I:103a
G: Alay Köşkü I:177a
G: Anadolukavağı I:261a
G: Atmeydanı, 1838 I:207a
G: Balıklı Ayazması, II:24a
G: Bebek I:545a
G: Cariyelerin satılışı II:385b
G: Esma Sultan Sarayı II:62a
G: Esma Sultan Sahilsarayı III:209b
G: Galata Köprüsü ve çevresi III:358a
G: Haliç girişi III:30a
G: Harem, 1838 III:553b
G: Kâğıthane I:544a
G: Kâğıthane Mesiresi IV:384a
G: Kahvehane IV:388a
G: Kubbealtı V:111b
G: Kuleli Askeri Lisesi V:116a
G: Mihrişah Valide Sultan Sebili II:235a
G: Selimiye Camii VI:514b
G: Seyyar satıcılar VI:543a
G: Sultan Ahmed Camii I:106a
Alman Arkeoloji Enstitüsü
F: I:208a
Alman Çeşmesi
F: I:209a
F: A. Batur I:209b
F: A. Batur I:209a
Alman Elçiliği Binası
F: I:210a
F: I:210b
Alman Hastanesi
F: I:211b
F: I:211b
Alman Kültür Merkezi
F: I:212b
Alman Lisesi
F: E. Uca, 1994 VII:395b
Alman Protestan Kilisesi
F: B. Kutun V:20b
Alpman, Ayten
F: 1961 II:388a
Altan, Çetin
28 Nisan 1960 tarihli köşe yazısı VII:530b
Altı-Yedi Eylül Olayları
F: I:214a
F: I:214a
F: I:215b
Altın Kapı
R: I:217a
R: I:217b
Altınay, Ahmed Refik
R: I:218b
Altıncı Daire-i Belediye
Vergi makbuzu: I:221b
Altıncı Daire-i Belediye Binası
F: N. Timuroğlu, 1993 I:223b
Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi
R: I:224b
Altıncı Filo'yu Protesto Olayları
F: I:225b
F: I:226a
Altınkum Vapuru
F: S. Giz I:227a
Altınordu Spor Kulübü
F: Kız Kürek Takımı, 1925 V:171a
Altınvarakçılık
F: I:227b
Altunbezer, İsmail Hakkı
Hat: I:228b
Altuncuzade Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1982 I:228b
Altunizade
H: I:229a
Altunizade Külliyesi
F: H. Arlı, 1993 I:231b
F: H. Arlı, 1993 I:232a
Alus, Sermet Muhtar
F: I:232c
Ambarlı Termik Santralı
F: E. Emiroğlu, 1993 I:236a
F: III:175b
Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi
F: A. Neftçi, 1990 I:237b
F: I:239a
P: A. Vefa Çobanoğlu I:238a
Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı
F: A. Hızarcı III:231c
F: B. Dinç I:240a
G: Catenacci, 19. yy III:70a
Ameli Hayat Mektepleri
F: I:242a
Amenasurp Yerrortutyun Kilisesi
Ç: 1909 VI:287b
Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası
R: I:243b
Amerikan Bristol Hastanesi
F: I:243b
Amin Alayı
R: Salih Erimez I:245a
Amirol Bristol Hemşirelik Okulu
F: II:246b
Ampir Üslubu
F: Alay Köşkü, A. Batur I:247c
F: II. Mahmud Türbesi, A. Batur I:248a
F: Zübeyde Hanım Çeşmesi, A. Batur I:249a
Anadolu Çimento Fabrikası (Kartal)
F: VI:442b
Anadolu Feneri
F: B. Dinç, 1992 I:250b
Anadolu Hisarı
F: B. Dinç, 1992 I:253a
F: I:252a
G: Flandin I:251a
R: Gabriel, 1942 III:347a
Anadolu Kulübü
F: S. Genim, 1986 I:253b
Anadolu Liseleri
F: Beyoğlu Anadolu Lisesi I:254a

Anadolu Otogarı
F: N. Timuroğlu, 1993 VI:181a
Anadolu Pasajı
F: N. Timuroğlu, 1993 I:256b
Anadoluhisarı
F: IV:474a
F: VII:493b
F: B. Dinç, 1993 I:321b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:82b
F: O. Ekinci, 1993 IV:178a
H: I:257b
Anadoluhisarı Camii
F: T. Okçuoğlu, 1993 I:259a
Anadoluhisarı Namazgâhı
F: I:260a
Anadoluhisarı Vapuru
F: E. Tutel, 1975 I:260a
Anadolukavağı
F: B. Dinç, 1993 I:262a
F: E. Emiroğlu, 1993 I:262a
G: IV:496a
G: Allom I:261a
H: I:261b
Anadolukavağı İskelesi
F: E. Köseoğlu IV:203a
Anaokulları
F: C. Kahraman, 1993 I:263a
F: C. Kahraman, 1993 I:263b
F: C. Kahraman, 1993 I:264a
Anastasios Suru
H: I:265c
Anday, Kadri Raşit
F: I:266c
Anday, Melih Cevdet
F: İ. Çelik I:267b
Andrea Hanı
F: N. Timuroğlu, 1993 I:268b
Andreomenos, Nikolai
F: I:269a
Fotoğraf kartı arkası I:268c
Anemas Zindanı ve Kulesi
F: I:269b
F: I:269c
P: I:270a
Anıt Ağaçlar
F: I:273b
F: I:274a
G: Laurens I:272b
Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi
F: E. Emiroğlu I:275b
Antel, Necip Celal
F: I:276b
Antikacı, Eşref
F: II:144a
Antikacılık
F: I:278a
F: I:279b
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:280b
Apartman
F: Boğaziçi Sitesi, B. Hamzaoğlu I:282b
F: Ceylan Apartmanı, A. Batur I:282b
F: Dere Apartmanı, A. Batur I:282c
F: Dramalı Apartmanı, A. Kalay I:282b
F: Gümüşsuyu Palas, E. Emiroğlu I:282a
F: Harikzedegân Apartmanları, E. Emiroğlu I:282c
F: L. Aytek, 1994 V:65a
F: Maçka Palas, E. Emiroğlu I:282a
F: Mimarlar Sitesi, D. Kuban I:282a
F: Şişli'de bir apartman, E. Özsüt I:282a
F: Teşvikiye Palas, E. Emiroğlu I:282b
F: Tüten Apartmanı, E. Emiroğlu I:282c
Apéry, Pierre
F: I:283b
Apollon Sinemaları
El İlanı I:284b
Apukurya
R: M. Fehim I:285b
Ar, Cezmi
F: III:196a
Araba Vapurları
F: B. Dinç, 1993 I:286b
F: Esenköy, B. Dinç, 1993 I:286a
F: Suhulet I:286a
Arabacılar
F: I:288a
Arabacılar Hamamı
F: Z. Nur Sezen, 1993 I:288b
Arabalar
F: I:288a
F: Sébah ve Joaillier I:290a
R: Preziosi I:289b
R: Preziosi I:290a
Arabesk
F: Dolmabahçe Sarayı saltanat kapısı, E. Yazıcı I:291b
F: Şehzade Camii, S. Mülayim I:291b
Arakel Kitaphanesi
F: Arakel Tozluyan Efendi I:292c
Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi
F: A. Neftçi I:293a
Aramon, Gabriel de Luetz d'
İmza I:293b
Arap Camii
F: H. Okurer, 1993 I:294a
F: H. Okurer, 1993 I:294b
Arapça Basın
Gazete: *el-Cevaib*, 31 Mayıs 1861 I:295b
Gazete: *Malumat*, 24 Ekim 1895 I:295c
Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi
F: A. Neftçi, 1993 I:296b
Arastalar
F: H. Okurer, 1993 I:297b
Arca, Zati
F: VI:12a
Arcan, İsmail Galip
F: I:298b
Arditi, Luigi
F: V:532a
Arduman, Refik Kemal
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Arel, Hüseyin Saadettin
F: II:144a
Aretas Sarayı
F: I:299c
Arifî Paşa Korusu
F: I:304b
Arkadios
F: Büst I:305c
Arkadios Sütunu
F: I:306b
R: I:430b
Arkeoloji Müzeleri
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:309a
F: E. Uca, 1994 VI:65c
F: H. Okurer, 1993 I:309a
F: H. Okurer, 1993 I:309b
F: İskender Lahti, B. Dinç I:308a
F: Lahitler Salonu, B. Dinç I:308a
F: VII:365b
Arkeoloji Müzeleri Binası
F: B. Dinç I:311a
P: I:310a
Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi
F: B. Dinç I:312a
F: B. Dinç I:312b
Arnaudin
R: I:313a
Arnavutköy
F: I:315a
F: A. Hızarcı, I:315b
F: E. Yazıcı I:315c
F: T. Acar, 1992 I:316a
H: I:314a
Arnavutköy Amerikan Kız Koleji
F: VI:288b
F: H. Okurer, 1993 I:317b
F: H. Okurer, 1993 I:317b
Arnavutköy Karakolu
F: E. Emiroğlu, 1993 I:318b
Arsa Spekülasyonu
F: Anadoluhisarı, B. Dinç, 1993 I:321b
F: Arifî Paşa Korusu, F. Yaltırık I:322b
F: Bostancı, B. Dinç, 1993 I:320a
F: Koru Sitesi, E. Erim I:322a
F: Zekeriyaköy, B. Dinç, 1993 I:319a
Arsan, Hüseyin Hüsnü
F: I:323c
Arslanhane
G: İnciciyan I:325a
Art Deco
F: A. Batur I:326b
F: Markiz Pastanesi, E. Emiroğlu, 1980 I:327a
Art Nouveau
F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:331b
F: Bilgin Evi, A. Batur I:328a
F: Ferah Apartmanı, E. Emiroğlu I:330a
F: Nazime Sultan Sarayı, 1903 I:329b
F: Pina Apartmanı, E. Emiroğlu I:332a
Artemel, Talat
F: I:333a
F: V:95b
Arzodası
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:334a
G: I:334a
Dilekçe I:336a
F: I:336a
G: II:43a
R: Preziosi I:335b
Arzuhalciler
R: Preziosi I:335b
F: I:336a
Dilekçe I336a
Arzumanova, Krassa
F: II:16a
Asâkir-i Mansure-i Muhammediye
R: F. Dubois I:338a
R: III:458c
Asayiş Vapuru
F: I:339b
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Beşiktaş)
F: H. Okurer, 1993 I:341a
Asdvadzin (Surp) Kilisesi (Kumkapı)
F: E. Emiroğlu, 1988 III:192a
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi (Yeniköy)
F: H. Okurer, 1993 I:343a
Asesler
R: I:343c
Asun Baba
F: I:372b
Asır Kütüphanesi
Katalog VII:449b
Askeri Hastaneler
F: 1897 I:349a
F: Selimiye Kışlası I:345a
F: Serviburnu Askeri Hastanesi, I:347a
F: Yıldız Askeri Hastanesi, 1897 I:348a
F: Zeytinburnu Askeri Hastanesi I:345b
Askeri Müze
F: Aya İrini, 1940 I:351a
F: H. Okurer, 1993 I:350b

Askeri Okullar
F: Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi, E. Erim I:353b
F: Mekteb-i Fünun-u Bahriye-i Şâhâne, A. Sami I:352a
F: Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi, E. Erim I:354a
Asmalımescit Sokağı
F: T. Kut, 1993 I:356a
H: I:355a
Aspar Su Haznesi
F: A. Neftçi, 1993 I:357a
Asri Sineması
P: I:357b
Aşçı Ahmed Dede Türbesi
F: M. Balta, 1981 I:358b
Aşçıbaşı Camii
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 I:359b
Âşık Cemal
F: *Amasya Seyahatnamesi*, 1926 I:360b
Âşık Çelebi
M: *Meşairü'ş-Şuara* 16. yy III:66b
Âşık Paşa Külliyesi
F: İ. Tütüncü, 1982 I:366a
F: İ. Tütüncü, 1982 I:367b
F: I:366a
P: I:365b
Âşir Efendi Kütüphanesi
F: T. Erkişi, 1994 V:175b
Aşiret Mektebi
F: Abdullah Biraderler I:369b
F: Abdullah Biraderler I:369b
F: Abdullah Biraderler I:370a
F: Abdullah Biraderler I:370b
Âşiyan
F: I:370b
R: I:371c
Âşiyan Müzesi
F: E. Emiroğlu, 1993 I:372a
Aşkıner, Tolga
F: VI:81a
Aşkî (Meddah)
F: I:372b
Aşure
F: H. Okurer I:373b
At Yarışları
F: Askeri at yarışları, Kâğıthane II:234a
F: E. Emiroğlu I:374a
Atabay, Kemal
F: I:375a
Atabey, E. Şefik
F: I:375b
Atabeyoğlu, S. Enis
F: I:375b
Ataköy
F: A. Güler I:378b
F: B. Dinç I:379a
F: H. Okurer I:377b
F: N. Timuroğlu I:377b
H: I:378a
Ataköy Vapuru
F: E. Tutel I:379b
Afanasios (Ayios) Kilisesi
F: Z. Karaca I:380b
Atatürk Arboretumu
F: F. Yaltırık I:382a
F: F. Yaltırık I:382b
F: F. Yaltırık I:382a
Atatürk Bulvarı
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:383b
F: E. Yazıcı I:383a
Atatürk Havalimanı
F: 1986 IV:22a
F: Ş. Güner I:384a
Atatürk Heykeli
F: O. Dirikan, 1993 I:385a
Atatürk Kitaplığı
F: A. Kuzik, 1990 III:152a
Atatürk Kültür Merkezi
F: A. Kuzik I:386a
F: N. Timuroğlu I:386a
Atatürk Müzesi
F: E. Erim I:387c
Atatürk ve Gençlik Anıtı
F: N. Timuroğlu I:387c
Atatürk ve İstanbul
F: *Akbaba*, 30 Haziran 1927 I:389b
F: Arifiye İstasyonu'nda, 1928 I:391b
F: Dolmabahçe'de I:394a
F: Florya Köşkü'nde, 1937 I:395b
F: Haydarpaşa Garı'nda, 1929 I:392a
F: Moda deniz yarışlarında, 1927 I:390a
F: Naaşı Yavuz Zırhlısı'na götürülürken I:395a
F: Nahlin Yatı'nda, 1936 I:394a
F: Pera Palas I:388a
F: Vilayette I:390a
F: Yalova'da, Ali Fethi Bey'le, 1930 I:393a
F: Yalova'da, Yunus Nadi Bey'le, 1932 I:393b
Atâullah Efendi (Şânizade)
F: I:396b
F: Mezar taşı I:397a
Atâullah Efendi Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 I:398a
P: M. Baha Tanman, 1983 I:397b
Atay, Oğuz
F: A. Güler II:447a
Atıcılık
F: I:398b
Âtıf Efendi Kütüphanesi
F: E. Emiroğlu, 1973 I:399b
F: E. Emiroğlu, 1973 I:399b
Atışalanı
F: I:402a
Atik Ali Paşa Camii
F: A. Neftçi I:403b
G: M. Lorichs, 1576 I:405b
P: I:404a
Atik Ali Paşa Külliyesi
F: A. Neftçi I:403c
Atik Mustafa Paşa Camii
F: H. Okurer, 1993 I:407a.
F: I:406b
Atik Valide Camii
F: B. Dinç II:379b
Atik Valide Külliyesi
F: A. Neftçi I:411b
F: Tekke VII:122a
P: 1579 I:409a
P: 1951 I:408a
P: 1583 I:409b
Atlas Sineması
F: 1950 I:412b
Atletizm
F: 1932 I:413b
F: S. Giz VII:42a
F: Ş. Halil Dölek I:413c
Atmeydanı
F: I:417b
G: Hilair I:416a
G: Allom I:207a
M: *Surname-i Hümayun*, 1582 I:415b
Atpazarı Sarnıcı
P: I:419c
Atpazarı Tekkesi
F: M. Tanman, 1983 I:420b
Atpazarları
F: A. Neftçi, 1983 I:421b
Augusteion
H: I:423a
Avasköy Kemeri
F: K. Çeçen I:425b
F: K. Çeçen, 1986 III:527a
Avcılar
H: I:426a
Avcılık
F: I:427b
G: Melling I:427a
Avni Lifij
F: I:429c
R: I:429b
Avrat Pazarları
M: 17. yy I:430b
Avrupa Pasajı
F: A. Güler I:431b
Avusturya Elçiliği Yazlığı
F: E. Emiroğlu, 1993 I:432a
Aya İrini Kilisesi
F: A. Güler I:433b
F: Askeri Müze dönemi I:351a
F: B. Dinç I:434a
F: E. Yücel I:434b
F: Hz. İsa'yı temsil eden haç, Y. Çelenk, 1994 IV:154a
P: I:433a
Aya Triada Kilisesi
bak. Trias (Ayia) Kilisesi
Ayakapı
F: H. Okurer, 1993 I:436b
Ayakapı Hamamı
F: A. Neftçi I:437c
Ayakapı Karakolu
F: M. Baha Tanman I:438b
Ayakapı Mescidi
F: M. Baha Tanman I:438a
Ayaklanmalar
F: 31 Mart Olayı I:443b
G: 1747 I:440a
G: 1747 I:441b
R: Patrona Halil Ayaklanması, Van Mour VI:233b
Ayanoğlu, İ. Fazd
F: 1972 I:445b
Ayas Mehmed Paşa Türbesi
F: Y. Demiriz I:446a
P: Y. Demiriz I:446a
Ayasofya
Ç: I:452a
Ç: Charles, Texier VII:260b
F: Aziz mozaikleri, T. Aydoğmuş I:454a
F: Çini pano, T. Aydoğmuş I:456a
F: Galeri, B. Dinç I:451b
F: Genel görünüm, A. Güler, 1970 I:447a
F: Genel görünüm, T. Aydoğmuş IV:198b
F: Hünkâr Mahfili, T. Aydoğmuş I:456c
F: İç görünüm, A. Güler I:450a
F: Mozaik, A. Güler I:454a
F: Mozaik, A. Güler I:455b
F: Mozaik, A Güler II:440a
F: Müezzin Mahfili, T. Aydoğmuş I:456a
G: Grelot, 1680 III:422b
M: Matrakçı Nasuh, 1537 I:449b
P: I:452a
P: I:453a
R: Eirene, T. Aydoğmuş III:145c
R: Fossati I:448a
R: Fossati, iç görünüm I:448c
Ayasofya Efsaneleri
F: T. Aydoğmuş I:457c
Ayasofya İmareti
F: A. Hikmet Varlık I:459a

F: M. Baha Tanman I:458b
Ayasofya Kütüphanesi
F: T. Aydoğmuş I:460a
Ayasofya Medresesi
F: T. Aydoğmuş I:460b
Ayasofya Muvakkithanesi
F: E. Uca, 1994 VI:10c
F: T. Aydoğmuş I:461b
Ayasofya Müzesi Yıllığı
Kitap: 1959 I:462b
Ayasofya Sıbyan Mektebi
F: N. Sözgen, 1994 VI:546c
F: T. Aydoğmuş I:463b
Ayasofya Şadırvanı
F: T. Aydoğmuş I:464a
G: Bartlett I:463a
Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi
F: E. Erim I:464b
Ayaspaşa
H: I:465b
Ayaspaşa Mezarlığı
G: I:466a
Ayastefanos Antlaşması
R: I:467b
Ayastefanos Rus Anıtı
F: I:468a
F: I:468b
F: I:468a
Ayazağa Av Köşkü
F: I:469b
F: I:470a
Ayazma Camii
F: B. Dinç I:471c
F: D. Kuban I:472a
Ayazmalar
F: Ayia Katerina Ayazması, A. Kuzik I:473b
F: Ayios Panteleymon Ayazması, E. Karakaya I:472b
F: Ayios Yeoryios Kilisesi (dış), E. Karakaya I:473b
F: Ayios Yeoryios Kilisesi (iç), E. Karakaya I:473c
G: Blahernai Ayazması, 1877, II:262a
Aybar, Mehmet Ali
F: S. Giz VII:42a
Aydede
Dergi: 1 Ekim 1949 I:474b
Dergi: 5 Ocak 1922 I:474a
Aydınlatma
F: I:477b
F: I:477a
F: I:477b
F: A. Güler I:479a
F: A. Güler I:480b
F: A. Kuzik I:477a
F: A. Kuzik I:477c
F: E. Erim I:477c
F: E. Erim I:477a
F: H. Okurer I:477b
F: H. Okurer I:477a
F: H. Okurer I:477b
F: H. Okurer I:477c
F: N. Timuroğlu I:477a
F: N. Timuroğlu I:477b
F: N. Timuroğlu I:477c
F: T. Aydoğmuş I:477b
Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi
F: Dış görünüm I:481a
F: N. Timuroğlu I:481b
Aydınlık
Gazete: 1 Mayıs özel sayısı II:236b
Gazete: 13 Aralık 1924 I:482a
Aydınoğlu Tekkesi
F: 1944 I:483b
Aynalıkavak Kasrı
G: Hilair I:485a
P: V:55a
G: Melling VI:463b
Aynî Ali Baba Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 I:487b
P: M. Baha Tanman I:487a
Ayral, Necdet Mahfi
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Ayrılık Çeşmesi
F: N. Timuroğlu, 1993 I:488b
Ayrılık Çeşmesi Mezarlığı
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:489a
Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği
F: Kariye Şenliği, 1987 IV:358a
Ayşe Hatun Çeşmesi
F: E. Emiroğlu, 1981 I:489c
Ayşe Sultan Çeşmesi (Şehzadebaşı)
N. Timuroğlu, 1993 I:490a
Ayşe Sultan Çeşmesi (Üsküdar)
F: Z. Nur Sezen, 1993 I:490b
Ayşe Sultan Korusu
F: F. Yaltırık I:490b
Aytaç, Hamid
F: E. Emiroğlu I:491a
Ayvansaray
F: I:494b
F: VII:75b
F: A. Neftçi, 1989 I:493a
F: H. Okurer, 1993 I:495a
F: Sébah ve Joaillier I:493b
H: I:492a
Ayvat Bendi
F: K. Çeçen I:496b
Ayvazlar
F: I:497b
Ayvazovski, İ. Konstantinoviç
R: "Mehtapta İstanbul", 1846 I:498a
R: V. Murad V:510b
Ayverdi, E. Hakkı
F: I:498c
Ayverdi, Samiha
F: A. Güler I:499a
Azapkapı
F: I:500b
F: H. Okurer, 1993 I:501a
Azaryan Köşkü
F: E. Emiroğlu, 1985 I:502a
Azaryan Yalısı
F: A. Güler I:502c
Azınlık Okulları
F: H. Okurer, 1993 I:503b
Aziz Berker İlçe Halk Kütüphanesi
F: H. Okurer, 1993 I:504a
Aziz Efendi (Hattat)
Hat: IV:374a
Aziz Efendi Tekkesi
F: H. Arlı, 1988 I:505a
Aziz Mahmud Hüdaî
Hat: I:506a
Kitap: I:505c
Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi
F: B. Tosun, 1983 I:508b
F: M. Baha Tanman, 1983 I:509a
P: N. Ezel I:507b
Aziziye Karakolu
F: I:510b
Aznavur, Kevork Viçen
F: I:511c
Baba Ali Şah Tekkesi
P: I:514a
Baba Cafer Zindanı
F: E. Emiroğlu I:516a
Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1980 I:517a
P: Ş. Aydemir I:517a
Baba Sungur Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1993 I:518a
Babaoğlu, Alpaslan
Ebru: Lale motifli V:181c
Bâbıâli
F: I:520a
F: I:522b
F: A. Hikmet Varlık, 1993 I:523a
F: H. Okurer, 1993 I:521a
Bâbıâli Caddesi
H: 1910 I:525b
Bâbıâli Rık'ası
Hat: I:526b
Bâbüssaade
R: Bâbüssaade önünde cülus töreni II:455b
Bağcılar İlçesi
P: I:528b
Bağdat Caddesi
F: E. Erim, 1992 I:529a
H: I:530a
H: I:531a
Bağdat Köşkü
F: A. Neftçi, I:532a
F: A. Neftçi I:532b
Bağdat Vapuru
F: S. Giz I:532b
Bağlarbaşı
H: I:534a
Bahariye
F: E. Erim, 1993 I:536b
G: Melling I:535a
Bahariye Mevlevîhanesi
F: Hüseyin Avni Dede V:427b
F: 1933 I:539b
F: 1933 I:539b
P: B. Tanrıkorur I:538a
Bahçe Sinemaları
El ilanı: 1920 I:541a
Bahçekapı
F: A. Neftçi I:542a
Bahçekapı Vapuru
F: E. Tutel, 1992 I:542c
Bahçeköy
F: C. Kahraman, 1994 V:105b
Bahçeler
F: I:547a
F: I:547b
F: A. Güler I:546a
F: G. Kara I:546a
G: Allom I:544a
G: Allom I:545a
Bahçelievler İlçesi
H: I:548a
Bahriye Merkez Hastanesi
F: H. Okurer, 1993 I:549a
Bahriye Nezareti Binası
Ç: I:550a
F: E. Emiroğlu I:550c
F: T. Acar I:550a
P: I:551a
Baker Mağazaları
F: 1931 I:552a
Reklam: II:298a
Bakırcılar
F: E. Yazıcı I:554a
M: *Surname-i Vehbî*, 18. yy I:553b

Bakırcılar Caddesi
F: İ. Gündağ Kayaoğlu, 1983 I:554b
Bakırköy
F: A. Neftçi, 1993 I:557a
H: I:556a
Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi
F: M. Arıkan, 1994 IV:205b
Bakırköy Halk Kütüphanesi
F: H. Okurer, 1993 I:557b
Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi
F: H. Okurer, 1993 II:1a
Bâkî
M: *Meşâtrü'ş-Şuarâ*, 16. yy III:66c
Bâkî Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:2b
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:3a
Bakkallar
F: S. Giz II:3b
F: Sébah ve Joaillier II:4a
Bâlâ Külliyesi
F: Perestu Kadın Efendi Çeşmesi, S. Uygun, 1980 II:8a
F: S. Uygun, 1980 II:7a
F: S. Uygun, 1980 II:7b
P: M. Hattatoğlu II:6b
Balat
F: H. Okurer, 1993 II:10b
H: II:11a
Balat Hamamı
F: A. Neftçi II:13a
Balat Musevi Hastanesi
F: II:13b
Balat Yangını (1911)
F: VII:427b
F: VII:427a
F: VII:428a
Balcıoğlu, Semih
Karikatür: II:14b
Balçık Tekkesi
F: 1940 II:15a
Bale
F: II:16a
Balık Pazarları
F: A. Kuzik II:17a
F: E. Yazıcı II:17c
Balıkçılık
F: A. Güler II:277b
F: E. Yazıcı II:21a
F: E. Yazıcı, 1991 II:20a
F: H. Dinç, 1977 II:20c
F: Kumkapı IV:364a
F: Palamut VI:206b
F: Sarıyer'de balıkçı barınağı, B. Baki Aksu VI:465b
F: T. Aydoğmuş II:19b
F: T. Aydoğmuş II:19c
G: Melling II:18a
Balıklar
F: E. Yazıcı, 1988 II:23a
F: T. Acar, 1990 II:22a
F: Palamut VI:206b
Balıklı Ayazması
G: Allom II:24a
R: V:291b
Balıklı Rum Hastanesi
F: 1853 II:25b
F: 1901 II:25b
Balıklı Rum Mezarlığı
F: H. Okurer, 1994 V:444a
Balıklıkemer ve Balıklıhavuz
F: Balıklıhavuz, 1993 II:26a
F: Balıklıkemer, 1993 II:26a
Bâlî Paşa Camii
F: A. Neftçi II:27b
P: 1943 II:28a
Balkan Savaşı'nda İstanbul
F: II:30a
Balkapanı Hanı
F: Y. Çelenk, 1993 II:31a
Ballıgerme Kemeri
F: K. Çeçen, 1993 VI:342b
Baltacı Hanı
F: H. Okurer, 1993 II:32b
Baltacı Konağı
Ç: II:33a
P: V:55a
Baltalimanı
F: H. Okurer, 1993 II:34a
Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi
F: A. Kuzik II:35a
Balyan, Agop
F: II:36b
Balyan Ailesi
F: Agop Balyan II:36c
F: Beylerbeyi Sarayı, A. Batur II:37b
F: Çırağan Sarayı, F. Erim II:35b
F: Dolmabahçe Sarayı, A. Güler II: 38a
F: Garabet Balyan II:36b
F: Ihlamur Kasrı, A. Kuzik II:40a
F: Levon Balyan II:36a
F: Nigoğos Balyan II:36a
F: Ortaköy Camii II:39b
F: Sarkis Balyan II:36c
Balyan, Garabet
F: II:36b
Balyan, Levon
F: II:36a
Balyan, Nigoğos
F: II:36a
Balyan, Sarkis
F: II:36c
Balyos
G: II:43a
R: 18. yy II:42a
Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları
F: H. Okurer, 1993 II:44a
F: H. Okurer, 1993 II:44b
F: H. Okurer, 1993 II:44b
Bankacılık
F: S. Giz II:47b
Tahvil: II:49b
Bankalar Caddesi
F: II:50a
F: II:50a
Banliyö Trenleri
F: H. Okurer II:51a
Barbaros Anıtı
F: E. Erim II:52c
Barbaros Bulvarı
F: 1957-1958 V:416a
F: B. Dinç II:53a
Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi
F: E. Erim II:54a
Barborini, Giovanni Battista
G: II:53b
Barın, Emin
Hat II:56a
Barlar
F: A. Güler II:57a
F: H. Okurer, 1993 II:57b
İstanbul Rakısı'nın etiketi II:56a
Kabare Parisiana antetli kâğıt II:58a
Baro
F: 1979 II:59b
Barok Mimari
F: D. Kuban II:64a
F: D. Kuban II:64c
F: Nakşidil Sultan Türbesi II:61a
F: Nuruosmaniye, A. Güler II:63a
F: Nuruosmaniye, D. Kuban II:63c
F: Nusretiye Camii, D. Kuban II:65a
G: Allom II:62a
Baron Hübsch Yalısı
G: Melling, 18. yy VII:419a
Bartlett, William Henry
G: III. Ahmed Çeşmesi I:116b
G: Bayezid Camii II:186a
G: Binbirdirek Sarnıcı II:233a
G: Binbirdirek Sarnıcı VI:470a
G: Boğaziçi II:283a
G: Bozdoğan Kemeri VII:54b
G: Bulgurlu Dağı II:322a
G: Büyükdere II:359a
G: Çemberlitaş VII:120b
G: Eyüp Mezarlığı III:501a
G: Gotlar Sütunu III:404a
G: Kâğıthane III:143b
G: Kahvehane IV:389b
G: Kapalıçarşı IV:423a
G: Kervansaray VII:266c
G: Kız Kulesi V:10b
G: Kıztaşı VII:120c
G: Mağlova Kemeri VI:567b
G: Nuruosmaniye, esir ticareti III:201b
G: Pera'dan İstanbul IV:535a
G: Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi VI:391a
G: Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi VI:428b
G: Sultan Ahmed Camii VI:171b
G: Surlar, 1839 II:67a
G: Süleymaniye Camii ve Haliç IV:537b
G: Şadırvan ve Ayasofya I:463a
G: Tarabya VII:208a
G: Tophane Çeşmesi VII:276b
G: Topkapı Sarayı, üçüncü avlu ve Arzodası VII:287b
G: Topkapı Sarayı, dördüncü avlu VII:287b
G: Unkapanı Köprüsü IV:539a
G: Yeni Cami ve Eminönü III:159a
G: Yerebatan Sarnıcı VI:470b
Kitap kapağı: 1838 VI:221b
Baruthaneler
F: E. Emiroğlu II:68a
F: E. Emiroğlu II:68c
Basımevleri
F: S. Giz II:72a
F: S. Giz II:72a
Gazete: *Cumhuriyet*, 1 Eylül 1928 II:71b
Gazete: *İbret*, 22 Haziran 1872 II:70a
Gazete; *Letaif-i Âsar*, 19 Mart 1871 II:70b
Gazete: *Tercüman-ı Ahval*, 21 Ekim 1860 II:69b
Basın Müzesi
F. A. Neftçi, 1993 II:73b
Basileios II
Sikke: II:75a
Başar, M. Fuad
F: Çiçekli ebru III:117c
F: Hatip ebrusu III:117a
F: Hatipli çiçek ebrusu V:181b
Başbakanlık Osmanlı Arşivi
F: II:77a
F: II:78a
Başhavuz Köşkü
Ç: II:79c
Başıbüyük Camii
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:80a
Başkadın Meydan Çeşmesi
F: Z. Nur Sezen, 1993 II:80b

Batanay, Kemal (Hafız)
F: II:557a
Bayezid Ağa Camii
F: E. Naza, 1993 II:87a
Bayezid Hamamı
F: H. Okurer, 1993 II:95a
Bayezid I
F: Anadoluhisarı, N. Timuroğlu, 1993 II:82b
M: Osman (Nakkaş), 16. yy II:81c
Bayezid II
Ferman: Okmeydanı VI:126a
H: II:86a
M: *Hünername*, 1584 II:84b
M: *Hünername*, 1584 II:85a
M: Osman (Nakkaş), 16. yy II:83c
Bayezid Külliyesi
F: II:89b
F: II:90b
F: II:92a
F: A. Neftçi II:89b
F: A. Neftçi II:91a
F: E. Erim II:94a
F: H. Okurer, 1993 II:90b
F: H. Okurer, 1993 II:95a
F: H. Okurer, 1993 II:95b
G: Bartlett II:186a
P: II:88a
P: Bayezid Hamamı II:93b
Bayezid-i Cedid Mescidi
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:96a
Bayıldım Köşkü
G: D'Ohsonn II:97b
Baylan Pastaneleri
F: H. Okurer, 1993 II:98c
İlan: 1948 II:98b
Bayraklı Vapuru
F: H. Okurer, 1993 II:99a
Bayram Alayı
G: Tancoigne, 1817 II:99a
Bayram Yerleri
R: M. Fehim II:103a
Bayramîlik
Ç: II:105b
Bayramlar
F: II:107b
G: Topkapı Sarayı'nda bayram töreni, D'Ohsson III:419a
R: III. Selim bayram merasiminde VI:509b
Bayrampaşa İlçesi
H: II:110a
Bayrampaşa Külliyesi
F: A. Neftçi II:102a
F: H. Okurer, 1993 II:102a
P: Z. Nayır II:101b
Baytar Mektebi Binası
F: Dış görünüm II:112a
F: İç görünüm II:112b
Bebek
F: II:115b
F: III:341a
F: B. Kargopoulo IV:465b
F: S. Giz II:279a
F: Y. Çelenk, 1993 II:115a
G: Allom I:545a
H: II:114a
Bebek Camii
F: H. Arlı, 1990 II:116b
F: H. Arlı, 1990 II:116b
Bebek Kasrı
G: Melling II:117a
Bedayi-i Musiki Cemiyeti
F: VI:294a
Bedesten Esnafı
F: H. Okurer, 1993 II:119a
F: H. Okurer, 1993 II:119b
Bedevîlik
Hat levha: II:121b
Bediz, Bahaeddin
Foto Resna'nın sırt süslemesi II:122b
Behram Çavuş Camii
H. Okurer, 1993 II:123a
Bekâr Odaları
F: H. Okurer, 1993 II:123c
Bekçi Manileri
Taşbaması kitap II:125a
Bekirağa Bölüğü
Ç: Fossati, eskiz II:128a
R: Fossati II:127b
Bektaşîlik
F: II:135b
F: E. Işın II:134a
F: E. Işın II:134b
F: M. Baha Tanman, 1985 II:134c
G: D'Ohsson II:132b
G: D'Ohsson II:133b
G: D'Ohsson II:133c
G: P. Ricaut, 1670 II:132a
Hat: II:131b
Bele, Refet
F: I:50a
Belediye
F: II:138a
F: E. Erim II:139b
Belediye Konservatuvarı
F: II:141a
F: II:141b
F: II:142a
F: II:143a
F: II:144a
F: II:144a
Belediye Sarayı
F: H. Okurer, 1993 II:145a
Belgrad Kapısı
F: A. Hikmet Varlık, 1994 VII:80a
Belgrad Ormanı
F: VI:139b
F: Karanlık Bent, B. Dinç II:150a
Belisarios
R: Mozaik pano II:151b
Belkıs Şevket Hanım
F: IV:349b
F: IV:357c
Bellini, Gentile
Ç: Tauri Forumu VII:226a
R: II. Mehmed V:328b
Berberler
F: Abdullah Biraderler II:154a
M: Berberler alayı, *Surname-i Vehbî* I:114a
Bereketoğlu, Hasan Vecih
R: II:155b
Bereketzade Çeşmesi
F: H. Okurer, 1993 II:156a
Berggren, Guillaume
F: II:137a
F: III:91a
F: Kâğıthane IV:380a
F: Kahvehane IV:387b
F: Karacaahmet Mezarlığı IV:444b
F: Mekanik atölyesi, 1884 VI:441b
F: Saka VII:47b
F: Sırık hamalları IV:431a
F: Sultanahmet VII:64b
Fotoğraf kartı arkası II:137a
Berk, İlhan
F: N. Timuroğlu II:157
Berksoy, Zeliha
F: III:101a
Beşçeşme
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:160a
Beşikçizade Tekkesi
F: 1948 II:161b
Beşiktaş
F: Belediye Başkanlığı binası, E. Erim I:353b
H: 1922 II:162a
H: 1994 II:163a
Beşiktaş Anadolu Lisesi
F: 1994 III:139b
Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi
F: E. Erim I:353b
Beşiktaş İlçesi
F: N. Timuroğlu, 1993 II:166a
Beşiktaş İskelesi
F: E. Erim, 1993 II:167b
Beşiktaş Jimnastik Kulübü
F: II:168a
Beşiktaş Mevlevîhanesi
F: E. Emiroğlu, 1993 II:169b
F: E. Emiroğlu, 1993 II:170b
Beşiktaş Sahilsarayı
G: D'Ohsson, 18. yy sonu I:34a
Beşiktaş Sarayı
G: Çinili Köşk, Melling II:516b
G: L'Espinasse VI:464a
G: Melling II:172a
Beşinci Vakıf Hanı
F: Y. Çelenk, 1993 II:173c
Beşir Ağa
F: E. Erim II:174a
Beth Yaakov Sinagoğu (Kuzguncuk)
F: N. Güleryüz VI:562b
Beyatlı, Yahya Kemal
F: II:175c
F: VII:146a
Beyaz, Celal
F: VI:525b
Beyaz Ruslar
F: 1934 II:178a
F: S. Giz II:179b
Beyazıt
Ç: Y. Kâhya II:184a
Ç: Y. Kâhya II:185a
F: II:107b
F: Othmar Pferschy II:188a
G: Bartlett II:186a
H: 19. yy II:182a
H: 1994 II:183a
H: 4. yy sonu, D. Kuban II:180a
H: D. Kuban, Y. Kâhya II:182a
R: Eskiz, J. A. Bouvard, 1902 II:187a
Beyazıt, Ali Rıza
R: II:188a
Beyazıt Devlet Kütüphanesi
F: Sébah ve Joaillier II:189b
Beyazıt Meydanı
F: III:63a
F: V:433b
Beyazıt Yangın Kulesi
F: Gürol Kara II:190a
Beyhan Sultan Sahilsarayı
G: Melling II:192b
Beykoz
F: N. Timuroğlu, 1993 II:193b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:193b
G: Melling II:18a
H: II:194a
Beykoz Camii
F: A. Hikmet Varlık II:195b
Beykoz Çayırı Tekkesi

F: M. Baha Tanman, 1983 II:196b
Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası
F: A. Hikmet Varlık, 1993 II:197b
F: E. Emiroğlu, 1993 II:197b
Beykoz Gençlik Kulübü
F: 1934 II:198a
Beykoz İşi
F: II:199b
Beykoz Vapuru
F: E. Tutel II:200a
Beylerbeyi
F: N. Timuroğlu, 1993 II:202a
F: N. Timuroğlu, 1993 II:202b
F: T. Aydoğmuş, 1993 II:202a
G: Preziosi VI:284a
H: II:201a
Beylerbeyi Camii
Ç: S. Batur II:203b
F: E. Emiroğlu II:380a
F: Sedef kakmalı abanoz kürsü, E. Emiroğlu VI:487a
P: S. Batur II:204a
Beylerbeyi Hamamı
P: R. Çelebi II:205b
Beylerbeyi İskelesi
F: N. Timuroğlu IV:203b
Beylerbeyi Sarayı
F: A. Batur II:37b
F: A. Batur II:210a
F: A. Kuzik II:209b
F: Mavi Salon II:208a
F: N. Timuroğlu, 1993 II:207a
F: Selamlık deniz köşkü, A. Batur II:210a
Beylerbeyi Vapuru
F: E. Tutel II:211a
Beylik Gezmeler
R: Preziosi, 1896 II:211b
Beylik Suyolu (Atışalanı)
F: K. Çeçen, 1986 III:525b
Beyoğlu
F: IV:266a
F: A. Güler II:215a
F: A. Güler II:219a
F: A. Güler IV:270a
F: A. Güler, 1962 III:143b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:216a
F: N. Timuroğlu II:217b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:218a
F: S. Giz IV:267a
F: S. Giz IV:268a
H: II:213a
H: II:213b
Beyoğlu Belediye Hastanesi
F: 1986 IV:14a
F: H. Okurer, 1993 II:220c
Beyoğlu Öğretmen Evi
F: E. Uca, 1994 VI:191b
Beyoğlu Sedyesi
F: II:222b
Beyoğlu Ticaret Lisesi
F: E. Uca, 1994 VII:268b
Bezciyan, Artin
F: 1930 II:223c
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Gureba)
F: H. Arlı, 1993 II:226a
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Kasımpaşa)
F: H. Arlı, 1993 II:225c
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Silivrikapı)
F: Y. Çelenk, 1993 II:226b
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi (Topkapı)
F: H. Arlı, 1993 II:227a
Bıçakçı Mescidi
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:227b
Biat Töreni
F: VI. Mehmed V:351b
Bilal Ağa Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1993 II:229c
Bilezikçi Çiftliği
Fotoğraflar: T. Ayaşligil II:230a
Binbirdirek Sarnıcı
F: A. Güler II:253b
G: Bartlett II:233a
G: Bartlett VI:470a
Binemeciyan, Eliza
F: 1921 II:233c
Binicilik
F: II:234a
Biniş
G: Allom II:235a
Bir Mayıs Kutlamaları
Aydınlık Dergisi'nin kapağı II:236b
F: 1977 III:48a
F: A. Güler II:237a
F: Y. Tunca, 1994 IV:288a
F: Y. Tunca, 1994 IV:289a
Birgi, Z. Nuri
F: II:239b
Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul
F: II:241b
Birinci Vakıf Hanı
F: Y. Çelenk, 1993 II:343a
Birsel, Salâh
F: N. Timuroğlu II:243c
Bisiklet
F: S. Giz II:247a
Bit Pazarları
F: E. Yazıcı, 1991 II:249b
F: E. Yazıcı, 1988 II:250a
Bitki Örtüsü
F: A. Hikmet Varlık, 1993 II:248a
Bizans Sanatı
F: Binbirdirek Sarnıcı, A. Güler II:253b
F: Büyük Saray, mozaik, T. Aydoğmuş II:257b
F: Hippodrom, A. Güler 1990 II:252a
F: Kariye Müzesi, fresk, A. Güler II:255a
F: Mevlevîhane Kapısı, A. Güler 1990 II:251b
F: Silivrikapı, H. Okurer 1993 II:251b
F: Tekfur Sarayı, A. Güler II:256a
F: Zeyrek Kilise Camii, A. Güler II:254a
Bizantion
H: D. Kuban II:259b
Blacque, Alexandre
Moniteur Ottoman, 30 Ağustos 1834 II:261a
Blahernai Ayazması
G: 1877 II:262a
Blumenthal Biraderler
F: VI:264b
Bodrum Camii
F: E. Emiroğlu, 1989 II:264a
P: II:263c
Bodrum Camii Sarnıcı
F: Y. Çelenk, 1993 II:264b
Bodrum Hanı
F: Y. Çelenk, 1993 II:265b
Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii
F: Y. Çelenk, 1994 II:265c
Boğaziçi
F: II:287a
F: A. Güler II:277b
F: B. Baki Aksu II:281a
F: B. Dinç, 1993 II:276a
F: E. Erim, 1992 II:278a
F: G. Kara III:32a
F: S. Giz II:279a
G: Bartlett II:283a
G: Flandin II:285a
H: II:267b
H: II:269a
H: Ç. Aysu, 1965 II:274b
H: Ç. Aysu, 1989 II:275a
H: M. Çubuk, 1990 II:270b
Boğaziçi Köprüsü
F: A. Güler II:288b
F: Maket V:391b
Boğaziçi Üniversitesi
F: H. Okurer, 1993 II:289b
F: Y. Çelenk, 1994 V:74a
Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi
F: H. Okurer, 1993 II:290a
Boğaziçi Vapuru
F: A. Güler II:290b
Boğaziçi Yasası
H: 1983 II:291b
Boks
F: II:293b
F: 1921, S. Giz VII:41b
Bomonti Bira Bahçesi
F: IV:132b
Bomonti Bira Fabrikası
F: II:296b
F: H. Okurer, 1993 II:296b
Bonanni
R: Kanun çalan Türk kızı, 1723 V:530b
Bonkowski, Charles
F: B. Kargopoulo II:297b
Bonmarşeler
Reklam sayfası: II:298a
Bora, O. Asaf
R: II:299b
Boran, Orhan
F: VI:295b
Borsa Lokantaları
F: A. Kuzik, 1994 II:299b
Borsalar
F: II:300b
Bostancı
F: I:320a
F: Deniz otobüsü iskelesi, G. Kara III:29b
F: G. Kara, 1993 II:302a
H: II:303a
Bostancı Camii
F: A. Kuzik, 1994 II:304c
Bostancı İskelesi
F: H. Okurer, 1993 II:305a
Bostancı Ocağı
R: II:306b
R: II:306c
Bostancı Vapuru
F: E. Tutel II:307c
Bostancıbaşı Köprüsü
F: A. Kuzik, 1994 II:309a
Bostanlar
F: H. Okurer, 1993 II:310a
Bostanzadeler
Gül-i Sadberk'in ilk sayfası II:310c
Botanik Bahçeleri
F: N. Rona II:311b
Botter Apartmanı
F: E. Emiroğlu II:313a
F: E. Emiroğlu II:313b
F: E. Emiroğlu II:314a
Bouvard, Joseph Antoine
Ç: Beyazıt Meydanı II:187a
Ç: Eminönü Meydanı, 1902 II:315b
Ç: Galata Köprüsü, 1902 II:315b

Boyar, A. Sami
R: II:316b
Boyar, S. Pertev
R: II:317a
Bozacılar
F: N. Timuroğlu, 1993 II:318b
R: II:318a
Bozcalı, Sabiha
F: E. Emiroğlu II:318c
R: 1940 IV:220b
Bozdoğan Kemeri
Ç: Ş. Akıncı, 1989 II:319b
F: A. Neftçi, 1991 II:320a
F: E. Uca, 1994 VI:457a
F: F. Yazıcı I:383a
G: Bartlett VII:54b
H: 1748 III:526a
Böcekbaşı
R: 1909 II:320c
Bölükbaşı, Rıza Tevfik
F: III:20b
Börekçiler
F: II:321b
Brias Sarayı
P: II:323b
Brindesi, Giovanni
R: Aile I:139c
R: Bebek evleri III:230a
R: Bostancı başlığı, ayrıntı, I:3b
R: II:322a
R: III:458b
R: Galata III:353a
R: Göksu III:399b
R: Mısır Çarşısı V:450a
R: Piyade kayığı IV:504a
R: Talika IV:525b
R: Tersane-i Âmire VII:254a
Bristol Oteli
F: P. Aykut II:324a
Bruyn, Cornelius de
H: 1698 II:325b
Buhara Tekkesi
F: A. Neftçi, 1990 II:326a
P: M. Baha Tanman, 1982 II:327a
Bulak Mustafa Paşa Türbesi
P: Y. Demiriz II:328a
Bulgar Eksarhhanesi Binası
F: E. Emiroğlu, 1973 II:328b
F: E. Emiroğlu II:329a
Bulgarlar
F: E. Emiroğlu II:330b
F: E. Emiroğlu II:330c
Bulgurlu
G: Bartlett II:332a
H: II:331b
Bulgurlu Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 II:333a
Buondelmonti, Cristoforo
H: II:333b
H: Galata III:349b
Burak, Cihat
F: A. Güler, 1972 V:106a
R: II:334a
Burgaz Vapuru
F: II:335a
Burgazadası
F: II:336b
F: II:337b
F: E. Emiroğlu, 1985 I:68a
F: E. Emiroğlu II:339a
F: E. Yazıcı II:338a
F: G. Kara II:336b
F: H. Okurer, 1993 II:337b
H: II:335b
Burhaneddin (Hanende)
F: 1924 V:531a
Burunalı Han
F: Y. Çelenk, 1994 II:339b
Burmalı Mescit
F: H. Okurer, 1993 II:340a
Burmalı Sütun
F: N. Timuroğlu, 1993 II:340c
Bursa Tekkesi Mescidi
F: M. Baha Tanman, 1985 II:341b
Bursalı, Şefik
R: II:342a
Butak, Behzat
F: II:342b
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Büyücülük
Ç: II:343c
Büyük Bent
F: K. Çeçen II:344b
Büyük Eczane
Leon Fridman dönemine ait zarf III:256a
Büyük Mabeyin Köşkü (Yıldız Sarayı)
F: VII:523a
Büyük Saray
Ç: II:347a
F: T. Aydoğmuş II:348a
F: T. Aydoğmuş II:346b
F: Mozaik II:257b
Büyük Yeni Han
F: Y. Çelenk, 1993 II:349a
F: Y. Çelenk, 1993 II:349b
Büyükada
F: I:68a
F: I:69a
F: II:352a
F: E. Yazıcı II:351a
F: N. Timuroğlu, 1993 II:353
H: II:350b
Büyükada İskelesi
F: II:353c
F: IV:206a
Büyükada Rum Yetimhanesi
F: B. Dinç II:354a
Büyükada Vapuru
F: E. Tutel, 1976 II:354c
Büyükbakkalköy
H: II:355a
Büyükçekmece
H: II:357a
Büyükçekmece Gölü
F: B. Dinç II:356a
Büyükçekmece Kervansarayı
F: II:358a
Büyükdere
F: II:360a
F: N. Timuroğlu, 1993 II:361a
G: Bartlett II:359a
G: Rus Elçiliği Yazlığı, Melling VI:370a
H: II:360a
Büyükdere Caddesi
H: Ç. Aysu II:362a
Büyükdere Camii
F: Y. Çelenk, 1994 II:363c
Büyükgerme Kemeri
F: K. Çeçen, 1992 VI:342b

Caddebostan Vapuru
F: H. Okurer, 1994 II:365b
Cafer Ağa Camii
F: H. Okurer, 1994 II:365c
Cafer Ağa Medresesi
F: II:366a
Cafer Ağa Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 II:366c
Cafer Paşa Külliyesi
F: M. Baha Tanman, 1982 II:369a
F: Y. Çelenk, 1994 II:368a
P: İ. Rıfat Erkoğlu, 1970 II:367b
Cağaloğlu
F: H. Okurer, 1993 II:370b
Cağaloğlu Hamamı
F: A. Güler III:538b
F: Y. Çelenk, 1994 II:371c
Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi
F: T. Erkişi, 1994 V:13a
Camcılık
F: B. Dinç II:373b
F: Cam eşyalar II:372c
F: İ. Çelik II:373a
M: *Surname-i Hümayun*, 1582 II:373c
Camialtı I Vapuru
F: II:375b
Camialtı Vapurları
F: II:375b
Camiler
Ç: Mihrimah Sultan Camii kesiti II:378a
F: Atik Valide Camii avlusu, B. Dinç II:379b
F: Beylerbeyi Camii, E. Emiroğlu II:380a
F: Ferruh Kethüda Camii, A. Neftçi, 1990 II:379b
F: Küçük Ayasofya Camii, Sébah ve Joaillier II:381b
F: Sultan Ahmed Camii, T. Aydoğmuş II:377a
F: Süleymaniye Külliyesi, A. Güler II:376a
Canbazhane
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* II:383a
Canfeda Kadın Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:384a
Canfeda Kadın Mescidi
F: M. Baha Tanman II:384a
Cansever, Edip
F: A. Güler II:384c
Capitol
F: E. Erim I:188b
Cariye
G: Allom II:385b
M: Levnî II:386a
Castellan, Antoine-Laurent
R: Değirmen III:19b
R: Fransız Elçiliği binası, 1811 II:387a
R: Venedik Sarayı VII:379b
R: Yeni Cami, mahya V:276a
Caz
F: Ayten Alpman ve Hırant Lusigyan, 1961 II:388a
F: Dizzy Gillespie İstanbul'da, 1988 II:387b
Cedid Abdürrahim Efendi Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:391b
Cedid Ali Paşa Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:392a
Cedid Mehmed Efendi Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:392b
Cellat Çeşmesi
F: A. Hikmet Varlık II:394a
Cellatlar
F: Cellat Çeşmesi, A. Hikmet Varlık II:394a
R: II:393b
Cem
Dergi: 18 Şubat 1911 II:397b
Cemal (Cümbüş)
F: VI:294a

Cemal Bey Lokantası
F: S. Giz V:222a
Cemal Reşit Rey Konser Salonu
F: N. Timuroglu, 1994 II:398a
Cemaleddin Uşşakî Tekkesi
P: M. Baha Tanman II:399b
Cemil Bey (Tanburî)
F: II:402b
Cemil Bey (Viyolonselist)
F: V:533b
Cemil Bey Yalısı
Ç: D'Aranco II:550b
Cemil Topuzlu Köşkü
F: Y. Çelenk, 1994 II:403a
Cemile Sultan Sarayı
F: E. Aksoy II:513a
Cenaze Alayı
M: VI:193c
M: Osman (Nakkaş), 1579 II:406b
R: Van Mour VI:193b
Cenevizliler
H: II:407b
Cercle d'Orient
F: Cercle d'Orient (Beyoğlu), N. Timuroğlu, 1994 II:409b
F: Cercle d'Orient (Çiftehavuzlar), A. Kuzik, 1994 II:410a
Ceride-i Havadis
Gazete: 28 Mart 1841 II:410b
Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi
F: A. Neftçi II:412a
F: Y. Çelenk II:413a
P: II:411a
Cerrahîlik
F: Cerrahî tacı II:416a
F: Nureddin Cerrahî'nin sandukası, M. Baha Tanman II:414b
F: Nureddin Cerrahî Tekkesi, E. Uca, 1994 VI:97c
F: Şeyh İbrahim Fahreddin Efendi (Erenden) II:415c
Hat: Mahmud Öncü, 1963 VI:96c
Cerrahpaşa
H: II:417a
Cerrahpaşa Hastanesi
F: E. Emiroğlu II:419a
Cevad Paşa Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:419c
Cevri Kalfa Çeşmesi
F: N. Timuroğlu II:491a
Cevri Kalfa Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi
F: E. Emiroğlu II:423b
Cevri Usta Camii
F: Y. Çelenk, 1994 II:424a
Ceza ve Tutukevleri
F: Sultanahmet Cezaevi, N. Timuroğlu II:424c
Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi (Kasımpaşa)
F: Y. Çelenk, 1994 II:425c
Cezerî Kasım Paşa Camii (Eyüp)
F: H. Okurer II:426a
Cezzar, Engin
F: VII:82a
Choiseul-Gouffier, Comte de
G: Kâğıthane II:427a
G: Süleymaniye Külliyesi VII:99b
Cibali
F: II:429b
F: Cibali Tütün Fabrikası, N. Timuroğlu, 1994 II:429b
H: II:428b
Cibali Tütün Fabrikası
F: İşçiler, 1923 IV:283b
F: N. Timuroğlu, 1994 II:429b
Ciğerciler
F: II:430a
G: J. B. Hilair V:87c
R: Van Mour IV:516a
Cihangir
F: E. Erim, 1992 II:430b
Cihangir Camii
F: II:432a
F: E. Erim, 1992 II:432b
P: II:431b
Cihannüma Kasrı (Yıldız Sarayı)
F: E. Emiroğlu VII:524a
Cihanoğlu, Salih Selahattin
F: I:398b
Ciltçilik
F: M. Düzgünman'ın bir cildi, 1937 II:434a
Cimcoz, Adalet
F: II:435a
Civanyan, Mıgırdıç
R: "Kız Kulesi ve Sarayburnu" II:436a
Comidas, Comido
Ç: Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı VI:413b
Con Paşa Köşkü
F: E. Emiroğlu II:438b
F: E. Emiroğlu II:439a
Conrad Oteli
F: G. Kara VI:179b
Constantinus I (Büyük)
R: Mozaik II:440a
Corbusier, le
R: "Topkapı Sarayı'ndan Boğaziçi'nin Görünümü" II:441b
Cornelius Loos
R: Pener Köşkü III:282b
Craven, Elisabeth
F: Gezi izlenimleri kitabının kapağı II:442c
Cuma Selamlığı
F: II. Abdülhamid cuma selamlığında I:40a
F: V. Mehmed ilk cuma selamlığı için Sarayburnu'nda V:346a
F: V. Mehmed'in Ayasofya'daki cuma selamlığı II:443b
F: 28 Mayıs 1909 II:443b
R: Abdülaziz'in son cuma selamlığı I:24a
R: II. Mahmud, Lewis V:258a
Cumhuriyet
F: Mürettiphane, S. Giz II:72a
Gazete: 1 Eylül 1928 II:71b
Gazete: 7 Mayıs 1924 II:444b
Cumhuriyet Anıtı
F: N. Timuroğlu, 1994 II:444c
Cumhuriyet Dönemi Edebiyatında İstanbul
F: Can Yücel, E. Erim, 1990 II:447b
F: Halit Ziya Uşaklıgil II:446a
F: Hüseyin Rahmi Gürpınar II:446b
F: Kemal Tahir, A. Güler II:446c
F: Oğuz Atay, A. Güler II:447a
F: Rıfat Ilgaz II:447c
Cumhuriyet Dönemi Mimarlığı
F: Çapa Yalısı, A. Batur II:452a
F: Çınar Oteli, G. Kara II:452a
F: 4. Levent Sitesi, N. Timuroğlu II:452b
F: Dr. Sani Yaver Villası II:450b
F: Hukukçular Sitesi, N. Timuroğlu, 1994 II:453b
F: İÜ Fen-Edebiyat Fakültesi binaları, N. Timuroğlu II:451a
F: İÜ Observatoryumu, A. Batur II:450a
F: İnönü Evi, A. Batur II:451a
F: Odakule, A. Batur II:454a
F: S. Sigortalar Kurumu binası, N. Timuroğlu, II:453b
F: Soyak Sitesi, A. Güler II:454b
F: Şark Kahvesi II:451b
F: Taksim Belediye Gazinosu, A. Batur II:451b
Cülus
M: II. Bayezid II:84b
R: Bâbüssaade önünde cülus töreni II:455b
Cüzamhaneler
R: S. Ünver, 1957 II:456b

Çadır Köşkü
F: Kâğıthane II:457a
F: Yıldız Parkı II:458a
Çağatay, A. Rifat
F: VII:138a
F: 1927 II:459a
Çağla, Cevdet
F: VI:294a
Çağlarman, Mustafa Zeki
F: II:557a
Çağlayan
H: II:460a
Çağlayan Kasrı
Ç: II:461a
Çakırcıbaşı Camii
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:462a
Çallı, İbrahim
R: II:463b
Çamlıca
F: Büyükçamlıca Tepesi, A. Kuzik II:466a
H: II:464b
Çamlıca Tepeleri
F: Büyükçamlıca Tepesi, A. Kuzik II:466a
Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi
P: II:467a
Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:468b
Çankaya Oteli
F: E. Emiroğlu, 1985 II:468c
Çapa
F: C. Kahraman, 1994 II:470a
H: II:469a
Çapa Yalısı
F: A. Batur II:452a
Çapanoğlu, Münir Süleyman
F: A. Güler II:470b
Çardak Araba Vapuru
F: II:471a
Çardaklı Hamam
P: II:471b
Çarşamba
H: 1875 II:472b
Çarşı Ressamları
R: "Atmeydanı'nda İki Dikilitaş", 17. yy II:473c
R: Ayasofya, 17. yy II:474a
R: Gelin ve çeyizi III:109a
R: Esnafa ceza III:218b
R: İhtisab ağası, XVII. yy IV:143b
R: Kadı, 17. yy IV:137b
R: Mimarbaşı IV:13a
R: Muhtesip ağa terazicisi IV:118b
R: Mum satıcısı, 17. yy V:498a
R: Tatar ve ulak III:466a
Çarşılar
F: Capitol, M. Çıtak, 1994 II:476b
F: Mahmudpaşa Çarşısı, S. Giz II:475b
F: Mısır Çarşısı, E. Yazıcı II:476a

Çatal Çeşmeler
F: N. Timuroğlu, 1994 II:477b
Çatalçeşme Mescidi
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:479c
Çatladıkapı
F: Sébah ve Joaillier II:479b
Çavuş Mescidi (Balat)
F: Y. Çelenk, 1994 II:480b
Çekli, Nazmi
R: II:482b
Çelik, Necati
F: Y. Tunca IV:289a
Çemberlitaş (Anıt)
Ç: 1574 II:483a
G: Bartlett VII:120b
R: Anonim, 16. yy III:141b
Çemberlitaş (semt)
F: A. Güler VII:294b
F: A. Güler, 1990 II:484b
H: II:484a
R: II:483c
Çengelköy
F: E. Erim, 1991 II:485a
F: E. Erim, 1990 II:486b
H: II:486a
Çengelköy Vapuru
F: II:487a
Çengiler
R: 17. yy II:487b
R: Anonim, 19. yy, VI:300a
Çeşmeler
F: Cevri Kalfa Çeşmesi, N. Timuroğlu, 1994 II:491a
F: Hacı Beşir Ağa Çeşmesi, Y. Çelenk, 1994 II:489b
F: Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi Çeşmesi, Y. Çelenk II:490b
F: III. Osman Çeşmesi, ayrıntı, Y. Çelenk, 1994 II:490a
F: Mihrişah Sultan Çeşmesi, N. Timuroğlu, 1994 II:490c
F: Rukiye Kadın Çeşmesi, Y. Çelenk, 1994 II:490a
Çeşmibülbül
F: İ. Çelik II:491b
F: N. Timuroğlu II:491b
Çevre Sorunları
F: II:495b
F: Boğaz'da deniz kazası, B. Çelebi II:496a
F: Independenta tanker kazası, B. Çelebi II:496b
F: Kilyos, Karaburun II:494a
F: N. Timuroğlu, 1994 II:496a
F: Ortaköy sahili, A. Kuzik, 1994 II:497a
F: Ömerli Barajı, B. Çelebi, 1994 II:493b
F: Ümraniye Hekimbaşı Çöplüğü II:495b
Çevre Yolları
F: 4. Levent'te çevre yolları VII:533b
H: Karayolları Genel Müdürlüğü, R. Akbulut II:498a
Çınar Oteli
F: G. Kara II:452a
Çınarcık
F: N. Timuroğlu, 1994 II:501a
Çırağan Olayı
F: Ali Suavi I:202a
R: *L'Illustration*, 1878 II:502a
Çırağan Sarayı
F: A. Kuzik, 1994 II:503a
F: E. Erim II:35b
P: II:504a
Çiçek Pasajı
F: A. Hikmet Varlık, 1994 II:508b
F: G. Gülbahar, 1992 V:437b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:218a
Çiçekçilik
F: B. Dinç II:509b
F: B. Dinç II:510a
F: O. Sabuncakis, 1939 II:511b
F: Y. Çelenk, 1994 II:509b
Çifte Gelinler Türbesi
F: N. Timuroğlu, 1994 II:512b
Çifte Saraylar
F: E. Aksoy II:513a
Çiftehavuzlar Kasrı
P: II:513c
Çim Hokeyi
F: S. Giz VII:41b
Çingeneler
F: II:515b
F: Sulukule II:515a
Çini
Çini Pano: Ayasofya, T. Aydoğmuş I:456a
F: Sultan Ahmed Camii, ayrıntı, T. Aydoğmuş VII:59a
F: Süleymaniye Camii, çini madalyon, D. Kuban VII:103a
F: Valide Sultan Odası, A. Güler VII:291c
Çinili Hamam
P: 1945 II:516a
Çinili Karakol
F: Y. Çelenk, 1994 II:517a
Çinili Köşk (Beşiktaş Sarayı)
G: Melling II:517b
P: III:229c
Çinili Köşk (Topkapı Sarayı)
F: Ayrıntı, E. Yazıcı II:519b
F: E. Emiroğlu II:518b
F: Sébah ve Joaillier II:518b
F: Tavuslu çeşme, A. Neftçi II:519c
Çinili Külliyesi
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 II:520b
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1992 II:521b
Çiroz
F: A. Selçuk Sakaoğlu II:523a
Çit Kasrı
F: A. Hikmet Varlık, 1994 II:523b
Çituri Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 II:524a
Çivizade Kızı Mescidi
F: T. Okçuoğlu, 1993 II:524b
Çizgen, Abdullah
R: II:525a
Çocuk Tiyatroları
F: *Benim Arkadaşım Yok*, 1992- 1993 II:527a
Çorlulu Ali Paşa Külliyesi
F: M. Baha Tanman, 1983 II:529a
P: II:528b
Çömlekçilik
F: A. Kuzik, 1990 II:530a
Çömlekçiyan, Arşak
Kitap kapağı: V:540a
Çöp
Çöp Vergisi makbuzu, 1896 II:531b
F: D. Kuban V:416a
F: N. Gabeoğlu, 1993 II:531b
H: S. Budak II:532b
Çubuklu
F: H. Okurer, 1993 II:534b
F: T. Aydoğmuş II:534b
H: II:533b
Çuhacı Han
F: E. Emiroğlu, 1973 II:535b
Çuhacıyan, Dikran
Büst: II:536c
Nota kapağı: VI:134a
Çukur Çeşmeler
F: Y. Çelenk, 1994 II:537b
Çukur Hamam
Ç: Texier II:538b
Çukurcuma Hamamı
F: Y. Çelenk, 1994 II:530c

***D* Grubu**
Sergi katoloğu, 1934 II:540a
Dadyan Ailesi
F: Boğos Dadyan II:541b
F: Harutyun Paşa Dadyan II:541b
F: Hovhannes Dadyan II:541b
Dadyan, Boğos
F: II:541b
Dadyan, Harutyun Paşa (Artin)
F: II:541b
Dadyan, Hovhannes
F: II:541b
Dağ, Şevket
R: II:542a
Daltaban Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 II:544c
Dalyanlar
H: K. Deveciyan, 1924 II:545b
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Fatih)
F: Y. Çelenk, 1994 II:546a
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi (Ortaköy)
F: Y. Çelenk, 1994 II:546b
Damat İbrahim Paşa Darülhadisi
F: Z. Ahunbay II:547b
Damat İbrahim Paşa Külliyesi
F: Medrese, N. Sözgen, 1994 V:321b
F: Sebil, ayrıntı, D. Kuban II:549a
F: Tavan süslemesi, D. Kuban II:549a
G: Sebil, Allom VI:543a
P: D. Kuban-Z. Ahunbay II:548a
Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi
F: Y. Çelenk, 1994 V:173b
D'Aronco, Raimondo Tomasso
Ç: Cemil Bey Yalısı (Kireçburnu) II:550b
Ç: Karaköy Mescidi IV:457c
Ç: Rıza Paşa Köşkü (Çamlıca) II:550b
Ç: Yıldız Çini Fabrikası VII:516a
Ç: Yıldız Sarayı Tiyatrosu eskizi VII:527a
Darphane
F: Sikkeler, M. Çıtak II:552a
Darphane Köşkü
F: Eldem, *Köşkler ve Kasırlar* II:553b
Darphane-i Amire Binası
F: Atölye, C. Can, 1994 II:554a
F: C. Can, 1994 II:554a
Darülaceze
F: F. Erentürk, 1994 II:555b
Darülaceze Binası
F: II:555c
F: II:556a
Darü'l-Elhân
Darü'l-Elhân Külliyatı'nın 22. fasikül kapağı II:556b
F: II:557a
P: Fasl-ı Musiki Heyeti II:558
Darülfünun
F: 1920 II:561a
Darülfünun Binası
R: II:562b
R: II:562b
Darülkurralar
P: Hüsrev Kethüda Darülkurrası II:566a
P: İsmihan Sultan Darülkurrası II:565c
Darülmuallimat Binası
F: A. Neftçi, 1990 II:567b

F: Y. Çelenk, 1994 II:567b
Darüşşafaka
Makbuz: III:1b
F: E. Emiroğlu III:1b
Darüşşafakalı Ressamlar
R: Şevki II:2b
Darüşşifalar
F: Haseki Darüşşifası III:3a
F: Süleymaniye Darüşşifası III:3b
Darü't-Talim-i Musiki
F: III:4a
Daryal, Vecihe
F: II:557a
F: VI:294a
Daver Baba Tekkesi
P: M. Baha Tanman III:5c
Davud Ağa
F: Mehmed Ağa Camii ve Türbesi (Çarşamba) A. Neftçi III:6a
F: Sadrazam Siyavuş Paşa Türbesi (Eyüp) A. Neftçi III:6b
Davud Paşa Külliyesi
F: Dış görünüm, A. Neftçi III:7b
F: İç görünüm, A. Neftçi III:7b
Davutpaşa
F: Kadem-i Şerif Tekkesi III:9b
H: 1875 III:10a
Davutpaşa İskelesi Hamamı
F: Y. Çelenk, 1994 III:11b
Davutpaşa Kışlası
F: III:12a
De Amicis, Edmondo
R: III:12c
Debbağlık
F: Kazlıçeşme, N. Gabeoğlu, 1990 III:13a
Decugis Evi
F: C. Can, 1994 III:14b
Defterdar
F: A. Neftçi, 1987 III:15b
Defterdar Camii
F: A. Neftçi, 1990 III:17a
Değirmen Han
F: III:18b
Değirmenler
R: Castellan III:19b
Değmer Şefik Hüsnü
P: III:19c
Demet
Dergi: IV:345a
Demirağ, Nuri
F: III:20b
Demircilik
M: Bizans, 9. yy V:225a
Demircioğlu, Yusuf Ziya
F: II:141b
Demironat, Muhsin
F: 1984 III:21b
Demiryolları
F: Sirkeci, G. Kara III:21b
Demokrat Parti
Afiş: VII:19b
Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi
F: 1940 III:22b
Deniz Fenerleri
F: Şile Feneri, B. Dinç III:24a
Deniz Hamamları
F: Moda Deniz Hamamı III:24b
Deniz Harp Okulu
F: Tuzla'daki kampus III:26b
Deniz Kazaları
F: Independenta Tankeri II:496b
F: Koyun yüklü gemi II:496a
Deniz Lisesi
F: Heybeliada, N. Başgelen III:28a
Deniz Müzesi
F: E. Uca, 1994 VI:22b
F: Y. Çelenk, 1994 III:28b
Deniz Otobüsleri
F: Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi, M. Arıkan, 1994 IV:205b
F: G. Kara III:29b
Deniz Ticaret Odası
F: Y. Çelenk, 1994 III:30a
Deniz Ulaşımı
F: Boğaz, G. Kara III:32a
F: Galata Köprüsü, S. Giz III:31a
F: Üsküdar İskelesi, B. Dinç, 1991 III:32a
G: Allom III:30a
Derby İşgali
F: III:35c
Dericilik
F: Sütlüce Mezbahası, 1990 III:36a
Dersaadet
Makbuz: III:37b
Osmanlı banknotu: Ayrıntı III:37b
Posta kartı: 6 Mart 1913 III:37a
Derunî Mehmed Efendi Tekkesi
F: 1970 III:37b
Derviş Ali Mescidi
F: A. Neftçi, 1990 III:38b
Der-Yeğyayan, Zaven
F: 1914 III:38b
Destancılık
Kitap: M. Şükrü 1917 III:39b
Dethier, P. Anton
Kitap: *Le Bosphore et Constantinople*, 1873 III:42a
Devatî Mustafa Efendi Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 III:43b
Deveciyan, Karekin
R: 1915 III:43b
Devekuşu Kabare Tiyatrosu
F: IV:325b
Devlet Güvenlik Mahkemesi
F: E. Erim I:354a
Devlet Klasik Türk Müziği Korosu
F: S. Güner, 1991 III:44a
Devlet Senfoni Orkestrası
F: S. Güner, 1990 III:47a
Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:47c
Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
F:1 Mayıs 1977 III:48a
Dındesyan, Yeğya
F: III:182c
Dırağman Külliyesi
F: Tevhidhane, mihrap duvarı, M. Baha Tanman, 1983 III:50a
F: Tevhidhane, M. Baha Tanman, 1983 III:50b
P: 1947 III:49a
Diehl, Charles
F: 1930 III:49a
Dikilitaş
F: E. Emiroğlu, 1982 III:51b
F: F. Yazıcı III:52b
F: N. Timuroğlu, 1983 III:52a
Dikilitaşlar
F: III:53a
Dilenciler
F: III:53c
Dilnişin Vapuru
F: S. Giz III:54b
Dimitrios (Ayios) Kilisesi (Kurtuluş)
F: Dış görünüm, Z. Karaca, 1991 III:56b
F: İç görünüm, Z. Karaca, 1991 III:56a
F: T. Erkişi, 1994 V:20a
Dino, Abidin
F: A. Güler III:59b
R: III:59b
Direklerarası
F: III:60b
F: Kantocular III:61a
F: S. Giz VII:9a
Dişçi Mektebi
F: III:63a
F: 1924 III:139b
Divan Edebiyatı
M: Ahmed Paşa, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66a
M: Âşık Çelebi, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66b
M: Bakî, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:66c
M: Kanuni, *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:63c
Şeyh Galib'in el yazısı, 18. yy III:67c
Divan Edebiyatı Müzesi
F: F. Sayılan III:68a
Divan Oteli
F: III:68b
Divanhaneler
Ç: Hünkâr İmamı Köşkü III:70a
F: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, D. Kuban III:231c
G: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, H. Catenacci III:70a
P: Sepetçiler Kasrı III:69c
Divan-ı Hümayun
M: Kubbealtı, 16. yy III:71b
Divanyolu
F: V:263b
F: N. Timuroğlu, 1994 III:72b
Divitçiler (Zenaat)
M: *Surname-i Hümayun* V:226a
Diyojen
Mizah gazetesi, 24 Kasım 1870 III:73a
Dizdariye Camii
F: E. Naza, 1993 III:73b
Dodeka Apostoli Kilisesi
F: Z. Karaca III:74a
Doğal Afetler
F: A. Güler, 1954 III:75a
Doğal Gaz
F: Otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b
Doğal Yapı
H: Jeolojik harita III:77a
Doğan Apartmanı
F: III:80a
Doğancılar Maksemi
F: VII:351a
H: VII:351b
Doğancılar Parkı
F: A. Efe, 1993 III:81b
Doğançay, Adil
R: "Kalamışta Çamlık" III:82a
Doğum Âdetleri
M: Enderunlu Fazıl, *Hübbânname-Zenanname* III:83b
D'Ohsson, Ignatus Mouradgea
G: Topkapı Sarayı III:419a
G: Yalı Köşkü III:84a
Dokumacılık
Elyazması, Bizans dönemi III:85a
F: Feshane, S. Giz III:87a
F: Feshane, S. Giz III:87a
F: Fatma Sultan'ın entarisi, A. Güler III:86a
Dolmabahçe
F: VII:499b
Dolmabahçe Camii
F: B. Baki Aksu III:88b

P: S. Batur III:88b
Dolmabahçe Saat Kulesi
F: N. Timuroğlu, 1993 III:89b
Dolmabahçe Sarayı
F: A. Güler I:47a
F: A. Güler II:38
F: Bahçe, A. Güler I:546a
F: Berggren III:91a
F: G. Kara III:93a
F: Kristal merdiven, E. Emiroğlu III:95a
F: V. Mehmed V:347b
F: Muayede Salonu kubbesi, E. Emiroğlu III:95b
F: N. Timuroğlu IV:162a
F: Resmi Daire, E. Emiroğlu III:94a
F: Resmi Daire, ayrıntı, E. Emiroğlu III:94a
F: Saltanat kapısı, ayrıntı, E. Yazıcı I:291b
F: Saltanat kapısı, A. Kuzik III:93b
F: Valide Sultan Odası tavan süslemesi, E. Emiroğlu III:95b
G: Müzayede Salonu, 10 Haziran 1856 III:90a
P: Zemin kat III:92a
Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu
F: S. Giz III:97a
R: Hammont, 19. yy III:96c
Dolmabahçe Vapuru
F: E. Tutel III:97b
Dolmabahçe Gazhanesi
F: A. Güler I:479a
Dolmuş
F: E. Erim, 1990 III:98a
Dolmuş Motorları
F: N. Timuroğlu III:98b
Donizetti, Giuseppe
F: III:99c
Dormen, Haldun
F: III:100a
Dormen Tiyatrosu
F: Bulvar 1964-1965 sezonu III:100a
Dostlar Tiyatrosu
F: *Ben Bertholt Brecht*, 1986-1987 sezonu III:101a
Dökümcülük
F: Nargile mangalı III:102a
F: Sahan III:102a
F: Y. Tunca, 1987 IV:259a
M: *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:101b
Dölek, Şükrü Halil
F: I:413c
4. Levent
F: N. Timuroğlu II:452c
Dördüncü Vakıf Hanı
F: E. Emiroğlu III:102b
Dubois, François
R: Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:338a
R: II. Mahmud selamlık alayı V:259b
Duhani, S. Naum
F: III:104b
Duhanizade Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 III:105a
Durmuş Dede Tekkesi
F: III:106b
Düğümlü Baba Tekkesi
F: III:107b
F: Mihrap III:108a
Düğün Âdetleri
F: Ermeni düğünü III:193b
F: Rum düğünü, 1927 III:110a
F: Sébah ve Joaillier, 1937 I:144a
G: Melling I:179a
M: Osman (Nakkaş), *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:216b
R: III:109a
R: Paça günü, 18. yy IV:363b
R: Van Mour, 1714 III:109b
Dümbüllü, İsmail
F: A. Nihad Erman, 1961 III:110b
Düyun-i Umumiye Binası
F: E. Emiroğlu, 1982 III:112a
F: Kapı ayrıntısı, E. Emiroğlu, 1982 III:112a
P: III:111b
Düzgünman, Mustafa
F: A. Suad Ürgüplü III:117c
F: İ. Çelik, 1990 III:113b
F: İ. Çelik III:117a
F: İ. Çelik, 1990 III:113b
Düzyan Ailesi
F: Hagop Çelebi Düzyan, 1910 III:114c
F: Mikayel Çelebi Düzyan, 1910 III:114b
F: Sarkis Çelebi Düzyan, 1910 III:114a

Ebersolt, Jean
F: III:115c
Ebru Sanatı
F: Battal ebru, M. Düzgünman III:117a
F: Çiçekli ebru, M. Fuad Başar, Suad Ürgüplü III:117c
F: Çiçekli ebru, A. Babaoğlu V:181c
F: Mustafa Düzgünman III:113b
F: İ. Çelik, 1990 III:113b
F: Hatip ebrusu, M. Fuad Başar III:117a
F: Hatipli çiçek ebrusu V:181b
F: Papatya ebrusu, M. Düzgünman III:117b
Ebu Eyyub el-Ensarî Türbeleri
F: A. Hikmet Varlık, 1994 III:118b
Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi
F: E. Naza, 1993 III:120a
Ebu'd-Derda Türbesi
F: N. İşli VI:406a
Ebu'l-Fazl Mahmud Efendi Medresesi
P: 1959 III:121b
Ebüzziya, Tevfik
F: 1876 III:124a
Mecmua-i Ebüzziya, 1911 III:123c
Ebüzziya, Velid
F: 1911
Ecevit, Nazlı
R: III:125a
Eczacı Mektebi
Diploma: 1912 III:125b
F: 1924 III:139b
Eczacıbaşı Holding AŞ
F: IV:85c
F: Fayans Fabrikası VI:443b
Eczacıbaşı, Nejat
F: III:126a
Eczacıbaşı Spor Kulübü
F: 1992-1993 sezonu III:126b
Eczacılık Öğretimi
Diploma: Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye, 1887 III:127b
Diploma: Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne, 1908 III:127a
Eczacılık Tarihi Müzesi
F: 1989 III:127b
Eczaneler
Büyük Eczane'ye ait zarf: III:256a
Damga, 1757 III:128c
F: A. Güler, 1956 III:128b
F: Eczane-i Hamdi III:129a
Edebiyat Fakültesi
F: II:561a
Edhem Türbesi
F: N. İşli III:129b
Edib Efendi Yalısı
F: H. Sezgin III:130b
Edirnekapı
F: Kılıç alayı IV:556a
F: Sébah ve Joaillier III:131b
H: 1875 III:132a
Edirnekapı Hamamı
P: Glück III:539b
Eftalya (Deniz Kızı)
Plak kabı: Sahibinin Sesi III:135b
Eftalzade Medresesi
P: Z. Ahunbay, 1980 III:133c
Ege, Fehmi
F: III:135b
F: VII:204a
Eğitim
F: Beşiktaş Anadolu Lisesi, 1994 III:139b
F: Eczacı ve Dişçi Mektepleri, 1924 III:139b
F: Nümune Mektebi, 1910 III:138a
Eğlence Hayatı
F: A. Güler, 1962 III:143b
G: Harem, Van Mour III:142b
G: Kâğıthane, Bartlett III:143b
M: Levnî, 18. yy III:142a
R: Anonim, 16. yy III:141b
Eğri Kemer
F: IV:522a
Eğrikapı Maksemi
F: K. Çeçen, 1987 III:144c
Eirene
F: T. Aydoğmuş III:145c
Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi
F: N. Sözgen, 1994 V:322a
P: Z. Ahunbay, 1974 III:146b
Ekrem (Recaizade)
F: III:148b
Elçi Hanı
R: 16. yy III:149a
R: Anonim, 16. yy III:141b
Elçilikler
F: Fransa ve İngiltere elçilikleri, Tarabya III:150a
Eldem, H. Edhem
F: S. Giz III:151b
Eldem, S. Hakkı
F: Atatürk Kitaplığı binası, A. Kuzik, 1990 III:152a
F: Rahmi Koç Evi, III:152b
F: Suna Kıraç Yalısı, D. Kuban, 1984 III:152a
F: Şark Kahvesi VII:137a
Elefterios (Ayios) Kilisesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:153a
Elhamra Sineması
F: Y. Çelenk, 1994 III:155a
Broşür: III:154c
Emek Sineması
F: N. Timuroğlu, 1994 III:156a
Emetullah Gülnuş Valide Sultan
F: Yeni Valide Külliyesi, Üsküdar, A. Neftçi, 1989 III:157a
Emetullah Valide Sultan Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:157b
Emin (Çiftenaracı)
F: I:372b
Emin Bey Camii
F: Y. Çelenk, 1994 III:158a
Emine Sultan Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:158b
Eminönü

F: III:406a
F: A. Güler III:163a
F: A. Güler III:164a
F: Eminönü Meydanı V:389b
F: Galata Köprüsü III:162a
F: S. Giz IV:272b
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:417b
G: Bartlett III:159a
H: 1875 III:160a
H: 1985 III:161a
H: 1994 III:162a
R: Limon İskelesi Karakolu, Fossati III:327b
Eminönü İskelesi
F: E. Yazıcı IV:202a
F: Sébah ve Joaillier IV:202a
Eminönü Meydanı
Ç: Bouvard, 1902 II:315b
F: Sébah ve Joaillier VI:480b
Emir Buharî Tekkesi (Ayvansaray)
F: A. Neftçi, 1990 III:166a
Emir Buharî Tekkesi (Edirnekapı)
F: 1936 III:166b
Emir Buharî Tekkesi (Fatih)
Ç: III:167b
F: III:167b
Emirgân
F: H. Okurer, 1994 III:168b
Emirgân Camii
F: Dış görünüm, H. Arlı, 1994 III:169b
F: İç görünüm, H. Arlı, 1994 III:169b
Emirgân Korusu
F: Sarı Köşk, E. Yazıcı III:170b
Emirgân Ortaokulu
F: E. Uca, 1994 VI:145b
Emirgân Vapuru
F: III:171b
Enderun
M: Seyyid Lokman, *Hünername*, 1584 III:174a
Endüstri Meslek Liseleri
F: Maçka Endüstri Meslek Lisesi, Y. Çelenk, 1994 III:175a
Enerji
F: Ambarlı Termik Santralı III:175b
F: Yedikule Havagazı Fabrikası III:176a
Erbulak, Altan
F: III:100a
Erenden, İbrahim Fahreddin (Şeyh)
F: II:415c
Erenköy
F: İstasyon, A. Kuzik, 1992 III:178b
Erenköy İstasyon Çeşmesi
F: A. Kuzik, 1992 III:179b
Erenköy Kız Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:179b
Erenköy Vapuru
F: 1914 III:180a
Erimez, Salih
R: Amin alayı I:245a
Erkal, Genco
F: III:101a
Erkul, Emin
F: III:181a
Ermeni Basımevleri
Amblem: III:182b
F: Yeğya Dındesyan III:182c
Ermeni Kiliseleri
F: Hripsimyantz (Surp) Kilisesi (Büyükdere) III:183b
F: Krikor (Surp) Lusaroviç Kilisesi (Karaköy) III:184a
Ermeni Musikisi
F: Gomidas Soğomonyan III:185c
Ermeni Okulları
F: Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi, Y. Çelenk, 1994 VI:408c
F: Şınorhk (Mıgırdiç) Amira Miricanyan III:187b
Ermeni Patrikliği
F: E. Emiroğlu III:188a
Ermenice Basın
Ardzvi Vasburagan, 5. sayı, Ekim 1855 III:189b
Hayasdan, 50. sayı, 6 Haziran 1847 III:189a
Jamanak, 7. sayı 30 Mart 1863 III:189c
Mecmua-ı Havadis, 306. sayı, 1 Ağustos 1859, III:190a
Ermeniler
F: Ayin, E. Emiroğlu, 1988 III:192a
F: Düğün töreni III:193b
F: Kilise korosu III:191b
F: Osmanlı Bankası Olayı VI:167b
R: Van Mour IV:13b
Ersoy, M. Akif
F: III:194c
F: V:123a
Ertuğrul, Muhsin
F: II:342b
F: III:196a
F: A. Güler III:195c
Ertuğrul Tekkesi
F: R. Dönmez, 1982 VII:140a
F: III:197b
P: H. Rıza Ergezen III:197b
Esad Efendi Kütüphanesi
F: A. Neftçi, 1993 III:198a
Esayan Kız Ermeni Lisesi
F: III:199b
Esekapı Mescidi ve Tekkesi
P: III:199b
Esenköy Araba Vapuru
F: B. Dinç, 1993 I:286a
Eser-i İstanbul
F: Eser-i İstanbul damgalı tabak III:200c
Esir Ticareti
G: Bartlett III:201b
Eski Hamam
P: III:202b
Eski İmaret Camii
F: V:290a
F: E. Emiroğlu III:203b
Eski Saray
M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:204b
Eski Şark Eserleri Müzesi
F: E. Emiroğlu III:205b
Eskiciler
R: Yahudi eskici III:206b
Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı
F: Y. Çelenk, 1994 III:208a
Esma Sultan Sahilsarayı
G: Allom III:209b
G: Allom II:62a
G: Flandin III:209b
Esnaf
F: Kasap III:214a
F: Poğaçacı III:213a
F: Sebzeci III:213b
F: Süpürgeci III:213a
F: Terziler Cemiyeti İdare Heyeti, 1934 III:215b
F: Yağcı III:213b
M: Bizans, 9. yy III:212b
Esnaf Alayları
M: Levnî, *Surname-i Vehbî*, 18. yy III:217b
M: Osman (Nakkaş), *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:216b
Esnaf Gelenekleri
R: 17. yy III:218b
Esnaf Hastanesi
F: 1973 III:219a
Etfal Hastanesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:221a
F: III:220b
Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 III:222a
P: A. Batur III:221b
Ethem, Pertev
F: III:222b
Etiler
F: Y. Çelenk, 1994 III:223b
H: III:223a
Etz ha-Hayim Sinagoğu
F: Y. Çelenk, 1994 III:225c
Eudoksia Sütunu
F: Y. Çelenk, 1994 III:226a
Eufemia (Ayia) Kilisesi
P: III:227a
Ev Mimarisi
Ç: Bursa Muradiye Evi, 17. yy III:228a
F: Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı, A. Hızarcı III:231c
F: Anadoluhisarı, D. Kuban III:231a
F: Ayvansaray, D. Kuban III:231b
F: Beylerbeyi, D. Kuban III:231a
F: Eski Valide Sokağı, Üsküdar, D. Kuban III:230a
F: Fener evi, D. Kuban III:231a
F: Rukiye Sultan Yalısı, D. Kuban III:231a
F: Sultanahmet, D. Kuban III:231c
P: Bursa Muradiye Evi, 17. yy III:228a
P: Çinili Köşk, III:229c
P: Fatih Köşkü, III:229c
P: Hasip Paşa Yalısı, E. Kırağası III:232a
P: Kavafyan evi, H. Turhaner III:232a
P: Yasinci Yalısı, A. Sergül Sayın III:233c
R: Bebek evleri, Brindesi III:230a
Eyice, Semavi
F: N. Topçuoğlu, 1990 III:236c
Eyüb Sultan Külliyesi
F: E. Erim, 1983 III:237b
F: Kılıç alayı IV:555b
F: Mihraptan ayrıntı, N. Timuroğlu, 1993 III:240b
F: Şadırvanlı avlu ve hünkâr mahfili, N. Timuroğlu III:242a
F: Şebeke, Y. Çelenk, 1994 III:241b
F: Türbenin çini kaplı duvarı, N. Timuroğlu, 1993 III:241a
F: Y. Çelenk, 1994 III:239b
P: III:238a
Eyüboğlu, B. Rahmi
F: A. Güler III:244b
R: III:244b
Eyüp
F: III:246a
F: A. Neftçi, 1989 III:248a
F: A. Neftçi, 1989 III:249a
F: N. Timuroğlu, 1993 III:246a
F: N. Timuroğlu, 1993 III:248
H: III:247a
Eyüp Mezarlığı
F: A. Güler III:252a
F: A. Neftçi, 1989 III:252b
F: N. Timuroğlu, 1992 V:443a
G: Bartlett III:501a
Eyüp Oyuncakçılığı
F: III:253a
Ezgi, Subhi
F: III:254b

Faik Bey Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:255b
Faik Bey ve Bekir Bey Yalıları
F: K. Aktay, 1993 VII:420b
Faik Paşa
Büyük Eczane'ye ait zarf III:256a
Falaka
R: Anonim, 16. yy III:256b
Falcılık
R: Zonaro III:257c
Farrere, Claude
F: III:258b
Fatih (semt)
F: A. Neftçi, 1990 III:261b
H: III:262a
H: 1875 III:262a
Fatih Belediye Binası
F: A. Neftçi, 1990 III:263b
Fatih Darüşşifası
R: III:264a
Fatih Köşkü
P: III:229c
Fatih Külliyesi
F: A. Neftçi, 1989 III:266a
F: A. Neftçi, 1990 III:270a
F: Hünkâr Kasrı, A. Neftçi IV:100b
F: İç görünüm, E. Yazıcı III:270b
F: Karadeniz Çifte Kurşunlu Medresesi, N. Sözgen V:324a
F: N. Sözgen, 1994 V:165b
M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:267b
P: III:268a
P: Darüşşifa III:269b
P: Tabhane ve Kervansaray III:269a
Fatih Mescidi
F: E. Yazıcı
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:270c
Fatih Rüşdiyesi
F: VI:378a
Fatih Sultan Mehmet Köprüsü
A. Hikmet Varlık, 1994 III:271b
Fatma Aliye
F: III:272c
Fatma Sultan
Mühür: VI:17c
Fauvel, Louis-François
G: III:420a
Fazıl (Enderunlu)
M: Hamam, *Zenânname*, 1789 III:274b
M: *Hübannаme-Zenânname* III:83a
Fecr-i Âti
F: Faik Ali III:275c
Felek, Burhan
F: A. Güler III:276c
Feminist
Dergi: IV:347a
Fenarî İsa Camii
F: V:289b
F: A. Neftçi, 1990 III:278a
F: İç görünüm, A. Neftçi, 1990 III:278a
Fener
F: III:279b
F: III:280a
F: D. Kuban, 1980 V:244b
F: E. Emiroğlu, 1983 III:280b
F: T. Acar, 1992 III:279b
Fener İskelesi
F: N. Timuroğlu IV:203b
Fener Köşkü
R: C. Loos, 1710 III:282b
Fener Rum Erkek Lisesi
F: A. Neftçi, 1990 III:283a
Fenerbahçe
F: III:285a
F: İstanbul Yelken Kulübü, A. Kuzik, 1994 IV:251a
G: M. François Preault, 1817 III:284a
Fenerbahçe Feneri
F: A. Kuzik, 1992 III:286a
Fenerbahçe Spor Kulübü
Amblem: III:286c
F: 1911 III:286b
F: 1928
Fenerbahçe Stadyumu
F: A. Kuzik, 1994 III:287b
Fenerbahçe Vapuru
F: N. Gabeoğlu, 1989 III:287c
Fenerliler
F: D. Kuban, 1984 III:289a
R: III:288a
Feneryolu Camii
F: A. Kuzik, 1994 III:290c
Ferah Apartmanı
F: E. Emiroğlu I:330a
Ferah Tiyatrosu
F: III:291b
Ferdi Özbeğen Orkestrası
F: V:538a
Ferhad Paşa Türbesi
F: Y. Demiriz III:292b
Ferhatpaşa Otogarı
F: VI:181b
Ferid Paşa Konağı
Ç: III:292b
Feridun Ahmed Paşa Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:293a
Ferik İsmail Paşa Yalısı
F: E. Emiroğlu I:60b
Fer'iye Karakolu
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:294a
Fer'iye Sarayları
F: E. Erim, 1990 III:294b
Ferrara, Constanza da
Madalyon: II. Mehmed V:330b
R: II. Mehmed V:329a
Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi
F: A. Neftçi, 1990 II:379b
F: Ayrıntı III:295c
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 III:451c
F: Y. Çelenk, 1994 III:295a
P: III:295b
Fersan, Refik
F: III:296a
Feshane
F: 1892 VI:439b
F: S. Giz III:297b
F: A. Neftçi, 1987 III:298a
F: S. Giz III:87a
Fethi (Udi)
F: 1924 V:531a
Fethi Ahmed Paşa
F: III:299a
Fethi Ahmed Paşa Yalısı
F: E. Erim, 1991 III:299b
Fethi Paşa Korusu
F: A. Kuzik, 1994 III:300a
F: B. Baki Aksu II:281a
F: B. Kutun, 1994 V:74a
Fethiye Camii
F: V:290a
F: A. Hikmet Varlık, 1994 III:301b
F: Ayrıntı V:292b
Fethiye Medresesi
F: Y. Yavuz, 1975 III:302a
Fetih
R: Tintoretto III:303b
R: Zonaro III:304b
Fetih Bayramı
F: III:306b
Feyzullah Efendi Medresesi
F: A. Neftçi, 1990 III:309b
P: Z. Ahunbay III:309a
Fındıklı
F: III:311a
F: III:406b
H: 1926 III:310a
H: 1994 III:310a
Fındıkzade
F: C. Kahraman, 1994 III:312a
Fidanlıklar
F: Bahçeköy III:313a
F: Beykoz, Y. Çelenk, 1994 III:313b
Fikirtepe
H: III:315b
Fikirtepe Kültürü
F: Bezekler III:316b
F: M. Özdoğan III:316a
F: M. Özdoğan, 1991 III:316a
Fil Damı
P: III:318b
Filadelfion
Heykel: III:317b
Filarmoni Derneği
F: 1953 III:318a
Filmcilik
Afiş: Kemal Film, *Kanlı Nigâr* III:319b
Afiş: Lale Film, 1953 III:319b
Filmer, Cemil
F: III:320a
Firuz Ağa Camii (Divanyolu)
F: İ. Çelik III:321a
Firuz Ağa Camii (Tophane)
F: Y. Çelenk, 1994 III:321c
Fitnat Hanım Türbesi
P: Y. Demiriz III:322c
Flandin, Eugène Napoléon
G: Anadolu Hisarı I:251a
G: Boğaziçi II:285a
G: Esma Sultan Sahilsarayı III:209b
G: Eyüp Mezarlığı III:422a
G: Harem III:551b
G: Şerefâbâd Kasrı VII:163a
G: Topkapı Sahilsarayı VI:410a
G: Üsküdar İskelesi III:323a
Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü
F: R. Günay, 1991 III:325b
P: A. Batur III:325b
Florya Plajı
F: III:326a
F: VI:261b
Fossati, Gaspare Trajano
Ç: Bekirağa Bölüğü II:128a
Ç: Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b
F: Ayasofya, hünkâr mahfili I:456c
P: Hazine-i Evrak binası IV:38a
R: Bekirağa Bölüğü II:127b
R: III:326c
R: Eminönü Limon İskelesi Karakolu III:327b
R: Reşid Paşa Sahilsarayı III:327b
R: Rus Elçiliği binası VI:368b
R: Sur-ı Sultani VII:74a
Fossati, Giuseppe
Ç: Pedemonte Evi, Pera III:328a
R: Ayasofya I:448a
R: Ayasofya, iç görünüm I:448c
R: Darülfünun binası II:562a
R: Tasarım, Darülfünun binası II:562a
Fotoğrafçılık
F: Ahmed Emin (Servili) I:122b
F: Ali Sami (Bahriyeli) I:201a

F: Berggren II:157a
F: Mühendishaneli fotoğrafçılar III:331a
F: Sébah ve Joaillier'in fotoğrafhanesi III:330a
F: Sokak fotoğrafçısı VII:27c
F: Sultanahmet, Robertson III:330a
Kart: III:329c
Kart: Foto Resna, B. Bahaddin II:122b
Kart: N. Andreomenos I:268c
Kitap: *Mebadi-i Usuli-i Fotoğrafya*, A. Sami, 1893 III:329c

Fransa Elçiliği Binası
F: III:332a

Fransa Elçiliği Yazlığı
F: III:150a
F: IV:186a

Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü
F: III:333b
F: Kütüphane III:334a

Fransız Kültür Merkezi
F: III:334b

Fransız Lape (La Paix) Hastanesi
F: A. Kuzik, 1994 III:335b

Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi
F: III:336a

Fransızca Basın
Gazzette Française de Constantinople, 1797 III:337a
Le Courrier d'Orient, 1876 III:337a
Istanbul, 19 Ağustos 1944 III:337b

Frej Apartmanı
F: E. Emiroğlu, 1973 III:339a

Fresko Pasajı
F: Y. Çelenk, 1994 III:340a

Fresne-Canaye, Philippe du
Kitap: *Voyage du Levant*'ın kapağı III:340c

Fridman, Leon
Zarf: III:256a

Fruchtermann, Max
F: Bebek III:341a

Fuad Paşa (Keçecizade)
F: IV:514c

Fuad Paşa Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:342a

Fuhuş
F: A. Güler III:343b
F: A. Güler III:393a

Futbol
F: 1928 III:346a
F: S. Giz III:345b

Gabriel, Albert-Louis
R: Anadolu Hisarı, 1942 III:347a

Galante, Avram
Kitap: III:348a

Galata
F: G. Kara III:354a
F: Galata Rıhtımı VI:332b
F: Galata Rıhtımı, S. Giz VI:541b
F: N. Sözgen, 1993 V:114b
F: Yüksek Kaldırım, Sébah ve Joaillier III:352a
H: 1927 III:351a
H: Buondelmonti III:349b
M: Nasuh (Matrakçı), 1537 III:350a
R: Brindesi III:353a

Galata Bedesteni
P: III:355c

Galata Borsası
Hisse senedi: 10 Temmuz 1922 III:356b

Galata Köprüleri
Ç: Bouvard II:315b
F: III:162a
F: III:357a
F: III:357b
F: IV:502a
F: VI:182a
F: S. Giz III:31a
F: A. Güler III:359a
F: E. Erim VI:566a
F: E. Yazıcı, 1991 II:20a
F: Kurtuluş Bayramı, 1923 V:128a
F: T. Aydoğmuş III:359a
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:417b
F: Tramvay, A. Güler VII:300b
G: Allom III:358a

Galata Kulesi
Ç: III:360a
F: B. Dinç III:361b
F: N. Sözgen, 1993 V:114b
G: Melling III:361c
R: I:121a

Galata Mevlevîhanesi
F: V:427b
F: A. Kuzik, 1994 III:367a
F: Ahmed Celaleddin Dede V:427a
F: Türbe, E. Işın VII:166b
G: III:363b
P: III:365a
R: Van Mour III:366a

Galatasaray
F: A. Kuzik, 1994 III:368c
F: S. Giz IV:267a

Galatasaray Hamamı
F: A. Kuzik, 1994 III:369b
F: A. Kuzik, 1994 III:538b

Galatasaray Lisesi
F: A. Kuzik, 1994 III:370a

Galatasaray Postanesi
F: Dış görünüm, A. Kuzik, 1994 III:371a
F: İç görünüm, A. Kuzik, 1994 III:371b
F: İç görünüm, A. Kuzik, 1994 III:466a

Galatasaray Spor Kulübü
F: 1908-1909 sezonu III:372b
F: Hokey, S. Giz IV:82b

Galib Paşa Camii
F: A. Kuzik, 1994 III:373b

Galleria
F: A. Güler I:378b

Garibaldi, Giuseppe
F: III:374c

Gautier, Theophile
R: VI:541b

Gazanfer Ağa Külliyesi
F: Medrese, N. Sözgen, 1994 V:324a
P: II:376a

Gazhaneler
F: Dolmabahçe Gazhanesi, A. Güler I:479a
F: Hasanpaşa Gazhanesi, A. Kuzik, 1994 III:377b
F: Yedikule Gazhanesi III:377b
F: Yedikule Gazhanesi III:378a
F: Yedikule Gazhanesi, Y. Tunca, 1990 IV:293b

Gazinolar
F: Maksim Gazinosu (Taksim), A. Kuzik, 1989 III:379a
F: Maksim Gazinosu (Caddebostan), A. Kuzik, 1994 III:379b

Gecekondu
F: III:384a
F: 1990 III:408b
F: D. Kuban V:416a
F: E. Erim, 1985 III:381b
F: Y. Çelenk, 1994 III:382a
F: Y. Çelenk, 1994 III:383a
F: Y. Çelenk, 1994 V:64a

Gedikler
F: III:387b

Gedikpaşa
F: Y. Çelenk III:388b

Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi
F: Y. Çelenk, 1994 III:389b

Gedikpaşa Hamamı
F: Y. Çelenk, 1994 III:388b

Gedikpaşa Tiyatrosu
Amblem: III:390a

Gelenbevîzadeler
Gelenbevî İsmail Efendi'nin makalesi III:391a

Gencebay, Orhan
F: 1972 V:535c

Genç Kadın
Dergi: IV:345c

Genç Mehmed Paşa Çeşmesi
F: E. Karakaya, 1994 III:392a

Genelevler
F: A. Güler III:343b
F: A. Güler III:393a

Gerçek, Selim Nüzhet
F: III:394a

Gérôme, Jean-Léon
R: "Saray Terası", 1886 III:394b

Getronogan Ermeni Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:395b

Gillespie, Dizzy
F: 1988 II:387b

Giyim Kuşam
F: III:400b
F: Aşiret Mektebi öğrencileri, Abdullah Biraderler I:370a
F: Redingot III:400a
G: I. Süleyman, M. J. Jouannin, 1840. III:397b
R: C. Rogier, 1845 III:399a
R: G. Brindesi III:399b
R: Osmanlı Devlet görevlileri, 1864. III:398a

Giz, Adnan
F: III:401c

Giz, Salahattin
F: III:402a

Glikeria Adası ve Manastırı
H: III:402c

Glück, Heinrich
F: III:403b

Gotlar Sütunu
G: Bartlett III:404a

Göç
F: Balkan Savaşı'nda İstanbul'a gelen göçmenler II:30a
F: Eminönü III:406a
F: Fındıklı III:406b
F: Gecekondu, 1990 III:408b
R: Osmanlı-Rus Savaşı VI:177b
Tablo: III:407a

Gökay, Fahrettin Kerim
F: III:258b
F: 1962 III:410c
F: Göztepe'deki evi, A. Kuzik, 1994 III:411a

Gökdelenler
F: 4. Levent, B. Çelebi V:418a

Göksu
F: E. Yazıcı, 1988 III:412a
H: 1963 III:412a
R: G. Brindesi III:399b
R: Mesire V:408a

Göksu Vapuru
F: III:412c
Gölpınarlı, Abdülbaki
F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385c
Görele, Hamit
R: III:413b
Görkey, Şeref
F: III:414c
Göztepe
F: A. Kuzik, 1994 III:415a
F: B. Kutun, 1989 V:247a
Göztepe Camii
F: A. Kuzik, 1994 III:416a
Göztepe Mektebi
Ç: III:416b
Göztepe Vapuru
F: III:417a
Gravürler
G: Eyüp Mezarlığı, E. Flandin III:422a
G: Gouffier III:420a
G: Grelot 1680 III:418a
G: Melling III:421a
G: Saray aşçısı, Van Mour III:417a
G: Silahdar ağa, Van Moor III:417b
G: Top Arabacıları Kışlası, Raczynski III:422a
G: Topkapı Sarayı, d'Ohsson III:419a
Grelot, Guillaume-Joseph
G: Ayasofya, 1680 III:423b
G: Panorama, 1680 III:418a
R: Sepetçiler Kasrı, 1680 VI:527b
Grosvenor, Edwin Augustus
Kitap: III:429c
Grevler
F: Derby işgali, 1968 III:35c
F: Hava-İş grevi III:427b
F: Kavel grevi IV:498a
F: Mensucat Santral direnişi III:426b
F: Tramvay işçileri grevi, 1921 IV:242b
F: Samurkaş Fabrikası grevi IV:284b
F: Timsah Lastik işçileri grevi, 1963 IV:289b
Gudenus, Philipp Ferdinand
H: III:430a
Gureba Hastanesi
P: III:431b
F: Poliklinik, 1970 III:431b
F: Y. Çelenk, 1994 III:432a
Gureba Hastanesi Camii
F: A. Neftçi, 1990 III:433a
Gül Camii
F: A. Neftçi, 1990 III:434b
F: İç görünüm, A. Neftçi III:435a
P: III:434b
Güler, Ara
F: E. Yazıcı, 1988 III:436a
Gülersoy, Çelik
F: III:437b
Güleryüz, Bedia
R: III:438a
Gülfem Hatun Camii
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:438b
Gülhane Parkı
F: Sarnıç, Y. Çelenk, 1994 III:439c
F: Y. Çelenk, 1994 III:439a
Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:440a
Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu
F: *Kelepçe*, 1967-1968 sezonu III:441b
Gülşenîlik
F: Peyk Dede Tekkesi III:443b
Hat: Şeyh Hasan Sezai'nin ismi III:443c
Gültepe
F: Y. Çelenk, 1994 III:444b
P: Y. Çelenk, 1994 V:64a
Gülustu Kadın Efendi Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:445c
Gülzârî
Kitap: *Destan-ı Sivastopol*, 1855 III:446a
Gümrükler
F: Eminönü Gümrüğü VII:266b
F: Haydarpaşa Gümrüğü III:446b
Gümüşçülük
F: Buhurdanlık ve tepsi, Bizans dönemi III:447b
F: Mühür, M. Zeki Kuşoğlu III:448
F: Mushaf, Osmanlı dönemi, M. Zeki Kuşoğlu III:448a
Gümüşhanevî Tekkesi
F: III:448b
F: 1936 III:448b
Gümüşsuyu Askeri Hastanesi
F: III:449b
Gümüşsuyu Kışlası
F: A. Kuzik, 1994 III:450b
Güneş Saatleri
F: Ferruh Kethüda Camii, T. Aydoğmuş, 1993 III:451c
F: Mihrimah Sultan Camii, A. Kuzik, 1994 III:451a
F: Sultan Ahmed Camii, T. Aydoğmuş, 1993 III:451b
F: Topkapı Sarayı, 3. Avlu, T. Aydoğmuş III:451b
Güngören İlçesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:452a
Gürcan, Tarık
F: VI:295b
Güreş
F: III:454b
R: Anonim, III:454b
Gürmen, Hüseyin Kemal
F: I:298b
F: III:455c
Gürpınar, Hüseyin Rahmi
F: II:446b
F: III:456b
Gürses, Müslüm
F: 1989 V:537b
Gürsoy, Bedri
F: III:457b
Gürzap, Reşit
F: III:457b
Güvenlik Hizmetleri
R: Asâkir-i Muhammediye askerleri, III:458c
R: Brindesi III:458b
R: C. Deval, 1828, Karakullukçu III:458a
Güvercinlik Kasrı (Yıldız Sarayı)
F: E. Emiroğlu VII:524b
Güzel Ahmed Paşa Türbesi
P: III:459a
Güzel Sanatlar Akademisi
F: III:460a
F: Ö. Küçükerman, 1988 III:460a
Güzelce Kasım Paşa Camii
F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 III:462a
F: Y. Çelenk, 1994 III:461b
Güzelcekemer
F: K. Çeçen, 1988 III:463b
Güzelhisar Vapuru
F: III:464a
Haberleşme
F: Galatasaray Postanesi, A. Kuzik, 1994 III:466a
R: Tatar III:466a
R: Ulak III:466b
Hacı Ahmed Bey Yalısı
F: K. Aktay, 1993 VII:420a
Hacı Ali Paşa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 III:467b
Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Kapalıçarşı)
F: Y. Çelenk, 1994 III:468c
Hacı Beşir Ağa Çeşmesi (Koca Mustafa Paşa Camii)
F: Y. Çelenk, 1994 II:289b
Hacı Beşir Ağa Darülhadisi
F: Z. Ahunbay, 1994 III:469a
Hacı Beşir Ağa Külliyesi
F: Giriş, N. Sözgen, 1994 III:470c
F: N. Sözgen, 1994 III:470a
F: Sebil, N. Sözgen, 1994 III:470b
F: Tekke, N. Sözgen, 1994 III:471b
Hacı Evhad Külliyesi
F: Cami, A. Neftçi, 1990 III:474a
F: Derviş hücreleri, 1941 III:475a
P: III:473b
Hacı Eyübzade Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:475b
Hacı Halil Mescidi
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 III:476a
Hacı Hasan Efendi Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:476b
Hacı Hasanzade Mescidi
F: A. Neftçi, 1990 III:476
Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi
F: H. Örcün Barışta, 1986 III:477c
Hacıbekir
F: Abdullah Biraderler V:224a
R: Preziosi III:479b
Hacıhüsrev
F: Y. Tunca, 1993 III:480b
Hacopulo Pasajı
F: N. Timuroğlu, 1993 III:481b
Haçaduryan, Karekin
F: III:483b
Haçlı Seferleri
M: Haçlı donanması Konstantinopolis önlerinde III:484b
M: Haçlı donanması Boğaz'da III:485b
M: Konstantinopolis surlarına saldırırken. V:137a
M: Kuşatma, 1350 III:485b
M: Papa II. Urbanus, 1490 III:484a
M: Şövalye, 13. yy III:488a
R: III:486a
Hadım Hasan Paşa Medresesi
P: Z. Ahunbay III:489b
Hadım İbrahim Paşa Camii
F: Kubbe, ayrıntı, T. Okçuoğlu III:491a
F: T. Okçuoğlu III:490b
Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi
F: A. Akman III:491c
Hahambaşılık
F: David Asseo III:495a
F: Haim Moşe Becerano III:494b
Hakkı Tarık Us Kütüphanesi
F: E. Emiroğlu, 1980 III:496a
Halas Vapuru
F: S. Giz III:496c
F: S. Giz VII:181b
Halaskârgazi Caddesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:497a
Hale Sineması
F: VII:114b
Hale Vapuru

F: III:497c
Halep Pasajı
F: Y. Çelenk, 1994 III:498a
Halep Vapuru
F: III:498b
F: F. Şenol I:152a
Halı Müzesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:499b
Halıcılar
F: IV:258a
F: IV:291b
Haliç
F: III:502a
F: IV:475a
F: A. Güler III:506a
F: Odun İskelesi III:505b
F: Piyer Loti Kahvesi, N. Timuroğlu, 1993 III:508b
G: Eyüp Mezarlığı, Bartlett III:501a
H: III:503b
Haliç İşi
F: III:509c
Halid Ağa Çeşmesi
F: A. Kuzik, 1994 III:510c
Halil Abdurrahman Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:512a
Halil Çevgân Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:512b
Halil-Hamid Apartmanı
F: N. Timuroğlu, 1994 III:514a
Halil Paşa
R: III:513a
Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1987 III:513c
Halk Bilgisi Haberleri
Dergi: 1 Mayıs 1931 III:515a
Halk Edebiyatı
Kitap: *Tahir ile Zühre*, 1924 III:516a
Kitap (taşbaskı): *Nasreddin Hoca*, 1822 III:517a
Halk Eğitimi Merkezleri
F: Kadıköy Halk Eğitimi Merkezi, N. Timuroğlu III:517b
Halk Hikâyeleri
Kitap (taşbaskı): *Köroğlu*, 1885 III:519c
Kitap (yazma nüsha): *Ferhad ile Şirin* III:520a
Halk İlaçları
F: III:521b
Halk Kitapları
Kitap: *Âşık Garip*, 1935 III:523b
Kitap: *Sürmeli Bey*, 1959 III:523a
Kitap (taşbaskı): *Seyfülmülûk*, 1899 III:522b
Halkalı Suları
F: Ali Paşa Kemeri, K. Çeçen, 1986 III:525b
F: Avasköy Kemeri, K. Çeçen, 1986
F: Beylik Suyolu, K. Çeçen, 1986 III:525a
H: Bozdoğan Kemeri, 1748 III:526a
Halkalı Ziraat Mektebi
P: Onarım projesi III:527b
P: Vaziyet planı III:528a
Halkevleri
F: Kadıköy Halkevi binası III:529a
Halki Palas Oteli
F: E. Emiroğlu, 1985 III:530a
Hallaç Baba Tekkesi
Ç: M. Baha Tanman III:531a
Hallaçlık
R: Malbeste, 1805 III:532a
Haller
F: Unkapanı Hali 1949 III:532b
Halvetîlik
F: M. Baha Tanman, 1990 III:533c
F: Sünbül Efendi Türbesi, M. Baha Tanman, 1990 III:534b
G: D'Ohsson, N. Timuroğlu III:535a
Şema: M. Baha Tanman III:534b
Hamallar
F: A. Güler III:163a
F: A. Güler, 1950 IV:258a
F: Berggren IV:431a
F: Beyoğlu sedyesi II:222b
F: Sırık hamalları III:387b
R: Preziosi, 1865 III:535c
Hamam Camii
F: Y. Çelenk, 1994 III:536b
Hamam Gelenekleri
M: Fazıl (Enderunlu), *Zenânname*, 1789 III:274b
Hamamlar
F: Acemoğlu Hamamı, E. Emiroğlu, 1993 I:62b
F: Ağa Hamamı (Üsküdar), E. Emiroğlu, 1993 I:93b
F: Cağaloğlu Hamamı, A. Güler III:538b
F: Galatasaray Hamamı, A. Kuzik, 1994 III:538b
G: Ağa Hamamı, Allom I:93a
G: Raczynski III:537b
P: Ağa Hamamı I:92a
P: Ayasofya, Haseki Hamamı, A. Sami Ülgen III:540a
P: Edirnekapı Hamamı, Glück III:539b
P: Haseki Hamamı, Glück III:541a
P: İbrahim Paşa Hamamı, Glück III:541b
P: Şengül Hamamı VII:160b
P: Tahtakale Hamamı, Glück III:540a
R: Zonaro III:537a
Hamdi (Kavuklu)
R: IV:213b
R: Muazzez III:542a
Hamdullah (Şeyh)
Hat: IV:18a
Hat: Bayezid Camii kapısı III:543a
Hamidiye Camii
F: T. Okçuoğlu, 1994 III:543c
Hamidiye Çeşmesi ve Sebili
F: H. Örcün Barışta III:544b
Hamidiye Kütüphanesi
F: Y. Çelenk, 1994 V:174a
Hamidiye Sebili
F: IV:475a
Hamidiye Suyu Tesisleri
F: 4. Levent'teki bir su deposu, K. Çeçen III:545a
F: K. Çeçen III:545b
Hammer, Joseph
Kitap: 1834 III:546a
Hammont, M
R: Dolmabahçe Sarayı Tiyatrosu III:96a
Hançerli Hanım Hikâyesi
Taşbaskı III:547b
Hanım
Dergi: IV:345c
Hanımlar Âlemi
Dergi: IV:345a
Hanımlara Mahsus Gazete
Gazete: 1903 III:548a
Hanlar
F: Hasan Paşa Hanı, Y. Çelenk, 1994 III:549a
F: Küçük Çukur Han, N. Timuroğlu, 1994 III:549b
F: Simkeşhane Hanı, A. Neftçi, 1984 III:548b
Harbiye Nezareti Binası
F: A. Batur VI:148c
F: A. Bilban Yalçın III:550a
Harbiye Orduevi
F: Y. Çelenk, 1994 VI:135b
Harem
F: A. Güler III:555b
G: Allom III:553b
G: Van Mour III:142b
M: Seyyid Lokman, *Hünername*, 1584 III:174a
R: Lewis V:212a
R: C. Rogier, 1847 III:554a
R: Swoboda III:555b
Harem (Semt)
G: Flandin, III:551b
Harem Köşkü
Ç: A. Vallaury VI:149b
Haritalar
H: II:86a
H: Bruyn, Cornelius de II:325a
H: Buondelmonti II:333b
H: F. Kauffer, 1776 III:559b
H: G. Sanson, 1711 III:559b
H: H. Schedel VI:476a
H: H. Schedel, 1493 III:557a
H: Hogenberg, 1574 III:558a
H: J. B. Homann, 1707 III:559b
H: Nasuh (Matrakçı) III:558a
Hasan Ağa Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:561c
Hasan Çelebi
Hat: 1994 III:562a
Hasan Çelebi Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 III:562c
Hasan Efendi (Kel)
F: III:563b
Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Türbesi ve Kütüphanesi
F: M. Baha Tanman, 1994 III:564a
Hasan Paşa Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 III:549a
F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 III:566b
Hasan Rıza
Hat: III:567b
Hasanpaşa
F: N. Timuroğlu, 1994 III:568b
Haseki
F: A. Neftçi IV:1b
Haseki Darüşşifası
F: III:3a
Haseki Darüşşifası ve Hastanesi
F: IV:2b
F: İç hastalıklar koğuşu IV:3b
Haseki Hafsa Sultan Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:4a
P: IV:3c
Haseki Hamamı
F: A. Neftçi IV:4a
P: III:540a
P: Glück III:541a
Haseki Külliyesi
F: A. Güler IV:5a
Haseki Sultan Meydan Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:6a
Haseki Tarlası Sarayı
P: Harem binasının üst kat planı IV:6b
Hasırîzade Tekkesi
F: H. Tanman, 1976 IV:8b
P: M. Baha Tanman IV:7b
Hasib Paşa Yalısı
F: E. Emiroğlu IV:9b
P: V:53b
P: E. Kırağası III:232a
Hasköy

F: A. Neftçi, 1993 IV:11a
F: Sébah ve Joaillier IV:10b
Hasköy Ayazması
F: E. Karakaya, 1994 IV:11c
F: E. Karakaya, 1994 IV:12a
Hasköy Tersanesi
F: IV:12a
F: VII:181b
Hassa Mimarları Ocağı
R: IV:13a
R: Van Mour IV:13b
Hastaneler
F: Beyoğlu Belediye Hastanesi, 1986 IV:14a
Haşim Efendi
Hat: VII:108a
Haşim Efendi Tekkesi
F: 1941 IV:16a
Hat Sanatı
Hat: Mustafa İzzet Efendi IV:17b
Hat: Hamdullah (Şeyh) IV:18a
Hat: Yahya Hilmi IV:17a
Hatice Sultan Çeşmesi
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:18c
F: Y. Çelenk, 1994 IV:18b
Hatice Sultan Sahilsarayı
G: Melling IV:19a
G: Melling V:387c
Hatice Sultan Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:20b
Hatuniye Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 IV:21a
Hava Harp Okulu
F: 1982 III:21b
Hava Ulaşımı
F: Atatürk Havalimanı, 1986 IV:22a
Havacılık Müzesi
F: A. Neftçi, 1994 IV:23a
Havariyun Kilisesi
P: IV:24a
Haydar Paşa Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:25b
Haydar Paşa Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:26a
Haydarpaşa
F: VII:498b
F: E. Yazıcı IV:27b
F: Gümrük III:446b
F: Haydarpaşa Çayırı IV:27b
H: IV:28a
Haydarpaşa Askeri Hastanesi
F: IV:29b
Haydarpaşa Garı
F: Atatürk, 1929 I:392a
F: Y. Çelenk, 1994 IV:30a
Haydarpaşa İskelesi
F: A. Kuzik, 1990 IV:31b
F: İç mekân, H. Okurer, 1993 IV:31a
Haydarpaşa Limanı
F: A. Güler V:217a
F: B. Çelebi IV:31b
Haydarpaşa Lisesi
F: IV:32b
Haydarpaşa Numune Hastanesi
F: A. Kuzik, 1994 IV:32b
Haydarpaşa Vapuru
F: IV:33a
Hayrullah Efendi
F: IV:34b
Hayvan Türleri
F: Leylekler IV:35a
Hayvanat Bahçesi
F: H. Alsancak, 1993 IV:36b
Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:37a
Hazinedar Usta Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:37b
Hazine-i Evrak Binası
P: Gaspare Fossati IV:38a
Hazireler
F: II. Mahmud Türbesi'nin haziresi, A. Hikmet Varlık IV:39a
F: Yeni Valide Camii'nin haziresi, H. Okurer, 1994 V:443b
Hebdomon Hipojesi
F: Lahit, E. Karakaya IV:40a
Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı
F: D. Kuban, 1984 IV:41b
Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi
F: A. Neftçi, 1990 IV:44a
F: Çini pano, İ. Hattatoğlu IV:46a
F: E. Emiroğlu, 1975 IV:43b
F: İç mekân, D. Kuban, 1983 IV:45b
P: 1907 IV:44a
Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 II:490b
Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi
F: A. Hikmet Varlık, 1993 IV:46b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:47a
Helva
R: Sokak helvacısı ve saray helvacısı, Van Mour IV:47b
Helvaî Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1979 IV:50a
P: M. Baha Tanman IV:49b
Hemdat İsrael Sinagoğu
F: N. Güleryüz, 1992 IV:51b
Hendese-i Mülkiye Mektebi
F: 1888 IV:52a
Herakleios Hanedanı
Soyağacı IV:53b
Heybeliada
F: IV:57a
F: Deniz Lisesi, N. Başgelen III:28a
F: E. Emiroğlu, 1985 I:69b
F: E. Emiroğlu, 1985 IV:55a
F: E. Emiroğlu, 1985 IV:55b
H: IV:54a
Heybeliada Ruhban Mektebi
F: T. Okçuoğlu, 1994 IV:58a
F: Tören odası, E. Emiroğlu, 1985 IV:58a
Heybeliada Sanatoryumu
F: E. Erim, 1988 IV:59
Heybeliada Vapuru
F: E. Tutel IV:59c
Hıdiv Kasrı
F: G. Kara IV:62a
F: Havuzlu alan, E. Emiroğlu, 1981 IV:63a
F: Vitraylı tavan, A. Kuzik, 1989 IV:62b
Hıdiva Sarayı
F: E. Emiroğlu IV:63b
F: E. Emiroğlu IV:64b
Hırka-i Saadet Ziyareti
F: N. Timuroğlu, 1991 IV:67c
Hırka-i Şerif Camii
F: A. Neftçi IV:68b
F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 IV:69b
Hızır Bey Çelebi
F: Mezar taşı, N. Timuroğlu, 1994
Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi
F: A. Kuzik, 1994 IV:70c
Hidayet Camii
F: A. Batur VI:148b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:71b
High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri
F: Nişantaşı Anadolu Lisesi, Y. Çelenk, 1994 IV:66b
Hilair, Jean-Baptiste
G: Atmeydanı I:416a
G: Aynalıkavak Kasrı I:485a
G: Ciğerci ve köpekler V:87c
G: Kız Kulesi IV:66b
G: Sepetçiler Kasrı, 1788 VI:528a
G: Sinan Paşa Köşkü VII:1b
G: Top Kapısı Sahilsarayı VII:289b
Hilal-i Ahmer Cemiyeti
F: 1912 IV:72b
Hilton Oteli
F: N. Timuroğlu, 1993 IV:74a
Hindîler Tekkesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:74b
Hippodrom
F: A. Güler, 1990 II:252a
G: Veronalı Panvinius IV:75a
P: IV:76a
R: Sarnıca dönüşen kısmı VI:470a
Hiramî Ahmed Paşa Mescidi
F: A. Neftçi IV:67a
Hisar, A. Şinasi
F: A. Güler IV:78b
Hizmet Sektörü
F: N. Sözgen, 1994 IV:79b
Hobhouse, J. B.
R: Humbaracı Kışlası IV:96b
Hobyar Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:80c
Hoca Hamza Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:81a
Hoca Kasım Gümani Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:81b
Hocapaşa Camii
F: N. Sözgen, 1994 IV:82a
Hogenberg, G. A.
H: 1574 III:558a
Hokey
F: Galatasaray, S. Giz IV:82b
Hokkabazlık
F: IV:159b
M: Gözbağcılık, 16. yy IV:83b
M: Tasbazların gösterisi, *Surname-i Hümayun* IV:83a
Holdingler
F: Eczacıbaşı Holding IV:85c
F: Sabancı Holding, N. Timuroğlu, 1994 IV:84b
Hollanda Elçiliği Binası
F: A. Kuzik, 1994 IV:86b
Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü
F: A. Kuzik, 1994 IV:86b
Homan, J. B.
H: 1707 III:559a
Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand
G: Rumeli Feneri IV:87b
G: Yoros Kalesi VII:535b
Horozcu Kahveleri
F: A. Güler IV:88b
Hoşgör, Bedriye
F: II:557a
Hovhannes IX (Gold)
F: IV:89c
Hovhannes (Surp) Kilisesi (Yedikule)
F: Y. Çelenk, 1994 IV:90a
Hreşdagabet (Surp) Kilisesi (Balat)
P: V. Kriscp, 1931 IV:90b
Hrimyan, Mıgırdiç
F: IV:91b
Hripsimyantz (Surp) Kilisesi (Büyükdere)
F: E. Emiroğlu III:183b
Hristaki (Hanende)
F: 1924 V:531a

Hristos Analipsis Kilisesi (Samatya)
F: Z. Karaca IV:92a
Hristos Manastırı (Kınalıada)
F: N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b
Hubbî Hatun Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:92c
Huber Köşkü
F: Çeşme, E. Emiroğlu, 1980 IV:94a
F: E. Emiroğlu, 1977 IV:93a
F: İç görünüm, E. Emiroğlu, 1980 IV:93c
Hukuk Fakültesi
F: II:561a
Hukuk Mektebi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:95a
Hukukçular Sitesi
F: N. Timuroğlu, 1994 II:453b
Hulusi Bey Köşkü
F: M. Baha Tanman, 1989 IV:96a
Humbaracı Kışlası
R: J. C. Hobhouse, 1813 IV:96b
Hunglinger von Yngue, Andreas Magnus
R: IV:97c
Hünkâr İmamı Köşkü
P: IV:99a
Hünkâr İmamı Köşkü (Acıbadem)
Ç: S. Hakkı Eldem III:70a
Hünkâr Kasırları
F: Fatih Camii, A. Neftçi IV:100b
F: Yeni Camii, A. Kuzik, 1994 IV:101b
P: IV:101b
Hünkâr Mahfilleri
Ç: Yeni Cami, ayrıntı IV:102b
F: E. Emiroğlu, 1973 IV:103b
F: Fossati, Ayasofya I:456c
Hürrem Çavuş Camii
F: A. Neftçi IV:103c
Hürrem Sultan
R: IV:104b
Hürriyet
Gazete: 1 Mayıs 1948 IV:105a
Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi
F: K. Aktay, 1994 IV:106c
Hüseyin Fahreddin Dede
F: IV:107b
F: V:427b
Hüseyin Paşa Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:108b
Hüsrev Kethüda Darülkurrası
P: 1945 II:566a
Hüsrev Paşa Külliyesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:109b
Hüsrev Paşa Türbesi
Ç: 1939 IV:110b

Ihlamur Kasrı
F: A. Kuzik II:40a
F: Merasim Köşkü, A. Hikmet Varlık IV:112a
F: Y. Çelenk, 1994 IV:112a
Ilgaz, Rıfat
F: II:447c
Irsoy, Ahmed
F: II:459a
Islahat Fermanı
Afiş: IV:113a
Işık Lisesi
F: K. Aktay, 1994 IV:114b

İaşe
F: Yağkapanı İskelesi IV:117a
R: IV:118
İbn Meddas Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:119c
İbrahim (Sultan)
F: Topkapı Sarayı IV:121b
R: Kostantin (Kapıdağlı) IV:120b
İbrahim Ağa Çayırı Mescidi
F: K. Aktay, 1994 IV:123c
İbrahim Ağa Çeşmesi
F: H. Kargı, 1994 IV:124b
İbrahim Bey (Pirîzade)
F: VI:252b
İbrahim Edhem Paşa Türbesi
F: K. Aktay, 1994 IV:124c
İbrahim Müteferrika
F: Büst, L. Aytek IV:126b
İbrahim Paşa (Damat)
R: Van Mour, 1712, IV:127a
İbrahim Paşa Hamamı
P: III:541b
İbrahim Paşa Mektebi
F: K. Aktay, 1994 IV:127b
İbrahim Paşa Sarayı
Ç: S. Çetintaş VI:464b
F: N. Sözgen, 1994 IV:129b
G: Melling IV:128a
M: *Surname-i Hümayun* V:336a
M: *Surname-i Hümayun* VII:160c
İbrahim Paşa Sebili
F: Y. Çelenk, 1994 IV:131b
İbret
Gazete: 22 Haziran 1872 II:70a
İçki
Etiket: İstanbul Rakısı II:56b
F: Bar, H. Okurer, 1993 II:57b
F: Bomonti Bira Fabrikası, H. Okurer, 1993 II:296b
F: Bomonti Bira Bahçesi II:296b
F: Bomonti Bira Bahçesi IV:132b
Etiket: Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası etiketleri IV:133b
İçli, Şerif
F: IV:134b
İdadiler
Kitap: 1892-1893 ders yılı IV:134c
İdari Yapı
R: Kadı, 17. yy IV:137b
İETT
F: Doğal gazlı otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b
F: Otobüs IV:139b
F: Tramvay, A. Güler IV:140a
İftar Âdetleri
G: D'Ohsson, IV:141a
İgnatios (Genç)
F: T. Aydoğmuş I:454a
İgnatios Teoforos
F: T. Aydoğmuş I:454c
İhap Hulusi
Afiş: Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129b
İhsan Vapuru
F: IV:142b
F: S. Giz VII:142b
İhtisab
R: IV:143b
İkbal Kütüphanesi
F: V:29b
İkdam
Gazete: 25 Temmuz 1823 IV:145b
İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul
F: S. Giz IV:146a

İkinci Vakıf Hanı
F: Y. Yavuz, 1971 IV:148a
İkitelli
F: Y. Çelenk, 1994 IV:148b
F: Y. Çelenk, 1994 V:153b
İkonalar
F: Ayios Nikolaos IV:152a
F: Kazan Meryem'i, Rus IV:152b
F: "Meryem'e Müjde" IV:152b
F: Vaftizci Yahya IV:153a
İkonoklazma
F: Aya İrini Kilisesi, Y. Çelenk, 1994 IV:154a
İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi
F: F. Sayılan IV:155b
İl Halk Kütüphanesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:156a
İlahiyat Fakültesi
F: II:561a
İlhan, Atillâ
F: N. Sözgen, 1993 IV:157c
İlkokullar
F: Gazi Mustafa Kemal Paşa İlkokulu, K. Aktay, 1994 IV:158a
İllüzyon
F: Hokkabazlar IV:159b
F: Zati Sungur IV:159b
İlmen, Süreyya
F: IV:160b
İlyasko Köşkü
F: E. Emiroğlu, 1985 IV:160b
İmameli Han
F: Y. Çelenk, 1994
İmar Planları
F: Dolmabahçe Sarayı, N. Timuroğlu IV:162a
F: Kadıköy, O. Ekinci, 1993 IV:163a
İmaretler
F: Süleymaniye Külliyesi, T. Aydoğmuş IV:166a
F: Şehzade Külliyesi, M. Baha Tanman, 1988 IV:165b
İmrahor Camii
F: V:288b
F: E. Emiroğlu, 1980 IV:167b
G: 1877 IV:166b
İmrahor Köşkü
F: IV:168b
İmrahor Mescidi
F: K. Aktay, 1993 IV:168b
İnal, İbnülemin Mahmud Kemal
F: IV:169b
İnançalp, Mehmed Cevdet
F: IV:169c
İnci Pastanesi
F: N. Sözgen, 1994 IV:171b
İncili Çavuş
F: Mezar taşı kitabesi, E. Emiroğlu IV:172b
İngiliz Hastanesi
F: N. Sözgen, 1994 IV:173c
İngiliz Mezarlığı
F: K. Aktay, 1994 IV:174a
İngiltere Elçiliği Binası
F: IV:175b
İngiltere Elçiliği Yazlığı
F: III:150a
İnönü Anıtı
F: N. Sözgen, 1994 IV:176a
İnönü Evi
F: A. Batur II:451a
İnönü, İsmet
F: I:395b
İnönü Stadı

F: A. Kuzik, 1990 IV:176b
İnşaat Sektörü
F: Anadoluhisarı, O. Ekinci, 1993 IV:178a
İntizam Vapuru
F: IV:178b
İoannes I Tzimiskes
Sikke: IV:179b
İoannes II Komnenos
Sikke: IV:180a
İoannes (Ayios) Kilisesi
F: G. Kara II:336b
İoannes Prodromos en to Hebdomo
P: IV:182a
İoannes Prodromos Kilisesi
P: Z. Karaca IV:183a
İoannes Prodromos Metohion Kilisesi
F: Z. Karaca IV:184a
İonnes Hrisostomos
F: T. Aydoğmuş I:454b
İplikhane-i Âmire
F: IV:185a
İpsilanti Yalısı
F: IV:186a
F: IV:186a
İptidadiler
F: IV:188a
İran Elçiliği Binası
F: C. Can, 1993 IV:190a
İranlılar Mescidi
F: K. Aktay, 1994 IV:192a
İrdelp, Neşet Ömer
F: IV:193a
İshak Ağa Çeşmeleri
F: Y. Çelenk, 1994 IV:194a
İshak Ağa Çeşmesi
F: E. Karakaya, 1994 IV:194b
İshak Efendi (Başhoca)
R: IV:195c
R: IV:196a
İshak Paşa Camii
F: C. Kahraman, 1994 IV:197b
İshak Paşa Hamamı
F: T. Aydoğmuş, 1992 IV:198a
İshakpaşa Yangını (1912)
F: VII:428b
F: VII:431b
F: VII:433a
F: VII:434a
İsidoros (Miletli)
F: T. Aydoğmuş IV:198b
İskeleler
F: Eminönü İskelesi, E. Yazıcı IV:202a
F: Anadolukavağı İskelesi, E. Köseoğlu IV:203a
F: Bakırköy Deniz Otobüsü İskelesi IV:205b
F: Beylerbeyi İskelesi, N. Timuroğlu IV:203b
F: Büyükada İskelesi IV:206a
F: Eminönü İskelesi IV:202a
F: Fener İskelesi, N. Timuroğlu IV:203b
F: Kadıköy İskelesi IV: 204b
İskender Paşa Külliyesi
F: Cami, iç görünüm, K. Aktay, 1994 IV:208a
F: K. Aktay, 1994 IV:207b
F: Kütüphane ve türbe, K. Aktay, 1994 IV:207b
İskender Paşa Mektebi ve Türbesi
F: Sıbyan Mektebi, Y. Çelenk, 1994 IV:209a
F: Türbe, Y. Çelenk, 1994 IV:209a
İslam Bey Mescidi ve Tekkesi
P: M. Baha Tanman IV:209b
İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
F: Kütüphane IV:210b
İsmail Dede Efendi (Hammamîzade)
R: IV:211c
İsmail Efendi (Küçük)
F: VI:147a
F: S. Giz VI:147a
R: IV:213b
İsmail Hakkı Bey (Muallim)
F: II:557a
İsmail Maşukî (Oğlan Şeyh)
F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:381b
İsmail Paşa Yalısı (Beylerbeyi)
F: E. Emiroğlu IV:215b
İsmail Paşa Yalısı (Sarıyer)
Ç: IV:216b
İsmail Rusuhi Dede Türbesi
F: E. Işın VII:166b
İsmet Efendi Tekkesi
P: M. Baha Tanman IV:217a
İsmihan Sultan Darülkurrası
P: II:565c
İspanyol Elçiliği Yazlığı
F: IV:218a
İstabl-ı Âmire Binası
F: Berggren III:91a
İstanbul Ansiklopedisi
İlk fasikülü: 1944 IV:219a
R: S. Bozcalı, 1940 IV:220b
İstanbul Enstitüsü Dergisi
Dergi: IV:221c
İstanbul Fetih Cemiyeti
F: 1969 IV:222c
İstanbul Fotoğraf ve Sinema Amatörleri Derneği
F: 1991 IV:223b
İstanbul Kadısı
R: Arifî Paşa, IV:226c
İstanbul Kız Lisesi
F: A. Hikmet Varlık IV:228b
İstanbul Kitaplığı
F: IV:229a
İstanbul Kültür ve Sanat Vakfı
Afiş: 1973 IV:230a
Afiş: Uluslararası İstanbul Film Festivali, 1985 IV:231b
Afiş: Uluslararası İstanbul Tiyatro Festivali,1989 IV:231c
İstanbul Lisesi
F: E. Emiroğlu, 1982 III:112a
F: Kapı ayrıntısı, E. Emiroğlu, 1982 III:112a
İstanbul Maarif Kitaphanesi
F: Naci Kasım Efendi IV:232c
İstanbul Rasathanesi
R: IV:233b
İstanbul Spor Kulübü
Amblem: IV:234b
F: 1931-1932 sezonu IV:234a
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:235b
İstanbul Teknik Üniversitesi
F: IV:237b
F: IV:239a
F: İşletme Fakültesi IV:238a
F: Maçka Maden Fakültesi IV:237b
F: Taşkışla, A. Kuzik IV:238a
İstanbul Tıp Fakültesi Binası
F: Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı binası, Y. Çelenk IV:241b
F: Dermatoloji Anabilim Dalı binası, Y. Çelenk IV:241b
İstanbul Tiyatrosu
F: *Zoraki Asker* IV:242a
İstanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti
F: 1921 IV:242b
İstanbul Umum Amele Birliği
Antet ve mühür: IV:246c
İstanbul Üniversitesi
F: A. Güler IV:247b
F: A. Neftçi, 1993 IV:247b
İstanbul Üniversitesi Fen ve Edebiyat Fakültesi
F: N. Timuroğlu II:451a
İstanbul Üniversitesi Korosu
F: 1947 IV:249b
İstanbul Üniversitesi Observatoryumu
F: A. Batur II:450a
İstanbul Yelken Kulübü
Amblem: IV:251a
F: A. Kuzik IV:251a
İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü
F: N. Timuroğlu IV:251b
İstanbuler Mitteilungen
Dergi: 42. sayı IV:252a
İstanbulin
F: IV:253b
İstavroz Camii
F: K. Aktay, 1994 IV:256b
İstek Vakfı Okulları
F: Semiha Şakir Lisesi, A. Kuzik IV:257a
İstihdam
F: Büro, N. Sözgen, 1993 IV:263b
F: Dökümhane, Y. Tunca, 1987 IV:259a
F: Halıcı IV:258a
F: Limanda hamallar, A. Güler, 1950 IV:258a
F: Seyyar satıcı, 1961 IV:259c
İstiklal Caddesi
F: IV:266a
F: A. Güler II:57a
F: A. Güler II:215a
F: A. Güler IV:270a
F: G. Gülbahar, 1992 IV:271b
F: Mütareke döneminde VI:21b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:217b
F: Nisuaz Pastanesi, A. Güler II:219a
F: S. Giz IV:267a
F: S. Giz IV:268a
İstimlakler
F: Eminönü, Unkapanı IV:272a
F: Perşembe Pazarı, A. Güler, 1958 IV:275a
F: Surlar, A. Güler IV:273a
H: IV:272a
H: IV:273a
H: IV:274a
İstinye
F: B. Çelebi IV:276a
H: IV:276a
İstinye Tersanesi
F: IV:277c
F: IV:278a
İsveç Elçiliği Binası
F: IV:279c
R: IV:279b
İşcan, Haşim
F: IV:280b
İşçi Hareketi
F: 1 Mayıs 1994 IV:288a
F: 1 Mayıs 1994 IV:289a
F: 15-16 Haziran Olayları IV:285b
F: 15-16 Haziran Olayları VI:130b
F: Cibali Tütün Fabrikası IV:283b
F: Derby işgali III:35c
F: Hava-İş grevi III:427b
F: Kavel grevi IV:498a

F: Kazlıçeşme deri işçileri, Y. Tunca, 1989 IV:287b
F: Mensucat Santral direnişi III:427b
F: Samurkaş Fabrikası grevi IV:284b
F: Saraçhanebaşı Mitingi VI:458a
F: T.E.K. işçileri yürüyüşü, 1989 IV:287a
F: Tersane işçileri yürüyüşü, 1989 IV:286a
F: Timsah Lastik işçileri grevi, 1963 IV:289b
F: Tramvay işçileri grevi, 1921 IV:242b
İşçiler
F: Halı dokuma atölyesi IV:291b
F: Kadın işçiler IV:364a
F: Kazlıçeşme, N. Sözgen, 1990 IV:292a
F: Y. Tunca, 1987 IV:259a
F: Yedikule Gazhanesi, Y. Tunca, 1990 IV:293b
İşlemeler
F: II. Mahmud sayebandı, 1808-1809 IV:296a
F: Makrama IV:297b
F: Saltanat kayığında işlemeli koltuk IV:296b
F: Yastık, IV:295b
İşsizlik
F: IV:298b
F: E. Erkek, 1984 IV:299a
İtalya Elçiliği Yazlığı
Ç: D'Aronco IV:302a
F: E. Emiroğlu IV:302a
İtalya Evi
F: H. Tokay IV:303b
İtalyan Hastanesi
F: IV:304a
İtalyan Kültür Merkezi
F: Kütüphane, A. Kuzik, 1994 IV:305a
İtalyan Lisesi
Ç: 1906 IV:305b
İtalyan Musevi Mezarlığı
F: E. Uca, 1994 VII:401a
İtfaiye
F: İtfaiyeciler IV:306b
F: K. Aktay, 1994 IV:307b
F: S. Giz IV:307b
F: Seçeni Paşa IV:306c
İtfaiye Müzesi
F: K. Aktay, 1994 IV:308a
İttihad ve Terakki Cemiyeti
Amblem: VII:18b
İustinianos I
Mozaik: II:151b
Sikke: IV:309b
İvaz Efendi Camii
F: D. Kuban, 1988 IV:310b
P: IV:310b
İzer, Zeki Faik
R: IV:311b
İzmirliyan, Madteos
F: IV:312c
İzzet Efendi Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:313b
İzzet Molla
R: IV:314b

Jamanak
Gazete: 30 Mart 1863, Sayı: 7 III:189c
R: Misak Koçunyan IV:315a
Janin, P. Raymond
F: IV:315c
Japon Elçiliği Binası
F: Y. Çelenk, 1994 IV:317b
Jean Botter Köşkleri
Ç: D'Aronco IV:318b
F: Ayrıntı, E. Emiroğlu IV:319b
F: E. Emiroğlu IV:318b

Ka'b Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:321a
Kaba Halil Efendi Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:321b
Kabadayılar
F: IV:322c
Kabare Tiyatroları
F: IV:325b
Kabataş
F: İskele IV:326a
F: Y. Çelenk, 1994 IV:326a
Kabataş Erkek Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:327b
Kadem-i Şerif Tekkesi
F: E. Yücel III:9b
F: N. Sözgen, 1994 IV:328a
Kadı
R: 17. yy IV:137b
Kadı Hüsameddin Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 IV:328c
Kadı Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 IV:329b
Kadıköy
F: 1955 IV:331a
F: Bahariye IV:339b
F: Çarşı, N. Timuroğlu IV:333b
F: D. Kuban
F: Hal binası, N. Sözgen, 1994 IV:335b
F: İskele IV:332a
F: Meydan, N. Timuroğlu, 1994 IV:337b
F: Muvakkithane Caddesi, IV:333b
F: Mühürdar, IV:339b
F: Mühürdar, N. Timuroğlu, 1993 IV:336b
F: O. Ekinci, 1993 IV:163a
F: Rıhtım Caddesi, N. Sözgen, 1994 IV:335b
H: IV:330a
Kadıköy Halk Eğitim Merkezi
F: Kütüphane, N. Timuroğlu, 1994 III:517b
Kadıköy Halkevi Binası
F: III:529a
Kadıköy İskelesi (Eski)
F: IV:332a
F: T. Aydoğmuş IV:342b
Kadıköy İskelesi (Yeni)
F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:204b
Kadıköy Kız Meslek Lisesi
F: B. Kutun, 1994 V:12b
Kadıköy Vapuru
F: IV:344a
Kadın Dergileri
Dergi: *Demet* IV:345a
Dergi: *Feminist* IV:347a
Dergi: *Genç Kadın* IV:345c
Dergi: *Hanım* IV:345c
Dergi: *Hanımlar Âlemi* IV:345b
Dergi: *Kadınca* IV:347c
Dergi: *Kaktüs* IV:347b
Dergi: *Mahasin* IV:345b
Dergi: *Süs* IV:345a
Kadın Efendi Çeşmesi
F: N. Sözgen, 1994 IV:348a
Kadın Efendi Köşkü
F: Z. Tülin Özgen VII:355c
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi
F: Kütüphane, L. Aytek IV:348c
F: L. Aytek IV:348b
Kadın Hareketi
F: Belkıs Şevket Hanım IV:349b
F: Dayağa Karşı Dayanışma Yürüyüşü, 1987 IV:351b
F: Konser, 1987 IV:353b
F: "Mor İğne" Kampanyası, 1989 IV:351b
F: Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti IV:349b
F: Oy Hakkı, 1934 IV:350a
F: Yürüyüş IV:353b
Pullar: 1935 IV:351a
Kadın Örgütleri
F: Ayrımcılığa Karşı Kadın Derneği, 1987 IV:358a
F: Belkıs Şevket Hanım IV:357c
F: Nezihe Muhiddin Hanım IV:355b
F: Nezihe Yaşar Hanım (şair) V: 355b
F: Osmanlı Türk Kadınları Esirgeme Derneği IV:355b
Kadın Yaşamı
F: 1957 seçimleri, S. Giz VI:485b
F: Balık ağlarını tamir eden kadınlar IV:364a
F: Çalışan işçi kadınlar IV:364a
F: Çalışan kadınlar, N. Sözgen, IV:263b
F: Feraceli kadın III:400b
F: İlk kez çalışma hakkı, 1914 IV:360b
F: Kadın taksi şoförü, S. Giz IV:362a
F: Kıyafet kanunundan sonra IV:361b
F: Nigâr Hanım VI:73b.
R: Kadın giysileri, 16. yy IV:363a
R: Paça günü, 18. yy IV:363b
R: "Saraylı Kadın", Nicolas de Nicolay VII:71b
Kadınca
Dergi: IV:347c
Kadınlar Dünyası
Dergi: 3 Ocak 1914 IV:365b
Kadınlar Halk Fırkası
F: Nezihe Muhiddin Hanım IV:355b
Kadırga
F: Y. Çelenk, 1994 IV:366b
H: IV:366a
Kadırga Hamamı
F: N. Sözgen, 1994 IV:367b
Kadırga Viladethanesi
F: VII:389a
F: VII:389b
Kadirîhane Tekkesi
Ç: IV:370a
F: Y. Çelenk, 1994 IV:371b
Kadirîlik
F: 18 köşeli yıldız kabartması, M. Baha Tanman IV:376a
F: İsmail Rumî'nin türbesi IV:375b
F: Kadirî gülü, M. Baha Tanman IV:376a
F: Kadirî tacı, M. Baha Tanman IV:378a
F: Mezar taşı başlığı, M. Baha Tanman IV:377c
F: Rumî tacı, M. Baha Tanman IV:378a
G: D'Ohsson VII:216a
Hat: Aziz Efendi IV:374a
Kafesli Köşk
M: Levnî V:53b
Kâğıtçılar
F: Beyazıt Kâğıtçılar Çarşısı IV:379b
Kâğıthane
F: Abdullah Biraderler IV:380b
F: Berggren IV:380a
F: Kâğıthane Deresi II:287a
F: Mesire V:408a
F: S. Giz IV:382a

G: Allom I:544a
G: Bartlett III:143b
H: 19. yy IV:381c
M: *Hubanname-Zenânname* VI:386a
R: Preziosi II:211b
Kâğıthane Deresi
F: II:287a
Kâğıthane Mesiresi
F: IV:385a
G: Allom IV:384a
Kahvecibaşı Konağı
Ç: IV:385b
Kahvehaneler
F: Bir İstanbul kahvehanesi, Berggren, 19. yy IV:387b
F: Bir İstanbul kahvehanesi, 1930'lar, S. Giz IV:391b
F: Esnaf kahvehanesi, IV:387b
F: Köy kahvesi, C. Kahraman, 1994 V:102a
F: Piyer Loti Kahvesi VI:261a
F: Tavla oynayanlar IV:390a
G: Bir liman kahvehanesi, Bartlett, IV:389b
G: Kahvehane ocağı, ayrıntı, Melling, IV:386b
G: Tophane'de bir kahvehane, Allom, IV:388a
R: Bir kahvehanenin içinden görünümü IV:389b
R: İstanbul'da bir kahvehane, Lewis, IV:388a
Kaktüs
Dergi: IV:347b
Kalamış
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:393b
F: O. Bilgiseren, 1994 IV:392a
H: IV:393a
Kalcılar Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 IV:394a
Kalemcioğlu, Ali Süreyya
F: IV:395a
Kalemcioğlu, Fahreddin
F: M. Baha Tanman, 1977 VII:110a
Kalender Kasrı ve Bahçesi
F: Yıldız Albümleri IV:395b
Kalender Vapuru
F: S. Giz IV:396b
F: S. Giz VII:181b
Kalenderhane Camii
F: D. Kuban IV:396a
F: İç mekân, D. Kuban IV:398a
F: Meryem Ana, D. Kuban IV:397c
P: C. L. Striker-D. Kuban IV:397b
Kalenderhane Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 IV:399b
Kaliçeci Hasan Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:400a
Kalyoncu Kışlası
F: IV:401b
Kamer Hatun Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:402b
Kamer Vapuru
F: IV:403a
Kâmil (Othello)
F: IV:403b
Kamondo, Avram
F: Anıtmezar, Hasköy IV:404b
F: Kamondo Merdivenleri IV:405a
Kamondo Hanı
F: B. Kutun, 1994 IV:405b
Kanaat Lokantası
F: B. Dinç IV:406a
Kandilli
F: IV:408b
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:409b
H: IV:409b
Kandilli Rasathanesi
F: O. Bilgiseren, 1993 IV:411b
F: Teleskop, O. Bilgiseren, 1993 IV:412a
Kandilli Yazmaları
F: Bohçadan detay, H. Örcün Barışta IV:413b
F: İstanbul manzaralı Kandilli yazması IV:412b
Kanık, Orhan Veli
El yazısı IV:414a
F: A. Güler IV:413c
Kanlı Pazar
F: IV:415b
Kanlıca
F: IV:416a
F: Kanlıca İskelesi IV:417a
H: IV:416a
Kantarcılar Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:417c
Kantemiroğlu
R: IV:418b
Kanto
F: Altınyurt Spor Kulübü'nde, 1965 I:227b
F: "Dondurmacı" III:61a
F: Küçük Virjin IV:419c
F: Peruz Hanım IV:420b
Nota: IV:421a
Kanun-ı Esasi'nin İlanı
R: IV:422a
Kapalıçarşı
F: IV:425b
F: IV:428a
F: IV:429b
F: Antikacı I:278a
F: Antikacı dükkânı I:279b
F: Cevahir Bedesteni, A. Hikmet Varlık, 1993 I:280b
F: Genel görünüm, A. Güler IV:426a
F: Yangın, S. Giz, 1954 IV:427a
G: Bartlett IV:423a
H: IV:424a
Kapanlar
F: Sırık hamalları, Berggren IV:431a
Kapıkulu Ocakları
R: Sipahi IV:433a
R: Yeniçeri IV:433b
Kaptan İbrahim Paşa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:434a
Kaptan Paşa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:434b
Kaptan Paşa Konağı
P: IV:435a
P: V:54a
Kaptan-ı Derya
G: Yalı Köşkü, d'Ohsson III:84a
R: Arifî Paşa, 1864 IV:436a
R: Van Mour IV:436a
Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi
F: T. Çobanoğlu IV:436c
Kara Ahmed Paşa Külliyesi
F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:437b
Kara Baba Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 IV:437b
Kara Davud Paşa Camii
F: T. Aydoğmuş IV:438b
Kara Kemer
F: K. Çeçen, 1986 VII:54a
Karaabalı Tekkesi
Ç: IV:438b
Karaağaç
G: Melling I:427b
Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi
G: Melling IV:439a
Karabaş Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 IV:441a
Karaburun
F: II:494a
Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:442a
Karaca, Kâni
F: IV:443a
Karaca, Muammer
F: A. Güler IV:443c
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Karaca, Toto
F: IV:444b
Karacaahmet Mezarlığı
F: IV:445b
F: B. Dinç IV:446a
F: Berggren IV:444b
F: Mezar taşları, E. Yücel IV:447a
H: IV:445b
Karacan, Ali Naci
F: IV:447c
Karadeniz, Harun
F: I:226a
Karagöz
F: Hayali Memduh Bey IV:449a
R: Âşık Hasan IV:450a
R: Karagöz, Hacivat ve Çelebi IV:448b
R: Tulumlu Karagöz IV:450b
Karagöz (Dergi)
Dergi kapağı: IV:448b
Karagözyanlar
F: Dikran Karagözyan IV:452b
F: Yetimhane IV:452a
Karagümrük Sarnıcı
F: IV:453b
P: VI:471c
Karakol Cemiyeti
Mühür: IV:454c
Karaköy
F: A. Güler IV:456a
F: Karaköy meydanında yıkımlar, A. Güler, 1958 V:392a
F: Sébah ve Joaillier IV:455b
F: T. Aydoğmuş, 1994 IV:457a
Karaköy Mescidi
Ç: D'Aronco, IV:457c
F: A. Güler IV:457a
Karaköy Palas
F: Y. Çelenk, 1994 IV:458a
Karaköy Rıhtımı
F: A. Güler VI:333a
Karakullukçu
R: C. Deval, 1828 III:458a
Karakuş, Tahsin
F: VI:294a
Karamanlılar
R: Nicolas de Nicolay IV:458c
Karanlık Bent
F: B. Dinç II:150a
F: K. Çeçen IV:459b
Karantina Binası
F: B. Kutun, 1994 IV:459b
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri
F: VII:146a
F: A. Güler IV:461a
Karay, Refik Halit
F: III:320a
F: IV:463a
Karay Sinagoğu
F: B. Kutun, 1994 IV:464b

Kargopoulo, Basile
F: Bebek Rıhtımı IV:465b
F: C. Bonkowski II:297b
İlan: 1880 IV:465a
Karıncaezmez Şevki
F: IV:465c
Kariye Camii
Ç: Pulgher, VI:291a
F: A. Güler IV:467a
F: Fresk, A. Güler II:255a
F: İç görünüm, E. Yazıcı IV:466b
F: Mozaik IV:467b
F: Mozaik, A. Güler IV:467a
F: Mozaik, T. Aydoğmuş IV:467a
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:466b
P: IV:469a
Kartal Baba Tekkesi
P: IV:471b
Kartal İlçesi
F: IV:471b
Kartaltepe Camii
F: IV:473b
Kartpostallar
F: Anadoluhisarı IV:474a
F: Deniz surları IV:474a
F: Haliç IV:475a
F: Hamidiye Sebili IV:475a
F: Üsküdar IV:474a
Karyağdı Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 IV:476b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:476a
Kasap Demirhan Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:477a
Kasap İlyas Camii
F: N. Sözgen, 1994 IV:477c
Kasaplar
F: III:214a
F: IV:479a
M: Osman (Nakkaş), *Sürname-i Hümayun*, 16. yy IV:478a
Kasım Ağa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:480a
Kasım Çavuş Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:480b
Kasımpaşa
F: IV:481b
F: V:245c
F: İskele, H. Okurer IV:481a
F: T. Erkişi, 1994 IV:481b
H: IV:482a
Kasımpaşa Mevlevîhanesi
Ç: IV:484a
F: B. Özkan, 1967 IV:483b
Kasımpaşa Spor Kulübü
F: 1957 IV:485a
Kasr-ı Hümayun
F: E. Uca, 1994 V:306b
Kaşgarî Tekkesi
F: 1942 IV:487b
F: Y. Çelenk, 1994 IV:486b
P: M. Baha Tanman IV:486a
Kaşıkadası
F: IV:487b
Kaşıkçı Han
F: Y. Çelenk, 1994 IV:488a
Kâtip Kasım Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:491a
Kâtip Muslihiddin Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:491b
Katolik Okulları
F: Notre Dame de Sion, A. Kuzik, 1994 IV:492a
F: Saint Benoit Fransız Okulu, A. Kuzik, 1994 IV:492a
Kauffer, Françoise
H: 1776, III:559b
Kavacık
F: B. Kutun, 1994 IV:493a
Kavafyan Evi
P: H. Turhaner III:232a
Kavafyan Konağı
F: B. Kutun, 1994 IV:494a
Kavak Namazgâhı
F: VI:43b
Kavaklar
G: IV:496a
G: Rumelikavağı, mezar taşları, Y. Çelenk, 1994 IV:497a
Kavasbaşı Ahmed Ağa Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 IV:497c
Kavel Grevi
F: IV:498a
Kavak Sarayı
G: Gouffier, 1822 IV:495a
Kayalar Mescidi ve Tekkesi
F: B. Kutun, 1994 IV:499a
Kaygılı, Osmanı Cemal
R: IV:499c
Kaygusuz Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1980 IV:500b
Kayıkçılık
F: IV:501a
F: IV:502a
Kayıkhaneler
F: Ali Kethüda Camii yanı IV:502b
F: Yalı IV:503a
Kayıklar
R: Pazar kayığı IV:504a
R: Piyade kayığı, Brindesi IV:504a
R: Saltanat kayığı, Preziosi IV:504a
Kaymak Mustafa Paşa Camii
F: B. Kutun, 1994 IV:506a
Kaymakçı Tekkesi
F: IV:506b
Kaynak, Sadeddin
F: II:557a
F: IV:507b
Kaynak Suları
F: K. Çeçen IV:508a
F: Tiryal Hanım Çeşmesi, K. Çeçen IV:509b
Kayserili Ahmed Paşa Konağı
F: T. Erkişi, 1994 IV:511b
Kaysunizade Mescidi
F: T. Erkişi, 1994 IV:511b
Kazancı Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:512b
Kazlıçeşme
F: Paraskevi (Ayia) Ayazma ve Kilisesi, H. Yelmen IV:513b
F: Cami, H. Yelmen IV:513b
F: Çeşme, H. Yelmen, 1994 IV:512b
F: Hamam, H. Yelmen IV:513a
F: İş bırakma eylemi, 1989, Y. Tunca IV:287b
F: İşçiler, N. Sözgen, 1990 IV:292a
F: N. Gabeoğlu, 1990 III:13a
F: Y. Çelenk, 1994 VI:273b
Keçecizadeler
F: Sadrazam Keçecizade Fuad Paşa IV:514c
F: Salih Fuad Bey IV:515c
Kediler
F: C. Kahraman, 1994 IV:517a
F: E. Yazıcı II:338a
R: Van Mour IV:516a
Keere, Pieter von der
G: Panorama IV:530a
Kefeli Mescidi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:518a
Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir
F: IV:518c
Kemal (Hafız)
F: IV:519b
Kemal (Kara)
F: IV:520a
Kemal Tahir
F: A. Güler II:446c
F: A. Güler IV:520c
Kemaleddin Bey
F: IV:521c
Kemankeş Mustafa Paşa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 IV:522b
Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:523a
Kemeraltı Caddesi
F: V:390a
Kemerburgaz
F: IV:524a
Kent İçi Ulaşım
F: IV:526a
E: Sandallar IV:523a
R: Talika, Brindesi IV:525b
Kent Oyuncuları
F: *Kim Korkar Hain Kurttan* IV:527a
Kenter, Müşfik
F: IV:527a
Kenter, Yıldız
F: IV:527a
Kentin Gelişimi
F: Panorama, Sébah ve Joaillier IV:541a
F: Panorama, Sébah ve Joaillier IV:542a
F: Panorama, Sébah ve Joaillier IV:543a
G: Bartlett IV:539a
G: Bartlett IV:537b
G: Bartlett IV:535a
G: Melling IV:531a
G: Panorama, Pieter von der Keere IV:530a
H: 15-18. yy arası, D. Kuban IV:544a
H: 18. yy'da anıtsal yerleşmeler, D. Kuban IV:538a
H: 19. yy, IV:540a
H: 1918 IV:541a
H: 20. yy, D. Kuban IV:545a
H: D. Kuban IV:529a
H: Osmanlı döneminden önce, D. Kuban IV:544a
Kepenekçi Sinan Medresesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:547b
Kepenekçi Sinan Mescidi
F: T. Erkişi, 1994 IV:548c
Keramik İş Sendikası
F: 1974 VI:526a
Kerime, Nadir
F: IV:549b
Keskin, Erol
F: III:100a
Keşfî Cafer Efendi Tekkesi
Ç: IV:550b
F: 1936 IV:549b
Kethüda Çeşmesi
F: H. Örcün Barışta IV:551b
Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi (Cağaloğlu)
F: H. Kargı, 1994 IV:552a
Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi, (Üsküdar)
F: E. Karakaya IV:552b
Kevork (Surp) Kilisesi (Kocamustafapaşa)
F: C. Kahraman, 1994 IV:553b
F: İç görünüm, Y. Çelenk, 1994 IV:553c

Kıbrıslılar Yalısı
F: N. Timuroğlu IV:554a
Kılıç Alayları
F: IV:555b
F: IV:556a
Kılıç Ali Paşa Külliyesi
F: IV:557b
F: İç görünüm, A. Güler IV:557b
P: IV:558a
Kılıçhane
F: IV:559b
Kınalıada
F: H. Okurer, 1993 IV:560a
F: Hristos Manastırı, N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b
F: N. Gabeoğlu, 1994 IV:561b
H: IV:560b
Kınalıada Camii
F: IV:562b
Kınalıada Vapuru
F: IV:563b
Kırdar, Lütfi
F: IV:565b
Kırım Kilisesi
F: B. Dinç IV:565b
Kırım Savaşı
Destan: Gülzârî, 1855 III:446a
R: I:45a
Kırım Savaşı'nda İstanbul
G: Selimiye Kışlası IV:566a
R: IV:566b
Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:567b
Kırkçeşme Tesisleri
H: V:2a
M: Osman (Nakkaş), *Tarih-i Sultan Süleyman*, 16. yy V:3a
Kısıklı
F: 1916 V:5b
F: B. Kutun, 1994 V:6a
F: Yol yapımı, 1967 V:5b
Kısıklı Camii
F: B. Kutun, 1994 V:7a
Kışlalar
Ç: Selimiye Kışlası V:8a
F: Orhaniye Kışlası VI:137b
F: Rami Kışlası, E. Uca, 1994 VI:306b
F: Reşadiye Kışlası, E. Uca, 1994 VI:318b
F: Selimiye Kışlası VI:515b
F: Taksim Topçu Kışlası V:8a
F: Topçu Kışlası VII:274a
G: Top Arabacıları Kışlası, Melling VII:279b
R: 6 Ocak 1855 I:346a
R: Nizam-ı Cedid Kışlası, 1792 VI:92a
Kız Kulesi
F: A. Güler I:480b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:11b
F: T. Aydoğmuş VI:422a
G: Bartlett IV:10b
G: Hilair IV:66b
Kız Meslek Liseleri
F: Kadıköy Kız Meslek Lisesi, B. Kutun, 1994 V:12b
Kız Sanayi Mektepleri
F: Cağaloğlu Kız Meslek Lisesi, T. Erkişi, 1994 IV:13a
Kızıl Han
F: Y. Çelenk, 1994 IV:14a
Kızıltoprak
F: B. Kutun, 1994 V:15a
Kızlarağası Hamamı
P: V:16b
Kızlarağası Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 V:16a
Kıztaşı
F: A. Bilban Yalçın, 1994 V:17b
F: Nike kabartması, A. Bilban Yalçın, 1994 V:17c
G: Bartlett VII:120c
Kibariye
F: Konserde, 1981 V:536a
Kifidis Ortopedi
F: V:18a
Kiliseler
F: Alman Protestan Kilisesi, B. Kutun, 1994 V:20b
F: Ayios Dimitrios Rum Ortodoks Kilisesi, T. Erkişi, 1994 V:20a
F: Saint Benoit Kilisesi, B. Kutun, 1994 V:19b
F: Surp Agop Ermeni Kilisesi, C. Kahraman, 1994 V:21a
Kilit Ham
F: Y. Çelenk, 1994 V:23b
Kilyos
F: Karaburun II:494a
F: T. Aydoğmuş, 1992 V:24a
Kirazlı Bent
F: II. Mahmud tuğralı kitabe, K. Çeçen V:25a
F: K. Çeçen V:25b
Kireçburnu
F: B. Kutun, 1994 V:26b
Kiryaki (Ayia) Kilisesi (Kumkapı)
F: T. Aydoğmuş, 1994 V:27b
Kitap Fuarları
F: V:28b
Kitap Müzayedeleri
Katolog: V:28c
Kitapçılar
F: İkbal Kütüphanesi V:29b
F: Y. Çelenk, 1994 V:30a
Kitaphane-i Ebüzziya
Kitap kapağı: Ahmed Resmî Efendi V:30b
Koca Mustafa Paşa Külliyesi
F: Camii, Y. Çelenk, 1994 V:31b
F: Medrese, Y. Çelenk, 1994 V:31b
F: Serasker Rıza Paşa'nın türbesi, Y. Çelenk, 1994 V:34a
P: V:32b
Koca Ragıp Paşa Külliyesi
F: Y. Çelenk, 1994 V:35b
P: H. Tokay V:35b
Koca Yusuf Paşa Sebili
F: Ayrıntı, S. Yüce, 1994 VI:340b
F: Y. Çelenk, 1994 V:36a
Kocamustafapaşa
F: C. Kahraman, 1994 V:36b
F: C. Kahraman, 1994 VII:29b
F: İ. Ünkan, 1994 V:37b
H: V:38a
Kocataş, Necmeddin
F: V:39a
Kocataş Yalısı
F: V:39b
Koç Özel Lisesi
F: V:40a
Koç Üniversitesi
F: V:40b
Koço
F: L. Aytek, 1994 V:41a
Koçu, Reşad Ekrem
F: A. Güler V:41c
Kolaylı, Tevfik (Neyzen)
F: II:557a
F: III:20b
F: V:45a
Kolera Salgınları
F: 1911 V:45b
F: 1911 V:46a
F: 1970 VI:425b
F: Gülhane'de kurulan pavyonlar, 1910 VI:424b
F: Köpekler, 1910 VI:424a
Madalyon: 1865 VI:423b
Komnenos Hanedanı
Mozaik: V:48a
Konaklama
F: Kervansaray (Büyükçekmece), E. Işın, 1994 V:50a
F: Taş Han, T. Erkişi, 1994 V:49b
Konaklar
G: İncili Köşk, Hilair V:52a
M: III. Murad Köşkü, Seyyid Lokman, *Şehinşahname* V:52a
M: Kafesli Köşk, Levnî, *Surname-i Vehbî* V:53b
P: Agâh Efendi Konağı V:51b
P: Ayasofya'da bir konak V:51c
P: Aynalıkavak Kasrı V:55a
P: Baltacı Konağı V:55a
P: Beyazıt'ta bir konak V:55b
P: Hasib Paşa Yalısı V:53b
P: Hasköy'de bir konak V:54a
P: Kaptan Paşa Konağı V:54a
P: Köçcoğlu Köşkü V:55a
P: Nisbetiye Kasrı V:53a
P: Sadullah Paşa Yalısı V:51c
P: Subhi Paşa Konağı V:54b
P: Yasinci Yalısı V:51b
Konstantinos V
Sikke: V:58a
Konstantinos VII Porfirogennetos
Sikke: V:58c
Konstantinos VIII
Sikke: II:75a
Konstantinos IX
Mozaik: A. Güler I:455b
Konstantinos IX Monomahos
Sikke: V:59b
Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Beyoğlu)
F: Y. Çelenk, 1994 V:60a
Konstantinos (Ayios)-Eleni (Ayia) Kilisesi (Samatya)
F: C. Kahraman, 1994 V:61a
Konstantios I (Patrik)
F: V:61c
Kont Ostrorog Yalısı
F: N. Timuroğlu V:62a
Konut
F: Apartmanlar, L. Aytek, 1994 V:65a
F: Bizans'tan kalma bir konut yıkıntısı V:63b
F: Gültepe, gecekondu, Y. Çelenk, 1994 V:64a
F: K. Aktay, 1993 V:63b
F: Villa, Y. Çelenk, 1994 V:65a
Konut Kooperatifleri
F: Genelkurul V:67b
F: Kavaklı'daki uydukent yapıları V:67b
Şema: V:66a
Konyalı
F: V:68a
F: S. Giz V:222a
Konyalı, İbrahim Hakkı
F: V:68b
Kopuz, Fahri
F: V:69a
Koral, Füreya
F: A. Güler V:69c

Korman, Nuri
Hat: V:70a
Koruk Tekkesi
F: C. Kahraman, 1994 V:70b
Korular
F: Abraham Paşa Korusu I:60a
F: Boğaziçi Üniversitesi Korusu, Y. Çelenk, 1994 V:74a
F: Emin Erkaylar Korusu, Y. Çelenk, 1994 V:71c
F: Fethi Paşa Korusu, B. Kutun, 1994 V:74a
F: Mihrabad Korusu, B. Kutun, 1994 V:71b
Koska Helvacısı
F: N. Timuroğlu, 1994 V:76a
Kostantin (Kapıdağlı)
R: I. Abdülhamid I:31c
R: I. Ahmed I:105c
R: II. Ahmed I:109b
R: İbrahim (Sultan) IV:120b
R: III. Mehmed V:333b
R: IV. Mehmed V:340b
R: IV. Murad V:506b
R: II. Selim VI:501c
R: III. Selim V:77a
R: I. Süleyman VII:84b
R: II. Süleyman VII:91a
Koşalay, Ömer Besim
F: V:78a
Koşuyolu
F: B. Kutun, 1994 V:79a
Kovuk Kemer
F: Ayrıntı, K. Çeçen V:80a
F: K. Çeçen V:80a
Koyutürk, Necdet
F: V:80b
Kozyatağı
F: B. Kutun, 1994 V:81b
Kozyatağı Tekkesi
F: B. Kutun, 1994 V:82a
Köçekler
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* V:84a
R: Van Mour V:84a
Köçeoğlu Köşkü
F: Z. Tülin Özgen VII:355b
P: V:55a
Köçeoğlu Yalısı (Bebek)
Ç: V:85a
F: V:85a
Köçeoğlu Yalısı (Çengelköy)
P: V:86a
Kökdeş, Neveser
F: V:86c
Köknar, Sait
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Kömürciyan, Kozmas Komitas
Kitap kapağı: V:87b
Köpekler
F: Kolera salgını, 1910 VI:424a
F: Pera V:88a
F: Sivriada, 1911 V:88a
G: Hilair V:87c
Köprülü Külliyesi
F: Avlu, Y. Çelenk, 1994 V:90a
F: Y. Çelenk, 1994 V:89b
Köprülü Kütüphanesi
F: Y. Çelenk, 1994 V:91a
Köprülüler
F: İsmail Arif Bey'in mezar taşı, Y. Çelenk, 1994 V:94a
F: Türbe V:93b
R: Köprülü Mehmed Paşa V:92a
Körmükçü, Hazım
F: 1928 V:95b
F: "Delidolu" opereti, 1836 VI:133b
Körükçü Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1980 V:96a
Köyler
F: Bahçeköy, C. Kahraman, 1994 V:105b
F: Mahmutşevketpaşa Köyü, 1990 V:100a
F: Uskumruköy, C. Kahraman, 1994 V:102a
F: Zekeriyaköy, C. Kahraman, 1994 V:102a
H: V:103a
Krepen Pasajı
F: A. Güler, 1972 V:106a
Krikor Lusaroviç (Surp) Kilisesi (Karaköy)
Ç: V:107b
F: B. Kutun, 1994 V:108a
F: E. Emiroğlu III:184a
Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Kuzguncuk)
F: T. Aydoğmuş V:109a
Kuban, Doğan
F: C. Baykurt V:110c
Kubbealtı
F: A. Güler V:112a
G: Allom, 1838 V:111b
M: 16. yy III:71b
Kuklacılık
F: Kuklacı (Osman Çiçekoğlu) V:113b
Kukla: İbiş V:113c
Kuledibi
F: N. Sözgen, 1993 V:114b
Kuleli Askeri Lisesi
F: K. Aktay, 1994 V:116a
G: Allom, V:116a
Kuleli Bahçe Camii
F: T. Aydoğmuş V:117b
Kulis
Dergi: İlk sayısının kapağı V:118c
Kulluklar
R: Cebehane karakullukçusu V:120a
R: Kulluk neferi V:120a
Kumarhidere Kemeri
F: VI:342b
Kumkapı
F: V:121a
F: B. Çelebi V:120b
F: Balıkçı tekneleri, E. Yazıcı II:21a
F: E. Erim I:169a
F: N. Timuroğlu, 1991 V:120a
Künos, Ignácz
F: V:122a
Kitap kapağı: Ninniler VI:80a
Kunt, Rikkat
F: V:122c
Kuntay, Midhat Cemal
F: V:123a
Kuntay, Vedat
F: V:123a
Kuran Kursları
F: Nuruosmaniye, T. Erkişi, 1994 V:123c
Kurbağalı Dere
F: N. Timuroğlu, 1994 V:124b
Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1985 V:125b
Kurşunlugerme Kemeri
F: K. Çeçen, 1992 VI:343a
Kurşunlu Han
F: Y. Çelenk, 1994 V:126a
Kurşunlu Mahzen Köşkü
R: Meyer V:127a
Kurtuluş
F: 1913 V:127b
F: T. Erkişi, 1994 V:128a
Kurtuluş Bayramı
F: Galata Köprüsü, 1923 V:128a
Kuruçeşme
F: V:130b
F: VII:508a
F: B. Kutun, 1994 V:130b
F: Kuruçeşme Parkı V:132a
Kurukahveci Mehmet Efendi Mahdumları
Afiş: İhap Hulusi V:129b
F: V:129b
Kuş Evleri
F: Darphane V:134a
F: H. Örcün Barışta V:133c
F: Üsküdar Ayazma Camii, T. Aydoğmuş, 1993 V:133b
Kuşadalı Tekkesi
F: 1939 V:135a
Kuşakçı Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 V:135c
Kuşatmalar
M: Arapların şehri kuşatmaları, Skilitzes Yazması V:136a
M: Avarlar ve Sasaniler Konstantinopolis önünde V:136a
M: Haçlılar Konstantinopolis Surlarına saldırıyor V:137a
M: Rum ateşi, Skilitzes Yazması V:139a
M: Rusların şehre saldırısı, 10. yy Skilitzes Yazması V:137b
Kuşdili Çayırı
F: V:139b
Kutmani, İskender
F: V:140b
Kutsal Emanetler
F: Liva-i şerif-i nebevi V:140b
F: Nakş-ı kadem-i şerif V:140c
F: Name-i saadet V:141b
F: Süyuf-ı nebevi V:141b
Kuyucu Murad Paşa Külliyesi
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1993 V:142b
F: Medrese, Y. Çelenk, 1994 V:144a
F: Sıbyan mektebi, A. Vefa Çobanoğlu, 1989 V:143b
F: Türbe ve sebil, A. Vefa Çobanoğlu, 1989 V:144a
P: V:143a
Kuyumculuk
F: Mücevherli aska V:145a
F: N. Timuroğlu, 1993 V:145a
M: *Surname-i Hümayun* V:226a
Kuzguncuk
F: E. Erim, 1992 II:278a
F: N. Timuroğlu, 1994 V:146a
H: V:146a
Küçük Ayasofya Camii
F: V:148a
F: İç görünüm, A. Güler V:149a
F: Sébah ve Joallier II:381b
F: T. Aydoğmuş V:147b
P: V:148a
Küçük Ayasofya Tekkesi
F: N. Sözgen, 1994 V:149b
F: N. Sözgen, 1994 V:150a
Küçük Çukur Han
F: N. Timuroğlu, 1994
Küçük Efendi Külliyesi
P: V:151b
Küçük, Kemal
F: V:152a
Küçük Mabeyin Köşkü (Yıldız Sarayı)
F: VII:523b
Küçük Sahne

Amblem: V:152c
F: *Babayiğit*, 1953-1954 sezonu V:152b
Küçük Sanayi Siteleri
F: 4. Levent Oto Sanayi Sitesi, Y. Çelenk, 1994 V:153b
F: İkitelli, Y. Çelenk, 1994 V:153b
Küçükandoniadis, Lefter
F: V:154b
Küçükarmutlu
F: N. Sözgen, 1992 V:155a
Küçükbakkalköy
F: B. Kutun, 1994 V:156a
Küçükçekmece
F: E. Çağatay, 1978 V:157a
Küçükçekmece Gölü
F: B. Dörter, 1980 V:158a
Küçükpazar
F: C. Kahraman, 1994 V:161a
F: D. Kuban VII:15a
Küçüksu Çeşmesi
F: V:161b
G: Preaulx VI:283b
Küçüksu Kasrı
F: B. Dinç V:162b
Küçüksu Plajı
F: V:163a
Küçükyalı
F: B. Kutun, 1994 V:164a
Külliyeler
Ç: N. Seçkin V:168a
F: Fatih Külliyesi, N. Sözgen, 1994 V:165b
F: Nuruosmaniye Külliyesi, S. Güner V:167b
F: Sultanahmet Külliyesi, S. Güner V:166a
F: Süleymaniye Külliyesi, A. Güler V:168a
F: Zal Mahmud Paşa Külliyesi, S. Güner V:166a
H: D. Kuban V:165b
Kürek
F: Altınordu Kız Kürek Takımı, 1925 V:171a
Kürkçü Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 V:171b
P: V:270a
Kürkçübaşı Camii
F: T. Erkişi, 1994 V:172a
Kütüphane-i İrfan
Katalog: VII:449a
Kütüphaneler
F: Âşir Efendi Kütüphanesi, T. Erkişi, 1994 V:175b
F: Damat İbrahim Paşa Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:173b
F: Hamidiye Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:174a
F: Şevket Sabancı Kütüphanesi, C. Kahraman, 1994 V:176a
F: Şehit Paşa Kütüphanesi, Y. Çelenk, 1994 V:173b

Lâga, Mehmet Ali
R: V:177a
Lala Mustafa Paşa Türbesi
P: Y. Demiriz V:178a
Lale
Ebru: A. Babaoğlu V:181c
Ebru: M. Fuad Başar V:181b
F: Lale kabartması, Y. Demiriz, 1979 V:178c
M: Levnî V:179b
R: İstanbul lalesi V:180a
R: Lale motifli çini V:180c
R: Laledan V:181b
R: *Şükûfename* V:179c
Lale Devri
M: III. Ahmed, sünnet şenlikleri V:183b
M: III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti V:184a
M: *Surname-i Vehbî* V:183a
R: III. Ahmed, Van Mour V:182b
Lale Sineması
Film afişleri: V:186a
Lale ve Nerkis Hanımlar
F: Lale Hanım V:186b
F: Nerkis Hanım V:186c
Laleli
F: N. Timuroğlu, 1994 V:188a
F: Y. Çelenk, 1994 V:189a
H: 1875 V:188a
H: 1994 V:189b
Laleli Baba Türbesi
F: Y. Çelenk, 1994 V:190a
Laleli Külliyesi
F: V:190b
F: E. Yazıcı V:192a
P: G. Tanyeli V:191b
Lâ'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi
F: A. İyianlar V:193a
Lamartine, Alphonse de
R: V:193c
R: VI:540b
Lambo (Hanende)
F: 1924 V:531a
Langa
F: H. Okurer, 1994 V:196a
G: V:195b
H: 1936 V:196a
Lastik-İş Sendikası
F: 1963 IV:289b
Lazzaro Franco
İlan: V:199a
Leblebi, Mehmet
F: V:199c
Leblebici Hanı
F: H. Okurer, 1994 V:200a
Lebon
F: Fayans pano V:200b
Leon III
Sikke: V:201c
Leon VI
M: Skilitzes yazması V:202a
L'Espinasse
G: Beşiktaş Sarayı VI:464a
G: Sa'dabad, 18. yy VI:385a
Letafet Apartmanı
F: Ortaoyunu gösterisi, S. Giz VI:147a
F: S. Giz V:203b
Letaif-i Âsar
Gazete: 19 Mart 1871 II:70b
Letaifname
Kitap sayfası: V:204a
Levantenler
F: Abdullah Biraderler, 1890 V:206a
G: Nicolas de Nicolay V:204c
R: Frenk erkeği ve kadını, *Hubannname-Zenânname* V:205b
Levent
F: B. Baki Aksu V:208a
F: 4. Levent V:207a
F: 4. Levent, B. Çelebi V:418a
Levent Camii
F: Y. Çelenk, 1994 V:209b
Leventler
R: V:209c
Levi, Moşe
F: V:211b
Levnî
M: 18. yy III:142a
M: III. Ahmed, *Silsilename*, 18. yy I:111b
M: Canbazlar, *Surname-i Vehbî* II:383a
M: Gece gösterisi V:212a
M: Kafesli Köşk V:53b
M: Köçek V:84a
M: Lale V:179b
M: Nahıl, 1720 VI:27a
M: Ortaoyunu VI:147a
M: Sarayda bir cariye II:386a
M: *Sur-ı Hümayun* VII:71b
M: *Surname-i Vehbî* I:114a
M: *Surname-i Vehbî*, XVIII yy III:217b
M: *Surname-i Vehbî* VII:161c
Lewis, John Frederick
R: Harem, 1850 V:212a
R: Kahvehane IV:388a
R: Liman V:214b
R: Mahmud II, cuma selamlığı V:258
Liman Hanı
F: N. Sözgen, 1994 V:213c
Limanlar
F: A. Güler, 1950 IV:258a
F: Haydarpaşa Limanı, A. Güler V:217a
G: Vavassore V:215a
H: Bizans dönemi V:216a
H: Halkedon ve Hieria V:217a
R: Lewis V:214b
Liotard, Jean Etienne
R: Otoportre V:213a
Liseler
F: Nişantaşı Kız Lisesi, T. Erkişi, 1994 V:219b
F: Sakıp Sabancı Lisesi, T. Erkişi, 1994 V:219b
Lokantalar
F: Cemal Bey Lokantası, S. Giz V:222a
F: Konyalı Lokantası, S. Giz V:222a
F: Seyyar aşevi V:221b
Lokmacı Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 V:223b
Lokumculuk
F: Hacıbekir, Abdullah Biraderler V:224a
Loncalar
M: Divitçi loncası, *Surname-i Hümayun* V:226a
M: Kuyumcu loncası, *Surname-i Hümayun* V:226a
M: Noter ve demirci, Bizans, 9. yy V:225a
Londra Oteli
F: N. Timuroğlu, 1994 V:227b
Lorichs, Melchior
G: Atik Ali Paşa Külliyesi I:405b
G: I. Süleyman VII:87b
G: Süleymaniye Külliyesi V:228a
Loti, Pierre
F: V:229a
Lusigyan, Hrant
F: 1961 II:388a
Lutfullah Efendi Çeşmesi
F: Y. Tiryaki, 1993 V:230a
Lülecilik
F: Topkapı Sarayı işi V:231a
Lütfi Paşa Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 V:231c

Mac Farlane, Charles
Kitap kapağı: V:233c
Macuncular

F: V:234b
F: A. Kuzik, 1994 V:234c
Maçka Endüstri Meslek ve Anadolu Teknik Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 III:175a
Maçka Palas
F: N. Sözgen, 1994 V:235b
Maçka Parkı
F: H. Okurer, 1994 V:236a
Maçka Silahhanesi
F: N. Sözgen, 1994 V:237b
Mağlova Kemeri
F: K. Çeçen, 1977 V:239b
F: K. Çeçen, 1977 V:240a
G: Bartlett VI:567b
Mahalle Baskını
M: *Hubanname-Zenânname* V:240b
Mahalle İmamı
M: V:241a
Mahalle Mektepleri
F: V:241b
Mahalleler
F: V:243b
F: V:245a
F: Fener, D. Kuban, 1980 V:244b
F: Göztepe, B. Kutun, 1989 V:247a
F: Tepebaşı ve Kasımpaşa V:245c
H: Bizans dönemi, A. Berger V:242b
R: Goble V:244a
Mahasin
Dergi: IV:345b
Mahmud I
F: Nadir Şah'ın hediye ettiği tahtı VII:292a
M: 18. yy V:248b
Tuğra: V:249b
Mahmud I Çeşmesi (Beyoğlu)
F: B. Kutun, 1994 V:253a
Mahmud I Çeşmesi (Cağaloğlu)
F: H. Kargı V:253b
Mahmud I Çeşmesi (Kandilli)
F: B. Kutun, 1994 V:253c
Mahmud II
R: Cuma selamlığı, Lewis V:258a
R: V:254b
R: Selamlık alayı, F. Dubois V:259b
Mahmud II Bendi
F: V:260b
F: Kitabe, K. Çeçen, 1992 V:260c
Mahmud II Çeşmesi (Beylerbeyi)
F: A. Kuzik, 1994 V:261b
Mahmud II Çeşmesi (Eyüp)
F: E. Karakaya V:261c
Mahmud II Meydan Çeşmesi (Beylerbeyi)
F: B. Kutun, 1994 V:262a
Mahmud II Meydan Çeşmesi (Boyacıköy)
F: E. Uca, 1994 V:262c
Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi
F: R. Baraz, 1985 V:263b
Mahmud II Türbesi ve Sebili
F: V:263a
F: A. Batur I:248a
F: A. Hikmet Varlık, 1993 IV:39a
F: N. Sözgen, 1994 V:264a
Mahmud Ağa Camii
F: T. Aydoğmuş, 1994 V:265b
Mahmud Celaleddin Efendi
Hat: V:266a
Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi
F: Y. Demiriz V:266a
Mahmud Celaleddin Paşa
F: V:267a
Mahmud Nedim Paşa Türbesi
F: N. Sözgen, 1994 V:267c
Mahmud Nedim Paşa Yalısı
F: V:268a
Mahmud Paşa Hamamı
P: D. Kuban V:270a
Mahmud Paşa Külliyesi
F: N. Sözgen, 1994 V:269a
P: Cami, D. Kuban V:271b
P: D. Kuban V:269b
P: Hamam, D. Kuban V:270a
P: Kürkçü Ham V:270a
Mahmud Raif Efendi
Kitap kapağı: VI:13b
Mahmud Şevket Paşa Suikastı
F: V:271c
Mahmud Şevket Paşa Türbesi
F: Y. Yavuz V:272c
Mahmutpaşa
F: V:273b
F: N. Sözgen, 1994 V:274a
Mahmutşevketpaşa Köyü
F: 1990 V:100a
Mahyacılık
F: Sultan Ahmed Camii V:276a
R: 1578 V:275b
R: Yeni Cami, Castellan V:276a
Makbul İbrahim Paşa Camii
F: T. Erkişi, 1994 V:277b
Makruhyan Ermeni Okulu
F: N. Sözgen, 1994 V:278a
Maksim Gazinosu (Caddebostan)
F: A. Kuzik, 1994 III:379b
Maksim Gazinosu (Taksim)
F: A. Kuzik, 1989 III:379a
Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi
F: B. Kutun, 1994 V:279b
Malta Köşkü
F: N. Timuroğlu, 1994 V:280b
Maltepe İlçesi
F: B. Kutun, 1994 V:281b
Malumat
Dergi: Hacı Emin Efendi'nin yayımladığı nota kapağı V:539a
Dergi kapağı: 11 Mayıs 1311 V:283b
Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu
M: 16. yy V:283
Mamboury, Ernest
F: V:285b
Manas Ailesi
F: Edgar Manas V:286b
R: Refayel Manas V:287a
Manastırlar
Ç: Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı, C. Comidas VI:413b
Ç: Spiridon (Ayios) Manastırı VII:40a
F: Lips Manastırı (Fenarî İsa Camii) V:289b
F: Pammakaristos Manastırı V:290a
F: Pammakaristos Manastırı, ayrıntı V:292b
F: Pantepoptes Manastırı V:290a
F: Saint Pierre ve Paul Kilisesi VI:417b
F: Soteros Filantropos Manastırı, N. Sözgen, 1994 V:294a
F: Studios Manastırı V:288b
F: Zoodohos Manastırı'nın ayazması (Balıklı Ayazma) V:291b
Manavlar
F: V:295a
F: H. Okurer, 1994 V:294b
Mangana Sarayı
P: V:295b
Manifaturacılar
R: V:296b
Manifaturacılar Çarşısı
F: V:297b
Manuel I Komnenos
Sikke: V:299a
Marki Necib Bey Yalısı
F: V:300a
Markiz Pastanesi
F: İç görünüm V:301a
F: N. Timuroğlu, 1994 V:301a
F: Vitray, ayrıntı, E. Emiroğlu, 1980
Marko Paşa
F: V:301c
Markopaşa (Mizah Gazetesi)
Gazete: V:302a
Markus, David
F: V:302c
Marmara Üniversitesi
F: B. Kutun, 1994 V:303b
Marpuççular Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 V:304a
Marx, Joseph
F: II:143a
Masallar
Kitap kapağı: I. Kúnos, *Boğaziçi Perileri*, 1923 V:304c
Maslak Kasırları
F: Kasr-ı Hümayun, E. Uca, 1994 V:306b
Masonluk
Mason mühürleri: V:307a
Matbaalar
F: Forma kalıbı, N. Sözgen, 1884
Kitabe: Dârü't-tıbâatü'l-Âmire V:309b
May, Şevkiye
F: V:312b
F: VII:114b
Maya Sanat Galerisi
F: N. Timuroğlu VI:435b
Mayer, Luigi
G: Panorama V:312a
Mazul Kemer
F: K. Çeçen, 1989 V:314a
Mecdî Efendi (Hakkak)
Mühür defteri: VI:17c
Mecidiye Camii (Çırağan)
F: S. Batur V:315b
P: S. Batur V:315b
Mecidiye Camii (Yeşilköy)
F: Y. Yavuz V:316b
Mecidiye Köşkü
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:317a
Mecidiyeköy
F: Y. Çelenk, 1994 V:317b
Mecidiyeköy Likör ve Kanyak Fabrikası
Etiketler: IV:133b
F: H. Özözlü, 1994 V:318b
Meclis-i Milli
F: Yeşilköy'deki kulüp binası VI:188a
Mecmua-i Ebüzziya
Dergi: 110. sayı, 1911 III:123c
Mecmua-i Fünun
Dergi kapağı: Ocak 1864, 20. sayı V:319b
Meddahlık
R: Mustafa Baba (Bursalı), 16. yy V:320c
Medreseler
F: Damat İbrahim Paşa Medresesi, N. Sözgen, 1994 V:321b
F: Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi, N. Sözgen V:322a
F: Gazanfer Ağa Külliyesi, N. Sözgen, 1994 V:324a
F: Karadeniz Çifte Kurşunlu Medresesi, N. Sözgen V:324a
P: Medrese düzenlemeleri, Z. Ahunbay V:325a
Medresetü'l-Kuzat

F: Y. Yavuz, 1970 V:327a
Mehmed II (Fatih)
II. Mehmed'in mektubu VII:380c
M: *Hünername*, 1584 V:332a
Madalyon: Constanza da Ferrara V:330b
R: Bellini V:328b
R: Constanza da Ferrara V:329a
R: Çocukluk defterindeki yazı ve resimleri V:331b
R: Zonaro I:178b
R: Gennadios Sholarios'a patriklik nişanı veriyor VI:353a
R: Sinan Paşa V:329c
Tuğra: V:333a
Mehmed III
M: *Eğri Fetihnamesi*, 1609 V:337b
M: Osman (Nakkaş), *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:216b
M: *Surname-i Hümayun* V:336a
M: *Surname-i Hümayun* VII:160c
M: Sünnet düğünü, *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:101b
M: Sünnet düğünü, *Surname-i Hümayun*, 16. yy IV:83a
R: Kostantin (Kapıdağlı) V:333a
Tuğra: V:337b
Mehmed III Türbesi
F: V:338c
P: V:338c
Mehmed IV
R: Kostantin (Kapıdağlı) V:340b
R: V:339b
R: Ricaut V:343b
Tuğra: V:341c
Mehmed V (Reşad)
F: V:345b
F: V:345c
F: Cuma selamlığı, Sarayburnu V:346a
F: Dolmabahçe Sarayı'nda V:347b
F: Kılıç Alayı IV:555b
F: V:348b
F: Şiir ve portresi V:347b
Mönü: 1917'deki bir davet VI:7b
Mehmed V Türbesi
F: M. Baha Tanman V:349c
Mehmed VI (Vahideddin)
F: V:352a
F: Biat töreni V:351b
F: Malta'ya ayak basması V:353b
R: V:350b
Mehmed Ağa Camii ve Türbesi
F: A. Neftçi III:6a
Mehmed Ağa Külliyesi
F: V:356a
Mehmed Ağa Medresesi
F: N. Sözgen, 1994 V:356b
Mehmed Ali Hilmi Dedebaba
F: V:357c
Mehmed Celal
F: V:358b
Mehmed Efendi Çeşmesi
F: H. Erdoğan V:359b
Mehmed Elif Efendi
F: VI:393b
Mehmed Emin Ağa Çeşmesi
F: N. Sözgen, 1994 V:359b
Mehmed Emin Ağa Sebili
F: N. Sözgen, 1994 V:360a
F: S. Yüce, 1994 VI:340a
Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Aksaray)
F: V:361b
Mehmed Emin Efendi Tekkesi (Beykoz)
F: M. Baha Tanman, 1993 V:360b
Mehmed Esad Yesarî
Hat: V:362a
Mehmed Kethüda Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 V:362c
Mehmed Paşa Camii
F: N. Sözgen, 1994 V:363b
Mehmed Raif Bey
F: V:364a
Mehmed Rauf
F: V:365b
F: VII:146a
Mehmed Sahib Efendi (Pirîzade)
F: VI:252a
Mehmed Şakir Paşa Türbesi
F: V:366b
Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 V:367a
Mehmed Tahir
F: V:382c
Mehmed Tevfik (Çaylak)
F: V:368c
Mehmed Ziya Bey (İhtifalci)
F: V:369c
Kitap kapağı: *İstanbul ve Boğaziçi* V:370a
Mehterhane
R: 1577 V:371b
R: Arifî Paşa V:372a
Mekteb-i Harbiye
F: Mekteb-i Harbiye binası, S. Giz V:373b
F: Son sınıf öğrencileri, 1911 V:373a
F: Şehadetname V:374a
Mekteb-i Tıbbıye-i Mülkiye
F: Kadırga'daki Menemenli Mustafa Paşa Konağı V:375a
Diploma: 1908 III:127b
Mekteb-i Tıbbıye-i Şâhâne
F: Demirkapı'daki hariciye ve cerrahiye kliniği V:376b
F: Demirkapı'daki bina V:377a
Diploma: 1887 III:127a
Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası
F: V:378a
F: İç mekân V:379c
Melamîlik
F: Abdülaziz Mecdî Tolun V:382a
F: Abdülbaki Gölpınarlı'nın mezar taşı V:385c
F: Ayşe Kadın'ın mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b
F: Bursalı Tahir Bey V:382c
F: Damat Nevşehirli İbrahim Paşa'nın mezar taşı V:385c
F: El-Hac Ali Efendi'nin mezar taşı, 1752, E. Işın V:385b
F: İsmail Maşukî'nin mezar taşı, E Işın, 1992 V:381b
F: Sarı Abdullah'ın mezar taşı, E. Işın V:385b
F: Şair Nedim'in mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b
Melek Hatun Mescidi
F: E. Uca, 1994 V:387a
Melling, Antoine-Ignace
G: Adalar I:67a
G: Aynalıkavak Sarayı VI:463b
G: Bahariye I:535a
G: Bebek Kasrı II:117a
G: Beyhan Sultan Sahilsarayı II:192b
G: Beykoz II:18a
G: Büyükdere'deki Rus Elçiliği Yazlığı VI:370a
G: Çinili Köşk II:517b
G: Düğün alayı I:179a
G: Galata Kulesi, ayrıntı III:361c
G: Galata'dan panorama III:421a
G: Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19a
G: Hatice Sultan Sarayı V:387c
G: İbrahim Paşa Sarayı IV:128a
G: Kahvehane IV:386b
G: Karaağaç I:427a
G: Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439a
G: Panorama IV:533a
G: Rumeli Hisarı VI:355b
G: III. Selim VI:507b
G: Sultan Ahmed Külliyesi VII:57b
G: Top Arabacıları Kışlası VII:279b
G: Topkapı Sarayı VII:280a
G: Topkapı Sarayı, ikinci avlu VII:286a
R: Vigneron V:387b
Memduh Bey (Hayali)
F: IV:449a
Mendel, Gustave
Kitap kapağı: V:388c
Menderes, Adnan
F: 1957 genel seçimleri VI:486a
Menderes ve İstanbul
F: Aksaray, A. Güler, 1958 I:164a
F: Boğaz Köprüsü'nün maketi V:391b
F: Eminönü Meydanı V:389b
F: Karaköy Meydanı, A. Güler, 1958 V:392a
F: Kemeraltı Caddesi V:390a
F: Sirkeci-Florya yolu inşaatı V:389b
H: Menderes imarından önce Karaköy-Tophane V:390a
H: Menderes imarından sonra Karaköy-Tophane V:391a
Menemenli Mustafa Paşa Konağı
F: V:375a
Meral, Bayram
F: Y. Tunca IV:289a
Mercan
F: B. Kutun, 1993 V:393b
Mercan Ağa Camii
F: B. Kutun, 1993 V:394a
Mercan Yangını (1911)
F: VII:435a
Merdivenköy
F: B. Kutun, 1994 V:395b
Merkez Efendi Külliyesi
F: İç görünüm, M. Baha Tanman, 1980 V:399b
F: M. Baha Tanman, 1980 V:396b
F: Türbe, M. Baha Tanman, 1980 V:398a
P: 1966 V:397b
Mermerkule
F: V:400b
Merter
F: E. Uca, 1994 V:401a
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:402b
F: Medrese odaları, A. Vefa Çobanoğlu, 1988 V:403a
Mese
H: D. Kuban V:405a
Meserret Kıraathanesi
F: B. Kutun, 1994 V:406a
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi
F: Çeşme, Y. Çelenk, 1994 V:407a
F: E. Emiroğlu, 1988 V:406c
Mesireler
F: Kâğıthane V:408a
G: Kâğıthane, Allom I:544a
R: Göksu V:408a
Mesnevîhane Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1991 V:409a

P: M. Baha Tanman, 1981 V:409b
Mesud Cemil
F: II:141b
F: V:411a
F: VI:295c
Metohites, Teodoros
Mozaik pano: V:411c
Metro
F: E. Köseoğlu V:413b
F: G. Özatay V:413c
F: N. Sözgen, 1994 V:412b
H: V:414a
Metro Han
F: N. Timuroğlu, 1994 V:415a
Metropoliten İstanbul
F: Barbaros Bulvarı inşaatı 1957-1958 V:416a
F: D. Kuban V:416a
F: Galata Köprüsü ve Eminönü Meydanı, T. Aydoğmuş V:417b
F: 4. Levent ve gökdelenler, B. Çelebi V:418a
F: Kadıköy, D. Kuban V:418a
F: Şişhane Meydanı V:417b
F: Topografya tahribi, D. Kuban V:418b
H: Ç. Aysu V:419b
Mevlevî Musikisi ve Sema
F: Musiki VII:240a
F: Musiki aletleri V:422a
F: Ney çalan Mevlevî V:420b
F: Neyzen dervişler V:421b
R: Sema yapan dervişler V:422a
Mevlevîlik
F: Ahmed Celaleddin Dede V:427a
F: Bir grup Mevlevî şeyhi V:427b
F: Bir grup Mevlevî V:428a
F: Bir grup Mevlevî V:429a
F: Mesnevihan, neyzen ve semazen V:423b
F: Mücâhidîn-i Mevlevîye alayı V:430a
F: Sikke, M. Baha Tanman, 1982 IV:21a
G: Sema ayini, d'Ohsson VII:215b
Hat: V:425b
Hat levha: Mustafa Rakım V:426a
Hat levha: Yesarîzade Mustafa İzzet V:426a
R: Mevlevî şeyhi V:426c
R: Mevlevî şeyhi VII:213b
Mevlit Alayı
G: Sultan Ahmed Camii, 18. yy V:431b
Meydanlar
Ç: Eminönü Meydanı, Bouvard, 1912 II:315b
F: Beyazıt Meydanı V:433b
F: Sultanahmet Meydanı, anonim, 1875 V:432b
F: Taksim Meydanı VII:198b
F: Üsküdar Meydanı V:434a
Meyhaneler
F: Çiçek Pasajı, G. Gülbahar, 1992 V:437b
F: Panayot, G. Gülbahar, 1992 V:438a
F: Rum meyhanesi, S. Giz VI:367b
M: *Hubanname-Zenânname* V:436a
M: *İskendername* V:437b
Mezar Taşları
F: Hacegân-ı Divan-ı Hümayun, destarlı başlık V:438c
F: Kadın mezar taşı, N. Timuroğlu V:441b
F: Kadın mezar taşı, N. Timuroğlu V:442a
F: Kasım Beğ'e ait burma sarıklı mezar taşı V:440a
F: Kâtibi kavuk, E. Işın, 1991 V:439c
F: Kavuklu mezar taşı, E. Işın, 1991 V:440a
F: Kethüda kavuğu, E. Işın, 1991 V:439b
F: Mahmudiye fesli mezar taşı, E. Işın, 1991 V:440c
F: Örfî kavuklu mezartaşı V:440a
F: Sersekban İsmail Ağa'nın mezar taşı, 1712 V:440b
F: Sünbülî, M. Baha Tanman VII:111b
F: Zerrin külah, E. Işın, 1994 V:438b
F: Zerrin külahlı mezar taşı, E. Işın, 1991 V:440b
Mezarlıklar
F: Balıklı Rum Mezarlığı, H. Okurer, 1994 V:444a
F: Eyüp Mezarlığı, N. Timuroğlu, 1992 V:443a
F: Topkapı Mezarlığı, N. Timuroğlu, 1992 V:443b
F: Yeni Valide Camii'nin haziresi, H. Okurer, 1994 V:443b
Mezatlar
F: Antika müzayedesi, İ. Günel V:445b
F: Kitap müzayedesi, U. Günyüz V:445b
Mezbahalar
F: Sütlüce Mezbahası, Y. Çelenk, 1994 V:446a
Meziki Köşkü
F: V:447a
Mınakyan, Mardiros
F: V:447c
F: VI:175c
Mıntzuri, Hagop
F: V:448b
Mısır Apartmanı
F: N. Timuroğlu, 1994 V:448b
Mısır Çarşısı
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:449b
F: Aktarlar, E. Yazıcı I:172b
F: Çiçekçiler, Y. Çelenk, 1994 II:509b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:450a
G: G. Brindesi V:450a
Mickewicz, Adam
F: A. Güler I:77a
Migros
F: L. Aytek, 1994 V:451a
Mihael III
Sikke: V:451c
Mihael IV
Sikke: V:452b
Mihal (Kanuni Solak)
F: 1924 V:531a
Mihrabad Korusu
F: B. Kutun, 1994 V:71b
Mihrimah Sultan
R: V:453c
Mihrimah Sultan Camii (Edirnekapı)
Ç: A. Sami Ülgen II:378a
Mihrişah Sultan Çeşmesi ve Sebili
F: N. Timuroğlu, 1994 II:490c
Mihrimah Sultan Külliyesi (Üsküdar)
F: E. Emiroğlu VI:170b
F: Güneş saati, A. Kuzik, 1994 III:451a
F: S. Güner V:456b
P: D. Kuban V:457a
Mihrimah Sultan Külliyesi (Edirnekapı)
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:454b
F: İç görünüm, E. Yazıcı, 1994 V:455b
F: N. Timuroğlu VI:170a
P: D. Kuban V:455b
Mihrişah Valide Sultan Camii
F: N. Sözgen, 1994 V:458c
Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi
F: A. İyianlar V:459b
Mihrişah Valide Sultan İmareti
F: Kapı, ayrıntı VI:340a
Mihrişah Valide Sultan Külliyesi
F: Sebil ve çeşme V:460b
F: Türbe, Y. Demiriz V:460a
G: Allom II:235a
P: Türbe, A. Altun V:461b
Milion Taşı
F: N. Sözgen, 1994 V:461c
Millet Caddesi
F: A. Güler, 1958 V:462b
F: N. Sözgen, 1994 V:462b
Millet Kütüphanesi
F: N. Sözgen, 1994 V:463b
Milli Reasürans Hanı
F: N. Sözgen, 1994 V:464a
Milli Reasürans Kompleksi
Ç: S. Hadi V:464b
Milliyet
F: F. Atalay, 1994 V:465a
F: S. Giz II:72a
Gazete: İlk sayı V:465a
Mimar Acem Camii
F: H. Özer, 1994 V:466b
P: M. Baha Tanman, 1981 V:466a
Mimar Ağa Camii
F: N. Sözgen, 1994 V:467b
Mimar Hayreddin Mescidi
F: T. Erkişi, 1994 V:467c
Mimar Sinan Hamamı
F: T. Aydoğmuş V:468a
Mimar Sinan Mescidi
F: T. Erkişi, 1994 V:468b
Mimar Sinan Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1981 V:469b
Mimar Sinan Türbe ve Sebili
F: N. Sözgen, 1994 V:470b
Mimar Sinan Üniversitesi
F: E. Aksoy II:513a
F: L. Aytek, 1994 V:470b
Minas (Ayios) Kilisesi
F: Z. Karaca V:471b
Minyatürde İstanbul
M: Osman (Nakkaş), *Hünername* V:472b
M: Topkapı Sarayı ve Sur-ı Sultani, *Hünername* V:473a
Miricanyan, Şınork (Mıgırdiç) Amira
F: III:187b
Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi
F: Y. Demiriz V:474a
Mirza Baba Tekkesi
F: 1951 V:474b
Mirzazade Camii ve Kütüphanesi
F: B. Kutun, 1994 V:475a
Miskinler Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 V:476b
Mismârî Şücâ Mescidi
F: L. Yalçın, 1994 V:476c
Mizzi Köşkü
F: V:478c
Moda
F: V:480a
F: L. Aytek, 1994 V:479b
F: N. Timuroğlu, 1993 V:479a
F: N. Timuroğlu, 1993 V:480a
Moda Deniz Hamamı
F: II:24b
Moda Deniz Kulübü
F: L. Aytek, 1994 V:481a
Moda İskelesi
F: S. Giz I:532b
F: T. Aydoğmuş V:481b
Moda Vapuru
F: V:482a
Modern Eğitim Fen Dershanesi

F: E. Uca, 1994 VI:203a
Mokios Sarnıcı
F: C. Kahraman, 1994 V:483a
Molla Çelebi Camii
F: F. Sayılan V:484a
Molla Çelebi Hamamı
F: V:484b
F: Kitabe, A. İyianlar, 1994 V:484c
Molla Hüsrev Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 V:485c
Moltke, Helmuth von
F: V:486b
Moniteur Ottoman
Gazete: Fransızca, 30 Ağustos 1834 II:261a
Montagu, Lady Mary Wortley
R: G. Aksakoğlu V:488a
Moral, Şaziye
F: V:488c
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
Moralı, Mahmut
F: V:489a
Mordtmann, Andreas David (Baba)
F: V:490a
Mordtmann, Andreas David (Oğul)
Kitap kapağı V:490c
Mozaik Müzesi
F: T. Aydoğmuş II:348a
F: T. Aydoğmuş V:492a
F: T. Aydoğmuş VI:24a
Muazzez (Ressam)
R: III:542a
Muhallebiciler
F: V:492b
Muhammed el-Ensarî Türbesi
F: L. Yalçın, 1994 V:493a
Muharrem Âdetleri
F: Z. Aknar, 1994 V:493c
Muharrem Nuri Birgi Yalısı
F: K. Aktay, 1994 V:494b
Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi
F: L. Yalçın, 1994 V:495b
Muhtarlık
F: 1977 V:496a
Mumculuk
R: 17. yy V:498a
Murad III
M: Elçi kabulü, *Şehinşahname* V:502b
M: Elçi kabulü, *Şehinşahname* V:503b
M: Portre V:498c
M: *Surname-i Hümayun* V:336a
Tuğra: V:499b
Murad III Köşkü
M: Seyyid Lokman, *Şehinşahname* V:52a
Murad III Türbesi
F: N. Sözgen, 1994 V:504a
F: Sedef kakmalı kapı VI:488a
P: VI:170b
Murad IV
F: Kitabe V:509c
R: Kostantin (Kapıdağlı) V:506b
Tuğra: V:507b
Murad V
Ferman: V:511c
R: Ayvazovski V:510b
Tuğra: V:511b
Murad Buharî Tekkesi
Ç: Derviş hücreleri V:515a
F: M. Baha Tanman, 1980 V:516a
F: Mihrap, M. Baha Tanman, 1980 V:516b
R: A. Süheyl Ünver, 1944 V:514b
Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi
F: E. Uca, 1994 V:517b
F: M. Baha Tanman, 1983 V:517b
Murad Paşa Külliyesi
F: E. Uca, 1994 V:518b
P: V:519a
Muradiye Camii
F: N. Sözgen, 1994 V:519c
Muradiye Sebili
F: N. Sözgen, 1994 V:520a
Musahibzade Celal
F: V:520b
Musiki Hayatı
Berat: Abdülmecid'in Listz'e verdiği nişan V:532b
F: V:533b
F: Arturo Stravolo V:533a
F: Ferdi Özbeğen Orkestrası V:538a
F: Kibariye, 1981 V:536a
F: Luigi Arditi V:532a
F: Müslüm Gürses, 1989 V:537b
F: Orhan Gencebay, 1972 V:535c
F: Saz takımı, 1924 V:531a
F: Şark Musiki Cemiyeti VII:138a
G: D'Ohsson, 1788, V:528a
Kitap kapağı: Hrisantos V:523a
Nota: Aziz Romanos Melodos (6. yy) V:522b
Nota: Zaharyan V:529a
R: Bonanni, 1723 V:530b
R: Çeng V:523c
Musiki Yayıncılığı
Nota kapağı: Arşak Çömlekçiyan, *Hicaz Fasıl* V:540a
Nota kapağı: Comendiger V:539b
Nota kapağı: Hacı Emin Efendi, V:539a
Nota kapakları: S. Christidis V:539a
Mustafa I
M: Portre V:542b
Tuğra: V:542c
Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:543c
F: T. Aydoğmuş, 1993 V:544a
Mustafa II
Ferman: V:547c
M: V:546b
Tuğra: V:546b
Mustafa III
F: Türbe, N. Sözgen, 1994
Ferman: V:551b
M: V:554a
M: V:550b
Tuğra: V:550c
Mustafa III Camii
F: B. Kutun, 1994 V:555a
Mustafa III Mektebi
F: Y. Yavuz, 1970 V:555a
Mustafa IV
M: V:556b
Tuğra: V:557b
Mustafa Ağa Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 V:559a
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi (Karagümrük)
F: B. Kutun, 1994 V:559c
Mustafa Baba (Lâ'lin Kaba, Bursalı)
R: Meddah, 16. yy V:320c
Mustafa İzzet Efendi (Kazasker)
Hat: IV:17b
Hat: V:561a
Hat: V:561c
Mustafa İzzet Efendi (Yesarîzade)
Hat levha: V:426a
Mustafa Paşa Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 V:562c
Mustafa Paşa Köşkü
F: A. Hikmet Varlık, 1994 V:563b
Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 V:563c
Mustafa Paşa Tekkesi
F: Harem dairesi, 1935 V:565a
F: 1935 V:564b
Mustafa Paşa Türbesi
F: A. Vefa Çobanoğlu, 1987 V:566a
Mustafa Rakım
Hat: V:566b
Hat levha: V:426a
Mustafa Rakım Efendi Türbesi ve Tekkesi
F: E. Uca, 1994 V:567b
Mustafa Reşid Paşa
R: VII:206c
Mustafa Reşid Paşa Türbesi
F: E. Uca, 1994 V:568a
Mustafa Şükrü (Eyüplü)
Destan: 1917 III:39b
Mutfak
F: Ayvaz I:497b
F: Çeşitli yemekler VI:9a
F: Kaşıklar ve bakır kapaklı sahanlar VI:6a
G: Van Mour, 1712 III:417b
Kitap: *Melceü't-Tabbâhîn*, ilk yemek kitabı VI:8b
Mönü: V. Mehmed'in 1917'de verdiği yemek daveti VI:7b
R: Çeşnicibaşı VI:4c
R: Çorba taşıyan yeniçeriler, O. Daluimarrt VI:3b
R: Dönerci, anonim VI:5b
R: Helvahaneli VI:4a
R: Hünkâr aşçıbaşısı VI:4b
R: Yemek yiyenler, 1578 VI:2a
R: Yemek yiyenler, anonim, 19. yy VI:2a
Muvahhit, Bedia
F: VI:10b
F: Bedia Osman, 1914 IV:360b
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
F: *Doktor İhsan*, 1931-1932 sezonu VI:70a
Muvakkithaneler
F: Ayasofya Muvakkithanesi, E. Uca, 1994 VI:10c
F: Nusretiye Muvakkithanesi, E. Uca, 1994 VI:11a
F: Yeni Cami Muvakkithanesi, E. Uca, 1994 VI:11b
Muzıka-i Hümayun
F: Ahmed Necib Paşa VI:11b
F: Zati Bey VI:12a
Muzurus Paşa Köşkü
P: VI:12b
Müdafaa-i Hukuk-ı Nisvan Cemiyeti
F: IV:349b
F: Belkıs Şevket Hanım IV:349b
F: Belkıs Şevket Hanım IV:357c
F: Nezihe Yaşar Hanım IV:356a
Mühendishane Matbaası
Kitap kapağı: Mahmud Raif Efendi VI:13b
Mühendishane-i Berri-i Hümayun
R: VI:15a
Mühendisyan, Ohannes
F: VI:16a
Mühürcülük
F: III:448b
Mühür: Fatma Sultan'a ait VI:17c
Mühür: Bizans dönemi VI:16c
Mühür defteri: Hakkak Mecdî Efendi VI:17c
Tılsım mührü: VI:17b

Mühürdar
F: IV:339b
F: VI:18b
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:336a
Müller-Wiener, Wolfang
F: VI:19b
Münire Sultan Sarayı
F: E. Aksoy II:513a
Mütareke Döneminde İstanbul
F: VI:20a
F: 10 Eylül 1922 VI:22b
F: İşgal kuvvetleri İstiklal Caddesi'nde VI:21b
F: Sultanahmet Mitingi, 12 Ocak 1920 VI:22a
F: Şükrü Naili Paşa teslim alış belgesini imzalarken VI:23b
Müzeler
F: Deniz Müzesi, E. Uca, 1994 VI:24b
F: Mozaik Müzesi, T. Aydoğmuş VI:24a

Naci Kasım Efendi
F: IV:232c
Nadi, Berin
F: III:258b
Nadi, Yunus
F: 1932 I:393b
Nafıa Nezareti Binası
F: N. Sözgen, 1994 VI:26a
Nafiz Paşa
F: VI:26c
Nahıl
M: Levnî, 1720 VI:27a
Nahum, Haim
F: VI:27c
Naime Sultan Yalısı
F: M. Tuğrul Acar, 1992 VI:29b
Nakkaş Hasan Paşa Türbesi
F: E. Uca, 1994 VI:30b
Nakkaş Köyü Camii
F: H. Aksu, 1991 VI:30b
P: VI:31a
Nakkaştepe Mezarlığı
F: B. Kutun, 1994 VI:31b
Nakşibendîlik
F: Mezar taşları, E. Işın, 1991 VI:37b
F: Şeyhülislam Tekkesi (Eyüp), M. Baha Tanman, 1980 VI:33b
Hat: M. Aksel VI:38b
Hat: Nakşî tacı, M. Baha Tanman VI:35a
Hat: Nakşî tacı, M. Baha Tanman VI:38a
Hat: Nakşibendî yazısı VI:34a
R: Nakşibendî şeyhi VI:35b
Nakşidil Sultan Külliyesi
F: Sebil ve türbe, A. Hikmet Varlık, 1994 VI:41b
F: Türbe, A. Hikmet Varlık, 1993 II:61a
Nallı Mescit
F: VI:42b
F: N. Sözgen, 1994 VI:42c
Nalyan, Hagop
R: V. Seropyan VI:43a
Namazgâhlar
F: Adile Sultan Namazgâhı VI:44a
F: Kavak Namazgâhı VI:43b
Namık Kemal
F: VI:44
Nâmî
Kitap kapağı: VI:45b
Nargile
F: IV:387b
F: VI:45b
F: N. Sözgen, 1990 VI:46a
F: Pierre Loti V:229a
F: S. Giz IV:391b
Narlıkapı
F: VII:76b
Narmanlı Hanı
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:47b
Nasuh (Matrakçı)
M: Ayasofya ve çevresi, 1537 I:449b
M: Eski Saray, 1537 III:204b
M: Fatih Külliyesi, 1537 III:267b
M: Galata, 1537 III:350a
M: İstanbul, 1537 III:558a
M: İstanbul, detay VI:49b
Nasuhî Tekkesi
Ç: M. Özdemir VI:50b
Naşit, Adile
F: VI:51c
Naum Tiyatrosu
F: Luigi Arditi V:532a
R: VI:52b
R: G. Fossati VI:52c
Nazarlık
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:53c
Nâzım Hikmet
F: L. Özkök, 1959 VI:54b
F: Saime Yaltırım ile VI:54c
Nazif Paşa Yalısı
F: G. Kara VI:55b
Nazikî Tekkesi
F: VII:238a
Nazime Sultan Sarayı
F: 1903 I:329b
Nazime Sultan Yalısı
F: VI:57a
Neandros Adası
F: VI:58a
Nebioğlu, Kemal
F: Y. Tunca IV:289a
Necatigil, Behçet
F: VI:58b
Neccarzade Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1983 VI:59b
Necdet Bey (Zenne)
F: S. Giz VI:147a
Necip Aşkın Orkestrası
F: VI:294b
Nedim
F: Mezar taşı, E. Işın, 1992 V:385b
Nekropoller
F: Hipoje, E. Karakaya, 1993 VI:64a
F: Lahit, Hz İsa ve havarileri, E. Karakaya VI:63b
F: Mermer lahit, MS 4. yy, E. Karakaya VI:62b
F: Mezar taşı, MÖ 2. yy, E. Karakaya VI:63b
Neogotik Mimari
F: Saint Antoine, E. Uca, 1994 VI:65a
Neoklasik Mimari
F: Arkeoloji Müzesi, E. Uca, 1994 VI:65c
Neve Şalom Sinagoğu
F: A. Güler VII:407b
F: L. Yalçın, 1994 VI:67b
Neveser Vapuru
F: VI:68b
F: S. Giz VII:142b
Nevruz Âdetleri
Nevruziye kulağı: VI:69b
Neyyir, Neyyire
F: *Doktor İhsan*, 1931-1932 sezonu VI:70a
Nezihe Muhiddin
F: IV:355b
Nicolay, Nicolas de
R: Deli VI:71a
R: Frenk kadını V:204c
R: Karamanlılar IV:458c
R: Saraylı kadın VI:71b
Nigâr Hanım
F: VI:73b
Nigârî
F: I. Süleyman VI:74a
Nightingale, Florence
F: VI:72c
Nike Kabartması
F: A. Akman VI:75b
Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Ayakapı)
F: E. Uca, 1994 VI:76b
Nikolas (Ayios) Kilisesi (Galata)
F: L. Yalçın 1994 VI:76b
Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Samatya)
F: E. Uca, 1994 VI:77b
F: İç görünüm, E. Uca, 1994 VI:77c
Nikolaos (Ayios) Kilisesi (Topkapı)
F: Z. Karaca VI:78a
Nilüfer Hatun Ortaokulu
F: E. Uca, 1994 VI:145c
Nimet Abla Gişesi
F: VI:79b
Ninniler
Kitap kapağı: I. Kunos VI:80a
Nisa Serezli-Tolga Aşkıner Tiyatrosu
F: *Tatlı Kaçık* VI:81a
Nisbetiye Kasrı
P: V:53a
P: VI:81b
Nisuaz Pastanesi
F: A. Güler II:219a
Nişan Taşları
F: Okmeydanı VI:83a
F: Topkapı Sarayı, H. Okurer, 1993 II:44a
Nişanca
F: N. Sözgen, 1994 VI:84a
Nişanca Hamamı
F: N. Sözgen, 1994 VI:85a
Nişancı Mehmed Bey Medresesi
F: VI:85a
Nişancı Mehmed Paşa Camii (Fatih)
F: N. Sözgen, 1994 VI:86c
P: VI:86a
Nişancı Mehmed Paşa Camii (Kumkapı)
F: N. Sözgen, 1994 VI:87a
Nişancı Mehmed Paşa Türbesi
F: N. Sözgen, 1994 VI:87c
Nişancı Mustafa Paşa Camii
F: Y. Çelenk, 1994 VI:88a
Nişantaşı
F: L. Yalçın, 1994 VI:90a
H: VI:89b
Nişantaşı Anadolu Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 IV:66a
Nişantaşı Kız Lisesi
F: T. Erkişi, 1994 V:219b
Nizam-ı Cedid
R: VI:91b
Nizam-ı Cedid Kışlası
R: 1792 VI:92a
Nomidis, İsaak Miltiadis
F: VI:92c
Nordstern Hanı
F: T. Taşçıoğlu VI:93b
Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi
F: 1944 VI:95a
F: A. Kuzik, 1994 IV:492a
Nova Baran Center
F: E. Erim I:188c
Nuhkuyusu

F: Suterazisi, K. Çeçen VII:82b
Nureddin Cerrahî
F: Sanduka II:414b
Hat: Mahmud Öncü, 1963 VI:96c
Nureddin Cerrahî Tekkesi
Ç: A. Murat, 1976 VI:98a
F: E. Uca, 1994 VI:97c
F: Tevhidhane ve türbe, M. Baha Tanman VII:237b
P: A. Muret, 1976 VI:99a
Nuri Baba (Çamlıcalı)
F: II:135b
Nuri Paşa Yalısı
F: K. Aktay, 1993 VII:420b
Nuruosmaniye Külliyesi
F: A. Güler II:63a
F: Ayrıntı, D. Kuban II:63c
F: E. Emiroğlu, 1988 VI:102a
F: İç görünüm, E. Uca, 1994 VI:103c
F: S. Güner V:167b
F: Şehsuvar Sultan Türbesi, D. Kuban VI:103b
G: Bartlett III:201b
P: Cami, Gurlitt VI:101b
P: D. Kuban VI:100b
P: Şehsuvar Sultan Türbesi VI:102c
Nuruosmaniye Kütüphanesi
F: D. Kuban VI:104a
P: VI:104a
Nuruosmaniye Sarnıcı
F: VI:105a
Nusretiye Camii
F: VI:106b
F: D. Kuban II:65a
F: Hünkâr mahfili, E. Emiroğlu, 1973 IV:103b
F: S. Güner VI:106a
G: Brindesi II:322a
Nusretiye Muvakkithanesi
F: VI:107b
F: E. Uca, 1994 VI:11a
Nusretiye Sebili
F: VI:107b
Nüfus Sayımları
F: 1940 VI:118b
Nümune Mektebi
F: 1910 III:138a

Odabaşı Behruz Ağa Camii
F: E. Uca, 1994 VI:120a
Odakule
F: A. Batur II:454a
F: E. Uca, 1994 VI:120c
Odalar Camii
F: 1933 VI:121a
Ogan, Aziz
F: VI:122c
Oğlanlar Tekkesi
F: 1952 VI:123b
Okçular Tekkesi
Ç: K. Nigâr-M. Nigâr VI:124b
F: 1949 VI:124b
Okçuluk
Ç: Mustafa Kâni VI:125b
F: Necmeddin Okyay VI:125c
Okmeydanı
F: Nişan taşları VI:83a
Ferman: II. Bayezid VI:126a
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* VII:161c
P: VI:126a
Okyar, Ali Fethi
F: I:393a
Okyay, Necmeddin
F: VI:125c
Hat: VI:127b
Olivo Geçidi
F: L. Yalçın, 1994 VI:129a
On Altı Mart Olayı
F: VI:129b
On Beş-On Altı Haziran Olayları
F: IV:285b
F: VI:130b
Onat, Hikmet
F: A. Güler VI:131b
R: VI:131b
Opera
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b
İlan: "La Traviata", 1934 VI:133a
Kitap kapağı: "Aida" operası, 1847 VI:132c
Nota kapağı: Çuhacıyan VI:134a
Nota kapağı: Leblebici Horhor VI:134b
Oral, Tülin
F: III:100a
Orduevleri
F: Harbiye Orduevi, Y. Çelenk, 1994 VI:135b
Orfeon Record Fabrikası
F: 1912 VI:263b
Organize Deri Sanayi Bölgesi
F: B. Çelebi VI:136a
Organize Küçük Sanayi Bölgeleri
F: İkitelli, Y. Çelenk, 1994 IV:148b
Orhan Kemal
F: A. Güler VI:137a
Orhaniye Kışlası
F: VI:137b
Ormanlar
F: Belgrad Ormanı VI:139b
Ormanyan, Mağakya
F: VI:140b
Orta Camii
F: E. Dişören, 1994 VI:141a
Ortaköy
F: I:339b
F: VI:142a
H: 1927 VI:142a
Ortaköy Camii
F: A. Kuzik II:39b
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:143b
Ortaköy Hamamı
F: E. Uca, 1994 VI:144c
P: VI:144a
Ortaokullar
F: Emirgân Ortaokulu, E. Uca, 1994 VI:145b
F: Nilüfer Hatun Ortaokulu, E. Uca, 1994 VI:145c
Ortaoyunu
F: I:372b
F: İsmail Dümbüllü, A. Nihad Erman, 1961 III:110b
F: Kel Hasan Efendi III:563b
F: Ortaoyunu gösterisi, S. Giz VI:147a
F: Ortaoyunu topluluğu VI:147a
M: Levnî, 1720 VI:147a
R: IV:213b
R: Muazzez III:542a
Oryantalist Mimari
Ç: Harem köşkü, Vallaury VI:149b
F: Harbiye Nezareti binası, A. Batur VI:148c
F: Hidayet Camii VI:148b
Oskay, Seyyan
F: VII:204b
Osman II
M: VI:150b
M: VI:154a
M: Saltanat kayığı VI:151b
Tuğra: VI:154b
Osman III
M: VI:155b
Tuğra: VI:155c
Osman III Çeşmesi
F: Ayrıntı, Y. Çelenk, 1994 II:490a
Osman III Köşkü
P: VI:157b
Osman (Hafız)
Hat: VI:159a
Osman (Nakkaş)
M: I. Bayezid, 16. yy, II:81c
M: İstanbul, *Hünername* V:472b
M: Kanuni Sultan Süleyman'ın cenaze alayı II:406b
M: Mimar Sinan, *Tarih-i Sultan Süleyman* VI:564a
M: *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:216b
M: *Surname-i Hümayun*, 16. yy IV:478a
M: Süleymaniye Camii maketinin taşınması VI:158a
M: *Tarih-i Sultan Süleyman*, 16. yy V:3a
M: Topkapı Sarayı Bahçesi, *Hünername* VII:291b
Osman (Üsküdarlı)
R: Sünbül Efendi Tekkesi VII:106a
Osman Ağa Camii
F: T. Aydoğmuş, 1994 VI:159b
Osman Ağa Çeşmesi (Gazhane)
F: H. Örcün Barışta VI:160a
Osman Ağa Çeşmesi (Kadıköy)
F: H. Örcün Barışta VI:160a
Osman Bey (Tanburi)
R: VI:160c
Osman Efendi (Hafız)
F: VI:161b
Osman Hamdi Bey
F: VI:162b
R: VI:163b
Osman Keşfî Efendi Tekkesi
Ç: VI:163c
Osman Reis Camii
F: H. Arlı, 1994 VI:164b
Osmanbey
F: E. Uca, 1994 VI:165b
Osmanlı Bankası
F: Pera şubesi çalışanları VI:166a
Osmanlı Bankası Binası
F: 1893 VI:166b
Osmanlı Bankası Olayı
F: VI:167b
Osmanlı Dönemi Mimarisi
F: Mihrimah Sultan Camii (Edirnekapı), N. Timuroğlu VI:170a
F: Mihrimah Sultan Camii (Üsküdar), E. Emiroğlu VI: 170b
F: Sultan Ahmed Camii, B. Baki Aksu VI: 173a
F: Bayezid Camii VI:174a
P: III. Murad Türbesi VI: 170b
R: Sultan Ahmed Camii, Bartlett VI:171b
Osmanlı Dram Kumpanyası
El ilanı: *Kumarbazın Encamı*, 1881 VI:176a
F: VI:175c
Osmanlı Ressamlar Cemiyeti
Amblem: VI:176b
Osmanlı Tiyatrosu
El ilanı: *Çezar Borciya*, 1882 VI:178c
Osmanlı Türk Hanımları Esirgeme Derneği

F: İdare Heyeti IV:355b
Osmanlı-Rus Savaşı'nda İstanbul
R: VI:177a
Oteller
F: Park Otel VI:223a
F: Park Otel, N. Gabeoğlu VI:223a
F: Pera Palas VI:240a
F: Pera Palas, N. Timuroğlu, 1993 VI:240b
F: Sheraton Oteli, E. Uca, 1994 VI:180b
F: Splendid Oteli VII:40c
F: Swissôtel ve Conrad Oteli, G. Kara VI:179b
F: The Marmara, E. Uca, 1994 VI:180a
F: Tokatlıyan Oteli, Sébah ve Joaillier VII:272a
Otobüs
F: VII:305b
F: 1928 VI:180b
F: Doğal gazlı otobüs, N. Gabeoğlu, 1994 IV:139b
F: Taksim-Yenimahalle hattı IV:139b
Otogarlar
F: Anadolu Otogarı, N. Timuroğlu, 1993 VI:181a
F: Ferhatpaşa Otogarı VI:181b
Otomobil
Diploma: VI:183a
F: VI:182a
Otoparklar
F: Karaköy katlı otoparkı, L. Aytek, 1994 VI:183b
Otuz Bir Mart Olayı
F: I:443b
F: Hareket Ordusu VI:184a
F: Hareket Ordusu VI:187b
F: Meclis-i Milli VI:188a
F: Niyazi Bey ve gönüllü askerleri VI:186a
F: Şevket Turgut Paşa VI:185c
Oya
F: Başörtü, ayrıntı VI:189c
F: Dal olarak hazırlanmış oyalar VI:188c
F: Panoda oya VI:189b
Ozansoy, Faik Ali
F: III:275c
Ozansoy, Halit Fahri
F: A. Güler VI:190c

Öğretmen Evleri
F: Beyoğlu Öğretmen Evi, E. Uca, 1994 VI:191b
Öktem, Hulusi
F: II:142a
Ölçüler
F: Dirhemler ve yarım arşın, L. Aytek VI:192a
Ölüm Âdetleri
M: Bir paşanın cenaze töreni, VI:193c
R: Cenaze alayı, Van Mour VI:193b
Ömer (Âşık)
Kitap: *Divan-ı Âşık Ömer* VI:195a
Ömer Vasfi
Hat: VI:195c
Ömerli Barajı
F: II:493b
Öncü, Mahmud
Hat: M. Baha Tanman VI:96c
Örik, Nahit Sırrı
F: VI:196b
Örme Sütun
F: VI:197a
Ötügen, Hadiye
F: II:557a
Öz, Tahsin
F: VI:197c
Özarman, Münif Fehim
F: VI:198c
R: Akşamcılık I:169a
R: Apukurya I:285b
R: Bayram yerleri II:103b
Özbekkan, Subhi Ziya
F: VI:199b
Özbekler Tekkesi (Üsküdar)
F: K. Aktay, 1994 VI:201b
Özcan, Naşit
F: III:61a
F: VI:202b
Özel Dershaneler ve Kurslar
F: Modern Eğitim Fen Dershanesi, E. Uca, 1994 VI:203a
Özel Eğitim Okulları
F: Erol Sabancı Spastik Çocuklar Eğitim Merkezi VI:203b
F: Umut Zihinsel Engelliler Merkezi, B. Kutun VI:203c
Özsoy, Yaşar Nezihi
F: VI:294a
Öztoprak, Sedat (Udi)
F: II:557a
F: II:558a
Özyazıcı, Halim
Hat: VI:204b

Palais de Cristal
R: Balo VI:205b
Palamut Balığı
F: VI:206b
Pamukciyan, Kevork
F: VI:208b
Panayia Balinu Kilisesi (Ayvansaray)
F: Z. Karaca VI:208c
Panayia Belgradu Kilisesi (Fatih)
F: Z. Karaca VI:209b
P: VI:349b
Panayia Blahernai Kilisesi (Ayvansaray)
F: E. Uca, 1994 VI:210a
Panayia Elpida Kilisesi (Kumkapı)
F: Z. Karaca VI:210c
Panayia Evangelistria Kilisesi (Dolapdere)
F: Z. Karaca VI:211b
Panayia Hançeriotissa Kilisesi (Fatih)
F: Z. Karaca VI:211b
Panayia İsodion Kilisesi (Galatasaray)
F: Z. Karaca VI:212c
Panayia Kafatiani Kilisesi (Galatasaray)
F: E. Uca, 1994 VII:315b
F: Z. Karaca VI:213a
Panayia Kilisesi (Kocamustafapaşa)
F: E. Emiroğlu VI:214a
Panayia Muhliotissa Kilisesi (Fener)
F: Z. Karaca VI:214b
Panayia Suda Kilisesi (Eğrikapı)
F: Z. Karaca VI:215b
Panayia Uranon Kilisesi (Edirnekapı)
F: Z. Karaca, 1991 VI:216b
Panayot
F: G. Gülbahar, 1992 V:438a
Pandeli
F: A. Güler VI:217a
Pantokrator Manastırı Hastanesi
P: VI:401b
Pantokrator Sarnıçları
F: E. Uca, 1994 VI:218b
Papadopulos, İoannis
Kitap kapağı: VI:219a
Paraskevi (Ayia) Ayazma ve Kilisesi (Kazlıçeşme)
F: H. Yelmen IV:513b
Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Hasköy)
F: Z. Karaca, 1991 VI:220a
Paraskevi (Ayia) Kilisesi (Tarabya)
F: Z. Karaca, 1991 VI:220c
Pardoe, Julia
Kitap kapağı: 1838 VI:221b
R: VI:221c
Pargoire, Jules
F: VI:222b
Park Otel
F: VI:223a
F: N. Gabeoğlu, 1992 VI:223a
Park Sineması (Moda)
El ilanı: 1920 I:541a
Parklar
F: 2 Numaralı Park, 1949 VI:224a
F: Kadıköy Sahil Parkı, N. Timuroğlu, 1993 VI:225b
F: Moda Çocuk Bahçesi, L. Aytek, 1994 VI:225a
Parmakkapı Mescidi
G: Paspatis VI:225b
Paspatis, Aleksandros G.
G: Toklu Dede Mescidi VII:273b
Kitap: VI:226c
Paşa Kemeri
F: K. Çeçen, 1987 VI:227b
Paşabahçe
H: VI:228c
Paşabahçe Cam Fabrikası
F: VI:229a
F: İ. Çelik II:373a
Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası
Etiket: II:56b
F: E. Uca, 1994 VI:229b
Paşabahçe Vapuru
F: VI:230a
Paşalimanı Camii
F: T. Akın VI:230b
Patrona Halil Ayaklanması
R: Van Mour VI:233b
Pazar Kayıkları
F: IV:501a
F: VI:234b
R: IV:504a
Pazar Tekkesi
F: C. Kahraman, 1994 VI:235b
Pazarola Hasan Bey
F: VI:236b
Pelin, Beşir Kemal
F: VI:237a
Pendik İlçesi
F: VI:237b
Pera
F: IV:266a
F: Köpekler V:88a
Pera Palas
F: VI:240a
F: Atatürk'ün kaldığı oda I:388a
F: Kubbeli orta salon VI:241a
F: N. Timuroğlu, 1993 VI:240b
Perestu Kadın Çeşmesi
F: S. Uygun, 1980 II:8a
Peride Celal
F: C. Kurultay, 1993 VI:242a
Perişan Baba Tekkesi
Ç: M. Baha Tanman VI:242b
Perpa
F: E. Uca, 1994 VI:243b

F: E. Uca, 1994 VI:244a
Perşembepazarı
F: A. Güler, 1958 IV:275a
Pertev Mehmed Paşa Türbesi
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:244b
Pertevniyal Lisesi
F: E. Uca, 1994 VI:244c
Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi
F: E. Karakaya VI:245c
Pertevniyal Valide Sultan Türbesi
F: E. Uca, 1994 VI:246a
Pertusier, Charles
Kitap kapağı: VI:247c
Peruz Hanım
F: IV:420a
Pervititch Planları
H: Abdüsselâm Tekkesi I:56a
H: Şişli, 1925 VI:248a
Peyk Dede Tekkesi
F: III:443b
Phebus Atölyesi
F: Ali Sami Bey, 1888 I:160a
Pınar, Selahattin
F: VI:250a
Pısak, Mustafa Nevzat
F: VI:250c
Pina Apartmanı
F: Ayrıntı, E. Emiroğlu I:332a
Pirî Mehmed Paşa Külliyesi
F: E. Karakaya, 1994 VI:251a
F: İç görünüm, E. Karakaya, 1994 VI:251c
Pirîzadeler
F: Mehmed Sahib Efendi (Şeyhülislam) VI: 252a
F: İbrahim Bey (Adliye Nazırı) VI:252b
Pişkin, Halide
F: VI:253c
Piyade Kayığı
R: Brindesi IV:504a
Piyale Paşa Külliyesi
F: İç görünüm VI:255c
F: M. Baha Tanman VI:255b
P: VI:256a
P: Türbe, Y. Demiriz VI:257b
Piyango Bayileri
F: Nimet Abla Gişesi VI:79b
F: Tek Kollu Cemal ve Nimet Abla gişeleri, 1937 VI:258b
Piyangolar
F: Tayyare Piyangosu satış yerlerinden biri VI:260a
İlan: 1934 VI:259c
Promes örneği: 1903 VI:260b
Piyer Loti Kahvesi
F: N. Timuroğlu, 1993 III:508b
F: VI:261a
Plajlar
F: Florya Plajı VI:261b
F: Suadiye Plajı VI:262a
Plakçılık
F: Blumenthal Biraderler VI:264b
F: Orfeon Record Fabrikası, 1912 VI:263b
İlan: 1899 VI:262b
Plak kapağı: VI:263a
Planlama
F: Boğaz sırtları, S. Yüce, 1993 VI:274a
F: Çevre yolları ve köprülü kavşak, N. Sözgen VI:271b
F: Genel görünüm VI:269a
F: Kazlıçeşme, Y. Çelenk, 1994 VI:273b
Harita: H. Suber VI:266b
Pleurodictyum Constantinopolitanum
F: M. Sakınç VI:275b
Polieuktos (Ayios) Kilisesi
F: VI:276b
F: Ayrıntı VI:276c
P: VI:277b
Polis Okulları
F: 1913 VI:278a
Polonezköy
F: VI:278b
F: Leonard Dohoda'nın evi VI:279a
Posta ve Telgraf Nezareti Binası
F: VI:279b
Postacılar
F: Posta tatarları VI:280b
Postaneler
F: Bahçekapı'daki eski Büyük Postane VI:281b
F: Paket Postanesi VI:280c
F: Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279b
F: Sirkeci Büyük Postane, Abdullah Biraderler VI:289b
Mektup zarfı: (Sansürlenmiş) VI:281b
Poujoulat, Baptistin
Kitap kapağı: VI:282b
Poyraz, Vefa
F:1967 VII:364a
Pratik Kız Sanatı Okulları
F: Selçuk Kız Meslek Lisesi, C. Kahraman, 1994 VI:283a
Preaulx, Michel François
G: III:284a
G: Sa'dâbâd Sarayı VI:388b
G: Küçüksu Çeşmesi VI:283b
Prenses Rukiye Yalısı
P: VI:284a
Preziosi, Amadeo
F: Mezarı VI:285a
R: III:479b
R: Arzuhalci I:335b
R: Hamal III:535c
R: Kâğıthane II:211b
R: Kâtip odası arabası I:290a
R: Koçu arabası I:289b
R: Saltanat kayığı IV:504a
R: "Sultan Mecid'in Beylerbeyi'ne Gelişi" VI:284a
Prost, Henri
F: VI:286b
Protestan Kiliseleri
Ç: Amenasurp Yerrortutyun Kilisesi (Aynalıçeşme), 1909 VI:287b
Protestan Okulları
F: Amerikan Kız Koleji VI:288b
PTT
F: Sirkeci Büyük Postane, Abdullah Biraderler, 1893 VI:289b
Telgraf: VI:290a
Pulgher, D.
Ç: Kariye Camii VI:291a
Pulheria
Sikke: VI:292a
Pullarda İstanbul
Pullar: VI:292b

Raczynski, E.
G: Erkekler hamamı III:537b
G: Top Arabacıları Kışlası, 1824 III:422a
Radyo
F: A. Hikmet Varlık, 1994 VI:293c
F: Bedayi-i Musiki Cemiyeti VI:294a
F: Mesut Cemil, 1927 VI:295c
F: Necip Aşkın Orkestrası VI:294b
F: "On Beş Günde Bir" eğlence programı VI:295b
Ragıb Paşa Köşkleri
F: Y. Demiriz VI:297a
Ragıb Paşa Kütüphanesi
F: C. Kahraman, 1994 VI:297c
F: E. Emiroğlu VI:298a
Rağbet Vapuru
F: S. Giz VI:298c
Rahmi Bey
R: VI:299a
Rakım Paşa Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 VI:299b
Raks
R: Çengi VI:300a
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi
F: Çini, detay VI:529c
F: E. Uca, 1994 VI:301a
F: İç görünüm, E. Uca, 1994 VI:301c
F: Türbe, E. Uca, 1994 VI:301c
F: Bezirgân Tekkesi, M. Baha Tanman VII:236b
P: M. Baha Tanman, 1980 VI:302b
Ramazan Gelenekleri
F: VI:303b
Rami
H: VI:305b
Ramî Kışlası
F: E. Uca, 1994 VI:306b
Ramiz Ağa Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 VI:307a
Rauf Yekta Bey
F: II:459a
R: VI:309b
Reboul, Jean Cesar
F: VI:310c
Recaizade Ekrem Bey Yalısı
F: G. Kara VI:311b
Recaizade Mehmed Efendi Sebili
F: E. Uca, 1994 VI:481c
Redingot
F: III:400a
F: VI:311c
Region
F: E. Karakaya VI:312b
Rejans
F: 1934 II:178a
F: B. Kutun, 1994 VI:314b
Remzi Kitabevi
F: B. Kutun, 1994 VI:315a
Resanet Vapuru
F: VI:315a
Resim ve Heykel Müzesi
F: A. Kuzik, 1992 VI:316a
Resmî Efendi Tekkesi
F: 1936 VI:316b
F: 1936 VI:317a
Reşad Paşa Köşkü
F: E. Karakaya VI:317b
Reşad Rıdvan
F: VI:318a
Reşadiye Kışlası
F: E. Uca, 1994 VI:318b
Reşadiye Mektebi
F: Y. Yavuz, 1970 VI:319a
Reşat Enis
F: VI:319c
Reşid Paşa Sahilsarayı
R: Fossati III:327b
Revan Köşkü
F: E. Uca, 1994 VI:320a
Revanî Çelebi Mescidi
Ç: Y. Önge VI:320c
Revnakoğlu, Cemaleddin Server
F: Ş. Akbatu VI:321b

Revue de Constantinople
Dergi kapağı: 1875 VI:321c
Rey, Cemal Reşit
F: II:141b
F: A. Güler VI:322c
Rıfaî Âsitânesi
P: M. Baha Tanman VI:325b
R: Aublet, 1891 VI:324b
R: Devsiye törenleri, VI:329a
Rıfaîlik
F: VI:331c
F: Y. Çelenk, çeşitli bürhan aletleri, VI:331c
G: D'Ohsson VII:216b
Hat: VI:328b
R: VI:328a
Rıhtımlar
F: Galata Rıhtımı VI:332b
F: Galata Rıhtımı, S. Giz VI:541b
F: Karaköy Rıhtımı, A. Güler VI:333a
Rıza Bey (Eyüplü)
F: II:557a
Rıza Bey Yalısı
F: G. Kara VI:333b
Rıza Paşa (Serasker)
F: Türbesi, Y. Çelenk, 1994 V:34a
Rıza Paşa Köşkü (Çamlıca)
Ç: D'Aronco II:550b
Ricault, Paul
G: Kalenderî dervişi II:132a
G: Seyyah dervişler VII:214a
R: IV. Mehmed V:343b
Richter, Jean-Paul
Kitap kapağı: VI:323a
Rifat, Oktay
F: A. Güler VI:334
Rigotti, Annibale
Ç: 1896 VI:332a
Riva (Çayağzı)
F: VI:335b
Robert, Christopher Rhinelander
F: VI:337b
Robert Kolej
F: VI:335b
F: Christopher Rhinelander Robert VI:337b
F: H. Okurer, 1993 I:317b
Robertson, James
F: Sultanahmet Meydanı III:330a
F: Sultanahmet Meydanı VI:339a
Rogier, Camille
R: 1845 III:399a
R: Harem, 1847 III:544a
Rokoko
F: I. Abdülhamid Çeşmesi, D. Kuban VI:339c
F: Ayasofya İmareti, ayrıntı, D. Kuban VI:339b
F: Koca Yusuf Paşa Çeşmesi, S. Yüce, 1994 VI:340b
F: I. Mahmud Çeşmesi (Maçka), B. Kutun, 1994 VI:340c
F: Mehmed Emin Ağa Sebili, S. Yüce, 1994 VI:340a
F: Mihrişah İmareti (Eyüp) VI:340a
Roma Suyolları
F: Ballıgerme Kemeri, K. Çeçen, 1993 VI:342b
F: Büyükgerme Kemeri, K. Çeçen, 1992 VI:342b
F: Keçigerme Kemeri, K. Çeçen, 1992 VI:342a
F: Kumarlıdere Kemeri VI:342b
F: Kurşunlugerme Kemeri, K. Çeçen, 1992 VI:343a
F: Talas Kemeri, K. Çeçen, 1992 VI:342a
Romanos III Argiros
Sikke: VI:343c
Romanos IV Diogenes
Fildişi levha: VI:344b
Royal Oteli
G: 1876 VI:344b
Rukiye Kadın Çeşmesi
F: Ayrıntı, E. Uca, 1994 VI:345b
F: Y. Çelenk, 1994 II:491a
Rukiye Sultan Yalısı
F: D. Kuban III:231a
Rum Ateşi
Ç: VI:346a
M: Skilitzes Yazması V:139a
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi
F: N. Timuroğlu VI:347a
P: VI:346c
Rum Okulları
F: Galata Rum Okulu, S. Yüce, 1994 VI:347c
Rum Ortodoks Kiliseleri
P: Ayios Dimitrios Kilisesi VI:349a
P: Ayios Yeoryios Kiparissas Kilisesi VI:349b
P: Panayia Belgradu Kilisesi VI:349b
P: Zoodohos Piyi Kilisesi VI:349a
Rum Ortodoks Patrikhanesi
F: Z. Karaca, 1991 VI:351b
R: VI:363b
Rum Ortodoks Patrikleri
R: Mozaik pano VI:353a
G: Hommaire de Hell IV:87b
Rumeli Feneri
F: B. Dinç VI:354b
G: Hommaire de Hell IV:87b
Rumeli Hisarı
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:356a
G: Melling VI:355b
P: VI:355b
R: 1453 VII:381b
Rumelihisarı
F: VI:357b
F: Abdullah Biraderler VI:358a
H: VI:359a
Rumelikavağı
F: VI:360a
F: N. Timuroğlu, 1994 VI:360b
Rumelikavağı Vapuru
F: T. Aydoğmuş VI:360b
Rumlar
F: Düğün, 1927 III:110a
F: Meyhane, S. Giz VI:367b
F: Rum ailesi VI:367b
R: Kadın ve çocuk VI:361b
R: Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:363b
R: Rum Ortodoks din adamları, 16. yy VI:365b
Rus Elçiliği Binası
F: VI:369a
R: Fossati VI:368b
Rus Elçiliği Yazlığı
G: Melling VII:418a
Rüdell, Alexander
Kitap kapağı: VI:371b
Rüstem Paşa Camii
F: D. Kuban VI:372a
F: İç görünüm, D. Kuban VI:372a
F: Mihraptan çini detayı V:180c
P: VI:373a
Rüstem Paşa Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 VI:374a
Rüstem Paşa Medresesi
F: C. Kahraman, 1994 VI:375b
P: VI:375b
Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi
F: E. Karakaya VI:376a
Rüstem Paşa Türbesi
F: E. Uca, 1994 VI:376c
Rüştiyeler
F: Beşiktaş Askeri Rüşdiyesi, E. Erim I:353b
F: Fatih Rüşdiyesi VI:378a
F: Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi I:354a

Saatçilik
F: Asma duvar saati, 17. yy VI:379c
F: Zümrütlü hançer VI:379c
R: Kum saati VI:379b
Saba, Ziya Osman
F: VI:380b
Sabah
F: İkitelli, E. Uca, 1994 VI:381a
Sabancı Holding A.Ş.
F: N. Timuroğlu, 1994 IV:84b
Sabit (Kemani Bülbül)
F: 1924 V:531a
Sabuncakis
F: O. Sabuncakis, 1939 II:511b
F: İstiklal Caddesi'ndeki dükkân VI:382a
Sabuncakis Köşkü
F: M. Baha Tanman, 1994 VI:382a
Sabuncu, Başar
F: III:100a
Sabuncu Ham
F: E. Uca, 1994 VI:383a
Saçlı Emir Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1989 VI:383c
P: M. Baha Tanman, 1980 VI:384a
Sa'dâbâd
G: L'Espinasse, 18. yy VI:385a
M: *Hubanname-Zenânname* VI:386a
Sa'dâbâd Camii
F: İç görünüm, E. Karakaya, 1993 VI:387b
F: S. Batur VI:387b
Sa'dâbâd Sarayı
G: Preault VI:388b
M: *Hubanname-Zenânname* VI:387a
Sadak, Muhiddin
F: VII:138a
Sadaret Dairesi
F: H. Okurer, 1993 I:521b
Sadberk Hanım Müzesi
F: A. Güler I:502c
F: E. Uca, 1994 VI:390b
Sadeddin Efendi Sebili ve Çeşmesi
G: Bartlett VI:391a
Sadi Gülçelik Spor Tesisi
F: E. Uca, 1994 VI:391b
Sa'dîlik
F: Mehmed Elif Efendi VI:393b
Hat: VI:394b
R: VI:394a
Sadrazam Siyavuş Paşa Türbesi (Eyüp)
F: A. Neftçi III:6b
Sadullah Paşa Yalısı
F: K. Aktay, 1993 VI:396b
P: V:51c
Safa, Peyami
F: VI:397b
Saffet Paşa Yalısı
F: E. Emiroğlu VI:398a
Sağlam, Tevfik
F: VI:399c

Sağlık Hizmetleri
F: Ders laboratuvarı VI:403b
F: Sağlık Müzesi, E. Uca, 1994 VI:404a
F: Tebhir (dezenfeksiyon) memurları, 1911 VI:402b
F: Tebhirhane (Gedikpaşa) VI:404a
F: Tedbirhanede kullanılan bir etüv cihazı, 1911 VI:402a
F: Yıldız Hastanesi ameliyat dairesi VI:403b
P: Pantakrator Manastırı Hastanesi VI:401b
Sağlık Müzesi
F: E. Uca, 1994 VI:404a
Sağlık Okulları
F: Şişli Sağlık Meslek Lisesi, E. Uca, 1994 VI:405a
Sahabe
F: Ebu'd Derda Türbesi, N. İşli VI:406a
Sahaf Muslihiddin Mescidi
F: E. Uca, 1994 VI:406b
Sahaflar Çarşısı
F: VI:407b
Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi
F: Y. Çelenk, 1994 VI:408c
Sahibinin Sesi
Plak kabı: Eftalya III:135b
Sahilbend Araba Vapuru
F: VI:409b
Sahilsaraylar
G: Beşiktaş Sahilsarayı, d'Ohsson, 18. yy sonu I:34a
G: Topkapı Sahilsarayı, Flandin VI:410a
Sahrayıcedit Camii
F: Y. Meyveci, 1994 VI:411b
Said Bey (Kemalpaşazade)
F: VI:418b
Said Halim Paşa Yalısı
F: K. Aktay, 1994 VI:419a
Saint Antoine Kilisesi
F: VI:411c
F: E. Uca, 1994 VI:65a
Saint Benoit Fransız Lisesi
F: A. Kuzik, 1994 IV:492a
F: N. Timuroğlu, 1991 VI:412b
Saint Benoit Kilisesi ve Manastırı
Ç: Cosimo Comidas VI:413a
F: B. Kutun, 1994 V:19b
Saint Esprit Kilisesi
F: C. Can, 1992 VI:414a
Saint Joseph Lisesi
F: VI:414b
F: S. Yüce, 1994 VI:415b
Saint Michel Lisesi
F: E. Uca, 1994 VI:416a
Saint Pierre Hanı
F: U. Yergün VI:417a
Saint Pierre ve Paul Kilisesi
Ç: G. Fossati VI:417b
F: Manastırı VI:418a
Sait Faik Müzesi
F: VI:419c
F: E. Emiroğlu, 1993 I:6a
Sakalar
F: Berggren VII:47b
F: Sébah ve Joaillier, 1900 VI:420b
Sakallı Celal
F: VI:421a
Sakıp Sabancı Lisesi
F: T. Erkişi, 1994 V:219b
Saksı Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 VI:421c
Salacak
F: VI:422b
F: T. Aydoğmuş VI:422a
Salgınlar
F: Kolera salgını, 1910 VI:424b
F: Kolera salgını, 1970 VI:425b
F: Köpekler, 1910 VI:424a
Madalyon: 1865 kolera salgını, VI:423b
Salı Pazarı
F: B. Kutun, 1994 VI:425b
F: L. Aytek VI:426a
Salih Efendi
F: VI:427a
Salih Fuad Bey (Keçecizade)
F: IV:515c
Saliha Sultan Çeşmesi (Eyüp)
F: H. Örcün Barışta VI:427b
Saliha Sultan Çeşmesi (Tophane)
F: E. Uca, 1994 VI:428a
Saliha Sultan Sebili ve Çeşmesi
G: Bartlett VI:428b
Saltanat Kayığı
F: İşlemeli koltuk IV:296b
M: Osman (Nakkaş) II VI:151b
R: Preziosi IV:504a
Salzenberg, Wilhelm
Kitap kapağı: VI:430a
Samako, Raşit Rıza
F: II:233c
F: VI:430c
Samatya
F: VI:431b
F: C. Kahraman, 1994 VI:432a
H: VI:431a
Sami (Arpaeminizade)
Divan: VI:432b
Sami Efendi (Hattat)
F: VI:433a
Hat: VII:123b
Sami Paşa
F: VI:433b
Samipaşazadeler
F: Sami Paşa VI:433b
F: Samipaşazade Sezai V:123a
F: Samipaşazade Sezai VI:545c
F: Subhi Paşa VI:434a
Sanat Galerileri
F: Maya Sanat Galerisi, N. Timuroğlu VI:435b
F: Taksim Sanat Galerisi, E. Uca, 1994 VI:436a
Sanayi
Ç: Türkiye Milli Sanayi Sergisi, 1958 VI:438a
F: Eczacıbaşı Fayans Fabrikası VI:443b
F: Feshane, 1892 VI:439b
F: İhracat ve paketleme servisleri VI:441b
F: Kartal Anadolu Çimento Fabrikası VI:442b
F: Mekanik atölyesi, Berggren, 1884 VI:441b
Sanayi Mektebi
F: IV:559b
Sanayi Mektebi Binaları
F: Yeniçeri Müzesi VI:444b
F: Ziraat Maadin ve Orman Nezareti binası VI:445b
Sanayi Odası
F: VI:447a
Sanayi Sergileri
Ç: 1958 VI:438a
Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları
F: VI:447b
Sancak-ı Şerif
Ç: VI:449b
Sancaktar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi
G: VI:448b
P: VI:449a
Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi
Ç: M. Baha Tanman, 1980 VI:450a
Sani Yaver Villası
F: II:450b
Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri
F: F. Tuncer, 1994 VI:451a
Sankt Georg Hastanesi
F: VI:452a
Sankt Georg Kilisesi
F: F. Tuncer, 1994 VI:453b
Sanson, G.
H: 1711, III:559b
Sansür
Gazete: VI:455b
Kitap kapağı: VI:454c
Mektup zarfı: VI:281b
Santa Maria Draperis Kilisesi
F: E. Uca, 1994 VI:456a
Santukhd (Surp) Kilisesi
F: E. Uca, 1994 VI:456b
Saraçhanebaşı
F: E. Uca, 1994 VI:457a
H: VI:457b
Saraçhanebaşı Mitingi
F: VI:458a
Saray Sineması
F: VI:460a
Saray Tiyatroları
F: Yıldız Sarayı Tiyatrosu VI:460b
Sarayburnu
F: I:395a
F: G. Kara VI:461b
F: V. Mehmed ilk cuma selamlığı için Sarayburnu'nda V:346a
G: Flandin VI:410a
G: Grelot, 1680 III:418a
G: Waals, 17. yy VII:73a
Sarayburnu Vapuru
F: VI:461c
F: S. Giz VII:181b
Saraylar
Ç: İbrahim Paşa Sarayı, S. Çetintaş VI:464b
G: Aynalıkavak Sarayı, Melling VI:463b
G: Beşiktaş Sarayı, l'Espinasse VI:464a
Sarç, Ö. Celal
F: III:258b
Sarı Köşk
F: Emirgân Korusu, E. Yazıcı III:170b
Sarıyer
F: VI:466a
F: B. Baki Aksu VI:465b
F: B. Baki Aksu VI:465b
Sarıyer Orman Yangını (1994)
F: VII:436b
Sarmaşık Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1980 VI:469a
Sarnıçlar
Ç: Hippodrom'daki sarnıç VI:470a
F: Aetios Sarnıcı, E. Emiroğlu, 1988 I:86a
F: Binbirdirek Sarnıcı, A. Güler II:253b
F: Bodrum Camii Sarnıcı, Y. Çelenk, 1993 II:264b
F: Soğukçeşme Sarnıcı, E. Karakaya, 1994 VII:27a
G: Binbirdirek Sarnıcı, Bartlett VI:470b
G: Yerebatan Sarnıcı, Bartlett VI:470a
P: Acı Musluk Sokağı Sarnıcı I:64a
P: Atpazarı Sarnıcı I:419c
P: Gülhane Hastanesi yakınındaki sarnıç VI:471a

P: Karagümrük Sarnıcı VI:471c
P: Unkapanı Sarnıcı VII:327a
Savat
F: VI:473c
Saygı, Fikret Mualla
F: A. Güler VI:474a
Sayın, Niyazi
F: F. Bertuğ VI:474c
Saz, Leyla
F: VI:475a
Schedel, Hartman
H: 1493 III:557a
H: 1493 VI:476a
Schneider, Alfons-Maria
F: VI:478b
Kitap kapağı: VI:479b
Schweigger, Salomon
H: 16. yy VI:480a
Seba, Süleyman
F: II:168a
Sébah, Pascal
F: Ahmed III Çeşmesi ve Sebili, 1893 VI:481b
Sébah ve Joaillier
F: Anadolu Hisarı I:252a
F: Ayvansaray I:493b
F: Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189b
F: Çinili Köşk II:518b
F: Edirnekapı III:131b
F: Eminönü Meydanı VI:480b
F: Fotoğrafhanesinin tabelası III:330a
F: Hasköy IV:10b
F: Karaköy IV:455b
F: Kupa arabaları I:290a
F: Mahalle bakkalı II:4a
F: Panorama, (I) IV:541a
F: Panorama (II) IV:542a
F: Panorama, (III) IV:543a
F: Sakalar, 1900 VI:420b
F: Sirkeci Araba Vapuru İskelesi IV:199a
F: Tokatlıyan Oteli'nde düğün, 1937 I:144a
F: Tokatlıyan Oteli VII:272a
F: Tophane VII:275b
F: Yüksekkaldırım III:352a
Fotoğraf kartı arkası: 1888 VI:481a
Sebiller
F: III. Ahmed Çeşmesi ve Sebili, Pascal Sébah VI:481b
F: Dolmabahçe VI:482a
F: Recaizade Mehmed Efendi Sebili, E. Uca, 1994 VI:481c
Seçimler
Afiş: Demokrat Parti VII:19b
F: 1908 seçimleri VI:483a
F: 1908 seçimleri VI:483b
F: 1957 genel seçimleri, A. Menderes VI:486a
F: İkinci dönem TBMM İstanbul milletvekilleri VI:484b
F: Kadın seçmenler, S. Giz VI:485b
Sedefadası
F: N. Gabeoğlu, 1991 VI:486a
Sedefkârlık
F: Beylerbeyi Camii, hitabet kürsüsü, E. Emiroğlu VI:487c
F: Fatih Camii, kürsüden ayrıntı VI:488b
F: III. Murad Türbesi, Dalgıç Ahmed Ağa VI:488a
F: Saltanat kayığından ayrıntı VI:488a
F: Topkapı Sarayı Valide Sultan Odası, ayrıntı VI:489a
Sefer Kethüda Mescidi
F: E. Uca, 1994 VI:489a
Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi
F: VI:490a
Sekizinci, İbnürrefik Ahmet Nuri
F: VI:491b
Selamî Ali Efendi Çeşmesi
F: E. Karakaya VI:491c
Selamî Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 VI:493a
Selamlık
F: VI:494a
F: Eski bir İstanbul evi VI:493c
Selamlık Alayı
R: II. Mahmud, F. Dubois V:259b
Selanikliler
F: Mezarlık VI:496a
Selçuk Kız Meslek Lisesi
F: C. Kahraman, 1994 VI:283a
Selçuk, Münir Nurettin
F: II:144a
F: VII:138a
F: A. Güler VI:496b
Selçuk Sultan Camii
F: M. Koçak, 1994 VI:497c
Selim I (Yavuz)
Ferman: 1513 VI:499b
M: VI:500a
M: Silahdarıyla VI:500c
Selim II
Ferman: Tuğralı VI:504a
R: 16. yy VI:501b
R: Kostantin (Kapıdağlı), VI:501c
Selim II Türbesi
F: A. Güler VI:505a
Selim III
F: III. Selim ve III. Mustafa'nın türbesi, N. Sözgen VI:150b
G: Melling V:554a
M: V:554a
M: VI:509b
R: Bayram merasiminde VI:508a
R: Kostantin (Kapıdağlı) V:77a
Tuğra: VI:509b
Selim III Çeşmesi
F: E. Karakaya VI:511c
Selimiye
H: VI:512a
Selimiye Camii
F: İç görünüm, A. Batur VI:513b
F: S. Hasanoğlu, 1994 VI:513b
G: Allom VI:514b
P: S. Batur VI:514b
Selimiye Kışlası
Ç. F. Muhtar Katırcıoğlu V:8a
F: VI:515b
G: IV:566a
R: 6 Ocak 1855 I:346a
Selimiye Tekkesi
Ç: VI:517b
F: VI:516b
Selsebiller
F: C. Kahraman, 1994 VI:518a
Selvelli, İtalo
F: V:533b
Semiha Şakir Lisesi
F: A. Kuzik, 1994 IV:257a
Semiz Ali Paşa Cami
F: Y. Meyveci, 1994 VI:520a
Semiz Ali Paşa Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 VI:520c
Semt Pazarları
F: A. Hikmet Varlık, 1994 VI:521c
F: Yeni Cami pazarı VI:522a
Sencer, İsmail Saib
F: VI:523b
Sendikalar
F: Keramik-İş, 1974 VI:526a
F: Teksif VI:525b
Seniha
F: VI:294a
Sepetçiler Kasrı
F: T. Aydoğmuş VI:528a
G: Hilair, 1788 VI:528a
P: D. Kuban VI:527b
P: S. Haklı Eldem III:69c
R: Grelot, 1680 VI:527b
Seramik
F: Çinili Köşk, detay VI:529a
F: Ramazan Efendi Camii, detay VI:529c
Serbest Bölgeler
F: Çatalca VI:530c
Serdab Köşkü
F: VI:530b
P: VI:531a
Serezli, Metin
F: III:100a
Serezli, Nisa
F: VI:81a
Sergi-i Umumi-i Osmani
G: 1863 VI:531b
R: I:22a
Sermed
Divan: VI:532b
Serpuş Hanı
F: Y. Çelenk, 1994 VI:532c
Serpuş Müzesi
F: E. Çağatay, 1993 VI:533a
Sertarikzade Tekkesi (Eyüp)
F: R. Dönmez, 1982 VI:534a
P: M. Baha Tanman VI:533b
Sertel, Mehmet Zekeriya
F: VI:534c
Sertel, Necla
F: "Delidolu" opereti VI:133b
Sertel, Sabiha Zekeriya
F: VI:535a
Serverî
Kitap kapağı: VI:535c
Servet-i Fünun
Dergi: İlk sayı VI:536b
Serviburnu Askeri Hastanesi
F: Yıldız Albümleri I:347a
Ses Opereti
Afiş: VI:537b
Ses Tiyatrosu
F: VI:539a
P: 1914 VI:538b
Sesyılmaz, Burhan
F: VI:539b
Sevengil, Refik Ahmed
F: VI:540a
Seyahatnameler
R: Gautier VI:541b
R: Lamartine VI:540b
Seyhun, Kemal Niyazi
F: II:144a
Seyr-i Sefain İdaresi
F: S. Giz VI:541b
Seyyar Satıcılar
F: VI:542b
F: 1961 IV:259c
F: Kasap III:214a
F: Poğaçacı III:213a
F: Sebzeci III:213b
F: Süpürgeci III:213a
F: Yağcı III:213b
G: Allom VI:543a
M: Bizans, 9. yy III:212b
Seyyid Hasan Paşa Külliyesi

F: H. Okurer, 1994 VI:543b
Seyyid Lokman Efendi
M: *Hünername*, 1584 III:174a
M: III. Murad Köşkü, *Şehinşahname*, 1581 V:52a
Seyyid Nizam Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1981 VI:544b
Seyyid Ömer Camii
F: Z. Tavşancıl, 1994 VI:545b
Sezai (Samipaşazade)
F: V:123a
F: VI:545c
Shankar, Ravi
F: A. Kuzik I:386a
Sheraton Oteli
F: E. Uca, 1994 VI:180b
Sıbyan Mektepleri
F: İ. Mahmud Sıbyan Mektebi, N. Sözgen, 1994 VI:546c
F: Silahdar Ahmer Ağa Sıbyan Mektebi, E. Uca, 1994 VI:547b
Sıkıyönetimler
F: 12 Eylül VI:548a
Sıvaciyan, Kınar
F: VI:549a
Sigortacılık
Hisse senedi: 1926 VI:550a
Silahdar Abdullah Ağa Çeşmesi
F: Y. Meyveci, 1994 VI:550c
Silahdar Ahmed Ağa Sıbyan Mektebi
F: E. Uca, 1994
Silahdar Hanı
F: E. Uca, 1994 VI:551b
Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi
F: B. Kutun, 1994 VI:551b
Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Hasköy)
F: H. Örcün Barışta VI:552a
Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi (Kabataş)
F: E. Uca, 1994 VI:552b
Silahî Mehmed Bey Mescidi
F: Y. Meyveci, 1994 VI:553b
Silahtarağa
F: Y. Meyveci, 1994 VI:553b
Silahtarağa Elektrik Santralı
F: VI:554c
Silivri
F: C. Kozanoğlu, 1994 VI:557b
F: Y. Çelenk, 1994 VI:556b
Silivri Kapısı
F: VII:75a
Silivrikapı Hipojesi
F: B. Tosun VI:559a
Simavi, Sedat
F: VI:559c
Simitçiler
F: Pascal Sébah VI:560b
Simkeşhane
P: VI:561a
Simkeşhane Hanı
F: A. Neftçi, 1984 III:548b
Simon (Cüce)
F: VII:114b
Simonet
G: Surre alayı VII:81a
Sinagoglar
F: Beth Yaakov Sinagoğu, N. Güleryüz VI:562b
F: Caddebostan İbadethanesi, N. Güleryüz VI:563a
Sinan (Mimar)
F: Rüstem Paşa ve Süleymaniye camileri, E. Erim VI:566a
F: Şehzade Külliyesi, S. Güner VI:565b
G: Mağlova Kemeri, Bartlett VI:567b
M: Nakkaş Osman, *Tarih-i Sultan Süleyman* VI:564a
Sinan Erdebilî Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1985 VI:568b
Sinan Paşa Çeşmesi
F: H. Kargı, 1994 VII:1a
Sinan Paşa Köşkü
F: N. Sözgen, 1994 VII:2a
G: Hilair V:52a
G: Hilair VII:1b
Sinan Paşa Külliyesi (Beşiktaş)
F: E. Erim, 1993 VII:3b
F: İç görünüm, D. Kuban VII:3a
P: D. Kuban VII:4a
Sinan Paşa Külliyesi (Beyazıt)
F: E. Uca, 1994 VII:4c
F: Sebil, E. Uca, 1994 VII:4a
Sinan Paşa Mescidi (Küçükmustafapaşa)
F: VII:5c
P: VII:5a
Sinanîlik
F: Kitabe, 1902 VII:6b
F: Tevhidhane, E. Uca VII:7b
R: Sinanî dervişi VII:6b
Sinemalar
El ilanı: Moda Park Sineması I:541a
F: Alkazar, E. Emiroğlu I:205c
F: Atlas Sineması, 1950 I:412b
F: Direklerarası'ndaki iki sinema, S. Giz VII:9a
F: Emek Sineması, N. Timuroğlu, 1994 III:156a
F: Süreyya Sineması VII:115b
F: Taksim Sineması VII:8b
P: Asri Sineması I:357b
Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Fatih)
F: E. Uca, 1994 VII:10a
Sineperver Valide Sultan Çeşmesi (Üsküdar)
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:10b
Siret, Tahsin
R: VII:11a
Sirkeci
F: VII:12a
F: Araba vapuru iskelesi, Sébah ve Joaillier IV:199a
H: VII:11a
Sirkeci-Florya Sahil Yolu
F: V:389b
F: Ahırkapı E. Uca, 1994 VII:13a
F: Yenikapı VII:12b
Sirkeci Garı
F: VII:13b
F: S. Giz IV:146a
Sirkler
Afiş: Tourniaire Sirki VII:14b
F: VII:14a
Sit Alanları
F: Küçükpazar, D. Kuban VII:15a
F: Süleymaniye, D. Kuban VII:15b
Siteler
F: Aydın Sitesi, F. Erentürk, 1994 VII:16a
Sivasî Tekkesi
F: E. Uca, 1994 VII:16b
Sivriada
F: 1911 V:88a
Siyasal Örgütlenmeler
Afiş: Demokrat Parti VII:19b
Amblem: İttihad ve Terakki Cemiyeti VII:18b
Siyavuş Paşa Köşkü
F: A. Hikmet Varlık VII:20b
P: VII:20a
Siyavuş Paşa Medresesi
F: Z. Ahunbay VII:21a
Siyavuş Paşa Türbesi
F: E. Uca, 1994 VII:22a
Skilitzes, İoannes
M: 9. yy VII:22a
Societa Operaia
Ç: H. Sezgin - H. Tokay VII:23a
Sofcu Hanı
F: E. Uca, 1994 VII:23b
Sofular Camii
F: E. Uca, 1994 VII:24b
Sofular Tekkesi
F: Türbe, M. Baha Tanman VII:240a
P: M. Baha Tanman, 1980 VII:25a
Soğomonyan, Gomidas
F: III:185c
Soğukçeşme Askeri Rüşdiyesi
F: E. Erim I:354a
Soğukçeşme Sokağı
F: VII:238a
F: E. Emiroğlu VII:26b
F: N. Timuroğlu VII:26b
Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı
F: E. Karakaya, 1994 VII:27a
Sokak Fotoğrafçıları
F: VII:27c
Sokaklar
F: Abdullah Biraderler, 1870'ler I:15a
F: Kocamustafapaşa, C. Kahraman, 1994 VII:29b
F: Tarlabaşı, G. Gülbahar, 1994 VII:30a
H: VII:28b
Sokollu Mehmed Paşa Camii
F: E. Işın, 1989 VII:31b
F: E. Uca, 1994 VII:31a
P: VII:30b
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Eyüp)
F: E. Uca, 1994 VII:32a
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi (Kadırga)
Ç: D. Kuban VII:33a
F: İç görünüm, S. Güner VII:34a
F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:33b
P: VII:32b
Sokollu Mehmed Paşa Mescidi
F: E. Karakaya, 1992 VII:34b
Solak Sinan Camii
F: Cami, E. Karakaya VII:35b
F: Çeşme, E. Karakaya VII:35c
Sonku, Cahide
F: *Şehvet Kurbanı* VII:36a
Sorguçlu Hanı
F: E. Uca, 1994 VII:36c
Sosyal Hizmetler
F: Yakacık Çocuk Yuvası, S. Hasanoğlu, 1994 VII:38a
Sosyal Sigortalar Kurumu Binası
F: N. Timuroğlu, 1994 II:453b
Soter Filantropos Kilisesi
F: VII:39a
Soteros Filantropos Manastırı
F: N. Sözgen, 1994
Soyak Sitesi
F: A. Güler II:454b
Spiridon (Ayios) Manastırı
Ç: VII:40a
Splendid Oteli
F: VII:40c
Spor
F: Atletizm, S. Giz VII:42a
F: Boks, 1921, S. Giz VII:41b
F: Çim hokeyi, S. Giz VII:41b
Spor Basını
Dergi: *Spor Âlemi*, 1922 VII:43a
Spor ve Sergi Sarayı

F: VII:43b
Sporel, Zeki Rıza
F: S. Giz III:345b
Stamboul
Gazete: 12 Mart 1885 VII:44a
Gazete: 19 Ağustos 1944 III:337b
Stampa, Ercole
İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) IV:303c
Stefan (Sveti) Kilisesi
F: E. Yazıcı VII:44b
F: İç görünüm, B. Dinç VII:44b
Stravolo, Arturo
F: V:533a
Strzygowski, Josef
R: VII:45c
Su
F: Saka, Berggren VII:47b
Suadiye
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:50a
Suadiye Camii
F: E. Karakaya, 1993 VII:51a
Suadiye Plajı
F: VI:262a
Subhi Paşa
F: VI:434a
Subhi Paşa Konağı
Ç: VII:52a
P: V:54b
P: VII:51c
Suhulet Vapuru
F: I:286a
F: VII:53a
Sukemerleri
F: Kara Kemer, K. Çeçen, 1986 VII:54a
G: Bozdoğan Kemeri, Bartlett VII:54b
Sultan Ahmed Külliyesi
Ç: K. Kuzucular VII:57b
F: A. Kuzik, 1993 VII:58a
F: B. Baki Aksu VI:173b
F: Çini, ayrıntı, T. Aydoğmuş VII:59a
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 III:451b
F: İç görünüm, T. Aydoğmuş VII:59b
F: Kubbe, T. Aydoğmuş VII:60b
F: Mahya, N. Timuroğlu V:276a
F: S. Güner V:166a
F: T. Aydoğmuş II:377a
G: Allom I:106a
G: Bartlett VI:171b
G: Melling VII:57b
G: Mevlit Alayı 18. yy V:431b
P: D. Kuban VII:56b
P: Hünkâr Kasrı IV:101b
R: Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:338a
Sultan Selim Külliyesi
F: E. Uca, 1994 VII:62a
F: Sıbyan Mektebi VII:63a
F: Şadırvan VII:63a
P: VII:62b
Sultan Selim Medresesi
F: S. Güner VII:64a
P: VII:63c
Sultanahmet
F: Berggren VII:64b
H: VII:65b
Sultanahmet Arastası
F: H. Okurer, 1993 I:297b
Sultanahmet Cezaevi
F: H. Arlı VII:66a
F: N. Timuroğlu II:424c
Sultanahmet Meydanı
F: Anonim, 1875 V:432b
F: J. Robertson III:330a
F: J. Robertson VI:339a
Sultanahmet Mitingleri
F: 12 Ocak 1920 VI:22a
F: Halide Edip Adıvar, 23 Mayıs 1919 VII:66c
Sultanahmet Parkı
F: B. Dinç VII:68a
Sultanbeyli İlçesi
F: B. Çelebi VII:68b
Sulukule
F: II:515a
F: E. Uca, 1994 VII:70c
Summer Palace
F: VII:71b
Sur-ı Hümayun
G: Willem van der Waals, VII:73a
Sur-ı Sultani
G: Willem van der Waals, 17. yy VII:73a
M: *Hünername*, 1584 V:473a
R: Fossati VII:74a
Surlar
F: Ahırkapı, A. Güler, 1957 IV:273a
F: Ayrıntı, A. Güler, 1990 II:251b
F: Ayvansaray VII:75b
F: Belgrad Kapısı VII:80a
F: Deniz surları IV:474a
F: Edirnekapı, E. Uca, 1994 VII:212a
F: Kara surları VII:77b
F: Narlıkapı VII:76b
F: Silivri Kapısı, A. Hikmet Varlık, 1994 VII:75a
F: Silivri Kapısı, H. Okurer, 1993 II:251b
F: Yedikule III:377b
G: Bartlett II:67a
H: VII:76a
M: Haçlıların saldırısı V:137a
Surre Alayı
F: VII:81a
G: Simonet VII:81a
Sururi Ailesi
F: VII:82a
Sururi, Celal
F: VII:82a
Sururi, Gülriz
F: VII:82a
Sururi, Lütfullah
F: VII:82a
F: VII:114b
Sururi Osman
Divan-ı Sürûrî'nin ilk sayfası VII:117a
Suterazileri
F: Şehzadebaşı Camii, K. Çeçen VII:82c
F: Üsküdar Nuhkuyusu, K. Çeçen VII:82b
Süleyman I (Kanuni)
F: Türbe, A. Güler VII:89a
G: VII:86b
G: M. J. Joannin, 1840 III:397b
G: M. Lorichs VII:87b
M: Cenaze alayı II:406b
M: *Meşairü'ş-Şuara*, 16. yy III:63c
M: Nigarî VI:74a
M: VII:85c
M: *Süleymanname* VII:88a
R: Kostantin (Kapıdağlı) VII:84b
Tuğra: VII:89b
Süleyman I Türbesi
F: İç görünüm, A. Güler VII:89a
Süleyman II
R: Kostantin (Kapıdağlı) VII:91a
Tuğra: VII:91b
Süleyman Ağa Mescidi
F: E. Uca, 1994 VII:92c
Süleyman Halife Sıbyan Mektebi
F: E. Uca, 1994 VII:93b
Süleyman Kaptan Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 VII:94a
Süleyman Nazif
F: V:123a
Süleymaniye
F: D. Kuban VII:15b
F: D. Kuban VII:94b
F: H. Okurer, 1993 II:123c
H: VII:95b
Süleymaniye Botanik Bahçesi
F: N. Rona II:311b
Süleymaniye Darüşşifası
F: III:3b
F: E. Uca, 1994 VII:96a
Süleymaniye Külliyesi
Ç: K. Kuzucular VII:100a
F: VII:102a
F: A. Güler II:376a
F: A. Güler V:168a
F: Abdest muslukları VII:101b
F: Avlu kapısı, D. Kuban VII:101b
F: D. Kuban VII:98a
F: E. Erim VI:566a
F: İç görünüm, E. Yazıcı VII:103b
F: İmaret, T. Aydoğmuş IV:166a
F: Medreseler, A. Hikmet Varlık, 1984 VII:104a
F: Mihraptaki çini madalyon, D. Kuban VII:102a
F: Vitray, ayrıntı, D. Kuban VII:103b
G: Bartlett IV:537b
G: Choiseul-Gouffier VII:99b
G: Lorichs V:228a
M: Osman (Nakkaş) VI:158a
P: VII:97b
Süleymaniye Kütüphanesi
F: VII:104b
Süleymaniye Meydan Çeşmesi
F: E. Uca, 1994 VII:105b
Sünbül Efendi Tekkesi
F: Sanduka, C. Kahraman VII:107a
R: Salih Molla Aşkî VII:106a
R: Üsküdarlı Osman VII:106a
Sünbül Efendi Türbesi
F: M. Baha Tanman, 1990 III:534b
Sünbülîlik
F: Fahreddin Kalemcioğlu, M. Baha Tanman, 1977 VII:110a
F: M. Baha Tanman VII:112a
H: Muhsinzade Abdullah VII:112c
Hat: Haşim Efendi VII:108a
Mezar taşı: VII:111b
R: VII:109b
Sünnet Âdetleri
F: VII:113c
M: Levnî VII:71b
M: *Surname-i Hümayun* VII:16
M: *Surname-i Hümayun*, 16. yy III:101b
Süreyya Operet
F: VII:114b
Süreyya Sineması
F: VII:115b
Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi (Osmanağa)
F: H. Örcün Barışta, 1987 VII:116a
Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi (Mühürdar)
F: E. Karakaya, 1992 VII:116b
Süs
Dergi: IV:345b
Süslü Karakol
F: E. Uca, 1994 VII:117a
Sütlüce
F: E. Uca, 1994 VII:118b
Sütlüce Mezbahası

F: 1990 III:36a
F: Y. Çelenk, 1994 V:446a
Sütlüce Vapuru
F: VII:119b
Sütunlar
G: Çemberlitaş, Bartlett VII:120b
G: Kıztaşı, Bartlett, N. Timuroğlu VII:120c
Swissôtel
F: G. Kara VI:179b
Swoboda, Sander Alexander
R: "Harem'de Alışveriş" III:555b

Şabanîlik
F: Atik Valide Tekkesi VII:122a
Hat: VII:124a
Hat: Sami Efendi VII:123b
Şah Sultan Camii ve Tekkesi
F: E. Uca, 1994 VII:125a
F: E. Uca, 1994 VII:125b
F: Türbe ve Hünkâr Kasrı VII:126a
P: M. Baha Tanman, 1982 VII:126c
Şah Sultan Külliyesi
F: E. Uca, 1994 VII:127b
Şahabettin, Cenap
F: V:123a
Şah-ı Huban Hatun Türbesi
F: E. Uca, 1994 VII:128a
Şahkulu Sultan Tekkesi
Ç: M. Baha Tanman VII:130a
F: M. Baha Tanman, 1985 VII:128b
F: Meydan evinin örtüsü, M. Baha Tanman, 1985 VII:129b
F: Sütun kaidesi, M. Baha Tanman, 1985 VII:129c
P: M. Baha Tanman VII:131b
Şakrakses, Fikriye
F: VII:114b
Şale Köşkü
F: A. Batur VII:133b
F: İç görünüm, A. Batur VII:133b
P: VII:134a
Şalom
Gazete: 2 Mayıs 1993 VII:399b
Gazete: 9 Kasım 1994 VII:400b
Şamlar Bendi
F: K. Çeçen, 1994 VII:135a
Şamram Hanım
F: III:61a
F: IV:420b
Şark Ekspresi
Afiş: VII:136b
Afiş: VII:304b
Amblem: VII:136a
Şark Kahvesi
F: II:451c
F: VII:137a
Şark Musiki Cemiyeti
F: VII:138a
Şaşkınbakkal
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:138b
Şazelî Tekkesi
Ç: VII:139a
Şazelîlik
F: Ertuğrul Tekkesi, R. Dönmez, 1982 VII:140a
Şebsefa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi
F: E. Emiroğlu VII:141b
Şehbal
Dergi kapağı: V:348b
F: Mekteb-i Harbiye öğrencileri, 1911 V:373a
Şehir Hatları İşletmesi
F: Eminönü Kavaklar İskelesi VII:142b
F: İhsan ve Neveser vapurları, S. Giz VII:142b
F: Üsküdar İskelesi III:32a
Şehir Operası
F: "Figaro'nun Düğünü", Y. Saraçoğlu, 1994 VII:144a
F: "Yarasa" opereti VII:144a
Şehir Orkestrası
F: VII:145a
Şehir Tiyatroları
Afiş: VII:146a
F: VII:146a
Rol dağıtım listesi: VII:145c
Şehit Ali Paşa Kütüphanesi
F: E. Uca, 1994 VII:147a
F: Y. Çelenk, 1994 V:173b
Şehrayinler
G: VII:147a
Şehremaneti
F: E. Uca, 1994 VII:148b
Makbuz: Çöp vergisi, 1896 II:531b
Şehremaneti Mecmuası
Dergi: 1925 VII:149b
Şehsuvar Sultan Türbesi
F: D. Kuban VI:103b
P: VI:102c
Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı
F: Y. Suner, 1993 VII:151b
Şehzade Külliyesi
F: VI:174a
F: D. Kuban VII:154a
F: İmaret, M. Baha Tanman, 1988 IV:165b
F: S. Güner VI:565b
F: Sıbyan mektebi ve imareti, D. Kuban VII:153b
F: Suterazisi, K. Çeçen VII:82c
F: Şadırvan ve avlu VII:153b
F: Şehzade Mehmed Türbesi, D. Kuban VII:155a
P: VII:152b
Şehzade Mahmud Türbesi
P: VII:155b
Şehzadebaşı
F: VII:156a
Şehzadeler Türbesi
F: E. Uca, 1994 VII:157a
Şeker Hanı
F: E. Uca, 1994 VII:157b
Şekip (Kaleci)
F: S. Giz III:345b
Şemsi Paşa Külliyesi
Ç: VII:159a
F: VII:158a
F: N. Timuroğlu VII:159b
P: VII:158a
Şengül Hamamı
P: VII:160b
Şenlikler
M: Levnî, *Surname-i Vehbî* VII:161c
M: *Surname-i Hümayun*, VII:160c
Şeref (Klarnetçi)
F: VI:294a
Şeref Hanım
Divan-ı Şeref Hanım'ın başlık sayfası VII:162b
Şeref Stadyumu
F: T. Güvenç VII:162b
Şerefâbâd Kasrı
G: Flandin VII:163a
Şerifler Yalısı
F: F. Sayılan VII:164a
F: S. Giz VII:164a
P: VII:163b
Şevket Sabancı Kütüphanesi
F: C. Kahraman, 1994 V:176a
Şevket Turgut Paşa
F: Otuz Bir Mart Olayı VI:185c
Şevki
R: "Yıldız Sarayı Yemek Salonu" III:2b
Şevki Bey
F: VII:165a
Şevki Efendi (Hattat)
Hat: VII:165a
Şevkiye Köşkü
P: VII:166a
Şeyh Galib
Yazı: III:67c
F: Türbe, E. Işın VII:166b
Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1979 VII:167b
Şeyh Murad Mescidi
G: Paspatis VII:169a
P: E. Akpak VII:168c
Şeyh Nevruz Tekkesi
Ç: VII:170a
Şeyh Selamî Efendi Tekkesi
F: E. Uca, 1994 VII:171b
F: Tevhidhane, M. Baha Tanman VII:237a
P: M. Baha Tanman, 1985 a VII:171a
Şeyh Süleyman Mescidi
F: T. Aydoğmuş VII:172b
Şeyh Talat Efendi Yalısı
F: K. Aktay, 1993 VII:420a
Şeyh Türlü Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 VII:173b
P: C. Yavuz VII:173b
Şeyh Vefa Külliyesi
F: E. Uca, 1994 VII:175b
P: VII:174a
Şeyhülislam Arif Hikmet Bey Sebili ve Çeşmesi
F: A. Hikmet Varlık VII:176b
Şeyhülislam İsmail Efendi Camii
F: E. Uca, 1994 VII:177a
Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi
F: VII:177b
Şeyhülislam Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1980 VI:33b
F: M. Baha Tanman, 1980 VII:178a
F: Y. Çelenk, 1994 VII:178a
Şile Feneri
F: B. Dinç III:24a
Şile İlçesi
F: T. Acar VII:179b
Şinasi
F: VII:181a
Şirket-i Hayriye
F: Hasköy Tersanesi VII:181b
F: S. Giz VII:181b
F: Yönetim kurulu VII:184a
Şişhane
F: V:417b
F: S. Giz IV:307b
Şişli
H: VII:185a
P: Pervititch VI:248a
Şişli Camii
F: L. Yalçın, 1994 VII:186a
Şişli Sağlık Meslek Lisesi
F: E. Uca, 1994 VI:405a
Şişli Terakki Lisesi
F: E. Uca, 1994 VII:188b
Şükrü Naili Paşa
F: 1923 VI:23b

Tahir Ağa Tekkesi
P: M. Baha Tanman, 1981 VII:189b
Tahir Efendi Camii
F: E. Karakaya VII:190b
Tahtakale
F: A. Güler, 1966 VII:191b
Tahtakale Hamamı
F: VII:193a
F: D. Kuban VII:192c
F: D. Kuban VII:193b
P: Glück III:540a
P: Glück-D. Kuban VII:192b
Takavor (Surp) Kilisesi
F: B. Kutun, 1994 VII:194a
Takkeci İbrahim Ağa Camii
F: E. Uca, 1994 VII:194b
Taksiarhes Kilisesi (Arnavutköy)
F: Z. Karaca, 1991
Taksiarhes Kilisesi (Balat)
F: Z. Karaca VII:196a
Taksim Bahçesi
F: S. Giz VII:196b
Taksim Belediye Gazinosu
F: II:451b
F: VII:197b
Taksim Gezisi
F: A. Güler VII:197b
Taksim Maksemi
F: K. Çeçen, 1991 VII:198b
Taksim Meydanı
F: II:138a
F: VII:198b
H: VII:199a
Taksim Sanat Galerisi
F: E. Uca, 1994 VI:436a
Taksim Sineması
F: VII:8b
Taksim Stadyumu
F: 1928 III:346a
F: S. Giz VII:200a
Takvim-i Vekayi
Gazete: İlk sayı VII:200c
Talas Kemeri
F: K. Çeçen, 1992 VI:342a
Talat Paşa Konağı
F: VII:201b
Talu, Ercüment Ekrem
F: VII:201c
Tan Olayı
F: 4 Aralık 1945 VII:202b
Gazete: *Vatan*, 5 Aralık 1945 VII:202c
Tancoigne, J. M.
G: Bayram alayı II:99a
Taner, Haldun
F: IV:325b
F: A. Güler VII:203c
Tango
F: Seyyan Hanım (Oskay) VII:204b
F: Ş. Tanyerli ve F. Ege provada VII:204a
Tanin
Gazete: 3 Aralık 1945 VII:205a
Tanpınar, Ahmet Hamdi
F: A. Güler VII:205c
Tanyerli, Şecaattin
F: VII:204a
Tanzimat Müzesi
F: E. Uca, 1994 VII:206b
Tanzimat'ın İlanı
R: VII:207b
R: Anıt VII:207b
R: Mustafa Reşid Paşa VII:206c
Tarabya
F: VII:494b
F: Fransa ve İngiltere elçilikleri yazlıkları III:150a
F: G. Kara VII:209a
G: Bartlett VII:208a
Targan, Safiye Ayla
F: VII:209c
Targan, Şerif Muhiddin
F: VII:210b
Tarhan, Abdülhak Hamit
F: V:123a
F: VII:146a
Tarım
F: Bostan, H. Okurer, 1993 II:310a
F: E. Uca, 1994 VII:212a
Tarikatlar
G: Kadiri dervişleri, d'Ohsson VII:216a
G: Mevlevî dervişleri sema halinde, d'Ohsson VII:215b
G: Rıfaî dervişleri, d'Ohsson VII:216b
G: Seyyah dervişler, Ricaut VII:214a
R: VII:213b
Tarkulyan, Bogos
F: VII:217b
Tarlabaşı
F: G. Gülbahar, 1994 VII:30a
F: G. Gülbahar, 1994 VII:217c
Tarlabaşı Bulvarı
F: E. Uca, 1994 VII:219b
Tasvir-i Efkâr
Gazete: VII:220a
Taş Han
F: T. Erkişi, 1994 V:49b
Taşçı, Tevfik Haccar
F: I:413a
Taşkışla
F: VII:221b
F: VII:222a
F: A. Batur
P: VII:221b
Taşkızak Tersanesi
F: VII:223a
F: G. Kara VII:255b
Tatlıkuyu Mescidi
F: E. Uca, 1994 VII:225a
Tatyos Efendi
R: VII:225b
Tauri Forumu
Ç: G. Bellini VII:226a
F: Bayezid Hamamı, ayrıntı, E. Uca, 1994 VII:226c
Taut Evi
F: A. Batur VII:227a
Tavernier, Jean Baptiste
Kitap kapağı: VII:227c
Tayfur, Ferdi
F: *Şehvet Kurbanı* VII:36a
Tayyare Apartmanları
F: İç görünüm, Y. Yavuz, 1978 VII:228b
F: Y. Çelenk, 1994 V:189a
F: Y. Yavuz, 1978 VII:228b
P: Y. Yavuz VII:229a
Tayyare Şehitleri Anıtı
F: E. Uca, 1994 VII:229c
Tayyarzade Hikayesi
Kitap kapağı: VII:230a
Tebhirhaneler
F: Ütü cihazı VI:402a
F: Gedikpaşa VI:404a
F: Tophane, 1991 VII:231a
F: Üsküdar, 1991 VII:231b
Tek, Vedat
F: VII:232b
Tekfur Sarayı
F: VII:234a
F: A. Güler II:256a
P: VII:235a
Tekin Yayınevi
F: E. Uca, 1994 VII:448b
Tekkeler
F: Bezirgân Tekkesi, M. Baha Tanman VII:236b
F: Mevlevî Tekkesi VII:240a
F: Nazikî Tekkesi VII:238a
F: Nureddin Cerrahî Tekkesi, M. Baha Tanman VII:237b
F: Sofular Tekkesi, M. Baha Tanman VII:240a
F: Şeyh Selami Efendi Tekkesi, M. Baha Tanman VII:237a
Teksif Sendikası
F: VI:525b
Telefon
F: 1914 IV:360b
Telefon Rehberi: 1928 VII:241c
Telefon Rehberi: Abone adlarının bulunduğu sayfa VII:241b
Telegraf, El
Gazete: 29 Ekim 1888 tarihli sayısı VII:399a
Televizyon
F: İTÜ Maçka Stüdyosu, Yalçın Ateş Orkestrası, 1968 VII:243a
Telgraf
Telgraf: Posta ve Telgraf Nezareti'ne ait bir örnek VI:290a
Telli Baba Türbesi
F: VII:563b
Tenis
F: VII:244a
Teodora (I. Justinianos'un karısı)
Mozaik: VII:245a
Teodoros (Ayios) Kilisesi
F: Z. Karaca, 1991 VII:246a
Teodosia (Ayia) Ayazması
P: VII:246b
Teodosios II
Sikke: VII:247b
Teofilos
Sikke: VII:248b
Tepebaşı
F: V:245c
F: VII:248c
H: VII:249a
Tepebaşı Bahçesi
F: VII:250a
Tepebaşı Kışlık ve Yazlık Tiyatroları
F: 1930 VII:250b
Tepebaşı Meydanı
F: VII:251b
F: S. Giz VII:251b
Tercüman-ı Ahval
Gazete: 21 Ekim 1860 II:69b
Gazete: 22 Nisan 1861 VII:252b
Terkos Gölü
F: B. Çelebi VII:253a
Tersane-i Âmire
F: VII:256a
F: Taşkızak Tersanesi, G. Kara VII:255b
G: Mahmud Raif Efendi VII:254a
R: Brindesi VII:254a
Teşvikiye
F: L. Yalçın, 1994 VII:256c
Teşvikiye Camii
F: L. Yalçın, 1994 VII:258a
P: S. Batur VII:257c
Tetrapilon
Ç: R. Naumann VII:259a
Tevfik, Feriha
F: "Delidolu" opereti, 1936 VI:133b

Tevfik Fikret
F: VII:260a
F: Âşiyan Müzesi I:370b
F: Çalışma odası, E. Emiroğlu, 1993 I:372a
R: Âşiyan I:371c
Texier, Charles
Ç: Ayasofya'nın rölövesi VII:260b
Ç: Çukur Hamam, II:538b
Tezkireci Osman Efendi Camii
F: Z. Özgen VII:261b
The Marmara Oteli
F: E. Uca, 1994 VI:180a
Theodosius I
Kabartma: VII:262a
Theodosius I Anıtı
F: Bayezid Hamamı temelindeki taşlar, E. Uca, 1994 VII:262b
Tıbbi Müstahzarlar
İlan:Tiryak VII:264a
Tıbhane-i Âmire
Maaş listesi: 22 Mayıs 1836 VII:264c
Ticaret
F: Eminönü gümrük binası VII:266b
F: Yağ İskelesi, A. Güler VII:267a
G: Kervansaray, Bartlett VII:266c
Ticaret Liseleri
F: Beyoğlu Ticaret Lisesi VII:268b
Ticaret Odaları
F: İstanbul Ticaret Odası, N. Timuroğlu VII:269b
Timurtaş Mescidi
F: VII:271b
Tiryaki Çarşısı
F: C. Kahraman, 1994 VII:271c
Tiryal Hanım Çeşmesi
F: K. Çeçen IV:509b
Tokatlıyan Oteli
F: Düğün, Sébah ve Joaillier I:144a
F: Sébah ve Joaillier VII:272a
Tokgöz, Ahmet İhsan
F: VII:272c
Toklu Dede Mescidi
G: Paspatis VII:273b
Tokses, Celal
F: II:557a
Top Arabacıları Kışlası
G: Melling VII:279b
G: Raczynski, III:422a
Topçu Kışlası
F: VII:274a
F: Otuz Bir Mart Olayı VI:186a
F: 1921, S. Giz VII:41b
F: V:8a
Tophane
F: N. Timuroğlu VII:275b
F: Sébah ve Joaillier VII:275b
H: VII:276a
R: I:45a
Tophane Çeşmesi
G: Bartlett VII:276b
G: Brindesi II:322a
Tophane Kasrı
R: VII:277b
Tophane Saat Kulesi
F: VII:278a
Tophane-i Âmire
F: A. Aran, 1994 VII:278b
G: Top Arabacıları Kışlası, Melling VII:279b
R: I:45a
Topkapı Mezarlığı
F: N. Timuroğlu, 1992 V:443b
Topkapı Sahilsarayı
G: Flandin VI:410a
G: Hilair VII:289b
Topkapı Sarayı
Ç: N. Seçkin VII:290a
F: IV:121b
F: Abdülhamid'in yatak odası I:32a
F: Arzodası, A. Hikmet Varlık, 1993 I:334b
F: Bâbüssaade, T. Aydoğmuş VII:284b
F: Bâbüsselam, T. Aydoğmuş VII:284b
F: Çinili Köşk, E. Emiroğlu II:518b
F: Çinili Köşk, Sébah ve Joaillier II:518b
F: Çinili Köşk, ayrıntı, E. Yazıcı II:519b
F: Çinili Köşk, tavuslu çeşme, A. Neftçi II:519c
F: G. Kara VII:288a
F: Güneş saati, T. Aydoğmuş, 1993 III:451b
F: Harem bölümünün avlusu, T. Aydoğmuş VII:289b
F: Yemiş Odası, A. Neftçi I:113b
G: Arzodası I:334a
G: Bâb-ı Hümayun, d'Ohsson VII:282b
G: Bâbüsselam, Gouffier VII:286a
G: D'Ohsson, N. Timuroğlu III:419a
G: Dördüncü avlu, Bartlett VII:287b
G: Grelot, 1680 III:418a
G: İkinci avlu, Melling VII:286a
G: Melling VII:280a
G: Top Kapısı Sahilsarayı, Hilair VII:289b
G: Üçüncü avlu, Bartlett VII:287b
G: Waals, 17. yy VII:73a
M: *Hünername*, 1584 V:473a
P: VII:283b
P: VII:285a
P: N. Seçkin VII:281b
R: Fossati VII:74a
R: Jean-Léon Gérôme, 1886 III:394b
R: III. Selim bayramlaşma merasiminde VI:508a
Topkapı Sarayı Bahçesi
M: Osman (Nakkaş), *Hünername* VII:291b
Topkapı Sarayı Müzesi
F: I. Ahmed'in tahtı, A. Hikmet Varlık VII:292c
F: I. Mahmud'a hediye edilen taht, A. Hikmet Varlık VII:292a
F: Valide Sultan Odası, çini süslemeleri, A. Güler VII:291c
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi
F: VII:293b
Toplukonut
F: Ataköy, H. Okurer I:377b
F: Ataköy, N. Timuroğlu I:377b
F: Soyak Göztepe Sitesi VII:294a
Toplutaşımacılık
F: A. Güler VII:294b
Toptaşı Bimarhanesi
F: 1911 VII:295a
Topuzlu Bent
F: K. Çeçen, 1992 VII:295c
Topuzlu, Cemil
F: VII:296b
Tott, François Baron de
Kitap kapağı: VII:297a
Tournefort, Joseph Pitton de
Kitap kapağı: VII:297b
Töre, Abdülkadir
F: II:557a
Trafik
F: Kemeraltı Caddesi VII:298b
Tramvay
F: IV:526a
F: A. Güler IV:140a
F: Aksaray I:162a
F: Çemberlitaş, A. Güler VII:294b
F: Elektrikli tramvay, A. Güler
F: G. Gülbahar, 1992 IV:271b
F: S. Giz IV:267a
F: Sirkeci VII:12a
F: Tatavla (Kurtuluş) seferi yapan atlı tramvay VII:300a
Trias (Ayia) Kilisesi (Heybeliada)
F: E. Emiroğlu I:69b
Trias (Ayia) Kilisesi (Taksim)
F: H. Okurer, 1993 VII:300b
Tulumbacı Destanları
Eyyüb Sultan Tulumbasının Destanı, M. Sabri Koz VII:301b
Tulumbacılık
F: Tatavlalı (Kurtuluş) tulumbacılar VII:302b
F: VII:302a
F: VII:303b
R: VII:301b
Turizm
Afiş: Şark Ekspresi VII:304b
F: Türk Hava Kurumu otobüsü VII:305b
Turkuaz Lokantası
F: S. Giz II:179b
Tuz Baba
F: Adak yeri, C. Kahraman I:65c
Tüccarbaşı Camii
F: Y. Çelenk, 1994 VII:307b
Tümertekin, Erol
F: VII:308b
Tünel (Semt)
F: 1884 VII:309b
F: İç görünüm VII:309b
F: N. Timuroğlu, 1993 II:216a
Tünel Pasajı
F: E. Uca, 1994 VII:310a
Türbeler
Ç: II. Selim Türbesi VII:311b
F: Abdülmecid Türbesi, A. Neftçi, iç görünüm I:54b
Türbeler Müzesi
F: E. Uca, 1994 VII:312b
Türk Folklor Araştırmaları
Dergi kapağı: Ekim 1974 VII:313b
Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi
F: Dekoratif parça, E. Yücel VII:314a
F: Kitabe, E. Yücel VII:313b
Türk Kadınlar Birliği
F: Nezihe Muhiddin IV:355b
Türk Ortodoks Patrikhanesi
F: Panayia Kafatiani Kilisesi, E. Uca, 1994 VII:315b
Türk ve İslam Eserleri Müzesi
F: E. Uca, 1994 VII:316b
Türkali, Deniz
F: Kadın hareketi, şenlik, 1987 IV:353b
Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK)
Afiş: Türk Seyyahin Cemiyeti VII:317b
Türkler, Kemal
F: 1974 VI:526a
Tyempo, El
27 Mart 1930 tarihli sayısı VII:399b

Ulagay, İbrahim Ethem
F: VII:319b
Ulaşım
F: Dolmuş, E. Erim III:98a
F: Dolmuş motorları, N. Timuroğlu, 1994

III:98b
F: İstanbul içi ulaşımda kullanılan taşıtlar VII:320a
Ulema
R: Arifî Paşa, *Mecmua-i Tasvir* VII:321b
Uludağ, Osman Şevki
F: II:557a
Ulunay, Refi Cevad
F: VII:323a
Ulvi Uraz Tiyatrosu
Dergi kapağı: VII:323b
Union Hanı
F: Y. Çelenk VII:324c
Univers
Dergi: İlk sayı VII:325b
Unkapanı
F: E. Yazıcı I:383a
F: S. Giz IV:272a
F: VII:325b
Unkapanı Hali
F: 1949 III:352b
Unkapanı Köprüleri
F: 1936'da fırtınada parçalanan köprü VII:326b
F: 1940'da hizmete giren köprü VII:326b
F: Açılış IV:565b
G: Bartlett IV:539a
Unkapanı Sarnıcı
P: VII:327a
Us, Hakkı Tarık
F: VII:327c
Uskumru
F: T. Acar, 1990 II:22a
F: Y. Meyveci, 1994 VII:328a
Uskumruköy
F: C. Kahraman, 1994 V:102a
Usman, Mazhar Osman
F: VII:328b
Uşaklıgil, Halid Ziya
F: II:446a
F: VII:329a
Uşşakî Tekkesi Çeşmesi
F: E. Karakaya, 1994 VII:329c
Uşşakîlik
R: Uşşakî şeyhi VII:329c
Uz, Kâzım
F: II:557a
Uzun Kemer
F: K. Çeçen VII:331b
Uzun Ömer
F: VII:332c

Üç Mihraplı Camii
F: E. Uca, 1994 VII:333a
Üçbaş Medresesi
F: E. Uca, 1994 VII:333c
Üçbaş Mescidi
F: E. Uca, 1994 VII:334a
Üçüncü Vakıf Hanı
F: Y. Yavuz VII:335a
Ülgen, Ali Sami
F: VII:336a
Ümmî Sinan Tekkesi (Eyüp)
F: E. Uca, 1994 VII:337b
F: Tevhidhane, E. Uca, 1994 VII:7b
Ümmî Sinan Tekkesi (Şehremini)
F: Kitabe, 1902 VII:6b
Ümmü Kenan Tekkesi
F: VII:338c
Ümmügülsüm Çeşmesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:339a
Ümraniye İlçesi
F: N. Timuroğlu VII:341b
Ünaydın, Ruşen Eşref
F: VII:342a
Üngör, Osman Zeki
F: V:533b
Ünver, Ahmed Süheyl
F: N. Timuroğlu VII:342b
R: Murad Buharî Tekkesi, 1944 V:514b
Üryanîzade Mescidi
F: N. Timuroğlu VII:343a
Üskübiye Mescidi
F: N. Sözgen, 1994 VII:343b
Üsküdar
F: IV:474a
F: VII:345b
F: B. Çelebi VII:345b
F: İskele, B. Dinç, 1991 III:32a
G: Flandin III:323a
H: VII:344b
Üsküdar Cüzamhanesi
R: S. Ünver, 1957 II:456b
Üsküdar İskelesi
F: N. Timuroğlu IV:204b
Üsküdar Mevlevîhanesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:348b
F: Türbe ve hazire, S. Hasanoğlu, 1994 VII:349a
Üsküdar Meydanı
F: V:434a
Üsküdar Musiki Cemiyeti
F: 1963 VII:350a
Üsküdar Suları
F: Doğancılar Maksemi VII:351a
R: Doğancılar Maksemi VII:351b
Üsküplü Camii ve Hamamı
F: E. Uca, 1994 VII:352b
Üstündağ, Muhittin
F: VII:353a
Üstünidman, Ali Faik
F: VII:353a

Vagon-Li Olayı
F: Taksim'deki öğrenci gösterisi, S. Giz VII:354a
Vahdetî Efendi
Hat VII:354c
Vahideddin Korusu
F: Ağalar Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:355b
F: Kadın Efendi Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:355c
F: Köçeoğlu Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:355a
F: Vahideddin Köşkü, Zeynep Tülin Özgen VII:356a
Vahideddin Köşkü
F: Z. Tülin Özgen VII:356a
Vakıt
Gazete: VII:359a
Valeri, Salvatore
R: VII:359b
Valide Bendi
F: Kâzım Çeçen VII:360a
Valide Camii
F: I:162a
F: E. Emiroğlu I:163b
F: A. Hikmet Varlık, 1994 VII:362a
F: Ara Güler, 1954 VII:361b
P: Afife Batur VII:360b
Valide Hanı
P: VII:363a
Valiler
F: Vefa Poyraz, 1967 VII:364a
Vallaury, Alexandre
Ç: Harem Köşkü, A. Batur VI:149b
F: Alexandre Vallaury VII:365a
F: Arkeoloji Müzesi VII:365b
Van Mour, Jean-Baptiste
G: Saray aşçısı, 1712 III:417a
G: Silahdar ağa, 1712 III:417b
R: III. Ahmed VII:366b
R: Cenaze Alayı VI:193b
R: Ciğerci ve kediler IV:516a
R: Düğün alayı, 1714 III:109b
R: Ermeni mimar IV:13b
R: Harem III:142b
R: İbrahim Paşa (Damat) IV:127a
R: Kaptan Paşa IV:436a
R: Köçek V:84a
R: Patrona Halil Ayaklanması VI:233b
R: Saray helvacısı IV:47c
R: Semah gösterisi, ayrıntı III:366a
R: Sokak helvacısı IV:47b
Vaniköy
F: N. Timuroğlu VII:367a
Vaniköy Camii
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:368b
Varjabedyan, Nerses
F: VII:368c
Varlık
Dergi: VII:369a
Varlık Vergisi
F: 1943 VII:369b
Vâsıf (Enderunlu)
Hat VII:371a
Vasil (Cücc)
F: I:372b
Vatan
Gazete: 5 Aralık 1945 VII:202c
Vatan Caddesi
F: E. Uca, 1994 VII:371b
Vedat Tek Evi
F: E. Uca, 1994 VII:372b
Vefa
F: E. Uca, 1994 VII:373a
Vefa Bozacısı
F: E. Uca, 1994 VII:373b
Vefa Kilise Camii
F: Ara Güler VII:374a
Vefa Lisesi
F: A. Hikmet Varlık VII:375b
Vefa Spor Kulübü
F: VII:375b
Vefa Stadyumu
F: VII:376b
F: E. Emiroğlu, 1988 I:86a
Vehbî (Sünbülzade)
Hat: VII:377b
Veliefendi Hipodromu
F: E. Emiroğlu I:473a
Veliyüddin Efendi (ö.1768)
Hat: VII:378b
Veliyüddin Efendi Kütüphanesi
F: E. Uca, 1994 VII:378b
Hat: VII:378b
Venedik Sarayı
F: VII:379b
R: VII:379b
Venedikliler
II. Mehmed'in mektubu VII:380c
R: VII:380b
R: VII:381c
Vezir Hanı
F: A. V. Çobanoğlu, 1992 VII:382b
Vezir Tekkesi
Ç: Batı cephesi VII:384a

P: VII:383b
Vezirazam
R: VII:386a
Vezneciler Hamamı
F: E. Uca, 1994 VII:386b
Vigneron
R: Melling'in portresi V:387b
Viladethane
F: VII:388c
F: Kadırga Viladethanesi'nin laboratuvarı VII:389a
F: Kadırga Viladethanesi'nin koğuşu VII:389b
Vilayet Binası
F: H. Okurer, 1993 I:521a
Villa Mon Plaisir
F: E. Emiroğlu, 1989 VII:390a
Vinci, Leonardo Da
Ç: Haliç Köprüsü VII:388a
Mektup: VII:387c
Virjin (Küçük)
F: III:61a
F: IV:419c
Vişnezade Parkı
F: E. Uca, 1994 VII:390b
Vital (Kanuni)
F: II:557a
Vitray
F: Markiz, ayrıntı, E. Emiroğlu, 1980 I:327a
F: Süleymaniye Camii, D. Kuban VII:103c
Vos, Lambert de
R: İki Yahudi kadın, 1574 VII:406b
R: İki Yahudi hekim, 1574 VII:406c
Vükela Vapuru
F: VII:391b

Waas, van der Willem
G: 17. yy VII:73a
Wulzinger, Karl
Ç: VII:394b

Yağ İskelesi
F: A. Güler VII:267a
Yağcı Hanı
F: E. Uca, 1994 VII:396c
Yağcızade Tekkesi
F: H. Arlı, 1988 VII:397b
Yağkapanı İskelesi
F: IV:117a
Yahudi Basını
Gazete: *El Telegraf*, 29 Ekim 1888 VII:399a
Gazete: *El Tyempo*, 27 Mart 1930 VII:399b
Gazete: *Şalom*, 2 Mayıs 1993 VII:399b
Yahudi Mezarlıkları
F: İtalyan Musevi Mezarlığı, E. Uca, 1994 VII:401a
Yahudiler
F: 20. yy başında İstanbul Yahudileri VII:404a
F: Bir gelin ve damat, 1924 VII:404b
F: Ergenlik töreni, İ. Keribar VII:407c
F: İzak Algazi I:187b
F: Neve Şalom Sinagoğu'nda bir ayin, A. Güler VII:407b
F: İltica eden Yahudiler, 1930'lar, S. Giz IV:146a
R: 16. yy Yahudi tipleri VII:406a
R: Eskici III:206b
R: Yahudi kadınlar, 1574 VII:406b
R: Yahudi hekimler, 1574 VII:406c
Yahya Efendi Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1989 VII:410b
F: M. Baha Tanman, 1989 VII:412a
F: R. Dönmez, 1982 VII:410b
Ç: VII:412a
P: VII:411b
Yahya Hilmi
Hat: IV:17a
Yahya Kemal Müzesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:413a
Yahya Sofi
Hat: VII:413c
Yalçın Ateş Orkestrası
F: VII:243a
Yalçın, Hüseyin Cahit
F: VII:414b
Yaldızlı Tekke
Ç: VII:415a
Yalı Köşkü (Çırağan Sarayı)
P: VII:416a
Yalı Köşkü (Topkapı Sarayı)
G: D'Ohsson III:84a
G: Gouffier VII:416b
P: VII:417a
Yalılar
F: Abud Efendi Yalısı ve Ferik İsmail Paşa Yalısı I:60b
F: Abut Efendi Yalısı, E. Emiroğlu, 1993 I:60b
F: Faik Bey ve Bekir Bey yalıları, K. Aktay, 1993 VII:420b
F: Hacı Ahmed Bey Yalısı, K. Aktay, 1993 VII:420a
F: Nuri Paşa-Rahmi Koç Yalısı VII:420b
F: Şeyh Talat Efendi Yalısı, K. Aktay, 1993 VII:420a
G: Baron Hübsch Yalısı, Melling, 18. yy VII:419a
G: Rus Elçiliği Yazlığı, Melling, 18. yy VII:418a
G: Yılanlı Yalı, Bartlett, 19. yy VII:419b
Yalova Atatürk Köşkleri
F: VII:422a
Yalova İlçesi
F: Yalova İskelesi, B. Baki Aksu, 1994 VII:423a
F: Yalova Kaplıcaları VII:423b
H: VII:424a
Yangınlar
F: Adliye Sarayı yangını VII:436a
F: Bâbıâli yangını, 1911 II:77a
F: Balat yangını, 1911 VII:427a
F: Balat yangını, 1911 VII:427b
F: Balat yangını, 1911 VII:428a
F: Cibali yangını, 1918 I:366a
F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:428b
F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:431b
F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:433a
F: İshakpaşa yangını, 1912 VII:434a
F: Kapalıçarşı yangını, 1954, S. Giz IV:427a
F: Mercan yangını, 1911 VII:435a
F: Sarıyer orman yangını, 1994 VII:436b
H: 1918 IV:540a
Yapı Meslek Lisesi
F: E. Uca, 1994 VII:439b
Yarhisar Mescidi
F: E. Uca, 1994 VII:439c
Yarımburgaz Mağarası
F: M. Özdoğan, 1986 VII:441b
Yasinci Yalısı
P: V:51b
P: A. Sergül Sayın III:233c
Yassıada
F: N. Gabeoğlu, 1993 VII:442b
Yatağan Camii
F: E. Uca, 1994 VII:443a
Yatırlar
F: Zuhurat Baba Türbesi VII:443b
Yavaşça Şahin Mescidi
F: E. Uca, 1994 VII:444a
Yavedûd Tekkesi
Ç: VII:444b
Yavsî Baba Tekkesi
F: E. Işın, 1991 VII:445b
Yavuz Er Sinan Camii
F: E. Uca, 1994 VII:446c
Yavuz Zırhlısı
F: I:395a
Yavuzselim
F: E. Uca, 1994 VII:447b
H: VII:447b
Yayıncılık
Katalog: Asır Kütüphanesi VII:449b
F: Tekin Yayınevi, E. Uca, 1994 VII:448b
Katalog: Kütüphane-i İrfan'ın 1316 tarihli kataloğu VII:449a
Yazgan, Hulusi
Hat: VII:449c
Yazı Öncesi Çağlar
Ç: İstanbul'da kullanılan taş aletler VII:451a
H: Buluntu yerleri VII:453b
Yazıcı, Emin
F: VII:455b
Hat: VII:455a
Yazmacılık
F: H. Örcün Barışta VII:456a
F: H. Örcün Barışta VII:457a
7 Gün
Dergi: VII:447b
Yedikule
F: III:377b
F: VII:458b
F: E. Yazıcı, 1994 VII:458b
Yedikule Ermeni Hastanesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:460a
Yedikule Havagazı Fabrikası
F: III:176a
Yedikule Hisarı ve Zindanı
F: Fatih Mescidi çeşme ve minaresi, E. Yazıcı VII:462c
F: Y. Çelenk, 1994 VII:461b
G: Bartlett, 19. yy VII:461b
P: VII:460c
Yekta, Rauf
F: II:459c
F: II:557a
Yeldeğirmeni
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:462b
Yelken
F: T. Acar VII:463a
Yelkenciler Hanı
F: E. Uca, 1994 VII:463b
F: E. Uca, 1994 VII:463c
Yen, Ali Sami
F: VII:464a
Yener, Faruk
F: VI:295b
Yeni Adam
Dergi: VII:464b
Yeni Cami Külliyesi
Ç: Hünkâr mahfili, ayrıntı IV:102b
F: VII:466a
F: D. Kuban VII:466a

F: D. Kuban VII:466b
F: Hünkâr kasrı, A. Kuzik, 1994 IV:101b
G: Grelot VII:465b
G: Mahya, Castellan V:276a
P: D. Kuban VII:465b
Yeni Cami Muvakkithanesi
F: E. Uca, 1994 VI:11b
Yeni Köşk (Yıldız Sarayı)
F: VII:525a
F: VII:525b
Yeni Odalar
F: VII:467b
Yeni Türk
Dergi: 1933, 8. sayı VII:468b
Yeni Valide Külliyesi (Üsküdar)
F: Hazire, H. Okurer, 1994 V:443b
F: Kubbe süslemeleri, T. Aydoğmuş VII:470a
F: Şadırvanlı avlu, T. Aydoğmuş VII:470a
F: Türbe ve sebil, A. Neftçi, 1989 III:157a
F: Yeni Valide Cami, E. Emiroğlu, 1988 VII:469b
P: N. Seçkin VII:468b
Yenibosna
F: Y. Meyveci, 1994 VII:471a
Yeniçeri Müzesi
F: VII:472a
F: E. Emiroğlu VI:444b
Yeniçeriler VI:3b.
R: IV:433b
R: Yeniçeri ortalarının alametleri VII:473a
R: Yeniçeri tipleri VII:473c
R: Yeniçeri tipleri VII:475b
Yenikapı
F: VII:12b
Yenikapı Mevlevîhanesi
F: VII:480a
F: VII:481b
F: VII:485b
F: Abdurrahman Nafiz Paşa Kütüphanesi ve Türbesi VII:483b
F: S. Hasanoğlu VII:479a
P: B. Tanrıkorur VII:484b
Yeniköy
G: Bartlett, 19. yy VII:486a
H: VII:487a
Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi (Samatya)
F: Z. Karaca, 1991 VII:489a
Yeoryios (Ayios) Kilisesi (Edirnekapı)
F: Z. Karaca VII:488b
Yeoryios (Ayios) Metohion Kilisesi (Fener)
F: Z. Karaca VII:490a
Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi (Fener)
F: Z. Karaca VII:491a
Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi (Fener)
F: Z. Karaca VII:491b
Yer Adları
F: Adalar VII:495b
F: Anadoluhisarı VII:493b
F: Dolmabahçe VII:499b
F: Haydarpaşa VII:498b
F: Tarabya VII:494b
Yeraltı Camii
F: Y. Çelenk, 1994 VII:502a
F: Y. Çelenk, 1994 VII:502b
Yerebatan Sarayı
F: Medusa başı, T. Aydoğmuş VII:503c
F: Sébah ve Joaillier VII:503b
G: Bartlett VI:470b
P: VII:504a
Yerevman Surp Haç Kilisesi
F: Y. Meyveci, 1994 VII:504b
Yerrortutyun (Surp) Kilisesi
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:505b
Yesari, Mahmut
F: VII:506c
Yeşil Alanlar
F: Kuruçeşme VII:508a
Yeşil Ev
F: N. Timuroğlu VII:509a
Yeşildirek Hamamı
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:510a
Yeşilköy
F: VII:511b
H: VII:511a
R: Osmanlı-Rus Savaşı VI:177b
Yeşilköy Feneri
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:512b
Yeten, Hakkı
F: VII:512c
Yılanlı Sütun
M: *Hünername*, 1584, V:332a
Yılanlı Yalı
F: G. Kara, 1994 VII:513a
G: Bartlett, 19. yy VII:419b
Yıldız Askeri Hastanesi
F: 1897 I:348a
F: Bir yaralının röntgeni çekilirken, 1897 I:349a
Yıldız Camii
F: I:40a
F: Sébah ve Joaillier VII:515a
P: S. Batur VII:514b
Yıldız Çini Fabrikası
Ç: D'Aronco VII:516a
F: E. Emiroğlu VII:516a
F: E. Emiroğlu VII:516a
Yıldız Dede Tekkesi
F: M. Baha Tanman, 1982 VII:517b
Yıldız Hastanesi
F: Ameliyat dairesi VI:403b
Yıldız Mahkemesi
Ç: VII:518a
Yıldız Parkı
F: B. Dinç VII:519b
F: E. Emiroğlu VII:519a
F: G. Kara I:546a
Yıldız Sarayı
F: Ada Köşkü VII:525b
F: Büyük Mabeyin I:40a
F: Büyük Mabeyin VII:523a
F: Cihannüma Kasrı, E. Emiroğlu VII:524a
F: Güvercinlik Kasrı VII:524b
F: Küçük Mabeyin VII:523b
F: Yeni Köşk VII:525a
F: Yeni Köşk VII:525b
F: Yıldız Sarayı Hamamı, E. Emiroğlu VII:525a
P: VII:521a
R: "Yıldız Sarayı Yemek Salonu", Şevki III:2b
Yıldız Sarayı Hamamı
F: E. Emiroğlu VII:525a
Yıldız Sarayı Saat Kulesi
F: E. Uca, 1994 VII:527a
Yıldız Sarayı Tiyatrosu
Ç: D'Aronco VII:527b
F: VI:460b
Yıldız Teknik Üniversitesi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:528b
Yirmi Sekiz Nisan Olayları
Çetin Altan'ın 29 Nisan 1960 tarihli köşe yazısı VII:530b
F: VII:530b
YMCA
F: VII:532a
F: Boks müsabakası II:293b
Yoakimyon Rum Kız Lisesi
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:532b
Yollar
F: 4. Levent'te çevre yolları, B. Çelebi VII:533b
Yoros Kalesi
G: Hommaire de Hell VII:535b
Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:536b
Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü (Büyükçamlıca)
F: A. Kuzik, 1994 VII:537a
Yusuf Sinan Efendi
F: C. Kahraman, 1994 VII:107a
Yusuf Şücaüddin Camii
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:538b
Yuşa Mescidi ve Tekkesi
F: A. Kuzik, 1994 VII:538c
Yücel, Can
F: E. Erim, 1990 II:447b
Yüksekkaldırım
F: Sébah ve Joaillier III:352a
F: Y. Çelenk, 1994 VII:540a

Zaharya
R: VII:541a
Zakaryan, Isdepanos
F: VII:541c
Zal Mahmud Paşa Külliyesi
F: S. Güner V:166a
F: Zal Mahmud Paşa Camii VII:543a
P: D. Kuban VII:542a
Zarif Mustafa Paşa Yalısı
F: K. Aktay, 1994 VII:543b
Zarifi (Banker)
Tahvil: 4 Mayıs 1906 II:49b
Zati Sungur
F: IV:159b
Zehra (Arap)
F: II:558a
Zeid, Fahrünnisa
F: 1989 VII:544a
Zekai Paşa
R: VII:545b
Zekeriyaköy
F: B. Dinç, 1993 I:319a
F: C. Kahraman, 1994 V:102a
Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:547b
Zevkî Kadın Çeşmesi
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:548c
Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi
F: O. Bilgiseren, 1994 VII:549b
Zeyneb Hanım Konağı
F: Sébah ve Joaillier VII:550a
Zeyneb Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi
F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:551b
P: Zeyneb Sultan Camii VII:550c
Zeynep Kâmil Hastanesi
F: S. Hasanoğlu VII:552a
Zeyrek
F: E. Yazıcı VII:554b
H: VII:554a
Zeyrek Kilise Camii
F: A. Güler II:254a
F: T. Aydoğmuş, 1994 VII:556a
P: VII:555b
Zeytinburnu Askeri Hastanesi
F: I:345b

Zihgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi
F: Hazire duvarında Seyyid Ahmed er-Rifaî levhası VII:559a
F: M. Baha Tanman, 1993 VII:558b
Zihni Paşa Camii
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:559b
Zincirlikuyu Mezarlığı
F: Y. Meyveci, 1994 VII:560a
Zindan Hanı
F: E. Emiroğlu I:516a
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:561a
Zindankapı
F: S. Hasanoğlu, 1994 VII:561a
Ziraat Bankası Binası
F: Y. Çelenk, 1994 VII:562b
Ziraat, Orman ve Maadin Nezareti Binası
F: E. Emiroğlu VI:445b
Ziya Bey (Santuri)
F: II:557a
Ziyaret Yerleri
F: Telli Baba Türbesi VII:563b
Zobu, Vasfi Rıza
F: "Delidolu" operetı, 1936 VI:133b
F: *Söyle Kimsin Sen* VII:564a
Zoe
Mozaik: A. Güler I:455b
Zonaro, Fausto
R: Falcılık III:257c
R: Fetih III:304b
R: Hamam III:537a
R: Kayığa Binen Kadınlar VII:565b
R: II. Mehmed'in Şehre girişi, I:178b
Zoodohos Piyi Kilisesi
F: H. Okurer VII:566a
P: VI:349a
Zuhurat Baba Türbesi
F: VII:443b
Zübeyde Hanım Çeşmesi
F: I:249a
Zühdi Paşa Camii
F: B. Kutun, 1994 VII:568a

YAZAR DİZİNİ

Abacı, Panayot
Devlet Senfoni Orkestrası III:46
Filarmoni Derneği III:317
Kurtuluş V:127

Acar, İsmail Hakkı
Trafik VII:297
Ulaşım VII:319

Ağır, Aygül
İtalyan Lisesi IV:305 (Kutluay Erdoğan)
Mehmed Ağa V:355
Mehmed Tahir Ağa V:367
Selim III Çeşmesi VI:511
Silahdar Mustafa Ağa Çeşmesi VI:551
Simeon (Simon) Kalfa VI:559

Ahunbay, Metin
Surlar (Kara Surları) VII:77, (Sur Onarımları) VII:79 (Zeynep Ahunbay)

Ahunbay, Zeynep
Ankaravî Mehmed Efendi Medresesi I:275
Cafer Ağa Medresesi II:365
Cedid Abdurrahim Efendi Medresesi II:391
Cedid Ali Paşa Medresesi II:391
Cedid Mehmed Efendi Medresesi II:392
Damat İbrahim Paşa Darülhadisi II:546
Defterdar İbrahim Paşa Medresesi III:17
Efdalzade Medresesi III:133
Ekmekçizade Ahmed Paşa Medresesi III:146
Feyzullah Efendi Medresesi III:308
Hacı Beşir Ağa Darülhadisi III:468
Hadım Hasan Paşa Medresesi III:489
Haliliye Medresesi III:514
Hasan Ağa Medresesi III:561
Haydar Paşa Medresesi IV:25
Kaba Halil Efendi Medresesi IV:321
Karagümrük Medresesi IV:453
Kepenekçi Sinan Medresesi IV:547
Malulzade Medresesi V:282
Medreseler V:320
Mehmed Ağa Medresesi V:356
Mu'id Ahmed Efendi Medresesi V:496
Mustafa Rakım Efendi Medresesi ve Türbesi V:567
Nişancı Mehmed Bey Medresesi VI:85
Rüstem Paşa Medresesi VI:374
Siyavuş Paşa Medresesi VII:20
Sultan Ahmed Külliyesi VII:55
Sultan Selim Medresesi VII:63
Surlar (sur onarımları) VII:79 (Metin Ahunbay)
Şeyhülislam Esad Efendi Medresesi VII:176

Akad, Tanju
Balkan Savaşı'nda İstanbul II:29
Enerji III:175
Hünkâr İskelesi Antlaşması IV:99
Islahat Fermanı IV:112
İkinci Dünya Savaşı'nda İstanbul IV:145
Kanun-ı Esasi'nin İlanı IV:421
Kırım Savaşı'nda İstanbul IV:566
Kuleli Olayı V:118
Mahmud Şevket Paşa Suikasti V:271
Nizam-ı Cedid VI:90
Osmanlı-Rus Savaşı'nda İstanbul (1877-78) VI:177
Tarım VII:210

Akalın, Şebnem
Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468
Kadın Efendi Çeşmesi IV:348
Ramiz Ağa Çeşmesi VI:307
Zübeyde Hanım Çeşmesi (Abdülmecid Çeşmesi) VII:567

Akbayar, Nuri
Ahmed Midhat Efendi I:124 (M. Sabri Koz)
Ahmed Rasim I:130
Nişantaşı VI:88
Teşvikiye VII:256

Akbulut, M. Rıfat
Agache, Alfred I:89
Arnaudin I:313
Bouvard, Joseph Antoine II:315
Çevre Yolları II:497
Gazhaneler III:378 (Cem Sorguç)
Haydarpaşa IV:27
Kadıköy IV:329
Kayışdağı Caddesi IV:505
Kısıklı V:4
Koşuyolu V:78
Kozyatağı V:80
Lambert, Jacques H. V:194
Merdivenköy V:394
Moltke, Helmuth von V:486
Prost, Henri VI:285
Tarlabaşı Bulvarı VII:218
Vatan Caddesi VII:371
Wagner, Martin VII:392
Yalıköy VII:417

Akçura, Gökhan
Alemdar Sineması I:186
Bakkallar II:3
Deniz Hamamları III:24
Filmer, Cemil III:319
Kâmil (Othello) IV:403
Ses Tiyatrosu VI:538
Süreyya Opereti VII:114

Akgün, Fehmi
Antel, Necip Celal I:276
Ege, Fehmi III:135
Koyutürk, Necdet V:80
Oskay, Seyyan VI:150

Akın, Günkut
Abdülmecid Türbesi I:53
Mahmud II Türbesi ve Sebili V:263

Akın, Nur
Balat II:10
Beyoğlu II:212
Fener III:279
Kumkapı V:120
Kuzguncuk V:145

Akın, Tülay
Mustafa III Camii V:554
Mustafa Ağa Çeşmesi V:559
Paşalimanı Camii VI:230
Rüstem Paşa Sıbyan Mektebi VI:376
Solak Sinan Mescidi VII:35
Sultaniye Çayırı Çeşmesi ve Namazgâhı VII:69
Ümraniye Camii VII:339

Akpolat, Mustafa Servet
Vallaury, Alexandre VII:364

Aksakoğlu, Gazanfer
Montagu, Lady Mary Wortley V:487

Aksan, Tülay
Radyo VI:293

Aksel, Atillâ
Fatih İlçesi III: 264
Kadıköy İlçesi IV:341
Kâğıthane İlçesi IV:382
Kartal İlçesi IV:471
Kilyos V:23
Kurbağalı Dere V:124
Küçükçekmece V:156
Küçükçekmece İlçesi V:159
Maltepe İlçesi V:281
Pendik İlçesi VI:237
Sarıyer İlçesi VI:466
Silivri İlçesi VI:557
Sultanbeyli İlçesi VII:68
Şile İlçesi VII:179
Şişli İlçesi VII:186
Tuzla İlçesi VII:306
Ümraniye İlçesi VII:340
Üsküdar İlçesi VII:346
Yalova İlçesi VII:422

Aksoy, Bülent
Algazi, İzak I:187
Cemil Bey (Tanburi) II:401
Itrî IV:114
İsmail Dede (Hammamîzade) IV:211
İsmail Efendi (Dellalzade) IV:212
Karaca, Kânî IV:443
Lale ve Nergis Hanımlar V:186
Musiki Hayatı (Bizans Musikisi) V:521, (Hafif Müzik) V:533
Rey, Cemal Reşit VI:322
Selim III (Musiki yönü) VI:511
Zekâi Dede VII:545

Aksu, Hatice
Nakkaş Köyü Camii VI:30

Aktunç, Hulki
Argo I:300

Aktüze, İrkin
Radyo (Radyo'da Müzik) VI:294

Şehir Orkestrası VII:144

Akyürek, Fatma
Atatürk Heykeli I:385

Ali, Filiz
Cemal Reşit Rey Konser Salonu II:397

Alparslan, Ali
Abdi (Derviş), I:11
Abdullah (Yedikuleli) I:14
Abdullah Bey (Muhsinzade) I:14
Abdülbaki Arif Efendi I:28
Abdülfettah Efendi I:30
Abdülkadir Bey I:44
Ahmed (Durmuşzade) I:117
Ahmed Karahisarî I:124
Ahmed Nailî I:128
Ahmed Siyahî I:133
Akdik, Kâmil I:156
Alaeddin Bey I:175
Ali (Derviş) I:189
Ali Efendi (Çırçırlı) I:191
Ali Haydar Bey I:193
Ali Sofi I:201
Altunbezer, İsmail Hakkı I:228
Arif Bey (Çarşambalı) I:302
Arif Efendi (Bakkal) I:302
Arif Hikmet Bey I:303
Ayral, Macid I:488
Aytaç, Hamid I:491
Aziz Efendi I:504
Bâbıâli Rık'ası I:526
Barın, Emin II:55
Batanay, Kemal II:80
Esma İbret Hanım III:207
Ferhad Paşa III:291
Hamdullah (Şeyh) III:542
Hasan Çelebi III:562
Hasan Rıza III:567
Hasan Tahsin III:567
Hasan Tahsin Hilmi III:567
Hasan Üsküdarî III:568
Haşim Efendi IV:15
Hat Sanatı IV:16
Mahmud Celaleddin Efendi V:265
Mehmed (Şekerzade) V:354
Mehmed Esad Yesarî V:361
Mehmed Nazif Bey V:363
Mehmed Rasim (Eğrikapılı) V:364
Mehmed Refi' Efendi (Kâtipzade) V:365
Mehmed Şefik Bey V:366
Mustafa İzzet (Kazasker) (Hattatlığı) V:562
Mustafa İzzet (Yesarîzade) V:562
Mustafa Rakım V:566
Okyay, Necmeddin VI:127
Osman (Hafız) VI:158
Özyazıcı, Halim VI:204
Sami Efendi VI:432
Şevki Efendi VII:165
Vahdetî Efendi VII:354
Veliyüddin Efendi (Şeyhülislam) VII:378
Yahya Fahreddin VII:412
Yahya Hilmi VII:412
Yahya Sofi VII:413
Yazgan, Hulusi VII:449
Yusuf (Demircikulu) VII:536

Alpay, İ. Birol
Abdülhamid I Külliyesi I:36

Alsaç, Üstün
Balcıoğlu, Semih II:14

Altınölçek, Haşmet
Mehterhane V:371

Altuntaş, Yener
Köçekler V:83

And, Metin
Çarşı Ressamları II:473
Çengiler II:487
Gedikpaşa Tiyatrosu III:390
İllüzyon IV:159
Kataklım IV:488
Meddahlık V:320
Nahıl VI:27
Naum Tiyatrosu VI:52
Odeon Tiyatrosu VI:121
Ortaoyunu VI:146
Osmanlı Dram Kumpanyası VI:175
Osmanlı Tiyatrosu VI:178
Palais de Cristal VI:205
Raks VI:299
Saray Tiyatroları VI:460
Sirkler VII:13
Souillier Sirki VII:39
Sur-ı Hümayun VII:71
Şehir Tiyatroları VII:145
Şehrayinler VII:147

Anlağan, Çetin
Azaryan Yalısı I:502 (Doğan Kuban)
Sadberk Hanım Müzesi VI:390

Aran, Ahmet
Tophane-i Âmire (tarihçesi) VII:278

Arıkan, Mümtaz
İskeleler IV:198

Arkan, Özdemir Kaptan
Lokantalar V:220

Arlı, Hakan
Ali Paşa Camii ve Sebili I:195
Altunizade Külliyesi I:231
Bebek Camii II:116
Bostancı Camii II:304
Cihangir Camii II:431
Darülmuallimat Binası II:567
Galib Paşa Camii III:373
Göztepe Camii III:415
Muradiye Camii V:519
Suadiye Camii VII:50
Sultanahmet Cezaevi VII:65
Tüccarbaşı Camii VII:307
Zihni Paşa Camii VII:559

Arsebük, Güven
Yarımburgaz Mağarası VII:440 (Mehmet Özdoğan)

Arslan, Necla
Ogan, Aziz VI:122
Sa'dâbâd Sarayı VI:388
Sahilsaraylar VI:409

Artan, Tülay
Abud Efendi Yalısı I:60
Amcazade Hüseyin Paşa Yalısı I:239
Anadoluhisarı I:256
Arnavutköy I:313
Âşiyan I:370
Aynalıkavak Kasrı I:485
Bahariye I:535
Bahariye Kasrı I:537
Bahçeler (Osmanlı Dönemi) I:543
Baltalimanı II:33
Bebek Bahçesi II:116
Bebek Kasrı II:117
Beşiktaş II:161
Beşiktaş Bahçesi II:164
Beşiktaş Sarayı II:171
Beyhan Sultan Sahilsarayı, Arnavutköy II:191
Beyhan Sultan Sahilsarayı, Eyüp II:192
Beyhan Sultan Sahilsarayı, Çırağan II:191
Beykoz Kasrı II:199
Boğaziçi (Tarihte Boğaziçi) II:281
Boyacıköy II:316
Çağlayan Kasrı II:461
Çinili Köşk II:517
Davutpaşa Bahçesi III:10
Eski Saray III:204
Esma Sultan Sahilsarayı, Ortaköy III:211
Esma Sultan Sahilsarayı, Eyüp III:208
Esma Sultan Sahilsarayı, Kadırga III:210
Fener Bahçesi III:281
Fener Köşkü III:282
Hatice Sultan Sahilsarayı IV:19
Ihlamur Kasrı IV:111
İbrahim Paşa Sarayı IV:128
Kadırga IV:365
Karaağaç Sahilsarayı ve Bahçesi IV:439
Karabali Bahçesi IV:440
Kavak Sarayı IV:494 (Christoph K. Neumann)
Kavak Sarayı Bahçesi IV:495
Kont Ostrorog Yalısı V:62
Köçeoğlu Yalısı, Bebek V:85
Köçeoğlu Yalısı, Çengelköy V:86
Kuruçeşme V:130 (Z. Tülin Özgen)
Küçüksu Kasrı V:162
Sadullah Paşa Yalısı VI:396
Siyavuş Paşa Köşkü VII:20
Sokollu Mehmed Paşa Sarayı VII:34
Şerifler Yalısı VII:163

Atabeyoğlu, Cem
Abdi İpekçi Spor Salonu I:12
Adalet Spor Kulübü I:77
Ahmed Ağa (Tozkoparan) I:118
Ahmed Robenson I:132
Aktansel, Saim Turgut I:172
Alcko (Tahtaperde) I:181
Alemdar Gençlik Kulübü I:185
Ali Sami Yen Stadyumu I:201
Amigoluk I:244
Anadolu Spor Kulübü I:256
Anadoluhisarı İdman Yurdu I:259
Arıcan, Fikret I:301
Arıkan, Saim I:301
Arman, Cihat I:312
Aşeni, Ahmed Fetgeri I:359
At Yarışları I:374
Atabey, Eşref Şefik I:375
Atıcılık I:398
Atletizm I:413
Ayad, Fahri I:435
Ayetullah Bey I:484
Aykaç, Eşfak I:484
Babahindi Süha I:518
Balkan, Enver II:29
Bari, Nazmi II:56
Basketbol II:75
Batur, Suphi II:80
Baturalp, Mehmet II:81
Baydar, Alaeddin II:81
Bedik, Nihat II:126
Bekir Refet (Bombacı) II:126
Beşiktaş Jimnastik Kulübü II:167
Beykoz Gençlik Kulübü II:198
Beylerbeyi Spor Kulübü II:210
Beyoğlu Spor Kulübü II:223
Binicilik II:234
Bisiklet II:246
Black Stockings II:260
Boks II:293
Boytorun, Nuri II:317
Burhan Felek Spor Sitesi II:339
Cihanoğlu, Said Selahaddin II:433
Çelebi Said II:482
Dağcılık II:542
Darüşşafaka Spor Kulübü III:2
Eczacıbaşı Spor Kulübü III:126
Efes-Pilsen Spor Kulübü III:134
Eskrim III:206
Eyüp Spor Kulübü III:253

Futbol III:345
Galatasaray Spor Kulübü III:372
Görkey, Şeref III:414
Gülesin, Şükrü III:438
Güreş III:454
Gürsoy, Bedri III:457
Halter III:532
Hentbol IV:52
Hokey IV:82
İstanbul Spor Kulübü IV:234
İstanbul Yelken Kulübü IV:251
İstanbul Yüzme İhtisas Kulübü IV:251
Jimnastik IV:320
Judo-Karate IV:320
Karagümrük Spor Kulübü IV:454
Karıncaezmez Şevki IV:465
Kasımpaşa Spor Kulübü IV:485
Kelle, İbrahim IV:519
Kılıç, Gündüz IV:559
Koşalay, Ömer Besim V:78
Kotanca, Melih V:79
Kriket V:106
Kurtuluş Gençlik Kulübü V:129
Küçükandonyadis, Lefter V:154
Kürek V:170
Leblebi, Mehmet V:199
Masa Tenisi V:304
Moran, Naili V:489
Okçuluk VI:125
Oktay, Metin VI:126
Sadi Gülçelik Spor Tesisi VI:391
Sakarya, Abbas VI:421
Sarıalp, Ruhi VI:465
Sarıyer Spor Kulübü VI:468
Sipahi Ocağı VII:10
Spor (Osmanlıdan Günümüze) VII:41
Spor Basını VII:42
Sutopu VII:83
Şeref Stadyumu VII:162
Taksim Stadyumu VII:199
Tenis VII:244
Uluğ, İsmet VII:322
Üstünidman, Ali Faik VII:353
Vefa Spor Kulübü VII:375
Vefa Stadyumu VII:376
Veliefendi Hipodromu VII:377
Voleybol VII:390
Yelken VII:463
Yen, Ali Sami VII:464
Yeten, Hakkı VII:512
Yüzme VII:540

Avcı, Cavit
Türk ve İslam Eserleri Müzesi VII:316

Avcı, Meral
Akarsular I:150
Akıntılar I:157
Barajlar ve Baraj Gölleri II:51
Bitki Örtüsü II:247
Büyükçekmece Gölü II:356
Doğal Yapı III:76
Terkos Gölü VII:252

Avcı, Sedat
Ağva I:99
Alemdağ I:183
Altındağ I:184
Bahçelievler İlçesi I:548
Bakırköy İlçesi I:557
Basınköy II:73
Bayrampaşa İlçesi II:110
Beşiktaş İlçesi II:166
Beykoz İlçesi II:198
Beyoğlu İlçesi II:220
Büyükçekmece İlçesi II:356
Çatalca İlçesi II:478
Dudullu III:103
Eminönü İlçesi III:164
Esenler İlçesi III:200
Eyüp İlçesi III:251
Gaziosmanpaşa İlçesi III:380
Gültepe III:444
Güngören İlçesi III:452

Ayangil, Ruhi
Fasıl Musikisi III:259
Kanto IV:419
Kâtibim Türküsü IV:489

Aykut, Pelin
Adamopulo Hanı I:78
Afrika Pasajı I:89
Anadolu Pasajı I:256
Bristol Oteli II:324
Çiçek Pasajı (mimari) II:508
Mongeri, Giulio V:487
Splendid Oteli VII:40
Summer Palace VII:71
Tokatlıyan Oteli VII:272

Aysu, Çiğdem
Büyükdere II:359
Büyükdere Caddesi II:361
Çamlıca II:464
Çengelköy II:485
Elgötz, Herman III:153
Emirgân III:168
İstinye IV:275
Kanlıca IV:415
Kavacık IV:493
Köyler V:99
Mahalleler (Cumhuriyet Dönemi) V:246
Paşabahçe VI:228
Riva VI:335
Rumelihisarı VI:357
Rumelikavağı VI:359
Sarıyer VI:465
Tarabya VII:207
Vaniköy VII:367
Yeşil Alanlar VII:507

Aytek, Laleper
Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi IV:348

Baltacıoğlu, Tuna
Altınyurt Spor Kulübü I:227
Altunizade I:229
Altunizade Köşkü I:230
Bağlarbaşı I:533
İsmail Zühdi Paşa (Altunizade) IV:216
Yeni Adam VII:464

Baraz, Rebii
İstavroz Camii IV:256

Barkul, Ömür
Yeldeğirmeni VII:462

Barışta, Örcün
Emetullah Valide Sultan Çeşmesi III:157
Hacı Beşir Ağa Çeşmesi III:468
Hacı Beşir Ağa Sebili III:473
Hacı Mehmed Ağa Çeşmesi III:477
Halil Abdurrahman Çeşmesi III:512
Hamidiye Çeşmesi ve Sebili III:544
Hatice Sultan Çeşmesi IV:18
Haydarpaşa İskelesi IV:30
Hekimoğlu Ali Paşa Validesi Çeşmesi IV:46
Hibetullah Valide Sultan Çeşmesi IV:70
İbrahim paşa Sebili IV:131
İşlemeler IV:295
Kadıköy İskelesi IV:342
Kandilli Yazmaları IV:412
Kethüda Çeşmesi IV:551
Kuş Evleri V:133
Moda İskelesi V:481
Mustafa Paşa Meydan Çeşmesi (Lahana Çeşmesi) V:563
Osman Ağa Çeşmesi, Söğütlüçeşme VI:159
Osman Ağa Çeşmesi, Hasanpaşa VI:160
Oya VI:188
Pertevniyal Valide Sultan Çeşmesi VI:245
Rukiye Kadın Çeşmesi VI:345
Sadeddin Efendi Çeşmesi ve Sebili VI:390
Sait Faik Müzesi VI:419
Saliha Sultan Çeşmesi VI:427
Sedefkârlık VI:487
Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi, Hasköy VI:552
Silahdar Yahya Efendi Çeşmesi, Kabataş VI:552
Sinperver Valide Sultan Çeşmesi VII:10
Süleyman Kaptan Çeşmesi VII:93
Süleymaniye Meydan Çeşmesi VII:93
Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi, Kadıköy VII:115
Sürmeli Ali Paşa Çeşmesi VII:116
Şeyhülislam Arif Hikmet Sebili VII:176
Yazmacılık VII:455
Zevki Kadın Çeşmesi VII: 548

Başarır, Başar
Bilsak Bilim Sanat Kültür Kurumu II:232

Batur, Afife
Abdülaziz Av Köşkü I:26
Abdülmecid Efendi Köşkü I:51
Abide-i Hürriyet I:58
Âdile Sultan Kasrı I:82
Âdile Sultan Sarayı I:83
Ahmed Ratip Paşa Köşkü I:131
Akaretler I:149
Alman Çeşmesi I:208
Alman Elçiliği Yazlık Köşkleri I:210
Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243 (Behzat Üsdiken)
Arkeoloji Müzeleri Binası I:310
Arnavutköy Karakolu I:318
Art Deco I:326
Art Nouveau I:327
Âşiyan I:371
Ayastefanos Rus Anıtı I:467
Ayazağa Av Köşkü I:469
Ayazağa Kasırları I:470
Aziziye Karakolu I:510
Bahriye Nezareti Binası I:549
Balyan Ailesi II:35
Baytar Mektebi Binası II:112
Beyazıt Yangın Kulesi II:190
Beylerbeyi Sarayı II:206
Botter Apartmanı II:312
Cemaran Ermeni Okulu II:400
Cemil Topuzlu Köşkü II:402
Corbusier, Le II:441
Cumhuriyet Dönemi Mimarisi II:449
Çırağan Sarayı (mimari) II:503
D'Aronco, Raimondo Tommaso II:550
Darülaceze Binası II:555
Darülfünun Binası II:562
Dolmabahçe Camii III:88
Dolmabahçe Sarayı (mimari) III:91
Düyun-ı Umumiye Binası III:111
Etfal Hastanesi Saat Kulesi ve Mescidi III:221
Florya Cumhurbaşkanlığı Köşkü III:325
Frej Apartmanı III:338
Halkalı Ziraat Mektebi (mimari) III:528
Hıdiva Sarayı IV:63
Hilton Oteli IV:73
Huber Köşkü IV:93
İtalya Elçiliği Yazlığı IV:301
Jasmund, A. IV:317
Jean Botter Köşkleri IV:318
Karaköy Mescidi IV:456
Kuban, Doğan V:110
Maçka Silahhanesi V:237
Mahmud II Bendi (mimari) V:260
Makruhyan Ermeni Okulu V:278
Markiz Pastanesi V:300
Mehmed Şakir Paşa Türbesi V:366

Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne Binası V:377
Millî Reasürans Kompleksi V:464
Naime Sultan Yalısı VI:29
Nazime Sultan Yalısı VI:56
Nişantaşı Karakolu VI:90
Ortaköy Camii VI:143
Oryantalist Mimari VI:148
Park Otel VI:232
Pera Palas (mimari) VI:240
Sanayi-i Nefise Mektebi Binaları VI:447
Sanayi Mektebi Binaları VI:444
Selimiye Kışlası VI:515
Şale Köşkü VII:132
Taşkışla VII:221
Taut Evi VII:227
Teşvikiye Camii VII:257
Tophane Çeşmesi VII:276
Union Française VII:324
Valide Camii VII:360
Vedat Tek Evi VII:372
Villa Mon Plaisir VII:389
Yıldız Sarayı VII:520
Yıldız Sarayı Saat Kulesi VII:527
Yıldız Sarayı Tiyatrosu VII:527

Batur, Enis
Burak, Cihat II:334
Cansever, Edip II:384

Batur, Selçuk
Beylerbeyi Camii II:203
Mecidiye Camii V:314
Sa'dâbâd Camii VI:386
Selimiye Camii VI:512
Yıldız Camii VII:514

Bayazoğlu, Ümit
Sakallı Celal VI:420

Baydar, Oya
Göç (1950'den sonra) III:406
İstanbul İşçi Sendikaları Birliği IV:224
İstihdam IV:257
İşçi Örgütlenmesi IV:288
İşçiler IV:291
Levent V:207

Baykan, Sema
Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü IV:86 (H. Edouard Lagro)

Baytop, Turhan
Ahmed Hamdi Bey I:123
Akar, Necip I:147
Aktarlar I:172
Apéry, Pierre I:283
Arsan, Hüseyin Hüsnü I:323
Atabay, Kemal I:374
Aznavur, Kevork Viçen I:511
Barut, Abdi İbrahim II:67
Baylav, Naşit II:98
Bernard, Karl Ambros II:158
Bonkowski, Charles II:297
Botanik Bahçeleri II:311
Calléja, Antoine II:372
Eczacı Mektebi III:125
Eczacıbaşı, Nejat III:126
Eczacılık Öğretimi III:126
Eczacılık Tarihi Müzesi III:127
Eczaneler III:128
Ethem Pertev III:222
Faik Paşa III:256
Görgülü, Hasan Rauf III:414
Güller Vadisi III:441
İngiliz Eczahanesi IV:173
Kalemcioğlu, Ali Süreyya IV:395
Macar Eczahanesi V:234
Mısır Çarşısı V:449
Pelin, Beşir Kemal VI:237
Pısak, Mustafa Nevzat VI:250
Reboul, Jean Cesar VI:310
Tıbbi Müstahzarlar (Hazır İlaçlar) VII:263
Tiryaki Çarşısı VII:271
Ulagay, İbrahim Edhem VII:319

Bektaş, Cengiz
Fethi Ahmed Paşa Yalısı III:299

Belli, Oktay
Bakırcılar (Osmanlı Dönemi) II:553 (Gündağ Kayaoğlu)

Belge, Murat
Bahariye I:536
Balıkpazarı II:26
Caferağa II:369
Moda V:478
Mühürdar VI:18
Polonezköy VI:278

Berger, Albrecht
Ahilleus Hamamı I:105
Bayrampaşa Deresi (Lykos) II:109
Belisarios Kulesi II:152
Biglentias II:228
Bonos Sarayı II:298
Bous Forumu II:314
Brahialion II:321
Bukoleon Limanı II:327
Dagisteos Hamamı II:541
Dalmatu Manastırı II:544
Damianu Manastırı II:549
Deutreon III:42
Dihippion III:51
Dionisios, Bizantion'lu III:59
Diplokionion III:60
Domninos Revağı III:99
Eirene Kulesi III:146
Faros III:258
Filadelfion III:317
Gastria Manastırı III:374
Helenianai Sarayı IV:47
Heptaskalon Limanı IV:52
Hodegetria Manastırı ve Ayazması IV:82
Honorianai IV:88
İoannes Prodromos en to Hebdomo IV:182
Kastellion IV:485
Katisma IV:491
Kırk Şehitler Sarnıcı IV:568
Kinegion V:24
Kira Marta Kadınlar Manastırı V:24
Konstantianai V:57
Lausos Sarayı V:198
Mahalleler (Bizans Dönemi) V:242
Mamas (Ayios) Sarayı ve Hipodromu V:283
Mermer Kule V:400
Mezarlıklar (Bizans Dönemi) V:442
Milion Taşı V:461
Nea Ekklesia VI:57
Neorion VI:66
Nimfaion VI:79
Nüfus (Bizans Dönemi) VI:107
Oktogon VI:127
Petra VI:248
Pittakia VI:254
Plakidianai VI:265
Plateia VI:275
Praetorium VI:282
Prodromos Kiliseleri VI:285
Rabdos Mahallesi VI:293
Senato VI:522
Sigma VI:549
Sofia Limanı VII:23
Soter Filantropos Kilisesi VII:39
Stadion VII:43
Strategion VII:45
Tetrastoon VII:259
Theodosius Limanı VII:263
Tihe VII:271
Topoi VII:294
Yollar (Bizans Dönemi) VII:532
Zeugma VII:548

Berker, Ercüment
Türk Musikisi Devlet Konservatuarı VII:314

Berköz, Eşher
İklim IV:148 (Gül Kocaaslan)

Bertuğ, Fikret
Kemal (Hafız) IV:519
Osman Efendi (Hafız) VI:161
Sami Efendi (Hafız) VI:432
Sayın, Niyazi VI:474

Bertuğ, İncila
Devlet Klasik Türk Müziği Korosu III:44

Bozis, Sula
Aristarhis Ailesi I:305
Elinikos Filoloyikos Silogos Konstantinopoleos III:155
Fener Rum Erkek Lisesi III:283
Karamanlılar IV:458
Pandeli VI:216
Yoakimyon Rum Kız Lisesi VII:532

Bozyiğit, Ali Esat
Bayrı, Mehmet Halit II:111
Nargile VI:45

Budak, Sevim
Ambarlı Termik Santralı I:235
Atıksu I:400
Çöp II:531

Binan, Can
Büyük Şişeci Han II:348
Çankaya Oteli II:468
Çit Kasrı II:523
Malta Köşkü (mimari) V:281
Petrion VI:249

Birkan, Çelen
Çevre Sorunları II:492

Burgaz, Gülay
Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:108

Can, Cengiz
Altıncı Daire-i Belediye Binası I:223
Barborini, Giovanni Battista II:54
Bekirağa Bölüğü (mimari) II:128
Bello, Philippe II:152
Cercle d'Orient (mimari) II:409
Darphane-i Amire Binası II:553
Decugis Evi III:14
Fossati, Gaspare III:326
Fossati, Giuseppe III:327
Harbiye Nezareti Binası III:550
Hazine-i Evrak Binası IV:37
Hollanda Elçiliği Binası IV:86
İran Elçiliği Binası IV:189
İspanya Elçiliği Yazlığı IV:217
İtalya Elçiliği Binası IV:300
İtalyan Hastanesi (Ospedale Italiano) (mimari) IV:304
Leone, Luigi V:203
Naum Tiyatrosu (mimari) VI:52
Rigotti, Annibale VI:331
Rus Elçiliği Binası VI:368
Saint Antoine Kilisesi VI:411
Saint Esprit Kilisesi VI:413
Saint Pierre ve Paul Kilesesi VI:417
Semprini, Guglielmo VI:521
Tophane Kasrı VII:277

Canberk, Eray
Berk, İlhan II:157
Beyatlı, Yahya Kemal II:175

Ekrem (Recaizade) III:147
Encümen-i Şuara III:172
Ersoy, Mehmed Akif III:194
Fecr-i Ati III:275
Felek, Burhan III:276
Kanık, Orhan Veli IV:413
Kolaylı Tevfik (Neyzen) V:44
Mehmed Celal V:358
Mehmed Rauf V:364
Nâzım Hikmet VI:54
Orhan Kemal VI:136
Servetifünun Edebiyatı VI:536
Talu, Encümend Ekrem VII:201
Tevfik Fikret VII:259

Cantay, Gönül
Ağa Hanı I:93
Ali Paşa Hanı (I), Küçükpazar I:195
Ali Paşa Hanı (II), Kapalıçarşı I:196
Ali Paşa Hanı (III), Kapalıçarşı I:196
Astarcı Hanı I:358
Balkapanı Hanı II:30
Baltacı Hanı II:32
Bodrum Hanı II:265
Burmalı Hanı II:339
Büyük Çorapçı Hanı II:345
Büyük Yeni Han II:349
Büyükçekmece Kervansarayı II:357
Cebeci Hanı II:389
Çukur han II:538
Darüşşifalar III:2
Hanlar III:548
Hasan Paşa Hanı III:566
İmameli Hanı IV:161
Kalcılar Hanı IV:394
Kaşıkçı Han IV:488
Kızıl Han V:13
Kızlarağası Hanı V:16
Kilit Hanı V:23
Kumrulu Han V:121
Kurşunlu Hanı V:126
Küçük Yeni Han V:154
Kürkçü Hanı V:171
Leblebici Hanı V:199
Rüstem Paşa Hanı (Küçük Çukur Han) VI:373
Rüstem Paşa Hanı (Büyük Çukur Han) VI:374
Sabuncu Hanı VI:382
Saksı Hanı VI:421
Serpuş Hanı VI:532
Silahdar Hanı VI:551
Simkeşhane VI:561
Sofcu Hanı VII:23
Sorguçlu Hanı VII:36
Şeker Hanı VII:157
Valide Hanı VII:362
Yağcı Hanı VII:396
Yelkenciler Hanı VII:463

Ceylan, Oğuz
Afif Paşa Yalısı I:87
Ahmed Midhat Efendi Yalısı I:124
Bulgar Eksarhhanesi Binası II:328
Büyükada Rum Yetimhanesi II:354
Çifte Saraylar II:512

Cingöz, Meltem
Çeyiz Alayı II:499
Düğün Âdetleri (Osmanlı Dönemi) III:108
Gelin Alayı III:391
Hamam Gelenekleri III:536
Hıdrellez IV:65
Kına Gecesi IV:559
Nişan Âdetleri VI:82

Çağman, Filiz
Ehl-i Hiref III:145

Çakır, Serpil
Kadın Örgütleri (Osmanlı Dönemi) IV:354
Kadınlar Dünyası IV:364

Çalışır, Deniz
Osman Ağa Camii VI:159
Vezir Mehmed Paşa Namazgâhı ve Çeşmesi VII:383

Çavaş, Raşit
Abdürrezzak Efendi I:54
Agop (Güllü) I:90
Ahmed Fehim I:123
Ali Rıza (Sepetçi) I:200
Alkazar Amerikan Tiyatrosu I:205
Antoine, Andre I:281
Aşki (Meddah) I:372
Benliyan, Serope II:153
Bilge, Tevhit II:231
Binemeciyan, Eliza II:233
Çaprastçıyan, Mikael II:470
Direklerarası III:60
Dümbüllü, İsmail III:110
Eğlencehane-i Osmani Kumpanyası III:144
Fasulyeciyan, Tomas III:260
Hamdi (Kavuklu) III:542
Hasan Efendi (Kel) III:563
İsmail Efendi (Küçük) IV:213
Magakyan, Bedros V:238
Minakyan, Mardiros V:447
Moralı, Mahmud V:488
Naşit, Adile VI:51
Neyyir, Neyyire VI:70
Opera VI:132
Reşad Rıdvan VI:318
Sekizinci, İbnürrefik Ahmed Nuri VI:491
Sinematek Derneği VII:9
Sururi Ailesi VII:81
Yeşilçam Sokağı VII:509

Çeçen, Kâzım
Ahmed III Bentleri I:114
Ali Paşa Kemeri I:197
Avasköy Kemeri I:425
Ayvat Bendi I:496
Balıkkemer ve Balıklıhavuz II:26
Bentler II:154
Büyük Bent II:344
Eğrikapı Maksemi (Savaklar) III:144
Güzelkemer III:463
Halkalı Suları III:524
Hamidiye Suyu Tesisleri III:544
Hendese-i Mülkiye Mektebi IV:51
İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236 (A. M. Celal Şengör)
Karanlık Bent IV:459
Kaynak Suları IV:507
Kırkçeşme Tesisleri V:1
Kirazlı Bent V:25
Kovuk Kemer V:79
Mağlova Kemeri V:239
Mahmud II Bendi V:260
Maksemler V:278
Mazul Kemer V:313
Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13 (A. M. Celal Şengör)
Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI:14 (A. M. Celal Şengör)
Paşa Kemeri VI:227
Roma Su Yolları VI: 340
Sukemerleri VII:53
Suterazileri VII:82
Şamlar Bendi VII:135
Taksim Suyu Tesisleri VII:200
Topuzlu Bent VII:295
Uzun Kemer VII:331
Üsküdar Suları VII:350
Valide Bendi VII:359

Çeçener, Besim
İstimlakler IV:272

Çelebi, Bünyamin
Doğal Gaz III:76
Hayvanat Bahçesi IV:36
Hızlı Tramvay IV:70
İETT IV:139
İstanbul Su ve Kanalizasyon İdaresi IV:234
İtfaiye IV:306
İtfaiye Müzesi IV:307
Kadıköy-Pendik Sahil Yolu IV:343
Otobüs VI:180

Çelebi, Rezan
Baştbüyük Camii II:79
Beşçeşme II:159
Beylerbeyi Hamamı II:205
Çinili Karakol II:516
Ferhad Paşa Camii III:291
Feyzullah Efendi Külliyesi III:308
Kandilli Camii IV:410
Kaymak Mustafa Paşa Camii IV:505
Kuleli Bahçe Camii V:117
Taksim Maksemi VII:198

Çetin, Atilla
Başbakanlık Osmanlı Arşivi II:76
Erdoğan, Abdülkadir III:177
Erdoğan, Muzaffer III:177
Fârisü'ş-Şidyak III:257
Hıdiv Ailesi IV:59-61
İtalyanca Basın IV:305
Reşad Fuad Bey (Keçecizade) VI:317
Tercüman-ı Ahval VII:252

Çiloğlu, Fahrettin
Gürcüler III:453

Çobanoğlu, Ahmet Vefa
Ahmed I Çeşmesi I:108
Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi I:236
Aşçıbaşı Camii I:359
Cerrah Mehmed Paşa Külliyesi II:411
Çinili Külliyesi II:519
Gazanfer Ağa Külliyesi III:375
Hacı Halil Mescidi III:475
Hafız Ahmed Paşa Külliyesi III:492
Halil Paşa Türbesi, Sebili ve Çeşmesi III:513
İskender Paşa Mektebi ve Türbesi IV:208
Kasap İlsay Camii IV:477
Köprülü Külliyesi V:89
Köprülü Kütüphanesi V:90
Kuyucu Murad Paşa Külliyesi V:142
Malatyalı İsmail Ağa Camii ve Tekkesi V:279
Mehmed Efendi Çeşmesi V:359
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Külliyesi V:402
Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Mescidi V:403
Mimar Ağa Mescidi V:467
Mustafa Paşa Türbesi V:565
Şifa Hamamı VII:178
Vezir Hanı VII:382

Çobanoğlu, Tülay
Kaptan-ı Derya Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi IV:436
Kemankeş Mustafa Paşa Çeşmesi IV:522

Çoruhlu, Tülin
Kuleli Bahçesi V:117
Mekteb-i Harbiye V:372
Orduevleri VI:135
Orhaniye Kışlası VI:137
Reşadiye Kışlası VI:318
Selimiye VI:512
Yeniçeri Müzesi VII:471

Çoruhlu, Yaşar
Macar Enstitüsü V:234
Mezarlıklar (Osmanlı Döneminden Bugüne) V:442
Rus Arkeoloji Enstitüsü VI:368
Serpuş Müzesi VI:532

Şehir Müzesi VII:143
Topkapı Mezarlığı VII:280
Türbeler Müzesi VII:312
Türk Karikatür ve Mizah Müzesi VII:314
Yahya Kemal Müzesi VII:413

Çubuk, Mehmet
Boğaziçi II:266

Damadyan, Krikor
Naroyan, Mesrob VI:48 (Vağarşag Seropyan)
Takavor (Surp) Kilisesi VII:193 (Vağarşag Seropyan)

Davran, Sadettin
Caz II:387

Delcon, Jak
Bale II:15
Beyaz Ruslar II:177

Demiriz, Yıldız
Abdurrahman Paşa Türbesi I:19
Âdile Sultan Türbesi I:84
Alaeddin Ali Çelebi Türbesi I:175
Ayas Mehmed Paşa Türbesi I:446
Bulak Mustafa Paşa Türbesi II:327
Çifte Gelinler Türbesi II:512
Defterdar Nazlı Mahmud Çelebi Türbesi III:17
Ferhad Paşa Türbesi III:292
Feridun Ahmed Paşa Türbesi III:293
Fitnat Hanım Türbesi III:322
Gümüşsu Palas III:449
Hubbî Hatun Türbesi IV:92
İzzet Efendi Türbesi IV:313
Kırımî Hüseyin Efendi Türbesi IV:567
Lala Mustafa Paşa Türbesi V:178
Mehmed V Türbesi V:349
Mirimiran Mehmed Paşa Türbesi V:473
Nakkaş Hasan Paşa Türbesi VI:30
Pertev Mehmed Paşa Türbesi VI:244
Piyale Paşa Türbesi VI:254 (Baha Tanman)
Ragıb Paşa Köşkleri VI:296
Siyavuş Paşa Türbesi VII:21

Demirkent, Işın
Haçlı Seferleri III:483

Demirsar, Belgin
Abdülhamid II Çeşmesi, Maçka I:42
Abdülhamid II Çeşmesi, Orhaniye I:43
Ayasofya Üçüzlü Çeşmesi II:464
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Kasımpaşa II:225
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Gureba II:225
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Topkapı II:226
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Silivrikapı II:226
Bezmiâlem Valide Sultan Çeşmesi, Silivrikapı II:226
Emirgân Camii III:169
Erenköy İstasyonu Çeşmesi III:179
Gureba Hastanesi Camii III:433
Hacı Ömer Mescidi III:478
Haseki Hafsa Sultan Türbesi IV:3
Hatice Sultan Türbesi IV:20
İbrahim Paşa Türbesi IV:131
Sahrayıcedit Camii VI:410
Sultanzade Mehmed Bey Türbesi VII:70
Süleyman Ağa Mescidi VII:92
Şehzade Mahmud Türbesi VII:155
Şişli Camii VII:185
Zühdi Paşa Camii VII:567

Denizhan, Eşref
Tango VII:203

Dikmen, Aylin
Suç VII:52
Turizm VII:304

Dinçmen, Kriton
Heybeliada Sanatoryumu IV:59

Dişören, N. Esra
Ayvansaray Mescidi I:496
Canfeda Kadın Mescidi II:384
Cezeri Kasım Paşa Camii II:426
Çavuşbaşı Camii II:480
Çukurcuma Camii II:539
Davud Ağa Mescidi III:6
Defterdar Camii III:16
Düğmecibaşı Mescidi III:107
Hamam Camii III:536
İmrahor Mescidi IV:168
Kadı Mescidi IV:328
Kâğıthane Mescidi IV:383
Kaliçeci Hasan Mescidi IV:400
Kapıağası Mescidi ve Tekkesi IV:431
Kasap Demirhan Mescidi IV:476
Kayalar Mescidi ve tekkesi IV:498
Kaysunizade Mescidi IV:511
Kazancı Mescidi IV:512
Kemankeş Mustafa Paşa Camii IV:522
Makbul İbrahim Paşa Camii V:277
Mehmed Paşa Camii V:363
Mihrişah Valide Sultan Camii V:458
Mimar Sinan Mescidi V:468
Orta Camii VI:140
Semiz Ali Paşa Camii VI:520
Süleyman Subaşı Mescidi VII:94
Timurtaş Mescidi VII:271
Üçbaş Mescidi VII:333
Üsküplü Camii ve Hamamı VII:352
Vaniköy Camii VII:368
Yarhisar Mescidi VII:439
Yatağan Camii VII:442
Yeşilköy Feneri VII:512
Yusuf Şücaüddin Camii VII:538

Doğan, Ayhan
Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi I:250-251
Anadolu Liseleri I:254
Anadoluhisarı Gençlik ve Spor Akademisi I:259
Birsel, Salah II:243
Erenköy Kız Lisesi III:179
Eyüboğlu, Bedri Rahmi III:244
Faik Esad III:255
Haliç (Edebiyatta Haliç) III:508
İran Okulu IV:190
İstanbul Lisesi IV:232
İstek Vakfı Okulları IV:257
Kuran Kursları V:123
Ozansoy, Halid Fahri VI:190
Öğrenci Yurtları VI:191
Özel Eğitim Okulları VI:203
Özel Okullar VI:204
Pertevniyal Lisesi VI:244
Polis Okulları VI:277
Vefa Lisesi VII:375

Dorsay, Atilla
Abdullah Efendi Lokantası I:16

Dölen, Emre
Ahmed Besim Paşa (İngiliz) I:119
Askeri Tahiniye Fabrikası I:354
Darphane II:551
Dokumacılık (Osmanlı, Tanzimat ve Cumhuriyet Dönemi) III:85
Feshane III:297
İplikhane-i Âmire IV:184
Orman ve Maadin Mektebi VI:138
Yıldız Teknik Üniversitesi VII:527

Dölen, Şehnaz
Suadiye VII:49

Şaşkınbakkal VII:138

Duman, Mustafa
Hallaçlık III:531

Durudoğan, Seza
Avrupa Pasajı (mimari) I:431
Concordia Tiyatrosu ve Bahçesi II:439
Fresko Pasajı III:339
Hacopulo Pasajı III:482
Halep Pasajı III:497
Taksim Bahçesi VII:196
Tepebaşı Bahçesi VII:249
Tepebaşı Yazlık ve Kışlık Tiyatroları VII:250
Tünel Pasajı VII:309

Duygulu, Melih
Çingeneler II:514

Ediz, Zerrin
Kadın Örgütleri (Cumhuriyet Dönemi) IV:355

Eğin, Ergün
Bedreddin Mescidi II:122
Cezayirli Hasan Paşa Camii II:425
Çorlulu Ali Paşa Camii II:527
Güzelce Kasım Paşa Camii III:461
Hacı Hüsrev Camii III:477
İbrahim Ağa Çayırı Mescidi IV:123
İngiliz Mezarlığı IV:174
Kısıklı Camii V:6
Sahaf Muslihiddin Mescidi VI:406

Ekinci, Oktay
Arsa Spekülasyonu I:319
Boğaziçi Yasası II:291

Ekmen, Güldeniz
Ali Efendi (Tanburi) I:191
Sadullah Ağa VI:396
Zeki Mehmed Ağa VII:546

Eldem, Edhem
Abraham Paşa I:59

Eraslan, Alev
Hayreddin Paşa Çeşmesi IV: 33
Kınalıada Camii IV:562
Mahmud II Çeşmesi V:261
Muradiye Sebili V:520
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559
Semiz Ali Paşa Çeşmesi VI:520

Erdoğan, Esra Güzel
Çivizade Kızı Mescidi II:524
İbn Meddas Mescidi IV:119
Kadı Hüsameddin Camii IV:328
Kaptan Paşa Camii IV:434
Karaköy Palas IV:458
Kasım Çavuş Camii IV:480
Kepenekçi Sinan Mescidi IV:548
Mihrişah Hatun Camii V:457
Molla Hüsrev Mescidi, Küçükmustafapaşa V:485
Molla Hüsrev Mescidi, Vefa V:485
Neslişah Camii VI:67
Sefer Kethüda Mescidi VI:489
Sekbanbaşı Mehmed Ağa Mescidi VI:490
Seyyid Ömer Camii VI:545
Sokollu Mehmed Paşa Mescidi VII:34
Şah Sultan Camii VII:124
Şehit Ali Paşa Kütüphanesi VII:146
Tezkireci Osman Efendi Camii VII:261
Üç Mihraplı Camii VII:333
Üryanîzade Mescidi VII:342
Yavuz Er Sinan Camii VII:446

Erdoğan, Kutluay
Amiral Bristol Hemşirelik Okulu I:246

Baytar Mektepleri II:111
Çamlıca Kız Lisesi II:466
Çırak Mektepleri II:507
Çıraklık Eğitim Merkezleri II:507
Endüstri Meslek Liseleri III:174
Işık Lisesi IV:114
İpsilantiler IV:186
İstanbul Kız Lisesi IV:228
İtalyan Lisesi IV:305 (Aygül Ağır)
Kabataş Erkek Lisesi IV:327 (Korel Haksun)
Kapıkulu Ocakları IV:432
Katolik Okulları IV:491
Kız Meslek Liseleri V:12
Kurtuluş Bayramı V:128
Liseler V:219
Pratik Kız Sanat Okulları VI:282
Rehberlik ve Araştırma Merkezleri VI:313
Sağlık Okulları VI:404
Saint Benoit Fransız Lisesi VI:412
Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri VI:451
Sekban-ı Cedid VI:491
Şehzadegân Mektebi VII:156
Zoğrafyon Rum Erkek Lisesi VII:564

Eriş, Atay
Hayvan Türleri IV:34

Ergin, Nilüfer
Cumhuriyet Anıtı II:444
İnönü Anıtı IV:176
Tayyare Şehitleri Anıtı VII:229

Eroğlu, Özkan
Havyar Hanı IV:25
Saint Benoit Kilise ve Manastırı VI:413

Ertop, Konur
Abasıyanık, Sait Faik I:5
Adıvar, Halide Edip I:78

Ertuğrul, Özkan
Abdülmecid Meydan Çeşmesi I:52
Acemoğlu Hamamı I:62
Acı Hamam I:62
Ağa Hamamı I:93
Ali (Acem) I:189

Eruzun, Cengiz
İmar Planları IV:162

Esemenli, Deniz
Topkapı Sarayı Müzesi VII:291

Esim, Jak
Yahudi Musikisi VII:401

Esin, Ufuk
Yazı Öncesi Çağlar VII:450

Evren, Burçak
Ali Efendi Sineması I:192
Apollon Sineması I:284
Atlas Sineması I:412
Bahçe Sinemaları I:540
Belgeseller II:148
Elhamra Sineması III:154
Emek Sineması III:156
Filmcilik III:318
Florya Plajı III:326
İpekçi Kardeşler IV:184
Kuru Kahveci Mehmet Efendi Mahdumları V:129
Lale Sineması V:185
Majik Sineması V:276
Otomobil VI:182
Pathe Sineması VI:230
Plajlar VI:261
Sinemalar VII:8
Süreyya Sineması VII:115
Weinberg, Sigmund VII:393

Eyice, Semavi
Acem Ağa Mescidi I:60
Âdile Sultan Namazgâhı I:83
Âdilşah Kadın Camii I:84
Actios Sarnıcı I:86
Ağa Hamamı I:92
Ağakapısı I:94 (Necdet Sakaoğlu)
Ağalar Camii I:97
Ahmed III Kütüphanesi I:115
Alay Köşkü I:177
Aleksios Sarayı I:183
Ali Paşa Konağı I:198
Allom, Thomas I:206
Alman Arkeoloji Enstitüsü I:207
Altın Kapı I:216
Anadolu Hisarı I:251
Anadoluhisarı Namazgâhı I:259
Anastasios Suru I:265
Anemas Zindanı ve Kulesi I:269
Antemios (Trallesli) I:277
Arabacı Bayezid Mescidi I:287
Aramon, Gabriel de Luetz d' I:293
Arap Camii I:294
Arastalar I:296
Aretas Sarayı I:299
Arkadios Sütunu I:306
Arkeoloji Müzeleri Yıllığı I:312
Arseven, Celal Esad I:324
Arslanhane I:325
Arzodası I:333 (Necdet Sakaoğlu)
Aspar Su Haznesi I:356
Âşir Efendi Kütüphanesi I:368
Atıf Efendi Kütüphanesi (mimari) I:399
Atik Mustafa Paşa Camii I:406
Ayakapı Kilisesi I:438
Ayasofya Kütüphanesi I:459
Ayasofya Medresesi I:460
Ayasofya Muvakkithanesi I:461
Ayasofya Sebilleri I:462
Ayasofya Sıbyan Mektebi I:463
Ayasofya Şadırvanı I:463
Ayasofya I:446
Ayazma Camii I:471
Ayrılıkçeşmesi Mezarlığı I:488
Ayvansaray I:491
Aziziye Camii I:510
Baba Cafer Zindanı I:516
Bağdat Caddesi I:528
Balaban Ağa Mescidi II:9
Bâlî Paşa Camii II:27
Bareilles, B. II:55
Bayezid Külliyesi II:87
Belin, François Alphonse II:150
Binbirdirek Sarnıcı II:232
Bizans Sanatı II:251
Blahernai Kilisesi II:262
Blahernai Sarayı II:263
Bodrum Camii II:263
Bodrum Camii Sarnıcı II:264
Boğdan Sarayı ve Şapeli II:292
Bonos Sarnıcı II:298
Bosporus II:301
Bostancı II:301
Bostancıbaşı Köprüsü II:308
Botaneiates Sarayı II:311
Bouvy, Edmond II:316
Camiler II:375
Ceneviz Sarayı II:407
Clari, Robert de II:437
Constantinus Forumu II:440
Constantinus Suru II:441
Çatal Çeşmeler II:477
Çemberlitaş II:482
Çinili Köşk II:517
Çukur Çeşme Hamamı II:537
Çukur Çeşmeler II:537
Dalleggio, Eugene II:543
Davut Paşa Külliyesi III:7
Dethier, Ph. A. III:41
Diehl, Charles III:48
Ebersolt, Jean III:115
Eleutherius Limanı III:153
Eleutherius Sarayı III:153
Eufemia (Ayia) Kilisesi III:227
Fatih Külliyesi III:265
Fatma Sultan Camii III:273
Fenarî İsa Camii III:277
Fethiye Camii III:300
Filopation Sarayı III:320
Galata Bedesteni III:355
Galata Kulesi III:359
Glikeria Adası ve Manastırı III:402
Glück, Heinrich III:403
Gotlar Sütunu III:404
Grosvenor, Edwin A. III:429
Gurlitt, Cornelius III:433
Gül Camii III:434
Hamamlar III:537
Hekimbaşı Ömer Efendi Medresesi IV:41
Hıramî Ahmed Paşa Mescidi IV:66
Hieria Sarayı IV:71
İsidoros, Miletoslu IV:198
İstanbul Ansiklopedileri IV:218
İstanbul Eski Eserleri Koruma Encümeni IV:222
İstanbul Şehri Muhipleri Cemiyeti IV:236
İstanbuler Forschungen IV:251
İstanbuler Mitteilungen IV:252
Janin, Raymond IV:315
Kapıağası Hüseyin Ağa Türbesi IV:431
Karagümrük Sarnıcı IV:453
Kariye Camii IV:466
Kasım Ağa Mescidi IV:479
Kayserili Ahmed Paşa Konağı IV:511
Kefeli Mescidi IV:517
Kılıç Ali Paşa Külliyesi IV:557
Kızlarağası Hamamı V:15
Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30 (Baha Tanman)
Koçu, Reşad Ekrem V:41
Konstantios I (Patrik) V:61
Küçük Ayasofya Camii V:146
Mamboury, Ernest V:283
Manastır Mescidi V:287
Manastırlar V:288
Mangana Sarayı V:295
Mehmed Raif Bey V:363
Mehmed Ziya Bey (İhtifalci) V:369
Meludion Sarayı V:388
Mendel, Gustave V:388
Modestus Sarnıcı V:482
Mokios Sarnıcı V:482
Mordtmann, Andreas David (Baba) V:489
Mordtmann, Andreas David (Oğul) V:490
Mustafa I-Sultan İbrahim Türbesi V:543
Nike Kabartması VI:75
Odalar Camii VI:120
Örme Sütun VI:196
Öz, Tahsin VI:197
Pantokrator Sarnıçları VI:218
Papadopoulos, İoannis VI:219
Pargoire, Jules VI:222
Parmakkapı Mescidi VI:225
Paspatis, Alexandros G. VI:226
Poleatikon Semti ve Köşkü VI:276
Poligon Kasrı VI:277
Pulgher, D. 290
Revan Köşkü VI:319
Revanî Çelebi Mescidi VI:320
Revue de Constantinople VI:321
Richter, Jean-Paul VI:323
Rufinianai Sarayı VI:345
Rumeli Hisarı VI:355
Russack, Hans Hermann VI:371
Rüdell, Alexander VI:371
Saliha Sultan Sıbyan Mektebi VI:429
Salzenberg, Wilhelm VI:429
Sancakdar Hayreddin Mescidi ve Tekkesi

VI:448 (Baha Tanman)
Sarnıçlar VI:469
Schedel, Hartman VI:475
Schlumberger, Gustave VI:477
Schneider, Alfons-Maria VI:478
Sekbanbaşı Ferhad Ağa Mescidi VI:489
Sekbanbaşı İbrahim Ağa Mescidi VI:489
Silahî Mehmed Bey Mescidi VI:553
Sinan Paşa Köşkü VII:1
Sinan Paşa Mescidi VII:5
Sokollu Mehmed Paşa Camii VII:30
Strzygowski, Josef VII:45
Şeyh Murad Mescidi VII:168
Şeyh Süleyman Mescidi VII:172
Şüheda Mescidi VII:188
Tauri Forumu VII:225
Tekfur Sarayı VII:233
Tekiner, Efdaleddin VII:235
Teodosios II Anıtı VII:247
Theodosius I Anıtı VII:262
Toklu Dede Mescidi VII:272
Unger, Friedrich Wilhelm VII:323
Univers VII:325
Üçler Mescidi VII:334
Ülgen, Ali Saim VII:335
Van Millingen, A. VII:365
Vefa Kilise Camii VII:373
Whittemore, Thomas VII:393
Wulzinger, Karl VII:394
Yedikule Hisarı ve Zindanı (Fatih Mescidi) VII:462
Yeraltı Camii VII:502
Yerebatan Sarayı VII:503
Yoros Kalesi VII:534
Zeuksippos Hamamı VII:548
Zeyrek Kilise Camii VII:555
Zindankapı VII:560

Gencer, Ferruh
Kutmani, İskender V:140

Genim, Sinan
Anadolu Kulübü I:253

Gökçen, M. Turgay
Adalar İlçesi I:73
Cennet Mahallesi II:408
Çatalca II:477
Hasanpaşa III:568
Haydarpaşa Lisesi IV:32

Göksoy, Cavidan
Maslak Kasırları V:306
Rıdvan Paşa Köşkü VI:323
Yusuf İzzeddin Efendi Köşkü VII:536

Göktaş, Uğur
Bayram Yerleri II:103
Bayramlar (Osmanlı Dönemi) II:108
Berberler (Osmanlı Dönemi) II:154
Dilenciler III:53
Düzgünman, Mustafa III:113
Eskiciler III:206
Esrar Kahveleri III:219
Eyüb Sultan Ziyareti III:243
Falaka III:256
Falcılık III:257
Fes III:296
Goygoycular III:404
Hamallar III:535
Helva Sohbetleri IV:48
İftar Âdetleri IV:140
Kabadayılar IV:322
Kâğıthane Âlemleri IV:382
Kasaplar (Osmanlı Dönemi) IV:478
Kayıkçılık IV:501
Köşklüler V:98
Kuruyemişçiler V:132
Külhanbeyi Edebiyatı V:164
Külhanbeyleri V:164
Lülecilik V:230
Macuncular V:234
Mahalle İmamı V:240
Mahyacılık V:275
Manavlar V:294
Manifaturacılar V:296
Meczuplar V:319
Mercan Odaları V:394
Mesireler V:407
Mezatlar V:445
Misafirlik V:475
Muhallebiciler V:492
Muharrem Âdetleri V:493
Nevruz Âdetleri VI:69
Ni'me'l-Ceyş VI:78
Pazar Kayıkları VI:234
Saatçilik VI:379
Sakalar VI:420
Saraçlar VI:458
Semt Pazarları VI:521
Seyyar Satıcılar VI:542
Simitçiler VI:560
Sünnet Âdetleri VII:113
Tulumbacılık VII:301

Groc Gerard
Journal de Constantinople IV:320

Gülen, Nejat
Burgazadası II:335
Hayırsız Adalar IV:33
Heybeliada IV:54
Kaşıkadası IV:487
Kınalıada IV:560
Neandros Adası VI:58
Sedefadası VI:486
Sivriada VII:17
Vordonos Adası VII:391
Yassıada VII:442

Gülersoy, Çelik
Anıt Ağaçlar I:272
Arabalar I:289
Atabinen, Reşid Safvet I:375
Beyoğlu'nda Toplumsal Değişme II:218
Çadır Köşkü II:457
Çamlıca Tepeleri II:466
Çırağan Sarayı II:503
Dolmabahçe Sarayı III:89
Duhani, Said Naum III:104
Farrere, Claude III:258
Fındıklı III:309
Hıdiv Kasrı IV:611
İstanbul Kitaplığı IV:229
Kabataş IV:325
Kayıklar IV:503
Londra Oteli V:226
Malta Köşkü V:280
Soğukçeşme Sokağı VII:26
Taksim Meydanı VII:198
Tepebaşı Meydanı VII:251
Tophane VII:274
Yeşil Ev VII:508
Yıldız Parkı VII:518
Zekeriyaköy VII:546

Güleryüz, Naim
Ahrida Sinagogu I:138
Alliance Israelite Okulları I:206
Etz ha-hayim Sinagogu III:225
Galante, Avram III:347
Hahambaşılık III:494
Hemdat-İsrael Sinagogu IV:51
Kamondo, Avram IV:404
Kapsali, Moşe Ben Eliya IV:433
Levi, Moşe V:211
Nasi Josef VI:48
Neve Şalom Sinagogu VI:67
Sinagoglar VI:561
Yahudi Basımevleri VII:398
Yahudiler VII:403
Zülfaris Sinagogu VII:568

Gültekin, Gülbin
Feneryolu Camii III:290
Güzel Ahmed Paşa Türbesi III:459
Hacı Selim Ağa Kütüphanesi (mimari) III:478
Merçan Ağa Camii V:393
Mihrişah Valide Sultan Külliyesi V:459
Şemsi Paşa Külliyesi VII:157
Zeynep Sultan Camii ve Sıbyan Mektebi VII:550

Güntekin, Mehmet
Çağatay, Ali Rifat II:458
Çağla, Cevdet II:459
Ebubekir Ağa (Eyyubî) III:119
Edhem Bey (Santurî) III:129
Ezgi, Muhlis Sabahattin III:253
Ezgi, Subhi III:254
Faik Bey (Hacı) III:255
Fersan, Refik III:295
Güler, Hasan III:436
Hancıyan, Levon III:546
Haşim Bey IV:14
İçli, Şerif IV:134
İsmail Hakkı Bey (Muallim) IV:214
İstanbul Üniversitesi Korosu IV:249
İzak (Tanburi) IV:311
Karagöz Musikisi IV:449
Kaynak, Sadettin IV:507
Kökdeş, Neveser V:86
Mahmud Celaleddin Paşa V:267
Mesud Cemil V:410
Mustafa Çavuş (Tanburi) V:560
Mustafa İzzet (Kazasker) V:561
Nazım VI:56
Nevres Bey (Udi) VI:68
Nikoğos Ağa VI:75
Operet VI:133
Osman Bey (Tanburi) VI:160
Osman Dede (Nayi) VI:161
Özbekkan, Suphi Ziya VI:199
Rahmi Bey VI:298
Rauf Yekta VI:308
Saz, Leyla VI:475
Selçuk, Münir Nurettin VI:496
Şakir Ağa VII:132
Şen, Bimen VII:159
Şevki Bey VII:164
Targan, Safiye Ayla VII:209
Targan, Şerif Muhiddin VII:210
Tatyos Efendi VII:225
Türküler VII:318
Üsküdar Musiki Cemiyeti VII:349
Zaharya VII:541
Ziya Paşa VII:562

Güracar, Uğur
Nomidis, İsaak Miltiadis VI:92

Gürçağlar, Aykut
Termal Oteli VII:253
Yalova Atatürk Köşkleri VII:422
Zonaro, Fausto VII:565

Güvenç, Murat
Atışalanı I:401
Büyükbakkalköy II:354
Cevizli II:421
Çağlayan II:459
Firuzköy III:321
Kanarya IV:406
Küçük Sanayi Siteleri V:153
Küçükbakkalköy V:155
Merter V:400

Haksun, Korel
Kabataş Erkek Lisesi IV:327 (Kutluay Erdoğan)

Hezarfen, Ahmet
Bulgarca Basın II:330
Bulgarlar II:330
Bulgar Okulları II:329 (Ahmet Mülayim)

Hür, Ayşe
Abdülaziz Efendi (Karaçelebizade) I:27
Adam Mickiewicz Müzesi I:77
Agâh Efendi I:90
Alışveriş Merkezleri I:187
Alman Kültür Merkezi I:212
Amalfililer I:233
Amirutzes, Georgios II:246
Amorion Hanedanı I:247
Anadolu Feneri I:250
Anadoluhisarı (Günümüzün Anadoluhisarı) I:256
Anastasios I I:264
Anastasios II I:265
Ankonalılar I:275
Avusturya Kültür Ofisi I:432
Aydınlatma ve Isıtma Araçları Müzesi I:481
Bahçeler (Bizans Dönemi) I:542
Balıkçılık (Bizans Dönemi) II:17
Bardas (Kayzer) II:54
Basileios I II:74
Basileios II II:74
Bayramlar (Bizans Dönemi) II:107
Berberler (Bizans Dönemi) II:154
Bulgurlu II:331
Cenevizliler II:407
Dalassene, Anna II:542
Daniel (Ayios), Stylites II:549
Doğancılar III:80
Dokumacılık (Bizans Dönemi) III:84
Dukas, Mihael III:105
Düğün Âdetleri (Bizans Dönemi) III:108
Eirene III:145
Eparhos tes Poleos III:176
Erenköy III:177
Fenerbahçe III:283
Fenerbahçe Stadyumu III:287
Fikirtepe III:315
Fotios III:328
Gedikpaşa III:388
Gregoras, Nikeforos III:423
Güneşli III:451
Halkedon Konsili III:528
Halkokondiles, Laonikos III:530
Herakleios IV:52
Herakleios Hanedanı IV:53
Honiates, Niketas IV:88
İgnatios IV:141
İkonoklazma IV:153
İoannes I Tzimiskes IV:179
İoannes II Komnenos IV:179
İoannes V Paleologos IV:180
İoannes VI Kantakuzenos IV:180
İoannes VII Paleologos IV:181
İoannes VIII Paleologos IV:181
İoannes Hrisostomos IV:181
İsauria Hanedanı IV:193
İulianus IV:308
İustinianos I IV:308
İustinianos II IV:309
Kantakuzenos Ailesi IV:417
Kasaplar (Bizans Dönemi) IV:478
Kiliselerin Birleşmesi V:21
Kinnamos, İoannes V:24
Kireçburnu V:25
Kiros, (Eparhos) V:26
Komnena, Anna V:47
Komnenos Hanedanı V:47
Konaklama (Bizans Dönemi) V:48
Konsiller V:55
Konstantinos V V:57
Konstantinos VI Porfirogennetos V:58
Konstantinos IX Monomahos V:59
Konstantinos XI Paleologos V:59
Kosmidion V:76
Kritobulos, Mihael V:109
Latin İmparatorluğu V:197
Latinler V:198
Leon III V:201
Leon VI V:202
Makedonyalılar Hanedanı V:277
Malalas, İoannes V:278
Manuel I Komnenos V:298
Manuel II Paleologos V:299
Maviler ve Yeşiller V:310
Metohites, Teodoros V:411
Mihael III V:451
Mihael IV V:452
Mihael V Kalafates V:452
Mihael VIII Paleologos V:452
Mumculuk (Bizans Dönemi) V:497
Mutfak (Bizans Dönemi) VI:1
Mühürcülük (Bizans Dönemi) VI:16
Nika Ayaklanması VI:74
Notaras, Lukas VI:93
Odakule VI:120
Özcan, Naşit VI:202
Pahimeres, Georgios VI:205
Palamizm VI:205
Paleologos Hanedanı VI:207
Pisalılar VI:252
Piyango Bayileri VI:258
Psellos, Mihael VI:289
Pseudo-Kodinos VI:289
Pulheria VI:291
Rasathane-i Âmire VI:307
Romanos III Argiros VI:343
Romanos IV Diogenes VI:344
Rum Ateşi VI:345
Sabuncakis VI:381
Sampson Ksenon'u VI:435
Sfrantzes, Georgios VI:546
Skilitzes, İoannes VII:22
Şark Ekspresi VII:135
Telefon VII:241
Teodora VII:245
Teodosios II VII:247
Teofanes VII:247
Teofilos VII:248
Theodosius I VII:261
Yangınlar (Bizans Dönemi) VII:426
Zosimos VII:567

Işın, Ekrem
Abdullah (Sarı) I:13
Abdullah İlahî I:17
Abdülahad Nuri I:21
Abdülbaki (La'lîzade) I:28
Abdülhay Efendi I:43
Abdülkadir Belhî I:44
Abdülmecid Sivasî I:52
Ahmed Amiş Efendi I:118
Ahmed Buharî I:120
Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevî I:135
Akşemseddin I:171
Ali Efendi (Paşmakçızade) I:190
Ali Nutkî Dede I:194
Atpazarları I:420
Aziz Mahmud Hüdaî I:505
Bahariye Mevlevîhanesi I:537
Bektaşîlik II:131
Beşiktaş Mevlevîhanesi II:169
Celvetîlik II:394
Cemaleddin Halvetî II:398
Cemaleddin Uşşakî II:399
Eyice, Semavi III:236
Galata Mevlevîhanesi III:362
Gülersoy, Çelik III:436
Hasan Nazif Dede III:564
Helvaî Tekkesi IV:49
Hüseyin Fahreddin Dede IV:107
Hüseyin Vassaf IV:108
İbrahim Efendi (Kuşadalı) IV:124
İbrahim Efendi (Olan Şeyh) IV:125
İdris-i Muhteşî IV:138
İsmail Ma'şukî IV:214
Kadirîlik IV:372
Kahvehaneler IV:386
Kıraathaneler IV:563
Mahmud Cemaleddin Hulvî V:267
Melamîlik V:380
Mevlevîlik V:422
Mezar Taşları V:438
Nakşibendîlik VI:31
Rıfaîlik VI:325
Saçlı Emir Tekkesi VI:383
Sa'dîlik VI:391
Spor (Bizans Dönemi) VII:40
Sünbülîlik VII:107
Şabanîlik VII:121
Şeyh Galib VII:166
Tarikatlar VII:213
Taşlıburun Tekkesi VII:223
Yavsî Baba Tekkesi VII:445
Yenikapı Mevlevîhanesi VII:476
Yusuf Sinan Efendi VII:537

İbişoğlu, S. Vartuhi
Aznavur, Hovsep I:511

İhsanoğlu, Ekmeleddin
Beşiktaş Cemiyet-i İlmiyesi II:165
Cemiyet-i İlmiye II:403
Cemiyet-i İlmiye-i Osmaniye II:404
Darülfünun II:559
İshak Efendi (Hoca) IV:195

İleri, Selim
Ağaoğlu, Samet I:98
Ahmet Haşim I:137
Aka Gündüz I:146
Anday, Melih Cevdet I:267
Ayaşlı, Münevver I:468
Ayverdi, Samiha I:499
Boğaziçi (Edebiyat'ta Boğaziçi) II:286
Burak, Sevim II:334
Cimcoz, Adalet II:435
Çamlıca (Edebiyat'ta) II:465
Erol, Safiye III:194
Gürpınar, Hüseyin Rahmi III:455
Güzide Sabri III:464
Hisar, Abdülhak Şinasi IV:78
İlhan, Atilla IV:156
Kadıköy (Edebiyatta) IV:339
Karaosmanoğlu, Yakup Kadri IV:461
Karay, Refik Halit IV:462
Kemal Tahir IV:520
Kerime Nadik IV:549
Kuntay, Midhat Cemal V:123
Necatigil, Behçet VI:58
Örik, Nahit Sırrı VI:195
Peride Celal VI:241
Reşat Enis VI:319
Rifat, Oktay VI:334
Saba, Ziya Osman VI:380
Safa, Peyami VI:397
Sezai (Samipaşazade) VI:545

İnalcık, Halil
Fetih III:302
Galata (Osmanlı Dönemi) III:349
İaşe (Osmanlı Dönemi) IV:116

İnançer, Ömer Tuğrul
Bedevîlik (Zikir Usulü ve Musiki) II:122
Bektaşî Musikisi II:129
Cerrahîlik (Zikir Usulü ve Musiki) II:416
Dinî Musiki III:57
Hasan Efendi (Hatip-Zâkirî) III:563
Mevlevî Musikisi ve Sema V:420
Nakşibendîlikte Zikir Usulü ve Musiki VI:39
Nureddin Cerrahî VI:96 (Baha Tanman)
Sa'dîlikte Zikir Usulü ve Musiki VI:394
Sinanîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:7
Sünbülîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:112

Şabanîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:123
Şazelîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:140
Tekke Musikisi VII:240
Uşşakîlik'te Zikir Usulü ve Musiki VII:331
Zeynîlik Zikir Usulü ve Musiki VII:553

İrepoğlu, Yaman
Avusturya Elçiliği Yazlığı I:432

İşli, Esin Demirel
Osman Keşfî Efendi Tekkesi VI:163
Okmeydanı VI:125 (H. Necdet İşli)
Şeyh Türlü Tekkesi VII:172

İşli, H. Necdet
Ayanoğlu, İsmail Fazıl I:445
Karacaahmet Mezarlığı IV:444
Okçular Tekkesi VI:124
Okmeydanı VI:126 (Esin Demirel İşli)
Revnakoğlu, Cemaleddin Server VI:321
Sahabe VI:405

İşli, E. Nedret
Cerrahpaşa II:417
Küllük Kahvesi V:169
Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:361

İşözen, Erhan
Ortaköy VI:141

İyianlar, Arzu
La'lî Hacı Mustafa Efendi Çeşmesi V:193
Mehmed Emin Ağa Çeşmesi V:359
Mihrişah Valide Sultan Çeşmesi V:459
Molla Çelebi Hamamı V:484

İyicil, Nuri
Devlet Konservatuarı III:45

Kadıoğlu, Nihal
Nazar VI:53
Nazarlık VI:53
Ramazan Gelenekleri VI:303

Kafadar, Cemal
Yeniçeriler VII:472

Kâhya, Yegân
Ayvansaray Köprüleri I:495 (Gülsün Tanyeli)
Galata Köprüleri III:357 (Gülsün Tanyeli)
Haliç Köprüleri III:510 (Gülsün Tanyeli)
Hippodrom IV:75 (Doğan Kuban)
Unkapanı Köprüleri VII:326 (Gülsün Tanyeli)
Yedikule VII:458

Kara, Fahrünnisa Ensari
Defterdar III:14
Eyüp III:245
Kemerburgaz IV:523
Nişanca VI:83
Rami VI:305
Silahtarağa VI:553
Silahtarağa Elektrik Santrali VI:554
Sütlüce VII:117

Karaca, Zafer
Atanasios (Ayios) Kilisesi I:380
Dimitrios (Ayios) Kanavis Kilisesi III:55
Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Sarmaşık III:55
Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Kuruçeşme III:57
Dimitrios (Ayios) Kilisesi, Kurtuluş III:56
Dodeka Apostoli Kilisesi III:74
Elefterios (Ayios) Kilisesi III:153
Hristos Analipsis Kilisesi IV:92
İoannes Prodromos Kilisesi, Kuruçeşme IV:183
İoannes Prodromos Kilisesi, Galata IV:182
İoannes Prodromos Metohion Kilisesi IV:183
Kiryaki (Ayia) Kilisesi V:27
Kiryakos (Ayios) Kilisesi V:228
Konstantinos (Ayios) - Eleni (Ayia) Kilisesi, Samatya V:60
Konstantinos (Ayios) - Eleni (Ayia) Kilisesi, Beyoğlu V:59
Minas (Ayios) Kilisesi V:471
Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Ayakapı VI:76
Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Samatya VI:77
Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Topkapı VI:78
Nikolaos (Ayios) Kilisesi, Galata VI:76
Panayia Balinu Kilisesi VI:208
Panayia (Kimisis) Blahernai Kilisesi VI:209
Panayia (Kimisis) Elpida Kilisesi VI:210
Panayia (Kimisis) Hançeryotissa Kilisesi VI:211
Panayia (Kimisis) Kafatiani Kilisesi VI:212
Panayia (Kimisis) Kilisesi VI:213
Panayia (Kimisis) Suda Kilisesi VI:215
Panayia (Yenisis) Belgradiu Kilisesi VI:209
Panayia Evangelistria Kilisesi VI:211
Panayia İsodion Kilisesi VI:212
Panayia Muhliotissa (Kimisis) Kilisesi VI:214
Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Hasköy VI:220
Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Tarabya VI:220
Rum Ortodoks Kiliseleri VI:249
Rum Ortodoks Patrikhanesi VI:251
Rum Ortodoks Patrikleri VI:252
Taksiarhes Kilisesi, Balat VII:195
Taksiarhes Kilisesi, Arnavutköy VII:195
Teodoros (Ayios) Kilisesi VII:245
Yeoryios (Ayios) Kiparissas Kilisesi VII:488
Yeoryios (Ayios) Metohi Kilisesi VII:489
Yeoryios (Ayios) Patrikhane Kilisesi VII:490
Yeoryios (Ayios) Potiras Kilisesi VII:491
Zoodohos Piyi Kilisesi VII:565

Karakaya, Enis
Atpazarı Sarnıcı I:419
Ayazmalar I:472
Balıklı Ayazması II:24
Baltalimanı Sarnıcı II:35
Blahernai Ayazması II:261
Divan-ı Âli Sokağı Sarnıcı III:71
Dizdariye Sarnıcı III:73
Eski Hamam III:202
Etmeydanı Sarnıcı III:224
Faik Bey Çeşmesi III:255
Genç Mehmed Paşa Çeşmesi III:391
Hacı Eyübzade Çeşmesi III:475
Hasköy Ayazması IV:11
Hazinedar Usta Çeşmesi IV:37
Hebdomon Hipojesi IV:39
Hippodrom Sarnıcı IV:77
Hüsameddin Ağa Çeşmesi IV:105
İshak Ağa Çeşmeleri IV:193
İshak Ağa Çeşmesi, Yalıköy IV:195
İshak Ağa Çeşmesi, Beykoz IV:194
Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:552
Miskinler Çeşmesi V:476
Mustafa Ağa Meydan Çeşmesi V:559
Nallı Mescit VI:42
Nekropoller VI:62
Nişancı Hamamı VI:84
Nuruosmaniye Sarnıcı VI:104
Selami Ali Efendi Çeşmesi VI:491
Silivrikapı Hipojesi VI:558
Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı VII:27
Studios Sarnıcı ve Ayazması VII:46
Şengül Hamamı VII:160
Tahir Efendi Camii VII:190
Tahta Minare Hamamı VII:191
Teodosia (Ayia) Ayazması VII:246
Unkapanı Sarnıcı VII:327
Uşşakî Tekkesi Çeşmesi VII:329

Karakaya, Fikret
Tanpınar, Ahmet Hamdi VII:205

Karakaya, Hatice
Vahideddin Köşkü VII:356

Karaman, Aykut
Zeyrek VII:553 (Şebnem Önal)

Karataş, Aynur
Doğum Âdetleri III:82
Kırk Hamamı IV:568
Kırklama V:4
Kısırlık Âdetleri V:7

Kargı, Haluk
Feyzullah Efendi Çeşmesi III:308
Hacı Hasan Efendi Çeşmesi III:476
Hafız Ahmed Paşa Çeşmesi III:491
Hazinedar Fesahat Usta Çeşmesi IV:36
İbrahim Ağa Çeşmesi IV:124
Kethüda Mehmed Paşa Çeşmesi IV:551
Lebon V:200
Mahmud I Çeşmesi V:253
Mahmud I Çeşmesi, Kandilli V:253
Mahmud II Çeşmesi V:261
Metro Han V:414
Mustafa Paşa Çeşmesi V:562
Nazif Paşa Yalısı VI:55
Rakım Paşa Çeşmesi VI:299
Saint Pierre Hanı VI:416
Sinan Paşa Çeşmesi VII:1
Zevkî Kadın Sıbyan Mektebi VII:549

Kâtipoğlu, Halenur
Dağ, Şevket II:542
Darüşşafakalı Ressamlar III:2
Gerome, J. Leon III:394
Guillemet, Amadeo VI:284
Resim ve Heykel Müzesi VI:315
Valeri, Salvatore VII:359

Kayaoğlu, Gündağ
Bakırcılar (Osmanlı Dönemi) II:553 (Oktay Belli)
Bakırcılar Caddesi II:554
Dökümcülük III:101
Halk Bilgisi Haberleri III:514

Kaynardağ, Arslan
Sahaflar Çarşısı VI:406

Kayserioğlu, Sertaç
Kadıköy Belediyesi Kültür ve Sanat Merkezi IV:340
Postaneler VI:280 (Cemil Kuntay)
Pullarda İstanbul VI:292
Tramvay VII:299
Troleybüs VII:300
Tünel VII:308 (Mehmet Yenen)

Kazgan, Haydar
Galata Borsası III:356
Gedikler III:386

Keskin, Ahmet
Metro V:412

Kılıç, Zülal
Kadın Yaşamı (Cumhuriyet Dönemi) IV:364

Kocaaslan, Gül
İklim IV:148 (Eşher Berköz)

Kocabıyık, Hulusi
Kolaylı, Tevfik (Neyzen) (Musiki yönü) V:45

Koç, Havva
Arkeoloji Müzeleri Kütüphanesi I:311
Atatürk Kitaplığı I:385
Âtıf Efendi Kütüphanesi I:399
Beyazıt Devlet Kütüphanesi II:189
Hacı Selim Ağa Kütüphanesi III:478
Hakkı Tarık Us Kütüphanesi III:496
İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi

IV:250
Kadıköy Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu Kütüphanesi IV:340
Köprülü Kütüphanesi V:90
Kütüphaneler V:172
Millet Kütüphanesi V:463
Nuruosmaniye Kütüphanesi VI:104
Ragıp Paşa Kütüphanesi VI:297
Süleymaniye Kütüphanesi VII:104

Koç, Hülya
Mehmed Kethüda Çeşmesi V:362

Koloğlu, Orhan
Ahmed Samim I:132
Akbaba I:153
Akşam I:167
Ali Efendi (Basiretçi) I:191
Almanca Basın I:213
Arapça Basın I:295
Bâbıâli Caddesi I:524
Basın II:69
Blacque, Alexandre II:260
Blacque, Edouard II:261
Bulletin des Nouvelles II:333
Cem II:397
Ceride-i Havadis II:410
Churchill, William II:427
Courrier d'Orient II:442
Cumhuriyet II:444
Çapanoğlu, Münir Süleyman II:470
Çığıraçan, İbrahim Hilmi II:499
Delibaş, Cemal Refik III:20
Diyojen III:73
Ebüzziya Tevfik III:123
Fransızca Basın III:336
Gırgır III:396
Gönç, Reşid Halid III:413
Haber Ajansları III:465
Hanımlara Mahsus Gazete III:547
Karagöz IV:448
Kitap Fuarları V:28
Kitapçılar V:29
Kitaphane-i Ebüzziya V:30
Loti, Pierre V:228
Malumat V:283
Markopaşa V:302
Masonluk V:307
Mecmua-i Fünun V:319
Milliyet V:464
Remzi Kitabevi VI:314
Rumca Basın VI:353
Sabah (1875) VI:380
Sabah (1985) VI:381
Said Bey (Kemalpaşazade) VI:418
Sansür VI:454
Sebilü'r-Reşad VI:482
Sertel, Mehmet Zekeriya VI:534
Sertel, Sabiha Zekeriya VI:535
Servet-i Fünun VI:536
Sinavi, Sedat VI:559
Stamboul VII:43
Şinasi VII:180
Tanin VII:204
Tasvir-i Efkâr VII:219
Tercüman-ı Hakikat VII:252
Tokgöz, Ahmet İhsan VII:272
Ulunay, Refi Cevat VII:323
Us, Hakkı Tarık VII:327
Vakıt VII:359
Varlık VII:369
Yalçın, Hüseyin Cahit VII:414
7 Gün VII:457
Yeni Sabah VII:468

Kovanlıkaya, Çağlayan
Sosyal Hizmetler VII:38

Koz, M. Sabri
Abacılık I:3
Abdî I:11
Adak Yerleri I:65
Ağızlıkçılar I:98
Ahmed Midhat Efendi I:124 (Nuri Akbayar)
Ahmed Şeyda I:133
Aksel, Malik I:165
Ali Rıza Bey (Balıkhane Nazırı) I:200
Âşık Edebiyatı I:360
Atasözleri I:380
Baba Cafer I:515
Bekçi Manileri II:124
Bekri Mustafa II:129
Bidarî II:227
Bilmeceler II:231
Çuhacılık II:535
Destancılık III:38
Destanlar III:39
Edib Harabî III:130
Gedaî (Beşiktaşlı) III:385
Gülzarî III:445
Halk Takvimi III:523
İhsan Kıraathanesi IV:142
İkbal Kıraathanesi IV:144
Kaygılı, Osman Cemal IV:499
Kitap Müzayedeleri V:28
Koman, Mahmut Mesut V:47
Kunos, Ignacz V:121
Mehmed Ali Hilmi Dedebaba V:357
Mehmed Kemalî V:362
Meserret Kıraathanesi V:405
Mustafa Şükrü (Eyüplü) V:568
Namî VI:45
Ömer (Aşık) VI:194
Panukciyan, Kevork VI:208
Sarafim Kıraathanesi VI:459
Serverî VI:535
Tezel, Naki VII:261
Tulumbacı Destanları VII:301
Türk Folklor Araştırmaları VII:312
Yangın Destanları VII:425
Yesari, Mahmut VII:506

Kozanoğlu, Cemal
Silivri (Osmanlı Döneminden Günümüze Silivri) VI:556

Kuban, Doğan
Ahırkapı I:101
Akritas I:160
Akropolis I:160
Aksaray I:161
Altımermer I:216
Amastrianon Forumu I:234
Anemodulion I:271
Argironion I:300
Arkadianai I:305
Atatürk Havalimanı I:383
Atenais-Eudokia I:398
Augusta I:422
Augusteion I:422
Aydınlatma (Bizans Dönemi) I:475
Azaryan Yalısı I:502 (Çetin Anlağan)
Barbaros Anıtı II:52
Barok Mimari II:61
Bazilikalar II:112
Beyazıt II:180
Bizantion II:258
Damat İbrahim Paşa Külliyesi II:547
Eldem, Sedad Hakkı III:151
Eufemia (Ayia) Kilisesi III:226
Ev Mimarisi III:227
Fatih III:261
Gravürler III:417
Haseki Külliyesi IV:4
Hekimoğlu Ali Paşa Külliyesi IV:43
Hippodrom IV:75 (Yegan Kahya)
Kalenderhane Camii IV:396
Kentin Gelişmesi IV:527
Konaklar V:50
Küçüksu Çeşmesi V:161
Külliyeler V:165
Laleli V:187
Mahalleler (Osmanlı Dönemi) V:242
Mahmud Paşa Külliyesi V:268
Menderes ve İstanbul V:389
Mese V:404
Metropoliten İstanbul V:415
Meydanlar V:432
Mihrimah Sultan Külliyesi, Edirnekapı V:454
Mihrimah Sultan Külliyesi, Üsküdar V:456
Nişancı Mehmed Paşa Camii VI:85
Notitia Urbis Constantinopolitanae VI:94
Nuruosmaniye Külliyesi VI:100
Osmanlı Dönemi Mimarisi VI:168
Patria Konstantinopoleos VI:231
Polieuktos (Ayios) Kilisesi VI:276
Recai Mehmed Efendi Sıbyan Mektebi ve Sebili VI:311
Rokoko Mimarisi VI:339
Rüstem Paşa Camii VI:371
Saraylar VI:462
Sepetçiler Kasrı VI:527
Sinan (Mimar) VI:563
Sinan Paşa Külliyesi VII:2
Sit Alanları VII:14
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:32
Sultan Selim Külliyesi VII:62
Süleymaniye Külliyesi VII:96
Şehzade Külliyesi VII:152
Tahtakale Hamamı VII:192
Tetrapilon VII:259
Topkapı Sarayı VII:280
Yalı Köşkü VII:416
Yalılar VII:417
Yeni Cami Külliyesi VII:464
Zal Mahmud Paşa Külliyesi VII:542

Kubilay, Ayşe Nalan Yetişkin
Davutpaşa Kışlası III:11
Gümüşsuyu Askeri Hastanesi (mimari) III:450
Gümüşsuyu Kışlası III:450
Humbaracı Kışlası IV:96
Kalyoncu Kışlası IV:401
Kışlalar V:7
Kütüphaneler (mimari) V:176
Rami Kışlası VI:306
Topçu Kışlası VII:274
Tophane-i Âmire (mimari) VII:279

Kuntay, Cemil
Postaneler VI:280 (Sertaç Kayserilioğlu)

Kuruyazıcı, Hasan
Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44
(Mete Tapan)

Kuşoğlu, Mehmet Zeki
Altınyarakçılık I:227
Arnavut Zinciri I:313
Demironat, Muhsin III:21
Gümüşçülük (Osmanlı Dönemi) III:447
Kalemkârlık IV:395
Kunt, Rikkat V:122
Kuyumculuk V:144
Mühürcülük (Osmanlı Dönemi) VI:17
Savat VI:473

Kut, Turgut
Abanoz Sokağı I:4
Ali Ufkî Bey I:202
Asmalımescit Sokağı I:354
Gerçek Davud Ağa III:393
Hüseyin Ayvansarayî IV:107
Matbaalar V:308

Kutun, Banu
Abed Hanı I:57
Andrea Hanı I:267
Aznavur Pasajı I:511

Çuhacı Hanı II:535
Fatih Belediyesi Binası III:263
Fransız Hanı ve Geçidi III:334
Kamondo Hanı IV:405
Milli Reasürans Hanı V:463
Rumeli Hanı VI:355

Kuyumcıyan, Silva
Esayan Kız Ermeni Lisesi III:199
Getronagan Ermeni Lisesi III:395
Mıntzuri, Hagop V:447
Pangaltı Ermeni Lisesi VI:217
Sahakyan-Nunyan Ermeni Lisesi VI:408

Küçükerman, Önder
Bakırköy Pamuklu Sanayi İşletmesi I:558
Beykoz Deri ve Kundura Fabrikası II:196
Camcılık II:372
Güzel Sanatlar Akademisi III:459
Modiano Cam Fabrikası V:482
Paşabahçe Cam Fabrikası VI:228
Paşabahçe Tekel İçki Fabrikası VI:229
Sanayi-i Nefise Mektebi VI:447
Yıldız Çini Fabrikası VII:515

Lagro, H. Edouard
Hollanda Tarih ve Arkeoloji Enstitüsü IV:86 (Sema Baykan)

Mahir, Banu
Şahkulu VII:128
Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi VII:293

Mardin, Aslı Davaz
Kadın Dergileri IV:344 (Zehra Toska)

Mazlum, Deniz
Neogotik Mimari VI:65 (Turgut Saner)
Üsküdar VII:343

Millas, Herkül
Rumlar VI:360

Muğan, Nuri
Diş Hekimliği III:62

Mülayim, Ahmet
Anadolu Otelcilik ve Turizm Lisesi I:255
Atatürk Fen Lisesi I:383
Azınlık Okulları I:503
Bulgar Okulları II:329 (Ahmet Hezarfen)
Denizcilik ve Su Ürünleri Meslek Lisesi III:33
Rum Okulları VI:347
Şişli Terakki Lisesi VII:188
Ticaret Liseleri VII:268
Üsküdar Amerikan Kız Lisesi VII:346
Yabancı Okullar VII:395
Yüksek Denizcilik Okulu VII:539
Yüksek Öğretmen Okulu VII:539

Mülayim, Selçuk
Arabesk I:290

Naza, Emine
Abdi Çelebi Camii I:12
Akseki Kemaleddin Mescidi I:165
Akşemseddin Mescidi I:171
Ali Fakih Camii I:193
Alibeyköyü Mescidi ve Çeşmesi I:204
Arakiyeci Ahmed Çelebi Mescidi I:292
Arapkapısı Mescidi ve Tekkesi I:296
Bayezid Ağa Camii II:87
Bıçakçı Mescidi II:227
Bostancıbaşı Ali Ağa Camii II:307
Cafer Ağa Mescidi II:366
Çadırcı Mescidi II:458
Çakır Ağa Mescidi II:461
Dâye Hatun Camii III:12
Duhanizade Mescidi III:104
Ebubekir Ağa Sıbyan Mektebi, Sebili ve Çeşmesi III:120
Emin Bey Camii III:157
Emin Sinan Mescidi III:158
Evliya Camii III:234
Gedikpaşa Camii ve Sıbyan Mektebi III:289
Hacı Bayram Kaftanî Camii III:468
Hacı Kadın Camii III:477
Hoca Hamza Mescidi IV:80
Hoca Kasım Günani Mescidi IV:81
Hocapaşa Camii IV:81
Hürrem Çavuş Camii IV:103
Kantarcılar Mescidi IV:417
Kaptan İbrahim Paşa Camii IV:433
Kürkçübaşı Camii V:172
Mahmud II Sıbyan Mektebi ve Muvakkithanesi V:263
Mahmud Ağa Camii V:265
Mecidiye Köşkü V:316
Molla Aşkî Mescidi V:483
Odabaşı Behruz Ağa Camii VI:120
Pirî Mehmed Paşa Külliyesi VI:251
Reisülküttab İsmail Efendi Sıbyan Mektebi VI:314
Selçuk Sultan Camii VI:497
Sofular Camii VII:24
Şah-ı Huban Hatun Türbesi ve Sıbyan Mektebi VII:127
Şirmerd Çavuş Türbesi VII:184
Üçbaş Medresesi VII:333
Veliyüddin Efendi Kütüphanesi VII:378
Yavaşça Şahin Mescidi VII:443
Yuşa Mescidi ve Tekkesi VII:538

Necipoğlu, Nevra
Agallianos, Teodoros I:90
Aile (Bizans Dönemi) I:139
Akakios I:146
Akropolites Ailesi I:161
Aksuhos Ailesi I:166
Aleksander (D'jak) I:181
Aleksios I Komnenos I:182
Andreas (Ayios) Apostolos I:268
Angelos Hanedanı I:271
Anikia Iuliana I:274
Antemios I:277
Apokaukos Ailesi I:283
Arkadios I:305
Atanasios I I:379
Ayaklanmalar I:438
Badoer, Giacomo I:527
Boucicaut, Jean II Le Maingre II:314
Branas Ailesi II:321
Buondelmonti, Cristoforo II:333
Constantinus I II:439
Depremler (Bizans Dönemi) III:33
Eğitim (Bizans Dönemi) III:136
İaşe (Bizans Dönemi) IV:116
Kadın Yaşamı (Bizans Dönemi) IV:358
Loncalar V:224

Neubauer, Eckhard
Musiki Hayatı (15. ve 16. yüzyıllar) V:523

Neyzi, Ali H.
Sigortacılık VI:549

Neyzi, Nezih
Kızıltoprak V:14

Oğuz, Mevlüt
Kalyoncular IV:401
Karakol Cemiyeti IV:454

Okçuoğlu, Tarkan
Abbas Ağa Camii I:7-8
Ağa Camii I:91
Ahmed Ağa Camii I:118
Ali Kethüda Camii I:193
Anadoluhisarı Camii I:258
Asariye Camii I:339
Bağodaları Mescidi I:534
Baki Efendi Camii ve Sıbyan Mektebi II:2
Baltalimanı Camii II:34
Behram Çavuş Camii II:123
Beykoz Camii II:195
Bodrumî Ömer Lütfi Efendi Camii II:265
Bulgurlu Mescidi II:333
Burmalı Mescit II:340
Büyükdere Camii II:363
Cafer Ağa Camii II:265
Cerrah Mahmud Efendi Camii II:410
Cevri Usta Camii II:423
Çakırcıbaşı Camii II:461
Çatalçeşme Mescidi II:479
Fatih Mescidi III:270
Gülfem Hatun Camii III:438
Hacı Ali Paşa Camii III:467
Hadım İbrahim Paşa Camii III:490
Hamidiye Camii III:543
İbrahim Paşa Mescidi IV:127
İzmir Palas IV:312
Kabataş Camii IV:327
Kubbealtı V:111
Kürkçübaşı Mescidi V:172
Mehmed Ağa Külliyesi V:355
Mesih Mehmed Paşa Camii, Türbesi ve Çeşmesi V:406
Mimar Sinan Türbe ve Sebili V:470
Mustafa Paşa Köşkü V:562
Nişancı Mustafa Paşa Camii VI:87
Ortaköy Hamamı VI:144
Osman III Köşkü VI:157
Pertevniyal Valide Sultan Türbesi VI:246
Rüstem Paşa Türbesi VI:376
Serdab Köşkü VI:530
Süslü Karakol VII:117
Şehzadeler Türbesi VII:156
Tophane Saat Kulesi VII:278
Union Hanı VII:324
Yaldızlı Han VII:414
Yusuf Ağa Sıbyan Mektebi VII:536
Zenbilli Ali Efendi Sıbyan Mektebi VII:547

Ortaylı, İlber
Abdülezel Paşa Caddesi I:29
Baklava Alayı II:5
Karagümrük IV:452
Langa V:195
Levantenler V:204
Sulukule VII:70

Ovadya, Silvyo
Balat Musevi Hastanesi II:13
Karay Sinagoğu IV:464
Karaylar IV:464
Markus, David V:302
Nahum, Haim VI:27
Yahudi Basını VII:398
Yahudi İspanyolcası VII:400
Yahudi Mezarlıkları VII:400
Yahudi Okulları VII:402

Ödekan, Ayla
Ahmed III Meydan Çeşmesi I:116
Ahmed III Sebili ve Çeşmesi I:116
Ampir Üslubu I:247
Baltalimanı Sahilsarayı II:34
Bereketzade Çeşmesi II:156
Çeşmeler II:488
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi II:546
Esma Sultan Meydan Çeşmesi ve Namazgâhı III:208
Hekimoğlu Ali Paşa Meydan Çeşmesi IV:46
Hüseyin Avni Paşa Çeşmesi IV:106
Koca Yusuf Paşa Sebili V:35
Mehmed Emin Ağa Sebili V:359
Neoklasik Mimari VI:66
Neorönesans Mimari VI:66
Saliha Sultan Sebili ve Meydan Çeşmesi VI:428

Sebiller VI:481
Selsebiller VI:518
Valide Çeşmesi VII:362

Önal, Sami
Sevengil, Refik Ahmet VI:539

Önal, Şebnem
Seyahatnameler VI:540
Sokaklar VII:28
Zeyrek VII:553 (Aykut Karaman)

Önel, Emine
Değirmen Han III:18
Ferid Paşa Konağı III:292
Fer'iye Karakolu III:293
Fer'iye Sarayları III:294
Halil Edhem Eldem Yalısı III:512
Heybeliada Ruhban Mektebi Binası (mimari) IV:58
İsmail Paşa Yalısı, Kandilli IV:215
İsmail Paşa Yalısı, İstinye IV:216
Kadri Paşa Yalısı IV:379
Kıbrıslılar Yalısı IV:554
Marki Necib Bey Yalısı V:300
Naciye Sultan Yalısı VI:25
Prenses Rukiye Yalısı VI:283
Rasim Paşa Yalısı VI:307
Recaizade Ekrem Bey Yalısı VI:311
Reşad Paşa Köşkü VI:317
Rıza Bey Yalısı VI:333
Said Halim Paşa Yalısı VI:418
Yasinci Yalısı VII:441
Yılanlı Yalı VII:512
Zarif Mustafa Paşa Yalısı VII:543

Özbay, Ferhunde
Aile Planlaması I:145
Nüfus (1950'den günümüze) VI:111
Nüfus Sayımları VI:118

Özbek, Meral
Musiki Hayatı (Arabesk) V:535

Özçörekçi, Nilüfer Zeynep
Ölüm Âdetleri VI:193

Özdoğan, Mehmet
Fikirtepe Kültürü III:315
Yarımburgaz Mağarası VII:440 (Güven Arsebük)

Özek, Metin
Diker, Hayrullah III:51

Özel, Ahmet
Akbulut, Ahmet Ziya I:155
Akdik, Şeref I:156
Ali Rıza (Hoca) I:199
Avni, Lifij I:429
Ayvazovski, İvan Konstantinoviç I:497 (Kevork Pamukciyan)
Bellini, Gentile II:152
Bereketoğlu, Hasan Vecih II:155
Beyazıt, Ali Rıza II:188
Bora, Osman Asaf II:299
Boyar, Ali Sami II:316
Boyar, Selim Pertev II:317
Bozcalı, Sabiha II:318
Brindesi, Giovanni II:322
Bursalı, Şefik II:341
Caffi, Ippolito II:369
Caraffe, Armand Charles II:385
Civanyan, Mıgırdıç II:435
Çallı, İbrahim II:463
Çekli, Nazmi II:482
Çizgen, Abdullah II:525
Halil Paşa III:512
Mango, Leonardo de V:296
Onat, Hikmet VI:131
Siret, Tahsin VII:10
Van Mour, Jean-Baptiste VII:366

Özhan, Mevlüt
Çocuk Dili II:525
Çocuk Oyunları II:526
Hokkabazlar IV:84
Karagöz IV:448
Kuklacılık V:113

Özgen, Sinan
Sultan Hamamı VII:61
Vezneciler Hamamı VII:386

Özgen, Zeynep Tülin
Kuruçeşme V:130 (Tülay Taşçıoğlu)
Vahideddin Korusu VII:354

Özgüç, Nazmiye
Eminönü (Eminönü Merkezi İş Alanı) III:163
Tümertekin, Erol VII:308
Yenibosna VII:470

Özgümüş, Feridun
Spiridon (Ayios) Manastırı VII:40

Özgüven, Banu
Ali bin Abdullah I:190
Alman Lisesi I:212
Ayas bin Abdullah I:445
Bâlî (Mimar) II:27
Dürüşşafaka (mimari) III:2
Hobyar Mescidi IV:80
İngiltere Elçiliği Binası IV:175
Robert Kolej Binaları VI:338

Özturna, Fikret
Mirahur Ağa Çeşmesi V:473

Öztürk, Atilla
Atabeyoğlu, Selahattin Enis I:375
Bayrampaşa II:108
Olgunlaşma Enstitüleri VI:127
Öğretmen Evleri VI:191
Özel Dershaneler ve Kurslar VI:202

Özüekren, A. Şule
Konut Kooperatifleri V:65

Paksoy, İ. Günay
Hacı Ahmed Paşa Türbesi III:467
Hasan Fehmi Paşa Türbesi III:563
Hüsrev Paşa Türbesi IV:110
İbrahim Edhem Paşa Türbesi IV:124
Mahmud Nedim Paşa Türbesi V:267
Nişancı Mehmed Paşa Türbesi VI:87

Pala, İskender
Ataî (Nevîzade) I:376
Bakî II:1
Beliğ (Yenişehirli) II:151
Cafer Çelebi (Tacîzade) II:367
Cemalî II:400
Deniz Müzesi III:28
Divan Edebiyatı III:63
Esrar Dede III:219
Fazıl (Enderunlu) III:274
Fennî III:291
Galata'da Ayak Seyri III:368
Hamdi (Akşemsiddinzade) III:542
Haşmet IV:16
İzzet IV:313
İzzet Molla (Keçecizade) IV:314
Kâmî IV:403
Latifî V:196
Leyla Hanım V:212
Nabî VI: 25
Nedim VI:60
Nef'î VI:62
Neş'et (Hoca) VI:67
Sabit VI:381
Sahilnameler VI:409
Samî (Arpacminizade) VI:432
Sermed VI:532
Sürurî Osman VII:116
Şehrengizler VII:150
Şeref Hanım VII:162
Vasıf (Enderunlu) VII:370
Vehbî (Seyyid) VII:376
Vehbî (Sünbülzade) VII:377
Yahya (Taşlıcalı) VII:408

Pamukciyan, Kevork
Amiralık I:246 (Vağarşag Seropyan)
Apraham (Engürülü) I:284
Araboğlu, Melidon (Melkon) I:292
Arabyan, Boğos I:292
Arabyan, Kalust I:292
Aslanyan, Viçen I:354
Ayvazovski, İvan Konstantinoviç I:497 (Ahmet Özel)
Azaryan, Bedros I:501
Depremler (Osmanlı Dönemi) III:34
Der-yeğyayan, Zaven (Başpiskopos) III:38
Ermeniler III:190
Jamanak IV:315
İnciciyan, Ğugas IV:171
İzmirliyan, Madteos (Başpiskopos) IV:312 (Vağarşag Seropyan)
Kalusdyan, Şınorhk (Başpiskopos) IV:400
Kömürciyan, Eremya Çelebi V:86
Kömürciyan, Kozmas Komitas V:87
Limonciyan, Hampartzum V:217
Manas Ailesi V:286
Mühendisyan, Ohannes VI:15
Nalyan, Hagop (Başpiskopos) VI:43
Sarraf-Hovannesyan, Sarkis VI:472
Sıvacıyan, Kınar VI:549
Şamram VII:135
Vartan Paşa VII:370
Yedikule Ermeni Hastanesi VII:460

Pasiner, Ali
Çiroz II:522
Dalyanlar II:544
Deveciyan, Karakin III:43
Kılıçbalığı IV:559
Lakerda V:177
Lüfer V:230
Midye V:450
Palamut Balığı VI:206
Uskumru VII:327
Voli Yerleri VII:391

Pasinli, Alpay
Arkeoloji Müzeleri I:307
Çinili Köşk (Çinili Köşk Müzesi) II:519
Eski Şark Eserleri Müzesi III:205

Paçacı, Gönül
Belediye Konservatuvarı II:141
Darü'l-Elhan II:556
Darü'l-Feyz-i Musiki II:559
Darü't-Talim-i Musiki III:4
Gülşen-i Musiki Mektebi III:441
İlleri Türk Musikisi Konservatuvarı Derneği IV:156
Şark Musikisi Cemiyeti VII:137

Pekak, Sacit
Arkadios Forumu I:306

Pekin, Ersu
Şenlikler (musiki) VII:161

Pekin, Faruk
Bizas II:260
Derby İşgali III:35
Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu III:47

İşçi Hareketi (12 Eylül 1980 Sonrasından Günümüze) IV:287
Kavel Grevi IV:497
Saraçhane Mitingi VI:458
Sendikalar VI:523
Türk Ortodoks Patrikhanesi VII:315

Pitarakis, Brigitte
Bakırcılar (Bizans Dönemi) II:552
Esnaf (Bizans Dönemi) III:212
Fuhuş (Bizans Dönemi) III:342
Gümüşçülük (Bizans Dönemi) III:447
Konut (Bizans Dönemi) V:62
Mihael I Kerularios V:451
Panegiris VI:217

Popescu-Judetz, Eugenia
Kantemiroğlu IV:418

Rayconovski, Dimitri
Bizantios, Skarlatos II:260

Renda, Günsel
Cassas, L. F. II:386
Hasan Paşa III:565
Konstantin (Kapıdağlı) V:76
Levnî V:211
Liotard, Jean-Etienne V:213
Mayer, Luigi V:312
Melling, Antoine-Ignace (Ressam yönü) V:388
Minyatür'de İstanbul V:472
Nigârî VI:73
Osman (Nakkaş) VI:157
Preaulx, Michel François VI:283
Refail VI:312

Saka, Mustafa
Ermeni Musikisi III:185

Sakaoğlu, Necdet
Âb Âlemi I:1
Abani I:3
Abaza Hasan Paşa Olayı I:6
Abaza Paşa Modası I:7
Abdurrahman Abdi Paşa I:17
Abdurrahman Şeref I:20
Abdülaziz I:22
Abdülhamid I I:31
Abdülhamid II II:38
Abdülmecid I:45
Abdülmecid Efendi I:49
Acemi Ocağı I:61
Âdile Sultan (1899) I:79
Ağa Kapısı I:94 (Semavi Eyice)
Ahmed I I:105
Ahmed II I:109
Ahmed III I:110
Ahmed Dede (Müneccimbaşı) I:121
Ahmed Paşa (Humbaracı) I:129
Ahmed Paşa (Melek) I:128
Ahmed Vefik Paşa I:133
Akide Şekeri I:159
Akşam Okulları I:167
Akşamcılık I:168
Alaylar (Osmanlı Dönemi) I:178
Alemdağı İspinozu I:184
Alemdar Olayı I:185
Altınay, Ahmed Refik I:218
Amin Alayı I:244
Anaokulları I:262
Antikacılık I:277
Arayıcı Esnafı I:297
Arife Divanı I:303
Arzuhalciler I:335
Asâkir-i Mansure-i Muhammediye I:337
Asesler I:343
Âsitane I:344
Askeri Okullar I:351
Aşiret Mektebi I:369
Aşure I:373
Atatürk ve İstanbul I:388
Atmeydanı Olayı (1648) I:418
Atmeydanı I:414
Avârız I:424
Avrat Pazarları I:430
Ayak Divanı I:435
Ayaklanmalar (Osmanlı Dönemi) I:440
Ayasofya Kürsü Şeyhi I:459
Ayastefanos Antlaşması I:467
Ayvazlar I:497
Bâb Naibliği I:513
Babanakkaşzadeler I:518
Balyos II:41
Bamyacı-Lahanacı Müsabakaları II:43
Bayezid I II:81
Bayezid II II:83
Bayram Alayı II:99
Bedesten Esnafı II:118
Bekâr Odaları II:123
Bekirağa Bölüğü II:126
Beşik Alayı II:160
Beşir Ağa II:174
Beşir Ağa (Hacı) II:174
Beyhan Sultan (1824) II:190
Beylerbeyi Olayı (1589) II:205
Beylik Gezmeler II:211
Beyoğlu Sedyesi II:222
Bezmiâlem Valide Sultan (1853) II:224
Bilad-ı Selase II:228
Biniş II:234
Birun II:245
Bomba Olayı II:294
Bostancı Ocağı II:305
Bostancıbaşı Defterleri II:308
Bostanzadeler II:310
Böcekbaşı II:320
Cağalazadeler II:370
Cami Dersleri II:374
Canfeda kadın II:383
Cariye II:385
Cebe Ali Bey II:389
Cebeci Ocağı II:390
Cebehane II:390
Cellatlar II:393
Cenaze Alayı II:406
Cevdet Paşa II:420
Cevrî Çelebi II:422
Cinci Hoca II:435
Cuma Selamlığı II:443
Cülus II:455
Çarşamba Divanı II:472
Çerkes Hasan Olayı II:488
Çınar Olayı II:500
Çırağan Eğlenceleri II:501
Çırağan Olayı II:501
Çiçekçilik II:508
Çivizadeler II:524
Çorluluzadeler II:529
Darü'l-Hayr-i Âli II:563
Darü'l-Hikmet-i İslamiye II:564
Darü'l-Hilafeti'l-Âliyye Medresesi II:564
Darüleytamlar II:558
Darülfünün Grevi II:563
Darülhadisler II:563
Darülmuallimat II:566
Darülmuallimin II:568
Darüşşafaka III:1
Darü't-Tıb III:4
Değirmenler III:18
Demirağ, Nuri III:20
Dersaadet III:37
Divan-ı Hümayun III:71
Dürrîzadeler III:110
Ebe Mektebi III:115
Ebniye-i Hassa Müdüriyeti III:116
Ebussuud Efendi III:123
Eğitim (Osmanlı Dönemi+Cumhuriyet Dönemi) III:138
Elçilikler III:149
Emetullah Gülnuş Valide Sultan (1715) III:156
Encümen-i Dâniş III:171
Encümen-i Ülfet III:172
Enderun III:172
Ermeni Ayaklanması (1895) III:181
Esir Ticareti III: 200
Eski Odalar III:203
Esma Sultan (Büyük) III:207
Esma Sultan (Küçük) III:207
Eşkinci Ocağı III:220
Etmeydanı III:224
Evliya Çelebi III:234
Fatih Mitingi III:271
Fatma Sultan III:273
Fenarîzadeler III:278
Fenerliler III:288
Fethi Ahmed Paşa III:298
Fetih Bayramı III:305
Galata Sarayı Ocağı III:367
Galatasaray Lisesi III:369
Gelenbevîzadeler III:390
Gürcü Abdünnebi Olayı III:452
Hafiyelik III:493
Halet Efendi III:498
Halifeliğin Kaldırılması III:510
Halk Eğitim Merkezleri III:517
Halkalı Ziraat Mektebi III:527
Halkevleri III:528
Harem III:552
Harp Akademileri III:561
Hassa Mimarları Ocağı IV:12
Hekim İsmail Paşazadeler IV:40
Hekimbaşızadeler IV:42
Hırka-i Saadet Ziyareti IV:67
Hızır Bey Çelebi IV:69
Hukuk Mektebi IV:94
Humbarahane IV:97
Huzur Dersleri IV:98
Hürrem Sultan (1558) IV:104
İbrahim (Sultan) IV:120
İbrahim Paşa (Nevşehirli) IV:126
İbrahim Paşa Sarayı Mektebi IV:130
İdadiler IV:134
İhtisab IV:143
İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi IV:155
İnas Darülfununu IV:170
İpşir Mustafa Paşa Olayı IV:187
İptidailer IV:187
İstanbul Ağası IV:218
İstanbul Fetih Cemiyeti IV:222
İstanbul Kadılığı IV:226
İstanbul Üniversitesi IV:247
İstanbulin IV:253
İstanbul'un Adları IV:253
Kabakçı Mustafa Ayaklanması IV:323
Kadıköy Mitingi (22 Mayıs 1919) IV:343
Kadızadeliler-Sivasîler IV:367
Kandilli Kız Lisesi IV:411
Kaptan-ı Derya IV:435
Katırcıoğulları IV:489
Kavaklar IV:496
Keçecizadeler IV:514
Kılıç Alayları IV:555
Kol Gezmek V:43
Konaklama (Osmanlı Dönemi) V:48
Kostantiniyye V:77
Köprülüler V:91
Kösem Sultan (1651) V:96
Kulluklar V:119
Kutsal Emanetler V:140
Lale V:178
Lale Devri V:182
Leventler V:209
Mahmud I V:247
Mahmud II V:253
Mehmed II (Fatih) V:327
Mehmed III V:333
Mehmed IV V:339
Mehmed V (Reşad) V:344

Mehmed VI V:349
Mihrimah Sultan V:453
Mihrişah Valide Sultan V:458
Murad III V:498
Murad IV V:504
Murad V V:510
Mustafa I V:540
Mustafa II V:545
Mustafa III V:548
Mustafa IV V:555
Naima Mustafa Efendi VI:28
Nakşidil Sultan VI:40
Nurbanu Valide Sultan (1583) VI:95
Nümune Mektepleri VI:119
Ortaokullar VI:144
Osman II VI:150
Osman III VI:154
Osmanlı Bankası Olayı (1896) VI:166
Otuz Bir Mart Olayı VI:184
Patrona Halil Ayaklanması VI:231
Pertevniyal Valide Sultan (1883) VI:245
Pirîzadeler VI:251
Protestan Okulları VI:287
Raşid Mehmed Efendi VI:377
Sadaret Kaymakamı VI:389
Safiye Rabia Sultan (1605) VI:398
Samipaşazadeler VI:433
Sancak-ı Şerif VI:449
Selamlık VI:493
Selanikî Mustafa Efendi VI:495
Selim I VI:498
Selim II VI:501
Selim III VI:505
Sıbyan Mektepleri VI:546
Sultanahmet Mitingleri VII:66
Sultaniler VII:69
Surre Alayı VII:80
Süleyman I VII:83
Süleyman II VII:89
Tanzimat'ın İlanı VII:206
Taş Mektep VI:220
Tebdil Gezmek VII:230
Tetimmeler VII:258
Turhan Hatice Valide Sultan VII:303
Tursun Beğ VII:305
Tüfenkhane VII:307
Ulema VII:321
Vak'a-i Hayriye VII:357
Valide Mektebi VII:363
Vezirazam VII:384
Vükela Vapuru VII:391
Yangınlar (Bizans Dönemi) VII:427
Yeni Odalar VII:467
Yıldız Mahkemesi VII:517

Sakaoğlu, Saim
Cevrî Çelebi Hikâyesi II:422
Efsaneler III:134
Evliya Menkıbeleri III:235
Fetih Efsaneleri III:307
Halk Edebiyatı III:515
Halk Hikâyeleri III:519
Halk Kitapları III:522
Hançerli Hanım Hikâyesi III:547
İncili Çavuş IV:172
Letaifname V:203
Maniler V:297
Masallar V:304
Meydan Şairleri V:431
Ninniler VI:80
Sansar Mustafa Hikâyesi VI:454
Satıcı Sözleri VI:473
Tayyarzade Hikâyesi VII:229
Tekerlemeler VII:232
Tıfli ile İki Biraderler Hikâyesi VII:265
Yanıltmacalar VII:438

Sakaoğlu, Selçuk
Bartu, Can II:67
Fenerbahçe Spor Kulübü III:286
High School-İngiliz Kız ve Erkek Liseleri IV:65
İnönü Stadyumu IV:176
Spor ve Sergi Sarayı VII:43

Salgar, Fatih
Arel, Hüseyin Saadettin I:299
Arif Bey (Hacı) I:301
Arsoy, Yesari Asım I:326
Atlı, Lem'i I:414

Salman, Yıldız
Beşiktaş İskelesi II:167
Büyükada İskelesi II:353
Doğan Apartmanı III:79
Elhamra Hanı III:154
Elhamra Sineması (mimari) III:155
Halil-Hamid Apartmanı III:513
Haydarpaşa Garı IV:30
Liman Hanı V:213
Osmanlı Bankası Binası VI:166
Posta ve Telgraf Nezareti Binası VI:279
Santa Maria Draperis Kilisesi VI:455
Sirkeci Garı VII:13
Süreyya Sineması (mimari) VII:115
Sütlüce Mezbahası VII:119
Ziraat Bankası Binası VII:562

Sandalcı, Mert
Fruchtermann, Max III:341
Kartpostallar IV:473

Saner, Turgut
Alman Elçiliği Binası I:209
Fuad Paşa Camii III:341
Fuad Paşa Türbesi III:341
Galatasaray Postanesi III:371
Hidayet Camii IV:71
Mustafa Reşid Paşa Türbesi V:567
Neogotik Mimari VI:65 (Deniz Mazlum)

Santur, Alparslan
Halk Hekimliği III:518
Halk İlaçları III:521
Kurşun Dökme V:125
Üfürükçülük-Cincilik VII:335

Sarı, Nil
Hekimbaşılık IV:42

Sayacı, Kenan
Deniz Astsubay Hazırlama Okulu III:22
Deniz Harp Okulu III:25
Hava Harp Okulu IV:21
Kuleli Askeri Lisesi V:115

Sayar, Ahmed Güner
Ünver, Ahmet Süheyl VII:342

Sayar, Mustafa
Region VI:312

Scognamillo, Giovanni
Donizetti, Giuseppe III:99
Garibaldi, Giuseppe III:374
Journal d'Orient, le

Seçkin, Nadide
Yeni Valide Külliyesi VII:468

Seçkin, Nuri
Kuşakçı Hanı V:135
Küçükpazar V:160
Merkezefendi V:400

Seri, Burhanettin
Deniz Fenerleri III:23

Seropyan, Vağarşag
Alboyacıyan, Arşag I:181
Amiralık I:246 (Kevork Pamukciyan)
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi, Yeniköy I:342
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi, Kumkapı I:341
Asdvadzadzin (Surp) Kilisesi, Beşiktaş I:340
Asdvadzadzin Surp (Meryem Ana) Ermeni-Suryani Kilisesi I:340
Bezciyan, Artin II:223
Cezayirliyan, Mıgırdiç II:426
Dadyan Ailesi II:541
Düzyan Ailesi III:113
Ermeni Basımevleri III:181
Ermeni Kültür Kurumları III:184
Ermeni Mezarlıkları III:185
Ermeni Okulları III:187
Ermeni Patrikliği III:188
Ermenice Basın III:188
Gedikpaşa Ermeni Protestan Kilisesi III:389
Haç (Surp) Kilisesi III:482
Haçaduryan, Karekin III:483
Hovagim I IV:89
Hovhannes IX (Golod) IV:89
Hovhannes (Surp) Kilisesi IV:89
Hreşdagabet (Surp) Kilisesi IV:90
Hrimyan, Mıgırdiç (Başpiskopos) IV:91
İzmirliyan, Madteos IV:312 (Kevork Pamukciyan)
Kalustyan, Şınorhk IV:400 (Kevork Pamukciyan)
Karabet (Surp) Kilisesi IV:441
Karagözyanlar IV:451
Keresteciyan, Kevork IV:548
Kevork (Surp) Kilisesi IV:552
Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi (Galata) V:106
Krikor Lusavoriç (Surp) Kilisesi V:108
Kulis V:118
Marmara V:303
Naroyan, Mesrop (Başpiskopos) VI:48 (Krikor Damadyan)
Ormanyan, Mağakya (Başpiskopos) VI:140
Pırgiç (Surp) Kilisesi VI:250
Pokuzyan, Zakarya (Başpiskopos) VI:275
Santuht (Surp) Kilisesi VI:456
Takavor (Surp) Kilisesi VII:193 (Krikor Damadyan)
Varjabedyan, Nerses (Başpiskopos) VII:368
Yağubyan, Krikor VII:397
Yerevman (Surp) Haç Kilisesi VII:504
Yerrortutyun (Surp) Kilisesi VII:505
Zakaryan, Istepannos (Episkopos) VII:541

Sey, Yıldız
Apartman I:281
İnşaat Sektörü IV:177
Konut (15. yy Günümüze) V:63
Toplukonut VII:293

Seyhan, Tanju Oral
İstanbul Türkçesi IV:243

Seymen, Lütfü
Arakel Kitaphanesi I:292

Sezen, Ziya Nur
Abbas Ağa Çeşmesi I:8
Abdülhamid I Çeşmesi I:35
Abdülhamid II Çeşmesi I:42
Abdülmecid Çeşmesi I:49
Ahmed III Çeşmesi I:115
Ahmed Efendi Çeşmesi I:122
Ahmed Paşa Çeşmeleri I:130
Ahmed Şemseddin Efendi Çeşmesi I:133
Akarçeşme Hamamı I:149
Akbıyık Hamamı I:154
Alaca Hamamı I:174
Arabacılar Hamamı I:288
Ayakapı Hamamı I:47
Ayrılık Çeşmesi I:488
Ayşe Hatun Çeşmesi I:489
Ayşe Sultan Çeşmesi, Şehzade C. I:489

Ayşe Sultan Çeşmesi, Üsküdar I:490
Başkadın Meydan Çeşmesi II:80
Beyhan Sultan Çeşmesi II:191
Beyzade Mehmed Efendi Çeşmesi II:223
Bilal Ağa Çeşmesi II:229
Çukurcuma Hamamı II:539
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi, Fatih II:545
Damat İbrahim Paşa Çeşmesi, Üsküdar II:546
Devoğlu Ali Ağa Çeşmesi III:47
Emine Sultan Çeşmesi III:158

Sezgin, Haluk
Edib Efendi Yalısı III:130
Hasib Paşa Yalısı IV:9

Silier, Orhan
İşçi Hareketi IV:280

Somçağ, Selim
Avcılık I:426
Balık Pazarı II:16
Balıkçılık (Osmanlı Dönemi) II:17
Balıklar II:21

Sorguç, Cem
Gazhaneler III:377 (Cem Sorguç)

Sönmez, Mustafa
Holdingler IV:84

Sönmez, Necmi
Dino, Abidin III:59
Görele, Hamit III:413
İzer, Zeki Faik IV:311
Koral, Füreya V:69
Saygı, Fikret Mualla VI:474
Zeid, Fahrünnisa VII:544

Spatar, M. Halim
Musiki Hayatı (Batı Müziği) V:531
Muzika-i Hümayun VI:11

Suher, Hande
Planlama VI:265

Suner, Yasemin
Letafet Apartmanı V:203
Levent Camii V:209
Maçka Palas V:235
Mahmud Nedim Paşa Yalısı V:268
Nusretiye Camii VI:105
Nusretiye Sebili VI:107
Safa Hamamı VI:397
Saint Michel Lisesi VI:415
Sofular Hamamı VII:24
Şark Kahvesi VII:137
Şebsafa Kadın Camii ve Sıbyan Mektebi VII:141
Şehzade Burhaneddin Efendi Yalısı VII:151
Talat Paşa Konağı VII:201
Yakub Kethüda Çeşmesi VII:413
Zeki Paşa Yalısı VII:547

Şahin, Hilmi Zafer
Ali Poyrazoğlu Tiyatrosu I:199
Anadolu Çocuk Oyunları Kolu I:250
Arcan, İsmail Galip I:298
Artemel, Talat I:333
Baran, Reşit II:52
Basmacı, Aziz II:75
Butak, Behzat II:342
Çocuk Tiyatroları II:526
Devekuşu Kabare Tiyatrosu III:44
Devlet Tiyatrosu III:47
Dilligil, Avni III:54
Dormen Tiyatrosu III:100
Dostlar Tiyatrosu III:100
Ertuğrul, Muhsin III:195
Gerçek, Selim Nüzhet III:394
Gönül Ülkü-Gazanfer Özcan Tiyatrosu III:413
Gülriz Sururi-Engin Cezzar Tiyatrosu III:441
Gürmen, Hüseyin Kemal III:455
Gürzap, Reşit III:457
İstanbul Tiyatrosu IV:241
Kabare Tiyatroları IV:325
Karaca, Muammer IV:443
Karaca Tiyatrosu IV:443
Karaca, Toto IV:444
Karagözoğlu, Şadi Fikret IV:451
Kehlibağcıoğlu, Cemal Sahir IV:518
Kent Oyuncuları IV:526
Körmükçü, Hazım V:95
Küçük, Kemal V:152
Küçük Sahne V:152
Moral, Şaziye V:488
Muvahhit, Bedia VI:10
Nisa Serezli-Tolga Aşkıner Tiyatrosu VI:80
Pişkin, Halide VI:253
Samako, Raşit Rıza VI:430
Ses Opereti VI:537
Sonku, Cahide VII:36
Ulvi Uraz Tiyatrosu VII:323
Zobu, Vasfi Rıza VII:564

Şahin, Yüksel
Giyim-Kuşam (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi) III:397

Şakiroğlu, Mahmut
Esafil-i Şark III:198
Floransalılar III:323
Fransiskenler III:338
Gritti Ailesi III:428
Pertusi, Agostino VI:246
Venedikliler VII:380
Yeni Türk VII:468

Şenel, Süleyman
Âşık Musikisi I:363
Köçekçeler V:82
Semai Kahveleri VI:518

Şengör, A. M. Celal
İstanbul Teknik Üniversitesi IV:236 (Kâzım Çeçen)
Mühendishane-i Bahri-i Hümayun VI:13 (Kâzım Çeçen)
Mühendishane-i Berri-i Hümayun VI: 14 (Kâzım Çeçen)

Şerifoğlu, Ömer Faruk
Ebüzziya, Velid III:124

Şimşek, İlhan
Bekçiler II:125

Şölen, Ayten Şan
Aziz Berker Halk Kütüphanesi I:504
Bakırköy Halk Kütüphanesi I:557
İl Halk Kütüphanesi IV:156

Talasoğlu, Alin
Hafız Ahmed Ağa Meydan Çeşmesi III:491
Halil Çevgan Çeşmesi III:512
Haseki Sultan Meydan Çeşmesi IV:6
İstinye İskele Çeşmesi IV:277

Tan, Nail
Hacıbekir III:479

Tanman, Baha
Abbas Halim Paşa Köşkleri I:8
Abdal Ya'kub Tekkesi I:10
Abdullah el-Hudrî Türbesi I:17
Abdurrahman Çelebi Camii ve Türbesi I:18
Abdurrahman Şamî Tekkesi I:19
Abdülbaki Efendi Tekkesi I:29
Abdüsselam Camii ve Tekkesi I:55
Abdüsselam Tekkesi I:55
Âbid Çelebi Tekkesi I:57
Abidin Paşa Türbesi I:59
Âdile Sultan Mektebi I:83
Afganîler Tekkesi (mimari) I:86
Afife Hatun Tekkesi I:88
Ağa Hamamı I:91
Ağaçayını Mescidi ve Tekkesi I:95
Ağaçkakan Mescidi ve Sıbyan Mektebi I:96
Ağaçkakan Tekkesi I:97
Ahmed Çelebi Mescidi I:121
Akarca Mescidi ve Tekkesi I:147
Akbaba Tekkesi I:153
Akbıyık Mescidi ve Tekkesi I:154
Alacaminare Tekkesi I:174
Alaeddin Mescidi ve Tekkesi I:176
Altuncuzade Tekkesi I:228
Aşçı Ahmed Dede Türbesi I:358
Âşık Paşa Külliyesi I:364
Ataullah Efendi Tekkesi I:397
Atik Valide Külliyesi I:407
Atpazarı Tekkesi I:420
Ayakapı Çeşmesi I:437
Ayakapı Karakolu I:437
Ayakapı Mescidi I:438
Aydınoğlu Tekkesi I:482
Aynî Ali Baba Tekkesi I:486
Azaryan Köşkü I:502
Aziz Efendi Tekkesi I:504
Aziz Mahmud Hüdaî Külliyesi I:507
Baba Ali Şah Tekkesi I:514
Baba Cafer Türbesi ve Tekkesi I:515
Baba Haydar Mescidi ve Tekkesi I:516
Baba Sungur Tekkesi I:517
Bâlâ Külliyesi II:6
Balçık Tekkesi II:14
Baltacı Konağı II:33
Başçı Mescidi, Tekkesi ve Çeşmesi II:79
Başhavuz Köşkü II:79
Bayıldım Köşkü II:96
Bayram Paşa Külliyesi II:101
Beşikçizade Tekkesi II:161
Beykoz Çayırı Tekkesi II:196
Buharî Tekkesi (mimari) II:326
Bursa Tekkesi Mescidi II:340
Büyük Bent Kasrı II:345
Cafer Paşa Külliyesi II:367
Cemaleddin Uşşakî Tekkesi II:399
Cerrahîlik II:414 (Tuğrul İnançer)
Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425
Cezayirli Hasan Paşa Çeşmesi II:425
Cihangir Tekkesi II:433
Con Paşa Köşkü II:438
Çamlıcalı Mehmed Efendi Tekkesi II:467
Çavuşoğlu Köşkü II:481
Çiftehavuzlar Kasrı II:513
Çorlulu Ali Paşa Külliyesi II:527
Darphane Köşkü II:553
Darülkurralar II:565
Daver Baba Tekkesi III:5
Deniz Abdal Mescidi ve Tekkesi III:22
Derunî Mehmed Efendi Tekkesi III:37
Devatî Mustafa Efendi Tekkesi III:42
Dırağman Külliyesi III:49
Divanhaneler III:69
Durmuş Dede Tekkesi III:106
Düğümlü Baba Tekkesi III:107
Ebu Şeybetü'l-Hudrî ve Hamdullahü'l-Ensarî Türbeleri III:118
Ebu Zerrü'l-Gıfarî Türbesi III:119
Ebubekir Ağa Çeşmeleri III:119
Ebu'd-Derda Türbesi III:120
Ebu'l-Fazl Efendi Camii III:120
Eburrıza Tekkesi III:122
Edhem Türbesi III:129
Emir Buharî Tekkesi (mimari) III:166
Emir Buharî Tekkesi (mimari) III:166
Emir Buharî Tekkesi (mimari) III:167
Emir Buharî Tekkesi (mimari) III:167
Ertuğrul Tekkesi III:196

Eyüb Sultan Külliyesi III:237
Ferruh Kethüda Camii ve Tekkesi III:294
Galatasaray Hamamı III:369
Gülhane Kasrı III:438
Gülşenîlik III:442
Gülustu Kadın Efendi Türbesi III:445
Gümüşhanevî Tekkesi III:448
Güzelce Mahmud Paşa Çeşmesi III:462
Hacı Beşir Ağa Külliyesi III:469
Hacı Evhad Külliyesi III:473
Hacopulo Köşkü III:481
Hafir Türbesi III:493
Hallaç Baba Tekkesi III:530
Halvetîlik III:533
Hasan Çelebi Mescidi III:562
Hasan Hüsnü Paşa Tekkesi, Kütüphanesi ve Türbesi III:563
Haseki Hamamı IV:6
Haşim Efendi Tekkesi (mimari) IV:16
Hatuniye Tekkesi IV:20
Hırka-i Şerif Camii IV:68
Hulusi Bey Köşkü IV:95
Hünkâr İmamı Köşkü IV:98
Hünkâr Kasırları IV:100
Hünkâr Mahfilleri IV:102
Hüsameddin Uşşakî Tekkesi IV:105
Hüsrev Paşa Külliyesi IV:109
İlyasko Köşkü IV:160
İlyasko Yalısı IV:161
İmaretler IV:164
İmrahor Köşkü IV:168
İshak Paşa Camii IV:197
İshak Paşa Hamamı IV:197
İskender Paşa Külliyesi IV:207
İslam Bey Mescidi ve Tekkesi IV:209
İsmet Efendi Tekkesi IV:216
Ka'b Türbesi IV:321
Kadem-i Şerif Tekkesi IV:327
Kadirîhane Tekkesi IV:369
Kahvecibaşı Konağı IV:385
Kalender Kasrı ve Bahçesi IV:395
Kalenderhane Tekkesi (mimari) IV:399
Kalyokeresis Köşkü IV:400
Kâmil Efendi Tekkesi IV:403
Kaptan Paşa Konağı IV:434
Kara Baba Tekkesi IV:437
Karaabalı Tekkesi IV:438
Karabaş Tekkesi IV:440
Karaca Ahmed Türbesi ve Tekkesi IV:442
Kartal Baba Tekkesi IV:470
Karyağdı Tekkesi (mimari) IV:476
Kasımpaşa Mevlevîhanesi IV:482
Kaşgarî Tekkesi (mimari) IV:486
Kaygusuz Tekkesi IV:500
Kayıkhaneler IV:502
Kaymakçı Tekkesi IV:506
Keşfî Cafer Efendi Tekkesi IV:549
Koca Mustafa Paşa Külliyesi V:30 (Semavi Eyice)
Koruk Tekkesi V:70
Kozyatağı Tekkesi V:81
Köçeoğlu Köşkü V:84
Körükçü Tekkesi V:95
Kurban Nasuh Mescidi ve Tekkesi V:125
Kurşunlu Mahzen Köşkü V:126
Kuşadalı Tekkesi V:134
Küçük Efendi Külliyesi V:150
Laleli Baba Türbesi V:189
Lokmacı Tekkesi V:223
Maarifî Tekkesi V:232
Mahmud I Çeşmesi V:253
Mahmud Celaleddin Efendi Türbesi V:266
Mehmed Emin Efendi Tekkesi V:360
Mehmed Şemseddin Efendi Tekkesi V:367
Mercimek Tekkesi V:394
Merkez Efendi Külliyesi V:396
Mesnevîhane Tekkesi V:408
Meziki Köşkü V:446
Mimar Acem Camii ve Tekkesi V:465
Mimar Sinan Hamamı V:468
Mimar Sinan Tekkesi V:469
Mirza Baba Tekkesi V:474
Mirzazade Camii ve Kütüphanesi V:475
Mizzi Köşkü V:478
Molla Çelebi Camii V:483
Molla Çelebi Tekkesi V:484
Muhammed el-Ensarî Türbesi V:492
Muhsine Hatun Mescidi ve Tekkesi V:495
Murad Buharî V:513
Murad Buharî Tekkesi V:514
Murad Molla Tekkesi ve Kütüphanesi V:516
Murad Paşa Külliyesi V:518
Mustafa Paşa Tekkesi V:564
Muzurus Paşa Köşkü VI:12
Nalçacı Tekkesi VI:41
Nasuhî Tekkesi VI:50
Neccarzade Tekkesi VI:59
Nisbetiye Kasrı VI:81
Nureddin Cerrahî VI:96 (Ö. Tuğrul İnançer)
Nureddin Cerrahî Tekkesi VI:97
Oğlanlar Tekkesi VI:123
Özbekler Tekkesi VI:199
Pazar Tekkesi VI:235
Perişan Baba Tekkesi VI:242
Piyale Paşa Külliyesi VI:254 (Yıldız Demiriz)
Ralli Köşkü VI:300
Ramazan Efendi Camii ve Tekkesi VI:301
Raufî Tekkesi VI:309
Resmî Efendi Tekkesi VI:316
Rifaî Asitanesi VI:324
Sabuncakis Köşkü VI:382
Saçlı Emir Tekkesi (mimari) VI:384
Saffet Paşa Yalısı VI:397
Salı Tekkesi VI:426
Saliha Sultan Çeşmesi, Silivrikapı VI:427
Saliha Sultan Çeşmesi, Tophane VI:427
Sancaktar Hayrettin Mescidi ve Tekkesi VI:448 (Semavi Eyice)
Sandıkçı Edhem Efendi Tekkesi VI:450
Sarmaşık Tekkesi VI:468
Selami Ali Efendi Tekkesi, Fıstıkağacı VI:492
Selami Ali Efendi Tekkesi, Kısıklı VI:492
Selami Ali Efendi Tekkesi, Selamsız VI:492
Selimiye Tekkesi VI:516
Semerci İbrahim Efendi Tekkesi VI:519
Sertarikzade Tekkesi VI:533
Seyyid Nizam Tekkesi VI:544
Sinan Erdebili Tekkesi VI:567
Sinanîlik VII:6
Sivasî Tekkesi VII:16
Sofular Tekkesi VII:24
Subhi Paşa Konağı VII:51
Sünbül Efendi Tekkesi VII:105
Şah Sultan Camii ve Tekkesi VII:125
Şahkulu Sultan Tekkesi VII:128
Şazeli Tekkesi VII:138
Şevkiye Köşkü VII:165
Şeyh Hüseyin Efendi Tekkesi VII:167
Şeyh Nevruz Tekkesi VII:169
Şeyh Selami Efendi Tekkesi VII:170
Şeyh Vefa Külliyesi VII:173
Şeyhülislam Mehmed Arif Efendi Türbesi VII:177
Şeyhülislam Tekkesi VII:177
Tahir Ağa Tekkesi VII:189
Taşçı Tekkesi VII:220
Tekkeler VII:236
Uşşakîlik VII:329
Ümmî Sinan Tekkesi, Şehremini VII:338
Ümmî Sinan Tekkesi, Eyüp VII:336
Üsküdar Mevlevîhanesi VII:348
Vezir tekkesi VII:383
Yağcızade Tekkesi VII:396
Yahya Efendi Tekkesi VII:409
Yaldızlı Tekke VII:414
Yalı Köşkü VII:415
Yavedud Tekkesi VII:444
Yenikapı Mevlevîhanesi (mimari) VII:481
Yıldız Dede Tekkesi VII:516
Zerdecizade Hüseyin Efendi Tekkesi VII:547
Zeyneb Hanım Konağı VII:549
Zeynîlik VII:552 (Ö. Tuğrul İnançer)
Zıhgirci Kemaleddin Mescidi ve Tekkesi VII:558

Tanrıkorur, Çinuçen
Bacanos, Yorgo I:527

Tanyeli, Gülsün
Ayvansaray Köprüleri I:495 (Yegan Kahya)
Galata Köprüleri III:357 (Yegan Kahya)
Haliç Köprüleri III:510 (Yegan Kahya)
Laleli Külliyesi V:190
Türbeler VII:310
Unkapanı Köprüleri VII:326 (Yegân Kâhya)

Tanyeli, Uğur
Mehmed III Türbesi V:338
Murad III Türbesi V:503
Selim II Türbesi VI:504

Tapan, Mete
Stefan (Sveti) Kilisesi VII:44 (Hasan Kuruyazıcı)

Taşçıoğlu, Tülay
Kuruçeşme V:130 (Zeynep T. Özgen)
Nordstern Hanı VI:93
Yeniköy VII:485

Taşkın, Figen
Ambarlı I:235
Atikali I:412
Azapkapı I:500
Cağaloğlu II:370
Cibali II:428
Çapa II:469
Çatladıkapı II:479
Çemberlitaş II:483

Tekeli, İlhan
Dolmuş III:97
Gecekondu III:381
Gecekondu Önleme Bölgeleri III:385
Haritalar III:556

Tekeli, Şirin
Kadın Hareketi IV:349

Teoman, Selcan
Halkı Palas Oteli III:530

Tepeci, Fatma M.
Sanat Galerileri VI:435

Tezcan, Hülya
Sur-ı Sultanî VII:72

Tokay, Hale
İtalya Evi (Casa d'Italia) IV:303
İvaz Efendi Camii IV:310
Koca Ragıp Paşa Külliyesi VI:34
Nakşidil Sultan Külliyesi VI:41
Societa Operaia VII:22
Şah Sultan Külliyesi VII:127
Venedik Sarayı VII:379

Toker, Yıldız
Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulları V:169

Tolun, Veysel
Havacılık Müzesi IV:23

Toprak, Zafer
Açıkhava Tiyatrosu I:65
Adalet Örgütlenmesi I:74
Afife Jale I:88
Akay I:152
Altı-Yedi Eylül Olayları I:213

Altıncı Daire-i Belediye I:220
Altıncı Filoyu Protesto Olayları I:225
Amele Fırkası (1920) I:241
Amele Teali Cemiyeti I:241
Amele-i Osmani Cemiyeti I:242
Anadolu Osmanlı Demiryolu Grevi I:254
Arnavutköy Amerikan Kız Koleji I:316
Aydınlatma (Tanzimat ve Cumhuriyet Dönemi) I:476
Bâbıâli I:519
Bâbıâli Baskını I:523
Bankacılık II:46
Baro II:58
Belediye II:137
Belediye Zabıtası II:145
Bir Mayıs Kutlamaları II:236
Birinci Dünya Savaşı'nda İstanbul II:239
Borsalar II:300
Esnaf (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi) III:212
Fes Boykotu III:297
Fevaid-i Osmaniye İdaresi III:307
Fırınlar III:312
Fuhuş (Osmanlı Dönemi) III:342
Genelevler III:392
Gökay, Fahrettin Kerim (1949-1957) III:410
Güvenlik Hizmetleri III:457
İstanbul İktisat Kongresi (22-27 Kasım 1948) IV:223
İstanbul İşveren Sendikaları Birliği IV:226
İşcan, Haşim (1963-1968) IV:280
Kemal Bey (Kara) IV:519
Kırdar, Lütfi IV:564
Mazhar Paşa (1881-1890) V:312
Mütareke Döneminde İstanbul VI:19
Osmanlı Bankası VI:165
Razgrad Olayı VI:310
Robert Kolej VI:335
Seçimler VI:482
Server Paşa VI:535
Siyasal Örgütlenmeler VII:17
Şehremaneti VII:147
Şehremaneti Mecmuası VII:149
Şehreminleri VII:149
Ticaret Odaları VII:269
Üstündağ, Muhiddin (1928-1938)(Vali) VII:352
Vagon-li Olayı VII:354
YMCA VII:531

Toska, Zehra
Kadın Dergileri IV:344 (Aslı Davaz Mardin)

Tuncer, E. Nükhet
Sankt Georg Kilisesi VI:453

Tuncer, Faruk
Sankt Georg Avusturya Kız ve Erkek Liseleri (mimari) VI:451
Sankt Georg Hastanesi (mimari) VI:453

Tunçay, Mete
Aydınlık I:481
İstanbul İşçi Teşkilatları Heyet-i Müttehidesi IV:225
İstanbul Tramvay Amelesi Cemiyeti IV:242
İstanbul Umum Amele Birliği IV:246
Piyangolar VI:259

Tutel, Eser
Altınkum Plajı I:226
Altınkum Vapuru I:227
Anadoluhisarı Vapuru I:260
Anadolukavağı Vapuru I:262
Araba Vapurları I:285
Asayiş Vapuru I:339
Ataköy Vapuru I:379
Bağdat Vapuru I:532
Bahçe Tipi Vapurları I:541
Bahçekapı Vapuru I:542
Basra Vapuru II:76
Bayraklı Vapuru II:99
Bebek Vapuru II:118
Beykoz Vapuru II:200
Beylerbeyi Vapuru II:210
Boğaziçi Vapuru II:290
Bostancı Vapuru II:307
Burgaz Vapuru II:335
Büyükada Vapuru II:354
Büyükdere Vapuru II:364
Caddebostan Vapuru II:365
Camialtı Tersanesi II:375
Camialtı Vapurları II:375
Çardak Araba Vapuru II:471
Çengelköy Vapuru II:487
Deniz Kazaları III:26
Deniz Otobüsleri III:29
Deniz Ulaşımı III:30
Dilnişin Vapuru III:54
Dolmabahçe Vapuru III:97
Emirgân Vapuru III:171
Erenköy Vapuru III:179
Fenerbahçe Vapuru III:287
Göksu Vapuru III:412
Göztepe Vapuru III:416
Güzelhisar Vapuru III:464
Halas Vapuru III:497
Halep Vapuru III:498
Halic-i Dersaadet Şirketi III:500
Hasköy Tersanesi IV:12
Haydarpaşa Vapuru IV:33
Heybeliada Vapuru IV:39
Hünkâr İskelesi Vapuru IV:100
İhsan Vapuru IV:142
İnbisat Vapuru IV:171
İntizam Vapuru IV:178
İstinye Tersanesi IV:277
Kabataş Araba Vapuru IV:327
Kadıköy Vapuru IV:344
Kalamış Vapuru IV:393
Kalender Vapuru IV:396
Kamer Vapuru IV:402
Karamürsel Araba Vapuru IV:458
Kınalıada Vapuru IV:563
Kocataş Vapuru V:39
Köy Tipi Vapurlar V:98
Küçüksu Plajı V:162
Küçüksu Vapuru V:163
Limanlar (Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi) V:215
Maltepe Yolcu Vapuru V:282
Metanet Vapuru V:411
Moda Vapuru V:482
Neveser Vapuru VI:68
Paşabahçe Vapuru VI:229
Pendik Tersanesi VI:239
Rağbet Vapuru VI:298
Resanet Vapuru VI:315
Rıhtımlar VI:332
Rumeli Feneri VI:354
Rumelikavağı Vapuru VI:360
Sahilbend (Sahilbent Araba) Vapuru VI:409
Sarayburnu Vapuru VI:461
Seyr-i Sefain İdaresi VI:541
Suhulet (Araba) Vapuru VII:53
Sütlüce Vapuru VII:119
Şehir Hatları İşletmesi VII:142
Şirket-i Hayriye VII:181
Taşkızak Tersanesi VII:223
Tersane-i Amire VII:253
Uzun Ömer VII:332

Tibet, Aksel
Ayakapı I:436
Fransa Elçiliği Binası III:331
Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü III:332
Hazireler IV:38
İpsilanti Yalısı IV:185

Timur, Taner
Köpekler V:87

Tiryaki, Yavuz
Haydar Paşa Çeşmesi IV:25
Lutfullah Efendi Çeşmesi V:230
Nakşidil Sultan Çeşmesi VI:40

Tümertekin, Erol
Alibeyköyü I:203
Avcılar İlçesi I:425
Ayazağa I:469
Bomonti II:295
Göç (Osmanlı Dönemi) III:404

Uca, Reşat
Çalgı Yapımcılığı II:462

Ulu, Esin
Devlet Opera ve Balesi, III:45
Şehir Operası VII:143

Umur, Süha
Dolmabahçe Saray Tiyatrosu III:96

Ünkan, Ümit
İstanbul Satranç Derneği IV:233

Ünlü, Cemal
Plakçılık VI:262
Sesyılmaz, Burhan VI:539

Ünlü, Rasim
Deniz Lisesi III:27

Ünsal, Artun
Mutfak (Osmanlıdan Günümüze) VI:1

Ürgenç, Suad
Fidanlıklar III:313

Ürgüplü, Ali Suat
Ebru Sanatı III:117

Üsdiken, Behzat
Akın Sineması I:157
Alleon Ailesi I:205
Amerika Birleşik Devletleri Elçiliği Binası I:243 (Afife Batur)
Anadolu Birahanesi I:249
Anglikan Şapeli I:272
Ankara Pastanesi I:275
Asri Sineması I:357
Avrupa Pasajı I:431
Azak Sineması (Gedikpaşa) I:500
Baker Mağazaları I:551
Banca Commerciale Italiana II:45
Banco di Roma II:45
Bankalar Caddesi II:49
Bonmarşeler II:297 (İstanbul)
Cercle d'Orient II:409
Cihangir II:430
Çiçek Pasajı II:508
Çukurcuma II:539
Degüstasyon Lokantası III:17
Elit Pastanesi III:155
Giavani Ailesi III:402
İnci Pastanesi IV:171
İstiklal Caddesi IV:265
İtalyan Kültür Merkezi IV:304
Karlman Pasajı IV:470
Kırım Kilisesi IV:565
Krepen Pasajı V:105
Lazzaro Franko V:199
Lion Mağazası V:218
Mısır Apartmanı V:448
Narmanlı Hanı VI:47
Nisuaz Pastanesi VI:82
Novotny Oteli VI:95
Olivo Geçidi VI:129

Tarlabaşı VII:217

Wright, Owen
Musiki Hayatı (17. ve 18. yüzyıllardaki yapısal Değişmeler) V:525

Yalçın, Asnu Bilban
Belisarios II:151
Brohtoi II:324
Eudoksia Sütunu III:225
Eufemia (Ayia) III:226
Havariyun (Ayii Apostoli) Kilisesi IV:23
Kıztaşı V:17
Liutprand (Cremona'lı) V:220
Prokopios VI:285
Septimius Severus VI:528
Sütunlar VII:120
Teodora (İustinianos'un karısı) VII:244
Teodora (Zoe'nin kızkardeşi) VII:245
Via Egnatia VII:387
Zoe VII:564

Yaltırık, Faik
Arifi Paşa Korusu I:304
Atatürk Arboretumu I:381
Ayşe Sultan Korusu I:490
Bahçeler (günümüzde) I:546
Belgrad Ormanı II:148
Bilezikçi Çiftliği II:229
Büyükdere Çayırı II:363
Çırpıcı Çayırı II:507
Doğancılar Parkı III:81
Emirgân Korusu III:170
Fethi Paşa Korusu III:299
Gülhane Parkı III:439
Hıdiv İsmail Paşa Korusu IV:61
Kâğıthane Mesiresi IV:384
Korular V:71
Maçka Parkı V:236
Millet Bahçesi V:462
Ormanlar VI:138
Parklar VI:223
Sultanahmet Parkı VII:67
Taksim Gezisi VII:197
Topkapı Sarayı Bahçesi VII:291
Vişnezade Parkı VII:390

Yaman, Zeynep Yasa
D Grubu II:540
Doğançay, Adil III:82
Ecevit, Nazlı III:124
Galatasaray Sergileri III:372
Güleryüz, Bedia III:437
İnas Sanayi-i Nefise Mekteb-i Âlisi IV:170
Langa, Mehmet Ali V:177
Osman Hamdi Bey VI:161
Osmanlı Ressamlar Cemiyeti VI:176
Zekâi Paşa VII:545

Yaşar, Necdet
Heybeliada Ruhban Mektebi IV:57

Yavaş, Doğan
Abdullah Ağa Çeşmesi I:14
Abdülhamid II Çeşmesi I:43
Canfeda Kadın Çeşmesi II:383
Halid Ağa Çeşmesi III:510
Mahmud II Çeşmesi V:261
Mahmud II Çeşmesi V:261
Mahmud II Meydan Çeşmesi, Beylerbeyi V:262
Mahmud II Meydan Çeşmesi, Boyacıköy V:262
Mahmud II Sebili V:262
Selami Çeşmesi VI:492
Seyyid Hasan Paşa Külliyesi VI:543
Sinan Paşa Külliyesi VII:4
Sineperver Valide Sultan Çeşmesi VII:9
Şeyhülislam İsmail Efendi Camii VII:177
Ümmügülsüm Çeşmesi VII:339
Üsküdiye Mescidi VII:343

Yavaşça, Alaeddin
Musiki Hayatı (Musiki Meclisleri) V:529

Yavuz, Yıldırım
Abdülhamid I Medresesi I:37
Beşinci Vakıf Hanı II:173
Birinci Vakıf Hanı II:243
Cevad Paşa Türbesi II:419
Dördüncü Vakıf Hanı III:102
Fethiye Medresesi III:301
Gazi Osman Paşa Türbesi III:378
Göztepe Mektebi III:416
Gureba Hastanesi (mimari) III:432
İbrahim Paşa Mektebi IV:127
İkinci Vakıf Hanı IV:147
Kamer Hatun Camii IV:402
Kartaltepe Camii IV:473
Kemaleddin Bey IV:521
Mahmud Şevket Paşa Türbesi V:272
Mecidiye Camii V:316
Medresetü'l-Kuzat V:326
Mustafa III Mektebi V:555
Reşadiye Mektebi VI:318
Tayyare Apartmanları VII:228
Tek, Vedat VII:232
Üçüncü Vakıf Hanı VII:334

Yelmen, Hasan
Debbağlık III:13
Dericilik III:35
Kazlıçeşme IV:512
Organize Deri Sanayi Bölgesi VI:135

Yenen, Ayşegül
Yer Adları VII:492 (Mehmet Yenen)

Yenen, Mehmet
Kiliseler V:18
Koço V:40
Kuleli Askeri Lisesi (mimari) V:116
Maison Psalty V:276
Moda Deniz Kulübü V:480
Ölçüler VI:191
Özarman, Münif Fehim VI:198
Pardoe, Julia VI:221
Saint Joseph Lisesi VI:414
Tanzimat Müzesi VII:206
Tünel VII:308 (Sertaç Kayserilioğlu)
Yer Adları VII:492 (Ayşegül Yenen)

Yenişehirlioğlu, Filiz
Camcılık (Tekfur Sarayında) II:374
Çömlekçilik II:529
Eser-i İstanbul III:200
Eyüp Çarşısı III:251
Gabriel, Albert-Louis III:347
Haliç İşi III:509
Mehmed Ağa (Sedefkar) V:354
Seramik VI:529

Yerasimos, Stefanos
Alberti, Tommasso I:181
Andreossy, Antoine Françoise I:269
Angiolello, delli Angionelli Giovanni Maria I:271
Ayasofya Efsaneleri I:457
Banduri, Anselmo II:46
Bassano, Luigi II:76
Belon, Pierre II:152
Benvenga, Michele II:154
Bertrandon de la Broquiere II:159
Bruyn, Cornelius de II:325
Busbecq, Augier Ghislain de II:342
Bünyamin (Tudelalı) II:343
Castellan, Antoine Laurent II:386
Choiseul-Gouffier Comte de II:426
Clavijo, Ruy Gonzalez de II:437
Craven, Elisabeth II:442
Dallaway, James II:543
De Amicis, Edmondo III:12
Dernschwam, Hans III:36
Dupre, Louis III:105
Ebu'l-Hasan Ali III:122
Fladin, Eugéne Napoléon III:322
Flaubert, Gustave III:323
Fresne-Canaye, Philippe du III:340
Galland, Antoine III:374
Gautier, Theophile III:375
Gerlach, Stephan III:394
Gilles, Pierre III:395
Grelot, Guillaume-Joseph III:423
Gudenus, Phillipp Ferdinand III:430
Harff, Arnold von III:556
Hommaire de Hell, Ignace-Xavier Morand IV:87
Hunlinger von Ynghe, A. M. IV:97
İbn Battuta IV:119
İgnatius (Smolenskli) IV:142
İsidoros (Kiev Metropoliti) IV:198
Lamartine, Alphonse de V:193
Leonardo (Kios'lu) V:202
Lewis, John F. V:212
Lomellino, Angelo Giovanni (1453) V:224
Lorichs, Melchior V:227
Mac Farlane, Charles V:233
Marchebeus V:299
Nasuh (Matrakçı) VI:49
Nerval, Gerard de VI:66
Nicolay, Nicolas de VI:70
Niebuhr, Carsten VI:71
Odo de Deuil VI:122
Olivier, G. Antoine VI:128
Pertusier, Charles VI:247
Poujoulat, J. B. VI:286
Regla, Paul de VI:313
Sandys, George VI:450
Schiltberger, Johann VI:476
Schweigger, Salomon VI:480
Simeon (Polonyalı) VI:548
Tafur, Pero VII:189
Tavernier, Jean-Baptiste VII:227
Texier, Charles VII:260
Thevenot, Jean VII:263
Tott, Baron de VII:296
Tournefort, J. Pitton de VII:297
Ubicini VII:319

Yergün, Uzay
Nafia Nezareti Binası VI:25
Saint Joseph Lisesi (mimari) VI:415

Yetkin, Şerare
Çinili Hamam II:516

Yıldırım, Nuran
Abbas Vesim I:9
Abdülhak Molla I:31
Akalın, Besim Ömer I:147
Alman Hastanesi I:211
Altıncı Daire-i Belediye Hastanesi I:224
Anday, Kadri Raşit I:266
Askeri Hastaneler I:344
Ataullah Efendi (Şanîzade) I:396
Bahriye Merkez Hastanesi I:548
Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi II:1
Bakteriyolojihane-i Şâhâne II:5
Balıklı Rum Hastanesi II:25
Baltalimanı Kemik Hastalıkları Hastanesi II:34
Beyoğlu Belediye Hastanesi II:220
Beyoğlu Nisa Hastanesi II:222
Birgi, Ziya Nuri II:239
Cemiyet-i Tıbbiye-i Osmaniye II:405
Cemiyet-i Tıbbiye-i Şâhâne II:405
Cerrahane-i Mamure II:413
Cerrahpaşa Hastanesi II:418

Cüzamhaneler II:456
Çalımlı, Mehmed Ali II:463
Darülacceze II:555
Dişçi Mektebi III:62
Etfal Hastanesi III:220
Fatih Darüşşifası III:264
Fransız Lape (La Paix) Hastanesi III:335
Fransız Pastör (Pasteur) Hastanesi III:335
Gureba Hastanesi III:430
Gülhane Tatbikat Mektebi ve Seririyat Hastanesi III:439
Gümüşsuyu Askeri Hastanesi III:449
Haseki Darüşşifası ve Hastanesi IV:2
Hastaneler IV:13
Haydarpaşa Askeri Hastanesi IV:29
Haydarpaşa Numune Hastanesi IV:32
Hayrullah Efendi IV:33
Hilal-i Ahmer Cemiyeti (Kızılay) IV:72
Işık, Esat IV:114
İngiliz Hastanesi IV:173
İrdelp, Neşet Ömer IV:192
İstanbul Bulaşıcı Hastalıklarla Savaş Derneği IV:221
İstanbul Tıp Fakültesi Hastanesi IV:241
İtalyan Hastanesi IV:303
Karantina IV:459
Karateodori, Konstantin IV:462
Kolera Salgınları V:45
Kuduz Hastanesi V:112
Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye V:374
Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne V:375
Mustafa Behçet Efendi V:559
Nafiz Paşa VI:26
Nightingale, Florence VI:72
Rus Hastanesi VI:370
Sağlam, Tevfik VI:399
Sağlık Hizmetleri (Bizans-Osmanlı-Cumhuriyet) VI:400
Salgınlar VI:423
Salih Efendi (Hekim) VI:426
Sankt Georg Hastanesi VI:452
Süleymaniye Darüşşifası VII:95
Tebhirhaneler VII:231
Tıbhane-i Âmire VII:264
Toptaşı Bimarhanesi VII:295
Topuzlu, Cemil VII:296
Usman, Mazhar Osman VII:328
Viladethane VII:388
Zeynep Kâmil Hastanesi VII:551

Yıldızcı, Ahmet
Abraham Paşa Korusu I:60

Yılmaz, Hayri Fehmi
Şerefabad Kasrı VII:162
Yedikule Zindanı ve Hisarı VII:460
Zindanlar VII:561

Yusufoğlu, Yalçın
Mitoloji de İstanbul V:477
Vinci, Leonardo da VII:387
Yirmi Sekiz Nisan Olayları VII:529

Yücel, Atilla
Adliye Sarayı I:85
Japon Elçiliği Binası I:317

Yücel, Erdem
Aya İrini Kilisesi I:433
Ayasofya Müzesi Yıllığı I:461
Burmalı Sütun II:340
Büyük Saray II:346
Büyükçekmece Köprüsü II:358
Çetintaş, Sedat II:491
Çubuklu II:533
Davutpaşa III:9
Davutpaşa İskele Hamamı III:11
Dikilitaşlar III:52
Divan Edebiyatı Müzesi III:68
Edirnekapı Mezarlığı III:132
Edirnekapı Şehitliği III:133
Egeli, Vasfi III:135
Eyüp Mezarlığı III:252
Halı Müzesi III:499
Hekimbaşı Behçet Efendi Yalısı IV:41
Hekimbaşı Salih Efendi Yalısı IV:41
İkonalar IV:151
Konyalı, İbrahim Hakkı V:68
Mozaik V:491
Mozaik Müzesi V:491
Muvakkithaneler VI:10
Türk İnşaat ve Sanat Eserleri Müzesi VII:313

Yüksel, İ. Aydın
Ahî Çelebi Camii I:104
Ahmediye Külliyesi I:136
Atik Ali Paşa Camii I:403
Atik Ali Paşa Külliyesi I:403
Çandarlı İbrahim Paşa Camii ve Medresesi II:468
Çandarlı İbrahim Paşa Hamamı II:468
Daltaban Mescidi II:544
Derviş Ali Mescidi III:38
Dizdariye Camii III:73
Firuz Ağa Camii, Divanyolu III:321
Firuz Ağa Camii, Tophane III:321
Hacı Hasanzade Mescidi III:476
İskender Paşa Camii IV:206
Kadırga Hamamı IV:367
Kara Davud Paşa Camii IV:438
Kâtip Kasım Camii IV:491
Kâtip Muslihiddin Mescidi IV:491
Lütfi Paşa Mescidi V:231
Melek Hatun Mescidi V:386
Mimar Hayreddin Mescidi V:467
Mismarî Şüca Mescidi V:476
Rum Mehmed Paşa Camii ve Türbesi VI:346
Saraç İshak Mescidi ve Tekkesi VI:456
Soğanağa Mescidi VII:25
Takkeci İbrahim Ağa Camii VII:194
Tatlıkuyu Mescidi VII:224
Ümmü Kenan Tekkesi VII:338

Zarcone, Thierry
Afganîler Tekkesi I:86
Buhara Tekkesi II:325
Emir Buharî Tekkesi, Fatih III:167
Emir Buharî Tekkesi, Eğrikapı III:166
Emir Buharî Tekkesi, Unkapanı III:165
Farsça Basın III:259
Haydar Taşkendî Tekkesi IV:26
Hindîler Tekkesi, Aksaray IV:74
Hindîler Tekkesi, Üsküdar IV:74
İranlılar IV:190
Kalenderhane Tekkesi IV:398
Karyağdı Tekkesi IV:475
Kaşgarî Tekkesi IV:485
Tatarlar VII:224

Zat, Vefa
Barlar II:56
Bomonti Bira Fabrikası II:296
Gazinolar III:379
Mecidiyeköy Kanyak ve Likör Fabrikası V:318
Meyhaneler V:434

Zorlu, Ilgaz
Selanikliler VI:495

İSTANBUL
Abbasağa Mezarlığı ve Parkı I:10
Abdürrahim Efendi (Şeyhülislam) I:54
About, Edmond I:59
Acıbadem I:63
Acımusluk Sokağı Sarnıcı I:64
Adalar I:66
Adil, Fikret I:79
Ahali Fırkası (1910) I:100
Ahali İktisat Fırkası (1918) I:100
Ahırkapı Feneri I:104
Ahmed Ağa (Dalgıç) I:118
Ahmed Çelebi (Hezarfen) I:121
Ahmed Eflakî Dede I:122
Ahmed Faiz Efendi I:122
Ahmed Muhtar Paşa I:127
Ahmed Necib I:128
Aile I:139
Ali (Kara) I:189
Ali Bey (Denizoğlu) I:190
Ali Bey (Direktör) I:190
Ali Emiri Efendi I:192
Ali Rıza Bey (Kaptanzade) I:200
Ali Suavi I:202
Alkazar Sineması I:205
Alus, Sermet Muhtar I:232
Ameli Hayat Mektepleri I:242
Amerikan Bristol Hastanesi I:243
Amerikan Robert Lisesi I:244
Anadolukavağı I:260
Antoniades I:281
Apollon Sineması I:284
Apoyevmatini I:284
Apukurya I:285
Arabacılar I:287
Arif Efendi (Kethüdazade) I:302
Arif'in Kıraathanesi I:305
Arpad, Burhan I:318
Askeri Kuruluşlar I:349
Askeri Müze I:350
Âşık, Cemal I:360
Âşiyan Müzesi I:372
Ataköy I:377
Atatürk Bulvarı I:382
Atatürk Kültür Merkezi I:385
Atatürk Müzesi I:387
Atatürk Gençlik Anıtı I:387
Ayaspaşa I:464
Ayaspaşa Mezarlığı I:466
Aydede I:474
Aygün, Kemal (1958-1960)
Âyine-i Vatan I:484
Ayverdi, Ekrem Hakkı I:498
Aznif Hanımlar I:512
Bağcılar İlçesi I:528
Baharatçılar I:534
Bahçekapı I:500
Bakırköy I:555
Balmumcu I:31
Balozlar II:32
Banliyo Trenleri II:50
Barbaro, Nikolo II:52
Barbaros Bulvarı II:53
Barbaros Hayreddin Paşa Türbesi II:54
Barlett, William Henry II:67
Baruthaneler II:68
Basın Meslek Kuruluşları II:73
Basın Müzesi II:73
Başar, Ahmed Hamdi II:76
Baylan Pastanesi II:98
Bebek II:113
Belediye Başkanları II:140
Bernhardt, Sarah II:159
Beykoz II:193
Beylerbeyi II:200
Beyoğlu (Gazete) II:220
Beyti Et Lokantası II:223
Bitpazarları II:249
Boğaziçi (Edebiyatta Boğaziçi) II:286
Boğaziçi (Dergi) II:288
Boğaziçi Üniversitesi II:289
Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi II:290
Bostancı İskelesi II:305
Bostanlar II:309
Bozacılar II:317
Börekçiler II:321
Bulgar Hastanesi II:329
Büyükcülük II:343
Büyük Doğu II:346

Büyükada II:350
Canbazhane II:282
Cevaib, el- II:420
Ceza ve Tutukevleri II:424
Cibali Tütün Fabrikası II:429
Ciğerciler II:429
Ciltçilik II:434
Cizvitler II:436
Coğrafi Konum II:438
Çayhaneler II:481
Çeşm-i Bülbül II:491
Çocuk Folkloru II:525
Çuhacıyan, Dikran II:536
De Ceremoniis III:13
Deniz Ticaret Odası III:29
Diş Kirası III:62
D'Ohsson, Mouradgea III:84
Dukas Hanedanı III:105
Eftalya (Deniz Kızı) III:135
Eğlence Hayatı III:140
Ekonomi III:147
Eldem, Halil Edhem III:151
Ergin, Osman Nuri III:180
Erkul, Emin (1924-1928) III:180
Ermeni Kiliseleri III:183
Esnaf Alayı III:216
Esnaf Gelenekleri III:218
Esnaf Hastanesi III:218
Etiler III:222
Etyemez III:225
Evergetes Manastırı III:234
Fatih ve İstanbul III:272
Fatma Aliye III:272
Fevziye Kıraathanesi III:307
Fındıkzade III:311
Fırınlar II:312
Florya III:324
Fransız Kültür Merkezi III:334
Galata Sosyalist Kulübü III:368
Galatasaray III:368
Gazetecilik Eğitimi III:377
Gennadios II Sholarios III:393
Giz, Adnan III:401
Giz, Selahattin III:403
Grevler III:424
Goold, Edward III:403
Göksu III:411
Göller III:413
Gümrükler III:446
Güran, Nazmi Ziya III:452
Hacı Tehniyesi III:479
Hakkâklık III:495
Haliç III:501
Hammer, Joseph von III:545
Haseki Tarlası Sarayı IV:6
Hasköy IV:10
Helva IV:47
Horozcu Kahveleri IV:88
Hürriyet IV:105
İbrahim Müteferrika IV:125
İçki IV:132
İdari Yapı IV:136
İkdam IV:145
İkitelli IV:148
İlkokullar IV:157
İlköğretim Okulları IV:159
İmam Hatip Liseleri IV:161
İnançalp, Mehmet Cevdet IV:169
İngiliz Muhipleri Cemiyeti (1919) IV:174
İslam Tarih Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi IV:210
İstanbul Enstitüsü Dergisi IV:221
İstanbul Rasathanesi IV:233
İsveç Elçiliği Binası IV:278
Kadir Alayı IV:369
Kâğıtçılar IV:379
Kâğıthane IV:380
Kaldırımcılık IV:394
Kandiller IV:408
Kandilli IV:408
Kandilli Bahçesi IV:410
Kanlı Pazar IV:414
Kanuniesasi Kıraathanesi IV:422
Kapanlar IV:430
Kapıcılar IV:432
Karacan, Ali Nacı IV:447
Karnavallar IV:470
Kaşıkçılık IV:488
Kâtip Çelebi IV:490
Kent İçi Ulaşım IV:524
Kılıçhane IV:559
Kıtlıklar V:8
Kız Sanayi Mektebi V:12
Kifidis Ortopedi V:18
Kocataş Yalısı V:39
Koç Özel Lisesi V:40
Kuruçeşme Akademisi V:132
Kuşatmalar V:135
Kuşdili Çayırı V:139
Küçükçekmece Gölü V:158
Leon, Matematikçi V:202
Lokumculuk V:224
Lutfi Efendi V:229
Mâdiyân Oğlu Yanko Efsanesi V:238
Mahalle Baskını V:240
Mahalle Mektepleri V:241
Mahmud Ağa Türbesi V:265
Manifaturacılar Çarşısı V:296
Marmara Üniversitesi V:303
Mecidiyeköy V:317
Medresetü'l-Eimme ve'l-Huteba V:326
Medresetü'l-İrşad V:326
Medresetü'l-Mütehassisin V:327
Medresetü'l-Vaizin V:327
Mehmed Süreyya Bey V:365
Mehmed Tevfik (Çaylak) V:368
Mekteb-i Maarif-i Adliye V:374
Mekteb-i Mülkiye V:374
Mekteb-i Ulum-ı Edebiye V:379
Mektep Seyirleri V:380
Mevlit Alayı V:431
Mumculuk (Osmanlı Dönemi) V:497
Musahibzade, Celal V:520
Mühendishane Matbaası VI:13
Nakkaştepe Mezarlığı VI:31
Namazgâhlar VI:43
Nigâr Hanım VI:73
Notre Dame de Sion Fransız Kız Lisesi VI:94
Onikiler VI:132
Oran, Ahmed Cevdet VI:135
Osep (Kurban) VI:149
Oteller VI:179
Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Beykoz VI:219
Paraskevi (Ayia) Kilisesi, Büyükdere VI:219
Perpa VI:243
Pervititch Planları VI:247
Pınar, Selahattin VI:249
PTT VI:289
Redingot VI:311
Rejans VI:314
Rus Elçiliği Yazlığı VI:370
Salacak VI:421
Salı Pazarı VI:425
Sanayi VI:437
Sarayburnu VI:460
Sergi-i Umumi-i Osmani VI:531
Sinan-ı Atik VII:5
Sirkeci VII:11
Sirkeci Florya Sahil Yolu VII:12
Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi VII:31
Sosyal Güvenlik VII:37
Sular İdaresi VII:19
Surlar VII:74
Süleyman Efendi (Fındıklılı) VII:93
Süleyman Halife Sıbyan Mektebi ve Çeşmesi VII:93
Şenlikler VII:160
Takvim-i Vekayi VII:200
Taner, Haldun VII:203
Telgraf VII:243
Tepebaşı VII:248
Trias (Ayia) Kilisesi VII:300
Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu (TTOK) VII:316
Uşaklıgil, Halit Ziya VII:328
Ünaydın, Ruşen Eşref VII:341
Varlık Vergisi VII:369
Yahudhane VII:398
Yatırlar VII:443
Yıldız VII:513
Yollar (Osmanlı Döneminde Kent Yolları) VII:533
Yüzük Oyunları VII:540
Zincirlikuyu Mezarlığı VII:560
Ziyaret Yerleri VII:563

YANLIŞ - DOĞRU CETVELİ

Yanlış-Doğru Cetveli'nin ilk sütunu yanlışın yerini, ikinci sütunu yanlışı, üçüncü sütunu ise doğrusunu göstermektedir. İlk sütunundaki bilgilerin okunuşuna örnek: *I:28c,3-3*

I: 1. cilt; *28c*: 28. sayfanın üçüncü sütunu; *3-3*: 3. paragrafın 3. satırı (Paragraf sayarken baş kısmı bir önceki sütunda kalmış paragraflarla bibliyografya bölümünü de ayrı bir paragraf olarak sayınız).

Kullanılan Kısaltmalar: resim: res.; harita: har.; plan: pl.; sayfa başlığı: sf.baş.; bibliyografya: bibl.; tablo: tb.

I. CİLT

I:28c,3-3	Tersane-i Âmire	Babası, Tersane-i Âmire
I:30,har.	(Ölçek "km" değil, "m" olacak.)	
I:31c,res.	Londra, 1808	Londra, 1815
I:38a	bak. HAMİDİYE SEBİLİ	bak. HAMİDİYE ÇEŞMESİ VE SEBİLİ
I:38b,1-2	1878-1909 arasındaki	1878-1908 arasındaki
I:41c,2-15	Hareket Ordusu'nun(→)	Hareket Ordusu'nun
I:74c,2-3	(bak. Bilâd-ı Selâse Kadılığı; Havass-ı Refia Kadılığı; İstanbul Kadılığı)	(bak. Bilad-ı Selase; İstanbul Kadılığı)
I:75,res.	kazasker, başmuhzır ağa	kazasker başmuhziri ağa
I:90a,4-1	Aralık 1885	2 Ocak 1886
I:90c,7-1	1840	18 Ağustos 1830
I:433a,4-3	Sempson Zenon'la	Sampson Ksenon'uyla
I:150b,3-35	Alibey	Alibeyköy
I:150c,1-2	Alibey derelerinin	Alibeyköy derelerinin
I:150c,3-3	(Pendik yöresi)	(Yalova yöresi)
I:150c,3-3	Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi
I:150c,3-3	Alibey Barajı	Alibeyköy Barajı
I:151b,4-1	Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi
I:151c,1-14	Alibey ve	Alibeyköy ve
I:152a,3-4	kuzeybatı-güneydoğu	güneydoğu-kuzeybatı
I:152a,3-6	kabaca doğu-batı	kabaca batı-doğu
I:164ab,res.	1940'larda Valide Camii'nden	1957-58'de Valide Camii yönünden
I:168c,2-24	ö. 1574	ö. 1573
I:180a,1-1	Sarık alayı(→)	Sarık alayı
I:181c,5-10	Ayios Apostoleion	Ayii Apostolii
I:189b,4-8	Sütlüce ve Silivri'deki Pirî Mehmed Paşa camileri	Sütlüce'de Pirî Paşa Mescidi ve Silivri'deki Pirî Paşa Camii
I:212a,1-35	Teodosius'un	Teodosios'un
I:216b,1-21	Konstantin surları	Constantinus Suru
I:216b,1-30	Konstantin suru	Constantinus Suru
I:234c,4-5	Konstantin Forumu'na	Constantinus Forumu'na
I:237bc,res.	Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nin yüzyıl başlarındaki görünümü. Sebil, hazire pencereleri ve giriş kapısı. *İAM Encümen Arşivi, I, no. 448*	Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi *Aras Neftçi, 1990*
I:239ab,res.	Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi *Aras Neftçi, 1990*	Amcazade Hüseyin Paşa Külliyesi'nin yüzyıl başlarındaki görünümü. Sebil, hazire pencereleri ve giriş kapısı. *İAM Encümen Arşivi, I, no. 448*
I:249a,2-14	Davutpaşa Sarayı	Davud Paşa Sarayı
I:265a,6-19	Filippikos	Bardanes-Filippikos
I:265b,2-10	Havariyyun Kilisesi	Havariyun Kilisesi
I:265b,2-11	(Ayios Apostoleion)	(Ayii Apostolii)
I:269c,1-6	Byzantion'a	Konstantinopolis'e
I:270b,2-9	Kardinal İzidor	Kardinal İsidore
I:273b,4-17	Dr. Cemal	Dr. Cemil
I:274a,2-19	Ayaparaskevi	Ayia Paraskevi
I:276a,3-11	"balyoz"u, Cenevizlilerin "potestas"ı	"balyos"u, Cenevizlilerin "podesta"sı
I:283c,4-32	duks	dux
I:285a,6-10	"Katari Lefteri"	"Katari Deftera"
I:286b,1-18	Erdener	Erdenen
I:288abc,res.	Yüzyıl başlarında Sarıyer'de	Yüzyıl başlarında Beykoz'da
I:293a	bak. TAKKECİ İBRAHİM CAMİİ MESCİDİ; SEBİLLER	bak. TAKKECİ İBRAHİM CAMİİ
I:293c,2-3	de Nicoley	de Nicolay
I:306a,7-1	(453 ?)	(435 ?)
I:334, res.	Arzodası'nda padişahın bayram kabulünü gösteren bir gravür.	Arzodası'nda huzur dersini gösteren bir gravür.
I:342a,3-10	Surp Khaç	Surp Haç
I:345a,2-1	1850'de	1849'da
I:346a,2-10	Kavak Kasrı	Kavak Sarayı(→)
I:346a,3-6	1838'de	1848'de
I:353a,1-7	Golt	Goltz
I:355,har.	TEPEBAŞI CADDESİ	MEŞRUTİYET CADDESİ
I:369c,1-5	Esma Sultan Sarayı	Esma Sultan Sahilsarayı
I:379c,2-11	Blaherna	Blahernai
I:398b,1-11	Konstantin'den	Constantinus'tan
I:406a,4-29	Blaherna Kilisesi'ni	Blahernai Kilisesi'ni
I:406b,1-2	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:406b,1-3	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:406b,1-6	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:406b,1-19	Anna Dolassena	Anna Dalassene
I:406b,1-20	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:406b,1-27	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:406b,1-30	Aya Tekla	Ayia Tekla
I:410c,3-5	(ö. 1635)	(ö. 1685)
I:415a,4-6	Çifte Hamam	çifte hamam
I:420c,6-3	Ayia Apostoloi	Ayii Apostolii
I:421a,2-4	Ayia Apostoloi	Ayii Apostolii
I:422a,1-4	Anna Delassena	Anna Dalassene

I:423a,2-8	Ayasofya Hamamı	Haseki Hamamı
I:424a,1-3	Korent	Korint
I:434b,1-11	Sergios Bakkus	Sergios ve Bakhos
I:436b,4-11	Aya Teodosia	Ayia Teodosia
I:436c,1-2	1490'da	1499'da
I:437a,2-16	Aya Nikola	Ayios Nikolaos
I:438a,3-3	Aya İuliane Kilisesi	Ayia İuliane Kilisesi
I:445c,1-11	Okmeydanı ve	Ok Meydanı ve
I:446c,2-15	Eysebios	Eusebius
I:446c,3-5	Evdokia'nın	Eudokia'nın
I:446c,4-10	işlevi	işleri
I:448a,2-1	Byzantion'a	Konstantinopolis'e
I:448b,2-2	Byzantion'u	Konstantinopolis'i
I:451b,2-6	Tralles'li Artemios	Trallesli Antemius
I:453,plan	Artemios ve	Antemius ve
I:462a,2-4	sonra 1938'de	sonra 1983'te
I:467a,5-9	Saffet Paşa	Safvet Paşa
I:467b,1-2	Saffet Paşa'nın	Safvet Paşa'nın
I:475a,1-3	ikonostais	ikonostasis
I:481b,3-1	Kadıköy	Üsküdar İlçesi
I:486a,3-1	Saffet Bey	Savfet Bey
I:490a,res.	Nazım Timuroğlu, 1963	Nazım Timuroğlu, 1993
I:492b,2-11	Heraklios	Herakleios
I:492c,1-8	Pterion	Pteron
I:493b,2-3	Markanos	Markianos
I:493c,1-9	Vlaherna	Blahernai
I:494c,4-9	Ebu Zerr el-Gıfari	Ebu Zerrü'l-Gıfarî
I:495a,2-12	Vlaherna	Blahernai
I:516a,5-3	Hans Derschwam	Hans Dernschwam
I:518b,2-9	Kutlubay	Kutlubey
I:525,har.	EBUSUUD CADDESİ	EBUSSUUD CADDESİ
I:526a,imza	DOĞAN KOLOĞLU	ORHAN KOLOĞLU
I:530a,1-3	Selamiçeşme	Selami Çeşmesi
I:533c,4-3	Surp Garabet	Surp Karabet
I:533c,4-5	Patrik Ohannes	Patrik Hovhannes
I:535c,1-7	Kozmidon	Kosmidon
I:541c,7-4	Galata Kulesi'ne	Galata Hisarı'na
I:555a,4-7	Hebdemon	Hebdomon

II. CİLT

II:3a,5-7	Eparkhos tes Poloes	Eparhos tes Poleos
II:17b,3-5	Kalkhedon	Halkedon
II:24c,2-7	İrene	Eirene
II:28c,3-10	"Terkim Mescidi"	"Terkim Camii"
II:30b,1-11	Mertis'te	Metris'te
II:34c,5-2	Sarkis Balyan'a	Fossati'ye
II:34c,5-11	III. Napolyon	III. Napoléon
II:44ab,res.	Cephane Meydanı'ndaki	Cebehane Meydanı'ndaki
II:44c,2-7	Cephane Meydanı'nda	Cebehane Meydanı'nda
II:45c,8-2	Ünyon Han'da	Union Hanı'nda
II:46a,2-8	Camondo	Kamondo
II:46b,2-8	(Porfirogenitos)	(Porfirogennetos)
II:46b,2-19	impeno'sudur.	imperio'sudur.
II:46b,	STEFANOS YEROSİMOS	STEFANOS YERASİMOS
II:46c,5-1	Camondo	Kamondo
II:47-48sf.baş.	BANKALAR	BANKACILIK
II:50c,2-5	Vallauri'nin	Vallaury'nin
II:51c,3-2	Alibey Deresi	Alibeyköy Deresi
II:55a,2-10	mamıştır (bak. Konstantinopolis Üniversitesi).	mamıştır.
II:55a,2-16	Simon	Simeon
II:64,res.	ve Şehzadeler Hamamı'ndan bir çeşme	ve Perestû Kadın Çeşmesi
II:74b,5-7	Kayzer Bardas'ı	Kayser Bardas'ı
II:75a,3-10	Gogik	Gagik
II:75b,2-8	Koniates	Honiates
II:77a,4-3	Hazine-i Evrak binası(→)	Hazine-i Evrak binası
II:79b,6-6	1740'lı yıllarda	1739-1740'ta
II:79b,6-7	Franz Gudenus'un	Ferdinand Gudenus'un
II:80a,6-1	Horhor Camii avlusunda	Selman Ağa Camii (Horhor Camii) avlusunda
II:94c,1-30	Pierre Gylli	Pierre Gilles
II:97a,5-4	(ö. 1854)	(ö. 1858)
II:97c,5-1	Captain Frankland	Yüzbaşı Frankland
II:107a,3-4	"çalabım şar yaratmış	"çalabım bir şar yaratmış
II:107a,4-1	çalışması	çalınması
II:107b,1-3	yüz süren bulup aman"	yüz süren bulur aman"
II:115a,1-9	Kavafyan Evi(→) de	Kavafyan Konağı(→) da
II:128a,2-26	1950'li yıllarda da yıkılıp yerine laboratuvar binaları yapılmıştır.	1950'li yıllarda da önemli değişikliklerle yenilenmiştir.
II:129a,1-14	sonrası yıkılmıştır.	sonrası yapılan bazı ek ve değişikliklerle betonarmeye çevrilmiş ve özgün tezyinatını kaybetmiştir. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi olarak kullanılmaktadır.
II:130b,5-7	Ceyhûnî'nin (ö. 1886) talebesi Çınarî	Ceyhûnî (ö. 1886) ve talebesi, Sütlüce Bektaşi Dergâhı Şeyhi Münir Baba Efendi'nin dervişlerinden Çınarî
II:143a,2-12	Oya Sünder	Ova Sünder
II:152b,5-6	Maria Angidello	Maria Angiolello
II:153c,4-4	Çaprastyan	Çaprastçıyan
II:173c,2-11	"İlk Öğretmen Okulu"	"Yüksek Öğretmen Okulu"
II:197a,3-4	Klevehane-i	Kalevrchane-i
II:199c,5-1	Mısır Hıdivi	Mısır Valisi
II:201,har.	Koruluk Sok.	Ali Ertan Sok.
II:210b,4-7	1799	1700
II:210c,5-1	1955'te	1951'de
II:221a,1-13	Hacımini	Hacı Mimi
II:227c,2-11	"Bîdâd" biçiminde	"Bîdâdî" biçiminde
II:247,har.	Selim Ağa Türbesi Feridun Paşa Türbesi Cafer Ağa Medresesi Nakkaş Hüseyin Paşa Türbesi	Siyavuş Paşa Türbesi Pertev Paşa Türbesi Cafer Paşa Külliyesi Nakkaş Hasan Paşa Türbesi
II:255a,1-8	Shedios Manastırı'nın	Studios Manastırı'nın
II:284a,1-14	(2.000 m civarındaki)	(200 m civarındaki)
II:286a,5-12	Sermed (ö. 1839)	Sermed (ö. 1848)
II:287,res.	(Fotoğraf Göksu'ya değil,	Kâğıthane'ye aittir.)
II:297a,7-4	Pharmacie	Pharmaciens
II:314a,3-1	II. Bayezid'in	I. Bayezid'in
II:319c,3.	K. Çeçen'e göre, Bozdoğan Kemeri üzerindeki sivri kemerli	K. Çeçen'e göre, Bozdoğan Kemeri'ne Kanuni döneminde ilaveler

	açıklık II. Mustafa dönemine aittir.	yapılmıştır.
II:338c,8-5	(1978-1946)	(1878-1946)
II:340c,2-6	ilk rejim uygulaması	ilk recm uygulaması
II:342c,2-13	Atmeydanı'nı Kulaksız Avrat Pazarı'nı	Atmeydanını, Avrat Pazarı'nı
II:355c	NURAN GÜVENÇ	MURAT GÜVENÇ
II:363a,1-3	I. Abdülmecid'in	Abdülmecid'in
II:365a,1-25	(876-909)	(1876-1909)
II:372a,4-16	Pharmacie	Pharmaciens
II:374a,4-18	Patrik Konstantinios	Patrik Konstantios
II:374a,4-21	kaçıncı Konstantinios	kaçıncı Konstantios
II:374a,4-22	I. Konstaninios	I. Constantius
II:378a,1-5	(bak. Yeni Cami Külliyesi)	(bak. Yeni Valide Külliyesi)
II:384c,2-1	1946'da Erkek Lisesi'ni	1946'da İstanbul Erkek Lisesi'ni
II:389c,2-10	Horos Dede	Horoz Dede
II:407c,3-28	Apolothegon Manastırı	Apologotheton Manastırı
II:437c,2-6	Studion Kilisesi	Studios Manastırı
II:454b,1-4	Arif Paşa Korusu'nda	Ârifî Paşa Korusu'nda
II:469c,2-5	Mocus Sarnıcı	Mokios Sarnıcı
II:475a,5-10	Tauri Formu'nun	Tauri Forumu'nun
II:476,res.	Ak Merkez'in içinden	Capitol'un içinden
II:478a,6-4	11.641	11.550
II:478a,7-1	Semtin	Yerleşimin
II:481a,1-2	Şeyh İshak Kemaleddin	Şeyh İshak Cemaleddin
II:484c,5-3	1868	1968
II:505b,1-11	6 Ocak 1910'da	19 Ocak 1910'da
II:506c,imza	-	AFİFE BATUR
II:509c,1-4	ıtışah,	ıtırşah,
II:510c,4-8	(ö. 1574)	(ö. 1573)
II:512c,3-6	edebiyat fakültesi	İÜ Edebiyat Fakültesi
II:523c,3-3	Voyvoda	Karaköy'de, Voyvoda
II:533c,4-10	Akametoi	Akoimetoi
II:533c,4-14	Akametoi	Akoimetoi
II:552,res.	5.20 kuruş, çapı 27 mm,	5.20 para, çapı 13 mm, (Resimde 2 numara ile gösterilen para, Edirne'de basıldığı için, İstanbul'da basılmış paralar arasında gösterilmemesi gerekmektedir.)
II:554ab,res	Darphane-i Âmire binasının dış görünümü, sağda kapı, duvarların arkasında sıra odalar.	Darphane-i Âmire binasının dış görünümü, sağda kapı, solda Darphane Eminliği.
II:554ab,res.	Kalıp ve çırak atölyesinin bir görünümü.	Kalıp ve çark atölyesinin bir görünümü.
II:556 sf.baş.	DARÜBEDAYİ	DARÜLBEDAYİ
II:562a,5-3	dört katlı	üç katlı

III. CİLT

III:9b,3-7	Kserofolos	Kserolofos
III:10a,2-7	Halil Hamdi Paşa	Halil Hamid Paşa
III:11c,3-3	adı geçen mevki, Davutpaşa semtinde eski Edirne yolu üzerinde	adı geçen mevki, eski Edirne yolu üzerinde
III:11c,4-1	Abdülmecit'ten (hd 1839-1861) sonra	III. Selim'den (hd 1789-1807) sonra
III:14c,8-2	1922'de yeniden	1934'te yeniden
III:28a,5-1	Hüseyin Hüsnü Paşa	Hasan Hüsnü Paşa
III:38c,2-9	nezdindeAralık yaptığı	nezdinde yaptığı
III:38c,3-6	le,Aralık İngiltere	le, İngiltere
III:50a,2-8	1575	1573
III:53ab,res.	TETTV Arşivi	İlhan Pınar arşivi
III:57b,res.	(Fotoğraftaki kilise aynı sokaktaki Ermeni Kilisesi'ne aittir.)	
III:57c,1-6	(bak. Tekke Musikisi)	(Tekke Musikisi için bak. Tekkeler)
III:58c,2-14	İmam Akkuş	Hasan Akkuş
III:60c,1-11	Nurettin Şevkatî	Nurettin Şefkatî
III:74c,4-7	gelgitler	su baskınları
III:90c,6-2	15 yıl	5 yıl
III:105b,1-1	Diogene Akrites	Digenis Akritas
III:106a,4-1	Beşiktaş İlçesi'nde,	Sarıyer İlçesi'nde,
III:111b,2-3	(1740 - 1800)	(1740 - 1810)
III:114b,3-10	2 Ekim 1919'da	2 Ekim 1819'da
III:123b,2-19	Türbesi Eyüp'tedir.	Mezarı Eyüp'tedir.
III:140a,2-25	Yuvalar (→)	Yuvalar (bak. Sosyal Hizmetler)
III:144b,4-2	Hıramî Ahmed Paşa Camii'nin	Hıramî Ahmed Paşa Mescidi'nin
III:145c,res.	(Madde metni 8. yy'da yaşayan Eirene'ye ait olduğu halde, mozaik 12. yy'da yaşayan Eirene'ye aittir.)	
III:146a,7-4	Loch tarafından	Lorichs tarafından
III:146b,1-1	Vefa'da Kovacılar Caddesi	Vefa'da Cemal Yener Tosyalı (eski Kovacılar) Caddesi
III:146b,5-1	Kocacılar	Kovacılar
III:171c,1-21	Ahmed Vefik(→)	Ahmed Vefik Paşa(→)
III:176c,5-2	Filetcos	Filoteos
III:176c,5-17	Praetoriun	Praetorium
III:180,res.	(Fotoğraftaki vapur Erenköy değil, ikizi olan Hüseyin Hâki [Göztepe] vapurudur.)	
III:181c,6-3	Apkar	Tokatlı Apkar Tibir
III:184b,1-5	Surp Nigoğayos	Surp Nigoğos
III:184b,2-2	Anarad Hıgutyun	Anarad Hıgıtyun
III:186b,5-27	Limoncuyan	Limonciyan
III:196c,4-4	Pirevî	Pirevi
III:200a,2-2	A. Sami Ülgen	A. Saim Ülgen
III:200c,4-5	Esirci Hanı	Esir Hanı
III:203b,2-6	Anna Komnena	Anna Dalassene
III:204b,1-2	Kritovulos	Kritobulos
III:216c,2-9	Eramya	Eremya
III:226c,3-4	Heraklius	Herakleios
III:245b,3-17	Sakarya, Eyüp	Sakarya, Esentepe
III:245c,2-22	Haliç iskelelerinin tümü ortadan kaldırılmıştır.	Haliç iskelelerinden Ayvansaray ve Defterdar ortadan kaldırılmış, Eyüp iskelesi ise 1991'de hizmet dışı kalmıştır.
III:245c,4-14	gelen Feshane Caddesi,	gelen Defterdar-Feshane Caddesi,
III:246c,5-1	Burada yer alan manastırların içinde Leon Makelos Manastırı farklı statüsü olan bir manastırdır.	Söz konusu manastır, farklı statüsü olan bir manastırdır.
III:247a,1-1	Bunların dışında Aya Anagiras, bugün	Bunların dışında Mamas Saray ve Manastırı yakınında, Otakçılarda Leon Makelos Manastırı, Aya Anagiras, bugün

III:248a,2-2	ortalarında nüfusun	ortalarında İstanbul nüfusunun
III:251bc,lb	Eyüp İlçesi'nde	Eyüp İlçe Merkezinde
III:257,res.	18. yy sonu, 19. yy başı,	19. yy sonu, 20. yy başı,
III:258b,5-2	Majeske	Majeska
III:258b,	FARRÉRE, CLAUDE	FARRÈRE, CLAUDE
III:260a,4-5	Feyziye Kıraathanesi	Fevziye Kıraathanesi
III:269,plan	Akdeniz Tetimme	Karadeniz Tetimme
III:271a,4-26	İsmail Hakkı Baltacıoğlu	Ismayıl Hakkı Baltacıoğlu
III: 284 res.	Michel François Preault'un	Michel François Préaulx'un
III:285c,1-4	Yapımına 1986'da başlanan ve 1988'de halka açılan Fenerbahçe mesire yeri	Yapımına 1990'da başlanan Fenerbahçe mesire yeri
III:298a,3-2	Krikor Balyan	Sarkis Balyan
III:300c,2-3	Gennadios Skolarios	Gennadios Sholarios
III:301b,4-18	Schreiner	Schneider
III:304,res.	18. yy sonu, 19. yy başı,	19. yy sonu, 20. yy başı
III:313c,4-3	Sultan Çiftliği Köyü	Sultançiftliği Köyü
III:317a,4-4	Andrineple	Andrinopolis
III:312a,1-19	Niketos Koniates'in	Niketas Honiates'in
III:321c,3-1	1990'da Küçükçekmece İlçesi sınırları	Avcılar İlçesi sınırları
III:321c,3-2	E-5	D-100
III:321c,4-5	Kemal Paşa, Üniversite ve Cihangir mahalleleriyle sınırlanmıştır.	Kemal Paşa ve Üniversite mahalleleriyle sınırlanmıştır.
III:321c,4-11	E-5	D-100
III:324b,3-3	Şenlikköy (Florya)	Şenlik (Florya)
III:324b,3-8	E-5	D-100
III:324b,3-9	Şenlikköy Mahallesi'nin	Şenlik Mahallesi'nin
III:325a,3-1	Şenlikköy Mahallesi'nin	Şenlik Mahallesi'nin
III:325a,5-1	Florya (Şenlikköy)	Florya (Şenlik)
III:324b,6-7	E-5	D-100
III:325,plan	*Afife Batur*	*TBMM Milli Saraylar*
III:328c,1-1	İkonaklazma	İkonoklazma
III:351,har.	Teotokos Kavatyani Kilisesi	Panayia Kafatiani Kilisesi
	(Bedreddin Mescidi belirtilen yerde değil, biraz yukarıda Aynî Ali Baba Tekkesi'nin solunda "cami" yazısıyla gösterilen yerde bulunmaktadır).	
III:355b,2-52	J. Kamonda	J. Kamondo
III:358,res.	Allom'un bir deseninde Galata Köprüsü,	Allom'un bir deseninde Unkapanı Köprüsü,
III:360c,3-17	J. Melling	A. I. Melling
III:364b,3-21	(ö. 1876)	(ö. 1849)
III:366,res.	Vanmoor'un Galata Mevlevihanesi'nde yapılan bir semah	Van Mour'un Galata Mevlevihanesi'nde yapılan bir sema
III:379b,4-2	Eftalipos	Eptalofos
III:382b,1-15	Göztepe	Göktepe
III:383a,4-3	Kefelik,	Kefeliköy,
III:388b,2-4	Niketas Khoniates'in	Niketas Honiates'in
III:418c,1-1	Hermann Schedel'in	Hartman Schedel'in
III:423a,7-11	Usos	Uros
III:423b,1-2	Barlaan	Barlaam
III:443a,3-4	19. yy'ın birinci	18. yy'ın ikinci
III:443a,3-8	1849	1791
III:478a,1-21	kaybolmuş eserin üstünde, dışa	kaybolmuş Kayseri'deki çeşmenin üstünde dışa
III:489b,res.	(Fotoğraf Seyyid Hasan Paşa Medresesi'ne aittir.)	
III:508a,5-1	Nef'î (ö. 1632)	Nef'î (ö. 1635)
III:508c,1-2	Sermed (ö. 1839)	Sermed (ö. 1848)
III:508c,1-9	Arif Hikmet Bey (ö. 1850)	Arif Hikmet Bey (ö. 1859)
III:528b,5-8	Kilisesi'nde(→) toplanan	Kilisesi'nde(→) 8-31 Ekim 451'de toplanan
III:528c,1-26	Yeni ve eski Roma	Yeni ve Eski Roma
III:542a,1-3	89	87
III:543b,3-9	Kocaahmet	Karacaahmet
III:546c,4-8	Fatma Nigâr, Galip Ulusoy	Fatma Nigâr Galip Ulusoy
III:550a,3-2	Beyoğlu İlçesi'ne	Şişli İlçesi'ne

IV. CİLT

IV:9b,3-18	türbe dak les	türbe dans les
IV:11b,4-10	Aziz Pantaleymon'a	Aziz Pantaleimon'a
IV:15a,3-11	edelim mısraları	edelim" mısraları
IV:23b,9-4	esir alınan	ele geçirilen
IV:24c,2-3	Skolarios	Sholarios
IV:24c,5-2	Skolarios	Sholarios
IV:41a,1-14	Nezih Neyzî'nin *Meyzî ile Neyzî* (1983) ve *Kızıltoprak Anıları*	Ali Neyzî'nin *Meyzî ile Neyzî* (1983) ve Nezih Neyzi'nin *Kızıltoprak Anıları*
IV:469b,1-25	incil yazarları resimleri	mugannilerin resimleri
IV:74a	HİNDİLER TEKKESİ	HİNDÎLER TEKKESİ
IV:74c	HİNDİLER TEKKESİ	HİNDÎLER TEKKESİ
IV:75b,2-19	Yeşiller (Prasinol), Maviler (Venetol),	Yeşiller (Prasinoi), Maviler (Venetoi),
IV:76c,2-17	Laussos (veya Antiokhos)	Lausos (veya Antiohos)
IV:78a,6-1	(*14 Mart 1887, İstanbul - 3 Mart 1963, İstanbul*)	(*14 Mart 1887, İstanbul - 3 Mayıs 1963, İstanbul*)
IV:88a,5-13	21 ciltlik depremler	21 ciltlik eseri, depremler
IV:89b,8-1	Narlıkapı	Yedikule'de, Narlıkapı
IV:89b,8-8	Aznavoryan	Aznavuryan
IV:107b,5-5	Hasan Nafiz Dede	Hasan Nazif Dede
IV:125b,5-5	(ö. 1527)	(ö. 1627)
IV:138a,1-18	Beyoğlu ve İstanbul	Beyoğlu ve Üsküdar
IV:138b,1-16	Kırsal yerleşimlerin bulunduğu Beykoz, Sarıyer, Eyüp, Kâğıthane, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Pendik, Çatalca, Kartal, Silivri, Şile, Yalova, Maltepe, Tuzla gibi ilçelerde 208 köyü vardır.	Kırsal yerleşimlerin bulunduğu Beykoz, Sarıyer, Eyüp, Gaziosmanpaşa, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Pendik, Çatalca, Kartal, Silivri, Şile, Yalova, Ümraniye gibi ilçelerde 231 köyü vardır.
IV:142a,5-30	Hodogetria Kilisesi'ni	Hodegetria Manastırı'nı
IV:153b,2-12	Ayios Paraskevi	Ayia Paraskevi
IV:154c,4-5	Eusibios	Eusibius
IV:154c,4-6	Pavlos	Paulus
IV:164c,4-5 IV:166c,2-19	(bak. Nâzım Plan) ve Malazgirt'te Alparslana yenilen VII. Mihael Dukas'tur	(bak. Planlama) ve VII. Mihael Dukas'tur.
IV:174c,7-22	Laffan Hanly	John Laftan Hanly
IV:181b,5-5	otorator	otokrator
IV:214b,2-19	milleti yok eden"	milleti azmiyle yoktan var eden"

IV:218c,4-24	Skarlatos Bzantios	Skarlatos Bizantios
IV:222b, 4-14	Taşınmaz Tabiat ve Kültür Varlıkları Kurulu	Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu
IV:240c,4	2547 sayılı kanun aynı zamanda ilk defa 1914'te André Antoine tarafından kurulmuş Darülbedayi-i Osmani'nin devamı olan İstanbul Konservatuvarı'nı da Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı olarak İTÜ'ye bağladı.	2547 sayılı kanunla 1976'da öğretime başlayan Türk Musikisi Devlet Konservatuarı(→) da İTÜ'ye bağlandı.
IV:249c,5-3	İstanbul ve Ankara'dan sonra	İstanbul'dan sonra
IV:271c,imza	BEHZAT ÜSDİKEN	İSTANBUL
IV:278a,3-4	1928'e kadar	1938'e kadar
IV:278b,2-1	26.000 m²'lik bir alan	36.223 m²'lik bir alan
IV:278b,2-5	29,4 m genişliğinde; üçüncüsü de 152,1 m	39,4 m genişliğinde; üçüncüsü de 188,4 m
IV:278b,2-8	192,5 m uzunluğunda	192,5 ton kaldırma kapasiteli
IV:283c,2-12	Teavvün	Teavün
IV:303a,3-1	Bugün	Beyoğlu'nda, bugün
IV:305c,3-1	Tornacıbaşı	Turnacıbaşı
IV:310a,4-5	Bardancs	Bardanes-Filippikos
IV:311b,3-5	"payta"nın	"paytan"ın
IV:311c,2-3	Oskiyan Efendi'yi yetiştirdi. İzak, Oskiyan,	Oskiyam Efendi'yi yetiştirdi. İzak, Oskiyam,
IV:311c,4-7	1992.	1993.
IV:313b,3-2	Hüseyin Paşa Türbesi'nin	Hüsnü Paşa Türbesi'nin
IV:336a,4-2	Müslüman 70.447 (yüzde 63,10), Rum 76,244 (yüzde 68,29), Ermeni 30.642 (yüzde 27,44), Protestan 329 (yüzde 0,29), Musevi 6.836 (yüzde 6,1), Süryani-Keldani-Çingene 23 (yüzde 0,02), Bulgar-Sırp-Ulah 196 (yüzde 0,017) olmak üzere toplam 184.717.	Müslüman 70.447 (yüzde 38,13), Rum 76,244 (yüzde 41,27), Ermeni 30.642 (yüzde 16,58), Protestan 329, Musevi 6.836 (yüzde 3.7), Süryani-Keldani-Çingene 23, Bulgar-Sırp-Ulah 196 olmak üzere toplam 184.717.
IV:395b,7-1	Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Tarabya-Kireçburnu arasında,	Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Sarıyer İlçesi'nde, Yeniköy-Tarabya arasında,
IV:400c,3-4	semt.	Güngören İlçesi'ne bağlı semt.
IV:422c,6-8	Kritovulos	Kritobulos
IV:455b,3-26	(Emanetçi Sultan)	(Emanetçi Sultana)
IV:462b,1-2	Gregorios Aristarkhi	Grigorios Aristarhi
IV:469b,1-25	İncil yazarları resimleri	mugannilerin resimleri
IV:476b res	çalınmış olan tarih bileziği	çalınmış olan kuyu bileziği
IV:507b,3-7	Muala Mukadder	Mualla Mukadder
IV:513a,3-13	1537	1546
IV:523b,3-8	Yayla ise havza	Yayla 1993'de köy statüsüne kavuşmuştur. Pirinççi Köyü ise havza
IV:530c,3-6	Kosmos	Kosmas
IV:548b,1-1	942/1535'te	952/1545'te

V. CİLT

V:5,üst res.	1916'da	1928'den sonra
V:10c,2-12	Alkhibiades	Alhibiades
V:16c,3-1	Eminönü'nde	Eminönü İlçesi'nde
V:19a,4-7	918'de yanan	1918'de yanan
V:21,res.	Surp Agop	Surp Hagop
V:22c,2-8	Lyons	Lyon
V:35c,2-2	azledilmiş	azad edilmiş
V:40bc,res.	1984-1985	1994-1995
V:58a,6-4	Minacles	Miracles
V:63a,1-1	Agathias	Agatias
V:75a,5-6	Abdülaziz'in	Abdülmecid'in
V:76b,4-1	Kosmos	Kosmas
V:93a,3-6	2 oğlu	3 oğlu
V:101a,tb.	(Tabloda Selimpaşa ile Soğanlık arasına şu satırı ekleyiniz: Silivri 7.524 13.763 26.049 Silivri Aynı tabloda Yeşilbağ'ın 1990 nüfusu olarak 129.339 sayısını ekleyiniz.)	
V:105c,5-1	Galatarasay	Galatasaray
V:130a,1-6	Beşiktaş'a	Beşiktaş İlçesi'ne
V:130a,4-2	Simon Stylites	Simeon Stylites
V:130a,5-1	Patrik Tarasias	Patrik Tarasios
V:130a,5-2	Tarsias Manastırı	Tarasios Manastırı
V:138a,4-1	Konstantiniyye	Kostantiniyye
V:146,har.	(Kuzguncuk İskelesi haritada Üryanizade Sokağı'nın Kuzguncuk Çarşı Caddesi'ni kestiği noktanın batısında, caddenin deniz tarafında kalan kahverengi alandadır.)	
V:153bc res.	İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.	4. Levent'teki Oto Sanayi Sitesi.
V:153bc res.	4. Levent'teki Oto Sanayi Sitesi.	İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi'nden bir görünüm.
V:154c,5-1	Büyküada	Büyükada
V:155a,3-5	mahalle, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, Etiler'in	mahalle ve Etiler'in
V:169b,2-12	Peyami Sefa	Peyami Safa
V:184ab,res.	III. Ahmed, sadrazam ve maiyeti	III. Ahmed ve içoğlanları
V:190ab,res.	Laleli Baba Türbesi	Hasan Fehmi Paşa Türbesi
V:191,plan	(Plan G. Tanyeli'ye ait değildir.)	
V:197b,1-2	mor ayakkabı	mor giysi
V:202b,2-13	Filcteos	Filoteos
V:202c,2-2	Skilitzes Yazmaları'dır.	Skilitzes Yazması'dır.
V:203b,2-1	Şehzadebaşında Atatürk Bulvarı ile Şehzade Caddesi'nin kesiştiği ve bugün Belediye Sarayı'nın yerinde bulunan	Vezneciler'de, 16 Mart Şehitleri Caddesi ile Vezneciler Caddesi'nin kesiştiği köşede bulanan
V:205a,2-12	İoannis	İoannes
V:209a,2-7	Sapancı Center	Sabancı Center
V:218c res.	(Fotoğraf "Lion Mağazası"na değil "Oliondor" mağazasına aittir.)	
V:236a,5-1	Beyoğlu İlçesi	Şişli İlçesi
V:247a,tablo	1991 220 569	1991 20 569
V:247a,3-2	uygun vadeli	uzun vadeli

V:255c,res.	(Resim II. Mahmud'un değil, III. Selim'in çocukluğunu betimlemektedir.)	
V:259,2-7	Mahmud'un kız kardeşi	Mahmud'un kızı
V:263b,3-10	Türbenin mimarları, Ebniye-i Hümayun kalfalarından Ohannes Dadyan ve Boğos Dadyan'dır.	Türbenin mimarı Karabet Amira Balyan'dır
V:272ab,res.	(Fotoğraftaki otomobil Mahmud Şevket Paşa'nın içinde suikasta uğradığı otomobil değildir.)	
V:277c,7-15	Eudokia İngerine	Eudokia İngerina
V:283a,5-2	1880'lerin	1890'ların
V:287a,res.	1947	1747
V:292c,3-17	Partokrator	Pantokrator
V:311b,1-3	Anastasia	Helena
V:311b,1-5	Helena	Anastasia
V:351a,3-2	İsmail Canbulat	İsmail Canbolat
V:364c,1-11	Mehmed Refi' Mehmed	Mehmed Refi'
V:375a,2-1	Mekteb-i Tıbbiye-i Şâhâne'den	Mekteb-i Tıbbiye-i Mülkiye'den
V:375c,3	Okul Binası,	Galatasaray'daki bina yetersiz kaldığından 1846'da Dolmabahçe'de, Mimar Smith yönetiminde yeni bir binanın inşaatına başlanmıştır. Okul binası,
V:384b,4-4	(ö. 1617)	(ö. 1627)
V:388b,2-4	Niketas Khoniates	Niketas Honiates
V:447c,5-1	Hagop Denizciyan	Hagop Demirciyan
V:449,3-2	Makron Envalos	Makron Embolos
V:451a,4-3	Mihail	Mihael
V:451b,3-12	Mango(→) geniş bir	Mango geniş bir
V:465c,2-17	Sinanzade Cedd	Sinanzade Cedid
V:478a,1-6	Hellepontos	Hellespontos
V:478c,5-5	Devriye Sokağı	Ferit Tek (eski Devriye) Sokağı
V:481a,2-5	Devriye Sokağı	Ferit Tek (eski Devriye) Sokağı
V:498a,2-2	16 Ocak 1695	16 Ocak 1595
V:508c,2-31	Bayrampaşa'nın	Bayram Paşa'nın
V:517,sf.baş.	MOLLA TEKKESİ	MURAD MOLLA TEKKESİ
V:523,res	15 ve 16. yy'larda kullanılan Çeng adlı Türk sazı.	15 ve 16. yy'larda kullanılan Çeng adlı Türk sazı (resim 18. yy'da yapılmıştır).
V:531ab,res	Bülbül Sabit	Bülbülî Salih

VI. CİLT

VI:13c,2-11	Boran de Tott'du	Baron de Tott'du
VI:18b,2-1	Kadıköy Evlendirme	eski Kadıköy Evlendirme
VI:19b,1-7	1920'lere	1620'lere
VI:31c,2-4	Habîbi Karamânî'ye	Habîb Karamânî'ye
VI:39c,3-3	Mustafa Rıza Efendi	Mustafa Rızaeddin Efendi
VI:47c,3-3	Rusya devletine	SSCB'ye
VI:54b,res.	Lütfi Özbek, 1959/	Lütfi Özkök, 1959/
VI:68a,3-4	Elio Ventura	Eli Ventura
VI:83c,2-5	Kışla Caddesi'dir.	Rami-Kışla Caddesi'dir.
VI:83c,4-16	İslam Bey Caddesi'ne	İslam Bey Caddesi'nin devamı olan Yusuf Muhlis Paşa-Kalenderhane-Zal Paşa Caddesi'ne
VI:106bc,res.	Ümit Gürkan koleksiyonu	Ümit Ünkan koleksiyonu
VI:132b,2-6	1953.	1955.
VI:137b,3-7	Abdülhamid	II. Abdülhamid
VI:140b,2-8	1980	1880
VI:140c,1-7	150.000 kg ekmek ve 37.500 kg ete	150 okka ekmek ve 37.5 okka ete
VI:142c,1-19	Boronyan	Baronyan
VI:149c,3-1	*(?, ? - 1903, İstanbul)*	*(1847, İstanbul - 1903, İstanbul)*
VI:153c,3-1	II. Mustafa	I. Mustafa
VI:174,res.	Bayezid Camii ve çevresi	Şehzade Camii ve çevresi
VI:189,res.	Tek renkli krepten yapılmış çevresi oyalarla süslü başörtülerinden bir ayrıntı.	Tek renkli zeminin çevresi çok renkli oyalarla süslü bir başörtüsünden ayrıntı.
VI:207a	PLATİON	PALATİON
VI:214ab,res.	Panayia Kilisesi, Kocamustafapaşa	Surp Hagop Kilisesi, Altımermer
VI:221,sf.baş.	JULIA PARDOE	PARDOE, JULIA
VI:228,har.	SEYİT MOLLA CAD.	SAHİP MOLLA CAD.
VI:262a,2-6	Anadolukavağı'nın	Rumelikavağı'nın
VI:304b,7-1	Kına Gecesi ve Arife Günü:	Kadir Gecesi ve Arife Günü:
VI:312a,6-1	*(?, ? - 1780, ?)*	*(?, ? - 1780, İstanbul)*
VI:315b,1-1	30 grostonluktu.	230 grostonluktu.
VI:341c,1-2	0,0006 derecelik eğim	0,0006 eğim
VI:341c,3-18	eğimi 0,0006 derece civarındadır.	eğimi 0,0006 civarındadır.
VI:353c,2-14	R. Arhagger'e	R. Anhegger'e
VI:365c,4-10	Leonidas Zarifis	Yeoryios Zarifis
VI:365c,4-13	Evgenidis	Evgenidis Kardeşler
VI:366a,1-13	1890	1892
VI:366a,1-15	1892	1835
VI:368b,bibl.		K. Stamatopulos - A. Millas, *Konstantinoupoli*, Atina, 1990
VI:370bc,res.	Melling'in bir gravüründe Büyükdere'deki Rus Elçiliği yazılığı	Melling'in bir gravüründe Tarabya'daki Fransız Elçiliği binası (İpsilanti Yalısı)
VI:388 res.	Preault'un çizgileriyle	Préaulx'un çizgileriyle
VI:401a,2-19	Sampson Ksenodohion'unda	Sampson Ksenon'unda
VI:420b,2-5	Atla dolaşan kırbalar	Atla dolaşan sakalar
VI:436c,1-1	Sarkis Dranyan	Sarkis Diranyan
VI:456b,2-10	Cinik Amira Papazyan	Canik Amira Papazyan
VI:525b,4-4	Metal Endüstrisi Sanayicileri Sendikası	Madeni Eşya Sanayicileri Sendikası
VI:529a,3-1	Buey	Bury
VI:534a,1-27	(ö. 1584)	(ö. 1854)
VI:548c,3-1	*(1584, Zamosc - 1635'ten sonra, ?)*	*(1584, Zamosc - 1637, Lvov veya Lemberg)*
VI:563a,3-1	*(1450 ?, Ağırman Köyü,*	*(?, Ağırnas Köyü,*

VII.CİLT

VII:26,res.	Soğukçeşme Sokağı'nın restorasyon öncesi	Soğukçeşme Sokağı'nın 1970 öncesi
VII:70a,5-1	Fatih İlçesi'nde,	Eminönü İlçesi'nde,

VII:82bc,res	Şehzadebaşı Camii	Şehzade Camii
VII:84c,4-3	1633	1533
VII:97a,4-3	karname	kârname
VII:100ab,pl.	(Çizim ters basılmıştır, solu sağda, sağı solda olmalıydı.)	
VII:115b,4-4	hep yabancı filmler	çoğunlukla yabancı filmler
VII:117a,3-1	Şişli İlçesi'nde, Nişantaşı Mahallesi'nde, İhlamur-Nişantaşı Yokuşu üzerinde,	Beşiktaş İlçesi'nde, Abbas Ağa Mahallesi'nde, İhlamur-Yıldız Caddesi üzerinde,
VII:117b,3-1	1904'te	1905'te
VII:119a,7-1	Çavuşbaşı Camii'nin avlusunda	Mahmud Ağa (Çavuşbaşı) Camii'nin avlusunda
VII:121a,2-2	(Şemsîlik),	(Şemsîlik,
VII:137a,3-2	Taşlık Terası'ndadır.	Taşlık Terası'ndaydı.
VII:150a,4-1	Osman Raşid Paşa 24 Şubat 1855-18 Haziran 1858 arası	Osman Raşid Paşa Şubat 1857-Haziran 1858 arası
VII:150a,5-5	Feyzi Bey (2 Ekim 1874-30 Ekim 1874)	Feyzi Bey (Kasım 1873-Ocak 1874)
VII:150a,5-6	Şevket Bey (25 Mart 1875-24 Mayıs 1875)	Şevket Bey (Mart 1874-Mayıs 1874)
VII:150a,5-7	Kabuli Paşa (30 Mayıs 1875-19 Temmuz 1875)	Kabuli Paşa (Haziran 1874-Ağustos 1874)
VII:150a,5-8	Kadri Paşa (19 Temmuz 1875-10 Eylül 1875, 24 Aralık 1875-28 Kasım 1876)	Kadri Paşa (Ağustos 1874-Eylül 1875, Şubat 1876-Şubat 1877)
VII:150a,5-10	Halet Paşa (10 Eylül 1875-22 Aralık 1875)	Halet Paşa (Eylül 1875-Ocak 1876)
VII:150b,1-1	Refik Bey (28 Kasım 1876-14 Kasım 1878)	Refik Bey (Ocak 1876-Şubat 1876)
VII:150b,1-8	Rıza Paşa (6 Ağustos 1879-29 Kasım 1879,	Rıza Paşa (Aralık 1878-Ocak 1879)
VII:150b,2-12	Rıdvan Paşa (22 Eylül 1890-10 Haziran 1906)	Rıdvan Paşa (Aralık 1890-10 Haziran 1906)
VII:152bc,pl.	(Şehzade Külliyesi vaziyet planının bir kısmı basılmamıştır.)	
VII:160a,1-2	Feriköy Ermeni Mezarlığı'na	Şişli Mezarlığı'na
VII:180a,1-7	Üsküdar Vilayeti'ne	İstanbul Vilayeti'ne
VII:203a,1-48	Nail Vahdeti Çarıkhan	Nail Vahdeti Çakırhan
VII:204c,3-20	Nermin Ege de (Çevir)	Nermin Ege (Çevir) de
VII:206c,2-6	Mustafa Raşid Paşa'nın	Mustafa Reşid Paşa'nın
VII:210b,3-1	Beyoğlu'nda(→) Şahkulu	Tünel'de(→) Şahkulu
VII:221c,2-4	M. Smith'ten	W. J. Smith'ten
VII:223b,2-4	İdaesi	İdaresi
VII:248a,6-3	Teofilos 730'da	Teofilos 830'da
VII:248b,1-8	Ayios Pantaleymon	Ayios Pantaleimon
VII:248c,1-3	Louisle	Louis le
VII:268a,2-6	ticaret hanları(→)	ticaret hanları (bak. Hanlar)
VII:299c,6-3	matris	motris
VII:300a,6-5	matris	motris
VII:314b,3-4	Kapatılmıştır.	Kapatılmıştır. Türk Karikatür ve Mizah Müzesi Aralık 1994'te yeniden açıldı.
VII:323a,2-33	*Haşmetli Yosmalar* (1957)	*Eski İstanbul Yosmaları* (1959)
VII:333c,res.	Üçbaş Medresesi	Üçbaş Mescidi
VII:334a,res.	Üçbaş Mescidi	Üçbaş Medresesi
VII:347c,1-7	Ayios Panteleymon Kilise ve Ayazması, gayrimüslimlere ait	gayrimüslimlere ait Ayios Pantaleimon Kilise ve Ayazması,
VII:362ab,res.	Valide Camii ve Sebili	Valide Camii ve Çeşmeleri
VII:366,res	vezirazam	III. Ahmed
VII:376a,4-1	Sami Akçıköney	Sami Açıköney
VII:384b,2-2	*Hadîka* I, 629	*Hadîka* I, 269
VII:388c,1-18	3Temmuz 1902 veya 3 Temmuz 1903'te	3 Temmuz 1502 veya 3 Temmuz 1503'te
VII:407a,8-9	Benjamen Behar Eli	Bünyamin Behar Eli
VII:461a,3-35	Constantin Brancovenau	Konstantin Brankovanos
VII:469,res.	(Fotoğraf Üsküdar'daki Yeni Valide Camii'ne değil, Eminönü'ndeki Yeni Cami'ye aittir.)	
VII:496c,4-4	Kserofolos	Kserolofos
VII:503bc,res.	Yerebatan Sarayı	Binbirdirek Sarnıcı
VII:504c,7-2	(Mihran Uğurluyan)	(Humayak Uğurluyan)
VII:504c,7-8	İst., 1874	İst., 1871
VII:512c,1-2	1689	1989
VII:533a,4-3	Simkeşhanı	Simkeşhane
VII:535b,3-21	Vicenzo	Vincenzo
VII:551a,2-6	yuvarlak pencereler	yuvarlak kemerli pencereler
VII:558b,2-10	Reşit	Reşat
VII:564b,res.	Ersan Balku	Ersan Balkır

Ansiklopedi'nin yayımı sırasında meydana gelen değişiklikler:

I,312c,	ARMAN, CİHAT *(1918, İstanbul)*	ARMAN, CİHAT *(1918, İstanbul - 14 Mayıs 1994, İstanbul)*
I,318c	ARPAD, BURHAN *(19 Mayıs 1910, Mudanya)*	ARPAD, BURHAN *(19 Mayıs 1910, Mudanya-3 Aralık 1994, İstanbul)*
II,334a	BURAK, CİHAT *(8 Ağustos 1915, İstanbul)*	BURAK, CİHAT *(8 Ağustos 1915, İstanbul-3 Mart 1994, İstanbul)*
II,140bc,tab	Nurettin Sözen Recep Tayyip Erdoğan	28 Mart 1989-28 Mart 1994 28 Mart 1994-